Wojciech Bobowius
(Ali Ufkî Bey)

Osmanlıca(1664-’65) Çevirisine Göre

O S M A N L I C A
*ORİJİNAL KUTSAL KİTAP

DEUTEROKANONİK
ESKİ AHİT APOKRİFLERİ

OSMANLICA EL YAZMALARI TIPKI BASIMI
LATİN ALFABESİYLE TRANSLİTERASYONLARI

VE

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

**İbranice, Kildanice, Aramice*
asıllarından derlenen ve Grekçe+ çevirisinden
yapılmış ilk orijinal Osmanlıcasıdır.

Not: Ali Bey’in IV. Ezra çevirisi Latincedendir. Bkz. S. 1998-99.
+bkz. S. 1255; II. Mak. 11/21, Grekçe Diyoskorinti(Diyoskoros), S. 1257, 30., 1259 -33
ve 39. ayetlerinde Ksanitiko(Ksantikus) kelimeleri aynen kullanılmış.

Editör :

H a k k ı B a y r a k t a r
bayraktarhakikat@gmail.com

Osmanlıca Aslından Transliterasyonunu yapan ve Günümüz Türkçesine Uyarlayan:

Kadir Akın
Anadolu Üni. Açık Öğ. Fak. Tarih Lis. ö.

kadir.akin1@hotmail.com

Dizgi & Redaksiyon : Kadir Akın & Hakkı Bayraktar

Her hakkı mahfuzdur. Telif hakkı sahibi Kadir Akın'ın yazılı izni alınmadan kitabın Osmanlı Türkçesi Orijinal kopyası ve günümüz Türkçe metninin bir kısmı ya da tümü, -hiçbir şekilde ve hiçbir yolla- yeniden üretilemez ve dağıtılamaz.

(Kaynak göstermek şartıyla, -Transliterasyonu ve Revizyonundan- yüz cümleyi geçmeyen izinsiz alıntılar yapılabilir.

İ Ç İ N D E K İ L E R

Ali Ufkî Bey ve Kitab-ı Mukaddes Tercümesi / **4**
Önsöz **/ 5**
Giriş / **6 - 7**

Apokrafiler

1 - Yudit / **9 - 139**
2 - Süleyman'ın Bilgeliği / **140 - 349**
3 - Tobit'in Kitabı / **350 - 436**(Orj. Gr. çift versiyon)
4 - Manessa'nın Duası / **436 - 441**
5 - Şirak oğlu Yesuğ'un Bilgelik Kitabı / **442 - 797**
6 - Baruh'un Kitabı / **798 - 838**
7 - Yeremya'nın Mektubu / **838 - 857**
8 - I. Makabeliler / **858 - 1121**
9 - II. Makabeliler / **1122 - 1315**
10 - I. Ezra / **1316 - 1443**
11 - II. Ezra / **1444 - 1665**
12 - Ester'in Kitabı / **1666 - 1721(**Birden çok versiyonu var.**)**
13 - Daniyel'in Hak Kitabı(3 Delikanlının Ezgisi) / **1722-49**
14 - Susanna / **1749 - 1779**(Orj. Gr. çift versiyon)
15 - Babilom'un Bâlek ve Ejhelâk Hikayesi / **1779 - 1799**(Orj. Gr. çift versiyon)
16 - Baş İmam Şimon'un Kitabı(III. Makabe) / **1799 - 1935**

Ek Belgeler

• Turksche Boucken(2012) - Museum Meermanno / **1936 -1939**
• 1827 Paris'te bastırılan Ali Bey'in komple İncili mi?/ **1938 - 1939**
• Ali Bey'in(Bobowski) mektubu ve Türkçesi / **1942 - 1943**
• 1664 çevirisinin kapağı(Haz. 2003) / **1943(1946 Yakup Galyüs)**
• II. Ezra'nın 1665 kopyasının kayıp sayfaları / **1945**
• II. Ali Bey'in çeviri tekniği ve ayet işaretleri **1946 - 1947**
- Transkripsiyon kuralları, farklılıkları ve eksikler / **1948 - 1951**
- Kitaptaki Osmanlıca kelimeler '*sözlük*' / **1952 - 1994**
-Kaynakça **1995** ve IV. Ezra Hk. ÖNEMLİ KAYNAK **1998-99.**

ALİ UFKÎ BEY

[ö. 1675 (?)]

(Leh asıllı bestekâr ve mûsıkişinas. Kitâb-ı Mukaddes'i Türkçe'ye ilk çeviren kişi)

Aslen Leh (Polonya) mühtedisi olup asıl adı **Albert Bobowski**'dir. Adı Latince kitaplarda **Albertus Bobovius**, Batı kaynaklarında ise **Hali Beigh** olarak geçmektedir. Bazı kaynaklarda 1610'da Polonya'nın Lvov şehrinde doğduğu kayıtlı ise de bugüne kadar yapılan araştırmalarda hayatı, doğum, ölüm tarihi ve yeri hakkında kesin bilgiler elde edilememiştir. Ailesi, çocukluğu ve ilk öğrenimi konusunda da aydınlatıcı bilgiler yoktur. Ancak eserlerinden, muhtemelen esir olarak İstanbul'a gönderilmeden önce iyi bir tahsil gördüğü ve birkaç dil öğrendiği anlaşılmaktadır. Claes (Nicholas) Ralamb, 1657'de bizzat kendisinden dinlediğini belirterek onun 1645'te Venediklilerle yapılan savaşta Osmanlılar'a esir düştüğünü, sarayda Enderun'a alınarak yetiştirildiğini ve burada on yıl hanendelik yaptıktan sonra padişah tarafından âzat edilerek sipahi ulufesi aldığını nakletmektedir. Polonya kaynaklarına dayanan **Franz Babinger** ise önce sarayda esir olarak çalıştığını, adını belirtmediği bir Türk asilzadesinin hizmetine girdiğini ve bir müddet sonra da âzat edildiğini yazmaktadır.

Bizzat kendisi, **Sultan İbrâhim** ve **IV. Mehmed** dönemlerinde sarayda görev aldığını, Enderun'da ilim, fikir ve sanat kabiliyetini geliştirdiğini, bazı genel mahiyette bilgiler yanında Doğu ve Batı dilleri ile Türk klasik ve halk mûsikisini öğrendiğini, kısa sürede santur çalmakta maharet gösterdiğini. **Ufkî** mahlası ile şiirler yazdığını ve besteler yaptığını anlatmaktadır. Yine kendi ifadesine göre, Enderun meşkhanesinde on yıl kadar kalmış, kabiliyet ve maharetiyle dikkati çekmiştir. Çeşitli yayınlarda, Ali Ufkî'in başta Latince, eski Yunanca, Lehçe, İngilizce, İtalyanca, Fransızca, Arapça, Farsça ve Türkçe olmak üzere on yedi kadar dil bildiği ve bu bilgisinden dolayı IV. Mehmed zamanında Dîvân-ı Hümâyun baş tercümanlığında bulunduğu belirtilmektedir. Muhtemelen, hayatının büyük bir kısmını geçirdiği İstanbul'da ölen Ali Ufki'nin ölüm tarihine dair verilen bilgiler de birbirini tutmamaktadır. Çeşitli kaynaklarda 1672, 1675, 1676 veya 1680 tarihlerinde ölmüş olabileceği yolunda rivayetler vardır.

Kitâb-ı Mukaddes Tercümesi

Ahd-i Atîk, Ahd-i Cedîd ve Apokrafiler'den meydana gelen bu tercümeyi **Ali Ufkî**, Hollanda sefiri **Levinus Warner**'in isteği ve onun para yardımı ile yapmıştır. Ahd-i Atîk'teki Ezra ve Yeremya bölümlerinden bir kısmı eksik olan bu yazma Leiden Üniversitesi Levinus Warner koleksiyonunda bulunmaktadır (Cod. 390 Warn, Or.1101 a-f.). 1666'da tamamlanan bu tercümenin Ahd-i Cedîd kısmı **Jean Daniel Kieffer**'in* tashihinden geçtikten sonra 1819'da, **tamamı ise (Apokrafiler hariç) 1827'de yayımlanmıştır**. Bugün kullanılan Türkçe Kitâb-ı Mukaddes Ali Ufkî'nin tercümesine dayanmaktadır.

Ali Ufkî'nin ayrıca Mezmûrlar tercümesi ve besteleri tespit edilmiştir. Paris Bibliothéque Nationale'de Şark Yazmaları arasında (Suppl. Turc 472) kayıtlı bulunan eser Hz. Dâvûd'un **ilk on dört mezmûrunun** hece vezniyle Türkçe'ye tercümesi ile notalarından meydana gelmektedir. *(Kaynak: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Heyet, c. 2, s. 456-457, İst.1989).*

Bu eserin(Mezmurların) ilk on dört mezmurunun transkripsiyonlarını Cem Behar 1990 yılında yayımlamıştır.

*Doğ.04.05.1767 Straßburg; ölm.1833 Paris. Protestan Oriantalist. 1798`de Mısır`da Fransız ordusunda iken Osmanlılara esir düşmüş ve 3 yıl İst. Yedikule zindanlarında kalmıştır. 2 Ağustos 1817-1819 Londra'da dış ülkeler İngiliz Bibel(İncil) Şirketinde Ali Ufki Bey'in Leyden'den aldığı Yeni Ahit tercümesini yazdı(sadeleştirdi).

ÖNSÖZ

Kadir Akın (Emekli, çevirmen, transliterasyoncu, araştırmacı.)

Bu kitabı yayınlamaktaki ayrıcalık: 1989 yılında Leyden Kütüphanesi'nden alınmış Ali Bey'in (Bobovski) Orijinal Osmanlıca el yazmasının mikrofilmleri(draft copy C 390) adı ile anılan taslak metindir. Ali Bey, padişahın önemli bir tercümanı olmasına rağmen bir kâtip değildi. Bu yüzden kendine özgü hızlı el yazısı ile harekesiz olarak1664 yılında Apokrafiler taslağını yazmıştır. Bu işi Ali Bey'den, Hollanda dışişleri sefiri Lewin Wagner istemiş olup büyük ihtimalle IV. Mehmet'ten izin almıştır. Ali Bey işin ta başından bu yazıların Hollanda'ya gideceğini biliyordu(Bkz. Kitabın Sonundaki Belgede Ali Bey'in Mektubu: S.1942-43). İşte bu yüzden Ali Bey özel kâtiplerine, kendi yazdığı taslağı 1665 yılında tekrar dikte ettirmiştir. Yani hazırladığı taslaktan okuyarak kâtiplerin güzel ve okunaklı Osmanlıca yazısıyla(Harekeli olarak) bu kitabı temiz bir şekilde yazdırmıştır. Bu kopyalara Ali Bey'in 1665 "fair copy" temiz kopyaları denir ve Leyden kütüphanesinde Or. E 1101 "Apocryp books" adı altında katologlandırılmıştır.

2003 yılında yayımladığımız Apokrafiler kitabı Ali Bey'in 1664 yılı el yazması taslağı olduğundan (Bak S.1948/49) bazı kelimeler okunamamış olup hatalar vardır(Harekesiz yazıldığından). Ayrıca Ali Bey bazı zor okunan kelimeleri katiplerine 1665 yılında yazdırırken -o günkü düzgün lisanı kullanarak- kendi yazdığı tek tük gramatik hatalarını veya kelimeleri kendisi düzeltmiştir. Bugün elimizde digital ortam vardır. Bu yüzden 2012 yılında Leyden Kütüphanesinden -Ali Bey'in 1664 yılındaki el yazması Apokrafi kitabının-1665 yılında katiplerine dikte ettirdiği temiz kopyalarını "digital olarak" satın aldım ve bunları 1664 Metni ile karşılaştırarak tam mükemmel bir transliterasyonunu yaptım(Örneğin 1665 temiz kopyasında II. Ezra 10. Bab 22. ayetten 29. ayete kadar olan bölümler kayıptır. Bunları Ali Bey'in 1664 metninden aldım. Bkz. S.1572-1586 ve belgeler S.1950). **Böylece bunların birebir Osmanlıca transliterasyonunu ve bugünkü sadeleştirilmiş şeklini tekrar kaleme alarak, nadir bulunan 17. yy'ın bir Osmanlıca eserini aşinalarına ulaştırmayı ulvî ve manevî bir görev bildim.**

Bu belgesel, tıpkıbasım Osmanlıca el yazmaları ve **transliterasyonunu** okuyan meraklılar, "Dinler Tarihi" öğrencileri, Osmanlıca öğrenmek isteyenler, 17 yy. Osmanlı dönemi deyimleri, atasözleri ve ayrıca yaşam tarzıyla ilgili vazgeçilmez bir kaynak olacağından mutluluk duyarım.

Ali Ufki Bey'in temiz kopyaları nasıl su yüzüne çıktı?

Ali Ufki Bey'in 17. yy.'da İncil'i çevirdiği ve bunun Hollanda'nın Leyden kütüphanesinde korunduğu tarihçiler ve araştırmacılar tarafından biliniyordu. Bu yüzden Leyden kütüphanesinden Ali Bey'in el yazmalarını temin etmek isteyenlere mütemadiyen taslak metnin mikro filmleri ile yanında Latince bir Katalog veriliyor(Bkz. Belgeler S.1940-1941), böylece birçok araştırmacı bunlarla didinip duruyordu. Bu "Latince Katalok" tercüme edildiğinde Cod. 390 B'de Apokrafilerin olduğu ve Cod. 1101 E'de ise Apokrafiler'in muhteşem bir kopyasının olduğu belirtildiği halde; düzgün Osmanlıca ile yazılan temiz bir kopyası olduğu izah edilmiyordu(Yani okunaklı, harekeli bir yazı tipi olduğundan hiç bahsedilmiyordu), ayrıca içersinde '*hatalarla eksiklikler*'+ olduğu not edildiğinden hemen hemen hiçbir araştırmacı tarafından önemsenmeyip incelenmiyordu.

(Cod. 1101`in „Neat/fair" Copy"(Temiz Kopya) olarak söz edilmeye başlanması: Dil bilimci Prof. Dr. H. Neudecker doçentlik tezinde Haki'nin I. Samuel kitabının transkripsiyonunu yaparken, Ali Bey'in hayatını da incelemiş ve bu sırada Ali Bey'in C 390 kod numarası ile anılan 1662-1664 orjinal el yazmalarının(draft copy) bir taslak olduğunu ve bazı yerlerinin okunamadığını tespit etmiştir. Daha sonra ise Ali Bey'in bu yazıları 1665 yılında kendi kâtibine yazdırarak temiz kopyasının elde edildiğini(fair copy) saptamış ve kitabında yazmıştır.* Bu yüzden kendisine teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Ayrıca Leyden Üniversitesi Kütüphanesi 2000 yılından sonra tam olarak digital sisteme geçmiş olduğundan; 1665 yılında yazılan Ali Bey'in temiz kopyalarının bulunduğunu Cod. 1101' de ilk kez "Neat Copy" (temiz kopya) olarak belirtilmeye başlanmıştır**

+Oysa henüz transliterasyonu yapılmamış olan bir metnin hatasının olup olmadığı nasıl tespit edilebilirdi ?

* Bkz. Hannach Neudecker: „From İstanbul To London" Albertus Bobowius, Appeal to Isaac Basire. / **The Republic of Letters and the Levant**-Printed Leiden 2005, Hannach Neudecker: The Turkisch (Ottoman) Bible translation by Yahya bin İshak, so called 'Haki' / Leiden 1994

** Bkz.: Inventories of collections of oriental manuscript/Press Leiden 2007.

GİRİŞ

Hakkı Bayraktar

(İslam ilahiyatçısı, eğitimci ve araştırmacı yazar)

Deuterokanonik (Apokrif) kitapların anlam ve içeriği konusuna Hıristiyan kaynakların bakışı şöyledir:

"Apokrif (apocrypha) sözcüğü, Grekçe "saklı kitaplar" anlamına gelen '"apocryphos" sözcüğünden gelmiştir. Orijinal metin Grekçe yazılmıştır. Bu kitaplar İ.Ö. 3. yüzyılda 70 kişilik bir ekip tarafından çevirisi yapılan Septuaginta'da bulunmaktadır.

Apokrif Kitapları, Mesih İsa'dan önceki yüzyıllarda yaşayan Yahudiler'in tarihi, yaşamı, düşüncesi, ibadeti ve dinsel gelenekleri konusunda değerli bilgiler vermek açısından çok önemlidir. Böylece Mesih İsa'nın hangi tarihsel ve kültürel ortamda yaşamını ve öğretisini sürdürdüğünü daha iyi anlayabiliriz.

Eski Antlaşma dönemiyle ilgili **apokrif kitapların çoğunluğu İbranice ya da Aramice yazılmış olmalarına karşın, yalnızca Grekçe biçimleriyle elimize ulaşmışlardır.** Bu da metinlerin Eski Antlaşma'nın ilk Grekçe çevirisi olan Septuaginta'da toplu olarak korunmasından kaynaklanmaktadır. Eski Antlaşma'nın İ.Ö. üçüncü yüzyılda yapılmaya başlanan ve dünyada o dönem en yaygın dil olan Grekçe'deki bu çevirisi çok kısa bir süre içinde yaygınlaşmıştır.

Roma Katolik Kilisesi, 1546 yılında Trent Konsülü'nde bu kitapları Kutsal Kitaplar'ın arasına almıştır. Katolikler söz konusu kitaplardan "Deuterokanonik" yani Kutsal Kitap listesine sonradan eklenmiş kitaplar olarak söz ederler. **Ortodoks Kilisesi ise "Deuterokanonik" olarak adlandırdığı kitapları 1642 Yaş (Jassy) ve 1672 Yeruşalim konsüllerinde "Kutsal Yazılar'ın gerçek parçaları" olarak adlandırmıştır.** Günümüzde birçok Ortodoks din bilgini, Atanasyus ve Jerome'nin çizgisini izleyerek bu kitapların Kutsal Yazılar'ın diğer bölümlerinden daha az yetkili olduğunu kabul etmektedir. Apokrif Kitapları, genellikle Eski Antlaşma'nın evrensel olarak benimsenen kitapları arasında değerlendirilmez ve topluluk önünde ya da kilise tapınma hizmetinde birincil olarak kullanılmazlar. Yine de Apokrif Kitapları'nın inanlıların kişisel çalışmaları ve gelişmeleri için yararlı olabilecekleri düşünülür.

Katolik Kilisesi, Apokrif kitaplardan "Deuterokanonik" yani, Kutsal Kitap listesine sonradan eklenmiş kitaplar olarak söz eder. Protestanlar ise bu kitapları "Apokrifler" diye adlandırırlar. **Martin Luther**, Apokrifler'e Kutsal Yazı gözüyle bakmamasına rağmen onların "okunması iyi ve yararlı kitaplar" olduğunu belirtmiştir.

Deuterokanonik (Apokrif) Kitapları; tarihsel metinler, söylenceler, bilgelik sözleri, dua ve ezgiler, gelecek olaylarla ilgili metinlerden oluşur. Kitaplar sırasıyla, Tobit, Yudit, Ester (Eski Antlaşma'daki özgün metne bazı ekler içeren Grekçe çevirisi). Bilgelik, Sirak, Baruk, Yeremya'nın Mektubu, Azarya'nın Duası ve Üç Genç Adamın Ezgisi, Suzanna, Bel ve Ejderha, 1. Makabeler, 2.Makabeler, 3.Makabeler, 1.Esdras, 4.Ezra, Manaşşe'nin Duası, 151.Mezmur ve 4.Makabeler'dir." *(http://kutsal-kitap.net/bible/tr/index.php?mc=3)*

Yazılı ve emek verilmiş her metin elbette bir anlam ifade eder ve belgesel değere sahiptir. Söz konusu kutsal metinler olunca önem ve ilgi daha da artmaktadır.

"…apokrif kitapların çoğunluğu İbranice ya da Aramice yazılmış olmalarına karşın, yalnızca Grekçe biçimleriyle elimize ulaşmışlardır." tesbiti, orijinal ilk metinlerin ve ilk metinlere uygun birebir kopyalarının mevcut olmadığını gösterir. Bu da tahrifat/bozulma, değişiklik şüphesini doğurur. Bu durum, Kitab-ı Mukaddes'in bütün metinleri için geçerlidir ve önemli bir araştırma konusudur. Bu konuda hem batılı hem de doğulu ilim adamları tarafından ciddi araştırmalar yapılmış ve önemli kitaplar da yayınlanmıştır.

"Roma Katolik Kilisesi, 1546 yılında Trent Konsülü'nde bu kitapları Kutsal Kitaplar'ın arasına almış; Ortodoks Kilisesi ise 'Deuterokanonik' olarak adlandırdığı kitapları 1642 Yaş (Jassy) ve 1672 Yeruşalim konsüllerinde 'Kutsal Yazılar'ın gerçek parçaları' olarak adlandırmış" ise, bugün Deuterokanonik (Apokrif) metinleri Kitab-ı Mukaddes içerisinde neden göremiyoruz? Bu da yadsınacak bir soru değildir? Öyle ya, kutsal metinler üzerinde tasarruf yetkisine -o metinlerin asıl sahibi dışında- kim sahip olabilir? Ya da bu metinleri Kutsal Kitab'a bazen alıp bazen çıkartma hakkı kime aittir? Bu, ciddi bir problem olarak ortada durmaktadır. Halbuki kutsal metinler şüphelerden vareste olmalıdır.

Yahudi basınında yayınlanan bir habere göre, "Yıllardır araştırmacıların merak konusu olan 'Kutsal Kitab'ı kim yazdı?' sorusu, uzun bir listenin çıkmasına neden olmuştu. Bu listeye aday olarak katılabilecek iki isim daha öne süren Amerikalı Prof. Richard Friedman'ın bu konudaki kitabı önümüzdeki günlerde Londra ve Newyork'ta yayınlanacak. Friedman'a göre, peygamberlerden **Yeremiah** ve havarisi **Baruh Ben-Neriya**, Kutsal Kitab'ın ilk beş bölümünü kaleme almışlardır. İsrailli uzmanlar, önerinin üzerinde düşünüyorlar…" denmektedir. *(Yahudilerin İstanbul'da çıkarttıkları Şalom gazetesi, 13 Mayıs 1987)*

Bir Yahudi ansiklopedisindeki şu ifadeler de, bu bağlamda önemli bir problemin itirafıdır:

"Kitab-ı Mukaddes'in (Ahd-i Kadîm'in/Tevrat'ın) ilk beş kitabı, eski İsrailiyat tefsirlerinde de belirtildiği gibi -Hz.Musa'nın ölümünden bahseden son sekiz ayet müstesna- Hz.Musa tarafından te'lif edilmiştir. Bilginler, bu sahifelerdeki çelişki ve ihtilaflarla meşgul olmaya, onu kendi hikmet ve maharetleriyle düzeltmeye devam etmektedirler." *(Jewish Encyclopaedia, 589/Bkz. Ebu'l-Hasen en-Nedvi, Rahmet Peygamberi, İz Yayıncılık, İst. 1992, s.31)*

"Vahiy inancına dokunan, Hıristiyan çevrelerde hakim olan bu sıkıntı, Vatikan II Konsili(1962-1965) sırasında da ifade edildi. Orada kabul edilebilecek bir kesin metin ortaya çıkması ve vahy hakkındaki 4 no.'lu 'Konsil Belgesi'ne yazdığı girişte Mgr.Weber'in deyimiyle; 'Konsili çamura saplanmak tehlikesiyle karşı karşıya koyan bu acıklı durumun' sona ermesi için, üç yıl boyunca süren tartışmalardan sonra, en azından beş metnin değiştirilmesini beklemek gerekmişti.

Bu belgenin Eski Ahit'e ilişkin iki cümlesi(4.Bölüm, s.53), hiçbir itiraza yol açmayacak bir tarzda, bazı metinlerin eksiklerini ve geçersizliklerini belirtmektedir:

'Mesih ile açılan kurtuluş yolundan önce yaşayan insanlığın durumu hesaba katılarak, Eski Ahid'in Kitapları herkese, Tanrı'nın ve insanın kim olduğunu bilme imkanı verirler. Keza, kendi öz adaleti ve merhameti içerisinde Tanrı'nın insanlara nasıl muamele ettiğini öğrenme imkanı verirler. Bu kitaplar, eksik ve geçersiz hususlar ihtiva etmelerine rağmen, yine de gerçek bir ilahî pedagojiye tanıklık vermektedirler.'

Bu metin, bir konsil bildirisinin bir parçasını oluşturarak 6'ya karşı 2344 oy almakla, ittifaka yakın bir kabule mazhar olmuştur."*(Maurice Bucaille, Kitab-ı Mukaddes-Kur'an ve Bilim, Çev. Doç. Dr. Suat Yıldırım, TÖV Yayınları, İzmir 1981, s.69-70)*

Bugünkü Hıristiyanlar tarafından da aynen kabul edilen Tevrat *["Çünkü eğer siz, Musa'ya iman etmiş olsaydınız, bana da iman ederdiniz. Zira O, benim için yazmıştır. Fakat eğer O'nun yazılarına iman etmiyorsanız, benim sözlerime nasıl iman edersiniz?"(Yuhanna: 5/46-47) Batılı bazı araştırmacılara göre, Hıristiyanların, Tevrat'ı kabullenmelerinin başlıca sebebi; ilk dönemlerde ellerinde Hıristiyanlık adına herhangi bir yazılı kutsal metin olmayışıydı. (M.Yearsley The Story of the Bible) Çünkü inanışlarına göre; İsa'ya yaşarken yazılı bir kitap nazil olmamıştır.]* bugünkü durumuna birçok değişik kaynaklardan aktarılarak gelmiştir. Kaynakların çok olması, sayısız uyumsuzluklara ve gereksiz tekrarlara yol açmıştır.

"1854 yılında Eski Ahit(Tevrat) için bellibaşlı dört kaynak kabul edilmiştir. Bu kaynaklar şunlardır:

1-Yahviste Belge: İsa'dan önce 9. yüzyılda yer alır. (Yahuda diyarında yazılmıştır.)

2-Elohiste Belge: Birinciden biraz daha yakın bir zamanda ye alır. (İsrail'de yazılmıştır.)

3-Tesniye: Bazılarına göre(E. Jacob) İsa'dan önce 8. yüzyıla, bazılarına göre(M.P.de Vaux) ise Josias devrine (İsa'dan önce 7. yüzyıl) aittir.

4-Din Adamlarının Metinleri: Sürgün dönemine veya sürgünden sonraki zamana aittir. (İ.Ö. 6. yy.)

Bu şekilde Tevrat metninin hazırlanması, en azından üç asırlık bir zaman bölümüne yayılmaktadır."*(Bkz: Kitab-ı Mukaddes Kur'an ve Bilim, a.g.y., TÖV Yay. İzmir-1981, s.32-33)*

"Böylece Tevrat'ın; katipler tarafından -bazen kendi derlemelerini birbirine eklemek, bazen sentez kaygısıyla hikayeleri değiştirmek suretiyle- farklı rivayetlerin az-çok becerikli bir şekilde birbirine geçirilmesinden meydana gelmiş olduğu anlaşılıyor. Fakat bu yapılırken, ne de olsa birçok acaiplikler ve tutarsızlıklar kalmıştır."*(a.g.e. sh: 33)*

Bugünkü "Kutsal Kitap" metinlerinin hiçbirinde, gerek Ezra'nın ve gerekse Baruh'un derlediği/yazdığı bazı kitaplar/bölümlerle birlikte eski baskılarda mevcut olan diğer birçok kitap ve bölümlerini göremiyoruz. (Elinizdeki eser, bunun belirgin bir kanıtıdır.) Yani elimizde işte Kutsal Kitap budur diyebileceğimiz net bir metin mevcut değildir.

Bu eserin, mutlak hakikatı arayanlara ve sonsuz mutluluğa ulaşma uğrunda çile çekenlere bir rehber ve ışık(!); ilahiyat araştırmacılarına da üzerinde çalışmaya değer bir belge/kaynak olmasını temenni ediyorum.

كتاب يوديت

اولكي باب

١ عظيم نينيوه شهرده سلطنت سورن نبوخاتنصارك پادشاهلغنك
اون ايكنجي ييلنده و مديان ولايتي اوزرينه اكبتانده پادشاهلق
سورن ارفحشادك ايامنده

٢ كه اكبتانك چوره سنده انلولكي اوچ ارشون واوزونلغي
آلتي ارشون چاركوشه طاشلردن حصار ياپدي وحصارك
يوكسكلكني يتمش ارشون انلولغني ايسه اللي ارشون ايلدي

٣ وشهرك قپولري اوزرنده اول حصارك قلهلرني قوديكه يوكسكلكلري
يوز ارشون ايديلر

٤ واونلرك قللرني التمش ارشون انلو ايلدي

٥ ويوكسكلكده يتمش ارشون انلولكده ايسه قرق ارشون قپولري
قالدردي كه انوك قوي عسكرلري ويايالرينك صفلو بلوكلري
اندن چقالر ايدي

ACAD. LUGD. BAT. BIBL.

I

K İ T Â B-I Y U D Î T

Evvelki Bâb

1*ʿ*Azîm Nînîve* nâm şehirde saltanat süren Nebûhatnessârıŋ pâdişâhlığınıŋ on ikinci yılında ve Midyân vilâyeti üzerine Ekbetânda pâdişâhlık süreŋ Arfahşâdıŋ eyyâmında

*1*Büyük Ninova adındaki şehirde saltanat süren Nabukadnezar'ın padişahlığının on ikinci yılında, Med vilayeti üzerine Ekbetan'da egemenlik süren Arpakşat'ın günlerinde;*

2*Ki Ekbetânıŋ çevresinde enliliği üç ârşîn ve uzunluğu altı ârşîn dört çâr köşe taşlardan hisâr yaptı ve hisârıŋ yüksekliğini yetmiş ârşîn enliğini ise elli ârşîn eyledi

*2*Ekbatan'ın çevresinde eni üç arşın, uzunluğu altı arşın olan dört köşeli taşlardan bir kale yaptı. Kalenin yüksekliğini yetmiş arşın enini de elli arşın yaptı.*

3*Ve şehriŋ kapîları üzeriŋde ol hisârıŋ kullelerini kodu ki yükseklikleri yüz ârşîn idiler

*3*Kentin kapıları üstüne yükseklikleri yüz arşın olan burçlar diktirdi.*

4*Ve onlarıŋ temellerini altmış ârşîn enli eyledi

*4*Onların temelleri altmış arşın eninde yaptı.*

5*Ve yükseklikde yetmiş ârşîn enlilikde ise kırk ârşîn kapîları kaldırdı ki ônuŋ kavî ʿaskerleri ve yayalarınıŋ safflı bölükleri ôndan çıkalar ∞

*5*Onun tüm yayalarıyla askerleri oradan çıksınlar diye yüksekliği yetmiş arşın ve eni kırk arşın olan kapılar yaptırdı.*

*Assur başkenti Ninive yaklaşık olarak 750 hektar genişliğindeydi. Bkz. Anadolu Üni. 'Eski Mezopotamya ve Mısır Tarihi'. S.94, Eskişehi Ocak 2019.

٦ پس اول زمانده بنوختنصار پادشاه شاه ارفخشاد اوزرینه
راغو سنورنده اولان بیوك اواده جنك ایلدی

٧ وطاغلرده ساکن اولان هپسی هم فرات ودجله وهداسبه
ارماقلرینك یاننده والیمیلرك شاهی اریوخك اوالرنده
اولانلر هپ بله قاتشدیلر

٨ هم آنوك عسکرینه بنی کلودك چوق طائفه لری الحاق اولندیلر

٩ آسور شاهی بنوختنصار دخی فارس ولایتنده ومغربه طوغرو
وقلیقیه ده ودمشقده ولبانونده ولبانونك اوکنده اولانلره
ودکیز یالیسنده مسکن طوتانلره هپسنه ارسال ایلدی

١٠ هم کرمل وغلعد واوست جلیله نك ~~عزراء لونك~~ عزراء لونك عظیم اواسنك
خلقنه

١١ وجمله سامریالولره هم آنوك ولایتنده ویاردنك اوته سنده
تا قدس شریفه وبتانه وکلوسه وقادسه وقبط ارماغنك
یاننده وطافنه ورامسه وکسمك بتون ناحیه سنه تا طانسه
~~مغینلق اوته سنه~~ ممفینك اوته سنه

وقبطك

6*Pes ol zamânda Nebûhatnessâr pâdişâh şâh Arfahşâd üzerine Râgû sınîrında olan büyük ovâda cenk eyledi

*6*O zamanda Nabukadnezar kral Arpakşat'a karşı Ragay sınırında olan büyük ovada savaştı.*

7*Ve dağlarda sâkin olan hepisi hem Furât ve Dicle ve Hedâsbe ırmaklarınıŋ yanında ve İlimmîleriŋ şâhı Âryohuŋ ovâlarında olanlar hep bile kaçışdılar

*7*Dağlarda yaşayanlar, Fırat ve Dicle ile Hidaspe'nin* kolları arasında Elamitler'in kralı Aryok'un ovalarında olanların tümü kaçtılar.*

8*Hem ònuŋ ʿaskerine Benî Kelûdon çok tâʾifeleri ilhâk olundular

*8*Onun askerlerine Keludon oğullarının birçok kabilesi katıldı.*

9*Âsûr şâhı Nebûhatnessâr dahi Fârs vilâyetinde ve mağribe doğru ve Kilîkîyada ve Dımışkda ve Libânonda ve Libânonuŋ öŋünde olanlara ve deŋiz yalısında mesken tutanlara hepisine irsâl eyledi

*9*Asur kralı Nabukadnezar da Pers ülkesinde batıya doğru Klikya, Şam, Lübnan, Lübnan'ın önünde olanlar ve tüm deniz kıyısında yaşayanlara gönderdi.*

10*Hem Karmel ve Gilʿad ve üst Celîleniŋ ʿAzdirâʾelonuŋ ʿazîm ovâsınıŋ halkına

*10*Hem Karmel'le Gilat ve üstteki Celile ile Ezdrelon'un büyük ovasının halkına.*

11*Ve cümle Sâmeryâlılara hem ònuŋ vilâyetinde ve Yardanıŋ ötesinde tâ Kuds-i Şerîfe ve Betâna ve Kellûsa ve Kâdese ve Kıbt ırmağınıŋ yanında ve Tâfene ve Râmese ve Kesemoŋ bütün nâhiyesine tâ Tânese Memfîniŋ ötesine

*11*Tüm Samiriyeliler ile onun vilayetinde Yordan ortasındaki Küdüs kenti Betlon, Kalüsa, Kades ve Mısır ırmağının yanında olan Tahpanes, Damese, Kasemon ve Yeton köyleriyle ta Tanis'in ötesine.*

**Osmanlıca yer adları ve yabancı isimler revizyonda Türkçe telaffuz (söyleniş ve gramer) kurallarına göre yazılmaya çalışılmış ve bu hususta diğer çeviriler de göz önüne alınmıştır.*

ve Kıbtıŋ ∞

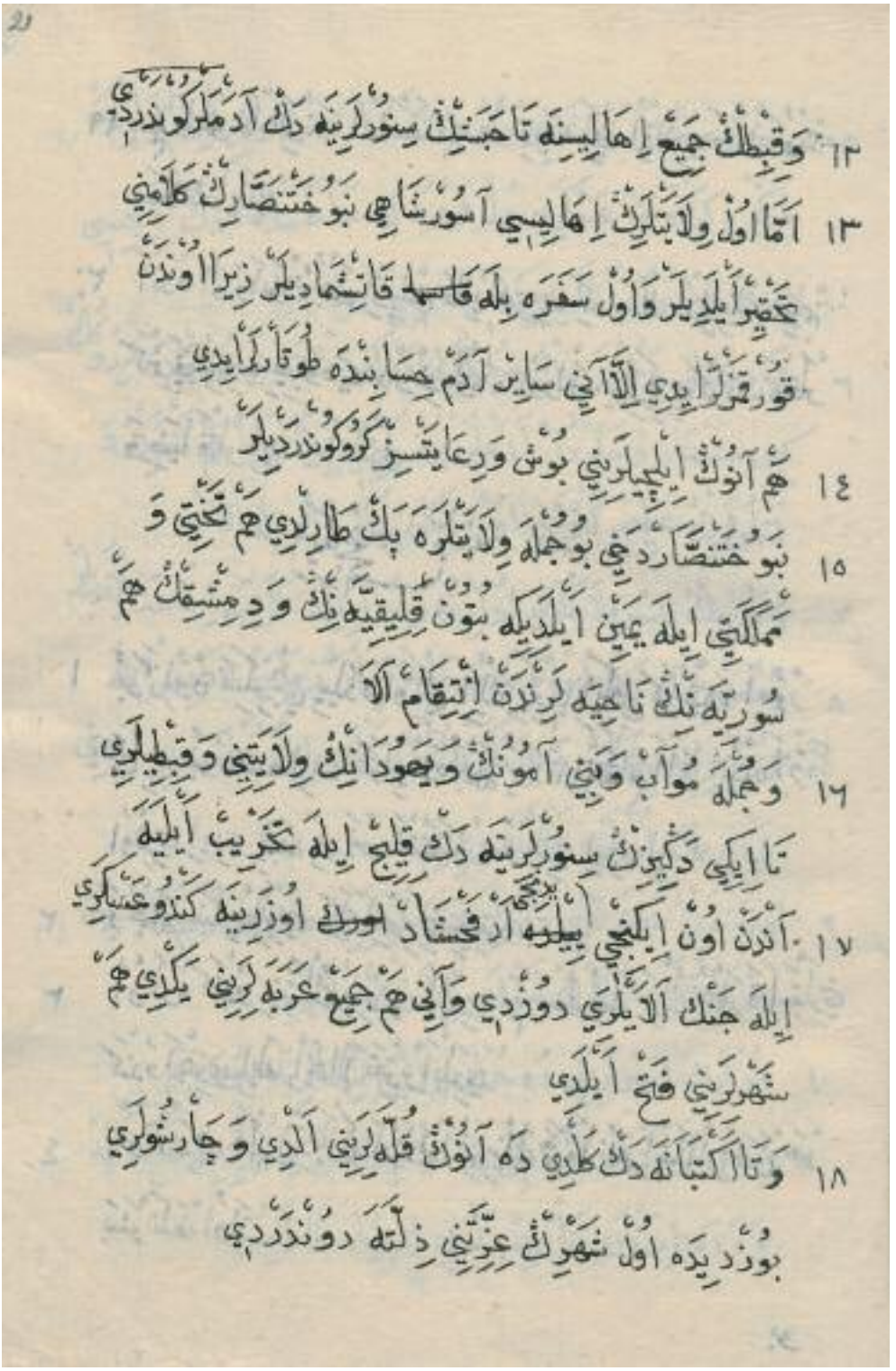

١٢ وقبطك جميع اهاليسنه تا حبشك سنورلرينه دك آدملر كوندردي

١٣ اما اول ولايتلرك اهاليسي آسورشاهي نبوختنصارك كلامني
تحقير ايلديلر واول سفره بله قاتشماديلر زيرا اوندن
قورقمزلر ايدي الا آني ساير آدم حسابنده طوتارلر ايدي

١٤ هم آنوك ايلچيلرني بوش ورعايتسز كروكوندرديلر

١٥ نبوختنصار دخي بو جمله ولايتلره پك طارلدي هم تختي و
مملكتي ايله يمين ايلديكه بتون قليقيه نك و دمشقك هم
سوريه نك ناحيه لرندن انتقام الا

١٦ وجمله موآب وبني آمونك ويهودانك ولايتني وقبطيلري
تا ايكي دكيزك سنورلرينه دك قليج ايله تخريب ايليه

١٧ آندن اون ايكنجي يدنجي ارفخشاد اوزرينه كندو عسكري
ايله جنك الايلري دوزدي وآني هم جميع عربه لرني يكدي هم
شهرلرني فتح ايلدي

١٨ وتا اكتبانه دك كلدي ده آنوك قله لرني الدي وچارشولري
بوزديده اول شهرك عزتني ذلته دوندردي

12*Ve Kıbtıŋ cemiʿ ahâlîsine tâ Habeşiŋ sınîrlarına dek âdamlar gönderdi
*12*Mısır'ın tüm halkına ta Habeşistan sınırlarına kadar adamlar gönderdi.*
13*Âmmâ ol vilâyetlerin ahâlîsi Âsûr şâhı Nebûhatnessârıŋ kelâmını tahkîr eylediler ve ol sefere bile katışmadılar zîrâ ondan korkmazlar idi illâ ònu sâʾir âdam hèsabında tutarlar idi
*13*Ama o yörelerin halkı Nabukadnezar'ın sözünü küçümsedi ve o savaşa bile katılmadılar. Ondan korkmuyorlar ama onu diğer insanlar gibi görüyorlardı.*
14*Hem ònuŋ élçilerini boş ve riʿâyetsiz geri gönderdiler
*14*Hem onun elçilerini karşılıksız eli boş geri gönderdiler.*
15*Nebûhatnessâr dahi bu cümle vilâyetlere pek darıldı hem tahtı ve memleketi ile yemîn eyledi ki bütün Kilîkîyyanıŋ ve Dımışkıŋ hem Sûriyyeniŋ nâhiyelerinden intikâm ala
*15*Nabukadnezar da bu ülkelere karşı çok darıldı, tahtı ve ülkesi için yemin edip tüm Kilikya, Şam ve Suriye'nin kasabalarından intikam almaya söz verdi.*
16*Ve cümle Moâb ve Benî Amonuŋ ve Yahûdânıŋ vilâyetini ve Kıptîleri tâ iki deŋiziŋ sınîrlarına dek kılıç ile tahrîb eyleye
*16*Bütün Moab'la Ammon oğullarını ve Yahuda'yla Mısırlılar'ı ta iki denizin sınırlarına kadar yok etsin.*
17*Ònda oŋ ikinci* yılda Arfahşâd üzeriŋe kendi ʿaskeri ile cenk âlâyları düzdü ve ònù hem cemiʿ ʿarabalarını yakdı hem şehirlerini feth eyledi
*17*Ondan sonra on ikinci* yılda Arpakşat üzerine kendi askerleriyle cenk alaylarını dizdi. Onu ve onun tüm arabalarını yaktı, tüm şehirlerini ele geçirdi.*
18*Ve tâ Ekbetânadaŋ geldi de ònuŋ kullelerini aldı ve çârşîları bozdu da ol şehriŋ ʿizzetini zillete döndürdü
*18*Ve ta Ekbetan'a geldi. Onun kulelerini aldı ve çarşılarını bozup o kentin görkemini aşağıladı.*

*Bkz. yandaki Ali Bey'in 1664 orijinal el yazısında *"onyedinci yılda"* olarak yazıyor.

١٩ هم راغو طاغلرنده ارفخشادي طوتديده آني اوقلادي واول كونده
هلاك ايلدي

٢٠ اندن او وانوك جمله قريشق طايفه سني كه جنك ارلرينك عظيم
كثرتي ايدي نينوه يه دوندیلرده اوراده يوزيكرمي كون ذوقلر
وضيافتلر ايدوب اكلندي

ايكنجي باب

١ بوكز اون سكزنجي ييلده اوّلكي ايك يكرمي ايكنجي كوننده آسور
شاهي نبوختنصارك سراينده جمله يردن انتقام المق ايچون لاقردي
اولدي ايدي نيجه كه نبوختنصار سويلدي ايدي ايسه

٢ وجمله ضابطلرني واكابرلرني چغروب

٣ اونلره كندو نيتنك سرّيني آچدي هم ~~يرك جمله~~ يرك جمله قباحتلرني
كندو آغزي ايله اجمالاً تقرير ايلدي

٤ اونلر دخي حكم ايتديلر كه آنوك آغزينك فرماننه امتثال ايتمين هر
بشر تلف اولا

بو

19*Hem Râgo dağlarında Ârfahşadı tutdu da ònu̯ okladı ve ol günde helâk eyledi
*19*Hem de Ragay dağlarında Arpakşad'ı tutarak onu okladı ve o günde öldürdü.*
20*Ondan o ve ònuŋ cümle karışık taʿîfesini ki cenk erleriniŋ ʿazîm kesreti idi Nînîveye döndüler de orada yüz yiğirmi gün zevkler ve ziyâfetler èdip eğlendi
*20*Onun tüm karışık halkı cenk erlerinin büyük çoğunluğu idi. Ninova'ya döndüklerinde orada yüz yirmi gün şölenler düzenleyerek zevkle eğlendi.*

Aşağıda görülen Ali Bey'in 1664 tarihli el yazmasında, 20. ayet sağ tarafta yukarıdan aşağıya doğru yazılmıştır.

İkinci Bâb

1*Bu kez on sekizinci yılda evvelki ayıŋ yiğirmi ikinci gününde Âsûr şâhı Nebûhatnessârıŋ sarâyında cümle yerden intikâm almak içìn lâkırdı oldu idi nice ki Nebûhatnessâr söyledi idi ise
*1*On sekizinci yılın, ilk ayının yirmi ikinci gününde Asur kralı Nabukadnezar'ın sarayında tüm dünyadan intikam almak için sözler yayıldı; nasıl ki Nabukadnezar söyledi idi ise.*
2*Ve cümle zâbitlerini ve ekâbirlerini çığırıp
*2*Bütün kumandanlarını ve danışmanlarını çağırıp;*
3*Onlara kendi niyyetiniŋ sırrını açdı hem yeriŋ cümle kabâhatlilerini kendi ağzı ile icmâlen takrîr eyledi
*3*Onlara kendi niyetinin sırrını açtı ve özetle tüm dünyanın suçlularını kendi ağzıyla tamamen yazdırdı.*
4*Onlar dahi hükm ètdiler ki ònuŋ ağzınıŋ fermânına imtisâl ètmeyen her beşer telef ola
*4*Onlar da onun ağzından çıkan buyruğa uymayan herkesin idam edilmesine karar verdiler.*

bu ∞

٥ بو خصوصدن آسورشاهی بنو ختنصار اول تشاورمی اتمام ایلدکدن
صکره کندو سر عسکری حلوفرنوء که سلطنتده آنوك ایکنجیسی
ایدی چغروب آکا دیدیکه
٦ شاه عظیم و جمله یرك سلطانی بونی درکه اشته حضورمدن کتدوکك
کبی شهباز و جکردار آدملر یوز یکرمی بیك یایا هم آتلرك و
آتلولرك عظیم کثرتنی اون ایکی بیکه دك بله آلاسن
٧ و مغربك جمیع ولایتلری اوزرینه و اراسنکه کلاممه اطاعت اتمدیلر
٨ و خبر ویرکه بکا طپراق و صو حاضر لیالر زیرا بن غضبم ایله
اوزرلرینه چقارم و عسکریمك آیاقلری ایله جمله روی زمینی
قپلارمده اونلری یغمایه ویررم
٩ و اونلرك مقتوللری دره لرینی و سیللرینی طولدوره لر هم طاشقین
ارماقلری اونلرك لشلری ایله مملو اولالر
١٠ اونلرك اسیرلرینی ده جمله یرك انتهالرینه سوره یم
١١ پس سن بندن اول چق ده اونلرك جمله سنورلرینی فتح ایله
و وره ایدنلری تأدیب کونی ایچون بکا آلیقو

5*Bu husûsdan Âsûr şâhı Nebûhatnessâr ol teşâvürü itmâm eyledikden soŋra kendi serʿ-askeri Holofernoyu ki saltanatda ònuŋ ikincisi idi çığırıp òŋa dèdi ki

*5*Bu yüzden Asur kralı Nabukadnezar o görüşmeyi bitirdikten sonra kendi başkumandanı Holofirno'ki saltanatında onun ikincisi idi; çağırıp ona dedi ki:*

6*Şâh-ı ʿazîm ve cümle yeriŋ sultânı bunu der ki işte huzûrumdan gittiğiŋ gibi şahbâz ve ciğer-dâr âdamlar yüz yiğirmi biŋ yaya hem atlarıŋ ve atlîlarıŋ ʿazîm kesretini oniki biŋe dek bile alasın

6 En büyük kral şah ve bütün yerin sultanı bunu der ki: Önümden gittiğin gibi cesur ve yürekli adamlarla yüz yirmi bin yaya hem atlar ve atlıların büyük çoğunluğunu on iki bine dek al.*

7*Ve mağribiŋ cemiʿ vilâyetleri üzerine varasın ki kelâmıma itâʿat èdmediler

*7*Ve tüm batı vilayetleri üzerine var ki sözüme itaat etmediler.*

8*Ve haber ver ki baŋa toprak ve su hâzırlayalar zîrâ ben ġazabım ile üzerlerine çıkarım ve ʿaskerimiŋ ayakları ile cümle rûy-i zemîni kaplarım da ònları yağmaya vèrdim

*8*Ve haber ver ki 'Bana toprak ve su hazırlasınlar'* çünkü ben gazabımla üzerlerine çıkarım, askerimin ayaklarıyla tüm yeryüzünü kaplarım ki onları yağmaya verdim.*

9*Ve onlarıŋ maktûlleri derelerini ve sellerini dolduralar hem taşkın ırmakları onlarıŋ leşleri ile memlû olalar

*9*Onların ölüleri dereleri ve suları doldursun. Taşkıŋ ırmaklar onların leşleri ile dolsun.*

10*Onlarıŋ esîrlerini de cümle yeriŋ intihâlarına süreyim

*10*Onların tutsaklarını da bütün yerin sonlarına süreyim.*

11*Pes sen benden evvel çık da onlarıŋ cümle sınîrlarını feth eyle ve vere èdenleri teʾdîb günü içîn baŋa alıko

*11*Benden önce çık da onların tüm sınırlarını feth et ve teslim olanları terbiye günü için bana alıkoy.*

**Persçe bir deyim olup "Boyun eğmeliler" anlamındadır.*

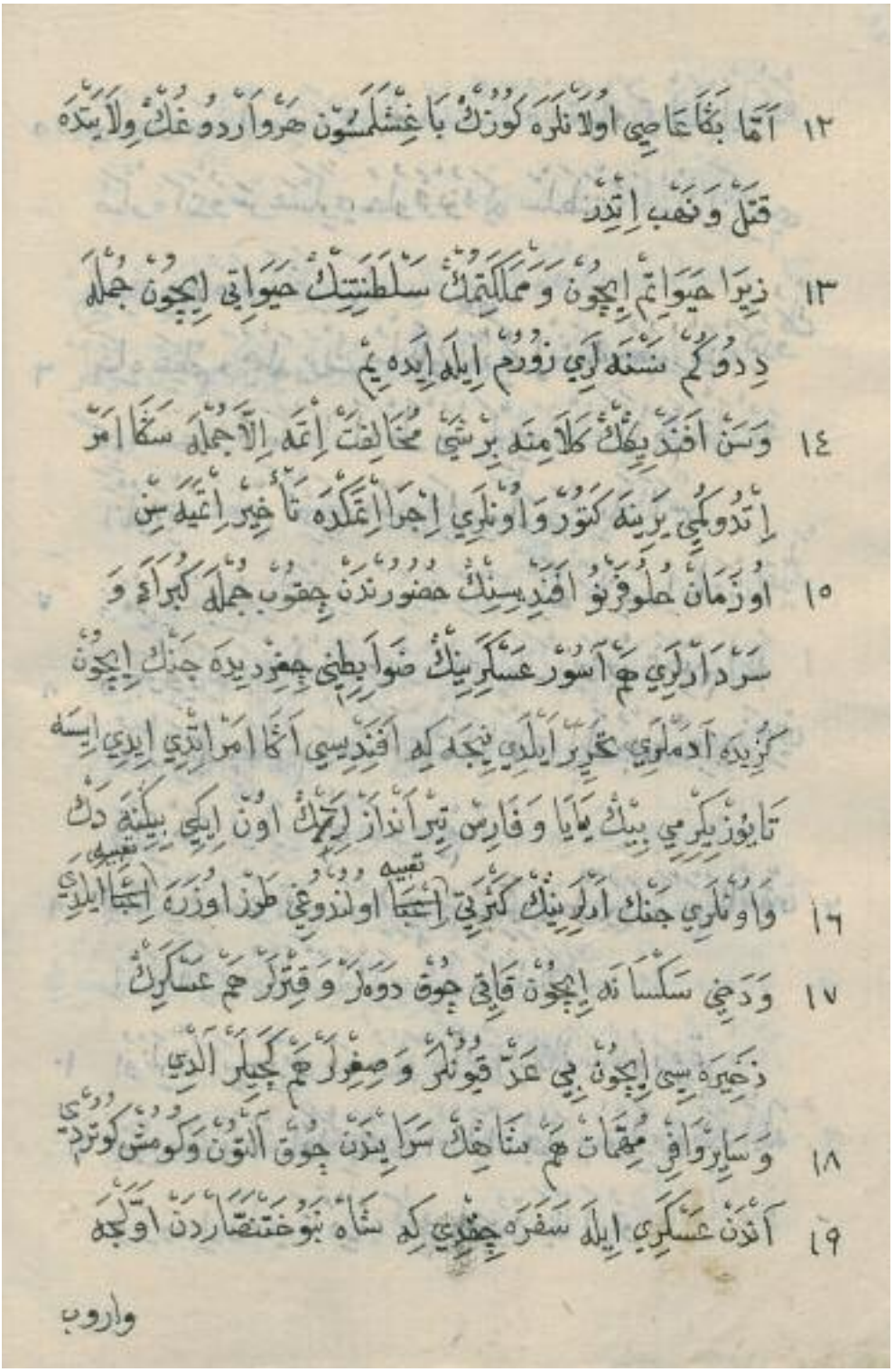

١٢ اَمّا بڭا عاصي اولانلره كوزڭ باغشلمسون هر واردوغڭ ولايتده
قتل ونهب ايتدر

١٣ زيرا حيواتم ايچون ومملكتمڭ سلطنتنڭ حيواتي ايچون جمله
ددوكم نسنه لري زورم ايله ايده يم

١٤ وسن افنديڭڭ كلامنه برشي مخالفت ايتمه الا جمله سڭا امر
ايتدوكمي يرينه كتور واونلري اجرا ايتمكده تأخير ايتميه سن

١٥ اوزمان حلوفرنو افنديسنڭ حضورندن چقوب جمله كبراء و
سردارلري هم آسور عسكرينڭ ضوابطني چغرديده جنڭ ايچون
كزيده آدملري تحرير ايلدي نيجه كه افنديسي اڭا امر ايتدي ايدي ايسه
تايوز يكرمي بيڭ يايا وفارس تيرانداز لرڭ اون ايكي بيكنه دك
١٦ واونلري جنڭ ارلرينڭ كثرتي تعبيه اولندوغي طرز اوزره تعبيه ايلدي

١٧ ودخي سكسانه ايچون قاتي چوق دوه لر وقترلر هم عسكرڭ
ذخيره سي ايچون بي عد قيونلر وصغرلر هم كچيلر آلدي

١٨ وساير وافر مهمات هم شاهڭ سرايندن چوق آلتون وكومش كوتردي

١٩ آندن عسكري ايله سفره چقدي كه شاه نبوختنصاردن اولجه

واروب

12*Âmmâ baŋa ʿasî olanlara gözüŋ bağışlamasın her vardığıŋ vilâyetde katl ü nehb ėtdir
*12*Ama bana karşı olanlara gözün bağışlamasın ve her gittiğin vilayeti yağmalatarak yok et.*
13*Zîrâ hayvâtım içiŋ ve memleketimiŋ saltanatınıŋ hayvâtı için cümle dėdiğim nesneleri zorum ile ėdeyim
*13*Çünkü hayatım için ve memleketimin saltanatının hayatı için tüm bu dediğim şeyleri zorla yapacağım.*
14*Ve sen efendiŋiŋ kelâmına bir şey muhâlefet ėtme illâ cümle saŋa emr ėttiğimi yerine getir ve onları icrâ ėtmekde teʾhîr ėtmeyesin
*14*Ve sen efendinin sözüne bir şeyde karşı gelme; illa tüm sana emr ettiğimi yerine getir ve onları yapmakta gecikme.*
15*O zamân Holoferno efendisiniŋ huzûrundan çıkıp cümle küberâʾyı ve serdârları hem Âsûr ʿaskeriniŋ zavâbıtını çığırdı da cenk içiŋ güzîde âdamları tahrîr eyledi nice ki efendisi òŋa emr etdi idi ise tâ yüz yiğirmi biŋ yaya ve fâris tirendâzlarıŋ on iki biŋine dek
*15*O zaman Holoferno kralın önünden çıkıp tüm büyükleri, kumandanları, Asur askerlerini çağırdı ve cenk için seçkin adamlar saydı. Efendisinin ona buyurduğu üzere yüzyirmi bin yaya ve on iki bin kadar okçu süvariler hazırladı.*
16*Ve onları cenk erleriniŋ kesreti taʿbiye olunduğu tarz üzere taʿbiye eyledi
*16*Ve onları cenk erlerinin çokluğu tertiplendiği gibi tertipledi.*
17*Ve dahi sekk-sâne için kaʿtî çok develer ve katırlar hem ʿaskeriŋ zâhiresi için bî-ʿadd koyuŋlar ve sığırlar hem keçiler aldı
*17*Ve de savaş malzemesi için, birçok develer, katırlar; askerlerin yiyeceği için sayısız koyunlar, sığırlar ve keçiler aldı.*
18*Ve sâʾir vâfir mühimmât hem şâhıŋ sarayından çok altîn ve gümüş götürdü
*18*Ve diğer çok sayıda mühimmat hem şahın sarayından çok altın ve gümüş götürdü.*
19*Òndan ʿaskeri ile sefere çıkdı ki şâh Nebûhatnessârdan evvelce
*19*Ondan sonra askeriyle sefere çıktı ki şah Nabukadnezar'dan önce ∞*

varıp ∞

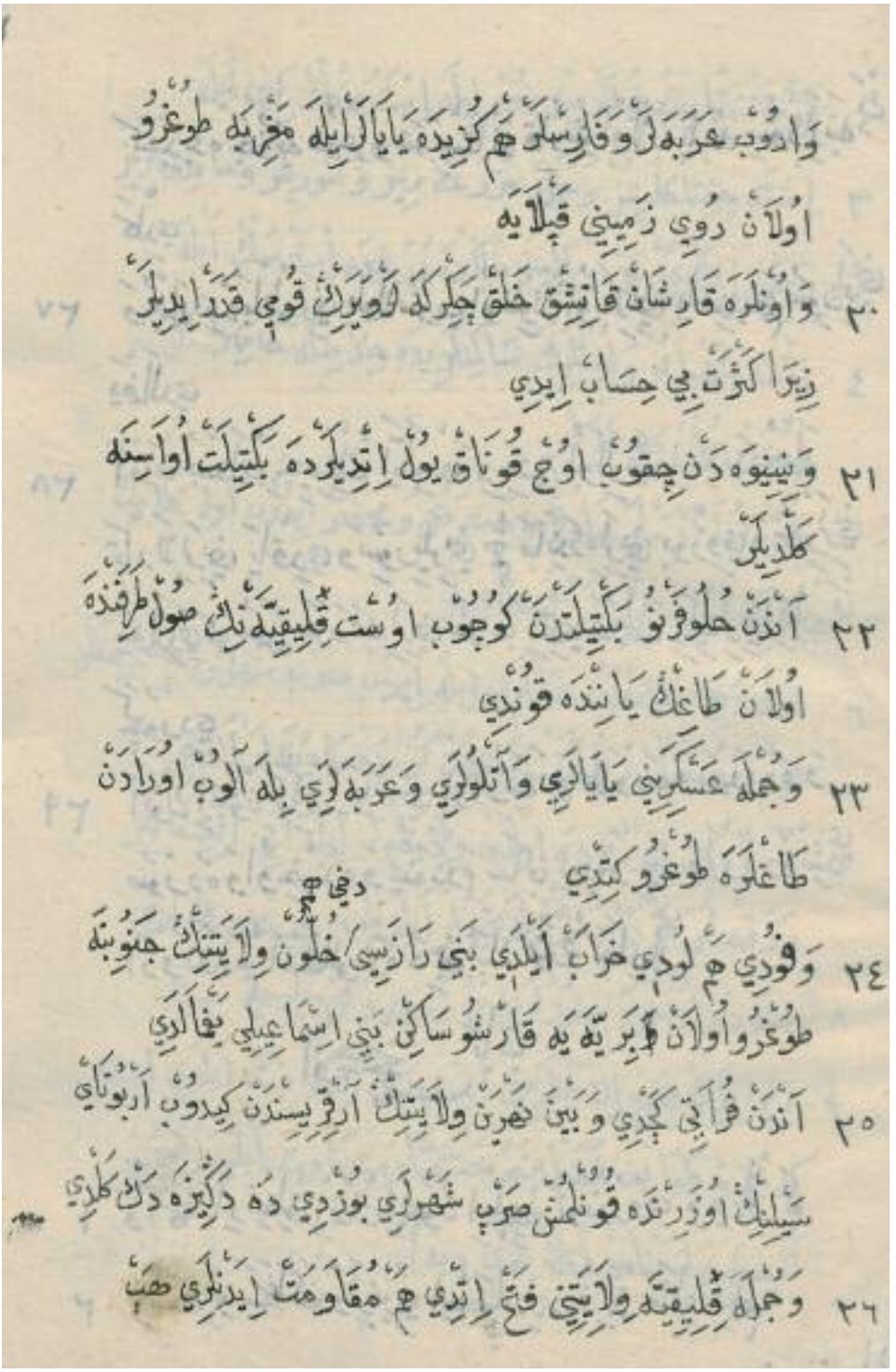

وَاروب عَرَبَه‌لَر وَفَارِسلَر هَم كُزِيدَه يَايَالَر ايلَه مَغرِبَه طوغرو
اولان روي زَمِينِي قَپلايَه
٢٠ وَاونلَرَه قَارِشَان قَاتِشِق خَلق چِكِركَه‌لَر وَيَرِك قومي قَدَر ايديلَر
زِيرَا كَثرَت بِي حِسَاب ايدي
٢١ وَنِينِوَه‌دَن چِقوب اوج قوناق يول اتديلَرده بَكتِيلَت اواسِنَه
كَلديلَر
٢٢ اَندَن حلوفرنو بَكتِيلَتدَن كوچوب اوست قِلِيقِيَه‌نِك صول طَرَفِنده
اولان طَاغِك يَانِنده قوندي
٢٣ وَجُملَه عَسكَرِينِي يَايَالَرِي وَآتلولَرِي وَعَرَبَه‌لَرِي بِلَه آلوب اورادَن
طَاغلَرَه طوغرو كِتدي
٢٤ وَفودي هَم لودي خَرَاب ايلدي بَنِي رَازِسِي دخي هم خلون وِلَايَتِنِك جَنوبِنَه
طوغرو اولان بَرِيَّه‌يَه قَارشو سَاكِن بَنِي اِسمَاعِيلِي يَغمَالدي
٢٥ اَندَن فُرَاتِي كَچدي وَبَينَ نَهرَين وِلَايَتِنِك آرقِرِيسِندَن كِيدوب اَربوتَاي
سَيلِنِك اوزَرِنده قونلمش صَرپ شَهرلَرِي بوزدي دَه دَكِيزَه دَك كَلدي
٢٦ وَجُملَه قِلِيقِيَه وِلَايَتِنِي فَتح اتدي هَم مُقَاوَمَت ايدنلَرِي هَپ

varıp ʿarabalar ve fârisler hem güzîde yayalar ile mağribe doğru olan rûy-i zemîni kapladı
varıp arabalar, süvariler ve seçkin yayalarla batıya doğru olan tüm yeryüzünü kapladı.
20*Ve onlara karışan halk çekirgeler ve yerin kumu kadar idiler zîrâ kesret bî hesâb idi
*20*Onlara karışan halk çekirgeler ve yerin kumu kadardı; çünkü sayılamayacak derecedeydi.*
21*Ve Nînîveden çıkıp üç konak yol ėtdiler de Bektîlet ovâsına geldiler
*21*Ve Ninova'dan çıkıp üç günlük bir yol katettiler ve Bektilet ovasına geldiler.*
22*Ondan Holoferno Bektîletden göçüp üst Kilîkîyenin sol tarafında olan dağın yanında kondu
*22*Sonra Holoferno Bektilet'ten geçip üst Klikyanın sol tarafında olan dağın yanında konakladı.*
23*Ve cümle ʿaskerini yayaları ve atlîları ve ʿarabaları bile alıp oradan dağlara doğru gitti
*23*Tüm askerlerini, yayaları, atlıları ve arabalarını alıp oradan dağlara doğru gitti.*
24*Ve Fûdî hem Lûdî harâb eyledi benî Râzesi dahi hem Hullon vilâyetinin cenûbuna doğru olan beriyyeye karşî sâkin Benî İsmâʿîli yağmaladı
*24*Fûdîleri, Ludîleri yıkıp Râze oğullarını ve Hullon vilayetinin güneyinde olan çölün karşısındaki İsmail oğullarını yağmaladı.*
25*Ondan Furâtı geçdi ve Beyne-Nehrin vilâyetinin arkasından gidip Ârbonây-ı Seylinin üzerinde konulmuş sarp şehrleri bozdu da denize dek geldi
*25*Fırat'ı geçti, Mezopotamya'nın arkasından gidip Arbon vadisinin üzerinde olan sarp şehirleri yıkarak denize dek geldi.*
26*Ve cümle Kilîkîya vilâyetini feth ėtti hem mukâvemet ėdenleri hep
*26*Tüm Kilikya bölgesini aldı, karşı koyanları hep* ∞

كسديده جنوبه طوغرو عربستانه قارشو اولان يافه سنورلرينه دك
كلدي

٢٧ وجمله مديانلولري طولاشوب اونلرك اوبالرني ياقدي هم سوريلرني
يغمالدي

٢٨ آندن بغداي بچيمنك ايامنده دمشق اوالرينه ايندیده جمله
تارلالرني ياقدي وسوريلرني هم ماندره لرني بوزدي وشهرلرني
يغمالدي هم جمله مزرعه لرني خراب اتدي وجمله يكيتلرني قليجدن
كچوردي

٢٩ آنوك ايچون دكيز اهاليسي اوزرينه كه طروده وصيده ده و
صورده واوخينده ويمنعنده ساكن ايديلر بيم ولرزه دوشدي
ازوتده هم اسقالونده دخي بك قورقو چكديلر

اوچنجي باب

١ وآكا بارشقلق اتمك ايچون ايلچيلر كوندروب ديديلر كه
٢ اشته بز سكا كندولريمزي احضار ايدرز بز شاه عظيم

kesdi de cenûba doğru ʿArabistana karşı olan Yafâ sınîrlarına dek geldi
öldürdü ve güneye doğru Arabistan'a karşı olan Yafa sınırlarına dek geldi.
27*Ve cümle Midyânlıları dolaşıp ònlarıŋ obalarını yakdı hem sürűlerini yağmaladı
*27*Tüm Medliler'i dolaşıp onların obalarını yaktı ve sürülerini yağmaladı.*
28*Ondan buğday biçiminiŋ eyyâmında Dımışk ovâlarına indi de cümle tarlalarını yakdı ve sürűlerini hem mandıralarını bozdu ve şehirlerini yağmaladı hem cümle mezrʿalarını harâb etti ve cümle yiğitlerini kılıçdan geçirdi
*28*Sonra buğday biçme günlerinde Şam ovalarına inip tüm tarlalarını yaktı; sürülerini, mandıralarını ve kentlerini yağmaladı. Hem bütün mezralarını yıkarak tüm yiğitlerini kılıçtan geçirdi.* 29*Ònuŋ içìn deŋiz ahâlisi üzerine ki Travde ve Saydada ve Sûrda ve Ohinde ve Yanʿane de sâkin idiler Biym ve Lerze düşdü Âzvatde hem Âskâlonde dahi pek korkü+ çekdiler
*29*Böylece deniz halkı üzerine ki Sidon'da, Sayda'da, Sur'da, Okina'da ve Yamna'da yaşıyorlardı. Yamna ve Tyrus düştü; Azotus ve Aşkelon'da çok korktular.*

Üçüncü Bâb
1*Ve òŋa barışıklık èdmek içìn élçiler gönderip dèdiler ki
*1*Ve onunla barış yapmak için elçiler gönderip dediler ki:*
2*İşte biz saŋa kendilerimizi ihzâr èderiz biz şâh-ı ʿazîm
*2*İşte biz sana kendimizi gösteriyoruz. Biz büyük şah* ∞

+bkz. Ali Bey´in 1664 el yazmasında '*korkuyu*'.

Nebûhatnessârıŋ ∞

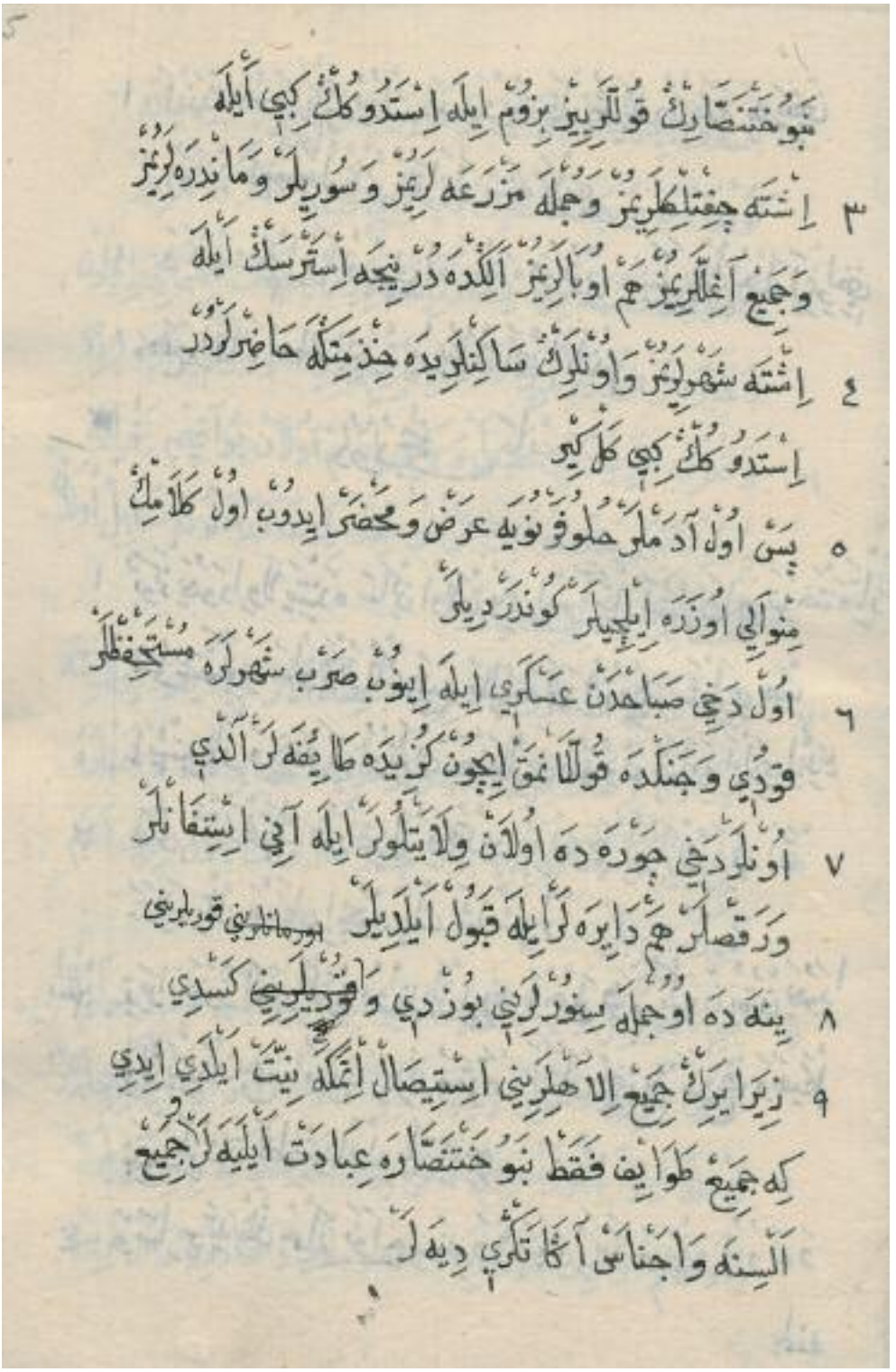

نبوختنصارك قوللريز بزوم ايله استدوكك كبي ايله
٣ اشته چفتلكلريمز وجمله مزرعه لريمز وسوريلر وماندره لريمز
وجميع اغللريمز هم اوبالريمز الكده درنيجه استرسك ايله
٤ اشته شهرلريمز واونلرك ساكنلريده خدمتكه حاضرلردر
استدوكك كبي كل كير
٥ پس اول آدملر حلوفرنويه عرض ومحضر ايدوب اول كلامك
منوالي اوزره ايلچيلر كوندرديلر
٦ اول دخي صباحدن عسكري ايله اينوب صرب شهرلره مستحفظلر
قودي وجنكده قوللانمق ايچون كزيده طايفه لر آلدي
٧ اونلر دخي چوره ده اولان ولايتلولر ايله آني استفانلر
ورقصلر هم دايره لر ايله قبول ايلديلر ~~اورمانلريني~~ قوريلريني
٨ ينه ده اوجمله سنورلريني بوزدي و ~~قوريلريني~~ كسدي
٩ زيرا يرك جميع الاهلريني استيصال اتمكه نيت ايلدي ايدي
كه جميع طوايف فقط نبوختنصاره عبادت ايليه لر جميع
السنه واجناس آكا تكري ديه لر

Nebûhatnessârıŋ kullarıyız bizim ile istediğiŋ gibi eyle
Nabukadnezar'ın kullarıyız; bizimle istediğin gibi yap.
3*İşte çiftliklerimiz ve cümle mezraʿalarımız ve sürüler ve mândıralarımız cemiʿ ağıllarımız hem obalarımız elindedir nice istersen eyle
*3*İşte çiftliklerimiz mezralarımız, sürülerimiz, mandıralarımız, tüm ağıllarımız ve obalarımız elindedir; nasıl istersen yap.*
4*İşte şehirlerimiz ve onlarıŋ sâkinleri de hizmetine hâzırlardır istediğin gibi geliŋiz
*4*İşte şehirlerimiz ve orada oturanlar da hizmetinizdedir; istediğin gibi gel.*
5*Pes ol âdamlar Holofernoya ʿarz-ı mahzar ėdip ol kelâmıŋ minvâli üzere élçiler gönderdiler
*5*Böylece o adamlar Holoferno'ya, o söze göre elçiler gönderip dileklerini sundular.*
6*Ol dahi sabâhdan ʿaskeri ile inip sarp şehirlere müstahfazlar kodu ve cenkde kullanmak içiǹ güzîde taʿîfeler aldı
*6*O da sabahleyin askerleriyle inip sarp şehirlere bekçiler koydu ve cenk için seçkin adamlar aldı.*
7*Onlar dahi çevrede olan vilâyetliler ile ònu istifânlar ve rakslar hem dâîreler ile kabûl eylediler
*7*Onlar da çevrede olan vilayetlilerle onu coşkun ezgiler, daireler ve danslar ile kabul ettiler.*
8*Yine de o cümle sınîrlarını bozdu ve kurularını kesdi
*8*Yine de o bütün sınırlarını bozdu ve ormanlarını kesti.*
9*Zîrâ yeriŋ cemʿi ilâhlarını istisâl ėtmeğe niyyet eyledi idi ki cemiʿ tevâʾif fakat Nebûhatnessâra ʿibâdet eyleyeler ve cemiʿ elsineü ecnâs òŋa Taŋrı diyeler
*9*Çünkü o yerin tüm ilâhlarını ortadan kaldırmaya niyet etti ki bütün milletler yalnız Nabukadnezar'a ibadet etsinler ve tüm diller ona Tanrı desinler.* ∞

١٠ آندن يهودانك بيوك دربندينه قارشوكه درتعه يه يقين
اولان عزيرا لونك مقابله سنه كلدي

١١ وغبعه هم اسكتوپولي آراسنده قونوب عسكرينك جمله آغرلغني
جمع اتمك ايچون بر بتون آي اكلندي

دردنجي باب

١ بوكز يهودا ولايتنده ساكن اولان بني اسرائيل آسور شاهي نبوختنصارك
سرعسكري حلوفرنونك جميع طايفه لره اتدوكي شيلري هب
اشتديلر وينجه كه اونلرك هيكللرني صويوب خراب ايلدي ايدي

٢ پس اوندن پك قورقديلر وقدس شريف هم اونلرك ربي الله
تعالي نك هيكلي ايچون پك شاشديلر

٣ زيرا هنوز اسيرلكدن دونديلر ايدي وجمله قوم يكيدن بتون يهودا
ولايتندن جمع اولدي ايدي مقدس آلتلر دخي هم مذبح وهيكل
بخيسلرندن تطهير اولديلر ايدي

٤ وسامريه نك جمله نواحيسنه وقصبه لرينه وبيت ارونه و

بلمنه

10*Ondan Yahûdânıŋ büyük der-bendine karşî ki Dortea yakın olan ʿAzdreʾelonuŋ mukâbelesine geldi
*10*Oradan Yahuda'nın büyük geçitine karşı olan Dotan'a yakın olan Ezdrelon karşısına geldi.*
11*Ve Gabaʿe hem İskitopuli arasında konup ʿaskerinin cümle ağırlığını cemʿ ėtmek içiŋn bir bütün ay eğlendi
*11*Geva'yla Skitopolis arasında konaklayarak askerlerin tüm ağırlığını toplamak için bütün bir ay eğlendi.*

Dördüncü Bâb
1*Bu kez Yahûda vilâyetinde sâkin olan Benî İsrâʾėl Âsûr şâhı Nebûhatnessârıŋ serʿaskeri Holofernonuŋ cemiʿ tâʾifelere ėtdiği şeyleri hep işitdiler ve nice ki onlarıŋ heykellerini soyup harâb eyledi idi
*1*Bu kez Yahuda vilayetinde yaşamakta olan İsrailoğulları, Asur şahı Nabukadnezar'ın başkumandanı Holofirno'nun tüm milletlere yaptığı şeyleri hep duydular. Nasıl ki onların tapınaklarını soyup yok etti ise.*
2*Pes ondan pek korkdůlar ve Kuds-i Şerîf hem onlarıŋ Rabbi Allah Teʿâlâıŋ Heykeli içiŋn pek şaşdılar
*2*Böylece çok korktular ve kutsal Kudüs hem onların Rabbi yüce Allah'ın tapınakları için çok şaştılar.*
3*Zîrâ henüz esîrlikden döndůler idi ve cümle kavim yeŋiden bütün Yahûda vilâyetinden cemʿ oldu idi ve mukaddes âletler dahi hem Mezbah ve Heykel necîslerinden tathîr oldular idi
*3*Çünkü esirlikten henüz dönmüşlerdi ve bütün kavm yeniden tüm Yahuda vilayetinde toplandıydı. Kutsal aletler hem Mezbah ve Tapınak pisliklerinden arındırılmışlardı.*
4*Ve Sâmiriyeniŋ cümle nevâhîsine ve kasabalarına ve Beyt Oruna ve
*4*Ve Samiriyenin her tarafına, kasabalarına ve Beyt-Orun'a ve*

Belmene ∞

بلمنه ویریخویه وخوبایه هم عزورایه وسالمون دره سنه
کوندروب یوجه طاغلرك دپه لرینی قبضهٔ تصرفه آلدیلر
٥ واولانجه قصبه لری حصارلریله چویروب چنك مهماتی ایچون
ذخیره لر قودیلر زیرا تارلالرك بیچملری هنوز اولدی ~~اول~~ ایدی
٦ وقدس شریفده کی هیکلده باش امام اولان یوآقیم بتولیه
ودوتانیمه یقین اوانك قرشوسنده کی عذدراولونه مقابل اولان
بتمستانك اهالیسنه یازوب
٧ امر ایلدیکه طاغلرك باشلرینی ضبطنه آلالر زیرا یهود اولایتنه
اورادن کرمك قابل ایدی واونلری ضبط ایدنجه دشمنلره
مانع اولمق آسان ایدی چون کچدلر طاروالك چوق ایکی آدم
کچجك ایدیلر
٨ بنی اسرائیل دخی باش امام یوآقیمك وجمله قوم اسرائیلك
قدس شریفده متمکن اختیارلرینك اونلره امر ایلدوکلری کبی اتدیلر
٩ وجمله اسرائیللولر عظیم تضرع ایله الله تعالی یه چغرشدیلر
واونلرهم اونلرك عورتلری ومعصوملری وطوارلری وهر غریب

Belmene ve Yerîhoya ve Hubâya hem ʿAzorâya ve Sâlmon deresine gönderip yüce dağlarıŋ depelerini kabzaʾ-i tasarrufa aldılar
Belmen'e, Yeriho'ya, Huba'ya, Azora'ya ve Salmon deresine gönderip yüce dağların tepelerini ele geçirdiler.
5*Ve olanca kasabaları hisârları ile çevirip cenk mühimmâtı içîn zahîreler kodular zîrâ tarlalarıŋ biçimleri henüz oldu idi
*5*Bütün kasabaları kaleleriyle kuşatıp cenk malzemeleri ve azık koydular. Çünkü tarlaların biçimleri yeni olmuştu.*
6*Ve Kuds-i Şerîfdeki Heykelde baş imâm olan Yovâkîm Betuliye ve Dütâîme yakın ovânıŋ karşîsındaki ʿAzderâʾlona mukâbil olan Betemestâniŋ ahâlîsine yazıp
*6*Kutsal Kudüs'teki Tapınakta baş kahin olan Yohakim, Betülya ve Dotan'a yakın ovanın karşısındaki Ezdrelon'a karşı olan Betemestan'in halkına yazıp;*
7*Emr eyledi ki dağların başlarını zabtına alalar zîrâ Yahûdâ vilâyetine oradan girmek kâbil idi ve onları zabt ėdince düşmanlara mâni olmak âsân idi çün geçidler dar ve eŋ çok iki âdam gėçecek idiler
*7*Emretti ki dağların başlarına ele geçirsinler. Çünkü Yahuda vilayetine oradan girilebiliyordu. Ve onları ele geçirince düşmanlara engel olmak kolaydı. Çünkü geçitler dar, en çok iki adam geçecek kadardı.*
8*Benî İsrâʾėl dahi baş imâm Yovâkimiŋ ve cümle kavm İsrâʾėliŋ Kuds-i Şerîfde mütemekkin ihtiyârlarınıŋ onlara emr eyledikleri gibi ėtdiler
*8*İsrailoğulları da baş kâhin Yohakim ve tüm kavm İsrail'in kutsal Kudüs'te yaşayan yaşlılarının onlara emrettiği gibi yaptılar.*
9*Ve cümle İsrâʾėlliler ʿazîm tazarruʿ ile Allah Teʿâlâya çıġrışdılar ve onlar hem onlarıŋ ʿavratları ve maʿsümları ve davarları ve her ġarîb ∞
*9*Ve bütün İsrailliler yüksek sesle yüce Allah'a yalvardılar. Onlar hem onların kadınları, çocukları, davarları; her yabancıyla ∞*

وَيَنَاشْمَه وَآقْچَه اِيلَه صَاتُونْ اَلِنْمِشْ قُولَّرِي كَنْدُوجَانْلَرِينِي مُتَوَاضِعْ
اَيْلَدِيلَرْ

١٠ وَبَلَّرِينَه چُولَّرْقُودِيلَرْ وَهَرَارْ وَعَوْرَتْ وَمَعْصُومْ وَجُمْلَه قُدْسِ
شَرِيفُكْ اِهَالِيسِي هَيْكَلِكْ اُوكُنْدَه حُزُورْ اَيْلَدِيلَرْ

١١ وَبَاشْلَرِينَه كُولْ صَاچُوبْ چُولَّرِينِي رَبِّكْ حُضُورِينَه يَايْدِيلَرْ

١٢ هَمْ مَذْبَحِي دَه چُولَّرْ اِيلَه طُولَانْدِرْدِيلَرْ

١٣ وَاتِّفَاقْ اُوزَرَه اِسْرَائِيلْ اللَّهِنَه اِبْرَامْ اِيلَه چِغْرِشْدِيلَرْ كِه اُونْلَرِكْ
اُوغُلَّرِينِي يَغْمَايَه عَوْرَتْلَرِينِي غَصْبَه مُلْكْ شَهْرَلَرِينِي خَرَابَه وَمَقْدَسَه سِتِي
تَنْجِيسَه وَعَيْبَه وِيرْمَيَه كِه اُونْدَنْ سَايِرْ طَائِفَه لَرْ سَوِنْمَيَه لَرْ

١٤ اَللَّهْ تَعَالَى دَخِي اُونْلَرِكْ دُعَاسِينِي اِسْتِجَابْ اَيْلَدِيدَه اُونْلَرِكْ مُصِيبَتْلَرِنْدَنْ
خَلَاصْ اَيْلَدِي

١٥ وَجُمْلَه يَهُودَا وِلَايَتِنْدَه هَمْ قُدْسِ شَرِيفْدَه اُولَانْ قَوْمْ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
قَادِرْ رَبِّكْ مَقْدَسَه سِي اُوكُنْدَه نِيچَه اَيَّامْ اُورُجْ طُوتْدِيلَرْ

١٦ بَاشْ اِمَامْ يُودَقِيمْ دَخِي وَسَايِرْ جُمْلَه اَئِمَّه كِه رَبِّكْ حُضُورُنْدَه
دُورُرْلَرْ اِيدِي وَاُونْلَرْ كِه رَبَّه خِدْمَتْ اِيدَرْلَرْ اِيدِي بَلَّرِنْدَه چُولَّرْ

قوشانمش

ve yanaşma ve akçe ile satîn alınmış kulları kendi cânlarını mütevâziʿ eylediler
yanaşma ve parayla satın alınmış köleleri kendi canlarını alçalttılar.
10*Ve bellerine çullar kodular ve her er ve ʿavrat ve maʿsûm ve cümle Kuds-i Şerifiŋ ahâlîsi Heykeliŋ öŋünde huzûr eylediler
*10*Bellerine çullar sardılar. Her erkek, kadın, çocuk ve bütün kutsal Kudüs'ün halkı Tapınağın önünde hazır oldular.*
11*Ve başlarına kül saçıp çullarını Rabbiŋ huzûruna yaydılar
*11*Ve başlarına kül saçarak çullarını Rabbin önünde yaydılar.*
12*Hem Mezbahı da çullar ile dolandırdılar
*12*Hem Mezbahı da çullarla doldurdular.*
13*Ve ittifâk üzere İsrâʾèl Allahına ibrâm ile çığrışdılar ki onlarıŋ oğullarını yağmaya ʿavratlarını gasba mülk-ü şehirlerini harâbe ve makdesesini tencîse ve ʿayba vèrmiye ki öndan sâʾîr tâʾîfeler sevinmeyeler
*13*Hepisi birlikte İsrail Allahına ısrarla yakardılar ki, onların oğullarını yağmaya ve kadınlarını ele vermesin. Şehirin mülkünü yıkıma, kutsal yerini pisliğe, ayıba vermesin ve bundan diğer milletler sevinmesin.*
14*Allah Teʿâlâ dahi onlarıŋ duʿâsını isticâb eyledi de onlarıŋ musîbetlerinden halâs eyledi
*14*Yüce Allah da onların duasını kabul etti ve onların kötülüklerinden kurtardı.*
15*Ve cümle Yahûda vilâyetinde hem Kuds-i Şerifde olan kavm ʿAlâ Külli Şeyʾin Kâdir Rabbiŋ makdesesi öŋünde niçe eyyâm oruç tutdůlar
*15*Tüm Yahuda vilayetinde ve kutsal Kudüs'te olan kavm 'Her Şeye Gücü Yeten Rabb'in kutsal yeri önünde birçok günler oruç tuttular.*
16*Baş imâm Yoaʾkîm dahi ve sâʿir cümle eʾimme ki Rabbiŋ huzûrunda dururlar idi ve onlar ki Rabbe hizmet èderler idi bellerinde çullar
*16*Başkâhin Yohakim, diğer kâhinler ile gelerek Rabb'in önünde duruyor ve ona hizmet ediyorlardı. Bellerinde çullar*
kuşanmış ∞

قوشاغنش ایکن ذبیحهٔ دائمهٔ وقومك آداغنش هم ارادتدن
ویرملش قربانلرینی تقریب ایدرلر ایدی
١٧ واوستوانلری اوزرینده کول وار ایکن بتون طاقتلری ایله دیه
جغروب یالوارورلر ایدیکه جمله بیت اسرائیلی خیر ایله زیارت ایلیه

بشنجی باب

١ بوکزاسور سرعسکری حلوفرنویه خبر اولنوب که بنی اسرائیل جنکه
حاضر اولدیلر وطاغلرك کچدلرینی قیادیلر واونلرك دیه لرینی
حصار لرایله چورددیلر واوالرده سدلر قورمشلر ایدی
٢ بك زیاده سی ایله طارلدی وموابك جمله حاکملرینی هم امونك
سردارلرینی ودکیز یاسینك پاشالرینی چغروب اونلره دیدی ایدیکه
٣ ای کنعانیلر طاغلرده ساکن اولان قوم نه اصلدر وایچنده اولدقلری
شهرلر قنقیلردر عسکرینك کثرتی نه قدردر یا اونلرك زور و
قوتی نده در وعسکرینی جلمك ایچون آرالرنده نه شاه یاسردار
نصب اولندی وینچون جمله مغرب اهالیسنه خلافا بزه استقبالیمه

kuşanmış iken zebîhaʾ-ı dâʾimayı ve kavmiŋ adanmış hem irâdetden vèrilmiş kurbânlarını takrîb èderler idi

kuşanmış iken devamlı kurbanlarını, kavmin adak ve gönüllü kurbanlarını yaklaştırıyorlardı.

17*Ve üstüvânları* üzerinde kül var iken bütün tâkatleri ile Rabbe çığrışıp yalvarırlar idi ki cümle Beyt-i İsrâʾèli hayr ile ziyâret eyleye

*17*Ve taçları üzerinde kül varken, bütün güçleriyle Rabbe çağırıp yalvarıyorlardı ki tüm İsrail evini iyilikle ziyaret etsin.*

Kahinlik tacı. İ.S'ki sonraki çağlarda Başpiskopusluk tacı olmuştur.

Beşinci Bâb

1*Bu kez Âsûr serʿaskeri Holofernoya haber olunup ki Benî İsrâʾèl cenke hâzır oldûlar ve dağlarıŋ geçitlerini kapadılar ve onlarıŋ depelerini hisârlar ile çevirdiler ve ovâlarda seddler kurmuşlar idi

*1*Bu kez Asur kralının baş kumandanı Holoferno'ya haber gönderildi ki İsrailoğulları cenge hazır oldular, dağların geçitlerini kapadılar, onların tepelerini hisarlarla çevirdiler ve ovalarda barikatlar kurdular.*

2*Pek ziyâdesi ile darıldı ve Moâbıŋ cümle hâkimlerini hem Âmonuŋ serdârlarını ve deŋiz yâlısınıŋ paşalarını çığırıp onlara dèdi idi ki

*2*Buna çok öfkelenen (Holoferno) Moab'ın tüm yöneticilerini, Ammon'un kumandanlarını ve deniz sahilinde olan paşalarını çağırıp onlara dedi ki:*

3*Èy Kenʿânîler dağlarda sâkin olan kavm ne asıldır ve içinde oldukları şehirler kanġilerdir ve ʿaskerleriniŋ kesreti ne kadardır ya onların zor ve kuvveti nededir ve ʿaskerini çekmek içîn aralarında ne şâh ya serdâr nasb olundu ve niçin cümle mağrib ahâlîsine hilâfen baŋa istikbâlime ∞

3-Ey Kenanlılar! Dağlarda yaşayan kavm. Bu ne biçim bir iştir? İçinde yaşadıkları kaç tane şehirleri var, ne kadar askerleri var? Onların gücü kuvveti nedir? Askerlerini çekmek için aralarında ne kral, ne de kumandan var. Niçin batı halkına karşı beni karşılamaya*

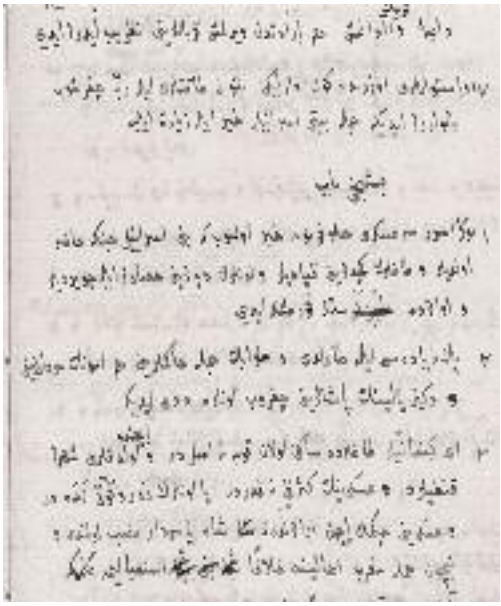

كلمامكه آرالرنده نيت اتديلر بكا بيان ايليك

٤ اوزمان جمله آمونيلرك آخيورنام سرداري آكا دديكه شمدي
اي افندم بنده كك آغزندن بر كلامي دكله ده بن سكا اوقومك
بو طاغلرك كه بو سكا يقين اولان طاغلرده اولور خصوصيني
حقيقت حال اوزره بيان ايديم و بنده كك آغزندن بر يالان چقميا

٥ بو قوم كلدانيلرك صوي و صوپي در

٦ اولدن بين نهرين ده ساكن ايديلر زيرا كلدانيلر ولايتنده اولان
اجدادينك الاهلرينه تابع اولمق استمديلر

٧ الا اجدادينك آييندن آيريلوب كوك تكريسنه كه آني الله بلورلر
ايدي عبادت ايدرلر ايدي

٨ آنوك ايچون كلدانيلردن الاهلرينك اوكندن سوريلوب بين نهرين
ولايتنه قاچديلرده اوراده خيلي زمان مكان طوتديلر

٩ آندن الله تعالي اونلره ددي ايديكه اول سكنيدن خروج ايدوب
كنعان ولايتنه واره لر واوراده اولديلرده وافر التون وكومشي
هم قاتي چوق قيونلري وار ايدي

آندن

gelmemeğe aralarında niyyet ėtdiler baŋa beyân ėyleyiŋ
gelmemekle aralarında niyet ettiler? Bana açıklayın.
4*O zamân cümle Âmonnîleriŋ Âhiyôr nâm serdârı òŋa der ki şimdi ėy efendim bendeŋiŋ ağzından bir kelâmı diŋle de ben saŋa o kavmiŋ ki bu saŋa yakın olan dağlarda olur husûsını hakîkat-ı hâl üzere beyân ėdeyim ve bendeŋiŋ ağzından bir yalan çıkmaya
*4*O zaman bütün Amonîlerin Akyor adındaki baş kumandanı ona der ki: Şimdi ey efendim kulunun ağzından bir söz dinle ki ben sana o kavmin, bu sana yakın olan dağlardaki olasılıkları gerçek durum üzerine açıklayayım ve kulunun ağzından bir yalan çıkmasın.*
5*Bu kavm Keldânîleriŋ soyu sopudur
*5*Bu kavm Kildanilerin soyu sopudur.*
6*Evvelden Beyne-Nehrinde sâkin idiler zîrâ Keldânî vilâyetinde olan ecdâdınıŋ ilâhlarına tâbiʿ olmak istemediler
*6*Önceden Mezopotamya'da yaşıyorlardı. Çünkü Kildani vilayetinde atalarının ilâhlarına uymak istemediler.*
7*İllâ ecdâdınıŋ âyîninden ayrılıp gök Taŋrısına ki òŋu Allah bilirler idi ibâdet ėderler idi
*7*Ama atalarının ayinlerinden ayrılıp gök Tanrısına ki onu Allah bilirlerdi; ona tapıyorlardı.*
8*Ònuŋ içìn Keldânîlerdeŋ ilâhlarınıŋ öŋünden sürülüp Beyne-Nehrin vilâyetine kaçdılar da orada hayli zamân mekân tutdùlar
*8*Onun için Kildaniler'in ilâhları önünden sürüldüler, Mezopotamya vilayetine kaçtılar ve orada uzun zaman yaşadılar.*
9*Òndan Allah Teʿâlâ onlara dėdi idi ki ol sükkânîden hurûc ėdip Kenʿân vilâyetine varalar ve orada oldular da vâfir altîn ve gümüşü hem kâtî çok koyunları var idi
*9*Bu yüzden yüce Tanrı onlara dedi ki o yaşadıkları yerden çıkıp Kenan vilayetine varsınlar. Orada olduklarında çok altın, gümüş ve birçok koyunları oldu.*

ondan ∞

١٠ آنڈن مصره ایندیلر زیرا کنعان ولایتك یوزینی آچلق قپلادی
ایدی واوراده تا دونجیه دك ساکن اولدیلر هم اوراده عظیم
کثرت ایله چوغالدیلر شویله که اونلرك طائفه سی بی حساب
اولدی ایدی

١١ امّا مصرك پرپادشاهی اوزرلرینه قالقدی ایدی مصرلولر دینی اونلره
قنّ ایله ظلم ایدوب دنجلر وکربیجلر یاپدرمق ایله جفا ایلدیلر ده
اونلری کوله لره دوندردیلر

١٢ اونلر دینی کندو اللرینه چغردیلر که بتون مصرك ولایتی اوکلمز
درد لر ایله اوردی آنوك ایچون مصرلولر اونلری کندو حضورلرندن
سورديلر الله تعالی دینی اوکلمزده بحر قلزمی قورتدی

١٣ واونلری سنای طاغنه وقادس بارنه کوتردی ده برّیه نك
اهالیسینی هب قوردی

١٤ آنڈن اونلر امورییلرك ولایتنده ساکن اولدیلر وقوتلری ایله جمله
اسبو نیلری بوزدیلر

١٥ بعده یاردینی کچوب طاغلرك ولایتی هب فتح ایلدیلر

10*Ondan Mısra indiler zîrâ Kenâŋ vilâyetinin yüzünü açlık kapladı idi ve orada sakin oldular tâ dönünceye dek hem orada ʿazîm kesret çoğaldılar şöyle ki onların tâʾifesi gibi bî-hėsap oldů idi

*10*Oradan Mısır'a indiler; çünkü Kenan vilayetinin yüzünü kıtlık kaplamıştı. Orada oturdular ta dönünceye dek orada çoğaldılar. O derecede ki onların sayısı hesapsızdı.*

11*Âmmâ Mısrın bir pâdişâhı üzerlerine kalkdı idi Mısırlılar dahi onlara fenn ile zulm ėdip rencler ve kerpiçler yapdırmak ile cefâ eylediler de onları kölelere dönderdiler

*11*Ama Mısır'ın Firavun'u onlara karşı durdu. Mısırlılar da onları ağır işlerde zulmederek ve öfkeyle kerpiçler kestirerek eziyet edip köleleştirdiler.*

12*Onlar dahi kendi Allahına çığırdılar ki bütün Mısırıŋ vilâyetini önlemez derdler ile urdů önuŋ için Mısırlılar onları kendi huzûrlarından sürdüler Allah Teʿâlâ dahi önlerinde Bahr-i Kulzümü kurutdů

*12*Onlar da kendi Allahını çağırdılar ve o tüm Mısır'ı önlenemez afetlerle vurdu. Bu yüzden Mısırlılar onları kendi önlerinden sürdüler. Ve yüce Allah da önlerinde Kızıldeniz'i kuruttu.*

13*Ve onları Sinâʾî dağına ve Kadeş-Bârene götürdü de beriyyeniŋ ahâlîsini hep kovdů

*13*Onları Sina dağına ve Kadeş-Barnea'ya götürdü de çölün halkını hep kovdu.*

14*Ondan onlar Âmorrîleriŋ vilâyetinde sâkin oldular ve kuvvetleri ile cümle Ėsbunnîleri bozdular

*14*Oradan onlar Ammonîler'in ülkesinde yaşadılar ve güçleriyle tüm Heşbonluları bozguna uğrattılar.*

15*Baʿdehu Yârdanı geçip dağlarıŋ vilâyetini hep feth eylediler

*15*Daha sonra Yordan'a geçerek dağlık vilayetleri ele geçirdiler. ∞*

Yukarıdaki 13. ayet alta eklenmiştir.

١٦ وكنعانيّ هم فريزيّ ويبوسيّلري وسيخمكيّلري وجمله كركيسيّلري
سورديلرده اوراده چوق زمان دورديلر
١٧ وما دامكه الله تعالى نك حضورنده كناه اتمديلر ايلكده ايديلر
زيرا يرامزلغي سومين الله تعالى اونلر ايله ايدي
١٨ امّا اونلره امر ايلدوكي طريقدن دوندكلرندنصكره نيجه جنكلر ايله
بوزلديلر
١٩ وديار غربته اسيرلكه چكلديلر هم اللهنك هيكلي يرايله برابر اولدي
وشهرلري آلندي ايدي
٢٠ امّا حالا كندو اللهنه رجوع ايدوب پراكنده اولدقلري پريشانلقلرندن
دونديلر وقدس شريفك ملكيني كه اونلرك مقدسه سي اونده در
تكرار آلديلر هم ويران اولان طاغستانده ساكن اولديلر
٢١ پس حالا افندي سلطانم اكر بو قومده بر خطا وار ايسه وكندو اللهنه
كناه ايدرلر ايسه بقالم زيرا بو اونلره سبب تخريب اولور وچقوب
اوزرلرينه هجوم ايده لم
٢٢ امّا اكر بو قومده يرامزلق يوق ايسه افندم ايلرو كچسونكه

اونلرك

16*Ve Kenʿânî hem Ferizzî ve Yebussîleri ve Sėhemkîleri ve cümle Gerkîyyileri sürdůler de orada çok zamân durdůlar
*16*Kananlılar'ı, Perizileri, Yebusiler'i, Şemutîler'i ve tüm Girgaşîler'i sürerek orada uzun zaman durdular.*
17*Ve mâ-dâm ki Allah Teʿâlânıŋ huzûrunda günâh ėtmediler íyílikde idiler zîrâ yaramazlığı sevmeyen Allah Teʿâlâ onlar ile idi
*17*Mademki yüce Allah'ın önünde günah etmediler, iyilikte idiler; çünkü yaramazlığı sevmeyen yüce Allah onlar ileydi.*
18*Âmmâ onlara emr eylediği tarîkden döndüklerinden soŋra niçe cenkler ile bozuldůlar
*18*Ama onlara emrettiği yoldan döndüklerinden sonra birçok cenkleri kaybettiler.*
19*Ve diyâr-ı ġurbete esîrliğe çekildîler hem Allahınıŋ Heykeli yer ile berâber oldů ve şehrleri alındı idi
*19*Ve gurbet günlerinde esirliğe çekildiler hem Allah'ın Tapınağı yerle bir oldu ve şehirleri alınmıştı.*
20*Âmmâ halâ kendí Allahına rücûʿ ėdip perâkende oldukları perîşânlıklarından döndůler ve Kuds-i Şerîfiŋ mülkini ki onlarıŋ makdesesi ondadır tekrar aldılar hem vîrân olan dağıstanda sâkin oldůlar
*20*Ama şimdi kendi Allahına geri dönüp darmadağın oldukları perişanlıklarından geldiler ve Kutsal Kudüs'ün mallarını alarak yine yıkıntılık dağlık yerde yaşamaya başladılar.*
21*Pes hâlâ efendi sultânım eğer bu kavmde bir hatâ var ise ve kendí Allahına günâh ėderler ise bakalım zîrâ bu onlara sebeb-i tahrîb olur ve çıkıp üzerlerine hücûm ėdelim
*21*Şimdi efendi sultanım; eğer bu kavimde bir hata var ise ve kendi Allahına günah ederler ise bakalım. Çünkü bu onlara yıkım sebebi olur. Çıkıp üzerlerine hücum ederiz.*
22*Âmmâ eğer bu kavmde yaramazlık yok ise efendim ileri geçsin ki
*22*Ama eğer bu kavimde kötülük yoksa; efendim ileri geçsin ki*
onlarıŋ ∞

اونلرك ربي اونلره صيانت اتميه واونلرك الاهي اونلرك طرفندن
اولميه ده بز دخي جمله يرك حضورنده عيبلو اولميالم

آلتنجي باب

١ آندن آخيور بو كلامي سويلمكدن فارغ اولدقدنصكره اولديكه
چادرك اطرافنده اولان خلق غلغله اتمكه باشلدي
٢ وحلوفرنونك كبراسي هم دكيز ياليسنك ومواب ولايتنك جمله
اهاليسي آني پاره لمك كرك ديديلر
٣ زيرا بز بني اسرائيلدن آصلا قورقمزز چون اشته بر قومدركه بر
قوي عسكره قارشو قوتي واقتداري يوقدر ديرلر ايدي
٤ آنوك ايچون شمدي چقالم ده اونلرسنك يا افندي حلوفرنو
جمله عسكريكه يغما ايچون اولالر
٥ وجمعيت اطرافنده اولانلرك غلغله سي دكدكدنصكره آسور
سر عسكري حلوفرنو غريبلرك جميع طائفه لرينك حضورنده آخيوره
ديديكه

onlarıŋ Rabbi onlara sıyânet ėtmeye ve onlarıŋ Allahı onlarıŋ tarafından olmaya da biz dahi cümle yeriŋ huzûrunda ʿayblı olmayalım
onların Allah'ı onları korumasın ve onların Allahı onların tarafında olmasın. Biz de bütün dünyanın önünde utanmayalım.

Altıncı Bâb

1*Ondan Âhiyor bu kelâmı söylemekden fâriğ oldukdan soŋra oldu ki çâdırıŋ etrâfında olan halk gulġule ėtmeğe başladı
*1*Akyor bu sözleri söyledikten sonra çadırın çevresinde olanlar homurdanmaya başladı.*
2*Ve Holofernonuŋ küberâsı hem deŋiz yalısınıŋ ve Movâb vilâyetiniŋ cümle ahâlisi ònù pârelemek gerek dėdiler
*2*Ve Halefirno'nun büyükleri ile deniz sahilindeki Movab vilayetinin tüm halkı onu parçalamak gerek dediler.*
3*Zîrâ biz Benî İsrâʾėlden âslâ korkmazız çün işte bir kavimdir ki bir kavî ʿaskere karşî kuvveti ve iktidârı yokdur dėrler idi
*3*Zira biz İsrailoğulları'ndan asla korkmuyoruz. Çünkü işte bir kavimdir ki güçlü bir askere karşı gücüyle iktidarı yoktur derlerdi.*
4*Ònuŋ içĭn şimdi çıkalım da onlar seniŋ yâ efendi Holoferno cümle ʿaskeriŋle yağma içĭn olalar
*4*Bu yüzden şimdi gidelim de onlar senin efendin Halefirno'nun askerlerine yağma olsunlar.*
5*Ve cemʿiyyet etrâfında olanların ġulġulesi diŋdikden soŋra Âsûr serʿaskeri Holoferno ġarîbleriŋ cemiʿ tâʾîfeleriniŋ huzûrunda Âhiyora
*5*Ve cemaatin çevresinde olanların omurdanması dindikten sonra Asur başkumandanı Holofirno tüm yabancılar topluluğu önünde Akyor'a dedi ki:*

dėdi ki ∞

٦ سن ای آخیور غریبلرك جمیع خلقنك حضورنده وجمله موآبیلرك
وافرایم لوندلرینك یاننده کیم سن که بوکون ارامزده انبا ایلدك
وقدس شریفه یوروش اتمك لازم دکل دیدك زیرا اونلرك
الاهی آکا امداد ویرجکدر دیدك

٧ نبوختنصاردن غیری الاه کیمدر اوکندو قوتنی کوندره ده اونلری
روی زمیندن طاغده واونلرك الاهی اونلری قورتارمیه الابزکه
نبوختنصارك قوللریوز اونلری صانکه برادمی کبی بوزارز واونلر
آتلریمزك قوتینه طیانمیالر زیرا بز اونلری آتلرك آیاقلرینه چکندجکیز

٨ واونلرك طاغلری قانلرندن مست اولالر هم تارلالری اولولرندن
طوب طولو اولالر وآیاقلری قارشومزه طورمغه قادر اولامز
الا بالکلیه هلاك اولالر جمله یرك سلطانی شاه نبوختنصار
بویله دیدی

٩ زیرا او سویلدوکم سوزلر باطل اولماز دیدی

١٠ وسن ای آمون لوندی آخیور که فسادکك کوننده بوسوزی
سویلدك بوکوندنصکره آیرق یوزومی کورمیه سن تابن شول

مصردن

6*Sen ėy Âhiyôr ġarîblerin̆ cemiʿ halkınıŋ huzûrunda ve cümle Moâbbîlerin̆ ve Efrâ'-yim levendlerinin̆ yanında kimsin ki bu gün aramızda inbâ eyledin̆ ve Kuds-i Şerîfe yürüyüş ėtmek lâzım değil zîrâ onların̆ Allahı ònа imdâd vèrecekdir dėdin

*6*Sen ey Akyor! Tüm gariplerin önünde Moablılar'ın ve Efraim leventlerinin yanında kimsin ki bugün yanımızda bunu söylüyorsun? Neden Kudüs'e saldırmayalım ve neden onların Allahı onlara yardım edecek dedin?*

7*Nebûhatnessârdan ġayrı ilâh kimdir o kendi kuvvetini göndere de onları rûy-ı zemînden dağıda ve onların̆ ilâhı onları kurtarmaya illâ biz ki Nebûhatnessârın̆ kullarıyız onları sânki bir âdemî gibi bozarız ve onlar atlarımızın̆ kuvvetine dayanamayalar zîrâ biz onları atların̆ ayaklarına çėğnedeceğiz

*7*Nabukadnezar'dan başka ilâh kim? O kendi gücünü göndererek onları yeryüzünden dağıtır ve onların ilahı da onları kurtaramaz! Biz ki Nabukadnezar'ın kullarıyız; onları sanki bir adammış gibi yeneriz ve onlar atlarımızın gücüne dayanamazlar. Çünkü onları atların ayaklarına çiğneteceğiz.*

8*Ve onların̆ dağları kanlarından mest olalar hem tarlaları ölülerinden dobdolu olalar ve ayakları karşîmıza durmağa kâdir olamaz illâ bi'l-külliye helâk olalar cümle yerin̆ sultânı şâh Nebûhatnessâr böyle dėdi

*8*Onların dağları kanlarından doyacak ve tarlaları ölüleriyle dolacak. Ayakları karşımızda duramaz. Kesinlikle tamamen yok olalar. Tüm dünyanın sultanı şah Nabukadnezar böyle dedi.*

9*Zîrâ o söylediğim sözler bâtıl olmaz dėdi

*9*Çünkü onun söylediği sözler asla boşa çıkmayacak.*

10*Ve sen ėy Âmon levendi Âhiyôr ki fesâdın̆ın̆ gününde bu sözü söyledin̆ bu günden soŋra ayrık yüzümü görmiyesin tâ ben şul

*10*Ve sen ey Amon levendi Akyor ki kötülüğün gününde bu sözleri söyledin. Bu günden sonra artık yüzümü görmeyeceksin. Ta ben şu*

Mısrdan ∞

مصردن كلن طايفه دن انتقام آلنجيه دك

١١ واوزمان عسكريمك هم قوللرم طايفه سنك دموري يانلريكي
دله لرده دوندوكم زمان اونلرك مقتوللري آراسنده دوشه سن

١٢ هم بنم قوللرم سني اول طاغستانده براغه لر وسني اول مرتفع
شهرلرك بريسنده قويالرده اونلرايله بوزلماينجه هلاك اولمياسن

١٣ واكر قلبكده اومارسك كه آلنميالر يوركك زبون اولماسون بن
سويلدم وسوزلريمك برسي ده يبانه كتمز

١٤ اوزمان حلوفرنو كندو چادرينك اطرافنده اولان قوللرينه امر
ايلديكه آخيوري آلوب بتوليه يه قويالرده آني بني اسرائيلك
اللرينه ويره لر

١٥ آنوك قوللري دخي آني آلوب اوردودن طشره صحرايه كوتورديلر

١٦ وصحرانك اورتاسندن كوچوب طاغه طوغرو چكلوب بتوليه
آلتنده اولان بوكارلره يناشديلر

١٧ طاغك دپه سنده اولان ولايتلولر دخي اونلري كورديكي زمان
جمله صپانجيلر اونلره چقاجق يرلري ضبط ايدوب اوزرلرينه

Mısırdan gelen taîfeden intikam alıncaya dek
Mısırdan gelen milletten intikam alıncaya dek.
11*Ve o zaman ʿaskerimiŋ hem kullarım tâʾifesiniŋ demiri yanlarını deleler de döndüğüm zamân onlarıŋ maktûlleri arasında düşesin
*11*O zaman ʿaskerlerimiŋ ve kullarımın demirleri yanlarını delsinler de döndüğüm zaman onların ölüleleri arasında düşesin.*
12*Hem benim kullarım seni o dağıstanda bırağalar ve seni o mürtefiʿ şehirleriŋ birisinde koyalar da onlar ile bozulmayınca helâk olmayasın
*12*Benim adamlarım seni o dağıstanda bıraksınlar ve seni o yüksek kentin birine koysunlar ki onlar bozulmayıncaya dek yok olma.*
13*Ve eğer kalbiŋde umarsın ki alınmayalar yüreğiŋ zebûn olmasın ben söyledim ve sözlerimiŋ birisi de yabâna gitmez
*13*Yüreğinde alınmayacaklarını sanma, canın sıkılmasın; ben söylüyorum ve sözlerim boşa çıkmaz.*
14*O zamân Holoferno kendi çâdırının etrâfında olan kullarına emr eyledi ki Âhiyoru alıp Betüliyaya koyalar da onu Benî İsrâʾèliŋ ellerine vèreler
*14*O zamân Holeferno kendi çadırının etrafında olan kullarına emretti ki Ahiyor'u Betülya'ya koysunlar da onu İsrailoğulları'nın ellerine versinler.*
15*Onuŋ kulları dahi onu alıp ordudan taşraya sahrâya götürdüler
*15*Onun kulları da onu ordudan alıp, dışarıya bozkıra götürdüler.*
16*Ve sahrânıŋ ortasından geçip dağa doğru çekilip Betûliya altında olan buŋarlara yanaşdılar
*16*Bozkırın ortasından geçip, dağa doğru çekilip Betülya altında olan pınarlara yanaştılar.*
17*Dağıŋ depesinde olan vilâyetliler dahi onları gördüğü zamân cümle sapancılar onlara çıkacak yerleri zabt èdip üzerlerine
*17*Dağın tepesinde olan vilayetliler de onları gördüğü zaman, bütün sapancılar onların çıkacak yerlerini ele geçirip ∞*

طاشلر آتارلر ایدی

١٨ اما اونلر طاغك آتكنده كچوب آخیوری باغلدیلر وآنی طاغك
دیبنده براغوب اوراده قودیلرده كندو افندیسنه دوندیلر

١٩ اوزمان بنی اسرائیل كندو شهرندن اینوب آكا واردیلرده آنی
چوزدیلر و بتولیه یه كوتردیلر

٢٠ آندن كندو شهرینك اوزمانده اولان ضابطلرینه یعنی سیمون
سبطندن میقا اوغلی اوزیایه وغرونیال اوغلی قبریه هم ملكیال اوغلی
قرمیه احضار ایلدیلر

٢١ اونلر دخی شهرك جمله اختیارلرینی چغردیلر وكذلك جمله اوغلانلر
وعورتلر جمعیته كلدیلر

٢٢ وآخیوری جمله قومك اورتاسنده قیوب اوزیا آكا واقع حالدن
سوال ایلدی

٢٣ اول دخی جواب ویروب حلوفرنونك مشاوره سنك كلامنی وآسور
سردارلری ایله اتدوكی جمله تكلماتنی هم هرنه حلوفرنو بیت اسرائیل
اوزرینه غرور ایله سویلدی ایسه اونلره بیان ایلدی

اوزمان

taşlar atarlar idi
taşlar atıyorlardı.
18*Âmmâ onlar dağın eteğinde geçip Âhiyoru bağladılar ve ònu dağıŋ dibinde bırağıp orada kodůlar da kendi efendisine döndůler
*18*Ama onlar dağın eteğinden geçip Ahiyor'u bağladılar ve onu orada dağın eteğinde bırakarak kendi efendisine döndüler.*
19*O zamân Benî İsrâʾèl kendi şehrinden inip òŋa vardılar da òŋů çözdůler ve Betûliyaya götürdüler
*19*O zaman İsrailoğulları kendi şehirlerinden inip ona vardılar ve onu çözerek Betülya'ya götürdüler.*
20*Òndan kendi şehriniŋ o zamânda olan zâbitlerine yaʿnî Simʾun sıbtından Mikâ oğlu Uziyâya ve Goroniyâl oğlu Kabriye hem Melkiyâl oğlu Karmiye ihzâr eylediler
*20*Sonra kendi şehirlerinin o zamanki subaylarını; yani Simon oymağından Mika oğlu Uziya'yı ve Goronyal oğlu Kabri'yi; hem Melkiyal oğlu Karmi'yi çağırdılar.*
21*Onlar dahi şehriŋ cümle ihtiyârlarını çığırdılar ve kezalik cümle oğlanlar ve ʿavratlar cemʿiyyete geldîler
*21*Onlar da şehirin tüm yaşlılarını çağırdılar. Böylece tüm oğlanlar ve kadınlar toplanmaya geldiler.*
22*Ve Âhiyoru cümle kavmiŋ ortasında koyup Uziyâ òŋa vâkiʿ hâlden suʾâl eyledi
*22*Ahiyor'u kalabalığın ortasına koydular; Uziya da ona olan durumdan soru sordu.*
23*Ol dahi cevab vèrip Holofernonuŋ müşâveresiniŋ kelâmını ve Âsûr serdârları ile ėtdiği cümle tekellümâtını hem her neyi Holoferno Beytî israʾèl üzerine ġurûr ile söyledi ise onlara beyân eyledi
*23*O da cevap verip Holoferno'nun görüşmelerini, sözlerini ve Asur komutanları ile yaptığı bütün konuşmalarını; hem her ne ki Holoferno İsrail kavimi üstüne gururla söylediyse onlara açıkladı.*

o zaman ∞

٢٤ اوزمان قوم يره دوشوب الله تعالى يه مجده ايلدي والله فرياد
ايدوب ديدي كه
٢٥ اي رب السموات الله اونلرك تكبراتنه باق وقومنك مصيبتنه ترحم
قيل هم بوكون سكا اولانلرك مقدس يوزينه نظر ايله
٢٦ آنذن آخيوره تسلي ايلديلر وآيني يك اوكديلر
٢٧ اوزيادكي آيني جميعتدن كندو اوينه كوتردي واختيارله ضيافت
ايلدي
٢٨ واول بوندن كيجه امداد ايچون اسرائيل تكريسنه استدعا ايلديلر

يدنجي باب

١ آنذن ارتسي كوندره حلوفرنو جمله عسكرينه وآنوكله جنكه كلن
هب قومنه بيورديكه بتوليه اوزرينه روانه اولالر وطاغك
يوقشلرني ضبط ايدوب بني اسرائيل ايله دوكوشه لر
٢ بس اول كوندره آرالرنده اولان هر شهباز يكيت كوجدي
٣ واونلرك عسكري يوزيمش بيك ياياولو واون ايكي بيك آتلو

24*O zamân kavm yere düşüp Allah Teʿâlâya secde eyledi ve Allaha feryâd ėdip dėdi ki
*24*O zaman bütün halk kendilerini yere atarak, yüce Allah'a secde ettiler ve Allah'a yalvararak şöyle dediler:*
25*Ėy Rabbi's-Semavât Allah onlarıŋ tekebbürâtına bak ve kavminiŋ musîbetine terahhum kıl hem bugün saŋa mukaddes olanlarıŋ yüzüne nazar eyle
25-Ey göklerin Rabbi Allah! Onların kibirlenmelerine bak ve kavminin belalarına acı; hem bugün sana kutsal olanların yüzüne bak.*
26*Ondan Âhiyora tesellî eylediler ve onu pek öğdüler
*26*Ondan sonra Ahiyor'u avutarak onu çok övdüler.*
27*Uziyâ dahi onu cemʿiyyetden kendi evine götürdü ve ihtiyârlara ziyâfet eyledi
*27*Uziya da onu kalabalığın arasından alarak kendi evine götürdü ve yaşlılara ziyafet verdi.*
28*Ve ol bütün gėce imdât içiŋ İsrâʾėl Taŋrısına istidʿâ eylediler
*28*Ve o bütün gece, kurtuluş için İsrail'in* Tanrısına yakardılar.*

Yedinci Bâb

1*Ondan ertesi günde Holoferno cümle ʿaskerine ve onuŋla cenke gelen hep kavmine buyurdu ki Betûliya üzerine revân olalar ve dağıŋ yokuşlarını zabt ėdip Benî İsrâʾėl ile döğüşeler
*1*Ondan sonra ertesi günde Holoferno bütün askerlerine, onunla cenke gelen kavmine buyurdu ki Betülya üzerine yürüsünler ve dağ yamaçlarını aldıktan sonra İsrailoğullarıyla savaşsınlar.*
2*Pes ol günde aralarında olan her şahbâz yiğit göçdü
*2*Böylece o gün aralarında olan her cenkçi yiğit gitti.*
3*Ve onlarıŋ askeri yüz yetmiş biŋ yaya ve on iki biŋ atlî
*3*Onların askerleri yüz yetmiş bin yaya ve on iki bin atlı ∞*

*İsrail: Hz.Yakup'un adı.

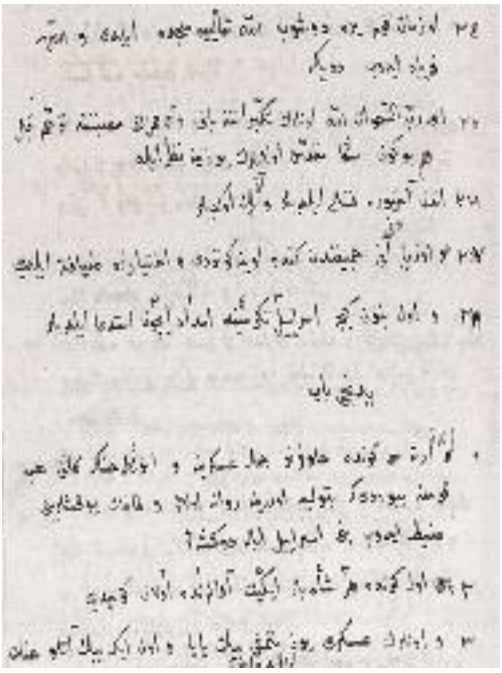

جنك ارلري ايدي عربه لردن وارالرنده اولان پياده لردن ما عدا
كه قاتي چوق ايديلر
٤ ودره ده بتوليه يه يقين بكار ياننده اوردوء قوردیلر انلولكده
دوتايمدن تا بلمايمه واوزونلقده بتوليه دن تا ازدراءلونك
قارشوسنده اولان كامونه دك يابلديلر
٥ بني اسرائيل دخي اونلرك كثرتني كوروب پك اضطراب چكديلر
وهركس كندو يولداشنه ديديكه حالا بونلر جمله يريوزيني قپليالر
ونه يوكسك طاغلر نه دره لر نه دپه لر اونلرك عظيم كثرتنه
طينالر
٦ وهركس كندو سلاحيني آلوب وقله لري اوزرنده مشعله لر ياقوب
اول بتون كيجه بكليوب طوررلر ايدي
٧ وارتسي كونده حلوفرنو جمله اتلولريني طشره يه بتوليه ده اولان
بني اسرائيلك اوكنه چقاردي واونلرك شهرينك يوقارويه
چقاجق يرلريني تخمين ايلدي
٨ وتاصولرينك بكارلرينه كلوب اونلري ضبطه آلدي وجنك

ارلريني

cenk erleri idi ʿarabalardan ve aralarındaki olan piyâdelerden mâʿadâ ki kâtî çok idiler
cenk erleriydi. Arabalardan ve aralarındaki yaya askerlerden başka çok kalabalıktılar.
4*Ve derede Betûliyyaya yakın buŋar yanında ordu'i* kurdular enlilikde Dotâʿimden tâ Belemâiʿme ve uzunlukda Betûliyadan tâ ʿAzdere'elonuŋ karşîsında olan Kâmûnedeŋ yayıldılar
*4*Derede Betülya'ya yakın pınar yanında oduyu kurdular. Eni Dotaim'den ta Azderelon'un karşısında olan Kamune'den yayıldılar.*
5*Benî İsrâʿèl dahi onlarıŋ kesretini görüp pek ıztırâb çekdiler ve herkes kendi yoldaşına dėdi ki hâlâ bunlar cümle yeryüzünü kaplayalar ve ne yüksek dağlar ne dereler ne depeler onlarıŋ ʿazîm kesretine dayanalar
*5*İsrailoğulları da onların kalabalıklarını görüp çok sıkıldılar ve herkes kendi yoldaşına dedi ki: -Şimdi bunlar tüm yeryüzünü kaplayalar ve yüksek dağlar, ne dereler ve ne tepeler onların büyük çokluğuna dayanalar.*
6*Ve herkes kendi silâhını alıp ve kulleleri üzerinde meşʿaleler yakıp ol bütün gėce bekleyip dururlar idi
*6*Herkes kendi silahını alıp, kuleleri üzerine meşaleler yakıp o bütün gece bekleyip dururlardı.*
7*Ve ertesi günde Holoferno cümle atlîlarını taşraya Betûlyada olan Benî İsrâ'èliŋ önüne çıkardı ve onlarıŋ şehriniŋ yukarıya çıkacak yerlerini tahmîn eyledi
*7*Ertesi günde Holoferno tüm atlılarını dışarıya Betülya'da olan İsrailoğulları'nın önüne çıkardı ve onların şehrinin yukarıya çıkacak yerlerini tahmin etti.*
8*Ve tâ sularınıŋ buŋarlarına gelip onları zabta aldı ve cenk
*8*Ta suların pınarlarına gelip onları kontroluna aldı ve cenk* ∞

*Transkripsiyon "ordu'i „ ; Transliterasyonda „*orduyu*" olarak yazıldı.

ارلرینی بکلمکه قودی آندن کندو قومنه دوندی

٩ اوزمان بنی عیصك و موآب طایفه سینك باشلری و دکیز
یالیسینك سردارلری آکا واروب دیدیلرکه ای افندیمز شمدی
برسوز دکله که عسکرکده صنقین اولمیا

١٠ زیرا بو بنی اسرائیلك قومی کندومزدا قلرینه طیانمز الا اولدقلری
طاغلرك یوکسکلکنه طیانرچون اونلرك طاغلرینك باشلرینه چقمق
قولای ایش دکلدر

١١ پس حالا افندی اونلرایله اوا جنکنك طرزی اوزره دوکشمه ده
سنك طایفکدن برآدم بله دوشمیه

١٢ اوردوکده دوروب عسکرك آدملرینی صقله و طاغك دیبندن
چقان صویك بکارینی چریکه طوتدر زیرا بتولیه نك جمله اهالیسی
صویی اورادن آلورلر

١٣ بویله اولنجه صوسزلق اونلری اولدوره ده شهرینی وره ایده لر

١٤ بو اثناده بز و طایفه مز یقین طاغلرك باشلرینه چقالم و اوزرنده
بکلمك ایچون اوردوی قورالم که شهردن کسه چقیا بو وجهله

erlerini beklemeğe kodu ondan kendi kavmine döndü

erlerini beklemeğe koydu ondan sonra kendi halkına döndü.

9*O zamân Benî ʿİsik ve Moâb tâʾifesiniŋ başları ve deŋiz yâlısınıŋ serdârları oŋa varıp dediler ki ey efendimiz şimdi bir söz dinle ki ʿaskeriŋde sınğın olmaya*

*9*O zaman İsikoğulları(Esav) ve Moab halkının başları ve deniz kenarının kumandanları ona gidip dediler ki: -Ey efendimiz! Şimdi bir söz dinle ki askerinde bir sıkıntı ortaya çıkmasın.*

10*Zîrâ bu Benî İsrâʾèliŋ kavimi kendi mizrâklarına dayanamaz illâ oldukları dağlarıŋ yüksekliğine dayanır çün onlarıŋ dağlarınıŋ başlarına çıkmak kolay iş değildir

*10*Çünkü bu İsrailoğulları'nın halkı kendi mızraklarına güvenemez. Ama bulundukları dağların yüksekliğine güvenir. Zaten onların dağlarının başlarına çıkmak kolay iş değildir.*

11*Pes halâ efendi onlar ile meydân cenkiniŋ tarzı üzere döğüşme de seniŋ tâiʾfendeŋ bir âdam bile düşmeye

*11*Öyleyse şimdi efendi; onlarla meydan cenki şeklinde döğüşme ki senin halkından bir bir adam bile ölmesin.*

12*Orduŋda durup ʿaskeriŋ âdamlarını sakla ve dağıŋ dibinden çıkan suyuŋ buŋarını çeriŋe tutdur zîrâ Betûliyanıŋ cümle ahâlisi suyu oradan alırlar

*12*Ordunda kalıp askerin adamlarını gizle ve dağın dibinden çıkan suyun pınarını çerine tuttur. Çünkü Betülya'nın tüm halkı suyu oradan alıyor.*

13*Böyle olunca susuzluk onları öldüre de şehrini vere ėdeler

*13*Böyle olunca susuzluk onları öldürsün ki şehrini teslim etsinler.*

14*Bu esnâda biz ve tâʾifemiz yakın dağlarıŋ başlarına çıkalım ve üzerinde beklemek içiǹ ordu'i kuralım ki şehrden kimse çıkmaya bu vechile ∞

*14*Bu sırada biz ve adamlarımız yakın dağların başlarına çıkalım ve üzerinde beklemek için orduyu kuralım ki şehirden kimse çık masın. Bu şekilde ∞*

**Almancası:"Möge doch unser Gebieter einen Rat anhören, damit deinem Heer kein Schaden entsteht. Katolik Birlik çevirisi. Türkçesi: Efendimiz! Verdiğimiz fikri dinlerse ordusuna bir zarar gelmez.*

اونلر و عورتلري هم اوغللري صوسزلقدن اوله‌لر و اونلره قليج
يتسمدين مسكننك سوقاقلرنده هلاك اولالر
١٥ وسن اونلره عاصي اولدقلري و سلامت اوزره اطاعت اتمدكلري
ايچون يمان جزالرني ويره‌سن
١٦ اونلرك كلامي حلوفرنويه و جمله ضابطلرنيه پسند كلدي ده امر
ايلديكه ددكلري كبي اولا
١٧ بوكزا مونيلرك اوردوسي و بش بيك آسوري اونلر ايله بله كوچديلر
و دره ده اوردوء قوروب بني اسرائيلك صولريني و بكارلريني
ضبط ايلديلر
١٨ بوندن غيري بني عيص و بني آمون چقوب طاغلر باشنده دوتايمه
قارشو اوردوء قورديلر و اونلردن بعضيلري جنوبه و مشرقه
طوغرو موقمور سيلنك يانده و حوسي قربنده اولان اكربله
قارشو كوندرديلر
١٩ و آسوريلرك قلان عسكري اواده قونوب جمله دوي زميني قپلار ايدي
٢٠ و چادرلري هم عربه لري بر عظيم اوردو اولديلر

اوزمان

onlar ve ʿavratları hem oğulları susuzlukdan öleler ve onlara kılıc yetişmedèn meskeniniŋ sokaklarında helâk olalar

onlar; kadınları hem oğulları susuzluktan ölsünler ve onlara kılıç dokunmadan evlerinin sokaklarında yok olsunlar.

15*Ve sen ònlara saŋa ʿâsî oldukları ve selâmet üzere itâʿat ètmedikleri için yaman cezâlarını vèresin

*15*Böylece sen onlara sana asi oldukları ve barışı dinlemedikleri için kötü cezalarını veresin.*

16*Onlarıŋ kelâmı Holofernoya ve cümle zâbitlerine pesend geldi de emr eyledi ki dèdikleri gibi ola

*16*Onların sözleri Holoferno'ya ve tüm kumandanlarına iyi geldi ve dedikleri gibi olması için emretti.*

17*Bu kez Âmonîleriŋ ordusu ve beş biŋ Âsûrî onlar ile bile göçdüler ve derede orduyu kurup Benî İsrâʿèliŋ sularını buŋarlarını zabt eylediler

*17*Bu kez Amonîler'in ordusu ve beş bin Asurlu onlarla birlikte gittiler ve derede orduyu kurup İsrailoğulları'nın su pınarlarını ele geçirdiler.*

18*Bundan ġayrı Benî ʿAis ve Benî Âmôn çıkıp dağlar başında Dotâime karşı orduyu kurdular ve onlardan baʿzıları cenûba ve maşrıka doğru Mokmûr seyliniŋ yanında Rahosi karibinde olan Eğrebele karşî gönderdiler

*18*Bundan başka Aisoğulları(Edom) ve Amonoğulları çıkıp dağlar başında Dotan'a karşı orduyu kurdular. Onlardan bazıları güneye ve doğuya doğru Mokmur vadisinin yanında ve Rahasi yanında olan Eğrebel'e karşı gönderdiler.*

19*Ve Âsûrîleriŋ kalan ʿaskeri ovâda konup cümle rûy-i zemîni kapladı idi

*19*Asurluların kalan askeri ovada konup tüm yeryüzünü kaplamıştı.*

20*Ve çâdırları hem ʿarabaları bir ʿazîm ordu oldular

o zaman

*20*Çadırları ve arabalarıyla büyük bir ordu oldular. O zaman* ∞

٢١ اوزمان بنی اسرائیل ربی الله تعالی سنه فریاد اتدیلر زیرا یورکلری
کسلدی ایدی چون جمله دشمنلری اونلری چویردیلرده ارالرندن
قورتلمق چاره یوغیدی

٢٢ وآسوریلرك جمله اوردوسی یایا وعربه لرهم آتلولر اونلرك
چوره سنده اوتوز درت کون قدر دوردیلر

٢٣ بتولیه اهالیسنك ایسه صوکوبلری آکسلور هم صحرنجلری بوشانور
ایدی ده بر کونده دونجه ایچجك صویی یوق ایدی زیرا اونلره
اولچك ایله ایچرورلر ایدی

٢٤ واوغلانجقلری بایلورلر ایدی هم عورتلر و یکیتلر صوسزلقدن
قریلوب شهرك سوقاقلرنده و قپولرك کچدلرنده دوشرلر ایدی

٢٥ وآرتوق ایچلرنده هیچ مجال یوق ایدی

٢٦ اوزمان جمله قوم یکیتلر عورتلر و معصوملر اوزیانك و شهرك
باشلری یاننه جمع اولدیلر

٢٧ و پك آواز ایله چغرشوب جمله اختیارلرك حضورنده دیدیلر که
آرامزده الله تعالی حاکم اولسون زیرا سزبزه پك ظلم اتدیکز

21*O zamân Benî İsrâʾèl Rabbi Allah Teʿâlâsına feryâd ėtdîler zîrâ yürekleri kesildi idi çün cümle düşmanları onları çevirdiler de aralarından kurtulmak çâre yoğidi
*21*O zaman İsrailoğulları, Rabbi yüce Allah'a yakardılar. Çünkü yürekleri kesildiydi ve tüm düşmanları onları kuşattılar; aralarından kurtulmalarına çare yoktu.*
22*Ve Âsûrîleriŋ cümle ordusů yaya ve ʿarabalar hem atlîlar onlarıŋ çevresinde otuz dört gün kadar durdůlar
*22*Asurlular'ın tüm ordusu, yaya ve arabalar, hem atlılar onların çevresinde otuz dört gün kadar durdular.*

23*Betûliya ahâlisiniŋ ise su küpleri eksilir hem sahrınçları boşanır idi de bir günde içecek suyu yok idi zîrâ onlara ölçek ile içirirler idi
*23*Betülya halkının su küpleri azalıyor ve sarnıçları boşalıyordu. Bir günlük içecek suları yoktu; çünkü onlara ölçüyle içiriyorlardı.*
24*Ve oğlancıkları bayılırlar idi hem ʿavratlar ve yiğitler susuzlukdan kırılıp şehriŋ sokaklarında ve kapîlarıŋ geçidlerinde düşerler idi ve artîk içlerinde hîç mecâl yok idi
*24*Çocukları bayılıyordu, kadınlar ve yiğitler de susuzluktan kırılıp şehrin sokaklarında, kapıların geçitlerinde düşerlerdi ve artık içlerinde güç kalmamıştı.*
25*O zamân cümle kavm yiğitler ʿavratlar ve maʿsûmlar Uziyânıŋ ve şehriŋ başları yanına cemiʿ oldular
*25*O zaman tüm halk; yiğitler, kadınlar, çocuklar. Uziya'nın ve şehrin başkanları yanında toplandılar.*
26*Ve pek âvâz ile çığrışıp cümle ihtiyârlarıŋ huzûrunda dėdiler ki aramızda Allah Teʿâlâ hâkim olsun zîrâ siz bize pek zulm ėtdiŋiz
*26*Sıkı bir ağızla bağırarak yaşlıların karşısında dediler ki: -Aramızda yüce Allah karar versin. Çünkü siz bize çok kötülük yaptınız* ∞

كه آسوريلر ايله بارشق اتمديكز

٢٧ وحالا آرتوق بزه امداد يوق بلكه الله تعالى بزي اونلرك اللرينه
صاتديكه اوكلرنده صوسزلقدن وقتالدن قريلاوز

٢٨ پس شمدي اونلري چغرك ده شهري تسليم ايليك كه
حلوفرنونك جمله طائفه سندن وجميع عسكرندن يغمالنه

٢٩ چون صوسزلقدن اولمكدن ايسه اونلره باغملنمق بزه اولي در
زيرا بز اونلرك قوللري اولورسق وجودلريمز صانع اولور و
معصوملرك كوزلريمز اوكنده اولمسيني وعورتلريمزك هم اولاديمزك
عمرنك اكسلمه سيني كورميوز

٣٠ اوزرلريكزه يري وكوكي شاهد طوتارز هم تكريمزي وبابالريمزك
ربسيني كه بزدن كناهلريمز وبابالريمزك كناهلري ايچون انتقام
آلور تاكيم سز آنوك بزه بوكون اويله ايدجكنه سبب اولمياسز

٣١ وجمعيت آراسنده هپسنك بر آواز ايله عظيم اغلايشي اولدي
هم بيوك آواز ايله ربي الله تعالى يه فرياد ايدرلر ايدي

٣٢ اوزيا دخي اونلره ددي كه اي قرنداشلر خاطريكزي خوش طوتك

دخي

ki Âsûrîler ile barışık ėtmediŋiz
ve Asurlular ile barış yapmadınız.
27*Ve hâlâ artîk bize imdâd yok belki Allah Teʿâlâ bizi onlarıŋ ellerine satdı ki öŋlerinde susuzlukdan ve kıtâldan kırılavız
*27*Şimdi bize bir kurtuluş yok! Belki yüce Tanrı bizi onların eline bıraktı ki önlerinde susuzluktan ve savaştan kırılalım.*
28*Pes şimdi onları çığırıŋ da şehri teslîm eyleyiŋ ki Holofernonuŋ cümle tâʾifesinden ve cemiʿ ʿaskerindeŋ yağmalana
*28*Öyleyse şimdi onları çağırın da şehri teslim edin. Holoferno'nun tüm halkı ve tüm askerleri çapul etsin.*
29*Çün susuzlukdan ölmekden ise onlara yağmalanmak bize evlâdır zîrâ biz onlarıŋ köleleri olursak vücudlarımız sağ olur ve maʿsûmlarıŋ gözlerimiz öŋünde ölmesini ve ʿavratlarımızıŋ hem evlâdımızıŋ ʿömrünüŋ eksilmesini görmeyiz
*29*Çünkü susuzluktan ölmektense onlara çapul olmak bize daha iyidir. Eğer biz onların köleleri olursak bedenlerimiz sağ kalır. Çocukların gözlerimiz önünde ölmesini, kadınlarımızın ve çocuklarımızın yaşamdan kesilmesini görmeyiz.*
30*Üzerleriŋize yeri ve göğü şâhid tutarız hem Taŋrımızı ve babalarımızıŋ Rabbini ki bizden günâhlarımız ve babalarımızıŋ günâhları içîn intikâm alır tâ kim siz ònuŋ bize bugün öyle ėdeceğine sebeb olmayasız
*30*Üzerlerinize yeri ve göğü tanık tutarız; hem Tanrımızı ve atalarımızın Rabbini ki bizden günahlarımız ve atalarımızın günahları için öc alır. Ta ki siz onun bize bugün öyle yapacağına neden olmayasınız.*
31*Ve cemiʿyyet arasında hepisiniŋ bir âvâz ile ʿazîm ağlayış oldu hem büyük âvâz ile Rabb Allah Teʿâlâya feryâd ėderler idi
*31*Ve topluluk arasında hepisinin bir ağızdan büyük bir ağlayışı oldu; hem büyük sesle yüce Allah Rabbe yakarıyorlardı.*
32*Uziyâ dahi onlara dėdi ki ėy karındaşlar hâtırıŋızı hoş tutuŋ
dahi
*32*Uziya da onlara dedi ki: -Ey kardeşler!*
Gönlünüzü hoş tutun
dahi ∞

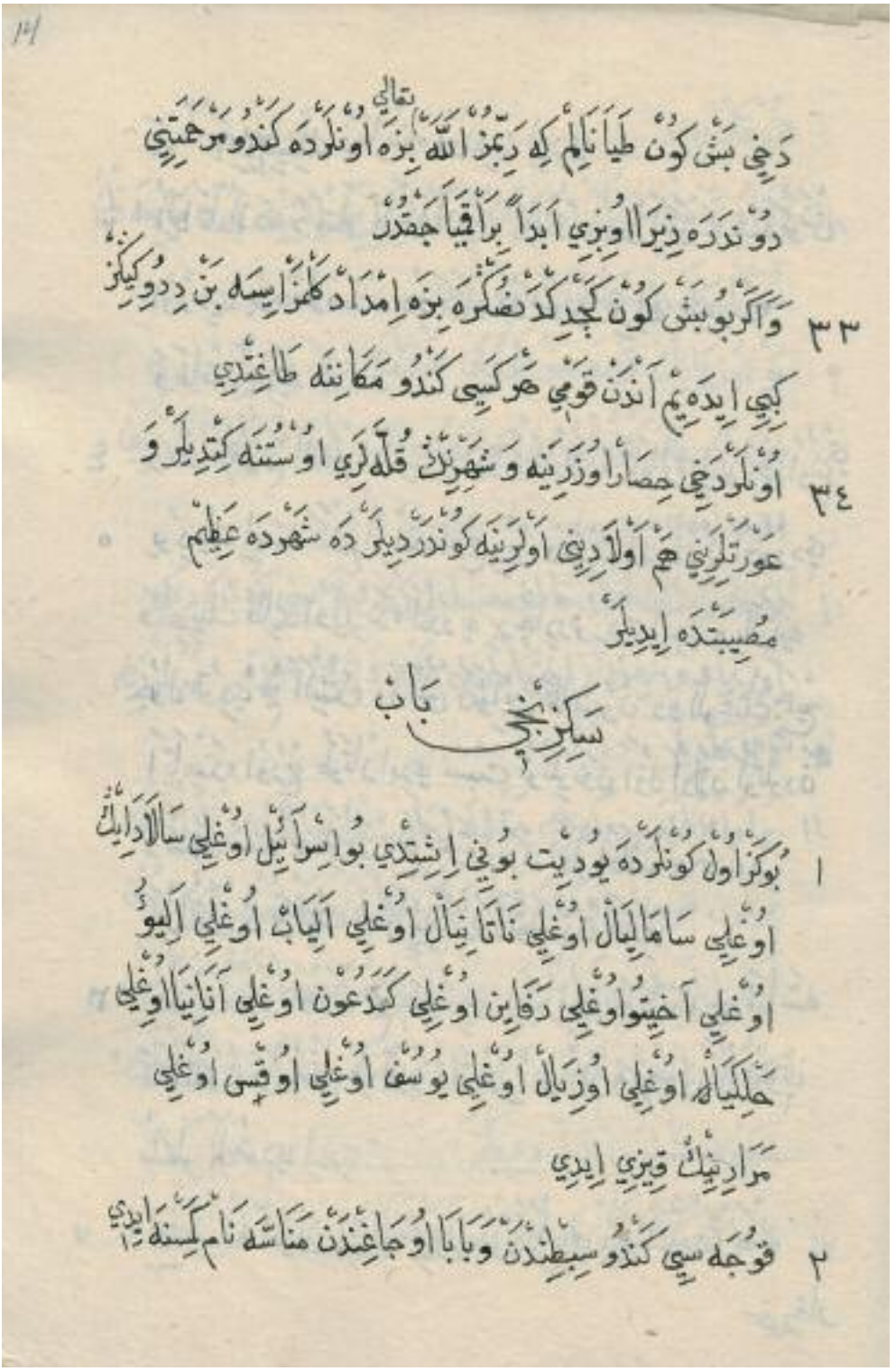

14

دخی بش کون طیانالم که ربمز الله تعالی بزه اونلرده کندو مرحمتینی
دوندره زیرا اوبزی ابدا براقمیاجقدر
٣٣ واکر بو بش کون کچدکدنصکره بزه امداد کلمز ایسه بن دردوکیکز
کبی ایده یم اندن قومی هرکسی کندو مکاننه طاغتدی
٣٤ اونلر دخی حصار اوزرینه و شهرنک قله لری اوستنه کتدیلر و
عورتلرینی هم اولادینی اولرینه کوندردیلر ده شهرده عظیم
مصیبتده ایدیلر

سکزنجی باب

١ بوکز اول کونلرده یودیت بونی ایشتدی بو اسرائیل اوغلی سالادایک
اوغلی سامالیال اوغلی ناتانیال اوغلی الیاب اوغلی الیو
اوغلی آخیتو اوغلی رفاین اوغلی کدعون اوغلی آنانیا اوغلی
حلکیال اوغلی اوزیال اوغلی یوسف اوغلی اوقس اوغلی
مرارینک قیزی ایدی
٢ قوجه سی کندو سبطندن و بابا اوجاغندن مناسه نام کمسنه ایدی

dahi beş gün dayanalım ki Rabbimiz Allah Teʿâlâ bize onlarda kendi merhametini döndere zîrâ o bizi ebeden bırakmıyacakdır
daha beş gün dayanalım ki Rabbimiz yüce Allah, bize onlarda kendi merhametini döndürsün. Çünkü O bizi sonsuza dek bırakmayacaktır.
33*Ve eğer bu beş gün geçdikten soŋra bize imdâd gelmez ise ben dėdiğiniz gibi ėdeyim ȯndan kavmi herkesi kendi mekânına dağıtdı
*33*Eğer bu beş gün geçtikten sonra bize yardım gelmezse, ben dediğiniz gibi yapacağım; diyerek oradaki topluluktan herkesi kendi evine gönderdi.*
34*Onlar dahi hisâr üzerine ve şehriniŋ kulleleri üstüne gitdiler ve ʿavratlarını hem evlâdını evlerine gönderdiler de şehrde ʿazîm musîbetde idiler
*34*Onlar da burçların üstüne ve şehrin kuleleri üstüne gittiler. Kadınlarını ve çocuklarını evlerine gönderdiler ki şehirde büyük kaygı içindeydiler.*

Sekizinci Bâb
1*Bu kez ol günlerde Yudît bunu işitdi bu İsrâʾèl oğlu Sâlâdâiŋ oğlu Sâmâliyâl oğlu Nâtâniyâl oğlu Eliyâb oğlu Eliyovʾ oğlu Âhîto oğlu Refâîn oğlu Gedeôn oğlu Ânâniyâ oğlu Halkiyâ oğlu Uziyâl oğlu Yusuf oğlu Oks oğlu Merârîniŋ kızı idi
*1*Bu kez o günlerde Yudit bunu duydu. Bu İsrail oğlu, Saladain oğlu, Samaliyal oğlu, Nataniyal oğlu, Eliyab oğlu, Eliyov oğlu, Ahito oğlu, Refain oğlu, Gedeon oğlu, Ananiya oğlu, Halkiya oğlu, Uziyal oğlu, Yusuf oğlu ve Oks oğlu Merarî'nin kızıydı.*
2*Kocası kendi sıbtından ve baba ocağından Manâsse nâm kimesne idi ∞
*2*Kocası kendi soyunun atalarından olan Manasse adındaki kişiydi ∞*

كه آرپه بيچمينك زماننده اولدي ايدي

٣ زيرا تارلاده دمتلر باغليانلرك ياننده دورر ايكن باشنه كونش
اوردي بو خصوصدن دوشكه دوشوب بتوليه شهرنده
وفات ايلدي

٤ ودوتاموهم بالامو اراسنده اولان تارلاده بابالري ايله دفن اولندي

٥ يوديت ايسه كندو اوينده اوچ ييل ودرت اي دول اولوردي
واوينك طامي اوزرنده كندويه بر چادر قوردي ايدي وبللرينه
چول قودي هم اكننده دوللق اثوابني طاشيوب دوللوغنك جميع
ايامنده اورج طوتار ايدي سبت كونلرندن اول اولان كونلردن
وكندو سبت كونلرندن هم غره لردن اول اولان كونلردن و
بيراملردن وبيت اسرائيلك يورتولرندن غيري

٦ اول بر كوزل عورت هم چهره سي زيبا ايدي وقوجه سي مناسه
آكا آلتون وكومش قوللر وحلايقلر طوارلر وايچنده اولدوغي
ملكلر اليقودي ايدي

٧ وهيچ كمسه آنوك حقنه كملك سويلمز ايدي زيرا اللهدن پك

قورقار

ki arpa biçiminiŋ zamânında öldů idi
ki arpa biçiminin zamanında ölmüştü.
3*Zîrâ tarlada demet bağlayanlarıŋ yanında durur iken başına güneş urdů bu husûsdan döşeğe düşüp Betûliya şehrinde vefât eyledi
*3*Çünkü tarlada demet bağlayanların yanında dururken başına güneş çarptı. Bu yüzden yatağa düşüp Betülya şehrinde öldü.*
4*Ve Dotâim hem Bâlâmo arasında olan tarlada babaları ile defn olundu
*4*Dotan ile Balomo arasında olan tarlada atalarıyla gömüldü.*
5*Yudît ise kendi evinde üç yıl ve dört ay dul oturdu ve eviniŋ damı üzerinde kendiye bir çâdır kurdů idi ve bellerine çul kodů hem eğninde+ dulluk esvâbını taşıyıb dulluğunuŋ cemiʿ eyyâmında oruç tutar idi sebt günlerinden evvel olan günlerden ve kendi sebt günlerinden hem ġurrelerden evvel olan günlerden ve bayramlardan ve Beyt İsrâʾèliŋ yortůlarından ġayrı
*5*Yudit ise kendi evinde üç yıl dört ay dul oturdu. Evinin damı üstünde kendine bir çadır kurmuştu. Beline çul kuşanarak sırtında dulluk giysisiyle dulluğun tüm günlerinde oruç tutuyordu. Cumartesi günlerinden önce olan günlerden, kendi özel günlerinden önce olan günlerden ve kendi özel günlerinden; hem ayın ilk günlerinden önce olan günlerden, bayramlardan ve İsrail evinin festivallerinden başka...*
6*Ol bir güzel ʿavrat hem çehresi zibâ idi ve kocası Manâsse ońa altîn ve gümüş kullar ve halâyıklar davarlar ve içinde olduğu milkler alıkodu idi
*6*O güzel bir kadındı. Görünüşü çok güzeldi. Kocası Manasse ona altın ve gümüş; kölelerle hizmetçiler, sürüler ve içinde oturduğu evler bıraktı.*
7*Ve hîç kimse ońuŋ hakkında kemlik söylemez idi zîrâ Allahdan pek
*7*Hiç kimse onun için kötülük söylemezdi. Çünkü Tanrı'dan çok* ∞

+bkz. Ali Bey 1665 el yazmasında önce '*sırtında*' yazmış ve üzerini çizerek *'eğninde'* yazmıştır.

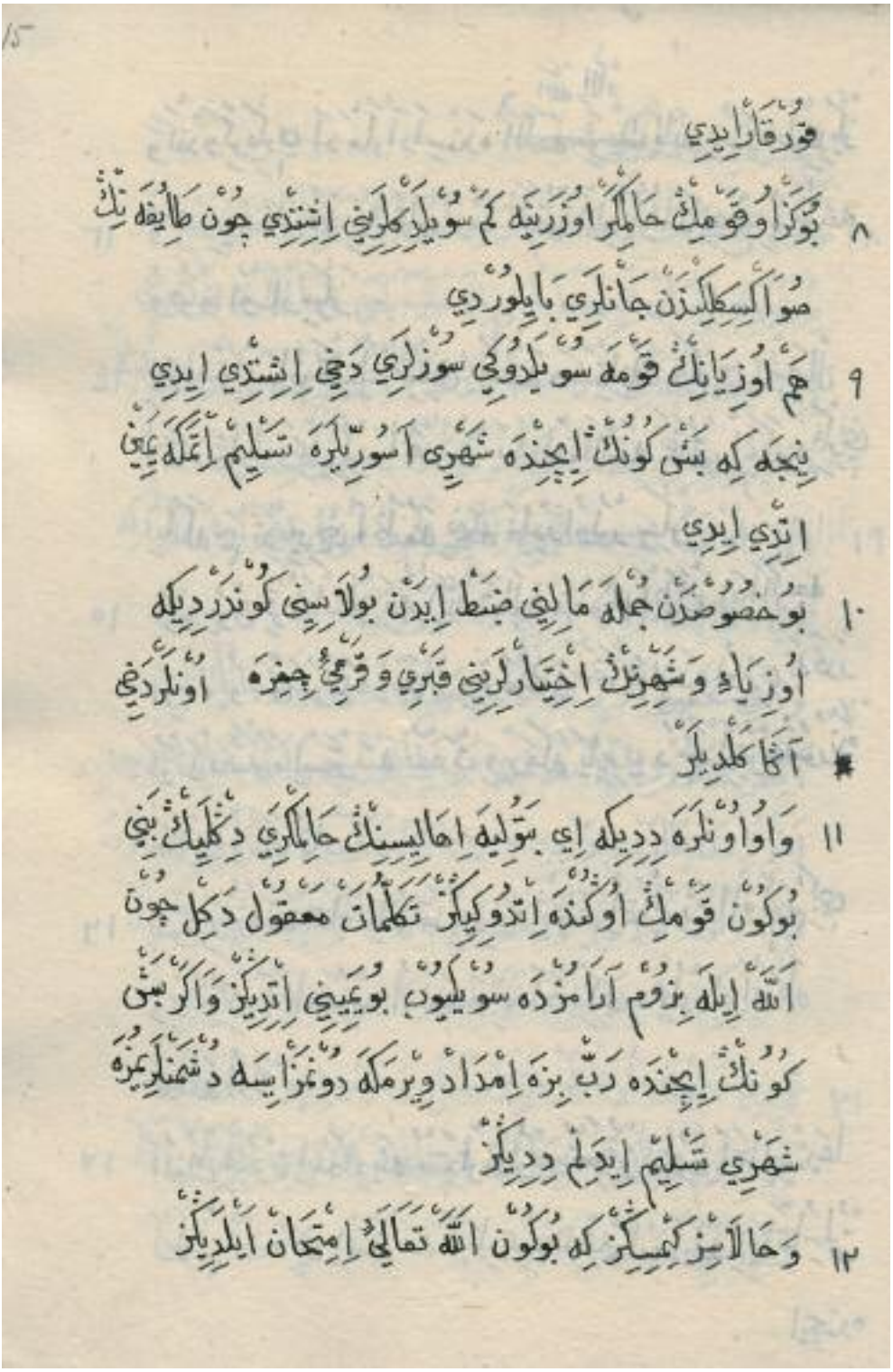

قورقار ایدی

٨ بوکزاو قومك حالمکر اوزرینه کم سویلدکلرینی اشتدی چون طایفه نك
صو اکسکلکندن جانلری بایلوردی

٩ هم اوزیانك قومه سویلدوکی سوزلری دخی اشتدی ایدی
نیجه که بش کونك ایچنده شهری آسوریلره تسلیم اتمکه یمین
اتدی ایدی

١٠ بو خصوصدن جمله مالنی ضبط ایدن بولاسینی کوندردیکه
اوزیاء و شهرنك اختیارلرینی قبری و قرمی چفره اونلر دخی
آکا کلدیلر

١١ واو اونلره دیدیکه ای بتولیه اهالیسنك حالمکری دکلیك بنی
بوکون قومك اوکنده اتدوکیکز تکلمات معقول دکل چون
الله ایله بزوم آرامزده سویلیوب بو یمینی اتدیکز واکر بش
کونك ایچنده رب بزه امداد ویرمکه دونمزایسه دشمنلریمزه
شهری تسلیم ایدلم دیدیکز

١٢ وحالاسز کیمسکز که بوکون الله تعالی امتحان ایلدیکز

korkar idi
korkuyordu.
8*Bu kez o kavmiŋ hâkimler üzerine kem söylediklerini işitdi çün taiʾfeniŋ su eksikliğinden cânları bayılır idi
*8*Bu kez o halkın yöneticileri üzerine kötü söylenen sözleri duydu. Çünkü halkın susuzluktan canı bayılıyordu.*
9*Hem Uziyânıŋ kavime söylediği sözleri dahi işitdi idi nice ki beş günüŋ içinde şehri Âsûrîlere teslîm etmeğe yemîn ėtdi idi
*9*Hem Uziya'nın halka söylediği sözleri de duymuştu ki; buna göre beş gün içinde şehri Asurlular'a teslim etmeye yemin etmişti.*
10*Bu husûsdan cümle mâlını zabt eden bulasını gönderdi ki Uziyayı ve şehriŋ ihtiyârlarını Kabrisi ve Karmiʾyi çıgıra ònlar dahi òŋa geldiler
*10*Bundan ötürü tüm malını gözeten hizmetçisini* gönderdi ki Uziya'yı ve kentin yaşlılarını Kabris'i ve Karmi'yi çağırsınlar. Onlar da ona geldiler.*
11*Ve o onlara dėdi ki ėy Betûliya ahâlisiniŋ hâkimleri diŋleyiŋ beni bugün kavmiŋ önüŋde ėtdiğiŋiz tekellümât maʿkûl değil çün Allah ile bizim aramızda söyleyip bu yemîni ėtdiŋiz ve eğer beş günüŋ içinde Rabb bize imdât vėrmeğe dönmez ise düşmanlara şehri teslim ėdelim dėdiŋiz
*11*Ve o onlara dedi ki: -Ey Betülya halkının liderleri dinleyin beni! Bugün halkın önünde yaptığınız konuşma uygun değil. Çünkü Allah ile bizim aramızda söyleyip bu yemini ettiniz. 'Eğer beş günün içinde Rab bizi kurtarmaya dönmezse düşmanlara şehri teslim edelim' dediniz.*
12*Ve hâlâ siz kimsiŋiz ki bugün Allah Teʿâlâyı imtihân eylediŋiz
*12*Şimdi siz kim oluyorsunuz ki bugün yüce Allah'ı sınıyorsunuz?*

*Kadın hizmetçi, köle: Almancası: '*Dienerin'*.

وكندو كريكزي آدملر آراسنده ~~اللهه شريك~~ الله الاه پايه سنده طوتديكز

١٣ وشمدي على كل شيء قادر ربه تفحص ايلديكز اما هيچ بر نسنيه
وقوف اولمازسكز

١٤ زيرا سز انسان قلبنك عمقني بولمغه وعقلنك فكريني اشتمال
ايتمكه قادر دكلسكز يا هر شيء يرادان اللهه تفحص ايتمكه وفكريني
بلمكه هم تدبيريني آكلمغه نيجه قادر اولورسكز

١٥ يوق يوق قرنداشلر ربمز الله تعالى غضوب ايلمك زيرا اكرچه
اوبزه بو بش كونده امداد ويرمك استمزسه ده اوبزي نه قدر
كوندن نصكره استرسه نصرت ويرمكه يا بزي دشمنلريمز حضورنده
هلاك ايتمكه قادردر

١٦ پس ربمز الله تعالى نك تدبيرينه ثقلت ايتمك زيرا او آدم كبي
دكلدركه آكا تهديد اولنه وبني آدم كبي دكلدركه آنوكله
محاكمه اولا

١٧ آنوك ايچون امدادينه منتظر اولوب نصرتمز ايچون آكا استدعا
ايليلم اول دخي استرسه فريادمزي استجاب ايليه زيرا تناسلمز

ايچنده

ve kendileriŋizi âdamlar arasında ilâh pâyesinde tutdůŋuz
Kendinizi insanlar arasında ilâh gibi görmeyin!
13*Ve şimdi ʿAlâ Kûlli Şeyʿin Kâdir Rabbe tefahhus eylediŋiz âmmâ hîç bir nesneye vukûf olmazsınız
*13*Ve şimdi; 'Herşeye Gücü Yeten Rabbe'ait şeyi incelediniz; ama hiçbir şeyi anlamadınız.*
14*Zîrâ siz insân kalbiniŋ ʿumkîni bilmeğe ve ʿaklınıŋ fikrini iştimâl ėtmeğe kâdir değilsiŋiz ya her şeyʾi yaradan Allahı sizler tefahhus ėtmeğe ve fikirini bilmeğe hem tedbîrini anlamağa nice kâdir olursunuz
*14*Çünkü sizin insan yüreğinin derinliğini bilmeye ve aklının düşüncelerini kavramaya gücünüz yetmez. Öyleyse sizler 'Herşeyi Yaratan Allah'ı anlamaya, ereğini bilmeye ve planlarını anlamaya nasıl erişebilirsiniz?*
15*Yok yok karındaşlar Rabbimiz Allah Teʿâlâyı ġazab eylemeŋ zîrâ eğerçe o bize bu beş günde imdâd vermek istemezse de o bizi ne kadar günden soŋra isterse nusret vėrmeğe ya bizi düşmanlarımız huzûrunda helâk etmeğe kâdirdir
*15*Yok yok kardeşlerim; Rabbimiz yüce Allah'a öfkelenmeyin. Çünkü eğer O bu beş günde bize yardım etmezse de; O isterse bizi kaç günden sonra kurtarmaya, ya da bizi düşmanlarımız önünde yok etmeye gücü yeter.*
16*Pes Rabbimiz Allah Teʿâlânıŋ tedbîrine sıklet ėtmeŋ zîrâ O âdam gibi değil ki ȯŋa tehdîd oluna ve Benî Âdem gibi değildir ki ȯnuŋla muhâkeme ola
*16*Öyleyse yüce Rabbimiz Allah'ın planını boş saymayalım. Çünkü O insan gibi değil ki "O"na karşı gelinsin ve 'Ademoğlu' gibi değil ki O'nunla dava görülsün.*
17*Ȯnuŋ içiŋn imdâdına muntazır olup nusretimiz içiŋn ȯŋa istidʾâ eyleyem ol dahi isterse feryâdımızı isticâb eyleye zîrâ tenâsülümün içinde
*17*Bu yüzden O'nun kurtarışına hazır olup kurtuluşumuz için O'na yakarayım. O da isterse çağrımızı kabul eder. Çünkü soyumu-*

zun ∞

içinde ∞

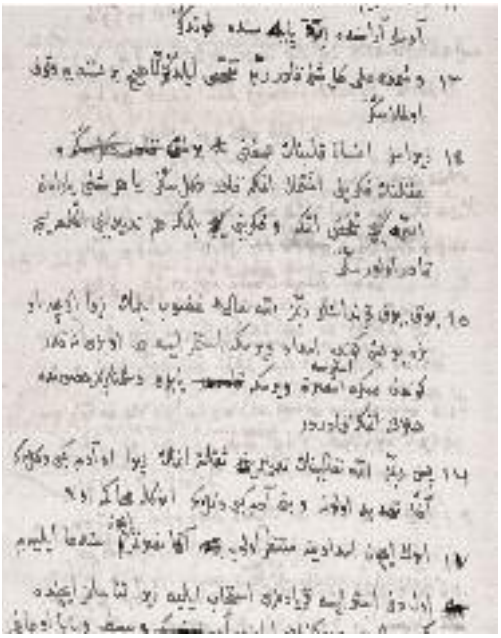

16

ایچنده کمسه قالمدی

١٨ وبو کونلرده آرامزده آدم وسبط وبابا اوجاغی وطایفه وشهر
یوقدرکه انسان الیله یاپلمش الاهلره کچن زمانلرده اولدوغی
کبی سجده ایلیه که اول خصوصدن بابالریمز قلیجه ویغمایه ویرلدیلر
وعظیم ییقلش ایله دشمنلریمز اوکنده دوشدیلر

١٩ اما بز اوندن ~~اوسه~~ غیری اللهی یلمزز انوك ایچون اومارزکه
بزی وطایفه مزدن برسینی ده خورلامیا

٢٠ ودخی تحقیق اکر بز طوتلور ایسیدك ارتوق یهودانك آدی
آکلمز اولوردی الا مقدسه مز یغمالنوردی والله تعالی تنجیسی
آغزیمزدن طلب ایدردی وشول طایفه لر آراسنده که بز اونلرده
قول اولورز کوزلریمز کورمکه قورقان نسنه لری یعنی ولایتك
اسیرلکنی ومیراثمزك خرابلغنی باشمزه دوشرر ایدی

٢١ وبزی مملوك طوتانلر قتنده مثل وعیب ایچون اولوردق
زیرا بزوم قوللوغمز عنایته اهتدی اولماز ایدی الا ربمز الله
تعالی آنی عیبلو ایدردی

içinde kimse kalmadı
içinde kimse kalmadı.
18*Ve bu günlerde aramızda âdam ve sıbt ve baba ocağı ve tâʾife ve şehr yokdur ki insân eliyle yapılmış ilâhlara geçen zamânlarda olduğu gibi secde eyleye ki ol husûsdan babalarımız kılıca ve yağmaya vėrildiler ve ʿazîm yıkılış ile düşmanlarımız öŋünde düşdüler
*18*Bu günlerde aramızda adam, soy, baba ocağı, millet ve kent yoktur ki insan eliyle yapılmış putlara geçen zamanlarda olduğu gibi tapınsın. Bu yüzden atalarımız kılıca, çapula teslim edildiler ve büyük kırgın ile düşmanlarımızın önünde düştüler.*
19*Âmmâ biz ȯndan ġayrı Allahı bilmeziz ȯnuŋ içȋn umarız ki bizi ve tâʾifemizden birisini de horlamaya
*19*Ama biz O'ndan başka Allah tanımıyoruz. Onun için umuyoruz ki bizden ve milletimizden birini bile dışlamaz.*
20*Ve dahi tahkîk eğer biz tutulur iseydik artık Yahûdânıŋ adı aŋılmaz olurdu illâ Makdesemiz yağmalanırdı ve Allah Teʿâlâ tencîsi ağzımızdan taleb ėderdi ve şul taiʾfeler arasında ki biz onlara kul oluruz gözlerimiz görmeğe korkan nesneleri yaʿnî vilâyetin esîrliğini ve mîrâsımızıŋ harâblığını başımıza devşirir idi
*20*Araştırın ve görün eğer bizi ele geçirse'lerdi artık Yahuda'nın adı anılmaz olurdu. Öyle ki 'Kutsal Tapınağımız' yağmalanır ve yüce Allah murdarlığı ağzımızdan isterdi. Şu milletler arasında ki biz onlara köle olur, gözlerimizin görmesini arzu etmediği şeyleri; yani ülkenin tutsaklığını ve mirasımızın yıkıntısını başımıza toplardı.*
21*Ve bizi memlûk tutanlar katında mesel ve ʿayb için olurduk zîrâ bizim kulluğumuz ʿinâyete ihtidâʾ olmaz idi illâ Rabbimiz Allah Teʿâlâ ȯnuŋ ʿayblı ėderdi
*21*Bizi mülk edinenler arasında gülünç ve utanç olurduk. Çünkü bizim köleliğimiz 'kayraya dönüşmezdi'; ama yüce Rabb Allah onu utanç yapardı.*

٢٢ پس حالا ای قرنداشلر قرنداشمزه عبرة کوستره لم زیرا اونلرك
یورکی بزه معلقدر مقدسه و هیکل و مذبح بزه طیانورلر
٢٣ بو جمله دن صکره ربمز الله تعالی یه شکر ایده لم که بزی بابالریمزه
اتدوکی کبی امتحان ایلر
٢٤ ابراهیمه هر اتدوکی نسنه و اسحاقی نه قدر وجهلر ایله امتحان
ایلدی و یعقوبه سوریه نك بین النهرینده عموجه سی لابانك
قیونلرینی کوتدوکی زمان نه قدر شیلر واقع اولدی خاطریکزده
اولسون
٢٥ زیرا نیجه که او قلبلرینی امتحان اتمك ایچون اونلری قال اتدی
ایسه بویله دخی اوزریمزه انتقام ویرمدی بلکه الله تعالی آکا
اقتران ایدنلری اصلاح ایچون جلد ایلر
٢٦ اوزمان اوزیا آکا دیدیکه هر نکه دیدك ایسه بر خوش عاقلانه
سویلدك و سنك سوزلریکه کمسه مخالفت ایده مز چون
سنك حکمتك یالکز بو کوندن بللو دکل بلکه فهمکی عمریکك ایلك
کونلرندن جمله قوم بلمشدر نیجه که قلبکك طبیعتی ایودر

لکن

22*Pes halâ ey karındaşlar karındaşımıza ibret gösterelim zîrâ ònlarıŋ yüreği bize muʿallakdır 'Makdese ve Heykel ve Mezbah' bize dayanırlar
*22*Öyleyse şimdi ey kardeşler; kardeşlerimize örnek olalım. Çünkü onların yüreği bize belirsizdir; 'Tapınağımız, Tapınma Yerimiz ve Sunağımız' bize bağlıdır.*
23*Bu cümleden soŋra Rabbimiz Allah Teʿâlâya şükr èdelim ki bizi babalarımıza èttiği gibi imtihân eyler
*23*Bundan ötürü yüce Rabbimiz Allah'a şükredelim ki bizi atalarımıza yaptığı gibi sınar.*
24*İbrâhîme her èdtiği nesne ve İshâka ne kadar vechler ile imtihân eyledi ve Yaʿkûba Suriyeniŋ Beyn-en Nehrinde ʿamûcası Lâbanıŋ koyunlarını gütdüğü zamân ne kadar şeyler vâkiʿ oldu hâtırıŋızda olsun
*24*İbrahim'e her ne verdiyse ve İshak'ı ne denli şeylerle sınadıysa; Yakup'a Suriye'nin 'Mezopotamya'sında amcası Laban'ın koyunlarını güttüğü sırada ne kadar çok şeyin olduğunu anımsayın.*
25*Zîrâ nice ki o kalblerini imtihân èmek içiŋ onları kul èdti ise böyle dahi üzerinize intikâm vèrmedi belki Allah Teʿâlâ òŋa iktirân èdenleri ıslah içiŋ celd eyler
*25*Nasıl ki 'O' yürekleri sınayarak onları köle yaptıysa ve üstümüze öç almadıysa; belki de yüce Allah "O"na erişmek isteyenleri düzeltmek için dövüyor.*
26*O zamân Uziyâ òŋa dèdi ki her ne ki dediŋ ise bir hoş ʿâkilâne söyledıŋ ve seniŋ sözleriŋe kimse muhâlefet èdemez çün seniŋ hikmetiŋ yalıŋız bu günden belli değil belki fehmiŋi ʿömrüŋüŋ ilk günlerinden cümle kavm bilmişdir nice ki kalbiŋiŋ tabiʿatı íyìdir
*26*O zaman Uziya ona dedi ki: -Her ne söylediysen çok güzel akıllıca söyledin ve senin sözlerine kimse karşı gelemez. Çünkü senin bilgeliğin salt bu güne ait değil; belki aklını yaşamının ilk günlerinden, aynen yüreğinin yaratılışının iyi olduğu gibi tüm halkımız bilmiştir.*
lakin ∞

17

٢٧ لكن قوم چوق صوسزلق چكدوكي ايچون بزه سويلدوكمز كبي
اتمكه واوستمزه شول يميني آلمغه ثقلت اتديلر كه آني بوزمغه
قادر دكليز

٢٨ اما سن حالا چون صالحه عورت سن بزوم ايچون دعا ايله كه
رب تعالى بزه صحرنجلريمز طولمق ايچون بر يغمور ويره تا كيم
دخي زياده زبون اولمياوز

٢٩ يوديت دخي اونلره ددي كه دكليك بني ده بن برشي ايده يم كه
هر عصرده طائفه مزدن اولانلره نقل اولنه

٣٠ بوكيجه قپوده دورك ده بن بولام ايله شهردن طشره يه چقايم
واول كونلر ايچنده كه سز شهري تسليم ايده لم ددي كز بنم
سببم ايله رب تعالى اسرائيلي زيارت ايليه

٣١ اما نه اشليجكمي آرامك زيرا بن آني سزه تا مصلحتمي تمام
اتمينجه ديويرمم

٣٢ اوزيا وحاكملر دخي آكا وار صاغلق ايله ددي لر ورب الله تعالى
اوكلجه اولسون كه دشمنلريمزدن انتقام آلا

27*Lâkin kavm çok susuzluk çekdiği için bize söylediğimiz gibi ėtmeğe ve üstümüze şul yemîni atmağa sıklet ėtdiler ki ȯnu̓ bozmağa kâdir değiliz

*27*Ama halk çok susuzluk çektiği için, bizi söylediğimiz gibi yapmaya ve bize bu yemini ettirmeye zorladılar ki onu bozamayız.*

28*Âmmâ sen halâ çün sâlihe ʿavratsın bizim için duʿâ eyle ki Rabb Teʿâlâ bize sahrınclarımız dolmak için bir yağmur vėre tâ kim dahi ziyâde zebûn olmayavu̓z

*28*Oysa sen erdemli bir kadınsın. Bizim için dua et ki yüce Rabb sarnıçlarımızın dolması için bir yağmur versin. Ta ki çok güçsüz olmayalım.*

29*Yudît dahi ȯnlara dėdi ki diŋleyiŋ beni de ben bir şey ėdeyim ki her ʿasırda tâʾifemizden olanlara nakl oluna

*29*Yudit de onlara dedi ki: -Dinleyin beni de ben birşey yapayım ve her yüzyılda milletimize anlatılsın.*

30*Bu gėce kapĩda duruŋ da ben bulam ile şehirdeŋ taşraya çıkayım ve ol günler içinde ki siz şehiri teslîm ėdelim dėdiŋiz benim sebebim ile Rabb-i Teʿâlâ İsrâʾėli ziyâret eyleye

*30*Bu gece kapıda durun da ben hizmetçimle şehirden dışarıya çıkayım. Siz o günler için şehiri teslim edelim dediniz; ama benim sebebimle yüce Rab İsraili ziyaret etsin.*

31*Âmmâ ne işleyeceğimi aramaŋ zîrâ ben ȯnu̓ size tâ maslahâtımı tamâm ėtmeyince duyurmam

*31*Ama ne yapacağımı aramayın. Çünkü ben onu size iş bitinceye dek söylemem.*

32*Uziyâ ve hâkimler dahi ȯna var sağlık ile dėdiler ve Rabb-Allah Teʿâlâ öŋüŋce olsun ki düşmanlarımızdan intikâm ala

*32*Uziya ve yöneticiler de ona: -Var sağlıcakla ki yüce 'Rabb-Allah' önünde olsun ve düşmanlarımızdan öcünü alasın, dediler.*

٣٣ آندن يوديتك چادرندن دونوب هركس كندو قوناغنه واردي

طقوزنجي باب

١ يوديت دخي يوزي قوين يره دوشوب باشنه كول صاچدي
آندن اكننده اولان چولندن صوينديي

٢ وهمان اول وقتده كه قدس شريفده آخشام بخوري تقريب
اولنوردي يوديت عظيم آواز ايله چغروب دديكه

٣ اي بابام سمونك ربي الله تعالى كه آكا شول بيكانه لردن انتقام
آلمق ايچون قليج ويردك كه اونلر برقيزه آنوك تنجيسي ايچون
زور اتديلر وعيبي ايچون بوطني آچديلر هم رسوايلغي ايچون
قيزلغني بوزديلر چون سن ددك كه بويله اتمك جايز دكلدر

٤ وشيلر اتديلر كه سن اونلر ايچون سلطانلريني قتله صالدك ده
حيله ايله ياتدوغي دوشكلريني قان ايله اصلاتديلر

٥ وقوللري سلطانلر ايله هم سلطانلري كندو صدرلري اوزرنده
اوردك وعورتلريني يغمايه هم قيزلريني اسيرلكه وجمله

غارتلريني

33*Ondan Yudîtiŋ çâdırından dönüp herkes kendi konağına vardı
*33*Ondan sonra Yudit"in çadırından dönüp herkes kendi evine gitti.*

Dokuzuncu Bâb

1*Yudît dahi yüzü koyun yere düşüp başına kül saçdı ondan eğninde olan çulundan soyundu
*1*Yudit de yüzüstü kendini yere atarak başına kül saçtı. Ondan sonra sırtında olan çulundan soyundu.*

2*Ve hemen ol vakitdeki Kuds-i Şerîfde ahşâm buhûrı takrîb olunurdu Yudît ʿazîm âvâz ile çığırıp dedi ki
*2*Tam o sırada kutsal Kudüs'te akşam tütsüsü oluyordu. Yudit güçlü bir sesle çağırıp dedi ki:*

3*Ey babam Simʿuŋ Rabbi Allah Teʿâlâ ki ona şul bî-gânelerden intikâm almak içün kılıç vérdiŋ ki onlar bir kıza onuŋ tencîsi için zor étdiler ve ʿaybı için butunu açdılar hem rüsvâylığı içün kızlığını bozdular çün sen dédiŋ ki böyle étmek câʾiz değildir
3-Ey! Babam Simun'un Rabbi yüce Allah ki ona bu kişiliksiz adamlardan intikam almak için kılıç verdin. Onlar ise bir kızı onun kirlenmesi için zorladılar ve utancı için kalçasını açtılar; hem de rezilliği için kızlığını bozdular. Çünkü sen dedin ki böyle olmaması gerekir.*

4*Ve şeyler étdiler ki sen onlar için sultânlarını katle saldıŋ da hîle ile yatdığı döşeklerini kan ile ıslatdılar
*4*Ve öyle şeyler yaptılar ki sen onlar için sultanlarını ölüme bıraktın da hileyle yattığı döşeklerini kanla ıslattılar.*

5*Ve kulları sultânlar ile hem sultânları kendi sedirleri üzerinde urduŋ ve ʿavratlarını yağmaya hem kızlarını esîrliğe ve cümle gâratlarını
*5*Köleleri sultanlarla ve sultanları da kendi koltukları üstünde vurdun. Kadınlarını yağmaya, kızlarını esirliğe ve tüm ∞*

ġâratlarını

غارتلرینی شول محبوب اوغللرینك آراسنده اولشدرمكه
ویردك كه اونلر دخی غیرتكدن طوتشوب كندو قاننك
تنجیسندن اكراه ایتدیلرده سكا كندو امدادی ایچون استدعا
ایلدیلر یا الله یا اللهم بن دول قاری استجاب ایله
٦ زیرا اوندن اول و اوندن صكره و حالا اولمش شیلری سن ایتدك
هم اولاجق نسنه لری دخی سن تفكر ایلدك و نیت ایتدوكك
شیلر واقع اولور و اشته بونده یز دیرلر
٧ چون جمله طریقتك حاضر و جمیع حكوماتك مقدردر
٨ زیرا اشته آسوریلر كندو عسكری ایله چوغالدیلر آتلر و
آتلولر ایله مغرورلردر یا یالرك بازوسندن تفخر ایدرلر و
قالقان و یای و صپانلره طیانورلر
٩ و بلمزلر كه جنكلری هزم ایدن رب سن سن سنك اسمك ربدر
قوتك ایله اونلرك زورینی بوز و غضبك ایله اونلرك اقتدارینی
زبون ایله
١٠ زیرا مقدسه كی بوز مغه و عزیز اسمك تمكن ایتدوكی مسكنی

ġâratlarını şul mahbûb oğullarınıŋ arasında üleşdirmeğe vèrdiŋ ki ònlar dahi ġayretiŋden tutuşup kendi kanınıŋ tencîsinden ikrâh ètdiler de saŋa kendi imdâdı içìn istidʿâ eylediler yâ Allah yâ Allahım ben dul karıyı isticâb eyle

çapullarını şu sevgili oğullarının arasında bölüştürmeğe verdin. Onlar da gayretinden tutuşup kendi kanının pisliğinden tiksindiler ve seni kendi kurtuluşları için çağırdılar. Ey Allah, ey Allah'ım! Bu dul kadını kabul et.

6*Zîrâ òndan evvel ve òndan soŋra ve hâlâ olmuş şeyleri sen ètdiŋ hem olacak nesneleri dahi sen tefekkür eylediŋ ve niyyet etdiğiŋ şeyler vâkiʿ olur ve işte bundayız dèrler

*6*Çünkü ondan önce, ondan sonra ve olagelen şeyleri sen yaptın; hem olacak şeyleri de sen düşündün. Niyet ettiğin şeyler hep ortaya çıkıyor ve işte burdayız, diyorlar.*

7*Çün cümle tarîkatıŋ hâzır ve cemiʿ hükûmâtıŋ mukadderdir

*7*Çünkü tüm yolların hazır ve tüm egemenliğin kaçınılmazdır.*

8*Zîrâ işte Âsûrîler kendi ʿaskeri ile çoğaldılar atlar ve atlîlar ile mağrûrlardır yayalarıŋ bâzûsundan tefahhur èderler ve kalkan ve yay ve sapanlara dayanırlar

*8*Çünkü işte Asurlular kendi askerleriyle çoğaldılar. Atlar ve atlılar ile böbürleniyorlar. Yayaların gücüyle övünüyorlar. Kalkan yay ve sapanlarına güveniyorlar.*

9*Ve bilmezler ki cenkleri hezm èden Rabb sensin ve seniŋ ismiŋ Rabbdır kuvvetiŋ ile onlarıŋ zorunu boz ve ġazabıŋ ile onlarıŋ iktidârını zebûn eyle

*9*Bilmezler ki cenkleri bozguna uğratan Rab sensin ve senin ismin Rab'tir. Kuvvetinle onların gücünü kır ve öfkenle onların egemenliğini bitir.*

10*Zîrâ makdeseŋi bozmağa ve ʿazîz ismiŋ temekkün ètdiği meskeni

*10*Çünkü mabedini bozmaya ve sevgili adının mekan tuttuğu evi* ∞

تنجيس اتمك هم مذبحك شاخلرينى دمور ايله يقمغه مشاوره
اتديلر

١١ آنلرك تكبرينه باق ده غضبيكى باشلرى اوزرينه صال

١٢ بن دول قارينك الينه فكر اتدوكم قوتى وير

١٣ حيله كاردود اقلريمك سببندن قولى آغا ايله وآغاء قول ايله اور

١٤ زيرا سنك قوتك چوقلغه وقدرتك شهباز يكيتلره باغلو دكلدر

١٥ الا سن متواضعلرك ربى كوچكلرك معينى ضعيفلرك ناصرى
هالكلرك صاينى ومأيوسلرك مخلصى سن بلى بلى اى بابامك
الهى اى اسرائيل ميراثنك تكرسى

١٦ رب السموات والارض صولرك خالقى جميع مخلوقاتك پادشاهى
بنم دعامى استجاب ايله

١٧ وعهدك هم مقدس هيكلك وصيون دپه سى هم اوغللريكك
ملك بيتى اوزرينه يمان قصدلر ايدنلره بنم كلامم حيله درد
ويارة ايچون اولا

١٨ وجمله قومكه هم هر قدرة وسلطنته بلدركه اسرائيل طائفه سنك

سندن

tencîs ėtmek hem mezbahıŋ şâhlarını demir* ile yıkmağa müşâvere ėtdiler
kirletmeye hem sunağın boynuzlarını demir ile yıkmayı tartıştılar.
11*Ònlarıŋ tekebbürüne bak da ġazabını başları üzerine sal
*11*Onların kibirlenmelerine bak da öfkeni üzerlerine sal.*
12*Ben dul karınıŋ eline fikr ėttiġim kuvveti vėr
*12*Ben dul kadının eline planladığımın gücü ver.*
13*Hilekâr dudaklarımıŋ sebebinden kulu ağa ile ve ağayı kul ile ur
*13*Hilekar dudaklarımın sebebinden kulu beyi ile ve beyi de kulu ile vur.*
14*Zîrâ seniŋ kuvvetiŋ çokluğa ve kudretiŋ şahbâz yiğitlere bağlı değildir
*14*Çünkü senin gücün kalabalıklara ve kudretin çevik yiğitlere bağlı değildir.*
15*İllâ sen mütevâziʿleriŋ Rabbi küçükleriŋ muʿîni zaʿîfleriŋ nâsırı hâlikleriŋ sâyeni ve meyʾûsların muhallisisin • belî belî ėy babamın Allahı ėy İsrâʾėl mîrâsınıŋ Taŋrısı+
*15*Oysa sen alçakgönüllülerin Rabbi, küçüklerin yamağı, zayıfların yardımcısı, bedbahtların koruyucusu ve umutsuzların kurtarıcısısın. Evet evet ey babamın Allah'ı! Ey İsrail mirasının Tanrısı!*
16*Rabb'is-Semavât-i ve'l-ard suların hâliki cemiʿ mahlûkâtıŋ pâdişâhı benim duʿâmı isticâb eyle
*16*Göklerin ve yerin Rabbi. Suların yaratıcısı, tüm yaratıkların kralı; benim duamı kabul et.*
17*Ve ʿahdiŋ hem mukaddes heykeliŋ ve Sėyʾon depesi hem oğullarıŋıŋ Mülk-i Beytî üzerine yaman kasdlar ėdenlere benim kelâmım hîle derd ve yara için ola
*17*Antlaşmanın, kutsal Tapınağının ve Siyon tepesi ile oğullarının 'Evi' üzerine kötü emelleri olanlara benim sözlerim hile, dert ve acı için olsun.*
18*Ve cümle kavmiŋe hem her kudret ve saltanata bildir ki İsrâʾėl tâiʾfesiniŋ
*18*Tüm halkına, her güç ve egemene bildir ki İsrail ulusunun* ∞

senden ∞

*bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*demir*'
+Burada sözü edilen Hz. Yakup(A.S.) ve soyudur.

19

سندن غیری صاینی یوقدر

اونجی باب

١ آندن اسرائیل اللهنه فریاد اتمکدن فارغ اولوب بو جمله کلماتی
تمام ایتدکدنصکره اول یره دوشدوکی مکاندن قالقدی
٢ وبولاسنی چغروب سبت کونلرنده وعیدلرنده اولدوغی اوینه ایندی
٣ واکننده اولان چولی چقاروب دوللوغنك اثوابندن صویندی
٤ آندن یوزینی صو ایله یایقادی ودهن طیب ایله یاغلاندی هم باشنك
صاچلرینی دوزدی ده اوزرینه برسرپوش قودی وبیراملق
اثوابنی کیدی که قوجه سی مناسه نك زماننده اونلر ایله طونانوردی
٥ وآیاقلرینه پاشماقلرینی کیدی هم بلازکلرینی وطوقلرینی و
یوزکلرینی وکوپه لرینی هم جمله حلیه لرینی طاقندی
٦ وهر آنی کورن آدمك کوزلرینی آلداتمق ایچون پك زینتلندی
٧ آندن بولاسنه بر یاتق شراب هم برقاب ایله یاغ ویردی
وبر توروه اون ایله وقورو انجیر ایله هم خاص اتمك ایله

senden ġayrı sâyeni yokdur
senden başka koruyucusu yoktur.

Onuncu Bâb

1*Ȯndan İsrâʿėl Allahına feryâd ėtmekten fâriğ olup bu cümle kelimâtı tamâm ėtdikden soŋra ol yere düşdüğü mekândan kalkdı
*1*Ondan sonra İsrailin Tanrısına yalvarmayı bıraktı. Sözlerini bitirdiğinde kendisini cansız gibi attığı yerden kalktı.*
2*Ve bulasını çığırıp sebt günlerinde ve ʿîdlerinde olduğu evine indi
*2*Ve hizmetçesini çağırıp Cumartesi günlerinde ve bayramlarda olduğu evine gitti.*
3*Ve eğninde olan çulu çıkarıp dulluğunuŋ esvâbından soyundu
*3*Ve sırtındaki çulu çıkarıp, dulluk giysisinden soyundu.*
4*Ȯndan yüzünü su ile yaykadı ve dühn-ü tayyib ile yağlandı hem başınıŋ saçlarını düzdü de üzerine bir serpûş kodu ve bayrâmlık esvâbını gėydi ki kocası Menâsseniŋ zamânında onlar ile donanır idi
*4*Sonra yüzünü su ile yıkadı ve nefis kokulu yağ ile yağladı. Başının saçlarını düzeltti ve üzerine bir başlık örttü. Sonra, kocası Manessa zamanında donandığı bayramlık giysilerini giydi.*
5*Ve ayaklarına paşmaklarını gėydi hem bileziklerini ve tokalarını ve yüzüklerini ve küpelerini hem cümle hilyelerini takındı
*5*Ayaklarına güzel papuçlar giydi; hem de bileziklerini, tokalarını, yüzüklerini ve küpeleriyle tüm süslerini takındı.*
6*Ve her ȯnů gören+ âdamın gözlerini aldatmak için pek ziynetlendi
*6*Onu gören her adamın gözlerini aldatmak için çok süslendi.*
7*Ȯndan bulasına bir yatık++ şarâb hem bir kâb ile yağ vėrdi ve bir torvayı un ile ve kuru incîr ile hem hâs etmek ile
*7*Ondan sonra hizmetçisine bir yayvan kap şarapla, bir kap yağ verdi ve bir torbayı da unla, kuru incirle, has ekmekle ∞*

+bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*ve ȯnů gören her âdamın*'
++bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*yatīk*'

طولدردي

٨ آندن اول قابلري هب يوخچه ليوب انوك صرتنه قودي

٩ وايكيسي بله بتوليه شهرينك قپوسنه طوغرو چقديلر ده
اوزياء وشهرك اختيارلريني قبري وقرميي بولديلركه اول
قپويه تعيين اولنديلر ايدي

١٠ اونلر دخي آني متغير يوز ايله ومبدل اثواب ايله كوروب
حسننه پك تعجب ايلديلر

١١ وآكا ددیلركه بابالريمزك الاهي الله تعالي سكا لطف بولدرسون
وبني اسرائيلك عزتي هم قدس شريفك ارتفاعي ايچون
مصلحتكي اتمام ايلسون آندن الله تعالي يه سجده ايلديلر

١٢ اول دخي اونلره ددیكه امر ايليك كه بكا شهرك قپوسي آچيله
وبن چقايم ده بله سويلشدوكمز شيلري اتمام ايده يم

١٣ پس اونلر چرييه امر ايلديلركه آكا ددوكي كبي قپو آچيله ده
بويله اولدي

١٤ يوديت دخي كندو بولاسي ايله چقدي

شهر

doldurdu
doldurdu.
8*Ondan ol kabları hep bohçalayıp onuŋ sırtına kodu
*8*Ondan sonra o kapları bohçalayıp onun sırtına koydu.*
9*Ve ikisi bile Betûliye şehriniŋ kapîsına doğru çıkdılar da Uziyâyı ve şehriŋ ihtiyârlarını Kabriyi ve Karmiyi buldılar ki ol kapîya taʿyîn olundular
*9*İkisi de Betülya şehrinin kapısına doğru çıktılar. Uziya'yı ve şehrin yaşlılarını; Kabri'yle Karmi'yi buldular ki o kapıya tayin edilmişlerdi.*
10*Onlar dahi onu müteġayyir yüz ile ve mübeddel esvâb ile görüp hüsnüne pek taʿaccüb eylediler
*10*Onlar da onu değişik bir yüzle ve değişik bir giysiyle görüp, güzelliğine çok şaşırdılar.*
11*Ve oŋa dėdiler ki babalarımızın Allahı Allah Teʿâlâ sana lütf buldursun ve Benî İsrâʾėliŋ ʿizzeti hem Kuds-i Şerîfiŋ irtifâʿı içîn maslahatıŋı itmâm eylesin ondan Allah Teʿâlâya secde eylediler
*11*Ve ona dediler ki: -Atalarımızın Allah'ı yüce Allah seni kayırsın. İsrailoğulları'nın onuru ve kutsal Kudüs'ün yükselişi için işinizi tamamlasın. Ondan sonra yüce Allah'a secde ettiler.*
12*Ol dahi onlara dėdi ki emr eyleyiŋ ki baŋa şehriŋ kapîsı açıla ve ben çıkayım da bile söyleşdiġimiz şeyleri itmâm ėdeyim
*12*O da onlara dedi ki: -Emredin ki bana şehrin kapısı açılsın ve ben çıkayım da söyleştiğimiz şeyleri tamamlayım.*
13*Pes onlar çeriye emr eylediler ki oŋa dėdiġi gibi kapî açıla da böyle oldu
*13*Onlar da askere emrettiler ki ona dediği gibi kapı açılsın ve böyle oldu.*
14*Yudît dahi kendi bulası ile çıkdı
*14*Yudit de kendi hizmetçisiyle çıktı.*

şehr ∞

١٥ شهر آدملري ايسه آكا تا طاغدن اينجه و دره كيجنجيه دك
باقوب دوررلر ايدي آندنصكره آرتوق آني كورمديلر

١٦ اونلر ايسه دره دن طوغرو كيدرلر ايدي ده آسوريلرك ايلك
قراوللري آكا راست كلوب آني طوتديلر وكيملردن سن ونره دن
كلورسن هم نره يه كيدرسن ديو سوآل ايلديلر

١٧ اول دخي بن عبرانيه يم واونلردن قچارم ددي زيرا اونلر هلاك
اولمالري ايچون اليكزه ويريلجكلردر

١٨ وبن سرعسكريكز حلوفرنونك حضورينه كيدرمكه آكا سوزك
طوغروسني ديويرم

١٩ هم آنوك حضورنده بر يول كوستره يم كه اوندن كتمكه وجمله
طاغلري ضبط اتمكه قادر اولا وهيچ بر كيشي يا وكندونك كيلردن
بر ديري جان هلاك اولميا

٢٠ اول آدملر دخي آنوك كلامني اشتدكدنصكره يوزينه باقديلر
ده اونلره حسنده پك عجايب كورندي

٢١ وآكا ددي يلر كه سن جانكي قورتاردك چون افنديمزك حضورينه

15*Şehr âdamları ise ońa tâ dağdan inince ve dereyi geçinceye dek bakıp dururlardı ońdan soŋra artīk ónu görmediler
*15*Şehir adamları ise ona dağdan inince ve dereyi geçinceye dek bakıp duruyorlardı. Ondan sonra artık onu göremediler.*
16*Onlar ise dereden doğru giderler idi de Âsûrîleriŋ ilk karâvolları ońa râst gelip ónu tutdůlar ve kimlerdensin ve nereden gelirsin hem nereye gidersin diye sü'âl eyledîler
*16*Onlar ise dereden düpedüz giderlerken, Asurlular'ın ilk birlikleri ona rast gelip onu tuttular ve kimlerdensin, nereden gelip, nereye gidiyorsun? Diye sordular.*
17*Ol dahi ben 'İbrânîye yim ve onlardan kaçarım dėdi zîrâ onlar helâk olmaları içiŋ eliŋize verileceklerdir
*17*O da: -Ben İbrani soyundan bir kadınım ve onlardan kaçıyorum; çünkü onlar yok edilmek için elinize verilecektir, dedi.*
18*Ve ben ser'askeriŋiz Holofernonuŋ huzûruna giderim ki ońa sözün doğrusunu deyîvėrem
*18*Ve 'ekledi': -Ben başkumandanınız olan Holoferno'nun önüne gidiyorum ki ona sözün doğrusunu söyleyeyim.*
19*Hem onuŋ huzûrunda bir yol göstereyim ki ondan gitmeğe ve cümle dağları zabt ėtmeğe kâdir ola ve hîç bir kişi ya kendininkilerden bir diri cân helâk olmaya
*19*Hem onun önünde bir yol göstereyim ki oradan gitmeğe ve tüm dağları ele geçirmeğe gücü yetsin. 'Böylece' hiç kimse ve kendininkilerden bir diri can yok olmasın.*
20*Ol âdamlar dahi onuŋ kelâmını işitdikden soŋra yüzüne bakdılar da onlara hüsnde pek 'acâyib göründü
*20*O adamlar onun sözlerini işittikten sonra yüzüne baktılar ve onları güzelliğiyle çok şaşırttı.*
21*Ve ońa dėdiler ki sen cânını kurtardıŋ çün efendimiziŋ huzûruna
*21*Ona dediler ki: -Sen canını kurtarmak için efendimizin önüne* ∞

كلمكه عجله اتدك

٢٢ پس حالا آنوك اوتاغنه كلده بزدن بعضيسي تاسيني اللرينه تسليم
ايدنجيه دك سكا يولداش اولورلر

٢٣ وسن حضورنده ايكن قلبكده قورقمه الا ديجكك نه ايسه آكا
ديويرده او سكا ايلك ايليه

٢٤ آندن آرالرندن يوز آدم سجديلر كه اونلري آنوك ايله وبولاسي
ايله قوشديلر

٢٥ وآني حلوفرنونك اوتاغنه كوترديلر ده جمله اوردوده عظيم
ازدحام اولدي زيرا كلشنك خبري جمله چادرلرده يايلدي ايدي
واو حلوفرنونك اوتاغنك طشره سنده ايكن خلق كلوب تا آكا
اوندن خبر ويريلنجيه دك آنوك چوره سنده دوررلر ايدي

٢٦ وهركس آنوك حسنته حيران قالوردي هم آنوك سيي ايله
بني اسرائيله دخي تعجب ايدرلر ايدي

٢٧ ودخي هربري كندو يولداشنه در ايديكه بو قومي كه ايچلرنده
بوكا كوره عورتلر وار كيم تحقير ايده بلور

تحقيق

gelmeğe ʿacele ėtdin
gelmeye acele ettin.
22*Pes halâ ònuŋ otağına gel de bizden baʿzısı tâ seni ellerine teslîm ėdinceye dek saŋa yoldaş olalar
*22*Öyleyse onun otağına gel de bizden bazısı ta seni ellerine teslim edinceye dek sana yoldaş olsunlar.*
23*Ve sen huzûrunda iken kalbiŋde korkma illâ diyeceğiŋ ne ise òŋa duyur da o saŋa ėylik+ eyleye
*23*Ve sen onun önünde iken yüreğin korkmasın; ama ne diyeceksen ona söyle de sana iyilik yapsın.*
24*Ondan aralarından yüz âdam seçdiler ki onları ònuŋ ile ve bulası ile koşdular
*24*Ondan sonra içlerinden yüz adam seçerek onları, onunla ve hizmetçisiyle götürdüler.*
25*Ve ònů Holofernonuŋ otağına götürdüler de cümle orduda ʿazîm izdihâm oldu zîrâ gelişiniŋ haberi cümle çâdırlarda yayıldı idi ve o Holofernonuŋ otağınıŋ taşrasında iken halk gelip tâ òŋa ondan haber vėrilinceye dek ònuŋ çevresinde dururlar idi
*25*Ve onu Holoferno'nun otağına götürdüler. Tüm orduda büyük bir izdiham oldu. Çünkü onun gelişinin haberi bütün çadırlara yayılmıştı. O Holoferno'nun otağının dışındayken halk gelip ta ona ondan haber verinceye dek onun çevresinde duruyorlardı.*
26*Ve herkes ònuŋ hüsününe hayrân kalırdı hem ònuŋ sebebi ile Benî İsrâʾèle dahi taʿaccüb èderler idi
*26*Herkes onun güzelliğine imreniyor ve onun yüzünden İsrail oğullarına şaşırıp kalıyorlardı.*
27*Ve dahi her biri kendi yoldaşına der idi ki bu kavmi ki içlerinde buŋa göre ʿavratlar var kim tahkîr ėdebilir
tahkîk
*27*Her birisi kendi yoldaşına diyordu ki: - Bu ne biçim bir kadın; bu ne biçim bir ulus ki içlerinden böyle kadınlar varken aşağılansın... ∞*
+ iyilik.

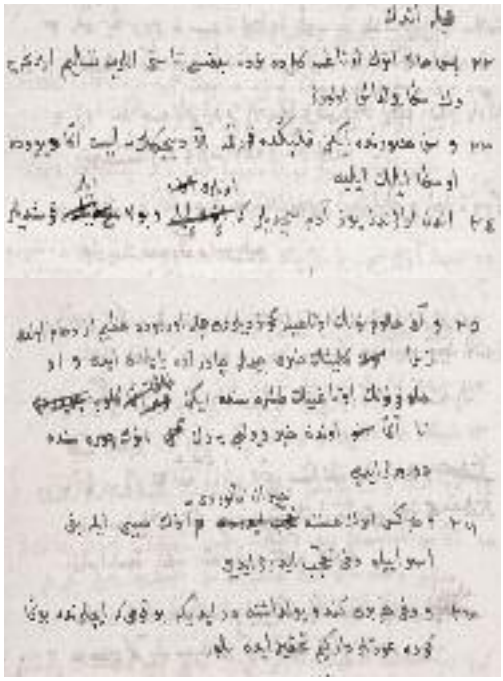

٢٨ تحقيق اونلردن بر آدمي بله صالويرمك ايو دكلدر زيرا حيواتده
قلانلر جمله يري طولاندرمغه قادرلردر

٢٩ آندن حلوفرنونك بكچيلري وجمله خدامي چقوب يوديتي اوتاق
ايچنه كوتورديلر

٣٠ حلوفرنو ايسه دوشكنده راحت ايدردي بر جبنلك التنده كه
فرفر والتون وزمرد هم ساير جواهر ايله دوقنمش ايدي

٣١ واونلر آكا اوندن خبر ويردكدنصكره اواوتاغك اوك اوطه سنه
چقدي وكومش فانوسلر اوكنده كيدردي

٣٢ آندن يوديت آنوك وخدمتكارلرينك حضورنده كلدوكي زمان
هپسي چهره سنك كوزللوكنه تعجب ايلديلر اول ايسه يره
يوزي قوين دوشوب حلوفرنويه تمني ايلدي ده آنوك قوللري
آني قالدرديلر

اون برنجي باب

١ اوزمان حلوفرنو آكا اي خواتون خاطركي خوش طوت

28*Tahkîk onlardan bir âdamı bile salıvèrmek îyi değildir zîrâ hayvâtda+ kalanlar cümle yeri dolandırmağa kâdirlerdir
*28*Araştırın onlardan bir adamı bile salıvermek iyi değildir; çünkü hayatta kalanlar tüm yeryüzünü kaplayabilirler.*
29*Ondan Holofernonuŋ bekçileri ve cümle huddâmı çıkıp Yudîti otak içine götürdüler
*29*Sonra Holoferno'nun tüm bekçileri ve hizmetçileri gelip Yudit'i otağın içine götürdüler.*
30*Holoferno ise döşeğinde râhat èderdi bir cibinlik altında ki fırfır ve altîn ve zümrûd hem sâ'ir cevâhir ile dokunmuş idi
*30*Holoferno ise döşeğinde keyif çatıyordu. Öyle bir cibinlik altındaydı ki gözleri kamaştıran altınla, zümrütle ve diğer değerli taşlarla dokunmuştu.*
31*Ve onlar ona ondan haber vèrdikden soŋra o otağıŋ öŋ odasına çıkdı ve gümüş fânûslar öŋünde giderdi
*31*Onlar ona haber verdikten sonra o otağın ön odasına çıktı ve gümüş fenerler önünde yürüyordu.*
32*Ondan Yudît onuŋ ve hizmetkârlarınıŋ huzûrunda geldiği zamân hepisi çehresiniŋ güzelliğine ta'accüb eylediler ol ise yere yüzü koyun düşüp Holofernoya temennî eyledi de onuŋ kulları onu kaldırdılar
*32*Sonra Yudit onun ve hizmetçilerinin önüne geldiği an herkes onun yüzünün güzelliğine şaşırıp kaldı. Yudit de yere yüzüstü kapaklanarak Holoferno'ya dileği olduğunu söyledi ve onun köleleri onu kaldırdılar.*

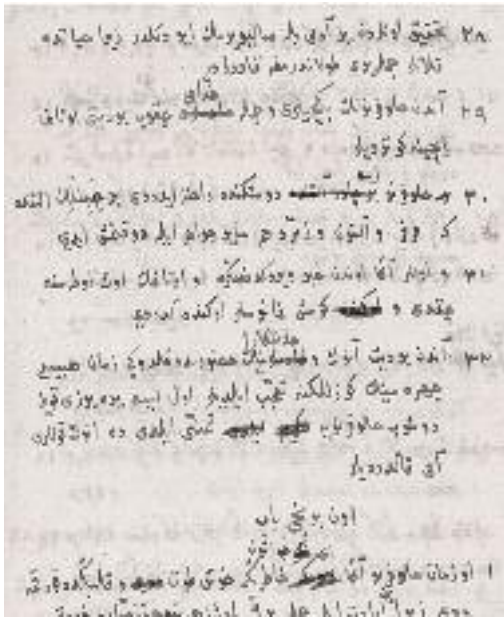

Onbirinci Bâb

1*O zamân Holoferno ona èy hâtun hâtırıŋı hoş tut
*1*O zaman Holoferno ona: -Ey kadın! Canın sıkılmasın ∞*

+bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında *'hayâtda'*.

وَقَلْبِكْدَه قُورْقْمَه دِدِي زِيرَا بَنْ اِرَادَتْ اِيلَه جُمْلَه يَرْكْ پَادِشَاهِي
نَبُوخْتْنَصَّارَه خِذْمَتْ اِتْمَكْ اِسْتِيَنْ كِسِيَه كَلْكْ اِتْدِم

٢ وَحَالَا دَخِي اَكَرْ سِنْكْ طَاغْلُودَه سَاكِنْ اُولَانْ قَوْمِكْ بِنِي تَحْقِيرْ
اِتْمَيِدِي بَنْ اُوزْرِ لَرِينَه مِزَرَاغِمِي قَالْدِرْمَزْ اِيدِمْ اَمَا اُونْلَرْ كَنْدُو
كَنْدُو لَرِينَه اِتْدِيلَرْ

٣ بِسْ بَنَا دِيَورْ نَه سَبَبْدَنْ اُونْلَرْدَنْ قَاچُوبْ بَنَا كَلْدِكْ زِيرَا سَنْ
سَلَامَتَه كَلْدِكْ خَاطِرِيكِي خُوشْ طُوتْ سَنْ بُوكِجَه وَشِمْدِ نَصْكُرَه
يَا شَيَاسِنْ

٤ زِيرَا سَنَا كِمسَه ظُلْمْ اِيدَمَزْ اِلَّا سَنَا اَفْذِمْ نَبُوخْتْنَصَّارْ پَادِشَاهِكْ
قُولْلَرِينَه اُولْدُوغِي حَالْ اُوزْرَه هَرْكَسْ اِيلِكْ اِيلَيَه

٥ يُودِيتْ دَخِي اَنَا دِدِيكَه جَارِيَه سِنْكْ كَلَامِنِي قَبُولْ اِيلَه وَاِجَازَتْ
وِيرِكَه جَارِيَكْ حُضُورُنْدَه سُوَيْلَيَه

٦ هَمْ بَنْ بُوكِجَه اَفْذِيمَه بِرْيَالَانْ سُوَيْلَيَمْ وَاَكَرْ جَارِيَه كْ كَلَامِنَه
اُويَا جَقْ اُولُورْسَكْ اَللَّه تَعَالَى سِنِكْ مَصَالِحِكِي رَاسْت كَتُورَه
دَه اَفْذِمْ هِيچْ بِرْ قَصْدِ نَدَنْ مَحْرُومْ اُولْمَيَا

زِيرَا

ve kalbiŋde korkma dėdi zîrâ ben ismime irâdet ile cümle yeriŋ pâdişâhı Nebûhatnessâra hizmet ėtmek isteyen kimseye kemlik ėtmedim

ve yüreğin korkmasın; çünkü benim irademle tüm dünyanın kralı Nabukadnezar'a hizmet etmek isteyen kimseye kötülük yapmadım.

2*Ve hâlâ dahi eğer seniŋ dağlarda sâkin olan kavmiŋ beni tahkîr ėtmeyeydi ben üzerlerine mizrağımı kaldırmaz idim âmmâ onlar kendi kendilerine ėtdiler

*2*Ve eğer senin dağlarda yaşayan kavmin beni küçümsemeseydi, ben onlara mızrağımı kaldırmazdım. Ama onlar kendi kendilerine ettiler.*

3*Pes baŋa duyur ne sebebden onlardan kaçıp baŋa geldiŋ zîrâ sen selâmete geldiŋ hâtırıŋı hoş tut sen bu gėce ve şimden soŋra yaşayasın

*3*Şimdi söyle bana sen niçin onlardan kaçtın ve neye bana geldin? Çünkü sen esenlikle geldin, rahat et. Bu gece ve bundan sonra sağlıcakla kal.*

4*Zîrâ saŋa kimse zulm ėdemez illâ saŋa efendim Nebûhatnessâr pâdişâhıŋ kullarına olduğu hâl üzere herkes eylik+ eyleye

*4*Artık sana hiçkimse kötülük yapamaz. Ama herkes sana efendim Nabukadnezar'ın kullarına yapıldığı gibi iyilikle davranacaktır.*

5*Yudît dahi òŋa dėdi ki câriyeŋiŋ kelâmını kabûl eyle ve icâzet vėr ki câriyeŋ huzûruŋda söyleye

*5*Yudit de ona dedi ki: -Cariyenin sözünü kabul et ve izin ver ki cariyen önünde konuşsun.*

6*Hem ben bu gėce efendime bir yalan söylemeyem ve eğer câriyeŋiŋ kelâmına uyacak olursaŋ Allah Teʿâlâ senin masâlıhıŋı rast getire de efendim hîçbir kasdından mahrûm olmaya

*6*Hem ben bu gece efendime bir yalan söyleyemem. Eğer cariyenin sözünü tutacak olursan, yüce Allah senin işlerini rast getirsin ve efendimin hiç bir amacı boş çıkmasın.* ∞

+: iyilik.

zirâ

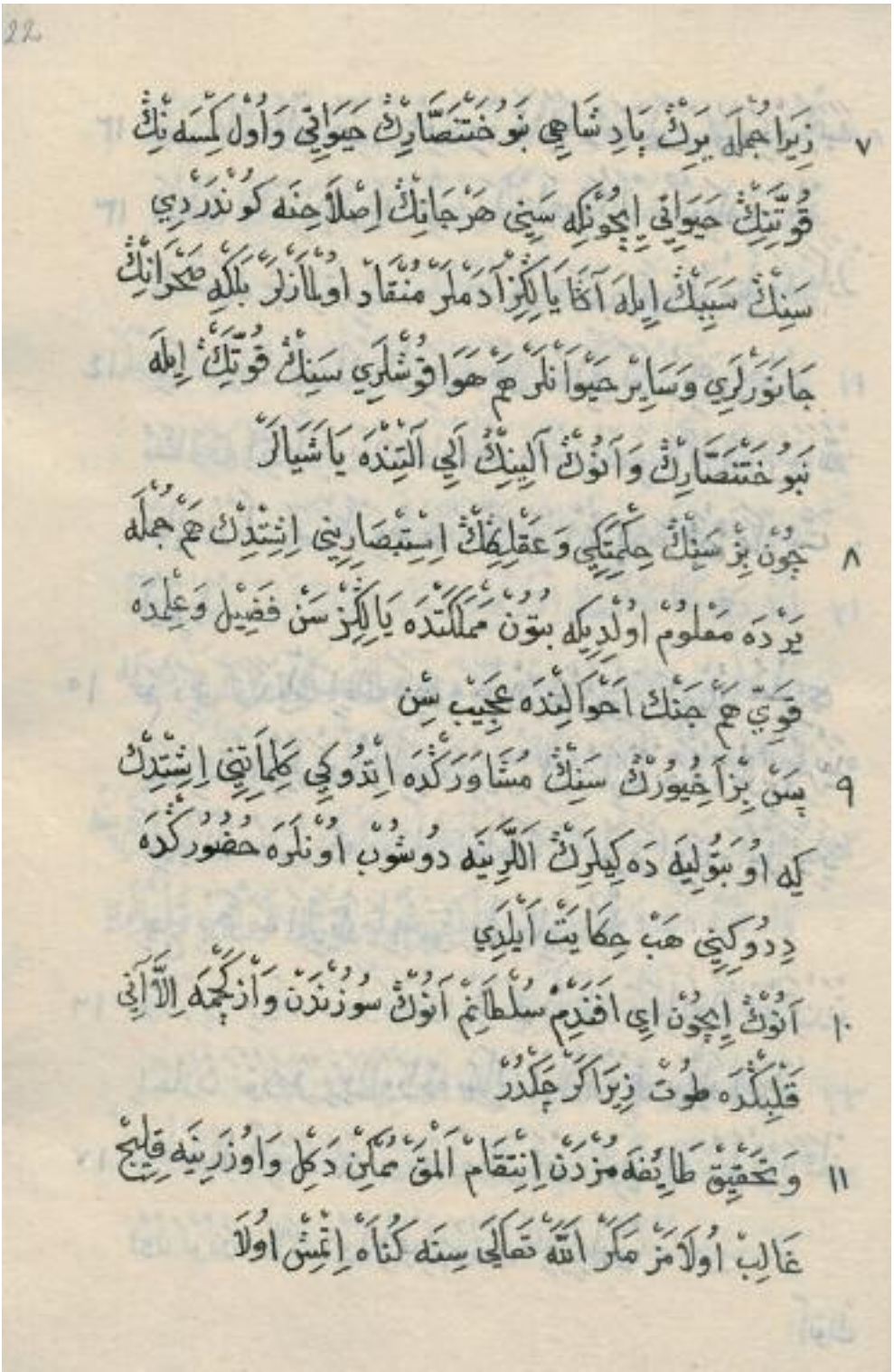

22

٧ زیرا جمله یرك پادشاهی نبوختنصارك حیواتی واول کمسه نك
قوتنك حیواتی ایچونکه سنی هرجانك اصلاحنه کوندردی
سنك سببك ایله آکا یالکز آدملر منقاد اولمازلر بلکه صحرانك
جانورلری وسایر حیوانلر هم هوا قوشلری سنك قوتك ایله
نبوختنصارك وانوك آلینك آلی آلتنده یاشیالر
٨ چون بز سنك حکمتکی وعقلکك استبصارینی اشتدك هم جمله
یرده معلوم اولدیکه بتون مملکتده یالکز سن فضیل وعلمده
قوی هم جنك احوالنده عجیب سن
٩ پس بز اخیورك سنك مشاورکده ایتدوکی کلماتنی اشتدك
که او بتولیه ده کیلرك اللرینه دوشوب اونلره حضورکده
ددوکنی هب حکایت ایلدی
١٠ انوك ایچون ای افندم سلطانم انوك سوزندن وازکچمه الا آنی
قلبکده طوت زیرا کرچکدر
١١ وتحقیق طایفه مزدن انتقام المق ممکن دکل واوزرینه قلیج
غالب اولامز مکر الله تعالی سنه کناه ایتمش اولا

7*Zîrâ cümle yerin pâdişâhı Nebûhatnessârın hayvâtı ve ol kimsenin kuvvetinin hayvâtı içün ki seni her cânın ıslâhına gönderdi senin sebebin ile ona yalınız âdamlar münkâd olmazlar belki sahrânın cân-verleri ve sâʾir hayvânlar hem hevâ kuşları senin kuvvetin ile Nebûhatnessârın ve onun elinin eli altında yaşayalar

*7*Çünkü herkesin kralı Nabukadnezar'ın yaşamı ve o kişinin gücünün devamı için, seni tüm canların düzenine gönderdi. Senin sebebinle yalnız ona tüm insanlar boyun eğmiyor; belki de çölün canavarları, diğer hayvanları ve gök kuşları senin gücünle onun elinin eli altında yaşasınlar.*

8*Çün biz senin hikmetini ve ʿaklının istibsârını işitdik hem cümle yerde maʿlûm oldu ki bütün memleketde yalınız sen fâzıl ve ʿilmde kavî hem cenk âhvâlinde ʿacîbsin

*8*Biz senin bilgeliğini ve aklının yeteneğini işittik; hem tüm yeryüzünde bilindi ki tüm ülkede salt sen üstün, ilimde güçlü ve cenk işlerinde acayipsin.*

9*Pes biz Âhiyorun senin müşâverende ètdiği kelimâtını işitdik ki o Betûliyadakilerin ellerine düşüp onlara huzûrunda dèdiğini hep hikâyet eyledi

*9*Biz Akyor'un senin kurulunda söylediği sözleri işittik. O Betülya'dakilerin ellerinle düşüp onlara önünde söylediğini hep anlattı.*

10*Onun için èy efendim sultânım onun sözünden vaz geçme illâ onu kalbinde tut zîrâ gerçekdir

*10*Bu sebepten ey efendim, kralım! Onun sözünden vaz geçme ve onu yüreğinde tut; çünkü gerçektir.*

11*Ve tahkîk tâʾifemizden intikâm almak mümkin değil ve üzerine kılıç ġalib olamaz meğer Allah Teʿâlâsına günâh etmiş ola

*11*Araştır..! Milletimizden öç almak mümkün değil ve onlara kılıç galip gelemez. Yeter ki onlar yüce Allah'a suçlu olmuş olmasın.*

١٢ پس حالا تاكم افندیمز امیدسز قالمیا و مصلحت كورمدین كتمیه
١٣ ارتوق اولت ایچلرینه كلدی و اونلری بر كناه طوتدیكه هر بار
نامعقول شی ایتدوكی زمان انوكله غضب اللهی اوستلرینه چكرلر
١٤ زیرا ذخیره لری اكسلدوكی و جمله صولری آزالدوغی ایچون
مشاوره ایتدیلركه یوك طوارلرینه و سیسانه لرینه ال اورالر و الله
تعالی اونلره یمسونلر دیو توریتده نهی ایتدوكی هر شیء یمكه نیت
ایلدیلر
١٥ هم دخی تركه نك ایلك لكنی و خمرك هم زیتون یاغنك عشرینی
یمكه نیت ایتدیلركه اونلری تقدیس ایتدوكلرندنصكره قدس شریفده
تكریمزك حضورنده دوران اماملره صاقلرلر ایدی و اول شیلری
هیچ بر قومه اللریله یاپشمق بله جایز دكل
١٦ و قدس شریفه آدملر كوندردیلر كه اونلره مشایخك جمعیتندن
اجازت كتوره لر زیرا اوراده ساكن اولانلر دخی بویله ایتدیلر
١٧ و تا جواب آلنجیه دك بویله دورالر اندن بونی ایدجكلردر و همان
اول كونده هلاك اولمالری ایچون سكا ویریله لر

آنوك

12*Pes hâlâ tâ kim efendimiz ümîdsiz kalmaya ve maslahat görmeden gitmeye
*12*Öyleyse şimdi efendimiz ümitsiz kalmasın ve işlerini görmeden gitmesin.*
13*Artîk ölet içlerine geldi ve onları bir günâh tutdu ki her-bâr nâ-maʿkûl şeyʾi ėttiği zamân önuŋla ġazab ü Allahı üstlerine çekerler
*13*Artık ölüm içlerine geldi ve onları bir günah tuttu ki her ne kadar benimsenmeyecek işler yaptılarsa; o zaman onunla Allah'ın öfkesini üzerine çekerler.*
14*Zîrâ zahîreleri eksildiği ve cümle suları azaldığı içĭn müşâvere ėtdiler ki yük davarlarına seys-ânelerine el vuralar ve Allah Teʿâlâ onlara yemesinler diye Tevrâtda nehy ėtdiği her şeyʾi yemeğe niyyet eylediler
*14*Çünkü tahılları eksildiği ve suları azaldığı için birbirleriyle görüştüler ki yük hayvanlarına ve tımarlı hayvanlara el atalar. Ayrıca yüce Allah'ın onlara yemesinler diye Tevrat'ta yasakladığı her şeyi yemeye niyet ettiler.*
15*Hem dahi terekeniŋ ilkliğini ve hamrıŋ hem zeytûn yağınıŋ ʿöşrünü yemeğe niyyet ėtdiler ki onları takdîs ettiklerinden soŋra Kuds-i Şerîfde Taŋrımızıŋ huzûrunda duran imâmlara saklarlar idi ve ol şeyleri hîçbir kavme eller ile yapışmak bile câʾiz değil
*15*Hem de tahılgillerin ilk turfandasından, şarabın ve zeytin yağının ondalığından yemeğe niyet ettiler ki onları kutsadıktan sonra Kutsal Kudüs'te Tanrımızın önünde duran imamlara saklıyorlardı. O şeylere hiç bir kimse elleriyle dokunması bile caiz değildi.*
16*Ve Kuds-i Şerîfe âdamlar gönderdiler ki onlara meşâyihiŋ cemâʿatinden icâzet getireler zîrâ orada sâkin olanlar dahi böyle ėtdiler
*16*Kutsal Kudüs'e adamlar gönderdiler ki onların meclislerinin cemaatinden izin alsınlar. Çünkü orada oturanlar da böyle yaptılar.*
17*Ve tâ cevab alıncaya dek böyle duralar ondan bunu ėdeceklerdir ve hemân ol günde helâk olmaları içĭn saŋa vėrileler
*17*Onlardan haber alıncaya kadar böyle bekleyecekler. Ama hemen o günde yok edilmeleri için sana verilecekler.*

önuŋ ∞

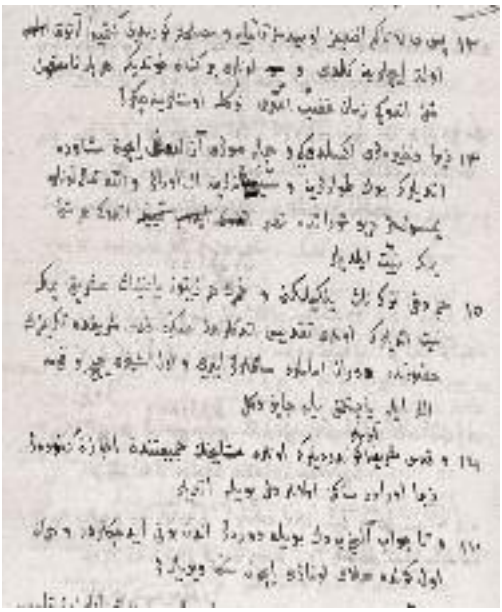

١٨ انوك ايچون بن جاريك بو نسنه لري بلوب اونلرك يانلرندن
قاچدم والله تعالى بني سنكله ايشلر اشلمكه كوندرديكه اونلره
هر ايشدلدكلري يرده تعجب اولنه

١٩ زيرا جاريك كوك تكرسندن قورقار وآكا كيجه وكوندز عبادت ايلر

٢٠ وحالا اي افندم بن سنك يانكده دورايم وجاريك كيجه ده
دره يه چقه ده اوراده الله تعالى يه دعا ايليه

٢١ اول دخي بكا بد افعالي اتدوكلري زماني الهام ايليه ده اوزمان
بن كله يم سكا خبر ويره يم سن دخي جمله عسكرك ايله طشره يه
چقاسن واونلردن سكا مقاومت اتمكه كمسه قادر اولميا

٢٢ هم بن سني يهودا ولايتنك اورتاسندن كوتره يم تا سن قدس شريفه
وارنجيه دك وشويله ايده يمكه ايچنده تختكي قوراسن واونلري
چوباني اولميان قيونلر كبي سوره سن

٢٣ وبر كوپك بله كندودلي ايله اوزريكه اورميه

٢٤ زيرا بو نسنه لر بكا پيش بين لكيمه كوره الهام واعلام اولنديلر
ده سني اونلردن آكاه اتمكه كوندرلدم

18*Ònuŋ içĭn ben câriyeŋ bu nesneleri bilip onlarıŋ yanlarından kaçdım ve Allah Teʿâlâ beni seniŋle işler işlemeğe gönderdi ki onlara her işidildikleri yerde taʿaccüb oluna

*18*Bu yüzden ben cariyen bu şeyleri öğrendim ve onların yanlarından kaçtım. Yüce Allah beni seninle işler yapmaya gönderdi ki onları her yerde duyan şaşıp kala.*

19*Zîrâ câriyeŋ gök Taŋrısından korkar ve òŋa gèce ve gündüz ʿibâdet eyler

*19*Çünkü cariyen gök Tanrısından korkar ve gece gündüz O'na ibadet eder.*

20*Ve hâlâ èy efendim ben seniŋ yanıŋda durayım ve câriyeŋ gècede dereye çıka da orada Allah Teʿâlâya duʿâ eyleye

*20*Şimdi ey efendim! Ben senin yanında durayım; cariyen gece dereye çıksın ve orada yüce Allah'a dua etsin.*

21*Ol dahi baŋa bed efʿâli èttikleri zamânı ilhâm eyleye de o zamân ben geleyim sana haber vèreyim sen dahi cümle ʿaskeriŋ ile taşraya çıkasın ve onlardan saŋa mukâvemet ètmeğe kimse kâdir olmaya

*21*Böylece O, bana kötü şeyler planladıkları zamanı esinlesin. Ben de o zaman gelerek sana bildireyim. Sen de tüm askerlerinle dışarıya çıkasın ve onlardan hiç kimse sana karşı duramasın.*

22*Hem ben seni Yahûda vilâyetiniŋ ortasından götüreyim tâ sen Kuds-i Şerife varıncaya dek ve şöyle èdeyim ki içinde tahtını kurasın ve onları çubânı olmayan koyunlar gibi süresin

*22*Ben seni Yahuda bölgesinin ortasından götüreceğim. Sen kutsal Kudüs'e varıncaya dek şöyle yapacağım: İçinde tahtını kurasın ve onları çobanı olmayan koyunlar gibi süresin.*

23*Ve bir köpek bile kendi dili ile üzeriŋe ürmeye

*23*Ve bir köpek bile kendi diliyle size havlamayacak.*

24*Zîrâ bu nesneler baŋa pişbinliğime göre ilhâm ve iʿlâm olundular da seni onlardan âgâh ètmeğe gönderildim

*24*Çünkü bu şeyler bana ufkuma göre esinlenerek bildirildi ve ben de seni onlardan haberdar etmek için gönderildim.*

٢٥ يودِيتك بو تكلماتي حلوفرنويه وجمله انوك خدامنه بسند اولديلر
وانوك حكمتنه تعجب ايدوب ددِيلركه
٢٦ يرك برانتهاسندن برانتهاسنه دك بويله برعورت يوقدر اكر
چهره سينك واكر تكلماتك فصاحتنده
٢٧ وحلوفرنو اكا ددِيكه الله تعالى ايو ايلديكه سني قومك اوكنده
كوندردي تاكه اليمزده قوة وافندمي تحقير ايدنلر اوزرينه هلاك
اولا
٢٨ حالا نيجه كه چهره ده نازك ولاقردِيلرده لطيف ايسك بويله دخي
فكر اتدوكك وجه اوزره ايدرسن سنك تكرك بكا تكري اولاده
سن نبوختنصارك سراينده اوتوراسن وجمله يرده اكلاسن

اون ايكنجي باب

١ اندن امر ايلديكه كومش آوادانلقلري صقلندوغي اوطيه كوتريله
واصمرلديكه اكا كندو طعاملرندن سفره حاضرليالر هم كندو
شرابندن ايچوره لر

امّا

25*Yudîtiŋ bu tekellûmâtı Holofernoya ve cümle ònuŋ haddâmına pesend oldular ve ònuŋ hikmetine taʿaccüb èdip dèdiler ki
*25*Yudit'in bu konuşması Holoferno'ya ve onun tüm hizmetçilerine iyi göründü ve onun bilgeliğine şaşırarak şöyle dediler:*
26*Yeriŋ bir intihâsından bir intihâsına dek böyle bir ʿavrat yokdur eğer çehresiniŋ ve eğer tekellümâtıŋ fasâhatında
26-Dünyanın bir ucundan diğer ucuna kadar böyle bir kadın yoktur ki yüzünün güzelliğinde ve açıksözlülüğünde 'olsun'.*
27*Ve Holoferno òŋa dèdi ki Allah Teʿâlâ íyi eyledi ki seni kavmiŋ önünde gönderdi tâ ki elimizde kuvvet ve efendimizi tahkîr èdenler üzerine helâk ola
*27*Holoferno ona dedi ki: -Yüce Allah seni kavminin önüne göndermekle iyi yaptı. Böylece elimize güç ve efendimizi aşağılayanlar üzerine yıkım gelsin.*
28*Hâlâ nice ki çehrede nâzuk ve lâkırdılarda latîf isen böyle dahi fikr ètdiğin vech üzre èdersin seniŋ Taŋrın baŋa Taŋrı ola da sen Nebûhatnessârıŋ sarâyında oturasın ve cümle yerde anılasın
*28*Aynen görünüşte nazik ve sözde kibar olduğun gibi; aklına getirdiğini de yaparsın. Senin Tanrın bana Tanrı olsun. Nabukadnezar'ın sarayında oturasın ve tüm dünyada anılasın.*

On ikinci Bâb
1*Òndan emr eyledi ki gümüş âvâdanlıkları saklandığı odaya götürüle ve ısmarladı ki òŋa kendi taʿâmlarından sufra hâzırlayalar hem kendi şarâbından içireler
*1*Ondan sonra gümüş araç gereçlerin saklandıkları odaya götürülmelerini ve ona kendi yemeklerinden, kendi şarabından içirmeleri için sofra hazırlamalarını emretti.*

âmmâ

24

٢ اَمّا يوديت بن اونلردن يمزم ددي بلكه برشي اولاكه انوكله
كناه اتمش اولورم الّا اردمجه ~~كتوريلن~~ كتورلدوكي نسنه لردن خذمتلنيم
٣ حلوفرنو دخي آكا ددي كه يايانكده اولان شيلر دوكنورسه آكا كوره
غيريلري قنده بولالم كه سكا ويره لم زيرا سنك طايفكدن يانمزده
كمسه يوقدر
٤ يوديت آكا ددي كه جانكك حيواتي ايچون اي افندم جاريك يانمده
اولان نسنه لري ييوب دوكنمز كه ربّ تعالى تقديرا تدوكي نسنه لري
بنم اليم ايله يرينه كتورممش اولا
٥ آندن حلوفرنونك خذمتكارلري آني برچادر ايچنه كوتورديلرده
اوراده دون ياروسنه دك اويودي آندن سحر وقتنده قالقدي
٦ وحلوفرنويه كوندروب ددي كه حالا افندم بيورسونكه جاريك
نماز قلمغه طشره يه قيويريله
٧ حلوفرنو دخي بكچيلرينه امر ايلديكه آكا مانع اولميالر اول دخي
اوردوده اوچ كون دوردي
٨ وهر كيجه بتوليه نك دره سنه چقارايدي ده اوردوده اولان

2*Âmmâ Yudît ben onlardan yemezim dėdi belki bir şey ola ki onunla günâh ėtmiş olurum illâ ardımca getirildiği nesnelerden hizmetleneyim

*2*Ama Yudit: -Ben onlardan yemem; belki birşey olur da onunla günah etmiş olurum. Kesin ardımca gelen şeylerden hizmetleneyim, dedi.*

3*Holoferno dahi ȯŋa dėdi ki ya yanıŋda olan şeyler dokunursa ȯŋa göre ġayrıları kande bulalım ki saŋa vėrelim zîrâ seniŋ tâ'ifenden yanımızda kimse yokdur

*3*Holoferno da ona dedi ki: -Ya yanında olan şeyler dokunursa; ona göre...! Diğerlerini nerde bulalım ki sana verelim? Çünkü senin halkından yanımızda kimse yoktur.*

4*Yudît ȯŋa dėdi ki cânıŋıŋ hayvâtı için ėy efendim câriyeŋ yanımda olan nesneleri yėyip donatmaz ki Rabb-i Teʿâlâ i takdîr ėtdiği nesneleri benim elim ile yerine getirmemiş ola

*4*Yudit de ona: -Canının sağlığı için ey efendim! Cariyen yanımda olan şeyleri yiyip donatmaz ki yüce Rab, değer verdiği şeyleri benim elimle yerine getirmemiş ola...*

5*Ȯndan Holofernonuŋ hizmetkârları ȯnu bir çâdır içine götürdüler de orada don yarısına dek uyudu ȯndan seher vaktinde kalkdı

*5*Ondan sonra Holoferno'nun hizmetçileri onu bir çadır içine götürdüler; orada gece yarısına kadar uyudu ve sonra gün ışırken ayağa kalktı.*

6*Ve Holofernoya gönderip dėdi ki halâ efendim buyursun ki câriyeŋ namâz kılmağa taşraya koyu vėrile

*6*Ve Holoferno'ya 'haber' gönderip dedi ki: "Şimdi efendim buyursun ki cariyen namaz kılmaya dışarıya bırakılsın.*

7*Holoferno dahi bekçilerine emr eyledi ki ȯŋa mâniʿ olmayalar ol dahi orduda üç gün durdu

*7*Holoferno da bekçilerine ona engel olmamaları için emretti. O da orduda üç gün durdu.*

8*Ve her gėce Betûliyanıŋ deresine çıkarıldı da orduda olan

*8*Ve her gece Betülya deresine çıkarıldı da orduda olan ∞*

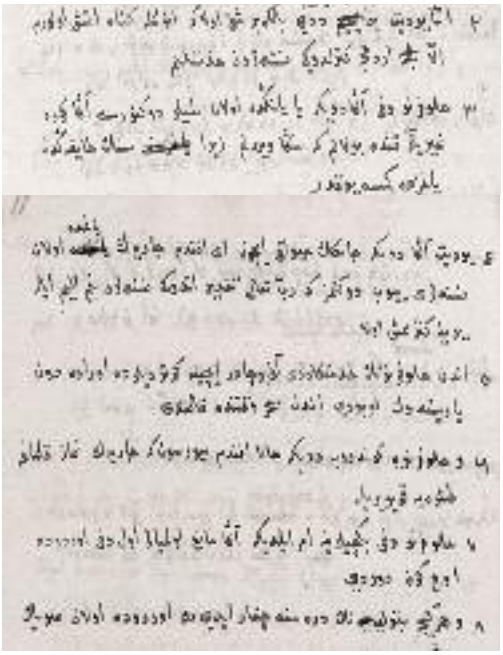

صويك بكارنده يونوردي

٩ ودوندوكي زمان اسرائيل تكرسي ربه دعا ايدرديكه قومنك
اوغللرينه رفعت ايچون مصالحيني راست كتوره

١٠ وچادرينه پاك كيروب تا آكا آخشام اوزره منجه سي كتورلنجيه دك
اوراده اولوردي

١١ بوكزدردنجي كوندنصكره حلوفرنو يالكز كندو خدامنه بر ضيافت
ايلدي وامورده مقيد اولانلردن برسني چغرمدي

١٢ وسراي كتخداسي اولان خادم باغوعه يه ديديكه وار اول يانكده
اولان عبرانيه عورته سويله كه بزه كلوب بزوم ايله عيش ونوش
ايليه

١٣ زيرا بزه بويله عورتي آنوكله قونشمدين صالويرمك عيب اولوردي
چون اكر بزآني كتورمز ايسك اوبزي مسخره لغه آلا

١٤ باغوعه دخي حلوفرنونك حضورندن چقدي وآكا واروب ديديكه
بوكوزل قيز افنديمه كلمكه اوشنمسون كه آنوك حضورنده آكا
رعايت اولنه وبزوم ايله شوق ايله باده نوش ايليه هم بوكون

بنو ختنصارك

suyuŋ buŋarında yunurdu
suyun pınarında yıkanıyordu.
9*Ve döndüğü zamân İsrâʾèl Taŋrısı Rabbe duʿâ èderdi ki kavminiŋ oğullarına rifʿat için masâlahını rast getire
*9*Ve döndüğü zaman İsrail'in* Tanrısı Rabbe; milletinin yükselişi için işlerinin başarısı uğruna dua ediyordu.*
10*Ve çâdırına pâk girip tâ òŋa ahşâm üzere mancası getirilinceye dek orada olurdu
*10*Sonra çadırına tertemiz girip, ona akşam yemeği getirilinceye dek orada kalırdı.*
11*Bu kez dördüncü günden soŋra Holoferno yalınız kendi haddâmına bir ziyâfet eyledi ve ʾumûra mukâyyed olanlardan birisini çığırmadı
*11*Bu kez dördüncü günden sonra Holoferno yalnız kendi özel hizmetçilerine bir şölen düzenledi ve gözetmenlerinden birisini bile çağırmadı.*
12*Ve sarây kethüdâsı olan hâdim Bâgoʿaya dèdi ki var ol yanıŋda olan ol ʿİbrânîye ʿavrata söyle ki bize gelip bizim ile ʿîş u nûş eyleye
*12*Saray kahyası olan hizmetçi Bagoa'ya dedi ki: -Git! O yanında olan İbrani kadına söyle; bize gelip bizimle gelip zevk ve sefa etsin, dedi.*
13*Zîrâ bize böyle ʿavratı ònuŋla konuşmadan salıvermek ʿayb olurdu çün eğer biz ònu getirmez isek o bizi masharalığa ala
*13*Çünkü böyle bir kadını onunla konuşmadan salıvermek utanç olurdu. Eğer biz onu getirmezsek o da bizi soytarı yerine kor.*
14*Bâgoʿa dahi Holofernonuŋ huzûrundan çıkdı ve òŋa varıp dèdi ki bu güzel kız efendime gelmeğe üşenmesin ki ònuŋ huzûrunda òŋa riʿâyet oluna ve bizim ile şevk ile bâdeʾi nûş eyleye hem bu gün
*14*Bagoa da Holoferno'nun önünden çıktı ve ona gidip dedi ki: -Bu güzel kız efendime gelmeye üşenmesin ki onun önünde o gözetilsin ve bizimle coşkuyla içki sefasına katılsın. Hem bu gün ∞*

**Burada sözü edilen Hz. Yakup(A.S.)*

Nebûhatnessârıŋ ∞

نبوختنصارك سرايندە اولان آسوريه قيزلرندن بري كبي اولا

١٥ يوديت آكا جواب ايتديكه بن كيميم كه افنديمه مخالفت ايليم
هر نه كه استرسه جان وكوكلدن ايدەيم وبو بكا تا اولنجيه دك
عظيم سرورە سبب اولا

١٦ پس قالقدي واثوابي ايله هم جمله نساحليه لري ايله طوناندي
بولاسي دخي واروب يومي استعمال ايچون باغوغه دن الدوغي پوستلري
دريلري حلوفرنونك اوكنده يره دوشديكه اوزرلرنده اوتوروب
طعام يينيله

١٧ آندن يوديت كلديده سفره يه اوتوردي حلوفرنو دخي آكا
مفتون اولدي وقلبي حركته كلدي هم آنوك ايله اولمغه حدن
زياده مشتاق ايدي

١٨ زيرا آني كوردوكي كبي كندو ذوقنه چكمكه فرصت كوزدر ايدي

١٩ وحلوفرنو آكا ايچ وبزوم ايله شن اول ددي

٢٠ يوديت دخي جواب ايتديكه نولا ايچيم افندي زيرا بوكون
بنم عمرم بر تعظيمه نائل اولديكه بن طوغالدن بروبويله اولمامشدر

Nebûhatnessârıŋ sarâyında olaŋ Âsûrîyye kızlarından biri gibi ola
Nabukadnezar'ın sarayında olan Asur kızlarından biri gibi ol.
15*Yudît ònа cevab ètdi ki ben kimim ki efendime muhâlefet eyleyem her ne ki isterse cân ü gönülden ètdeyim ve bu baŋa tâ ölünceye dek ʿazîm sürura sebeb ola
*15*Yudit ona şöyle yanıt verdi: -Ben kimim ki efendime karşı geleyim? O ne isterse ben onu tüm gönlümden yaparım ve bu bana ta ölünceye dek büyük sevince neden olur.*
16*Pes kalkdı ve esvâbı ile hem cümle nisâhilyeleri ile donandı bulası dahi varıp yevmi istiʿmâl için Bâgoʿadan aldığı bu şeyleri Holofernonuŋ önünde yere döşedi ki üzerlerinde oturup taʿâm yenile
*16*Böylece kalktı ve giysisiyle tüm kadınlık süslerini donandı. Hizmetçisi de gidip Bagoa'dan günlük kullanımı için aldığı şeyleri Holoferno'nun önünde yere serdi ki üstünde oturulup yemek yenilsin.*
17*Ònda Yudît geldi de sufraya oturdu Holoferno dahi òŋa meftûŋ oldu ve kalbi harekete geldi hem ònuŋ ile olmağa hadden ziyâde müştâk idi
*17*Sonra Yudit gelerek sofraya oturdu. Holoferno da ona tutuldu ve yüreği çarpmaya başladı. Onunla birlikte olmayı çok arzuladı.*
18*Zîrâ ònu gördüğü gibi kendi zevkine çekmeğe fîrsat gözedir idi
*18*Çünkü onu görür görmez kendi zevkine çekmeye fırsat kolluyordu.*
19*ve Holoferno òŋa iç ve bizim ile şen ol dèdi
*19*Holoferno ona: -İç ve bizimle eğlen dedi.*
20*Yudît dahi cevab ètdi ki no'la içeyim efendi zîrâ bu gün benim ʿömrüm bir taʿzîme nâʾil oldu ki ben doğalıdan beri böyle olmamışdır
*20*Yudit de şöyle yanıtladı: -Neden içeyim efendi?! Çünkü bugün benim yaşamım bir yüceliğe erişti ki ben doğalıdan beri böyle olmamıştır.*

٢١ وبولاسي آنكا حاضر لدوغي سنده لردن آلدي ده يدي هم آنوك
حضورنده ايجدي
٢٢ وحلوفرنودغي آنوك سببي ايله مسرور ايدي وقابي جوق شراب
ايجدي شويله كه طوغالدن برو بركو نده اوقدر ايجمش ايدي
اون اوچنجي باب
١ بوكزاخشام اولنجه حلوفرنونك خدامي عجله ايله بريكا كيديلر
باغوعه دغي اوتاغني طشره ده قپادي واورا ده حاضر اولانلرك
هپسني افندي سنك حضورنزن قودي
٢ اونلرده دغي كندو يتاقلرينه كيديلر زيرا هپسي يورغون ايديلر
چون چوق ايجديلر ايدي
٣ واوتاقده ياالكز يوديت قالدي ايدي حلوفرنو دغي كندو دوشكنده
اوزانوب ياتور ايدي زيرا پك مستانه ايدي
٤ بوكز يوديت كندو بولاسنه امر ايلديكه اوطه سنك طشره سنده
دوره وآبني چقدوغي زمان كوزده ينجه كه اولرن هولون ايدي

ايدي

21*Ve bulası dahi ońa hazırladığı nesnelerden aldı da yedi hem ónun huzûrunda içdi
*21*Hizmetçesi de ona hazırladığı şeylerden alarak yedi ve onun önünde içti.*
22*Ve Holoferno ónuŋ sebebi ile mesrûr idi ve kâtî çok şarâb içdi şöyle ki doğaldan berî bir günde o kadar içmemiş idi
*22*Bu yüzden Holoferno çok sevinçliydi; litrelerce şarap içti. Öyle ki doğalıdan beri bir gün bile bu denli içmemişti.*

On Üçüncü Bâb

1*Bu kez ahşâm olunca Holofernonuŋ haddâmı ʿacele ile bir yaŋa gitdiler Bâgoʿa dahi otağını taşrada kapadı ve orada hâzır olanlarıŋ hepisini efendisiniŋ huzûrundan kovdu
*1*Bu kez akşam oluncaa Holoferno'nun hizmetçileri aceleyle herbir yana gittiler. Bagoa da otağını dışarıda kapadı ve orada hazır olanların hepsini efendisinin önünden kovdu.*
2*Onlar dahi kendi yataklarına gitdiler zîrâ hepisi yorgun idiler çün çok içdiler idi
*2*Herkes çok içki içtiğinden yorgun düşmüş ve yataklarına gitmişti.*
3*Ve otakda yalıŋız Yudît kaldı idi Holoferno dahi kendi döşeğinde uzanıp yatîr idi+ zîrâ pek mestâne idi
*3*Otakta bir tek Yudit kalmıştı. Holoferno kendi döşeğine uzanmış yatıyordu. Çünkü çok sarhoş olmuştu.*
4*Bu kez Yudît kendî bulasına emr eyledi ki odasınıŋ taşrasında dura ve ónu çıkdığı zamân gözede nice ki evvelden her gün ètdi
*4*Bu kez Yudit kendi hizmetçisine onun odanın dışında durmasını ve önceki günlerdeki gibi kendisinin çıktığı zamanı gözetmesini buyurmuş* ∞

+bkz. Ali Bey`in 1664 el yazmasında 'yatîrdı'

idi ∞

26

ایدی ایسه زیرا وارایم غازمی قلایم دیدی ایدی

٥ وباغوعه‌یه دخی بو منوال اوزره سویلدی ایدی بوکز هپسی

انوك حضورندن کندیلر ونه بیوك نه کوچك هیچ اوکمه‌ده

کمسه قالمادی ایدی

٦ اوزمان یودیت حلوفرنونك دوشکی یاننده دوروب کندو

قلبنده دیدیکه ای هر سلطنتك ربی الله تعالی قدس شریفك

رفعتی ایچون اللریمك ایشلرینه نظر ایله

٧ زیرا میراثکه امداد واوزریمزه قالقمش دشمنلری هلاك

اتمك ایچون مصالحمی تمام اتمه نك زمانی شمدیدر

٨ اندن حلوفرنونك باشی اوجنده اولان دوشکك دیرکینه

یناشوب قلیجی الدی ودوشکه یقین کلوب باشنك صاچلرینه

یاپشدی ودیدیکه

٩ یا ربم الله بوکون بکا قوت ویر اندن جمله قوتی ایله ایکی کره

بوینه چالدیده باشنی کسدی صکره تننی دوشکدن یوارلایوب

دیرکلر اوزرندن جبنلکی چکدی

idi ise zîrâ varayım nâmazımı kılayım dėdi idi

idi çünkü gideyim namazımı kılayım, dedi.

5*Ve Bâgoʿaya dahi bu minvâl üzere söyledi idi bu kez hepisi ònuŋ huzûrundan gitdîler ve ne büyük ne küçük hîç odada kimse kalmadı idi

*5*Bagoa'ya da bu şekilde söyledi. Bu kez hepsi onun önünden gittiler. Ne büyük, ne küçük odada kimse kalmadı.*

6*O zamân Yudît Holofernonuŋ döşeği yanında durup kendi kalbinde dėdi ki ėy her sultânıŋ Rabbi Allah Teʿâlâ Kuds-i Şerîfiŋ rifʿatı içìn ellerimiŋ işlerine nazar eyle

*6*O zaman Yudit Holoferno'nun döşeği yanında durup kendi kendine şöyle söyledi: -Ey tüm kralların Rabbi yüce Allah! Kutsal Kudüs'ün yücelişi için ellerimin işine bak.*

7*Zîrâ mîrâsıŋa imdâd ve üzerimize kalkmış düşmanları helâk etmek içìn masâlıhı tamâm ėtmeniŋ zamânı şimdidir

*7*Çünkü mirasına yardım ve üstümüze gelen düşmanları yok etmek için, şimdi işi bitirmenin tam zamanıdır.*

8*Òndan Holofernonuŋ başı ucunda olan döşeğiŋ direğine yanaşıp kılıcı aldı ve döşeğe yakın gelip başınıŋ saçlarına yapışdı ve dėdi ki

*8*Ondan sonra Holoferno'nun baş ucunda olan döşeğin direğine yanaşıp kılıcı aldı. Döşeğe yakın gelip, başının saçlarını sıkıca tuttu ve dedi ki:*

9*Yâ Rabbim Allah bu gün baŋa kuvvet vėr òndan cümle kuvveti ile iki kerre boynuna çaldı da başını kesdi soŋra tenini döşekden yuvarlayıp direkler üzerinden cibinliği çekdi

9-Ya Rabbim Allah! Bu gün bana güç ver. Ondan sonra tüm gücüyle iki kez boynuna vurdu ve başını kesti. Sonra bedenini döşeğinden yuvarlayıp direkler üzerinden cibinliği çekti.*

١٠ وبرازدن صكره چقديده حلوفرنونك باشيني بولاسنه ويردي
اولكه آني طعامنك توروا سنه براقدي

١١ آندن عادتلري اوزره ايكيسي بله نماز قلمغه چقديلر واوردو
كچوب اول دره طولاشديلرده بتوليه نك طاغنه چقوب قپولرينه
يتشديلر

١٢ ويوديت ايراقدن قپولرك بكچيلرينه چغروب دديكه آچك شمدي
قپوء آچك نكريمز الله تعالى دخي بزوم ايله در كه اسرائيلده
دشمنلريمز اوزرينه متين وقوي ايش اشليه نيجه كه بوكون دخي
ايلدي ايسه

١٣ اول شهرندن اولانلر دخي انوك آوازيني اشتدوكي كبي تزيه شهرك
قپوسنه ايندیلر

١٤ وشهرك اختيارلريني چغرديلر ده هپسي كوچك وبيوك اورايه
سكرتديلر زيرا انوك دونجكنه اينانمزلر ايدي پس قپويي آچوب
آني ايچرو آلديلر

١٥ وآيدنلق اولمق ايچون آتش ياقوب اونلرك اطرافنده دورديلر

اول

10*Ve birazdan soŋra çıkdı da Holofernonuŋ başını bulasına vėrdi ol ki ònu̓ taʿâmınıŋ torvasına bırakdı

*10*Biraz sonra çıkarak Holoferno'nun başını hizmetçisine verdi; o da onu yemek torbasının içine attı.*

11*Òndan ʿadetleri üzere ikisi bile nâmaz kılmağa çıkdılar ve orduyu geçip ol dereyi dolaşdılar da Betûliyanıŋ dağına çıkıp kapĩlarına yetişdiler

*11*Ondan sonra gelenekleri üzere, ikisi de namaz kılmaya çıktılar. Orduyu geçip o dereyi dolaştılar ve Betülya'nın dağına çıkıp kapılarına dayandılar.*

12*Ve Yudît ırakdan kapĩların bekçilerine çığırıp dėdi ki açın şimdi kapĩyı açın Taŋrımız Allah Teʿâlâ dahi bizim iledir ki İsrâʾėlde düşmanlarımız üzerine metîn ve kavî iş işleye nice ki bu gün dahi eyledi ise

*12*Yudit uzaktan kapıların bekçilerine bağırıp dedi ki: -Açın..! Şimdi kapıyı açın! Tanrımız yüce Allah da bizimledir. Bugün yaptığı gibi; İsrailde düşmanlarımıza karşı sağlam ve güçlü bir iş bitirsin.*

13*Ol şehrinden olanlar dahi ònuŋ âvâzını işitdiği gibi teziye şehriŋ kapĩsına indiler

*13*O şehirde olanlar da onun sesini duydukları gibi çabucak şehrin kapısına geldiler.*

14*Ve şehiriŋ ihtiyârlarını çıĝırdılar da hepisi küçük ve büyük oraya seĝirtdiler zîrâ ònuŋ döneceğine inanmazlar idi pes kapĩyı açıp ònu̓ içeri aldılar

*14*Şehrin yaşlılarını çağırdıklarında küçükbüyük herkes oraya doğru seğirtti. Çünkü onun döneceğine inanmıyorlardı. Öylece kapıyı açıp onu içeri aldılar.*

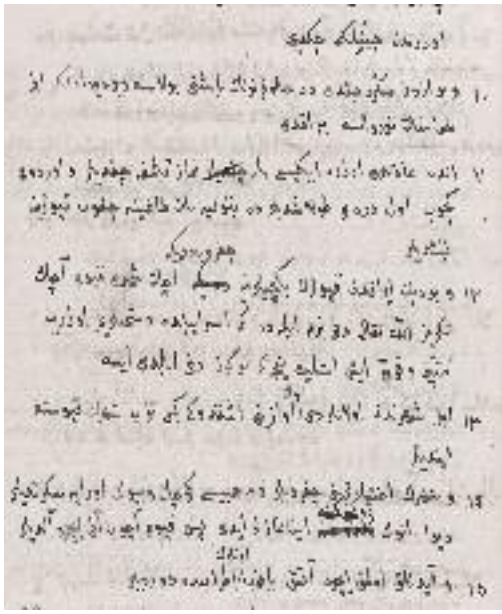

15*Ve aydınlık olmak için âtaş yakıp onlarıŋ etrafında durdular

*15*Aydınlık olması için ateş yakıp onun çevresinde durdular.*

ol ∞

١٦ اول دخی اونلره کورآواز ایله دیدیکه الحمد لله حمدا کثیرا ثم الحمد لله
که بیت اسرائیلدن رحمتنی چکمدی بلکه بوکیجه بنم الیم ایله دشمنلریمزی
قودی

١٧ وباشنی توروادن چقاروب اونلره کوستردی ودیدیکه

١٨ اشته آسوریلرک سرعسکری حلوفرنونک باشی واشته ایچنده
مستانه یاتدوغی جبنلکی پس الله تعالی آنی بر عورتک الی ایله اوردی

١٩ وبنی مصلحتده صقلیان ربک حیواتی ایچون بنم چهرم حلوفرنویه
کندو هلاکی ایچون مکر ایلدی هم بنم ایله تنجیس و تعییب
خصوصنده بر کناه ایدمدی

٢٠ اوزمان جمله قوم پک شاشدی والله تعالی یه رکوع ایدوب سجده
ایلدیلر هم پک دل ایله دیدیلرکه

٢١ ای تکریمز متبارک اولاسنکه بوکون قومکک دشمنلرینی برباد ایلدک

٢٢ اوزیا دخی یودیته دیدیکه ای قیز الله تعالی نک قتنده یر اوزرنده
اولان جمله عورتلردن زیاده مبارکه اولاسن

٢٣ هم یری وکوکی یرادان رب الله تعالی متبارک اولسونکه سکا

16*Ol dahi onlara gür âvâz ile dėdi ki •***El-hamdü lillâh hamd'dan kesîran sümme el-hamdü lillâh***• ki Beytî İsrâʾėlden+ rahmetini çekmedi belki bu gėce benim elim ile düşmanlarımızı kırdı

*16*O da onlara gür bir sesle dedi ki: - Allaha gani gani hamd ve şükür ederim ki, İsrailden rahmetini çekmedi. Belki bu gece benim elimle düşmanlarımızı kırdı.*

17*Ve başı torvadan çıkarıp ònlara gösterdi ve dėdi ki

*17*Başı torbadan çıkararak onlara gösterdi ve dedi ki:*

18*İşte Âsûrîleriŋ serʿaskeri Holofernonuŋ başı ve işte içinde mestâne yatdığı cibinliği pes Allah Teʿâlâ ònu bir ʿavratıŋ eli ile urdu

18-İşte Asurlular'ın baş kumandanı Holoferno'nun başı ve işte içinde sızıp kaldığı cibinlik parçası. Böylece yüce Allah onu bir kadının eliyle vurdu.*

19*Ve beni maslahatda saklayan Rabbiŋ hayvâtı içiṅ beni benim çehrem Holofernoya kendi helâkı içiṅ meğer eyledi hem benim ile tencîs ü taʿyîb husûsunda bir günâh ėtmedi

*19*Beni bu işte koruyan Rabb'in hayatı için; benim yüzüm Holoferno'nun kendi ölümü içinmiş..! Hem benimle utanç verici kirli bir günahı yapmadı.*

20*O zamân cümle kavm pek şaşdı ve Allah Teʿâlâya rükuʿ ėdip secde eylediler hem pâk dil ile dėdiler ki

*20*O zaman tüm halk çok şaşırıp yüce Allah'a eğilip secde ettiler ve temiz bir dille dediler ki:*

21*Ėy Taŋrımız mütebârek olasın ki bu gün kaviminiŋ düşmanlarını berbâd eylediŋ

*21*Ey Tanrımız! Yücelenesin ki, bu gün kendi halkının düşmanlarını yok ettin.*

22*Uziyâ dahi Yudîte dėdi ki ėy kız Allah Teʿâlâniŋ katında yer üzerinde olan cümle ʿavratlardan ziyâde mütebârek olasın

*22*Uziya da Yudit'e dedi ki: -Ey kız! Yüce Allah'ın katında yeryüzünde olan tüm kadınlardan daha çok yücelen.*

23*Hem yeri göğü yaradan Rabb Allah Teʿâlâ mütebârek olsun ki saŋa ∞

*23*Hem yeri göğü yaratan yüce Rab Allah yücelensin ki sana ∞*

+Sözü edilen *'Hz. Yakup' oğulları/soyu.*

دشمنلریمزك سردارلرینك باشنی قرمغه هدایت ایلدی

٢٤ زیرا سنك قوی اعتقادك شول آدملرك قلبلرندن هیچ چقمیاکه
قوة اللهی ابدا ذکر ایدجکلردر

٢٥ پس الله تعالی سکا بو جمله نسنه لری ابدی ارتفاعنه دوندره
وسنی هر نوع خیرات ایله زیادت ایلیه بونك مقابله سنه‌کی
طایفه مزی بلادن قورتارمق ایچون کندو جودیکی صقلمادك بلکه
تکریمزك حضورنده استقامت ایله سلوك ایدوب بزوم دردیمزه
چاره اولدك ایلدك

٢٦ جمله قوم دخی آمین آمین دیدی

اون دردنجی باب

١ ویودیت اونلره دیدیکه حالا ای قرنداشلرم بنی دکلیك بو باشی
آلك وآنی حصاریکزك برجلرنده آصك

٢ وصباح آغاروب یر اوزرینه کونش قالقدوغی زمان سزدن
هر کس کندو سلاحنی آلوب هر کسکینی آدمکز شهردن طشره‌یه چقه

واونلره

düşmanlarımızıŋ serdârınıŋ başını kırmağa hidâyet eyledi
düşmanlarımızın baş kumandanının başını kırmaya yol gösterdi.
24*Zîrâ seniŋ kavî iʿtikâdıŋ şul âdamların kalblerinden hîç çıkmaya ki kuvvetullahı ebeden zikr edeceklerdir
*24*Çünkü senin güçlü inancın bu adamların yüreklerinden hiç çıkmayacak ve Allah'ın gücünü sonsuza dek anlatacaklardır.*
25*Pes Allah Teʿâlâ saŋa bu cümle nesneleri ebedî irtifâʿ döndüre ve seni her neviʿ hayrât ile ziyâret eyleye bunuŋ mukâbelesine ki tâʾifemizi belâdan kurtarmak içiŋ kendi vucûduŋu saklamadıŋ belki Taŋrımızıŋ huzûrunda istikâmet ile süluk ėdip bizim derdimize çare eyledіŋ
*25*Böylece yüce Allah sana bu şeyleri sonsuz yüceltsin ve seni her türlü iyilik ile ziyaret etsin. Buna karşılık, sen ki milletimizi kötülükten kurtarmak için kendi bedenini esirgemedin. Belki de Tanrımızın önünde sadakatle yürüyerek bizim derdimize çare oldun.*
26*Cümle kavm dahi âmîn âmîn dėdi
*26*Tüm halk da amin, amin! Dedi.*

On Dördüncü Bâb

1*Ve Yudît onlara dėdi ki hâlâ ėy karındaşlarım beŋi dinleyiŋ bu başı alıŋ ve ȯnu̯ hisârıŋızıŋ burclarında âsıŋ
*1*Yudit onlara dedi ki: -Şimdi ey kardeşlerim beni dinleyin! Bu başı alın ve onu kalenin burçlarına asın.*
2*Ve sabâh ağarıp yer üzerine güneş kalkdığı zamân sizden herkes kendi silâhını alıp her keskin âdamıŋız şehirden taşraya çıka
*2*Sabah aydınlanırken, yeryüzüne güneş yükseldiği an; herkes silahlarını kuşansın ve her cesur adamınız şehirden dışarıya çıksın.*

ve onlara ∞

٣ وَاوْنلَرَه بُو بَانَّ دِيَكَّ دَه صُورَتَا اوَايَه اِيشُوبْ آسُورِيلَرُكْ اِيلَكْ
بَكْجِيلِكَنَه طُوغْرُو جِكَلَه لَرْ اَمَّا اِينَيَه لَرْ
٤ اوْزَمَانْ اوْنلَرْ سِلَاحلَرَه يَاپِشُوبْ اوْرْدُو سِنَه كِيدَه لَرْ دَه آسُورِيَّ
عَسْكَرِينَكْ سَرْدَارلَرِينِي اوْ يَانْدَرَه لَرْ
٥ اوْنلَرْ دَخِي حُلُوفَرْنُونَكْ اوْتَاغِنَه سَكْرَه لَرْ دَه آيَنِي بُولَايُوبْ
اوْزْلَرِينَه خَوْفْ دُوشَه دَه اُومْزُدَنْ قَاچَه لَرْ
٦ اوْزَمَانْ سِزْ وَجُمْلَه اِسْرَآيِلْكْ طَاغِسْتَانِنْدَه اوْلَانلَرْ يَايْلَرِينَه
دُوشَه سِزْدَه اوْنلَرِي يُولْلَرِنْدَه يِيقَاسِزْ
٧ اَمَّا سِزْبُونِي اِغْزَدَه اوْلْ بَكَّا اَمُونِّي اَخِيُورِي جَاغِرِكْ كِه اوْلْ
دَخِي كُورَه وَبَيْتْ اِسْرَآيِلِي تَحْقِيرْ اِيدَنِي هَمْ آيَنِي بِزَه كُويَاكِه اوْلُومَه
كُونْدَرَه نِي بِيلَه
٨ بَسْ آخِيُورِي اوْزَيَانِكْ اَوْنْدَنْ جِفْرِدِيلَرْ اوْلْ دَخِي كَلُوبْ وَقُومِكْ
جَمِيعِيَّتْدَه اوْلَانْ بِرَادَمِكْ اِلَنْدَه حُلُوفَرْنُونَكْ بَاشِنِي كُودُوبْ
يُوزِي قُوِينِ يَرَه دُوشْدِيَه نَفَسِي طُوتْلَدِي
٩ اَمَّا آيَنِي قَالْدِرْدِقْلَرِنْدَنْ صُكْرَه يُودِيتْكْ آيَاغِنَه دُوشْدِي وَاوْكَنْدَه

3*Ve onlara bir baş dikiŋ de suver tâ ovâya inip Âsûrîleriŋ ilk bekçiliğine doğru çekileler âmmâ inmeyeler
*3*Ve onlara bir baş dikin! Bu şekilde ta ovaya inip Asurlular'ın ilk karargahına doğru gidin; ama inmeyin..!*
4*O zamân onlar silâhlara yapışıp ordusuna gideler de Âsûrî ʿaskeriniŋ serdârlarını uyandıralar
*4*O zaman onlar silahlarına davranarak ordusuna gitsinler ve Asurlular'ın kumandanlarını uyandırsınlar.*
5*Onlar dahi Holofernonuŋ otağına seğirdeler de ònu bulmayıp üzerlerine havf düşe de öŋümüzden kaçalar
*5*Onlar da Holoferno'nun otağına koştuklarında; onu bulmayıp üzerlerine korku düşecek ve önümüzden kaçacaklardır.*
6*O zamân siz ve cümle İsrâʾèliŋ dağıstanında olanlar yaylarına düşesiz de onları yollarında yıkasız
*6*O zaman siz ve tüm İsrail dağıstanında olanlar; yaylarınızı alıp onları yollarında vurasınız.*
7*Âmmâ siz bunu ètmezden evvel baŋa Âmonî Âhyoru çağırıŋ ki ol dahi göre ve Beytî İsrâʾèli tahkîr èdeni hem ònu bize güya ki ölüme göndereni bile
*7*Ama siz bunu yapmadan önce bana Amon'lu Akyor'u çağırın. O bu olayı görsün, İsrailoğullarını aşağılayanı ve onu bize, sanki ölüme gönderene bilsin.*
8*Pes Âhiyoru Uziyânıŋ evindeŋ çığırdılar ol dahi gelip ve bu kavmiŋ cemiʿyyetinde olan bir âdamıŋ elinde Holofernonuŋ başını görüp yüzü koyun yere düşdü de nefesi tutuldu
*8*Böylece Akyor'u Uziya'nın evinden çağırdılar. O da gelip -halkın kalabalığı içinde- bir adamın elinde Holoferno'nun başını görünce yüzüstü yere düştü ve nefesi kesildi.*
9*Âmmâ ònu kaldırdıklarından soŋra Yudîtiŋ ayağına düşdü ve önüŋde
*9*Ama onu kaldırdıklarından sonra Yudit'in ayaklarına kapaklanıp önünde ∞*

سَرِيلُوبْ دِدِيلَه جَمِيعْ يَهُودَا نِكْ مَكَانْلَرِنْدَه وَجَمِيعْ طَايِفَه لَرِ
آرَا سِنْدَه مُبَارَكَه اُولَا سِنْ هَرْكِمْ آدِكِي اِشِيدْرْسَه شَاشَه
١٠ حَالَا بُوكِجِنْ كُونْلَرْدَه هَرْ آتْدُوكُمْ شَيْلَرِي بَكَا حِكَايَتْ اَيْلَه اُولْ
دِغِي آنَكَا قَوْمِكْ آرَا سِنْدَه اِيرْلَدُوغِي كُونْدَنْ تَا اُونْلَرْ اِيلَه سُونْلِيشْدُوكِي
سَاعَتَه دَكْ هَرْنِكَه اِتْدِي اِيسَه حِكَايَتْ اَيْلَدِي
١١ وَتَمَامْ سُونْلِدِكْدَنْصُكْرَه قَوْمْ كَنْدُو شَهْرِنْدَه عَظِيمْ اَوَازْلَرْ وَسُرُورْ
وَكُلْبَا كُلْرْ اِيلَه تَصَارُخْ اَيْلَدِي
١٢ آخِيُورْ دَغِي اِسْرَائِيلْ تَكْرِ سِنِكْ جَمْلَه اِتْدُوكِي شَيْلَرِنِي كُورْدُوبْ
اَللّٰه تَعَالَى يَه بِرْخُوشْ اِيمَانْ كَتُورْدِي وَغُلْفَه سِنِكْ اَتِنِي
خَتَنْ اَيْلَدِيَه بُوكُونَه دَكْ بَيْتِ اِسْرَائِيلْ اَيْلَه ضَمّْ اُولْنْدِي
١٣ وَصَبَاحْ اُولْنْجَه حُلُوفِرْنُونْكْ بَاشِنِي حِصَارِكْ طَشْرَه سِنْدَه
اَصْدِيلَرْدَه هَرْ آدَمْ سِلَاحِنِي اَلُوبْ جِقْدِيلَرْ وَطَاغْلَرْكْ يُوقَسْلَرِنْدَه
يَا يِلْدِيلَرْ
١٤ آسُورِيلَرْدَغِي اُونْلَرِي كُورْدُكْلَرِي كِبِي كَنْدُويُوزْ بَاشِيلَرِينَه خَبَرْ
وِيرْمَكَه كُونْدَرْدِيلَرْ

بونلر

serilip dėdi ki cemiʿ Yahûdânıŋ mekânlarında ve cemiʿ tâʾifeler arasında mübâreke olasın her kim adıŋı işidirse şâşa
serilip dedi ki: -Tüm Yahuda evlerinde ve tüm milletler arasında kutlu bir kadın olasın; ve her kim adını duyarsa şaşsın..!
10*Hâlâ bu geçen günlerde her ėtdiğiŋ şeyleri baŋa hikâyet eyle ol dahi òŋa kavmiŋ arasında ayrıldığı gündeŋ tâ onlar ile söyleşdiği sâʿate dek her ne ki ėtdi ise hikâyet eyledi
*10*Şimdi bana bu geçen günlerde yaptığın herşeyi anlat. O da ona kavmin arasından ayrıldığı günden, ta onlarla söyleştiği saate dek ne yaptıysa anlattı.*
11*Ve tamâm söyledikten soŋra kavm kendi şehrinde ʿazîm âvâzlar ve sürur gülbânklar ile tasârruh eyledi
*11*Herşeyi anlattıktan sonra halk kendi şehrinde yüksek sesle sevinçle ilahiler söylediler.*
12*Âhiyôr dahi İsrâʾėl Taŋrısınıŋ cümle ėtdiği şeylerini görüp Allah Teʿâlâya bir hoş îmân getirdi ve ġulfesiniŋ etini hitan eyledi de bu güne dek Beyt-i İsrâʿėle zamm olundu
*12*Akyor da İsrail Tanrısı'nın* tüm yaptığı şeyleri görüp yüce Allah'a güzelce iman etti ve sünnet derisini kestirdi de bu güne dek İsrail Evi'ne** katıldı.*
13*Ve sabâh olunca Holofernonuŋ başını hisârıŋ taşrasında asdılar da her âdam silâhını alıp çıkdılar ve dağın yokuşlarında yayıldılar
*13*Sabahleyin Holoferno'nun başını kale duvarının dışına astılar. Bütün adamlar silahlanarak çıktılar ve dağların yamaçlarında yayıldılar.*
14*Âsûrîler dahi onları gördükleri gibi kendi yüzbaşılarına haber vėrmeğe gönderdiler
*14*Asurlular da onları gördükleri gibi kendi yüzbaşılarına haber vermeye gönderdiler.*

*İsrail Tanrısı: Hz. Yakup'un(A.S.) Tanrısı.
** İsrail-Evi: İsrail kavmi/halkı.

bunlar ∞

29

١٥ بونلر دخی سردار و بیك باشیلرینه و جمله امراسنه
واردیلر
١٦ و اونلر حلوفرنونك اوتاغنه کلدیلر ده سرای کتخداسنه دیدیلر
که افندیمزی شمدی اویاندر زیرا اول کوله لر اوزریمزه جنکه
کلمکه جراءت اتدیلر که بر اوغردن بالکلیه هلاك اولالر
١٧ اوزمان باغوعه کیردی و اوتاغك داخلنده قاقدی زیرا
حلوفرنوء یودیت ایله یاتور صانوردی
١٨ اما کوروب که کمسه جواب ویرمز قپوء آچدیده اوطیه
کیردی
١٩ و حلوفرنوء دوشمه اوزرنده یاتور بولدیکه باشی کسك ایدی
٢٠ اوزمان عظیم آواز ایله اغلایوب سزلیوب و پك فریاد
ایدوب چغردی و اثوابلرینی یرتدی
٢١ اندن یودیتك قوندوغی چادرینه کردی ده آنی بولمایوب
خلقه طشره یه صچرادی و چغروب اول کوله لر خیانت اتدیلر
دیدی

15*Bunlar dahi serdâr ve biŋ başılarına ve cümle ümerâsına vardılar
*15*Bunlar da kumandanlara, binbaşılara ve tüm beylerine gittiler.*
16*Ve onlar Holofernonuŋ otağına geldiler de sarây kethüdâsına dėdiler ki efendimizi şimdi uyandır zîrâ ol köleler üzerimize cenke gelmeğe cerâʾet ėtdiler ki bir uğurdan bi'l-külliyye helâk olalar
*16*Ve onlar Holoferno'nun otağına geldiler, saray kahyasına dediler ki: -Efendimizi şimdi uyandır. Çünkü o köleler bize karşı cenk etmeye cesaret ettiler; ama hepsi birden tamamen yok olsunlar.*
17*O zamân Bâgoʿa girdi ve otağıŋ dâhilinde kakdı zîrâ Holofernoyu Yudît ile yatîr sanırdı
*17*O anda Bagoa girdi ve otağın içinde tıkırdadı. Çünkü Holoferno'yu Yudit ile yatıyor sanıyordu.*
18*Âmmâ görüp ki kimse cevab vėrmez kapîyı açdı da odaya girdi
*18*Ama gördü ki hiç kimse yanıt vermiyor; kapıyı açarak odaya girdi.*
19*Ve Holofernoyu döşeme üzerinde yatîr buldu ki başı kesik idi
*19*Ve Holoferno'yu döşeme üzerinde başı kesilmiş bir halde yatarken buldu.*
20*O zamân ʿazîm âvâz ile ağlayıp sızlayıp ve pek feryâd ėdip çığırdı ve esvâblarını yırtdı
*20*O zaman yüksek sesle ağlayıp sızlamaya, bağırmaya ve giysilerini yırtmaya başladı.*
21*Ȯndan Yudîtiŋ konduğu çâdırına girdi de ȯnu bulamayıp halka taşraya sıçradı ve çığırıp ol köleler hıyanet ėtdiler dėdi ∞
*21*Ondan sonra Yudit'in konakladığı çadırına girdi, onu bulamayınca dışarıya kalabalığa koşarak: -O köleler hainlik yaptılar. ∞*

٢٢ شاه بنو ختنصارك اوينى بر عبرانيه عورت رسواى ايلدى
زيرا اشته حلوفرنو يرده ياتيور وباشى يوق
٢٣ آسورى عسكرينك سردارلرى دخى بو سوزلرى ايشيدوب
فى الحال اثوابنى يرتديلر وقلبلرى پك مضطرب اولدى
٢٤ هم اوردونك ايچنده فرياد ايدوب پك چفرشديلر

اون بشنجى باب

١ چادرلرده اولانلر دخى واقع حالى ايشيدوب شاشديلر و
اوزرلرينه بيم ولرزه دوشدى
٢ وارتوق بر آدم يوق ايديكه يولداشه قارشو دورايدى الا
بوزيلوب صحرانك وطاغك جمله يوللرندن قاچديلر
٣ هم بتوليه نك اطرافنده اولان طاغلر اوزرنده قونانلر قاچديلر
٤ اوزمان بنى اسرائيلك جمله جنك ارلرى اونلرك اوزرينه
هجوم ايتديلر
٥ اوزيا دخى بتومستامه وببايه وقوبايه وقولايه هم جمله

اسرائيلك

22*Şâh Nebûhatnessârıŋ evini bir ʿİbrânîye ʿavrat rüsvây eyledi zîrâ işte Holoferno yerde yatıyor ve başı yok

*21*Şah Nabukadnezar'ın evini bir İbrani kadın rezil etti. Çünkü Holoferno yerde yatıyor ve başı yok!*

23*Âsûrî ʿaskeriniŋ serdârları dahi bu sözleri işidip fîl-hâl esvâbını yırtdılar ve kalbleri pek muzdarib oldu

*23*Asur askerlerinin kumandanları da bu sözleri işitince çabucak giysilerini yırttılar ve yürekleri çok sıkıldı.*

24*Hem ordunuŋ içinde feryâd ėdip pek çığrışdılar

*24*Hem ordunun içinde çok bağırarak çağrıştılar.*

Onbeşinci Bâb

1*Çâdırlarda olanlar dahi vâkiʿ hâli işidip şaşdılar ve üzerlerine bîm ü lerze düşdü

*1*Çadırlarda olanlar durumu işitince şaşırdılar ve üzerlerini dehşet kapladı.*

2*Ve artık bir âdam yok idi ki yoldaşa karşî duraydı illâ bozulup sahrâʾnıŋ ve dağıŋ cümle yollarından kaçdılar

*2*Artık yoldaşa karşı durabilecek bir adam bile yoktu. Böylece bozulup bozkırın ve dağların tüm yollarından kaçtılar.*

3*Hem Betüliyanıŋ etrafında olan dağlar üzerinde konanlar kaçdılar

*3*Hem Betülya'nın çevresinde olan dağlar üzerinde olanlar kaçtılar.*

4*O zamân Benî İsrâʾėliŋ cümle cenk erleri onlarıŋ üzerine hücûm ėtdiler

*4*O zaman İsrailoğullarının tüm cenkçileri onların üzerine saldırdılar.*

5*Uziya dahi Betümestâma ve Bebâya ve Kobâya ve Kolâya hem cümle

*5*Uziya da Betümestam'a, Beba'ya, Koba'ya, Kolo'ya ve tüm* ∞

İsrâʾėliŋ ∞

30

اسرائیلك نواحیسنه اولاقلر کوندردیکه واقع نسنه‌لردن
خبر ویره‌لر ده جمله‌سی دشمنلر اوزرینه هلاکلری ایچون
هجوم ایلیه‌لر

٦ پس اسرائیللولر بو نسنه‌لری اشیدوب هپسی اتفاق ایله
تاقوبایه دك اوزرلرینه یورودیلر

٧ قدس شریفلولر دخی جمله طاغستانده اولانلر یتشدیلر زیرا
دشمنلرینك اوردوسنده واقع اولان نسنه‌لردن خبر المشلر
ایدی

٨ غلعادیلر وجلیله ویلر اونلری عظیم صنقین ایله بوزدیلر
ودمشقدن هم انوك سنورلرندن اوته سنه دك قوالادیلر

٩ هم بتولیه اهالیسنك قلانی آسوریلرك اوردوسی اوزرینه
چقوب آنی یغمالدیلر وچوق مال بولدیلر

١٠ اسرائیللولر دخی صنقیندن دونوب قلان نسنه‌لری آلدیلر

١١ طاغك واوانك قصبه‌لری وشهرلری دخی وافر غنیمه آلدیلر
زیرا قاتی چوق ایدی

İsrâʾèliŋ nevâhîsine ulaklar gönderdi ki vâkiʿ nesnelerden haber vèreler de cümlesi düşmânlar üzerine helâkları için hucûm eyleyeler
İsrail'in yan tarafına ulaklar gönderdi ki olan şeyleri bildirsinler ve tüm düşmanları üzerine yok edilmeleri için saldırsınlar.
6*Pes İsrâʾèlliler bu nesneleri işidip hepisi ittifâk ile tâ Kobâya dek üzerlerine yürüdüler
*6*Böylece İsrailliler bu şeyleri duyup, tümü birlikte ta Koba'ya dek üzerlerine yürüdüler.*
7*Kuds-i Şerîfliler dahi cümle dağıstanda olanlar yetişdiler zîrâ düşmânlarınıŋ ordusunda vâkiʿ olan nesnelerden haber almışlar idi
*7*Kutsal Kudüslüler ve tüm dağlarda olanlar yetiştiler. Çünkü düşmanlarının ordusunda olan olaydan haber almışlardı.*
8*Gèlʿâdîler ve Celîlevîler onları ʿazîm sınnkîn ile bozdular ve Dımışkdan hem ònuŋ sınîrlarından ötesine dek kovaladılar
*8*Gilatlılar ve Celileliler onları büyük bir şekilde bozarak katlettiler. Şam'ın ve onun sınırlarının ötesine dek kovaladılar.*
9*Hem Betüliya ahâlîsiniŋ kalanı Âsûrîleriŋ ordusu üzerine çıkıp ònu yağmaladılar ve çok mâl buldular
*9*Hem Betülya halkının kalanı Asurlular'ın ordusu üzerine giderek onu çapul ettiler ve birçok mallar elde ettiler.*
10*İsrâʾèlliler dahi sınn-kînden dönüp kalan nesneleri aldılar
*10*İsrailliler de katletmekten dönerek kalan şeyleri aldılar.*
11*Dağıŋ ve ovânıŋ kasabaları ve şehirleri dahi vâfir ġanîme aldılar zîrâ kâtʿî çok idi
*11*Dağın ve ovanın kasabaları ile şehirleri de birçok çapul malı aldılar. Çünkü kesinlikle çok idi.*

١٢ بوندن صكره باش امام يوءقيم وقدس شريفده ساكن بني
اسرائيلك شيخلرينك جمعيتي الله تعالى نك اسرائيله ايتدوكي
خيراتك اثباتنه ويوديتي كورمكه هم انوكله دوستانه
سويلشمكه كلديلر

١٣ واوينه كردوكي زمان هپسي يك دل اولوب آني بركتلديلر
وددیلركه

١٤ سن قدس شريفك رفعتي سن اسرائيلك عظيم عزتي سن
طائفه مزك عظمتي سن چون بو جمله نسنه لري كندوالك ايله
ايتدك

١٥ سن اسرائيله بيوك ايلك ايلدك والله تعالى اونلره لطف
واحسان ايتدي

١٦ على كل شيء قادر ربك قتنده ابدا مباركه اولاسن جمله قوم
دخي آمين ددي

١٧ بوكز قوم اوردوء اوتوزكون يغمالر ايدي

١٨ آندن يوديته حلوفرنونك اوتاغني وجمله انوك كومش

آوادانلقلريني

12*Bundan soŋra baş imâm Yoʾakîm ve Kuds-i Şerîfde sâkin Benî İsrâʾèliŋ şıhlarınıŋ cemʿiyyeti Allah Teʿâlânıŋ İsrâʾèle ètdiği hayrâtıŋ isbâtına ve Yudîti görmeğe hem ònuŋla dostâne söyleşmeğe geldiler

*12*Bundan sonra baş imam Yoakim'le kutsal Kudüs'te yaşayan İsrailoğulları'nın saygıdeğer kişileri, yüce Allah'ın İsrail'e yaptığı iyiliği saptamak için Yudit'i görmeye ve onunla dostça söyleşmeye geldiler.*

13*Ve evine girdiği zamân hepisi yek dil olup ònu bereketlediler ve dèdiler ki

*13*Evine girdiğinde tümü bir ağızdan onu bereketledi ve dediler ki:*

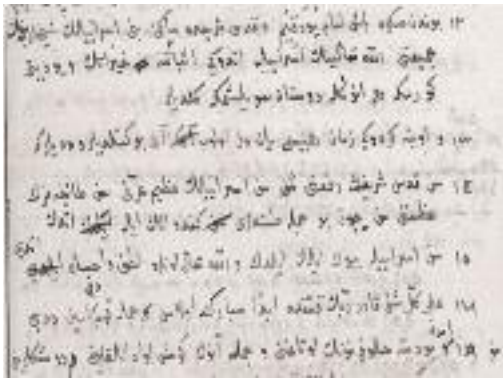

14*Sen Kuds-i Şerîfiŋ rifʿatisin İsrâʾèliŋ ʿazîm izzetisin tâʾifemiziŋ ʿazîmetisin çün bu cümle nesneleri kendi eliŋ ile ètdiŋ

14-Sen kutsal Kudüs'ün yüceliği, büyük şerefi ve milletimizin büyüğüsün. Çünkü bu denli şeyleri kendi elinle yaptın.*

15*Sen İsrâʾèle büyük eylik+ eyledin ve Allah Teʿâlâ onlara lütf u ihsân ètdi

*15*Sen İsrail'e büyük iyilik yaptın ve yüce Allah onlara iyilik armağan etti.*

16*ʿAlâ Küllî Şeyʾin Kâdir Rabbiŋ katında ebeden mübâreke olasın cümle kavm dahi âmîn dèdi

*16*Her Şeye Gücü Yeten yüce Rabbin katında sonsuza dek kutlu bir kadın olasın. Bütün halk da amin, dedi.*

17*Bu kez kavm orduyu otuz gün yağmalar idi

*17*Halk orduyu otuz gün yağmaladı.*

18*Ondan Yudîte Holofernonuŋ otağını ve cümle ònuŋ gümüş

*18*Ondan sonra Yudit'e Holoferno'nun otağını ve onun tüm gümüş ∞*

+eylik: íyilik

âvâdânlıklarını ∞

31

آوادانلقلرینی هم دوشکلرینی و لکنلرینی هم جمله قابلرینی
ویردیلر

١٩ اول دخی اول نسنه لری آلوب کیمینی کندو قترلرینه یوکلتدی
وکیمینی عربه لرینه آتلر قوشوب اوزرلرینه یغدی

٢٠ واسرائیلك جمله عورتلری آنی کورمکه اوشدیلر وآکا خیر
دعا ایلدیلر هم آکا رعایة ارالرنده بر رقص ایلدیلر

٢١ اول دخی آغاجلرك داللرندن اللرینه آلوب بله اولان عورتلره
ده ویردی

٢٢ اونلر دخی آکا وبله وارانه زیتوندن بر استفان یاپدیلر
واو جمله قومك اوکنده واروب هب عورتلری کوتررایدی

٢٣ اسرائیللولر دخی هپسی سلاحلو استفانلر ایله وآغزده
آزکیلر ایله اردنجه کلورلر ایدی

اون آلتنجی باب

١ اوزمان یودیت بوغنیه ایله آغاز ایلدی که جمله اسرائیل

âvâdânlıklarını hem döşeklerini ve leğenlerini hem cümle kablarını vėrdiler
aletlerini, döşeklerini, leğenlerini ve tüm kaplarını verdiler.
19*Ol dahi ol nesneleri alıp kimini kendi katırına yükletdi ve kimini ʿarabalarına atlar koşup üzerlerine yığdı
*19*O da o şeyleri alıp kimini kendi katırına yükletti ve kimini de arabalarına atlar koşup üzerlerine yığdı.*
20*Ve İsrâʾèliŋ cümle ʿavratları ònu görmeğe üşdüler ve òŋa hayr duʿâ eylediler hem òŋa riʾâyeten aralarında bir raks eylediler
*20*İsrailin bütün kadınları onu görmeye üşüştüler; ona iyilik dilediler ve onun için bir dans düzenlediler.*
21*Ol dahi ağaçlarıŋ dallarından ellerine alıp bile olan ʿavratlara da vėrdi
*21*O da ağaçların dallarından ellerine alıp kadınların ellerine verdi.*
22*Onlar dahi òŋa ve bile varana zeytûndan bir istifân yapdılar ve o cümle kavmiŋ öŋünde varıp hep ʿavratları götürür idi
*22*Onlar da ona ve yanında olanlara zeytin 'yapraklarından' bir onur çelengi yaptılar. Tüm halkın önünde kadınlar alayını götürüyordu.*
23*İsrâʾèlliler dahi hepisi silâhlı istifânlar ile ve ağızda ezgiler ile ardınca gelirler idi
*23*Tüm silahlı İsrailliler onur çelenkleriyle ve ağzında ezgilerle ardınca geliyorlardı.*

On Altıncı Bâb
1*O zamân Yudît bu ġunneyi âğâz eyledi ki cümle İsrâʾèl
*1*O zaman Yudit bu ezgiyi söyledi ki, tüm İsrail ∞*

آراسنده نعت خوانلق ایچون اولا و بو نعتی جمله قوم آنوك اردنجه ایرلار ایدی

٢ پس یودیت دیدیکه تکریمه داوللر چالمغه باشلایك آکا مزمورات
وحمدلر تغنی ایلیك اسمنی ترفیع واستدعا ایلیك

٣ زیرا اوبر الله درکه جنکلری بوزار چون اوبنی بر عظیم خلقك
اورتاسنده اوردونك ایچنده اطراد ایدنلرك اللرندن خلاص
ایلدی

٤ شمال طاغلرندن آسوریلر کلدیلر شول عسکرینك الوفیله کلدیلر
که اونلرك چوقلوغی سیللری الیقور ایدی واونلرك آتلولری
دپه لری قپلار ایدی

٥ ولایتمی یاقه لم ویکیتلریمی قلیج ایله اولدره لم هم سود
امنلریمی یره براغه لم ومعصوملریمی یغمالده لم هم قیزلریمی
طوتالم دیرلر ایدی اما هر شیئه قادر رب الله تعالی بر عورتك
الی ایله اتدیکه اونلرك مقصودلری بوشه چقدی

٦ زیرا جبار یکیتلرك اللری ایله دوشمدی ودیولرك اوغللری آنی
اورمدیلر هم قوتلولر آنوك اوزرینه حواتمدیلر الا مراری قیزی

یودیت

arasında na't-hânlık için ola ve bu na'tı cümle kavm ònuŋ ardınca ırlar idi
içinde bir kaside olsun; ve bu kasideyi bütün halk onun ardınca söylüyordu.
2*Pes Yudit dėdi ki Taŋrıma davullar çalmaġa başlayıŋ òŋa mezmûrât ve hamdler teġannî eyleyiŋ ismini terfîʿ ve istidʿâ eyleyiŋ
*2*Yudit böyle söyledi: Tanrıma davullar çalmaya başlasın. O'na ilahiler ve şükürler ezgilensin; adını anarak yüceltin.*
3*Zîrâ o bir Allahdır ki cenkleri bozar çün o beni bir ʿazîm halkıŋ ortasında ordunuŋ içinde ıttırâd ėdenleriŋ ellerinden halâs eyledi
*3*O öyle bir Allahtır ki cenkleri bozar. Çünkü O beni büyük, kalabalık bir ordunun içinde duran çevik askerlerin ellerinden kurtardı.*
4*Şimâl dağlarından Âsûrîler geldiler şul ʿaskeriniŋ ulufuyla ġeldiler ki onlarıŋ çokluġu seylleri alıkor idi ve onlarıŋ atlîları depeleri kaplar idi
*4*Kuzey dağlarından Asurlular geldiler; şu binlerce askeriyle geldiler ki onların çokluğu selleri alıkoyardı ve onların atlıları tepeleri kaplardı.*
5*Vilâyetimi yakalım ve yiğitlerimi kılıç ile öldürelim hem süd emenlerimi yere bırağalım ve maʿsûmlarımı yağmaladalım hem kızlarımı tutalım dėrler idi âmmâ Her Şeyʾe Kâdir Rabb Allah Teʿâlâ bir ʿavratıŋ eli ile ėtdi ki onlarıŋ maksûdları boşa çıkdı
*5*Onlar kentlerimizi yıkmak, yiğitlerimizi kılıçtan geçirmek, süt emen bebeleri yere çarpmak, çocukları çapul etmek ve kızlarımızı kirletmek isteğindeydiler. Ama Her Şeye Gücü Yeten yüce Rabb Allah, bir kadının eliyle bu işi yaptı ve onların emellerini boşa çıkardı.*
6*Zîrâ cabbâr yiğitleriŋ elleri ile düşmedi dîvleriŋ oğulları ònů urmadılar hem kuvvetliler ònuŋ üzerine hov ėtmediler illâ Merârî kızı
*6*Çünkü o, böbürlenen yiğitlerin elleriyle düşmedi. Devlerin oğulları onu vurmadılar; hem güçlüler onun üstüne saldırmadılar. Ama Merari kızı* Yudît ∞

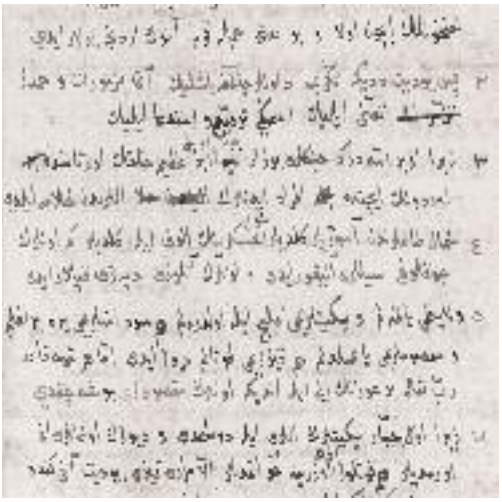

يوديت آني كندو يوزينك كوزللوكي ايله بوزدي

٧ چون كندو دوللوغنك اثوابندن عظيم دردده اولان اسرائيللولره
امداد اتمك ايچون صويندي

٨ اودهن طيب ايله يوزيني ياغلدي وصاچلريني برسرپوش
آلتنه باغلدي هم آني آلداتمق ايچون بزچنبريني آلدي

٩ آنوك پاشمقلري كوزيني چقاردي وحسني جانني بندايلدي
قليج بوينيني كچدي

١٠ آنوك جراءتندن فارسيلر اوركديلر ومديانيلر آنوك يوركلو
ايشندن شاشديلر

١١ اوزمان بنم دردمندلرم ابتهاج ايلديلر وضعيفلرم چغرشديلر
ده اونلر قورقديلر وآوازيني قالدرديلر ده اونلر قاچديلر

١٢ اوغلانجقلر اونلري دلديلر واباق كبي يارهلديلر ربم الله
تعالى نك آلايندن هلاك اولديلر

١٣ بن ربه بريكي غنيه ايرلايايم يارب سن كبير وعزيز قوتده
عجيب ولا يغلب سن

Yudît ȯnu̯ kendi yüzünüŋ güzelliği ile bozdu
Yudit, onu kendi yüzünün güzelliğiyle bozdu.
7*Çün kendi dulluğunuŋ esvâbından ʿazîm derdde olan İsrâʾèllilere imdâd ėtmek içîn soyundu
*7*Çünkü kendi dulluk giysisinden büyük sıkıntıda olan İsraillileri kurtarmak uğruna soyundu.*
8*O dühn-i tayyib ile yüzünü yağladı ve saçlarını bir serpûş altına bağladı hem ȯnu̯ aldatmak içîn bez çenberini aldı
*8*O zaman hoş kokulu yağ ile yüzünü yağladı ve saçlarını bir başlık altına bağladı. Hem onu aldatmak için bez çemberini aldı.*
9*Ȯnuŋ pâşmakları gözünü çıkardı ve hüsn-i cânını bende eyledi kılıç boynunu geçdi
*9*Onun parlak sandaletleri gözünü kamaştırdı, tatlı canını esir etti ve kılıç boynunu kesti.*
10*Ȯnuŋ cürʿetinden Fârisîler ürkdu̯ler ve Midyânîler ȯnuŋ yürekli işinden şaşdılar
*10*Onun cesaretinden Persliler ürktüler ve Medliler onun yürekli işinden şaştılar.*
11*O zamân benim derdmendlerim ibtihâc eylediler ve zaʿîflerim çığrışdılar da onlar korkdular ve âvâzını kaldırdılar da onlar kaçdılar
*11*O zaman benim dert yoldaşlarım sevindiler, güçsüzlerim çağrıştılar; onlar korktular ve bağırarak kaçtılar.*
12*Oğlancıklar onları deldiler ve abbak* gibi yarelediler Rabbim Allah Teʿâlânın âlâyından helâk oldular
*12*Oğlancıklar onları deldiler ve kaçaklar gibi yaraladılar. Yüce Rabbim Allah'ın alayından yok oldular.*
13*Ben Rabbe bir yeŋi ġuniye+ ırlayayım yâ Rabb sen kebîr ve ʿazîz kuvvette ʿacîb ve lâ-yuğlebsin
*13*Ben Rabbe yeni bir ezgi söyleyeyim: Ya Rabb! Sen ulusun, sevgilisin; güçte ise acayip ve yenilmezsin.*

*bkz. Ali Bey 1664 el yazmasında önce '*kaçkın kullar gibi*' yazmış ve bunu çizerek '*abbak*' olarak düzeltmiş.

+bkz. Ali Bey 1664 el yazmasında '*ġuniyeyi'*.

١٤ جميع مخلوقات سكا عبادت ايلسون زيرا سويلدوكك كبي واقع
اولدي سن روحكي كوندردك ده اوا اونلري اصلاح ايلدي
وسنك آوازكه مقاومت اتمكه كمسه قادر دكلدر
١٥ چون سنك حضوركدن طاغلر وصولر بله تمللرندن دپرنديلر و
قيالر بال مومي كبي اريرلر
١٦ اما سندن قورقانلره البته غفور اولورسن زيرا سنك قاتكده
هر خوش رايحه لو قربان آز نسنه در و ذبيحه ده تقريب
اولنان هر ياغ جزؤ شيدر اما ربدن قورقان هر وجهله و هر
دايم سنك قتكده عظيمدر
١٧ واي اول امتلره كه بنم طائفم اوزرينه قالقالر علي كل قادر الله
يوم الدينده اتلرينه آتش وقورتلر صالوب انتقام آلاده اونلر
آغرسني چكوب ابدا آغليالر
١٨ آندن قدس شريفه كيردكلرندنصكره ربه سجده ايلديلر وفي الحال
قوم آرندقدنصكره ذبيحه لريني وارادتلو قربانلريني هم
هديه لريني تقريب ايلديلر

يوديت

14*Cemiʿ mahlûkât sanja ibadet eylesin zîrâ söylediğiŋ gibi vâkiʿ oldu sen rûhuŋu gönderdiŋ de onları ıslâh eyledi ve seniŋ âvâzıŋa mukâvemet ėtmeğe kimse kâdir değildir

*14*Tüm yaratıklar sana tapınsınlar. Çünkü söylediğin gibi oldu; sen ruhunu gönderdin ve o onları düzeltti. Senin sesine kimse karşı koyamaz.*

15*Çün seniŋ huzûrundan dağlar ve sular bile temellerinden deprendiler ve kayalar bal mumu gibi erirler

*15*Çünkü senin önünde dağlar ve sular bile temellerinden oynadı; kayalar bal mumu gibi eridiler.*

16*Âmmâ senden korkanlara elbette ġafûr olursun zîrâ seniŋ katıŋda her hoş râʾihalı kurbân az nesnedir ve zebîhâda takrîb olunan her yağ cüzʾî şeydir âmmâ Rabden korkan her vechile ve her dâʾim seniŋ katıŋda ʿazîmdir

*16*Ama senden korkanlara kesinlikle bağışlayansın. Çünkü senin katında her hoş kokulu kurban az bir şeydir ve takdimeye getirilen her yağ küçük şeydir. Ama Rabb'ten korkan her şekilde ve her daim senin katında büyüktür.*

17*Vay ol ümmetlere ki benim tâʾifem üzerine kalkalar ʿAlâ Küllî Kâdir Allah yevmiddînde etlerine âteş ve kurtlar salıp intikâm ala da onlar ağrısını çekip ebeden ağlayalar

*17*Vay o ümmetlere ki benim milletim üzerine kalkıyorlar! Her Şeye Gücü Yeten Yüce Allah, kıyamet gününde etlerine ateş ve kurtlar salıp öç alsın. Onlar da acılarla sonsuza dek ağlasın.*

18*Ondan Kuds-i Şerîfe girdiklerinden soŋra Rabbe secde eylediler ve fi'l-hâl kavm arındıkdan soŋra zebîhalarını ve irâdetli kurbânlarını hem hediyyelerini takrîb eylediler

*18*Ondan sonra kutsal Kudüs'e girdiklerinde Rabbe secde ettiler. Çabucak halk arındıktan sonra takdimelerini, gönüllü kurbanlarını ve armağanlarını sundular.*

باغشلادوغی قوم

١٩ يوديت دخي حلوفرنونك جمله آڭا باغشلنان آوادانلقلريني
ودوشكنك اوزرندن آلدوغي جنبلكي هيكلده آصدي
ده اونلري رب تعالي يه اهدي ايلدي

٢٠ وقدس شريفده اولان قوم مقدسه اوكنده اوچ آي مقداري
دوننما ايلدي يوديت دخي اونلر ايله اوراده قالدي

يوديت

٢١ واول زماندنصكره هركس كندو ملكنه دوندي دخي بتوليه يه
واروب اوراده كندو املاكنده ساكن اولدي ده جمله ولايتده
كندو عصرنده بك مكرم ايدي

مناسه

عورتلكه

٢٢ چوق كمسه لر آني ~~حلالنه~~ استديلر اما قوجه سي اوللدن
وكندو قومنه الحاق اولالدن برو عمرا آڭا كمسه دخول اتمدي

٢٣ ومالدار هم بك اكابر اولدي ايدي ده قوجاسنك اوينده
قوجايوب يوزبش ييل ياشدي وبولاسني آزاد اتدي

٢٤ آندن بتوليه ده وفات ايلديده وقوجه سي مناسه نك مزارنده
دفن اولندي ده بيت اسرائيل آڭا يدي كون آغلادي

اموالني

٢٥ واولمزدن اول ~~امراتني~~ كندونك قوجه سي مناسه نك

19*Yudît dahi Holofernonuŋ cümle kavm ònja bağışladığı âvâdanlıklarını ve döşeğiniŋ üzerinden aldığı cibinliği Heykelde asdı da onları Rabb-i Teʿâlâya ihdâ eyledi

*19*Yudit de Holoferno'nun -tüm halkın ona bağışladığı- aletlerini ve döşeğinin üzerinden aldığı cibinliği Tapınağa asarak, onları yüce Rabbe bağışladı.*

20*Ve Kuds-i Şerîfde olan kavm Mukaddese öŋünde üç ay mikdarı donanma eyledi Yudît dahi onlar ile orada kaldı

*20*Kutsal Kudüs'teki insanlar, Tapınağın önünde üç ay kadar donanma ettiler ve Yudit de onlar ile birlikte oradaydı.*

21*Ve ol zamândan soŋra herkes kendi mülkine döndü Yudît dahi Betüliyaya varıp orada kendi emlâkında sâkin oldu da cümle vilâyetde kendi ʿasrında pek mükerrem idi

*21*O zamandan sonra herkes kendi evine döndü. Yudit de Betülya'ya giderek orada kendi mülkünde yaşadı ve tüm bölgede kendi asrında pek cömertti.*

22*Çok kimseler ònu ʿavratlığa istediler âmmâ kocası Manâsse ölelden ve kendi kavmine ilhâk olaldan beri ʿömrâ òŋa kimse duhûl ėtmedi

*22*Çok kimseler onu eş olarak almak istedi; ama kocası Manessa öleliden ve kendi halkına katılalıdan beri yaşam boyu ona kimse el uzatmadı.*

23*Ve mâldâr hem pek ekâbir oldu idi de kocasınıŋ evinde kocayıp yüz beş yıl yaşadı hem bulâsını âzâd ėtdi

*23*Zenginleşti ve çok şöhreti arttı. Kocasının evinde yaşlanıp yüz beş yıl yaşadı ve kendi hizmetçisini özgür bıraktı.*

24*Ondan Betüliyada vefât eyledi de ve kocası Manâsseniŋ mezârında defnolundu da Beyt-i İsrâʾèl òŋa yedi gün ağladı

*24*Sonunda Betülya'da öldü ve kocası Manessa'nın mezarında gömüldü. İsrail evi ona yedi gün ağladı.*

25*Ve ölmezden evvel emvâlını kendiniŋ ve kocası Manâsseniŋ

*25*Ölmeden önce mallarını kendisinin ve kocası Manessa'nın* ∞

يَقِيْنِ خِصْمِلَرِينَه تَوْزِيْع اَيْلَدِي

٢٦ بَسْ يُودِيتْكْ اَيَّامِنْدَه هَمْ مَوْتِنْدَنْصُكْرَه نِيجَه زَمَانْ بَنِي اِسْرَآئِيلِي
تَخْوِيْف اِيدَرْ كِمْسَه يُوغِيدِي

كِتَابِ يُودِيْت تَمَامْ اُولْدِي

م

yakın hısımlarına tevzîʿ eyledi
yakın akrabalarına paylaştırdı.
26*Pes Yudîtiŋ eyyâmında hem mevtindeŋ soŋra niçe zamân Benî İsrâʾèli tahvîf èder kimse yoğidi
*26*Böylece Yudit'in günlerinde ve onun ölümünden sonra, belli bir zaman İsrailoğulları'nı korkutacak hiç kimse yoktu.*

Kitâb-ı Yudît tamam oldu

mim

(Kâtibin Temiz kopyası notu1665)

Kitâb-ı Yudît tamam oldu

bi-iznillahi ve keremehu

mim
(Yudit Kitabı Allah'ın izni ve keremiyle tamam oldu)

(Ali Bey'in Orjinal el yazısı notu 1664)

Finitus 12. Nouembu: N.S. A.D. 1664

(Ali Bey'in Latince Orijinal el yazısı notu)

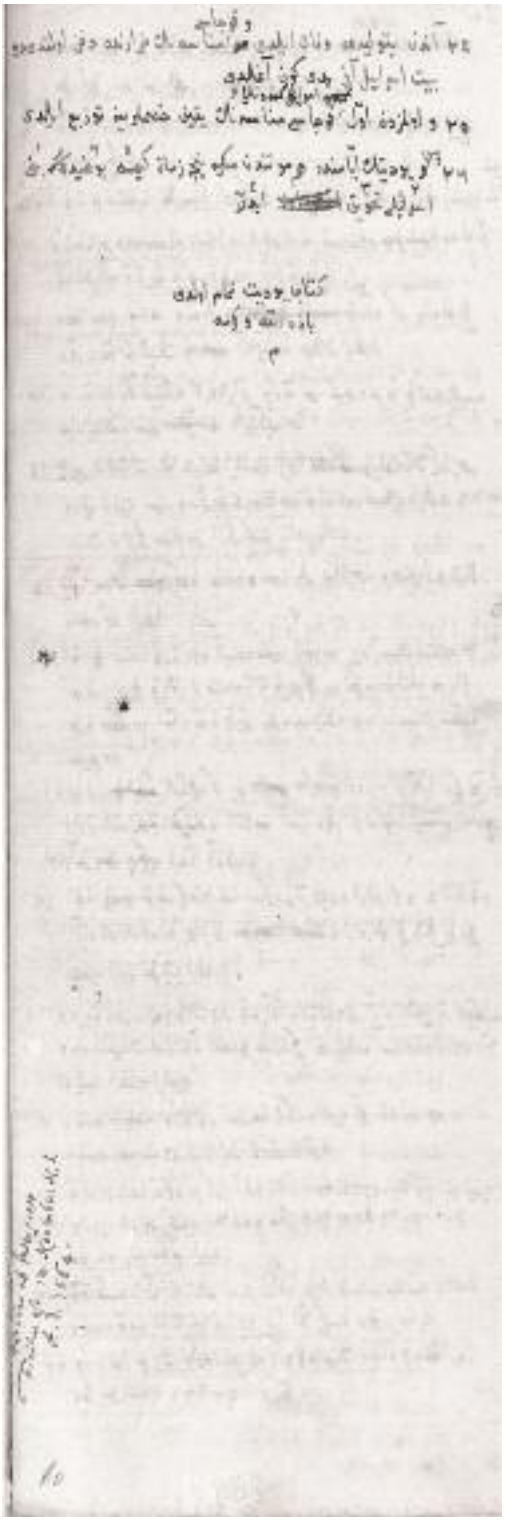

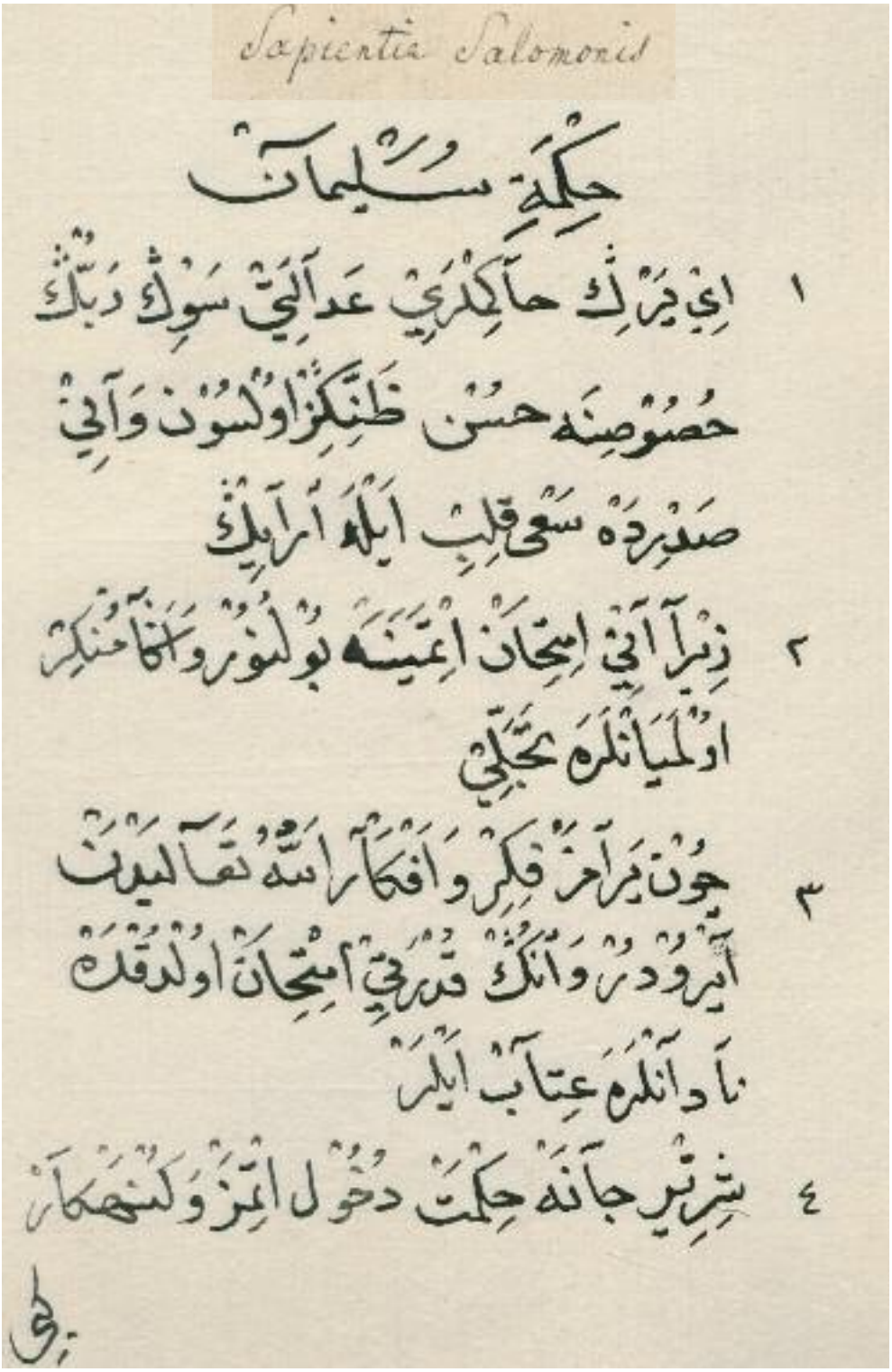

Sapientia Salomonis

حِكْمَةِ سُلَيْمَانْ

١ اِيْ يَرْكْ حَاكِمْلَرِيْ عَدَالَتِيْ سَوْكْ رَبُّكْ
خُصُوْصِنَه حُسْنْ ظَنِّكِزْ اُولْسُوْنْ وَآنِيْ
صَدْرِدَهْ سَعْيِ قَلْبِ اَيْلَه اَرَايِكْ

٢ زِيْرَا آنِيْ اِمْتِحَانْ اِتْمِيَنَه بُوْلُنُوْرْ وَاَنَا مُنْكِرْ
اُولْمَيَانْلَرَه تَجَلِّيْ

٣ چُوْنْ يَرَامْزْ فِكْرْ وَاَفْكَارْ اَللّٰهُ تَعَالَيْدَنْ
اَيْرُوْدُرْ وَاَنُكْ قُدْرَتِيْ اِمْتِحَانْ اُولْدُقْدَهْ
نَادَانْلَرَه عِتَابْ اَيْلَرْ

٤ شِرِّيْرْ جَانَه حِكْمَتْ دُخُوْلْ اِتْمَزْ وَكُنْهَكَارْ

لِي

Sapientia Salomoris (S.35)

HİKMET-İ SÜLEYMÂN
(Süleyman'ın Bilgeliği)

(Evvelki Bâb)

1*Ėy yerin hâkimleri ʿadâleti sevin Rabbin husûsına* hüsn-ü zannınız olsun ve onu sadr da saʿy-i kalb ile arayın

*1*Ey dünyanın egemenleri! Adaleti sevin, Rabbe özgü iyi düşünceler besleyin. O'nu yürekten içtenlikle arayın.*

2*Zîrâ onu imtihân ėtmeyene bulunur ve onа münkir olmayanlara tecellî ėder(+)

*2*Çünkü O'nu sınamayana bulunur ve O'nu yadsımayana kendini gösterir.*

3*Çün yaramaz fikir ve efkâr Allah Teʿâlâdan ayrıdır onun kudreti imtihân oldukda nâ-dânlara ʿitâb eyler

*3*Her kötü us ve düşünceler yüce Allah'tan ayrıdır. Onun gücü sınandığında cahilleri utandırır.*

4*Şerîr câna hikmet duhûl ėtmez ve günahkâr

*4*Kötü cana bilgelik girmez ve günahkar* ∞

*Esas anlamı: (ihlas, muhlis ve has kılma kelimelerinden) özgülemek, sadece O'na(Allah C.C.) ait olmak; katışıksız. bkz. Kur'an İhlas suresi ile benzerliği. H.B.

(+): '*ėder*' kelimesi: 1665 kopyasında unutulmuş; ama Ali Bey'in 1664 orjinal elyazması çevirisinde vardır.

gibi ∞

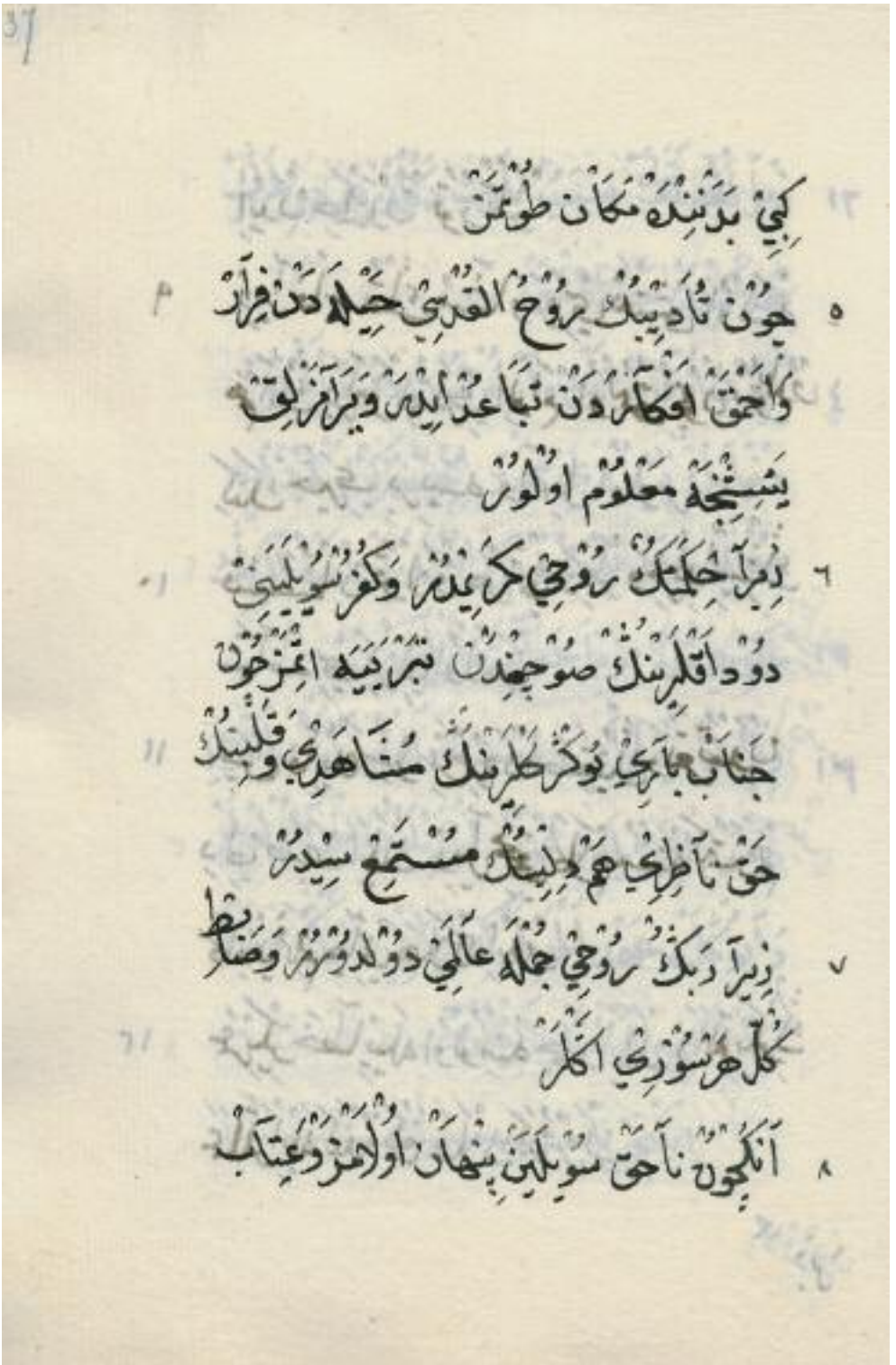

gibi bedeninde mekân tutmaz
gibi bedeninde mekan tutmaz.
5*Çün teʾdîbiŋ Ruhü'l Kudsi hileden firâr ve âhmak efkârdan tebâʿüd ėder ve yaramazlık yetişince maʿlûm olur
*5*Çünkü terbiyenin Kutsal Ruhu; hileden sakındırır, aptal düşüncelerden uzaklaştırır ve yaramazlık gelince belli olur.*
6*Zîrâ hikmetiŋ rûhu kerîmdir ve küfür söyleyeni dudaklarınıŋ suçundan tebrîye ėtmez çün Cenâb-ı Bârî yüreklериniŋ müşâhidi ve kalbiniŋ hak nâzırı hem diliniŋ müstemiʿsidir
*6*Bilgelik ruhu en yararlıdır; küfür söyleyeni dudaklarının suçundan aklamaz. Çünkü yüce Tanrı yüreklerinin tanığı, kalbinin gerçek gözcüsü hem de dilinin işiticisidir.*
7*Zîrâ Rabbiŋ rûhu cümle ʿalemi doldurur ve sâbit küll her sözü aŋlar
*7*Böylece Rabbin Ruhu tüm evreni doldurur ve belirli her temelli sözü anlar.*
8*Ônuŋçiŋ nâ-hak söyleyen pinhân olmaz ve ʿitâb
*8*Bu yüzden haksız söyleyen gizlenmez ve* ∞

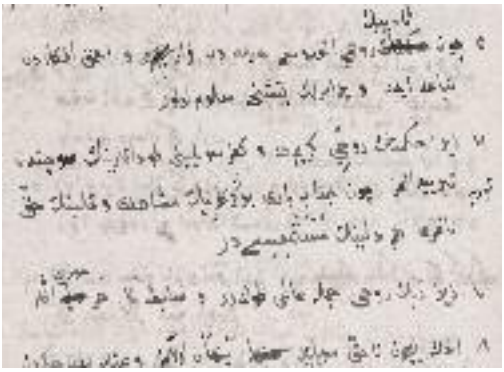

ایدن حکمتدن قورتلمز

٩ زیرا فاسقك مشاوره سی تفتیش اولسه
هم آنك برآمزلقلری الزام اولنمق ایچون سویلدو
کنك خبری بریسه واصل اولور

١٠ قسقنان قولاق هر شیئ دکلر ومزلد ایشك
شماطه سی کزلی اولامز

١١ پس فایده سز تمرمردن صقنك وتعرضدن
دلی ضبط ایلك زیرا محقی کلام مفته کتمزهم
کاذب فهم جانی هلاك ایدر

١٢ عمریکز خطاییله اولومنه جهد ایلمك واللریکزك
عمللر ایله کندوکزه هلاك کتورمك

١٣ زیرا

ėden ~~hikmetden~~+ kurtulmaz
azarlanan yargıdan kurtulmaz.
9*Zîrâ fâsıkıŋ müşâveresi teftîş olsa hem ȯnuŋ yaramazlıkları ilzâm olunmak için söylediğiniŋ haberi yerine vâsıl olur
*9*Çünkü sapkınların tartışmaları araştırılsa; onların yaramazlıklarının ortaya çıkması için her söyledikleri söz yerine erişir.*
10*Kıskanan kulak her şeyiʾ diŋler ve mırıldânışıŋ şamâtası gizli olamaz
*10*Kıskanan kulak her şeyi dinler ve mırıldanışın eğlentisi gizli olamaz.*
11*Pes fâʾidesiz temermürden sakınıŋ ve taʿarruzdan dili zabt eyleyiŋ zîrâ mahfî kelâm müfteh gitmez hem kâzib fehim cânı helâk ėder
*11*Öyleyse yararsız şeylerden sakın ve sataşmadan dilini tut. Çünkü gizli söz saklı kalmaz ve yalancı us ruhu öldürür.*
12*Ömrünüzüŋ hatâ ile ölümüne cehd eylemeŋ ve ellerinizin ʿamelleri ile kendinize helâk getirmeŋ
*12*Yaşamınızın hatalarla ölümüne çalışmayın ve elinizin işiyle kendinize ölüm getirmeyin.*

+Zeyrek kâtibin hatası: Bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*hükümden*'.

13 zîrâ ∞

38

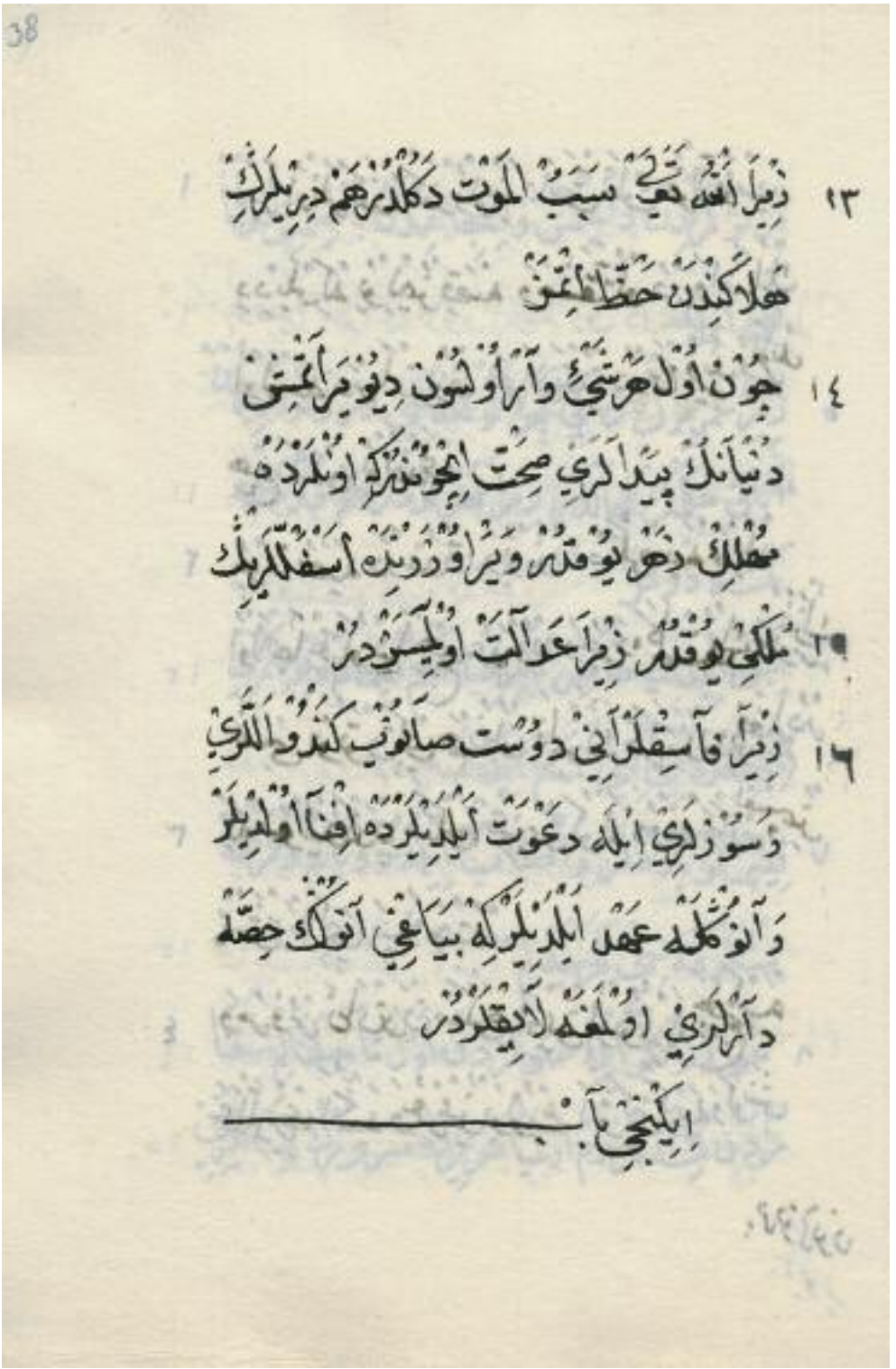

١٣ زيرا الله تعالى سبب الموت دكلدر هم دريلرك
هلاكندن حظ اتمز

١٤ چون اول هر شيء وار اولسون ديو يراتمش
دنيانك پيدالري صحت ايچوندركه اونلرده
مهلك زهر يوقدر ويرا اوزرنده اسفللريك
ملكي يوقدر زيرا عدالت اولميسردر

١٦ زيرا فاسقلراني دوست صانوب كندو اللري
وسوزلري ايله دعوت ايلديلرده افنا اولديلر
وانوكله عهد ايلديلركه بياغي انوك حصه
دارلري اولمغه لايقلردر

ايكنجي باب

13*Zîrâ Allah Teʿâlâ sebebü'l-mevt değildir hem dirileriŋ helâkından hâz ėtmez
*13*Çünkü yüce Allah ölümün nedeni değildir ve dirilerin ölümünden zevk almaz.*
14*Çün ol her şeyiʿ var olsun diye yaratmış dünyânıŋ peydâları sıhhat içindir ki ònlarda mühlik zehir yokdur ve yer üzerinde esfelleriŋ mülki yokdur
*14*O her şeyi var olsun diye yaratmıştır. Dünya'nın görünen şeyleri sağlık içindir. Onlarda ölümcül zehir yoktur ve yeryüzünde sefillerin mülkü de yok.*
15*Zîrâ adâlet ölümsüzdür
*15*Çünkü adalet ölümsüzdür.*
16*Zîrâ fâsıklar ònu̯ dost sanıp kendi elleri ve sözleri ile daʿvet eylediler de ifnâʾ oldular ve ònuŋla ʿahd eylediler ki bayağı ònuŋ hissedârları olmağa lâyıklardır
*16*Ama kötüler onu dost sanarak kendi elleriyle ve sözleriyle davet ettiler; böylece yok olup gittiler. Onunla anlaşarak onun ortakları olmaya layıktırlar.*

İkinci Bâb ∞

İkinci Bâb

1*Zîrâ ònlar kendi kendilerine nâ-hak zann kullanıp dèdiler ki yolumuz kısa ve meşekkatlidir ve insanıŋ ölümüne derman yok hem âhiretden dönen ferd-i âferide hîç kimse bulunmadı

*1*Onlar kendi kendilerine haksız zan kullanıp dediler ki: Yolumuz kısa ve zordur. İnsanın ölümüne çare yok ve ahiretten dönen hiç kimse yok.*

2*Çün sümeye doğduk ve bundan soŋra yine böyle olacağız ki güyâ hîç ʿademden vücuda gelmemiştik ve burnumuzuŋ nefesi tütün gibi hem nutuk kalbimiziŋ hareketinden bir kığılcımdır+

*2*Çünkü boşyere doğduk ve bundan sonra yine böyle olacağız. Sanki hiçlikten gelmemişiz. Burnumuzun soluğu duman gibi ve sözlerimiz yüreğimizin çırpıntısından bir kıvılcım gibidir.*

3*Ki soyunduktan* sonra tenimiz küle dönecekdir ve nefesimiz** yumuşak yel gibi yayılacakdır

*3*Soyunduktan* sonra bedenimiz kül gibi olacak ve ruhumuz** hafif yel gibi uçacak.*

4*Ve mürûr u zamândan soŋra adımız unudula ve hîç kimse ʿamellerimizi aŋmaya ve ʿömrümüz bulut eser gibi gèçe ve güneş pertevlerinden

*4*Bir zaman sonra ne adımız, ne de işlerimiz anılacak. Yaşantımız bir gün gibi gelip geçecek ve güneş ışıklarından* ∞

+Ali Bey'in 1664 el yazmasında: '*Çün sümeye doğduk ve bundan soŋra yine böyle olacağız ki güyâ ki hîç* ***yok èden*** *burnumuzun nefesi tütün gibidir hem nutuk kalbimizin hareketinden bir kıvılcımdır.*'

* Burada söylenmek istenen şey: '*Soyunup kefenlenmek*'.

**İbranice'de '*ruah*'(חור): Nefes, yel. Almanca metinde '*Geist*'(ruh).

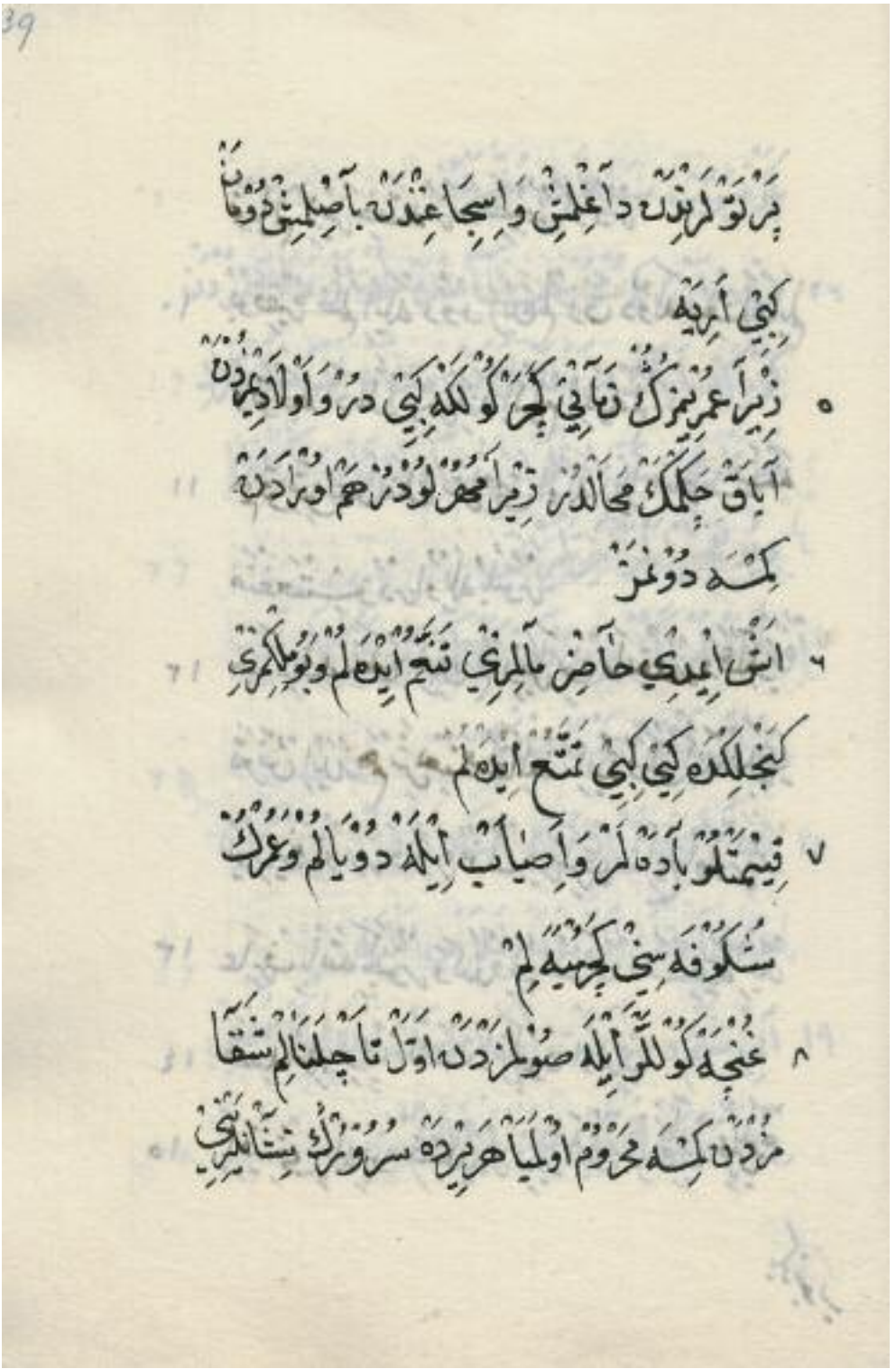

pertevlerinden dağılmış ve ıssıcağından basılmış duman gibi eriye
ışıklarından dağılmış ve sıcaklığından basılmış duman gibi eriyecektir.
5*Zîrâ ʿömrümüzüŋ zamânı geçer gölge gibidir ve ölümümüzden* ayak çekmek muhâldir zîrâ mühürlüdür hem oradan kimse dönmez
*5*Çünkü yaşantımızın zamanı geçen gölge gibidir ve ölümden kaçmak boş yeredir. Zaten mühürlüdür hem oradan hiç kimse geri dönmez.*
6*Aş-imdi hâzır mâlımızı tenaʿum ėdelim ve bu mülkümüzü gençlikdeki gibi temettuʿ ėdelim
*6*Eh! Şimdi hazır malımızı harcayalım ve mülkümüzü gençliğimizde kullanalım.*
7*Kıymetli bâdeler ve ıtyâb ile doyalım ve ʿömrüŋ şükûfesini geçirmeyelim
*7*Güzel içkiler içelim, meshyağı ile yağlanalım ve gençliğimizin çiçeğini soldurmayalım.*
8*Gonca güller ile solmazdan evvel tâçlanalım
*8*Gonca güller gibi solmadan önce taçlanalım.*
(9*)Şekâmızdan kimse mahrûm olmaya her yerde sürüruŋ nişanlarını
*9*Sevincimizden kimse mahrum kalmasın; her yerde sevincin izlerini* ∞

*Yukardaki 1665 kopyasında "evlâdımızdan" şekliyle yazılması, katibin el çabukluğu ile yaptığı bir hatadır. Ali Bey'in 1664 kendi el yazması taslağına baktığımızda, burada "ölümümüzden" kelimesinin doğru olarak metinde yer aldığı görülüyor.

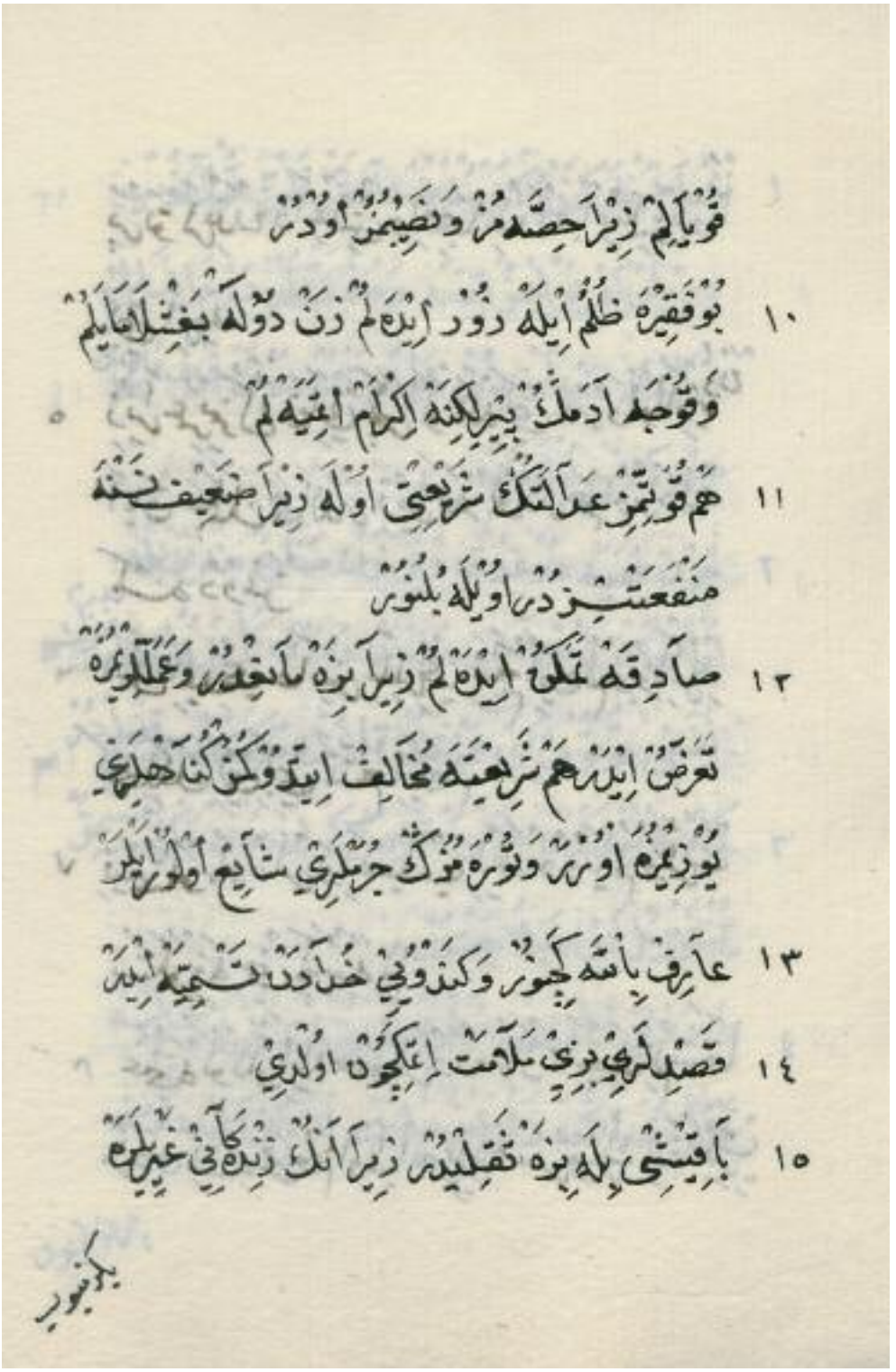

koyalım zîrâ hissemiz ve nasîbimiz ödur
koyalım. Çünkü payımız ve kısmetimiz odur.
10*Bu fakîre zulm ile zor ėdelim zen-dula bağışlamayalım ve koca âdamıŋ pîrliğine ikrâm ėtmeyelim
*10*Bu yoksulu zulümle zorlayalım; dul kadına bağışlamayalım ve yaşlıların yaşlılığına saygı göstermeyelim.*
11*Hem kuvvetimiz adâletiŋiŋ şerîʿatı ola zîrâ zâʿif nesne menfaʿatsizdir öyle bilinir
*11*Hem gücümüz adaletinin yasası olsun; çünkü güçsüz olan yararsızdır, öyle bilinir.*
12*Sâdıka tekemmün+ ėdelim zîrâ bize mâniʿdir ve ʿamellerimize taʿarruz ėder hem şerîʿata muhâlif ettiğimiz günâhlarını yüzümüze urur ve töremiziŋ cürümlerini şayiʿa olur++ eyler
*12*Dürüste pusu kuralım; çünkü bize engeldir. İşlerimize karışır, yasalara karşı yaptığımız suçları yüzümüze vurur ve töremizin suçlarını ortaya yayar.*
13*ʿÂrif bile geçinir ve kendiyi hüdâzâde* tesmiye ėder
*13*Bilgiç bile geçinir ve kendini Tanrı'nın çocuğu sanır.*
14*Kasıdları bizi melâmet ėtmek iċn oldu
*14*Amacı bizi kınamak içindir.*
15*Bakışı bile bize şekildir zîrâ ònuŋ zėndekânı ġayrılara
*15*Bakışı bile bize şekildir; çünkü onun dinsizliği başkalara* ∞

+Zeyrek kâtip 1665 el yazısında '*temekkün*': Yer tutma, mekânlanma; olarak yazmış.
++Bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında: '*olur*' kelimesi yok.
*Bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında: "hüdâzade"

beŋzemeyip ∞

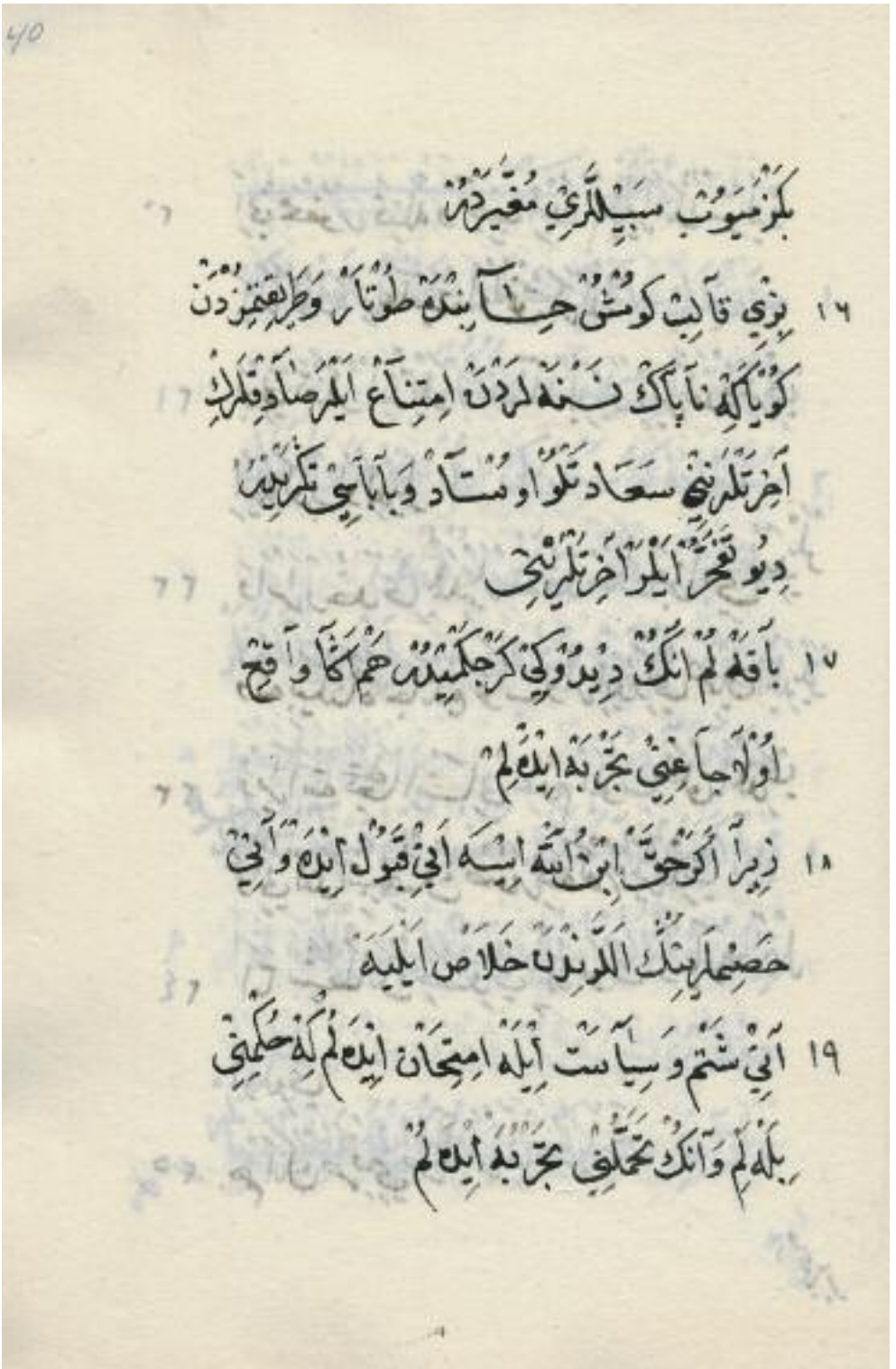

40

بکزمیوب سبیللری مغیردر

١٦ بزی قالب کومش حسابنده طوتار وطریقتمزدن
کویاکه ناپاک نسنه لردن امتناع ایلر صادقلرک
آخرتلرینی سعادتلو اوستاد وباباسی تکریدر
دیو تفخر ایلر آخرتلرینی

١٧ باقه لم انک دیدوکی کرچکمیدر هم اکا واقع
اولاجاغنی تجربه ایده لم

١٨ زیرا اکر حق ابن الله ایسه انی قبول ایده وانی
خصملرینک اللرندن خلاص ایلیه

١٩ انی شتم وسیاست ایله امتحان ایده لم که حکمنی
بله لم وانک تحملنی تجربه ایده لم

beŋzemeyip sebilleri muġâyyirdir
benzemez, yolları başkadır.
16*Bizi kâlp gümüş hėsabında tutar ve tarîkatımızdan gûyâ ki nâ-pâk nesnelerden imtinâʿ eyler sâdıkların âhiretlerini saʿâdetli üstâd ve babası Taŋrıdır diye tefahhur eyler âhiretlerini
*16*Bizi sahte gümüş gibi görür; güya bizi kötü şeylerden uzak tutar. Mutlu üstat eder dostların ahiretlerini ve babası Tanrıdır diye böbürlenir ahiretlerini.*
17*Bakalım ònuŋ dėdiği gibi gerçek midir hem òŋa vâkiʿ olacağını tecrübe ėdelim
*17*Bakalım onun dediği gibi gerçek midir? Hem ona ne olacağını deneyerek görelim.*
18*Zîrâ eğer hakk ibnullâh ise ònu̯ kabûl ėde ve ònu̯ hasımlarınıŋ ellerinden halâs eyleye
*18*Çünkü eğer gerçekten Allah'ın oğlu ise onu kabul etsin ve onu hasımların ellerinden kurtarsın.*
19*Ònu̯ şetm ü siyâset ile imtihân ėdelim ki hükmünü bilelim ve ònuŋ tahammüllerini tecrübe ėdelim
*19*Onu sövgüyle ezerek sınayalım ki, yüreğini bilelim ve onun sabrını deneyelim.*

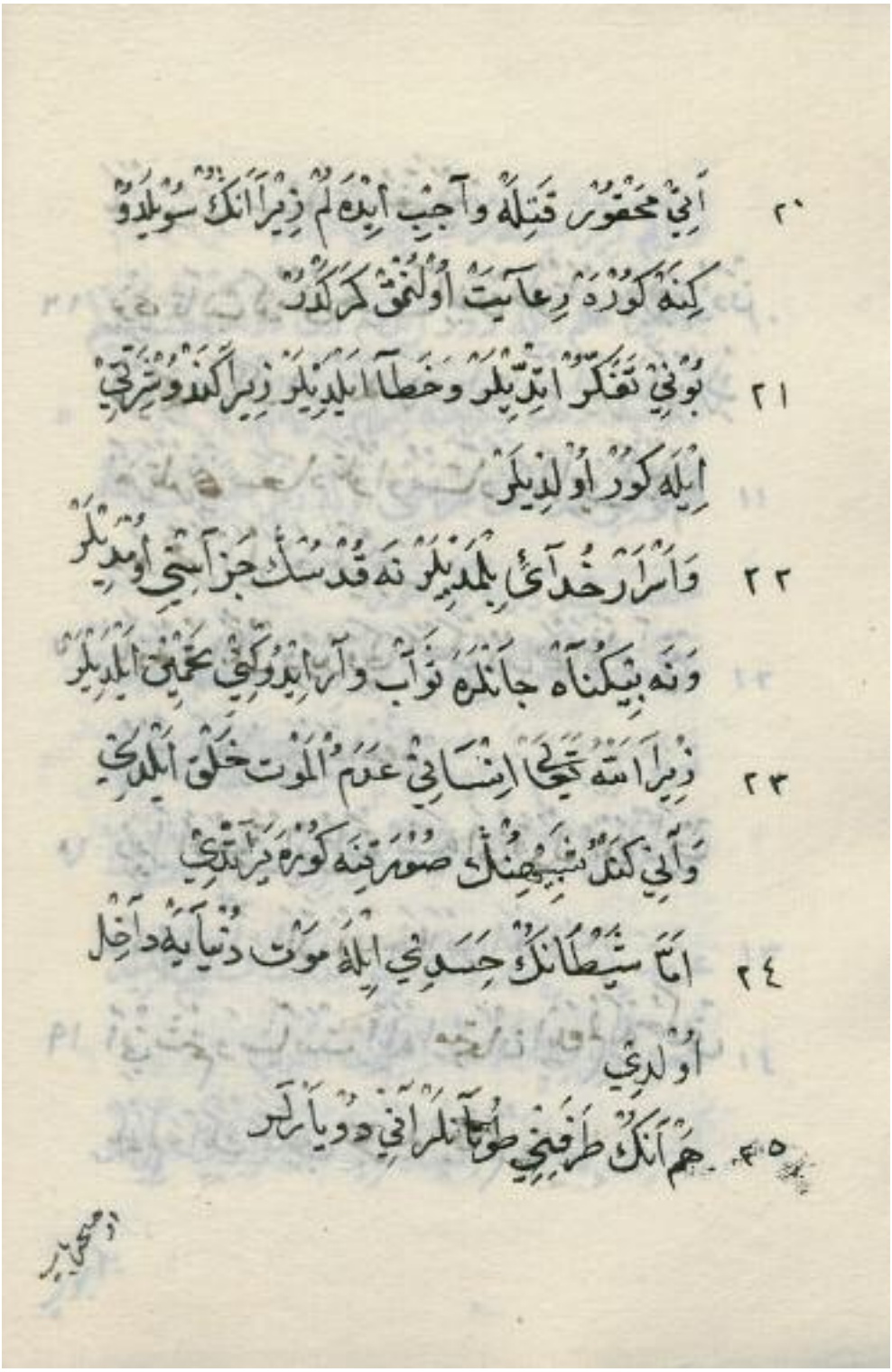

20*Ònu̓ mahkûr katile+ vâcib ėdelim zîrâ ònuŋ söylediğine göre riʿâyet olunmak gerekdir
*20*Onu aşağılık bir ölüme bırakalım; 'bakalım' onun söylediğine göre olacak mı?*
21*Bunu tefekkür ėttiler ve hatâ ėtdiler zîrâ kendi̓ şirreti ile kör oldular
*21*Diye düşünerek hata ettiler ve kendi kötülükleriyle körleştiler.*
22*Ve esrâr-ı hüdâyı bilmediler ne kudsüŋ cezâsını umdular ve ne bi-günâh cânlara sevâb var idiğini tahmîn eylediler
*22*Ve Allah'ın gizli sırlarını bilmediler. Ne kutsal olanın cezasını umdular ve ne de günahsız canlara sevap olduğunu sandılar.*
23*Zîrâ Allah-ü Teʿâlâ insânı ʿademü'l-mevt hâlk eyledi ve ònu̓ kendi̓ şebihiniŋ++ sûretine göre yaratdı
*23*Çünkü yüce Allah, insanı ölümsüz olarak yarattı ve onu kendi benzerinin+ şekline göre yaptı.**
24*Âmmâ Şeytânıŋ hasedi ile mevt dünyâya dâhil oldu
*24*Ama Şeytan'ın kıskançlığı yüzünden ölüm dünyaya girdi.*
25*Hem ònuŋ tarîkini tutanlar ònu̓ duyarlar
*25*Hem onun yolunu tutanlar onu duyarlar.*

+: katle(*ölüme*).
++Bkz. İbranicesi: Kendi imajına*(yansımasına)*.
* Tek. 3/1-19, Yuh. 8/44

üçüncü bâb ∞

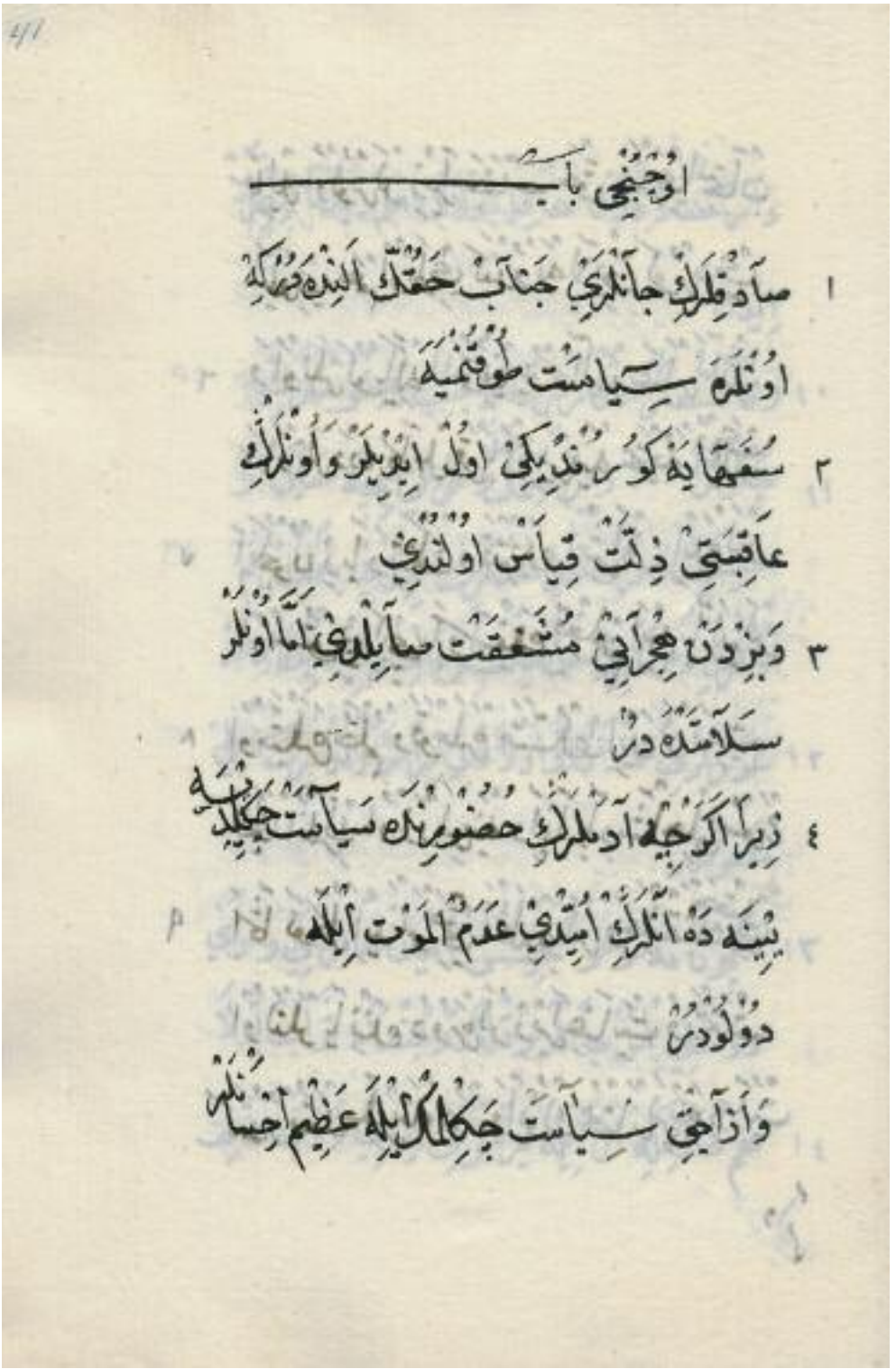

41

اوچنجی باب

١ صادقلرك جانلری جناب حقك النده دركه
اونلره سیاست طوقنمیه

٢ سفهایه كورندیكی اول ایدیلر و اونلرك
عاقبتی ذلت قیاس اولندی

٣ و بزدن هجرانی مشقت صایلدی اما اونلر
سلامتده در

٤ زیرا اگرچه آدملرك حضورنده سیاست چكلدیسه
یینه ده انلرك امیدی عدم الموت ایله
دولودر

و ازاجق سیاست چكلمك ایله عظیم احسانلر

Üçüncü Bâb

1*Sâdıkların cânları Cenâb-ı Hakkın elindedir ki ònlara siyâset dokunmaya
*1*Dürüstlerin canları 'Yüce Tanrı'nın elindedir ki onlar acı çekmesin.*
2*Süfehâya göründü ki ol idiler ve onların ʿâkibeti zillet kayası olundu
*2*Sefihlere göre onların sonu yıkım kayası oldu.*
3*Ve bizden hicrânî meşakkat sayıldı âmmâ onlar selâmetdedir
*3*Bizden ayrılışları sıkıntı sayıldı; ama onlar esenliktedir.*
4*Zîrâ eğerçe âdamların huzûrunda siyâset çekildise yine de ònların ümîdi ʿademü'l-mevt ile doludur
*4*Ama eğer insanların içinde sıkıntıları olmasa da; gene de onların ümidi ölümsüzlükle doludur.*
(5)*Ve azacık siyâsete çekilmek ile ʿazîm ihsânlar
*5*Ve azıcık sıkıntı çekmekle büyük lütfa* ∞

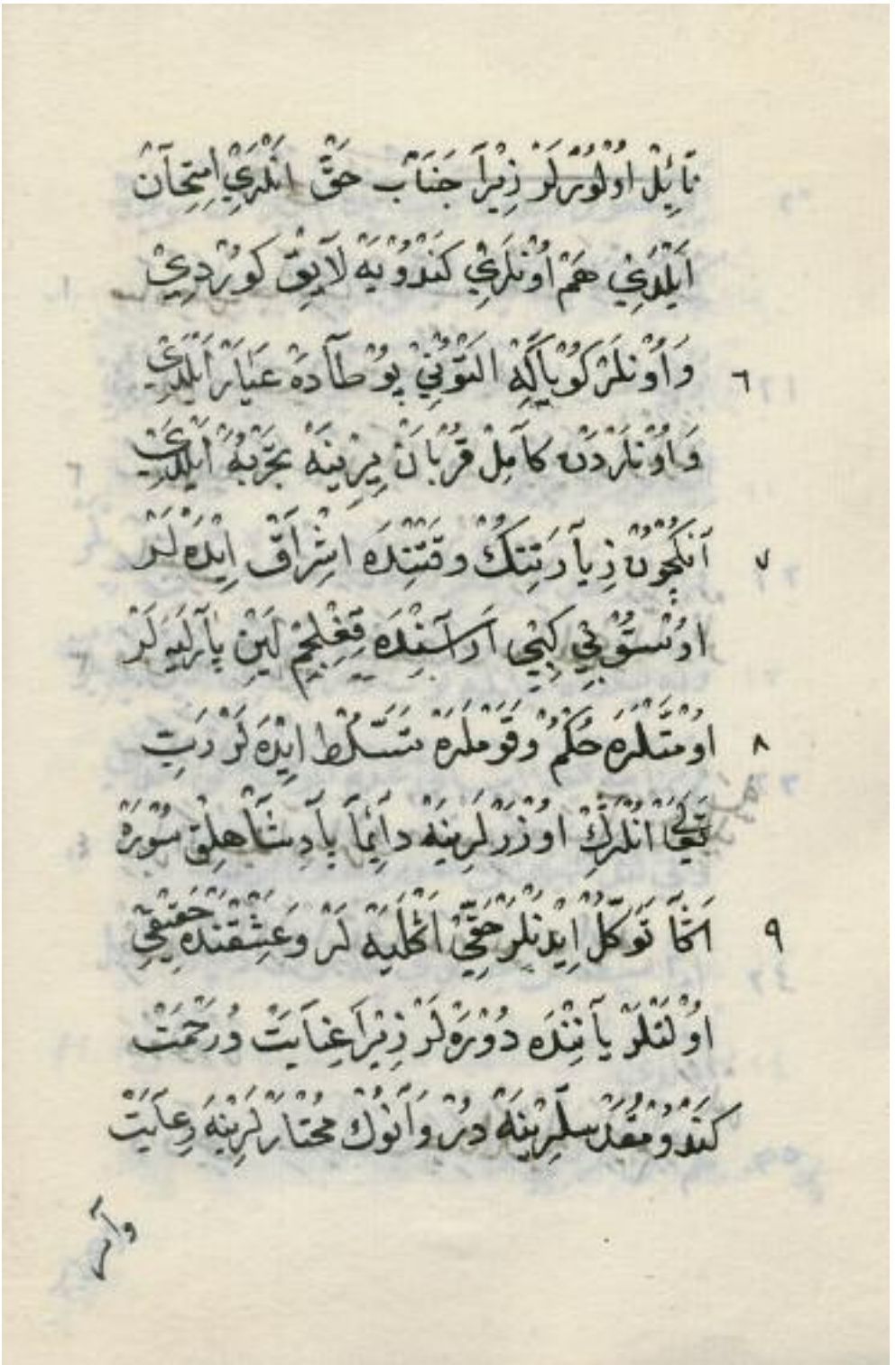

nâil olurlar zîrâ Cenâb-ı Hakk ònları imtihân eyledi hem ònları kendiye lâyık gördü
erişirler. Çünkü Yüce Tanrı onları sınadı ve onları kendine layık gördü.
6*Ve onlar güyâ ki altῖnı potâda ʿayâr eyledi ve onlardan kâmil kurbân yerine tecrübe eyledi*
*6*Onları altını potada ayarlar gibi ayarladı ve onları tam bir kurban gibi sınadı.*
7*Ònuŋ içìn ziyâretiniŋ vaktinde işrâk èdeler ustubî gibi arasında kığılcım*leyin*+ gibi pârlayalar
*7*Bu yüzden ziyaretinin vaktinde parlasınlar ve keten çöpü arasındaki kıvılcım gibi ışık saçsınlar.*
8*Ümmetlere hüküm ve kavmlere tasallut èdeler ve Rabb-i Teʿâlâ ònlarıŋ üzerlerine dâʾimâ pâdişâhlık süre
*8*Halkları yargılasınlar, onlara egemen olsunlar ve yüce Rabb onlara sonsuza dek saltanat etsin.*
9*Òŋa tevekkül èdenler hakkı aŋlayalar ve ʿaşkınıŋ hakikâti olanlar yanında duralar zîrâ ʿinâyet ve rahmet kendì mukaddeslerinedir ve ònuŋ muhtarlarına riʿâyet
*9*O'na ümit bağlayanlar gerçeği anlasınlar ve O'nun aşkının hakikati olanlar yanında dursunlar. Çünkü lütfu ve bağışı kendi kutsallarınadır. O'nun seçkinlerine ağırlanma var ∞*

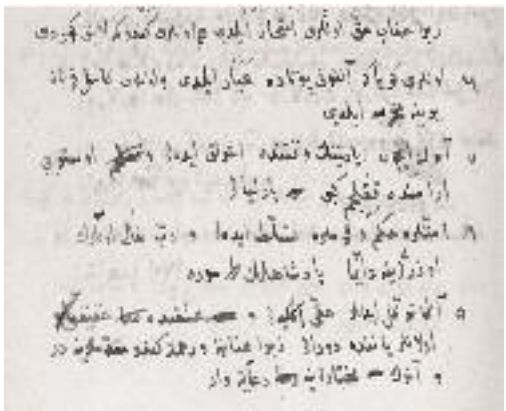

*bkz. Ali Bey'in 1664 el yazması '*onları güyâ ki altῖnı potâda ʿayâr eyledi ve onları kâmil kurbân yerine tecrübe eyledi* '.
+bkz. Ali Bey'in 1664 el yazması '*ve ustubî arasında kığılcım gibi pârlayalar*'.

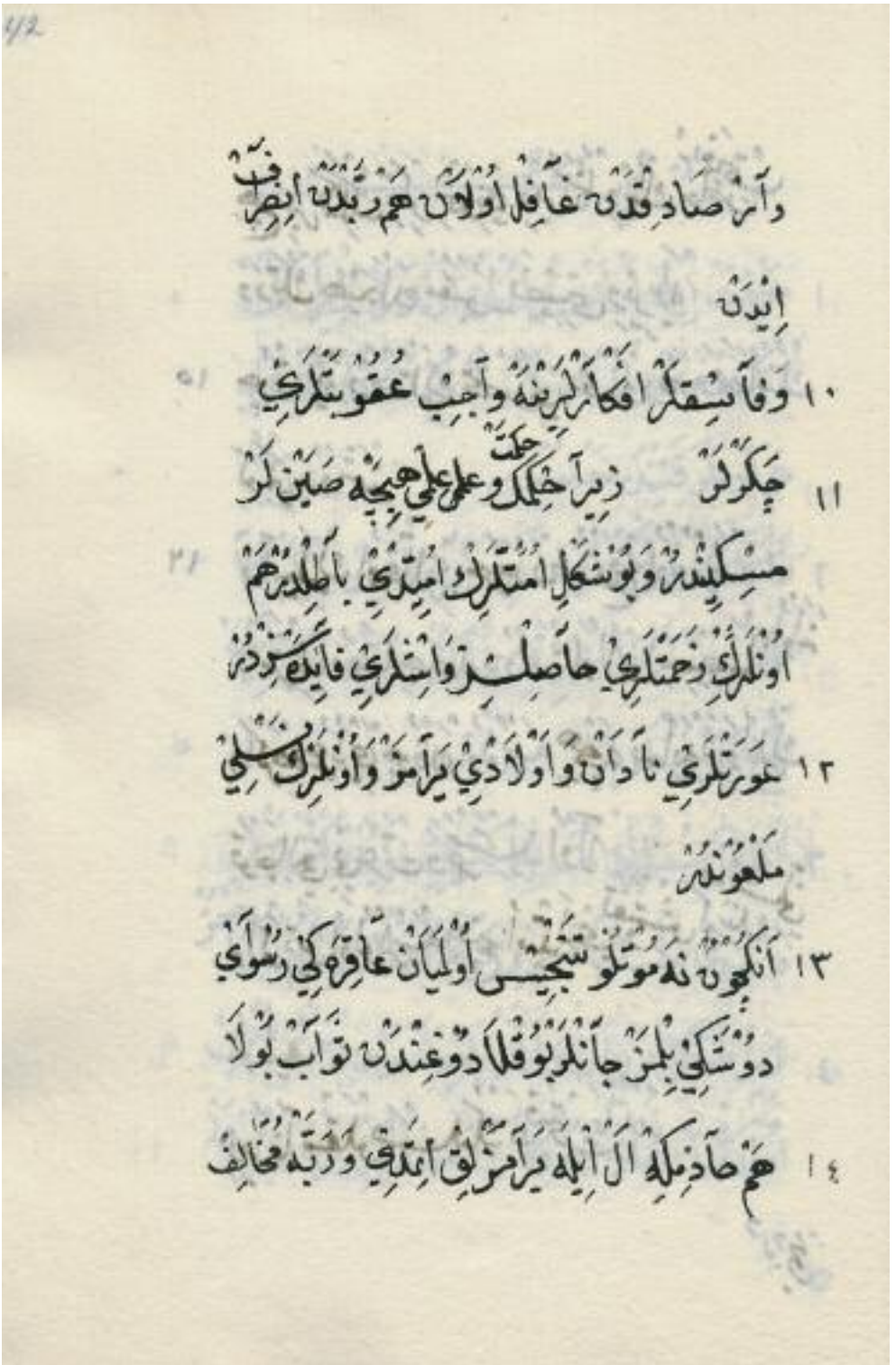

وآر صادقدن غافل اولان هم ربدن انصراف
ایدن
١٠ وفاسقلر افکارلرینه واجب عقوبتلری
١١ چکرلر زیرا حکمک وعلمی هیچه صینلر
مسکیندر وبو شکل امتلرک امیدی باطلدر هم
اونلرک زحمتلری حاصلسز واشلری فایده سزدر
١٢ عورتلری نادان واولادی یرامز واونلرک نسلی
ملعوندر
١٣ انکچون نه موتلو تنجیس اولمیان عاقره کی رسوای
دوشکی بلمز جانلر بوقلادوغندن ثواب بولا
١٤ هم حادمکه ال ایله یرامزلق ایتدی وربه مخالف

var sâdıkdan gâfil olan hem Rabbden insıraf ėden
var. Ama sadakatten habersiz olan hem de Rab'ten elini çeken
10*Ve fâsıklar efkârlarına vâcib ʿakıbetleri
*10*Kötüler; düşüncelerindeki kaçınılmaz akibeti...*
11*çekerler • Zîrâ hilm-i hikmeti ve ʿilm-i ʿalemi hîçe sayanlar miskindir ve bu şekil ümmetleriŋ ümîdi bâtıldır* hem onlarıŋ zahmetleri hâsılsız hem işleri fâʾidesizdir
*11*çekerler. Çünkü erdemli bilgeliği ve evrensel ilmi hiçe sayanlar zavallılardır. Bu çeşit insanların ümidi de boştur. Hem onların çektiği emek boşyere ve işleri yararsızdır.*
12*ʿAvratları nâdân ve evlâdı yaramaz ve onlarıŋ nesli melʿûndur
*12*Kadınları cahil, çocukları yaramaz ve onların soyu da lanetlidir.*
13*Ònuŋçìn ne mutlu tencîs olmayan ʿâkıra ki rüsvây döşeğì bilmez cânlar yokladığından sevâb bula
*13*Onun için ne mutlu kirlenmemiş kısıra ki utanç döşeği bilmez. Canlar yoklandığında sevap bulsun.*
14*Hem hâdım ki el ile yaramazlık ėtmedi ve Rabbe muhâlif ∞
*14*Hem hadım ki başkalarıyla yaramazlık etmedi ve Rabbe karşı ∞*

*Bkz. Ali Bey'in 1664 kendi el yazısında: "*Zirâʾ hikmet ve ʿilmi hîçe sayan miskindir ve bu şekil adamların ümîdi bâtıldır.*"
(*Çünkü hikmet ve ilmi hiçe sayan miskindir ve bu çeşit insanların ümidi boştur.*).

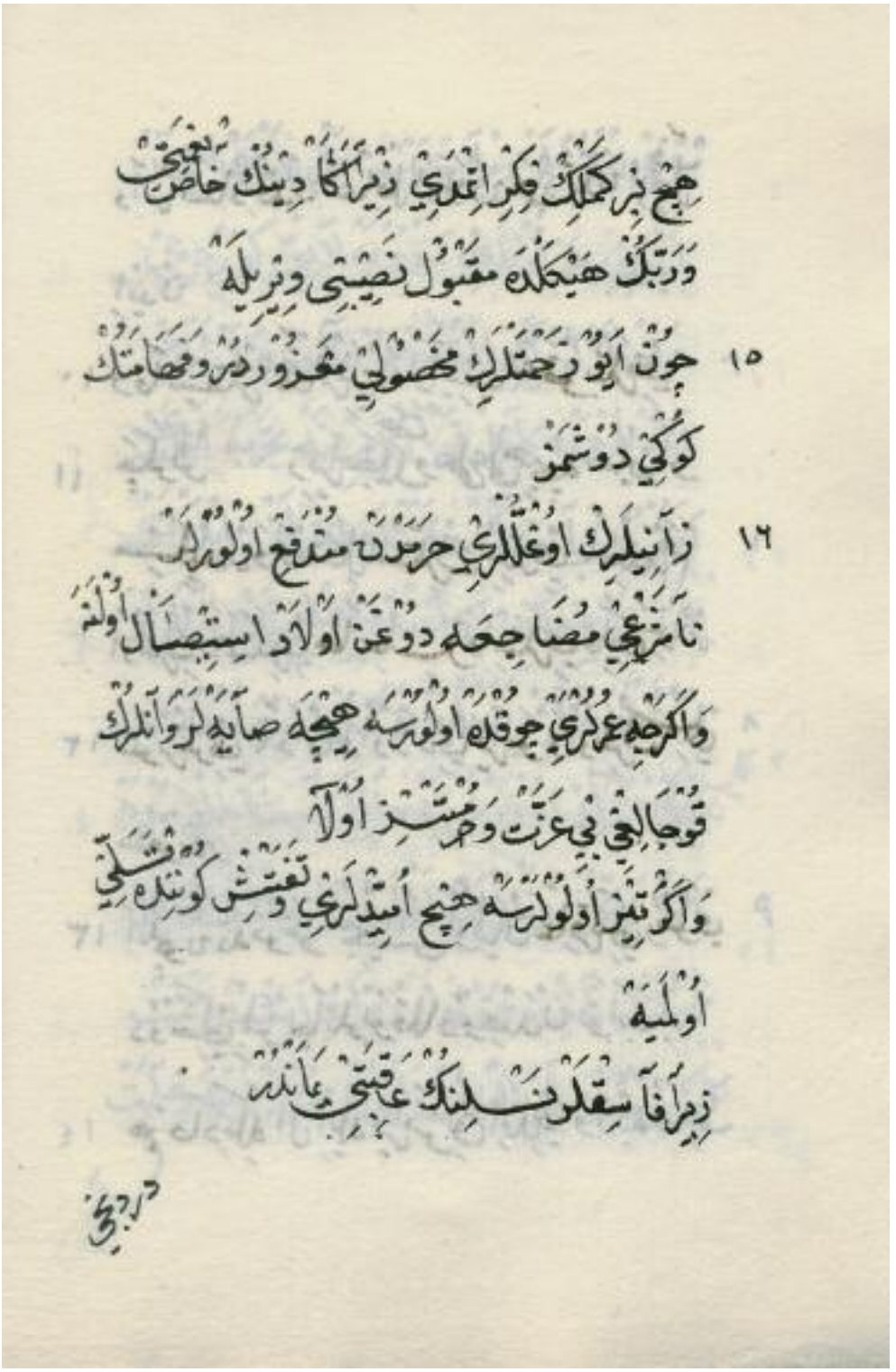

hîç bir kemlik fikr ėtmedi zîrâ ònạ dinin hâs niʿmeti ve Rabbiŋ heykelinde makbûl nasîbi vėrile
hiçbir kötülük düşünmedi. Çünkü ona dinin en iyi nimeti ve Rabbin mekanında uygun payı verilir.
15*Çün íyi zahmetlerin mahsûlü maʿzûrdur ve fahâmetiŋ kökü düşmez
*15*Çünkü iyi emek hoş ürün getirir ve büyük olan kök devrilmez.*
16*Zânileriŋ oğulları haramdan mündefiʿ olurlar tâ şerʿa-i muzâciʿa doğan evlâd istisal oluna
*16*Zina edenlerin çocukları haram ürünüdürler. Öyleyse gayrı kanuni doğan çocuklar yok olsun.*
17*Ve eğerçe ʿömürleri çok da olursa hîçe sayalar ve ònlarıŋ kocalığı bî-ʿizzet ve hürmetsiz ola
*17*Eğer yaşamları uzun olsa da boşyere sayarlar. Onların yaşlılığı şerefsiz ve itibarsız olur.*
18*Ve eğer tėz ölürlerse hîç ümîdleri ve teftîş gününde tesellî olmaya
*18*Eğer çabuk ölürlerse hiç ümitleri ve yoklanıldığı günde avuntuları olmaz.*
19*Zîrâ fâsıklar nesliniŋ ʿakibeti yamandır
*19*Çünkü fesatçıların soyunun sonu kötüdür.*

dördüncü bâb ∞

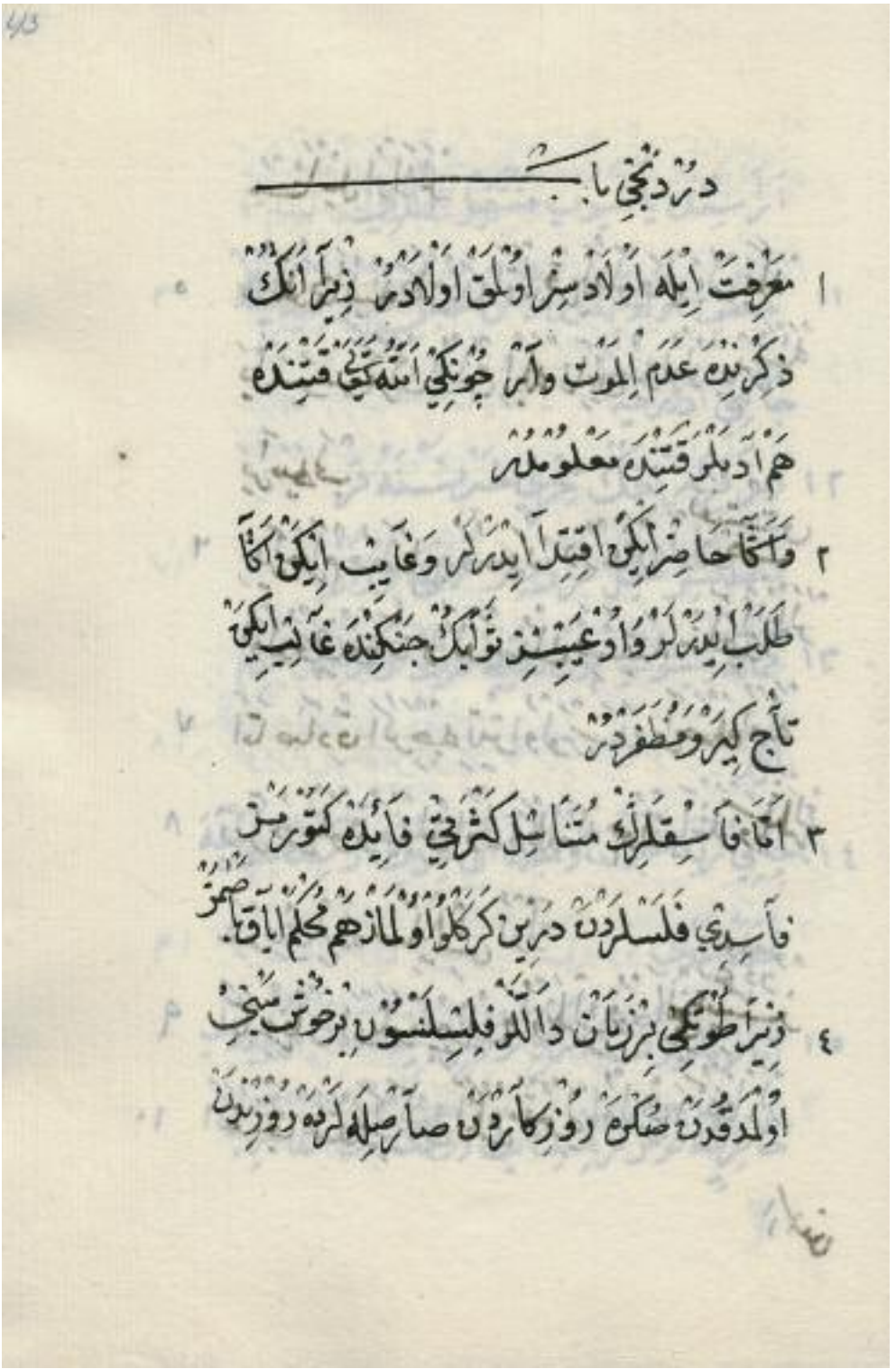

دردنجی باب

١ معرفت ایله اولادسز اولمق اولادر زیرا انک
ذکرنده عدم الموت وار چونکی الله تعالی قتنده
هم آدملر قتنده معلومدر

٢ واکا حاضر ایکن اقتدا ایدرلر وغایب ایکن اکا
طلب ایدرلر واو عیبسز ثوابک جنکنده غالب ایکن
تاج کیرو مظفردر

٣ اما فاسقلرک متناسل کثرتی فایده کتورمز
فاسدی فلسلردن درین کرکلو اولماز هم محکم ایاق باصمز

٤ زیرا طوتکی بر زمان داللر فلسلنسون بر خوش سنی
اولمدقدن صکره روزکاردن صارصله لرده روزندن

Dördüncü Bâb

1*Maʿrifet ile evlâdsız olmak evlâdır zîrâ ònuŋ zikrinde ʿademi'l-mevt var çünkü Allahü Teʿâlâ katında hem âdamlar katında maʿlûmdur

*1*Erdemlilik ile çocuksuz olmak daha iyidir. Çünkü onun anısında ölümsüzlük* var. Bu hem yüce Allah katında ve hem de insanlar arasında böyledir.*

2*Ve òŋa hâzır iken iktirâ èderler ve ġâʾib iken òŋa taleb èderler ve o ʿaybsız sevâbıŋ cenkinde ġâlib iken taç giyer ve+ muzafferdir

*2*O varken onu taklit ederler ve yitirmişken onu ararlar. Ama o utançsız sevabın cenginde galip iken taç giyer ve kahramandır o.*

3*Âmmâ fâsıklarıŋ mütenâsil kesreti fâʾide getirmez fâsidi filislerden derin kökler olmaz hem muhkem ayak basmaz

*3*Ama kötülerin gelişen çokluğu bir yarar sağlamaz; kötülüğü filizlerden derin kökler olmaz, hem sağlam ayak basmaz.*

4*Zîrâ tut ki bir zamân dallar filislensin bir hoş mebnî olmadıktan soŋra rûzigârdan sarsılalar da zorundan

*4*Dallarının bir zaman için filizlendiğini say; ama sağlam bir dayanağı olmadıktan sonra rüzgardan sarsılırlar ve gücünden ∞*

*Çünkü onların yüreğine ölümsüzlüğü koydu.
+bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*ve ebeden muzafferdir*'.

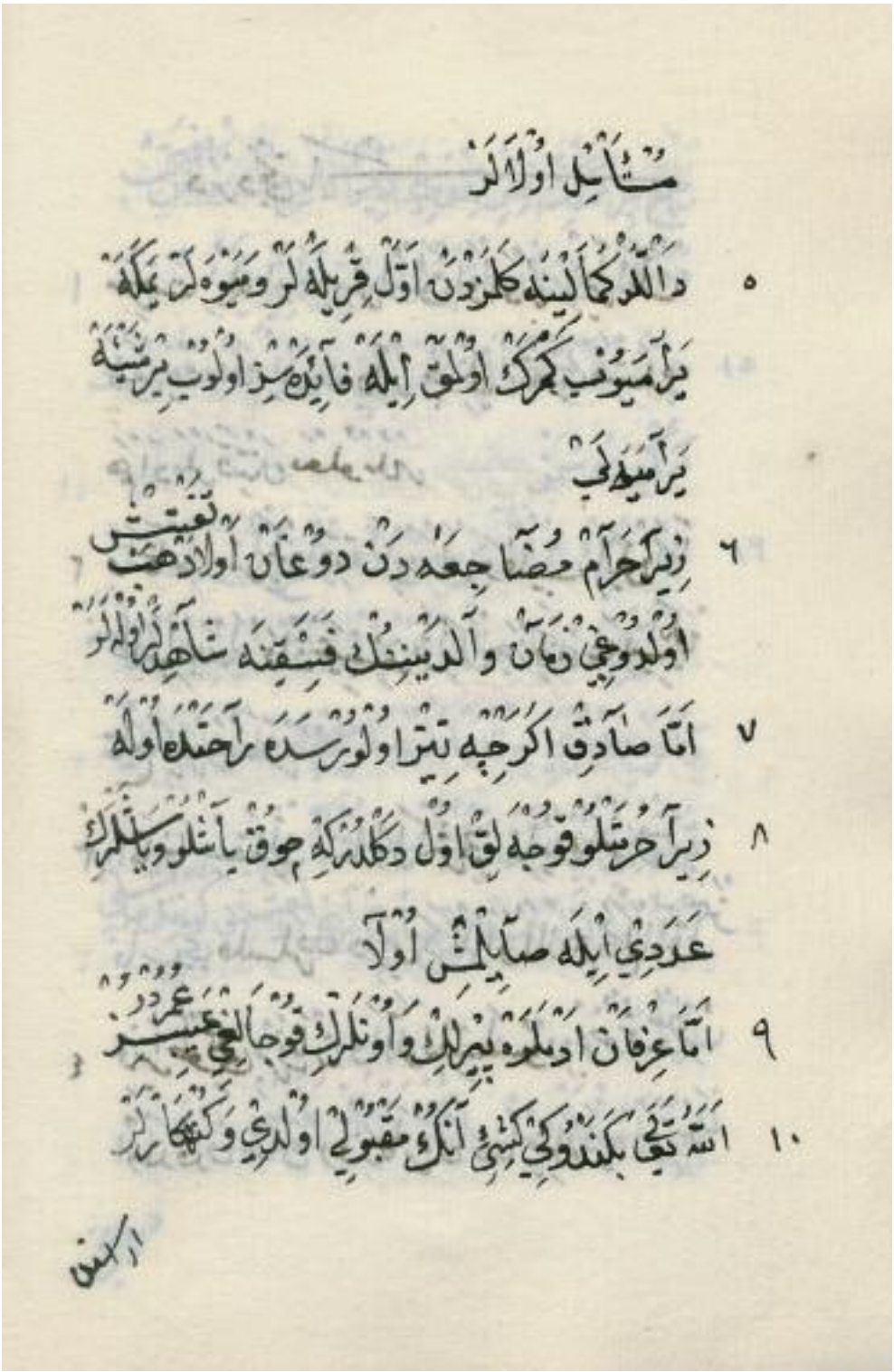

مسائل اولالر

٥ دالّلر كمالينه كلمزدن اول قريله لر وميوه لر يمكه
يرامیوب كمرك اولمق ايله فايده سز اولوب يرشيه
يرامیه لی

٦ زيرا حرام مضاجعه دن دوغان اولاد هب تفتيش
اولدوغی زمان والدينك فسقنه شاهدلر اوله لر

٧ اما صادق اكرچه تيز اولورسده راحتده اوله

٨ زيرا حرمتلو قوجه لق اول دكلدركه چوق ياشلو وياشلرك
عددی ايله صايلمش اولا

٩ اما عرفان ادملره پيرلك واونلرك قوجالغی عيبسز عمردر

١٠ الله تعالى بكندوكی كشی انك مقبولی اولدی وكنهكارلر

ارسلن

müsteʾsil olalar
kökten yıkılırlar.
5*Dallar kemâline gelmezden evvel kırılalar ve meyveler yemeğe yaramayıp kemirgen olmak+ ile fâʾidesiz olup bir şeyʾe yaramaya
*5*Dallar olgunlaşmadan önce kırılırlar ve meyveler yemeğe yaramayıp -kemirgen olmakla- yararsız olup bir şeye yaramaz.*
6*Zîrâ hâram müzâciaʿadan doğan evlâd hep teftîş olduğu zamân vâlideyniŋ fıskına şâhidler olalar
*6*Çünkü haram birleşmeden doğan çocuklar araştırılsa hep ebeveynlerin suçlarına tanıklık ederler.*
7*Âmmâ sâdık eğerçe tėz ölürse de râhatda ola
*7*Ama sadakatte olan çabuk ölse de huzurda olur.*
8*Zîrâ hürmetli kocalık ol değildir ki çok yaşlı ve yaşlarıŋ ʿadedi ile sayılmış ola
*8*Çünkü saygın yaşlılık demek değildir ki; yaşların ve yılların sayısı ile sayılmış olsun.*
9*Âmmâ ʿirfân âdamlara pirlik* ve onlarıŋ kocalığı ʿaybsız ʿömürdür
*9*Ama bilgelik insanlara kocamışlık ve onların kocamışlığı utançsız bir yaşamdır.*
10*Allah-ü Teʿâlânın beğendiği kişi ȯnuŋ makbûlü oldu ve günâhkarlar arasında
*10*Yüce Allah'ın beğendiği kişi O'nun kabulü oldu ve günahkârlar* ∞

+Ali Bey'in 1664 el yazmasında "olmağla".
*Almancası: "Klugheit unter den Menschen ist das rechte graue Haar, und ein unbeflecktes Leben ist das rechte Alter."
Çevirisi: "İnsanlar arasında akıllılık gerçek ak saçlılıktır; ama lekesiz bir yaşam gerçek yaşlılıktır."

arasında ∞

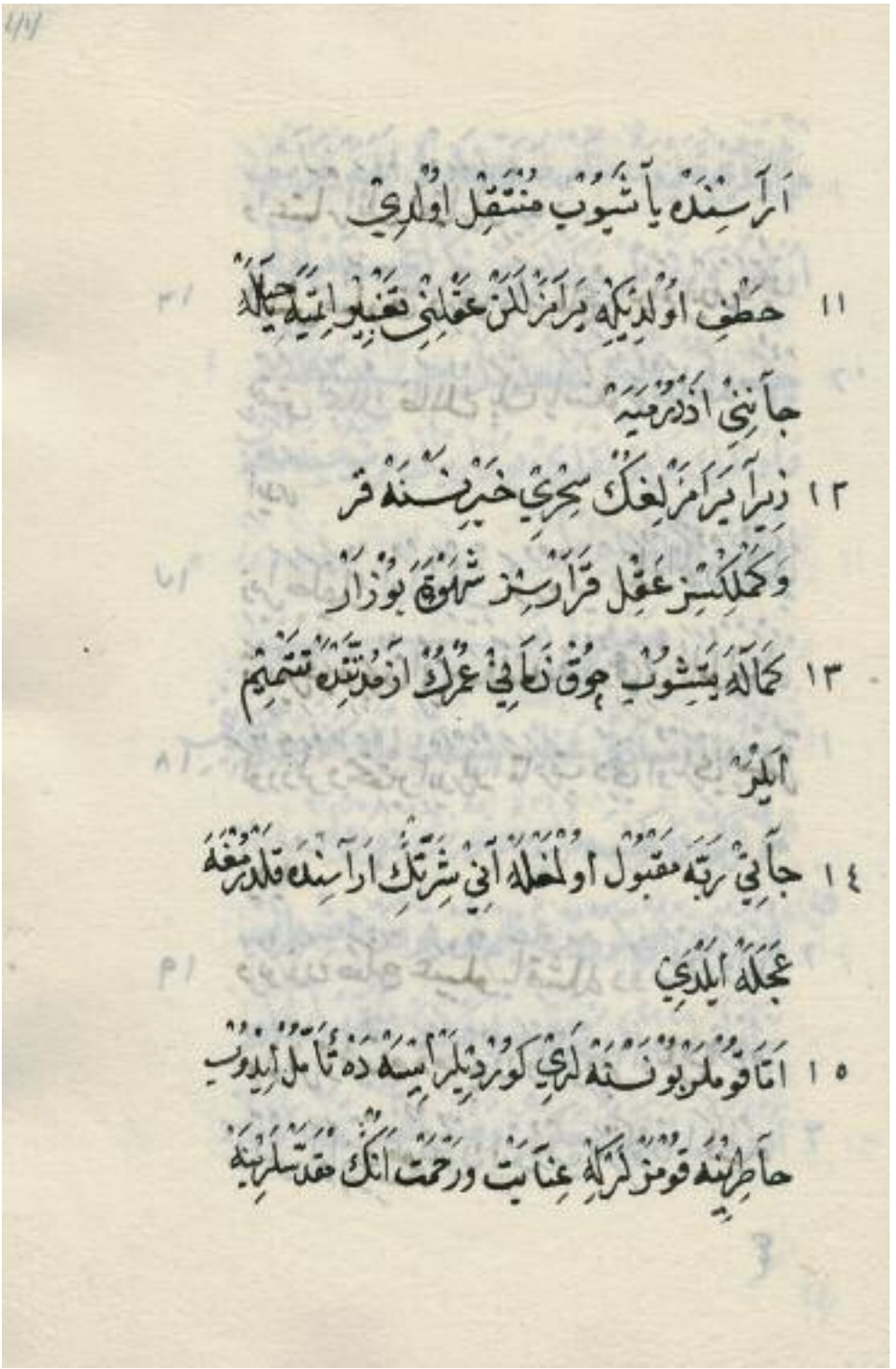

آراسنده یاشیوب منتقل اولدی

١١ حطف اولدیکه یرامزلکن عقلنی تغییر ایتمیه یا حیاله

جاننی اذدرمیه

١٢ زیرا یرامزلغک سحری خیرنسنه قر

وکملکسز عقل قرارسز شهوة بوزار

١٣ کماله یتشوب چوق زمانی عمرک ازمدتنده تتمیم

ایلر

١٤ جانی ربه مقبول اولمغله انی شرتک آراسنده قلدرمغه

عجله ایلدی

١٥ اما قوملر بونسنه لری کوردیلر ایسه ده تأمل ایدوب

خاطرینه قومزلرکه عنایت ورحمت انک مقدسلرینه

arasında yaşayıp müntakil oldu
arasında yaşayarak ayrıldı.
11*Hatf oldu ki yaramaz olan ʿaklını tağyîr ėtmeye ya hîle cânını azdırmaya
*11*Kötülüğün aklını çelmememesi ve hilenin canını azdırmaması için onu aldılar.*
12*Zîrâ yaramazlığıŋ sihri hayır *nesneler kur**aŋladır*** ve kemliksiz ʿaklı kararsız şehvet bozar
*12*Çünkü kötülüğün büyüleyici tesiri iyi şeyler kuranladır ve temiz akılı kararsız şehvet bozar.*
13*Kemâle yetişib çok zamânı ʿömrüŋ az müddetinde tatmîn eyler
*13*Ve olgunluğa ererek çok zamanı yaşamın az zamanıyla rahatlatır.*
14*Cânı Rabbe makbûl olmağla ònuˀ şirretiŋ arasından kaldırmağa ʿacele eyledi
*14*Canı Rabbin beğenisini kazanırsa onu kötülerin arasından çabuk kaldırır.*
15*Âmmâ kavmlar+ bu nesneleri gördüler ise de teˀemmül ėdip hâtırına komazlar ki ʿinâyet ve rahmet ònuŋ mukaddeslerine ∞
*15*Ama insanlar bu şeyleri gördüler ise de, iyice düşünüp anımsamak istemezler ki kayra O'nun kutsallarına ∞*

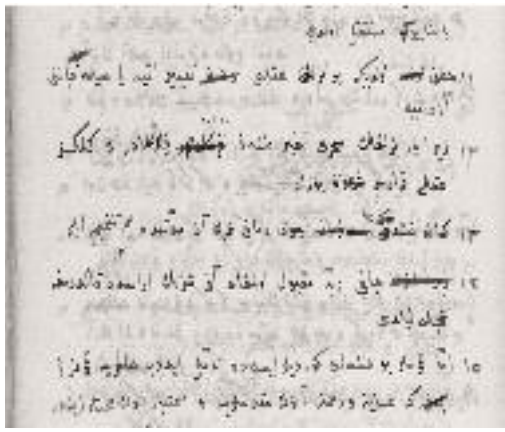

+:'*kavimler*.

*12. ayetteki bu '*kur'* kelimesi; 1664 el yazmasında "*kuraŋladır*" şeklinde tamamlanmıştır.

واعتبار انك مختارلرينه در

١٦ اولمش صادق دريي فاسقلري الزام ايدر وتيز
بتمش كنجلك ظالمك پك ياشلو قوجالغه حكم
ايدر

١٧ زيرا حكيمك اولدوكني كوروب ربك انكچون ايتدوكي
تدبيري ونچون اني سلامتده قودوغيني تأمل ايتمزلر

١٨ كوردلر وتحقير ايدرلر اما رب دخي اونلري استهزا
ايليه

١٩ وبوندن صكره عييلو باقشله دوشه لر وابدا
اولولر اراستده ذم ايچون اولالر زيرا اونلري خرده
خاش اوازيني طوتقون ايدوب سرنكون ايليه

ع

ve iʿtibâr ònuŋ muhtârlarınadır
ve saygı O'nun seçkinlerinedir.
16*Ölmüş sâdık diri fâsıkları ilzâm eyler ve tèz bitmiş gençlik zâlimiŋ pek yaşlı kocalığa hükm èder
*16*Ölen iyiler diri olan kötülere galiptir ve çabuk yitirilen gençlik kötülerin uzun yaşamlarını sorgular.*
17*Zîrâ hâkimiŋ öldüğünü görüp de Rabbiŋ ònuŋçiǹ ettiği tedbîri ve niçin ònù selâmete koduğunu teʾemmül ètmezler
*17*Çünkü hükmedenin öldüğünü görüp de Rabbin onun için yaptığı planı ve onu niçin esenliğe koyduğunu iyice düşünmezler.*
18*Görürler ve tâhkîr èderler âmmâ Rabb dahi onları istihzâ eyleye
*18*Görüyorlar ve aşağılıyorlar; ama Rab onları azarlasın.*
19*Ve bundan soŋra ʿayıblı bakışla düşeler ve ebeden ölüler arasında zemm içiǹ olalar zîrâ ònları hurde-hâş ve âvâzını tutkun èdip sürgün eyleye
*19*Bundan sonra 'kendilerine' utanç olan bir bakışla düşecekler ve sonsuza dek ölüler arasında kınanacaklardır. Çünkü onlar darmadağın olup nutku tutulacak ve sürüleceklerdir.*

hem ∞

hem onları temelden sarsa+ da ġâyet++ ile harâb olalar ve ʿağrılar çekeler hem zikirleri zâyiʿ ola

Hem onları kökünden sarssın ve büyük bir yıkımla acılar çeksinler de anılmaları olmasın.

20*Hep korkak günâhlarınıŋ hėsâbına geleler ve onlarıŋ yaramazlıkları yüzleriniŋ karşîsına durup ònları ilzâm ėdeler

*20*Hep korku içinde suçlarının cezasına katlansınlar ve onların yaramazlıkları yüzlerine karşı onları sustursun.*

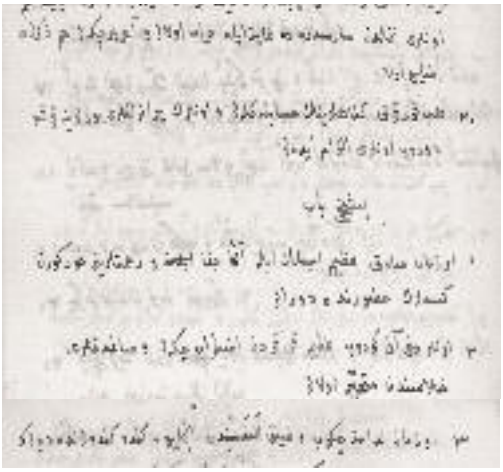

Beşinci Bâb

1*O zamân sâdık ʿazîm eminlik ile òŋa cefâ ve zahmetlerini hor gören kimseleriŋ huzûrunda duralar

*1*O zaman iyi adam emin olarak ona kötülük eden ve emeklerini hor gören kişilerin önünde duracak.*

2*Onlar dahi ònu̯ görüp ʿazîm korkudan ıztırâb çekeler ve sanmadıkları halâsından mütehayyir olalar

*2*Onlar da onu görüp büyük korkudan acı çekecekler ve kurtulacağını sanmadıklarından şaşırıp kalacaklar.*

3*O zamân nedâmet çekip ve zıyyıkı'n-nefesden ağlayıp ∞

*3*O zaman pişman olup, hıçkırıklarla nefes alıp ağlayarak, ∞*

+bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*sarsdıra da*'

++bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*gâyat*'.

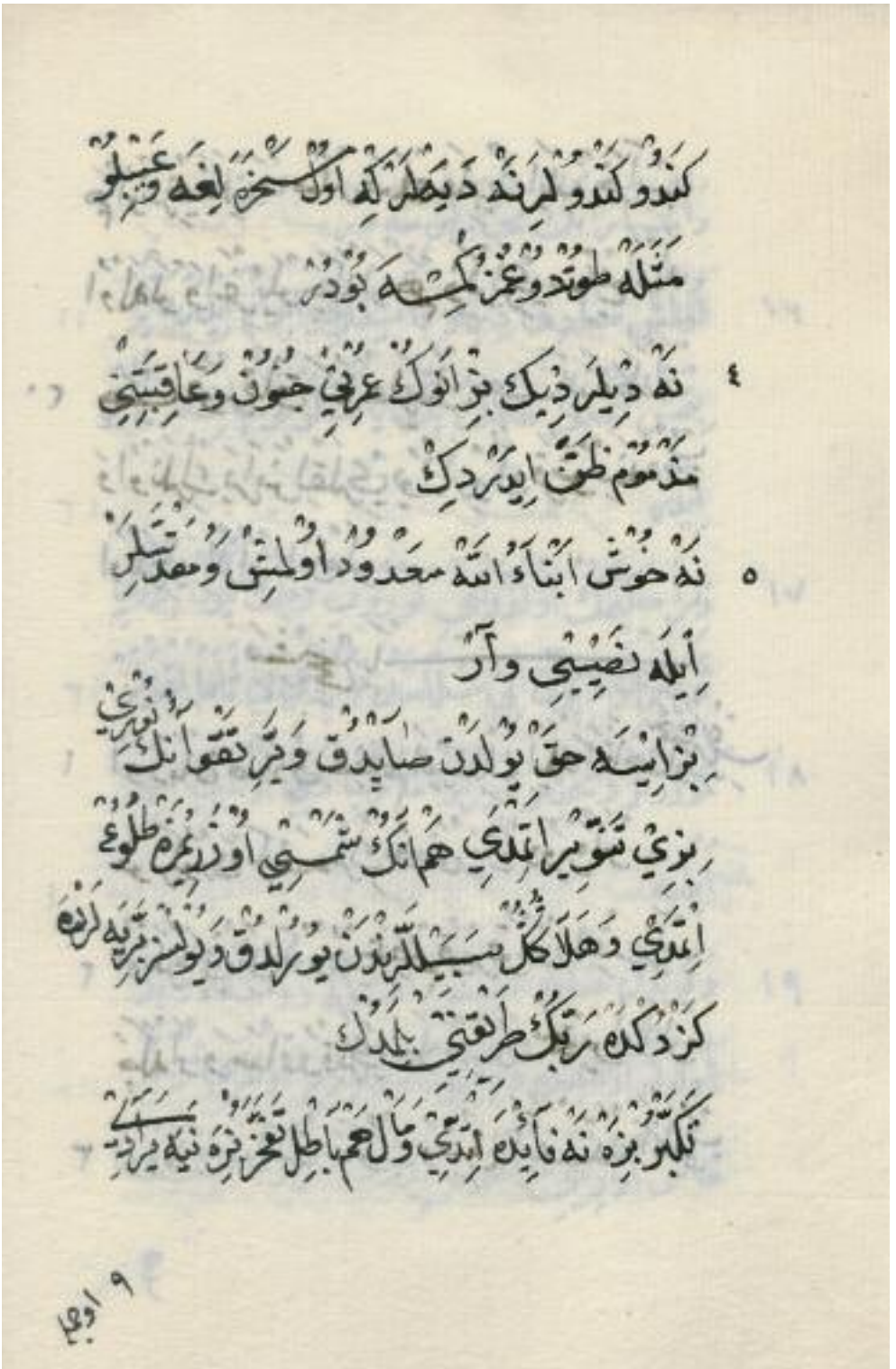

kendi kendilerine dèyeler ki ol masharalığa ve ʿayblı mesele tuttuğumuz kimse budur
kendi kendilerine şöyle diyecekler: O küçümsediğimiz ve ondan iğrendiğimiz kimse bu mudur?
4*Ne dilerdik biz ònuŋ ʿömrünü cünûn ve ʿakibetini mezmûm zann èderdik
*4*Ne dilerdik? Biz onun yaşamının bir delilik ve sonunun bir utanç olduğunu sanırdık...*
5*Ne hoş ebnâʾullah maʿdûd olmuş ve mukaddesler ile nasîbi var
*5*Ne hoş! Tanrıoğlu sayılmış ve kutsallar ile pay kazanmış.*
(6)*Biz ise hakk yoldan sapdık ve birr-i takvânıŋ nûru bizi tenvîr ètmedi hem ònuŋ şemsi üzerimize tulûʿ ètmedi
*6*Biz ise doğru yoldan saptık, dindarlığın ışığı bizi aydınlatmadı ve O'nun güneşi üstümüze doğmadı.*
(7)*Ve halâ gönŋül sebillerinden yorulduk ve yolsuz beriyyelerde gezdik de Rabbiŋ tarîkini bilmedik
*7*Ve şimdi gönül yollarından yorulduk, yolsuz çöllerde gezdik ve Rabbin yollarını bilmedik.*
8*Tekebbür bize ne fâʾide ètdi ve mâl hem bâtıl tefahhur bize neye yaradı
*8*Kibir bize ne getirdi? Mal ve boş düşünceler bize neye yaradı?*

9 ol cümle ∞

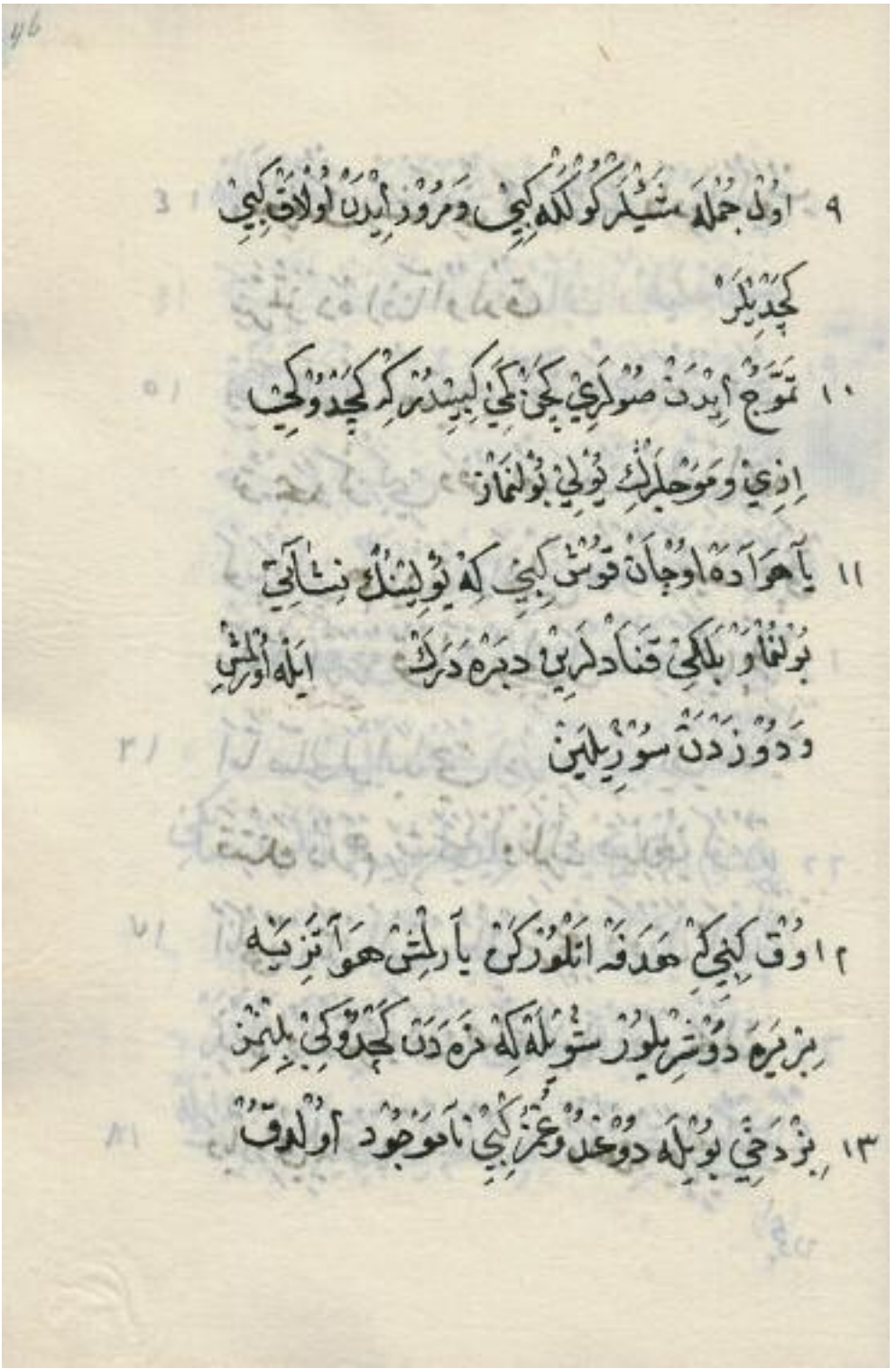

٩ اول جمله شیلر کولکه کبی و مرور ایدن اولاق کبی
کچدیلر

١٠ تموج ایدن صولری کچن کمی کبیدر که کچدوکی
ایزی و موجلرک یولی بولنماز

١١ یا هوا ده اوچان قوش کبی که یولینک نشانی
بولنماز بلکی قنادلرین دبره درک ایله اورلمش
و دوزدن سوزیلین

١٢ اوق کبی که هدفه اتلورکن یارلمش هوا تزیه
بر یره دوشریلور شویله که نره دن کچدوکی بلنمز

١٣ بز دخی بویله دوغدوغمز کبی نا موجود اولدق

9*Ol cümle şeyler gölge gibi ve mürûr ėden ulak gibi geçdiler
*9*Tüm o şeyler gölge gibi ve hızla giden bir haberci gibi geçtiler.*
10*Temevvüc ėden suları geçen gemi gibidir ki geçtiği izi ve mevcleriŋ yolu bulunmaz
*10*Dalgalanan, suları geçen gemi gibidir ki geçtiği izi ve dalgaların yolu bulunmaz.*
11*Ya hevâda uçan kuş gibi ki yoluŋuŋ nişânı bulunmaz belki kanadları+ deprederek *elekler* ile örülmüş ve ***zordan süzülen ince hevâyı geçdiği gibi geçidiniŋ bir eser ilġâ' olmaz****
*11*Ve havada uçan kuş gibi ki geçtiği yerin izi bulunmaz. Belki kanatlarını çırparak elekler ile örülmüş, zordan süzülen ince havayı geçtiği gibi; geçtiğinin yerinde bir iz kalmaz.*
12*Ok gibi ki hedefe atılırken yarılmış hevâ tėziye bir yere düşürülür şöyle ki nereden geçtiği bilinmez
*12*Ok gibi ki hedefe atılırken yarılmış hava çabucak bir yere düşürülür; şöyle ki nereden geçtiği bilinmez.*
13*Biz dahi böyle doğduğumuz gibi nâ-mevcûd olduk ∞
*13*Biz de böyle doğduğumuz gibi yok olduk.*

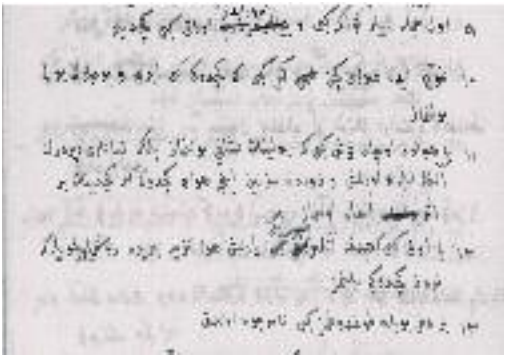

+bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*kanatları*'.
***İtalik koyu siyah kelimeler** Ali Bey'in 1664 el-yazmasında var.

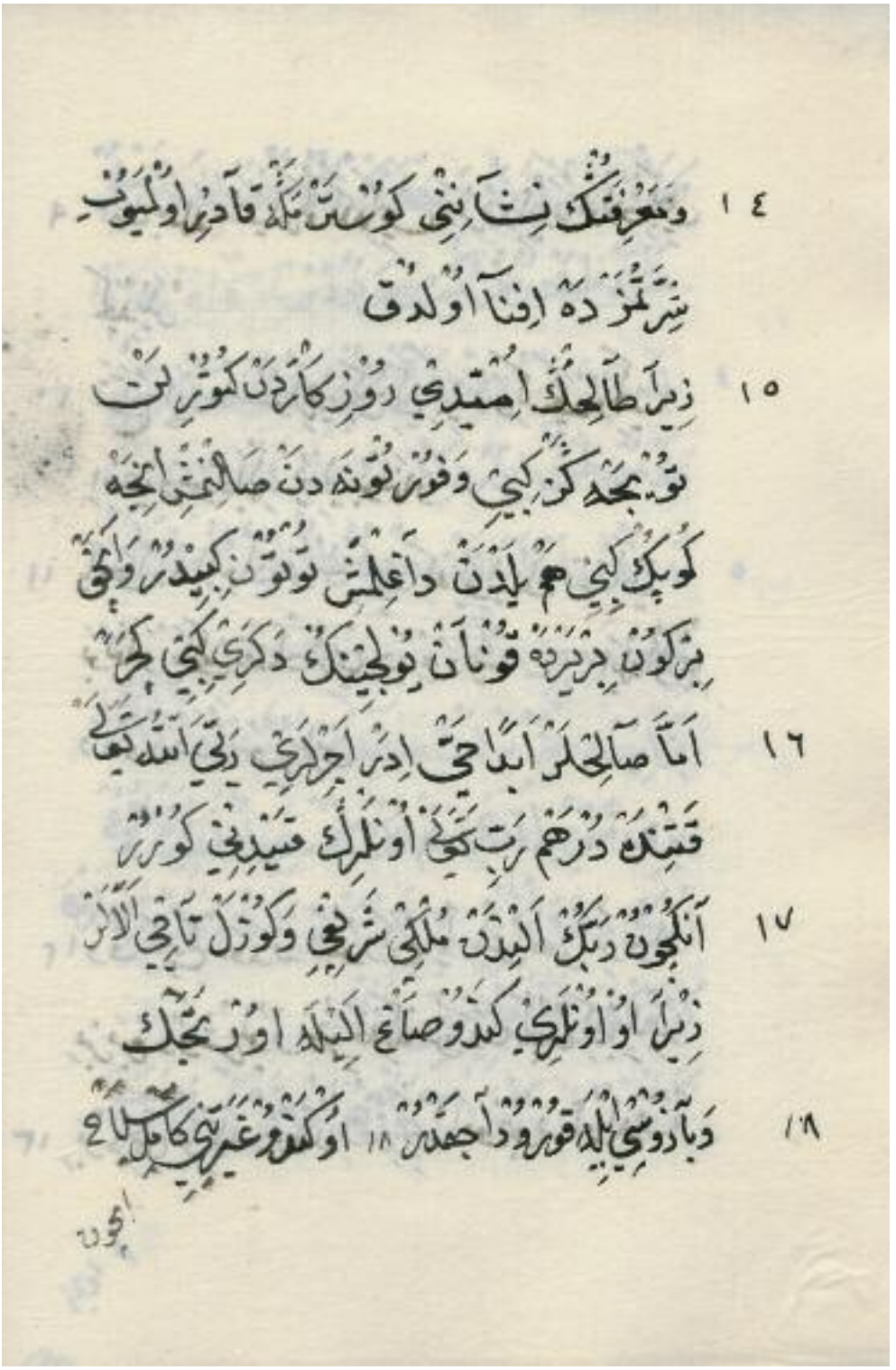

14*Ve maʿrifetiŋiŋ nişânını göstermeğe kâdir olmayıp şirretimizde ifnâʾ olduk
*14*Ve becerinin izlerini göstermeye gücümüz yetmeyip, kötülüğümüzde tükendik.*
15*Zîrâ tâlihiŋ ümîdi rûzigârdan götürülen tüyceğiz gibi ve fûrtunadan salınmış ince köpük gibi hem yelden dağılmış tütün gibidir ve ancak bir gün bir yerde konan yolcunuŋ zikri gibi geçer+
*15*Çünkü Tanrısız* ümit rüzgârdan uçuşan tüyceğiz gibi, fırtınadan kopan ince köpük gibi ve rüzgârdan dağılmış duman gibidir. Ancak bir gün bir yerde konaklayan yolcunun anısı gibi geçer.*
16*Âmmâ sâlihler ebeden hayy ėder ecirleri Rabb Allah-ü Teʿâlâ katındadır hem Rabb-i Teʿâlâ onlarıŋ kaydını görür
*16*Ama dürüstler sonsuza dek diridirler, işlerinin karşılığı yüce Rabb Allah katındadır ve yüce Rabb onları kaydeder.*
17*Ȯnuŋçin Rabbiŋ elinden mülk-i şerîfi ve güzel tâcı alalar zîrâ o onları kendi sağ eliyle ördecek ve bâzusu ile kurudacaktır+
*17*Bu yüzden Rabbin elinden kutsal mülkü ve güzel tacı alırlar. Çünkü 'O' onları kendi sağ eliyle örtecek ve gücüyle koruyacaktır.*
18*O kendi ġayretini kâmil salâh**
*18*O kendi gayretiyle ∞*

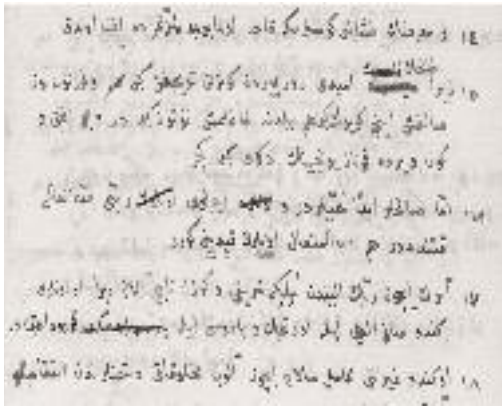

+Ali Bey'in 1665 el yazmasında z harfi üzerindeki nokta unutulmuş.
*Almanca: "Gotlosen Hoffnung" Tanrısız ümit.
+bkz. Ali Bey 1664 el yazmasında, önce '*yardım edecektir*' yazmış ve sonra üzerini çizip daha uygun olan '*kurutacaktır*' kelimesini yazmıştır.

**Almanca: "kâmil salâh" yerine 'Harnisch'; gazaplanmak kelimesi kullanılmış.

için ∞

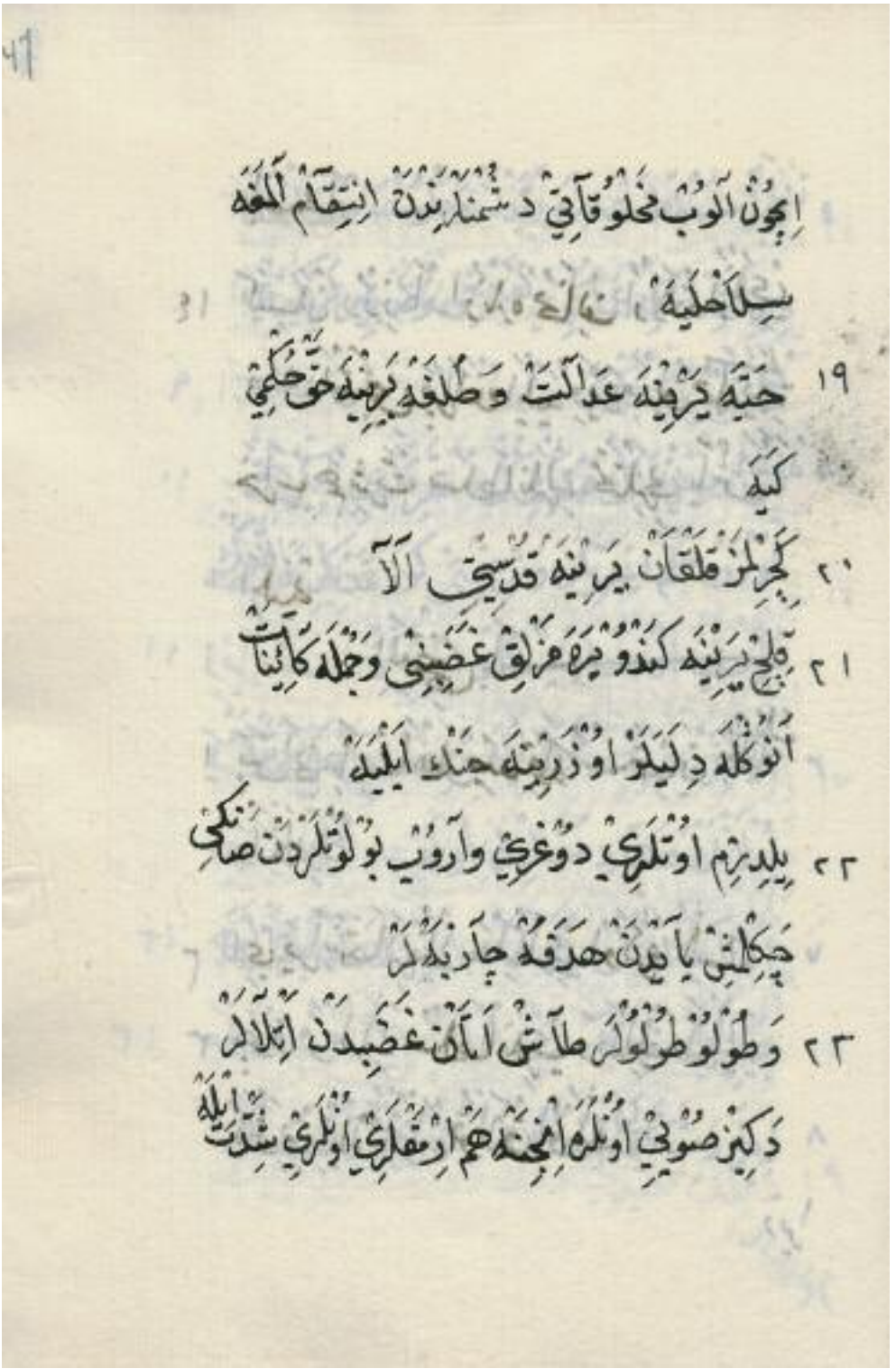

47

ایچون آلوب مخلوقاتی دشمنلرندن انتقام آلمغه
سلاحلیه

١٩ حبه یرینه عدالت وطلغه یرینه حق حکمی
کیه

٢٠ کچرلمز قلقان یرینه قدسی آلا

٢١ قلج یرینه کندو یره مزلق غضبنی وجمله کائنات
انوکله دلیلر اوزرینه جنك ایلیه

٢٢ یلدرم اوتلری دوغری واروب بولوتلردن صانکی
چکلمش یایدن هدفه چاربه لر

٢٣ وطولو طولولر طاش اتان غضبدن اتلالر
دکیز صویی اونلره انجنه هم ارمقلری اونلری شدت ایله

için alıp mahlûkâtı düşmanlarından intikâm almağa silâhlaya
gazaplanıp yaratıkları düşmanlardan öc almaya silahlar.
19*Hayye* yerine adâlet ve tolġa yerine hakk hükmü gėye
*19*Zırh* yerine adalet ve miğfer yerine gerçek yargıyı giyer.*
20*Geçirilmez kalkan yerine kudsiyet ala
*20*Geçirilmez kalkan yerine kutsiyet alır.*
21*Kılıç yerine kendi yaramazlık[+] ġazâbını ve cümle kâʾinât ònuŋla dileyeler üzerine cenk eyleye
*21*Kılıç yerine kendi yaramazlık gazabını ve tüm kainat O'nunla dileyeler, üzerine cenk edeler.*
22*Yıldırım okları doğru varıp bulutlardan sanki çekilmiş yaydan hedefe çarpalar
*22*Yıldırım okları dosdoğru geçip bulutlardan; sanki çekilmiş yaydan hedefe çarparlar.*
23*Ve dolu dolular taş atan ġazaptan atılalar deŋiz suyu onlara incine hem ırmakları onları şiddet ile
*23*Dolular taş gibi öfkeyle atılsınlar. Deniz suyu onlara incinsin ve ırmaklar onları şiddetle* ∞

+bkz. Ali Bey'in 1664 çevirisinde de '*yavuz*'.
*Hayye: Yılan. Almanca metinde: 'Panzer'→ '*Zırh*' yazıyor. Ali Bey'in 1664 çevirisinde de '*cebe*' →'*zırh*' olarak da geçiyor.

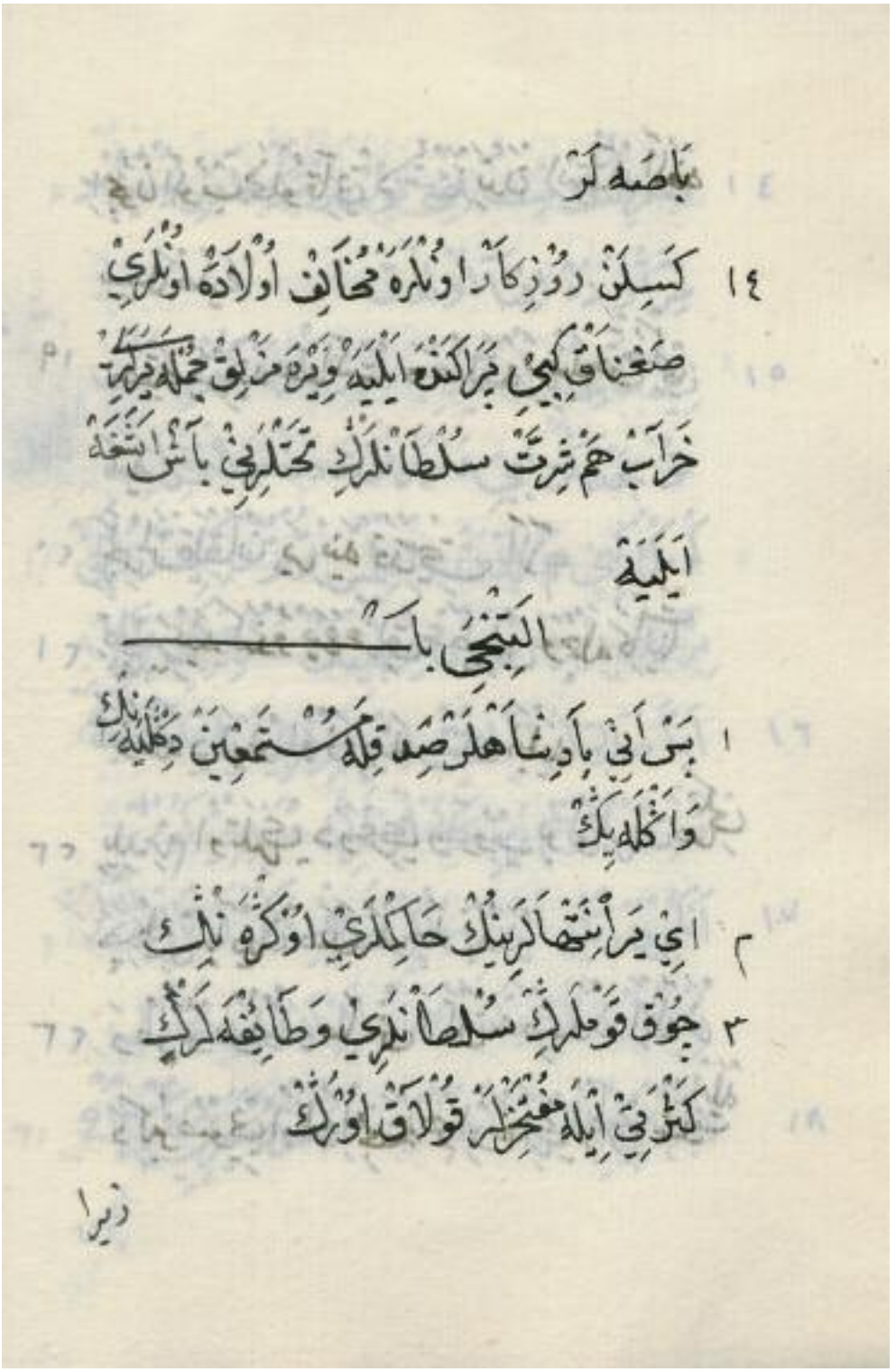

باصه لر

١٤ كسلن روزكار اونلره مخالف اولاده اونلري
صغناق كبي پراكنده ايليه ويره مزلق جمله يرلري
خراب هم شرت سلطانلرك تختلرني باش اشغه
ايليه

التنجي باب

١ پس اني پادشاهلر صدقله مستمعين دكليه نك
واكله يك

٢ اي يرانتهالرينك حاكملري اوكره نك
٣ چوق قوملرك سلطانلري وطايفه لرك
كثرتي ايله مفتخرلر قولاق اورك

زيرا

basalar
bassın.
(24)*Keskin rûzigâr onlara muhalif ola da onları sağanak gibi parâkende eyleye ve yaramazlık cümle yerleri harâb hem şirret sultânların tahtlarını baş aşağa eyleye
*24*Şiddetli rüzgâr onlara karşı olsun. Onları sert deniz yeli gibi darmadağın etsin. Yaramazlık tüm yeryüzünü yıkın ve kötülük liderlerin koltuğunu alaşağı etsin.*

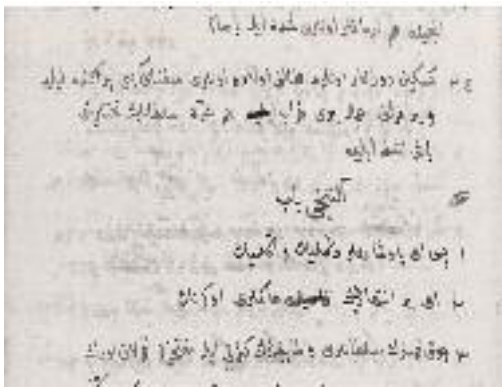

Altıncı Bâb
1*Pes ȯnu̓ pâdişâhlar sıdk ile müstemiʿn diŋleyiŋ ve aŋlayıŋ*
*1*Evet; ey egemenler! O'nu sadakatle duyup dinleyin ve anlayın.*
2*Ėy yer intihâlarınıŋ hâkimleri öğreniŋ
*2*Ey! Dünyanın sonunun beyleri öğrenin.*
3*Çok kavimlerin+ sultânları ve tâ'ifeleriŋ kesreti ile müftehirler kulak uruŋ
*3*Birçok kavimlerin beyleri ve milletlerlerin çokluğuyla övünenler kulak verin.*

(24): Zeyrek kâtip yanlışlıkla 14 yazmış.
*bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında "*pes ȯnu̓ ey pâdişâhlar diŋleyiŋ ve aŋlayıŋ" ...*
+: *kavimlerin*.

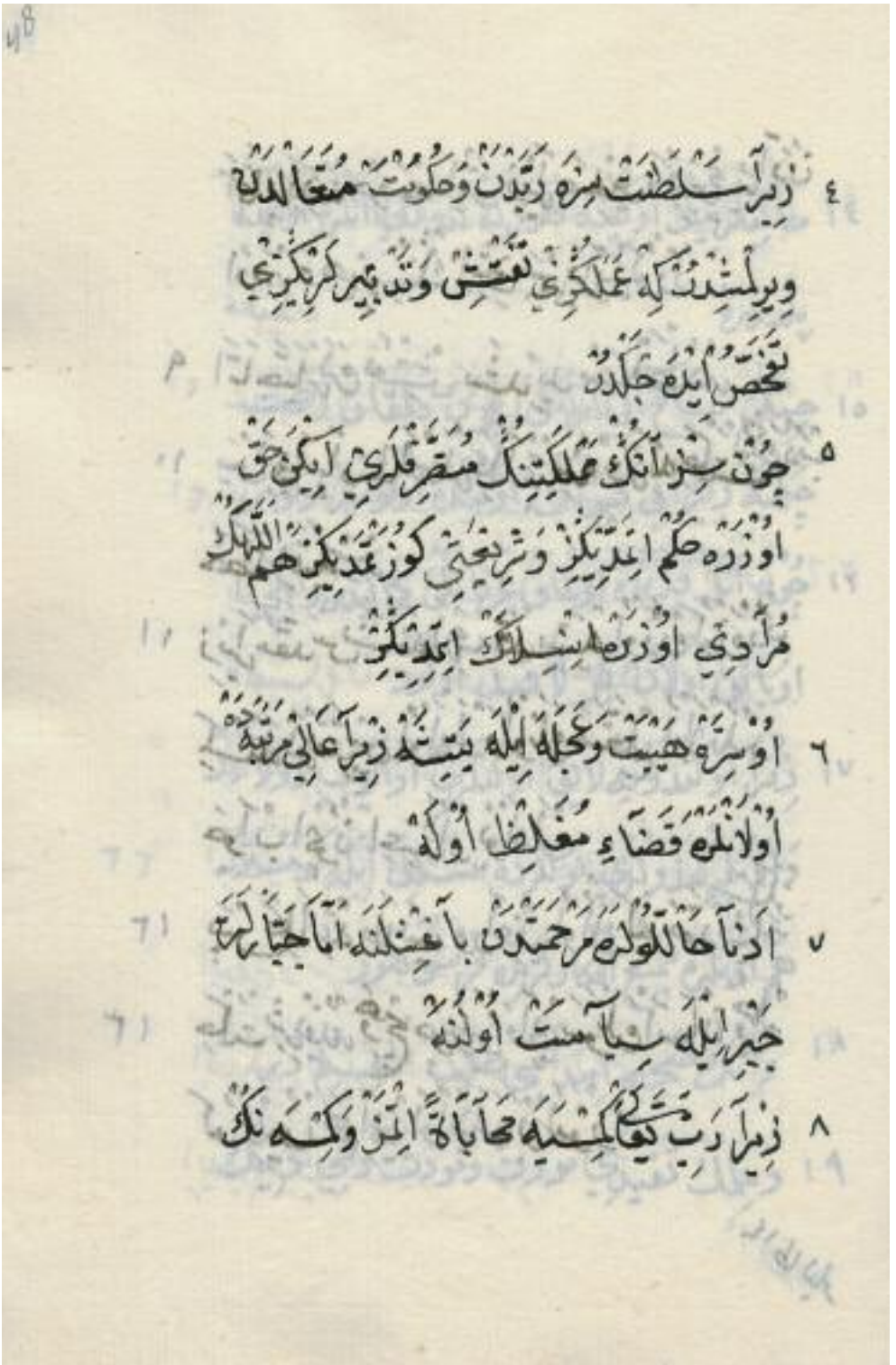

4*Zîrâ saltânât size Rabbden ve hükûmet Müteʿâlden vėrilmiştir ki ʿamelleriŋi teftîş ve tedbîrlerinizi tefahhus ėdecekdir
*4*Çünkü saltanat size Rab'ten ve egemenlik 'Yüce'den verilmiştir. Böylece işlerinizi araştıracak ve planlarınızın içyüzünü inceleyecektir.*
5*Çün siz ònuŋ memleketiniŋ mutasarrıfları iken hakk üzere hükm ėtmediŋiz ve şerîʿatı gözetmediŋiz hem Allahıŋ murâdı üzere insilâk ėtmediŋiz
*5*Çünkü siz O'nun ülkesinin yöneticileri iken, adaletle davranmadınız ve şeriatı gözetmediniz. Hem Allah'ın dileğinin yoluna girmediniz.*
6*O size heybet ve ʿacele ile yetişe zîrâ ʿâlî mertebede olanlara kazâʾ-i muġalaza ola
*6*O size büyük görkemle ansızın gelecek; çünkü yüksek derecede olanları adaletle yargılayacak.*
7*Çün ednâʾ hâllilere merhametden bağışlana âmmâ cabbârlara cebr ile siyâset oluna
*7*Aşağıda olanlara merhametle bağışlayacak; ama zorbalara zorla siyaset olunur.*
8*Zîrâ Rabb Teʿâlâ kimseye mahâbât ėtmez ve kimseniŋ
*8*Yüce Rab hiç kimseyi kayırmaz ve kimsenin* ∞

اکابرلکنه حرمت ایتمز زیرا صغیر وکبیری یرادن
اودر وهپسنك اشنی بس برابر کورر
٩ اما جبارلره تفتیش شدید مسلطدر
١٠ پس انی پادشاهلر کلماتم سزه درکه حکمت اوکره دب
خطا ایتمیه سز
١١ زیرا مقدس نسنه لری قدسیه اوزره کوزه دن
کمسنه لر تقدیس اوله لر واونلره متعلم اولانلر
جواب ایچون اعتذار بوله لر
١٢ پس کلماتمه طالب وراغب اولك که مودب اولورسکز
١٣ حکمت شریفدر وهیچ چوریمز وانی سونلره آسان وجهله
کورینور هم انی ارانیلره بولنور

١٤ طالبلر

ekâbirliğine hürmet ėtmez zîrâ saġîr ü kebîri* yaradan odur ve hepisiniŋ işini bes berâber görür

büyüklüğüne hatır gözetmez; çünkü büyükle küçüğü yaratan O'dur ve tümünün hesabını bir görür.

9*Âmmâ cabbârlara teftîş-i şedîd musallatdır

*9*Ama güçlü olanlara şiddetli denetim kaçınılmazdır.*

10*Pes ėy pâdişâhlar kelimâtım sizedir ki hikmet öğredip hatâ ėtmeyesiz

*10*Bakın ey egemenler! Sözlerim sizedir; bilgelik öğretip hata etmeyin.*

11*Zîrâ mukaddes nesneleri kudsiyet üzere gözeden kimesneler takdîs olalar ve onlara müteʿallim olanlar cevab için iʿtizâr bulalar

*11*Çünkü kutsal şeyleri kutsallık adına gözeten kimseler kutsansınlar ve onlara ilim öğretenler yanıtlamak için af edilsinler.*

12*Pes kelimâtıma tâlib ü râğıb oluŋ ki müʾeddeb olursunuz

*12*Öyleyse sözlerime heveslenin ki terbiye olasınız.*

13*Hikmet şerîfdir ve hîç çürümez ve ònuˀ sevenlere âsân vechile görünür hem ònuˀ arayanlara bulunur

*13*Bilgelik şereflidir ve hiç eksilmez. Onu sevenlere kolaylıkla görünür, hem onu arayanlara bulunur.*

*bkz Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*zira saġiri de kebiri de yaradan O'dur ve hepisinin işini bez beraber görür*'.

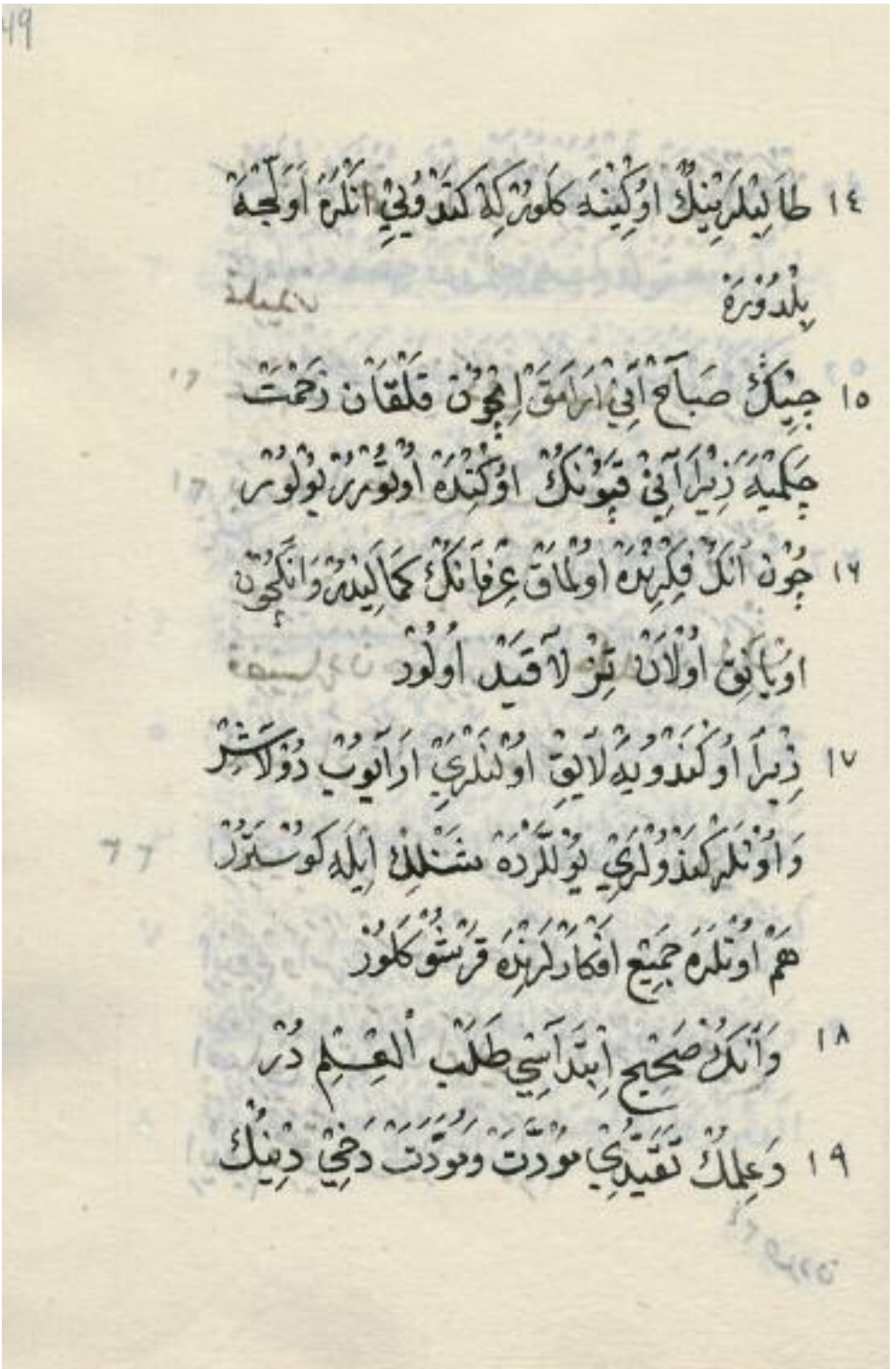

١٤ طالبلرینك اوكینه كلور كه كندوینی انلره اولجه
بلدوره

١٥ چیكك صباح انی ارامق ایچون قلقان زحمت
چكمیه زیرا انی قپونك اوكنده اوتورر بولور

١٦ چون انك فكرنده اولماق عرفانك كمالیدر وانكچون
اویانق اولان تز لاقید اولور

١٧ زیرا اوكندویه لایق اولنلری ارایوب دولاشر
واونلر كندولری یوللرده شنلك ایله كوسترر
هم اونلره جمیع افكارلرنده قرشو كلور

١٨ وانك صحیح ابتداسی طلب العلم در

١٩ وعلمك تقیدی مودت ومودت دخی دینك

14*Tâliblerinin̥ öŋüne gelir ki kendi̇yi ȯnlara evvelce bildire
*14*Önce kendisini onlara bildirmek için onu isteyenlerin önüne gelir.*
15*Çîŋ-sabâh ȯnu̇ aramak içi̇n kalkan zahmet çekmeye zîrâ ȯnu̇ kapĩnıŋ öŋünde oturur bulur
*15*Sabah erkenden onu aramak için kalkan zahmet çekmesin. Çünkü onu kapının önünde oturur bulur.*
16*Çün ȯnuŋ fikrinde olmak ʿirfânıŋ kemâlidir ve ȯnuŋçi̇n uyanık olan tėz lâ-kayd olur
*16*Çünkü onu düşünmek olgun bilgeliktir. Onun için uyanık kalan çabuk kaygısız olur.*
17*Zîrâ o kendiye lâyık olanları arayıp dolaşır ve onlara kendi̇leri+ yollarda şenlik ile gösterir hem onlara cemiʿ efkârlarına karşĩ gelir
*17*Zaten o kendine layık olanları arayıp dolaşır ve onları kendi yollarında mutlulukla kuşatır. Hem onların tüm kuruntularına karşı gelir.*
18*Ve ȯnuŋ sahîh ibtidâsı talebi'l-ʿilimdir
*18*Ve onun kusursuz başlangıcı ilim dilemektir.*
19*Ve ʿilmiŋ takayyüdü meveddet ve meveddet dahi dîniŋ
*19*Bilgelik sevgiye bağlıdır ve sevgi dahi dinin ∞*

+bkz Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*kendi̇yi'*.

كوزتمه سي هم دينك كوزتمه سي عدم الموتك محكم
تمليدر

٢٠ عدم الموت دخي آدمي اللهه مقارن ايدر

٢١ بو وجهله طلب الحكمت كوتورر ملكه
پس اي قوملرك پادشاهلري اكر تختلر واكر
قضيبلردن حظ ايدرسكز حكمته اكرام ايليك
كه ابدا پادشاهلك سوره سز

٢٣ امدي بن مره حكمت نور ونجه پيدا اولدي بيان
ايده يم واسراري سزدن صقليه يم بلكي انوك
اصلني ابتدادن ارايوب انك معرفتني تصريح
ايده يم وحقي سويلمدن قالميايم

٢٤ حددن

gözetmesi hem diniŋ gözetmesi ʿademü'l-mevtiŋ muhkem temelidir
gözetmesidir; hem dinin gözetmesi de ölümsüzlüğün en sağlam temelidir.
20*ʿAdemü'l-mevt dahi Âdemullaha mukârin ėder
*20*Ölümsüzlük de Allah'ın adem'ini* yakın eder.*
21*Bu vechile talebi'l-hikmet götürür melike
*21*Bu şekilde bilgelik diler kraldan.*
(22)*Pes ėy kavmleriŋ[+] pâdişâhları eğer tahtlar ve eğer kazîlerden hatâ ėderseniz hikmet ikrâm eyleyiŋ ki ebeden pâdişâhlık süresiz
*22*Şimdi ey milletleri yönetenler! Eğer egemenlik yüzünden veya yöneticilerden ötürü hata ederseniz, bilgelik dileyin ki sonsuza dek egemen kalasınız.*
23*İmdi ben size hikmet nedir ve niçe peydâ oldu beyân ėdeyim ve esrârı sizden saklamayayım belki ònuŋ ʾaslını ibtidâdan arayıp ònuŋ maʿarifetini tasrîh edeyim ve hakkı söylemeden kalmayayım
*23*Böylece ben size bilgelik nedir ve nasıl ortaya çıktı onu açıklayayım. Belki sırrını sizden saklamayayım. Belki onun aslını başlangıçtan arayıp, yeteneğini ortaya çıkarırım. Gerçeği söylemeden edemem.*

*Almancası: "Wo aber unvergängliches Wesen ist, da ist man Gott nahe."
- Ama nerede ölümsüzlük var ise, o Allaha yakındır -
veya: - Her nerede ölümsüz bir varlık varsa, o Tanrı'ya yakındır. -
bkz. 'Einheitsübersetzung' Martin Luther. Baskı: 1912 F. Bischof GmbH F. am Main.
+: '*kavimlerin*'.

24*Ve hasetden kupkuru olan ile sülûk ėtmeyem zîrâ bu makûle kimse* hikmetden hissedâr olmaz
*24*Kıskançlıktan ötürü kurumuş bir kişiyle yürümeyim. Çünkü bu çeşit biri bilgelikten pay almaz.*
25*Hükemânıŋ kesreti ʿalemiŋ halâsıdır ve ʿârif pâdişâh kavmiŋ ʿamûdudur
*25*Bilgelerin çokluğu dünyanın kurtuluşudur ve bilge kral halkın dirliğidir(direğidir).*
26*Pes kelimatdan müteʿâllim olun da menfeʿat bulasınız
*26*Evet sözlerimden birşey öğrenin ki yararını göresiniz.*

Yedinci Bâb

1*Tahkîk ben dâhi mevtânî hep ġayrılara müşâbih ve türâbdan çeyl olan evvelki âdamdan+ doğmuş kişiyim
*1*Araştırın; ben de diğerleri gibi ölümlü, killi topraktan olan ve bir önceki kişiden doğmuş adamım.*
2*Ve on ayın müddetinde anamıŋ karnında et şeklini aldım erkeğiŋ ihtilâm zevki ile erkeğin nutfesinden kana
*2*On ay içinde annemin karnında et şeklini aldım. Erkeğin çiftleşme zevkiyle menisinden kana ∞*

*bkz. Ali Bey'in 1664 yazmasında *'kimesne'.*

+Âdam = Adem.

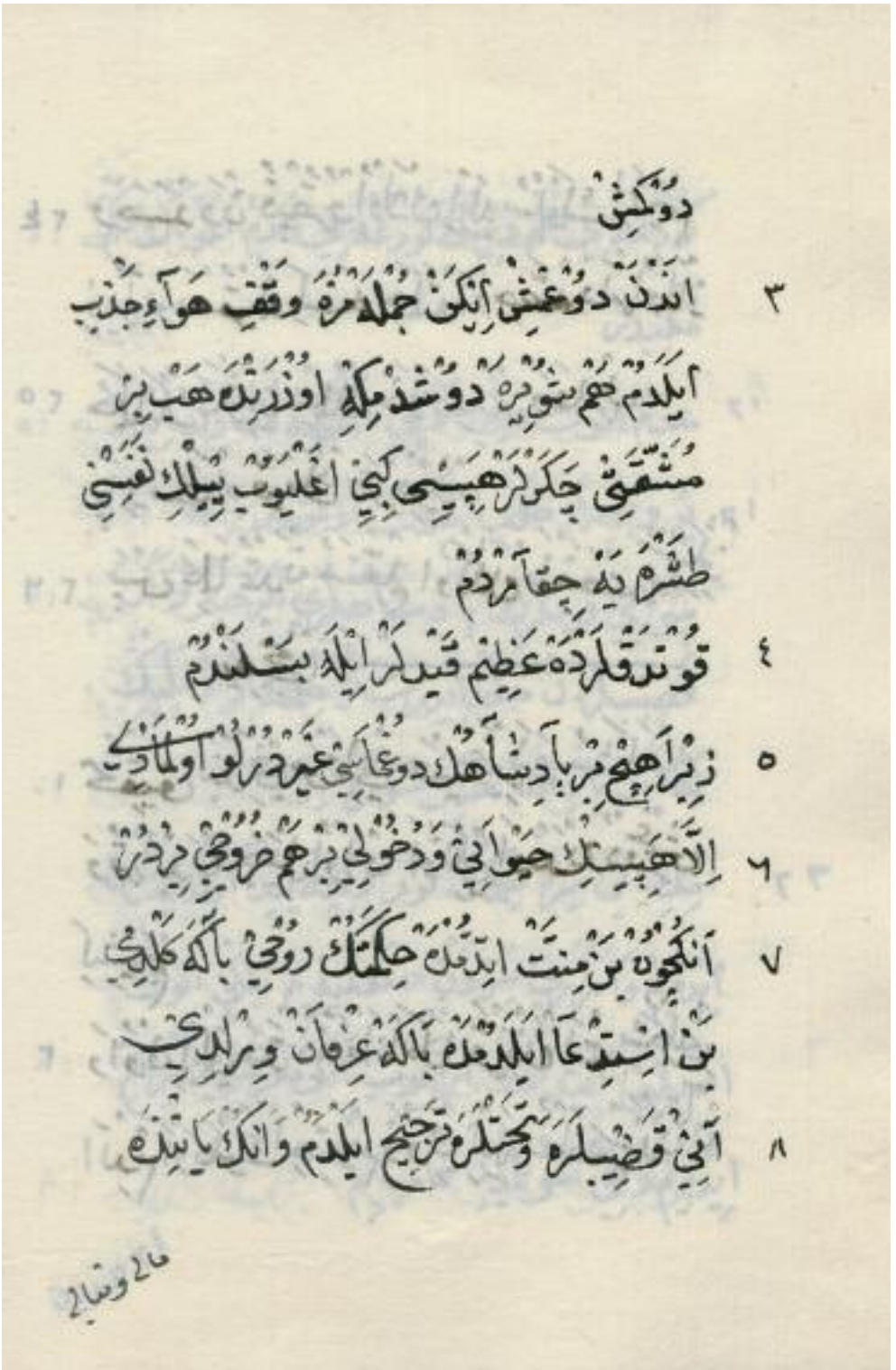

دوکمش

٣ اندن دوغمش ایکن جمله‌مزه وقف هوآء جذب
ایلدم هم شویره دوشدمکه اوزرنده هب بر
مشقتی چکرلر هپسی کبی اغلیوب ییلك نفسنی
طشره یه چقاردم

٤ قوتدقلرده عظیم قیدلر ایله بسلندم

٥ زیرا هیچ بر پادشاهك دوغماسی غیردرلو اولمادی

٦ الا هپسنك حیوانی ودخولی بر هم خروجی یردر

٧ انکچون بن منت ایتدمده حکمتك روحی باکه کلدی
بن استدعا ایلدمده باکه عرفان ویرلدی

٨ انی قضیبلره وتختلره ترجیح ایلدم وانك یاننده

dönmüş
dönmüş...
3*Ondan doğmuş iken cümlemize vâkıf hevâyı cezb eyledim hem şu yere düşdüm ki üzerinde hep bir meşekkati çekerler hepisi gibi ağlayıp yeliŋ nefesini dışarıya çıkardım
*3*Ondan doğduğumda hepimize bahşedilen havayı çektim, herkesin üzerinde aynı zorluğu çektiği yere düştüm ve hepsi gibi ağlayıp havanın soluğunu dışarıya çıkardım.*
4*Kundaklarda ve ʿazîm kaydlar ile beslendim
*4*Kundaklarda ve büyük özenle beslendim.*
5*Zîrâ hîçbir pâdişâhıŋ doğması ġayrı dürlü olmadı
*5*Hiç bir kralın doğması başka türlü olmadı.*
6*İllâ hepisiniŋ hayvâtı[+] ve duhûlü bir hem her vechi[++] birdir
*6*Ama hepsinin yaşama katılması bir ve her şeyleri eşittir.*
7*Ònuŋ içiǹ ben minnet ėtdim de hikmetin rûhu bâna geldi ben istidʿâ eyledim de bana ʿirfân vėrildi
*7*Onun için ben lütuf diledim de bilgelik ruhu bana geldi; ben çağırdım da bana anlayış verildi.*
8*Ònu̓ kazîblere ve tahtlara tercîh eyledim ve ònuŋ yanında
*8*Onu yöneticilere ve egemenlere tercih ettim ve onun yanında* ∞

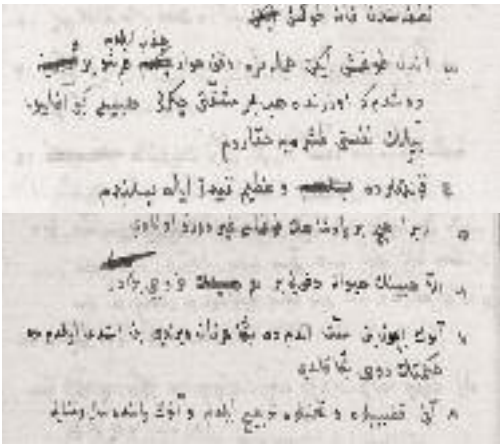

mâlı ve menâlı ∞

+bkz. Ali Bey'in 1664 yazmasında *'hayvâta dahili bir'.*

++: '*vecihi*'.

مالی و منالی هیچه صایدم

٩ وجواهر طاشلرینی انکا برابر طوتمدم زیرا انک یاننده

بوتون دنیانک التونی برازاجق قوم کبیدر و انک

یاننده کومش بالچق حسابنده در

١٠ انی صحتدن و حسندن زیاده سودم و انی کندومه

نور یرینه طوتمغه مناسب کوردم زیرا اندن کلن

ایدنلق سونیمز

١١ و باکه جمله ارزاق انوکله بله هم حسابسز مال انک

سببیله کلدی

١٢ و اول جمله ارزاقدن سوندم زیرا حکمت اونلرک

باعثیدر و بن بلمزدم که اونلرک اناسی اودر

mâlı ve menâlı hîçe saydım
malı mülkü hiçe saydım.
9*Ve cevâhir taşlarını ȯŋa beraber tutmadım zîrâ ȯnuŋ yanında bütün dünyânıŋ altĩnı birazcık kum gibidir ve ȯnuŋ yanında gümüş balçık hėsâbındadır
*9*Mücevherleri bile onunla kıyaslamadım çünkü onun yanında tüm dünyanın altını birazcık kum gibi ve onun yanında gümüş balçık gibidir.*
10*Ȯnu̯ sıhhatden ve hüsnden ziyâde sevdim ve ȯnu̯ kendime nûr yerine tutmağa münâsip gördüm zîrâ ȯndan gelen aydınlık söyünmez
*10*Onu iyilikten ve güzellikten daha çok sevdim. Onu kendime ışık yerine tutmayı uygun gördüm. Çünkü ondan gelen aydınlık sönmez.*
11*Ve baŋa cümle erzâk ȯnuŋla bile hem hėsâbsız mâl ȯnuŋ sebebiyle geldi
*11*Bana tüm rızklar onunla ve hem sayısız mal mülk, onun sebebiyle geldi.*
12*Ve ol cümle erzâkdan sevindim zîrâ hikmet onlarıŋ başıdır ve ben bilmezdim ki onlarıŋ atası odur
*12*Ve o rızklardan sevindim. Çünkü bilgelik onların başıdır ve ben bilmezdim ki onların atası odur.*

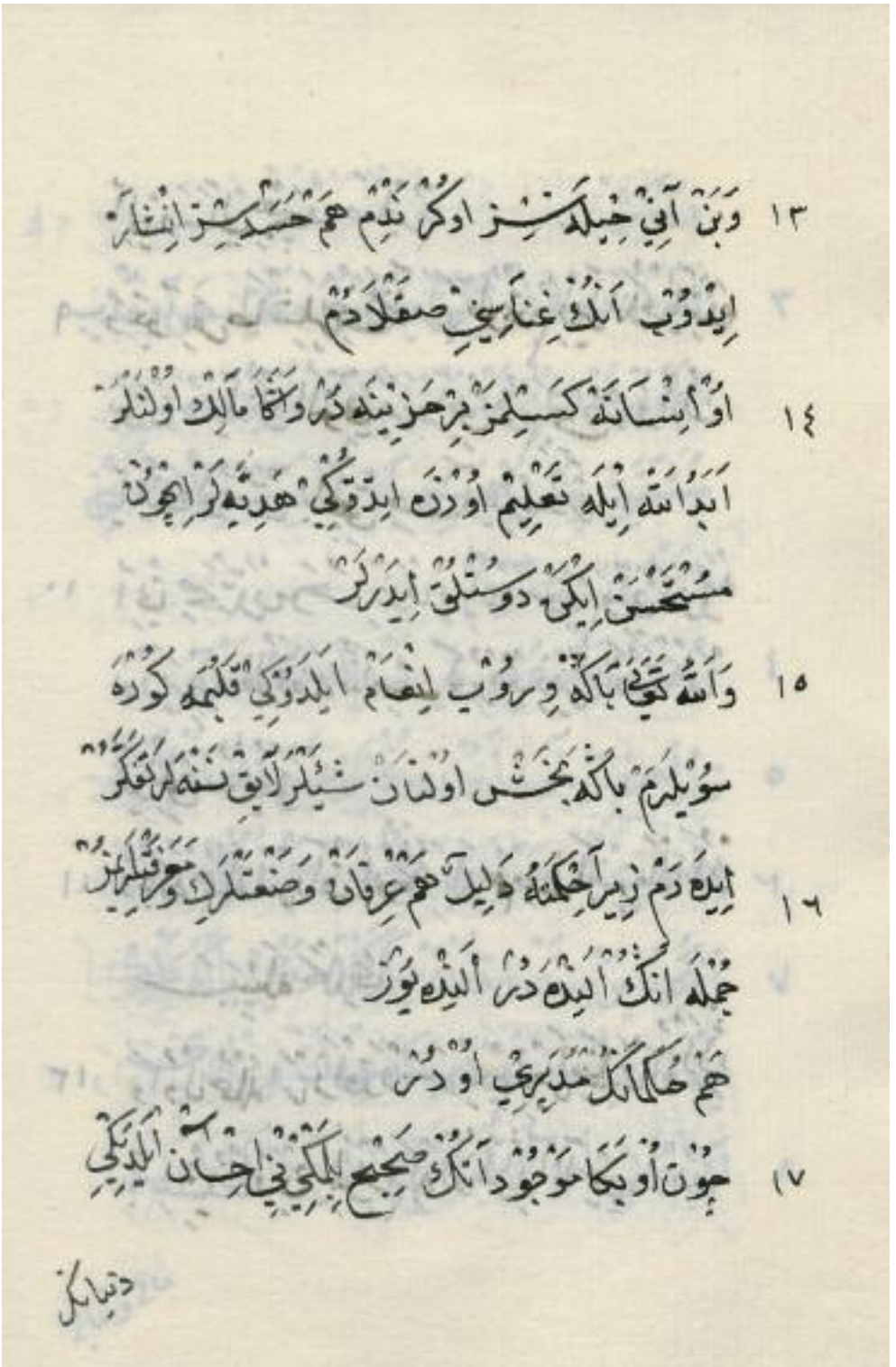

13*Ve ben ònu̓ hîlesiz öğrendim hem hasedsiz inşâr edip ònuŋ ġınâsını saklamam*
*13*Ben onu hilesiz öğrendim; hem kıskançsız dağıtıp onun zenginliğini saklamam.*
14*O insâna kesilmez bir hazînedir ve òŋa mâlik olanlar ebedullah ile taʿlîm üzre ètdiği hediyyeler için müstahsen iken dostluk èderler
*14*O insana bitmez tükenmez bir hazinedir. Ona sahip olanlar -sonsuz Allah'ın eğitimi ile beğenisini kazanıp- verdiği armağanlar için dostluk ederler.*
15*Ve Allah Teʿâlâ baŋa vèrip inʿâm èyledi ki kalbime göre söylerim baŋa bahş olunan şeyler lâyık nesneler tefekkür èderim
*15*Yüce Tanrı bana verip lütfetti ki yüreğime göre söylerim ve bana bahş edilen şeyler için iyilikler dilerim.*
16*Zîrâ hikmete delil hem** ʿirfân ve sanʿatlarıŋ ve maʿrifetlerimiz cümle ònuŋ elindedir elindeyiz hükemânıŋ müdebbiri odur
*16*Çünkü bilgeliğe delil; hem bilim, sanat ve becerilerimizin tümü onun elindedir, elindeyiz. Alimlerin denetçisi odur.*
17*Çün o baŋa mevcudâtıŋ sâhih bilimiŋi ihsân eyledi ki
*17*Çünkü o bana bütün yaratıkların temel bilgisini verdi ki* ∞

*Almancası: "Einfaltig habe ich gelernt und neidlos gebe ich weiter; ihre Reichtum behalte ich nicht für mich."
"Ben onu sadelikle öğrendim ve kıskançsız vermeye devam ediyorum. Onun zenginliğini kendim için saklamıyorum."
**Ali Bey'in 1664 el yazmasında 15. ayetin sonuna kadar böyledir: '*hem hikmetin müdebbiri O'dur.*' 16. ayetin başı ise: '*hem biz tekellümâtımız hem her irfân ve ...*'

dünyânıŋ ∞

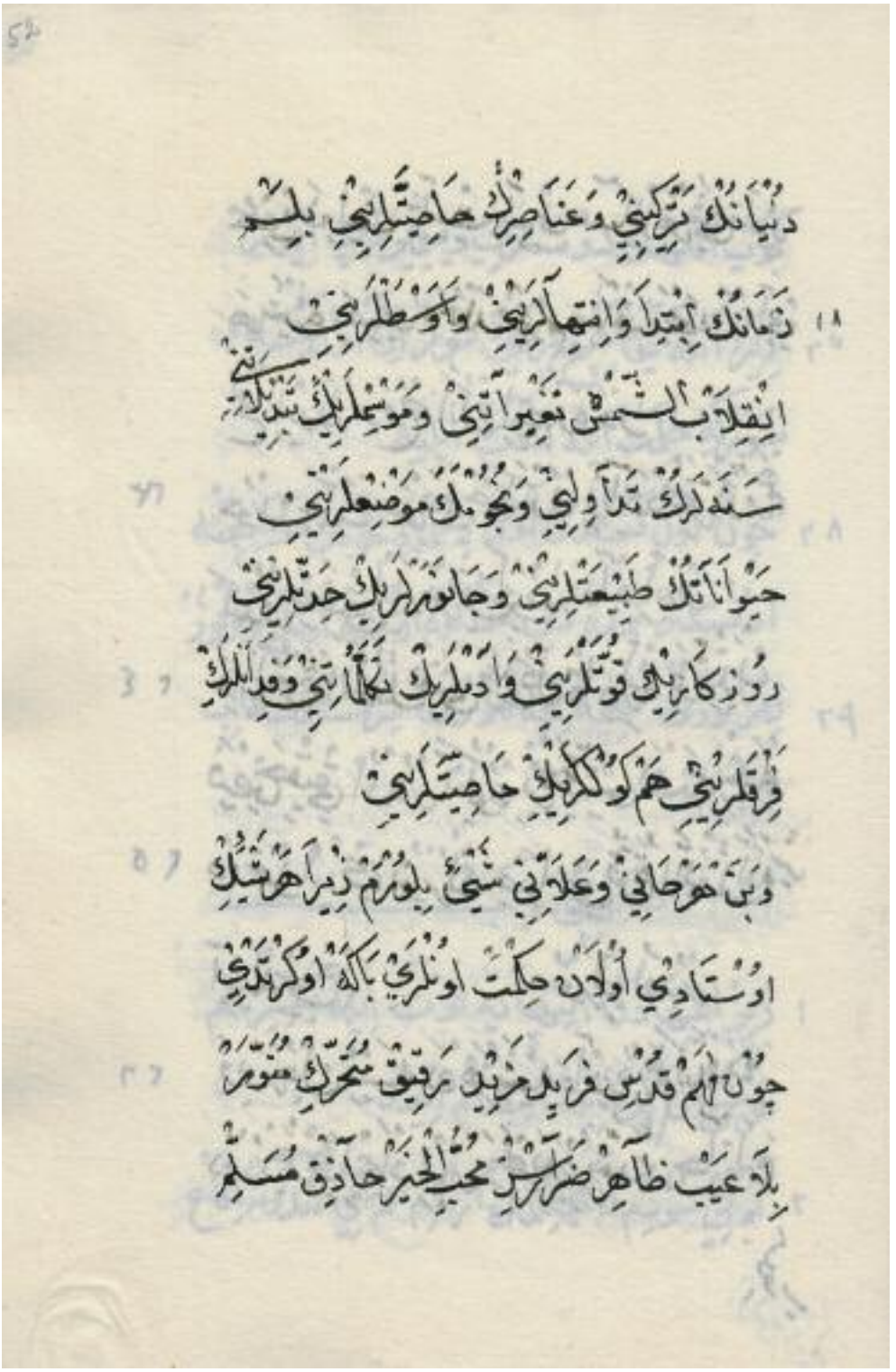

دنیانك تركیبنی وعناصرك خاصیتلرینی بلسم
زمانك ابتدا وانتهالرینی واوسطلرینی
انقلاب الشمس تغیراتنی وموسملریك تبدیلاتنی
سنه‌لرك تداولنی ونجومك موضعلرینی
حیواناتك طبیعتلرینی وجانورلریك حدتلرینی
روزکاریك قوتلرینی وادملریك تکلماتنی وفدانلرك
فرقلرینی هم کوکلریك خاصیتلرینی
وبن هر حالنی وعلاتنی شیئ بلورم زیرا هر شیئك
اوستادی اولان حکمت اونلری باکه اوکرتدی
چون فهم قدس فرید مزید رقیق متحرك منور
بلا عیب ظاهر ضرارسز محب الخیر حاذق مسلم

dünyânıŋ terkîbini ve ʿanâsırıŋ hâsiyyetlerini bilem
dünyanın yapısını ve maddelerin özelliklerini bileyim.
18*Zamânıŋ ibtidâ ve intihâlarını ve evsatlarını
*18*Zamanın başlangıcını, sonunu ve ikisi arasını;*
19*İnkilâb'üş-şems* tağyirâtını ve mevsimleriŋ tebdîlâtını
*19*Güneş devirlerin değişimini, mevsimlerin değişikliğini;*
20*Seneleriŋ tedâvülünü ve nücûmuŋ mevziʿlerini hayvânâtıŋ tabiʿatlarını ve cân-verleriŋ hiddetlerini rûzigârlarıŋ kuvvetlerini ve âdamlarıŋ tekellemâtını ve fidânlarıŋ firâklarını hem göklerin hasiyyetlerini
*20*Yılların dolanımını, yıldızların yerlerini, hayvanların yaratılışlarını, canavarların hiddetini, rüzgârların güçlerini, insanların dillerini, fidanların çeşitlerini, göklerin özelliklerini;*
21*Ve ben her hâfî ve ʿalenî şeyiʾ bilirim zîrâ her şeyʾiŋ üstâdı olan hikmet onları baŋa öğretdi
21**Ve ben her gizli-açık şeyi bilirim. Çünkü bana her şeyin üstadı olan bilgelik onları öğretti.*
22*Çün fehm+ kuddüs ferîd mezîd rakîk müteharrik münevver bilâ-ʿayb zâhir zarârsız muhabb ül-hayr hâzık müsellim
*22*Çünkü kutsal, akıllı, katı, çokluk, merhametli, aydınlık, utançsız, zararsız belirti, iyiliksever sevgili, maharetli, teslim edici, ∞*

*bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*inkilâb'üş-şemsin*'

+bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*fehîm*'.

muhsin latîf sâbit emîn sâlim her şeyʾe kâdir her şeyʾe basîr ve cümle fehîm sâf ince ervâhı nefh ėden rûh ònuŋ içindedir
cömert, kibar, değişmez, güvenilir, sağlam, 'Her Şeye Gücü Yeten' ve 'Her Şeyi Bilen' bütün akıllı, temiz, ince ruhları üfüren ruh onun içindedir.
23*Çün hikmet her ʿalî hareketden ziyâde müteharrikdir hem kendi sıfatı ile her şeyʾi geçip infâd eyler
*23*Çünkü bilgelik her büyük akteviteden daha çok aktiftir; hem kendi sıfatı ile her şeyi geçip bitirir.*
24*Zîrâ kuvvetullahıŋ nefesi ve ʿAlâ Küllî Kâdiriŋ ʿizzetinden feyz-i hakiki òdur ònuŋçın bir müteneccis nesne içine düşmez
*24*Çünkü Allah'ın gücünün soluğu ve 'Her Şeye Kadîr Olan'ın yüceliğinden gerçek bereket odur. Onun için kirli bir şey içine düşmez.*
25*Ebedî nûruŋ ziyâsı ve kuvvetullahıŋ lekesiz âyinesi hem sûreti òdur
*25*Sonsuz ışığın aydınlığı ve Allah'ın gücünün lekesiz aynası, hem görüntüsü odur.*
26*Ve biricik ise de her şeyʾe kâdirdir hem kendi de durup her şeyʾi icâd ėder ve ʿasır be ʿasır mukaddes cânlara
*26*O biricik ise de 'Her Şeye Gücü' yeterdir. Hem kendi kendine her şeyi yaratır ve yüzyıllarca kutsal canlara*

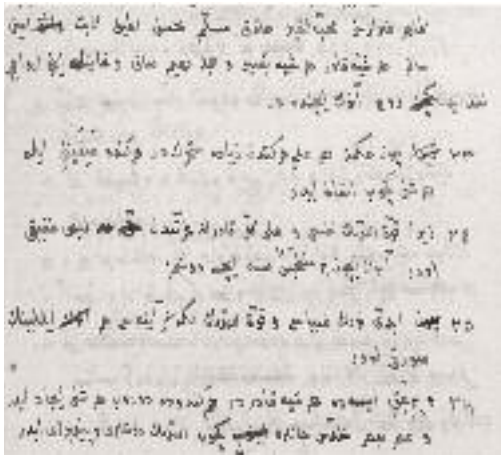

geçip ∞

كجوب اللهك دوستلري وپيغمبرلري ايدر

٢٧ زيرا الله تعالى هيچ برشيء سوز الا اولكمسه ء
سوركه حكمت ايله الفت ايليه

٢٨ چون اول كنشدن كوزل وجمله نجومك موضعنه
اوستدر نوره دخي مقابله اولسه اولكي بولونور

٢٩ زيرا نورك عقبنجه كيجه كلور اما شرت حكمت غالب
اوليماز

سكزنجي باب

١ وبز انتهادن انتهايه قوت ايله يتشر هم
هر شيء فايده ايله انتظام ايدر

٢ بوني سودم وكنجلكمده ارادم هم اني كندومه نكاح

geçip Allahıŋ dostları ve peygâmberleri ėder
geçip Allah'ın dostları ve peygamberleri yapar.
27*Zîrâ Allah Teʿâlâ hîç bir şeyiʾ sevmez illâ ol kimseyi sever ki hikmet ile ülfet ėyleye
*27*Çünkü yüce Allah hiç bir şeyi sevmez; ama ancak o kimseyi sever ki, bilgelikle tanışsın.*
28*Çün ol güneşden güzel ve cümle nücûmuŋ mevziʿne üstdür nûra dahi mukâbele olsa evvelki bulunur
*28*Çünkü o güneşten güzel ve tüm yıldızların konumuna üsttür. Işık ile karşılaştırılsa birinci olur.*
29*Zîrâ nûruŋ ʿakabince gėce gelir âmmâ şirret hikmete ġâlip olamaz
*29*Çünkü aydınlıktan sonra gece gelir; ama kötülük bilgeliği yenemez.*

Sekizinci Bâb

1*Ve bir intihâdan bir intihâya kuvvet ile yetişir hem her şeyʾi fâʾide ile intizâm ėder
*1*O bir sondan diğer bir sona güçle yetişir ve her şeyi kazançla düzenler.*
2*Bunu sevdim ve gençliğimde aradım hem ȯnuʾ kendime nikâh
*2*Bunu sevdim ve gençliğimde aradım hem onu kendime nikah ∞*

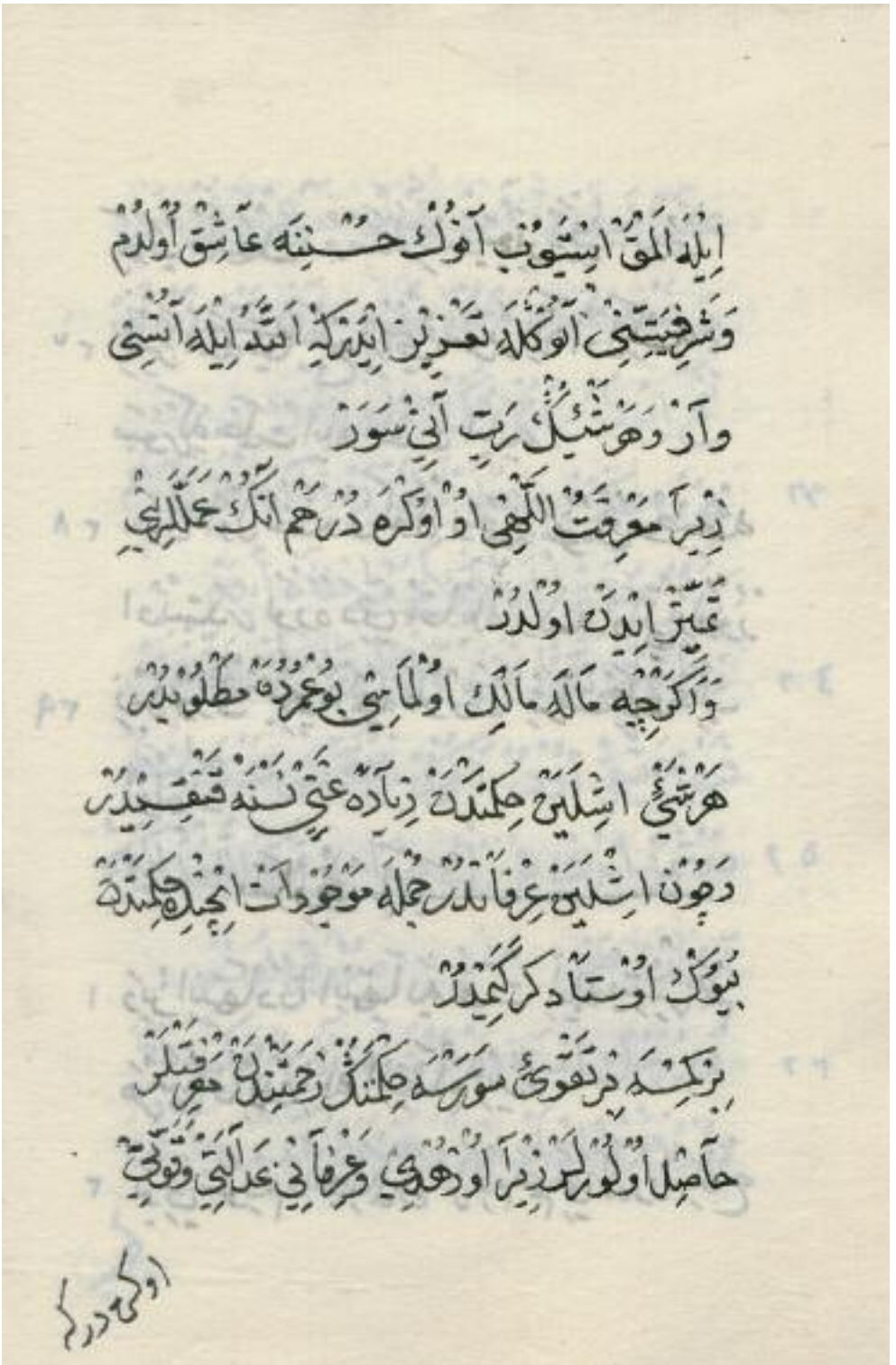

ile almak isteyip ònuŋ hüsnüne ʿâşık oldum
lamak isteyip onun güzelliğine aşık oldum.
(3)*Ve şerefiyyetini ònuŋla taʿzîz èder ki Allah ile ünsiyeti var ve her şeyʾiŋ Rabbi ònuˀ sever
*3*Şerefini onunla aziz kılar. Allah ile dostluğu var ve her şeyin Rabbi onu sever.*
(4)*Zîrâ maʿrifetullahı o öğredir hem ònuŋ ʿamellerini temyîz èden oldur
*4*Çünkü Tanrı bilimini o öğretir ve onun işlerini açıklığa kavuşturan odur***.
(5)*Ve eğerçe mâlı mülkü olmasa bu ʿömürde matlûbdur her şeyʾi işleyen hikmetden ziyâde ġanî nesne kanġidir
*5*Eğer malı-mülkü olmasa -bu yaşamda istenir- ama her şeyi yapan bilgelikten daha zengin şey hangisidir?*
(6)*Ve çün işleyen ʿirfândır cümle mevcudât içinde hikmetden büyük üstâd ki kimdir
*6*Bu yüzden işleyen bilgidir. Tüm varlıklar içinde, bilgeden büyük üstad* kimdir?*
(7)*Bir kimse bir+ takvâʾyı sürse hikmetiŋ zahmetinden maʿrifetler hâsıl olurlar zîrâ o zühdî ve ʿirfânı ʿadâleti ve kuvveti
*7*Bir kimse din yolunu tutsa, bilgeliğin emeğinden erdemli şeyler çıkarlar. Çünkü o ölçüyü, akıllılığı, adaleti ve gücü ∞*

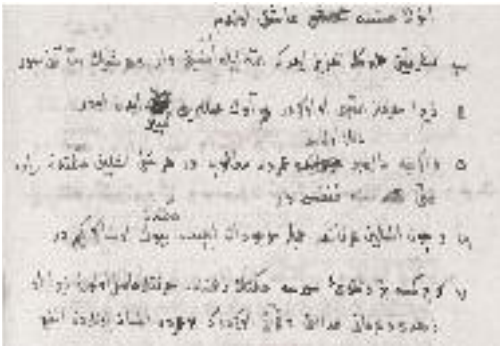

öğredir ki ∞

*bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*usta ki kimdir?*'

**bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*O'dur*'.

+ bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında "birr-ü takvâ.

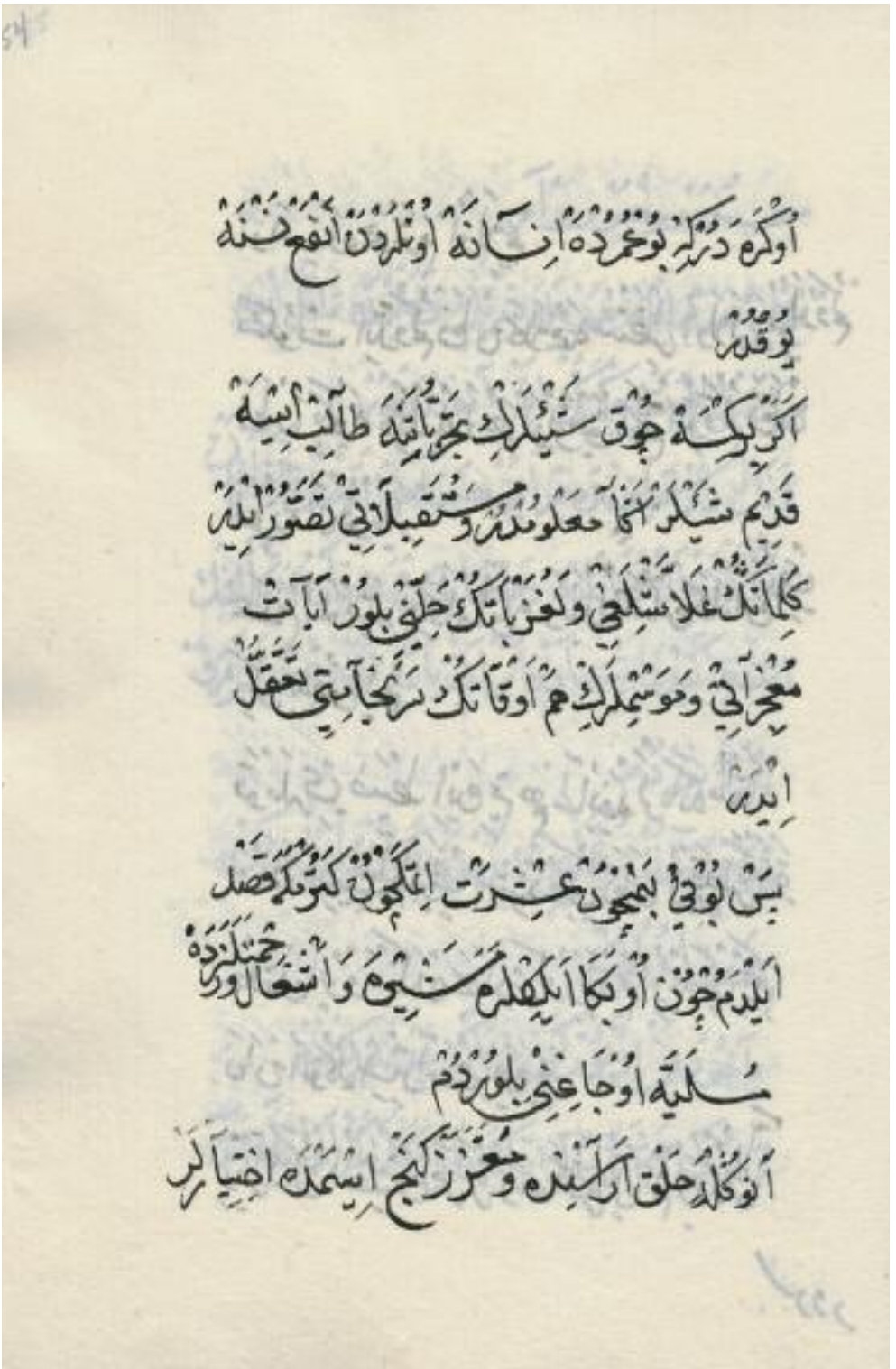

öğredir ki bu ʿömürde insâna onlardan enfaʿ nesne yokdur
öğretir ki bu yaşamda insana onlardan daha iyi şey yoktur.
(8)*Eğer bir kimse çok şeyleriŋ tecrübâtına tâlib ise kadîm şeyler ȯŋa maʿlûmdur ve müstekbelâtı tasavvur ėder kelimâtıŋ ġallâşlığı ve lafz-ı bâtılıŋ hâllini bilir ayât-ı mucizâtı ve mevsimleriŋ hem evkâtıŋ serencâmını taʿakkul ėder
*8*Eğer bir kimse çok şeyler öğrenmeyi göze alırsa; büyük şeyler ona belli olur ve geleceğini düşünür. Kelimelerin kalleşliğini ve boş sözlerin durumunu bilir. Ayetlerin mucizelerini, mevsimleri, hem zamanların sonlarını akıl eder.*
(9)*Pes bunu benimçin ʿişret ėtmek için getirmeğe kasd eyledim çün o baŋa ėyliklere+ mesîre ve işġâl ve zahmetlerde müsâleye olacağını* bilirdim
*9*Şimdi bunu benim için; benimle yoldaş olmak için yapmayı amaçladım. Çünkü onun bana iyiliklerde rehber, zorluklarda ve güçlüklerde ise avutucum olacağını bilirdim.*
(10)*Ȯnuŋla halk arasında ve muazzez genç isem de ihtiyârlar
*10*Onunla halk arasında sevgili bir gençsem de; yaşlılar ∞*

+*iyilik.*
*Zeyrek kâtibin hatası: "**ocağını**" değil; bkz. Ali Bey'in 1664 orjinal el yazmasında "**olacağını**" kelimesi yazıyor.

arasında muhterem olayım
arasında saygı bulayım.
[11]*Hükümde hâzık bulunayım ve cabbârlarıŋ huzurunda sebeb-i tahayyür olayım
[11]*Yargıda usta olayım ve zalimlerin karşısında şaşkınlık yaratayım.*
(12)*Sükût ėtdiğim zamân kelâmıma muntazır olalar ve söylediğim zamân pekçe diŋleyeler hem artıcak tekellüm ettiğim zamân ağzına el koyalar
*12*Sustuğumda sözüme hazır olsunlar, söylediğimde iyice dinlesinler ve sözlerim uzarsa ağızlarını el ile kapatsınlar.*
(13)*ʿAdemü'l-mevtim ònuŋla ola ve benden soŋra gelenlere ebedî zikr alıkoyam
*13*Ölümsüzlüğüm onunla olsun ve benden sonra gelenlere sonsuz anılma olayım.*
(14)*Kavmleri zabt ėdeyim hem tâʾifeler baŋa münkâd olalar
*(14)*Milletlere egemen olayım ve milletler bana boyun eğsinler.*
(15)*Mühîb zâlimler beni işitdiği zamân korkalar kesret-i halkda íyi ve cenkde bahâdır görüneyim evime girdiğim zamân ònuŋla istirâhat ėdeyim
*15*Korkunç zalimler beni işittiği an korksunlar. İnsanlar içinde iyi ve cenkte güçlü olayım. Evime girdiğim zaman onunla huzur bulayım.*
(16)*Zîrâ ònuŋ ülfetinde merâret ve muʿâşeresinde elem yokdur illâ
*16*Çünkü onun tanışıklığında tatsızlık yok ve sohbetinde acı yoktur; ama* ∞

[11]*11. Ayet 1665 temiz kopyasında unutulmuş olup, Ali Bey'in 1664 el yazmasından alınmıştır. Sonraki ayet sıralaması aynen 1664 metnine göredir.

Almancası: "Ich werde scharf erfunden werden im Gericht, und bei den Gewaltigen wird man sich mein werwundern." I. Kön. 3/28
-Mahkemede zekice kurgulayım ve zorbaları hayrete düşüreyim- bkz. I. Krl. 3/28

sürur ∞

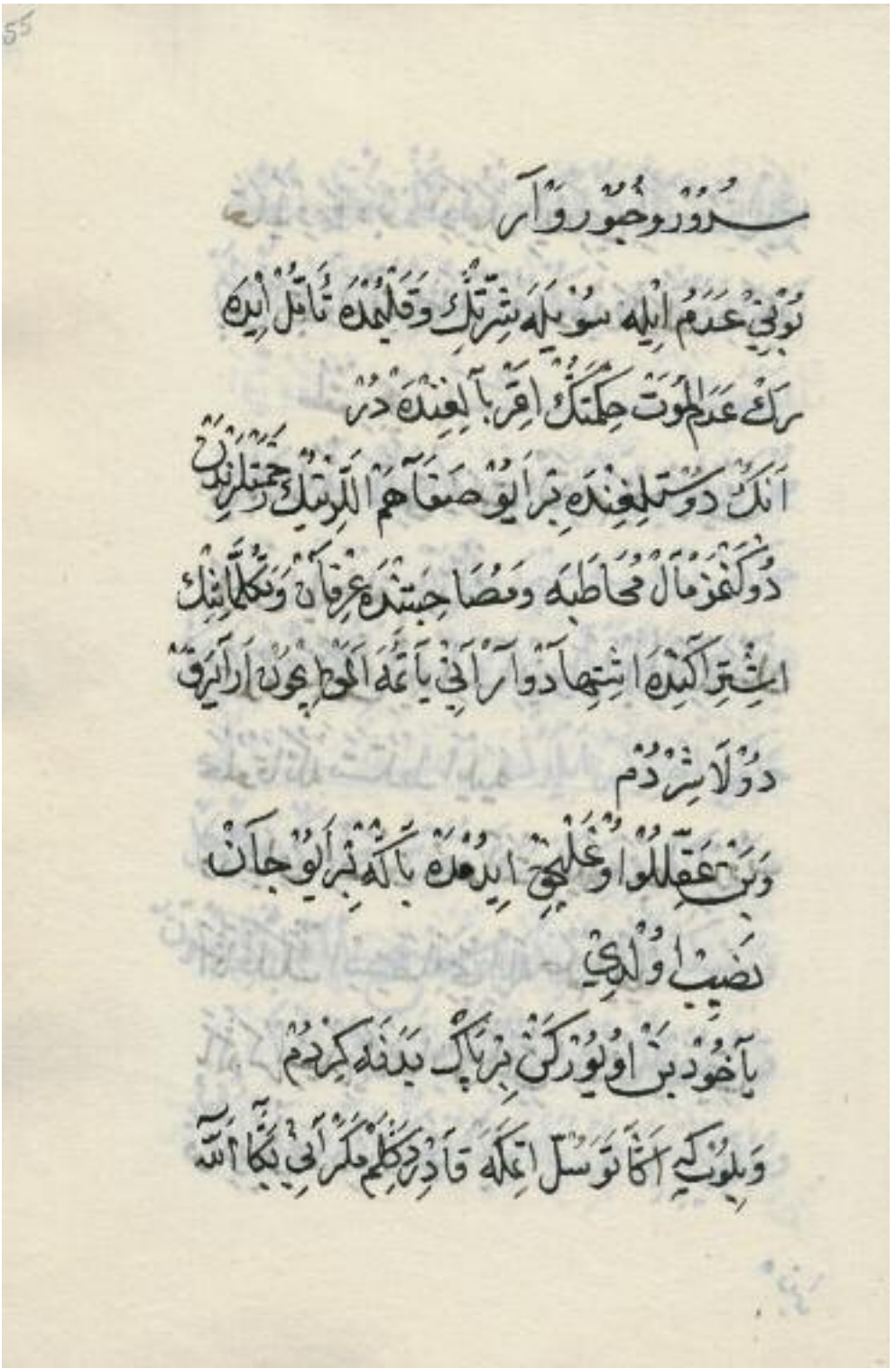

sürur ve hübur var
sevinç ve esenlik var.
(17)*Bunu ʿademü* ile söyleşerek ve kalbimde teʿâmül ėderek ki ʿademi'l-mevt hikmetiŋ akrabalığındadır
*17*Bunu birlikte yüreğimde tutup anladım ki ölümsüzlük bilgeliğin akrabalığındadır.*
(18)*Ònuŋ dostluğunda bir íyi sefâhım ellerinin zahmetlerinde döğünmez mâl muhâtaba ve musâhabatında ʿirfân ve tekellemâtınıŋ iştirâkında içtihâd var ònu yanıma almak için arayarak dolaşırdım
*18*Onun dostluğu ile mutluyum. Ellerinin emeğinde tükenmez zenginlik, dostluk ve sohbetlerinde us ile anlayış var. Onu yanıma almak için arayarak dolaşırdım.*
(19)*Ve ben ʿakıllı oğlancık idim de bana bir íyi cân nasîb oldu
*19*Ben akıllı bir çocuktum ve bana iyi bir can nasip oldu.*
(20)*Yâhûd ben uyurken bir pâk bedene girdim
*20*Veya ben uyurken temiz bir bedene girdim.*
(21)*Ve bilip ki òŋa tevessül ėtmeğe kâdir değilim meğer ònu baŋa Allah
*21*Biliyorum ki ona sarılmaya gücüm yetmez; yeter ki onu bana yüce Allah* ∞

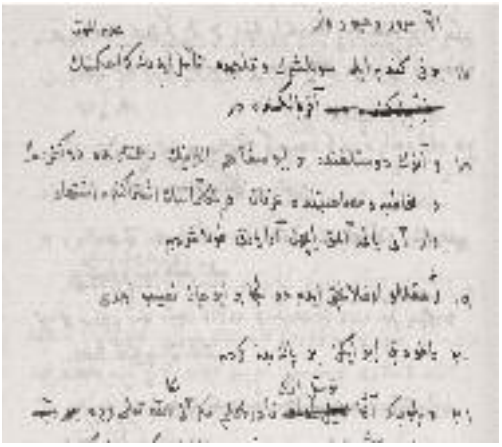

*âdemü= âdemî: İnsan soyu. Bkz.Ali Bey'in 1664 el yazmasında: "*bunu kendim ile söyleşerek ve kalbimde teʿâmül ėderek ki...*" yazmıştır.

Teʿâlâ vère ve bu dâdı kimiŋ ėtdiğini bilmekliğe hüner idi pes Rabbe varıp òŋa yalvardım ve cân-i gòŋülden+ dėdim ki
versin ve bu ödülü kimin verdiğini bilmekliğe beceri göstersin. Böylece Rabbe varıp O'na yalvardım ve tüm yüreğimle dedim ki:

Dokuzuncu Bâb

(1)*Ėy babamızıŋ Allahı ve Rabbi'l-Rahîm ki her şeyʾi kelâmıŋ ile halk ėtdiŋ
*1*Ey! Atalarımızın Allah'ı, Rahmetlerin Rabbi. Sen her şeyi sözünle yarattın.*
(2)*Ve kendi hikmetiŋ ile insânı var eyledin ki seniŋ mahlûkâtına tasallut eyleye
*2*Kendi bilgeliğinle insanı yarattın ki senin yaratıklarına egemen olsun.*
(3)*Ve dünyayı insâf ve ʿadâlet ile zabt edip òŋa kalbiŋ istikâmeti ile hükm eyleye
*3*Dünyayı insaf ve adaletle yönetip onu yüreğinin dileğine göre yönetsin.*
(4)*Baŋa kürsîleriŋe mecâlis hikmeti ihsân eyle beni kullarıŋıŋ ʿadedinden redd eyleme
*4*Bana meclislerin koltuklarında bilgelik bağışla ve beni kullarının sayısından reddetme.*

+bkz. Alı Bey'ın 1664 el yazmasında '*cân ve gönülden*'.

(5)*Zîrâ ben seniŋ kuluŋ ve cariyeŋiŋ oğlu zebûn âdamım ʿömrüm kısa ve hükümde hem şerîʿatde nâks-el fehimim *el-fehimim*+
*5*Çünkü ben senin kulun ve cariyenin oğlu güçsüz adamım. Yaşantım kısa ve kararda hem şeriatte aklı kıt, aklı noksanım.*
(6)*Tut ki biri* Benî Âdem arasında kâmildir senden gelen hikmeti yoğise hîçe sayıla
*6*İnsanlar arasında bir kimsenin doğru biri olduğunu kabul edelim; ama senden gelen bilgeliği yoksa o bir hiçtir.*
(7)*Sen beni kavmiŋe pâdişâh ve oğullarıŋıŋ hem kızlarıŋıŋ hâkimi ihtiyâr eyledin
*7*Sen beni halkına kral, oğullarının ve kızlarının egemeni seçtin.*
(8)*Sen baŋa dėdiŋ ki saŋa mukaddes dağıŋda bir heykel ve meskeniŋiŋ şehrinde bir mezbah yapam ol kim evvelden kurduğun Hayme-i Şerîfiŋiŋ şeklinde ola
*8*Sen bana dedin ki: "Sana kutsal dağında bir Tapınak ve bulunduğun şehirde bir sunak yapayım ki o önceden kurduğun 'Kutsal Çadır'ın gibi olsun."**
(9)*Ve ʿamelleriŋi bilen hem dünyâyı yaratdığıŋ zamân hâzır olan
*9*İşlerini bilen ve dünyayı yarattığın zaman hazır olan* ∞

+Buradaki nakarat Ali Bey'in 1664 el yazmasında yok.
*Ali Bey'in 1664 el yazmasında 'bir kimse'..."
**bkz. I. Krl. 8/12.

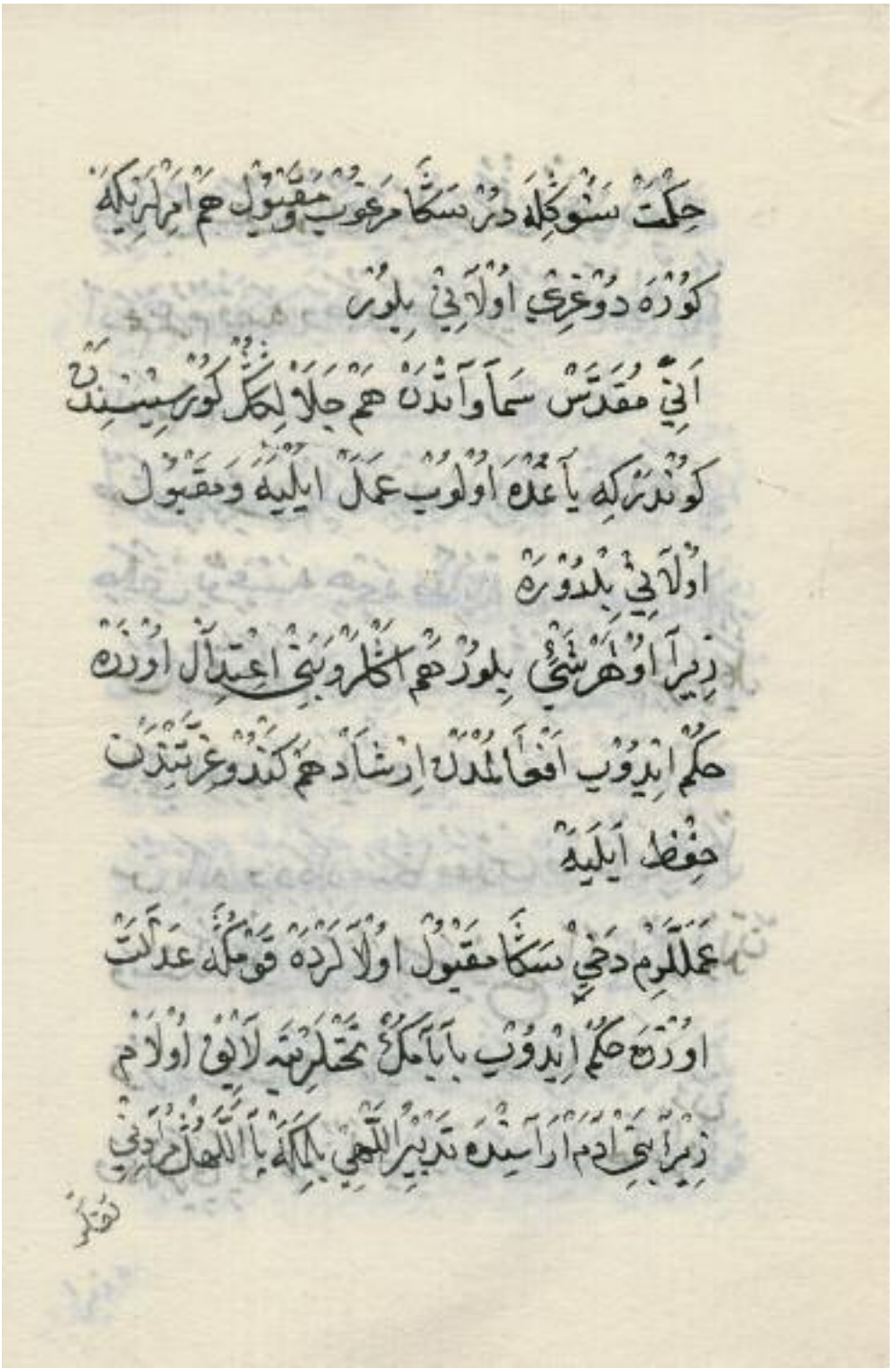

hikmet seniŋledir sana merġub ve makbûl hem emirleriŋe göre doğru olanı bilir
bilgelik seninledir. O sence değerli, beğenilmiş ve buyruklarına göre doğru olanı bilendir.
(10)*Ònu̓ mukaddes semâvâtdan hem celâliŋiŋ kürsîsinden gönder ki yanımda olup ʿamel eyleye ve makbûl olanı bildire
*10*Onu kutsal göklerden ve görkemli yüceliğinin makamından gönder ki yanımda olup işlesin ve uygun olanı bildirsin.*
(11)*Zîrâ o her şeyʾi bilir hem aŋlar ve beni iʿtidâl üzere hükm ėdip âfʿâlimden irşâd hem kendi ʿizzetinde hıfz eyleye
*11*Çünkü o herşeyi biliyor, anlıyor ve beni özenli bir kararla yargılayıp yaptıklarımdan ötürü yüceliğiyle koruyor.*
(12)*ʿAmellerim dahi saŋa makbûl olalar da kavminle adâlet üzere hükm ėdip babamıŋ tahtlarına lâyık olam
*12*İşlerim dahi sence beğenilsin ki halkımı adaletle yönetip babamın tahtına layık olayım.*
(13)*Zîrâ Benî Âdem arasında tedbîrullahı bilmeğe ya Allahıŋ murâdını
*13*Çünkü insanlar arasında Allah'ın planını bilmeyi; ya da O'nun dileğini*
tefekkür ∞

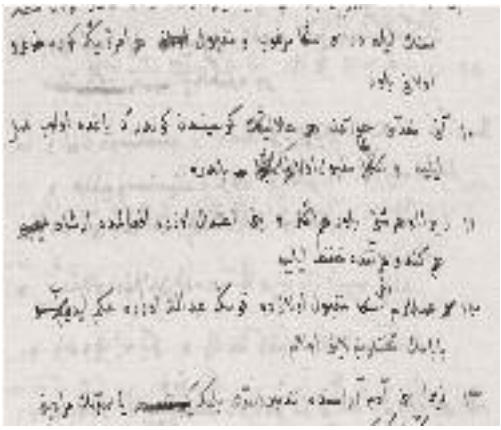

tefekkür ėtmeğe kim kâdirdir
düşünmeyi kim bilebilir?
(14)*Çün mevtânî kişileriŋ tekellümâtı hâʾîf dir ve zânnlarımız sahîh değildir
*14*Çünkü ölümlü kişilerin sözleri dert ve zannettikleri gerçek değildir.*
(15)*Hem fâni beden câna yükdür ve bu türâbî mesken çok şeyʾi fikr ėden ʿakl-ı bâsir
*15*Hem geçici beden cana yüktür ve bu toprak mesken; çok şeyleri düşünen akıllı bir görendir*+*.
(16)*Yerde olanı güçle idrâk ėderiz ve ellerimizde olan nesneleri zahmet ile buluruz kande ki gökde olanları iftihâs ėtmeğe kâdir olavız
*16*Yerde olanı güçlükle anlıyoruz ve ellerimizde olan şeyleri zorla buluyoruz. Nerde kaldı ki gökte olanları bilelim?**
(17)*Seniŋ tedbîrini kim bilir meğer sen òŋa hikmet vèresen hem yüce yerlerden Rûhü'l-Kudsi gönderesen
*17*Senin anlayış vermediğin ve yüce yerlerden Kutsal Ruhunu göndermediğin kişiden başka; senin düşünceni kim bilebilir?*
(18)*Yerde olanlarıŋ yolları bu vech üzre** doğrulmuşlardır ∞
*18*Yerde olanların yolları bu şekilde doğrulmuşlar. ∞*

+İleriyi gören, ufku açık, kahin.
*Almancası: "Wir erraten kaum, was auf der Erde vorgeht und finden nur mit Mühe, was doch auf der Hand liegt ; wer kann dann ergründen, was im Himmel ist?"
- Yerde ne geçtiğini zorla anlıyor ve zorlukla buluyoruz; elimizde ne var ki gökte olanları da keşfedelim. -

**Ali Bey'in 1664 el yazmasında "bu vecih ile..."

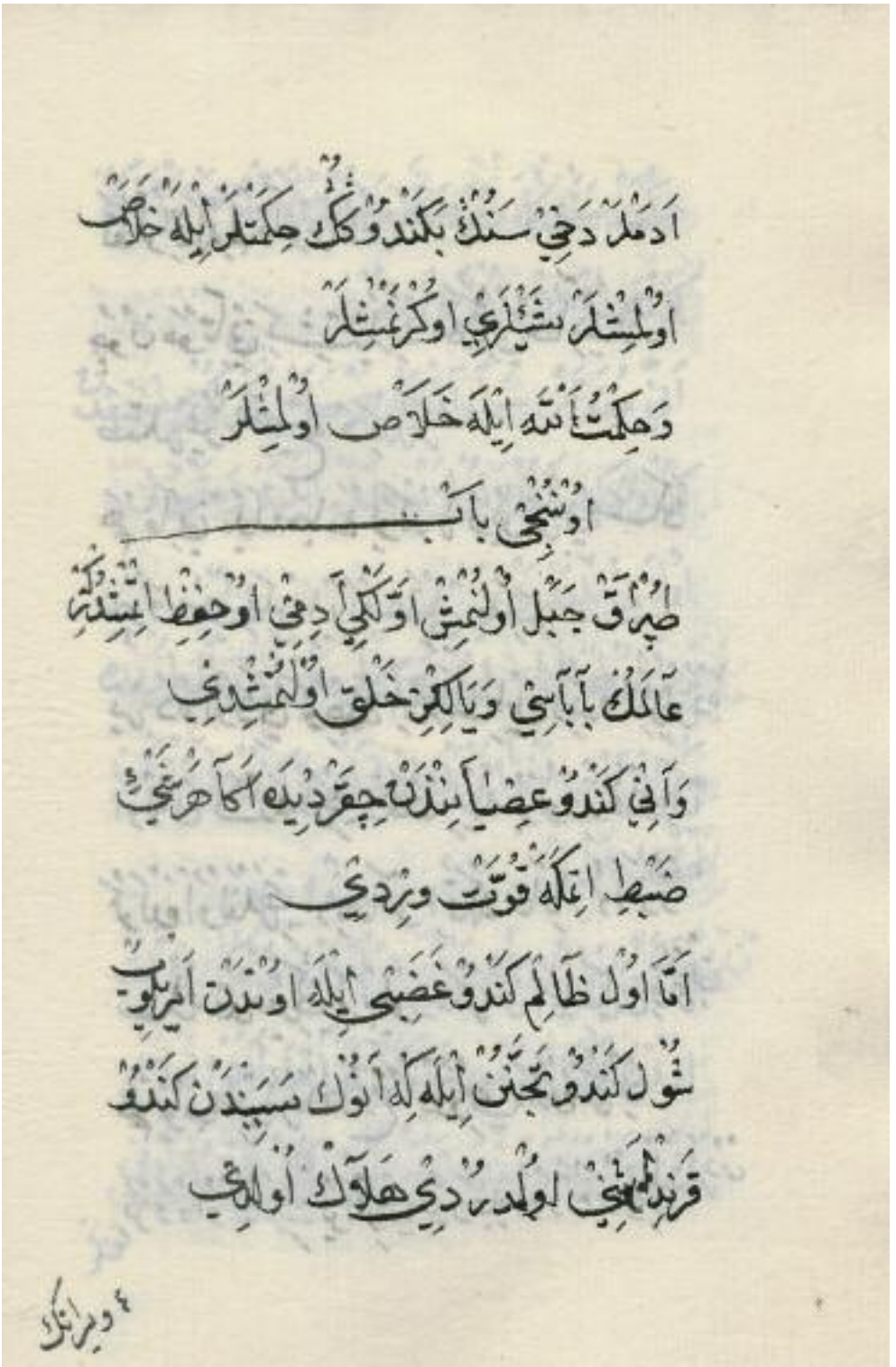

âdamlar dahi seniŋ beğendiğiŋ hikmetler ile halâs olmuşlar şeyʾleri öğrenmişler.
İnsanlar dahi senin beğendiğin bilgelikle kurtulmuşlar ve şeyleri öğrenmişler...
(19)*...de hikmetullah* ile halâs olmuşlar
*19*de Allah'ın bilgeliğiyle kurtulmuşlar.*

Onuncu Bâb

(1)*Toprak+ cebl olunmuş evvelki Âdemi o hıfz ėtmiştir ki ʿâlemiŋ babası ve yalınız halk olunmuşdu
*1*Toprak; yaratılmış ilk Ademi o korumuştur. Dünyanın atası ve tek yaratılandı.*
(2)*Ve ȯnuʾ kendi isyânından çıkardı da ȯŋa her şeyʾi zabt etmeğe kuvvet vėrdi
*2*Onu kendi isyanından çıkardı ve ona her şeye egemen olmaya güç verdi.*
(3)*Âmmâ ol zâlim kendi ġazâbı ile ondan ayrılıp şul kendi tecennün ile ki ȯnuŋ sebebinden kendi karındaşını öldürdü helâk oldu
*3*Ama o zalim kendi öfkesiyle ondan ayrıldı. Kendi çılgınlığıyla ki onun yüzünden kendi kardeşini öldürdü ve yok oldu.*

*bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*hikmet ile*'
+bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında *'toprak**dan**'*

4 ve yer ȯnuŋ ∞

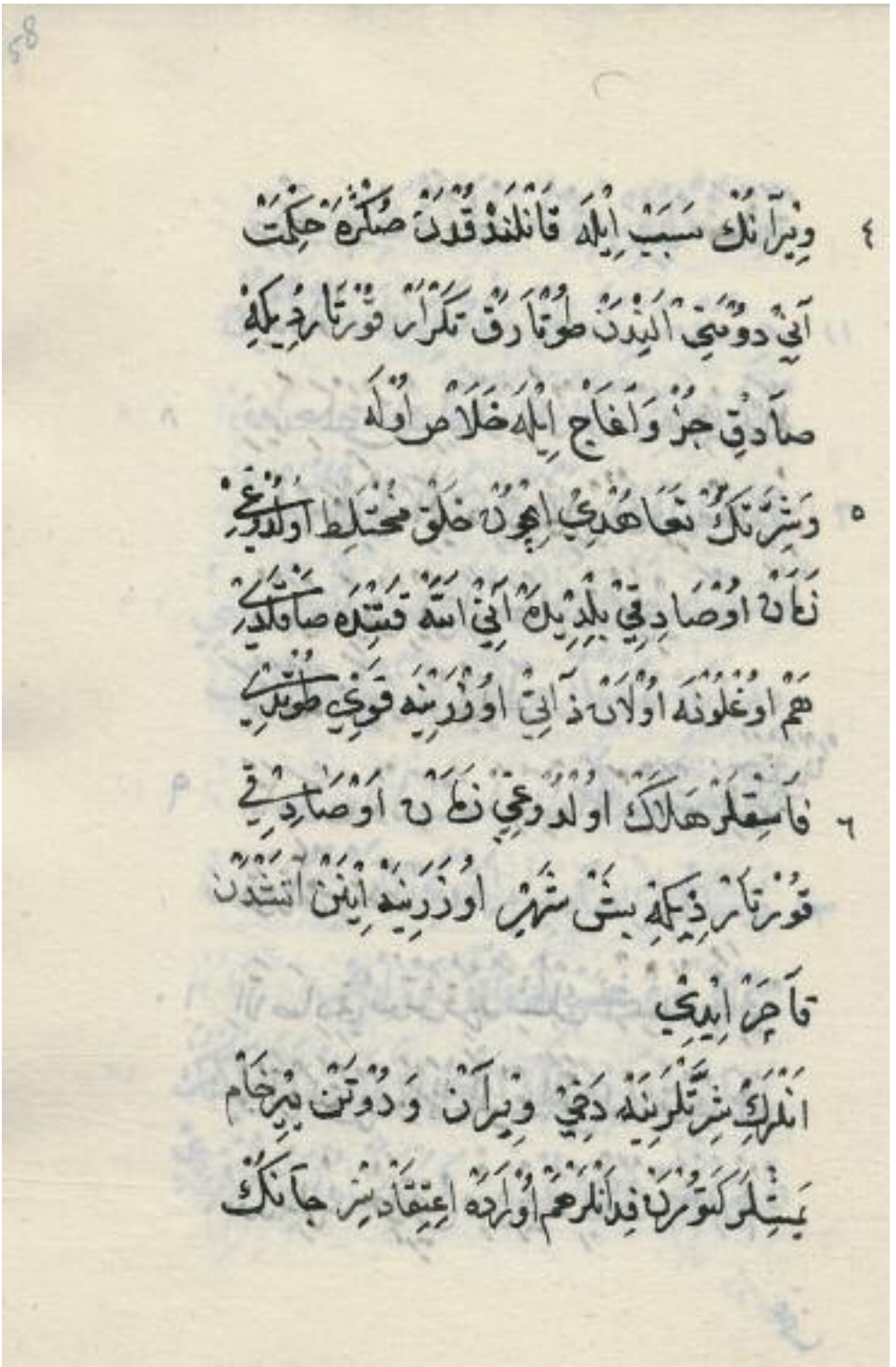

٤ ویرانك سبب ایله قانلندقدن صکره حکمت
آنی دومنی الیندن طوتارق تکرار قورتاردیکه
صادق جز واغاج ایله خلاص اوله
٥ وشرتك تعاهدی ایچون خلق مختلط اولدوغی
زمان اوصادقی بلدیده آنی الله قتنده صاقلدی
هم اوغلونه اولان ذاتی اوزرینه قوی طوتدی
٦ فاسقلر هلاك اولدوغی زمان اوصادقی
قورتاردیکه بش شهر اوزرینه اینن آتشدن
قاچر ایدی
انلرك شرتلرینه دخی ویران ودوتن یرخام
یمشلر کتورن فدانلر هم اوراده اعتقادسز جانك

4*Ve yer ònuŋ sebebi ile kanlandıkdan* soŋra hikmet ònu dostu elinden tutarak tekrar kurtardı ki sâdık cüz ve ağaç ile halâs ola

*4*Yeryüzü onun sebebiyle kanlandıktan sonra bilgelik onu elinden tutarak tekrar kurtardı ki dürüst kişi biraz ağaç ile kurtulsun.*

5*Ve şirretin taʿâhhüdü için helâk muhtelit olduğu zamân o sâdık bildi ki ònu Allah katında sakladı hem oğluna olan zâtı üzerine kavî tutdu

*5*Kötülüğün ayıklanması için yıkım geldiği an; o dürüst bildi ki onu Allah katında sakladı ve oğluna olan benliği üzerine güçlü tuttu.*

6*Fâsıklar helâk olduğu zâman o sâdıkı kurtardı ki beş şehr+ üzerine inen âteşden kaçar idi

*6*Günahkârlar yok oldukları zaman o dürüst beş şehir üzerine inen ateşten kaçıyordu.*

(7)*Ònlarıŋ şirretlerine dahi vîrân ve düten yer hâm yemişler getiren fidânlar hem orada itikâdsız cânıŋ

*7*Onların kötülüklerine de yıkım ve tüten yer, ham yemişler getiren fidanlar hem orada inançsız canın* ∞

*bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*tufanlandıktan sonra*'.

+: '*şehir*'.

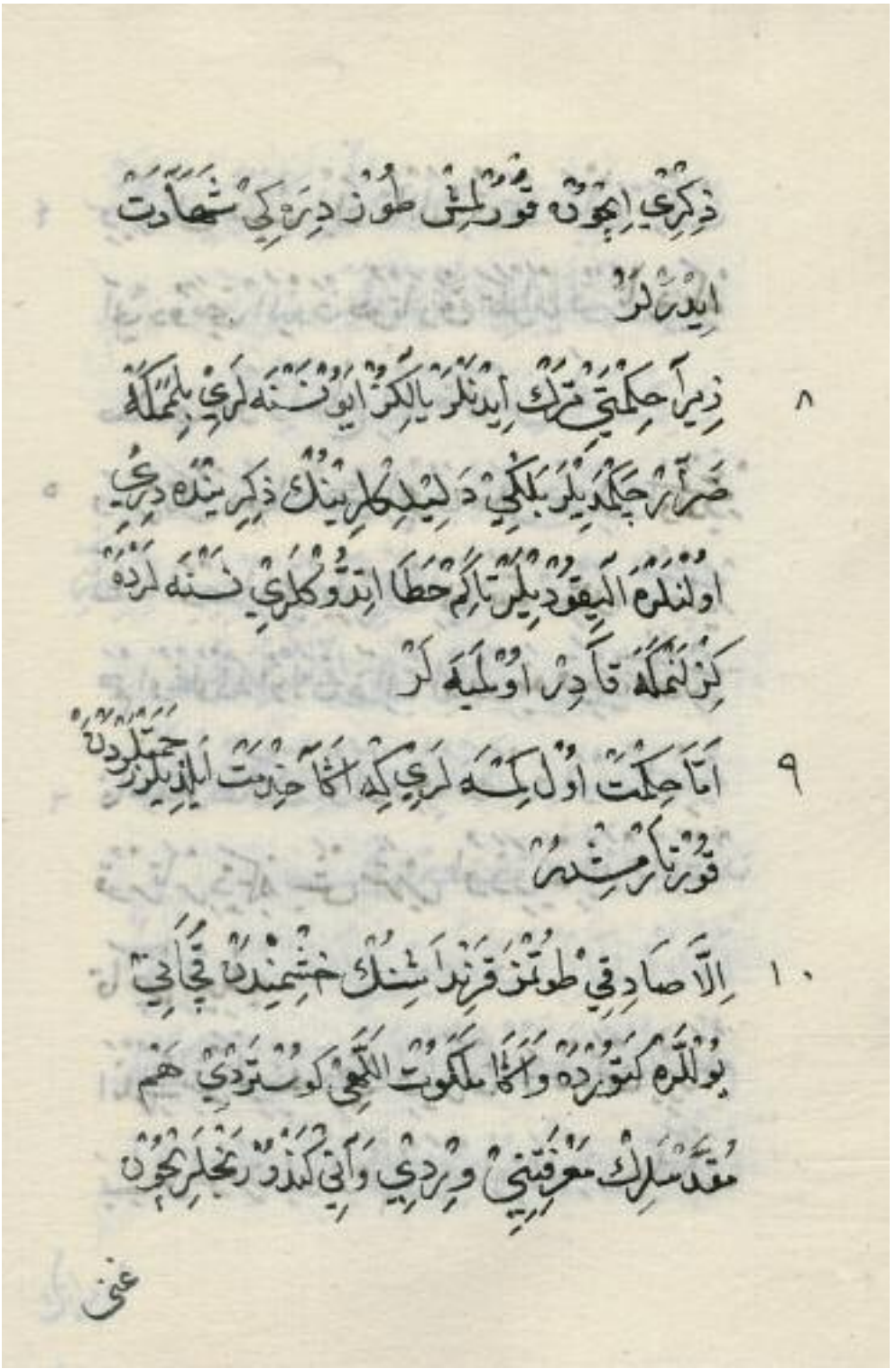

ذكرى ايچون قورلمش طوز دره كى شهادت
ايدرلر

٨ زيرا حكمتى ترك ايدنلر يالكز ايو نسنه لرى بلممكه
ضرار چكمديلر بلكى دليلكلرينك ذكرينده درى
اولنلره اليقوديلر تا كم خطا ايتدوكلرى نسنه لرده
كزلنمكه قادر اولميه لر

٩ اما حكمت اول كمسه لرى كه اكا خدمت ايلديلر زحمتلردن
قورتارمشدر

١٠ الا صادقى طوتمز قرنداشنك خشمندن قچانى
يوللره كتورده واكا ملكوت اللهى كوستردى هم
مقدسلرك معرفتنى وردى وانى كندو رنجلريچون

غنى

zikri için kurulmuş tuz direği şehâdet ėderler
anısı için kurulmuş tuz direği tanıklık ediyor.
8*Zîrâ hikmeti terk ėdenler yalınız íyi nesneleri bilmemekle zarâr çekmediler belki deliliklerinin zikrinde diri olanlara alıkodular tâ kim hatâ ėtdikleri nesnelerde gizlenmeğe kâdir olmayalar
*8*Çünkü bilgeliği bırakanlar salt iyi şeyleri bilmemekle zarar çekmiyorlar; belki delilliklerinin anılmasını dirilere alıkoydular. Ta ki hata ettikleri şeylerden gizlenemesinler.*
9*Âmmâ hikmet ol kimseleri ki ońa hizmet eylediler zahmetlerinden kurtarmışdır
*9*Ama bilgelik kendine hizmet edenleri zahmetlerinden kurtarmıştır.*
10*İllâ sadıkı dönmez* karındaşınıŋ hışmından kaçanı yollara gödürde ve ońa melekütullahı gösterdi hem mukaddesleriŋ maʿrifetini vėrdi ve ónů kendi rencleri için
*10*O, kardeşinin öfkesinden kaçan dürüstü doğru yollara götürdü ve ona Allah'ın Krallığını gösterdi hem kutsalların yeteneğini verdi. Onu kendi sıkıntıları için* ∞

*Burada zeyrek kâtip anlaşılmaz yazmış. Bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında ***'o sadıkı doğru yollara gödürdü karındaşının hışmından kaçan ońa melekütullahı gösterdi hem mukaddesleriŋ maʿrifetini vėrdi ve ónů kendi rencleri için...'***

ġani ∞

59

غنی زحمتلری ایچون انما ایلدی

١١ حست سییله ظلم چکدوکی زمان او آنک

یاننده ایدیده انی مالدار ایلدی

١٢ دوشمناردن صاقلدی واکا عرض ایدنلردن

صیانت ایلدیده اکا کسکین جنکل یخشیسینی

ویردیکه تقوینک هر شیء اوزرینه قویرق

ابدا ابدوکنی بله

١٣ بو صاتلمش صادقی براقمدی الا انی کناهدن

قورتاردی هم بله قویویه اندی

زندانده بیله انی ترک اتمدی الا عاقبت اکا مملکتک

قضیلرینی هم اکا ظلم اتمش کمسنه لر اوزرینه حکم ویردی

ġanî hem zahmetleri içi̇n ziyadesi ile vėrdi
zengin ve zahmetleri için bol bol verdi.
11*Hisset sebebiyle zulm* çekdiği zamân o ònuŋ yanında idi de ònu̇ mâldâr eyledi
*11*Kıskançlık sebebiyle zulüm çektiği zaman O, onun yanındaydı da ona mallar verildi.*
12*Düşmanlardan sakladı ve òŋa ġaraz+ ėdenlerden siyânet eyledi de òŋa keskin cenkiŋ nahşisini vėrdi ki takvâ'nıŋ her şey'i üzerine koyarak ebedâ ebedi̇ğini++ bile
*12*Onu düşmanlardan korudu ve onu, ona kin besleyenlerden güvene alıp, keskin cengin ödülünü verdi. Böylece Tanrı korkusunun(+) sonsuzluğunu bilsin.***
13*Bu satılmış sâdıkı bırakmadı illâ ònu̇ günâhdan kurtardı hem bile kuyuya indi
*13*Bu satılmış dürüstü bırakmadı; ama onu günahtan kurtardı hem de kuyuya indi.*
(14)*Zindânda bile ònu̇ terk ėtmedi illâ 'akibet òŋa memleketiŋ kazîblerini hem òŋa zulm ėtmiş kimseler üzerine hükm(+) vėrdi
*14*Zindanda bile onu bırakmadı; ama sonunda ona, ülkenin yöneticileri ve ona baskı yapmış kişiler üzerine yargı yetkisini verdi.* ∞

+Zeyrek kâtibin hatası: Ayn harfinin üzerinde nokta olup ġayn olarak okunuyor. Kâtip noktayı unutmuş. Bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında "*Onu düşmanlardan sakladı ve òŋa* ***ġaraz*** *ėdenlerden siyânet eyledi de òŋa keskin cenkin nahşisini vėrdi ki takvâ'nıŋ her şey'i üzerine koyarak idiğini bile*"

*: '*zulüm*'.
++bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*ebedi̇ğunu bile*'
(+): I. Tim. 4/8.
***Almancası: 'Sie beschütze ihn vor seinen Feinden und gab ihm Sicherheit vor seinem Verfolgern. İn einem harten Kampf verlieh sie ihm den Siegespreis, damir er erkannte, dass Gotterfurcht stärker als alles andere ist.,, Katolik Birlik Çev. Sül. Hik. 10/12*
Türkçesi: 'Onu düşmanlardan kuruyup, kovalayanlardan güvene aldı. Zor savaşların yengisini onlara göstermedi. Böylece o, Tanrı korkusunun her şeyin üzerinde olduğunu bildi.'

(+): '*hüküm*'.

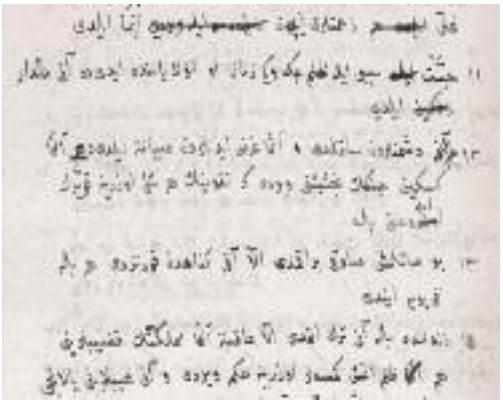

ve ònu̓ ʿayıblâyanı yalâncı çıkardı hem òŋa ebedî ʿizzet-i iʿtâʾ kıldı
Onu ayıplayanı yalancı çıkardı; hem de ona sürekli bir onur bağışladı.
15*O mukaddes kavmi ve bî-günâh nesli òŋa zulm èden tâʾifeden halâs èyledi
*15*O kutsal halkı ve suçsuz soyu, ona kötülük yapan milletten kurtardı.*
16*Rabbiŋ kulunuŋ cânına girdi de mehîb pâdişâhlara âyât ü mucizât ile mukâvemet eyledi
*16*Rabbin kulunun canına girdi. Korkunç krala mucizevi ayetlerle karşı koydu.*
17*O mukaddeslere zahmetleriniŋ kudsîyyeti içìn ʿivaz vèrdi ònları ʿacâyip yoldan götürdü de gündüzü onlara örtü ve gèce de necm-i nûr oldu
*17*O mukaddeslere kutsal emekleri uğruna bedel verdi. Onları acayip yoldan götürdü. Gündüzü onlara örtü ve geceleyin parlayan ışık yıldızı oldu.*
18*Bahr-i Kulzümü geçirtdi hem deriŋ sular ortasından götürdü
*18*Onları Kızıldeniz'den geçirdi, derin suların ortasından götürdü.*

19 ve düşmanlar

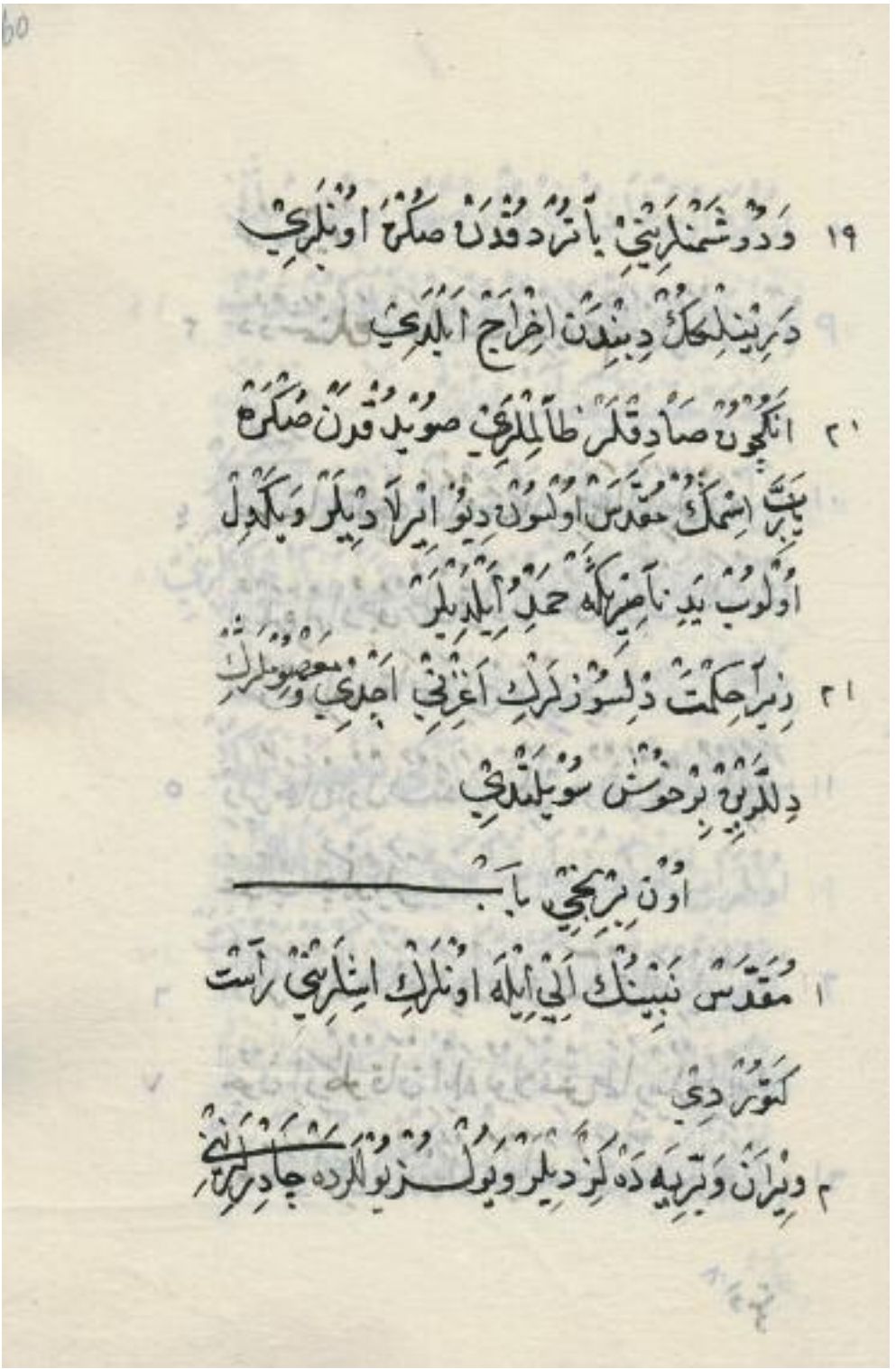

١٩ ودوشمنلرینی یاتردقدن صکره اونلری
درینلکک دبندن اخراج ایلدی
٢٠ انکچون صادقلر ظالملری صویدقدن صکره
یا رب اسمک مقدس اولسون دیو ایرلادیلر ویکدل
اولوب ید ناصریکه حمد ایلدیلر
٢١ زیرا حکمت دلسوزلرک اغزنی اچدی و معصوملرک
دللرین برخوش سویلتدی

اون برنجی باب

١ مقدس نبینک الی ایله اونلرک اشلرینی راست
کتوردی
٢ ویران وبریه ده کزدیلر ویولسز یوللرده چادرلرینی

19*Ve düşmanlarını batırdıkdan soŋra onları derinliğiŋ dibinden ihrâç eyledi
*19*Düşmanlarını batırdıktan sonra onları derinliğin dibinden dışarı çıkardı.*
20*Ônuŋçiŋ sâdıklar zâlimleri soyduktan soŋra yâ Rabb ismiŋ mukaddes olsun díye ırladılar ve yekdil olup yed-i nâsırıŋa hamd eylediler
*20*Onun için dürüstler zalimleri soyduktan sonra "Ya Rabb adın yücelensin" diye ezgiler düzdüler ve hep bir ağızdan koruyucu eline şükrettiler.*
21*Zîrâ hikmet dilsizleriŋ ağzını açdı ve maʿsûmlarıŋ dillerini bir hoş söyletdi
*21*Çünkü bilgelik dilsizlerin ağzını açtı ve küçük çocukların dillerini bir hoş söyletti.**

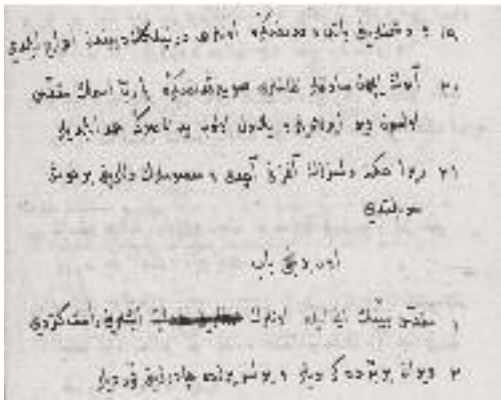

Onbirinci Bâb
1*Mukaddes nebîniŋ eli ile onlarıŋ işlerini rast getirdi
*1*Kutsal peygamberin eliyle onların işlerini rast getirdi.*
2*Vîrân ve beriyyede gezdiler ve yolsuz yollarda çâdırlarını
*2*Issız çöllerde gezdiler ve yolsuz yollarda çadırlarını* ∞

**Almancası: "Denn die Weisheit öffnete der Stummen Mund und machte der Unmündigen Zungen beredt".*
- Çünkü hikmet ağızların sessizliğini bozdu ve olgunlaşmamış dilleri anlamlı kıldı. -

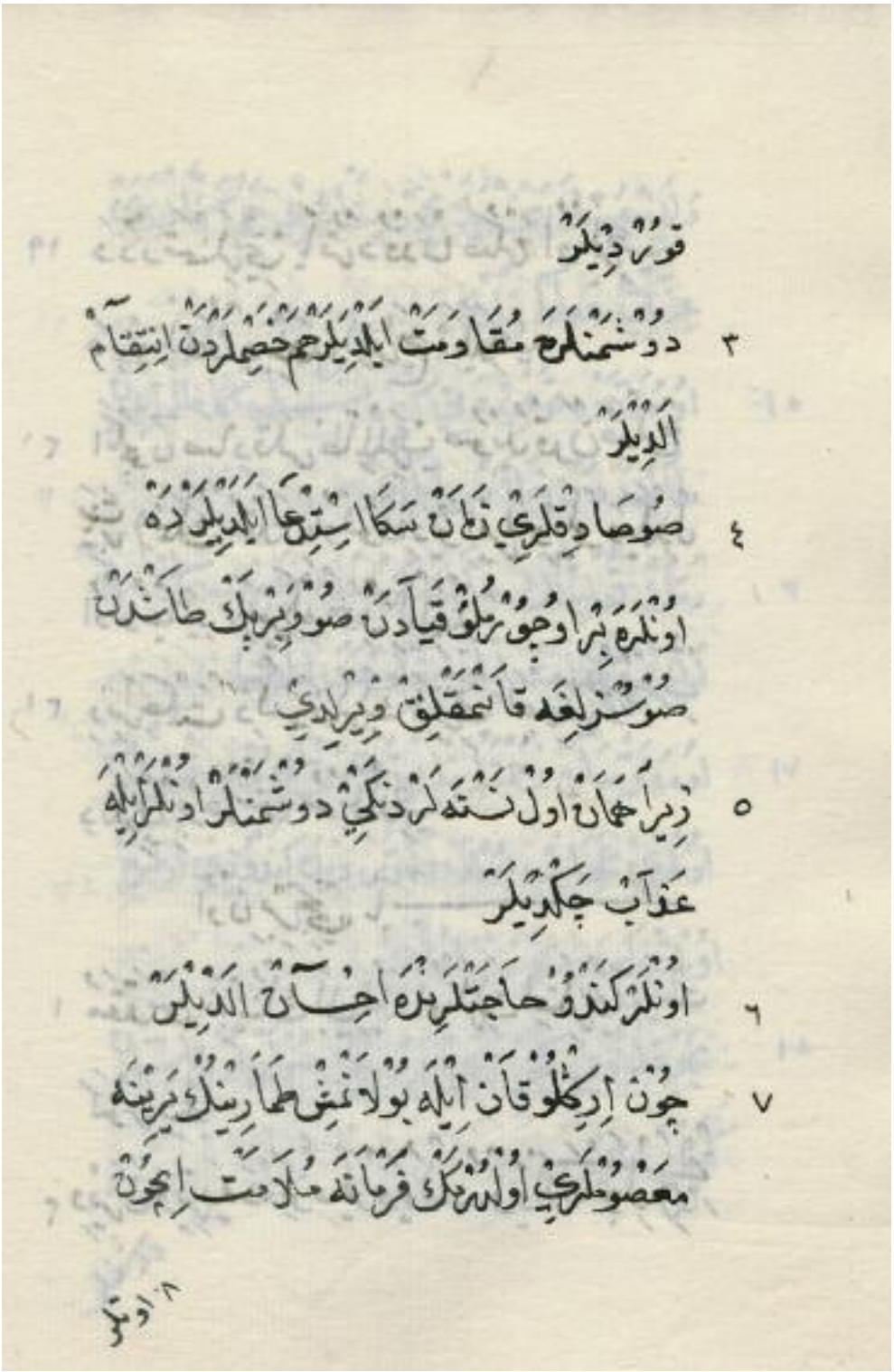

قورديلر

٣ دوشمنلره مقاومت ايلديلر هم خصملردن انتقام
الديلر

٤ صو صادقلري زمان سكا استدعا ايلديلر ده
اونلره بر اوچورملو قيادن صو ويربك طاشدن
صوسزلغه قانمقلق ويرلدي

٥ زيرا همان اول نسنه لردنكي دوشمنلر اونلر ايله
عذاب چكديلر

٦ اونلر كندو حاجتلرنده احسان الديلر

٧ چون ارگلو قان ايله بولانمش طمارينك يرينه
معصوملري اولدرمك فرمانه ملامت ايچون

٨ اوتلو

kurdular
kurdular.
3*Düşmanlara mukâvemet eylediler hem hasımlarından intikâm aldılar
*3*Düşmanlara karşı koydular ve hasımlarından intikam aldılar.*
4*Susadıkları zamân sana istidʿâ eylediler de onlara bir uçurumlu kayadan su ve bir pek taştan susuzluğa kanmaklık vèrildi
*4*Susadıkları zaman seni çağırdılar. Onlara uçurumlarla kaplı kayalıklarda su kaynağı ve kuru bir taştan susuzluğu giderildi.*
5*Zîrâ hemân ol nesnelerdeŋ ki düşmânlar onlar ile ʿazâb çekdiler
*5*Çünkü o şeylerden ötürü düşmanlar, onlar ile acı çekmişlerdi.*
6*Onlar kendi hâcedlerinde ihsân aldılar
*6*Onlar kendi gereksinimlerine göre lütuf aldılar.*
7*Çün iriŋli kan ile bulanmış damarınıŋ yerine maʿsûmları öldürmek fermâne melâmet içiṅ
*7*İrinli kan ile boyanmış nehrin damarlarına karşılık, çocukları öldürme buyruğu rezillik için olmuştu.*

8 onlar

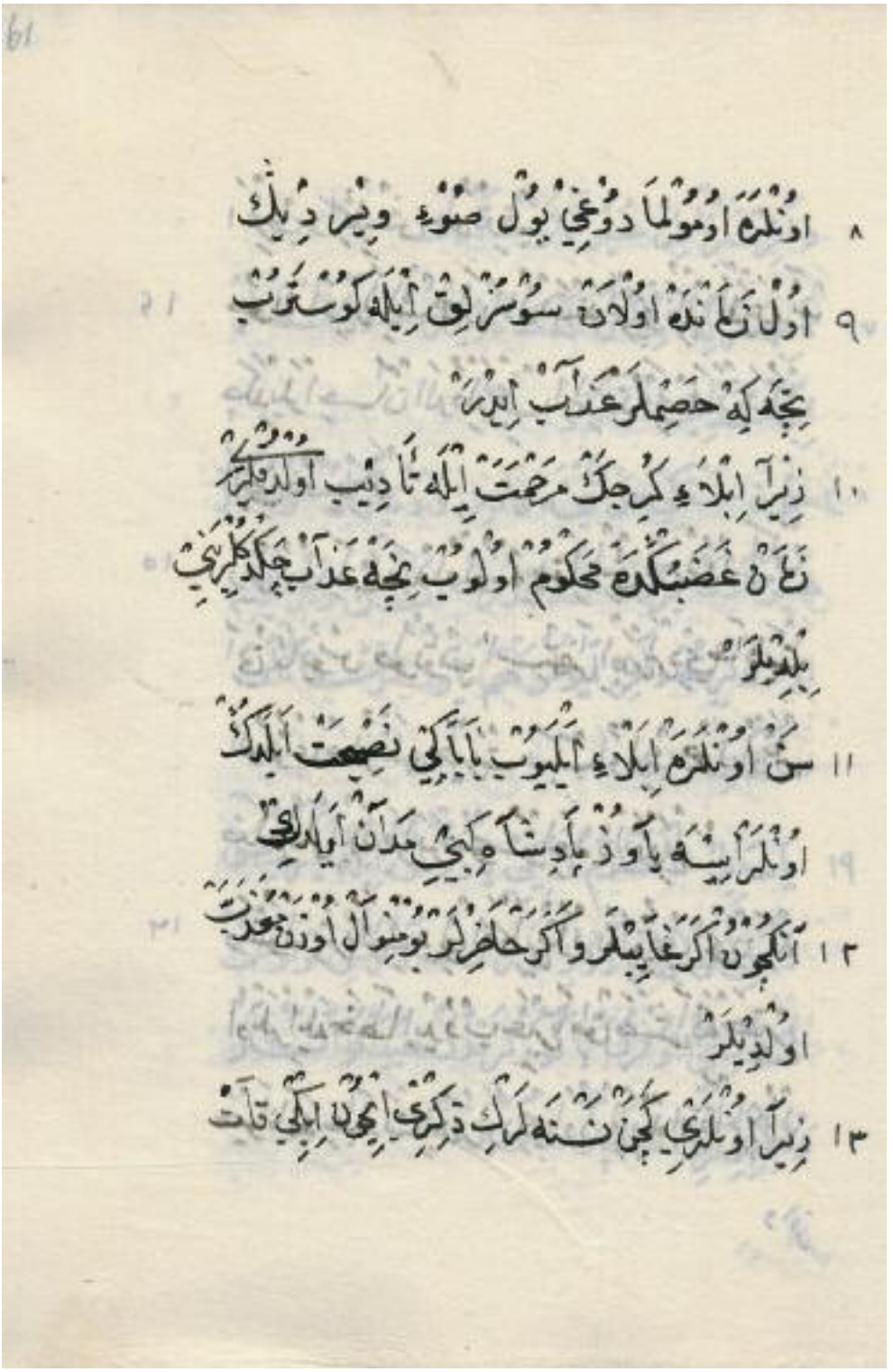

8*Onlara umulmadığı bol suyu vėrdiŋ
*8*Onlara hiç ummadıkları o bol suyu verdin.*
9*Ol zamânda olan susuzluk ile gösterip nice ki hasımlar ʿazâb ėder
*9*O zamanda olan susuzluğu gösterip, düşmanlarına karşı azap edersin.*
10*Zîrâ iblâʾyı ve* gerçek merhâmet ile teʾdîb oldukları zamân ġazâbıŋda mahkûm olup nice ʿazâb çektiklerini bildiler
*10*Çünkü korkudan yutkundukları zaman; gerçek merhamet ile terbiye edildiklerinde, öfkenin cezasını alarak acı çektiklerini bildiler.*
11*Sen onlara iblâʾ eyleyip baba gibi nasîhat eyledіŋ onlar ise yavuz pâdişâh gibi medân eyledіŋ
*11*Sen onları dehşete düşürerek baba gibi öğüt verdin. Onlar ise kaba bir egemen gibi hükmettiler.*
12*Ònuŋ içĭn eğer ġâʾibler ve eğer hâzırlar bu minvâl üzere müʾeddeb oldular
*12*Bu yüzden eğer yitik ve eğer hazır iseler; bu şekilde terbiye edildiler.*
13*Zîrâ onları geçen nesneleriŋ zikri içĭn iki kat
*13*Çünkü onlar geçen şeylerin anılması için iki büklüm* ∞

*Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*ve*'.

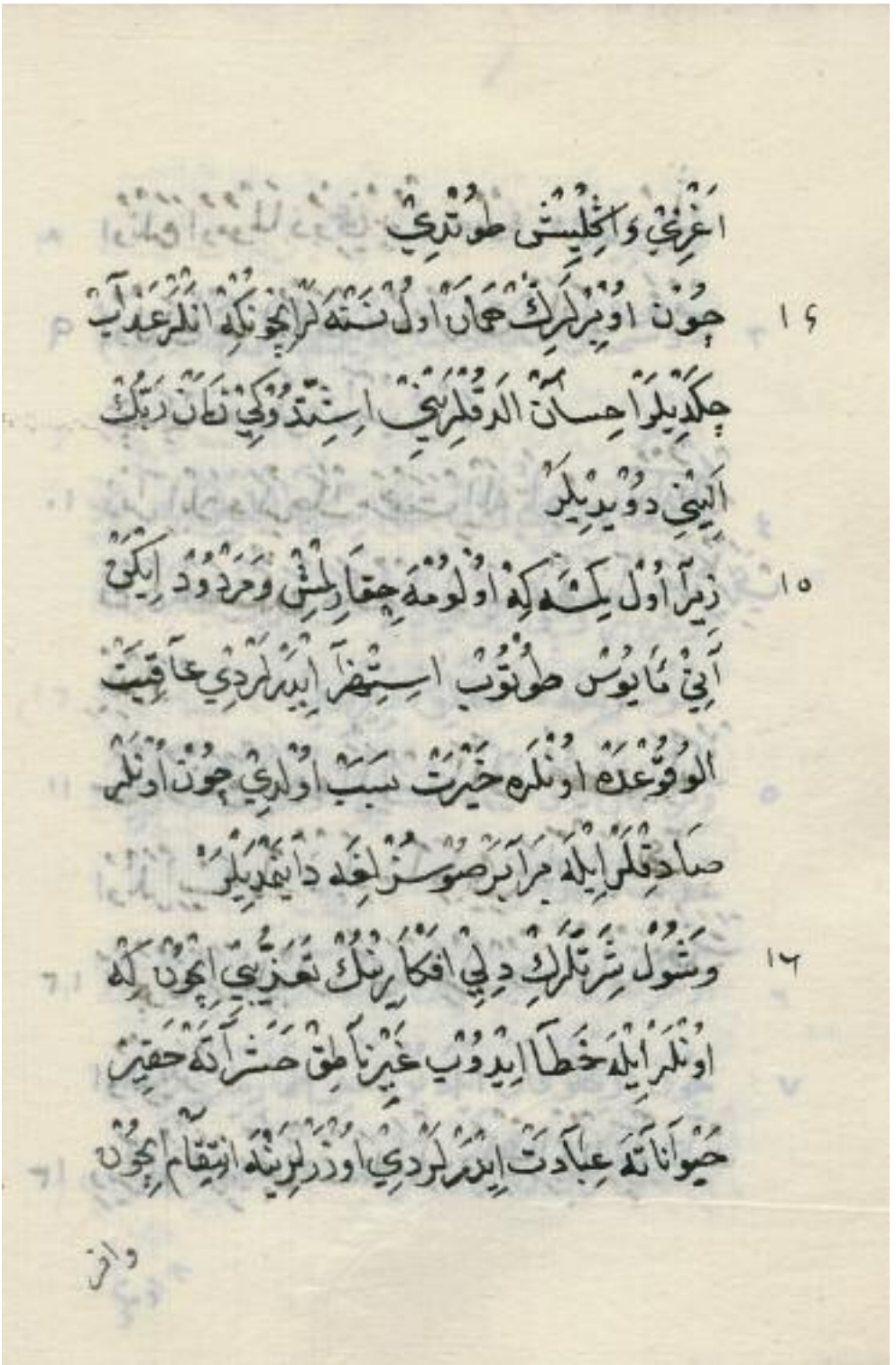

اغزنی واکلیشی طوتدی

١٤ چون اوبرلرك همان اول نسنه لر ایچونکه انلر عذاب
چکدیلر احسان الدقلرینی اشتدوکی زمان ربك
الینی دویدیلر

١٥ زیرا اول یکسه که اولومه چقارلمش ومردود ایکن
آنی مأیوس طوتوب استهزا ایدرلردی عاقبت
الوقوعده اونلره خیرت سبب اولدی چون اونلر
صادقلر ایله برابر صوسزلغه دایندیلر

١٦ وشول شرتلرك دلی افکارینك تعذیبی ایچون که
اونلر ایله خطا ایدوب غیر ناطق حشراته حقیر
حیواناته عبادت ایدرلردی اوزرلرینه انتقام ایچون

واز

ağrı ve inleyiş tuttu
ağrı ve inleyiş tuttu.
14*Çün o-birleriŋ hemân ol nesneler içiŋ ki ònlar ʿazâb çekdiler ihsân aldıklarını işittiği zamân Rabbiŋ elini duydular
*14*Çünkü öbürlerin hemen o şeyler için ki onlar azap çekmişlerdi. Lütfedildiklerini işittiğin an Rabb'in elini hissettiler.*
15*Zîrâ ol kimse ki ölüme çıkarılmış ve merdûd iken ònu̯ meyʾûs tutup istihzâʾ èderlerdi ʿâkibeti'l-vukûʿad onlara hayret sebeb oldu çün onlar sâdıklar ile beraber susuzluğa dayanmadılar
*15*O kimse ölüme çıkarılmış ve reddolunmuşken, onu ümitsiz tutup alay ettiler. Ama o olaydan sonra onlara hayret ve şaşkınlık sebebi oldu. Çünkü onlar doğru kişilerle beraber susuzluğa dayanmadılar.*
16*Ve şul şirretleriŋ dili efkârınıŋ taʿzîbi içiŋ ki onlar ile hatâ èdip ġayr-i nâtık haşerâta hakîr hayvânâta ʿibâdet èderlerdi üzerlerine intikâm için
*16*Bu kötülükleri, söyledikleri ve düşündükleriyle hata edip, akılsızlıkları için dilsiz yaratıklara ve bayağı hayvanlara tapındılar. Onların üzerine öç almaya* ∞

vâfir ∞

وآفر غیر ناطق حیوانلر صالدك

١٧ تا بله لر كه انسان نه كناه ایدرسه اول نسنه لر

ایله تعذیب اولنور

١٨ چون سنكی هر شیئه قادر و دنیاء اوسلوبسز

هیولادن برادن الكه قدرت اكسك دكل ایدی

اوزرلرینه وافر ایولر هم یاوز ارسلانلر

صالهسن

١٩ یا سائر نامعلوم وایكی یاوزلق ایله یارادلمش

وآتشی نفس یاروزكاردن صاورلمش توتونك

صداسی اوفرن یاكوزلرندن هیبتلو آتشلر

وقغلجملری صاچان جانورلر

vâfir gayr-ı nâtık hayvânlar saldıŋ
çok sayıda dilsiz hayvanlar saldın.
17*Tâ bileler ki insân ne günâh ėderse ol nesneler ile taʿzîb olunur
*17*Ta ki bilsinler! İnsan ne ile günah ederse, onlarla cezalandırılacak.*
18*Çün sen ki Her Şeyʾe Kâdir ve dünyâʾyı üslûbsuz heyulâʾdan yaradan Allâh ki kudret eksik değil idi üzerlerine vâfir ayîlar hem yavuz arslanlar salasın
*18*Çünkü sen; 'Her Şeye Gücü Yeten' ve dünyayı kavranılmaz yöntem ile yaratan Allah ki kudretin eksik değil idi. Üzerlerine çok sayıda ayılar hem yırtıcı aslanlar salamaz mıydın?*
19*Ya sâʾir nâ-maʿlûm ve iki yavuzluk ile yaradılmış ve âteş-i nefes ya rûzigârdan savrulmuş tütünüŋ sedâsını üfüren ya gözlerinden heybetli âteşler ve kığılcımları saçan cân-verler
*19*Ya da diğer bilinmeyen iki türlü dehşet ile yaratılmış, soluğu ateş ve rüzgârdan savrulmuş, dumanın sesini üfüren; veya gözlerinden heybetli ateşler ve kıvılcımları saçan canavarlar.*

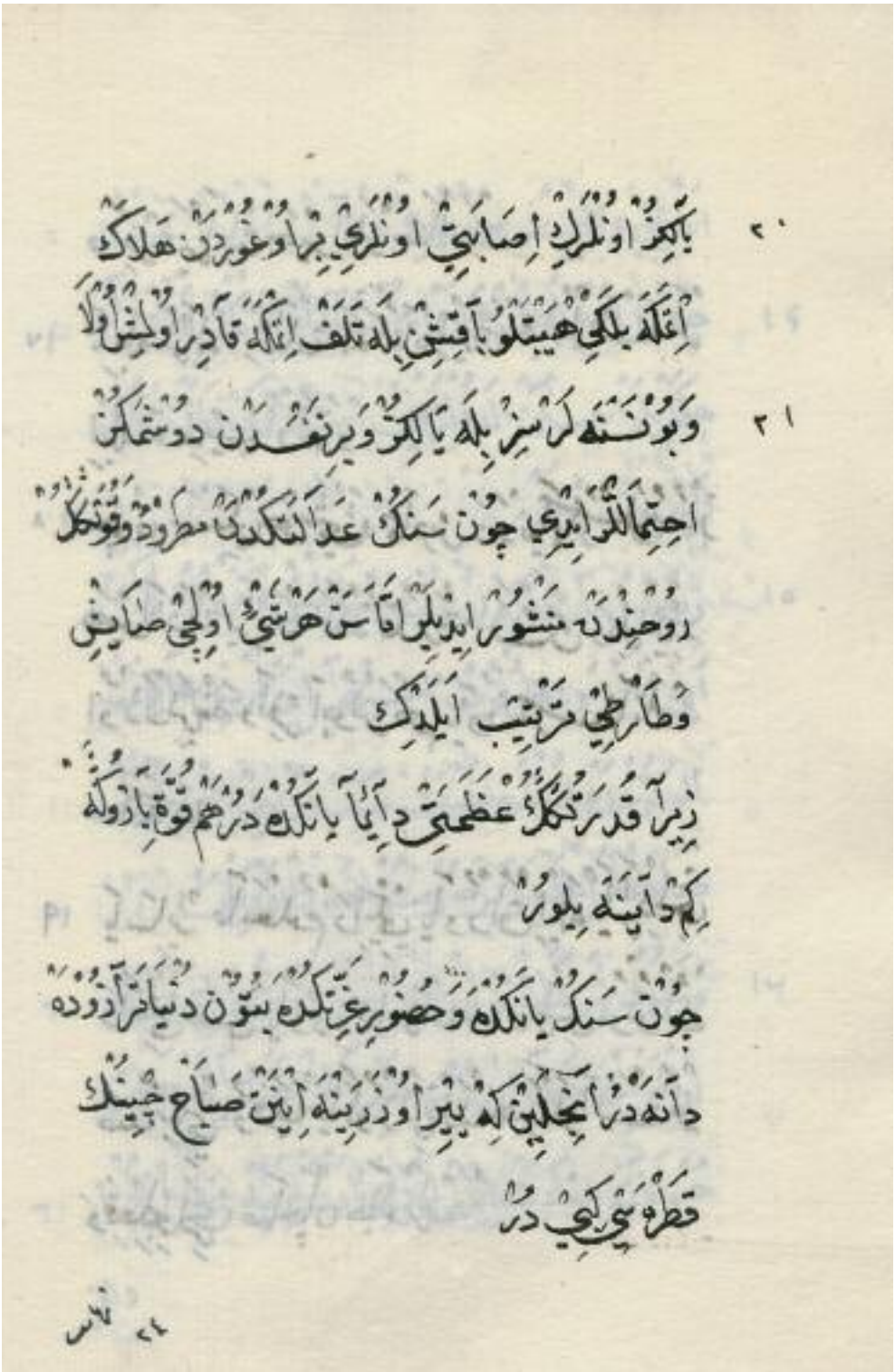

20*Yalıŋız onlarıŋ isâbeti onları bir uğurdan helâk ėtmeğe belki heybetli bakış bile telef ėtmeğe kâdir olmuş ola

*20*Yalnız onların etkisiyle onları birden yok etmeye; belki keskin bir bakış bile öldürmeye yeterdi.*

21*Ve bu nesnelersiz bile yalıŋız ve bir nefesden düşmeğüz ihtimâller idi çün seniŋ ʿadâletinden matrûd ve kuvvetiŋiŋ rûhundan menşûr idiler âmmâ sen her şeyʾi ölçü sayış ve tartı* tertîb eyledіŋ

*21*Bu şeyler olmaksızın, yalnız bir tek solukla düşebilirlerdi. Çünkü senin adaletinden kovulmuş ve gücünün ruhundan dağıtılmıştılar. Ama sen her şeyi ölçüyle saydın ve tartıyla düzenledin.*

(22)*Zîrâ kudretiniŋ ʿazâmeti dâʾimâ yanıŋdadır hem kuvvet bâzûŋa kim dayanabilir

*22*Çünkü kudretinin büyüklüğü daima yanındadır. Hem senin güçlü koluna kim dayanabilir?*

(23)*Çün seniŋ yaŋında ve huzûr-ı ʿizzetiŋde bütün dünyâʾ terâzide dânedir ancılayın ki yer üzerine inen sabâh çiyiniŋ katresi gibidir**

*23*Senin yanında, yüceliğinin önünde bütün dünya terazide bir tanedir. Yani yeryüzüne inen sabah çiyinin bir damlası gibidir.*

*bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*ve tartı ile...*'

**Ali Bey'in 1664 el yazmasında: 'çün seniŋ huzûruŋda bütün dünyâ terâzide dâne ve yer üzerine inen sabâh çiyiniŋ katresi gibidir.

24 nihâyet ∞

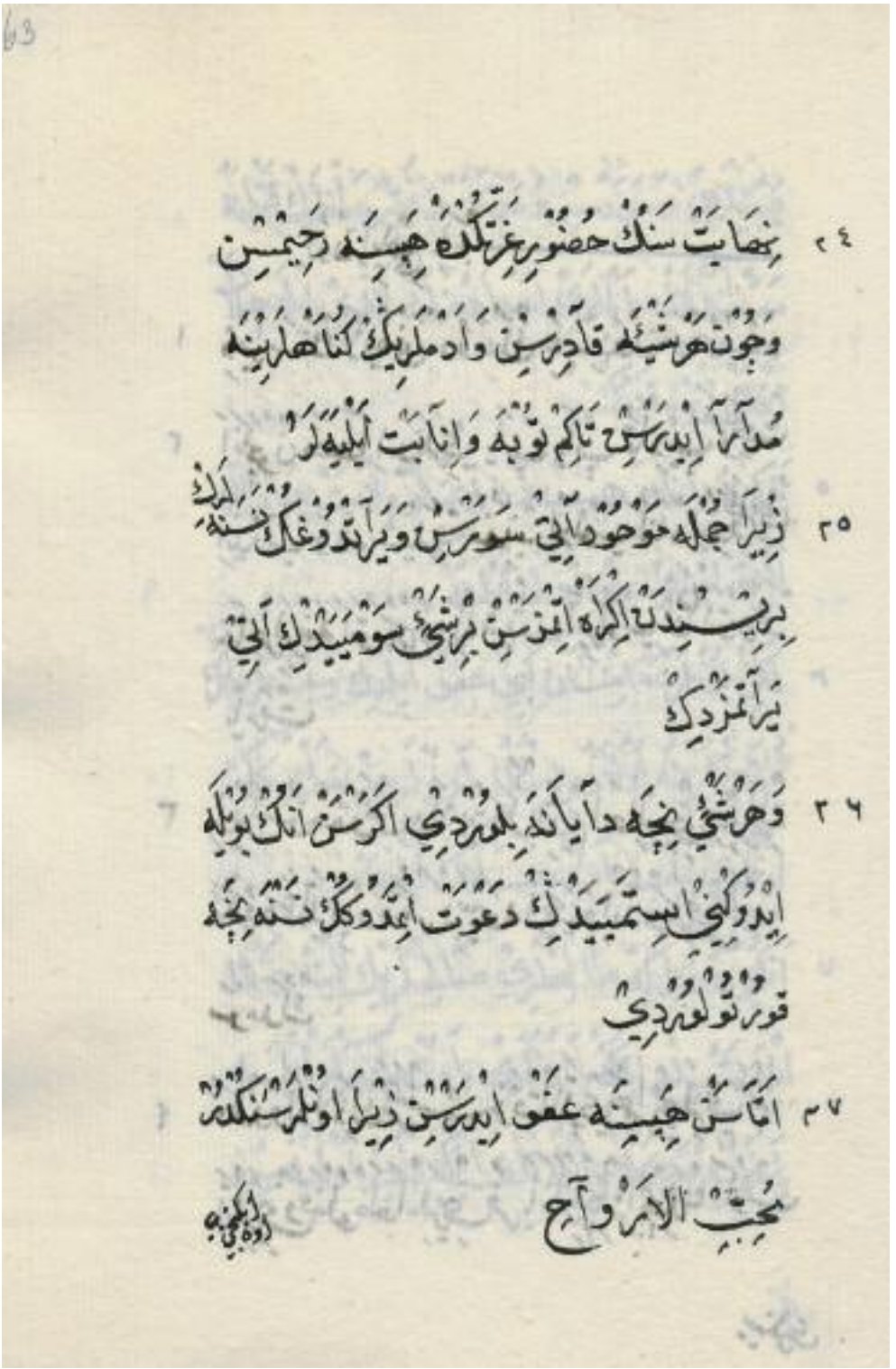

٢٤ نهايت سنك حضور عزتكده هپسنه رحيمسن
وجون هر شيئه قادرسن وادملريك كناهلرينه
مدارا ايدرسن تاكم توبه وانابت ايليه لر
٢٥ زيرا جمله موجوداتي سورسن ويراتدوغك نسنه لرك
بريسندن اكراه اتمزسن برشيئ سوميدك اني
يراتمزدك
٢٦ وهر شيئ نيجه دايانه بلوردي اكرسن انك بويله
ايدوكني استميدك دعوت اتمدوكك نسنه نيجه
قورتولوردي
٢٧ اما سن هپسنه عفو ايدرسن زيرا اونلر سنكدر
محب الارواح

24*Nihâyet seniŋ huzûr-ı ʿizzetiŋde hepisine rahîmsin çün her şeyʾe kâdirsin ve âdamlarıŋ günâhlarına müdârâ ėdersin tâ kim tevbe ve inâbet eyleyeler

*24*Sonuçta senin yüceliğinin önünde hepsine acıyorsun. Çünkü her şeye egemensin ve insanların günahlarına sanki kayıtsızmış gibi davranırsın. Ta ki tövbe edip hak yoluna döneler.*

25*Zîrâ cümle mevcûdâtı seversin ve yarattığıŋ nesneleriŋ birisinden ikrâh ėtmezsin bir şeyʾi sevmeyeydiŋ ònu yaratmazdıŋ

*25*Çünkü tüm yaratıklarını seviyorsun ve yarattığın şeylerin birinden bile tiksinmezsin. Eğer sen bir şeyi sevmeseydin onu yaratmazdın.*

26*Ve her şeyʾ* niçe dayanabilirdi eğer sen onuŋ böyle idiğini istemeyeydiŋ daʿvet ėtmediğin nesne niçe kurtulurdu

*26*Her şey nasıl dayanabilirdi? Eğer sen herhangi bir şeyin dilediğin gibi olmasını istemeseydin, arzulamadığın şey nasıl olabilirdi?*

27*Âmmâ sen hepisine ʿaf ėdersin zîrâ ònlar seniŋdir+ muhibbi'l-ervâh

*27*Ama sen tümünü bağışlarsın. Çünkü onlar senindir. Ey! Ruhların sevgilisi.*

on ikinci bâb ∞

*bkz. Ali Bey'in 1664 çevirisinde '*ve bir şey*'

+bkz. Ali Bey'in 1664 çevirisinde '***yâ Rabb** muhibbi'l-ervâh* '

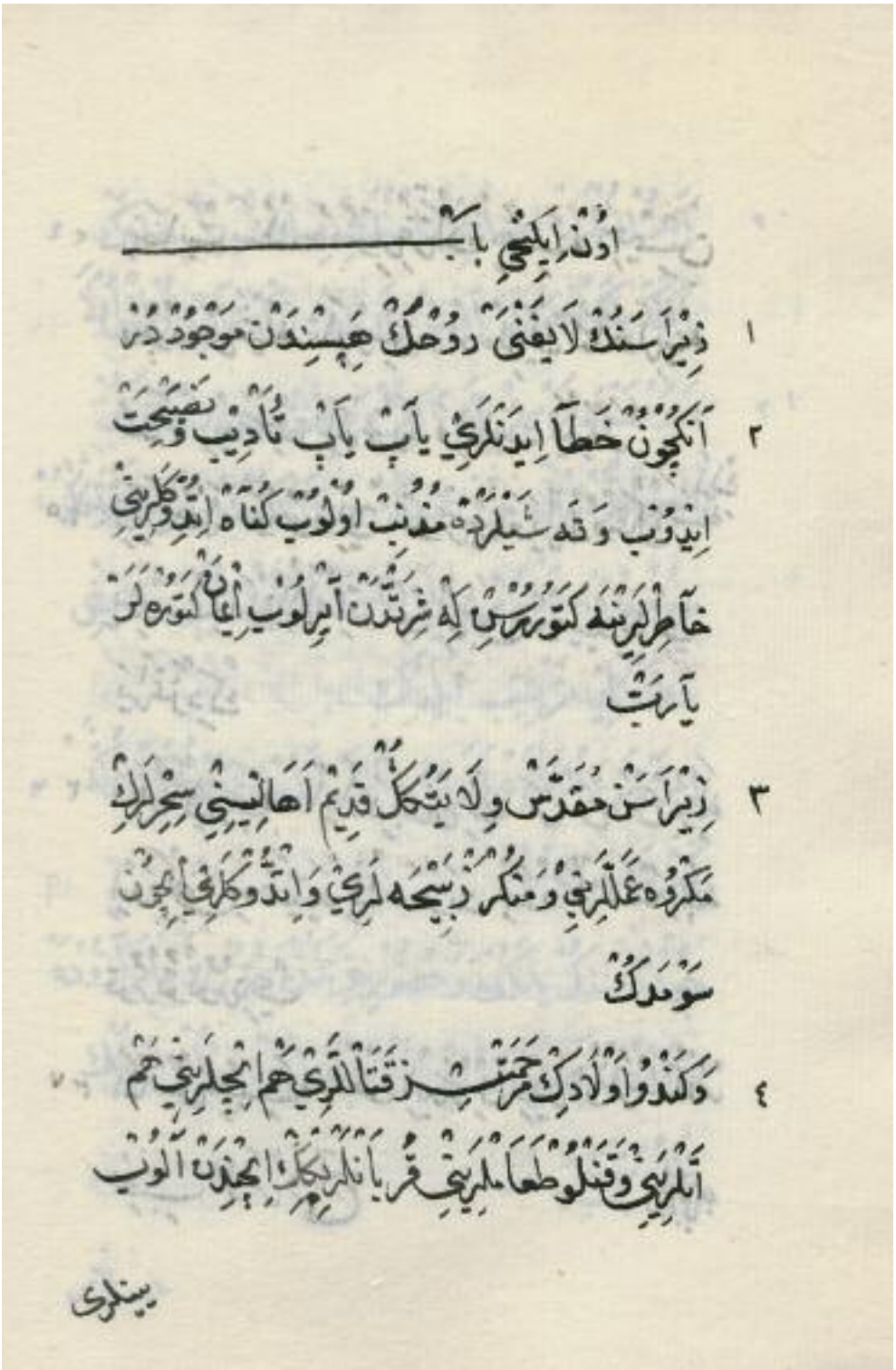

On İkinci Bâb

1*Zîrâ seniŋ lâyığın ruhûŋ hepisinden mevcûddur

*1*Çünkü sana özgü ruhun her şeyde vardır.*

2*Ònuŋ içìn hatâ èdenleri yap yap teʾdîb ve nasihat èdip ne şeylerde müznib olup günâh èdtiklerini hâtırlarına getirirsin ki şirretden ayrılıp imân getireler yâ Rabb

*2*Bu yüzden hata edenlere terbiyeyle öğüt verirsin ve nerelerde günah edip suçlu olduklarını anımsatırsın. Böylece kötülükten ayrılıp iman etsinler ya Rabb!*

3*Zîrâ sen mukaddes vilâyetiniŋ kadîm âhâlisini sihirleriŋ mekrûh ʿamellerini ve menkûr zebihâları ve+ èdtikleri içìn sevmediŋ

*3*Sen kutsal kentin eski halkını, büyücülerin pis işlerini ve reddedilmiş kurbanlarını sundukları için sevmedin.*

4*Ve kendi evlâdıŋ merhâmetsiz katilleri içlerini hem etlerini ve kanlı taʿâmlarını kurbânlarınıŋ içinden alıp

*4*Onlar kendi çocuklarının acımasız katilleri. Onlar insanın içini, etlerini ve ve kanlı yemeklerini, kurbanlarının içinden alıp*

+Ali Bey`in 1664 el yazmasında *'v'* harfi yok.

yiyenleri ∞

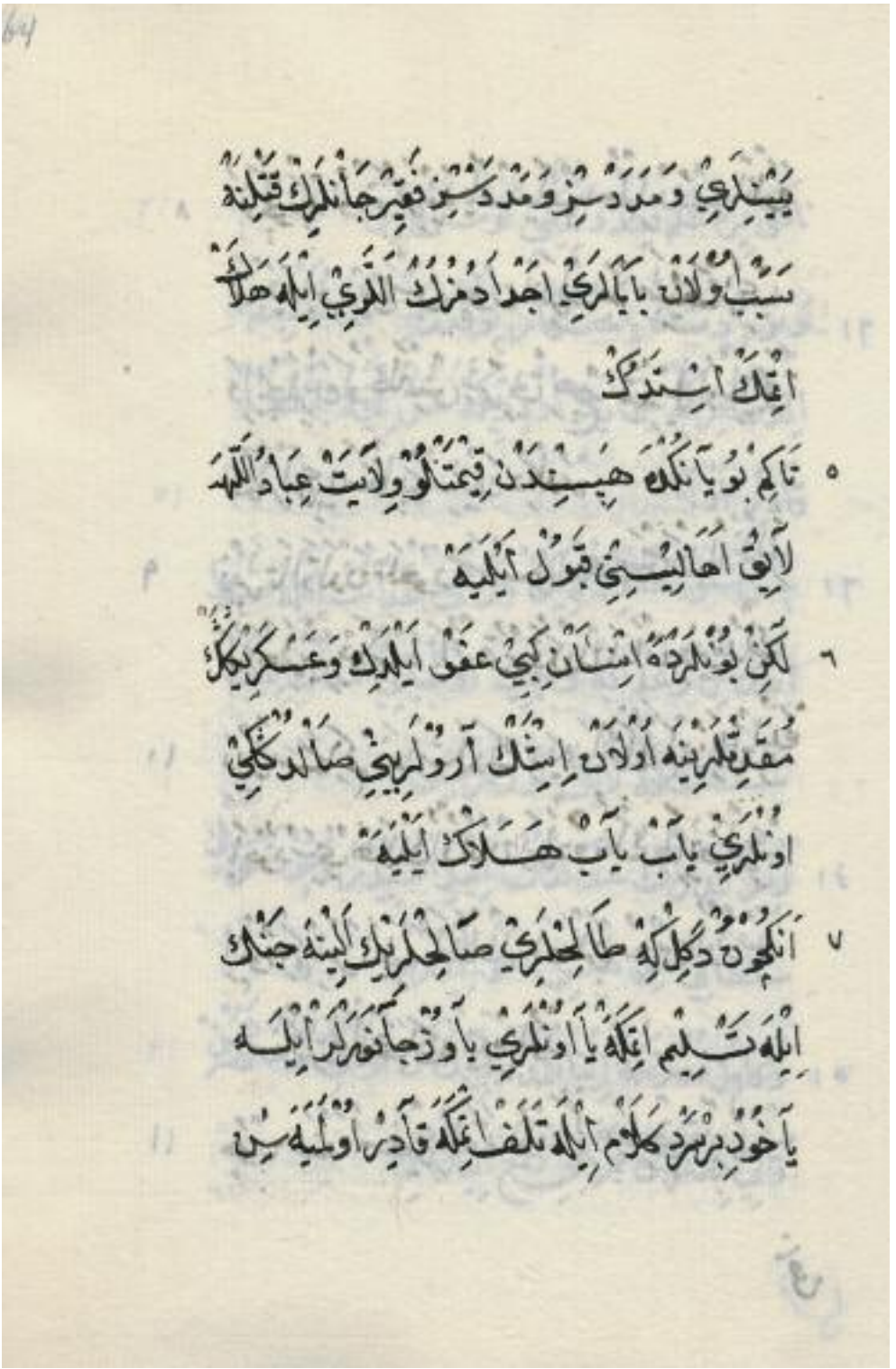

64

يينلري ومددسز ومددسز فقير جانلرك قتلنه
سبب اولان بابالري اجدادمزك اللري ايله هلاك
اتمك استدك

٥ تاكم بو يانكده هپسندن قيمتلو ولايت عباد اللهه
لايق اهاليسني قبول ايليه

٦ لكن بونلرده انسان كبي عفو ايلدك وعسكريكك
مقدملرينه اولان ايشك آرولريني صالدكلكي
اونلري ياب ياب هلاك ايليه

٧ انكچون دكلكه طالحلري صالحلريك الينه جنك
ايله تسليم اتمكه يا اونلري يا وزجانورلر ايله
يا خود برسرد كلام ايله تلف اتمكه قادر اولميه سن

yėyenleri ve meredsiz ve mededsiz fakîr cânlarıŋ katline sebep olan babaları ecdâdımızıŋ elleri ile helâk ėtmek istediŋ

yiyenlerdir. Hiçbir yardım istemeden boyun eğen, çaresiz canların ölümüne neden olan babalarını atalarımızın elleriyle yok etmek istedin.

5*Tâ kim bu yanında hepisinden kıymetli vilâyet ʿibâdullaha lâyık ahâlisini kabûl eyleye

*5*Ta ki hepsinden daha değerli tuttuğun bu vilayet; Allah'ın kullarına layık halkını kabul etsin.*

6*Lâkin bunlara da insan gibi ʿafv eyledin ve ʿaskeriniŋ mukaddimlerine olan eşek arılarını saldıŋ ki ònları yap yap helâk eyleyeler

*6*Lakin bunlara da insan gibi bağışladın ve askerinin öncülerine eşek arılarını saldın ki onları sarıp yok etsinler.*

7*Ònuŋ içiŋ değil ki tâlihleri sâlihleriŋ eline cenk ile teslîm ėtmeğe ya onları yavuz cânverler ile yâhûd bir sert kelâm ile telef ėtmeğe kâdir olmayasın

*7*Bu yüzden değil midir ki kötüleri iyilerin eline cenke teslim etmeyesin; ya da onları yırtıcı canavarlarla veya ters bir sözün ile yok etmeye gücün yetmesin.*

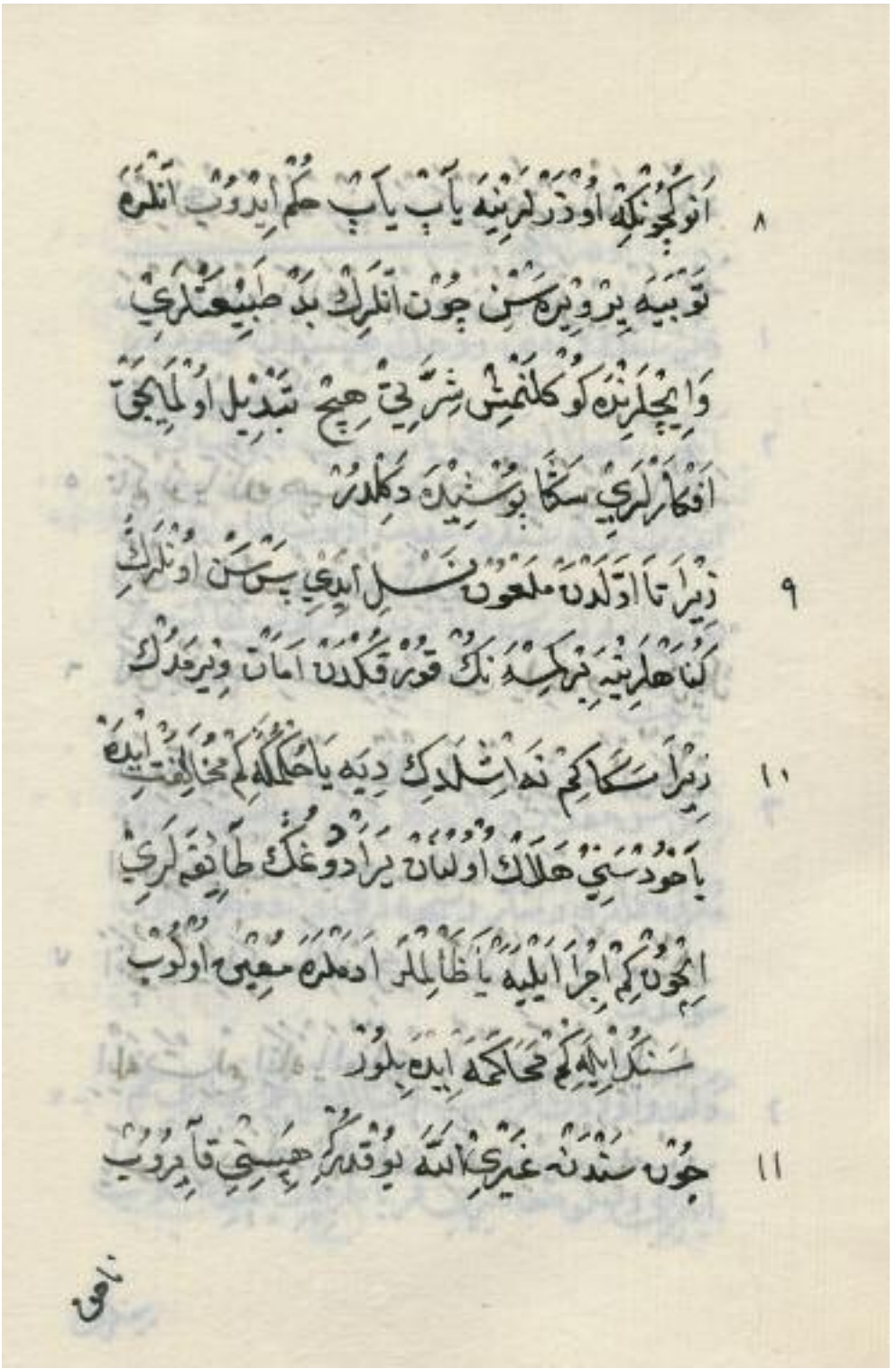

8*Ònuŋçiŋ* ki üzerlerine yap yap hükm ėdip ònlara tövbeye yer vėresin çün ònlarıŋ bed tabîʿatları ve içlerinde köklenmiş şirreti hîç tebdîl olmayacak efkârları sana boşyere değildir

*8*Bu yüzden onları, tövbeye fırsat vermeleri için yargıladın. Çünkü onların kötü yaratılışları, içlerinde köklenmiş kötülükleri ve hiç değişmeyecek düşünceleri sana boş yere değildir.*

9*Zîrâ tâ evvelden melûn nesil idi pes sen onlarıŋ günâhlarına bir kimseniŋ korkusundan âmân vėrmediŋ

*9*Çünkü başlangıçtan beri lanetli bir soydur. Ama sen onların günahlarına hiç bir kimsenin korkusundan aman vermedin.*

10*Zîrâ saŋa kim ne işlediŋ diye ya hükmüne kim muhâlefet ėde yâhûd seni helâk olunan yaraddığıŋ** tâifeleri içiŋ kim icrâʾ eyleye ya zâlimler âdamlara muʿîn olup seniŋ ile kim muhâkeme ėdebilir

*10*Çünkü sana neden yaptın; diye yargına kim karşı gelebilir? Veya seni kim yarattıktan sonra yok ettiğin milletler için suçlayabilir? Ya da kötüler insanlara yardımcı olup seninle kim yargıya gidebilir?*

11*Çün senden ġayrı Allah yoktur ki hepisini kayırıp

*11*Çünkü senden başka Allah yoktur ki tümünü kayırıp ∞*

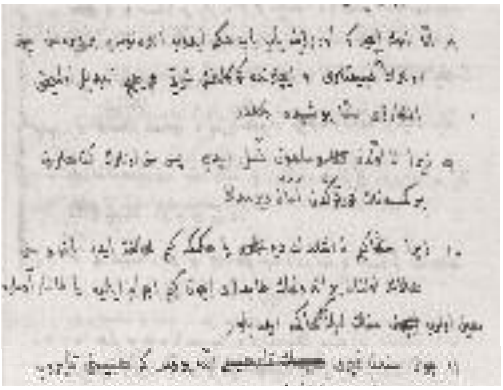

*Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*illâ* onun için'

**bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*yaratdığın*'

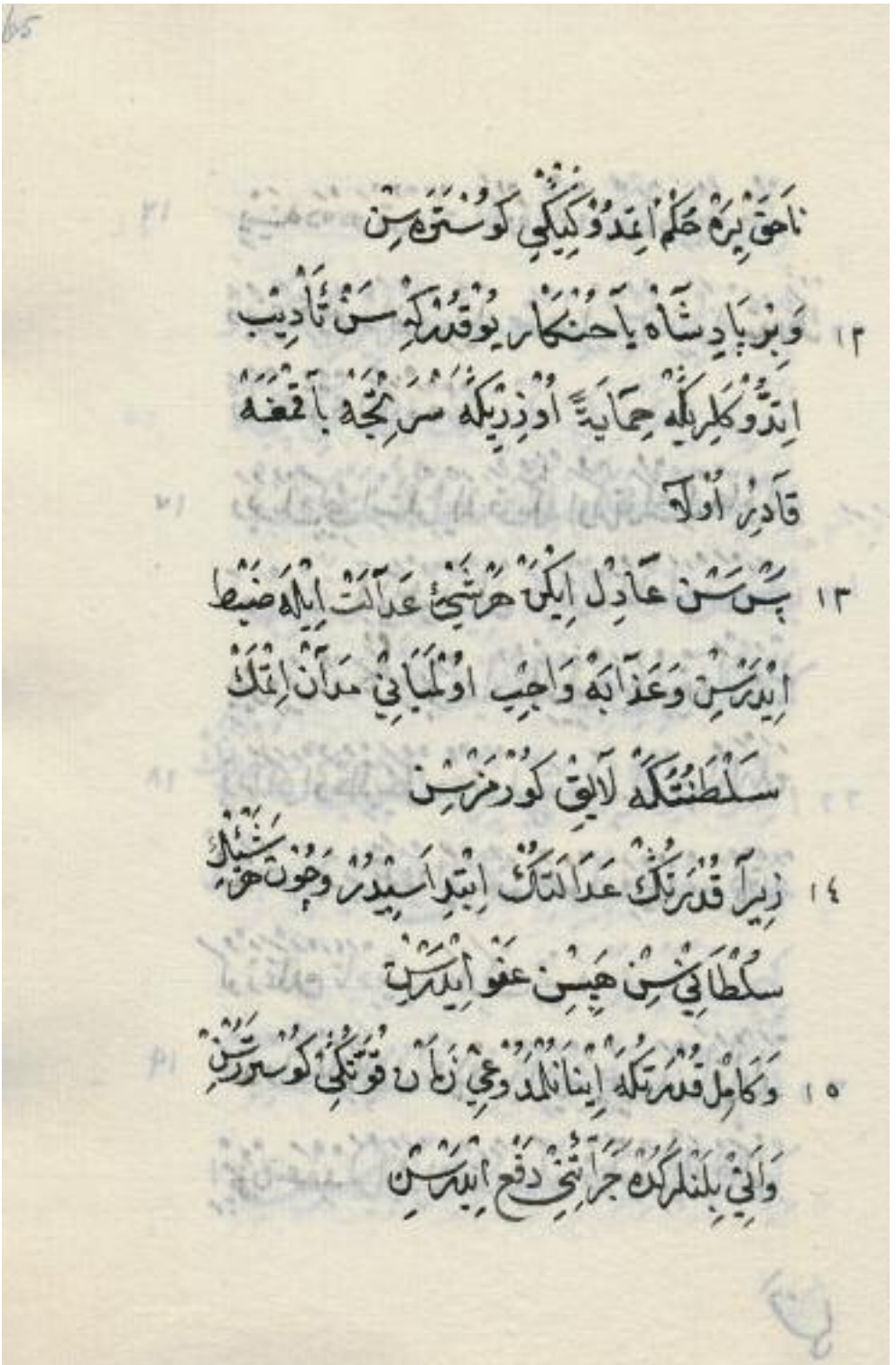

ناحق یره حکم ایتدوکیکی کوستره سن

١٢ وبر پادشاه یا حنکار یوقدرکه سن تأدیب
ایتدوکلریکه حمایة اوزریکه سرتجه باقمغه
قادر اولا

١٣ پس سن عادل ایکن هر شیئ عدالت ایله ضبط
ایدرسن وعذابه واجب اولمیانی مدان ایتمک
سلطنتکه لایق کورمزسن

١٤ زیرا قدرتک عدالتک ابتداسیدر وچون هر شیئک
سلطانیسن هپسن عفو ایدرسن

١٥ وکامل قدرتکه اینانلمدوغی زمان قوتکی کوسترسن
وانی بلنلرکده جرأتنی دفع ایدرسن

nâhak yere hükm etmediğini gösteresin
haksızlıkla cezalandırmadığını gösteresin.
12*Ve bir pâdişâh ya hünkâr yokdur ki sen teʾdîb ėtdiklerine himâyeten üzerine sertçe bakmağa kâdir ola
*12*Ne bir kral ve ne de bir diktatör var ki senin suçladıklarını korumak için üzerine sertçe bakmaya gücü yetsin.*
13*Pes sen ʿâdil iken her şeyʾi ʿadâlet ile zabt ėdersin ve ʿazâba vâcib olmayanı medân ėtmek saltanatına lâyık görmezsin
*13*Ama sen adaletli olduğun için her şeyi adaletle kavrarsın. Cezayı hak etmeyeni, cezalandırmaya şanına uygun görmezsin.*
14*Zîrâ kudretiŋ âdaletiŋ ibtidâsıdır ve çün her şeyʾiŋ sultânı sen hepisin* ʿafv ėdersin
*14*Çünkü gücün adaletinin başlangıcıdır. Bu yüzden her şeyin sultanısın ve tümüne bağışlarsın.*
15*Ve kâmil kudretine inanılmadığı zamân kuvvetini gösterirsin ve ònuˀ bilenleriŋ de cerâʾetini de defʿ ėdersin
*15*Senin kamil kudretine inanılmadığı zaman gücünü gösterir ve onu bilenlerin böbürlenmesini kaldırırsın.*

*bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*hepisine*'

١٦ يينه ده هر قدرت الكده ايكن انصاف ايله حكم
وبزي عظيم رأفت ايله ضبط ايدرسن زيرا استدوكك
زمان قوة الكده در
١٧ وبونك كبي اشلر ايله قومكه اوكرتدك كه عادل
آدم انسانيتلو اولمق كركدر كناهلره توبه
يير ويردوكك ايچون اوغللريكي خيره اميدوار ايلدك
١٨ زيرا اكر اوغللريكك دوشمنلرينه واجب الموت اولانلره
مدت وبو شرتدن ايرلمغه اصول ويروب بوقدر
كوزتمكده تأديب ايلدك ايسه
١٩ كندو اوغللركي اونلرك بابالرينه يمينلر واقرارلر
ايچون عهدلر ايلدك نقدر زياده تناصف ايله حكم

اتسك

16*Yine de her kudret elinde iken insâf ile hükm+ ve bizi ʿazîm reʾfet ile zabt ėdersin zîrâ istediğiŋ zâmân kuvvet eliŋdedir

*16*Yine de her türlü güç elindeyken insafla hükmeder ve bizi büyük bir merhametle korursun. Çünkü istediğin an güç elindedir.*

17*Ve bunun gibi işler ile kavmĩŋa öğretdiŋ ki ʿâdil âdam insâniyyetli olmak gerekdir ve günâhlara tevbeye yer verdiğiŋ içiŋ oğullarını hayra ümidvâr eyledin

*17*Bu türlü işlerle halkına öğrettin ki adil adam ve insanca davranması gerektir. Günahlara tövbeye yer verdiğin için oğullarını ümitvar ettin.*

18*Zîrâ eğer oğullarınıŋ düşmanlarına ve vâcibi'l-mevti olanlara müddet bu şirretden ayrılmağa ʾusûl verip bu kadar gözetmekde* teʾdîb eyledin ise

*18*Eğer çocuklarının düşmanlarına, ölmesi gerekenlere zaman tanıyıp ve bu kötülüklerden ayrılmalarına ilke koyup, bu denli gözetmekle terbiye ettinse;*

19*Kendi oğullarını onlarıŋ babalarına yemînler ve ikrârlar içiŋ ʿahdler eyledin ne kadar ziyâde tenâsuf ile hükm(+) ∞

*19*Kendi oğullarına ve onların babalarına yeminlerle bir karar kılmaları için antlaştın; ve ne kadar çok bölerek ∞*

(+):'*hüküm*'= '*hükm*'.

*Ali Bey'in 1664 el yazmasında '**gözdeş ile**...' kelimesi kullanılmış. ėtsen ∞

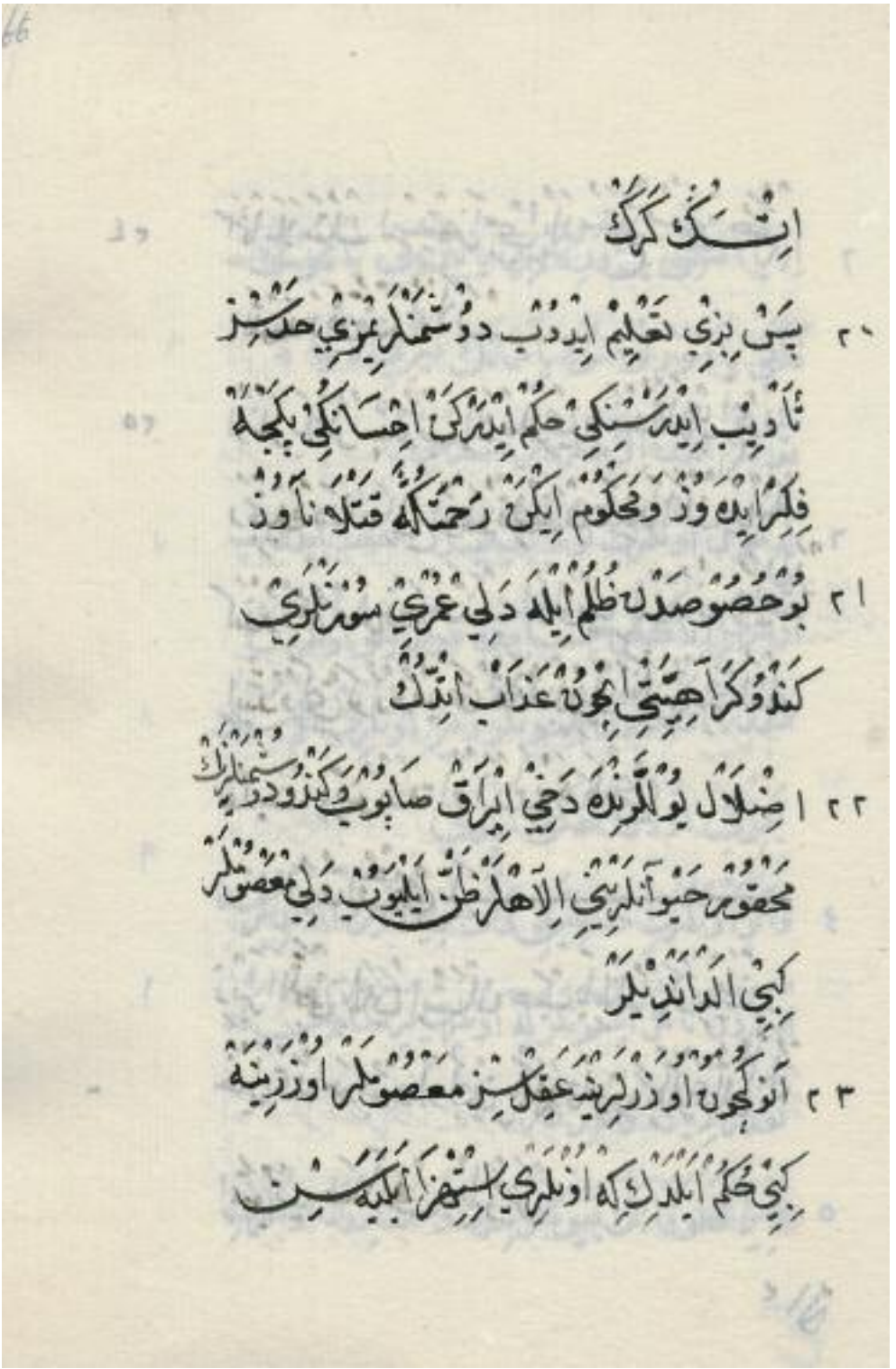

اتسك كرك

٢٠ پس بزي تعليم ايدوب دوشمنلريمزي حدسز
تأديب ايدرسنكي حكم ايدركن احسانكي بكجه
فكر ايده وز ومحكوم ايكن رحمتكه قتلا ناوز

٢١ بو خصوصدن ظلم ايله دلي عمري سورنلري
كندو كراهيتي ايچون عذاب ايتدك

٢٢ اضلال يوللرنده دخي ايراق صاپوب وكندو دوشمنلرك
محقور حيوانلريني الاهلر ظن ايليوب دلي معصوملر
كبي الداندیلر

٢٣ انوكچون اوزرلرينه عقلسز معصوملر اوزرينه
كبي حكم ايلدك كه اونلري استهزا ايليه سن

ėtseŋ gerek
yargıladın.
20*Pes bizi taʿlîm ėdip düşmanlarımızı hadsiz teʾdîb edersin ki hükm ėderken ihsânıŋı pekçe fikr ėdevůz ve mahkûm iken rahmetiŋe katlanavůz
*20*Böylece bizi eğiterek, düşmanlarımızı sınırsızca döversin. Yargılaman lütuf gibidir ve suçlanmışken esirgemene katlanırız.*
21*Bu husûsdan zulüm+ ile deli ʿömrü sürenleri kendi kerâhiyyeti içiŋ ʿazâb ėtdiŋ
*21*Bu nedenle haksızlıkla 'deli yaşam' sürenlere; kendi pislikleri için ceza verdin.*
22*İdlâl yollarına dahi ırak sapıp kendi düşmanlarınıŋ mahkûr hayvânlarını ilâhlar zann eyleyip deli maʿsûmlar gibi aldandılar
*22*Çünkü onlar doğru yolu bulmaktan çok uzaklaşarak, kendi düşmanlarının bayağı hayvanlarını ilâhlar sanarak, deli çocuklar gibi aldandılar.*
23*Ónuŋçiŋ üzerlerine ʿakılsız maʿsûmlar üzerine gibi hükm eylediŋ ki onları istihzâʾ eyleyesin
*23*Bu yüzden onları akılsız çocuklar gibi yargıladın ve onları aşağıladın.*

+: '*zulm ile*'.

٢٤ اكا ملامتك استهزاسي ايله متقح مستحق حكم
اللهه وقوف اولالر

٢٥ اونلر بلالر چكوب الاهلري صندقلري ايچون
رنجيده دن خالي اولمدقلرندن ماعدا انك يرينه
كندو وجودلرنده معذب اولوب بلمزوز ديو انكار
ايتدوكني كوروب حق تعالى بلديلر انكچون دخي اول
غايت دينونه اوزرلرينه كلدي

اون اوچنجي باب

١ زيرا اللهي بلمين انسان هب باطلدر كورينن
خيراتدن موجود اولاني بلمكه قادر دكللر عملره تأمل
ايتميوب صانعي بلمزلر

٢ الا

(24)*Âmmâ melâmetiŋ istihzâʾsı ile mütenassıh olmayanlar müstehâk hükmullaha vukûf olalar

*24*Ama 'bu' kınamanın ezikliğiyle öğüt alıp uslanmayanlar hak ettikleri Allah'ın cezasına çarptırılsınlar.*

25*Zîrâ* onlar belâlar çekip ilâhları sandıkları içiŋ rencîdeden hâlî olmadıklarından mâʿadâ ònuŋ yerine kendi vücûtlarında muʿazzeb olup ve bilmezûz diyẹ inkâr ètdiğini görüp Hakk Teʿâlâyı bildiler ònuŋçiŋ dahi ol gâyat-ı dînûnet** üzerlerine geldi

*25*Çünkü onlar kaygılar çekip ilâhları sandıkları için, -incinmekten soyutlanmış olmadıktan başka- onun yerine kendi canlarını sıkıntıya sokarak, 'bilmiyoruz' diye yadsıdıkları gerçek Tanrı'yı tanıdılar. Bu yüzden o lanet** din onlara geldi.*

On Üçüncü Bâb

1*Zîrâ Allahı bilmeyen insân hep bâtıldır ve görünen hayrâtdan mevcûd olanı bilmeğe kâdir değiller ʿamellere teʾemmül ètmeyip sâniʿi bilmezler

*1*Allah'ı bilmeyen tamamen boştur ve görünen iyiliklerden 'Var Olan'ı bilmeye güçleri yoktur. İşlerini iyice düşünmeden işleyen 'Allah'ı bilmezler.*

(24): Bu ayet Ali Bey'in 1664 el yazmasında daha okunaklı olduğu için aynen yazıldı.

*Ali Bey'in 1664 el yazmasında 'zira' kelimesi var.

Almancası: 12/25:"Denn sie wurden eben durch das gequält, was sie für Götter hielten; welches sie gar übel verdroß, da sie sahen, den sie zuvor nicht wollten kennen, und mußten ihn für den wahren Gott bekennen; darum auch zuletzt die ***Verdammnis*[+] über sie kam."
(... ve onlar Gerçek Tanrı'yı bilmek zorundaydılar bu yüzden lanet üzerlerine geldi.)

+**'Verdammnis'**: Lanet.

2 illâ

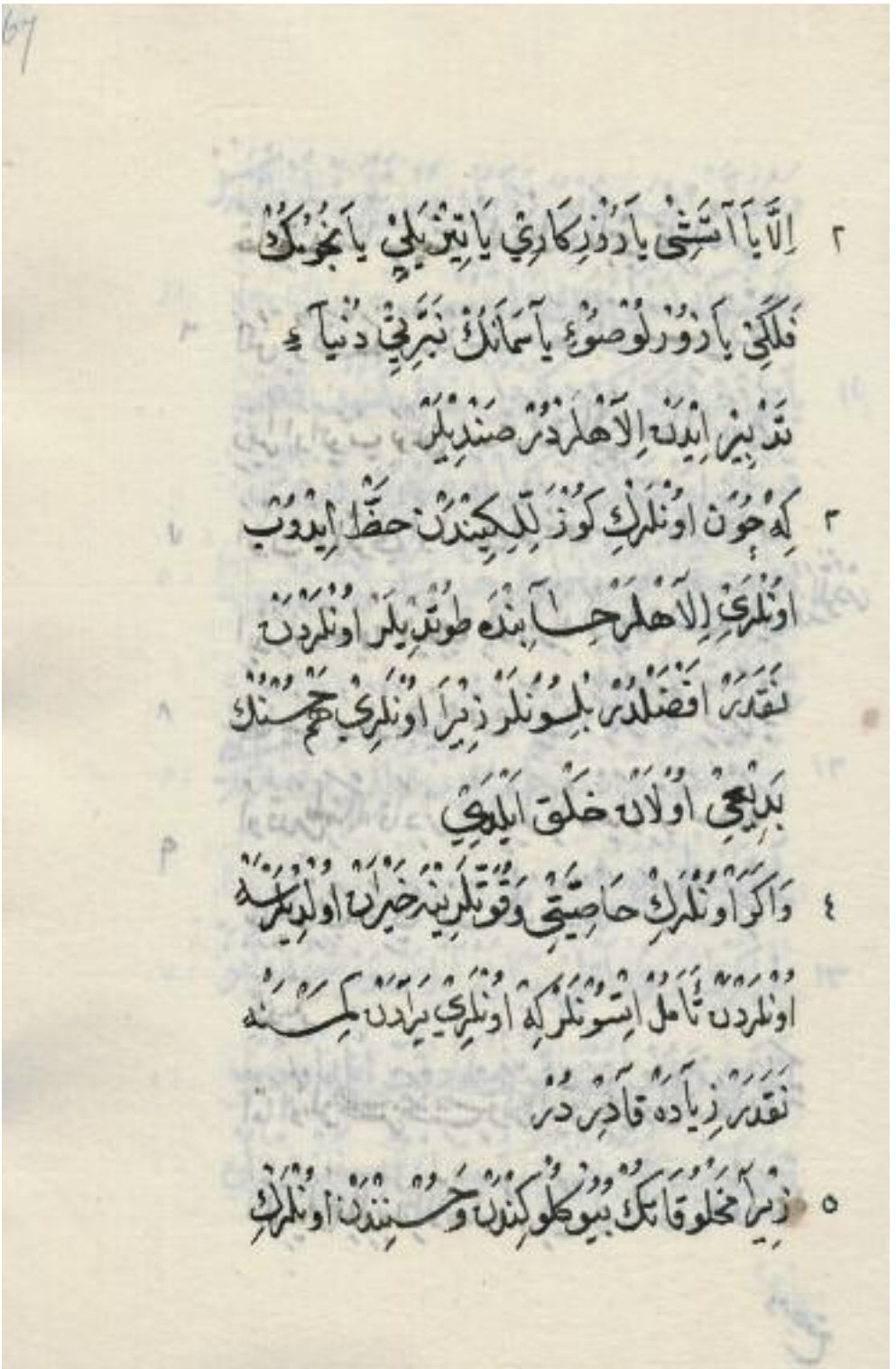

2*İllâ ya âteşi ya rûzigârı ya tėz yeli ya nücûmuŋ feleğı ya zorlu suyu ya semânıŋ neyyirini dünyayı tedbîr ėden ilâhlardır sandılar
*2*Ateşi, esintiyi, rüzgarı; yıldızların burçlarını, göğün yıldızlarını ve güçlü suyu... Dünya'yı düzenleyen ilâhlardır sandılar.*
3*Ki çün ònlarıŋ güzelliğinden hazz ėdip onları ilâhlar hėsâbında tutdular onlardan ne kadar efdaldir bilsinler zîrâ onları hem hüsnün bedîʿ olan halk eyledi
*3*Onların güzelliğinden etkilenip onları ilâhlar gibi tuttular. Onlardan ne denli üstündür bilsinler. Çünkü onları güzelliğiyle 'Benzersiz Olan' yarattı.*
4*Ve eğer onlarıŋ hâsiyyeti ve kuvvetlerine hayrân oldularsa onlardan teʾemmül ėtsinler ki onları yaradan kimesne ne kadar ziyâde kâdirdir
*4*Eğer onların özel yararlarına ve güçlerine şaşıp kalmışlarsa; onlardan iyice düşünüp anlasınlar ki onları yaratan kimse ne denli daha yücedir.*
5*Zîrâ mahlûkatıŋ büyüklüğünden ve hüsnünden onlarıŋ
*5*Çünkü varlıkların büyüklüğünden ve güzelliğinden onların* ∞

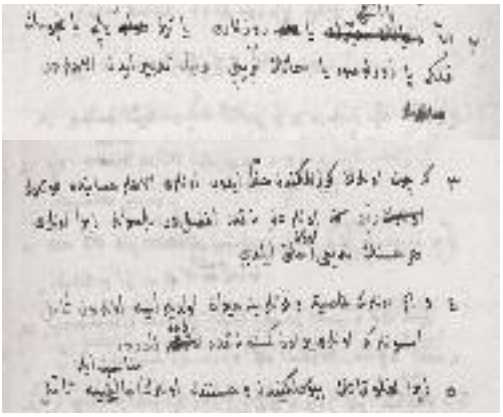

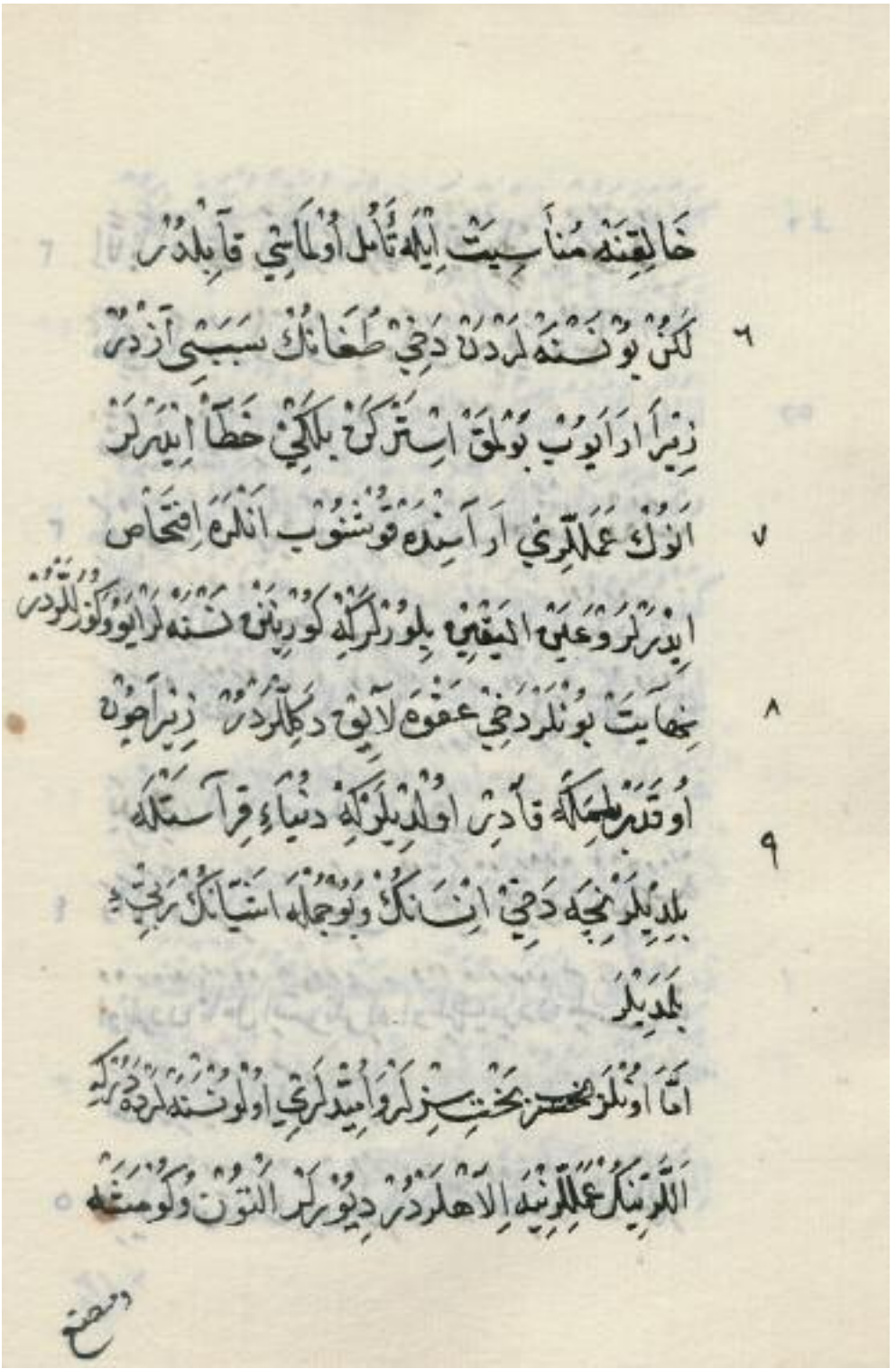

خالقنه مناسبت ایله تأمل اولماسی قابلدر

٦ لکن بو نسنه لردن دخی طغانک سببی آزدر

زیرا ارایوب بولمق استرکن بلکی خطا ایدرلر

٧ انوک عمللری ارآسنده قوشنوب انلره افتحاص

ایدرلر و عین الیقین بلورلرکه کورینن نسنه لر ایو و کوزللردر

٨ نهایت بونلر دخی عقوه لایق دکللردر زیرا چون

اوقدر بلمکه قادر اولدیلرکه دنیاء قراستله

٩ بلدیلر نیجه دخی انسانک و بو جمله اشیانک ربی

بلمدیلر

اما اونلر بخت سزلر و امیدلری اولو نسنه لرده درکه

اللرینک عمللرینه الاهلردر دیورلر التون و کومشه

ومصنع

hâlikına münâsebet ile teʾâmül olması kâbildir
yaratıcısı arasındaki ilgiyi, akıllıca düşünüp bulmak olasıdır.
6*Lâkin bu nesnelerden dahi taʿânıŋ+ sebebi azdır zîrâ arayıp bulmak isterken belki hatâ ėderler
*6*Ama bu şeylerde dahi onları yermemek gerekiyor; çünkü arayıp bulmak isterken belki hata ederler.*
7*Onuŋ* ʿamelleri arasında ~~*koşnub*~~++ ȯnlara iftihâs ėderler ve ʿayne'l-yakîn bilirler ki görünen nesneler íyi ve güzellerdir
*7*O'nun işleri arasında konuşup onların gerçekliğini bulurlar. Bu şeylerin iyi ve güzel olduklarını şüphesiz görürler.*
8*Nihâyet bunlar dahi ʿafva lâyık değillerdir
*8*Sonuçta bunlar da bağışlanmayı hak etmiyorlar.*
9*Zîrâ çün o kadar bilmeğe kâdir oldular ki dünyâyı ferâsetle bildiler nice dahi insânıŋ ve bu cümle eşyânıŋ Rabbîyi bilmediler
*9*Böylece o denli çok öğrendiler ki dünyayı keskin anlayış ile bildiler; ama ne yazık ki eşyanın Rabbi'ni bu yolla bilmediler.*
10*Âmmâ onlar necatsızlar ve ümîdleri ölü nesnelerdedir ki ellerініŋ ʿamellerine ilâhlardır diyorlar altîn ve gümüşe
*10*O bahtsızların ümidi ölü şeylerledir ki, insan ellerinin işlerine 'İlâhlardır' diyorlar. Altın ile gümüşe*
ve musannaʿ ∞

+bkz. S. 509 Ali Bey'in 1664 el yazmasında *taʿân=taʿn*(1665 temiz kopyası). Anlamı: Aşağılamak, yermek.

*bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*çün ȯnuŋ*'

++bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '***konuşup***' zeyrek kâtip acele ile yanlış yazmış.

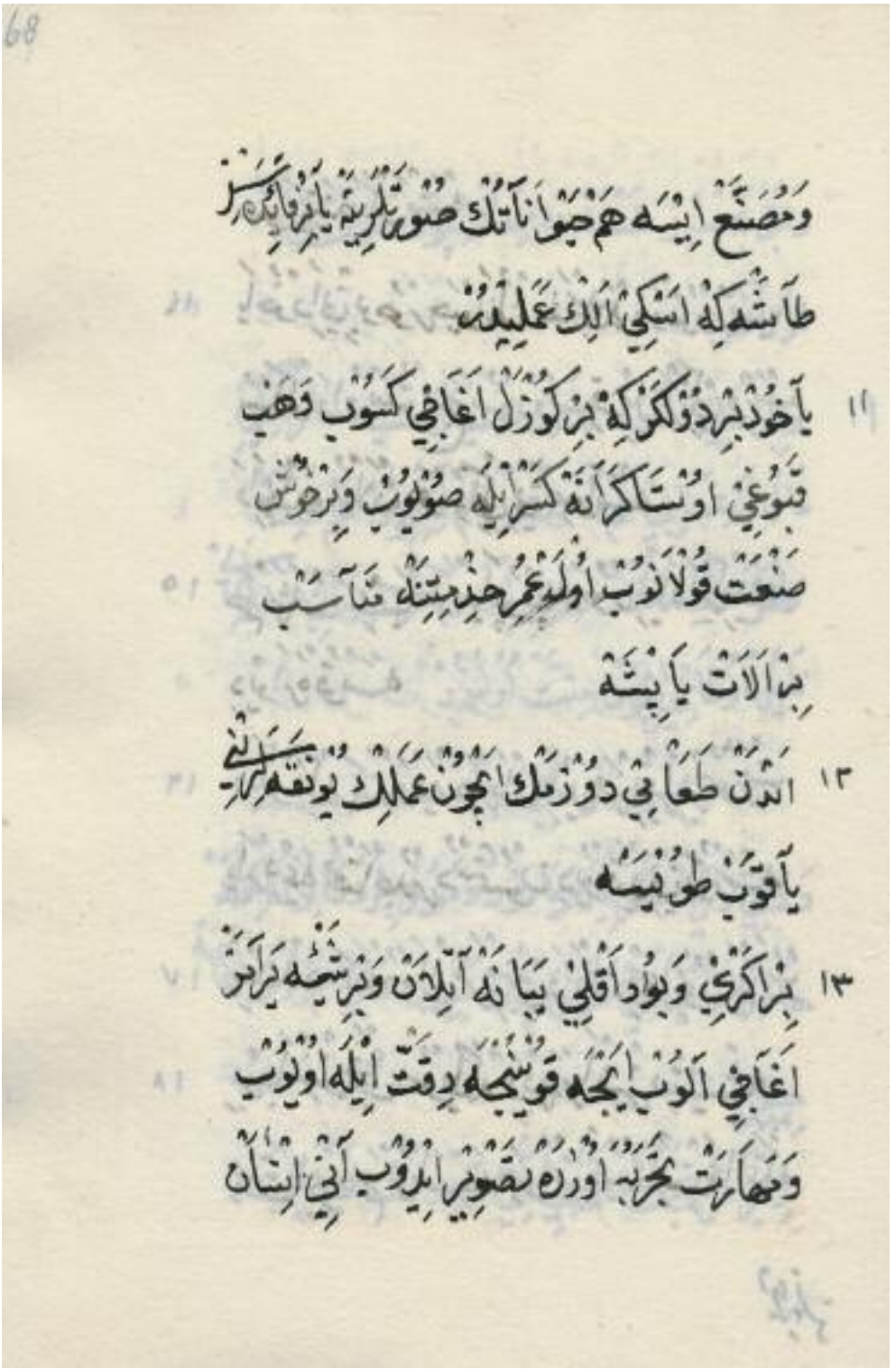

68

ومصنع ایسه هم حیوانات صورتلرینه یا بر فایده سز
طاشه که اسکی الك عملیدر

١١ یاخود بر دولکر که بر کوزل اغاجی کسوب وهب
قبوغی اوستا کرانه کسر ایله صویوب وبر خوش
صنعت قولانوب اول عمر خدمتنه مناسب
بر الات یاپشه

١٢ اندن طعامی دوزمك ایچون عملك یونقه لرینی
یاقوب طویسه

١٣ بر اکری وبو داقلی یبانه آتلان وبر شیئه یرامز
اغاجی الوب ایچه قوینجه دقت ایله اویوب
ومهارت تجربه اوزره تصویر ایدوب آنی انسان

ve musannaʿ işe* hem hayvanâtıŋ suretlerine ya bu fâʾidesiz taşa ki eski elin ʿamelidir
ve satançı işine; hem hayvanların şekillerine, bu yararsız taşa ki eski elin işidir.
11*Yahûd bir dülger ki bir güzel ağacı kesip ve hep kabuğu ustâ-kerâne keser ile soyup ve bir hoş sanʿat kullanıp ol ʿömr-i hizmetine münâsib bir âlet yapsa
*11*Ya da bir marangoz, güzel bir ağacı kesiyor. Bunun kabuğunu da ustaca keserle soyuyor ve güzel sanatıyla günlük yaşantısı için bir alet yapsa;*
12*Ondan taʿâmı düzmek içiŋ ʿamelin yonkalarını yakıp doysa
*12*Ve ondan yemek pişirmek için işinin yongasını yakıp doysa;*
13*Bir eğri ve budaklı yabana atılan ve bir şeyʾe yaramaz ağacı alıp eyce+ koyunca dikkat ile oyup ve mahâret-i tecrübe üzere tasvîr ėdip ònu insân
*13*Eğri budaklı, yabana atılan, işe yaramaz bir ağaç alıp, onu özenle oyuyor. Ustalığı ve tecrübesiyle onu insan ∞*

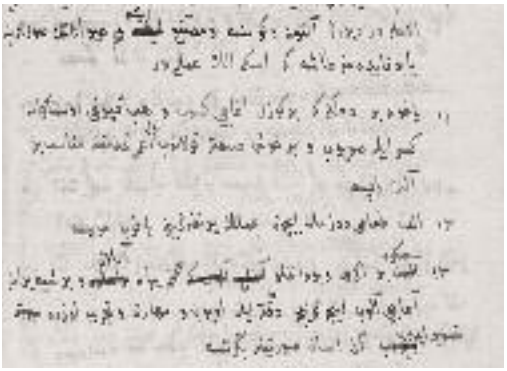

*bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında 'işe' kelimesi yazıyor.

+ *eyce:* iyice.

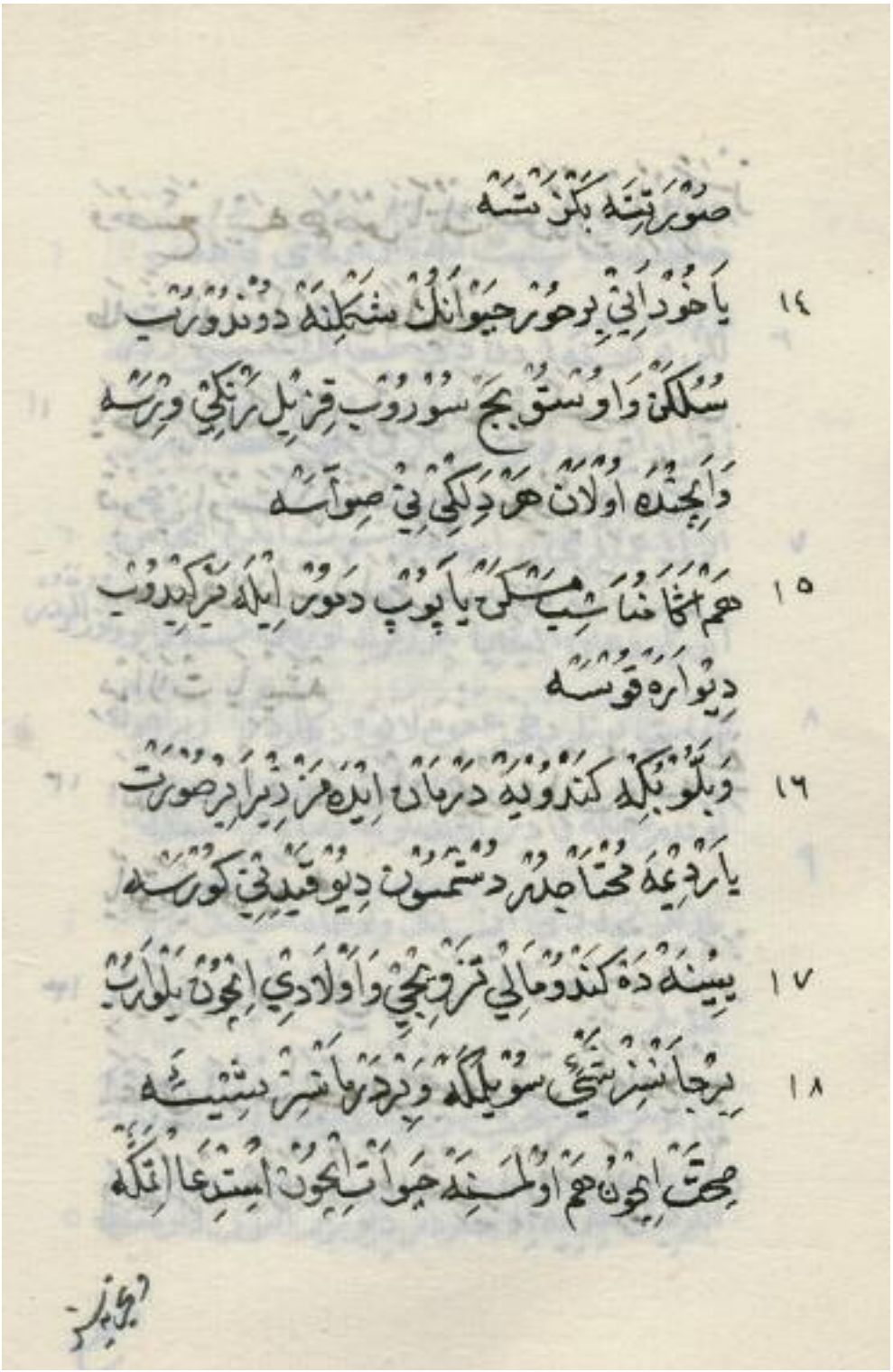

صورتنه بکزتسه

١٤ یاخود انی بر حور حیوانک شکلنه دوندوروب
سلکن واوستوبج سوروب قزیل رنکی ورسه
وایچنده اولان هر دلکی نی صواسه

١٥ هم اکا مناسب مسکن یاپوب دمور ایله برکیدوب
دیواره قوسه

١٦ وبلوبکه کندویه درمان ایده مز زیرا بر صورت
یاردیمه محتاجدر دشمسون دیو قیدینی کورسه

١٧ یینه ده کندو مالی تزویجی واولادی ایچون یلوارب

١٨ برجانسز شیئی سویلکه وبر درمانسز شیئه
صحت ایچون هم اولمسنه حیوات ایچون استدعا اتمکه

sûretine benzetse
şekline benzetse;
14*Yahûd ònu bir hor hayvânıŋ şekline döndürüp süleğen ve üstübec sürüp kızıl renkini vèrse ve içinde olan her deliğini sıvasa
*14*Ya da onu bayağı bir hayvanın şekline döndürüp astar boya, beyaz boya ile sıvayıp kızıl rengini verse ve içinde olan her deliğini sıvasa;*
15*Hem òŋa münâsip mesken yapıp demìr ile perkidip duvara kosa
*15*Sonra da ona güzel bir yer yapıp ve demirle sağlamlaştırıp onu duvara koysa;*
16*Ve bilip ki kendiye dermân èdemez zîrâ bir sûret ve yardıma muhtâçtır düşmesin díye koyduğu kürsîye
*16*Onun kendisine çaresi olmadığını biliyor; çünkü bir şekil ve yardıma muhtaçtır. Düşmesin diye koyduğu kürsüye;*
17*Yine de kendi mâlı tezevvücü ve evlâdı içìn yalvarıp
*17*Yine de kendi malı, eşi ve çocukları için yalvarıp;*
18*Bir cânsız şey'e söylemeye ve bir dermânsız şey'e sıhhat içìn hem ölmesine hayvât içìn istid'â èdmeğe
*18*Cansız ve dermansız bir şeye sağlık için, ölmesin diye yaşamının uzatılması için yalvarmaya ∞*

ve tecrübesiz ∞

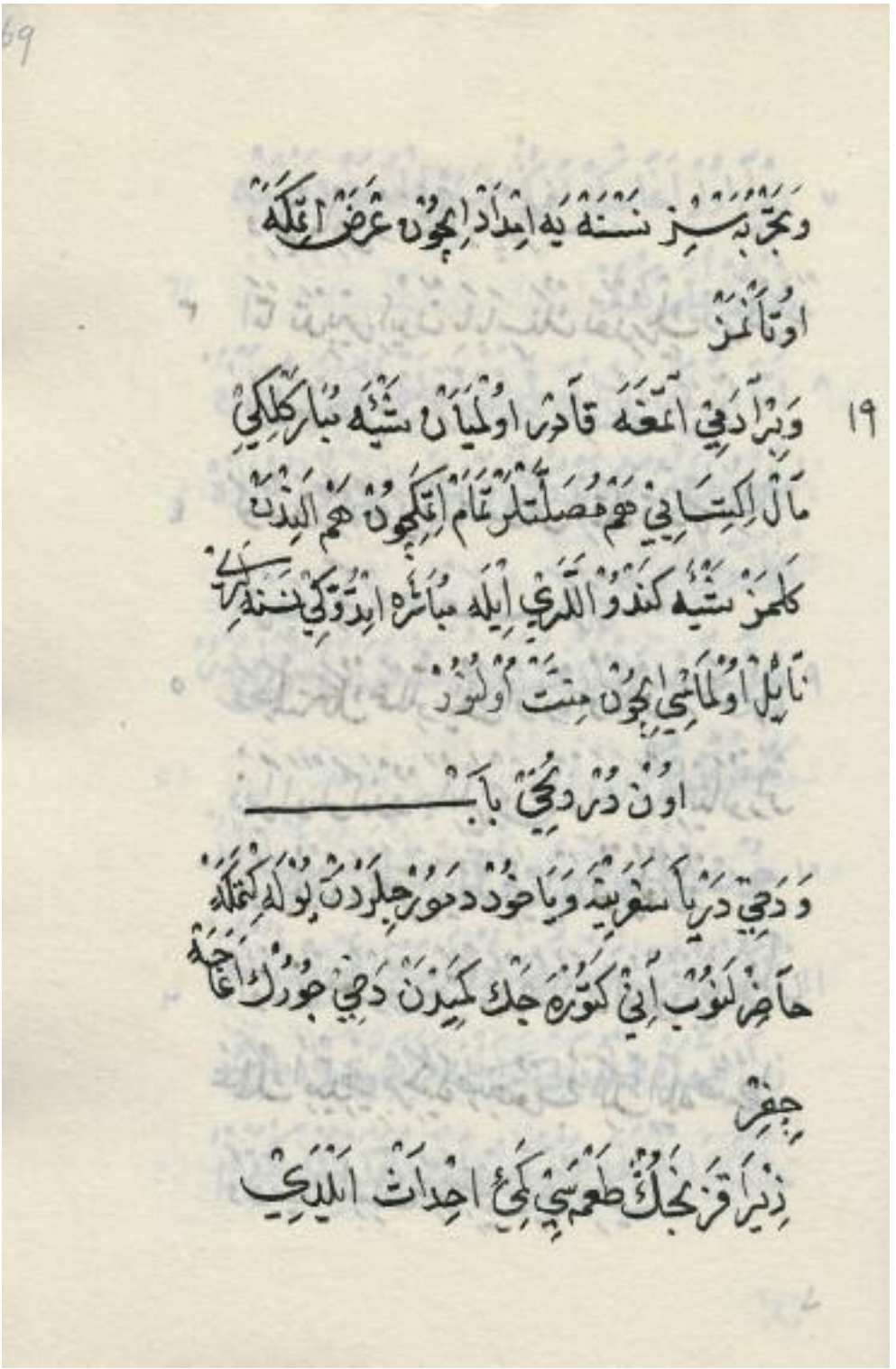

ve tecrübesiz nesneye imdât içün ʿarz ėtmeğe utanmaz
ve tecrübesiz şeye, bir çare aramak için yakarmaya utanmaz.
19*Ve bir ~~âdemî~~+ atmağa kâdir olmayan şeyʾe mübârekliği mâl iktisâbını hem musaletler tamâm ėtmek için hem elinden gelmez şeyʾe kendi elleri ile mübâşere ėtdiği nesnelerine nâʾil olması içün minnet olunur*
*19*Bir adım bile atmaya gücü yetmeyen şeyi, kutsanmak, mal edinmek, barışıklık yapmak ve bir şey elinden gelmeyen şeye; hem kendi elleri ile danışıklık ettiği şeylere kavuşturması için nasıl minnet eder?*

Ondördüncü Bâb

1*Ve dahi deryâ seferine ve yavuz mevclerden yola gitmeğe hazırlanıp ònuʾ getirecek gemiden dahi çürük ağaca çığır**
*1*Deniz yolculuğuna ve güçlü dalgalardan geçerek yolculuk yapmaya hazırlanan ve onu götürecek gemiden daha çürük ağaca çağırır.*
2*Zîrâ kazancıŋ tamaʿsı gemiyi ihdâs eyledi
*2*Çünkü kazancın hırsı gemiyi yaptırdı* ∞

+Zeyrek kâtibin hatası. Hızlı yazarken *'dal'* harfinin üzerine esre koymuş. bkz. Ali Bey'in 1664 çevirisinde bu işaret '*dal*' harfinin altındadır. Bu da e değil ı okutur: **'*adımı*'** olmalı.

*bkz. Ali Bey'in 1664 çevirisinde '*ėder*'.

**bkz. Ali Bey'in 1664 çevirisinde '*çağırır*'.

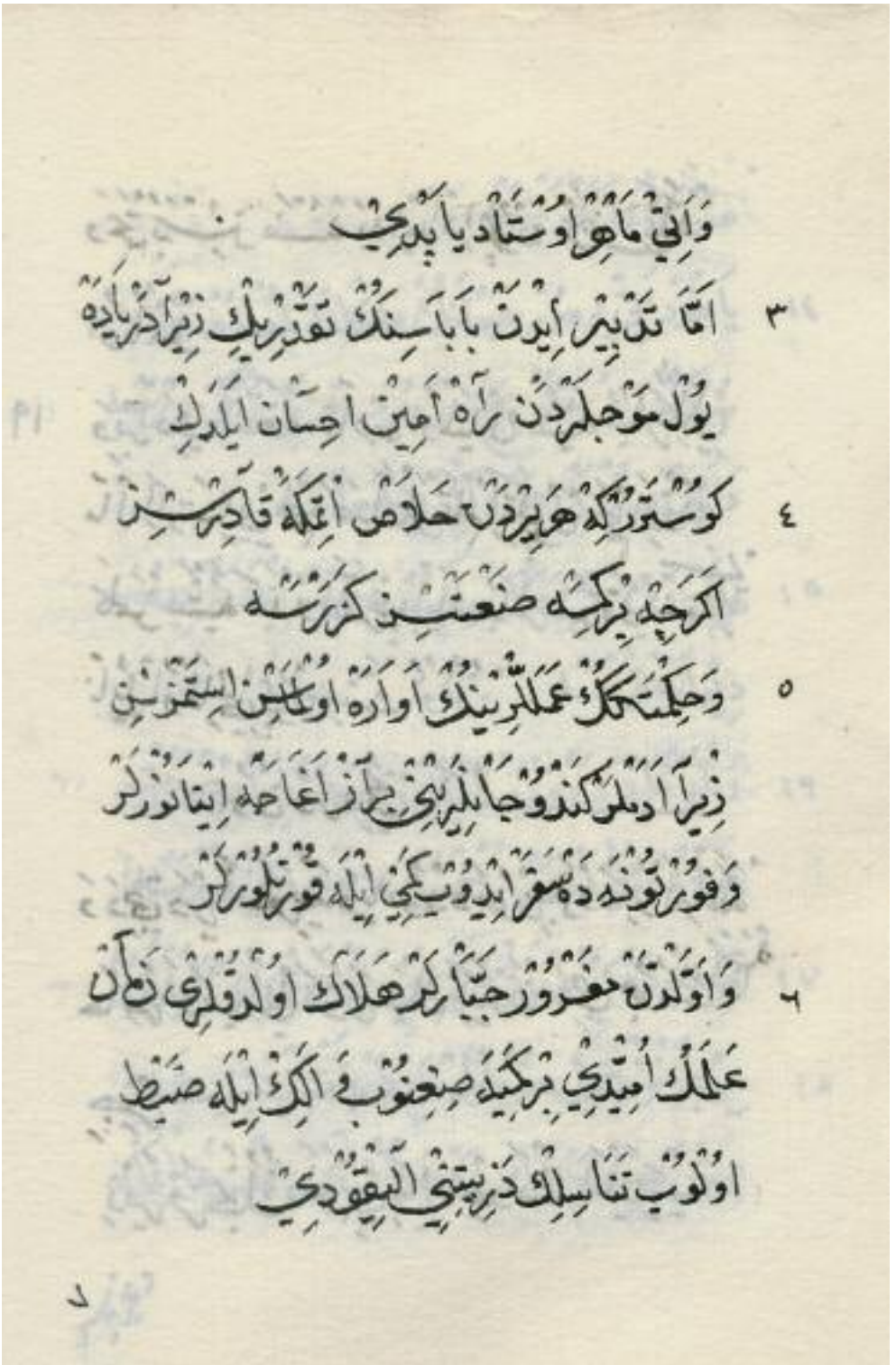

وَاَتِي مَاهِرْ اُوسْتَادْ يَاپْدِي

٣ اَمَّا تَدْبِيرْ اِيدَنْ بَابَاسِنَكْ تَقْدِيرِكْ زِيرَا دَرْيَادَه

يُولْ مَوْجَلَرْدَنْ رَاهْ اَمِينْ اِحْسَانْ اِيلَدِكْ

٤ كُوسْتَرُكَه هَرِيرْدَنْ خَلَاصْ اِتْمَكَه قَادِرْسِنْ

اَكَرْچَه بِرْكِمْسَه صَنْعَتْسِنْ كَزَرْسَه

٥ وَحِكْمَتَكَكْ عَمَلَلْرِينَكْ اَوَارَه اُولْمَاسِنْ اِسْتَمَزْسِنْ

زِيرَا اَدَمْلَرْ كَنْدُو جَانْلَرِينِي بِرْ آزْ اَغَاجَه اِينَانُورْلَرْ

وَفُورْتُونَه دَه سَفَرْ اِيدُوبْ كَمِي اِيلَه قُورْتُلُورْلَرْ

٦ وَاَوَّلْدَنْ مَغْرُورْ جَبَّارْلَرْ هَلَاكْ اُولْدُقْلَرِي زَمَانْ

عَلَمَكْ اُمِّيدِي بِرْكِمْيَه صِغْنُوبْ وَالَكْ اِيلَه ضَبْطْ

اُولُوبْ تَنَاسِلَكْ ذَرِيَّتِنِي اَلِيقُودِي

٧

ve ònu̓ mâhir usta yaptı
ve onu becerikli bir üstad yaptı.
3*Âmmâ tedbîr ėden baba seniŋ takdîriŋ zîrâ deryâda yol mevclerden râh-ı ʾemîn ihsân eyledi̓ŋ
*3*Ama ey tasarlayan Baba! Senin takdirindir bu. Çünkü denizlerde ve dalgalarda güvenilir yol verdin.*
4*Gösterir* ki her yerden halâs etmeğe kâdirsin eğerçe bir kimse sanʿatsız gezerse**
*4*Bu senin her yerden kurtarmaya gücünün yettiğini gösterir. Eğer bir kimse sanatsız gezerse de;*
5*Ve hikmeti̓ŋiŋ ʿamellerini̓ŋ âvâre olmasın istemezsin zîrâ âdamlar kendi cânlarını bir az ağaca inanırlar ve fûrtunada sefer ėdip gemi ile kurtulurlar
*5*Ve bilgeliğinin işlerinin boş yere olmasını istemezsin. Çünkü insanlar kendi canlarını küçük bir ağaca inandırırlar ve fırtınada yolculuk edip gemiyle kurtulurlar.*
6*Ve evvelden mağrur cabbârlar helâk oldukları zamân ʿâlemiŋ ümîdi bir kimseye sığınıp eli̓ŋ ile zabt olup tenâsülüŋ zürriyetini alıkodu
*6*Önceden mağrur olan zorbalar yok oldukları zaman; dünyanın ümidi bir kimseye sığınıp, elin ile korunarak insan soyunu sürdürdü.*

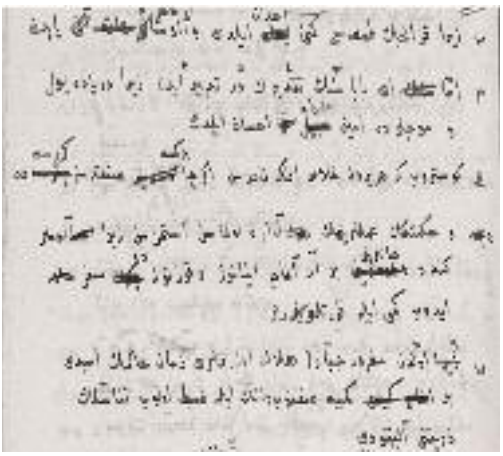

*bkz. Ali Bey'in 1664 çevirisinde '*gösterib ki*'.
**bkz. Ali Bey'in 1664 çevirisinde '*giderse*'.

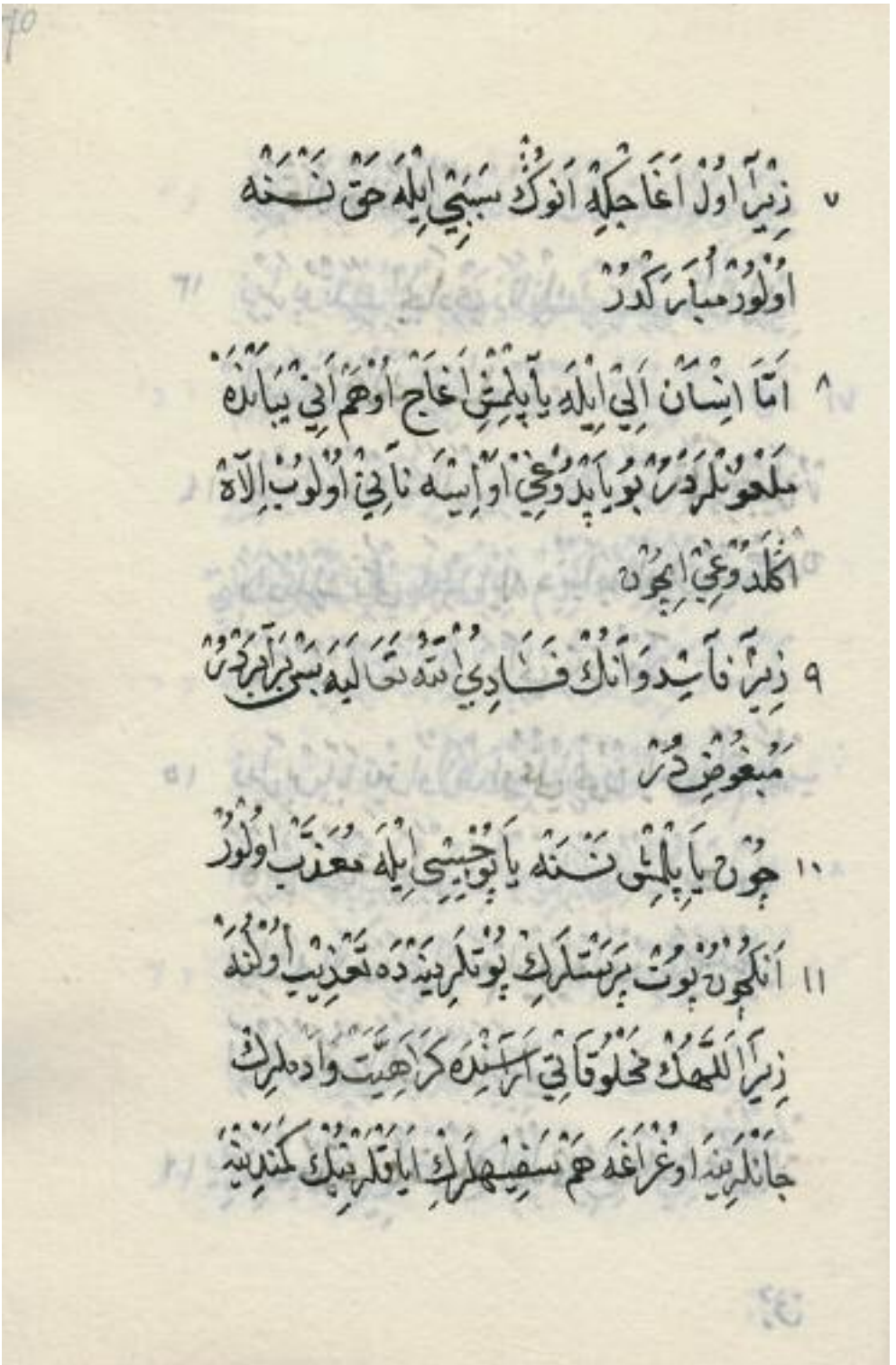

7*Zîrâ ol ağaç ki ȯnuŋ sebebi ile hak nesne olur mübârekdir
*7*Çünkü o ağaç ki onun sebebiyle erdemli bir şey olur, kutludur.*
8*Âmmâ insân eli ile yapılmış ağaç o hem ȯnu̯ yapan da melʿûnlardır bu yapdığı o ise fânî olup ilâh eğlediği içi̯n
*8*Ama insan eliyle yapılmış o ağaç(Putlar) ve onu yapan haindir. ilâh kabul edip yaptıkları şey ise geçicidir.*
9*Zîrâ fâsid ve ȯnuŋ fesâdı Allah-ü Teʿâlâya bes-berâberdir mebġûzdur
*9*Çünkü bozguncu ve onun kötülüğü yüce Allah'a aynı şekildedir; nefret edilmiştir.*
10*Çün yapılmış nesne yapıcısı ile muʿazzeb olur
*10*Çünkü yapılmış şey yapıcısıyla acı çeker.*
11*Ȯnuŋ içi̯n pûtperestleriŋ pûtlarına da taʿzîb oluna zîrâ Allahıŋ mahlûkâtı arasında kerâhiyyet ve âdamların cânlarına uğrağa hem sefîhleriŋ ayaklarınıŋ kemendine
*11*Onun için putpererstlerin putlarına 'lanet' edilsin! Çünkü Allah'ın yaratıkları arasına iğrençlik ve insanların canlarını uğrağa, hem zevk peşinde koşanların ayaklarının kemendine* ∞

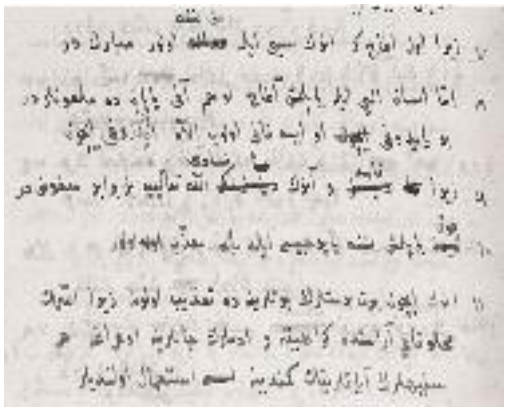

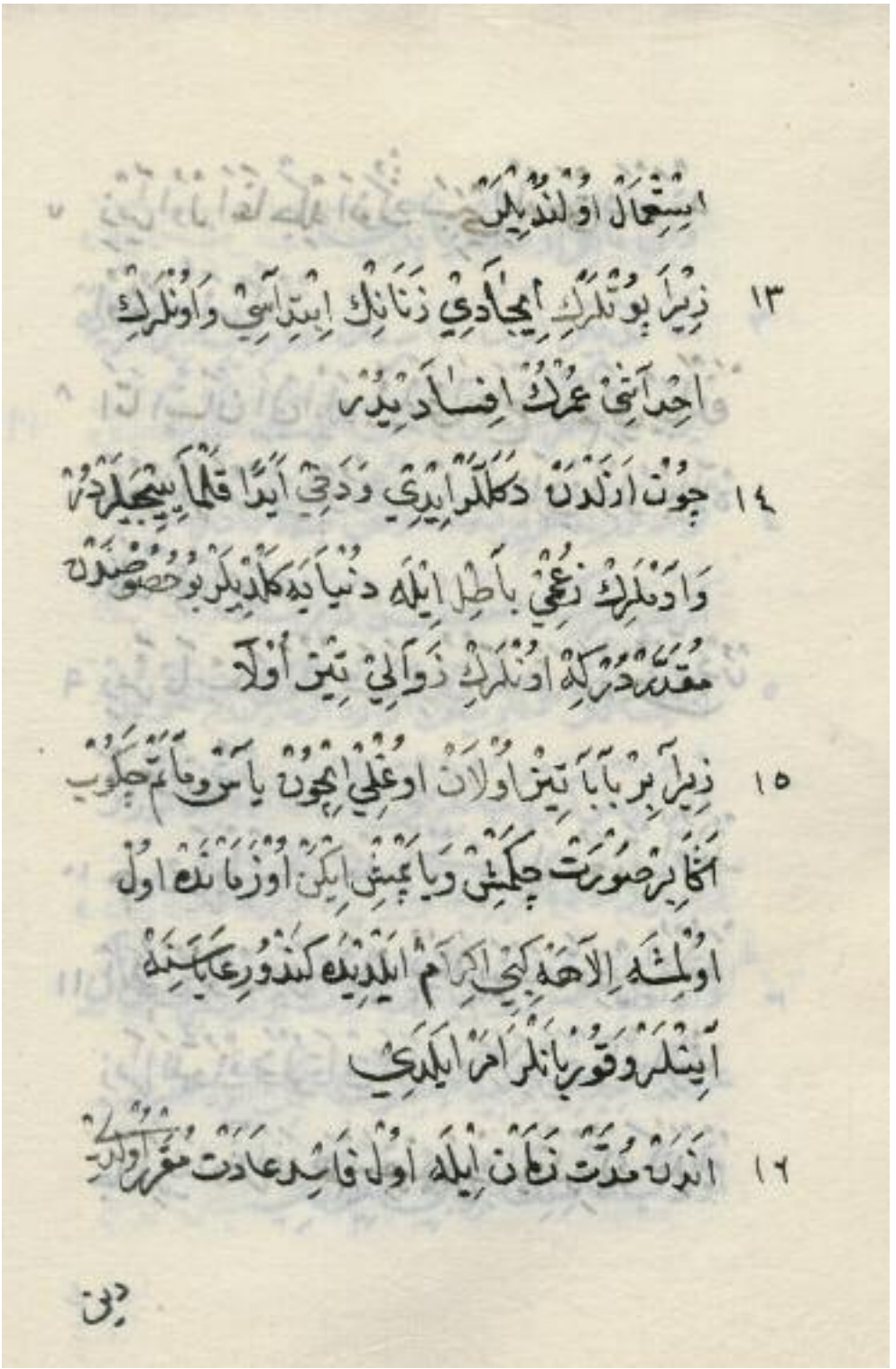

istiʿmâl olundular
alet oldular.
(13?)*Zîrâ putlarıŋ icâdı zinânıŋ ibtidâsı ve ònlarıŋ ihdâsı ʿömrün ifsâdıdır
*12*Çünkü putların icadı, zinanın başlangıcı ve onların getirisi yaşamın fesadıdır.*
(14?)*Çün ezelden değiller idi ve dahi ebeden kalmayıcılardır
*13*Çünkü başlangıçta yoktular ve sonsuza dek kalmayacaklardır.*
(14*)Ve âdamlarıŋ zuʿmu bâtıl idi dünyâya geldiler bu husûsdan mukadderdir ki onlarıŋ zevâli tèz ola
*14*İnsanların sanıları boş idi; dünyaya geldiler, bu yüzden takdir edilmiştir ki, onların gidişi de tez olacak.*
15*Zîrâ bir baba tèz ölen oğlu içìn yas ve mâtem çekip òŋa bir sûret çekmiş ve yapmış iken o zamânda ol ölmüşe ilâhe gibi ikrâm eyledi de kendi riʿâyesine âyînler ve kurbânlar emr eyledi
*15*Bir baba genç ölen oğlu için yas çekip onun şeklini yapmıştı; o zamanda o ölüye kutsallık addettiler ve kendi halkına, ayinlerle kurbanlar sunmasını emretti.*
16*Òndan müddet-i zamân ile ol fâsid ʿâdet mükerrer oldu ki
*16*Ondan bir zaman sonra, o boş gelenek ve görenekler tekrarlanarak* ∞

(13?)*Ali Bey'in 1664 el yazmasında 12. Ayet olarak numaralandırılmıştır. Burada katibin hatası olarak 13. Ayet olarak yazılmış!
(14?)*Ali Bey'in 1664 el yazmasında 13. Ayet olarak numaralandırılmıştır. Burada katibin hatası olarak 14. Ayet olarak yazılmış.
(14*)S. 246'daki temiz kopyasında 14. Ayet olarak rakamla belirtilmemiş; ama Ali Bey'in 1664 tarihli el yazmasında 14. Ayet olduğu yazılıdır.

dîn ∞

دین کبی کوزه درلرکن واول ظالملرك فرمانلری
ایله اویمه بوتلرینه عبادت اولندی

١٧ انکا ادملر ایراق اولدقلری ایچون حضورده اکرام
اتمکه قادرلر اولمامغله اول ایراقده اولان یوزینی
تصویر ایلدیلر وتکریم ایتدوکلری پادشاهك شکلنی
کوسترن بر صورت یاپدیلرکه بو تقیید ایله غایبه
حاضره کبی خوش آمد ایده لر

١٨ اوستادك افتخاری جاهل کشیلری بوت پرستلکه
زیاده قندردی

چون سلطانه کندولی بکندرمك ایچون انك
شبهه سی صنعتی ایله بك کوزل تصویر اتمکه چالشدی

dîn gibi gözedirlerken ve ol zâlimleriŋ fermânları ile oyma putlarına ʿibâdet olundu
din gibi gözetilmeye başlandı. O zalimlerin buyruklarıyla oyma putlara tapınıldı.
17*Ȯŋa âdamlar ırak oldukları için hûzurda ikrâm etmeğe kâdirler olmamağla ol ırakda olan yüzünü tasvîr eylediler ve takdîm ėtdikleri pâdişâhın şeklini gösteren bir sûret yapdılar ki bu takayyüd ile gâʿibe hâzıra gibi hoş âmed ėdeler
*17*Uzakta olan insanlar da onun önünde ona sunamadıkları için o uzakta olanın yüzünü şekillendirdiler ve onurlandırılan kralın şeklini gösteren bir heykel yaptılar ki bu bağlılıkla kaybolup gitmiş olana, sanki oradaymış gibi davransınlar.*
18*Üstâdıŋ iftihârı câhil kişileri putperstliğe ziyâde kandırdı
*18*O sanat üstadının övüncü, bilgisiz kişileri putperestliğe çok kandırdı.*
(19)*Çün sultâna kendini beğendirmek içiŋ ȯnuŋ şübhesi sanʿatı ile pek güzel tasvîr ėtmeğe çalışdı
*19*Çünkü kendini krala beğendirmek için, onu kuşkusuz sanatıyla çok iyi benzetmeye çalıştı.*

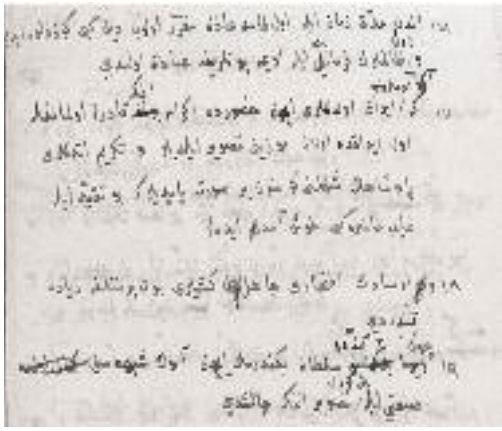

٢٠ خلق دخی عملك حسننه مائل اولوب تمیز آدمه
اکرام ایتدوکی کبی تربیه الاه حسابنده طوتدی
٢١ بو ایسه عمره بر پاینده اولدی زیرا آدملر اصابته
یا ظلمه خدمت ایده رك شرك اولنماز اسمی طاشلره
واغجلره قودیلر
٢٢ ومعرفت اللهدن غافل اولمق یتمز ایکن جهالتك
عظیم جدلنده دیرلوب بو قدر شرتده سلام دیو
آد قودیلر
٢٣ زیرا کندو اولادنی اولدوروب قوربالر یاکزلو آینلر
یا دلی عیش ونوش ایدرکن
٢٤ عمرك ادبلرنده وتزوجلرنده نقاوت کوزتمزلر

چون

20*Halk dahi ʿamelin hüsnüne mâʾil olup demin âdama ikrâm ėttiği gibi teziye ilâh hėsâbında tutdular

*20*Halk da işlerinin güzelliğine aldanıp - demin insana ağırladığı gibi- çabucak ilâh yerine saydılar.*

21*Bu ise ʿömre bir pâ-bende oldu zîrâ âdamlar isâbette ya zulma+ hizmet ėderek şirk olunmaz ismi taşlara ve ağaçlara kodular

*21*Bu ise yaşamlarına bir köstek oldu. Çünkü insanlar ya kötülüğe hizmet ederek veya 'ortak koşulmaz adı' taşlara ve ağaçlara koyarak bunu yaptılar.*

22*Ve maʿrifetullahdan gâfil olmak yetmez iken cehâletiŋ ʿazim cedlinde dirilip bu kadar şirrete selâm diye ad kodular

*22*Sanki Allah'ın marifetini bilmemek yetmezmiş gibi; büyük akılsızlıkla yaşayıp, bu denli büyük kötülük yaparak 'barış' diye ad koydular.*

23*Zîrâ kendi evlâdını öldürüp kurbânlar ya gizli âyînler ya deli ʿîş u nûş ėderken

*23*Çünkü kendi çocuklarını öldürüp kurbanlar, ya gizli ayinler, veya çeşitli delicesine eğlenceler tertipleyerek;*

24*ʿÖmrün ʾedeblerinde ve tezevvüçlerinde nekâvet gözetmezler

*24*Yaşamın düzgün davranışlarında ve evliliklerinde saflık gözetmezler. ∞*

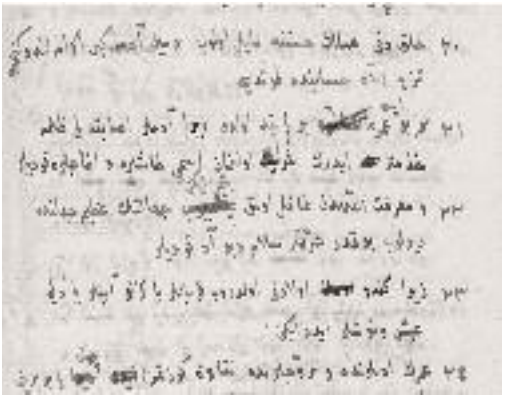

+:'*zulüme*'.

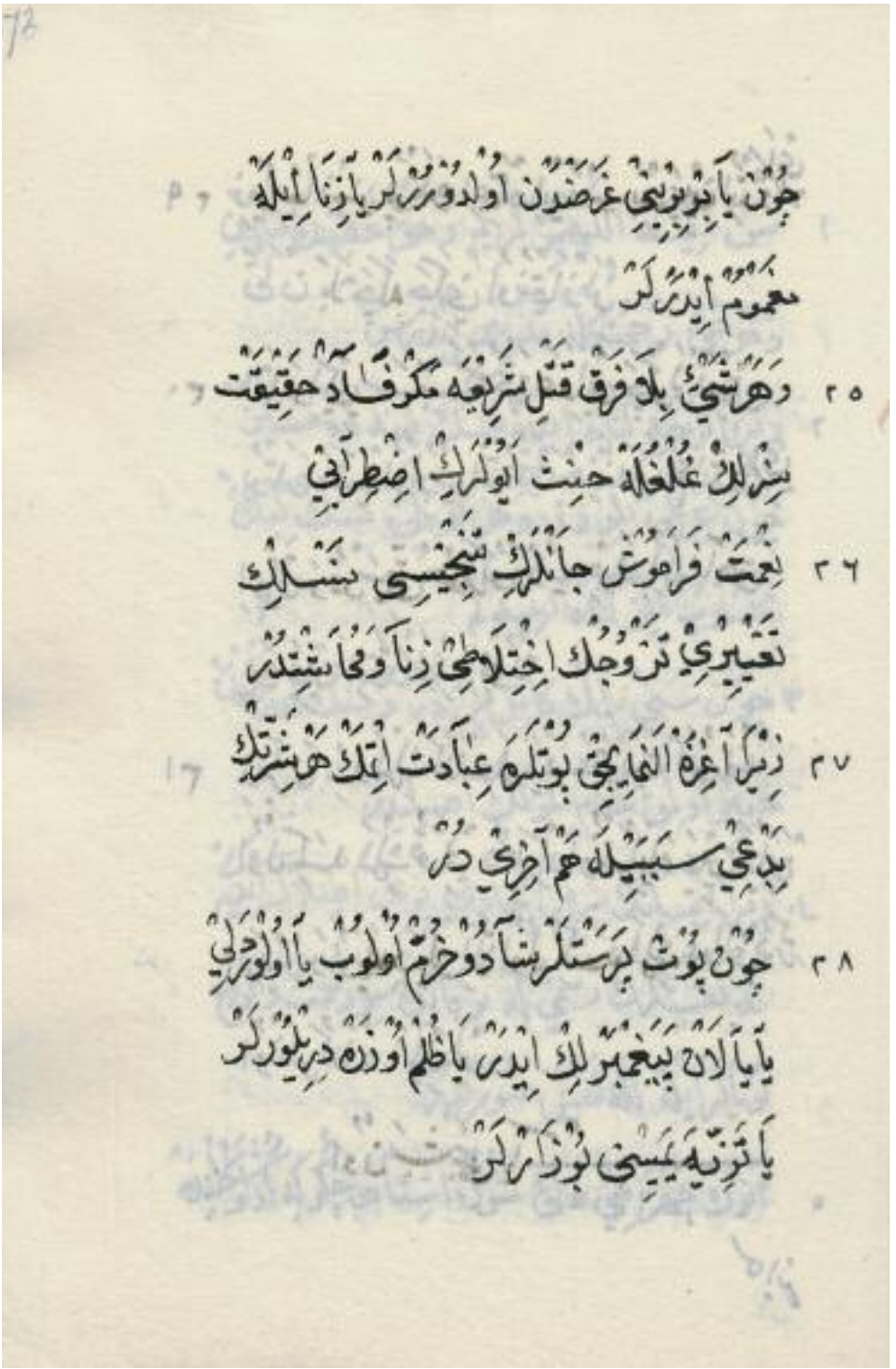

چون یا بربرینی غرضدن اولدورورلر یا زنا ایله
مغموم ایدرلر

٢٥ وهر شیئ بلا فرق قتل شریعه مکر فساد حقیقت
سزلك غلغله حنث ایولرك اضطرابی

٢٦ نعمت فراموش جانلرك تنجیسی نسلك
تغییری تزوجك اختلاطی زنا ومحاشتدر

٢٧ زیرا آغزه النمایجق بوتلره عبادت ایتمك هر شرتك
بدعی سببیله هم آخری در

٢٨ چون بوت پرستلر شادو خرم اولوب یا اولوردلی
یا یالان پیغمبرلك ایدر یا ظلم اوزره دریلورلر
یا تزیه یمینی بوزارلر

çün ya birbirini ġarazdan öldürürler ya zinâ ile maġmûm ėderler
Çünkü ya birbirlerini kıskançlıktan öldürürler veya zinayla kederlenirler.
25*Ve her şeyʾi bilâ-fark katl-i şerʿiyye meğer fesâd-ı hakikatsızlık ġulġule-i hins íyîlerin ıztırâbı
*25*Ve her şeyi farketmeksizin şeri ölüme 'götürürler'. Eğer günah yüklü gerçek azgınlık, iyilerin sıkıntısı...*
26*Niʿmet-i ferâmuş cânların tencîsi neslin tağyîri tezevvücün ihtilâtı zinâ ve fuhâşitdir
*26*Nimetleri unutmak, canların pisliği, neslin değişikliği, evlilik karışıklığı, zina ve fahişeliktir.*
27*Zîrâ ağza alınmayacak putlara ʿibâdet ėtmek her şirretin bidaʿî sebebiyle hem âhiridir
*27*Çünkü ağza alınmayacak putlara tapınmak; 'sonradan sokuşturulmuş' her türlü kötülüğün nedeni ve sonucudur.*
28*Çün pûtperestler şâd u hurrem olup ya olur deli ya yalan peyġamberlik ėder ya zulm üzere dirilirler ya tėziyye yemîni bozarlar
*28*Çünkü putperestler sevinçle coşarak delidivane oluyorlar ve yalan peygamberlik ediyorlar.'Ayrıca' zulümle yaşayıp çarbucak yeminlerini bozuyorlar.*

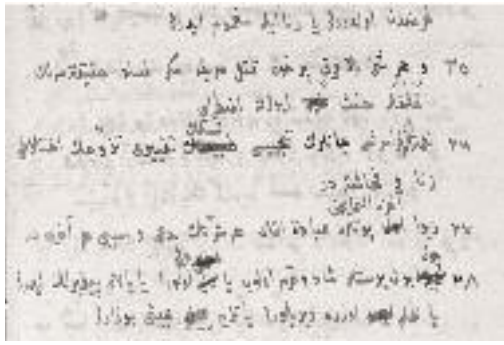

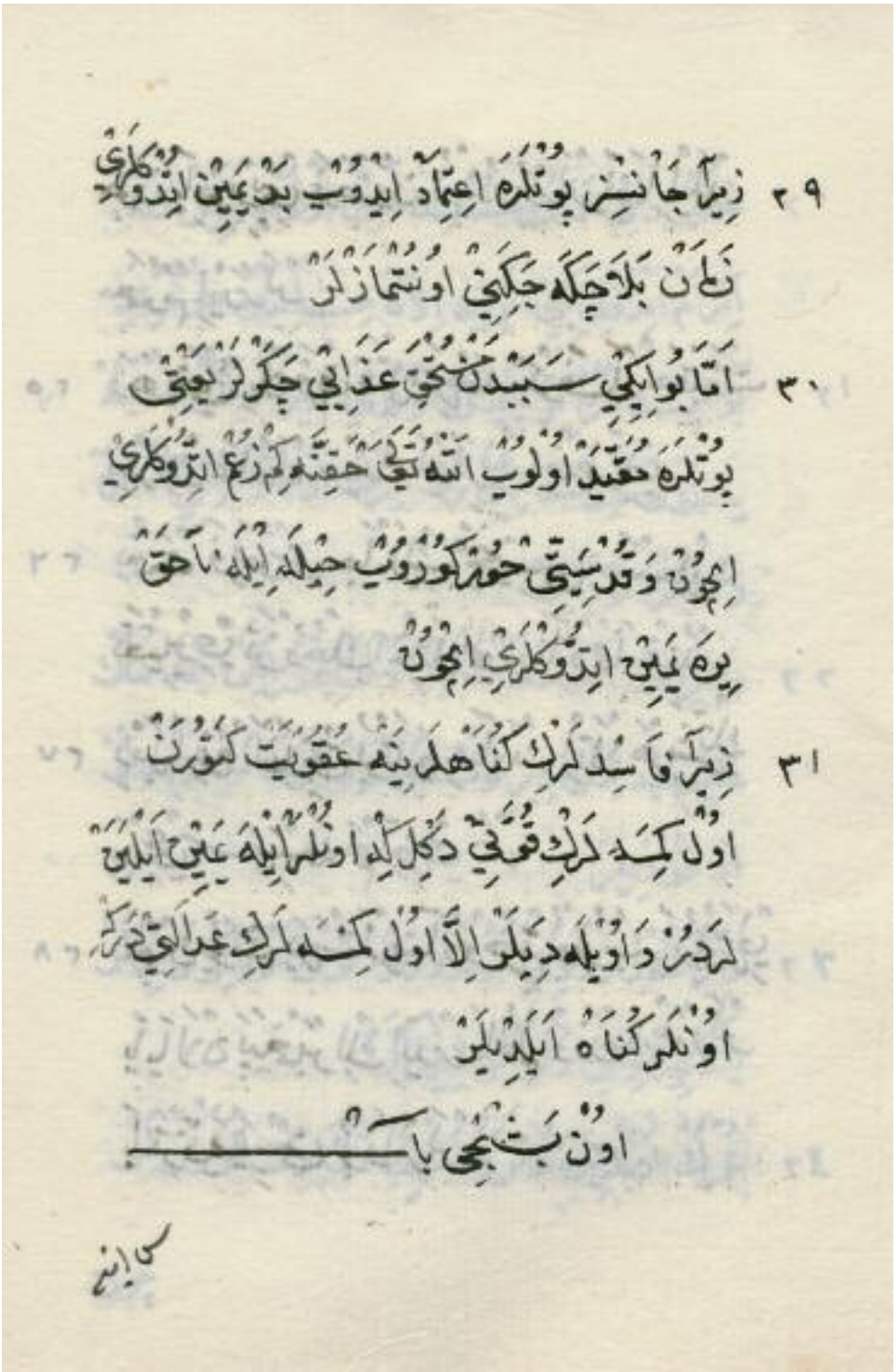

29*Zîrâ cânsız pûtlara iʿtimâd ėdip bed yemîn ėtdikleri zamân belâ çekeceḡini unutmazlar

*29*Çünkü cansız putlara güvenerek, kötü yemin ettikleri zaman; acı çekeceklerini ummuyorlar.*

30*Âmmâ bu iki sebepden müstehâk ʿazâbı çekerler yaʾnî pûtlara mukayyed olup Allahü Teʿâlâ hakkına kem-zuʿam ėttikleri için ve kudsiyeti hor görüp hîle ile nâ-hak yemîn ettikleri için

*30*Ama bu iki sebepten hak ettikleri cezayı çekecekler. Yani putlara bağlı kalıp yüce Allah hakkına kefil oldukları için ve kutsallığı hor görüp hileyle haksız yere yemin ettikleri için...*

31*Zîrâ fâsidleriŋ günâhlarına ʿukubet getiren ol kimselerin kuvveti deḡil ki onlar ile yemîn eyleyenlerdir ve öyle diyeler illâ ol kimseleriŋ ʿadâletidir ki onlar günâh eylediler

*31*Çünkü kötülük yapanların günahlarını cezalandıran, onların gücü değil; ama onlarla yemin edenlerdir. Öyle diyorlar; kesinlikle o kimselerin adaletidir ki onlar günah ettiler.*

Onbeşinci Bâb

sen ise ∞

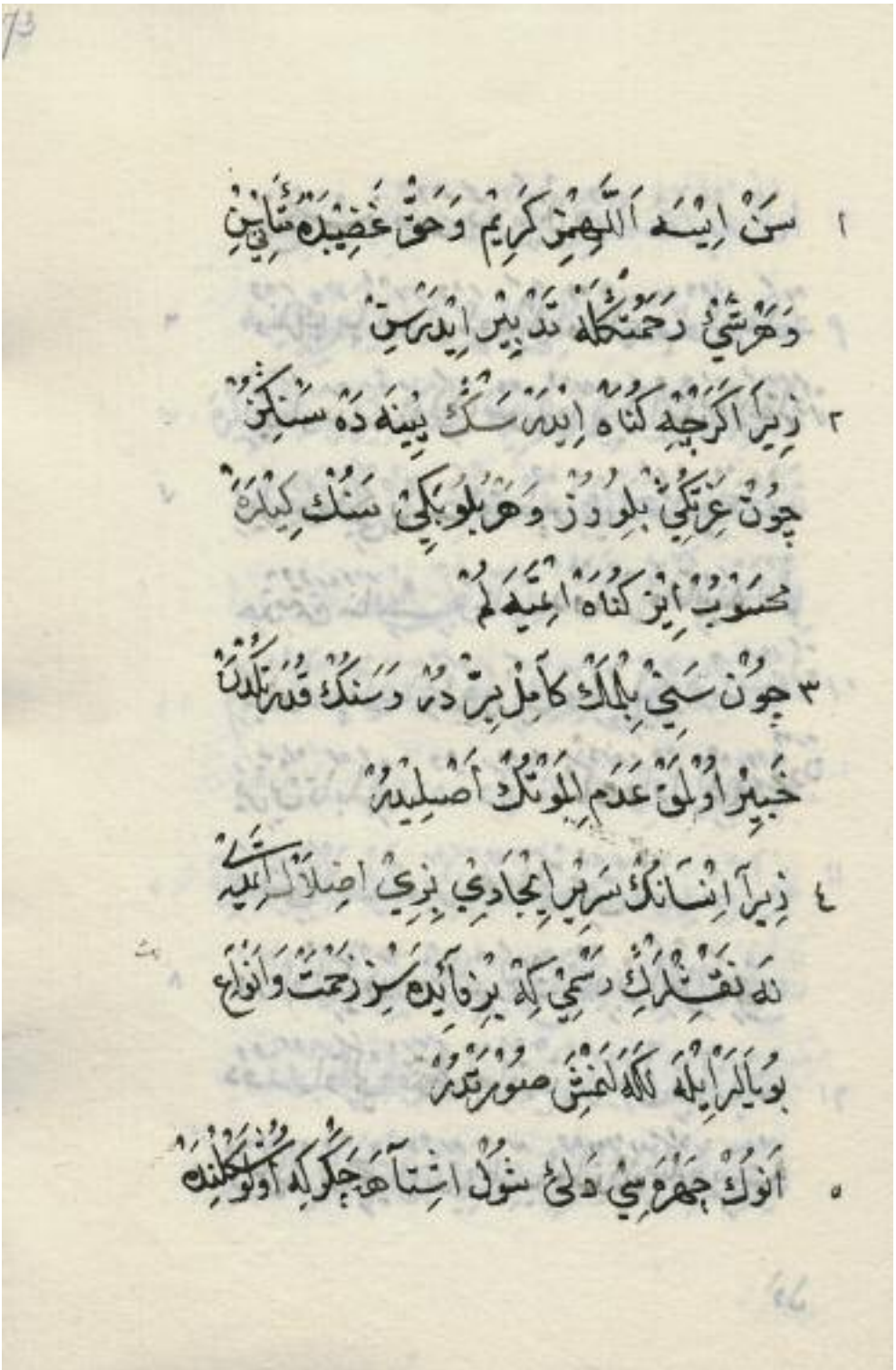

1*Sen ise Allahımız kerîm ve hakk ġazabda metânîsin ve her şeyʾi rahmetiŋle tedbîr ėdersin

*1*Sen ise yüce gönüllü, adaletli Allahımız. Cezalandırmaya geç öfkelenensin ve her şeyi bağışlaman ile düzenlersin.*

2*Zîrâ eğerçe günâh ėdersek yine de seniŋiz çün ʿizzetiŋi biliriz ve *her bilip ki** seniŋkilere mahsûbuz günâh ėtmeyelim

*2*Eğer günah edersek; yine de seniniz. Çünkü yüceliğini biliyoruz ve herkes biliyor ki seninkilerdeniz. Günah etmeyelim!*

3*Çün seni bilmek kâmil-i birr dir ve seniŋ kudretinden habîr olmak ʿademi'l-mevtin aslıdır

*3*Çünkü seni bilmek en büyük bir erdemdir ve senin gücünden bilgi edinmek ölümsüzlüğün aslıdır.*

4*Zîrâ insânıŋ şerîr icâdı bizi ıdlâl ėtmedi ne nakışlarıŋ resimi ki bir fâʾidesiz zahmet ve envâʿi boyalar ile lekelenmiş sûretdir

*4*Çünkü insanın kötü sanatı bizi şaşırtmadı..! Ne süslemeli resimler, ne de yararsız bir emek ve çeşitli boyamalarla lekelenmiş şekiller...*

5*(*Ki*)** önuŋ çehresi deliyi şul iştâha çeker ki ölü şeklinde

*5*Ama onların görüntüsü, insanları delice şu arzuya çeker ki ölü şeklinde*

*Ali Bey'in 1664 el yazması Orjinalinde "ve biz bilip ki..."

**Ali Bey'in 1664 el yazması Orjinalinde "...ki..."

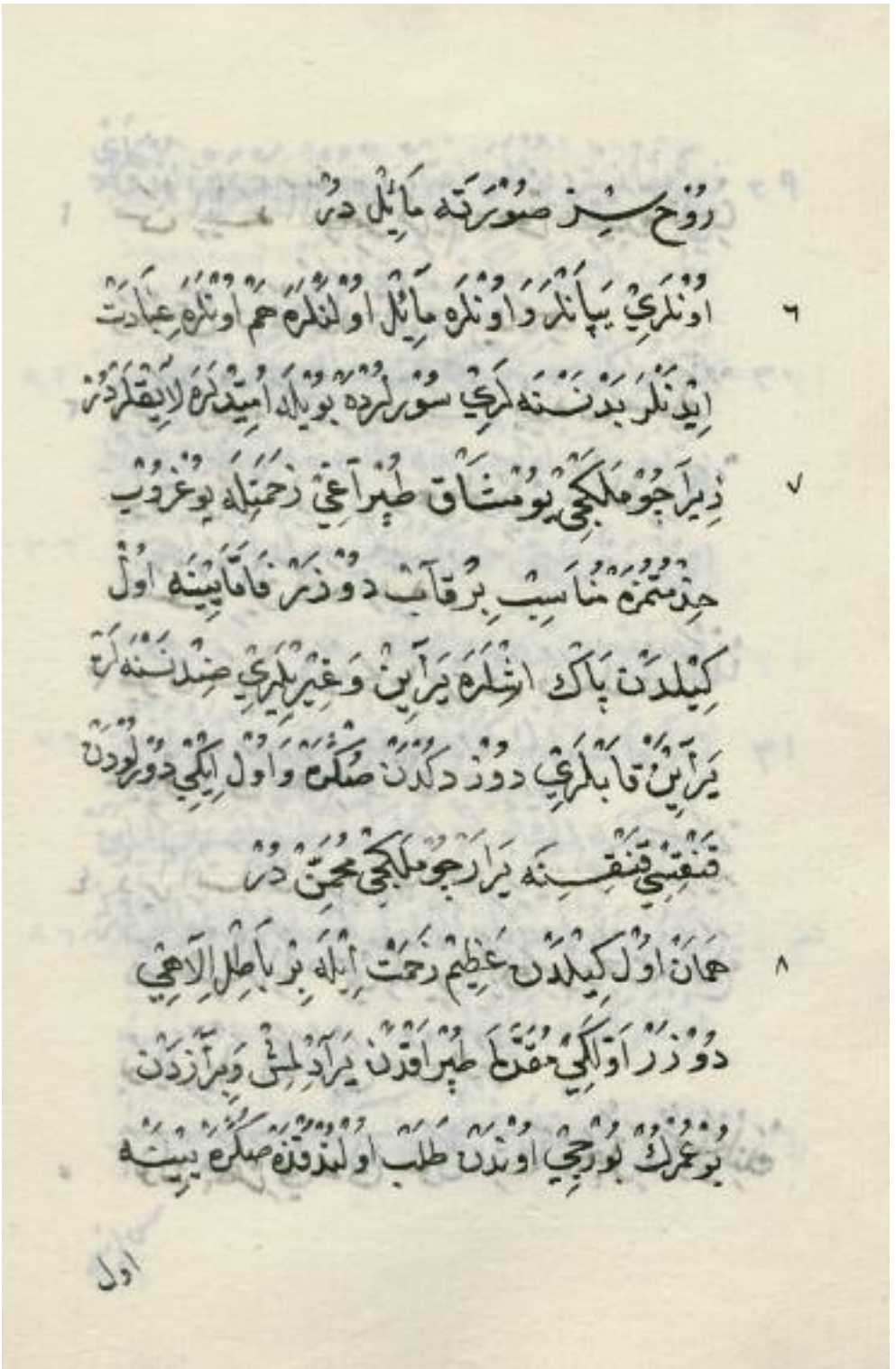

روح سز صورته مائل در

٦ اونلری یپانلر و اونلره مائل اولنلره هم اونلره عبادت
ایدنلر بدنسنه لری سورلرده بویله امیدلره لایقلردر

٧ زیرا چوملکجی یومشاق طپراغی زحمتله یوغروب
خدمتمزه مناسب بر قاب دوزر فاما یینه اول
کیلدن پاک اشلره یراین و غیریلری ضدنسنه لره
یراین قابلری دوزدکدن صکره و اول ایکی دورلودن
قنقسی قنقسنه یرار چوملکجی محمن در

٨ همان اول کیلدن عظیم زحمت ایله بر باطل الاهی
دوزر اولکی مقدما طپراقدن یرادلمش و برازدن
بو عمرک بورجی اوندن طلب اولندقده صکره یینه

اول

rûhsuz sûrete mâʾildir
ruhsuz şekile yöneltir.
6*Onları yapanlar ve onlara mâʾil olanlara hem onlara ʿibâdet ėdenler bed nesneleri severler de böyle ümîdlere lâyıklardır
*6*Onları yapanlar, onlara gönül bağlayanlar ve onlara tapınanlar; kötü şeyleri severler ve böyle ümitlere layıklardır.*
7*Zîrâ çömlekçi yumuşak toprağı zâhmet ile yoğurup hizmetimize münâsip bir kab düzer fe-âmmâ yine ol kilden pâk işlere yarayan ve ġayrıları zıdd nesnelere yarayan kablarını düzdükden soŋra ve ol iki dürlüden kanġisi kanġisine yarar çömlekçi muhammindir
*7*Çünkü çömlekçi yumuşak toprağı emek çekerek yoğuruyor ve hizmetimize uygun kaplar haline getiriyor. Kaldı ki yine o kilden temiz işlere yarayan ve diğerleri de aykırı işlere yarayan kaplar yaptıktan sonra; çömlekçi o iki çeşitten hangisinin hangisine yaradığını biliyor.*
8*Hemân ol kilden ʿazîm zahmet ile bir bâtıl ilâhı düzer evvelki* ki mukaddemâ topraktan yaradılmış ve birazdan bu ʿömrün borcu ondan taleb olundukdan soŋra yine
*8*Hemen o kilden büyük bir emekle boş bir put yapar. O ki* önceden topraktan yaratılmış ve bu yaşam borcu ondan istendikten sonra yine ∞*

*Ali Bey'in 1664 yılında yazdığı çeviride „..ol ki..."

ol ∞

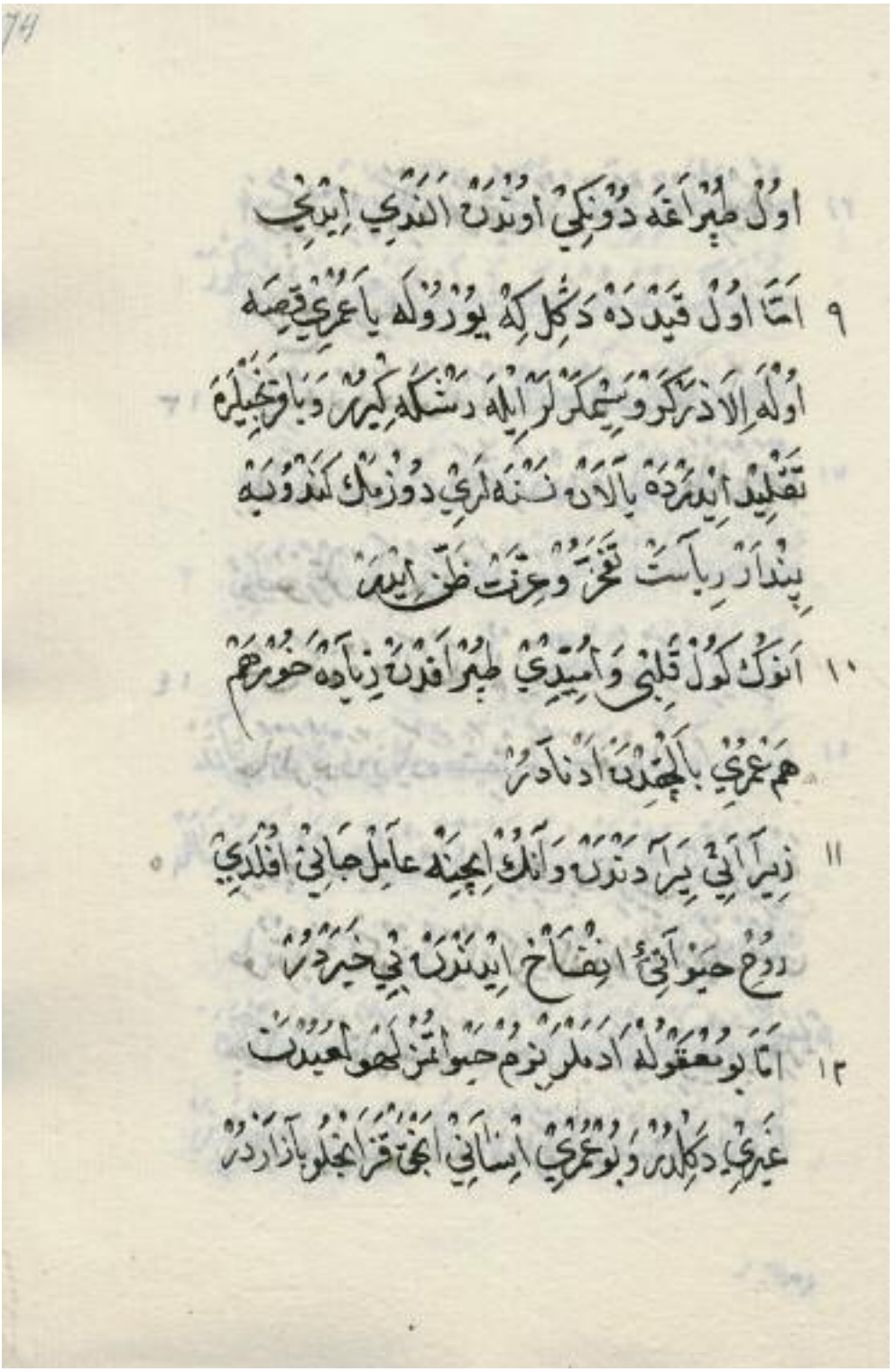

ol toprağa dönˌe ki ondan alındı idi
o toprağa dönecek. Çünkü ondan alınmıştı.
9*Âmmâ ol kaydda değil ki yorula ya ʿömrü kısa ola illâ zerger ve sîmkerler ile reşke girer ve bakırcıları taklîd ėder de yalan nesneleri düzmek kendiye pindâr-ı riyâset tefahhur ve ʿizzet zann ėder
*9*Ama onun hiç umurunda bile değil ki yorulsun; ya da yaşamı kısa olsun. İlla da kuyumcular ve gümüş işleyiciler ile çekişir. Bakırcıları taklit edip yalan şeyler yaparak kendini reis olmanın verdiği böbürlenmenin övüncüne ve büyüklüğüne sahip sanır.*
10*Ònuŋ kül kalbi* ve ümîdi topraktan ziyâde hor hem ʿömrü balçıkdan ednâdır
*10*Onun yüreği kül, ümidi topraktan daha çok değersiz ve yaşamı balçıktan aşağıdır.*
11*Zîrâ ònu yaradandan ve ònuŋ içˌine ʿâmil cânı üfledi hem rûh-ı hayvâtı inkâh ėdenden bî-haberdir
*11*Çünkü onu yaratandan, onun içine etken canı üfleyenden ve 'Hayat Ruhu'nu nikahlayandan habersizdir o.*
12*Âmmâ bu mukavele âdamlar bizim hayvâtımız lehvü'l-ʿabüdden ġayrı değildir ve bu ʿömür insân içˌin kazançlı bâzârdır
*12*Ama bu türlü adamlar: "Bizim yaşantımız gülünç kölelikten başka birşey değildir ve bu yaşam insan için kazançlı bir pazardır.*

*Ali Bey'in 1664 el yazması Orjinalinde: '*Onun kalbi kül...*'(yani; bir hiç).

انوکچون درلرکه هر شیئ دن بدنسنه دن بیله
قزنج لازمدر

١٣ کرچه بو معقوله کمسنه جمله سندن زیاده
بلورکه طپراق ماده سندن قریلور قابلر وچهره
وصورتلر یاپلمغه کناهدر

١٤ پس کندو طائفه ظلم ایدن دشمنلر دلیلرك
جانلرندن زیاده شقیلر وسفیهلردر

١٥ زیرا پوت پرستلرك جمیعی پوتلرینی الاهلریرینه
طوتدیلرکه کوزلرینك کورمکه وبورونلرینك نفسن
چکمکه وقولاقلر اشتمکه واستعمال ایلدوکی اللرینك پرمقلری
برشیئه یاپشمغه ونه ایاقلر کزمکه مستعدلردر

١٦

Ònunçİn dèrler ki her şeyʾden bed nesneden bile kazanç lâzımdır
Onun için her şeyden; kötü şeyden bile kâr etmek gerekir, diyorlar.
13*Gerçe bu makûle kimesne cümlesinden ziyâde bilir ki toprak maddesinden kırılır kablar ve çehre sûretler yapmağla günâh èder
*13*Gerçi bu gibi kişiler hepsinden daha çok biliyor ki toprak maddesinden kırılır kaplar ve heykel başları yapmakla günah ediyorlar.*
14*Pes kendİ tâʿifesine zulm èden düşmânlar delileriŋ cânlarından ziyâde şakîler ve sefîhlerdir
*14*Böylece kendi milletine zulmeden düşmanlar, delilerin canlarından daha çok adi soyguncudardır.*
15*Zîrâ putperestleriŋ cemiʿ putlarını ilâhlar yerine tutdůlar ki gözleriniŋ görmeğe ve burunlarınıŋ nefesi çekilmeğe ve kulaklar* işitmeğe istiʿmâl eyledi ki ellериniŋ parmaklarını bir şeyʾe yapışmağa ve ne ayaklar gezmeğe müstaiddlerdir
*15*Çünkü putperestlerin tüm putlarını ilâhlar yerine tuttular. Gözlerinin görmeye burunlarının soluğunu çekmeye ve kulaklarının işitmeye yararı yok! Ne de ellerinin parmaklarıyla bir şey tutmaya ve ayaklarıyla gezmeye yeteneği var.*

*Ali Bey'in 1664 el yazmasında: "...kulakların işitmeğe istiʿmâli ne ellериŋ parmaklarıyla yapışmağa...'

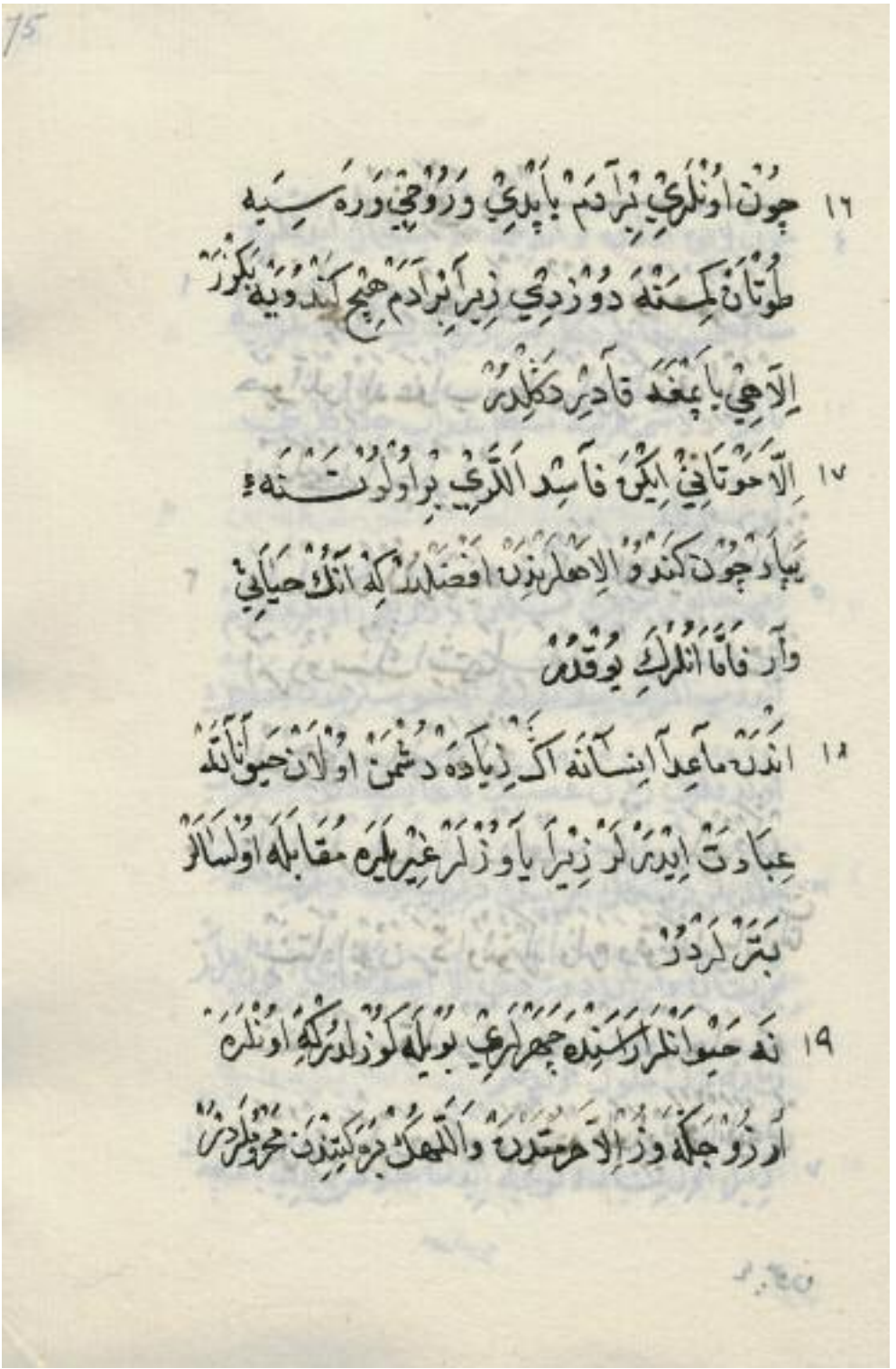

16*Çün onları bir âdam yapdí ve rûhu veresiye tutan kimesne tutdù zîrâ bir âdam hîç kendiye benzer ilâhı yapmağa kâdir değildir
*16*Çünkü onları bir kişi yaptı ve ruhunu veresiye tutan kişi tuttu. Bundan ötürü hiç bir insanın kendine benzer ilâhı yapmaya gücü yetmez.*

17*İllâ mevtânî iken fâsid elleri bir ölü nesneyi yapar çün kendi ilâhlarından efdâldır ki ònuŋ hayâtı+ var âmmâ onlarıŋ yokdur
*17*O ölümlü iken, bozguncu elleriyle cansız bir şeyi yapar. Çünkü kendi ilahlarından daha yararlıdır ki onun yaşamı var; ama onların yoktur.*

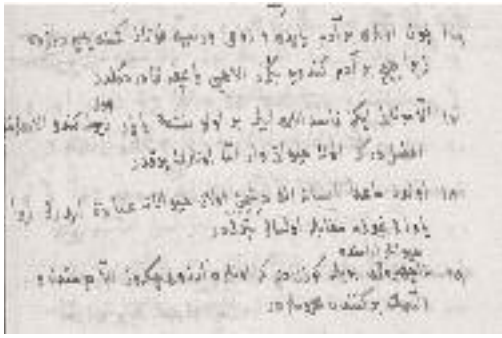

18*Òndan mâʿadâ insâna en ziyâde düşmân olan hayvânâta ibâdet èderler zîrâ yavuzlar ġayrılara mukâbele olsalar beterlerdir
*18*Ondan başka insana en çok düşman olan hayvanlara tapınıyorlar. Çünkü kötüler ve diğerleriyle karşılaştırılsalar daha kötüdürler.*

19*Ne hayvânlâr arasında çehreleri böyle güzeldir ki onlara arzu çekeviz illâ hürmetden ve Allahıŋ bereketinden mahrûmlardır
*19*Ne hayvanlar arasında yüzleri böyle güzeldir ki onlara arzu çekelim. Ama saygıdan ve Allah'ın bereketinden yoksundurlar.*

+*bkz.* Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*hayvâtı*'.

اون التنجی باب

١ انوکچون استحقاق اوزره بو معقوله
حیوانلر ایله عذاب وجانورلرك کثرتی ایله
اشکنجه لر چکدیلر

٢ واول عذابك یرینه قومکه ایلك ایلدك که انوك
ارزوسنك اشتهاسنه کوره نوچشنه یعنی
بلدرجینی حاضرلدك

٣ تاکم اونلر طعام ارزولیوب شول چکندوکی
اشتاه ایچون رد اولنورکه اونلره وقومکه ارسال اولنان
نسنه لر کوسترله بونلر ایسه براز زمان حاجته
تحمل ایتدوکدن صکره نوچشنه طعامی تنعم ایلیه لر

٤ چون

On Altıncı Bâb

1*Ȯnuŋçỉn istihkâk üzre+ bu makûle hayvânlar ile ʿazâb ve cân-verleriŋ kesreti ile işkenceler çekdiler

*1*Onun için hak ettikleri üzere bu gibi hayvanlarla azap ve canavarların çokluğuyla acı çektiler.*

2*Ve ol ʿazâbıŋ yerine kavmiŋe eylik++ eyledin ki ȯnuŋ ârzusunuŋ iştihâsına göre nev-çeşne yaʿnî bıldırcını hâzırladıŋ

*2*Sen o azabın yerine halkına iyilik ettin ve onlara arzularına göre yeni lezzetli ziyafeti hazırladın; yani bıldırcını.*

3*Tâ kim onlar taʿâm arzulayıp şul çekindiği iştâh içỉn redd olundular ki onlara ve kavmiŋe irsâl olunan nesneler gösterile bunlar ise biraz zamân hâcete tahammül ėttikten soŋra nev-çeşne taʿâmı tenaʿum eylediler

*3*Ta ki onlar yemeği arzulayıp, şu çekindikleri iştah için reddedildiler ki onlara halkına gönderilen şeyler gösterilsin. Bunlar ise biraz zaman gereksinimlerine dayandıktan sonra yeni leziz ziyafette yemeğe nimetlendiler.*

+: *'üzere'.*
++: *'íyỉlik'.*
4 çün ∞

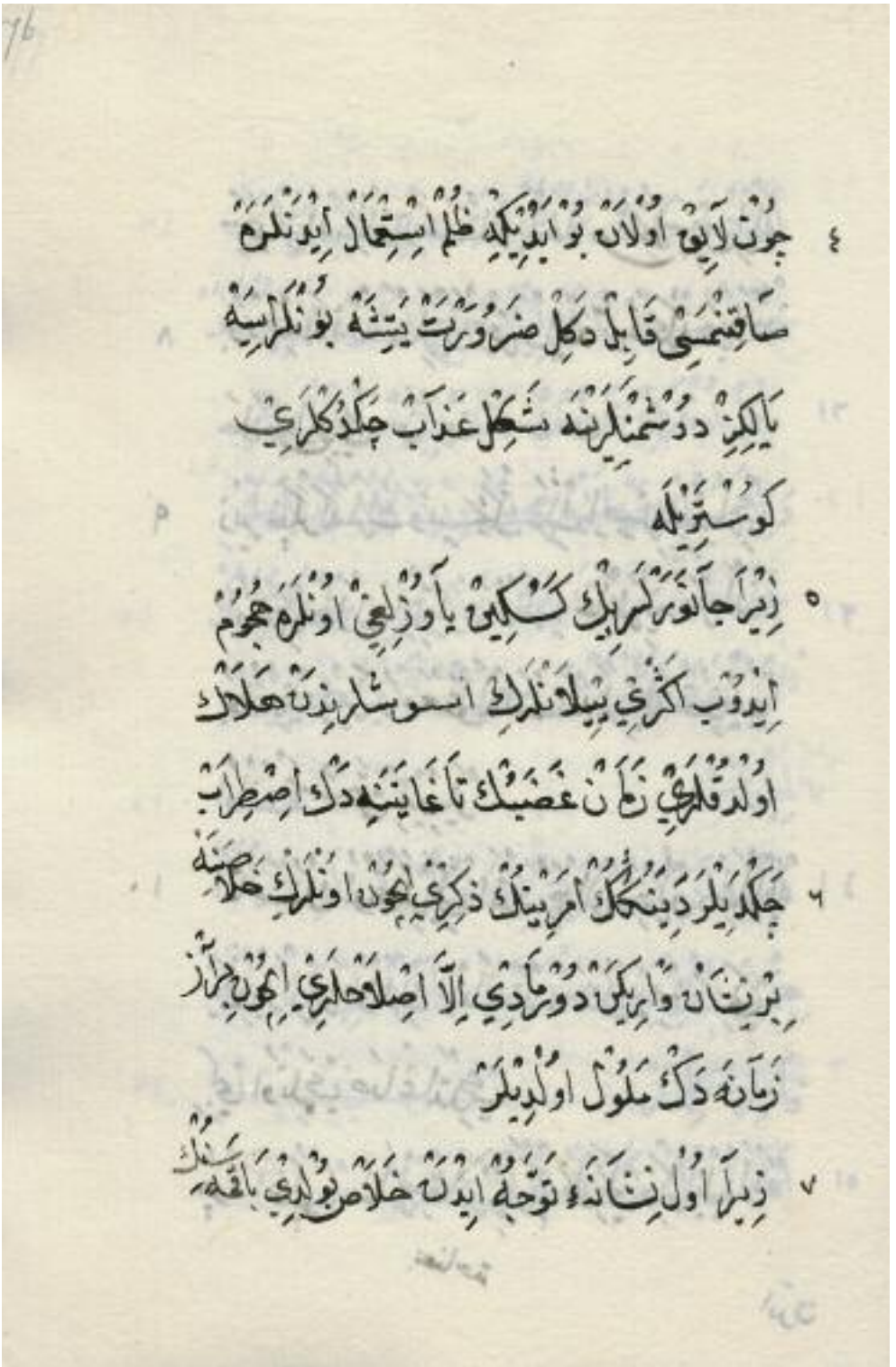

4*Çün lâyık olan bu idi ki zulm+ istiʿmâl ėdenlere sakınması kâbil değil zarûret yetişe bunlara ise yalıŋız düşmanları ne şekil ʿazâb çekdikleri gösterile

*4*Çünkü zulmü kullananlara kaçınılması mümkün olmayan sıkıntının yetişmesi haktır. Yalınız bunlar, düşmanlara ne şekilde acı çekeceklerine dair idi.*

5*Zîrâ cân-verleriŋ keskin yavuzluğu onlara hücûm ėdip eğri yılanlarıŋ ısırışlarından helâk oldukları zamân ġazâbıŋ tâ ġâyetine dek ıstırâb

*5*Çünkü vahşi yaratıkların keskin kötülüğü ve onlara saldıran eğri yılanların sokuşlarından öldükleri zaman; öfkenin sonuna kadar acı çektiler.*

6*çekdiler • Dîniŋiŋ emriniŋ zikri içiŋ onlarıŋ halâsına bir nişân varken durmadı illâ ıslâhları içiŋ biraz zamâna dek melûl oldular++

*6*Dininin buyruklarının anılması için, onların kurtuluşlarına bir iz varken durmadı; kesinlikle düzeltilmeleri için bir zamana dek usandılar.*

7*Zîrâ ol nişâneyi teveccüh ėden halâs buldu bakmasınıŋ

*7*Çünkü o işarete yönelen kurtuluş buldu. Bakmasının ∞*

+bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*zulm**ü***'.

++bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında: '*illâ ıslâhları içiŋ biraz zamâna dek ıztırâb çekdiler dîniŋiŋ emriniŋ zikri içiŋ onlarıŋ halâsına bir nişân var iken*'.

سببی ایله دکل الا سنک یا خلاص الکل سببی ایله

٨ بو وجهله دوشمنلریمزه اقرار ایتدردکله هر بلادن

خلاص ایدیجی سن سن سن سن

٩ زیرا چکرکه لرک وسکک لرک اصریجیلری

اونلری هلاک ایتدیلر و اونلرک جانلرینه درمان

بولنمدی زیرا بو معقوله نسنه لر ایله تعذیب

اولنمغه مستحق ایدیلر

١٠ اما سنک اوغللریکی اژدرهالر زهرلو دشلر ایله

یکمدیلر زیرا اونلرک امدادنه رحمتک یتشدوکی

کبی اونلری صاغلتدی

چون انوکچوده صارصقلندریلرکه کلامکی ذکر ایلیه لرده

بمضاحة

اندن

sebebi ile değil illâ seniŋ yâ halâsi'l-külli sebebi ile
sebebiyle değil; kesinlikle ya 'Her Şeyi Kurtaran!' Senin sebebinle.
8*Bu vechile düşmanlarımıza ikrâr ėtdirdik ki her belâdan halâs ėdici sensin *sensin**
*8*Bu yüzden düşmanlarımıza şöyle söylettik: 'Her beladan kurtaran sensin, sen..!'*
9*Zîrâ çekirgeleriŋ ve siŋekleriŋ ısırıcıları onları helâk ėtdiler ve onlarıŋ cânlarına dermân bulunmadı zîrâ bu makûle nesneler ile taʿzîb olunmağa müstahak idiler
*9*Çekirgelerin ve sineklerin ısırışları onları öldürdü ve onların canlarına bir çare bulunmadı. Çünkü bu çeşit şeylerle eziyet çekmeyi hak ettiler.*
10*Âmmâ seniŋ oğullarını ejderhâlar zehirli dişler ile yenmediler zîrâ onlarıŋ imdâdına rahmetiŋ yetiştiği gibi onları sağlatdı
*10*Ama senin oğullarını bu çeşit yaratıklar, zehirli dişleri ile yenemediler; çünkü onların yardımına esirgemen yetiştiği gibi, onları iyileştirdi.*
11*Çün ȯnuŋçiṅ sarsıklandırılır ki kelâmını zikr eyleyeler de
*11*Çünkü bu yüzden sarsıldılar: Sözlerini söylesinler de* ∞

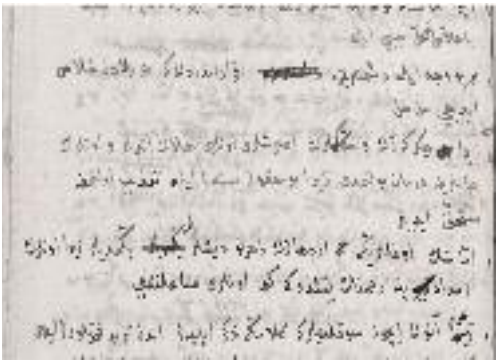

*Ali Bey'in 1664 el yazmasında bir defa yazılmış.

ȯndan ∞

اندن تزیه قورتلورلردی که عمیق نسیانه
دوشوب احسانك ایله اخراج اولنمغه قادر اولمیه‌لر
١٣ زیرا اونلری نه اوت ونه یاقی صاغلتدی
والا سنك هر شیئه صحت ویرن کلامك یارب
١٣ چون حیات موته حکومت ایدرسن سن تا مزارك
قپولرینه کتوررسن هم اورادن کیرو
ایلدرسن
١٤ کرچه آدم کندو شرتی ایله اولدرمکه قادردر اما
چقمش روحی کیرو دندرمکه ویاخود جانی کیرو کتورمکه
قادر دکلدر
١٥ اما سنك الکدن قچماق محالدر

ondan teziye kurtulurlardı ki ʿihik-i nisyâna düşüp ihsânın ile ihrâc olunmağa kâdir olmayalar
ondan çabucak kurtulsunlar. Ama vaadlerini unuttuklarında, bağışlamanla dışarıya çıkmaya güçleri yetmesin.
12*Zîrâ onları ne ot ne yakı sağaltdı ve illâ seniŋ her şeyʾe sıhhat vėren kelâmıŋ yâ Rabb
*12*Çünkü onları ne ot ne merhem iyileştirdi; ama senin her şeye sağlık veren sözün ya Rabb!*
13*Çün hayvât-ı mevte* hükûmet ėdersin sen tâ mezârıŋ kapĩlarına götürürsün hem oradan gėrı̇ ėyledirsin
*13*Çünkü yaşam ve ölüme hükmedersin. Sen ta mezarın kapılarına götürür ve oradan geri getirirsin.*
14*Gerçe âdam kendi şirreti ile öldürmeğe kâdirdir âmmâ çıkmış rûhu gėri döndürmeğe ve veyâhûd+ cânı gėrı̇ getirmeğe kâdir değildir
*14*Gerçi insan kendi kötülüğüyle öldürebilir; ama çıkmış ruhu geri döndürmeye ve ölmüş canı geri getirmeye gücü yok.*
15*Âmmâ seniŋ elinden kaçmak mahâlldir
*15*Böylece senin elinden kurtulmak yersizdir.*

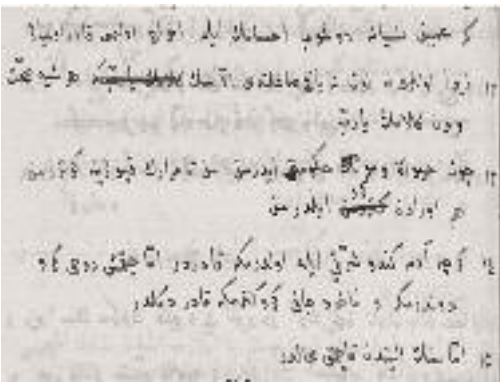

*bkz Ali Bey'in 1664 çevirisinde '*hayvât ü mevt*' (Hayat ve ölüm).
+bkz Ali Bey'in 1664 çevirisinde "*maʾhud"*adı geçen şey.

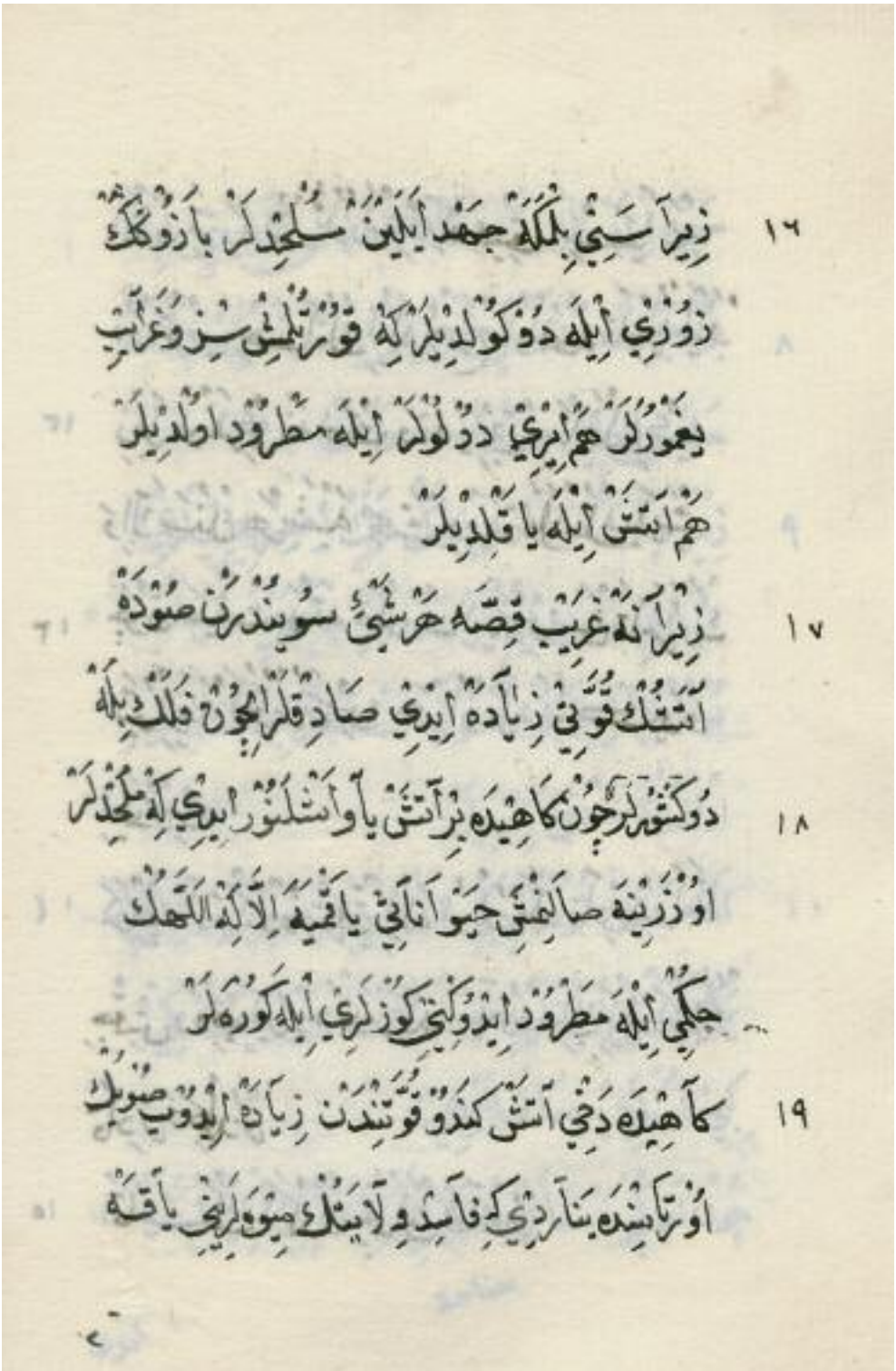

16*Zîrâ seni bilmeğe cehd eyleyen mülhidler bâzûŋuŋ zoru ile döğüldüler ki kurtulmuşsuz ve ġarâ'ib yağmurlar hem iri dolular ile matrûd oldular hem âteş ile yakıldılar

*16*Seni bilmeye uğraşan kafirler kolunun gücüyle döğüldüler ki kurtulmasınlar. Garip yağmurlar ve iri dolular ile kovularak ateşle yakıldılar.*

17*Zîrâ ne ġarîb kıssa her şey'i söyündüren+ suda âteşiŋ kuvveti ziyâde idi sâdıklar içiṅ felek bile değişirler*

*17*Bak! Ne ibretlik bir öykü: Her şeyi söndüren suda, ateşin gücü ne çoktu!? Ama dürüstler için dünya bile değişir.*

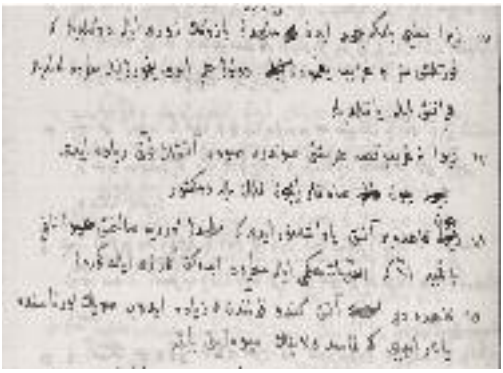

18*Çün kahde bir âteş yavaşlanır idi ki mülhidler üzerine salınmış hayvânâtı yakmaya illâ ki Allahıŋ hikmeti ile matrûd ėttiğini gözleri ile göreler

*18*Çünkü ateş çıkıntısı yavaşlanırdı ki kafirler üzerine salınmış hayvanları yakmasın; kesinlikle Allah'ın bilgeliğiyle kovduklarını gözleriyle görsünler.*

19*Kahde dahi âteş kendi kuvvetinden ziyâde ėdip suyuŋ ortasında yanardı ki fâsid vilâyetiŋ meyvelerini yaka

*19*Ateş alevi de kendi gücünden daha çok suyun ortasında yanıyordu ki kötülükle dolu vilayetin meyvelerini yaksın.*

*bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*değişir*'.

+bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*söndüren*'.

20*Ve onlarıŋ yerine kavmına+ melâʾike* taʿâmıŋı yedirdiŋ hem ȯŋa zahmetsiz hâzırlanmış etmeğı gökden gönderdiŋ ki her zevke yarar ve her lezzet düzülmüş idi

*20*Onların yerine kavmine "Meleklerin Yemeğini" yedirdin; hem ona emeksiz hazırlanmış ekmeği gökten gönderdin ki her zevke yarar ve her lezzet ile düzülmüştü.*

21*Zîrâ ol seniŋ zâtıŋ oğullarıŋa olan halâvetiŋi gösterir idi ve ȯŋu tenâvül ėdeniŋ iştâhına yarayıp herkesiŋ gȯŋlüne mizâcınca olurdu

*21*Çünkü o senin kendi oğullarına olan tatlılığını gösterirdi; ve onu alanın iştahına yarayıp herkesin gönlüne göre olurdu.*

22*Kar buz dahi dayandılar da erimediler ki dolu arasında yanıp ve yağmurlar arasında yalıŋlanıp düşmanlarıŋ meyvelerini yakdığı biline

*22*Kar ve buz dahi ateşe dayandılar da erimediler ki; dolu arasında yanıp, yağmurlar arasında parıldayıp, düşmanların meyvelerini yaktığı bilinsin.*

23*Dahi bir ʿaks sâdıklar beslensin dîyȩ kendi kuvvetini unutdu idi

*23*Ama ateş hörgücünde bir etki dahi oldu; dürüstler beslensin diye kendi gücünü unuttu.*

+:'*kavimine*'.

*bkz. II. Ez. 1/19

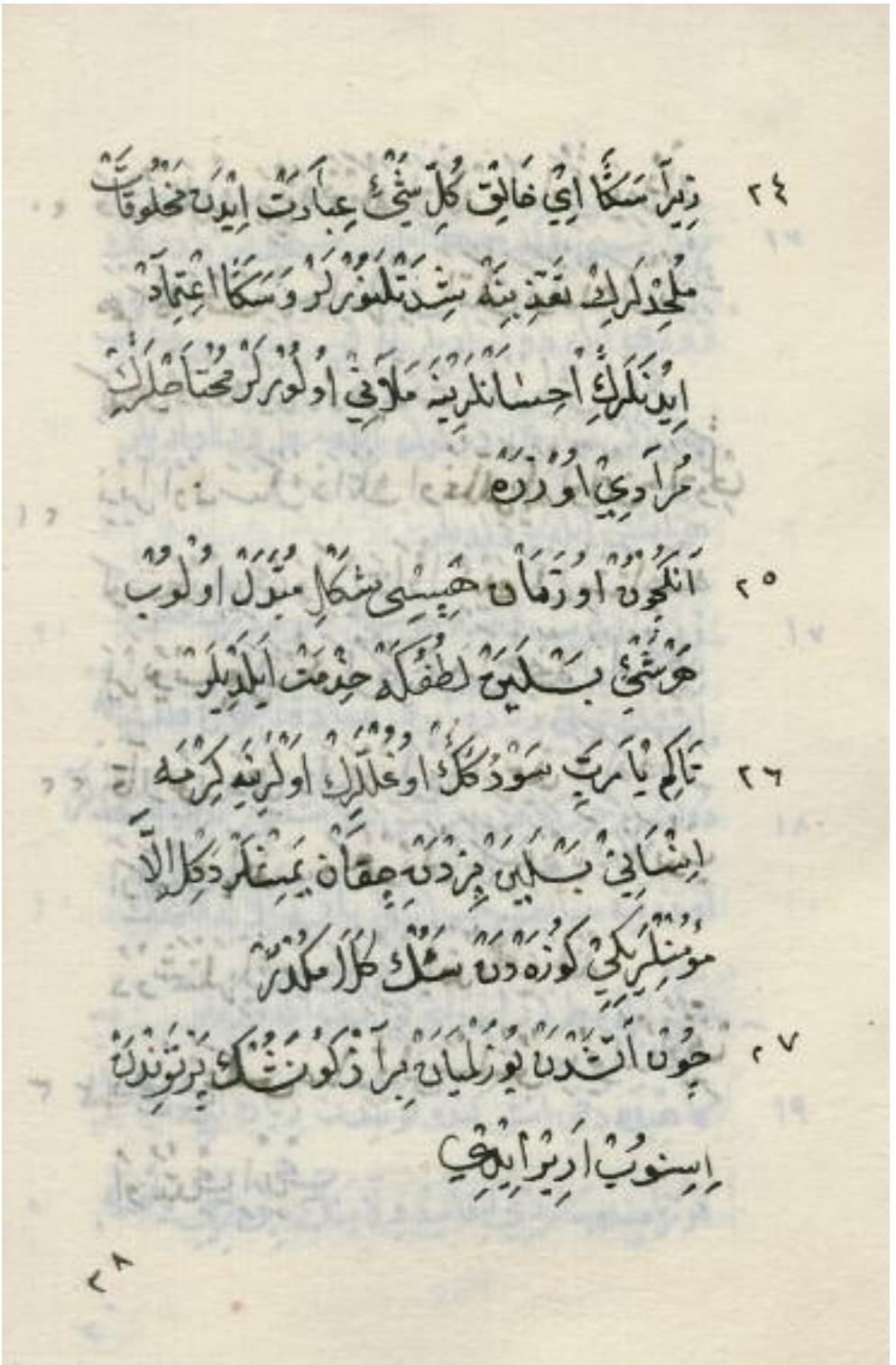

24*Zîrâ saŋa ėy Hâlik-i Küllî Şeyʾė ibâdet ėden mahlûkât mülhîdleriŋ taʿzîbine şiddetlenirler ve saŋa itimâd ėdenleriŋ ihsânlarına melânî olurlar muhtesibleriŋ murâdı üzre
*24*Çünkü sana; Ey! 'Her Şeyin Yaratıcısı'na tapınan yaratıklar. Dinsizlerin eziyeti için şiddetlenirler; ama ona güvenen, iyilik yapanlara kendilerini geri çekerler.*
25*Ȯnuŋ içȋn o zamân hepisi şekl-i mübeddel olup her şeyʾi besleyen lütfuna hizmet eylediler
*25*Bundan ötürü o zaman tümü şekil değiştirerek, 'Her Şeyi Besleyen' lütfuna hizmet ettiler.*
26*Tâ kim yâ Rabbi sevdiğiŋ oğullarıŋ ~~*evlerine girme*~~* öğreneler insânı besleyen yerden çıkan yemişler değil illâ müʾminleriŋi gözeden seniŋ kelâmındır
*26*Ta ki ya Rabbi! Sevdiğin oğulların öğreneler. İnsanı besleyen, yerden çıkan yemişler değil; kesinlikle müminlerini gözeten senin sözündür.*
27*Çün âteşten bozulmayan biraz güneşiŋ pertevinden ısınıp erir idi
*27*Çünkü 'yemişler'sıcaktan bozulmazlar; belki biraz güneşin sıcaklığıyla ısınarak erirler.*

*Burada yazılan 'evlerine girme' kelimesi -Ali Bey'in dikte ettirdiği sırada- zeyrek katibin el çabukluğu ile yazdığı yanlış bir kelimedir. Bkz. Ali Bey'in 1664 orjinal kendi el yazısında "...***öğreneler hem insanı besleyen**..." şeklinde yazmış olduğu görülüyor..

Almancası: „Deine geliebten Söhne, Herr, sollten daraus lernen: Nicht die verschiedenartigen Früchte ernähren den Menschen, sondern dein Wort erhält alle, die dir vertrauen." bkz. Katolik Birlik Çev. Sül. Bil.16/26
Türkçesi: Rabbin sevgili oğulları bilmelidir ki insan yalnızca çeşitli gıdalarla beslenmiyor; ama sana güvenip de sözünü tutmakla... Bkz. Tes. 8/3.

28*Tâ+ maʿlûm ola ki saŋa şükür ėtmek içiŋ güneşden evvel kalkmak ve gün doğmadan evvel namâz kılmak vâcibdir
*28*Evet sana şükür etmek için güneş doğmadan kalkmak gerektiğini herkes bilsin; gün doğmadan önce namaz kılmak vaciptir.*
29*Çün kâfir âdamıŋ ümîdi kışıŋ kırağısı* eriye ve fâʾidesiz su gibi akıp gide
*29*Çünkü kâfir adamın ümidi kışın kırağısı gibi erir ve yararsız bir su gibi akıp gider.*

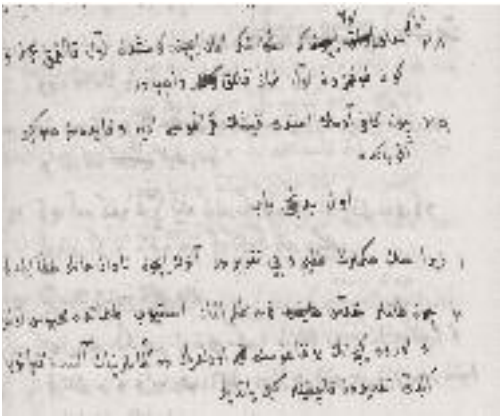

On Yedinci Bâb

1*Zîrâ seniŋ hükümleriŋ ʿazîm ve bî-takrîrdir ònuŋçiŋ nâdân cânlar da hatâ eylediler
*1*Senin kararların büyük ve anlaşılmazdır. Bu yüzden haddini bilmez canlar hata eder.*
2*Çün zâlimleriŋ mukaddes kavme zulm++ ėtmek isteyip zulümetde mahbûs oldular ve üzerine gėceniŋ bukağîsına uruldular da damlarınıŋ altında kapanıp ebedî takdîrden
*2*Zalimler kutsal kavme kötülük yapmak istediklerinde, karanlık onları tutsak etti, gecenin engeline takıldılar. Böylece damlarının altında kapanıp sonsuz bilgeden ∞*

+bkz Ali Bey'in 1664 el yaymasında '*tâ kim maʿlûm ola ki saŋa şükr ėtmek*'...

*bkz Ali Bey'in 1664 el yaymasında '*kırağî*'

++: '*zulüm ėtmek*'.

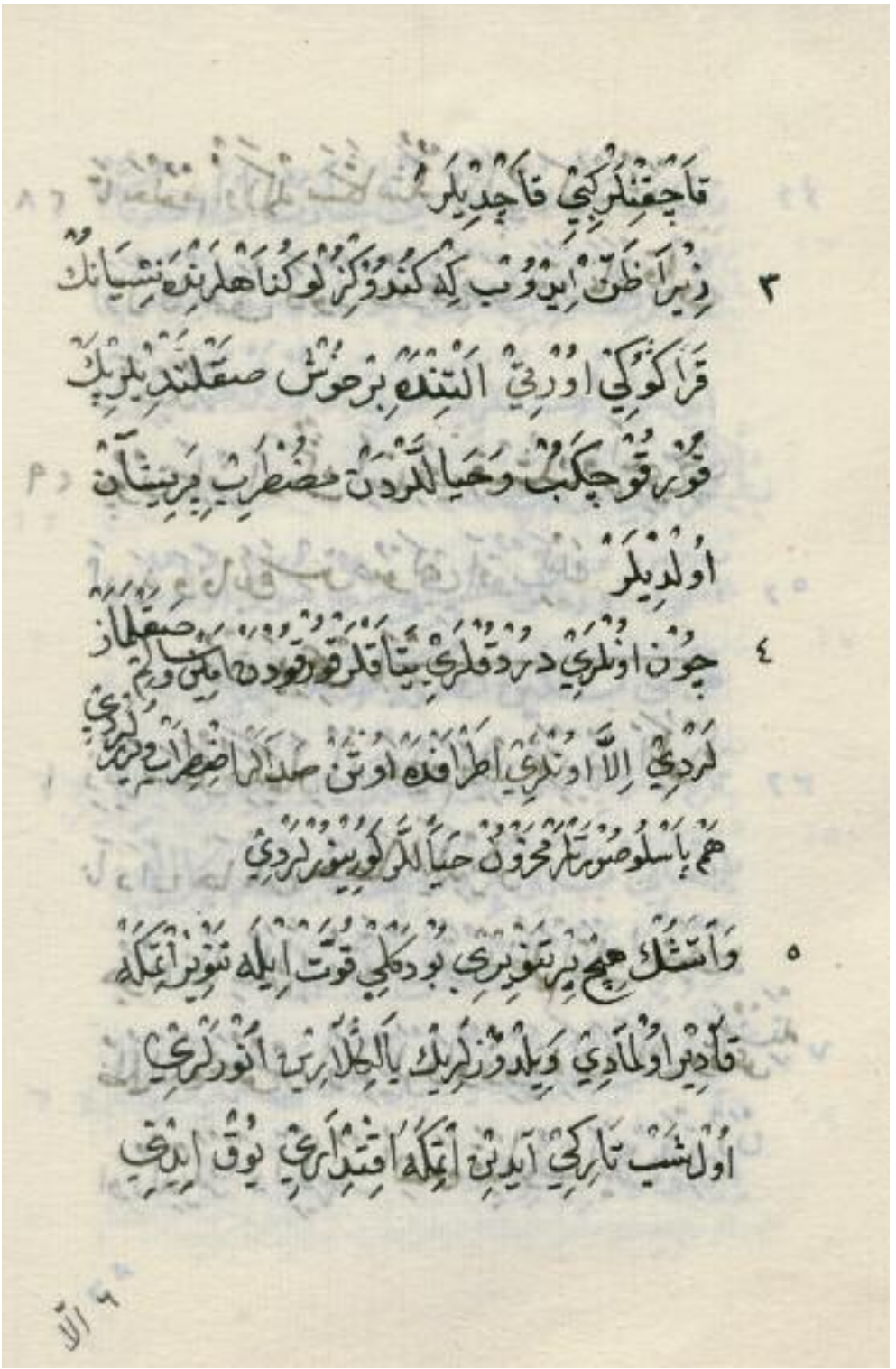

kaçkınlar gibi kaçdılar
kaçkınlar gibi kaçtılar.
3*Zîrâ zann ėdip ki kendi gizlı günâhlarında nisyânıŋ karaŋĩğı* örtü altında bir hoş saklandılar pek korku çekip ve hayâllerden muztarib perîşân oldular
*3*Onlar kendi gizli günahlarında, pek karanlık örtü altında unutulacaklarını sandılar ve bir güzel saklandılar. Oysa onlar çok korkmuşlar ve hayallerden sıkıntı çekip darmadağın olmuşlardı.*
4*Çün onları durdukları yataklar korkudan emîn ve sâlim saklamazlardı illâ onları etrâfda öten sedâlar ızтırâb vėrirlerdi hem yaslı sûretler ile mahzûn hayâller görünürlerdi
*4*Çünkü onların sığındıkları yataklar, onları korkularından gizleyemiyordu. Bilakis onlara çevrede yankılanan sesler sıkıntı veriyor, hem de yaslı görüntülerle üzgün hayaller görüyorlardı.*
5*Ve âteşiŋ hîç bir tenvîri bu denli kuvvet ile tenvîr ėtmeğe kâdir olmadı ve yıldızlarıŋ yalıŋların enverleri ol şeb tarîkı aydın ėtmeğe iktidârı yok idi
*5*Ateşin hiç bir aydınlığı -bu denli güçlüyken- onları aydınlatmaya gücü yetmedi ve yıldızların parlak ışıklarının o karanlık yolu aydınlatmaya iktidarı yok idi.*

**Ali Bey'in 1664 el yazmasında 'karanlĩ'*

6 illâ ∞

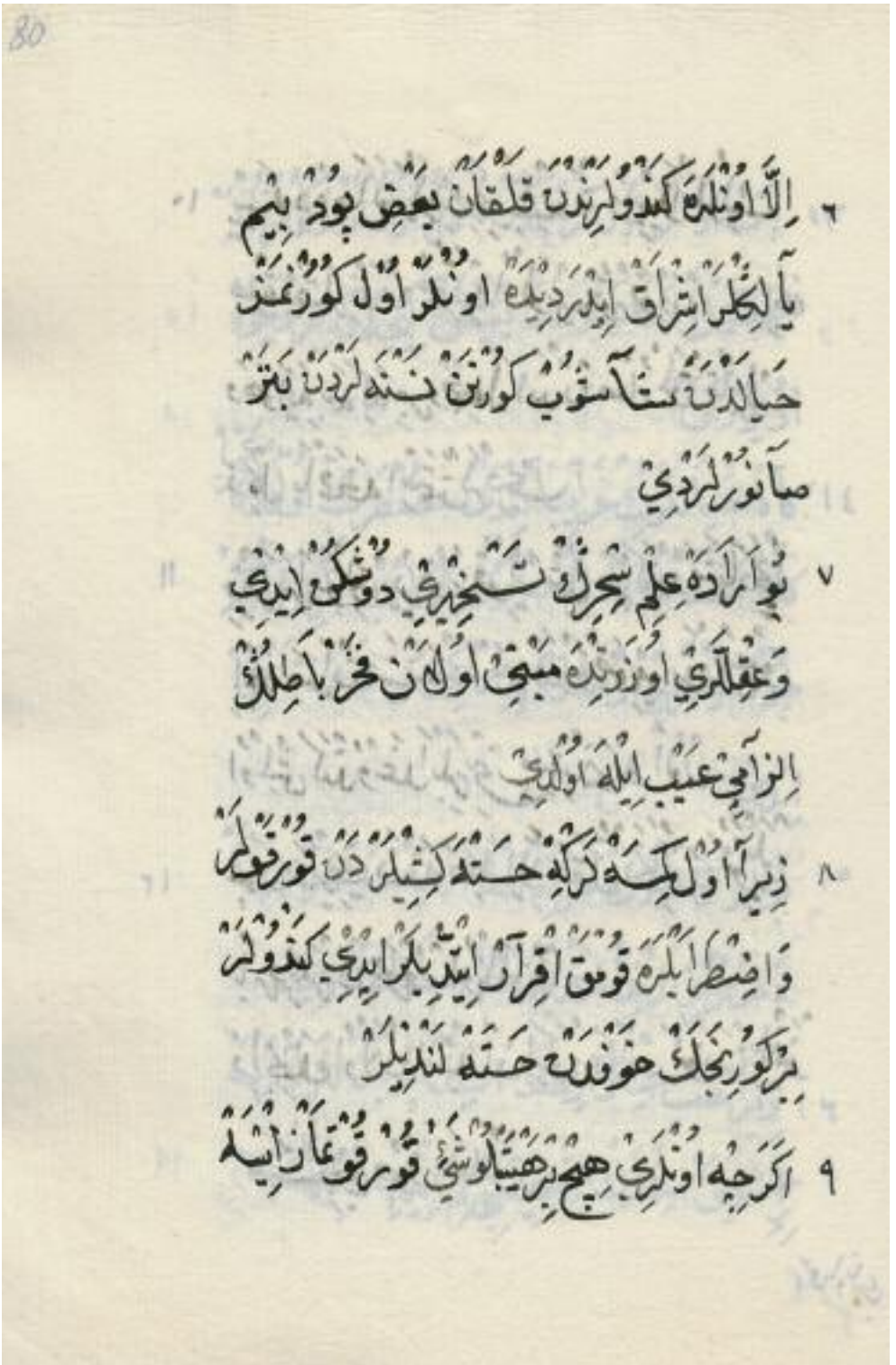

6*İllâ onlara kendilerinden kalkan baʿzı bedbîn yalınlar işrâk ėderdi de onlar ol görünmez hayâlden şaşıp görünen nesnelerden beter sanırlardı

*6*Öyle ki onları kendiliğinden kalkan ümitsiz alevler parlatıyordu. Onlar da o görünmez hayallerden şaşırıp, görünen varlıklardan daha kötü sanırlardı.*

7*Bu arada ʿilm-i sihiriŋ teshîri düşkün idi ve ʿakılları üzerinde mebni olan fahr-ü bâtılıŋ ilzâmı ʿayb ile oldu

*7*Bu arada sihirbazlık bilgisinin etkisi düşkün idi ve akılları üzerinde kurulmuş boş övünmelerin ispatı gülünç oldu.*

8*Zîrâ ol kimseler ki hasta kişilerden korkular ve ıztırâbları kovmak ikrâr ėtdiler idi kendiler bir görünecek havfdan hastalandılar

*8*Çünkü o kişiler hasta insanlardan korkuları ve sancıları kovduklarını söylüyorlardı. Ama kendileri bir görünecek olan korkudan hastalandılar.*

9*Eğerçe onları hîç bir heybetli şeyʾ korkutmaz ise

*9*Eğer onları korkutacak hiç bir korkunç şey korkutmaz ise de...*

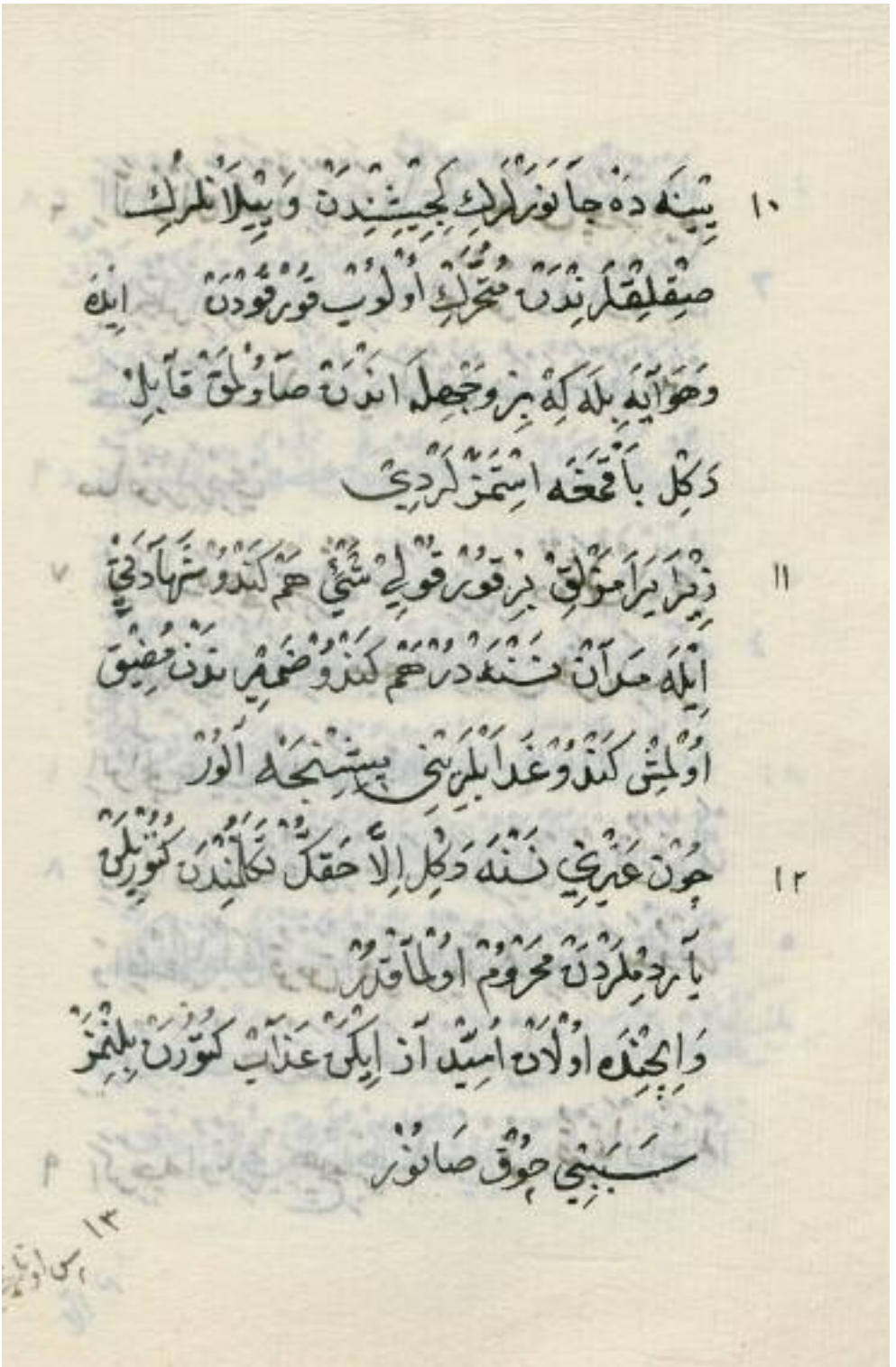

10*Zîrâ yine de cân-verleriŋ gecişinden ve yılanlarıŋ sıklıklarından müteharrik olup korkudan ve hevâya bile ki bir vechile ȯndan savulmak kâbil değil bakmağa istemezlerdi

*10*Yine de canavarların geçişinden ve yılanların ıslıklarından etkilenip ödleri koptu. O derece ki; ondan ayrılmanın mümkün olmadığı, havaya bile bakmak istemiyorlardı.*

11*Zîrâ yaramazlık bir korkulu şeyʾ hem kendi şehâdeti ile marân nesnedir hem kendi zamîrinden muzîk olmuş kendi ʿazâblarını peşince alır

*11*Çünkü kötülük korkunç bir şey ve kendi tanıklığı ile yılan gibidir. Hem kendi yüreğinde sıkışmış olan acılarını önceden alır.*

12*Çün havf* ġayrı nesne değil illâ hakkın tekellümünden getirilen yardımlardan mahrûm olmakdır

*12*Çünkü korku başka bir şey değil; ama kesinlikle gerçeğin sözlerinden getirilen yardımlardan yoksun kalmaktır.*

(13)*Ve içinde olan ümîd az iken ʿazâb getiren bilinmez sebebi çok sanır

(13*)*Ve içinde olan ümit az iken, acıları getiren bilinmez, nedenini çok sanır.*

*Zeyrek katibin unuttuğu kelime: Bkz.Ali Bey'in 1664 metninde"...***çün havf**..."

(13): Bkz. Ali Bey'in orijinal metninde 13. Bab olarak geçiyor.

13 pes onlar ∞

13*Pes onlar ol gerçekden tahammül olunmaz ve götürülmez cehennemiŋ mağaralarından yetişen gėcede bir uyhuyu uyur iken
*13*Evet onlar gerçekten dayanılmaz ve götürülmez cehennemin mağaralarından gelen gecede bir uykuyu uyurken;*
14*Kâh hayâlleriŋ garâʾibâtından muztarib olurlardı kâh kendi cânından metrûk olup bayılırlardı çün onları umulmadığı nâ-gėhân havf bastı idi
*14*Kah hayallerin garipliğinden sıkıntı çekerlerdi; kah kendi canından bıkmış olup bayılıyorlardı. Çünkü onları hiç ummadan ansızın dehşet bastı.*
15*Bu minvâl üzre+ her kim ol araya düşdü ise demirsiz zindânda mahbûs saklanırdı
*15*Bu şekilde her kim oraya düştüyse; demir 'parmaklığı olmayan' zindanda tutuklanıyordu.*
16*Zîrâ hep ister ırġad ister çûbân tarlalarda işlenen işleriŋ işçisi kim idi ise tutulup
*16*Çünkü ister ırgat, ister çoban, isterse tarlada çalışan işçiler olsun; kim idiyse tutulup*

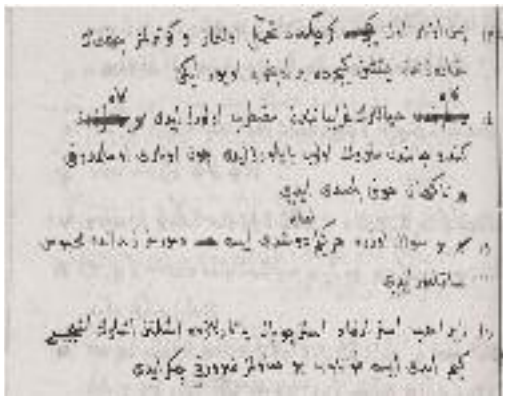

+: 'üzere'.

∞

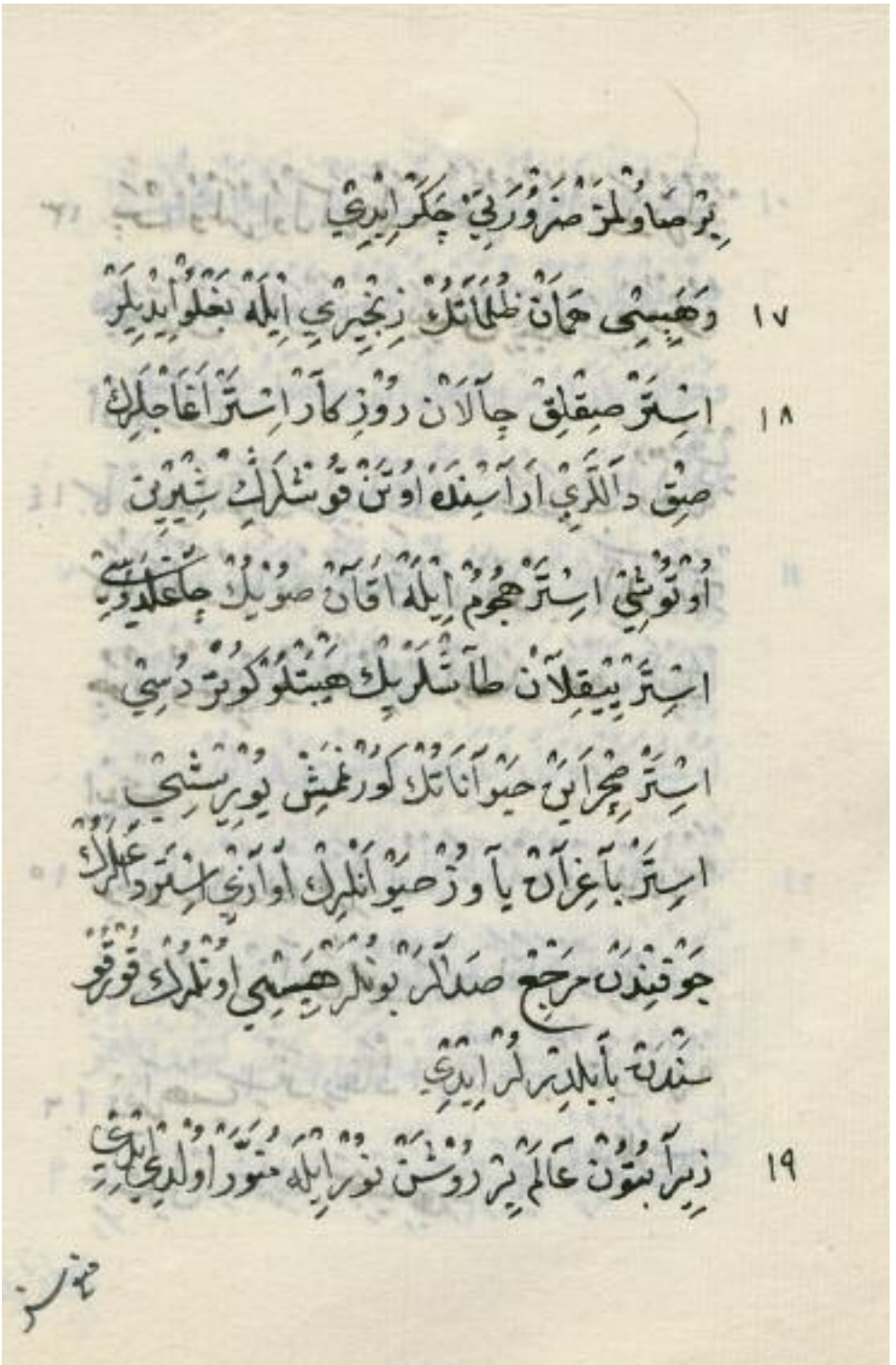

bu savulmaz zarûreti çeker idi
bu uzaklaştırılmaz zorunluluğu çekerlerdi.
17*Ve hepisi hemân zulmâtıŋ bir zincîri ile bağlı idiler
*17*Tümü karanlığın bir zinciriyle bağlıydılar.*
18*İster sıklık çalan rûzigâr ister ağaçlarıŋ sık dalları arasında öten kuşlarıŋ şîrîn ötüşü ister hücûm ile akan suyuŋ çağlayışı ister yıkılan taşlarıŋ heybetli kütürdüsü ister sıçrayaŋ hayvanâtıŋ görünmemiş yürüyüşü ister bağıran yavuz hayvânlarıŋ âvâzı ister dağlarıŋ çokundan merciʿ sedâlar bunlar hepisi onlarıŋ korkusundan bayıldırlar idi
*18*İster ıslık çalan rüzgâr, ister ağaçların sık dalları arasında ötüşen kuşların şirin cıvıldayışı, ister hızla akan suyun çağlayışı, ister yıkılan kayaların büyük gürültüsü, ister sıçrayan hayvanların görülmemiş yürüyüşü, ister bağıran korkunç hayvanların uluması, isterse dağların çokluğundan yankılanan sesler; tüm bunlar onların korkusundan bayılıtıyordu.*
19*Zîrâ bütün ʿalem bir ruşen nûr ile münevver oldu idi de*
*19*Çünkü tüm dünya parlak bir ışık ile aydınlanmıştı da ∞*

**Ali Bey'in 1664 el yazmasında 'de' eki var.*
maʿnisiz ∞

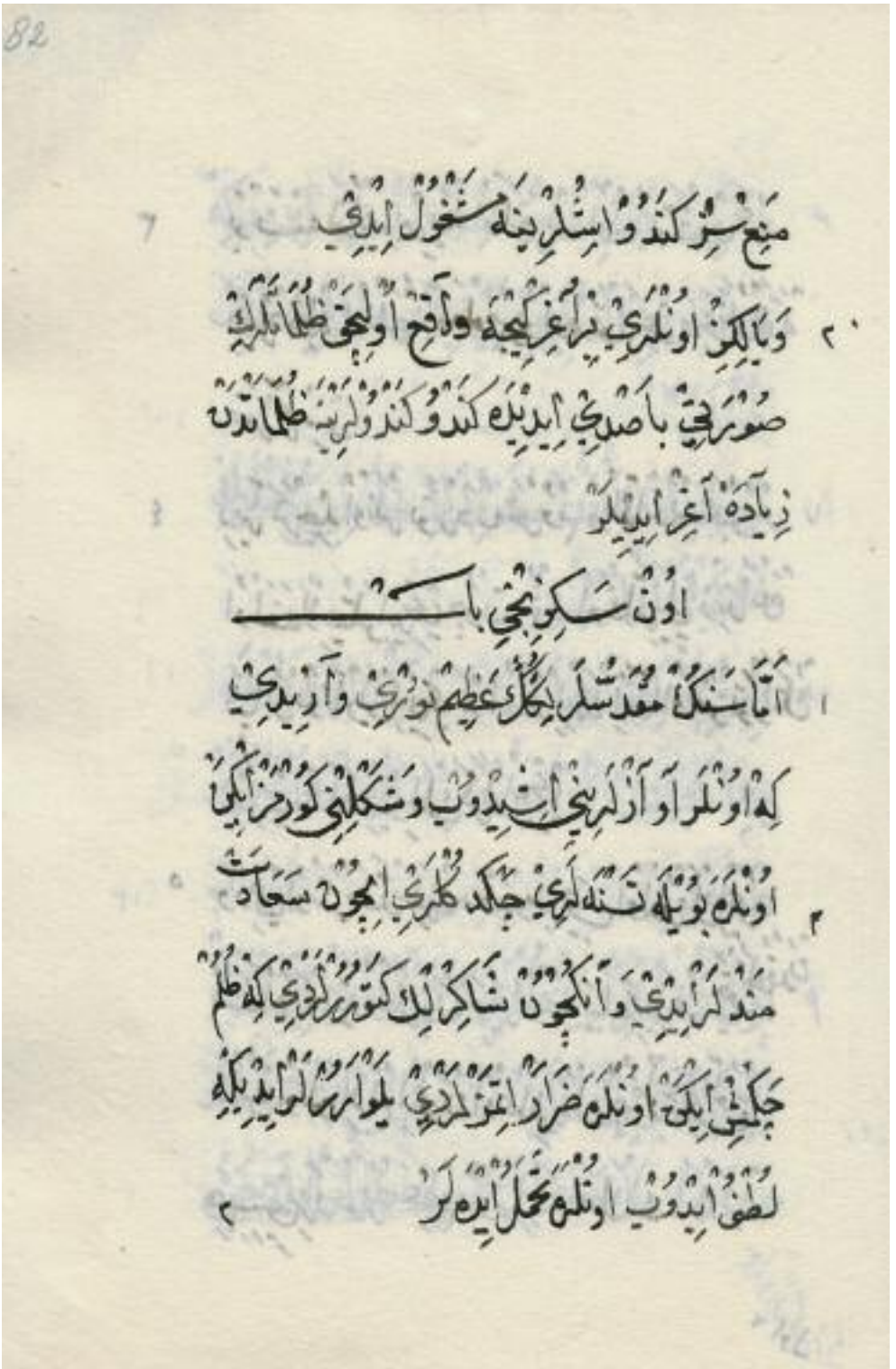

maʿnisiz kendi işlerine meşġul idi
engelsiz, kendi işleriyle meşguldüler.
20*Ve yalınız oŋları bir ağır gėce vâkiʿ olacak zulmâtlarıŋ sûreti basdı idi de kendi kendilerine zulmatdan ziyâde ağır ėtdiler
*20*Onları ağır bir gecede -olacak olan- karanlığın kâbusu basıp; onlara- kendi kendilerine- karanlıktan daha çok ağır geldi.*

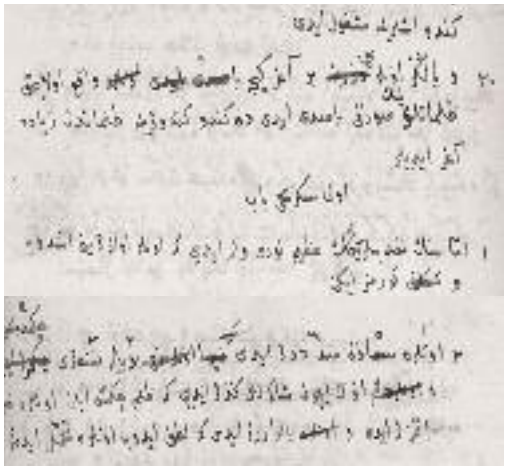

On Sekizinci Bâb
1*Âmmâ seniŋ mukaddeslerініŋ ʿazîm nûru var idi ki onlar âvâzlarını işidip ve şeklini görmez iken
*1*Ama senin kutsallarının büyük ışığı var. Onlar seslerini işitip, şeklini görmezken;*
2*Onlara böyle nesneleri çekdikleri için saʿâdet-mendler idi ȯnuŋ* için şâkirlik getirirlerdi ki zulüm çekmiş iken ȯnlara zarâr ėtmezlerdi yalvarırlar idi ki lûtf ėdip ȯnlara tahâmmül ėdeler
*2*Onlara böyle şeyler çektikleri için sevinç duyuyordu. Bunun için şükrediyorlardı: Acı çekmişken onlara zarar yapmıyorlardı. Ama yalvarıyorlardı ki onlara acıyarak katlansın.*

*1664 el yazmasına bkz.

3 ∞

٣ بو نسنه لرك برينه اونلره بر علولو آتشدن عمود
ويردكله اونلره نامعلوم يولده قولاغز وغزتلو حجه
ضرارسز

٤ زيرا كرچه اونلر نوردن محروم وظلماتدن محبوس
اولمغه لايقلر ايدي چون شول اوغللريكي زندانده
قپالو طوتارلر ايدي كه اونلر ايله افنا اولنمز توراتك
نوري عالمه ويرلمك كرك ايدي

٥ ودخي اونلر مقدسلرك معصوملريني اولدرمك ايچون
مشاوره ايتدوكلرندن وبر اوغل يبانه براغلوب قورتلدقدن
صكره اونلره الزام ايچون اوغللرينك چوقلوغني آلوب
هپسيني بر اوغوردن عظيم صولر ايله هلاك ايلدك

3*Bu nesneleriŋ yerine ònlara bir ʿalevli âteşden ʿamûd vèrdik ki ònlara nâ-maʿlûm yolda kulağız* ve ʿizzetli hacce zarârsız**

*3*Bu şeylerin yerine onlara alevli ateşten bir direk verdik ki, bu onlara bilinmeyen yolda kılavuz ve 'onurlu cadde' zararsız güneş yerine olsun.*

4*Zîrâ gerçe onlar nûrdan mahrûm ve zulümâtdan mahbûs olmağa lâyıklar idi çün şul oğullarıŋı zindânda kapalı tutarlar idi ki ònlar ile ifnâʾ olunmaz Tevrâtıŋ nûru ʿaleme verilmek gerek idi

*4*Gerçi onlar ışıktan yoksun bırakılmayı ve karanlığa kapatılmayı hak etmişlerdi. Çünkü şu oğullarını zindanda tutsak tutarlardı. Halbuki bu onlara; bitmez-tükenmez Tevrat'ın ışığını dünyaya yaysınlar diye oldu.*

5*Ve dahi ònlar mukaddeslerin maʿsûmlarını öldürmek içìn müşâvere ètdiklerinden ve bir oğul yabâna bırağılıp kurtulduktan soŋra onlara ilzâm içìn oğullarınıŋ çokluğunu alıp hepisini bir uğurdan ʿazîm sular ile helâk eyleliŋ

*5*Onlar kutsalların çocuklarını öldürmek için anlaştıktan ve bir oğul (Musa) yabana bırakılıp kurtulduktan sonra -onlara ispat olsun diye- tüm halkını alıp; hepisini bir anda büyük sularda boğdun.*

*Bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*kılağîz*'

Burada zeyrek katibin noksan yazdığı bu kelimeler, Ali Bey'in 1664 tarihli el yazmasında vardır:"...*güneş yerine ola***."

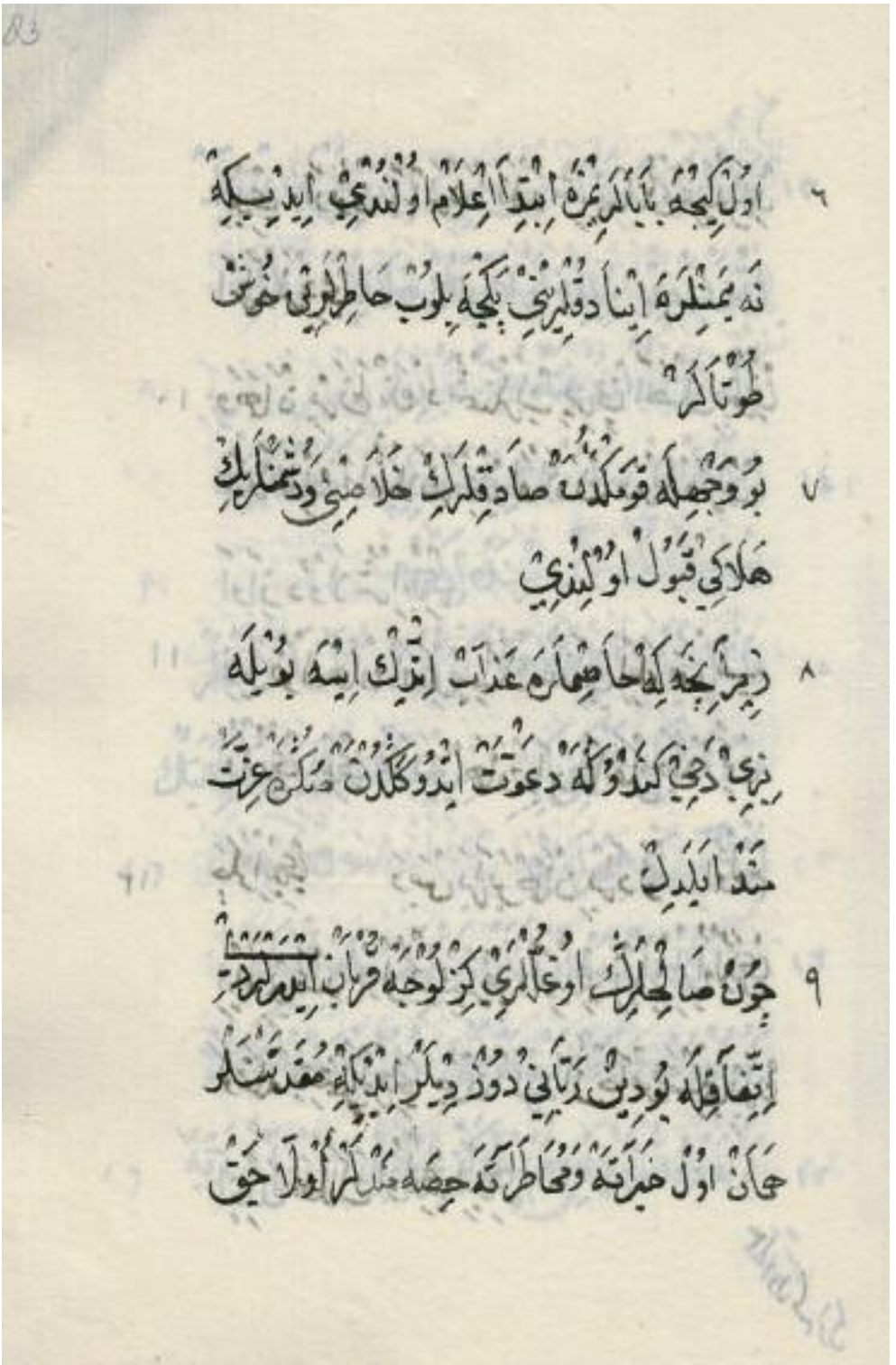

6*Ol gėce babalarımıza ibtidâ iʿlâm olundu idi ki ne yeminlere inândıklarını pekçe bilip hâtırlarını hoş tutalar

*6*O gece atalarımıza önceden bildirilmişti ki hangi yeminlere inandıklarını iyi bilip sevinsinler.*

7*Bu vechile kavmiŋden sâdıkların halâsını ve düşmanlarıŋ helâkı kabûl oldu

*7*Bu şekilde halkından iyilerin kurtuluşu ve düşmanların yok oluşu onaylandı.*

8*Zîrâ nice ki hâsımları ʿazâb ėtdiŋ ise böyle bizi dahi kendiŋe daʿvet ėtdikden soŋra ʿizzet mend eyledin

*8*Nasıl ki düşmanları cezalandırdınsa; böylece bizi de kendine davet ettikten sonra onurlandırdın.*

9*Çün sâlihlerin oğulları gizlice kurbân ėderlerdi ve ittifâk ile bu dîn-i Rabbânîyi düzdüler idi ki mukaddesler hemân ol hayrâta ve muhatarata hisse-mendler olacak

*9*Çünkü dürüstlerin oğulları gizlice kurban ediyorlardı ve uzlaşarak bu 'Rabbin dini'ni düzdüler. Kutsallar hemen o iyi işlerden ve tehlikelerden payını alacaklar* ∞

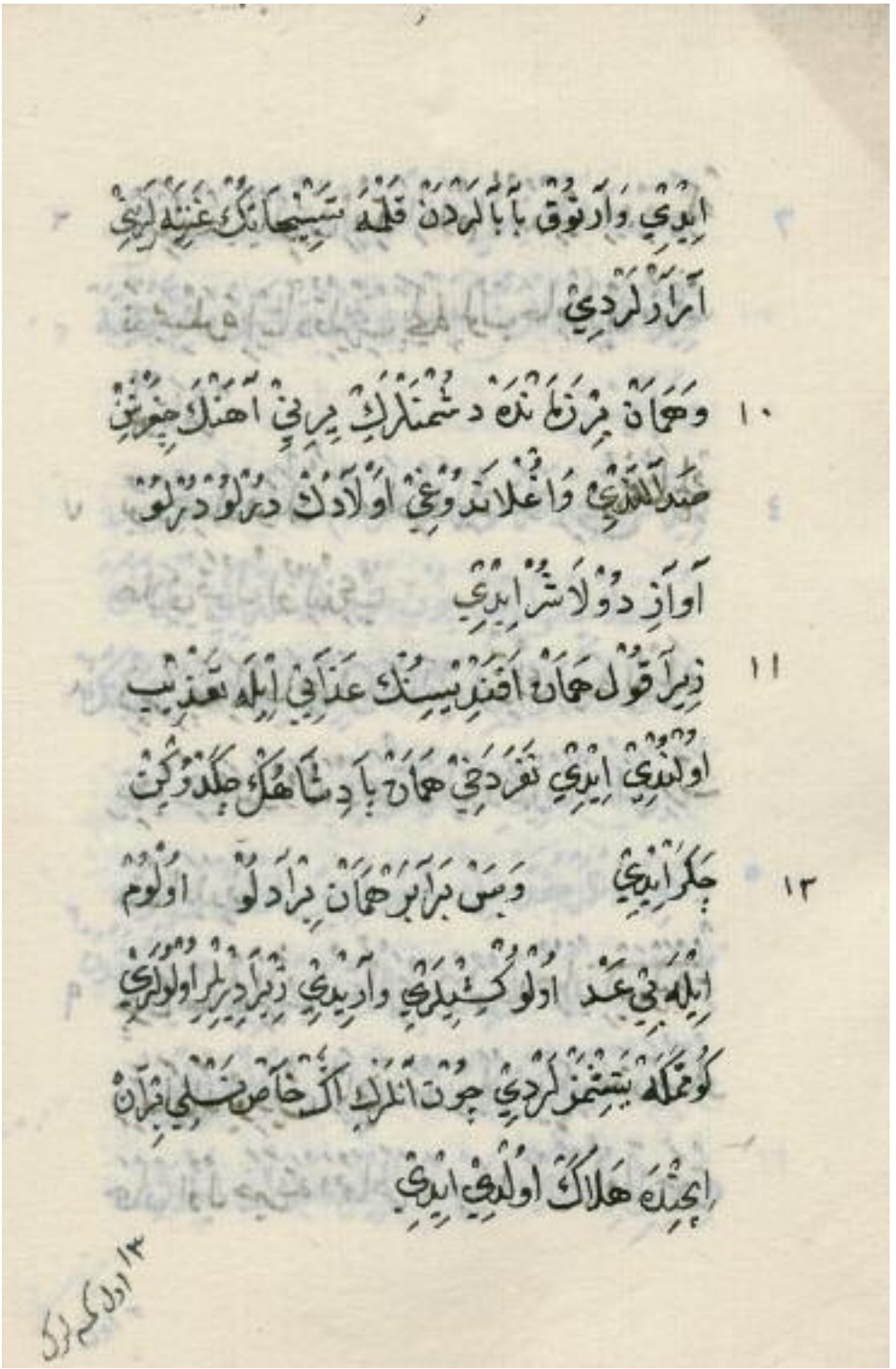

ایدی وارتوق بابالردن قلمه تسبیحاتک غنیه لرینی
آرارلردی

١٠ وهمان بر زمانده دشمنلرک یرینی آهنک چغرشن
صدالندی واغلاندوغی اولادک درلو درلو
آواز دولاشر ایدی

١١ زیرا قول همان افندیسنک عذابی ایله تعذیب
اولندی ایدی نفر دخی همان پادشاهک چکدوکن
چکر ایدی

١٣ وبس برابر همان برادلو اولوم
ایله بی عد اولو کشیلری وآریدی زیرا دیرلر اولولری
کوممکه یتشمزلردی چون انلرک اک خاص نسلی بران
ایچنده هلاک اولدی ایدی

١٣ اول کمسه لرک

idi ve artîk babalardan kalma tesbihâtıŋ ġuniyelerini ararlardı
idi ve artık atalardan kalma 'Tanrı'ya övgü ezgilerini arıyorlardı.
10*Ve hemân bir zamânda düşmanlarıŋ yėrini âhenk çıġrışın sedâlandı ve ağlatdıġı evlâdıŋ dürlü dürlü âvâz dolaşır idi
*10*Hemen bir an içinde düşmanların içinde acı ağlayışlar ve bağırtılar duyuldu. Çocukları için türlü türlü sesler çıkarıyorlardı.*
11*Zîrâ kul hemân efendisiniŋ ʿazâbı ile taʿzîb olundu idi nefer dahi hemân pâdişâhıŋ çekdiġin çeker idi
*11*Çünkü köle efendisinin acılarıyla acı çekiyor ve asker de aynen kralın çektiğini çekiyordu.*
12*Ve bes-beraber hemân birâdlı ölüm ile bîʿadd ölü kişileri var idi zîrâ diriler ölüleri gömmeğe yetişmezlerdi çün onlarıŋ en hâs nesli bir an içinde helâk oldu idi
*12*Tümünün aynı şekilde çaresiz bir ölümle sayısız ölü kişileri oldu. Çünkü diriler ölülerini gömmeyi yetiştiremiyorlardı. Onların en iyileri bir an içinde yok olmuşlardı.*

13 ol kimseler ki ∞

13*Ve ol kimseler ki sihir sebebi ile bir şeyʾe iʿtikâd ėtmezlerdi yılıŋ evlâdınıŋ helâkından kavmiŋ ebnâʾullah olduğuna mukırr oldular
*13*O kişiler sihir yüzünden hiç bir şeye inanmıyorlardı; ama yılın ilk doğanlarının ölümünden ötürü 'İsrail' kavminin 'Allah'ın oğulları' olduğunu kabul ettiler.*
14*Zîrâ her şeyʾ sükût-ı ʿamîkde ve gėce kendi tėz yürüşünüŋ yarısında iken
*14*Çünkü her şey derin sessizlikte ve gece yarısında iken.*
15*ʿAlâ Küllî Şeyʾin Kâdir kelâmıŋ gökden şâhâne tahtlardan keskin cenkci gibi istikbâl olacak ol vilâyetiŋ ortasına sıçradı
*15*Her Şeye Gücü Yeten sözün; gökten, şahane tahtlardan, keskin cenkçi gibi karşılanacak o vilayetin ortasına sıçradı.*
16*Senin düzme olmayan emriŋi keskin kılınç götürüp ve düzüp her şeyʾi ölüm ile doldurup göğe dokunurdu hem yerde gezilirdi
*16*Senin düzmece olmayan buyruğunu, keskin kılıç getirip, düzüp; her şeyi ölüm ile doldurup göğe dokunur ve yerde gezinirdi.*
17*O zamân tėziye
17 O zaman çabucak ∞*

onlara ağır düşlerin rüʾyâları ıztırâb vėrdiler ve hem onlara umulmaz havflar yetişdiler
onlara ağır düşlerin rüyaları sıkıntı verdiler ve hem de onlara umulmadık korkular geldiler.
18*Kimi oraya kimi buraya yarı ölü yere serilip ne sebepden öldüklerini gösterirlerdi
*18*Kimi oraya, kimi buraya yarı ölü yere serilip, hangi nedenden öldüklerini gösterirlerdi.*
19*Zîrâ onlara ol ıztırâb vėren düşler bunu peşince iʿlâm ėtdiler idi tâ kim bu belâları niçin çektiklerini bilmezden evvel helâk olmayalar
*19*Çünkü onlara o sıkıntı veren düşler, bunu önceden bildirdiler. Şöyle ki bu belalara neden uğradıklarını bilmeden önce ölmesinler.*
20*Ve baʿzı kerre sâdıklara dahi ovâ* imtihânı vâkiʿ oldu ve beriyyede olan halk dahi kırgın oldu âmmâ ʿazab ol zamânda çün durmadı
*20*Bazı kez dürüstlere de tuzak oldu ve çölde olan halka da kırgın oldu. Ama o öfke o zamanda henüz bitmedi.*
21*Zîrâ bî-günâh** kişi onları tėziye defʿ eyledi ve kendiniŋ
*21*Çünkü günahsız kişi onları çabucak def etti ve kendinin* ∞

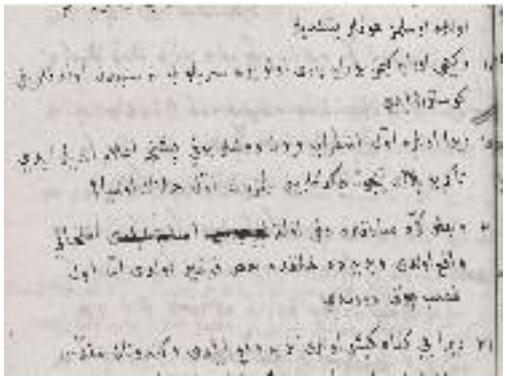

*bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*olta; yani tuzak*'.
**Ali Bey'in 1664 el yazmasında bî-günâh yazıyor.

mukaddes ∞

85

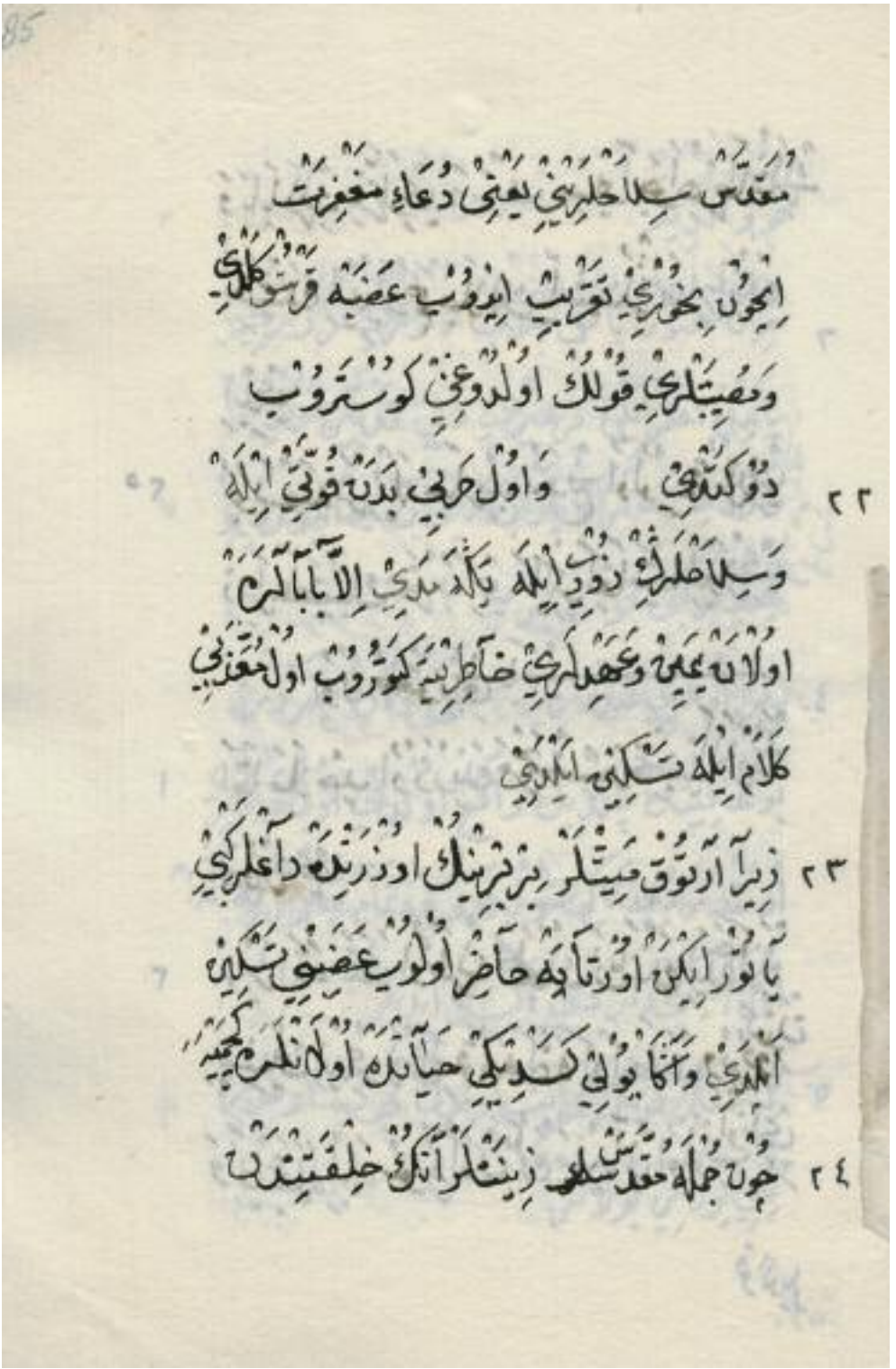

مقدس سلاحلرینی یعنی دعاء مغفرت
ایچون بخوری تقریب ایدوب غضبه قرشو کلدی
ومصیبتلری قولك اولدوغنی کوستروب
٢٢ دوکتدی واول حربی بدن قوتی ایله
وسلاحلرك زوری ایله یکه مدی الا بابالره
اولان یمین وعهدلری خاطرینه کتوروب اول معذبی
کلام ایله تسکین ایلدی
٢٣ زیرا آرتوق میتلر بربرینك اوزرنده داغلر کبی
یاتور ایکن اورتایه حاضر اولوب غضبنی تسکین
ایلدی وآنکا یولی کسدیکی حیاتده اولانلره کچمیه
٢٤ چون جمله مقدس سلاحلر زینتلر آنك خلقتندن

mukaddes silâhlarını yaʿnî duʿâ-i mağfiret içîn buhûru takrîb eyleyip ʿazaba karşî geldi ve musîbetleri kulluk olduğunu gösterip donatdı

kutsal silâhlarını; yani dua ve bağışlanma için buhur yakıp öfkeyi dindirdi. Bu kötülüklerin kulluk olduğunu gösterip donattı.

22*Ve ol harbi beden kuvveti ile ve silâhlarıŋ zoru ile yenmedi illâ babalara olan yemîn ve ʿahidleri hâtırlarına getirip ol muʿazzebi kelâm ile teskîn eyledi

*22*O savaşı beden gücü ve silahların gücüyle yenmedi. Kesinlikle atalara olan yemin ve antlaşmaları anımsayıp, o sıkıntı çekeni sözüyle yatıştırdı.*

23*Zîrâ artık meyyitler bir biriniŋ üzerinde dağlar gibi yatar iken ortaya hâzır olup ʿazabını teskîn eyledi ve öŋa yolu kesdi ki hayâtda olanlara geçmiye

*23*Zira artık ölüler birbirinin üstünde dağlar gibi yatarken; ortada hazır olup öfkesini yatıştırdı ve ona yolu kesti ki yaşayanlar geçmesin.*

24*Çün cümle mukaddes ziynetler ònuŋ ~~hilkatinden~~*

*24*Çünkü tüm değerli kutsal takılar onun kaftanında ∞*

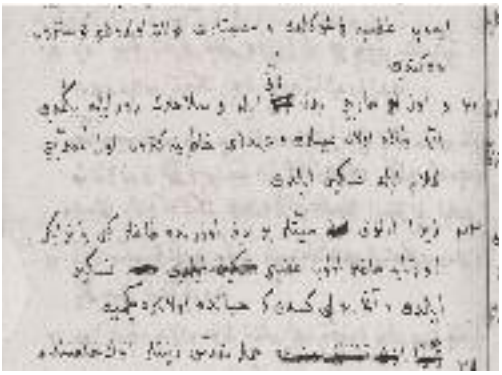

*Zeyrek katibin hatası: 'hilkat' değil '***hil**ʿ**at**' olacak..! Bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '***hil**ʿ**at**' yazıyor.

Almancası: „Auf seinem langen Gewand war die Ganze Welt dargestellt..."
- Uzun elbisesi üzerinde tüm dünya simgeleniyordu... -

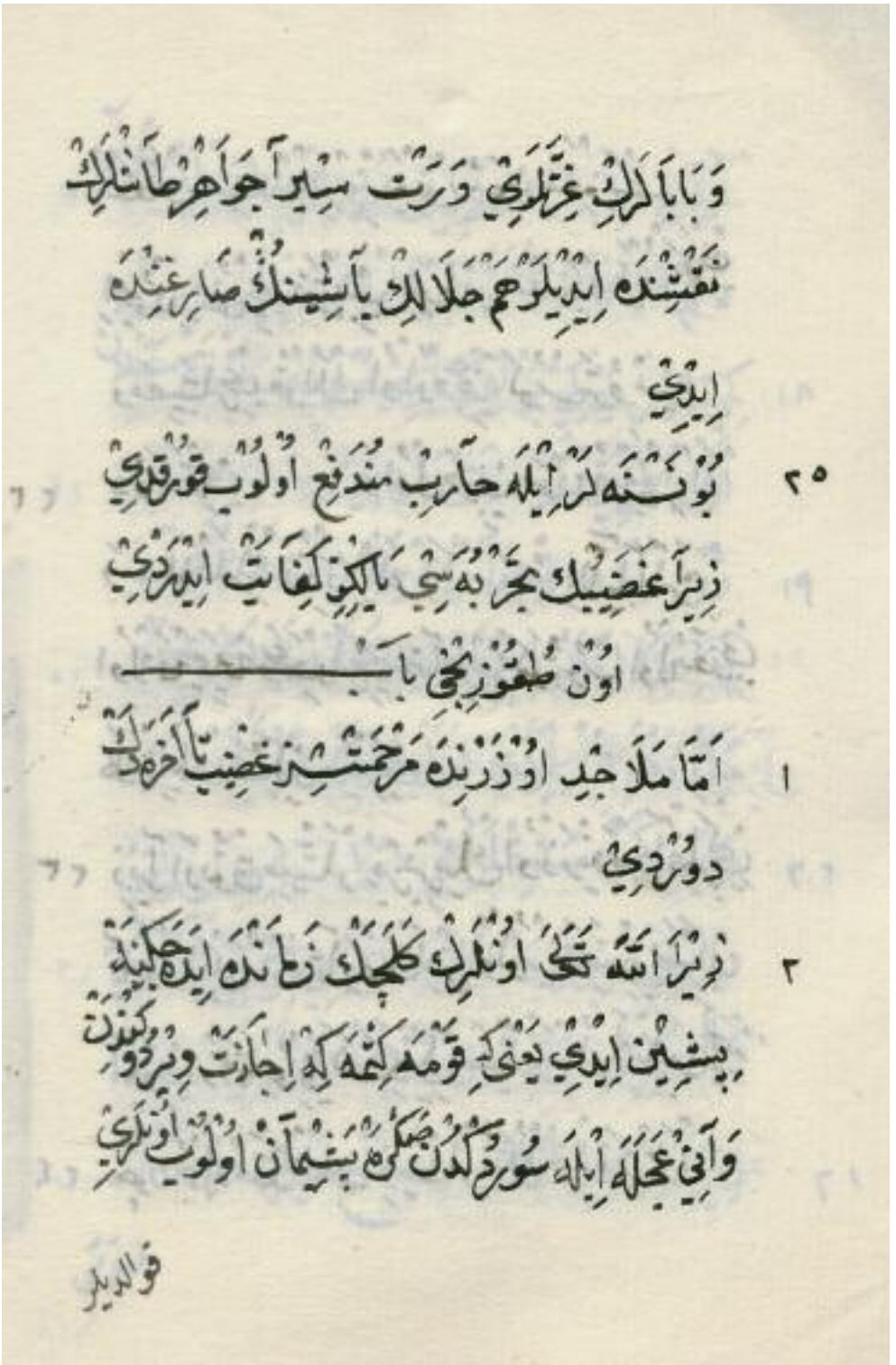

وبابالرك غزتلري ورت سير آجواهر طاشلرك
نقشنده ايديلر هم جلالك باشينك صارغنده
ايدي
٢٥ بو نسنه لر ايله حارب مندفع اولوب قورقدي
زيرا غضبك تجربه سي يالكز كفايت ايدردي
اون طقوزنجي باب
١ اما ملاجد اوزرنده مرحمتسز غضب تا آخره دك
دوردي
٢ زيرا الله تعالى اونلرك كلجك زمانده ايده جكنه
پشين ايدي يعني كه قومه كتمه كه اجازت ويردوكندن
وآني عجله ايله سوردكدن صكره پشيمان اولوب اونلري

قوالديلر

ve babaların ʿizzetleri ve rett-i sıra cevâhir taşların nakşında idiler hem celâliŋ başınıŋ sarığında idi
ve ataların onuru şerefle dizilmiş değerli taşların nakışında idi. Hem görkemin başının sarığındaydı.
25*Bu nesneler ile hârib-i mündefiʿ olup korkdu zîrâ ġazabıŋ tecrübesi yalıŋız kifâyet ėderdi
*25*Bu şeylerle 'yok edici' def edilip korktu; çünkü öfkenin dersi yetti gitti.*

Ondokuzuncu Bâb
1*Âmmâ melâciʾd üzerinde merhâmetsiz ġazab tâ âhire dek durdu
*1*Ama 'Tanrı'ya sığınaklar üzerinde acımasız öfke ta sona dek durdu.*
2*Zîrâ Allah Teʿâlâ onlarıŋ gelecek zamânda ėdeceğine pėşîn ėtdi yaʾni ki kavme kime ki icâzet vėrdikden ve ònuʾ ʿacele ile sürdükden soŋra peşîmân olup onları
*2*Çünkü yüce Allah, onlara gelecek zamanda yapacaklarını önceden yaptı. Yani kavimden kimlere izin verdikten ve onları aceleyle sürdükten sonra pişman olup onları ∞*

kovaladılar ∞

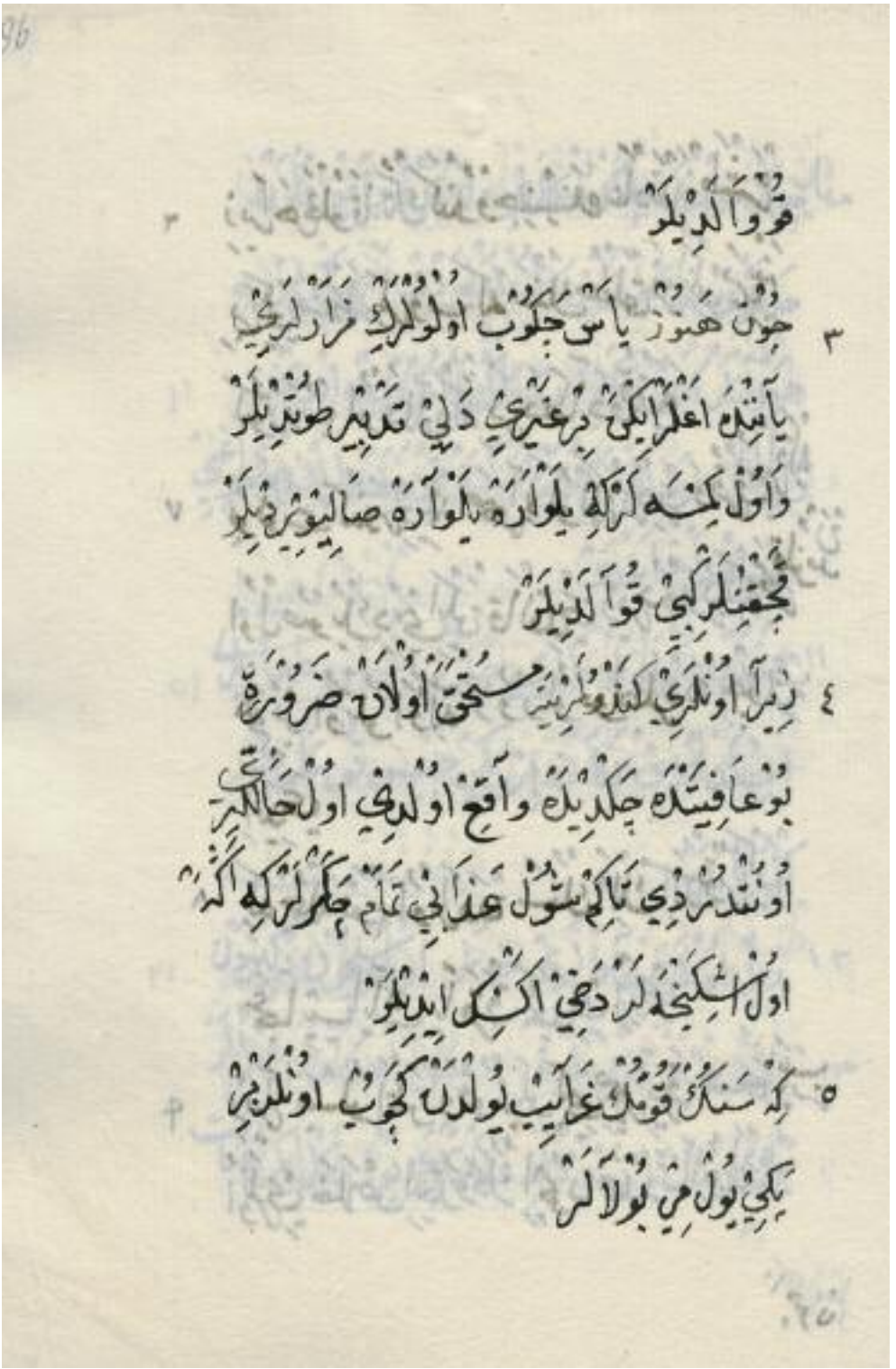

قووالدیلر

٣ چون هنوز یاس چکوب اولولرك مزارلری
یاننده اغلر ایکن بر غیری دلی تدبیر طوتدیلر
واول کمسه لرکه یلواره یلواره صالیویردیلر
قچقنلر کبی قوالدیلر

٤ زیرا اونلری کندولرینه مستحق اولان ضرورة
بو عافیتده چکدیده واقع اولدی اول حالکری
اونتدردی تا کم شول عذابی تمام چکرلرکه اکه
اول اشکنجه لر دخی اکسک ایدیلر

٥ که سنك قومك غرایب یولدن کچوب اونلر بر
یکی یول می بولالر

kovaladılar
kovaladılar.
3*Çün henûz yas çekip ölülerin mezârları yanında ağlar iken bir ġayrı deli tedbîr tutdular ve ol kimseler ki yalvara-mâlvara salıvėrdiler kaçkınlar gibi kovaladılar
*3*Çünkü şimdi yeni yas çekip ölülerinin mezarları yanında ağlarken; başka bir uçuk plan yaptılar: O kişileri yalvara-malvara serbest bıraktıktan sonra, kaçkınlar gibi kovaladılar.*
4*Zîrâ onları kendilerine müstehâk olan zarûreti bu ʿâkibetde çekdiler vâkiʾ oldu ol hâlleri unutdurdu tâ kim şul ʿazâbı tamâm çekeler ki ònja ol işkenceler dahi eksik idiler
*4*İşte onlar hak ettikleri bu yazgıyı ileride çektiler. Ta ki bu acıyı tam tatsınlar ve önceden başlarına gelenleri unutsunlar; çünkü önceki acılar 'bunun yanında' eksik kalıyordu.*
5*Ki seniŋ kavmiŋ ġarâib yoldan geçip onlar bir yeŋi ~~*yol mûr*~~* bulalar
*5*Böylece senin halkını garipliklerle dolu yoldan geçirdin ki onlar yeni bir ölüm bulsunlar.*

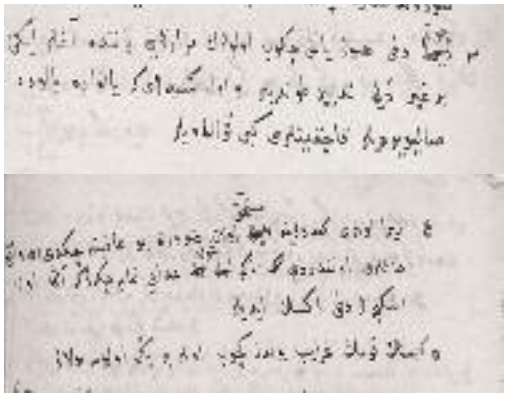

*Zeyrek katibin hatası: Ali Bey'in 1664 kendi el yazmasında onlar; yani Mısırlılar; ***' yeŋi bir ölüm bulalar'***.

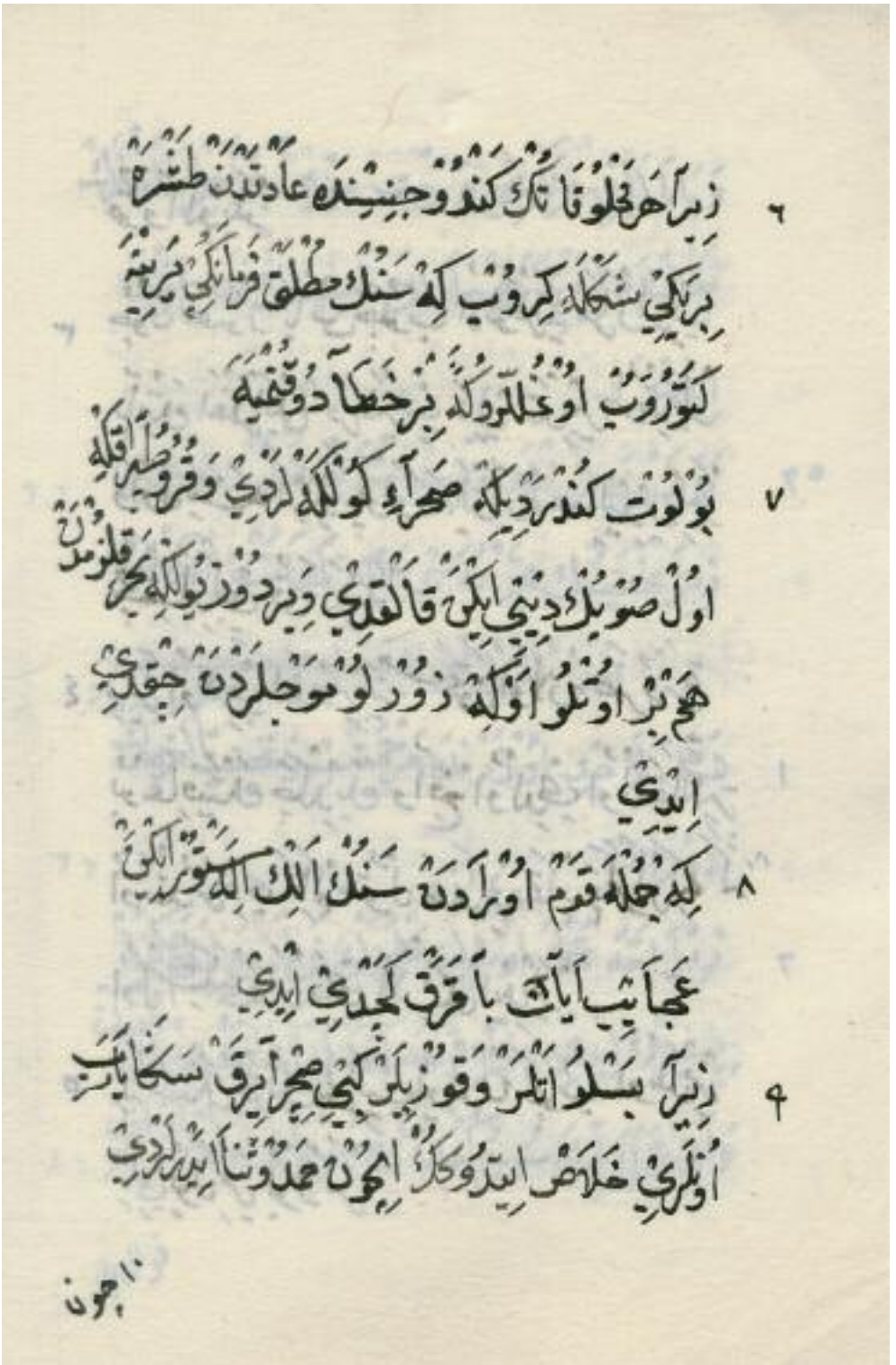

6*Zîrâ her mâhlûkatıŋ kendi cinsinde ʿâdetden taşra bir yeŋi şekle+ girip ki seniŋ mutlak fermânıŋı yerine getirip oğullarıŋa bir hatâ dokunmaya

*6*Çünkü yarattığın şeyler kendinden başka, alışılmışın dışında, yeni bir şekle girdi ki senin kesin buyruğunu yerine getirip çocuklarına bir hata dokunmasın.*

7*Bulut gönderdi ki sahrâʾyı gölgelerdi ve kuru toprak ki ol suyuŋ dibi iken kalkdı ve bir düz yol ki Bahr-i Kulzümden hem bir otlu ovâ++ ki zorlu mevclerden çıkdı idi

*7*Bulut göndererek çölü gölgeledi, kuru toprak o suyun dibi iken kalktı ve düz bir yol Kızıldeniz'den; hem bir otlu ova ki kabarmış dalgalardan çıktı.*

8*Ki cümle kavm oradan seniŋ eliŋ ile mestur iken ʿacâʾib âyâta bakarak geçdi idi

*8*Tüm kavmin oradan, senin elinin altındayken, olağanüstü şeylere bakarak geçti.*

9*Zîrâ besili atlar gibi ve kuzûlar gibi sahrâʾ yarık saŋa yâ Rabbi onları halâs ettiğiŋ içiŋ hamd ü senâ ėderlerdi

*9*Onlar besili atlar gibi ve kuzular gibi -ova açılmış- ya Rabbi sana! Onları kurtardığın için şükrediyorlardı.*

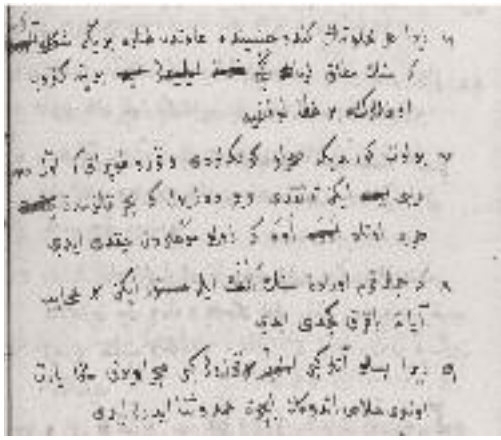

+: '*şekile*'.

++: bkz Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*ova*'

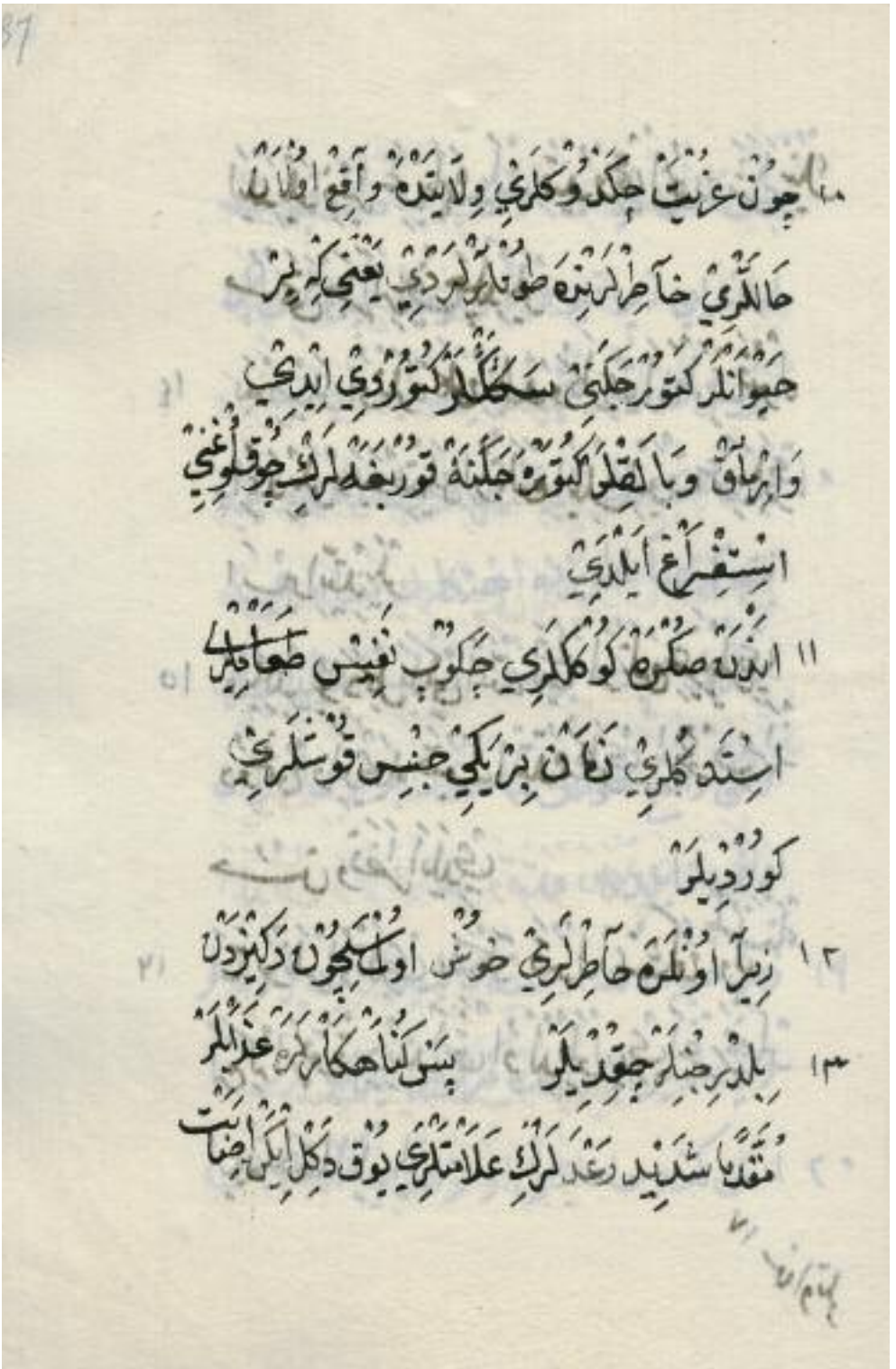

10*Çün ġurbet çekdikleri vilâyetde vâkiʿ olan hâlleri hâtırlarında tutarlardı yaʿni ki yer hayvânlar getŗeceğine sinekler getŗirdi idi ve ırmak balıklar getŗeceğine kurbağalarıŋ çokluğunu istifrâğ eyledi

*10*Çünkü yabancı oldukları vilayette olan olayları anımsıyorlardı. Yani ırmaklar balıklar getireceğine; birçok kurbağaları dışarıya çıkardı.*

11*Ondan soŋra gönülleri çekip nefis taʿâmları istedikleri zamân bir yeŋi cins kuşları gördüler

*11*Ondan sonra gönülleri çekip nefis yiyecekler istedikleri zaman; yeni cins kuşları gördüler.*

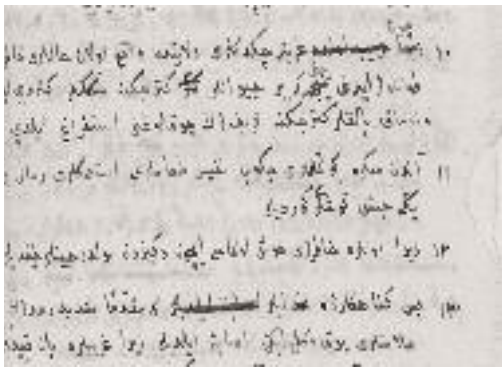

12*Zîrâ ònlara hâtırları hoş olması içiŋ deŋizden bıldırcınlar çıkardılar

*12*Çünkü onlara gönüllerinin iyi olması için denizden bıldırcınlar çıkardı.*

13*Pes günâhkârlara ʿazâblar mukaddemen şedîd raʿdeleriŋ ʿalâmetleri yok değil iken isâbet

*13*Ama günahkârlara hiç bir iz olmaksızın acılar değil; önce şiddetli gök gürlemeleriyle dolular isabet ∞*

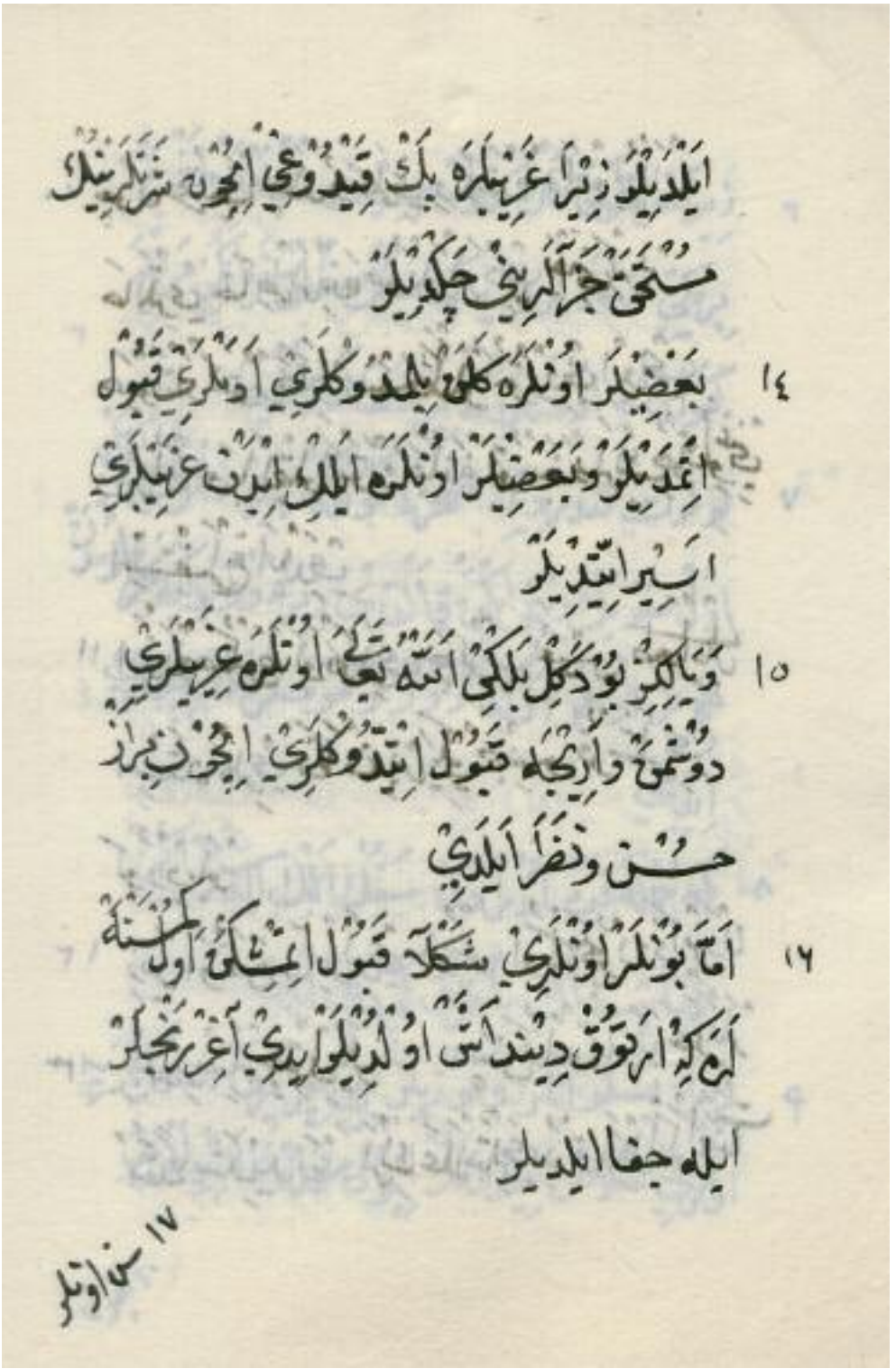

ایلدیلر زیرا غریبلره بك قیدوغی ایچون شرتلرینك
مستحق جزالرینی چکدیلر

١٤ بعضیلر اونلره کلن بلمدوکلری ادملری قبول
اتمدیلر و بعضیلر اونلره ایلك ایدن غریبلری
اسیر ایتدیلر

١٥ و یالکز بو دکل بلکی الله تعالی اونلره غریبلری
دوشمن و اریجه قبول ایتدوکلری ایچون براز
حسن و نظر ایلدی

١٦ اما بونلر اونلری شکلا قبول اتمشکن اول کمسنه
لره که ارتوق دیندار اش اولدیلر ایدی آغر رنجلر
ایله جفا ایلدیلر

١٧ سن اونلر

eylediler zîrâ ġarîblere pek kıydığı için şirretleriniŋ müstehak cezâları çekdîler
ettirdin. Çünkü garipleri çok ezdikleri için, kötülüklerinin hak ettiği cezalarını aldılar.
14*Çün* baʿzılar onlara gelen bilmedikleri âdamları kabûl ėtmediler ve baʿzılar onlara íyilik ėden ġarîbleri esîr ėtdiler
*14*Çünkü bazıları onlara gelen bilmedikleri adamları kabul etmediler ve bazıları onlara iyilik eden yabancıları tutsak ettiler.*
15*Ve yalıŋız bu değil belki Allah-ü Teʿâlâ onlara ġarîbleri düşman ü ârîce kabûl ėtdikleri için biraz hüsn-i nazâr eyledi
*15*Salt bu değil belki yüce Allah onlara, yabancıları** 'belalı düşmanlar' kabul ettikleri için biraz iltifat eyledi.*
16*Âmmâ bunlar onları şeklâ kabûl ėtmişken ol kimesnelere ki artık dindâş oldular idî ağır rencler ile cefâ eylediler
*16*Ama bunlar onları kabul etmiş görünürken; -ki dindaş olmuşlardı- o kimselere büyük ökeyle acı çektirdiler.*

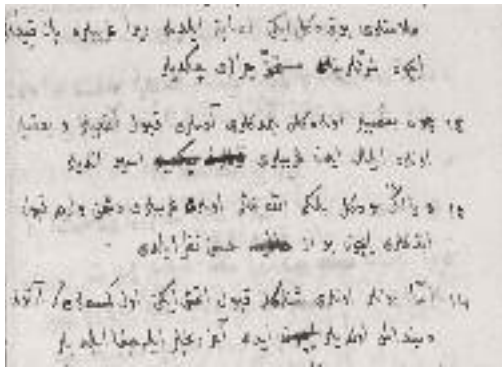

**Çün: Ali Bey'in orjinal 1664 elyazması çevirisinde var.*

***Bkz. Tek. 45/18*

17 pes onlar ∞

88

بس اونلر دخی اعما اولندیلر صادقك قپوسنده
اولانلر کبی زیرا قیو قراکولقلریله قپلانمش ایکن
هرکس کندو قیوسنی ارایوب کیدردی

١٨ چون عناصرك مایینلرنده تبدیل اولدی ایدی
نته که صانطورده اهنکلرك مقاملری
ادلرینی همیشه بر صدا دوزب تبدیل ایدرلر
اولکی واقع احوالك تأملندن برخوش افتراس
اولنمق قابلدر

١٩ زیرا حیوانات ارضیه مائیه لر تبدیل اولدیلر
ویوزلریر اوزرنده کزرلر ایدی

٢٠ اتش کندو خاصیتنی اونودوب کندو قوتنی

(17)*Pes onlar dahi aʿmâʾ olundular sâdıkıŋ kapĩsında olanlar gibi zîrâ koyu karaŋlıklar ile kaplanmış iken herkes kendi kapĩsını arayıp giderdi

*17*Böylece onlar da kör oldular. Dürüst adamın* kapısında olanlar gibi. Çünkü koyu karanlıklarla kaplanmış iken, herkes kendi kapısını giderdi.*

18*Çün ʿanâsırıŋ mâbeynlerinde tebdîl oldu idi nitekim sânturda+ âhenkleriŋ makâmları adlarını hemîşe bir sedâ düzüp tebdîl ėderler ol ki vâkiʿ âhvâʿliŋ teʾemmülünden bir hoş iftiras olunmak kâbildir

*18*Çünkü unsurların arasında değişme olduydu. Nasıl ki santur makamındaki uyum, adlarını(Notaları) sürekli bir ses çıkartıp değiştirirse; ortaya çıkan bu olayı iyice düşünürsek, güzel bir fırsat yakalamak olanaklıdır.*

19*Zîrâ hayvânât-ı ʾarziye mâiyyeler tebdîl olundular ve yüzenler yer üzerinde gezerler idi

*19*Çünkü yeryüzündeki hayvanlar ve suda yaşayanlar değiştiler. Yüzenler de yeryüzünde dolaşıyorlardı.*

20*Âteş kendi hâsiyyetini unudup kendi kuvvetini

*20*Ateş kendi etkisini unutup kendi gücünü*

∞

*Bkz. Tek. 19/11

+ Ali Ufki Bey aynı zamanda bir müzisyendi; santur çalmasını biliyordu. Bu yüzden bu güzel örnekle cümleyi kurmuş. Lâkabı Santurî Ali Bey idi.

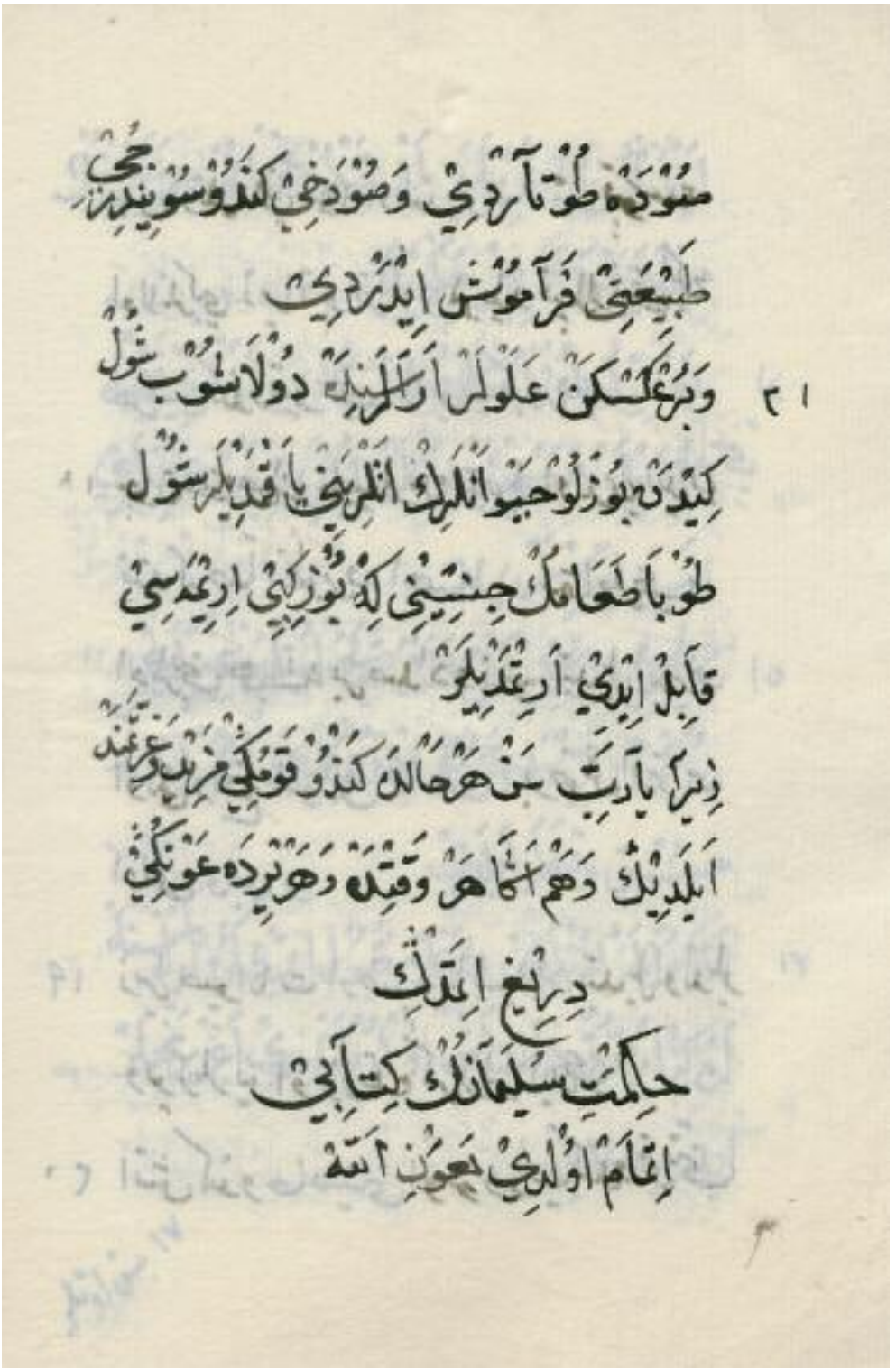

suda tutardı ve su dahi kendi söyündürücü tabîʿatı ferâmuş ėderdi
suda tutuyor ve su da kendi söndürücülüğünü unutuyordu.
21*Ve bir aksgen ʿalevler arasında dolaşıp şul giden bozulur+ hayvânlarıŋ etlerini yakmadılar şul aralarında Tûbâ-i taʿâmıŋ cinsîni ki buz gibi erimesi kâbil idi eritmediler
*21*Ve bir yansıma alevler arasında dolaşıp, ölümcül hayvanların etlerini yakmadı. Şu aralarındaki 'Saadet' gıdasını* ki buz gibi erimesi gerekirken eritmedi.*
22*Zîrâ yâ Rabbi sen her hâlde kendi kavmiŋi mezîd ü ʿizzet-mend eyledіŋ ve hem ôŋa her vakitde ve her yerde ʿavnıŋı dirîğ ėtmediŋ
*22*Çünkü ya Rabbi! Sen her halde kendi kavmini ziyadesiyle şereflendirdin. Ona her zaman ve her yerde asla yardımını esirgemedin.*
+bkz. Ali Bey 1664 el yazmasında önce '*fâni hayvanların*' yazmış ve onu çizip düzeltmiştir.
*Almancası: " unsterbliche Speise„ ***Ölümsüzlük yemeği***.

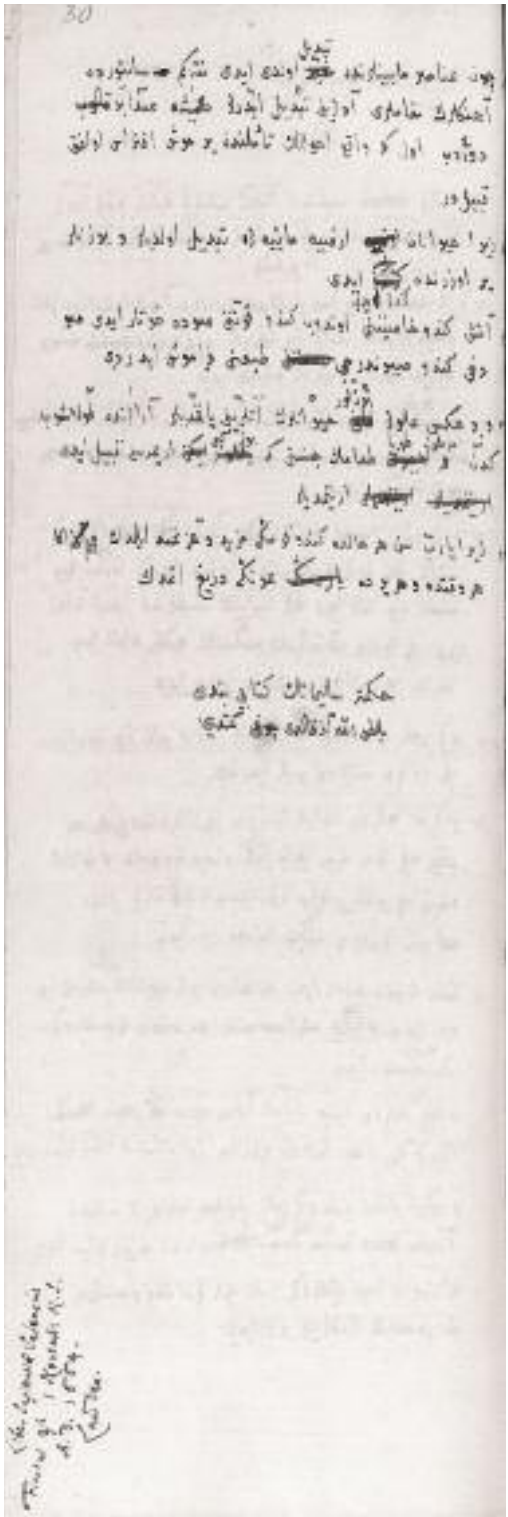

Hikmet-i Süleymanıŋ Kitâbı
itmâm oldu bi ʿavnillah
(1665 temiz kopyası)
(Süleyman'ın Bilgelik Kitabı
Allah'ın yardımıyla bitti)

Hikmet-i Süleymanıŋ kitâbı
bitdi
bi-lütfillah az kaldı çoğu
gitdi(Ali Bey orj.1664)

(Süleyman'ın Bilgelik Kitabı
Allah'ın lütfuyla bitti; az kaldı
çoğu gitti.)

Liber sapientid Solomoris
(Ali Bey orj.)

Finitus 1. Nouemb: N.S. A.D.
1664

92

كتاب طوبت

اولكي باب

١ نفتالي سبطندن آساءل نسلندن غباءل اوغلي ادول اوغلي
آنانيال اوغلي آدني اوغلي طوبيال اوغلي طوبتك سركزشته سي
٢ كه شال مناصر نام آسور پادشاهنك زماننده آسرك اوستي
ياننده اولان جليله ولايتنك نفتالي نام شهرينك صاغ طرفنده
موضوع طسبه شهرندن اسيرلكه كوترلدي ايدي
٣ بن طوبت جميع عمرمده بر و تقوينك طريقنده انسلاك ايلدم
وبنم ايله آسور ولايتنده اولان نينيوه شهرينه كلن قرنداشلريمه
وجنسمه چوق تصدق ايلدم
٤ وبن وطنم اسرائيل ولايتنده كنججك ايكن بنم بابام سبطم
نفتالي شول قدس شريفك بيتندن ايرلدي ايديكه اوراده
جميع سبطلر ذبح اتمك ايچون جمله اسرائيلك سبطلرندن
اختيار اولنمش ايدي هم اوراده حق تعالينك مسكننك هيكلي

Kitâb-ı Tobit

Tobit'in Kitabı

(Ali Bey'in I. Grekçe çeviriden Osmanlıcasıdır.**)**

Evvelki Bâb

1*Naftâlî sıbtından Âsaʾel neslinden Ġabâʾel oğlu Adoel oğlu Ânâniyâl oğlu Âdni oğlu Tobâʾel oğlu Tobitiŋ sergüzeştesi

*1*Naftali oymağı'ndan Aseol soyu Gabael, Ananiyal, Adl ve Tobiyal oğlu Tobit'in serüveni.*

2*Ki Şâlmanēser nâm Âsûr pâdişâhınıŋ zamânında Âseriŋ üstü yanında olan Celîle vilâyetiniŋ Naftâlî nâm şehiriniŋ sağ tarafında mevzûʿ Tisbe şehrinden esîrliğe götürüldü idi

*2*Şalmaneser adındaki Asur'lu kralın egemenliğinde, Aser'in üst yanında olan Celile vilayetinin, Naftali adındaki şehrin sağında olan Tisbe kasabasında tutsaktı.*

3*Ben Tobit cemiʿ ʿömrümde birr ü takvânıŋ tarîkinde insilâk eyledim ve benim ile Âsur vilâyetinde olan Nînîve şehrine gelen karındaşlarıma ve cinsime çok tasadduk eyledim

*3*Ben Tobit, tüm yaşamımda din yolunda yürüdüm. Benim Asur ülkesinde olan, Ninova şehrine gelen kardeşlerime ve akrabalarıma çok sadakalar verdim.*

4*Ve ben vatanım İsrâʾėl vilâyetinde gencecik iken benim baba sıbtım Naftâlî şul Kudsi Şerîfiŋ beytinden ayrıldı idi ki orada cemiʿ sıbtlar zebh ėtmėk içiŋ cümle İsrâʾėliŋ sıbtlarından ihtiyâr olunmuş idi hem orada Hakkı Teʿâlânıŋ meskeniniŋ heykeli

*4*Ben vatanım İsrail vilayetinde gençecik iken; benim baba oymağım Naftali, şu Kutsal Kudüs'ün evinden ayrılmıştı. Orada tüm oymaklar kurban kesmek için İsrail'in oymaklarından seçildiler. Orada yüce Tanrı'nın tapınağı ∞*

عالمك جميع عصرلري ايچون بنا اولنوب تقديس اولندي ايدي
٥ بوكز جمله بله دونكلك ايدن سبطلر اينكه وبعله ذبح
ايدرلر ايدي بنم بابام اوي نفتالي دخي بويله ايدردي
٦ يالكز بن جمله قوم اسرائيله ابدي فرض ايچون امر اولندوغي
كبي صقجه صقجه قدس شريفه بيرام اتمكه واروب طرفنده لري
وطوارلرك عشرني هم ايلك يپاقلريني كوترر ايدم ده اونلري
مذبح ياننده هارون اوغللري اولان اماملره ويرر ايدم
٧ قدس شريفده خدمت ايدن بني هارونه جمله حيواناتك ايلك
عشرلريني ويرر ايدم وايكنجي عشرلري صتار ايدم ده قدس
شريفه كلدوكم زمان هر ييل خرجنور ايدم
٨ اوچنجي عشرلري ايسه بابامك اناسي دبوره بكا وصيت اتدوكي
كبي واجب اولانلره ويرر ايدم زيرا بابامدن اوكسوز قالدم ايدم
٩ ويكيت ياشنه يتشدوكم زمان بابامز اوجاغمزك نسلندن
اناثم ~~كسنه~~ عورتلكه الدم ده اوندن طوبياء توليد اتدم
١٠ اندن نينيوه يه اسير چكلدوكم زمان جمله قرنداشلرم وجنسلرم

بت

ʿâlemiŋ cemiʿ ʿasırları içiṅ binâ olunup takdîs olundu idi
dünyanın tüm asırları için bina olunup kutsanmıştı.
5*Bu kez cümle bile döneklik ėden sıptlar İneke ve Baʿale zebh ėderler idi benim babam evi Naftâlî dahi böyle ėderdi
*5*Bu sırada döneklik eden oymaklar, ineğe ve Baal putuna kurban kesiyorlardı. Benim baba evi olan Naftali de böyle yapıyordu.*
6*Yalıŋız ben cümle kavm-i İsrâʿėle ebedî farz içiṅ emr olunduğu gibi sıkca sıkca Kudsi Şerîfe bayrâm ėtmeğe varıp turfandaları ve davarlarıŋ ʿöşürünü hem ilk yapaklarını götürür idim de onları mezbah yanında Hârûn oğulları olan imâmlara vėrir idim
*6*Yalnız ben tüm İsrail'e sonsuza dek kesin emrolunan yasa ve kurallar gereğince, sık sık Kutsal Kudüs'e bayrama gidiyor; ilk ürünlerin, hayvanların ondalığını ve ilk yünlerini götürürdüm. Onları Mezbah yanında, Harun oğullarından olan imamlara veriyordum.*
7*Kuds-i Şerîfde hizmet ėden Benî Hârûna cümle hayvânâtıŋ ilk ʿöşürlerini vėrir idim ve ikinci ʿöşürleri satar idim de Kuds-i Şerîfe geldiğim zamân her yıl harcanır idim
*7*Kutsal Kudüs'te hizmet eden Harun oğullarına tüm hayvanların ilk ondalıklarını vererek, ikinci ondalıklarını da satıyordum. Her yıl Kutsal Kudüs'e geldiğimde böyle harcıyordum.*
8*Üçüncü ʿöşrleri ise babamıŋ anası Debora bana vasiyyet ėttiği gibi vâcib olanlara vėrir idim zîrâ babamdan öksüz kaldım idim
*8*Üçüncü ondalıkları ise babamın anası Debora bana vasiyet ettiği gibi gerekli olanlara veriyordum. Çünkü babamdan öksüz kalmıştım.*
9*Ve yiğit yaşına yetiştiğim zamân baba ocağımızıŋ neslinden Ânnâʾyı ʿavratlığa aldım da ondan Tobiyâʾi tevlîd ėtdim
*9*Yiğit bir kişi olduğumda babamızın soyundan Anna'yı eş olarak aldım ve ondan Tobiya doğdu.*
10*Ondan Nînîveye esîr çekildiğim zamân cümle karındaşlarım ve cinslerim
*10*Ben Ninova'da tutsak olduğumda tüm kardeşlerim ve akrabalarım ∞*

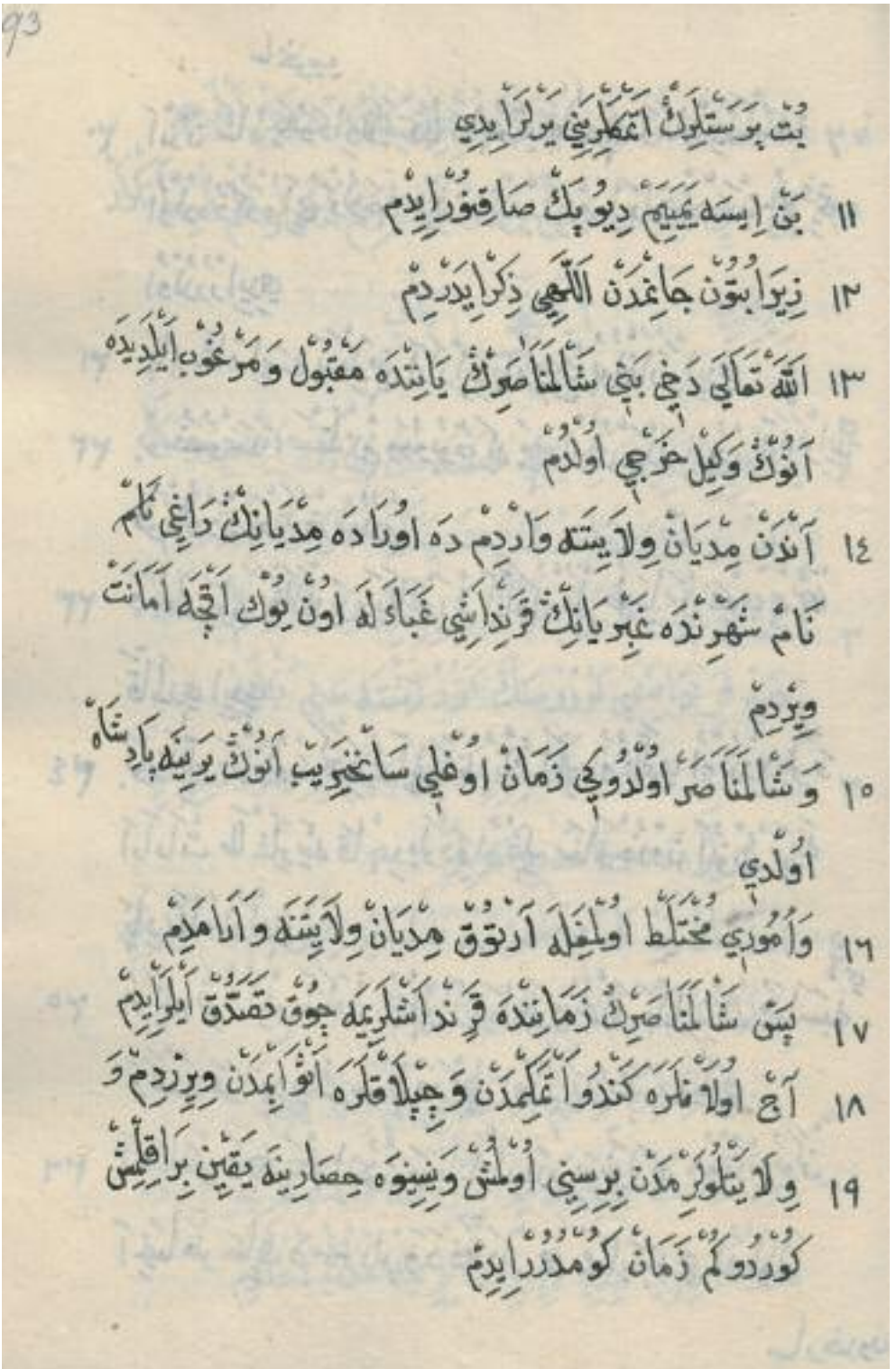

بت پرستلرك اتمكلرينى يرلر ايدى

١١ بن ايسه يمييم ديو پك صاقنور ايدم

١٢ زيرا بتون جانمدن اللهى ذكر ايدردم

١٣ الله تعالى دخى بنى شالمناصرك يانندە مقبول و مرغوب ايلديده

انوك وكيل خرجى اولدم

١٤ اندن مديان ولايتنه واردم ده اوراده مديانك داغى نام

نام شهرنده غبريانك قرنداشى غباء له اون يوك اقچه امانت

ويردم

١٥ و شالمناصر اولدوكى زمان اوغلى سانخريب انوك يرينه پادشاه

اولدى

١٦ و اموري مختلط اولمغله ارتوق مديان ولايتنه و ارامدم

١٧ پس شالمناصرك زماننده قرنداشلريمه چوق تصدق ايلر ايدم

١٨ آج اولانلره كندو اتمكمدن و چپلاقلره اثوابمدن ويرردم و

١٩ ولايتلولرمدن برسينى اولمش و نينوه حصارينه يقين براقلمش

كوردوكم زمان كومدرر ايدم

bütperstleriŋ etmeklerini yerler idi
putperestlerin ekmeklerini yiyorlardı.
11*Ben ise yemeyėyim diye pek sakınır idim
*11*Ben ise: "Yemiyeceğim!" diyerek kendimi çok sakınıyordum.*
12*Zîrâ bütün cânımdan Allahı zikr ėder dim
*12*Çünkü tüm yüreğimle Tanrı'yı anıyordum.*
13*Allah-ü Teʿâlâ dahi beni Şâlmanēseriŋ yanında makbûl ü mergûb eyledi de ònuŋ vekîl-i harcı oldum
*13*Yüce Allah da beni Şalmaneser'in yanında kabul edip beğendirdi ve onun kahyası oldum.*
14*Òndan Midyan vilâyetine vardım da orada Midyânıŋ Râġî nâm şehrinde Gabriyânıŋ karındaşı Gabâʾle on yük akçe emanet vėrdim
*14*Ondan sonra Med vilayetine gittiğimde orada Med'in Ragi adlı şehrinde Gabriya'nın kardeşi Gabael'e on yün para emanet verdim.*
15*Ve Şâlmanâsser öldüğü zamân oğlu Sânharîb ònuŋ yerine pâdişâh oldu
*15*Şalmaneser öldüğünde oğlu Sanharib onun yerine kral oldu.*
16*Ve umudu muhtelit olmağile artîk Midyân vilâyetine varamadım
*16*Ve umudu karışık olduğundan artık Med ülkesine gitmedim.*
17*Pes Şâlmanâsseriŋ zamânında karındaşlarıma çok tasadduk eyler idim
*17*Öyle ki Şalmaneser'in zamanında kardeşlerime çok sadakalar verdim.*
18*Aç olanlara kendi etmeğimden ve çıplaklara esvâbımdan vėrirdim
*18*Aç olanlara kendi ekmeğimden, çıplaklara giysilerimden veriyordum.*
19*Ve vilâyetlilerimden birisini ölmüş ve Nînîve hisârına yakın bırakılmış gördüğüm zamân gömdürür idim
*19*Vilayetlilerimden birisini ölmüş ve Ninova burçlarına yanına terkedilmiş gördüğüm zaman gömdürüyordum.*

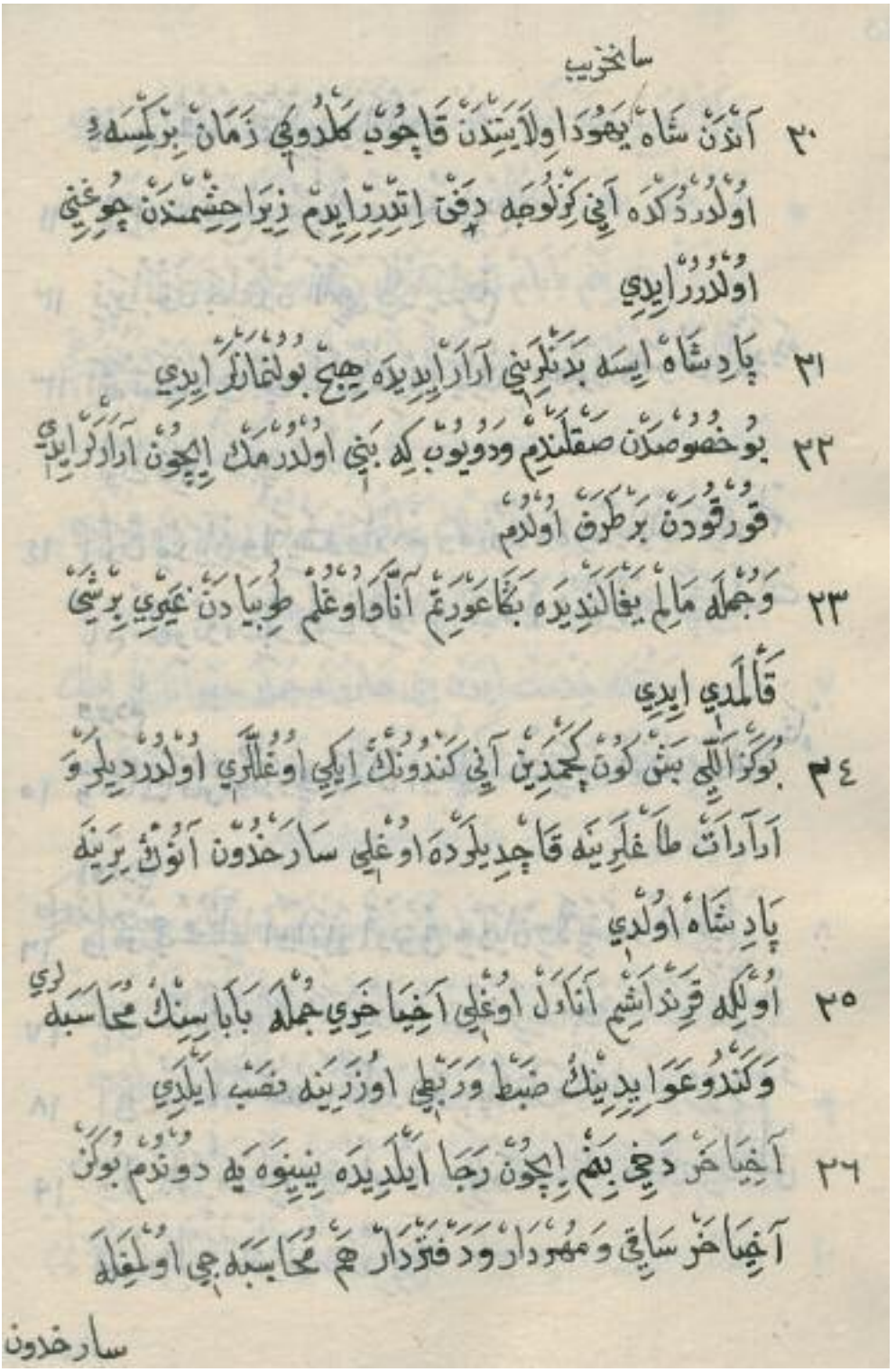

سانخريب

٢٠ آندن شاه يهودا ولايتندن قاچوب كلدوكي زمان بر كمسه‌يه
اولدردكده آني كزلوجه دفن اتدرر ايدم زيرا حشمندن چوغني
اولدرر ايدي

٢١ پادشاه ايسه بدنلريني آرار ايديده هيچ بولنمازلر ايدي

٢٢ بو خصوصدن صقلندم ودويوب كه بني اولدرمك ايچون آرارلر ايدي
قورقودن بر طرف اولدم

٢٣ وجمله مالم يغالنديده بكا عورتم آنا واوغلم طوبيادن غيري بر شي
قالمدي ايدي

٢٤ بوكز اللي بش كون كچمدين آني كندونك ايكي اوغللري اولدرديلر و
آرارات طاغلرينه قاچديلرده اوغلي سارخدون آنوك يرينه
پادشاه اولدي

٢٥ اولكه قرنداشم آنادل اوغلي آخيا خري جمله باباسنك محاسبه‌لري
وكندو عوايدينك ضبط وربطي اوزرينه نصب ايلدي

٢٦ آخيا خر دخي بنم ايچون رجا ايلديده نينوه‌يه دوندم بوكز
آخيا خر ساقي ومهردار ودفتردار هم محاسبه‌جي اولمغله

سارخدون

20*Ȯndan şâh Yahûdâ vilâyetinden kaçıp geldiği zamân bir kimseyi öldürdükde ȯnu̯ gizlice defn ėtdirir idim zîrâ hışmından çoğunu öldürür idi

*20*Ondan sonra kral, Yahuda vilayetinden kaçıp geldiği zaman bir kimseyi öldürdüğünde onu gizlice gömdürüyordum. Çünkü öfkesinden çoğunu öldürüyordu.*

21*Pâdişâh ise bedenlerini arar idi de hîc bulunmazlar idi

*21*Kral onların cesetlerini arıyor; ama bir türlü bulamıyordu.*

22*Bu husûsdan saklandım ve duyup ki beni öldürmek için ararlar idi korkudan bertaraf oldum

*22*Bu yüzden gizlendim ve duyduğuma göre beni de öldürmek için arıyorlardı. Ben de korkudan kendimi bir yere attım.*

23*Ve cümle mâlım yağmalandı da bana ʿavratım Ânnâ ve oğlum Tobiyâdan ġayrı bir şey kalmadı idi

*23*Tüm mallarım çapul oldu; bana karım, Anna ve oğlum Tobiya'dan başka bir şey kalmadı.*

24*Bu kez elli beş gün+ geçmeden ȯnu̯ kendiniŋ iki oğulları öldürdüler ve Ârârât dağlarına kaçdılar da oğlu Sârehaddon ȯnuŋ yerine pâdişâh oldu

*24*Bu kez elli beş gün+ geçmeden onu kendisinin iki oğlu öldürdü ve Ararat dağlarına kaçtılar. Oğlu Sarehaddon onun yerine kral oldu.*

25*Evvelki karındaşım Ânâʾel oğlu Âhiyâhiri cümle babasınıŋ muhâsebeleri ve kendi ʿavâʾidiniŋ zabtı u rabtı üzerine nasb eyledi

*25*Önceki kardeşim Anael oğlu Ahiyahir'i tüm babasının hesapları ve kendi gelirlerinin yönetimi üzerine atadı.*

26*Ahiyâhir dahi benim için recâʾ eyledi de Nînîveye döndüm bu kez Ahiyâhir sâkî ve mühürdâr ve defterdâr hem muhâsebeci olmağla

*26*Ahiyahir benim için rica etti de Ninova'ya döndüm. Bu sırada Ahiyahir saki, mühürdar, defterdar ve muhasebeci olduğundan;* Sârehaddon ∞

+II. Grekçe çevirisinde '40' gün.

94

٢٧ سارخدون اول قرنداشمك اوغلنی کندویه وزیر ایلدی

٢٨ بن دخی اویمه دوندوکم زمان بکا عورتم انا و اوغلم طوبیا تکرار

ویرلدی

ایکنجی باب

١ بوکز عید خمسینده که یدی هفته نك مبارك بیرامیدر بکا

برایوجه منجه حاضرلندی ده یمکه سفره یه اوتوردم

٢ وطعامی چوق کوروب اوغلمه دیدمکه وار و اکر اللهی اکار

بر فقیر قرنداشمی کوردسك کتور اشته سنی بکلرم

٣ اول دخی دونوب بکا دیدیکه ای بابام جنسیمزدن برینی

بوغدیلر ده صوقاغه براقدیلر

٤ اوزمان بن طعامی طتمزدن طشره یه صچرادم ده اول تنی

بر اوه کونش باتنجیه دك کتوردم

٥ آندن دونوب یوندم ده طعامی غم ایله یدم

٦ و آموسك نبوتی که بیرامکز یاسه و شنلطریکز فریاده

دونه دیدی دیدی ایدی خاطریمه کلوب آغلدم

27*Sârehaddon ol karındaşımıŋ oğlunu kendïye vezîr eyledi
*27*Sarehaddon o kardeşimin oğlunu kendine vezir yaptı.*
28*Ben dahi evime döndüğüm zamân baŋa ʿavratım Ânnâ ve oğlum Tobiyâ tekrar vèrildi
*28*Ben de evime döndüğüm zaman, bana eşim Anna ve oğlum Tobiya tekrar verildi.*

İkinci Bâb

1*Bu kez ʿîd-i hamsînde ki yedi haftanıŋ mübârek bayrâmıdır bana bir íyice manca hâzırlandı da yemeğe sofraya oturdum
*1*Bu kez ellinci günün bayramında ki, yedi haftanın kutsal bayramıdır. Bana güzel bir yemek hazırladılar ve yemeye sofraya oturdum.*
2*Ve taʿâmı çok görüp oğluma dèdim ki var ve eğer Allahı aŋar bir fakîr karındaşımı görürseŋ getir işte seni beklerim
*2*Yemek gözüme çok geldi ve oğluma dedim ki: Git! Eğer Allah'ı anan yoksul bir kardeşimi görürsen getir. İşte seni bekliyorum.*
3*Ol dahi dönüp bana dèdi ki èy bâbâm cinsimizden birini boğdular da sokâğa bırakdılar
*3*O da bana dönüp şöyle dedi: -Ey babam! Bizlerden birini boğdular da onu sokağa bıraktılar.*
4*O zamân ben taʿâmı tatmazdan taşraya sıçradım da ol teni bir eve güneş batıncaya dek götürdüm
*4*O anda ben yemeği tatmadan dışarıya sıçradım ve o cesedi bir eve güneş batana dek götürdüm.*
5*Öndan dönüp yundum da taʿâmımı ġam ile yedim
*5*Sonra dönüp yıkandım da yemeğimi yasla yedim.*
6*Ve Âmosuŋ nübüvveti ki bayrâmıŋız yasa ve şenlikleriŋiz feryâda döne dèdi idi hatırıma gelip ağladım
*6*Amos'un peygamberliğine göre ki "Bayramınız yasa ve şölenleriniz acıya dönsün" demişti. İşte bunu anımsayarak ağladım.*

٧ آندن كونش باتدقدنصكره واروب بر چقور يا پدردم ده آني
كومدردم

٨ قوكشولر ايسه بني استهزايه آلوب ديرلر ايديكه بو كشي ارتوق
بو فعل ايچون اولدرلمكدن قورقمزمي دمين قاچقين ايدي واشته
تكرار ميتلري دفن ايدر

٩ واول كيجه ده قپو اوكنك ديواري يانينده ياتدم زيرا ناپاك ايدم
ويوزم آچق ايكن اول ديوارده سرچه قوشلري وار ايدوكني بلمزدم

١٠ وكوزلرم آچق اولمغله سرچه قوشلري بنم كوزلرم ايچينه
ايسيجاق ترسي افشان اتديلرده كوزلرمده آق پرده لر بتدي

١١ وحكيملره واردم اما بكا چاره ايده مديلر

١٢ بو اثناده اخياخر بني تابن اليمايه كيدنجيه دك بسلر ايدي

١٣ عورتم انا ايسه قريلرك حرمنده يپاق ايشلري طقور ايدي
ده اونلري آغالره كوندرر ايدي

١٤ اونلر دخي آكا كندو اجرتني ويررلر ايدي وبر كره دخي آكا زياده
بر اوغلاق باغشلديلر

واوه

7*Ȯndan güneş battıkdan sonra varıp bir çukur yaptırdım da ȯnu̯ gömdürdüm
*7*Ondan sonra güneş batınca gidip bir çukur yaptırdım ve onu gömdürdüm.*
8*Koŋşular ise beni istihzâya alıb dėrler idi ki bu kişi artîk bu fiʿl içi̯n öldürülmekden korkmaz mı demin kaçkın idi ve işte tekrar meyyitleri defn ėder
*8*Komşular benimle alay ederek şöyle dediler: Bu kişi bu iş için öldürülmekten korkmuyor mu? Biraz önce kaçak biriydi, şimdi ise suçluları gömüyor.*
9*Ve ol gėcede kapî öŋünüŋ dîvârı yanında yatdım zîrâ nâ-pâk idim ve yüzüm açık iken ol dîvârda serçe kuşları var idiğini bilmezdim
*9*Ben o gecede, kapı önünün duvarı yanında yattım. Çünkü kirliydim ve yüzüm açık iken o duvarda serçe kuşlarının var olduğunu bilmedim.*
10*Ve gözlerim açık olmağla serçe kuşları benim gözlerim içine ısısıcak tersi efşân ėtdiler de gözlerimde ak perdeler bitdi
*10*Gözlerim açık olduğundan, serçe kuşları gözlerimin içini sıcak dışkılarıyla pislediler ve gözlerimde ak perdeler çıktı.*
11*Ve hekîmlere vardım âmmâ bana çâre ėdemediler
*11*Doktorlara gittim ama bana bir türlü çare bulamadılar.*
12*Bu esnâda Âhiyâhir beni tâ ben Elimâya gidinceye dek besler idi
*12*Bu sırada Ahiyar beni, ben ta Elima'ya gidene dek besliyordu.*
13*ʿAvratım Ânnâ ise karıların hareminde yapak işleri dokur idi de onları ağâlara gönderir idi
*13*Eşim Anna ise kadınların hareminde yün işi dokuyor ve onları ağalara gönderiyordu.*
1(**4**)*Onlar dahi ȯŋa kendi̯ ücretini vėrirler idi ve bir kerre dahi ȯŋa ziyâde bir oğlâk bâğışladılar
*14*Onlar da karıma kendi ücretini veriyordu. Ama bir gün bir oğlak fazladan vermişlerdi.*

ve eve ∞

١٥ وآوه كلدوكي زمان اوغلاق بكا ملمكه باشلدي

١٦ بن دخي اكا بو اوغلاق نردندر ديدم سقين اوغرلق اولماسون
وارآني صاحبلرينه ويرزيرا اوغرلق شيء يمك جايز دكلدر ديدم

١٧ اما اوبو بكا اجرتمدن زياده جبا ويرلدي ديدي بن ايسه
اينانمدم وآني صاحبلرينه ويرديدم ايدم هم اوندن حجاب
چكوب قزادر ايدم

١٨ اول دخي بكا جواب ويروب ديديكه سنك صدقه لرك وخير
عمللرك قنده در اشته سنده اولان هب كورينور

اوچنجي باب

١ بن دخي محزون اولوب آغلدم وملوللق ايله دعا ايدوب
ديدمكه

٢ يا رب سن جمله اعمالكده صادقسن وجمله طريقاتك رحمة
وحقيقتدر هم ابدا عادل وحق حكم ايدرسن

٣ بني يادقيل هم بكا نظر ايله بندن انتقام آلمه شول بنم و

15*Ve baŋa eve geldiği zamân oğlak melemeğe başladı
*15*Ve bana eve geldiği zaman oğlak melemeğe başladı.*
16*Ben dahi ȯŋa bu oğlak neredendir sakın uğruluk olmasın var ȯnu̯ sâhiblerine vėr zîrâ uğruluk şeyʾi yemek câʾiz değildir dėdim
*16*Ben de: -Bu oğlak kimdendir? Sakın çalıntı olmasın! Git onu sahibine ver; çünkü çalıntı şeyi yemek iyi değildir, dedim.*
17*Âmmâ o bu bana ücretimden ziyâde cabâ vėrildi dėdi ben ise inanmadım ve ȯnu̯ sâhiplerine vėr dėdim idim hem ondan hicâb çekip kızarır idim
*17*Ama o bana: -Bu bana kazancımın dışında hediye edildi, dedi. Ben ise inanmadım: -Onu sahiplerine ver, dedim. Çünkü ondan utanç duyup kızarıyordum.*
18*Ol dahi baŋa cevab vėrip dėdi ki seniŋ sadakalarıŋ ve hayr ʿamelleriŋ kandedir işte sende olan hep görünür ∞
*18*O da bana: -Nerde kaldı senin sadakaların ve iyiliklerin; nerdedir? İşte sende olan hep görünüyor.*

Üçüncü Bâb
1*Ben dahi mahzûn olup ağladım ve melûllük ile duʿâ ėdip dėdim ki
*1*Ben de üzülerek ağladım ve bıkkınlıkla şöyle dua ettim:*
2*Yâ Rabbi sen cümle ʿamâliŋde sâdıksın ve cümle tarîkâtıŋ rahmet ve hakîkatdir hem ebeden ʿâdil ve hakk hükm ėdersin
*2*Ya Rabbi! Sen tüm işlerinde dürüstsün, tüm yolların bağışlayıcılıkla dolu olan gerçek yollardır ve sonsuza dek gerçek adaletle yargılıyorsun.*
3*Beni yâd kıl hem baŋa nazar eyle benden intikâm alma şul benim ve
*3*Beni an ve bana bak..! Benden öç alma. Şu benim ve ∞*

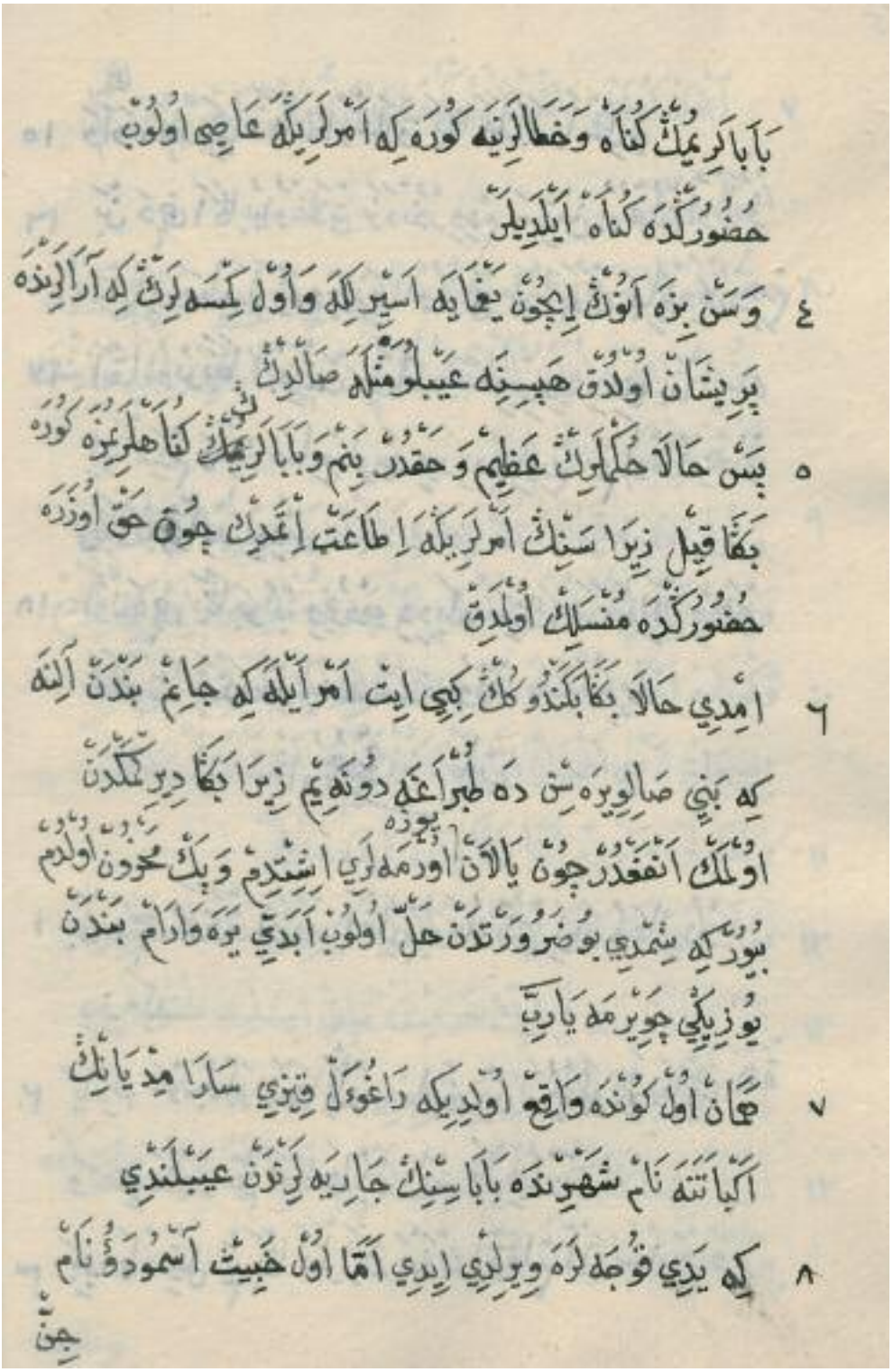

بابالریمك كناه وخطالرینه كوره كه امرلریكه عاصی اولوب
حضورکده كناه ایلدیلر
٤ وسن بزه انوك ایچون یغمایه اسیرلكه واول كمسه لرك كه آرالرنده
پریشان اولدق هپسنه عیبلو مثله صالدك
٥ پس حالا حكملرك عظیم وحقدر بنم وبابالریمك كناهلرمزه كوره
بكا قیل زیرا سنك امرلریكه اطاعت اتمدك چون حق اوزره
حضورکده منسلك اولمدق
٦ امدی حالا بكا بكندوكك كبی ایت امر ایله كه جانم بندن النه
كه بنی صالویره سن ده طبراغه دونه یم زیرا بكا دیرلمكدن
اولمك انفعدر چون یالان اورمه لری اشتدم وپك محزون اولدم
بیوركه شمدی بو ضرورتدن حل اولوب ابدی یره وارام بندن
یوزیكی چویرمه یارب
٧ همان اول كونده واقع اولدیكه راغوءل قیزی سارا مدیانك
اكباتنه نام شهرنده باباسنك جاریه لرندن عیبلندی
٨ كه یدی قوجه لره ویرلدی ایدی اما اول خبیث آسمودوء نام
جن

babalarımıŋ günâh ve hatâlarına göre ki emirlerine ʿâsî olup huzûruŋda günâh eylediler
atalarımın ki buyruklarına asi olup önünde günah etmişlerdi.
4*Ve sen bize ȯnuŋ içȋn yağmaya esîrliğe ve ol kimselerȋŋ ki aralarında perîşân olduk hepisine ʿayblı mesele saldıŋ
*4*Sen bizi bunun için çapula, tutsaklığa ve aralarında utanç olduğumuz bu insanların arasına eğlence yapmaya dağıttın.*
5*Pes halâ hükümlerȋŋ ʿazîm ve hakdır benim ve babalarıŋ günâhlarımıza göre baŋa kıl zîrâ senȋŋ emrleriŋe itâʿat ėtmedik çün hak üzere huzûruŋda münselik olmadık
*5*Senin yargıların büyük ve gerçektir. Benim ve atalarımın günahlarına göre bana davran. Çünkü senin buyruklarına uymadık ve gerçekliğine göre önünde sağlam durmadık.*
6*İmdi halâ baŋa beğendiğiŋ gibi ėt emr eyle ki cânım benden alına ki beni salıvėresin de toprağa döneyim zîrâ baŋa dirilmekden ölmek enfaʿdır çün yalan yüze urmaları işitdim ve pek mahzûn oldum buyur ki şimdi bu zarûretden hall olup ebedî yere varam bendeŋ yüzüŋü çevirme yâ Rabb
*6*Şimdi bana nasıl görüyorsan öyle buyur. Emret ki canım benden alınsın ve beni yeniden toprağa döndürsün. Çünkü bana dirilmektense ölmek daha iyidir. Birçok yalanların yüzümüze vurulduğunu duydum ve çok kederlendim. Buyur ki bu işkenceden kurtulup sonsuz yere gideyim. Benden yüzünü çevirme ya Rabb!*
7*Hemân ol günde vâkiʿ oldu ki Râguʾel kızı Sârâ Midyânıŋ Ekbâtana nâm şehrinde babasınıŋ câriyelerinden ʿayıblandı
*7*Hemen o gün, Raguel kızı Sara, Med ülkesinin Ekbetan adlı şehrinde ba-basının cariyelerinden utandırıldı. .*
8*Ki yedi kocalara vėrildi idi âmmâ ol habîs Âsmodevvʾu nâm ∞
*8*Çünkü yedi kocaya verilmişti; ama o kötü Asmedov adındaki ∞*
cinn ∞

جن اونلری انوکله یاتمزدن اول اولدردی ایدی

٩ واونلر آکا دیدیلر ایدیکه قوجه لریکی بوغدوغکی بلمزمی سن اشته

آرتوق یدی قوجک وار ایدی واونلرک برسینک آدی ایله اکلمادک

١٠ نیچون بزی اونلردن اوتوری دوکرسن اولدیلر ایسه سنده اونلر

ایله کیت ده سندن اوغل وقیز کورمیه کلم

١١ اول دخی بو نسنه لری ایشیدوب بک تاسه لندی شویلکه کندو بوغمق

استدی نهایت در ایدیکه بن بابامک بریجک قیزیم بونی اتسم

آکا عیب اولورده قوجه لغنی الم ایله مزاره کوتوردم کوتریم

١٢ آندن پنجره ده دعا ایدوب دیدیکه یا تکریم رب سن متبارک سن

واسم جلالک که ابدا قدوس وسبوحدر متبارکدر عمللرک

سکا همیشه تبارک ایلسونلر

١٣ پس یارب حالا کوزلریمی ویوزمی سکا توجه ایدوب دیدمکه بنی

بو یردن صالویر ده آرتوق عیبی ایشتمیم

١٤ یارب سن بلورسنکه انسانک هر کناهندن پاک ایم واسیرلک

چکدوکم ولایتده آدیمی هم بابانک آدینی رسوای اتمدم

cinn onları ònuŋla yatmazdan evvel öldürdü idi
cin, onları onunla yatmadan önce öldürüyordu.
9*Ve onlar òŋa dèdiler idi ki kocalarınıŋ boğduğuŋu bilmez misin işte artık yedi kocaŋ var idi ve onlarıŋ birisiniŋ adı ile anılmadıŋ
*9*Onlar ona: -Kocalarını boğduğunu bilmez misin? İşte senin yedi kocan vardı; ama onlardan birisinin adıyla bile anılmadın.*
10*Niçin bizi onlardan ötürü döğersin öldüler ise sen de onlar ile git de senden oğul ve kız görmeyelim
*10*Niçin bizi onlardan ötürü sıkıntıya sokuyorsun? Öldülerse sen de onlar ile git de senden oğul ve kız görmeyelim.*
11*Ol dahi bu nesneleri işidip pek tâselendi şöyle ki kendiʾi boğmak istedi nihâyet der idi ki ben babamıŋ biricik kızıyım bunu ètsem òŋa ʿayb olur da kocalığını elem ile mezâra götüreyim
*11*O da bu sözleri duyunca çok üzüldü. O denli çok üzgündü ki kendini boğmak bile istedi. Sonunda dedi ki: -Ben babamın biricik kızıyım. Böyle yaparsam ona yazık olur ve yaşlılığında onu acıyla mezara götürmüş olurum.*
12*Òndan pencerede duʿâ èdip dèdi ki yâ Taŋrım Rabb sen mütebâreksin ve ism-i celâliŋ ki ebeden kuddûs ve subbûhdur mütebârekdir ʿamelleriŋ sana hemîşe tebârek eylesinler
*12*Ondan sonra pencere kenarında dua ederek şöyle söyledi: -Ey Tanrım Rabb! Sen ne kutsalsın. Senin görkemli adın sonsuza dek kutsansın, yücelensin ve işlerin seni her an bereketle ansın.*
13*Pes yâ Rabbi halâ gözlerimi ve yüzümü saŋa teveccüh èdip derim ki beni bu yerden salıvèr de artîk ʿaybı işitmeyem
*13*Şimdi ya Rabbi! Gözlerimi, yüzümü sana karşı döndürüyor ve diyorum ki beni bu yerden bırak da artık utanç duymayayım.*
14*Yâ Rabbi sen bilirsin ki insânıŋ her günâhından pâkım ve esîrlik çekdiğim vilâyetde adımı hem babanıŋ adını rüsvây ètmedim
*14*Ya Rabbi! Sen biliyorsun ki insanın her günahından temizim ve tutsak olduğum vilayette adımı, hem babanın adını rezil etmedim.*

١٥ بن بابامك بريجكييم وآنوك براوغلي يوق كه وارثي اولا
نه يقين خصم نه بركسنه نك اوغلي وار كه بن كندومي
آكا عورت اولمق ايچون صقليام

١٦ آرتوق يدي قوجه لرم اولدي ياشامق بنم نمه يرار

١٧ واكر بني اولدرتمك استمزسك بادي بكا نظر ومرحمت
ايدوب امر ايله كه آرتوق تعييبي اشتميم

١٨ وايكسنك دعالري دخي الله اكبرك جلالنك حضورنده
استجاب اولندي اولنوب

١٩ رفائل كوندرلديكه ايكسنه ده شفا ويره طوبيانك كوزلرندن
آق پرده لريني سلمك ايچون واول خبيث آسمودو نام جني
باغليوب راغوال قيزي ساراء طوبت اوغلي طوبيايه عورتلكه
ويرمك ايچون زيرا آني تزويج اتمكه ميراث حقي ايله طوبيايه
دوشردي

٢٠ همان اول زمانده طوبت دونوب كندو اوينه كيردي راغول
قيزي سارا دخي كندو اوطه سندن ايندي

دردنجي باب

15*Ben babamıŋ biriciğiyim ve ȯnuŋ bir oğlu yok ki vârîsi ola ne yakın hısım ne bir kimseniŋ oğlu var ki ben kendimi ȯŋa ʿavrat olmak içȋn saklayam
*15*Ben babamın biricik kızıyım; onun bir oğlu yok ki mirasçısı olsun. Ne bir yakınım ve ne de bir kimsenin oğlu var ki ben kendimi ona eş olmak için saklayım.*
16*Artık yedi kocalarım öldü yaşamak benim neme yarar
*16*Yedi kocam da öldü; yaşamak bana neye yarar?*
17*Ve eğer beni öldürtmek istemezseŋ bârî baŋa nazar ve merhamet ėdip emr eyle ki artîk taʿyîbi işitmeyim
*17*Eğer beni öldürtmek istemezsen hiç olmazsa bana azıcık bak ve acı. Emret ki artık ayıbı duymayayım.*
18*Ve ikisiniŋ duʿâları dahi Allah-ü Ekberiŋ celâliniŋ huzûrunda isticâb olunup
*18*İkisinin duaları da yüce Allah'ın görkeminin önünde kabul edildi.*
19*Rafâʾėl gönderildi ki ikisine de şifâ vėre Tobiyânıŋ gözlerinden ak perdelerini silmek içȋn ve ol habîs Asmûdevʾ nâm cinnî bağlayıp Ragoʾel kızı Sârâʾi Tobit oğlu Tobiyâya ʿavratlığa vėrmek için zîrâ ȯnu tezevvüc ėtmeğe mîrâs hakkı ile Tobiyâya düşerdi
*19*Ve Rafael ikisine de şifa vermek için gönderildi. Tobiya'nın gözlerinden ak perdeleri silmek ve o kötü Azmodius adındaki cini bağlayıp Ragoel kızı Sara'yı, Tobit oğlu Tobiya'ya eş olarak vermek için. Çünkü onunla evlenmesi miras hakkı olarak Tobiya'ya düşerdi.*
20*Hemân ol zamânda Tobit+ dönüp kendi evine girdi Râguʾel kızı Sârâ dahi kendi odasından indi
*20*Hemen o anda Tobit+ dönüp kendi evine girdi; Raguel kızı Sara da kendi odasından indi.*

+II. Grekçe versiyonda '*Tobit* ***avludan*** *döndü*'.

97

دردنجی باب

١ اول کونده مدیانك راغی نام شهرنده طوبتك غباءله
امانت ویردوکی اقچه خاطرینه کلدی

٢ وکندو کندوده دیدیکه بن اولمك استدم نیچون اوغلم طوبیاء
چغرمم که آکا اولمدن اول اول اقچه نك حالنی دیویرم

٣ پس آنی چغروب دیدیکه ای اوغلم بن اولورسم بنی دفن
ایله وآناکی خورلمه جمیع عمرکده آکا اکرام ایله وآکا
استدوکنی ایلیوب قساوت ویرمه

٤ خاطرکده اولسونکه سن آنوك قارننده ایکن سنك ایچون
نه دکلو مخاطره لر چکدی اولدوکی زمان آنی بنم یانمده
بر مزارده دفن ایله

٥ ای اوغل جمیع ایامده تکریمز رب تعالی ذکر ایله وکناه اتمه
وامرلرندن کچمه هم عمرکل جمیع ایامنده طوغرولق ایله
فاسدلرك طریقاتنده منسلك اولمه زیرا مادامکه صالح
عمللر ایدرسك جمیع صالح عمللرکبی خجسته حال اولورسن

Dördüncü Bâb

1*Ol günde Midyânıŋ Râġî nâm şehrinde Tobitiŋ Gabâʾle emânet vėrdiği akçe hâtırına geldi

*1*O gün Med ülkesininin Ragi adındaki şehrinde Tobit; Gabael'e emanet verilen paraları anımsadı.*

2*Ve kendi kendide dedi ki ben ölmek istedim niçin oğlum Tobiyâʾyı çığırmam ki öŋa ölmemden evvel ol akçeniŋ hâlini duyuram

*2*Ve kendi kendine dedi ki: -Ben ölmek istedim! Neden oğlum Tobiya'yı çağırmayım ki ölmeden önce o paranın durumunu bildirmeyim?*

3*Pes öŋu çığırıp dėdi ki ėy oğlum ben ölürsem beni defn eyle ve ananı horlama cemiʿ ʿömründe öna ikram eyle ve öna istediğini eyleyip kasâvet vėrme

*3*Böylece onu çağırarak dedi ki: -Ey oğlum! Ben ölürsem, beni göm ve anneni dışlama. Tüm yaşamın boyunca onu gözet, her dilediğini yap ve onu kederlendirme.*

4*Hâtırında olsun ki sen önuŋ karnında iken seniŋ için ne denli muhâtaralar çekdi

*4*Sen onun karnındayken, onun ne denli sıkıntılar çektiğini unutma.*

5*Öldüğü zamân önu benim yanımda bir mezârda defn eyle

*5*O öldüğü zaman onu benim yanımda mezara göm.*

6*Ėy oğul cemiʿ eyyâmda Tanrımız Rabb-i Teʿâlâʾı zikr eyle ve günâh ėtme ve emrlerinden geçme hem ʿömrünün cemiʿ eyyâmında doğruluk eyle fâsidleriŋ tarîkâtında münselik olma zîrâ mâdâm ki sâlih ʿameller ėderseŋ cemiʿ sâlih ʿamelliler gibi hüceste hâl olursun

*6*Ey oğul! Tüm günlerde Tanrımız yüce Rabbi an, günah etme, buyruklarını bırakma ve tüm yaşamında doğru ol; sapkınların yollarında durma. Çünkü eğer iyi işler yaparsan; iyi iş yapanlar gibi mesut olursun.*

٧ مالكدن صدقه لر ويرو تصدق ايتدوكك زمان كوزك خسيس
اولماسون بر فقيردن يوزكي دوندرمه ده ربك ديداري
سندن دونميه

٨ نه قدر مالك چوق اولورسه آكا كوره صدقه ايله

٩ اكر مالك آز اولورسه آزه كوره صدقه ايتمكه قورقمه

١٠ زيرا كندوكه ضرورت كوني ايچون بر ايو خزينه صقليه سن

١١ چون صدقه اولومدن قورتارر وظلماته كيرمكه قوماز

١٢ وصدقه اول جمله كمسه لره كه آني رب المتعالك حضورنده
ايدرلر بر ايو قربانيدر

١٣ اي اوغل هر زنادن سقين واولا بابالريكك نسلندن عورت
آل ده باباكك صويندن اولميان غريبه عورتي آلما

١٤ زيرا بز انبيا اوغللريوز نوح ابراهيم اسحاق ويعقوب قديمدن
بابالريمزدر

١٥ خاطركده اولسون اي اوغل كه بونلر هپسي كندو اقربالرندن
عورتلر آلمشلرده اوغللرنده مبارك اولديلر واونلرك

نسلي

7*Mâlından sadâkalar vėr ve tasadduk etdiğiŋ zamân gözüŋ hasîs olmasın bir fakirden yüzünü döndürme de Rabbin dîdârı senden dönmeye
*7*Malından sadakalar ver. Bunu yaparken küçümseme ve bir yoksuldan yüzünü çevirme ki Rabb'in yüzü de senden çevrilmesin.*
8*Ne kadar mâlıŋ çok olursa ȯna göre sadaka eyle
*8*Ne denli malın çok olursa o denli sadaka ver.*
9*Eğer mâlıŋ az olursa aza göre sadaka ėtmeğe korkma
*9*Eğer malın az olursa aza göre sadaka vermeye çekinme.*
10*Zîrâ kendine zarûret günü için bir íyi hazîne saklayasın
*10*Çünkü kendine zorunluluk günü için, iyi bir hazine saklamış olursun.*
11*Çün sadaka ölümden kurtarır ve zulumete girmeğe komaz
*11*Çünkü sadaka ölümden kurtarır ve karanlığa girmeye bırakmaz.*
12*Ve sadaka ol cümle kimselere ki ȯnu Rabbi'l-Müteʿâliŋ huzûrunda ėderler bir íyi kurbândır
*12*Sadaka 'Yüce Egemen' Rabbin önünde sunulan iyi bir kurban gibidir ki onu yapanlara oluyor.*
13*Ėy oğul her zinâdan sakın ve evvelâ babalarınıŋ neslinden ʿavrat al da babanıŋ soyundan olmayan garîbe ʿavratı alma
*13*Ey oğul her zinadan sakın! Önce babalarının soyundan kendine eş al ve babanın soyundan olmayan yabancı kadını alma.*
14*Zîrâ biz enbiyâʾ oğullarıyız Nûh İbrâhîm İshâk ve Yâʿkub kâdimden babalarımızdır
*14*Çünkü biz peygamber oğullarıyız: Nuh, İbrahim, İshak ve Yakup eskiden beri babalarımızdır.*
15*Hâtırında olsun ėy oğul ki bunlar hepisi kendi akrabâlarından ʿavratlar almışlar da oğullarında mübârek oldular ve onlarıŋ
*15*Hiç unutma ey oğul! Bunların tümü kendi akrabalarından eşler aldığından soyları kutsal kaldı ve onların* nesili ∞

نسلی یری تملك ایدجکلردر

١٦ پس شمدی ای اوغل قرنداشلریکی سوه سن وقرنداشلریکی
هم قومکك اوغللر وقیزلرینی تکبردن قلبکده تحقیر ایلمه که
کندوکه اونلردن عورت ~~آلمامق اتمیه سن~~ آلمیه سن

١٧ زیرا تکبرده هلاك وعظیم خرابلق وار

١٨ وغرورده نقصان هم عظیم احتیاج وار زیرا تفره اچلفك
آناسیدر

١٩ سکا ایش اشلینك اجرتی یانکده اکلنمسون الا آنی اول
ساعتده ویر واکر سن دخی ربه خدمت ایدرسك سکاده
اجرك ویریله

٢٠ ای اوغل جمله عمللرکده کندوکی سقین وجمله الفتکده
مؤدب اول

٢١ وسو مدوکلکی کمسیه اتمه مستانه اولنجیه دك شراب ایچمه
وسرخوشلق سکا یولداش اولماسون

٢٢ آج اولانه اتمکدن وچپلاق اولنلره اثوابکدن ویر جمله

nesili yeri temellük ėdeceklerdir
soyu dünyayı miras alacaklardır.
16*Pes şimdi ėy oğul karındaşlarını sevesin ve karındaşlarını hem kavminiŋ oğullar ve kızlarını tekebbürden kalbinde tahkîr eyleme ki kendiŋe onlardan ʿavrat almayasın
*16*Evet şimdi ey oğul! Kardeşlerini sev. Onlardan eş almamak için; kardeşlerinden ve milletinin soyundan olan kızlardan birini bile yüreğinde küçümseme.*
17*Zîrâ tekebbürde helâk ve ʿazîm harâblık var
*17*Çünkü kibirlenmede ölüm ve büyük yıkım var.*
18*Ve ġurûrda noksân hem ʿazîm ihtiyâç var zîrâ tafra* açlığın anâsıdır
*18*Ve gurur eksiklik ile eziklik getirir. Çünkü tepeden* bakmak açlığın anasıdır.*
19*Sana iş işleyeniŋ ücreti yanıŋda eğlenmesin illâ ònu ol sâʿatte vėr ve eğer sen dahi Rabbe hizmet ėderseŋ sana da ecriŋ vėrile
*19*Sana iş yapanın ücreti yanında gecikmesin; illa onu o saatte ver. Eğer sen de Rabb'e hizmet edersen sana da emeğin verilsin.*
20*Ėy oğul cümle ʿamellerinde kendini sakın ve cümle ülfetinde müeddeb ol
*20*Ey oğul! Tüm işlerinde kendini sakın ve tüm tanışıklarına edepli ol.*
21*Ve sevmediğiŋi kimseye ėtme mestâne oluncaya dek şarâb içme ve sarhoşluk saŋa yoldaş olmasın
*21*İstemediğin şeyi kimseye yapma, sarhoş oluncaya dek şarap içme ve sarhoşluk sana yoldaş olmasın.*
22*Aç olana etmeğiŋden ve çıplak olanlara esvâbından vėr cümle
*22*Aç olana ekmeğinden, çıplak olana giysilerinden ver ve tüm* ∞

**Almancası:"Auch Charakterlosigkeit führt zu Erniedrigung und großer Not; die Charakterlosigkeit ist nämlich die Mutter des Hungers."*
*Türkçesi: Çünkü karektersizlik aşağılama ve büyük sıkıntı getirir ve karektersizlik açlığın anasıdır. Kitabı Mukaddes Şt. Çevirisi Tob. 4/13 "**Aylaklık** yoksunluğa ve yoksulluğa neden olur; çünkü **aylaklık** açlığın anasıdır."*

*Almanca metinde kullanılan **karektersizlik** ve Ali Bey'in metnindeki **'Tafra'** kelimesinin asıl orijinalindeki anlamıyla bağdaştığı görülür. Oysa KM Şt'nin çevirisindeki 'aylazlık açlığın anasıdır' ilk bakışta mantıken doğruymuş gibi görünse de orijinalindeki esas anlamını vermiyor. Bu nedenle çeviriden ziyade bir yorum niteliği taşıyor. Bkz. KM çevirisi Ekl. 25/2'de tafra kelimesi 'kibir' olarak doğru kullanılmıştır. Bu Ayet Ali Bey'in çevirisinde Ekl. 25/4'teki ayettir ve burada aynı tafra/kibir olarak geçer. Öyleyse KM çevirisi Tob.4/13. ayetteki -aynı kelime olan tafra- kelimesi 'aylaklık' olamaz! 18. ayetteki „tafra"(kibir) manevi açlığın anası, nedeni olabilir.*

آرتوغكدن صدقه ويرو تصدق ايتدوكك زمان كوزك
خسيس اولماسون

٢٣ اتمكلريكي صالحلرك مزارلري اوزرينه دوك ده اونلري
كناهكارلره ويرمه

٢٤ هر عاقل كشيدن نصيحت ايسته وفايده لو نصيحتي تحقير
ايلمه

٢٥ هم هر وقت رب تعالي يه تبارك ايله وجمله طريقاتكك
طوغرولغني هم تدبيرلريكك ميسر اولماسني ايسته

٢٦ زيرا هيچ بر انسانك كندو كندودن تدبيري يوقدر الا رب
تعالي هر احساني كندوسي ايدر واستدوكني بكندوكي كبي الچاقلر

٢٧ پس امدي اي اوغلم وصيتمي خاطركده طوت ده قلبكدن
هيچ محو اولماسونلر

٢٨ وحالا سكا ديويرمكه مديان ولايتنده راغي نام شهرده
غبريا اوغلي غباء له اون يوك اقچه امانته ويردم

٢٩ اي اوغل فقير اولدوغمز ايچون قورقمه اكر اللهدن قورقوب

هر

artığıŋdan sadaka vėr ve tasadduk etdiğiŋ zamân gözüŋ hasîs olmasın
artığından sadakalar ver. Bunu yaparken gözün küçümsemesin.
23*Etmekleriŋi sâlihleriŋ mezârları üzerine dök de onları günâhkârlara vėrme
*23*Ekmeklerini iyilerin mezarları üstüne bırak; ama onları günahkârlara verme.*
24*Her ʿâkil kişiden nâsihat iste ve fâʾideli nâsihatı tahkîr eyleme
*24*Her akıllı kişiden öğüt al ve yararlı öğüdü küçümseme.*
25*Hem her vakit Rabb-i Teʿâlâya tebârek eyle ve cümle târikâtınıŋ doğruluğunu hem tedbîrleriniŋ müyesser olmasını iste
*25*Her zaman, yüce Rabbi kutsallıkla an. Tüm işlerinin doğruluğunu ve tasarılarının rast gitmesini dile.*
26*Zîrâ hîçbir insânıŋ kendi kendiden tedbîri yokdur illâ Rabb-i Teʿâlâ her ihsânı kendisi ėder ve istediğini bildiği gibi alçaklar
*26*Çünkü hiçbir insan kendi kendinden ne olacağını bilmez. İlla yüce Rabb kendisi her iyiliği yapar ve dilediğini de bildiği gibi alçaklar.*
27*Pes imdi ėy oğlum vasiyyetimi hâtırında tut da kalbinden hîç mahv olmasınlar
*27*Şimdi ey oğlum! Vasiyetimi iyi dinle ki yüreğinden hiç çıkmasın.*
28*Ve halâ sana deyivėririm ki Midyân vilâyetinde Râġî nâm şehirde Gâbriyâ oğlu Gabâʾele on yük akçe emânete vėrdim
*28*Sana söylemek istediğim: Ben Med vilayetinde Ragi adındaki şehirde Gabriya oğlu Gabael'e on yük gümüş para emanet verdim.*
29*Ėy oğul fakir olduğumuz için korkma eğer Allahdan korkup
*29*Ey oğul! Yoksul olduğumuz için korkma. Eğer Allah'tan korkup ∞*

her ∞

هر کناهدن چکلورسك وانوك بکندوکینی ایدجك اولورسك
سکا اوقدر مال یتر

بشنجی باب

١ طوبیا دخی جواب ویروب دیدیکه ای بابام امر اتدوکیکی هپ
ایده یم
٢ اما اول اقچه ینجه تحصیل ایدیم چونکه بن اول آدمی بلمم
٣ اوزمان اوآکا تمسك ویردی ودیدیکه
٤ بن دخی صاغ ایکن بر آدمی آراکه سنکله واره وبن آکا
اجرتنی ویریم ده واروب اول اقچه تحصیل ایله
٥ اول دخی بر آدمی آرامغه واردیده رفاءلی که بر ملك ایدی
بولدی اوایسه آنی بلمدی
٦ وآکا دیدیکه مدیان ولایتنده اولان راغی نام شهره
بنم ایله واره بلورمی سن واول یرلردن وقوف می سن
٧ ملك آکا نولا دیدی سنکله وارایم وبر غیری کره دخی

her günâhdan çekilirseŋ ve ònuŋ beğendiğini ėdecek olursaŋ sana o kadar mâl yeter
her günahtan çekinirsen ve O'nun beğendiğini yapacak olursan; sana o kadar mal yeter.

Beşinci Bâb

1*Tobiyâ dahi cevab vėrip dėdi ki ėy babam emr ėtdiğini hep ėdelim
*1*Tobiya da şöyle yanıt verdi: -Ey babam! Ne dersen yaparım.*
2*Âmmâ ol akçe᾽ nice tahsil ėdeyim çünki ben ol âdamı bilmem
*2*Ama o gümüş parayı nasıl alacağım? Çünkü ben o adamı tanımıyorum.*
3*O zamân o ònа temessük vėrdi ve dėdi ki
*3*O da ona bir senet verip dedi ki:*
4*Ben dahi sağ iken bir âdamı ara ki seninle vara ve ben ònа ücretini vėreyim de varıp ol akçe᾽ tahsîl eyle
4-Ben henüz sağken bir adam bul. O sana yoldaş olsun ve ben ona emeğini vereyim. Birlikte gidip o gümüş paraları alasınız.*
5*Ol dahi bir âdamı aramağa vardı da Refâ᾽eli ki bir melek idi buldu o ise ònu᾽ bilmedi
*5*O da bir adam aramaya çıktı ve Rafael'i buldu. O bir melekti. Ama o, onun bir melek olduğunu bilmedi.*
6*Ve òŋa dėdi ki Midyân vilâyetinde olan Râgî nâm şehire benim ile varabilir misin ve ol yerlerden vukûf musun
*6*Ona şöyle dedi : -Med vilayetinde, Ragi adındaki şehire benimle gidebilir misin ve o yerleri biliyor musun?*
7*Melek ònа no'la+ dėdi seninle varayım ve bir ġayrı kerre dahi
*7*Melek de ona: -Ne olacak? Seninle gideyim. Daha önce ∞*

+bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında "*ne ola?*„.

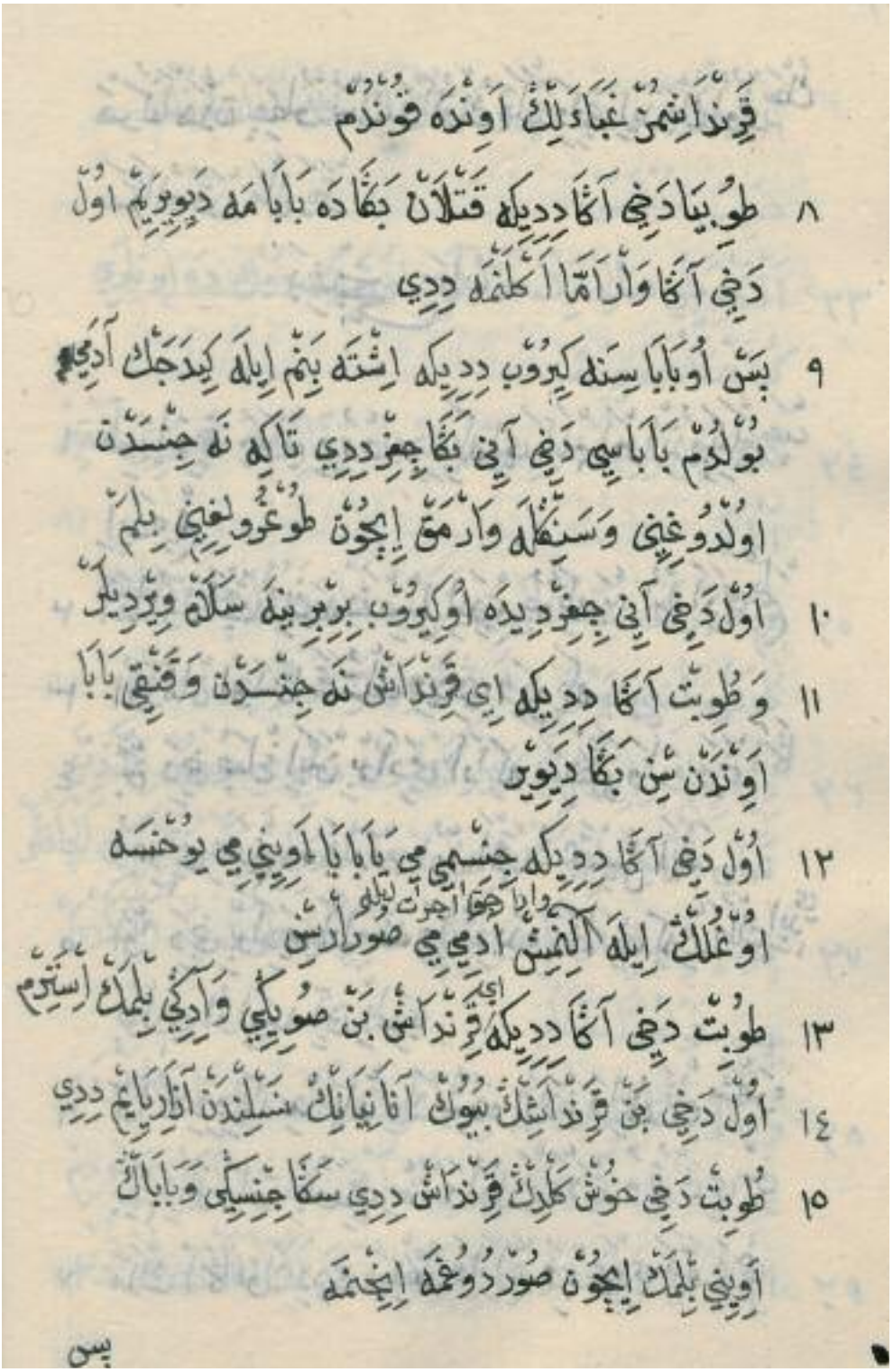

قرنداشمز غباءلك اونده قوندم

٨ طوبيا دخي آكا ددیکه قتلان بكاده بابامه دیویریم اول
دخي آكا وار اما اكلنمه ددي

٩ پس اوبابا سنه كيروب ددیکه اشته بنم ایله كیدجك آدمي
بولدم باباسي دخي آني بكا جغر ددي تاكه نه جنسدن
اولدوغني وسنكله وارمق ایچون طوغرولغني بلم

١٠ اول دخي آني جغر دیده اوكیروب بربرینه سلام ویردیلر

١١ وطوبت آكا ددیکه اي قرنداش نه جنسدن وقنقي بابا
اوندن سن بكا دیویر

١٢ اول دخي آكا ددیکه جنسمي مي بابا بابا اوینيمي یوخسه
اوغلك ایله آلنمش ادمي مي صورارسن
وارا حق اجرت ایله

١٣ طوبت دخي آكا ددیکه اي قرنداش بن صویكي وادكي بلمك استرم

١٤ اول دخي بن قرنداشك بیوك آنانیانك نسلندن آزاریایم ددي

١٥ طوبت دخي خوش كلدك قرنداش ددي سكا جنسكي وباباك
اوینی بلمك ایچون صوردوغمه انجنمه

پس

karındaşımız Gabâ᾽liŋ evinde kondum
kardeşimiz Gabael'in evinde konakladım.
8*Tobiyâ dahi ȯna dėdi ki katlan baŋa da bâbâma deyivėreyim ol dahi ȯna var âmmâ eğlenme dėdi
*8*Tobiya da ona dedi ki: -Bekle beni de babama bildireyim. O da ona: -Git; ama gecikme, dedi.*
9*Pes o babasına girip dedi ki işte benim ile gidecek âdamı buldum babası dahi ȯnu᾽ bana çığır dėdi tâ ki ne cinsden olduğunu ve seniŋle varmak içȋn doğruluğunu bilem
*9*O da babasına gidip: -İşte benimle gelecek olan adamı buldum, dedi. Babası da: -Onu bana getir ki kimlerden olduğunu ve seninle gitmek için güvenilir biri olduğunu bileyim, dedi.*
10*Ol dahi ȯnu᾽ çığırdı da o girip birbirine selâm vėrdiler
*10*O da onu çağırdı ve o da gelerek birbirleriyle selamlaştılar.*
11*Ve Tobit ȯna dėdi ki ėy karındaş ne cinsden ve kaŋġi baba evindensin bana dėyivėr
*11*Tobit ona: -Ey kardeş kimlerdensin ve atalarının soyu ne; bana söyleyiver, dedi.*
12*Ol dahi ȯna dėdi ki cinsimi mi yâ baba evini mi yohsa oğluŋ ile varacak ücret ile alınmış adamı mı sorarsın
*12*O da ona: -Sen soyumu ve baba ocağımı mı; yoksa oğlun için parayla yolculuk edecek olan adamı mı soruyorsun?*
13*Tobit dahi ȯna dėdi ki ey karındaş ben soyunu ve adını bilmek isterim
*13*Tobit de ona: -Ey kardeş! Ben senin soyunu ve adını öğrenmek istiyorum, dedi.*
14*Ol dahi ben karındaşıŋ büyük Ânâniyâânıŋ neslinden Âzâryâ yım dėdi
*14*O da: -Ben kardeşin büyük Ananiya'nın kuşağından olan Azarya'yım, dedi.*
15*Tobit dahi hoş geldiŋ karındaş dėdi sana cinsini ve bâbâŋ evini bilmek içȋn sorduğuma incinme
*15*Tobit de: -Hoş geldin kardeş. Sana aslını ve soyunu sorduğum için de sakın gücenme, dedi.*
pes ∞

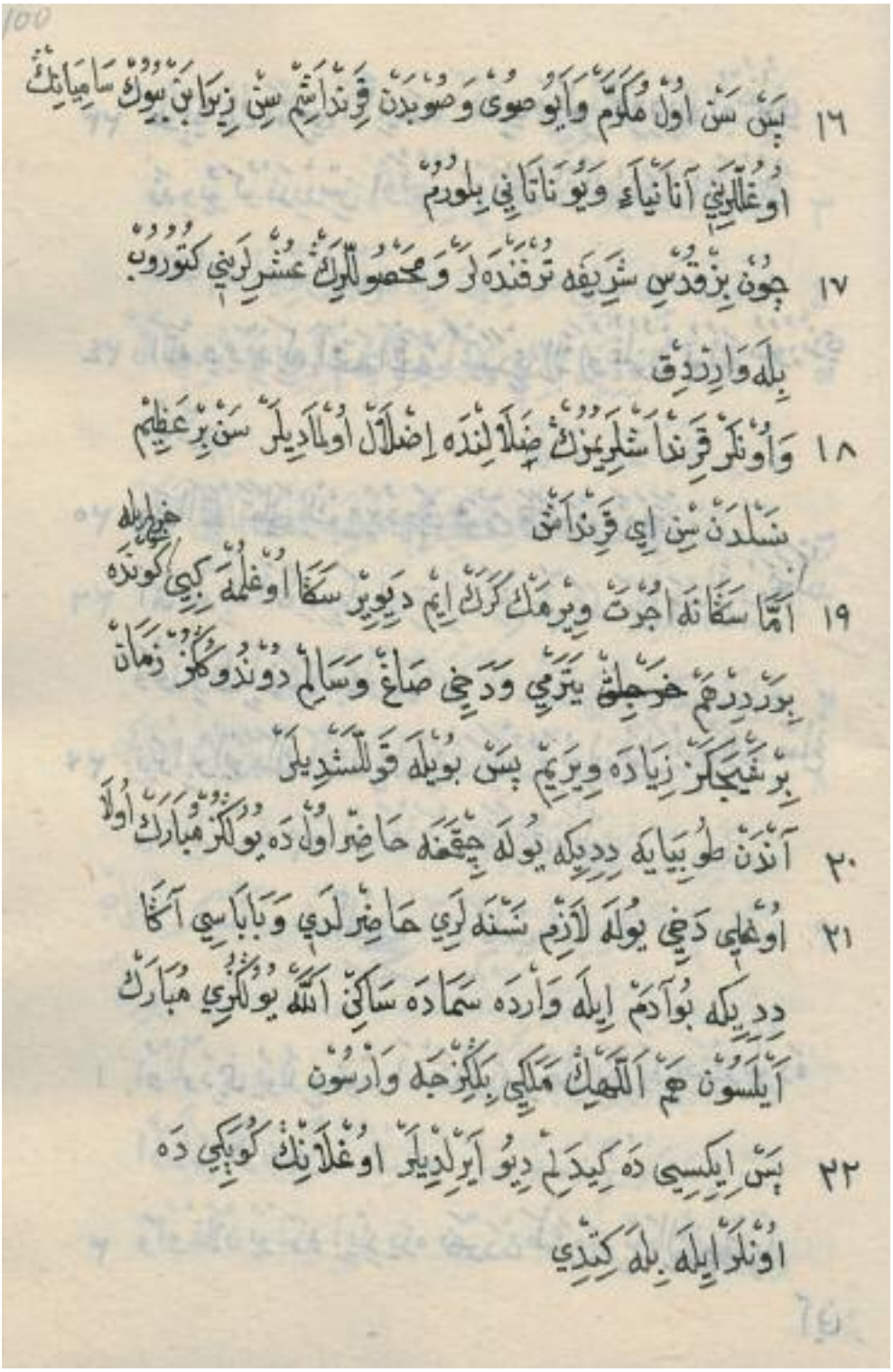

١٦ پس سن اول مكرم وايو صوى وصوبدن قرنداشم سن زيرا بن بيوك ساميانك
اوغللرينى آنانياء ويو ناتانى بلورم

١٧ چون بز قدس شريفه ترفنده لر ومحصوللرك عشرلرينى كتوروب
بله وارردق

١٨ واونلر قرنداشلريمزك ضلالنده اضلال اولماديلر سن بر عظيم
نسلدن سن اى قرنداش

١٩ اما سكا نه اجرت ويرمك كرك ايم ديو ير سكا اوغلمه كبى كونده
بر ردرهم خرجلق يترمى ودخى صاغ وسالم دوندوكلكز زمان
بر شيجكز زياده ويريم پس بويله قوللشديلر

٢٠ آندن طوبيايه دديكه يوله چقمغه حاضر اول ده يولكز مبارك اولا

٢١ اوغلى دخى يوله لازم نسنه لرى حاضرلدى وباباسى آكا
دديكه بو آدم ايله وارده سماده ساكن الله يولكزى مبارك
ايلسون هم اللهك ملكى بلكزجه وارسون

٢٢ پس ايكيسى ده كيدلم ديو ايرلديلر اوغلانك كوپكى ده
اونلر ايله بله كتدى

16*Pes sen ol mükerrem ve íyi soy ve sopdan karındaşımsın zîrâ ben büyük Sâmiyânıŋ oğullarını Ânâniyâ ve Yonâtânı bilirim
*16*Evet sen o cömert ve iyi soydan olan kardeşimsin. Çünkü ben büyük Samiya'nın çocukları olan Ananiya ve Yonatan'ı biliyorum.*
17*Çün biz Kuds-i Şerîfe turfandalar ve mahsûlleriŋ öşürlerini götürüp bile varırdık
*17*Biz Kutsal Kudüs'e hayvanların ilk ürünlerini ve ondalıklarını götürmeye gidiyorduk.*
18*Ve onlar karındaşlarımızıŋ zalâlinde ıdlâl olmadılar sen bir azîm nesildensin ėy karındaş
*18*Onlar kardeşlerimizin gölgesi altında, gerçek dinlerinden sapmadılar. Sen büyük bir soydansın ey kardeş!*
19*Âmmâ saŋa ne ücret vėrmek gerekim deyivėr saŋa oğluma gibi harâc ile günde birer dirhem yeter mi ve dahi sağ ve sâlim döndüğünüz zamân bir şeyceğiniz ziyâde vėreyim pes böyle kavilleşdiler
*19*Ama sana ne ücret verilmesi gerektiğini bilmiyorum, dedi. Sana oğluma olduğu gibi günlük birer dirhem yetiyor mu? Sonunda esenlikle döndüğünüzde sizin için daha çok vereceğim, diyerek anlaştılar.*
20*Ondan Tobiyâya dėdi ki yola çıkmağa hâzır ol da yoluŋuz mübârek ola
*20*Sonra da Tobiya'ya dedi ki: -Yola çıkmaya hazırlan; yolunuz açık olsun.*
21*Oğlu dahi yola lâzım nesneleri hâzırladı ve babası òŋa dėdi ki bu âdam ile var da semâda sâkin Allah yoluŋuzu mübârek eylesin hem Allahıŋ meleği bileŋizce varsın
*21*Oğlu da yol için gerekli olan yolluklarını hazırladı. Babası da ona: -Bu adamla git ki göklerde olan Allah yolunuzu açsın ve Allah'ın meleği yanında olsun, dedi.*
22*Pes ikisi de gidelim diye ayrıldılar oğlanıŋ köpeği de onlar ile bile gitdi
*22*Böylece ikisi de gitmek için ayrıldılar; oğlanın köpeği de onlarla gitti.*

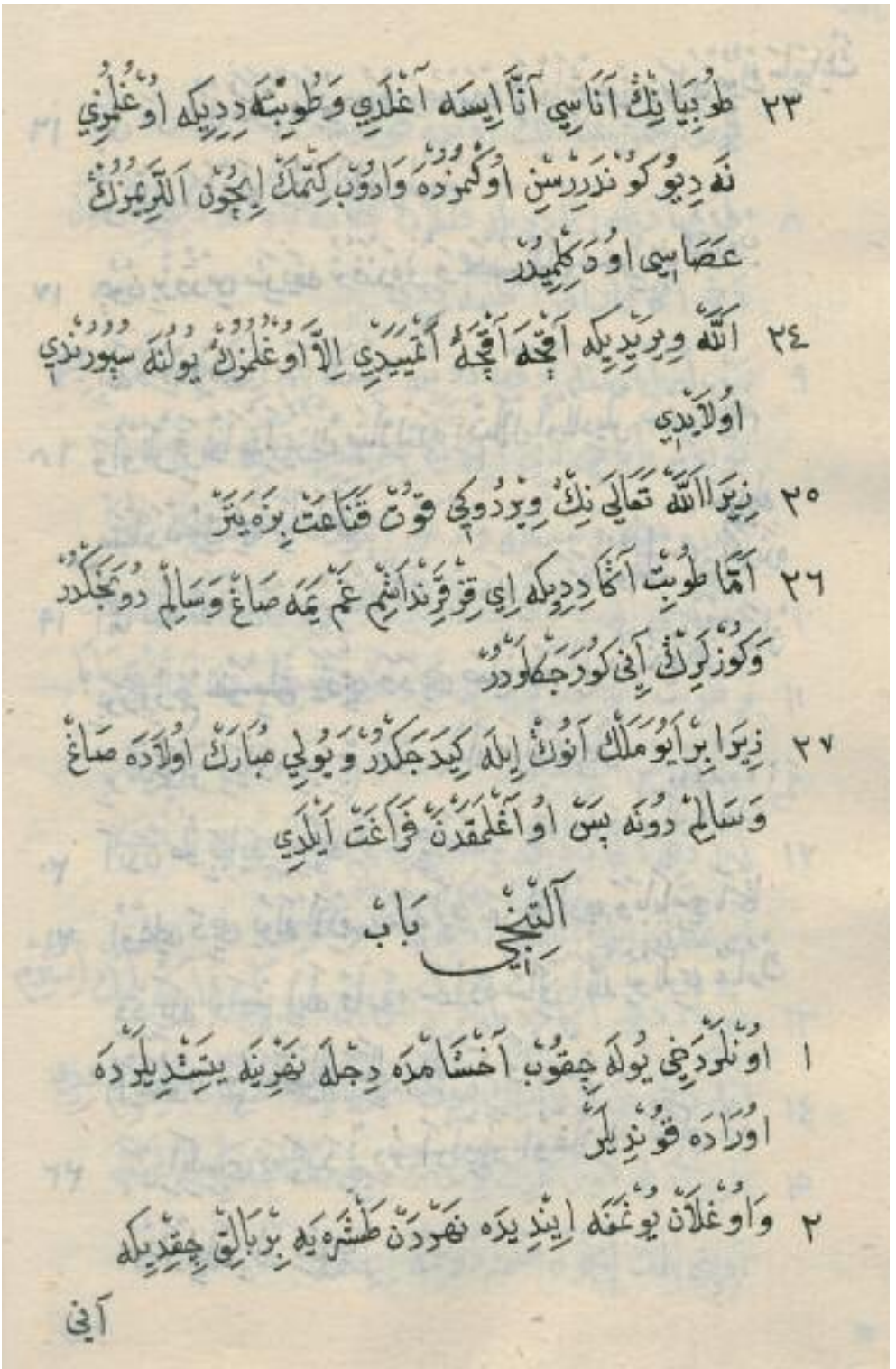

٢٣ طوبيانك آناسي آنا ايسه آغلدي وطوبته ددي كه اوغلمزي
نه ديو كوندررسن اوكمزده وادوب كتمك ايچون آللريمزك
عصاسي اودكلميدر

٢٤ الله ويريديكه آقچه آقچه اتميدي الا اوغلمزك يولنه سپورندي
اولايدي

٢٥ زيرا الله تعالينك ويردوكي قوت قناعت بزه يتر

٢٦ اما طوبت آكا ددي كه اي قز قرنداشم غم يمه صاغ وسالم دونجكدر
وكوزلرك آني كورجكلودر

٢٧ زيرا بر ايو ملك آنوك ايله كيدجكدر ويولي مبارك اولاده صاغ
وسالم دونه پس اوآغلمقدن فراغت ايلدي

آلتنجي باب

١ اونلر دخي يوله چقوب آخشامده دجله نهرينه يتشديلرده
اوراده قوندیلر

٢ واوغلان يونمغه ايندیده نهردن طشره يه بر بالق چقديكه

آني

23*Tobiyânıŋ anası Ânnâ ise ağladı ve Tobite dėdi ki oğlumuzu ne dėyė̇ gönderirsin önümüzde varıp gitmek içi̇n ellerimiziŋ ʿasâsı o değil midir

*23*Tobiya'nın annesi Anna ise ağladı ve Tobit'e dedi ki: -Oğlumuzu ne diye gönderiyorsun? Önümüzde bizi gözetecek, ellerimizin değneği o değil midir?*

24*Allah vėreydi ki akçe akçeyi ėtmeyeydi illâ oğlumuzuŋ yoluna süprüŋdü olaydı

*24*Keşke Allah verseydi de para parayı tutmasaydı; ama oğlumuzun yoluna süprüntü olsaydı;*

25*Zîrâ Allah Teʿâlâŋıŋ vėrdiği kuvvet-i kanâʿat bize yeter

*25*Çünkü yüce Allah'ın verdiği yetinme gücü bize yeterli.*

26*Âmmâ Tobit ońa dėdi ki ėy kızkarındaşım ġam yeme sağ ve sâlim dönecekdir ve gözleriŋ ónu̇ göreceklerdir

*26*Ama Tobit ona: -Ey kızkardeşim! Üzülme. Onlar sağ ve esenlikle döneceklerdir, gözlerin onu görecektir, dedi.*

27*Zîrâ bir íyi̇ melek ónuŋ ile gidecekdir ve yolu mübârek ola da sağ ve sâlim döne pes o ağlamakdan ferâġat eyledi

*27*Çünkü iyi bir melek onunla gidecek ve onun yolunu açacaktır. Böylece o esenlikle dönecek; dedikten sonra o da ağlamayı kesti.*

Altıncı Bâb

1*Onlar dahi yola çıkıp ahşâmda Dicle nehrine yetişdiler de orada kondular

*1*Onlar yola çıkıp akşam olunca Diçle nehrine geldiler ve orada konakladılar.*

2*Ve oğlan yunmağa indi de nehrden taşraya bir balık çıkdı ki

*2*Oğlan yıkanmaya indiğinde, nehirden dışarıya bir balık çıktı ki ∞*

ónu̇ ∞

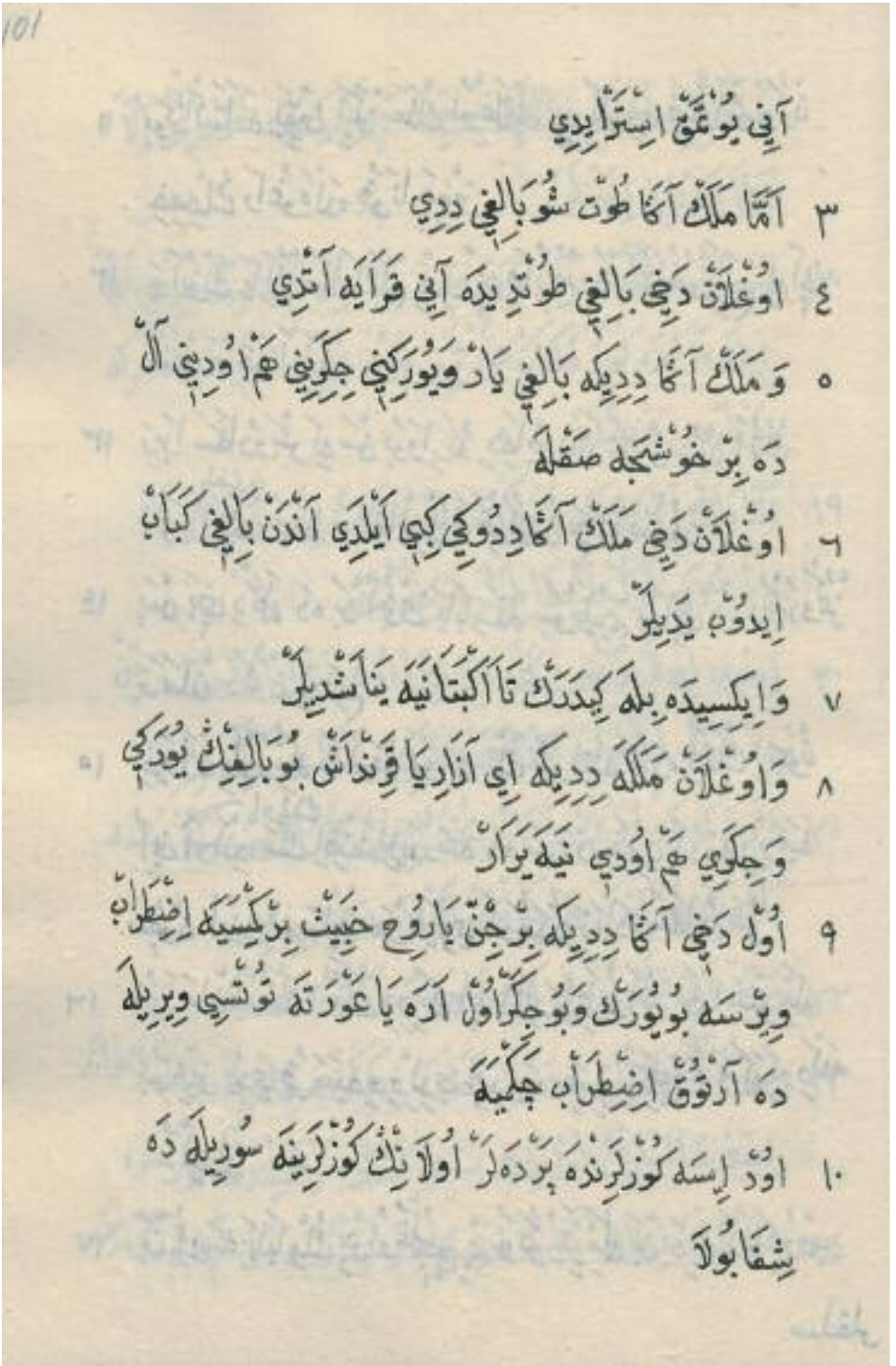

101

آنی یوتمق استرایدی

٣ امّا ملك آكا طوت شو بالغی دیدی

٤ اوغلان دخی بالغی طوتدیده آنی قرایه آتدی

٥ و ملك آكا دیدیكه بالغی یار و یورکنی جکرینی هم اودینی آل

ده بر خوشجه صقله

٦ اوغلان دخی ملك آكا دیدوکی کبی ایلدی آندن بالغی کباب

ایدوب یدیلر

٧ و ایکسیده بله کیدرك تا اکبتانیه یناشدیلر

٨ و اوغلان ملکه دیدیکه ای آزاریا قرنداش بو بالغك یورکی

و جکری هم اودی نیه یرار

٩ اول دخی آكا دیدیکه بر جن یا روح خبیث بر کمسیه اضطراب

ویرسه بو یورك و بو جکر اول اره یا عورته توتسی ویریله

ده آرتوق اضطراب چکمیه

١٠ اود ایسه کوزلرنده پرده لر اولانك کوزلرینه سوریله ده

شفا بولا

onu̯ yutmak ister idi
onu yutmak istedi.
3*Âmmâ melek ońa tut şu balığı dėdi
*3*Ama melek ona: -Tut şu balığı! Dedi.*
4*Oğlan dahi balığı tutdu da onu̯ karaya atdı
*4*Oğlan da balığı tutarak onu karaya attı.*
5*Ve melek ońa dėdi ki balığı yar ve yüreğini ve ciğerini hem ödünü al da bir hoşca sakla
*5*Melek ona: -Balığı yar, kalbiyle ciğerini ve ödünü alarak onları güzelce sakla, dedi.*
6*Oğlan dahi meleğin ońa dėdiği gibi eyledi ondan balığı kebâb ėdib yediler
*6*Oğlan da meleğin ona dediği gibi yaptı. Ondan sonra balığı kızartarak yediler.*
7*Ve ikisi de bile giderek tâ Ekbetânaya yanaşdılar
*7*İkisi de git gide Ekbetana'ya yaklaştılar.*
8*Ve oğlan meleğe dedi ki ėy Âzeryâ karındaş bu balığıŋ yüreği ve ciğeri hem ödü neye yarar
*8*Oğlan meleğe dedi ki: -Ey Azarya kardeş! Bu balığın kalbi, ciğeri ve ödü neye yarar?*
9*O dahi ońa dėdi ki bir cinn ya rûh-ı habîs bir kimseye ıztırâb vėrse bu yürek ve bu ciğer ol ere yâ ʿavrata tütsî vėrile de artîk ıztırâb çekmėye
*9*O da ona: -Bir cin veya kötü bir ruh bir kimseye sıkıntı verse; bu kalp ve bu ciğer o erkeğe veya kadına tütsülense, artık sıkıntı çekmez.*
10*Öd ise gözlerinde perdeler olanıŋ gözlerine sürüle de şifâ bula
*10*Öd ise gözlerinde perdeler olanın gözlerine sürülse o iyileşir.*

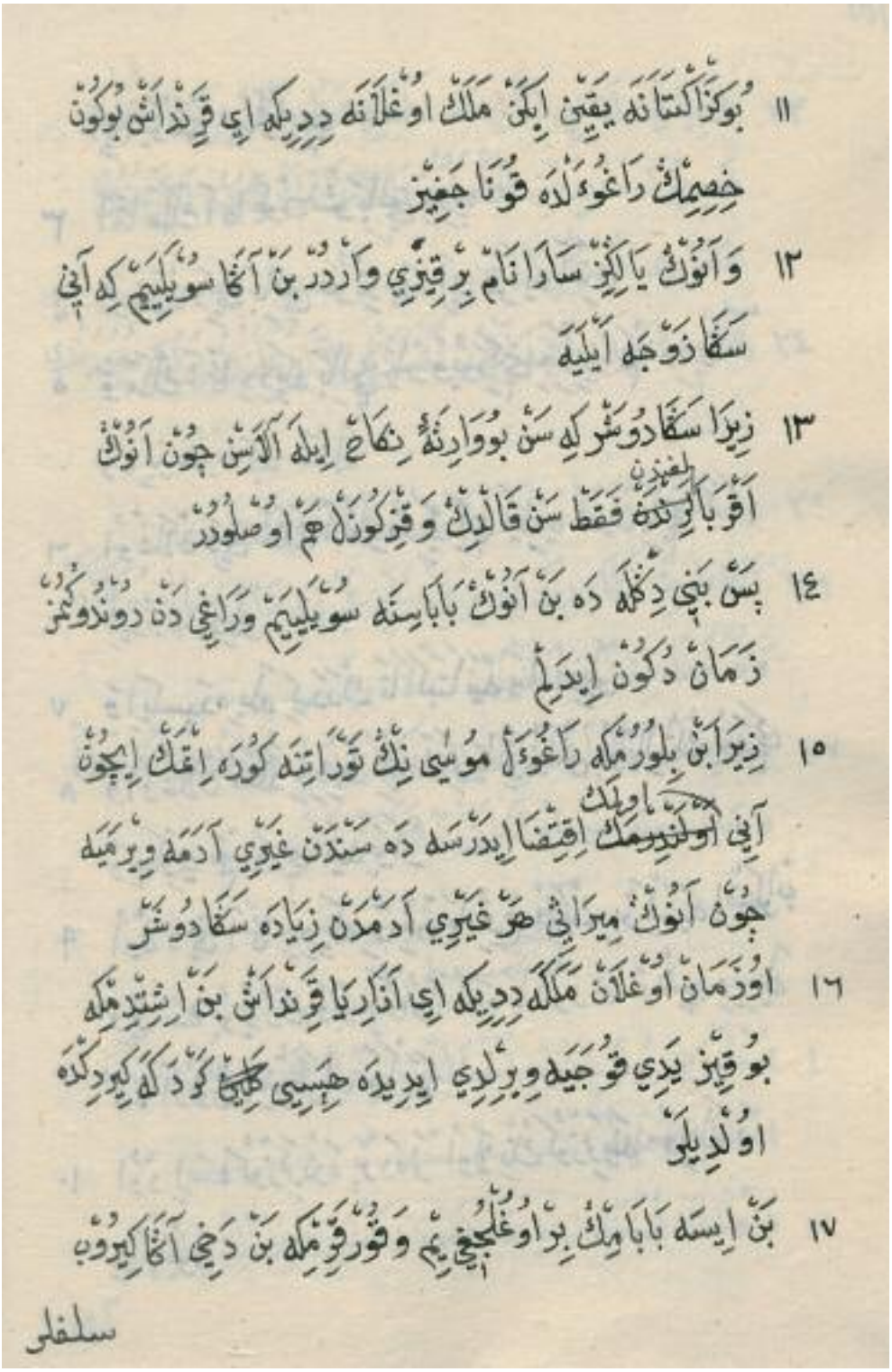

١١ بوكزاكتانه يقين ايكن ملك اوغلانه ددیکه ای قرنداش بوكون
خصمك راغوءلده قونا جغيز

١٢ وانوك يالكز سارا نام برقيزي واردر بن آكا سويليم كه آني
سكا زوجه ايليه

١٣ زيرا سكا دوشر كه سن بو وارثه نكاح ايله آلاسن چون انوك
اقربالرندن فقط سن قالدك وقزكوزل هم اوصلودر

١٤ پس بني دكله ده بن انوك باباسنه سويليم وراغي دن دوندوكمز
زمان دكون ايدلم

١٥ زيرا بن بلورمكه راغوءل موسى نك توراتنه كوره اتمك ايچون
آني اولندرمك اقتضا ايدرسه ده سندن غيري آدمه ويرميه
چون انوك ميراثي هر غيري آدمدن زياده سكا دوشر

١٦ اوزمان اوغلان ملكه ددیکه ای آزاريا قرنداش بن اشتدمكه
بو قيز يدي قوجيه ويرلدي ايديده هپسي كلين كردكه كيردكده
اولديلر

١٧ بن ايسه بابامك براوغلجغيم وقورقرمكه بن دخي آكا كيروب

سلفلر

11*Bu kez Ekbetâna yakın iken melek oğlana dėdi ki ėy karındaş bu gün hısımıŋ Râguʾel de konacağız
*11*Ekbetan'a çok yaklaştıklarında melek ona dedi ki: -Ey kardeş bu gün akrabalarından olan Raguel'de konaklayacağız.*
12*Ve ònuŋ yalınız Sârâ nâm bir kızı vardır ben òŋa söyleyim ki ònuʾ saŋa zevce eyleye
*12*Onun Sara adında bir kızı var. Ben ona, onu sana vermesi için söyleyeceğim.*
13*Zîrâ sana düşer ki sen bu vâriseyi nikâh ile alasın çün ònuŋ akrabâlığından fakat sen kaldıŋ ve kız güzel hem usludur
*13*Çünkü bu kız sana düşüyor. Böylece sen de miras hakkını nikâhlanarak almış olursun. Onun akrabalarından bir tek sen kaldın; kız da güzel ve usludur.*
14*Pes beni diŋle de ben ònuŋ babasına söyleyeyim ve Râgîden döndüğümüz zamân düğün ėdelim
*14*Sen şimdi ses çıkarma ki ben onun babasına söyleyeyim. Ragi'den döndüğümüzde düğününüzü yaparız.*
15*Zîrâ ben bilirim ki Râguʾel Musânıŋ Tevrâtına göre ėtmek için òŋu everilmek iktizâ ėderse de senden ġayrı âdama vėrmeye çün ònuŋ mîrâsı her gayrı âdamdan ziyâde saŋa düşer
*15*Ben biliyorum ki Raguel, Musa'nın Tevrat'ına göre onu vermek isterse, senden başkasına veremez. Çünkü onun mirası başkalarından daha çok sana düşer.*
16*O zamân oğlan meleğe dėdi ki ėy Âzâriyâ karındaş ben işittim ki bu kız yedi kocaya verildi idi de hepisi gerdeğe girdikde öldüler
*16*O zaman oğlan meleğe: -Ey Azarya kardeş! Ben işittim ki bu kız yedi kocaya verildiydi. Ama hepsi gerdeğe girdiklerinde ölmüşler, dedi.*
17*Ben ise bâbâmıŋ bir oğulcuğuyum ve korkarım ki ben dahi òŋa girip
*17*Ben ise babamın biricik oğulcuğuyum ve korkarım ki ben de gerdeğe girip ∞*

selefler ∞

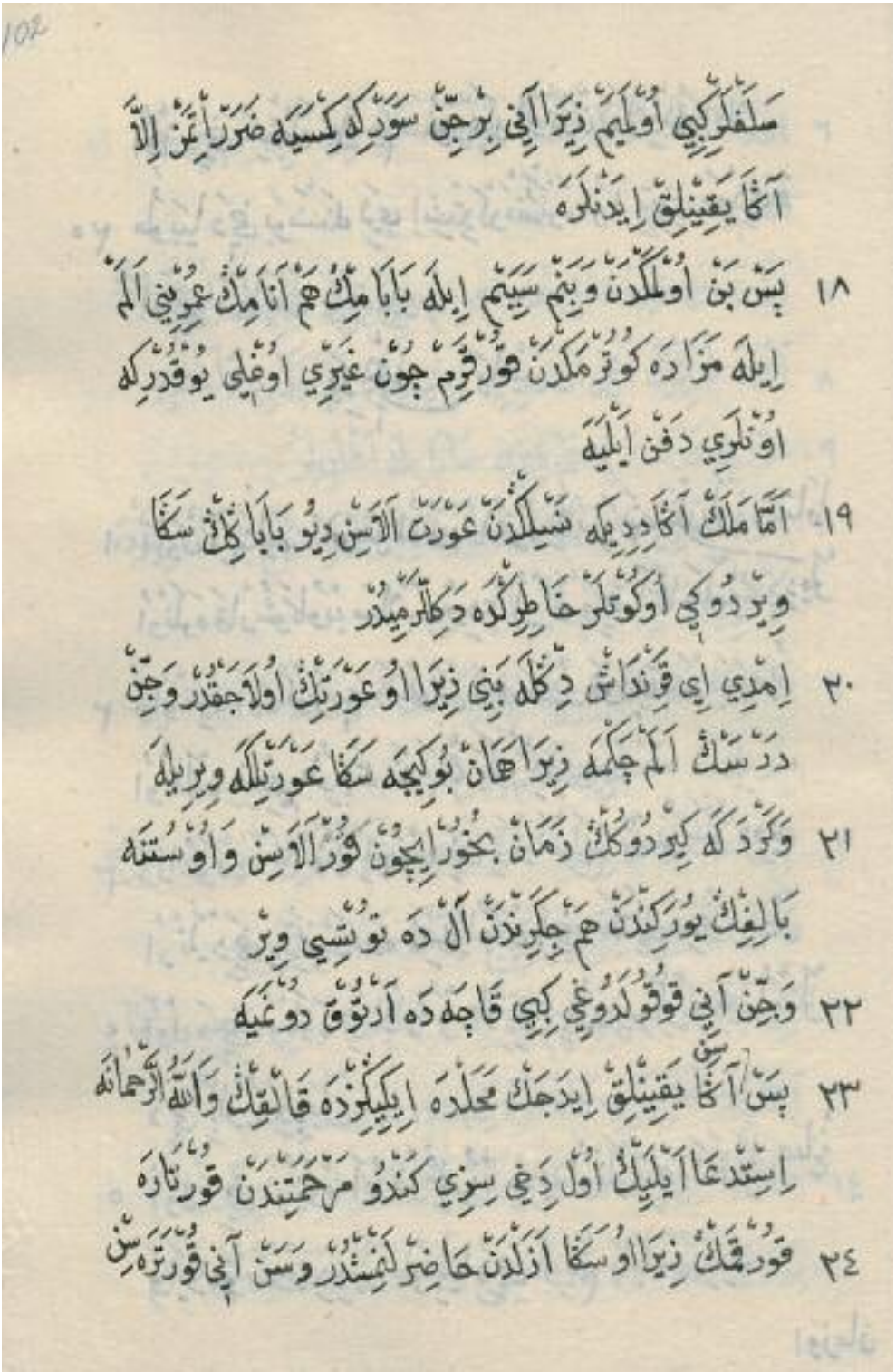

سلفلر كبي اولميم زيرا آني برجن سوركه كمسيه ضرر اتمز الا
آكا يقينلق ايدنلره

١٨ پس بن اولمكدن وبنم سببم ايله بابامك هم انامك عمريني الم
ايله مزاده كوترمكدن قورقرم چون غيري اوغلي يوقدركه
اونلري دفن ايليه

١٩ اما ملك آكا ديديكه نسلكدن عورت آلاسن ديو باباكك سكا
ويردوكي اوكوتلر خاطركده دكللرميدر

٢٠ امدي اي قرنداش دكله بني زيرا او عورتك اولاجقدر وجن
درسك الم چكمه زيرا همان بوكيجه سكا عورتلكه ويريله

٢١ وكردكه كيردوكك زمان بخور ايچون قور آلاسن واوستنه
بالغك يوركندن هم جكرندن آل ده توتسي وير

٢٢ وجن آني قوقولدوغي كبي قاچه ده آرتوق دونميه

٢٣ پس آكا يقينلق ايدجك محلده ايكيكزده قالقك والله الرحمانه
استدعا ايليك اول دخي سزي كندو مرحمتندن قورتاره

٢٤ قورقمك زيرا او سكا ازلدن حاضرلنمشدر وسن آني قورتره سن

selefler gibi ölmeyem zîrâ ònu bir cinn sever ki kimseye zarar ètmez illâ òŋa yakınlık èdenlere

öncekiler gibi ölmeyeyim. Çünkü onu, başkalarına zararı dokunmayan; ama ona yakın olanlara zarar veren bir cin seviyor.

18*Pes ben ölmekden ve benim sebebim ile babamıŋ hem anamıŋ ʿömrünü elem ile mezâra götürmekden korkarım çün ġayrı oğlu yokdur ki ònları defn eyleye

*18*Ama ben ölmekten, annemin-babamın benim yüzümden tüm yaşamını acıyla geçirip mezara gitmelerinden korkarım. Çünkü onların başka oğlu yok ki onları gömsün.*

19*Âmmâ melek òŋa dèdi ki nesliŋden ʿavrat alasın diye babanıŋ saŋa vèrdiği öğütler hâtırında değiller midir

*19*Melek de ona: -Soyundan evlenmen için, babanın sana verdiği öğütleri unuttun mu? Dedi.*

20*İmdi èy karındaş diŋle beni zîrâ o ʿavratıŋ olacakdır ve cinn derseŋ elem çekme zîrâ hemân bu gèce saŋa ʿavratlıġa vèrile

*20*Şimdi ey kardeş! Beni dinle. O senin eşin olacaktır. Çünkü bu gece sana eşliğe verilecektir. Cini sorarsan, kaygılanma.*

21*Ve gerdeğe girdiğiŋ zamân buhûr içìn kor alasın ve üstüne balığıŋ yüreğinden hem ciğerinden al da tütsî vèr

*21*Gerdeğe girdiğinde buhur için kor al. Üstüne balığın kalbinden ve ciğerinden alarak tütsü yap.*

22*Ve cinn ònu kokuladığı gibi kaça da artîk dönmeye

*22*Cin onu kokladığı gibi kaçsın ve bir daha da dönmesin.*

23*Pes sen òŋa yakınlık èdecek mahalde ikiŋiz de kalmak ve Allah ü'l-Rahmâna istidʿâ eyleyiŋ ol dahi sizi kendi merhametinden kurtara

*23*Sen ona yakın olacağın yerde birlikte kalın ve esirgeyen Allah'a kurtarması için yakarın ki O da sizi kendi acımasıyla kurtarsın.*

24*Korkmaŋ zîrâ o saŋa ezelden hâzırlanmışdır ve sen ònu kurtarasın

*24*Korkmayın! Çünkü o sana önceden hazırlanmıştır. Sen onu kurtar, ∞*

اول دخی سنکله کله هم صنورمکه اوندن اولادك اولا
٢٠ طوبیا دخی بونسنه لری اشتدکدنصکره اول قیزی سودی و
کوکلی آکا پك یاقشدی

یدنجی باب

١ اندن اکبتایه واصل اولوب راغوءلك اوینه کلدیلرده سارا
اونلره قارشو کلوب سلام ویردی اونلر دخی آکا علیك دیدیلر
٢ واونلری اوه کوتردی راغوءل دخی کندو عورتی عدنه یه بو
اوغلان خصم طوبته نه پك بکزر دیدی
٣ وراغوءل آکا سوال ایدوب ای قرنداشلرم نره لوسکز دیدی
اونلر دخی بزینینوه ده اسیر اولان بنی نفتالی دنیز دیدیلر
٤ اول دخی اونلره قرنداشمز طوبتی بلورمیسکز دیدی اونلر
دخی بلی بلورز دیدیلر
٥ اول دخی اونلره ایو خوشمیدر دیدی اونلر دخی آکا بلی صاغ
وایو خوشدر دیدیلر طوبیا دخی اوبنم بابامدر دیدی

اوزمان

ol dahi seniŋle gele hem sanırım ki ondan evlâdıŋ ola
o da seninle gelsin. Ben ümit ediyorum ki ondan çocuklarınız olacaktır.
25*Tobiya dahi bu nesneleri işitdikden soŋra ol kızı sevdi ve gönlü ona pek yakışdı
*25*Tobiya da bu şeyleri duyduktan sonra o kızı sevdi ve gönlü ona pek tutuldu.*

Yedinci Bâb

1*Öndan Ekbėtâya+ vâsıl olup Râguʾeliŋ evine geldiler de Sârâ onlara karşî gelip selâm vėrdi onlar dahi ona ʿaleyki dėdiler
*1*Ondan sonra Ekbetan'a geçtiler ve Raguel'in evine geldiklerinde Sara onlara doğru gelip selam verdi. Onlar da ona: -Selam olsun, dediler.*
2*Ve onları eve götürdü Râguʾel dahi kendi ʿavratı ʿAdnaya bu oğlan hısımım Tobite ne pek beŋzer dėdi
*2*Onları eve götürdü ve Ragoel de kendi eşi Adna'ya: -Bu oğlan akrabalarımdan Tobias'a ne çok benziyor, dedi.*
3*Ve Râguʾel ona süʾâl ėdip ėy karındaşlarım nerdesiniz dėdi onlar dahi biz Ninîvede esîr olan Benî Naftâlîdeniz dėdiler
*3*Raguel de ona şunu sordu: -Ey! Kardeşlerim nerdesiniz? Onlar da: Biz Ninova'da tutsak olan 'Naftali Oğulları'ndanız, dediler.*
4*Ol dahi onlara karındaşımız Tobiti bilirmisiŋiz dėdi onlar dahi belî biliriz dėdiler
*4*O da onlara: -Kardeşimiz Tobit'ı biliyor musunuz? Onlar da: -Evet biliyoruz, dediler.*
5*Ol dahi onlara íyî hoş mudur dėdi onlar dahi ona belî sağ ve íyî hoşdur dėdiler Tobiya dahi o benim babamdır dėdi
*5*O da onlara: -İyi ve sağlıklı mıdır? Dedi. Onlar da ona: -Evet sağ ve iyidir, dediler. Tobit de: -O benim babamdır, dedi.*

+bkz. Ali Bey'in 1664 el yazısında '*Ekbetâna*'.

o zamân ∞

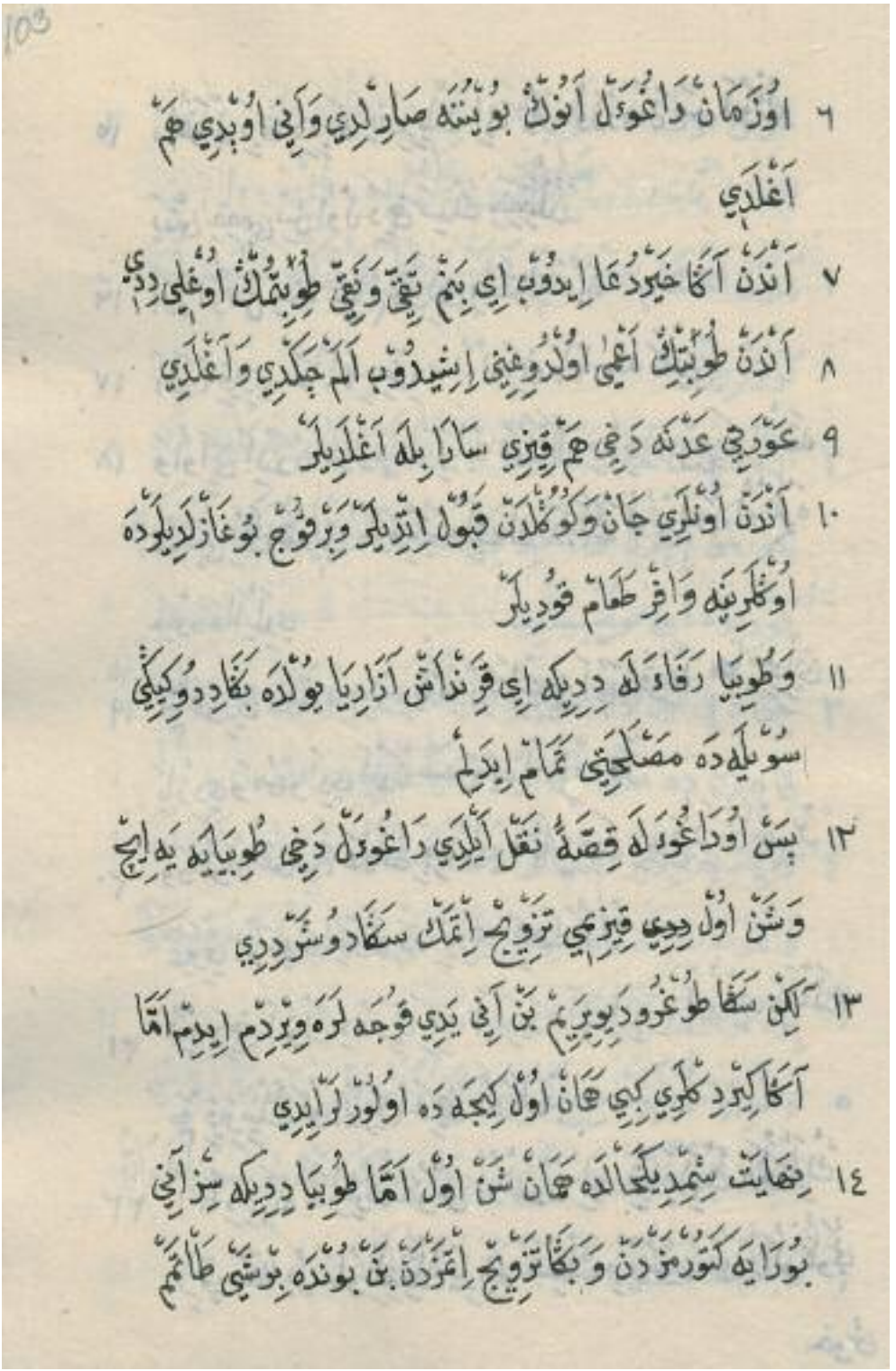

103

٦ اوزمان راغوءل انوك بوينته صارلدي وانى اوبدي هم
اغلدي

٧ اندن آكا خير دعا ايدوب اي بنم تقي ونقي طوبتمك اوغلي ددي

٨ اندن طوبتك اعمى اولدوغني ايشيدوب الم چكدي واغلدي

٩ عورتي عدنه دخي هم قيزي سارا بله اغلديلر

١٠ اندن اونلري جان وكوكلدن قبول ايتديلر وبر قوچ بوغازلديلرده
اوكلرينه وافر طعام قوديلر

١١ وطوبيا رفاءله ددي كه اي قرنداش ازاريا يولده بكا دوكيكي
سويله ده مصلحتي تمام ايدلم

١٢ پس اوراغوءله قصه نقل ايلدي راغوءل دخي طوبيايه يه ايچ
وشن اول ديدي قيزيمي تزويج ايتمك سكا دوشر ددي

١٣ لكن سكا طوغرو ديويريم بن انى يدي قوجه لره ويردم ايدم اما
آكا كيردكلري كبي همان اول كيجه ده اولورلر ايدي

١٤ نهايت شمديكحالده همان شن اول اما طوبيا ددي كه سز انى
بورايه كتورمزدن وبكا تزويج ايتمزدن بن بونده بر شي طاتمم

6*O zamân Râguʾel ònuŋ boynuna sarıldı ve ònuˀ öptü hem ağladı
*6*O zaman Raguel onun boynuna sarıldı, onu öptü ve ağladı.*
7*Ondaŋ òŋa hayır duʿâ èdip èy benim takî ü nakî Tobitimiŋ oğlu dèdi
*7*Ondan sonra ona iyilik dileyerek: -Ey! Benim temiz takvalı Tobit'imin oğlu, dedi.*
8*Ondan Tobitiŋ aʿmâ olduğunu işidip elem çekdi ve ağladı
*8*Ondan sonra Tobit'in kör olduğunu duyunca acı çekip ağladı.*
9*ʿAvratı ʿAdna dahi hem kızı Sârâ bile ağladılar
*9*Karısı Adna da kızı Sara'yla ağladı.*
10*Ondaŋ onları cân-ü gönülden kabûl èdtdiler ve bir koç boğazladılar da önlerine vâfir taʿâm kodular
*10*Ondan sonra onları tüm yürekten ağırladılar ve onlar için bir koç keserek önlerine bolca yemek koydular.*
11*Ve Tobiyâ Râfaʾele dèdi ki èy karındaş Âzâriyâ yolda baŋa dèdiğini söyle de maslahatı tamâm èdelim
*11*Tobit Rafael'e: -Ey! Azarya kardeş. Yolda ne dediysen bana söyle ki işimizi bitirelim.*
12*Pes o Râguʾele kıssayı nakl eyledi Raguʾel dahi Tobiyâya ye iç ve şen ol kızımı tezevvüc èmek saŋa düşer dèdi
*12*O da Raguel'e bu öyküyü aktardı. Raguel de Tobit'e: -Ye, iç, sevin! Kızımla evlenmek sana düşüyor, dedi.*
13*Lâkin saŋa doğru dèyivèreyim ben ònuˀ yedi kocalara vèrdim idim âmmâ òŋa girdikleri gibi hemân ol gèce de ölürler idi
*13*Lakin sana doğru söyleyeceğim. Ben onu yedi kocaya vermiştim. Ama gerdeğe girdikleri gibi o gece ölüyorlardı.*
14*Nihâyet şimdiki hâlde hemân şen ol âmmâ Tobiyâ dèdi ki siz ònuˀ buraya getirmezden ve bana tezevvüc èmezden ben bunda bir şey tatmam
*14*Oysa sen şimdi seviçli ol, üzülme. Ama Tobit dedi ki: -Siz onu buraya getirmeden ve benimle evlendirmeden hiç bir şey yemeyeceğim.*

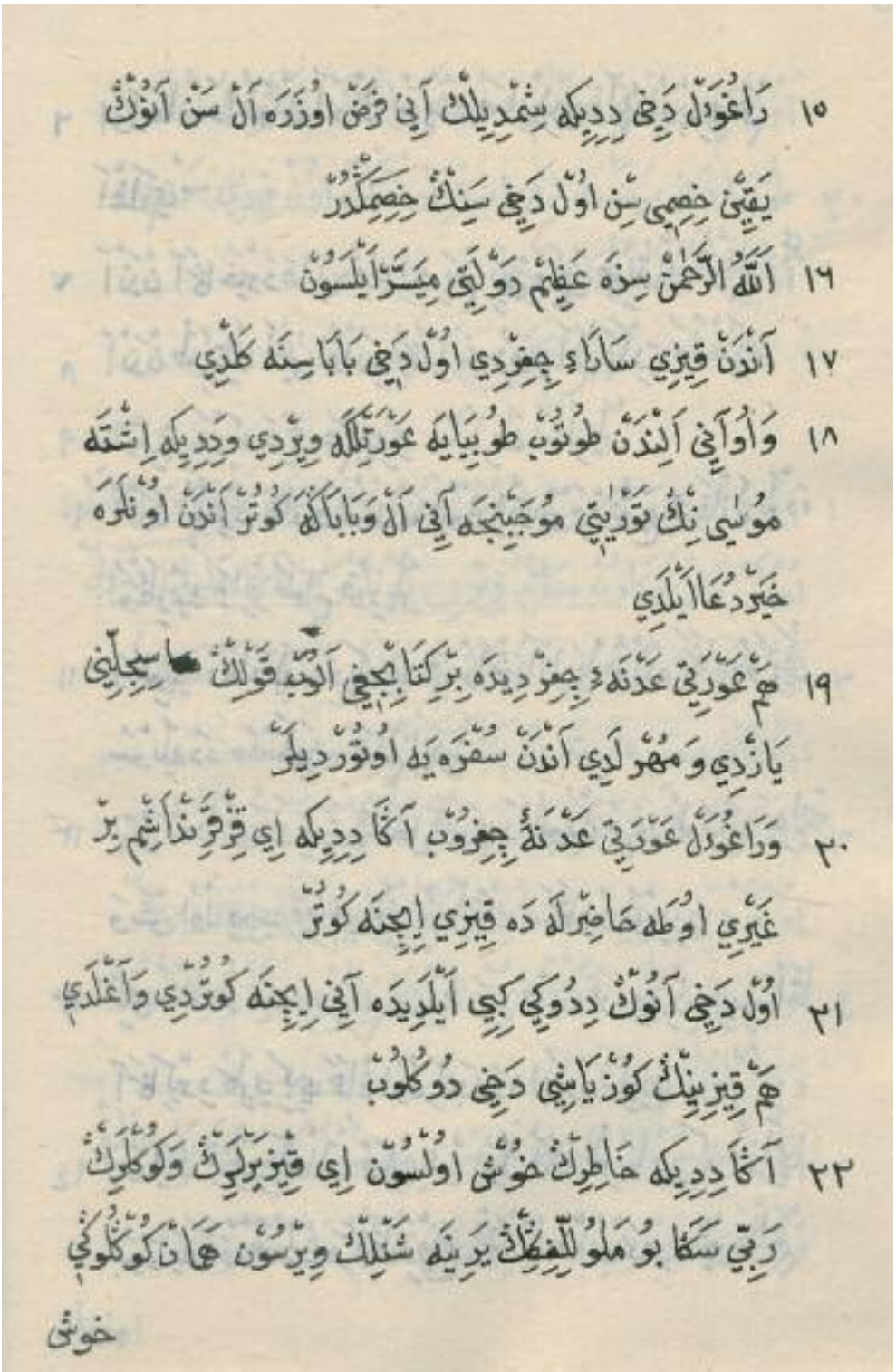

١٥ راغوئل دخی دیدیکه شمدیلك آنی فرض اوزره آل سن آنوك
یقینی خصمی سن اول دخی سنك خصمكدر
١٦ الله الرحمن سزه عظیم دولتی میسر ایلسون
١٧ آندن قیزی سارای چغردی اول دخی باباسنه كلدی
١٨ واو آنی آلندن طوتوب طوبیایه عورتلكه ویردی ودیدیكه اشته
موسی نك توریتی موجبنجه آنی آل وباباكه كوتر آندن اونلره
خیر دعا ایلدی
١٩ هم عورتی عدنه چغردیده بر كتابجغی آلوب قولك [illegible] سجلنی
یازدی ومهرلدی آندن سفره یه اوتوردیلر
٢٠ وراغوئل عورتی عدنه چغروب آكا دیدیكه ای قزقرنداشم بر
غیری اوطه حاضرله ده قیزی ایچنه كوتر
٢١ اول دخی آنوك دیدوكی كبی ایلدیده آنی ایچنه كوتردی وآغلدی
هم قیزینك كوز یاشی دخی دوكلوب
٢٢ آكا دیدیكه خاطرك خوش اولسون ای قیز یرلرك وكوكلرك
ربی سكا بو ملوللغكك یرینه شنلك ویرسون همان كوكلوكی

خوش

15*Ragoʾel dahi dėdi ki şimdilik ȯnuʾ farz üzere al sen ȯnuŋ yakın hısmısın ol dahi seniŋ hısmıŋdır
*15*Raguel de: -Şimdilik onu 'Tevrat'ta emredildiği gibi al. Sen onun o da senin yakın akrabandır.*
16*Allahü'l-Rahmân size ʿazîm devleti müyesser eylesin
*16*Çok esirgeyen Allah, sizin bahtınızı açsın.*
17*Ȯndan kızı Sârâyı çığırdı ol dahi babasına geldi
*17*Ondan sonra kızı Sara'yı çağırdı, o da babasına geldi.*
18*Ve o ȯnuʾ elinden tutup Tobiyâya ʿavratlığa vėrdi ve dėdi ki işte Musânıŋ Tevrâtı mûcibince ȯnuʾ al ve babaŋa götür ȯndan onlara hayır duʿâ eyledi
*18*Onu elinden tutarak Tobit'e eşi olması için verdi ve dedi ki: -İşte Musa'nın Tevrat'ının yasasına göre onu al ve babana götür. Sonra da onlara iyilik diledi.*
19*Hem ʿavratı Adnayı çığırdı da bir kitâbcığı alıp kavliŋ sicilini yazdı ve mührledi ȯndan sufraya oturdular
*19*Karısı Adna'yı çağırarak bir kitapçığa onların sözleşme kaydını yazdı, mühürledi ve ondan sonra sofraya oturdular.*
20*Ve Ragoʾel ʿavratı ʿAdnayı çığırıp ȯŋa dėdi ki ėy kızkarındaşım bir ġayrı oda hâzırla da kızı içine götür
*20*Raguel eşi Adna'yı çağırarak ona şöyle söyledi: -Ey kızkardeşim! Başka bir oda hazırla ve kızı içine götür, dedi.*
21*Ol dahi ȯnuŋ dėdiği gibi eyledi de ȯnuʾ içine götürdü ve ağladı hem kızınıŋ göz yaşı dahi dökülüp
*21*O da onun dediği gibi yapıp kızı başka bir odaya götürdü. Kızıyla beraber ağlarken kızının gözyaşlarını gördüğünde;*
22*Ȯŋa dėdi ki hâtırıŋ hoş olsun ėy kız yerleriŋ ve gökleriŋ Rabbi saŋa bu melûlluğuŋuŋ yerine şenlik vėrsin hemân göŋlüŋü
*22*Ona dedi ki: -Yüreklen ey kız! Yerlerin ve göklerin Rabbi sana bu usanmışlığın yerine sevinç versin; şimdi ∞*
hoş ∞

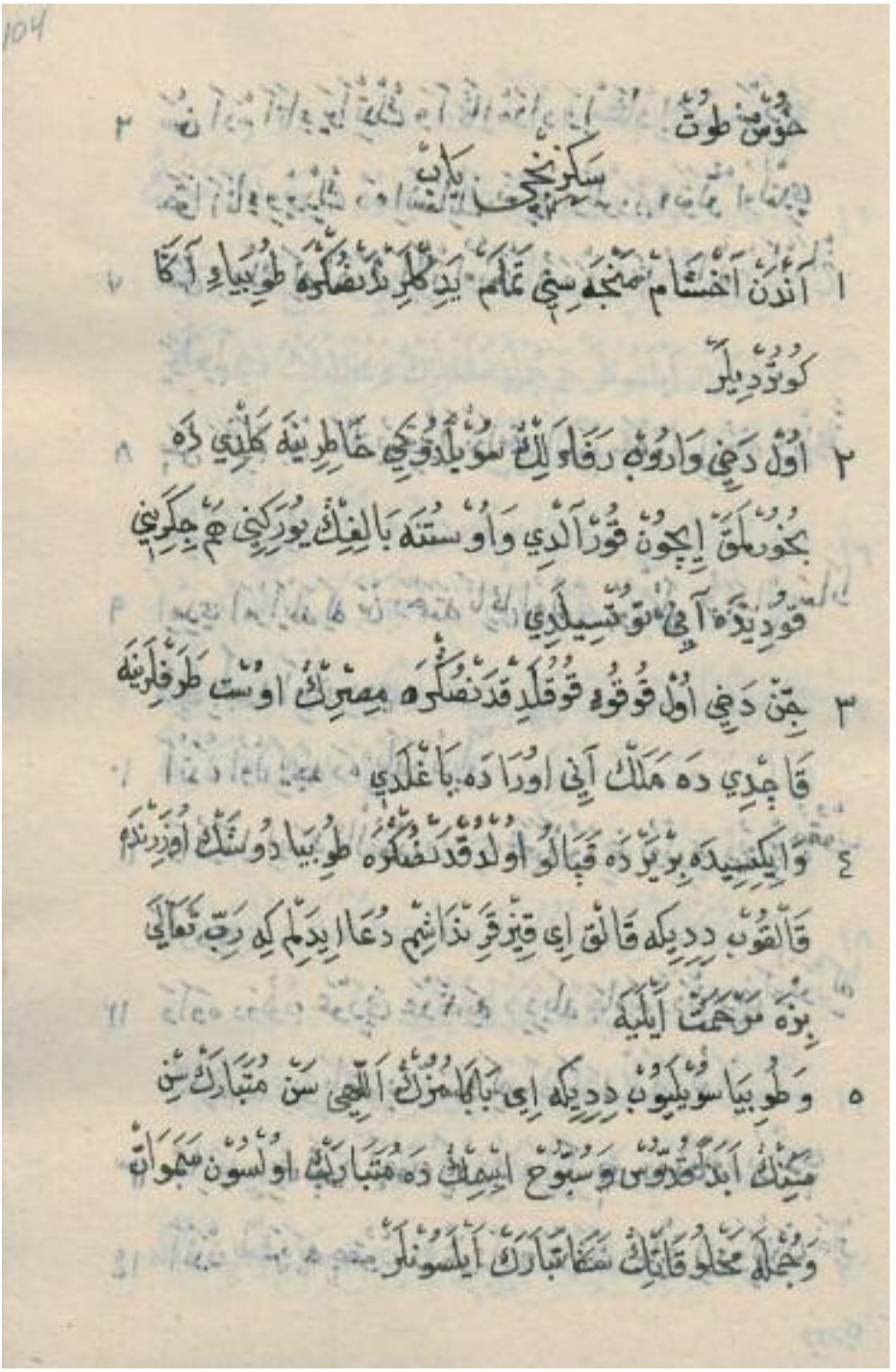

104

خوش طوت

سکزنجی باب

١ آندن آخشام منجه سنی تمام یدکلرندنصکره طوبیاء آکا
کوتردیلر

٢ اول دخی واروب رفاءلك سویلدوکی خاطرینه کلدی ده
بخورلمق ایچون قورآلدی واوستنه بالغك یورکنی هم جکرینی
قودیده آنی توتسیلدی

٣ جن دخی اول قوقوء قوقلدقدنصکره مصرك اوست طرفلرینه
قاچدی ده ملك آنی اورا ده باغلدی

٤ وایکیسیده بریرده قپالو اولدقدنصکره طوبیا دوشك اوزرنده
قالقوب دیدیکه قالق ای قیز قرنداشم دعا ایدلم که رب تعالی
بزه مرحمت ایلیه

٥ وطوبیا سویلیوب دیدیکه ای بابامزك اللهی سن متبارك سن
سنك ابدا قدوس وسبوح اسمك ده متبارك اولسون سموات
وجمله مخلوقاتك سکا تبارك ایلسونلر

hoş tut
yüreklen.

Sekizinci Bâb

1*Ondan ahşâm mancasını tamâm yedikle-
rinden soŋra Tobiyâyı oŋa götürdüler
*1*Ondan sonra akşam yemeğini bitirdiler ve Tobit'i ona götürdüler.*
2*Ol dahi varıb Refâe'liŋ söylediği hâtırına
geldi de buhûrlamak içiŋ kor aldı ve üstüne
balığıŋ yüreğini hem ciğerini kodu da onu
tütsîledi
*2*O da Rafael'in söylediğini anımsadı ve buhur yakmak için kor aldı. Üstüne balığın kalbini ve ciğerini koyduktan sonra onları tütsüledi.*
3*Cinn dahi ol kokuyu kokuladıkdan+ soŋra
Mısrıŋ üst taraflarına kaçdı da melek onu
orada bağladı
*3*Cin o kokuyu kokladıktan sonra, Mısır'ın üst taraflarına kaçtı ve melek de onu orada bağladı.*
4*Ve ikisi de bir yerde kapalı oldukdan soŋra
Tobiyâ döşek üzerinde kalkıp dedi ki kalk ey
kızkarındaşım duʿâ edelim ki Rabb-i Teʿâlâ
bize merhamet eyleye
*4*İkisi de bir yerde kapalı kaldıktan sonra, Tobiya döşek üzerinden kalkıp şöyle söyledi: -Kalk ey kızkardeşim! Dua edelim ki yüce Rab bize acısın, dedi.*
5*Ve Tobiyâ söyleyip dedi ki ey babamızıŋ
Allahı sen mütebâreksin seniŋ ebeden kuddûs
ve sübbûh ismiŋ de mütebârek olsun semavât
ve cümle mahlûkâtıŋ saŋa tebârek eylesinler
*5*Tobiya şöyle söyledi: -Ey atalarımızın Allahı! Sen ne yücesin. Senin sonsuza dek kutsal anılan ismin de yücelensin. Gökler ve tüm yaratıkların seni söylesinler.*

+bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*ol ko**h**uyu ko**h**ladıkdan* soŋra'.

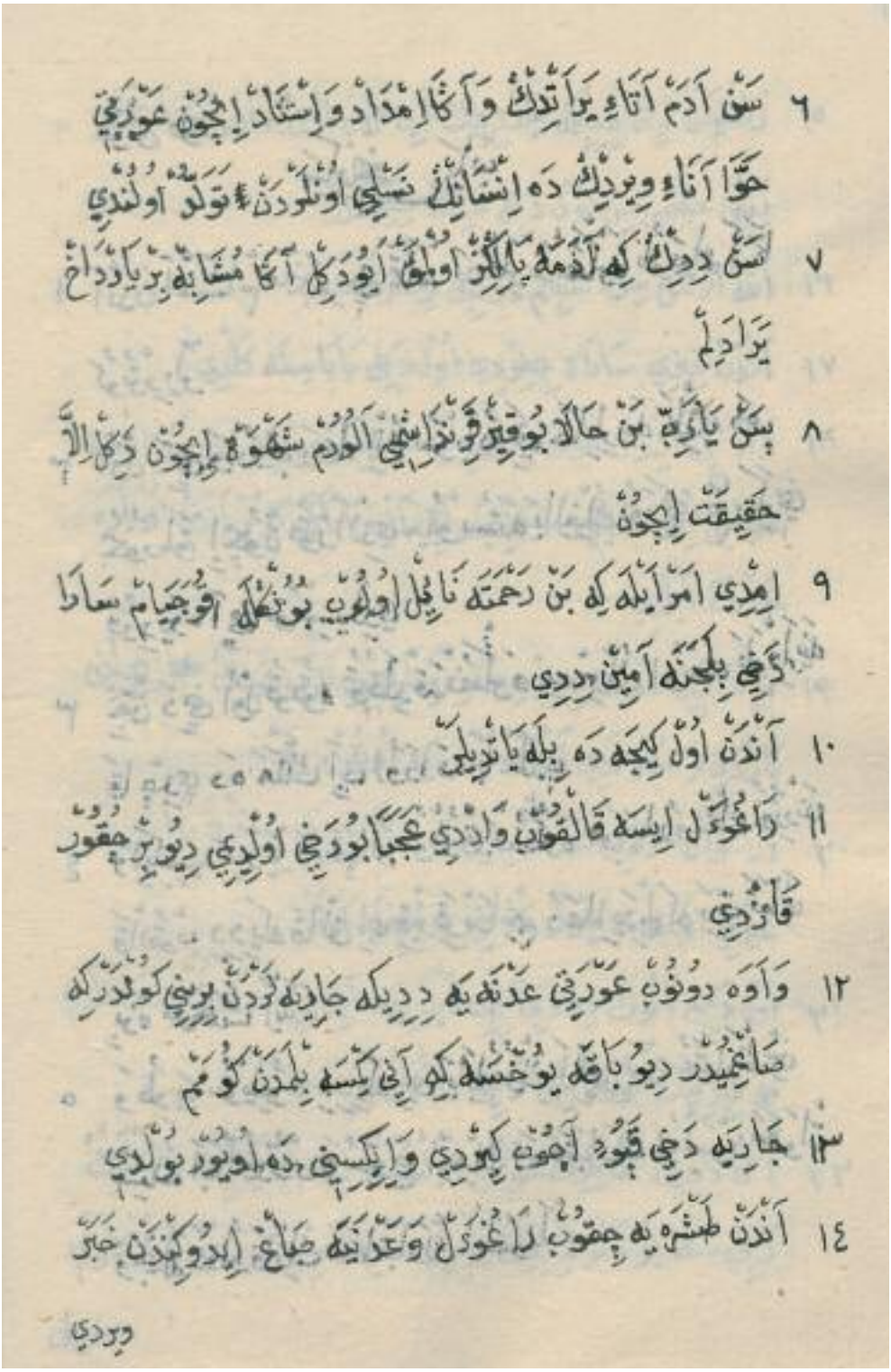

٦ سن آدم آتاء یراتدك و آكا امداد و استاد ایچون عورتی
حوا آناء ویردك ده انسانك نسلی اونلردن تولد اولندی
٧ سن دیدك كه آدمه یالكز اولمق ایو دكل آكا مشابه بر یارداخ
یرادلم
٨ پس یا رب بن حالا بو قیز قرنداشمی آلورم شهوة ایچون دكل الا
حقیقت ایچون
٩ امدی امر ایله كه بن رحمته نایل اولوب بونكله قوجیام سارا
دخی بلجنه آمین دیدی
١٠ آندن اول كیجه ده بله یاتدیلر
١١ راغوءل ایسه قالقوب واردی عجبا بو دخی اولدیمی دیو بر چقور
قازدی
١٢ واوه دونوب عورتی عدنه یه دیدیكه جاریه لردن برینی كوندركه
صاغمیدر دیو باقه یوخسه كه آنی كمسه بلمدن كومم
١٣ جاریه دخی قپوء آچوب كیردی و ایكسینی ده اویور بولدی
١٤ آندن طشره یه چقوب راغوءل و عدنیه صاغ ایدوكندن خبر

ویردی

6*Sen Âdem atayı yaratdıŋ ve òŋa imdât ve istinâd içiŋ ʿavratı Havvâ anayı vèrdin de insânıŋ nesli onlardan tevlîd olundu
*6*Sen atamız Adem'i yarattın. Ona yardım ve destek olması için eşi Havva anayı verdin. Tüm insanlar da onlardan türedi.*
7*Sen dèdiŋ ki Âdeme yalıŋız olmak íyi değil òŋa müşâbih bir yârdâh yaradalım
*7*Sen: "Adem'in yalnız olması iyi değildir; ona benzer bir dost yaratalım" dedin.*
8*Pes yâ Rabbi ben halâ bu kızkarındaşımı alırım şehvet içiŋ değil illâ hakîkat içiŋ
*8*Evet ya Rabbi! Şimdi ben bu kızkardeşimi alıyorum. Onu şehveti için değil; ama gerçeklik uğruna.*
9*İmdi emr eyle ki ben rahmete nâʾil olup bununla kocayam Sârâ dahi bilecene âmîn dèdi
*9*Sen emret ki ben senin lütfuna erişip bu kız ile yaşlanayım. Sara da böylece: - Amin, dedi.*
10*Òndaŋ ol gècede bile yatdılar
*10*Ondan sonra o gece birlikte yattılar.*
11*Ragoʾel ise kalkıp vardı ʿacabâ bu dahi öldü mü diye bir çukur kazdı
*11*Ragoel ise kalkıp gitti. Acaba bu da mı öldü? Diye bir çukur kazdı.*
12*Ve eve dönüp ʿavratı ʿAdnâya dèdi ki câriyelerden birini gönder ki sağ mıdır diye baka yohsa ki ònu kimse bilmeden gömem
*12*Eve dönerek karısı Edna'ya: -Cariyelerden birini gönder ki sağ mıdır? Diye baksın, dedi. Çünkü onu kimse bilmeden gömmem gerekiyor.*
13*Câriye dahi kapîyı açıp girdi ve ikisini de uyur buldu
*13*Cariye de kapıyı açarak içeriye girdi ve ikisini de uyuyor buldu.*
14*Òndaŋ taşraya çıkıp Raguʾel ve ʿAdnaya sağ idiğinden haber
*14*Ondan sonra dışarı çıkarak Raguel'e ve Adna'ya onların sağ olduklarını bildirdi.*

105

ویردی

١٥ اوزمان راغوءل الله تعالی یه تبارك ایلیوب دیدیکه یا الله هر پاك
وقدیس تبارك ایله متبارك سن قدیسلرك وجمیع مخلوقاتك
سکا تبارك ایلسونلر هم جمله ملکلرك ومختارلرك دخی سکا
ابد الآباد تبارك ایلسونلر

١٦ سن متبارك سن چون بنی سوندردك ده بکا قورقدوغم کبی
واقع اولمادی بلکه بزوم ایله عظیم رحمتکه کوره ایلدك

١٧ سن متبارك سن چون ایکی بریجك اولاده ترحم ایلدك یا رب
اونلره مرحمت ایله عمرلرینی صحتده شنلك ایله ورحمت ایله
تمام ایتدر

١٨ آندن خدمتکارلرینه بیوردیکه چقوری طولدرالر وطوبیایه هم
سارایه اون درت کون دوکون ایلدی

١٩ بعده ~~آندن~~ راغوءل طوبیایه آند ایچوب دیدی ایدیکه تا دوکونك
اون درت کونی تمام اولمانیجه اونلری کتمکه قیویرمیه

٢٠ واوزمان دیدیکه مالیمك یاریسنی آلاسن ده صاغلق ایله باباکه

+II.Grekçe çeviride *„15 gün“*.

vèrdi

15*O zamân Raguʾel Allah Teʿâlâya tebârek eyleyip dèdi ki yâ Allah her pâk ve kudsî tebârek eyle mütebâreksin kudsîlerin ve cemiʿ mahlükâtın sana tebârek eylesinler hem cümle meleklerin ve muhtârların dahi sana ebedü'l-ebed tebârek eylesinler

*15*O zaman Raguel yüce Allah'a şöyle dua etti: -Ya Allah! Sen her temiz ve aziz şeyi kutsal kıl; ne yücesin. Azizlerin ve tüm yaratıkların seni yüceltsinler. Tüm meleklerin ve seçilmişlerin de sana sonsuza dek şükretsinler.*

16*Sen mütebâreksin çün beni sevindirdin de bana korkduğum gibi vâkiʿ olmadı belki bizim ile ʿazîm rahmetine göre eyledin

*16*Sen ne kutlusun. Çünkü beni sevindirdin ve korktuğum başıma gelmedi. Belki de bize büyük bağışlarından lütfettin.*

17*Sen mütebâreksin çün iki biricik evlâda terahhum eyledin yâ Rabbi onlara merhâmet eyle ʿömrlerini sıhhatde şenlik ile ve rahmet ile tamâm ètdir

*17*Sen ne kutlusun. Çünkü iki biricik çocuğuma acıdın. Ya Rabbi! Onlara acı, yaşamlarını iyilik, güzellik ve ersirgemenle bitir.*

18*Ondan hizmetkârlarına buyurdu ki çukuru dolduralar ve Tobiyâya hem Sârâya on dört gün düğün eyledi

*18*Ondan sonra hizmetçilerine çukuru doldurmalarını söyledi. Tobiya ile Sara'ya on dört gün düğün yaptılar.*

19*Baʿde Raguʾel Tobiyâya and için dèdi idi ki tâ düğünün ondört günü+ tamâm olmayınca onları gitmeğe koyuvèrmeye

*19*Daha sonra Raguel, Tobiya'ya: -Düğününüzün on dört günü+ bitmeyinceye kadar sizi bırakmayacağım! Diye ant içti.*

20*Ve o zamân dèdi ki mâlımın yarısını alasın da sağlık ile babana

*20*Malımın yarısını al ve esenlikle babana*

∞

کیده سن هم بن وعورتم اولدوکمز زمان قلانی هب سنك اولا

طقوزنجی باب

١ اوزمان طوبیا رفاءلی چغروب آکلدیکه ای آزاریا قرنداشم
برخدمتکار وایکی دوه‌ء بله آل

٢ ومدیان ولایتنك راغی نام شهرنده غباءله وارده بکا اول اقچه‌ء
کتور هم غباءلی دکونه کتور زیرا راغوءل اندایچدیکه بورادن
کیدمم

٣ وبتم بابام کونلری صیار انوك ایچون چوق اکلنورسم اوعظیم
الم چکه

٤ پس رفاءل واردی وغباءلك اوینه واصل اولوب آکا تمسکی
ویردی اول دخی مهرلو کیسه‌لری کتوردیده آکا ویردی

٦ وارتسی کونده چیك صباح بله قالقوب دکونه کلدیلرده طوبیا
کندو عورتنه خیر دعا ایلدی

اونجی باب

١ باباسی طوبت ایسه جمله کونلری صیار ایدی

ویولك

gidesin hem ben ve ʿavratım öldüğümüz zamân kalanı hep seniŋ ola
git. Ben ve eşim öldüğünde, tüm kalanı sizindir.

Dokuzuncu Bâb

1*O zamân Tobiyâ Refâʾeli çığırıp ońa dėdi ki ėy Âzâriyâ karındaşım bir hizmetkâr ve iki deveyi bile al
*1*O zaman Tobiya Rafael'i çağırıp ona dedi ki: -Ey Azarya kardeşim! Bir hizmetçiyle iki deve al.*
2*Ve Midyân vilâyetiniŋ Râgî nâm şehirinde Gabâʾele var da bana ol akçeyi getir hem Gabâʾeli düğüne getir zîrâ Râguʾel and içdi ki buradan gidemem
*2*Med vilayetinde Ragi isimli şehirde Gabael'e git. Oradan bana o gümüş paraları al ve Gabael'i düğüne getir. Çünkü Raguel'in and içtiğine göre ben buradan ayrılamam.*
3*Ve benim babam günleri sayar ońuŋ içįn çok eğlenirsem o ʿazîm elem çeke
*3*Benim babam günlerini sayıyor. Onun için çok gecikirsem, o büyük yas çekecektir.*
4*Pes Refâʾel vardı ve Gabâʾeliŋ evine vâsıl olup ońa tesellî vėrdi
*4*Böylece Rafael gitti ve Gabael'in evine erişip onu avuttu.*
5*Ol dahi mühürlü keseleri getirdi de ońa vėrdi
*5*O da mühürlü keseleri getirerek ona verdi.*
6*Ve ertesi günde çiŋ sabâh bile kalkıp düğüne geldiler de Tobiyâ kendi ʿavratına hayr duʿâ eyledi
*6*Ertesi gün erkenden kalkarak düğüne geldiler ve Tobiya da kendi eşine iyilik diledi.*

Onuncu Bâb

1*Babası Tobit ise cümle günleri sayar idi ∞
*1*Babası Tobit ise tüm günlerini sayıyordu.*
ve yolun ∞

٢ ویولك كونلري تمام اولدقدنصكره اونلر كلميوب دديكه عجبا
بر عار چكديلرمي اولا

٣ يا غباءل اولديمي كه آكا اقچه ويرجك كمسه قالمامش اولا

٤ ويك الم چكردي عورتي ايسه آكا درايديكه اوغل اولدي
آنوك ايچون چوق اكلنور

٥ وآكا آغلماغه باشليوب دديكه اوغلم كوزمك نوري ايدك
صالويردوكيمه پشيمان اولدم

٦ طوبت دخي آكا دديكه سوس غم يمه اوصاغ وسالمدر

٧ اوايسه آكا دديكه سن سوس ده بني آلداتمه اوغلم اولمشدر

٨ وهركون شهردن طشره يه كتدوكلري يوله كيدردي
وكوندز يمك يمزده هم هر كيجه اوغلي طوبيايه
آغلمقدن فراغت اتمزايدي

٩ تا آنوك اوراده قلاجغنه راغوءلك آند ايچدوكي دوكونك
اون درت كونلري تمام اولنجيه دك

١٠ اوزمان طوبيا راغوءله دديكه بكا دستور ويرزيرا بابام وآنام

2*Ve yoluŋ günleri tamâm olduktan soŋra onlar gelmeyip dėdi ki ʿacabâ bir ʿâr çekdiler mi ola

*2*Oğlu için belirtmiş olduğu günler geçince; onlar da gelmeyince şöyle dedi: - Acaba bir kusurları mı var?*

3*Ya Gabâʾel öldü mü ki ȯna akçeʾ vėrecek kimse kalmamış ola

*3*Ya da Gabael mi öldü ki ona gümüş paraları verecek bir kimse kalmamış olsun?*

4*Ve pek elem çekerdi ʿavratı ise ȯŋa dėr idi ki oğul öldü ȯnun içȋn çok eğlenir

*4*Böyle çok sıkıntı çekerdi. Karısı ise ona şöyle söylüyordu: -Oğul öldü; bu yüzden gecikiyor.*

5*Ve ȯna ağlamağa başlayıp dėdi ki oğlum seni ki gözümüŋ nûru idiŋ salıverdiğime peşîmân oldum

*5*Ve ona ağlamaya başlayıp şöyle dedi: - Oğlum! Sen gözümün ışığıydın. Gönderdiğime pişman oldum.*

6*Tobit dahi ȯŋa dėdi ki sus ġam yeme o sağ ve sâlimdir

*6*Tobit de ona: -Sus! Kederlenme. O sağ ve esenliktedir, dedi.*

7*O ise ȯŋa dėdi ki sen sus da beni aldatma oğlum ölmüşdür

*7*O da ona: -Sen sus da beni aldatma; oğlum ölmüştür, dedi.*

8*Ve her gün şehirden taşraya gitdikleri yola giderdi ve gündüz yemek yemez de hem her ġece oğlu Tobiyâya ağlamakdan feragât ėtmez idi

*8*Her gün kentten dışarıya gittikleri yola gidiyor, gündüz yemek yemiyor ve her gece oğlu Tobiya'ya ağlamaktan vazgeçmiyordu.*

9*Tâ ȯnuŋ orada kalacağına Raguʾelin and içdiği düğünüŋ ondört günleri tamâm oluncaya dek

*9*Onun orada kalması; Raguel'in ant içtiği düğünün on dört günü bitinceye dek idi.*

10*O zamân Tobiyâ Raguʾele dėdi ki baŋa destûr vėr zîrâ babam ve anam

*10*O zaman Tobiya Raguel'e dedi ki: -Bana izin ver. Çünkü annem ve babam* ∞

بنی کورمکه اومزلر

١١ قاین آتاسی دخی آنکا دیدیکه کل یانمده قالده بن باباکه آدم
کوندریم که آنکا سنک خبریکی کوتره‌لر

١٢ اما طوبیا یوق دیدی البته بکا دستور ویر که بابامه کیدیم

١٣ پس راغوئل آنکا قالقوب عورتی سارای و نمالنک یارسندن
قوللر و طوارلر هم اقچه‌لرندن ویردی

١٤ و اونلره خیر دعا ایتدکدنصکره اونلری صالویردی و دیدیکه ای
اوغللرم کوک تکرسی سزی بن اولمزدن اول معمور ایلسون

١٥ آندن کندو قرینه دیدیکه قاین آتاکه و قاین آناکه اکرام ایله
شمدیلک باباک و آناک اونلردر الله ویرسونکه سنک
ایو خبریکی ایشیدم آندن اونلری اوپدی

١٦ عدنه دخی طوبیایه دیدیکه جانم قرنداشم رب السموات سنی
بورایه تکرار صالسون بکا قیزم سارادن اولاد کوسترسون
تاکیم ربک حضورنده سوینم

١٧ پس باق قیزیمی سکا امانته ویررم آنی رنجیده ایلمه

آندنصکره

beni görmeğe ummazlar
beni görmeyi ummuyorlar.
11*Kayın atası dahi oŋa dėdi ki gel yanımda kal da ben babaŋa âdam göndereyim ki oŋa seniŋ haberiŋi götüreler
*11*Kaynatası da ona: -Gel yanımda kal. Ben de babana bir adam göndereyim ki ona senin haberini götürsün, dedi.*
12*Âmmâ Tobiyâ yok dėdi elbette baŋa destûr vėr ki babama gideyim
*12*Ama Tobiya: -Hayır! Ama bana izin ver ki babama gideyim, dedi.*
13*Pes Ragoʾel kalkıp oŋa ʿavratı Sârâyı ve mâlınıŋ yarısından kullar ve davarlar hem akçelerinden vėrdi
*13*Böylece Raguel kalkıp ona, eşi Sara'yı; malının yarısından köleler, hayvanlar ve gümüş paralar verdi.*
14*Ve onlara hayr duʿâ ėtdikden soŋra onları salıverdi ve dėdi ki ėy oğullarım gök Taŋrısı sizi ben ölmezden evvel maʿmûr eylesin
*14*Onları bereketledikten sonra onları serbest bırakarak şöyle söyledi: -Ey oğullarım! Gök Tanrısı ben ölmeden önce yüzünüzü güldürsün.*
15*Ondan kendi kızına dėdi ki kayın ataŋa ve kayın anaŋa ikrâm eyle şimdilik babaŋ ve anaŋ onlardır Allah vėrsin ki seniŋ iyi haberiŋi işidem ondan onları öptü
*15*Ondan sonra da kendi kızına: -Kaynatana ve kaynanana hizmette kusur etme. Artık annenle baban onlardır. Allah versin ki senin iyi haberlerini duyayım, dedi ve sonra da onları öptü.*
16*ʿAdna dahi Tobiyâya dėdi ki cânım karındaşım Rabbi's-semâvât seni buraya tekrar salsın da baŋa kızım Sârâdan evlâd göstersin tâ kim Rabbiŋ huzûrunda sevinem
*16*Adna da Tobiya'ya: -Canım kardeşim. Göklerin Rabbi seni buraya gene getirsin ve kızım Sara'dan çocuk göstersin. Ben de Rabb'in önünde sevineyim.*
17*Pes bak kızımı saŋa emanete vėrdim onu rencîde eyleme
*17*Şimdi kızımı sana emanet ediyorum, onu incitme.*

ondan soŋra ∞

١٨ اندنصكره طوبيا كتدي ويولني اوغرلو ايلين اللهه تبارك ايلدي

اون برنجي باب

١ بوكز راغوءلي هم عورتي عدنه اللهه اصمرلدقدنصكره كندو
يولنه كتدي تانينيوه يه واصل اولنجيه دك

٢ ورفاءل طوبيايه ديديكه اي قرنداش باباكي نه حالده قودوغكي
بلورسن

٣ كل عورتكدن ايلرو يوريه لم ده اوطه حاضرليالم

٤ وبالغك اودينى اله آل پس ايلرو يورو ديلر كوپك دخي اونلر
ايله بله آردلرنجه كيدردي

٥ بوكز آنا يولي اوزرنده اوتوروب اوغلي كلورمي ديو چوره
ياننه باقرايدي

٦ وكوروب كه كليور بابايه ديديكه اشته اوغلك اول بله
كيدن آدم ايله كليور

٧ ورفاءل طوبيايه ديديكه بن بلورمكه باباكك كوزلري آچله

18*Ondan soŋra Tobiya gitdi ve yolunu uğurlu eyleyen Allaha tebârek eyledi
*18*Ondan sonra Tobiya gitti ve yolunu uğurlayan Allaha hamd etti.*

Onbirinci Bâb

1*Bu kez Râguʾeli hem ʿavratı ʿAdnayı Allaha ısmarladıkdan soŋra kendi yoluna gitdi tâ Nînîveye vâsıl oluncaya dek
*1*Bu kez Raguel'e ve eşi Adna'ya: -Allah'a ısmarladık..! Dedikten sonra, ta Ninova'ya erişinceye dek kendi yolundan gitti.*

2*Ve Râfaʾel Tobiyâya dėdi ki ėy karındaş babanı ne hâlde koduğuŋu bilirsin
*2*Rafael Tobit'e: -Ey kardeş! Babanı ne durumda bıraktığını biliyorsun;*

3*Gel ʿavratıŋdan ileri yürüyelim de oda hâzırlayalım
*3*Gel eşinden ileriye yürüyelim de oda hazırlayalım, dedi.*

4*Ve balığıŋ ödünü ele al pes ileri yürüyelim pes ileri yürüdüler köpek dahi onlar ile bile ardlarınca giderdi
*4*Balığın ödünü eline al, şimdi ileri yürüyelim ve ileri yürüdüler. Köpek de onların ardınca gidiyordu.*

5*Bu kez Ânnâ yol üzerinde oturup oğlu gelir mi diyė çevre yanına bakar idi
*5*Bu kez Anna yol üzerinde oturmuş oğlu geliyor mu diye çevreyi gözlüyordu.*

6*Ve görüp ki geliyor babaya dėdi ki işte oğluŋ ol bile giden âdam ile geliyor
*6*Gördü ki geliyor; babaya: -İşte oğlun! O bile giden adamla geliyor, dedi.*

7*Ve Refâʾel Tobiyâya dėdi ki ben bilirim ki babaŋıŋ gözleri açıla
*7*Rafael de Tobit'e: -Ben biliyorum ki babanın gözleri açılacak.*

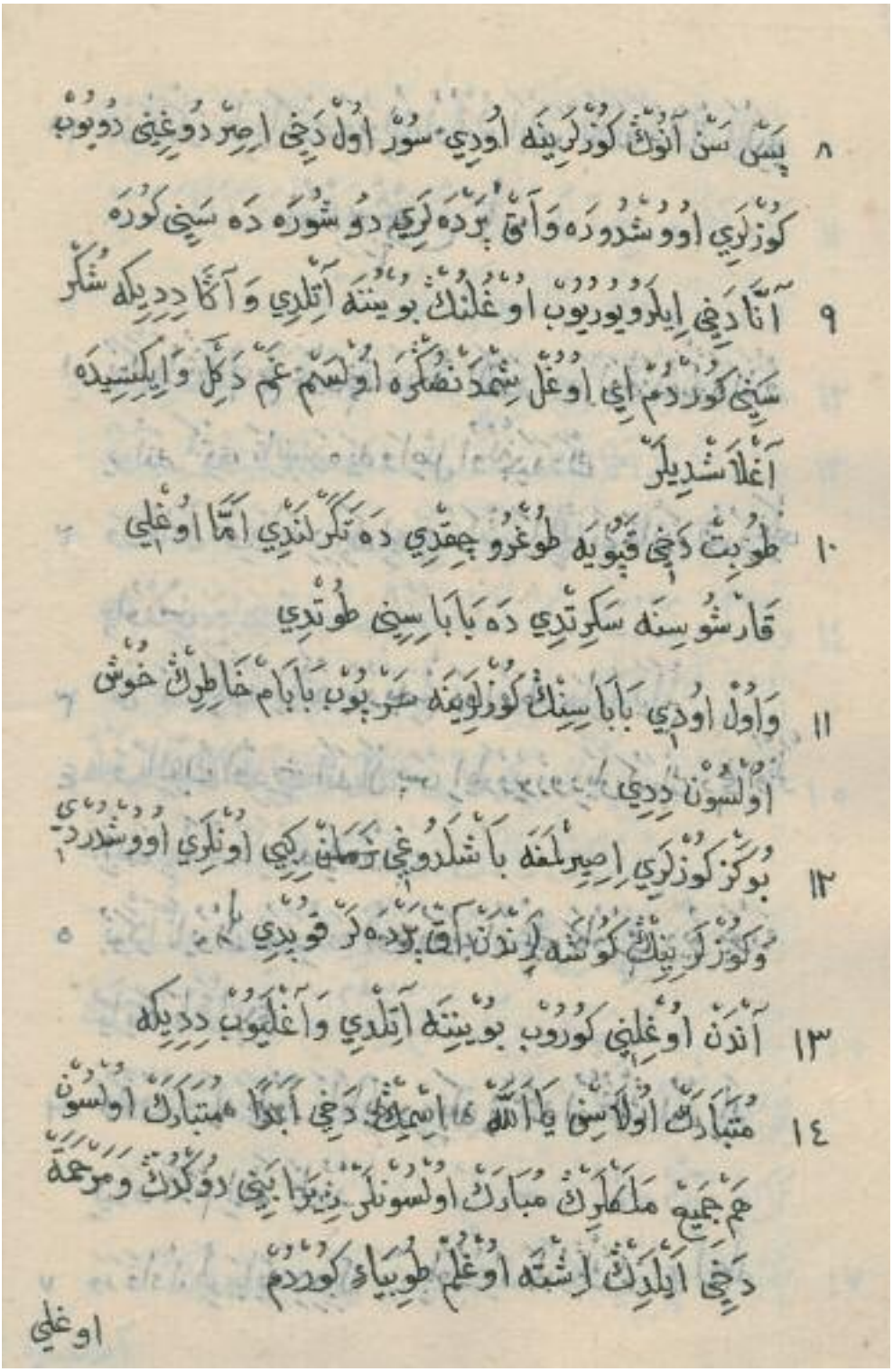

٨ پس سن آنوڭ كوزلرينه اودي سور اول دخي اصر دوغني دويوب
كوزلري اووشدوره وآق پرده لري دوشوره ده سني كوره
٩ آنا دخي ايلرو يوريوب اوغلنڭ بوينته آتلدي وآڭا ددي كه شكر
سني كوردم اي اوغل شمدنصكره اولسم غم دكل وايكيسيده
آغلاشديلر
١٠ طوبت دخي قپويه طوغرو چقدي ده تكرلندي اما اوغلي
قارشوسنه سكرتدي ده باباسني طوتدي
١١ واول اودي باباسنڭ كوزلرينه سرپوب بابام خاطرڭ خوش
اولسون ددي
١٢ بوكز كوزلري اصيرلمغه باشلدوغي زمان كبي اونلري اووشدردي
وكوزلرينڭ كوشه لرندن آق پرده لر قوپدي
١٣ آندن اوغلني كوروب بوينته آتلدي وآغليوب ددي كه
١٤ متبارك اولاسن يا الله اسمڭ دخي ابدا متبارك اولسون
هم جميع ملكلرڭ مبارك اولسونلر زيرا بني دوكدڭ ومرحمة
دخي ايلدڭ اشته اوغلم طوبياء كوردم

اوغلي

8*Pes sen ȯnuŋ gözlerine ödü sür ol dahi ısırdığını duyup gözleri ovuşdura ve ak perdeleri düşüre de seni göre

*8*Şimdi sen onun gözlerine ödü sür. O yakınca gözlerini oğuştursun ve ak perdeleri düşürsün de seni görsün.*

9*Ânnâ dahi ileri yürüyüp oğlunuŋ boynuna atıldı ve ȯŋa dėdi ki şükr seni gördüm ėy oğul şimden soŋra ölsem ġam değil ve ikisi de ağlaşdılar

*9*Edna ileriye atılarak oğlunun boynuna sarıldı: -Şükür ki seni gördüm ey oğul! Artık şimdi ölsem de gam yemem, diyerek ikisi de ağlaştılar.*

10*Tobit dahi kapïya doğru çıkdı da tekerlendi âmmâ oğlu karşïsına seğirtti de babasını tutdu

*10*Tobit kapıya doğru yürürken tökezledi; ama oğlu karşısına koşarak babasını tuttu.*

11*Ve ol ödü babasınıŋ gözlerine sürüp babam hâtırıŋ hoş olsun dėdi

*11*O babasının gözlerine ödü sürerek: -Babam seviçli ol! Dedi.*

12*Bu kez gözleri ısırılmağa başladığı gibi onları ovuşturdu ve gözleriniŋ köşelerinden ak perdeler kopdu

*12*Bu kez gözleri yanmaya başlayınca onları ovuşturdu ve gözlerinin kenarlarından ak perdeler koptu.*

13*Ȯndan oğlunu görüp boynuna atıldı ve ağlayıp dėdi ki

*13*Ondan sonra oğlunu görünce ağlayarak boynuna sarıldı.*

14*Mütebârek olasın yâ Allah ismiŋ dahi ebeden mütebârek olsun hem cemiʿ meleklериŋ mübârek olsunlar zîrâ beni döğdüŋ ve merhâmet dahi eyledin işte oğlum Tobiyayı gördüm

14-Kutsal olasın ya Allah! Adın sonsuza dek kutsansın ve tüm meleklerin kutsal olsunlar. Çünkü beni döğdün ve yine acıdın! Şimdi oğlum Tobiya'yı görüyorum.*

108

١٥ اوغلی دخی شاد اولوب کردیده باباسنه مدیان ولایتنده
واقع اولان احوالی عظیمهٔ حکایت ایلدی

١٦ طوبت دخی مسرور اولوب کلینی قارشولمغه چقدی ونینیوه
قپوسنده الله تعالی یه تبارک ایلدیده کتدوکنی کورنلر کوزلری
آچلدوغنه تعجب ایدرلر ایدی

١٧ طوبت دخی الله تعالی آکا مرحمت ایلدوکنی خلق عالمه سویلردی

١٨ آندن طوبت کلینی سارایه یقین ایکن آکا سلام ویردی وخوش
کلدک قیزم دیدی سنی بزه کتورن الله تعالی متبارک اولسون
باباک وآناک دخی مبارک اولسونلر

١٩ ونینیوه ده اولان جمله خصم اقربالری آراسنده عظیم شنلک
اولدی

٢٠ آخیاخر دخی وطوبتک قرنداشنک اوغلی نصبا آکا کلدیلر
ده طوبیایه یدی کونه دک سرور ایله دکون ایلدیلر

15*Oğlu dahi şâd olup girdi de babasına Midyân vilâyetinde vâkiʿ olan ahvâl-i ʿazîmeyi hikâyet eyledi
*15*Oğlu da sevinçle babasına Med ülkesinde başından geçen harika olayı anlattı.*
16*Tobit dahi mesrûr olup gelinini karşîlamağa çıkdı ve Nînîve kapîsında Allah Teʿâlâya tebârek eyledi de gitdiğini görenler gözleri açıldığına taʿaccüb ėderler idi
16**Tobit sevinçle gelinini karşılamağa çıktı ve Ninova kapısında yüce Allah'a yakardı. Onun yürüdüğünü görenler gözlerinin açıldığına şaşıp kaldılar.*
17*Tobit dahi Allah Teʿâlâ ȯŋa merhâmet eylediğini halk-ı ʿâleme söylerdi
*17*Tobit de yüce Allah'ın ona nasıl acıdığını halka anlatmaya başladı.*
18*Ȯndan Tobit gelini Sârâya yakın iken ȯŋa selâm vėrdi ve hoş geldiŋ kızım dėdi seni bize getiren Allah Teâlâ mütebârek olsun babaŋ ve anaŋ dahi mübârek olsunlar
*18*Ondan sonra Tobit gelini Sara'ya yaklaşarak ona selam verdi: -Hoş geldin kızım. Seni bize getiren ulu Allah yücelensin! Baban ve annen de kutlu olsunlar.*
19*Ve Nînîvede olan cümle hısım akrabâları arasında ʿazîm şenlik oldu
*19*Ve Ninova'da olan tüm yakınlarıyla akrabaları arasında büyük sevinç oldu.*
20*Âhiyâhir dahi ve Tobitiŋ karındaşınıŋ oğlu Nesbâ ȯŋa geldiler de Tobiyâya yedi güne dek sürur ile düğün eylediler
*20*Ahiyahir ve Tobit'in kardeşinin oğlu Nesba da ona gelip, Tobit'e yedi gün boyunca sevinçle düğün yaptılar.*

اون ایکنجی باب

١ اندن طوبت اوغلی طوبیاء چغروب آکا دیدیکه سنکله واران
آدمه وظیفه سنی واوندن زیاده برارمغانی ویرمکی کور

٢ طوبیا دخی دیدیکه ای بابام آکا کتوردوکمک یارسنی ویرمک
کوجمه کلمز

٣ زیرا بنی سکا صاغ وسالم کروکتوردی هم عورتمی قورتاردی
واقچه می کوتردی هم سکا شفا ویردی

٤ قوجه جق دخی بو حق آکا واجبدر دیدی

٥ پس ملکی چغروب آکا دیدیکه جمله کتوردوکیکزک نصفنی الده
وار صاغلق ایله

٦ اوزمان اواونلری تنهایه چغروب دیدیکه الله تعالی یه تبارک وحمد وثنا
وتعزیز ایلیک هم سزه هر اتدوکی شیء جمله حیلرک حضورنده
تعریف ایلیک

٧ الله تعالی یه تبارک اتمک واسمنی اعلاء ایدوب اتدوکنی احترام

ایله

On İkinci Bâb

1*Ondan Tobit oğlu Tobiyâyı çığırıp ona dėdi ki seninle varan âdama vazîfesini ve ondan ziyâde bir armâğanı vėrmeği gör

*1*Ondan sonra Tobit oğlu Tobiya'yı çağırıp ona: -Seninle giden adama ücretini ve ondan başka bir armağan da ver, dedi.*

2*Tobiyâ dahi dėdi ki ey babam ona getirdiğimiz yarısını vėrmek gücüme gelmez

*2*Tobit de: -Ey! Babam ona getirdiğimin yarısını bile versem üzülmem, dedi.*

3*Zîrâ beni sana sağ ve sâlim gėri getirdi hem ʿavratımı kurtardı ve akçemi götürdü hem sana şifâ vėrdi

*3*Çünkü beni sana esenlikle geri getirdi, karımı kurtardı, paramı taşıdı ve seni iyileştirdi.*

4*Kocacık dahi bu hak ona vâcibdir dėdi

*4*Yaşlı adamcağız da: -Bu onun alması gereken hakkıdır, dedi.*

5*Pes meleği çığırıp ona dėdi ki cümle getirdiğiniz nısfını al da var sağlık ile

*5*Böylece meleği çağırarak ona: -Tüm getirdiklerinizin yarısını al ve esenlikle git, dedi.*

6*O zamân o onları tenhâya çığırıp dėdi ki Allah Teʿâlâya tebârek ve hamd ü senâ ve taʿzîz eyleyin hem size her ėttiği şeyʾi cümle hayyların huzûrunda taʿrîf eyleyin

*6*O zaman o, onları ıssız bir köşeye çekerek dedi ki: -Yüce Allah'a hamdlerle şükredip bereket dileyin ve size yaptığı tüm bu iyilikleri herkese anlatın.*

7*Allah Teʿâlâya tebârek ėtmek ve ismini iʿlâʾ ėdip ettiğine ihtirâm

*7*Yüce Allah'ın kutsallığını anmak, ismini yüceltmek ve yaptıklarının kutsallığını* ∞

ile ∞

109

ایله تقریر اتمك خوشجه نسنه در پس آكا حمد و سپاس اتمكه
تكاسل اتمك

٨ زیرا اكرچه پادشاهك سرینی صقلمق ایو شیدر اما الله
تعالی نك افعالینی تقریر اتمك عزیز نسنه در

٩ ایلك ایلیك ده سزه كملك طوقنمیا دعا و صوم هم صدقه و بر
و تقوی ایو نسنه در

١٠ از حلال چوق حرامدن اولی در

١١ التونی خزینه ده صقلمقدن صدقه اتمك دخی ایودر

١٢ زیرا صدقه اولومدن قورتارر و هر كناهه كفارتدر

١٣ حسنات و خیرات ایدنلر طوینجه یاشیالر

١٤ اما كناهكارلر كندو عمرینه دشمنلردر

١٥ سزدن برشی صقلمیام بن سزه دیدمكه پادشاهك سرینی
صقلمق معقول شیدر اما الله تعالی نك افعالینی تعریف
اتمك عزیز نسنه در

١٦ پس سن و كلینك سارا دعا اتدوكیكز زمان بن دعاكزی

ile takrîr ėtmek hoşça nesnedir pes ȯŋa hamd ü sipâs ėtmeğe tekâsül ėtmeŋ
bildirmek iyi bir şeydir. O'na hamd ve şükür etmeye ilgisiz kalmayın.
8*Zîrâ eğerçi pâdişâhıŋ sırrını saklamak íyi şeydir âmmâ Allah Teʿâlânıŋ efʿalini takrîr ėtmek ʿazîz nesnedir
*8*Gerçi kralın sırını gizlemek iyi şeydir; ama yüce Allah'ın yollarını bildirmek en büyük şeydir.*
9*Eylik+ eyleyin de size kemlik dokunmaya duʿâ ve savm hem sadaka ve birr ü takvâ íyi nesnelerdedir
*9*İyilik edin ki size kötülük dokunmasın. Dua ile oruç hem sadaka ve Allah yolunda yürümek iyi şeylerdir.*
10*Az helâl çok harâmdan evlâ dır
*10*Az helâl çok haramdan iyidir.*
11*Altînı hazînede saklamakdan sadaka ėtmek dahi íyidir
*11*Altını hazinede gizlemektense, onu sadaka olarak dağıtmak daha iyidir.*
12*Zîrâ sadaka ölümden kurtarır ve her günâha kefâretdir
*12*Çünkü sadaka ölümden kurtarır ve her günaha karşı bedeldir.*
13*Hasenât ve hayrât ėdenler doyunca yaşayalar
*13*İyiliklerle sevap işleyenler, doyuncaya dek yaşasınlar.*
14*Âmmâ günahkârlar kendi ʿömrüne düşmanlardır
*14*Ama günahkârlar kendi yaşamının düşmanıdır.*
15*Sizden bir şey saklamayam ben size dėdim ki pâdişâhıŋ sırrını saklamak maʿkûl şeydir âmmâ Allah Teʿâlânıŋ efʿâlini taʿrîf ėtmek ʿazîz nesnedir
*15*Sizden bir şey saklayamam!.. Ben size dedim ki kralın sırrını gizlemek kabul edilebilir; ama yüce Allah'ın işlerini bildirmek en büyük şeydir.*
16*Pes sen ve geliniŋ Sârâ duʿâ ettiğiŋiz zamân ben duʿâŋızı
*16*Sen, gelinin Sara ile dua ettiğin zaman ben duanızı* ∞

+: íyilik

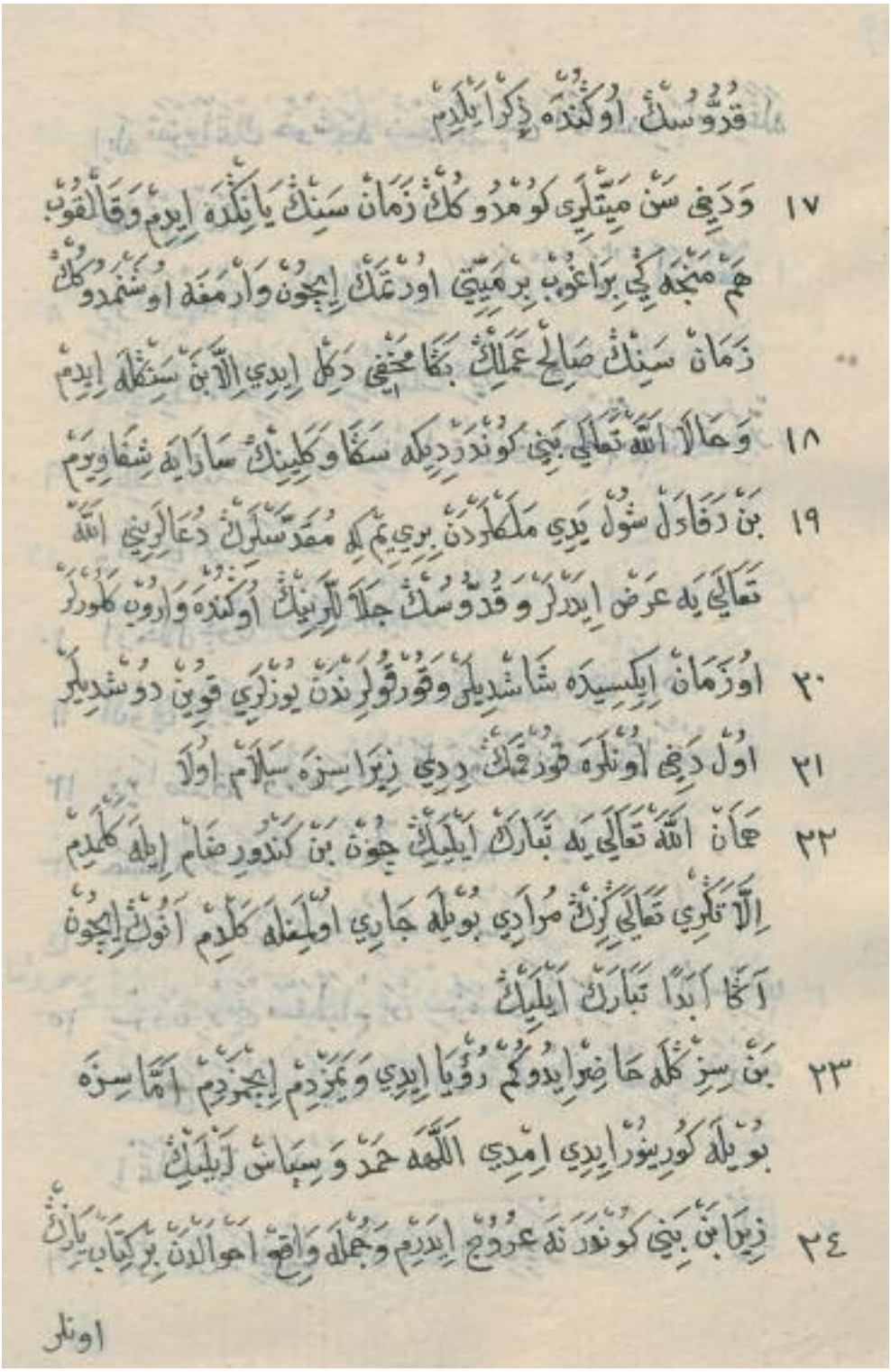

قدوسك اوكنده ذكر ايلدم

١٧ ودخي سن ميتلري كومدوكك زمان سنك يانكده ايدم وقالقوب
هم منجه كي براغوب برميتي اورتمك ايچون وارمغه اوشنمدوكك
زمان سنك صالح عملك بكا مخفي دكل ايدي الا بن سنكله ايدم

١٨ وحالا الله تعالى بني كوندردي كه سكا وكلينك سارايه شفا ويرم

١٩ بن دفاءل شول يدي ملكلردن بريم كه مقدسلرك دعالريني الله
تعالى يه عرض ايدرلر وقدوسك جلاللرينك اوكنده واروب كلورلر

٢٠ اوزمان ايكيسيده شاشديلر وقورقولرندن يوزلري قوين دوشديلر

٢١ اول دخي اونلره قورقمك ديدي زيرا سزه سلام اولا

٢٢ همان الله تعالى يه تبارك ايليك چون بن كندو رضام ايله كلمدم
الا تكري تعالى كزك مرادي بويله جاري اولمغله كلدم انوك ايچون
آكا ابدا تبارك ايليك

٢٣ بن سزكله حاضر ايدوكم رؤيا ايدي ويمزدم ايچمزدم اما سزه
بويله كورينور ايدي امدي اللهه حمد وسپاس ايليك

٢٤ زيرا بن بني كوندرنه عروج ايدرم وجمله واقع احوالدن بر كتاب يازك

اونلر

Kuddûsüŋ önünde zikr eyledim
Kutsal Olan'ın önünde andım.
17*Ve dahi sen meyyitleri gömdüğüŋ zamân seniŋ yanıŋda idim ve kalkıp hem mancaŋı bırakıp bir meyyiti örtmek içîn varmağa üşenmediğiŋ zamân seniŋ sâlih ʿameliŋ baŋa mahfî değil idi illâ ben seniŋle idim
*17*Sen ölüleri gömdüğün sırada, ben senin yanındaydım. Kendi yemeğini bırakıp, bir ölüyü gömmek için gitmeye üşenmediğinde, senin bu iyi işin bana gizli değildi ve ben seninleydim.*
18*Ve halâ Allah Teʿâlâ beni gönderdi ki saŋa ve geliniŋ Sârâya şifâ vèrem
*18*Yüce Allah, beni sana ve gelinine iyilik vermek için gönderdi.*
19*Ben Rafâʿel şul yedi meleklerden biriyim ki mukaddesleriŋ duʿâlarını Allah Teʿâlâya ʿarz èderler ve kuddûsüŋ celâlleriniŋ öŋünde varıp gelirler
*19*Ben Rafael; şu yedi Melek'ten biriyim. Onlar kutsal kişilerin dualarını yüce Allah'a iletirler ve 'Kutsal Olan'ın yüceliklerinin önüne gidip gelirler, dedi.*
20*O zamân ikisi de şaşdılar ve korkularından yüzleri koyun düşdüler
*20*O zaman ikisi de şaşırdılar ve korkularından yüzüstü yere uzandılar.*
21*Ol dahi onlara korkmaŋ dèdi zîrâ size selâm ola
*21*O da onlara: -Korkmayın! Çünkü size selamet olsun, dedi.*
22*Hemân Allah Teʿâlâya tebârek eyleyiŋ çün ben kendî rızâm ile gelmedim illâ Taŋrı Teʿâlâŋızıŋ murâdı böyle cârî olmağile geldim önuŋ içîn öŋa ebeden tebârek eyleyiŋ
*22*Şimdi yüce Rabb'e yalvarın. Çünkü ben kendi isteğimle gelmedim; ama yüce Tanrınız'ın dileği üzerine buraya geldim. Onun için O'ndan sonsuza dek bereket dileyin.*
23*Ben siziŋle hâzır idiğim rüʾyâ idi ve yemezdim içmezdim âmmâ size böyle görünür idi imdi Allaha hamd ü sipâs eyleyiŋ
*23*Ben sizinle olduğum sırada yemiyor, içmiyordum; ama size böyle görünüyordu.*
Şimdi Allah'a hamd ederek şükredin.
24*Zîrâ ben beni gönderene ʿuruc èderim ve cümle vâkiʿ ahvâlden bir kitâb yazıŋ
*24*Çünkü ben, beni gönderene çıkacağım. Tüm bu olup bitenden bir kitap yazın.*

onlar ∞

٢٥ اونلر دخی قالقدیلرده آنی آرتوق کورمدیلر و الله تعالینك عظیم
هم عجایب افعالنی هم نیجه که ربك ملکی اونلره کورندوکنی
تقریر ایلدیلر

اون اوچنجی باب

١ طوبت دخی سروردن بر دعا یازدی وددیکه
٢ ابدا حی الله مبارك اولسون انوك ملکوتی دخی مبارك اولسون
٣ زیرا او تعزیر ایدر و مرحمت دخی ایدر اومزاره کوترر و تکرار
کتورر و الندن کمسه قورتلمغه قادر دکلدر
٤ ای بنی اسرائیل آکا شول امتلر اوکنده که سزی اونلرك
آرالرینه پراکنده ایلدی حمد و ثنا ایلیك
٥ اوراده انوك عظمتنی بیان ایلیك و آنی هر حی نسنه نك
حضورنده اعلا ایلیك زیرا ربمز اودر و بالذات الله تعالی
ابدا بزوم بابامزدر
٦ او بزی یرامز لقلریمز ایچون بلا ویره و تکرار بزه مرحمت ایلیه
ده بزی شول جمله امتلرك آراسندن دوشره که بزی اونلرك

25*Onlar dahi kalkdılar da ònu artîk görmediler ve Allah Teʿâlânıŋ ʿazîm hem ʿacâʾib efʿâlini hem nice ki Rabbiŋ meleği onlara göründüğünü takrîr eylediler

*25*Onlar da kalktılar, artık onu göremediler. Yüce Allah'ın büyük, acayip işlerini ve Rabb'in meleğinin onlara göründüğünü yazdılar.*

On Üçüncü Bâb

1*Tobit dahi sürurdan bir duʿâ yazdı ve dèdi ki

*1*Tobit de sevinçle bir dua yazdı ve şöyle söyledi:*

2*Ebeden hayy Allah mütebârek olsun ònuŋ melekûtu dahi mübârek olsun

2-Sonsuza değin diri Allah kutsansın. O'nun krallığı da uğurlu olsun.*

3*Zîrâ o taʿzîr* èder ve merhâmet dahi èder o mezâra götürür ve tekrar getirir hem elinden kimse kurtulmağa kâdir değildir

*3*Çünkü O döver* ama acır da..! O mezara götürür ve yine geri getirir. Elinden hiç kimse kurtulamaz.*

4*Èy Benî İsrâʾèl òna şul ümmetler öŋünde ki sizi onlarıŋ aralarına perâkende eyledi hamd ü senâ eyleyiŋ

*4*Ey İsrailoğulları! O'na, sizi onların arasına dağıtmış olduğu şu milletler önünde şükredip övgüyle anın.*

5*Orada ònuŋ ʿazametini beyân eyleyiŋ ve ònu her hayy nesneniŋ huzûrunda iʿlâʾ eyleyiŋ zîrâ Rabbimiz odur ve bi'z-zât Allah Teʿâlâ ebeden bizim babamızdır

*5*Orada O'nun yüceliğini anlatın ve O'nu her canlının önünde yüceltin. çünkü Rabbimiz O dur ve yüce Allah, ta kendisi sonsuza dek bizim Babamızdır.*

6*O bize yaramazlıklarımız içîn belâ vère ve tekrar bize merhamet eyleye de bizi şul cümle ümmetleriŋ arasından devşire ki bizi ònlarıŋ

*6*O bize yaramazlıklarımız için bela verdi. O bizi onların arasında darmadağın yapmıştır. Yine bize acısın ve bizi bu milletlerin ∞*

*Tedip eder; azarlar, döver.

آرالرینه پراکنده ایلمشدر

٧ اگر آکا بتون قلبکزدن و بتون جانکزدن رجوع ایده سز
که حضورنده حق اوزره منسلك اولاسز اوزمان اول دخی
سزه دونه و سزدن دیدارینی صقلمیه ده سزه اتدوکی
شیلری کوره سز

٨ پس آکا بتون فمکز ایله حمد و ثنا ایلیك و علی کل شیء قادر
ربه تبارك ایدك هم ملك الدهوری اعلا ایلیك

٩ بن آکا اسیر اولدوغم ولایتده حمد و ثنا ایدرم و انوك قدرت
و عظمتنی کناهکار طائفه سنه اعلام ایدرم

١٠ ای کناهکارلر توبه ایلیك و حضورنده حقی اجرا ایلیك
کیم بلور بلکه بزدن لطف ایله راضی اولوب بزه مرحمت ایلیه

١١ بن الله تعالی می یوجلدرم جانم دخی ملك السماء اعلا ایدر
هم انوك عظمتنی تهلل ایله تعریف ایدجکدر

١٢ هپسی سویلسونلر و آکا حق اوزره حمد و ثنا ایلسونلر

١٣ ای یروشالم شهری مقدس اوسکا اوغللریکك عمللری ایچون

تعزیز

aralarına perâkende eylemişdir
arasından toplasın.
7*Eğer ȯŋa bütün kalbiŋizden ve bütün canıŋızdan rücûʿ ėdesiz ki huzûrunda hak üzere münselik olasız o zamân ol dahi size döne ve sizden dîdârını saklamaya da size ėttiği şeyleri göresiz
*7*Eğer O'na tüm kalbimizden ve tüm canımızdan geri dönerseniz; önünde gerçekten dururusunuz. O zaman O da size döner ve sizden yüzünü saklamaz. Sizler de size yaptıklarını görürsünüz.*
8*Pes ȯŋa bütün femiŋiz ile hamd ü senâ eyleyiŋ ve ʿAlâ Külli Şeyʾin Kâdir Rabbe tebârek eyleyin hem Melik i'l-Dühûru iʿlâʾ eyleyin
*8*Şimdi O'na tüm ağzınızdan hamd edip şükredin; 'Her Şeye Gücü Yeten'yüce Rabten bereket dileyin ve 'Çağların Efendisi'ni yüceltin.*
9*Ben ȯna esîr olduğum vilâyetde hamd ü senâʾ ėderim ve ȯnuŋ kudret ü ʿazîmetini günâhkâr tâʾifesine ʿilâm ėderim
*9*Ben O'na sürgün olduğum bir ülkede övgüyle şükrederim ve O'nun güçlü yüceliğini günahkâr milletine bildiririm.*
10*Ėy günâhkârlar tevbe eyleyiŋ ve huzûrunda hakkı icrâʾ eyleyiŋ kim bilir belki bizden lütf ile râzı olup bize merhamet eyleye
*10*Ey günahkârlar! Tövbe edin ve önünde doğruyu yapın. Kim bilir belki bizden hoşnut olur ve bizi acıyarak kayırır.*
11*Ben Allah Teʿâlâmı yüceldirim cânım dahi Meliki's-Semâyı iʿlâʾ ėder hem ȯnuŋ ʿazametini tehellül ile taʿrîf ėdecekdir
*11*Ben yüce Allah'ımı yüceltirim; canım dahi 'Göklerin Egemeni'ni yüceltir ve O'nun yüceliğini sevinç ışıltısıyla bildirecektir.*
12*Hepisi söylesinler ve ȯŋa hak üzere hamd ü senâ eylesinler
*12*Herkes söylesin ve O'na gerçekten övgüler düzsünler.*
13*Ėy Yerûşâlim şehri mukaddes O • saŋa oğullarıŋıŋ ʿamâlleri içiṅ
*13*Ey Yeruşalim şehri! Kutsal O... Seni çocuklarının yaptıkları için* ∞

taʿzîz ∞

تعزیز ایلیه

١٤ ربه حمد و ثنا ایله زیرا ایودر و ملك الدهوره تبارك ایله كه
انوك مسكنی تكرار سنده سرور ایله یاپله

١٥ و كه سنك اسیرلك چكن طایفه كی سنده سوندوره هم
سنده ابد الآباد فقراء سوه

١٦ رب الله تعالی نك اسمنه چوق امتلر ایراقدن كله لر و ملك
السمایه اهدی اولناجق پیشكشلر اللرنده اولا

١٧ جمیع عصرلرك آدملری سكا حمد ایلیه لر و سروردن كلبانك
چكه لر

١٨ آنی سومینلر هپسی ملعون اولالر و سنی سونلر هپسی ابدا
مبارك اولالر

١٩ صادقلرك اوغللری ایچون سوینوب ابتهاج ایله زیرا بر یره
جمع اولوب صادقلرك ربنه تبارك ایدجكلردر

٢٠ نه موتلو سنی سونلره اونلر سنك سلامكدن فرحناك اولاجقلردر

٢١ نه موتلو سنك تعزیرلركدن محزون اولانلره زیرا بتون جلالكه

taʿzîẓ* eyleye
cezalandırsın.
14*Rabbe hamd ü senâ eyle zîrâ íyídir ve Melik i'l-Dühûra tebârek eyle ki ónuŋ meskeni tekrar sende sürur ile yapıla
*14*Rabb'e övgüler düzün; çünkü iyidir ve 'Göklerin Egemeni'nden bereket dileyin ki O'nun Evi sende tekrar sevinçle yapılsın.*
15*Ve ki seniŋ esîrlik çeken tâʿifeŋi sende sevindire hem sende ebed-el ebed fukarâʾ seve
*15*Senin sürgündeki milletini sende sevindirsin; hem sende sonsuza dek yoksulları sevsin.*
16*Rabb Allah Teʿâlânıŋ ismine çok ümmetler ırakdan geleler ve Meliki's-semâʾ ihdâ olunacak pişkeşleri ellerinde ola
*16*Yüce Rabb Allah'ın adına çok milletler ıraktan gelsinler. 'Göksel Egemen'e armağan edilecek hediyeleri ellerinde olacak.*
17*Cemiʿ ʿasrlarıŋ âdamları sana hamd eyleyeler ve sürurdan gülbânk çekeler
*17*Tüm çağların insanları sana hamd etsinler ve sevinçten ilahiler söylesinler.*
18*Ónu sevmeyenler hepisi melʿûn olalar ve seni sevenler hepisi ebeden mübârek olalar
*18*O'nu sevmeyenler lanetlensin ve seni sevenler sonsuza dek kutlansın.*
19*Sâdıklarıŋ oğulları içín sevinip ibtihâc èyle zîrâ bir yere cemiʿ olup sâdıklarıŋ Rabbine tebârek èdeceklerdir
*19*Dürüst çocukların için sevinçle coş! Çünkü bir yere toplanıp dürüstlerin Rabbinden bereket dileyeceklerdir.*
20*Ne mutlu seni sevenlere onlar seniŋ selâmıŋdan ferah-nâk olacaklardır
*20*Ne mutlu seni sevenlere! Onlar senin selametinden sevinç duyacaklardır.*
21*Ne mutlu seniŋ taʿzîrleriŋden mahzûŋ olanlara zîrâ bütün celâliŋe
*21*Ne mutlu senin dövgülerinden yas tutanlara! Çünkü tüm görkemine ∞*

Zeyrek katibin hatası: tâʿzîz değil **tâʿzîr kelimesidir ve 3. ayetteki kelime ile aynıdır. Almancası 'gezüchtig'(tâʿzîr): Azarlama, tekdîr etme; dövme.*

بقارق سوینجکلر و ابداً مسرور اولاجقلردر

٢٢ جانم الله تعالی یه اول عظیم پادشاهه تبارك ایلسون

٢٣ زیرا قدس شریف یاقوت و زمرددن و حصارلری جواهر
طاشلردن یاپلاجقدر

٢٤ و قلهلری هم طابیه لری خاص التوندن اولالر

٢٥ و چارشولرینك قالدرملری سنکزر و شبچراقلر هم اوفیر
طاشلر ایله دوشنجکدر

٢٦ هم جمیع سوقاقلرینك لهالیسی هللولیاه دیوب ربه حمد ایلیلر
و بزی ابداً رفعتلو ایدن الله تعالی متبارك اولسون دیه لر

٣٢ اون دردنجی باب

١ آندن طوبت الله تعالی یه حمد و ثنا اتمکی تمام ایلدی

٢ کوزلری کورمز اولدوغی زمان اللی سکز یاشنده ایدی و سکز
یلدنصکره تکرار کوزلری کوردی

٣ صدقه لر ویرر ایدی و رب الله تعالی دن دائما قورقوب آکا حمد و ثنا

ایلر

bakarak sevinecekler ve ebeden mesrûr olacaklardır
bakarak sevinecekler ve sonsuza dek mutlu olacaklardır.
22*Cânım Allah Teʿâlâya olʿazîm pâdişâha tebârek eylesin
*22*Canım yüce Allah'tan, O yüce kraldan bereket dilesin.*
23*Zîrâ Kuds-i Şerîf yâkut ve zümrütden ve hisârları cevâhir taşlarından yapılacakdır
*23*Çünkü kutsal Kudüs yakutla, zümrütten ve burçları değerli taşlardan yapılacaktır.*
24*Ve kulleleri hem tâbiyeleri hâs altîndan olalar
*24*Kuleleri e mazgalları saf altından olsunlar.*
25*Ve çârşîlarınıŋ kaldırımları seng-zer ü şeb-çirâklar hem ofîr taşlar ile döşenecekdir
*25*Çarşılarının kaldırımları parıldayan sarı yakutlar ve Ofir taşlarıyla döşenecektir.*
26*Hem cemiʿ sokaklarınıŋ ahâlisi hallûliyâh dėyip Rabbe hamd eyleyeler ve bizi ebeden rifʿatlı ėden Allah Teʿâlâ mütebârek olsun diyeler
*26*Bütün sokaklarında halk 'Haleluya..!' diyerek Rabb'e hamt edecek ve bizi yükselten yüce Allah yücelensin diyecektir.*

Ondördüncü Bâb

1*Ondan Tobit Allah Teʿâlâya hâmd ü senâ ėtmeği tamâm eyledi
*1*Ondan sonra Tobit yüce Allah'a övgüyle şükretmeyi bitirdi.*
2*Gözleri görmez olduğu zamân elli sekiz yaşında idi ve sekiz yıldan soŋra tekrar gözleri gördü
*2*Gözleri görmez olduğunda elli sekiz yaşındaydı ve sekiz yıldan sonra yine gözleri gördü.*
3*Sadâkalar vėrir idi ve Rabb Allah Teʿâlâdan daʿimâ korkup oŋa hamd ü senâ
*3*Sadakalar veriyordu ve yüce Rabb Allah'tan daima korkup O'na övgüyle şükür ∞*

eyler ∞

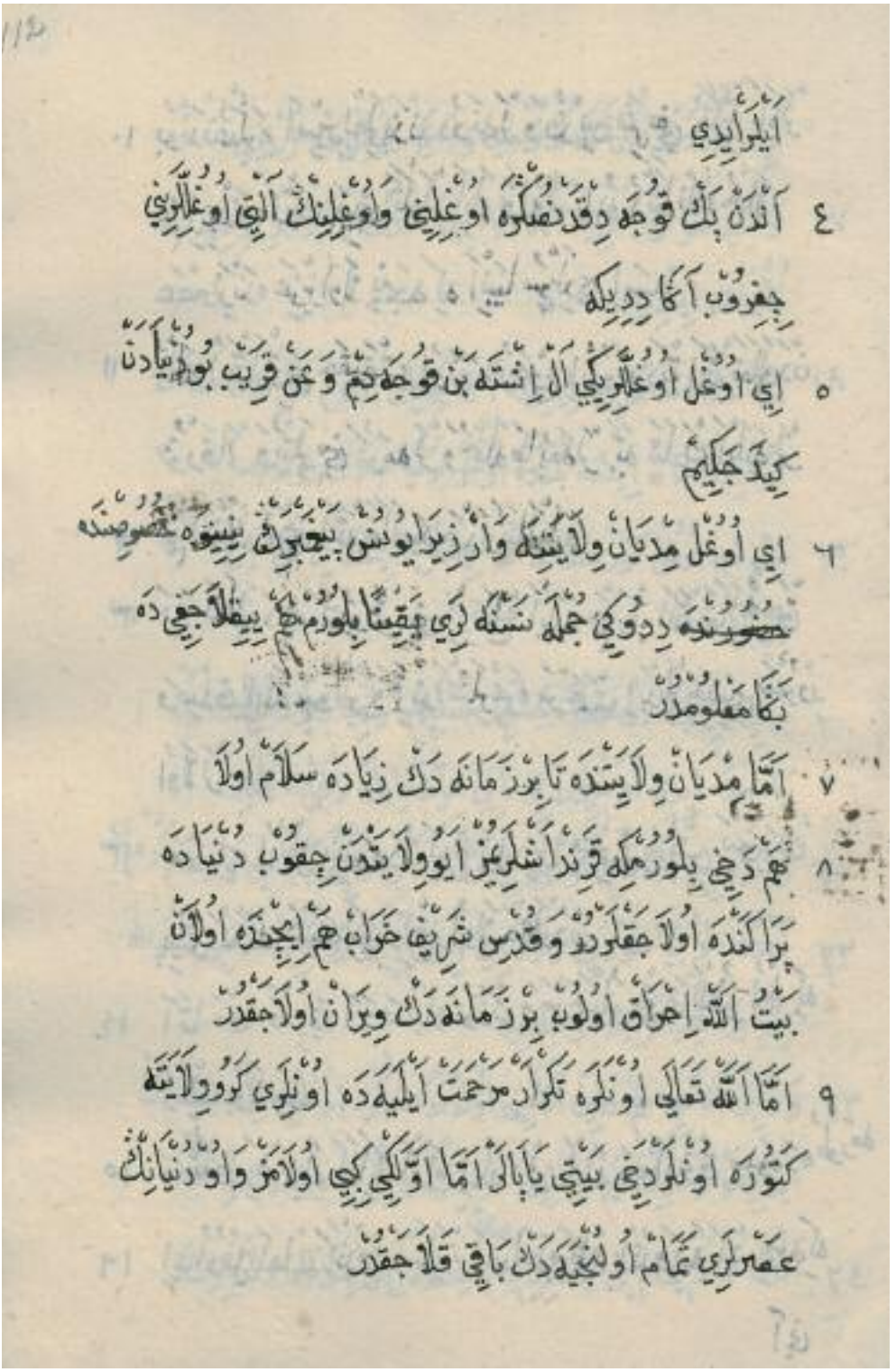

ایلر ایدی

٤ آندن پك قوجه دقدنصكره اوغلنی واوغلنك آلتی اوغللرینی
چقروب آكا دریكه

٥ ای اوغل اوغللریكی آل اشته بن قوجه دم وعن قریب بو دنیادن
كیدجكیم

٦ ای اوغل مدیان ولایتنه وار زیرا یونس پیغمبرك نینوه خصوصنده
حضورنده دردوكی جمله نسنه لری یقیناً بلورم هم ییقلاجغی ده
بكا معلومدر

٧ اما مدیان ولایتنده تا بر زمانه دك زیاده سلام اولا

٨ هم دخی بلورمكه قرنداشلریمز ایو ولایتدن چقوب دنیاده
پراكنده اولاجقلردر وقدس شریف خراب هم ایچنده اولان
بیت الله احراق اولوب بر زمانه دك ویران اولاجقدر

٩ اما الله تعالی اونلره تكرار مرحمت ایلیه ده اونلری كرو ولایته
كتوره اونلر دخی بیتی یاپالر اما اولكی كبی اولامز واو دنیانك
عصرلری تمام اولنجیه دك باقی قلاجقدر

eyler idi
ediyordu.
4*Ondan pek kocadıkdan soŋra oğlunu ve oğlunuŋ altı oğullarını çığırıp oŋa dėdi ki
*4*Bundan sonra çok yaşlandığı günlerde oğlunu ve oğlunun altı oğlunu çağırarak ona:*
5*Ėy oğul oğullarıŋı al işte ben kocadım ve ʿan-karîb bu dünyadan gideceğim
5-Ey oğul! Oğullarını al. İşte ben yaşlandım ve çok geçmeden bu dünyadan gideceğim.*
6*Ėy oğul Midyan vilâyetine var zîrâ Yûnus peyġamberiŋ Nînîve husûsunda dėdiğ cümle nesneleri yakînen bilirim hem yıkılacağı da baŋa maʿlûmdur
*6*Ey oğul! Med vilayetine git. Çünkü Yunus peygamberin Ninova için dediği tüm şeyleri kesinlikle biliyorum ve yıkılacağı da bilgim içindedir.*
7*Âmmâ Midyan vilâyetinde tâ bir zamâna dek ziyâde selâm ola
*7*Ama Med ülkesi daha uzun yıllar esen kalacak.*
8*Hem dahi bilirim ki karındaşlarımız íyi vilayetden çıkıp dünyâda perâkende olacaklardır ve Kuds-i Şerîf harâb hem içinde olan Beytullah ihrâk olup bir zamâna dek virân olacakdır
*8*Biliyorum ki kardeşlerimiz iyi vilayetten çıkıp, tüm dünyaya dağılacaktır. Kutsal Kudüs yıkılmış ve içindeki Allah'ın Evi yakılmış olup bir zamana dek harabe kalacaktır.*
9*Âmmâ Allah Teʿâlâ onlara tekrar merhâmet eyleye de onları geri vilâyete getire onlar dahi beyti yapalar âmmâ evvelki gibi olamaz ve o dünyânıŋ ʿasırları tamâm oluncaya dek bâki kalacakdır
*9*Ama yüce Allah onlara yine acıyacak ve onları vilayete geri getirecek. Onlar da 'Evi' yapacaklar. Ama önceki gibi olamaz ve dünyanın asırları tamamlanıncaya dek duracaktır.*

١٠ بوندن صكره اسيرلكلرندن دونه‌لر وقدس شريفي مكمل ياپالر
هم ايچنده ربك بيتي تكرار ياپله واول يا بو دنيانك جمله
عصرلرنده عزيز اولا نيجه كه انبيا سويلدي ايسه
١١ جمله امتلر دخي حقيقت اوزره رجوع ايدوب رب الله تعالى دن
قورقالر وبتلريني كومه‌لر وجمله طايفه‌لر ربه تبارك ايليه‌لر
١٢ هم انوك قومي الله تعالى يه حمد وثنا ايليه
١٣ رب تعالى دخي كندو قومني ارتفاع ايليه هم رب الله تعالى حق
وصدق ايله سونلر وقرنداشلريمزه مرحمت ايدنلر هپسي مسرور
اولالر
١٣ پس اي اوغل نينيوه دن كوچ ايله زيرا تحقيق يونس پيغمبرك
پيش كفته نسنه‌لري واقع اولاجقلردر
١٤ اما سن توريتي ووصاياء كوزت ومرحمتلو هم عدالتلو اول كه
ايلك بولاسن
١٥ وبني هم بنم ايله آناكي اكرام ايله دفن ايله ده آرتوق نينيوه ده طورمه
١٦ اي اوغل امان كندو بسلين اخيا خره باق اتدوكنه باق نيجه كه
آني

10*Bundan soŋra esîrliklerinden döneler ve Kuds-i Şerîfi mükemmel yapalar hem içinde Rabbiŋ beyti tekrar yapıla ve ol yapı dünyânıŋ cümle ʿasırlarında ʿazîz ola nice ki enbiyâ söyledi ise

*10*Bundan sonra sürgünden dönecekler ve 'Kutsal Kudüs'ü güzelce onaracaklar. Rabbin Evi yeniden yapılacak ve peygamberlerin söylediği gibi o yapı dünyanın tüm çağlarında güçlü kalacaktır.*

11*Cümle ümmetler dahi hakîkat üzere rücûʿ ėdip Rabb Allah Teʿâlâdan korkalar ve bütlerini gömeler ve cümle tâʾîfeler Rabbe tebârek eyleyeler hem ȯnuŋ kavmi Allah Teʾâlâya hamd ü senâ eyleye

*11*Tüm milletler hakikata geri dönüp, yüce Rabb Allah'tan korkacaklar. Putlarını gömecekler ve tüm milletler Rabb'ten bereket dileyecek. O'nun halkı da yüce Allah'a övgüyle şükran sunacak.*

12*Rabb-i Teâlâ dahi kendi kavmini irtifâʿ eyleye hem Rabb Allah Teʿâlâyı hak ü sıdk ile sevenler ve karındaşlarımıza merhamet ėdenler hepisi mesrûr olalar

*12*Yüce Rab kendi halkını yükseltecek. Hem yüce Rab Allah'ı gerçek sadakatle sevenlerin ve kardeşlerimize acıyanların tümü mutlu olacaklardır.*

13*Pes ėy oğul Nînîveden göç eyle zîrâ tahkîk Yûnus peyġamberiŋ pîş-güfte nesneleri vâkiʿ olacaklardır

*13*Ey oğul! Artık Ninova'dan göç et. Çünkü eğer araştırırsan, Yunus peygamberin söylediği sözler gerçekleşecektir.*

14*Âmmâ sen Tevrâtı ve vasayâyı gözet ve merhametli hem ʿadâletli ol ki eylik+ bulasın

*14*Ama sen Tevratı ve vasiyetleri gözet. Merhametli ve adaletli ol ki iyilik bulasın.*

15*Ve beni hem benim ile anaŋı ikrâm ile defn eyle de artık Nînîvede durma

*15*Beni ve benimle anneni mezara ağırla ve artık Ninova'da durma.*

16*Ėy oğul Âmân kendi besleyen Âhiyâhire ėtdiğine bak nice ki

*16*Ey oğul! Aman'ın kendisine bakan Ahiyahir'e yaptığına bak. Nasıl ki ∞

+: iyilik.

آنی نوردن ظلماته کوتردی و آکا نه عوض ایلدی

١٧ و آخیا خر قورتلدی اما اوبرینه کندو جزاسی ویرلدی ده
ظلماته ایندی

١٨ مناسه صدقه جی ایدیده آکا چکلن اولوم کمندندن خلاص
اولدی امان ایسه کمنده اوغرایوب هلاک اولدی

١٩ پس ای اوغل کور صدقه نه ایشلر و نیجه که عمل صالح خلاص
ایدر

٢٠ بونی دینجه دوشکده جانی تسلیم ایلدی و یوز اللی سکز
یاشنده ایدی اوغلی دخی آنی عزت ایله دفن ایلدی

٢١ والده سی آنا دخی اولدوکی زمان آنی دخی باباسی یاننده کومدی

٢٢ آندن طوبیا عورتی و اولادی ایله اکبتانه قاین آتاسی راغوله
کتدیده عزت ایله قوجه دی

٢٣ و قاین آتاسی هم قاین آناسی اولدکدنصکره اونلری عزت ایله دفن
ایلدی و اونلرک هم باباسی طوبیتک مالّلرینی میراث ایله الدی

٢٤ آندن کندوسی دخی یوز یکرمی یدی یاشنده ایکن مدیان ولایتنک

onu̯ nûrdan zulümete götürdü ve oŋa ne ʿivaz eyledi

onu ışıktan karanlığa götürdü ve ona ne karşılık verdi?

17*Ve Âhiyâhir kurtuldu âmmâ o birine kendi̯ cezâsı vėrildi de zulumâte indi

*17*Ahiyahir kurtuldu; ama öbürüne kendi cezası verildi ve karanlığa indi.*

18*Manâse+ sadakacı idi de oŋa çekilen ölüm kemendinden halâs oldu Âmân ise kemende uğrayıp helâk oldu

*18*Manessa+ sadakacı idi de ona kurulan ölüm kemendinden kurtuldu. Aman ise kemende uğrayıp yok oldu.*

19*Pes ėy oğul gör sadaka ne işler ve nice ki ʿamel-i sâlih halâs ėder

*19*Şimdi ey oğul gör! Sadaka ne işler ve ne çok iyi işler yapanı kurtarır.*

20*Bunu deyince döşeğinde cânı teslîm eyledi ve yüz elli sekiz yaşında idi oğlu dahi onu ʿizzet ile defn eyledi

*20*Bunu deyince döşeğinde canını teslim etti. O tam yüz elli sekiz yaşındaydı. Oğlu da onu onuruna yaraşır bir şekilde gömdü.*

21*Valdesi Ânnâ dahi öldüğü zamân onu̯ da babası yanında gömdü

*21*Annesi Annna da öldüğü zaman, onu da babası yanında gömdü.*

22*Ondan Tobiya ʿavratı ve evlâdı ile Ekbetâna kayın atası Raguʿele götürdü de ʿizzet ile kocadı

*22*Ondan sonra Tobiya eşi ve çocuklarıyla, Ekbatan'a kaynatası Raguel'e gitti. Orada onuruyla yaşlandı.*

23*Ve kayın atası hem kayın anası öldükden soŋra onları ʿizzet ile defn eyledi ve onlarıŋ hem babası Tobitiŋ mâllarını mîrâs ile aldı

*23*Kaynatası ve kaynanası öldükten sonra onları onurlarıyla gömdü. Onların ve babası Tobit'in mallarını miras olarak aldı.*

24*Ondan kendi̯si dahi yüz yiğirmi yedi* yaşında iken Midyân vilâyetiniŋ

*24*Kendisi yüz yirmi yedi* yaşındayken Med vilayetinin ∞*

+***Manâse?!:*** *Katolik Almanca çeviride '**Akikar**' olarak geçiyor: "Ahiyahir(Akikar) war barmherzig und wurde aus der tödlichen Falle gerettet, die Nadab (Aman) ihm gestellt hatte.,, Kat. Birlik Çev. 14/11.*

*Türkçesi: (**Ahiyahir** merhametli idi ve Aman'ın ona kurduğu ölüm tuzağından kurtuldu).*

Kitabı Muk. Şt.'i Çev.: '...yaptığı iyi işlerden dolayı Akikar, Nadav'ın ona hazırladığı öldürücü tuzaktan kurtuldu.' Tob. 14/10.

Ali Bey'in çevirisinin I. Grekçe çeviriden olduğunu düşünürsek; Ali Bey'in 'Manessa' ismini, doğru çevirdiğini kabul etmek gerekir. Martin Luther'in çevirisinde ve Kitabı Muk. Şt.'i çevirisinde ise bu isim yazılı değildir. Çünkü II. Grekçe çeviriden çevrilmiştir ve bu isim orada geçmiyor. Bkz. Manessa Yer.15/4, II. Krl. 20/20, 21/1.

*II. Grekçe çeviride *„117 yaşında"*.

شهري اكبتانده وفات ايلدي واولمزدن اول نينيوه نك
خرابلغني ايشتديكه آني نبوختنصار واسور الديلر ايدي
پس اولمزدن اول نينيوه نك حالندن سوندي

كتاب طوبت
تمام اولدي
٢

مناسه نك دعاسي

١ اي هر شيئه قادر رب بابالريمز ابراهيم اسحاق ويعقوبك
واونلرك صادق ذريتنك الاهي
٢ كه يري وكوكي هم اونلرك جمله ذريتني (زينتلريني) خلق ايلدك كه امريكك
كلامي ايله درياء قپايه قودك
٣ كه دبسزلكي قپادك ده آني مهيب وعزيز اسمك ايله مهرلدك
كه اوندن هر شي سنك قوي ديدارك حضورنده دتريوب قورقرلر
٤ زيرا جلالكك عظمتنه كمسه طيانمز وكناهكارلر اوزرينه اولان
غضبكك تهديدينى كمسه كوترمز

اما

şehri Ekbetânda vefât eyledi ve ölmezden evvel Nînîveniŋ harâblığını işitdi ki ònu Nebûhadnessâr ve Âsûr aldılar idi pes ölmezden evvel Nînîvenîŋ halinden sevindi
şehri Ekbetan'da öldü. Ölmeden önce Ninova'nın yıkılışını duydu ki onu Nabukadnezar ve Asurlular almıştı. Böylece ölmeden önce Ninova'nın bu durumuna sevindi.

Kitab-ı Tobit tamam oldu
mim (*Temiz kopya 1665*)

Finito 4. Nouemb: N.S.
A.D 1664
(Ali Bey'in orjinal notu)

Manessanın Duʿâsı

1*Èy her şeyʾe kâdir Rabb babalarımız İbrâhîm İshâk ve Yaʿkûbuŋ ve ònlarıŋ sâdık zürrîyetiniŋ ilâhı
*1*Ey! Her Şeye Gücü Yeten Rabb. Atalarımız İbrahim, İshak, Yakup ve onların sadık soyunun Tanrısı.*
2*Ki yeri ve gögü hem onlarıŋ cümle ziynetlerini halk eyledin ki emriŋiŋ kelâmı ile deryâyı kapaya koduŋ
*2*Yeri göğü ve onların tüm değerlerini yaratıp güçlü sözünle denizi kapadın.*
3*Ki dibsizliğe kapadıŋ da onu muhib ü ʿazîz ismiŋ ile mühürlediŋ ki ondan her şey seniŋ kavî didârıŋıŋ huzûrunda ditreyip korkarlar
*3*Onu dipsizliğe kapadın ve onu 'sevgililerin dostu' adınla mühürledin ki her şey ondan; senin güçlü yüzünün önünden titreyip korksunlar.*
4*Zîrâ celâliŋiŋ ʿazîmetine kimse dayanamaz ve günahkârlar üzerine olan ġazabıŋıŋ tehdîdini kimse götüremez
*4*Çünkü yüceliğinin görünüşüne kimse dayanamaz ve günahkârlar üzerine olan öfkenin korkusunu kimse kaldıramaz.*

âmmâ ∞

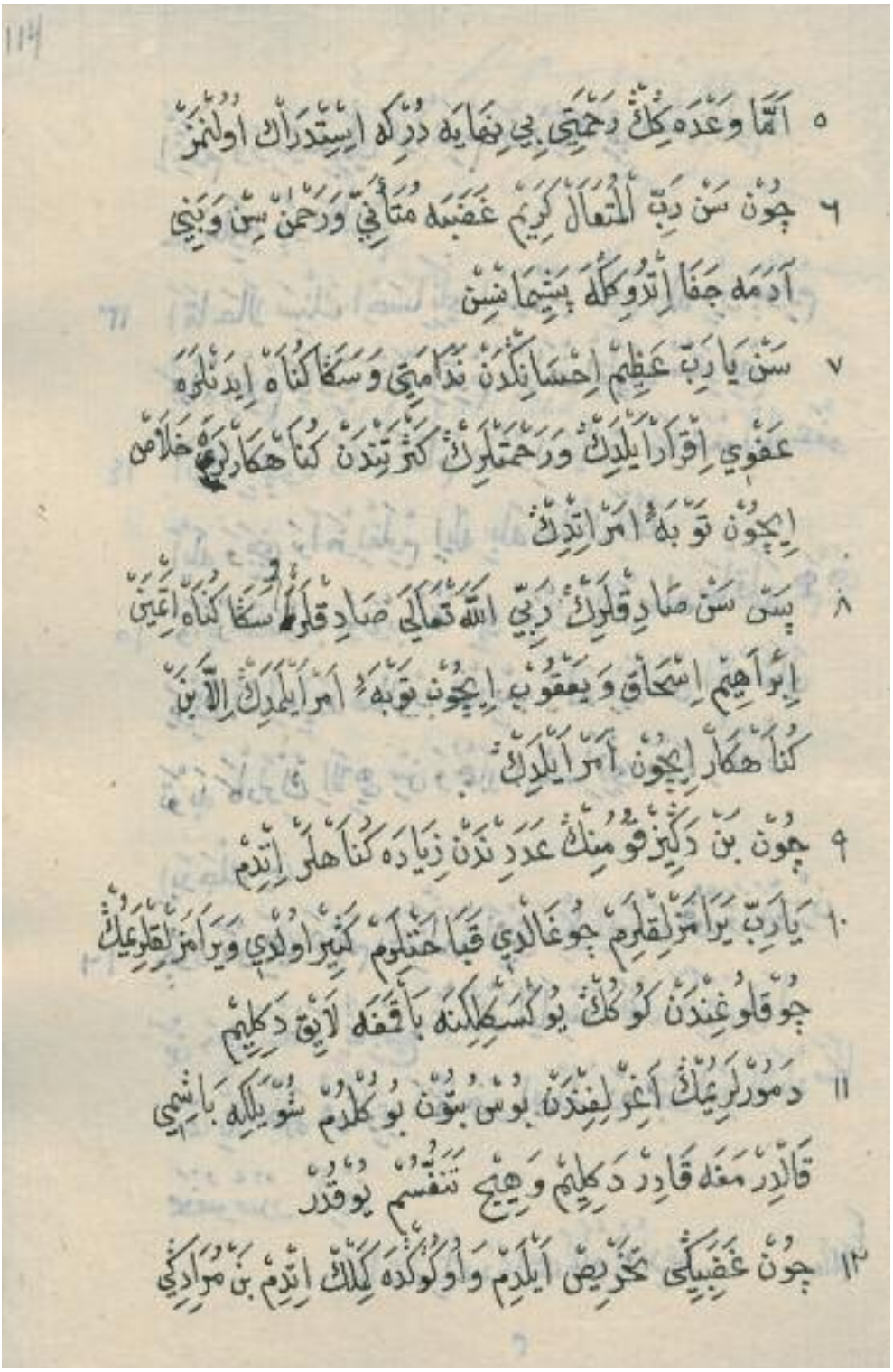

114

٥ اَمّا وَعْدَه كِكْ رَحْمَتِي بِي نِهَايَه دُرْكه اِسْتِدْرَاكْ اُولُنْمَزْ

٦ چُونْ سَنْ رَبِّ الْمُتَعَالْ كَرِيمْ غَضَبَه مُتَأَنِّي وَرَحْمَنْ سِنْ وَبَنِي
آدَمَه جَفَا اِتْدُوكْلَه پَشِيمَانْسِنْ

٧ سَنْ يَا رَبِّ عَظِيمْ اِحْسَانِكْدَنْ نَدَامَتِي وَسَكَا كُنَاهْ اِيدَنْلَرَه
عَفْوِي اِقْرَارْ اَيْلَدِكْ وَرَحْمَتْلَرِكْ كَثْرَتِنْدَنْ كُنَاهْكَارْلَرَه خَلَاصْ
اِيچُونْ تَوْبَهٔ اَمْرْ اِتْدِكْ

٨ پَسْ سَنْ صَادِقْلَرِكْ رَبِّي اللهُ تَعَالَى صَادِقْلَرْ وَسَكَا كُنَاهْ اِتْمِينْ
اِبْرَاهِيمْ اِسْحَاقْ وَيَعْقُوبْ اِيچُونْ تَوْبَهٔ اَمْرْ اَيْلَمَدِكْ اِلَّا بَنْ
كُنَاهْكَارْ اِيچُونْ اَمْرْ اَيْلَدِكْ

٩ چُونْ بَنْ دَكِيزْ قُومُنِكْ عَدَدِنْدَنْ زِيَادَه كُنَاهْلَرْ اِتْدِمْ

١٠ يَا رَبِّ يَرَامَزْلِقْلَرِمْ چُوغَالْدِي قَبَاحَتْلَرِمْ كَثِيرْ اُولْدِي وَيَرَامَزْلِقْلَرِيمِكْ
چُوقْلُوغِنْدَنْ كُوكْكْ يُوكْسَكْلِكْنَه بَاقْمَغَه لَايِقْ دَكِلِيمْ

١١ دَمُورْلَرِيمِكْ اَغْرْلِغِنْدَنْ بُوسْ بُتُونْ بُوكْلُدُمْ شُويَلَكِه بَاشِمِي
قَالْدِرْمَغَه قَادِرْ دَكِلِيمْ وَهِيچْ تَنَفُّسْمْ يُوقْدُرْ

١٢ چُونْ غَضَبِيكِي تَحْرِيصْ اَيْلَدِمْ وَاُوكُوكْدَه كِمْلَكْ اِتْدِمْ بَنْ مُرَادِكِي

5*Âmmâ vaʿdeŋiŋ rahmeti bî-nihâyetdir ki istidrâk olunmaz
*5*Ama verdiğin sözünün acıması sonsuzdur ki erişilmez.*
6*Çün sen Rabbi'l-Müteʿâl kerîm ġazâba müteʾennî ve rahmânsın ve Benî Âdeme cefâ ettiğiŋe peşîmânsın
*6*Sen 'Yüce Rabb' gönlün yücedir. Öfkeni yatıştıran ve acıyansın . Adem oğullarına acı çektirdiğine pişmansın.*
7*Sen yâ Rabb ʿazîm ihsânıŋdan nedâmeti ve saŋa günâh ėdenlere ʿafvı ikrâr eyledіŋ ve rahmetleriŋ kesretinden günâhkârlara halâs için tevbeyi emr etdin
*7*Sen ya Rab! Yüce bağışlaman ile pişmanlığı ve sana günah edenlere affı söyledin. Yüce bağışlayıcılığının enginliğinden; günahkârlara kurtuluş için tövbeyi emrettin.*
8*Pes seŋ sâdıklarıŋ Rabbi Allah Teʿâlâ sâdıklar ve saŋa günâh ėtmeyen İbrâhîm İshak ve Yaʿkûb içiŋ tevbeyi emr eylemediŋ illâ ben günâhkâr içiŋ emr eyledіŋ
*8*Ey sen! Dürüstlerin Rabbi yüce Allah. Dürüstler ve sana günah etmeyen İbrahim, İshak ve Yakup için tövbeyi emretmedin. Ama ben günahkâr için emrettin.*
9*Çün ben deŋiz kumunuŋ ʿadedinden ziyâde günâhlar ėtdim
*9*Çünkü ben deniz kumlarından daha çok günahlar yaptım.*
10*Yâ Rabb yaramazlıklarım çoğaldı kabahâtlerim kesr oldu ve yarâmazlıklarımıŋ çokluğundan göğüŋ yüksekliğiŋe bakmağa lâyık değilim
*10*Ya Rab! Yaramazlıklarım çoğaldı, suçlarım büyüdü ve kötülüklerimin çokluğundan, göğün yüksekliğine bakmaya layık değilim.*
11*Demirlerimiŋ ağırlığından büsbütün* büküldüm şöyle ki başımı kaldırmağa kâdir değilim ve hîç teneffüsüm yokdur
*11*Demir gibi yükümün ağırlığından büsbütün büküldüm. Öyle ki başımı kaldırmaya bile nefesim yok.*
12*Çün ġazâbıŋı tahrîs eyledim ve önüŋde kemlik ėtdim ben murâdıŋı ∞

1*2*Çünkü öfkeni kabarttım ve önünde kötülük ettim. Ben isteğini ∞*

*bkz. Ali Bey'in 1664 el yazısında '*büzbütün*'

اتمدم و وصيتلريكي كوزتمدم بن رجسياتي نصب ايلدم و
جرملري چوغالتدم

١٣ اما حالا سنك احسانكي اسيتوب قلبم ايله دين چوكرم
كناه اتدم يا رب كناه اتدم ويرامزلقلريمه معترفيم

١٤ انوك ايچون دعا و تمنام بودركه يا رب بكا عفو ايله عفو
ايله و بني يرامزلقلرم ايله بله هلاك ايلمه

١٥ و ابدا غضوب اولوب بكا دخي بيوك بلالر صاقلمه هم بني
يرك اسافلينه صالوب تعذيب ايلمه زيرا سن الله تعالى
توبه كارلرك الاهي سن و جمله احسانكي بنده اظهار
ايدجك سن

١٦ چون سن بني عظيم رحمتكدن لايق دكل ايسمده قورتراجق سن
بن دخي سكا دائما جميع عمرمك ايامنده حمد ايلييم زيرا
سمانك جمله قوتلري سكا حمد ايدرلر ده مجد ابد الاباد سكا
مخصوصدر آمين

مناسه نك دعاسي تمام اولدي

ėtmedim ve vasiyyetleriŋi gözetmedim ben ricsiyyâtı nasb eyledim ve cürümleri çoğaltdım

yapmadım ve dileklerini gözetmedim. Ben murdarlığı kazandım ve kötülükleri çoğalttım.

13*Âmmâ halâ seniŋ ihsânıŋı isteyip kalbim ile diz çökerim günâh ėtdim yâ Rabb günâh ėtdim ve yarâmazlıklarıma muʿterifim

*13*Ama şimdi senin bağışlamanı diliyor, yüreğimle diz çöküyorum. Günah ettim ya Rabb, günah ettim ve yaramazlıklarımı itiraf ediyorum.*

14*Ônuŋ içiŋ duʿâ ve temennâm budur ki yâ Rabb baŋa ʿavf eyle ʿavf eyle ve beni yarâmazlıklarım ile bile helâk eyleme

*14*Bu nedenle dua ve dileğim budur ki ya Rab! Beni affet, affet ve beni yaramazlıklarımla yok etme.*

15*Ve ebeden ġazûb olup baŋa dahi büyük belâlar sâklama hem beni yeriŋ esâfiline salıb taʿzîb eyleme zîrâ sen Allah Teâlâ tevbekârlarıŋ Allahısın ve cümle ihsânıŋı bende izhâr ėdeceksin

*15*Sonsuza dek öfkeni kabartma, bana büyük belalar saklama. Beni dünyanın sefaletine salarak sıkıntı verme. Çünkü sen yüce Allah, tövbekarların Allahısın ve tüm bağışlamanı bende göstereceksin.*

16*Çün sen beni ʿazîm rahmetinden lâyık değil isem de kurtaracaksın ben dahi saŋa dâimâ cemʿi ʿömrümüŋ eyyâmında hamd eyleyeyim zîrâ semânıŋ cümle kuvvetleri saŋa hamd ederler de mecd ebeden ebed saŋa mahsûstur âmîn

*16*Çünkü ben hak etmesem de sen beni büyük bağışlaman ile kurtaracaksın. Ben de sana yaşamımın tüm günlerinde hamd edeceğim. Zira göğün tüm güçleri sana hamd ederler. Yücelik sonsuza dek senin ve sana aittir. Amin.*

Manessanıŋ duʿâsı tamam oldu mim

(Katibin temiz kopyası 1665)

***Finito 4. Nouemb: N.S. 1664** (Orj. Ali Bey)*

كتاب اكلسياستكوس يعني حكمت يسوع بن سراخ

نامعلوم مصنفك ديباجه سي

١ بو يسوس سراخ اوغلي و ديكر يسوس دخي نام كمسه نك يكني ايدي

٢ بو مؤخر زمانده اسرائيل قومنك اسيرلكندن و دونشندن هم
جمله پيغمبرلردن صكره ياشادي

٣ و انوك دده سي يسوس نام كمسه بونك اتدوكي شهادت اوزره
عبرانيلر اراسنده زحمت كش و پك عقللو آدم ايدي

٤ كه يالكز سائر اوندن اول اولان صاحب ادراك آدملرك پر علم
كلماتني درج اتمدي بلكه كندوسي ده بعض پر حكمت و معرفت
سوزلري سويلمشدر

٥ پس اولكي يسوس بو وافر درج اولنمش كتابك اكثريني متروك ايدوب
وفات ايدنجه اندن صكره آني بو سراخ تكرار الوب كندو اوغلي يسوسه
آليقودي

Kitâb-ı Eklesiyastikûs yaʿnî hikmet-i Yesûʿ bin Sarâh Nâ-maʿlûm musannifiŋ dîbâcesi

***Eklesiyastikus**+ Kitabı; yani Yesu bin Sarah'ın bilgeliği*

- Bilinmeyen yazarın önsözü -

1*Bu Yesûs Serâh* oğlu ve diğer Yesûs dahi nâm kimseniŋ yeğeni idi
*1*Bu Sara oğlu Yesus; Yesus ismindeki başka bir kişinin yeğeniydi*
2*Bu muʾahhar zamânda İsrâʾèl kavminiŋ esîrliğinden ve dönüşünden hem cümle peygamberlerden soŋra yaşadı
*2*İsrail kavminin esirliğinden, dönüşünden ve tüm peygamberlerden sonra olan zamanda yaşadı.*
3*Ve ònuŋ dedesi Yesûs nâm kimse bunuŋ ètti̇ği şehâdet üzere ʿİbrânîler arasında zahmetkeş ve pek ʿakllı âdam idi
*3*Onun dedesi Yesus adındaki kişi; bunun yaptığı tanıklık üzere İbraniler arasında çok emek çeken akıllı bir adamdı.*
4*Ki yalıŋız sâʾir ondan evvel olan sâhib-i idrâk âdamlarıŋ pür ʿilim kelimâtını derc ètmedi belki kendi̇si de bâʿzı pür-hikmet ve maʿrifet sözleri söylemişdir
*4*Yalnız ondan önce gelen akıllı adamların bilgelik sözlerinî toplamadı; belki kendisi de bazı erdemli ve marifetli sözleri söyledi.*
5*Pes evvelki Yesûs bu vâfir derc olunmuş kitâbıŋ ekserini metrûk èdip vefât èdince òndan soŋra ònu̯ bu Serâh tekrar alıp kendi̇ oğlu Yesûsa alıkodu
*5*Önceki Yesus derlediği bu kapsamlı kitabın bir çoğunu ölüp miras bırakınca; ondan sonra onu bu Sara tekrar alıp kendi oğlu Yesus'a alıkoydu.*

+Eklesiyastikus: Eski Grekçe ***„Kilisenin Kitabı"*** anlamına geliyor.

**bkz. Ali Bey`in 1664 el yazısında „Serah`ın oğlu". Serâh ve Sârâ iki türlü yazılıyor. Sârâ elifle iki kez s ve r harflerinden sonra â sesi veriyor. bkz. S.392-3: Tob. 7/1.*

٦ اولکه آنی الینه آلوب برخوشجه جلد دوزدی وآنی کندونك وباباسنك
هم دده سنك آدندن حکمت یسوس دیو تسمیه ایلدیکه بو حکمت آدی
ایله مستمعی طدا ندروب کتابك تلاوتنه زیاده جهد ایله یقلاشدره
٧ که عاقلانه کلمات ورموزات وامثالی وبعض الله تعالی اونلردن
راضی اولدوغی صالح آدملرك مخصوص اسکی روایاتنی وبر دعاء هم
مصنفك اغنیه سنی اشتمال ایدر هم دخی الله تعالی کندو قومنه قنقی
احسانلری لایق کوردی واونلرك دشمنلرینی قنقی بلالره اوغراتدی ایسه
حکایت ایدر
٨ بو یسوس سلیمانك مقتدیسی ایدی علم وحکمتك تحصیلنده اوندن
اکسك اولمادیکه آدینه کوره فی الواقع دخی اهل علم آدم ایدی

سراخ اوغلی یسوسك حکمتنك دیباجه سی

١ وافر وعظیم نسنه لر بزه تورتیك وپیغمبرلرك هم اونلرك سایر
خلفلرینك واسطه سیله مناوله اولنمشدرکه اونلر ایچون علم وحکمتك
نامی

6*Ol ki ȯnů eline alıp bir hoşca cild düzdü ve ȯnů kendiniŋ ve babasınıŋ hem dedesiniŋ adından hikmet-i Yesûs diye tesmiye eyledi ki bu hikmet adı ile müstemiʿyi tâdandırıp kitâbıŋ tilâvetine ziyâde cehd ile yaklaşdıra
*6*O da onu eline alıp bir güzel ciltledi. Ona kendinin, babasının ve dedesinin adından ötürü "Yesus'un Bilgeliği" adını verdi ki bu hikmet adıyla işitene tat versin ve daha çok okumak istesin.*
7*Ki ʿâkilâne kelimât ve rumûzât ve emsâli ve baʿzı Allah Teʿâlâ onlardan râzı olduğu sâlih âdamlarıŋ mahsûs eski rivâyetini ve bir duʿâyı hem müsannifiŋ uġniyesini istimâl ėder hem dahi Allah Teʿâlâ kendi kavmine kanġi ihsânlara lâyık gördü ve onlarıŋ düşmanlarını kanġi belâlara uğrattı ise hikâyet ėder
*7*Akıllı kelimeler, işaretler gibi yüce Allah'ın onlardan hoşnut olduğu eski erdemli insanların aktardığı sözleri, bir dua ve yazarın ilahisini kaplar. Yani yüce Allah kendi kavmini hangi iyilikleri layık gördüyse ve düşmanlarını hangi belalara uğrattıysa öykülendirir.*
8*Bu Yesûs Süleymânıŋ muktedîsi idi ʿilm ve hikmetiŋ tahsîlinde ondan eksik olmadı ki adına göre fi'l-vâkiʿ dahi ehl-i ʿilm âdam idi
*8*Bu Yesus Süleyman'ın takipçisiydi. İlim ve bilgeliğin öğreniminde ondan eksik olmadı. Adından esimlendiği gibi ilimle dolu bir adamdı.*

Serâh oğlu Yesûsuŋ hikmetiniŋ dîbâcesi
Sara oğlu Yesus'un bilgeliğinin önsözü

1*Vâfir ve ʿazîm nesneler bize Tevrâtıŋ ve peyġamberleriŋ hem onlarıŋ sâʾir halefleriniŋ vâsıtasıyla münâvele olunmuşdur ki onlar için ʿilim ve hikmetiŋ
nâmı ∞
*1*Birçok büyük şeyler bize Tevrat'ın, peygamberlerin ve onların diğer vekillerinin aracılığıyla iletilmiştir ki onlar için ilim ve*

bilgelik ∞

117

نامی ایله مدحی اسرائیله واجب بلورز

٢ وبو تقدیرجه اونلردن یالکز اوقیانلر عالم اولمازلر بلکه اوکرنن
دانشمندلر اونلری سویلیوب ویازوب غیریلره نافع اولمق کرکلردر

٣ ددم یسوس توریتی وپیغمبرلرک هم بابالریمزدن قالمش کتابلری
اوقمغه بک جهد اتمش واونلرده قابلیت واقتداره نایل اولمش ایکن

٤ اول دخی حکمت وتأدیبه متعلق نسنه لردن براز نسنه یازمغه
مراد ایدندی

٥ تاکیم علمه طالبلر وبو نسنه لردن حصه دار اولنلر دخی عمرنک
مشروع تربیه سنده ازدیاد بولانلر

٦ پس سزه نصیحت اولسونکه بونی لطف تقید ایله اوقیه سز وبزی
معاف طوتک که بعض یرلرده اکرچه ترجمه ده بیانه اجتهاده
عمل صرف ایلدک ایسه ده عبارتلرک استدلالنده ناقص کورینورز

٧ زیرا اول نسنه لر غیری لسانه مترجم اولدوغی زمان اوقدر حسن
تعبیر بولامزلر عبرانیجه سویلندکلری زمان بولدوغی کبی

٨ یالکز بونلر دکل بلکه غیریلر دخی یعنی توریت ونبوات هم سایر

nâmı ile medhi İsrâʾèle vâcib biliriz
adıyla övgüyü İsrail'in biliriz.
2*Ve bu takdîrce onlardan yalıŋız okuyanlar ʿâlim olmazlar belki öğrenen dânişmendler onları söyleyip ve yazıp ġayrılara nâfiʿ olmak gereklerdir
*2*Böylece yalnız onları okuyanlar bilge olmazlar; belki öğrenen danışmanlar onları söyleyip başkalarına yarar sağlarlar.*
3*Dedem Yesûs Tevrâtı ve peyġamberleriŋ hem babalarımızdan kalmış kitâbları okumağa pek cehd etmiş ve onlarda kabiliyyet ve iktidâra nâʾil olmuş iken
*3*Dedem Yesus Tevratı, peygamberleri, atalarımızdan kalan kitapları okumayı çok istemiş ve onlarda anlayışla güce erişmişti.*
4*Ol dahi hikmet ve teʾdîbe müteʿallik nesnelerden birâz nesne yazmağa murâd ėdindi
*4*Ve o da erdemle etik konularından bir şeyler yazmak istedi.*
5*Tâ kim ʿilime tâlibler ve bu nesnelerden hissedâr olanlar dahi ʿömrünüŋ meşrûʿ terbiyesinde izdiyâd bulanlar*
*5*Bilgelik arzulayanlar ve bu şeylerden bir şeyler kapanlar; yaşamın terbiyesiyle büyüsünler.*
6*Pes size nasîhat olsun ki bunu lutf-i takayyüd ile okuyasız ve bizi muʿâf tutuŋ ki baʿzı yerlerde eğerçe tercümede beyâna ictihâda ʿamel sarf eyledik ise de ʿibâretleriŋ istidlâlinde nâkis görünürüz
*6*Her ne kadar bunun anlaşılmasına çok çalıştıysam da bunu tüm yürekten okumanızı öğütlerim. Eğer çeviride, bazı yerlerde ifadelerin açıklanmasında yetersiz kaldıysam; sizi saptırmaması için bu yetersizliğe boynumuzu eğeriz.*
7*Zîrâ ol nesneler ġayrı lisâna mütercim olduğu zamân o kadar hüsn-ü taʿbîr bulamazlar ʿİbrânîce söylendikleri zamân bulduğu gibi
*7*Çünkü o şeyler İbranice'de olduğu gibi başka bir dile çevrildiği zaman o kadar güzel olamazlar.*
8*Yalınız bunlar değil belki ġayrılar dahi yaʾni Tevrât ve nübüvvet hem sâʾir
*8*Yalnız bunlar değil Tevrat, peygamberlik ve diğer ∞*

*bkz. Ali Bey'in 1664 el yazısında '*bulalar*'

كتابلر كندو لسانى ايله متلفظ اولدوغى زمان ابلغ اولورلر

٩ زيرا اوركت پادشاهك اوتوزنجى ييلنده مصره كلدوكم واوراده
براز تمكن ايتدوكم زمان برخوش تعليم كتابينى بولدم

١٠ بو خصوصدن پك لازم ايدوكنى صاندم كه بو كتابك ترجمه سنه
براز جهد وزحمت چكم واول زمانك ما بيننده بو علم ايچون چوق
اويقوسزلق چكدم

١١ كه بو كتابى تمام ايتدوكمدنصكره ظهوره كتوره‌م ده صياح اولوب
علمه جهد ايتمك استينلرى اولجه اول اخلاقلردن اوكردم كه اونلر
ايله شريعته موافق عمر كچوره‌لر

اولكى باب

١ هر علم الله تعالى دن كلور وابدا انوك ياننده‌در

٢ دكيزك قوملرينى ويغمورك طمله‌لرينى هم دهرك ايامنى كيم صيابلور

٣ كوكك يوكسكلكنى ويرك انلولكنى وديپسزلكنى هم حكمتى تفحص
ايتمكه كيم قادردر

جمله‌دن

kitâblar kendi lisânı ile mütelâffız olduğu zamân eblağ olurlar
kitaplar da kendi dili ile söylendiği zaman özümsenirler.
9*Zîrâ Âvreket pâdişâhıŋ otuzuncu yılında Mısıra geldiğim ve orada birâz temekkün ėttiğim zamân bir hoş taʿlîm kitâbını buldum
*9*Çünkü kral Euergetes'in(Ptolemo) otuzuncu yılında Mısıra geldiğim ve orada biraz söz sahibi olduğum zaman güzel bir öğreti kitabı buldum.*
10*Bu husûsdan pek lâzım idiğini sandım ki bu kitâbıŋ tercemesine birâz cehd ü zâhmet çekem ve ol zamânıŋ mabeyninde bu ʿilm içĭn çok uykusuzluk çekdim
*10*Bunun çok gerekli bir kitap olduğunu anlayarak çevirisi için biraz gayret göstereyim dedim. O günlerde kralın yakınında olan bir odada, bu bilgi için çok uykusuzluk çektim.*
11*Ki bu kitâbı tamâm ėttikden soŋra zuhûra getirem de seyyâh olup ʿilime cehd ėtmek isteyenleri evvelce ol ahlâklardan öğredem ki onlar ile şerîʿate muvâfık ʿömür geçireler
*11*Çünkü bu kitabı bitirdikten sonra kendimi gezgin edip erdemliği öğrenmek isteyenlere ve ahlak kurallarını öğretmeye adadım. Böylece onlar da Tanrı'nın yasaları ile uygun bir yaşam sürsünler.*

Evvelki Bâb

1*Her ʿilm Allah Teʿâlâdaŋ gelir ve ebeden önüŋ yanındadır
*1*Her bilgi yüce Allah'tan gelir ve sonsuza dek O'nun yanındadır.*
2*Deŋiziŋ kumlarını ve yağmuruŋ damlalarını hem rehriŋ* eyyâmını kim sayabilir
*2*Deniz kumlarını, yağmur damlalarını ve yolların günlerini kim sayabilir?*
3*Göğüŋ yüksekliğini ve yeriŋ enliliğini ve dipsizliğini hem hikmeti tefahhus ėtmeğe kim kâdirdir
*3*Göğün yüksekliğini, yerin genişliğini, dipsiz derinlikleri ve erdemliği anlayan kim?*

Almancası **'der Welt' :"...wieviel Tage **der Welt** werden sollten?"*

Türkçesi:"...Dünyanın günleri ne kadar olmalıdır?" ∞

٤ جمله دن اول حکمت خلق اولندی و فهم و عقل ازلدندر

٥ علمك بکاری الله تعالی نك کلامی در و انوك طریقاتی ابدی امرلردر

٦ حکمتك اصلی کیمه کشف اولدی و انوك حاذق افعالنی کیم بلور

٧ بك محترم عالم بردرکه کندو کرسی سنده اوتورر

٨ یعنی رب تعالی اوانی خلق ایلدی و بلدی هم حسابه الدی

٩ و آنی جمله کندو عمللری اوزرینه صاچدی انوك هبه سندن هر بشره یقیندر و آنی کندویی سونلره یتشدرور

١٠ تقواء الله عزت و فرح و سرور و ابتهاج تاجی در

١١ تقواء الله قلبی سوندرر و سرور و حبور هم عمرك اوزونلغنی ویرر

١٢ الله دن قورقانك عاقبتی خیر اولا و اولجك کوننده عنایت بولا

١٣ حکمتك ابتداسی الله تعالی دن قورقمقدر و اول حکمت انا رحمنده مؤمنلر ایله بله یرادلدی

١٤ و آدملرك آراسنده آشیان کبی بر ابدی تمل قوردی هم اونلرك نسلی یاننده امانت قونلدی

١٥ الله تعالی دن قورقمق تمام حکمتدر و کندو میوه لری ایله آدملری مست ایلین اودر

4*Cümleden evvel hikmet halk olundu ve fehm ü ʿakl ezeldendir
*4*Her şeyden önce bilgelik yaratıldı; akıl ve anlayış başlangıçtandır.*
5*ʿİlimiŋ buŋarı Allah Teʿâlânıŋ kelâmıdır ve onuŋ tarîkatı ebedî emirlerdir
*5*Bilginin kaynağı yüce Allah'ın sözüdür ve O'nun yolları sonsuz buyruktur.*
6*Hikmetiŋ âslı kime keşf olundu ve onuŋ hâzık efʿâlini kim bilir
*6*Bilgeliğin aslı kime bildirildi ve onun becerisini kim bilir?*
7*Pek muhterem ʿâlim birdir ki kendi kürsîsinde oturur
*7*Bilge birdir; çok yüce bir sevgilidir ki kendi kürsüsünde oturur.*
8*Yâʿnî Rabb-i Teʿâlâ o anı halk eyledi ve bildi hem hesâba aldı
*8*Yani yüce Rabb, o anı yarattı ve bildi, hem hesapladı.*
9*Ve onu cümle kendi ʿamelleri üzerine saçdı onuŋ hibesinden her beşere yakındır ve onu kendiyi sevenlere yetişdirir
*9*Onu, tüm kendi işleri üzerine saçtı. O'nun torbasından herkese yakındır ve onu kendini sevenlere ulaştırır.*
10*Takvâ'ullah izzet ü ferah ve sürur u ibtihâc tâcıdır
*10*Allah'tan korkmak, şerefli sevinç ve coşkulu mutluluk tacıdır.*
11*Takvâ'ullah kalbi sevindirir ve sürur ve hübur hem ʿömrüŋ uzunluğunu verir
*11*Allah'tan korkmak, yüreği sevindirir. Coşku, sevinç, uzun yaşam verir.*
12*Allahdan korkanıŋ ʿakibeti hayr ola ve ölecek gününde ʿinâyet bula
*12*Allah'tan korkanın geleceği iyi olur ve öldüğü günde kurtuluş bulur.*
13*Hikmetiŋ ibtidâsı Allah Teʿâlâdan korkmakdır ve ol hikmet ana rahminde mü'minler ile bile yaradıldı
*13*Bilgeliğin başlangıcı yüce Allah'tan korkmaktır. O bilgelik ana rahminde müminlerle yaratıldı.*
14*Ve âdamlarıŋ arasında âşîyân gibi bir ebedî temel kurdu hem onlarıŋ nesli yanında emânet konuldu
*14*İnsanlar arasında yuva gibi sonsuz bir temel koydu ve onların soyu yanında emanet konuldu.*
15*Allah Teʿâlâdaŋ korkmak tamâm hikmetdir ve kendi meyveleri ile âdamları mest eyleyen odur
*15*Yüce Allah'tan korkmak tam bilgeliktir ve kendi meyveleriyle insanları mutlu eden odur.*

١٦ اُولَرِكْ اُوبِنِي كَنْدُو مَقْبُولْ سَنَسَنَهْ لِرِي اِيلَهْ وَكُنْ لَرِنِي مَحْصُولَاتِي اِيلَهْ
طُولْدُرْدُرْ

١٧ وَاللَّهَكْ بُوَايِكِي وِيرْكِيلِي سَلَامْ اِيجُونْدَنْ

١٨ تَقْوَاءُ اللَّهْ حِكْمَتِكْ تَاجِيدُرْكِه سَلَامِي وَكَمَالْ مِحْتَتِي فِلِسْنَدِيرْدُرْ
زِيرَا اَكْنْدُوءِ سُوزْلَرَه عِزَّتِي اَرْتُورْدُ

١٩ حِكْمَتْ عِلْمِي وَاِزْعَانِكْ فَهْمِنِي يَغُورِي دُوكَرْ بِكِي دُوكَرْ وَاَكَا مَالِكْ
اُولَانْ لَرِكْ عِزَّتِنِي تَرْفِيعْ اِيدَرْ

٢٠ حِكْمَتِكْ كُوبِكِي دَبْ دَنْ قُورْقْمَقْدُرْ وَاَنُوكْ دَاللَّرِي عُمْرْ اُوزُونْ لِغِي دُرْ

٢١ مَخَافَهْ اللَّهْ كُنَاهْلَرِي قُوَارْ وَبَاقِي اِيكَنْ غَضَبِي اِنْفِرَاْ اَيلَرْ

٢٢ غَضَبْنَاكْ آدَمْ عَادِلْ صَايِلْمَزْ زِيرَا اَنُوكْ غَضَبَه مَيْلِي آكَا اِنْهِدَامْ دُوزْدُرْ

٢٣ صَابِرْ اُولَانْ بِرْزَمَانَه دَكْ تَحَمُّلْ اِيدَرْ اَمَّا مُكَرَّه آكَا فَرَحْ طُوغَارْ

٢٤ بِرْزَمَانَه دَكْ سُوزْلَرِنِي كِزْلَرْدَه بِنْجَه لَرِكْ دُودَاقْلَرِي اَنُوكْ تَدْبِيرِنِي
سُوبْلَرْ

٢٥ عِلْمِ حِكْمَتِكْ خَزِينَه لَرِنْدَه مَخْفِي دُرْ وَفَاسِقَه تَقْوَايِ مَكْرُوهْ كُلُورْ

٢٦ حِكْمَتَه طَالِبْ اِيسَكْ اَمْرْلَرِي كُوزْدَه دَه رَبِّ تَعَالَى اِنِي سَكَا اِحْسَانْ اَيلَيَه

زِيرَا

16*Ònlarıŋ evini kendi̇ makbûl nesneleri ile ve mahzenlerini mahsûlâtı ile doldurur
*16*Onların evlerini beğenilen şeylerle ve depolarını ürünlerle doldurur.*
17*Ve Allahıŋ bu iki vèrgileri selâm içi̇ndir
*17*Allah'ın bu iki niteliği esenlik içindir:*
18* Takvâ'ullah hikmetiŋ tâcıdır ki selâmı ve kemâl-i sıhhatı filislendirir zîrâ kendi̇yi sevenlerin ʿizzeti artırır
*18*Allah korkusu bilgelik tacıdır; esenliği ve canlılığı filizlendirir. Çünkü kendisini sevenlerin şerefini arttırır.*
19*Hikmet ʿilmi ve izʿânıŋ fehmini yağmuru döker gibi döker ve òŋa mâlik olanlarıŋ ʿizzetini terfiʿ èder
*19*Bilgelik, bilgiyle aklın anlayışını yağmur gibi döker ve ona sahip olanların şerefini yükseltir.*
20*Hikmetiŋ kökü Rabbdeŋ korkmakdır ve ònuŋ dalları ʿömr uzunluğudur
*20*Bilgeliğin kökü Rabten korkmaktır, onun dalları yaşam uzunluğudur.*
21*Mahâfetullah günâhları kovar ve bâkî iken ġazabı insırâf eyler
*21*Allah korkusu günahları kovar ve kalıcı iken günahları geri çeker.*
22*Ġazabnâŋ âdam ʿâdil sayılmaz zîrâ ònuŋ ġazâba meyli òŋa inhidâm düzer
*22*Öfkelenen adam adil sayılmaz. Çünkü onun öfkelenmesi onun yıkımı olur.*
23*Sâbır olan bir zamâna dek tahammül èder âmmâ soŋra òŋa ferah doğar
*23*Sabırlı kişi bir ana dek dayanır; ama sonra ona sevinç doğar.*
24*Bir zamâna dek sözlerini gizler de niçeleriŋ dudakları ònuŋ tedbîrini söyler
*24*Bir ana dek sözlerini gizler ve birçokların dudakları onun önlemini söyler.*
25*ʿİlim hikmetiŋ hazînelerinde mahfîdir ve fâsıka takvâ'-i mekrûh gelir
*25*Bilim bilgelik hazinesinde gizlidir ve kötü kişiye tiksinmek gibidir.*
26*Hikmete tâlib iseŋ emirleri gözet de Rabb-i Teʿâlâ ònu̇ saŋa ihsân eyleye
*26*Bilgelik istiyorsan yasaları gözet de yüce Rab onu sana bağışlasın.* zîrâ ∞

٢٧ زیرا حکمت وعلم مخافة الله در وایمان هم حلم انوك مقبوللریدر

٢٨ مخافة اللهه بی اعتقاد اولما وآکا ایکی قات قلب ایله یناشمه

٢٩ آدملرك اغزنده منافق اولما ودودا قلریکه طیانمه

٣٠ کندوکی ارتفاع ایلمه که دوشمیه سن وجانکه عیب کتورمیه سن

٣١ ورب تعالی جمله اسرادکی فاش ایلیوب سنی جماعتك آراسنده یقمیه

٣٢ مخافة اللهه حقیقت ایله یناشمدوغك وقلبك پرمکر اولدوغیچون

ایکنجی باب

١ ای اوغلم اکر الله تعالی یه خدمت ایتمکه نیت ایتدك ایسه جانکی امتحانه حاضر ایله

٢ قلبکی طوغرلت وتحمل ایله هم مصیبت زماننده استعجال ایلمه

٣ آکا ملاصق اول وارتداد ایتمه تاکم صوك زمانکده ازدیاد اوزره اولاسن

٤ سکا نه که واقع اولورسه جان وکوکلکدن قبول ایله ومصیبتکك نوبتنده صبر ایله

٥ زیرا التون آتش ایله ومقبول آدملر مصیبتك فرونی ایله یوقلنور

27*Zîrâ hikmet ve ʿilim mahâfetullahdır ve îmân hem hilm ònuŋ makbûlleridir
*27*Çünkü bilgelik ile bilim, Allah'tan korkmaktır. İman hem ağırbaşlılık O'nun beğendiği şeydir.*
28*Mahâfetullaha bî-iʿtikâd olma ve òŋa iki kat kalb ile yanaşma
*28*Allah korkusuna inaçsız olma ve O'na iki türlü yürekle yanaşma.*
29*Âdamlarıŋ ağzında münâfık olma ve dudaklarıŋa dayanma
*29*İnsanların ağzında iki yüzlü olma ve dudaklarına güvenme.*
30*Kendini irtifâʿ eyleme ki düşmeyesin ve cânıŋa ʿayb getirmeyesin
*30*Kendini yükseltme ki düşmeyesin ve canına utanç getirmeyesin.*
31*Ve Rabb-i Teʾâlâ cümle esrârını fâş eyleyip seni cemâʿatiŋ arasında yıkmaya
*31*Ve yüce Rabb tüm sırlarını açığa vurup, seni cemaatin arasında yıkmasın.*
32*Mahâfetullaha hakikat ile yanaşmadığın ve kalbiŋ pür-mekr olduğu içìn
*32*Allah korkusuna gerçekten yanaşmadığın ve yüreğin düzenbazlıkla dolduğu için.*

İkinci Bâb

1*Èy oğlum eğer Allah Teʿâlâya hizmet ètmeğe niyyet ètdiŋ ise cânını imtihâna hâzır eyle
*1*Ey oğlum! Eğer yüce Tanrı'ya hizmet etmeye karar verdinse, canını sınamaya hazır tut.*
2*Kalbiŋi doğrult ve tahammül eyle hem musîbet zamânında istiʿcâl eyleme
*2*Yüreğini düzelt, sabır et ve zor anda acele etme.*
3*Òŋa mülâsık ol ve irtidâd ètme tâ kim soŋ zamânıŋda izdiyâd üzere olasın
*3*Ona sarıl, dini reddetme. Ta ki son zamanına dek bereketlenesin.*
4*Saŋa ne ki vâkiʿ olursa cân ü gönülden kabûl eyle ve musîbetiŋiŋ nöbetinde sabr eyle
*4*Senin başına ne gelirse gelsin tüm gönlünle kabul et ve kötü gününde sabret.*
5*Zîrâ altîn âteş ile ve makbûl âdamlar musîbetiŋ furûnı ile yoklanır
*5*Çünkü altın ateşle ve benimsenen insanlar kötülük fırını ile yoklanır.*

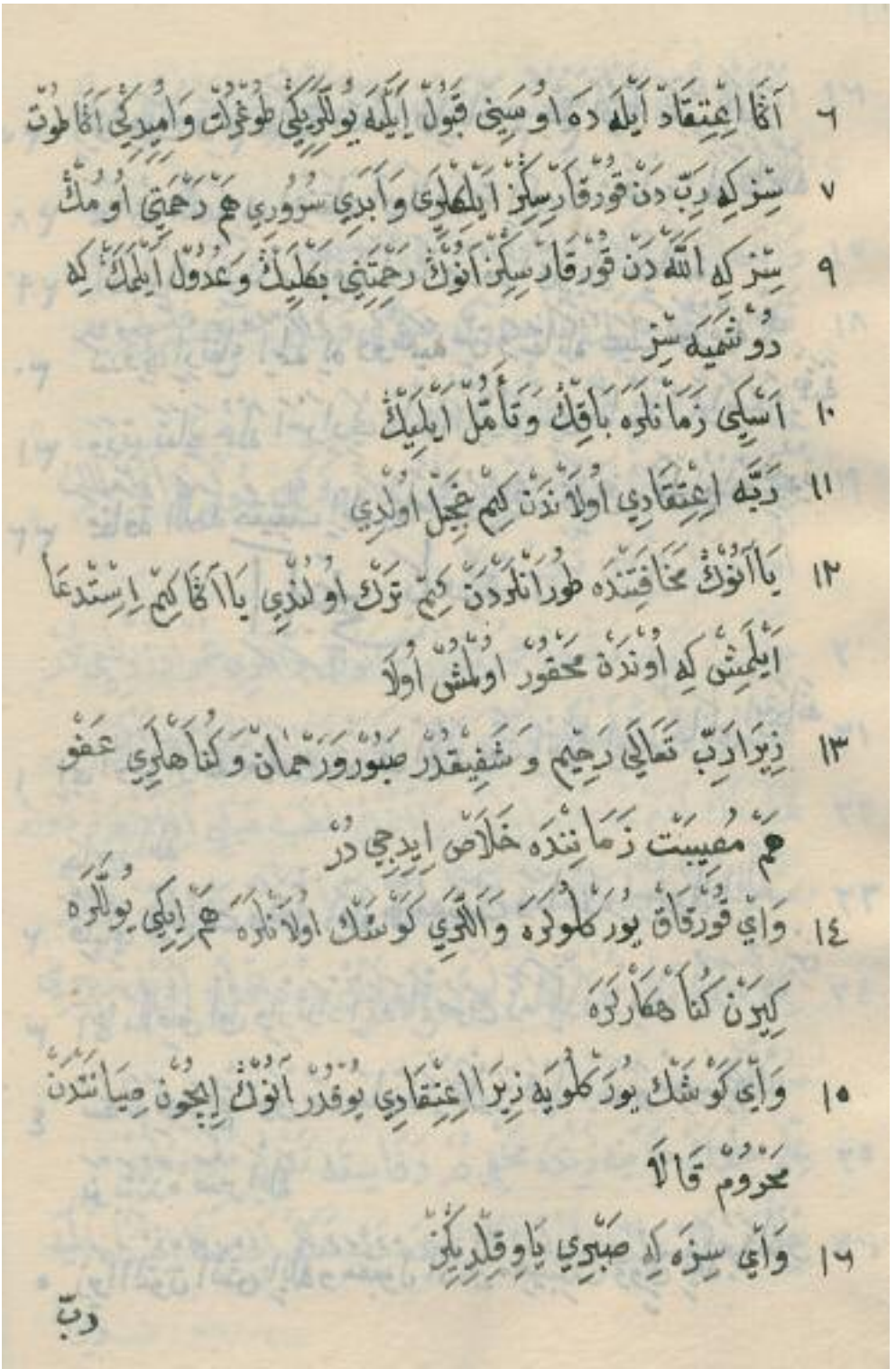

٦ آڭا اعتقاد ايله ده اوسني قبول ايليه يوللريكي طوغرلت وامیدكي آڭا طوت

٧ سز كه ربدن قورقارسكز ايلكلري وابدي سروري هم رحمتي اومك

٩ سز كه الله دن قورقارسكز انوك رحمتني بكليك وعدول ايلمك كه
دوشميه سز

١٠ اسكي زمانلره باقك وتأمل ايليك

١١ ربه اعتقادي اولاندن كيم خجل اولدي

١٢ يا انوك مخافتنده طورانلردن كيم ترك اولندي يا آڭا كيم استدعا
ايلمش كه اوندن محقور اولمش اولا

١٣ زيرا رب تعالى رحيم وشفيقدر صبور ورحمان وكناهلري عفو
هم مصيبت زماننده خلاص ايدجي در

١٤ واي قورقاق يوركلولره واللري كوشك اولانلره هم ايكي يوللره
كيرن كناهكارلره

١٥ واي كوشك يوركلويه زيرا اعتقادي يوقدر انوك ايچون صيانتدن
محروم قالا

١٦ واي سزه كه صبري ياوقلديكز

6*Ȯŋa iʿtikâd eyle de o seni kabûl eyleye yollarını doğruld ve ümidîni ȯŋa tut
*6*O'na inan ki O seni kabul etsin. Yollarını doğrult ve ümidini O'na tut.*
7*Siz ki Rabbden korkarsınız íyilikleri ve ebedî süruru hem rahmeti umuŋ
*7*Siz ki Rabden korkuyorsunuz! O'nun iyiliklerini, sonsuz sevincini, esirgemesini...*
9*Siz ki Allahdan korkarsınız ȯŋun rahmetini bekleyiŋ ve udul eylemeŋ ki düşmeyesiz
*9*Siz ki Allah'tan korkuyorsunuz! O'nun merhametini bekleyin ve sapıtmayın ki düşmeyesiniz.*
10*Eski zamânlara bakıŋ ve teʾemmül eyleyiŋ
*10*Eski yıllara bakın ve iyice düşünün;*
11*Diye ʿitikâdı olandan kim hacil oldu
*11*Diye inancı olandan kim utandırıldı?*
12*Ya ȯnuŋ mahâfetinde duranlardan kim terk olundu ya ȯŋa kim istidʿâ eylemiş ki ondan mahkûr olmuş ola
*12*O'nun korkusunda duranlardan kim terkedildi. Ya da O'nu kim çağırdı ki önemsenmemiş olsun?*
13*Zîrâ Rabb-i Teʿâlâ rahîm ve şefîkdir sabûr ve rahmân ve günâhları afv hem musîbet zamânında halâs ėdicidir
*13*Çünkü yüce Rab, çok acıyan, bağışlayan, sevecen davranan, sabreden, günahları affeden ve kötülük zamanında kurtarandır.*
14*Vay korkak yüreklilere ve elleri gevşek olanlara hem iki yollara giden günâhkârlara
*14*Vay! Korkak yürekliler ve elleri gevşek olanlar; iki yola giden günahkârlar.*
15*Vay köstek yürekliye zîrâ iʿtikâdı yokdur ȯnuŋ içîn sıyânetden mahrûm kalır
*15*Vay köstek yürekliye! Çünkü inancı yoktur. Bu yüzden korunmaktan yoksun kalır.*
16*Vay size ki sabrı yavı kıldıŋız
*16*Vay size ki sabrınızı yitirdiniz...!*

١٧ رَبِّ تَعَالَى يُوقَلَدُوغِي زَمَانْ نَه ايلَسَكِزْ كَرَكْ

١٨ رَبِّدَنْ قُورْقَانْلَرْ آنُوكْ كَلِمَاتِنَه بِي اِعْتِقَادْ اُولْمَزْلَرْ وَآنِي سَوَنْلَرْ
آنُوكْ طَرِيقَاتِنِي كُوزَدَجَكْلَرْدُرْ

١٩ رَبِّدَنْ قُورْقَانْلَرْ آنَا مَقْبُولْ اُولَانِي اَرَارْلَرْ

٢٠ وَآنِي سَوَنْلَرْ دِينْدَنْ طُولَالَرْ

٢١ رَبِّدَنْ قُورْقَانْلَرْ قَلْبْلَرِينِي حَاضِرْ اِيدَه لَرْ وَجَانْلَرِينِي حُضُورْنَدَه
تَوَاضُعْ اُوزَرَه طُوتَالَرْ

٢٢ آدَمْلَرِكْ اَللَّرِينَه دُوشْمَدَنْ اِيسَه رَبِّكْ اَللَّرِينَه دُوشْلِمْ

٢٣ زِيرَا جَلَالِي نَه قَدَرْ اِيسَه رَحْمَتِي دَه اُوقَدَرْدُرْ

اوچنجي باب

١ بَابَانِكْ حُكْمِنِي دِكْلَيكْ اِي اُوغُلَّرْ وَبُويْلَه اَيْلَيكْ كِه مُخَلَّصْ اُولَاسِزْ

٢ زِيرَا اللَّهْ تَعَالَى بَابَايَه اِكْرَامْ وِيرُوبْ آنِي اَوْلَادِينَه بَاشْ قُودِي
وَاُوغُلَّرْ اُوزَرِينَه آنَانِكْ حُكْمِنِي ثَابِتْ اِتْمِشْ

٣ بَابَايَه اِكْرَامْ اِيدَنْ كُنَاهْدَنْ كَفَّارَتْ بُولُورْ

17*Rabb-i Teʿâlâ yokladığı zamân ne eyleseniz gerek
*17*Yüce Rab yokladığı zaman ne yapacaksınız?*
18*Rabbden korkanlar ònuŋ kelimâtına bîʿitikâd olmazlar ve ònů sevenler ònuŋ tarîkâtını gözedeceklerdir
*18*Rabten korkanlar O'nun sözlerine kayıtsız kalmazlar. O'nu sevenler O'nun yollarını gözeteceklerdir.*
19*Rabbden korkanlar òŋa makbûl olanı ararlar
*19*Rabten korkanlar O'nun beğenisini ararlar;*
20*Ve ònů sevenler dînden dolalar
*20*Ve O'nu sevenler dinden dolalar.*
21*Rabbden korkanlar kalblerini hâzır ėdeler ve cânlarını huzûrunda tevâzuʿ üzere tutalar
*21*Rabten korkanlar yüreğini hazırlasın ve canlarını önünde alçaltsın.*
22*Âdamlarıŋ ellerine düşmekden ise Rabbiŋ ellerine düşelim
*22*İnsanların ellerine düşmektense Rabbin ellerine düşelim.*
23*Zîrâ celâli ne kadar ise rahmeti de o kadardır
*23*Çünkü yüceliği ne denli büyükse; esirgemesi de o denli büyüktür.*

Üçüncü Bâb

1*Babanıŋ hükmünü diŋleyiŋ ėy oğullar ve böyle eyleyiŋ ki muhalles olasız
*1*Babanın yargısını dinleyin ey oğullar! Böyle yapın ki kurtuluş bulasınız.*
2*Zîrâ Allah Teʿâlâ babaya ikrâm vėrip ònů evlâdına baş kodu ve oğullar üzerine ananıŋ hükmünü sâbit ėtmiş
*2*Yüce Tanrı babayı onurlandırarak onu çocuklarına baş yaptı. Böylece oğullar üzerine annenin kararını tuttu.*
3*Babaya ikrâm ėden günâhdan keffâret bulur
*3*Babasını saygıyla ağırlayan günahtan bağışlanır.*

٤ وَآنَاسِنَه اِحْتِرَامْ اِيدَنْ خَزِينَه دَوْشِرَنَه مُشَابِهْ اُولُورْ

٥ بَابَايَه اِكْرَامْ اِيدَنْ اَوْلَادْدَنْ مَسْرُورْ اُولَا وَدُعَاسِنِكْ كُونُنْدَه مُسْتَجَابْ اُولَا

٦ بَابَايَه اِحْتِرَامْ اِيدِنْكْ عُمْرِي اُوزُونْ اُولَا

٧ وَرَبِّي دِكْلَيَنْ آنَاسِنَه حُضُورْ وِيرُرْ

٨ اَللَّهْدَنْ قُورْقَانْ بَابَايَه اِكْرَامْ اَيْلَيَه وَوَالِدِينَنَه آغَالَرَه خِدْمَتْ اِيدَرْكِبِي خِدْمَتْ اَيْلَيَه

٩ بَابَاكَه وَآنَاكَه قَوْلْ وَفِعْلْ اِيلَه اِكْرَامْ اَيْلَه كِه سَكَا آدَمْلَرْدَنْ خَيْرْ دُعَايَتِشَه

١٠ زِيرَا بَابَانِكْ خَيْرْ دُعَاسِي اَوْلَادِكْ اَوْلَرِينِي مُحْكَمْ اِيدَرْ وَآنَانِكْ بَدْ دُعَاسِي تَمَلَّرِي يِيقَارْ

١١ بَابَاكِكْ بَدْ نَامْلِغِنْدَنْ فَخْرْلَنْمَه زِيرَا بَابَانِكْ بَدْ نَامِي سَكَا اِفْتِخَارْ دَكِلْدُرْ

١٢ چُونْ آدَمِكْ اِفْتِخَارِي بَابَاسِنِكْ عِزَّتِنْدَنْ حَاصِلْ اُولُورْ وَبَدْ نَامْلُو آنَا اَوْلَادِينَه عَيْبْ اِيچُونْدُرْ

اي

4*Ve anasına ihtirâm ėden hazine devşirene müşâbih olur
*4*Ve annesine saygıyla davranan hazine toplayan gibi olur.*
5*Babaya ikrâm ėden evlâddan mesrûr ola ve duʿâsınıŋ gününde müstecâb ola
*5*Saygıyla ağırlanan baba çocuklarıyla sevinir ve duası gününde kabul edilir.*
6*Babaya ihtirâm ėdeniŋ ʿömrü uzun ola
*6*Babaya saygı gösterenin yaşamı uzun olsun;*
7*Ve Rabbi diŋleyen anasına huzûr vėrir
7**Ve Rabbi dinleyen annesine huzur versin.*
8*Allahdan korkan babaya ikrâm eyleye ve valideynine ağalara hizmet ėder gibi hizmet eyleye
*8**Allah'tan korkan Babasına saygıyla davransın ve ebeveynine beylere hizmet eder gibi hizmet etsin.*
9*Babaŋa ve anaŋa kavl ü fiʿl ile ikrâm eyle ki saŋa âdamlardan hayır duʿâ yetişe
*9**Babanı ve anneni işlerinle onurlandır ki sana insanlardan iyilik gelsin.*
10*Zîrâ babanıŋ hayır duʿâsı evlâdıŋ evlerini muhkem ėder ve ananıŋ bed-duʿâsı temelleri yıkar
*10**Çünkü babanın iyilik dileği, çocukların evini güçlü tutar ve annenin laneti temelleri yıkar.*
11*Babaŋıŋ bed-nâmlığından fahirlenme zîrâ babanıŋ bed-nâmı saŋa iftihâr değildir
*11**Babanın kötü şanından ötürü gururlanma. Çünkü babanın kötü şanı sana övünç değildir.*
12*Çün âdamıŋ iftihârı babasınıŋ izzetinden hâsıl olur ve bed-nâmlı aŋa evlâdına ʿayb içindir
*12**İnsanın gururu babasının şanından ileri gelir ve kötü kadın oğluna utanç olur.*

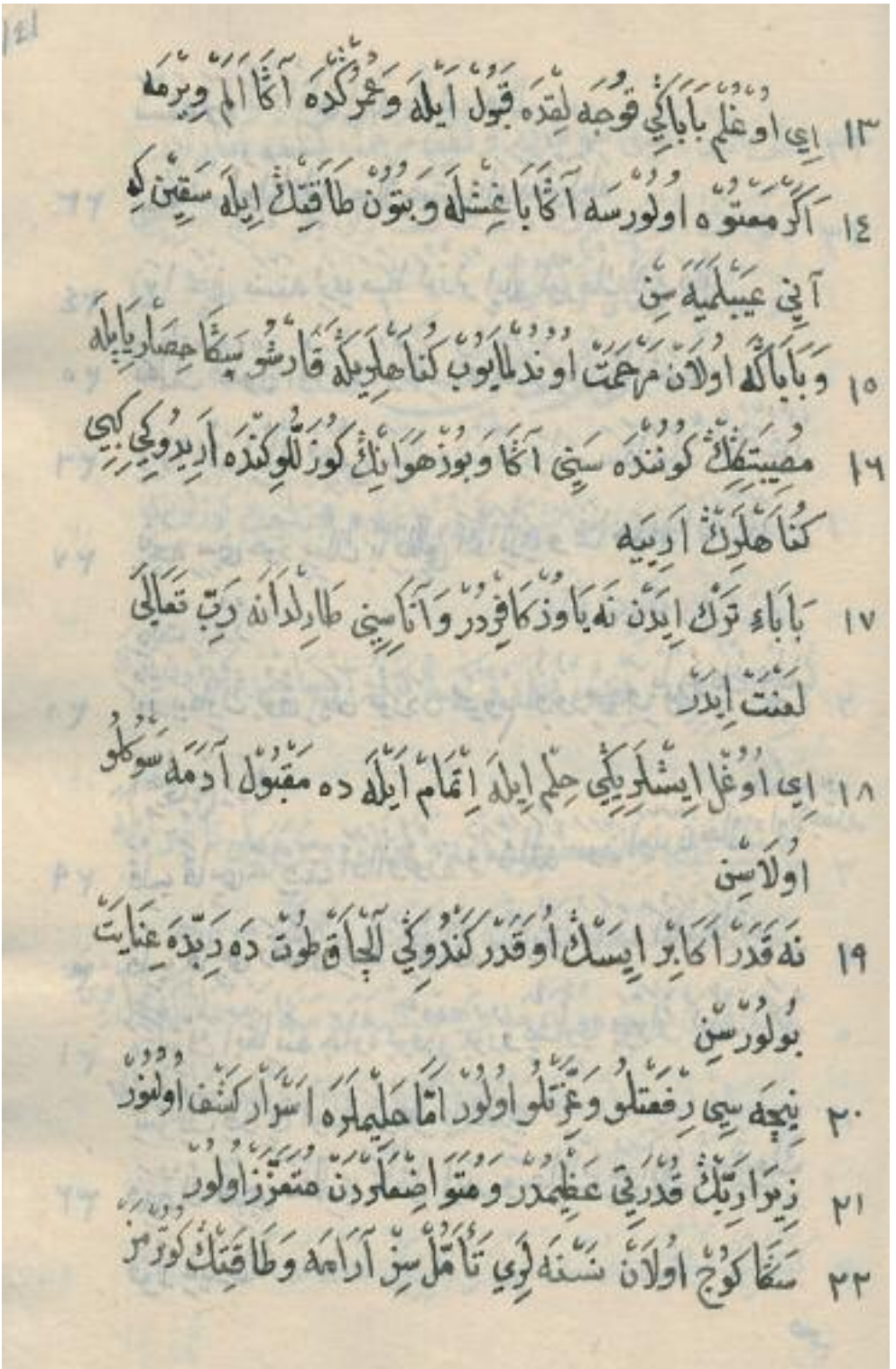

١٣ اي اوغلم باباكي قوجه لقده قبول ايله وعمركده آكا الم ويرمه

١٤ اكر معتوه اولورسه آكا باغشله وبتون طاقتك ايله سقين كه
آني عيبلميه سن

١٥ وباباكه اولان مرحمت اوندلمايوب كناهلريكه قارشو سكا حصار يابله

١٦ مصيبتكك كوننده سني آكا وبوز هوانك كوزللوكنده اريدوكي كبي
كناهلرك اريه

١٧ باباء ترك ايدن نه ياوز كافردر وآناسني طارلدانه رب تعالى
لعنت ايدر

١٨ اي اوغل ايشلريكي حلم ايله اتمام ايله ده مقبول آدمه سوكلو
اولاسن

١٩ نه قدر اكابر ايسك اوقدر كندوكي آلچاق طوت ده ربده عنايت
بولورسن

٢٠ نيجه سي رفعتلو وعزتلو اولور اما حليملره اسرار كشف اولنور

٢١ زيرا ربك قدرتي عظيمدر ومتواضعلردن متعزز اولور

٢٢ سكا كوج اولان نسنه لري تأمل سز آرامه وطاقتك كوترمز

13*Ėy oğlum babaŋı kocalıkda kabûl eyle ve ʿömrüŋde òŋa elem vėrme
*13*Ey oğlum! Babanı yaşlılığında gözet ve ona yaşamında acı verme.*
14*Eğer maʿtûh olursa òŋa bağışla ve bütün tâkatiŋ ile sakın ki ònu ʿayblamayasın
*14*Eğer bunak olursa ona bağışla; bütün gücünle onu gücendirmekten sakın.*
15*Ve babana olan merhâmet unutulmayıp günâhlarıŋa karşī saŋa hisâr yapıla
*15*Babana karşı duyduğun özveri unutulmayacak ve günahlarına karşı sana duvar olacak.*
16*Musîbetiŋiŋ gününde seŋi aŋa ve buz hevânıŋ güzelliğiŋde eridiği gibi günâhlarıŋ eriye
*16*Kötü gününde seni ansın ve buz havanın güzelliğinde eridiği gibi günahların erisin.*
17*Babayı terk ėden ne yavuz kâfirdir ve anasıŋı darıldana Rabb-i Teʿâlâ laʿnet ėder
*17*Babayı bırakan ne büyük kâfirdir ve annesini darıltana yüce Rab lanet eder.*
18*Ėy oğul işleriŋi hilm ile itmâm eyle de makbûl âdama sevgili olasın
*18*Ey oğul! İşlerini uysallıkla bitir ki uygun olan da seni sevsin.*
19*Ne kadar ekâbir isen o kadar kendiŋi alçak tut da Rabbde ʿinâyet bulursun
*19*Ne denli büyük olursan, o denli kendini alçalt ki Rabben esirgenesin.*
20*Nicesi rifʿatli ve ʿizzetli olur âmmâ halîmlere esrâr keşf olunur
*20*Birçok insanın rütbesi büyük olur; ama alçakgönüllülere gizemler keşf olur.*
21*Zîrâ Rabbiŋ kudreti ʿazîmdir ve mütevâziʿlerden müteʿazziz olur
*21*Çünkü Rabbin gücü ne yücedir ve alçakgönüllülerden övünç alır.*
22*Saŋa güç olan nesneleri teʾemmülsüz arama ve tâkatiŋ götürmez
*22*Sana güç gelen şeyleri usa vurmadan arama ve gücünün yetmediği ∞*

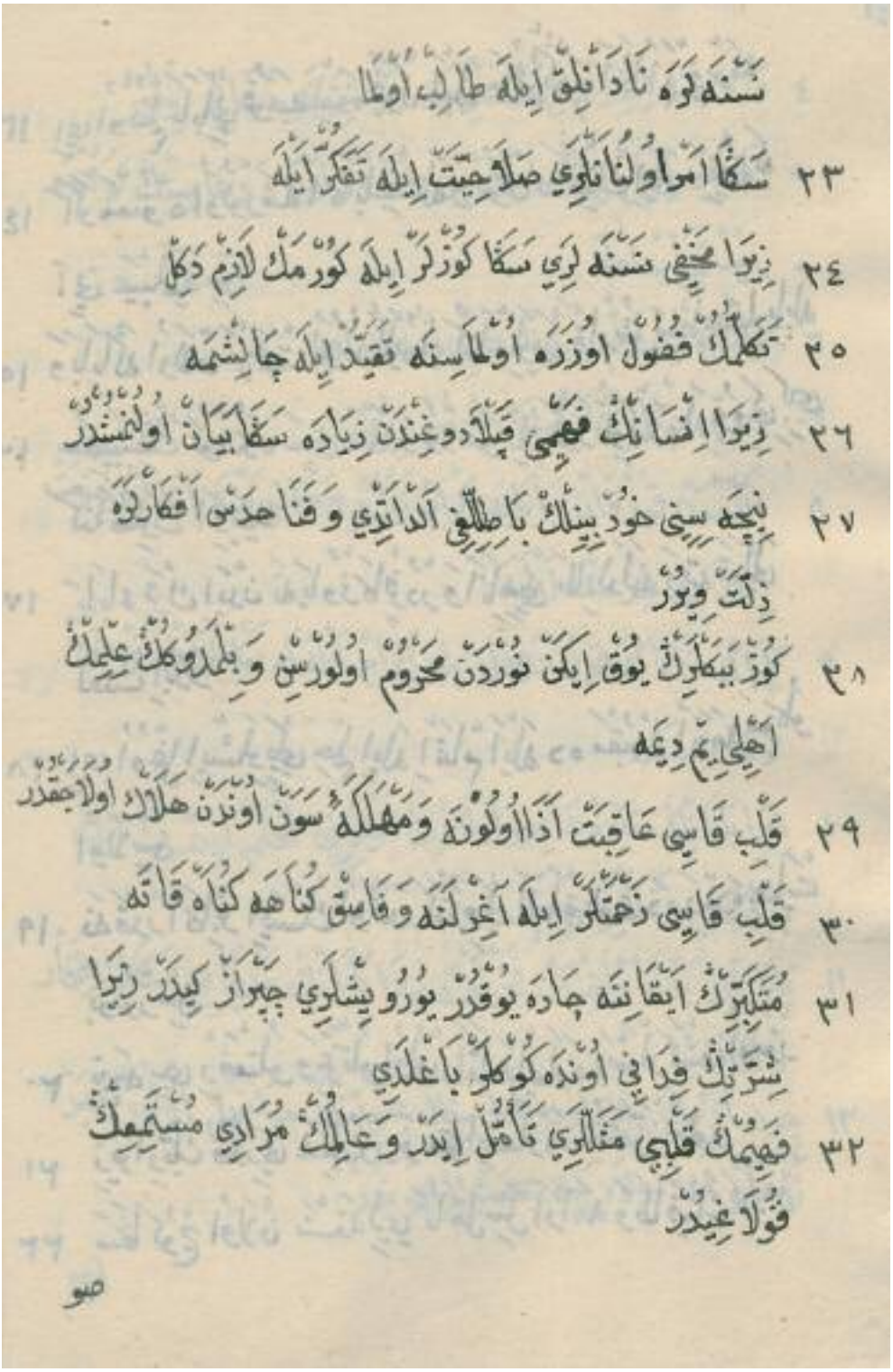

نسنه لره نادانلق ایله طالب اولما

٢٣ سکا امر اولنانلری صلاحیت ایله تفکر ایله

٢٤ زیرا مخفی نسنه لری سکا کوزلر ایله کورمك لازم دکل

٢٥ تکلمك فضول اوزره اولماسنه تقید ایله چالشمه

٢٦ زیرا انسانك فهمی قپلادوغندن زیاده سکا بیان اولنمشدر

٢٧ نیچه سنی خود بینلك باطللغی الداتدی و فنا حدس افکارلره

ذلت ویرر

٢٨ کوز ببکلرك یوق ایکن نوردن محروم اولورسن و بلمدوکك علمك

اهلی یم دیمه

٢٩ قلب قاسی عاقبت اذا اولونه و مهلکه سون اوندن هلاك اولاجقدر

٣٠ قلب قاسی زحمتلر ایله آغرلنه و فاسق کناهه کناه قاته

٣١ متکبرك ایقاننه چاره یوقدر یورویشلری چپراز کیدر زیرا

شرتك فدانی اونده کوکلر باغلدی

٣٢ فهیمك قلبی مثللری تأمل ایدر و عالمك مرادی مستمعك

قولاغیدر

صو

nesneleri nâdânlık ile tâlib olma
şeyleri bilgisizce yapmaya çalışma.
23*Saŋa emr olunanları salâhiyyet ile tefekkür eyle
*23*Sana buyrulanları tüm yetkinliğinle düşün.*
24*Zîrâ mahfî nesneleri saŋa gözler ile görmek lâzım değil
*24*Çünkü sana gizli olan şeyleri gözle görmek gerekmez.*
25*Tekellümüŋ fuzûl üzere olmasına takayyüd ile çalışma
*25*Sözlerinin gereksiz yere uzamasına çalışma.*
26*Zîrâ insânıŋ fehmî kapladığından ziyâde saŋa beyân olunmuşdur
*26*Çünkü insanın anlayışından daha çok sana açıklanmıştır.*
27*Nicesini hôd-bînlik bâtıllığı aldatdı ve fenâ hads efkârlara zillet vėrir
*27*Birçoklarını boş kibirler aldattı ve kötü sanıların kuruntuları düşkünlük yaptı.**
28*Göz bebekleriŋ yok iken nûrdan mahrûm olursun ve bilmediğiŋ ʿilmin ehliyim dėme
*28*Gözlerin yokken ışıksız kalırsın; bilmediğin bilgiyi anlarım deme.*
29*Kalb-i kâsî ʿâkibet ezâ oluna ve mehlekeʾyi seven ondan helâk olacakdır
*29*Taş yüreklinin sonu acıyla biter; tehlikeyi seven ondan yok olacak.*
30*Kalb-i kasî zâhmetler ile ağırlana ve fâsık günâha günâh kata
*30*Taş yürekli güçlükle ağırlanır ve kötülük yapan günaha günah katar .*
31*Mütekebbiriŋ aykanına çare yokdur yürüyüşleri çaprâz gider zîrâ şirretiŋ fidânı onda kökler bağladı
*31*Kibirlinin soyunun iyi olmasına imkan yoktur. Yürüyüşleri çapraz gider. Çünkü kötülüğün fidanı onda kökler bağladı.*
32*Fehimiŋ kalbi meselleri teʾemmül ėder ve ʿâlimiŋ murâdı müstemiʿiŋ kulağıdır
*32*Aklın yüreği öyküler düşündürür ve bilgenin dileği dinleyici kulağıdır.*

Çeşitli çevirilere göre:
*"'Denn Hochmut tut nimmer gut,und kann nichts denn Arges daraus erwachsen'' Martin Luther Çevirisi; Sirach 3/30
Türkçesi: Kibri asla iyi görme ve öfkeni kabartma.
*"'Vielfältig sind die Gedanken der Menschen, schlimmer Wahn führt in die Irre."Katolik Birlik Çevirisi; 3/24
"Türkçesi: Çok çeşitli düşünceler insanları, kötü kuruntuyla hataya sevk eder."
*"'Çünkü birçok kişi Haddini bilmediği için yanlış yola girmiştir, Ters düşünceler doğru yoldan sapmalarına neden olmuştur.'' Kitab-ı Mukaddes Şti. Çevirisi 2003, Deuterokanonik Kitap. Şirak 3/24

٣٣ صويانان آتشي سويندرر ولطف مرحمت كناهه كفارتدر

٣٤ وثوابك اجرتني ويرن رب عاقبت ذكر ايلر تاكيم صاحبي
دوشدوكي زمان قرار بولا

دردنجي باب

١ اي اوغل فقيري معاشدن محروم اتمه ومحتاجك كوزلرينه
احسانكي تعويق اتمه

٢ آجك جانني رنجيده ايلمه وكمسه كندو احتياجنده كوندن كونه
صالمه

٣ طارلمش قلبي زياده مضطرب اتمه ومحتاجه ويرجكلكي تأخير ايلمه

٤ عرض ايدن دردمندي رد اتمه وفقيردن يوزيكي چويرمه

٥ حاجتلودن كوزي دوندرمه وهيچ كمسه يه سكا بددعا اتمكه محل ويرمه

٦ زيرا جان آجيسيله سكا بددعا اتدوكي زمان انوك دعاسيني اني
يرادان قبول ايليه

٧ كندوكي انجمنه دوست ايله وباشكي سلطانه اك

33*Su yanan âteşi söyündürür ve lütf-i merhamet günâha keffâretdir
*33*Su yanan ateşi söndürür, karşılıksız bağışlama da günaha çare olur.*
34*Ve sevâbıŋ ücretini veren Rabb ʿâkibet zikr eyler tâ kim sâhibi düşdüğü zamân karâr bula
*34*Sevabın ödülünü veren Rab geleceğini söyler; ta ki sahibi düştüğü anda destek bulsun.*

Dördüncü Bâb

1*Ėy oğul fakîri maʿâşdan mahrûm ėtme ve muhtâcıŋ gözlerine ihsânıŋı taʿvîk ėtme
*1*Ey oğul! Yoksulu 'Sosyal güvenceden' yoksun bırakma ve yardıma muhtaç olanın gözlerinden bağışını çevirme.*
2*Açıŋ cânını rencîde eyleme ve kimseyi kendi ihtiyâcında günden güne salma
*2*Aç olanın canını küçümseme ve hiç kimse gereksiniminden her gün yoksun kalmasın.*
3*Darılmış kalbi ziyâde muztarib ėtme ve muhtâca vėreceğiŋi teʾhîr eyleme
*3*Dargın yüreği daha çok sıkma ve yoksula vereceğini geciktirme.*
4*ʿArz ėden derdmendi redd ėtme ve fakîrden yüzüŋü çevirme
*4*Senden dilenen çaresizleri reddetme ve yoksuldan yüzünü çevirme.*
5*Hâcetliden gözünü döndürme ve hîç kimseye saŋa bed-duʿâ ėtmeğe mahall vėrme
*5*Gereksinimi olandan gözünü döndürme ve hiç kimsenin sana kötü söylemesine fırsat verme.*
6*Zîrâ cân acısıyla saŋa bed-duʿâ ėtdiği zamân ònuŋ duʿâsını ònu yaradan kabûl eyleye
*6*Çünkü can acısıyla sana lanet ettiği an; onun duasını onu yaratan kabul eder.*
7*Kendiŋi encümeŋe dost eyle ve başıŋı sultâŋa eğ*
*7*Halka dostça davran ve yöneticiye başını eğ! **

*Kırgız Türkçesinde ince ünlü olan kelimelerde nazal n sesi genellikle y sesine dönüşmüştür: **ŋ - eg ; iy - eğ**. bkz. S.1727 Zülküflü Özdoğan/Erciyes Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı. okul_yolu@hotmail.com

٨ قولاغكي فقيره جان وكوكلدن مايل ايله واكا علم ايله دوستانه
جواب ويرر

٩ مظلومي ظالمك الندن قورتار وحكم ايتدوكك زمان دني قلبلو اولما

١٠ اوكسوزلره بابا يرينه واونلرك آنالرينه قوجه يرينه اول ده

١١ متعاله عيال يرنده اولورسن وسني آناك سودوكندن زياده سوه

١٢ حكمت كندو اوغللريني رفعتلو ايلر وآني آرايانلري دراغوش ايلر

١٣ آني سون عمري سور وآكا سحردن انقباس ايدنلر سرور ايله
مملو اولالر

١٤ آكا يا پشان كمسنه عزتي ميراث ايله آلور وهر نره يه كيررسه
رب بركت ويرر

١٥ آكا خدمت ايدنلر اوليايه خدمت ايدرلر وآني سوني جناب حق
سور

١٦ آكا اطاعت ايدن امتلره حكم ايدجكدر وآكا مقيد اولان امينلك ايله
ساكن اولا

١٧ اكر آكا اعتقاد ايدرسه انوك وارثي اولا وانوك نسلي ملكنده
باقي قلا

زيرا

8*Kulağıŋı fakîre cân ü göŋülden mâʾil eyle ve òŋa ʿilm ile dostâne cevab vèr
*8*Kulağını yoksula tüm yüreğinle çevir ve ona akıllı bir dost gibi yanıt ver.*
9*Mazlûmu zâlimiŋ elinden kurtar ve hükm èttiğiŋ zamân denî kalbli olma
*9*Mazlumu zalimin elinden kurtar ve yargıladığın an taş yürekli olma.*
10*Öksüzlere baba yerine ve onlarıŋ analarına* koca yerine ol de
*10*Öksüzlere baba yerine ve onların analarına koca yerine ol;*
11*Müteʿâle ʿiyâl yerinde olursun ve seni anaŋ sevdiğinden ziyâde seve
*11*Yüce'nin gözetiminde olursun ve seni annenin sevdiğinden daha çok sever.*
12*Hikmet kendi oğullarını rifʿatli eyler ve òŋu arayanları der-âğûş eyler
*12*Bilgelik kendi çocuklarını yükseltir ve onu arayanları kucaklar.*
13*Òŋu seven ʿömrü sever ve òŋa seherden inkibâs èdenler sürur ile memlû olalar
*13*Onu seven yaşamı sever ve ona tan vakti eğilenler sevinçle dolu olsunlar.*
14*Òŋa yapışan kimesne ʿizzeti mîrâs ile alır ve her nereye girèrse Rabb bereket vèrir
*14*Ona yapışan kişi onuru mirasla alır ve her nereye girerse Rab bereket verir.*
15*Òŋa hizmet èdenler evliyâya hizmet èderler ve òŋu seveni Cenâb-ı Hâkk sever
*15*Ona hizmet edenler evliyaya hizmet ederler ve onu seveni Hz. Allah sever.*
16*Òŋa itâʿat èden ümmetlere hükm èdecekdir ve òŋa mukayyed olan eminlik ile sâkin ola
*16*Ona boyun eğenler milletlere egemen olacaklar ve ona bağlı kalan güvenli olacak.*
17*Eğer òŋa ʿitikâd èderse ònuŋ vârisi ola ve ònuŋ nesli mülkünde bâki kala
*17*Eğer ona inanıyorsa, onun mirasçısı olur ve onun soyu mülkünde sonsuza dek kalır.*

*bkz Ali Bey'in 1664 çevirisinde '*anasına*'.

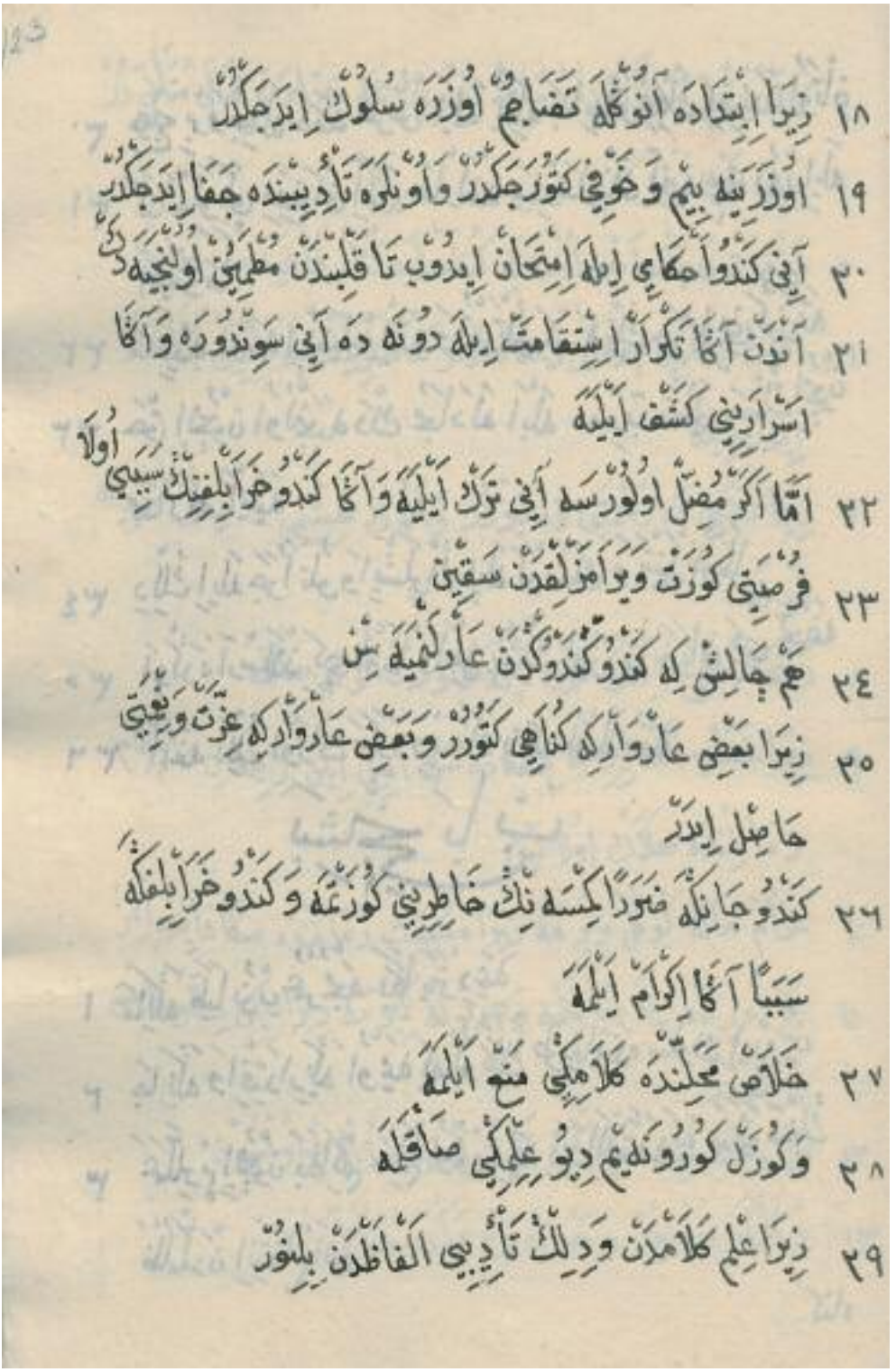

١٨ زیرا ابتداده آنوکله تضاجم اوزره سلوك ایدجکدر

١٩ اوزرینه بیم و خوفی کتورجکدر و اونلره تأدیبنده جفا ایدجکدر

٢٠ آنی کندو احکامی ایله امتحان ایدوب تا قلبندن مطمئن اولنجیه دك

٢١ آندن آکا تکرار استقامت ایله دونه ده آنی سوندوره و آکا
اسرارینی کشف ایلیه

٢٢ اما اکر مضل اولورسه آنی ترك ایلیه و آکا کندو خرابلغنك سببی اولا

٢٣ فرصتی کوزت و یرامزلقدن سقین

٢٤ هم چالش که کندو کندوکدن عارلنمیه سن

٢٥ زیرا بعض عاروارکه کناهی کتورر و بعض عاروارکه عزت و نعمتی
حاصل ایدر

٢٦ کندو جانکه ضرراً کمسه نك خاطرینی کوزتمه و کندو خرابلغکه
سبباً آکا اکرام ایلمه

٢٧ خلاص محلنده کلامکی منع ایلمه

٢٨ و کوزل کورونه یم دیو علمکی صاقلمه

٢٩ زیرا علم کلامدن و دلك تأدیبی الفاظدن بلنور

18*Zîrâ ibtidâda ònuŋla tadâcüm üzere sülûk èdecekdir
*18*Çünkü onunla başlangıçta anlaşmazlık üzere yürüyecek;*
19*Üzerine bîm ü havfı getirecekdir ve onlara teʾdîbinde cefâ èdecekdir
*19*Üzerine dehşet getirecek ve o onlara terbiyelemek için acı verecek.*
20*Ònu̯ kendi̇ ahkâmı ile imtihân èdip tâ kalbinden mutmaʾinn oluncaya dek
*20*Ta onun yüreğinden emin oluncaya ve kendi yargısıyla yargılayıncaya dek.*
21*Òndan òŋa tekrar istikâmet ile döne de ònu̯ sevindire ve òŋa esrârını keşf eyleye
*21*Ondan sonra ona yeniden dönsün, onu sevindirsin ki gizemini keşfetsin.*
22*Âmmâ eğer müzîl olursa ònu̯ terk eyleye ve òŋa kendi̇ harâblığınıŋ sebebi ola
*22*Ama duyarsız kalırsa onu bırakır ve kendisinin yıkım nedeni olur.*
23*Fîrsatı gözet ve yaramazlıkdan sakın
*23*Fırsatı gözet, kötülükten sakın;*
24*Hem çalış ki kendi̇ kendinden ʿârlanmayasın
*24*Ve çalış ki kendi kendinden utanmayasın.*
25*Zîrâ baʿzı ʿâr var ki günâhı getirir ve baʿzı ʿâr var ki ʿizzet ve niʿmeti hâsıl èder
*25*Bazı utanç var ki günah getirir ve bazı utanç da onurlu bereket verir.*
26*Kendi̇ cânıŋa zararen kimseniŋ hâtırını gözetme ve kendi̇ harâblığıŋa sebeben òŋa ikrâm eyleme
*26*Kendi canına karşılık, birinin yararına çalışma ve kendi yıkımın için ona cömert davranma.*
27*Halâs mahâllinde kelâmını menʿ eyleme
*27*Kurtuluşun için sözlerinden sakınma;*
28*Ve güzel görüneyim diye ʿilmini saklama
*28*Ve güzel görünmek için bilgini gizleme.*
29*Zîrâ ʿilm kelâmdan ve diliŋ teʾdîbi elfazdan bilinir
*29*Çünkü ilim söylemekten ve dilin terbiyesi sözlerden bilinir.*

٣٠ هیچ بر وجهله حقه تعرض ایلمه بلکه جاهللوغکك کذبندن اوتان

٣١ کناهلریکی اعتراف اتمکه عارلنمه وارماغك آقندسنی زور ایله
آلیقوما

٣٢ سفیه آدمه انقیاد اتمه وقدرتلو کمسه نك خاطرینی کوزتمه

٣٣ حق ایچون اولنجیه دك مجادله ایله ده رب تعالی سنك ایچون
محاربه ایلیه

٣٤ دلك ایله جرأتلو وایشلرك ایله کوشك و تنبل اولما

٣٥ اوکده ارسلان کبی اولما واهل بیتك اوزرینه زبانی کبی کچنمه

٣٦ آلمغه الك اوزات وکرو ویرمکه قصه اولماسون

بشنجی باب

١ مالکه طیانوب عمرمجه بکا یتردیمه

٢ جانکه واقتداریکه اویمه که کوکلك طریقاتنده سلوك ایده سن

٣ عمللرم ایچون بکا کیم حاکم اولور دیمه زیرا البته رب تعالی سنك
ظلمکدن انتقام آلور

کناه

30*Hîç bir vechile hakka taʿrruz eyleme belki câhilliğiŋiŋ kizbînden utan
*30*Asla gerçeğe karşı durma; çünkü bilgisizliğin yalanından utanırsın.*
31*Günâhlarıŋı iʿtirâf ėtmeğe ʿârlanma ve ırmağıŋ akındısını zor ile alıkoma
*31*Günahlarını söylemeye utanma ve ırmağın akıntısını zorla alıkoyma.*
32*Sefîye âdama inkiyâd ėtme ve kudretlî kimseniŋ hâtırını gözetme
*32*Zevzek düşküne bağlanma ve güçlü kişinin tarafında olma.*
33*Hak içîn ölünceye dek mücâdele eyle de Rabb-i Teʿâlâ seniŋ içîn muhârebe eyleye
*33*Hak için ölünceye dek savaş ki gerçek 'Hak' olan yüce Rab da senin için savaşsın.*
34*Diliŋ ile cürʾetli ve işleriŋ ile köstek ve tenbel olma
*34*Dilinle atak, işlerinle engel ve tenbel olma.*
35*Eviŋde arslan gibi olma ve ehl-i beytiŋ üzerine zebâni gibi geçinme
*35*Evinde aslan gibi olma ve ev halkının üzerine Zebani* gibi durma.*
36*Almağa eliŋ uzat ve ġeri vėrmeğe kısa olmasın
*36*Almağa elini uzat; ama onu geri vermeye elin kısa olmasın.*

Beşinci Bâb

1*Mâlıŋa dayanıp ʿömrümce baŋa yeter dėme
*1*Malına güvenerek, yaşam boyu yeter deme.*
2*Cânıŋa ve iktidârıŋa uyma ki gönlüŋüŋ tarîkâtında sülûk ėdesin
*2*Gönlünün yollarında yürümek için, canına ve gücüne güvenme.*
3*ʿAmellerim içîn baŋa kim hâkim olur dėme zîrâ elbetde Rabb-i Teʿâlâ seniŋ zulmüŋden intikâm alır
*3*İşlerim için: 'Bana kim karışır?' Deme! Çünkü kesinlikle yüce Rab senin zalimliğinden intikam alır.*

***Zebâni** : Cehennemde günahkârları ateşe itmekle görevli melek.*

Almancası: "Sei nicht ein Löwe in deinem Hause und nicht ein Wüterich gegen dein Gesinde,, **Martin Luther çevirisine göre**.
Tükçesi: Evinde arslan kesilme ve hizmetçilerine karşı canavarlaşma.

٤ كناه اتدم و بكا نه درد واقع اولدي ديمه زيرا رب تعالى متأني در
سني ترك ايلمز
٥ مغفرتدن پك امين اولمه كه كناهلره كناه قاتميه سن قتاسن
٦ انوك رحمتي چوقدر و كناهلرك كناهلريمك چوقلغيني بكا عفو
ايدر ديمه
٧ زيرا غضبي ده رحمتي ده تيزدر و انوك حشمي فاسقلر اوزرينه
قونه
٨ ربه رجوع اتمده عوق ايلمه و كوندن كونه صالمه
٩ زيرا غضب الله تيزيه چقه ده سن امين ايكن قريله سن و انتقام
زماننده هلاك اولاسن
١٠ حرام ماله كوكل ويرمه زيرا مصيبت زماننده سكا فايده اتمز
١١ هر روز كار ايله صالنمه و هر يوله كيرمه زيرا ايكي دللو فاسق
بويله در
١٢ كندو حقيقت ضميركده ثابت اول و سوزك بر اولسون
١٣ دكلمكه مستعد و جواب ويرمكده متأني اول

4*Günâh ėtdim ve baŋa ne derd vâkiʿ oldu dėme zîrâ Rabb-i Teʿâlâ müteʾennîdir seni terk eylemez

*4*Günah ettim ve başıma ne belalar geldi deme. Çünkü yüce Rab sabırdır ve seni nefreti ile terk etmez.*

5*Mağfiretden pek emîn olma ki günâhlara günâh katasın

*5*Bağışlanmandan pek emin olma ki günahlara günah katasın.*

6*Ònuŋ rahmeti çokdur ve günâhlarımıŋ çokluğunu baŋa ʿafv ėder dėme

*6*Onun bağışlaması boldur; ama: 'Bütün günahlarımı bana bağışlar' deme.*

7*Zîrâ ġazâbı da rahmeti de tėzdir ve ònuŋ hışmı fâsıklar üzerine kona

*7*Çünkü öfkesi de, esirgemesi de çabuktur ve O'nun kızgınlığı kötüler üzerine konar.*

8*Rabbe rücûʿ ėtmede ʿavk eyleme ve günden güne salma

*8*Rabbine geri dönmek için hile kurma ve bunu günden güne bırakma.*

9*Zîrâ ġazâbullah tėziye çıka da sen emîn iken kırılasın ve intikâm zamânında helâk olasın

*9*Çünkü sen güvencedeyken Allah'ın öfkesi çabuk çıkar ve seni kırar. Öç zamanında yok olursun.*

10*Harâm mâla gönŋül vėrme zîrâ musîbet zamânıŋda saŋa fâʾide ėtmez

*10*Haram mala gönül verme! Çünkü kötü günde sana bir yarar sağlamaz.*

11*Her rûzigâr ile salınma ve her yola girme zîrâ iki dilli fâsık böyledir

*11*Her rüzgâra yol verme ve her yola girme! Çünkü iki dilli ahlaksız da böyledir.*

12*Kendi hakîkati zamîriŋde sâbit ol ve sözüŋ bir olsun

*12*Kendi vicdanın ile aynı kal ve sözün bir olsun.*

13*Diŋlemeğe müstaidd ve cevab vėrmekde müteʾennî ol

*13*Anlayışla dinle ve yanıtlamak için yavaş ol.*

١٤ اكر اكلايشك واريسه دوستكه جواب ويرمغيسه الك
آغزك اوزرنده اولسون

١٥ سويلمكده عزت وذللت وار وانسانك دلي كندويه خرابلق
كتورر

١٦ سكا مساويجي ديمسونلر وديلك ايله كمسيه غرض اتمه

١٧ زيرا ينجه كه خرسزه بدناملق اولورسه بويله دخي ايكي
دللويه ياوز تعذيب اصابت ايدر

١٨ نه بيوك اموردە نادان اول نه كوچك اموردە

آلتنجي باب

١ دوست ايكن دشمن اولما زيرا بونجلين آدم بدناملق مذلت
وعيب قزانور

٢ ايكي دللو فاسق دخي بويله بدنام اولور

٣ قلبكك تدبيري ايله بيوكلنمه تاكيم جانك بوغاكبي ياره لنميه

٤ كندو يپراقلريكي ييه سن ده عمشلريكي ضايع ايده سن وكندوكي

قرو

14*Eğer aŋlayışıŋ var ise dostuŋa cevab vėr yoğ ise eliŋ ağzıŋ üzerinde olsun
*14*Eğer anladıysan dostuna yanıtla. Aksi halde elinle ağzını kapat.*
15*Söylemekde ʿizzet ve zillet var ve insânıŋ dili kendiye harâblık getirir
*15*Sözlerde onurla onursuzluk var. İnsanın dili kendinin yıkımı olur.*
16*Saŋa mesâvîci dėmesinler ve diliŋ ile kimseye ġaraz ėtme
*16*Dilinle kimseye önyargılı olma ki sana bozguncu demesinler.*
17*Zîrâ nice ki hırsıza bed-nâmlık olursa böyle dahi iki dilliye yavuz taʿzîb isâbet ėder
*17*Çünkü nasıl ki hırsızlık utanç vericiyse; böylece ikiyüzlü sertçe kınanır.*
18*Ne büyük umûdda nâdâŋ ol ne küçük umudda*
*18*Ne büyük, ne de küçük beklentinde bilgisiz kalma.*

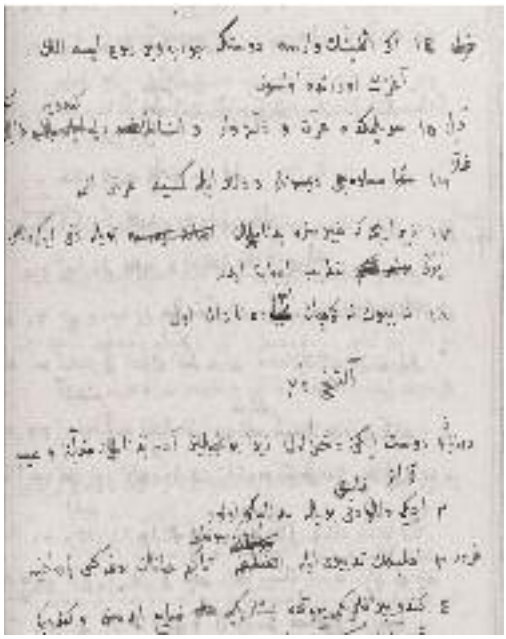

Altıncı Bâb

1*Dost iken düşman olma zîrâ buncaleyin âdam bed-nâmlık mezellet ve ʿayb kazanır
*1*Dostken düşman olma! Çünkü bu denli çok insan kötü şöhret ile alçaklık ve utanç kazandı.*
2*İki dilli fâsık dahi böyle bed-nâm olur
*2*İki yüzlü bozguncu da böyle kötü isimle anılır.*
3*Kalbiŋiŋ tedbîri ile büyüklenme tâ kim cânıŋ boğa gibi yarelenmeye
*3*Yüreğinin kuruntularıyla gururlanma ki canın boğa gibi yaralanmasın.*
4*Kendi yapraklarını yiyesin de yemişleriŋi zâyiʿ ėdesin ve kendiŋi
*4*Kendi yapraklarını yer, yemişlerini kaybedersin ve kendini* ∞

**Almancası: "Achte nichts gering, es sei klein oder groß,,*
*Türkçesi: **"Büyük ya da küçük olsun,** 'hiç bir şeyi' **hor görme**,,*

kuru ∞

قرو آغاج كبي آليقويا سن

٥ يرامزروح صاحبيني هلاك ايدر وآني دشمنلرينك استهزاسنه
لايق ايليه

٦ طاتلو آغز كندويه چوق دوستلر قزانر وايو سويلين دل نيجه لرك
مناسب كلاملريني جذب ايدر

٧ كندوكه چوق خيرخواهلر ايدين اما بيكدن بيري مشيرك اولسون

٨ بر دوست ايدنورسك آني امتحان ايله ايدين وتيزيه آكا اعتماد اتمه

٩ زيرا دوست واركه كندو فرصتي كوزدوب مصيبت وقتنده وفادار دكلدر

١٠ ودخي دوست واركه دشمنلكه كيروب چكشمك ايله عيبكي فاش ايلر

١١ هم دخي سفره داش دوستي واركه بلا كوننده سني براغه

١٢ ودولتكده سنك كبي دوست اولوب مصاحبتلرك اوزرينه
آتوب طوته

١٣ اما مصيبتلو اولدوغك زمان سكا قارشوقويه وسندن يوزيني
صقليه

١٤ دشمنلركدن سقين ودوستلركدن احتراز ايله

kuru ağaç gibi alıkoyasın
kuru bir ağaç gibi bırakırsın.
5*Yaramaz rûh sâhibini helâk ėder ve ȯŋů düşmanlarınıŋ istihzâʾsına lâyık eyleye
*5*Kötü can sahibini yok eder ve onu düşmanlarının eğlencesine layık eder.*
6*Tatlĩ ağız kendiye çok dostlar kazanır ve íyi söyleyen dil niceleriŋ münâsip kelâmlarını cezb ėder
*6*Tatlı dil kendine birsürü dostlar kazanır ve iyi konuşan dil birçokların güzel sözlerini kendine katar.*
7*Kendiŋe çok hayr-ı hevâhlar ėdin âmmâ biŋden biri müşîriŋ olsun*
*7*Kendine çok dostluklar edin; ama binde biri öğütçün olsun.*
8*Bir dost ėdinirseŋ ȯnuʾ imtihân ile ėdin ve tėziye ȯŋa iʿtimâd ėtme
*8*Bir dost almak istersen onu sınayarak seç ve çabucak ona güvenme.*
9*Zîrâ dost var ki kendi fĩrsatını gözedip musîbet vaktinde vefâʾdâr değildir
*9*Çünkü kendi fırsatını gözeten dost var ki sıkıntı anında vefa göstermez.*
10*Ve dahi dost var ki düşmanlığa girip çekişmek ile ʿaybıŋı fâş eyler
*10*Öyle dost da var ki düşmanlık edip çekişir ve kusurunu söyler.*
11*Hem dahi sufradaş dostu var ki belâ gününde seni bıraġa
*11*Hem de sofradaş dost var, kötü günde seni bırakıp kaçar.*
12*Ve devletiŋde seniŋ gibi dost olup musâhabatlarıŋ üzerine atıp tuta
*12*İktidarında senin gibi dost görünüp konuşmaların üzerine atıp tutar.*
13*Âmmâ musîbetli olduğun zamân saŋa karşĩ koya ve senden yüzünü saklaya
*13*Ama sıkıntıda olduğun an sana karşı koyar ve senden yüzünü saklar.*
14*Düşmanlarıŋdan sakın ve dostlarıŋdan ihtirâz eyle
*14*Düşmanlarından sakın ve dostlarına güvenme.*

**Almancası:"Halt's mit jedermann freundlich; aber zum Ratgeber nimmt unter tausend nur einen „*
Türkçesi:"Herkesi dost say; ama binde birine güven„

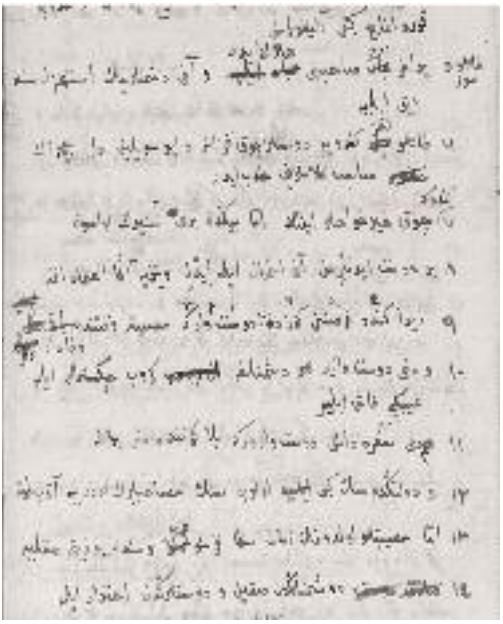

١٥ صادق دوست محروسهٔ قویدر بویله دوسته مالك اولان خزینه
بولمش کبیدر

١٦ دوستك حقیقتی هیچ بر شیئه دکشلمز و انوك فضیلتی بر وزن ایله
طارتلمز

١٧ صادق دوست حیواتك علاجیدر و اللهدن قورقانلر بویله دوسته
مالك اولالر

١٨ ربك متقیسی کندو دوستلغنی دوزر زیرا اونیجه ایسه انوك
اقرانی ده بویله اولا

١٩ ای اوغل تأدیبی کنجلکدن سوده حکمتی پیرلکه دك باقی بولورسن

٢٠ آکا چفتجی و اکنجی کبی یناش و اوندن ایو یمشنه قتلان

٢١ زیرا انوك افلاحنده چوق زحمت چکمدین انوك محصولاتندن تیز ییه‌سن

٢٢ جاهللره پك سرددر عقلسز کمسنه یاننده دورامز

٢٣ اوزرینه محك طاشی کبی زورلو اولا اول دخی مهلت ویرمیوب
آنی براغه

٢٤ زیرا حکمت آدی ایله نیجه ایسه فی الواقعده بویله‌در و چوق

کمسه‌ده

15*Sâdık dost mahrusaʾ-i kavî dir böyle dosta mâlik olan hazîne bulmuş gibidir
*15*Güvenilir dost güçlü bir kaledir. Böyle dostu olan gömü bulmuş gibidir.*
16*Dostuŋ hakîkatı hîç bir şeyʾe değişilmez ve ònuŋ fazîleti bir vezn ile tartılmaz
*16*Gerçek dost hiçbir şeye değişilmez ve onun erdemliği bir ölçüyle ölçülmez.*
17*Sâdık dost hayâtıŋ ʿilâcıdır ve Allahdan korkanlar böyle dosta mâlik olalar
*17*Güvenilir dost hayatın ilacıdır. Allah'tan korkanların böyle dostları olsun.*
18*Rabbiŋ müttakîsi kendi dostluğunu düzer zîrâ o nice ise ònuŋ akrânı da böyle ola
*18*Rab için haramdan çekinen kendi dostluğunu düzer. Çünkü o nasılsa onun arkadaşları da böyledir.*
19*Èy oğul teʾdîbi gençlikden sev de hikmeti pîrliğe dek bâki bulursun
*19*Ey oğul! Eğitimini gençliğinde sev ki bilgeliğin yaşlanıncaya dek kalsın.*
20*Òŋa çiftci ve ekinci gibi yanaş ve ondan íyi yemişine katlan
*20*Ona çiftçi ve ekinci gibi yanaş ki onun iyi yemişine katlanasın.*
21*Zîrâ ònuŋ iflâhında çok zahmet çekmeden ònuŋ mahsûlâtından tèz yèyesin
*21*Çünkü onun bakımına çok emek vermeden, onun ürününden çabuk yeyesin.*
22*Câhillere pek serddir ʿakılsız kimesne yanında duramaz
22'Bunlar' bilgisizlere çok çetin gelir. Çünkü akılsız kişi yanında durmaz.*
23*Üzerine mehekk taşı gibi zorlu ola ol dahi mühlet vermeyip ònu bıraġa
*23*Üzerine mihenk taşı gibi güçlü olur, o da zaman tanımaksızın onu bırakır.*
24*Zîrâ hikmet adı ile nice ise fi'l-vâkiʿ de böyledir ve çok
*24*Çünkü bilgelik adıyla nasılsa; aynen böyledir ve birçok ∞*

kimselere ∞

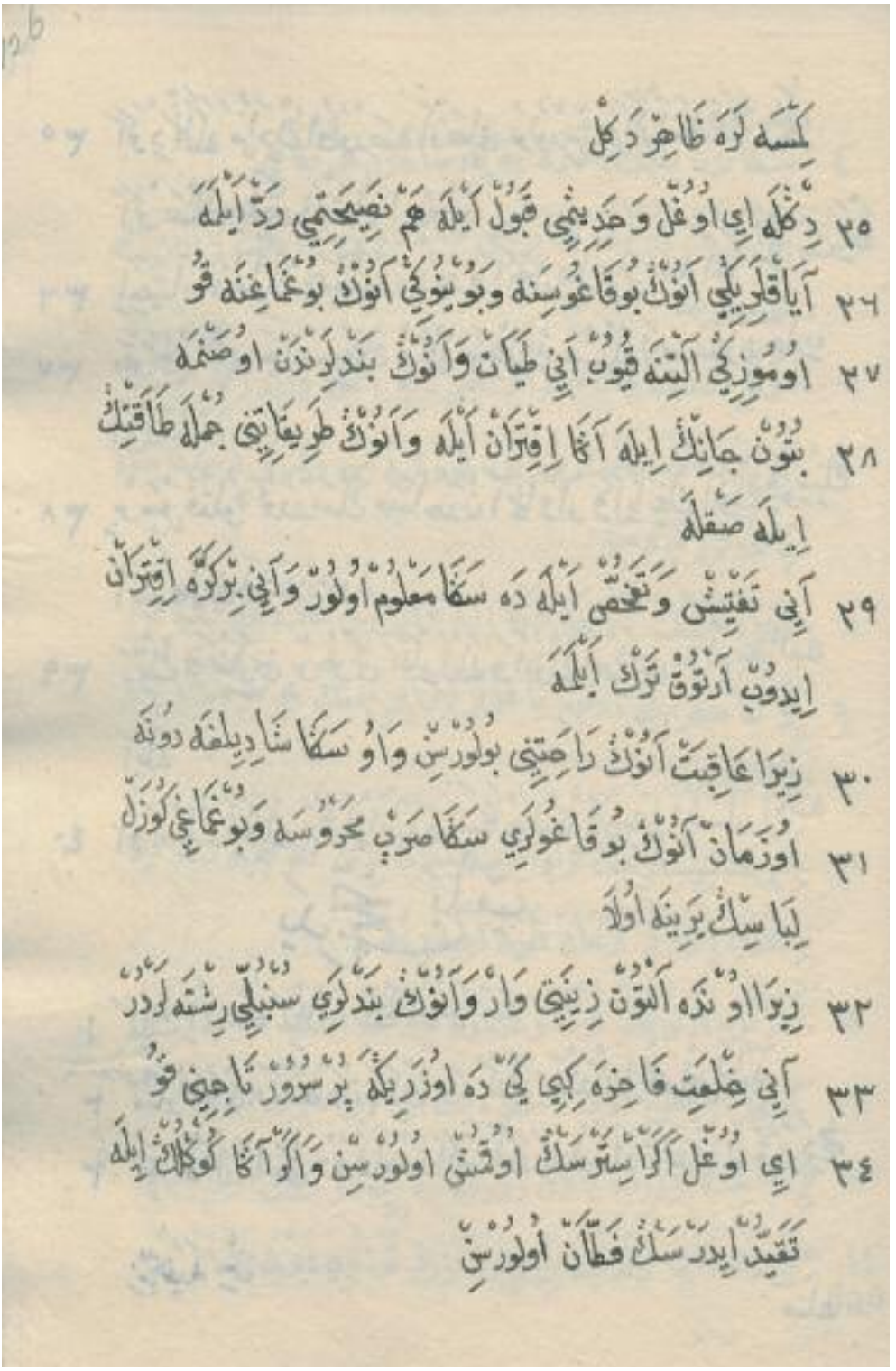

كمسه لره ظاهر دكل

٢٥ دكله اي اوغل وحديثمي قبول ايله هم نصيحتمي رد ايلمه

٢٦ آياقلريكي انوك بوقاغوسنه وبوينوكي انوك بوغماغنه قو

٢٧ اوموزكي آلتنه قيوب اني طيات وانوك بندلرندن اوصنمه

٢٨ بتون جانك ايله آكا اقتران ايله وانوك طريقاتني جمله طاقتك

ايله صقله

٢٩ اني تفتيش وتفحص ايله ده سكا معلوم اولور واني بركره اقتران

ايدوب آرتوق ترك ايلمه

٣٠ زيرا عاقبت انوك راحتني بولورسن واو سكا شاديلغه دونه

٣١ اوزمان انوك بوقاغولري سكا صرب محروسه وبوغماغي كوزل

لباسك يرينه اولا

٣٢ زيرا اونده آلتون زينتي وار وانوك بندلري سنبلي رشته لردر

٣٣ اني خلعت فاخره كبي كي ده اوزريكه پرسرور تاجني قو

٣٤ اي اوغل اكر استرسك اوقمش اولورسن واكر آكا كوكلك ايله

تقيد ايدرسك فطان اولورسن

kimselere zâhir değil
kişiye açık değildir.
25*Diŋle ėy oğul ve hadîsimi kabûl eyle hem nasîhatımı redd eyleme
*25*Dinle ey oğul! Sözümü kabul et ve öğüdümü reddetme.*
26*Ayaklarınıŋ ònuŋ bukağîsına ve boynuŋu ònuŋ boğmağına ko
*26*Ayaklarını onun kösteğine ve boynunu onun boğmağına sok!*
27*Omuzuŋu altına koyup ònu dayat ve ònuŋ bendlerinden usanma
*27*Omuzunla onu destekle ve onun bağlarından usanma.*
28*Bütün cânın ile òŋa iktiran eyle ve ònuŋ tarîkâtını cümle tâkatiŋ ile sakla
*28*Tüm canınla ona ulaş ve onun yollarını tüm gücünle tut.*
29*Ònu teftîş ve tefahhus eyle de saŋa maʿlûm olur ve ònu bir kerre iktirân ėdip artîk terk eyleme
*29*Onu araştır ve incele ki sence bilinsin. Ona bir kez ulaşırsan bir daha bırakma.*
30*Zîrâ ʿâkibet ònuŋ râhatını bulursun ve o saŋa şâdlığa döne
*30*Çünkü sonunda onun huzurunu bulursun ve o senin sevincin olur.*
31*O zamân ònuŋ bukağîları saŋa sarp-ı mahrûsa ve boğmağı güzel libasıŋ yerine ola
*31*O zaman onun kösteği sana güçlü barınak ve 'boynunun' boğmağı güzel giysi olacak.*
32*Zîrâ onda altîn ziyneti var ve ònuŋ bendleri sümbüllü riştelerdir
*32*Çünkü onda altın değeri var ve onun bağları sümbüllü ipliklerdir.*
33*Ònu hilʿat-ı fâhire gibi gėy de üzeriŋe pür-sürur tâcını koy
*33*Onu onur kaftanı gibi giy de üzerine sevinç tacını koy.*
34*Ėy oğul eğer isterseŋ okumuş olursun ve eğer òŋa gönlüŋ ile takayyüd ėderseŋ fettân olursun
*34*Ey oğul! Eğer istersen okumuş olursun ve eğer ona gönlünle bağlı kalırsan kurnaz olursun.*

٣٥ اكر دكلمكه مرادك اولورسه ازهاني بولورسن واكر آكا قولاغكي
اكرسك حكمتي اكتساب ايده سن

٣٦ اختيار ادملرك جمعيتنده دور واهل علم واريسه آكا ملازمت ايله

٣٧ هر كلام اللهي جان ودلدن دكله وعلمك مسئله لري سندن هارب
اولماسون

٣٨ بر معرفتلو كوررسك صباحدن آكا وار وايا غك انوك قپوسنك
اشيكلريني آشندرسون

٣٩ ربك فرضلريني بر خوش تفكر ايله وانوك امرلريني مدام مطالعه
ايله

٤٠ اوسنك قلبكي برقرار ايليه ده سكا مراد اولان علم احسان اولنه

يدنجي باب

١ كملك اتمه ده كملك سكا اوغرامیه

٢ منكر اولان نسنه دن چكين ده كناه سندن انحراف ايليه

٣ اي اوغل ناحق دونملرده اكين اكمه كه اورادن يدي اوقدر دخي
بيچميه سن

سلطاندن

35*Eğer diŋlemeğe murâdıŋ olursa ezhânı bulursun ve eğer ònŋa kulağını eğerseŋ hikmeti iktisâb ėdesin
*35*Eğer dinlemeye istekliysen aklı bulursun ve eğer ona kulağını eğersen bilgelik kazanırsın.*
36*İhtiyâr âdamlarıŋ cemʿiyyetinde dur ve ehl-i ʿilm var ise ònŋa mülâzemet eyle
*36*Yaşlıların arasında dur. Eğer bilgeler varsa onlara sımsıkı sarıl.*
37*Her kelâmullahı cân ü dilden diŋle ve ʿilmiŋ mesʾeleleri senden harib olmasın
*37*Allah'ın her sözünü tüm gönlünden dinle ve ilim tartışması senden uzaklaşmasın.*
38*Bir maʿrifetli'i görürseŋ sabâhdan ònŋa var ve ayağıŋ ònuŋ kapĩsınıŋ eşiklerini aşındırsın
*38*Yetenekli bir kişiyi görürsen erkenden ona git ve ayağın onun kapısının eşiklerini aşındırsın.*
39*Rabbiŋ farzlarını bir hoş tefekkür eyle ve ònuŋ emrlerini müdâm mütâlaʿa eyle
*39*Rabb'in farzlarını bir güzel düşün ve O'nun buyruklarını sürekli incele.*
40*O seniŋ kalbiŋi ber-karâr eyleye de saŋa murâd olan ʿilm ihsân oluna
*40*O senin yüreğine yerleşsin ve sana bilmek istediğin ilmi versin.*

Yedinci Bâb

1*Kemlik ėtme de kemlik saŋa uğramaya
*1*Kötülük etme ki kötülük bulmayasın.*
2*Münker olan nesneden çekin de günâh senden inhirâf eyleye
*2*Yasak olan şeyden çekin ki günah senden uzaklaşsın.*
3*Ėy oğul nâ-hak dönümlerde ekin ekme ki oradan yedi o kadar dahi biçmeyesin
*3*Ey oğul! Haksızlıkla tarlanı ekme ki oradan yedi kat biçmeyesin.*

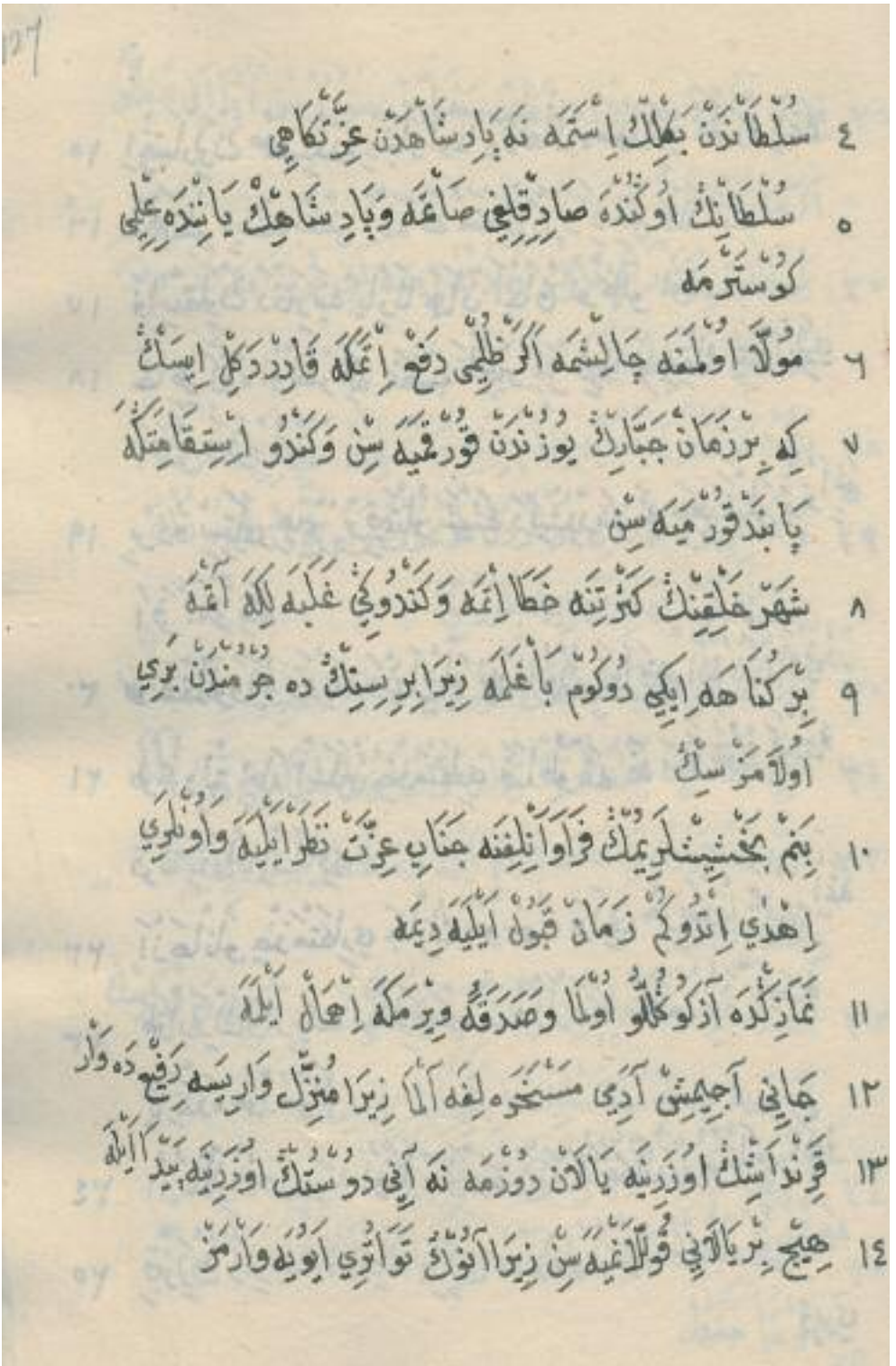

٤ سلطاندن بكلك استمه نه پادشاهدن عزتكاهي

٥ سلطانك اوكنده صادقلغي صاتمه وپادشاهك يانده علمي
كوسترمه

٦ مولا اولمغه چالشمه اكر ظلمي دفع اتمكه قادر دكل ايسك

٧ كه برزمان جبارك يوزندن قورقميه سن وكندو استقامتكه
پابند قورميه سن

٨ شهر خلقنك كثرتنه خطا اتمه وكندوكي غلبه لكه آتمه

٩ بر كناهه ايكي دوكوم باغلمه زيرا برسنك ده جرمندن بري
اولامزسك

١٠ بنم بخشيشلريمك فراوانلغنه جناب عزت نظر ايليه واونلري
اهدي اتدوكم زمان قبول ايليه ديمه

١١ نمازكده آزكو كللو اولما وصدقه ويرمكه اهمال ايلمه

١٢ جاني آجيمش آدمي مسخره لغه آلما زيرا منزل واريسه رفيع ده وار

١٣ قرنداشك اوزرينه يالان دوزمه نه آني دوستك اوزرينه پيدا ايله

١٤ هيچ بر يالاني قوللانميه سن زيرا آنوك تواتري ايويه وارمز

4*Sultândan beylik isteme ne pâdişâhdan ʿizzetgâhı
*4*Kraldan beylik isteme, ne de egemenden güçlü bir makam.*
5*Sultânıŋ öŋünde sadıklığı satma ve pâdişâhıŋ yanında ʿilmi gösterme
*5*Egemen önünde bilgiçlik taslama ve kralın yanında bilgini gösterme.*
6*Mûlâ olmağa çalışma eğer zulümü defʿ ėtmeğe kâdir değil iseŋ
*6*Eğer haksızlığı kaldırmaya gücün yetmezse çok üsteleme.*
7*Ki bir zamân cabbârıŋ yüzünden korkmayasın ve kendi istikâmetiŋe yaband kormayasın*
*7*Hiçbir zaman güçlüden korkma ve kendi gidişine yabancı olma.*
8*Şehir halkınıŋ kesretine hatâ ėtme ve kendiŋi ġalabalığa atma
*8*Şehir halkının çokluğuna şaşma ve kendini kalabalığa atma.*
9*Bir günâha iki düğüm bağlama zîrâ birisiniŋ de cürmünden biri olamazsıŋ
*9*Bir günaha iki düğüm bağlama. Çünkü birisinin suçundan biri olamazsın.*
10*Benim bahşişlerimiŋ firâvânlığına Cenâb-ı ʿizzet nazâr eyleye ve onları ihda ėttiğim zamân kabûl eyleye dėme
*10*Benim bağışlarımın çoğunu yüce Allah görür ve onları armağan ettiğim zaman kabul eder deme.*
11*Namâzıŋda az gönüllü olma ve sadakayı vėrmeğe ihmâl eyleme
*11*Namazını isteksizce yapma ve sadaka vermeyi de bırakma.*
12*Cânı acımış âdamı masharalığa alma zîrâ münezzîl var ise refiʿ de var
*12*Yüreği acılı insana gülme. Çünkü alçaltan varsa kaldıran da var.*
13*Karındaşıŋ üzerine yalan düzme ne onu dostuŋ üzerine peydâ eyle
*13*Kardeşin üstüne yalan düzme, ne de onu dostun üzerinde gör.*
14*Hîç bir yalanı kullanmayasın zîrâ onuŋ tevâtürü iyiye varmaz
*14*Hiçbir yalanı kullanma. Çünkü onun yayılması iyi olmaz.*

*Ali Bey'in 1664 el yazmasında *'komayasın'*

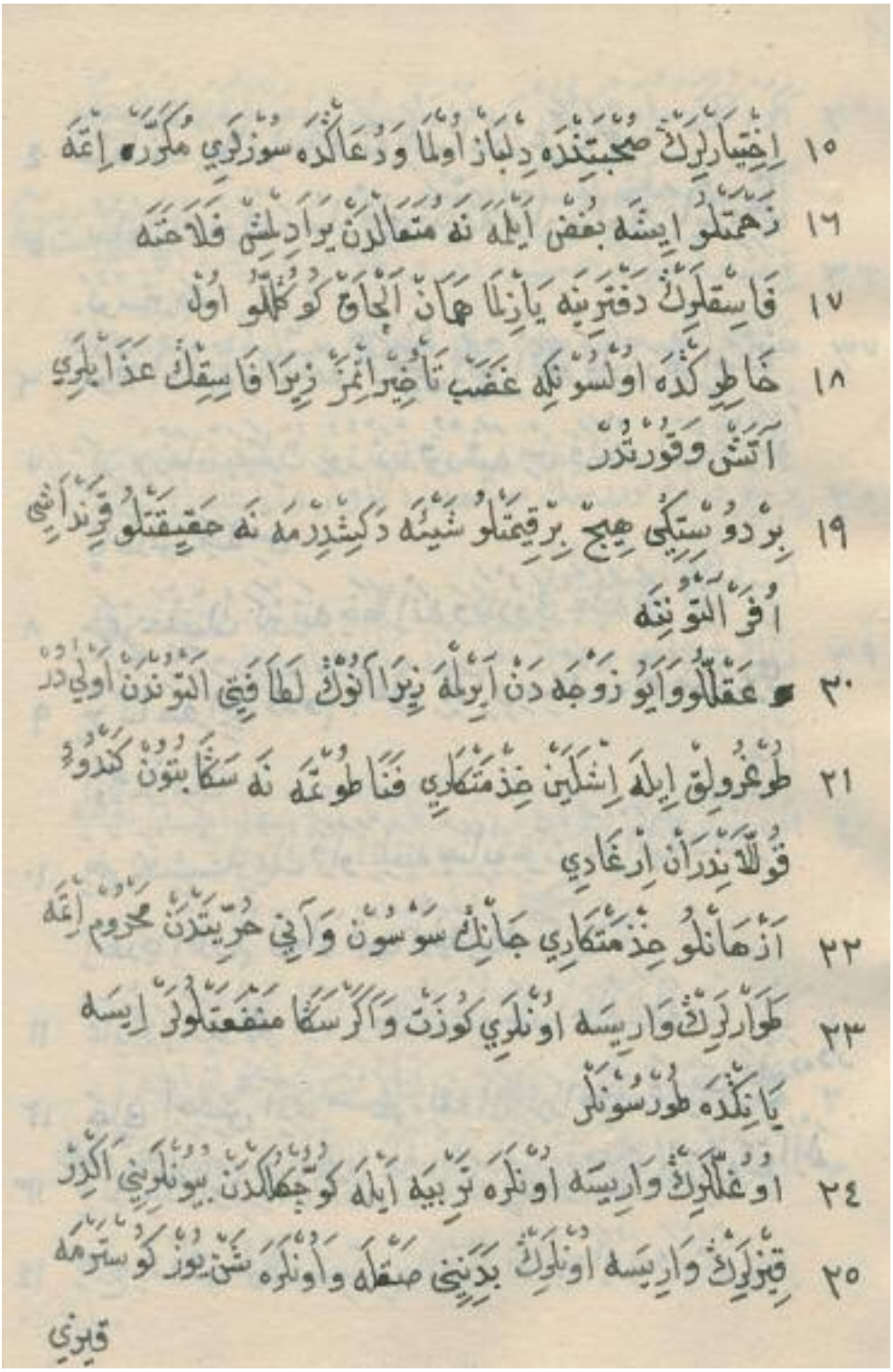

١٥ اختيارلرك صحبتنده دلباز اولما ودعاكده سوزلري مكرر اتمه

١٦ زحمتلو ايشه بغض ايلمه نه متعالدن يرادلمش فلاحته

١٧ فاسقلرك دفترينه يازلما همان الحاق كوكللو اول

١٨ خاطركده اولسونكه غضب تأخير اتمز زيرا فاسقك عذابلري
آتش وقورتدر

١٩ بر دوستكي هيچ بر قيمتلو شيئه دكشدرمه نه حقيقتلو قرنداشي
اوفر التوننه

٢٠ عقللو وايو زوجه دن ايرلمه زيرا انوك لطافتي التوندن اولي در

٢١ طوغرولق ايله اشلين خدمتكاري فنا طوتمه نه سكا بتون كندوي
قوللاندران ارغادي

٢٢ ازهانلو خدمتكاري جانك سوسون وآني حريتدن محروم اتمه

٢٣ طوارلرك واريسه اونلري كوزت واكر سكا منفعتلولر ايسه
يانكده طورسونلر

٢٤ اوغللرك واريسه اونلره تربيه ايله كوچكلكدن بيونلريني اكدر

٢٥ قيزلرك واريسه اونلرك بدنيني صقله واونلره شن يوز كوسترمه

قيزي

15*İhtiyârlarıŋ sohbetinde dil-bâz olma ve duʿâŋda sözleri mükerrer ėtme
*15*Yaşlılar sohbetinde çok konuşma ve duanda sözleri tekrarlama.*
16*Zahmetli işe buğz eyleme ne Müteʿâldan yaradılmış felâhata
*16*Ne Yüce'den yaratılmış selamete, ne de zor işten nefret etme.*
17*Fâsıklarıŋ defterine yazılma hemân alçakgönüllü ol
*17*Kötülerin kitabına yazılma; ama alçakgönüllü ol.*
18*Hatırıŋda olsun ki ġazab teʾhîr ėtmez zîrâ fâsıkıŋ ʿazâbları âteş ve kurtdur
*18*Unutma ki öfke gecikmez. Çünkü kötülerin azabı ateş ve kurttur.*
19*Bir dostuŋu hîç bir kıymetli şeyʾe değişdirme ne hakîkatli karındaşı Ofir altînına
*19*Dostunu değerli hiç bir şeye değiştirme, ne de gerçek kardeşini Ofir altınına.*
20*ʿAkıllı ve iyi zevceden ayrılma zîrâ ònuŋ letâfeti altîndan evlâdır
*20*Akıllı ve iyi eşten ayrılma; çünkü onun güzelliği altından daha iyidir.*
21*Doğruluk ile işleyen hizmetkârı fenâ tutma ne saŋa bütün kendiyi kullandıran ırġâdı
*21*Ne kendini sana adamış ırgadı, ne de dürüstçe çalışan hizmetçiyi kötü kullanma.*
22*Ezhânlı hizmetkârı cânıŋ sevsin ve ònuˀ hürriyetden mahrûm ėtme
*22*Akıllı hizmetçiyi canın sevsin ve onu özgürlükten ayırma.*
23*Davarlarıŋ var ise onları gözet ve eğer sana menfaʿatliler ise yanıŋda dursunlar
*23*Davarların varsa onları gözet; eğer sana yararlı olurlarsa yanında dursunlar.*
24*Oğullarıŋ var ise onlara terbiye eyle küçüklükden boyunlarını eğdir
*24*Çocukların varsa onları terbiye et ve daha küçükken boyun eğdir.*
25*Kızlarıŋ var ise onlarıŋ bedenini sakla ve onlara şen yüz gösterme
25**Kızların varsa onların bedenlerini ört ve onları şımartma.*

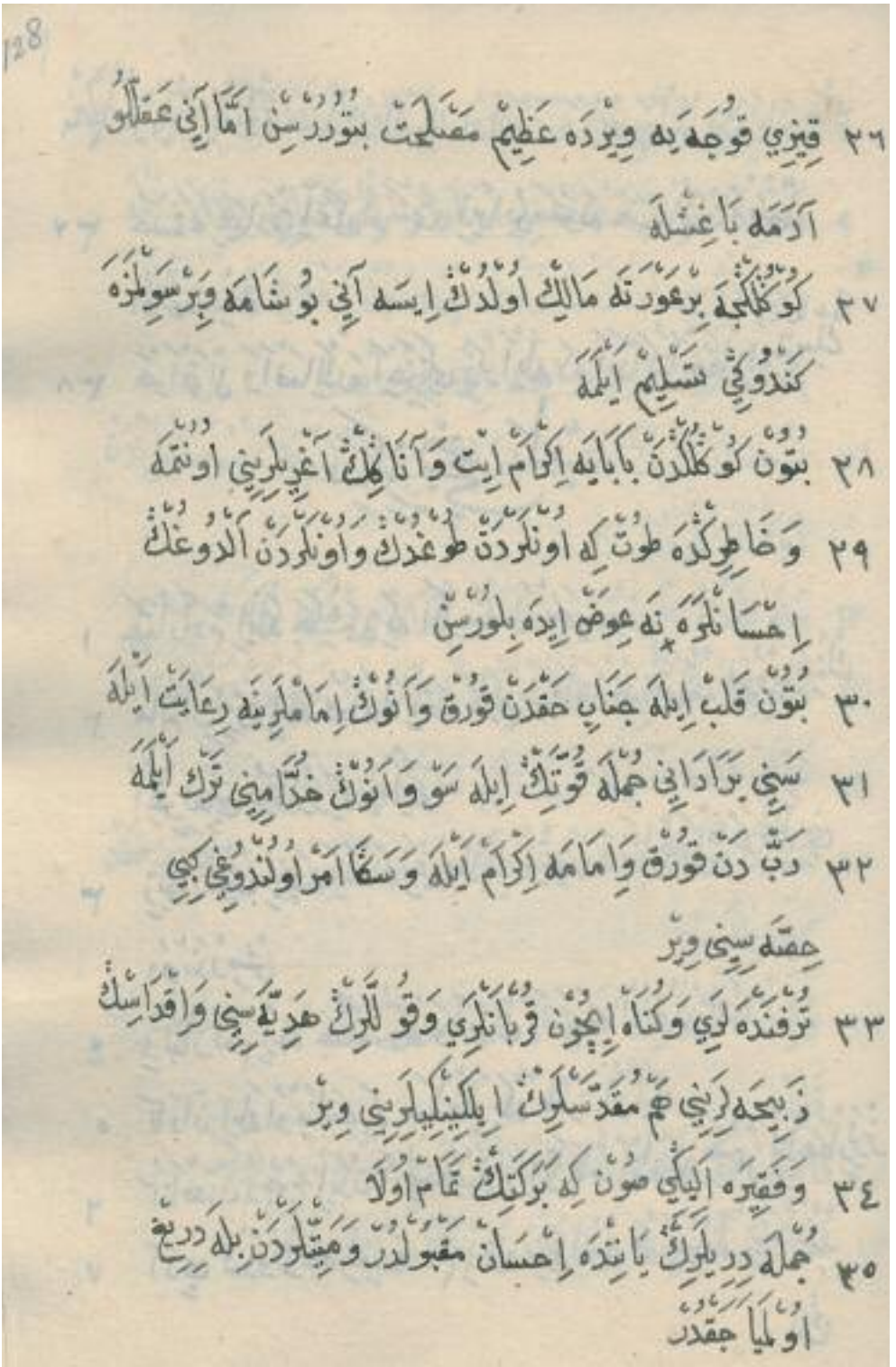

128

٢٦ قیزی قوجه یه ویرده عظیم مصلحت بتوررسن اما انی عقللو
آدمه باغشله

٢٧ کوکلکجه برعورته مالك اولدك ایسه آنی بوشامه وبرسولمزه
کندوکی تسلیم ایلمه

٢٨ بتون کوکلکدن بابایه اکرام ایت وآناکك آغریلرینی اونتمه

٢٩ وخاطرکده طوت که اونلردن طوغدك واونلردن آلدوغك
احسانلره نه عوض ایده بلورسن

٣٠ بتون قلب ایله جناب حقدن قورق وانوك اماملرینه رعایت ایله

٣١ سنی برادانی جمله قوتك ایله سو وانوك خدامینی ترك ایلمه

٣٢ ربدن قورق وامامه اکرام ایله وسکا امر اولندوغی کبی
حصه سینی ویر

٣٣ ترفنده لری وکناه ایچون قربانلری وقوللرك هدیه سینی واقداسك
ذبیحه لرینی هم مقدسلرك ایلکینکیلرینی ویر

٣٤ وفقیره الیکی صون که برکتك تمام اولا

٣٥ جمله دریلرك یاننده احسان مقبولدر ومیتلردن بله دریغ
اولمیاجقدر

26*Kızı kocaya vėr de ʿazîm maslahat bitirsin âmmâ ònu ʿakllı âdama bağışla
*26*Kızı kocaya ver ki, büyük iş bitirsin; ama onu akıllı adama bağışla.*
27*Gönlünce bir ʿavrata mâlik olduŋ ise ònu boşama ve bir sevilmeze kendiŋi teslîm eyleme
*27*Gönlüne göre bir eş seçtinse onu boşama ve bir sevilmeze kendini bırakma.*
28*Bütün gönlünden babaya ikrâm ėt ve anaŋıŋ ağrılarını unutma
*28*Tüm yürekten babana saygı göster ve annenin de sancılarını unutma.*
29*Ve hâtırıŋda tut ki onlardan doğduŋ ve onlardan aldığıŋ ihsânlara ne ʿivaz ėdebilirsin
*29*Unutma ki onlardan doğdun ve onlardan aldığın iyiliklere karşı ne bedel verebilirsin?*
30*Bütün kalb ile Cenâb-ı Hakkdan kork ve ònuŋ imâmlarına riʿâyet eyle
*30*Tüm yüreğinle Hz. Allah'tan kork ve O'nun imamlarına uy.*
31*Seni yaradanı cümle kuvvetiŋ ile sev ve ònuŋ haddâmını terk eyleme
*31*Seni yaratanı tüm gücünle sev ve O'nun elçilerini bırakma.*
32*Rabbden kork ve imâma ikrâm eyle ve saŋa emr olunduğu gibi hissesini vėr
*32*Rabben kork ve O'nun imamlarını onurlandır; sana buyurulduğu gibi payını ver.*
33*Turfandaları ve günâh içìn kurbânları ve kullarıŋ hediyyesini ve akdesiŋ zebîhalarını hem mukaddesleriŋ iyeliğinkilerini vėr
*33*İlk ürünleri, günah kurbanlarını, kölelerin armağanlarını, en kutsal sunuları ve kurbanlardan -imamlara- 'omuz budu' paylarını ver.*
34*Ve fakîre eliŋi sun ki bereketiŋ tamâm ola
*34*Yoksula elini uzat ki bereketin tam olsun.*
35*Cümle dirileriŋ yanında ihsân makbûldür ve meyyîtlerden bile dirîğ olmayacakdır
*35*Tüm dirilere bağış yapmak iyidir ve ölülerden bile esirgenmeyecektir.*

٣٦ فریاد ایدنلره تسلیك اكسك اولماسون و یاس چكنلر ایله یاس چك

٣٧ خسته عیادت اتمكه اوشنمه زیرا بو مقوله حسناتدن مقبول اولورسك

٣٨ هر اقوال و افعالكده آخرتكی ذكر ایله ده ابدا كناهكار اولمزسك

سكزنجی باب

١ جبار آدم ایله چكشمه كه اللرینه دوشمیه سن

٢ مالدار كشی ایله مجادله اتمه تا كیم سكا قارشو توزن ایدوب سنك آغرلغكی یوقارویه چكمیه

٣ زیرا التون نیجه كمسنه لری هلاك اتمش و شاهلرك كوكللرینی دوندرمش

٤ دلباز آدم ایله جنكلشمه و انوك آتشنه اوطون ییغمه

٥ نادان ایله اوینامه كه سلفلریكه طعن اولمیا

٦ كناهدن رجوع ایدن آدمی عیبلمه الا یاد ایله كه هپیمز كناهكارلریز

٧ آدمی كندو قوجه لغنده ذم اتمه زیرا اول قوجیانلر بزدندر

اك

36*Feryâd ėdenlere teselliŋ eksik olmasın ve yas çekenler ile yas çek
*36*Acı çekenlere avuntun eksik olmasın ve yas çekenler ile yas çek.*
37*Hastayı ʿıyâdet ėtmeğe üşenme zîrâ bu makûle hasenâtdan makbûl olursuŋ
*37*Hastayı ziyaret etmeye üşenme. Çünkü böyle iyiliklerle benimsenirsin.*
38*Her âkvâl ü efʿâliŋde âhiretiŋi zikr eyle de ebeden günâhkâr olmazsıŋ
*38*Her söz ve eyleminde ölüm ötesini ara ki sonsuza dek günahkâr olmayasın.*

Sekizinci Bâb

1*Cabbâr âdam ile çekişme ki ellerine düşmeyesin
*1*Güçlü adamla çekişme ki eline düşmeyesin.*
2*Mâldâr kişi ile mücâdele ėtme tâ kim saŋa karşî tevazün ėdip seniŋ ağırlığıŋı yukarıya çekmeye
*2*Zenginle uğraşma! Ta ki seni dengeleyip ağırlığınca seni yukarıya çekmesin.*
3*Zîrâ altîn niçe kimesneleri helâk ėtmiş ve şâhlarıŋ gönüllerini döndürmüş
*3*Çünkü altın birçoklarını mahvetmiş ve kralların gönüllerini döndürmüş.*
4*Dilbaz âdam ile cenkleşme ve önuŋ âteşine odun yığma
*4*Çenesi düşük adamla çatışma ve onun ateşine odun yığma.*
5*Nâdân ile oynama ki seleflerine taʿn olmaya
*5*Bilgisizle oynama ki öncekilere aşağılanmasın.*
6*Günâhdan rucûʿ ėden âdamı ʿayblama illâ yâd eyle ki hepimiz günâhkârlarız
*6*Günahtan geri dönen adamı ayıplama; ille onu an ki, tümümüz günahkârız.*
7*Âdamı kendi kocalığında zemm ėtme zîrâ ol kocayanlar bizdendir
*7*İnsanı yaşlılığında kınama; çünkü o yaşlananlar bizdendir.*

129

٨ اك بيوك دشمنكك اولدوكنه سونمه الا يادايلكل كه هپيمز اولجكيز

٩ علمانك حديثلرندن غافل اولما واونلرك امثالني تلاوت ايله

١٠ زيرا تاديبي اونلردن اوكرنورسن واول اخلاقي كه اونلر ايله

پادشاهلرك استخدامنه لايق اولورسن

١١ قوجه آدملرك كلامندن صاپمه زيرا اونلردخي كندو سلفلرندن

اوكرنمشلردر

١٢ واونلردن علمي هم حين محلده جواب ويرمكي اوكرنه سن

١٣ فاسقك كمورلريني طوتشدرمه كه آتشنك علوندن ياقلميه سن

١٤ شتام آدمه مغتيظ اولما تاكيم آغزيكه ديدبان كبي تكمن اتميه

١٥ سندن قدرتلوجه آدمه اودنج ويرمه واكر ويردك ايسه آني فقد

كبي بله سن

١٦ واركدن ارتوغنه كفيل اولما واكر اولورسك سن ادا ايدجك كبي

قاير

١٧ قاضي ايله دعوي اتمه زيرا حكم آنوك نصنه كوره اولور

١٨ جرأتلو آدم ايله يوله كتمه كه سكا بار كران اولميا

8*Eŋ büyük düşmanıŋıŋ öldüğüne sevinme illâ yâd eyle kıl ki* hepimiz öleceğiz
*8*En büyük düşmanının öldüğüne sevinme, onu anımsa! Bizler de öleceğiz.*
9*ʿUlemânıŋ hadîslerinden ġâfil olma ve onlarıŋ emsâlini tilâvet eyle
*9*Bilgelerin sözlerinden habersiz olma. Onların örneklerini yüksek sesle oku.*
10*Zîrâ teʾdîbi onlardan öğrenirsin ve ol ahlâkı ki onlar ile pâdişâhlarıŋ istihdâmına lâyık olursun
*10*Çünkü onlardan terbiye ve ahlâk alır, onlarla kralların hizmetine layık olursun.*
11*Koca âdamlarıŋ kelâmından sapma zîrâ onlar dahi kendi seleflerinden öğrenmişlerdir
*11*Yaşlıların sözlerinden sapma. Çünkü onlar da kendinden önce gelenlerden öğrendiler.*
12*Ve onlardan ʿilmi hem hîn mahallde cevab vėrmeği öğrenesin
*12*Onlardan bilgeliği ve doğru yerde yanıt vermeyi öğren.*
13*Fâsıkıŋ kömürlerini tutuşdurma ki âteşiniŋ ʿalevinden yakılmayasın
*13*Kötülerin kömürlerini tutuşturma ki ateşinin alevinden yanmayasın.*
14*Şettâm âdama muġtebıt olma tâ kim ağzıŋa dîde-bân gibi tekemmün ėtmeye
*14*Küfürbaz adama gıbta etme! Ta ki ağzına bekçi gibi gizlenmesin.*
15*Senden kudretlice âdama ödünç vėrme ve eğer verdiŋ ise ònu fakd gibi bilesin
*15*Senden güçlü olana ödünç verme; eğer verdinse onu kaybetmiş say.*
16*Ve ırakdan artığına kefîl olma ve eğer olursaŋ sen ʾedâʾ ėdecek gibi kayır
*16*Uzaktan arta kalanına kefil olma; eğer olduysan sen ödeyecekmişin gibi kayır.*
17*Kâzî ile daʿvâʾyı ėtme zîrâ hükm ònuŋ nassına göre olur
*17*Yargıç ile çekişme; çünkü karar onun son hükmüdür.*
18*Cerâʾetli âdam ile yola gitme ki saŋa bârı girân olmaya
*18*Kabadayı adamla, yola çıkma ki sana ağır yük olmasın.*

*bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*illâ yâd kıl ki*'...

١٩ زيرا اوكندو استدوكي كبي ايدر قلارده سن انوك دلولكي ايله
هلاك اولورسن

٢٠ غضوب ايله چكشمه وانوكله اسيز يرده كزمه

٢١ زيرا قاني هيچ ايله هيچ صيار وسني مدد اولميان يرده يقار

٢٢ سفيه ايله مشاوره اتمه زيرا قضيه صقلمق بلمز

٢٣ يابانجينك يانده اسراره متعلق نسنه اتمه زيرا انوك غرضني
بلمزسن

٢٤ هر آدمه كوكلكي آچمه كه سكا يالان منتي كوسترميه

طقوزنجي باب

١ قوجاغكده اولان عورتي قسقانمه وآني كندوكه ضررا فنا صنعتي
اوكرتمه

٢ بر عورته كوكلكي ويرمه كه سنك مجالك اوستنه چقميه

٣ نكار عورتك قارشوسنه وارمه كه انوك طوزاغنه دوشميه سن

٤ چنكي قاري ايله قونشمه كه انوك فنلري ايله طوتلمياسن

بر

19*Zîrâ o kendi istediği gibi eder-kılar da sen onuŋ deliliği ile helâk olursun
*19*Çünkü o kendi bildiğini yapar, sen de onun deliliğiyle yıkılırsın.*
20*Ġazub ile çekişme ve onuŋla ıssız yerde gezme
*20*Çok öfkelenenle çekişme ve onunla ıssız yerde gezme.*
21*Zîrâ kanı hîç ile hîç sayar ve seni meded olmayan yerde yıkar
*21*Çünkü kanı hiçe hiç sayar ve seni yardım olmayan yerde yıkar.*
22*Sefîye ile müşâvere ėtme zîrâ kaziyyeʾyi saklamak bilmez
*22*Akılsıza danışma. Çünkü düşünceni saklamayı bilmez.*
23*Yâbâncınıŋ yanında esrâra müteʿallik nesne ėtme zîrâ onuŋ ġarazını bilmezsin
*23*Yabancının yanında gizli birşey yapma. Çünkü onun amacını bilmiyorsun.*
24*Her âdama gönlüŋü açma ki saŋa yalan minneti göstermeye
*24*Herkese gönlünü açma ki sana yalan yere memnunluk göstermesin.*

Dokuzuncu Bâb
1*Kucağıŋda olan ʿavratı kıskanma ve önü kendiŋe zarâren fenâ sanʿatı öğretme
*1*Kucağında olan kadını kıskanma ve ona kendi zararına hüner öğretme.*
2*Bir ʿavrata gönlünü vėrme ki seniŋ mecâliŋ üstüne çıkmaya
*2*Bir kadına gönlünü verme ki senin gücünün üstüne çıkmasın.*
3*Nikâr ʿavratıŋ karşîsına varma ki önuŋ tuzağına düşmeyesin
*3*İnatçı kadının karşısına çıkma ve onun tuzağına düşme.*
4*Çengi karı ile konuşma ki önuŋ fennleri ile tutulmayasın
*4*Çalgıcı kadınla konuşma ki onun sanatıyla tutulmayasın.*

٥ بر قیزه پکجه باقمه که کوزللیکنك زینتنه مفتون اولمیاسن
٦ جانکی فاحشه لره تسلیم اتمه که میراثکی یاو قلمیاسن
٧ شهر سوقاقلرنده اورایه بورایه باقمه وانوك خالی یرلرنده
طولاشمه
٨ دلبر عورتدن کوزلریکی دوندر وغریبه نك کوزللوکنه پکجه باقمه
٩ زیرا کوزللك چوغی خطایه کوتردی وانوك عشقی آتش کبی یقار
١٠ هیچ بر وجهله کابنلو عورت ایله اوتورمه وانوکله قوللرك
اوزرنده یاتمه
١١ انوکله شراب صحبتی اتمه که جانك آکا میل اتمیه ومحبتك ایله
هلاکه دوشمیه سن
١٢ اسکی دوستی براقمه زیرا یکی آکا برابر اولامز
١٣ یکی دوست یکی باده کبی درکه اسکینجه انی صفا ایله ایچه سن
١٤ فاسق آدمك تفخرینه حسد چکمه زیرا انوك عاقبتی نه شکل
اولاجقدر بلمزسن
١٥ فاسقلرك حظ اتدوکندن سن حظ ایلمه الا خاطرکده اولسونکه

5*Bir kıza pekçe bakma ki güzelliğiniŋ zînetine meftûn olmayasın
*5*Bir kıza alıcı gözüyle bakma ki güzelliğinin çekiciliğine düşmeyesin.*
6*Cânıŋı fâhişelere teslîm ėtme ki mîrâsını yavı kılmayasın
*6*Canını fahişelere bırakma ki mirasını yitirmeyesin.*
7*Şehir sokâklarında oraya buraya bakma ve önuŋ hâlî yerlerinde dolaşma
*7*Şehirin sokaklarında öteye beriye bakma ve onun ıssız yerlerinde dolaşma.*
8*Dilber ʿavratdan gözleriŋi dönder ve ġarîbeniŋ güzelliğine pekçe bakma
*8*Gönlünü çelen kadından gözlerini çevir ve şaşılası güzelliğine vurulma.*
9*Zîrâ güzellik çoğu hatâya götürdü ve önuŋ ʿaşkı âteş gibi yakar
*9*Çünkü güzellik çoğunu yanlış yola sevkeder ve onun aşkı ateş gibi yakar.*
10*Hîç bir vechile kâbinli ʿavrat ile oturma ve önuŋla kollarıŋ üzerinde yatma
*10*Hiçbir şekilde 'nikah bedeli' verilmiş kadınla oturma ve onunla kolların üzerinde yatma.*
11*Önuŋla şarâp sohbeti ėtme ki cânıŋ öŋa meyl ėtmeye ve muhabbetiŋ ile helâke düşmeyesin
*11*Onunla içki alemleri yapma ki canın onu çekmesin ve onu sevmekle yıkıma düşmeyesin.*
12*Eski dostu bırakma zîrâ yeŋi öŋa beraber olamaz
*12*Eski dostu bırakma; çünkü yenisi onun gibi olamaz.*
13*Yeŋi dost yeŋi bâde gibidir ki eskiyince önu̓ sefâʾ ile içesin
*13*Yeni dost yeni içki gibidir; eskiyince onu zevkle içersin.*
14*Fâsık âdamıŋ tefahhuruna hased çekme zîrâ önuŋ ʿâkibeti ne şekl olacakdır bilmezsin
*14*Kötü adamın övünmesini kıskanma; çünkü onun sonunun ne olacağını bilmezsin.*
15*Fâsıkları̓ŋ hazz ėttiğinden sen hazz eyleme illâ hâtırıŋda olsun ki ∞
*15*Kötülerin tat aldığı şeyden sen tat alma! Kesinlikle unutma ki ∞*

اونلر تا اولنجیه دك معروف نسنهٔ هیچ اشلمیجکلردر

١٦ قتله قادر اولان آدمدن اوزاق دورده هر اولوم قورقوسنك
وهمندن خالی اولورسن

١٧ واکر آکا یقلاشرسك خطا اتمه که بر اوغردن سنك حیواتکی
کسمیه

١٨ بلکه کمندلر آراسنه کچرسك وشهرك برج بدنلرنده کزرسن

١٩ قادر اولدوغك قدر دوستلری تجربه ایله وعالملر ایله
تشاور ایله

٢٠ تکلمك عاقل کشیلر ایله وهم کلامك تقریری متعالك شریعتنده
اولسون

٢١ قونقلرك صادق کشیلر اولسون وفخرك ربك تقویسنده اولسون

٢٢ عمل اهل صنعتك الندن ممدوح اولور وخلقك ضابطی
خطابندن عالم بلنور

٢٣ بر دلباز کندو شهرنده قورقلودر وکلامنده تقحم ایدن مبغوض اولور

اونجی باب

onlar tâ ölünceye dek maʿrûf nesneyi hîç işlemeyeceklerdir
onlar ölünceye dek iyi şey yapmayacaklardır.
16*Katle kâdir olan âdamdan uzak dur da her ölüm korkusunuŋ vehminden hâlî olursun
*16*Öldürmeye yatkın adamdan uzak dur ki her ölüm korkusunun kuşkusundan kurtulursun.*
17*Ve eğer ȯŋa yaklaşırsan hatâ ėtme ki bir uğurdan seniŋ hayatıŋı kesmeye
*17*Eğer ona yaklaşırsan yanlış yapma ki bir anda senin yaşamını kesmesin.*
18*Belki kemendler arasına geçersiŋ ve şehriŋ burç bedenlerinde gezersin
*18*Belki kementler arasına geçer şehirin burçlarında gezinirsin.*
19*Kâdir olduğun kadar dostları tecribe eyle ve ʿâlimler ile teşâvür eyle
*19*Elinden geldiği kadar dostlarını sına ve bilgelere danış.*
20*Tekellümüŋ ʿâkil kişiler ile ve hem kelâmıŋıŋ takrîri Müteʿâliŋ şerîʿatinde olsun
*20*Konuşman akıllı kişilerle, hem sözlerinin izleri 'Yüce'nin yasalarında olsun.*
21*Konukların sâdık kişiler olsun ve fahriŋ Rabbiŋ takvâʾsında olsun
*21*Konukların dürüst kişiler olsun ve övüncün Rabbin dininde dursun.*
22*ʿAmel ehl-i sanʿatıŋ elinden memdûh olur ve halkıŋ zâbiti hitâbından ʿâlim bilinir
*22*İşler becerili ellerle övüldüğü gibi, halkın yöneticisi sözlerinden bilge bilinir.*
23*Bir dilbâz kendi şehrinde korkuludur ve kelâmında takahhum ėden mebġûz olur
*23*Güzel konuşan biri kendi şehrinde korkuludur ve sözünü ansızın değiştiren sevilmemiş olur.*

onuncu bâb ∞

131

اونجی باب

١ عالم ضبطجی کندو قومنی تأدیب ایلر عاقل آدمك بکلکی مدبر اولور

٢ شهرك ضابطی نه شکل ایسه انوك خدامی دخی اوشکلدر
وسلطانك اخلاقنه جمله قلان شهرلر تقلید ایدرلر

٣ نادان پادشاه کندو رعایاسنی هلاك ایدر واشرافك عقلی ایله
شهر معمور اولور

٤ یرك سلطنتی ربك النده در او اوزرینه نافع آدمی زمانیله قالدرر

٥ آدمك خیر عاقبتی ربك النده در واو کندو عزتنی اوقمش
کشی اوزرینه قور

٦ قو کشکه هر محنت ایچون طارلمه وهیچ بر شیء اذا ایله ایلمه

٧ غرور جناب عزتك وآدملرك اوکنده مبغوضدر وایکیسندن
دخی فساد اشلنور

٨ ظلم وتعدی وغبن ایله قزانلمش مال ایچون پادشاهلق بر
امتدن بر امته نقل اولنور

Onuncu Bâb

1*ʿÂlim zabtcı kendi kavmini teʾdîb eyler ʿâkil âdamıŋ beğliği müdebber olur

*1*Bilge yönetici kendi halkını terbiye eder; akıllı adamın beğliği düzenli gider.*

2*Şehriŋ zâbiti ne şekl ise ònuŋ haddâmı dahi o şekldir ve sultânıŋ ahlâkına cümle kalan şehirler taklîd èderler

*2*Şehirin yöneticisi nasılsa onun hizmetçileri de öyledir ve kralın etiğini tüm şehirler taklit eder.*

3*Nâdân pâdişâh kendi riʿâyâsını+ helâk èder ve eşrâfıŋ ʿaklı ile şehr maʿmûr olur

*3*Akılsız kral kendi halkını yıkar ve soylular aklı ile şehir bayındır olur.*

4*Yeriŋ saltanatı Rabbiŋ elindedir o üzerine nâfiʿ âdamı zamânıyla kaldırır

*4*Dünyanın egemenliği Rabbin elindedir. O kendine yarayacak adamı zamanıyla kaldırır.*

5*Âdamıŋ hayr-ı ʿâkibeti Rabbiŋ elindedir ve kendi ʿizzetini okumuş kişi üzerine kor

*5*İnsanın geleceği Rabbin elindedir ve kendi onurunu okumuş kişi üzerine koyar.*

6*Konşuŋa her mihnet içìn darılma ve hîç bir şeyʾi ezâ ile eyleme

*6*Komşuna her zahmet için darılma ve ona hiç bir şeyi inciterek yapma.*

7*Ġurûr Cenâb-ı ʿİzzetiŋ ve âdamlarıŋ öŋünde mebġuzdur ve ikisinden dahi fesâd işlenir

*7*Gurur yüce Tanrı'ya ve insana düşmanlıktır; ikisine de haksızlık yapılmış olur.*

8*Zulüm ve taʿaddî ve ġabn ile kazanılmış mâl içìn pâdişâhlık bir ümmetden bir ümmete nakl olunur

*8*Zulm, adaletsizlik, alavere-dalavere ile kazanılan servetler yüzünden; egemenlik bir ülkeden başka bir ülkeye geçer.*

+bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*riʿâya*'.

٩ خاك وخاكستر نيه مغرور اولور خسيسدن يرامزرق نسنه اولامز

١٠ زيرا او كندو جانني صاتلق ايدر چون آني حال حيواتنده كندو
باغرسقلري آتار

١١ آسكي مرضي طبيبه كسر وبولون پادشاه ايكن يارين وفات ايده

١٢ زيرا آدم متوفي اولسه حشراتك جانورلرك وقورتلرك وارثي اولور

١٣ غرورك ابتداسي آدم ربدن منقطع اولوب آنوك قلبي كندو
خالقندن اجتناب اتدوكي زماندر

١٤ زيرا كناهك ابتداسي غروردر وآنوك صاحبي چوق كريهات دوكر
اما عاقبت دوريله

١٥ آنوك ايچون رب تعالى اوزرلرينه عجايب بلالر كتورر واونلري
عاقبت دويرر

١٦ سلاطين سريرلريني رب تعالى ييقار واونلرك يرنده حليملري
يرلشدورر

١٧ رب تعالى مغرور امتلرك كوكلريني اقلاع ايدر واونلرك يرنده
متواضعلري عزت ايله ديكر

رب

9*Hâk ve hâk-sitr neye mağrûr olur hasîsden *yaramazrak nesne** olamaz
*9*Toprak ve tozunu örten niçin kibirlensin? 'En kıymetsiz şeyden'* daha değersiz şey olamaz.*
10*Zîrâ o kendi cânını satılık eder çün ônu hâli hayvâtında kendi bağırsakları atar
*10*Çünkü o kendi canını satılık eder ve onun yaşamını kendi bağırsakları düzer.*
11*Eski marazı tabîbe keser ve bugün pâdişâh iken yarın vefât ede
*11*Eski hastalığı doktora keser ve bugün kral olan yarın ölür.*
12*Zîrâ âdam müteveffâ olsa haşeratıŋ cânverleriŋ kurtlarıŋ vârîsi olur
*12*Çünkü insan ölmüş olsa, canavarların ve kurtların mirası olur.*
13*Ġurûruŋ ibtidâʾsı âdam Rabbden münkatıʿ olup ônuŋ kalbi kendi hâlikından ictinâb ettiği zamândır
*13*Gururun başlangıcı insanın Rabten ayrılıp da onun yüreğinin kendi yaratıcısından çekindiği zamandır.*
14*Zîrâ günâhıŋ ibtidâʾsı ġurûrdur ve ônuŋ sâhibi çok kerâhet döker âmmâ ʿâkibet dürüle
*14*Çünkü günahın başlangıcı gururdur ve onun sahibi çok çirkin şeyler yapar; ama akibeti dürüle.*
15*Ônuŋ için Rabbî Teʿâlâ üzerlerine ʿacaʾib belâlar getirir ve onları ʿâkibet devirir
*15*Bu yüzden yüce Rab onları, şaşkınlık veren olaylarla cezalandırır ve onların sonu yıkımdır .*
16*Salâtın serîrlerini Rabb-i Teʿâlâ yıkar ve onlarıŋ yerinde halîmleri yerleşdirir
*16*Kibir makamlarını yüce Rab yıkar ve onların yerine alçakgönüllüleri kor.*
17*Rabb-i Teʿâlâ mağrûr ümmetleriŋ günlerini iklâʿ eder ve onlarıŋ yerinde mütevâziʿleri ʿizzet ile diker
*17*Yüce Rab gururla yürüyen milletlerin günlerini ters-yüz eder ve onun yerine alçakgönüllüleri şan ile diker.*

*Almancası: Warum überhebt sich der Mensch aus Staub und Asche?

Türkçesi: '*Toz ve kül' den** olan insan neden kabarsın ki?...
Katolik İncil 'Birlik Çevirisi' ve aşağıya düştüğü dip notu.
Bkz. Tek.18/27 ile benzerliği: Hz. İbrahim "*Ben toprak ve kül iken... dedi.*"

Rabb ∞

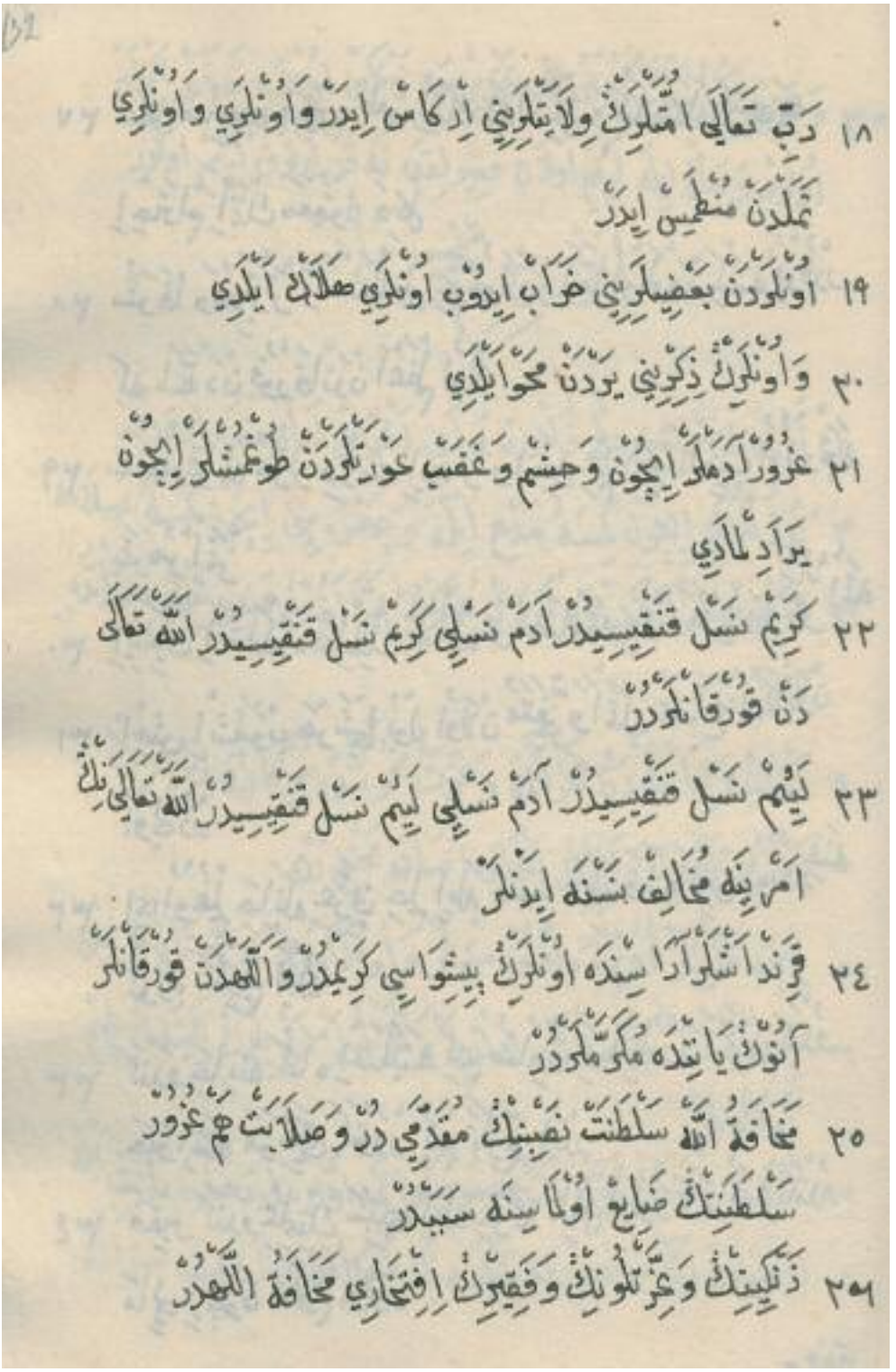

١٨ رَبِّ تَعَالَى اُمَّتَلَرِكْ وِلَايَتَلَرِينِي اِرْكَاسْ اِيدَرْ وَاُونْلَرِي وَاُونْلَرِي
نَمَلْدَنْ مُنْطَمِسْ اِيدَرْ

١٩ اُونْلَرْدَنْ بَعْضِيلَرِينِي خَرَابْ اِيدُوبْ اُونْلَرِي هَلَاكْ اَيْلَدِي

٢٠ وَاُونْلَرِكْ ذِكْرِينِي يَرْدَنْ مَحْوْ اَيْلَدِي

٢١ غُرُورْ آدَمْلَرْ اِيچُونْ وَحِشْمْ وَغَضَبْ عَوْرَتْلَرْدَنْ طُوغْمُشْلَرْ اِيچُونْ
يَرَادِلْمَادِي

٢٢ كَرِيمْ نَسْلْ قَنْقِيسِيدُرْ آدَمْ نَسْلِي كَرِيمْ نَسْلْ قَنْقِيسِيدُرْ اللّٰهْ تَعَالَى
دَنْ قُورْقَانْلَرْدُرْ

٢٣ لَئِيمْ نَسْلْ قَنْقِيسِيدُرْ آدَمْ نَسْلِي لَئِيمْ نَسْلْ قَنْقِيسِيدُرْ اللّٰهْ تَعَالَى نِكْ
اَمْرِينَه مُخَالِفْ نَسْنَه اِيدَنْلَرْ

٢٤ قَرِنْدَاشْلَرْ آرَاسِنْدَه اُونْلَرِكْ پِيشْوَاسِي كَرِيمْدُرْ وَاللّٰهْدَنْ قُورْقَانْلَرْ
آنُوكْ يَانِنْدَه مُكَرَّمْلَرْدُرْ

٢٥ مَخَافَةُ اللّٰهْ سَلْطَنَتْ نَصِيبِنْكْ مُقَدَّمِي دُرْ وَصَلَابَتْ هَمْ غُرُورْ
سَلْطَنَتِنْكْ ضَايِعْ اُولْمَاسِنَه سَبَبْدُرْ

٢٦ ذَنْكِينِكْ وَعِزَّتْلُونِكْ وَفَقِيرِكْ اِفْتِخَارِي مَخَافَةُ اللّٰهْدُرْ

18*Rabb-i Teʿâlâ ümmetleriŋ vilâyetlerini irkas ėder ve onları(*ve onları*)* temelden müntemis ėder
*18*Yüce Rab milletlerin vilayetlerini sarsar ve onları temelden yok eder.*
19*Onlardan baʿzılarını harâb ėdip onları helâk eyledi
*19*Onlardan bazılarını yıkıp onları yok etti.*
20*Ve onlarıŋ zikrini yerden mahv eyledi
*20*Ve onların anılmalarını yeryüzünden sildi.*
21*Ġurur âdamlar içiṅ ve hışm ü ġazab ʿavratlardan doğmuşlar içiṅ yaradılmadı
*21*Gurur insanlar için ve şiddetli öfke kadınlardan doğmuşlar için yaratılmadı.*
22*Kerîm nesl kanġisidir Âdem nesli kerîm nesl kanġisidir Allah Teʿâlâdan korkanlardır
*22*İyi kuşak hangisidir; insan soyunun iyi olanı kim? Yüce Allah'tan korkanlardır..!*
23*Leîm nesl kanġisidir Âdem nesli leîm nesl kanġisidir Allah Teʿâlânıŋ emrine muhâlif nesne ėdenler
*23*Kötü soy hangisidir? İnsan soyunun kötüsü kim? Yüce Allah'ın buyruklarına karşı gelenlerdir.*
24*Karındaşlar arasında onlarıŋ pîşvâsı kerîmdir ve Allahdan korkanlar ònuŋ yanında mükerremlerdir
*24*Kardeşler arasında onların başkanı iyidir ve Allah'tan korkanlar O'nun yanında onurlandırılır.*
25*Mahâfetullah saltanat nasibiniŋ mukaddemidir ve salâbet hem ġurûr saltanatıŋ zâʾiʿ olmasına sebebdir
*25*Allah korkusu, egemenliği hak edenin önceliğidir; katılık ile kibir egemenliğin yitirilmesine nedendir.*
26*Zengîniŋ ve ʿizzetliniŋ ve fakîriŋ iftihârı mahâfetullahdır
*26*Zenginin, güçlünün ve yoksulun övüncü Allah korkusudur.*

*Zeyrek katip iki defa yazmış bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında bir kez yazılmıştır.

٢٧ عقل صاحبی فقیره طعن ایتمك روا دكل وكناهكار كشی یه
احترام ایتمك معقول دكل

٢٨ شرفا ومدبرلر وسلطانلر عزتلولردر اما اونلردن كمسه یوقدر
كه الله دن قورقاندن اعظم اولا

٢٩ عقللو قوله حرلر خدمت ایده لر واهل علم آدم تأدیب اولندقجه
تمرمر ایتمز

٣٠ ایشكی ایشلمكده عالملك صاتمه ومضایقه كك زماننده تفخر ایتمه

٣١ ایش ایشلیوب هر شیء بول اولان متفخر واتمكه محتاج اولاندن
اولیدر

٣٢ ای اوغلم جانكه عزتی حلم ایله كسب ایله وآكا لایق اولدوغنه
كوره تكریم ایله

٣٣ كندو جاننه كناه ایشلینه كیم صادق دیه بلور وآكا كه كندو
حیواتنه مزمتی كتوردر كیم تكریم ایدر

٣٤ فقیر كندو علمنك سببی ایله عزته نائل اولور ومالدار كندو
مالی ایچون مكرم اولور

وفقیر

27*ʿAkıl sâhibi fakîre taʿn* ėtmek revâ değil ve günâhkâr kişiye ihtirâm maʿkûl değil
*27*Akıllı yoksulu aşağılamak yakışmaz ve günahkâr kişiyi onurlandırmak akılla bağdaşmaz.*
28*Şurefâ ve müdebbirler ve sultânlar ʿizzetlilerdir âmmâ onlardan kimse yokdur ki Allahdan korkandan âʿzam ola
*28*Soylular, gözeticiler ve krallar güçlüdürler. Ama onlardan hiç kimse Allah'tan korkanlardan daha büyük olamaz.*
29*ʿAkllı kula hürreler hizmet ėdeler ve ehli ʿilm âdam teʿdîb olundukca temermür ėtmez
*29*Akıllı köleye cariyeler hizmet etsin ve bilge kişi terbiyeden titremesin.*
30*İşiŋi işlemekde ʿâlimlik satma ve müzâyakaŋıŋ zamânında tefahhur ėtme
*30*İşini yaparken bilgelik satma ve sıkıntın anında övünme.*
31*İş işleyip herşeyʾi bol olan mütefahhir ve etmeğe muhtâc olandan evlâʾdır
*31*İş yaparken herşeyi bol olup da övünen kimse, ekmeğe muhtaç olandan daha iyidir.*
32*Ėy oğlum cânıŋa ʿizzet-i hilm ile kesb eyle ve òŋa lâyık olduğuna göre tekrîm eyle
*32*Ey oğlum! Canına alçakgönüllülüğü kazan ve ona yakışan şekilde saygı göster.*
33*Kendi cânıŋa ġünâh işleyene kim sâdık diyebilir ve òŋa ki kendi hayâtına mezemmeti getirir+ kim tekrîm ėder
*33*Kendi canına günah edene kim erdemli deyebilir ve kendi yaşamına utanç getirene kim saygı gösterir?*
34*Fakîr kendi ʿilminiŋ sebebi ile ʿizzete nâʾil olur ve mâldâr kendi mâlı için mükerrem olur
*34*Yoksul kendi bilgisiyle şereflendirilir ve zengin kendi zenginliğiyle onurlandırılır.*

*bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*ta*ʿ*ân*'.
+bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında get**uru**r değil '*getirir*'

ve fakire ∞

٣٥ وفقير ايكن مكرم اولدوغي تقديرجه زنكين اولسه نه قدر اكرام
اولور ومال ايله لئيم اولان فقيرلقده نه قدر ارتوق لئيم اولور

اون برنجي باب

١ ادنى نك باشني علم قالدرر وانى اشراف اراسنده اوتوردر
٢ كوزللوكي ايچون كمسه مدح ايلمه وچهره سي ايچون كمسه عيبلامه
٣ اوچوجيلر اراسنده اروكوچكدر اما انوك يمشي جمله حلويانده
باشدر
٤ اثواب ولباسلردن فخرلنمه وعزت كوننده بيوكلنمه زيرا ربك
افعالي عجايب وانوك اعمالي انسانه مخفيدر
٥ نيجه ظالملر قرويرده اوتورمشلر واوملمادوغي كمسنه تاج طاشمش
٦ نيجه جبارلر پك بدنام اولديلر وعزتلولر غيريلرك الينه تسليم
اولنديلر
٧ تفتيش اتمزدن اول كمسه صوچلو اتمه اول بيلده صكره ملامت ايله
٨ اشتمزدن اول جواب ويرمه وكمسه نك مصاحبتي اراسنه سوز اتمه

35*Ve fakîr iken mükerrem olduğu takdîrce zengîn olsa ne kadar ikrâm olur ve mâl ile leîm olan fakîrlikde ne kadar artık leîm olur
*35*Ve yoksul iken şereflendirilen; eğer zengin olsa!.. Ne denli çok onurlandırılır. Zenginken aşağılık olan ise, yoksul olsa ne denli alçak olur?!*

Onbirinci Bâb

1*Ednâ'nıŋ başını ʿilm kaldırır ve ònu̯ eşrâf arasında oturdur
*1*Düşkünün başını bilgelik kaldırır ve onu seçkinler arasında oturtur.*
2*Güzelliği için hîç kimseyi medh eyleme ve çehresi içìn kimseyi ʿayblama
*2*Güzelliği için hiç kimseyi övme ve yüzü için kimseyi kınama.*
3*Uçucular arasında arî küçükdür âmmâ ònuŋ yemişi cümle hulviyyâtda başdır
*3*Uçucular arasında arı küçüktür; ama onun ürünü tatlılar içinde en başta gelir.*
4*Esvâb ve libâslardan fahrlanma ve ʿizzet gününde büyüklenme zîrâ Rabbiŋ efʿâli ʿacâ'ib ve ònuŋ âʿmâli insâna mahfîdir
*4*Giysilerinle övünme ve şölen gününde büyüklenme. Çünkü Rabbin işleri şaşkınlık yaratır ve O'nun yaptıkları insana gizlidir.*
5*Niçe zâlimler kuru yerde oturmuşlar ve umulmadığı kimesne tâc taşımış
*5*Birçok zalim kuru toprakta oturdu ve ummadığımız kimselere taç taşındı.*
6*Niçe cabbârlar pek bed-nâm oldular ve ʿizzetliler ġayrılarıŋ eline teslîm olundular
*6*Birçok zorbalar kötülükle anıldı ve güçlüler diğerlerin eline teslim edildi.*
7*Teftîş ètmezden evvel hîç kimseyi suçlu ètme evvel bil de soŋra melâmet eyle
*7*Araştırmadan önce hiç kimseyi suçlama. Önce bil de sonra kına.*
8*İşitmezden evvel cevab vèrme ve kimseniŋ musâhabâtı arasında söz atma
*8*Dinlemeden önce yanıtlama ve kimsenin sohbeti arasında konuşma.*

٩ علاقك اولمدوغي نسنه ايچون دعوي اتمه وكناهكارلرك
حكمنده اوتورمه

١٠ اي اوغل چوق مصلحتلره قارشمه زيرا چوق شيلره اشتغال
ايدجك اولورسك مبري اولمازسن وچوق چالشاجق
اولورسك نائل اولمازسك هم اكر قچارسك قورتلمازسك

١١ آدم وار كه زحمت چكر چالشر ومشغول اولورينه ده اكسكلك چكر

١٢ وآدم وار كه تنبل در وامداده محتاج قدرتي اكسك وفقيرلغي
بول كه ربك كوزي آكا لطف ايله التفات ايدر وآني كندو
ادني حالندن قالدرر

١٣ وآنوك باشيني مشقتدن ترفيع ايلر كه نيجه سي كوروب تعجب
ايدرلر

١٤ خير وشر حيوات وموت فقر وغنا اللهدندر

١٥ علم وحكمت وشريعتك فهمي ربدندر مودت وصالح عمللرك
طريقي اوندندر

١٦ خطا وظلمت كناهكارلر ايله يرادلدي ويرامزلقلرندن تفخر ايدن

يرامزلق

9*ʿAlâkaŋ olmadığı nesne içˌin daʿva ėtme ve günâhkârlarıŋ hükmünde oturma
*9*İlgisi olmayan şeyi dava etme ve suçluların davasında oturma.*
10*Èy oğul çok maslahatlara karışma zîrâ çok şeylere iştiġâl ėdecek olursaŋ müberrâ olmazsın ve çok çalışacak olursaŋ nâˌil olmazsıŋ hem eğer kaçarsaŋ da kurtulamazsıŋ
*10*Ey oğul! Birçok işlere karışma. Çünkü çok şeylerle karışacak olursan özgür olmazsın ve çok çalışacak olursan erişemezsin; hem kaçarsan da kurtulamazsın.*
11*Âdam var ki zahmet çeker çalışır ve meşġul olur yine de eksiklik çeker
*11*İnsan var ki emek çeker, çalışır ve didinir; ama yine de yetinmez.*
12*Ve âdam var ki tenbeldir ve imdâda muhtâc kudreti eksik ve fakîrliği bol ki Rabbiŋ gözü ònạ lütf ile iltifât èder ve ònu̯ kendi ednâ hâlinden kaldırır
*12*Ve insan var ki tenbeldir; yardıma muhtaç, güçsüz, yoksul ve çaresizdir. Ama Rabbin gözü ona sevecenlikle bağışlar ve onu kendi düşkünlüğünden kaldırır.*
13*Ve ònuŋ başını meşakkatden terfîʿ eyler ki niçesi görüp taʿaccüb èderler
*13*Onun başını sıkıntıdan kaldırır ki birçokları bunu görünce şaşar!*
14*Hayır ve şerr hayvât ve mevt fakir ve ġınâ Allahdandır **
*14*İyilik ve kötülük. Yaşam ve ölüm. Yoksulluk ve zenginlik hepsi Allah'tandır**.
15*ʿİlm ve hikmet ve şerîʿatıŋ fehmi Rabbdendir meveddet ve sâlih ʿamelleriŋ tarîki ondandır
*15*Bilgelik, erdemlik, kutsal yasa anlayışı Rab'tendir. Sevgiyle iyi işlerin yolu da O'ndandır.*
16*Hâta ve zulmat günâhkârlar ile yaradıldı ve yaramazlıklarından tefahhur èden
*16*Yanlışlık ve karanlık günahkârlarla yaratıldı ve yaramazlıklarıyla övünen ∞*

yaramazlık ∞

*bkz. Anadolu Üni.: "**İlk Müs.Türk. Dev**." S.21/2019: "Göktürkler devletlerinin '*Gök-**Tengri***'nin isteğiyle kurulduğuna; ***ölüm ve hayatın Tanrı'nın iradesine bağlı olduğuna***, insanın fani, Tanrı'nın ebedî olduğuna inanırlardı."XII.yy. "Süryanî Tarihçi Mikhail: "Türk milleti tek Tanrıya inanmakta idi".

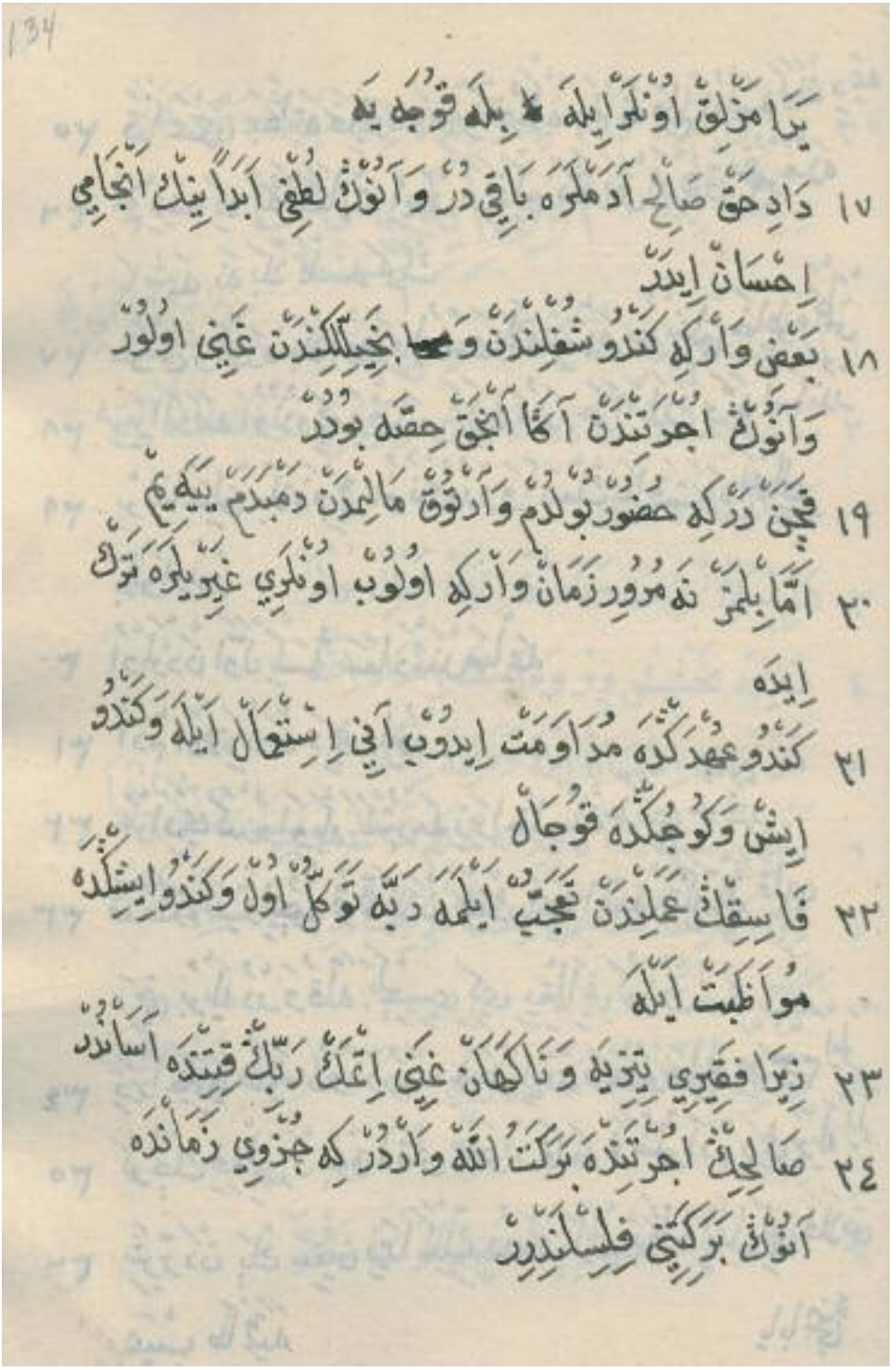

يَرَا مَزْلَقْ اُولَرْ اِيلَهْ ﴿ بِلَهْ قُوجَهْ يَهْ
١٧ دَادِ حَقْ صَاحِبِ آدَمْلَرَهْ بَاقِي دُرْ وَ آنُوكْ لُطْفِي اَبَدًا يِنَكْ اِنْجَامِي
اِحْسَانْ اِيدَرْ
١٨ بَعْضِ وَاَرْكِهْ كَنْدُو شُغْلِنْدَنْ وَ ﴿ بِخَيْلِكْنْدَنْ غَنِي اُولُورْ
وَآنُوكْ اُجْرَتِنْدَنْ آكَا اَنْجَقْ حِصَّهْ بُودُرْ
١٩ فَجَنْ دَرْكِهْ حُضُورْ بُولُدُمْ وَاَرْتُوقْ مَالِمْدَنْ دَمْبَدَمْ يِيَهْ يِمْ
٢٠ اَمَّا بِلْمَزْ نَهْ مُرُورِ زَمَانْ وَاَرْكِهْ اُولُوبْ اُونُتْرِي غَيْرِ يِلَرَهْ تَرْكْ
اِيدَهْ
٢١ كَنْدُو عَهْدِ كُنْدَهْ مُدَاوَمَتْ اِيدُوبْ آنِي اِسْتِعْمَالْ اَيْلَهْ وَكَنْدُو
اِيشْ وَكُوجُكْنْدَهْ قُوجَالَهْ
٢٢ فَاسِقْلِكْ عَمَلِنْدَنْ تَعَجُّبْ اَيْلَمَهْ رَبِّهْ تَوَكُّلْ اُولْ وَكَنْدُو اِيشِكْنْدَهْ
مُوَاظَبَتْ اَيْلَهْ
٢٣ زِيرَا فَقِيرِي يِتِرْمَهْ وَنَاكَهَانْ غَنِي اِتْمَكْ رَبِّكْ قُدْرَتِنْدَهْ آسَانْدُرْ
٢٤ صَالِحْلِكْ اُجْرَتِنْدَهْ بَرَكَتْ اَللّٰهْ وَاَرْدُرْ كَهْ جُزْوِي زَمَانْدَهْ
آنُوكْ بَرَكَتِي فِلْسِلَنْدِرْ

yaramazlık onlar ile bile kocaya
yaramazlıklarıyla eskiyecektir.
17*Dâd-ı hakk sâlih âdamlara bâkîdir ve ònuŋ lütfu ebedân nik-encâmı ihsân èder
*17*Tanrı vergisi dürüstlerle kalır. O'nun iyiliği sonsuza dek sürer.*
18*Baʿzı var ki kendi şuġlından ve bahllığından ġani olur ve ònuŋ ücretinden òŋa ancak hisse budur
*18*Bazısı vardır ki kendi işlerinden, cimriliğinden zengin olur ve onun payından ancak ona hisse budur.*
19*Kaçan der ki huzûr buldum ve artık mâlımdan dembedem yèyeyim
*19*Kaçan der ki: 'Artık kurtuldum!' Malımdan 'gün be gün' yiyeyim.*
20*Âmmâ bilmez ki ne müdevvir zamân var ki ölüp onları ġayrılara terk ède
*20*Ama bilmez ki ne kadar zaman döner? Ve ölüp onları başkalarına bırakıp gider.*
21*Kendi ʿuhdeŋde müdavemet èdip ònu isti ʿmâl eyle ve kendi iş ve gücüŋde kocal
*21*Kendi sorumluluklarında devam edip ondan yararlan ve kendi işinde gücünde yaşlan.*
22*Fâsıkıŋ ʿamelinden taʿaccüb eyleme Rabbe tevekkül ol ve kendi işiŋde muvâzabet eyle
*22*Kötünün işlerine şaşırma! Rabb'e güven ve kendi işinle uğraş.*
23*Zîrâ fakîri tèziye ve nâ-gehân ġanî ètmek Rabbiŋ katında âsândır
*23*Çünkü yoksulu çabucak ve aniden zengin etmek Rabbin katında kolaydır.*
24*Sâlihiŋ ücretinde bereketullah vardır ki cüzʾvî zamânda ònuŋ bereketini filislendirir
*24*İyi kişinin payında Allah'ın bereketi vardır ki azıcık zamanda onun bereketini filizlendirir.*

٢٥ قناعتدن بڭا نه فائده وشمدنصكره بنم نه مالم اولسه كرك ديمه

٢٦ هم ديمه كه بڭا كفايت ايدر وبنمكي بڭا يتر ارتوق عمرمده
باشمه نه بلا كلسه كرك

٢٧ خوش وقتده بلا اونوديلور وبلا وقتنده خوشلق خاطره كلمز

٢٨ زيرا آدمه اولدوكي وقتده عملنه كوره جزا ايلمك ربه آساندر

٢٩ بر ساعتلق بلا ذوقي اونتدورر وآدمك عاقبتنده اعمالي
بللو اولور

٣٠ اولمزدن اول كمسه سعادتمند صايمه

٣١ آدم اولادندن دخي بلنور

٣٢ هر آدمي كندو اويكه كتورمه زيرا خاينك غرضي چوقدر

٣٣ قفصده صيد ايچون قوللانلان كللك نيجه ايسه متكبرك قلبي
دخي بويله در وقله بكچيسي كبي يقلماغي كوزدر

٣٤ زيرا خيري شره دوندروب غرض ايدر وممدوحاتي مذموم ايلر

٣٥ كوچك قفلجمدن چوق آتش صچرار قانه غرضلو آدم دخي بويله ايلر

٣٦ شريردن پك سقين زيرا كملك دوزر تاكيم سڭا دائما باقي قلاجق
عيب طاقميه

يابانجي

25*Kanâʿatden baŋa ne fâʾide ve şimden soŋra benim ne mâlım olsa gerek dėme
*25*Yetinme; bana ne yarar sağlar ve bu günden sonra bana mal ne gerek, deme*
26*Hem dėme ki baŋa kifâyet ėder ve benimki baŋa yeter artık ʿömrümde başıma ne belâ gelse gerek
*26*Hem elimdeki bana yeter, yaşamımda başıma ne kötülük gelecek? Deme.*
27*Hoş vaktde belâ unudulur ve belâ vaktinde hoşluk hâtıra gelmez
*27*İyi günde kötü şeyler unutulur ve kötü zamanda iyi şeyler akla gelmez.*
28*Zîrâ âdama öldüġü vaktde ʿameline göre cezâ eylemek Rabbe âsândır
*28*Çünkü insanı öldüğünde, işlerine göre yargılamak Rabbe kolaydır.*
29*Bir saʿatlik belâ zevki unutdurur ve âdamıŋ ʿâkibetinde âʿmâli belli olur
*29*Bir saatlik bela zevki unutturur ve insanın geleceğini işleri belirler.*
30*Ölmezden evvel kimseyi saʿâdet-mend sayma
*30*Ölmeden önce hiç kimseyi huzura ermiş sayma.*
31*Âdam evlâdından dahi bilinir
*31*İnsan çocuklarından bilinir.*
32*Her âdamı kendi eviŋe götürme zîrâ hâʾiniŋ ġarazı çokdur
*32*Herkesi kendi evine götürme. Çünkü hainin amacı çoktur.*
33*Kafesde sayd içiŋ kullanılaŋ keklik nice ise mütekebbiriŋ kalbi dahi böyledir ve kulle bekçisi gibi yıkılmağı gözedir(*)
*33*Kafeste av için kullanılan keklik nasılsa; kibirle bakan adamın yüreği de böyledir ve kule bekçisi gibi yıkılmanı gözetir(*).*
34*Zîrâ hayrı şerre döndürüp ġaraz ėder ve memdûhâtı mezmûm eyler
*34*Çünkü iyiliği kötülüğe döndürmeyi amaçlar ve beğenilmişi kınar.*
35*Küçük kığılcımdan çok âteş sıçrar kaʾannahu ġarazlı âdam dahi böyle eyler
*35*Küçük kıvılcımdan çok ateş sıçradığı gibi, önyargılı olan da böyledir.*
36*Şerîrden pek sakın zîrâ kemlik düzer tâ kim saŋa dâʾimâ bâkî kalacak ʿayıb takmaya
*36*Kötü şeylerden çok sakın. Çünkü kötülük düzer. Öyle ki sana daima kalacak leke olmasın.*

(*)Almancası: „Ein falsches Herz ist wie ein Lockvogel im Korbe und lauert, wie es dich fangen möge“ Martin Luther çevirisi.Sirach 11/31
Türkçesi: Sahte yürek, kafes içinde pusuya yatan bir çığırtkan kuşu gibidir ve seni avlamayı gözetir“ Kitabı Mukaddes Şt. çevirisi: Şirak 11/30 „Kibirli adamın yüreği çantada keklik**(?!)** gibidir, seni casus gibi izler, yıkımını bekler.“

(?!) „Çantada keklik“: Kolay elde edilir olmak. Bkz. İnkilâp kitabevi atasözleri ve deyimler sözlüğü 1999. KM Şt.'nin çevirisi Ali Bey'in çevirisine ve diğer Almanca çevirilere uymuyor. Mantık hatası; deyimi metinde yanlış kullanmış..!

yabancı ∞

٣٧ يابانجي اويكه قوده سني اضطراب ايله دويره وسني كندو
رزقكدن ايرر

اون ايكنجي باب

١ اكر احسان ايدرسك كيمه ايدرسن بيل ده احسانكه شاكرلك كتوريله
٢ صالحه احسان ايله ده مكافات بولورسن اوندن اولمز ايسه
رب المتعالدن اولور
٣ دايم كملك ايدن وتصدق اتمين ايلك بولمز
٤ صالحه بخشيش وير وفاسقه امداد اتمه
٥ متواضعه احسان ايله وظالمه اتمه
٦ اتمككي صقله ده آنكا ويرمه تاكيم آنوكله اوزريكه تسلط بولميا
٧ زيرا آنكا اتدوكك جمله احسانلريكك يرينه سكا ايكي قات
كملك طوقنه
٨ چونكه متعال دخي كناهكارلري سومز وفاسقلره لايق عقوبتني
ويرر
٩ اما اونلري عقوبتلرينك عظيم كوننه صقلر

37*Yabancıyı eviŋe ko da seŋi ıztırâb ile devire ve seni kendi rızkıŋdan ayırır
*37*Yabancıyı evine korsan; seni acıyla devirir ve seni kendi ekmeğinden ayırır.*

On İkinci Bâb

1*Eğer ihsân ėderseŋ kime ėdersin bil de ihsânıŋa şâkirlik getirile
*1*Eğer bağışta bulunmak istiyorsan; bağışını kime yapacağını bil ki bağışına şükredilsin.*
2*Sâlihe ihsân eyle de mükâfât bulursun ondan olmaz ise Rabb'il-Müteʿâl den olur
*2*İyilere bağışlarsan kazanırsın; ondan gelmezse evrenin Rabbi'nden gelir.*
3*Dâʾim kemlik ėden ve tasadduk ėtmeyen iyilik bulmaz
*3*Daima kötülük eden ve sadaka vermeyen iyilik bulmaz.*
4*Sâlihe bahşîş vėr ve fâsıka imdât ėtme
*4*İyi kişiye yardım et, kötüye etme.*
5*Mütevâziʿe ihsân eyle ve zâlime ėtme
*5*Alçakgönüllüye ver ve kötüye verme.*
6*Etmeğiŋi sakla da ońa vėrme tâ kim ońuŋla üzeriŋe tasallut bulmaya
*6*Ekmeğini gizle ve ona verme ki onunla sana zorbalık etmesin.*
7*Zîrâ ońa ėtdiğiŋ cümle ihsânlarıŋıŋ yerine saŋa iki kat kemlik dokuna
*7*Çünkü ona yaptığın tüm iyiliklere karşılık, sana iki kat kötülük dokunmasın.*
8*Çünki Müteʿâl dahi günâhkârları sevmez ve fâsıklara lâyık ʿâkıbetini vėrir
*8*Çünkü 'Yüce Olan' da günahkârları sevmez ve bozguculara hak ettiği sonu verir.*
9*Âmmâ ońları ʿâkıbetleriniŋ ʿazîm gününde saklar
*9*Ama onları sonlarının büyük gününde saklar.*

١٠ ایو آدمه عطا ایله وفاسقی قبول اتمه

١١ دوست دولت زماننده بلنمز وبلاده دشمن کزلو اولمز

١٢ آدمك دولتی وار ایکن آنوك دشمنلری غم چکرلر ومصیبتی
زماننده دوستی بله ایریلور

١٣ دشمنکه ابدا ایناغمه

١٤ زیرا نیجه که باقر پاسی باغلرسه آنوك شرتی دخی بویله در

١٥ اکرچه تواضع ایدوب سکه سکه کزرسه ده کندوکی کوزت
واوندن سقین

١٦ وسن آنکا آیینه سلیجی کبی نظر ایدوب بله سنکه پاسی بالکلیه
سلنمش دکلدر

١٧ آنی یانکه اوغراتمه که برزمان سنی دویروب یریکه کچمیه

١٨ آنی صاغکده اوتورتمه تاکم اوتوردوغك یری المغه چالشمیه

١٩ وصکره دن بنم تکلمی بلوب سوزلرم جانکه کچمیه کچه

٢٠ ییلان صوقمش افسونجی یه یایرتجی جانورلره یقلاشانه کیم اجر

٢١ کناهکارك دخی مقارننه وآنوك کناهلریله اختلاط ایدنه ده
بویله اولور

سنکله

10*İyi âdama iʿtâʾ eyle ve fâsıkı kabûl ėtme
*10*İyi adama bağışla ve kötüyü kabul etme.*
11*Dost devlet zamânında bilinmez ve belâda düşman gizli olmaz
*11*Dostluk siyasette bilinmez ve kötü günde düşman gizli olmaz.*
12*Âdamıŋ devleti var iken ònuŋ düşmanları ġam çekerler ve musîbeti zamânında dostu bile ayrılır
*12*İnsanın devleti varken, onun düşmanları kederlenirler ve zor anda dostu bile ayrılır.*
13*Düşmanıŋa ebeden inanma
*13*Düşmanına sonsuza dek inanma.*
14*Zîrâ niçe ki bakır pası bağlarsa ònuŋ şirreti dahi böyledir
*14*Çünkü bakır nasıl pas tutarsa onun kötülüğü de böyledir.*
15*Eğerçe tevâzuʿ ėdip siŋe siŋe gezerse de kendiŋi gözet ve ondan sakın
*15*Eğer alçak gönüllü olup sine sine gezerse de kendini gözet ve ondan sakın.*
16*Ve sen òŋa âyîne silici gibi nazar ėdip bilesin ki pası bi'l-külliyye silinmiş değildir
*16*Sen ona ayna parlatıcısı gibi bak; bil ki pası daha çıkmamıştır.*
17*Ònu yanıŋa uğratma ki bir zamân seni devirip yeriŋe geçmeye
*17*Onu yanına sokma ki bir anda seni yıkıp yerine geçmesin.*
18*Òŋu sağıŋda oturtma tâ kim oturduğuŋ yeri almağa çalışmaya
*18*Onu sağında oturtma; ta ki oturduğun yere geçmeye çalışmasın.*
19*Ve soŋradan benim tekellümümü bilip sözlerim cânıŋa geçe
*19*Sonradan ne dediğimi anlarsın, sözlerim canına geçer.*
20*Yılan sokmuş âfsûncuya ya yırtıcı cânverlere yaklaşana kim acır
*20*Yılan sokmuş sihirbaza ve yırtıcı canavarlara yaklaşana kim acır?*
21*Günâhkârıŋ dahi mukârinine ve ònuŋ günâhlarıyla ihtilât ėdene de böyle olur
*21*Günahkârın yakınına ve onun günahlarına ortak olan da böyle olur.*
seŋinle ∞

136

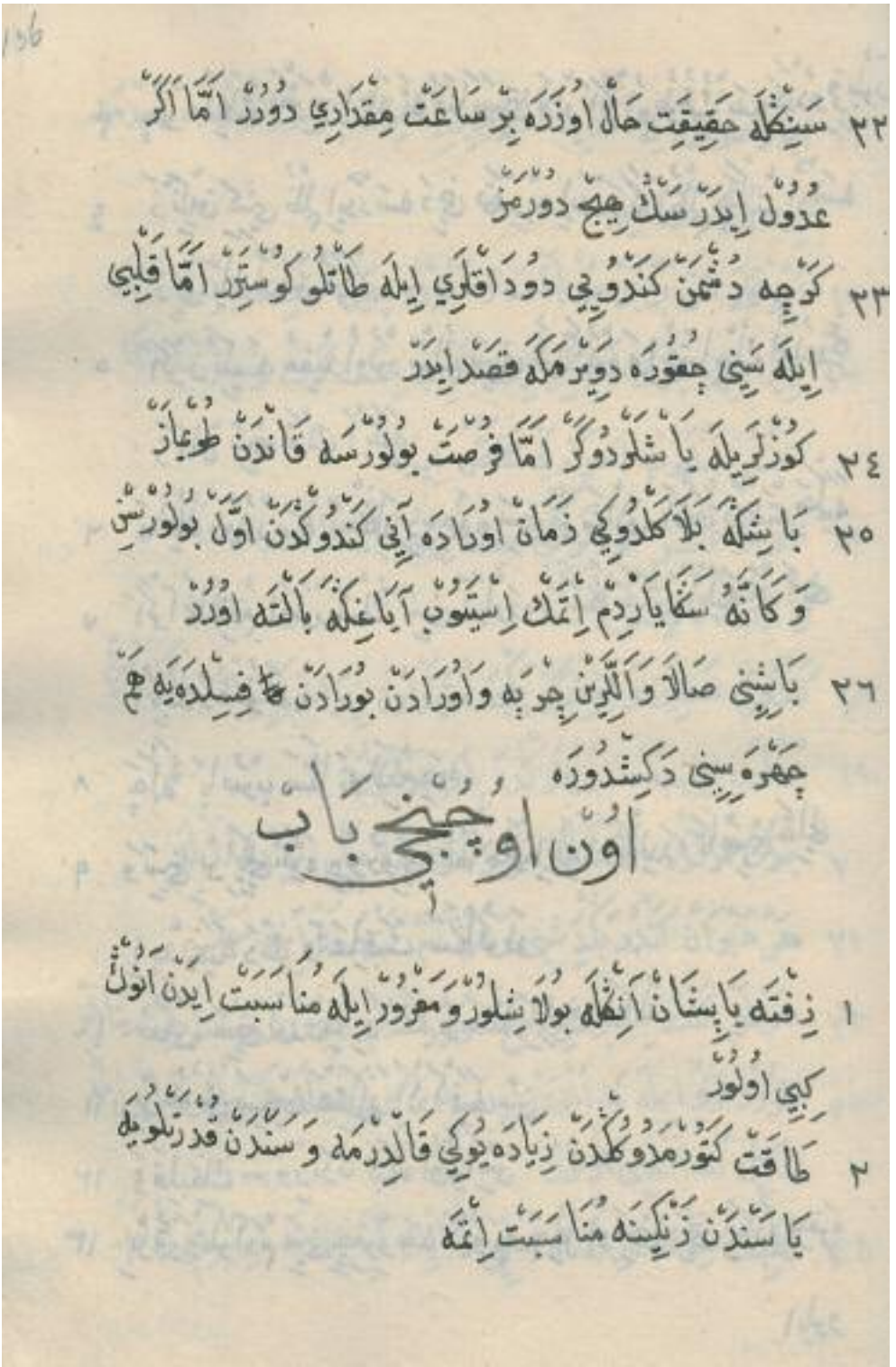

٢٢ سنكله حقيقت حال اوزره بر ساعت مقداري دورر اما اكر
عدول ايدرسك هيچ دورمز
٢٣ كرچه دشمن كندويي دوداقلري ايله طاتلو كوسترر اما قلبي
ايله سني چقوره دويرمكه قصد ايدر
٢٤ كوزلريله ياشلردوكر اما فرصت بولورسه قاندن طويماز
٢٥ باشكه بلا كلدوكي زمان اوراده آني كندوكدن اول بولورسن
وكانه سكا يارديم اتمك استيوب آياغكه بالته اورر
٢٦ باشني صالا واللرين چرپه واورادن بورادن فسلده يه هم
چهره سني دكشدوره

اون اوچنجي باب

١ زفته ياپشان انكله بولاشلور ومغرور ايله مناسبت ايدن انوك
كبي اولور
٢ طاقت كتورمدوكلدن زياده يوكي قالدرمه وسندن قدرتلويه
ياسندن زنكينه مناسبت اتمه

22*Seniŋle hakikat-ı hâl üzere bir sâʿat mikdârı durur âmmâ eğer udûl ėderseŋ hîç durmaz
*22*Seninle gerçekten bir saat kadar durur; ama eğer korkarsan hiç vakit kaybetmez.*
23*Gerçe düşman kendiyi dudakları ile tatlī gösterir âmmâ kalbi ile seni çukura devirmeğe kasd ėder
*23*Gerçi düşman kendini dudaklarıyla tatlılık gösterir; ama yüreği ile seni çukura devirmeyi kurar.*
24*Gözleriyle yaşlar döker âmmâ fīrsat bulursa kandan doymaz
*24*Gözüyle yaşlar döker; ama fırsat bulursa kandan çekinmez.*
25*Başıŋa belâ geldiği zamân orada ònu̯ kendiŋden evvel bulursun ve kaʾannahu saŋa yardım ėtmek isteyip ayağına balta urur
*25*Başına kötü bir iş geldiğinde, onu orada kendinden önce bulursun ve sana yardım edeceğini söyleyerek bile bile ayağına balta vurur.*
26*Başını salā ve ellerini çırpa ve oradan-buradan fısıldaya hem çehresini değişdire
*26*Sonra da başını sallar ve ellerini birbirine çırpar; ordan-burdan söz ederek yüzünü değiştirir.*

On Üçüncü Bâb

1*Zifte yapışan ònuŋla bulaşılır ve mağrûr ile münâsebet ėden ònuŋ gibi olur
*1*Çamura yapışan onunla bulaşır ve dikbaşlıyla gezen onun gibi olur.*
2*Takât getirmediğinden ziyâde yükü kaldırma ve senden kudretliye ya senden zengîne münâsebet ėtme
*2*Gücünün üzerinde bir yük kaldırma; senden güçlüyle ve senden zenginle ilişki kurma.*

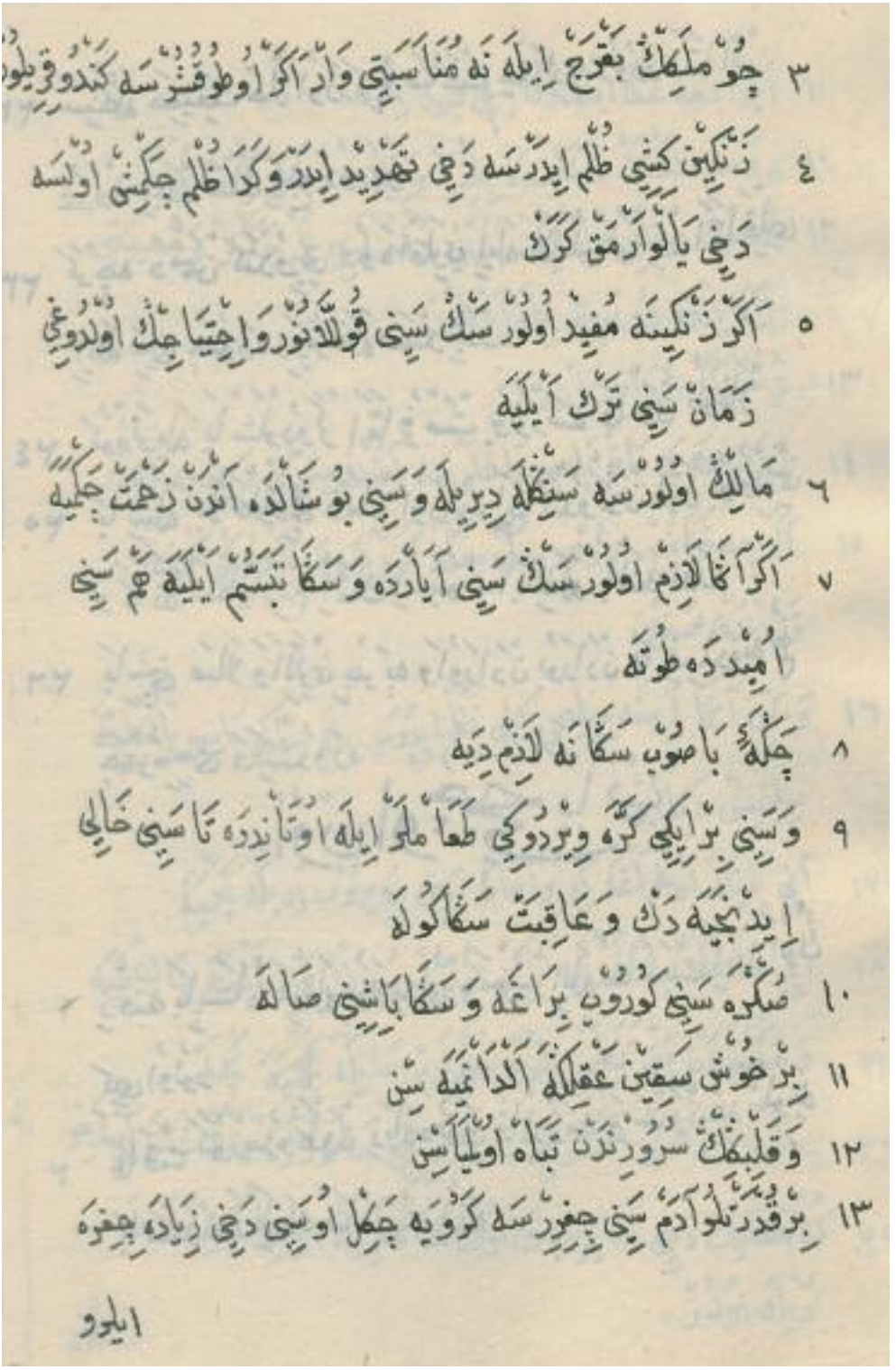

٣ چو ملكك بقرج ايله نه مناسبتي وار اكر اوطوقشرسه كندو قريلور

٤ زنكين كشي ظلم ايدرسه دخي تهديد ايدر وكدا ظلم چكمش اولسه
دخي يالوارمق كرك

٥ اكر زنكينه مفيد اولورسك سني قوللانور واحتياجك اولدوغي
زمان سني ترك ايليه

٦ مالك اولورسه سنكله ديريله وسني بوشالده اندن زحمت چكميه

٧ اكر آنكا لازم اولورسك سني آيارده وسكا تبسم ايليه هم سني
اميدده طوته

٨ چكه باصوب سكا نه لازم ديه

٩ وسني بر ايكي كره ويردوكي طعاملر ايله اوتاندره تا سني خالي
ايدنجيه دك وعاقبت سكا كوله

١٠ صكره سني كوروب براغه وسكا باشني صاله

١١ بر خوش سقين عقلكه آلدانميه سن

١٢ وقلبكك سرورندن تباه اولميا سن

١٣ بر قدرتلو آدم سني چغررسه كرويه چكل اوسني دخي زياده چغره

ايلرو

3*Çömleğin bakraç ile ne münâsebeti var eğer o tokuşursa kendi kırılır
*3*Çömleğin bakır kap ile ne ilgisi var; eğer o çarpışırsa kendi kırılır.*
4*Zengîn kişi zulm ėderse dahi tehdîd ėder ve gedâ zulüm çekmiş olsak dahi yalvarmak gerek
*4*Zengin baskı yaptığında tehdit ediyor; yoksul acı çektiğinde yalvarıyor.*
5*Eğer zengîne müfîd olursaŋ seni kullanır ve ihtiyâcıŋ olduğu zamân seni terk eyleye
*5*Zengine uyarsan seni kullanır ve gereksinimin olunca seni bırakır.*
6*Mâlıŋ olursa seniŋle dirile ve seni boşalda ondan zahmet çekmeye
*6*Malın olursa seninle kalkar, seninle boşaltır ve ondan zorluk çekmezsin.*
7*Eğer ona lâzım olursaŋ seni ayarda ve saŋa tebessüm eyleye hem seni ümîdde tuta
*7*Eğer ona gerekirsen seni ayartır, sana gülümseyerek seni ümide boğar;*
8*Çeneye basıp saŋa ne lâzım dėye
*8*Ve ağzını kapatıp: 'sana ne gerekli !?' der.*
9*Ve seŋi bir iki kerre vėrdiği taʿâmlar ile utandıra tâ seni hâlî ėdinceye dek ve ʿâkibet saŋa güle
*9*Seni bir iki kez verdiği yemeklerle utandırır. Ta ki seni bomboş bıraksın ve sonra da sana gülsün.*
10*Soŋra seni görüp bırağa ve saŋa başını sala
*10*Sonra seni görüp bırakır ve sana başını sallar.*
11*Bir hoş sakın ʿaklıŋa aldanmayasın
*11*Böylece sakın aklına aldanmayasın;*
12*Ve kalbiŋiŋ sürurundan tebâh olmayasın
*12*Ve yüreğinin sevincinden yıkılmayasın.*
13*Bir kudretli âdam seni çığırırsa geriye çekil o seni dahi ziyâde çığıra
*13*Güçlü biri seni çağırırsa geriye çekil ki o seni daha çok çağırsın.*

ileri ∞

١٤ ایلرو صوقلمه که آمدنی کرو اتویرلمیه سن و پك اوزاقدن ده دورمه
که اونودلمه سن
١٥ آنوکله بس برابر سویلشمه و آنوك چوق کزافنه اعتقاد اتمه
١٦ زیرا سنی چوق لاقردی ایله تجربه اتسه کرك و صورتا سکا
تبسم ایلیوب اسرارکی تفحص ایده
١٧ او مرحمتسز سوزلریکی حفظ ایدوب سکا تا عذاب و حبس
اتمینجه باغشلمیه
١٨ کندوکی سقین و اشتمکه پکجه مقید اول زیرا خرابلغك ایله کزرسن
١٩ بونلری ایشیدوب اویقوکده بله بیدار اول
٢٠ بتون عمرکده الله تعالی سو و آنکا خلاصیکی استدعا ایله
٢١ هر حیوان کندو بکدشنی و هر آدم کندو اقرانینی سور
٢٢ هر لحم کندو جنسی ایله جمع اولور آدم دخی کندو مصاحبنه یناشر
٢٣ قورد قزو ایله نه الفت ایده بلور بر وجهله طالحك صالح ایله
دخی نه الفتی اولور
٢٤ کلیك سرتلان ایله نه صلحی و بایك کدا ایله نه بارشقلغی اولور

14*İleri sokulma ki âmedeni geri atıvérilmeyesin ve pek uzaktan da durma ki unudulmayasın
*14*İleri sokulma ki hazır olduğunda geri itilmeyesin ve çok uzakta durma ki unutulmayasın.*
15*Ônunla besberaber söyleşme ve ônuŋ çok güzâfına iʿtikâd ėtme
*15*Onunla birlikte konuşma ve onun boş şeylerine inanma.*
16*Zîrâ seni çok lâkırdı ile tecrîbe ėtse gerek ve sûretâ saŋa tebessüm eyleyip esrârınŋı tefahhus ėde
*16*Çünkü seni çok sözlerle sınar ve görünüşte sana gülümseyerek gizli şeylerini düşünür.*
17*O merhametsiz sözleriŋi hıfz ėdip saŋa tâʿazâb ve hays ėtmeyince bağışlamaya
*17*O acımasızca sözleri kendine saklar; sana acı vermeyinceye ve seni itibarsızlaştırmayıncaya dek bağışlamaz.*
18*Kendini sakın ve işitmeğe pekçe mukayyed ol zîrâ harâblığıŋ ile gezersin
*18*Kendini sakın ve kulağını iyi aç! Yoksa düşkünlükle gezersin.*
19*Bunları işidip uykuŋda bile bîdâr ol
*19*Bunları duyup, uykunda bile uyan.*
20*Bütün ʿömründe Allah Teʿâlâyı sev ve ôŋa halâsıŋı istidʿâ eyle
*20*Tüm yaşamında yüce Allah'ı sev ve O'na kurtuluşun için yakar.*
21*Her hayvân kendi beŋdesini ve her âdam kendi akrânını sever
*21*Her hayvan kendi türünü ve her insan da kendi yaşıtını sever.*
22*Her lehm kendi cinsî ile cemʿ olur âdam dahi kendi musâhibine yanaşır
*22*Her lehim kendi çeşidiyle birleşir ve insan da kendi dostuna yanaşır.*
23*Kurd kuzu ile ne ülfet ėdebilir bir vechile tâlihiŋ sâlih ile dahi ne ülfeti olur
*23*Kurd kuzu ile nasıl olamazsa; böylece dürüstle kötü de birlikte olamaz.*
24*Kelbiŋ sırtlan ile ne sulhu ve bâyiʿŋ gedâ ile ne barışıklığı olur
24**Köpekle sırtlanla nasıl barışamazsa; zenginle yoksul da barışamaz.*

Ali Bey'in 1664 el yazmasında 23. ayet rakamı iki kez tekrarlandığından yanlış numaralandırma 14. Bab'a kadar sürüyor.

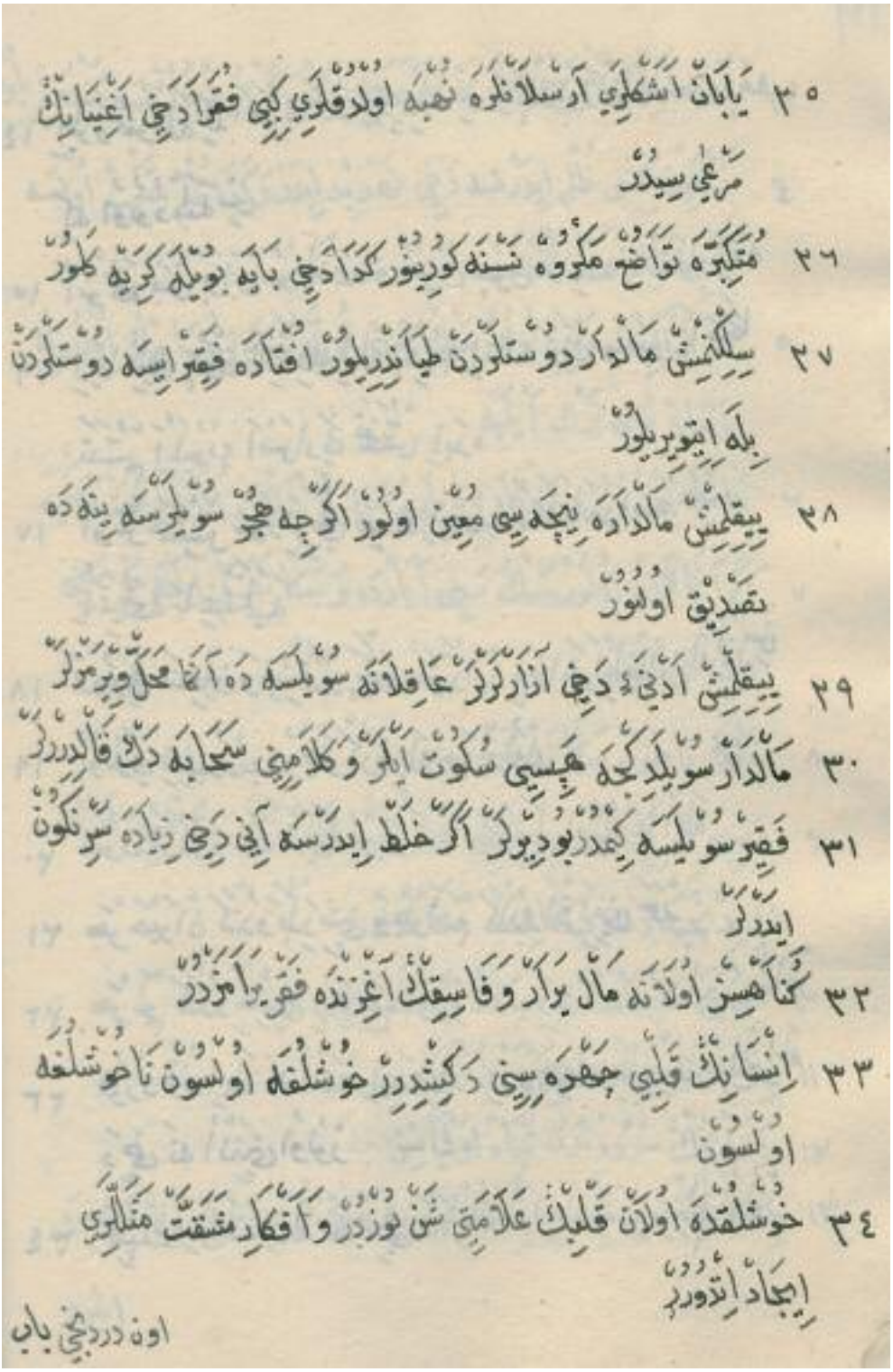

٢٥ يَابَانْ اَشْكَلِي اَرْسلاَنْلَرَه نُصْبَه اولدْقَلَرِي كِبِي فَقَرَادَجِي اَغْنِيَانِكْ
مَرْعِي سِيدَرْ

٢٦ مُتَكَبِّرَه تَوَاضُع مَكْرُوه نَسْنَه كُورِينُورْ كَدَادَجِي بَايَه بُويْلَه كَرِيه كُلُورْ

٢٧ سِلْكِنْمِشْ مَالْدَارْ دُوسْتَلَرُنْ طِيَانْدِرِيلُورْ اُفْتَادَه فَقِيرْ اِيسَه دُوسْتَلَرُنْ
بِلَه اِيتِوِرِيلُورْ

٢٨ بِيقِلْمِشْ مَالْدَارَه بِنْجَه يِي مِعِينْ اولُورْ اَكَرْچِه هَجْوْ سُويْلَرْسَه بِنَه دَه
تَصْدِيقْ اولُنُورْ

٢٩ بِيقِلْمِشْ اَدَمِنِكْ اَزَارْلَرْ عَاقِلَانَه سُويْلَسَه دَه آنَكَا مَحَلْ وِيرِمَزْلَرْ

٣٠ مَالْدَارْ سُويْلَدِكْجَه هَپْسِي سُكُوتْ اِيلَرْ وَكَلَامِنِي سَحَابَه دَكْ قَالْدُرُورْلَرْ

٣١ فَقِيرْ سُويْلَسَه كِمْدَرْ بُودِيُورْلَرْ اَكَرْ خَلَطْ اِيدَرْسَه اَنِي دَجِي زِيَادَه سَرْنَكُونْ
اِيدَرْلَرْ

٣٢ كَنَاهِسِزْ اولَانَه مَالْ يَارَارْ وَفَاسِقْكْ اَغْزِنَدَه فَقِيرْ اَمْزُدَرْ

٣٣ اِنْسَانِكْ قَلْبِي چِهْرَه سِنِي دَكِشْدِرِرْ خُوشْلُغَه اولْسُونْ نَاخُوشْلُغَه
اولْسُونْ

٣٤ خُوشْلُقْدَه اولَانْ قَلْبِكْ عَلَامَتِي شُنْ دُورْدُرْ وَاَفْكَارِ مُشَقَّتْ مَثَلِّرِي
اِيجَادْ اِتْدُورِرْ

اون دردنجي باب

25*Yâbân eşekleri arslanlara nühbe oldukları gibi fukarâ dahi âğniyânıŋ merʿâsıdır
*25*Yaban eşekleri aslanlara yem oldukları gibi; yoksullar da zenginlerin merasıdır.*
26*Mütekebbire tevâzuʿ mekrûh nesne görünür gedâ dahi baya+ böyle geriye gelir
*26*Gururlu adama alçakgönüllülük nasıl iğrenç gelirse; yoksul da aynen böyle geri çekilir.*
27*Silkinmiş mâldar dostlardan dayandırılır üftâde fakîr ise dostlardan bile itivérilir
*27*Sarsılan zengini dostları destekler; düşkün yoksulu ise dostları bile iter.*
28*Yıkılmış mâldâra niçesi muʿîn olur eğerçe hücr söylerse yine de tasdîk olunur
*28*Yıkılmış zengine herkes yardım eder. Eğer kötü söylese, yine de dinlenir.*
29*Yıkılmış ednaʾyı dahi azarlarlar ʿakilâne söylese de ónа mahall vérmezler
*29*Yıkılmış bir zavallıyı azarlıyorlar ve akıllıca söylese de onu dinlemiyorlar.*
30*Mâldâr söyledikçe hepisi sükût eyler ve kelâmını sehâbe dek kaldırırlar
*30*Zengin konuştukça herkes susar ve sözlerini buluta dek yükseltirler.*
31*Fakîr söylese kimdir bu dérler eğer halt éderse ónuˀ dahi ziyâde sernigûn éderler
*31*Yoksul konuşursa: 'Sen de kim olursun?' derler. Eğer yanlış bir şey yaparsa onu başaşağı ederler.*
32*Günâhsız olana mâl yarar ve fâsıkıŋ ağzında fakîr yaramazdır
*32*Suçsuz olana mal yarar sağlar; ama kötünün ağzında yoksul iyi bilinmez.*
33*İnsânıŋ kalbi çehresini değişdirir hoşluğa olsun nâ-hoşluğa olsun
*33*İnsanın yüreği yüzünü değiştirir; güzel olsa da olmasa da...*
34*Hoşlukda olan kalbiŋ ʿalâmeti şen yüzdür ve efkâr-ı meşekkat meselleri îcâd étdirir
*34*İyi olan yüreğin belirtisi güleç yüzdür ve zor düşünceler benzetmeler getirir.*

+Baya: İnat etmek, direnmek.

on dördüncü bâb

138

اون دردنجی باب

١ نه مبارکدر اول آدم که دلیله خطا اتمدی وکثرة ذنوبدن المی اولمیا

٢ نه موتلی آکا که جانی آنوك اوزرینه حکم اتمیه ورب تعالی دن
مأیوس قالمز

٣ خسیس آدمه مال لایق دکلدر وحسود کشیه اقچه نیه یرار

٤ کندو جاننه اکسکلك کوستروب مال جمع ایدن کمسنه غیریلره دوشرر
وآنوك مالی ایله سایر کمسنه لر ذوق ایدجکلردر

٥ کندویه یرامیان کیمه یراسه کرك زیرا کندو مالندن صفا بولمیاجقدر

٦ هیچ کندونه حسد چکندن یرامز یوقدر وآنوك یرامزلغنك عوضی بودر

٧ زیرا کندویه ایلك ایدرسه ناچار قالوب ایدر وعاقبت کندو یرامزلغنی
اظهار ایدر

٨ حسودك نظری کمدر یوز دوندرر وآدملری تحقیر ایلر

٩ ناکسك کوزی هیچ بر نصیب ایله طویماز ویرامزك ظلمی کندو جاننی
قرودر

On Dördüncü Bâb

1*Ne mübârekdir ol âdam ki dil ile hâta ėtmedi ve kesret-i zünûbdan elemi olmaya
*1*Ne mutlu o adama ki dil ile hata etmedi ve günahlardan ötürü acı çekmesin.*

2*Ne mutlu ònja ki cânı* ònuŋ üzerine hükm ėtmeye ve Rabb-i Teʿâlâdan meyʾûs kalmaz
*2*Ne mutlu ona ki ruhu onu cezalandırmaz ve yüce Rabbi onu tutmadan düşmez.*

3*Hasîs âdama mâl lâyık değildir ve hasûd kişiye akçe neye yarar
*3*Cimri adama mal layık değildir ve kıskanç kişiye para ne yarar?*

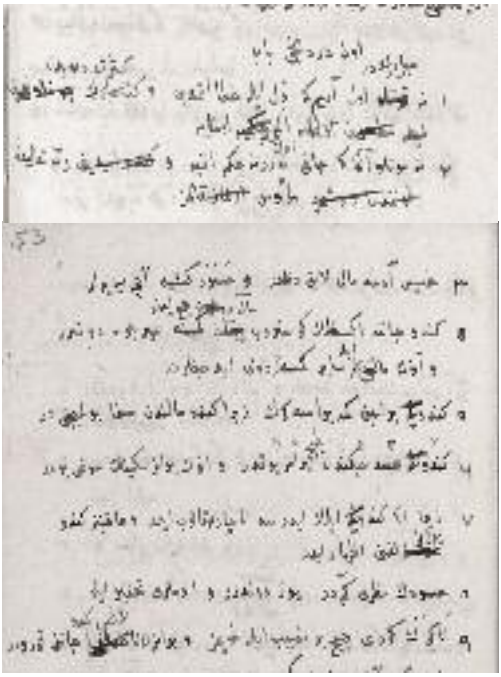

4*Kendi cânına eksiklik gösterip mâl cemʿ ėden kimesne ġayrılara devşirir ve ònuŋ mâlı ile sâʾir kimesneler zevk ėdeceklerdir
*4*Kendi canını esirgemeden mal biriktiren kimse başkalarına toplar ve onunla diğerleri zevk eder.*

5*Kendiye yaramayan kime yarasa gerek zîrâ kendi mâlından safâʾ bulmayacakdır
*5*Kendine yararı olmayanın kime yararı olur? Çünkü kendi malından mutlu olmayacaktır.*

6*Hîç kendine hased çekenden yaramaz yokdur ve ònuŋ yaramazlığınıŋ ʿivazı budur
*6*Kendisine cimrilik yapandan daha kötü kim olabilir? Ve onun kötülüğünün bedeli budur.*

7*Zîrâ kendiye íyílik ėderse nâçar kalıp ėder ve ʿâkibet kendi yaramazlığı izhâr ėder
*7*Eğer kendine iyilik ederse çaresizliktendir ve sonunda kendi kötülüğünü gösterir.*

8*Hasûduŋ nazarı kemdir yüz dönderir ve âdamları tahkîr ėder
*8*Kıskançlığın bakışı kötülüktür; başını çevirir ve insanları aşağılar.*

9*Nâkesiŋ gözü hîç bir nasb ile doymaz ve yaramazıŋ zulmü kendi cânını kurudur
*9*Kıskancın gözü hiçbir pay ile doymaz ve yaramazın kötülüğü kendi canını kurutur.*

*Can: İbranice'de '*ruah*'**(רוח)**: Nefes, yel. Almanca metinde '*Geist*'(ruh).

١٠ يرامزكوز اتمكه حسد چكر وكندو سفره سنده محتاجدر

١١ اي اوغل واريكه كوره كندوكه ايلك ايله وربه لايق هديه لري
اهدي ايله

١٢ خاطركده اولسونكه اولوم تأخير اتمز و مزاره كيرجك وقتك
تقديري سكا بيان اولنمامش

١٣ اولمكدن اول دوستكه ايلك ايله و مالكه كوره آكا صونوب
بزل ايله

١٤ شن كوندن محروم قالمه وايو آرزونك نصيبني فوت ايلمه

١٥ امكلريكي غيريلره وزحمتك ايله قزاندوغكي وارثلره تقسيم اولنمق
ايچون آليقويا جق دكلمسين

١٦ ويروال ده جانكي مقدس طوت

١٧ زيرا مزارده نفقه آرامق يوقدر

١٨ هر بشر اثواب كبي اسكير زيرا ازلدن قضا وقدر بودركه لاجرم
اولجك سن

١٩ برصق آغاجده كيمي دوشوب كيمي بتن يشل يپراقلر نيجه ايسه

دم

10*Yaramaz göz etmeğe hased çeker ve kendi sufrasında muhtâçdır
*10*Kötü göz ekmeği kıskanır; ama kendi sofrasında muhtaçtır.*
11*Ey oğul varına göre kendine iyilik eyle ve Rabbe lâyık hediyyeleri ihdâ eyle
*11*Ey oğul! Varına göre kendine iyilik yap ve Rabbe uygun armağanları ver.*
12*Hâtırında olsun ki ölüm te'hîr etmez ve mezâra+ gidecek vaktin takdîri sana beyân olunmamış
*12*Unutma ki ölüm gecikmez ve mezara+ gideceğin an sana gizlidir.*
13*Ölümünden evvel dostuna eylik++ eyle ve mâlına göre ona sunup bezl eyle
*13*Ölümünden önce dostuna iyilik et ve malına göre bol bol dağıt.*
14*Şen günden mahrûm kalma ve iyi ârzûnun nasîbini fevt eyleme
*14*Sevinçli günün eksilmesin ve iyi arzunun kısmetini geçirme.*
15*Emeklerini gayrılara ve zahmetin ile kazandığını vârislere taksîm olunmak için alıkoyacak değil misin
*15*Emeklerini başkalarına ve zahmetinle kazandığını mirasçılarına dağıtmak için toplamıyor musun?*
16*Vèr ve al da cânını mukaddes tut
*16*Ver ve al da canını kutsal kıl.*
17*Zîrâ mezârda nafaka aramak yokdur
*17*Çünkü mezarda geçim derdi yoktur.*
18*Her beşer esvâb gibi eskir zîrâ ezelden kazâ' ve kader budur ki lâ-cerem olacaksın
*18*Her insan giysi gibi eskir. Çünkü kesinkes önceden kaza ve kader budur.*
19*Bir sık ağaçda kimi düşüp kimi biten yeşil yapraklar nice ise ∞
*19*Sık bir ağaçtan düşen ve biten yeşil yapraklar nasılsa; ∞*

+Mezar: İbr. Şeol(*Ölüler diyarı*), Grek. Hades.
++: iyilik.

139

دم و لحمك تولدي دخي بويله در كيمي اولور كيمي طوغار

٢٠ هر ايش چوريوب اكسيلور و آنوك ايشجيسي آنوكله هلاك اولور

٢١ نه موتلو اول كشيه كه حكمت ايله حسناتي فكر ايلر و كندو عقلي ايله خيرلر سويلر

٢٢ هر كيم آنوك طريقاتني قلب ايله تفكر ايدرسه آنوك اسرارينك غورينه دخي ايرر متجسس كبي آردنجه كيت و متمكن كبي آنوك طريقاتني تفحص ايله

٢٣ آنوك پنجره لرندن بقان قپولرينه دخي قولاق اودر

٢٤ آنوك اوينه بتشك قونان آنوك ديوارلرينه دخي چوي قفار

٢٥ چادرني آنوك ياننده قورا و ايولرك منزلنده مهمان اولا

٢٦ كندو اوغللرني آنوك اورتسي آلتنه قويا و دا للرنيك آلتنده استراحت ايليه

٢٧ اوندن اسيجا قلغه قارشو اورتله و آنوك عزتنده مكان طوتا

اون بشنجي باب

١ اللهدن قورقان بوني اتمك كرك و شريعت معرفتنك صاحبي آنكا مالك اولا

dem ü lâhmıŋ tevellüdü dahi böyledir kimi ölür kimi doğar
bedenliler de böyledir. Kimi ölür kimi doğar.
20*Her iş çürüyüp eksilir ve ònuŋ işçisi ònuŋla helâk olur
*20*Her iş çürüyerek eskir ve onun işçisi onunla yok olur.*
21*Ne mutlu ol kişiye ki hikmet ile hasenâtı fikr eyler ve kendi ʿaklı ile hayırlar söyler
*21*Ne mutlu o kişiye ki bilgelikle iyiliği düşünür ve kendi aklıyla iyilikler söyler.*
22*Her kim ònuŋ tarikâtını kalb ile tefekkür èderse ònuŋ esrârınıŋ ġavrına dahi èrer mütecessis gibi ardınca git ve mütekemmin gibi ònuŋ tarikâtını tefahhus eyle
*22*Her kim O'nun* yollarını yürekten düşünürse; O'nun sırlarının temeline de varır. Merakla ardınca git ve pusudaymış gibi O'nun yollarının içyüzünü araştır!*
23*Ònuŋ pencerelerinden bakan kapîlarına dahi kulak urur
*23*O'nun pencerelerinden bakan, kapılarını da dinler.*
24*Ònuŋ evine bitişik konan ònuŋ dîvârlarına dahi çivi kakar
*24*O'nun evine bitişik oturan; duvarlarına da çivi çakar.*
25*Çâdırını ònuŋ yanında kura ve íyileriŋ menzilinde mihmân ola
*25*Çadırını O'nun yanında kursun ve iyilerin yolunda konuk olsun.*
26*Kendi oğullarını ònuŋ örtüsü altına koya ve dallarınıŋ altında istirâhat eyleye
*26*Kendi çocuklarını O'nun örtüsü altına koysun ve dallarının altında dinlensinler.*
27*Ondan ısıcaklığa karşî örtüle ve ònuŋ ʿizzetinde mekân tuta
*27*O'ndan sıcaklığa karşı örtülsün ve O'nun görkeminde yer alsın.*

On Beşinci Bâb

1*Allahdan korkan bunu ètmek gerek şerîʿat maʿrifetiniŋ sâhibi òŋa mâlik ola
*1*Allah'tan korkan böyle ederse 'Şeriat Sahibi' de ona sahip olur.*

*O'nun: Burada Tanrı ile bilgeliği özdeştiriyor.

٢ اوْل دَخِي آنِي آنَا بِي قَا رشْولَيَه وَآنِي فِيزاوْغلاَن زَوْجَه بِي قَوْل ايْلَيَه

٣ آنْكا عَقْلَكْ آتْلَكِنِي يدوْرَه وَآنْكا حِكْمَتَكْ صوْيِنِي ايْجوْرَه

٤ اوْاوْزرِنْدَه مُحْكَمْ دوْرَه وَقِلْ آغِيَه هَمْ اوْزرِنِه طَيَانَه دَه عَيْبلَنْمِيَه

٥ اوْل دَخِي آنِي اقْرَانلَرِي اوْزرِنِه تَرْفِيعْ ايْلَيَه وَجَمَاعَتَكْ ايْچِنْدَه آنوْنْكْ آغزِينِي آچَه

٦ سرُوْرِي وَابْتِهَاجْ تَاجِنِي كَسْبْ ايْلَيَه دَه ابَدِي نَامْ آنْكا مِيرَاثْ اوْلَا

٧ امَّا نَادَانْ كِشِيلَرْ آنْكا نَائِلْ اوْلمَزْ وَكنَاهكَارْ كِشِيلَرْ آنِي هِيچْ كوْرمِيَه رْ

٨ تَكَبُّرْدَنْ ايرَاقْ اوْلوْر وَكذَّابْ آدَمْلَرْ آنِي خَاطِرَه كتوْرمَزلَرْ

٩ فَاسِقْكْ آغزِنْدَه مدْحْ يَاقِشمَزْ زِيرَا آنْكا رَبِّدَنْ ارْسَالْ اوْلنَمَدِي

١٠ چوْنْ مدْحْ عِلْم ايْلَه سوْيلَنْجكدرْ وَرَبِّ تَعَالَى آنْكا عَاقِبَتِي يمُوْن ايْلَيَه

١١ بَنِم عَاصِي اوْلدوْغُم رَبِّدَنْ اوْلدِي دِيَه زِيرَا آنوْنْكْ سوْمدوْكِي شَيْلَرِي اِتْمَكْ كوْكْ سِنْ

١٢ اوْبَنِي خَطَايَه اوْغرَاتدِي دِيَه زِيرَا كنَاهكَارْ آدَمْ آنْكا لَازِمْ دْكِلدرْ

١٣ اللَّه تَعَالَى هرْفوَاحِشِي سوْمزْ وَاوْنْدَنْ قوْرقَانلَرَه مَقْبوْل اوْلمَزْ

اوّلدن

2*Ol dahi ònů ana gibi karşılaya ve ònů kız oğlan ve zevce* gibi kabûl eyleye
*2*O da onu anne gibi karşılar; onu kızı, oğlu ve eşi gibi kabul eder.*
3*Òŋa ʿaklıŋ etmeğini yedire ve òŋa hikmetiŋ suyunu içire
*3*Ona aklın ekmeğini yedirir ve ona bilgeliğin suyunu içirir.*
4*Üzerinde muhkem dura ve kımıldanmaya hem üzerine dayana da ʿayblanmaya
*4*Üzerinde sıkıca durur, kımıldamaz ve üzerine dayanır da utandırmaz.*
5*Ol dahi ònů akrânları üzerine terfîʿ eyleye ve cemâʿatiŋ içinde ònuŋ ağzını aça
*5*O da onu yaşıtları üzerine yükseltir ve cemaatin içinde ağzını açar.*
6*Süruru ve ibtihac tâcını kesb eyleye de ebedî nâm òŋa mîrâs ola
*6*Sevinç ve şenlik tacını kazandırır, sonsuzluk şanı ona miras olur.*
7*Âmmâ nâdan kişiler òŋa nâʾil olmazlar ve günâhkâr kişiler òŋů hîç görmeyeler
*7*Ama bilgisizler O'na erişemez ve suçlular O'nu asla göremez.*
8*Tekebbürden ırak olur ve kezzâb âdamlar ònů hâtıra getirmezler
*8*Kibirden uzak olur ve yalancılar onu anımsamazlar.*
9*Fâsıkıŋ ağzında medh yakışmaz zîrâ òŋa Rabbden irsâl olunmadı
*9*Kötünün ağzına övgü yakışmaz; çünkü ona Rab'ten gönderilmedi.*
10*Çün medh ʿilm ile söylenecekdir ve Rabb-i Teʿâlâ òŋa ʿâkibeti meymûn eyleye
*10*Övgü bilgiyle söylenmeli; çünkü yüce Rab geleceğini bereketlesin.*
11*Benim ʿâsî olduğum Rabbden oldu dème zîrâ òŋun sevmediği şeyleri ètmemek gerekdir
*11*Benim asi olduğum Rabb'ten oldu, deme; çünkü O'nun sevmediği şeyleri yapmaman gerekir.*
12*O beni hâtaya uğratdı dème zîrâ günâhkâr âdam òŋa lâzım değildir
*12*O beni yanlışa sürükledi deme; çünkü günahkâr adam O'na gerekli değil.*
13*Allah Teʿâlâ her fevâhişi sevmez ve ondan korkanlara makbûl olmaz
*13*Yüce Allah, her kötü işi sevmez ve O'ndan korkanlara benimsenmez.*

*Almancası '... junge Gattin...' : ..genç eşi..' Katolik tercümesi.
Kitabı Muk. tercümesi: Bilgelik tıpkı bir anne gibi onu karşılar, Bakire bir gelin gibi onu kabul eder. Buradaki 'Bakire bir gelin' benzetmesi mantıksızdır, Almancasına da uymu*yor! Şirak 15/2.*

١٤ اوّلدن اوآدمی یراتدیده انی کندو ارادت اختیاریه سنه قودی

١٥ اکر استرسك امری وایمانی کوزده سن که اکا مقبول عمل ایده سن

١٦ آتشی وصویی اوکوکه قودی قنقیسنه استرسك الیکی صون

١٧ حیوات وموت آدمك اوکنده در

١٨ وقنقیسین بکنورسه آکا ویریله

١٩ زیرا حق تعالی نك حکمتی چوقدر وقدرت وقوته مالکدر هم هر شیئی کورر

٢٠ وانوك کوزلری کندودن قورقانلره نظر ایدر هم آدملرك عمللری آکا معلومدر

٢١ هیچ کمسه نك فاسق اولماسنی بیورمامشدر وهیچ کمسیه کناه اتمکه اجازت ویرمدی

اون آلتنجی باب

١ فایده سز اولادك چوقلوغنه آرزو چکمه وفاسق اوغللریکه سونمه

٢ چوق اولدوغندن مسرور اولما اونلرده مخافة الله یوغیسه

14*Evvelden o Âdemi yaratdı da ọnụ̊ kendi irâdet-i ihtiyârîyesine kodu
*14*Önceden O Adem'i* yarattı ve onu kendi yapacağı kararında serbest bıraktı.*
15*Eğer isterseŋ emri ve imânı gözedesin ki ọŋa makbûl ʿamel ėdesin
*15*Eğer istersen buyruğu ve imanı tut ki, O'nun beğendiği işleri yapasın.*
16*Âteşi ve suyu ọŋüne kodu kaŋġisine isterseŋ eliŋi sun
*16*Ateşi ve suyu önüne koydu; hangisine istersen elini uzat.*
17*Hayvât ve mevt âdamıŋ ọŋündedir
*17*Yaşam ve ölüm insanın elindedir;*
18*Ve kaŋġisin beğenirse ọŋa verile
*18*Ve hangisini beğenirse ona verilir.*
19*Zîrâ Hakk Teʿâlânıŋ hikmeti çokdur ve kudret ve kuvvete mâlikdir hem her şeyʾi görür
*19*Çünkü yüce Tanrı'nın bilgeliği çoktur. Görkem ve güce sahiptir; her şeyi görür.*
20*Ve ọŋuŋ gözleri kendiden korkanlara nazar ėder hem âdamlarıŋ ʿamelleri ọŋa maʿlûmdur
*20*O'nun gözleri kendinden korkanlara bakar ve insanların işleri O'nca bilinir.*
21*Hîç kimseniŋ fâsık olmasını buyurmamışdır ve hîç kimseye günâh ėtmeye icâzet vėrmedi
*21*Hiç kimsenin kötü olmasını istemez ve hiç kimseye günah etmeye cevaz vermez.*

On Altıncı Bâb

1*Fâʾidesiz evlâdıŋ çokluğuna ârzû çekme ve fâsık oğullarıŋa sevinme
*1*Birçok yararsız çocuk isteme ve kötü çocuklara sevinme.*
2*Çok olduğundan mesrûr olma onlarda mahâfetullah yoğ ise
*2*Eğer onlarda Allah korkusu yoksa; onların çokluğuna sevinme.*

*Bkz. Tek. 2/7, 16, 17

٣ اونلرك عمرينه طيانمه واونلرك كثرتنه اعتماد ايلمه

٤ زيرا بر صادق بيك غيريلردن افضلدر

٥ وبر كمسه نك فاسق اولادي اولمقدن ايسه اولادسز اولمك اولي در

٦ زيرا بر عقللودن شهر معمور اولمق قابلدر وفاسقلرك طائفه سي
تزبر باد اولور

٧ نيجه بويله شيلري كوزم كورمشدر وقولاغم بوندن بيوك نسنه لر
ايشتمشدر

٨ زانيلرك جمعيتنده آتش طوتشور وعاصي امت اوزرينه غضب
التهاب ايليه

٩ الله تعالى اول اسكي ديولره باغشلمامشدركه دلي قوتنه طيانوب
آنكا عاصي اولديلر

١٠ لوطك ياننده اولانلره عفو اتمديكه غرورلري ايچون اونلردن
اكراه ايلدي

١١ اول هلاك اولان امته ترحم اتمديكه ارتكاب اتدوكي كناهنده
بيوكلنوردي

نه

3*Onlarıŋ ʿömrüne dayanma ve onlarıŋ kesretine ʿitimâd eyleme
*3*Onların yaşamlarına dayanma ve onların çokluğuna güvenme.*
4*Zîrâ bir sâdık biŋ ġayrılardan efdaldir
*4*Çünkü güvenilir biri, bin kötüden daha yararlıdır.*
5*Ve bir kimseniŋ fâsık evlâdı olmakdan ise evlâdsız olmak evlâʾdır
*5*Kötü çocuğun olacağına; hiç çocuksuz olmak daha yeğdir.*
6*Zîrâ bir ʿakıllîdan şehr maʿmûr olmak kâbildir ve fâsıklarıŋ tâʾifesi tez berbâd olur
*6*Çünkü akıllı birinden şehir bayındır olur ve kötülerin çokluğu çabuk yıkılır.*
7*Niçe böyle şeyʾleri gözüm görmüşdür ve kulağım bundan büyük nesneleri işitmişdir
*7*Böyle birçok şeyleri gözüm görmüştür ve kulağım bundan büyük şeyleri işitmiştir.*
8*Zânîleriŋ cemʿiyyetinde âteş tutuşur ve ʿâsî ümmet üzerine ġazab iltihâb eyleye
*8*Tanrı'ya ortak koşanların toplumunda ateş tutuşur ve asi millet üzerini öfke yakar.*
9*Allah Teʿâlâ ol eski dîvlere bağışlamamışdır ki deli kuvvetine dayanıp ònа ʿâsî oldular
*9*Yüce Tanrı o eski devlere* bağışlamadı; çünkü delice güçlerine güvenip, O'na karşı geldiler.*
10*Lûtuŋ yanında olanlara ʿaff ėtmedi ki ġurûrları içiṅ onlardan ikrâh eyledi
*10*Lût'un yanında olanlara bağışlamadı ve kibirlerinden ötürü tiksindi.*
11*Ol helâk olan ümmete terahhum ėtmedi ki irtikâb ėttiġi günâhında büyüklenirdi
*11*O yok olan millete acımadı! Çünkü suçlu oldukları günahlarla gururlanırlardı.*

*Bkz. Tek. 6/4-7

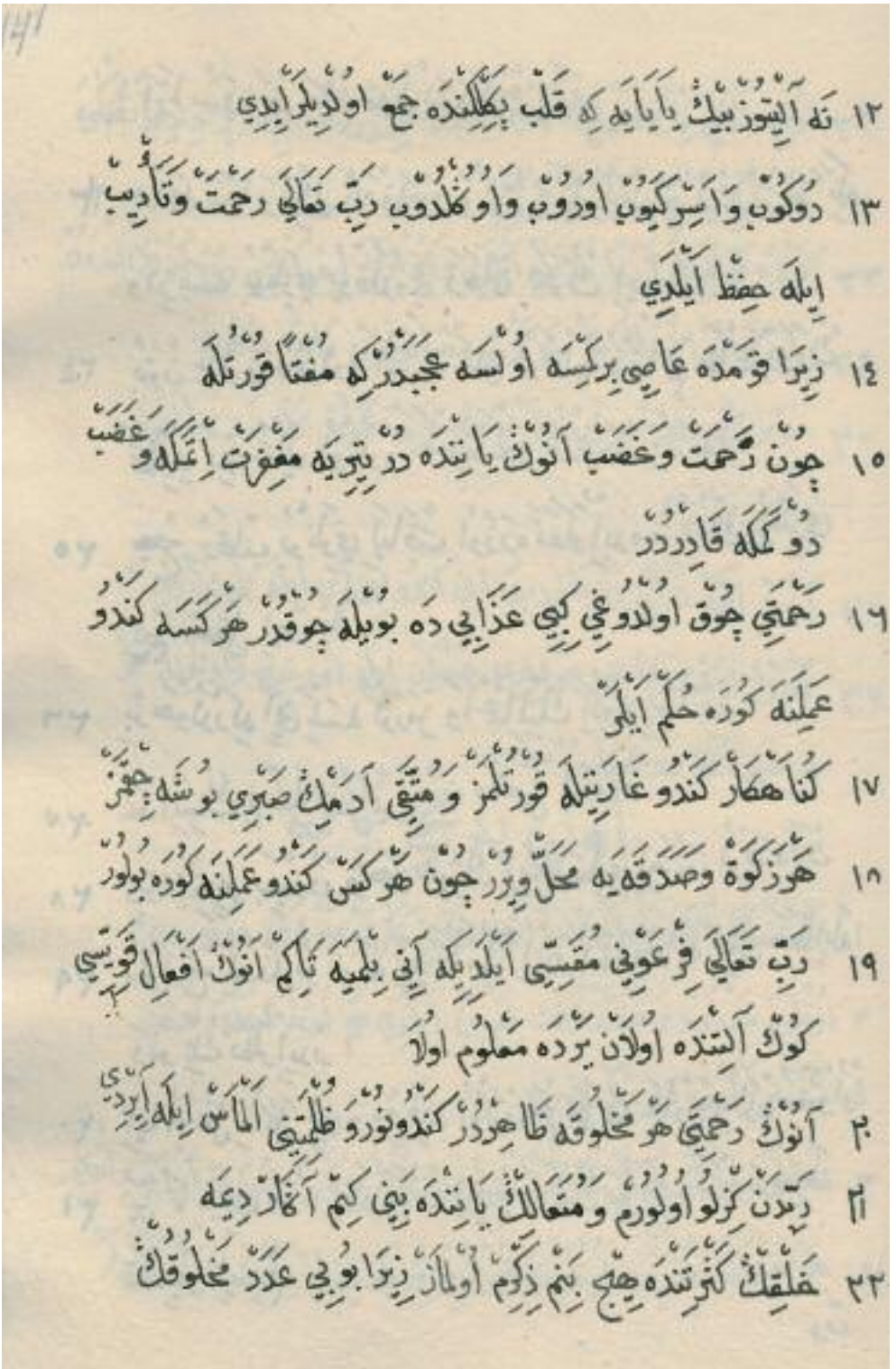

١٢ نه ايتوزبيك يا يايه كه قلب يكلنده جمع اولديلر ايدي

١٣ دوكوب واسركيوب اوروب واوكلدوب رب تعالي رحمت وتاديب
ايله حفظ ايلدي

١٤ زيرا قومده عاصي بركسه اولسه عجبدر كه مفتا قورتله

١٥ چون رحمت وغضب آنوك يانده در بتريه مغفرت اعله وغضب
دوكله قادردر

١٦ رحمتي چوق اولدوغي كبي عذابي ده بويله چوقدر هر كسه كندو
عملنه كوره حكم ايلر

١٧ كناهكار كندو غارتله قورتلمز ومتقي آدمك صبري بوشه چيقمز

١٨ هر زكوة وصدقه يه محل ويرر چون هر كس كندو عملنه كوره بولور

١٩ رب تعالي فرعوني مقسي ايلديكه اني بلميه تاكم آنوك افعال قويسي
كوك آلتده اولدن بريده معلوم اولا

٢٠ آنوك رحمتي هر مخلوقه ظاهردر كندو نوري ظلمتي الماس ايله ايردي

٢١ ريدن كزلو اولورم ومتعالك يانده بني كيم آنكار ديمه

٢٢ خلقك كثر تنده هيچ بنم ذكرم اولماز زيرا بويي عدد مخلوقك

12*Ne altıyüz biŋ yayaya ki kalb pekliğinde cemʿ oldular idi
*12*Ne de altıyüz bin yayaya ki böbürlenerek toplanmışlardı.*
13*Dönüp ve esirgeyip urup ve oŋuldup Rabb-i Teʿâlâ rahmet ve teʾdîb ile hıfz eyledi
*13*Dönüp esirgeyip, vurup iyileştirip; yüce Rabb acıyarak terbiyeyle korudu!*
14*Zîrâ kavmda ʿâsî bir kimse olsa ʿacebdir ki müftân kurtula
*14*Çünkü kavimde asi bir kişi olsa; beleş kurtulacağına şaşardım!*
15*Çün rahmet ve ġazab ônuŋ yanındadır tèziye mağfiret ėtmeğe ve ġazap dökmeğe kâdirdir
*15*Çünkü bağışlaması ve öfkesi O'nun yanındadır; çabucak bağışlamaya ve afet dökmeye gücü yeter.*
16*Rahmeti çok olduğu gibi ġazâbı da böyle çokdur herkese kendi ʿameline göre hükm ėder
*16*Bağışlaması çok olduğu gibi öfkesi de böyle çoktur. Herkesi kendi işine göre yargılar.*
17*Günâhkâr kendi ġâreti ile kurtulmaz ve müttaki âdamıŋ sabrı boşa çıkmaz
*17*Suçlu kendi çapulu ile kurtulmaz ve haramdan kaçınan insanın sabırı boşa çıkmaz.*
18*Her zekât ve sadakaya mahall vèrir çün herkes kendi ʿameline göre bulur
*18*Her zekât ve sadaka yer verir; çünkü herkes kendi işine göre bulur.*
19*Rabb-i Teʿâlâ Firʿavnı mukassî eyledi ki ônu bilmeye tâ kim ônuŋ efʿâl-i kavsi gök altında olan yerde maʿlûm ola*
*19*Yüce Rabb, Firavun'u katı kıldı ki O'nu bilmesin. Ta ki O'nun işleri gök kubbenin altında olan yerde bilinsin.**
20*Ônuŋ rahmeti her mahlûka zâhirdir kendi nûr ve zulmâtını elmâs ile ayırdı
*20*O'nun acıması her yaratığadır. Kendi ışığıyla karanlığı elmas ile ayırdı.*
21*Rabbden gizli olurum ve Müteʿâliŋ yanında beni kim aŋar dème
*21*Rabden gizli olurum ve Yüce'nin yanında beni kim anar? Deme!*
22*Halkıŋ kesretinde hîç benim zikrim olmaz zîrâ bu bî-aded mahlûkuŋ
*22*Halkın kalabalığında ben hiç anılmam. Çünkü bu sayısız yaratıklar ∞*

*Bu ayet Martin Luther'in çevirisinde bulunmuyor.

آرا سنده بنم جانم نه اولسه كرك ديمه

٢٣ اشته سما وفلك الافلاك ولجهٔ دريا وارض هم اونلرده هر نكه
واريسه بونلري يوقلدوغي زمان تحرك ايده لر

٢٤ بتون مخلوق ومرادي اوزره خلق اولنان دنيا هم طاغلر ويرك
تمللري رب تعالى اونلره نظر ايتدكجه قورقودن دتريه لر

٢٥ هيچ بر قلب بونلري لياقت اوزره تفكر ايده مز انوك يوللرني
كيم تعقل ايده بلور

٢٦ بر هولدركه آني كمسه كورمز واعمالنك اكثري پنهاندر

٢٧ عدالتنك ايشلريني كيم وصف وتحمل ايده بلور

٢٨ زيرا تقدير بعيددر وهر شيئك استفساري آخرتده اولسه كرك

٢٩ متواضع كمسنه بو نسنه لري تأمل ايدر اما ديوانه كيشي خطا ايله
دلولك تفكر ايدر

٣٠ اي اوغل دكله بني ومعرفتي اوكرن هم كلاممه جان ودلدن مقيد اول

٣١ بن تأديبي وزن ايله بيان ايدرم وانوك معرفتني هندسه ايله
تفسير ايدرم

رب

arasında benim cânım ne olsa gerek dėme
arasında benim canım nedir ki? Deme!
23*İşte semâʾ ve feleki'l eflâk ve lücce-i deryâ ve arz hem onlarda her ne ki var ise bunları yokladığı zamân taharruk ėdeler
*23*İşte gök ve göklerin gökü; okyanuslar ve yer! Onlarda her ne varsa ve bunları silkelerse koparlar.*
24*Bütün mahlûk ve murâdı üzere halk olunan dünyâ hem dağlar ve yeriŋ temelleri Rabb-i Teʿâlâ onlara nazar ėtdikce korkudan ditreyeler
*24*Tüm yaratıklar; arzusuna göre yaratılan dünya'yla dağlar ve yerin temelleri. Yüce Rabb onlara baktıkça korkudan titrerler.*
25*Hîç bir kalb bunları liyâkat üzere tefekkür ėdemez ònuŋ yollarını kim taʿakkul ėdebilir
*25*Hiç kimse bunları layıkıyla düşünemez ve O'nun yollarını kim anlatabilir?*
26*Bir hevldir ki ònu kimse göremez ve âʿmâliniŋ ekserî pinhândır
*26*Bir dehşettir ki O'nu kimse göremez ve birçok işleri gizemdir.*
27*ʿÂdaletiniŋ işlerini kim vasf ve tahammül ėdebilir
*27*Adaletinin işlerini kim nitelendirip dayanabilir?*
28*Zîrâ takdîr baîddir ve her şeyʾiŋ istifsâdı âhiretde olsa gerek
*28*Çünkü yargı uzaktır ve her şeyin sorgusu hüküm günü belli olur.*
29*Mütevâziʿ kimesne bu nesneleri teʾemmül ėder âmmâ dîvâne kişi hatâ ile delîlik tefekkür ėder
*29*Alçakgönüllü olan bu şeyleri iyice düşünür. Ama deli kişi hata ile delice düşünür.*
30*Ėy oğul diŋle beni ve maʿrifeti öğren hem kelâmıma cân ü dilden mukayyed ol
*30*Ey oğlum! Beni dinle, beceriyi öğren ve sözüme tüm ağzınla katıl.*
31*Ben teʾdîbi vezn ile beyân ėderim ve ònuŋ maʿrifetini hendese ile tefsîr ėderim
*31*Ben terbiye ederken; tartarak söyler, onun ustalığını ölçüyle yorumlarım.*

142

٣٢ رَبِّ تَعَالَى نِكْ اَعْمَالِي اَزَلْدَنْ كَنْدُو حُكْمِنْدَنْ اُولْدِي وَيَرَادِلْدِقْدَنْصُكْرَه
اُونْلَرِي تَرْتِيبْ اُوزَرَه قُودِي

٣٣ كَنْدُو عَمَلَّرِينِي اَبَدًا مُزَيَّنْ اَيْلَدِي وَاُونْلَرِكْ اِحْدَاثْلَرِي دَوْرْ اَنُوكْ اَلِنْدَه دُرْ

٣٤ اَجْ قَالُوبْ يُورْلَمَادِيلَرْ نَه كَنْدُو مَصَالِحِنْدَنْ فَارِغْ اُولْدِيلَرْ

٣٥ بِرْبِرِينَه ثِقْلَتْ وِيرْمَدِيلَرْ وَهِيجْ اَبَدًا اَنُوكْ كَلَامِنَه مُخَالَفَتْ
اِتْمَيَجَكْلَرْدُرْ

٣٦ اَنْدَنْ اَللَّهْ تَعَالَى يَرَه بَاقْدِيدَه اَنِي كَنْدُو نِعْمَتْلَرِي اِيلَه طُولْدُرْدِي

٣٧ اَنُوكْ اُوسْتْ يَانِنِي هَرْدِيرِي حَيْوَانْ اِيلَه اُورْتْدِي وَاُونْلَرِكْ هَرْ
بِرِسِي اَكَا دُونَجَكْلَرْدُرْ

اُون يَدِنْجِي بَابْ

١ اَللَّهْ تَعَالَى آدَمِي طُپْرَاقْدَنْ يَرَاتْدِي وَاَنِي تَكْرَارْ صُپْرَاغَه دُونْدَرْدِي

٢ اُونْلَرَه مَعْدُودْ وَمُقَدَّرْ وَقْتْ تَعْيِينْ اَيْلَدِي هَمْ اُونْلَرَه يَرْدَه اُولَانْ
نَسْنَه لَرْ اُوزَرِينَه حُكْمْ وِيرْدِي

٣ اُونْلَرَه حَالَّلُو حَالَّلَرِنْجَه قُوَّتْ وِيرْدِي اُونْلَرِي كَنْدُو صُورَتِي اُوزَرَه يَرَاتْدِي

٤ هَرْ حَيْوَانْ اُوزَرِينَه اُونْلَرْدَنْ قُورْقُو بِرَاقْدِيكَه سِبَاعْ وَطُيُورَه تَسَلُّطْ اَيْلَيَه لَرْ

32*Rabb-i Teʿâlânıŋ âʿmâli ezelden kendi hükmünden oldu ve yaradıldıkdan soŋra onları tertîb üzere kodu
*32*Yüce Rabbin işleri, önceden kendi yargısıyla oldu ve yaratıldıktan sonra onları bir düzene koydu.*
33*Kendi ʿamellerini ebeden müzeyyen eyledi ve onlarıŋ ihdâsları devr* ònuŋ elindedir
*33*Kendi işlerini sonsuza dek bezedi ve onların oluşması asırlarca O'nun elindedir.*
34*Aç kalıp yorulmadılar ne kendi mesâlihinden fâriğ oldular
*34*Aç kalıp yorulmadılar; ne de kendi işlerinden ilgisiz oldular.*
35*Birbirine sıklet vèrmediler ve hîç ebeden ònuŋ kelâmına muhâlefet ètmeyeceklerdir
*35*Birbirlerine sıkıntı vermediler ve hiç bir zaman O'nun sözüne karşı gelmeyeceklerdir.*
36*Òndan Allah Teʿâlâ yere bakdı da ònu kendi niʿmetleri ile doldurdu
*36*Bundan ötürü yüce Allah yeryüzüne bakıyor ve onu kendi ürünleriyle dolduruyor.*
37*Ònuŋ üst yanını her diri hayvân ile örtdü ve onlarıŋ her birisi yine òŋa döneceklerdir
*37*Onun üstünü çeşitli hayvanlarla doldurdu ve onların tümü yine toprak olacak.*

Onyedinci Bâb

1*Allah Teʿâlâ Âdemi toprakdan yaratdı ve ònu tekrar toprağa döndürdü
*1*Yüce Allah, Adem'i topraktan yarattı ve onu yine toprağa döndürdü.*
2*Onlara maʿdût ve mukadder vakd taʿyîn eyledi hem onlara yerde olan nesneler üzerine hükm vèrdi
*2*Onlara belli bir zaman belirledi ve onlara yerde olan şeyler üzerine egemenlik verdi.*
3*Onlara hâlli-hâllerince kuvvet vèrdi ve onları kendi sûreti** üzere yaratdı
*3*Onlara durumlarına göre güç verdi ve onları kendi benzeyişine** göre yarattı.*
4*Her hâyvan üzerine onlardan korku bırakdı ki sibâʿ ve tuyûra tasallut eyleyeler+
*4*İnsanlardan korkması hissini her yaratığın içine koydu ki yabanıl hayvanlarla kuşlara egemen olsunlar.*

*bkz. Ali Bey`in 1664 el yazmasında 'devr be devr'.
**İbr.: 'imajına' göre..!
+bkz. Ali Bey`in 1664 el yazmasında '*onlardan korkmasını her hayvân üzerine bırakdı ki sibâʿ ve tuyûra tasallut eyleyeler*'.

٥ اونلره آلتنجی یرده عقلی توزیع ایدوب باغشلدی و یدنجی یرده
کلامی که آنوك قدرتلو مصنوعاتنی تقریر ایلیه‌لر
٦ اونلره ادراك و لسان و کوزلر و قولافلر هم فکر اتمك ایچون قلب
ویردی
٧ اونلری پر علم و فهامت ایلدی و اونلره خیر و شری کوستردی
٨ کندو کوزینی اونلرك قلبلری اوزرینه دکدیکه اونلره کندو عمللرینك
عظمتنی اوکرده
٩ اونلره کندو عجایبندن ابدا تفخر اتمسنی ویردیکه آنوك عمللرینی فهم ایله
حکایت ایده‌لر
١٠ و مختارلر آنوك مقدس اسمنی مدح ایده‌لر
١١ اونلره علمی الحاق ایلدی و اونلره حیواتك شریعتنی میراثه ویردی
که حالا کندولرینی اولوملو اولدوغنی خاطره کتوره‌لر
١٢ اونلر ایله ابدی عهدی کسدی و اونلره کندو حکملرینی تلقین ایلدی
١٣ اونلرك کوزلری عظمتلو عزتی کوردیلر و اونلرك قولاغنی جلالنك آوازینی
اشتدی

که

5*Onlara altıncı yerde ʿaklı tevzîʿ ėdip bağışladı ve yedinci yerde kelâmı ki ònuŋ kudretlı̇ masnûʿâtını takdîr eyleyeler

*5*Onlara altıncı yerde aklı paylaştırıp bağışladı ve yedinci yerde sözü ki O'nun güçlü sanatına değer versinler.*

6*Onlara idrâk ve lisân ve gözler ve kulaklar hem fikr ėtmek için kalb vėrdi*

*6*Onlara anlamak için diller, gözler, kulaklar ve kavrayış için de yürek verdi.*

7*Onlara pür ʿilm ü fahâmet eyledi ve onlara hayr ve şerri gösterdi

*7*Onlara ilimle dolu büyüklük verdi ve onlara iyiyle kötüyü gösterdi.*

8*Kendı̇ gözünü onlarıŋ kalbleri üzerine dikdi ki onlara kendı̇ ʿâmellerinin ʿazâmetini öğrede

*8*Kendi gözünü onların yüreğine dikti ki onlara kendi işlerinin büyüklüğünü göstersin.*

9*Onlara[+] kendı̇ ʿacâʾibinden ebeden tefahhur ėtmesini vėrdi ki ònuŋ ʿâmellerini fehm ile hikâyet ėdeler

*9*Onlara kendisinin 'şaşkınlık yapan işlerinden' sonsuza dek övünmelerini istedi ki, O'nun işlerini akıllıca anlatsınlar.*

10*Ve muhtârlar ònuŋ mukaddes ismini medh ėdeler

*10*Ve seçilmişler O'nun kutsal adını övsünler.*

11*Onlara ʿilmi' ilhâk eyledi ve onlara hayâtıŋ şerîʿatını mîrâsa vėrdi ki hâlâ kendı̇lerini ölümlü olduğunu hâtıra getireler

*11*Onlara ilimi ve onlara 'yaşam yasasını' miras olarak verdi ki kendilerinin ölümlü olduğunu unutmasınlar.*

12*Onlar ile ebedî ʿahdi kesdi ve onlara kendı̇ hükmlerini telkîn eyledi[++]

*12*Onlarla sonsuzluk andı içti ve onlara kendi yasalarını bildirdi[++].*

13*Onların gözleri ʿazametlı̇ ʿizzeti gördüler ve onlarıŋ kulağı celâliniŋ âvâzını işitdi

*13*Onların gözleri büyük görkemini gördüler ve onların kulağı yüceliğinin sesini işitti.*

*Almancası: "Er bildete ihnen Mund und Zunge, Auge und Ohr, und ein Herz zum Denken gab er ihnen„

Türkçesi: O, onlara ağız, dil, göz, kulak, kalp yapıp anlayış verdi.

Kitabı Mukaddes Şt. Tercümesi: 5*(Tanrı onlara beş duyu verdi, Altıncı duyu olarak onlara anlayış, Yedinci duyu olarak soruşturma, Başkalarının düşüncelerini açıklama yetisi verdi.)??? Bu asıl metinden uzak bir yorumdur..! Ali Bey'in çevirisinde 7 '*duyudan*' bahsetmiyor; insan beynindeki yerlerden bahsediyor. Almanca çevirisi ise Ali Bey'in çevirisine benzemiyor. Ali Bey'in çevirisindeki anlayış '*aklın melekeleri*' olabilir. Yani insanı hayvandan ayıran özellikler: Konuşma ve akıl gibi...

ki ∞

++Ali Bey 1664 el yazmasında 12. ayeti yanlışlıkla 11. ayet olarak sıralamış. Bu yüzden bölüm sonuna kadar bu numaralama hatası gidiyor.

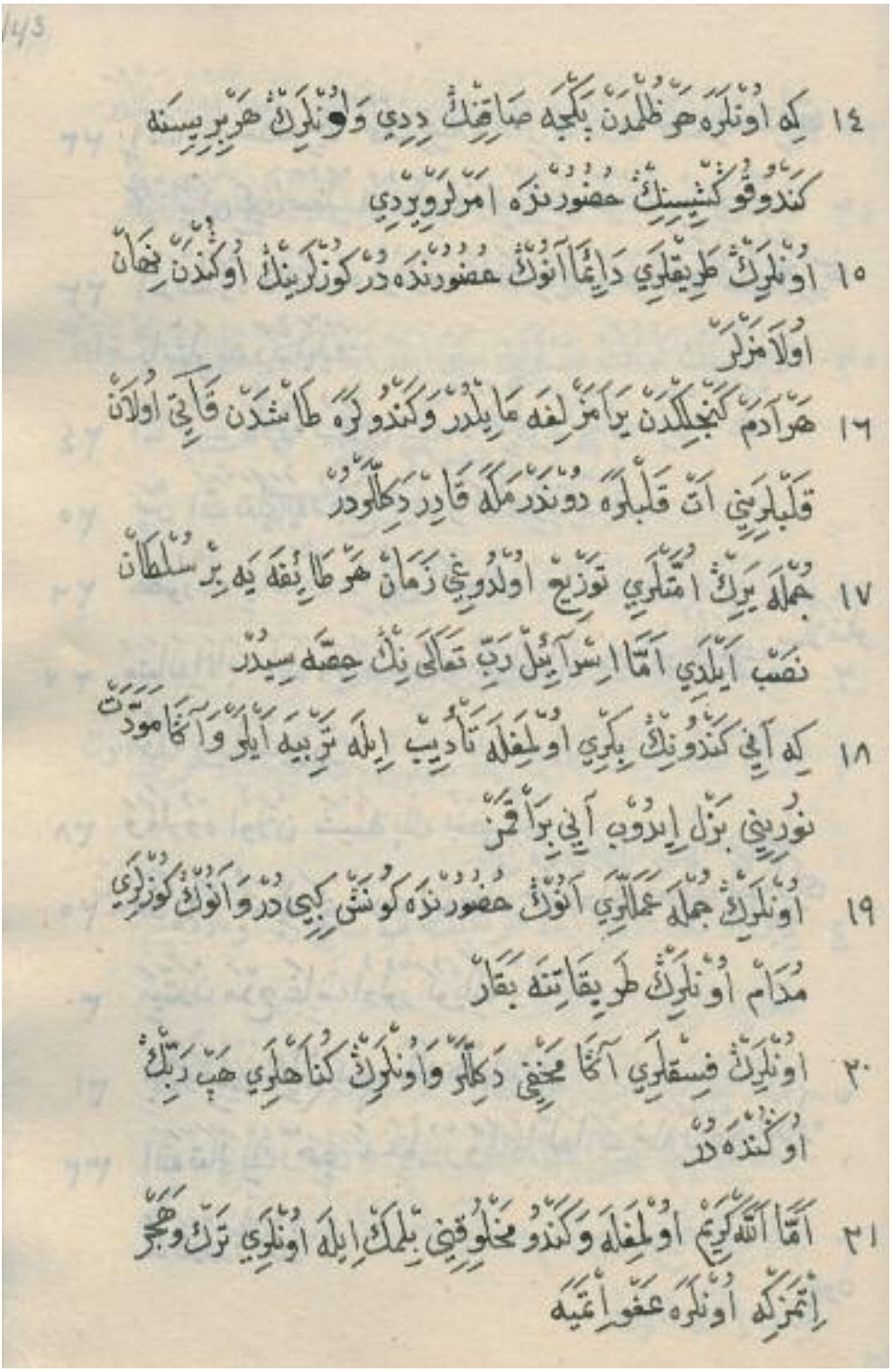

١٤ كه اونلره هر ظلمدن بكجه صاقنك ددي واونلرك هر بريسنه
كندو قوكشيسنك حضورنده امرلر ويردي

١٥ اونلرك طريقلري دائما انوك حضورنده در كوزلرينك اوكندن نهان
اولامزلر

١٦ هر آدم كنجلكدن يرامزلغه مايلدر وكندولره طاشدن قاتي اولان
قلبلريني آت قلبلره دوندرمكه قادر دكللردر

١٧ جمله يرك امتلري توزيع اولدوغي زمان هر طائفه يه بر سلطان
نصب ايلدي اما اسرائيل رب تعالى نك حصه سيدر

١٨ كه اني كندونك بكري اولمغله تأديب ايله تربيه ايلر وآنكا مودت
نوريني بزل ايدوب اني براقمز

١٩ اونلرك جمله عمللري انوك حضورنده كونش كبي در وانوك كوزلري
مدام اونلرك طريقاتنه بقار

٢٠ اونلرك فسقلري آنكا مخفي دكللر واونلرك كناهلري هپ ربك
اوكنده در

٢١ اما الله كريم اولمغله وكندو مخلوقني بلمك ايله اونلري ترك وهجر
اتمزكه اونلره عفو اتميه

14*Ki onlara her zulmden pekçe sakınıŋ dėdi ve onlarıŋ her birisine kendi koŋşusunuŋ huzûrunda emirler vėrdi
*14*Böylece onlara kötülükten sakınmalarını ve onların her birisine kendi komşusunun önünde buyruklar verdi.*
15*Onların tarîkleri dâʾimâ önuŋ huzûrundadır gözleriniŋ öŋünden nihân olamazlar
*15*Onların yolları her zaman O'nun önündedir, gözlerinin önünden gizli olamazlar.*
16*Her âdam gençlikden yaramazlığa mâʾildir ve kendilere taşdan katı olan kalblerini et kalblere döndermeğe kâdir değillerdir
*16*Her insan gençken yaramazlığa yatkındır ve kendilerinin taştan katı olan yüreklerini et yüreğe döndüremezler.*
17*Cümle yeriŋ ümmetleri tevzîʿ olduğu zamân her tâʾifeye bir sultân nasb eyledi âmmâ İsrâʾėl* Rabbî Teʿâlânıŋ hissesidir
*17*Tüm dünyanın milletleri paylaştırıldığı zaman, her millet için bir kral koydu; ama İsrail+ yüce Rabbin payıdır.*
18*Ki öŋu̯ kendiniŋ bikri* olmağile teʾdîp ile terbiye eyler ve öŋa meveddet nûrunu bezl ėdip öŋu̯ bırakmaz
*18*Onu -kendisinin bakiri* olduğundan- terbiye eder ve ona dostluk ışığını bol bol verip onu bırakmaz.*
19*Onlarıŋ cümle ʿamelleri önuŋ huzûrunda güneş gibidir ve önuŋ gözleri müdâm onlarıŋ tarîkâtına bakar
*19*Onların tüm işleri O'nun önünde güneş gibidir ve O'nun gözleri sürekli onların yollarına bakar.*
20*Onlarıŋ fıskları öŋa mahfî değiller ve onlarıŋ günâhları hep Rabbiŋ öŋündedir
*20*Onların kötülükleri O'na gizli değildir ve onların suçları hep Rabbin önündedir.*
21*Âmmâ Allah kerîm olmağla ve kendi mahlûkunu bilmek ile onları terk ü hecr ėtmez ki onlara ʿafv ėtmeye
*21*Ama Allah bol bol bağışladığından ve kendi yaratıklarını tanıdığından, onları bırakarak ayrılmaz ki onları bağışlamamış olsun.*

+Hz. Yakup ve soyu.

*bikr(bakir/e): El değmemiş, tertemiz.

٢٢ اِنسانِڭ صَدَقَه سِي آنوڭ قِتِنده مُهرِ كبي دُر وَآنوڭ اِحسانِني
كوز ببكي كبي صقلر اوغللرينه وقيزلرينه توبه ويريجي دُر
٢٣ آندن صكره قالقه ده اونلره مكافات ويره وهر كسه كندو جزاسني
باشلرينه رد ايليه
٢٤ اَمّا توبه كارلره رجوعي ويرر وتحملي براغنلره تنبيه ايلر
٢٥ پس الله تعالي يه رجوع ايله وكناهلري براق
٢٦ حضورنده نياز ايله واثمي اكسلت
٢٧ متعاله انابت ايله ويرامزلقدن انصراف ايت زيرا او ظلماتدن سلامتلو
نوره هدايت ايدر
٢٨ ومكروه اولان شيئه پك بغض ايله
٢٥ مزارده متعالي كيم مدح ايده بلور حي لرواني تعريف ايدنلر كبي
٣٠ ميتدن مدح غايب اولور كوياكه يوق ايمش
٣١ حي وقلبي سليم كشي ربه حمد ايدر
٣٢ الله تعالي نڭ رحمتي نه عظيمدر واكا طهارت ايله رجوع ايدنلره
نه قدر رؤفدر

چون

22*İnsânıŋ sadakası ȯnuŋ katında mühr gibidir ve ȯnuŋ ihsânını gözbebeği gibi saklar ve oğullarına ve kızlarına tevbe vėricidir
*22*İnsanın sadakası O'nun katında mühür gibidir ve onun bağışını gözbebeği gibi saklar. Oğullarını ve kızlarını tövbeye çağırır.*
23*Ȯndan soŋra kalka da onlara mükâfât vère ve herkese kendi cezâsını başlarına redd eyleye
*23*Ondan sonra kalkarak onları ödüllendirir ve herkesin suçunu kendi başından geri çevirir.*
24*Âmmâ tövbekârlara rücûʿyu vėrir ve tahammülü bırağanlara tenbîh eyler
*24*Ama tövbe edenlerin geri dönmesini ister ve dayanıksızları uyarır.*
25*Pes Allah Teʿâlâya rücûʿ eyle ve günâhları bırak
*25*Şimdi yüce Tanrı'ya geri dön, günahlarını bırak*
26*Huzûrunda niyâz eyle ve ismi eksilt
*26*Önünde yakar ve kendini alçalt!*
27*Müteʿâle inâbet eyle ve yaramazlıkdan insırâf ėt zîrâ o zulumâtdan selâmetlı̇ nûra hidâyet ėder
*27*Yüce'ye 'hakka' döndüğünü ve yaramazlıklarından vazgeçtiğini söyle. Çünkü O, karanlıktan emin aydınlığa kılavuzluk eder.*
28*Ve mekrûh olan şeyʾe pek buğz eyle
*28*Ve tüm yasakları hiç sevme!*
29*Mezârda* Müteʿâli kim medh ėdebilir hayylar ve ȯnů taʿrîf ėdenler gibi
*29*Diriler ve O'nu bildirenlerden başka; mezarda Yüce'yi kim övebilir?*
30*Meyyitden medh ġâʾib olur güyâ ki yok imiş
*30*Ölülerden övgü yitiktir; sanki hiç olmamışlar...*
31*Hayy ve kalbi selîm kişi Rabbe hamd ėder
*31*Canlı ve temiz yürekli biri Rabbi över.*
32*Allah Teʿâlânıŋ rahmeti ne ʿazîmdir ȯŋa tahâret ile rücûʿ ėdenlere ne kadar raûfdur
*32*Yüce Allah'ın esirgemesi ne denli büyüktür. O'na temiz olarak geri dönenlere ne kadar acır.*

*Bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında 'Şeol': İbr. mezar.

144

٣٣ چون هر شيئ انسانده موجود اولامز زيرا بني آدم لايموت دكلدر

٣٤ كونشدن روشنرك نه وارينه اوده اكسلور يا آتي وقاني فكر
ايدن آدم ينجه اولمق كرك

٣٥ اويوكسك كوكك عسكريني سير ايدر اما آدملر خاك وخاكسترلردر

اون سكزنجي باب

١ ابدا حي اولان عموما هر شيئ يراتمشدر

٢ رب تعالى يالكز عادلدر واوندن غيري يوقدر

٣ اولكه كندو الينك آياسي ايله مسكون دنياء يابدي وهر شيئ انوك
مرادي اوزره اطاعت ايدر

٤ زيرا اوكندو قدرتي ايله هر شيئك پادشاهي در اونلرده حرامدن
حلالي تفريق ايديجي در

٥ كندو عمللريني تقرير اتمكه كيمه اقتدار ويردي يا انوك عظيم
افعالني كيم تفحص ايده بلور

٦ جلالنك قوتني كيم تمام سويليه بلور يا انوك رحمتلريني كيم
بيان اتمكه قادردر

33*Çün her şey insânda mevcûd olamaz zîrâ Benî Âdem lâ-yemût değildir
*33*Her şey insanda var olamaz; çünkü insan yok olmaz değildir.*
34*Güneşten rûşen-rek ne var nėye ora eksilir ya âtî ü kânî fikr ėden âdam nice olmak gerek
*34*Güneşten daha parlak ne var? Niçin o eksilir! Ya aldanmış düşüncesi olan insan nasıl olur?*
35*O yüksek gökün ʿaskerini seyr ėder âmmâ âdamlar hâk ve hâksiterlerdir
*35*O yüksek göğün askerlerini seyreder. Ama insanlar toprak ve toprakla örtülüdür.+*

On Sekizinci Bâb

1*Ebeden Hayy olan ʿumûmen her şeyʾi yaradmışdır
1'Sonsuza dek diri' olan bütün şeyleri yaratmıştır.*
2*Rabb-i Teʿâlâ yalınız ʿâdildir ve ondan ġayrı yokdur
*2*Yüce Rab, salt O adaletlidir ve O'ndan başkası yoktur.*
3*Ol ki kendi elinin ayası ile meskûn dünyayı yapdı ve her şey önun murâdı üzere itaʿât ėder
*3*O kendi eliyle, yaşanılan dünyayı yaptı ve her şey O'nun dileğine göre boyun eğer.*
4*Zîrâ o kendi kudreti ile her şeyʾiŋ pâdişâhıdır onlarda harâmdan helâli tefrîk ėdicidir
*4*O kendi gücüyle her şeyin egemenidir. Onlarda haramdan helâli ayırır.*
5*Kendi ʿamellerini takrîr ėtmeğe kime iktidâr vėrdi ya önuŋ ʿazîm efʿâlini kim tefahhus ėdebilir
*5*Kendi işlerini kararlaştırmaya kime iktidar verdi? Ya O'nun büyük eylemlerinin içyüzünü kim anlayabilir?*
6*Celâliniŋ kuvvetini kim tamâm söyleyebilir ya önuŋ rahmetlerini kim beyân ėtmeğe kâdirdir
*6*Yüceliğinin gücünü kim tam söyleyebilir? Ya O'nun merhametini kim açıklayabilir?*

+Almancası: "Das Heer in der Höhe zieht er zur Rechenschaft, erst recht die Menschen, die nur Staub und Asche sind„ Katolik çevirisi.
Türkçesi: O, yüksek göğün kalabalıklarını sayar; oysa insan yalnız **toprak ve küldür**. bkz.İş.27/38

٧ نه قاتمق نه اكستلمك قابلدر و الله تعالى نك عجايبلرينى تفحص
اتمك ممكن دكل

٨ انسان تمام ايدنجه اوزمان باشليه و فارغ اولنجه شبهه ده قاله

٩ انسان نه اولسه كرك يا انوك متاعى نه انوك خيرى نه و شرى نه

١٠ انسانك كونلرينك حسابى اك چوق يوز ييلدر

١١ اما هر برينه مقدر وقت وفات جمله لرك حسابى ايله بلنمز

١٢ دريادن النان بر قطره صو يا قومدن بر دانه جك نه قدر ايسه
ابديتك زماننه مقابلا بيك ييل دخى اوقدردر

١٣ انوك ايچون رب تعالى اونلره صبوردر و كندو رحمتينى اوزرلرينه صچار

١٤ عاقبتى فنا اولاجغنى هم كوردى هم بلدى انوك ايچون اونلره دوق
اولدى

١٥ انسانك مرحمتى كندو مقارننه در اما ربك رحمتى هر بشره در

١٦ تعزير تاديب و تعليم ايدر و چوبان كبى كندو سورسنى كودر

١٧ تاديبى قبول ايدنلره و انوك حكوماتنه عجله ايله اويار كمسنه لره
رحيمدر

اي

7*Ne katmak ne eksitmek kâbildir ve Allah Teʿâlânıŋ ʿacayiblerini tefahhus ėtmek mümkin değil

*7*Ne katmak ne eksiltmek mümkündür! Yüce Allah'ın acayipliklerinin içyüzünü anlamak mümkün değil.*

8*İnsân tamâm ėdince o zamân başlaya ve fâriğ olunca şübhede kala

*8*İnsan tamamlayınca başlar ve kayıtsız kalınca şüphe eder.*

9*İnsân ne olsa gerek ya ònuŋ metâʿı ne ònuŋ hayırı ne şerri ne

*9*İnsan nedir ki; onun metaı ne? Ya onun iyiliği ve kötülüğü ne?*

10*İnsânıŋ günleriniŋ hėsâbı eŋ çok yüz yıldır

*10*İnsanın günlerinin sayısı en çok yüz yıldır.*

11*Âmmâ her birine mukadder vakt-i vefât cümleleriŋ hėsâbı ile bilinmez

*11*Ama herkesin yazgısı olan ecel, birçokların hesabıyla bilinmez.*

12*Deryâdan alınan bir katre su ya kumdan bir dânecik ne kadar ise ebediyyetiŋ zamânına mukâbelen biŋ yıl* dahi o kadardır

*12*Denizlerden alınan bir damla su ve kumdan bir tanecik ne kadar ise; sonsuzluğun zamanına karşılık bin yıl* da o kadardır.*

13*Ònuŋ içiŋ Rabb-i Teʿâlâ onlara sabûrdur ve kendi rahmetini üzerlerine saçar

*13*Bu yüzden yüce Rabb onlara sabreder ve kendi merhametini üzerlerine saçar.*

14*ʿÂkibeti fenâ olacağını hem gördü hem bildi ònuŋ içiŋ onlara raûf oldu

*14*Geleceğin kötülüğünü hem gördü, hem bildi. Onun için onlara çok acıdı.*

15*İnsânıŋ merhameti kendi mukarininedir âmmâ Rabbin rahmeti her beşeredir

*15*İnsanın acıması kendi yakınındakinedir; ama Rabbin esirgemesi herkesedir.*

16*Taʿzîr teʾdîb ve taʿlîm ėder ve çubân gibi kendi sürűsünü güder

*16*Korkutur, terbiye eder ve öğretir; çoban gibi kendi sürüsünü güder.*

17*Teʾdîbi kabûl ėdenlere ve ònuŋ hükûmâtına ʿacele ile uyar kimesnelere rahîmdir

*17*Terbiyeyi kabul edenlere ve O'nun hükümlerine çabuk uyanlara acıyandır.*

*Bkz. II. Pet. 3/8

١٨ اي اوغل احسانكه تعزير وبخشيشكه اجي سوز قاتمه

١٩ جيغ حرارتي تسكين اتمزمي دخي بو وجهله لين سوز هديه دن اولي در

٢٠ اشته لين سوز هديه دن افضل دكلميدر پس بو نسنه لر ايكسيده انسانده لطيفدر

٢١ ولي لطفسز يوزينه اورر وحسودك هبه سي كوزلري اضعاف ايدر

٢٢ سويلمكدن اول اوكرن وخسته لكدن اول علاج آل

٢٣ حكمدن اول كندوكي ايلكه دوزده تاديب وقتنده شفقته نايل اولورسن

٢٤ خسته اولمكدن اول پرهيز ايله زبونلن وكناهلرك وقتنده توبه كوستر

٢٥ اركنجه نذركي ادا اتمكدن سني بر شي منع اتمسون وصلاحيتكي تاموتكه دك تعويق ايلمه

٢٦ نماز قلماكدن اول كندوكي حاضر ايت وجناب حقي امتحان ايدن آدمه بكزمه

18*Ėy oğul ihsânıŋa taʿzîr ve bahşîşiŋe acı söz katma
*18*Ey oğul! Bağışınla azarlama ve armağanına acı söz katma.*
19*Çiğ+ hârareti teskîn ėtmez mi dahi bu vechile leyyin söz hediyeden evlâʾdır
*19*Çiy sıcaklığı azalttığı gibi, yumuşak söz bahşişten daha iyidir.*
20*İşte leyyin söz hediyyeden efdâl değil midir pes bu nesneler ikisi de insânda latîfdir
*20*Evet! Yumuşak söz bahşişten daha iyi değil midir? İşte bu şeylerin ikisi de insanda inceliktir.*
21*Deli++ lütufsuz yüzüne urur ve hasûduŋ hibesi gözleri izʿâf ėder
*21*Deli kabaca yüzüne vurur ve kıskanç bahşiş gözleri üzer++.*
22*Söylemekden evvel öğren ve hastalıkdan evvel ʿilâç al
*22*Konuşmadan önce öğren ve hastalıktan önce ilaç al.*
23*Hükmden evvel kendiŋi iyiliğe düz de teʾdîb vaktinde şefkate nâʾil olursun
*23*Yargılanmandan önce kendini iyice tart ki cezalandırılırken kayrılasın.*
24*Hasta olmandan evvel perhîz eyle zebûnlan ve günâhlarıŋ vaktinde tevbeyi göster
*24*Hasta olmadan önce diyet yap, zayıfla ve günah zamanında tövbe et.*
25*Erkence nezriŋi ʾedâʾ ėtmekden seni bir şeyʾ menʿ ėtmesin ve salâhiyetiŋi tâ mevtiŋe dek taʿvîk eyleme
*25*Adağını erken yapmaktan, seni bir şey engellemesin ve yetkinliğini ta ölümüne dek geciktirme.*
26*Nâmaz kılmaŋdan evvel kendiŋi hâzır ėt ve Cenâb-ı Hakkı imtihân ėden âdama beŋzeme*
*26*Namaz kılmadan önce kendini hazırla ve Hz. Allah'ı sınayan adama benzeme*.*

+: bkz. Ali Bey 1664 çevirisinde önce '*çiyin*' olarak yazmış ve bunun üstünü çizip yumuşatarak 'çiğ' olarak yazmıştır. Burada çiyi'deki y harfi yumuşamış oluyor. Bunun için S. 1899'daki açıklamayı okuyunuz.

++Almancası: Der Tor schmäht in liebloser Weise die Gabe des Geizigen macht die Augen traurig. Katolik çevirisi. Sirach 18/18
Türkçesi: Akılsız acımasızca söver; cimrinin sadakası gözleri üzer.

*Almancası: "Willst du Gott dienen, so laß dir`s Ernst sein, auf daß du Gott nicht versuchest." Martin Luther Çevirisi; 18/23
Türkçesi: Allah'a ibadet etmek istersen, önce ciddi ol ki Allah'ı sınamış olmayasın.
Kitabı Mukaddes Şt. Çevirisi: *Ant içmeden* önce kendini hazırla, Tanrı'ya meydan okuyan bir insan gibi davranma. Şirak 18/23.

Ant içmek: Yemin etmek olduğundan; ibadet etmek kelimesi ile aynı anlama gelemez. Yukardaki çeviri yanlış bir çeviri olup, bir yorumdan öteye geçemez.

٢٧ صوك دمده كلجك غضبي وجناب حق يوز چويردوكي زمان
اولاجق انتقامك وقتني خاطركده طوت

٢٨ بوللق زماننده قحطلغك زمانني وغني اولدوغك وقتده
فقر واحتياجي آك

٢٩ صباحدن آخشامه دك زمان دكشيلور والله تعالى نك حضورنده
هر شي سريعدر

٣٠ عالم آدم هر نسنه ده خوف چكر وكناهلر ايامنده خطادن پكجه صاقنور
نادان ايسه اوقاتي كوزتمز

٣١ هر عقللو علم وتأديبي بلور وآني تحصيل اتمشه مدح ايدر

٣٢ فقيهلر تكلمده بله علمي اظهار ايدرلر وعمر ايچون مختار مثللري
يغمور كبي آقدرلر

٣٣ ايوسي يالكز جناب عزته توكل اولمقدر زيرا مرده دل مرده نسنه لره
التصاق ايدر

٣٤ شهواتكه اويمه وانشتاهلركدن امتساك ايله

٣٥ اكر كوكلكه حظ اتدوكي طعامني يتشدورر سك سكا حسد چكن

دشمنلريكي

27*Soŋ demde gelecek ġazabı ve Cenâb-ı Hakk yüz çevirdiği zamân olacak intikâmıŋ vaktini hâtırıŋda tut

*27*Son anda gelecek öfkeyi ve Hz. Allah'ın yüz çevirdiği an olacak olan intikam anını unutma.*

28*Bolluk zamânında kahtlığıŋ zamânını ve ġani olduğuŋ vaktde fakîr ve ihtiyâcı aŋ

*28*Bolluk zamanı kıtlığı ve zengin olduğunda gereksinimi ve yoksulları an.*

29*Sabâhdan ahşama dek zamân değişilir ve Allah Teʿâlânıŋ huzûrunda her şeyʾ serîʿdir*

*29*Sabahtan akşama dek zaman değişir ve yüce Allah'ın önünde her şey hızlıdır.**

30*ʿÂlim âdam her nesnede havf çeker ve günâhlar eyyâmında hatâdan çokca sâkınır nâdân ise evkâtı gözetmez

*30*Bilge adam her şeyde korkar ve günahların günlerinde hatadan çok sakınır. Cahil ise vakti gözetmez.*

31*Her ʿaklli ilm ve teʾdîbi bilir ve ònů tahsîl ėtmese medh ėder

*31*Her akıllı bilgeliği ve terbiyeyi bilir. Onu öğrenmese bile över.*

32*Fakîhler tekellümde bile ʿilmi izhâr ėderler ve ʿömr içĭn muhtâr meselleri yağmur gibi akıdırlar

*32*Bilgeler konuşurken bile bilgelik gösterirler ve yaşam için seçkin öyküleri yağmur gibi dökerler.*

33*Íyĭsi yalıŋız Cenâb-ı ʿİzzete tevekkül olmakdır zîrâ mürde-dil mürde nesnelere iltisâk ėder

*33*Salt yüce Allah'a güvenmek en iyisidir. Çünkü hissiz dil ölü şeylere karışır.*

34*Şehvetiŋe uyma ve iştâhlarıŋdan imsâk eyle

*34*Şehvetine uyma ve arzularından sakın.*

35*Eğer gönlüŋe hazz ėttiği taʿâmını yetişdĭrirseŋ saŋa hased çeken

*35*Eğer gönlünün arzuladığı yemeği getirirsen, seni kıskanan ∞*

*Ali Bey 1664 el yazmasında 29. ayet yazması gerekirken 28. ayet yazmış. Bu numaralandırma Bab sonuna kadar hatalı gidiyor.

دشمنلریکی سوندوره سن

٣٦ چوق ذوق و صفالردن حظلنمه و اونلرك بزم یارانلرینی ارامه

٣٧ کیسکده زاد یوق ایکن معامله ایله آلنان آقچه دن ضیافتلر

اتمك ایله فقیر اولما زیرا کندوکه قصد ایدوب دللنورسن

اون طقوزنجی باب

١ بکری صنعت کار زنکین اولامز و آزی بکنمین یاب یاب افتاده اولا

٢ خمر و نسوان عقلی شاشررلر

٣ وروسپیلر ایله قونشان دخی جرأتلو اولور

٤ قورتلر و کوکه لر آنی میراث ایده لر و عظیم بدنام ایله عبرت ایچون

چوریوب کیده

٥ تیز اعتقادلو قلب خفیفدر و کناه ایدن کندو نفسنه ظلم ایدر

٦ شرتلو حالدن سوینن تعذیب اولنه و ذوقلره مدافعه ایدن

کندو عمرینه تاج حاضرلر

٧ کندو دلنی ضبط ایدن غیریلر ایله دوکشمك سزین کچنه و کثرت کلامی

سومین بلاء اکسلدر

düşmanlarınıı sevindiresin
düşmanlarını sevindirirsin.
36*Çok zevk ve sefâlardan hazzlanma ve onlarıŋ bizim yârânlarını arama
*36*Çok zevk ve eğlencelerden hoşlanma ve onlarda bizim dostlarımızı arama.*
37*Keseŋde zâd yok iken muʿâmele ile alınan akçedan ziyâfetler ėtmek ile fakîr olma zîrâ kendiŋe kasd ėdip dillenirsin
*37*Kesende ekmek parası yokken, senetle alınan parayla şölen düzenleyerek yoksullaşma. Çünkü kendine kastedip dillere düşersin.*

Ondokuzuncu Bâb

1*Bekrî sanʿatkâr zengîn olamaz ve azı begėnmeyen yap yap üftâde ola(+)
*1*İçkici sanatkâr zengin olamaz, azı beğenmeyen gide gide batar.*
2*Hamr ve nisvân ʿaklı şaşırırlar
*2*Şarap ve kadınlar aklı şaşırtırlar.*
3*Ve rûspîler ile konuşan dahi cerâʾetli olur
*3*Ve fahişeler ile konuşan da cüretli olur.*
4*Kurtlar ve güġeler ônu mîrâs ėdeler ve ʿazîm bed-nâm ile ʿibret içiŋ çürüyüp gide
*4*Kurtlar ve güveler onu miras etsinler, büyük kötü bir isimle ibret için çürüyüp gitsinler.*
5*Tėz iʿtikâdlı kalb hafîfdir ve günâh ėden kendi nefsine zulm ėder
*5*Çabuk inanan yürek hafiftir ve suç işleyen kendi canına kötülük eder.*
6*Şirretli hâlden sevinen taʿzîb oluna ve zevklere müdâfaʿa ėden kendi ʿömrüne tâç hâzırlar
*6*Kötü durumdan sevinen men edilir ve zevklere karşı direnen kendi yaşamına taç hazırlar.*
7*Kendi dilini zabt ėden ġayrılar ile döġüşmeksizin geçine ve kesret-i kelâmı sevmeyen belâ eksildir
*7*Dilini tutan başkalarıyla dövüşmeden geçinsin ve çok sözler söylemeyi sevmeyen kötülüğü uzaklaştırsın.*

(+)Almancası: "Ein Arbeiter, der sich gern vollsäuft, der wird nicht reich, und wer ein Geringes nicht zu Rat hält, der nimmt für und für ab."
Martin Luther Çevirisi; Sirach 19/1
Türkçesi: Ayyaş işçi zengin olmaz ve öğüt tutmayan hiç alır.

Kitabı Mukaddes Şt. Çevirisi: 'Böyle davranırsan hiç bir zaman varlıklı olamazsın. Az miktarla yetinmeyen kişi yavaş yavaş batar.' Şirak19/1
Yukardaki "b*öyle davranırsan"* ifadesi yanlıştır. Ne Almancasına ve ne de Ali Bey'in çevirisine uymaz..! Şirak 19/1

٨ دَدِي قُودِي اِتْمَدَه سَكَا ضَرَرْ طُوقُنْمَيَا

٩ اَلْ دِيرْلِكِنِكْ حَالِنِي نَه دُوسْت يَانِنْدَه سُويْلَه نَه دُشْمَنْ يَانِنْدَه سُويْلَه

٣ وَكُنَاهِكْ جُرْمِي سَكَا اُوغْرَامَزْ اِيسَه فَاشْ اِتْمَه

١٠ زِيرَاسِنِي اِشِيدَنْ سَنْدَنْ سَقِينَه وَمَحَلِّي اُولُنْجَه سَكَا بُغْضْ اِتْسَه كَرَكْ

١١ بِرْسُوزْ اِشِتْدِكْمِي سَنْكْ يَانِكْدَه يَاتْسُونْ وَقَلْبِكْ مُطْمَئِنْ اُولْسُونْ
زِيرَاسِنِي كَبَرْتَمَزْ

١٢ طُوغْرَاجَقْ عَوْرَتْ نِتَاجِكْ آغْرِسِنِي چَكْدُوكِي كِبِي سَفِيهْ اُولَانْ
لَاقِرْدِينِكْ آغْرِسِنِي چَكَرْ

١٣ اِنْسَانِكْ بُوطِنْدَه بَاتْمِشْ اُوقْ نِيجَه اِيسَه سَفِيهِكْ قَارِنْنْدَه لَاقِرْدِي
دَخِي بُويْلَه دُرْ

١٤ دُوسْتِي آزَارْلَه اَگَرْچِه اِسْنَادْ اُولَانِي اِتْمَدِي اِيسَه دَه كِه اَگَرْ اِتْدِي اِيسَه
بِرْدَخِي اِتْمَيَه

١٥ مُقَارِنِي آزَارْلَه اَگَرْچِه اِسْنَادْ اُولَانِي دِيمَدِي اِيسَه دَه كِه اَگَرْ دِدِي اِيسَه
بِرْدَخِي دِيمَيَه

١٦ دُوسْتِي آزَارْلَه وَچُونْ غَالِبَا بُهْتَانْ وَاقِعْ اُولُورْ هَرْسُوزَه اِينَانْمَه

آدم

8*Dedi-kodu ėtme de saŋa zarar dokunmaya
*8*Dedikodu etme ki sana zararı dokunmasın.*
9*El dirliğiniŋ hâlini ne dost yanında söyle ne düşman yanında söyle ve günâhıŋ cürmü saŋa uğramaz ise fâş ėtme
*9*Başkasının yaşantısını ne dost yanında söyle ne de düşman yanında ve günahın suçu sana uğramazsa açıklama.*
10*Zîrâ seni işiden senden sakına ve mahallî olunca saŋa buğz ėtse gerek
*10*Seni işiten senden sakınsın; çünkü yerine gittiğinde sana kin tutar.*
11*Bir söz işitdiŋ mi seniŋ yanıŋda yatsın ve kalbiŋ mutmaʿinn olsun zîrâ seni gebertmez
*11*Bir söz duydun mu senin yanında kalsın ve yüreğin tatmin olsun; çünkü seni öldürmez.*
12*Doğuracak ʿavrat nitâcıŋ ağrısını çektiği gibi sefîhiŋ karnında lâkırdı dahi ağrısını çeker
*12*Doğuracak kadın yavrulamanın sancısını çektiği gibi; utanmazın içindeki sözler de acısını çeker.*
13*İnsânıŋ butında batmış ok nice ise sefihiŋ karnında lâkırdı dahi böyledir
*13*İnsanın butuna batmış ok nasılsa aptalın içindeki söz de böyledir.*
14*Dostu âzârla eğerçe isnâd olanı ėtmedi ise de ki eğer ėtdi ise ki bir dahi ėtmeye
*14*Dostunu azarla; eğer söyleneni yapmamış ise veya yapmış ise ki bir daha yapmasın.*
15*Mukârini âzârla eğerçe isnâd olanı dėmedi ise de ki eğer dėdi ise bir dahi dėmeye
*15*Yakınında olan kişiyi azarla; eğer söyleneni dediyse veya demediyse bir daha söylemesin.*
16*Ve dostu âzârla ve çün gâlibâ bühtân vâkiʾ olur her söze inânma
*16*Dostu azarla, belki iftira olur; bu yüzden her söze inanma!*

١٧ آدم وار سوزیله خطا ایدر اما قصد ایله دکل دلیله یا کلمیان کیمدر

١٨ تهدید اتمزدن اول دوستی آزارله

١٩ وغضبدن خالی اولدوغك زمان متعالك شریعتنه محل ویر

٢٠ آنکا مقبول اولماسنه مخافة الله ایلك مرتبه در وعلم آنوك محبتنی کسب ایدر

٢١ رب تعالی نك امرلرینی بلمك حیواتك تعلیمیدر وآنی راضی ایدجك نسنه لری ایدنلر عدم الموت شجرینك میوه سنی تنعم ایدرلر

٢٢ جملة علم مخافة الله در وهر علمده شریعتك وآنوك علی کل قادرك معرفتنك اجزاسی وار

٢٣ بر خدمتکار افندیسنه سنك استدوکك کبی اتمم دیسه استرسه صکره اتسه ولی نعمتنی غضبه بندرر

٢٤ شرتی بلمك هنر دکلدر وکناهکارلرك مشاوره سی اولدوغی یرده عقل یوقدر

٢٥ شرت وارکه کراهیتدر وبعض سفیه وارکه آنجق علمده ناقصدر

٢٦ عقل ناقص خایف اول کمسه دن اولیدرکه علمی فراوان اولاده متعالك شریعتنده تجاوز ایلیه

17*Âdam var söz ile hâta ėder âmmâ kasd ile değil dil ile yanılmayan kimdir
*17*Söz ile hata eden adam var; ama kötü düşündü diye değil! Dil ile yanılmayan kimdir?*
18*Tehdîd ėtmezden evvel dostu âzârla
*18*Uyarmadan önce dostu azarla.*
19*Ve ġazabdan hâlî olduğuŋ zamân Müteʿâliŋ şerîʿatine mahall vėr
*19*Ve öfkenden vazgeçtiğinde; 'Yüce'nin yasasını gözet.*
20*Ȯna makbûl olmasına mahâfetullah ilk mertebedir ve ʿilm ȯnuŋ muhabbetini kesb ėder
*20*Kabullenmenin ilk adımı Allah korkusudur ve bilgelik onun sevgisini kazanır.*
21*Rabb-i Teʿâlânıŋ emirlerini bilmek hayâtıŋ taʿlîmidir ve ȯnu râzı ėdecek nesneleri ėdenler ʿademi'l-mevt şecerîniŋ meyvesini taʿâm ėderler
*21*Yüce Rabbin buyruklarını bilmek, yaşam eğitimidir. O'nu hoşnut edecek şeyleri yapanlar, ölümsüzlük ağacının meyvesini yerler.*
22*Cümle ʿilim mahâfetullahdır ve her ʿilimde şerîʿatiŋ ve ȯnuŋ ʿAlâ Külli Kâdiriŋ maʿrifetiniŋ âczaʾsı var
*22*Tüm bilgelik Allah korkusundandır ve her bilgelikte 'Tanrı Yasası'nın ve O'nun; 'Her Şeye Gücü Yeten' in erdemli bilgeliği var.*
23*Bir hizmetkâr efendisine seniŋ istediğiŋ gibi ėtmem dėse isterse soŋra ėtse veliyy-i niʿmetini ġazaba bindirir
*23*Bir hizmetçi efendisine: 'Dilediğin gibi yapmam!' dese ve isterse onu sonra yapsa; efendisini öfkelendirir.*
24*Şirreti bilmek hüner değildir ve günâhkârlarıŋ müşâveresi olduğu yerde ʿakl yokdur
*24*Kötülük bilmek erdem değildir ve suçluların görüştüğü yerde akıl yoktur.*
25*Şirret var ki kerâhiyyetdir ve baʿzı sefîh var ki ancak ʿilmde nâksdır
*25*Kötülük var ki iğrençliktir ve bazı boşboğaz var ki bilgisi kıttır.*
26*ʿAkl-ı nâkisi hâyf ol kimseden evlâʾdır ki ʿilm-i firâvân ola da müteʿâllik şerîʿatinde tecâvüz eyleye
*26*Çünkü bilgisi çok olduğundan 'Tanrı Yasası'na karşı gelir; ama aklı kıt kişi ondan daha yeğdir.*

٢٧ بعض كامل زيركلك واركه عدالتسزدر وبعض واركه حكمي
كوسترمك ايچون لطفي تحويل ايدر اما عدالت اوزره حكم ويرن
فقيهدر

٢٨ بعض تلبيس واركه قرالركيمش وسكه سكه كزر اما باطني پر حيله‌در

٢٩ يوزيني يره اندرر وتغفل ايدوب صاغرلق كوسترر اما طويلمادوغي
يرده سني پيشنجه بلايه اوغرادر

٣٠ واكر قوتي اكسكلكندن خطا ايتمكدن ممنوع اولورسه فرصت بولورسه
كملك ايدر

٣١ انسان سيمادن بللودر وصاحب عقل يوزينك راست كلشندن بلنور

٣٢ هركسك كسوتي وديش كوستروب كولمه‌سي وانسانك رفتاري
انوك نه حاللو اولدوغني بيان ايدر

يكرمنجي باب

١ بعض مناسبتسز ملامت وار واكا سكوت ايدن اول دخي عقللودر

٢ كزلو غرض طوتمدن ايسه تعزير اولي در وكناهه مقر اولان هر ضرردن
محفوظ اولور

خادمك

27*Baʿzı kâmil zeyreklik var ki ʿadâletsizdir ve baʿzı var ki hükmü göstermek içiŋ lütfu tahvîl èder âmmâ ʿadâlet üzere hükm vèren fakîhdir

*27*Bazısı çok zekidir ki adaletsizdir. Bazısı da cezalandırmak için dostluğu bozar; ama gerçeklik üzerine karar veren bilgedir.*

28*Baʿzı telbîs var ki karalar gèymiş ve siŋe siŋe gezer âmmâ bâtını pür-hîledir

*28*Bazı aldatıcılar var; matem giyer, iki büklüm gezer! Ama içyüzü hilekârdır.*(*)

29*Yüzünü yere indirir ve teġaffül èdip sağırlık gösterir âmmâ toylamadığı yerde seni peşince belâya uğradır

*29*Başını öne eğer, anlamamazlıktan gelir ve sağırlık gösterir. Ama yıkılmadığı yerde, ardından seni belâya uğratır.*

30*Ve eğer kuvveti eksikliğinden hâta èdemekden memnûʿ olursa fîrsat bulursa kemlik èder

*30*Eğer güçsüzlükten hata yapması engellenirse; fırsat bulduğunda kötülük eder.*

31*İnsân sîmâdan bellidir ve sâhib-i ʿakl yüzünüŋ râst gelişinden bilinir

*31*İnsan yüzünden anlaşılır ve akıllı kişi, yüzünün doğruluğundan bilinir.*

32*Herkesiŋ kisveti ve diş gösterip gülmesi ve insânıŋ reftârı önuŋ ne hâlli olduğunu beyân èder

*32*Herkesin giyim-kuşamı, diş gösterip gülmesi ve insanın yürüyüşü onun ne durumda olduğunu gösterir.*

Yiğirminci Bâb

1*Baʿzı münâsebetsiz melâmet var ve öŋa sükût èden ol dahi ʿakllıdır

*1*Bazı uygunsuz durumlarda kınanırsın; ona sessiz kalırsan akıllı olursun.*

2*Gizli ġaraz tutmadan ise taʿzîr evlâʾdır ve günâha mukırr olan her zarârdan mahfûz olur

*2*Gizli bir amacının olmasından daha çok, özür dilemek iyidir ve suçunu söyleyen her zarardan korunur.*

(*)Almancası: "Mancher geht gebeugt und traurig einher, doch sein Inneres ist voll Tücke„ Katolik Birlik Çevirisi; Sirach 19/26.

Türkçesi: Bazısı iki büklüm üzgün gider; ama içi kötülükle doludur.

Kitabı Mukaddes Şt. Çevirisi: „Acıdan iki büklüm olmuş kişi vardır, Ama gerçekte bu bir aldatmacadır. Şirak 19/26 (Burada kastedilen acı; maddi acı değil manevi acı olması gerekiyor. Ya da kendisini ' yüreği acıyormuş' gibi gösterir.).

٣ خادمك قيزي بوزمغه شهوتي نه شكل ايسه زور ايله حكومت
ايدن دخي بويله در

٤ دويلدوغك زمان ندامتي كوسترسك نه خوشجه در زيرا بو وجهله
ارادتلو كناهدن قورتلورسن

٥ بعض وار كه سكوت ايدوب عالم دويلور و بعض كمسنه كثرت كلامي ايچون
مبغوض اولور

٦ بعض كمسنه جوابه قادر اولمادوغيچون ساكتدر و بعض كمسنه محلي
بلوب سكوت ايدر

٧ عاقل كشي محل زمانه دك سكوت ايلر اما دكسز و سفيه مناسب
وقتي كچورر

٨ چوق سويليندن اكراه اولنور و حكمي كندويه چكن مبغوض اولور

٩ كاه اولور كه يرامز آدم كندو يرامزلغندن اوكار كاه اولور كه
بولنان نسنه صاحبنه ضرر كتورر

١٠ بعض هديه وار كه سكا فايده اتمز و هديه وار كه انوك عوضي
ايكي قات اولور

3*Hâdımıŋ kızı bozmağa şehveti ne şekl ise zor ile hükûmet ėden dahi böyledir
*3*Hadımın kızı bozmaya gücü neyse; zorla egemen olan da böyledir.*
4*Dövüldüğüŋ zamân nedâmeti göstersеŋ ne hoşçadır zîrâ bu vechile irâdetli günâhdan kurtulursun
*4*Düvüldüğün zaman pişmanlık göstersen ne iyi; çünkü bu şekilde istediğin suçtan kurtulursun.*[+]
5*Baʿzısı var ki sükût ėdip ʿâlim duyulur ve baʿzı kimesne kesret-i kelâmı içiŋ mebġûz olur
*5*Bazısı var ki susmakla bilgeliği duyulur ve bazısı da çok sözleriyle sevilmemiş olur.*
6*Baʿzı kimesne cevaba kâdir olmadığı içiŋ sâkitdir ve baʿzı kimesne mahalli bulup sükût ėder
*6*Bazı kişiler yanıtlayamadığı için susar ve bazı kimse yerini bilerek susar.*
7*ʿÂkîl kişi mahall zamâna dek sükût eyler âmmâ deŋsiz ve sefîh münâsib vakti geçirir
*7*Akıllı kişi bir yere kadar susar; ama densiz ve serseri kişi uygun zamanı geçirir.*
8*Çok söyleyenden ikrâh olunur ve hükmü kendiye çeken mebġuz olur
*8*Çok söyleyenden tiksinilir ve kararı*[++] *kendine çekenden nefret edilir.*
9*Kâh olur ki yaramaz âdam kendî yaramazlığından oŋadır* ve kâh olur ki bulunan nesne sâhibine zarar getîrir
*9*Kötülük yapanın kötülüğü kendinedir ve bu şey sahibine zarar getirir.*
10*Baʿzı hediyye var ki saŋa fâʾide ėtmez ve hediyye var ki ônuŋ ʿivâzı iki kat olur
*10*Bazı armağanlar var ki sana yararı yoktur ve bazı armağanların bedeli iki kat olur.*

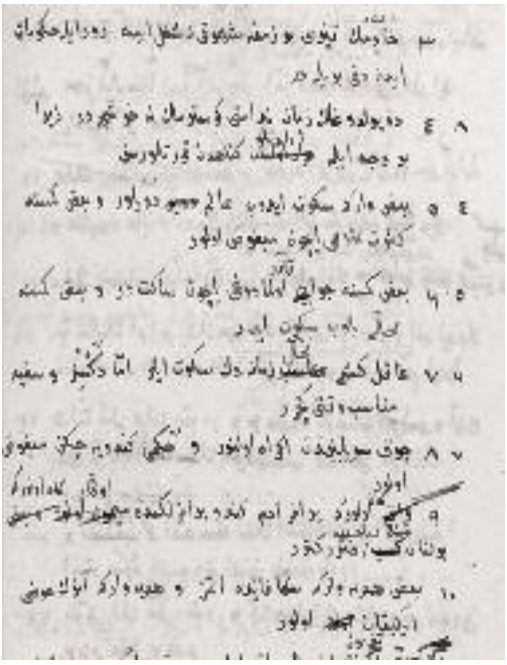

+: Ali Bey'in 1664 metninde 4. ayetin karşısına 8 yazılmış ve bu numaralandırmalar 8. ayete kadar sürüyor. Bunlar Ali Bey'in diğer kaynaktan aldığı numaralandırmalar olabilir.

++Almancası: "Wer viele Worte macht, wird zum Ekel, der Anmaßende wird gehaßt,, *Katolik Birlik Çevirisi; Sirach 20/8*
Türkçesi: Her kim çok konuşursa iğrenilir ve hüküm vermeye cevaz verenden nefret edilir. Kitabı Mukaddes Şt. Çevirisi: Çok konuşan insanı kimse sevmez, Kendi kendini atamış hakimden herkes tiksinir. Şirak 20/8
Yukardaki ayette "*kendi kendini atamış hakim*,, ifadesi mantısızdır. Çünkü hiçbir hakimin kendi kendini atama yetkisi yoktur.
*bkz. Ali Bey 1664 el yazmasında önce '*meymun olur*' yazmış ve bunu beğenmeyerek çizmiştir.

١١ تفخردن نقصان واقع اولور و بعض وارکه فرومایه ایکن باش قالدرر

١٢ بعض وارکه چوق شیئ آز بها ایله آلورده اونلری یدی اوقدر ایله اودر

١٣ کلامده عالم اولان کندویی محبته لایق ایدر اما سفیهلرک لطافتلری
یابانه دوکلور

١٤ اگر سفیهک هدیه سنی آلورسک سکا فایده اتمز حسودک دخی
کندو حاجتی ایچون ویردوکی بویله در زیرا آنوک کوزلری برک یرینه
چوق آلماغی کوزلر

١٥ آز ویره و چوق یوزینه اوره و آغزینی دلال کبی آچا

١٦ بوکون اودنج ویره ده یارین ینه استیه بویله آدم هم تکریه هم
آدملره مبغوضدر

١٧ سفیه درکه بنم هیچ دوستم یوقدر و اتدوکم احسانمدن بکا
نعمت یوقدر

١٨ آتمکیمی یینلرک دلی یرامزدردر

١٩ قاچ کره و قاچ کمسنه لر آنی استهزا ایدجکلردر زیرا وارینی خیر
ظن ایله آلمادی و یوغی دخی آکا بس برابردر

او

11*Tefahhurdan noksân vâkiʿ olur ve baʿzı var ki fürû-mâye iken baş kaldırır
*11*Kibir eksiltir ve bazısı da soysuz iken baş kaldırır.*
12* Baʿzı var ki çok şeyʾi az bahâ ile alır da onları yedi o kadar ile öder
*12*Bazısı var ki çok şeyi ucuz alır; ama onları yedi katıyla öder.*
13*Kelâmda ʿâlim olan kendiyi muhabbete lâyık eder âmmâ sefîhleriŋ letâfetleri yâbâna+ dökülür
*13*Sözünde bilge olan kendini sevgiyle kuşatır; ama akılsızların iyiliği boşunadır.*
14*Eğer sefîhiŋ hediyyesini alırsan saŋa fâʾide ėtmez hasûduŋ dahi kendi hâceti içiŋ verdiği böyledir zîrâ ònuŋ gözleri biriŋ yerine çok almağı gözler
*14*Eğer bir aptalın armağanını alırsan; sana yararı dokunmaz. Kıskancın da kendi gereksinimi için verdiği böyledir. Çünkü gözlerini bir yerine çok almaya diker.*
15*Az vère ve çok yüzüne ura ve ağzını dellâl gibi aça
*15*Az verir ve çok üsteler* ağzını tellâl gibi açar*.
16*Bugün ödünç vère de yarın yine isteye böyle âdam hem Taŋrıya ve hem âdamlara mebġuzdur
*16*Bugün ödünç verse de yarın gene ister. Böyle adamı hem Tanrı ve hem de insanlar sevmez.*
17*Sefih dėr ki benim hîc dostum yokdur ve ėtdiğim ihsânımdan baŋa niʿmet yokdur
*17*Budala diyor ki: 'Benim hiç dostum yok ve verdiğim bunca bahşişe karşı bir teşekkür bile yok!*
18*Etmeğimi yiyenleriŋ dili yaramazdır der
*18*Ekmeğimi yiyenlerin dili kötüdür' diyor.*
19*Kaç kerre ve kaç kimesneler ònu istihzâʾ ėdeceklerdir zîrâ varını hayr zann ile almadı ve yoğu dahi òŋa besberaberdir
*19*Birçokları bir çok kez onunla alay edecektir. Çünkü varlığını iyilikle almadı ve yokluğu da onunla olacaktır .*

*Almancası: "Er gibt wenig, und rückt einem viel auf und schreit es aus wie ein Ausrufer„ Katolik Birlik Çevirisi 20/15
Türkçesi: O az verir, çok almak için hamle eder ve ağzını tellal gibi açar.

Kitabı Mukaddes Çevirisi: „Akılsız adam az verir ve çok söver, Şehir tellalı gibi ağzını açar.„ Şirak 20/15
'*Söver*' kelimesi ne Almanca ve ne de Ali Bey'in çevirisinde var?! Arkasından gelen 16. ayetin diğer yarısı ise; Kitabı Mukaddes Şt. Çevirisinde yoktur veya unutulmuştur: ***"Böyle adamı hem Tanrı ve hem de insanlar sevmez. „***
Yüzüne vurmak: Suçunu söylemek veya çok sıkıştırmak, üstelemek deyimidir.

+bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '**ya**bâna'.

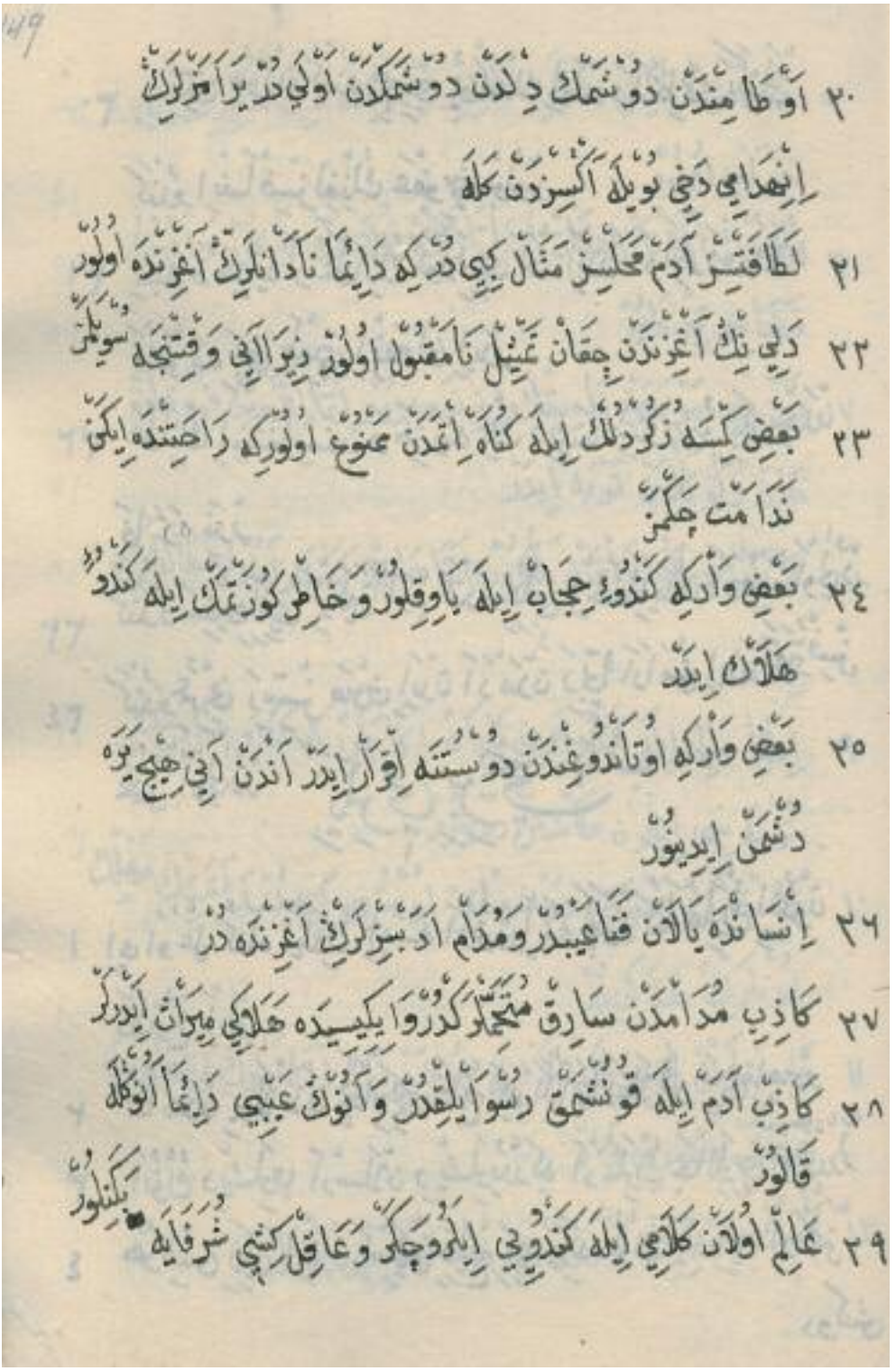

٢٠ اوطامندن دوشمك دلدن دوشمكدن اولیدر یرامزلرك
انهدامی دخی بویله اكسزدن كله

٢١ لطافتسز آدم محلسز مثال كبیدر كه دائما نادانلرك آغزنده اولور

٢٢ دلینك آغزندن چقان تمثیل نامقبول اولور زیرا انی وقتنجه سویلمز

٢٣ بعض كمسه زكردلك ایله كناه اتمدن ممنوع اولوركه راحتنده ایكن
ندامت چكمز

٢٤ بعض واركه كندوء حجاب ایله یاوقلور وخاطر كوزتمك ایله كندو
هلاك ایدر

٢٥ بعض واركه اوتاندوغندن دوستنه اقرار ایدر اندن انی هیچ یره
دشمن ایدینور

٢٦ انسانده یالان فنا عیبدر ومدام ادبسزلرك آغزنده در

٢٧ كاذب مدامدن سارق متحملركدر وایكیسیده هلاكی میراث ایدرلر

٢٨ كاذب آدم ایله قونشمق رسوا ایلقدر وانوك عیبی دائما انوكله
قالور

٢٩ عالم اولان كلامی ایله كندویی ایلروچكر وعاقل كشی شرفایه بكنلور

20*Ev damından düşmek dilden düşmekden evlâʾdır yaramazlarıŋ inhidâmı dahi böyle aŋsızdan gele
*20*Dilden düşmektense evin damından düşmek daha yeğdir. Kötülerin yıkılışı da böyle ansızın gelir.*
21*Letâfetsiz âdam mahallsiz mesel gibidir ki dâʿimâ nâdânlarıŋ ağzında olur
*21*Kaba adam yersiz öykü gibidir ve her zaman cahillerin ağzında olur.*
22*Deliniŋ ağzından çıkan temsîl nâ-makbûl olur zîrâ ȯŋů vaktince söylemez
*22*Delinin ağzından çıkan benzetmeler beğenilmez. Çünkü onu vaktince söylemez.**
23*Baʿzı kimse züğürdlük ile günâh ėtmeden memnuʿ olur ki rahatında iken nedâmet çekmez
*23*Bazısı yoksulluk yüzünden günah etmez ve rahatında iken pişmanlık çekmez.*
24*Baʿzı var ki kendiyi hicâb ile yavı kılar ve hâtır gözetmek ile kendiyi helâk ėder
*24*Bazısı var ki 'onurunu' ayıbıyla yitirir ve hatır gözetmekle de kendisini yok eder.*
25*Baʿzı var ki utandığından dostuna ikrâr ėder ȯndan ȯnů hîç yere düşman ėdinir
*25*Bazısı var ki 'ayıbını' dostuna söyler; bu yüzden onu hiç yere düşman eder.*
26*İnsânda yalan fenâ ʿaybdır ve müdâm edebsizleriŋ ağzındadır
*26*İnsan için yalan, kötü ayıptır ve devamlı ahlaksızların ağzındadır.*
27*Kâzib-i müdâmdan sarık mütehammîleriŋdir ve ikisi de helâkı mîrâs ėderler
*27*Devamlı yalancılar** ve sarıkla kendini koruyanlar; ikisinin de mirası ölümdür.*
28*Kâzib âdam ile konuşmak rüsvâylıkdır ve ȯnuŋ ʿaybı dâʾima ȯnuŋla kalır
*28*Yalancıyla konuşmak rezilliktir ve onun utancı daima onunla kalır.*
29*ʿÂlim olan kelâmı ile kendiyi ileri çeker ve ʿâkil kişi şürefâʾya beğenilir
*29*Bilge sözleriyle kendini ilerletir ve âkil adamı şerefliler beğenir.*

*Almancası: "Ein Sinnspruch aus dem Mund des Toren wird verachtet, denn er spricht ihn nicht zur rechten Zeit,, Katolik Birlik Çevirisi; Sir.20/20
Türkçesi: Akılsızın ağzından çıkan nükteler küçümsenir; çünkü o uygun zamanda söylemez.

**Almancası: "Ein Dieb ist nicht so böse wie ein Mensch, der sich zum Lügen gewöhnt; aber zuletzt kommen sie beide an den Galgen. Martin Luther çevirisi. 20/27
Türkçesi: Bir hırsız, yalanı alışkanlık edinenden daha kötü değildir; ama sonunda ikisi de idam edilir.

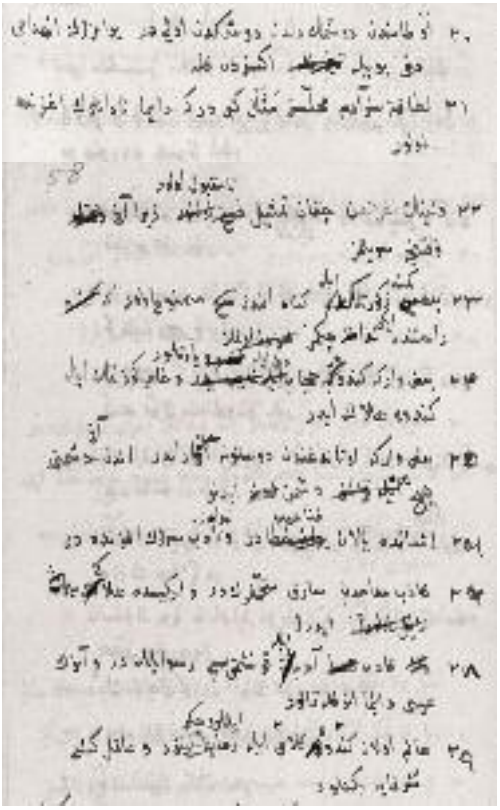

٣٠ چفتنی سورن کندو چچینی یوکسك ایدر و اکابره بکنلن
کندو انصافسزلغنك عفوینی بولور
٣١ هبه و هدیه لر علمانك کوزلرینی کور ایدرلر و اغزده اولان
قنطرمه کبی طعنی انصراف ایدر
٣٢ علمانك اختفاسندن و خزینه نك دفینه سندن بو ایکی سندن
فایده ندر
٣٣ کندو سفیهلکنی کزلین آدم کندو علمنی اخفا ایدن آدمدن اولیدر
٣٤ کندو عمرنی ربسز صرف ایدن آدمدن ربی آرامق ایله تصرفسز
تحمل اولیدر

یکرمی برنجی باب

١ ای اوغل کناه ایلدك ایسه آرتوق اتمه کچن کناهلرك ایچون
تضرع ایله
٢ کناهدن ییلاندن قچار کبی قاچ که اکر آکا یقلاشرسنی اصرر
٣ انوك دیشلری آرسلان دیشلریدرکه آدملرك جانلرینی اولدررلر
٤ هر فسق ایکی یانندن کسکین قلیج کبی درکه انوك یاره سی اوکلمز

دوکش

30*Çiftini süren kendi çeçini yüksek ėder ve ekâbire beğenilen kendi insâfsızlığınıŋ ʿafvını bulur

*30*Çiftini süren kalburunu kaldırır ve büyüklere beğenilen merhametsizliğinin affını bulur.*

31*Hibe ve hediyyeler ʿulemâʾnıŋ gözlerini kör ėderler ve ağızda olan kantarma gibi taʿnı insırâf ėder

*31*Bağış ve armağanlar bilgelerin gözlerini kör eder ve ağzında olan bir gem gibi arsızlığı engeller.**

32*ʿUlemânıŋ ihtifâʾsından ve hazîneniŋ defînesinden bu ikisinden fâʾide nedir

*32*Gizli bilgelikten ve hazinenin gömüsünden; bu ikisinden yarar ne?*

33*Kendi sefîhliğini gizleyen âdam kendi ʿilmini ihfâʾ ėden âdamdan evlâʾdır

*33*Kendi akılsızlığını gizleyen adam, kendi bilgisini gizleyen adamdan daha iyidir.*

34* Kendi ʿömrünü Rabbsiz sarf ėden âdamdan Rabbiyi+ aramak ile tasarrufsuz tahammül evlâʾdır

*34*Kendi yaşamını Rabsiz tüketen adamdan Rabbi aramak ile kullanmadan katlanmak daha iyidir.***

Yiğirmi Birinci Bâb

1*Ėy oğul günâh eyleding ise artîk ėtme geçen günâhlarıŋ içîn teferruʿ eyle

*1*Ey oğul! Günah yaptınsa artık yapma ve geçen günahların için bağışlanmayı dile.*

2*Günâhından yılandan kaçar gibi kaç ki eğer ònа yaklaşır++ seni ısırır

*2*Günahından yılandan kaçar gibi kaç; eğer ona yaklaşırsan seni ısırır.*

3*Ònuŋ dişleri arslan dişleridir ki âdamlarıŋ cânlarını öldürürler

*3*Onun dişleri aslan dişleridir ve insanların canlarını öldürür.*

4*Her fısk iki yanından keskin kılıç gibidir ki ònuŋ yarası oŋulmaz

*4*Her kötülük iki ağızlı kılıç gibidir ki onun yarası iyileşmez.*

*Almancası: "Geschenke und Gaben verblenden die Weisen und legen ihnen Zaum ins Maul, dass sie nicht strafen können„ Martin Luther Çevirisi 20/31

Türkçesi: Sadaka ve hediyeler bilgelerin gözlerini kör eder ve ağzında olan bir gem gibi cezaları engeller.

***Almancası: "Es ist besser, dass sich der Unweise verkrieche denn der Weise. Martin Luther Çevirisi; 20/33

Türkçesi: Bir yerde akılsızca sinmekten, bilgelik daha iyidir.

+ Ali Bey`in 1664 çevirisinde '*Rabbi*'.

++Ali Bey`in 1664 çevirisinde '*yaklaşırsan*'.

٥ دوكش وچكش ماللري طاغدرلر بويله دخي متكبرك اوي
خراب اولور
٦ فقيرك آغزندن چقان دعا تا ربك قولاغنه يتشور وانوك
قضاسي تيز كلور
٧ تعزيري سومين فاسقك ايزنده دورر اما اللهدن قورقان
جان وكوكلدن توبه ايدر
٨ كسكين دللو ايراقدن بللودر اما عاقل كمسنه انوك خطالدوكني
بلور
٩ ايلك مالي ايله كندو اويني ياپان آكا بكزركه كندو مزارينك
تربه سي ايچون طاشلر دوشرر
١٠ فاسقلرك جمعيتي دوشرلمش اوستبي كبي در وآتشك مهلك
اونلرك هلاكي در
١١ فاسقلرك يولي طاشلر ايله دوشنمشدر اما انوك انتهاسنده
جهنم چقوري وار
١٢ ربك شريعتني كوزدن انوك مفهومني طوتار

5*Döğüş ve çekiş mâllârı dağıdırlar böyle dahi mütekebbiriŋ evi hârab olur
*5*Döğüş ve çekişmeler malları dağıtır; böylece kibirlinin evi yıkılır.*
6*Fakîriŋ ağzından çıkan duʿâ tâ Rabbiŋ kulağına yetişir ve ònuŋ kazâsı tèz gelir
*6*Yoksulun ağzından çıkan dua ta Rabbin kulağına erişir ve onun cezası ansızın gelir.*
7*Taʿzîri sevmeyen fâsıkıŋ izinde durur âmmâ Allahdan korkan cân ü gönülden tevbe èder
*7*Azarı sevmeyen sapkının izinde durur; ama Allah'tan korkan tüm yürekten tövbe eder.*
8*Keskin dilli ırakdan bellidir âmmâ ʿâkil kimesne ònuŋ hatâladığını bilir
*8*Çok konuşan uzaktan belli olur; ama akıllı kişi onun hataladığını bilir.*
9*Eylik+ mâlı ile kendi evini yapan òŋa beŋzer ki mezârınıŋ türbesi içìn taşlar devşirir
*9*İyilik malıyla kendi evini yapan kişi, mezarının türbesi için taşlar devşirene benzer.*
10*Fâsıkların cemʿiyyeti devşirilmiş ustubî gibidir ve âteşiŋ-mühlik onlarıŋ helâkıdır++
*10*Kötülerin toplantısı bir öbek kendir gibidir ve ateşin alevi onları bitirir.*
11*Fâsıkların yolu taşlar ile döşenmişdir âmmâ ònuŋ intihâsında Cehennem* çukuru var
*11*Kötülerin yolu taşlarla döşenmiştir; ama onun sonunda Cehennem* çukuru vardır.*
12*Rabbin şerîʿatını gözeden ònuŋ mefhûmunu tutar
*12*Rabbin yasalarını gözeten, onun anlamını tutar.*

+Eylik: íyilik.
++Ali Bey'in 1664 el yazmasında: '*Fâsıklarıŋ cemʿiyyeti devşirilmiş ustubîdir* ve *âteşiŋ-mühlik ʿalevi onlarıŋ helâkıdır.'* 1665 kopyasında *'alev'* kelimesi unutulmuş.
*Grekçe(*Eski Yunanca Gehenna*), İbranicesi Şeol.
*Arapça '*Cehennem*': Kur'ana göre günahkârların gideceği azap yeri.

١٣ وَعِلْمَه نَائِل اُولْمَاسِی تَكْمِيل مَخَافَةُ اللّٰهُدُر

١٤ زَيْرَكْ اُولْمَيَانْ مُؤَدَّبْ اُولَامَازْ

١٥ وَبَعْضِ زَيْرَكْلِكْ وَارْكِه بِرْ مَرَارَتْدُرْ

١٦ عَالِمْكْ عِلْمِی طُوفَانْ كِبِی چُوغَالُورْ وَآنُوكْ نَصِيحَتِی عُمْرُكْ صَافِی بُكَارِی كِبِی دُرْ

١٧ سَفِيهْكْ بَاطِنِی پَارَه لَنْمِشْ قَابْ كِبِی دُرْ كِه عُمْرًا بِرْ عِلْمِی طُوتَامَزْ

١٨ عَالِمْ كِمْسَنَه عَالِمَانَه سُوزِی اِيشْتِسَه آنِی مَدْحْ اِيدَرْ وَكَنْدُوسِنَه چَكَرْ

١٩ بِرْ سَفِيهْ آنِی اِشْتِسَه بَكَنْمَزْ وَآرْدِينَه بِرْاَغَرْ

٢٠ سَفِيهْكْ لَاقِرْدِسِی يُولْدَه بَارِكْرَانْ كِبِی دُرْ اَمَّا فَهِيمْكْ دُودَاقْلِرِنْدَه لَطَافَتْ مَوْجُودْدُرْ

٢١ عَاقِلْكْ فَهْمِی جَمَاعَتْدَه مَطْلُوبْ اُولُورْ وَهَرْكَسْ آنُوكْ كَلَامِنِی قَلْبِنْدَه تَأَمُّلْ اِيدَرْ

٢٢ سَفِيهَه حِكْمَتْ يِيقْلِمِشْ اَوْ كِبِی دُرْ كَلُورْ وَنَادَانِكْ مَعْرِفَتِی اِسْتِدْرَاكِسْزْ لَاقِرْدِيلَرْدُرْ

تأديب

13*Ve ʿilme nâʾil olması tekmîl mahâfetullahdır
*13*Ve bilgeliğe erişmesi büsbütün Allah korkusundandır.*
14*Zeyrek olmayan müʾeddeb olamaz
*14*Zeki olmayan terbiyeli olamaz;*
15*Ve baʿzı zeyreklik var ki pür-merâretdir
*15*Ve bazı zekilik var ki kötülükle doludur.*
16*ʿÂlimiŋ ʿilmi tûfân gibi çoğalır ve ônuŋ nasîhatı ʿömrüŋ sâfî buŋarı gibidir
*16*Bilgenin bilgeliği bir sel gibi çoğalır ve onun öğüdü saf yaşam kaynağıdır.*
17*Sefîhiŋ bâtını pârelenmiş kab gibidir ki ʿumrân bir ʿilmi tutamaz
*17*Aptalın içi parçalanmış kap gibidir ki verilen bilgiyi tutamaz.*
18*ʿÂlim kimesne ʿâlimâne sözü işitse ônu medh èder ve kendisine çeker
*18*Bilgili kişi bilgece sözleri duysa onu över ve kendisine çeker.*
19*Bir sefîye ônû işitse beğenmez ve ardına bırakır
*19*Akılsız biri onu işitse beğenmez ve ardına bırakır.*
20*Sefîhiŋ lâkırdısı yolda bâr-ı girân gibidir âmmâ fehîmiŋ dudaklarında letâfet mevcûddur
*20*Akılsızın sözleri yolda ağır yük gibidir; ama akıllının dudaklarında incelik vardır.*
21*ʿAkîliŋ fehmi cemâʿatde matlûb olur ve herkes ônuŋ kelâmını kalbinde teʾemmül èder
*21*Bilgenin aklı toplumda arzulanır ve herkes onun sözünü yüreğinde düşünür.*
22*Sefîhe hikmet yıkılmış ev gibi gelir ve nâdanıŋ maʿrifeti istidrâksız lâkırdılardır
*22*Akılsıza bilgelik yıkılmış ev gibidir ve bilgisizliğin erdemi anlaşılmaz sözlerdir.*

٢٣ تأديب سفيهلرك آياغنده بوقاغو وصاغ الندهال بلكجكي
كبي در

٢٤ سفيه كولنجه قهقها ايدر اما عالم كيشي كوجيله سهلجه تبسم
ايلر

٢٥ عالمه تأديب آلتون خلعت وصاغ قولنده قونلمش بلازك كبي در

٢٦ سفيهك آياغي ال قپوسنه يتزوادر اما مجرب كيشي آنا باقمغه
بله اوتانور

٢٧ سفيه قپودن اوك ايچروسنه بقار اما مؤدب آدم طشره ده دورر

٢٨ قپوده قولاق اوروب دورمق نادان كيشينك ايشيدر اما عاقل
كمسنيه عيب كوجنه كلور

٢٩ كوزه لرك دوداقلري علاقه سي اولميان نسنه لري سويلر
اما عقلانك كلامي وزن ايله طارتلور

٣٠ سفهانك قلبي آغزلرنده در اما علمانك آغزي قلبلرنده در

٣١ فاسق شيطانه لعنت اوقودوغي زمان كندوجانته لعنت ايدر

٣٢ مساويجي كندوجانتي مردار ايدر وهر نرده متمكن اولورسه
مبغوض اولور

23*Teʾdîb sefîhleriŋ ayağında bukağî ve sağ elinde el bilekçiği gibidir
*23*Terbiye, akılsızların ayağına vurulan zincir ve sağ elindeki el bilekçiği gibidir.*
24*Sefîh gülünce kahkahâ eder âmmâ ʿâlim kişi güc ile sehlce tebessüm eyler
*24*Akılsız yüksek sesle güler; ama bilge sadece gülümser.*
25*ʿÂlime teʾdîb altîn hilʿat ve sağ kolunda konulmuş bilezik gibidir
*25*Bilgeye terbiye, altın kaftan ve sağ kolundaki bilezik gibidir.*
26*Sefîhiŋ ayağı el kapısîna tèz varır âmmâ mücerreb kişi òŋa bakmağa bile utanır
*26*Akılsız kişi el kapısına çabucak varır; ama deneyimli adam ona bakmaya bile utanır.*
27*Sefîye kapîdan eviŋ içerisine bakar âmmâ müʾeddeb âdam taşrada durur
*27*Akılsız, kapıdan evin içini gözler; ama edepli olan dışarda durur.*
28*Kapîda kulak urup durmak nâdan kişiniŋ işidir âmmâ ʿâkil kimesneye ʿayb gücüne gelir
*28*Kapılara kulak verip dinlemek cahillerin işidir; ama akıllı kişinin utancı gücüne gider.*
29*Gevezeleriŋ dudakları ʿalâkası olmayan nesneleri söyler âmmâ ʿukalâʾnıŋ kelâmı vezn ile tartılır
*29*Gevezelerin dudakları ilgisiz şeyler söyler; ama akıllıların sözleri ölçüyle tartılır.*
30*Süfehânıŋ kalbi ağızlarındadır âmmâ ulemânıŋ ağzı kalblerindedir
*30*Aptalların yüreği ağızlarındadır; ama bilgelerin sözleri yüreğindedir.*
31*Fâsık şeytâna laʿnet okuduğu zamân kendi cânına laʿnet èder
*31*Sapkın, şeytana lanet okuduğu zaman kendi canına da lanet eder.*
32*Mesâvîci kendi cânını murdâr èder ve her nerede mütemekkin olursa mebġuz olur
*32*Kötülük kuran kendi canını kirletir ve her nerede olursa sevilmez.*

یکرمی ایکنجی باب

١ تنبل بولاشمش طاشه بکزدیلور وهرکس انوك عیبنه سقلق چالار

٢ تنبل فشقی تزکینه بکزدیلور که هرکیم آنی قالدردیسه الینی سلکر

٣ بی ادب اوغل باباسنه عیبدر وبعض قیز ضرر ایچون طوغار

٤ عقللو قیز قوجه سنك وارثه سی اولور اما عیبلو اولان والدیننك غمنه سبب اولور

٥ عارسز باباسنی وقوجه سنی اوتاندرر وایکسندنده مذمومه اولور

٦ محلسز مصاحبت یاس وقتنده سازوسوز فصلی کبیدر وتادیب وتعلیم حاکمدن وقتنجه اولور

٧ خوش کچینن اولاد والدیننك ادنی حاللولغنی محو ایدر

٨ احتقار وجهالت ایله فخرلنان اولاد خصم واقربالرینك شرفیتنی تدنیس ایدر

٩ سفیهه تعلیم ایدن صقیسی پاره سنی طونقاللر واویویانی دریك اویقوسندن اویاندرر

سفیهه

Yiğirmi ikinci bâb

1*Tenbel bulaşmış taşa beŋzedilir ve herkes ònuŋ ʿayıbına sıklık çalar

*1*Tembel bulaşmış bir taşa benzer ve herkes onun utancına ıslık çalar.*

2*Tenbel fışkı tezeğine benzedilir ki her kim ònu kaldırdı ise elini silker

*2*Tembel dışkı tezeğine benzer ve her kim onu alırsa elini silker.*

3*Bî-edeb oğul babasına ʿaybdır ve baʿzı kız zarar için doğar

*3*Terbiyesiz oğul babasına utanç verir ve bazı kız zarar için doğar.*

4*ʿAkıllı kız kocasınıŋ mîrâsını alır âmmâ ʿayblı olan vâlidiniŋ ġamına sebep olur

*4*Akıllı kız kocasının mirasını alır; ama utancı olan babasının yasına neden olur.*

5*ʿÂrsız babasını ve kocasını utandırır ve ikisinden de mezmûme olur

*5*Utanmaz babasını ve kocasını utandırır ve ikisinden de yerilir.*

6*Mahâllsiz musâhabat yas vaktinde saz ü söz faslı gibidir ve teʾdîb ve taʿlîm hâkimden vaktince olur*

*6*Yersiz sohbetlerler yas zamanı sazla söz faslı gibidir ve vaktinde yargıçtan gelen ceza eğitir**

7*Hoş geçinen evlâd vâlidiniŋ adını hâlliliğini mahv èder

*7*Babasıyla iyi geçinen çocuklar, adının 'lekelenmesini' engeller.*

8*İhtikâr ve cehâlet ile fahrlanan evlâd hısım ve akrabâlarınıŋ şerefiyyetini tednîs èder

*8*Vurgunculukla, bilgisizlikle böbürlenen çocuklar yakın ve akrabalarının şerefini kirletir.*

9*Sefîhe taʿlîm èden saksı pâresini tutkallar ve uyuyanı deriŋ uykusundan** uyandırır

*9*Aptala öğreten, saksı parçasını tutkallar ve uyuyanı derin uykusundan uyandırır.*

*Almancası: "Eine Rede, so zur Unzeit geschieht, reimt sich eben wie ein Saitenspiel, wenn einer traurig ist. Strafe und Lehre soll man zu rechter Zeit üben." Martin Luther Çevirisi; 22/6

Türkçesi: Zamansız bir sohbet, yas anında telli bir saz gibi kafiyeler. Ceza ve eğitimi insan doğru zamanda uygulamalıdır.

Kitabı Mukaddes Şt. Çevirisi: Zamansız bir paylama cenazede çalınan müziğe benzer, Ama dövmek ve cezalandırmak Her zaman için sağgörülü bir davranıştır. Şirak 22/6

Yukardaki ayette geçen ***'cenaze müziği'*** ne Ali Bey'in çevirisinde ve ne de Almancasında vardır. Çeviriden ziyade yanlış bir yorumdur.

**bkz Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*uyhusundan*'

Not: Ali Bey'in 1664 el yazmasında 6. ayetten sonra 9. ayete atlamıştır. 1665 el yazması kopyasında ise Ali Bey'in 1664 el yazmasında olmayan 7. ve 8. ayetler vardır.

sefihe ∞

۱۰ سَفِیهه سوٗیلَیَنْ اوٗ یَعْلَیَانَه سوٗیلَرْ کِه سوٗزِ بِتدِکْدَنْ نَصکَرَه نَدَرْ اوٗدِیَه

۱۱ مَیِّتَه آغْلَه زِیرَا نوٗردَنْ مَحْرومْ اوٗلدِی وَ سَفِیهَه اِیجْوٗن دَه کَریَانْ اوٗلَه زِیرَا نَاقِصِ عَقْلدَرْ

۱۲ اَمَّا مَیِّتِ اِیجْوٗن دَنِی آزْ آغْلَه زِیرَا اوٗرَاحَتْدَه دَرْ

۱۳ وَ سَفِیهِكْ عُمْرِی اوٗلدَنْ بِتَرْدَدْ

۱٤ مَیِّتِكْ یَاسِی یَدِی کوٗنْلَکْدَرْ اَمَّا سَفِیهَه وَفَا سِقْكْ یَاسِی زَمَانِی عُمْرِینِكْ جُمْلَه زَمَانِی دَرْ

۱۵ نَادَانْ اِیلَه چوٗقْ لَاقِردِی اِتْمَه وَ عَقْلسِزْ اِیلَه کَزْمَه زِیرَا مَعْرِفَتِ اوٗلمَاقْ اِیلَه سَنِكْ هَرْ شَیْئِكْ هِیچَه صَانِسَه کَرَكْ

۱٦ سَفِیهِنْ اوٗنْدَنْ کِه بَاشِكَه بَلَا کَلْمِیَه وَ اوٗزَرِیکَه سِلکْدوٗکِی شَیْلَرْدَنْ مُوسَخْ اوٗلیَاسِنْ

۱۷ اوٗنْدَنْ اِجْتِنَابْ اِیلَه دَه حُضوٗر بولوٗرسِنْ وَ اَنوٗنْ دَلوٗلِکْدَنْ رَنْجِیدَه اوٗلمَازْسِنْ

۱۸ قوٗرْشوٗنْدَنْ ثَقِیلْ نَه وَارْ جُمْلَه دَنْ ثَقِیلْ سَنْتَه نِكْ آدِی نَه اوٗلَه سَفِیهَه آدْ نَدَنْ غَیْرِی

10*Sefîhe söyleyen uyuklayana söyler ki söz bittikden soŋra nedir o diye
*10*Aptala anlatan uyuklayana anlatır ve sözü bittikten sonra nedir o? Diye sorar.*
11*Meyyite ağla zîrâ nûrdan mahrûm oldu ve sefîye içi̇n de giryân ol zîrâ nâks-ı ʿakldır
*11*Ölüye ağla! Çünkü ışıktan yoksun oldu ve bilgisizlere ağıt yap! Çünkü akılsız oldu.*
12*Âmmâ meyyit içi̇n dahi az ağla zîrâ o râhatdadır
*12*Ama ölü için az ağla; çünkü o rahattadır.*
13*Ve sefîhiŋ ʿömrü ölümden beterdir
*13*Ve aptalın yaşamı, ölümden de beterdir.*
14*Meyitiŋ yası yedi günlükdür âmmâ sefîh ve fâsıkıŋ yas zamânı ʿömrünüŋ cümle zamânıdır
*14*Ölülerin yası yedi gün olur; ama akılsız ve düzenbazın yas zamanı, tüm yaşam yıllarıdır.*
15*Nâdan ile çok lâkırdı ètme ve ʿakılsız ile gezme zîra maʿrifeti olmak ile seniŋ her şeyʾiŋi hîçe saysa gerek
*15*Bilgisizle çok konuşma ve akılsızla gezme; çünkü erdem sanarak senin herşeyini hor görür.*
16*Sakın ondan ki başıŋa belâ gelmeye ve üzerine silkdiği şeylerden müvessah olmayasın
*16*Sakın ondan ki başına kötü şey gelmesin ve üzerine silktiği şeylerden kirletilmeyesin.*
17*Ondan içtinâb eyle de huzûr bulasın ve ònuŋ deliliğinden rencîde olmazsın
*17*Ondan çekin ki huzur bulasın ve onun deliliğinden incinmeyesin.*
18*Kurşundan sakîl ne var cümleden sakîl nesneniŋ adı ne olur sefîh adından ġayrı
*18*Kurşundan ağır ne var ve herşeyden ağır şeyin adı nedir? Akılsız adından başka...*

١٩ سفيه آدمي كوترمدن قومي وتوزي هم دموز كولجه سيني كوترمك
دخي آساندر

٢٠ نيجه كه بر بناده بله چاتلمش چاتيلر وآغاج بندلري اهتزازدن
چوزلمزلر ايسه بويله دخي بر مشاوره اوزرينه ثابت قلب هيچ
بر زمانده خوفناك اولماز

٢١ بر عاقلانه فكر اوزره مستند قلب ديوارده صواغمش قوملو صواكبي در

٢٢ نيجه كه يوكسك يرده قونلمش چاتقيلر روزكاره طيانمز ايسه
سفيهك فكرنده خايف قلب دخي بويله بر قورقونك قارشوسنه
دورامز

٢٣ كوزي درتن كوز ياشيني چقارر وكوكلي درتن حسي تحريص ايلر

٢٤ قوكشولره طاش آتان اونلري قوار دوستنك عيبني يوزينه اوران
دخي دوستلغي بوزار

٢٥ اكرچه دوست اوزرينه قليج چقاردك ايسه ده اميد كسمه
زيرا استحبابي قابلدر

٢٦ اكرچه دوست اوزرينه آغزكي آچدك ايسه قورقمه زيرا تصالحك

يري

19*Sefîh âdamı götürmeden kumu ve tuzu hem demîr+ külçesini götürmek dahi âsândır
*19*Akılsızı götürmekten; kumu, tuzu ve demir külçesini götürmek daha kolaydır.*
20*Nice ki bir binâ᾽da bile çatlamış çatılar ve ağaç bendleri ihtizâzdan çözülmezler ise böyle dahi bir müsâvere üzerine sabit kalb hîç bir zamânda havfnâŋ olmaz
*20*Nasıl ki bir binada çatlamış çatılar çökmez ve ağaç bağları sallantıdan çözülmezlerse; böylece bir eylem üzerine sarsılmaz yürek hiçbir zaman korkuyla dolmaz.*
21*Bir ʿâkilâne fikr üzere müstedi kalb dîvârda sıvanmış kumlu sıva gibidir
*21*Zekice akıl yürütmek için yardım isteyen yürek, sıvanmış kumlu sıva gibidir.*
22*Nice ki yüksek yerde konulmuş çatkılar rûzigâra dayanmaz ise sefîhiŋ fikrinde hâyıf kalb dahi böyle bir korkunuŋ karşîsına duramaz
*22*Nasıl ki yüksek yerde yapılan çatılar rüzgâra dayanmazsa; aptalın düşüncesi ile kahrolan yürek de böyle bir korkunun karşısında duramaz.*
23*Gözü dürten gözyaşını çıkarır ve gönlü dürten hissi tahrîs eyler
*23*Gözünü dürten gözyaşını çıkarır ve gönlü dürten duyguları kabartır.*
24*Koŋşulara* taş atan onları kovar dostunuŋ ʿayıbını yüzüne uran dahi dostluğu bozar
*24*Kuşlara taş atan onları kovar; dostunun ayıbını yüzüne vuran da dostluğu bozar.*
25*Eğerçe dost üzerine kılıç çıkardıŋ ise de ümîd kesme zîrâ istîcâbı kâbildir
*25*Eğer dost üzerine kılıç çektiysen umutsuz olma; çünkü haklı sayılabilir.*
26*Eğerçe dost üzerine ağzıŋı açdıŋ ise korkma zîrâ tesâluhuŋ
*26*Eğer ki dostuna ağzını açtıysan korkma; çünkü sağırlığın ∞*

*Bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında ***"kuşlara taş atan onları kovar ve dostunun ayıbını yüzüne vuran da dostluğu bozar."*** şeklindedir.

Yukardaki ayet, Kitabı Mukaddes Şt.'in çevirisinde: *"Kuşlara taş atarsan ürküp kaçarlar, Bir dosta söversen dostluğun sonu olur."* Şirak 22/20, şeklinde yazılmış olup Türk atasözleri ve deyimlerinin cümle yapısından uzak bir yorum niteliği taşıyor.
+bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında dem**i**r.

يَرِي وَارْ

٢٧ تَكْ هَمَانْ لَمْزْ يَا غُرُورْ يَا سِرِّي فَاشْ اِتْمَكْ يَا خِيَانَتْ اِيلَه يَارَالَمَقْ اُولَمَاسُونْ
زِيرَا بُو نَسْنَه لَرَايِچُونْ هَرْ دُوسْتْ قَچَارْ

٢٨ مُقَارِنْكْ فَقْرِنْدَه مُتَصَدِّقْ اُولْ تَاكِيمْ اَنُوكْ دَوْلَتِنْدَه سَوِينَه سِنْ

٢٩ مُصِيبَتْ زَمَانِنْدَه اَنُوكْلَه ثَابِتْ قَدَمْ اُولْ كِه اَنُوكْ مِيرَاثِنْدَه مُتَوَارِثْ
اُولَاسِنْ

٣٠ زِيرَا حَالِ مُضَايِقْ دَايِمَا تَحْقِيرْ اُولُنْمَامَقْ كَرَكْ وَعَقْلِسِزْ غَنِي يَه
تَعَجُّبْ اِتْمَكْ كَرَكْمَزْ

٣١ اُوجَاغِكْ بُخَارِي وَتُوتُونِي آتَشْدَنْ اَوَّلْ كَلُورْ شَتْمَلَرْ دَخِي بُويْلَه
قَانْ دُوكْمَه نِكْ پِيشْرَوْلَرِيدُرْ

٣٢ دُوسْتَه صِيَانَتْ اِتْمَكْدَنْ حِجَابْ چَكْمَمْ وَاَنُوكْ حُضُورُنْدَنْ هِيچْ كِزْلَنْمَمْ

٣٣ وَاَكَرْ اَنُوكْ سَبَبِي اِيلَه بَكَا بَلَا دُوقُنُورْسَه هَرْكِيمْ اِشِيدُرْسَه اُونْدَنْ
سَقِينَه

٣٤ كَاشِكِي بِرْكِسَه بَنِمْ اَغْزِيمَه بِرْ بَكْچِيلَكْ وَدُودَاقْلَرِيمَه بِرْ زَكَاوَتْ مُهْرِي
قُوسَه كِه آكْسِزْدَنْ اَنُوكْ سَبَبِي اِيلَه يِقْلَمِيَامْ وَدِلْمْ بَنِي هَلَاكْ اَتْمِيَه

yeri var
yeri var.
27*Tek hemân lemz+ ya ġurûr ya sırrı fâş ėtmek ya hıyânet ile yara almak olmasın zîrâ bu nesneler için her dost kaçar
*27*Yalınız yermek, kibir, sırrı açığa vurmak ve ihanetle yaralamak olmasın; çünkü bu gibi şeyler yüzünden her dost kaçar.*
28*Mukârinin fakrında mutasaddık ol tâ kim ònuŋ devletinde sevinesin
*28*Yakınında olanın bir gereksinimi varsa ona bağışla; ta ki onun kısmetiyle sevinesin.*
29*Musîbet zamânında ònunla sâbit-kadem ol ki ònuŋ mîrâsında mütevâris olasın
*29*Sıkıntı zamanında ona söz ver ki onun mirasından pay alasın.*
30*Zîrâ hâl-i müzâyık dâʾimâ tahkîr olunmamak gerek ve ʿaklsız ġaniye taʿacub ėtmek gerekmez
*30*Çünkü darlık her zaman küçümsenmez ve akılsız zengine şaşırmak gerekmez.*
31*Ocağıŋ buhârı ve tütünü âteşden evvel gelir böylece şetmler dahi böyle kan dökmeniŋ pişrevleridir
*31*Ocağın buharı ve dumanı ateşten önce gelir; böylece sövgüler de kan dökmenin öncüsüdür.*
32*Dosta sıyânet ėtmekden hicâb çekmem ve ònuŋ huzûrundan hîç gizlenmem
*32*Dostumu korumaktan utanmam ve onun önünden hiç kaçmam.*
(33*)Ve eğer ònuŋ sebebi ile baŋa belâ dokunursa her kim işidirse ondan sakına
*33*Bu yüzden başıma bir kötülük gelirse ve onu her kim işitirse ondan sakınsın.*
34*Kēşki bir kimse benim ağzıma bir bekçilik ve dudaklarıma bir zekâvet mührü kosa ki aŋsızdan ònuŋ sebebi ile yıkılmayam ve dilim beni helâk ėtmeye
*34*Keşke biri ağzıma bekçi olsa ve dudaklarıma anlayış mührü koysa; ansızın onun yüzünden yıkılmayım ve dilim beni bitirmesin.*

+Ali Bey'in 1664 çevirisinde önce '*meğer ne lemz* ' yazmış ve üstünü çizip '*hemân ne lemz*' olarak düzeltmiş.

(33*): Ali Bey'in 1664 çevirisinde yanlışlıkla 32. ayet yazmış ve bu yanlışlık bab sonuna kadar devam ediyor.

يكرمي اوچنجي باب

١ يا رب وعمرمك سلطاني بني بونلرك قصدنده ترك ايلمه
وبني آرالرنده دوشرمه

٢ بنم افكاريمه كوتك وقلبمه علمك تأديبيني كيم صلار

٣ كه جهالتم ايچون بكا باغشلنميه واونلر ايله ارتكاب ايتدوكم
كناهلريمه جواز كوسترلميه

٤ تا كيم خطالرم چوغالميه وكناهلرم تباه ايچون متوافر اولميا

٥ كه متخاصملرم اوكنده دوشم هم دشمنم بندن سوينه كه اونلرك
اميدي سنك رحمتكدن ايراقدر

٦ يا رب وعمرمك تكرسي بكا كوز ارتفاعيني ويرمه ودائما
قوللركدن ديو قلبي دفع ايله

٧ باطل اميدلر وهوسلري بندن انصراف ايله وسكا خدمت ايتمك
استيني دائما محتبس طوت

٨ قارنك اشتهاسيني وشهوتي بكا مستولي اولمغه قومه وبن بنده كي

عارسز

Yiğirmi Üçüncü Bâb

1*Yâ Rabbi ve ʿömrümüŋ sultânı beni bunlarıŋ kasdında terk eyleme ve beni aralarında düşürme

*1*Ya Rabbi! Yaşamımın kralı. Beni bunların isteğine terk etme ve beni aralarına düşürme.*

2*Benim efkârıma kuvvetiŋ ve kalbime ʿilmiŋ teʾdîbini kim salar

*2*Benim düşüncelerime güç ve yüreğime bilgelik terbiyesini veren kim?*

3*Ki cehâletim içĭn baŋa bağışlanmaya ve onlarla irtikâb ėttiğim günâhlarıma cevâz gösterilmeye

*3*Ki bilgisizliğim için bana bağışlanmasın ve onlarla yaptığım günahlarıma göz yumulmasın?*

4*Tâ kim hatâlarım çoğalmaya ve günâhlarım tebâh içĭn mütevâfir olmaya

*4*Ta ki hatalarım çoğalmasın ve suçlarım düşkünlük için artmasın.*

5*Ve mütehâsımlarım öŋünde düşem hem düşmanım benden sevine ki onlarıŋ ümîdi seniŋ rahmetiŋden ırakdır

*5*Hasımlarım önünde düşersem, düşmanım benden sevinir. Çünkü onların ümidi senin bağışlamandan uzaktır.*

6*Yâ Rabbi ve ʿömrümüŋ Taŋrısı baŋa göz irtifâʿını vėrme ve dâʾimâ kullarıŋdan dîv kalbi defʿ eyle

*6*Ya Rabbi ve yaşamımın Tanrısı! Bana kibirli bakış verme ve her zaman kullarından kötü yüreği at.**

7*Bâtıl ümîdler ve hevesleri benden insırâf eyle ve saŋa hizmet ėtmek isteyeni dâʾimâ muhtebes tut

*7*Boş ümitleri ve arzuları benden uzaklaştır ve sana hizmet etmek isteyeni her zaman koru.*

8*Karnıŋ iştihâsını ve şehveti baŋa müstevlî olmağa koma ve ben bendeŋi

*8*Midenin isteklerinin ve şehvetin bana zorla egemen olmasına izin verme ve köleni* ∞

*Almancası: "...Laß mich nicht in Schlemmen und Unkeuschheit geraten und behüte mich vor **unverschämtem Herzen**!„ Mertin Luther Çevirisi; 23/6 Türkçesi: ...Bana iffetsizlik, zevkperestlik verme ve **beni arsız yürekten koru**.

Kitabı Mukaddes Şt. Çevirisi: „Rabbim, Babam ve yaşamımın Tanrısı, Bana kibirli bakışlar verme." Şirak 23/4. Ali Bey'in ve Martin Luther çevirilerinde olan ayetin ikinci yarısı „**beni arsız(*kibirli*) yürekten koru**" kelimeleri noksan!

154

عارسز جانه تسليم ايلمه

٩ اي اوغللر صادق فمك تربيتني دكليك كه اني كوزدن دوداقلريله طوتلميا

١٠ كناهكار كندو عقلسزلغي ايله طوتله وشتام هم متكبر اونلرك سببي ايله سرچه

١١ آغزيكي يمينه آلشدرمه ومقدسك ادبني صقجه اكمغه عادت ايدنمه

١٢ زيرا اينجه كه دائما تفتيش اولنان خدمتكار بره لردن خالي دكل ايسه يمين ايدن ومدام اسم اللهي آغزينه آلان دخي كناهدن بري اولامز

١٣ چوق يمينلر ايدن پر خيانت اولور وانوك اوندن كوتك ايرلمز

١٤ خطا ايدرسه وبالي بوينده قلا واكر اني خور كوررسه كناهي تضعيف اولنه

١٥ وبي معني يره يمين ايدرسه مبرا اولامز زيرا انوك اوي پر آفت اولا

١٦ بعض تكلم واركه اولوم ايله ملفقدر حاشا كه يعقوبك ميراثنده بولنه

ʿârsız câna teslîm eyleme
utanmaz cana teslim olmaya bırakma.
9*Ėy oğullar sâdık femiŋ terbiyetini diŋleyiŋ ki ònu gözeden dudaklarıyla tutulmaya
*9*Ey oğullar! Dostça sözlerimin eğitimini dinleyin ki onu gözeten dudaklarıyla suçlanmasın.*
10*Günâhkâr kendi ʿaklsızlığı ile tutula ve şettâm hem mütekebbir onlarıŋ sebebi ile sürçe
*10*Günahkar kendi akılsızlığında tutulsun. Söven ve kibirlenen onlardan ötürü sürçsün.*
11*ʿAğzıŋı yemîne alışdırma ve Mukaddesiŋ adını sıkça aŋmağa ʿâdet edinme
*11*Ağzını yemine alıştırma ve 'Kutsal Olan'ın adını sıkça ağzına alma.*
12*Zîrâ nice ki dâʿimâ teftîş olunan hizmetkâr berelerden hâlî değil ise yemîn èden ve müdâm İsmullahı ağzına alan dahi günâhdan beri olmaz
*12*Çünkü nasıl sık sık denetlenen hizmetçi yara ve berelerden kurtulmazsa; sürekli Allah'ın adını ağzına alan da günahtan kurtulmaz.*
13*Çok yemînler èden pür-hiyânet olur ve ònuŋ evinden kötek ayrılmaz
*13*Çok yemin eden hainlikle dolu olur ve onun evinde dayak bitmez.*
14*Hatâ èderse vebâli boynunda kala ve eğer ònu hor görürse günâhı tazʿîf oluna
*14*Hata ederse yükü boynunda kalır; eğer onu hor görürse suçu katlanır.*
15*Ve bî-maʿnî yere yemîn èderse müberrâ olamaz zîrâ ònuŋ evi pür-âfet ola
*15*Önemsemeden yemin ederse özgür olamaz; çünkü onun evi felâket dolu olur.*
16*Baʿzı tekellüm var ki ölüm ile müleffakdır hâşâ ki onlar Yaʿkûbuŋ mîrâsında buluna
*16*Bazı söz var ki ölümle yan yanadır! Katiyyen onlar Yakup'un mirasında bulunmaz.*

١٧ زیرا بو جمله کناهلر ایله متلفف اولمیان صالحلردن غایب اولمق کرك

١٨ انصافسز یمینه آغزیکی آلشدرمه زیرا کناهك جرمی اونده موجوددر

١٩ آناکی و آناکی آك که اکابر آراسنده اوتوراسن

٢٠ تاکیم سن دخی یانلرنده اونودلمیاسن ده کندو معتادکده چوریمیه سن

٢١ و طوغدوغکی استمیه سن هم طوغدوغك کونه لعنت اتمیه سن او قومیه سن

٢٢ شتم سوزلرینه آلشان آدم هیچ عمرنده مؤدب اولامز

٢٣ ایکی جنس آدم کناهی آرتوررلر اوچنجی غضب کتورر

٢٤ ینار آتش کبی حمیم آدم که تا افنی اولنجیه دك سوینمز

٢٥ کندو نتنده زنا کار کشی که آتشی یاقمینجه فراغت اتمز

٢٦ زنا کاره هر طعام لذتلو کلور که تا هلاك اولنجیه دك فراغت اتمز

٢٧ کندو دوشکندن ایلك دوشکینه کچن آدم که کندو قلبنده بنی کیم کوررر

٢٨ قراکلق بنی قپلار و دیوارلر بنی اورتر هم بنی کمسه کورمز ندن قورقایم بنم کناهلریمی رب المتعال اکمز

٢٩ آدملرك کوزلرندن قورقار و بلمز که رب المتعالك کوزلری کونش

نورندن

17*Zîrâ bu cümle günâhlar ile mütelaffız olmayan sâlihlerden ġâʾib olmak gerek
*17*Çünkü bu türlü günahlarla anılmayan iyilerden olmamaları gerek.*
18*İnsâfsız yemîne ağzıŋı alışdırma zîrâ günâhıŋ cürmü onda mevcûddur
*18*İnsafsızca yemini ağzına alıştırma. Çünkü günahın suçu onda vardır.*
19*Ataŋı ve anaŋı aŋ ki ekâbir arasında oturasın
*19*Atanı ve ananı an ki büyükler arasında oturasın.*
20*Tâ kim sen dahi yanlarında unudulmayasın da kendi muʿtâdıŋda çürümeyesin
*20*Ta ki sen de yanlarında unutulmayasın da kendi alışkanlıklarınla çürümeyesin.*
21*Ve doğduğuŋu işitmeyesin hem doğduğuŋ güne laʿnet okumayasın
*21*Doğduğunu işitmeyesin; hem doğduğun güne lanet etmeyesin.*
22*Şetm sözlerine alışan adam hîç ʿömründe müʾeddeb olmaz
*22*Sövgülere alışan adam, yaşam boyu hiç terbiye olmaz.*
23*İki cins âdam günâhı artırırlar üçüncü ġazab getirir
*23*İki türlü adam suçları çoğaltır ve üçüncüsü öfke getirir.*
24*Yanar âteş gibi hamîm âdam ki tâ ifnâʾ oluncaya dek sevinmez
*24*Yanan ateş gibi kızgın adam ta yatıştırılıncaya dek sevinmez.*
25*Kendi teninde zinâkâr kişi ki âteşi yakmayınca ferâġat ėtmez
*25*Kendi bedeninde zinakâr kişi; ta ateşi yakmayıncaya dek vazgeçmez.*
26*Zinâkâra her taʿâm lezzetlî gelir ki tâ helâk oluncaya dek ferâġat ėtmez
*26*Zinakâra her yemek lezzetlidir ve ölünceye dek ondan vazgeçmez.*
27*Kendî döşeğinden eliŋ döşeğine geçen âdam ki kendî kalbinde beni kim görür dėr
*27*Kendi yatağından başkasının yatağına geçen adam; kendi yüreğinde: Beni kim görür? Der;*
28*Karaŋlık beni kaplar ve dîvârlar beni örter hem beni kimse göremez neden korkayım benim günâhlarımı Rabb'il-Müteʿâl aŋmaz
*28*Karanlık beni gizler, duvarlar beni örter ve beni kimse göremez! Neden korkayım? Benim yaptıklarımı yüce Rab anmaz.*
29*Âdamlarıŋ gözlerinden korkar ve bilmez ki Rabb'il Mütaʿâliŋ gözleri güneş
*29*İnsanların gözlerinden korkan o bilmiyor ki yüce Rab'bin gözleri güneş*

nûrundan ∞

155

نورندن بیك قات ضیالودر

٣٠ كه آدملرك هر طریقلرینه بقار وآك كزلو ستملره نظر ایدر

٣١ هر شی آكا یرادلمزدن اول معلوم ایدی وتمام اولدقدنصكره

هپسینی كوزدن كچوردی

٣٢ بویله آدم شهرك چارشولرنده تعذیب اولنور واشكلنمدوكی

یرده طوتیله

٣٣ قوجه سینی براغان وغیریدن وارث ایدینن عورته ده بویله اولا

٣٤ زیرا اولا رب المتعالك شریعتنه اطاعت ایتمدی وثانیا قوجه سنه

خیانت ایلدی وثالثا قحبه لك ایدوب زنا ایلدی وغیری اردن

اولاد طغوردی

٣٥ بو جماعته چقاریله وانوك اولادینه تفحص اولنه

٣٦ انوك اولادی كوك باغلمیالر وانوك داللری یمش كتورمیه لر

٣٧ كندو یادكارینی لعنته آلیقویا وانوك عیبی محو اولمیا

٣٨ بو یوزدن باقی قلانلر دویالر كه تقوی اللهدن اولی وربك

امرینی كوزتمكدن لذیذرك نسنه یوقدر

nûrundan biŋ kat* ziyâʾlıdır
ışığından bin kat daha keskindir.*
30*Ki âdamlarıŋ her tarîklerine bakar ve eŋ gizli sitemlere nazar ėder
*30*İnsanların tüm yollarına bakar ve en gizli haksızlıklarını görür.*
31*Her şeyʾi ònja yaradılmazdan evvel maʿlûm ėder ve tamâm oldukdan soŋra hepisini gözden geçirdi
*31*Her şeyi ona yaratılmadan önce bildirdi ve bitirildiğinde tümünü gözden geçirdi.*
32*Böyle âdam şehiriŋ çarşîlarında taʿzîb olunur ve işkillenmediği yerde tutula
*32*Böyle adam şehirin çarşılarında cezalandırılır ve hiç ummadığı bir yerde yakalanır.*
33*Kocasını bırağan ve ġayrıdan vâris ėdinen ʿavrata da böyle ola
*33*Kocasını bırakan ve başkasından miras alan kadına da böyle olur.*
34*Zîrâ evvelâ Rabb'il Müteʾâliŋ şerîʿatine itâʿat ėtmedi ve sâniyâ kocasına hiyânet eyledi ve sâlisâ kahpelik ėdip zinâ eyledi ve ġayrı erden evlâd doğurdu
*34*Çünkü önce yüce Rabbin yasasına uymadı, ikincisi kocasına hainlik etti, üçüncüsü ahlaksızlık yaparak zina etti ve başka erkekten çocuk doğurdu.*
35*Bu cemâʿata çıkarıla ve ònuŋ evlâdına tefahhus oluna
*35*Bu topluma çıkarılsın ve onun çocuğu irdelensin.*
36*Ònuŋ evlâdı kök bağlamayalar ve ònuŋ dalları yemiş getirmeyeler
*36*Onun çocuğu kök bağlamaz ve onun dalları yemiş getirmez.*
37*Kendi yâdigârını lânete alıkoya ve ònuŋ ʿayıbı mahv olmaya
*37*Kendi anısını lanet için tutar ve onun utancı yok olmaz.*
38*Bu yüzden bâki kalanlar duyalar ki takvâʾ-i Allahdan evlâʾ ve Rabbiŋ emrini gözetmekden lezîzdeŋ nesne yokdur
*38*Bu yüzden arda kalanlar duysunlar ki, Allah'tan ve günahtan sakınmaktan daha iyi ve Rab'bin buyruklarını gözetmekten daha güzel bir şey yoktur.*

*Almancası:"...daß die Augen des Herrn vieltausendmal... 23/28
Rabbin gözleri **binlerce defa**...

Kitabı Mukaddes Şt. Çevirisi: O, insanların bakışlarından korkar, Tanrı'nın bakışlarının Güneşten **on bin** defa daha parlak olduğunu anlamaz. Şirak 23/19

٣٩ اللّهه تابع اولمق هو عظيم عزّت واوندن قبول اولمق عمرك
اوزونلغي در

يكرمي دردنجي باب

١ حكمت كندوء اوكر وكندو قومنك آراسنده تفخّر ايدر
٢ ربّ المتعالك جماعتنده آغزيني آچا وآنوك عسكرينك اوكنده
اغتباط ايليوب
٣ ديه كه بن ربّ المتعالك آغزندن چقدم وبولوت كبي يري قپلادم
٤ بن مكانمي فوقاني يرلرده قودم وبنم كرسيم سحابك عمودينك
اوستنده در
٥ كوكك فلكني بن يالكز طولاشدم وعمّانك عمقيتنده كزدم
٦ دريانك موجلرنده وبتون زمينده وهر قوم وامتده ملك ايدندم
٧ بونلرك هب يانندە راحت آرادم كه بر كمسه نك ملكنده تمكّن ايليم
٨ اوزمان خالق كلّ شيء بكا امر ايتدي وبني ابدا ايدن بنم چادرمي
قوروب
٩ ديديكه يعقوبده مكان طوت واسرائيلده ميراث آل

اولدن

39*Allaha tâbiʿ olmak ʿazîm ʿizzet ve ondan kabûl olmak ʿömrün uzunluğudur
*39*Allah'a bağlanmak, büyük onurdur ve O'ndan kabul olmak yaşam uzunluğudur.*

Yigirmi Dördüncü Bâb

1*Hikmet kendiyi+ öğer ve kendi kavminiŋ arasında tefahhur ėder
*1*Bilgelik kendi kendini över ve kendi halkının arasında övünür.*

2*Rabb'il-Müteʿâliŋ cemaʿâtinde ağzını açа ve önuŋ ʿaskeriniŋ öŋünde iġtibât eyleyip
*2*Yüce Rabbin toplumunda ağzını açar ve O'nun askerinin önünde sevinç içinde olmak isteyip...*

3*Diye ki ben Rabb'il-Müteʿâliŋ ağzından çıktım ve bulut gibi yeri kapladım
*3*Şöyle der: Ben yüce Rabbin ağzından çıktım ve bulut gibi yeri kapladım.*

4*Ben mekânımı fevkânî yerlerde kurdum ve benim kürsîm sehâbıŋ ʿamûdunuŋ üstündedir
*4*Ben yerimi yüksek yerlerde kurdum ve benim tahtım bulutun üstündedir.*

5*Göğüŋ feleğini ben yalıŋız dolaşdım ve ʿummânıŋ ʿumkîyyetinde gezdim
*5*Gök kubbeyi yalnız ben dolaştım ve denizlerin derinliklerinde gezdim.*

6*Deryânıŋ mevclerinde ve bütün zemînde ve her kavm ve ümmetde mülk ėdindim
*6*Denizin dalgalarında, tüm yeryüzünde, her millet ve ulusu mülk edindim.*

7*Bunlarıŋ hep yanında rahât aradım ki bir kimseniŋ mülkünde temekkün eyleyem
*7*Bunların her yerinde huzur aradım ki bir kimsenin malında yer tutayım.*

8*O zamân Hâlik-ı Külli Şey baŋa emr ėtdi ve beni ibdâʾ ėden benim çâdırımı kurdu
*8*O zaman 'Her Şeyin Yaratıcısı' bana buyurdu ve beni yaratan benim çadırımı kurdu.*

9*Dėdi ki Yâʿkûbda mekân tut ve İsrâʾėlde mîrâs al
*9*Dedi ki: Yakup'ta yerin olsun ve İsrail'de* miras al.*

+bkz. Ali Bey'in 1664 çeviridinde '*kendi kendini*'
*Burada kastedilen Hz. Yakup(A.S.)

١٠ اوّلدن وازلدن بنی یراتدی وابدا افنی اولامام خیمهٔ مقدسه ده
آنوك حضورنده خدمت ایلدم وبو یوزدن صیونده مقیم اولدم
١١ وبویلجه مقدس شهرده بکا راحت ویردی وحکم قدس شریفده در
١٢ ربك میراثنك بلوکنده معزز قومده کوك باغلدم
١٣ لبانونك ارز آغاجی کبی وهرمون طاغلرنده کی سروی کبی
مرتفع اولدم
١٤ عین غده کی نخل کبی ویریخوده کی کل فدانی کبی بالا اولدم
١٥ روضهٔ نعیمده زیت رعنا کبی وصولردن رفع اولان چنار
آغاجی کبی مرفوع اولدم
١٦ دارچین وطیب طوب کبی رایحه ویردم و منتخاب مرصافی
کبی تفیح ایلدم
١٧ وقصینی وظفر طیب وقره کونلك وخیمه ده لبان بخوری کبی
١٨ ترمنتین آغاجی کبی داللریمی اوزاتدم وشاخلرم فاخر ولطیفدر
١٩ آصمه کبی خوشبوی ایدم وچیچکلرم معزز وغنی میوه لر کتورر
بن ایو محبتك وتقوینك ومعرفتك هم مقدس رجانك آناسیم

10*Evvelden ve ezelden beni yaratdı ve ebeden ifnâʾ olamam Haymeʾi Makdesede önuŋ huzûrunda hizmet eyledim ve bu yüzden soyunda mukîm oldum

*10*Çok önceden beni yarattı, sonsuza dek tükenmem. 'Kutsal Çadır'da O'nun önünde hizmet ettim ve bu yüzden soyunda durdum.*

11*Ve böylece mukaddes şehirde baŋa rahât vèrdi ve hüküm Kuds-i Şerîfdedir

*11*Kutsal şehirde beni dinlendirdi ve yargı kutsal Kudüs'tedir.*

12*Rabbiŋ mîrâsınıŋ bölüğünde muʿazzez kavimde kök bağladım

*12*Rabbin mirasının bölüğünde, sevgili kavimde kök bağladım.*

13*Libânonuŋ erz ağacı gibi ve Hermon dağlarındaki servi gibi mürtefiʿ oldum

*13*Lübnan'ın erz* ağacı gibi ve Hermon dağlarındaki selvi gibi yükseldim.**

14*ʿEyn-Geddeki tahall gibi ve Yerîhodaki gül fidânı gibi bâlâ oldum

*14*Eyn-Gedi'deki hurma ağacı gibi ve Yeriho'daki(Eriha) gül fidanı gibi yükseldim.*

15*Ravza-i Naîmde zeyt-i raʿnâ gibi ve sulardan refiʿ olan çınar ağacı gibi merfuʿ oldum

*15*Şefela'da büyüyen güzel zeytin ağacı gibi ve sulardan yükselen çınar ağacı gibi yükseldim.***

16*Dârçîn ve tayyib-i tüb gibi râʾiha vèrdim ve müntehâb mürr-ü sâfî gibi tefayyüh eyledim

*16*Tarçın ve taze bir sazlık gibi koku saldım. Seçkin saf bir mür gibi yayıldım.*

17*Ve kasnî ve zıfr-ı tayyib ve kara-günlük ve haymede lübân buhûru gibi oldum

*17*Kasnı otu, damarlı akik, kara günlük ve çadırda kendir tütsüsü gibi oldum.*

18*Tirmentîn ağacı gibi dallarımı uzatdım ve şâhlarım fâhir ve latîfdir

*18*Terebentin ağacı gibi dallarımı uzattım; kollarım övgüyle sevecendir.*

19*Âsma gibi hoş boy idim ve çiçeklerim muʿazzez ve ġanî meyveler getirir

*19*Güzel bir asma gibi uzandım. Çiçeklerim değerli ve zengin meyveler getirir.*

(20)*Ben íyi muhabbetiŋ ve takvaʿnıŋ ve maʿrifetiŋ hem mukaddes recâʾnıŋ anasıyım

*20*Ben iyi sevginin, günahtan sakınmanın, erdemliğin ve 'Kutsal Ümit'in anasıyım.*

*Dağ selvisi(Servi ağacı); Lübnan'ın meşhur 40 m. yükselebilen çam ağacı.

**Almancası: "...wie ein prächtiger Ölbaum in der Schefela(Schephela), wie eine Platane am Wasser wuchs ich empor' Katolik Birlik Çevirisi; 24/14
Türkçe: ... Şefeladaki muhteşem zeytin ağacı gibi ve sulardan yükselen çınar ağacı gibi.
Şefela(Ravza-i Naîm): Cennetvari bahçe. Bkz. Filistindeki kıyı vadileri; Tes. 1/7

Kitabı Mukaddes Şt. Çevirisi: ... **Ovadaki** ince zeytin ağacı, Dümdüz bir ağaç gibi büyüdüm. Şirak 24/14
Yukardaki çeviri eksiktir(Yer ismi olan '**Şefela**' kelimesi ve ayetin devamı olan '***çınar ağacı*** *gibi yükseldim' kelimeleri eksiktir!*

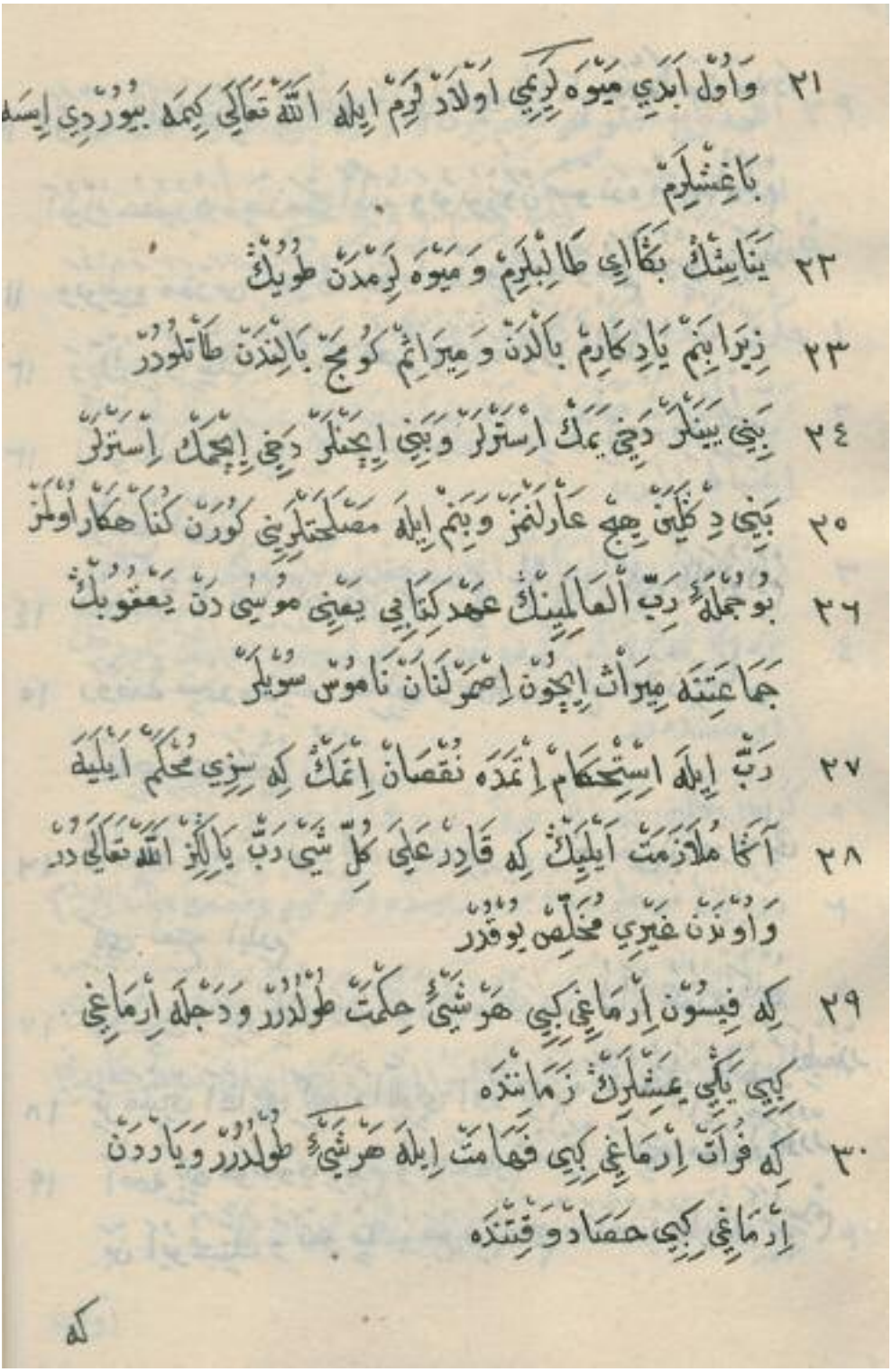

٢١ وَاوُلْ اَبَدِي مَيْوَه لَرِيمِي اَوْلَادْ لَرِمْ اِيلَه اللّٰه تَعَالَى كِيمَه بِيُورْدِي اِيسَه
بَاغِشْلَرِمْ

٢٢ يَنَاشِكْ بَكَّاءِي طَالِبْلَرِمْ وَمَيْوَه لَرِمْدَنْ طُويُكْ

٢٣ زِيرَا بِنَمْ يَادِ كَارِمْ بَالْدَنْ وَمِيرَاثِمْ كُومَجْ بَالِنْدَنْ طَاتْلُودُرْ

٢٤ بَنِي يَيَنْلَرْ دَخِي يَمَكْ اِسْتَرْلَرْ وَبَنِي اِيچَنْلَرْ دَخِي اِيچَمَكْ اِسْتَرْلَرْ

٢٥ بَنِي دِكْلَيَنْ هِيچْ عَارْلَنْمَزْ وَبَنِمْ اِيلَه مَصْلَحَتْلَرِينِي كُورَنْ كُنَاهْكَارْ اُولْمَزْ

٢٦ بُو جُمْلَهٔ رَبِّ الْعَالَمِينْكْ عَهْدِ كِتَابِي يَعْنِي مُوسِي دَنْ يَعْقُوبْكْ
جَمَاعَتِنَه مِيرَاثْ اِيچُونْ اِصْمَرْلَنَانْ نَامُوسْ سُويْلَرْ

٢٧ رَبِّ اِيلَه اِسْتِحْكَامْ اِتْمَدَه نُقْصَانْ اِتْمَكْ كِه سِزِي مُحْكَمْ اَيْلَيَه

٢٨ آكَا مُلَازَمَتْ اَيْلَيَكْ كِه قَادِرْ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ رَبِّ يَالِكِزْ اللّٰه تَعَالَى دُرْ
وَاوُنْدَنْ غَيْرِي مُخَلِّصْ يُوقْدُرْ

٢٩ كِه فِيسُونْ اِرْمَاغِي كِبِي هَرْ شَيْءٍ حِكْمَتْ طُولْدُرْرْ وَدَجْلَه اِرْمَاغِي
كِبِي يَكِي يَمِشْلَرِكْ زَمَانِنْدَه

٣٠ كِه فُرَاتْ اِرْمَاغِي كِبِي فَهَامَتْ اِيلَه هَرْ شَيْءٍ طُولْدُرْرْ وَيَارْدَنْ
اِرْمَاغِي كِبِي حَصَادْ وَقْتِنْدَه

كِه

21*Ve ol ebedî meyvelerimi evlâdlarım ile Allah Teʿâlâ kime buyurdu ise bağışlarım
*21*O sonsuz meyvelerimi çocuklarımla yüce Allah kime buyurduysa bağışlarım.*
22*Yanâşıŋ baŋa ėy tâliblerim ve meyvelerimden doyuŋ
*22*Yanaşın bana ey beni isteyenler! Meyvelerimden doyun.*
23*Zîrâ benim yadiġârım baldan ve mîrâsım gümec balından tatlïdır
*23*Çünkü benim hatıram baldan ve mirasım petek balından tatlıdır.*
24*Beni yėyenler dahi yemek isterler ve beni içenler dahi içmek isterler
*24*Beni yiyenler bir daha yemek isterler ve beni içenler yine içmek isterler.*
25*Beni dinleyen hîç ʿârlanmaz ve benim ile maslahatlarını gören günahkâr olmaz
*25*Beni dinleyen hiç utanmaz ve benim işlerimi gören günahkar olmaz.*
26*Bu cümleyi Rabbi'l-ʿÂleminiŋ ʿahid kitâbı yaʿnî Musaʾdan Yaʿkûbuŋ cemaʿâtine mîrâs içĭn ısmarlanan nâmûs söyler
*26*Bu şeyleri, evrenin Rabbi'nin 'Antlaşma Kitabı'; yani Musa'dan Yakub'un toplumuna miras için 'teslim edilen' namus söyler.*
27*Rabb ile istihkâm ėtmede noksan ėtmeŋ ki sizi muhkem eyleye
*27*Rab ile pekiştirilmekte gevşemeyin ki sizi güçlü kılsın.*
28*Ońa mülâzemet eyleyiŋ ki Kâdir ʿÂlî Küllî Şey Rabb yalınız Allah Teʿâlâdır ve ondan ġayrı muhallis yokdur
*28*Ona sımsıkı sarılın ki 'Her şeye gücü yeten Rab' yalnız yüce Allah'tır ve ondan başka kurtarıcı yoktur.*
29*Ki Fîson ırmağı gibi her şeyʾi hikmet doldurur ve Dicle ırmağı gibi yeŋi yemişleriŋ zamânında
*29*Gihon* ırmağı gibi herşeyi bilgelikle doldurur ve Diçle ırmağı gibi yeni yemişlerin zamanında;*
30*Ki Furât ırmağı gibi fahâmet ile her şeyʾi doldurur ve Yârden ırmağı gibi hasâd vaktinde ∞
*30*Ki Fırat ırmağı gibi yücelikle her şeyi doldurur ve Ürdün nehri gibi hasat vaktinde...*

*Bkz. Fîson(*Gihon)*: Tek. 2/11

ki ∞

157

٣١ كه نوري كبي علم وتعليمي چقارر وجيحون ارماغي كبي قحطك وقتنده

٣٢ اولكي آني كماليله بلمدي صكره كي دخي آني افتخاص ايدمز

٣٣ زيرا انوك افكاري دريادن افزوندر وانوك مشوره لري عظيم

ديپسزلكدن زياده در

٣٤ بن حكمت ارماقدن چكلمش چقور كبي يم

٣٥ وصو يولي كبي فردوسه چقدم

٣٦ ددمكه فايق باغچه مي صوارايم وبنم صادق خرمنمه تسقيه ايديم

٣٧ واشته بكا چقوردن ارماق اولدي وبنم ارماغمدن دريا اولدي

٣٨ زيرا تعليمي سحر وقتي كبي اشراق ايدرم وآني تا اوزاق يرلره دك

چقاررم

٣٩ ودخي علمي نبوتي دوكر كبي دوكرم هم آني دهر بدهر عصرلرينه قورم

٤٠ كوردك كه يالكز كندوم ايچون چالشمادم بلكه آنا طالب اولنلرك

جمله سي ايچون

يكرمي بشنجي باب

١ اوچ نسنه ايله خوب اولورم وربك حضورنده زيبا كورنورم هم

31*Ki nûru gibi ʿilm ve taʿlîmi çıkarır ve Ceyhûn ırmağı gibi kahtlık vaktinde
*31*Ve 'Nil' gibi kıtlık zamanı, ışığıyla bilgece eğitim verir.*
32*Evvelki önů kemali ile bilmedi soŋraki dahi önů iftihâs ėdemez
*32*Önceki O'nu tam olarak bilmedi, sonraki de O'nu anlayamaz.*
33*Zîrâ önuŋ efkârı deryâdan efzûndur ve önuŋ meşvereleri ʿazîm dipsizlikden ziyâdedir
*33*Çünkü O'nun düşünceleri denizlerden daha çok ve O'nun görüşmeleri dipsiz derinliklerden de derin.**
34*Ben hikmet[+] ırmakdan çekilmiş çukur gibiyim*(+: "hikmete„ bkz. 1664 el yazması)*
*34*Ben bilgeliğe, ırmaktan çekilmiş çukur gibiyim.*
35*Ve su yolu gibi Firdevse çıkdım
*35*Ve su yolu gibi 'Cennet Bahçesi'ne çıktım.*
36*Dėdim ki fâʾik bâğçemi suvarayım ve benim sarık hirmenime teskıye ėdeyim
*36*Dedim ki: Gözde bahçemi sulayayım ve benim pekiştirilmiş harmanıma su vereyim.*
37*Ve işte baŋa çukurdan ırmak oldu ve benim ırmağımdan deryâ oldu
*37*İşte bana çukurdan ırmak oldu ve benim ırmağımdan deniz oldu.*
38*Zîrâ taʿlîmi seher vakti gibi işrâk ėderim ve önů tâ uzak yerlere dek çıkarırım
*38*Çünkü eğitimi gün ağarır gibi parlatır ve onu ta uzak yerlere dek çıkarırım.*
39*Ve dahi ʿilmi nübüvveti döker gibi dökerim hem önů dehr-be-dehr ʿasrlarına korum
*39*Bilgeliği[(+)] peygamberlik eder gibi döker, onu çağlar boyu yaşatırım.*
40*Görüŋ ki yalıŋız kendim içiŋ çalışmadım belki öŋa tâlib olanlarıŋ cümlesi içiŋ
*40*Anlayın artık ben kendim için çalışmadım ama belki de onu tüm arayanlar için*

Yiğirmi Beşinci Bâb

1*Üç nesne ile hûb olurum ve Rabbiŋ huzûrunda zîbâ görünürüm hem
*1*Üç şeyle huzur bulur, Rabbin önünde güzel görünürüm.* ∞

*Almancası: "Denn sein Sinn ist reicher als das Meer, und sein Wort tiefer als der Abgrund.'Martin Luther Çevirisi; 24/39
Türkçesi: Çünkü O'nun düşünceleri denizlerden daha derin ve O'nun sözleri uçurumdan da derin.
*Almancası: "Übervoll wie das Meer ist sein Sinn, sein Rat ist tiefer als der Ozean„ Katolik Birlik Çevirisi; 24/29
Türkçesi: Senin düşüncelerin denizlerden daha taşkın ve senin fikirlerin Okyanuslardan daha derin.
Kitabı Mukaddes Şt. Çevirisi: "Çünkü onun düşünceleri denizden daha engindir, Tasarıları cehennemden daha derin." Şirak 24/29
Yukarıdaki benzetme aslına uymuyor! Ne Almancası ve ne de Ali Bey'in çevirisinde 'Cehennem Çukuru'ndan bahsetmiyor. Çünkü Grekçe 'Gehanna' kelimesi burada yok! Ayrıca burada benzetilmek istenen 'Cehennem' kelimesi yakışık almıyor. Tanrının derin düşünceleri insanların kurtuluşuna yönelik olumludur; ama 'Cehennem' ise bir azap yeri olduğundan iyi bir şey değildir.
(+): Burada bilgelikle Tanrı'yı özleştiriyor.

ربك حضورنده هم آدملر اوكنده

٢ قرنداشلرك موافقتي و مقربلرك دوستلغي هم قوجه ايله قارينك
اولاشمه سي ايله

٣ واوج درلو آدملري جانم سومز هم اونلرك ياشادوغندن عاجز
اولدم

٤ تفره لو فقيري و يالانجي مالداري وزاني معتوه قوجه

٥ اكر كنجلكده برشي دوشرمدك ايسه قوجه لغكده نه بولورسن

٦ پيرلره حكمت و اختيارلره مشاوره بلمك نه قدر يراشر

٧ شيخلره علم و عزتلولره فقاهت و تشوير نه كوزل ياقشر

٨ چوق كار آزموده لك قوجه آدملرك تاجيدر و اونلرك افتخاري
تقوى الله در

٩ فكر ايتدوكم طقوز نسنه لري قلبمده سعادتمند طوتارم و اونجي
دلم ايله تقرير ايده يم

١٠ بر آدم كه اولاددن سوينور و عمرنده دشمننك زوالني كورر

١١ سعادتمند اولكه عقللو عورت ايله دريلور و دليله خطا ايتمين هم

كندويه

Rabbiŋ huzûrunda hem âdamlar önüŋde
Bu hem Rabbin önünde ve hem de insanlar önünde;
2*Karındaşlarıŋ muvâfakatı ve mukarrebleriŋ dostluğu hem koca ile karınıŋ uzlaşması ile
*2*Kardeşlerin antlaşması, yakınların dostluğu hem kocayla eşinin buluşması.*
3*Ve üç dürlü âdamları cânım sevmez hem onlarıŋ yaşadığından ʿâciz oldum
*3*Üç çeşit insanı canım sevmez; hem onların yaşantısından güçsüzleştim:*
4*Tafralı fakîri ve yalancı mâldarı ve zânî maʿtûh kocayı
*4*Kibirli yoksulu, yalancı zengini ve zinakâr bunak kocayı.*
5*Eğer gençliğiŋde birşey devşirmediŋ ise kocalığıŋda ne bulursun
*5*Eğer gençliğinde birşey biriktirmediysen yaşlılığında ne yapacaksın?*
6*Pîrlere hikmet ve ihtiyârlara müşâvereyi bilmek ne kadar yaraşır
*6*Ak saçlılara bilgelik danışmak ve yaşlılarla konuşmayı bilmek ne kadar iyidir.*
7*Şeyhlere ʿilm ve ʿizzetlilere fekâhet ü teşvîr ne güzel yakışır
*7*Şeyhlere bilgelik ve onurlu kişilerin öğütle düşüncelerini tutmak ne güzel yakışır.*
8*Çok kâr-âzmûdelik koca âdamlarıŋ tâcıdır ve onlarıŋ iftihârı takvâʾullahdır
*8*Çok şeyler görmüş koca insanların tacıdır ve onların övüncü Allah korkusudur.*
9*Fikr ėtdiğim dokuz nesneleri kalbimde saʿâdet-mend tutarım onuncuyu dilim ile tekrîm ėdeyim
*9*Düşündüğüm dokuz şeyi yüreğimde şanslı sayarım ki onuncuya dilimle saygı göstereyim.*
10*Bir âdam ki evlâddan sevinir ve ʿömründe düşmanınıŋ zevâlini görür
*10*Bir insan ki çocuklarıyla sevinir ve yaşamında düşmanının yok olduğunu görür.*
11*Saʿâdet-mend ol ki ʿakllı ʿavrat ile dirilir ve dil ile hatâ ėtmeyen hem
*11*Şanslı odur ki akıllı eşiyle yaşam bulur ve diliyle yanlışlığa düşmeyen hem* ∞

158

كندويه لايق اولميانه خدمت ايتمين

١٢ سعادتمند اولكه صاحب عقل اولدي وكلامنه مناسب قولاغي بولدي

١٣ نه اكابردر اولكه علمه نائل اولدي اما الله تعالى دن قورقان

اونلره اوستدر

١٤ ومخافة الله صفو ايله هر شيء يكر انوك صاحبيني كيمه بكزده لم

١٥ مخافة الله انوك محبتنك ابتداسيدر ايمان ايسه آكا ملازم

اولماسنك اصليدر

١٦ هر دردك تحملي واردر جان دردندن غيري

١٧ وهر شرك عورت شرندن غيري

١٨ وهر هجومك شاننك هجومندن غيري

١٩ هر انتقامك عدولرك نقمتندن غيري

٢٠ ييلان باشندن مضررك باش يوقدر دشمنك حشمندن بتر دخي

حشم يوقدر

٢١ ياوز عورت ايله اولمقدن ايسه ارسلان واژدها ايله اولمق

بكا ايو كلور

kendiye lâyık olmayana hizmet ėtmeyen
kendine yaraşmayana hizmet etmeyen...
12*Saʿâdet-mend ol ki sâhib-i ʿakl oldu ve kelâmına münâsip kulağı buldu
*12*Şanslı odur ki akıllı oldu ve sözüne uygun kulağı buldu.*
13*Ne ekâbirdir ol ki ʿilme nâʾil oldu âmmâ Allah Teʿâlâdan korkan onlara üstdür
*13*Bilgeliğe erişenler ne büyüktür; ama yüce Allah'tan korkan onlara üsttür.*
14*Ve mahâfetullah saff ile her şeyʾi yener ȯnuŋ sâhibini kime beŋzedelim
*14*Allah korkusu sırayla her şeyi yener. Onun sahibini kime benzetelim?*
15*Mahâfetullah ȯnuŋ muhabbetiniŋ ibtidâʾsıdır îmân ise ȯŋa mülâzım olmasınıŋ ʾaslıdır
*15*Allah korkusu O'nun sevgisinin başlangıcıdır; iman ise O'na bağlanmanın aslıdır.*
16*Her derdiŋ tahammülü vardır cân derdinden ġayrı
*16*Her derde dayanılabilir; ama can derdinden başka...*
17*Ve her şerrin ʿavrat şerrinden ġayrı
*17*Her kötülüğe de; ama bir kadının kötülüğünden başka.*
18*Ve her hücûmuŋ şânınıŋ hücûmuŋdan ġayrı
*18*Ve her şanlı saldırının saldırışından başka...*
19*Her intikâmıŋ adüvvleriŋ nikmetinden ġayrı
*19*Ve her düşmanca intikamın cezasından başka...*
20*Yılan başından muzırrdaŋ baş yokdur düşmanıŋ hışmından beter dahi hışm yokdur
*20*Yılan başından daha kötü bir şey yoktur ve düşmanın öfkesinden de daha kötü öfke yoktur.*
21*Yavuz ʿavrat ile olmakdan ise arslan ve ejdehâ ile olmak baŋa íyi gelir
*21*Yaramaz kadınla olmaktansa; aslan ve ejderha ile olmak bana daha yeğdir.*

٢٢ عورتنك شرتی انوك چهره سینی دکشدورر ویوزینی حرارکبی غسوق ایلر

٢٣ قوجه سی قوکشولریله سفره ده اوتورر ایکن خواه وناخواه اغرجه آه ایلر

٢٤ عورتك شرتنه مقابلا هر شرت قلیدر فاسقلرك نصیبی آکا دوش کلور

٢٥ قوملو یوقش قوجه نك آیاغنه ینجه ایسه دلباز قاری دخی کندو حالنده اولان آدمه بویله در

٢٦ عورتك حسنی ایچون بلایه ~~اوغلمه~~ اوغرامه وذوق ایچون عورته هوس اتمه

٢٧ قوجه سی بسلین عورت طارغین عارسز وپك عیبلو اولور

٢٨ شریره عورت قلبی دردلو ویوزی محزون ایدرهم جانه عاهت کتورر

٢٩ قوجه سنه آهنده تسلیه ویرمین عورت اللری کوشك ودیزلری چوزك ایلر

کناهك

22*ʿAvratıŋ şirreti ònuŋ çehresini değişdirir ve yüzünü harâr gibi ġasûk eyler
*22*Kadının kötülüğü onun görünüşünü değiştirir ve yüzünü çuval gibi karartır.*
23*Kocası koŋşularıyla sufrada oturur iken hˇâh-ü nâ-hˇâh ağırca ah eyler
*23*Kocası komşularıyla sofrada otururken; gönlü kırık sessizce ah eder!*
24*ʿAvratıŋ şirretine mukâbelen her şirret kalîdir fâsıkları nasîbi òŋa düş gelir
*24*Kadının kötülüğüne karşılık her kötülük gıybettir ve kötülerin payı ona düşer.*
25*Kumlu yokuş kocanıŋ ayağına nice ise dil-bâz karı dahi kendi hâlinde olan âdama böyledir
*25*Kumlu yokuş kocanın ayağına nasılsa; dilli kadın da kendi halinde olan adama böyledir.*
26*ʿAvratıŋ hüsnü içiŋ belâya uğrama ve zevk içiŋ ʿavrata heves ètme
*26*Kadının güzelliği için belaya uğrama ve zevk için kadını arzulama.*
27*Kocasını besleyen ʿavrat dargın ʿârsız ve pek ʿayblı olur
*27*Kocasını besleyen kadın dargın, saygısız ve çok utanç olur.*
28*Şerîre ʿavrat kalbi derdli yüzü mahzûn èder hem câna ʿaht getirir
*28*Kötü kadın yüreğe acı, yüze üzüntü verir ve cana bezginlik getirir.*
29*Kocasına âhında tesliye vèrmeyen ʿavrat elleri gevşek ve dizleri çözük eyler
*29*Kocasının acılı anında onu avutmayan kadın; elleri gevşek ve dizleri sarsak yapar.*

günâhıŋ ∞

159

٣٠ كناهك ابتداسى عورتدندر وانوك ايچون هپيمز موتانى يوز
٣١ سقين صويه مجرى ويرامز عورته يابانه چقمغه اجازت ويرمه
اكر اليكك ارشادينه كوره كزمز ايسه انى كندو لحمكدن كس
وانكا طلاق نامهٔ ويرده بوشا

يكرمى آلتنجى باب

١ ايو عورتك قوجه سى مقبولى در وانوك كونلرينك حسابى
مضاعف اولور
٢ كسكين عورت كندو قوجه سينى شاد طوتار وانوك عمرينك ييللرينى
تمام دولت ايله كچورر
٣ ايو عورت خوشجه نصيبدر واللهدن قورقانلره نصيب اولور
٤ اويله قارينك قوجه سى فقير اولسون زنكين اولسون قلبى
مسرور اولور وانوك يوزى هر زمان شن اولور
٥ بنم يوركم اوچ شيدن قورقوجكر ودردنجى دن خوف ايدرم
٦ بر شهريلرك بهتانندن وخلقك جمعيتندن هم افترادن بونلر
هپسى اولومدن كوجدر

30*Günâhıŋ ibtidâsı ʿavratdandır ve ònuŋ içiǹ hepimiz mevtânîyiz
*30*Günahın başlangıcı kadındandır; bu yüzden tümümüz ölümlüyüz.*
31*Sakın+ suya mecrâyı ve yaramaz ʿavrata yâbâna çıkmağa icâzet vèrme eğer eliŋiŋ irşâdına göre gezmez ise ònu̇ kendi lehmiŋden kes ve òŋa talâk-nâmeyi vèr de boşa
*31*Sakın suyu akıntıya verme ve kötü kadınla da yabana çıkmaya razı olma. (32)*Eğer senin elinin altında gezmezse onu kendinden ayır ve ona boşanma kâğıdını vererek boşa.*
(32)*: Ali Bey'in el yazmasında 32. ayettir.

Yiğirmi Altıncı Bâb

1*İyi ʿavratıŋ kocası makbûlüdür ve ònuŋ günleriniŋ hèsâbı muzâʿaf olur
*1*İyi kadının kocası beğenilir ve onun günlerinin sayısı iki kat olur.*
2*Keskin ʿavrat kendi kocasını şâd tutar ve ònuŋ ʿömrünün yıllarını tamâm devlet ile geçirir
*2*Etkili kadın kocasını sevindirir ve onun yaşam yıllarını tam sevinçle geçirir.*
3*İyi ʿavrat hoşça nasîbdir ve Allahdan korkanlara nasîb olur
*3*Güzel kadın iyi bir kısmettir ve Allah'tan korkanlara denk gelir.*
4*Öyle kadınıŋ kocası fakîr olsun zengîn olsun kalbi mesrûr olur ve ònuŋ yüzü her zamân şen olur
*4*Öyle kadının kocası yoksul olsun, zengin olsun yüreği sevinir ve onun yüzü her zaman sevinçli olur.*
5*Benim yüreğim üç şeyden korku çeker ve dördüncüden havf èderim
*5*Benim yüreğim üç şeyden korkar ve dördüncüden ürkerim.*
6*Bir şehrîleriŋ bühtânından ve halkıŋ cemʿiyyetinden hem iftirâdan bunlar hepisi ölümden gücdür
*6*Bir: Şehirlilerin şaşırtmasından, (iki)halkın üşüşmesinden ve (üç)iftiradan. Bunların tümü ölümden güçtür.*
+Sakınmak bkz. S. 641 Ek. 29/24 aynı kelime.

٧ اَمّا اَرِي عَوْرَتْدَنْ قِصْقَنَانْ عَوْرَتْ كُوكُلْ اَغْرِلِغِي مُصِيبَتْ وَدِلْ
كُوتَكِي دُرْكِه بِرْ شَيْءٍ هِپِسِنَه شَايِعْ اِيدَرْ
٨ يَرَامَزْ عَوْرَتْ اُوكُوزْلَرْدَنْ سِلِكِنْمِشْ بُيُونْدُرُوغَه بَكْزَرْ هَرْ كِيمَكْ
وَارِيسَه طُوتْكِه بِرْ عَقْرَبِي اَلِينَه اَلْمِشْدُرْ
٩ مَسْتَانَه وَكَزِيجِي عَوْرَتْ چُوقْ غَضَبَه سَبَبْ اُولُورْ وَكَنْدُو عَيْبِنِي
اُورْتَه مَزْ
١٠ عَوْرَتْكْ قَحْبَه لِكِي كُوزْ قَالْدِرْمَه سِنْدَنْ وَكِرْپُوكْلَرِنْدَنْ بَلّلُودُرْ
١١ آچِقْ مَشْرَبْ قِيزِي يَكْجَه ضَبْطْ اَيْلَه كِه بَاشْلُو بَاشِنَه چِقِنْجَه
كَنْدُوءِ تَصَرُّفْ اِتْمَيَه
١٢ عَارْسِزْ كُوزِي آرْدِنْدَنْ كُوزَتْ وَسَكَا خَطَا اِيدَرْسَه عَجَبْلَمَه
١٣ يِنْجَه كِه صُوسَامِشْ يُولْجِي اَغْزِي اَچُوبْ هَرْ يَقِينْ اُولَانْ صُودَنْ اِيچَرْسَه
١٤ اُولْ دَخِي بُويْلَه هَرْ قَازِقْ اُوكُنْدَه اُوتُورُرْ وَهَرْ اُوقْكْ قَارْشُوسِنَه
تِيرْ كَشِنِي آچَارْ
١٥ عَوْرَتْكْ لَطَافَتِي قُوجَه سِنَه صَفَا بَاغِشْلَرْ وَاَنُوكْ مَعْرِفَتِي
قُوجَه سِنْكْ كُوكْلَرِينِي سَمِيرْدُرْ

آز

75

7*Âmmâ âdî ʿavratdan kıskanan ʿavrat göŋül ağırlığı musîbet ve dil köteğidir ki bir şeyʾi hepisine şâyiʿa ėder
*7*Ama basit bir kadından kıskanan kadın; gönül ağırlığı, bela ve dil köteğidir ki bir şeyi herkese yayar.*
8*Yaramaz ʿavrat öküzlerden silkinmiş boyunduruğa beŋzer her kimiŋ var ise tut ki bir ʿakrebi eline almışdır
*8*Yaramaz kadın öküzlerden silkinmiş boyunduruğa benzer. Her kimin böyle karısı varsa; tut ki bir akrebi eline almıştır.*
9*Mestâne ve gezici ʿavrat çok ġazaba sebeb olur ve kendi ʿaybını örtemez
*9*Sarhoşçasına gezen kadın çok kötülüğe neden olur ve kendi utancını örtemez.*
10*ʿAvratıŋ kahpeliği göz kaldırmasından ve kirpiklerinden bellidir
*10*Aşağılık kadın, gözünü oynatmasından ve kirpiklerinden bellidir.*
11*Açık meşreb kızı pekçe zabt eyle ki başlı başına çıkınca kendiyi tasarruf ėtmeye
*11*Ahlak düşkünü kızı çok iyi koru ki tek başına çıkınca kendini kullandırmasın.*
12*ʿÂrsız kuzů ardından gözet ve saŋa hatâ ėderse ʿaceblenme
*12*Yılışık kuzucuğu ardından gözet ve sana yanlışlık yaparsa şaşma!*
13*Nice ki susamış yolcu ağızı açıp her yakın olan sudan içerse
*13*Nasıl ki bir susamış yolcu ağzını açıp her yakın olan sudan içerse;*
14*Ol dahi böyle her kazık öŋünde oturur ve her okuŋ karşîsına tirkeşini açar(*)
*14*O da böyle her kazık önünde oturur ve her okun karşısına okluğunu açar.*
15*ʿAvratıŋ letâfeti kocasına sefâ bağışlar ve ònuŋ maʿrifeti kocasınıŋ kemiklerini semirdir
*15*Kadının inceliği kocasına huzur verir ve onun yetisi kocasının kemiklerini semirtir.*

(*)Almancası: "Wie ein Fußgänger, der durstig ist, lechzet sie und trinkt das nächste Wasser, das sie kriegt, und setzt sich, wo sie einen **Stock** findet, und nimmt an, was ihr werden kann,, Martin Luther Çevirisi; Sirach 26/15

Türkçesi: Susamış bir yolcu gibi, susadığında her gördüğü sudan içer ve her nerede bir **değnek** bulsa onu alır ve ne isterse yapar.

Kitabı Mukadds Şt. Çevirisi: Susayan bir yolcu gibi ağzını açacak, Karşılaştığı her sudan içecektir. Her kancanın önünde oturacak, Ok kılıfını her oka açacaktır. Şirak 26/12

Yukardaki ayette kelime hatası vardır; ~~kanca~~ değil, değnek veya odun(*kazık*) olmalıdır. Almanca ve Ali Bey'in metninde de *değnek veya kazık* kelimeleri yazılmıştır. '*Kanca*' kelimesi cümle yapısına uymuyor, anlamsız bir ifadedir!

14.ayetteki ifade son derece edebi bir benzetmedir: Koyun ve kuzuların yünlerine takılan bıtırak gibi dikenli tohumlar, sıcak yaz günlerinde hayvanları çok rahatsız ediyor. Bu yüzden hayvanlar her nerede bir çalı ve ağaç görseler hemen oraya gidip sürtünerek bu bıtıraklardan kurtulmak istiyorlar. Bunu olaya yabancı olan bir yabancı ise; sanki hayvan '*kızışıyormuş*' da bu hareketi yapıyor hissine kapılıyor.

١٦ آز سویلین و لطیفه عورت اللهك ویرکی سیدر و تربیتلو جانك
بهاسی یوقدر

١٧ عارلو و حقیقتلو عورت لطف اندر لطفدر

١٨ و هیچ بر قیمت یوقدر که آنوك معتدل جاننه لایق اولا

١٩ الله تعالی نك یوجه یرلرنده طوغان کونش نیجه ایسه صالحه
عورتك کوزللوکی دخی کندو اوینك زینتنده بویله در

٢٠ مقدس مناره نك اوزرنده ینان قندیل نیجه ایسه قوی یاشنده
بر چهره نك کوزللوکی ده بویله در

٢١ کومش قاعده لر اوزرنده قونلمش آلتون دیرکلر نیجه ایسه
قایم سینه ایله کوکچك ایاقلر دخی بویله در

٢٢ ای اوغل باشنك چیچکلرینی حفظ ایله و قوتکی یادلره ویرمه

٢٣ جمله مزرعه لر آراسنده محصوللو ملکی آرادوغکدنصکره
اصل و نسلکه طیانوب کندو تخمکی اك

٢٣ بو یوزدن سندنصکره یاشیان و اصل حریتنه مالك اولان
نسلك زیاد بر زیاد اولور

16*Az söyleyen ve lâtife ʿavrat Allahıŋ vergisidir ve terbiyetli cânıŋ bahâsı yokdur
*16*Az konuşan kibar kadın Allah vergisidir ve terbiyeli canın bedeli yoktur.*
17*ʿArlı ve hakîkatli ʿavrat lûtf-i ender lûtufdur
*17*Namuslu ve gerçekçi kadın, çok az bulunan bir lütuftur;*
18*Ve hîç bir kıymet yokdur ki ònuŋ muʿtedil cânına lâyık ola
*18*Ve hiç bir değer yoktur ki onun yumuşak canına layık olsun.*
19*Allah Teʿâlânıŋ yüce yerlerinde doğan güneş nice ise sâlihe ʿavratıŋ güzelliği dahi kendi eviniŋ ziynetinde böyledir
*19*Ulu Allah'ın yüce yerlerinde doğan güneş nasılsa; iyi kadının güzelliği de kendi evini böyle bezetir.*
20*Mukaddes menâreniŋ üzerinde yanan kandîl nice ise kavî yaşında bir çehreniŋ güzelliği de böyledir
20'Kutsal minarenin'* üstünde yanan kandil nasılsa; olgun yaşta bir yüzün güzelliği de böyledir.*
21*Gümüş kâʾideler üzerinde konulmuş altîn direkler nice ise kâʾim sîne ile gökçek ayaklar dahi böyledir
*21*Gümüş tabanlar üzerinde konulmuş altın direkler nasılsa; ayakta duran endamla gökçek ayaklar da böyledir.*
22*Èy oğul başıŋıŋ çiçeklerini hıfz eyle ve kuvvetiŋi yadlara vèrme **[?]**
*22*Ey oğul! Başının çiçeklerini koru ve gücünü yabancılara verme.*
23*Cümle mezraʿalar arasında mahsûllû mülkü aradığıŋdan soŋra asl ü nesliŋe dayanıp kendi töhmetiŋi aŋ
*23*Tüm mezralar arasında -ürünlü mülkü aradıktan sonra- asıl soyuna dayanıp kendi suçunu an!*
23(4)*Bu yüzden senden soŋra yaşayan ve asıl hürriyetine mâlik olan nesliŋ ziyâd-berziyâd olur
*24*Bu yüzden senden sonra yaşayan ve gerçek özgürlüğü kazanan soyun ziyadesiyle çoğalır.*

*Almancası: "Wie die Lampe auf dem heiligen Leuchter scheint, so ein schönes Gesicht auf einer edlen Gestalt„ Katolik Birlik Çevirisi. 26/17
Türkçesi: '*Kutsal Kandil*' üstünde yanan lamba nasılsa; asil bir kadının endamı da böyledir.

[?]: Martin Luther Çevirisinde **26/22. ayetten 33.** ayete kadar olan **11 ayet eksiktir!** Ama '*Katolik Birlik Çevirisi*'nde vardır.

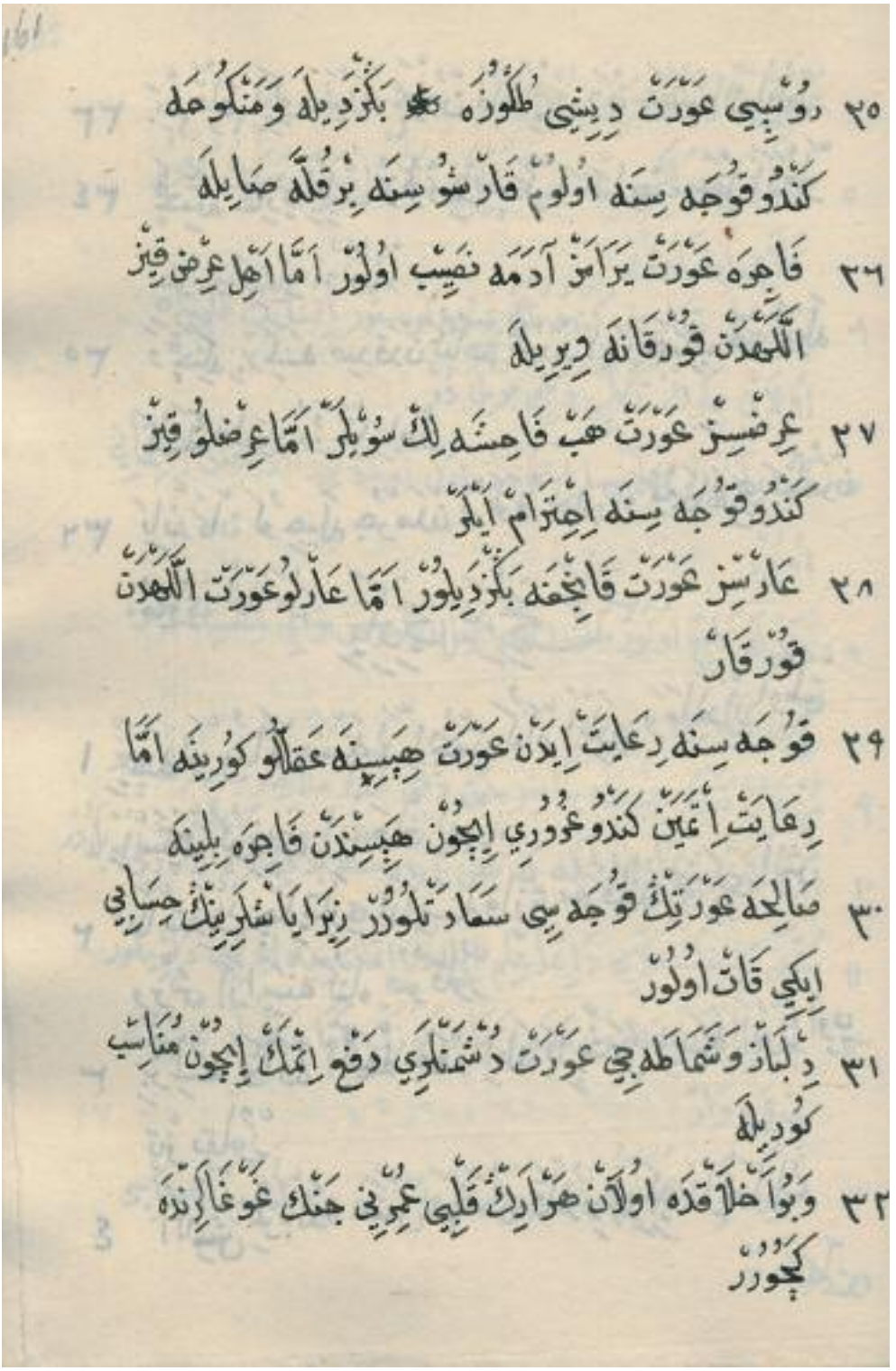

٢٥ روسپي عورت ديشي طلوزه بكزديله ومنكوحه
كندو قوجه سنه اولوم قارشو سنه برقله صايله

٢٦ فاجره عورت يرامز آدمه نصيب اولور اما اهل عرض قيز
اللهدن قورقانه ويريله

٢٧ عرضسز عورت هب فاحشه لك سويلر اما عرضلو قيز
كندو قوجه سنه احترام ايلر

٢٨ عارسز عورت قانجغه بكزديلور اما عارلو عورت اللهدن
قورقار

٢٩ قوجه سنه رعايت ايدن عورت هپسنه عقللو كورينه اما
رعايت اتمين كندو غروري ايچون هپسندن فاجره بلينه

٣٠ صالحه عورتك قوجه سي سعادتلودر زيرا ياشلرينك حسابي
ايكي قات اولور

٣١ دلباز وشماطه جي عورت دشمنلري دفع اتمك ايچون مناسب
كوريله

٣٢ وبو اخلاقده اولان هر ارك قلبي عمرني جنك غوغالرنده
كچورر

25*Rûspî ʿavrat dişi doŋuza beŋzedile ve menkûha kendi kocasına ölüm karşîsına bir kulle sayıla
*25*Fahişe dişi domuza benzer; ama nikahlı kadın kendi kocasına ölüm karşısında bir kule gibidir.*
26*Fâcire ʿavrat yaramaz adama nasîb olur âmmâ ehl-i ʿırz kız Allahdan korkana vėrile
*26*Ahlâksız kadın kötü adama düşer; ama namuslu kız Allah'tan korkana verilir.*
27*ʿIrzsız ʿavrat hep fâhişelik söyler âmmâ ʿırzlı kız kendi kocâsına ihtirâm eyler
*27*Namussuz kadın hep fahişelikten söz eder; ama namuslu kız kendi kocasına saygı gösterir.*
28*ʿÂrzsız ʿavrat kancığa beŋzedilir âmmâ ʿârlı ʿavrat Allahdan korkar
*28*Utanmaz kadın kancığa benzetilir; ama utangaç kadın Allah'tan korkar.*
29*Kocasına riʿâyet ėden ʿavrat hepisine akıllı görüne âmmâ riʿâyet ėtmeyen kendi ġurûru içiŋ hepisinden fâcire biline
*29*Kocasını dinleyen kadın, herkese akıllı görünür; ama dinlemeyen -kendi gururu için- herkesten kötü bilinir.*
30*Sâlihe ʿavratıŋ kocası saʿâdetlidir zîrâ yaşlarınıŋ hėsâbı iki kat olur
*30*Temiz kadının kocası mutludur; çünkü yaşam günlerinin hesabı iki kat olur.*
31*Dil-bâz ve şamâtacı ʿavrat düşmanları defʿ ėtmek içiŋ münâsib görüle
*31*Yüksek sesle, güzel konuşan kadın; düşmanları kovmak için uygundur.*
32*Ve bu ahlâkda olan her eriŋ kalbi ʿömrünü cenk ġavgalarında geçirir
*32*Ve bu ahlakta olan her erkeğin yüreği yaşamını cenk kavgalarında geçirir.*

٣٣ بنم قلبم ایکی شیدن محزون واوچنجی دن غضبناك اولور

٣٤ قچنکه غازی یکیت زکردلك چکر و صاحب عقل آدملر
خور و حقیر اولورلر

٣٥ وقچنکه برکسه صدقدن کناهه عودت ایدر جناب حق بویله
کسنهٔ قلیجه مؤجل ایدر

٣٦ بازرکان کوجیله جرمدن برطرف اولور و میخانه جی کناهدن
مبرّی اولامز

یکرمی یدنجی باب

١ نیجه لر مباه نسنه لر ایچون کناه ایلدی و مالدار اولمق
استین کوزینی انصراف ایدر

٢ طاشلرك چایتلری آراسنه قازق صوقلندوغی کبی آلش
ویرش آراسنه کناه صوقلور

٣ برکسه مخافة الله جهد ایله یاپشمز ایسه انوك اوی
تیز یقلور

٤ آلکنمش غربالده عفش و نفش قالدوغی کبی انسانك

تکلمنده

33*Benim kalbim iki şeyden mahzûn ve üçüncüden ġazab-nâk olur
*33*Benim yüreğim iki şeyden yaslı olur ve üçüncüden öfkelenir.*
34*Kaçan ki ġâzî yiğit züğürdlük çeker ve sâhib-i ʿakl âdamlar hor ve hakîr olurlar
*34*Ne zaman ki yiğit kişi yoksulluk çeker; o zaman akıllı insanlar değersiz ve aşağılık olur.*
35*Ve kaçan ki bir kimse sıdkdan günâha ʿavdet ėder Cenâb-ı Hakk böyle bir kimseyi kılıca müʾeccel ėder
*35*Ve ne zaman biri doğruluktan günaha dönerse; yüce Tanrı da onu kılıca teslim eder.*
36*Bezirgân güc ile cürmden bertaraf olur ve meyhâneci günâhdan müberrâ olamaz
*36*Bir tüccar varlığıyla suçtan kurtulur; ama meyhaneci günahtan arınamaz.*

Yiğirmi Yedinci Bâb

1*Niçeler mübâh nesneler için günâh eyledi ve mâldar olmak isteyen gözünü insırâf ėder
*1*Birçokları günah olmayan şeyler için suçlu oldu ve zengin olmak isteyen gözünü karartı.*
2*Tâşlarıŋ çatıları arasına kazık sokulunduğu gibi alış-vėriş arasına günâh sokulur
*2*Taşların çatıları arasına kazık sokulduğu gibi; alış veriş arasına da günah sokulur.*
3*Bir kimse mahâfetullaha cehd ile yapışmaz ise onun evi tėz yıkılır
*3*Bir kimse Allah korkusuna sıkıca sarılmazsa; onun evi çabuk yıkılır.*
4*Elenmiş ġırbâlda ʿağş ü nefş kaldığı gibi insânıŋ
*4*Elenmiş kalburda çar çöp kaldığı gibi; insanın* ∞

162

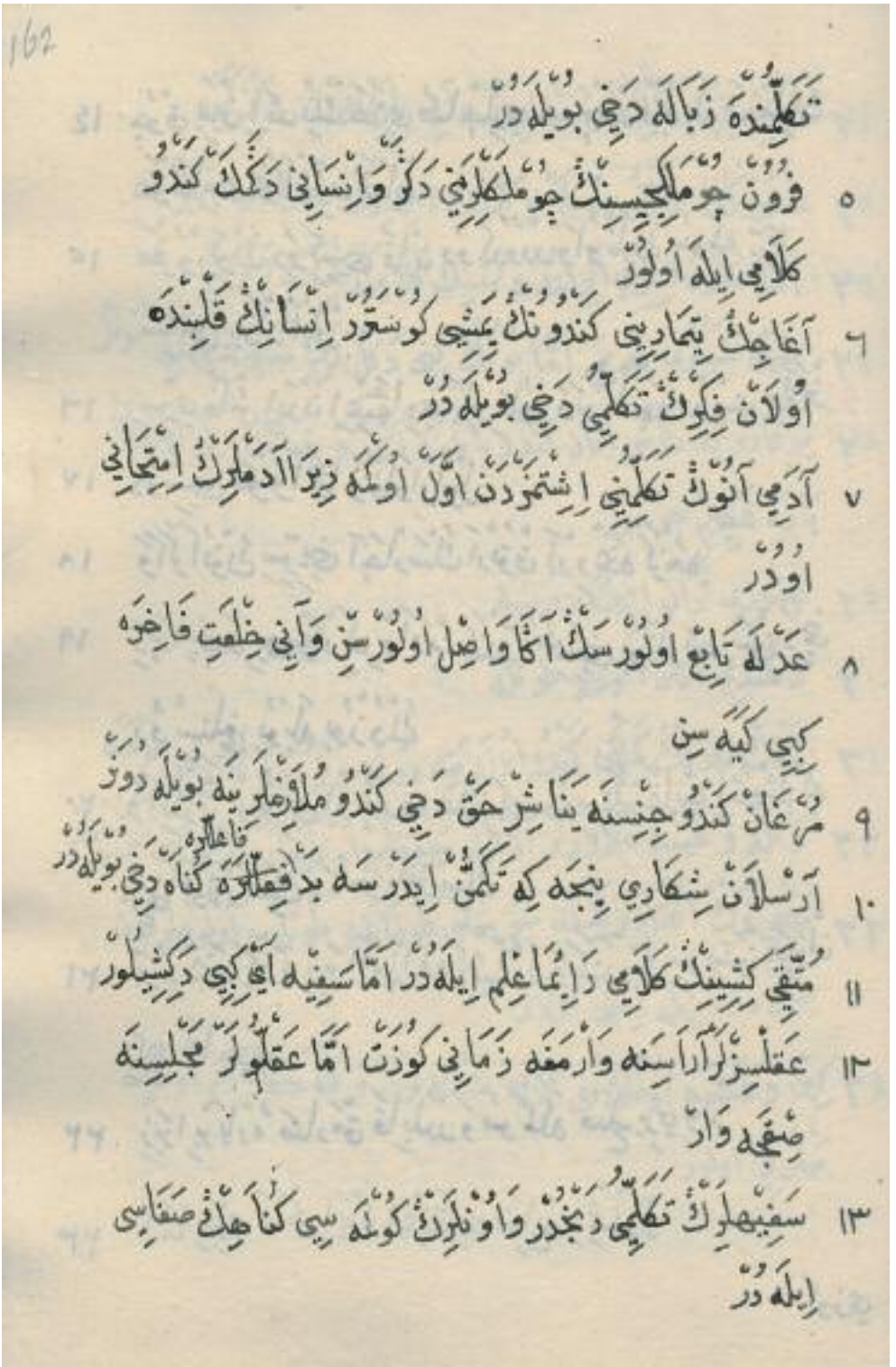

تكلمنده زباله دخي بويله در

٥ فرون چوملكجيسنك چوملكلرني دكز وانساني دكمك كندو
كلامي ايله اولور

٦ آغاجك تيمارينى كندونك يمشي كوسترر انسانك قلبنده
اولان فكرك تكلمي دخي بويله در

٧ آدمي آنوك تكلمني اشتمزدن اول اوكمه زيرا آدملرك امتحاني
اودر

٨ عدله تابع اولورسك آكا واصل اولورسن وآني خلعت فاخره
كبي كيه سن

٩ مرغان كندو جنسنه يناشر حق دخي كندو ملازملرينه بويله دونر

١٠ آرسلان شكاري ينجه كه تكمن ايدرسه بد فعللره كناه دخي بويله در

١١ متقي كشينك كلامي دائما علم ايله در اما سفيه آي كبي دكشيلور

١٢ عقلسزلر آراسنه وارمغه زماني كوزت اما عقللولر مجلسنه
صقجه وار

١٣ سفيهلرك تكلمي رنجدر واونلرك كولمه سي كناهك صفاسي
ايله در

tekellümünde zebâle dahi böyledir
konuşmasında da böyle çöp kalır.
5*Furûn çömlekçisiniŋ çömleklerini deŋer ve insânı deŋemek kendi kelâmı ile olur
*5*Fırın çömlekçinin çömleklerini dener ve insanı denemek kendi sözleriyle olur.*
6*Ağacıŋ tîmârını kendiniŋ yemişi gösterir insânıŋ kalbinde olan fikriŋ tekellümü dahi böyledir
*6*Ağacın bakımını kendi yemişi gösterir; insanın yüreğinde olan düşüncenin sözleri de böyledir.*
7*Âdamı önuŋ tekellümünü işitmezden evvel öğme zîrâ âdamlarıŋ imtihânı odur
*7*Dinlemeden önce hiç kimseyi övme; çünkü insanların sınanması odur.*
8*ʿAdile tabiʿ olursaŋ öŋa vâsıl olursun ve önu hiʿlât-ı fâhire gibi gèyesin
*8*Adaletli kişiye uyarsan ona erişirsin ve onu bir onur kaftanı gibi giyesin.*
9*Mürgân kendî cinsine yanaşır hak dahi kendî mülâzımlarına böyle döner
*9*Kuşlar kendi cinsine yanaşır; gerçeklik de kendine uyanlara böyledir.*
10*Arslân şikârı nice ki tekemmûn èderse bed faʿillere günâh dahi böyledir
*10*Aslan avlanırken nasıl pusu kurarsa; kötü işlerde günah da böyledir.*
11*Müttaki kişiniŋ kelâmı daʿima ʿilm iledir âmmâ sefîh ay gibi değişilir
*11*Haramdan çekinenin sözü daima bilgelikle olur; ama akılsız ay gibi değişir.*
12*ʿAklsızlar arasına varmağa zamânı gözet âmmâ ʿakllılar meclisine sıkça var
*12*Akılsızlar arasına gitmek için zamanı gözet; ama bilgeler meclisine sık katıl.*
13*Sefihleriŋ tekellümü rencdir ve onlarıŋ gülmesi günâhıŋ sefâsı iledir
*13*Bilgisizlerin sözleri sıkıntıdır ve onların gülmesi günahı sürerken olur.*

١٤ چوق يمين ايدنك كلامي صاچلري اوربردر وبويله آدملرك
غوغاسي قولاقلري قپادر
١٥ مغرورلرك دوكشي قان دوكدورر واونلرك سوكمه سي
سامعي بيزار ايلر
١٦ سرّي فاش ايدن اعتقادي ياوقلور وكوكلنجه دوست بولامز
١٧ دوستي سووآكا وفادار اول
١٨ واكر انوك سرّيني آچارسك ارتوق آردنجه كزمه
١٩ زيرا نيجه ~~سي وكر~~ كه بر آدم كندو دشمنيني بوزارسه سن دخي
دوستلغي بويله بوزدك
٢٠ وآلكدن برقوشي اوچوردوغك كبي دوستكي غايب اتدوك كه
آني اولارسك ده طوتامزسك
٢١ آردنجه كتمه زيرا اوزاغه كتمشدر وكمنددن سويشن جيران
كبي قاچدي
٢٢ زيرا بر يارهٔ صارمق قابلدر وسوكمكه صلح يري وار
٢٣ اما سرّي فاش ايدن اعتقادي ضايع اتمشدر

كوزي

14*Çok yemîn ėdeniŋ kelâmı saçları ürperdir ve böyle âdamlarıŋ ġavgası kulakları kapadır
*14*Çok yemin edenin sözleri saçları ürpertir ve böyle kişilerin kavgası kulakları kapatır.*
15*Mağrûrlarıŋ döğűşü kan dökdürür ve onlarıŋ söğmesi sâmiʿyi bî-zâr ėder
*15*Dikbaşlıların döğüşmesi kan döktürür ve onların sövmesi kulakları kapatır.*
16*Sırrı fâş ėden ʿitikâdı yavı kılar ve göŋlünce dost bulamaz
*16*Sırrı açan güveni kaybettirir ve gönlünce dost bulamaz.*
17*Dostu sev ve ońa vefâdar ol
*17*Dostu sev ve ona vefalı ol*.
18*Ve eğer ońuŋ sırrını açarsaŋ artîk ardınca gezme
*18*Eğer onun sırrını açarsan, artık ardınca gitme.*
19*Zîrâ niçe ki bir âdam kendi düşmanını bozarsa sen dahi dostluğu böyle bozduŋ
*19*Çünkü nasıl bir adam düşmanını bozarsa; sen de dostluğunu böyle bozdun.*
20*Ve eliŋden bir kuşu uçurduğuŋ gibi dostluğu ġâyb ėtdiŋ ki ońu avlarsıŋ da tutamazsıŋ
*20*Ve elinden bir kuşu kaçırdığın gibi dostluğunu kaybettin; onu avlarsın da tutamazsın!*
21*Ardınca gitme zîrâ uzağa gitmişdir ve kementden sıvışan ceyrân gibi kaçdı
*21*Ardınca gitme; çünkü uzaklaşmıştır ve ceylanın kementten sıvıştığı gibi kaçmıştır.*
22*Zîrâ bir yarayı sarmak kâbildir ve sökmeğe sulh yeri var
*22*Çünkü bir yara sarılabilir; ama sökmenin uygun zamanı var*.
23*Âmmâ sırrı fâş ėden itikâdı zâʾyiʿ ėtmişdir
*23*Ama sırrı yayan, kendine olan güveni kaybetmiştir.*

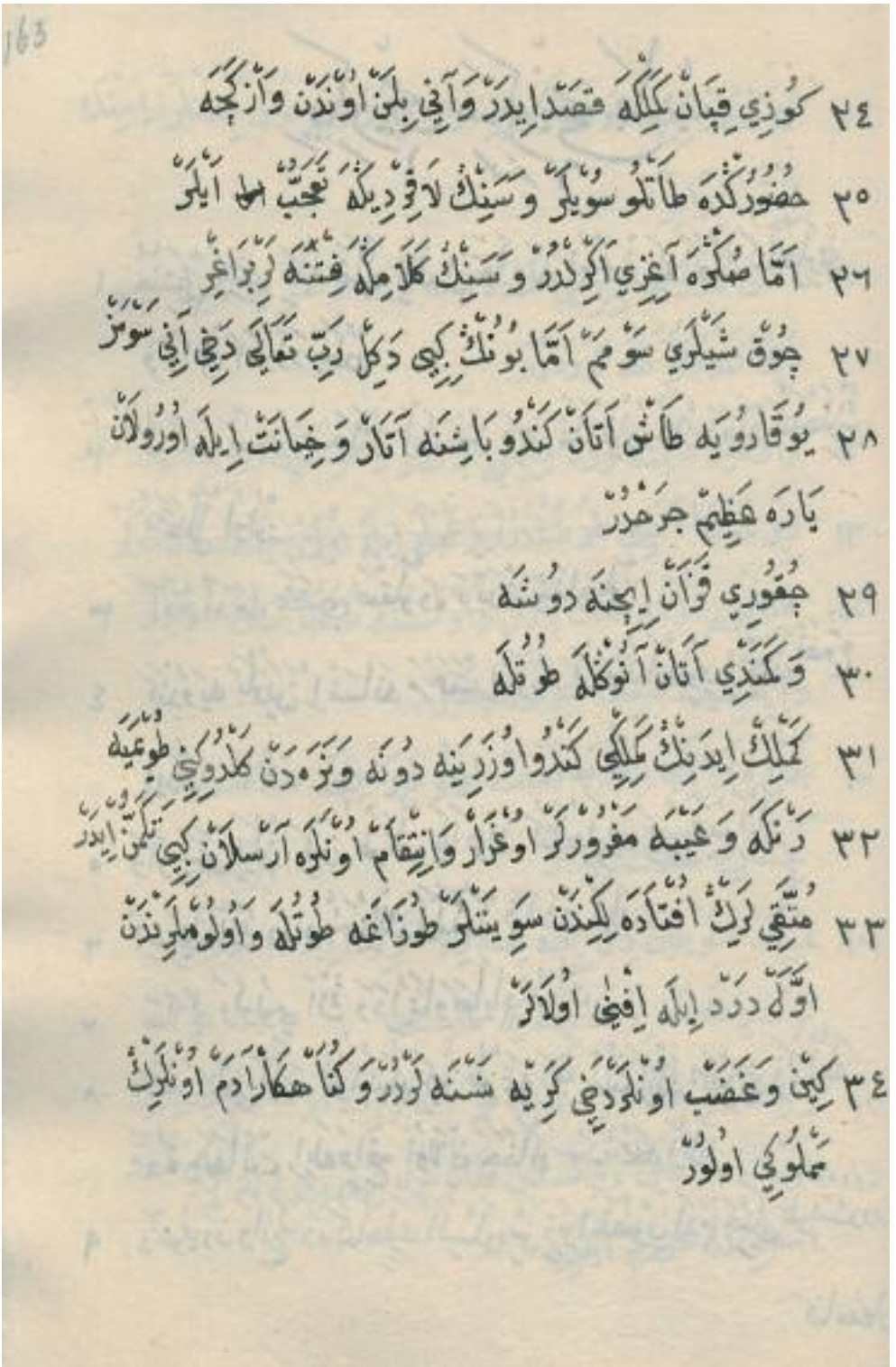

163

٢٤ كوزي قپان كملكه قصد ايدر وآني بلن اوندن وازكچه

٢٥ حضورڭده طاتلو سويلر وسنڭ لاقرديكه تعجب ايلر

٢٦ اما صكره آغزي اكرلدر وسنڭ كلامكه فتنه لر براغر

٢٧ چوق شيلري سومم اما بونڭ كبي دكل رب تعالى دخي آني سومز

٢٨ يوقاروية طاش آتان كندو باشنه آتار وخيانت ايله اورولان

يارة عظيم جرحدر

٢٩ چقوري قزان ايچنه دوشه

٣٠ وكمندي آتان آنوكله طوتله

٣١ كملك ايدنڭ كملكي كندو اوزرينه دونه ونره دن كلدوكني طويميه

٣٢ رنكه وعيبه مغرورلر اوغرار وانتقام اونلره آرسلان كبي تكمن ايدر

٣٣ متقيلرڭ افتاده لكندن سويتلر طوزاغه طوتله واولوملرندن

اول درد ايله افنى اولالر

٣٤ كين وغضب اونلر دخي كريه نسنه لردر وكناهكار آدم اونلرڭ

مملوكي اولور

24*Gözü kıpan kemliğe kasd ėder ve ȯŋuʾ bilen ondan vazgeçe
*24*Gözünü kırpan kötülük kurar; bunu bilen ondan vazgeçsin.*
25*Huzûruŋda tatlĩ söyler ve seniŋ lâkırdına taʿaccüb eyler
*25*Önünde tatlı tatlı konuşur ve senin sözlerine şaşar!*
26*Âmmâ soŋra ağzı eğrildir ve seniŋ kelâmıŋa fitneler bırağır
*26*Ama sonra ağzını büker ve senin sözlerine bozgunculuk eker.*
27*Çok şeyleri sevmem âmmâ bunuŋ gibi değil Rabbî Teʿâlâ dahi ȯnuʾ sevmez
*27*Çok şeyleri sevmem; ama yüce Rabbin onu sevmediğinden çok değil!*
28*Yukarıya taş atan kendi başına atar ve hıyânet ile vurulan yara ʿazîm cerhdir
*28*Yukarıya taş atan kendi başına atar ve sırtından vurulanın yarası kapanmaz.*
29*Çukuru kazan içine düşe
*29*Çukur kazan içine düşer;*
30*Ve kemendi atan ȯnuŋla tutula
*30*Ve kement atan kementle tutulur.*
31*Kemlik ėdeniŋ kemliği kendi üzerine döne ve nereden geldiğini duymaya
*31*Kötülük edenin kötülüğü kendi üstüne döner ve nerden geldiğini bilmez.*
32*Renke ve ʿayba mağrûrlar uğrar ve intikam onlara arslan gibi tekemmün ėder
*32*Kibirliler utançla kızarır ve öç onlara aslan gibi pusu kurar.*
33*Müttakîleriŋ üftâdeliğinden sevinenler tuzağa tutula ve ölümlerinden evvel derd ile ifnâʾ olalar
*33*Haramdan kaçıp düşerken sevinenler tuzağa tutulsun ve ölümlerinden önce acılarla yok olsun.*
34*Kîn ve ġazab onlar dahi geriye nesnelerdir ve günâhkâr âdam onlarıŋ memlûku olur
*34*Kinle öfke: Onlar da kötü şeylerdir ve suçlu insan onların malı olur.*

یکرمی سکزنجی باب

١ منتقم کیشی رب تعالی نك انتقامنه اوغرار که انوك کناهلرینی
فردا فردا کوزدجکدر

٢ قوکشوکه جوری حلال ایله سن دخی نماز قلدوغك زمان کناهلرك
متحلل اولور

٣ آدم آدمه غضبی صقلرده ربدن شفا دیلر

٤ کندویه بکزین انسانه مرحمت اتمزده کندو کناهلری ایچون تضرع
ایدر

٥ واو بشر ایکن کین طوتار یا انوك کناهلرینی کیم عفو ایلر

٦ آخرتی آك ده دشمنلك ایلمکدن فراغت ایله

٧ هلاکی واولومی آك ودائما وصایاء کوزت

٨ امر اللهی آکده قوکشکه کین طوتمه رب المتعالك عهدینی ذکر ایله
ده جهالت ایله واقع اولان جفاکه مسامحه ایله

٩ دعویدن وازکچ ده کناهلری اکسلده سن زیرا غضوب آدم جنکی طوتشدرر

کناهکار

Yiğirmi Sekizinci Bâb

1*Müntakim kişi Rabb-i Teʿâlânıŋ intikâmına uğrar ki ònuŋ günâhlarını ferden ferden gözedecekdir

*1*Öç alan yüce Rab'bin öcüne uğrar ki onun suçlarını tek tek arar.*

2*Koŋşuŋa cevri helâl eyle sen dahi namâz kıldığıŋ zamân günâhlarıŋ mütehallil olur

*2*Komşunun sana yaptığı sıkıntıları bağışla ki sen de namaz kıldığında günahların bağışlansın.*

3*Âdam âdama ġazabı saklar da Rabbden şifâ diler

*3*İnsan insana öfke yığar; ama Rab`ten iyilik diler.*

4*Kendiye beŋzeyen insâna merhamet ėtmez de kendi günâhları içiŋ tazarruʿ èder

*4*Kendi gibi olan insanı bağışlamaz; ama kendi suçları için yakarır.*

5*Ve o beşer iken kin tutar ya ònuŋ günâhlarını kim ʿavf eyler

*5*Ve o insan iken kin tutar; ama onun günahlarını kim bağışlar?*

6*Âhireti aŋ da düşmanlık ètmekden ferâġat eyle

*6*Öbür dünyayı an ve düşmanlık etmeyi bırak!*

7*Helâkı ve ölümü aŋ ve daʿimâ vesâyâyı gözet

*7*Yok olmayı ve ölümü an; her zaman vasiyetleri gözet!*

8*Emrullahı aŋ da koŋşuŋa kîn tutma Rabbi'l-Müteʿâliŋ ʿahdini zikr eyle de cehâlet ile vâkiʿ olan cefâŋa müsâmaha eyle

*8*Allah'ın buyruğunu an, komşuna kin tutma! Yüce Rabbin antlaşmasını anımsa ve bilgisizlikten gelen incitmeleri önemseme.*

9*Davaʾndan vazgeç de günâhları eksildesin zîrâ ġazûb âdam cenki tutuşdurur

*9*Davandan vazgeç ki suçlarını azaltasın; çünkü öfkeli insan kavgayı tutuşturur.*

64

١٠ كناهكار كشي دوستلره اضطراب ويرر وبر خوش كچننلر آراسنده
افتراء براغر

١١ آتش كندويه ويريلن ماده سنه كوره طوتشر انسانك غضبي
دخي كندو قوتنه كوره در

١٢ وآدمك مالنه كوره حشمي قالقار وغوغانك زورينه كوره آرتار

١٣ تيز غوغا آتشي طوتشدرر وعجله ايله اولان جنك قان دوكر

١٤ قفلجمه اوفلرسك پارلر واوستنه توكرسك سوينور
وايكيسيده سنك آغزكدن چقار

١٥ غمازه وايكي دللويه لعنت اوقو زيرا اينجه سلامت ايله
كچننلري هلاك ايتديلر

١٦ غيبت سويلين دل ينجه كمسه لري تحريك ايدوب آيردي و اونلري
بر طايفه دن بر طايفه يه طاغتدي

١٧ وحصارلو شهرلري بوزدي هم اكابرلرك اوجاقلريني يقدي

١٨ غيبت سويلين دل كسكين خاتونلري قودردي واونلري كندو
امكلرندن محروم ايلدي

10*Günâhkâr kişi dostlara ıztırâb vėrir ve bir hoş geçitler arasında iftirâyı bırağır
*10*Suçlu olan dostunu yaralar ve iyi geçinenler arasına kötülük sokar.*
11*Âteş kendiye verilen maddesine göre tutuşur insânıŋ ġazabı dahi kendi kuvvetine göredir
*11*Ateş kendine verilen kıvılcımla tutuşur ve insanın öfkesi de kendi gücünü gösterir.*
12*Ve adamıŋ mâlına göre hışmı katar ve ġavġanıŋ zoruna göre artar
*12*İnsan malına göre öfke katar ve kavganın zoruna göre artar.*
13*Tėz ġavġâ âteşi tutuşdurur ve ʿacele ile olan cenk kan döker
*13*Çabuk kavga eteşi körükler ve hızlı olan cenk ise kan döker.*
14*Kığılcıma üflerseŋ parlar ve üstüne tükürürseŋ söyünür ve ikisi de seniŋ ağzıŋdan çıkar
*14*Kıvılcıma üflersen parlar, üstüne tükürürsen söner ve ikisi de senin ağzından çıkar.*
15*Ġâmmâza ve iki dilliye laʿnet oku zîrâ niçe selâmet ile geçitleri helâk ėtdiler
*15*Bozguncuya ve iki türlü konuşana lanet et! Çünkü birçok iyi dostlukları yıktılar.*
16*Ġaybet söyleyen dil niçe kimseleri tahrîk ėdip ayırdı ve onları bir taʿifeden bir taʿifeye dağıtdı
*16*Başkalarının ardınca kötü şeyler söyleyen dil, birçoklarını kızıştırıp birbirinden ayırdı ve onları bir yerden başka bir yere dağıttı.*
17*Ve hisârlı şehirleri bozdu hem ekâbirleriŋ ocaklarını yıkdı
*17*Sağlam surlu kentleri bozdu ve büyüklerin ocaklarını yıktı.*
18*Ġaybet söyleyen dil keskin hâtûnları kudurdu ve onları kendi emeklerinden mahrûm eyledi
*18*Kötülük söyleyen dil keskin kadınları kudurttu ve onları kendi emeklerinden yoksun bıraktı.*

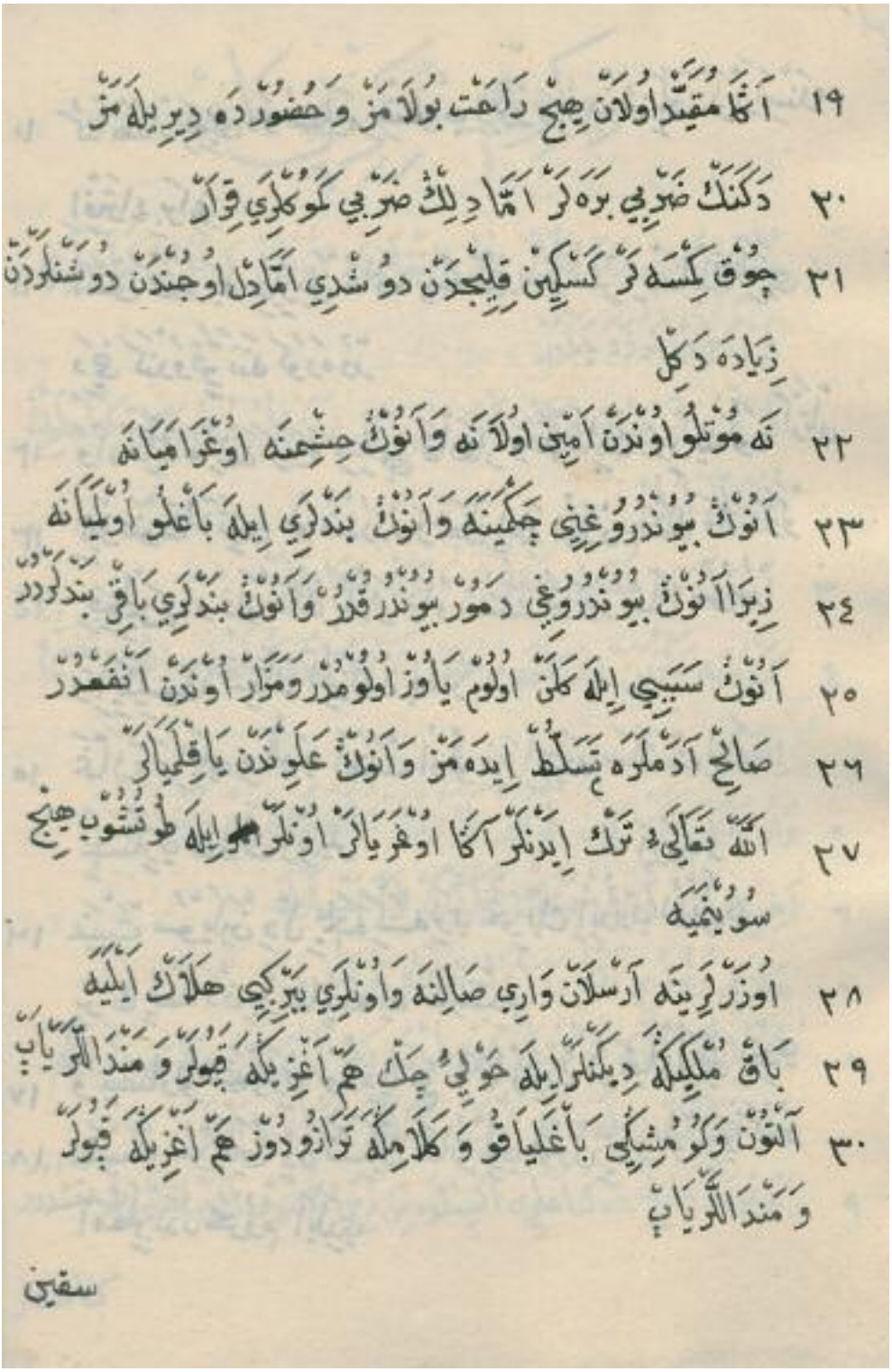

١٩ آكا مقيد اولان هيچ راحت بولامز و حضورده ديريله مز

٢٠ دكنك ضربي بره لر اما دلك ضربي كموكلري قرار

٢١ چوق كمسه لر كسكين قليجدن دوشدي اما دل اوجندن دوشنلردن
زياده دكل

٢٢ نه موتلو اوندن امين اولانه و انوك حشمنه اوغرا ميانه

٢٣ انوك بيوندروغني چكمينه و انوك بندلري ايله باغلو اولميانه

٢٤ زيرا انوك بيوندروغي دمور بيوندرقدر و انوك بندلري باقر بندلردر

٢٥ انوك سببي ايله كلن اولوم ياوز اولومدر و مزار اوندن انفعدر

٢٦ صالح آدملره تسلط ايده مز و انوك علوندن ياقلميالر

٢٧ الله تعالى ترك ايدنلر آكا اوغريالر اونلر ايله طوتشوب هيچ
سوينميه

٢٨ اوزرلرينه ارسلان واري صالنه و اونلري ببر كبي هلاك ايليه

٢٩ باق ملكيكه ديكنلر ايله حولي چك هم اغزيكه قپولر و مندالر ياپ

٣٠ آلتون و كومشكي باغلياقو و كلامكه ترازودوز هم اغزيكه قپولر
و مندالر ياپ

سقين

19*Ȯŋa mukayyed olan hîç râhat bulamaz ve huzûrda dirilemez
*19*Ona bağlanan hiç huzur bulmaz ve önünde sağlam durmaz.*
20*Değnek darbı yaralar âmmâ dilin darbı kökleri kırar
*20*Değneğin darbesi yaralar; ama dilin darbesi kökleri kırar.*
21*Çok kimseler keskin kılıçdan düşdü âmmâ dil ucundan düşenlerden ziyâde değil
*21*Birçok insan keskin kılıçtan düştü; ama dil ucundan düşenden daha çok değil.*
22*Ne mutlu ondan emîn olana ve ȯnuŋ hışmına uğramayana
*22*Ne mutlu ondan emin olana ve onun öfkesine uğramayana...*
23*Ȯnuŋ boyunduruğunu çekmeyene ve ȯnuŋ bendleri ile bağlı olmayana
*23*Onun boyunduruğunu çekmeyene ve onun bağlarıyla bağlı olmayana.*
24*Zîrâ ȯnuŋ boyunduruğu demir* boyunduruğudur ve ȯnuŋ bendleri bakır bendlerdir
*24*Çünkü onun boyunduruğu demir boyunduruğudur ve onun bağları bakır bağlardır.*
25*Ȯnuŋ sebebi ile gelen ölüm yavuz ölümdür ve mezâr ȯndaŋ enfaʿdır
*25*Onun yüzünden gelen ölüm ne kötü ölümdür ve mezar ondan daha iyidir.*
26*Sâlih âdamlara tasallut ėdemez ve ȯnuŋ ʿalevinden yakılmayalar
*26*İyi insanlara zorbalık edemez ve onun alevinden yıkılmazlar.*
27*Allah Teʿâlâyı terk ėdenler ȯŋa uğrayalar onlar ile tutuşup hîç söyünmeye
*27*Yüce Allah'ı bırakanlar ona katılsınlar ve onlarla tutuşup hiç sönmesinler.*
28*Üzerlerine arslanvâri salına ve onları yer gibi helâk eyleye
*28*Üzerlerine aslanvari saldırır ve onları yer gibi yok eder.*
29*Bak mülkiŋe dikenler ile havliyi çek hem ağzıŋa kapîlar ve mandallar yap
*29*Bak! Malını dikenli avluyla çevir; ağzına kapılar ve mandallar yap.*
30*Altîn ve gümüşünü bağlaya ko ve kelâmıŋa terâzî düz hem ağzına kapîlar ve mandâllar yap
*30*Altınla gümüşünü sakla, sözünü tartarak söyle ve ağzını sıkı tut.*
*Bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*demir*'.

سَقِينِ كِه اُونُلَرَا إِيلَه خَطَا إِيدُوب غَرَضِجِينِكْ اُوكْنَدَه دُوشْمَيَه سِنْ

يِكِرْمِي طُقُوزِنْجِي بَابْ

١ اِحْسَانْ إِيدَنْ مُقَارِنِتَه اُودْنْجْ وِيرْ وَ اَيَنِي ضَبْطْ إِيدَنْ اَمَرْلَرِي صَقْلَارْ

٢ قُوكْشُكَه اِحْتِيَاجِي اُولْدُوغِي زَمَانْ اُودْنْجْ وِيرْ وَ هَمْ قُوكْشِيكَه وَ قَرِيبِلَه قَرْضِنِي اَدَا اَيْلَه

٣ سُوزِيكَه ثَابِتْ اُولْ وَ اَكَا حَقِيقَتْلُو اُولْ دَه هَرْ زَمَانْ حَاجِتِكِي بُولُورْ سِنِ

٤ چُوغِنِي وَ اَرْكَه قَرْضِنِي مَنَالْ يِرِينَه صَيَارْ وَ كَنْدُو مُعِينْلَرِينَه زَحْمَتْ وِيرْدِيلَرْ

٥ تَا اَلْنِجَه دَكْ اَلِنِي اُوبْرْ وَ دُوسْتَه اَفْجَه بِي اِيجُونْ يَالْوَارُوبْ سُزْلَرْ

٦ اَمَّا اَدَا اِيدَجَكْ مَحَلَّدَه تَاْخِيرْ اِيدَرْ وَ اِهْمَالْجِي اَدَمِكْ لَافِنِي اُورُوبْ زَمَانِنِي صُوجَلَرْ

٧ وَاكُو اَدَايَه قَادِرْ اِيسَه دَه كُوجِيلَه يَارْدِمِي كُتُورْ وَ اَيَنِي مُقَارِضَنَه بُولُنُشْ نَسْنَه نِكْ حِسَابِنْدَه طُوتَارْ

٨ اَكَرْ قَادِرْ دَكِلْ اِيسَه اَيَنِي كَنْدُو اَفْجَه سِنْدَنْ مَحْرُومْ اَيْلَرْ وَ اَكَا سَبَبْسِزْ دُشْمَنِكْ اِتْمَكَه بَاشْلَرْ

Sakın ki onlar ile hatâ ėdip ġarazcınıŋ öŋünde düşmeyesin
Sakın onlarla yanlış yaparak bir kasıtçının önünde düşmeyesin.

Yiğirmi Dokuzuncu Bâb

1*İhsân ėden mukârinine ödünc vėrir ve elini zabt ėden emirleri saklar
*1*Bağışlayan, yanındakine ödünç verir ve elini tutan buyruğu gözetir.*

2*Koŋşuŋa ihtiyâcı olduğu zamân ödünc vėr ve hem koŋşuŋa vaktile karzı edâʾ eyle
*2*Komşuna gereksinimi olduğu zaman ödünç ver ve komşuna zamanında borcunu geri ver.*

3*Sözüŋe sâbit ol ve öŋa hakîkatli ol da her zamân hâcetiŋi bulursun
*3*Sözünün eri ol ve ona gerçekçi ol ki her zaman gereksinim duyarsın.*

4*Çoğu var ki karzı menâl yerine sayarlar ve kendi muʿînlerine zahmet vėrdiler
*4*Birçokları borcunu kendi malıymış gibi görür ve kendi yandaşlarına sıkıntı verir.*

5*Tâ alıncaya dek elini öper ve dosta akçesi için yalvarıp sızlar
*5*Ta alıncaya dek elini öper ve dosta gümüş parası için yalvarıp sızlar.*

6*Âmmâ edâʾ ėdecek mahallde teʾhîr ėder ve ihmâlcı âdamın lâfını urub zamânı suçlar
*6*Ama ödeyeceği yerde geciktirir ve ihmalci adamın lafına vurup zamanı suçlar.*

7*Ve eğer edâʾya kâdir ise de güc ile yarısını getirir ve öŋů mukârrizine bulunmuş nesneniŋ hėsâbında tutar
*7*Eğer ödemeye gücü yeterse, güçlükle yarısını getirir ve onu bulunmuş bir şey gibi görerek över.*

8*Eğer kâdir değil ise öŋů kendi akçesinden mahrûm eyler ve öŋa sebepsiz düşmanlık ėtmeğe başlar
*8*Eğer ödeyemezse onu kendi gümüş parasından yoksun bırakır ve ona nedensiz düşmanlık etmeye başlar.*

آڭا

٩ آڭا بد دعالر وشتملر اودر واكرام يرينه ذم ادا ايلر

١٠ پس نيجه سي بر كشينك قباحتي ايچون آدمدن كروچكلور وغدردن قورقارلر

١١ لكن متواضعه تحمل ايله وآڭا تصدق اتمكده تأخير كوسترمه

١٢ امر الله ايچون فقيره بولون وآني حاجتنده بوش كوندرمه

١٣ قرنداش ودوست ايچون آقچه كي ضايع ايله وآني هلاك اتمكه طاش آلتنده پاصلتمه

١٤ رب المتعالك امري موجبنجه خزينه كي يرلشدرده بوسڭا آلتوندن انفع اولور

١٥ كلاركده صدقه صقله ده اوسني هر بلادن چقره

١٦ قوي سپردن وكسكين مزراقدن زياده سڭا دشمنه قارشو ناصر اولا

١٧ ايو آدم دوسته كفيل اولور اما حياء ياوقلان آني ترك ايدر

١٨ كفيلك احسانني اونتمه زيرا سنك ايچون جاني امانت قودي

١٩ خيرلو كفالتي كناهكار دوندرر

٢٠ فاسق كفالتدن قچار ونانكور جان كندو قورتارجيسني ترك ايدر

كفالت

9*Ȯŋa beddu'âlar ve şetmler ėder ve ȯŋa ikrâm yerine zemm edâ' eyler
*9*Ona kötü sözlerle söver ve onu ağırlayacağı yerde kötüler.*
10*Pes niçesi bir kişiniŋ kabâhatı içiṇ âdamdan geri çekilir ve ġadrdan korkarlar
*10*Evet bir çoğu bir kişinin suçu için, insandan geri çekilir ve zulümden korkar.*
11*Lâkin mütevâzi'ye tahâmmül eyle ve ȯŋa tasadduk ėtmekde te'hîr gösterme
*11*Ama alçakgönüllüye dayan ve ona sadaka vermek için gecikme*
12*Emrullah içiṇ fakîre bulun ve ȯnu hâcetinde boş gönderme
*12*Allah'ın buyruğu uğruna yoksula yardım et ve onu gereksiniminde boş gönderme.*
13*Karındaş ve dost içiṇ akçeŋi zâ'yi' eyle ve ȯŋu helâk ėtmeğe taş altında paslatma
*13*Kardeşler ve dostlar için paranı harca ve onu yok olmaya taş altında saklama.*
14*Rabb'il-Müte'âliŋ emri mûcibince hazîneŋi yerleşdir de bu sana altîndan enfâ' olur
*14*Yüce Rabbin buyruğuna göre paranı yerleştir ki bu sana altından daha yararlı olur.*
15*Kilēriŋde sadakayı sakla da o seni her belâdan çıkara
*15*Kilerinde sadakayı sakla ki o seni tüm kötülüklerden korusun.*
16*Kavî siperden ve keskin mizrâkdan ziyâde saŋa düşmana karşî nâsır ola
*16*Güçlü siperden ve keskin mızraktan daha çok, sana düşmana karşı yardımcı olsun.*
17*İyi âdam dosta kefîl olur âmmâ hayâ'yı yavı kılan ȯŋu terk ėder
*17*İyi adam dosta kefil olur; ama utancı yitiren onu bırakır.*
18*Kefîliŋ ihsânını unutma zîrâ seniŋ içiṇ cânı 'emânet kodu
*18*Kefilin bağışını unutma; çünkü senin için canı emanet koydu.*
19*Hâyırlı kefâleti günâhkâr döndürür
*19*Hayırlı kefaleti günahkar döndürür.*
20*Fâsık kefâletden kaçar ve nankör cân kendi kurtarıcısını terk ėder
*20*Bozguncu kefaletten kaçar ve nankör can kendi kurtarıcısını bırakır.*

166

٢١ كفالت ينجه خوش كچينلري برباد ايلدي واونلري دريا موجي
كبي چالقدي

٢٢ قدرتلو آدملري اودن قودردي ده اونلري ديار غربتلرده كزدردي

٢٣ الله تعالى نك امرنده تعدي ايدن كناهكار كفالته اوغرايه
وايلك مصالحنه قارشان دعوالره صتاشه

٢٤ مالكه كوره قوكشكه بولون وسقينكه كندوك دشكون اولمياسن

٢٥ انسانك عمرينه باش لازم اولان نسنه صووا تمك واود يريني
اورتن اثواب واودر

٢٦ فقيرك الك اونده بول نفايسيله كچنمه سندن كندو مرتكلو
طامي التنده كچنمه سي اولى در

٢٧ اكر آز اكر چوق كندو ماملكك ايله قناعت ايله واويكك عيبيني
ايشتمه

٢٨ اودن اوه كوچمك قاتي دردلو زندكاني در وغريب
اولدوغك يرده آغز آچمغه جانك اولميا

٢٩ مسافري قبول ايده سن وشكرانه سز ايچوره سن ده آجي سوزلر
ايشيده سن

21*Kefâlet nice hoş geçinenleri berbâd eyledi ve onları deryâ mevci gibi çalkaladı
*21*Kefalet birçok kişileri berbat etti ve onları denizin dalgaları gibi çalkaladı.*
22*Kudretli âdamları evden kurtardı da onları diyâr-ı ġurbetlerde gezdirdi
*22*Güçlüleri evden çıkardı ve onları yaban ellerde gezdirdi.*
23*Allah Teʿâlânıŋ emrinde taʿaddî ėden günâhkâr kefâlete uğraya ve ilk mesâlihine karışan daʿvâʾlara sataşa
*23*Yüce Allah'ın buyruğuna düşmanlık eden günahkâr kefalete uğrasın ve ilk işlerine karışan davalara sataşsın.*
24*Mâlıŋa göre koŋşuŋa bulun ve sakın ki kendiŋ düşkün olmayasın
*24*Malına göre komşuna ver ve sakın, sen de düşkün olmayasın.*
25*İnsânıŋ ʿömrüne baş lâzım olan nesne su ve etmek ve öd yerini örten esvâb ve evdir
*25*İnsan yaşamının başında olan şeyler: Su, ekmek ve kendisini örten giysiyle evdir.*
26*Fakîriŋ eliŋ evinde bol nefesiyle geçinmesinden kendi mertekli damı altında geçinmesi evlâʾdır
*26*Yoksulun elin evinde rahat etmesinden; kendi ağaç tomruklu evinin altında yaşaması daha iyidir.*
27*Eğer az eğer çok kendi mâ-melekiŋ ile kanâʿat eyle ve eviŋiŋ ʿaybını işitme
*27*Eğer az, eğer çok kendi varınla yetin ve evinin utancını işitme.*
28*Evden eve göçmek kâtî derdli zindegânîdir ve ġarîb olduğuŋ yerde ağız açmağa cânıŋ olmaya
*28*Evden eve gitmek, kesinlikle insanı usandırır ve yabancı olduğun yerde ağzını açmaya gücün yetmez.*
29*Müsâfiri kabûl ėdesin ve şükrânesiz içiresin de acı sözler işidesin
*29*Misafiri kabul et ve teşekkürsüz içir; sonra da acı sözlerini işit!*

٣٠ وَدِينِلَه كِه كَلْ اِي غَرِيبْ سُفْرَهٔ قُورْ وَنَكْ وَارِيسَه بَكَا يِدَرْ

٣١ آنْدَنْ دِينِلَه چِقْ اِي غَرِيبْ بِرْ عِزَّتْلُويَه يَرْوِيرْ اَوْلَازِمْ اُولْدِي قَرِنْدَاشِمِي قُونْدُرْسَمْ كَرَكْ

٣٢ بِرْ عَقْلُّو آدَمَه بُونَسْنَه لَرْكُوجْ كَلُورْ اَوَايِچُونْ سُوكُلْمَكْ وَاوُدُنْجْ وِيرَنْكْ يُوزِينَه اُورْمَاسِي

اُوتُوزُنْجِي بَابْ

١ اُوغْلِنِي سَوَنْ آكَا صِقْجَه كُوتَجَكْ چَالَارْ تَاكِيمْ عُمْرِينِكْ صُوكُنْدَه اُونْدَنْ سَوِينَه

٢ اُوغْلُنَه تَرْبِيَه وِيرَنْ اُونْدَنْ سَوِينَه وَآشْنَالَرِي آرَاسِنْدَه آنُوكْلَه فَخْرْلَنَه

٣ اُوغْلُنَه تَعْلِيمْ اِيدَنْ دُشْمَنَه نِسْبَتْ اِيدَرْ وَدُوسْتَلْرُ اُوكُنْدَه آنُوكْ سَبَبِي اِيلَه اِبْتِهَاجْ اَيْلَرْ

٤ اَكَرْ بَابَاسِي وَفَاتْ اِتْدِي اِيسَه طُوتَكَه وَفَاتْ اِتْمَدِي چُونْ اَرْدِنْجَه كَنْدُويَه بَكْزَيِنِي آلِيقُودِي

٥ آنِي حَيَوَاتَدَه اِيكَنْ كُورْدِي وَسَوِنْدِي حَالَتِ مَوْتِنْدَه دَه غَمْ چَكْمَدِي

زيرا

30*Ve denile ki gel ėy ġarîb sufrayı kur ve neŋ var ise baŋa yedir
*30*Şöyle deniyor: Gel ey garip, sofrayı kur ve neyin varsa bana yedir.*
31*Ondan dėnile çık ėy ġarîb bir ʿizzetliye yėr ver ev lâzım oldu karındaşımı göndersem gerek
*31*Sonra da deniyor ki: Çık ey garip soylu kişiye yer ver! Ev bize gerekli, kardeşimi göndermem gerek.*
32*Bir ʿakllı âdama bu nesneler güç gelir ev için söğülmeŋ ve ödünç vėreniŋ yüzüne urması
*32*Akıllı birine bu şeyler zor gelir; ev için aşağılanman ve ödünç verenin yüzüne vurması gibi...*

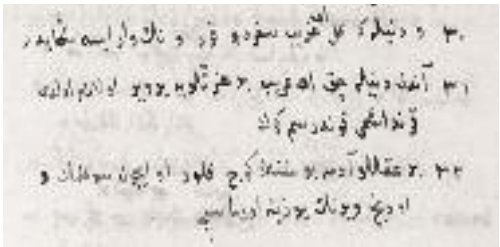

Otuzuncu Bâb

1*Oğlunu seven ońa sıkça kötecik çalar tâ kim ʿömrünüŋ soŋunda ondan sevine
*1*Oğlunu seven ona sıkça döver; ta ki yaşamının sonuna dek ondan sevinç duymuş olsun.*
2*Oğluna terbiye vėren ondan sevine ve âşinâları arasında ońuŋla fahrlana
*2*Oğlunu terbiye eden ondan sevinsin ve tanıdıklar arasında onunla övünsün.*
3*Oğluna taʿlîm ėden düşmana nisbet ėder ve dostlar öŋünde ońuŋ sebebi ile ibtihâc eyler
*3*Oğluna öğreten, düşmanını kıskandırır ve dostlar önünde onunla övünür.*
4*Eğer babası vefât ėtti ise tut ki vefât ėtmedi çün ardınca kendiye beŋzeyeni alıkodu
*4*Eğer babası öldüyse -hiç ölmemiş gibi ardından- ona benzeyeni kendine dost edinir.*
5*Ońu hayvâtda iken gördü ve sevindi hâleti mevtinde de ġam çekmedi
*5*Onu yaşarken gördü ve sevindi; ölüm gününde de kederlenmedi.*

67

٦ زیرا دشمنلردن انتقام آلمق ودوستلردن ایلکلری مقابله سنده
شاکرلك کتورمك ایچون آدمی آلیقودی
٧ اوغلینی نازلی طوتان آنوك بره لرینی صرار وآنوك باغرسقلری
هرچغرش ایچون اضطراب چکر
٨ ~~[illegible]~~ ضبطسز آت خرون اولور وباشلو باشنه صالویرلمش
اوغل تیز اولور
٩ اوغل ایله نازایله ده سینی قورقوده آنوکله اویناشده سکا
قساوت کتوره
١٠ آنوکله کولشمه که صکره آغری چکمیه سن وعاقبت دیشلر ایله
قاقمیه سن
١١ آکا تازه لکده دستور ویرمه وآنوك قباحتلرینه مدارا ایتمه
١٢ دخی تازه ایکن بوینینی بور واوغلان ایکن یانلرینی قیرکه برزمان
سرد اولوب سکا اطاعت ایتمك ایتمیه وجانکه الم کتورمیه
١٣ اوغلوکه تادیب ایله وآنوکله زحمت چك که آنوك قبیح
حالنه اوغرامیه سن

6*Zîrâ düşmanlardan intikâm almak ve dostlardan íyilikleri mukâbelesinde şâkirlik getirmek içìn âdamı alıkodu
*6*Çünkü düşmanlardan intikam almak ve dostların iyiliklerine karşılık Tanrı'ya şükretmek için insanı alıkoydu.*
7*Oğlunu nâzlı tutan ònuŋ berelerini sarar ve ònuŋ bağırsakları her çığırış için ıztırâb çeker
*7*Oğlunun üstüne titreyen onun yaralarını sarar ve onun bağırsakları her ağlayış için acı duyar.*
8*Zabtsız at harûn olur ve başlıbaşına salıverilmiş oğul titiz olur
*8*Kullanışsız atın ayakları yürümez ve tek başına bırakılan oğul titiz olur.*
9*Oğul ile nâz eyle de seni korkuda ònuŋla oynaş da saŋa kasâvet getire
*9*Oğlunla nazlan da seni korkutsun; onunla oynaş da sana sıkıntı versin.*
10*Ònuŋla gülüşme ki soŋra ağrıyı çekmeyesin ve ʿâkibet dişler ile kakmayasın
*10*Onunla gülüşme ki sonra acı çekmeyesin ve sonunda dişleriyle ısırılmayasın.*
11*Òŋa tâzelikde destûr vèrme ve ònuŋ kabâhatlarına mûdâra ètme
*11*Ona küçükken izin verme ve onun kabahatlerini görmemezlik etme.*
12*Dahi taze iken boynunu bur ve oğlan iken yanlarını kır ki bir zamân serd olup saŋa itâʿat ètmemek ètmeye ve cânına elem getirmeye
*12*Daha taze çocukken boynunu bük ve oğlan iken yanlarına kır ki bu sertliğini görüp sana karşı gelmesin ve canına acı getirmesin.*
13*Oğluŋa teʾdîb eyle ve ònuŋla zahmet çek ki ònuŋ kabîh hâline uğramayasın
*13*Oğlunu terbiye et ve ona katlan ki onun çirkin durumuna düşmeyesin.*

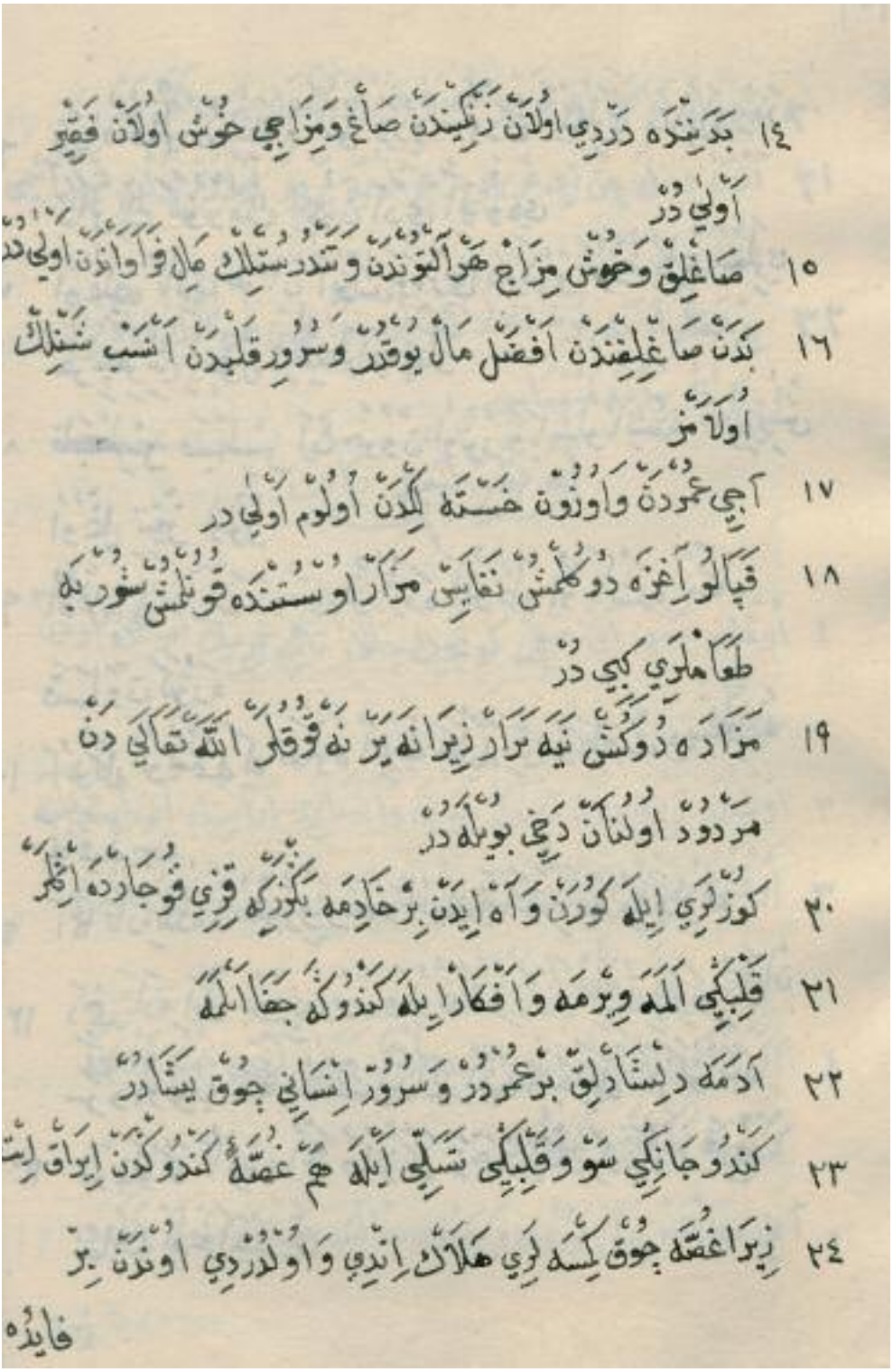

١٤ بدننده دردي اولان زنكيندن صاغ ومزاجي خوش اولان فقير
اولي در

١٥ صاغلق وخوش مزاج هر آلتوندن وتندرستلك مال فراواندن اولي در

١٦ بدن صاغلقندن افضل مال يوقدر وسرور قلبدن انسب شنلك
اولامز

١٧ آجي عمردن واوزون خسته لكدن اولوم اولي در

١٨ قپالو اغزه دوكلمش نفايس مزار اوستنده قونلمش شوربه
طعاملري كبي در

١٩ مزاده دوكش نيه يرار زيرا نه يرنه قوقلر الله تعالي دن
مردود اولنان دخي بويله در

٢٠ كوزلري ايله كورن وآه ايدن بر خادمه بكزركه قزي قوجارده اكلر

٢١ قلبكي المه ويرمه وافكار ايله كندوكه جفا ايلمه

٢٢ آدمه دلشادلق بر عمردر وسرور انساني چوق يشادر

٢٣ كندو جانكي سو وقلبكي تسلي ايله هم غصه كندوكدن ايراق ايت

٢٤ زيرا غصه چوق كمسه لري هلاك ايتدي واولدردي اوندن بر

فايده

14*Bedeninde derdi olan zenginden sağ ve mizâcı hoş olan fakîr evlâʾdır
*14*Bedeninde hastalığı olan zenginden iyi ve karekteri hoş olan yoksul daha zengindir.*
15*Sağlık ve hoş mizâc her altĩndan ve tendürüstüŋ mâlı firâvândaŋ evlâʾdır
*15*Sağlıkla güzel karekter, her altından ve sağlam beden bol maldan daha iyidir.*
16*Beden sağlığından efdal mâl yokdur ve sürur kalbden enseb şenlik olamaz
*16*Beden sağlığından daha iyi mal yoktur ve sevinçli yürekten daha sevinci olmaz.*
17*Acı ʿömrden ve uzun hastalıkdan ölüm evlâʾdır
*17*Acılı bir yaşamdan ve uzun hastalıktan, ölüm daha yeğdir.*
18*Kapalı ağza dökülmüş nefâis mezâr üstünde konulmuş şurba* taʿâmları gibidir
*18*Kapalı ağıza dökülmüş nefis şeyler; mezar üzerine konulmuş çorba yemeği gibidir.*
19*Mezâra döküş neye yarar zîrâ ne yer ne koklar Allah Teʿâlâdaŋ merdûd olunan dahi böyledir
*19*Mezara döküş neye yarar? Çünkü ne yer, ne koklar! İşte yüce Allah'tan reddolunan da böyledir.*
20*Gözleri ile gören ve âh ėden bir hâdıma beŋzer ki kızı kocar da iŋler
*20*Gözleriyle gören ve ah! eden bir hadıma benzer ki, kızı kocar da inler.*
21*Kalbiŋi eleme vėrme ve efkâr ile kendiŋe cefâ eyleme
*21*Yüreğini kederlendirme ve çok düşüncelerle kendini sıkıntıya sokma.*
22*Âdama dil-şâdlık bir ʿömürdür ve sürur insânı çok yaşadır
*22*İnsana sevinçli yürek bir ömürdür ve insanı çok yaşatır.*
23*Kendi cânıŋı sev ve kalbiŋi tesellî eyle hem ġussayı kendiŋden ırak ėt
*23*Kendi canını sev, yüreğini avut ve kederi kendinden ırak tut.*
24*Zîrâ ġussa çok kimseleri helâk ėtdi ve öldürdü ondan bir
*24*Çünkü keder çok kimseleri yok etti, öldürdü ve ondan* ∞

*bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*çorbâ*'

168

فايده يوقدر

٢٥ حسد و غضب عمري قصه ايدرلر و اهتمام فوجه لغي اركنجه كتورر

٢٦ روشن و خوش حاللو قلب ييجكي طعاملرينه مقيد اولور

اوتوز برنجي باب

١ مال قزانمق ايچون اويقوسز اولمق جسدي ورمه اوغرادر
و اونلرك تقيدي اويقوء قاچرر

٢ و اويقوسز هموم اويقوء استر اويقو دخي آغر خسته لغي دفع ايدر

٣ مال يغمقده مالدار يوريلور و حضورده آنوك صفاسندن طويار

٤ فقير معاش ضرورتنده يوريلور و حضورنده دخي بتر محتاج اولور

٥ آلتوني سون صادق اولامز و فساده چالشان اوندن ممتلا اولا

٦ نيجه سي آلتون ايچون خراب اولدي و اونلرك هلاكي كوزلري اوكنده در

٧ آكا قربان ايدنلره اوغراق آغاجي در و هر عقلسز آكا طوتله

٨ نه موتلو صوجسز و آلتونه اويميان غني يه

٩ كيمدر اوكه آكا سعادتمند ديه لم زيرا كندو قومنده عجايب
نسنه لر ايلدي

fâʾide yokdur
bir yarar gelmedi.
25*Hased ve ġazab ʿömrü kısa ėderler ve ihtimâm kocalığı erkence getirir
*25*Kıskançlıkla öfke yaşamı kısaltır ve çok kaygı çabuk yaşlandırır.*
26*Rûşen ve hoş hâlli kalb yiyeceği taʿâmlarına mukayyed olur
*26*Aydınlık ve iyi yüreğin yiyeceği, yemeğini gözetir.*

Otuz Birinci Bâb

1*Mâl kazanmak içiṅ uykusuz olmak cesedi vereme uğradır ve onlarıṅ takayyüdü uykuyu kaçırır
*1*Mal kazanmak için uykusuz kalmak, bedene verem getirir ve onların gayreti uykuyu kaçırır.*
2*Ve uykusuz hemûm uykuyu ister ve uyku dahi ağır hastalığı defʿ ėder
*2*Uykusuz endişeler uykuyu ister ve uyku da ağır hastalığa def eder.*
3*Mâl yığmakda mâldâr yorulur ve huzûrda ȯnuṅ sefâsından doyar
*3*Mal yığmakla zengin yorulur ve onun önünde mutlulukla doyar.*
4*Fakîr maʿâş zarûretinde yorulur ve huzûrunda dahi beter muhtâc olur
*4*Yoksul maaş azlığıyla yorulur ve önünde daha beter muhtaç olur.*
5*Altīnı seven sâdık olamaz ve fesâda çalışan ondan mümtelâ ola
*5*Altını seven dost olamaz ve bozgunculuk yapan onunla dolar.*
6*Niçesi altīn içiṅ hârab oldu ve onlarıṅ helâkı gözleri önüṅdedir
*6*Birçokları altın için yok oldu ve onların yıkılışı gözleri önündedir.*
7*Ȯṅa kurbân ėdenlere uğrak ağacıdır ve her ʿakılsız ȯṅa tutula
*7*Ona kurban edenlere uğrak ağacıdır+ ve her akılsız ona tutulur.*
8*Ne mutlu suçsuz ve altīna uymayan ġaniye
*8*Ne mutlu suçsuz ve altına bağlanmayan zengine.*
9*Kimdir o ki ȯṅa saʿâdetmend diyelim zîrâ kendi kavminde ʿacâʾib nesneler eyledi
*9*Kimdir o ki ona bahtiyar diyelim? Çünkü kendi halkı içinde şaşılacak şeyler yaptı.*

+Dilek dilemek için dallarına çaput bağlanan ağaç.

١٠ كيم آلتون ايله امتحان اولوب كامل بولنديده آكا سبب عزت اولا

١١ كيم تعدي اتمكه قادر ايدي ده اتمدي وكملك اتمكه ده اقتداري
وار ايديده اتمدي

١٢ قزاندوغي مالي برقرار اولا وانوك حسناتيني جماعت تقرير ايليه

١٣ بول سفره ده اوتوردوغك زمان قوتارلمش طعامه بوغازكي
آچمه

١٤ وديمه كه نه چوق يمك قوديلر خاطركده اولسونكه كم نظر يرامز
نسنه در

١٥ يرامز كوزدن بتر نه يرادلدي كه هر نسنه ايچون آغلر

١٦ انوك هر كوردوكنه آل اوزاتمه وانوكله سحانه طوقنمه

١٧ قوكشينك حالني كندوكدن بيل وهر شيء تفكر ايله

١٨ اوكوكه قونلان شيلري آدم كبي يه ويودارق يمه كه مبغوض
اولمياسن

١٩ ادب ايچون اولجه يمكدن فراغت ايله وطويمز اولمه كه خطا اتميه سن

٢٠ كثرت آراسنده اوتورر ايكن اونلردن اول اليكي طعامه صونمه

ادبلو

10*Kim altîn ile imtihân olup kâmil bulundu da ònŋa sebeb-i ʿizzet ola
*10*Kim altın ile sınanıp doğru bulundu ki ona onur sebebi olsun?*
11*Kim taʿaddî ėtmeğe kâdir idi de ėtmedi ve kemlik ėtmeğe de iktidârı var idi de ėtmedi
*11*Kim düşmanlık etmeye gücü varken yapmadı ve kim kötülük etmeye fırsatı varken etmedi?*
12*Kazandığı mâlı bir karar ola ve òŋuŋ hasenâtını cemâʿat takrîr eyleye
*12*Kazandığı malı bir kararda olsun ve onun iyiliğini toplum belirlesin.*
13*Bol sufrada oturduğuŋ zamân kotarılmış taʿâma boğazıŋı açma
*13*Zengin sofrada oturduğun zaman, konulan yemeğe aç gözlü olma.*
14*Ve dėye ki ne çok yemek kodular hâtırıŋda olsun ki kem-nazar yaramaz nesnedir
*14*Deme ki; ne çok yemek koydular! Unutma ki kötü göz yaramaz şeydir.*
15*Yaramaz gözden beter ne yaradıldı ki her nesne içìn ağlar
*15*Kötü gözden beter ne yaratıldı ki her şey için ağlar?*
16*Ònuŋ her gördüğüne el uzatma ve onuŋla sahâna dokunma
*16*Onun her gördüğüne el uzatma ve onunla tabağa dokunma.*
17*Koŋşunuŋ hâlini kendìŋden bil ve her şeyʿi tefekkür eyle
*17*Komşunun durumunu kendinden bil ve herşeyi düşün.*
18*Òŋüŋe konulan şeyʿleri âdam gibi ye ve yudarak yeme ki mebġûz olmayasın
*18*Önüne konulan şeyleri adam gibi ye ve yutarak yeme ki sevilmez olmayasın.*
19*Edeb içìn evvelce yemekden ferâġad eyle ve doymaz olma ki hâta ėtmeyesin
*19*Saygı için, ilk sen yeme ve doymaz olma ki bir kusur etmeyesin.*
20*Kesret arasında oturur iken onlardan evvel elini taʿâma soğma*
*20*Kalabalık içinde otururken, onlardan önce elini tabağa uzatma.*

*: sokma.

69

٢١ آدبلو آدمه آز نسنه كفايت ايدرده كندو دوشكنده حشلامز

٢٢ اويقوسي صاغ باغرسقلري معتدل اركنجه قالقار وعقلي باشنده در

٢٣ پرهيزسز آدمه زحمتلو اويقوسزلق وصغراهم يورك بورسي رفقت ايدر

٢٤ واكر سكا زور ايله يدررلر ايسه قالق كزين قوص اندن راحت ايله

٢٥ اي اوغل بني دكله وتحقير ايلمه زيرا عاقبت بنم ددوكمي طوبارسن

٢٦ هر ايشكده حمرات اول ده سكا هيچ بر خسته لك اوغرامية

٢٧ آتمكي بول يدورن آدمه دوداقلر خير دعا ايده لر وانوك لطف وكرمنه شهادت صحيح اولور

٢٨ آتمكي قلت ايله ويرنك اوزرينه شهر مرلدار وانوك خيرسزلغنه شبهه سز شهادت اولور

٢٩ شرابده يكيتلك صاتمه زيرا شراب نيجه سني هلاك ايلدي

٣٠ دمورك كسكينلكني صوويرلمه ده فرون دكر مغرورلرك قلبيني دخي سرخوشلقده شراب بويله دكر

٣١ شراب آدمه حيوات كبي در اكر اورا نيله ايچيلورسه

21*Edebli âdama az nesne kifâyet ėder de kendi döşeğinde hışlamaz
*21*Terbiyeli adama az şey yeter ve o kendi döşeğinde horlamaz.*
22*Uykusu sağ bağırsakları muʿtedil erkence kalkar ve ʿaklı başındadır
*22*Uykusu saygılı ve bağırsakları yumuşak olan erkenden kalkar ve aklı başındadır.*
23*Perhîzsiz âdama zahmetli uykusuzluk ve safrâʾ hem yürek burısı* refikat ėder
*23*Perhizsiz adama sıkıntılı uykusuzluk, safra ve yürek buruntusu arkadaşlık eder.*
24*Ve eğer saŋa zor ile yedirirler ise kalk gezin kus òŋdan râhat eyle
*24*Eğer sana zorla yedirmek istiyorlarsa kalk, gezin ve kus. Ondan sonra rahat et.*
25*Ėy oğul beni diŋle ve tahkîr eyleme zîrâ ʿâkibet benim dėdiğimi duyarsın
*25*Ey oğul! Beni dinle ve küçümseme. Çünkü en sonunda dediğimi görürsün.*
26*Her işiŋde hamarât ol da saŋa hîç bir hastalık uğramıya
*26*Her işinde becerikli ol ki sana hiç bir araz gelmesin.*
27*Etmeği bol yediren âdama dudaklar hayır-duʿâ ėdeler ve ònuŋ lütf u keremine şehâdeti sahîh olur
*27*Ekmeği bol yediren insana dudaklar hayır dua etsin. Çünkü onun dostluk ve cömertliğine doğru tanık olur.*
28*Etmeği kıllet ile vėreniŋ üzerine şehr mırıldar ve ònuŋ hayırsızlığına şübhesiz şehâdet olur
*28*Ekmeği titreyerek verenin üzerine şehir söylenir ve onun yararsızlığına kesinlikle tanıklık olur.*
29*Şarâbda yiğitlik satma zîrâ şarâb niçesini helâk eyledi
*29*Şarapla yiğitlik satma! Çünkü şarap birçoklarını yıkıma uğrattı.*
30*Demiŕiŋ** keskinliğini su vėrilmede furûn deŋer mağrûrlarıŋ kalbini dahi sarhoşlukda şârab böyle deŋer
*30*Demirin keskinliğini su verilmede fırın dener ve dikbaşlıların yüreğini de sarhoşken şarap, böyle dener.*
31*Şarâb âdama hayât gibidir eğer oranıyla içilirse
*31*Şarap insana hayat gibidir; eğer oranıyla içilirse.*

*bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*karın burŭsu*' (karın/mide *buruntusu*) yazıyor.
**bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*demir*'.

٣٢ شرابي اكسك اولان نه زندكاني ايده بلور زيرا بو انسانه شطارت
ويرمك ايچون يابلدي

٣٣ مناسب وكفايتلو شرب خمر قلبه سرور وحبور ويرر

٣٤ كثرت شرب خمر غوغالر وبدحاللر ايله جانه بلا كتورر

٣٥ مستانه لك نادانك يوركنه عصرت ارتورر قوتي اكسلدر
ويارهلر كتورر

٣٦ شراب مجلسنده يارانى آزارلمه وآني سرورنده ايكن ذم ايلمه

٣٧ آني طعن سوزلر ايله رنجيده ايلمه وراست كلدكده آني انجتمه

اوتوز ايكنجي باب

١ اكر سني ضيافتده ارباشي اتديلر ايسه استعلا اتمه آرالرنده
اونلردن بري كبي اول

٢ اول اونلري قايرده اندن اوتور وتمام سكا دوشني اتدوكلدن
صكره راحت ايله

٣ تاكيم اونلر ايله مسرور اولاسن وزينت تاجي آلاسن

اي

32*Şarâbı eksik olan ne zinde-gânî ėdebilir zîrâ bu insâna şetâret vėrmek içi̇n yapıldı
*32*Şarabı eksik olanın dirliği var mı? Çünkü bu insanı sevindirmek için yapıldı.*
33*Münâsib ve kifâyetli şurb-i hamr kalbe sürur ve hübur vėrir
*33*Uygun ve yeterli alkollü şarap; yüreğe kıvançla coşku verir.*
34*Kesret-i şurb-i hamr ġavġâlar ve bed hâller ile câna belâ getirir
*34*Çok alkollü şarap, kavgalar ve kötü durumlarla cana büyük sıkıntı getirir.*
35*Mestânelik nâ-dânıŋ yüreğine ʿasret artırır kuvveti eksildir ve yareler getirir+
*35*Sarhoşluk akılsızın yüreğine tökezdir; gücü eksiltir ve yaralanmaya neden olur.*
36*Şarâb meclisinde yârânı âzârlama ve ònȷ̇u sürurunda iken zemm eyleme
*36*Şarap şöleninde arkadaşını azarlama ve onu sevinçliyken kötüleme.*
37*Ònu ta ʿn++ sözler ile rencîde eyleme ve râst geldikde ònu incitme
*37*Onu kötü sözlerle iğneleme ve onu olur olmaz sözlerle incitme.*

Otuz İkinci Bâb

1*Eğer seni ziyâfetde erbaşı ėtdiler ise isti ʿlâ ėtme ve aralarında onlardan biri gibi ol
*1*Eğer seni şölende başkan yaptılarsa böbürlenme ve aralarında onlardan biri gibi ol.*
2*Evvel onları kayır da ȯndan otur ve tamâm saŋa düşeŋi ėtdiğiŋden soŋra râhat eyle
*2*Önce onları kayır, ondan sonra yerine otur ve sana düşeni yaptıktan sonra rahat et.*
3*Tâ kim onlar ile mesrûr olasın ve ziynet tâcı alasın
*3*Böylece onlarla sevinir, onur tacı alırsın.*

+Almancası: "Zu viel Wein ist eine Falle für den Toren, er schwächt die Kraft und schlägt viele Wunden" Katolik Birlik Çev. Sirach 31/30.
Türkçesi: "Çok şarap **akılsızlar için tuzak gibidir**; gücü eksiltir ve çok yaralar getirir."
Kitabı Mukaddes Şt. Çev.: "Sarhoşluk gücü azaltır ve kavgaya neden olur." Sirak 31/30
Yukardaki çeviride '*akılsızlar için tuzak*; veya *yüreğe tökezdir*' ifadesi yazılmamış.

++*bkz. Ali Bey`in 1665 el yazmasında(taʿân*).

٤ اي اختيارسن سويله زيرا سوزسكا دوشر اما علم وفضيلت ايله
تكلم ايله وسازوسوزي منع ايلمه

٥ قصه خونلق ويا فصل اولدوغي زمان سوز آتمه ومجلسز اوصلولق
صاتمه

٦ شراب مجلسنده سازنده لرك آهنكي آلتون خاتمده مربوط
شبچراق كبي در

٧ ولذيذ باده ياننده خواننده لرك صداسي آلتون خاتمده مربوط
زبرجد كبي در

٨ اي يكيت سنده سويله اقتضاك اولدوغي زمان آنجق ايكي كره
اكر مسؤل اولورسك

٩ كلامكي اجمال ايله طوتوب آزسوز ايله چوق سويله سكوت ايدن
عالم كيشي كبي اول

١٠ اكابر جمعيتنده ايكن اونلره متساوي اولما واختيارلر ياننده چوق
هزل ايلمه

١١ شمشيك رعددن اول كلدوكي كبي حجابلونك اوكنده دخي بويله
حسن آن كلور

4*Ėy ihtiyâr sen söyle zîrâ söz saŋa düşer âmmâ ʿilim ve fazilet ile tekellüm eyle ve saz ü sözü menʿ eyleme
*4*Ey yaşlı olan sen; söyle! Çünkü söz sana düşüyor. Ama bilgelikle, erdemlikle söyle; saz ve sözü engelleme.*
5*Kıssa-hânlık veyâ fasl olduğu zamân söz atma ve mahallsiz usluluk satma
*5*Öyküler ya da saz faslı olduğunda söz söyleme ve yersiz suskun olma.*
6*Şârap meclisinde sâzendeleriŋ âhengi altîn hâtemde merbût şeb-çirâk+ gibidir
*6*Şarap şöleninde çalgıcıların ahengi 'zümrüt kakmalı' altın yüzükteki ışıltılar gibidir.*
7*Ve lezîz bâde yanında hˇânendeleriŋ sedâsı altîn hâtemde merbût zeberced gibidir
*7*Ve hoş kadehler yanında şarkıcıların sesi parıldayan 'zümrüt kakmalı' altın yüzük gibidir.*
8*Ėy yiğit sen de söyle iktizâʾŋ olduğu zamân ancak iki kerre eker mesʾul olursuŋ
*8*Ey yiğit; sen de söyle! Gerektiğinde ancak iki kez eker, sorumlu olursun.*
9*Kelâmını icmâl ile tutup az söz ile çok söyle sükût ėden ʿâlim kişi gibi ol
*9*Sözünü kısa tut. Az söz ile çok söyle ve suskun bilge biri gibi ol.*
10*Ekâbir cemʿiyyetinde iken onlara mütesâvî olma ve ihtiyârlar yanında çok hezl eyleme
*10*Büyükler toplantısındayken, onlara eşit olma ve yaşlılar yanında çok gereksiz konuşma.*
11*Şimşeyiŋ raʿdeden evvel geldiği gibi hicâblınıŋ önünde dahi hüsn-i ân gelir
*11*Şimşek gökgürültüsünden önce geldiği gibi; utangacın önünde güzel an olur.*

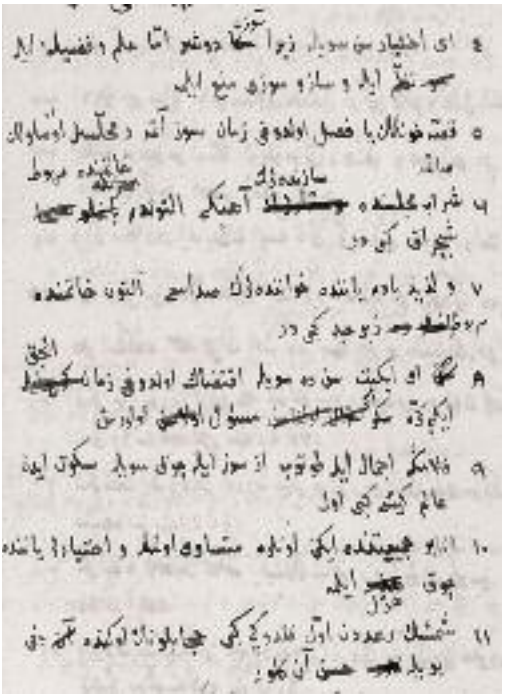

*Farsça *çirâğ/çirağ*: Fitil, ışık saçan, çıra.
şeb-çirak: Karanlıkta ışık saçan.

١٢ اركن قالق صكره كيلردن اولما اويكه اركن وار واكلنمه

١٣ اوراده اوينا وكوكلكه نه كلورسه ايله همان كناهسز وتفره سز
ايت

١٤ وبونكله سني كندو نعمتلريني احسان ايدنه تبارك ايله

١٥ الله دن قورقان انوك تعليمني قبول ايلر وآني صباحدن ارايانلر
انوك لطف وكرمني بولورلر

١٦ شريعته طالب اولنلر انوكله مملو اولالر اما رياء ايدن صوچلو اولا

١٧ اللهدن قورقانلر حقي كوزده لر وبرارتي چراق كبي يقالر

١٨ فاسق آدم تعزيردن اجتناب ايدر ومرادنجه كندويه مناسب
حكم بولور

١٩ متوازر كشي مقصودي تحقير اتمز وتوازرسز هم متكبر هيچ قورقو
بلمز اكرچه بر نسنه كندودن تشاورسز ايلدي ايسه ده

٢٠ مشاوره سز بر شيء اتمه ده بويله بر شي ايدرسك پشيمان اولما

٢١ صبا يوللرده كزمه وطاشقلره اوغرمه

٢٢ سكا دوز كورينور يوله ايناتمه وكندو اولادكدن سقين

هر

12*Erken kalk soŋrakilerden olma eviŋe erken var ve eğlenme
*12*Erken kalk, gecikenlerden olma; evine erken git ve geç kalma!*
13*Orada oyna ve gönlüŋe ne gelirse eyle hemân günâhsız ve tafrasız èt
*13*Orada oyna ve gönlüne ne gelirse yap! Ama günahsız ve kibirsiz yap.*
14*Ve bununŋla seni kendi niʿmetlerini ihsân èdene tebârek eyle
*14*Bununla kendi nimetlerini sana bağışlayana, 'bereket duası' et.*
15*Allahdan korkan ònuŋ taʿlîmini kabûl eyler ve ònuˀ sabâhdan arayanlar ònuŋ lutf u keremini bulurlar
*15*Allah'tan korkan O'nun öğretilerini kabul eder ve O'nu sabahleyin arayanlar, O'nun bol merhametine erer.*
16*Şeriˀate tâlib olanlar ònuŋla memlû olalar âmmâ riyâˀ èden suçlu ola
*16*Tanrı'nın Yasasına istekli olanlar, onunla dolsunlar. Ama ikiyüzlü olan, suçlansın.*
17*Allahdan korkanlar hakkı gözedeler ve merâreti çirâğ gibi yakalar
*17*Allah'tan korkanlar, doğruluğu gözetsinler ve tatsızlığı çıra gibi yaksınlar.*
18*Fâsık adam taˀzîrden ictinâb èder ve murâdınca kendiye münâsip hüküm bulur
*18*Bozguncu özürden kaçar ve kendine uygun yargılar.*
19*Mütevâzir kişi maksûdu tahkîr èmez ve tevâzursuz hem mütekebbir hîç korkuyu bilmez eğerçe bir nesneyi kendiden teşâvürsüz èyledi ise de*
*19*Ağırbaşlı kişi öneriyi küçümsemez; ama büyüklenen ve kibirlenen kişi hiç korkuyu bilmez! Eğer bir şeyi kendine sormamış olsa da...**
20*Müşâveresiz bir şeyˀi èt me de böyle bir şeyˀ èdersen peşîmân olma
*20*Görüşmeden bir şey yapma; eğer yaparsan da pişman olma!*
21*Sapa yollarda gezme ve taşıklara uğrama
*21*Sapa yollarda gezme ve dışarıya gitme.*
22*Saŋa düz görünür yola da inanma ve kendi evlâdıŋdan sakın
*22*Sana düz görünen yola inanma ve kendi çocuklarından sakın!*

*Almancası: "Ein vernünftiger Mann verachtet nicht guten Rat, aber ein wilder und hoffärtiger fürchtet sich nicht, und hat er was angerichtet, so weiß er sich selbst nicht zu raten,,
Türkçesi: Makul bir adam, iyi tavsiyeyi küçümsemez. Ama uygar olmayan mağrur adam, korkmaz ve her ne yaptıysa, kendi bile kendi fikrini bilmez. Martin Luther Çevirisi Ekl. 32/22

Kitabı Mukaddes Şt. Çevirisi: "Aklı başında kişi yapılan öneriyi asla küçümsemez, Kibirli ve inançsız kişi korkuya karşı bağışıklık kazanır,, Şirak 32/18

١٧١

٢٣ هر خير مصلحتده حقيقي قلبلو اول زيرا الله امرينك كوزتمه سي بودر

٢٤ اللهه صغنان انوك امرلريني كوزدر وآكا توكل ايدن زوال كورمز

اوتوز اوچنجي باب

١ اللهدن قورقانه بلا راست كلمز براي امتحان اولورسه تكراراني خلاص ايدر

٢ عالم آدم شريعته بغض اتمز اما انوكله معامله صورت كچنن فورتونه ده اولان كمي يه بكزر

٣ اهل بصيرت آدم شريعته اعتماد ايدر شريعت دخي آكا اماندر

٤ سوال نه قدر ظاهر اولسه كلامي حاضرله ده آكا كوره استماع اولناسن تعليمي قات ده جواب وير

٥ سفيهك باطني عربه نك تكرلكي كبي در وانوك لاقردسي دونن كوكلك كبي در

٦ مستهزي دوست ايقره بكزركه هر بنجينك التنده كشنر

23*Her hayr-ı maslahatda hakîki kalbli ol zîrâ Allah emriniŋ gözetmesi budur
*23*Her iyi işte dürüst yürekli ol! Çünkü Allah buyruğunun gözetmesi budur.*
24*Allaha sığınan ònuŋ emirlerini gözedir ve òŋa tevekkül èden zevâl görmez
*24*Allah'a sığınan O'nun buyruklarına uyar ve O'na güvenen zarar görmez.*

Otuz Üçüncü Bâb

1*Allahdan korkana belâ rast gelmez berây imtihân olursa tekrar ònů halâs èder
*1*Allah'tan korkana bela rast gelmez. Bunun için denense yine onu kurtarır.*
2*ʿÂlim adam şeriʿata buğz ètmez âmmâ ònuŋla muʿâmele-i sûret geçinen fûrtûnada olan gemiye beŋzer
*2*Bilge kişi 'Tanrı Yasası'ndan nefret etmez; ama onu uyguluyor görüntüsü veren, fırtınada olan gemiye benzer.*
3*Ehl-i basîret adam şerîʿata iʿtimâd èder şerîʿat dahi òŋa emândır
*3*Sezgi sahibi kişi 'Tanrı Yasası'na güvenir; Tanrı Yasası'sı da ona korunaktır.*
4*Suʾâl ne kadar tâhir olsa kelâmı hâzırla da òŋa göre istimâʿ olunasın taʿlîmi kat da cevab vèr
*4*Soru ne denli arı olsa, sözünü hazırla ki ona göre işitilesin. Eğitimi kat da yanıtla.*
5*Sefîhiŋ bâtını ʿarabânıŋ tekerleği gibidir ve ònuŋ lâkırdısı dönen köŋlek gibidir
*5*Akılsızın yüreği, arabanın tekerleği gibidir ve onun sözleri dönen dingil gibidir.*
6*Müstehzî dost aygıra beŋzer ki her binicinin altında kişner
*6*Alaycı dost aygıra benzer ve her binicinin altında kişner.*

٧ نیچون برکون برکوندن افضل اولور چون ییلك کونلرینك هر نوری
کونشدن واقع اولور

٨ اللهك معرفتی ایله بویله تفصیل اولندیلرکه موسملری و
بیراملری بویله توزیع ایلمشدر

٩ اونلردن بعضیسنی رفع بعضیسنی تقدیس ایلمش هم اونلردن
بعضیسنی کونلرك ترتیبی اوزره قومش

١٠ ودخی جمله آدملر طپراقدندر نته کم حضرت آدم دخی طپراقدندر

١١ اما الله تعالی اونلری کندو علمنك کثرتی ایله تفصیل ایلدی
واونلرك یوللرینی مختلف ایلدی

١٢ بعضیسنی برکتلدی ویوجلتدی هم تقدیس ایلیوب کندو یاننه چکدی

١٣ بعضیسنه لعنت اتدی واونلری ذلیل هم کندو مکانندن منقلب ایلدی

١٤ چوملکجینك النده کل نیجه ایسه که اوندن هر نه استرسه یاپار

١٥ آدم دخی یرادیجیسنك النده بویله درکه اونلره کندو جنسنه
کوره حکمنی ویره

١٦ خیر شرك ضدیدر وحیوات موتك ضدیدر

صالح

7*Niçin bir gün bir günden efdal olur çün yılıŋ günleriniŋ her nûru güneşden vâkiʿ olur
*7*Niçin bir gün bir günden daha iyi olur? Çünkü yılın günlerinin her ışığı güneşten olur.*
8*Allahıŋ maʿrifeti ile böyle tafsîl olundular ki mevsimleri ve bayrâmları böyle tevzîʿ eylemişdir
*8*Allah'ın yetisiyle böyle düzenlendiler: Mevsimleri ve bayramları böyle paylaştırmıştır.*
9*Onlardan baʿzısını refʿ baʿzısını takdîs eylemiş hem de onlardan baʿzısını günleriŋ tertîbi üzere komuş
*9*Onlardan bazısını kaldırmış, bazısını da kutsal kılmıştır. Hem de onlardan bazısını günlerin düzeni içinde koymuş.*
10*Ve dahi cümle adamlar toprakdandır nitekim Hazret-i Âdem dahi toprakdandır
*10*Hz. Adem topraktan olduğu gibi; tüm insanlar da topraktandır.*
11*Âmmâ Allah Teʿâlâ onları kendi ʿilminiŋ kesreti ile tafsîl eyledi ve onlarıŋ yollarını muhtelif eyledi
*11*Ama yüce Allah, onları kendi bilgeliğinin çokluğuyla ayırdı ve onların yollarını çeşitli yaptı.*
12*Baʿzısını bereketledi ve yüceltdi hem takdîs eyleyip kendi yanına çekdi
*12*Bazısını bereketledi ve yüceltti; hem de kutsayıp yanına çekti.*
13*Baʿzısına laʿnet etti ve onları zelîl hem kendi mekânından münkalib eyledi
*13*Kimini lanetledi, onları aşağılık etti ve kendi yerlerinden değiştirdi.*
14*Çömlekçiniŋ elinde kil nice ise ki ondan her ne isterse yapar
*14*Çömlekçinin elindeki kil nasıl ki ondan her ne isterse yapar.*
15*Adam dahi yaradıcısınıŋ elinde böyledir ki onlara kendi cinsine göre hükmünü vère
*15*İnsan da kendi yaratıcısının elinde böyledir ki onlara kendi türüne göre karar verir.*
16*Hayır şerriŋ zıddıdır ve hayvât mevatıŋ zıddıdır
*16*İyilik kötülüğün karşıtı olduğu gibi yaşam da ölümün karşıtıdır.*

sâlih ∞

١٧ صَالِحْ دَيِي طَالِحْكْ ضِدِّيدُرْ هَمْ طَالِحْ صَالِحْكْ ضِدِّيدُرْ

١٨ بُومِنْوَالْ اوزَرَه رَبِّ الْمُتَعَالِكْ هَرْ عَمَلِنَه نَظَرْ اِنْسَكْ جِفْتَه لَرْدُرْ
بِرْبِرِينَه ضِدْلَرْدُرْ

١٩ بَنْ اِيسَه صُكْرَه اوْيَانِدِمْ

٢٠ بَنْ مَقْصُودِي اللَّهْمَكْ بَرَكَتِي اِيلَه يَاشَارِدِمْ بَاغْ بُوزِيجِيلَرِنْ اَرْدِنْجَه
كَرُوبْ صَالْقَلَرِي دُوشْتِرَنْ كِبِي وَدَجِي بَاغْ بُوزَانْ كِبِي قَادُومِي طُولَارِدِمْ

٢١ بَاقِكْ كِه يَا اَكْزِ كَنْدُومْ اِيچُونْ زَحْمَتْ چِكْمِدِمْ بِلَكِه تَعْلِيمِي اَرَايَا نَلَرْ اِيچُونْدَه

٢٢ اِي قَوْمِكْ بَكْلَرِي دِنْلِيكْ بَنِي وَسِزْ جَمَاعَتْ يَاشِيلَرِي بَنِي اِسْتِمَاعْ اِيلَيكْ

٢٣ عُمْرِكْدَه كَنْدُو اوزَرِيكَه حُكْمْ وِيرْمَه نَه عَوْدِتِكَه نَه اوغْلُوكَه نَه قَرِنْدَاشِكَه
نَه دُوسْتِكَه

٢٤ وَكَنْدُو مَالِكِي غَيْرِيَه وِيرْمَه كِه نَدَامَتْ چَكُوبْ صُكْرَه اَوْنُكْ اِيچُونْ
يَالْوَارْمَيَه سِنْ

٢٥ مَادَامْكِه صَاغْ سِكْ وَسَنْدَه نَفَسْ وَارْدُرْ هِيچْ بِسْنَه قُولْ اوْلَمَا

٢٦ زِيرَا سَنْ اوغْلُكْ رِيكْكْ اَلِينَه بَاقْدِرْسَنْ اِيسَه اوغْلُكْ سَكَا يَالْوَارْمَقْ
اَوْلِيدُرْ

17*Sâlih dahi tâlihiŋ zıddıdır hem tâlih sâlihiŋ zıddıdır
*17*Dürüst yaramazın karşıtıdır ve yaramaz da dürüstün.*
18*Bu minvâl üzere Rabb'i-l Müte'âliŋ her ʿameline nazar ėtsek çiftelerdir birbirine zıddırlar
*18*Bir şekilde yüce Rabbin tüm işlerine baksak çifttirler ve birbirlerinin zıttıdır.*
19*Ben ise soŋra uyandım
*19*Ben ise sonra uyandım.*
20*Ben maksûdımı Allahıŋ bereketi ile başardım bağ bozanlarıŋ ardınca gezip salkımları devşiren gibi ve dahi bağ bozan gibi karvısımı doldurdum
*20*Ben amacımı Allah'ın bereketiyle başardım. Bağ bozanların ardınca gezip salkımları devşiren gibi ve de bağ bozan gibi cenderemi doldurdum.*
21*Bakıŋ ki yalıŋız kendim içiŋ zahmet çekmedim belki taʿlîmi arayanlar içiŋ de
*21*Bakın! Yalnız kendim için emek çekmedim, belki eğitimi arayanlar için de...*
22*Ėy kavmiŋ beğleri diŋleyiŋ beni ve siz cemâʿat başıları beni istimâʿ eyleyiŋ
*22*Ey ulusumun beyleri! Dinleyin beni ve siz cemaat başları; işitin beni !*
23*ʿÖmrüŋde kendi üzeriŋe hükm vėrme ne ʿavradıŋa ne oğluŋa ne karındaşıŋa ne dostuŋa
*23*Tüm yaşamında kendini cezalandırma: Ne eşini, ne oğlunu, ne kardeşini ve ne de dostunu...*
24*Ve kendi mâlıŋı ġayrıya vėrme ki nedâmet çekip soŋra ònuŋ için yalvarmayasın
*24*Kendi malını başkalarına verme ki pişman olup, sonra onun için yalvarmayasın.*
25*Mâ-dâm ki sağsıŋ ve sende nefes vardır hîç beşere kul olma
*25*Mademki sağsın ve sende soluk var; hiç kimseye köle olma!*
26*Zîrâ sen oğullarıŋıŋ eline bakmadan ise oğullar saŋa yalvarmak evlâʾdır
*26*Çünkü sen, çocuklarının ellerine bakmaktansa; çocukların sana yalvarması daha iyidir.*

٢٧ جميع مصالحكده سن باش اول وعرضكه كيركتورمه

٢٨ حيواتكك كونلرينك صوك كوننده واولجكك محلده ميراثي تقسيم ايله

٢٩ يم دكنك ويوك اشكه و نفقه تربيه وايش خدمتكاره لازمدر

٣٠ قولي قولان ده راحت بولورسن اكر اللريني كوشلدرسك آزادلق ارار

٣١ بيوندرق وبندلر بويني بورارلر يرامز خدمتكاره دخي بويله

اشكنجه وسياست كركدر

٣٢ آني ايشه كوندركه بوش طورميه زيرا اواره لك چوق فنالق اوكرتدي

٣٣ آني اوزرينه واجب اولان ايشه صال اكر سوز طوتمز ايسه قدانه سني

آغرجه ايله

٣٤ نهايت ينه هيچ كمسيه تجاوز ايلمه وحكم سز بر نسنه اتمه

٣٥ قولك واريسه آني كندوجانك كبي بسله زيرا آني قانك بهاسي

ايله صاتون آلدك

٣٦ اكر خدمتكارك واريسه آني قرنداش كبي طوت زيرا اول دخي سنك

كبي در

٣٧ اكر آكا ناحق يره جفا ايدرسك اول دخي قچارسه اني قنغي يولدن ارارسن

اوتوزدردنجي با

27*Cemi᾽ masâlıhıŋda sen baş ol ve ʿırzıŋa kir getirme
*27*Tüm işlerinde sen baş ol ve onurunu kirletme.*
28*Hayvâtıŋıŋ günlerinin soŋ gününde ve öleceğiŋ mahâllde mîrâsı taksîm eyle
*28*Yaşam günlerinin sonunda, öleceğin yerde mirasını paylaştır.*
29*Yem değnek ve yük eşeğe ve nafaka terbiye ve iş hizmetkâra lâzımdır
*29*Yem, değnek ve yük eşeğe; ekmek, terbiye ve iş köleye gerekir.*
30*Kulu kullan da râhat bulursun eğer ellerini gevşeldirseŋ âzâdlık arar
*30*Köleni kullan ki rahat edesin; eğer ellerini gevşetirsen özgürlük arar.*
31*Boyunduruk ve bendler boynu burarlar yaramaz hizmetkâra dahi işkence ve siyâset gerekdir*
*31*Boyunduruk ve bağlar boynu büktüğü gibi; yaramaz köleye de işkenceyle siyaset gerekir.**
32*Ònu᾽ işe gönder ki boş durmaya zîrâ âvârelik** çok fenâlık öğretdi
*32*Onu işe gönder ki boş durmasın; çünkü aylaklık çok kötülük öğretir.*
33*Ònu᾽ üzerine vâcib olan işe sal eğer söz tutmaz ise kadanasını ağırca eyle
*33*Onu vazifesi olan işine gönder. Eğer söz dinlemezse, zincirini ağırlaştır!*
34*Nihâyet yine hîç kimseye tecâvüz eyleme ve hükmsüz bir nesne ėtme
*34*Neticede hiç kimseye saldırma ve yargısız bir şey yapma.*
35*Kulun varsa ònu᾽ kendi᾽ cânıŋ gibi besle zîrâ ònu᾽ kanıŋ bahâsı ile satîn aldın
*35*Kölen varsa onu kendi canın gibi besle; çünkü onu kanınla satın aldın.*
36*Eğer hizmetkârıŋ var ise ònu᾽ karındaş gibi tut zîrâ ol dahi seniŋ gibidir
*36*Eğer hizmetçilerin varsa onları kardeş gibi say; çünkü onlar da senin gibidir.*
37*Eğer onŋa nâ-hak yere cefâ ėderseŋ ol dahi kaçarsa ònu᾽ kanġi yoldan ararsın
*37*Eğer onu haksız yere cezalandırırsan ve o da kaçarsa; onu nasıl ararsın?*
otuz dördüncü bâb ∞

*: Almancası: "Joch und Strick beugen den Nacken, dem schlechten Sklaven gehören Block und Folter. Katolik Birlik Çevirisi; Ekl. 33/27
Türkçesi: Boyunduruk ve bağlar boynu büktüğü gibi; yaramaz köleye tomrukla işkence gerek.
Kitabı Mukaddes Şt. Çevirisi: " Boyunduruk ve koşum takımı hayvanın boynunu büker, Suçlu bir köle için bedeni germek suretiyle işkence yapılan alet ve çeşitli işkenceler vardır. Şirak 33/26
Yukarıdaki ayet çeviriden öte; daha sonraki el yazması Yunanca(İtalyanca) kopyalardan yapılan bir yorum niteliği taşıyor. "*Koşum takımı, hayvan*" gibi kelimeler ne Almanca'sında ve ne de Ali Bey'in tercümesinde vardır. Ayrıca "*bedeni germek suretiyle işkence yapılan alet ve çeşitli işkenceler*" **Ortaçağ Avrupa'sını anımsatır.** Bu da Yunanca(Grekçe) metnin daha sonraki kopyalarına ait olduğunun bir kanıtıdır. Daha sonraki el yazması kopyaların dezavantajı; içindeki konuları yazıldığı çağa göre yorumlamasıdır. Tabii bu da metnin içeriğini bozuyor.
**bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*hevâdelik*'

اوتوز دردنجی باب

١ سفیهك امیدلری باطل وکاذبدر ونادانلره دوشلر صنکه قنادلردر

٢ دوشلره مقید اولان کولکهٔ طوتان ویلی قوان کبی در

٣ دوشلرك تخییلی برغیری شیئك صورتندن اولور یوزك
مقابله سندن یوزك تصویری اولدوغی کبی

٤ ناپاکدن نه پاك نسنه ویالانجیدن نه طوغرو نسنه اولابلور

٥ فال رمل واقعه لر باطل نسنه لردر وقلب خیاللری تصور ایدر
طوغراجق عورتك قلبی تصور اتدوکی کبی

٦ اکر اول واقعه لر رب المتعالدن سنی یوقلمق ایچون کوندرلمدی ایسه
اونلره کوکل ویرمه

٧ زیرا دوشلر نیجه لری آلدا تمشدرکه اونلردن طوتلمش امیدلردن
کسلدیلر

٨ شریعت یالانسز تکمیل اولور وحکمت صادق آغزه کمالدر

٩ چوق کزن چوق بلور ومجرب آدم حکیمانه سویلیه

Otuz Dördüncü Bâb

1*Sefîhiŋ ümidleri bâtıl ve kâzibdir ve nâdânlara düşler sanki kanadlardır

*1*Akılsızın ümitleri boş bir aldatmacadır ve bilgisizlere düşler sanki kanatlardır.*

2*Düşlere mukayyed olan gölgeyi tutan ve yeli kovan gibidir

*2*Düşlere bağlanan, gölgeyi tutan ve yelkovan gibidir.*

3*Düşleriŋ tahyîli bir ġayrı şeyʾiŋ suretinden olur yüzüŋ mukâbelesindeŋ yüzüŋ tasvîri olduğu gibi

*3*Düşlerin canlandırılması başka bir şeyin resmiyle olur; yüzün görüntüsünden yüzün resmi gibi.*

4*Nâ-pâkdan nâ-pâk nesne ve yalancıdan ne doğru nesne olabilir

*4*Kirliden daha kirli ve yalancıdan doğru şey ne olabilir?*

5*Fâl reml ve ikaʿlar bâtıl nesnelerdir ve kalb hayâlleri tasavvur ėder doğuracak ʿavratıŋ kalbi tasavvur ėtdiği gibi

*5*Fal, kum falı ve bu gibi şeylere dayanmak boş şeylerdir. Nasıl doğuracak bir kadın yüreğinde düşünürse; aynen böyle yürek de hayaller düşünür.*

6*Eğer ol vâkıaʿlar Rabb'il Müteʿâlden seni yoklamak içiŋ gönderilmedi ise onlara göŋül vėrme

*6*Eğer o olaylar, yüce Rab'ten seni yoklamak için gönderilmediyse; onlara gönül verme!*

7*Zîrâ düşler niçeleri aldatmışdır ki onlardan tutulmuş ümîdlerden kesildiler

*7*Çünkü düşler birçokları aldatmıştır ki onlardan tutulmuş ümitlerden kesildiler.*

8*Şeriʿat yalansız tekmîl olur ve hikmet sâdık ağıza kemâldir

8'Tanrısal Yasa' yalansız tamamlanır ve bilgelik dostun ağzında erdemdir.*

9*Çok gezen çok bilir ve mücerreb adam hakîmâne söyleye

*9*Çok gezen çok bilir ve deneyimli adam kararlıkla söyler.*

١٠ تجربه اتمین آز بلور اما چوق ولایتلری کزن فطان اولور

١١ بن صیاحتمده چوق کوردم و تقریره قادر اولدوغمدن زیاده آکلرم

١٢ نیجه کره اولوم مخاطره سنده ایدم ده اونلر ایله قورتلدم

١٣ الله تعالی دن قورقانلرك روحی حی اولور

١٤ زیرا امیدلری کندولرینك مخلصنده در

١٥ الله دن قورقان بر نسنه دن قورقوچکمز و خوف اتمز زیرا او انوك

امیدیدر

١٦ نه موتلو اول جانه که رب تعالی دن قورقه

١٧ کیمه ملازمدر و انوك استنادی ندر

١٨ الله تعالی نك کوزلری کندو محبلری اوزرینه در او اونلره صرب محسوره

وقوی طیاقدر

١٩ پك اسیجاقدن اورتی اویله وقتنده کولکه بلادن صیانت وقیعه ده

امداددر

٢٠ قلبینی قالدرر کوزلرینی نورلو ایدر صحت عمر و برکت ویرر

٢١ حرامدن اهدی ایدنك قربانی ضحکه در و فاسقلرك پیشکشلری

هیچ

10*Tecribe ėtmeyen az bilir âmmâ çok vilâyetleri gezen cilveli olur
*10*Denemeyen az bilir; ama çok ülkeler gezen kurnaz olur.*
11*Ben seyâhatimde çok gördüm ve takdîre kâdir olduğumdan ziyâde aŋlarım
*11*Ben yolculuğumda çok gördüm ve iyi değerlendirdiğim için daha çok anlarım.*
12*Niçe kerre ölüm muhâtarasında idim de onlar ile kurtuldum
*12*Birçok kez ölüm tehlikesindeydim ve onlarla kurtuldum.*
13*Allah Teʿâlâdan korkanlarıŋ rûhu hayy olur
*13*Yüce Allah'tan korkanların ruhu dirilir.*
14*Zîrâ ümîdleri kendilerініŋ muhallisindedir
*14*Çünkü ümitleri kendi kurtarıcısındadır.*
15*Allahdan korkan bir nesneden korku çekmez ve havf ėtmez zîrâ o ònuŋ ümîdidir
*15*Allah'tan korkan hiçbir şeyden ürkmez ve korkmaz! Çünkü O, onun ümididir.*
16*Ne mutlu ol câna ki Rabb-i Teʿâlâdan korka
*16*Yüce Rabten korkan o cana ne mutlu.*
17*Kime mülâzımdır ve ònuŋ istinâdı nedir
*17*Kime bağlıdır ve onun güvencesi ne?*
18*Allah Teʿâlânıŋ gözleri kendi muhibbleri üzerinedir o onlara sarp-ı mahsûre ve kavî dayakdır
*18*Yüce Tanrı'nın gözleri kendi sevgilileri üzerinedir. O onlara yüksek surlarla çevrilmiş sağlam bir dayanaktır.*
19*Pek ıssıcakdan örtü öyle vaktinde gölge belâdan siyânet ve kıyada imdâddır
*19*Çok sıcaktan örtü, öğle zamanı gölge, kötülükten korumak ve tehlikeye karşı kurtuluştur.*
20*Kalbini kaldırır gözlerini nûrlu ėder sıhhat ʿömür ve bereket vėrir
*20*Yüreğini kaldırır, gözlerini parlatır; iyilik, yaşam ve bereket verir.*
21*Hâramdan ihdâʾ ėdeniŋ kurbânı zıhkadır ve fâsıklarıŋ pişkeşleri
*21*Haramdan armağan edilen kurban gülünçtür ve bozguncuların* ∞

hîç ∞

هیچ مقبوله کچمز

٢٢ رب تعالی ظالملرك قربانینی بکنمز وذبیحه لرك چوقلوغی ایله
کناهدن مرتضی اولمز

٢٣ فقرا مالندن قربانی تقریب ایلین باباسنك اوکنده اوغلینی ذبح
ایلین کبی در

٢٤ اتمك محتاج فقرانك دیرلکی در آنی اونلردن الان قانلودر

٢٥ دوستك معاشنی الان آنی اولدرر

٢٦ وارغادك اجرتنه غدر ایدن قان دوکر

٢٧ بری یاپسه بری بوزسه زحمتلرندن غیری نه فایده وار

٢٨ بری دعا بری لعنت اوقسه رب تعالی کیمك آوازارینی استجاب
ایلسه

٢٩ بر میته یاپشان غسل ایلسه وتکرار یاپشسه آکا غسلدن نه فایده

٣٠ اول آدمه ده بویله در که کناه ایچون اورج طوتارده تکرار واروب
اونلری ایدر انوك دعاسینی کیم استجاب ایدر وآکا ریاضتدن
نه فایده اولور

hîç makbûle geçmez
armağanı beğenilmez.
22*Rabb-i Teʿâlâ zâlimleriŋ kurbânını beğenmez ve zebîhalarıŋ çokluğu ile günâhdan murtazıʾ olmaz
*22*Yüce Rab, zalimlerin kurbanını beğenmez ve bir dizi hayvan kurban etmekle günahlara razı olmaz.*
23*Fukarâ mâlından kurbânı takrîb eyleyen babanıŋ önüŋde oğlunu zebh eyleyen gibidir
*23*Yoksulların malından kurban getiren, babanın önünde oğlunu boğazlayan gibidir.*
24*Etmek muhtâç fukarânıŋ dirliğidir ònuʾ onlardan alan kanlıdır
*24*Ekmek, gereksinim duyan yoksulların dirliğidir ve onu onlardan alan kanlıdır.*
25*Dostuŋ maʿâşını alan ònu öldürür
*25*Dostun maaşını alan onu öldürür;*
26*Ve ırġadıŋ ücretine ġadr èden kan döker
*26*Ve işçinin ücretine haksızlık yapan kan döker.*
27*Biri yapsa biri bozsa zahmetlerinden ġayrı ne fâʾide var
*27*Biri yapsa, biri bozsa! Uğraşlarından başka na yarar var?*
28*Biri duʿâ biri laʿnet okusa Rabb-i Teʿâlâ kimiŋ âvâzırını isticâb eylese
*28*Biri dua, biri lanet okusa! Yüce Rab kimin sesini haklı bulur?*
29*Bir meyyite yapışan ġusl eylese ve tekrar yapışsa òŋa ġusülden ne fâʾide
*29*Bir ölüye dokunan yıkansa ve yine dokunsa; ona temizliğin ne yararı var?*
30*Ol adama da böyledir ki günâh için oruç tutar da tekrar varıp onları èder ònuŋ duâsını kim isticâb èder ve òŋa riyâʾzetden ne fâʾide olur
*30*O insana da böyledir: Günah için oruç tutar ve yine gidip onları yapar. Onun duasını kim haklı bulur ve ona nefsini kırmasından ne yarar olur?*

اوتوز بشنجی باب

١ شریعتی کوزدن وافر قربان ایدر وامرلره مقید اولان مخلص
قربانینی ایدر

٢ شکر کتورن سمید اوننی تقریب ایدر واحسان ایدن حمدك
قربانینی ایدر

٣ یرامزلقدن وازکجمك الله تعالی نك مقبولیدر وظلمدن فراغت
ایتمك کناهلره کفارتدر

٤ الله تعالی نك حضورنده بوش کورنمه زیرا جمله بو نسنه لر امرك
سببی ایله اولمق کرکلردر

٥ صادقك قربانی مذبحه سمردر وانوك خوش رایحه سی الله
تعالی نك حضورینه کلور

٦ صادق آدمك ذبیحه سی مقبولدر وذکر ایچون اولان محرقه قربانی
اوندلمز

٧ الله تعالی یه کریم کوز ایله اکرام ایله واللریکك ترفنده لرینی اکسك
ایتمه

هر

Otuz Beşinci Bâb

1*Şerîʿatı gözeden vâfir kurbân ėder ve emrlere mukayyed olan muhallis kurbânını ėder

1'Tanrı Yasası'nı gözeten çok kurban eder ve buyruklara bağlanan kurtuluş kurbanını eder.*

2*Şükür getiren sėmîd ununu takrîb ėder ve ihsân ėden hamdiŋ kurbânını ėder

*2*Şükür getiren simit ununu sunar ve bağışlayan övgü kurbanı eder.*

3*Yaramazlıkdan vâzgeçmek Allah Teʿâlânıŋ makbûlüdür ve zulmdan ferâgat ėtmek günâhlara keffâretdir

*3*Yaramazlıktan vazgeçmek yüce Allah'ın kabulüdür ve kötülükten kaçınmak günaha kefarettir.*

4*Allah Teʿâlâ nıŋ huzûrunda boş görünme zîrâ cümle bu nesneler emriŋ sebebi ile olmak gereklerdir

*4*Yüce Allah'ın önünde boş görünme. Çünkü bu gibi şeylerin buyruk nedeniyle olması gerektir.*

5*Sâdıkıŋ kurbânı mezceyi semirdir ve ònuŋ hoş râʾihası Allah Teʿâlânıŋ huzûruna gelir

*5*Dürüstün kurbanı yapan kişiyi semirtir ve onun hoş kokusu yüce Allah'ın önüne gelir.*

6*Sâdık adamıŋ zebîhası makbûldür ve zikr içîn olan mahruka kurbânı unudulmaz

*6*Dürüst adamın kesilecek kurbanı beğenilir ve anı için yakılan kurban unutulmaz.*

7*Allah Teʿâlâya kerîm göz ile ikrâm eyle ve elleriŋiŋ turfandalarını eksik ėtme

*7*Yüce Allah'a gönül gözünle ver ve ellerinin ilk ürününü eksiltme.*

٨ هر هبه ده شن یوزلو اول و عشری فرحناك قلب ایله ادا ایله

٩ اللهه اول سڭا هبه ایتدوکی کبی هبه ایله و الکدن کلانی کریم
کوز ایله ویر

١٠ زیرا عوضن ویرن الله تعالی در وینه سڭا یدی اوقدر ویره

١١ هدیه لرده نقصان ایتمه زیرا آنی قبول ایتمز و ناحق قربانی ایلمه

١٢ چون الله تعالی حاکمدر و انوك قتنده خاطر کوزتمك یوقدر

١٣ فقیره ضد اولانك خاطرینه باقمز و مظلوم اولانك دعاسینی
استجاب ایلر

١٤ اوکسوزك و دوللك تضرعینی حضورنده کلامینی دوکدکلری
زمان تحقیر ایتمز

١٥ دوللك کوز یاشی یڭاغه ایتمزمی و انوك فریادی انی چقران کمسه
اوزرینه در

١٦ اللهه عبادت ایدن لطف ایله قبول اولنه و انوك دعاسی
بولوتلره دك یتشه

١٧ متواضعك دعاسی بولوتلره دك کچر و تا جناب حقه یتاشمینجه
طورمز

8*Her hibede şen yüzlü ol ve ʿöşrü ferahnâk kalb ile edâ eyle
*8*Her bağışında güleryüzlü ol ve ondalığı sevinçli yürekle ver.*
9*Allaha ol saŋa hibe ėtdiği gibi hibe eyle ve elindeŋ geleni kerîm göz ile vėr
*9*Allah'a, O sana bağışladığı gibi bağışla ve elinden geleni gönül gözünle ver.*
10*Zîrâ ʿivazın vėren Allah Teʿâlâdır ve yine saŋa yedi o kadar vėre
*10*Çünkü bedelini veren yüce Allah'tır ve yine sana yedi kat daha verir.*
11*Hediyyelerde noksân ėtme zîrâ ònu̯ kabul ėtmez ve nâ-hak kurbânı eyleme
*11*Noksan sunun olmasın! Çünkü onu kabul etmez ve haksız kurban verme.*
12*Çün Allah Teʿâlâ hâkimdir ve ònuŋ katında hâtır gözetmek yokdur
*12*Çünkü yüce Allah hükmeder ve O'nun katında hatır gözetmek yoktur.*
13*Fakîre zıdd olanıŋ hâtırına bakmaz ve mazlûm olanıŋ duʿâsını isticâb èyler
*13*Yoksula karşı duranı kayırmaz ve mazlumun duasını kabul eder.*
14*Öksüzüŋ ve duluŋ tazarruʿunu huzûrunda kelâmını dökdükleri zamân tahkîr ėtmez
*14*Öksüzün ve dulun yalvarışını, önünde söyledikleri zaman küçümsemez.*
15*Duluŋ gözyaşı yaŋağa inmez mi ve ònuŋ feryâdı ònu̯ çıkaran kimse üzerinedir
*15*Dulun gözyaşı yanağa inmez mi? Onun çığlığı onu çıkaran kimse üzerindir.*
16*Allaha ibâdet ėden lütf ile kabûl oluna ve ònuŋ duʿâsı bulutlara dek yetişe
*16*Tanrı'ya tapınan dostça kabul olunur ve onun duası bulutlara dek çıkar.*
17*Mütevâzıʿğıŋ duʿâsı bulutlara dek geçer ve tâ Cenâb-ı Hakka yanaşmayınca durmaz
*17*Alçakgönüllülerin duası bulutlara dek geçer ve ta Hz. Allah'a yanaşmayınca durmaz.*

١٨ هم تا صادقلرك حقيني الويرن رب المتعال اكا نظر ايدوب
عدالت اوزره حكم اتمنجه قالمز
١٩ دخي رب تعالى تأخير اتمز واول قوي اونلرك خصوصنده تأني اتمز
٢٠ تا بي مرحمتلرك بللريني قرنجيه دك وامتلردن انتقامي النجيه دك
٢١ تا شتاملرك كثرتني قالدرنجه وعدالتسزلرك قضيبلريني پارلينجه
٢٢ تا انسانه كندو فعلنه كوره جزا وادملره نيتلري اوزره عمللرينك
اجرني ويرنجيه دك
٢٣ تا كندو قومنه حقيني الويرنجه واني كندو رحمتنده سوندرنجه
٢٤ مصيبت زماننده ترحم قوراقلق زمانده يغمورلو بولوتلر كبي مناسبدر

اوتوز آلتنجي باب

١ اي كافهٔ انامك ربي الله بزه رحمت ونظر ايله
٢ وجمله سكا طالب اولميان امتلره قورقوكي صال
٣ غريب امتلر اوزرينه اليكي قالدركه قدرتكي كوره لر
٤ نيجه كه اونلرك اوكنده يانمزده مقدس ايسك اوكمزده

اونلره

18*Hem tâ sâdıkların hakkını alıvėren Rabb'il Müteʿâl öŋa nazar ėdip ʿadâlet üzere hükm ėtmeyince kalmaz
*18*Doğruların hakkını alan yüce Rab, ona bakıp adaletle yargılamayıncaya dek o durmaz.*
19*Dahi Rabb-i Teʿâlâ teʾhîr ėtmez ve ol kavî onların husûsunda teʾennî ėtmez
*19*Yüce Rab ertelemez. Güçlü olan O, onlar hakkında gecikmez.*
20*Tâ bî-merhâmetlerin bellerini kırıncaya dek ve ümmetlerden intikâmı alıncaya dek
*20*Ta acımasızların bellerini kırıncaya dek ve ülkelerden intikam alıncaya dek..!*
21*Tâ şettâmların kesretini kaldırınca ve ʿadâletsizlerin kazîblerini paralayınca
*21*Ta küfürbazların çokluğunu kaldırıncaya ve yalancılarını parçalayıncaya dek.*
22*Tâ insâna kendi fiʿline göre cezâ ve âdamlara niyyetleri üzere ʿamellerinin ʾecrini vėrinceye dek
*22*Ta insana kendi yaptıklarına göre ceza ve insanlara niyetlerine göre, işlerinin karşılığını verinceye dek.*
23*Tâ kendi kavmine hakkını alıverince ve öŋu kendi rahmetinde sevindirince
*23*Ta kendi halkının hakkını alıncaya ve onu kendi esirgemesinde sevindirinceye dek.*
24*Musîbet zamânında terahhum kuraklık zamânda yağmurlu bulutlar gibi münâsibdir
*24*Afet anında merhamet ve kuraklık zamanında yağmurlu bulutlar gibi uygundur.*

Otuzaltıncı Bâb

1*Ėy kâffe-i enʿâmın Rabbî Allah bize rahmet ve nazar eyle
*1*Ey! Her şeyin Rabbi Allah. Bize bak ve bizi esirge.*
2*Ve cümle saŋa talib olmayan ümmetlere korkuŋu sal
*2*Tüm seni istemeyen ülkeleri korkut.*
3*Ġarib ümmetler üzerine eliŋi kaldır ki kudretiŋi göreler
*3*Yabancı ülkeler üzerine elini kaldır ki gücünü görsünler.*
4*Nice ki onların öŋünde yanımızda mukaddes iseŋ öŋümüzde
*4*Nasıl sen onların önünde bizce kutsalsan; önümüzde ∞*

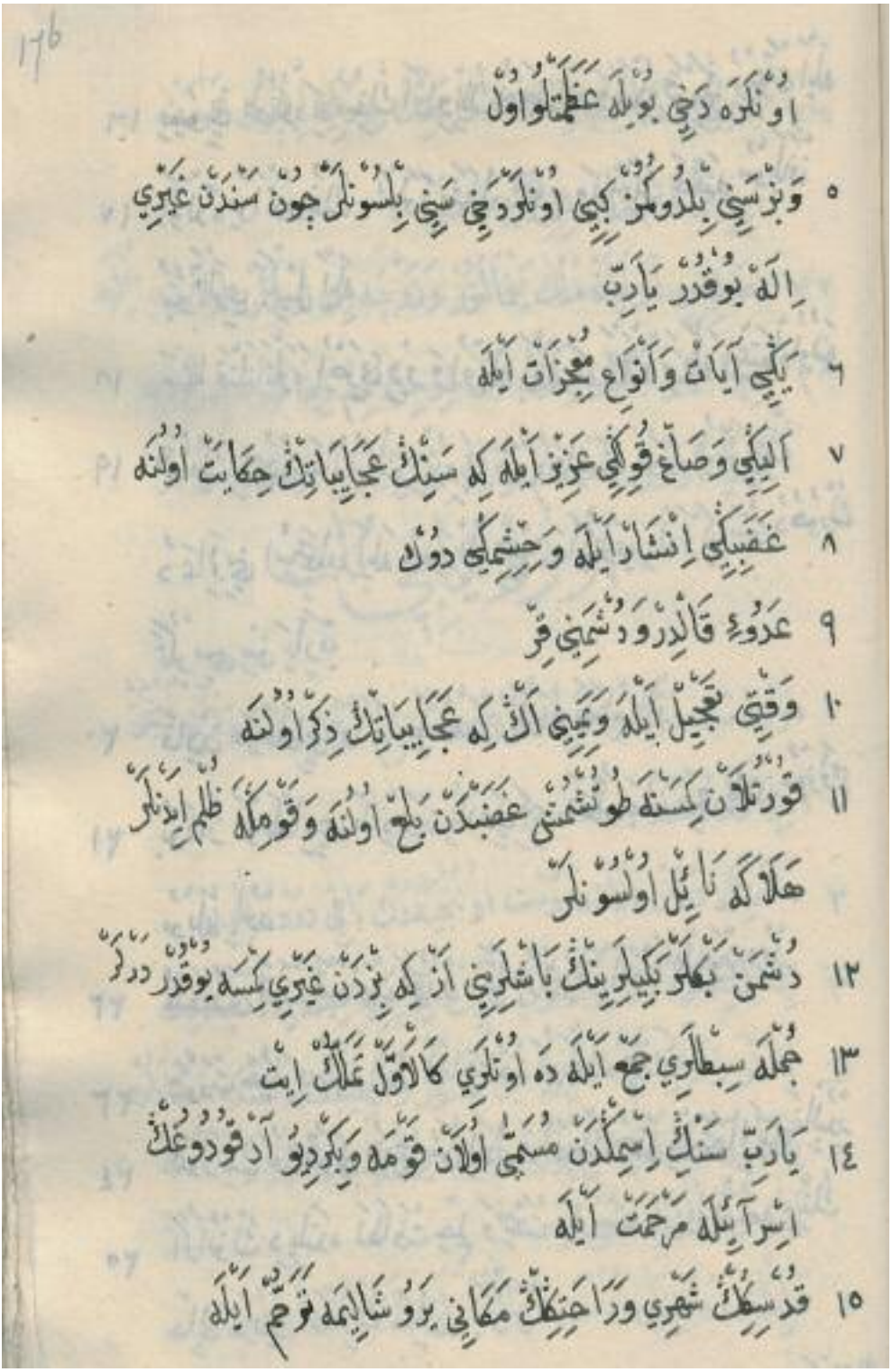

176

اونلره دخی بویله عظمتلو اول

٥ وبزسنی بلدوکمز کبی اونلر دخی سنی بلسونلر چون سندن غیری
اله یوقدر یارب

٦ یکی آیات وانواع معجزات ایله

٧ الیکی وصاغ قولکی عزیز ایله که سنک عجایباتک حکایت اولنه

٨ غضبکی انشار ایله وحشمکی دوک

٩ عدوء قالدر ودشمنی قر

١٠ وقتی تعجیل ایله ویمینی اک که عجایباتک ذکر اولنه

١١ قورتلان کمسنه طوتشمش غضبدن بلع اولنه وقومکه ظلم ایدنلر
هلاکه نائل اولسونلر

١٢ دشمن بکلر بکیلرینک باشلرینی از که بزدن غیری کمسه یوقدر درلر

١٣ جمله سبطلری جمع ایله ده اونلری کالاول تملک ایت

١٤ یارب سنک اسمکدن مسمی اولان قومه وبکردیو آد قودوغک
اسرائیله مرحمت ایله

١٥ قدسکک شهری وراحتکک مکانی یروشالیمه ترحم ایله

onlara dahi böyle ʿazîmetli ol
onlara da böyle yüce ol.
5*Ve biz seni bildiğimiz gibi onlar dahi seni bilsinler çün senden ġayrı ilâh yokdur yâ Rabbi
*5*Biz seni bildiğimiz gibi onlar da seni bilsinler. Çünkü senden başka Tanrı yoktur ya Rabbi!*
6*Yeŋi âyât ve envaʿ-i muʿcizât ile
*6*Yeni ayetler ve çeşitli harikalarla;*
7*Eliŋi ve sağ koluŋu ʿazîz eyle ki seniŋ ʿacâʾyibâtıŋ hikâyet oluna
*7*Elini ve sağ kolunu güçlü kıl ki senin harikaların anlatılsın.*
8*Ġazabıŋı inşâr eyle ve hışmıŋı dök
*8*Kız ve öfkeni dök!*
9*Adûvvü kaldır ve düşmanı kır
*9*Düşmanlık edeni kaldır ve düşmanı kır!*
10*Vakti teʾcîl eyle ve yemîni aŋ ki acâʾyibâtıŋ zikr oluna
*10*Zamanı geciktir ve yemini an ki harikaların anılsın.*
11*Kurtulan kimesne tutuşmuş ġazabdan belʿ oluna ve kavmiŋe zulm ėdenler helâka nâʾil olsunlar
*11*Kurtulan kimseler, tutuşmuş öfkenden ortadan kalksın ve halkına kötülük edenler yok olsun.*
12*Düşman beğler-beğilerініŋ başlarını ez ki bizden ġayrı kimse yokdur dėrler
*12*Bizden başkası yoktur diyen, düşman kumandanlarının başını ez.*
13*Cümle sıbtları cemʿ eyle de onları kâlâ-evvel temellük ėt
*13*Tüm grupları topla ve onları mülkünden önce mülk et.*
14*Yâ Rabbi seniŋ ismiŋden müsemmâ olan kavmine bikr diye ad koduğuŋ İsrâʾèle merhâmet eyle
*14*Ya Rabbi! Senin ismin ile adlandırılan kavmine ve 'bakir' diye adlandırdığın İsrail'e* acı.*
15*Kudsiŋiŋ şehri ve râhâtıŋıŋ mekânı Yerûşalîme terahhum eyle
*15*Kutsal'ın kenti ve huzurunun yeri Yeruşalim'e acı.*

*: Hz. Yakup(A.S.) ve soyundan gelenler.

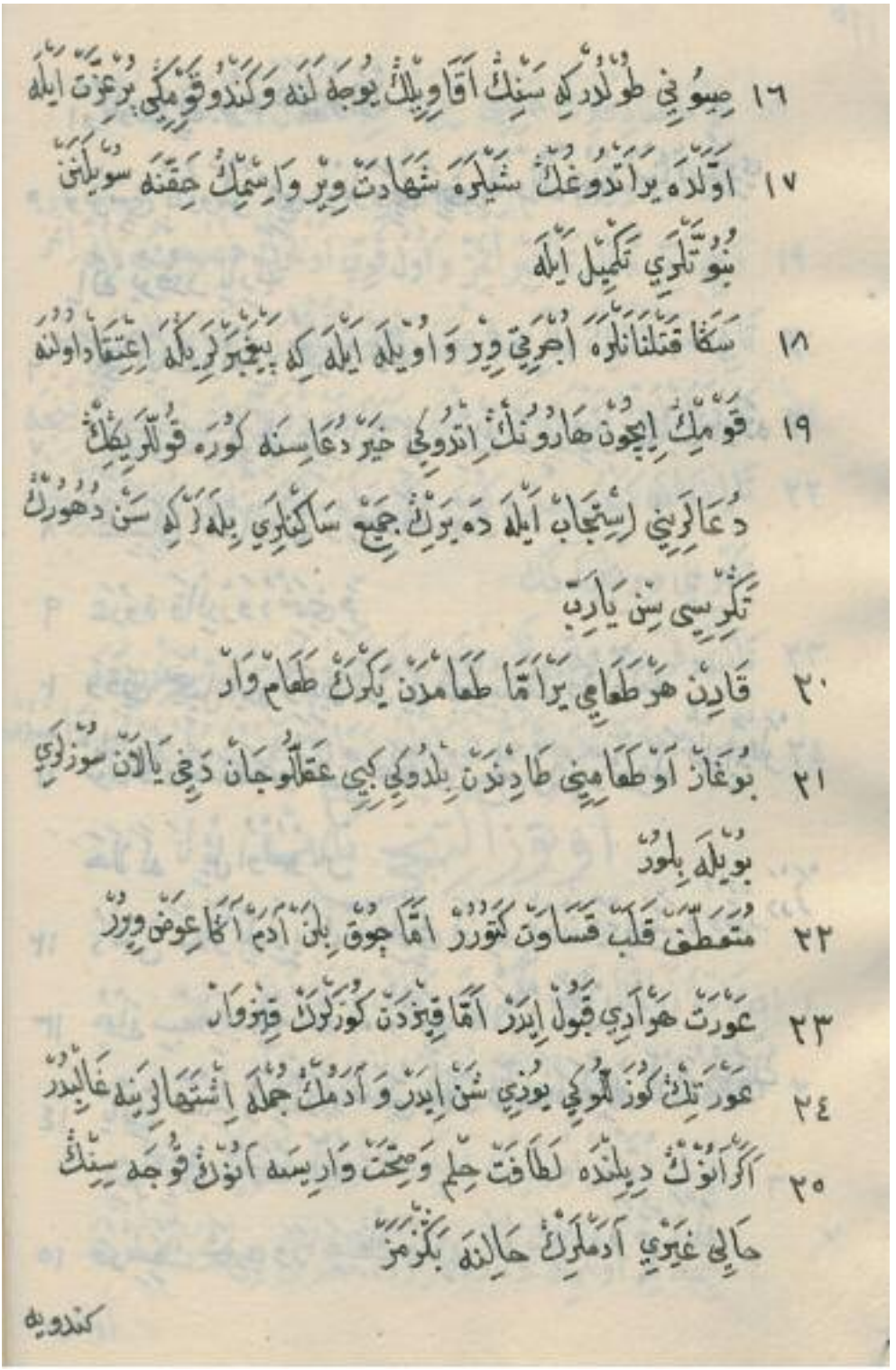

١٦ صيوني طولدركه سنك آقاويلك يوجه لنه وكندو قومكي پرعزت ايله

١٧ اولده يراتدوغك شيلره شهادت وير واسمك حقنه سويلنن
نبوتلري تكميل ايله

١٨ سكا قتلنانلره اجرتي وير واويله ايله كه پيغمبرلريكه اعتقاد اولنه

١٩ قومك ايچون هارونك اتدوكي خير دعاسنه كوره قوللريكك
دعالريني استجاب ايله ده يرك جميع ساكنلري بيله لركه سن دهورك
تكريسي سن يارب

٢٠ قادن هر طعامي يرامّا طعامدن يكرك طعام وار

٢١ بوغاز او طعامني طادندن بلدوكي كبي عقللو جان دخي يالان سوزلري
بويله بلور

٢٢ متعطف قلب قساوت كتورر امّا چوق بلن آدم آكا عوض ويرر

٢٣ عورت هر آدي قبول ايدر امّا قيزدن كوزلرك قيزوار

٢٤ عورتك كوزللوكي يوزي شن ايدر و آدمك جمله اشتهالرينه غالبدر

٢٥ اكر انوك ديلنده لطافت حلم وصحت واريسه انوك قوجه سنك
حالي غيري آدملرك حالنه بكزمز

كندويه

16*Siyonu doldur ki seniŋ ekâviliŋ yücelene ve kendi kavmiŋi pür ʿizzet eyle
*16*Siyonu doldur ki verdiğin sözlerin yücelensin ve kendi halkını büyük kıl.*
17*Evvelde yaratdığıŋ şeyʾlere şehâdet vėr ve ismiŋ hakkına söylenen nübüvvetleri tekmîl eyle
*17*Önceden yarattığın şeylere tanık ol ve ismin için söylenen peygamberlikleri tamamla.*
18*Saŋa katlananlara ücreti vėr ve öyle eyle ki peyġamberleriŋ iʿtikâd oluna
*18*Sana katlananlara emeğini ver ve öyle yap ki peygamberlerine inanılsın.*
19*Kavmiŋ içiŋ Hârûnuŋ ėtdiği hayr duʿâsına göre kullarıŋıŋ duʿâlarını istiʿâb eyle de yeriŋ cemʿi sakinleri bileler ki sen dühûruŋ Taŋrısısıŋ yâ Rabbi
*19*Halkın için, Harun'un ettiği hayır-duasına göre kullarının duasını kabul et. Böylece tüm dünyada yaşayanlar bilsinler ki sen çağların Tanrısı`sın ya Rabbi!*
20*Karın her taʿâmı yer âmmâ taʿâmdan yeğrek taʿâm var
*20*Mide her yemeği yer; ama yemekten daha iyi yemek var.*
21*Boğaz av taʿâmını tadından bildiği gibi ʿakıllı cân dahi yalan sözleri böyle bilir
*21*Boğazın, av yemeğini tadından bildiği gibi; akıllı can da yalan sözleri böyle bilir.*
22*Müteʿattıf kalb kasâvet getirir âmmâ çok bilen âdam ònа ʿivâz vėrir
*22*Şefkatli* yürek kaygılandırır; ama çok bilen adam ona bedel verir.*
23*ʿAvrat her adı kabûl ėder âmmâ kızdan güzelden kız var**
*23*Kadına her isim yakışır; ama kızdan daha güzel kız var.***
24*ʿAvratıŋ güzelliği yüzü şen ėder ve âdamıŋ cümle iştihâʾlarına ġâlibdir
*24*Kadının güzelliği yüzü sevindirir ve erkeğin tüm arzularına galiptir.*
25*Eğer ònuŋ dilinde letâfet hilm ve sıhhat var ise ònuŋ kocasınıŋ hâli ġayrı âdamlarıŋ hâline beŋzemez
*25*Eğer onun dilinde incelik, yumuşaklık ve dirlik varsa; onun kocasının durumu diğer adamlara benzemez.*

*Almancası: "Ein tückischer Sinn verursacht Leid, doch ein kluger Mann gibt es ihm zurück„ Katolik Birlik Çevirisi
Türkçesi: "*Sinsice duygular*„ acıya neden olur; ama akıllı kişi onu geri döndürür.

Kitabı Mukaddes Şt. Çevirisi: Kötü yürek üzüntüye neden olur, Deneyimli kişi ona nasıl karşılık vereceğini bilir. Şirak 36/20

**bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında önce 'suratdan yeğrek surat var' yazmış ve onu çizerek kızdan güzel kız var şeklinde yazmıştır.

177

٢٦ كندويه مناسب امداد وراحتك ديركي ايچون عورت
ايدينن آدم ملك ايدنمكه باشلر
٢٧ حوليسي اولميان ملك يغمالنور وزوجه سي اولميان طولاشوب اكليه
٢٨ زيرا شهر بشهر سكوب كزن خرسزه كيم اينانور دخي يواسي
اولميان وقنده آخشام اونده مهمان اولان آدمه بويله در

اوتوز يدنجي باب

١ هر دوست دركه بن دخي انوك دوستيم اما دوست واركه انجق
آدي دوستدر
٢ دشمنلكه دونن ياران ودوست اولنجيه دك باقي درد دكلميدر
٣ اي بد فكرنره دن يوارلنوب كلدك كه يري حيله ايله قپلادك
٤ ياران واركه دوست ايله شن كچنور ومصيبت وقتنده ضد اولور
٥ ياران واركه قارن ايچون دوست يولنه چالشور ودشمنه
قارشو قالقاني قورار
٦ قلبكده دوستيكي اونتمه ومالكدن اني فراموش ايلمه

26*Kendîye münâsib imdâd ve râhatıŋ direği içiṅ ʿavrât ėdinen âdam mülk edinmeye başlar
*26*Kendine uygun bir yardımcı ve rahatının direği için eş alan adam mülk edinmeye başlar.*
27*Havlisi olmayan mülk yağmalanır ve zevcesi olmayan dolaşıp inleye
*27*Avlusu olmayan mal talan edilir ve eşi olmayan dolaşıp inler.*
28*Zîrâ şehr-be-şehr sinip gezen hırsıza kim inanır dahi yuvası olmayan ve kande ahşâm onda mihmân olan âdama böyledir
*28*Çünkü kent, kent gezip tozan hırsıza kim inanır? Yuvası olmayan ve nerde akşam orda sabah, konuk olan adam da böyledir.*

Otuz Yedinci Bâb

1*Her dost der ki ben dahi ònuŋ dostuyum âmmâ dost var ki ancak adı dostdur
*1*Her dost diyor ki ben de onun dostuyum; ama dost var ancak adı dosttur.*
2*Düşmanlığa dönen yârân ve dost oluncaya dek bâkî derd değil midir
*2*Düşmanlığa dönen arkadaşlık, dost oluncaya dek süren, dert değil midir?*
3*Èy bed fikr nereden yuvarlanıp geldiŋ ki yeri hile ile kapladıŋ
*3*Ey kötü fikir nereden yuvarlanıp geldin ve yeri hile ile kapladın?*
4*Yârân var ki dost ile şen geçinir ve musîbet vaktinde zıdd olur
*4*Dost var ki dostuyla iyi geçinir; ama kötü zamanda karşı olur.*
5*Yârân var ki karın içiṅ dost yoluna çalışır ve düşmana karşî kalkanı kurar
*5*Dost var ki midesi için dost yoluna çalışır ve düşmana karşı kalkanı kurar.*
6*Kalbiŋde dostuŋu unutma ve mâlından ònu ferâmûş eyleme
*6*Yüreğinde dostunu unutma ve malından onu hatırından çıkarma.*

٧ هر مشیر کندو اشارتنی اوکر اما آدم وارکه کندویه نفع ایچون
نصیحت ویرر

٨ مشیردن سقین واولا انوك حاجتنی بیل زیرا اوکندویه
نفع اولمق ایچون نصیحت ویرسه کرك

٩ تاکم اوزریکه قرعه اتمیه و سنك مقصودك ایودر دیمیه اندن
سکا واقع اولاجق نسنه لری کوره یم دیو قارشوکه دورمیه

١٠ کیمه اشکللو ایسك انوکله مشاوره اتمه و سکا حسد چکنلردن
نصیحتکی صقله

١١ و عورت ایله کندو انکلك خصوصنده مشاوره اتمه نه جنك ایچون
خوفناك اول

١٢ نه بازرکان ایله تحویل ایچون نه بایع ایله اشتری ایچون

١٣ نه حسود ایله شکر ایچون نه مرحمتسز ایله خلق لطیف ایچون

١٤ نه تنبل ایله برایش ایچون نه ییللغه آلنمش ارغاد ایله ایشك
تمامتی ایچون

١٥ نه کاهل خدمتکار ایله چوق امك ایچون اصلا بونلره بر مشاوره ده
مقید

7*Her müşîr kendi işaretini öğer âmmâ âdam var ki kendiye nefʿi için nasîhat vėrir
*7*Her danışman kendi işaretini över; ama adam var ki kendi çıkarı için öğüt verir.*
(8)*Müşîrden sakın ve evvelâ ònuŋ hâcetini bil zîrâ o kendiye nefʿi olmak için nasîhat vėrse gerek
*(8)*Danışmandan sakın ve önce onun isteğini bil. Çünkü o kendine yarar sağlamak için öğüt veriyor.*
9*Tâ kim üzeriŋe kurʿayı atmaya ve seniŋ maksûduŋ ayırır dėmeye òndan saŋa vâkiʿ olacak nesneleri göreyim diye karşîŋa durmaya
*9*Ta ki üzerine kura atmasın ve seni amacın ayırır demesin. Sonra da başına gelecek şeyleri görmek için karşına geçmesin.*
10*Kime işkilli iseŋ ònuŋla müşâvere ėtme ve saŋa hased çekenlerden nasîhatıŋı sakla
*10*Kimden kuşku duyarsan onunla anlaşma ve seni kıskananlardan öğüdünü sakla.*
11*Ve ʿavrât ile kendi engeliŋ husûsunda müşâvere ėtme ne cenk için havfnâŋ ol
*11*Ne kadınla kendi engelin konusunu danış, ne de cenkten korku dolu ol.*
12*Ne bâzirgân ile tahvîl için ne bâyiʿ ile iştirâʾ için
*12*Ne tüccarla tahvil için, ne bayi ile satın almak için;*
13*Ne hasûd ile şükr için ne merhâmetsiz ile hulk-i latîf için
*13*Ne kıskançla teşekkür için, ne acımasızla iyi huyluluk için;*
14*Ne tenbel ile bir iş için ne yıllığa alınmış ırġad ile işiŋ tamâmeti için
*14*Ne tembelle bir iş için, ne yıllığa alınmış işçiyle tüm işler için;*
15*Ne kâhil hizmetkâr ile çok emek için âslâ bunlara bir müşâverede
*15*Ve ne de saçı ağarmış bir hizmetçiyle çok emek için... Asla bunlarla bir antlaşma ∞*

(8)*: Ali Bey'in 1664 el yazmasında 9. ayet

مقيد اولما

١٦ دائما شول متقي آدم ايله اول كه انوك الله امرينى كوزتدوكنى بلورسن

١٧ كه قلبي ايله سنك قلبكه كوره اولوب دوشدوكك زمان تلهف ايليه

١٨ پس كندو قلبكيك مشاوره سنى متين طوت زيرا كندوكه اوندن
اصدق بولامزسن

١٩ چون احيانا آدمك قلبي يوكسك بكجي قله سنده اوتوران يدي
بكچيلردن يكرك خبر ويرر

٢٠ اما جمله دن باش رب المتعاله دعا ايله كه قصدلريكي امان ايله
هدايت ايليه

٢١ هر ايشك ابتداسي بر سببدر وهر فعله مشاوره تقديم اولنه

٢٢ متغير قلبك علامتي چهره ده در

٢٣ درت قسملر پيدا اولور خير يا شر حيوات يا موت كه اونلرك
هپسنده دل سلطاندر

٢٤ بعض عقللو وچوق كمسنه لره تعليم ويرر آدم وار كه كندو كندويه
فايده سزدر

mukayyed olma
yapma!
16*Dâʾimâ şul müttakî âdam ile ol ki ònuŋ Allah emrini gözetdiğini bilirsin
*16*Her zaman haramdan çekinen adamla ol ki onun Allah buyruğunu gözettiğini bilirsin.*
17*Ki kalbi ile seniŋ kalbiŋe göre olup düşdüğüŋ zamân telehhüf eyleye
*17*Onun yüreği senin yüreğine göre olup, düştüğün zaman üzülür.*
18*Pes kendi kalbiŋiŋ müşaveresini metîn tut zîrâ kendiŋe ondan asdak bulamazsın
*18*Böylece yüreğinin görüşünü kavra; çünkü kendine ondan samimisini bulamazsın.*
19*Çün âhyâna âdamıŋ kalbi yüksek bekci kulesinde oturan yedi bekçilerden yeğrek haber vèrir+
*19*Çünkü bazen insanın yüreği, yüksek bekçi kulesinde oturan yedi bekçiden daha iyi haber verir.*
20*Âmmâ cümleden baş Rabb'il Müteʿâle duâʾ eyle ki kasdlarıŋı emân ile hidâyet eyleye
*20*Ama her şeyden önce yüce Rab'be dua et ki amacına güvenle kılavuz olsun.*
21*Her işiŋ ibtidâsı bir sebepdir ve her fiʿle müşâvere takdîm oluna
*21*Her işin başlangıcı bir sebebtir ve her iş için önce danışılmalı.*
22*Müteġayyir kalbiŋ ʿalâmeti çehrededir
*22*Değişen yüreğin işareti yüzündedir.*
23*Dört kısımlar peydâ olur hayır ya şerr hayvât ya mevt ki onlarıŋ hepisinde dil sultândır
*23*Dört çeşit şey ortaya çıkar: İyilik, kötülük, yaşam ve ölüm ki onların tümünde dil baş tacıdır.*
24*Baʿzı ʿakllı ve çok kimesnelere taʿlîm vèrir âdam var ki kendi kendiye fâʾidesizdir
*24*Bazı akıllılar çok kimseleri eğitir; ama insan var ki kendi kendine yararsızdır.*

+: Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*çün âdamıŋ kalbi âhyânen yüksek bekci kulesinde oturan yedi bekçilerden èyirek(eyurek=daha iyi) haber vèrir'.*

٢٥ بعض وارکه کلامده عالم کچنورده مبغوض اولور وهر تربیه دن
محروم اولا

٢٦ زیرا رب تعالیدن آنکا نعمت ویرلمدی چون هر حکمتدن خالیدر

٢٧ بعض وارکه کندو کندودن عالم اولور کندو آغزی اوزرنده اولان
علمنك میوه لری ممدوحدر

٢٨ عالم آدم کندو خلقنه تعلیم ایدر وانوك فهامتنك میوه لری باقیدر

٢٩ عالم آدم پر برکت اولور وجمله انی کورنلر آنکا سعادتلو دیه لر

٣٠ انسانك عمری ایامنك بر عددی وار اما اسرائیلك ایامی بی عدددر

٣١ عالم کندو قومنك آراسنده عزته نائل اولور وانوك نامی ابدا باقی قاله

٣٢ ای اوغلم مادامکه حیواتده سن کندو نفسیکی دکه وآنکا نه که
ضررلو کورورسك ویرمه

٣٣ زیرا هر نسنه هر کسه یرامز وهر کس هر شیدن حظلنمز

٣٤ هر ذوقلردن طویماز اولما وطعاملره حرص ایلمه

٣٥ زیرا چوق طعام خسته لك کتورر وطویمایوب یمك صفره نك
مرضنه یقیندر

طویمایوب

25*Baʿzı var ki kelâmda ʿâlim geçinir de mebġûz olur ve her terbiyeden mahrûm ola
*25*Bazısı da vardır ki sözde bilgiç geçinir de nefret edilir ve her terbiyeden yoksun kalır.*
26*Zîrâ Rabb-i Teʿâlâdan ońa niʿmet verilmedi çün her hikmetden hâlîdir
*26*Çünkü yüce Rabten ona yetenek verilmedi ve her bilgelikten yoksundur.*
27*Baʿzı var ki kendî kendîden ʿâlim olur kendî ağzı üzerinde olan ʿilminiń meyveleri memdûhdur
*27*Bazısı var ki kendi kendine bilgiç olur ve kendi ağzında olan erdemlik meyveleri övülür.*
28*ʿÂlim âdam kendî halkına taʿlîm ėder ve ońuń fahâmetiniń meyveleri bâkîdir
*28*Bilge adam kendi halkını eğitir ve yüceliğinin meyveleri kalıcıdır.*
29*ʿÂlim âdam pür-bereket olur ve cümle ońů görenler ońa saʿâdetli diyeler
*29*Bilge insan bereket dolu olur ve onu gören herkes ona: 'ne mutlusun!' diyecektir.*
30*İnsânıń ʿömrü eyyâmınıń bir ʿadedi var âmmâ İsrâʾèliń* eyyâmı bî-ʿadeddir
*30*İnsan yaşamının günlerinin bir sayısı var; ama İsrail'in* günlerinin sayısı sayısızdır.*
31*ʿÂlim kendî kavminiń arasında ʿizzete nâʾil olur ve ońuń nâmı ebeden bâkî kala
*31*Bilge kendi halkının arasında büyük olur ve onun adı sonsuza dek kalır.*
32*Ėy oğlum mâ-dâm ki hayvâtdasın kendî nefsîńi deńe ve ońa ne ki zârarlı görürseń vėrme
*32*Ey oğlum! Mademki yaşıyorsun, kendi isteklerini dene ve ona her neyi zarar görürsen verme.*
33*Zîrâ her nesne herkese yaramaz ve herkes her şeyden hazlanmaz
*33*Çünkü herşey herkese yaramaz ve herkes herşeyden hoşlanmaz.*
34*Her zevklerden doymaz olma ve taʿâmlara hırs eyleme
*34*Her zevkten doyumsuz olma ve yemeklere aç gözlü olma.*
35*Zîrâ çok taʿâm hastalık getîrir ve doymayıp yemek safrâʾnıń marazına yakındır
*35*Çünkü çok yemek hasta eder ve doyumsuzca yemek yemek; safra hastalığına yol açar.*

*Burada sözü edilen Hz. Yakup(A.S.) ve soyudur.

179

٣٦ طويمايوب يمكدن نيجه سي اولمشدر واما پرهيزكار اولان
عمري آرتورر

اوتوز سكزنجي باب

١ حاجت ايچون طبيبه رعايت ايله زيرا الله تعالى اني يراتدي
٢ چون طب رب المتعالدندر وطبيبه پادشاهلر بله عزت ايدرلر
٣ طبيبك علمي انوك باشني ارتفاع ايدر واكابر اوكنده عجيبدر
٤ الله تعالى دوالري يردن يراتدي وعقللو كشي اونلردن اكراه ايلمز
٥ بر آغاجدن صو طاتلو اولماديمي تاكيم انوك خاصيتي آدمه معلوم اولا
٦ اول دخي آدمه علم ويرمشدر تاكيم كندو عجايبلرنده معزز اولا
٧ بو نسنه لر ايله انسانه شفا ويرر وانوك آغريلريني دفع ايدر
٨ معجونجي بو نسنه لردن معجونلر ايدر وانوك ايشلري هيچ دوكنمز
هم اوندن جمله يراوزرينه دولت ابراز اولنور
٩ اي اوغلم خسته اولدوغك زمان غافل اولما الا الله تعالى يه
يالوارده اوسكا شفا ويره
١٠ كناهدن رجوع ايله واليكي طوغرلت هم قلبكي هر كناهدن پاك ايله

36*Doymayıp yemekden niçesi ölmüşdür ve âmmâ perhîzkâr olan ʿömrü artırır
*36*Böyle oburluklardan birçokları ölmüştür; ama perhiz yapan yaşamına gün katar.*

Otuz Sekizinci Bâb

1*Hâcet için tabîbe riʿâyet eyle zîrâ Allah Teʿâlâ ǿŋů yaratdı
*1*Gerekli olduğunda doktoru dinle! Çünkü yüce Allah onu yarattı.*
2*Çün tıbb Rabbi'l-Müteʿâldendir ve tabîbe pâdişâhlar bile ʿizzet ėderler
*2*Çünkü tıp, yüce Rabtendir ve doktoru kral-lar bile onurlandırır.*
3*Tabîbiŋ ʿilmi ǿnuŋ başını irtifâʿ ėder ve ekâbir ǿŋünde ʿacîbdir
*3*Doktorun bilgisi onun başını yükseltir ve büyükler önünde şaşkınlık yaratır.*
4*Allah Teʿâlâ devâʾları yerden yaratdı ve ʿakllı kişi onlardan ikrâh eylemez
*4*Yüce Allah, çareleri yerden yarattı ve akıllı kişi onlardan tiksinmez.*
5*Bir ağaçdan* su tatlî olmadı mı tâ kim ǿ-nuŋ hâsiyyeti âdama maʿlûm ola
*5*Bir ağaçtan* su tatlı olmadı mı? Ta ki onun özelliğini insan bilsin.*
6*Ol dahi âdama ʿilim vėrmişdir tâ kim kendi ʿacâʾiblerinde muʿazzez ola
*6*O da insana bilgi vermiştir; ta ki kendi harikalarıyla sevilsin.*
7*Bu nesneler ile insâna şifâ vėrir ve ǿnuŋ ağrılarını defʿ ėder
*7*Bu şeylerle insanı iyileştirir ve onun ağrı-larını kaldırır.*
8*Maʿcûncu bu nesnelerden maʿcûnlar ėder ve ǿnuŋ işleri hîç dönenmez hem ondan cüm-le yer üzerine devlet ibrâz olunur
*8*Macuncu bu şeylerden macunlar yapar ve onun işleri hiç dolanıp durmaz. Hem ondan tüm yeryüzüne devletin adı duyulur**.*
9*Ėy oğlum hasta olduğuŋ zamân ġâfil olma illâ Allah Teʿâlâya yalvar da o saŋa şifâ vère
*9*Ey oğlum! Hastalandığında bilinçsiz olma. İlla yüce Allah'a yalvar ki O da sana iyilik versin.*
10*Günâhdan rücuʿ eyle ve elini doğrult hem kalbini her günâhdan pâk eyle
*10*Günahtan dön ve elini doğrult; hem yüreğini her günahtan temizle.*

*bkz. II. Ez.1/22
***Manisa Mesir Macunu gibi.*

١١ خوشبوي وسميد اوننى ذكر ايچون محرقه اولمغه اهدي ايله
هم سميز قربانى ده چون سن اول كتورمزسن
١٢ وطبيبه يرويرز زيرا آنى الله تعالى يراتدي واوسندن ايرلماسون
كه آكا محتاجسن
١٣ وقت اولور كه اونلرك الندن نيك انجام كلور
١٤ زيرا اونلر دخى رب تعالى يه يالوارورلر كه اونلره راحت وعمر ايچون
صحت ويره
١٥ كندو خلقنه كناه ايدن طبيبك الينه دوشسون
١٦ اى اوغل ميت اوزرينه كوز ياشى دوك وعظيم ياس چكن كبى
مرثيه يه باشله
١٧ وآكا لايق اولدوغى كبى تننى صار هم انوك دفننى اهمال ايلمه
١٨ آكا اجيوب اغله ودروندن فرياد ايله هم انوك لياقتنه كوره
ماتمى چك
١٩ بركون يا ايكى كون افترى دن قورتلمق ايچون اندن غمدن متسلى اول
٢٠ زيرا غم اولوم كتورر وقلبك قيقوسى قوتى بوكر

بلا

11*Hoş bûyu ve sėmîd ununu zikr içĭn mahrûka olmağa ihdâʾ eyle hem semiz kurbânı da çün sen evvel getĭrmezsin
*11*Hoş kokulu buhuru ve simit ununu yakmalık anı olarak sun; ayrıca semiz kurbanı da ver. Çünkü ilk sen, onu getirmezsin.*
12*Ve tabîbe yer vėr zîrâ ȯŋů Allah Teʿâlâ yaratdı ve o senden ayrılmasın ki ȯŋâ muhtâcsın
*12*Doktora yer ver. Çünkü yüce Allah onu yarattı, o senden ayrılmasın ki ona muhtaçsın.*
13*Vakt olur ki onlarıŋ elinden nîk-encâm gelir
*13*Bazen onların elinden iyi sonuç çıkar.*
14*Zîrâ onlar dahi Rabb-i Teʿâlâya yalvarırlar ki onlara râhat ve ʿömr için sıhhat vėre
*14*Çünkü onlar da yüce Allah'a, onlara huzur ve sağlıklı bir yaşam versin diye yalvarırlar.*
15*Kendĭ halkına günâh ėden tabîbiŋ eline düşsün
*15*Kendi halkına kötü davranan, doktorun eline düşsün.*
16*Ėy oğul meyyit üzerine göz yaşı dök ve ʿazîm yas çeken gibi mersiyyeye başla
*16*Ey oğul! Ölüye gözyaşı dök ve çok yaslı biri gibi ağıt düz.*
17*Ve ȯŋa lâyık olduğu gibi tenini sar hem ȯnuŋ defnini ihmâl eyleme
*17*Onun bedenini gerektiği gibi sar ve onun gömülmesini geciktirme.*
18*Ȯŋa acıyıp ağla ve derûndan feryâd eyle hem ȯnuŋ liyâkatına göre mâtemi çek
*18*Ona acıyıp ağla ve yürekten çığlık at! Ona yaraşan duruma göre yas çek.*
19*Bir gün ya iki gün iftirâʾdan kurtulmak içĭn ȯndan ġamdan müteselli ol
*19*Bir iki gün bunu yap ki eleştirilmeyesin, daha sonra kederinden avun.*
20*Zîrâ ġam ölüm getirir ve kalbin kaygĭsı kuvveti büker
*20*Çünkü üzüntü ölüm getirir ve yüreğin kaygısı gücü kırar.*

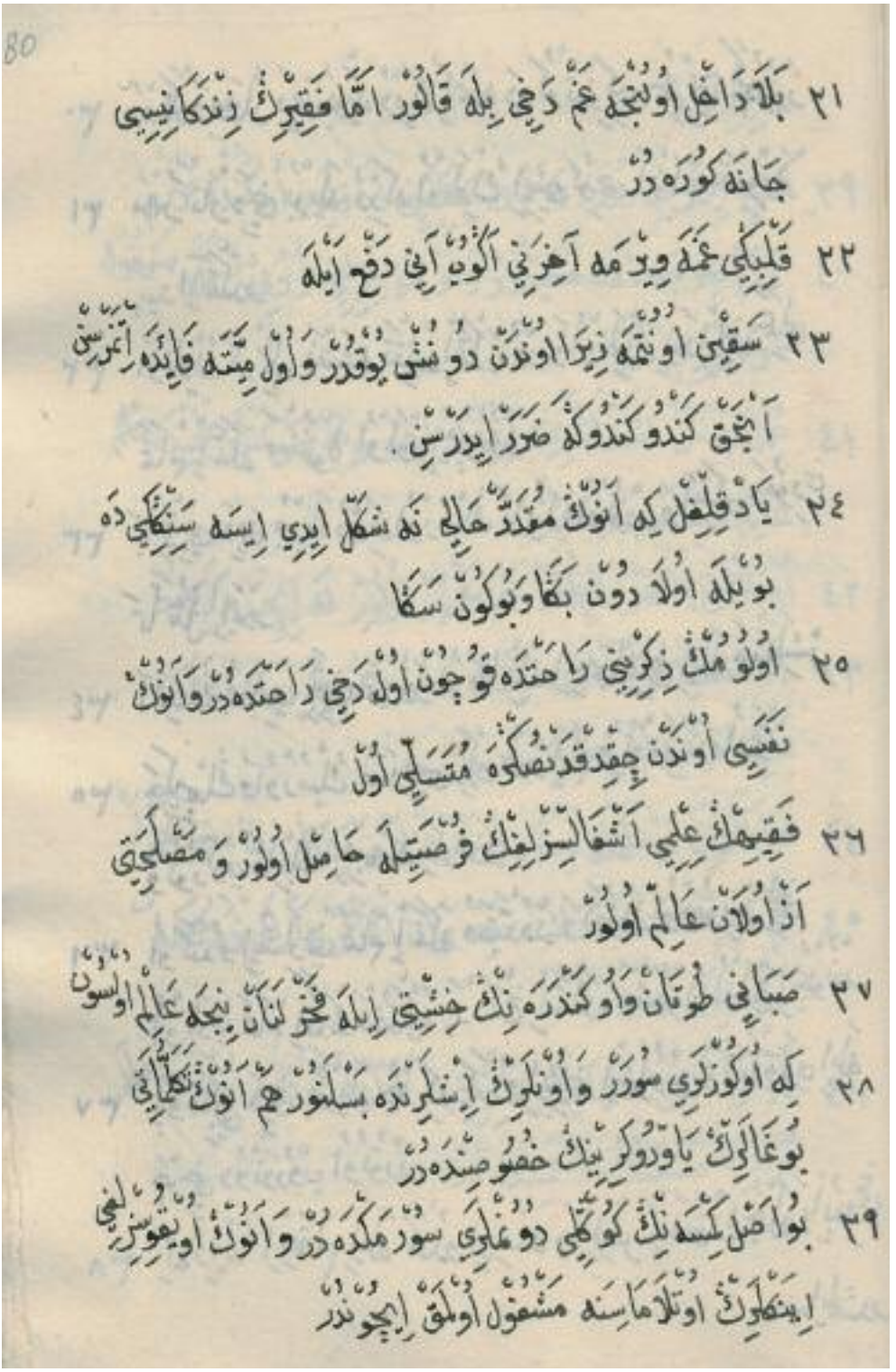

٢١ بلا داخل اولنجه غم دخی بله قالور اما فقیرك زندكانیسی
جانه كوره در

٢٢ قلبكی غمه ویرمه آخرنی اكوب آنی دفع ایله

٢٣ سقین اونتمه زیرا اوندن دونش یوقدر واول میته فایده اتمزسن
آنجق كندو كندوكه ضرر ایدرسن.

٢٤ یاد قلغل كه انوك مقدر حالی نه شكل ایدی ایسه سنكلی ده
بویله اولا دون بكا وبوكون سكا

٢٥ اولومك ذكرینی راحتده قوچون اول دخی راحتده در وانوك
نفسی اوندن چقدقدنصكره متسلی اول

٢٦ فقیهك علمی اشغالسزلغك فرصتیله حاصل اولور و مصلحتی
از اولان عالم اولور

٢٧ صبانی طوتان واوكندره نك خشیتی ایله فخر لنان نیجه عالم اولسون

٢٨ كه اوكوزلری سورر واونلرك ایشلرنده بسلنور هم انوك تكلماتی
بوغالرك یاوروكرینك خصوصنده در

٢٩ بو اصل كمسه نك كوكلی دونملری سورمكده در وانوك اویقوسزلغی
اینكلرك اوتلاماسنه مشغول اولمق ایچوندر

21*Belâ dahil olunca ġam dahi bile kalır âmmâ fakîriŋ zinde-gânîsi câna göredir
*21*Kaza gelince keder de kalır; ama yoksulun dirliği cana göredir.*
22*Kalbiŋi ġama vėrme âhireti anıp ònu̓ def‘ eyle
*22*Yüreğini üzme ve ahireti anıp onu bırak.*
23*Sakın unutma zîrâ ondan dönüş yokdur ve ol meyyite fâ̓ide ėtmezsin ancak kendi kendiŋe zarar ėdersin
*23*Sakın unutma! Çünkü ondan dönüş yoktur. O ölüye bir yarar sağlamazsın, ancak kendine zarar edersin.*
24*Yâd kılġil ki ònuŋ mukadder hâli ne şekl idi ise seniŋki de böyle ola dün baŋa bugün saŋa
*24*Onu an ki onun yazgısı nasılsa; seninki de öyle olacak: Dün bana, bu gün sana.*
25*Ölümüŋ zikrini râhatda ko çûn ol dahi râhatdadır ve ònuŋ nefesi ondan çıktıkdan soŋra müteselli ol
*25*Ölüyü iyi şeylerle an! Çünkü o rahattadır ve onun soluğu ondan çıktıktan sonra avun.*
26*Fakîhiŋ ‘ilmi eşġalsizliğiŋ fîrsatıyla hâsıl olur ve maslahatı az olan ‘alim olur
*26*Bilgenin bilgeliği, boş zamanın uygun anında olur ve işleri az olan bilge olur.*
27*Sabanı tutan ve öğendereniŋ hıştı ile fahırlanan nice ‘âlim olsun
*27*Sabanı tutan ve öğendereyi ‘öküze batırmakla’ kibirlenen hiç bilge olur mu?*
28*Ki öküzleri sürer ve onlarıŋ işlerinde beslenir hem ònuŋ tekellümâtı boğalarıŋ yavrularınıŋ husûsundadır
*28*O öküzleri sürer ve onların emeğiyle geçinir. O hep boğaların yavrularından söz eder.*
29*Bu asıl kimseniŋ gönlü doğumları sormakdadır ve ònuŋ uykusuzluğu ineklerin otlamasına meşġul olmak içi̓ndir
*29*Böyle birinin aklı fikri doğumları sormaktır ve o ineklerin otlaması için uykusuz kalır.*

٣٠ دولكرو معمار دخی بویله درکه کیجه ده کوندز کبی عمرینی کچورر

٣١ مهرکنلر دخی بویله درکه اونلرك ایشی کوجی انواع تصویرلر
پیدا ایتمکدر

٣٢ اونلرك کوکلی نقشه تقلید ایتمکده در و اونلرك بیدارلغی عملی
تمام ایتمکه مشغول اولمق ایچوندر

٣٣ باقرجی دخی بویله درکه اورسك یاننده اوتورر و اسکی دمودی
تأمل ایدر

٣٤ آتشك بخاری تنی قرودر اوجاغك ایسجاقلغی ایله جنکلشر

٣٥ چکیجك و اورسك صداسی یکی طرز ایله قولاقلرنده اوتر
و کوزلری قابك شبهنه نکراندر

٣٦ اوکندو ایشلرینی تمام ایتمکه مقیددر و انوك اویقوسزلغی
اونلری تمام ایتدکدنصکره پرداخ ایتمکده مشغول اولمق ایچوندر

٣٧ چوملکجی دخی بویله درکه کندو ایشنی ایشلیوب و آیاقلری ایله
چرخی دوندروب اوتورر

٣٨ که دائما اهتمام ایله کندو ایشنه چالشر و انوك جمله یاپدوغی

صایلمشدر

30*Dülger ve miʿmâr dahi böyledir ki gėcede gündüz gibi ʿömrünü geçirir
*30*Marangoz ve mimar da böyledir; gecede gündüz gibi yaşam sürer.*
31*Mühргenler dahi böyledir ki onların işi gücü envâʿi tasvîrler peydâ ėtmekdir
*31*Mühürcüler de böyledir; onların işi gücü çeşitli figürler yapmaktır.*
32*Ònlarıŋ gönlü de nakışa taklîd ėtmekdedir ve onlarıŋ bîdârlığı ʿameli tamâm ėtmeğe meşġul olmak içindir
*32*Onların gönlü resmi kopyalamaktır ve onların uykusuzluğu işlerini bitirmek içindir.*
33*Bakırcı dahi böyledir ki örsüŋ yanında oturur ve eski demi̇ri* teʾemmül ėder
*33*Bakırcı da böyledir: Örsün yanında oturur ve eski demiri düşünür.*
34*Âteşiŋ buhârı tenini kurudur ocağıŋ ıssıcaklığı ile cenkleşir
*34*Ateşin buharı tenini kurutur ve ocağın sıcaklığı ile cenkleşir.*
35*Çekiciŋ ve örsüŋ sedâsı yeŋi tarz ile kulaklarında öter ve gözleri kabıŋ şibhine nigerândır
*35*Çekiçle örsün sesi, yeni bir melodi gibi kulaklarında öter ve gözleri kabın aynısını izler.*
36*O kendi işlerini tamâm ėtmeğe mukayyeddir ve ònuŋ uykusuzluğu onları tamâm etdikden soŋra perdâh ėtmekde meşġûl olmak içindir
*36*O kendi işlerini bitirmeye uğraşır ve onun uykusuzluğu -onları bitirdikten sonra- parlatmaya çalışmak içindir.*
37*Çömlekçi dahi böyledir ki kendi̇ işini işleyip ve ayakları ile çarkı döndürüp oturur
*37*Çömlekçi de böyledir: Kendi işleri için ayaklarıyla çarkı döndürür durur.*
38*Ki dâʾimâ ihtimâm ile kendi̇ işine çalışır ve ònuŋ cümle yapdığı
*38*Özenle kendi işinde çalışır ve onun tüm yaptığı ∞*

*bkz. Ali bey'in 1664 el yazmasında '*demi̇ri*'.

181

صايلمشدر

٣٩ اللري ايله كلي دورز وانوك بطلكيني اياقلري اوكنده بوكر

٤٠ تمام صرچه لمغه مقيددر واويخوسزلغي فروني سلمكه مشغول
اولمق ايچوندر

٤١ جمله بونلر كندو اللرينه اعتماد ايدر وهر كس كندو علمنده حكم
عالم اولمغه چالشور

٤٢ اونلرسز شهر ياپلماز نه معمور اولور نه ايچنده كزيلور

٤٣ اما خلقك مشاوره سنده مطلوب دكللر وجماعتده
عالي مرتبه لره چقمزلر

٤٤ حاكملرك اسكمله لرنده اوتورمزلر وحقك نظامني سچمزلر

٤٥ هم استقامت وعدالت ندر بيان اتمزلر وارالرنده حكملر
سويلين بولنمار

٤٦ اونلر انجق دنيانك عمارتني برقرار طوتارلر واونلرك جمله
مرادي صنعتك زحمتنده در

sayılmışdır
sayılmıştır.

39*Elleri ile kili düzer ve ònuŋ pekliğini ayakları öŋünde büker
*39*Elleriyle kile şekil verir ve onun sağlamlığını ayaklarıyla büker.*

40*Tamâm sırçalamağa mukayyeddir ve uyhusuẓluğu furûnu silmeğe meşġûl olmak içindir
*40*Tam sırçalamaya yatkındır ve uykusuzluğu fırını silmek içindir.*

41*Cümle bunlar kendi ellerine iʿtimâd èder ve herkes kendi ʿilminde ʿâlim olmağa çalışır
*41*Tüm bunlar kendi ellerine güvenirler ve herkes kendi bilgisiyle bilgiç olmaya çalışır.*

42*Onlarsız şehir yapılmaz ne maʿmûr olur ne içinde gezilir
*42*Onlarsız şehir yapılmaz; ne güzel olur, ne de içinde gezilir.*

43*Âmmâ halkıŋ müşâveresinde matlûb değiller ve cemâʿatde ʿâlî mertebelere çıkmazlar
*43*Ama halkın arasında beğenilen şey değiller ve toplumda yüksek mevkilere çıkmazlar;*

44*Hâkimleriŋ iskemlelerinde oturamazlar ve hakkıŋ nizâmını seçmezler
*44*Yargıçlar kürsüsünde oturamazlar ve yargılamaya katılamazlar.*

45*Hem istikâmet ve ʿadâlet nedir beyân èdmezler ve aralarında hükmler söyleyen bulunmaz
*45*Gidişatı ve adaleti açıklayamazlar. Aralarında yargılayan bulunmaz.*

46*Onlar ancak dünyânıŋ ʿimâretini bir karar tutarlar ve onlarıŋ cümle murâdı sanʿatıŋ zahmetindedir
*46*Onlar ancak dünyanın yapılışında bir yer tutarlar ve onların tüm arzusu sanatın emeğidir.*

اوتوزطقوزنجی باب

١ اما ربّ المتعالك شريعتنه كوكلوه ويرن وآني تفكّر ايدن

٢ جمله قدمانك حكمتنه طالبدر ونبوّاته اشتغال ايدر

٣ نامدار آدملرك كلماتني حفظ ايلر وانواع مثالله رشد بولوب
اونلرايله منسلك اولور

٤ امثالك مغلق معنالرني سوال ايدر وتمثيلاتك رموزاتنه مشغولدر

٥ اكابرك آراسنده خدمت ايدر وبكلرك حضورنده حاضر اولور

٦ ديار غربتده كزر زيرا آدملرك آراسنده خيروشرّي تجربه ايلمشدر

٧ آني يرادان ربّي صباحدن آرامغه مقيّد اولور والله المتعالك
حضورنده نماز قلار

٨ نيازاتمك ايچون آغزيني آچار وكندوكناهلري ايچون دعا ايلر

٩ اكر اولو ربّ اكبر استرسه فهمامتك روحي ايله مملو اولا

١٠ حكمتك تكلماتني يغورپي دوكه ودعاسنده ربّ تعالي يه حمد
وثنا ايلية

Otuz Dokuzuncu Bâb

1*Âmmâ Rabb'il Müteʿâliŋ şerîʿatına göŋül vėren ve ònu̓ tefekkür ėden

*1*Ama yüce Allah'ın yasalarına gönül veren ve onu düşünen;*

2*Cümle kudemânıŋ hikmetine talibdir ve nübüvvete iştiġâl ėder

*2*Tüm eski büyüklerin bilgeliğine adaydır ve peygamberliğe katılır.*

3*Nâmdâr âdamlarıŋ kelimâtını hıfz eyler ve envâʾi misâllar dosd bulup onlar ile münselik olur

*3*Ünlü insanların sözlerini tutar ve çeşitli benzer şeylerle dost bulup onlarla birlik olur.*

4*Emsâliŋ muğlak maʿnâlarını suʾâl ėder ve temsîlâtıŋ rumûzâtına meşġuldür

*4*Örneklerin yanıtlanmamış anlamını sorar ve benzer şeylerin simgeleriyle uğraşır.*

5*Ekâbir arasında hizmet ėder ve beğleriŋ huzûrunda hâzır olur

*5*Büyükler içinde hizmet eder ve beylerin önünde hazır olur.*

6*Diyâr-ı ġurbetde gezer zîrâ âdamlar arasında hayr ve şerri tecrîbe eylemişdir

*6*Yabancı yerlerde gezer. Çünkü insanlar arasında iyiyle kötüyü sınamıştır.*

7*Ònu̓ yaradan Rabbi sabâhdan aramağa mukayyed olur ve Allah-ül Müteʿâliŋ huzûrunda namâz kılar

*7*Onu yaratan Rabbi sabahtan* aramayı gözetir ve yüce Allah'ın önünde namaz kılar.*

8*Niyâz ėtmek içiǹ ağzını açar ve kendi günâhları içiǹ duâ eyler

*8*O'na yakarmak için ağzını açar ve kendi günahları için dua eder.*

9*Eğer ol Rabb-i Ekber isterse fahâmetiŋ rûhu ile memlû ola

*9*Eğer 'Yüce Rab' isterse ulu şanının ruhuyla dolar.*

10*Hikmetiŋ tekellümâtını yağmur gibi döke ve duʿâsında Rabb-i Teʿâlâya hamd ü senâ eyleye

*10*Bilgeliğin sözlerini yağmur gibi döksün ve duasında yüce Rabbe övgüler sunsun.*

*Bkz. Sül. Bil. 16/28

182.

١١ اُوكَنْدُو تَدْبِيرِينَه وَعِلْمِنَه اِرْشَادْ وِيرَه وَكَنْدُو اَسْرَارِينَه مُتَفَكِّرْ اُولَا

١٢ كَنْدُو عِلْمِنْكْ تَعْلِيمِنِي اِبْرَازْ اَيْلَيَه وَرَبِّ تَعَالَى نِكْ عَهْدِنِكْ شَرِيعَتِنْدَن مُتَفَخِّرْ اُولَا

١٣ بِنْجَه كِسَه لَرْ اَنُوكْ فَهَامَتِنِي اُوكَه لَرْ اَنُوكْ ذِكْرِي هِيچْ بِرْ زَمَان مَحْو اُولْمَيَا

١٤ وَهِيچْ اَكْسِلْمَيَه اِلَّا اَنُوكْ نَامِي جَمِيعْ عَصْرْلَرْدَه بَاقِي قَالَه

١٥ اَنُوكْ حِكْمَتِنِي خَلْقْ حِكَايَتْ اَيْلَيَه وَاَنُوكْ مَدْحِنِي جَمَاعَتْ وَصْف اَيْلَيَه

١٦ وَفَاتْ اِيدَرْسَه نَامِي بِيكْ عَزِيزْلَرْدَن زِيَادَه مَشْهُورْ اُولُورْ وَحَيَاتَدَه بَاقِي اُولُورْسَه كَنْدُوَيَه اِكْسَابْ اَيْلَيَه

١٧ دَخِي دِيوِيرَه يِمْ چُونْ تَفَكُّرْ اِيدِمْ وَمَاهِ تَابَانْ كِبِي طُولُويِمْ

١٨ اِي مُقَدَّسْ اُوغُلْلَرِمْ دِنْلَمِكْ بَنِي وَصُوسَيْلِنِكْ يَانِنَدَه دِكْلِمِشْ كُلْ كِبِي فِلِسِلِنَكْ وَكُونْلَكْ كِبِي خُوشْ رَايِحَهْ كَتُورُونْ

١٩ وَزَنْبَاقْ كِبِي چِيچَكْلَر كَتُورُكْ هَمْ كُوزَلْ قُوقُوْ وِيرُكْ هَمْ اَغَانِي اِيلَه تَسْبِيحْ اَيْلَيُكْ

٢٠ رَبِّ تَعَالَى يَه جُمْلَه عَمَلْلَرِي اِيچُونْ تَبَارَكْ اَيْلَيُكْ اَنُوكْ اِسْمِنَه تَعْظِيمْ اَيْلَيُكْ

11*Önünde tedbîrine ve ʿilmine irşâd vère ve kendî esrârına mütefekkir ola
*11*Önünde tasarılarınla, bilgeliğinle doğruyu göstersin ve kendi sırlarını derin düşünsün.*
12*Kendî ʿilminiŋ taʿlîmini ibrâz eyleye ve Rabb-i Teʿâlânıŋ ʿahdiniŋ şerîʿatından mütefahhir ola
*12*Kendi bilgisinin eğitimini göstersin ve yüce Rabbin antlaşmasının yasasından övünsün.*
13*Niçe kimseler ònuŋ fahâmetini öğeler ònuŋ zikri hîc bir zamân mahv olunmaya
*13*Birçokları O'nun yüceliğini övsün ve O'nun anılması hiç bir zaman umutulmasın;*
14*Ve hîc eksilmeye illâ ònuŋ nâmı cemʿi asırlarda bâki kala
*14*Ve hiç azalmasın. Ama O'nun şanı tüm çağlarda devamlı kalsın.*
15*Ònuŋ hikmetini halk hikâyet eyleye ve ònuŋ medhini cemâʿat vasf eyleye
*15*O'nun bilgeliğini toplum anlatsın ve O'nun övgüsünü cemaat nitelendirsin.*
16*Vefât èderse nâmı biŋ ġayrılardan ziyâde meşhûr olur ve hayvâtda bâki olursa kendiye iktisâb eyleye
*16*Ölürse adı binlerce kişiden daha çok ünlü olur ve yaşayıp kalırsa, kendine kazanır.*
17*Dahi deyivèreyim çün tefekkür ètdim ve mâh-i taban gibi doluyum
*17*Daha ne söyleyeyim? Çünkü düşündüm ve dolunay gibi doluyum.*
18*Èy mukaddes oğullarım diŋleyiŋ beŋi ve su seyliniŋ yanında dikilmiş gül gibi filisleniŋ ve günlük gibi hoş râʾiha getirin
*18*Ey kutsal oğullarım! Beni dinleyin. Akan sular yanında dikilmiş gül gibi filizlenin ve günlük gibi hoş koku verin;*
19*Ve zanbak gibi çiçekler getiriŋ hem güzel kokuyu vèriŋ hem âġânî ile tesbîh eyleyiŋ
*19*Ve zambak çiçekleri getirin. Güzel kokunuzu verin; hem ezgilerle övgüler söyleyin.*
20*Rabb-i Teʿâlâya cümle ʿâmelleri içiŋ tebârek eyleyiŋ ònuŋ ismine taʿzîm eyleyiŋ
*20*Yüce Rabbe bütün işleri için övgüler sunun. O'nun adını yüceltin.*

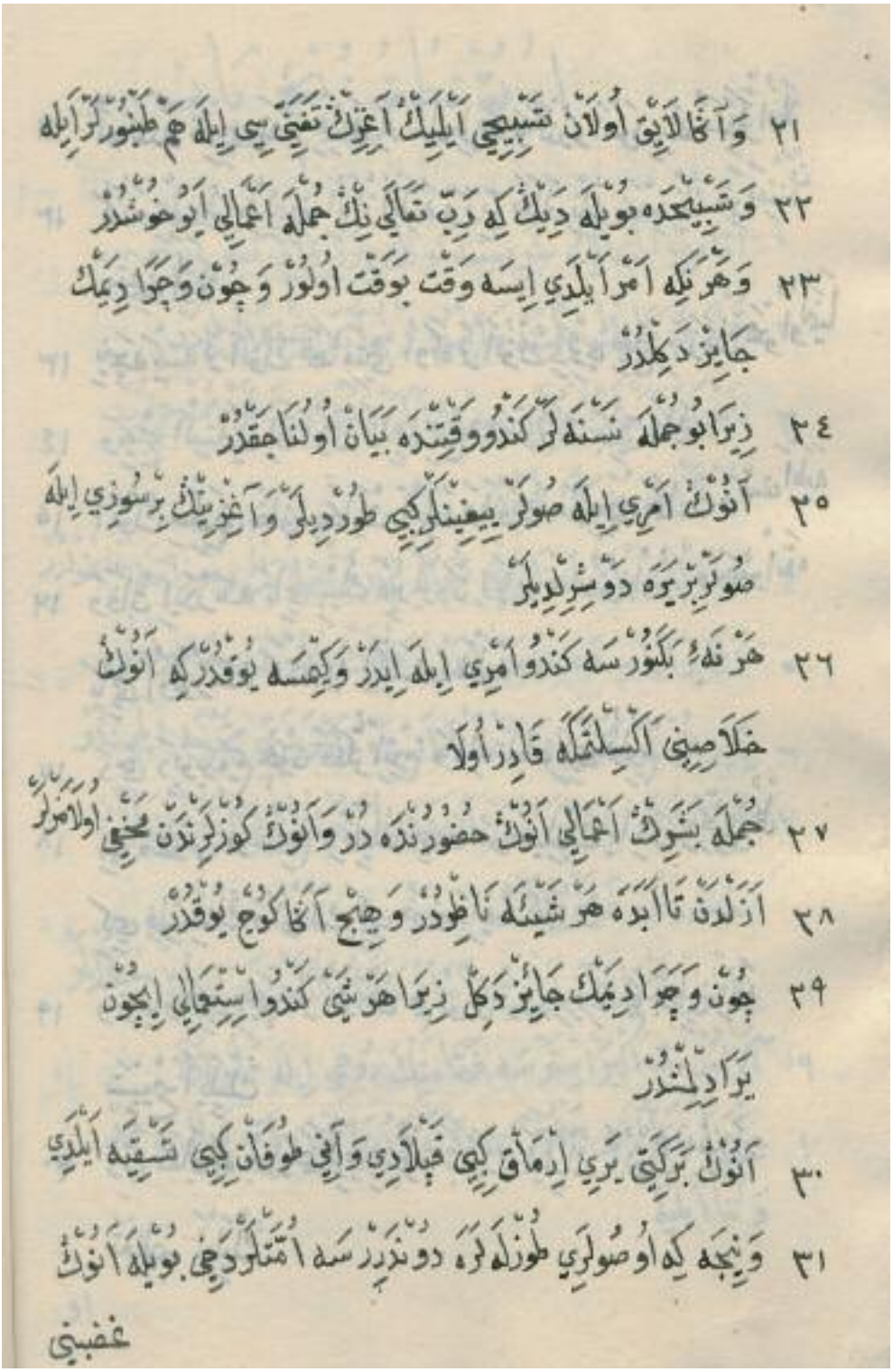

٢١ وَآنڭا لايق اولان تسبيحي ايليك آغزڭ تغنيسي ايله هم طنبورلر ايله

٢٢ وَتسبيحده بويله ديك كه رب تعالينڭ جمله اعمالي ايو خوشدر

٢٣ وَهر نكه امر ايلدي ايسه وقت بوقت اولور وَچون وَچرا ديمك
جايز دكلدر

٢٤ زيرا بو جمله نسنه لر كندو وقتنده بيان اولناجقدر

٢٥ آنوڭ امري ايله صولر ييغينلر كبي طوردیلر وَآغزينڭ برسوزي ايله
صولر بر يره دوشرلديلر

٢٦ هر نه يه بكنورسه كندو امري ايله ايدر وَكيمسه يوقدر كه آنوڭ
خلاصيني اكسلتمكه قادر اولا

٢٧ جمله بشرڭ اعمالي آنوڭ حضورنده در وَآنوڭ كوزلرندن مخفي اولامزلر

٢٨ ازلدن تا ابده هر شيئه ناظردر وَهيچ آنڭا كوچ يوقدر

٢٩ چون وَچرا ديمك جايز دكل زيرا هر شي كندو استعمالي ايچون
يرادلمشدر

٣٠ آنوڭ بركتي يري ارماق كبي قپلادي وَآني طوفان كبي تسقيه ايلدي

٣١ وَنيجه كه او صولري طوزله لره دوندررسه امتلر دخي بويله آنوڭ
غضبني

21*Ve ònŋa lâyık olan tesbîhi eyleyiŋ ağzıŋ teġannîsi ile hem tanburlar ile
*21*Ağzınızdan çıkan ezgilerle ve telli sazlarla O'na layık olan övgüyü söyleyin..*
22*Ve tesbîhde böyle deyiŋ ki Rabb-i Teʿâlânıŋ cümle ʿamâlı íyi hoşdur
*22*Bu övgüde şunu deyin: Yüce Rab'bin tüm işleri iyi ve güzeldir.*
23*Ve her ne ki emr eyledi ise vakt be vakt olur ve çûn ü çerâ dèmek câʾiz değildir
*23*Ne buyurduysa, zaman zaman olur. Niçin ve neden demek doğru değildir?!*
24*Zîrâ bu cümle nesneler kendi katında beyân olunacakdır
*24*Çünkü bu gibi şeyler, kendi katında belli olacaktır.*
25*Ònuŋ emri ile sular yığınlar gibi durdular ve ağzınıŋ bir sözü ile sular bir yere devşirildiler
*25*Onun buyruğuyla sular yığınlar gibi durdular ve ağzının bir sözüyle bir yere toplandılar.*
26*Her neyi beğenirse kendi emri ile èder ve kimse yokdur ki ònuŋ halâsını eksiltmeğe kâdir ola
*26*Ne beğeniyorsa, kendi buyruğuyla yapar ve hiç kimse O'ndan gelen kurtuluşu engelleyemez.*
27*Cümle beşeriŋ aʿmali ònuŋ huzûrundadır ve ònuŋ gözlerinden mahfî olamazlar
*27*Tüm insanların işleri O'nun önündedir ve O'nun gözlerinden gizli olamazlar.*
28*Ezelden tâ ebede her şeyʾe nâzırdır ve hîç ònŋa güc yokdur
*28*Sonsuz öncelikten ta sonsuzluğa dek her şeye bakar ve O'na hiç bir şey zor gelmez.*
29*Çûn ü çerâ dèmek câʾiz değil zîrâ her şey kendi istiʿmâli içîn yaradılmışdır
*29*Neden ve niçin demek doğru değildir. Çünkü her şey, kendi kullanımı için yaratılmıştır.*
30*Ònuŋ bereketi yeri ırmak gibi kapladı ve ònu̯ tûfân gibi teskîn eyledi
*30*O'nun bereketi yeryüzünü ırmak gibi kapladı ve onu tufan gibi yatıştırdı.*
31*Ve nice ki o suları tuzlalara dönderirse ümmetler dahi böyle ònuŋ
*31*Nasıl ki O suları tuzlalara döndürürse; ülkeler de böyle O'nun ∞*

ġazabını ∞

183

غضبینی کسب ایده‌لر

٣٢ آنوك طریقاتی مقدسلره دوز و کذلك فاسقلره اوغراغه سپادر

٣٣ ایلکلر اولدن ایولر ایچون یرادلدی و کذلك کملکلر کملر ایچون

٣٤ انسانك عمرینك جمله لوازمندن باش صو آتش دمور طوز

بغدای اونی بال سود اوزومك صقندیسی زیتون یاغی و اثوابدر

٣٥ بونلر جمله‌سی صالحلره ایلکه و طالحلره کملکه دونرلر

٣٦ بعض جانلر وارکه انتقام ایچون یرادلدیلر و الله تعالی

اونلرك سوطلرینی کندولرینك حشمی ایله برقرار ایلر

٣٧ آنوك تتمیم حکمتنك وقتنده قوتنی دوکرلرده کندولرینی

یرادانك غضبینی تسکین ایدرلر

٣٨ آتش و طولو و قحط و اولت جمله بونلر انتقام ایچون یرادلدی

٣٩ سباعك دشلری عقربلر انکرك یلانلری سیف منتقم فاسقلری

هلاك اتمك ایچوندر

٤٠ بونلر اللهك امرندن سوینورلر و لازم اولدوغی زمان یر اوزرینه

کلمکه حاضرلردر هم وقتلرنجه امرنده تجاوز اتمزلر

ġazabını kesb ėderler
öfkesini kazanır.
32*Ònuŋ tarîkâtı mukaddeslere düz ve kezâlik fâsıklara uğrağa sapadır
*32*O'nun yolları kutsallara düz; ama kötülere sapa bir uğraktır.*
33*İyĭlikler evvelden iyĭler içĭn yaradıldı ve kezâlik kemlikler kemler içĭn
*33*İyiler için iyilikler önceden yaratıldı ve böylece kötüler için de kötülükler.*
34*İnsânıŋ ʿömrünüŋ cümle levâzımından baş su âteş demĭr tuz buğday unu bal süd üzümüŋ sıkındısı suyu zeytûn yağı ve esvâbdır
*34*İnsan yaşamının en başta gelen gereksinimleri: Su, ateş, demir, tuz, buğday unu, bal, süt, sıkılmış üzüm suyu, zeytin yağı ve giysidir.*
35*Bunlar cümlesi sâlihlere eyliğe+ ve tâlihlere kemliğe dönerler
*35*Bunların tümü, doğruları iyiliğe ve kötüleri kötülüğe döndürür.*
36*Baʿzı cânlar var ki intikâm içĭn yaradıldılar ve Allah Teʿâlâ onlarıŋ savtlarını kendilerinĭŋ hışmı ile bir karar ėderler
*36*Bazı canlar var ki öç için yaratıldılar. Yüce Allah onların kırbaçlarını kendilerinin öfkesiyle bir karar kılar.*
37*Ònuŋ tetmîm hikmetinĭŋ vaktinde kuvvetini dökerler de kendilerini yaradanıŋ ġazâbını teskîn ėderler
*37*O'nun bilgeliği tamamlandığında gücünü dökerler ve kendilerini yaratanın öfkesine yatıştırırlar.*
38*Âteş ve dolu ve kaht ve ölet cümle bunlar intikâm içĭn yaradıldı
*38*Ateş, dolu; kıtlık ve kırgın! Tüm bunlar öç için yaratıldı.*
39*Sibâʿıŋ dişleri ʿakrebler engerek yılanları seyf-i müntakim fâsıkları helâk ėtmek içĭndir
*39*Yırtıcıların dişleri, akrepler, engerek yılanları ve intikam kılıcı kötüleri yok etmek içindir.*
40*Bunlar Allahıŋ emrinden sevinirler ve lâzım olduğu zamân yer üzerine gelmeğe hâzırlardır hem vaktlarınca emirinde tecâvüz ėtmezler

*40*Bunlar Allah'ın buyruğundan sevinirler ve gerektiği zaman yeryüzüne gelmeğe hazırlardır. Asla buyruğa karşı zamanını değiştirmezler.*
+iyĭlik.

٤١ پس اولدن بو نسنه لر یانمده مقرر اولمغله اونلری تفکر ایتدوکمدنصکره
کتابه یازدم

٤٢ رب تعالی نك جمله اعمالی ایودر و وقت بوقت هر نه لازم ایسه
یتشدورر

٤٣ و بو بونده بتردر دیمك جایز دکل زیرا هر نسنه کندو وقتنده
استحسان اولنسه کرك

٤٤ پس امدی بتون کوکل و آغزدن تسبیحلر ارلایك و ربك اسمنه
حمد و ثنا ایلیك

قرقنجی باب

١ هر آدمه بر عظیم اشغال یرادلدی و بنی آدمه آغر بیوندرق قونلدی

٢ آناسنك قارنندن چقدوغی کوندن تا هپسنك آناسنه دوندوکی
کونه دك

٣ یعنی افکاردن و قلبك قورقوسندن ماعدا توقع مهم و اولومك
کونی

٤ که جمله مزه شاملدر عزت تختنده اوتوراندن تا توزده طپراقده

خور

41*Pes evvelden bu nesneler yanımda mukarrer olmağile+ onları tefekkür ėtdiğimden soŋra kitâba yazdım
*41*Bu şeyler önceden yanımda kararlaştırıldığından; onları düşündükden sonra kitaba yazdım.*
42*Rabb-i Teʿâlânıŋ cümle ʿâmâlı íyiḋir ve vakt be vakt her ne lâzım ise yetişdirir
*42*Yüce Rabbin tüm işleri iyidir ve zaman zaman her ne gerekirse yetiştirir.*
43*Ve bu bundan beterdir dėmek caʾiz değil zîrâ her nesne kendi vaktinde istihsân olunsa gerek
*43*Bundan daha kötüdür demek doğru değildir. Çünkü her şey kendi zamanına göre güzel sayılır.*
44*Pes imdi bütün gönŋül ve ağızdan tesbîhler ırlayıŋ ve Rabbiŋ ismine hamd ü senâ eyleyiŋ
*44*Şimdi sizler; tüm gönlünüzden, tüm ağzınızdan ezgiler söyleyin ve Rabbin adına hamd edip şükredin.*

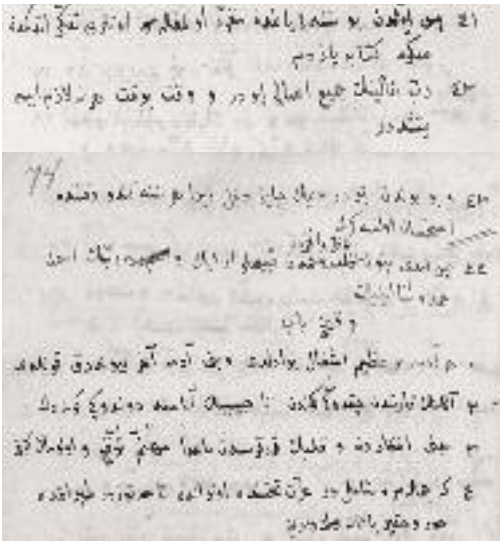

Kırkıncı Bâb

1*Her âdama bir ʿazîm eşgâl yaradıldı ve Benî Âdeme ağır boyunduruk konuldu
*1*Herkese büyük bir iş yaratıldı ve ademoğlu'na ağır boyunduruk konuldu.*
2*Anasınıŋ karnından çıkdığı günden tâ hepisiniŋ anasına* döndüğü güne dek
*2*Annesinin karnından çıktığı günden; ta her şeyin anasına* döndüğü güne dek.*
3*Yaʿni efkârdan ve kalbiŋ korkusundan mâʿadâ tevakkuʿ-i mühtem ve ölümüŋ günü
*3*Yani; kuruntulardan ve yüreğin korkusundan başka, beklenilen ölümün günü.*
4*Ki cümlemize şâmildir ʿizzet tahtında oturandan tâ tozda toprakda
*4*Bu tümümüzü kapsar: Yüksek makamda oturandan ta toz toprakta* ∞

+bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*olmağla*'.
*bkz. S.1505 II. Ez. 5/48 **"*Midre: Toprak Ana*„ .**

184

خود و حقیر یاتانه وارنجه

٥ شول ارغوانی وتاجی طاشیاندن تاخام کتان بزینی کینه وارنجه

٦ غضب حسد اضطراب تحریکلر واولوم قورقوسی وکین وغوغا

ودو شکده راحت زمانیده اولان دوشن دوشن انوک ازهایتی

تغییر ایدرلر

٧ آز یا بیاغی هیچ راحت اتمز ضکره دوشده کویاله بکیملکده در

٨ جنکدن قورتلان کسنه کبی قلبینک دویارلرندن مضطرب اولور

٩ قورتلدوغی زمان اویارز وقورقونک سببی اولیان کسنه دن

پک تعجب ایدر

١٠ بو کسنه لر هر بشرده واردر اکر انسانده اکر حیوانده اما

فاسقلرده یدی اوقدر ارتوق

١١ موت قتل نزاع سیف مصیبت قحط خرابلق وسوطلر

١٢ بوجمله کسنه لر فاسقلر اوزرینه صالمق ایچون یرادیلدی طوفان

دیجی اونلرک سببی ایله اولدی

١٣ هر نکه طبراقدن ایسه طبراغه دونر وصولودن اولانلر دکیزه عودت ایدرلر

hor ve hakîr yatana varınca
aşağı ve değersiz yatana kadar.
5*Şul erġavânîyi ve tâcı taşıyandan tâ hâm keten bezini ġeyene varınca
*5*Şu mor kaftanı* giyenden ve tacı taşıyandan, keten bezini giyene kadar.*
6*Ġazab hased ıztırâblar tahrîkler ve ölüm korkusu ve kîn ve ġavġa ve döşekde râhat zamânında olan düş *düş*+ ònuŋ ezhânını tağyîr èderler
*6*Öfke, kıskançlık, acılar, baskılar, ölüm korkusu, kin, kavga ve yatakta huzur zamanında olan düş, onun aklını değiştirirler.*
7*Az yâ bayağı hîç râhat ètmez soŋra düşde güyâ ki bekcilikdedir
*7*Az veya oldukça hiç rahat etmez, sonra düşünde sanki tetiktedir.*
8*Cenkden kurtulan kimesne gibi kalbiniŋ rü'yâ'larından muztarib olur
*8*Cenkten kurtulan kimse gibi yüreğinin düşünde rahatsız olur.*
9*Kurtulduğu zamân uyanır ve korkunuŋ sebebi olmayan nesneden pek taʿaccüb èder
*9*Kurtulduğunda uyanır ve korku nedeni olmayan şeyden çok şaşırır.*
10*Bu nesneler her beşerde vardır eğer insânda eğer hayvânda âmmâ fâsıklarda yedi o kadar artîk
*10*Bu gibi şeyler her insanda vardır. Eğer insanda eğer, hayvanda; ama düzenbazlarda yedi kez daha çok var.*
11*Mevt katl nizâʿ seyf musîbet kaht harâblık ve savtlar
*11*Öldürmek, cinayet, kılıç, kötülük, kıtlık, yıkım ve kırbaçlar;*
12*Bu cümle nesneler fâsıklar üzerine salmak içiǹ yaradıldı tûfân dahi onlarıŋ sebebi ile oldu
*12*Bütün bunlar, kötüler üzerine gönderilmek için yaratıldı. Tufan da onların nedeniyle oldu.*
13*Her ne ki toprakdan ise toprağa döner ve sulardan olanlar deŋize ʿavdet èderler ∞
*13*Her ne ki topraktan ise toprağa döner ve sularda olanlar denize geri döner.*

*Almancası: "sowohl bei dem, der **Purpur** und Krone trägt, als bei dem, der eigenen groben Kittel anhat..." Martin Luther Çevirisi
Türkçesi: Her ne kadar **mor kaftanı** ve tacı taşımış olsalar da kaba bir önlük giyer...

Kitabı Mukaddes Şti. Çevirisi: „Soylu bir aileden gelip başına taç giyen insan için olsun, çul giyen kişi için olsun..." Şirak 40/4.
Yukarıdaki Çeviride; Almanca çevirilerde ve Ali Bey'in çevirisinde olan „**mor kaftan"** kelimesi unutulmuş! Ayrıca cümlenin devamında olan '*Çul giyen*' kelimesi, Ali Bey'in çevirisinde olan '*keten bezi'ni* çağrıştırmıyor. Ham keten bezi cesedi saran **kefen**i de temsil ediyor.

+(düş): Zeyrek kâtip fazla yazmış; bkz.1664 el yazmasında bir defa yazılmış.

١٤ هر هبه و ظلم محو اولنه

١٥ امّا ایمان ابداً قاله

١٦ ظالملرك مالی دره کبی قرویه و نیجه که یغمور یاغدقجه عظیم رعد
کورلرسه

١٧ الله تعالی الینی اجدوغی زمان ظالم دخی بویله سوینور و تعدّی ایدنلر
بالکلیّه اکسلورلر

١٨ فاسقلرك نسلی چوق دالّلنمز و ناپاك کوکلر چوق قیالرده کبی در

١٩ صویك یاننده یارماغك کنارنده بتن اوت هر اوتدن اول قوپاریله

٢٠ احسان برکتلرده چمن کبی در و صدقه ابداً قالور

٢١ کندو حالندن خوشنود کارکزارك عمری طاتلودر امّا خزینه بولان
اول ایکیسنه اغلبدر

٢٢ اولاد و شهر یاپمق نام قور امّا پاکیزه عورت اول ایکیسندن
زیاده معتبردر

٢٣ می و موسیقی قلبه سرور کتوررلر امّا حکمتك محبّتی ایکیسندن
زیاده در

نی

14*Her hibe ve zulm mahv oluna
*14*Her bağış ve kötülük yok olacak;*
15*Âmmâ imân ebeden kala
*15*Ama iman sonsuza dek kalacak.*
16*Zâlimleriŋ mâlı dere gibi kuruya ve nice ki yağmur yağdıkça ʿâzîm raʿd gürlerse
*16*Kötülerin malı dere gibi kurusun ve nasıl yağmur yağdıkça büyük gök gürültüsü koparsa;*
17*Allah Teʿâlâ elini acdığı zamân zâlim dahi böyle sevinir ve taʿaddî ėdenler bi'l-külliyye eksilirler
*17*Yüce Allah, elini açtığı zaman; kötüler de böyle sevinir ve düşmanlık edenler büsbütün eksilir.*
18*Fâsıklarıŋ nesli çok dallanmaz ve napak gönüller çok kayalarda gibidir
*18*Kötülerin soyu çok dal budak salmadığı gibi, kirli gönüller de çok kayalarda gibidir.*
19*Suyuŋ yanında ya ırmağıŋ kenarında biten ot her otdan evvel koparıla
*19*Suyun yanında ve ırmağın kenarında biten ot her ottan önce koparılır.*
20*İhsân bereketlerde çemen gibidir ve sadaka ebeden kalır
*20*Karşılıksız Tanrı vergisinin bereketi çim gibidir ve sadaka sonsuza dek kalır.*
21*Kendi hâlinden hoşnûd kâr-güzârıŋ ʿömrü tatlîdır âmmâ hazîne bulan ol ikisine ağlebdir
*21*Kendi durumunu beğenen işgüzarın yaşamı tatlıdır; ama hazine bulan ikisine de galip gelir.*
22*Evlâd ve şehr yapmak nâm kor âmmâ pâkîze ʿavrat ol ikisinden ziyâde muʿteberdir
*22*Çocuklar yetiştirmek ve şehir yapmak ün verir; ama lekesiz kadın, ikisinden daha çok iyidir.*
23*Mey ve mûsıkî kalbe sürur getirirler âmmâ hikmetiŋ muhâbbeti ikisinden ziyâdedir
*23*Şarap ve müzik yüreği sevindirir; ama bilgelik sevgisi ikisinden de iyidir.*

185

٢٤ بَنِّي وَسْتُورْ لَزِيدْ صَدَاقَهْ وِيرْدِكْ اَمَّا بِيرِينْ زَبَانْ اِيكِسِنْدَنْ زِيَادَهْ دُرْ

٢٥ آنْ وَحْشِي كُوزَارْدُوكْ اَمَّا اَكْلَمِشْ بِسِلِكْ اِيكِسِنْدَنْ زِيَادَهْ مَقْبُولْدُرْ

٢٦ دُوسْتْ وِيُولْ اَنَهْ مَحَلِّنْدَهْ رَاسْتْ كَلِمَكْ خُوشْ بَخْتْ دُرْ اَمَّا اَرْ اِيلَهْ عَوْرَتْ اِيكِسِنْدَنْ مَقْبُولْدُرْ

٢٧ قَرِنْدَاشْلَرْ وَ مُعَاوَنَتْلُوْ مُصِيبَتْ زَمَانِنْدَهْ خُوشْ كَلُورْ اَمَّا صَدَقَهْ اِيكِسِنْدَنْ زِيَادَهْ خَلَاصْ اِيدَرْ

٢٨ اَلْتُونْ وَكُومُشْ اَيَاغِي مُحْكَمْ اِيدَرْ اَمَّا نَصِيحَتْ اِيكِسِنْدَنْ زِيَادَهْ مُسْتَحْسَنْدُرْ

٢٩ مَالْ وَقُوَّتْ قَلْبِي يُوجَهْ اِيدَرْ اَمَّا تَقْوَى اللَّهْ اِيكِسِنْدَنْ اَوْلِي دُرْ

٣٠ تَقْوَى اللَّهْ دَهْ نُقْصَانْ يُوقْدُرْ هَمْ اِيجِنْدَهْ مَدَدْ اِسْتَمَكْ يُوقْدُرْ

٣١ تَقْوَاءُ اللَّهْ مُبَارَكْ جَنَّتْ كِبِي دُرْ وَ اَنُونْ صَاحِبِنِي غَيْرِي عَوْرَلَرْدَنْ زِيَادَهْ اِنْتِظَارْ اَيلَرْ

٣٢ اِي اُوغُلْ عُمْرِي دِيلَنْجِيلَكْ اِيلَهْ سُورْمَهْ دِيلَمَكْدَنْ اُومَكْ اَوْلِي دُرْ

٣٣ اَلْ سُفْرَهْ سِنِي كُوزَدَنْ اَدَمَكْ دِيرْلِكِي دِيرْلِكْ صَايِلَمَزْ اَلِكْ طَعَامِي اِيلَهْ كَنْدُوجَانِنِي تَدْنِيسْ اَيلَرْ

24*Ney+ ve santûr lezîz sedâlar vèrirler âmmâ şîrînzebân ikisinden ziyâdedir
*24*Nefesli ve telli çalgı hoş sesler çıkarır; ama tatlı dil, ikisinden de iyidir.*
25*Ân ü hüsn-i göz ârzûlar âmmâ ekilmiş yeşillik ikisinden ziyâde makbûldür
*25*Güzeli gözler arzular; ama ekilmiş yeşillik ikisinden daha çok iyidir.*
26*Dost ve yoldaşa mahallinde râst gelmek hoşcadır âmmâ er ile ʿavrat ikisinden makbûldür
*26*Dost ile yoldaşın yerinde karşılaşması güzeldir; ama erkekle kadının 'karşılaşması' ikisinden daha çok güzeldir.*
27*Karındaşlar ve muʿâvenetler musîbet zamânında hoş gelir âmmâ sadaka ikisinden ziyâde halâs èder
*27*Kardeşler ve yardımlaşmalar kötü zamanda iyidir; ama sadaka ikisinden daha çok kurtuluş sağlar.*
28*Altîn ve gümüş ayağı muhkem èderler âmmâ nasîhat ikisinden ziyâde müstahsendir
*28*Altınla gümüş insana güven verir; ama öğüt ikisinden daha çok beğenilir.*
29*Mâl ve kuvvet kalbi yüce èderler âmmâ takvâʾullah ikisinden evlâʿdır
*29*Mal ve güç yüreği yüceltirler; ama Allah korkusu ikisinden daha çok iyidir.*
30*Takvâʾullahda noksân yokdur hem içinde medâr istemek yokdur
*30*Allah korkusunda noksanlık yok ve içinde yardım istemek yoktur.*
31*Takvâʾullah mübârek Cennet gibidir ve ònuŋ sâhibini ġayrı ʿizzetlerden ziyâde istitâr eyler
*31*Allah korkusu, kutlu cennet gibidir ve onun sahibini, başka saygınlıklardan daha çok saygın eder.*
32*Èy oğul ʿömrü dilencilik ile sürme dilenmekden ölmek evlâʿdır
*32*Ey oğul! Yaşamını dilencilikle geçirme; dilenmektense ölmek daha iyidir.*
33*El sufrasını gözeden adamıŋ dirliği dirlik sayılmaz eliŋ taʿâmı ile kendî cânını tednîs eyler
*33*Başkasının sofrasını gözeten adamın dirliği, dirlik sayılmaz; çünkü o başkasının yemeğiyle canını kirletir.*

+bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*nēy*'.

٣٤ اَمَّا عَالِمْ وَدَانَا كِشِي اُونْدَنْ اِحْتِرَازْ اَيْلَرْ

٣٥ عَارْسِزْكْ آغِزْنْدَه دِيلَنْجِيلْكْ طَاتْلُودُرْ وَقَارْنِنْدَه يَنَارْ آتَشْ كَبِي دُرْ

قِرْق بِرِنْجِي بَابْ

١ اِي اُولُومْ سَنِكْ ذِكْرِكْ كَنْدُو مَالِنْدَه رِفَاهِيَّتْ اِيلَه يَاشَيَانَه نَه اَجِي دُرْ

٢ بِي قَيْدْ وَخُجَسْتَه حَالْ وَيَمَكَه قَادِرْ اُولَا نَه

٣ اِي اُولُومْ سَنِكْ حُكْمُكْ تَنْكْ دَسْتْ وَنَاتُوَانْ اَدَمَه نَه خُوشْدُرْ

٤ پِيرَه وَهَرْ وَجِهْلَه دَرْدْ نَاكْ وَوَهْمَنَاكَه وَصَبْرِي يَاوِقْلَانَه

٥ اُولُومْ حُكْمِنْدَنْ قُورْقَمَه سَلَفْ وَخَلَفْلَرِي اَكْ

٦ زِيرَا هَرْ بَشَرَه اللَّهْدَنْ فَرْمَانْ بُودُرْ وَنَه دِيُو رَبِّ الْعَالَمِينْكْ رِضَاسِنْدَنْ اِمْتِنَاعْ اِيدَه سِنْ

٧ بِرْ كِمْسَه اُونْ يَايُوزْ يَابِيكْ يِيلْ يَاشَاسَه مَزَارْدَه حَيَوَاتْدَنْ شِكَايَتْ يُوقْدُرْ

٨ كُنَاهْكَارْلَرِكْ اُوغُلَّلَرِي كَرِيهْدُرْ وَفَاسِقْلَرِكْ قُوكْشِيلْقْلَرِنْدَه قُونْشَانْلَرْدَه

٩ كُنَاهْكَارْلَرِكْ اُوغُلَّلَرِينْكْ مِيرَاثِي ضَايِعْ اُولَا وَدَائِمَا اُونْلَرِكْ نَسْلِي اِيلَه عَيْبْ قَلَا

فاسقك

34*Âmmâ ʿâlim ve dânâ kişi ondan ihtirâz eyler
*34*Ama ilim sahibi bilge kişi ondan kaçınır.*
35*ʿÂrsızıŋ ağzında dilencilik tatlīdır ve karnında yanar âteş gibidir
*35*Utanmazın ağzında dilencilik tatlıdır ve karnında yanar ateş gibidir.*

Kırkbirinci Bâb

1*Ėy ölüm seniŋ zikriŋ kendi mâlında refâhiyet ile yaşayana ne acıdır
*1*Ey ölüm senin anılman kendi malında refahla yaşayana ne acı!*
2*Bî-kayd ü hüceste hâl ve yemeğe kâdir olana
*2*Ama korkusuzca ve mutlulukla yemeğini yiyene;*
3*Ėy ölüm seniŋ hükmün teng-dest ve nâtüvân adama ne hoşdur
*3*Ey ölüm senin hükmün züğürt ve aciz adama ne hoş!*
4*Pîre ve her vechile derdnâk ve vehm-nâke ve sabrı yavı kılana
*4*Her türlü dert ile kocamışa ve kuruntuları kalmamışa.*
5*Ölüm hükmünden korkma selef ve halefleri aŋ
*5*Ölüm hükmünden korkma geçmiştekileri ve ardından gelenleri an.*
6*Zîrâ her beşere Allahdan fermân budur ve ne diye Rabbi'l-Müteʿâliŋ rızâsından imtināʿ ėdesin
*6*Çünkü her insana Allah'tan buyruk budur ve ne diye yüce yaradanın arzusundan kaçasın.*
7*Bir kimse on ya yüz ya biŋ yıl yaşasa mezârda hayvâtdan şikâyet yokdur
*7*Bir kimse on, yüz veya bin yıl yaşasa mezarda yaşamdan şikayet yoktur.*
8*Günâhkârların oğulları kerîhdir ve fâsıkların koŋşulůklarında konuşanlar da
*8*Günâhkârların oğulları çirkindir ve sapkınların komşularına dedikodu yapanlar da.*
9*Günâhkârlarıŋ oğullarınıŋ mîrâsı zâʿi ola ve dâʿimâ onlarıŋ nesli ileʿayb kala
*9*Günahkarların oğullarının mirası kaybola ve her zaman onların soyu utanç kala.* ∞

86

١٠ فاسقك اولادي باباسنه سوكر زيرا انوك سببي ايله عيبلولردر

١١ واي سزه اي فاسقلركه رب المتعالك شريعتني براقديكز

١٢ زيرا اكر چوغالورسكز هلاكه چوغالورسكز واكر طوغارسكز لعنته طوغارسكز واكر اولورسكز سزه ويرلجك پايكز التعان ايچون اولا

١٣ طپراقدن اولان هر نسنه طپراغه دونه فاسقلر دخي لعنتدن بويله هلاكه كيدرلر

١٤ آدملر كندو جسدلري ايچون ياس چكرلر اما كناهكارلرك بدادي محو اولا

١٥ نامكه همت ايله زيرا بوسكا بيك بيوك خزينه لردن زياده قالور

١٦ ايو ديرلكك معدود ايامي وار اما نيك نام ابدا قالور

١٧ اي اوغللر تأديبي سلامت ايله كوزدك

١٨ كزلو حكمتده و صاقلو خزينه ده بو ايكيسنده ده نه منفعت وار

١٩ كندو سفاهتني صقليان كندو علمني صقليانذن انسبدر

٢٠ امدي بنم تكلمه احترام ايليك

٢١ زيرا هر حياء صقلمق ايو دكل و استقامت ايله اشلنن هر شي جمله نك قتنده مستحسن اولامز

10*Fâsıkıŋ evlâdı babasına söğer zîrâ ònuŋ sebebi ile ʿayıblılardır
*10*Bozguncunun çocukları babasına söver; çünkü onun yüzünden kınanıyorlar.*
11*Vay size èy fâsıklar ki Rabb'il Müteʿâliŋ şerîʿatını bırakdıŋız
*11*Vay size ey kötüler! Yüce Rabbin yasalarını bıraktınız.*
12*Zîrâ eğer çoğalırsaŋız helâka çoğalırsıŋız ve eğer doğarsaŋız laʿnete doğarsıŋız ve eğer ölürseŋiz size vèrilecek payıŋız iltiʿân için ola
*12*Çünkü eğer çoğalıyorsanız yıkıma çoğalıyorsunuz; eğer doğuyorsanız nefrete doğuyorsunuz ve eğer ölüyorsanız size verilecek olan pay lanettir.*
13*Toprakdan olan her nesne toprağa döne fâsıklar dahi laʿnetden böyle helâka giderler
*13*Topraktan olan herşey toprağa dönüyor ve kötüler de lanetten böyle yıkıma gidiyor.*
14*Âdamlar kendi cesedleri içiŋ yas çekerler âmmâ günâhkârlarıŋ bed adı mahv ola
*14*İnsanlar kendi bedenleri için yas tutuyor; ama günahkârların kötü adı yok oluyor.*
15*Nâmıŋa himmet eyle zîrâ bu saŋa pek büyük hazînelerden ziyâde kalır
*15*Ününü önemse! Çünkü bu sana, büyükçe bir gömüden daha çok kalır.*
16*İyi dirliğiŋ maʿdûd eyyâmı var âmmâ niknâm ebeden kalır
*16*İyi bir yaşamın sayılı günleri var; ama iyi ad bırakan sonsuza dek kalır.*
17*Èy oğullar teʿdibi selâmet ile gözediŋ
*17*Yavrularım! Etik kurallarını esenlikle gözetin.*
18*Gizli hikmetde ve saklî hazînede bu ikisinde de ne menfeʿat var
*18*Gizli bilgelikte ve saklı gömüde; bu ikisinde ne yarar var?*
19*Kendi sefehâtini saklayan kendi ʿilmini saklayandan ensebdir
*19*Kendi akılsızlığını gizleyen, kendi bilgisini gizleyenden daha yeğdir.*
20*İmdi benim tekellümüme ihtirâm eyleyiŋ
*20*Şimdi benim sözlerime saygı duyun.*
21*Zîrâ her hayâyı saklamak íyi değil ve istikâmet ile işlenen her şeyʾ cümleniŋ katında müstahsen olamaz
*21*Çünkü her utancı saklamak iyi değil ve sadakatla yapılan her şeyi herkes beğenmez.*

٢٢ آتانك وآنانك اوكنده زنا اتمكه اوتنان وضبطجي هم قدرتلو
اوكنده خيانت اتمكه

٢٣ وحاكم وبك اوكنده خطا اتمكه هم قوم وجماعتك اوكنده فساد
اتمكه

٢٤ ويولداشك هم دوستك اوكنده غدر اتمكه هم غريب اولدوغك
يرده خرسزلق اتمكه

٢٥ بو نسنه لري اتمكه اوتان اللهك حقي وعهدي ايچون

٢٦ ودخي اتمك اوزرينه درسكي طياندرمغه اوتان

٢٧ هم دخي ويرمك والمق ايچون عيبه كيرمكه اوتان

٢٨ هم سكا سلام ويرلدكده سكوت اتمكه

٢٩ ودخي كمسه نك نصيبني وبخشيشني المغه اوتان

٣٠ هم منكوحه عورته كوكل ويرمكه

٣١ غيري كمسه نك جاريه سنه ميل اتمكه وانوك دوشكنه
طولاشمغه اوتان

٣٢ دوستلره دشنام اتمكه وويردكدنصكره يوزينه اورمغه اوتان

اشتدوكك

22*Atanıŋ ve ananıŋ öŋünde zinâ ėtmeğe utan*(an)** ve zabtcı hem kudretli öŋünde hıyânet ėtmeğe

*22*Atanın ve ananın önünde zina etmeye utan; ve bekçi hem de güçlü önünde kalleşlik etmeye...*

23*Ve hâkim ve bey önüŋde hâta ėtmeğe hem kavm ve cemâʿatıŋ önüŋde fesâd ėtmeğe

*23*Yargıç ve bey önünde hata etmeye; hem toplumun önünde kargaşa çıkarmaya...*

24*Ve yoldaşıŋ hem dostuŋ öŋünde ġadr ėtmeğe hem ġarip olduğuŋ yerde hırsızlık ėtmeğe

*24*Yoldaşın ve dostun önünde haksızlık etmeye; hem yabancı olduğun yerde hırsızlık etmeye...*

25*Bu nesneleri ėtmeğe utan Allahıŋ hakkı ve ʿahdi için

*25*Tüm bu şeyleri yapmaya utan! Allah'ın hakkı ve antlaşması için...*

26*Ve dahi etmek üzerine dirseği dayandırmağa utan

*26*Ve de ekmek üstüne dirseğini dayandırmaya utan!*

27*Hem dahi vėrmek ve almak için ʿayba girmeğe utan

*27*Hem de alışveriş yaparken ayıplanmaya utan.*

28*Hem saŋa selâm vėrildikde sükût ėtmeğe

*28*Sana selam verildiği anda susmaya...*

29*Ve dahi kimseniŋ nasîbini ve bahşîşini almağa utan

*29*Birisinin payını ve bahşişini almaya utan.*

30*Hem menkûha ʿavrata gönül vėrmeğe

*30*Hem nikâhlı kadına aşık olmaya...*

31*Ġayrı kimseniŋ câriyesine meyl ėtmeğe ve önuŋ döşeğine dolaşmağa utan

*31*Başka birisinin cariyesine gönül vermeye ve onun yatağında yatmaya utan.*

32*Dostlara düşnâm ėtmeğe ve vėrdikden soŋra yüzüne urmağa utan

*32*Dostlara sövüp saymaya ve verdikten sonra yüzüne vurmaya utan.*

*1664 çevirisinde '*utan'* yazıyor; herhalde kâtip an ekini aceleyle fazla yazmış.

٣٣ اشتدوكك سوزلري نقل اتمكه هم اسراري فاش اتمكه اوتان

٣٤ بو وجهله كرچكدن محتشم اولورسن وهر آدمك ياننده لطفه نائل اولورسن

قرق ايكنجي باب

١ بو نسنه لردن اوتانمه هم كناه اتمك ايچون كمسه نك خاطرني كوزتمه

٢ يعني شريعتدن ورب المتعالك عهدندن وصالحي تصديق اتمك ايچون حكم اتمكدن

٣ يولداشك وصياحلرك تكلمندن ودوستلرك ميراثني تقسيم اتمكدن

٤ قنطاري واوقه لري تمام اتمكدن ~~واولاده تربيه اتمدن هم يرامز خدمتكارك يانلريني قناتمدن~~ وازه ياچوغه مالك اولمقدن

٥ بيع وشراده حقي كوزتمكدن واولاده تربيه اتمدن هم يرامز خدمتكارك يانلريني قناتمدن

٦ يرامز عورتي كليد التنده طوتمق ايودر واللرچوق اولدوغي يرده هر شيء قپا

٧ طشره يه هر نكه ويررسك عدد ووزن ايله وير آلش ويرشك دفترني طوت

33*İşitdiğiŋ sözleri nakl ėtmeğe hem esrârı fâş ėtmeğe utan
*33*Dedikodu etmeye ve sırları anlatmaya utan.*
34*Bu vechile gerçekden muhteşem olursun ve her âdamıŋ yanında lütfa nâʿil olursun
*34*Böylece olağanüstü olursun ve herkesin yanında merhamet edilirsin.*

Kırk İkinci Bâb

1*Bu nesnelerden utanma hem günâh ėtmek içiŋ kimsenin hatırını gözetme
*1*Bu şeylerden utanma ve günah yapmak için kimsenin hatırını gözetme.*
2*Yaʿnî şerîʿatden ve Rabb'il Müteʿâliŋ ʿahdinden ve sâlihi tasdîk ėtmek içiŋ hükm ėtmekden
*2*Yani; Tanrı Yasaları'ndan, yüce Rabbin antlaşmasından ve doğruyu kanıtlamak için yargılamaktan...*
3*Yoldaşıŋ ve seyyâhlarıŋ tekellümünden ve dostlarıŋ mîrâsını taksîm ėtmekden
*3*Yoldaşın ve gezginlerin konuşmalarından; dostların mirasını paylaştırmaktan...*
4*Kantarı ve okkaları tamâm ėtmekden ve aza ya çoğa mâlik olmakdan
*4*Kantarla kiloları ayarlamaktan; aza ve çoğa sahip olmaktan...*
5*Beyʿ ü şirâʾda hakkı gözetmekden ve evlâda terbiye ėtmeden hem yaramaz hizmetkârıŋ yanlarını kanatmadan
*5*Alışverişte dürüst olmaktan, çocukları terbiye etmekten ve yaramaz hizmetçinin yanlarını kanatmaktan...*
6*Yaramaz ʿavratı kilîd altında tutmak iyiʾdir ve eller çok olduğu yerde her şeyʿi kapa
*6*Kötü huylu kadını eve kilitlemek iyidir; elleri bol gördüğü yerde her şeyi kapar.*
7*Taşraya her ne ki vėrirseŋ ʿaded-u vezn ile vėr ve alış verişiŋ defterini tut
*7*Dışarıya her neyi veriyorsan, belli sayıyla tartarak ver; ve alış verişin defterini tut.*

٨ دلي وديوانهٔ تأديب اتمكه اوتانمه هم كنجلر ايله چكشن پيري

٩ بويله ايدرك كرچكدن مؤدب وهر ياشيان يانده مستحسن اولورسن

١٠ قيز باباسنه كزلو اويخوسزلغي كتورر وانوك شغلي اويخوء كيدرر

١١ تاكيم كنجلكنده عمرينك شكوفه سيني كچورميه واردقدنصكره
مبغوضه اولميا

١٢ تاكيم قيزلغنده مبتكره يا باباسي اوينده حامله اولميا

١٣ وقوجه ده ايكن قباحت اتميه يا منكوحه ايكن قصير اولميا

١٤ عارسز قيزي پكجه كوزت كه برزمان سني دشمنلريكه مضحك اتميه

١٥ شهره مثال وخلقده بدنام اولمياسن وسني خلقده اوتاندرميه

١٦ كوزللوكي ايچون هيچ بر آدمه باقمه وعورتلر آراسنده اوتورمه

١٧ زيرا نيجه كه اثوابدن كوه چقر ايسه عورت شري دخي عورتدن
بويله چقر

١٨ ارك شري عورتك ايلوكندن اولي در اما عيبلو عورت اوتاندرر

١٩ حالا ربك افعالني ذكر ايده يم وكوردوكمي حكايت ايده يم

٢٠ الله تعالى نك افعالني اقوالي ايله بله

نيجه

68

8*Deli ve dîvâneyi teʾdîb ėtmeye utanma hem gençler ile çekişen pîri
*8*Çılgını terbiyelemeye utanma; hem gençlerle çekişen yaşlıyı...*
9*Böyle ėderek gerçekten müʾeddeb ve her yaşayan yanında müstahsen olursun
*9*Böyle davranarak gerçekten uslu ve herkesin yanında seçilgen olursun.*
10*Kız babasına gizlî uyhusuzluğu getirir ve ònuŋ şuġlu uyhuyu giderir
*10*Kız babasına gizli uykusuzluğu getirir ve onun uğraşı uykuyu giderir.*
11*Tâ kim gençliğinde ʿömrünüŋ şukûfesini geçirmeye vardıkdan soŋra mebġûze olmaya
*11*Ta ki gençliğinde, -yaşamın çiçeğini geçirmeye gittikten sonra- nefretlik bir kadın olmasın.*
12*Tâ kim kızlığında mübtekire ya babası evinde hâmile olmaya
*12*Ta ki kızlığından utanmasın ve babasının evinde gebe kalmasın.*
13*Ve kocada iken kabahat ėtmeye ya menkûha iken kısır olmaya
*13*Ve kocadayken bir suç yapmasın ve nikahlandıktan sonra kısır olmasın.*
14*ʿÂrsız kızı pekçe gözet ki bir zamân seni düşmanlarıŋa mazhâk ėtmeye
*14*Arsız kızı iyi kolla ki bir an gelir ve seni düşmanlarına karşı utandırıverir.*
15*Şehre mesel ve halkda bed-nâm olmayasın ve seni halk da utandırmaya
*15*Şehirde halkın arasında kötü anılma ve seni insanlar utandırmasın.*
16*Güzelliği içìn hîc bir âdama bakma ve ʿavratlar arasında oturma
*16*Güzelliği için hiçbir insana bakma ve kadınlar arasında oturma.*
17*Zîrâ nice ki esvâbdan güve çıkar ise ʿavrat şerri dahi ʿavratdan böyle çıkar
*17*Çünkü nasıl ki giysiden güve çıkarsa; kadının kötülüğü de kadından böyle çıkar.*
18*Eriŋ şerri ʿavratıŋ íyiliğinden evlâʾdır âmmâ ʿayblı ʿavrat utandırır
*18*Erkeğin kötülüğü, kadının iyiliğinden daha iyidir; ama utançlı kadın utandırır.*
19*Hâlâ Rabbiŋ efʿâlini zikr ėdeyim ve gör düğümü hikâyet ėdeyim
*19*Şimdi Rabbin işlerini söyleyeyim ve gördüğümü anlatayım:*
20*Allah Teʿâlânıŋ efʿâlini akvâli ile bile
*20*Yüce Allah'ın işlerini sözleriyle bil.*

188

٢١ نیجه که کونش ضیا ایدوب هر شیئه بقارسه ربك افعالی دخی
بویله کندو عزتی ایله طولودر

٢٢ الله تعالی کندو مقدسلرینه اوقدر ویرمدیکه انوك جمله عجایبلرینی
وصف ایتمکه بیله لر

٢٣ که اونلری قادر علی کل الله کافه کندو عزتی ایله ثابت اولمق
ایچون اقامت ایلدی

٢٤ اولجه وقلبی تفتیش ایلر وادملرك غلاشلغینی آکلر

٢٥ چون الله تعالی هر علمی بلور و ابدیتك نشانته بقار

٢٦ کچن وکلجك نسنه لردن خبر ویروب وکزلو نسنه لرك ایزلرینی آچوب

٢٧ هیچ بر فکر کچمز که انی طوتمیا وآکا هیچ بر سوز مخفی اولامز

٢٨ واولکه ازلی ولم یزلیدر عظیم نسنه لری کندو علمی ایله طوناتدی

٢٩ نه ارتار نه اکسلور نه کمسه نك نصیحتنه محتاجدر

٣٠ انوك جمیع افعالی نه قدر مطلوبدر اکرچه مطالعه اولنمز ایسه
مکر بر قغلجم قدر

٣١ بو جمله نسنه لر دریدر وابدا کندو خدمتلرنده قلالر هم هر شیئی
آکا مطیعدر

21*Nice ki güneş ziyâ ėdip her şeyʾe bakarsa Rabbiŋ efʿâli dahi kendi ʿizzeti ile doludur
*21*Nasıl ki güneş parlar ve ışığını yayarsa; Rabbin işleri de kendi yüceliğiyle doludur.*
22*Allah Teʿâlâ kendi mukaddeslerine o kadar vėrmedi ki ònuŋ cümle ʿacâʾiblerini vasf ėtmeğe bileler
*22*Yüce Allah, kendi kutsallarına; tüm şaşılası işlerinin anlatılmasını istemedi.*
23*Ki onları Kâdir ʿAlâ Küllullah Kâffe kendi ʿizzeti ile sâbit olmak içiŋ ikâmet eyledi
*23*Ama onları; 'Her şeye gücü yeten, her şeyin yüce Allah'ının görkemi, sarsılmaz olarak koydu.*
24*O lücceyi ve kalbi teftîş èder ve âdamlarıŋ ġallaşlığını aŋlar
*24*O engin suları ve yüreği araştırır; insanların kalleşliğini anlar.*
25*Çün Allah Teʿâlâ her ʿilmi bilir ve ebediyyetiŋ nişânına bakar
*25*Çünkü yüce Allah, her bilgiyi bilir ve sonsuzluğun izine bakar.*
26*Geçen ve gelecek nesnelerden haber vèrip ve gizli nesneleriŋ izlerini açıp
*26*Geçen ve gelecek olan şeylerden haber verir ve gizli şeylerin izini açar.*
27*Hîc bir fikr geçmez ki ònû duymaya ve òŋa hîçbir söz mahfî olamaz
*27*O'ndan gizli hiçbir düşünce olmaz ki onu duymamış olsun ve O'na hiçbir söz gizli olamaz.*
28*Ve ol ki ezelî ve lem-yezelî dir ʿazîm nesneleri kendi ʿilmi ile donatdı
*28*O, sonsuz öncelikli ve hiç tükenmezdir. Büyük şeyleri kendi bilgisiyle donattı.*
29*Ne artar ne eksilir ne kimseniŋ nasihatına muhtâcdır
*29*Ne artar, ne eksilir ve ne de bir kimsenin öğüdüne gereksinim duyar.*
30*Ònuŋ cemʿi efʿâli ne kadar matlûbdur eğerçe mütâlaʾa olunmaz ise meğer bir kıġılcım kadar
*30*O'nun bütün işleri ne denli arzulanır? Eğer ki incelenip doğrulanamaz ise; meğer bir kıvılcım kadar..!*
31*Bu cümle nesneler diridir ve ebeden kendi hizmetlerinde kalalar hem her şeyʾ òŋa mutiʿdir
*31*Bu türlü şeyler diridir ve sonsuza dek kendi görevlerinde kalırlar; hem her şey O'na uyar.*

٣٢ هرشي چفته بربرينه ضددر وهيچ بر قصور نسنه اتمدي

٣٣ برشي غيري شيئك ايلكني مقرر ايدر والله تعالى نك جلالني
كورمكدن كيم طويا بلور

قرق اوچنجي باب

١ اول معزز اوج وصاف رفيع سمانك سيماسي نظرده عزيزدر

٢ آفتاب كه كندوء كوستردوكي زمان عزيز الكهدن خبر ويرر عجيب
آلت ورب المتعالك فعلي در

٣ ظهر وقتنده ولايتي قرودر وانوك اسيجاقلغنك قارشوسنه كيم
طوره بلور

٤ آتشده ياپلان شيلري اتمك ايچون اوجاغه اوفرن نيجه ايسه
كونش دخي بويله در بلكه اوج اوقدر زياده طاغلري يقار

٥ آتشلو بخاري چقادر وپرتولري ايله لمعان ايدوب كوزلري قماشدر

٦ آني يرادان الله اكبردر واو انوك امري ايله كندو يولنه عجله ايدر

٧ ماهي دخي اويا بديكه وقتنه كوره حالي متغير موسملرك بياني

ودنيانك

32*Her şey çifte birbirine zıddır ve hîc bir kusûr nesne ėtmedi
*32*Her şey çift, birbirinin karşıtıdır; ve hiç bir kusurlu şey yapmadı.*
33*Bir şey ġayrı şeyʾiŋ íyiliğini mukadder ėder ve Allah Teʿâlânıŋ celâlini görmekden kim doyabilir
*33*Bir şey, diğer bir şeyin iyiliğini gösterir ve yüce Allah'ın ululuğunu görmekten kim doyabilir?*

Kırk Üçüncü Bâb

1*Ol muʿazzez evc ü sâfi rakiʿ semânıŋ sîmâsı nazarda ʿazîzdir
*1*O yüce doruk ve tertemiz gökyüzü; göğün ne sevgili bir yüzü var.*
2*Âfitâb ki kendiyi gösterdiği zamân ʿazîz Allahdan haber vėrir ʿacîb âlet ve Rabb'il Müteʿâliŋ fiʿlidir
*2*Gün ışığı kendini gösterdiği zaman, egemen Allah'tan haber verir. Hayret bir şey ve yüce Rabbin işidir!*
3*Zuhr vaktinde vilâyeti kurudur ve ònuŋ ıssıcaklığınıŋ karşîsına kim durabilir
*3*Çıktığı an ülkeyi kurutur ve onun sıcaklığının karşısına kim durabilir?*
4*Âteşde yapılan şeyleri ėtmek içiǹ ocağa üfüren nice ise güneş dahi böyledir belki üc okadar ziyâde dağları yakar
*4*Ateşte yapılan şeyleri hazırlamak için ocağa öfüren nasılsa; güneş de böyledir. Belki üç kat daha fazla, dağ gibi yakar.*
5*Âteşli buhârı çıkarır ve pertevleri ile lemeân ėdip gözleri kamaşdırır
*5*Ateşli buharı çıkarır ve ışıklarıyla parlayıp gözleri kamaştırır.*
6*Ònu̇ yaradan Allah-ü Ekberdir ve o ònuŋ emri ile kendi̇ yoluna ʿacele ėder
*6*Onu yaratan büyük Allah'tır ve O'nun buyruğuyla kendi yoluna acele* eder.*
7*Mâhı dahi o yapdı ki vaktine göre hâlî müteġayyir mevsimleriŋ beyânı
*7*Ayı da O yarattı. Zamanına göre değişik mevsimlerin oluşması ∞*

*Almancası: "Das muß ein großer Herr sein, der sie gemacht hat und hat sie heißen so **schnell laufen**."
Türkçesi: Onu yapan büyük Allah'tır ve yoluna **çabuk gider**.

Kitabı Mukaddes Şt. Çevirisi: "Güneşi yaratan, Sözüyle onun '*yönünü saptayan'* Tanrı uludur.„ Şirak 43/5
Yukarıda yazılı çeviride; '*acele*' veya çabuk, hızlı, seri gibi kelimeleri andıran bir ifade yoktur. „*Yönünü saptamak*" **hızlı** gitmek anlamını vermiyor!

189

وَدُنیانِكْ نِشانِی اُولَا

٨ مَاهْ بِیْ اَمْلُوْ عَلَا مَتْدُرْ بِرْ نُوْرْدُرْ كِهْ تَامَامْ اَكْسِلْمَهْ اِنْتِقَاصْ اِیْدَرْ

٩ آنْدَنْ عَجَایِبْدَنْ تَبْدِیْلْ اُولْنُوْبْ اِزْدِیَادْ اِیْدَرْ وَانُوْكْ اِسْمِنْدَنْ اَیْ تَسْمِیَهْ اُولْنُوْرْ

١٠ سَمَانِكْ فَلَكْنْدَهْ ضِیَا اِیْدُوْبْ یُوْقَارُوْدَهْ عَسْكَرِیْ اَلَتْ بِیْ دْرْ

١١ یِلْدِزْلَرِكْ جِلَامِی سَمَانِكْ حُسْنِی دْرْ اُوْلْ زِینَتْ كِهْ اَللّٰهْ تَعَالَی نِكْ یُوْكْسُكْ یَرْلَرِنْدَهْ ضِیَا لْنُوْرْ

١٢ قَدُّوْسُكْ اَمْرِیْ اِیْلَهْ كَنْدُوْلَرِكْ صَفْلَرِنْدَهْ طُوْرْدُقْ وَكَنْدُوْ بِلْجِیْلَكْنْدَهْ یُوْرْلَمْزْ

١٣ قَوْسِ قُزَحَهْ بَاقْدَهْ اَنِی یَرَادَانَهْ تَبَارَكَ اِیْلَهْ اُوْ كَنْدُوْ لَمْعَهْ سِنْدَهْ یَكْ كُوْزْلَرْ

١٤ اُوْ بِرْ مُتَعَزِّزْ دُوْرْ اِیْلَهْ كُوْكِیْ دُوْنْدَرْ وَاَنِی رَبِّ اَلْمَعَالِكْ اَلَرِی اِنْبَاطْ اِیْلَدِیْلَرْ

١٥ اُوْ كَنْدُوْ اَمْرِیْ اِیْلَهْ قَارَهْ تَعْجِیْلْ اِیْدَرْ وَكَنْدُوْ حُكْمِنْجَهْ یِلْدِرْمَارِیْ یَرْ تَخْرِیْشْ اَیْلَرْ

ve dünyânıŋ nişânı ola
ve dünyanın simgesi olsun.
8*Mâh bayrâmlara alâmetdir bir nûrdur ki tâ tamâm eksilince intikâs ėder
*8*Ay bayramlara işarettir ve bir ışıktır ki kayboluncaya dek küçülür.*
9*Ondan ʿacâʾibden tebdîl olunup izdiyâd ėder ve onuŋ isminden ay tesmiye olunur
*9*Sonra acayip değişerek çoğalır ve onun isminden 'Ay!' diye adlandırılır.*
10*Semânıŋ feleğinde ziyâ ėdip yukarıda ʿaskerî âlet gibidir
*10*Ve gök kubbede parlayan askeri bir alet gibidir.*
11*Yıldızlarıŋ cilâsı semânıŋ hüsnüdür ol zîynet ki Allah Teʿâlânıŋ yüksek yerlerinde ziyâʾlanır
*11*Yıldızların cilası, gökyüzünün güzelliğidir. O parlak süs, yüce Allah'ın yüksek yerlerinde ışıldar.*
12*Kuddûsüŋ emri ile kendileriŋ saflarında dururlar ve kendi bekçiliğinde yorulmazlar
*12*Kutsal Olan'ın buyruğuyla kendi sıralarında dururlar ve kendi nöbetlerinde yorulmazlar.*
13*Kavs-ı kuzaha bak da onu yaradana tebârek eyle o kendi lemʿasında pek güzeldir
*13*Gök kuşağına bak ve onu yaratanı yücelt. O kendi parlaklığıyla çok güzeldir.*
14*O bir müteʿazziz devr ile göğü dönderir ve onu Rabb'il Müteʿâliŋ elleri* inbisât eylediler
*14*O, olağanüstü bir döngüyle göğü döndürür. Ve onu yüce Rabbin elleri* yayar.*
15*O kendi emri ile kara taʿcîl ėder ve kendi hükmünce yıldırımları tėz tahrîş eyler
*15*O kendi buyruğuyla karı hızlandırır ve kendi kararıyla çabucak yıldırımları kızıştırır.*

*Almancası: "Er hat über den Himmel hin einen glänzenden Kreis gemacht; die Hand des Höchsten hat ihn ausgebreitet„ Martin Luther Çev. Ekl. 43/13
Türkçesi: O gökyüzüne parlayan bir gökkuşağı yaptı ve onu Yüce'nin **elleri yaydı**.
Kitabı Mukaddes Şt. Çevirisi: Gökkuşağı gökyüzünde yüce Tanrı'nın sürüklediği Görkemli bir kuşak oluşturur. Şirak 43/12
Yukarıdaki çeviride: Gökkuşağını yapan kimin elleri? Bunu belirtmemiş! Oysa Almanca ve Ali Bey'in çevirisinde bu açıkça belirtilmiştir.

١٦ آنوڭ ايچون خزينه لري آچلدوغي كبي بولوتلر قوشلر كبي اوچارلر

١٧ اوكندو عظيم قدرتي ايله بولوتلري پكيدر كه طولو طاشلريني ياغدرميه لر

١٨ آنوڭ كورلديسنڭ صداسي يره طوغراجق عورته كبي [illegible]
آغريلر كتورر وآنوڭ نظرندن طاغلر حركته كلورلر

١٩ آنوڭ مراتجه لودوس وقورتنه لو پويراز هم دوزكارڭ صفناغي اسر

٢٠ اوقاري اوچان قوشلر كبي صچار اول دخي بر يره جمع اولان چكركه لر
كبي اينر

٢١ آنوڭ بياضلغنه كوز تعجب ايدر وآنوڭ ياغدوغنه قلب متحير اولور

٢٢ اوقراغي يراوزرينه توز كبي صچار كه طوكوب قازقلرڭ اوچلرينه
بكزمش اولور

٢٣ صووق پويراز اسدوكي زمان صودن بوز متحمد اولور

٢٤ كه هر درلمش صوده اولور هم صوء جبه كبي كيدرر

٢٥ طاغلري يروبريه لري يقار واوتي آتش كبي تباه ايدر

٢٦ بونلرڭ قارشوسنه حاضردرمان بولوتدر ويرقانه يتش چيغ سوندرر

٢٧ اوكندو كلامي ايله لجه ء تسكين ايلر وايچنده اطه لري ديكر

دريا ده

16*Ònuŋ için hazîneleri açıldığı gibi bulutlar kuşlar gibi uçarlar
*16*O'nun hazineleri açıldığı gibi bulutlar kuşlar gibi uçuyor.*
17*O kendi ʿazîm kudreti ile bulutları pekidir ki dolu taşlarını yağdırmayalar
*17*O kendi büyük gücüyle bulutları pekiştirir ki taş gibi doluları yağdırmasınlar.*
18*Ònuŋ gürüldüsünüŋ* sedâsı yere doğuracak ʿavrata gibi ağrılar getirir ve ònuŋ nazarından dağlar harekete gelirler
*18*O'nun gökgürültüsü yere; doğuracak kadınlar gibi sancılar getirir ve O'nun bakışıyla dağlar kımıldar.*
19*Ònuŋ murâdınca lodos ve fûrtunalı poyrâz hem rûzigârıŋ sağanağı eser
*19*O'nun dileğiyle lodos, fırtınalı poyraz ve şiddetli rüzgâr eser.*
20*O karı uçan kuşlar gibi saçar ol dahi bir yere cemʿ olan çekirgeler gibi iner
*20*O karı uçan kuşlar gibi saçar; o da bir yere toplanan çekirgeler gibi iner.*
21*Ònuŋ beyazlığına göz taʿaccüb èder ve ònuŋ yağdığına kalb mütehayyir olur
*21*Onun beyazlığına göz şaşırır! Ve onun yağdığına yürek şaşakalır.*
22*O kırağıyı yer üzerine tuz gibi saçar ki dönüp kazıkların uçlarına beŋzemiş olur
*22*O kırağıyı yeryüzüne tuz gibi saçar; sanki sivriltilmiş uçlara benzer.*
23*Sovuk poyrâz esdiği zamân sudan buz mütehammad olur
*23*Soğuk poyraz estiği zaman, sudan buza dönüşür;*
24*Ki her derilmiş suda olur hem suyu cebe gibi gèydirir
*24*Ve her toplanmış suda olur. Suyu örülmüş bir zırh gibi giydirir.*
25*Dağları yer ve beriyyeleri yakar ve otu âteş gibi tebâh èder
*25*Dağları yer, çölleri yakar ve otu ateş gibi bitirir.*
26*Bunlarıŋ karşîsına hâzır dermân bulutdur ve yerekâna+ yetiş çiğ sevindirir
*26*Bunların karşısına hazır çare buluttur ve 'sarılığa' yetiş! Çiy sevindirir.*
27*O kendi kelâmı ile lücceyi teskîn eyler ve içinde adaları diker
*27*O kendi sözüyle engin suları susturur ve içinde adaları diker.*
deryâda ∞

* 1664 el yazmasında ***'gürlemesinin'***

+Almancası: '...der Tau, der sich ergießt, / um das **Trockene** zu erfrischen. Jesus Sirach 43/22 Katolik Birlik çevirisi.
Türkçesi: '...dökülen çiy **kuruları** tazeler'; bkz.II. Ezra 15/13 **yerekân**: Ekinlere gelen sam, sarılık hastalığı.
Kitabı Mukaddes Şt. Çevirisi: "Taze yaşam veren çiy sıcağı izler." Burada '*sıcağı izler*' yorumu yerine (*yerakân: sarılık); 'kuruları tazeler*' denilmeliydi. Yanlış bir çeviridir.

190

٢٨ دریاده کزنلر انوك مخاطراتنی حکایت ایدرلر که بز قولاقلریمز ایله
اشیدوب تعجب ایدرز

٢٩ اوراده اینانمیاجق و مخلوقات عجایب وار هر درلو جنس حیوانلر
انواع اطه بالقلری

٣٠ انوکله هر شی صوك خیرنه نایل اولور هم انوك کلامی ایله دورر

٣١ چوق سویلسك ده غورینه ایره مزز و نتیجه کلام کل فی کل
اودر

٣٢ نیجه قابل انکا کمال حمد اتمك چون اوجمله مخلوقات اوزرینه اکبردر

٣٣ رب تعالی مهیب و اعظمدر و انوك قوتی عجیبدر

٣٤ قادر اولدوغکز قدر ربه حمد ایدوب تعلیه ایلیك ینه ده هر
حمددن اکبر اولور

٣٥ و انکا تعلیه ایدوب جمله مقدورکزی صرف ایدوب یورلماك زیرا
بو وجهله دخی کمال مرتبه ده حمد ایده مزسکز

٣٦ انی کیم کوردیکه وصف ایده بله انکا ذاتنه کوره کیم تعظیم
ایده بلور

28*Deryâda gezenler ônuŋ muhâtarâtını hikâyet ėderler ki biz kulaklarımız ile işidip taʿaccüb ėderiz

*28*Denizlerde gezenler onun tehlikelerini anlatırlar. Biz bunları kulaklarımızla işitip şaşırırız.*

29*Orada inanmayacak ve mahlûkât-ı ʿacaʾib var her dürlü cins hayvânlar envâʿi ada balıkları

*29*Orada inanılmaz derecede acayip yaratıklar var; her türlü hayvanlar ve çeşitli ada balıkları**...

30*Ônuŋla her şey soŋ hayrına nâʾil olur hem ônuŋ kelâmı ile durur

*30*O'nunla her şey son iyiliğine erişir ve O'nun sözüyle durur.*

31*Çok söylesek de ġavrına èremeziz ve netice-i kelâm küllü-fî küll odur

*31*Çok söylesek de kökenine eremeyiz. Kısacası 'Her şeyde, Her Şey' O'dur.*

32*Nice kâbil ôŋa kemâl-i hamd ètmek çün o cümle mahlûkât üzerine ekberdir

*32*O'na erdemlikle nasıl şükredebiliriz? Çünkü O, her yaratık üzerine büyüktür.*

33*Rabb-i Teʿâlâ mehîb ü âʿzamdır ve ônuŋ kuvveti ʿacîbdir

*33*Yüce Rab en büyüktür ve O'nun gücü şaşkınlık yaratır!*

34*Kâdir olduğuŋuz kadar Rabbe hamd ėdip taʿliye eyleyiŋ yine de her hamdden ekber olur

*34*Elinizden geldiğince Rabbe hamdederek yüceltin; yine de her övgüden büyüktür.*

35*Ve ôŋa taʿliye ėdip cümle makdûruŋuzu sarf ėdip yorulmaŋ zîrâ bu vechile dahi kemâl-i mertebede hâmd ėdemezsiŋiz

*35*O'nu yüceltirken, tüm gücünüzü yitirip yorulmayın. Çünkü bu şekilde bile yeterli derecede şükredemezsiniz.*

36*Ônu kim gördi ki vasf ėdebile ôŋâ zâtına göre kim taʿzîm ėdebilir

*36*O'nu kim gördü ki anlatabilsin? O'nu özüne göre kim yüceltebilir?*

*Almancası: "Daselbst sind seltsame Wunder, mancherlei Tiere und **Walfische**;... „

Türkçesi: Orada garip mucizeler, çeşitli hayvanlar ve **balinalar**...

Kitabı Mukaddes Şt. Çev.: "Çünkü denizde de görülmemiş olağanüstü yaratıklar, Her çeşit hayvan, çok iri deniz canavarları vardır." Şirak 43/25

٣٧ بونلردن بيوك نيجه كزلو شيلر وار چون انوك اعمالنك ازيني
كورمشيز زيرا رب تعالى هر شيئ يراتدي و حكمتني صالحلره ويردي

قرق دردنجي باب

١ حالا عزيز آدملري وذريتمزك بابالريني مدح ايده لم
٢ الله تعالى نيجه عزت يراتدي وانوك عظمتي ازلدندر
٣ اونلر كندو ممالكنده سلطنت سورديلر وقوتده نامدار آدملر
ايديلر
٤ كندو فهامتنه دانشرلردي ونبوتلر ايله ارسال اولنديلر
٥ قومه كندو مشاوره لري ايله و خلقك شريعتنك فهمني تدبير
ايدرلردي
٦ انلرك تكلمنده حكمتلو تكلمات موجود ايدي موسيقي نغماتي
اراشدررلر ايدي
٧ كامران وقوته مالك آدملر ايديلر وكندو مسكنلرنده
سلامت اوزره كچنورلردي

جمله

37*Bunlardan büyük niçe gizli şeyler var çün ònuŋ âʿamâliniŋ azını görmüşüz
*37*Bunlardan daha büyük bir sürü gizemler var. O'nun işlerinin azını görmüşüz.*
(38)*Zîrâ Rabb-i Teʿâlâ her şeyʾi yaratdı ve hikmeti sâlihlere vèrdi
*(38)*Çünkü yüce Rab her şeyi yarattı ve bilgeliği doğrulara verdi.*

Kırk Dördüncü Bâb

1*Halâ ʿazîz büyük âdamları ve zürriyetimiziŋ babalarını medh èdelim
*1*Şimdi sevgili büyük adamları ve soyumuzun atalarını övelim.*
2*Allah Teʿâlâ niçe ʿizzet yaratdı ve ònuŋ ʿazîmeti ezeldendir
*2*Yüce Allah, sayısız görkemli şeyler yarattı. O'nun yüceliği sonsuz önceliktendir.*
3*Onlar kendi memâlikinde saltanat sürdlüler ve kuvvetde nâ-medâr âdamlar idiler
*3*Onlar kendi ülkelerinde egemenlik sürdüler ve güçte yenilmez adamlardı.*
4*Kendi fahâmetine danışırlardı ve bu nübüvvetler ile irsâl olundular
*4*Kendi büyüklüklerine danışıyorlar ve bu peygamberliklerle gönderilmiştiler.*
5*Kavme kendi müşâvereleri ile ve halkıŋ şerîʿatiniŋ fehmini tedbîr èderlerdi
*5*Halka kendi danışmalarıyla; toplumun Tanrı Yasası'nı anlamalarını tasarlıyorlardı.*
6*Onlarıŋ tekellümünde hikmetli tekellümât mevcûd idi mûsıkî naġamâtı araşdırırlar idi
*6*Onların konuşmalarında bilgelik sözleri vardı; müzikle ezgiler araştırıyorlardı.*
7*Kâmuran ve kuvvete mâlik âdamlar idiler ve kendi meskenlerinde selâmet üzere geçinirlerdi
*7*Mutlu ve güçlü kişilerdi; kendi evlerinde esenlikle yaşıyorlardı.*

cümle ∞

(38): bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında 38. ayet.

191

٨ جمله بونلر كندو عصرلرنجه عزته نائل اولديلر وكندو ايامنده
متفخر اولديلر

٩ اونلردن بعضيسي بر نام اليقومشلركه مدحي ذكر اولنه

١٠ غيريلرك هيچ ذكري يوقدر وضايع اولديلر كوياكه هيچ يوق ايديلر

١١ وبويله ايديلركه صانكه هيچ اولمامشلر ايدي اونلردنصكره اوغللري
دخي بويله اولديلر

١٢ اما اونلركه صالح آدملر ايديلر اونلرك صلاحيتي اونودلمادي

١٣ كه اونلرك نسلي ياننده ايو ميراث قاله اونلرك اعقابي
اللهك عهدنده در

١٤ اونلرك نسلي درم اللهك عهدنده در واونلردنصكره اونلرك
اوغللريده

١٥ اونلرك نسلي ابدا باقي قاله واونلرك عزتي هيچ منقرض اولنمز

١٦ كرچه اونلرك بدنلري سلامت ايله دفن اولنديلر اما اونلرك
نامي دهر بدهر حيدر

١٧ اونلرك حكمتني قوملر حكايت ايده لر واونلرك مدحني جماعت
افشا ايليه

8*Cümle bunlar kendi ʿasrlarınca ʿizzete nâʾil oldlůlar ve kendi eyyâmında mütefahhir oldular

*8*Bütün bunlar, kendi çağlarında onurlandırıldılar ve kendi günlerinde övüldüler.*

9*Onlardan baʿzısı bir nâm alıkomuşlar ki medhi zikr oluna

*9*Onlardan bazıları ün kazandılar ki övgüleri anılsın.*

10*Ġayrıların hîc zikri yokdur ve zâʾi oldular güyâ ki hîc yok idiler

*10*Diğerleri hiç anılmıyor. Kayboldular! Sanki hiç olmamışlar;*

11*Ve böyle idiler ki sanki hîc olmamışlar idi onlardan soŋra oğulları dahi böyle oldular

*11*Ve sanki hiç yaşamamışlar! Ondan sonra çocukları da böyle oldu.*

12*Âmmâ onlar ki sâlih âdamlar idiler onlarıŋ salâhiyyeti unudulmadı

*12*Ama onlar ise iyi insanlardı ve onların yetkinlikleri hiç unutulmadı.*

13*Ki onlarıŋ nesli yanında íyi mîrâs kala ve onlarıŋ âʾkâbı Allahıŋ ʾahdindedir

*13*Onların kuşakları yanında iyi bir miras kalsın ve onların geleceği Allah'ın antlaşmasında olsun.*

14*Onlarıŋ nesli derim Allahıŋ ʿahdindedir ve onlardan soŋra onlarıŋ oğulları da

*14*Onların soyu: Dedim ki; Allah'ın antlaşmasındadır ve onlardan sonra onların oğulları da...*

15*Onlarıŋ nesli ebeden bâki kala ve onlarıŋ ʿizzeti hîç münkarız olunmaz

*15*Onların soyu sonsuza dek dursun ve onların ünü hiç sönmesin.*

16*Gerçi onlarıŋ bedenleri selâmet ile defn olundular âmmâ onlarıŋ nâmı dehr be dehr hayydır

*16*Gerçi onların bedenleri esenlikle gömüldü; ama onların ünü çağlar boyu yaşayacaktır.*

17*Onlarıŋ hikmetini kavmlar hikâyet ėdeler ve onlarıŋ medhini cemâʿat ifşâʾ eyleye

*17*Onların bilgeliğini milletler anlatıyor; ve onların övgüsünü cemaat açıklasın.*

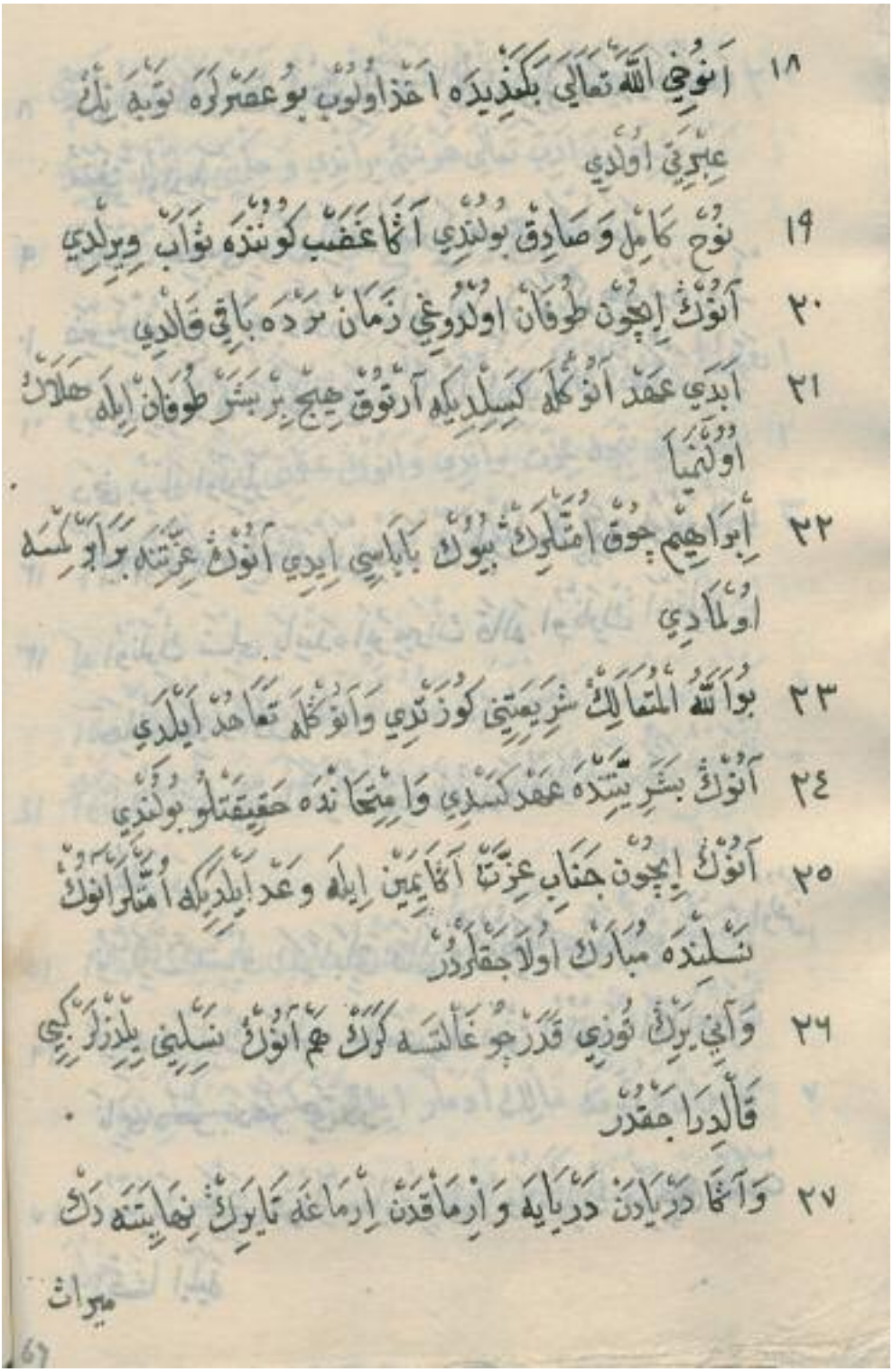

١٨ انوخي الله تعالى بكنديده اخذ اولوب بو عصرلره توبه نك
عبرتي اولدي

١٩ نوح كامل و صادق بولندي آنكا غضب كوننده ثواب ويرلدي

٢٠ آنوك ايچون طوفان اولدوغي زمان يرده باقي قالدي

٢١ ابدي عهد آنوكله كسلديكه آرتوق هيچ بر بشر طوفان ايله هلاك
اولنميا

٢٢ ابراهيم چوق امتلرك بيوك باباسي ايدي آنوك عزتنه برابر كمسه
اولمادي

٢٣ بو الله المتعالك شريعتني كوزتدي و آنوكله تعاهد ايلدي

٢٤ آنوك بشريتنده عهد كسدي و امتحانده حقيقتلو بولندي

٢٥ آنوك ايچون جناب عزتنه آنكا يمين ايله وعد ايلديكه امتلر آنوك
نسلنده مبارك اولاجقلردر

٢٦ و آني يرك توزي قدر چوغالتسه كرك هم آنوك نسلني يلدزلر كبي
قالدراجقدر

٢٧ و آنكا دريادن دريايه و ارماقدن ارماغه تا يرك نهايتنه دك

ميراث

18*Ònu hayy Allah Teʿâlâ beğendi de âhz olup bu ʿasrlara tevbeniŋ ʿibreti oldu
*18*Onu yüce Allah beğendi ve kabul olup, bu çağlara tövbenin ibreti oldu.*
19*Nûh kâmil ve sâdık bulundu òŋa ġazab gününde sevâb vèrildi
*19*Nuh kusursuca dürüst bulundu. Ona afet gününde sevap verildi.*
20*Ònuŋ içìn tûfân olduğu zamân yerde bâkî kaldı
*20*Bu yüzden tufan olduğu zaman, yeryüzünde kalıcı oldu.*
21*Ebedî ʾahd onuŋla kesildi ki artık hîc bir beşer tûfân ile helâk olunmaya
*21*Sonsuzluk antlaşması onunla kesildi ki bundan böyle artık hiç bir insan suyla yok olunmasın.*
22*İbrâhîm çok ümmetleriŋ büyük babası idi ònuŋ ʿizzetine beraber kimse olmadı
*22*İbrahim birçok milletlerin atası idi; onun ünü gibi hiç kimse ünlenmedi.*
23*Bu Allah-ül-Müteʿâliŋ şerîʾatini gözetdi ve ònuŋla taʿahhüd eyledi
*23*O, yüce Allah'ın yasalarını gözetti ve onunla antlaşma yaptı.*
24*Ònuŋ beşeriyyetinde ʿahd kesdi ve imtihânda hakîkatli bulundu
*24*Onun soyunda antlaştı ve sınamada gerçekçi bulundu.*
25*Ònuŋ içìn Cenâb-ı ʿİzzet òŋa yemîn ile vaʾd eyledi ki ümmetler ònuŋ neslinde mübârek olacaklardır
*25*Bundan ötürü yüce Tanrı ona yemin edip; 'tüm insan soyunun onun adıyla mutlu olmasına' söz verdi.*
26*Ve ònu yerin tozu kadar çoğaltsa gerek hem ònuŋ neslini yıldızlar gibi kaldıracakdır
*26*Onu yerin tozu kadar çoğaltacak ve onun soyunu yıldızlar gibi kaldıracaktır.*
27*Ve òŋa deryâdan deryâya ve ırmakdan ırmağa tâ yeriŋ nihâyetine dek
*27*Ona denizlerden denizlere ve nehirlerden nehirlere; ta dünyanın sonuna dek* ∞

192

میراث ایدجکدر

٢٨ بو نسنه‌لری اسحاق ایله دخی باباسی ابراهیم ایچون مقرر ایلدی

٢٩ یعنی جمله آدملرك برکتنی و عهدینی که بونلری یعقوبك باشنه قودی

٣٠ آنی کندو برکتلرنده بلدی و آکا میراث ویردی

٣١ آنوك پایینی اولشدروب اون ایکی سبطلره تقسیم ایلدی

قرق بشنجی باب

١ و اوندنصکره بر دیندار آدمی چقاردیکه هر بشر قتنده لطف بولدی

٢ یعنی اللهك و آدملرك محبوبی موسیٰ که آنوك ذکری مبارکدر

٣ آنی عزتده مقدسلره مشابه ایلدی و آنی دشمنلره قورقو ایچون عظیم ایلدی

٤ آنوك کلماتی ایله علامتلری تسکین ایتدی و آنی پادشاهلرك حضورنده عزتلو ایلدی

٥ او آنی امری ایله کندو قومنه کوندردی و آکا کندو جلالنی کوستردی

mîrâs ėdecekdir
mirası edineceğini söyledi.
28*Bu nesneleri İshâk ile dahi babası İbrâhîm için mukarrer eyledi
*28*Bu şeyleri İshak ile de babası İbrahim için kararlaştırdı:*
29*Yaʿnî cümle âdamlarıŋ bereketini ve ʿahdini ki bunları Yaʿkûbuŋ başına kodu
*29*Yani tüm insanların bereketini ve antlaşmasını ki bunları Yakup'un başına koydu.*
30*Ȯŋu̯ kendi bereketlerinde bildi ve ȯŋa mîrâs vėrdi
*30*Onu kendi bereketlerinde bildi ve ona miras verdi.*
31*Ȯnuŋ payını üleşdirip on iki sıbtlara taksîm eyledi
*31*Onun payını paylaştırıp on iki bölüğe ayırdı.*

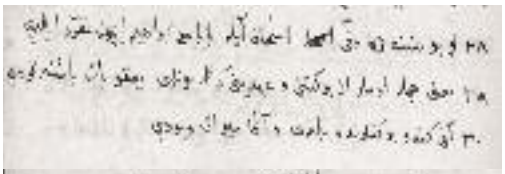

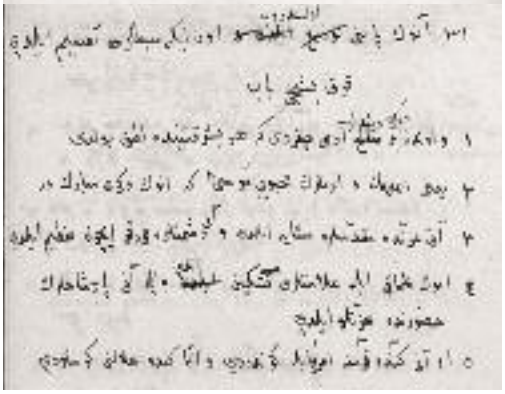

Kırk Beşinci Bâb

1*Ve ondan soŋra bir dindâr âdamı çıkardı ki her beşer katında lütf buldu
*1*Ondan sonra dindar bir adam çıkardı. Ondan herkes dostça bahsetti.*
2*Baʿzı Allahıŋ ve âdamlarıŋ mahbûbu Mûʾsâyı ki ȯnuŋ zikri mübârekdir
*2*Bu Allah'ın ve insanların sevgilisi Musa'dır. Onun anılması ne kutludur.*
3*Ȯnu ʿizzetde mukaddeslere müşâbe eyledi ve ȯnu̯ düşmanlara korku için ʿazîm eyledi
*3*Onu onurda kutsallara eş tuttu ve onu düşmanlarını korkutmak için büyük yaptı.*
4*Ȯnuŋ kelimâtı ile ʿalâmetleri teskîn ėtdi ve ȯnu̯ pâdişâhlarıŋ huzûrunda ʿizzetli eyledi
*4*Onun sözleriyle olağanüstü olayları yatıştırdı ve onu kralların önünde güçlendirdi.*
5*O ȯnu̯ emri ile kendi kavmine gönderdi ve ȯŋa kendi celâlini gösterdi
*5*O, onu buyruğuyla kendi halkına gönderdi ve ona onlara kendi görkemini gösterdi.*

٦ اوآنی دین وحلمده تقدیس ایلدی اوآنی جمله آدملر آراسنده
اختیار ایلدی

٧ آنکا کندو آوازینی دکلتدی وآنی دومان ایچنه کیردردی

٨ هم آنکا مواجها امرلری حیواتک وعلمک توریتنی ویردی

٩ تاکیم یعقوبه عهدی واسرائیله شریعتی اوکرده

١٠ آنکا مشابه قرنداشی قدیس هارونی لوی سبطندن ارتفاع ایلدی

١١ آنوکله ابدی عهدی کسدی وآنکا قومک امامتنی ویردی

١٢ آنکا مناسب زینت احسان ایلدی آنکا فاخر لباس قوشاتدی

١٣ آنکا تمام عظمتی کیدردی وآنی قوت آلاتی ایله قوتلندردی

١٤ شالوار ایله وقفتان ایله هم آرقالیج ایله

١٥ وآنی آلتون انارجقلر ایله طولاندردی

١٦ هم چوق چنقراقلر ایله چپ چوره ده تاکیم کزدکجه صداویره

١٧ وهیکلده صدا ایشیدیله کندو قومنک اوغللرینه ذکر ایچون

١٨ آنکا آلتوندن ومنوشدن وارغوانیدن وزردوشته دن مبارک خلعتی

١٩ حق ظهورینک حکمتنک سینه بندینی قوراق مصنع اسکرلتی

مهرکن

6*O ȯnu̯ dîn ve hilimde takdîs eyledi o ȯnů cümle âdamlar arasında ihtiyâr eyledi
*6*O, onu din ve ağırbaşlılıkla kutsadı. Onu tüm insanlar arasından seçti.*
7*Ȯna kendi̯ âvâzını dinletdi ve ȯnu̯ duman içine girdirdi
*7*Ona kendi sesini dinletti ve onu duman içine soktu.*
8*Hem ȯŋa muvâcehen emirleri hayvâtıŋ ve ʿilmiŋ Tevrâtʾını vėrdi
*8*Onun yüzüne karşı buyrukları, yaşamın ve bilgeliğin Tevrat'ını verdi.*
9*Tâ kim Yaʿkûba ʿahdi ve İsrâʾėle şerîʿatı öğrede
*9*Ta ki Yakup'a antlaşmayı ve İsrail'e 'Tanrı Yasası'nı öğretsin.*
10*Ȯŋa müşâbe karındaşı kadîs Hârûnu Levvî sıbtından irtifaʿ eyledi
*10*Onun gibi, Levi soyundan olan aziz kardeşi Harun'u yükseltti.*
11*Ȯnuŋla ebedî ʿahdi kesdi ve ȯŋa kavmiŋ imâmetini vėrdi
*11*Onunla sonsuzluk antlaşmasını yaptı ve ona ulusun halifeliğini verdi.*
12*Ȯŋa münâsib ziynet ihsân eyledi ȯŋa fâhir libâs kuşatdı
*12*Ona uygun süslemeler verdi; ona onur giysisi kuşattı.*
13*Ȯŋa tamâm ʿazâmeti gėydirdi ve ȯnu̯ kuvvet âlâtı ile kuvvetlendirdi
*13*Ona tam görkemlilik giydirdi ve onu güç aletleriyle güçlendirdi.*
14*Şalvâr ile ve kaftân ile hem ârkâlîc ile
*14*Şalvar, kaftan ve 'Haham Göğüslüğü' ile.*
15*Ve ȯnu̯ altîn anarcıklar ile dolandırdı
*15*Onu altın anımsama kuşağıyla çevreledi.*
16*Hem çok çınkıraklar ile çepçevre de tâ kim gezdikce sedâ vère
*16*Ve onun çevresini bir dizi çıngıraklarla çevirdi ki gezindikçe ses versin.*
17*Ve heykelde sedâ işidile kendi̯ kavminiŋ oğullarına zikr içi̯n
*17*Ve böylece Tapınakta ses işitilsin. Bu kendi halkının çocuklarına anılma için olsun.*
18*Ȯŋa altîndan ve menevişden ve ergavânîden ve zerd-üşteden mubârek hilʿatı
*18*Ona altından, mor, parlak kızıl kutsal önlüğü ve parlak örgülü kaftanı;*
19*Hakk zuhûrunuŋ hikmetiniŋ sîne bendini kıvrak müsennaʿ iskarlatı
*19*Gerçek bilgeliğin görünmesi için, göğüs bandının kıvrak al giysisini;*

mühürgen ∞

193

٢٠ مهركن ايشلو آلتونده مربوط قيمتلو طاشلري جواهرجي عملني
كيدردي

٢١ ذكر ايچون بني اسرائيل سبطلرينك عددينه كوره قازلمش خط ايله

٢٢ آكا آلتون تاجي قدس نقشنك باصمه سي ايله صارق اوزرينه
قودي

٢٣ كه بو نسنه لر مكرم عظمتلر كامل ايشلر كوزه مقبوللر ونازك
زينتلر ايديلر

٢٤ آندن اول آنجلين هيچ يوق ايدي وهيچ بر اجنبي اونلري كيمدي

٢٥ آنجق آنوك اوغللري وخلفلري ابدا

٢٦ اونلرك قربانلري ذبح ايچون دائما كونده ايكي كره تقريب اولورلردي

٢٧ موسى آني امامته نصب ايلدي وآني دهن مقدس ايله مسح ايتدي

٢٨ اولكه آكا وآنوك نسلنه كوك دوردقجه ابدي عهد ايچون اولدي

٢٩ كه الله تعالى يه عبادت ايليه وامامتك خدمتني كوره هم آنوك
اسمي ايله كندو قومنه بركتليه

٣٠ جمله حي لرك آراسندن آني اختيار ايلديكه قربانلري تقريب ايليه

20*Mühr-gen işli altînda merbût kıymetlî tâşları cevâhirci ʿamelini gèydirdi
*20*Kakma işlemeli, altında değerli mücevher taşlarla bezenmiş işini giydirdi.*
21*Zikr içîn Benî İsrâʾèl sıbtlarınıŋ ʿadedine göre kazılmış hatt ile
*21*Anılmaları için İsrailoğulları bölüklerinin sayısına göre kazılmış süsleme yazısıyla;*
22*Ȯŋa altîn tâcı kuds nâkışınıŋ* basması ile sarık üzerine kodu
*22*Ona altın tacıyla; „Kutsal nakış"* baskısını sarık üzerine koydu.*
23*Ki bu nesneler mükerrem ʿazîmetler kâmil işler göze makbûller ve nâzik ziynetler idiler
*23*Tüm bu şeyler; bol görkemlikle, olgun işlerle göze iyi gelen, ince süslemelerdi.*
24*Ȯndan evvel inceleyin hîc yok idi ve hîc bir ecnebî onları gèymedi
*24*Ama inceleyin; bundan önce hiç yoktular! Ve hiç bir yabancı onları giymedi;*
25*Ancak ȯnuŋ oğulları ve halefleri ebeden
*25*Ancak onun oğulları ve ardılları sonsuza dek.*
26*Onlarıŋ kurbanları zebh için dâʾimâ günde iki kerre takrîb olurlardı
*26*Onların 'yakmalık kurbanları' kesim için günde iki kez getiriliyordu.*
27*Mûʾsa ȯnu imâmete nasb eyledi ve ȯnu dahi mukaddes ile mesh ètdi
*27*Musa onu halifeliğe atadı ve onu kutsallıkla meshetti.*
28*Ol ki ȯŋa ve ȯnuŋ nesline gök durdukca ebedî ʿahd içîn oldu
*28*O, ona ve onun soyuna; gök durdukça** sonsuza dek antlaşma oldu.*
29*Ki Allah Teʿâlâya ʿibâdet eyleye ve imâmetiŋ hizmetini göre ȯnuŋ ismi ile kendi kavmine bereketleye
*29*Böylece yüce Allah'a ibadet etsin ve halifeliğin hizmetini görsün. O'nun adıyla kendi halkını bereketlesin.*
30*Cümle hayyların arasında ȯnu ihtiyâr eyledi ki kurbânları takrîb eyleye
*30*Tüm canlılar arasından onu seçti ki, kurbanlarını sunsun.*

*Almancası: "das goldene Stirnblatt an dem Hut, darin gegraben war: '*Heilig dem Herrn*'; welches alles war herrlich, köstlich, lieblich und schön„ Martin Luther Çevirisi; Sirack 45/14
Türkçesi: Başlığı üzerindeki altın alınbağında şunlar kazınmıştı: **RABB'in** "***Yehova'nın***(יהוה) ***Kutsalı***" bkz. Ekümenik Kutsal Kitap; Tevrat Çık. 28/36.
Kitabı Mukaddes Şt. Çevirisi: Ona sarığının üstüne koyması için altın bir taç vermişti, Üzerinde '*kendini adama mührü'* vardı. Olağanüstü bir süs eşyası, harika bir işçilik, Göz kamaştıran bir ziynet. Şirak 45/12
Ali Bey'in çevirisinde „*Kutsal'ın nakışının" veya „Kutsal nakış"* olarak çevrilen bu cümle Kitabı Mukaddes Şt'in çevirisinde *'kendini adama mührü'* olarak çevrilmiştir. Aslında bu *'Yehova'ya adama'* olmalıydı. Çünkü eski Yunanca çeviride, ibranice ***YHVH*** harfleri yerine *Tanrı, Rab; God/ Lord* gibi kelimeler - **θεός - Kirios(Kuriyos) olarak** geçiyor. Bu yüzden Martin Luther de '*Hz. **Yehovah**'a adanmış'* ifadesi yerine Almanca '*Rabbin Kutsalı*' veya 'Rabbin *adanmışı*' anlamına gelen yukardaki ifadeyi kullanmıştır.
***"*Gök durdukça*" doğrudur. Diğer Almanca çevirilerde de Gök durdukça kelimesi vardır. Kitabı Mukaddes Şt'nin çevirisinde ise "*Cennet yerinde durduğu sürece*„ ifadesini kullanarak yanlış bir yorum yapmıştır. Şirak 45/15. Bkz. bu ayetlere atfen; Çık. 40, 15/5, Lev. 23/27.

٣١ بخوري وخوش رايحه ذكر ايچون ياقه تاكيم آني كندو قومنه غفار ايليه

٣٢ اول آكا كندو وصيتلريني واحكامك فرايضنك حكمني ويردي

٣٣ كه يعقوبه شهاداتي اوكرده وانوك شريعتنده اسرائيلي منير ايليه

٣٤ اجنبيلر آكا قارشو قوديلر هم آكا بريه ده حسد چكديلر

٣٥ داتانلولر وابيراملولر وقوراخك جمعيتي حشم وغضب ايله

٣٦ رب تعالي بوني كوروب بكنمدي انوك ايچون حشم وغضبدن تلف اولديلر

٣٧ اونلرده معجزات ايتدي وقتاكه اونلري آتشنك علوي ايله هلاك ايلدي

٣٨ وهارونك عزتي آرتدي هم آكا ميراث ويردي

٣٩ آكا قسمت ايچون ييلك محصولاتنك ترفنده لريني ويردي اولجه آكا وانوك متعلقاتنه وافر طعام حاضر ايلدي

٤٠ زيرا اماملر رب المتعالك قربانلريني يرلركه اونلري هارونه وانوك نسلنه ويردي

٤١ كرچه كه قومك ولايتنده ميراث المغه قادر دكل ايدي وقومك

آراسنده

31*Buhûru ve hoş râʾihayı zikr için yaka tâ kim onu ġaffâr eyleye
*31*Hoş kokulu tütsüyü anı için yaksın; ta ki onu bağışlasın.*
32*Ol ona kendi vasiyyetlerini ve âhkâmın ferâizinin hükmünü vérdi
*32*Ona kendi vasiyetlerini, kararlarının kesin buyruklarını verdi.*
33*Ki Yaʿkûba şehâdeti öğrede ve onun şerîʿatinde İsrâʾèli münîr eyleye
*33*Böylece Yakup'a tanıklığı öğretsin ve O'nun şeriatında İsrail'i* aydınlatsın.*
34*Ecnebîler ona karşî kodular hem ona beriyyede hased çekdiler
*34*Yabancılar ona karşı geldiler ve onu çölde kıskandılar.*
35*Daâtânlılar ve Âbîrâmlılar ve Korâhın cemʿiyyeti hışm ü ġazab ile
*35*Datanlılar ve Abiramlılar ile Korah toplumu şiddetle öfkelendi.*
36*Rabb-i Teʿâlâ bunu görüp beğenmedi onun için hışm ve ġazabdan telef oldular
*36*Yüce Rab bunu görüp beğenmedi. Bu yüzden şiddetli öfke ve afet ile yok oldular.*
37*Onlar da muʿcizât étdi vaktâ ki onları âteşinin ʿalevi ile helâk eyledi
*37*Onlara olağanüstü harikalarla, ateş aleviyle yok etti.*
38*Ve Hârûnun ʿizzeti artdı hem ona mîrâs vérdi
*38*Harun'un görkemliliği arttı ve ona miras verdi.*
39*Ona kısmet için yılın mahsûlâtının turfandalarını vérdi evvelce ona ve onun müteʿallikâtına vâfîr taʿâm hâzır eyledi
*39*Onu bir pay için yılın ürünlerinin ilkinden verdi. Önce ona ve onun yakınlarına bol bol yemek hazırladı.*
40*Zîrâ imâmlar Rabbi'l Müteʿâlin kurbânlarını yerler ki onları Hârûna ve onun nesline vérdi
*40*Çünkü imamlar yüce Rabbin kurbanlarını yiyorlardı. 'Tanrı' onları Harun'a ve onun soyuna verdi.*
41*Gerçi ki kavmin vilâyetinde mîrâs almağa kâdir değil idi ve kavmin
*41*Gerçi o, halkın vilayetinde miras alamazdı ve halkın ∞*

*Burada sözü edilen Hz. Yakup ve soyu.

194

آراسنده پایی یوقیدی زیرا رب تعالی انوك میراثنك پایی در

٤٢ والیانا اوغلی پنحاس ده عزتده اوچنجی در

٤٣ انوك ایچون که رب تعالی نك تقویسنده غیرتلو ایدی وقومك

عصیاننده مقاومت ایلدی

٤٤ کندو ایو قلبنك نشاطه سی ایله که اسرائیلك تکرسنی راضی ایلدی

٤٥ انوك ایچون آکا سلام عهدینی کسدی انی مقدسه یه مقدس شیلره

وکشیلره هم قومه امام نصب ایلدی

٤٦ تاکیم امامتك منصبی ابدا آکا وانوك نسلنه مخصوص قاله

٤٧ ونیجه که یهودا سبطندن اسای اوغلی داووده اولان عهدنه کوره

٤٨ پادشاهلق میراثی اولاددن اولادك برینه کیدرسه هارونك

میراثی دخی بویله انوك نسلنه دونه

٤٩ رب تعالی سزه قلبکزده علم ویره که قومه عدالت اوزره حکم ایده سز

٥٠ تاکیم اونلرك صالح عمللری محو اولمیا ورب تعالی هارونك

عزتنی تناسللرنجه ابقا ایلیه

arasında payı yok idi zîrâ Rabbî Teʿâlâ ònuŋ mîrâsınıŋ payıdır
içinde de bir payı yoktu! Çünkü yüce Rab onun mirasının payıdır.
42*Ve Eliyâzar oğlu Pinehâs da ʿizzetde üçüncüdür
*42*Elazar oğlu Pinehas da görkemde üçüncüdür.*
43*Ònuŋ içìn ki Rabbî Teʿâlânıŋ takvâʾsında ġayretli idi ve kavmiŋ ʿisyânında mukâvamet eyledi
*43*Bu yüzden yüce Rab'ten korkuyordu ve halkın başkaldırışına karşı koydu.*
44*Kendi íyi kalbiniŋ neşâtası ile ki İsrâʾèliŋ Taŋrısına râzı eyledi
*44*Kendi iyi yüreğinin sevinciyle İsrail'in Tanrısını hoşnut etti.*
45*Ònuŋ içìn òŋa selâm ʿahdini kesdi ònuˆ makdeseye mukaddes şeylere ve kişilere hem kavme imâm nasb eyledi
*45*Bu yüzden onunla barış antlaşması yaptı. Onu kutsal çadıra, kutsal eşyalara, insanlara ve tüm halka imam atadı.*
46*Tâ kim imâmetiŋ mensıbı ebeden òŋa ve ònuŋ nesline mahsûs kala
*46*Ta ki halifelik geleneği sonsuza dek ona ve onun soyuna ait olsun.*
47*Ve nice ki Yahûdâ sıbtından Âsây oğlu Dâvûda olan ʿahdine göre
*47*Nasıl ki Yahuda bölüğünden Asaf oğlu Davut'a olan antlaşmaya göre;*
48*Pâdişâhlık mîrâsı evlâddan evlâdıŋ birine giderse Hârûnuŋ mîrâsı dahi böyle ònuŋ nesline döne
*48*Kralık mirası oğuldan oğula, birisine geçerse; böylece Harun'un mirası da onun soyunda kalır.*
49*Rabb-i Teʿâlâ size kalbiŋizde ʿilm vère ki kavme ʿadâlet üzere hükm èdesiz
*49*Yüce Rab size yüreğinizde bilgelik versin ki halkı adaletle yönetesiniz.*
50*Tâ kim ònlarıŋ sâlih ʿamelleri mahv olmaya ve Rabb-i Teʿâlâ Hârûnuŋ ʿizzetini tenâsüllerince ibkâʾ eyleye
*50*Ta ki onların iyi işleri yok olmasın ve yüce Rab Harun'un şanını kendi kuşağı boyunca daim bıraksın.*

قرق آلتنجی باب

١ نون اوغلی یهوشع جنکده کسکین و نبوتلرده موسی نك خلیفه سیدر

٢ و نامنه کوره الله تعالی نك مختارلرینی خلاص اتمکده عظیم کمسه ایدی

٣ هم اونلرك اوزرینه قالقان دشمنلرندن انتقام المقده اسرائیله ولایتی تملیك اتمك ایچون

٤ اللری قالدروب و شهر اوزرینه قلیچی صالدوغی زمان نه قدر معزز ایدی

٥ اوندن اول بویله کیم مقاومت ایلدی زیرا رب تعالی نك جنکلرینی بو اتدی

٦ انوك الینك سببی ایله کونش کرو چکلمدیمی شویلکه بر کون ایکی کونلك اولدی

٧ دشمنی هر طرفدن باصدوغی زمان قادر المتعاله استدعا ایلدی

٨ رب اکبر دخی انی استجاب ایدوب عظیم شدت ایله طولو طاشلرینی یاغدردی

امتلر

Kırkaltıncı Bâb

1*Nûn oğlu Yehoşaʿ* cenkde keskin ve nübüvvetlerde Mûʾsânıŋ halîfesidir

*1*Nun oğlu Yeşu cenkte keskin ve peygamberliklerde Musa'nın halifesidir.*

2*Ve nâmına göre Allah Teʿâlânıŋ muhtârlarını halâs ėtmekde ʿazîm kimse idi

*2*Ününe yaraşır biçimde yüce Allah'ın seçkinlerini kurtarmakta büyük biriydi.*

3*Hem onlarıŋ üzerine kalkan düşmanlarından intikâm almakda İsrâʾėle vilâyeti temlîk ėtmek içiṅ**

*3*Onların üzerine kalkan, düşmanlarından öç almak ve vilayeti miras almak için**

4*Elleri kaldırıp ve şehr üzerine kılıcı saldığı zamân ne kadar muʿazzez idi

*4*Ellerini kaldırıp kent üzerine kılıcını uzattığı an, ne denli sevecendi.*

5*Ondan evvel böyle kim mukâvemet eyledi zîrâ Rabb-i Teʿâlânıŋ cenklerini bu ėtdi

*5*Ondan önce böyle kim karşı koyabildi? Çünkü yüce Rabbin cenklerini bu yaptı.*

6*Ȯnuŋ elinin sebebi ile güneş geri̇ çekilmedi mi şöyle ki bir gün iki günlük oldu

*6*Onun eli nedeniyle güneş geri çekilmedi mi? Şöyle ki; bir gün, iki günlük oldu.*

7*Düşmanı her tarafdan basdığı zaman Kâdir'il-Müteʿâle istidʿâ eyledi

*7*Düşmanı her taraftan bastığı an, yüce Egemen'i çağırdı.*

8*Rabb-i Ekber dahi ȯnu̇ isticâb ėdip ʿazîm şiddet ile dolu taşlarını yağdırdı

*8*Büyük Rab da onu haklı görüp, çok şiddetli dolu taşlarını yağdırdı.*

*Yeşu: ***YHVH***(*Yehova onun kurtarıcısı*) anlamına gelen İbranice bir isimdir. Bkz. Çık.17/9.

**Almancası: "...an den Feinden Rache zu nehmen und Israel in sein Erbland zu führen„ Katolik Birlik Çevirisi. Sirach 46/1

Türkçesi: ...düşmanlarından intikam almaya ve İsrail'i mirasının toprağına sürmeye.

Kitabı Mukaddes Şt.'nin Çevirisi: „ ... Cennete gitmek üzere seçilmiş olan Ulusun büyük kurtarıcılarından biriydi. Ona karşı koyan düşmanlarından öç alıyordu, Böylece İsrail'e mirasını vermiş oluyordu. Şirak 46/1

Burada ne Ali Bey'in çevirisinde ve ne de Almanca bütün çevirilerde '*Cennete gitmek üzere seçilmiş olan Ulus*'tan bahsedilmiyor. Tamamen hayali bir yorumdur.

195

٩ اُمّتلر اوزرینه هجوم ایله جنکی صالدی و مقاوملری انشده بوزدی

١٠ تاکیم اُمّتلر انوڭ سلاحلرینی بله لر چون انوڭ جنکی ربّ تعالینڭ
حضورنده ایدی

١١ زیرا اوقوّیه اتّباع ایلدی و موسینڭ زماننده محسن ایدی

١٢ اوهم یغون اوغلی کالب جمعیّته قارشو قودیلر

١٣ قومی کناهدن منع اتمك ایچون هم شریرڭ طغیانینی تسکین اتمك ایچون

١٤ بونلر ایکیجکی آلتیوز بیڭ یایادن قورتلدیلر

١٥ الله تعالیدن میراثه سود و بال اقدان ولایته ادخال اولنمق ایچون

١٦ والله تعالی کالبه قوّت ویردیکه آڭا تا قوجه لغنه دك باقی قالدی

١٧ ولایتڭ یوکسك یرلرینه چقمق ایچون بو خصوصدن انوڭ نسلی
تملّك ایلدی

١٨ تاکیم جمله بنی اسرائیل بله که جناب حقّه تابع اولمق ایودر

١٩ سایر حاکملرڭ دخی هر بریسنڭ باشقه باشقه ذکری بویله
مبارك اولسون

٢٠ جمله اول کمسه لرڭ که اونلرڭ قلبلری زنایه اویمادیلر و جناب عزّته
عاصی اولمادیلر

9*Ümmetler üzerine hücûm ile cenki saldı ve mukâvimleri inişde bozdu
*9*Ülkeler üzerine saldırdı ve karşı koyanları inişte bozguna uğrattı.*
10*Tâ kim ümmetler ònuŋ silâhlarını bileler çün ònuŋ cenki Rabb-i Teʿâlânıŋ huzûrunda idi
*10*Ta ki milletler onun silahlarını bilsinler. Çünkü onun cengi yüce Rabbin önündeydi.*
11*Zîrâ o kavîyye ittibâʿ eyledi ve Mûʾsanıŋ zamânında muhsin idi
*11*Çünkü o 'Güçlü'ye boyun eğdi ve Musa'nın zamanında iyilik edendi.*
12*O hem Yefûn oğlu Kâleb cemʿiyete karşî kodular
*12*O Yefunne oğlu Kaleb ile adamlarına karşı direndi.*
13*Kavmi günâhdan menʿ ėtmek içiṅ hem şerîriŋ tuğyânını teskîn ėtmek içiṅ
*13*Halkı günahtan uzaklaştırmak ve kötülerin taşkınlığını yatıştırmak için...*
14*Bunlar ikici ki altıyüz biŋ yayadan kurtuldular
*14*Bu ikisi, tam altı yüz bin yayadan kurtuldu.*
15*Allah Teʿâlâdaŋ mîrâsa süd ve bal akıdan vilâyete idhâl olunmak içiṅ
*15*Yüce Allah'tan mirasa; süt ve bal akıtan ülkeye geçmek için...*
16*Ve Allah Teʿâlâ Kâlebe kuvvet vėrdi ki òŋa tâ kocalığına dek bâkî kaldı
*16*Yüce Allah, Kaleb'i güç verdi ve bu ona yaşlılığına dek sürdü.*
17*Vilâyetiŋ yüksek yerlerine çıkmak içiṅ bu husûsdan ònuŋ nesli temellük eyledi
*17*Ülkenin yüksek yerlerine çıkmak için, onun soyunu miras edindi.*
18*Tâ kim cümle Benî İsrâʾèl bile ki Cenâb-ı Hakka tâbiʿ olmak íyìdir
*18*Tüm İsrail'in bunu bilmesi gerek: 'Hz. Allah'a bağlı kalmak iyidir!*
19*Sâʾir hâkimleriŋ dahi her birisiniŋ başka başka zikri böyle mübârek olsun
*19*Ne kutlu; diğer beylerin her birisinin böyle, başka türlü anılması!*
20*Cümle ol kimselerıŋ ki onlarıŋ kalbleri zinâya uymadılar ve Cenâb-ı ʿİzzete ʿâsî olmadılar
*20*Çünkü tüm o kişilerin yürekleri zinaya yaklaşmadı ve yüce Tanrı'ya başkaldırmadılar.*

٢١ اونلرك كموكلري كندو يرلرنده فلسلنسون واونلرك نامي عزته
نايل اولان اوغللرنده دكشيلوب يكيلنسون

٢٢ سموال الله تعالى نك سوكلوسي وانوك پيغمبري ايدي هم مملكت
نصب ايدوب كندو قومي اوزرينه سلطانلري ديكوب مسح ايلدي

٢٣ الله تعالى نك شريعتنه كوره جمعيته حكم ايلدي وحق تعالى
يعقوبي يوقلادي

٢٤ كندو حقيقتي ايچون كامل پيغمبر بولندي وكلماتي ايله رؤياده
صادق بلندي

٢٥ دشمنلر آنكا هر طرفدن تضييق اتدوكي زمان برسود امن قوزينك
قرباني ايله الله تعالى يه استدعا ايلدي

٢٦ الله تعالى دخي كوكدن رعد ايلديده كندو آوازيني عظيم كورلدي
ايله دكلتدي

٢٧ وصوريلرك سردارلريني هم جمله فلستيلرك بكلريني قردي

٢٨ اوندن ماعدا الله تعالى نك وانوك مسيحنك حضورنده خواب
سرمدينك زماننده اول اشهاد ايدوب دديكه

بن

66

21*Onlarıŋ kemikleri kendi yerlerinde filislensin ve ònlarıŋ nâmı ʿizzete nâʾil olan oğullarında değişilip yeŋilensin
*21*Onların kemikleri kendi yerlerinde filizlensin ve onların ünü onurlu çocuklarında değişilip yenilensin.*
22*Samûel Allah Teʿâlânıŋ sevgilisi ve ònuŋ peyġamberi idi hem memleket nasb ėdip kendi kavmi üzerine sultânları dikip mesh eyledi
*22*Samuel yüce Allah'ın sevgilisi ve onun peygamberiydi. Ülkeyi kurup, halkının üzerine krallar atayıp meshetti.*
23*Allah Teʿâlânıŋ şerîʿatine göre cemʿiyete hükm eyledi ve Hak-Teʿâlâ Yaʿkûbu yokladı
*23*Yüce Tanrı'nın yasalarına göre toplumu yargıladı ve yüce Tanrı Yakup'u yokladı.*
24*Kendi hakikati için kâmil peyġamber bulundu ve kelimâtı ile rüʾyâʾda sâdık bilindi
*24*Kendi gerçekliğiyle, olgun bir peygamber olarak tanındı ve rüyada sözleriyle dürüst bilindi.*
25*Düşmanlar ònŋa her tarafdan tazyîk ėtdiği zamân bir süd emen kuzûnuŋ kurbânı ile Allah Teʿâlâya istidʿâʾ eyledi
*25*Düşmanları onu her yönden sıkıştırdıkları an, bir süt kuzusunu kurban edip yüce Allah'ı çağırdı.*
26*Allah Teʿâlâ dahi gökden raʿd eyledi de kendi âvâzını ʿazîm gürültü ile diŋletdi
*26*Yüce Tanrı da gök gürültüsüyle kendi sesini büyük gürültüyle dinletti.*
27*Ve sürûleriŋ serdârlarını hem cümle Filistîleriŋ beğlerini kırdı
*27*Sürülerin kumandanlarını ve tüm Filistinliler'in beylerini kırdı.*
28*Ondan mâʿadâ Allah Teʿâlânıŋ ve ònuŋ Mesîhiniŋ huzûrunda hˇâb-ı sermedîniŋ* zamânında evvel işhâd ėdip dėdi ki
*28*Bundan başka, yüce Allah'ın ve O'nun Mesih'inin önünde, 'sonsuz huzurunun*' zamanından önce tanıklık edip dedi ki:*

*Almancası: "Als **Samuel** sich dann zur Ruhe legte, rief er den Herrn und seinen Gesalbten als Zeugen an: Katolik Birlik Çevirisi; Sirach 46/19 Türkçesi: **Samuel** rahatına gitmeden önce, o Rabbi ve Mesihini tanıklığa çağırdı.

*hˇâb: Uyku: Bkz. Vâv-ı mâ'düle; Anadolu Üni. Osmanlıca I. S.75
*hˇâb-ı sermedî: Sonsuzluk uykusu; '*ebedî huzur*' veya '*rahatına gitmek*' deyimleri ölümü gösteriyor. Burada Samuel'in ölümünden bahsediyor.

196

٢٩ بن هیچ کمسه دن آقچه و پاشمقلق آلمادم و کمسه اوندن شکایت اتمدی

٣٠ و وفات اتدکدنصکره دخی پیغمبرلك ایدوب اولومینی پادشاهه بلدردی

٣١ و کندو بوتلو آوازینی یردن قالدروب قومك جرملرینی محو اولاجغنی پیشین دیویردی

قرق یدنجی باب

١ بوندنصکره ناتان قالقدیکه حضرت داوودك عصرنده پیغمبر ایدی

٢ سلامت قربانندن یاغ باشقه قونلدوغی کبی داوود دخی بنی اسرائیلدن ممتاز اولدی

٣ آرسلانلر ایله کویاکه اوغلانلر ایله و ایولر ایله کویاکه قیونلرك قزولری ایله اویناشدی

٤ کنجلکنده دیوی اولدرمدیمی و قومدن عیبی قالدرمدیمی

٥ صپان طاشی ایله الینی صالمق ایله و غلیاتك غرورینی یقماغله

٦ زیرا الله تعالی یه استدعا ایلدی اولکه انوك صاغ الینه قوت ویردی

٧ جنکه قوی آدمی دفع اتمك و کندو قومنك بوینوزینی ترفیع اتمك ایچون

29*Ben hîc kimseden akçe ve pâşmaklık almadım ve kimse ondan şikâyet ėtmedi
29-Ben hiç kimseden gümüş para veya bir çarıklık almadım! Ondan hiç kimse de şikayet etmedi.*
30*Ve vefât ėtdikden soŋra dahi peyġamberlik ėdip ölümünü pâdişâha bildirdi.
*30*Öldükten sonra da peygamberlik edip ölümünü krala bildirdi.*
31*Ve kendi nübûvvetli âvâzını yerden kaldırıp kavmiŋ cürümlerini mahv olacağını pėşîn duyurdu
*31*Ve ağzını açıp, kendi peygamberliğinin sesini yükseltti; halkın suçlarının bağışlanacağını önceden duyurdu.*

Kırk Yedinci Bâb

1*Bundan soŋra Nâtân kalkdı ki Hazret-i Dâvûduŋ ʿasrında peyġamber idi
*1*Bundan sonra Natan gelip Hz. Davut'un zamanında peygamber oldu.*
2*Selâmet kurbânından yağ başka konulduğu gibi Dâvûd dahi Benî İsrâʾėldeŋ mümtâz oldu
*2*Selamet kurbanının yağı özel ayrıldığı gibi; Davut da İsrailoğulları'ndan seçildi.*
3*Arslanlar ile güyâ ki oğlanlar ile ve ayĭlar ile güyâ ki koyunlarıŋ kuzůları ile oynaşdı
*3*Aslanlarla, sanki çocuklarla...! Ayılarla, sanki koyunların kuzularıyla oynaşıyormuş gibi oynadı!*
4*Gençliğinde dîvi öldürmedi mi ve kavmden ʿaybı kaldırmadı mı
*4*Gençliğinde devi öldürmedi mi ve halkından utancı kaldırmadı mı?*
5*Sapan taşı ile elini salmak ile+ ve Golyâtıŋ ġurûrunu yıkmağile
*5*Sapan taşıyla elini salladı ve Golyat'ın gururunu yıktı.*
6*Zîrâ Allah Teʿâlâya istidʿâʾ eyledi ol ki önuŋ sağ eline kuvvet vėrdi
*6*Çünkü yüce Allah'ı çağırdı, O da onun sağ elini güçlendirdi.*
7*Çünkü kavî âdamı defʿ ėtmek ve kendi kavminiŋ boynuzunu terfîʿ ėtmek içĭn
*7*Güçlü adamı kovmak ve kendi halkının boynuzunu yükseltmek için.* ∞

+bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında:...elini salmağla...

٨ قوم دخی داووده اون بیکی اولدردوکی ایچون تعزیز ایلدی وآنکا
اللهك برکتندن مدح ایلیوب عزت مجوزه سنی اهدی ایلدیلر
٩ زیرا هر طرفدن دشمنلری بوزدی وعدو فلستیلری برباد ایلدی هم
اونلرك بو منوزلرینی تا بوکونه دك قردی
١٠ قدوس المتعاله هر ایشده کلام مجد ایله شکر ایلدی
١١ وآنکا بتون قلب ایله اغنیه لر ایلدی هم کندو خالقنی سودی
١٢ ومذبحك اوکنده خوانندهلر نصب ایلدی تا کیم صدالری ایله
بر شیرین آهنکلر ایلیه لر وآنکا هرکون اغنیه لری ایله تسبیح ایده لر
١٣ او بیراملری مزین ایلدی وموسملری تمام طوناتدی
١٤ اونلر الله تعالی نك اسم شریفنه حمد ایدر ایکن ومقدسه تا
صباحه دك پر ترنم ایکن
١٥ الله تعالی انوك کناهینی محو ایلدی وانوك بو منوزینی ابدا ترفیع ایلدی
١٦ وآنکا عهد ایچون پادشاهلق واسرائیلده عزت تختنی ویردی
١٧ اوندن صکره انوك عالم اوغلی کلدی اولکه انوك ایله وسعتده
ساکن ایدی

سلیمان

8*Kavm dahi Dâvûda on biŋi* öldürdüğü içĭn tâʿzîz eyledi ve ònŋa Allahıŋ bereketinden medh eyleyip ʿizzet mücevvezesini ihdâʾ eylediler

*8*Halk, Davut'u on bini* öldürdüğü için aziz kıldı ve ona Allah'ın bereketiyle övüp, onur tacını giydirdi.*

9*Zîrâ her tarafdan düşmanları bozdu ve ʿadûv Filistîleri berbâd eyledi hem onlarıŋ boynuzlarını tâ bu güne dek kırdı

*9*Çünkü her taraftan düşmanı bozdu. Düşman Filistinliler'i yok etti ve onların boynuzlarını ta bugüne dek kırdı.*

10*Kuddûs'il-Müteʿâle her işde kelâmı mecd ile şükr eyledi

*10*Yüce Kutsal'ın her şeyi için, sözünü överek şükretti.*

11*Ve ònŋa bütün kalb ile uġniyeler eyledi hem kendĭ hâlikını sevdi

*11*O'na tüm yürekten ezgiler düzdü ve kendi yaradanını sevdi.*

12*Ve Mezbahıŋ önünde hˇânendeler nasb eyledi tâ kim sedâları ile bir şîrîn âhenkler eyleyeler ve ònŋa her gün uġniyyeleri ile tesbîh ėdeler

*12*Mezbah'ın önünde ilahiciler atadı. Öyle ki güzel sesleriyle uyumlu söylesinler ve O'nu her gün ezgilerle ansınlar.*

13*O bayrâmları müzeyyen eyledi ve mevsimleri tamâm donatdı

*13*Bayramları bezedi ve mevsimleri tam süsledi.*

14*Onlar Allah Teʿâlânıŋ ism-i şerîfine hâmd ėder iken ve makdese tâ sabâha dek pür terennüm iken

*14*Onlar yüce Tanrı'nın şerefli adına şükrederken ve 'Kutsal Yer' ta sabaha dek ilahilerle doluyken;*

15*Allah Teʿâlâ ònuŋ günâhını mahv eyledi ve ònuŋ boynuzunu ebeden terfiʿ eyledi

*15*Yüce Allah onun günahını kaldırdı ve onun boynuzunu sonsuza dek yükseltti.*

16*Ve ònŋa ʿahd içĭn pâdişâhlık ve İsrâʾèlde ʿizzet tahtını vèrdi

*16*Ona antlaşma için krallık ve İsrail'de görkem tahtını verdi.*

17*Ònda ŋ soŋra ònuŋ ʿâlim oğlu geldi ol ki ònuŋ ile vüsʿatde sâkin idi

*17*Ondan sonra onun bilge oğlu geldi. O, onunla uysallıkla yürüdü.*

*Almancası: "Er ließ in rühmen als zehntausend Mann wert und ehrte ihn mit göttlichem Segen, daß er die königliche Krone kriegte. Martin Luther Çevirisi Sirach 47/7

Tűrkçesi: **On bin** adamı öldürdüğü için övdüler ve İlahi nimetle onur tacını taktılar.

Kitabı Mukaddes Şt. Çevirisi: "Bu nedenle ona sonsuz saygı gösterdiler, Tanrı'ya şükrederken onu övdüler, Ona bir övgü tacı sundular." Şirak 47/6 Tevrat'ta (bkz. I. Sam. 18/7'de aynı ayet var). Burada '**on bin**' askerin öldürülmesinden bahsedilmiş olmasına rağmen diğer çeviride unutulmuş.

Süleymân ∞

197

١٨ سليمان سلام زماننده پادشاه ايدي وعزته نائل اولدي هم
الله تعالى آنكا هر طرفدن آرام ويردي

١٩ تاكيم كندو اسمنه بر بيت قورا وابدي مقدسه حاضرليه

٢٠ كنچلكده نه پك عالم وارماق كبي پر فهامت اولدك

٢١ سنك جانك بتون يري قپلادي وسن آني رموزلو امثال ايله طولدردك

٢٢ سنك نامك اوزاق آطه لره كتدي وسلامكده محبوب ايدك

٢٣ اغنيه لرك حديثلرك امثاللرك وترجمه لرك ايچون ولايتلر
سكا حيران ايديلر

٢٤ بتون يرك افندسي الله تعالى نك اسمي ايله كه آنكا اسرائيل
تكرسي ديو آد قونلدي

٢٥ سن آلتوني قلاي كبي ييغدك وكومشي قورشون كبي جمع ايلدك

٢٦ صلبلريكي عورتلره تمييل ايلدك وتنك ايله مسخر اولدك

٢٧ كندو عزتكه بر لكه قودك ونسلكي تدنيس ايلدك

٢٨ واولادك اوزرينه غضب كتورمك ايچون وسفاهتك ايله
متوجع اولماك ايچون

18*Süleyman selâm+ zamânında pâdişâh idi ve ʿizzete nâʾil oldu hem Allah Teʿâlâ ona her tarafdan ârâm vèrdi

*18*Süleyman selamet+ zamanında kral idi ve görkeme erişti. Yüce Allah, onu her taraftan rahat ettirdi.*

19*Tâ kim kendi ismine bir beyt kura ve ebedî makdeseyi hâzırlaya

*19*Böylece O'nun adına bir tapınak kursun ve sonsuzluğun 'Kutsal Mabed'ini yapsın.*

20*Gençlikde ne pek ʿalîm ve ırmak gibi pür fahâmet olduŋ

*20*Gençliğinde ne denli bilgelikle doldun ve ırmak gibi ünlü oldun.*

21*Seniŋ cânıŋ bütün yeri kapladı ve sen onu rümûzlu emsâl ile doldurduŋ

*21*Senin canın tüm dünyayı kapladı ve sen onu gizemli benzetmelerle doldurdun.*

22*Seniŋ nâmıŋ uzak adalara gitdi ve selâmıŋda mahbûb idi

*22*Senin ünün uzak adalara gitti ve selamın da dostça idi.*

23*Uġniyeleriŋ hadîsleriŋ emsâlleriŋ ve tercemeleriŋ içiŋ vilâyetler saŋa hayrâŋ idiler

*23*Ezgilerin, hadislerin, benzetmelerin ve çevirilerin için tüm ülkeler sana şaştılar.*

24*Bütün yeriŋ efendisi Allah Teʿâlânıŋ ismi ile ki oŋa İsrâʾèl Taŋrısı diye ad konuldu

*24*Bütün yeryüzünün efendisi yüce Allah'ın adıyla ki O'na İsrail* Tanrısı diye ad konuldu.*

25*Sen altîını kalây gibi yıġdıŋ ve gümûşü kurşun gibi cemʿ eyledin

*25*Sen altını kalay gibi yığdın ve gümüşü** kurşun gibi topladın.*

26*Sulblarınıı ʿavratlara temyîl eyledin ve teniŋ ile musahhar olduŋ

*26*Soyun kadınlarla karıştı ve bedeninle bağlandın.*

27*Kendi ʿizzetiŋe bir leke koduŋ ve nesliŋi tednîs eyledin

*27*Kendi onurunu lekeledin ve soyunu kirlettin.*

28*Ve evlâdıŋ üzerine ġazab getirmek içiŋ ve safâhetiŋ ile mütevecciʿ olmak içiŋ

*28*Çocukların üzerine öfke getirmek ve eğlentilerinle kederlenmek için.*

+Ya da Salem kraliçesi Belkıs zamanında.

*Hz. Yakup ve soyu.

**Bkz. II. Trh. 9/20

Kitabı Mukaddes Şt. Çevirisi: "Rab'bin adına, İsrail'in Tanrısı adına **Tenekeler dolusu** altın topladın..." Şirak 47/18

Yukardaki ifade yanlıştır: Teneke bkz. Nisan Sözlük; ince metal tabakası veya bundan yapılmış eşya deposu. Kitabın yazıldığı 2-3000 yıl önce böyle bir teknoloji var mıydı ki böyle bir ifade kullanılsın? Küpler dolusu deseydi anlaşılırdı.

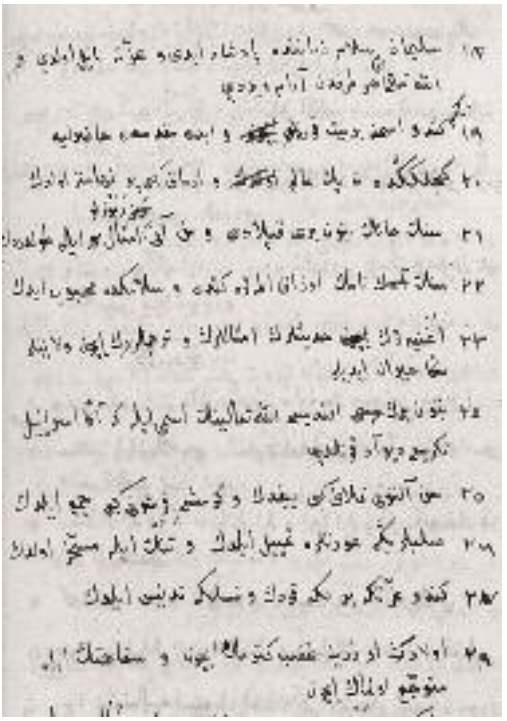

٢٩ مملكت مفترق اولمق ايچون وافرايمدن عاصي ملك پيدا اولمق ايچون

٣٠ ينه ده الله تعالى كندو رحمتني ترك ايدجك دكل ايدي وانوك
عملندن هيچ برسي بالكلية ضايع اولميا جقدر

٣١ وكندو مختارينك اعقابني منقرض اتمك هم كندو محبوبنك
نسلني استيصال اتمك استمدي

٣٢ بلكه يعقوبه بر بقيه وداووده اوندن بر اصل ويرمشدر

٣٣ وسليمان بابالري ايله راحته واردقدنصكره اردنجه كندو
نسلني اليقودي

٣٤ ربوامي كه قومك اك سفيهي وناقص العقلي ايدي هم كندو
مشاوره سي ايله قومي عاصي ايلدي

٣٥ ونبات اوغلي يروبعامي كه اسرائيله كناه ايدردي

٣٦ وافرايمه كناه يولني كوستردي ده اونلرك كناهلري پك چوغالدي

٣٧ تاكيم ولايتدن مطرود اولالر

٣٨ زيرا هر شرته طالب اولديلر تا اوزرلرينه غضب وانتقام
كلنجيه دك

قرق سكزنجي

29*Memleket müfterik olmak için ve Efrâʾimden ʿâsî mülk peydâ olmak için
*29*Ülkeyi dağıtmak ve Efrayim'e isyankar bir yer vermek için.*
30*Yine de Allah Teʿâlâ kendi rahmetini terk edecek değil idi ve onuŋ ʿamelinden hîç birisi bi'l-külliyye zâyiʿ olmayacakdır
*30*Ama yine de yüce Allah, kendi bağışlamasını bırakacak değildi; ve onun işlerinden hiçbirisi büsbütün kaybolmayacaktır.*
31*Ve kendi muhtârınıŋ âʿkabını münkarız etmek hem kendi mahbûbuŋ neslini istîsâl etmek istemedi
*31*Kendi beylerinin geleceğini kesmek ve kendi sevgililerinin soyunu bitirmek istemedi.*
32*Belki Yaʿkûba bir bakiyye ve Dâvûda ondan bir asıl vermişdir
*32*Belki Yakup'tan geriye kalanlar ve Davut için onlardan bir kök vermiştir.*
33*Ve Süleymân babaları ile râhata vardıkdan soŋra ardınca kendi neslini alıkodu
*33*Süleyman atalarıyla huzura erdikten sonra, arkasından kendi soyunu bıraktı;*
34*Rebvâmı ki kavmiŋ en sefîhi ve nâkisi'l ʿaklı idi hem kendi müşâveresi ile kavmi ʿâsî eyledi
*34*Bu halkın en düşkünü ve akılsızı olan Rebvam idi ki kendi tutumuyla halkı ayaklanmaya sürükledi;*
35*Ve Nabât oğlu Yerûbeʿâmı ki İsrâʾèle günâh ètdirdi
*35*Ve Nebat oğlu Yerobam'ı İsrail'e günah ettirdi.*
36*Ve Efrâʾime günâh yolunu gösterdi de onlarıŋ günâhları pek çoğaldı
*36*Efrayim'e günah yolunu gösterdi, onların suçları çok arttı.*
37*Tâ kim vilâyetden matrûd olalar
*37*Böylece bölgeden kovuldular*
38*Zîrâ her şirrete tâlib oldular tâ üzerlerine ġazab ve intikâm gelinceye dek
*38*Çünkü her kötülüğe istekli oldular. Ta üzerlerine öfke ve öç gelinceye dek.*

kırksekizinci bâb ∞

198

قرق سكزنجي باب

١ آندن ايليا پيغمبر قالقديكه آتش كبي ايدي وآنوك سوزي يلي موي كبي ينار ايدي

٢ اولكه قوم اوزرينه عظيم قحط كتوردي وآني كندو غيرتندن آز ايلدي

٣ كلام ربّاني ايله كوكي منع ايلدي اوچ كره كوكدن آتشي ايندردي

٤ كندو معجزاتك ايله نه معزز اولدك يا ايليا وتفخره سكا مساوي كيمسه در

٥ كه اولوده بر ميتي احيا ايلدك ودرب المتعالك كلامي ايله برجاني مزار دن اقامت ايلدك

٦ كه پادشاهلري هلاكه وعزيزلري كندو دوشكندن آشاغه چكدك

٧ كه سينا ده ربّك توبيخني وحوريده انتقام حكمني اشتدك

٨ كه پادشاهلره جزا ويرمك ايچون مسح ايلدك هم خلفاك پيغمبر ايدي

٩ كه آتشك زوبعه سنده وآتشي آلوده چكلمش عربه ايله رفع اولندك

Kırk Sekizinci Bâb

1*Ondan Eliyâ peygamber kalkdı ki âteş gibi idi ve onuŋ sözü yel mûmu gibi yanar idi

*1*Ondan sonra İlyas peygamber geldi. O ateş gibiydi ve sözü yel mumu gibi yanardı.*

2*Ol ki kavm üzerine ʿazîm kahd getirdi ve onu kendi ġayretinden az eyledi

*2*O halkın üzerine büyük kıtlık getirdi ve onların azgınlıklarını azalttı.*

3*Kelâm-ı Rabbânî ile göğü menʿ eyledi üç kerre gökden âteşi indirdi

*3*İlahi sözle göğü engelledi ve üç kez gökten ateşi indirdi.*

4*Kendi muʿcizâtın ile ne muʿazzez olduŋ yâ Eliyâ ve tefahhurda saŋa müsâvî kimdir

*4*Kendi harikalarınla ne sevgili oldun ey İlyas! Ve övgülerin ile sana benzeyen kimdir?*

5*Ki ölüden bir meyyiti ihyâ eyledin ve Rabb'il Müteʿâliŋ kelâmı ile bir cânı mezârdan ikâmet eyledin

*5*Bir ölüyü kaldırdın ve yüce Rabbin sözüyle bir canı mezardan ayağa kaldırdın.*

6*Ki pâdişâhları helâka ve ʿazîzleri kendi döşeğinden aşağa çekdiŋ

*6*Kralları ölüme ve azizleri kendi yatağından aşağıya ittin.*

7*Ki Sinâda Rabbiŋ tevbîhini ve Horebde intikâm hükmünü işitdiŋ

*7*Sina'da Rabbin azarlamasını ve Horeb'te öç yargısını işittin.*

8*Ki pâdişâhlara cezâ vėrmek içiŋ mesh eyledin hem hülefâŋ peyġamberleri de

*8*Kralları cezalandırdın ve halifelerle peygamberleri de meshettin.*

9*Ki âteşiŋ zevbʿasında ve âteşî atlardan çekilmiş arabalar ile refʿ olduŋ

*9*Ateşin kasırgasında ve ateşe benzer atlardan çekilen arabalarla yukarıya kaldırıldın.*

١٠ كه وقت بوقت انذار اتمكه متعين اولدك رب تعالينك حكمنك
غضبني غيظدن اول تسكين اتمك ايچون

١١ تاكيم بابانك قلبني اوغلونه دوندره سن واسرائيلك سبطلرني
دوزلده سن

١٢ نه موتلي سني كورنلره وسنك محبتك ايله وفات ايدنلره

١٣ زيرا كرچه بز حيواتده يز اما اولدوكمزدنصكره بزوم ناممز
اوقدر اولمز

١٤ اليسع زوبعه ايله مستور اولان اليانك روحندن مملو اولدي

١٥ وكندونك ايامنده پادشاهلره ايو الله ديمدي وهيچ كمسه
آكا تسلط ايده مدي

١٦ برشي آكا غالب اولمادي ووفات ايتدكدنصكره انوك جسدي
پيغمبرلك ايلدي

١٧ وحيواتنده معجزاتلر ايلدي هم وفاتندنصكره عمللري عجايب ايديلر

١٨ بو جمله نسنه ايله قوم توبه وكناهلرندن رجوع ايلمدي

١٩ تاكندو ولايتندن اسيرلكه كوترولنجه ودوكلي يرده پراكنده اولنجيه دك

بو

10*Ki vakit bu vakit inzâr ėtmeğe müʾtemîn olduŋ Rabb-i Teʿâlâŋıŋ hükmünüŋ ġazabını ġayzdan evvel teskîn ėtmek içiṅ
*10*Yüce Rabbin yargısının cezasını yatıştırmak için, ara sıra yavaşlatarak emniyeti sağladın.*
11*Tâ kim babanıŋ kalbini oğluna döndüresin ve İsrâʾėliŋ sıbtlarını düzledesin
*11*Ta ki babaların yüreğini oğullara döndürmeye ve İsrailin boylarını düzeltmek için.*
12*Ne mutlu seni görenlere ve seniŋ muhabbetiŋ ile vefât ėdenlere
*12*Ne mutlu seni görenlere ve senin sevginle ölüp gidenlere!*
13*Zîrâ gerçi biz hayvâtdayız âmmâ öldükden soŋra bizim nâmımız o kadar olmaz
*13*Gerçi biz yaşıyoruz; ama öldükten sonra bizim ünümüz olmaz.*
14*Elyiseʿ zevbʿa* ile mestûr olan Eliyânıŋ rûhundan memlû oldu
*14*Elişa bir kasırgayla* kaplanmış İlyas'ın ruhundan doldurulmuştu.*
15*Ve kendiniŋ eyyâmında pâdişâhlara eyvallah dėmedi ve hîc kimse ońa tasallut ėdemedi
*15*Kendi günlerinde krallara boyun eğmedi ve hiç kimse ona sataşmadı.*
16*Bir şeyʾ ońa ġalip olmadı ve vefât ėtdikden soŋra ońuŋ cesedi peyġamberlik eyledi
*16*Hiç bir şey ona galip olmadı ve öldükten sonra onun cesedi peygamberlik etti.*
17*Ve hayvâtında muʿcizâtlar eyledi hem vefâtından soŋra ʿamelleri ʿacâʾib idiler
*17*Yaşarken harika şeyler yaptı. Öldükten sonra işleri şaşkınlık yarattı.*
18*Bu cümle nesne ile kavm tevbe ve günâhlarından rücûʿ eylemedi
*18*Ama tüm bu türlü şeylerle, halk tövbe edip günahlarından geri dönmedi.*
19*Tâ kendi vilâyetinden esîrliğe götürülünce ve doğalı yerde parâkende oluncaya dek
*19*Ta ki kendi ülkelerinden sürgün edilinceye ve doğdukları yerden dağılıncaya dek.*

*Almancası: "Da Elia im Wetter weg war, da kam sein Geist auf Elisa reichlich." Sirach 48/13 Luther Çevirisi
Türkçesi: İlyas havaya gittiğinde ruhu Elişa'ya doldu.
Bu olay: Kitabı Mukaddes'in II. Krl. 2/11. ayette "İlya '*kasırgada*' göklere çıktı..." şeklinde ifade ediliyor.
Burada anlatılmak istenilen'*hortum*' olağanüstü bir olay; yani ateşe benzer bir kasırga.

199

٢٠ بو وجهله قوم داوود اوجاغندن اولان بك ايله ازقالدي

٢١ واونلردن بعضيسي اللهه مقبول نسنه لر اتديلر بعضيسي
دخي كناهلريني ارتورديلر

٢٢ خزقيا كندو شهريني حصارلو ايلدي وايچنه صوكتوردي

٢٣ اوچرملو قياء دمور ايله قازدي وصولر ايچون چشمه لر يابدي

٢٤ انوك عصرنده سانخريب چقديده لاخسدن ربساقه كوندردي

٢٥ وصيون اوزرينه ال قالدردي هم كندو غرورندن چوق تفخر ايلدي

٢٦ اوزمان قومك قلبلري واللري شاشدي ده طوغران عورتلر كبي
اغري چكديلر

٢٧ اما رب رحيمه استدعا ايليوب اكا اللري قالدرديلر

٢٨ قدوس دخي اونلري كوكدن استجاب ايلدي واساعيانك
واسطه سي ايله خلاص بولديلر

٢٩ اسوريلرك اوردوسني بوزديده انوك ملكي اونلري قردي

٣٠ زيرا خزقيا الله تعالى يه مقبول نسنه ايلدي وباباسي
داوودك طريقاتنده ثابت ايدي نته كم اول عظيم

20*Bu vechile kavm Davut ocağından olan beğ ile az kaldı
*19*Böylece kavm, Davut ocağından olan beylerle azaldı.*
21*Ve onlardan baʿzısı Allaha makbûl nesneler ėtdiler baʿzısı dahi günâhlarını artırdılar
*21*Onlardan bazısı Allah'a hoş olan şeyler yaptılar ve bazısı da günahlarını arttırdılar.*
22*Hizkiyâ kendi şehrini hisârlı eyledi ve içine su götürdü
*22*Hizkiya kendi kentine hisarlar yaptı ve içine su götürdü.*
23*Uçurumlu kayayı demir+ ile kazdı ve sular için çeşmeler yapdı
*23*Uçurumlarla kaplı kayayı demirle kazdı ve sular için çeşmeler yaptı.*
24*Ònuŋ ʿasrında Sanharîb çıkdı da lâ-hissden Rabsâkayı gönderdi
*24*Onun çağda Sanherib ortaya çıktı ve acımasız Rabşake'yi gönderdi.*
25*Ve Siyon üzerine el kaldırdı hem kendi gurûrundaŋ çok tefahhur eyledi
*25*Siyon üzerine el kaldırdı ve hem kendi kibiriyle çok böbürlendi.*
26*O zamân kavimiŋ kalbleri ve elleri şaşdı da doğuran ʿavratlar gibi ağrı çekdiler
*26*O zaman halkın yüreği ve eli gevşedi; doğuran kadınlar gibi sancılandılar.*
27*Âmmâ Rabb-i Rahîme istidʿâ eyleyip òŋa elleri kaldırdılar
*27*Ama bağışlayıcı olan Rabbi çağırıp, ona ellerini kaldırdılar.*
28*Kuddûs dahi onları gökden isticâb eyledi ve Âsâʿiyânıŋ vâsıtası ile halâs buldular
*28*Kutsal olan da onları gökten onayladı ve İşaya'nın aracılığıyla kurtuldular.*
29*Âsûrîleriŋ ordusunu bozdu da ònuŋ meleği onları kırdı
*29*Asurlular'ın ordusunu bozdu ve O'nun meleği(*) onları öldürdü.*
30*Zîrâ Hizkiyâ Allah Teʿâlâya makbûl nesneyi eyledi ve babası Dâvûduŋ tarîkâtında sâbit ėtdi nitekim olʿazîm
*30*Çünkü Hizkiya yüce Tanrı'ya iyi gelen şeyleri yaptı ve babası Davut'un yollarını tuttu. Gerçekten o büyük* ∞

+: 1664 Ali Bey'in el yazmasında demir.
(*): bkz. aynı ayet İş. 37/36 *"**YeHoVaH**'ın Meleği."*

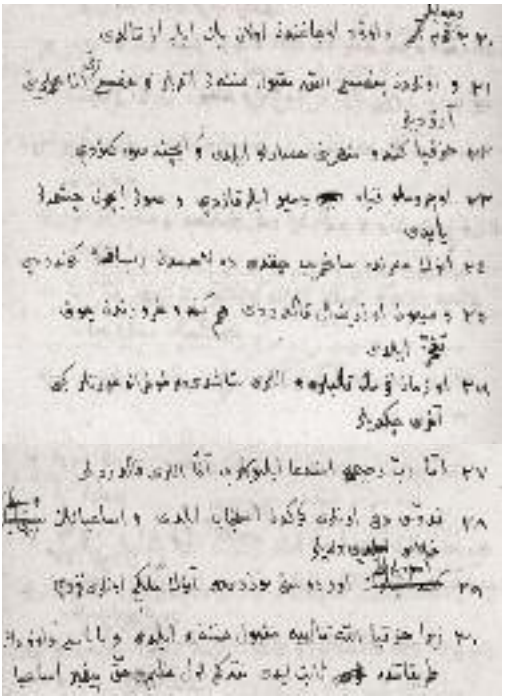

حق پیغمبر اساعیا آڭا کندو روٴیاسندن اصمرلدی ایدی ایسه
٣١ انوڭ زماننده کونش استدبار ایلدی و پادشاهه عمر قاتدی
٣٢ عظیم روحی ایله صکره دن اولاجق نسنه لری کوردی و صیونده
یاس چکنلره تسلی ایلدی
٣٣ تا دنیانڭ آخرینه دك اولاجق نسنه لری و نهان شیلری
واقع اولمزدن اول بلدردی

قرق طقوزنجی باب

١ یشوعڭ ذکری عطارڭ صنعتی ایله یاپلمش بخورڭ خمیری کبی در
٢ هر آغزه بال کبی طاتلو کلور بزم میده موسیقی طاتلو کلدوکی کبی
٣ قومه رجوع ایتدرمکده استقامت کوستردی و اکراه اولناجق
یرامزلقلری قالدردی
٤ کندو قلبنی ربه طوغرلتدی و یرامزلرڭ ایامنده صلاحیتی ثابت
ایلدی
٥ داوودن خزقیادن و یشوعدن غیری هپ عاصی اولدیلر

زیرا

hak peyġamber Âsâʾiyâ ońa kendi rüʾyâsından ısmarladı idi ise
hak peygamber İşaya, bunları ona kendi düşünde bildirmişti.
31*Ónuŋ zamânında güneş istidbâr eyledi ve pâdişâha ʿömür katdı
*31*Onun zamanında güneş geri döndü ve kralın yaşamına yaşam kattı.*
32*ʿAzîm rûhu ile soŋradan olacak nesneleri gördü Siyonda yas çekenlere teselli eyledi
*32*Büyük ruhuyla sonradan olacak şeyleri gördü ve Siyon'da yas çekenleri avuttu.*
33*Tâ dünyânıŋ âhirine dek olacak nesneleri ve nihân şeyleri vakiʿ olmazdan evvel bildirdi
*33*Bu sistemin sonuna dek olacakları ve gizli şeyleri daha olmadan önce bildirdi.*

Kırk Dokuzuncu Bâb
1*Yeşûʿuŋ zikri ʿattârıŋ sanʿatı ile yapılmış buhûruŋ hamîri gibidir
*1*Yoşiya'nın duası, attar sanatıyla yapılan tütsü hamuru gibidir.*
2*Her ağıza bal gibi tatlî gelir bizim meyde mûsıkî tatlî geldiġi gibi
*2*İçkilerimizle müziğin tatlı geldiği gibi, her ağıza bal gibi tatlı gelir.*
3*Kavme rücûʿ ėtdirmekde istikâmet gösterdi ve ikrâh olunacak yaramazlıkları kaldırdı
*3*Ulusu geri döndürmeğe yön verdi ve iğrenilecek kötülükleri kaldırdı.*
4*Kendi kalbini Rabbe doğrultdu ve yaramazlıkları eyyâmında salâhiyyeti sâbit eyledi
*4*Kendi yüreğini Rabbe doğrulttu ve yaramazlıkları günlerinde yetkinliği sarsılmaz kıldı.*
5*Dâvûtdan Hizkiyâdan ve Yeşûʿadan ġayrı hep ʿâsî oldular
*5*Davut'tan, Hizkiya'dan ve Yoşiya'dan başka tümü baş kaldırdı.*

200

٦ زیرا رب المتعالك توریتنی ترك ایلدیلر ده یهودا پادشاهلری
منقرض اولدیلر

٧ اونلرك بوینوزلرینی غیریلره وعزتنی غریب امتلره ویردی

٨ که قدس شریفك مختار شهرینی یاقدی واویرمیانك نبوتی
اولدوغی کبی انوك یوللرینی خراب ایلدی

٩ زیرا آنکا جفا ایلدیلر اگرچه اوتا آنا رحمندن پیغمبر تقدیس اولندی
ایدیسه ده

١٠ استیصال غایله وخرابلر ایچون وتکرار یغمور واغراس ایچون

١١ یخزقیال دخی جلالك رؤیاسینی کوردی که آنکا کروبینك
عربه سنده کوسترلدی

١٢ زیرا او دشمنلری صفنا قلو یغمور ایله اکدی وصراط مستقیمی
کوزدنلری اصلاح ایلدی

١٣ اون ایکی پیغمبرلرك دخی ذکری مبارك اولسون واونلرك کموکلری
کندو یرلرندن فلزلنسون

١٤ زروبابله ینجه تعظیم ایده لم که صاغ الده اولان خاتم کبی ایدی

6*Zîrâ Rabb'il-Müteʿâliŋ Tevrâtını terk eylediler de Yahûda pâdişâhları münkarız oldular
*6*Çünkü yüce Rabbin Tevrat'ını bıraktılar ve Yahuda kralları kesilmiş oldular.*
7*Onlarıŋ boynuzlarını ġayrılara ve ʿizzetini ġarîb ümmetlere vėrdi
*7*Onların boynuzunu başkalarına ve onurunu yabancı ülkelere verdi.*
8*Ki Kuds-i Şerîfiŋ muhtâr şehrini yakdı ve o yer miyânıŋ nübüvveti olduğu gibi onuŋ yollarını harâb eyledi
*8*Kutsal Kudüs'ü; yani seçkin şehri yaktı ve o yer peygamberlik merkezi olduğu halde, onun yollarını yıktı.*
9*Zîrâ ôŋa cefâ eylediler eğerçe o tâ ana rahminden peyġamber takdîs olundu idise de
*9*Çünkü ona acı verdiler. Eğer ki o, ta ana rahminden peygamber olarak kutsanmış olsa da...*
10*İstîsâl-i ġâʾile ve hârablar içiŋ ve tekrar yağmur ve iġrâs içiŋ
*10*Sıkıntıların bitmesi, yıkım ve yine yağmur ile dikim için.*
11*Yahzikiyâl dahi celâliŋ rüʾyâʾsını gördü ki ôŋa kerrûbîniŋ arabasında gösterildi
*11*Hezekiel de yüceliğin düşünü gördü. Bu ona Kerubi'nin* arabasında gösterildi.*
12*Zîrâ o düşmanları sağanaklı yağmur ile aŋdı ve sırât-ı müstakimi gözedenleri ıslâh eyledi
*12*Çünkü o, düşmanları yağmur sağanaklarıyla andı ve doğru yolu gözetenlere uyum sağlattı .*
13*On iki peyġamberleriŋ dahi zikri mübârek olsun ve onlarıŋ kemikleri kendi yerlerinden filizlensin*
*13*On iki peygamberin anılmaları bereketlensin ve onların kemikleri kendi yerlerinde filizlensin.*
14*Zerûbâbile niçe taʿzîm ėdelim ki sağ elde olan hâtemi gibi idi
*14*Zerubabil'i nasıl yüceltelim? O sağ elde olan mühür yüzüğü gibiydi.*

*Melek

**bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*filislensin*'

١٥ ويوصدق اوغلي يسوء كه كندو ايامنده بيتي تعمير اتديلر ورب
تعالي يه مقدس هيكلي ابدي عزته حاضر اولمق ايچون قورديلر
١٦ نحميا دخي مختارلردن ايدي كه دايما مذكوردر
١٧ اوبزه ييقلمش حصارلري قالدردي وقپولري هم سورمه منداللري
تكرار قودي هم يكي دن اولريمزك بنالريني قوردي
١٨ اما انوخه مانند كمسه اولماديكه يردن كوكه اخذ اولندي
١٩ ويوسفه مساوي كمسه طوغمديكه قرنداشلرينك هاديسي
وقومك استنادي ايدي والله تعالي انوك كموكلريني قايردي
٢٠ سام وشيت آدملر آراسنده عزته نايل اولديلر وآدم جميع
حيواناتدن افضل يرادلدي

اللنجي باب

١ اونيه اوغلي سيمون نام باش امام دخي وار ايديكه كندو حيواتنده
بيتي تعمير ايلدي وكندو ايامنده قومي ابقا ايلدي
٢ وايكي قات فوقي اوندن بنا اولندي كه هيكلك چوره سنده

يوكسك

15*Ve Yosadak oğlu Yesûyı ki kendi eyyâmında beyti taʾmîr ėtdiler ve Rabb-i Teʾâlâya mukaddes heykeli ebedî ʾizzete hâzır olmak için kurdular

*15*Ve Yosedak oğlu Yesu, kendi günlerinde Tapınağı tamir ettirdi. Yüce Rabbe kutsal Tapınağı, sonsuz görkemine hazırlamak için kurdu.*

16*Nehemyâ dahi muhtârlardan idi ki daʿimâ mezkûrdur

*16*Nehemya da seçkinlerdendi ve her zaman böyle anılıyor:*

17*O bize yıkılmış hisârları kaldırdı ve kapîları hem sürme mandâlları tekrar kodu hem yeŋiden evlerimiziŋ binalarını kurdu

*17*O bize yıkılmış surları onardı; kapıları ve sürme kilitleri tekrar taktırdı ve yeniden evlerimizi yaptırdı.*

18*Âmmâ Ânoha mânend kimse olmadı ki yerden göğe âhz olundu

*18*Ama Hanok gibi hiç kimse olmadı ve o yerden göğe alındı.*

19*Ve Yûsufa müsâvî kimse doğmadı ki karındaşlarınıŋ hâdîsi ve kavmiŋ istinâdı idi ve Allah Teʾâlâ ônuŋ kemiklerini kayırdı

*19*Yusuf'a benzer kimse doğmadı. O kardeşlerine doğruyu gösteren ve halkının dayanağı idi. Yüce Allah onun kemiklerini kayırdı.*

20*Sâm ve Şît âdamlar arasında ʾizzete nâʾil oldular ve Âdem cemʾi hayvânatdan efdal yaradıldı

*20*Sam ve Şit insanlar arasında onurlandırıldı ve Adem tüm hayvanlardan daha üstün yaratıldı.*

Ellinci Bâb

1*Oniya oğlu Simʿun nâm baş imâm dahi var idi ki kendi hayvâtında beyti taʾmîr eyledi ve kendi eyyâmında kavmi ibkâʾ eyledi

*1*Oniya oğlu Simon adındaki baş imam da vardı. Kendi yaşamında Tapınağı onardı ve kendi günlerinde halkın kalıcılığını sağladı.*

2*Ve iki kat fevkî ondan bina olundu ki heykeliŋ çevresinde ∞
yüksek ∞

*2*Tapınak iki kat yüksek onun tarafından yapıldı ve çevresinde yüksek ∞*

يوكسك حصار ايدي

٣ آنوك زماننده صولرك حوضي كوچك اولمغله باقردن برغيري
يايلديكه آنوك چوره سي اول اولان دكيزك چوره سي قدر ايدي

٤ كندو قومنه يك تقيد اتديكه خراب اولميا وشهره احاطه ايچون
حصار چكمشدر

٥ قوم ايله قونشور ايكن هيكلك پرده سندن چقر ايكن نه قدر
معزز ايدي

٦ اوبولوتلر آراسنده صباح يلدزي كبي وكندو ايامنده بدر
آي كبي ايدي

٧ رب المتعالك هيكلي اوزرنده لمعان ايدن آفتاب كبي وعزت
بولوتلريني تنوير ايدن قوس قزح كبي

٨ اول بهارده كل چيچكي كبي صو بكارلرينك ياننده زنباق كبي
يازكونلرنده لبان فدانلري كبي

٩ بخوردانده آتش اوزرنده كونلك كبي هر جواهر طاش ايله
مرصع بداوي آلتون قابي كبي

yüksek hisâr idi
duvarlar vardı.
3*Ȯnuŋ zamânında sularıŋ havzı küçük olmağile bakırdan bir ġayrı yapıldı ki ȯnuŋ çevresi evvel olan deŋiziŋ çevresi kadar idi
*3*Onun asrında su havuzu küçük olduğundan, bakırdan bir başkası yapıldı ve onun çevresi önceki havuzun çevresi kadardı.*
4*Kendỉ kavmine pek takayyüd ėtdi ki harâb olmaya ve şehre ihâta içỉn hisâr çekmişdir
*4*Kendi toplumu için çok gayret etti ve yıkıma karşılık şehrin çevresine surlar yaptırdı.*
5*Kavm ile konuşur iken heykeliŋ perdesinde çıkar iken ne kadar muʾazzez idi
*5*Halkıyla konuşurken, Tapınağın pardesinden çıkarken ne denli görkemliydi.*
6*O bulutlar arasında sabâh yıldızı gibi ve kendỉ eyyâmında bedr ay gibi idi
*6*O bulutlar arasında sabah yıldızı gibi ve kendi günlerinde dolunay gibiydi.*
7*Rabb'il Müteʿâliŋ heykeli üzerinde lemʿân ėden âfitâb gibi ve ʿizzet bulutlarını tenvîr ėden kavs-ı kuzah gibi
*7*Yüce Rabbin Tapınağı üzerinde parlayan güneş gibi ve görkemli bulutları aydınlatan gökkuşağı gibi...*
8*Evvel bahârda gül çiçeḡi gibi su buŋarlarınıŋ yanında zambak gibi yaz günlerinde lübân fidânları gibi
*8*İlkbaharda açılan güller gibi ve su kaynaklarının yanında zambak gibi. Sanki yaz günlerinde kendir fidanları gibi...*
9*Buhûrdânda âteş üzerinde günlük gibi her cevâhir taş ile murassaʾ bedâvî altĩn kabı gibi
*9*Buhurdanlıkta, ateş üstündeki günlük gibi. Her türlü mücevher taşları süslenmiş bedevi altın kabı gibi...*

١٠ يمش ويرن كوزل زيتون كبي وبولوده دك چقان سروي كبي ايدي

١١ حلهٔ فاخرهٔ الدوغي وتمام عزتك لباسلريني كيدوكي زمان

١٢ مقدس مذبحه يه چقر ايكن قدسك كيسيني عزتلردي

١٣ واماملرك الندن پايلري الدوغي هم مذبحك اوجاغي يانده

طوردوغي زمان كندونك چوره سنده قرنداشلري حلقه كبي ايديلر

١٤ لبانون طاغنده ارز آغاجلرينك فلزلري كبي كه آني نخل خرما

كبي چويرديلر

١٥ وجمله بني هارون كندو عزتنده ايدي هم جمله اسرائيلك جماعتي

اوكنده الله تعالينك قربانلري اونلرك النده ايديلر

١٦ آندن مقدس خدمتي مذبحده تمام اتمك ايچون وعلى كل شيء

قادر رب المتعالك قربانلريني تزيين اتمك ايچون

١٧ اليني لكنه اوزادردي واوزومك صقنديسندن دوكش پيشكشني

ايدردي

١٨ ومذبحك تملنده جميع اشيانك پادشاهنه خوش رايحه دوكردي

١٩ اوزمان بني هارون كلبانك چكرلر ايدي وصرمه كومشندن

بوريلري

10*Yemiş vėren güzel zeytûn gibi ve buluda dek çıkan servi gibi idi
*10*Yemiş veren güzel zeytin gibi ve bulutlara dek çıkan selvi gibiydi.*
11*Hulle-i fâhireyi aldığı ve tamâm ʿizzetiŋ libâslarını gėydiği zamân
*11*Övgü kaftanını aldığı ve tüm görkemli giysileri giydiği zaman;*
12*Mukaddes mezbahaya çıkar iken Kudsüŋ keyyisini ʿizzetlerdi
*12*Kutsal Mezbaha çıkarken, kutsallığın inceliğini onurlandırdı.*
13*Ve imâmlarıŋ elinden payları aldığı hem mezbahıŋ ocağı yanında durduğu zamân kendiniŋ çevresinde karındaşları halka gibi idiler
*13*İmamların elinden payları aldığı ve mezbahın ocağı yanında durduğu zaman; kendi çevresindeki kardeşleri halka gibiydiler.*
14*Libânon dağında erz ağaçlarınıŋ filizleri+ gibi ki ònů nahl-i hurmâ* gibi çevirdiler
*14*Lübnan dağındaki erz ağaçlarının filizleri gibi ve onu 'gelinin süs ağacı' gibi çevirdiler.*
15*Ve cümle Benî Hârûn kendi ʿizzetinde idi hem cümle İsrâʾėliŋ cemâʿati önünde Allah Teʿâlânıŋ kurbânları onlarıŋ elinde idiler
*15*Tüm Harun oğulları görkemliydiler ve tüm İsrail cemaatinin önünde, yüce Allah'ın kurbanları onların ellerinde idi.*
16*Ondan mukaddes hizmeti mezbâhda tamâm ėtmek içiŋ ve ʿAlâ Külli Şeyʾin Kâdir Rabb'il Müteʿâliŋ kurbânlarını tezyîn ėtmek içiŋ
*16*Ondan sonra kutsal hizmeti mezbahta tamamlamak için ve 'Her Şeye Gücü Yeten Yüce Rab'bin kurbanlarını bezemek için;*
17*Elini leğene uzadırdı ve üzümüŋ sıkındısından dökűş pişkeşini èderdi
*17*Elini leğene uzatır ve üzüm suyundan döküş armağanını yerine getirirdi.*
18*Ve mezbâhıŋ temelinde cemʿi eşyânıŋ pâdişâhına hoş râʾihayı dökerdi
*18*Bunu Mezbahın temeline, tüm yaratıkların Kralı'na hoş koku olsun diye dökerdi.*
19*O zamân Benî Hârûn gülbânk çekerler idi
*19*O zaman Harun oğulları yüksek sesle ilâhiler söyler ve işlemeli gümüşten,*
ve sırma gümüşünden

boriları ∞

+: Ali Bey'in 1664 el yazmasında filisleri şeklindedir.
*16.-17.yy'da Osmanlı düğünlerinde gelinin odasına konulan süs ağaçları.

202

بوریلری چالارلردی

٢٠ رب المتعالك حضورنده ذكر ایچون بر عظیم صداء دكلدرلردی

٢١ اوزمان جمله قوم بالاتفاق عجله ایله یوزی قوین یره خرور ایدرلردی

٢٢ كندو ربی علی كل شیء قادر الله المتعاله سجده اتمك ایچون

٢٣ و خواننده لر آكا كندو آوازلری ایله حمد اوقورلر ایدی ده نیجه صدالر ایله شیرین آهنك اولوردی

٢٤ وقوم رب العزة الرحمانك حضورنده دعا ایله نیاز ایدرلر ایدی

٢٥ تا رب العزتك عبادتی تمام اولنجه و اونلردخی كندو خدمتنی بتورنجیه دك

٢٦ اوزمان سیمون اینوب بنی اسرائیلك جمله جماعتی اوزرینه اللرینی قالدروب

٢٧ و رب العزته كندو دوداقلری ایله تبارك ایدوب انوك اسمی ایله فخرلنوردی

٢٨ اندن رب المتعالدن بركتی المق ایچون تكرار سجده ایدردی

borůları çalarlardı
borular çalarlardı.
20*Rabb'il-Müteʿâliŋ huzûrunda zikr içĭn bir ʿazîm sedâ dinledirlerdi
*20*Böylece yüce Rabbin önünde anı için, yüksek bir ses dinletirlerdi.*
21*O zamân cümle kavm bi'l-ittifâk ʿacele ile yüzü koyun yere hürur ėderlerdi
*21*O zaman tüm topluluk çabucak, hep birlikte yüzüstü yere düşüyordu.*
22*Kendĭ Rabbi ʿAlâ Külli Şeyʾin Kâdir Allah-ül Müteʿâle secde ėtmek içĭn
*22*Bunu kendilerinin Rabbi, yücelerden daha yüce ve her şeye gücü yeten, Allah'a secde etmek için yapıyorlardı.*
23*Ve hˆânendeler òŋa kendĭ âvâzları ile hamd okurlar idi de niçe sedâlar ile şîrîn âhenk olurdu
*23*Zikirciler de O'na kendi ağızlarıyla hamd edip, birçok seslerle güzel nağmeler okurlardı.*
24*Ve kavm Rabb'il-ʿİzzet'il-Rahmânıŋ huzûrunda duʿâ ile niyâz ėderler idi
*24*Ve halk, 'Yüce Bağışlayıcı'nın önünde duayla yakarıyordu.*
25*Tâ Rabb'il-ʿİzzetiŋ ʿibâdeti tamâm olunca ve onlar dahi kendĭ hizmetini bitirinceye dek
*25*Ta yüce Rabbin ibadeti tamamlanıncaya ve onlar da kendi hizmetlerini bitirinceye dek.*
26*O zamân Simʿun inip Benî İsrâʾèliŋ cümle cemâʿati üzerine ellerini kaldırıp
*26*O zaman Simon inip, İsrailoğulları'nın tüm cemaati üzerine ellerini kaldırıyordu.*
27*Ve Rabb'il-ʿİzzete kendĭ dudakları ile te**b**ârek ėdip ònuŋ ismi* ile fahrlanırdı
*27*Ve yüce Rabbe kendi dudaklarıyla bereket okuyup, O'nun ismiyle* övünürdü.*
28*Ondan Rabb'il-Müteʿâlden bereketi almak içĭn tekrar secde ėderdi
*28*Ondan sonra yüce Rabten, bereketi almak için tekrar secde ediyordu.*

*Tanrı'nın kutsal ve özel olan ***YeHoVaH*** ismi. Yahudiler tarafından her zaman söylenmez(Musa'nın Tevrat'ında '*O'nun ismini boş yere ağzına almayacaksın*' deniyor. Bkz. Ekl. 23/11,12); sadece kefaret günü için, bayramlarda baş imam (*Kahin*) tarafından kullanılırdı.

٢٩ پس امدی هپ الله تعالی یه تبارك ایلیك كه هر وجهله عظیم عمللر
ایدر

٣٠ كه بزه انا رحمندن برو عمرك اوزونلغنی ویرور وبزوم ایله كندو
رحمتی اوزره ایدرقلار

٣١ بزه سرور قلبی ویرن وزمانمزده دنیالردور دقجه اسرائیلده
بارشق ویرسون

٣٢ تاكیم كندو رحمتنی بزده مقرر ایده وبزی كندو متعین وقتلرنده
خلاص ایلیه

٣٣ ایكی طائفه دن جانم رنجیده اولور واوچنجی طائفه صایلمز

٣٤ سمرون طاغنده اوتورانلردن وفلستده ساكن اولنلردن هم سخمده
متمكن دلی قومدن

٣٥ قدس شریفلو سراخ اوغلی یسوع كه كندو قلبندن حكمتی یغمور
كبی دوكدی بو كتابده علم ومعرفتك تأدیبنی یازدی

٣٦ نه موتلی بو نسنه لره چالشانه وهر كیم اونلری خاطرینه قورسه
عالم اولا

زیرا

29*Pes imdi hep Allah Teʿâlâya tebârek eyleyin ki her vechile ʿazîm ʿameller ėder
*29*Evet şimdi hepiniz yüce Allah'ı yüceltin. Çünkü her türlü büyük işler yapar.*
30*Ki bize ana rahminden berî ʿömrüŋ uzunluğunu vėrir ve bizim ile kendi rahmeti üzere ėder-kılar
*30*O bize ana rahminden beri yaşam uzunluğunu verir ve bizi kendi anlayışı içinde esirger.*
31*Bize sürur kalbi vėren ve zamânımızda dünyâlar durdukça İsrâʾėlde barışık vėrsin
*31*Bize sevinçli yürek veren O'dur. Şimdi ve dünya durdukça İsrail'de barış versin.*
32*Tâ kim kendî rahmetini bizde mukarrer ėde ve bizi kendî müteayyin vakitlerinde halâs eyleye
*32*Ta ki esirgemesini bize göstersin ve bizi kendinin belli zamanlarında kurtarsın.*
33*İki tâʾifeden cânım rencîde olur ve üçüncü tâʾife sayılmaz
*33*İki milletten canım sıkılır ve üçüncüsü millet sayılmaz.*
34*Simron dağında oturanlardan ve Filistde sâkin olanlardan hem Sehamda mütemekkin deli kavmden
*34*Simron dağında oturanlardan, Filistin'de yaşayanlardan ve Şekem'de oturan deli kavimden.*
35*Kuds-i Şerîflî Serâh oğlu Yesûʾ ki kendî kalbinden hikmeti yağmur gibi dökdü bu kitâbta ʿilm ve maʿrifetiŋ teʾdîbini yazdı
*35*Kutsal Kudüs'lü, Sara oğlu Yesu(*) kendi yüreğindeki bilgeliği yağmur gibi döktü ve bu kitaba bilgelikle yetinin terbiyesini yazdı.*
36*Ne mutlu bu nesnelere çalışana ve her kim onları hatırına korsa ʿâlim ola
*36*Ne mutlu bu şeylere çalışana ve her kim onları aklına yerleştirirse bilge ola!..*

(*): Türkçe: İsa; İbr. Yeşu/YHVH(***Yehovah*** *onun kurtarıcısı*) anlamına geliyor.

zîrâ ∞

203

٣٧ زيرا اكر بونلري ايدجك اولورسه هر شيئه برار اولور

٣٨ وانوك اويدوغي ايز رب تعالى نك نوري اولا اولكه صلحايه علم ويرر

٣٩ رب تعالى ابدا متبارك اولسون امين امين

اللي برنجي باب

سراخ اوغلي يسوعك دعاسي

١ يا رب پادشاه سكا حمد وسپاس ايده يم ويا خلاصم الله سكا حمد ايده يم

٢ سنك اسمكه حمد وثنا ايدرم زيرا بنم صاينم ومعينم ايدك

٣ ونبم بدنمي هلاكدن هم دل افتراسنك كمندندن قورتاردك

٤ هم مزور دوداقلردن وبكا دشمنلر اوزرينه ياردمجي ايدك

٥ ورحمتكه كوره بني يوتمغه حاضر اولانلرك ديش بلمه سندن خلاص ايلدك

٦ جانمي آرايانلرك الندن نيجه چكدوكم مصيبتلردنده

٧ هر چوره ده اولان نارك اختناقندن كه آتشك ايچنده يانمدم

37*Zîrâ eğer bunları ėdecek olursa her şeyʾe yarar olur
*37*Çünkü eğer bunları yapacak olursa; her şeye yarar sağlar.*
38*Ve ònuŋ uyduğu iz Rabb-i Teʿâlânıŋ nûru ola ol ki sulehâʾya ʿilm vėrir
*38*Onun uyduğu iz yüce Rabbin ışığı olsun ve salihlere bilgelik versin.*
39*Rabb-i Teʿâlâ ebeden mütebârek olsun âmîn âmîn
*39*Yüce Rab sonsuza dek yücelensin. Amin, amin!..*

Ellibirinci Bâb

Sarâh oğlu Yesûʿuŋ duâsı

1*Yâ Rabbi pâdişâh saŋa hamd ü sipâs ėdeyim ve yâ hallâsım Allah saŋa hamd ėdeyim
*1*Ya Rabbi! Kral... Sana övgülerle teşekkür edeyim. Ey kurtarıcım Allah! Seni yücelteyim.*
2*Seniŋ ismiŋe hamd ü senâ ėdeyim zîrâ benim sâyenim ve muʿayinim idiŋ
*2*Senin adını övgülerle yücelteyim. Çünkü benim koruyucum ve destekçimsin.*
3*Ve benim bedenimi helâkdan hem dil iftirâsınıŋ kemendindeŋ kurtardıŋ
*3*Benim bedenimi ölümden, dil iftirasının tuzağından;*
4*Hem müzevvir dudaklardan ve baŋa düşmanlar üzerine yardımcı idiŋ
*4*Hem kötüleyici dudaklardan kurtardın ve bana düşmanlar üzerine yardımcıydın.*
5*Ve rahmetiŋe göre beni yutmağa hâzır olanlarıŋ diş bilemesinden halâs eyledіŋ
*5*Senin lütfuna göre, beni yutmak isteyenlerin dişlerinden kurtardın.*
6*Cânımı arayanlarıŋ elinden niçe çekdiğim musîbetlerden de
*6*Canımı arayanların elinden ve birçok sıkıntılardan da...*
7*Her çevrede olan nârıŋ ihtinâkından ki âteşiŋ içinde yanmadım
*7*Her yerde olan ateşte boğulmaktan ki ateşin içinde yanmadım!*

٨ مزار قارننك دیبندن مردار دلدن یالان سوزدن پادشاهك
یاننده زور لسانك بهتانندن

٩ جانم اولومه یقین وعمرم مزارك دیبنه قرین ایدی

١٠ بنی هر طرفدن احاطه ایلدیلر ایدی و بکا یاردم ایدن یوغیدی

١١ انسانك امدادینه بقاردم اما کمسه یوغیدی

١٢ اندن یارب سنك رحمتك وهر زمان اتدوکك عمللرك خاطریمه کلدی

١٣ زیرا سکا قتلنانلری قورتاردسك واونلری دشمنلرك الندن خلاص
ایدرسك

١٤ پس بن تضرعمی یردن قالدردم واولومدن خلاص اولمق ایچون
یالواردم

١٥ هم افندم بابام ربه استدعا ایلدم که بنی بلا کوننده مغرورلرك
شول زماننده که هر امداد اکسك ایدی براقمیه

١٦ سنك اسمکه دمبدم حمد ایده یم هم سکا شکرانا تزمر ایده یم
چون بنم دعام مستجاب اولدی

١٧ بنی هلاکدن قورتاردك و یمان زماندن خلاص ایلدك

انوك

64

8*Mezâr karnınıŋ dibinden murdâr dilden yalan sözden pâdişâhıŋ yanında zevr lisânıŋ bühtânından
*8*Mezar karnının dibinden, kötü dilden, yalan sözden ve kralın yanında yalancı dilin iftirasından...*
9*Cânım ölüme yakın ve ʿömrüm mezârıŋ dibine karîn idi
*9*Nerdeyse ölüyor mezarın dibine gidiyordum.*
10*Beni her tarafdan ihâta eylediler idi ve baŋa yardım ėden yoğidi
*10*Beni her yönden kuşattılar ve bana yardım eden yoktu.*
11*İnsânıŋ imdâdına bakardım âmmâ kimse yoğidi
*11*İnsandan kurtuluş beklerdim; ama kimse yoktu.*
12*Ondan yâ Rabbi seniŋ rahmetiŋ ve her zamân ėtdiğiŋ ʿamelleriŋ hâtırıma geldi
*12*Ondan sonra yâ Rabbi! Senin esirgemeni ve her zaman yaptığın işlerini anımsadım .*
13*Zîrâ saŋa katlananları kurtarırsıŋ ve onları düşmanlarıŋ elinden halâs ėdersiŋ
*13*Çünkü sana katlananları sen kurtarıyor ve onları düşmanların ellerinden alıyorsun.*
14*Pes ben tezerruʿmu yerden kaldırdım ve ölümden halâs olmak için yalvardım
*14*Evet ben yükümü yerden kaldırdım ve ölümden kurtulmak için yalvardım.*
15*Hem efendim babam Rabbe istidʿâ eyledim ki beni belâ gününde mağrûrlarıŋ şul zamânında ki her imdâd eksik idi bırakmaya
*15*Efendim, Babam olan Rabbi çağırdım. Beni kötü günlerde, kibirliler zamanında ve her türlü yardımdan uzak olan o günlerde bırakmasın.*
16*Seniŋ ismiŋe dembedem hamd ėdeyim hem saŋa şükrânen tezemmûr ėdeyim çün benim duâm müstecâb oldu
*16*Senin adına her fırsatta hamd edeyim ve sana büyük istekle şükürler edeyim. Çünkü benim duam kabul oldu.*
17*Beni helâkdaŋ kurtardıŋ ve yaman zamândan halâs eylediŋ
*17*Beni ölümden çektin ve beni güç zaman dan kurtardın.*

önuŋ ∞

204

١٨ آنوڭ ايچون سڭا شكر ايده يم و مدحڭي سويليم هم اسمڭه
حمد و ثنا ايده يم
١٩ دخي كنج ايكن صياحتمدن اول بن دعامده علمي طلب ايلدم
٢٠ هيكك اوكنده انوڭ ايچون نيازايدردم و آني تا آخرته دك
آرايايم
٢١ بنم قلبم انوڭله سوندي شول اوزومدن سوندوكي كبي كه
چيچكلنوب منزوج اولور
٢٢ آياغم طوغرولقده كزدي كنجلكمدن برو آني آراشدردم
٢٣ بر سهلجه قولاغمي اكدم و اوكرندم هم كندومه چوق ادب
اكتساب ايلدم
٢٤ ايچنده برخوردار اولدم بڭا علم ويرنه حمد و ثنا ايديم
٢٥ زيرا آني اجرا اتمكه نيت اتدم و خيره غيرت چكدم انوڭ
ايچون عارلنميام
٢٦ بنم جانم كندو كندومده پك مجادله ايلدي و اعمالمده پك سعي
ايلدم

18*Ònuŋ içi̇n saŋa şükr ėdeyim ve medhiŋi söyleyim hem ismiŋe hamd ü senâ ėdeyim
*18*Bu yüzden sana şükredeyim, seni öveyim ve ismini anarak yücelteyim.*
19*Dahi genç iken seyâhatimden evvel ben duâmda ʿilmi taleb eyledim
*19*Genç olduğumda, gezgin olmadan önce ben duamda bilgeliği istedim.*
20*Heyke**ŋ*** öŋünde ònuŋ içi̇n niyâz ėderdim ve òŋu̇ tâ âhirete dek arayayım
*20*Tapınağın önünde bu yüzden yalvarırdım ki, onu son güne dek arayayım.*
21*Benim kalbim ònuŋla sevindi şul üzümden sevindiği gibi ki çiçeklenip menzûc olur
*21*Benim yüreğim onunla sevindi. Şu üzümden sevindiği gibi ki çiçeklenip olgunlaşıyor.*
22*Ayağım doğrulukda gezdi gençliğimden beri ònu araşdırdım
*22*Ayağım doğrulukta gezdi, gençliğimden beri onu araştırdım.*
23*Bir sehelce kulağımı eğdim öğrendim hem kendi̇me çok âdam iktisâb eyledim
*23*Yavaşça kulağımı eğdim, öğrendim ve kendime çok adam kazandım.*
24*İçinde berhûrdâr oldum baŋa ʿilm vėrene hamd ü senâ ėdeyim
*24*Onun içinde nimete erdim ki bana bilgelik vereni överek yücelteyim.*
25*Zîrâ ònu̇ icrâʿ ėtmeğe niyyet ėtdim ve hayra ġayret çekdim ònuŋ içi̇n ʿârlanmam
*25*Çünkü onu yapmayı niyet ettim ve iyiliğe çaba sarfettim. Bu yüzden ben utanmam.*
26*Benim cânım kendi̇ kendi̇mde pek mücâdele eyledi ve âʿmâlimde pek saʿy eyledim
*26*Benim canım kendi kendine çok karşı koydu ve işlerimde çok emek verdim.*

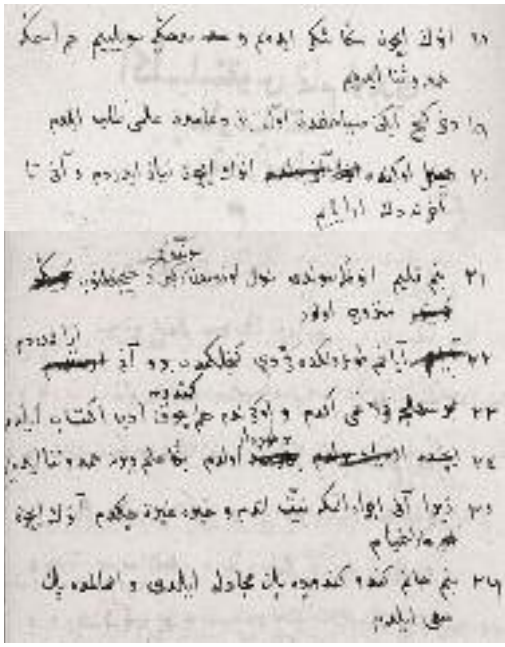

*Zeyrek kâtip son l harfini '*n*' gibi işaretlemiş.Ya da senin Heykeli**n** '*Tapınağın önünde*' anlamını da verebilir. Bkz. Ali Bey'in 1664 el yazısında '*heykel*'.

٢٧ اللّريمي يوقاروية اوزاتدم وجانمك جهالتني تأمّل ايلدم

٢٨ هم قلبم آكا متوجّه اولوب آني پاكلكده بولدم

٢٩ اوّلدنده كوكلم آكا متّصل ايدي آنوك ايچون متروك اولامم

٣٠ باغرم متحرّك اولديكه آني آرايام آنوك ايچون ايوملك ايدندم

٣١ الله تعالى بكا عوض ايچون دل ويردي وآنوكله آكا حمد وثنا ايليم

٣٢ اي جاهللر يناشك بكا وتعليم خانيه جمع اولك

٣٣ نيچون كج قالورسكز يا بو نسنه لره نه درسكز چون جانلريكز پك تشنه در

٣٤ بن آغزي آچدم وسويلدم اقچه سز بولسز علمي كسب ايليك

٣٥ بوينوكزي بويندروغه صوقك وجانكز تأديبي قبول ايلسون آني بولمق قابلدر

٣٦ كوزلريكز ايله كورك كه آز زحمت چكدم وكندومه چوق راحت بولدم

٣٧ چوق اقچه كزده كيدرسه تعليمده حصّه دار اولك ده

آنوكله

27*Ellerimi yukarıya uzatdım ve cânımıŋ cehâletini teʿemmül eyledim
*27*Ellerimi yukarıya uzattım ve canımın bilgisizliği için yerindim.*
28*Hem kalbim ȯŋa müteveccih olup ȯŋu̯ yanlıkda buldum
*28*Yüreğim ona yöneldi ve onu yanımda buldum.*
29*Evvelden de gȯŋlüm ȯŋa muttasıl idi ȯnuŋ içi̯n metrûk olamam
*29*Önceden de gönlüm onunlaydı; bu yüzden terkedilemem.*
30*Bağrım müteharrik oldu ki ȯnu̯ arayam ȯnuŋ için íyi̯ mülk ėdindim
*30*Bağrım kabardı ki, onu arayım. Bu yüzden güzel mülk edindim.*
31*Allah Teʿâlâ baŋa ʿivaz içi̯n dil vėrdi ve ȯnuŋla ȯŋa hamd ü senâ eyleyim
*31*Yüce Allah bana katkı için dil verdi ve onunla O'nu överek yücelteyim.*
32*Ėy câhiller yanaşıŋ baŋa hem taʿlîmhâneye cemʿ olun
*32*Ey bilgisiz olanlar! Bana yanaşın, hem eğitim evine toplanın.*
33*Niçi̯n gec kalırsınız veyâ bu nesnelere ne dersiŋiz çün cânlarınız pek teşnedir
*33*Niçin geç kalıyor ve tüm bu olanlar için ne demek istiyorsunuz? Çünkü canlarınız gevşektir.*
34*Ben ağzı açdım ve söyledim akçesiz pulsuz kesb eyleyiŋ
*34*Ben ağzımı açtım ve söyledim; parasız pulsuz bilgeliği kazanın.*
35*Boynuŋuzu boyunduruğa sokuŋ ve cânınız teʿdîbi kabûl eylesin ȯnu̯ bulmak kâbildir
*35*Boynunuzu boyunduruğa sokun ki canınız terbiyeyi kabul etsin. Onu bulmak kolaydır.*
36*Gözleriŋiz ile görüŋ ki az zahmet çekdim ve kendi̯me çok râhat buldum
*36*Gözlerinizle tanık olun; az emek verdim ve kendime çok rahat buldum.*
37*Çok akçeŋiz de giderse taʿlîmde hissedâr oluŋ da
*37*Çok gümüş paranız gitse bile eğitime ka-*

tılın ki ∞

ȯnuŋla ∞

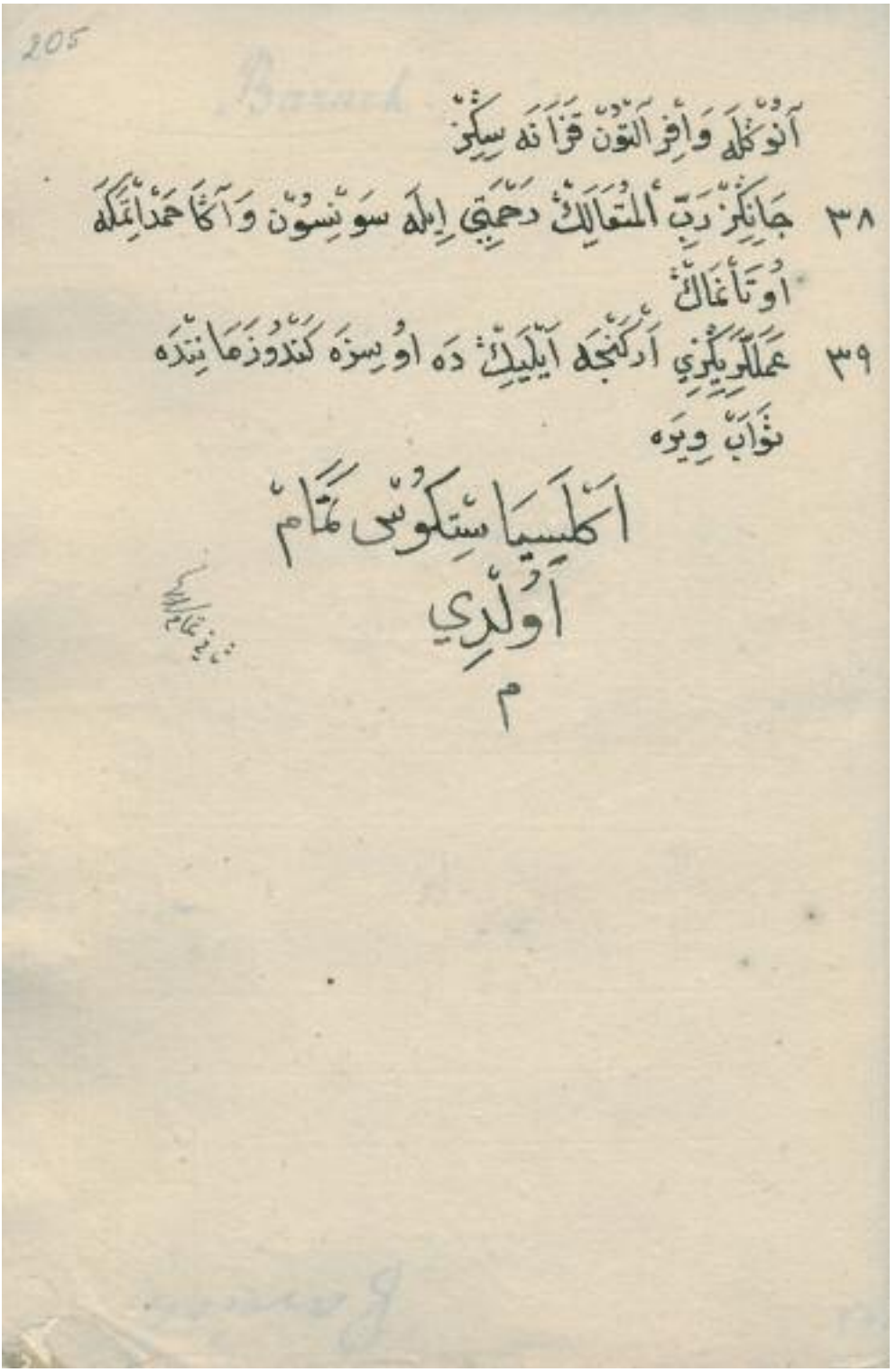

205

آنوڭله وافر آلتون قزانه سڭز

٣٨ جانڭز رب المتعالڭ رحمتي ايله سونسون وآڭا حمد ايتمكه
اوتانماڭ

٣٩ عمللريڭزي اركنجه ايليڭ ده اوسزه كندو زمانينده
ثواب ويره

اكلسياستكوس تمام
اولدي
م

ȯnuŋla vâfir altĩn kazanasıŋız
onunla çok altın kazanasınız.
38*Cânıŋız Rabb'i-l Müteʿâliŋ rahmeti ile sevinsin ve ȯŋa hamd ėtmeğe utanmaŋ
*38*Canınız yüce Rabbin esirgemesiyle sevinsin. O'na hamd etmeye utanmayın*.
39*ʿAmelleriŋizi erkence eyleyiŋ de o size kendi zamânında sevâb vère
*39*İyi işlerinizi erkenden yapın; O da size kendi vaktinde sevap versin.*
eklesiyâstikus tamam oldu
mim
(1665 kâtibin temiz kopyası)

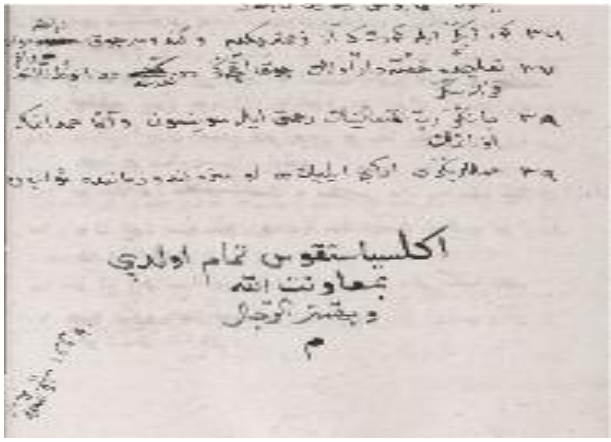

Ali Bey'in el yazısı

eklesiyâstikus tamam oldu

bi-müʿâvenetullah
ve bi-himmet'i-ricâl
mim

(Allah'ın yardımıyla ve insanların himmetiyle)

Juni-Mai 11/31- 1664 **(Orjinal Ali Bey'in elyazısı)**

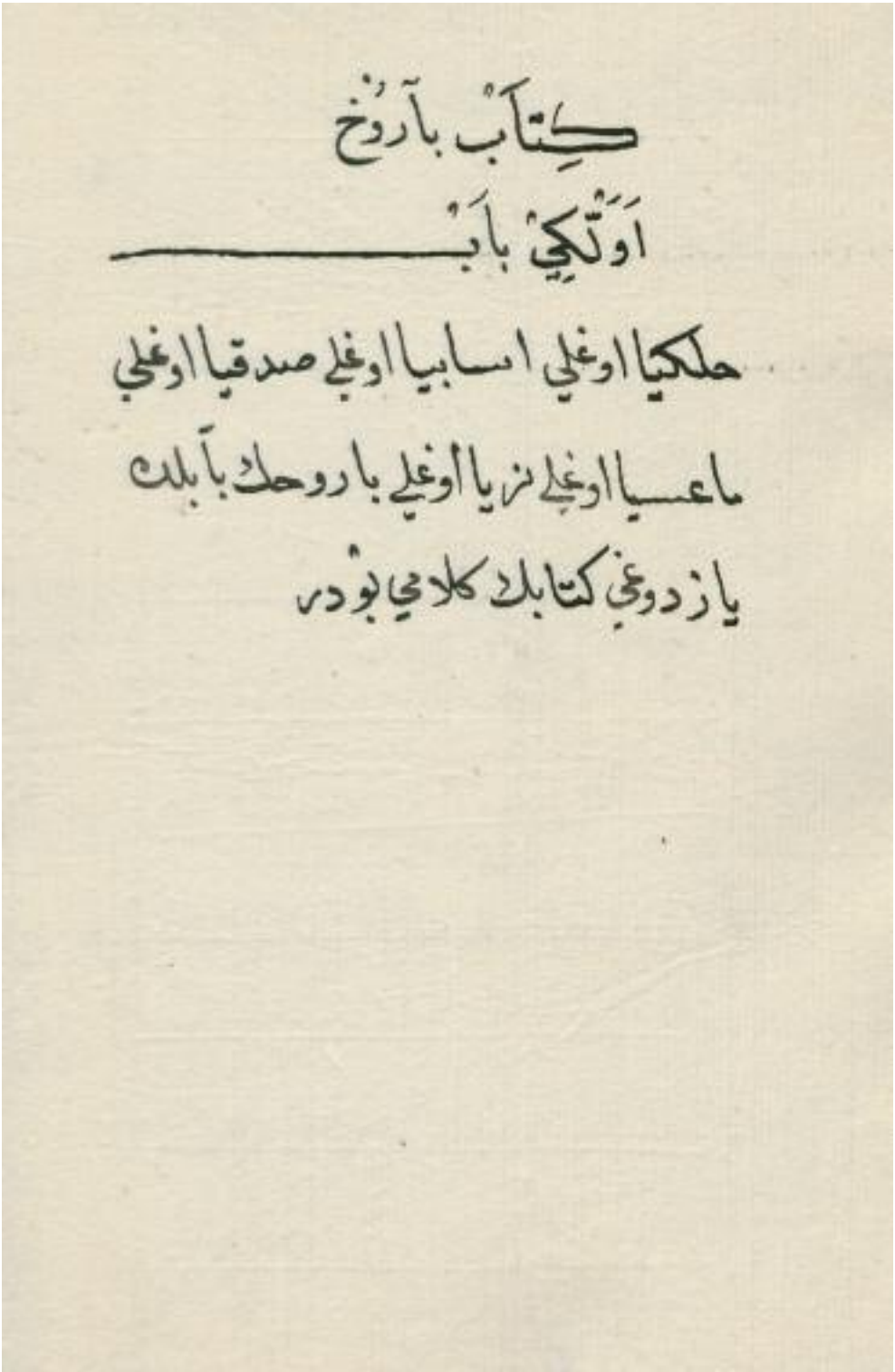

كِتَابْ بآرُوخْ

اَوَلْكِيْ بَابْ

حلكيا اوغلي اسابيا اوغلي صدقيا اوغلي

ماعسيا اوغلي نريا اوغلي باروحك بآبلك

يازدوغي كتابك كلامي بوْدر

KİTÂB-I BÂRÛH

Baruh'un Kitabı

evvelki bâb_____
Hilkiyâ oğlu Âsâbyâ oğlu Sidkiyâ oğlu
Mâʿasiyâ oğlu Neriyâ oğlu Bârûhuŋ
Bâbilde yazdığı kitâbıŋ kelâmı budur

Alttaki resim Baruh Kitabı'nın sonunda olan Ali Bey'in latince notlarından biridir:

**Baruh Kitabı 19 Kasım 1664'te bitti.
Bu 'Beza* ve Tremellius' da vardır;
ama Papalık yayımlanmasına izin
vermemiştir.**(Bkz. Belgeler S.1940-41)

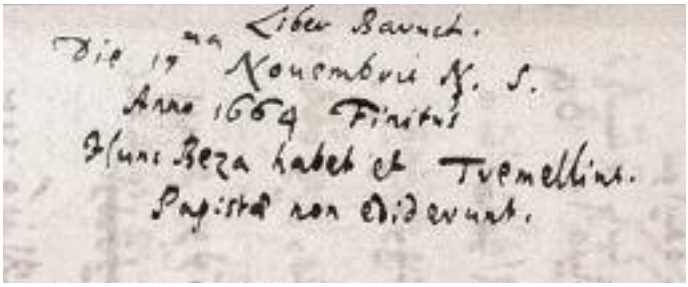

*Theodor Beza: 1519-1605; Latince bir İncil yorum kitabı yazan teolog (Bkz. S. 1943 Ali Bey'in mektubu).

208

كتاب باروخ

اولكي باب

١ حلكيا اوغلي آسابيا اوغلي صدقيا اوغلي ماعسيا اوغلي نريا
اوغلي باروخك بابلده يازدوغي كتابك كلامي بودر
٢ بشنجي يلده آيك يدنجي كوننده اول زماننده كه كلدانيلر قدس
شريفي آلوب آتشه ياقديلر
٣ وبو كتابك كلامني باروخ يهودا پادشاهي يوءقيم اوغلي
يقونيانك حضورنده واول كتابده يازلاني دكلمك ايچون كلن
جمله قومك حضورنده وباشلرك وسلطان زاده لرك وشيخلرك
وبابلونده سودي ارماغنك اوزرنده ساكن اولان بيوكدن كوچكه
وارنجه جمله قومك حضورنده اوقدي
٤ اونلر دخي آغلاديلر واورج طوتديلر هم ربك حضورنده دعالر ايلديلر
٥ آندن هركس مالرينه كوره اقچه دوشرديلر
٦ هم اونلري قدس شريفه امام سالومك اوغلي حلكيا اوغلي يوءقيمه

KİTÂB-I BÂRÛH

Evvelki Bâb

1*Hilkiyâ oğlu Âsâbyâ oğlu Sidkiyâ oğlu Mâʿasiyâ oğlu Neriyâ oğlu Bârûhuŋ Bâbilde yazdığı kitâbıŋ kelâmı budur

*1*Hilkiya, Asabya, Sidkiya, Masiya ve Nereya oğlu Baruk'un Babil'de yazdığı kitabın sözleri budur:*

2*Beşinci yılda ayıŋ yedinci gününde ol zamânda ki Keldânîler Kuds-i Şerîfi alıp âteşe yakdılar

*2*Beşinci yılda, ayın yedinci gününde, Kildaniler kutsal Kudüs'ü ele geçirerek ateşe vermişlerdi.*

3*Ve bu kitâbıŋ kelâmını Bârûh Yahûdâ pâdişâhı Yoʿakîm oğlu Yekoniyânıŋ huzûrunda ve ol kitâbda yazıldığını dinlemek içiṅ gelen cümle kavmiŋ huzûrunda ve başlarıŋ ve sultânzâdelerin ve şeyhlerin ve Bâbilonda Sûrî ırmağının üzerinde sakin olan büyükden küçüğe varınca cümle kavmiŋ huzûrunda okudu

*3*Bu kitabın sözlerini Baruk, Yahuda kralı Yoakim oğlu Yekonya'nın ve o kitapta ne yazıldığını dinlemek için gelen başlar, beyler, şeyhler ve Babil'de Suri ırmağının yanında yaşayan, büyükten küçüğe dek tüm halkın önünde okudu.*

4*Onlar dahi ağladılar ve oruç tutdılar hem Rabbin huzûrunda duâlar eylediler

*4*Onlar ağladılar, oruç tuttular ve Rabbin önünde dua ettiler.*

5*Ondan herkes mâllarına göre akçe devşirdiler

*5*Ondan sonra da herkesin verebileceği şekilde gümüş para topladılar.*

6*Hem onları Kuds-i Şerîfe imâm Sâlomoŋ oğlu Helkiyâ oğlu Yoʿakime

*6*Ve onları kutsal Kudüs'e imam Salomon oğlu, Hilkiya oğlu Yoakim'e* ∞

وَسَايِرِ اِمَامْلَرَه وَقُدْسِ شَرِيفَدَه بِلَه بُولُنَانْ جُمْلَه قَوْمَه كُونْدَرْدِيلَرْ

٧ رَبِّكْ بَيْتِنِكْ هَيْكَلِنْدَنْ طَشْرَه يَه كُوتُرِيلَنْ قَابْلَرِي آلْدُوغِي زَمَانْ

كِه اُونْلَرِي سِوَانْ آيِنِكْ اُونُنْجِي كُونْنْدَه يَهُودَا وِلَايَتَه كُتُورَه يَعْنِي

اُولْ كُومُشْ آلَتْلَرِي كِه اُونْلَرِي يَهُودَا پَادِشَاهِي يُوسِيَا اُوغْلِي صِدْقِيَا

يَاپْدِي اِيدِي

٨ بَابِلْ پَادِشَاهِي نَبُوخَتْنَصَّارْ يَقُونِيَاءِ وَبَكْلَرِي هَمْ سَايِرْ اَسِيرْلَرِي وَ

بَاشْلَرِي هَمْ وِلَايَتْ قَوْمِنِي قُدْسِ شَرِيفَدَنْ بَابِلَه اَسِيرْلِكَه كُوتُرْدُكْدَنْ

صُكْرَه

٩ وَاُونْلَرَه كُونْدَرُوبْ دِدِيلَرْ كِه اِشْتَه بِزْ سِزَه اَقْچَه كُونْدَرُورُزْ كِه اُونْلَرِ اِيلَه

ذَبِيحَه لَرْ وَكُنَاه اِيچُونْ قُرْبَانْلَرْ وَبُخُورْ صَاتُونْ آلَاسِزْ هَمْ اَتْمَكْلِكِي اِهْدِي

اَيْلَيَه سِزْ پَسْ اُونْلَرِي تَكْرِيمْ دَبِّ تَعَالَى نِكْ مَذْبَحِنْدَه تَقْرِيبْ اَيْلَيِكْ

١٠ وَبَابِلْ پَادِشَاهِي نَبُوخَتْنَصَّارِكْ عُمْرِي هَمْ اُوغْلِي بَلْتَاصَارِكْ عُمْرِي اِيچُونْ

دُعَا اَيْلَيِكْ كِه اُونْلَرِكْ اَيَّامِي يَرْ اُوزَرِنْدَه سَمَانِكْ اَيَّامِي قَدَرْ اُولَا

١١ وَاللّٰه تَعَالَى بِزَه قُوَّتْ وِيرَه هَمْ كُوزْلَرِيمِزِي آيْدِينْ اَيْلَيَه كِه بَابِلْ پَادِشَاهِي

نَبُوخَتْنَصَّارِكْ سَايَه سِنْدَه هَمْ اُوغْلِي بَلْتَاصَارِكْ كُولْكَه سِنْدَه دِيرِيلَه وُزْ

واونلره

Ve sâʾir imâmlara ve Kuds-i Şerîfde bile bulunan cümle kavme gönderdiler
ve diğer imamlarla tüm Kudüs halkına gönderdiler.
7*Rabbiŋ beytiniŋ heykelinden taşraya götürülen kabları aldığı zamân ki onları Sivân ayınıŋ onuncu gününde Yahûda vilâyetine götüre yaʿni ol gümüş âletleri ki onları Yahûdâ pâdişâhı Yosiyâ oğlu Sıdkıyâ yapdı idi
*7*Rabbin Evi olan Tapınaktan dışarıya götürülen kapları -Sivan ayının onuncu gününde- Yahuda bölgesine götürmek için almıştı. Yani o gümüş eşyaları ki onları Yahuda kralı Yoşiya oğlu Sidkiya yapmıştı.*
8*Bâbil pâdişâhı Nebûhatnessâr Yekoniyâyı ve beğleri hem sâʿir esîrleri ve başları hem vilâyet kavmini Kuds-i Şerîfden Bâbile esîrliğe götürdükden soŋra
*8*Babil kralı Nabukadnezar, Yekonya'yı beyleriyle diğer tutsakları ve başlarıyla beraber vilayet halkını, Kudüs'ten Babil'e sürgün ettikten sonra;*
9*Ve onlara gönderip dėdiler ki işte biz size akçe göndeririz ki onlar ile zebîhalar ve günâh için kurbânlar ve buhûr satîn alasız hem etmekliği ihdâʾ eyleyesiz pes onları Taŋrımız Rabb-i Teʿâlânıŋ mezbahında takrîb eyleyiŋ
*9*Onlara gönderip şöyle söylediler: 'İşte biz size gümüş para yolluyoruz. Onlar ile kesilecek kurbanlar ve buhur satın alasınız; gerekeni yapasınız. Şimdi onları Tanrımız yüce Rab'bin mezbahına yaklaştırınız.'*
10*Ve Bâbil pâdişâhı Nebûhatnessârıŋ ʿömrü hem oğlu Baltâsârıŋ ʿömrü içiṅ duâ eyleyiŋ ki onlarıŋ eyyâmı yer üzerinde semânıŋ eyyâmı kadar ola
*10*Babil kralı Nabukadnezar ile oğlu Baltazar'ın yaşamı için dua edin ki onların günleri yeryüzünde, göğün günleri kadar olsun.*
11*Ve Allah Teʿâlâ bize kuvvet vėre hem gözlerimizi aydın eyleye ki Bâbil pâdişâhı Nebûhatnessârıŋ sayesinde hem oğlu Baltâsarıŋ gölgesinde dirileviz
*11*Yüce Tanrı bize güç versin ve gözlerimizi aydınlatsın ki Babil kralı Nabukadnezar'ın sayesinde ve oğlu Baltazar'ın gölgesinde canlanalım ∞*

ve onlara ∞

وَاونلره نیجه ایام خدمت ایدوب یانلرنده لطف وکرم بولاوز

١٢ وَدخی بزوم ایچون تکریمز ربّ تعالی یه دعا ایلیك زیرا بز تکریمز

ربّ تعالی مزه کناه ایلدکده انوك عذابی وغضبی تا بو کونه دك

بزدن دونمدی

١٣ وبو سزه کوندر دوکمز کتابی اوقیك که بیت اللّهده عید وبیرام

کونلرنده قراءت اولنه

١٤ ودیك که حق تکریمز ربّ تعالی نکدر اما یوز قرالغی بزومدر بوکون

یهودا آدمیلرینه وقدس شریفك اهالیسنه وپادشاهلریمزه و

وبکلریمزه هم امامليمزه وپیغمبرلریمزه هم اجدادیمزه بوکون اولدوغی کبی

١٥ که ربّ تعالی نك حضورنده کناه ایلدك وآکا عاصی اولدق

١٦ وتکریمز ربّ تعالی نك آوازنی دکلمدك که بزه بیان ایتدوکی امرلرنده

سلوك ایدوز

١٧ اول کوندن که ربّ تعالی بابالریمزی مصر دیارندن چقاردی تا بو

کونه دك تکریمز ربّ تعالی یه عاصی یوز وانوك آوازینی دکلمامك ایله

ایچون غافل ایدك

ve onlara niçe eyyâm hizmet ėdip yanlarında lütf u kerem bulavız
ve onlara birçok günler hizmet edip yanlarında beğenilelim.
12*Ve dahi bizim içĭn Taŋrımız Rabb-i Teʿâlâya duâ eyleyiŋ zîrâ biz Taŋrımız Rabb-i Teʿâlâmıza günâh eyledikde ònuŋ ʿazâbı ve ġazabı tâ bugüne dek bizden dönmedi
*12*Bizim için yüce Tanrımız Rabbe dua edin. Çünkü biz Tanrımız yüce Rabbe karşı suçlu olduk. Bu yüzden O'nun öfkesi ve şiddeti ta bu güne dek bizden dönmedi.*
13*Ve bu size gönderdiğimiz kitâbı okuyun ki Beytullahda ʿîd ve bayrâm günlerinde kırâʿat oluna
*13*Bu gönderdiğimiz kitabı; Allah'ın Evi'nde, bayram günlerinde ve törenlerde seslice okuyun.*
14*Ve deyin ki hakk Taŋrımız Rabb-i Teʿâlânıŋdır âmmâ yüz karalığı bizimdir Yahûda âdemîlerine ve Kuds-i Şerîfiŋ ʾahâlîsine ve pâdişâhlarımıza ve ve* beğlerimize hem imâmlarımıza ve peyġamberlerimize hem ecdâdımıza bugün olduğu gibi
*14*Deyin ki: Doğruluk Tanrımız yüce Rabbin'dir; ama yüzkaralığı bizimdir. Yahuda insanlarına, kutsal Kudüs halkına, krallarımıza, beylerimize, imamlarımıza ve peygamberlerimize hem atalarımıza bugün olduğu gibi;*
15*Ki Rabbî Teʿâlânıŋ huzûrunda günâh eyledik ve òŋa ʿâsî olduk
*15*Ki yüce Rabbin önünde suçluyuz ve O'na baş kaldırdık.*
16*Ve Taŋrımız Rabbî Teʿâlânıŋ âvâzını diŋlemedik ki bize beyân ėtdiği emrlerinde süluk ėdevĭz
*16*Bize açıkladığı buyruklarını tutmak için; yüce Tanrımız Rabbin sesini dinlemedik.*
17*Ol günden ki Rabbî Teʿâlâ babalarımızı Mısr diyârından çıkardı tâ bu güne dek Taŋrımız Rabb-i Teʿâlâya ʿâsîyiz ve ònuŋ âvâzını dinlememek ile ġâfil idik
*17*Yüce Tanrı, atalarımızı Mısır ülkesinden çıkardıktan sonra; ta bu güne dek yüce Tanrı Rab'be karşı geldik ve O'nun sesine kulak asmamakla aymazız.*

*1665 kopyasında bir *'v' var;* fazla yazılmış.

١٨ بو خصوصدن بز بلالره اوغرادق واول لعنته كه آنى رب تعالى
قولى موسى يه سپارش اتدى ايدى شول زمانده كه رب تعالى
بابالريمزى مصر ديارندن چقاردى كه بزه بوكونكى كبى سود وبال
آقدان ولايتى ويره

١٩ ودخى تكريمز رب تعالى نك آوازينى دكلمدك كه بزه ارسال ايلدوكى
انبيانك جمله كلماتنه كوره اتمش اولاوز

٢٠ الا هر بريمز كندو بد قلبنك فكرى اوزره سلوك ايدوب غيرى باطل الاهلره
ذبح ايلدك ده تكريمز الله تعالى يه ناپسند ايش اشلدك

ايكنجى باب

١ بو خصوصدن تكريمز رب تعالى اول كلامى يرينه كتوردى كه آنى اوزريمزه
واسرائيله حكم ايدن حاكملريمز اوزرينه وپادشاهلريمز اوزرينه هم
بكلريمز اوزرينه واسرائيل هم يهودا آدملرى اوزرينه سويلدى ايدى

٢ يعنى كه اوزريمزه عظيم دردلر صلاجق ايديكه هيچ بتون كوك آلتنده
بويله صالمامشدر نيجه كه موسى نك توريتنده مسطور اولدوغى كبى

قدس

18*Bu husûsdan biz belâlara uğradık ve ol laʿnete ki ònů Rabb-i Teʿâlâ kulu Mûsâya sipâriş ėtdi idi şul zamânda ki Rabb-i Teʿâlâ babalarımızı Mısr diyârından çıkardı ki bize bu günkü gibi süd ve bal akıdan vilâyeti vère
*18*Bundan ötürü bize büyük sıkıntılar geldi ve o lanet oldu. Ama yüce Rab, kulu Musa'yı görevlendirdi. O zaman yüce Rab, atalarımızı Mısır ülkesinden çıkararak süt ve bal akıtan ülkeye ulaştırdı.*
19*Ve dahi Taŋrımız Rabb-i Teʿâlânıŋ âvâzını diŋlemedik ki bize irsâl eylediğı enbiyânıŋ cümle kelimâtına göre ėtmiş olavız
*19*Bize gönderilen peygamberlerin tüm sözlerini tutmak için yüce Rabbin sesini dinlemedik*
20*İllâ her birimiz kendi bed kalbiniŋ fikri üzere süluk èdip ġayrı ilâhlara zac eyledik de Taŋrımız Allah Teʿâlâya nâ-pasend iş işledik
*20*Ama herbirimiz kendi kötü yüreğinin düşüncesine göre yürüdü, başka ilâhlara kurban yaktık* ve Tanrı'mız yüce Allah'ın beğenmediği şeyler yaptık.*

İkinci Bâb

1*Bu husûsdan Taŋrımız Rabb-i Teʿâlâ ol kelâmı yerine getirdi ki ònů üzerimize ve İsrâʿèle hükm èden hâkimlerimiz üzerine ve pâdişâhlarımız üzerine hem beğlerimiz üzerine ve İsrâʿèl hem Yahûdâ âdamları üzerine söyledi idi
*1*Bu yüzden yüce Tanrımız Rab, o sözü yerine getirdi. Onu bize; İsrail'i yargılayan hakimlerimiz, krallarımız, beylerimiz ve İsrail ile Yahuda adamları üzerine söyledi.*
2*Yâʿnî ki üzerimize ʿazîm derdler salacak idi ki hîc bütün gök altında böyle salmamışdır nice ki Mûsânıŋ Tevrâtında mestûr olduğu gibi+
*2*Yani üzerimize büyük afetler salacaktı ki tüm göğün altında böylesi olmamıştı. Aynen Musa'nın Tevrat'ında yazılmış olduğu gibi* ∞

*"Bir millet ki yüzüme karşı gelerek beni öfkelendiriyor, bahçelerde kurban kesiyor ve tuğlalar üzerinde buhur yakıyor" İşa.65/3 Ekümenik Kutsal Kitap Çevirisi(Kadir Akin-Hakkı Bayraktar).

Kitabı Mukaddes Şt. Çev.: "Ama hepimiz kötü yüreğimizin buyruklarına uyduk. Yabancı tanrılara **hizmet eder** olduk, böylece Rabbimiz Tanrıyı gücendirdik„ Barh.1/22
„*hizmet etmek*" boşlukta kalan bir yorum. Aslı „***kurban yakmak***" olmalıydı.

+bkz. Ali Bey'in 1664 el yazısı. "Yâʿnî ki üzerimize ʿazîm derdler salacak idi ki hîc bütün gök altında böyle salmamışdır ***nice ki kuds-i şerîfde vâkiʿ oldu*** ise Mûsânıŋ Tevrâtında mestûr olduğu gibi„

210

قدس شریفده واقع اولدی

٣ تا بو قدر که آرامزده بعض آدم کندو اوغلنك و بعضیسی کندو
قیزینك آتینی یدی

٤ و الله تعالی اونلری اطرافمزده اولان جمیع مملکتلرده اسیر ایتدردی
و چوره لریمزده اولان جمله قوملر آراسنده که رب تعالی بزی
اورالره طاغتدی عیب و خرابلق ایچون صالدی

٥ و آلت اولدیلر اوستلیلر اولمدیلر زیرا ربمز الله
تعالی یه آنوك آوازینی دکلمامك ایله کناه ایلدك

٦ حق تکریمز رب تعالی نکدر اما بزه و بابالریمزه یوز قرالغی در بوکون
اولدوغی کبی

٧ جمله بلالر که رب تعالی اوزریمزه حکم ایلدی بزه واقع اولدیلر

٨ ینه ده تکریمز الله تعالی یه یالوارمدق که هر بریمزی کندو بد
قلبنك افکارندن دوندره

٩ بو خصوصدن رب تعالی اول بلالره مقید اولدیده اونلری اوزریمزه
کتوردی زیرا الله تعالی جمله بزه امر ایلدوکی عمللرده عادلدر

Kuds-i Şerîfde vâkiʿ oldu
kutsal Kudüs'te ortaya çıktı.
3*Tâ bu kadar ki aramızda baʿzı âdam kendi oğlunuŋ ve baʿzısı kendi kızınıŋ etini yedi
*3*Öyle ki aramızda olan bazı kişiler, öz oğlunun ve öz kızının etini yemişti.*
4*Ve Allah Teʿâlâ onları etrafında olan cemʿi memleketlerde esîr ėtdirdi
*4*Yüce Allah onları çevremizde olan tüm ülkelere sürgün etti.*
5*Alt oldular ve üst olmadılar zîrâ Rabbimiz Allah Teʿâlâya ȯnuŋ âvâzını diŋlememek ile günâh ėyledik
*5*Alt oldular üst olmadılar; çünkü yüce Rabbimiz Allah'ın sesini dinlememekle günah ettik.*
6*Hak+ Taŋrımız Rabbî Teʿâlânıŋdır âmmâ bize ve babalarımıza yüz karalığıdır bugün olduğu gibi
*6*Adalet, Tanrımız yüce Rabbin'dir; ama bize ve atalarımıza olduğu gibi bu gün yüzkaralığıdır.*
7*Cümle belâlar ki Rabbî Teʿâlâ üzerimize hükm eyledi bize vâkiʿ oldular
*7*Bizim üzerimize gelen tüm bu kötülükler, yüce Rabbin kararlaştırdığı gibi oldular.*
8*Yine de Taŋrımız Allah Teʿâlâya yalvarmadık ki herbirimizi kendi bed kalbiniŋ efkârından döndere
*8*Yine de her birimizi, kendi kötü düşüncesinden döndürmesi için, yüce Tanrımız Allah'a yalvarmadık.*
9*Bu husûsdan Rabb-i Teʿâlâ ol belâlara mukayyed oldu da onları üzerimize gönderdi zîrâ Allah Teʿâlâ cümle bize emr eylediği ʿamellerde ʿâdildir
*9*Bu yüzden yüce Rab o kötü şeyleri bizim başımıza getirdi. Çünkü yüce Allah, tüm işlerinde adaletle yargılar.*

+bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*Hak**k***'; Arapça şedde işareti var.

١٠ اَمَّا بِزَانُوكْ آوَازِينِي دِڭْلَمِدِكْ كِه رَبِّكْ بِزَه بَيَانْ اِتْدُوكِي اَمْرِلَرِنْدَه
اِنْسِلَاكْ اِيدَه وُزْ

١١ پَسْ حَالَا اَيْ اِسْرَائِيلْكْ تَكْرِسِي رَبِّ تَعَالَى كِه كَنْدُو قَوْمِكِي مِصْرْ دِيَارِنْدَنْ
قُوَّتِ بَازُو اِيلَه وَآيَاتْ وَمُعْجِزَاتْ اِيلَه وَعَظِيمْ قُدْرَتْ اِيلَه هَمْ مُرْتَفِعْ
قُولْ اِيلَه اِخْرَاجْ اَيْلَدِكْ دَه كَنْدُوكَه بُوكُونْدَه كِي كِبِي اُولَانْ اِسْمِي
حَاصِلْ اَيْلَدِكْ

١٢ بِزْ كُنَاهْ اَيْلَدِكْ بِزِيرَا مَزْلِقْ اِشْلَدِكْ بِزْ جُمْلَه تَوْرَيتْكَه خِلَافًا قَبَاحَتْ
اَيْلَدِكْ اِي تَكْرِيمُزْ رَبِّ تَعَالَى

١٣ غَضَبِكْ بِزْدَنْ دُونْسُونْ زِيرَا بِزْ شُولْ قَوْمْلَرْ اَرَاسِنْدَه كِه بِزِي اُونْلَرَه
طَاغِتْدِكْ اَزْقَالْدِقْ

١٤ يَا رَبِّ دُعَامُزِي وَنِيَازِيمُزِي اِسْتِجَابْ اَيْلَه وَبِزِي كَنْدُوكْ اِيچُونْ خَلَاصْ
اَيْلَه دَه بِزَه اَسِيرْلِكَه چَكَنْلَرِكْ يَانِنْدَه لُطْفْ بُولْدُرْ

١٥ تَاكِيمْ سَنْ تَكْرِيمُزْ رَبِّ تَعَالَى اِيدُوكِينِي وَاِسْرَائِيلْكْ هَمْ اَنُوكْ نَسْلِنْكْ
سَنِكْ اِسْمِكْدَنْ آڭْلَدُوغِينِي جُمْلَه يَرْ بِيلَه

١٦ يَا رَبِّ بَيْتِ مُقَدَّسِكْدَنْ نَظَرْ قِيلْ وَبِزَه تَأَمُّلْ اِيلَه قُولَاغِكِي اَكْ وَدِڭْلَه
يَا رَبِّ

10*Âmmâ biz ònuŋ âvâzını diŋlemedik ki Rabbiŋ bize beyân ètdiği emrlerinde insilâk èdevîz
*10*Ama biz, Rabbin bize bildirdiği buyruklarında durmak için O'nun sesine kulak asmadık.*
11*Pes halâ èy İsrâʿèliŋ Taŋrısı Rabb-i Teʿâlâ ki kendî kavmiŋi Mısr diyârından kuvvet-i bâzû ile ve âyât ü muʿcizât ile ve ʿazîm kudret ile hem mürtefiʿ kol ile ihrâc eyledиŋ de kendîŋe bu günde gibi olan ismi hâsıl eyledиŋ
*11*Evet, şimdi ey İsrail'in* Tanrısı yüce Rab! Kendi halkını Mısır'dan güçlü elle, ayetlerin mucizeleriyle, büyük güçle ve yüksek kol ile çıkardın. Böylece kendine bugünkü adını verdin.*
12*Biz günâh eyledik biz yaramazlık işledik biz cümle Tevrâtıŋa hilâfen kabahat eyledik èy Taŋrımız Rabb-i Teʿâlâ
*12*Biz günah ettik, yaramazlık yaptık ve tüm Tevrat'a karşı suçlu olduk; ey Tanrımız yüce Rab!*
13*Ġazabıŋ bizden dönsün zîrâ biz şul kavmlar arasında ki bizi onlara dağıtdıŋ az kaldık
*13*Öfken bizden dönsün; çünkü biz şu milletler arasında darmadağın olarak azaldık.*
14*Yâ Rabbi duâmızı ve niyâzımızı isticâb eyle ve bizi kendîŋ içîn halâs eyle de bize esîrliğe çekenleriŋ yanında lütf buldur
*14*Ya Rabb! Duamızı, yakarışlarımızı kabul et; bizi kendi adın için kurtar ve bize tutsak edenlerin yanında iyilikle davran.*
15*Tâ kim sen Tanrımız Rabb-i Teʿâlâ idiğini ve İsrâʿèliŋ hem onuŋ neslíniŋ seniŋ ismiŋden aŋıldığını cümle yer bile
*15*Ta ki senin Tanrımız yüce Rabb olduğunu; İsrail'in* ve onun soyunun, senin adın ile anıldığını tüm dünya bilsin.*
16*Yâ Rabbi Beyt-i Mukaddesiŋden nazar kıl ve bize teʾemmül eyle kulağını eğ ve diŋle
*16*Ya Rabbi! Kutsal Evi'nden bir bak; bizi düşün, kulağını eğ ve dinle.*

*Hz. Yakup(A.S.) ve soyu.

١٧ يا رب كوزلريكي آج ده باق زيرا قبرده اولان ميتلركه ايچلرندن
روح چكلمشدر سكا تعزيز وعدالتك حمدني ايتمكه قادر دكللردر يا رب
١٨ الا اول جان كه عظيم مصيبتدن محزوندر واول كمسه كه ضعيف و
نحيف كزر وقماشق كوزلر هم آج جان سكا تعزيز وعدالتك حمدني
ايدجكلردر يا رب
١٩ زيرا اي تكريمز رب تعالى بز بابالريمزك وپادشاهلريمزك خير عمللرينه
بناءً حضوركده دلو دردلو تضرع ايتمزيز
٢٠ چون عذابكي وغضبكي اوزريمزه صالدك نيجه كه قوللرك انبيانك
آغزي ايله سويليوب ددك ايسه كه
٢١ رب تعالى بويله ددي اومزي اكك وبابل پادشاهنه عبوديت
ايليك ده بابالريكزه ويردوكم ولايتده ساكن اولاسز
٢٢ واكر ربك آوازينه اطاعت ايتمزسكز كه بابل پادشاهنه عبوديت
ايده سز
٢٣ بن يهودا شهرلرنده وقدس شريفده شنلك آوازلريني وسرور دملريني
دامادك نفسيني ونامزادك سيسيني اكسلده يمده جمله ولايت

17*Yâ Rabbi gözleriŋi aç da bak zîrâ kabirde olan meyyitler ki içlerinden rûh çekilmişdir saŋa taʿziz ve ʿadâletiŋ hamdini ėtmeğe kâdir değillerdir yâ Rabbi

*17*Ya Rabbi! Gözlerini aç da bak. Çünkü mezarda olan ölülerin içlerinden ruh çekilmiştir; seni yüceltmeye ve adaletini övmeye güçleri yoktur ya Rabbi!*

18*İllâ ol cân ki ʿazîm musîbetden mahzûndur ve ol kimse ki zaʿîf ü naîf gezer ve kamaşık gözler hem aç cân saŋa taʿziz ve ʿadâletiŋ hamdini ėdeceklerdir yâ Rabbi

*18*Ama o can ki büyük sıkıntılardan acı çekiyor ve o kimse ki ve güçsüz ve bitkin geziyor. Kamaşık gözlerle aç canlar seni yüceltecekler ve adaletini şükürle söyleyecektir ya Rabbi!*

19*Zîrâ ėy Taŋrımız Rabb-i Teʿâlâ biz babalarımızıŋ ve pâdişâhlarımızıŋ hayr ʿamellerine binâ'en huzûruŋda derdli tezerruʿ ėtmeziz

*19*Çünkü ey Tanrımız yüce Rab! Biz atalarımızın ve krallarımızın iyi işlerine göre önünde dertli yakarmıyoruz.*

20*Çün ʿazâbıŋı ve ġazabıŋı üzerimize saldıŋ nice ki kulları ŋ enbiyânıŋ ağzı ile söyleyip dėdin ise ki

*20*Nasıl ki peygamber kullarının ağzıyla konuşmuştun; aynen öyle afetini ve öfkeni üstümüze saldın.*

21*Rabbî Teʿâlâ böyle dėdi omuzu eğiŋ ve Bâbil pâdişâhına ʿubûdiyyet eyleyiŋ de babalarıŋıza vėrdiğim vilâyetde sâkin olasız

*21*Yüce Rabb böyle diyor: Omuzunuzu eğin ve Babil kralına kölelik edin ki atalarınıza verdiğim ülkede yaşayasınız.*

22*Ve eğer Rabbiŋ âvâzına itâʿat ėtmezseŋiz ki Bâbil pâdişâhına ubudiyyet ėdesiz*

*22*Eğer Rabbin sözünü dinlemeseniz de Babil kralına kölelik ediniz*.

23*Ben Yahûdâ şehrlerinde ve Kuds-i Şerifde şenlik âvâzlarını ve sürur demlerini damadıŋ nefesini ve nâmzediŋ sesini eksildeyim de cümle vilâyet

*23*Ben, Yahuda şehirlerinde, kutsal Kudüs'te sevinç sesini, mutluluk anlarını, damadın ne fesini ve nişanlıların sesini azaltayım ki tüm yöre ∞*

*Almancası: "Wo ihr aber der Stimme des Herrn nicht gehorchen werdet, euch zu ergeben dem König zu Babel„ Martin Luther Çev. Sirach 2/22
Türkçesi: Her ne kadar Rabbin sözüne itaat etmeseniz de Babil kralını dinleyiniz.
Kitabı Mukaddes Şt. Çev.: „Ama Rabbiniz'in sesini dinlemezseniz ve Babil Kralı'na teslim olmazsanız, „ Şirak 2/22
Yukarıda „Babil kralına teslim olmazsanız" değil; "**Babil kralını dinleyiniz**„ olması gerekiyor.

خراب واسز اولور

٢٤ اما بز سنك آوازكه اطاعت اتمدك كه بابل پادشاهنه عبوديت
اتمش اولاوز بو خصوصدن قوللرك انبيانك آغزي ايله سويلدوكك
كلامكي يرينه كتوردك كه پادشاهلريمزك كموكلري وبابالريمزك
كموكلري يرلرندن منقول اولاجقلر ايدي

٢٥ واشته اونلر كوندز اسجاقده وكيجه صووقده ياتورلر واللو
زحمتلردن آچلقدن وصوسزلقدن هم سندن كوندريلن اولتدن اولديلر

٢٦ وبيت اسرائيلك هم بيت يهودانك يرامزلغي ايچون سنك اسمكدن
آكلان بيتكي بوكونده اولان حاله قودك

٢٧ ينه ده اي تكريمز رب تعالى بزه جمله عدلكه وجمله عظيم رحمتكه
كوره ايلدك

٢٨ نيجه كه قولك موسى نك آغزي ايله اول كونده كه آكا بني
اسرائيلك حضورنده توريتكي يازمغه امر ايلدك سويليوب ددكه

٢٩ اكر آوازيمه اطاعت اتمزسكز تحقيق بو عظيم وكثير كروه بن اونلري
آرالرينه طاغتدوغم طائفه لرده آزه دونه لر

زيرا

61

harâb ve ıssız olur
yıkılıp ıssız olsun.
24*Âmmâ biz seniŋ âvazıŋâ itâʿat ėtmedik ki Bâbil pâdişâhına yine ubudiyyet ėtmiş olavız bu husûsdan kullarıŋ enbiyânıŋ ağzı ile söylediğiŋ kelâmıŋı yerine getirdiŋ ki pâdişâhlarımızıŋ kemikleri yerlerinden menkûl olacaklar idi
*24*Ama biz senin sesini dinlemedik ki Babil kralına yine köle olalım. Bu yüzden peygamber kullarının ağzıyla söylediğin sözleri yerine getirdin. Böylece krallarımızın kemikleri yerlerinden taşınmış olacaktı.*
25*Ve işte onlar gündüz ısıcakda ve gėce sovukda yatĩrlar ve elemli zahmetlerden açlıkdan ve susuzlukdan hem senden gönderildiği öletden öldüler
*25*İşte onlar gündüz sıcakta ve gece soğukta yatıyorlar. Emek çektikleri işlerle aç ve susuz, senden gönderilen kırgından öldüler.*
26*Ve Beyt-i İsrâʿėliŋ hem Beyt-i Yahûdanıŋ yaramazlığı içĩn seniŋ ismiŋden aŋılan beytiŋi bu günde olan hâle koduŋ
26'İsrail Evi'nin ve 'Yahuda Evi'nin kötülükleri için, senin adınla anılan evini bu gün olan duruma koydun.*
27*Yine de ėy Taŋrımız Rabbî Teʿâlâ bize cümle ʿadliŋe ve cümle ʿazîm rahmetiŋe göre eyledi
*27*Yine de ey Tanrımız yüce Rab! Bize tüm adaletine ve tüm büyük esirgemene göre davrandın.*
28*Nice ki kuluŋ Mûsânıŋ ağzı ile ol günde ki òŋa Benî İsrâʿėliŋ huzûrunda Tevrâtıŋı yazmağa emr eylediŋ söyleyip dėdiŋ ki
*28*Nasıl ki kulun Musa'nın ağzıyla -o gün ona- İsrailoğulları'nın önünde Tevrat'ını yazmayı buyurdun ve söyleyip dedin ki:*
29*Eğer âvâzıma itâʿat ėtmezseŋiz tahkîk bu ʿazîm ve kesîr gürûh ben onları aralarına dağıtdığım tâʿifelerde aza döneler
*29*Eğer sesimi dinlemezseniz araştırın. Bu büyük ve kalabalık sayıdaki halk; benim onları aralarına dağıttığım milletler içinde azınlığa dönsünler.*

212

٣٠ زيرا بلورمكه بكا مطيع اولميا جقلردر چون بو قوم پك بيونلودر لكن
اسيرلكينك ولايتنده توبه واستغفار ايليه لر
٣١ وبله لركه اونلرك ربي الله تعالى بنيم وبن اونلره قلبي ودكلمك
ايچون قولاقلر ويرجكيم
٣٢ وبكا كندولرك اسيرلكنده حمد ايليه لر هم اسمي ذكر ايده لر
٣٣ وپك ~~سردلكني~~ صورتني هم يرامزلغني براغوب رجوع ايليه لر زيرا ربك
حضورنده كناه ايلين بابالرينك طريقني آكالر
٣٤ آندن بن اونلري بابالري ابراهيم واسحاق هم يعقوبه يمين ايله
اقرار ايتدوكم ولايته كوتره يم ده انوك صاحبلري اولالر هم بن اونلري
چوغالدايم ده اكسلميه لر
٣٥ واونلر ايله بر ابدي عهد كسشه يم كه بن اونلره الله اونلردخي بكا
قوم اولالر وارتوق قومم اسرائيلي ويردوكم ولايتدن قملدا تميه يم

اوچنجي باب

١ اي على كل شيء قادر رب واسرائيلك تكرسي مضايقه ده اولان

30*Zîrâ bilirim ki baŋa tâbiʿ olmayacaklardır çün bu kavm pek boyunludur lâkin esîrliğiniŋ vilâyetinde tevbe ve istiğfâr eyleyeler
*30*Ben biliyorum ki bana bağlanmayacaklardır. Çünkü bu toplum sert enselidir. Ama sürgünlük ülkesinde yine bana dönüp pişman olduklarını söyleyeceklerdir.*
31*Ve bileler ki onlarıŋ Rabbi Allah Teʿâlâ benim ve ben onlara kalbi ve diŋlemek içiŋ kulaklar vèreceğim
*31*Bileceklerdir ki onların Rabbi yüce Allah benim ve ben onlara yürekleri dinlemek için kulaklar vereceğim.*
32*Ve baŋa kendileriŋ esîrliğinde hamd eyleyeler hem ismimi zikr èdeler
*32*Bana kendi sürgünlüklerinde şükretsinler ve ismimi ansınlar.*
33*Ve pek sırtını hem yaramazlığını bırakıp rücuʿ eyleyeler zîrâ Rabbiŋ huzûrunda günâh eyleyen babalarınıŋ tarîkini aŋalar
*33*İnatçılıklarını ve yaramazlıklarını bırakıp geri dönecekler. Çünkü Rab'bin önünde günah eden atalarının yollarını anacaklar.*
34*Ondan ben onları babaları İbrâhîm ve İshâk hem Yaʿkûba yemîn ile ikrâr ètdiğim vilâyete götüreyim de ònuŋ sahipleri olalar hem ben onları çoğaldayım da eksilmeyeler
*34*Ondan sonra ben onları; ataları İbrahim, İshak ve Yakup'a yeminle söylediğim ülkeye götüreceğim. Onun sahipleri olsunlar ve ben onları çoğaltayım da eksilmesinler.*
35*Ve onlar ile bir ebedî ʿahd keseyim ki ben onlara Allah onlar dahi baŋa kavm olalar ve artîk kavmim İsrâʿèli verdiğim vilâyetden kımıldatmayım
*35*Onlarla sonsuza dek bir antlaşma yapayım ki "Ben onlara Allah", onlar da bana millet olsunlar ve artık halkım İsrail'i* verdiğim ülkeden bir daha kımıldatmayım.*
*Hz. Yakup(A.S.) soyu.

Üçüncü Bâb
1*Èy ʿAlâ Külli Şeyʾin Kâdir Rabb ve İsrâʿèliŋ Taŋrısı* müzâyekede olan
*1*Ey herşeye gücü yeten Rab ve İsrail'in Tanrısı! Sıkıntıda olan ∞*

*Hz. Yakup'un Tanrısı.

جان وصقلمش روح سکا فریاد ایدرلر

٢ دکله یا رب ومرحمت ایله زیرا سن الله الرحمن سن بزه ترحم قیل که
زیرا حضورکده کناه ایلدک

٣ چون سن ابدا باقی سن وبز دائما هلاک اولورز

٤ ای علی کل شیء قادر واسرائیلک تکرسی اسرائیلک اولولرینک دعاسنی
استماع ایله وحضورکده کناه اتمش هم رب تکرسینک امرینه اطاعت
اتمش اوغللرک که بو بلالره اوغرامشزدر انوک ایچون اوغرامشزدر

٥ بابالریمزک یرامزلقلرینی اکمه الا بو زمانده الک واسمک خاطرکده اولسون

٦ چون تکریمز رب تعالی سن سک بزدخی سکا حمد ایلیه لم یا رب

٧ زیرا سن کندو قورقوکی اوزریمزه صالوب قلبلریمزه قودک که اسمکه
استدعا ایده وز وسکا اسیرلکیمزده حمد ایلیه وز وقتاکم بز حضورکده
کناه ایدن بابالریمزک یرامزلقلرینی خاطریمزه کتوردک

٨ اشته بوکون بز اسیرلکیمزده یز نریه که بزی عیب ولعنت وبد
فاعللر حسابنده طوتلمق ایچون طاغتدک بزی ربمز تکری تعالی دن
دوندرن بابالریمزک یرامزلقلری ایچون

ای

cân ve sıkılmış rûh sana feryâd ėderler
can ve ezilmiş ruh seni çağırıyor.
2*Dinle yâ Rabbi ve merhâmet eyle zîrâ sen Allahü'r-Rahmansın bize terahhum kıl ki huzûruŋda günâh eyledik
*2*Dinle ya Rabbi ve bize acı! Çünkü sen esirgeyen Allah'sın; bize acı ki önünde suçluyuz.*
3*Çün sen ebeden bâkisin ve biz dâʿima helâk oluruz
*3*Sen sonsuza dek duruyorsun; ama biz her an yok oluyoruz.*
4*Ėy Alâ Külli Şeyʾin Kâdir ve İsrâʿėliŋ Taŋrısı İsrâʿėliŋ ölüleriniŋ duâsını istimâʿ eyle ve huzûruŋda günâh ėtmiş hem Rabb Taŋrısınıŋ emrlerine itâʿat ėtmemiş oğulları ŋ ki bu belâlara önuŋ içĭn uğramışızdır
*4*Ey her şeye gücü yeten İsrail'in Tanrısı! İsrailin ölülerinin dualarını duy. Önünde suç yapmış ve Tanrısı Rabbin buyruklarına uymamış oğulların, bu kötülüklere bu yüzden uğradılar.*
5*Babalarımızıŋ yaramazlıklarını anma illâ bu zamânda eliŋ ve ismiŋ hâtırında olsun
*5*Atalarımızın yaramazlıklarını anma; ama bu zamanda elin ve ismin unutulmasın.*
6*Çün Taŋrımız Rabb-i Teʿâlâ sensiŋ biz dahi saŋa hamd eyleyelim yâ Rabbi
*6*Çünkü kurtarıcımız Rab sensin;biz de sana şükredelim ya Rabbi!*
7*Zîrâ sen kendi korkuŋu üzerimize salıp kalplerimize kodun ki ismiŋe istidʿâ ėdeviz ve saŋa esîrliğimizde hamd eyleyeviz vakta kim biz huzûruŋda günâh ėden babalarımızıŋ yaramazlıklarını hâtırımıza getirdik
*7*Sen korkunu üstümüze bırakıp yüreğimize koydun. Adına yakarıyoruz ve sana bu sürgünlüğümüzde şükrediyoruz. Çünkü bir zamanlar önünde günah işleyen atalarımızın kötülüklerini anımsıyoruz.*
8*İşte bu gün biz esîrliğimizdeyiz nereye ki bizi ʿayb ü laʿnet ve bed fâiʿller hėsâbında tutulmak içĭn dağıtdıŋ bizi Rabbimiz Taŋrı Teʿâlâdan döndüren babalarımızıŋ yaramazlıkları içĭn
*8*İşte bu gün sürgündeyiz. Bizi böyle lanetli bir utanca kötü işlerimiz yüzünden dağıttın ve bizi atalarımızın günahları için yüce Tanrı'dan döndürdün.*

213

٩ اِي اِسْرَائِيلْ حَيَوَاتِكْ اَمْرْلَرِنِي دِكْلَه تَزْيِيرِي يِلْمَكْ اِيجُونْ قُولَاقْلَرِيكِي
اُوْرْ

١٠ اِي اِسْرَائِيلْ نَه دِيمَكْدِرْ كِه دُشْمَنْلَرِكْ وِلَايَتِنْدَه سِنْ كِه غَرِيبْ وِلَايَتِدَه
قُوجَادِكْ

١١ كِه اُولُولَرْ اَرَاسِنْدَه نَابَاكْ صَايِلِدِكْ كِه مَزَارِدَه اُولَانْلَرَه مَعْدُودسِنْ

١٢ سَنْ حِكْمَتِكْ بُكَارِينِي تَرْكْ اَيْلَدِكْ

١٣ زِيرَا اَكَرْ رَبِّكْ طَرِيقِنَدَه مَسْلِكْ اُولْسَيْدِكْ سَنْ اَبَدًا سَلَامَتْ اِيلَه
كَنْدُوَاوِكْدَه اُولُورْدُكْ

١٤ بَصِيرَتْ قَنْدَه قُوَّتْ قَنْدَه فَهَمْ قَنْدَه دِرْ بِلَمَكْ اُوكْرَنْ تَاكِيمْ بُوجُمْلَه
عُمُرْكْ اُوزُونْ يِلْغِي وَحَيَوَاتْ هَمْ كُوزْلَرِكْ نُورِي وَسَلَامَتْ قَنْدَه دِرْ
دَيِي بِلَه سِنْ

١٥ اَنُوكْ يَرِينِي كِيمْ بُولْدِي وَاَنُوكْ خَزِينَه لَرِينَه كِيمْ كِرْمِشْدِرْ

١٦ قَوْمْلَرِكْ بَكْلَرِيكِه وَيَرَاوُزَرِنْدَه اُولَانْ جَانَوَرْلَرَه تَسَلُّطْ اِيدَنْلَرْ قَنْدَه دِرْ

١٧ هَوَاقُوشْلَرِي اِيلَه اُوْيْنَايَنْلَرْ وَاِنْسَانِكْ طَيَانْدُوغِي هَمْ اِكْتَسَايِي
دُوكَنْمَزْ سِيمْ وَزَرِي اِخْتِزَانْ اِيدَنْلَرْ قَنْدَه دِرْ

9*Ėy İsrâʿėl hayâtıŋ emirlerini diŋle tedbîri bilmek içİn kulaklarıŋı ur
*9*Ey İsrail! Yaşam buyruklarını dinle ve tasarıları bilmek için kulaklarını aç.*
10*Ėy İsrâʿėl ne dėmekdir ki düşmanlarıŋ vilâyetindesin ki ġarîb vilâyetde kocadıŋ
*10*Ey İsrail! Neden düşmanlarının ülkesindesin, neden bu yabancı vilayette yaşlandın?*
11*Ki ölüler arasında nâ-pâk sayıldıŋ ki mezârda olanlara maʿdûdsun
*11*Böylece ölüler arasında, mezarda olanlara pis sayıldın.*
12*Sen hikmetiŋ buŋarını terk eyledin
*12*Çünkü sen bilgelik kaynağını bıraktın.*
13*Zîrâ eğer Rabbiŋ tarîkinde münselik olsaydıŋ sen ebeden selâmet ile kendi eviŋde olurduŋ
*13*Çünkü eğer Rabbin yollarında kalsaydın, sen esenlikle sonsuza dek kendi evinde olurdun.*
14*Basîret kande kuvvet kande fehm kandedir bilmeğe öğren tâ kim bu vechile ʿömrüŋ uzunluğu ve hayvât hem gözleriŋ nûru ve selâmet kandedir dahi bilesin
*14*Erdem nerede, güç nerede ve anlayış nerdedir? Bilmeği öğren; ta ki bu yolla uzun yaşamı, yaşamla gözlerinin ışığının ve esenliğin nerde olduğunu bilesin.*
15*Ònuŋ yerini kim buldu ve ònuŋ hazînelerine kim girmişdir
*15*Onun yerini kim buldu ve onun hazinelerine kim girdi?*
16*Kavmleriŋ beğleri ve yer üzerinde olan cân-verlere tasallut ėdenler kandedir
*16*Milletlerin beyleri ve yer yüzünde yaşayan yabanıllara egemenler nerede?*
17*Hevâ kuşları ile oynayanlar ve insânıŋ dayandığı hem iktisâbı dönenmez sîm ü zeri ihtirâʿn ėdenler kandedir
*17*Hava kuşları ile oynayanlar ve insanın güvendiği hem kârından bıkmadığı altın gümüşü biriktirenler nerede?*

١٨ زيرا چوق كومش يغانلر وآكا پك مشغول اولانلر هم هيچ
ايشلري بتمز كمسه لر

١٩ مستأصل اولديلر ومزاره انديلرده اونلرك يرلرينه غيريلر قالقديلر

٢٠ كنجلر ايكن آيدنلغي كورديلر ويرا اوزرنده ساكن اولديلر اما
علمك يولني بلمديلر

٢١ وانوك سبيللرني آكلماديلرده آني قبول اتمديلر اونلرك اوغللري
دخي انوك طريقاتندن تباعد ايلديلر

٢٢ كنعان ولايتنده ايشدلمش وتمانده هم هاغر اوغللري آراسنده
كورنمامشدر

٢٣ كرچه يراوزرنده اولانلر ومدان هم تمان بازركانلري واهل
فصاحت هم ساير فهم آرايانلر عقلي تفحص ايدرلر اما حكمتك
يولني بلمزلر وانوك سبيللرني آرامزلر آكمازلر

٢٤ اي اسرائيل بيت الله نه بيوكدر وملكنك يري نه واسعدر

٢٥ او عظيمدر ونهايتي يوقدر يوجه در واولچلمز

٢٦ اول نامدار جبارلر اونده ايديلر كه اولده قد بالا وسلاح قولانماسنده

ماهر

18*Zîrâ çok gümüş yığanlar ve ònŋa pek meşġûl olanlar hem hîc işleri bitmez kimseler
*18*Çünkü çok gümüş yığanlar ve onunla çok uğraşanlar; işleri hiç bitmez kimseler;*
19*Müsteʾsal oldular ve mezâra indiler de onlarıŋ yerlerine ġayrılar kalkdılar
*19*Kökten koparıldılar, mezara indiler ve onların yerlerine başkaları kalktılar.*
20*Gencler iken aydınlığı gördüler ve yer üzerinde sâkin oldular âmmâ ʿilmiŋ yolunu bilmediler
*20*Gençler iken aydınlığı gördüler, yeryüzünde yaşadılar; ama bilgelik yolunu bilmediler.*
21*Ve ònuŋ sebillerini anlamadılar da ònu kabûl ètmediler onlarıŋ oğulları dahi ònuŋ tarikâtından tebâüd eylediler
*21*Onun yollarını anlamadılar ve onu benimsemediler. Onların çocukları da onun* yollarından uzaklaştılar.*
22*Kenʿân vilâyetinde işidilmemiş ve Temânda hem Haġar oğulları arasında görünmemişdir
*22*Kenan ülkesinde işitilmemiş, Teman'da ve Hacer** oğulları arasında görülmemiştir.*
23*Gerçi yer üzerinde ve Medân hem Temân bâzirgânları ve ehl-i fasâhat hem sâʿir fehm arayanlar ʿaklı tefahhus èderler âmmâ hikmetiŋ yolunu bilmezler ve ònuŋ sebillerini anmazlar
*23*Gerçi yeryüzünde Medan*** Teman tüccarları, düzgün konuşanlar ve diğer aklı arayanlar, aklı araştırırlar ama bilgelik yolunu bilmezler ve onun* yollarını anmazlar.*
24*Èy İsrâʿèl Beytullah ne büyükdür ve mülkünüŋ yeri ne vasîʿdir
*24*Ey İsrail! Tanrı'nın evi ne büyüktür ve mülkünün yeri ne geniştir.*
25*O ʿazîmdir ve nihâyeti yokdur yücedir ve ölçülmez
*25*O büyüktür ve sonsuzdur; yücedir ve ölçülemez.*
26*Ol namdâr cabbârlar onda idiler ki evvelde kadd-i bâlâ ve silâh kullanmasında
*26*O, ismi büyük zorbalar ondaydılar; özellikle uzun boylu ve silah kullanmasında* ∞

*Burada *O'nun* demekle Tanrı ile bilgeliği özleştiriyor.
Hagar: Almanca İncil'de '*Hagar*' olarak geçiyor; **Hacer demektir(Hz. İbrahim'in köle eşi). Ali Bey Grekçe tercüme'den çevirdiği için Arapça 'Ha' harfi ile değil 'hı' harfi ve 'gayn' ile **-Haġar-** olarak çevirmiştir. Esasen Arapça '*Hacer*' ha ve c harfleriyle yazılır.
***Katolik Birlik Çevirisi'nde 'Midian' ve Martin Luther Çevirisi'nde 'Merran' olarak geçiyor.

ماهر ایدیلر

٢٧ الله تعالی اونلری اختیار اتمامش واونلره علمك طریقنی ویرممشدر
انوك ایچون هلاك اولدیلر

٢٨ زیرا تدبیری یوق ایدی وایو تشاوری اکسکلکلرندن اولدیلر

٢٩ کوکه کیم چقمشدر وانی اورادن کیم آلمش وبولوتلردن اندرمش کیمدر

٣٠ دکیزی کیم آشمش ده انی بولمش وانی خاص آلتون یرینه کتورمش

٣١ انوك یولینی بلور وانوك سبیلنی تأمل ایدر کمسه یوقدر

٣٢ اما عالم کل شی انی بلور وکندو فهمیله بولمشدر اولکه زمینی ابداً
قالمق ایچون ترکیب ایلدی وانی درت ایاقلو حیوانلر ایله طولدردی

٣٣ اولکه نوری کوندررده نور وارر که انی چاغررده اوا کادتریه دك
اطاعت ایلر

٣٤ که یلدوزلر انوك امریله کندو مقاملرنده لمعان ایدوب سوینورلر

٣٥ اونلری چاغررسه لبیك دیرلر وکندو فاعلنه سرور ایله ضیا ویررلر

٣٦ تکریمز اودر واندن غیریه انوك قتنده هیچ اعتبار اولمیاجقدر

٣٧ اوهر علمك یولینی ایجاد ایلدی ده انی کندونك قولی یعقوبه

mâhir idiler
ustaydılar.
27*Allah Teʿâlâ onları ihtiyâr ėtmemiş ve onlara ʿilmiŋ tarîkini vėrmemişdir ònuŋ için helâk oldular
*27*Yüce Allah onları seçmemiş ve onlara ilmin yollarını vermemiştir. Bu yüzden yok oldular.*
28*Zîrâ tedbîri yok idi ve íyi teşâvürü eksikliklerinden oldular
*28*Çünkü tasarıları yoktu ve iyi danışmaları yitikti.*
29*Göğe kim çıkmışdır ve òŋu oradan kim almış ve bulutlardan indirmiş kimdir
*29*Göğe kim çıkmış, onu oradan kim almış ve bulutlardan kim indirmiştir?*
30*Deŋizi kim aşmış da òŋu bulmuş ve òŋu hâs altîn yerine getirmiş
*30*Denizi kim aşmış da onu bulmuş ve onu saf altın yerine getirmiş?*
31*Ònuŋ yolunu bilir ve ònuŋ sebîlini teʾemmül ėder kimse yokdur
*31*Onun yolunu bilen ve onun yollarını anlayan kimse yoktur.*
32*Âmmâ ʿÂlim Külli şeyʿ ònu bilir ve kendi fehmiyle bulmuşdur ol ki zemîni ebeden kalmak için terkîb eyledi ve ònu dört ayaklı hayvanlar ile doldurdu
*32*Ama 'Her şeyi bilen Bilge' onu* bilir ve kendi aklıyla bulmuştur. O yeri sonsuza dek kalsın diye düzenledi ve onu dört ayaklı hayvanlarla doldurdu.*
33*Ol ki nûru gönderir de nûr varır ki ònu çağırır da o òŋa ditreyerek itâʿat eyler
*33*O, ışığı gönderdi ve ışık gidip onu çağırıyordu. O da onu titreyerek dinliyordu.*
34*Ki yıldızlar ònuŋ emriyle kendi makâmlarında lemeʿan ėdip sevinirler
*34*Yıldızlar O'nun emriyle kendi yerlerinde parlayarak seviniyorlar.*
35*Onları çağırsa lebbeyk dėrler ve kendi fâʿiline sürur ile ziyâ vėrirler
*35*O, onları çağırsa: 'Sana geldim' diyorlar ve kendi işleri için sevinçle ışık saçıyorlar.*
36*Taŋrımız odur ve òndan ġayrıya ònuŋ katında hîç iʿtibâr olmayacakdır
*36*Tanrımız O'dur ve O'ndan başkasına, O'nun katında hiç itibar edilmez.*
37*O her ʿilmiŋ yolunu icâd eyledi de ònu kendiniŋ kulu Yaʿkûba
*37*O, her bilginin yolunu yarattı ve onu kendinin kulu Yakup'a ∞*

*Erdemi, bilgeliği(*Kusursuzluğu*).

وَكَنْدُونْكْ مَحْبُوبِي اِسْرَآئِيلَه وِيرْدِي

٣٨ اُونْدَنْصُكْرَه يَرْدَه كُورُنْدِي وَآدَمْلَرْ آرَاسِنْدَه قُونُشْدِي

دُرْدُنْجِي بَابْ

١ اَللَّهْ تَعَالَى نِكْ اَمْرْلَرِينِكْ وَاَبَدًا بَاقِي دِينِكْ كِتَابِي بُودُرْ آنِي طُوتَانْلَرْ

هَبْ حَيَوَاتَه نَائِلْ اُولَالَرْ اَمَّا آنِي تَرْكْ اِيدَنْلَرْ اُولَه لَرْ

٢ اِي يَعْقُوبْ رُجُوعْ اَيْلَه دَه آنِي قَبُولْ قِيلْ نُورِنِكْ اُوكُنْدَه ضِيَايَه وَارْ

٣ كَنْدُو عِزَّتِكِي غَيْرِيَه وَسَكَا نَافِعْ نَسْنَه لَرِي غَرِيبْ طَائِفِيَه وِيرْمَه

٤ اِي اِسْرَآئِيلْ نَه مُوتْلُو بِزَه كِه اَللَّهْ تَعَالَى نِكْ بَكَنْدُوكِي نَسْنَه لَرِينِي بِلُورُزْ

٥ اِي قَوْمِمْ اِسْرَآئِيلِكْ ذِكْرِي خَاطِرِكِي خُوشْ طُوتْ

٦ سِزْ بُتْ پَرَسْتْلَرَه صَاتِلْدِيكِزْ اَنُوكْ اِيچُونْ دَكِلْ كِه هَلَاكْ اُولَاسِزْ

اِلَّا اَللَّهْ تَعَالَى عَذَابَه تَحْرِيصْ اِتْدُوكِيكِزْ اِيچُونْ دُشْمَنْلَرِكْ اَللَّرِينَه

وِيرِلْدِيكِزْ

٧ زِيرَا سِزِي يَرَادَانِي طَارِلْتْدِيكِزْ چُونْ اَللَّهَه دَكِلْ اِلَّا شَيَاطِينَه ذَبْحْ اَيْلْدِيكِزْ

٨ سِزِي تَوْلِيدْ اِيدَنْ ~~اِيدَنْ~~ اَبَدِيّ اَللَّهِي اُونْتْدِيكِزْ وَسِزِي بَسْلَيَنْ

قدس

ve kendiniŋ mahbûbu İsrâʿèle vèrdi
ve kendi sevgilisi İsrail'e verdi.*
38*Ondan soŋra yerde göründü ve âdamlar arasında konuşdu
*38*Ondan sonra yeryüzünde göründü ve insanlar arasında konuştu.*

Dördüncü Bâb

1*Allah Teʿâlâniŋ emirleriniŋ ve ebeden bâki dîniŋ kitâbı budur ònu̯ tutanlar hep hayâta nâʿil olurlar âmmâ ònu̯ terk èdenler öleler
*1*Yüce Allah'ın buyruklarının ve sonsuza dek duran dinin kitabı budur. Onu tutanların tümü yaşıyor; ama onu bırakanlar ölüyor.*
2*Èy Yaʿkûb rücuʿ eyle de ònu̯ kabûl kıl nûruniŋ öŋünde ziyâya var
*2*Dön ey Yakup! Onu kabul et ve aydınlığının önünde ışık saç.*
3*Kendi ʿizzetiŋi ġayrıya ve saŋa nâfiʿ nesneleri ġarîb tâʿifeye vèrme
*3*Kendi onurunu başkalarına ve sana yarayan şeyleri yabancı millete verme.*
4*Èy İsrâʿèl ne mutlu bize ki Allah Teʿâlâniŋ beğendiği nesnelerini biliriz
*4*Ey İsrail! Bize ne mutlu ki yüce Allah'ın beğendiği şeylerini biliriz.*
5*Èy kavmim İsrâʿèliŋ zikri hâtırıŋı hoş tut
*5*Ey ulusum! İsrail'i(Hz.Yakup'u) an ve gönlünü hoş tut.*
6*Siz bütperestlere satıldıŋız ònuŋ içìn değil ki helâk olasız illâ Allah Teʿâlâyı ʿâzaba tahrîs ètdiğiniz için düşmanlarıŋ ellerine verildiŋiz
*6*Siz putperestlere satıldınız. Bunun için yok olacak değilsiniz. Ama yüce Allah'ı öfkelendirdiğiniz için düşmanlarınızın ellerine verildiniz.*
7*Zîrâ sizi yaradanı darıltdıŋız çün Allaha değil illâ şeyâtîne zebh eylediniz
*7*Çünkü sizi yaratanı darılttınız. Allah'a değil; ama Şeytanlara kurbanlar kestiniz.*
8*Sizi tevlîd èden ebedî Allahı unutduŋuz ve sizi besleyen
*8*Sizi doğurtan sonsuz Allah'ı unuttunuz ve sizi besleyen* ∞

*Tevrat'a göre Hz.Yakup'a, Tanrı '*Yahve*' tarafından İsrail ismi verildi.

قدس شریفی محزون ایلدیکز

٩ زیرا اولوزریکزه الله طرفندن کلن غضبی کوردی وددیکه ای صیونك
قوکشولری دکلیك الله تعالی اوزریمه بر عظیم یاس صالدی

١٠ چون اوغللریمك وقیزلریمك اسیرلکنی کوردمکه آنی اوزرلرینه
اول ابدی الله صالدی

١١ وبن اونلری سرور ایله بسلدم ایدم ده اونلری اغلایش ویاس ایله
کوندردم

١٢ دول وجوقلردن متروك اولدوغم ایچون بندن کمسه سونمسون
بن اوغللریمك کناهلرندن اوتوری محروم اولدم زیرا الله تعالی نك
دیننده صاپدیلر

١٣ آنوك شریعتلرینی بلمدیلر والله تعالی نك امرلرینك طریقاتنده
انسلاك اتمدیلر وحقه واصل اولمق ایچون تعلیمك سبلنده
دورمادیلر

١٤ ای صیونك قوکشولری کلك واوغللریمك هم قیزلریمك اسیرلکنی
آکك که آنی اول ابدی الله اوزرلرینه صالمشدر

Kuds-i Şerîfi mahzûn eylediŋiz
kutsal Kudüs'ü üzdünüz.
9*Zîrâ o üzeriŋize Allah tarafından gelen ġazabı gördü ve dėdi ki ėy Siyonuŋ koŋşuları diŋleyiŋ Allah Teʿâlâ üzerime bir ʿazîm yas saldı
*9*Çünkü o, Allah'tan gelen öfkeyi gördü ve dedi ki: Ey Sion komşuları dinleyin! Yüce Allah üzerime büyük bir keder verdi.*
10*Çün oğullarımıŋ ve kızlarımıŋ esîrliğini gördüm ki ònu üzerlerine ol ebedî Allah saldı
*10*Çünkü oğullarımın ve kızlarımın sürgünlüğünü gördüm. Onu onlara o sonsuzluk Allah'ı verdi.*
11*Ve ben onları sürur ile besledim idim de onları ağlayış ve yas ile gönderdim
*11*Ben onları sevinçle besledim de onları ağlayış ve yas ile gönderdim.*
12*Dul ve çoklardan metrûk olduğum içiŋ benden kimse sevinmesin ben oğullarımıŋ günâhlarından ötürü mahrûm oldum zîrâ Allah Teʿâlânıŋ dîninden sapdılar
*12*Dul ve herkesin bıraktığı bir yıkıntı olduğum için; benden kimse sevinmesin. Ben çocuklarımın suçlarından ötürü yoksun oldum. Çünkü yüce Allah'ın dininden saptılar.*
13*Ònuŋ şerîʿatlarını bilmediler ve Allah Teʿâlânıŋ emirleriniŋ tarîkatında insilâk ėtmediler ve hakka vâsıl olmak içiŋ taʿlîmiŋ sübülünde durmadılar
*13*Onun kanunlarını bilmediler; yüce Allah'ın buyruklarının yollarında durmadılar ve gerçeğe ulaşmak için eğitim çizgisinde durmadılar.*
14*Ėy Siyonuŋ koŋşuları geliŋ ve oğullarımıŋ hem kızlarımıŋ esîrliğini anıŋ ki ònu ol ebedî Allah üzerlerine salmışdır
*14*Ey! Sion'un komşuları gelin. Oğullarımın ve kızlarımın sürgünlüğünü anın. Bunu onların üzerine o sonsuzluk Allah'ı verdi.*

١٥ زِيرا اُوا اُوزْرلَرِينَه اِيرا قَرْن بِرْ طَايِفَهْ بِرْعَارْسِزْ وَغَرِيبْ دِلِّلُو
اُمَّتِي كَتُورْدِي

١٦ كِه قُوجَايِه اِكْرَامْ وَ مَعْصُومَه تَرَحُّمْ اِتْمَدِيلَرْ دُولَكْ سُوكُولِي
اُوغْلَارِينِي كُوتُرْدِيلَرْ وَ يَالِكِزْ قَلَايِنِي قِيزْلَرْدَنْ مَحْرُومْ اَيلَدِيلَرْ

١٧ يَابَنْ سِزَه نَه يَارْدِمْ اِتْمَكَه قَادِرِيمْ

١٨ زِيرا فَقَطْ اُولْ بِيسِيه كِه اُوزَرِيكَزَه بُو بَلَالَرِي صَالَدِي سِزِي دُشْمَنْلَرِيكَزْدَنْ
قُورْتَارْمَغَه قَادِرْدِرْ

١٩ وَارِكْ اِي اُوغْلُمْ وَارِكْ بَنْ مَتْرُوكْ وَ مَحْرُومْ قَالَدِمْ

٢٠ بَنْ سَلَامَتْ اَنْوَا بِنْدَنْ صُونْدُمْ وَ دُعَامِكْ جُولِنِي كِيدِمْ بَنْ اَبْدِيّ
اَللّٰهَه عُمْرُمكْ جَمِيعْ اَيَّامِنْدَه قُوَّادِيرَه بِيمْ

٢١ اِي اُوغْلُمْ خَاطِرِيكِزِي خُوشْ طُوتُكْ اَللّٰهَه قُوَّادِيرَه اِيلِيكْ دَه اُوسِزِي
زُورْدَنْ وَ دُشْمَنْلَرِكْ اَلِنْدَنْ چِقَارَه

٢٢ زِيرا بَنْ اَرْتُوقْ خَلَاصِكِزْ اِيچُونْ اَبْدِيّ اَللّٰهَه اُمِيدْ طُوتُدُمْ وَسِزَه
خَلَاصِمْ اَبْدِيّ اَللّٰهَدَنْ فَرَحَه كَلْمَكْ مَرْحَمَتِي اِيچُونْ بَكَا قَدُّوسَدَنْ
سُرُورْ كَلْدِي

چون

60

15*Zîrâ o üzerlerine ırakdan bir tâʿifeyi bir ʿârsız ve ġarîb dilli ümmeti getirdi
*15*Çünkü O, üzerlerine uzaktan bir milleti; utançsız ve yabancı dilli milleti getirdi.*
16*Ki kocaya ikrâm ve maʿsûma terahhum ėtmediler dulun sevgili oğullarını götürdüler ve yalıŋız kalanı kızlardan mahrûm eylediler
*16*Yaşlılara saygı ve çocuklara acıma göstermediler. Dulların sevgili oğullarını götürdüler ve yalnız kalanları kızlardan yoksun bıraktılar.*
17*Ya ben size ne yardım ėtmeğe kâdirim
*17*Ya ben size nasıl yardım edebilirim?*
18*Zîrâ fakat ol kimse ki üzeriŋize bu belâları saldı sizi düşmanlarıŋızdan kurtarmağa kâdirdir
*18*Çünkü O kimse üzerlerinize bu öfkeyi getirdi ve sizi düşmanlarınızdan kurtarmaya gücü yeter.*
19*Varıŋ ėy oğullar varıŋ ben metrûk ve mahzûn kaldım
*19*Gidin ey oğullar gidin! Ben yalnız bırakıldım, üzgün kaldım.*
20*Ben selâmet esvâbından soyundum ve duâmıŋ çulunu giyindim ben ebedî Allaha ʿömrümüŋ cemʿi eyyâmında feryâd ėdeyim
*20*Ben esenlik giysisinden soyundum ve duamın çulunu giyindim. Ben sonsuzluk Allah'ına, tüm yaşamım günlerinde yakaracağım.*
21*Ėy oğullar hâtırıŋızı hoş tutuŋ Allaha feryâd eyleyin de o sizi zordan düşmanlarıŋ elinden çıkara
*21*Ey oğullar yüreğinizi sevindirin, Allah'ı çağırın ki O, sizi sıkıntıdan ve düşmanlarınızın elinden çıkarsın.*
22*Zîrâ ben artîk halâsıŋız içĭn ebedî Allaha ümîd tutdum ve size hallâsımız ebedî Allahdan fevrice gelecek merhâmeti için baŋa kuddüsden sürur geldi
*22*Çünkü ben kurtuluşunuz için 'Sonsuzluk Allah'ına ümit ediyorum ve size kurtarıcımız 'Sonsuzluk Allahı'ndan, aniden gelecek esirgenme için bana 'Kutsal'dan sevinç geldi.*

216

٢٣ چون بن سزی یاس و بکا ایله کوندردم اما سز بکا الله تعالی دن
ابدا سرور و حبور ایله تکرار ویرلجك سکز

٢٤ زیرا نیجه که حالا صیونك قوکشولری اسیرلکیکزی کوردیلر ایسه
بویله دخی آز زمانك ایچنده تکریکزدن کوندرلمش خلاصی کوره‌لر
که سزه عظیم عزت ایله و ابدی اللهك ضیاسی ایله واقع اولاجقدر

٢٥ ای اوغللر اوزریکزه اللهدن کلن غضبه صبر ایله تحمل ایلیك
زیرا دشمنك سنی اطراد ایلدی اما آز زمانده انوك هلاکنی کورسن
ده انوك بوینه صچرایه سن

٢٦ بنم چلبی کشیلرم صرب یوللرده کزدیلر دشمنلردن یغمالنمش
سوری کبی سورلدیلر

٢٧ ای اوغللر خاطریکزی خوش طوتك و اللهه فریاد ایلیك زیرا
اوزریکزه بو بلالری صلان سزی آکاجقدر

٢٨ و نیجه که اللهدن صاپمق ایچون فکریکز وار ایدیسه شمدی دخی
بویله رجوع ایدوب انی اون اوقدر چالشوب آرایك

٢٩ زیرا اوزریکزه بو بلالری صلان او سزه خلاصکز ایله ابدی سروریده کتوره

23*Çün ben sizi yas ve bükâ ile gönderdim âmmâ siz baŋa Allah Teʿâlâdaŋ ebeden sürur ve hübur ile tekrar verileceksiŋiz

*23*Çünkü ben sizi yas ve ağlayışla gönderdim. Ama siz bana yüce Allah'tan sonsuza dek sevinç ve coşkuyla yeniden verileceksiniz.*

24*Zîrâ nice ki halâ Siyonuŋ koŋşuları esîrliğiŋizi gördüler ise böyle dahi az zamânıŋ içinde Taŋrıŋızdan gönderilmiş halâs göreler ki size ʿazîm izzet ile ve ebedî Allahıŋ ziyâsı ile vakiʿ olacakdır

*24*Nasıl ki şimdi Sion'un komşuları tutsaklığınızı gördülerse; böylece az bir zaman içinde, Tanrınız'dan gönderilen kurtuluşu da göreceklerdir. Bu size büyük onurla ve sonsuzluk Allahı'nın ışığıyla olacaktır.*

25*Ėy oğullar üzerinize Allahdaŋ gelen ġazaba sabr ile tahammül eyleyiŋ zîrâ düşmanıŋ seni ıttırâd eyledi âmmâ az zamânda ònuŋ helâkıŋı göresin de ònuŋ boynuna sıçrayacaksın

*25*Ey oğullarım! Sizin üzerinize Allah'tan gelen öfkeye, sabırla dayanın. Çünkü düşmanların seni izlediler; ama az zamanda onların yok oluşunu görüp, onların boynuna sıçrayacaksınız.*

26*Benim çelebi kişilerim sarp yollarda gezdiler ve düşmanlardan yağmalanmış sürű gibi sürüldüler

*26*Benim çalıklarım sarp yollarda gezdiler ve düşmanlardan çapul edilmiş sürü gibi sürüldüler.*

27*Ėy oğullar hâtırıŋızı hoş tutuŋ ve Allaha feryâd eyleyiŋ zîrâ üzeriŋize bu belâları salan sizi anacakdır

*27*Ey oğullar yüreğinizi hoş tutun ve Allah'a yalvarın. Çünkü üzerinize bu öfkeyi getiren sizi anacaktır.*

28*Ve nice ki Allahdan sapmak içiŋ fikriŋiz var idiyse şimdi dahi böyle rücuʿ ėdip ònu on o kadar çalışıp arayıŋ

*28*Nasıl Allah'tan sapmak için düşünceniz olduysa; şimdi de böyle geri dönüp, O'nu on misli çabayla arayın.*

29*Zîrâ üzeriŋize bu belâları salan size halâsıŋız ile ebedî süruru da getire

*29*Çünkü üzerinize bu belaları getiren; kurtuluşunuz için, size sonsuz sevinci de verecek.*

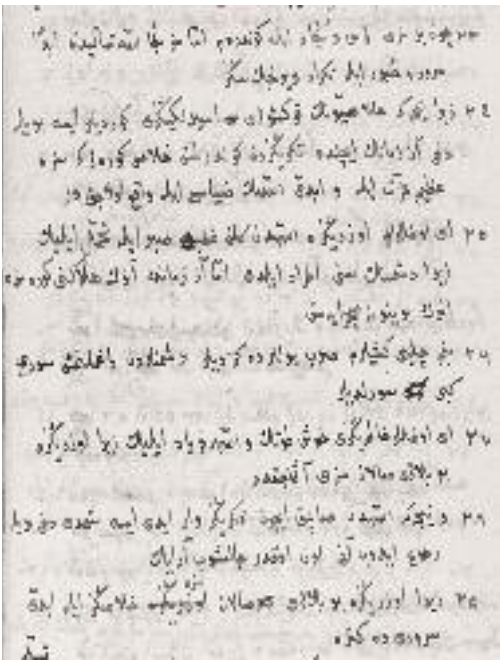

٣٠ اي قدس شريف خاطرك خوش اولسون سني آد ايله چفران سكا
تسلي ويره

٣١ سكا جفا ايدنلر وسنك افتاده لكلدن سوننلر بدبختلولردر

٣٢ اول شهرلر كه اوغللرك اونلره قوللق اتديلر بدبختلودر اوغللرك
اورايه سورلدوكي شهر مسكيندر

٣٣ زيرا نيجه كه او افتاده لكيكدن سوندي ايسه ودوشوكدن
شنلك اتدي ايسه بويله دخي كندو خرابلغندن محزون اولاجقدر

٣٤ وبن آكا كندو قومنك چوقلوغندن اتدوكي دوننماسني قالدرايم
وباطل تفخريني ياسه دوندره يم

٣٥ زيرا اوزرينه ابدي اللهدن نيجه ايام آتش كله ده چوق زمان
شيطانلرك مسكني اولا

٣٦ اي قدس شريف مشرقه طوغروباق وسكا اللهدن كلن سروري كور

٣٧ اشته يابانه كوندردوكك اوغللرك كليور كه مشرقدن مغربه دك
قدوسك سوزي ايله مجموع اولوب الله تعالى نك جلالندن سوينورلر

بشنجي باب

30*Ėy Kuds-i Şerîf hâtırıŋ hoş olsun seni ad ile çıġıran saŋa tesellî vère
*30*Ey kutsal Kudüs! Yüreğin sevinsin. Seni adınla çağıran seni avutsun.*
31*Sana cefâʿ ėdenler ve seniŋ üftâdeliğiŋden sevinenler bed-bahtlılardır
*31*Sana sıkıntı verenler ve senin düşkünlüğünden sevinenler kara talihlilerdir.*
32*Ol şehirler ki oğulları onlara kulluk ėtdiler bed-bahtlıdır oğulları oraya sürüldüğü şehir miskîndir
*32*Oğullarının kölelik yaptıkları o şehirler kara talihlidir ve oğullarının oraya sürüldüğü kent zavallıdır.*
33*Zîrâ nice ki o üftâdeliğiŋden sevindi ise ve dostuŋdan şenlik ėtdi ise böyle dahi kendi harâblığından mahzûn olacakdır
*33*Çünkü nasıl ki düşkünlüğünden sevindiyse ve dostlarıyla coştuysa; böylece kendi yıkılışından üzülecektir.*
34*Ve ben ònja kendi kavminiŋ çokluğundan ėtdiği donanmasını kaldırayım ve bâtıl tefahhusunu yasa döndüreyim
*34*Ben onun kalabalık halkıyla yaptığı donanımını kaldırayım ve boş kuruntularını yasa döndüreyim.*
35*Zîrâ üzerine ebedî Allahdan niçe eyyâm âteş gele de çok zamân ve şeytânlarıŋ meskeni ola
*35*Çünkü üzerlerine 'Sonsuzluk Allahı'ndan birçok günler ateş gelsin de çok zaman şeytanların meskeni olsun.*
36*Èy Kuds-i Şerîf maşrıka doğru bak ve saŋa Allahdan gelen süruru gör
*36*Ey kutsal Kudüs! Doğuya doğru bak ve sana Allah'tan gelen sevinci gör.*
37*İşte yâbâna gönderdiğiŋ oğullarıŋ geliyor ki maşrıkdan mağribe dek Kuddûsüŋ sözü ile mecmuʿ olup Allah Teʿâlânıŋ celâlinden sevinirler
*37*İşte gurbete gönderdiğin oğulların bak nasıl geliyor! Doğudan batıya kadar; 'Kutsal Olan'ın sözüyle, hep birlikte yüce Allah'ın yüceliğinden seviniyorlar.*

217

بشنجی باب

١ ای قدس شریف یاس و مصیبت اثوابندن صوین وسکا الله
تعالی دن ابدیت ایچون کوندریلن عزت و زینتی کی
٢ الله تعالی دن کلن حقك خلعتی ایله بورن ابدی اللهك عزتنك
صارغنی باشکه قو
٣ زیرا الله تعالی ضیاکی کوك آلتنده اولان هر طایفیه کوسترجکدر
٤ چون الله تعالی ابدا آدیکه حقك سلامی و تقوینك عزتی دیجکدر
٥ قالق ای قدس شریف و یوکسك یرده طورده مشرقه طوغرو
اطرافه باق و قدوسك سوزی ایله مغربدن مشرقه دك جمع
اولنان اوغللریکی کورکه الله تعالی اونلری آکدوغندن سوینورلر
٦ زیرا سندن یایان چقوب دشمنلردن کوترلدیلر اما الله تعالی اونلری
تکرار دوندروب ملکوتك اوغللری کبی عزت ایله کتورر
٧ چون الله تعالی هر یوجه طاغی و ابدی قیالری اندرمك و یری دوز
اتمك ایچون دره لری طولدرمغه نیت ایلدیکه اللهك عزتی ایچون

Beşinci Bâb

1*Ėy Kuds-i Şerîf yas ve musîbet esvâbından soyun ve saŋa Allah Teʿâlâdaŋ ebediyyet içĭn gönderilen ʿizzet ve ziyneti gėy

*1*Ey kutsal Kudüs! Sıkıntı ve üzüntü giysisinden soyun ve sana yüce Allah'tan, sonsuzluk için gönderilen, onur bezemeni kuşan.*

2*Allah Teʿâlâdaŋ gelen hakkıŋ hilʿatı ile bürün ebedî Allahıŋ ʿizzetiniŋ sarığını başıŋa ko

*2*Yüce Allah'tan gelen, doğruluk kaftanıyla bürün ve 'Sonsuzluk Allahı'nın onur tacını başına koy.*

3*Zîrâ Allah Teʿâlâ ziyâŋı gök altında olan her tâʿifeye gösterecekdir

*3*Çünkü yüce Allah parıltını, gök altında olan her millete gösterecektir.*

4*Çün Allah Teʿâlâ ebeden adıŋa hakkıŋ selâmı ve takvânıŋ ʿizzeti diyecekdir

*4*Çünkü yüce Allah, sonsuza dek adını; doğruluk esenliği ve onurlu dindarlık koyacaktır.*

5*Kalk ėy Kuds-i Şerîf ve yüksek yerde dur da maşrıka doğru etrâfa bak ve Kuddûsüŋ sözü ile mağribden maşrıka dek cemʿ olunan oğullarıŋı gör ki Allah Teʿâlâ onları andığından sevinirler

*5*Kalk ey kutsal Kudüs! Yüksek yerde dur da doğuya doğru çevrene şöyle bir bak. 'Kutsal Olan'ın sözüyle batıdan doğuya dek toplanan oğullarını gör ki, yüce Allah onları andığından sevinirler.*

6*Zîrâ senden yayan çıkıp düşmanlardan götürüldüler âmmâ Allah Teʿâlâ onları tekrar döndürüp melekûtuŋ oğulları gibi ʿizzet ile getirir

*6*Çünkü senden yayan çıkıp düşmanlar tarafından götürüldüler. Ama yüce Allah onları yine 'Krallık Oğulları' gibi, onurla geri getiriyor.*

7*Çün Allah Teʿâlâ her yüce dağı ve ebedî kayaları indirmek ve yeri düz ėtmek içĭn dereleri doldurmağa niyyet eyledi ki Allahıŋ ʿizzeti içĭn

*7*Çünkü yüce Allah her ulu dağı ve sonsuz kayaları indirmek ve yeri dümdüz etmek için dereleri doldurmayı tasarladı ki Allah'ın yüceliği için ∞*

اسرائیل امینلك ایله کزه

٨ بلکه اورمانلر هم هر خوش رایحه لو اغاج اللهك امری ایله
اسرائیله کولکه ایتدیلر

٩ زیرا اسرائیلك قومی مسرور انوك عزتنك نوری ایله واوندن
کلن مرحمت و عدالت ایله کوترولجکدر

آلتنجی باب

بابل پادشاهندن بابله سرولجکلرینه یرمیانك کوندردوکی
مکتوبك صورتیدرکه اونلره الله تعالی آکا اصمرلدوغی نسنه لردن
خبر ویره

١ الله تعالی نك حضورنده ایتدوکیکز کناهلر ایچون بابل پادشاهی
نبوختنصاردن بابله اسیر اولمغه سرولجك سکز

٢ پس بابله واصل اولدوغکزدنصکره اوراده نیجه ییل و نیجه مدت زمان
تا یدی تناسله دك قلاجق سکز اما اوندنصکره سزی اورادن
سلامت ایله کتوره یم

وسز

İsrâʿèl emînlik ile geze
İsrail'i emniyetle gezsin.
8*Belki ormanlar hem her hoş râʿihalı ağaç Allahıŋ emri ile İsrâʿèle gölge etdiler
*8*Belki ormanlar ve her hoş kokulu ağaç Allah'ın buyruğuyla İsrail'e gölge èttiler.*
9*Zîrâ İsrâʿèliŋ kavmi mesrûr ònuŋ ʿizzetiniŋ nûru ile ve ondan gelen merhamet ve ʿadâlet ile götürülecekdir
*9*Çünkü İsrail'in* halkı, O'nun güçlü ışığından sevinçlidir. O'ndan gelen esirgeme ve adalet ile götürülecektir.*

Altıncı Bâb
(Yeremya'nın Mektubu)

Bâbil pâdişahından Bâbile sürüleceklerine Yermiyânıŋ gönderdiği mektûbuŋ sûretidir ki onlara Allah Teʿâlâ òŋa ısmarladığı nesnelerden haber vère
Babil kralı tarafından Babil'e sürüleceklerine ait Yeremya'nın mektubunun örneğidir ki yüce Allah ona, onlar için yapacağı şeyleri bildirsin.
1*Allah Teʿâlânıŋ huzûrunda ètdiğiniz günahlar içiŋ Bâbil pâdişâhı Nebûhatnessârdan Bâbile esîr olmağa sürüleceksiŋiz
*1*Yüce Tanrı'nın önünde yaptığınız suçlar için, Babil kralı Nabukadnezar tarafından Babil'e tutsak götürüleceksiniz.*
2*Pes Bâbile vâsıl olduğuŋuzdan soŋra orada niçe yıl ve niçe müddet-i zamân tâ yedi tenâsüle dek kalacaksıŋız âmmâ ondan soŋra sizi oradan selâmet ile getireyim
*2*Babil'e gittikten sonra orada birçok yıl ve birçok zaman; ta yedi kuşağa kadar kalacaksınız. Ama ondan sonra sizi oradan esenlikle getireceğim.*

*Hz. Yakup'un(A.S.) soyu.

218

٣ وسز بابلده اوموزلرده كوترولن كومش والتون هم آغاج بتلري
كورجك سكز كه خلقي قورقدرلر

٤ پس صاقنك كه سز دخي غريبلر كبي اولميا سز واونلرك قورقوسي
سزي طوتميا

٥ اونلره اوكنده واردنده عبادت ايدن خلقي كوردوكيكز زمان
قلبكزده ديك كه يا رب عبادت سكا واجبدر

٦ زيرا بنم ملكم سز كله در وجانلريكزك قيديني كورن اودر

٧ چون اول الاهلرك لساني استاددن سلنمشدر واونلر يالدزلو
وكومشلنمشدر اما اونلر زيوفدر چون سويلمكه قادر دكللر

٨ واول طائفه لر التون الوب الاهلرينك باشلرينه زينتي سون
قيز كبي استفانلر دوزرلر

٩ وبعض زمان اولوركه اماملر الاهلرندن كومشي والتوني
الوب كندولريچون صرف ايدرلر واونلردن بعضيسي آني اوده
طوتدوغي روسپيلره ويررلر

١٠ ودخي اول كومش والتون هم آغاج الاهلري كويا كه آدملري

3*Ve siz Bâbilde omuzlarda götürülen gümüş ve altîn hem ağaç bütleri göreceksiŋiz ki halkı korkudurlar
*3*Sizler Babil'de omuzlarda götürülen, halkı ürküten, altın, gümüş ve ağaç putları göreceksiniz.*
4*Pes sakıŋ ki siz dahi ġaribler gibi olmayasınız ve onlarıŋ korkusu sizi tutmaya
*4*Evet siz, sakın yabancılar gibi olmayasınız ve onların ürküntüsü sizi üzmesin.*
5*Onlara öŋünde ve ardında ibâdet èden halkı gördüğüŋüz zamân kalbiŋizde dèyiŋ ki yâ Rabbi ibâdet saŋa vâcibdir
*5*Onların önünde ve ardında tapınan halkı gördüğünüz zaman yüreğinizde şöyle deyin: Ya Rabbi! İbadet yalnız senin için zorunludur.*
6*Zîrâ benim melekim siziŋledir ve cânlarıŋızıŋ kaydını gören odur
*6*Çünkü benim meleğim sizinledir ve canlarınızın kaydını gören odur.*
7*Çün ol ilâhlarıŋ lisânı üstâtdan silinmişdir ve onlar yaldızlı ve gümüşlenmişdir âmmâ onlar züyûfdur çün söylemeğe kâdir değiller
*7*Sanatkârların putlarının dilleri silinmiştir. Onlar yaldızla gümüşlenmiştir. Ama onlar sahtedir. Çünkü konuşamazlar.*
8*Ve ol tâʿifeler altîn alıp ilâhlarınıŋ başlarına ziyneti seven kız gibi istifânlar düzerler
*8*Milletler putlarının başlarına, süslenmeyi seven bir kız gibi altınla çelenk düzerler.*
9*Ve baʿzı zamân olur ki imâmlar ilâhlarından gümüşü ve altînı alıp kendileriçin sârf èderler ve onlardan baʿzısı öŋů evde tuttukları rûspîlere vèrirler
*9*Bazen zaman oluyor ki kahinleri putlarından altınlarla gümüşleri alıyorlar ve kendileri için harcıyorlar. O kahinlerden bazıları da o paraları evlerinde tuttukları fahişelere veriyorlar.*
10*Ve dahi ol gümüş ve altîn hem ağaç ilâhları güyâ ki âdamları
*10*Gümüşten, altından ve ağaçtan putları, sanki insanmış gibi* ∞

اثواب ایله دونادرلر

١١ اما اونلر استر فرفر ایله کینمش اولسالر کندولرینی پاسدن
واغاج قورتلرندن قورتارمغه قادر دکللر

١٢ هم اونلرك یوزینی اوزرلرینه چوق یغلمش اوتوزندن سلرلر

١٣ واول الاهلردن بری کویاکه ولایت حاکمی النده بر قضیبی
طوتار اکرچه انکا کناه ایدنی اولدرمکه قادر دکل ایسه ده

١٤ بر غیرینك صاغ النده خنجری یا بالته سی وار اکرچه کندو جنکدن
وخرسزلردن قورتارمغه قادر دکل ایسه ده بوندن بللودر
که الاهلر دکللر

١٥ پس اونلردن قورقماك زیرا برادمك قابی که قریلوب نیجه
فایده سز اولورسه اونلرك الاهلریده بویله در

١٦ هیکلده قونلدقدنصکره اونلرك کوزلری کیرنلرك ایاقلرینك توزی
ایله طولولردر

١٧ ونیجه که بر کمسه پادشاهه اذا ایلسه انکا هرچوره ده شول
عذابه کوتریلن کمسیه کبی حولیلر چکلورلر ایسه بویله دخی

اونلرك

esvâb ile donadırlar
giysilerle donatırlar.
11*Âmmâ onlar ister fırfır ile gėyinmiş olsunlar kendilerini pasdan ve ağaç kurtlarından kurtarmağa kâdir değiller
*11*Ama onlar böyle göz kamaştırıcı giyinmiş olsalar bile, kendilerini pastan ve ağaç kurtlardan kurtaramazlar.*
12*Hem onlarıŋ yüzünü üzerlerine çok yığılmış o tozundan silerler
*12*Onların yüzünü kaplayan tozları ara sıra silerler.*
13*Ve ol ilâhlardan biri güya ki vilâyet hâkimi elinde bir kazîbi tutar eğerçe ònja günâh ėdeni öldürmeğe kâdir değil ise
*13*Güya o putlardan biri, o yörenin başkanıymış. Elinde sultanlık asası tutuyor! Ama ona suç işleyeni bile öldürmeye gücü yok.*
14*Bir ġayrınıŋ sağ elinde hançeri ya baltası var eğerçe kendiyi cenkden ve hırsızlardan kurtarmağa kâdir değil ise de bundan bellidir ki ilâhlar değiller
*14*Bir başkasının da sağ elinde hançer veya balta var. Ama yine de kendilerini soyguncu-lardan ve hırsızlardan korumaya güçleri yok. İşte bundan bellidir ki ilâhlar değillerdir.*
15*Pes onlardan korkmaŋ zîrâ bir âdamıŋ kabı ki kırılıp nice fâʿidesiz olursa onlarıŋ ilâhları da böyledir
*15*Böylece onlardan korkmayın. Çünkü bir insanın kabının kırılıp yararsız olduğu gibi, onların putları da böyledir.*
16*Heykelde konulduktan soŋra onlarıŋ gözleri girenleriŋ ayaklarınıŋ tozu ile dolulardır
*16*Tapınağa konulduktan sonra, onların gözleri içeriye girenlerin ayaklarından kalkan tozlarla kaplıdır.*
17*Ve nice ki bir kimse pâdişâha izâʾ eylese òŋa her çevrede şul ʿazâba götürülen kimseye gibi havlilar çekilirler ise böyle dahi
*17*Nasıl ki kralı inciten biri cezalandırılmak için kapatılırsa; böylece hırsızların onu soyamaması için ona parmaklıklar çekilir* ∞

onlarıŋ ∞

اونلرك اماملري هيكللرينك قپولر ايله كليدلر ومندالّلر ايله
بركيدرلركه خرسزلر اونلري صويميالر

١٨ اونلره كندولرينه ياقدوغندن زياده قنديللر يقارلر كه اونلردن
برسيني ده كورمكه قادر دكللر واوده اولان ديركلرك بري كبيلردر

١٩ وديرلركه اونلرك باغرسقلري كوه لنمشدر ويرك حشراتي اونلري
واثوابلريني يدوكي زمان دويمزلر

٢٠ يوزلري اوتوتوننده قاب قاره در

٢١ بايقوشلر قرلانقچلر وساير قوشلر بدنلرينه وصرتلرينه اوچوب
قونارلر هم كديلرده صچرارلر

٢٢ اوندن بلمك كرك سكز كه الاهلر دكللر پس اونلردن قورقماك

٢٣ زيرا زينت ايچون چوره لرنده اولان التون پاسي سلنمز ايسه
يلا بيمازلر چون دوكلدكلري زمان بله آني دويمزلر ايدي

٢٤ اول الاهلركه ايچلرنده روحلري يوق بر قيمت ايله صاتون آلنديلر

٢٥ آياقلري اولماق ايله عيبلريني آدملره كوستره رك اوموزلرنده
طاشنولر اونلره عبادت ايدنلر دخي عيبلولردر

onlarıŋ imâmları heykellerini kapĩlar ile kilidler ve mandallar ile berkidirler ki hırsızlar onları soymayalar
ve onların kâhinleri tapınağı kilitleyerek sürgülerle sağlamlaştırırlar.
18*Onlara kendilerine yakdığından ziyâde kandiller yakarlar ki onlardan birisini de görmeğe kâdir değiller ve orada olan direkleriŋ biri gibilerdir
*18*Onlara kendilerine yaktıklarından daha çok kandiller yakarlar. Ama putlardan hiçbiri bir diğerini göremez ve orada olan direklerden biri gibidirler.*
19*Ve dėrler ki onlarıŋ bağırsakları güvelenmişdir ve yeriŋ haşerâtı onları ve esvâblarını yediği zamân duymazlar*
*19*Onların bağırsakları güvelenmiştir diyorlar. Yerdeki böcekler onları ve giysilerini yediği zaman duymazlar.*
20*Yüzleri ev tütününden kabkaradır
*20*Yüzleri evin dumanından kapkaradır.*
21*Baykuşlar kırlangıçlar ve sâʿir kuşlar bedenlerine ve sırtlarına uçup konarlar hem kediler de sıçrarlar
*21*Baykuşlar, kırlangıçlar ve diğer kuşlar bedenlerine, sırtlarına uçuşup konarlar ve kediler de üzerlerine sıçrarlar.*
22*Ondan bilmek gereksiŋiz ki ilâhlar değiller pes onlardan korkmaŋ
*22*Bundan bilmek gerekiyor ki ilâhlar değildirler. Böylece onlardan korkmayın.*
23*Zîrâ ziynet için çevrelerinde olan altĩn pası silinmez ise yalabımazlar çün döğüldükleri zamân bile ȯnu duymazlar idi
*23*Çünkü bezenmeleri için, üzerlerinde olan altın pası silinmezse parıldamazlar ve döğüldükleri zaman bile birşey duymazlar.*
24*Ol ilâhlar ki içlerinde rûhları yok bir kıymet ile satĩn alındılar
*24*O ilâhlar ki içlerinde ruhları yoktur; belli bir değerle satın alındılar.*
25*Ayakları olmamak ile+ ʿayblarını âdamlara göstererek omuzlarında taşınırlar onlara ʿibâdet ėdenler dahi ʿayıblılardır
*25*Ayakları olmadığından, utançlarını insanlara göstererek omuzlarda taşınıyorlar.*
Onlara tapınanlar dahi utanç içindedirler.

*Almancası: "Sie sind wie die Balken im Hause, und die **Würmer**, so auf der Erde kriechen, fressen ihr Herz und ihre Kleider, und sie fühlen's doch nicht" Martin Luther Çevirisi Baruch 6/20
Türkçesi: Evdeki kirişler gibidirler, yerde sürünen **kurtlar** gibi yüreğini ve giysisini kemirirler; ama onlar **hissetmezler**.
Kitabı Mukaddes Şt. Çevirisi: "Tapınaktaki direklerden biri gibidirler, söylendiğine göre, zeminden gelen *beyaz karıncalar* onları içten kemirir, süslü giysilerini de yer." Şirak 6/20
Yukarıdaki çeviride geçen '*beyaz karıncalar*' herhalde sonradan eklenmiş bir yorumdur. Ayrıca Ali Bey'in çevirisinde '*duymazlar, hissetmezler*' ifadesi de burada eksiktir.

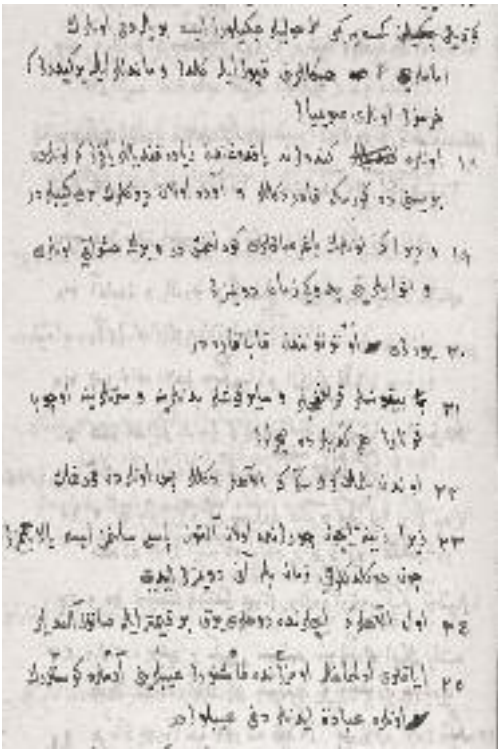

+bkz. Ali Bey'in 1664 çevirisinde '*olmamağla*'.

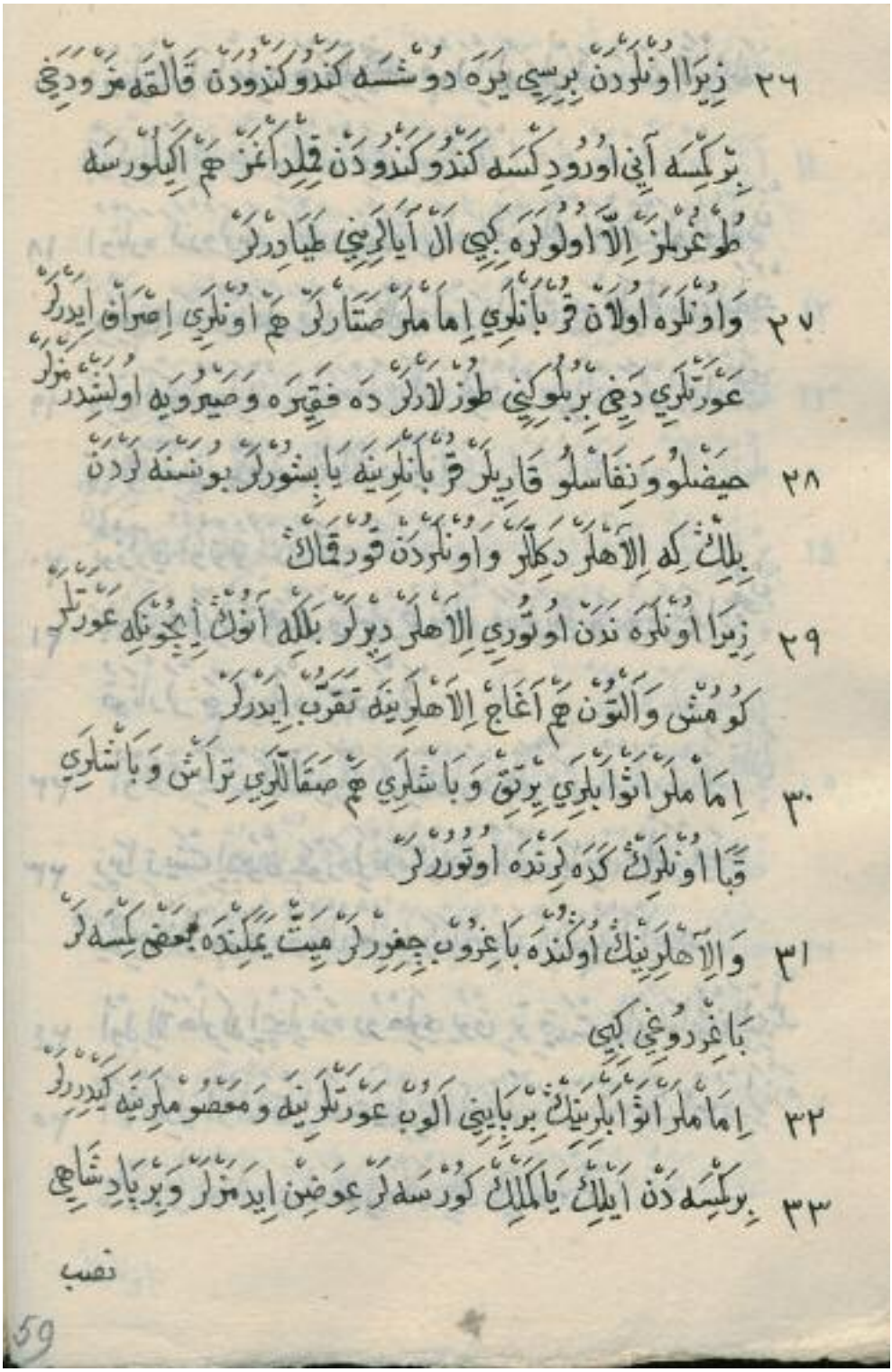

٢٦ زيرا اونلردن برسي يره دوشسه كندو كندودن قالقه مز ودخي
بر كمسه آني اورودكسه كندو كندودن قلدانمز هم اكيلورسه
طوغرلمز الا اولولره كبي ال آيالريني طيادرلر
٢٧ واونلره اولان قربانلري اماملر صتارلر هم اونلري اصراف ايدرلر
عورتلري دخي بربلوكني طوزلادرلر ده فقيره وصيرويه اولشدرمزلر
٢٨ حيضلو ونفاسلو قاريلر قربانلرينه ياپشورلر بونسنه لردن
بلك كه الاهلر دكللر واونلردن قورقماك
٢٩ زيرا اونلره ندن اوتوري الاهلر ديرلر بلكه انوك ايچونكه عورتلر
كومش والتون هم اغاج الاهلرينه تقرب ايدرلر
٣٠ اماملر اثوابلري يرتق وباشلري هم صقاللري تراش وباشلري
قبا اونلرك كده لرنده اوتوررلر
٣١ والاهلرينك اوكنده باغروب چغررلر ميت يمكنده بعض كمسه لر
باغردوغي كبي
٣٢ اماملر اثوابلرينك بربايني الوب عورتلرينه ومعصوملرينه كيدررلر
٣٣ بركمسه دن ايلك يا كملك كورسه لر عوضن ايدمزلر وبر پادشاهي

نصب

59

26*Zîrâ onlardan birisi yere düşse kendi kendiden kalkamaz ve dahi bir kimse ònu̓ oru dikse kendi kendiden kımıldanmaz hem eğilirse doğrulmaz illâ ölülere gibi el ayaklarını dayadırlar

*26*Onlardan biri yere düşse kendi kendine kalkamaz, bir kimse onu oraya dikse kendi kendine kımıldamaz ve eğilirse doğrulamaz. Aynen ölüler gibi el ve ayaklarını uzatırlar.*

27*Ve onlara olan kurbânları imâmlar satarlar hem onları isrâf èderler ʿavratları dahi bir bölüğünü tuzlarlar da fakîre sayrıya üleşdirmezler

*27*Onlara verilen kurbanları rahipler satıyorlar. Onları gereksizce harcarlar ve kadınları da bir bölümünü tuzlarlar. Ama yoksullara ve çaresizlere dağıtmazlar.*

28*Hayzlı ve nifâslı karılar kurbânlarına yapışırlar bu nesnelerden biliŋ ki ilâhlar değiller ve onlardan korkmaŋ

*28*Yeni doğum yapan ve adetli kadınlar kurbanlarına dokunuyorlar.* Tüm bunlardan anlayın ki ilâhlar değildirler. Onlardan korkmayın.*

29*Zîrâ onlara neden ötürü ilâhlar dèrler belki ònuŋ içîn ki ʿavratlar gümüş ve altîn hem ağaç ilâhlarına takarrüb èderler

*29*Kadınlar altın gümüş ve ağaç putlara kurbanlar sunarlar. Belki de bu yüzden onlara ilâhlar diyorlar.*

30*İmâmlar esvâbları yırtık ve başları hem sakalları tırâş ve başları kaba onlarıŋ kedelerinde otururlar

*30*Rahipler giysileri yırtık, başları, sakalları tıraşlı ve başları dazlak olarak onların evlerinde oturuyorlar.*

31*Ve ilâhlarınıŋ öŋünde de bağırıp çığırırlar meyyit yemeğinde baʿzı kimseler bağırdığı gibi

*31*Bazıları ölülerin yemeğinde bağırdığı gibi; putların önünde de bağırıp çağırırlar.*

32*İmâmlar esvâblarınıŋ bir payını alıp ʿavratlarına ve maʿsûmlarına gèydirirler

*32*Rahipler giysilerinin bir parçasını alıp kadınlarına ve çocuklarına giydiriyorlar.*

33*Bir kimseden íyilik ya kemlik görseler ʿivazın èdemezler ve bir pâdişâhı

*33*Bir kimseden iyilik ve kötülük görseler karşılık veremezler. Bir kralı* ∞

*Musa'nın yasasına göre: Lohusa ve kirli kadınların kurban sunması bir yana; Tapınağa bile girmeleri yasaktı.

nasib ∞

220

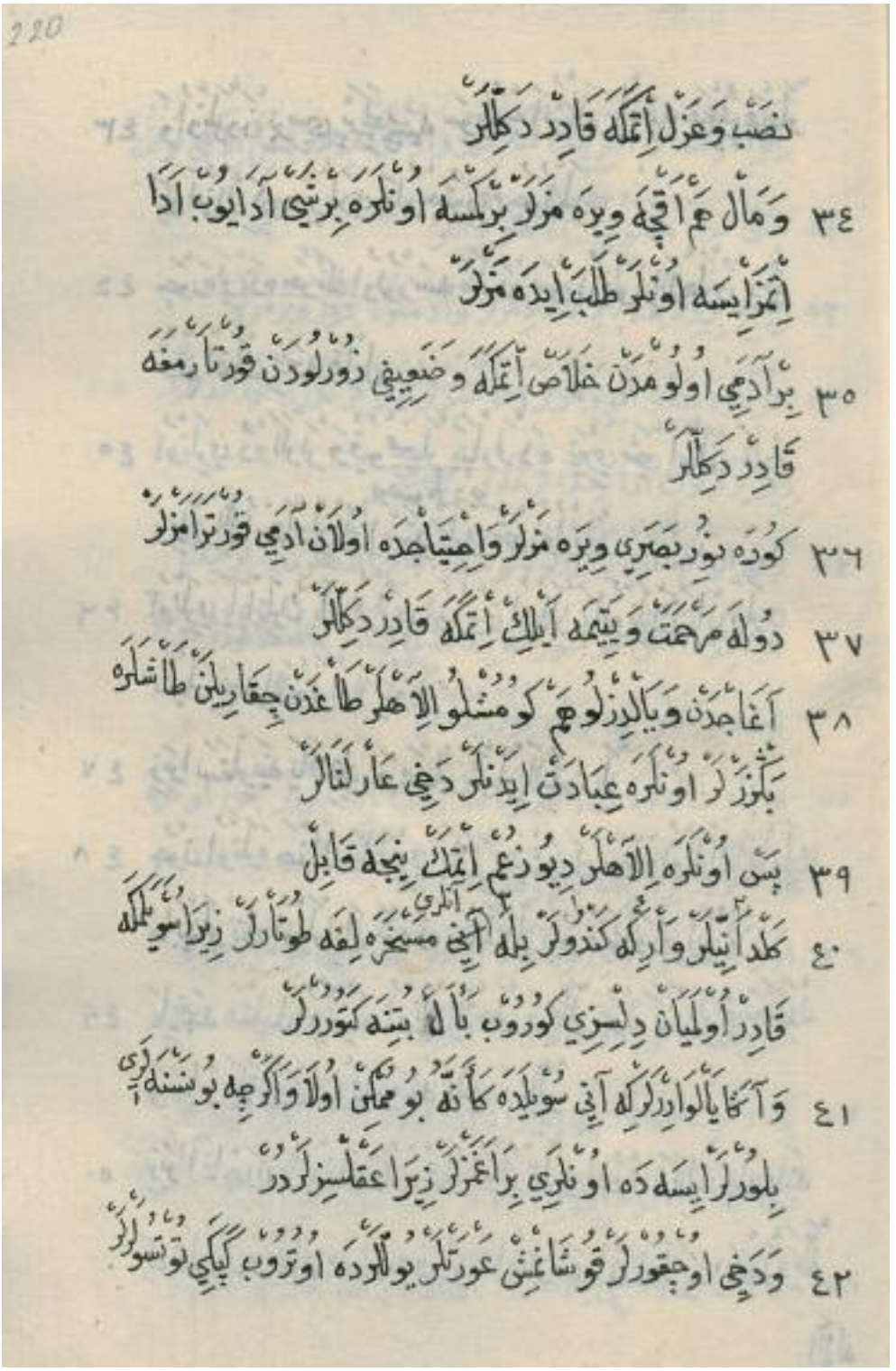

نصب وعزل اتمكه قادر دكللر

٣٤ ومال هم اقچه ويره مزلر بركمسه اونلره برشي آدايوب ادا
اتمز ايسه اونلر طلب ايده مزلر

٣٥ بر آدمي اولومدن خلاص اتمكه وضعيفي زورلودن قورتارمغه
قادر دكللر

٣٦ كوره نور بصري ويره مزلر واحتياجده اولان آدمي قورترامزلر

٣٧ دوله مرحمت ويتيمه ايلك اتمكه قادر دكللر

٣٨ آغاجدن ويالدزلو هم كومشلو الاهلر طاغدن چقاريلن طاشلره
بكزرلر اونلره عبادت ايدنلر دخي عارلنالر

٣٩ پس اونلره الاهلر ديو زعم اتمك نيجه قابل

٤٠ كلدانيلر وارکه كندولر بله آنلري مسخره لغه طوتارلر زيرا سويلمكه
قادر اولميان دلسزي كوروب بال بتنه كتوررلر

٤١ وآكا يالوارلركه آني سويلده كأنه بو ممكن اولا واكرچه بو نسنه لري
بلورلر ايسه ده اونلري براغمزلر زيرا عقلسزلردر

٤٢ ودخي اوچقورلر قوشانمش عورتلر يوللرده اوتروب كپكي توتسولرلر

nasb ü ʿazl ėtmeğe kâdir değiller
tahttan indirmeye veya birini kral yapmaya güçleri yoktur.
34*Ve mâl hem akçe vėremezler bir kimse onlara bir şeyʿi adayıp ʾedâʾ ėtmez ise onlar taleb ėdemezler
*34*Mal ve para veremezler. Bir kimse onlara bir şey adayıp vermezse, hiç bir şey isteyemezler.*
35*Bir âdamı ölümden halâs ėtmeğe ve zaʿîfi zorludan kurtarmağa kâdir değiller
*35*Bir insanı ölümden ve zayıfı güçlüden kurtaramazlar.*
36*Köre nûr-u basarı vėremezler ve ihtiyâcda olan âdamı kurtaramazlar
*36*Körün görmesini sağlayamazlar ve gereksinimi olan insanı kurtaramazlar.*
37*Dula merhamet ve yetîme eylik+ ėtmeğe kâdir değiller
*37*Dula yardım etmeye ve öksüze iyilik yapmaya güçleri yoktur.*
38*Ağaçdan ve yaldızlı hem gümüşlü ilâhlar dağdan çıkarılan taşlara beŋzerler onlara ibâdet ėdenler dahi ʿârlanalar
*38*Ağaçtan yaldızlı ve gümüşlü putlar, dağdan çıkarılan taşlara benzerler. Onlara tapınanlar da utansınlar!*
39*Pes onlara ilâhlar diye zuʿm ėtmek nice kâbil
*39*Böylece onlara, boş inançla nasıl ilah diyelim!?*
40*Keldânnîler var ki kendiler bile ònları masharalığa tutarlar zîrâ söylemeğe kâdir olmayan dilsizi görüp Bâʾel bütüne getirirler
*40*Keldaniler bile onları gülünç buluyor. Çünkü konuşamayan dilsizi gördüklerinde Bel putuna getiriyorlar.*
41*Ve òŋa yalvarırlar ki ònu söylede kaʾannahu bu mümkün ola ve eğerçe bu nesneleri bilirler ise de onları bırağmazlar zîrâ ʿakılsızlardır
*41*Ona, onu konuştursun diye yalvarırlar - bu olanaksız olsa bile- ve bunun böyle olduğunu bilseler de bundan vazgeçmiyorlar. Çünkü akılsızdırlar.*
42*Ve dahi uçkurlar kuşanmış ʿavratlar yollarda oturup geçeŋi tütsülerler++
*42*Kuşağını kuşanmış kadınlar yol kenarlarında oturup, geçenleri tütsülüyor.*

+ėylik(iyilik): iyilik.
++bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında *'Tütsü* (*tütsî).*

٤٣ واونلردن برسی برکچیجیه سویلوب انوکله یاتسه غیری عیبلر
که انوک کبی سویلدی واوچقوری چوزلدی

٤٤ چوره لرنده هرنکه اولورسه مکردر پس اونلره الاهلردر دیو
زعم اتمک نیجه قابل

٤٥ اونلری دولکرلر وقیومجیلر یپارلرده غیری شی اولمغه قادر
دکللر الا استادلرک اوتسونلر دیو استدکلری شی اولورلر

٤٦ اونلری یاپانلرک بله عمرلری اوزون اولماز یا اونلرک یاپدقلری
شیلر نیجه الاهلر اولا بلورلر

٤٧ زیرا سفلرینه یالانجی وعیبلو شیلر الیقودیلر

٤٨ چون اونلره جنک یاغیری بلالر یتشدوکی زمان اونلرک اماملری
مابینلرنده اونلر ایله نره ده صقلنالم دیو مشاوره ایدرلر

٤٩ یا نیجه عقلیله دویمزکه اونلر الاهلر دکللر چون کندولرینی جنکدن
وسایر بلالردن قورتارمغه قادر دکللر

٥٠ زیرا آغاجدن یالدزلو وکومشلو اولدقلری ایچون زمان ایله بلنه
که قلبدر وجمله طوایفه وپادشاهلره عیان اولا که الاهلر دکللر

الا که

43*Ve onlardan birisi bir geçiciye sevilip ònuŋla yatsa ġayrıyı ʿayblar ki ònuŋ gibi sevilmedi ve uçkuru çözülmedi

*43*Onlardan birisi oradan geçen bir kişiyi sevse ve onunla yatsa; diğerini ayıplar. Çünkü onun gibi sevilmedi ve uçkuru çözülmedi!*

44*Çevrelerinde her ne ki olursa meğerdir pes onlara ilâhlardır diye zuʿm ėtmek nice kâbil

*44*Çevrelerinde her ne olursa fark edilmez. Bu yüzden onlara nasıl boş inanç olabilir!?*

45*Onları dülgerler kuyumcular yaparlar da ġayrı şeyʿ olmağa kâdir değiller illâ üstâdlarıŋ olsunlar diye istedikleri şeyʿ olurlar

*45*Onları marangozlar, kuyumcular yapıyor. Bunun için başka şey olamazlar. Kesinlikle ustaların olmasını istedikleri şey olurlar.*

46*Onları yapanlarıŋ bile ʿömürleri uzun olmaz yâ onlarıŋ yapdıkları şeyʿler nice ilâhlar olabilirler

*46*Onları yapanların bile yaşamı uzun olmaz. Öyleyse onların yaptıkları şeyler, nasıl ilâh olabilirler?*

47*Zîrâ seleflerine* yalancı ve ʿayblı şeyʿler alıkodular

*47*Çünkü ardındakilere, yalancı ve utançlı şeyler bıraktılar.*

48*Çün onlara cenk ya ġayrı belâlar yetişdiği zamân onlarıŋ imâmları mâbeynlerinde onlar ile nerede saklanalım diye müşâvere ėderler

*48*Bir savaş anında veya bir afet zamanında, onların kâhinleri -putlarıyla- kendi aralarında: 'Nerede gizlenelim?' diye birbirlerine danışırlar.*

49*Ya nice ʿakl ile dövünmez ki onlar ilâhlar değiller çün kendilerini cenkden ve sâʿir belâlardan kurtarmağa kâdir değiller

*49*Akıl edip neden pişman olmuyorlar ki onlar ilâhlar değildir. Çünkü kendilerini cenkten ve diğer belalardan kurtarmaya güçleri yoktur.*

50*Zîrâ ağaçdan yaldızlı ve gümüşlü oldukları içˈn zamân ile biline ki kalbʾdır ve cümle tâʿife ve pâdişâhlara aʿyân ola ki ilâhlar değiller

*50*Çünkü ağaçtan yaldızlı ve gümüşlü oldukları için, zamanla sahte oldukları bilinir. Tüm milletlere ve krallara belli olsun ki ilâhlar değildir.*

*Zeyrek katip s'den sonra l harfini yazmayı unutmuş; Bkz. Ali Bey'in 1664 el yazısına '*seleflerine*' yazıyor.

Not: Altta sağda, Ali Bey'in '***Nonsine...***' ile başlayıp devam eden Latince bir notu.

illâ ki ∞

221

اِلّاكه اِنسانْ اَللّرِينْكْ عَمَلّرِيدُرْ وَاُونْلَرْدَه هِيچْ فِعْلِ اِلاهِي يُوقْدُرْ

٥١ پَسْ نَدَنْ مَعْلُومْدُرْ اِلّاكه اِلاهْلَرْ دِكَلّرْ

٥٢ هِيچْ بِرْ وِلايَتَه پادِشاهْ دِكْمَزْلَرْ وَآدَمْلَرَه يَغْمُورْ وِيرْمَزْلَرْ

٥٣ اُونْلَرَه حَقِّنِي آلْوِيرْمَزْلَرْ وَقُوتْسِزْلَرْ اِيكَنْ بِرْ ظُلْمَدَنْ قُورْتارْمَزْلَرْ

زِيرا يَرْ وَكُوكْ آراسِنْدَه قَرْغَه لَرْ كِبِي دُرْ

٥٤ وَفِي الْواقِعْ اُولْ يالْدِزْلُو وَكُومُشْلُو اَغاجْ اِلاهْلَرِنْدَنْ بِرِينْكْ

هَيْكَلِنْدَه آتَشْ طُوتْشُورْسَه اِماملَرِي قَچارْلَرْ وَصَقْلانُورْلَرْ اُونْلَرْ

اِيسَه دِيرَكْلَرْ كِبِي بُوسْ بُتُونْ يَنارْلَرْ

٥٥ نَه پادِشاهْلَرَه نَه دُشْمَنْلَرَه مُقاوَمَتْ اِيدَه بِلُورْلَرْ پَسْ اُونْلَرَه

اِلاهْلَرْدِرْ دِيُو نِيجَه زُعْمْ اِتْمَكْ قابِلْدُرْ

٥٦ اُولْ كُومُشْلُو وَيالْدِزْلُو اَغاجْ اِلاهْلَرْ كَنْدُولَرِينِي خِرْسِزْلَرْدَنْ وَ

حَرامِيلَرْدَنْ قُورْتارْمَغَه قادِرْ دِكَلّرْ

٥٧ كِه اُونْلَرِكْ شَهْبازْلَرِي چُورَه لَرِنْدَه اُولانْ آلْتُونِي وَكُومُشِي هَمْ

قَفْتانِي آلُوبْ اُونْلَرْ اِيلَه كِيدَرْلَرْ اُونْلَرْ اِيسَه كَنْدُو كَنْدُولَرِينَه اِمْدادْ اِيدَه مَزْلَرْ

٥٨ شُويَلِكِه اُولْ يالانْجِي اِلاهْلَرْدَنْ اُولْمَقْدَنْ اِيسَه هُنَرْ كُوسْتَرُوبْ

illâ ki insân ellerinin ʿamelleridir ve onlarda hiç fiʿl-i ilâhî yokdur
İlla ki insan ellerinin işidir ve onlarda hiç bir Tanrısal etkinlik yoktur.
51*Pes neden maʿlûmdur ki ilâhlar değiller
*51*Böylece ilâhlar olmadığını nereden biliyoruz?*
52*Hîçbir vilâyete pâdişâh dikmezler ve adamlara yağmur vérmezler
*52*Hiçbir ülkeye kral atayamıyor ve insanlara yağmur yağdıramıyorlar.*
53*Onlara hakkını alıvérmezler ve kuvvetsizlerini bir zulümden kurtarmazlar zîrâ yer ve gök arasında karġalar gibidir
*53*Adalet edemiyor ve güçsüzleri bir zulümden kurtaramıyorlar. Çünkü yer ile gök arasında kargalar gibidirler.*
54*Ve fi'l-vâkiʿ eğer ol yaldızlı ve gümüşlü ağaç ilâhlarından birinin heykelinde âteş tutuşursa imâmları kaçarlar ve saklanırlar onlar ise direkler gibi büsbütün yanarlar
*54*Eğer o yaldızlı ve gümüşlü ağaç putlardan birinin tapınağında ateş tutuşursa, kâhinleri kaçıp saklanırlar. Onlar ise direkler gibi büsbütün yanarlar.*
55*Ne pâdişâhlara ne düşmânlara mukavemet ėdebilirler pes onlara ilâhlar diye nice zuʿm ėtmek kâbildir
*55*Ne krallara ve ne de düşmanlara karşı koyabiliyorlar. Şimdi onlara 'İlâhlar' diye boş inanç, nasıl mümkün olsun ki..?*
56*Ol gümüşlü ve yaldızlı ağaç ilâhlar kendilerini hırsızlardan ve harâmîlerden kurtarmağa kâdir değiller
*56*O gümüş ve yaldızlı ağaç putlar, kendilerini hırsızlardan ve çapulculardan koruyamazlar.*
57*Ki onların şahbâzları çevrelerinde olan altînı gümüşü hem kaftânı alıp onlar ile giderler onlar ise kendi kendilerine imdâd ėdemezler
*57*Onların yiğitleri çevrelerinde olan altını, gümüşü ve kaftanı alıp onlarla giderler. Onlar ise kendi kendilerine yardım edemezler.*
58*Şöyle ki ol yalancı ilâhlardan olmakdan ise hüner gösterip
*58*Şöyle ki o yalancı ilâhlar yerine olmaktansa, erdem gösterip ∞*

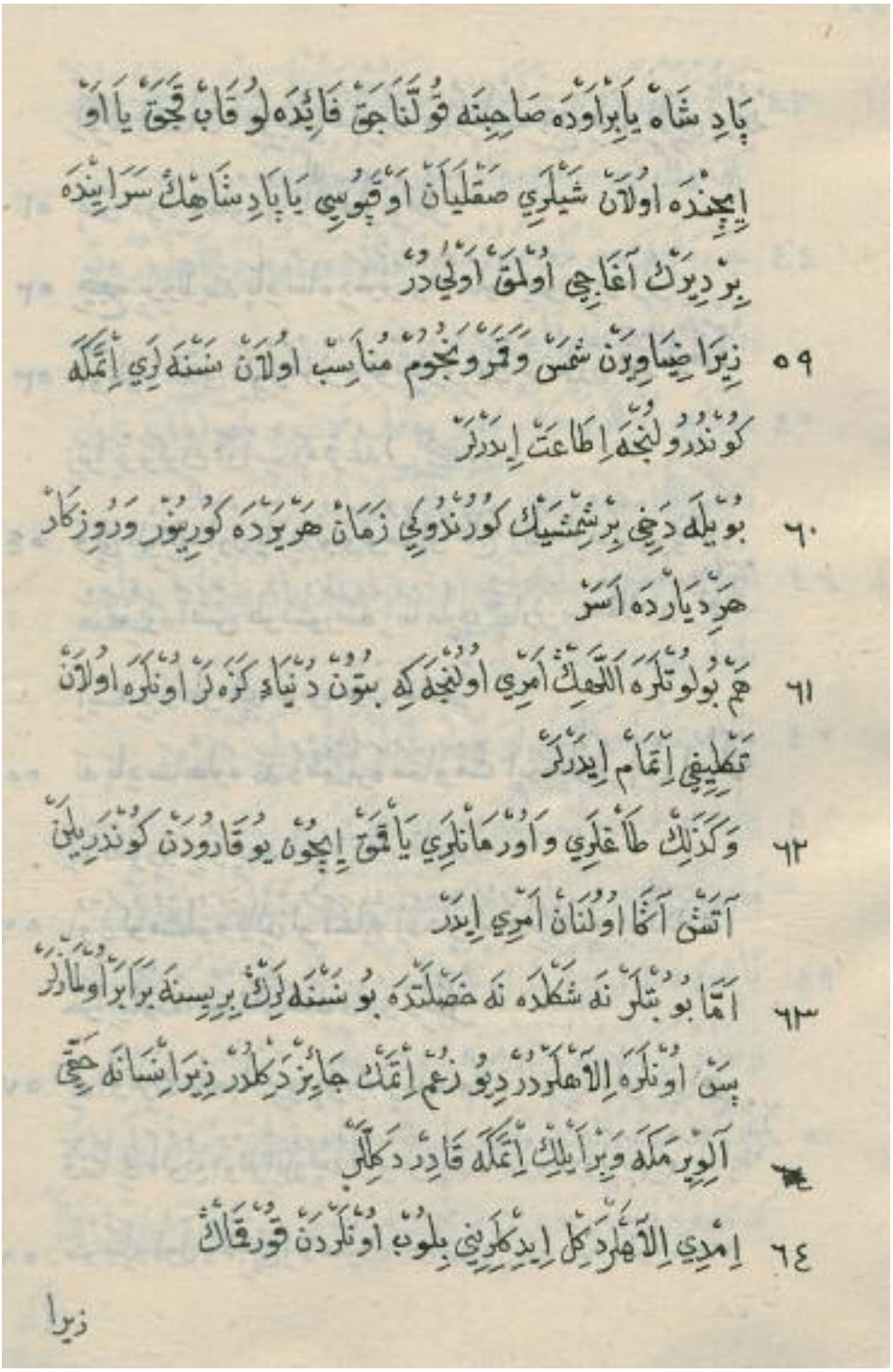

پادشاه یا براوده صاحبنه قولناجق فائده لو قاب قجق یا او
ایچنده اولان شیلری صقلیان اوقپوسی یا پادشاهك سراینده
بر دیرك آغاجی اولمق اولیدر

٥٩ زیرا ضیاویرن شمس وقمر ونجوم مناسب اولان نسنه لری اتمکه
کوندرولنجه اطاعت ایدرلر

٦٠ بویله دخی بر شمشیك کورندوکی زمان هر یرده کورینور وروزکار
هر دیارده اسر

٦١ هم بولوتلره اللهك امری اولنجه که بتون دنیاء کزه لر اونلره اولان
تکلیفی اتمام ایدرلر

٦٢ وکذلك طاغلری واورمانلری یاقمق ایچون یوقارودن کوندریلن
آتش آکا اولنان امری ایدر

٦٣ اما بو بتلر نه شکلده نه خصلتده بو نسنه لرك بریسنه برابر اولمازلر
پس اونلره الاهلردر دیو زعم اتمك جائز دکلدر زیرا انسانه حقی
آلویرمکه وبر ایلك اتمکه قادر دکللر

٦٤ امدی الاهلر دکل ایدکلرینی بلوب اونلردن قورقماك

زیرا

pâdişâh ya bir evde sâhibine kullanacak fâʿideli kâb kacak ya o içinde olan şeyleri saklayan ev kapïsı ya pâdişâhıŋ sarâyında bir direk ağaç olmak evlâʿdır
bir kral, ya da bir ev sahibine kullanılacak yararlı kap kacak, veya içindeki eşyaları koruyan bir ev kapısı ve kralın sarayında bir ağaç direk olmak olmak daha yeğdir.
59*Zîrâ ziyâʿ vėren şems ve kamer ve nücûm münâsib olan nesneleri ėtmeğe gönderilince itâʿat ėderler
*59*Çünkü ışık veren güneş, ay ve yıldızlar uygun şeyleri yapmaya gönderilince dinliyorlar.**
60*Böyle dahi bir şimşek gürüdüğü zamân her yerde görünür ve rûzigâr her diyârda eser
*60*Böylece bir şimşek göründüğü zaman her yerde görünüyor ve rüzgâr her ülkede esiyor.*
61*Hem bulutlara Allahıŋ emri olunca ki bütün dünyâyı gezeler onlara olan teklîfi itmâm ėderler
*61*Bulutlara Allah buyurunca, tüm dünyayı dolaşırlar ve onlara verilen emeği yerine getirirler.*
62*Ve kezâlik dağları ve ormanları yakmak içïn yukarïdan gönderilen âteş òŋa olunan emri ėder
*62*Böylece dağları ve ormanları yakmak için yukarıdan gönderilen ateş; ona buyrulan emri yapar.*
63*Âmmâ bu putlar ne şeklde ne hasletde bu nesneleriŋ birisine berâber olamazlar pes onlara ilâhlardır diye zuʿm ėtmek câʿiz değildir zîrâ insâna hakkı alıvėrmeğe ve bir eylik+ ėtmeğe kâdir değiller
*63*Ama bu putlar ne görünümleriyle ve ne de tabiatlarıyla birşeye ortak olamazlar. Şimdi onlara 'İlâhlardır!' diye boş inançla katılmak doğru değildir. Çünkü insanın hakkını almaya veya bir iyilik yapmaya bile güçleri yok.*
64*İmdi ilâhlar değil idiklerini bilip onlardan korkmaŋ
*64*Böylece 'İlâhlar!' olmadığını bilip onlardan korkmayın.*
zîrâ ∞

*Almancası: "Sonne, Mond und Sterne scheinen und sind gehorsam, wie sie Gott heißt,, Martin Luther Çevirisi Barh. 6/60
Türkçesi: Güneş, ay ve yıldızlar parlaktır ve Tanrı'nın dediği gibi itaat ederler.
Kitabı Mukaddes Şt. Çev.: "Güneş, ay ve yıldızlar parlaktır. Onların yapacağı bir iş vardır, onlar yumuşak başlıdır. Şirak 6/60

+ėylik(iyilik): iyilik.

222

٦٥ زیرا پادشاهلره نه خیر دعا نه بد دعا اتمکه قادر دکللردر

٦٦ و امتلر آراسنده برایت کوسترمکه هم شمس کبی اشراق و قمر
کبی ضیا اتمکه قادر دکللردر

٦٧ یابان حیوانلری اونلردن اولیدر زیرا اینلرینه قاچوب کندولرینه
مدد بولورلر

٦٨ پس بر وجهله صریح دکلدرکه الاهلر اولالر انوك ایچون اونلردن
قورقماك

٦٩ زیرا خیارلقده بر شیئ کورمین اویق نیجه ایسه

٧٠ اونلرك آغاج و یالدزلو هم کومشلو الاهلری ده بویله در و
باغچه ده اولان دیکنلکه بکزرلرکه اوزرینه هر قوش قونار یا بر
میته که قراکلو یره براغلمشدر

٧١ و دخی اوزرلرنده یالابیوب چوروین فرفردن و آقلقدن بله سکز که
الاهلر دکللر عاقبت اونلر دخی ینه لرده سزه ولایتکزده عیب
ایچون اولالر

٧٢ پس بتی اولمیان صادق کیشی افضلدر زیرا ~~تعبدن~~ تعییبدن بعید اولیسر

کتاب باروخ تمام اولدی

معالم

م

65*Zîrâ pâdişâhlara ne hayır-duâ ne bed-duâ ėtmeğe kâdirlerdir
*65*Çünkü egemenlere ne iyilik, ne de kötülük dileyebilirler.*
66*Ve ümmetler arasında bir âyet göstermeğe hem şems gibi işrâk ve kamer gibi ziyâ ėtmeğe kâdir değillerdir
*66*Milletler arasında bir ayet göstermeye; güneş gibi parlak ve ay gibi ışık vermeye güçleri yoktur.*
67*Yâbân hayvânları onlardan evlâʿdır zîrâ kendilerine meded bulurlar
*67*Yabanıl hayvanlar onlardan daha iyidir. Çünkü kendilerine yardım edebilirler.*
68*Pes bir vechile sarîh değiller ki ilâhlar olalar ònuŋ içįn onlardan korkmaŋ
*68*Evet bu yüzden, 'İlâhlar!' olmadıkları apaçık bellidir. İşte bu yüzden onlardan korkmayın.*
69*Zîrâ hıyarlıkda bir şeyʿi görmeyen uyuk nice ise
*69*Çünkü hıyar tarlasındaki kör bir korkuluk nasılsa;*
70*Onlarıŋ ağaç ve yaldızlı hem gümüşlü ilâhları da böyledir ve bâğçede olan dikenliğe beŋzerler ki üzerine her kuş konar ya bir meyte ki kara iŋli yere bırağılmışdır
*70*Onların ağaç, yaldızlı ve gümüş putları da böyledir. Bahçede üzerlerine her türlü kuşun konduğu bir dikenliğe benzerler; ya da kara bir çukura bırakılan ölüye...*
71*Ve dahi üzerlerinde yalabıyıb çürüyen fırfırdan ve aklıkdan bilesiŋiz ki ilâhlar değiller ʿâkibet onlar dahi yeneler de size vilâyetiŋizde ʿayb içįn olalar
*71*Üzerlerinde parıldayıp çürüyen, göz alıcı giysinin aklığından bilesiniz ki ilâhlar değillerdir. Sonunda onlar da yenilip bitirilecekler ve ülkeniz için bir utanç olacaktır.*
72*Pes bütü olmayan sâdık kişi efdaldir zîrâ taʿyîbden baʿîd ol yėserdir*
*72*Evet putu olmayan erdemli kişi üstündür; çünkü o, utançtan ıraktır*.

*Bkz.1664 Ali Bey'in el yazmasında '*dir*' eki var.

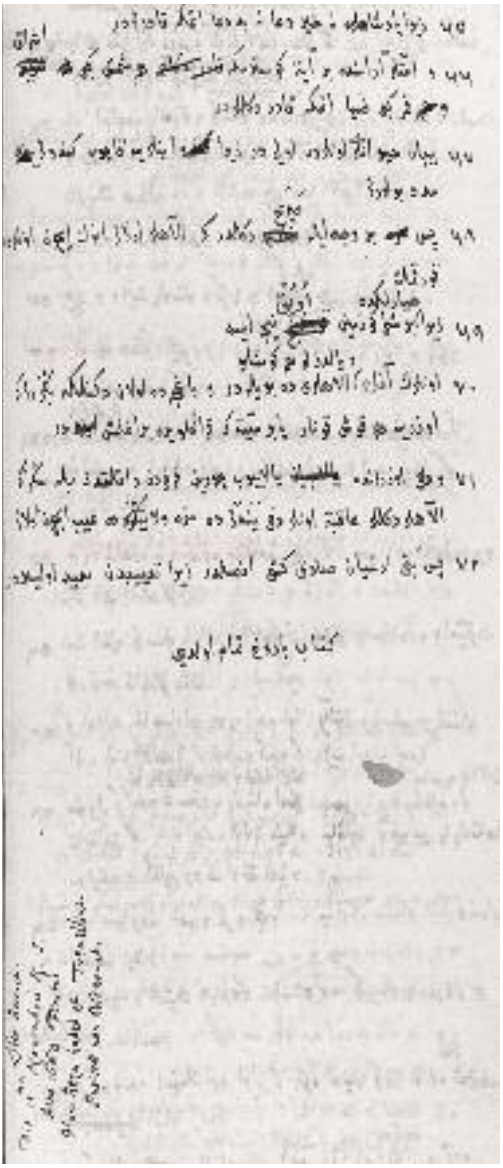

Kitâb-ı Bârûh tamam oldu mim

(Kâtibin Temiz kopyası1665)

224

ماقبيلرك اولكي كتابي

اولكي باب

١ مقدوني فلفوسك اوغلي اسكندر قتيم ولايتندن چقوب فارس
ومديانك پادشاهي داراء بوزدقدنصكره انوك يرينه رومده
اول پادشاه اولدي

٢ وچوق جنكلر ايلدي ونيجه حصارلر فتح ايلدي هم يرك شاهلريني
اولدردي

٣ وتا يرك نهايتنه كچدي ده نيجه طوايفك غارتلريني آلدي آندن
آنوك ~~حضورنده~~ عصرنده يرآرامده ايدي

٤ بوكز قلبي مرفوع ومغرور اولدي

٥ وعظيم عسكري دوشروب ولايتلره ملتلره وآكا خراج كزار اولمش
شاهلره سلطنت ايلدي

٦ آندن دوشك خسته سي اولوب آرتوق اولجكيني بلدي

٧ پس كنجلكنده بله پرورده اولان اك محترم قوللريني چغروب
صاغلغنده اونلره مملكتيني توزيع ايلدي

Mâkabbîleriŋ evvelki kitâbı
(Makabeliler'in ilk kitabı)

Evvelki Bâb

1*Makadonî Filifosuŋ oğlu İskender Kitîm vilâyetinden çıkıp Fârs ve Midyânıŋ pâdişâhı Dârâyı bozdukdan soŋra ônuŋ yerine Rûmda evvel pâdişâh oldu

*1*Mekadonya'lı Filipus'un oğlu İskender Kittim* vilayetinden çıkarak; Pers ve Medliler'in kralı Daryüs'ü yendikten sonra onun yerine kendi Rum ülkesine egemen oldu.*

2*Ve çok cenkler eyledi ve niçe hisârlar feth eyledi hem yeriŋ şâhlarını öldürdü

*2*O birçok savaşlar yaptı, birçok kaleler aldı ve yeryüzünde birçok kralları öldürdü.*

3*Ve tâ yeriŋ nihâyetine geçdi de niçe tavâ'îfiŋ ġâretlerini aldı ôndan ônuŋ ʿasrında yer ârâmda idi

*3*Dünyanın sonlarına gitti ve birçok milletleri çapul etti. Onun asrında dünya huzur içindeydi.*

4*Bu kez kalbi merfûʿ ve mağrûr oldu

*4*Bu kez yüreği kabararak kibirlendi.*

5*Ve ʿazîm ʿaskeri devşirip vilâyetlere milletlere ve ôŋa harâc-güzâr olmuş şâhlara saltanat eyledi

*5*Büyük ordular toplayarak ülkelere, milletlere ve ona vergi veren krallara saltanat etti.*

6*Ôndan döşek hastası olup artîk öleceğini bildi

*6*Ondan sonra çok yatağa düşüp öleceğini anladı.*

7*Pes gencliğinde bile perverde olan eŋ muhterem kullarını çığırıp sağlığında onlara memleketini tevzîʿ eyledi

*7*Ve gençliğinde yetiştirilmiş en sevdiği kölelerini çağırıp, sağlığında ülkesini onlara paylaştırdı.*

*Kıbrıs.

٨ بو وجهله اسكندر اون ايكي ييل پادشاهلق سوردي ده اولدي

٩ وانوك قوللري هركس كندو يرنده سلطنت الديلر

١٠ وانوك وفاتندنصكره باشلرينه شاهانه صارقلر قوديلر وينجه
ييله دك اونلردنصكره اونلرك اوغللريده بويله اتديلر ويرده
شرتلر چوغالدي

١١ اونلردن اول كناهكار اصل چقدي يعني انيتوقو پادشاهك اوغلي
انيتوقو شريف كه روماده مرتهن ايدي بو يوناني پادشاهلغنك
يوز اوتوز يدنجي ييلنده پادشاهلق سورمكه باشلدي

١٢ اوزمان اسرائيلدن بعض فاسق آدملر چقوب وينجه سني ازدروب
دديلركه وارالم اطرافمزده اولان امتلر ايله عهد كسشه لم زيرا اول
زماندن بروكه اونلردن ايرلدق بزه ينجه بلالر كلدي

١٣ اونلر بو كلامي دخي خير ظن ايلديلر

١٤ بو خصوصدن قومدن بعضيسي رضا ويروب پادشاهه واردیلر
اولكه اونلره امتلرك آيينلري اوزره كچنمكه حكم ويردي

١٥ انوك ايچون امتلرك آيني اوزره قدس شريفده بر دبستان يابديلر

وكندولره

8*Bu vechile İskender on iki yıl pâdişâhlık sürdü de öldü
*8*Böylece İskender ancak on iki yıla değin egemenlik sürdükten sonra öldü.*
9*Ve ònuŋ kulları herkes kendi yerinde saltanat aldılar
*9*Onun adamları da kendi yerlerinde egemenlik sürdüler.*
10*Ve ònuŋ vefâtından soŋra başlarına şâhane sarıklar kodular ve niçe bile dek onlardan soŋra onların oğulları da böyle ėtdiler ve yerde şirretler çoğaldı
*10*Onun ölümünden sonra başlarına taçlar koydular. Onlardan sonra oğulları da böyle yaptı ve yeryüzünde kötülükler çoğaldı.*
11*Onlardan evvel günâhkâr asıl çıkdı yaʿnî Ântiyoko pâdişâhıŋ oğlu olan Ântiyoko Şerîf ki Rûmâda mürtehen idi bu Yunânî pâdişâhlığınıŋ yüz otuz yedinci yılında pâdişâhlık sürmeğe başladı
*11*Onlardan önce esas bozguncu biri çıktı. Yani kral Antiyoko' nun oğlu olan asil Antiyoko* ki Roma'da rehin tutuluyordu. Yunan olan bu kişi, krallığının yüz otuz yedinci yılında egemenlik sürmeye başladı.*
12*O zamân İsrâʿėlden baʿzı fâsık âdamlar çıkıp ve niçesini azdırıp dėdiler ki varalım etrâfımızda olan ümmetlerle ʿahd kėselim zîrâ ol zamândan beri ki onlardan ayrıldık bize niçe belâlar geldi
*12*O zaman İsrail'den bazı kötü kimseler çıkıp birçoklarını isyana sürüklediler, dediler ki: -Gidip çevremizdeki milletlerle antlaşalım; çünkü o zamandan beri onlardan ayrıldık ve bu yüzden bize birçok kötülükler geldi.*
13*Onlar bu kelâmı dahi hayr zann eylediler
*13*Bu sözleri dinleyenler de iyi bir şey sandılar.*
14*Bu husûsdan kavmden baʿzısı rızâ vėrîb pâdişâha vardılar ol ki onlara ümmetleriŋ âyîneleri üzere geçinmeğe hükm vėrdi
*14*Böylece İsrailden bazıları onaylayıp krala gittiler. O da onlara milletlerin yasalarına göre yürümelerini buyurdu.*
15*Ònuŋ içìn ümmetleriŋ âyîni üzere Kudsi Şerîfde bir debistân yapdılar
*15*Bu yüzden milletlerin yasalarına göre Kudüs'te bir eğitim okulu** kurdular.*

*Antiyokus Epifanes: İ.Ö. 312
**Bkz. II. Mak.4/12
ve kendilere ∞

225

١٦ وكندولره قلعه لر صالويروب مقدس عهدندن ايرلديلر وامتلر ايله
بر اولوب كندولرينى كملك اتمكه صاتديلر

١٧ وانتيوقويه مملكت مقرر اولنجه مصر مملكتنه ده ايكى مملكت اوزرينه
پادشاه اولمغه هوس ايتدى

١٨ ومصرى عظيم عسكر ايله عربه لر ايله فيللر ايله سپاهلر ايله هم
بر عظيم دريا دوشماسى ايله باصدى

١٩ ومصرك پادشاهى بطلاميوس ايله جنك ايتديده بطلاميوس اوندن
قورقوب قاچدى ونيجه لر مقتول دوشديلر

٢٠ اندن مصر ديارنده صرب شهرلر فتح ايتديده انتيوقو مصر ولايتندن
غنيمه لر آلدى

٢١ ومصرى اورد قدنصكره يوزقرق اوچنجى ييلده دونوب قدس
شريف اوزرينه چقدى

٢٢ وقدس شريفه عظيم عسكر ايله كلدى

٢٣ وغرور ايله مقدسه يه كيروب آلتون مذبحى وچراغك شمعدانينى
هم آنوك جمله بوسادلرينى وحضور اتمكنك سفره سينى هم

16*Ve kendilere kulfeler* salıvèrib mukaddes ʿahdinden ayrıldılar ve ümmetler ile bir olup kendilerini kemlik ėtmeğe satdılar**
*16*Sünnet derilerini koyuverip kutsal antlaşmadan ayrıldılar ve milletlerle birlikte kendilerini yozlaşmaya bıraktılar.***
17*Ve Ântiyokoya memleket mukarrer olunca Mısr memleketine de iki memleket üzerine pâdişâh olmağa heves ėtdi
*17*Antiyoka egemen olunca; Mısır'a ve böylelikle iki ülkeye de egemen olmak istedi.*
18*Ve Mısrî ʿâzîm ʿasker ile ʿarabalar ile fîller ile sipâhlar ile hem bir ʿazîm deryâ donanması ile basdı
*18*Mısır'ı birçok askerler, arabalar, filler, atlılar ve büyük bir deniz donanmasıyla kuşattı.*
19*Ve Mısrıŋ pâdişâhı Batlâmiyos ile cenk ėtdi de Batlâmiyos ondan korkup kaçdı ve niçeler maktûl düşdüler
*19*Mısır kralı Batlamyos+ ile savaştı. Batlamyos da ondan korkarak kaçtı ve birçokları da katledildi.*
20*Ondan Mısr diyârında sarb şehirler feth ėtdi de Ântiyoko Mısr vilâyetinden ġanîmeler aldı
*20*Mısır'daki güvenli şehirleri ele geçirdi ve Antiyoko, Mısır vilayetinden ganimetler aldı.*
21*Ve Mısrî urdukdan soŋra yüz kırk üçüncü yılda dönüp Kuds-i Şerîf üzerine çıkdı
*21*Mısır düştükten sonra yüz kırk üçüncü yılda tekrar Kudüs'e gitti.*
22*Ve Kuds-i Şerîfe ʿâzîm ʿasker ile geldi
*22*Ve Kudüs'e kalabalık askerlerle geldi.*
23*Ve ġurur ile makdeseye girip altîn mezbahı++ ve çirâğıŋ şamʿi-dânını hem ònuŋ cümle pûsâdlarını ve huzûr etmeğiniŋ sufrasını hem
*23*Gururla Tapınağa girip altın sunağı aydınlatma şamdanını ve oraya ait tüm eşyalarla birlikte huzur ekmeği sofrasını ∞*

**kulfe/gulfe*: zeker(*uzuv*) ucundaki sünnet edilecek deri.
**Almancası: "und hielten die Beschneidung nicht mehr und fielen ab vom Heiligen Bund und hielten sich als Heiden und wurden ganz verstockt, alle Schande und Laster zu treiben.
Türkçesi: Düzenlenmiş olan sünneti bıraktılar, birçokları '*kutsal yasayı*' bırakıp kafirliği seçtiler, tümü tam inatçılıkla utancı ve kötülüğü sürdürdüler.
Kitabı Mukaddes Şt. Çev.: Sünnet olduklarını ***gizlediler***, kutsal antlaşmayı terk ettiler. Dinsizliğe kul oldular ve putperestlerin göreneklerine uydular. I. Mak. 1/15
Yukarıdaki ayet yanlış çevrilmiş: Sünnet olduklarını gizlemediler; sünneti terk edip dinsizliği seçtiler. Çünkü ne Almancasında ve ne de Ali Bey'in çevirisinde gizlemek kelimesi yok. Sünneti terk etmek var.
+*Ptolemi(Ptolemo/Batlomyos).*

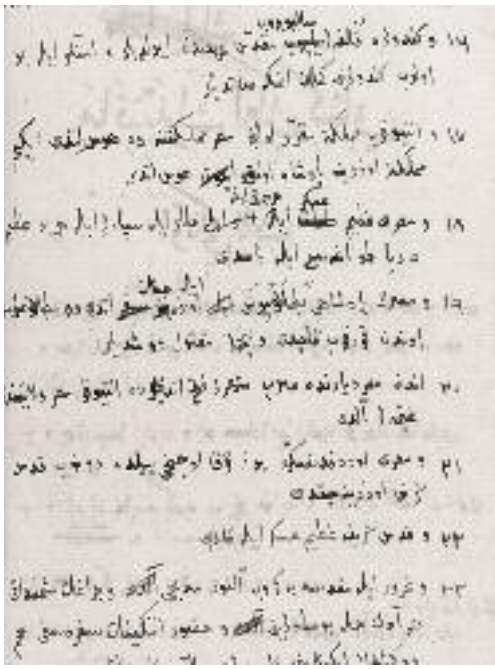

++*Antiyokus Epifanes(M.Ö.312) Süleyman Mabedine girince Ahit Sandığını bulamadı.*
bkz. II. Mak. 2/58.

دوكشلرك لكنلرينى كاسه لرى و آلتون بخوردانلرى و پرده
و تاجى و هيكل اوكنده اولان آلتون زينتلرى آلدى و هر شيدن
آلتونى قوپاردى

٢٤ و كومشى هم آلتونى هم جمله آلتلرى آلدى و صاقلو خزينه لرى بولوب
آلدى بونى هپ آلوب كندو ولايتنه كيتدى

٢٥ و چوق آدملر اولدردى هم پك تكبر ايله سويلدى

٢٦ بو خصوصدن اسرائيلده جمله اونلرك يرلرنده عظيم ياس اولدى

٢٧ و بكلر هم اختيارلر آه ايتديلر يكيتلر و قيزلر ضعيف و نحيف اولديلر
و قاريلرك حسنى متغير اولدى

٢٨ هر كويكى شكايته باشلدى و دكون اوطه سنده اوتوران كلين
ياس چكدى

٢٩ و ير كندو ساكنلرى ايچون متحرك اولدى هم بتون بيت يعقوب
عيب لباسنى كيدى

٣٠ ايكى ييلدنصكره پادشاه يهودا شهرلرينه خراج امينى كوندرديكه
قدس شريفه عظيم عسكر ايله كلدى

و يهوديلره

hem döküşleriŋ leğenlerini kâseleri ve altîn buhûrdanları ve perdeyi ve tâcı ve heykel önüŋde olan altîn ziynetleri aldı ve her şeyʿden altînı kopardı
hem dökmelik sunu leğenlerini, kâseleri, altın buhurdanlıkları, perdeyi, tacı ve Tapınak önündeki altın süslemeleri aldı.
24*Ve gümüşü hem altînı hem cümle âletleri aldı ve saklı hazîneleri bulup aldı bunu hep alıp kendi vilâyetine gitdi
*24*Altın, gümüş tüm eşyaları aldı. Gizli hazineleri buldu ve onları alıp kendi ülkesine gitti.*
25*Ve çok âdamlar öldürdü hem pek tekebbür ile söyledi
*25*Birçok kişileri öldürdü. Üstelik bunu çok büyüklenerek söyledi.*
26*Bu husûsdan İsrâʿèlde cümle onlarıŋ yerlerinde ʿâzîm yas oldu
*26*Bu yüzden İsrailde, onların her yerinde büyük yas oldu.*
27*Ve beğler hem ihtiyârlar âh ėtdiler yiğitler ve kızlar zaʿîf ü naʿîf oldular ve karılarıŋ hüsnü müteġayyir oldu
*27*Beylerle yaşlılar acı duydular. Yiğitlerle kızlar güçsüzleştiler ve kadınların güzelliği bozuldu.*
28*Her güyegü ki şikâyete başladı ve düğün odasında oturan gelin yas çekdi
*28*Her güvey bundan yakındı ve düğün odasında oturan gelin yas çekti.*
29*Ve yer kendi sakinleri içiŋ müteharrik oldu hem bütün Beyt-i Yaʿkûb ʿayb libâsını ġèydi
*29*Dünyada yaşayanlar ile sanki dünya karıştı ve tüm Yakup evi utanç giysisini giydi.*
30*İki yıldan soŋra pâdişâh Yahûdâ şehirlerine harâc emîni gönderdi ki Kuds-i Şerîfe ʿâzîm ʿasker ile geldi
*30*İki yıldan sonra kral, Yahuda şehirlerine vergi memuru gönderdi ve kutsalKudüs'e kalabalık askerlerle geldi.*

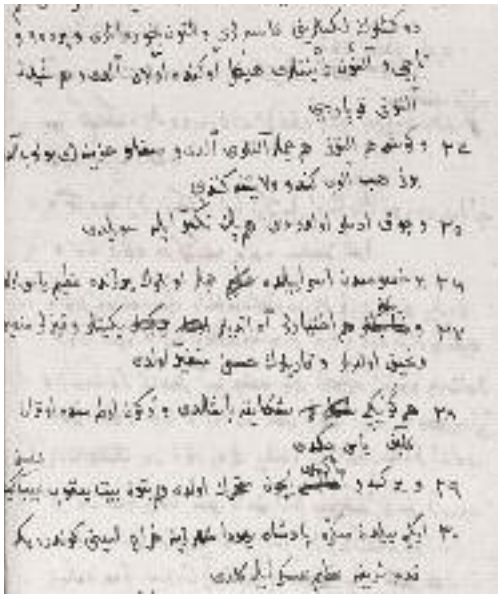

ve Yahûdilere ∞

226

٣١ ويهوديلره سلامت اوزره امّا حيله ايله سويلديده انكا ايناندیلر

٣٢ وآكسزدن شهري باصديده آني عظيم ضرب ايله اوردي وچوق
اسرائيل قومني قردي

٣٣ وشهري بغمالدي هم آني آتشه ياقدي وآنوك اولرني هم حصارلرني
هر طرفدن ييقدي

٣٤ وعورتلري اولادلري ايله اسير اتديلر هم طوارلره مالك اولديلر

٣٥ وداوودك شهريني بر عظيم ضرب حصار ايله هم متين قلّه لر ايله يابدي
ده اونلره قلعه اولدي

٣٦ واورايه يرامز طائفهٔ وفنا آدملري قوديلركه ايچنده قوي اولديلر

٣٧ هم اورايه آلات حربي هم ذخيرهٔ قوديلر وقدس شريفده جمع اتدوكي
غارتلري اوراده صقلاديلر وعظيم كمند يرينه

٣٨ هم مقدسه يه اكتمان ايچون ودائما اسرائيله پك فنا دشمن اولديلر ايديلر

٣٩ ومقدسه نك اطرافنده بي كناه قانيني دوكديلر ده مقدسهٔ تدنيس
ايلديلر

٤٠ وقدس شريفك اهاليسي اونلرك اوجندن قاچديلرده قدس شريف

31*Ve Yahûdilere selâmet üzere âmmâ hîle ile söyledi de ońa inandılar
*31*Önce Yahudilere esenlik dileyerek onlara hileli sözler söyledi,*
onlar da buna inandılar.
32*Ve ansızdan şehri basdı da ońu̓ ʿâzîm darb ile urdu ve çok İsrâʿèl kavmini kırdı
*32*Ansızın şehri basıp büyük bir darbe vurdu ve birçok İsrailli'yi öldürdü.*
33*Ve şehri yağmaladı hem ońu̓ âteşe yakdı ve ońun evlerini hem hisârlarını her tarafdan yıkdı
*33*Kenti çapul etti, ateşe verdi. Onun evlerini ve surlarını her taraftan yıktı.*
34*Ve ʿavratları ve evlâdları ile esîr ėtdiler hem davarlara mâlik oldular
*34*Kadınları ve çocukları tutsak alıp hayvanlara sahip oldular.*
35*Ve Dâvûduŋ şehrini bir ʿâzîm sarp hisâr ile hem metîn kulleler ile yapdı da onlara kalʿa oldu
*35*Davut'un şehrini yüksek, dik bir duvarla ve dayanıklı kulelerle kale şekline soktu.*
36*Ve oraya yaramaz tâʿifeyi ve fenâ âdamları kodular ki içinde kavî oldular
*36*Sonra da oraya kötü milleti ve yaramaz adamları yerleştirerek içinde güçlendiler.*
37*Hem oraya âlet-i harbî hem zahîreyi kodular ve Kuds-i Şerîfde cemʿ ėtdiği ġâretleri orada sakladılar ve ʿâzîm kemend yerine
*37*Daha sonra oraya savaş silahları ve erzak depoladılar. Kutsal Kudüs'ten topladıkları soygunu orada sakladılar ve büyük bir tuzak yerine;**
38*Hem makdeseye iktimân için ve daʿima İsrâʿèle pek fenâ düşman idiler
*38*Hem Tapınağı karartmak için; İsrail'e her zaman çok kötü düşman idiler.*
39*Ve makdeseniŋ etrâfında bî-günah kanını dökdüler de makdeseyi tednîs ėtdiler
*39*Tapınağın çevresinde günahsız kan akıtmışlar ve 'Kutsal Yer'i kirletmişlerdi.*
40*Ve Kuds-i Şerîfiŋ ahâlîsi halkı onlarıŋ öcünden kaçdılar da Kuds-i Şerîf
*40*Kudüs halkı onların intikamından kaçtı ve kutsal Kudüs* ∞

*Almancası: "Aus dem hinterhalt bedrohten sie das Heiligtum; immer waren sie Israel ein schlimmer feind„ I. Mak. 1/36
Türkçesi: Mabed için bir tuzak tehditti ve onlar daima İsrail için kötü bir düşmandı.

Kitabı Mukaddes Şt.'i Çevirisi: Kente korku kaynağı oldular. Tapınak için bir tuzak kuruldu, Her zaman için İsrail'e bir düşman. Şirak1/36
Yukarıdaki çeviride cümle düşüklüğü var '*bir düşman..?*' diyerek cümleyi tamamlamamış!

غریبلرك مسكینی اولدی وولایتلولره غریب طولدی هم اونده طوغانلر
آنی ترك ایتدیلر

٤١ آنوك مقدسه سی بریه كبی خراب اولدی بیراملری یاسلره سبتلری
عیبه واكرامی تحقیره دوندی

٤٢ آنوك اهانتی كچن عزتنه برابر اولدی وآنوك رفعتی یاسه دوندی

٤٣ اوندن ماعدا انتیوقو پادشاه كندو بتون مملكتنه یازدیكه جمله سی
برقوم اولالر وهركس كندو آیینی براغه

٤٤ وجمله طایفه لر پادشاهك سوزینه اطاعت ایتدیلر

٤٥ اسرائیلدن چوغی آنوك بت پرستلغنه راضی اولدیلر وبتلره
قربانلر كسدیلر هم سبتی تنجیس ایلدیلر

٤٦ هم پادشاه قدس شریفه ویهودا شهرلرینه اولاقلرك الی ایله مكتوبلر
كوندردیكه ولایتك غریب آیینی قبول ایلیه لر

٤٧ محروقه ذبیحه لری قربانلری ومقدسه ده دوكیشلری یصاق ایده لر

٤٨ وسبت كونلرینی هم بیراملری بوزالر

٤٩ ومقدسه هم قدیس كیشیلری تدنیس ایده لر

وبتلره

ġariplerin meskeni oldu ve vilâyetlilere ġarîp doldu hem ondan doġanlar ònu terk ètdiler
yabancıların yeri oldu. Vilayete yabancılar doldu ve orada doğanlar onu bıraktı.
41*Ònun makdesesi beriyye gibi hârab oldu bayrâmları yaslara sebtleri ʿayba ve ikrâmı tahkîre döndü
*41*Onun Tapınağı çöl gibi ıssız oldı. Bayramları yasa, cumartesileri utanca döndü ve saygınlıkları küçümsendi.*
42*Ònuŋ ihâneti geçen ʿizzetine berâber oldu ve ònuŋ rifʿati yasa döndü
*42*Onun ihaneti geçen görkemiyle bir oldu ve onun yüksekliği yasa döndü.*
43*Ondan mâʿada Ântiyoko pâdişâh kendi bütün memleketine yazdı ki cümlesi bir kavm olalar ve herkes kendi âyînini bırağa
*43*Bütün bu olanlardan başka kral Antiyoko kendi ülkesine mektuplar yazarak, tümünün bir millet olmasını ve herkesin kendi adetlerini bırakmasını istedi.*
44*Ve cümle tâʿifeler pâdişâhıŋ sözüne itâʿat ètdiler
*44*Böylece tüm milletler kralın sözüne uydular.*
45*İsrâʿèlden çoğu ònuŋ bütperestliğine râzı oldular ve bütlere kurbânlar kesdiler hem sebti tencîs eylediler
*45*İsrailden birçoğu onun putperestliğine katıldı. Putlara kurbanlar kestiler ve Cumartesileri kirlettiler.*
46*Hem pâdişâh Kuds-i Şerîfe ve Yahûdâ şehrlerine ulaklarıŋ eli ile mektûblar gönderdi ki vilâyetiŋ ġarîb âyînini kabûl eyleyeler
*46*Kral, -habercilerin eliyle- kutsal Kudüs'e ve Yahuda şehirlerine, ülkenin yabancı ayinlerini benimsemeleri için mektuplar gönderdi.*
47*Mahrûka zebîhaları kurbânları ve makdesede dökûşleri yasak ėdeler
47"Ki yakmalık kurbanları, kurban kesmeyi ve Tapınakta dökmelik sunuları yasaklasınlar.*
48*Ve sebt günlerini hem bayrâmları bozalar
*48*Cumartesi ile bayramları bozsunlar.*
49*Ve Makdeseyi hem kadîs kişileri tednîs ėdeler
*49*Ve Tapınağı hem aziz kişileri kirletsinler.*

ve bütlere ∞

227

٥٠ وبتلره محرابلر قورولر وهيكللر ياپالر وطوكزي هم مردار حيوانلري
قربان ايده‌لر

٥١ واوغللريني سنتسز قوبالر وكندولريني هر رجس ونجس ايله كريه
ايده‌لر شويلكه توريتي اوندوب جميع فرايضي تغيير ايليه‌لر

٥٢ وپادشاهك فرماننه كوره اتمين اولدوريله

٥٣ بو منوال اوزره جمله كندو مملكتنه يازدي وجمله قوم اوزرينه مفتشلر
نصب ايلدي

٥٤ ويهودا شهرلرينه امر ايلديكه هر شهرده ذبح ايليه‌لر

٥٥ وقومدن چوق كمسه‌لر اونلرك يانينه دوشرلديلر يعني توريتي
براغنلر وولايتده چوق كملكلر اتديلر

٥٦ وشويله اتديلركه اسرائيللو كزلويرلره كتديلر هر نره كه آكا قاچمغه
قابل اولدي ايسه

٥٧ ويوزقرق بشنجي ييلده قسلو اينك اون بشنجيسنده خرابلغك
رجسي مذبح اوزرنده دكلدي

٥٨ ويهودا شهرلرنده هر طرفده محرابلر ياپديلر واولرك قيولرنده هم
چارشولرده بخورلر ياقديلر

50*Ve bütlere mihrâblar kuralar ve heykeller yapalar ve doŋuzu hem murdâr hayvânları kurbân ėdeler

*50*Putlara mihraplar kurup tapınaklar yapsınlar; domuzu ve pis hayvanları kurban etsinler.*

51*Ve oğullarını sünnetsiz koyalar ve kendilerini her rics ü cins ile geriye ėdeler şöyle ki Tevrâtı unudup cemʿi ferâizi tağyîr eyleyeler

*51*Oğullarını sünnet etmesinler ve kendilerini dinin yasaklarından geri çeksinler. İşin özü; Tevrat'ı unutup tüm kesin buyrukları değiştirsinler.*

52*Ve pâdişâhıŋ fermânına göre ėtmeyen öldürüle

*52*Kralın buyruğuna göre yapmayan öldürülsün."*

53*Bu minvâl üzere cümle kendi memleketine yazdı ve cümle kavm üzerine müfettişler nasb eyledi

*53*Böylece tüm ülkesine yazdı ve tüm millete müfettişler atadı.*

54*Ve Yahûda şehrlerine emr eyledi ki her şehirde zebh eyleyeler

*54*Yahuda şehirlerine kurbanlar kesmelerini buyurdu.*

55*Ve kavmden çok kimseler onlarıŋ yanına devşirildiler yaʿni Tevrâtı bırağanlar ve vilâyetde çok kemlikler ėtdiler

*55*Halktan birçokları onların yanına getirildiler. Yani Tevrat'ı bırakanlar, ülkede çok kötülük yaptılar.*

56*Ve şöyle ėtdiler ki İsrâʿėlli gizli yerlere gitdiler ve her nere ki òŋa kaçmağa kâbil oldu ise

*56*Öyle 'kötülükler' yaptılar ki; İsrailliler onlardan kaçmak için her nerede gizli bir sığınak buldularsa oralara gittiler.*

57*Ve yüz kırk beşinci* yılda Keslev ayınıŋ on beşincisinde harâblığıŋ ricsi mezbah üzerinde dikildi

*57*Yüz kırk beşinci yılda, Kislev Ayı'nın on beşinde, Tapınak üzerine 'Yıkıcı haram şey' ** dikildi.*

58*Ve Yahûdâ şehirlerinde her tarafda mihrâblar yapdılar ve evleriŋ kapîlarında hem çârşîlarda buhûrlar yakdılar

*58*Yahuda şehirlerinde her tarafta 'put' sunakları yaptılar. Evlerin kapılarında ve çarşılarda buhurlar yaktılar.*

*Almancası: "Im hundertundfünfundvierzigsten Jahr am fünfzehnten Tage des Monats Chislev, ließ der König Antiochus den Greuel der Verwüstung auf Gottes Altar setsen und ließ in allen Städten Juda`s Altäre aufrichten. Martin Luther Çevirisi I. Mak. 1/57

Türkçesi: Yüz kırkbeşinci yılda, Kislev ayının onbeşinde kral Antiyoko'nun '*Tahrip edici iğrençliği*' Tanrı'nın kürsüsüne oturtuldu ve Yahuda vilayetinin bütün şehirlerindeki kürsülere de konuldu. Bkz.Dan. 11/31, II. Mak.6/1-7

Kitabı Mukaddes Şt.'i Çevirisi: İ.Ö. ***yüz altmış yedi yılında***, Kislev'in on beşinci günü, kral sunağın üzerine tiksinti ve acı veren şeyi dikti. Yahuda'nın çevresindeki kentlerde sunaklar kuruldu, I. Mak. 1/54

Yukarıdaki çeviri yanlış çevrilmiş; Almanca ve Ali Bey'in çevirisinde **145. yıl** olarak geçiyor!

***Bazı çevirilerde'Haraplığın Heykeli' veya 'Yıkıcı iğrenç şey' olarak geçiyor. Hz. Süleyman tapınağında Haham'ın önünde ayin yaptığı masa veya sandık(Kürsü, sunak) yerine kral Antiyoko'nun büstü veya onu temsil eden bir simgenin konulmuş olması. Kutsal mekâna konulan bu şey, Yahudilerce en kötü şey 'şirk' anlamına geliyor.*

٥٩ وبولدقلري توريت كتابلريني يرتوب آتشه يقارلر ايدي

٦٠ وبركمسه نك يانندە عهدك كتابي بولندوغي يا بركمسه توريتدن
راضي اولدوغي زمان فرمان پادشاهي ايله اونلرك حكمنجه قتل اولنوردي

٦١ بو يوزدن هراي شهرده بولنان اسرائيله زور ايدرلر ايدي

٦٢ وايك يكرمي بشنجي كوننده هيكلك مذبحي اوزرنده اولان مذبحده ذبح
ايدرلر ايدي

٦٣ وفرمان مرجينجه اوغلانجقلري سنت ايدن عورتلري اولدررلردي

٦٤ واونلرك كوچك معصوملريني قپارلر ايدي هم اونلري سنت ايدنلري
بيونلرنده آصارلر ايدي واونلرك اولريني يغمالرلر ايدي
اولدررلر ايدي

٦٥ ينه ده اسرائيلدن نيجه سي قوتلنديلر وكندو كندولرنده ناپاك شيلري يممك
ايچون قوي نيت ايتديلر

٦٦ واول طعام ايله نجيس اولمقدن ومقدس عهدي بوزمقدن ايسه اولومي
اختيار ايلديلر ده اولديلر

٦٧ واسرائيل اوزرينه عظيم غضب وار ايدي

ايكنجي باب

59*Ve buldukları Tevrât kitâblarını yırtıp âteşe yakarlar idi
*59*Ve buldukları Tevrat kitaplarını yırtıp ateşe attılar.*
60*Ve bir kimseniŋ yanında ʿahdiŋ kitâbı bulunduğu ya bir kimse Tevrâtdan râzı olduğu zamân fermân-ı pâdişâhî ile onlarıŋ hükmünce katl olunurdu
*60*Bir kimsenin yanında 'Antlaşma Kitabı' bulunduğunda veya bir kimse: 'Tevrat'ı kabul ediyorum' dediğinde; kralın buyruğu gereği ölümle cezalandırılıyordu.*
61*Bu yüzden her ay şehirde bulunan İsrâʿèle zor èderler idi
*61*Bu yüzden her ay şehirdeki İsrail halkını çok zorluyorlardı.*
62*Ve ayıŋ yiğirmi beşinci gününde heykeliŋ mezbâhı üzerinde olan mezbâhda zebh èderler idi
*62*Ayın yirmi beşinci gününde Tapınağın mezbahı üzerinde kurban kesiyorlardı.*
63*Ve fermân mûcibince oğlancıkları sünnet èden ʿavratları öldürürlerdi
*63*Ve buyruk gereği çocuklarını sünnet eden kadınları öldürüyorlardı.*
64*Ve onlarıŋ küçük maʿsûmlarını boyunlarında asarlar idi hem onları sünnet èdenleri ve onlarıŋ evlerini yağmalarlar idi
*64*Onların küçük çocuklarını boyunlarında asıyorlar, onları sünnet edenleri ve onların evlerini çapul ediyorlardı.*
65*Yine de İsrâʿèlden niçesi kuvvetlendiler ve kendi kendilerinde nâ-pâk şeyʿleri yememek içiŋ kavî niyyet èdtiler
*65*Yine de İsrail'den birçokları güçlendi ve kendilerine pis şeylerden kesinlikle yememek için söz verdiler.*
66*Ve ol taʿâm ile necîs olmakdan ve mukaddes ʿahdi bozmakdan ise ölümü ihtiyâr eylediler de öldüler
*66*O yemekler ile kirlenmekten ve 'Kutsal Antlaşma'yı bozmaktansa ölmeyi yeğleyerek öldüler.*
67*Ve İsrâʿèl üzerine ʿazîm ġazab var idi
*67*İsrail üzerine büyük öfke var idi.*

ikinci bâb ∞

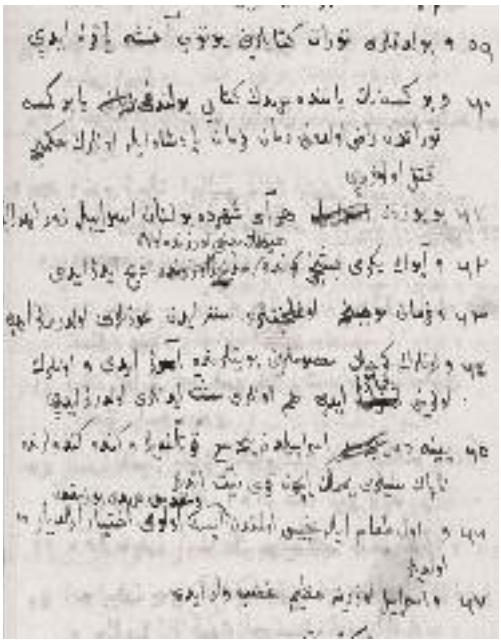

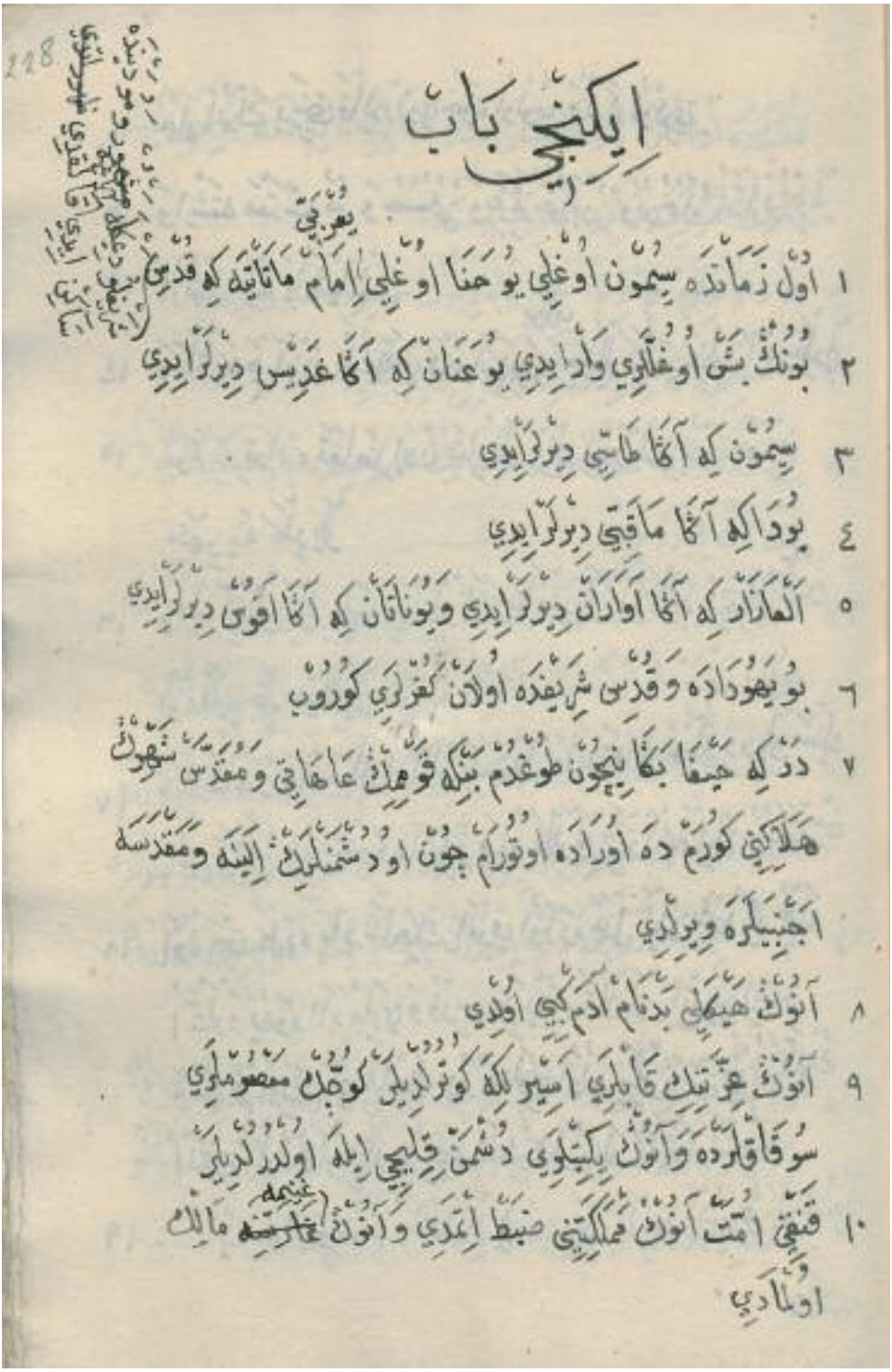

ایکنجی باب

١ اول زمانده سیمون اوغلی یوحنا اوغلی امام ماتاتیه که قدس یعربی

٢ بونك بش اوغللری وار ایدی یوعنان که آکا غدیس دیرلر ایدی

٣ سیمون که آکا طاسی دیرلر ایدی

٤ یوداکه آکا ماقبی دیرلر ایدی

٥ العازار که آکا اواران دیرلر ایدی ویوناتان که آکا افوس دیرلر ایدی

٦ بو یهوداده وقدس شریفده اولان کفرلری کوروب

٧ درکه حیفا بکا نیچون طوغدم بنکه قومك عاهاتی ومقدس شهرك هلاکنی کورم ده اوراده اوتورام چون او دشمنلرك الینه ومقدسه اجنبیلره ویرلدی

٨ آنوك هیکلی بدنام آدم کبی اولدی

٩ آنوك عزتنك قابلری اسیرلکه کوترلدیلر کوچك معصوملری سوقاقلرده وآنوك یکیتلری دشمن قلیجی ایله اولدرلدیلر

١٠ قنقی امت آنوك مملکتنی ضبط ایتمدی وآنوك غنیمه مالك اولمادی

İkinci Bâb

1*Ol zamânda Simʿun oğlu Yuhanâ* oğlu Yuʿrebbî imâm Mâtâtiya ki Kuds-i Şerîfli demekle meşhûr ve Modînde sâkîn idi ayağa kalkdı

*1*O zamanda Modin'de yaşayan ve kutsal Kudüs'lü anılmakla ünlenen, Yoareb'li Simon oğlu, Yuhanna oğlu imam Matatya; isyan etti.*

2*Bunuŋ beş oğulları var idi Yuʿanân ki ònja Gadîs dèrler idi

*2*Bunun beş oğlu vardı: Yohanna ki ona Gadis adını takmışlardı.*

3*Simʿun ki ònja Tassi dèrler idi

*3*Simon ki ona Tassi diyorlardı.*

4*Yudâ ki ònja Mâkabbî dèrler idi

*4*Yuda ki ona Makabi diyorlardı.*

5*Elʿâzâr ki ònja Âvârân dèrler idi ve Yonâtân ki ònja Âfos dèrler idi

*5*Elazar ki ona Avaran diyorlardı. Ve Yonatan ki ona da Apfus diyorlardı.*

6*Bu Yahûda da ve Kuds-i Şerîfde olan küfürleri görüp

*6*Bunlar Yahuda ve kutsal Kudüs'te olan küfürleri görüp;*

7*Dèdi ki hayfâ' baŋa niçin doğdum ben ki kavmimiŋ ʿâhâtı ve mukaddes şehiriŋ helâkını görem de orada oturam çün düşmanlarıŋ eline ve Makdese ecnebîlere vèrildi

7-Hey! Bana niçin doğdum? Ben, düşmanların eline verilen kutsal şehrin yıkılışını, yabancılara verilen Tapınak ve halkımın kırılışını mı seyredeyim de orada oturayım?*

8*Ònuŋ heykeli bed-nâm âdam gibi oldu

*8*Onun Tapınağı kötü isimli birisi gibi oldu.*

9*Ònuŋ ʿizzetiniŋ kabları esîrliğe götürüldüler küçük maʿsûmları sokâklarda ve ònuŋ yigitleri düşman kılıcı ile öldürüldüler

*9*Onun onurunun kapları sürgün edildi. Küçük çocukları sokaklarda ve yiğitleri düşman kılıçlarıyla öldürüldü.*

10*Kanġi ümmet ònuŋ memleketini zabt ètmedi ve ònuŋ ġanîme+ mâlik olmadı

*10*Hangi millet onun ülkesini ele geçirmedi ve onun mallarına el koymadı?*

*bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*Yuhanna*' *+Zeyrek kâtip önce ġâratına yazmış ve bunu çizip üstüne ġanime olarak eksik yazmış. Bkz.* Ali Bey'in 1664 el yazmasında **'*ġanimesine*'**.

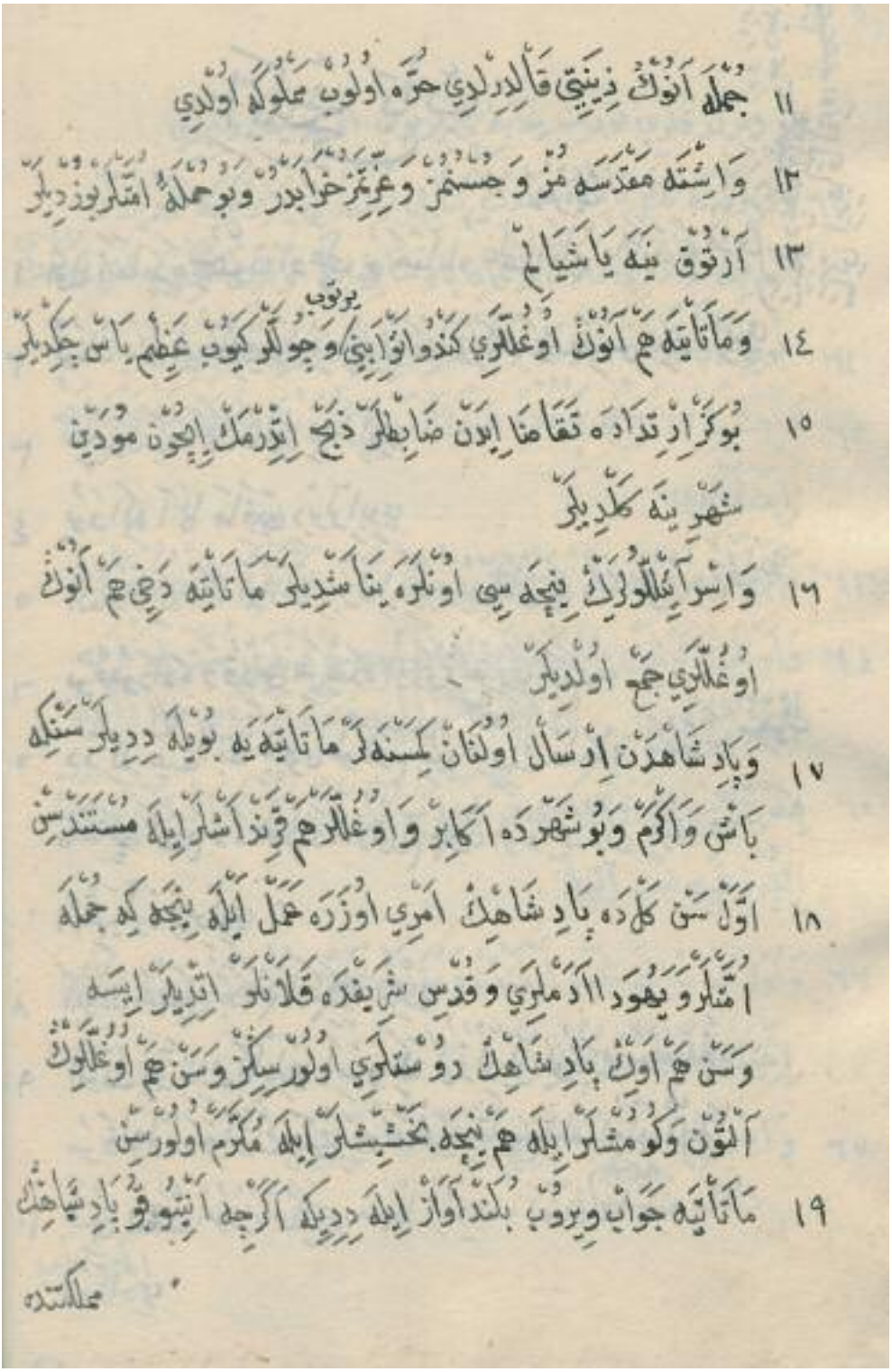

١١ جمله انوك زينتي قالدرلدي حره اولوب مملوكه اولدي

١٢ واشته مقدسه مز وجسنمز وعزتمز خرابدر وبو جمله امتلر بوزديلر

١٣ آرتوق نيه ياشيالم

١٤ وماتاتيه هم انوك اوغللري كندو اثوابني يرتوب وچوللر كيوب عظيم ياس چكديلر

١٥ بوكز ارتداده تقاضا ايدن ضابطلر ذبح ايتدرمك ايچون مودين شهرينه كلديلر

١٦ واسرائيللولرك نيجه سي اونلره يناشديلر ماتاتيه دخي هم انوك اوغللري جمع اولديلر

١٧ وپادشاهدن ارسال اولنان كمسنه لر ماتاتيه يه بويله دديلر سنكه باش واكرم وبو شهرده اكابر واوغللر هم قرنداشلر ايله مستندسن

١٨ اول سن كلده پادشاهك امري اوزره عمل ايله نيجه كه جمله امتلر ويهودا آدملري وقدس شريفده قلانلر ايتديلر ايسه وسن هم اوك پادشاهك دوستلري اولورسكز وسن هم اوغللرك آلتون وكومشلر ايله هم نيجه بخششلر ايله مكرم اولورسن

١٩ ماتاتيه جواب ويروب بلند آواز ايله دديكه اكرچه انيتوقو پادشاهك

مملكتنده

11*Cümle ònuŋ zîyneti kaldırıldı hürre olup memlûke oldu̯
*11*Onun bütün onuru kaldırıldı, esir bir kadın değilken esir oldu̯.**
12*Ve işte makdesemiz ve hüsnümüz ve ʿizzetimiz harâbdır ve bu cümleyi ümmetler bozdular
*12*İşte! Tapınağımız, güzelliğimiz ve onurumuz yıkıldı. Bütün bu şeyleri milletler yaptılar.*
13*Artık neye yaşayalım
*13*Artık niçin yaşayalım?*
14*Ve Mâtâtiya hem ònuŋ oğulları kendi esvâbını yırtıp ve çullar gèyip ʿazîm yas çekdîler
*14*Matatya ile oğulları kendi giysilerini yırtarak çullar kuşandılar ve büyük yas çektiler.*
15*Bu kez irtidâʿ da takâzâ èden zâbitler zebh ètdirmek için Modîn şehrine geldiler
*15*Bu kez dinin yasakladığı şeyleri sıkıştırmak için Modin şehrine kumandanlar geldi.*
16*Ve İsrâʿèllileriŋ niçesi onlara yanaşdılar Mâtâtya dahi ònuŋ oğulları cemʿ oldular
*16*İsrailliler'den birçokları onlara katıldı. Matatya da oğullarıyla toplandı.*
17*Ve pâdişâhdan irsâl olunan kimesneler Mâtâtyaya böyle dèdiler sen ki baş ve ekrem ve bu şehrde ekâbir ve oğullar hem karındaşlar ile müstenedsin
*17*Kraldan gönderilen ulaklar Matatya'ya şöyle dediler: -Sen ki baş ve cömertsin. Bu şehirde büyük oğulların ve kardeşlerinle güvenilensin.*
18*Evvel sen gel de pâdişâhıŋ emri üzere ʿamel eyle nice ki cümle ümmetler ve Yahûda âdamları ve Kuds-i Şerîfde kalanlar ètdiler ise ve sen hem eviŋ pâdişâhıŋ dostları olursuŋuz ve sen hem oğullarıŋ altîn gümüşler ile hem niçe bahşîşler ile mükerrem olursun
*18*Tüm milletler, Yahudalılar ve kutsal Kudüs'te kalanların yaptıkları gibi; önce sen gel ki kralın buyruğuna göre davran. Böyle yaparsanız sen ve ev halkın kralın dostları olursunuz. Sen oğullarınla birlikte, altın, gümüş ve birçok armağanlarla ödüllendirilirsiniz.*
19*Mâtâtya cevab vèrip bülend âvâz ile dèdi ki eğerçe Ântiyoko pâdişâhıŋ
*19*Matatya yükses sesle şöyle yanıtladı: -Eğer kral Antiyoko'nun ∞*

*Alle seine Herrlichkeit ist weg. Es war eine Königin, nun ist`s eine Magd. Martin Luther Çevirisi I. Mak. 2/11
Türkçesi: Onun bütün şanı gitti. Bir kraliçe iken bir cariye oldu.

Kitabı Mukaddes Şt.'i Çevirisi: Tüm süs eşyaları kapanın elinde kaldı, Önceki özgürlüğü köleliğe dönüştü. I. Mak. 2/11

memleketinde ∞

229

مملكتنده اولانلر آنكا اطاعت ايدوب بابالرينك دينندن ايرلديلر ايسه
وانوك امرلرينه راضي اولديلر ايسه ده

٢٠ بن واوغللرم هم قرنداشلرم بابالريمزك عهدنده سلوك ايده لم

٢١ استغفر الله كه بز توراتي وفرايضي براغه يز

٢٢ دينمزدن يا صاغه يا صوله صاپمه نك خصوصنده پادشاهك فرماننه
اطاعت ايده مزيز

٢٣ وتمام سويلدكدنصكره جمله نك حضورنده بر يهودي آدم مودينده
اولان مذبح اوزرنده پادشاهك فرماني اوزره ذبح اتمكه كلدي

٢٤ ماتاتيه بوني كوروب پك غيرته بندي و بللري چوزلدي وحق اوزره
غضبناك اولوب اورايه يوريدي واول آدمي مذبح اوزرنده بوغازلدي

٢٥ هم اول حينده زور ايله ذبح اتدورن پادشاهك آدميسني اولدردي
ومذبحي بوزدي

٢٦ ودينه غيرتلو اولوب سالوم اوغلي فينس زامريه اتدوكي كبي اتدي

٢٧ وماتاتيه بلند آواز ايله شهرده چغروب ديديكه هركيم دينه غيرتلو
وعهدي كوزدن وار ايسه آردمجه طشره يه چقسون

memleketinde olanlar ońa itâʿat ėdip babalarınıŋ dîninden ayrıldılar ise ve ónuŋ emrlerine râzı oldular ise
ülkesinde olanlar, onu dinleyerek atalarının dininden ayrıldılarsa ve onun buyruklarına uydularsa;
20*Ben ve oğullarım hem karındaşlarım babalarımızıŋ ʿahdinde süluk ėdelim
*20*Ben, oğullarım ve kardeşlerim; atalarımızın ant içtiği şeylerde yürüyelim.*
21*Estağfirullah ki biz Tevrâtı ve ferâizi bırağayız
*21*Allah etmesin ki biz Tevrat'ı ve kesin buyrukları bırakalım.*
22*Dînimizden ya sağa ya sola sapmanıŋ husûsunda pâdişâhıŋ fermânına itâʿat ėdemeziz
*22*Dinimizden sağa ve sola sapmak konusunda, kralın buyruğuna uyamayız.*
23*Ve tamâm söyledikden soŋra cümleniŋ huzûrunda bir Yahûdî âdam Modînde olan mezbah üzerinde pâdişâhıŋ fermânı üzere zebh ėtmeğe geldi
*23*Sözlerini bitirdikten sonra bir Yahudi adam, hepsinin önünde Modin'de olan mezbah üzerinde, kralın buyruğu gereği kurban kesmeye geldi.*
24*Mâtâtya bunu görüp pek ġayrete bindi ve belleri çüzüldü ve hakk üzere ġazabnân olup oraya yürüdü ve ol âdamı mezbah üzerinde boğazladı
*24*Matatya bunu görünce kendini tutamadı; büyük bir istekle ve şiddetli öfkeyle oraya yürüdü. O adamı mezbah üzerinde kesti.*
25*Hem ol hinde zor ile zebh ėtdiren pâdişâhıŋ âdemesini öldürdü ve mezbahı bozdu
*25*O yerde zorla kurban kestiren kralın hizmetçisini öldürdü ve mezbahı bozdu.*
26*Ve dîne ġayretli olup Sâlom oğlu Fînes Zâmriye ėtdiği gibi ėtdi
*26*Dinde istekli olup, Salom oğlu Zimri'ye, Fînes'in(Pinehas) davranışı gibiydi.*
27*Ve Mâtâtya bülend âvâz ile şehrde çıġırıp dėdi ki her kim dîne ġayretli ve ʿahdi gözeden var ise ardımca taşraya çıksın
*27*Sonra Matatya şehirde yüksek sesle bağırarak şöyle dedi: -Her kim dinde istekli ve yasaları gözetiyorsa; arkamdan dışarı çıksın.*

٢٨ وكندوسي هم انوك اوغللري طاغلره قاچديلر وهرنه لري وار ايدي ايسه
شهرده براقديلر

٢٩ اوزمان حكم وعدالتي آرايانلر چوق كسه لر بريه يه ايندیلر

٣٠ اونلر واونلرك اوغللري وعورتلري وطوارلريده زيرا اوزرلرينه بلالر
چوغالدي ايدي

٣١ اندن پادشاهك آدملرينه وعسكرلرينه كه قدس شريفده داوودك
شهرنده ايديلر خبر ويرلديكه بعض آدملر پادشاهك فرمانني
بوزوب بريه نك كيزلو يتاقلرينه ايندیلر

٣٢ وچوغي اونلرك آردنجه يورديلر ده اونلره يتشوب اوزرلرينه
اوردوء قورديلر وقارشولرينه سبت كوننده جنك ديزديلر

٣٣ واونلره ديديلركه يتر شمديه دك چقك طشره يه وپادشاهك
فرماننه امتثال ايليك كه صاغ اولاسز

٣٤ اما اونلر ديديلركه بز نه چقارز نه پادشاهك فرماننه امتثال ايدرز
كه سبت كوننى بوزاوز

٣٥ بوكز اونلر بونلر ايله محاربه ايتمكه عجله ايتديلر

وبونلر

28*Ve kendisi hem onun oğulları dağlara kaçdılar ve her neleri var idi ise+ şehrde bırakdılar

*28*Böylece kendi oğullarıyla beraber dağlara kaçtılar ve her şeylerini şehirde bıraktılar.*

29*O zamân hüküm ve ʿadâleti arayanlar çok kimseler beriyyeye indiler

*29*O zaman yargıyı ve adaleti arayan birçokları çöle gittiler.*

30*Onlar ve onlarıŋ oğulları ve ʿavratları ve davarları da zîrâ üzerlerine belâʾlar çoğaldı idi

*30*Onlar çocukları, kadınları ve hayvanlarıyla beraber gittiler. Çünkü üzerlerine çok kötü bir baskı sözkonusuydu.*

31*Ondan pâdişâhıŋ âdamlarına ve ʿaskerlerine ki Kuds-i Şerîfde Davuduŋ şehrinde idiler haber verildi ki baʿzı âdamlar pâdişâhıŋ fermânını bozup beriyyeniŋ gizli yataklarına indiler

*31*Ondan sonra Kudüs'te olan o Davut 'un şehrine; bazı adamların kralın buyruğuna karşı çıkıp, çölün kirli yataklarına kaçtıkları haberi ulaştırıldı.*

32*Ve çoğu onlarıŋ ardınca yürüdüler de onlara yetişip üzerlerine orduyu kurdular ve karşîlarına sebt gününde cenk dizdiler

*32*Birçoğu onların ardınca yürüdü; onlara yetişerek onlara karşı ordu kurdular ve Cumartesi günü karşılarına cenge dizildiler.*

33*Ve onlara dėdiler ki yeter şimdiye dek çıkın taşraya ve pâdişâhıŋ fermânına imtisâl eyleyiŋ ki sağ olasız

*33*Onlara böyle dediler: -Artık yeter...! Artık dışarı çıkın ve kralın buyruğuna uyun ki sağ kalasınız.*

34*Âmmâ onlar dėdiler ki biz ne çıkarız ne pâdişâhıŋ fermânına imtisâl ėderiz ki sebt gününü bozavız

*34*Ama onlar: -Biz ne çıkıyoruz ve ne de kralın buyruğunu dinliyoruz! Böylece asla Cumartesi gününü bozmayacağız.*

35*Bu kez onlar bunlar ile muharebe ėtmeğe ʿacele ėtdiler

*35*Bu kez onlar, bunlarla savaşmak için çabuk davrandılar.*

+bkz. Ali Bey'in 1664 el yazısında '*idise*'.

ve bunlar ∞

230

٣٦ وبونلر اونلره جواب ويرميوب برطاش بله آتمديلر وكندو يتاقلريني
قپاميوب دديلركه

٣٧ جمله مز ساده دليمز ايله اولهلم يروكوك بزه شاهد اولسونكه بزي
ناحق يره هلاك ايدرسكز

٣٨ پس اونلر بونلره سبت كوننده هجوم اتديلر وبونلر هم عورتلري
هم اولادلري وطوارلري بيك آدم جاني قدر اولديلر

٣٩ بوني ماناتيه وانوك دوستلري بلوب اونلر ايچون پك ياس چكديلر

٤٠ وبربرينه دديلركه اكر قرنداشلريمز اتدوكي كبي هپيمز بويله ايدجك
اولورسق وجانلريمز هم دينمز ايچون بو امتلر ايله دوكشمزسك
ارتوق بزي في الحال يردن استيصال ايدرلر

٤١ پس اول كونده مشاوره ايدوب دديلركه هركيم سبت كوننده
اوزريمزه جنك ايچون هجوم اتمكه كلورسه كيم اولورسه اولسون
انوكله دوكوشهلم وقرنداشلريمز كزلو يتاقلرده اولدوكي كبي
هپيمز اولميهلم

٤٢ اوزمان آسدي نام ديندار آدملرك جمعيتي اسرائيلدن قوت صاحبلري

36*Ve bunlar onlara cevab vėrmeyip bir taş bile atmadılar ve kendi yataklarını kapamayıp dėdiler ki

*36*Bunlar onlara karşılık vermeyip bir taş bile atmadılar ve kendi yerlerinden olmayıp dediler ki:*

37*Cümlemiz sade dileyimiz ile olalım yer ve gök bize şâhid olsun ki bizi nâ-hak yere helâk ėdersiŋiz

*37*Tümümüz buraya kendi isteğimizle geldik. Yer ve gök tanık olsun ki bizi haksız yere öldürüyorsunuz.*

38*Pes onlar bunlara cenk ile sebt gününde hücûm ėtdiler ve bunlar hem ʿavratları hem evlâdları ve davarları biŋ âdam cânı kadar öldüler

*38*Böylece onlar bunlara, Cumartesi günü saldırdılar. Bunlar kadınları, çocukları ve hayvanlarıyla beraber bin kişi kadar öldüler.*

39*Bunu Mâtâtiya ve ònuŋ dostları bilip onlar içiŋ pek yas çekdiler

*39*Bunu Matatya'yla dostları duyunca; onlar için büyük yas çektiler.*

40*Ve birbirine dėdiler ki eğer karındaşlarımız ėtdiği gibi hepimiz böyle ėdecek olursak ve cânlarımız hem dînimiz içiŋ bu ümmetler ile dögüşmezsek artık bizi fi'l-hâl yerden istisâl ėderler

*40*Ve birbirlerine şunu dediler: -Eğer kardeşlerimizin yaptığı gibi hepimiz böyle davranacak olursak; dinimiz ve canımız için bu milletlerle savaşmazsak, bizi tamamen yeryüzünden sileceklerdir.*

41*Pes ol günde müşâvere ėdip dėdi ki her kim sebt gününde üzerimize cenk içiŋ hücûm ėtmeğe gelirse kim olursa olsun onuŋla dögüşelim ve karındaşlarımız gizli yataklarda öldüğü gibi hepimiz ölmeyelim

*41*O gün kendi aralarında anlaşarak bir karar verdiler. Buna göre: 'Her kim Cumartesi günü savaşmak için üzerimize yürürse; kim olursa olsun onlarla savaşmak için döğüşelim ve kardeşlerimiz gibi gizli yerlerde ölmeyelim.*

42*O zamân Âsiddî nâm dîndâr âdamlarıŋ cemʿiyyeti İsrâʿėlden kuvvet sâhipleri

*42*O zaman 'Hasidiyanlar' adındaki dindar adamlar topluluğu -İsrail'de güçlü kimselerdi- ∞*

كه جان وكوكلدن توريته ملاصق ايديلر اونلر ايله جمع اولديلر

٤٣ وجمله اونلركه جفادن قچارلر ايدي ملتحق اولديلرده اونلري قوتلندرديلر

٤٤ بوكزبر عسكر دوزوب كناهكارلري كندو غضبنده وظالم كشيلري كندو
حشمنده اورديلر ده قلاني قورتلمق ايچون امتلره قاچديلر

مؤخر ٤٦ واسرائيل سنورلرنده بولدقلري سنتسز اوغلانجقلري زور ايله سنت
ايدرلر ايدي

مقدم ٤٥ وما تاتيه هم آنوك دوستلري طولاشوب مذبحلري بوزديلر

٤٧ هم اول مغرورلري اطراد ايتديلرده اشلري راست كلدي

٤٨ وامتلرك هم شاهلرك الندن توريتي قورتارديلر ده ظالملره
سلطنت ويرمديلر

٤٩ صكره ما تاتيه كندو وفاتنك زماني يقلاشنجه اوغللرينه ديديكه
حالا غرور تبكيت وركس زماني وحشم وغضب مؤيددر

٥٠ پس سزاي اوغللرم توريته غيرتلو اولك وبابالريمزك عهدي ايچون
جانلريكزي فدا ايليك

٥١ بابالريكزك عصرلرنده ايتدكلري نسنه لريني خاطركزه كتوركز ده

عظيم

ki cân ü gönülden Tevrâta mülâsık idiler onlar ile cemʿ oldular
ve tüm gönülden Tevrat'a bağlıydılar; onlarla birleştiler.
43*Ve cümle onlar ki cefâlardan kaçarlar idi mültehik oldular da onları kuvvetlendirdiler
*43*Bu zulümden kaçan onların hepisi katıldılar ve onları güçlendirdiler.*
44*Bu kez ʿasker düzüp günâhkârları kendi ġazabında ve zâlim kişileri kendi hışmında urdular da kalanı kurtulmak için ümmetlere kaçdılar
*44*Böylece bir ordu kurarak, günahkârları kendi öfkelerinde ve zalim kişileri kendi kötülüklerinde vurdular. Kalanlar da kurtulmak için diğer milletlere kaçtı.*
45*Ve Mâtâtya hem onuŋ dostları dolaşıp mezbahları bozdular
*45*Matatya'yla onun dostları, çevreyi dolaşıp birçok Mezbahları yıktılar.*
46*Ve İsrâʿèl sınîrlarında buldukları sünnetsiz oğlancıkları zor ile sünnet èderler idi
*46*Ve İsrail sınırları içinde rastladıkları sünnetsiz çocukları zorla sünnet ediyorlardı.*
47*Hem ol mağrûrları ıttırâd ètdiler de işleri rast geldi
*47*Hem de o kibirlilere saldırdıkça başarıyorlardı.*
48*Ve ümmetleriŋ hem şâhlarıŋ elinden Tevrâtı kurtardılar da zâlimlere saltanat vèrmediler
*48*Milletlerin ve kralların elinden Tevrat'ı kurtardılar. Zalimlere egemenlik vermediler.*
49*Soŋra Mâtâtya kendi vefâtınıŋ zamânı yaklaşınca oğullarına dèdi ki halâ ġurûr tebkît ve reks zamânı ve hışm ü ġazab müʿeyyeddir
*49*Sonra Matatya kendi ölümünün yaklaştığını görerek oğullarına şöyle öğüt verdi: Şimdi kibir, vuruş ve baş aşağı etme zamanıdır; şiddetli öfke sürüyor!..*
50*Pes siz èy oğullarım Tevrâta ġayretli oluŋ ve babalarımızıŋ ʿahdi için cânlarıŋızı fedâ eyleyiŋ
*50*Siz, ey oğullarım! Tevrat'ta yapışın ve atalarımızın antlaşması için canlarınızı verin.*
51*Babalarıŋızıŋ asırlarında ètdikleri nesnelerini hâtırıŋıza getiriŋ de
*51*Atalarınızın asrında yapılan şeyleri anımsayın*

ʿazîm ∞

231

عظیم عزّتی و ابدی نامی بولاسز

٥٢ ابراهیم امتحانده صادق بولنمادی و بو آنکا صدق برینه صالمادی

٥٣ یوسف کندو مضایقه سنک زمانندہ امری کوزتدیره مصره سلطان اولدی

٥٤ یاسز یخاس توریته غیرتلو اولرو غیجون اما متک ابدی عهدینی آلدی

٥٥ یوشع امر الله ایله عمل اتدوکی ایچون اسرائیلده حاکم اولدی

٥٦ کالب کندو کلامینی شهادت تلریله اثبات اتدوکیچون یرک میراثنی آلدی

٥٧ داوود کندو زمانتی ایچون ابدیت پادشاهلغنک تختینی میراث ایله آلدی

٥٨ الیا توریته غیرت چکدوکیچون کوکه آخذ اولندی

٥٩ انانیا ازاریا و میسائل ایمان ایله عکودن قورتلدیلر

٦٠ ودانیال کندو استقامتی ایله آرسلان ترکنک آغزندن خلاصی اولدی

٦١ بو منوال اوزره عصر بعصر تفکر ایلیک که آنکا متوکل اولانلر هیچ زبون اولامزلر

٦٢ وکنا هکار آدمک فرمانندن قورقمانک زیرا آنونک عزتی فشیقی یه و قورتلره دونه

ʿazîm ʿizzeti ve ebedî nâmı bulasız
ki büyük onur kazanıp sonsuza dek ünlü olasınız.
52*İbrâhîm imtihânda sâdık bulunmadı mı ve bu ôŋa sıdk yerine sayılmadı mı
*52*İbrahim sınamada doğru bulunmadı mı? Bu ona dürüstlük sayılmadı mı?*
53*Yûsuf kendi müzâyekesiniŋ zamânında emiri gözetdi de Mısıra sultân oldu
*53*Yusuf kendi sıkıntısı zamanında buyruğu gözetti de Mısır'a bey oldu.*
54*Babamız Pinhâs Tevrâta ġayretli olduğu içiŋ imâmetiŋ ebedî ʿahdini aldı
*54*Atamız Pinehas Tevrat'ta gayretli olduğu için, sonsuza dek halifelik sözünü aldı.*
55*Yûşaʿ emr-i Allah ile ʿamel ėtdiġi içiŋ İsrâʿėlde hâkim oldu
*55*Yeşu Allah'ın buyruğuyla yürüdüğü için İsrail'de yargıç oldu.*
56*Kâleb kendi kelâmını şahâdetleriyle isbât ettiği içiŋ yeriŋ mîrâsını aldı
*56*Kaleb kendi sözünü, tanıklıklarıyla kanıtladığı için dünyanın mirasını aldı.*
57*Dâvud kendi rezâneti içiŋ ebediyyet pâdişâhlıġınıŋ tahtını mîrâs ile aldı
*57*Davut kendi ağırbaşlılığı yüzünden sonsuz krallık tahtını aldı.*
58*Eliyâ Tevrâta ġayret çektiği için göğe âhz olundu
*58*İlya(s) Tevrat'ta gayretli olduğu için göğe alındı.*
59*Ânâniyâ Âzâryâ ve Misâʾel îmân ile alevden kurtuldular
*59*Hananya, Azarya ve Mişael imanla alevden kurtuldular.*
60*Ve Dâniyâl kendi istikâmeti ile aslanlarıŋ ağzından halâs oldu
*60*Daniyel kendi dik duruşuyla aslanların ağzından kurtuldu.*
61*Bu minvâl üzere asr be asr tefekkür eyleyiŋ ki ôŋa mütevekkil olanlar hîç zebûn olamazlar
*61*Bu şekilde çağlar boyu düşünün. O'na güvenenler hiç güçsüzleşmezler.*
62*Ve günâhkâr âdamıŋ fermânından korkmaŋ zîrâ ônuŋ ʿizzeti fışkıya ve kurtlara döne
*62*Günahkâr adamın buyruğundan korkmayın. Çünkü onun görkemi, dışkıya ve kurtlara döner.*

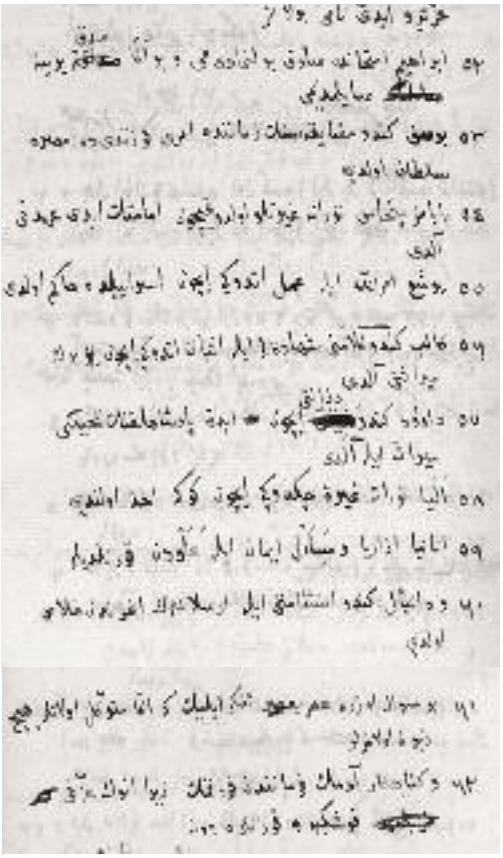

٦٣ بوكون رفعتلو در و يارين ناموجود اولا زيرا كندو خاكنه دونسه كرك
وآنوك قصدلري ضايع اولالر

٦٤ پس سزاي اوغللر كسكين اولك و توريتك خصوصنده ارلك ايليك
زيرا آنوكله معزز اولور سكز

٦٥ واشته بن بلورم كه قرنداشكز سمعون بر صاحب رأي آدمدر دائما
آني دكليك اوسزه بابا يرينه اولا

٦٦ و يهودا ما قبي كسكين هم كنجلكندن صاحب بطشه در اوسزه
سر عسكر اولا ده قوم ايچون جنك ايليه

٦٧ وسز توريتي كوز دنلري هپ يانكزه جمع ايده سز هم قومكزك
انتقامني آلاسز

٦٨ امتلره جزا ويرك و توريتك امرلرينه مقيد اولك

٦٩ آندن اونلره خير دعا اتديده كندو بابالرينه منتقل اولدي

٧٠ يوز قرق آلتنجي ييلده وفات اتديده آنوك اوغللري آني كندو
بابالرينك مزارلغنده مودينده دفن ايلديلر و جمله اسرائيل
آنوك ايچون عظيم ياس چكديلر

اوچنجي باب

56

63*Bugün rifʿatlidir ve yarın nâ-mevcud ola zîrâ kendi hâkîne dönse gerek ve onuŋ kasıdları zâyiʿ olalar

*63*Bugün büyük olsa da yarın yok olacak; çünkü kendi toprağına dönmesi gerek ve onun ereği kaybolacak.*

64*Pes siz ey oğullar keskin oluŋ ve Tevrâtıŋ husûsunda erlik eyleyiŋ zîrâ onuŋla muʿazzez olursuŋuz

*64*Siz ey oğullar! Keskin olun ve Tevrat için mert olun. Çünkü onunla sevgili olursunuz.*

65*Ve işte ben bilirim ki karındaşıŋız Simʿun bir sâhib-i daʿî âdamdır dâʿimâ onu diŋleyiŋ o size baba yerine ola

*65*İşte ben biliyorum ki kardeşiniz Simon, çağrı yapan bir adamdır. Her zaman onu dinleyin ve o size baba yerine olsun.*

66*Ve Yahûda Mâkabbî keskin hem gençliğinden sâhib-i batişedir o size serʿasker ola da kavm içiŋ cenk eyleye

*66*Yahuda-Makabe cesur ve gençliğinden beri şiddet sahibi bir adamdır. O size baş kumandan olsun ve kavm için cenk etsin.*

67*Ve siz Tevrâtı gözedenleri hep yanıŋıza cemʿ edesiz hem kavmiŋiziŋ intikâmınını alasız

*67*Sizler Tevrat'ı gözetenlerin tümünü yanınıza toplayın ve halkınızın öcünü alın.*

68*Ümmetlere cezâ vériŋ ve Tevrâtıŋ emirlerine mukayyed oluŋ

*68*Milletleri cezalandırın ve Tevrat'ın buyruklarını gözetin.*

69*Öndan onlara hayır-duâ ètti de kendi babalarına müntakil oldu

*69*Ondan sonra onlara iyilik diledi ve kendi atalarına katıldı.*

70*Yüz kırk altıncı yılda vefât ètti de onuŋ oğulları onu kendi babalarınıŋ mezarlığında Modînde defn eylediler ve cümle İsrâʿèl onuŋ içiŋ ʿazîm yas çekdiler

*70*Yüz kırk altıncı yılda öldüğünde, oğulları onu kendi atalarının mezarlığında Modin'de gömdüler. Tüm İsrail onun için büyük yas çekti.*

üçüncü bâb ∞

232

اوچنجی باب

١ بوکزاوغلی یهودا نام ما قبی انوك یرینه کچدی

٢ وجمله انوك قرنداشلری اول کسه لر ایله بله که باباسنه قاتشدیلر
ایدی آکا یاردم ایتدیلرده اسرائیل ایچون عشق ایله جنك ایدرلر ایدی

٣ بوکندو قومنك عزتنی ارتردی و دیو کبی برجبه کیوب هم آلات حربی
قوشانوب و کندو اوردوسنه قلیج ایله حمایت ایدوب جنك ایدردی

٤ و کندو اشلرنده ارسلانه و شکار اردنده کوکرین ارسلان
یاوروسنه بکزر ایدی

٥ ظالملری افتحاصله اطراد ایلدی و کندو قومنه اضطراب ویرنلری یاقدی

٦ شویلکه ظالملر انوك قورقوسندن صقلدیلر و ظلمه چالشانلر
هپسی مضطرب اولدیلرده خلاص انوك الندن میسر اولدی

٧ بو وجهله نیجه پادشاهلری رنجیده ایدوب کندو مصلحتلری ایله
یعقوبی سوندردی شویلکه تا ابدا ذکری مبارکدر

٨ و یهودا شهرلرنده کچرك ظالملری بوزدیده اسرائیلدن غضبی
قالدردی

Üçüncü Bâb

1*Bu kez oğlu Yahûda nâm Mâkabbî ònuŋ yerine geçdi

*1*Bu kez oğlu Yahuda adındaki Makabe onun yerine geçti.*

2*Ve cümle ònuŋ karındaşları ol kimseler ile bile ki babasına katışdılar idi òŋa yardım ètdiler de İsrâʿèl içìn ʿaşk ile cenk èderler idi

*2*Onun bütün kardeşleri de diğer kişilerle beraber onun yanında toplandılar. Ona yardım ederek İsrail için aşkla cenk ediyorlardı.*

3*Bu kendi kavminiŋ ʿizzetini artırdı ve dîv gibi bir cebe gíyip hem âlât-ı harbî kuşanıp ve kendi ordusuna himâyet èdip cenk èderdi

*3*Bu kendi halkının onurunu arttırdı. Büyük bir zırh giyip cenk silahlarını kuşandı ve kendi ordusunu gözeterek cenk ediyordu.*

4*Ve kendi işlerinde arslana ve şikâr ardında kükreyen arslan yavrusuna beŋzer idi

*4*Kendi işlerinde aslana ve av peşinde kükreyen aslan yavrusuna benziyordu.*

5*Zâlimleri iftihâsı ile ıttırâd eyledi ve kendi kavmine ıztırâb vèrenleri yakdı

*5*Zalimleri gerçeklik uğruna kovaladı ve kendi halkına acı çektirenleri yaktı.*

6*Şöyle ki zâlimler ònuŋ korkusundan sıkıldılar ve zulma çalışanlar hepisi muztarib oldular da halâs ònuŋ elinden müyesser oldu

*6*O denli ki kötüler onun korkusundan sıkıldılar. Kötülüğe çalışanların tümü acı çekti ve kurtuluş onun eliyle oldu.*

7*Bu vechile niçe pâdişâhları rencîde èdip kendi maslahatları ile Yaʿkûbu sevindirdi şöyle ki tâ ebeden zikri mübârekdir

*7*Bu şekille birçok kralları inciterek kendi işleri ile Yakup'u sevindirdi. O derece ki sonsuza dek kutsal anılacaktır.*

8*Ve Yahûda şehrlerinde geçerek zâlimleri bozdu da İsrâʿèlden ġazabı kaldırdı

*8*Yahuda şehirlerine geçerek kötüleri kırdı ve İsrail'den öfkeyi kaldırdı.*

٩ وتايرڭ انتهاسنه دك نامي يوريدي ده هلاك اولاجقلري جمع ايلدي

١٠ بوكز اپولونيو نام كمسنه اسرائيل ايله جنك اتمك ايچون امتلر
وسماريه دن عظيم عسكر دوشردي

١١ بوني يهودا بلوب آكا قارشو چقدي وآني بوزدي هم كندوسني
اولدردي وينجه سي مقتول دوشديلر قلاني ايسه قاچديلر

١٢ ويهودا اونلرڭ غنيمه لريني هم اپولونيونڭ قليجيني الديده آني
دائما جنكده قوللاندي

١٣ سرون دخي سريانى عسكرينڭ باشني ايشيدوب يهودا جمعيتني
ومؤمنلرڭ جماعتني هم جنكه يرار آدملري يانته دوشردي

١٤ ددي كه وارايم بر نام قزانايم ويهودا ايله هم انوكله اولوب
پادشاهڭ فرمانيني تحقير ايدنلر ايله جنك ايدوب مملكتده عزت
صاحبي اولايم

١٥ پس بونلره قارشو چقمغه نيت ايلدي وانوكله آكا باردم اتمك
هم بني اسرائيلدن انتقام المق ايچون كافرلرڭ بر قوي چريسي
خروج ايلدي

وبيت

9*Ve tâ yerinꝺ intihâsına dek nâmı yürüdü de helâk olacakları cemʿ eyledi

*9*Ta yerin sonlarına dek ünü yürüdü ve yok olacakları topladı.*

10*Bu kez Apolonyo nâm kimesne İsrâʿėl ile cenk ėtmek içꝺn ümmetler ve Samâriyadan ʿazîm ʿasker devşirdi

*10*Bu kez Apolonyo adındaki biri, İsrail'le cenk etmek için milletlerden ve Samiriye'den büyük asker topladı.*

11*Bunu Yahûda bilip ȯŋa karşî çıkdı ve ȯŋu bozdu hem kendisini öldürdü ve niçesi maktûl düştüler kalanı ise kaçdılar

*11*Bunu Yahuda öğrenince ona karşı çıktı, onu bozguna uğratarak onu öldürdü. Birçokları öldü ve diğerleri de kaçtılar.*

12*Ve Yahûda onlarıŋ ġanîmelerini hem Apolonyonuŋ kılıcını aldı da ȯnu dâʿimâ cenkde kullandı

*12*Yahuda onların savaş artıklarını ve Apolonyo'nun kılıcını alıp onu her zaman cenkte kullandı.*

13*Seron dahi Süryânî ʿaskerleriniŋ başı işitip ki Yahûda cemʿiyyetini ve müʿmînleriŋ cemâʿatını hem cenke yarar âdamları yanına devşirdi

*13*Süryani askerlerinin başı olan Seron; Yahuda'nın halkını, müminlerin cemaatını ve bir çok cenge yarayan adamı yanında topladığını işitti.*

14*Dėdi ki varayım bir nâm kazanayım ve Yahûda ile hem ȯnuŋla olup pâdişâhıŋ fermânına tahkîr ėdenler ile cenk ėdip memleketde ʿizzet sâhibi olayım

*14*Sonra da şöyle söyledi: -Gidip kendime bir ün kazanayım. Yahuda'yla birlikte olup, kralın buyruğunu aşağılayanlarla cenk edip, ülkede güç kazanayım.*

15*Pes bunlara karşî çıkmaya niyyet eylediler ve ȯnuŋla ȯŋa yardım ėtmek hem Benî İsrâʿėlden intikâm almak içꝺn kâfirleriŋ bir kavî çerisi hurûc eyledi

*15*Böylece onlara karşı çıkmayı kararlaştırdılar. Onunla beraber ona yardımcı olanları ve İsrailoğulları'ndan öç almak için, kâfirler güçlü askerlerle çıktılar.*

Altta Ali Bey'in 1664 el yazmasının sağ köşesinde tam olarak okunamayan latince notu:

„eulefis es mach hinesus venident nonguis N3 domus liber tutis“ ?

ve beyt ∞

233

١٦ وَبَيْتِ خُرُّونْ يُوقُشِنَه يَقْلَاشْدُوغِي كَبِي يَهُودَا آكَا آزْ تَوَابِعْ ايلَه
قَارْشُو چِقْدِي

١٧ بُونْلَرْ كَنْدُولَرَه قَارْشُو چِقَانْ چَرِيْ كُورُوبْ يَهُودَايَه دِدِيلَرْ كِه يِنْجَه
قَابِلْدُرْ كِه بِزْ آزْ ايكَنْ بُوقَدَرْ قَوِيْ كَثْرَتْ ايلَه دُوكُشَه وُزْ اُونْدَنْ مَاعَدَا
بِزْ بُوكُونْ آچْلِقْدَنْ هَپْ زَبُونِيزْ

١٨ وَيَهُودَا دِدِيكَه چُوقْ آزْكْ اَلِينَه وِيرِلْمَكْ قَتِي آسَانْدُرْ وَچُوقْ ايلَه
يَا آزْ ايلَه خَلَاصْ اِتْمَكْ كُوكْ تَكْرِسِنْكْ يَانِنْدَه بِرْدُرْ

١٩ زِيرَا جَنْكِكْ نُصْرَتِي عَسْكَرِكْ كَثْرَتِي ايلَه دَكِلْ بَلْكِه سَمَانِكْ قُوَّتِنْدَنْدُرْ

٢٠ اُونْلَرْ بِزِي وَعَوْرَتْلَرِيمِزِي هَمْ اُوغُلْلَرِيمِزِي صُويْمَقْ وَاسْتِيصَالْ اِتْمَكْ
ايچُونْ اُوزَرِيمِزَه ظَالِمْ وَفَاسِقْلَرِكْ كَثْرَتِي ايلَه كَلُورْلَرْ

٢١ اَمَّا بِزْ كَنْدُو جَانْلَرِيمِزْ وَتَوْرَاتِمِزْ ايچُونْ جَنْكْ ايدَرُزْ

٢٢ وَاللّٰهْ تَعَالَى اُونْلَرِي كُوزْلَرِيمِزْ اُوكُنْدَه قِرَه بَسْ اُونْلَرْدَنْ قُورْقَمَاكْ

٢٣ وَاُو كَلَامْدَنْ فَرَاغَتْ اِتْدِكْدَنْصُكْرَه تِيزِيَه اُوزَرْلَرِينَه هُجُومْ اَيْلَدِي دَه
سَرْ اَنْ كَنْدُو چَرِيسِي ايلَه اَنُوكْ حُضُورُنْدَه بُوزْلَدِي

٢٤ وَاُونْلَرْ اَنِي بَيْتِ حُرُّونْ اِنْشِنْدَه تَا اُوَايَه دَكْ قُودِيلَرْدَه اُونْلَرْدَنْ

16*Ve Beyt-Horron yokuşuna yaklaştığı gibi Yahûda ònạ az tevâbiʿ ile karşî çıkdı
*16*Beyt-Horron yokuşuna yaklaşır yaklaşmaz; Yahuda, onunla beraberindeki az kişilerle karşılaştı.*
17*Bunlar kendilere karşî çıkan çeriyi görüp Yahûdaya dèdiler ki nice kâbildir ki biz az iken bu kadar kavî kesret ile dögüşeviz ondan mâʿadâ biz bu gün açlıkdan hep zebunuz
*17*Bunlar kendilerine karşı çıkan askerleri görünce Yahuda'ya şöyle dediler: -Nasıl olur; biz az olduğumuz halde böyle büyük bir orduya karşı koyalım? Bundan başka; biz bugün zaten açlıktan güçsüzüs..!*
18*Ve Yahûda dèdi ki çok azıŋ eline verilmek katʿî âsândır ve çok ile ya az ile halâs ètmek gök Taŋrısınıŋ yanında birdir
*18*Yahuda dedi ki:" -Çoğun azın eline verilmesi şüphesiz kolaydır; çok veya azla kurtarmak 'Gök Tanrı'sının yanında aynıdır.*
19*Zîrâ cenkin nusreti ʿaskeriŋ kesreti ile değil belki semânıŋ kuvvetindendir
*19*Çünkü cengin zaferi askerin çokluğuyla değil; belki göğün gücündendir.*
20*Onlar bizi ve ʿavratlarımızı hem oğullarımızı soymak ve istisâl ètmek için üzerimize zâlim ve fâsıkları ŋ kesreti ile gelirler
*20*Onlar bizi, kadınlarımızı ve oğullarımızı soymak; kökümüzü kazımak için, üzerimize zorba bir kötülük kalabalığıyla geliyorlar.*
21*Âmmâ biz kendi cânlarımız ve Tevrâtımız için cenk èderiz
*21*Ama biz kendi canlarımız ve Tevrat'ımız için cenk ediyoruz.*
22*Ve Allah Teʿâlâ onları gözlerimiz öŋünde kıra pes onlardan korkmaŋ
*22*Yüce Allah onları gözlerimizin önünde kırsın. Evet onlardan korkmayın!"*
23*Ve o kelâmdan ferâġat ètdikden soŋra tèziye üzerlerine hücûm ètdi de Soron kendi çerisi ile ònuŋ huzûrunda bozuldu
*23*O sözünü bitirdikten sonra, hızla üzerlerine saldırdı ve Seron kendi askerleriyle onun önünde bozuldu.*
24*Ve onlar ònu Beyt-Horron inişinde tâ ovaya dek kovdular da onlardan
*24*Onlar onu Beyt-Horron inişinde ta ovaya dek kovaladılar ve onlardan ∞*

سكزيوز قدر آدم دوشدي وقلاني فلستلرك ولايسنه قاجدي

٢٥ ويهودانك هم قوندا اشلرينك سببي ايله اولان قورقو اطرافنده
اولان امتلر اوزرينه دوشمكه باشلدي

٢٦ وآنوك نامي تا پادشاهك قولاغنه يتشدي هم هر امت يهودانك
جنكلرني سويلشردي

٢٧ بوكزا نيتوقو پادشاه بوخبرلري اشتدوكي كبي غضب ايله
طوتشدي ومملكتنك جمله عسكريلريني جمع اتمكه كوندردي
ده يك قوي عسكر اولدي

٢٨ وخزينه سني آچوب جمله عسكرينه برييلق علوفه سني ويردي
هم اونلره بيورديكه برييله دك هر لوازم ايچون حاضر اولالر

٢٩ وخزينه لرينك آچمه لرينك اكسلدوكي هم سلفدن اولان
توريتي قالدرمق ايله سبب شقاق وقتال اولدوغنجون خراجي
آز اولدوغني كوردوب

٣٠ قوردقديكه اولدن فراخ دستي ايله اندوكي خرج وبخشيشلرني
بريا ايكي كره دفي اتمكه قادر اولميا زيراكم اوايل پادشاهلرندن

زياده

sekiz yüz kadar âdam düştü ve kalanı Filistîleriŋ vilâyetine kaçdı

sekiz yüz kadar adam düştü. Kalanlar da Filistinliler'in vilayetine kaçtı.*

25*Ve Yahûdânıŋ hem karındaşlarınıŋ sebebi ile olan korku etrâfında olan ümmetler üzerine düşmeğe başladı

*25*Yahuda ve kardeşleri yüzünden olan korku çevredeki milletleri de ürküttü.*

26*Ve ònuŋ nâmı tâ pâdişâhıŋ kulağına yetişdi hem her ümmet Yahûdânıŋ cenklerini söyleşirdi

*26*Onun ünü kralın kulağına dek erişti ve tüm milletler Yahuda'nın cenklerini anlatmaya başlamıştı.*

27*Bu kez Ântiyoko pâdişâh bu haberleri işitdiği gibi ġazab ile tutuşdu ve memleketiniŋ cümle ʿaskerlerini cemʿ ètmeğe gönderdi de pek kavî ʿasker oldu

*27*Bu kez kral Antiyoko; bu sözleri duyunca çok öfkelendi. Ülkesinin tüm askerlerini toplamaya başladı ve birçok askerler geldi.*

28*Ve hazînesini açıp cümle askerine bir yıllık ʿulûfesini vèrdi hem onlara buyurdu ki bir yıla dek her levâzım içiŋ hâzır olalar

*28*Hazinesini açıp, tüm askerlerine bir yıllık ücretini verdi ve onlara bir yıla kadar, gerekenleri hazırlamalarını söyledi.*

29*Ve hazînelериniŋ akçelериniŋ eksildiğini hem selefden olan Tevrâtı kaldırmak ile sebeb-i şikâk ve kıtâl olduğu içiŋ harâcı az olduğunu görüp

*29*Hazinesinin parasının eksildiğini; geçmişten gelen Tevrat'ı kaldırmakla ikilik çıktığı ve karşılıklı ölümler olduğu için verginin azaldığını gördü.*

30*Korkdu ki evvelden ferâh-destî ile ètdiği harc ü bahşîşlerini bir ya iki kerre dahi ètmeğe kâdir olmaya zîrâ kim evaîl pâdişâhlarından

*30*Korktu; önceden cömertlikle verdiği masraf ve bahşişlerini bir veya iki kez bile yapamıyordu. Çünkü kendinden önceki krallardan*

∞

*Kitabı Mukaddes Çevirisi:"...Filist ülkesine sığındı.!" I. Mak. 3/24; (Hiçbir çeviride **'Filist?'** kelimesi yoktur.)

~~Filist~~ değil **Filistin** olacak(Eski deyimiyle '*Filistî*'.

ziyâde ∞

234

زیاده جومرد ایدی

٣١ بو خصوصدن قلبنه بر تأسی کلوب فارس ولایتنه کتمکه و ولایتلردن
خراجلر دوشرمکه هم وافر اقچه جمع اتمکه نیت اتدی

٣٢ و فرات ارماغندن تا مصرک سنورینه دک امور سلطنت ایچون
پادشاه نسلندن لسیانام بر ذات شریف کمسنه الیقودی

٣٣ هم آکا کندو دوننجیه دک اوغلی آنتیوقویه تربیه اتسون دیو
اصمرلدی

٣٤ و آکا عسکرک و فیللرک نصفینی ویردی و هر استدوکی نسنه لری
هم یهودا و قدس شریفک اهالیسنک خصوصینی آکا تفویض ایلدی

٣٥ که اونلرک اوزرینه بر عسکر کوندره اسرائیلک قوتنی و قدس
شریفک بقیه سنی عسق و استیصال اتمک و اول یردن ذکرینی
قالدرمق ایچون

٣٦ و اونلرک ناحیه لرنده غریب طایفه متمکن ایدوب اونلرک ولایتنی
قرعه ایله تقسیم اتمک ایچون

٣٧ و پادشاه عسکرک نصف آخرینی الوب یوز قرق یدنجی ییلده

ziyâde cömerd idi
daha çok cömert idi.
31*Bu husûsdan kalbine bir teʾessî gelip Fârs vilâyetine gitmeğe ve vilâyetlerden harâclar devşirmeğe hem vâfir akçe cemʿ ėtmeğe niyyet ėtdi
*31*Bu yüzden yüreğine bir avuntu gelip Pers ülkesine gitmeye, vilayetlerden vergiler toplamaya ve bir çok gümüş para toplamaya karar verdi.*
32*Ve Furât ırmağından ta Mısırıŋ sınîrlarına dek emr-i sâltanat içiŋ pâdişâh neslinden Lisiyâ nâm bir zât-ı şerîf kimesneyi alıkodu
*32*Fırat nehrinden ta Mısır'ın sınırlarına dek egemen olması için, kral soyundan Lisiya adındaki bir asil kişiyi seçti.*
33*Hem ońa kendi dönünceye dek oğlu Ântiyokoya terbiye ėtsin diye ısmarladı
*33*Ve kendi dönünceye dek oğlu Antiyoko'ya terbiye etsin diye emanet etti.*
34*Ve ońa ʿaskeriŋ ve fillériŋ nısfını vėrdi ve her istediği nesneleri hem Yahûdâ ve Kuds-i Şerîfiŋ ahâlîsiniŋ husûsunu ońa tefvîz eyledi
*34*Ona askerlerle fillerin yarısını verdi. Her dilediği şeyleri; Yahuda ve kutsal Kudüs halkının özel politikasını ona devretti.*
35*Ki onlarıŋ üzerine bir ʿasker göndere İsrâʿėliŋ kuvvetini ve Kuds-i Şerîfiŋ bakiyesini ʿasf ü imtisâl ėtmek ve ol yerden zikrîni kaldırmak içiŋ
*35*İsrail'in gücünü kırmak, kutsal Kudüs'ün arda kalanlarına baş eğdirmek ve o yerden anılmalarını kaldırmak için onların üzerine asker gönderdi.*
36*Ve onlarıŋ nâhiyelerinde yerine ġarîb tâʿifeyi mütemekkin ėdip onlarıŋ vilâyetini kurʿa ile taksîm ėtmek içiŋ
*36*Onların yörelerine yabancı milleti yerleştirmek ve onların topraklarını kurayla paylaştırmak arzusundaydı.*
37*Ve pâdişâh ʿaskeriŋ nısf-ı âhirini alıp yüz kırk yedinci yılda
*37*Kral, askerin arda kalan yarısını alıp yüz kırk yedinci yılda ∞*

كندو پاي تختي شهر انطاقيه دن كوچديده فرات ارماغيني كچوب
اوستي يانندە اولان ولايتلرده تمشي ايلدي

٣٨ لسيا دخي دور منو اوغلي باطلاموء و نقانوري وغورجياد نام
پادشاهك مصاحبلرندن كسكين ادملري سچدي

٣٩ واونلر ايله قرق بيك ياياء ويدي بيك آتلولري كوندرديكه
پادشاهك فرماني اوزره يهودا ولايتنه كيروب آني خراب ايده لر

٤٠ اونلر دخي جمله عسكري ايله كوچوب واردیلر اواده اما وس
نام قصبه نك يانندە قونديلر

٤١ بوكز اول ولايتلرك بازركانلري اونلرك كلشيني ايشيدوب وافرسيم
وزر هم خدمتكارلر آلديلرده بني اسرائيلك اولادني قوللوغه
صاتون آلمق ايچون اوردويه كلديلر وسرياني عسكري هم
فلستي ولايتنك غريب طايفه سي اونلره قاتشديلر

٤٢ يهودا دخي هم آنوك قرنداشلري كوروب كه بلالر چوغاليور وعسكرلر
اونلرك سنورلرنده قونارلر هم بالكليه قومك عسف واستيصالي
ايچون اولان پادشاهك فرمانني بلوب

بربرينه

kendi pâyitaht şehri Ântâkiyyadan göçdü de Furât ırmağını geçip üst yanında olan vilâyetlerde temaşî eyledi
kendi başkenti olan Antakya'dan göçtü ve Fırat'ı nehrini geçip üst yanında olan vilayetlerde beraber yürüdü.
38*Lisiyâ dahi Dorimeno oğlu Batlâmoyu* ve Nikânoru** ve Gorciyâʿ nâm pâdişâhıŋ musâhiplerinden keskin âdamları seçdi
*38*Lisiya da kralın dostlarından Dorimene oğlu Batlamo'yu* Nikanor'u** ve Gorciya adındaki keskin adamları seçti.*
39*Ve onlar ile kırk biŋ yayayı ve yedi biŋ atlïları gönderdi ki pâdişâhıŋ fermânı üzere Yahûda vilâyetine girip ònu harâc èdeler
*39*Onlarla tam kırk bin yaya ve yedi bin atlı gönderdi ki kralın buyruğu üzere Yahuda vilayetine girip onu vergiye bağlasın.*
40*Onlar dahi cümle ʿaskeri ile göçüp vardılar orada Emmâûs nâm kasabanıŋ yanında kondùlar
*40*Onlar da tüm askerleriyle beraber oraya gittiler ve orada Emmaus adındaki kasabanın yanında konakladılar.*
41*Bu kez ol vilâyetleriŋ bâzirgânları onlarıŋ gelişini işidip vâfir sîm ü zer hem hizmetkârlar aldılar da Benî İsrâʿèliŋ evlâdını kulluğa satïn almak içìn orduya geldiler ve Süryâni ʿaskerleri hem Filistî vilâyetiniŋ ġarip tâʿifesi onlara katışdılar
*41*Bu kez o yerin tüccarları, onların geldiklerini işitince bir çok altın, gümüş ve hizmetçiler alarak İsrailoğulları'nın çocuklarını köle etmek için orduya geldiler. Süryani askerleriyle Filistin vilayetinin yabancı milleti de onlara katıldı.*
42*Yahûdâ dahi hem ònuŋ karındaşları görüp ki belâlar çoğalıyor ve ʿaskerler onlarıŋ sınïrlarında konarlar hem bi'l-külliyye kavmiŋ ʿasf ü istisâli içìn pâdişâhıŋ fermânını bilip
*42*Yahuda ile onun kardeşleri bu kötülüklerin çoğaldığını ve askerlerin onların sınırlarında konakladıklarını görünce; halkın büsbütün kökünün kazınması uğruna olan kralın buyruğunu bildiler.*

*: Ptolemi
**Nikanor: İ.Ö. ?-324 Kıbrıs paşası.

birbirine ∞

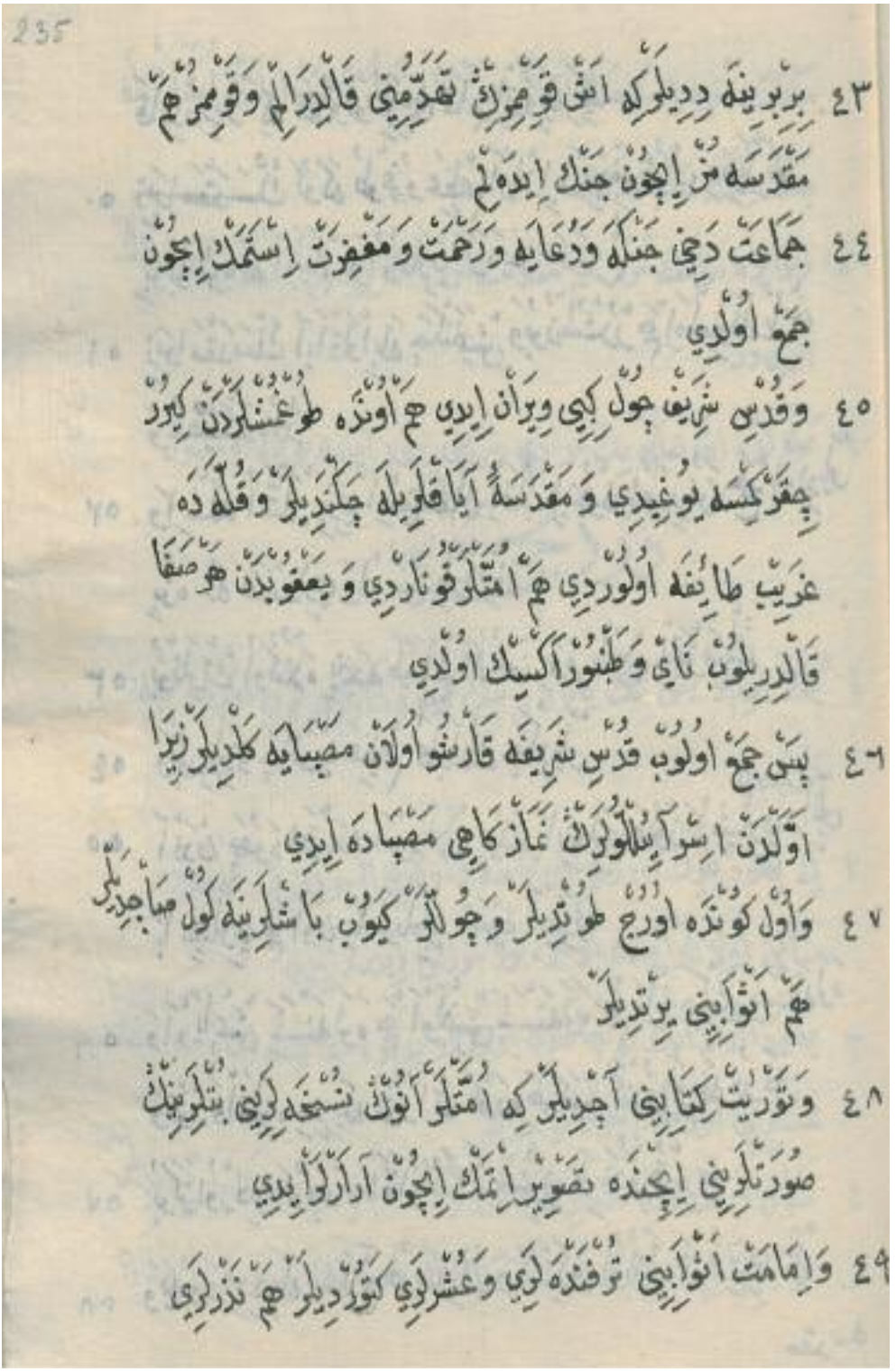

235

٤٣ بربرینه دیدیلرکه اش قومزك تهدمینی قالدرالم وقومز هم
مقدسه مز ایچون جنك ایده لم

٤٤ جماعت دخی جنکه ودعایه ورحمت ومغفرت استمك ایچون
جمع اولدی

٤٥ وقدس شریف چول کبی ویران ایدی هم اونده طوغمشلردن کیرر
چقرکمسه یوغیدی ومقدسه آیاقلریله چکندیلر وقله ده
غریب طائفه اولوردی هم امتلر قوناردی ویعقوبدن هر صفا
قالدریلوب نای وطنبور اکسیك اولدی

٤٦ پس جمع اولوب قدس شریفه قارشو اولان مصپایه کلدیلر زیرا
اولدن اسرائیللولرك نماز کاهی مصپاده ایدی

٤٧ واول کونده اورج طوتدیلر وچوللر کیوب باشلرینه کول صاچدیلر
هم اثوابنی یرتدیلر

٤٨ وتوریت کتابنی آچدیلر که امتلر انوك نسخه لرینی بتلرینك
صورتلرینی ایچنده تصویر اتمك ایچون آرارلر ایدی

٤٩ وامامت اثوابنی ترفنده لری وعشرلری کتوردیلر هم نذرلری

43*Birbirine dėdiler ki aş-kavmimiziŋ teheddümünü kaldıralım ve kavmimiz hem makdesemiz içĭn cenk ėdelim
*43*Ve biribirlerine dediler ki: -Şimdi halkımızın yıkımını kaldıralım; halkımız ve Tapınağımız için cenk edelim.*
44*Cemâʿat dahi cenke ve duaya ve rahmet ve mağfiret istemek içĭn cemʿ oldu
*44*Cemaat da cenke ve duaya; esirgenmek ve bağışlanmak istemek için toplandı.*
45*Ve Kuds-i Şerîf çöl gibi vîrân idi hem onda doğmuşlardan girer çıkar kimse yoğidi ve Makdeseyi ayaklar ile çėğnediler ve kulle de ġarîb tâʿife ulurdu hem ümmetler konardı ve Yaʿkûbdan her safâ kaldırılıp nėy ve tanbûr eksik oldu+
*45*Güzel Kudüs çöl gibi yıkılmıştı. Orada doğmuş olanlardan hiç kimse içeri girip çıkmıyordu. Tapınağı ayaklar ile çiğnediler ve kule de yabancı millet uluyordu. Uluslar yerleşiyor; artık Yakup'tan her türlü sevinç kaldırılmış kamış kaval ve telli saz sesi duyulmaz olmuştu.*
46*Pes cemʿ olup Kuds-i Şerîfe karşĭ olan Mespâya geldiler zîrâ evvelden İsrâʿėllileriŋ nâmazgâhı Mespâda idi
*46*Böylece toplanıp kutsal Kudüs'e karşı olan Mispa'ya geldiler. Çünkü İsrailliler'in namazgâhı Mispa'da* idi.*
47*Ve ol günde oruç tutdu̯lar ve çullar gėyip başlarına kül saçdılar hem esvâbını yırtdılar
*47*O gün oruç tuttular, çullar kuşanıp başlarına kül saçtılar ve giysilerini yırttılar.*
48*Ve Tevrât kitâbını açdılar ki ümmetler ònuŋ nüshalarını bütleriniŋ suratlarını içinde tasvîr ėtmek içĭn ararlar idi**
*48*Tevrat kitabını açtılar ki milletler onun sayfalarının içine putlarının yüzlerinin resmini çizmek için arıyordu.***
49*Ve imâmet esvâbını turfandaları ve ʿöşürleri getirdiler hem nezrleri***
*49*Halifelik giysisini, yılın ilk ürünlerini ve ondalıkları getirdiler. Hem vakit dolduğundan söz verdikleri ∞*
+bkz. II. Ez. 10/22
*Bkz. Hak. 21/5-8

Almancası: "und trugen hervor die Bücher des Gesetses, welche die Heiden suchen ließen ihre ***Götzen darein zu schreiben und zu malen*„
Türkçesi: Dinsizler güncel olan şeriat kitabını(*Tevrat'ı*) aradılar ki ***içine ilahlarını çizip boyasınlar***.

Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: Putperestler kendilerine yol gösterilmesi için *düzmece Tanrıların biçimlerine başvurdu*; oysa onlar Yasa Kitabı'nı açtılar. I. Mak. 3/48
Yukarıdaki ayet, Almancası ve Ali Bey'in çevirisiyle karşılaştırıldığında; apaçık yanlış bir çeviri olduğu görülüyor; '*Tevrat'ın içini kendi putlarının tasvirleriyle kirletmek için arıyorlardı*' yazılması gerekiyor.

***bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında nezîr. Nezir: **1.** (Nezr. den) Bir iş için korkulacak bir şey söyleyip gözdağı vermek. İlerdeki hesap için korkutmak; **2.** Hz. Muhammed'in bir vasfı olup Allaha (C.C.) inanıp itaat etmeyenlere cehennemden haber verdiği için "*Nezir*" denmiştir. Kaynakça: www.osmanlicatürkce.com

قالدردیلر که کندو کونلرینی تمام اتدوکی کبی

٥٠ زیرا مقدسک کوکه طوغرو عظیم آواز ایله چغرشوب دیدیلر که
بز بونلره نه ایلیلم و اونلری نره یه سوره لم

٥١ زیرا مقدسک آیاقلر ایله چکنمش و بوزلمشدر هم اماملرک یاس
و مصیبتده در

٥٢ واشته امتلر بزی استیصال اتمک ایچون اوزریمزه جمع اولدیلر
بزه نه قصدلری وارسن بلورسن

٥٣ بونلرک اوکنده نیجه طینالم اکرسن بزه یاردم اتمزسک

٥٤ و بوریلری چالوب عظیم کلبانک چکدیلر

٥٥ آندن یهودا قومه سردارلر بیک باشیلری و یوز باشیلری و اللی
باشیلری هم اون باشیلری نصب ایلدی

٥٦ و اویاپمش کمسنه لره هم اولنمش کمسنه لره هم باغ دکمش کمسنه لره
و قورقاقلره دیدیکه توراته کوره هرکس کندو اوینه دونه

٥٧ بوکز اوردی کوچوب اماوسک جنوبی طرفنده قوندی

٥٨ و یهودا دیدیکه سلاح قوشانک و کسکین اولک هم بوبزی هم

مقدسه

kaldırdılar ki kendi kendilerini tamâm ėtdiği gibi
şeyleri kaldırdılar.
50*Göğe doğru ʿazîm âvâz ile çığrışıp dėdiler ki biz bunlara ne eyleyelim ve onları nereye sürelim
*50*Göğe doğru yüksek sesle bağırıp dediler ki: -Biz bunlara ne yapalım ve onları nereye sürelim?*
51*Zîrâ Makdeseŋ ayaklar ile çėğnenmiş ve bozulmuşdur hem imâmlarıŋ yas ve musîbetdedir
*51*Çünkü Tapınağın ayaklar ile çiğnenmiş, bozulmuş ve imamların yas ile sıkıntıdadır.*
52*Ve işte ümmetler bizi istisâl ėtmek için üzerimize cemʿ oldular bize ne kasdları var sen bilirsin
*52*İşte milletler bizi yok etmek için üzerimize karşı toplandılar. Onların bize karşı ne düzenlediklerini sen biliyorsun.*
53*Bunlarıŋ öŋünde nice dayanalım eğer sen bize yardım ėtmezseŋ
*53*Eğer sen bize yardım etmezsen bunların önünde nasıl dayanalım?*
54*Ve boruları çalıp ʿazîm gülbânk çekdiler
*54*Sonra da borular öttürerek yüksek sesle 'tekbir' getirdiler.*
55*Ondan Yahûdâ kavme serdârlar biŋbaşıları ve yüzbaşıları ve ellibaşıları hem onbaşılarını nasb eyledi
*55*Ondan sonra Yahuda halka; komutanları, binbaşıları, yüzbaşıları ve ellibaşıları hem onbaşıları atadı.*
56*Ve ev yapmış kimesnelere hem evlenmiş kimesnelere hem bağ dikmiş kimesnelere ve korkaklara dėdi ki Tevrâta göre herkes kendi evine döne
*56*Ev yapmış kimselere, evlenmemiş olanlara, bağ dikmiş kimselere ve korkaklara dedi ki: -Tevrat'a(Şeriata) göre herkes kendi evine dönsün.*
57*Bu kez ordu göçüp Emmâûsüŋ cenûbi tarafında kondu
*57*Bu kez ordu göçüp Emmaus'un güneyinde konakladı.*
58*Ve Yahûdâ dėdi ki silâh kuşanıŋ ve keskin oluŋ hem bu bizi hem
*58*Yahuda şöyle dedi: -Silahlanın ve güçlü olun; bizi ve ∞*

makdesemizi ∞

236

مقدسه مزی استیصال اتمك ایچون اوزریمزه جمع اولان امتلر ایله
جنك اتمكه حاضرلانك

٥٩ زیرا بزه طائفه مزك هم مقدسه مزك بلاسینی كورمكدن ایسه اولمك
اولیدر

٦٠ وكوكده الله تعالی نك مرادی شریفی نیجه ایسه بویله اولسون

دردنجی باب

١ بوكز غورجیا بش بیك یایاء وبیك كزیده اتلولری الوب اوردو كیجه ده
كوچدی

٢ كه یهودیلرك اوردوسنی باصه واونلری اكسزدن قره قلعه ده
ساكن اولانلر ایسه اونلره قولاغوزلق ایدرلر ایدی

٣ یهودا اوهم انوك قوچاقلری بونی دویدیده شاهك اما وسده اولان
عسكرینی اورمق ایچون كوچدیلر

٤ شول وقتده كه عسكریلر اوردونك طشره سنده طاغلمش ایدیلر

٥ غورجیا ایسه كیجه ده یهودانك اوردوسنه كلدیده كمسه بولمادی

Makdesemizi istisâl ėtmek için üzerimize cemʿ olan ümmetler ile cenk ėtmeğe hâzırlânıŋ
Tapınağımızı kökünden silmek için, üzerimize gelen milletlerle cenk etmeye hazırlanın.
59*Zîrâ bize tâʿifemiziŋ hem Makdesemiziŋ belâsını görmekden ise ölmek evlâʿdır
*59*Çünkü milletimizin ve kutsal yerimizin yok olmasını görmektense ölmek daha yeğdir.*
60*Ve gökde Allah Teʿâlânıŋ murâd-ı şerîfi nice ise böyle olsun
*60*Gökte yüce Allah'ın güzel dileğine göre olsun.*

Dördüncü Bâb

1*Bu kez Gorciyâ beş biŋ yayayı ve biŋ güzîde atlîları alıp ordu gėcede göçdü
*1*Gorciya bu kez beş bin yaya ve bin kadar seçkin süvariler alıp ordu gece yola koyuldu.*
2*Ki Yahûdîleriŋ ordusunu basa ve onları aŋsızdan kıra kalʿada sâkin olanlar ise onlara kılağuzluk ėderler idi
*2*Böylece Yahudiler'in ordusunu basacak ve onları ansızın kıracaktı. Kalede yaşayanlar ise onlara yol gösteriyordu.*
3*Yahûdâ o hem ònuŋ koçakları bunu duydu da Şâhıŋ Emmâûsda olan ʿaskerini urmak içiǹ göçdüler
*3*Yahuda'yla onun koç yiğitleri bunu duydu ve şahın Emmaus'ta olan askerini vurmak için göçtüler.*
4*Şul vakitde ki ʿaskerîler ordunuŋ taşrasında dağılmış idiler
*4*Bu sırada askerler ordunun dışında dağınık bir durumdaydı.*
5*Gorciyâ ise gėce de Yahûdânıŋ ordusuna geldi de kimseyi bulmadı
*5*Gorciya ise geceleyin Yahuda'nın ordusuna geldiğinde kimseyi bulamadı.*

آنوڭ ایچون آنلری طاغلرده آرایوب کزردی زیرا بونلر بزدن قچارلر
دیر ایدی

٦ وکوندز اولدوغی کبی یهودا اول اواده اوچ بیك آدم ایله کورندی
نهایت مرادلری اوزره سلاحلری وقلیجلری یوغیدی

٧ وامتلرك اوردوسنی کوردی که صرب وجبه‌لو آدملر ایله هم
آتلولر ایله چورلمش ایدی وجنکده احوالنی بلورلردی

٨ بوکز یهودا بله اولان آدملره دیدیکه بونلرك چوقلوغندن قورقماك
واونلرك هجومندن خوف ایلمك

٩ خاطریکزده اولسون نیجه که بابالریمز بحر قلزمده فرعون اونلری
عسکری ایله اطراد ایدرکن خلاص اولدیلر

١٠ پس چالاکوك تکریسنه چغرالم بولایکه بزی اسر کیوب وبابالریمزه
اتدوکی عهدی اکوب بوکون بو اوردوء حضورمزده بوزه ایدی

١١ تاکیم جمله امتلر بله‌لر که اسرائیلی خلاص وحراست ایدن اودر

١٢ وغریبلر کوزلرینی قالدروب کوردیلر که اوزرلرینه کلورلر

١٣ پس اوردودن طشره‌یه جنکه چقدیلر ده یهودا ایله اولانلر بوریلری
چالدیلر

وامتلر

ònuŋ içìn ònları dağlarda arayıp gezdi zîrâ bunlar bizden kaçarlar dèr idi
Onun için onları dağlarda arayarak dolaşıyordu. Çünkü bunlar bizden kaçıyorlar diyordu.
6*Gündüz olduğu gibi Yahûdâ ol ovada üç biŋ âdam ile göründü nihâyet murâdları üzere silâhları ve kılıçları yoğidi
*6*Gündüz olunca Yahuda ovada üç bin adamıyla göründü. Ama kendi isteklerince ne silahları, ne de kılıçları vardı.*
7*Ve milletlerin ordusunu gördü ki sarp ve cebeli âdamlar ile hem atlîlar ile çevrilmiş idi ve cenk ahvâlini bilirler idi
*7*Milletlerin ordusunu gördüklerinde; zırhlı zorba adamlarla ve süvarilerle çevrildiklerini gördü. Bunlar cenk şartlarını biliyordu.*
8*Bu kez Yahûdâ bile olan âdamlara dèdi ki bunlarıŋ çokluğundan korkmaŋ ve onlarıŋ hücûmundan havf eylemeŋ
*8*Yahuda kendi buyruğunda olan adamlarına şöyle seslendi: -Bunların çokluğundan korkmayın ve onların saldırışından ürkmeyin!*
9*Hâtırıŋızda olsun nice ki babalarımız Bahr-i Kulzümde Firʿavn onları ʿaskeri ile ıttırâd èderken halâs oldůlar
*9*Firavun'un Kızıldeniz'de atalarımızı askerleriyle takip ederken nasıl öldüğünü unutmayın.*
10*Pes halâ gök Taŋrısına çığıralım bulâyki bizi esirgeyip ve babalarımıza ètdiği ʿahdi aŋıp bugün bu ordu'i huzûrumuzda boza idi
*10*Şimdi göğün kurtarıcısını çağıralım. Keşke bizi esirgeyip, atalarımıza yaptığı antlaşmayı ansa ve bu gün bu orduyu önümüzde bozsa.*
11*Tâ kim cümle ümmetler bileler ki İsrâʿèli halâs ü hirâset èden odur
*11*Ta ki milletler bilsinler ki; İsrail'i sürüp kurtaran O'dur.*
12*Ve ġaripler gözlerini kaldırıp gördüler ki üzerlerine gelirler
*12*Yabancılar gözlerini dikip onların üzerlerine geldiklerini gördüler.*
13*Pes ordudan taşraya cenke çıkdılar da Yahûdâ ile olanlar borůları çaldılar
*13*Böylece ordudan dışarıya cenge çıktılar ve Yahuda ile olanlar boruları çaldılar.*

ve ümmetler ∞

237

١٤ وامتلر ايله طوقشوب اونلري بوزديلرده اووايه قاچديلر

١٥ واردنده اولانلر قليچدن دوشديلر ويهودا هم انوك عسكري
اونلرك اردنجه تاغرزونه وادوم صحرالرينه وازود هم يمنيايه
دك يورديلرده اونلردن اوچ بيك قدر آدم دوشدي

١٦ اندن يهودا وانوك عسكري اونلري قووشمدن دوندي وقومه
ددي كه

١٧ غارته طمع اتمك زيرا دخي قارشومزه جنك ديزلمشدر

١٨ وغورجيا عسكر ايله بزه يقين طاغده در همان دشمنلريمزه قارشو
دورك واونلر ايله دوكوشك اندنصكره غنيمه امينلك ايله الاسز

١٩ يهودا دخي بوني سويلر ايكن طاغدن باقر بربلوك كورندي

٢٠ وكورديلركه اونلرك طايفه سي قچاردي ويهوديلر اوردوء آتشنه
اورديلر زيرا كورونن توتون حال نيجه اولدوغيني كوستر[illegible] درايدي

٢١ واونلر بو نسنه لري كوروب پك قورقديلر هم يهودانك
عسكريني اوواده جنكه حاضر كوروب

٢٢ جمله سي غيري طايفه لرك ولايتلرينه قاچديلر

14*Ve ümmetler ile tokuşup onları bozdular da ovaya kaçdılar
*14*Milletlerle çarpıştıktan sonra onları bozguna uğrattılar ve ovaya kaçtılar.*
15*Ve ardında olanlar kılıçdan düşdüler ve Yahûdâ hem onuŋ askerleri onlarıŋ ardınca tâ Garazona ve Edom sahrâlarına ve Azod hem Yamniya ya dek yürüdüler de onlardan üç biŋ kadar âdam düşdü
*15*Arkada kalanlar kılıçtan düştüler. Yahuda'yla onun askerleri onların ardınca Gazar'a, Edom sınırlarına; Azod ve Yamniya'ya dek yürüdüler. Düşmanlardan üç bin kadar adam düştü.*
16*Ondan Yahûdâ ve onuŋ ʿaskeri onlara kavuşmadan döndü ve kavme dedi ki
*16*Ondan sonra Yahuda ve onun askerleri onlara yetişmeden döndüler ve halkına dedi ki:*
17*Ġârete taʿlîm etmeŋ zîrâ dahi cenk dizilmişdir
17-Çapul için uğraşmayın! Çünkü cenge dizilmişler.*
18*Ve Gorciya ʿasker ile bize yakın dağdadır hemân düşmanlara karşî duruŋ ve onlar ile düğüşüŋ ondan soŋra ganimeyi eminlik ile alasız
*18*Gorciya askerleriyle bize yakın olan dağdadır. Hemen düşmanlara karşı durun ve onlarla döğüşün. Ondan sonra çapulu güvenle alabilirsiniz.*
19*Yahûdâ dahi bunu söyler iken dağdan bakar bir bölük göründü
*19*Yahuda tam bunu söylerken dağdan bakan bir bölük göründü.*
20*Ve gördüler ki onlarıŋ tâʿifesi kaçardı ve Yahûdîler orduyu âteşe urdular zîrâ görünen tütün hâl nice olduğunu gösterir idi
*20*Onların kaçtıklarını görünce; Yahudiler orduyu ateşe verdiler. Çünkü dumanı görüntüsü onların ne durumda olduklarını gösteriyordu.*
21*Ve onlar bu nesneleri görüp pek korkdular hem Yahûdânıŋ ʿaskerini ovada cenke hâzır görüp
*21*Onlar bu şeyleri görüp çok korktular ve Yahuda'nın askerlerini ovada cenge hazır buldular.*
22*Cümlesi ġayrı tâʿifeleriŋ vilâyetlerine kaçdılar
*22*Tümü diğer yörelerin sınırlarına kaçtı.*

٢٣ يهودا دخي اوردونك غارتنه دونوب چوق آلتون وكومش
وارغواني هم فرفر بحري لباسلر وچوق مال المشلر
٢٤ آندن دونوب الله تعالى يه كوكه دك تسبيح وتبارك قالدروب
ديديلر كه آنوك رحمتي ايو وابدا باقيدر
٢٥ واول كونده اسرائيله عظيم خلاص واقع اولدي
٢٦ اول غرييلر دخي كه قورتلديلر لسيايه كلوب آكا واقع اولان احوالي
ديويرديلر
٢٧ اولكه بوني اشيدوب شاشدي ويوركي قورقدي زيرا استدوكي شيلر
اسرائيله اولماديلر وپادشاه آكا امر ايلدوكي شيلر ظهوره كلمديلر
٢٨ وكلجك ييلده اونلره جنك ايله غالب اولمق ايچون آلتمش بيك
كزيده يايا وبش بيك آتلو جمع ايلدي
٢٩ وادومه كلوب بيت صورده اوردو قوردیلر يهودا دخي اون
بيك آدم ايله اونلره قارشو كلدي
٣٠ واونلرك قوي اوردوسني كورنجه دعا ايليوب ديديكه متباركسن
اي اسرائيلك خلاصي كه داوود قولكك الي ايله جبارك هجومني

بوزدك

23*Yahûdâ dahi ordunuŋ ġâretine dönüp çok altîn gümüş ve ergavânî+ hem fırfır-ı bahrî libâslar ve çok mâl almışlar
*23*Yahuda da ordunun çapuluna dönüp çok altın, gümüş; parlak kırmızı ve deniz gibi birçok süslü giysilerle mallar aldılar.*
24*Ondan dönüp Allah Teʿâlâya göğe dek tesbîh ve tebârek kaldırıp anarak dediler ki onuŋ rahmeti iyi ve ebeden bâkîdir
*24*Ondan sonra dönüp, yüce Allah'ı göğe dek yüceltip, bereket dileyerek şöyle dediler: -O'nun esirgemesi iyi ve sonsuza dek vardır.*
25*Ve ol günde İsrâʿèle ʿazîm halâs vâkiʿ oldu
*25*O gün İsrail'e büyük kurtuluş oldu.*
26*Ol ġarîbler dahi ki kurtuldular Lisiyaya gelip onа vâkiʿ olan bu esvâli dèyivèrdiler
*26*Bazı yabancılar kurtuldular ve Lisiya'ya gelerek ona olan bu durumu bildirdiler.*
27*Ol ki bunu işidip şâşdı ve yüreği korkdu zîrâ istediği şeyler İsrâʿèle olmadılar ve pâdişâh onа emr eylediği şeyler zuhûra gelmediler
*27*O bu durumu duyunca irkildi ve yüreği korktu. Çünkü işittiği şeyler İsrail'e olmamış, kralın ona buyurduğu şeyler ortaya çıkmamıştı.*
28*Ve gelecek yılda onlara cenk ile gâlip olmak içîn altmış bin güzîde yayayı ve beş biŋ atlîyı cemʿ eyledi
*28*Gelecek yıl onlarla cenk edip galip gelmek için; altmış bin seçkin piyade ve beş bin süvari topladı.*
29*Ve Edoma gelip Beyt-i Surda orduyu kurdular Yahuda dahi on biŋ adamla onlara karşî geldi
*29*Edom'a gelerek Beyt-Sur'da ordu kurdular. Yahuda da on bin adamla onlara karşı yürüdü.*
30*Ve onlarıŋ kavî ordusunu görünce duʿâ eyleyip dedi ki mütebâreksin èy İsrâʿèlin halâsı ki Dâvût kuluŋuŋ eli ile cebbârıŋ hucûmunu
*30*Onların güçlü ordusunu gördüğünde şöyle duaya başladı: -Sana ne mutlu ey İsrailin kurtarıcısı! Kulun Davut'un eliyle zorbaların saldırışını* ∞

+bkz. Ali Bey'in 1664 yazmasında '*ergüvânî*'.

bozduŋ ∞

238

بوزدك وغريب طايفه سنك اوردوسني ساول اوغلي يوناتانك
وانوك سلاحدارينك الينه تسليم ايلدك
٣١ بو اوردوده قومك اسرائيلك الينه قبض ايتدرده عسكرندن
وسپاهلرندن اوتانه لر
٣٢ اونلره قورقوويرو اونلرك جرأتلو قوتيني ازكل كه انهزامي ايله
مضطرب اولالر
٣٣ اونلري سني سونلريكك قليجي ايله ييق ده اسمكي بلنلر هپسي
سكا تسبيحات ايله حمد ايلسونلر
٣٤ اندن طوقشديلر ولسيانك عسكرندن بش بيك آدم قدر
دوشديلر كه يهوديلرك اوكنده منهزم اولديلر
٣٥ ولسيا كورنجه كه انوك عسكري قاچقينلق ويرديلر
ويهودا ده كيلر كسكين چقديلر هم يا اولمكه يا ديرلمكه بهادرلق
اوزره حاضر ايديلر انطاقيه يه واروب غريب طايفه جمع
ايلدي واولكي عسكري زياده ايدوب يهودا ولايتنه دونمكه
تدارك كوردي

bozduŋ ve ġarîb tâʿifesiniŋ ordusunu Saul oğlu Yonâtânıŋ ve ònuŋ silâhdarınıŋ eline teslîm eylediŋ

bozdun. Yabancı milletin ordusunu, Saul oğlu Yonatan'ın ve onun silahtarının eline verdin.

31*Bu orduyu da kavmiŋ İsrâʿèliŋ eline kabz ètdir de ʿaskerinden ve sipâhilerinden utanalar

*31*Bu orduyu da halkın İsrail'in eline ver ki askerinden ve süvarilerinden utansınlar.*

32*Onlara korku ver ve onlarıŋ cerʿâtlı kuvvetini az kıl ki inhizâmı ile muztarib olalar

*32*Onlara korku ver ve onların bu kibirli gücünü azalt ki bozularak sıkıntı çeksinler.*

33*Onları seni sevenleriŋiŋ kılıcı ile yık da ismiŋi bilenler hepisi saŋa tesbihât ile hamd eylesinler

*33*Onları seni sevenlerin kılıcıyla kır da ismini bilenlerin tümü seni yücelterek şükretsinler.*

34*Ondan tokuşdular ve Lisiyanıŋ ʿaskerinden beş biŋ kadar âdam düşdüler ki Yahûdîleriŋ öŋünde münhezim oldular

*34*Ondan sonra vuruştular ve Lisiya'nın askerlerinden beş bin kadar adam düştü. Yahudilerin önünde bozguna uğradılar.*

35*Ve Lisiya görünce ki ònuŋ ʿaskeri kaçkınlık vèrdiler ve Yahûdadakiler keskin çıkdılar hem ya ölmeğe ya dirilmeğe bahâdırlık üzere hâzır idiler Ântâkiyyaya varıp ġarîb tâʿifeyi cemʿ eyledi ve evvelki ʿaskeri ziyâde èdip Yahûda vilâyetine dönmeğe tedârik gördü

*35*Lisiya, onun askerlerinin kaçtığını, Yahuda'dakilerin güçlü çıktığını ve ölüm kalım için bahadırlığa hazır olduklarını görünce; Antakya'ya gidip yabancı milleti topladı ve önceki askerlerinden daha çok alıp Yahuda vilayetine dönmeye hazırlık yaptı.*

٣٦ يهودا دخي هم انوك قرنداشلري دديلركه اشته دشمنلريمز بوزلدي
اش چقالم مقدس يري تطهير وتكرار تعمير ايده لم
٣٧ وجمله اوردوء دوشروب صيون طاغنه چقديلر
٣٨ اوراده مقدسهٔ ويران ومذبحي منجس قپولري وحوليلرده كوياكه
بر اورمانده يا بر طاغده چالي بتمش وحجره لري ييقلمش كوروب
٣٩ اثوابلري يرتوب عظيم ياس چكديلر وباشلرينه كول صاچديلر
٤٠ ويوزي قوين يره دوشرك وبوكا نشان ايچون بوريلري چالارق
كوكه طوغرو چغرشديلر
٤١ اوزمان يهودا جنك ارلرينه امر ايلديكه او مقدسهٔ تطهير
ايدنجيه دك قلعه ده اولانلر ايله دوكوشه لر
٤٢ وبي كناه هم توريته سعي ايدن اماملري سجديده
٤٣ اونلر مقدسهٔ تطهير ايلديلر ومتدنس طاشلري قالدروب بر
مزبله يه كوتورديلر
٤٤ وقربانلر مذبحينك خصوصنده كه تدنيس اولمش ايدي نه
ايليلم ديو مشاوره ايتديلر

وخاطرلرينه

36*Yahûdâ dahi hem ônuŋ karındaşları dėdiler ki işte düşmanlarımız bozuldu aş-çıkalım mukaddes yeri tathîr ve tekrar tamîr ėdelim

*36*Yahuda ile onun kardeşleri şöyle dediler: -İşte düşmanlarımız bozuldu. Şimdi gidelim ve 'Kutsal Yeri' arındırarak tekrar tamir edelim.*

37*Ve cümle orduyu devşirip Siyon dağına çıkdılar

*37*Tüm orduyu toplayıp Sion dağına* çıktılar.*

38*Orada Mukaddeseyi vîrân ve mezbahı münecces kapîları yanık ve havlilarda güyâ ki bir ormanda ya bir dağda çalı bitmiş ve hücreleri yıkılmış görüp

*38*Orada kutsal Tapınağın yıkılmış, mezbahının kirlenmiş, kapılarının yanmış; avlularında sanki bir ormanda veya dağdaki gibi çalılar bitmiş ve odalarının yıkılmış olduğunu gördüler.*

39*Esvâbları yırtıp ʿazîm yas çekdiler ve başlarına kül saçdılar

*39*Giysilerini yırtarak yasa boğuldular ve başlarına kül saçtılar.*

40*Ve yüzükoyun yere düşerek ve buŋa nişân için borůları çalarak göğe doğru çığrışdılar

*40*Sonra da yüzükoyun yere kapaklandılar ve bu olayın anısına borular çalarak göğe doğru çağrıştılar.*

41*O zamân Yahûdâ cenk erlerine emr eyledi ki o Makdeseyi tathîr edinceye dek kalʿada olanlar ile döğüşeler

*41*O zaman Yahuda cenk erlerine buyurdu ki; o Tapınağı arındırıncaya dek kalede olanlar ile savaşsınlar.*

42*Ve bî-günâh hem Tevrâta saʿy ėden imâmları seçdi de

*42*O, günahsız ve Tevrat'ın kanunlarına uymaya çabalayan imamları seçti.*

43*Onlar makdeseyi tathîr eylediler ve mütedennis taşları kaldırıp bir mezbeleye getirdiler

*43*Onlar kutsal yeri temizlediler; kirlenmiş taşları kaldırıp bir çöplüğe getirdiler.*

44*Ve kurbânlar mezbâhınıŋ husûsunda ki tednîs olmuş idi ne eyleyelim diye müşâvere ėtdiler

*44*Kurbanlar mezbahı konusunda ki kirletilmişti; ne yapalım, diye aralarında konuştular?*

*Hz. 'Süleyman Mabedi'nin bulunduğu tepe.

ve hâtırlarına ∞

239

٤٥ وخاطرلرینه بر ایورای کلدیکه آنی بوزالر تاکیم اونلره هیچ عیب
ایچون اولمیا چون امتلر آنی تدنیس اتدیلر ایدی پس مذبحه
بوزدیلر

٤٦ وطاشلری هیکلک طاغنده بر مناسب یرده قودیلر تا اونلردن
جواب ویرمکه قادر بر پیغمبر ظهور ایدنجیه دک

٤٧ آندن تورات موجبنجه بتون طاشلری آلوب اولکی کبی بر یکی
مذبح یاپدیلر

٤٨ هم مقدسه و بیتک ایچ طرفلرینی یاپدیلر حولیلریده تقدیس ایلدیلر

٤٩ ومقدس آلتلری یکیدن یاپدیلر هم مناره و بخورلرک محرابینی
هم سفره هیکله ایچنه کوتردیلر

٥٠ ومحراب اوزرنده بخورلدیلر هم مناره اوزرنده اولان قندیللری
یاقدیلر که هیکلده آیدنلق ایلیه لر

٥١ وسفره اوزرینه اتمکلر قودیلر هم پرده لری چکدیلر وجمله یاپدوقلری
ایشی تمام ایلدیلر

٥٢ ویوز قرق سکزنجی ییلک طقوزنجی ایی که قسلو ایی در یکرمی بشنجی
کوننده چیک صباح قالقوب

45*Ve hâtırlarına bir íyi reʾy geldi ki ònuˀ bozalar tâ kim onlara hîç ʿayb içˀn olmaya çün ümmetler ònuˀ tednîs ètdiler idi pes mezbahayı bozduˀlar

*45*Ve akıllarına onu bozmaları için iyi bir görüş geldi. Böylece onlara hiç utanç olmayacaktı! Çünkü milletler onu kirletmişlerdi; ve mezbahı bozdular.*

46*Ve taşları heykeliŋ dağında bir münâsip yerde kodular tâ onlardan cevab vèrmeğe kâdir bir peyġamber zuhûr èdinceye dek

*46*Onlardan cevap alabileceğimiz bir peygamber çıkıncaya dek; onun taşlarını Tapınağın dağında uygun bir yere koydular.*

47*Ònda Tevrât mûcibince bütün taşları alıp evvelki gibi bir yeni mezbah yapdılar

*47*Ondan sonra Tevrat'ın buyruğuna göre bütün taşları alıp önceki gibi yeni bir mezbah yaptılar.*

48*Hem mukaddeseyi ve beytiŋ iç tarâflarını yapdılar havlileri da takdîs eylediler

*48*Hem kutsal Tapınağı ve 'Ev'in içini yaptılar ve avluları da kutsadılar.*

49*Ve mukaddes âletleri yeŋiden yapdılar hem menâreyi ve buhûrlarıŋ mihrâbını hem sufrayı heykel içine götürdüler

*49*Kutsal takımları yeniden yaptılar. Şamdanı, buhurların mihrabını ve sofrayı Tapınağın içine götürdüler.*

50*Ve mihrâb üzerinde buhûrladılar hem menâre üzerinde olan kandîlleri yakdılar ki heykelde aydınlık eyleyeler

*50*Mihrap üzerinde buhur yaktılar ve şamdan üzerinde olan kandilleri yaktılar ki Tapınağı aydınlatsın.*

51*Ve sufra üzerine etmekler kodular hem perdeleri çekdiler ve cümle yaptıkları işi tamâm eylediler

*51*Sofra üstüne ekmekler koydular, perdeleri çektiler ve bütün işlerini bitirdiler.*

52*Ve yüz kırk sekizinci yılıŋ dokuzuncu ayı ki bu Kaslev ayıdır yirmi beşinci gününde çîŋ-sabâh kalkıp

*52*Yüz kırk sekizinci yılın dokuzuncu ayında ki bu 'Kislev Ayı'dır. Ayın yirmi beşinci gününde sabah erkenden kalkıp* ∞

٥٣ يكيدن يابدقلري قربان مذبحنك اوزرنده ذبيحه تقريب ايلديلر

٥٤ همان اول موسمده واول كونده كه امتلرانى تدنيس اتديلر ايدي
هم اول كونده دخي تغني طنبورلر چغنالر ودفلر ايله تبرك اولندي

٥٥ وجمله قوم خرور ايدوب سجده ايلديلر هم اونلره ميسر ايدنه تا
كوكه دك تبارك ايلديلر

٥٦ وتمام سكز كون مذبحك تبركني اتديلر وقربانلري شنلك ايله
تقريب ايلديلر هم خلاص وحمد ذبيحه لريني ذبح ايلديلر

٥٧ وهيكلك اوكني التون • تاجلر ايله وبوللر ايله دوناتديلر
وقپولري وحجره لري يكيلديلر هم قپو قپاقلريني يابديلر

٥٨ وقوم آراسنده عظيم شنلك اولدي هم امتلرك سببي ايله اولان
عيب قالدرلدي

٥٩ ويهودا هم انوك قرنداشلري وجمله اسرائيلك جماعتي فرض اتديلركه
سنه بسنه قسلو اينك يكرمي بشنجي كونندن سكز كونه دك سرور
وحبور ايله مذبح تبركينك كونلريني تعييد ايليلر

٦٠ هم دخي اول زمانده صيون طاغنك چپ چوره سنده يوكسك

حصارلر

53*Yeŋiden yapdıkları kurbân mezbahınıŋ üzerinde zebîhayı takarrüb eylediler
*53*Yeniden yaptıkları kurban mezbahının üzerine kurban sundular.*
54*Hemen ol mevsimde ve ol günde ki ümmetler ònuˀ tednîs ėtdiler idi hem ol günde dahi teġannî tanbûrlar çeġânâler* ve defler ile teberrük olundu
*54*Çünkü tam o mevsimde ve günde; milletler onu kirletmişlerdi. Yine aynı günde ezgiler, telli sazlar, ziller ve deflerle bereketlediler.*
55*Ve cümle kavm hürur ėdip secde eylediler hem onlara müyesser ėdene tâ göğe dek tebârek eylediler
*55*Tüm halk yere düşüp secde etti. Onlara bu günleri gösterene ta göğe dek dua edip, bereket dilediler.*
56*Ve tamân sekiz gün mezbahıŋ tebrîkini ėtdiler ve kurbânları şenlik ile takarrüb eylediler hem halâs ve hamd zebîhalarını zebh eylediler
*56*Tam sekiz gün mezbahın kutsamasını yaptılar. Kurbanları sevinçle yaklaştırdılar. Kurtuluş ve şükür kurbanlarını kestiler.*
57*Ve heykeliŋ önünü altîn tâçlar ile ve pullar ile donatdılar ve kapîları ve hücreleri yeŋilediler hem kapî kapaklarını yapdılar
*57*Tapınağın önünü altın taçlarla ve pullarla donattılar. Kapıları ve odaları yenilediler. Kapı kapaklarını yaptılar.*
58*Ve kavm arasında ʿazîm şenlik oldu hem ümmetleriŋ sebebi ile olan ʿayb kaldırıldı
*58*Halkın içinde büyük sevinç oldu ve milletlerin sebebiyle olan utanç kaldırıldı.*
59*Ve Yahûdâ hem ònuŋ karındaşları ve cümle İsrâʿèliŋ cemâʿati farz ėtdiler ki sene be sene Kaslev ayınıŋ yiğirmi beşinci gününden sekiz güne dek sürur ve hübur ile mezbah teberrükünüŋ günlerini taʿyîd eyleyeler
*59*Yahuda ile onun kardeşleri ve tüm İsrail halkı, yıllarca 'Kislev Ayı'nın yirmi beşinci gününden sekiz güne dek; sevinç ve coşkuyla mezbah günlerinin kutsamasını bayram yaptılar.*
60*Hem dahi ol zamânda Siyon dağınıŋ çepçevresinde yüksek
*60*O zaman Sion Dağı'nın çevresinde yüksek*

*bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*çeg**a**neler*'

hisârlar ∞

240

حصارلر و صرب قلّه‌لر یاپدیلر که آرتوق امتلر کلوب آنی اولده
اتدوکلری کبی چکنمیه‌لر

٦١ و آنی بکلمک ایچون ایچنه مستحفظلر قودیلر و محافظه‌سی ایچون
بیت صوری حصارلو اتدیلر تاکیم ادومیلره قرشو قومک بر حصاری
اولا

بشنجی باب

١ بوکز اطرافده اولان امتلر مذبحک یاپلدوغنی و مقدسه‌نک اولکی
طرز اوزره یکیلندوکنی اشیدوب پک غضوب اولدیلر

٢ و آرالرندن اولان یعقوبک نسلنی استیصال اتمک ایچون مشاوره
اتدیلرده قومدن بعضیلرینی اولدرمکه هم هلاک اتمکه باشلدیلر

٣ بوکز یهودا ادومده یعنی عقرابا تین سمتنده بنی عساو ایله جنک
ایدردی زیرا اسرائیلی محاصره اتدیلر ایدی هم اونلری عظیم قتال
ایله اوردی و اونلری تضییق ایلیوب غنیمه‌لرینی آلدی

٤ و بنی بعانک شرّتنی آکدیکه قومه کندو پابند کبی اولوب آکا
یولده تکمّن ایدردی

hisârlar ve sarp kaleler yapdılar ki artĩk ümmetler gelip ȯnu̓ evvelde ėtdikleri gibi çėḡnemeyeler

duvarlar ve sarp kaleler yaptırdı ki artık milletler gelip önceden olduğu gibi onu çiğnemesinler.

61*Ve ȯnu̓ beklemek içi̓n içine müstahfızlar kodular ve muhâfazası içi̓n Beyt-i Suru hisârlı ėtdiler tâ kim Edomîlere karşĩ kavmiŋ bir hisârı ola

*61*Onu beklemek için bekçiler koydular ve korunması için Beytsur'a duvarlar çektiler. Böylece Edomlular'a karşı halkın bir suru olmalıydı.*

Beşinci Bâb

1*Bu kez etrâfda olan ümmetler mezbahıŋ yapıldığını ve Mukaddeseniŋ evvelki tarz üzere yeŋilendiḡini işidip pek ġazup oldular

*1*Bu sırada çevredeki milletler mezbahın yapıldığını ve Tapınağın önceden olduğu gibi yenilendiğini işitip çok öfkelendiler.*

2*Ve aralarından olan Yaʿkûbuŋ neslini istisal ėtmek içi̓n müşâvere ėtdiler de kavmdan baʿzılarını öldürmeḡe hem helâk ėtmeḡe başladılar

*2*Aralarında olan Yakup'un soyunu yok etmek için birbirleriyle görüştüler ve halktan bazılarını öldürmeye başladılar.*

3*Bu kez Yahûdâ Edomda yaʿni ʿAkrabatin semtinde Benî ʿAsâv ile cenk ėderdi zîrâ İsrâʿėli muhâsara ėtdiler idi hem onları ʿazîm kıtâl ile urdu̓ ve onları tefsîk eyleyip ġanîmelerini aldı

*3*Bu kez Yahuda Edom'da; yani Akrabatene yöresinde Esav oğulları ile savaşıyordu. Çünkü İsrail'i kuşatmışlardı. Onları büyük bir vuruşla öldürdü ve onları kötüleyip çapullarını aldı.*

4*Ve Benî Beʿânıŋ şirretini aŋdı ki kavme kendi̓ pâyend gibi olup ȯŋa yolda tekemmün eyledi

*4*Bean oğulları'nın kötülüğünü andı. Kendini halka destek gibi gösterip ona yolda hile yaptı.*

٥ بو خصوصدن اونلري قلعه لرده قپادوب محاصره هم تحريم ايلدي
واول ولايتك قله لريني جمله ايچنده اولانلر ايله بله آتشه ياقدي
٦ آندن عمون اوغللرينه كچديده بر عظيم آلاي وچوق قومي بولديكه
اونلرك سرداري تيموتوه ايدي
٧ وبا اونلر ايله چوق جنك اتديده اونلر انوك اوكنده بوزلديلر اوده
اونلري قردي
٨ ويعزي هم انوك ناحيه سنده اولان قصبه لري الديده يهودايه
دوندي
٩ وغلعادده اولان امتلر سنورلرنده كي اسرائيللولر اوزرينه اونلري
قرمق ايچون جمع اولديلر
١٠ اما اونلر داطما حصارينه قاچديلر ويهودايه هم انوك قرنداشلرينه
مكتوبلر كوندروب ديديلركه
١١ اطرافمزده اولان امتلر بزي قرمق ايچون جمع اولديلر وبز ايچنه
قاچدوغمز حصاري المق ايچون كلمكه حاضرلردر وتيموتوه
اونلرك سرعسكريدر

پس

5*Bu husûsdan onları kalʿalarda kapatıp muhâsara hem tahrîm eyledi ve ol vilâyetiŋ kalʿalarını cümle içinde olanlar ile bile âteşe yakdı

*5*Böylece onları kalelere kapatıp engelledi ve o vilayetin kalelerini tüm içinde olanlarla birlikte ateşe verdi.*

6*Ondan ʿAmon oğullarına geçdi de bir ʿazîm âlây ve çok kavmı buldu ki onlarıŋ serdârı Tîmoto idi

*6*Ondan sonra Ammon oğullarına gitti. Büyük bir alay ve büyük bir halk ile karşılaştılar. Onların kumandanı Timoteus'tu.*

7*Ve onlar ile çok cenk ėtdi de onlar ònuŋ öŋünde bozuldular o da onları kırdı

*7*Onlarla çok cenk etti. Onlar onun önünde bozuldular. O da onları kırdı geçirdi.*

8*Ve Yaʿzayı hem ònuŋ nâhiyesinde olan kasabaları aldı da Yahûdâya döndü

*8*Yaza'yı ve onun yanındaki kasabaları aldı. Yahuda'ya döndü.*

9*Ve Gilʿâdda olan ümmetler sınîrlarındaki İsrâʿèlliler üzerine onları kırmak içìn cemʿ oldular

*9*Gilat'ta olan milletler sınırlarındaki İsrailliler üzerine onları kırmak için toplandılar.*

10*Âmmâ onlar Dâtâma hisârına kaçdılar ve Yahûdâ ile hem ònuŋ karındaşlarına mektûblar gönderip dėdiler ki

*10*Ama onlar Datema kalesine sığındılar ve Yahuda ile onun kardeşlerine mektuplar gönderip dediler ki:*

11*Etrâfımızda olan ümmetler bizi kırmak içìn cemʿ oldular ve biz içine kaçdığımız hisârı almak içìn gelmeğe hazırlardır ve Tîmoto onlarıŋ serʿaskeridir

*11*Çevremizde olan milletler bizi kırmak için toplandılar ve bizim içine kaçtığımız kaleye gelmek üzeredirler. Timoteus da onların başkumandanıdır.*

pes ∞

241

١٢ پس كل بزي اونلرك اللرندن قورتار زيرا بزدن چوق دوشدي

١٣ وتوبيم يرلرنده اولان قرنداشلريمز قتل اولنديلر هم دشمنلر اونلرك
عورتلريني اولادني اسير ايدوب اوروبه سني ملكيني الديلر شويلكه بوراده
بيك آدم قدر هلاك اولدي

١٤ اول مكتوبلر دخي اوقندوغي زمان اشته غيري ساعيلر اسپابي يرتق جليله دن
يتشوب ينه اول خبري كتوروب

١٥ دديلر كه ابتولمادن صوردن وصيده دن هم جمله جليله دن غريبلر
اونلري قرمق ايچون جمع اولديلر

١٦ ويهودا هم قوم دخي بوني اشيدوب اونلردن جدال چكن ومصيبتده
اولان قرنداشلريمز خصوصنده نه اتمك كركيز ديو مشاوره
اتمك ايچون عظيم جماعتي دوشرديلر

١٧ ويهودا كندو قرنداشي سيمونه دديكه كندوكه ارلر سچ ده اونلره
وار جليله ده اولان قرنداشلريكي قورتار وبن هم قرنداشم يوناتان
غلعاد سمتنه كيده لم

١٨ وزكريا اوغلي يوسفي هم ازاريا نام قومك سردارلريني قلان عسكرلر ايله
يهوداده محافظه ايچون قودي

12*Pes gel bizi onlarıŋ ellerinden kurtar zîrâ bizden çok düşdü
*12*Şimdi gel bizi onların elinden kurtar. Çünkü bizden birçokları öldürüldü.*
13*Ve Tûbîm yerlerinde olan karındaşlarımız katl olundular hem düşmanlar onlarıŋ ʿavratlarını evlâdını esîr ėdip urubâsını aldılar şöyle ki burada biŋ âdam kadar helâk oldu
*13*Tubim yöresinde olan kardeşlerimiz de öldürüldüler. Düşmanlar onların kadınlarını, çocuklarını tutsak edip giysilerini aldılar. Öyle ki burada bin adam kadar öldürüldü.*
14*Ol mektûblar dahi okunduğu zamân işte ġayrı sâʿîler esvâbı yırtık Celîleden yetişip yine ol haberi getirip
*14*O mektuplar okunduğunda; işte bazı postacılar yırtık giysileriyle Galile'den gelip, o haberi getirdiler.*
15*Dėdîler ki İbtolomâdan Sûrdan ve Saydadan hem cümle Celîleden ġarîbler onları kırmak içiŋ cemʿ oldular
*15*Ve dediler ki: -Ptolema'dan, Sur'dan, Sayda'dan ve tüm Galile bölgesinden yabancılar onları kırmak için toplandılar.*
16*Ve Yahûdâ hem kavm dahi bunu işidip onlardan cidâl çeken ve musîbetde olan karındaşlarımız husûsunda ne ėtmek gerekir diye müşâvere ėtmek içiŋ ʿazîm cemâʿatı devşirdiler
*16*Yahuda ile halk bunu işittiğinde: -Onlardan baskı gören ve sıkıntıda olan kardeşimiz için ne yapalım? Diyerek danışmak için büyük bir kalabalık topladılar.*
17*Ve Yahûdâ kendi karındaşı Simʿuna dėdi ki kendiŋe erler seç de onlara var Celîlede olan karındaşlarıŋı kurtar ve ben hem karındaşım Yonâtân Gilʿâd semtine gidelim
*17*Yahuda kendi kardeşi Simon'a dedi ki: -Kendine yiğitler seç ve onlara git. Galile'de olan kardeşlerini kurtar. Ben ve kardeşim Yonatan, Gilat semtine gidelim.*
18*Ve Zekeriyâ oğlu Yusufu hem Âzâriyâ nâm kavmin serdârlarını kalan ʿaskerler ile Yahûda da muhâfaza içiŋ kodu
*18*Zekeriya oğlu Yusuf'u ve Azarya adındaki halkın kumandanını, kalan askerlerle Yahuda'yı korumak için bıraktı.*

١٩ وَاُونلَرَه اَمْرْ اِيدُوبْ دِدِيكَه بُو قَوْمْ اُوزَرِينَه اُولُكْ وَتَابِزْ دُونْنَجَه
اُمَّتْلَرْ اِيلَه جَنْكَه كِيرْمَكْ

٢٠ وَسِيمُونَه جَلِيلَه يَه وَارْمَقْ اِيچُونْ اُوجْ بِيكْ اَدَمْ يَهُودَايَه اِيسَه
غِلْعَادَه وَارْمَقْ اِيچُونْ سَكِزْ بِيكْ اَدَمْ وِيرِلْدِي

٢١ پَسْ سِيمُونْ جَلِيلَه يَه كِتْدِي وَاُمَّتْلَرَه اِيلَه وَافِرْ جَنْكْ اَيْلَدِي اُمَّتْلَرْ
دَخِي اَنُوكْ اُوكُنْدَه بُوزُلْدِيلَرْدَه اُو اُونْلَرِي تَا اِبْتُولْمَانِكْ قُپُوسِنَه دَكْ
قُودِي

٢٢ وَاُمَّتْلَرْدَنْ اُوجْ بِيكْ اَدَمْ قَدَرْ دُوشْدِيلَرْ هَمْ اُو اُونْلَرِكْ غَنِيمَه لَرِينِي
آلْدِي عَوْرَتْلَرْ وَاُوغْلَانْلَرْ وَجُمْلَه وَارْلَرِي اِيلَه آلْدِيدَه اُونْلَرِي

٢٣ هَمْ جَلِيلَه دَه وَارْبَاتْدَه اُولَانْلَرِي عَظِيمْ شَنْلِكْ اِيلَه يَهُودَايَه كُوتُردِي

٢٤ وَمَا قَبِّي يَهُودَا هَمْ قَرِنْدَاشِي يُونَاتَانْ يَارْدَنِي كَچْدِيلَرْ وَبَرِّيَّه دَه
اُوجْ كُونْلُكْ يُولْ سُورْدِيلَرْ دَه نَبَاتِّي لَرَه رَاسْتْ كَلْدِيلَرْ

٢٥ كَه اُونْلَرَه سَلَامَتْ اُوزَرَه اِسْتِقْبَالْ اَيْلَدِيلَرْدَه غِلْعَادْ سَمْتِنْدَه
قَرِنْدَاشْلَرِينَه جُمْلَه وَاقِعْ اُولَانْ نَسْنَه لَرِي حِكَايَتْ اَيْلَدِيلَرْ اِتْدِيلَرْ

٢٦ وَ دَخِي اُونْلَرْدَنْ يِنْجَه سِي صَرْپْ وَبُيُوكْ شَهْرْلَرْدَه يَعْنِي بَصْرَه دَه

بوصورده

19*Ve onlara emr ėdip dėdi ki bu kavm üzerine oluŋ ve tâ biz dönünce ümmetler ile cenke girmeŋ
*19*Onlara şöyle buyurdu: -Bu halkla beraber olun ve biz dönene dek milletlerle cenge girmeyin.*
20*Ve Simʿuna Celîleye gitmek varmak için üç biŋ âdam Yahûdâya ise Gilʿâda varmak içĭn sekiz biŋ âdam vėrildi
*20*Simon'a, Galile'ye gitmek için üç bin adam, Yahuda'ya da sekiz bin adam verildi.*
21*Pes Simʿun Celîleye gitti ve ümmetler ile vâfir cenk eyledi ümmetler dahi ònuŋ öŋünde bozuldular da o onları tâ İbtolemânıŋ kapĭsına dek kovdu
*21*Simon Galile'ye gitti ve milletlerle büyük bir savaş yaptı. Milletler de onun önünde bozuldular. O, onları ta Ptolema'nın kapısına dek kovaladı.*
22*Ve ümmetlerden üç biŋ âdam kadar düşdüler hem onlarıŋ ġanîmelerini aldı
*22*Milletlerden üç bin adam kadar öldü ve onların çapullarını aldı.*
23*Hem Celîlede ve Ârbatda olanları ʿavratlar ve oğlanlar ve cümle varları ile aldı da onları ʿazîm şenlik ile Yahûdâ vilâyetine götürdü
*23*Galile ve Arbat'ta olanları; kadınları, çocukları ve tüm mallarıyla birlikte alarak, onları Yahuda vilayetine götürdü.*
24*Ve Mâkabbî Yahûdâ hem karındaşı Yonâtân Yârdanı geçdiler ve beriyyede üç günlük yol sürdüler de Nabâttîlere rast geldiler
*24*Yahuda-Makabe'yle kardeşi Yonatan; Yordan'ı* geçtiler ve çölde üç günlük yol gittikten sonra Nabatalılar ile karşılaştılar.*
25*Ki onlara selâmet üzere istikbâl eylediler de Gilʿâd semtinde karındaşlarına cümle vâkiʿ olan nesneleri hikâyet ėtdiler
*25*Onları barışla karşıladılar ve Gilad semtindeki kardeşlerine tüm olmuş olan şeyleri anlattılar.*
26*Ve dahi onlardan niçesi sarp ve büyük şehirlerde yaʿnî Basrada
*26*Onlardan birçoğu sarp ve büyük şehirlerde; yani Basra'da ∞*

*: Ürdün

Busorda ∞

242

قرنائمده

بو صورده علميده خسفونده ماكدده ~~قرنائينده~~ محبوس اولديلر

٢٧ هم ددیلرکه غلعاد سمتنك غيري شهرلرنده آلنمش واردر
واونلرك دشمنلري يارين قلعه لر اوزرينه براوردو قورمق استرلر
ده اونلري آلوب بركونده اول جمله لري هلاك ايتمك استرلر

٢٨ اوزمان يهودا كندو عسكري ايله تيزيه بريه يولندن بو صوره
طوغرو توجه ايدوب اول شهري آلدي وجمله اركلكري تيغ بران ايله
اولدردي هم اونلرك غنيمه لريني آلوب شهري آتشه ياقدي

٢٩ واورادن كيجه كوچوب قلعه اوزرينه روانه اولدي

٣٠ وصباح اولدوغي كبي كوزلريني قالدرديلر واشته چوق وبي حساب
خلق كه قلعه ~~قلعه~~ آلمق ايچون نردبانلري والات حربي
قالدررلر ايدي هم ايچروكيلر دوكشور ايدي

٣١ ويهودا كوروب كه جنك باشلندي ايدي هم شهرك فريادي بودي
صداسي وعظيم آواز ايله تاكوكه دك چقردي كندو عسكرينك
ارلرينه ددیکه

٣٢ بوكون قرنداشلريكز ايچون دوكوشك

Busorda ʿAlimmîde Hasfonda Mâkedde Karnâyimde mahbûs oldular
Busor'da, Alimi'de, Hasfon'da, Maked'de ve Karnayim'de kuşatıldılar.
27*Hem dėdiler ki Gilʿâd semtiniŋ ġayrı şehirlerinde alınmış vardır ve onlarıŋ düşmanları yarın kalʿeler üzerine bir ordu kurmak isterler de onları alıp bir günde ol cümleleri helâk ėtmek isterler
*27*Dediler ki: Gilead semtinin diğer şehirlerinden alınmış olanlar vardır. Onların düşmanları yarın kaleler üzerinde bir ordu kurmak ve onları alıp tümünü bir günde yok etmek isterler.*
28*O zamân Yahûdâ kendi ʿaskeri ile tėziyye beriyye yolundan Busora doğru teveccüh ėdip ol şehri aldı ve cümle erkekleri tîg-i bürrân ile öldürdü hem onlarıŋ ġanîmelerini alıp şehri âteşe yakdı
*28*O zaman Yahuda, kendi askerleriyle çabucak çöl yolundan Busor'a doğru gidip o şehri aldı ve tüm erkekleri keskin kılıçla öldürdü. Onların çapullarını alarak kenti ateşe verdi.*
29*Ve oradan ġecede göçüp kalʿe üzerine revâne oldu
*29*Oradan gece göçerek kaleye doğru yollandı.*
30*Ve sabâh olduğu gibi gözlerini kaldırdılar ve işte çok ve bî-hėsâb halk ki kalʿayı almak içiŋ nerdübânları ve âlet-i harbîyi kaldırırlar idi hem içerikiler döğüşür idi
*30*Sabah olduğunda gözlerini kaldırdılar: İşte çok ve sayılamayacak kadar büyük bir kalabalık; kaleyi almak için merdivenleri ve harp aletlerini kaldırarak içerdekilerle döğüşüyorlardı.*
31*Ve Yahûdâ görüp ki cenk başlandı idi hem şehiriŋ feryâdı boru sedâsı ve ʿazîm âvâz ile tâ göğe dek çıkdı kendi ʿaskeriniŋ erlerine dėdi ki
*31*Yahuda cenk başladığını gördüğünde; şehrin gürültüsü, boru sesi ve büyük bağırışlar göğe dek çıkıyordu. Ve kendi birliklerinin erlerine dedi ki:*
32*Bu gün karındaşlarıŋız içiŋ düğüşüŋ
32-Bu gün kardeşleriniz için dövüşün.*

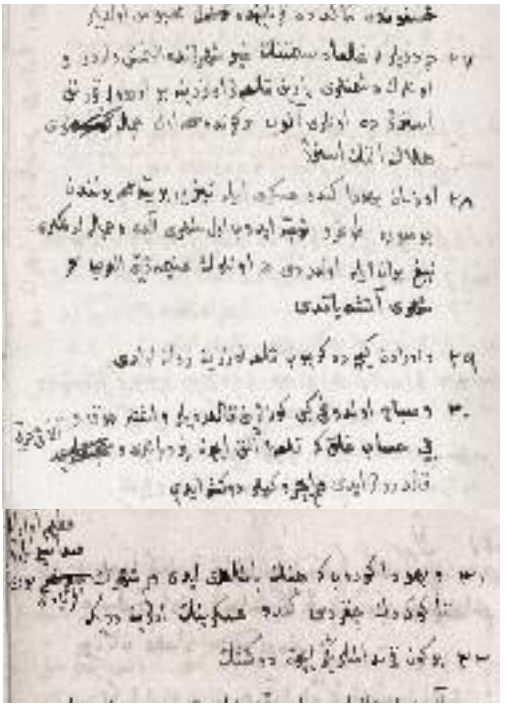

٣٣ اندن اونلرك اردينه اوج الاي ايله چقدي وبوريلري چالارق
دعا ايله چغرشديلر

٣٤ يتموتؤنك عسكري دخي ماقبينك ~~عسكري ايدوكني~~ كلدوكني بلوب اوكندن
قاچديلرده اوا اونلري عظيم قتال ايله اوردي واول كون اونلردن
سكز بيك آدم قدر دوشديلر

٣٥ اندن مصپايه دوندي وآني دوكوشه دوكوشه آلديده جمله انوك
اركلكلريني اولدردي وغنيمه لريني آلوب آني آتشه ياقدي

٣٦ اورادن كوچوب خسفوني ماكدي وبوصوري هم ساير غلعاد سمتنك
شهرلريني آلدي

٣٧ بونسنه لردنصكره يتموتؤا بر غيري عسكر دوشردي وارماغك
اوته سنده رافون قارشو سنده براوردوقوردي

٣٨ يهودا دخي اوردوء چاشتلمغه كوندردي ده آكا اعلام اولنوب
ديديلركه اطرافمزده اولان جمله طايفه لر اونلرك يانينه جمع اولديلر
واونلر عظيم عسكردر

٣٩ هم دخي اونلره ياردم ايچون عرب لوندلري وار وارماغك اوته سنده

اوردوء

33*Ondan onların ardına üç âlây ile çıkdı ve boruları çalarak duʿâ ile çığrışdılar
*33*Ondan sonra onların ardına üç alayla çıkarak boruları çaldılar ve duayla yakardılar.*
34*Timoteʿu onuŋ ʿaskeri dahi Makâbbîniŋ geldiğini bilip önünden kaçdılar da o onları ʿazîm kıtâl ile urdu ve ol gün onlardan sekiz biŋ âdam kadar düşdüler
*34*Timoteus askerleriyle Makabe'nin geldiğini anladığında; önünden kaçtı. O, onları büyük bir vuruşla vurdu ve o gün onlardan sekiz bin adam öldürüldü.*
35*Ondan Mespâya döndü ve onu döğüşe döğüşe aldı da cümle onuŋ erkeklerini öldürdü ve ġanîmelerini alıp onu âteşe yakdı
*35*Ondan sonra Mispa'ya* döndü. Onu döğüşerek aldı. Onun tüm erkelerini öldürdü ve çapullarını alıp onu ateşe verdi.*
36*Oradan geçip Hasfonu** Mâkedî ve Bosoru hem sâʿir Gilʿâd semtiniŋ şehirlerini aldı
*36*Oradan geçip Hasfon'u, Maked'i, Bosor'u ve diğer Gilad semtinin şehirlerini aldı.*
37*Bu nesnelerden soŋra sonra Timoteʿ bir ġayrı ʿasker devşirdi ve ırmağıŋ ötesinde Râfon karşısında bir ordu kurdu
*37*Bu şeylerden sonra Timoteus başka askerler topladı ve ırmağın ötesinde Rafon karşısında bir ordu kurdu.*
38*Yahûdâ dahi orduyu çaşıtlamağa gönderdi de öŋa iʿlâm olunup dėdiler ki etrâfımızda olan cümle tâʿifeler onlarıŋ yanına cemʿ oldular ve onlar ʿazîm ʿaskerdir
*38*Yahuda orduyu çaşıtlamak için adamlar gönderdiğinde gelen adamlar ona: -Çevremizdeki tüm milletler onların yanında toplandılar ve onlar çok kalabalıktırlar.*
39*Hem dahi onlara yardım için ʿarab levendleri var ve ırmağıŋ ötesinde
*39*Hem onlara yardım için arap askerleri var ve ırmağın ötesinde orduyu ∞*

*Almancası: "Darnach zog Judas gen **Maspha**, stürmte und eroberte es und ließ alle Mannsbilder darin töten und plünderte und verbrannte die Stadt " Martin Luther Çeviris; I. Mak. 5/35
Türkçesi: Sonra Maspa'ya döndü ve onu fethetti, tüm erkeklerini öldürdü ve şehri yaktı.

Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: "Ardından *Alema'ya* doğru yöneldi, kente saldırıp ele geçirdi. Erkekleri öldürdü, kenti yağma edip ateşe verdi. I. Mak. 5/35
Yukarıdaki çeviride '*Alema'* değil; Mispa olmalı.
**: Chasphor(*Kaspor*).

orduyu ∞

اوردوء قوردیلرده قارشوکه جنکه کلمکه حاضرلردر یهودا
دخی اونلرك قارشولرینه واردی

٤٠ وتیموتو کندو عسکرینك سردارلرینه دیدیکه یهودا وانوك عسکری
صویك ارماغنه ینا شدوغی زمان اکر اوبزی اول کچرسه بز آکا طیانه مزیز
زیرا تحقیق اوبزی یکر

٤١ اما اکر قورقوب ارماغك اوته سنده اوردوء قورارسه بز آکا کچه لم
ده آنی یکه لم

٤٢ بوکز یهودا صویك ارماغنه یقین کلوب قومك وکیللرینی ارماغك
اوزرنده دوردردی واونلره امر ایدوب دیدیکه هیچ کمسه قونمغه
قوماك الا جمله سینی جنکه صالك

٤٣ واو اونلره اول کچدیده جمله قوم اردنجه عبور ایلدی واول جمله
امتلر انوك اوکنده بوزلدیلر وسلاحلرینی براغوب قرنایمده اولان
هیکله قاچدیلر

٤٤ اما یهودا وانوك طایفه سی شهری الدیلر وهیکلی جمله ایچنده
اولانلر ایله آتشه یاقدیلر بو یوزدن قرنایم خراب اولدیده آرتوق
یهودانك قارشوسنه طیانمدیلر

orduyu kurdular da karşĩŋa cenke gelmeğe hazırlardır Yahûdâ dahi onlarıŋ karşĩlarına vardı

kurdular. Karşına cenge gelmeye hazırdırlar. Yahuda da onların karşısına geçti.

40*Ve Timoteʿo kendi ʿaskeriniŋ serdârlarına dėdi ki Yahûdâ ve ònuŋ ʿaskerî suyuŋ ırmağına yanaşdığı zamân eğer o bizi evvel geçerse biz òŋa dayanamayız zîrâ tahkîk o bizi yeŋer

*40*Timoteo kendi askerlerinin kumandanlarına: -Yahuda ve onun askerleri suyun kenarına yanaştığı zaman; eğer o bizden önce geçerse, biz ona karşı dayanamayacağız. Çünkü iyice incelersek onun bizi yeneceğini anlarız, dedi.*

41*Âmmâ eğer korkup ırmağın ötesinde orduyu kurarsa biz òŋa geçelim de ònu yeŋelim

*41*Ama eğer o korkarak ırmağın karşı kıyısında ordu kurarsa; biz de gidip onu yeneriz.*

42*Bu kez Yahûdâ suyuŋ ırmağına yakın gelip kavmiŋ vekillerini ırmağıŋ üzerinde durdurdu ve onlara emr edip dėdi ki hîç kimseyi konmağa komaŋ illâ cümlesini cenke salıŋ

*42*Bu kez Yahuda ırmağın yanına gelip, halkın vekillerini ırmağın üzerinde durdurdu ve onlara şöyle buyurdu: -Hiç kimseyi konaklamaya bırakmayın; ama tümünü cenge bırakın.*

43*Ve o onlara evvel geçdi de cümle kavm ardınca ʿubûr eyledi ve ol cümle ümmetler ònuŋ öŋünde bozuldular ve silâhlarını bırağıp Karnâyimde olan heykele kaçdılar

*43*Ve onlardan önce kendi geçti ve tüm adamları da ardından suyu geçtiler. O kalabalığın tümü onun önünde bozguna uğradı ve silahlarını bırakıp Karnayim'de olan tapınağa kaçtılar.*

44*Âmmâ Yahûdâ ve ònuŋ tâʿifesi şehri aldılar ve heykeli cümle içinde olanlar ile âteşe yakdılar bu yüzden Karnâyim harâb oldu da artîk Yahûdânıŋ karşĩsına dayanmadılar

*44*Ama Yahuda ve askerleri şehri ele geçirdiler ve tapınağı içinde olanlarla birlikte yaktılar. Bu yüzden Karnayim yıkıldı; artık Yahuda'nın karşısında duramadılar.*

٤٥ اوزمان يهودا غلماد سمتنده اولان جمله اسرائيللولري يهودا
ولايتنه كلك ايچون كوچكدن بيوكه وارنجه عورتلريله اولاديله اوروو
ماملكلريله جمع اتديده عظيم آلاي اولدي

٤٦ وتا افرونه دك كه بيوك ويول اوستنده صوب شهردر كلديلر
وصاغه ياصوله صاپمق قابل دكل ايدي الا اورتادن كچمك
اقتضا ايدردي

٤٧ ولايتلولر ايسه اونلري طشره ده قيوب قپانديلرده قپولري طاشلر ايله
طوقازلديلر طقاديلر

٤٨ يهودا دخي اونلره سلام كوندروب دديكه قويك بزي كه ولايتكزدن
كچوب ولايتمزه كيده لم وسزه هيچ كمسه ضرر اتميه الا يايان كچه لم
اما اونلر آچمغه استمديلر

٤٩ اوزمان يهودا بيورديكه عسكرده ندا ايده لرده هركس كندو اولدوغي
يرده قونه

٥٠ جنك آدملري دخي قونديلر واول بتون كون وبتون كيجه شهري
دوكديلرده شهر يهودانك الينه ويرلدي

اول

53

45*O zamân Yahûdâ Gilʿâd semtinde olan cümle İsrâʿėllileri Yahûdâ vilâyetine gelmek içỉn küçüğünden büyüğe varınca ʿavratlarıyla evlâdıyla orduyu cemʿ etdi de ʿazîm âlây oldu
*45*O zaman Yahuda, Gilad semtinde olan tüm İsrailliler'i Yahuda vilayetine gelmek için -küçükten büyüğe varıncaya dek- kadınları ve çocuklarıyla orduya topladı. Büyük bir kalabalık oldu.*

46*Ve tâ Efrona dek ki büyük ve yol üstünde sarp şehrdir geldiler ve sağa ya sola sapmak kabil değil idi illâ ortadan geçmek iktizâ ėderdi
*46*Ve yol üstünde sarp bir şehir olan Efron'a dek geldiler. Sağa sola sapmak mümkün değildi; illa oradan geçmek gerekiyordu.*

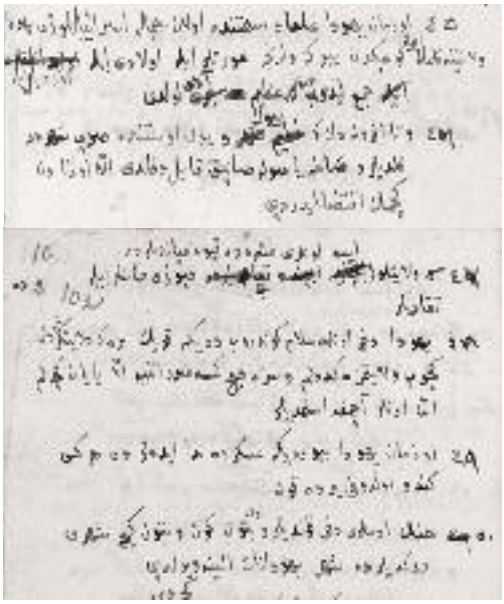

47*Vilâyetliler ise onları taşrada koyup kapandılar da kapĩları taşlar ile tıkadılar
*47*Kentliler onları dışarda tutup kapandılar ve kapıları taşlarla tıkadılar.*

48*Yahûdâ dahi onlara selâm gönderip dėdi ki koyuŋ bizi ki vilâyetiŋizden geçip vilâyetimize gidelim ve size hîç kimse zarar ėtmeye illâ yayan geçelim âmmâ onlar açmağa istemediler
*48*Yahuda onlara selam göndererek şöyle dedi: -Bizi bırakın! Vilayetinizden geçip ülkemize gidelim. Size hiç kimse zarar vermeyecek ve yayan geçilecek. Ama onlar açmak istemediler.*

49*O zamân Yahûdâ buyurdu ki ʿaskerde nidâ ėdeler de herkes kendỉ aldığı yerde kona
*49*O zaman Yahuda, herkesin bulunduğu yerde konaklamasını askerlerine duyurdu.*

50*Cenk âdamları dahi kondular ve ol bütün gün ve bütün gėce şehri döğdüler de şehr Yahûdânıŋ eline vėrildi
*50*Cenk adamları da konakladılar. Bütün gün ve bütün gece şehri döğdüler. Şehir Yahuda'nın eline verildi.*

ol ∞

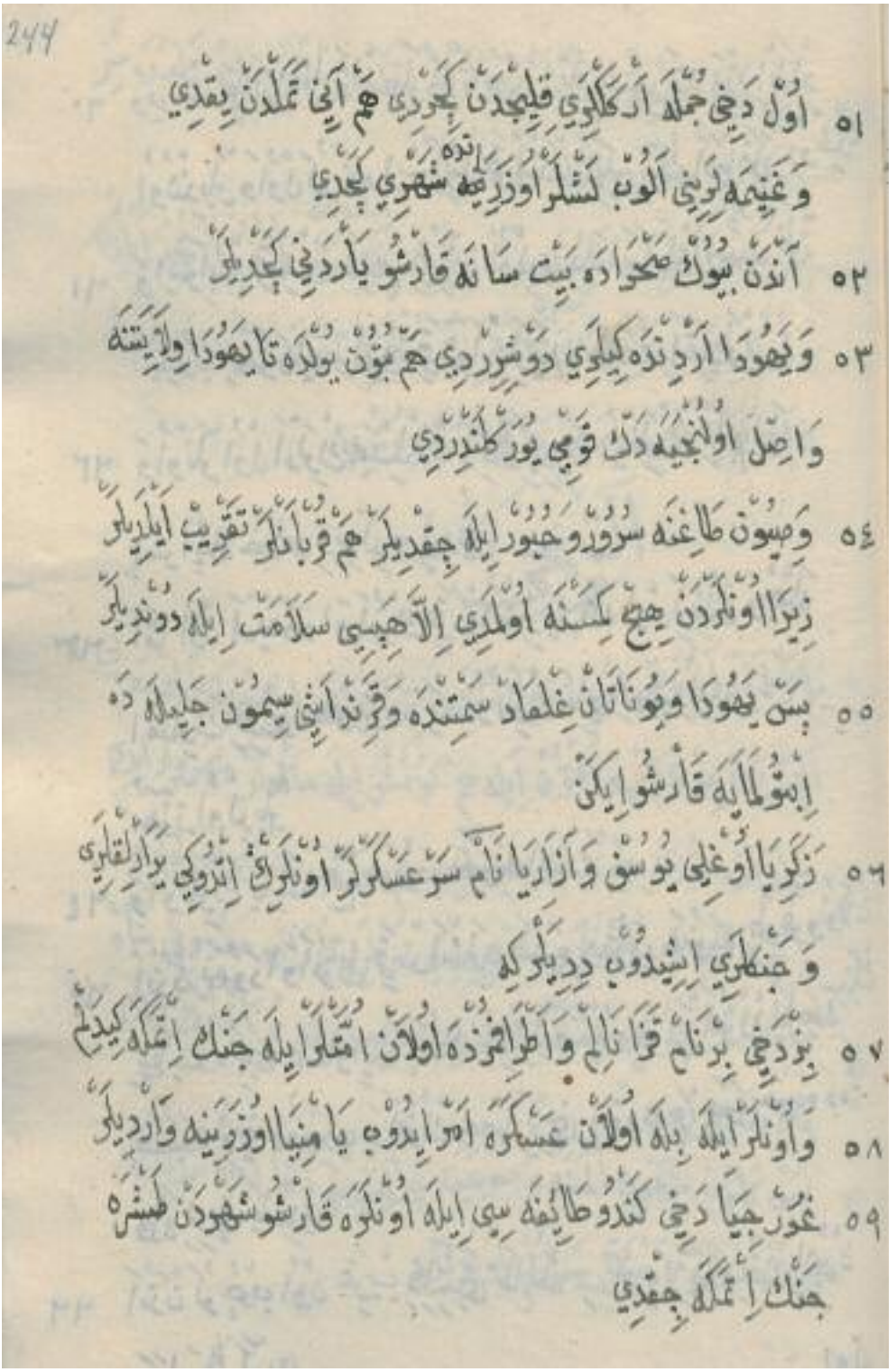

244

٥١ اول دخی جمله ارکلری قلیجدن کچردی هم انی تملدن یقدی
وغنیمه لرینی الوب لشلر اوزرینه شهری کچدی

٥٢ اندن بیوک صحراده بیت سانه قارشو یاردنی کچدیلر

٥٣ ویهودا اردنده کیلری دوشرردی هم بتون یولده تا یهودا ولایتنه
واصل اولنجیه دک قومی یورکلندردی

٥٤ وصیون طاغنه سرور وحبور ایله چقدیلر هم قربانلر تقریب ایلدیلر
زیرا اونلردن هیچ کمسنه اولمدی الا هپسی سلامت ایله دوندیلر

٥٥ پس یهودا ویوناتان غلعاد سمتنده وقرنداشی سیمون جلیله ده
ابتولمایه قارشو ایکن

٥٦ زکریا اوغلی یوسف وازاریا نام سرعسکرلر اونلرک اتدوکی یرارلقلری
وجنکلری اشیدوب دیدیلر که

٥٧ بز دخی برنام قزانالم واطرافمزده اولان امتلر ایله جنک اتمکه کیدلم

٥٨ واونلر ایله بله اولان عسکره امر ایدوب یامنیا اوزرینه واردیلر

٥٩ غورجیا دخی کندو طائفه سی ایله اونلره قارشو شهردن طشره
جنک اتمکه چقدی

51*Ol dahi cümle erkekleri kılıçdan geçirdi hem ònu̓ temelden yıkdı ve ġanîmelerini alıp leşler üzerinde şehri geçdi
*51*O da tüm erkekleri kılıçtan geçirdi ve onu kökünden yıktı. Çapulunu alıp leşler üzerinden şehri geçti.*
52*Ònda büyük sahrâda Beyt-i Sâna karşî Yârdanı geçdiler
*52*Ondan sonra büyük sahrada Beytsan'a karşı Yordan'ı geçtiler.*
53*Ve Yahûdâ ardındakileri devşirirdi hem bütün yolda tâ Yahûdâ vilâyetine vâsıl oluncaya dek kavmi yüreklendirdi
*53*Yahuda ardındakileri toplardı ve tüm yol boyunca ta Yahuda bölgesine gidene dek halkı yüreklendirdi.*
54*Ve Siyon dağına sürur ve hübur ile çıkdılar hem kurbânlar takarrüb eylediler zîrâ onlardan hîç kimesne ölmedi illâ hepisi selâmet ile döndüler
*54*Sion dağına büyük sevinç ve coşkuyla çıkarak kurbanlar sundular. Çünkü onlardan hiç kimse ölmemiş ve tümü esenlikle geri dönmüştü.*
55*Pes Yahûdâ ve Yonâtân Gilʿâd semtinde ve karındaşı Simʾun da Celîlede İbtolâmâya karşî iken
*55*Yahuda ile Yonatan Gilad semtinde ve kardeşi Simon da Galile'de Ptolema'ya karşı iken;.*
56*Zekeriyâ oğlu Yusuf ve Âzâryâ nâm serʿaskerler onların̓ ètdiği yararlıkları ve cenkleri işidip dèdiler ki
*56*Zekeriya oğlu Yusuf ve Azarya adındaki askerler, onların yaptığı yararlıkları ve cenkleri işitip şöyle söylediler:*
57*Biz dahi bir nâm kazanalım ve etrâfımızda olan ümmetler ile cenk ètmeğe gidelim
57-Biz de bir nam kazanalım çevremizde olan milletlerle cenk eymeye gidelim.*
58*Ve onlar ile bile olan ʿaskere emr èdip Yâminyâ üzerine vardılar
*58*Ve onlar da kendi askerlerine, Yamniya üzerine yürümelerini buyurdu.*
59*Gorciyâ dahi kendi tâʿifesi ile onlara karşî şehrden taşra cenk etmeğe çıkdı
*59*Gorciya da kendi askerleriyle onlara karşı şehirden dışarı cenk etmeye çıktı.*

٦٠ ويوسف هم ازاريا قاچديلرده تا يهودانك سنورينه دك اطراد
اولنديلر واول كونده اسرائيل قومندن ايكي بيك آدم قدر دوشدي
٦١ واسرائيل قومنده عظيم قرغين اولدي زيرا يرارلق ايدرم ظن
ايليوب يهودايه وانوك قرنداشلرينه اطاعت اتمديلر
٦٢ واونلر اول ارلرك نسلندن دكللر ايديكه اونلرك عملي ايله
اسرائيله خلاص ويرلدي ايدي
٦٣ اما اول ار يهودا وانوك قرنداشلري جمله اسرائيلك وجمله
امتلرك قتنده هر يرده كه اونلرك نامي ايشيدلدي ايسه
معزز اولديلر
٦٤ واونلرك يانينه جمع اولوب تهنيه ايدرلر ايدي
٦٥ اندن يهودا وانوك قرنداشلري طشره چقوب جنوبه طوغرو اولان
ولايتده بني عساو ايله جنك اتديلر وحبروني هم انوك ناحيه سنك
قصبه لرني اوردي وانوك حصارلرني ييقدي هم چپ چوره ده كي
قله لرني ياقدي
٦٦ اندن كوچوب اول غريب فلستي طايفه سنك ولايتنه كتمك ايچون
سماريه كچدي

اول

60*Ve Yusuf hem Âzâriyâ kaçdılar da tâ Yahûdânıŋ sınîrına dek ıttırâd olundular ve ol günde İsrâʿèl kavminden iki biŋ âdam kadar düştü
*60*Yusuf ve Azarya kaçarak ta Yahuda sınırlarına dek kovalandılar. O gün İsrail'den iki bin kadar adam öldürüldü.*
61*Ve İsrâʿèl kavminde ʿazîm kırgın oldu zîrâ yarârlık èdelim zann eyleyip Yahûdâya ve ònuŋ karındaşlarına itâʿat èdmediler
*61*İsrail halkında büyük kırgın oldu. Çünkü yararlılık göstermek isteyip Yahuda'yla onun kardeşlerini dinlemediler.*
62*Ve onlar ol erleriŋ neslinden değiller idi ki onlarıŋ ʿameli ile İsrâʿèle halâs vèrildi idi
*62*Onlar, onların işleriyle İsrail'e kurtuluş verilen o erlerin soyundan değillerdi...!*
63*Âmmâ ol er Yahûdâ ve ònuŋ karındaşları cümle İsrâʿèliŋ ve cümle ümmetleriŋ katında her yerde ki onlarıŋ nâmı işidildi ise muʿazzez oldular
*63*Ama o er Yahuda ve onun kardeşleri -tüm İsrail'in ve tüm milletlerin katında- her nerede adları duyulduysa; orada onurlandırıldılar.*
64*Ve onlarıŋ yanına cemʿ olup tehniye èderler idi
*64*Onların yanına toplanıp tebrik ediyorlardı.*
65*Òndan Yahûdâ ve ònuŋ karındaşları taşra çıkıp cenûba doğru olan vilâyetde Benî ʿAsâv ile cenk èdtiler ve Hebronu hem ònuŋ nâhiyesiniŋ kasabalarını urdu ve ònuŋ hisârlarını yıkdı hem çepçevredeki kullelerini yakdı
*65*Ondan sonra Yahuda ve onun kardeşleri dışarıya çıkıp güneye doğru olan bölgede Esav* oğullarıyla savaştı. Hebron'u ve onun yanındaki kasabaları vurarak onun duvarlarını yıktı. Çevresindeki kaleleri yaktı.*
66*Òndan göçüp ol ġarîb Filistî tâʿifesiniŋ vilâyetine gitmek içìn Samâriya'yı** geçdi
*66*Oradan gittikten sonra yabancı Filistin halkı'nın vilayetine gitmek için Samariya'yı** geçti.*

*: Edom

Almancası: "Und kehrte um in der Philister Land und zog durch ***Samaria*"Martin Luther Çev.
I. Mak. 5/66
Türkçesi: Ve Filistinliler'in ülkesine gitmek için Samariya'yı geçti.

Kitabı Mukaddes Şt.'nin Çev.: Ardından Yahuda Filistliler'in ülkesine ilerledi ve Marisa'dan geçti.
I. Mak. 5/66
Yukarıdaki çeviride '*Marisa*' değil Samariya olması gerek.

ol ∞

٦٧ اول كونده بعض اماملر بر يرارلق اتمك استيوب ومشاوره سز
دوكوشه چقوب جنكده دوشديلر

٦٨ پس يهودا غريب طايفه سنك ولايتنه ازوته طوغرو توجه ايلدي
واونلرك مذبحلرينى يقدي هم الاهلرينك بوتلرينى آتشه ياقدي وشهرلرك
غنيمه لرينى الدي ده يهودا ولايتنه دوندي

التنجي باب

١ بوكز شاه انتيوقو اوست ولايتلري تمشي ايليوب اشتديكه فارسده كي
اليمايده بر عظيم والتون ايله هم كومش ايله مالدار شهروار ايدي

٢ واونده اولان هيكل پك غني ايدي هم اوراده التون اورتيلري
وجبه لري وسلاحلري وار ايدي كه اونلري اوراده مقدوني شاه
فلفوسك اوغلي اسكندر اليقودي ايدي اولكه يونانيلرك ايلك
پادشاهي ايدي

٣ پس كلوب شهري المغه وصويمغه چالشدي اما ايده مدي زيرا
ولايتلولره احوال معلوم اولديده

67*Ol günde baʿzı imâmlar bir yararlık etmek isteyip ve müşâveresiz döğüşe çıkıp cenkde düşdüler
*67*O gün bazı imamlar bir yararlık göstermek isteyip ve danışıksız cenge çıkıp, cekte kırıldılar.*
68*Pes Yahûdâ ġarîb tâʿifesiniŋ vilâyetine Âzota doğru teveccüh eyledi ve onlarıŋ mezbahlarını yakdı hem ilâhlarınıŋ putlarını âteşe yakdı ve şehirleriŋ ġanîmelerini aldı da Yahûdâ vilâyetine döndü
*68*Yahuda, yabancı milletin vilayeti Azot'a doğru yürüdü. Onların kurban sunaklarını yaktı, ilâhlarının putlarını ateşte attı, şehirlerin çapullarını aldı ve Yahuda bölgesine döndü.*

Altıncı Bâb

1*Bu kez şâh Ântiyoko üst vilâyetleri temaşî eyleyip işitdi ki Fârsdaki Elimâʿîde bir ʿazîm ü altîn ile hem gümüş ile mâldâr şehir var idi
*1*Bu kez şah Antiyoko üst bölgelere yürürken; Pers topraklarında Elimayis adında altın ve gümüşle dolu bir şehrin olduğunu duydu.*
2*Ve onda olan heykel pek ġanî idi hem orada altîn örtüleri cebeleri ve silâhları var idi ki onları orada Makadonnî şâh Felfûsuŋ oğlu İskender alıkodu idi ol ki Yunânîleriŋ ilk pâdişâhı idi
*2*Oradaki tapınak çok zengindi. Orada altın örtüsü zırhları ve silahları vardı. Onları oraya Makedonya kralı Filipus'un oğlu İskender bırakmıştı ki o, Yunanlılar'ın kralıydı.*
3*Pes gelip şehri almağa ve soymağa çalışdı âmmâ ėdemedi zîrâ vilâyetlerde ahvâl maʿlûm oldu da
*3*Buraya gelip şehri almaya ve soymaya çalıştı; ama başaramadı! Çünkü vilayete bu haber ulaştı da; ∞*

٤ اوزرینه جنکه قالقدیلر واوقاچوب اورادن بغداده دوغمك
ایچون عظیم الم ایله کتدی

٥ بوکز فارس ولایتنه برکسنه کلوب آکا خبر ایتدیکه یهودا ولایتنه
کیدن عسکرلر منهزم اولدیلر

٦ هم لسیا عظیم عسکر ایله واردیده یهودیلر آنی بوزدیلر هم اونلر
قردقلری اوردودن آلدقلری سلاحلر وعسکرلر هم نیجه غنیمه لر ایله
قوتلندیلر

٧ هم دخی قدس شریفده اولان محراب اوزرنده یاپدوغی رجسی بوزدیلر
هم مقدسه اولکی کبی وانوك یوکسك شهری بیت صوری حصارلر
ایله چویردیلر

٨ پس اولدیکه شاه بو سوزلری ایشتدوکی کبی شاشدی وپك اضطرابلو
اولدی شو بلکه دوشکه یاتوب غمدن خسته لندی انوك قصدینه کوره
اونلره واقع اولمادوغی اجلدن

٩ واوراده نیجه ایام قالدی چون ایچنده بیوك غم یکیلندی ده کندو
اولورم صاندی

وجمله

4*Üzerine cenke kalkdılar ve o kaçıp oradan Bağdâda* dönmek içiṅ ʿazîm elem ile gitdi
*4*Üzerine cenge kalktılar ve o kaçıp oradan Bağdat'a* dönmek için büyük sıkıntılarla gitti.*
5*Bu kez Fârs vilâyetine bir kimesne gelip ońa haber etdi ki Yahûdâ vilâyetine giden ʿaskerler münhezim oldular
*5*Bu kez Pers vilayetine bir kimse gelip, ona Yahuda bölgesine giden askerlerin bozulduğunu bildirdi.*
6*Hem ki Lisiyâ ʿazîm ʿasker ile vardı da Yahûdîler ońu bozdular hem ki onlar kırdıkları ordudan aldıkları silâhlar ve ʿaskerler hem niçe ġanîmeler ile kuvvetlendiler
*6*Lisiya birçok askerlerle gitmesine rağmen Yahudiler onu bozguna uğrattılar. Onlar, onların ordusundan aldıkları silahlar, askerler ve ganimetlerle güçlendiler.*
7*Hem dahi Kuds-i Şerîfde olan mihrâb üzerinde yapdığı ricsi bozdular hem makdeseyi evvelki gibi ońuṇ yüksek şehiri Beytî-i Sûru hisârlar ile çevirdiler
*7*Ve Kutsal Kudüs'teki olan mihrap üzerinde yaptığı haram şeyi bozdular. Tapınakta önceden olduğu gibi onun yüksek şehri Beytsur'u surlarla çevirdiler.*
8*Pes oldu ki Şâh bu sözleri işittiği gibi şaşdı ve pek ıztırâblı oldu şöyle ki döşeğe yatıp ġamdan hastalandı ońuṇ kasdına göre onlara vâkiʿ olmadığı ecilden
*8*Bu durumu öğrenen kral bunu duyduğu gibi çok şaşırdı ve acı çekti. O denli çok ki kederinden hastalanarak yatağa düştü. Çünkü umduğu olmamıştı.*
9*Ve orada niçe eyyâm kaldı çün içinde büyük ġam yeṇilendi de kendiyi ölürüm sandı
*9*Orada birçok günler kaldı. Çünkü içindeki büyük keder yenilenmiş ve kendinin öleceğini bilmişti.*

*: Doğrusu Babil; Bağdat o devirde daha kurulmamış olan yemyeşil bir bahçeydi. Babile yakın olduğu için Ali Bey, '*Bağdat*' olarak çevirmiş veya çeviri metninde '*Bağdat: Fa. Cennetvari bahçe*' anlamına gelen bir kelimeden ötürü yazmış olabilir.

ve cümle ∞

١٠ وجمله دوستلرینی چغروب اونلره دیدیکه کوزلرمدن اویقو قاچدی
وقساوتدن یورکم کسلدی

١١ هم قلبمده درم که نه بلایه وایچنده چالقاندوغم طالغه لره اوغرادم
بن که کندو سلطنتمده دولتلو و محبوب ایدم

١٢ حالا قدس شریفده ایتدوکم کملکلری آکارم ینجه که جمله موجود
آلتون وکومش اوادانلقلری آلدم وینجه که یهودا ساکنلرینی
سیسز قرمغه کوندردم

١٣ پس مقرم که بکا بو بلالر اول نسنه لر ایچون یتشدی وحالا
عظیم درد ایله غریب ولایتده اولورم

١٤ آندن کندو دوستلرندن فلپو نام برکسنه چغردیده آنی جمله
مملکتی اوزرینه حاکم نصب ایلدی

١٥ وآکا شاه صارغنی وخلعتنی هم مهرینی ویردیکه اوغلی انتیوقونک
لالاسی اولوب آنی پادشاه اولمق ایچون تربیه ایلیه

١٦ وشاه انتیوقو اوراده یوز قرق طقوزنجی سنه ده اولدی

١٧ لسیادخی بلوب که شاه اولدی اوغلی انتیوقوء آنوک یرینه پادشاه
دکدی که آنی کوچکدن بسلدی وآنوک ادینی اوپاتور قودی ایدی

10*Ve cümle dostlarını çığırıp onlara dedi ki gözlerimden uyku kaçdı ve kasâvetden yüreğim kesildi

*10*Ve tüm dostlarını çağırıp onlara şöyle dedi: -Uyku gözlerimden kaçtı ve kederimden yüreğim bayıldı.*

11*Hem kalbimde dėdim ki ne belâya ve halâ içinde çalkandığım tâʾifelere uğradım ben ki kendi saltanatımda devletli ve mahbûb idim

*11*Yüreğimde; ah! Ne belaya uğradım, dedim. Bak şu içinde çalkalandığım milletlere! Ben ki egemenliğimde kısmeti açık sevgili biriydim.*

12*Halâ Kuds-i Şerîfde ėtdiğim kemlikleri aŋarım nice ki cümle mevcûd altîn ve gümüş avâdânlıkları aldım ve nice ki Yahûdâ sâkinlerini sebepsiz kırmağa gönderdim

*12*Şimdi Kudüs'e yaptığım kötülükleri anımsıyorum. Ben nasıl tüm altın ve gümüş takımları aldım. Ve nasıl Yahuda halkını nedensiz ölüme gönderdim?*

13*Pes mukaddim ki baŋa bu belâlar ol nesneler içiŋ yetişdi ve halâ ʿazîm derd ile ġarîb vilâyetde ölürüm

*13*Evet ben bu belâlara bunun için uğradım ve şimdi büyük dert ile yabancı ülkede ölüyorum.*

14*Ondan kendi dostlarından Filipo nâm bir kimesneyi çığırdı da onu cümle memleketi üzerine hâkim nasb eyledi

*14*Sonra da kendi dostlarından Filipo adındaki birini çağırarak onu tüm ülkesi üzerine egemen atadı.*

15*Ve ona şâh sarığını ve hilʿatını hem mühürünü verdi ki oğlu Ântiyokonuŋ lâlâsı olup onu pâdişâh olmak içiŋ terbiye eyleye

*15*Ona krallık tacını, kaftanını ve mührünü verdi ki o oğlu Antiyokus'un bakıcısı olsun onu kral olması için eğitsin.*

16*Ve şâh Ântiyoko orada yüz kırk dokuzuncu senede öldü

*16*Kral Antiyoko yüz kırk dokuzuncu yılda orada öldü.*

17*Lisiyâ dahi bilip ki şâh öldü ve oğlanı Ântiyokoyu onuŋ yerine pâdişâh dedi ki onu küçükden besledi ve onuŋ adını Ėvpâtor kodu idi

*17*Lisiya kralın öldüğünü ve onun yerine oğlu Antiyoko'nun kral olduğunu duydu ki; onu küçükken çok bakmış ve ona Evpator adını takmıştı.*

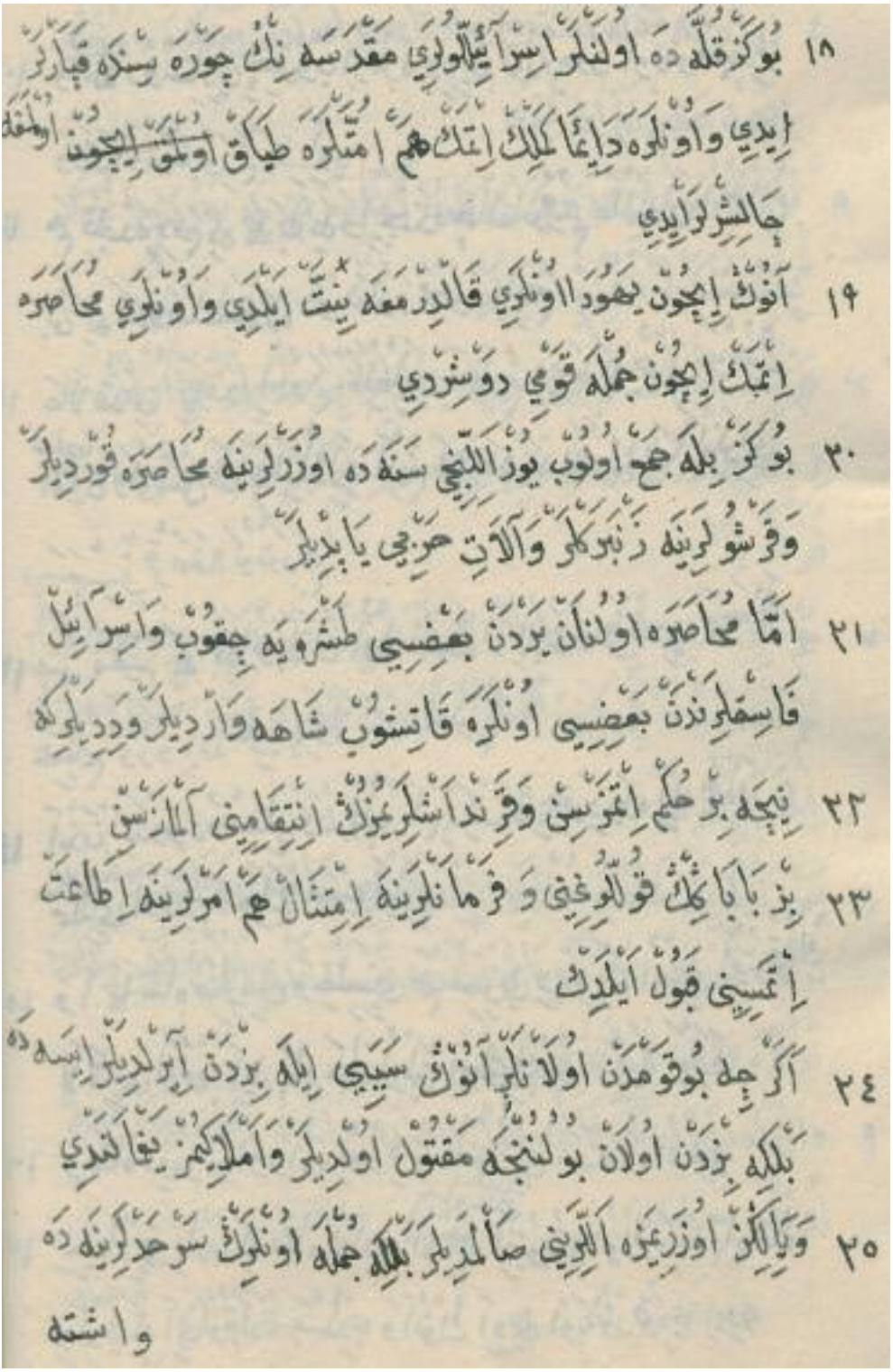

١٨ بو كز قلّه ده اولنلر اسرائيللولري مقدسه نك چوره سنده قپارلر
ايدي واونلره دائما كلك اتمك هم امتلره طياق اولمق ايچون اولمغه
چالشرلر ايدي

١٩ آنوك ايچون يهودا اونلري قالدرمغه نيت ايلدي واونلري محاصره
اتمك ايچون جمله قومي دوشردي

٢٠ بو كز بله جمع اولوب يوز اللنجي سنه ده اوزرلرينه محاصره قوردیلر
وقرشولرينه زنبركلر وآلات حربي يابديلر

٢١ اما محاصره اولنان يردن بعضسي طشره يه چقوب واسرائيل
فاسقلرندن بعضسي اونلره قاتشوب شاهه واردیلر وددیلركه

٢٢ نيچه بر حكم اتمزسن وقرنداشلريمزك انتقامني آلمازسن

٢٣ بز باباكك قوللوغني وفرمانلرينه امتثال هم امرلرينه اطاعت
اتمسني قبول ايلدك

٢٤ اكرچه بو قومدن اولانلر آنوك سببي ايله بزدن آيرلديلر ايسه ده
بلكه بزدن اولان بولننجه مقتول اولديلر واملاكيمز يغمالندي

٢٥ ويالكز اوزريمزه اللريني صالمديلر بلكه جمله اونلرك سرحدلرينه ده
واشته

18*Bu kez kullede olanlar İsrâʾèllileri makdeseniŋ çevresinde kaparlar idi ve onlara dâʾimâ kemlik ėtmek hem ümmetlere dayak olmağa çalışırlar idi

*18*Bu sırada kalede olanlar İsrailliler'i Tapınağın çevresinde yakalıyorlardı. Onlara daima kötülük etmek ve böylece milletlere destek olmaya çalışıyorlardı.*

19*Ònuŋ içĭn Yahûdâ onları kaldırmağa niyyet eyledi ve onları muhasara ėtmėk için cümle kavmi devşirdi

*19*Bu yüzden Yahuda onları kaldırmaya karar verdi ve onları kuşatmak için tüm halkı topladı.*

20*Bu kez bile cemʿ olup yüz ellinci senede ordularına muhâsara kurdular ve karşĭlarına zenberekler ve âlât-ı harbî yapdılar

*20*Bu kez toplanıp yüz ellinci yılda ordularıyla kuşattılar ve karşılarına uygun savaş düzenekleri kurdular.*

21*Âmmâ muhâsara olunan yerden baʿzısı taşraya çıkıp ve İsrâʾèl fâsıklarından baʿzısı onlara katışıp şâha vardılar ve dėdiler ki

*21*Ama kuşatılan yerden bazıları dışarıya çıkıp ve İsrail hainlerinden bazıları onlara katılıp, krala giderek şöyle dediler:*

22*Niçe bir hükm ėtmezsin ve karındaşlarımızıŋ intikâmını almazsın

22-Niçin bir karara varmıyor ve kardeşlerimizin öcünü almıyorsun?*

23*Biz babaŋıŋ kulluğuna ve fermânlarına imtisâl hem emirlerine itâʿat ėtmesini kabûl eyledik

*23*Biz babanın köleliğine, yasalarına uymak ve buyruklarını dinlemeyi kabul ettik?*

24*Eğerçe bu kavmdan olanlar ònuŋ sebebi ile bizden ayrıldılar ise de belki bizden olan bulununca maktûl oldular ve emlâkımız yağmalandı

*24*Eğer bu halktan olanlar onun sebebiyle bizden ayrıldılarsa; onlar görüldüğünde öldürüldüler ve mallarımız çapul edildi.*

25*Ve yalıŋız üzerimize ellerini salmadılar belki cümle onlarıŋ serhaddlerine de

*25*Yalnız üzerimize ellerini kaldırmadılar; belki onların tüm kumandanlarına da...!*

ve işte ∞

247

٢٦ وَاشْتَه بُوكُونْ قُدْسِ شَرِيفْدَه كِي قُلَّه اُوزَرِينَه آنِي آلْمَقْ اِيچُونْ
اُورْدُوءِ قُورْدِيلَرْ وَمَقْدَسَهٔ هَمْ بَيْتِ صُورِي صَرْپْ اِتْدِيلَرْ
٢٧ وَاَكَرْسَنْ تِيزِيَه اُونْلَرَه پِشِنْجَه كَلْمَزْسَكْ بُونْلَرْدَنْ بُيُوكْ نَسْنَه لَرِي
اِيدَجَكْلَرِي مُقَرَّرْدُرْ وَسَنْ اُونْلَرِي آلِيقُو يَامَزْسِنْ
٢٨ شَاهْ بُو نَسْنَه لَرِي اِشِيدُوبْ طَارِلْدِي وَجُمْلَه دُوسْتْلَرِينِي وَعَسْكَرِكْ
سَرْدَارْلَرِينِي وَسِپَاهْلَرِكْ آغَالَرِينِي جَمْعْ اَيْلَدِي
٢٩ هَمْ آكَا غَيْرِي شَاهْلَرْدَنْ وَدَكِيزِكْ اَطَه لَرِنْدَنْ عُلُوفَه لُو عَسْكَرْ كَلْدِي
٣٠ شُو يَلِكَه عَسْكَرِينِكْ عَدَدِي يُوزْ بِيكْ يَايَا وَيِكْرِمِي بِيكْ سِپَاهْ اُولْدِي
جَنْكَه آلِشْمِشْ اُوتُوزْ اِيكِي فِيلْ بِرْلَه
٣١ وَادُومْدَنْ كَلُوبْ بَيْتِ صُورْ اُوزَرِينَه اُورْدُوءِ قُورْدِيلَرْ وَيِنْجَه اَيَّامْ
جَنْكْ اِتْدِيلَرْ هَمْ يَابُولَرْ يَاپْدِيلَرْ اَمَّا يَرْلُولَرْ طَشْرَه يَه چِقُوبْ اُونْلَرِي
آتَشَه يَاقْدِيلَرْ وَمَرْدَانَه دُوكُشْدِيلَرْ
٣٢ اُوزَمَانْ يَهُودَا قُلَّه دَنْ كُوچُوبْ بَيْتِ ذَكَرِيَادَه شَاهْكْ اُورْدُوسِنَه
قَارْشُو اُورْدُوءِ قُورْدِي
٣٣ شَاهْ دَخِي چِيكْ صَبَاحْ كَنْدُو اُورْدُوسِنِي هُجُومْ اِيلَه كُوچُوبْ

26*Ve işte bugün Kuds-i Şerîfdeki kulle üzerine ònu almak içĭn orduyu kurdular ve Makdeseyi hem Beyt-i Sûru sarp ettiler
*26*İşte bu gün onu almak için; kutsal Kudüs'teki kale üzerinde ordu kurdular. Tapınağı ve Beytsur'u güçlendirdiler.*
27*Ve eğer sen tèziye onlara peşince gelmezseŋ bunlardan büyük nesneleri èdecekleri mukarrerdir ve sen onları alıkoyamazsın
*27*Eğer sen çabucak onların ardından gelmezsen; bundan daha büyük şeyler yapmaya kesinlikle karar vermişlerdir ve sen onları asla vazgeçiremezsin.*
28*Şâh bu nesneleri işidip darıldı ve cümle dostlarını ve ʿaskeriŋ serdârlarını ve sipâhileriŋ ağalarını cemʿ eyledi
*28*Kral bu şeyleri duyunca darıldı. Tüm dostlarını, kumandanları ve süvarilerin başlarını topladı.*
29*Hem òŋa ġayrı şâhlardan ve deŋiziŋ adalarından ʿulûfeli ʿasker geldi
*29*Ona diğer krallardan ve birçok denizaşırı yerlerden paralı askerler geldi.*
30*Şöyle ki ʿaskeriniŋ ʿadedi yüz biŋ yaya ve yiğirmi biŋ sipâh oldu cenke alışmış otuz iki fîl birle
*30*O derece ki onların asker sayısı; cenge alıştırılmış otuz iki fil ile birlikte, yüz bin yaya ve yirmi bin atlı süvariydi.*
31*Ve Edomdan gelip Beyt-i Sûr üzerine orduyu kurdular ve niçe eyyâm cenk èttiler hem yapĭlar yaptılar âmmâ yerliler taşraya çıkıp onları âteşe yakdılar ve merdâne döğüşdüler
*31*Edom'dan gelip Beytsur üzerine ordu kurdular. Birçok günler cenk ettiler ve yapılar yaptılar; ama yerliler dışarıya çıkıp onları ateşe verdiler ve mertçe dövüştüler.*
32*O zamân Yahûdâ kulleden göçüp Beyt-i Zekeriyâda şâhıŋ ordusuna karşĭ orduyu kurdu
*32*O zaman Yahuda, kaleden göçüp Beyt-i Zekeriya'da şahın ordusuna karşı orduyu kurdu.*
33*Şâh dahi çiŋ-sabâh kendi ordusunu hücûm ile göçürüp
*33*Kral da sabahleyin erkenden kalkıp, kendi ordusunu saldırış için hareket ettirdi.* ∞

بيت زكريايه طوغرو چكلدي و عسكر جنكه حاضرلندي هم بوريلري
~~حالديلر~~ چالديلر

٣٤ وفيللره اوزوم ودوت صقنديسندن كوستردیلر تاكيم اونلري جنكه
تخريش ايده لر

٣٥ وحيوانلري آلايلره كوره توزيع ايلديلر هر فيلك يانندە باشلري
باقر طولغه لو وكندولري زرخ وجبه لو بيكر آدم قوديلر هم هر
حيوانه بشيوزكزيده سپاه تعيين اولندي

٣٦ بونلر محلنجه حيوانك هر اولدوغي يرده ايديلر ونره يه كيدردي
ايسه بله كيدرلر ايدي هم اوندن ايرلمزلردي

٣٧ واوزرلرنده آغاجدن صرب قله لر وار ايدي كه هر حيواني اورتورلر
ايدي واوزرلرنده بعض آلات ايله باغلو ايديلر هر بريسنده
اوتوز ايكي جنك ارلري وار ايدي كه اوستندن دوكشرلر ايدي
پيلبان هنديدن غيري

٣٨ وقلان سپاهلري اورادن وبورادن عسكرك ايكي يانندن ديزديلر
كه عسكري صق طوتوب چكه لر

والتون

Beyt-i Zekeriyâya doğru çekildi ve ʿasker cenke hâzırlandı hem boruları çaldılar
Beyt-i Zekeriya'ya doğru çekildi, asker cenge hazırlandı ve boruları çaldılar.

34*Ve fîllere üzüm ve dût+ sıkındısından gösterdiler tâ kim onları cenke tahrîş ėdeler
*34*Fillere cenkte kızışmaları için; sıkılmış üzümle dut karışımı verdiler.*

35*Ve hayvanları âlâylara göre tevzîʿ eylediler her fîliŋ yanında başları bakır tolġalı ve kendileri zırh ü cebeli biŋer âdam kodular hem her hayvâna beşyüz güzîde sipâh taʿyîn olundu
*35*Hayvanları biliklerine göre dağıttılar. Her filin yanına başları bakır tolgalı ve kendilerinin örme zırhları olan biner adam koydular. Her hayvanı da beşyüz seçkin süvariyle desteklediler.*

36*Bunlar mahallince hayvânıŋ her olduğu yerde idiler ve nereye giderdi ise bile giderler idi hem ondan ayrılmazlardı
*36*Bunlar hayvanların bulunduğu yerdeydiler. Hayvanlar her nereye gidiyorsa onlar da birlikte gidiyordu ve onlardan hiç ayrılmıyorlardı.*

37*Ve üzerlerinde ağaçdan sarp kulleler var idi ki her hayvânı örterler idi ve üzerlerinde baʿzı âlât ile bağlı idiler her birisinde otuz iki cenk erleri var idi ki üstünden döğüşürler idi pil-bâni hindîden ġayrı
*37*Üzerlerinde her hayvanı örten ve ağaçtan yapılmış korunak kuleleri vardı. Bunlar bazı aletlerle bağlıydılar. Fil terbiyecisi olan hintliden başka; her filin üstünden dövüşen otuz iki savaşçı vardı.*

38*Ve kalan sipâhları oradan ve buradan ʿaskeriŋ iki yanından dizdiler ki ʿaskeri sık tutup çekeler
*38*Kalan süvarileri oradan buradan; askerin iki yanından dizdiler ki askeri sık tutup çeksinler.*

+Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*tût*'(Arapça).

ve altîn ∞

248

٣٩ وَآلتون هم باقر قلقانلر اوزرینه کونش شفافلننجه طاغلر
برّاقلنوردی و ینار مشعله لر کبی یالابرلر ایدی

٤٠ وَشاه عسکرینك بر بلوکی یوکسك طاغلر اوزرنده غیریلر ایسه
آشاغه ده یایلدی وحذر ترتیب ایله کیدرلر ایدی

٤١ وَسسی هم اول کثرتك روشینی وسلاحلرك طوقشماسینی اشیدنلر حب
اضطراب چکرلر ایدی زیرا پك بیوك وکسکین عسکر ایدی

٤٢ یهودا دخی کندو عسکری ایله جنکه یناشدی وشاهك عسکرندن
آلیتوز آدم دوشدی

٤٣ وَآواران دیدکلری العازار شاه جبه لر ایله بورنمش اورتنمش وجمله سایر
حیوانلردن یوکسك حیوانی کوروب شاهی اوزرنده ظن ایلدی

٤٤ بو خصوصدن قومی قورتارمق وبر ابدی نام قزانمق ایچون کندو
پاره یه آتدی

٤٥ وَجرأت ایله آلایك اورتاسندن اوزرینه یوریوب صاغدن
وصولدن اولدرردی شویلکه خلق آنکا اورادن وبورادن آچلوردی

٤٦ وَاو فیلك آلتنه کیردیده آلتنه کیرنجه انی اولدردی فیل انوك

39*Ve altîn hem bakır kalkanlar üzerine güneş şeffâflanınca dağlar berrâklanırdı ve yanar meşʿaleler gibi yalabırlar idi

*39*Altın ve bakır kalkanlar üzerine güneş parlayınca; sanki dağlar aydınlanıyor ve yanan meşaleler gibi ışıldıyorlardı.*

40*Ve şâh ʿaskeriniŋ bir bölüğü yüksek dağlar üzerinde ġayrılar ise aşağada yayıldı ve hazır tertîb ile giderler idi

*40*Kralın askerlerinin bir bölüğü yüksek dağlar üzerinde ve diğerleri de aşağıda hazır olarak düzenli bir şekilde yayıldı.*

41*Ve sesi hem ol kesretiŋ revişini ve silâhlarıŋ tokuşmasını işidenler hep ıztırab çekerler idi zîrâ pek büyük ve keskin ʿasker idi

*41*Kalabalığın coşkusu ve yürüyüşü hem silahların tokuşması duyulduğunda; hep acı veriyordu. Çünkü çok kalabalık ve atılgan askerlerdi.*

42*Yahûdâ dahi kendi ʿaskeri ile cenke yanaşdı ve şâhıŋ ʿaskerinden altıyüz âdam düşdü

*42*Yahuda da kendi askerleriyle cenge yanaştı ve şahın askerinden altı yüz adam öldü.*

43*Ve Âvârân dėdikleri Elʾâzâr şâhı cebeler ile örtünmüş ve cümle sâʿir hayvânlardan yüksek hayvânı görüp şâhı üzerinde zann eyledi

*43*Avaran dedikleri kumandan Elazar; zırhlarla örtünmüş ve diğer bütün hayvanlardan büyük olan bir fili görünce kralı üstünde sandı.*

44*Bu husûsdan kavmi kurtarmak ve bir ebedî nâm kazanmak içîn kendîyi pâreye atdı

*44*Bundan ötürü halkı kurtarmak ve büyük bir ün kazanmak için kendini bölüğe attı.*

45*Ve cerâʾet ile alayıŋ ortasından üzerine yürüyüp sağdan ve soldan öldürdü şöyle ki halk òŋa oradan ve buradan açılırdı

*45*Korkusuzca askerlerin arasından üzerine yürüyüp; sağdan ve soldan öldürüyordu ki kalabalık da sağa sola açılıyordu.*

46*Ve o fîliŋ altına girdi de altına girince òŋů öldürdü de fîl ònuŋ

*46*Sonra o filin altına girdi ve onu öldürdü. Fil de onun* ∞

اوزرینه یره دوشدی اول دخی اوراده اولدی

٤٧ بوکز یهودیلر شاهك قوتنی وعسکرینك هجومنی کوروب اونلردن
یان ویردیلر

٤٨ اما شاهك عسکری اونلرك اوزرلرینه قدس شریفه چقدی
شاه دخی یهودا وصیون طاغنك قرشوسنه اوردوء قوردی

٤٩ وشاه بیت صورده کیلر ایله بارشق ایدوب اونلر شهردن طشره یه
چقدیلر زیرا ~~اولده~~ یاونده ایچروده محاصره یه طیانمق ایچون ذخیره لری یوغیدی
چون اول ییلده یر کندو سبتینی ایدردی

٥٠ پس شاه بیت صوری الدی وانی بکلمك ایچون ~~مستحفظلر~~ مستحفظلر قودی

٥١ اندن اوردو ایله مقدسه قارشوسنه نیجه ایام دوردی وایری
زنبرکلر ومنجنقلر وآتش صلاجق آلتلر هم اوقلر آتاجق پوسادلر
وصپانلر قوردی

٥٢ ایچرو کیلر دخی اونلرك یاپولرینه قارشو یاپولر یاپدیلر ونیجه
ایام دوکشدیلر

٥٣ اما یدنجی سنه اولمغله وامتلردن یهوداده صقلنانلر تدارکك

قلاتنی

üzerine yere düşdü ol dahi orada öldü
üzerine yere düştü ve o da orada öldü.
47*Bu kez Yahûdîler şâhıŋ kuvvetini ve ʿaskeriniŋ hücumunu görüp onlardan yan vėrdiler
*47*Bu kez Yahudiler kralın gücünü ve askerlerin saldırışını görünce uzak durdular.*
48*Âmmâ şâhın ʿaskeri onlarıŋ üzerlerine Kuds-i Şerîfe çıkdı şâh dahi Yahûdâ ve Siyon dağınıŋ karşîsına orduyu kurdu
*48*Ama kralın askerleri onların üzerine kutsal Kudüs'e çıktı. Şah da Yahuda ve Sion dağının karşısına ordu kurdu.*
49*Ve şâh Beyt-i Sûrdakiler ile barışık ėdip onlar şehirden taşraya çıkdılar zîrâ onda ve içerîde muhâsaraya dayanmak içîn zahireleri yoğidi çün ol yılda yer kendi sebtini ėderdi
*49*Şah Beytsur'lular ile barış yapıp şehirden dışarıya çıktı. Çünkü orada ve içeride kuşatmaya dayanmak için tahılları yoktu. Çünkü o yıl toprağı nadasa* bırakmışlardı.*
50*Pes şâh Beyt-i Sûru aldı ve ònu beklemek içîn müstahfızlar kodu
*50*Böylece şah Beytsur'u aldı ve onu beklemek için bekçiler koydu.*
51*Ondan ordu ile makdese karşîsına niçe eyyâm durdu ve iri zenberekler ve mancınıklar ve âteş salacak âletler hem oklar atacak pusâdlar ve sapanlar kurdu
*51*Ondan sonra ordusuyla Tapınak karşısında birçok günler durdu ve hareketli savaş araçlarıyla, mancınıklar; ateş atacak aletler, hem oklar atacak sılahlar ve sapanlar kurdu.*
52*İçerikiler dahi onlarıŋ yapîlarına karşî yapîlar yapdılar ve niçe eyyâm döğüşdüler
*52*İçerdekiler de onların yapılarına karşılık yapılar yaptılar ve birçok gün dövüştüler.*
53*Âmmâ yedinci sene olmağile ve ümmetlerden Yahûdâ da saklananlar tedârikiŋ
*53*Ama yedinci yıl olduğundan; milletlerden Yahuda da kalanlar,*

Bkz. Lev. 25/3,4; 7. yıl sebti(dinlenmesi)*.

kalanını ∞

249

قلانینی صرف اتمکله مخزنلرده ذخیره لری یوغیدی

٥٤ ومقدسه ده آزادم قالدی ایدی زیرا آچلق اونلره غلبه ایلدیده

هرکس پریشان اولوب یرلو یرینه کتدیلر

٥٥ بوکزلسیا ایشیدوب که شاه انیتوقو طرفندن صاغلغنده اوغلی

انیتوقوء پادشاه اولمق ایچون تربیه اتمکه نصب اولنان فلپو

٥٦ شاه ایله بله کیدن عسکر ایله فارسدن ومدیاندن دوندی ایدی

وامور سلطنتک ضبط وربطنی الینه آلمق استر ایدی

٥٧ بو خصوصدن کتمکه عجله ایدوب شاهه وسر عسکرلره هم

جنکجی ارلره دیدیکه کون بکون اکسلیرز وذخیره مز آزدر

ومحاصره اتدوکمز یرصرپ هم امور سلطنت اوستومزده در

٥٨ پس حالا بو آدملر ایله آل اله طوتشالم واونلر ایله هم جمله

طایفه لری ایله بارشق ایده لم

٥٩ واونلره مقرر ایده لم که اولکی کبی کندو توریتنی قوللانالر

زیرا اونلرک توریتنی طاغتدوغمز ایچون غضبناک اولوب بو جمله

شیلری اتدیلر

kalanını sarf ėtmek ile mahzenlerde zahireleri yoğidi
arda kalan birikimlerini de tüketmişler ve depolarında tahılları kalmamıştı.
54*Ve Makdesede az âdam kaldı idi zîrâ açlık onlara ġalebe eyledi de herkes perîşân olup yerli yerine gittiler
*54*Tapınakta az adam kalmıştı. Çünkü açlık onlara üstün geldi ve herkes dağılarak yerli yerine gitti.*
55*Bu kez Lisiyâ işidip ki şâh Ântiyoko tarafından sağlığında oğlu Ântiyokoyu pâdişâh olmak içiṅ terbiye ėtmeğe nasb olunan Filîpo
*55*Bu kez Lisiya, kral Antiyoko tarafından - sağlığında oğlu Antiyoko'yu kral yapsın diye terbiye etmeye atanan- Filipo'nun;*
56*Şâh ile bile giden ʿasker ile Fârsdan ve Midyândan döndü idi ve umur-ı saltanatınıṅ zabt u rabtını eline almak ister idi
*56*Kralla giden askerlerle Pers ve Med ülkesinden döndüğünü duyduğunda; egemenlik işlerini disiplin altına almak istiyordu.*
57*Bu husûsdan gitmeğe ʿacele ėdip şâha ve serʿaskerlere hem cenkci erlere dėdi ki gün be güṅ eksiliriz ve zahîremiz azdır ve muhâsara ėttiğimiz yer sarp hem umur-ı saltanat üstümüzdedir
*57*Bu yüzden gitmeye acele ederek krala, kumandanlara ve cenk erlerine dedi ki: -Gün be gün bitiyoruz, tahılımız azdır. Kuşattığımız yer güçlüdür ve egemenlik işlerinin sorumluluğunu taşıyoruz.*
58*Pes halâ bu âdamlar ile el ele tutuşalım ve onlar ile hem cümle tâʾifeler ile barışık ėdelim
*58*Şimdi bu adamlarla uzlaşalım, onlarla ve tüm milletlerle barışalım.*
59*Ve onlara mukarrer ėdelim ki evvelki gibi kendi Tevrâtını kullanalar zîrâ onlarıṅ Tevrâtını dağıttığımız içiṅ ġazabnâṅ olup bu cümle şeyleri ėtdiler
*59*Onlara önceden olduğu gibi kendi Tevrat'ını kullanmalarını karar verelim. Çünkü onların Tevrat'ını dağıttığımız için; bize çok öfkelenip bu şeyleri yaptılar.*

٦٠ بو كلام شاهه وسردارلره پسند اولوب او اونلره بارشق اتمك
ايچون ارسال ايلدي اونلر دخي قبول اتديلر

٦١ وشاه هم سردارلر اونلره يمين ايدوب حصاردن چقديلر

٦٢ شاه دخي صيون طاغنه كيردي ويرك صرپلغني كوروب اتدوكي
يميني بوزديده امر اتديكه هر طرفدن حصاري ييقالر

٦٣ اندن الغار ايله كوچوب انطاكيه يه دوندي واوراده شهره
سلطانلق ايدن فليوء بولديده انوكله جنك اتدي وشهري
زور ايله آلدي

يدنجي باب

١ يوز اللي برنجي سنه ده سلوقو اوغلي دمتريو نام كمسنه
رومادن آز طائفه لر ايله چقوب دكيزيالي سنده اولان بر شهره
كيرديده اوراده شاهلق سوردي

٢ واجدادنك پاي تختنه كيردوكي كبي عسكر انتيوقوء ولسياء آكا
كتورمك ايچون طوتديلر

٣ اول دخي بو نسنه بلوب بكا اونلرك يوزلريني كوسترمك ددي

بو

60*Bu kelâm şâha ve serdârlara pesend olup o onlara barışık ėtmek içĭn irsâl eyledi onlar dahi kabûl ėtdiler

*60*Bu söz kral ve kumandanlarca beğenildi. O, onları barış yapmak için gönderdi. Onlar da kabul ettiler.*

61*Ve şâh hem serdârlar onlara yemîn ėdip hisârdan çıkdılar

*61*Kral ve askerler de onlara yemin edip kaleden çıktılar.*

62*Şâh dahi Siyon dağına girdi ve yerinŋ sarplığını görüp ėtdiği yemîni bozdu da emr ėtdi ki her tarafdan hisârı yıkalar

*62*Kral, Sion dağına girdiğinde orasının güçlü olduğunu görüp ettiği yemini bozdu ve her taraftan hisarı yıkmalarını buyurdu.*

63*Ondan ılğar ile göçüp Ântâkiyyaya döndü ve orada şehrde sultânlık ėden Filîpoyu buldu da ònuŋla cenk ėtdi ve şehri zor ile aldı

*63*Ondan sonra doludizgin sürüp, Antakya'ya döndü. Orada şehirde egemen olan Filipo'yu buldu ve onunla cenk etti. Şehri zorla aldı.*

Yedinci Bâb

1*Yüz elli birinci senede Selevko oğlu Dėmetriyo nâm kimesne Rûmâdan az tâ'ifeler ile çıkıp ve deŋiz yâlısında olan bir şehre girdi de orada şâhlık sürdü

*1*Yüz elli birinci* yılda Selevko oğlu Demetriyo adındaki kimse; Roma'dan az bir kalabalıkla çıkıp, deniz sahilinde olan bir şehire girdi ve orada egemen oldu.*

2*Ve ecdâdınıŋ pâyitahtına girdiği gibi 'asker Ântiyokoyu ve Lisiyâyı òŋa götürmek için tutdular

*2*Atalarının başkentine girdiği gibi askerler de Antiyo'yu ve Lisiya'yı ona getirmek için tutukladılar.*

3*Ol dahi bu nesneyi bilip baŋa onlarıŋ yüzlerini göstermeŋ dėdi

*3*O da bu şeyleri duyduğunda: -Bana onların yüzlerini göstermeyin, dedi.*

*Almancası: "Im **Jahr 151** floh Demetrius, der Sohn des Seleukus..."Katolik Birlik Çev.;

I. Mak.7/1

Türkçesi: 151. yılda Selevkus oğlu Demetriyo...

Kitabı Mukaddes Şt. Çev.: ***Yüz elli yılında*** Seleukus oğlu Dimitrios... I. Mak. 7/1

Yukarıdaki ayette 150 yılında değil **151**. yılda olmalıdır. Yanlış yazılmış!

bu ∞

250

٤ بو خصوصدن عسكر اونلري اولدردي و دمتريو كندو تخت شاهنده
اوتوردي

٥ وجمله فاسق آدملر و اسرائيلك ظالملري كه اونلرك امامي اولمق استين
پيشوا سي الكيمو ايدي آكا كلديلر

٦ و پادشاهه قومدن شكايت ايدوب ديديلر كه يهودا و انوك قرنداشلري
سنك دوستلريكي خراب اتديلر و بزي ولايتمزدن پراكنده اتديلر

٧ پس حالا بر معتمد كمسنه كي كوندركه واره و انوك بزه و شاهك
ولايتنه اتدوكي خرابلغي كوره و اونلرك هم يارديمجيلرينك هپ
حقندن كله

٨ شاه دخي بخيده كه شاهك دوستي و ارماغك اوته سنده ضابط
و مملكتده اكابر هم شاهه مستقيم آدم ايدي سچوب كوندردي

٩ ظالم الكيمو ايله بله كه آني امام نصب ايلدي و آكا امر اتديكه
بني اسرائيلدن انتقام آلا

١٠ اونلر دخي واروب عظيم عسكر ايله يهودا ولايتنه كلديلر و يهودايه
هم انوك قرنداشلرينه حيله يوزندن سلام سوزلري ايله خبرجيلر
كوندرديلر

4*Bu husûsdan ʿasker onları öldürdü ve Demetriyo kendi taht-ı şâhında oturdu
*4*Bu yüzden askerler onları öldürdüler ve Demetriyo kendi krallık tahtında oturdu.*
5*Ve cümle fâsık âdamlar ve İsrâʾèliŋ zâlimleri ki onlarıŋ imâmı olmak isteyen pîşvâsı Âlakîmo idi òŋa geldiler
*5*Tüm kötü adamlar ve İsrail'in zalimleri ki onların imamı olmak isteyen başkanı Alkimo idi, ona geldiler.*
6*Ve pâdişâha kavmden şikâyet èdip dèdiler ki Yahûdâ ve ònuŋ karındaşları seniŋ dostlarını harâb ètdiler ve bizi vilâyetimizden parâkende ètdiler
*6*Krala halkını suçlayıp dediler ki: -Yahuda'yla onun kardeşleri senin dostlarını yok ettiler ve bizi de darmadağın ettiler.*

7*Pes halâ bir muʿtemed kimesneŋi gönder ki vara ve ònuŋ bize ve şâhıŋ vilâyetine ètdiği harâblığı göre ve onlarıŋ hem yardımcılarınıŋ hep hakkından gele
*7*Şimdi bir güvenilebilir kimse gönder ki gidip onun bize ve kralın vilayetine yaptığı yıkımı görsün. Onların ve yardımcılarının hakkından gelsin.*
8*Şâh dahi Bahîdeyi ki şâhıŋ dostu ve ırmağıŋ ötesinde zâbit ve memleketde ekâbir hem şâha müstakîm âdam idi seçip gönderdi
*8*Kral da Bahide'yi; yani şahın dostu, nehirin ötesini kontrol eden, ülkede büyük ve krala doğru olan adamdı; onu seçip gönderdi.*
9*Zâlîm Alkimo ile bile ki ònu imâm nasb eyledi ve òŋa emr ètdi ki Benî İsrâʾèlden intikâm ala
*9*Kötü Alkimo ile anlaşarak onu başkan yaptı. Ona İsrailoğulları'ndan öç almasını buyurdu.*
10*Onlar dahi varıp ʿazîm ʿasker ile Yahûdâ vilâyetine geldiler ve Yahûdâya hem ònuŋ karındaşlarına hîle yüzünden selâm sözleri ile haberciler gönderdiler
*10*Onlar da gidip büyük bir güçle Yahuda vilayetine geldiler. Yahuda'ya ve onun kardeşlerine hile yüzünden, esenlik sözleriyle haberciler gönderdiler.*

١١ اَمَّا اُونلَر سوزلرينه مقيّد اولمادیلر زیرا عظیم عسکر ایله کلدکلرینی
کوردیلر

١٢ وقومك ضابطلرینك بر جماعتی الکیمو وبخیده نك یاننه جمع اولدیلر
اونلردن معقول نسنه لر استمك ایچون

١٣ آسدیلر بنی اسرائیلك آراسندن اوّلکی ایدیلر که اونلر ایله بارشقلق
استدیلر

١٤ زیرا هارونك نسلندن بر امام بو عسکر ایله کلدی اوبزه ظلم اتمز اولا
دیرلر ایدی

١٥ اول دخی اونلر ایله سلامت اوزره تکلم ایلدی واونلره یمین ایدوب
دیدیکه بزسزه ودوستلریکزه بر کملك اتمك استمزیز

١٦ اونلر دخی آکا ایناندیلر اما او اونلردن التمش آدملری الوب هپسینی
بر کونده اولدردی صاحب زبورك یازدوغی سوزلرینه کوره

١٧ یعنی قدس شریفك اطرافنده مقدسلریکك تنلرینی وقانلرینی صاچدیلر
واونلری دفن ایدرکمسه یوغیدی

١٨ بوکز جمله قوم اوزرینه عظیم خوف ورعب دوشدی زیرا دیدیلر که اونلرده

نه

11*Âmmâ onlar sözlerine mukayyed olmadılar zîrâ ʿazîm ʿasker ile geldiklerini gördüler

*11*Ama onlar hemen bu sözlere inanmadılar; çünkü onların birçok askerle geldiklerini gördüler.*

12*Ve kavmiŋ zabitleriniŋ bir cemâʿati Alkimo ve Bahîdeniŋ yanına cemʿ oldular onlardan maʿkûl nesneler istemek içiṅ

*12*Halkın komutanlarının bir bölüğü Alkimo ve Bahide'nin yanına onlardan uygun şeyler istemek için toplandılar*

13*Âsiddîler Benî İsrâʾèliŋ arasından evvelki idiler ki onlar ile barışıklık istediler

*13*İsrailoğulları'nın arasında ilk sırada olan Hasidiyanlar, onlarla barışmak istediler.*

14*Zîrâ Hârûnuŋ neslinden bir imâm bu ʿasker ile geldi o bize zulm ėtmez ola dėrler idi

*14*Çünkü Harun'un soyundan bir imam bu askerlerle geldi ve onlar bize kötülük yapmaz derlerdi.*

15*Ol dahi onlar ile selâmet üzere tekellüm eyledi ve onlara yemîn ėdip dėdi ki biz size ve dostlarıŋıza bir kemlik ėtmek istemeziz

*15*O da onlara esenlikle konuşup yeminle şöyle dedi: -Biz size ve dostlarınıza bir kötülük yapmak istemiyoruz.*

16*Onlar dahi òŋa inandılar âmmâ o onlardan altmış âdamları alıp hepisini bir günde öldürdü sâhib-i Zebûruŋ yazdığı sözlerine göre

*16*Onlar da ona inandılar. Ama o onlardan altmış kadar adam alıp hepsini bir günde öldürdü. Zebur sahibinin yazdığı sözlerine göre;*

17*Yaʿnî Kuds-i Şerîfiŋ etrâfında mukaddesleriŋiŋ tenlerini ve kanlarını saçdılar ve onları defn èder kimse yoğidi

*17*Yani "kutsal Kudüs'ün çevresinde kutsal kişilerin bedenlerini kesip kanlarını döktüler ve onları gömecek kimse yoktu"**

18*Bu kez cümle kavm üzerine ʿazîm havf ü raîb düşdü zîrâ dėdiler ki onlarda

*18*Bu kez halkın üzerine büyük korku düştü. Çünkü dediler ki onlarda ∞*

*Bkz. Mez. 79/2,3

ne ∞

251

نه حقیقت نه استقامت وارچون اتدوکی عهد و یمینی بوزدیلر

١٩ و بخیده قدس شریفدن کوچوب اوردوی بزیتده قوردی و نیجه سنی که
اوندن قاچمش ایدیلر هم قومدن بعضیسنی طوتمغه کوندردیده اونلری
اولدردی و بر بیوک قیویه براقدی

٢٠ و ولایتی الکیمویه اصمرلیوب انوکله عسکر الیقودیکه آکا یاردم اولا

٢١ بخیده ایسه شاهه کتدی بوکز الکیمو باش اماملغک دعواسنی
ایدردی

٢٢ و اونلرک قومنه اضطراب ویرنلر جمله سی انوک یاننه جمع اولدیلرده
یهودا ولایتنی فتح اتدیلر هم اسرائیلده عظیم قتال ایلدیلر

٢٣ و یهودا الکیمونک و انوکله اولانلرک بنی اسرائیله امتلرک اتدکلرندن
زیاده اتدوکلری کملکلرینی کوروب

٢٤ یهودانک چپ چوره سنده اولان جمله سرحدلرینه چقدی و دشمنک
طرفنه دوننلردن انتقام آلدی بو یوزدن ولایتنه کلمک
خصوصنده مضبوط اولدیلر

٢٥ الکیمو دخی کوروب که یهودا و انوکله اولانلر قوتلندیلر و بلوب که

ne hakîkat ne istikâmet var çün ėtdiği ʿahd ü yemîni bozdular
ne gerçeklik, ne de bir ufuk var. Çünkü yeminle ettikleri antlaşmayı bozdular.
19*Ve Bahîde Kuds-ü Şerîfden göçüp orduyu Bezyatda kurdu ve niçesini ki ondan kaçmış idiler hem kavmdan baʿzısını tutmağa gönderdi de onları öldürdü ve bir büyük kuyuya bırakdı
*19*Bahides kutsal Kudüs'ten çıkıp orduyu Bezyat'ta kurdu. Ondan kaçan birçoklarını ve halktan bazılarını, yakalatarak onları öldürttükten sonra büyük bir kuyuya attı.*
20*Ve vilâyeti Alkîmoya ısmarlayıp ònuŋla ʿasker alıkodu ki òŋa yardım ola
*20*Vilayeti Alkimo'ya bırakıp, ona yardımcı olmak için askerler verdi.*
21*Bahîde ise şâha gitdi bu kez Alkîmo baş imâmlığıŋ daʿvâsını ėderdi
*21*Bahide ise şaha gitti. Bu sırada Alkimo halifelik davası güdüyordu.*
22*Ve onlarıŋ kavmine ızdırab vėrenler cümlesi ònuŋ yanına cemʿ oldular da Yahûdâ vilâyetini feth ėderler hem İsrâʾèlde büyük ʿazîm kıtâl eylediler
*22*Onların halkına sıkıntı verenler, onun yanında toplandılar; Yahuda vilayetini ele geçirdiler ve İsrail'de çok öldürdüler.*
23*Ve Yahûdâ Alkîmonuŋ ve ònuŋla olanlarıŋ Benî İsrâʾèle ümmetleriŋ ėtdiklerinden ziyâde ėtdikleri kemliklerini görüp
*23*Yahuda Alkimo'nun ve onunla olanların İsrailoğulları'na milletlerin yaptıklarından daha çok kötülük yaptıklarını görünce;*
24*Yahûdânıŋ çepçevresinde olan cümle serhâdlarına çıkdı ve düşmanıŋ tarafına dönenlerden intikâm aldı bu yüzden vilâyetine gelmek husûsunda mazbût oldular
*24*Yahuda'nın çevresindeki tüm kumandanlarına çıktı ve düşman tarafına dönenlerden öcünü aldı. Bu yüzden vilayete gelmek konusunda zorunlu oldular.*
25*Alkîmo dahi görüp ki Yahûdâ ve ònuŋla olanlar kuvvetlendiler ve bilip ki
*25*Alkimo da Yahuda ve onunla beraber olanların güçlendiğini gördüğünde;*

اونلره طیاغنه قادر دکلدر شاهه دوندیده اونلردن نیجه شرت
ایچون شکایت ایلدی

٢٦ آنوك ایچون شاه بکلربکیلرندن بر اشرف واسرائیله بغض وعداوت
ایدن نقانور نام کمسنه کوندروب آکا امر ایتدیکه قومی استیصال ایلیه

٢٧ نقانور دخی عظیم عسکر ایله قدس شریفه کلوب ویهودایه هم آنوك
قرنداشلرینه حیله یوزندن سلام سوزلرینی کوندروب دیدیکه

٢٨ آرامزده جنك اولماسون بن سزی سلامت ایله روبرو کورمك ایچون
آزادم ایله کلدیم

٢٩ پس یهودایه کلدی وبربرینه سلام ویردیلر اما دشمنلر یهوداء
قاپمق ایچون حاضر ایدیلر

٣٠ یهودایه دخی معلوم اولوب که آکا حیله ایله کلدی اوندن قورقدی
وآرتوق آنوك یوزینه باقمق استمدی

٣١ نقانور دخی بلوب که آنوك مشاوره سی دیویرلدی یهودا اوزرینه
قفر سلام نام قریه سنك یاننده جنکه چقدی

٣٢ ونقانورك طایفه سندن بشیوز آدم قدر دوشدیلر ما باقیسی ایسه

داوود

51

onlara dayanmağa kâdir değildir şâha döndü de onlardan niçe şirret için şikâyet eyledi
onlara karşı koymanın zor olduğunu anladılar. Bunun üzerine şaha dönerek onlardan bu kötülükler için sızlandı.
26*Ônuŋ içiŋ şâh beğler beğilerinden bir eşrâf ve İsrâʾèle buğz ve ʿadâvet èden Nikânor nâm kimesneyi gönderip ôŋa emr èdti ki kavmi istîsâl eyleye
*26*Bu yüzden şah, eyalet valisinden asillerle İsrail'e kötülük ve düşmanlık besleyen Nikanor adında kimseyi gönderdi ve ona halkın kökünü kazımasını buyurdu.*
27*Nikânor dahi ʿazîm ʿasker ile Kuds-i Şerîfe gelip ve Yahûdâ ile hem ônuŋ karındaşlarına hîle yüzünden selâm sözlerini gönderip dèdi ki
*27*Nikanor da çok kalabalık askerlerle kutsal Kudüs'e gelerek Yahuda ve onun kardeşlerine hileli selâmını gönderdi ve dedi ki:*
28*Aramızda cenk olmasın ben sizi selâmet ile rû-be-rû görmek için az âdam ile geleyim
28-Aramızda cenk olmasın. Ben size az adamla, yüzyüze görüşmek için, esenlikle geleyim.*
29*Pes Yahûdâya geldi ve birbirine selâm vèrdiler âmmâ düşmânlar Yahûdâyı kapmak için hâzır idiler
*29*Böylece Yahuda'ya geldi ve birbirine selam verdiler. Ama düşmanlar Yahuda'yı kapmak için hazır bekliyordu.*
30*Yahûdâya dahi maʿlûm olup ki ôŋa hîle ile geldi ondan korkdu ve artîk ônuŋ yüzüne bakmak istemedi
*30*Yahuda ona hileyle geldiğini anlayarak ondan korktu ve artık onun yüzüne bakmak istemedi.*
31*Nikânor dahi bilip ki ônuŋ müşâveresi deyivèrildi+ Yahûda üzerine Kazer-Selâm nâm karyesiniŋ yanında cenke çıkdı
*31*Nikanor da danışıklık yaptığının ortaya çıktığını anlayınca Yahuda üzerine Kazer-Selâm adındaki köyün yanında cenge çıktı.*
32*Ve Nikânoruŋ tâʿifesinden beşyüz kadar âdam düşdüler mâbâkîsi ise
*32*Nikanor'un adamlarından beşyüz kadar adam öldürüldü. Geri kalanı ise*
+bkz. Ali Bey`in 1664 el yazmasında '*duyuldu*'.

Dâvûd ∞

252

داوود شهرینه قاچدیلر

٣٣ بونسنه لرد نضکوه نقانوم عیسون طاغنه حقدی مقدسه دن دخی
بعض اما ملر وقومك اختیارلری آکا سلام ویرمکه وبادشاه ایجون
تعزیب اولنان قربانلری کوستر مکه حقدیلر

٣٤ اما اولنلری استهزا وضحکه یه الدی واولنلری تدنیس ایدوب غرور
ایله سویلدی

٣٥ هم غضب ایله یمین ایدوب دیدیکه اگر حالا یهودا واولنك عسکری
الیمه تسلیم اولنمزسه سلامت ایله دونمزلکم زمان بن بو بیتی آتش
وعلوه ویرهیم وعظیم غضب ایله حقدی

٣٦ اما ملر دخی کروب مذبحك وهیکلك اولکنده دوردیلر واغلیوب
دیدیلرکه

٣٧ یا الله سن بو بیتی سنك اسمك اکلمق ایجون انتخاب ایلدك
تاکیم قومکه نماز وزیارتك بیتی اولا

٣٨ شوآدمدن واولنك عسکرندن انتقام آلده اولنلری قلیچ ایله
دوشور اولنلرك کفرلرینی آتده اولنلره دورا جق یرویرمه

Dâvûd şehirine kaçdılar
Davut şehrine kaçtılar.
33*Bu nesnelerden soŋra Nikanor Siyon dağına çıkdı makdeseden dahi baʿzı imâmlar ve kavmiŋ ihtiyârları ὸŋa selâm vèrmeğe ve pâdişâh için takarrüb olunan kurbânları göstermeğe çıkdılar
*33*Bu şeylerden sonra Nikanor Sion dağına çıktı. Tapınaktan da bazı imamlar ve halkın yaşlıları ona selam vermeye ve kral için getirilen kurbanları göstermeye çıktılar.*
34*Âmmâ o onları istihza ve zıhkaya aldı ve onları tednîs èdip ġurûr ile söyledi
*34*Ama o, onları küçümseyerek güldü ve onları kirletip gururla söyledi.*
35*Hem ġazab ile yemîn èdip dèdi ki eğer halâ Yahûdâ ve ὸnuŋ ʿaskeri elime teslîm olunmazsa selâmet ile döndüğüm zamân ben bu beyti âteş ve ʿaleve vèreyim ve ʿazîm ġazab ile çıkdı
*35*Sonra öfkeyle yemin ederek şöyle dedi: - Eğer şimdi Yahuda'yla onun askerleri elime verilmezse; sağlıcakla döndüğüm zaman ben bu evi ateş ve aleve vereyim, diyerek büyük öfkeyle çıktı.*
36*İmâmlar dahi gidip mezbâhıŋ ve heykeliŋ öŋünde durdular ve ağlayıp dèdiler ki
*36*İmamlar da gidip mezbahın ile Tapınağın önünde durdular ve ağlayarak şöyle dediler:*
37*Yâ Allah sen bu beyti seniŋ ismiŋden anŋlamak için intihâb eylediŋ tâ kim kavimiŋe nâmaz ve niyâzıŋ beyti ola
37-Ya Allah! Sen bu 'Evi' senin isminden anlamak için seçtin. Öyle ki halkına namaz ve yakarışın 'Evi' olsun.*
38*Şu âdamdan ve ὸnuŋ ʿaskerinden intikâm al da onları kılıç ile düşür onlarıŋ küfürleriŋi aŋ da onlara duracak yer vèrme
*38*Bu adamdan ve onun askerlerinden öcünü al ve onları kılıçla düşür. Onların küfürlerini an, onlara duracak yer verme.*

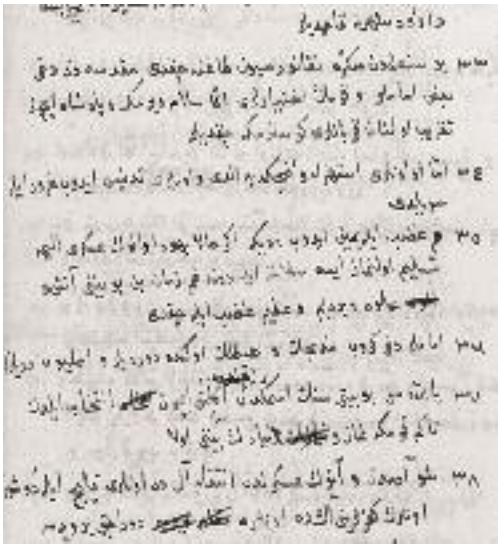

٣٩ بوكز نقانور قدس شريفدن چقديده بيت حرونده اوردوء قوردي
اوراده آكا سريانى عسكر راست كلدي

٤٠ يهودا دخى اوچ بيك آدم ايله ادا ساده اوردوء قوردي هم
يهودا دعا ايدوب ديديكه

٤١ يا الله آسور پادشاهنك ايلچيلري سب ايتدوكلري زمان سنك
ملكك چقدي واونلردن يوز سكسان بيك آدمي اوردي

٤٢ بوكون ده اوكمزده بو عسكري بوزكه بونك مقدسه حقنه بد
سويليشيني ايشتدك غيريلر بله لر هم آكا شرتنه كوره حكم ايله

٤٣ آندن آدار اينك اون اوچنجي كوننده عسكرلر جنكه كرشديلر
ونقانورك عسكري بوزلدي هم كندو ابتدا جنكده دوشدي

٤٤ نقانورك عسكري دخى انوك دوشدوكني كوروب سلاحلرينى
براقديلر ده قاچديلر

٤٥ ويهوديلر اونلري بركونلك يولده ادارسادن تا غزرايه وارنجه
قوديلر واول بوريلري كه اونلر ايله نشانلر ويريلور آردلرنجه
چالديلر

يهوديلر

39*Bu kez Nikânor Kuds-i Şerîfden çıkdı da Beytî Hürûnda orduyu kurdu orada ȯŋa Süryânî ʿasker rast geldi
*39*Bu sırada Nikanor, kutsal Kudüs'ten çıkarak Beytharon'da orduyu kurdu ve orada ona Süryani askerleri rastladı.*
40*Yahûdâ dahi üç biŋ âdam ile Adâsâda orduyu kurdu hem Yahûdâ duʿâʾ ėdip dėdi ki
*40*Yahuda da üç bin askerle Adasa'da ordu kurdu ve Yahuda dua edip dedi ki:*
41*Yâ Allah Âsûr pâdişâhınıŋ ėlçileri sebb ėttikleri zamân seniŋ meleğiŋ çıkdı ve onlardan yüz seksen biŋ* âdamı urdu
41-Ey Allah! Asur kralının elçileri küfrettikleri zaman senin meleğin çıktı ve onlardan yüz seksen bin askeri vurdu.*
42*Bu gün de ȯŋümüzde bu ʿaskeri boz ki bunuŋ Makdese hakkına bed söyleyişini işitdik ġayrılar bileler hem ȯŋa şirretine göre hükm eyleye
*42*Bu gün de önümüzde o askeri boz ki başkaları anlasın. Çünkü Tapınağımız için kötü konuştuğunu duyduk. Onu kötülüğüne göre cezalandır.*
43*Ȯndan Âdâr ayınıŋ on üçüncü gününde ʿaskerler cenke girişdiler ve Nikânoruŋ ʿaskeri bozuldu hem kendi ibtidâ cenkde düşdü
*43*Ondan sonra 'Adar' ayının on üçüncü gününde askerler cenge giriştiler. Nikanor'un askerleri bozguna uğradılar ve kendisi ilk önce cenkte düştü.*
44*Nikânoruŋ ʿaskeri dahi ȯnuŋ düşdüğünü görüp silâhlarını bırakdılar da kaçdılar
*44*Nikanor'un askerleri de onun düştüğünü görünce silahlarını bırakarak kaçtılar.*
45*Ve Yahûdîler onları bir günlük yolda Adâsâdaŋ tâ Gazrâya varınca kovdular ve ol boruları ki onlar ile nişânlar vėrilir ardlarınca çaldılar**
*45*Yahudiler onları bir günlük yolda, Adasa'dan ta Gazra'ya varıncaya dek kovaladılar ve boruları -ki onlarla haber veriliyor- ardlarından çaldılar.*

*Bkz. İşa. 37/36 „Ve Rabbin meleği çıkıp Asur ordusunda yüzseksen beş bin asker vurdu"
Kitab-ı Mukaddes'in İşaya 37/36. ayetinde 185.000 olarak geçiyor.
**Almancası: "Die Juden verfolgten sie einen Tagesmarsch weit, von Hadascha bis nach Gezer, und bliesen mit den Signaltrompeten hinter ihnen her.„ Katolik Birlik Çev. I. Mak. 7/45
Türkçesi: Yahudiler onları bir günlük yolda Adasa'dan Gezer'e dek kovaladılar ve işaret borazanlarını ardlarından çaldılar.
Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: Yahudiler bir günlük yolculuk yapıp Adasa'dan Gazar'ın çevresine dek onları kovaladılar. İzlerken onları uyarmak için **iki kez** boru çaldılar. I. Mak. 7/45
Almanca ve Ali Bey'in çevirisinde '*iki kez!*' geçmiyor.

Yahûdîler ∞

٤٦ يهوديلر دخي يهودانك اطرافنده اولان جمله قلعه لردن طشره
چقوب اونلري قرارلردي شويلكه برندن قاچوب برينه دخي اوغرارلر
ايدي وجمله سي قليجدن دوشدي لر بريجك ده قالمدي

٤٧ هم يهوديلر غارت وغنيمه لري آلوب نقانورك باشني وغرور ايله
صالدوغي صاغ اليني كسديلرده آني كتوروب قدس شريفده آصا
قوديلر

٤٨ قوم دخي زياده سيله سوينوب اول كوني عظيم دونمانك كوني كبي
تعييد ايلديلر

٤٩ واول كوني يعني آدار آينك اون اوچنجي كوننى هر ييل تعييد اتمكه
سنت قوديلر

٥٠ آندن يهودا ولايتي براز زمان راحت ايلدي

سكزنجي باب

١ بوكز يهودا رومالولرك نامني اشتديكه قوت صاحبي ايديلر واونلره
عرض اولنان نسنه لري انصاف اوزره قبول ايدرلر ايدي وجمله

46*Yahûdîler dahi Yahûdânıŋ etrâfında olan cümle kalʿalardan taşra çıkıp onları kırarlardı şöyle ki birinden kaçıp birine dahi uğrarlar idi ve cümlesi kılıçdan düşdüler biricik de kalmadı

*46*Yahudiler Yahuda'nın çevresinde olan tüm kalelerden dışarı çıkarak onları kırıyorlardı. Öyle ki birinden kaçarak diğerine sığınıyorlardı. Tek bir kişi kalmadan tümünü kılıçtan geçirdiler.*

47*Hem Yahûdîler ġâret ve ġanîmeleri alıp Nikânoruŋ başını ve ġurûr ile saldığı sağ elini kesdiler de ònu götürüp Kuds-i Şerîfde asa kodular

*47*Yahudiler çapul mallarıyla birlikte Nikanor'un başını ve gururla salladığı sağ elini keserek, onu götürüp kutsal Kudüs'te astılar.*

48*Kavm dahi ziyâdesiyle sevinip ol günü ʿazîm donanmanıŋ günü gibi taʿyîd eylediler

*48*Halk da o günü coşkuyla, büyük bir donanım günü gibi kutladı.*

49*Ve ol günü yaʿnî Âdâr ayınıŋ on üçüncü gününü her yıl taʿyîd ėtmeġe sünnet kodular

*49*Ve o günü; yani Adar ayının on üçüncü gününü, her yıl bayram etmeye kararlaştırdılar.*

50*Ondan Yahûdâ vilâyeti biraz zamân rahat eyledi

*50*Onda sonra Yahuda bölgesi belli bir zaman daha huzur buldu.*

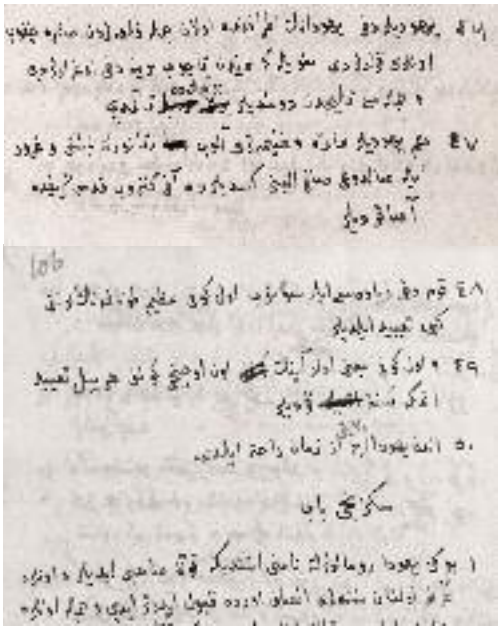

Sekizinci Bâb

1*Bu kez Yahûdâ Rûmâlılarıŋ nâmını işitdi ki kuvvet sâhibi idiler ve onlara ʿarz olunan nesneleri insâf üzere kabûl ėderler idi ve cümle

*1*Bu kez Yahuda, Romalılar'ın şöhretini işitti. Onlar güç sahibiydiler. Onlara sunulan şeyleri ılımlılıkla kabul ederlerdi ve ∞*

اونلره كلنلر ايله دوستلق باغلرلر ايدي هم كه قوته مالك ايديلر

٢ وآكا اونلرك جنكلري هم غلاطيه ده ايتدوكلري يرلر لقلري ينجه كه
اونلري مقهور ايدوب كندولرينه خراج كزار ايتديلر ايسه
حكايت اولنذي

٣ هم اسپانيا ده اورلده اولان كومش وآلتون معادنلرينه مالك
اولمق ايچون ايتدوكلري شنه لر وينجه كه كندو مشاوره لري
وتحملري ايله اول جمله يرلري اكرچه اونلردن ايراق ايسه ده
فتح ايلديلر

٤ وينجه كه يرك انتها سندن اوزرلرينه كلن شاهلري هب بوزديلر
وعظيم قتال ايله هزم ايتديلر هم ينجه كه قلاعلري آكا سنه بسنه
خراج ويردلر

٥ وينجه كه مقدوني شاهلري فيلبوس وهوسه بوزديلر هم سايرلري كه
اوزرلرينه قالقديلر ايدي واونلري مقهور ايلديلر

٦ وينجه كه آسيانك عظيم شاهي انتيوخوس كه اوزرلرينه يوزيكرمي فيل
ايله وسپاهلرهم عربه لر وبك بيوك عسكر ايله قالقدي ايدي اونلردن
بوزلدي ايدي

وآيني

onlara gelenler ile dostluk bağlarlar idi hem ki kuvvete mâlik idiler
onlara gelen herkesle de dostluk kurarlardı. Çünkü çok güçlüydüler.
2*Ve ȯŋa onlarıŋ cenkleri hem Galâtîyya da ėtdikleri yararlıkları nice ki onları makhûr ėdip kendilerine harâç-güzâr ėtdiler ise hikâyet olundu
*2*Ona, onların cenklerini ve Galya'da yaptıkları yararlı işlerini anlattılar ki onları kahredip, kendilerini vergiye bağladıkları anlatıldı.*
3*Hem İspânyâda orada olan gümüş ve altîn maʿdenlerine mâlik olmak için ėtdikleri nesneler ve nice ki kendi müşâvereleri ve tahammülleri ile ol cümle yerleri eğerçe onlardan ırak ise de feth eylediler
*3*İspanya'da olan altın ve gümüş madenlerini elde etmek için yaptıkları şeyler; hem kendi görüşmeleri ve dayanıklıkları ile o yerlerden uzak olsalar da orasını aldılar.*
4*Ve nice ki yeriŋ intihâsından üzerlerine gelen şâhları hep bozdular ve ʿazîm kıtʿâl ile hezm ėtdiler hem nice ki kalanları ȯŋa senebe-sene harâç vėrdiler
*4*Dünya'nın en uzak yerlerinden üzerlerine saldıran kralları yendiler; şiddetli savaşlarla ağır yenilgiye uğrattılar ve arda kalanları her yıl ona vergi verdiler.*
5*Ve nice ki Makadonnî şâhları Filîpoyu ve Perseyi bozdular hem sâʾirleri ki üzerlerine kalkdılar idi ve onları makhûr eylediler
*5*Ve nasıl Mekadonya kralları Filipo'yu ve Perse'yi yendilerse; üzerlerine gelen diğerlerini de yendiler.*
6*Ve nice ki Âsiyânıŋ ʿazîm şâhı Ântiyoko ki üzerlerine yüz yiğirmi fîl ile ve sipâhlar hem ʿarabalar ve pek büyük ʿasker ile kalkdı idi onlardan bozuldu idi
*6*Ve nasıl Asya'nın büyük kralı Antiyoko üzerlerine yüz yirmi fil, süvariler, arabalar ve kalabalık askerlerle yürümüştü; onlardan bozuldular.*

ve ȯnuʾ ∞

254

٧ وآنی دیری طوتدیلرده آکا هم اوندن نصکره شاه اولانلره امر اتدیلرکه
بر بیوک خراج ومرتهنلر وسایر معهود نسنه‌لر ویره‌لر

٨ وهندوستانی مدیا ولدیا ولایتلرینی وآنوک سایر کوزل ناحیه‌لرینی
که اوندن آلدیلر شاه اومنه ویردیلر

٩ وآنی که یونانیلر اونلری واروب استیصال اتمکه نیت اتدیلر ایدی

١٠ اما اونلره معلوم اولوب اوزرلرینه بر سرعسکری کوندردیلر واونلر ایله
جنک اتدیلر شویلکه یونانیلردن چوغی مقتول دوشوب اونلرک
عورتلرینی واولادلرینی اسیر اتدیلر واونلری یغمالدیلر هم اونلرک
ولایتینی فتح اتدیلر وقلعه‌لرینی ییقدیلر هم اونلری تابوکونه‌دک
قوللوغه براقدیلر

١١ ودخی که جمله غیری مملکتلری خراب ایدوب مقهور اتدیلر هم اونلره
مقاومت ایدن آطه‌لریده

١٢ اما دوستلریله واونلر ایله راحت اوزره کچنلره دوستلغی صقلرلر
ایدی ویقین هم ایراق اولان مملکتلری فتح اتدیلرده اونلرک
آدینی اشیدنلر هب اونلردن قورقارلر ایدی

7*Ve ònu̓ diri tutdular da òŋa hem ondan soŋra şâh olanlara emr ėtdiler ki bir büyük harâç ve mürtehenler ve sâ̓ir maʿhûd nesneler vėreler

*7*Onu canlı yakalayarak ona ve ondan sonra kral olanlara çok vergi, rehineler ve diğer söz verilmiş şeyleri vermelerini buyurdular.*

8*Ve Hindistânı Medyâ ve Ledyâ vilâyetlerini ve òŋun sâ̓ir güzel nâhiyelerini ki ondan aldılar şâh Evmene vėrdiler

*8*Hindistan'ı, Medya ve Lidya vilayetlerini; onun birçok güzel yöreleriyle ondan aldılar ve şah Evmen'e verdiler.*

9*Ve ònu̓ ki Yûnânîler onları varıp istisâl ėtmeğe niyyet ėtdiler idi

*9*Yunanlılar oraya gidip onu tümden yok etmeyi kararlaştırdılar.*

10*Âmmâ onlara maʿlûm olup üzerlerine bir serʿaskeri gönderdiler ve onlar ile cenk ėtdiler şöyle ki Yûnânîlerden çoğu maktûl düşüp onlarıŋ ʿavratlarını ve evlâdlarını esîr ėtdiler ve onları yağmaladılar hem onlarıŋ vilâyetini feth ėtdiler ve kalʿalarını yıkdılar hem onları tâ bu güne dek kulluğa bırakdılar

*10*Ama bu onlar tarafından bilindiğinden; üzerlerine bir kumandanı gönderdiler, onlarla savaştılar. O derece ki Yunanlılar'dan birçoğu öldü. Onların kadınlarını, çocuklarını tutsak aldılar ve onları çapul ettiler; hem onların ülkesini ele geçirerek kalelerini yıktılar ve onları bu güne dek köle ettiler.*

11*Ve dahi ki cümle ġayrı memleketleri harâb ėdip makhûr ėtdiler hem onlara mukâvamet ėden adaları da

*11*Onlara karşı koyan adalarla; tüm diğer ülkeleri de yıkıp yok ettiler.**

12*Âmmâ dostlar ile ve onlar ile rahât üzere geçitlere dostluğu saklarlar idi ve yakın hem ırak olan memleketleri feth ėtdiler de onlarıŋ adını işidenler hep onlardan korkarlar idi

*12*Ama dostlarla ve onlarla barış içinde geçinmek istiyorlardı. Yakın ve uzak olan ülkeleri ele geçirdiler. Onların adını duyanların tümü onlardan korkuyordu.*

*Almancası: "Auch alle anderen Reiche und die Inseln, die sich irgendwann gegen sie erhoben, hatten sie besiegt und sich untertan gemacht„ Katolik Birlik Çev.: I. Mak. 8/11

Türkçesi: Vakti zamanında onlara karşı yükselmiş olan diğer tüm krallıklar ve adaları fethederek egemenliğine aldı.

Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: Romalılar'a karşı koyan tüm krallıkların ve adaların yok edilip tutsak alındığı Yahuda'ya bildirildi.

Yukarıda '*Yahuda'ya bildirildi*' kelimeleri ne Almanca ve ne de Ali Bey'in çevirisinde vardır.

١٣ وهر كيمه امداد ايدوب شاهلق ويرديلر ايسه شاهلق سورديلر
واستيناري واستدكلريني معزول ايدرلر ايدي محصل كلام پك رفعتلو
ايديلر

١٤ ينه ده بو جمله ايله هيچ كمسه شاهانه صارغي صارمدي ومتعظم
اولمق ايچون فرفر لباسني كيمدي

١٥ الا كندولرينه بر مشيخه قورديلرده هركون اوچيوز يكرمي آدم
مشاوره ايدرلر ايدي دائما امور عامه ايچون تشاور ايدرلرديكه
بر خوشجه انتظام اوزره اولا

١٦ وآني كه هر ييل كندو سلطنتني بر آدمه تفويض ايدرلر ايدي تاكه
جمله ولايتنه تسلط ايليه جمله سي اول بر كمسيه اطاعت ايدرلر ايدي
هم آرالرنده نه حسد نه قسقانچ وار ايدي

١٧ پس يهودا حقوص اوغلي يوحنا اوغلي اوپولموء هم العازر اوغلي
ياسوني سچوب اونلري رومايه كوندرديكه اونلر ايله دوستلق
وتعقد ايليه تعاقد ايليه

١٨ وكندولرندن بيوندروغي قالدرمق ايچون زيرا كوررلر ايديكه يونانيلرك

مملكتي

13*Ve her kime imdâd ėdip şâhlık vėrdiler ise şâhlık sürdüler ve istediklerini maʿzûl ėderler idi muhassal-i kelâm pek rifʿatlı idiler

*13*Her kime yardım edip krallık verdilerse egemenliklerini sürdüler ve istediklerinin de görevine son veriyorlardı. Sözün özü çok güçlüydüler.*

14*Yine de bu cümle ile hîç kimse şâhâne sarığı sarmadı ve müteazzım olmak içiṇ fırfır libâsını gėymedi

*14*Gene de tüm bunlarla hiç kimse krallık tacını almadı ve saltanat giysisini giymedi.*

15*İllâ kendilerine bir meşîha kurdular da her gün üç yüz yiğirmi âdam müşavere ėderler idi dâʾimâ umûr-ı ʿâmme içiṇ teşâvür ėderlerdi ki bir hoşca intizâm üzere ola

*15*Ama kendilerine bir 'akil adamlar danışmanlık meclisi' kurdular. Her gün üç yüz yirmi adam danışmanlık yapıyordu ve sürekli halkın işleri için fikir alışverişinde bulunuyorlardı ki barışçıl bir düzen olsun.*

16*Ve ònuṇ ki her yıl kendi saltanatını bir âdama tefvîz ėderler idi tâ ki cümle vilâyetine tasallut eyleye cümlesi ol bir kimseye itâʿat ėderler idi hem aralarında ne hased ne kıskanç var idi

*16*Her yıl kendi egemenlikleri için bir adam seçiyorlardı; ta ki tüm vilayetleri yönetsin. Tümü o kişiye uyuyordu. Onların arasında kıskançlık ve çekememezlik yoktu.*

17*Pes Yahûdâ Hakkûs oğlu Yuhannâ oğlu Evpûlomoyu hem Elʿâzar oğlu Yâsonu seçip onları Rûmâya gönderdi ki onlar ile dostluk teâkud eyleye

*17*Böylece Yahuda; Hakkus oğlu Yuhanna oğlu Evpulamo'yu ve Elezar oğlu Yason'u seçip onları Roma'ya gönderdi ki onlarla dostluk kursunlar;*

18*Ve kendilerinden boyunduruğu kaldırmak içiṇ zîrâ görürler idi ki Yunânîleriṇ

*18*Ve kendilerinden boyunduruğu kaldırsınlar. Çünkü Yunanlılar'ın ∞*

مملكتي اسرائيلي قوللقده طوتارلر ايدي

١٩ اونلردخي رومايه كتديلركه اوزاق يول ايدي ومشيخه يه كيروب
بويله سويليوب ديديلركه

٢٠ ما قبي يهودا وانوك قرنداشلري ويهوديلرك قومي بزي سزه
كوندرديلركه سزكله تعاقد وبارشق وسزك متعاقدلريكز
ودوستلريكزه معدودلر اولاوز

٢١ بو كلام اونلره پسند اولدي

٢٢ ومشيخه باقرلوحلرنده يازوب قدس شريفه كوندردوكي مكتوبك
صورتي بودر تاكيم اوراده يانلرنده بارشق وتعاقد اثري اولا

٢٣ بورومالولره ويهودي طايفه سنه بحر وبرده ابدا خيره دونه
واونلردن شمشير ودشمن ايراغ اولسون

٢٤ اكر رومالولره اول يا اونلرك جمله سلطنتنده جميع متعاقدلرك
بعضيسنه جنك واقع اولورسه

٢٥ يهودا طايفه سي اونلره محلنه كوره بتون قلب ايله امداد ويره

٢٦ واونلر ايله جنك ايدنلره نه بغداي نه سلاحلر نه اقچه نه كميلر

memleketi İsrâʾėli kullukda tutarlar idi
yönetiminin İsrail'i kölelikte tutuğunu görüyorlardı.
19*Onlar dahi Rûmâya gitdiler ki uzak yol idi ve meşîha girip böyle söyleyip dėdiler ki
*19*Onlar çok uzak olan Roma'ya gittiler ve meclise girip böyle söylediler:*
20*Mâkabbî-Yahûdâ ve ònuŋ karındaşları ve Yahûdîleriŋ kavmi bizi size gönderdiler ki siziŋle teâkud u barışık ve siziŋ müteʿâkıdlarınıŋız ve dostlarınıŋıza maʿdûdlar olavız
20-Yahuda-Makabi ile onun kardeşleri ve Yahudilerin ulusu bizi size, sizinle barış yapmak ve sizlerle iki dost olmak için gönderdi.*
21*Bu kelâm onlara pesend oldu
*21*Bu sözleri onlar beğendi.*
22*Ve meşîha bakır levhalarında yazıp Kudsi Şerîfe gönderdiği mektûbuŋ sureti budur tâ kim orada yanlarında barışık ve teâkud ėtdi ola
*22*Meclisin bakır levhalar üzerine yazıp Kudüs'e gönderdiği mektubun kopyası budur. Ta ki orada, yanlarında bir barış antlaşması olsun:*
23*Burû-mâlûlere ve Yahûdî tâʾifesine bahr ü berde ebeden hayra döne ve onlardan şemşîr ü düşman ırağ olsun
23"Roma mülklerine ve Yahudi milletine; karada ve denizde sonsuza dek esenlik olsun. Onlardan düşmanların kılıcı ırak olsun.*
24*Eğer Rûmâlılara evvel ya onlarıŋ cümle saltanatında cemiʿ müteâkıdlarıŋ baʿzısına cenk vâkiʿ olursa
*24*Eğer önce Romalılara veya onların tüm egemenliğindeki dostlarından birine bir saldırı olursa;*
25*Yahûda tâʾifesi onlara mahalline göre bütün kalb ile imdâd vère
*25*Yahuda milleti onlara, yerine göre tüm yürekten yardım etsin.*
26*Ve onlar ile cenk ėdenlere ne buğday ne silâhlar ne akçe ne gemiler
*26*Onlarla savaşanlara ne buğday, ne silah, ne para ve ne de gemiler ∞*

ویروب یتشدرمیه‌لر رومالولره بکنلدوکی کبی واونلره یازیلان
فرمانلری برشی آلمایوب کوزده‌لر

٢٧ واکر یهودیلره اول جنك واقع اولورسه رومالولر اونلره
جان ودلدن محلنه کوره امداد ایده‌لر

٢٨ واونلر ایله سفر ایدنلره نه بغدای نه سلاح نه اقچه نه کمیلر
ویره‌لر نیجه که رومالولره بکنلدی ایسه وبو حیله‌سز قایده‌لری
کوزده‌لر

٢٩ بو شرطلر اوزره رومالولر یهودیلر ایله عهد ایتدیلر

٣٠ واکر بوندن صکره بونلر یا اونلر برشی قاتمق یا اکسلتمك استرلرسه
مرادلری اوزره ایده‌لر وهر قاتدوغی یا اکسلتدوکی نسنه ثابت اولا

٣١ ودمتریوشاه اونلره ایتدوکی کلکلر خصوصنده بز آکا بو منوال
اوزره یازدق نیچون دوستلریمز ومتعاقدلریمز یهودیلر اوزرینه
بیوندروغی آغرا تدوك

٣٢ اکر اونلر بردخی سندن بزه شکایت ایدرلر ایسه بز اونلرك حقنی
آلویره‌لم واوزریکه قره‌دن ودریادن سفر ایده‌لم

طقوزنجی باب

vėrip yetişdirmeyeler ve Rûmâlılara beğenildiği gibi ve onlara yazılan fermânları hîç bir şeyʾ almayıp gözedeler
verip yetiştirmesinler. Romalılara istedikleri gibi ve onlara yazılan buyrukları hiçbir şey almadan gözetsinler.
27*Ve eğer Yahûdîlere evvel cenk vâkiʿ olursa Rûmâlılar onlara cân ü dilden mahalline göre imdâd ėdeler
*27*Eğer önce Yahudilere bir saldırı olursa; Romalılar onlara can ve dilden yerine göre yardım etsinler.*
28*Ve onlar ile sefer ėdenlere ne buğday ne silâh ne akçe ne gemiler vėreler nice ki Rûmâlılara beğenildi ise ve bu hîlesiz kâʿideleri gözedeler
*28*Onlarla birlikte savaşanlara ne buğday, ne silah, ne para ve ne de gemiler versinler. Nasıl ki Romalılar beğenildiyse; bu hilesiz esasları gözetsinler."*
29*Bu şartlar üzere Rûmâlılar Yahûdîler ile ʿahd ėtdiler
*29*Bu şartlar üzerine Romalılar Yahudiler ile antlaşma yaptılar.*
30*Ve eğer bundan soŋra bunlar ya onlar birşey katmak ya eksiltmek isterlerse murâdları üzere ėdeler ve her katdığı ya eksiltdiği nesne sâbit ola
30"Bundan sonra ona bunlar ya da onlar birşey katmak ve çıkartmak isterlerse; dilediklerine göre yapsınlar. Her katılan veya çıkartılan şey değişmesin."*
31*Ve Demetrėyo şâh onlara ėtdiği kemlikler husûsunda biz ôŋa bu minvâl üzere yazdık niçin dostlarımız ve müteʿâkıdlarımız Yahûdîler üzerine boyunduruğu ağır ėtdiŋ
*31*Kral Dimitriyo'nun onlara yaptığı kötülükler için biz ona bu şekilde yazdık. Niçin dostlarımız ve müttefiklerimiz Yahudiler üzerine boyunduruğu ağırlaştırdın?*
32*Eğer onlar bir dahi senden bize şikâyet ėderler ise biz onlarıŋ hakkını alıvėrelim ve üzeriŋe karadan ve deryâdan sefer ėdelim
*32*Eğer onlar bir daha senden bize şikayet ederlerse; biz onların hakkını alalım ve üzerlerine karadan veya denizden savaşalım.*

dokuzuncu bâb ∞

256

طقوزنجی باب

١ بوکز دمتریو اشیدوب که نقانودو آنوك عسکری منهزم اولدی
تکرار یهودا اولایته بخیده‌یه والکیموه هم اونلر ایله کندو عسکرینك صاغ
قولونی کوندردی

٢ اونلردخی کندو یولنی غلغله یه طوغرو طوتوب اربلده اولان
مسالوط یاننده اوردوی قوردیلر وانی آلدیلر هم چوق آدملری
هلاك ایتدیلر

٣ ویوز اللی ایکنجی سنه سینك اوّلکی آینده قدس شریف اوزرینه
اوردوی قوردیلر

٤ آندن کوچوب یکرمی بیك آدم ایله وایکی بیك سپاه ایله بره آیه
کتدیلر

٥ ویهودا العساده قوندی اوچ بیك کزیده آدملر ایله

٦ که عسکرك چوقلغنی کوروب چوق خلق اولدوغی ایچون پك قورقدیلر
وچوغی اوردودن پراکنده کتدیده اونلردن آلای مالای سکزیوز آدم قالدی

Dokuzuncu Bâb

1*Bu kez Demetriyo işidip ki Nikanor ve ònuŋ ʿaskeri münhezim oldu tekrar Yahûdâ vilâyetine Bahideyi ve Alkîmoyu hem onlar ile kendi ʿaskeriniŋ sağ kolunu gönderdi

*1*Bu kez Dimitriyo, Nikanor'la onun askerlerinin bozguna uğradığını işitti. YineYahuda bölgesine Bahide'yle Alkimo'yu ve onlarla birlikte askerlerinin sağ kolunu gönderdi.*

2*Onlar dahi kendi yolunu Galgalaya doğru tutup Ârbelde olan Mesâlot yanında orduyu kurdular ve ònu aldılar hem çok âdamları helâk ètdiler

*2*Onlar da kendi yolunu Gilgal'a doğru yönelterek Arbela'da olan Mesalot yanında ordu kurdular hem onu aldılar ve birçok adamları öldürdüler.*

3*Ve yüz elli ikinci senesiniŋ evvelki ayında Kuds-i Şerîf üzerine orduyu kurdular

*3*Yüz elli ikinci yılın önceki ayında kutsal Kudüs'e karşı orduyu kurdular.*

4*Òndan göçüp yiğirmi biŋ âdam ile ve iki biŋ sipâh ile Bereâya gitdiler

*4*Oradan göçüp yirmi bin adam ve iki bin süvariyle Berea'ya gittiler.*

5*Ve Yahûdâ Elaʿasâda kondu üç biŋ güzîde âdamlar ile

*5*Yahuda da üç bin seçkin adamla Elasa'da konakladı.*

6*Ki ʿaskeriŋ çokluğunu görüp çok halk olduğu içìn pek korkdular ve çoğu ordudan parâkende gitdi de onlardan alây-malây sekiz yüz âdam kaldı

*6*Ve askerlerin kalabalıklarını görüp, büyük bir ordu olduğu için çok korktular. Birçokları ordudan dağılarak gitti ve onlardan topu topu sekizyüz adam kaldı.*

٧ يهودا دخي كوروب كه آنوڭ عسكري پراكنده كتدي وجنكه ثقلت
كلوردي يوركي كسلدي زيرا اونلري دوشرمكه زمان يوغيدي
پس شاشدي

٨ وقلانلرمكه دديكه قالقالم ده دشمنلريمز اوزرينه وارالم اونلري
يكمكه قادر اولورمي يز كوره لم

٩ اما اونلراني بوندن وازكچروب دديلركه قادر اولمازيز نهايت حالا
جانلريمزي قورترالم صكره قرنداشلريمز ايله دونوب بونلر ايله
جنك ايده لم زيرا بز آزيز

١٠ يهودا دخي دديكه الله كوسترمسون كه بن بوني ايدوب اوكلرندن
قچام اكر حالا ساعتمز كلدي ايسه قرنداشلريمز ايچون شجاعت
ايله اوله لم وبزوم شانمزه بو عيبي قوميالم

١١ اوزمان عسكر اوردودن كوچوب قارشولرينه جنكه حاضر اولدي
وسپاهلر ايكي بلوك اولديلر صپانجيلر دخي هم تير اندازلر
عسكرڭ اوكنده كيدرلر ايدي وجمله بهادرلر اولكي صفلري
طوتارلر ايدي

بخيده

7*Yahûdâ dahi görüp ki ònuŋ ʿaskeri parâkende gitdi ve cenke sıklet gelirdi yüreği kesildi zîrâ onları devşirmeğe zamân yoğidi pes şâşdı

*7*Yahuda da askerlerinin darmadağın gittiğini ve cenge sıkıntı geldiğini gördü; yüreği kesildi! Çünkü onları toplamaya zaman yoktu. Ne yapacağını şaşırdı!*

8*Ve kalanlara dėdi ki kalkalım da düşmanlarımız üzerine varalım onları yeŋmeğe kâdir olurmuyuz görelim

*8*Ve kalanlara şöyle dedi: -Kalkalım da düşmanlarımızın üzerine varalım; bakalım onları yenebilecek miyiz? Görelim!*

9*Âmmâ onlar ònu bundan vazgeçirip dėdiler ki kâdir olmazız nihâyet hâlâ cânlarımızı kurtaralım soŋra karındaşlarımız ile dönüp bunlar ile cenk ėdelim zîrâ biz azız

9**Ama onlar onu bundan vazgeçirip dediler ki: -Başaramayız! En sonunda canlarımızı kurtaralım; sonra kardeşlerimizle dönüp bunlarla savaşalım. Çünkü biz azız.*

10*Yahûdâ dahi dėdi ki Allah göstermesin ki ben bunu ėdip önlerinden kaçam eğer hâlâ sâʿatimiz geldi ise karındaşlarımız içìn şecâʿat ile ölelim ve bizim şânımıza bu ʿaybı komayalım

*10*Yahuda da dedi ki: -Allah göstermesin ki ben bunu yapıp önlerinden kaçayım. Eğer şimdi saatimiz geldiyse kardeşlerimiz için kahramanlıkla ölelim ve ünümüze bu lekeyi koymayalım.*

11*O zamân ʿasker ordudan göçüp karşîlarına cenke hâzır oldu ve sipâhlar iki bölük oldular sapancılar dahi hem tirendâzlar ʿaskeriŋ önŋünde giderler idi ve cümle bahâdırlar evvelki saffları tutarlar idi

*11*O zaman askerler ordudan göçüp karşılarına cenge dizildiler. Süvariler iki bölüğe ayrıldı. Sapancılar ve okçular da askerlerin önünden gidiyordu. Tüm kahramanlar ilk sırada yer aldılar.*

Bahîde ∞

257

١٢ بخيده دخي صاغ قولده ايدي وآلاي ايكي جانبدن يناشوب بوريلري
چالديلر

١٣ يهودانك طايفه سي ده بوريلر چالديلر وعسكرلرك صداسندن
يردپرشدي وصواش صباحدن اخشامه دك طياندي

١٤ بوكز يهودا كوردي كه بخيده وعسكرك قوتي صاغ قولده ايدي
بو خصوصدن اك يوركلولر جمله سي انوك يانينه يناشديلر

١٥ وصاغ قولي اونلردن بوزلديده اونلري تا اشدود طاغنه دك
قوديلر

١٦ صول قولده اولانلر دخي صاغ قولك بوزلدوغني كوروب يهودايه
وانوك طايفه سنه ايز به ايز تعقيب ايلديلر

١٧ بوكز جنك آغرلندي وبو طرفدن هم اوطرفدن چوغي مقتول دوشديلر

١٨ يهودا دخي مقتول اولدي وقلاني قاچديلر

١٩ ويوناتان هم سيمون كندو قرنداشني قالدرديلر ده اني بابالرينك
مزارنده مودينده دفن ايلديلر

٢٠ وجمله اسرائيل آكا آغلدي هم عظيم ياس وينجه ايام مرثيه

12*Bahîde dahi sağ kolda idi ve alay iki cânibden yana sevb boruları çaldılar
*12*Bahide de sağ kolda idi. Alay iki taraftan toplanma boruları çaldılar.*
13*Yahûdânıŋ tâʾifesi de borular çaldılar ve ʿaskerleriŋ sedâʾsından yer depreşdi ve savaş sabâhdan ahşâma dek dayandı
*13*Yahuda'nın askerleri de borular çaldılar ve askerlerin sesinden sanki yer titredi! Savaş sabahtan akşama dek sürdü.*
14*Bu kez Yahûdâ gördü ki Bahîde ʿaskeriŋ kuvveti sağ kolda idi bu husûsdan eŋ yürekliler cümlesi önuŋ yanına yanaşdılar
*14*Bu sırada Yahuda, Bahide'nin askerlerinin gücünün sağ tarafta olduğunu gördü. Bu yüzden bütün en yürekliler onun yanına yanaştılar.*
15*Ve sağ kolu onlardan bozuldu da onları ta Âşdod dağına dek kovdular
*15*Sağ kolu onlardan bozuldu ve onları ta Aşdod dağına dek kovaladılar.**
16*Sol kolda olanlar dahi sağ koluŋ bozulduğunu görüp Yahûdâya ve önuŋ tâʾifesine iz-be-iz taʿkîp eylediler
*16*Sol kolda olanlar da sağ kolun bozulduğunu görüp, Yahuda'yı ve onun adamlarının izini sürdüler.*
17*Bu kez cenk ağırlandı ve bu tarafdan hem o tarafdan çoğu maktûl düşdüler
*17*Bu sırada cenk şiddetlendi. Bu taraftan ve o taraftan birçokları öldürüldü.*
18*Yahûdâ dahi maktûl oldu ve kalanı kaçdılar
*18*Yahuda da öldürüldü ve kalanı kaçtı.*
19*Ve Yonâtân hem Simʿun kendi karındaşını kaldırdılar da önu babalarınıŋ mezârında Modenî de defn eylediler
*19*Yonatan ve Simon kendi kardeşlerini kaldırdılar. Onu babalarının mezarlığı olan Modin'de gömdüler.*
20*Ve cümle İsrâʿèl öŋa ağladı hem ʿazîm yas ve niçe eyyâm mersiyye
*20*Tüm İsrail ona ağladı. Büyük yas ve birçok günler ağıtlar ∞*

*Almancası: "und der rechte Flügel der Feinde wurde von ihnen vernichtend geschlagen; sie verfolgten sie bis zum Gebirge von **Aschdod**." Katolik Birlik Çev.: I. Mak. 9/15
Türkçesi: Düşmanın sağ kanadına onlar tarafından imha edilmek için saldırıldı ve ta **Aşdod dağlarına** dek kovalandılar.

Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: "Sağ kanadı yarıp askerleri alanın en uzak bayırına dek kovaladılar. I. Mak. 9/15

Yukardaki yanlış çeviri: *...en uzak bayıra* dek değil; ta **Aşdod dağlarına** dek olmalı!

چكوب دديلركه

٢١ حيفاكه بويله بهادر آدم واسرائيلك مخلصي دوشدي

٢٢ پس يهودانك قلان مصلحتلري وجنكلري واتدوكي يرارلقلري
هم عظمتلري يازلمامشدر ٭ زيرا چوق ايديلر

٢٣ ويهودانك وفاتندنصكره اولديكه ظالملر اسرائيلك جمله
سرحدلرنده كورنديلر وجمله جور ايدجيلر ظهوره كلديلر

٢٤ اوزمانده عظيم قحطلق اولديده ولايت اونلرك طرفنه دوندي

٢٥ بخيده دخي اول ظالم آدملري سچديده اونلري ولايت سلطانلري
نصب ايلدي

٢٦ اونلردخي يهودانك دوستلريني تفحص ايله آرارلردي واونلري
بخيده يه كتوررلر ايدي اولكه اونلردن انتقام آلوب اونلري
مسخره لغه آلوردي

٢٧ واسرائيلده عظيم مصيبت اولديكه آرالرنده پيغمبر ظاهر
اولمدوغي كوندن برو بويله اولمامشدر

٢٨ ويهودانك جمله دوستلري جمع اولوب يوناتانه دديلركه

چونكه

çekip dėdiler ki
söyleyip şöyle dediler:
21*Hayfâ ki böyle bahâdır âdam ve İsrâʾėliŋ muhallisi düşdü
*21*Hey! Böyle kahraman adam ve İsrail'in sevgilisi düştü.*
22*Pes Yahûdânıŋ kalan maslahatları ve cenkleri ėtdiği yararlıkları hem ʿazâmetleri yazılmamışdır zîrâ çok idiler
*22*Şimdi Yahuda'nın geri kalan işlerini, cenkleri, yaptığı yararlıkları ve büyüklüklerinin tümü yazılmamıştır. Çünkü çokturlar.*
23*Ve Yahûdânıŋ vefâtından soŋra oldu ki zâlimler İsrâʾėliŋ cümle serhaddlarında göründüler ve cümle cevr ėdiciler zuhûra geldiler
*23*O'nun ölümünden sonra zalimler İsrail'in bütün sınır boylarında gezdiler ve bircok sıkıntı vericiler türedi.*
24*O zamânda ʿazîm kahtlık oldu da vilâyet onlarıŋ tarafına döndü
*24*O zamanda büyük bir kuraklık vardı ve bölgedekiler onların tarafına döndü.*
25*Bahîde dahi ol zâlim âdamları seçdi de onları vilâyet sultânları nasb eyledi
*25*Bahide o zalim adamları seçip onları o bölgenin egemenleri olarak atadı.*
26*Onlar dahi Yahûdânıŋ dostlarını tefahhus ile ararlardı ve onları Bahîdeye getirirler idi ol ki onlardan intikâm alıp onları masharalığa alırdı
*26*Onlar da Yahuda'nın dostlarının içyüzünü incelediler ve onları Bahide'ye getirdiler. O da onlardan öcünü alıp onlarla eğleniyordu.*
27*Ve İsrâʾėlde ʿazîm musîbet oldu ki aralarında peyġamber zâhir olmadığı günden beri böyle olmamışdır
*27*İsrail'de büyük sıkıntı oldu! Aralarında peygamber görünmediği günden beri böyle büyük olmamıştır.*
28*Ve Yahûdânıŋ cümle dostları cemʿ olup Yonâtâna dėdiler ki
*28*Yahuda'nın tüm dostları toplanarak Yonatan'a şöyle söylediler:*

258

٢٩ چونکه یهودا قرنداشك اولدی و آکا مانند بر آدم قالمادیکه
دشمنلره و بخیده یه هم طایفه مزه عداوت ایدنلره قارشو چقه
٣٠ پس بوکون سنی انتخاب ایدرزکه جنکمزی سورمك ایچون آنوك
یرینه بك و سر عسکر اولاسن
٣١ یوناتان دخی اول زمان بکلکی قبول ایلدی ده قرنداشی یهودانك
یرینه کیردی
٣٢ بونی بخیده بلوب آنی اولدرمکه ارار ایدی بله
٣٣ اولکه یوناتانه و قرنداشی سیمونه هم اولانلرك جمله سنه
معلوم اولوب تقوعه بریه سنه قاچدیلر و آصغار کولینك صولری
یاننده اوردوی قوردیلر
٣٤ بخیده دخی خبر آلوب عسکری ایله سبت کوننده یاردنك اوته سنه
کلدی
٣٥ و یوناتان کثرتك سرداری اولان کندو قرنداشی ناباطی دوستلرینه
یالوارمغه کوندردیکه اونلرك چوق اولان اغرلغنی یانلرینه
امانت کوتره لر

29*Çünki Yahûdâ karındaşıŋ öldü ve oŋa mânend bir âdam kalmadı ki düşmanlara ve Bahîdeye hem tâʾifemize ʿadâvet ėdenlere karşî çıka

*29*Yahuda kardeşin öldü ve ona denk biri kalmadı ki düşmanlara, Bahide'ye ve milletimize kötülük besleyenlere karşı çıksın.*

30*Pes bugün seni intihâb ėderiz ki cenkimizi sürmek içiŋ onuŋ yerine beğ ve serʿasker olasıŋ

*30*Şimdi biz seni seçiyoruz ki cengimizi sürmek için onun yerine bey ve kumandan olasın.*

31*Yonâtân dahi ol zamân beğliği kabûl eyledi de karındaşı Yahûdânıŋ yerine giddi

*31*Yonatan da o zaman beğliği kabul etti ve kardeşi Yahuda'nın yerine gitti.*

32*Bunu Bahîde bilip onu öldürmeğe arar idi

*32*Bahide bunu öğrenince onu öldürmeye fırsat kolluyordu.*

33*Ol ki Yonâtâna ve karındaşı Simʾuna hem bile olanlarıŋ cümlesine maʿlûm olup Tekoʿa beriyyesine kaçdılar ve Âsfâr gölüniŋ suları yanında orduyu kurdular

*33*Yonatan, kardeşi Simon ve onunla olanların tümü bunu bilince Tekao çölüne kaçıp 'Asfar Gölü'nün suları yanında ordu kurdular.*

34*Bahîde dahi haber alıp ʿaskeri ile sebt gününde Yârdanıŋ ötesine geldi

*34*Bahide bunu duyunca cumartesi günü askerleriyle beraber Yordan'ın ötesine geldi.*

35*Ve Yonâtân kesretiŋ serdârı olan kendi karındaşı Nâbâttî dostlarına yalvarmağa gönderdi onlarıŋ çok olan ağırlığını yanlarına emânet götüreler

*35*Yonatan birçoğunun kumandanı olan kendi kardeşini Nabatîler'e yalvarmaya ki çok yüklü olan ağırlıklarını yanlarına emanet götürsünler.*

٣٦ امّا امبري اوغللري مدبادن چقوب يوحنّاء وجمله وارينى آلديلر
ده بونلره مالك اولوب كتديلر

٣٧ بوندن صكره يوناتانه وقرنداشي سيمونه خبر اولنوب كه امبري
اوغللري عظيم دوكون ايدوب مدبادن بر كليني كه كنعاني
زورمند واشرف كمسنه نك قيزي ايدي بيوك دارات ايله
كوتورلر ايدي

٣٨ وخاطرلرينه كلوب قرنداشي يوحانا چقديلر وبر طاغك مغاره سنك
آلتنده صقلنديلر

٣٩ آندن كوزلري قالدروب كورديلر كه اشته بر انجمن وعظيم احتشام
وكويكو ويارانلري هم قرنداشلري طبللر وموسيقي سازلر ايله هم
چوق سلاحلر ايله استقباله كلورلر ايدي

٤٠ يوناتانك طائفه سي دخي پوسودن چقوب اوزرلرينه حواتديلر
ده چوغي مقتول اولوب قلاني طاغه قاچديلر اونلر دخي غنيمه لريني
آلديلر

٤١ بوكز دوكون ياسه وموسيقي سازلرينك صداسي بكايه دوندي

وبونلر

36*Âmmâ Âmbrî oğulları Medbâdan çıkıp Yûhannâyı ve cümle varını aldılar da bunlara mâlik olup gitdiler
*36*Ama Ambrioğulları Medba'dan çıkıp Yuhanna'yı ve tüm varını aldılar. Ve bunları sahiplenip gittiler.*
37*Bundan soŋra Yonâtâna ve karındaşı Simʾuna haber olunup ki Âmbrî oğulları ʿazîm düğün ėdip Medbâdan bir gelini ki Kenʿânnî zurmend ve eşraf kimesneniŋ kızı idi büyük dârât ile götürürler idi
*37*Bundan sonra Yonatan'a ve kardeşi Simon'a bildirdiler ki Ambrioğulları büyük bir düğün yapıp Medba'dan Kenanlı güçlü ve asil birinin kızını büyük bir gösterişle götürüyorlardı.*
38*Ve hâtırlarına gelip karındaşı Yuhânnâ çıkdılar ve bir dağıŋ mağârasınıŋ altında saklandılar
*38*Onlar kardeşi Yuhanna'yı anımsayarak dağa çıktılar ve o dağda bir mağaraya gizlendiler.*
39*Ondan gözleri kaldırıp gördüler ki işte bir encümen ü ʿazîm ihtişâm ü güyegü ve yârânları hem karındaşları tabllar ve mûsıkî sâzlar ile hem çok silâhlar ile istikbâle gelirler idi
*39*Ondan sonra bir kalabalığın geldiğini gördüler: İşte büyük bir kalabalık! Güveyin takımı, arkadaşları, kardeşleri, davulları, müzik sesleri ve birçok silahlar ile karşılamaya geliyorlardı.*
40*Yonâtânıŋ tâʾifesi de pûsûdan çıkıp üzerlerine hov ėtdiler de çoğu maktûl olup kalanı dağa kaçdılar onlar dahi ġanîmelerini aldılar
*40*Yonatan'ın adamları da pusudan çıkıp üzerlerine şiddetle saldırdılar. Birçoğu öldürüldü; kalanları da dağa kaçtı. Onlar da çapullarını aldılar.*
41*Bu kez düğün yasa ve mûsıkî sâzlarınıŋ sedâsı bükâya döndü
*41*Bu kez düğün yasa ve müzik sazlarının sesleri ağlayışa döndü.*

ve bunlar

259

٤٢ وبونلر قرنداشنك انتقامنى آلوب ياردنك باتاغنه دوندیلر

٤٣ بخیده دخی بونی دویوب بر سبت کوننده عظیم عسکر ایله تا
یاردنك کنارلرینه دك کلدی

٤٤ اوزمان یوناتان کندو طایفه سنه دیدیکه شمدی قالقالم وجانمز
ایچون دوکوشه لم زیرا بوکونکی قصه اوتکی کونکی کبی دکل

٤٥ چون جنك بزی هم اوکندن هم اردندن صقار و یاردنك صویی
بو طرفدن هم اوطرفدن هم بتاق هم اورمان وار دوغه نك
محلی دکل

٤٦ پس حالا کوکه فریاد ایدك که دشمنلریکزك الندن قورتلاسز

٤٧ آندن جنکه باشلندی ویوناتان بخیده اورمق ایچون الینی
صالدی اما اوانوك اکسه سنی آلدی

٤٨ ویوناتان هم انوك طایفه سی یاردنه اتلدیلرده یوزه یوزه
اوبر کنارینه کچدیلر اما اونلر اردلرنجه یاردنی کچمدیلر

٤٩ واول کون بخیده نك طایفه سندن بیك آدم قدر دوشدی

٥٠ آندن بخیده قدس شریفه دوندی ویهود اولا یتنده صرب

42*Ve bunlar karındaşınıŋ intikâmını alıp Yârdanıŋ batağına döndüler
*42*Bunlar kardeşlerinin öcünü alıp ve Yordan'ın batağına döndüler.*
43*Bahîde dahi bunu duyup bir sebt gününde ʿazîm ʿasker ile tâ Yârdanıŋ kenarlarına dek geldi
*43*Bahide bunu duyup bir Cumartesi gününde, kalabalık askerlerle ta Yordan'ın sınırlarına dayandı.*
44*O zamân Yonâtân kendi tâʾifesine dėdi ki şimdi kalkalım ve cânımız için döğüşelim zîrâ bu günkü kıssa öteki günkü gibi değil
*44*O zaman Yonatan kendi milletine şöyle seslendi: -Şimdi kalkalım ve canımız için dövüşelim. Çünkü bu günkü öykü, öteki gün gibi değildir.*
45*Çün cenk bizi hem önŋünden hem ardından sıkar Yârdanıŋ suyu bu tarafdan hem o tarafdan hem batak hem orman var dönmeniŋ mahalli değil
*45*Bu cenk bizi hem önden ve arkadan sıkıştırıyor. Yordan'ın suyu da bu taraftan ve o taraftan batak hem orman var; dönmek olanaksızdır.*
46*Pes hâlâ göğe feryâd ėdiŋ ki düşmanlarıŋızıŋ elinden kurtulasız
*46*Şimdi göğe doğru yakarın ki düşmanlarınızın elinden kurtulasınız.*
47*Ondan sonra cenke başlandı ve Yonâtân Bahîdeyi urmak içîn elini saldı âmmâ o önuŋ eŋsesini aldı
*47*Ondan sonra cenk başladı ve Yonatan Bahide'yi vurmak için elini kaldırdı; ama o daha atik davranarak onun ensesini aldı!*
48*Ve Yonâtân hem önuŋ tâʾifesi Yârdana atıldılar da yüze yüze o bir kenârına geçdiler âmmâ onlar ardlarınca Yârdanı geçmediler
*48*Yonatan'la onun askerleri Yordan nehrine atıldılar ve yüze yüze öbür kenara geçtiler. Ama onlar, onların arkasından Yordan'ı geçmediler.*
49*Ve ol gün Bahîdeniŋ tâʾifesinden biŋ âdam kadar düşdü
*49*O gün Bahide'nin askerlerinden bin adam kadar öldürüldü.*
50*Ondan Bahîde Kuds-i Şerîfe döndü ve Yahûdâ vilâyetinde sarp
*50*Ondan sonra Bahide kutsal Kudüs'e döndü ve Yahuda bölgesinde dik ∞*

شهرلر یرحوده کی قلعه و اماءسی و بیت حرونی و بیت ایلی و تمناتا
و فراتونی و تفونی یوکسک حصارلر قپولر و طرقازلر ایله یاپدی
٥١ و اسرائیله دشمنلک اتمک ایچون ایچلرینه مستحفظلر قودی
٥٢ هم دخی بیت صورک شهرینی و غزاراء هم عقراء یاپدیده ایچلرینه
مستحفظلر و آزیق ذخیره سینی قودی
٥٣ و دخی ولایتک بک زاده لرینی رهنه الدیده اونلری قدس
شریفده کی قلعه ده بکلمکه قودی
٥٤ بوکز یوز اللی اوچنجی سنه نک ایکنجی اینده الکیمو امر ایلدیکه هیکلک
ایچ حولیسنک دیوارینی ییقه لر و انبیانک ~~دیوار~~ یاپولرینی بوزالر
ده ارتوق آنی خراب اتمکه باشلر ایدی
٥٥ اما اول زمانده الکیمو اورلدی و انوک عمللری معطل اولدی زیرا
آغزی طوتلدی و مفلوج اولدی ده بر سوز سویلمکه و وصیت اتمکه
قادر اولماری
٥٦ پس اوزمانده الکیمو عظیم عذاب ایله اولدی
٥٧ بخیده دخی الکیمونک اولدوکنی کوروب شاهه دوندیده یهودا
ولایتی

şehirler Yerihûdaki kalʿayı ve Emmâüsu Beyt-i Hurûnu ve Beyt-i Eli ve Temnâtâyı ve Farâtonu ve Tafonu yüksek hisârlar kapîlar ve tırkazlar ile yapdı

şehirler, Yeriho'daki kaleyi, Emmaus'u, Beythoron'u, Beytel'i, Temnata'yı, Faraton'u ve Tafon'u güçlü yüksek duvarlar, kapılar ve sürgüler yaptı.

51*Ve İsrâʾèle düşmanlık ėtmek içįn içlerine müstahfızlar kodu

*51*İsrail'e düşmanlık etmek için içine bekçiler yerleştirdiler.*

52*Hem dahi Beyt-i Sûruŋ şehirini ve Gazârâyı hem ʿAkrâyı yapdı da içlerine müstahfızlar ve azık zahîresini kodu

*52*Beytsur şehrini, Gazara'yı ve Akra'yı yaptıktan sonra da içine bekçiler ile yiyecek için tahıl koydular.*

53*Ve dahi vilâyetin beğ-zâdelerini rehine aldı da onları Kuds-i Şerîfdeki kullede beklemeğe kodu

*53*Ve Vilayetin soylularının oğullarını rehin aldı. Onları kutsal Kudüs kalesinde gözetim altında tuttu.*

54*Bu kez yüz elli üçüncü seneniŋ ikinci ayında Alkîmo emr eyledi ki heykeliŋ iç havlisiniŋ dîvârını yıkalar ve enbiyânıŋ yapîlarını bozalar da artîk ònu harâb ėtmeğe başlar idi

*54*Yüz elli üçüncü yılın ikinci ayında; Alkimo'un buyruğu gereği Tapınağın iç avlusunun duvarını yıktılar ve sonra da kutsalların yapılarını bozup yıkmağa başladılar.*

55*Âmmâ ol zamânda Alkîmo uruldu ve ònuŋ ʿamelleri muattal olundu zîrâ ağzı tutuldu ve meflûc oldu da bir söz söylemeğe ve vasiyyet ėtmeğe kâdir olmadı

*55*Ama o sırada Alkimo vuruldu ve onun işleri geçersiz kaldı. Çünkü ağzı tutulup inme inmiş ve bir söz söyleyip vasiyet bile edememişti.*

56*Pes o zamânda Alkîmo ʿazîm ʿazâb ile öldü

*56*O zamandan sonra Alkimo büyük acılarla öldü..*

57*Bahîde dahi Alkîmonuŋ öldüğünü görüp vilâyeti ∞ şâha döndü de Yahûdâ

*57*Sonunda Bahide, Alkimo'nun öldüğünü görüp şaha döndü ve Yahuda ∞*

260

ولايتي ايكي ييل راحت اولدي ايلدي

٥٨ اوزمان جمله ظالملر بله مشاوره ايدوب ديديلركه اشته يوناتان
وتوابعلري امن وامان اوزره ساكنلردر پس حالا بخيده كتورده لم
كه اونلري هب بركيجه ده طوته

٥٩ بوكز واروب انوكله مشاوره ايلديلر

٦٠ اول دخي روانه اولوب عظيم عسكر ايله كلدي هم يهوداده اولان
جمله كندو متعاعدلرينه كزلوجه مكتوبلر كوندرمكله ديكه يوناتاني
وانوكله بله اولانلري طوتالر اما ايده مديلر زيرا اونلرك مشوره سي
اونلره معلوم اولدي

٦١ ومنبع فساد اولان ولايتك آدملرندن اللي آدم قدر طوتوب اونلري
اولدرديلر

٦٢ يوناتان دخي هم سيمون وانوكله بله اولانلر بريه ده اولان بيت
بازييه صغنديلر ده انوك خرابه لرني تكرار ياپدي هم آني صرب
ايلدي

٦٣ بوني بخيده بلوب جمله كثرت خلقني جمع ايلدي ويهودا ولايتنده
اولانلره ده بلدردي

vilâyeti iki yıl râhat eyledi
vilayeti iki yıl daha rahat etti.
58*O zamân cümle zâlimler bile müşâvere ėdip dėdiler ki işte Yonâtân ve tevâbiʿleri emn ü emân üzere sâkinlerdir pes hâlâ Bahîdeyi getirelim ki onları hep bir gėcede tuta
*58*O zaman bir sürü kötü kişiler kendi aralarında söz birliği ederek şöyle dediler: -Yonatan ve adamları imanla duruyorlar. Biz şimdi Bakkides'i getirelim ve onları bir gece içinde ele geçirsin.*
59*Bu kez varıp ònuŋla müşâvere eylediler
*59*Bu kez gidip onunla görüştüler.*
60*Ol dahi revâne olup ʿazîm ʿasker ile geldi hem Yahûdâ da olan cümle kendi müteʿâkıdlarına* gizlice mektûblar gönderdi ki Yonâtânı ve ònuŋla bile olanları tutalar âmmâ ėdemediler zîrâ onlarıŋ meşveresi onlara maʿlûm oldu
*60*O da yola koyulup kalabalık askerlerle geldi. Yahuda da olan tüm müttefiklerine gizlice mektuplar gönderdi ki Yonatan'ı ve onunla beraber olanları yakalasınlar. Ama yapamadılar; çünkü onların danışıklıkları bilindi.*
61*Ve meniʿ fesâd olan vilâyetiŋ âdamlarından elli âdam kadar tutup onları öldürdüler
*61*Ve vilayetin çok kötü olan adamlarından elli kişiyi tutup öldürdüler.*
62*Yonâtân dahi hem Simʿun ve ònuŋla bile olanlar beriyyede olan Beyt-i Bâzîye sığındılar da ònuŋ harâbelerini tekrar yapdı hem ònu sarp eyledi
*62*Yonatan da Simon'u ve onunla beraber olanları, çöldeki Beytbazi'ye sığındırdı. Onun yıkık binalarını yeniden yaptılar ve onu sağlamlaştırdılar.*
63*Bunu Bahîde bilip cümle kesret-i halkını cemʿ eyledi ve Yahûdâ vilâyetinde olanlara da bildirdi ∞
*63*Bunu Bahide öğrenince tüm askerlerini topladı ve Yahuda bölgesinde olanlara da bildirdi.*

*1664 el yazmasında '*müteâkıd*' yazıyor.

٦٤ اندن كلدي وبيت بازي قارشوسنه اوردوء قوردي ده انوكله
نيجه ايام دوكشدي هم ياپولر ياپدي

ايله
٦٥ يوناتان دخي قرنداشي سيموني شهرده قيوب براز طايفه ناحيه يه
چقدي

٦٦ واودوعره هم انوك قرنداشلريني وفاسرونك اوغللريني چادرلرنده
ايكن اوردي

٦٧ واو اولدرمكه هم كندوجنك طايفه سي ايله ايلرو كچمكه باشلينجه
سيمون وانوكله اولانلر دخي شهردن طشره چقديلر ويا پولري ياقديلر

٦٨ هم بخيده ايله دوكشديلر ده آني بوزديلر وآكا عظيم قهر
ايلديلر

٦٩ پس انوك مشاوره سي وقصدي بوشه چقمغله اول آكا ولايته
وار ديو وسوسه ويرن اهل فساده پك طارلدي واونلردن
نيجه سني اولدردي هم ولايتنه دونمكه نيت ايتدي

٧٠ يوناتان دخي بوني بلوب آكا ايلچيلر كوندرديكه انوكله بارشق ايده
وآكا اسيرلري كرو ويره

اول

64*Ȯndan geldi ve Beyt-i Bâzî karşīsına ordu ʾî* kurdu da ȯnuŋla niçe eyyâm döğüşdü hem yapīlar yapdı
*64*Onda sonra geldi ve Beytbazi karşısında ordu kurdu. Onunla birçok günler döğüştü ve yapılar yaptı.*
65*Yonâtân dahi karındaşı Simʿunu şehrde koyup biraz tâʾife ile nâhiyeye çıkdı
*65*Yonatan da kardeşi Simon'u şehirde bırakarak az bir adamla birlikte çevreye çıktı.*
66*Ve Odomʿerayı hem ȯnuŋ karındaşlarını ve Fâsironuŋ oğullarını çâdırlarında iken urdı
*66*Odomera'yı, onun kardeşlerini ve Fasiron'un oğullarını çadırlarındayken öldürdü.*
67*Ve o öldürmeğe hem kendi cenk tâʾifesi ile ileri geçmeğe başlayınca Simʿun ve ȯnuŋla olanlar dahi şehrden taşra çıkdılar ve yapīları yakdılar
*67*O öldürmeye ve kendi savaşçılarıyla birlikte ileri yürümeye başlayınca; Simon'la birlikte olanlar şehirden dışarı çıktılar ve yapıları yaktılar.*
68*Hem Bahîde ile döğüşdüler de ȯnu bozdular ve ȯŋa ʿazîm kahr eylediler
*68*Bahide ile dövüşerek onu bozguna uğrattılar ve onu büyük sıkıntıya soktular.*
69*Pes ȯnuŋ müşâveresi ve kasdı boşa çıkmağile ol ȯŋa vilâyete var diye vesvese vėren ehli fesâda pek darıldı ve onlardan niçesini öldürdü hem vilâyetine dönmeğe niyyet ėtdi
*69*Böylece onun planları ve amacı boşa çıkınca o, ona 'vilayete git!' deyerek kuşku çıkaran kötü adamlara çok darıldı ve onlardan birçoklarını öldürdü. Sonra da bölgeye dönmeye karar verdi.*
70*Yonâtân dahi bunu bilip ȯŋa élçiler gönderdi ki ȯnuŋla barışık ėde ve ȯŋa esîrleri gerí vėre
*70*Yonatan da bunu öğrenince ona elçiler gönderdi ki onunla barışsın ve ona tutsaklar geri versin.*

ol ∞

*Transkripsiyonu 'ordu'î'; transliterasyonu 'orduyȕ'.

261

٧١ اول دخی قبول ایدوب انوك سوزندن چقمدی وآنكا یمین اتدیكه ارتوق
عمرنجه انوك كلكنه سعی اتمیه

٧٢ وآنكا یهودا ولایتندن اول چقاردوغی اسیرلری كروویردی ده دونوب
ولایتنه كتدی واوزماندن برو اونلرك سنورلرینه دونمدی

٧٣ پس اسرائیلدن قلیج دفع اولدیده یوناتان مكماسده ساكن اولدی
هم قومه حكم اتمكه باشلدی وظالملری اسرائیلدن قالدردی

اونجی باب

١ بوكز یوز التمشنجی ییلده اشرف انتیوقونك اوغلی اسكندر چقوب ابتولماء
فتح اتدی ده اوراده شاهلق سوردی

٢ بونی شاه دمتریو اشیدوب عظیم عسكردوشردی واوزرینه سفر
ایلدی

٣ هم یوناتانه مكتوب ایله كلام بالسلام كوندروب انی رفعتلو ایلدی

٤ زیرا در ایدیكه اوبزه قارشو اولوب اسكندر ایله بارشق اتمزدن
اول بز انوك ایله پیشینجه بارشالم

71*Ol dahi kabûl ėdip ònuŋ sözünden çıkmadı ve òŋa yemîn ėtdi ki artîk ʿömrünce ònuŋ kemliğine saʿy ėtmeye
*71*O da kabul edip onun sözünden çıkmadı ve artık ona tüm yaşam boyu kötülükleri için uğraşmamaya yemin etti.*
72*Ve òŋa Yahûdâ vilâyetinden evvel çıkardığı esîrleri gerî vėrdi de dönüp vilâyetine gitti ve o zamândan berî onlarıŋ sınîrlarına dönmedi
*72*İlk önce ona, Yahuda bölgesinden çıkardığı tutsakları geri verdi ve yine kendi bölgesine gitti. Artık ondan sonra onun sınırlarına bir daha dönmedi.*
73*Pes İsrâʾėlden kılıç defʿ oldu da Yonâtân da Mekmâsda sâkin oldu hem kavme hükm ėtmeğe başladı ve zâlimleri İsrâʾėlden kaldırdı
*73*Böylece kılıç İsrail'den kaldırıldı. Yonatan da Mekmas'ta yaşadı. Halkına egemen oldu ve kötüleri İsrail'den kaldırdı.*

Onuncu Bâb
1*Bu kez yüz altmışıncı yılda eşref Ântiyokonun oğlu İskender çıkıp İbtulmâyı feth ėtdi de orada şâhlık sürdü
*1*Bu kez yüz altmışıncı yılda asil Antiyoko'nun oğlu İskender çıkıp Ptolemo şehrini aldı ve orada saltanat sürdü.*
2*Bunu şâh Demetriyo işidip ʿazîm ʿasker devşirdi ve üzerine sefer eyledi
*2*Bunu kral Dimitriyos işitince, birçok askerler topladı ve üzerine ordu çıkardı.*
3*Hem Yonâtâna mektûb ile kelâm-b'is-selâm gönderip ònu rifʿatli eyledi
*3*Sonra Yonatan'a mektupla söz ve selam gönderip onu onurlandırdı.*
4*Zîrâ der idi ki o bize karşî olup İskender ile barışık ėtmezden evvel biz ònuŋ ile peşince barışalım
*4*Çünkü 'o bize karşıdır!'; İskender ile barış yapmadan önce biz onun ardına takılalım, diyordu.*

هم طايفه سنه

٥ شايدكه آكا وقرنداشلرينه اتدوكمز كملكلري خاطرينه كتوره ديو

٦ وآكا عسكر دوشرمكه هم سلاح تداركني اتمكه حكم ويردي تاكه انوكله
جنكده متعاقد اولا هم امر اتديكه آكا قله ده اولان مرتهنلر كرو
ويريله

٧ يوناتان دخي قدس شريفه كلوب اول مكتوبلري جمله قوم وقله
بكجيلري اشيدر ايكن اوقودي

٨ اونلر دخي اشيدوب كه پادشاه آكا عسكر جمع اتمكه حكم ويردي ايدي
عظيم خوفه دوشديلر

٩ وقله طايفه سي يوناتانه مرتهنلري كرو ويرديلر اول دخي اونلري
كندو خصملرينه تسليم ايلدي

١٠ اوزمان يوناتان قدس شريفده مكان طوتدي وشهري تعمير ومرمت
اتمكه مباشرة ايلدي

١١ ويابوجيلره امر اتديكه حصارلري وصيون طاغيني چپ چوره ده
چاركوشه طاشلردن حصار ايچون ديوارلر ياپالر اونلر دخي
بويله اتديلر

ونجيده

5*Şâyed ki ōŋa ve karındaşlarına hem tâʾifesine ėtdiğimiz kemlikleri hâtırına getire díyeʾ

*5*Mümkün ki ona, kardeşlerine ve milletine yaptığımız kötülükleri anımsar diyor.*

6*Ve ōŋa ʿasker devşirmeğe hem silâh tedârikini ėtmeğe hükm vėrdi tâ ki ōnuŋla cenkde müteâkıd ola hem emr ėde ki ōŋa kullede olan mürtehenler gerı̂ vėrile

*6*Ayrıca ona, asker toplamalarını ve silah gereksinimlerinin giderilmesini buyurdu. Böylece onunla cenkte birlik olsun ve ona kalede olan rehineleri geri versin.*

7*Yonâtân dahi Kuds-i Şerîfe gelip ol mektûbları cümle kavm ve kulle bekçileri işidir iken okudu

*7*Yonatan da kutsal Kudüs'e gelip o mektupları tüm halk ve tüm kale bekçileri işitirken okudu.*

8*Onlar dahi işidip ki pâdişâh ōŋa ʿasker cemʿ ėtmeğe hükm vėrdi idi ʿazîm havfa düşdůler

*8*Onlar da kralın ona asker toplamaya karar verdiğini duymuşlar ve büyük korkuya kapılmışlardı.*

9*Ve kulle tâʾifesi Yonâtâna mürtehenleri gerı̂ verdiler ol dahi onları kendı̂ hısımlarına teslîm eyledi

*9*Kale halkı da rehineleri Yonatan'a geri verdi. O da onları kendi dostlarına teslim etti.*

10*O zamân Yonâtân Kuds-i Şerîfde mekân tutdu ve şehri taʿmîr ve meremmet ėtmeğe mübâşeret eyledi

*10*O zaman Yonatan, kutsal Kudüs'te yerleşti. Şehri yeniden inşa etmeyi ve onarmayı tartıştı.*

11*Ve yapĩcılara emr ėtdi ki hisârları ve Siyon dağını çepçevrede çâr-gûşe taşlardan hisâr için dîvârlar yapalar onlar dahi böyle ėtdiler

*11*Yapıcılara, surları ve Sion dağına çepçevre dört köşe taşlardan duvarlar yapmasını buyurdu. Onlar da böyle yaptılar.*

262

١٢ وبخيده نك يابدقلري قلعه لرنده اولان غريبلر قاچديلر

١٣ هم هركس كندو يرينى براقدي ده كندو ولايتنه كتدي

١٤ آلاي مالاي توريتي ووصاياء ترك ايدنلردن بعضيسي بيت صورده

قالديلر زيرا اونلرك ملجائي ايدي

١٥ شاه اسكندر دخي دمتريونك يوناتانه ارسال ايلدوكي موعوداتي

اشتدي وانوك هم قرنداشلرينك اتدوكي جنكلر ويرارلقلر

وچكدكلري زحمتلر آكا نقل اولنجه

١٦ ديديكه بويله آدمي بولمغه قادر اولورميز كه آني كندولريمزه دوست

ويولداش ايدنه وز

١٧ بوكز مكتوبلر يازديده آكا كوندردي ومضموني بو ايدي

١٨ شاه اسكندر برادر يوناتانه سلام ايدر

١٩ سندن خبر آلدق كه برقوت صاحبي آدم ودوستلغمزه لايق كشي سن

٢٠ پس حالا سني جمله قومكه امام اعظم نصب ايدرز واسترزكه

شاهك دوستي آكلاسن آكا برفرفر خلعتي هم برآلتون تاجي

كوندردي وبزدن طرفه اول هم دوستلغمزده ثابت قدم اول ديو

12*Ve Bahîdeniŋ yapdıkları kalʿalarında olan ġarîbler kaçdîler
*12*Bahide'nin yaptırdığı kalelerde olan yabancılar kaçtılar.*
13*Hem herkes kendi yerini bırakdı da kendi vilâyetine gitdi
*13*Herkes kendi yerini bıraktı, kendi vilayetine gitti.*
14*Âlây-mâlây Tevrâtî ve vasâyayı terk ėdenlerden baʿzısı Beyt-i Sûrda kaldîler zîrâ onlarıŋ melceʾyi idi
*14*Birlikte Tevrat'ı ve vasiyetleri bırakanlardan bazıları Beytsur'da kaldı; çünkü bu onların sığınağıydı.*
15*Şâh İskender dahi Demetriyonuŋ Yonâtâna irsâl eylediği mevʿûdâtı işitdi ve ònuŋ hem karındaşlarınıŋ ėtdiği cenkler ve yararlıklar ve çekdikleri zâhmetler òŋa nakl olunca
*15*Kral İskender de Demetriyo'nun Yonatan'a gönderdiği vaadleri duymuştu. Onun kardeşlerinin ettiği cenklerle yararlıklar ve zahmetler ona anlatıldığında;*
16*Dėdi ki böyle âdamı bulmağa kâdir olur muyuz ki ònuʾ kendilerimize dost ve yoldaş ėdinevůz
*16*Böyle bir adam bulabilir miyiz ki onu kendimize dost ve yoldaş edelim? Dedi.*
17*Bu kez mektûblar yazdı da òŋa gönderdi ve mazmûnu buydu
*17*Bunun için mektuplar yazarak ona gönderdi. Bu mektupların içeriği buydu:*
18*Şâh İskender birader Yonâtâna selâm ėder
18"Kral İskender kardeşimiz Yonatan'a selam ediyor.*
19*Senden haber aldık ki bir kuvvet sâhibi âdam ve dostluğumuza lâyık kişisin
*19*Senden haber aldık ki; güçlü bir adam ve dostluğumuza yakışan birisin.*
20*Pes hâlâ seni cümle kavmıŋa imâm-ı ʿâzam nasb ėderiz ve isteriz ki şâhıŋ dostu anılasın òŋa bir fırfır hilʿatı hem bir altîn tâcı gönderdi ve bizden tarafa ol hem dostluğumuzda sâbit-kadem ol diyeʾ
*20*Şimdi seni tüm milletin baş imamı atıyoruz ve istiyoruz ki bunu kralın dostu anılasın -ona göz alıcı bir kaftanı ve altın tacı gönderdi-. Bizim yanımızda ve dostluğumuzda güvenilir ol."*

٢١ يوناتان دخي يوز التمشنجي ييلك يدنجي اينده قامش بيرامنده
مقدس لباسني كيدي اندن عسكر دوشردي وعظيم سلاح مهماتني
كوردي

٢٢ بوني دمتريو اشيدوب پك الم چكدي وددي كه نه اشلدك بزكه

٢٣ اسكندر كندو طياغي ايچون يهوديلر ايله دوستلق اتمكده بزدن
اول دپرندي

٢٤ بن دخي اونلره تنبيها كلام يازايم ومنصب هم هديه لر بزل ايده يم
كه طرفمدن اولوب بكا امداد ايليه لر

٢٥ پس اونلره بو منوال اوزره مكتوبلر كوندردي شاه دمتريو يهودا
طائفه سنه سلام ايدر

٢٦ چونكه بزوم ايله عهدي صقلاديكز ودوستلغمزده راسخ دم ايديكز
هم دشمنلريمزك طرفنه دونمديكز اشتدك وسوندك

٢٧ امدي حالا دخي بزه حقيقتلو اولمقده مواظبت ايليك ده جنابمزه
اتدوكيكز نسنه لر ايچون سزه احسان وعوض ايده لم

٢٨ وسزه وافر معافات ايده لم هم هديه لر ويره لم

وحالا

21*Yonâtân dahi yüz altmışıncı yılıŋ yedinci ayında kamış bayrâmında mukaddes libâsını gėydi ȯndan ʿasker devşirdî ve ʿazîm silâh mühimmâtını gördů

*21*Yonatan yüz altmışıncı yılın yedinci ayında kamış bayramında kutsal giysiyi giydi. Ondan sonra asker topladı ve büyük bir silah mühimmatı gördü.*

22*Bunu Demetriyo işidip pek elem çekdî ve dėdi ki ne işlediŋ biz ki

*22*Bunu Demetriyo işitince çok üzülerek şöyle dedi: -Ne yaptın?*

23*İskender kendî dayağî içȋn Yahûdîler ile dostluk ėtmekde bizden evvel deprendi

*23*İskender kendi güvenliği için Yahudiler'le dostluk etmekte bizden önce davrandı.*

24*Biz dahi onlara tenbîhan kelâm yazayım ve mensıb hem hediyyeler bezl ėdeyim ki tarafımızdan olup baŋa imdâd eyleyeler

*24*Biz de onlara uyarıcı bir söz yazalım ve ilgili armağanlar bol bol verelim ki bizden yana olup, bana yardım etsinler.*

25*Pes onlara bu minvâl üzere mektûblar gönderdi şâh Demetriyo Yahûdâ tâʾifesine selâm ėder

*25*Böylece onlara bu şekilde mektupları gönderdi.*

26*Çünkȋ bizim ile ʿahdi sakladıŋız ve dostluğumuzda râsih-dem ėtdiŋiz hem düşmanlarımızıŋ tarafına dönmediŋiz işitdik ve sevindik

26"Çünkü bizimle olan antlaşmanızı korudunuz ve dostluğumuzu sağlama aldınız. Düşmanlarımızın tarafına dönmediğinizi işittik ve sevindik.*

27*İmdi hâlâ dahi bize hakîkatli olmakda muvâzebet eyleyiŋ de cenâbımıza ėtdiğiŋiz nesneler içȋn size ihsân ve ʿivaz ėdelim

*27*Böylelikle bize gerçekçi davranmaya çalışın da; onurumuza yaptığınız şeyler için, size bedelini bağışlayalım.*

28*Ve size vâfir muʿâfât ėdelim hem hediyyeler vėrelim

*28*Sizi çok bağışlayalım ve armağanlar verelim.*

ve hâlâ ∞

263

٢٩ وحالا سزي مسلم وجمله يهوديلرك خراجيني هم طوز وتاجلرك قيمتيني
معاف ايدرم

٣٠ وبكا عوايد اولان اكينك ثلثني هم ميوه درختك نصفيني ده سزه
بوكوندنصكره باغشلارم كه ارتوق يهود اولايتندن وآكا ملحق
اولان اوچ پاشالقلردن سماريه وجليله ناحيه سندن بوكوندنصكره
النميا

٣١ قدس شريف دخي مقدس وجميع سنورلري ايله عشرلردن وخراجلردن
مسلم اولا

٣٢ هم قدس شريفده اولان قلهٔ ابرا ايلدم ده امام اعظمه ويردمكه
اني حفظ اتمك ايچون اختيار ايتدوكي ادملري نصب ايليه

٣٣ ودخي يهود اولايتندن مملكتمه سركون اولان يهوديلري هرنرده
ايسه جمله سني جبا آزاد ايدرم هم امر ايدرم كه اونلرك اسير
خراجلريني معاف طوتوب طوارلرينه ياپشميه لر

٣٤ هم امر ايدرم كه جمله بيراملر وسبت كونلري وآي باشيلر وغيري
متعين كونلر وبيرامدن اول اوچ كون هم بيرامدنصكره اوچ كون جمله

29*Ve hâlâ sizi müsellem ve cümle Yahûdîleriŋ harâcını hem tuz ü tâclarıŋ kıymetini muʿâf ėdelim
*29*Şimdi sizi utandırmayalım; tüm Yahudiler'in vergisini tuz ve taç bedelini ayrı tutalım.*
30*Ve bana ʿavâid olan ekiniŋ sülüsünü hem meyveyi dirahtıŋ nısfını da size bu günden soŋra bağışladım ki artîk Yahûdâ vilâyetinden ve ònạ mülhak olan üç paşâlıklardan Samâriyye ve Celîle nâhiyesinden bu günden soŋra alınmaya
*30*Bana gelir olan ekinin üçte birini, meyvelerle, ağaçların yarısını da size bu günden sonra bağışladım. Artık Yahuda vilayetinden ve ona katılmış olan üç beylikten: Samiriye ve Galile bölgesinden bu günden sonra vergi alınmasın.*
31*Ve Kuds-i Şerîfe dahi mukaddes ve cemʿi sınîrları ile ʿöşrlerden ve harâçlardan müsellem ola
*31*Kutsal Kudüs'dahi kutsal; tüm sınırları içinde ondalıklardan ve vergilerinden emin olsun.*
32*Hem Kuds-i Şerîfde olan kulleyi ibrâʾ eyledim de imâm-ı âʿzama vėrdim ki ònu hıfz ėtmek içịn ihtiyâr ėtdiği âdamları nasb eyleye
*32*Kutsal Kudüs'teki kaleyi akladım ve baş imama verdim ki onu korumak için seçtiği adamları oraya atasın.*
33*Ve dahi Yahûdâ vilâyetinden memleketime sürgün olan Yahûdîleri her nerede ise cümlesini cabâ âzâd ėderim hem emr ėderim ki onlarıŋ esîr harâclarını muʿâf tutup davarlına yapışmayalar
*33*Yahuda vilayetinden ülkeme tutsak gelen Yahudileri -ki her nerede ise- bedelsiz özgür bırakıyorum. Onları köle vergilerinden bağışlayıp, hayvanlarına el atmamalarını buyuruyorum.*
34*Hem emr ėderim ki cümle bayrâmlar ve sebt günleri ve ay başılar ve ġayrı müteayyin günler bayrâmdan evvel üç gün hem bayrâmdan soŋra da üç gün cümle
*34*Hem tüm bayramları, cumartesileri, aybaşıları ve diğer belirli günleri -bayramdan önce ve bayramdan sonra üç gün- tüm* ∞

بوكونلردرم مملكتمده اولان يهوديلره معاف ومسلم اولسونلر

٣٥ واونلره جفا اتمكه يا اونلردن بريسنه برمصلحت ايچون اضطراب
ويرمكه كمسه قادر اولميا

٣٦ وشاهك عسكرينه يهوديلردن اوتوز بيك آدم تحرير اولالركه
اونلره جمله شاهك عسكرلرينه اولان مواجب اوزره علوفه ويريله

٣٧ وشاهك اك بيوك قلعه لرينه اونلردن قونله ومعتمدلره محتاج
اولان امور مملكتك اوزرينه اونلردن نصب اولنه وكندولرك
ضابط ورابطلري اونلردن اولوب كندو شريعتيني استعمال ايليه لر
نيجه كه شاه يهود اولايتنده امر ايلدي ايسه

٣٨ وسامارية ايالتندن يهود اولايتنه ملحق اولان اوچ پاشالقلر
يهود اولايتنه ضم اولالر شويله كه برينك حكمي آلتنده صايلالر
ده امام اعظمدن غيري سلطانه اطاعت اتميه لر

٣٩ ودخي قدس شريفده اولان مقدسه يه ابطولماء وانوك ناحيه سني
اول مقدسه يه متعلق مصرف ايچون باغشلادم

٤٠ هم پادشاهك عوايدندن واكا مخصوص يرلردن سنه بسنه اون

بش

48

bu günler derim memleketimde olan Yahûdîlere muʿâf ve müsellem olsunlar
bu günler, diyorum ki ülkemde olan Yahudiler'e ayrı tutulup emin olunsun.
35*Ve onlara cefâʿ ėtmeğe ya onlardan birisine bir maslahat içiṇ ıztırâb vėrmeğe kimse kâdir olmaya
*35*Hiç kimse onlara bir sıkıntı veya onlardan birisine bir iş için acı veremesin.*
36*Ve şâhıŋ ʿaskerine Yahûdîlerden otuz biŋ âdam tahrîr olalar ki onlara cümle şâhıŋ ʿaskerlerine olan mevâcib üzere ʿulûfe vėrile
*36*Kralın askerlerine Yahudilerden otuz bin adam yazılsın. Onlara kralın tüm askerlerine ödenen paraya göre ulufe verilsin.*
37*Ve şâhıŋ en büyük kalʿalarına onlardan konula ve muʿtemedlere muhtâc olan umûr-ı memleketiŋ üzerine onlardan nasb oluna ve kendileriŋ zâbt ü rabtları onlardan olup kendi şerîʿatını istiʿmâl eyleyeler nice ki şâh Yahûdâ vilâyetinde emr eyledi ise
*37*Kralın en büyük kalelerine onlar yerleştirilsin ve ülkenin gerekli işlerine güvenilir kişiler atansın. Nasıl kral Yahuda bölgesine buyurduysa; düzenin sağlanması kendilerinden olsun ve kendi yasalarını kullansınlar.*
38*Ve Sameriyâ eyâletinden Yahûdâ vilâyetine mülhak olan üç pâşâlıklar Yahûdâ vilâyetine zemm olalar şöyle ki biriniŋ hükmü altında sayılalar da imâm-ı ʿâzamdan ġayrı sultâna itâʿat ėtmeyeler
*38*Sameriya vilayetinden Yahuda vilayetine katılan üç paşalık; Yahuda vilayetine katılsın. Birinin yönetimi altında olsunlar ve baş imamdan başka bir kralı dinlemesinler.*
39*Ve dahi Kuds-i Şerîfde olan Makdeseye Abtolmâyı ve ònuŋ nâhiyesini ol Makdeseye müteʿallik masraf içiṇ bâğışladım
*39*Kutsal Kudüs'teki Tapınağa; Ptolema'yı ve onun çevresini, o Tapınağa ait giderler için bağışladım.*
40*Hem pâdişâhıŋ ʿavâidinden ve òŋa mahsûs yerlerden sene-be-sene on
*40*Kralın gelirinden ve ona ait yerlerden her yıl on ∞*
beş ∞

264

بش بیك مثقال كومش ویردم

٤١ وكچن یللرده مصلحت كزارلرك ادا اتمدوكی قصوراتی بوندن صكره
هیكلك یاپوسنه صرف اولنه

٤٢ ودخی مقدسه نك متعلقاتندن اول الدوغم سنه حقم اولان بش بیك
مثقال كومش هبه اولنور زیرا خدمت ایدن اماملرك جهتیدر

٤٣ وشاه حقنك محاسبه سنده مدیون اولان هركیم ایسه قدس شریفك
هیكلنه یا آنوك هر قنقی سنورینه قچار ایسه صالویریله و مملكتمده
اولان مالی رزقی اونلره صقلنله

٤٤ هم دخی مقدسه یاپوسنی تجدید و تعمیر اتمك ایچون شاهك عوایدندن
خرج و مصرف كوریله

٤٥ هم قدس شریفك حصارینی یاپمق و آنی چپ چوره ده صرپ اتمك
هم یهود اولایتنده اولان شهرلرك حصارلرینی یاپمق ایچون
شاهك مالیه سندن خرج كوریله

٤٦ بونی یوناتان وقوم اشیدوب اینانمدیلر وقبول اتمدیلر زیرا
دمتریونك اسرائیله اتدوكی كملكلر و ظلم و تعدیلری خاطرلرنده ایدی

beş biŋ miskâl gümüş vėrdim
beş bin miskal gümüş verdim.
41*Ve geçen yıllarda maslahatgüzârlarıŋ edâ ėtmediği küsûrâtı bundan soŋra heykeliŋ yapĩsına sarf oluna
*41*Geçen yıllarda işgüderlerin ödemediği paraların üstü bundan sonra Tapınağın yapımında harcansın.*
42*Ve dahi makdeseniŋ müteʿallikâtından evvel aldığım sene-be-sene hakkım olan beş biŋ miskâl gümüş hibe olunur zîrâ hizmet ėden imâmlarıŋ cihetidir
*42*Her yıl Tapınaktan alınması gereken beş bin miskal gümüş bağışlansın. Çünkü bu hizmet edenlerin gideridir.*
43*Ve şâh hakkınıŋ muhâsebesinde medyûn olan her kim ise Kuds-i Şerîfiŋ heykeline ya ònuŋ her kanġi sınĩrına kaçar ise salıvėrile ve memleketimde olan mâl-ı rızkı onlara saklanıla
*43*Krala ait hesaplamalarda borçlu kalan biri; kutsal Kudüs'ün Tapınağına veya onun her hangi bir yanına sığınırsa özgür bırakılsın. Ülkemdeki malları onlar için korunsun.*
44*Hem dahi Makdese yapĩsını tecdîd ü taʿmîr ėtmek için şâhıŋ ʿavâidinden harc ü masraf görüle
*44*Tapınağı onarmak için kralın gelirinden bütün giderleri karşılansın.*
45*Hem Kuds-i Şerîfiŋ hisârını yapmak ve ònu̓ çepçevrede sarp ėtmek hem Yahûdâ vilâyetinde olan şehrleriŋ hisârlarını yapmak için şâhıŋ mâliyyesindeŋ harc görüle
*45*Kutsal Kudüs ile Yahuda vilayetinde olan şehirlerin duvarlarını yapmak ve onu çepçevre sağlamlaştırmak için; kralın maliyesinden giderleri karşılansın."*
46*Bunu Yonâtân ve kavm işidip inanmadılar ve kabûl ėtmediler zîrâ Demetriyonuŋ İsrâ̓ėle ėtdiği kemlikler ve zulm ve teʿaddîleri hatırlarında idî
*46*Bunu Yonatan ve halk duyduğunda kulaklarına inanamadılar ve kabul etmediler. Çünkü Demetriyo'nun İsrail'e yaptığı kötülükler, baskılar ve düşmanlıkları anımsadılar*

٤٧ اِلّا اِسكندره راضي اولديلر كه اونلره بارشق اِتمسنه سبب اولدي
ودائما انوك متعاقدلري ايديلر

٤٨ بوكز شاه اِسكندر عظيم عسكر جمع ايلدي ده دمتريويه قارشو قوندي

٤٩ واول ايكي شاه جنكه كريشوب دمتريونك عسكري قچامق ويردي
ده اِسكندر اردنجه يوريدي

٥٠ وانوك طايفه سنه غلبه ايدوب كونش باتنجيه دك جنكي شدتلدي
ده دمتريو اول كونده دوشدي

٥١ اندن اِسكندر مصر شاهي بطلميوسه ايلچيلر كوندرديكه اكا بو
سوزلري سويليه لر

٥٢ چونكه مملكتمه دوندم اجدادیمك تختنده اوتوررم وسلطنته نايل
اولدم هم دمتريوء بوزدم ده ولايتمزي فتح ايلدي ايلدم

٥٣ وانوكله جنكه كريشدم ده اوهم انوك عسكري بزدن منهزم
اولدي وبز انوك تخت شاهنده اوتورورز

٥٤ پس حالا بله دوستلق ايده لم وشمدي بكا قيزكي عورتلغه ويرده
سكا داماد اولايم وسكا هم اكا لايق اولان پيشكشلري ويره يم

شاه

47*İllâ İskendere râzı oldular ki onlara barışık ėtmesine sebep oldů ve dâʾimâ ònuŋ müteâkıdları idiler
*47*Ama İskender'e razı oldular. Çünkü onların barış yapmasına neden olmuştu ve her zaman onun müttefiki oldular.*
48*Bu kez şâh İskender ʿazîm ʿasker cemʿ eyledi de Demetriyoya karşî kondů
*48*Bu kez şah İskender birçok askerler topladı ve Demetriyo'ya karşı kondu.*
49*Ve ol iki şâh cenke girişip Demetriyonuŋ ʿaskeri kaçamak vėrdi de İskender ardınca yürüdü
*49*Sonra iki kral cenge girişti. Demetriyo'nun askerleri kaçmak isteyince İskender ardına takıldı.*
50*Ve ònuŋ tâʾifesine ġalebe ėdip güneş batıncaya dek cenki şiddetlendi de Demetriyo ol günde düştü
*50*Onun askerleri galip gelmek için; gün batana dek saldırdılar ve Demetriyo o gün öldü.*
51*Òndan İskender Mısır şâhı Batlâmyosa élçiler gönderdi ki òŋa bu sözleri söyleyeler
*51*Ondan sonra İskender Mısır kralı Ptolema'ya elçiler gönderdi ki ona bu sözleri söylesinler:*
52*Çünki memleketime döndüm ecdâdımıŋ tahtında oturdum ve saltanata nâʾil oldum hem Demetriyoyu bozdum da vilâyetimizi feth eyledim
52"Çünkü ülkeme döndüm, atalarımın tahtında oturdum, egemenliği aldım ve Demetriyo'yu yenerek vilayetinizi ele geçirdim.*
53*Ve ònuŋla cenke girişdim de o hem ònuŋ ʿaskeri bizden münhazim oldu ve biz ònuŋ taht-ı şâhında otururuz
*53*Onunla savaştım. Onunla beraber askerleri de sindirildi. Şimdi biz onun krallık tahtında oturuyuruz.*
54*Pes hâlâ bile dostluk ėdelim ve şimdi baŋa kızıŋı ʿavratlığa vėr de saŋa damat olayım ve saŋa hem òŋa lâyık olan pişkeşleri vėreyim
*54*Dostluğumuzun devamı için; şimdi bana kızını eşim olması için ver ki sana damat olayım. Sana ve ona yaraşan armağanları vereyim.*

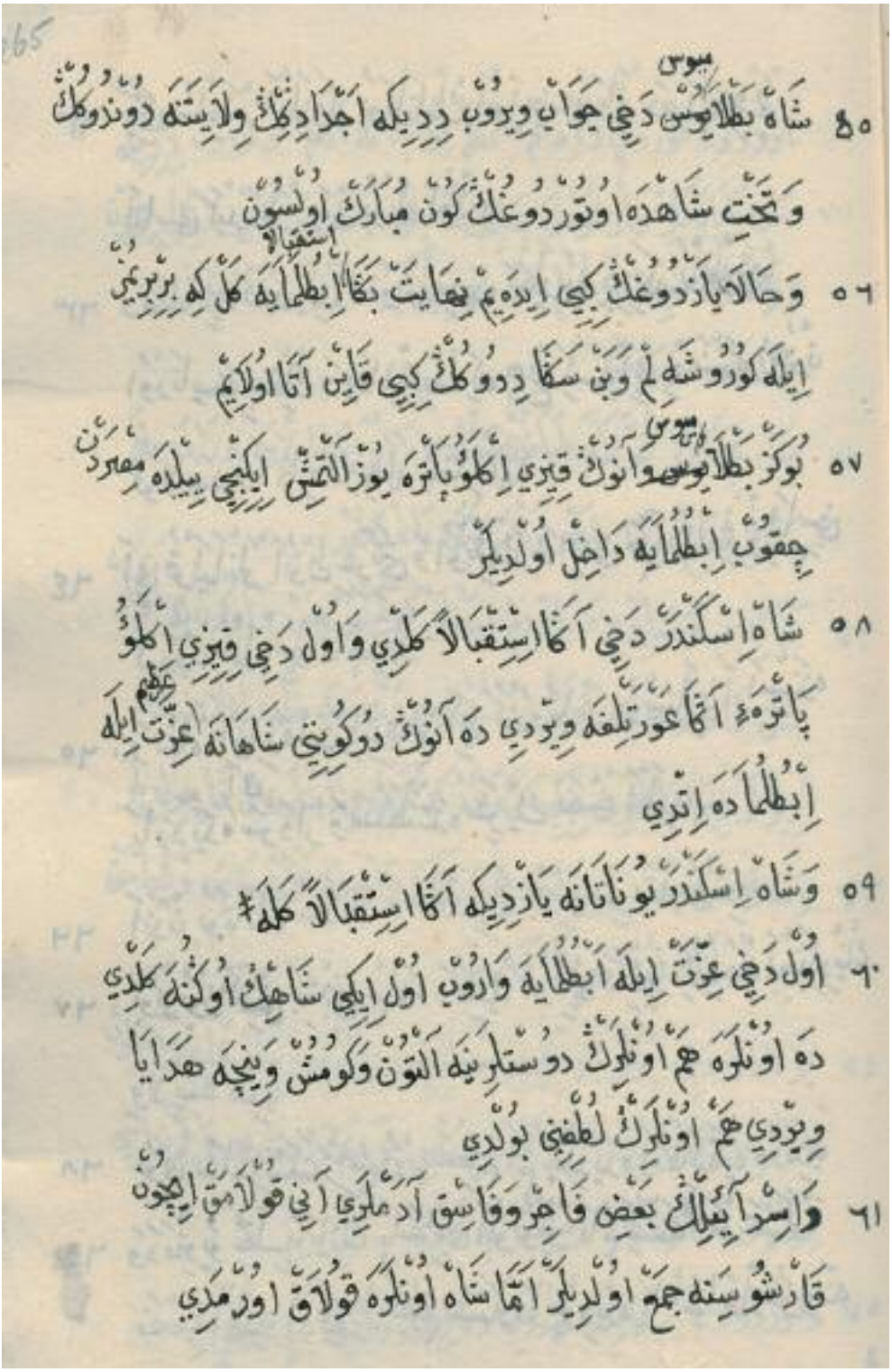

٥٥ شاه بطلايوس (ميوس) دخي جواب ويروب ددي كه اجدادكك ولايتنه دوندوكك
وتخت شاهده اوتوردوغك كون مبارك اولسون

٥٦ وحالا يازدوغك كبي ايده يم نهايت بكا (استقبالا) ابطلمايه كل كه بربريمز
ايله كوروشه لم وبن سكا ددوكك كبي قاين آتا اولايم

٥٧ بوكز بطلايوس (ميوس) وانوك قيزي اكلو پاتره يوز التمش ايكنجي ييلده مصردن
چقوب ابطلمايه داخل اولديلر

٥٨ شاه اسكندر دخي اكا استقبالا كلدي واول دخي قيزي اكلو
پاتره‌ء اكا عورتلغه ويردي ده انوك دوكوني شاهانه عزت (عظيم) ايله
ابطلماده اتدي

٥٩ وشاه اسكندر يوناتانه يازديكه اكا استقبالا كله

٦٠ اول دخي عزت ايله ابطلمايه واروب اول ايكي شاهك اوكنه كلدي
ده اونلره هم اونلرك دوستلرينه التون وكومش وينجه هدايا
ويردي هم اونلرك لطفني بولدي

٦١ واسرائيلك بعض فاجر وفاسق آدملري اني قولامق ايچون
قارشوسنه جمع اولديلر اما شاه اونلره قولاق اورمدي

55*Şâh Batlâmyos dahi cevab vėrip dėdi ki ecdâdıŋıŋ vilâyetine döndüğüŋ ve taht-ı şâhda oturduğuŋ gün mübârek olsun
*55*Kral Ptolema da şöyle yanıtladı: -Atalarının ülkesine döndüğün ve krallık tahtında oturduğun gün kutlu olsun!*
56*Ve hâlâ yazdığıŋ gibi ėdeyim nihâyet baŋa istikbâlâ İbtolomâya gel ki birbirimiz ile görüşelim ve ben saŋa dėdiğiŋ gibi kayın ata olayım
*56*Şimdi yazdığın şekilde yapacağım. Bundan sonra beni karşılamak için Ptolema'ya gel ki birbirimizle görüşelim ve ben sana dediğim gibi kaynatan olayım.*
57*Bu kez Batlâmyos ve ònuŋ kızı Ėkleʾopâtra yüz altmış ikinci yılda Mısrdan çıkıp İbtulemâya dahil oldular
*57*Bu kez Ptolema, kızı Keleopatra ile Mısır'dan yüz altmış ikinci yılda çıkıp Ptolema'ya vardı.*
58*Şâh İskender dahi òŋa istikbâlan geldi ve ol dahi kızı Ėkleʾopâtrayı òŋa ʿavratlığa vėrdi de ònuŋ düğününü şâhâne ʿazîm ʿizzet ile İbtolomâda ėtdi
*58*Kral İskender de onu karşılamaya geldi. O da kızı Keleopatra'yı ona eş olarak verdi. Onun düğününü büyük görkemli bir şölenle Ptolema'da yaptı.*
59*Ve şâh İskender Yonâtâna yazdı ki òŋa istikbâlan gele
*59*Kral İskender, Yonatan'a onu karşılamaya gelmesini yazdı.*
60*Ol dahi ʿizzet ile İbtolomâya varıp ol iki şâhıŋ öŋüne geldi de onlara hem onlarıŋ dostlarına altîn ve gümüş ve niçe hedâya vėrdi hem onlarıŋ lütfunu buldı
*60*O da büyük bir onurla Ptolema'ya gidip iki kralın önüne geldi. Ona ve onların dostlarına altın, gümüş ve birçok armağanlar verdi hem onların gönlünü kazandı.*
61*Ve İsrâʾėliŋ baʿzı fâcir ve fâsık âdamları ònu kollamak içìn karşîsına cemʿ oldular âmmâ şâh onlara kulak urmadî
*61*İsrail'in bazı kötü ve yaramaz kişileri onu kollamak için karşısına toplandılar. Ama kral onlara kulak asmadı.*

٦٢ بلكه شاه امر ايلديكه يوناتانك اتوابني صويالرده آكا فرفر
لباسني كيدره‌لر پس بويله اولدي

٦٣ وشاه آني كندو يانده اوتورتديده بكلرينه ديديكه بونكله شهر
اورتاسنه چقك وندا اتدرك كه هيچ كمسه آني برنسنه ايچون
قولاميه وآكا بروجهله جفا اتميه

٦٤ آني قوليانلر آنوك عزتني واونلرك نداسني هم آنوك فرفر لباسني
كوروب جمله سي قاچديلر

٦٥ وشاه آكا رعايت اتدي هم آني كندو باش دوستلري آراسنده
يازديده آني سردار وسلطنتده شريك نصب ايلدي

٦٦ آندن يوناتان سلامت وسرور ايله قدس شريفه دوندي

٦٧ بوكز يوز آلتمش بشنجي ييلده دمتريو اوغلي دمتريو كرددن اجدادينك
ولايتنه كلدي

٦٨ بوني شاه اسكندر اشيدوب عظيم الم چكديده انطاكيه يه دوندي

٦٩ ودمتريو كلسيريانك پاشاسي آپولونيو نام كمسنه سرعسكر
نصب ايلدي اولكه برعظيم عسكر دوشرديده يامنيا قارشوسنه

اوردو

62*Belki şâh emr eyledi ki Yonâtânıŋ esvâbını soyalar da ònja fırfır libâsını gèydireler pes böyle oldu

*62*Belki de kral, Yonatan'ın giysilerini çıkarmalarını, ona göz alıcı mor pelerini giydirmelerini buyurdu ve böyle oldu.*

63*Ve şâh ònu̯ kendi yanında oturtdu de beğlerine dèdi ki bununla şehr ortasına çıkıŋ ve nidâʾ èderek ki hîç kimse ònu̯ bir nesne içìn kovlamaya ve ònа bir vechile cefâ ètmeye

*63*Kral onu kendi yanında oturtarak beylerine: -Bununla kent içine çıkın ve deyin ki; onu hiç kimse bir şey için çekiştirmesin ve ona hiç bir şekilde kötülük yapmasın.*

64*Ònu̯ kovlayanlar ònuŋ ʿizzetini ve onlarıŋ nidâʾsını hem ònuŋ fırfır libâsını görüp cümlesi kaçdılar

*64*Ona karşı konuşanlar; onun görkemini, onların bağırışını ve onun göz alıcı mor pelerinini görünce kaçtılar.*

65*Ve şâh ònа riʿâyet ètdi hem ònu̯ kendi baş dostları arasında yazdí de ònu̯ serdâr ve saltanatda şerîk nasb eyledi

*65*Kral da onu gözetti. Onu kendi baş dostları arasında saydı ve onu başkumandan yaparak egemenlikte eşit yetki verdi.*

66*Òndan Yonâtân selâmet ve sürur ile Kuds-i Şerîfe döndü

*66*Ondan sonra Yonatan esenlik ve sevinçle kutsal Kudüs'e döndü.*

67*Bu kez yüz altmış beşinci yılda Demetriyo oğlu Demetriyo Giridden ecdâdınıŋ vilâyetine geldi

*67*Bu kez yüz altmış beşinci yılda kral Demetriyo oğlu Demetriyo Girit'ten atalarının vilayetine geldi.*

68*Bunu şâh İskender işidip ʿazîm elem çekdi de Ântâkiyyaya döndü

*68*Bunu kral İskender duyunca büyük sıkıntı çekti ve Antakya'ya döndü.*

69*Ve Demetriyo Kele-Sîryânıŋ pâşâsı Âpoloniyo nâm kimesneyi serʿasker nasb eyledi ol ki bir ʿazîm ʿasker devşirdi de Yâmniyâ karşîsına

*69*Demetriyo, Kili-Suriye'nin paşası Apolonyo adlı kimseyi başkumandan atadı. O birçok askerler toplayarak Yamniya karşısına* ∞

orduyu ∞

اوردوء قوردي وامام اعظم يوناتانه آدم كوندروب ديديكه

٧٠ سن يا پايالكز قارشومزه عالي جنابلق صتارسن وبن سنك ايچون

استهزا وتعييب اولورم سن نه ديو بو طاغلرده قارشومزده

سلطنت سوررسن

٧١ پس حالا اكر قوتكه طيانورسك بزه اوايه اين ده بوراده بله

جنك ايدهلم زيرا شهرلرك قوتي يانمده در

٧٢ بن كيميم وساير بزه ياردم ايدنلر كيملردر صور واوكرن كه اونلر

سن قارشومزده آياق اوستنده دورمغه قادر اولامز سن

ديرلر زيرا بابالرك ايكي كره دركه كندو ولايتلرندن قاچولديلر

٧٣ وحالا سن بو قدر سپاهه وعسكره طاش وچقمق طاشي وقچاجق

يري اولميان اووادە طيانمازسن

٧٤ يوناتان دخي ابولونيونك بو سوزلريني اشتدوكي زمان قلبي مضطرب

اولدي واون بيك آدم سچوب قدس شريفدن چقدي هم قرنداشي

سيمون آكا امدادا استقبالنه كلدي

٧٥ واوردوء يافه يانندە قوردي ده ايچروده كيلر آني شهرك

ordu'í kurdů ve imâm-ı âʿzam Yonâtâna âdam gönderip dėdi ki
ordu kurdu ve baş imam Yonatan'a da adam gönderip dedi ki:
70*Sen yapayalıŋız karşĩmıza ʿâlî cenâblık satarsın ve ben seniŋ içỉn istihzâ ve taʿyîb olurum sen ne diye bu dağlarda karşĩmızda saltanat sürersin
70-Sen yapayalnız karşımızda yücelik taslıyorsun. Ben senin için aşağılanarak eğlence oluyorum. Sen ne diye bu dağlarda karşımızda saltanat sürüyorsun?*
71*Pes hâlâ eḡer kuvvetine dayanırsaŋ bize ovâya in de burada bile cenk ėdelim zîrâ şehirleriŋ kuvveti yanımızdadır
*71*Eğer şimdi sen kendi gücüne güveniyorsan; bize karşı ovaya in de burada savaşalım. Çünkü şehirlerin güçleri yanımızdadır.*
72*Ben kimim ve sâʾir bize yardım ėdenler kimlerdir sor ve öḡren ki onlar sen karşĩmızda ayak üstünde durmağa kâdir olamazsın dėrler zîrâ babalarıŋ iki kerredir ki kendỉ vilâyetlerinden kaçırıldíler
*72*Ben kimim ve diğer bize yardım edenler kimlerdir? Sor ve öğren ki sen karşımızda ayak üstü duramazsın, diyorlar. Çünkü ataların iki kez kendi vilayetlerinden kovalandılar.*
73*Ve hâlâ sen bu kadar sipâha ve ʿaskere taş ve çakmaktaşı ve kaçacak yeri olmayan ovâda dayanamazsın
*73*Şimdi sen bu denli süvarilere ve askerlere karşı; taş, çakmaktaşı ve kaçacak yeri olmayan ovada dayanamazsın.*
74*Yonâtân dahi Âpoloniyonuŋ bu sözlerini işittiḡi zamân kalbi muztarib oldu ve on biŋ âdam seçỉp Kuds-i Şerîfden çıkdí hem karındaşı Simʿun ȯŋa imdâden istikbâline geldî
*74*Yonatan da Apolonyo'nun bu sözlerini işittiği zaman canı sıkıldı, on bin adam seçip kutsal Kudüs'ten çıktı ve ona yardımcı olmak için gelen kardeşi Simon'u karşılamaya geldi.*
75*Ve ordu'í Yâfa yanında kurdů da içeridekiler ȯŋů şehriŋ
*75*Ordusunu Yafa yanında kurdu ve içerdek iler onu şehirin ∞*

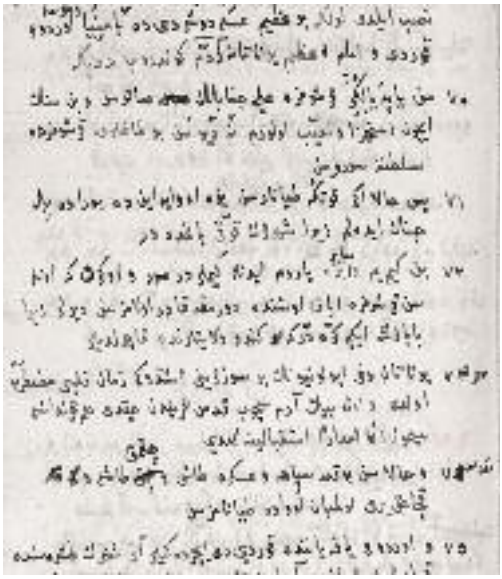

طشره سنده قپادیلر زیرا یافه ده اپولونیونك مستحفظلری وار ایدی
بو خصوصدن انوکله جنك ایتدیلر

٧٦ اما یرلولر قورقوب آکا قپولری آچدیلر بو یوزدن یوناتان یافه
فتح ایلدی

٧٧ اپولونیو بوندن خبر آلوب اوچ بیك سپاهدن وینجه جنك طایفه سندن
برچری سچوب

٧٨ کانه ایلرو کیده یم دیو غزوته واردی آندن تیزیه اووایه چقدی
زیرا سپاهلری چوق اولمغله اونلره طیانور ایدی

٧٩ یوناتان دخی انوك اردنجه تا غزوته دك یوریدی وایکی عسکر
بربریله جنکه کرشدیلر مکر اپولونیو بیك سپاهلری اردلرنده
صاقلوقودی ایدی

٨٠ یوناتان دخی دریکه اکسه سنده پوسی وار بوکز اونلر انوك
عسکرینك طولای یانینی آلوب صباحدن اخشامه دك قوم اوزرینه
مزراقلر اتدیلر

٨١ اما قوم یوناتانك امر اتدوکی کبی دورر ایدی ده اونلرك آتلری یورلدی

آندن

taşrasında kapadíler zîrâ Yafada Âpoloniyonuŋ müstahfızları var idi bu husûsdan ònuŋla cenk ètdiler

dışında kapadılar. Çünkü Yafa'da Apolonyo'nun nöbetçileri vardı. Bundan ötürü onunla savaştılar.

76*Âmmâ yerliler korkup òŋa kapîları açdíler bu yüzden Yonâtân Yâfayı feth eyledi

*76*Ama yerliler korkup ona kapıları açtılar. Bu yüzden Yonatan Yafa'yı aldı.*

77*Âpoloniyo bundan haber alıp üç biŋ sipâhdan ve niçe cenk tâ'ifesinden bir çeri seçip

*77*Apolonyo bunu duyduğunda üç bin süvarisi ve birçok savaşçılarından bir asker seçip(ordu toplayıp);*

78*Ka'annahu ileri gideyim diye 'Azota vardî òndan tèziye ovâya çıkdî zîrâ sipâhları çok olmağile onlara dayanır idî

*78*İleri gideceğim diye Azot'a ulaştı. Ondan sonra çabucak ovaya indi. Çünkü süvarileri çok olduğundan onlara güveniyordu.*

79*Yonâtân dahi ònuŋ ardınca tâ 'Azota dek yürüdü ve iki 'asker birbirile cenke girişdiler meğer Âpoloniyo biŋ sipâhları ardlarında saklî kodu idi

*79*Yonatan da onun arkasından Azot'a dek yürüdü ve iki taraf birbiriyle cenge giriştiler. Ama Apolonyo bin kadar atlıyı arkalarında gizlemişti.*

80*Yonâtân dahi dèdi ki eŋsesinde pusu var bu kez onlar ònuŋ 'askeriniŋ dolay yanını alıp sabâhdan ahşâma dek kavm üzerine mizrâklar atdíler

*80*Yonatan şöyle dedi: -Ensemizde pusu var! Bu kez onlar onun askerlerinin çevresini kuşatıp, sabahtan akşama dek onların üzerine mızraklar attılar.*

81*Âmmâ kavm Yonâtânıŋ emr ettiği gibi durur idî de onlarıŋ atları yoruldu

*81*Ama askerler Yonatan'ın buyruğu üzere bekliyordu ve onların atları da yoruldu.*

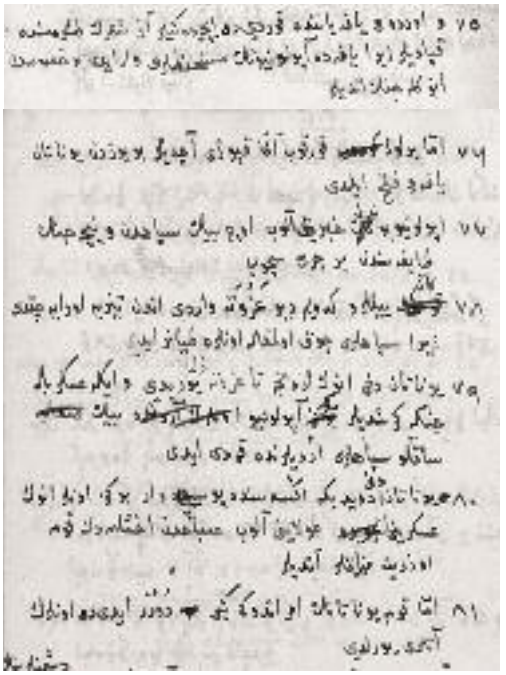

ondan ∞

٨٢ آندن سيمون كندو طايفه سني چقاروب الاينه كرشدي
ودشمنلرينك سپاهلري يورغون اوملغله اوندن بوزلوب قاچقينلق
ويردي لر

٨٣ هم اول سپاهلر اوزره طاغلوب عزوته قاچديلر واونلرك بيتي
اولان داغونك بيتنه صغنش ايجون كردي لر

٨٤ امّا يوناتان عزوبي واطرافده اولان شهرلري ياقدي واونلرك
غنيمه لرني الدي هم بيت داغوني ايچنه صغنانلري ايله آتشه
ياقدي

٨٥ قليجدن دوشن لر يانمشلر ايله بله سكزيبك آدم قدر ايديلر

٨٦ اوردن يوناتان كوچوب آسقالون يانينده اوردوده قوردي ده
يرلولر آنكا عظيم اكرام ايله قارشو چقديلر

٨٧ آندن يوناتان كندو سبي چوق غنيمه يه مالك اولوب طايفه سي
ايله قدس شريفه دوندي

٨٨ بوني شاه اسكندر اشيدوب يوناتانه دخي زياده كرم ايلدي

٨٩ وآنكا شاهك خصملرينه عادت اولدوغي اوزره التون طوقي

82*Ondan Simʿun kendi tâʾifesini çıkarıp alayına girişdi ve düşmanlarınıŋ sipâhları yorgun olmağile ondan bozulup kaçkınlık vėrdîler

*82*Ondan sonra Simon kendi adamlarını çıkarıp kendi alayına kattı. Düşmanların süvarileri yorgun olduğundan bozulup kaçtılar*

83*Hem ol sipâhlar ovâda dağılıp ʿAzota kaçdîlar ve onlarıŋ bütü olan Dâġonuŋ beytine sığınış içîn girdîler

*83*Süvariler ovada dağılıp Azot'a kaçtılar ve onların putu olan Dagon'un tapınağına* sığınmak için girdiler.*

84*Âmmâ Yonâtân ʿAzotu ve etrâfda olan şehrleri yakdí ve onlarıŋ ġanîmelerini aldí hem Beyt-i Dâġonu içinde sığınanlar ile âteşe yakdî

*84*Ama Yonatan Azot'u ve çevresindeki şehirleri yaktı. Onların mallarını çapul etti. Dagon evini içine sığınanlar ile birlikte ateşe verdi.*

85*Kılıçdan düşenler yanmışlar ile bile sekiz biŋ âdam kadar idiler

*85*Kılıçtan ölenler, yanarak ölenler ile birlikte sekiz bin kişi kadardı.*

86*Oradan Yonâtân göçüp Âşkâlon yanında orduyu kurdů da yerliler ońa ʿazîm ikrâm ile karşî çıkdîler

*86*Yonatan oradan göçüp Aşkalon yanında ordu kurdu ve oranın yerli halkı onu büyük onurla ağırladı.*

87*Ondan Yonâtân kendisi çok ġanîmeye mâlik olup tâʾifesi ile Kuds-i Şerîfe döndů

*87*Ondan sonra Yonatan, birçok çapulla birlikte kutsal Kudüs'e geri döndü.*

88*Bunu şâh İskender işitip Yonâtâna dahi zîyâde kerem eyledi

*88*Bunu kral İskender duyunca, Yonatan'a daha çok bağışladı.*

89*Ve ońa şâhıŋ hısımlarına ʿâdet olduğu üzere altîn tokayı

*89*Ve ona kralın yakınlarına verilen geleneksel altın tokayı*

*Putperestlerin tapınağı.

كوندردي هم آنكا عقروبني جميع سنورلري ايله ملك ايجون
باغشلدي

اون برنجي باب

١ آندن مصر شاهي دريا يا ليسنك قوبي قدر عظيم عسكري وينجه
دريا دوتماسني دوشردي واسكندرك مملكتيني حيله ايله ضبطه
آلوب كندو مملكتنه قائم استدي

٢ آندن سوريايه كلام بالسلام ايله جقديره شهرلولر آنكا قولري
آجوب قارشو سنه جقارلر ايدي زيرا قابن اتاسي اولغله شاه
اسكندر اونلره امر ايلدي ايديكه آنكا استقبالا جقارلر

٣ امما بطلايوس شهرلره كردوكي كبي هر شهره عسكر طايفه سني
استحفاظ ايجون قودي ايدي

٤ وعزوته يقين كلدوكي زمان آنكا داغونك ياغشي هيكلني وعزوتي
هم قصبه لرني بوزق وياتر لشلرني هم يوناتان جنك ايدوب
ياقدوغي يانق آدملري كوسترلر ايدي زيرا اونلودن يولي اوزرنده
طاغلر كبي يغشلر ايدي

وشاهه

gönderdi hem ònạ ʿAkronu cemʿi sınīrları ile mülk içi̇n bağışladı
gönderdi ve ona Akron'un tüm çevresini mülkü olarak bağışladı.

Onbirinci Bâb

1*Òndan Mısır şâhı deryâ yâlısınıŋ kumu kadar ʿazîm ʿaskeri ve niçe deryâ donanmasını devşirdî ve İskenderiŋ memleketini hîle ile zabta alıp kendi̇ memleketine katmak istedî
*1*Ondan sonra Mısır kralı, deniz sahilindeki kum gibi asker ve birçok donanma topladı. İskender'in ülkesini bir oyunla ele geçirip kendi ülkesine katmak istiyordu.*

2*Òndan Suriyâya kelâm-ı b'is-selâm ile çıkdi̇ de şehrliler ònạ kapīları açıp karşīsına çıkarlar idî zîrâ kayın atası olmağile şâh İskender onlara emr eyledi idi ki ònạ istikbâlâŋ çıkalar
*2*Ondan sonra Suriye'ye barış sözüyle çıktı. Şehirde olanlar ona kapılarını açıp karşılıyordu. Çünkü kral İskender onların kaynatası olduğundan onları karşılamalarını buyurmuştu.*

3*Âmmâ Batlâmyos şehrlere girdiği gibi her şehre ʿaskerler tâʾifesini istihfâz içi̇n kor idî
*3*Ama Ptolemeyo şehirlere girer girmez; her şehire askerlerini kendi güvenlikleri için yerleştiriyordu.*

4*Ve ʿAzota yakın geldiği zamân ònạ Dâğonuŋ yanmış heykelini ve ʿAzotu hem kasabalarını bozuk ve yatır leşlerini hem Yonâtân cenk èdip yakdığı yanık âdamları gösterirler idî zîrâ onlardan yolu üzerinde dağlar gibi yığmışlar idî
*4*Azot'a yaklaştığında ona Dagon'un yanmış tapınağını, Azotu ve kasabalarını yıkılmış; yerde yatan leşlerini ve Yonatan'ın cenk edip yaktığı yanmış adamlarını gösteriyorlardı. Çünkü onlardan yol üzerine dağlar gibi yığmışlardı.*

ve şâha ∞

268

٥ وشاهه يوناتانك اتدوكي نسنه لري آني ذم اتمك ايچون حكايت
ايدرلر ايدي اما شاه سكوت اتدي

٦ يوناتان دخي شاهه استقبالا اكرام ايله يافه يه كلدي وبربرينه سلام
ويردي لرده اوراده كيجه لديلر

٧ آندن يوناتان شاه ايله تا الوترو ددكلري ارماغه دك كتديده
قدس شريفه دوندي

٨ وشاه بطلاميوس ياليده كي شهرلري ياليده اولان سلوقيه نام
شهره دك كلدي ده اسكندره كملكلر اتمكه دوشنور ايدي

٩ وشاه دمتريويه ايلچيلر كوندروب ددي كه كل بله تعاقد ايله
ايده لم وسكا اسكندرك طوتدوغي قيزمي ويره يم ده باباكك
مملكتنده شاه اولاسن

١٠ زيرا آكا قيزمي ويردوكمه پشيمان اولدم چون اوبني اولدرمكه
آرادي

١١ وآني مملكتني ضبط اتمك استدوكي ايچون صوچلر ايدي

١٢ آندن قيزيني اوندن آلوب دمتريويه ويردي وآني اسكندردن
آيرديده عداوتلري عيان اولدي

5*Ve şâha Yonâtânıŋ ėtdiğî nesneleri ȯnu̓ zemm ėtmek içi̓n hikâyet ėderler idi âmmâ şâh sükût ėtdi

*5*Krala Yonatan'ın yaptığı şeyleri onu kötülemek için anlatıyorlardı. Ama kral konuşmadı.*

6*Yonâtân dahi şâha istikbâlan ikrâm ile Yafâya geldî ve birbirine selâm vėrdîler de orada gėcelediler

*6*Yonatan da kralı karşılamak için görkemli bir şekilde Yafa'ya geldi ve birbirleriyle selamlaştıktan sonra orada gecelediler.*

7*Ȯndan Yonâtân şâh ile tâ Elvatro dėdikleri ırmağa dek gittî de Kuds-i Şerîfe döndu̓

*7*Ondan sonra Yonatan kralla ta Elvatro dedikleri ırmağa dek gitti ve kutsal Kudüs'e döndü.*

8*Ve şâh Batlâmyos yâlıdaki şehrleri yâlıda olan Selevkîye nâm şehre dek geldî de İskendere kemlikler ėtmeğe düşünür idi

*8*Kral Ptolemo deniz kıyısındaki şehirlere ve yalıda olan Selefke adındaki şehire dek geldi. İskender'e kötülük yapmayı tasarlıyordu.*

9*Ve şâh Demetriyoya élçiler gönderip dėdi ki gel bile teâkud ėdelim ve saŋa İskenderiŋ tuttuğu kızımı vėreyim de babaŋıŋ memleketinde şâh olasın

*9*Kral Demetriyo elçiler gönderip şöyle dedi: -Gel de antlaşalım. Sana İskender'de olan kızımı vereyim de babanın ülkesinde kral olasın.*

10*Zîrâ ȯŋa kızımı vėrdiğime peşîmân oldum çün o beni öldürmeğe aradı

*10*Ona kızımı verdiğime pişman oldum. Çünkü o beni öldürmek istiyor.*

11*Ȯnu̓ ve memleketini zabt ėtmek istediği içi̓n suçlar idi

*11*Ama onu ve ülkesini almak istediği için bu suçlamaları yapıyordu.*

12*Ȯndan kızını ondan alıp Demetriyoya vėrdi ve ȯnu̓ İskenderden ayırdı da ʿadâvetleri aʿyân oldu

*12*Ondan sonra kızını ondan alıp Demetriyo'ya verdi ve onu İskender'den ayırdı da düşmanlıkları açıkça belli oldu.*

١٣ وبطلاميوس آنطاكيه يه كيرديده باشنه ايكي شاهانه صارقلر
برينى آسيا وبرينى مصر ايچون صاردي

١٤ اوزمانده شاه اسكندر قليقيه ده ايدي زيرا اول ولايتك طايفه سي
عصيان اوزره ايديلر

١٥ واسكندر بو نسنه لري ايشيدوب عسكر ايله بطلاميوسك قارشوسنه چقدي
بطلاميوس دخي عسكرينى قالدروب آكا عظيم عسكر ايله قارشو
كلدي ده آني قاچردي

١٦ اسكندر دخي عربستانه اوراده صغنمق ايچون قاچدي وشاه
بطلوميوس رفعتلو اولدي

١٧ بوكز زبديال نام بر عرب اسكندرك باشني كسديده آني بطلاميوسه
كوندردي

١٨ شاه بطلاميوس دخي اوچنجي كوندنصكره اولدي ده قلعه لرده
اولانلرينه اول قلعه لرده اولانلردن مقتول اولديلر

١٩ ويوز آلتمش يدنجي ييلده دمتريو پادشاه اولدي

٢٠ اوزمانده يوناتان قدس شريفده قلعه فتح اتمك ايچون يهودا
ولايتنده

13*Ve Batlâmyos Ântâkiyyaya girdi de başına iki şâhâne sarıklar birini Âsiyâ ve birini Mısır içîn sardı
*13*Ptolemo Antakya'ya gidip başına iki sarık taktı; birini Asya ve diğerini de Mısır için sardı.*
14*O zamânda şâh İskender Kilîkiyada idi zîrâ ol vilâyetiŋ tâʾifesi ʿisyân üzere idi
*14*O zaman kral İskender, Kilikya'daydı; çünkü o vilayetin halkı isyan etmeye hazırlanıyordu.*
15*Ve İskender bu nesneleri işitip ʿaskerile Batlâmyosuŋ karşîsına çıkdı Batlâmyos dahi ʿaskerini kaldırıp öŋa ʿazîm ʿasker ile karşî geldi de önu̯ kaçırdı
*15*İskender bu şeyleri işince, askeriyle Ptolemo'nun karşısına çıktı. Ptolemo da askerini kaldırıp ona birçok askerlerle karşı geldi ve onu uzaklaştırdı.*
16*İskender dahi ʿArabistâna orada sığınmak içîn kaçdı ve şâh Batlâmyos rifʿatli oldu
*16*İskender de Arabistan'a sığınmak için kaçtı ve kral Ptolemo onurlandırıldı.*
17*Bu kez Zabdiyâl nâm bir ʿarab İskenderiŋ başını kesdi de önu̯ Batlâmyosa gönderdi
*17*Bu kez Zabdiyal adında bir Arap, İskender'in* başını keserek onu Ptolemo'ya gönderdi.*
18*Şâh Batlâmyos dahi üçüncü günden soŋra öldü de kalʿalarda olanlar yine ol kalʿalarda olanlardan maktûl oldular
*18*Kral Ptolemo da üç gün sonra öldü. Kalelerde olanlar yine o kalelerde olanlardan öldürüldüler.*
19*Ve yüz altmış yedinci yılda Demetriyo pâdişâh oldu
*19*Yüz altmış yedinci yılda Demetriyo kral oldu.*
20*O zamânda Yonâtân Kuds-i Şerîfde kalʿayı feth ėtmek içîn Yahûdâ
*20*O zaman Yonatan Kudüs'te olan kaleyi almak için Yahuda* ∞

vilâyetde ∞

*Bahsi geçen kişi '*Makedonyalı Büyük İskender*' değil.

269

ولايتنده اولانلري جمع ايلدي وآنوك قارشوسنه چوق
ياپولر ياپدي

٢١ واونلرك طائفه سنه كين طوتان وفاسق آدملرك بعضيسي شاهه
واردیلرده آكا يوناتانك قلهٔ محاصره اتدوكين حكايت ايلديلر

٢٢ اول دخي اشيدوب طارلدي وخبر آلدوغي كبي كوچديده ~~ابطلمايه~~
ابطلمايه كلدي ويوناتانه يازديكه قلهٔ محاصره اتمدن فراغت
ايليه وآكا على التعجيل بله بولشمق ايچون استعجالا ابطلمايه كله

٢٣ بوني يوناتان اشيدوب امر اتديكه محاصره ده دورالر اوايسه
اسرائيلك اختيار واماملرني سچوب كندوء مخاطره يه براقدي

٢٤ وكومش هم آلتون ولباسلر هم سايرچوق پيشكشلر آلوب شاهه
ابطلمايه كلديده آنوك لطفني بولدي

٢٥ وطائفه سندن اولان بعض فاسقلر اوندن شكايت ايلديلر

٢٦ اما شاه آكا سلفلري اتدوكي كبي رعايت ايلدي وآني جمله
دوستلرينك حضورنده غزلر رفعتلو طوتدي

٢٧ وآكا باش اماملغي واولدن آنوك اولان جمله سايرتعزيزلري

vilâyetinde olanları cemʿ eyledî ve ònuŋ karşîsına çok yapîlar yapdî
vilayetinde olanları topladı ve onun karşısına birkaç yapılar yaptı.
21*Ve onlarıŋ tâʿifesine kin tutan ve fâsık âdamlarıŋ baʿzısı şâha vârdîler de òŋa Yonâtânıŋ kalʿayı muhâsara ètdiğin hikâyet eyledîler
*21*Onların milletine kin tutan bazı kötü adamlar, krala gelip Yonatan'ın kaleyi kuşattığını anlattılar.*
22*Ol dahi işitip darıldı ve o haber aldığı gibi göçdü de İbtolamaya geldî ve Yonâtâna yazdí ki kulleyi muhâsara ètmeden ferâġat eyleye ve òŋa alâ-t-ʿacîl bile buluşmak içiǹ istiʿcâlen İbtolamaya gele
*22*O da bunu duyunca darıldı ve o haber alır almaz Ptolemo'ya geldi. Yonatan'a kaleyi kuşatmaktan vazgeçmesi için ve onunla alelacele buluşması için karşılamaya gelmesini yazdı.*
23*Bunu Yonâtân işitip emr ètdi ki muhâsarada duralar o ise İsrâʿèliŋ ihtiyâr ve imâmlarını seçip kendiʾí muhâtaraya bırakdí
*23*Bunu Yonatan duyunca kuşatmayı durdurmalarını buyurdu. O ise İsrail'in yaşlı ve imamlarını seçip kendini tehlikeye attı.*
24*Ve gümüş hem altîn ve libâslar hem sâʾir çok pişkeşler alıp şâha İbtolamaya geldî de ve ònuŋ lütufunu buldů
*24*Altın, gümüş, güzel giysiler ve başka birçok armağanlar alıp krala; Ptolemo'ya geldi ve onun dostluğunu buldu.*
25*Ve tâʿifesinden olan baʿzı fâsıklar ondan şikâyet eylediler
*25*Milletinden olan bazı kötü kişiler ondan şikayet ettiler.*
26*Âmmâ şâh òŋa selefleri ètdiği gibi riʿâyet eyledi ve ònů cümle dostlarınıŋ huzûrunda ʿizzetli tutdů
*26*Ama kral ona selefleri gibi davrandı ve onu tüm dostlarının önünde yükseltti.*
27*Ve òŋa baş imâmlığı ve evvelden ònuŋ olan cümle sâʾir taʿzîzleri
*27*Ona baş imamlığı ve önceden onun olan diğer tüm onurunu* ∞

مقرر ایلدیده آنی کندویه باش دوست ایلدی

٢٨ یوناتان دخی پادشاهدن التماس ایلدیکه یهودا ولایتنی واوج
پاشالغنی هم سماریه ایالتنی خراجدن مسلم ایلیه ده آکا اوجیوز
یوك آقچه اقرار ایلدی

٢٩ پادشاه دخی قایل اولدی ویوناتانه جمله خصوصاتیچون بو مضمون
اوزره مکتوبلر یازدی

٣٠ دمتریو نام پادشاه برادر یوناتانه ویهودا طایفه سنه سلام ایدر

٣١ خصوصکز خصمز لاستنه یازدوغمز مکتوبك صورتنی سزه دخی
یازدق که کوره سز

٣٢ شاه دمتریو ابولاستنه سلام ایلر

٣٣ دوستلریمز وبزوم ایله عهد وامانی کوزدن یهودی طایفه سنه
اونلرك بزه اولان خیرخواهلغی ایچون ایلك اتمکه نیت ایلدك

٣٤ پس اونلره یهودا ولایتنك سنورلرینی تعیین ایلدك وسماریه
ایالتندن یهودا ولایتنه قاتلمش آفرمالدا وراماتن نام اوج
پاشالقلری جمله اونلرك متعلقاتی ایله دخی جمله قدس شریفده

ذبح

mukarrer eyledi de ònů kendiye baş dost eyledi
vermeyi kararlaştırarak onu kendisinin baş dost yaptı.
28*Yonâtân dahi pâdişâhdan iltimâs eyledi ki Yahûdâ vilâyetini üç pâşâlığı hem Samâriya eyâletini harâcdan müsellem eyleye de ònŋa üçyüz yük akçe ikrâr eyledi
*28*Yonatan da krala rica edip Yahuda bölgesinden, üç beylikten ve Samariya eyaletinden vergi alınmamasını istedi. Bunun için ona üç yüz gümüş para verdi.*
29*Pâdişâh dahi kâil oldů ve Yonâtâna cümle husûsât için bu mazmûn üzere mektûblar yazdî
*29*Kral da razı oldu ve Yonatan'a tüm bu işler için bu şekilde bir mektup yazdı:*
30*Demetriyo nâm pâdişâh birader Yonâtâna ve Yahûdâ tâʾifesine selâm èder
30"Demetrio adındaki kral kardeşim Yonatan'a ve Yahuda halkına selam ediyor.*
31*Husûsuŋuz hısımımız Lâstene yazdığımız mektûbuŋ sûretini size dahi yazdık ki göresin
*31*Özellikle dostumuz Lasten'e yazdığımız mektubun kopyasını size de yazdık ki göresin:*
32*Şâh Demetriyo ʾebû Lâstana selâm èder
*32*Kral Demetriyo baba Lasten'e selam eder.*
33*Dostlarımız ve bizim ileʿahd ü emânı gözeden Yahûdî tâʾifesine onlarıŋ bize olan hayr-ı havâhlığı içìn íyìlik ètmeğe niyyet eyledik
*33*Dostlarımız! Bizimle antlaşan ve emniyeti gözeten Yahudi milletine. Onların bize olan iyi niyetine karşılık iyilik etmeyi kararlaştırdık.*
34*Pes onlara Yahûdâ vilâyetiniŋ sınîrlarını taʿyîn eyledik Samâriye eyâletinden Yahûdâ vilâyetine katılmış Âferemâ Liddâ ve Râmâten nâm üç pâşâlıkları cümle onlarıŋ müteʿallikâtı ile dahi cümle Kuds-i Şerîfde
*34*Şimdi onlara Yahuda vilayetinin sınırlarını belirledim. Samiriye bölgesinden Yahuda bölgesine katılmış Aferema, Lidda ve Ramaten adındaki üç beyliği tüm yakınlarıyla kutsal Kudüs'te* ∞

dahi ∞

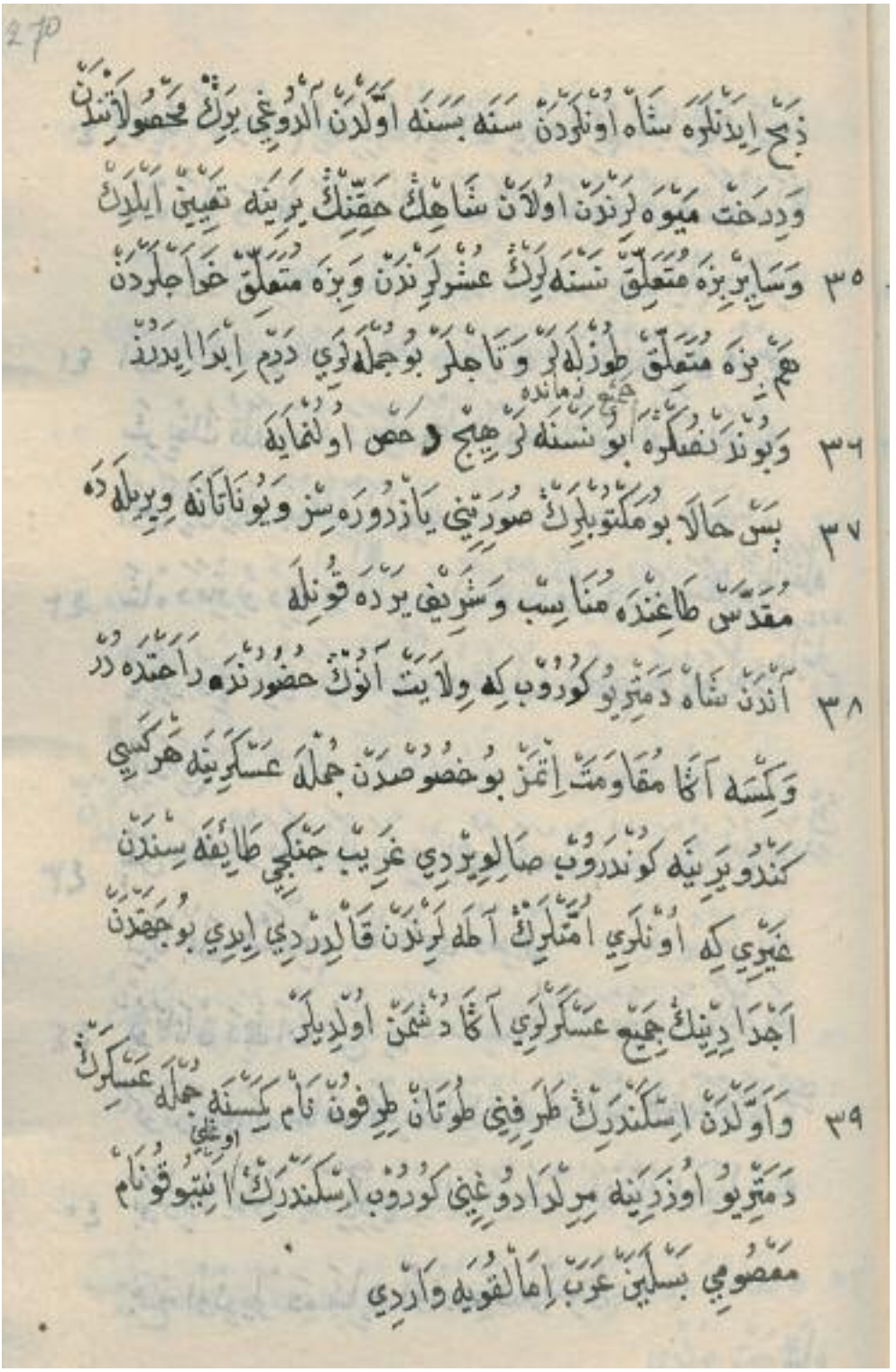

270

ذبح ایدنلره شاه اونلردن سنه بسنه اولدن آلدوغی یرك محصولاتندن
ودرخت میوه لرندن اولان شاهك حقنك یرینه تعیین ایلدك
٣٥ وسایر بزه متعلق نسنه لرك عشرلرندن وبزه متعلق خراجلردن
هم بزه متعلق طوزله لر وتاجلر بو جمله لری درم ابرا ایدرز
٣٦ وبوندن صکره بو نسنه لر هیچ دحص اولنمایه
٣٧ پس حالا بو مکتوبلرك صورتینی یازدوره سز ویوناتانه ویریله ده
مقدس طاغنده مناسب وشریف یرده قونله
٣٨ آندن شاه دمتریو کوروب که ولایت آنوك حضورنده راحتده در
وکمسه آکا مقاومت اتمز بو خصوصدن جمله عسکرینه هرکسی
کندو یرینه کوندروب صالویردی غریب جنکجی طایفه سندن
غیری که اونلری امتلرك آطه لرندن قالدردی ایدی بو جهتدن
اجدادینك جمیع عسکرلری آکا دشمن اولدیلر
٣٩ واولدن اسکندرك طرفنی طوتان طرفون نام کمسنه جمله عسکرك
دمتریو اوزرینه مرلدادوغنی کوروب اسکندرك انتیوقو نام
معصومی بسلین عرب امالقویه واردی

zebh ėdenlere şâh onlardan sene-be-sene evvelden aldığı yerin mahsûlâtından ve diraht meyvelerinden olan şâhın hakkının yerine taʿyîn eyledik

kurban kesenlere; kral onlardan her yıl önceden aldığı toprağın ürününden ve ağaç meyvelerinden olan, kralın payının yerine onlara verdik.

35*Ve sâʿir bize müteʿallik nesnelerin ʿöşürlerinden ve bize müteʿallik harâclardan hem bize müteʿallik tuzlalar ve tâclar bu cümleleri derim ibrâ ėderiz

*35*Diğer bize ait olan şeylerin ondalıklarından, bize ait vergilerden ve bize ait tuzlalar, taçlar (vs). diyorum ki tüm bu şeyleri kaldırıyoruz.*[+]

36*Ve bundan soŋra cemʿi zamânda bu nesneler hîç dahs olunmaya

*36*Bundan sonraki zamanlarda bu şeylerden hiç söz etmeyeceğiz.*

37*Pes hâlâ bu mektûblarıŋ sûretîni yazdirasız ve Yonâtâna vėrile de mukaddes dağında münâsib ve şerîf yerde konula

*37*Şimdi bu mektupların kopyalarını yazdırın ve onları Yonatan'a verin ki kutsal dağda uygun, özel bir yere konulsun."*

38*Ondan şâh Demetriyo görüp ki vilâyet ònuŋ huzûrunda râhatdadır ve kimse òŋa mukâvemet ėtmez bu husûsdan cümle ʿaskerine herkesi kendî yerine gönderip salıvėrdi ġarîb cenkci tâʾifesinden ġayrı ki onları ümmetleriŋ adalarından kaldırdî idi bu cihetden ecdâdınıŋ cemʿi ʿaskerleri òŋa düşman oldûler

*38*Ondan sonra kral Demetriyo gördü ki, bölge onun önünde huzur içinde ve ona hiç kimse karşı gelmiyor. Bu yüzden tüm askerlerini ve herkesi kendi yerine göndererek serbest bıraktı. Yabancı savaşçı milletlerden başka; onları ulusların adalarından kaldırdı. Bu yüzden atalarının tüm askerleri ona düşman oldular.*

39*Ve evvelden İskenderiŋ tarafını tutan Tirifon nâm kimesne cümle ʿaskerleriŋ Demetriyo üzerine mırıldadığını görüp İskenderiŋ oğlu Ântiyoko nâm maʿsûmu besleyen ʿarab İmâlkoya vardı

*39*Önceden İskender'in tarafını tutan Trifon adındaki kişi tüm askerlerin Demetriyo üzerine söylendiklerini görüp; İskender'in oğlu Antiyoko adındaki çocuğu besleyen Arap İmalko'ya gitti.*

+Almancası: "Wir erlassen auch allen, so zu Jerusalem opfern, alles, was sie zuvor dem König haben jährlich geben müssen: Getreide, Obst, Zehnt, Schoß, ***Salzzins***, Kronsteuer." Martin Luther Çev.: I.Mak. 11/35

Türkçesi: Biz önce Kudüs'teki kurbanlardan ve krala vermek zorunda kaldığınız yıllık her şeyden: Tahıllardan, meyvelerden, ondalıklardan, koyunlardan, ***tuz faizinden*** ve taç(*krallık*) vergisinden çıkartıyoruz.

Kitabı Mukaddes Çev.: "Öbür haklarımıza gelince, bize ödenmesi gereken ondalıklar, vergiler, *tuzlu bataklıklar* ve kraliyet vergileri bugünden başlayarak tümüyle kaldırılmıştır. I. Mak. 11/35
Yukardaki çeviride yazılan "***tuzlu bataklıklar?***" yanlış çeviridir ve bir anlam ifade etmiyor.

٤٠ ودائما آكا اقدام ايدردي كه آني آكا ويره تا كيم باباسنك يرينه
شاه اولا وآكا دمتريوتك اتدوكي نسنه لري هم عسكرك آكا
عداوتلو اولدوغني اعلام ايلديده اوراده نيجه ايام دوردي
٤١ اول اثناده يوناتان شاه دمتريويه آدم كوندردي كه قدس
شريفك قلعه سنده وساير قلعه لرده اولانلري كوتره زيرا كه
اسرائيل ايله جنكلشرلر ايدي
٤٢ شاه دمتريو دخي يوناتانه آكا جواب كوندروب ديديكه سكا وطائفكه
يالكز بوني دكل بلكه محلي دوشدكجه سكا هم طائفه كه رعايتلر
ايده يم
٤٣ پس حالا اكر بكا جنكه ياردم ايچون آدملر كوندريدك ايو ايدردك
زيرا جمله عسكرلرم بكا عاصي اولديلر
٤٤ يوناتان دخي آكا اوچ بيك صاحب قوت آدملري انطاكيه يه
كوندردي كه شاهه كلديلر اول دخي اونلرك كلشندن سوندي
٤٥ بوكز ولايتلولر يوز يكرمي بيك آدم قدر شهرك اورتاسنه
جمع اولديلر ده شاهي اولدرمك استديلر

شاه

40*Ve daʿima ȯŋa ikrâm ėderdi ki ȯnuʾ ȯŋa vėre tâ kim babasınıŋ yerine şâh olan ve ȯŋa Demetriyonuŋ ėtdiḡi nesneleri hem ʿaskeriŋ ȯŋa ʿadâvetli olduğůnů iʿlâm eyledi de orada niçe eyyâm durdu

*40*Ona her zaman cömert davranıyordu ki onu ona versin. Ta ki babasının yerine kral olan ve orada birçok günler duran Demetriyo'nun yaptığı şeyleri ve askerin ona düşmanca davrandığını duyurdu.*

41*Ol esnâda Yonâtân şâh Demetriyoya âdam gönderdi ki Kuds-i Şerîfiŋ kullesinde ve sâʾir kalʿalarda olanları götüre zîrâ ki İsrâʾėl ile cenkleşirler idi

*41*O sırada Yonatan kral Demetriyo'ya Kudüs'ün kalesinde ve diğer kalelerde olanları götürmeleri için adam gönderdi. Çünkü onlar İsrail ile savaşıyorlardı.*

42*Şâh Demetriyo dahi ȯŋa cevab gönderip dėdi ki saŋa ve tâʾifeŋe yalıŋız bunu deḡil belki muhallim düşdükce saŋa hem tâʾifene riʿâyetler ėdeyim

*42*Kral Demetrio da onu yanıtlayarak şöyle dedi: -Sana ve milletine yalnız bunu değil; ama beğeneceğin ve gereğinden çok halkının onuruna güzel şeyler yapabileceğim.*

43*Pes hâlâ eḡer baŋa cenke yardım için âdamlar göndereydiŋ íyi ėderdin zîrâ cümle ʿaskerlerim baŋa ʿâsî oldůler

*43*Şimdi bana cenk için adamlar gönderirsen iyi edersin. Çünkü tüm askerlerim bana baş kaldırdılar.*

44*Yonâtân dahi ȯŋa üç biŋ sâhib-i kuvvet âdamları Ântâkiyyâya gönderdi ki şâha geldîler ol dahi onlarıŋ gelişinden sevindi

*44*Yonatan da ona güçlü üç bin askeri Antakya'ya gönderdi. Onlar krala geldiklerinde kral da onların gelişine çok sevindi.*

45*Bu kez vilâyetliler yüzyiḡirmi biŋ âdam kadar şehriŋ ortasına cemʿ oldůler de şâhı öldürmek istedîler

*45*Bu kez vilayetliler kralı öldürmek için; yüzyirmi bin adam kadar şehrin göbeğinde toplandılar.*

şâh ∞

271

٤٦ شاه دخی سراینه قاچدی و ولایتلولر شهرك سوقاقلرینی ضبط
ایدوب دوکشمکه باشلدیلر

٤٧ اما شاه یهودیلری یاردمه چغردی ده جمله سی بله انوك
یاننه دوشرلدیلر اندن هپسی شهره طاغلدیلر ده اول کونده
شهرده یوز بیك آدم قدر اولدردیلر

٤٨ و شهری آتش و علوه اوردیلر ده اول کونده چوق غارت
آلدیلر هم شاهی قورتاردیلر

٤٩ ولایتلولر دخی کوروب که یهودیلر شهری استدکلری کبی طوتارلر
ایدی یورکلری کسلوب شاهه تضرع ایله چاغروب دیدیلرکه

٥٠ بزه صاغ الیکی ویر و یهودیلر بزوم ایله و شهر ایله دوکشمکدن
واز کچسونلر

٥١ اندن سلاحلری یره براقوب بارشدیلر یهودیلر دخی شاهك
و جمله انوك مملکتنده اولنلرك یاننده معزز اولدیلر اندن
وافر غنیمه ایله قدس شریفه دوندیلر

٥٢ شاه دمتریو دخی کندو تختنده اوتوردی و ولایت انوك ایامنده
راحت بولدی

46*Şâh dahi sarâyına kaçdî ve vilâyetliler şehriŋ tüm sokâklarını zabt ėdůb döğüşmeğe başladılar

*46*Kral da sarayına kaçtı ve vilayetliler şehirin tüm sokaklarını ele geçirip dövüşmeye başladılar.*

47*Âmmâ şâh Yahûdîleri yârdıma çığırdı da cümlesi bile ònuŋ yanına devşirildiler òndan hepisi şehre dağıldîler de ol günde şehrde yüz biŋ âdam kadar öldürdůler

*47*Ama kral, Yahudileri yardıma çağırdı ve tümü onun yanına toplandılar. Ondan sonra herkes şehire dağıldı ve o gün şehirde yüz bin kadar adam öldürüldü.*

48*Ve şehri âteş ve ʿaleve urdůler de ol günde çok ĝârat aldîler hem şâhı kurtardîler

*48*Kenti ateşe verdiler. O gün birçok çapullar aldılar ve kralı kurtardılar.*

49*Vilâyetliler dahi görüp ki Yahûdîler şehri istedikleri gibi tutarlar idi yürekleri kesilip şâha teferruʿ ile çağırıp dėdiler ki

*49*O bölgenin halkı, Yahudilerin kenti istedikleri gibi ele geçirdiklerini görünce yürekleri sıkıldı ve ayrılarak krala böyle yalvardılar:*

50*Bize sağ eliŋi vėr ve Yahûdîler bizim ile ve şehr ile döğüşmekden vazgeçsinler

50-Bize sağ elini uzat! Yahudiler bizimle ve şehir ile dövüşmekten vazgeçsinler.*

51*Òndan silâhları yere bırakıp barışdîler Yahûdîler dahi şâhıŋ ve cümle ònuŋ memleketinde olanlarıŋ yanında muʿazzez oldůler òndan vâfir ġanîme ile Kuds-i Şerîfe döndüler

*51*Ondan sonra silâhlarını yere atarak barıştılar. Yahudiler de kralın ve onun ülkesinde olanların yanında sevildiler. Ondan sonra kutsal Kudüs'e bir sürü ganimetle döndüler.*

52*Şâh Demetriyo dahî kendî tahtında oturdů ve vilâyet ònuŋ eyyâmında râhat buldů

*52*Kral Demetriyo da kendi tahtında oturdu ve vilayet onun günlerinde rahat buldu.*

٥٣ اما او حقيقتسز جمله سويلدوكي نسنه لري بوزدي ويوناتاندن
ايريلوب آكا ايلوكينه كوره عوض اتمدي الا آكا پك جفا ايلدي
٥٤ بو نسنه لردن صكره طرفون دوندي وانوكله كوچك معصوم
انيتوقوده كه شاه اولوب باشنه شاهانه صارق صاردي
٥٥ ودمتريونك طاعتدوغي جمله عسكرلر انوك ياننه جمع اولديلرده
دمتريو ايله جنك اتديلر
٥٦ اول دخي قاچدي وبوزلدي وطرفون طوارلر الدي هم انطاكيه ضبط
ايلدي
٥٧ وكنج انيتوقو يوناتانه بو وجه اوزره يازدي بن سكا امام اعظملغي
مقرر ايدرم وسني درت پاشالقلر اوزرينه نصب ايدرم هم امر
ايدرمكه پادشاهك دوستلرندن اولاسن
٥٨ وآكا آلتون قابلر وآوادانلقلر كوندرديده آكا حكم ويرديكه
آلتون قابلردن ايچه وفرفر لباسني كيه هم آلتون طوقي طاشيه
٥٩ هم قرنداشي سيموني صورك سنورندن تا مصرك سرحدنه دك
پاشا نصب ايلدي

ويوناتان

46

53*Âmmâ o hakîkatsiz cümle söylediği nesneleri bozdı ve Yonâtândan ayrılıp ònа íyiliğine göre ʿivaz ėtmedi illâ ònа pek cefâ eyledî

*53*Ama o gerçek tanımaz kişi, tüm söylediği şeyleri bozdu. Yonatan'dan ayrılıp ona iyiliğine göre yapmadı. Daha çok ona kötülük yaptı.*

54*Bu nesnelerden soŋra Trifon döndı ve ònuŋla küçük maʿsûm Ântiyoko da ki şâh olup başına şâhâne sarık sardî

*54*Bu şeylerden sonra Trifon döndü; onunla genç çocuk Antiyoko* kral olup, başına onur tacını giydi.*

55*Ve Demetriyonuŋ dağıttığı cümle ʿasker-ler ònuŋ yanına cemʿ oldular da Demetriyo ile cenk ėtdîler

*55*Demetriyo'nun dağıttığı tüm askerler onun yanına toplanarak Demetriyo ile cenk ettiler.*

56*Ol dahi kaçdî ve bozuldı ve Trifon davarlar aldî hem Antâkiyyayı zabt eyledî

*56*O da bozularak kaçtı ve Trifon hayvanları alıp Antakya'yı ele geçirdi.*

57*Ve genç Ântiyoko Yonâtâna bu vech üzere yazdı ben saŋa imâm-ı âʿzamlığı mukarrer ėderim ve seni dört pâşâlıklar üzerine nasb ėderim hem emr ėderim ki pâdişâhıŋ dostlarından olasın

*57*Genç Antiyoko, Yonatan'a şöyle yazdı: - Ben sana baş imamlığı veriyorum ve seni dört beylikler üzerine atıyorum ki kralın dostlarından biri olasın.*

58*Ve ònа altîn kablar ve âvâdânlıklar gönderdi de ònа hükm vėrdi ki altîn kablardan içe ve fırfır libâsını gėye hem altîn tokayı taşıya

*58*Ona altın kaplarla birsürü parçalar gönderdi. Sonra ona altın kaplardan içmesini ve göz alıcı kaftanını giymesini buyurdu. O artık altın toka takıp dolaşabilirdi.*

59*Hem karındaşı Simʾunu Sûruŋ sınîrından tâ Mısrıŋ serhaddine dek pâşâ nasb eyledi

*59*Kardeşi Simon'u Sur'un sınırından ta Mısır'ın sınırlarına dek paşa atadı.*

*IV. Antiyoko Diyonisos.

ve Yonâtân ∞

272

٦٠ وَيُوناتان چقوب ارماغك اوته سنده وشهرلرده دور ايلدي
ده جمله صوريانك عسكري آكا امداد اتمكه ياننه جمع اولديلر
وآسقالونه كلديده ولايتلولر آكا اكرام ايله استقبالنه كلديلر
٦١ اندن اورادن كوچوب غزايه واردي وغزاده اولانلر شهري
اوستنه قپاديلر اودخي آني محاصره ايلدي هم اطرافده اولان
قصبه لري ياقدي ويغمالدي
٦٢ بوكز غزاده اولانلر يوناتانه يالواردیلر اول دخي اونلره صاغ الينى
صونديده بكلرينك اوغللرينى رهنه آلوب اونلري قدس شريفه
كوندردي وولايتي تاشامه دك تمشي ايلدي
٦٣ اندن يوناتان اشتديكه دمتريونك سردارلري جليله ده اولان
قادسه آني ايالتدن قالدرمق ايچون كلديلر
٦٤ اونلره قارشو كتديده قرنداشي سيموني ولايتده قودي
٦٥ سيمون دخي بيت صور اوزرينه اوردوء قوردي وآنوكله نيجه ايام
دوكشدي وآني محاصره ايلدي
٦٦ اما ايچروده اولانلر آكا يالواردیلر كه اونلره صاغ الينى صونه

60*Ve Yonâtân çıkıp ırmağıŋ ötesinde ve şehrlerinde devr eyledi de cümle Suriyânıŋ ʿaskeri ȯŋa imdâd ėtmeğe yanına cemʿ oldular ve Âskâlûna geldi de vilâyetliler ȯŋa ikrâm ile istikbâlen geldîler

*60*Yonatan çıkıp nehir ötesinde ve şehirlerinde dolaştı. Tüm Suriye askerleri de ona yardım için yanında toplandılar ve Askalon'a geldi. Yöre halkı da onu onurlandırmak için karşılamaya geldi.*

61*Ȯndan oradan göçüp Gazâya vardı ve Gazâda olanlar şehri üstüne kapadılar o dahi ȯnu muhâsara eyledi hem etrâfda olan kasabaları yakdı ve yağmaladı

*61*Ondan sonra oradan göçüp Gaza'ya gitti. Gaza'da olanlar şehir kapılarını kapadılar. O da onu kuşattı ve çevrede olan kasabaları yakarak yağmaladı.*

62*Bu kez Gazâdâ olanlar Yonâtâna yalvardılar ol dahi onlara sağ elini sundu da beğleriniŋ oğullarını rehne alıp onları Kuds-i Şerîfe gönderdi ve vilâyeti tâ Şâma dek temaşâʾ eyledi

*62*Bu kez Gaza'da olanlar Yonatan'a yalvardılar. O da onlara sağ elini sundu ve beylerinin oğullarını rehine alıp onları kutsal Kudüs'e gönderdi. Bölgeyi Şam'a dek gözetti.*

63*Ȯndan Yonâtân işitdi ki Demetriyonuŋ serdârları Celîle de olan Kâdise ȯnu eyâletden kaldırmak içîn geldiler

*63*Ondan sonra Yonatan, Demetriyo'nun kumandanlarının Galile'de olan Kadeş'e onu bölgeden kaldırmak için geldiklerini işitti.*

64*Onlara karşî gitdi de karındaşı Simʾunu vilâyetde kodu

*64*Onlara karşı gitti ve kardeşi Simon'u bölgede bıraktı.*

65*Simʾun dahi Beyt-i Sûr üzerine ordʾí kurdı ve ȯnuŋla niçe eyyâm döğüşdü ve ȯnu muhâsara eyledî

*65*Simon da Beytsur üzerinde orduyu kurdu. Onunla birçok günler dövüştü ve onu kuşattı.*

66*Âmmâ içeride olanlar ȯŋa yalvardılar ki onlara sağ elini suna

*66*Ama içerdekiler ona sağ elini sunması için yalvardılar.*

اوّل دخی اونلره صوندی واونلری اورادن طشره یه سوردی هم
شهری الدیده ایچنه مستحفظلر قودی

٦٧ یوناتان ایسه کندو عسکری ایله جنّسارك صولری یانده قوندی
وارتسی صباحدن کوچوب آسور اوا سنه کلدیلر

٦٨ واشته غزیلرك عسکری اوزرینه طاغلره پوسی کونردوب قوشوسنه
اووایه کلدیلر

٦٩ پوسی دخی یرندن قالقوب جنکه کلدی

٧٠ ویوناتان جمله طایفه سی قاچدی جنك عسکرینك سوداری اولان
ابسالوم اوغلی متانیاده و قالفی اوغلی یهودادن غیری هیچ کسه
قالمادی

٧١ ویوناتان انواینی یرتوب باشنه طپراق صاچدیره دعا ایتدی

٧٢ اندن دشمنلر اوزرینه جنکه دوندیره اونلری بوزدی وقاچردی

٧٣ انوك قچان طایفه سی ده بوینی کوروب انکا دوندیلر واونلری
انوکله بله تاقادسه اونلرك اوردوسنه دك قودیلر هم اورادن
قوندیلر

اول

ol dahi onlara sundû ve onları oradan taşraya sürdü hem şehri aldı da içine müstahfızlar kodu

O da onlara sundu ve onları oradan dışarıya sürdü. Şehiri alarak içine bekçiler koydu.

67*Yonâtân ise kendi ʿaskeri ile Cennesârıŋ suları yanında kondû ve ertesi sabâhdan göçüp Âsûr ovâsına gitdîler

*67*Yonatan ise kendi askerleriyle Genesaret'in suları yanında konakladı. Ertesi sabah oradan göçerek Asur ovasına gittiler.*

68*Ve işte ġarîbleriŋ ʿaskeri üzerine dağlara bir pusuyu gönderip karşîsına ovâya geldiler

*68*Ve orada yabancıların askeri üstüne dağlara bir pusu gönderip ovaya karşısına geldiler.*

69*Pusu dahi yerinden kalkıp de cenke katıldı

*69*Pusu da yerinden kalkıp cenge katıldı.*

70*Ve Yonâtânıŋ cümle tâʾifesi kaçdı cenk ʿaskeriniŋ serdârları olan Âbsalûm oğlu Matâniyâdan ve Kâlzî oğlu Yahûdâdan ġayrı hîc kimse kalmadı

*70*Yonatan'ın tüm askerleri kaçıyordu! Savaşçıların kumandanlarından Abşalom oğlu Matanya ve Kalzi oğlu Yahuda'dan başka hiç kimse kalmadı.*

71*Ve Yonâtân esvâbını yırtıp başına toprak saçdı da duʿâ ėtdi

*71*Bunun üzerine Yonatan giysilerini yırtıp başına toprak saçtı ve dua etti.*

72*Ondan düşmanlar üzerine cenke döndü de onları bozdı ve kaçırdî

*72*Ondan sonra düşmanlar üzerine cenge dönüp onları bozguna uğrattı ve kaçırdı.*

73*Onuŋ kaçan tâʾifesi de bunu görüp oŋa döndüler ve onları onuŋla bile tâ Kâdise onlarıŋ ordusuna dek kodular hem orada kondular

*73*Onun kaçan askerleri bunu görünce ona döndüler. Onları onunla birlikte ta Kadeş'e; onların ordusuna dek kovaladılar ve orada konakladılar.* ol ∞

٧٤ اول كونده غريبلردن اوچ بيك آدم قدر دوشديلر آندن يوناتان
قدس شريفه دوندي

اون ايكنجي باب

١ بوكز يوناتان كوروب كه زمانك فرصتي آكا غنيمه ايدي آدملر سجديده
اونلري رومايه اونلر ايله اولان دوستلغني مقرر و تجديد اتمك
ايچون كوندردي

٢ ودخي اسپارتالولره وغيريلره يرلره ينه اول مضمون اوزره مكتوبلر كوندردي

٣ پس اونلر رومايه كتديلر و مشيخه يه كيروب يوناتانه ديديلركه
امام اعظم و يهودا طائفه سي بزي كوندرديلركه اونلر ايله دوستلغي
وتعاقدي اولده اولدوغي اوزره تجديد ايده سز

٤ اهل مشيخه دخي اونلره هر يرلرك اهاليسي ايچون مكتوب ويرديلر
كه اونلري سلامت ايله يهودا ولايتنه كوتره لر

٥ و يوناتانك اسپارتالولره يازدوغي مكتوبلرك صورتي بودر

٦ امام اعظم يوناتان و طائفه نك اختيارلري و اماملري هم
يهوديلرك قلان قومي اسپارتالو قرنداشلرينه سلام ايدرلر

74*Ol günde ġarîblėrdėn üç biŋ âdam kadar düşdůler ȯndan Yonâtân Kuds-i Şerîfe döndů
*74*O gün yabancılardan üç bin kadar adam öldürüldü ve Yonatan kutsal Kudüs'e döndü.*

Onikinci Bâb

1*Bu kez Yonâtân görüp ki zamânıŋ fîrsatı ȯŋa ġanîme idi âdamlar seçdî de onları Rûmâya onlar ile olan dostluğu mukarrer ve tecdîd ėtmek için gönderdî
*1*Bu kez Yonatan, zamanın çok iyi değerlendirilmesi gerektiğini anladı. Adamlar seçip onları Roma'ya; onlarla olan dostluklarını yenilemek ve pekiştirmek için gönderdi.*

2*Ve dahi Ispârtâlılara ġayrı yerlere yine ol mazmûn üzere mektûblar gönderdi
*2*Ispartalılar'a ve başka yerlere o anlamda mektuplar gönderdi.*

3*Pes onlar Rûmâya gitdiler ve meşîhaya girip Yonâtâna dėdîler ki imâm-ı âʿzam ve Yahûdâ tâʾifesi bizi gönderdiler ki onlar ile dostluğu ve teʿâkudu evvelde olduğu üzere tecdîd ėdesiz
*3*Böylece onlar Roma'ya gittiler ve 'akil adamlar meclisi'ne girip Yonatan'a şöyle dediler: -Baş imam ve Yahuda halkı onlarla olan dostluğu ve antlaşmayı -önceden olduğu üzere- yenilemek için gönderdiler.*

4*Ehl-i meşîha dahi onlara her yerleriŋ ʾahâlîsi için mektûb vėrdiler ki onları selâmet ile Yahûdâ vilâyetine götüreler
*4*Meclis üyeleri de onlara birçok bölgelerin halkı için mektuplar verdi ki onları esenlikle Yahuda vilayetine götürsünler.*

5*Ve Yonâtânıŋ İspârtâlılara yazdığı mektûblarıŋ sûreti budur
*5*Yonatan'ın Ispartalılar'a yazdığı mektupların kopyası budur:*

6*İmâm-ı âʿzam Yonâtân ve tâʾifeniŋ ihtiyârları ve imâmları hem Yahûdîleriŋ kalan kavmi İspârtâlı karındaşlarına selâm ėderler
6"Baş imam Yonatan, halkın yaşlıları, imamları ve Yahudilerin kalan halkı; Ispartalı kardeşlerine selam ederler.*

٧ مقدما آراكزده شاه اولان آريودن امام اعظم اونيايه مكتوبلر
كوندرلدي ايدي كه سز قرنداشلريمز سكز نته كم بونده آشاغي ده
يازلمش صورت بيان ايدر

٨ اونيادخي اول آكا كوندريلن آدمي اكرام ايله قبول ايلدي وايچنده
تعاقد ومودت بيان اولنمش مكتوبلري آلدي

٩ پس بزدخي اكرچه بو نسنه لره محتاج دكل ايسك ده چون تسلي
ايچون اليمزده اولان مقدس كتابلريمز وار

١٠ ينه ده سزكله اولان دوستلق وقرنداشلغمزي تجديد اتمك ايچون
سزدن ايرو اولميالم ديو سزه ارسال اتمكه معقول كوردك زيرا چوق

١١ پس بزدايما هر وقت بيراملرده وساير مناسب ايامده تقريب
اتدوكمز قربانلرده ونمازلرده قرنداشلري اكمغه لايق وارزاني
اولدوغي كبي آكارز

١٢ وعزتكز مزيد اولدوغيچون مسروريز

١٣ اما بزي صورر سكز چوق بلالر وجنكلر طولايمزي آلدي واطرافمزده
اولان شاهلر بزه چوق جداللر ايلديلر

نهايت

7*Mukaddema arâŋızda şâh olan Âryodan imâm-ı âʿzam Oniyâya mektûblar gönderildi idi ki siz karındaşlarımızsıŋız nitekim bunda aşağıda yazılmış sûret beyân ėder

*7*Önceden aramızda kral olan Aryo'dan baş imam Oniya'ya mektuplar gönderildi ki siz kardeşlerimizsiniz! Böylece bunu aşağıda yazılmış olan sözler açıklıyor."*

8*Oniyâ dahi ol ońa gönderilen âdamı ikrâm ile kabûl eyledi ve içinde teʿâkud ve meveddet beyân olunmuş mektûbları aldı

*8*Oniya da ona gönderilen adamı iyi karşıladı ve içinde sözleşmeyle dostluk bulunan mektupları aldı.*

9*Pes biz dahi eğerçe bu nesnelere muhtâç değil isek de çün teselli içiŋ elimizde olan mukaddes kitâblarımız var

*9*Eğer biz bu şeylere gereksinim duymasak da; bizi elimizdeki Kutsal Kitaplar avutuyor.*

10*Yine de siziŋle olan dostluk ve karındaşlığımızı tecdîd ėtmek için sizden ayrılmayalım diye size irsâl ėtmeğe maʿkûl gördük zîrâ çok zamân geçdi ki bize âdam göndermediniz

*10*Gene de sizinle olan dostluk ve kardeşliğimizi yenilemek için sizden ayrılmayalım diye size göndermeyi uygun gördük. Çünkü uzun zamandan beri bize adam göndermediniz.*

11*Pes biz dâʾimâ her vakit bayrâmlarda ve sâʾir münâsip eyyâmda takrîb ėtdiğimiz kurbânlarda ve namâzlarda karındaşları aŋmağa lâyık u ârzânî olduğu gibi sizi aŋarız

*11*Şimdi biz daima, her zaman bayramlarda ve diğer uygun günlerde sunduğunuz kurbanlar ile namazlarda; kardeşleri anmayı uygun gördüğümüz gibi sizleri de anarız.*

12*Ve ʿizzetiŋiz mezîd olduğuçiŋ+ mesrûruz

*12*Çok onurlu olduğunuz için sevinçliyiz.*

13*Âmmâ bizi sorarsaŋız çok belâlar ve cenkler dolayımızı aldı ve etrâfımızda olan şâhlar bize çok cidâller eylediler

*13*Ama bizi soracak olursanız çok kötülükler ve cenkler çevremizi sardı; çevremizdeki krallar bizimle çok kavgalar yaptılar.*

nihâyet ∞

+bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*içiŋ*'.

74

١٤ نهايت سزه اول جنكلرده ساير متعاقدلر و دوستلريمز كبي
زحمت ويرمك استمدك

١٥ زيرا بزه معاونة كوكدن امداديمز وار و دشمنلريمزدن خلاص
اولدق هم عدولريمز مقهور اولديلر

١٦ پس آنيتوقو اوغلي نومنيوء و ياسون اوغلي آنتيپاتروء انتخاب
ايدوب اونلري رومالولره اولدن اونلر ايله اولان دوستلق
و تعاهدمزي تجديد اتمكه كوندردك

١٧ هم دخي اونلره اصمرلدق كه سزه واروب سلام ايليه‌لر و سزه
قرنداشلغمزك تجديدي خصوصنده اولان مكتوبلريمزي ويره‌لر

١٨ امدي اكر بزه بو خصوص ايچون جواب كوندررسكز ايو ايدرسكز

١٩ واريونك اونيايه يازدوغي مكتوبك صورتي بودر

٢٠ اسپارتالولرك شاهي امام اعظم اونيايه سلام ايدر

٢١ كتابلرده بولنديكه اسپارتالولر و يهوديلر ابراهيمك نسلندن
اولوب قرنداشلريوز يمزدر

٢٢ بوني بز بلدكدنصكره صاندق كه اكر بزه احوالكزي يازارسكز ايو ايده‌سز

14*Nihâyet size ol cenklerde sâʾir müteʿâkıdlar ve dostlarımız gibi zahmet vėrmek istemedik
*14*Sonunda size olan cenklerde, diğer müttefik ve dostlarımız gibi rahatsız etmek istemedik.*
15*Zîrâ bize muʿâveneten gökden* imdâdımız var ve düşmanlarımızdan halâs olduk hem ʿadûvvlerimiz makhûr oldular
*15*Çünkü bize yardım eden gökten* yardımcımız var. Bu yüzden düşmanlarımızdan kurtulduk ve muhaliflerimiz kahroldu!*
16*Pes Ântiyoko oğlu Numînoyu ve Yâson oğlu Ântîpâtoyu intihâb ėdip onları Rûmâlılara evvelden onlar ile olan dostluk ve taʿâhüdümüzü tecdîd ėtmeğe gönderdik
*16*Şimdi Antiyoko oğlu Numinyo'yu ve Yason oğlu Antipato'yu seçip onları Romalılar'a önceden olan dostluk ve sözleşmemizi yenilemek için gönderdik.*
17*Hem dahi onlara ısmarladık ki size varıp selâm eyleyeler ve size karındaşlığımızıŋ tecdîdi husûsında olan mektûblarımızı vėreler
*17*Onlara size gelip selam söylemelerini ve size kardeşliğimizin yenilenmesi için yazılan mektupları vermelerini söyledik.*
18*İmdi eğer bize bu husûs içiṅ cevab gönderirseŋiz íyi ėdersiŋiz
*18*Şimdi eğer bize bu konu için yanıt verirseniz iyi olur.*"
19*Ve Âryonuŋ Oniyâya yazdığı mektûbuŋ sûreti budur
*19*Aryo'nun Oniya'ya yazdığı mektubun kopyası budur:*
20*İspârtâlılarıŋ kralı şâh imâm-ı âʿzam Oniyâya selâm ėder
20"Ispartalılar'ın kralı baş imam Oniya'ya selam eder.*
21*Kitâblarda bulundu ki İspârtâlılar ve Yahûdîler İbrâhîmiŋ neslinden olup karındaşlarımızdır
*21*Kitaplarda bulundu ki Ispartalılar ve Yahudiler; İbrahim'in soyundan olup kardeşlerimizdir.*
22*Bunu biz bildikten soŋra sandık ki eğer bize ahvâliŋizi yazarsaŋız íyi ėdesiz
*22*Bunu biz bildikten sonra, bize durumunuzu yazarsanız iyi edersiniz.*

*Almancası: "Denn wir haben **Hilfe vom Himmel** gehabt; und Gott hat uns geschützt wider unsere Feinde und die Feinde unterdrückt. Martin Luther Çev.: I. Mak. 12/15
Türkçesi: Çünkü biz **gökten yardım aldık**; Allah bizi düşmanlarımıza karşı korudu ve onları bastırdı.

Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: Ama şimdi, Tanrı'nın yardımıyla düşmanlarımızdan kurtulduk ve alçalan onlar oldu. I. Mak. 12/15
Yukarıdaki eksik çeviridir: "*Gökten yardım aldık*" ifadesi unutulmuş.

٢٣ بزدخي مقابلاً سزه يازارز كه جمله طوارلريكز ومالكز بزومدر
وبزومكي دخي سزك پس امر ايلدك كه سزه بو قصه لر اعلام اولنه
٢٤ ويوناتان اشتديكه دمتريونك بكلربكيلري اولكيدن بيوك
عسكر ايله انوكله جنك اتمكه عودت ايلديلر
٢٥ قدس شريفدن دونديده اونلره حمات ناحيه سنده قارشو واردي
واونلره كندو ولايتني باصمغه مهلت ويرمدي
٢٦ هم اونلرك اوردوسنه جاسوسلر كوندردي ده اونلر دونوب
خبر ويرديلر كه آكا شبخون اتمكه امر اتديلر
٢٧ وكونش باتدقدنصكره يوناتان كندو طايفه سنه بيورديكه
اويانق اولالر وسلاحلو طوروب بتون كيجه جنكه حاضر اولالر
هم اوردونك چوره سنده قراوللر قودي
٢٨ دشمنلر دخي اشيدوب كه يوناتان هم انوك طايفه سي جنكه
حاضر ايديلر قورقديلر ويوركلري كسلوب كندو اوردوسنده
آتشلر ياقديلر ده كتديلر
٢٩ ويوناتان هم انوك طايفه سي تا صباحه دك بيخبر ايديلر زيرا

ينار

23*Biz dahi mukâbelen size yazarız ki cümle davarlarınız ve mâlınız bizimdir ve bizimki dahi sizin pes emr eyledik ki size bu kıssalar iʿlâm oluna
*23*Biz de buna karşılık size yazıyoruz ki tüm davarlarınız ve malınız bizimdir; bizimki de sizin! Böylece size bu öykülerin bilinmesini buyurduk."*
24*Ve Yonâtân işidip ki Demetriyonuŋ beğlerbeğileri evvelkinden büyük ʿasker ile ònuŋla cenk ètmeğe ʿavdet eylediler
*24*Yonatan, Demetriyo'nun valilerinin -eskisinden daha çok askerlerle- onunla cenk etmek için geri döndüğünü duydu.*
25*Kuds-i Şerîfden döndü de onlara Hamât nâhiyesinde karşî vardî ve onlara kendi vilâyetini basmağa mühlet vèrmedî
*25*Kutsal Kudüs'ten dönerek, onları Hamat yakınlarında karşıladı ve onlara kendi vilayetine baskına izin vermedi.*
26*Hem onların ordusuna câsuslar gönderdi de onlar dönüp haber vèrdiler ki òŋa şeb-hûn ètmeğe emr ettiler
*26*Onların ordusuna casuslar göndererek çaşıtlattı. Onlar da dönüp ona gece baskını için buyruk vermesini istediler.*
27*Ve güneş battıktan soŋra Yonâtân kendi tâʾifesine buyurdu ki uyanık olalar ve silâhlı durup bütün gèce cenke hâzır olalar hem ordunuŋ çevresinde karâvollar kodu
*27*Güneş battıktan sonra Yonatan kendi askerlerine uyanık durmalarını ve silahlı olarak gece boyunca cenge hazır olmalarını buyurdu. Bunun için ordunun çevresine karakollar kurdurdu.*
28*Düşmanlar dahi işidip ki Yonâtan hem ònuŋ tâʾifesi cenke hâzır idîler korkdûler ve yürekleri kesilip kendi ordusunda âteşler yakdîlar da gitdîler
*28*Düşmanlar da Yonatan ile askerlerinin cenge hazır olduklarını duyunca korktular ve kendi ordusunda ateşler yakarak gittiler.*
29*Ve Yonâtân hem ònuŋ tâʾifesi tâ sabâha dek bî-haber idiler zîrâ
*29*Yonatan ve adamları sabaha dek hiçbir şeyden habersizdiler. Çünkü* ∞

yanar ∞

دوا ینار آتشلری کوردیلر

٣٠ آندن یوناتان آردلرنجه یوریدی اما اونلره یتشمدی زیرا الوترو
ارماغنی کچدیلر ایدی

٣١ پس یوناتان زبدی نام عربلر اوزرینه دوندی و اونلری اوردیده
غنیمه لرینی آلدی

٣٢ صکره کوچوب شامه کلدی و بوس بتون ولایتی طولاشدی

٣٣ سیمون دخی طشره یه چقدی و تا اسقالونه و یقین قلعه لره دک
طولاشدی ده یافه یه طوغرو دوندی و آنی باصدی

٣٤ زیرا ایشتدی ایدیکه ایچروده اولانلر قلعهٔ دمتریونک طایفه سنه
تسلیم اتمک استرلر ایدی بو خصوصدن اورایی بکلمک ایچون
مستحفظلر قودی

٣٥ آندن یوناتان دوندی و قومک اختیارلرینی جمع ایدوب یهوداده
قلعه لر یاپمق ایچون مشاوره ایلدی

٣٦ و قدس شریفک حصارینی قالدرمق هم قله و شهرک آراسنده
بر یوکسک و بیوک دیوار چکمک ایچون تا کم شهردن آیرو

yanar âteşleri gördüler
yanan ateşleri gördüler.
30*Ondan Yonâtân ardlarınca yürüdü âmmâ onlara yetişmedi zîrâ Elevterû ırmağını geçdiler idi
*30*Ondan sonra Yonatan arkalarından gitti; ama onlara yetişemedi. Çünkü Elevteru ırmağını geçmişlerdi.*
31*Pes Yonâtân Zabaddî nâm ʿarablar üzerine döndü ve onları urdu da ġanîmelerini aldî
*31*Böylece Yonatan Zabadi adındaki Araplar'a saldırarak onları öldürdü ve birçok çapullar aldı.*
32*Soŋra göçüp şâha geldî ve büsbütün vilâyeti dolaşdı
*32*Sonra gidip krala geldi ve büsbütün vilayeti dolaştı.*
33*Simʾun dahi taşraya çıkdı ve tâ Âskâlona ve yakın kalʿalara dek dolaşdı da Yâfaya doğru döndü ve ònu basdî
*33*Simon da dışarıya çıktı ve ta Askalon'a yakın kalelere dek dolaştı. Yafa'ya doğru döndü ve onu bastı.*
34*Zîrâ işitdi idi ki içeride olanlar kalʿayı Demetriyonuŋ tâʾifesine teslîm ètmek isterler idi bu husûsdan orayı beklemek içìn müstahfızlar kodu
*34*Çünkü içerde olanların kaleyi Demetriyus'un adamlarına teslim etmek istediklerini duydu. Bu yüzden orasını beklemek için bekçiler koydu.*
35*Ondan Yonâtân döndů ve kavmiŋ ihtiyârlarını cemʿ èdip Yahûdâ da kalʿalar yapmak içìn müşâvere eyledî
*35*Onda sonra Yonatan döndü ve halkın yaşlılarını toplayıp Yahuda'da kaleler yapmak için görüştü.*
36*Kuds-i Şerîfiŋ hisârını kaldırmak hem kulle ve şehriŋ arasında bir yüksek ve büyük dîvâr çekmek içìn tâ kim şehrdeŋ ayrî
*36*Kutsal Kudüs'ün surlarını kaldırmak; kale ile şehrin arasında yüksek ve büyük bir duvar çekmek için -ta ki şehirden ayrı ∞*

وَبَاشْقَجَه اُولَا وَاِيچَرُودَه اُولَانْلَرْ شَهْرَدَه اَلِمْ صَاتِمْ اِتْمَكَه قَادِرْ اُولْمَيَالَرْ

٣٧ پَسْ يُونَاتَانْ وَاخْتِيَارْلَرْ شَهْرِي يَاپْمَغَه جَمْعْ اُولْدِيلَرْ وَيُونَاتَانْ تَعْمِيرْ
اِيدَرَكْ تَا مَشْرِقَه طُوغْرُو اُولَانْ اِرْمَاغِكْ حِصَارِينَه يَقِينْ كَلْدِي هَمْ
قَفَنَاتَه نَامْ يَرِينِي تَكْرَارْ يَاپْدِيلَرْ

٣٨ سِيمُونْ دَخِي آدِيدَاءِ اَلْچَاقْ يَرْدَه يَاپْدِي وَآنِي قَپُولَرْ اِيلَه وَطِرْقَازْلَرْ اِيلَه
مَتِينْ اِتْدِي

٣٩ بُوكَزْ طِرْفُونْ آسِيَا شَاهِي اُولْمَغَه وَشَاهَانَه صَارِقْ صَارْمَغَه هَمْ شَاهْ
آنِيتُوقُو اُوزَرِينَه اَلْ اُورْمَغَه طَلَبْ اِيدَرْدِي

٤٠ اَمَّا قُورْقْدِيكَه يُونَاتَانْ بُوكَا قَايِلْ اُولْمَايُوبْ آكَا جَنْكْ اِتْمَيَه ايليه بُو
خُصُوصَدَنْ يُونَاتَانِي اُولْدُرْمَكْ اِيچُونْ طُوتْمَغَه وَجْه اَرَارْدِي پَسْ
كُوچُوبْ بَيْتِ سَنَّه كَلْدِي

٤١ يُونَاتَانْ دَخِي آكَا قِرْقْ بِيكْ جَنْكَه كُزِيدَه آدَمْلَرْ اِيلَه قَارْشُو كِتْدِي
وَبَيْتِ سَنَّه كَلْدِي

٤٢ طِرْفُونْ دَخِي كُورُوبْ كِه يُونَاتَانْ عَظِيمْ عَسْكَرْ اِيلَه اُورَادَه اِيدِي آكَا
اَلْ اُورْمَغَه قُورْقْدِي

وَآنِي

45

ve başkaca ola ve içeride olanlar şehrde alım-satım ėtmeğe kâdir olmayalar
ve başka türlü olsun- içerde olanlar şehirde alışveriş yapamasın.
37*Pes Yonâtân ve ihtiyârlar şehri yapmağa cemʿ oldular ve Yonâtân taʿmîr ėderek tâ maşrıka doğru olan ırmağıŋ hisârına yakın geldi hem Kafenâta nâm adındaki yerini tekrar yapdîler
*37*Böylece Yonatan ve yaşlılar şehiri onarmağa toplandılar. Yonatan onara onara, doğuya doğru olan ırmağın surlarına dek geldi ve Kafenata adındaki yeri yeniden yaptılar.*
38*Simʾun dahi Âdîdâyı alçak yerde yapdı ve onu̓ kapîlar ile ve tırkâzlar ile metîn ėtdi
*38*Simon da Adida'yı alçak yerde yaptı ve onu kapılarla, sürgülerle güçlendirdi.**
39*Bu kez Trifon Âsiyâ şâhı olmağa ve şâhâne sarık sarmağa hem şâh Ântiyoko üzerine el urmağa taleb ėderdi
*39*Bu kez Trifon Asya kralı olduğundan; onur tacını takmak ve kral Antiyoko üzerine el koymak istiyordu.*
40*Âmmâ korkdu̓ ki Yonâtân buŋa kâil olmayıp ònа cenk eyleye bu husûsdan Yonâtânı öldürmek içi̓n tutmağa vech arardı pes göçüp Beyt-i Senne geldi
*40*Ama Yonatan'ın buna razı olmayıp savaşacağından korktu. Bu yüzden de Yonatan'ı öldürmek için yakalamaya fırsat kolluyordu. Böylece göçüp Beytsan'a geldi.*
41*Yonâtân dahi òŋa kırk biŋ cenke güzîde âdamlar ile karşî gitdi ve Beyt-i Senneye geldî
*41*Yonatan da ona karşı kırk bin seçkin cenk adamlarıyla yürüdü ve Beytsan'a geldi.*
42*Trifon dahi görüp ki Yonâtân ʿazîm ʿasker ile orada idi òŋa el urmağa korkdu
*42*Trifon, Yonatan'ın büyük bir kalabalıkla orada olduğunu görünce; ona el atmaya korktu.*

*Almancası: "Und Simon Baute die Burg Adida in der Sephela und machte sie fest und bewahrte sie mit starken Toren.„

Türkçesi: Ve Simon Sefela'daki Adida kalesini yaptı; onu sağlamlaştırdı ve onu sağlam kapılarla korudu."
Ali Bey'in tercümesinde '*Sefela*' geçmiyor.

ve ònu̓ ∞

276

٤٣ وآنی اکرام ایله قبول ایلدی هم جمله دوستلرینه اصمرلدی وآنکا
پیشکشلر چکدی هم کندو عسکرینه امر اتدیکه آنکا کندوسی کبی
اطاعت ایلیه‌لر

٤٤ ویوناتانه دیدیکه نیچون بو جمله قومه زحمت ویردک چون ما بینمزده
جنک یوقدر

٤٥ پس حالا بونلری هپ اولرینه کوندر وکندوکه برقاچ آدملر سچ که
سنکله اولالر وبنمله ابطلمایه کلده بن سکا آنی سایر قلعه‌لر ایله
وسایر عسکرلر ایله هم جمله مصلحت کزارلر ایله تسلیم ایده‌یم
آندن دونه‌یم ده کیده‌یم زیرا بن بو خصوص ایچون کلدم

٤٦ یوناتان دخی اینانوب آنوک دیدوکی کبی ایلدی ده جنک طایفه‌سنی
کرو کوندردی اونلر دخی یهودا ولایتنه کتدیلر

٤٧ ویاننده اوچ بیک آدم الیقویوب اونلردن ایکی بیکی جلیله‌یه
کوندردی وبیکی آنوکله بله کتدیلر یرلولر قپولری قپایوب

٤٨ اما یوناتان ابطلمایه کردوکی کبی آنی طوتدیلر وجمله بله
کیرنلری قلیج ایله اولدردیلر

43*Ve ònu̯ ikrâm ile kabûl eyledî hem cümle dostlarına ısmarladı ve òŋa pişkeşler çekdî hem kendi ʿaskerine emr ètdî ki òŋa kendi özüne gibi itâʿat eyleyeler

*43*Onu onurlandırarak kabul etti ve tüm dostlarına övdü. Ona armağanlar verdi ve kendi askerlerine; ona kendi özünü dinledikleri gibi dinlemelerini buyurdu.*

44*Ve Yonâtâna dèdî ki niçin bu cümle kavme zahmet vèrdiŋ çün mâbeynimizde cenk yokdur

*44*Sonra Yonatan'a şöyle dedi: -Niçin tüm bunlarla halkı üzüyorsun? Çünkü aramızda savaş yok!*

45*Pes hâlâ bunları hep evlerine gönder ve kendine birkaç âdamlar seç ki seŋinle olalar ve benimle Âbtolâmâya gel de ben saŋa ònu̯ sâʾir kalʿalar ile ve sâʾir ʿaskerler ile hem cümle maslahâtgüzârlar ile teslîm èdeyim òndan döneyim de gideyim zîrâ ben bu husûs içìn geldim

*45*Şimdi bunların tümünü evine gönder ve kendine birkaç adam seç ki seninle olsunlar. Benimle Ptolema'ya gel ki ben sana onu diğer kalelerle, tüm elçilerle vereyim ve ondan sonra gideyim. Çünkü ben bunun için geldim.*

46*Yonâtân dahi inanıp ve ònuŋ dèdiği gibi eyledi de cenk tâʾifesini gerì gönderdi onlar dahi Yahûdâ vilâyetine gitdîler

*46*Yonatan da ona inandı ve onun dediği gibi yaptı; savaşçıları geri gönderdi. Onlar da Yahuda bölgesine gittiler.*

47*Ve yanında üç biŋ âdam alıkoyup onlardan iki biŋi Celîleye gönderdî ve biŋi ònuŋla bile gitdiler

*47*Yanına üç bin adam seçip, iki binini Galile'ye gönderdi ve bini de onunla beraber gitti.*

48*Âmmâ Yonâtân Âbtolâmâya girdiği gibi yerlìler kapîları kapayıp ònu̯ tutdùlar ve cümle bile girenleri kılıç ile öldürdùler

*48*Ama Yonatan Ptolema'ya girdiği gibi yerliler kapıları kapayıp onu tuttular ve tüm içeri girenleri kılıçla öldürdüler.*

٤٩ طِرفوُنْ دِخی یایاچِرِی وَسِپاهلَرِی جَلیلَه یه وَ یهوُدْ اوُوَایه جمْلَه
یوُنَاتَانِكْ طَایِفَه سِنِی هلاَكْ اِتمَكَه کوُندَرْدِی
٥٠ اَمّا اوُنلَرْ یوُنَاتَانِكْ طوُتلدوُغِنی وَکَندوُ طَایِفَه سِنكْ اوُلدوُکِنی
یلوُبْ بِرْبِرِی اِیلَه یوُرَکلَوُبْ وَصِنْق یَنَاشوُبْ جَنْگَه حَاضِرکِتدِیلَرْ
٥١ وَاوُنلَرِی اِلهَادْ اِیدنلَرْ کوُرُوبْ کِه جَانلَرِینِی قوُرتَارمَقْ اِیچوُنْ
دوُکوُشوُرکَن کوُردِی دوُنَدِیلَرْ دَه بوُنلَرْ جمْلَه سِی صَاغْ وَسَالِمْ یَهوُدَا
وِلاَیَتِنَه کلدِیلَرْ
٥٢ یَهوُدِیلَرْ دِخی یوُنَاتَانِكْ وَیوُلدَاشلَرِینكْ یَاسِنی چکوُبْ یَكْ
قوُرْقدِیلَرْ جمْلَه اِسرَایِیلْ دِخی عَظِیمْ مَاتَمْ چکدِی
٥٣ وَاَلهَافِنْدَه اوُلاَنْ جمْلَه مِلّتلَرْ اوُنلَرِی اِستِیصَالْ اِتمَكَه جَالِشدِیلَرْ
٥٤ زِیرَا ضَابِطِی وَنَاصِرِی یوُقدُرْ دِیرلَرْ اِیدِی بِسْ حَالاَ اوُنلَرْ اِیلَه
جَنْگ اِیدَه لِمْ وَاَوُنلَرِكْ ذِکرِینِی اَدَملَرْ اَرَاسِندَنْ قَالدِرَالِمْ

اوُن اوُچنجِی بَاب

١ یوُکَرْ سِمعوُنْ اِشْتِدِیکه طِرفوُنْ یَهوُدَا اوُلاَیَتِنَه کلمَكْ وَاوُنلَرَه

49*Trifon dahi yaya çeriyi ve sipâhları Celîleye ve büyük ovâya cümle Yonâtânıŋ tâʾifesini helâk ėtmeğe gönderdi
*49*Trifon da piyadeleri ve süvarileri Galile'de olan büyük ovaya, tüm Yonatan'ın halkını öldürmek için gönderdi.*
50*Âmmâ onlar Yonâtânıŋ tutulduğunu ve kendî tâʾifesiniŋ öldürüldüğünü bilip birbiri ile yüreklenip ve sık yanaşıp cenke hâzır gitdiler
*50*Ama onlar Yonatan'ın tutulduğunu ve kendi adamlarının öldürüldüğünü öğrenince; birbirleriyle yüreklenip ve saflarını sıklaştırıp cenge hazır gittiler.*
51*Ve onları ıtrâd ėdenler görüp ki cânlarını kurtarmak içîn döğüşürler idi gerî döndüler de bunlar cümlesi sağ-sâlim Yahûdâ vilâyetine geldiler
*51*Onları kovalayanlar onların kendi canları uğruna savaştıklarını görerek geri döndüler ve tümü sağlıcakla Yahuda bölgesine geldi.*
52*Yahûdîler de Yonâtânıŋ ve yoldaşlarınıŋ yasını çekip pek çok korkdular cümle İsrâʾėl dahi ʿazîm mâtem çekdi
*52*Yahudiler de Yonatan'ın ve yoldaşlarının yasını çekip çok korktular ve tüm İsrail'de büyük yas oldu.*
53*Ve etrâfında olan cümle milletler onları istisâl ėtmeğe çalışdîler
*53*Çevredeki diğer milletler de onları bitirmeye çalıştılar.*
54*Zîrâ zâbit ü nâsırı yokdur dėrler idi pes hâlâ onlar ile cenk ėdelim ve onlarıŋ zikrini âdamlar arasından kaldıralım
*54*Çünkü başkanları yoktur; hadi gelin onlarla savaşalım ve onların adını insanlar arasından kaldıralım, diyorlardı.*

Onüçüncü Bâb

1*Bu kez Simʾun işitdi ki Trifon Yahûda vilâyetine gelmek ve onlara ∞
*1*Bu kez Simon, Yahuda'nın vilayete gelmek ve onlara ∞*
müzâyaka ∞

277

مضايقه ويرمك ايچون بر عظيم عسكر جمع ايلدي

٢ وكوردي كه قوم شاشمش وقورقمش ايدي قدس شريفه چقديده
قومي جمع ايلدي

٣ واونلري يوركلندروب ديديكه بن وقرنداشلرم هم بابامك اوجاغي
دينمز ومقدسه مز ايچون نلر اتدوك ايسه ونه سفرلر و
مضايقه لر چكدك ايسه سز بلورسكز

٤ بو سببدن جمله بنم قرنداشلرم اسرائيل ايچون اولديلر انجق بن
يالكز قالدم

٥ وحالا الله كوسترمسونكه بن هر نه مصيبت زماني كلورسه كندو
جانمي صقليام زيرا بن قرنداشلرمدن اولي دكلم

٦ بلكه امتمك ومقدسه مك وعورتلريمزك هم اوغللريمزك
انتقامني آلايم چون جمله ملتلر بزه اتدوكي عداوتلري ايچون
مضايقه ويرمكه جمع اولديلر

٧ قوم بونك سوزلريني اشتدوكي كبي آتشلندي ويوركلندي

٨ هم قوم عظيم آوازايله جواب ويروب ديديكه يهودا وقرنداشك

müzâyaka vèrmek içìn bir ʿazîm ʿasker cemʿ eyledi
sıkıntı vermek için kalabalık askerler topladığını duydu.
2*Ve görüp ki kavm şaşmış ve korkmuş idi Kuds-i Şerîfe çıkdı da kavmi cemʿ eyledi
*2*Halkın şaşkın ve korkmuş olduğunu gördü. Kutsal Kudüs'e gidip halkı topladı.*
3*Ve onları yüreklendirip dèdi ki ben karındaşlarım hem babamıŋ ocağı dînimiz ve makdesemiz içìn neler ètdik ise ve ne seferler ve müzâyakalar çekdik ise siz bilirsiŋiz
*3*Ve onları yüreklendirerek şöyle dedi: -Ben kardeşlerimle beraber babamızın ocağı, dinimiz ve Tapınağımız için neler yaptık? Ne denli seferler ve sıkıntılar çektikse bunları sizler biliyorsunuz.*
4*Bu sebepden cümle benim karındaşlarım İsrâʾèl için öldůler ancak ben yalıŋız kaldım
*4*Bu yüzden benim tüm kardeşlerim İsrail için öldüler; ancak yalnız bir tek ben kaldım.*
5*Ve hâlâ Allah göstermesin ki ben her ne musîbet zamânı gelirse kendì cânımı saklayam zîrâ ben karındaşlarımdan evlâʾ değilim
*5*Şimdi Allah etmesin ki ben her kötü zamanda kendi canımı koruyayım. Çünkü ben de kardeşlerimden daha iyi değilim.*
6*Belki ümmetimiŋ ve makdesemiŋ ve ʿavratlarımızıŋ hem oğullarımızıŋ intikâmını alayım çün cümle milletler bize karşî ètdiği ʿadâvetleri içìn müzâyaka vèrmeğe cemʿ oldůler
*6*Belki milletimin, Tapınağımın, kadınlarımızın ve çocuklarımızın öcünü alacağım. Çünkü tüm milletlerin bize karşı yaptığı kötülükler yüzünden bu sıkıntılar uğruna toplandık.*
7*Kavm bunuŋ sözlerini işitdiği gibi âteşlendi ve yüreklendi
*7*Halkın bu sözleri duymasıyla öz güvenleri arttı.*
8*Hem kavm ʿazîm ʿâvâz ile cevab vèrip dèdi ki Yahûdâ ve karındaşıŋ
*8*Sonra bütün halk yüksek sesle şöyle dedi: Yahuda ve kardeşlerinin* ∞

يرينه سن بزوم پيشوامز اول

٩ جنكمزي سن چك ده بز هر ددوكيكي ايده لم

١٠ پس اوجمله جنك طائفه سني جمع ايلدي وقدس شريفك
حصارني تمام اتمكه عجله ايدوب اني هر طرفدن صرب ايلدي

١١ هم بسلوم اوغلي يوناتاني وافر عسكر ايله يافه يه كوندردي
اول دخي ايچنده اولانلري قودي ده ايچروده اوتوردي

١٢ اوزمان طرفون عظيم عسكر ايله يهودا ولايتنه كيرمك ايچون
ابطلمادن كوچدي ويوناتان انوكله كوز حبسنده ايدي

١٣ سيمون دخي اديداده اوايه قارشو اوردو قوردي

١٤ وطرفون بلديكه سيمون قرنداشي يوناتانك يرينه كردي هم
انوكله جنك ايدجك ايدي ايلچيلر كوندردي كه اكا ديه لر

١٥ بز قرنداشك يوناتاني الندە اولان امور اجلندن شاهك
دفترخانه سنه بورج اقچه لري ايچون اليقودق

١٦ پس حالا بزه يوز يوك اقچه وانوك ايكي اوغلكريني رهنه كوندر
كه صالويريلوب بزه عاصي اولميا ده اني قيويره لم

اما

yerine sen bizim pîşvâmız ol
yerine sen bizim başkanımız ol.
9*Cenkimizi sen çek de biz her dėdiğini ėdelim
*9*Cengimizi sen yönelt ki biz her dediğini yapalım.*
10*Pes o cümle cenk tâʾifesini cemʿ eyledi ve Kuds-i Şerîfiŋ hisârını tamâm ėtmeğe ʿacele ėdip ònuˀ her tarafdan sarp eyledi
*10*Böylece o tüm savaşçılarını topladı ve kutsal Kudüs'ün duvarını tamamlamak için acele etti. Onları her taraftan sağlamlaştırıyordu.*
11*Hem Beslom oğlu Yonâtânı vâfir ʿasker ile Yâfaya gönderdi ol dahi içinde olanları kovdů da içeride oturdů
*11*Abşalom oğlu Yonatan'ı birçok askerlerle Yafa'ya gönderdi. O da içinde olanları kovup orada oturdu.*
12*O zamân Trifon ʿazîm ʿasker ile Yahûdâ vilâyetine girmek için Ebtûlamâdan göçdů ve Yonâtân ònuŋla göz hapsinde idi
*12*O zaman Trifon kalabalık askerlerle Yahuda bölgesine girmek için Ptolema'dan göçtü. Yonatan onunla göz hapsindeydi.*
13*Simˀun dahi Âdîdâda ovâya karşî ordˀu kurdu
*13*Simon, Adida'daki ovaya karşı ordu kurdu.*
14*Ve Trifon bildi ki Simˀun karındaşı Yonâtânıŋ yerine girdi hem ònuŋla cenk ėdecek idi élçiler gönderdi ki òŋa dėyeler
*14*Trifon, Simon'un kardeşinin Yonatan'ın yerine geçtiğini öğrendiğinde; onunla savaşmak için elçilerle ona şöyle haber gönderdi:*
15*Biz karındaşıŋ Yonâtânı elinde olan umûr eclinden şâhıŋ defterhânesine borç akçeleri içˀin alıkoduk
15-Biz kardeşin Yonatan'ı, elinde olan kamu görevi yüzünden, kralın defterdarlığına olan borç gümüş paraları için alıkoyduk.*
16*Pes hâlâ bize yüz yük akçe ve ònuŋ iki oğullarını rehine gönder ki salıvėrilip bize ʿasî olmaya da ònuˀ koyuvėrelim
*16*Şimdi bize yüz yük gümüş para ve onun iki oğlunu rehin gönder ki salıverilip bize baş kaldırmasın ve onu serbest bırakalım.*
âmmâ ∞

278

١٧ اما سيمون بلديكه حيله ايله سويلرلر يينه ده اقچه لري واوغلانلري
كوندردي تاكيم قومك عظيم بلاسنه اوغرايوب ديميه لركه
١٨ اقچه ء واولادي كوندرمدوكيچون قرنداشي اولدي
١٩ امدي اوغلانلري ويوزيوكي كوندردي اما طرفون خيانة وعده ء بوزوب
يوناتاني صالويرمدي
٢٠ وبوندنصكره طرفون ولايتي باصمغه وبوزمغه كلديده ادوره
كيدن يولي طولاشدي سيمون دخي كندو عسكريني هر كتدوكي
يرده قارشوسنه چكردي
٢١ وقله ده اولانلر طرفونه ايلچيلر كوندرديلر كه آكا كندولره
بريه دن كلمكه وذخيره كوندرمكه ابرام ايليه لر
٢٢ طرفون دخي جمله سپاهلريني اول كيجه ده كلمك ايچون حاضرلدي
ايدي اما اول كيجه چوق قاريغمق ايله قارك اوجندن كله مدي
واورادن كوچوب غلمادك سمتنه كتدي
٢٣ وبسقامه يقلاشدوغي كبي يوناتاني اولدرديده اوراده كوملدي
٢٤ اندن طرفون دونوب كندو ولايتنه كتدي

17*Âmmâ Simʿun bildi ki hîle ile söylerler yine de akçeleri ve oğlanları tâ kim kavmiŋ ʿazîm belâsına uğrayıp dėmeyeler ki
*17*Ama Simon onların bunları hileyle söylediklerini anladı; yine de gümüş paraları halkın öfkesine uğrayıp, böyle dememeleri için gönderdi:*
18*Akçeyi ve evlâdı göndermediğiçiŋ karındaşı öldü
18"Parayı ve çocuklarını göndermediği için kardeşi öldü!"*
19*İmdi oğlanları ve yüz yükü gönderdi âmmâ Trifon hıyâneten vaʿdeyi bozup Yonâtânı salıvėrmedi
*19*Böylece oğlanları ve yüz yükü gönderdi. Ama Trifon sözünde durmayarak Yonatan'ı serbest bırakmadı.*
20*Ve bundan soŋra Trifon vilâyeti basmağa ve bozmağa geldi de Âdora giden yolu dolaşdı Simʿun dahi kendi ʿaskerini her gittiği yerde karşīsına çıkardı
*20*Bundan sonra Trifon ülkeyi basmaya ve bozmaya geldi. Adora giden yolu dolaştı. Simon da kendi askerini her gittiği yerde karşısına çıkardı.*
21*Ve kalʿade olanlar Trifona élçîler gönderdiler ki ònа kendilere beriyyeden gelmeğe ve zahire göndermeğe ibrâm eyleyeler
*21*Kalede olanlar Trifon'a kendilerini çölden karşılamaya ve tahıl göndermeleri için elçiler gönderdi.*
22*Trifon dahi cümle sipâhlarını ol gėcede gelmek için hâzırladı idi âmmâ ol gėce çok kar yağmak ile karıŋ ucundan gelemedi ve oradan göçüp Gilʿâdıŋ semtine gitdi
*22*Trifon da tüm süvarilerini o gece gelmek için hazırladı. Ama o gece çok kar yağdığından, kar yüzünden gelemedi ve oradan göçerek Gilat semtine dek gitti.*
23*Ve Baskâma yaklaşdığı gibi Yonâtânı öldürdü de orada gömüldü
*23*Baskama yaklaştığı gibi Yonatan'ı öldürdü ve orada gömüldü.*
24*Ondan sonra Trifon döndüp kendi vilâyetine gitdi
*24*Ondan sonra Trifon dönüp kendi vilayetine gitti.*

٢٥ سيمون دخي قرنداشي يوناتانك كموكلريني المغه كوندردي ده
اونلري اجدادينك شهري مودينده دفن ايلدي
٢٦ وجمله اسرائيللو انوك ايچون بر عظيم ياس چكوب آكا ينجه
ايام آغلاديلر
٢٧ هم سيمون كندو باباسنك وقرنداشلرينك مزاري اوزرنده
يوكسجك واردنده هم اوكنده پرداخلو طاشلردن برر تربه ياپدي
٢٨ واول تربه لر ~~اوزرنده~~ ياننده بربرينه قارشو يدي دكلو طاشلر
قوردي باباسي ايچون وآناسي ايچون هم درت قرنداشلري ايچون
٢٩ واونلرك اطرافنده بيوك ومصنع ديركلر دكدي وديركلر اوزرنده
ابدي نام ايچون سلاحلر ياپدردي هم سلاحلرك ياننده
كميلر قازدردي كه جمله دريا ده كزنلره كورينه لر
٣٠ مودينده ياپدوغي مزارلغي بودركه دخي بوكونه دك دورر
٣١ بوكز طرفون كنجك اولان شاه انتيوقو ايله حيله قولانوب آني اولدردي
٣٢ ويرينه شاه اولوب آسيانك شاهانه صارغني صارندي
وولايتنده عظيم قتال ايلدي

سيمون

25*Simʾun dahi karındaşı Yonâtânıŋ kemiklerini almağa gönderdi de onları ecdâdınıŋ şehri Modînde defn eyledi
*25*Simon da kardeşi Yonatan'ın kemiklerini almaya adam gönderdi ve onu atalarının kenti Modin'in gömdü.*
26*Ve cümle İsrâʾėlli ònuŋ için birʿazîm yas çekip òŋa niçe eyyâm ağladılar
*26*Tüm İsrail onun için büyük yas çekip birçok günler ağladılar.*
27*Simʾun kendi babasınıŋ ve karındaşlarınıŋ mezârı üzerinde yüksecik ve ardında hem öŋünde perdâhlı taşlardan birer türbe yapdı
*27*Simon da kendi babasının ve kardeşlerinin mezarları üstünde, biraz yüksekte; arkasında ve önünde cilalı taşlardan birer türbe yaptı.*
28*Ve ol türbeler yanında birbirine karşî yedi dikili taşlar kurdu babası içˆn ve anası içˆn hem dört karındaşları içˆn
*28*Ve o türbeler önünde birbirine karşı yedi dikili taş koydu. Birini babası, birini anası ve dördünü de kardeşleri için.*
29*Ve onlarıŋ etrâfında büyük ve müsennaʿ direkler dikdi ve direkler üzerinde ebedî nâm* içˆn silâhlar yapdırdı hem silâhlarıŋ yanında gemiler kazdırdı ki cümle deryâda gezenlere görüneler
*29*Onların çevresine büyük ve eşit direkler dikti ve direkler üzerinde sonsuzluk anısı* için silahlar yaptırdı ve silahların yanına gemiler kazdırdı ki tüm denizlerde gezenler görsünler.*
30*Modeynde yapdığı mezârlığı budur ki dahi bu güne dek durur
*30*Modin'de yaptırdığı ve bu güne dek duran mezarlık budur.*
31*Bu kez Tirifon gencecik olan şâh Ântiyoko ile hîle kullanıp ònuˆ öldürdü
*31*Bu kez Trifon gençecik kral Antiyoko'yu hileyle öldürdü.*
32*Ve yerine şâh olup Âsiyânıŋ şâhâne sarığını sarındı ve vilâyetinde ʿazîm kıtâl eyledi
*32*Onun yerine kral olup, Asya'nın onur tacını taktı ve o vilayette büyük katillik yaptı.*

*Almancası: "Und ließ um dieselben her große Säulen setsen und an den Säulen Harnische machen zum **ewigen Gedächtnis** und neben den Harnischen ausgehauene Schiffe, so daß es alle, die auf dem Meer fahren, sehen konnten." Bkz. Martin Luther Çev.: I. Mak. 13/29

Türkçesi: Ve bu eşit yüksek sütunları yerleştirdi. Sütunları **ebedi anı** için '*zırhlandırdı*'. Bunların yanında gemiler yontturdu ki, denizde yolculuk edenler görebilsinler.

Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: "Piramitleri birer kaide üzerine yaptırdı ve çevrelerine yüksek kolonlar koydurttu. *Ailesinin anısına*, kolonların üstünü bir silah takımını gösteren oymalarla süsledi. Silahlardan başka, denizde yolculuk edenlerin görebileceği gemi yontuları yaptırdı. I. Mak. 13/29

Yukardaki çeviride sütun yerine piramit demiş. Ayrıca ebedi anı veya sonsuz nam yerine; ailesinin anısına diyerek eksik çeviri yapmış.

279

٣٣ سِمُونْ ايسه يهُودَا انكْ قَلْعَه لَرِينِي يَابِدِي وَاوْنلَرِي يُوكسَكْ
قُلَّه لَرَا يلَه وبُيُوكْ حِصَارلَرَا يلَه وَقَبُوهُمْ طُرقَازلَرِ ايلَه چِوبُرْدِي
وَقَلْعَه لَرَه ذَخِيرَه قُودِي

٣٤ آنْدَنْ آدَملَرْ سَجُوبْ اوْنلَرِي شَاه دَمِتْرِيُوسَه ولايته اِسْتَفَنَا اِتْمَكْ اِيچُونْ
كُونْدَرُدِي زِيرَا اِطْرفُونكْ جَمِيعْ اَفْعَالِي يغَا اَيدِي

٣٥ دَمِتْرِيُو دَخِي آتَابُوا مَرلَرْ وجَوَابلَرَا يلَه اِيلْچِيلَرْ كُونْدَرُوبْ بُيُورْدِي
مَكْتُوبلَرْ يَازدِي

٣٦ شَاه دَمِتْرِيُوا اِمَامْ اَعْظَمْ وَشَاهِكْ دُوسْتِي سِمُونَه هَمْ يهُودِيلَرِكْ
اِخْتِيَارلَرِينَه وَطَايِفَه سِنَه سَلَامْ اِيدَرْ

٣٧ كُونْدَرْدُوكلَرِ اَلتُونْ تَابِي وَخِلْعَتِي قَبُولْ اَيلَدِكْ وَسِزِي عَظِيمْ سَلَامَتَه
قُومَغَه هَمْ سِزَه مَصَالِحْ كُزَارلَرَه اِعَانَاتَه ايلَه يَازمَغَه حَاضِرِيزْ

٣٨ وَدَخِي سِزْ كُلَّه عَهْدِ اِتْدُوكلَرِ هَبْ مُقَرَّرْدُرْ يَابدُوغِكلَرِ قَلْعَه لَرُه
سِزْكْ اُولسُونْ

٣٩ هَمْ بُوكُونَه دَكْ اِتْدُوكِيكلَرِ خَطَا وَجُرْمْلَرِ مَعَافْ اُولسُونْ وَدِينَكلَرِ
اُولَانْ تَابِعْ هَمْ لُوتْدَنْ قُدْسِ شَرِيفَه وِيرِيلَنْ خَرَاجْ اَرتُوقْ وِيرِلَمَيه

33*Simʾun ise Yahûdânıŋ kalʿalarını yapdî ve onları yüksek kalʿalar ile ve büyük hisârlar ile ve kapî hem tırkâzlar ile çevirdi ve kalʿalara zahîre kodu

*33*Simon ise Yahuda'nın kalelerini yaptı. Onları yüksek burçlarla, surlarla, sürgülü kapılarla çevirdi ve kalelere tahıl depoladı.*

34*Ondan âdamlar seçip onları şâh Demetriyoya vilâyete istizâʾa ėtmek içiṅ gönderdi zîrâ Tirifonuŋ cemʿi efʿalı yağma idi

*34*Ondan sonra adamlar seçip kral Demetriyo'ya vilayetin aydınlığı* için haber gönderdi. Çünkü Trifon'un tüm işleri yağmalamaktı.*

35*Demetriyo dahi ȯŋa bu emirler ve cevablar ile élçiler gönderip bu yüzden mektûblar yazdı

*35*Demetriyo da ona bu yüzden -buyruk ve yanıtlarla- elçiler gönderip böyle mektuplar yazdı:*

36*Şâh Demetriyo imâm-ı âʿzam ve şâhıŋ dostu Simʾuna hem Yahûdîleriŋ ihtiyârlarına ve tâʾifesine selâm ėder

36"Kral Demetriyo baş imam ve şahın dostu Simon'a, Yahudilerin yaşlılarına hem halkına selam eder.*

37*Gönderdiğiŋiz altîn tâcı ve hilʿatı kabûl eyledik ve sizi ʿazîm selâmete komağa hem size mesâlihgûzârlara ifâdnâme yazmağa hâzırız

*37*Gönderdiğiniz altın tacı ve kaftanı kabul ettik. Sizi büyük esenliğe koymak için; size ve yöneticilere elçilik yazısı yazmaya hazırız.*

38*Ve dahi siziŋle ʿahd ėtdiğimiz hep mukarrerdir yapdığıŋız kalʿalar da siziŋ olsun

*38*Sizinle antlaştığımız tüm şeyler geçerlidir. Yaptığınız kaleler de sizin olsun.*

39*Hem bu güne dek ėtdiğiŋiz hatâ ve cürümler muʿâf olsun deyiniŋiz olan tâç hem evvelden Kuds-i Şerîfde vėrilen harâç artık vėrilmeye

*39*Bu güne dek yaptığınız yanlışlıklar ve suçlar bağışlanıyor. Taç vergisi ve kutsal Kudüs'te alınan haraç artık verilmesin.*

*Almancası: "Dann wählte Simeon einige Männer aus, die er zu König Demetrius sandte, um einen ***Steuernachlaß*** für das Land zu erwirken. Denn Tryphon war nur auf Ausbeutung aus." Bkz. Katolik Birlik Çev.: I. Mak. 13/34

Türkçesi: Sonra Simon adamlar seçip kral Demetriyo'ya gönderdi ki ülke için ***vergi iadesi*** elde etsin. Zira Trifon sömürüyordu.

Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.:Ardından Kral Dimitrios'a bir kurul gönderip ülkesi için yardım istedi. Çünkü Trifo her şeye el koyuyordu. I. Mak. 13/ 34

Yukardaki yorumda *yardım istedi* diyor. Ama '*vergi'* konusu hakkında olduğunu yazmamış. Eksik çeviri!

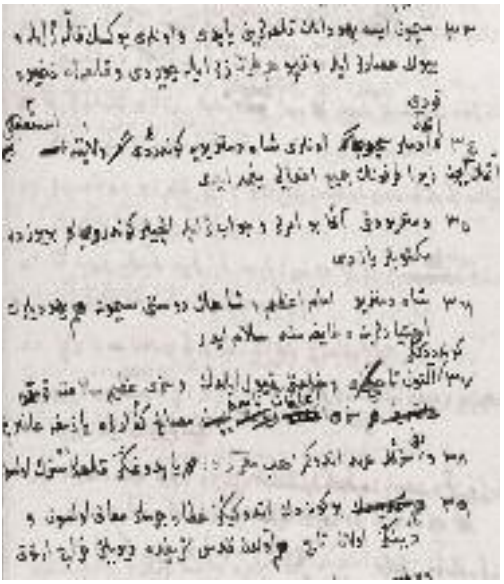

٤٠ وَاكَرْ اَدَاكُزْدَه بِرْخَيْ يِكْسَه لَرْ يِرْه مَعْدُود اُولُوب يَازْمَغَه لَا يِقَار
وَارِيسَه يَازْلَسُونْلَر هَم اَدَامْزْدَه بَارِدِشْق اُولْسُون

٤١ يُوزْ تِمْشِيْجِي يِلْدَه اَمْتَلَرِكْ بُونْدَرُوغِي اِسْرَائِيلْدَن قَالْدِرْلَدِي

٤٢ وَاُهَام اَعْظَم وَسَرْعَسْكَر هَم يَهُودَا اِنَّكْ ضَابِطِي اُولَان سِيمُونْكْ
اَوْلَكِي يِلْدَه اِسْرَائِيلْ قَوْمِي اِتْجَارَاتْدَه دِيُو تَخْرِيرِي يَازْمَغَه
بَاشْلَدِيلَر

٤٣ اَوَّل زَمَانْدَه سِيمُون غَزَا اُوزْرِينَه اُوْرْدُو قُوْرْدِي وَاَنِي مُحَاصَرَه
اَيْلَيُوب طُوْرَاق سُورْمَكْ اِيجُون بِرْمِيُوكْ يَاپُو يَايْدِي دَه اَنِي شَهْرَه
يَقْلَاشْدِرْدِي وَاَنُوكْلَه بِرْقَلَّه اُوْدُب اَلْدِي

٤٤ وَاَوَّل يَاپُودَه اُولَانْلَر شَهْرَه صِحْرَا دِيلَرْدَه شَهْرَدَه عَظِيم لَرْزَه
بَيْدَ اُولْدِي

٤٥ يِرْلُولَرْدَنِي عَوْرَتْلَرِي وَاَوْلَادْلَرِي اِيلَه اَنْوَاعِنِي يِرْتَرَق حِصَارَه
جِقْدِيلَرْدَه عَظِيم اَوَازْ اِيلَه جِغْرُوب وَسِيمُون اُونْلَرَه صَاغْ اَلِينِي
وِيرْسُون دِيُو يَالْوَارَارَق

٤٦ دِدِيلَرْكِه بِزُوم كُسْتَاحْلِغْزَه قَالْمَه اِلَّا مَرْحَمَتْلَه كُورَه دِيرَن

40*Ve eğer aranızda birkaç kimseler bize maʿdûd olup yazılmağa lâyıklar var ise yazılsınlar hem aramızda barışık olsun
*40*Eğer aranızda birtakım kişiler; bize yazılmaya değer ise yazılsınlar. Böylece aramızda barış olsun."*
41*Yüz yetmişinci yılda ümmetleriŋ boyunduruğu İsrâʾèlden kaldırıldı
*41*Yüz yetmişinci yılda milletlerin boyunduruğu İsrail'den kaldırıldı.*
42*Ve imâm-ı âʿzam ve serʿasker hem Yahûdânıŋ zâbiti olan Simʾunuŋ evvelki yılında İsrâʾèl kavmi temessükâtda ve ticâretde diyeʾ tahrîri yazmağa başladılar
*42*Baş imam, baş kumandandan ve Yahuda'nın önderi olan Simon'un birinci yılında; İsrail halkını ticarette ve belgelerde yazmaya başladılar.*
43*Ol zamânda Simʾun Gazâ üzerine ordʾi kurdu ve ònuʾ muhâsara eyleyip orasını kuşattı toprak sürmek içˆn bir büyük yapî yapdî da ònuʾ şehre yaklaşdırdî ve ònuŋla bir kulleyi urup aldî
*43*O yıllarda Simon, Gaza üzerine ordu kurdu ve onu çevreleyerek orasını kuşattı. Toprak sürmek için büyük bir yapı yaptı ve onu şehire yaklaştırdı ve onunla bir kaleyi vurup aldı.*
44*Ve ol yapîda olanlar şehre sıçradılar da şehrde ʿazîm lerze peydâ oldu
*44*O yapıda olanlar şehire sıçradılar ve şehirde büyük korku oldu.*
45*Yerlˆiler dahi ʿavratları ve evlâdları ile esvâbını yırtarak hisâra çıkdîler da ʿazîm âvâz ile çığırıp ve Simʾun onlara sağ elini vèrsin diye yalvararak
*45*Yerliler kadınları ve çocuklarıyla -yırtık giysili olarak- sur üstüne çıkıp büyük sesle bağırdılar. Simon'un onlara sağ elini vermesi için yalvardılar.*
46*Dèdiler ki bizim küstâhlığımıza kalma illâ merhâmetiŋe göre depren
*46*Dediler ki: -Bizim küstahlığımıza bakma! İllâ merhametine göre davran.*

280

٤٧ سیمون دخی اونلر ایله بارشدی و اونلری جنك شدید ایله
بوزمادی نهایت اونلری شهردن طشره یه قودی و بونلرك ایچنده بتلر
اولان اولدوغی اولرینی پاك ایلدی اندن تزمر و تبارك ایدوب ایچنه
کیردی

٤٨ و ایچندن هم ناپاکلکی اتوب اوراده توریتی کوزدن ادملری
یرلشدردی هم انی دخی زیاده صرب ایلیوب کندو ایچون بر مکان
یاپدی

٤٩ بوکز قدس شریفده کی قلّه ده اولانلر ولایته کیروب چقمغه هم
الم صاتم اتمکه [illegible] مانعلری اولمغله عظیم اچلق چکدیلر
و چوغی اچلقدن اولدیلر

٥٠ پس سیمونه چغردیلر که اونلره صاغ الینی صونه اول دخی صوندی
و اونلری اورادن طشره یه سوردی ده قلّهٔ کریهاتدن پاك ایلدی

٥١ و یوز یتمش برنجی ییلك ایکنجی اینده یکرمی اوچنجی کونده حمدلر ایله
و خرما دالّلریله طنبور و سنتورلر ایله تسبیح و اغنیه لر ایله ایچرویه
کردی اسرائیل ولایتندن مستاصل اولدوغیچون

47*Simʾun dahi onlar ile barışdî ve onları cenk-i şedîd ile bozmadı nihâyet onları şehrden taşraya kodı ve içinde bütler olan evlerini pâk eyledî ondan tezemmür ve tebârek ėdip içine girdi

*47*Simon da onlarla barıştı ve onları şiddetli bir cenk ile kırmadı. Sonunda onları şehirden dışarıya saldı, içinde putlar olan evlerini temizledi ve övgülerle hamd edip içine girdi.*

48*Ve içinden her nâpaklığı atīb orada Tevrâtı gözeden âdamları yerleşdirdî hem onu dahi ziyâde sarp eyleyip kendi için bir mekân yapdî

*48*Onların içinden her türlü pisliği attı ve oraya Tevrat'ı gözeten adamları yerleştirdi. Onu daha çok güçlendirip kendi için bir mekân yaptı.*

49*Bu kez Kuds-i Şerîfdeki kullede olanlar vilâyetine girip çıkmağa hem alım satım ėtmeğe mâniʿleri olmağile ʿazîm açlık çekdîler ve çoğu açlıkdan öldüler

*49*Bu kez kutsal Kudüs'teki kalede olanlar; vilayete girip çıkmaya, alım satım etmeye izinleri olmadığından büyük açlık çektiler ve birçoğu da açlıktan öldü.*

50*Pes Simʾuna çığırdılar ki onlara sağ elini suna ol dahi sundu ve onları oradan taşraya sürdü de kulleyi kerîhētden pâk eyledi

*50*Böylece Simon'u çağırdılar ki onlara sağ elini sunsun. O da yardımcı oldu ve onları oradan dışarıya attı. Kaleyi kirlilikten temizledi.*

51*Ve yüz yetmiş birinci yılıŋ ikinci ayında yiğirmi üçüncü günde hamdler ile ve hurmâ dalları ile tanbûr ve santûrlar ile ve kudûmler ile ve uġniyeler ile içeriye girdi İsrâʾėl vilâyetinden büyük müsteʾsal düşman olduğuçin

*51*Yüz yetmiş birinci* yılın ikinci ayının yirmi üçüncü gününde şükrederek hurma dalları, telli sazlar, vurgulu çalgılar ve ilâhilerle içeri girdiler. Çünkü İsrail vilayetinden büyük düşmanın kökü kazınmıştı.*

*İ.Ö. 171'de Simon'un komutanlığında Kudüs Romalılar'dan geri alındı.

٥٢ وقانون اتدیکه اول کونی هر ییل شهرتده شنلك ایله شهرتده
طوتالر

٥٣ هم قله یه یقین اولان هیکلك طاغینی دخی زیاده صرپ ایلدی
ده اوراده کندو طائفه سی ایله مکان طوتدی

٥٤ آندن سیمون اوغلی یوحانه یکیت اولدوغنی کوروب آنی جمله عسکرك
سروری نصب ایلدی ده غزاره ده ساکن اولدی

اون دردنجی باب

١ یوزیتمش ایکنجی ییلده شاه دمتریو عسکرینی دوشروب مدیان ولایتنه
کندویه امدادلر چقرمق ایچون کتدی تاکه طرفون ایله جنك ایلیه

٢ فارس ومدیان شاهی آرساقه دخی اشیدوب اشتدیکه دمتریو کندو سرحدلرینه
کلدی کندو سر عسکرلرندن برینی کوندردیکه آنی دیری طوتالر

٣ اول دخی واروب دمتریونك جریسینی بوزدی ده آنی طوتدی وآرساقه
کوتردی اول دخی آنی زندانه قودی

٤ ویهودا ولایتی کندو امتنه ایلکه سعی ایدن سیمونك جمیع ایامنده

راحتده

52*Ve kânûn ėtdî ki ol günü her yıl şenlik ile şöhretde tutalar
*52*O günü her yıl sevinçle kutlamak için yasa çıkardı.*
53*Hem kulleye yakın olan heykeliŋ dağını dahi ziyâde sarp îde orada kendi tâʾifesi ile mekân tutdı
*53*Kaleye yakın olan Tapınağın dayanağını daha çok dikleştirdi ve orada kendi halkıyla yerleşti.*
54*Ondan Simʾun oğlu Yuhânnayı yiğit olduğunu görüp onu cümle ʿaskeriŋ serveri nasb eyledi de Gazârada sâkin oldı
*54*Ondan sonra Simon oğlu Yuhanna'nın yiğit biri olduğunu görüp; onu tüm askerlerin başı yaptılar ve Gazara'da yaşadı.*

Ondördüncü Bâb

1*Yüz yetmiş ikinci yılda şâh Demetriyo ʿaskerini devşirip Midyân vilâyetine kendiye imdâdlar çıkarmak için gitdi tâ ki Tirifon ile cenk eyleye
*1*Yüz yetmiş ikinci yılda kral Demetriyo askerlerini toplayıp Medyan vilayetine -kendine yardımcılar bulmak için- gitti ki Trifon ile cenk etsin.*
2*Fârs ve Midyân şâhı Ârsâka dahi işidip Demetriyo kendi serhaddlarına geldi kendi serʿaskerlerinden birini gönderdi ki onu diri tutalar
*2*Pers ve Medyan kralı olan Arsaka da Demetrios'nun kendi sınırlarına geldiğini duyunca; kendi askerlerinden birini, onu sağ yakalamaları için gönderdi.*
3*Ol dahi varıp önce Demetriyonuŋ çerisini bozdı da onu tutdı ve Ârsâka götürdı ol dahi onu zindana kodı
*3*O da gidip önce Demetriyo'nun askerlerini bozdu. Onu tuttu ve Arsaka'ya götürdü. O da onu zindana attı.*
4*Ve Yahûdâ vilâyeti kendi ümmetine iyiliğe saʿy ėden Simʾunuŋ cemʿi eyyâmında
*4*Yahuda eyaleti; kendi milletini iyiliğe çabalayan Simon'un tüm* günlerinde ∞

râhatda ∞

راحتده ایدی وانوك سلطنتی هم عزتی اونلره دائما مرغوب ایدی

٥ وغیری هنرلرندن ماعدا بر لیمان یاپمق ایچون یافه آلدیده
دریانك آطه لرینه بر دخول آچدی

٦ هم کندو امتنه سرحدلر آچدیده ولایتی ضبط ایلدی

٧ وچوق اسیرلر دوشردی هم غزاراء وبیت صوری وقله سنی فتح
ایتدی هم اورادن کریهاتی قالدردیده آکا کمسه مقاومت ایتمدی

٨ وهرکس کندو یرینه یتمار ایدردی یردخی کندو محصولنی وتارلالرك
آغاجلری کندو میوه لرینی ویررلر ایدی

٩ قوجه لر چارشولرده اوتوررلر ایدی جمله سی ایو مصاحبتلر ایدرلر ایدی
وکنجلر عزت وجنك اثوابنی کیررلر ایدی

١٠ شهرلری ذخیره لر ایله وادوات حربی ایله طولدردی شویلکه
آدینك عزتی تا یرك نهایتنه دك چکلدی

١١ ولایتی سلامته قودیده اسرائیل پك مسرور اولدی

١٢ هرکس کندو اصمه سنك وکندو انجیرینك آلتنده اوتورر ایدی
واونلره قورقو ویرن کمسه یوق ایدی

râhatda idî ve ònuŋ saltanatı hem ʿizzeti onlara dâʾimâ merġub idî
huzur içindeydi. Onun yönetimi ve görkemi onlara her zaman değerliydi.
5*Ve ġayrı hünerlerinden mâʿadâ bir limân* yapmak içìn Yafâyı aldî de deryânıŋ adalarına bir duhûl açdî
*5*Bu başarılarından başka bir Liman yapmak için Yafa'yı aldı ve denizin adalarına bir giriş açtı.*
6*Hem kendi ümmetine serhadler açdî de vilâyeti zabt eyledî
*6*Kendi milletine sınırlar açarak vilayeti eline geçirdi.*
7*Ve çok esîrler devşirdî hem Gazârayı ve Beyt-i Sûru ve kullesini feth ėtdî hem oradan keraheti kaldırdî de òŋa kimse mukâvemet ėtmedî
*7*Birçok tutsaklar topladı. Gazza, Beytsur ve kalesini aldı; oradan iğrençliği kaldırdı. Ona hiç kimse karşı koyamadı.*
8*Ve herkes kendî yerine tîmâr ėderdi yer dahi kendî mahsûlünü ve tarlaların ağaçları kendî meyvelerini vėrirler idî
*8*Herkes kendi yerine bakardı; yer de kemdi ürününü ve tarlanın ağaçları kendi meyvelerini verirdi.*
9*Kocalar çarşîlarda otururlar idi cümlesi íyî musâhabatlar ėderler idi ve gençler ʿizzet ve cenk esvâbını gėyerler idi
*9*Yaşlılar çarşılarda oturuyorlar ve tümü iyi sohbetler ediyordu. Gençler onur ve cenk giysisi giyiyordu.*
10*Şehrleri zâhireler ile ve ʾedevât-ı harbî ile doldurdu şöyle ki adınıŋ ʿizzeti tâ yeriŋ nihâyetine dek çekildi
*10*Şehirleri tahıllarla ve çeşitli savaş aletleriyle doldurdu. O denli ki onun ünü ta yerin ucuna dek erişti.*
11*Vilâyeti selâmete kodu da İsrâʾèl pek mesrûr oldı
*11*Bölgeyi esenliğe çıkararak İsrail'i sevindirdi.*
12*Herkes kendî asmasınıŋ ve kendî incîriniŋ altında oturur idi ve onlara korku vėren kimse yoğidi
*12*Herkes kendi asmasının ve kendi incirinin altında otururdu ve onları hiç kimse korkutmuyordu.*

*bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında 'ilîmân'

١٣ زيرا محاربلري ولايتدن قالدرلدي ايدي واول عصرده شاهلر منهزم اولديلر

١٤ كندو قومنك فقراسنه تقويه ويردي توريته مقيد ايدي وهر
فاسق وفاجري اورتادن قالدردي

١٥ مقدسه تزيين ايلدي ومقدس آوادانلقلري ارتردي

١٦ بوكزرو ماده واسپارتاده يوناتانك اولدوكندن خبر اشيديلوب
رومالو واسپارتالولر عظيم الم چكديلر

١٧ اما يرينه قرنداشي سيمونك امام اعظم اولدوغني وولايتي هم
ايچنده اولان شهرلري ضبط اتدوكني اشيدوب

١٨ يهود ويوناتان هم قرنداشلري ايله اتدوكي دوستلغي وتعاهدي
انوكله تجديد اتمك ايچون آكا باقر لوحلرده مكتوبلر يازديلرده

١٩ قدس شريفده جماعتك اوكنده اوقنديلر

٢٠ واسپارتالولرك كوندردوكي مكتوبلرك صورتي بودر اسپارتالولرك
شهر لوسي وحاكملري امام اعظم سيمونه وقرنداشلري اختيارلره
هم امامله ويهودي قومنك بقيه سنه سلام ايدرلر

٢١ بزوم قوميمزه كوندريلن ايلچيلر بزه عزت واكرامكزدن خبر ويرديلر

بز

13*Zîrâ muhâribleri vilâyetden kaldırıldı idi ve ol ʿasırda şâhlar münhezim oldular
*13*Çünkü savaşçıları vilayetten kaldırılmıştı ve o asırda krallar yenildiler.*
14*Kendi kavminiŋ fukarâsına takviye vėrdî Tevrâta mukayyed idî ve her fâsık ve fâciri ortadan kaldırdî
*14*Kendi halkının yoksullarını destekledi, Tevrat'ı gözetti, her kötü ve yaramaz adamı ortadan kaldırdı.*
15*Makdeseyi tezyîn eyledi ve mukaddes âvâdânlıkları artırdı
*15*Tapınağı bezedi ve kutsal kapları çoğalttı.*
16*Bu kez Rûmâda ve İspârtâda Yonâtânıŋ öldüğünden haber işidilip Rûmâlı ve İspârtâlılar ʿazîm elem çekdiler
*16*Bu kez Roma ve Isparta'da Yonatan'ın öldüğü haberi işitilince Romalılar ve Ispartalılar çok üzüldüler.*
17*Âmmâ yerine karındaşı Simʾunuŋ imâmı âʿzam olduğunu ve vilâyeti hem içinde olan şehirleri zabt ėtdiğini işidip
*17*Ama yerine kardeşi Simon'un baş imam olduğunu, vilayeti ve içindeki şehirleri aldığı duyulunca;*
18*Yahûda ve Yonâtân hem karındaşları ile ėtdiği dostluğu ve taʿâhüdü önuŋla tecdîd ėtmek içîn öŋa bakır levhlerde mektûblar yazdılar da
*18*Yahuda, Yonatan ve kardeşleriyle yaptığı dostluk antlaşmasını onunla yenilemek için ona bakır levhalarla mektuplar yazdılar.*
19*Kuds-i Şerîfde cemâʿatiŋ öŋünde okundular
*19*Bunlar kutsal Kudüs'te halkın önünde okundular.*
20*Ve İspârtâlılarıŋ gönderdiği mektûblarıŋ sûreti budur İspârtâlılarıŋ şehir livâʾsı ve hâkimleri imâm-ı âʿzam Simʾuna ve karındâşlarımız ihtiyârlara hem imâmlara ve Yahûdî kavminiŋ bakiyesine selâm ėderler
*20*Ispartalılar'ın gönderdiği mektupların kopyası budur: "Ispartalılar şehrin idarecilerine, hakimlerine, baş imam Simon'a, kardeşlerine, yaşlılara, imamlara ve Yahudi halkının geri kalanlarına selam eder.*
21*Bizim kavmîmize gönderilen élçiler bize ʿizzet ve ikrâmıŋızdan haber vėrdiler
*21*Bizim milletimize gönderilen elçiler; bize onurunuzdan ve saygınlığınızdan haber verdiler.*

biz ∞

282

بزدخی اونلرك كليشندن سوندك

٢٢ واونلرك سويلدوكی نسنه لری قومك سجلاتنده بو منوال اوزره
يازدق انتيوقو اوغلی نومينو ويا سونك اوغلی انتيپاترو نام
يهوديلرك ايلچيلری بزه آرامزده اولان دوستلغی تجديد اتمك
ايچون كلديلر

٢٣ قوم دخی بو آدملری اكرام ايله قبول اتمك هم سوزلرينك صورتنی
دفتر عامه يازمغه قايل اولدی تاكيم اسپارتالو قومنه ذكر ايچون
اولا بو نسنه لرك صورتنی دخی امام اعظم سيمونه يازدق

٢٤ بوندن صكره سيمون نومينوء بيك من طرتار بر بيوك التون قالقان
ايله دومايه كوندرديكه اونلر ايله تعاقد ايليه

٢٥ بوكز قوم بو نسنه لری ايشيدوب ديديكه سيمونه وآنوك اوغللرينه
نه لطف وكرم ايده بلورز چون اووقرنداشلری هم اجدادينك
اوجاغی بزوم مصالحمزی ثابت ايلديلر واسرائيلك دشمنلری
ايله جنك ايدوب اونلری يانلرندن قوديلر

٢٦ وسيمونه رياستی مقرر ايدوب بونی باقر لوحلرده يازديلر

biz dahi onlarıŋ gelişinden sevindik
Biz de onların gelişinden sevindik.
22*Ve onlarıŋ söylediği nesneleri kavmiŋ sicillesinde bu minvâl üzere yazdık Ântiyoko oğlu Numeniyo ve Yâsonuŋ oğlu Ântîpâtiro nâm Yahûdîleriŋ élçileri bize aramızda olan dostluğu tecdîd ėtmek için geldiler
*22*Onların söylediği şeyleri halkın kayıt defterine bu şekilde yazdık: "Antiyoko oğlu Numenyo ve Yason oğlu Antipatro adındaki Yahudilerin elçileri bize aramızdaki dostluğu yenilemek için geldiler.*
23*Kavm dahi bu âdamları ikrâm ile kabûl ėtmek hem sözleriniŋ sûretini defter-i ʿâmme yazmağa kâil oldu tâ kim İspârtâlı kavmine zikr için ola bu nesneleriŋ sûretini dahi imâm-ı âʿzam Simʾuna yazdı
*23*Millet de bu adamları onurla kabul etmek ve sözlerinin kopyasını nüfus kütüğüne yazmaya razı oldu. Ta ki Isparta halkına anı için olsun. Bunların kopyasını da baş imam Simon'a yazdı."*
24*Bundan soŋra Simʾun Nûmeniyoyu biŋ mına tartâr bir büyük altîn kalkan ile Rûmâya gönderdi ki onlar ile teʿâkud eyleye
*24*Bundan sonra Simon Numenyo'yu bin mına ağırlığında büyük bir altın kalkanla Roma'ya gönderdi ki onlarla antlaşsın.*
25*Bu kez kavm bu nesneleri işidip dėdi ki Simʾuna ve ònuŋ oğullarına ne lütf u kerem ėdebiliriz çün o ve karındaşları hem ecdâdınıŋ ocağı bizim mesʾâlihimizi sâbit eylediler ve İsrâʾėliŋ düşmanları ile cenk ėdīb onları yanlarından kovdůlar
*25*Halk bu olanları duyunca şöyle söyledi: -Simon ile oğullarına nasıl iyilik yapabiliriz? Çünkü onunla kardeşleri ve atalarının ocağı bizim işlerimizi yaptılar ve İsrail'in düşmanlarıyla cenk edip onları yanlarından kovdular.*
26*Ve Simʾuna riyâseti mukarrer ėdip bunu bakır levhlerde yazdîler
*26*Simon başkanlığı bir karara bağlayıp, bunu bakır levhalara kazıttı ∞*

وَاُونلَرِي صِيُون طَاغِنْدَه دِيرَكلَر اُوزَرِنده قُودِيلَر

٢٧ وَكِتَابِتَكْ صُورَتِي بُودُر يُوزْيَتْمِش ايكنجي ييلده كه اِمَام اَعْظَم
سِيمُونُكْ اُوچنجي ييلي دُر ايلُول اَيِنْكْ اُون سَكِزنجي كُونُنْدَه
آسَارَامَلْدَه اِمَاملَرِكْ وَقَومِكْ هَم طَائِفَه لَرِكْ حَاكِمْلَرِينْكْ
وَوِلَايَت اِخْتِيَارلَرِينْكْ عَظِيم جَمْعِيَّتِنْدَه

٢٨ بِزَه بَيَان اُولُنْدِيكه وِلَايَتِمُزْدَه نِيجَه دَفْعَا جَنْكلَر اُولَالْدَن بَرُو

٢٩ يُعْرِيب نَسْلِنْدَن مَتَاتِيَا اُوغْلِي سِيمُون وَقِرِنْدَاشْلَرِي كَنْدُولَرِينِي اِسْتِبْسَالَه
مُخَاطَرَه يَه بِرَاقِدِيلَر وَكَنْدُوقَومِنْكْ دُشْمَنْلَرِي اِيلَه مُحَارَبَه اِتْدِيلَر
تَاكِيم اُونلَرِكْ مَقْدَسَه سِي وَتَوْرَيتِي مُقِيم اُولَادَه اُونلَرِكْ اُمَّتِنِي
عَظِيم عِزَّت صَاحِبِي اِتْدِيلَر

٣٠ وَنِيجَه كه يُونَاتَانْ كَنْدُوقَومِتِي جَمْع اَيْلَدِيدَه اُونلَرِكْ اِمَام اَعْظَمِي
اُولْدِي وَكَنْدُوقَومِنَه اِرْتِحَال اَيْلَدِي اِيسَه

٣١ هَم نِيجَه كه اُونلَرِكْ دُشْمَنْلَرِي وِلَايَتِنِي بَاصْمَق اِسْتَرْلَرْدِي تَاكِيم
اُول وِلَايَتِي تَضْيِيق اَيْلَيَه لَر وَمَقْدَسَه اُوزَرِينَه اَل اُورَالَر

٣٢ وَنِيجَه كه سِيمُون اُوزَمَان قَالْقُوب كَنْدُوقَومِي اِيچُون جَنْك اَيْلَدِي

وكندو

ve onları Siyon dağında direkler üzerinde kodular
ve onları 'Sion Dağı'nda direkler üzerine koydular.
27*Ve kitâbetiŋ sûreti budur yüz yetmiş ikinci yılda ki imâm-ı âʿzam Simʾunuŋ üçüncü yılıdır eylûl ayınıŋ on sekizinci gününde Âsârâmelde imâmlarıŋ ve kavmiŋ hem tâʾifeleriŋ hâkimleriniŋ ve vilâyet ihtiyârlarınıŋ ʿazîm cemʿiyyetinde
*27*Kitabet'in kopyası böyledir: "Yüz yetmiş ikinci yılda ki baş imam Simon'un üçüncü yılıdır. Eylül ayının on sekizinci gününde, Asaramel'de; imamların, halkın, milletlerin önderlerinin ve vilayet yaşlılarının büyük cemaatinde.*
28*Bize beyân olundu ki vilâyetimizde niçe defâ cenkler olalıdan berî
*28*Bize bildirildi ki, ülkemizde birçok savaşlar olalıdan beri;*
29*Yoʿarîb neslinden Matâtiyâ oğlu Simʾun ve karındaşları kendilerini istibsâle bırakdılar ve kendî kavminiŋ düşmanları ile muhârebe ėtdiler tâ kim onlarıŋ ümmetini ʿazîm izzet sâhibi ėtdiler
*29*Yoarib soyundan Matatya oğlu Simon'un kardeşleri kendilerini bağımsızlığa bıraktılar ve kendi halkının düşmanlarıyla savaştılar. Ta ki kendi halkını büyük onur sahibi etsinler.*
30*Ve niçe ki Yonâtân kendî kavmini cemʿ ėtdi de onlarıŋ imâm-ı âʿzamı oldu ve kendî kavmine irtihâl eyledi ise
*30*Yonatan kendi halkını toplayıp onların baş imamı oldu ve kendi halkına birlik getirdi.*
31*Hem niçe ki onlarıŋ düşmanları vilâyetini basmak isterlerdi tâ kim ol vilâyeti tevsîk eyleyeler ve Makdese üzerine el uralar
*31*Onların düşmanları yöreyi kayda almak ve Tapınağa el koymak için ülkeyi ele geçirmek istemişti.*
32*Ve nice ki Simʾun o zamân kalkıp kendî kavmi için cenk eyledi
*32*İşte Simon o zaman kalkıp kendi halkı için savaştı*
kendi ∞

283

وكندو چوق اقچه سنى خرج ايلدى هم كندو قومنك جنك طائفه سنه
سلاحلر هم علوفه لر ويردى

٣٣ ويهودا شهرلرينى هم يهودا سنورلرنده اولان بيت صوريكه اولدن
دشمنلرك سلاحلرى اوراده ايدى صرب ايلدى وايچنه يهودى
آدملرينى [redacted] استحفاظ ايچون قودى

٣٤ هم دخى دكيز ياليسنده اولان يافه وغزوت سنورنده اولان
غزاره كه اولدن انى دشمنلر طوتارلر ايدى صرب اتدى وايچنه
يهوديلرى قوندردى هم ايچلرينه تعميرلرى ايچون هر مناسب نسنه لر
قودى

٣٥ قوم دخى سيمونك افعالينى وكندو طائفه سنه كسب اتمكه نيت اتدوكى عزتى كوروب
انى كندولرينه حاكم وامام اعظم نصب ايلديلر بو جمله نسنه لرى
اتدوكى وكندو طائفه سنه عدالت وحقيقتى كوزتدوكى هم كندو
قومنى رفعتلو اتمكه هر وجهله سعى اتدوكى ايچون

٣٦ كه انوك ايامنده هر شى اللرندن ميسر اولدى اونلرك ولايتندن
امتلر قالدرلدى وقدس شريفده داوودك شهرنده اولانلرده كه

ve kendî çok akçesini harc eyledi hem kendî kavminiŋ cenk tâʾifesine silâhlar hem ʿulûfeler vėrdi

ve kendi gümüş parasını harcadı hem kendi halkının savaşçılarına silahla para verdi.

33*Ve Yahûdâ şehrlerini hem Yahûdâ sınîrında olan Beyt-i Sûru ki evvelden düşmanlarıŋ silâhları orada idi sarp eyledi ve içine Yahûdî âdamlarını istihfâz içiŋ kodu

*33*Yahuda şehirlerini ve Yahuda sınırında olan Beytsur'u ki önceden düşmanlarının silahları oradaydı. Onu güçlendirdi ve içine Yahudi adamlarını korumak için koydu.*

34*Hem dahi deŋiz yâlısında olan Yâfayı ve ʿAzot sınîrında olan Gazârayı ki evvelden ònuˆ düşmanlar tutarlar idi sarp idi ve içine Yahûdîleri kondurdu hem içlerine taʿmîrleri içiŋ her münâsib nesneler kodu

*34*Deniz kıyısında olan Yafa'yı ve Azot sınırında olan Gazara'yı -ki önceden düşmanların elindeydi ve çok güçlüydü- içine Yahudileri yerleştirdi ve oraya onarım için her çeşit şey koydu.*

35*Kavm dahi Simʾunuŋ efʿâlini ve kendî tâʾifesine kesb ėtmeğe niyyet ėttiği ʿizzeti görüp ònuˆ kendîlerine hâkim ve imâm-ı âʿzam nasb eyledîler bu cümle nesneleri ėtdiği ve kendî tâʾifesine ʿadâlet ve hakîkatı gözetdiği hem kendî kavmini rifʾatlı ėtmeğe her vechile saʿy ėtdiği içiŋ

*35*Halk da Simon'un işlerini ve kendi halkına kazanmak istediği onuru görüp onu kendilerine egemen ve baş imam seçtiler. Çünkü o bu denli şeyler yapmış, halkına adalet ve gerçeği gözetmişti. Ayrıca kendi ulusunu yükseltmek için çok çaba sarfetmişti.*

36*Ki ònuŋ eyyâmında her şey ellerinden müyesser oldů onlarıŋ vilâyetinden ümmetler kaldırıldı ve Kuds-i Şerîfde Dâvûduŋ şehrinde olanlar da ki

*36*Onun günlerinde her şey onun elinden çıkmış ve onların bölgesinden milletler kaldırılmıştı. Kutsal Kudüs'te ve Davut kentinde olanlar da* ∞

كندولرينه برقله ياپديلر واورادن چقوب مقدسه نك اطرافنده
هر شيئ بوزارلر ايدي وپاك يرلرده عظيم قتال ايدرلر ايدي ~~قالدرلدي~~
٣٧ وايچنده يهودي آدملريني قوريده ولايتك هم شهرلرك اماني
ايچون اني صرب ايلدي هم قدس شريفك حصاريني يوكسك
اتدي
٣٨ شاه دمتريودخي آني امام اعظملكده همان بووجه ايچون مقرر
ايلدي
٣٩ وآني كندو دوستلرندن معدود اتدي هم آكا عظيم عزت واكرام
ايلدي
٤٠ زيرا اشتدينكه يهوديلر رومالولرك دوستلري ومتعاقدلري اكلردي
ورومالولر سيمونك ايلچيلرينه ~~اكرامًا~~ استقبالا اكرام ايله كلديلر ايدي
٤١ ويهوديلر هم امامكر قايل اولديلر كه سيمون حاكم وامام اعظم اولا
دائما تا بر حق پيغمبر ظهور ايدنجيه دك
٤٢ واونلرك سرعسكري اولا هم مقدس يرلره تقيد ايدوب اونلردن
كندو اشلرنده ولايتده جنكده وقلعه لرده نصب ايليه

kendỉlerine bir kulle yapdılar ve oradan çıkıp makdeseniŋ etrâfında olan her şeyʾi bozarlar idi ve pâk yerlerde ʿazîm kıtâl ėderler idi
kendilerine bir kale yaptılar. Oradan çıkıp Tapınağın çevresinde olan her şeyi bozarlardı ve temiz yerde büyük çapta kıyımlar yaptılar.
37*Ve içinde Yahûdî âdamlarını kodu da vilâyetiŋ hem şehrlerin âmânı içỉn ȯnu̓ sarp eyledi hem Kuds-i Şerîfin hisârını yüksek ėtdi
*37*İçine Yahudi adamlarını yerleştirdiler. Vilayetin ve şehirlerin yardımı için onu güçlendirdi ve kutsal Kudüs'ün surlarını yükseltti.*
38*Şâh Demetriyo dahi ȯnu̓ imâm-ı âʿzamlıkda hemân bu vech içỉn mukarrer eyledi
*38*Kral Demetriyo da onun baş imamlıkta durmasına karar verdi.*
39*Ve ȯnu̓ kendỉ dostlarından maʿdûd ėtdi hem ȯŋa ʿazîm izzet ve ikrâm eyledi
*39*Onu kendi dostlarından biri gibi gördü ve ona büyük bir onur verdi.*
40*Zîrâ işitdi ki Yahûdîler Rûmâlılarıŋ dostları ve müteʿâkıdları ȯŋlardı ve Rûmâlılar Simʾunuŋ élçilerine istikbâlen ikrâm ile geldiler idi
*40*Çünkü Yahudiler'in Romalılar'ın dostları ve müttefikleri olduğunu duymuştu. Romalılar Simon'un elçilerini karşılamak için görkemle gelmişlerdi.*
41*Ve Yahûdîler hem imâmlar kâîl oldular ki Simʾun hâkim ve imâm-ı âʿzam ola dâʾimâ tâ bir hak peyġamber zuhûr ėdinceye dek
*41*Yahudiler ve imamlar Simon'un her zaman ta gerçek bir peygamber ortaya çıkıncaya dek önder ve baş imam olmasına razı oldular.*
42*Ve onlarıŋ serʿaskeri ola hem mukaddes yerlere takayyüd ėdip onlardan kendỉ işlerinde vilâyetde cenkde ve kalʿalarda nasb eyleye
*42*Onların başkumandanı olmasını, kutsal yerleri kayıt altına alıp onlardan kendi işleri için kalalere ve vilayete asker atayacaktı.*

284

٤٣ هم مقدسه یه تقید ایده وجمله سی آکا اطاعت ایده لرده
ولایتده یازیلان جمله براتلر انوك ادیله یازیلا هم دخی فرفر
لباسینی کیه والتون طاشیه

٤٤ وقوملردن یا اماملردن اولان هیچ کمسیه جواز کوسترلمیه که
بو نسنه لردن برینی ابطال وانوك ددوکنه تعرض ایده لر وانوك
امری اولمدقجه ولایتده جمعیت ایلیه لر یا فرفر لباسینی کیه لر والتون
طوقی طاشیه لر

٤٥ بو نسنه لره دخی خلاف یا اونلردن برسنی فسخ ایدن کمسه مجرم اولا

٤٦ وجمله قوم مقرر اتمکه هم سیمونك سوزنیه کوره عمل اتمکه رضا
ویردیلر

٤٧ سیمون دخی قبول ایدوب باش اماملغك خدمتنی اتمکه وسرعسکر
ویهودی طائفه سنك واماملرك حاکمی وجمله لرینه باش اولمغه
راضی اولدی

٤٨ وقوم اصمرلدیکه بو یازو باقرلوحلره کچوریله ده مقدسه نك
چوره سنده بر شهرتلو یرده قونلالر

43*Hem makdeseye takayyüd ėde ve cümlesi ònŋa itâʿat ėdeler de vilâyetde yazılan cümle berʾâtlar ònuŋ adıyla yazıla hem ki fırfır libâsını gėye ve altîn taşıya

*43*Tapınağa çalışıp herkes ona uyacak. Vilayette yazılan tüm imtiyazlar onun adıyla yazılacak ve göz alıcı mor kaftanı giyecek.*

44*Ve kavmlardan ya imâmlardan olan hîc kimseye cevâz gösterilmeye ki bu nesnelerden birini iptâl ve ònuŋ emri olmadıkça vilâyetde cemʿiyyet eyleyeler ya fırfır libâsını gėyeler ve altîn tokayı taşıyalar

*44*Bu şeylerden birini kaldırmak ve onun buyruğu olmadıkça vilayette toplantılar yapmak, göz alıcı mor kaftanı giymek, ne de altın toka taşımak için; milletlerden ve imamlardan hiç kimseye izin verilmeyecek.*

45*Bu nesnelere dahi hilâf ya onlardan birisini fesh ėden kimse mücrim ola*"*

*45*Bu yazılanlara karşı gelen ve onlardan birisini kaldıran suçlu olurdu.*

46*Ve cümle kavm mukarrer ėtmeğe hem Simʾunuŋ sözüne göre ʿamel ėtmeğe rızâʾ vėrdiler

*46*Bütün halk bunu onaylamağa ve Simon'un sözüne göre yapmaya razı oldu.*

47*Simʾun dahi onları kabûl ėdip baş imâmlığıŋ hizmetini ėtmeğe ve serʿasker ve Yahûdî tâʾifesiniŋ ve imâmlarıŋ hâkimi ve cümlelerine baş olmağa râzı oldu

*47*Simon da onları kabul ederek; baş imamlığın hizmetini görmek, başkomutan olmak, Yahudi milletinin ve imamların yöneticisi olmak ve tümünün baş olmaya razıydı.*

48*Ve kavm ısmarladı ki bu yazı bakır levhlere geçirile de makdeseniŋ çevresinde bir şöhretli yerde konulalar

*48*Halk bu yazıların bakır levhalara kazınarak, Tapınağın çevresinde uygun bir yere konulmasını istedi.*

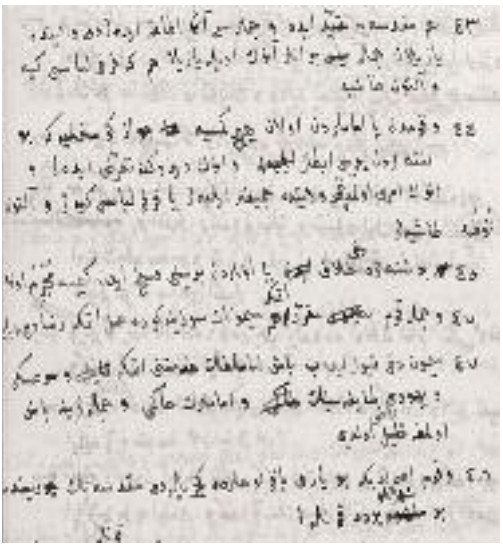

٤٩ وبو نسنه لرك صورتلري هيكلك حجره سنه قونلا تاكيم سيمونك
واوغللرينك اولالر

اون بشنجي باب

١ بوكز دمتريونك اوغلي انيتوقو يهوديلر طايفه سنك حاكمي
امام سيمونه وجمله طايفه يه دكيزاطه لرندن بو مضمون اوزره
مكتوبلر كوندردي

٢ شاه انيتوقو طايفه سنك حاكمي وامام اعظم سيمونه ويهوديلرك
طايفه سنه سلام ايدر

٣ چون بعض اهل فساد آدملر اجدادیمزك مملكتني ضبط ايتديلر
مملكتي تكرار المغه نيت ايلدم تاكيم اني اولكي حال اوزره قويام
بو خصوصدن غريب طايفه دن بر عظيم عسكر جمع ايلدم وجنك
كميلريني حاضرلدم

٤ پس مرادم ولايت اوزرينه قرايه چقمقدر كه ولايتمزي خراب ومملكتده
نيجه شهرلري يباب ايدنلردن انتقام آلام

٥ وحالا سكا سلفلرم شاهلر اتدوكي جمله معافاتي وساير خالعاتي
مقرر

49*Ve bu nesneleriŋ sûretleri heykeliŋ hücresine konula tâ kim Simʾunuŋ ve oğullarınıŋ olalar
*49*Bu şeylerin bir kopyası da Tapınağın hücresine konulsun; ta ki Simon'un ve oğullarının olsun.*

Onbeşinci Bâb

1*Bu kez Demetriyonuŋ oğlu Ântiyoko Yahudîler tâʾifesiniŋ hâkimi imâm Simʾuna ve cümle tâʾifeye deŋiz adalarından bu mazmûn üzere mektûblar gönderdi
*1*Bu kez Demetriyo'nun oğlu Antiyoko, Yahudilerin yöneticisi imam Simon'a ve tüm millete deniz adalarından bu şekilde mektuplar gönderdi:*

2*Şâh Ântiyoko tâʾifesiniŋ hâkimi ve imâmı âʿzam Simʾuna ve Yahûdîleriŋ tâʾifesine selâm èder
2"Kral Antiyoko, milletinin yöneticisi ve baş imam Simon'a ve Yahudi halkına selam eder.*

3*Çün baʿzı ehl-i fesâd âdamlar ecdâdımızıŋ memleketini zabt ètdîler memleketi tekrar almağa niyyet eyledim tâ kim ònu evvelki hâl üzere koyam bu husûsdan ġarîb tâʾifeden bir ʿazîm ʿasker cemʿ eyledim ve cenk gemilerini hâzırladım
*3*Çünkü bazı kötülük sahibi adamlar, atalarımızın ülkesini ele geçirdiler. Bu yüzden ülkeyi tekrar almaya niyet ettim. Ta ki onu önceden olduğu gibi yapayım. Bu yüzden yabancı milletten büyük askerler topladım ve savaş gemilerini hazırladım.*

4*Pes murâdım vilâyet üzerine karaya çıkmakdır ki vilâyetimizi harâb ve memleketde niçe şehrleri yebâb èdenlerden intikâm alam
*4*Evet arzum vilayet üzerine karaya çıkmaktır ki ülkemizi mahveden ve birçok şehirlerimizi yıkanlardan öç alayım.*

5*Ve halâ saŋa seleflerim şâhlar èdtdiği cümle muʿâfâtı ve sâʾir hâlʿâtı
*5*Şimdi sana eski krallarımın verdiği bağışlamayı ve diğer şeyleri ∞*

mukarrer ∞

285

مقرر ایدرم

٦ بوندن ماعدا سکا اجازت ویررم که ولایتکده کندو سکک ایله
اقچهء ضرب ایده سن

٧ وقدس شریف هم مقدسه حر اولالر وجمله اتدوکک سفر مهماتی
ویاپدوغک هم طوتدوغک قلعه لر سکا قالسونلر

٨ ودخی جمله شاهه دکجک بورجلر وشاهه متعلق نسنه لر
هب بوندن صکره هر زمانه دک سکا باغشلاندی

٩ ومملکتمزی فتح اتدوکمز دنصکره سکا وطایفکه هم هیکلکه
عظیم کرم ایله رعایت ایده لم شویلکه عزتکز جمله یرده مشهور
اولا

١٠ یوز یتمش درد دنجی ییلده انیتوقو اجدادینک ولایتنه خروج
ایلدی ده جمله عسکرلر آکا اوشدیلر بر وجهله که طرفونک
یاننده قلانلر آز قالدیلر

١١ وشاه انیتوقو آنی قوالادی اول دخی قاچه قاچه دکیز
یالیسنده اولان دورایه کلدی

mukarrer ėderim
onaylıyorum.
6*Bundan mâʿadâ saŋa icâzet vėrdim ki vilâyetiŋde kendi sikkeŋ ile akçeyi darp ėdesin
*6*Bundan başka sana ülkende kendi madeni paranı ve gümüş paranı bastırmana izin veriyorum.*
7*Ve Kuds-i Şerîf hem Makdese hürr olalar ve cümle ėtdiğiŋ sefer mühimmâtı ve yapdığıŋ hem tutduğuŋ kalʿalar saŋa kalsınlar
*7*Kutsal Kudüs ve Tapınak özgür olsun. Tüm yığdığın savaş mühimmatı, yaptığın ve elinde tuttuğun kaleler senin olsun.*
8*Ve dahi cümle şâha deŋecek borclar ve şâha müteʿallik nesneler hep bundan soŋra her zamâna dek saŋa bağışlandı
*8*Kralın dediği tüm borçların ve krala ait olan şeyler; bundan sonra her zaman sana bağışlandı.*
9*Ve memleketimizi feth ėtdiğimizden soŋra saŋa ve tâʾife hem heykeliŋe ʿazîm kerem ile riʿâyet ėdelim şöyle ki ʾizzetiŋiz cümle yerde meşhûr ola
*9*Ülkemizi aldıktan sonra seni, milletini ve Tapınağını yüce gönülden onurlandıralım. Şöyle ki görkemli ününüz, tüm yeryüzüne yayılsın."*
10*Yüz yetmiş dördüncü yılda Ântiyoko ecdâdınıŋ vilâyetine hurûc eyledi de cümle ʿaskerler oŋa üşdůler bir vechile ki Tirifonuŋ yanında kalanlar az kaldılar
*10*Yüz yetmiş dördüncü yılda Antiyoko atalarının vilayetine gitti. Tüm askerler ona üşüştüler. Bu yüzden Trifo'nun yanında kalanlar azaldı.*
11*Ve şâh Ântiyoko ònů kovaladı ol dahi kaça kaça deŋiz yalısında olan Dorâya geldi
*11*Kral Antiyoko onu kovaladı. O da kaça kaça deniz kenarında olan Dora'ya geldi.*

١٢ زيرا كوردي كه باشنه چوق بلالر ييغلوردي وعسكرانى براقدي ايدي

١٣ انتيوقودخى دورا اوزرينه اوردوء قوردي ويوز يكرمي بيك جنك

ارلري هم سكز بيك سپاهلري وار ايدي

١٤ وشهري محاصره ايلدي كميلردخى دريادن يناشديلرده شهري

دريادن وقره دن تضييق ايدوب كمسه كيرمكه وچقمغه قومازدي

١٥ بوكز نومنيوجمله بله اولنلر ايله رومادن دونوب شاهه هم ايالتلره

بومنوال اوزره مكتوبلر كتوردي

١٦ رومالولرك لوقيوس نام وزيري شاه بطلاميوسه سلاملر ايدر

١٧ دوستلريمز ومتعاقدلريمز اولان يهوديلرك امام اعظمي سيموندن

ويهودي قومندن دوستلغي واسكي تعاقدي تجديد اتمك ايچون

ارسال اولنان ايلچيلر بزه كلوب

١٨ بيك من التوندن بر قلقان كتورديلر

١٩ پس بز شاهلره وايالتلره يازمغه معقول كوردك كه اونلره هيچ

جفا اتميه لر . . . . . .

٢٠ واونلر ايله شهرلري هم ولايتلري ايله جنك اتميه لر هم اونلر ايله

جنك

12*Zîrâ gördü ki başına çok belâlar yığılırdı ve ʿasker ònu bırakdı idi
*12*Çünkü başına birçok kötülüklerin geldiğini görüyordu ve askerleri de onu bırakmışlardı.*
13*Ântiyoko dahi Dorâ üzerine ordu'i kurdi ve yüz yiğirmi biŋ cenk erleri hem sekiz biŋ sipâhları var idi
*13*Antiyoko da Dora'ya karşı ordu kurdu ve yüz yirmi bin savaşçıyla sekiz bin süvarisi vardı.*
14*Ve şehri muhâsara eyledi gemiler dahi deryâdan yanaşdılar da şehri deryâdan ve karadan tazyîk èdip kimseyi girmeğe ve çıkmağa komazdı
*14*Sonunda şehiri kuşattı ve gemiler de denizden yanaştılar. Şehiri denizden ve karadan sıkıştırarak kimseyi girmeye ve çıkmaya bırakmadı.*
15*Bu kez Numeniyo cümle bile olanlar ile Rûmâdan dönüp şâha hem eyâletlere bu minvâl üzere mektûblar getürdî
*15*Bu sırada Numeniyo tüm yanında olanlarla birlikte Roma'dan dönerek krala ve eyaletlere bu şekilde mektuplar getirdi:*
16*Rûmâlılarıŋ Lûkiyûs nâm vezîri şâh Batlâmyosa selâmlar èder
16"Romalılar'ın Lukius adındaki veziri kral Ptolemo'ya selam eder.*
17*Dostlarımız ve müteʿâkıdlarımız olan Yahûdîleriŋ imâm-ı âʿzamı Sim'undan ve Yahûdî kavminden dostluğu ve eski teʿâkudu tecdîd èdmek içìn irsâl olunan élçiler bize gelip
*17*Dostlarımız ve müttefiklerimiz olan Yahudiler'in baş imamı Simon'dan; Yahudi milletinin dostluğunu onaylamak ve eski antlaşmalarını tazelemek için gönderilen elçiler bize gelip;*
18*Bin mina altîndan bir kalkan getirdiler
*18*Bin mina altından bir kalkan getirdiler.*
19*Pes biz şâhlara ve eyâletlere yazmağa maʿkûl gördük ki onlara hic cefâ èdmeyeler ve onlar ile şehirleri hem vilâyetleri ile cenk èdmeyeler hem onlar ile
*19*Böylece biz krallara ve eyaletlere böyle yazmayı uygun bulduk. Onlara hiç sıkıntı çektirmesinler. Onlarla şehirleri ve vilayetleriyle cenk etmesinler. Hem onlarla ∞*

cenk ∞

جنك ايدنلره امداد ويرميه لر

٢٠ واونلردن قلقاني قبول اتمكي جايز كوردك

٢١ پس اكر اونلرك ولايتندن بعض اهل فساد آدملر سزه قاچديلر ايسه

اونلري امام اعظم سيمونك الينه تسليم ايده سزكه توريت موجبنجه

اونلرك حقندن كله

٢٢ بو نسنه لر شاه دمترتويه وآتالويه وارياراته وارساخه يازلدي

٢٣ وجمله ايالتلره هم سامسامايه اسپارتالولره دلويه مندويه سقيونه

قريايه ساموية پانفليه يه لقيايه هليقارناسويه رودوسه

فاسلدايه قوسه سيده يه آرادويه غورتنه يه قندويه قبروسه

وكرنايه ده

٢٤ هم بو مكتوبلرك صورتني امام اعظم سيمونه يازديلر

٢٥ پس شاه انيتوقو ايكنجي كونده دورا اوزرينه اوردوي قوردي

هر كون اللشوب ويا پولر يا پوب طرفوني شويله قپاديكه نه كيرمكه

نه چقمغه قادر اولدي نه چقمغه

٢٦ سيمون دخي آكا امداد ايچون ايكي بيك كزيده آدملر كوندردي

cenk ėdenlere imdâd vėrmeyeler
cenk edenlere de yardım etmesinler.
20*Ve onlardan kalkanı kabûl ėtmeḡi câʾiz gördük
*20*Onlardan kalkanı kabul etmeyi uygun gördük.*
21*Pes eḡer onlarıŋ vilâyetinden baʿzı ehl-i fesâd âdamlar size kaçdîler ise onları imâm-ı âʿzam Simʾunuŋ eline teslîm ėdesiz ki Tevrât mûcibince onlarıŋ hakkından gele
*21*Eğer onların vilayetinden bazı kötü adamlar size kaçtılarsa; onları baş imam Simon'un eline teslim edesiniz ki Tevrat'a (şeriata) göre onların hakkından gelsin."*
22*Bu nesneler şâh Demetriyoya ve Ânnâloya ve Âriyârâtâ ve Ârisâha yazıldı
*22*Bu şeyler kral Demetriyo'ya, Annalo'ya, Ariyarat'a ve Arisah'a yazıldı.*
23*Ve cümle eyâletlere hem Sâmsâmâya İspârtâlılara Delûya Mindoya Sikyona Kiryâya Sâmoya Panfiliyaya Likiyaya Halikârnâsoya Rodosa Fâsildâya Kosa Sîdeye Ârâdoya Gorteneye Kınıdoye Kıbrĩsa ve Kirnâye de
*23*Ve tüm eyaletlere; Samsama'ya, Ispartalılar'a, Delo'ya, Mindo'ya, Sikyon'a, Kirya'ya, Samo'ya(Sakız Adası), Panfiliya'ya, Likiya'ya, Halikarnos'a, Rodos'a, Fasilya'ya, Kos'a, Side'ye, Aradus'a, Gortene'ye, Kınıdu'ya, Kıbrıs'a ve Kirna'ye de (gönderildi.).*
24*Hem bu mektûblarıŋ sûretini imâm-ı âʿzam Simʾuna yazdılar
*24*Hem bu mektupların kopyasını baş imam Simon'a yazdılar.*
25*Pes şâh Ântiyoko ikinci günde Dorâ üzerine orduʾi kurdu her gün elleşip yapīlar yap īp Tirifonu şöyle kapadı ki ne girmeḡe kâdir oldu ne çıkmağa
*25*Böylece kral Antiyoko, ikinci günde Dora üzerine ordu kurdu. Her gün yardımlaşarak yapılar yapıp ve Trifon'u öyle bir kapadı ki ne girmek ve ne de çıkmak olanaklıydı.*
26*Simʾun dahi ȯŋa imdât için iki biŋ güzîde âdamlar gönderdi ∞
*26*Simon da ona yardım etmek için iki bin seçkin adamlar gönderdi.*

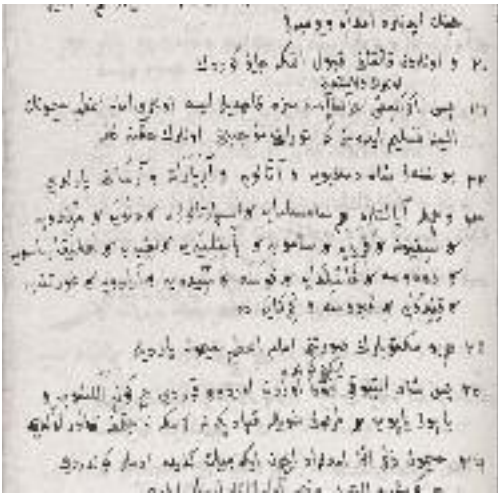

هم كومش والتون ونيجه آوادانلقلر ارسال ايلدي

٢٧ اما انيتوقو بو نسنه لري قبول اتمدي الا انوكله اولدن تعاهد
اتدوكي نسنه لري هب فسخ ايلدي واوندن ايريلوب

٢٨ آكا كندو دوستلرندن انيتوقو نام بر كسنه ء كوندردي كه انوكله مصالح
كوروب ديه كه سز يافه ء وغزاره ء هم قدس شريفده اولان قله ء كه
هم مملكتك شهرلريدر طوتار سكز

٢٩ اونلرك سنورلريني خراب وولايتده عظيم قتال ايلديكز هم مملكتمك
چوق يرلريني ضبط اتديكز

٣٠ پس حالا الدوغكز شهرلري ويهودا ولايتي سنورنك طشره سنده
ضبط اتدوكيكز يرلرك خراجلريني كرو ويره سز

٣١ يا اونلر ايچون بشيوز يوك آقچه واتدوكيكز خرابلق وشهرلرك
خراجي ايچون غيري بشيوز يوك ويرك والا كلهلرده كلورز ده
سز كله جنك ايدرز

٣٢ پس شاهك دوستي اتنوبيو قدس شريفه كلديده سيمونك
عزتني وانوك دولابني التون وكومش قابلر ايله هم عظيم تداركني

كوروب

hem gümüş ve altîn hem niçe âvâdânlıklar irsâl eyledi
hem gümüş, altın ve birçok kap kacak da gönderdi.
27*Âmmâ Ântiyoko bu nesneleri kabûl ėtmedi illâ ònuŋla evvelden taʿahhüd ėtdiĝi nesneleri hep feth eyledi ve ondan ayrılıp
*27*Ama Antiyoko bu şeyleri kabul etmedi ve önceden onunla antlaştığı şeyleri alıp antlaşmayı bozdu ve ondan ayrıldı.*
28*Òŋa kendi dostlarından Ântiyoko nâm bir kimesneyi gönderdi ki ònuŋla masâlih görüp diye ki siz Yâfayı ve Gazârayı hem Kuds-i Şerîfde olan kulleyi ki hem memleketiŋ şehrleridir tutarsınız
*28*Ona kendi dostlarından Antiyoko adında bir kimseyi gönderdi ki onunla meseleleri görüşüp desin ki: -Siz Yafa'yı, Gazara'yı ve kutsal Kudüs'te olan kaleyi ki ülkenin şehirleridir tutuyorsunuz.*
29*Onların sınîrlarını hârab ve vilayetde ʿazîm kıtâl eylediŋiz hem memleketimiŋ çok yerlerini zabt ėtdiŋiz
*29*Onların sınırlarını bozarak vilayette büyük kıyımlar yaptınız ve ülkenin birçok yerini ele geçirdiniz.*
30*Pes hâlâ aldığınız şehrleri ve Yahûda vilâyeti sınîrınıŋ taşrasında zabt ėtdiĝiŋiz yerleriŋ harâclarını geri vèresiz
*30*Şimdi aldığınız şehirleri ve Yahuda vilayeti sınırının dışında ele geçirdiğiniz yerlerin vergilerini geri verin.*
31*Ya onlar içîn beşyüz yük akçe ve ėtdiĝiŋiz harâblık ve şehrleriŋ harâcı içîn ġayrı beşyüz yük vèriŋ ve illâ geliriz de siziŋle cenk èderiz
*31*Onlar için beşyüz akçe ve yaptığınız yıkım için de o şehirlerin vergileri için ayrıca beşyüz akçe daha verin! Aksi halde gelir sizinle cenk ederiz.*
32*Pes şâhıŋ dostu Âtenobiyo Kuds-i Şerîfe geldi de Simʾunuŋ ʿizzetini ònuŋ dolâbını altîn ve gümüş kâblar ile hem ʿazîm tedârikiŋi görüp ∞
*32*Böylece kralın dostu Atenobiyo kutsal Kudüs'e gelerek Simon'un onuru olan dolabını altın ve gümüş kaplarla büyük birikimini*

287

كوروب شاشدي وسيمونه شاهك سوزلريني نقل ايلدي

٣٣ سيمون دخي آكا جواب ويروب دديكه بز غيري كمسه نك ولايتني
آلمادق والك كونك نسنه سيني طوتمزز بابالريمزدن قالمش املاكدن
غيري كه بر زمان دشمنلريمز طرفندن ناحق يره غصب اولندي ايدي

٣٤ وبر فرصت اليمزه كيردكجه بابالريمزك املاكيني تحصيل ايدرز

٣٥ ودد دوكيكز هم طلب اتدوكيكز يافه وغزاره اونلر بزوم قومز
وولايتمزده عظيم قتال ايدرلر ايدي اونلر ايچون سكا يوز يوك
اقچه ويره لم آتنوبيو دخي آكا بر جواب ويرمدي

٣٦ وطاريلوب شاهه دوندي ده آكا بو سوزلري هم سيمونك
داراتيني وجمله كوردوكي نسنه لري نقل ايلدي ده شاه عظيم
غضبه كلدي

٣٧ بوكز طرفون بركمي يه بنوب اورتوسيايه قاچدي

٣٨ ده شاه كندباوه دريا قپودانني نصب ايلدي وآكا يايا واتلو
عسكر ويردي

٣٩ هم آكا امر اتديكه يهودا اوزرينه جنك اتمكه واره وهم

görüp şâşdı ve Simʾuna şâhıŋ sözlerini nakl eyledi

görüp şaşırdı! Simon'a kralın sözlerini aktardı.

33*Simʾun dahi ònа cevab vèrip dèdi ki biz ġayrı kimseniŋ vilâyetini almadık ve eliŋ günüŋ nesnesini tutmazız babalarımızdan kalmış emlâkdan ġayrı ki bir zamân düşmanlarımız tarafından nâ-hak yere ġasb olundu idi

*33*Simon da ona şöyle yanıt verdi: -Biz kimsenin ülkesini almadık ve dostların şeylerini tutmuyoruz. Atalarımızdan kalmış yerlerden başka ki bir zaman düşmanlarımız tarafından haksız yere tutuldu.*

34*Ve biz fîrsat elimize girdikce babalarımızıŋ emlâkıŋı tahsîl èderiz

*34*Bir olanak elimize geçince; atalarımızın malının gelirini toplarız.*

35*Ve dèdiğiŋiz hem taleb ètdiğiŋiz Yâfa ve Gazâra onlar bizim kavmimiz ve vilâyetimizde ʿazîm kıtâl èderler idi onlar için saŋa yüz yük akçe vèrelim Âtanobiyo dahi òŋa bir cevab vèrmedi

*35*Söylediğiniz ve istediğiniz Yafa, Gazara ki onlar bizim halkımız ve bölgemizde birçok kıyımlar yapmışlardı. Onlar için sana yüz yük gümüş para vereyim. Atenobiyo da ona bir yanıt vermedi;*

36*Ve darılûb şâha döndî de òŋa bu sözleri hem Simʾunuŋ dârâtını ve cümle gördüğü nesneleri nakl eyledi de şâh ʿazîm ġazaba geldî

*36*Darılarak krala gitti. Ona bu sözleri, Simon'un görkemini ve tüm gördüklerini aktardı. Kral büyük bir öfkeye kapıldı.*

37*Bu kez Tirifon bir gemiye binip Ortosiyâya kaçdı

*37*Bu sırada Trifon bir gemiye binip Ortosiya'ya kaçtı.*

38*Da şâh+ dahi Gendebaʾvâyı deryâ kapîdânı nasb eyledi ve òŋa yaya ve atlî ʿasker vèrdi

*38*Kral da Gendebava'yı deniz kaptanı atadı. Onu yaya ve atlı asker verdi.*

39*Hem òŋa emr ètdi ki Yahûdâ üzerine cenk ètmeğe vara ve hem

*39*Ona, Yahuda üzerine cenge gitmesini buyurdu. ∞*

+Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*Şah dahi*'.

آتكا اصمرلديكه قدروني يابوب قپولر ايله برك ايليه وقوم ايله
دوكوشه شاه ايسه طرفوني قوالادي.

٤٠ كندباودخي يامنيايه كلديده قومه دشمنلك اتمكه ويهودا
ولايتني باصمغه هم اسيرلر المغه وقومي اولدرمكه باشلدي

٤١ وقدروني يابدي هم ايچنه يايادن واتلودن جنك ارلري قودي
كه پادشاه امر اتدوكي كبي طشره يه چقوب يهودا ولايتنك
يوللرنده اقين ايليه لر

اون التنجي باب

١ يوحنا دخي غزاره دن چقوب كندباونك اتدوكي نسنه لري
باباسي سيمونه نقل ايلدي

٢ بو خصوصدن سيمون كندونك ايكي بيوجك اوغللري يهوداء
ويوحناء چغروب اونلره دريكه بن وقرنداشلرم هم بابامك
اوجاغي كنجلكمزدن تا بوكونه دك اسرائيلك دشمنلري ايله
جنك ايلدك ده بزه ينجه دفعا اسرائيلي قورتارمق ميسر اولدي

وحالا

òŋa ısmarladı ki Kidronu yapıp kapîlar ile berk eyleye ve kavm ile döğüşe şâh ise Tirîfonu kovaladı
Ona *Kidron'u yapıp kapılarla güçlendirmesini ve onlarla cenk etmesini söyledi. Kral ise Trifon'u kovaladı.*
40*Gendebâʾv dahi Yâminyâya geldi de kavme düşmanlık ėtmeğe Yahûdâ vilâyetini basmağa hem esîrler almağa ve kavmi öldürmeğe başladı
*40*Gendebava da Yaminya'ya geldi. Halka kötü davranmağa, Yahuda bölgesini basmağa, tutsaklar almaya ve halkı öldürmeye başladı.*
41*Ve Kidronu yapdı hem içine yayadan ve atlîdan cenk erleri kodu ki pâdişâh emr ėtdiği gibi taşraya çıkıp Yahûdâ vilâyetiniŋ yollarında akın eyleyeler
*41*Kidron'u yaptı. İçine yayalardan ve atlılardan cenkçiler koydu ki kral buyurduğu zaman gereği dışarıya çıkıp Yahuda vilayetinin yollarında akın etsinler.*

Onaltıncı Bâb
1*Yuhannâ dahi Gazârâdan çıkıp Gendebâʾv nıŋ ėtdiği nesneleri babası Simʾuna nakl eyledi
*1*Yuhanna da Gazara'dan çıkıp Gendebava'nın yaptığı şeyleri babası Simon'a anlattı.*
2*Bu husûsdan Simʾun kendiniŋ iki büyücek oğulları Yahûdâyı ve Yûhannâyı çığırıp onlara dėdi ki ben ve karındaşlarım hem babamıŋ ocağı gencliğimizden tâ bu güne dek İsrâʾėliŋ düşmanları ile cenk eyledik de bize niçe defʿâ İsrâʾėli kurtarmak müyesser oldu
*2*Bu yüzden Simon iki büyük oğlu olan Yahuda ve Yuhanna'yı çağırıp onlara dedi ki: -Ben ve kardeşlerim ve baba ocağı gençliğimizden ta bu güne dek İsrail'in düşmanlarıyla savaştık. Biz birçok kez İsrail'i kurtarmak şerefine eriştik.*

ve hâlâ ∞

288

٣ وحالا بن قوجادم اما سز اللهك لطفندن چاغكز ايله بو نسنيه
قابليتلو سكز بنم وقرنداشمك يرينه كرك وچقوب كندو طايفه كز
ايچون دوكشك ده كوكدن كلن عون سزكله اولسون
٤ وولايتدن يكرمي بيك جنك ارلري وسپاهلري سچديده اونلر كندباويه
قارشو چقوب كيجه ده مودينده قونديلر
٥ اندن صباح قالقوب ميدانه چقديلر واشته اونلره قارشو يايا
واتلو ارلردن بر عظيم عسكر چقدي وارالرنده بر ارماق وار ايدي
٦ يوحنا دخي كندو طايفه سي ايله اونلره قارشو اوردوء قوردي
وقومك ارماغي كچمكه قورقدوغني كوروب ابتدا اوكچدي قوم دخي
اني كورنجه اردنجه عبور ايلدي
٧ اندن اوقومي توزيع ايليوب اتلولري يايالر اراسنه قودي بوكز
دشمنك اتلولري چوق ايدي
٨ ويهوديلر مقدس بوريلري چالديلر ده كندباو وانوك عسكري
بوزلدي واونلردن چوغي دوشديده قلاني قلعه يه قاچديلر
٩ اوزمان يوحنانك قرنداشي يهودا يارهلندي اما يوحنا

3*Ve hâla ben kocadım âmmâ siz Allahıŋ lütfundan çağıŋız ile bu nesneye kâbiliyetlisiŋiz benim ve karındaşımıŋ yerine gidiŋ ve çıkıp kendi tâʾifeŋiz için düğüşün de gökden geleŋ ʿavn siziŋle olsun

*3*Şimdi ben yaşlandım. Ama siz Allah'ın yardımıyla ve gençliğiniz ile bu şeyleri yapabilirsiniz. Benim ve kardeşlerimin yerine gidin; çıkıp kendi milletiniz için düvüşün ki gökten gelen yardım sizinle olsun.*

4*Ve vilâyetden yiğirmi biŋ cenk erleri ve sipâhları seçdi de onlar Gendebâʾvya karşî çıkıp gėcede Modînde kondůlar

*4*Vilayetten yirmi bin savaşçı ve süvari seçerek Gendebava'ya karşı çıktılar ve gece Modin'de konakladılar.*

5*Ȯndan sabâh kalkıp meydâna çıkdîlar ve işte onlara karşî yaya ve atlîlardan bir ʿazîm ʿasker çıkdî ve aralarında bir ırmak var idî

*5*Ondan sonra sabah kalkıp ortalığa çıktılar. İşte onlara karşı yaya ve atlılardan kalabalık bir asker çıktı. İki ordu arasında sadece bir ırmak vardı.*

6*Yuhânna dahi kendi tâʾifesi ile onlara karşî ordu̯ʾi kurdů ve kavmiŋ ırmağı geçmeğe korkduğunu görüp ibtidâʾ o geçdi kavm dahi ȯnů̯ görünce ardınca ʿubûr eyledi

*6*Yuhanna da kendi askerleriyle onlara karşı ordu kurdu ve adamlarının ırmaktan geçmeye korktuklarını görünce ilk önce o geçti. Askerler de bunu görünce ardından suya atılıp karşıya hücum ettiler.*

7*Ȯndan o kavmi tevzîʿ eyleyib atlîları yayalar arasına kodů bu kez düşmanın atlîları çok idî

*7*Ondan sonra askerleri yerleştirip atlıları yayalar arasına koydu. Bu kez düşmanların atlıları çoktu.*

8*Ve Yahûdîler mukaddes borůlarî çaldîlar de Gendebâʾvu ve ȯnuŋ ʿaskerleri bozuldů ve onlardan çoğu düştü de kalanı kalʿaya kaçdîler

*8*Yahudiler kutsal boruları çaldıktan sonra Gendebava ve onun askerleri bozuldu. Onlardan birçoğu düştü ve kalanları kaleye kaçtılar.*

9*O zamân Yûhânnanıŋ karındaşı Yahûdâ yaralandı âmmâ Yûhannâ

*9*O zaman Yuhanna'nın kardeşi Yahuda yaralandı; ama Yuhanna* ∞

Yukarda resmini gördüğünüz sayfa hakkında kitabın 1937. sayfasına bakınız.

اونلري تاباوك كندو يابدوغي قدرونه دك قوالادي

١٠ اونلر ايسه تا عزوت صحرالرنده اولان قلّه لره دك فرار ايتديلرده
او اونلري ياقدي و اونلردن ايكي بيك آدم قدر دوشدي اندن
او يهودا ولايتنه سلامت ايله دوندي

١١ بوكز ابوب اوغلي بطلاميو يريخونك اوا سنده سرعسكر نصب
اولندي ايدي وچوق آلتون وكومشي وار ايدي

١٢ زيرا امام اعظمك دامادي ايدي

١٣ وكوكلي بيوكلندي ده ولايتي ضبط اتمكه استدي هم حيله ايله
سيموني وانوك اوغللريني استيصال اتمكه قصدي وار ايدي

١٤ بوكز سيمون ولايتك شهرلرنده دور ايلدي و مقيد اولوب لوازمي
كوردي كوردي ده اوهم اوغللري ماتاتيا و يهودا يوز يتمش يدنجي ييلك
اون برنجي آينده كه شباط آيي در يريخويه ايندي

١٥ ابوب اوغلي دخي اونلري كندونك يابدوغي دوق نام كوچك
قلعه سنه حيله ايله آلديده اونلره عظيم ضيافت ايتدي هم
اوراده آدملر صقلدي

وسيمون

410

onları tâ Gendebâʾvıŋ kendi yapdığı Kidrona dek kovaladı
onları ta Gendebava'nın kendi yaptığı Kidron'a dek kovaladı.
10*Onlar ise tâ ʿAzot sahrâlarında olan kullelere dek firâr ėtdîler de o onları yakdı ve onlardan iki biŋ âdam kadar düşdü ȯndan o Yahûda vilâyetine selâmet ile döndȯ
*10*Onlar Azotus çöllerinde olan kalelere dek kaçtılar. Onları yaktı ve onlardan iki bin kadar adam öldürüldü. Ondan sonra Yahuda vilayetine esenlikle döndü.*
11*Bu kez Âbûb oğlu Bâtlâmyo Yerîhonuŋ ovâsında serʿasker nasb olundu idi ve çok altîn ve gümüşü var idi
*11*Bu kez Abub oğlu Ptolemo Yeriho'nun (Eriha) ovasında baş kumandan atandı ve çok altınla gümüşü vardı.*
12*Zîrâ imam-ı âʿzamıŋ dâmâdı idî
*12*Çünkü o baş imamın damadıydı.*
13*Ve gȯŋlü büyüklendi de vilâyeti zabt ėtmeğe istedi hem hîle ile Simʾunu ve ȯnuŋ oğullarını istisâl ėtmeğe kasdı var idi
*13*O gururlanarak bölgeyi almak istedi. Bunun için de Simon ve oğullarını hileyle ortadan kaldırmak istedi.*
14*Bu kez Simʾun vilâyetiŋ şehrlerinde devr eyledi ve mukayyed olup levâzımı görürdü o hem oğulları Mâtâtyâ ve Yahûdâ yüz yetmiş yedinci yılıŋ on birinci ayında ki Şebât ayıdır Yerihoya indî
*14*Bu kez Simon bölgenin şehirlerini dolaştı ve göz kulak olup gereksinimlerini giderdi. O, oğulları Matatya ve Yahuda'yla yüz yetmiş yedinci yılın onbirinci ayında ki Şebat ayıdır Yeriho'ya indi.*
15*Âbûb oğlu dahi onları kendiniŋ yapdığı Dok nâm küççük kalʿasına hîle ile aldı da onlara ʿazîm ziyâfet ėtdi hem orada âdamlar sakladı
*15*Abub oğlu da onları kendinin yaptığı Dok adındaki küçük kalesine hileyle aldı ve büyük bir şölen tertipleyip orada adamlar sakladı.*
ve Simûn ∞

289

١٦ وسيمون هم انوك اوغللري چوق ايچدوكندن صكره بطلاميو وانوك
آدملري قالقوب سلاحلرينى آلديلر وضيافتده سيموني باصديلرده
آني وانوك اوغللرينى هم آمكدارلرندن بعضيسنى اولدرديلر
١٧ بو يوزدن عظيم خيانتى ارتكاب ايتدي وايلكه كملك ايلدي
١٨ وبطلاميو بو نسنه لري شاهه يازدي هم آدم كوندرديكه آكا
امداد ايچون عسكر كوندره اول دخى اونلرك اونلرك ولايتنى
وشهرلرينى الينه ويره
١٩ وغيريلري غزاره يه كوندرديكه يوحنا اولدوره لر هم يوز
باشيلره مكتوبلر كوندرديكه آكا كله لرده او اونلره كومش
وآلتون وبخشيشلر ويره
٢٠ غيريلرينى دخى قدس شريفى هم هيكلك طاغنى المغه كوندردي
٢١ اما بر كمسه يوحنايه پيشنجه يوريوب آكا غزاره ده نقل
ايلديكه باباسى وقرنداشلري اولديلر وبطلاميو آني دخى
اولدرمكه كوندردي
٢٢ اول دخى بوني ايشيدوب پك شاشدي وآني اولدرمكه كلن

16*Ve Simʾun hem ònuŋ oğulları çok içtiğinden soŋra Batlâmyo* ve ònuŋ âdamları kalkıp silâhlarını aldılar ve ziyâfetde Simʾunu basdılar da ònuʾ ve ònuŋ oğullarını hem emekdârlarından baʿzısını öldürdüler

*16*Simon ve onun oğulları çok içtikten sonra Ptolemo ve onun adamları kalkıp silahlarını aldılar. Şölende Simon'u bastılar. Onu, oğullarını ve yandaşlarından bazılarını öldürdüler.*

17*Bu yüzden ʿazîm hıyâneti irtikâb ètdi íyiliğe kemlik eyledî

*17*Bu yüzden büyük hainlikle suçlandı ve iyiliğe karşı kötülük yaptı.*

18*Ve Batlâmyo bu nesneleri şâha yazdı hem âdam gönderdi ki òŋa imdâd içiǹ ʿasker göndere ol dahi onlarıŋ vilâyetini ve şehrlerini eline vère

*18*Ptolemo bu olanları krala yazdı ve ona yardım etmek için asker göndersin diye elçi gönderdi. O da onların vilayetini ve şehirlerini ellerine teslim edecekti.*

19*Ve ġayrîlerî Gazâraya gönderdi ki Yûhannâyı öldüreler hem yüzbaşılara da mektûblar gönderdi ki òŋa geleler de o onlara gümüş ve altîn ve bahşîşler vère

*19*Diğerlerini Gazara'ya Yuhanna'yı öldürsünler diye gönderdi. Yüz başılara da ona gelmesi için mektuplar yazdı ve onlara altınla gümüş bahşişler vereceğini söyledi.*

20*Ġayrîlerinî dahi Kuds-i Şerîf hem heykeliŋ dağını aşmağa gönderdi

*20*Diğerlerini de kutsal Kudüs ve Tapınağın dağını geçmeye gönderdi.*

21*Âmmâ bir kimse Yuhannâya peşince yürüyüp òŋa Gazârada nakl eyledî ki babası ve karındaşları öldüler ve Batlâmyo òŋuʾ dahi öldürmeğe gönderdi

*21*Ama bir kişi Yuhanna'nın ardına takılıp ona Gazara'da yetişti. Babasının ve kardeşlerinin öldürüldüklerini; Ptolemo'nun onu da öldürmeye adamlar gönderdiğini bildirdi.*

22*Ol dahi bunu işitip pek şaşdî ve òŋuʾ öldürmeğe gelen

*22*O da bunu duyunca çok şaşırdı ve onu öldürmeye gelen ∞*

Ptolemeis(Batlamyus).

آدملری طوتوب اولدردی زیرا بلدیکه آنی اولدرمك استرلر ایدی

٢٣ یوحنانك باقی افعالی وجنکلری واتدوکی یرارلقلری ویاپدوغی
حصارك یاپولری هم آنوك غیری قصه لری

٢٤ اشته بونلر باباسنك یرینه امام اعظم اولدوغی زماندن صکره
امام اعظملغنك تواریخنده مسطوردر

مقابلهلرینا

ما قبیلرك اولکی
کتابی تمام اولدی
م

âdâmları tutup öldürdü zîrâ bildi ki ȯŋu̯ öldürmek isterler idi
adamları tutup öldürdü. Çünkü onu öldürmek istediklerini biliyordu.
23*Yûhannânıŋ bâkî efʿalî ve cenkleri ve ėtdiği yararlıkları ve yapdığı hisârıŋ yapıları hem ȯnuŋ ġayrı kıssaları
*23*Yuhanna'nın geri kalan işleri, cenkleri, yaptığı yararlıkları ve yaptırdığı surların yapılarıyla onun diğer öyküleri;*
24*İşte bunlar babasınıŋ yerine imâm-ı âʿzam olduğu zamândan soŋra imâm-ı âʿzamlığınıŋ tevârihinde mestûrdur
*24*İşte tüm bunlar: Babasının yerine baş imam olduğu zamandan sonra; baş imamlığın tarihinde yazılıdır.**
Almancası: "all das steht in der **Chronik seines Hohenpriesterrums geschrieben, von dem Tag an, da er anstelle seines Vaters Hohenpriester wurde." bkz. Katolik Birlik Çevirisi; I. Mak. 16/24.*
*Türkçesi: Onun baş imam olduğu günden beri; tüm bu şeyler '**baş imamlığın** tarihinde' yazılıdır.*
Kitabı Mukaddes Şt.'i Çevirisi: "başkâhin olarak babasının yerine geçtiği günden itibaren olaylar tarihinde yazılmış bulunmaktadır."
Yukardaki çeviride '*olaylar tarihi*' demekle basit bir tarihmiş gibi gösteriliyor. Basit olaylar tarihi değil; başkâhinliğin(*İmamlığın*) resmî **'başkâhinlik tarihinde kayıtlıdır'** denmeliydi. Yani aynen Kitabı Mukaddes'teki I. Tarihler, II. Tarihler kitapları gibi olan, **baş imamlığın kaydettiği resmî tarih kayıtları**.

Makabbîleriŋ evvelki
kitâbı tamam oldu(1665)
mim
Bi'-lütf-i hâk ve kereme(*Anno 29/19 1664*)
mim
(Hakk'ın lütfu ve keremiyle.)

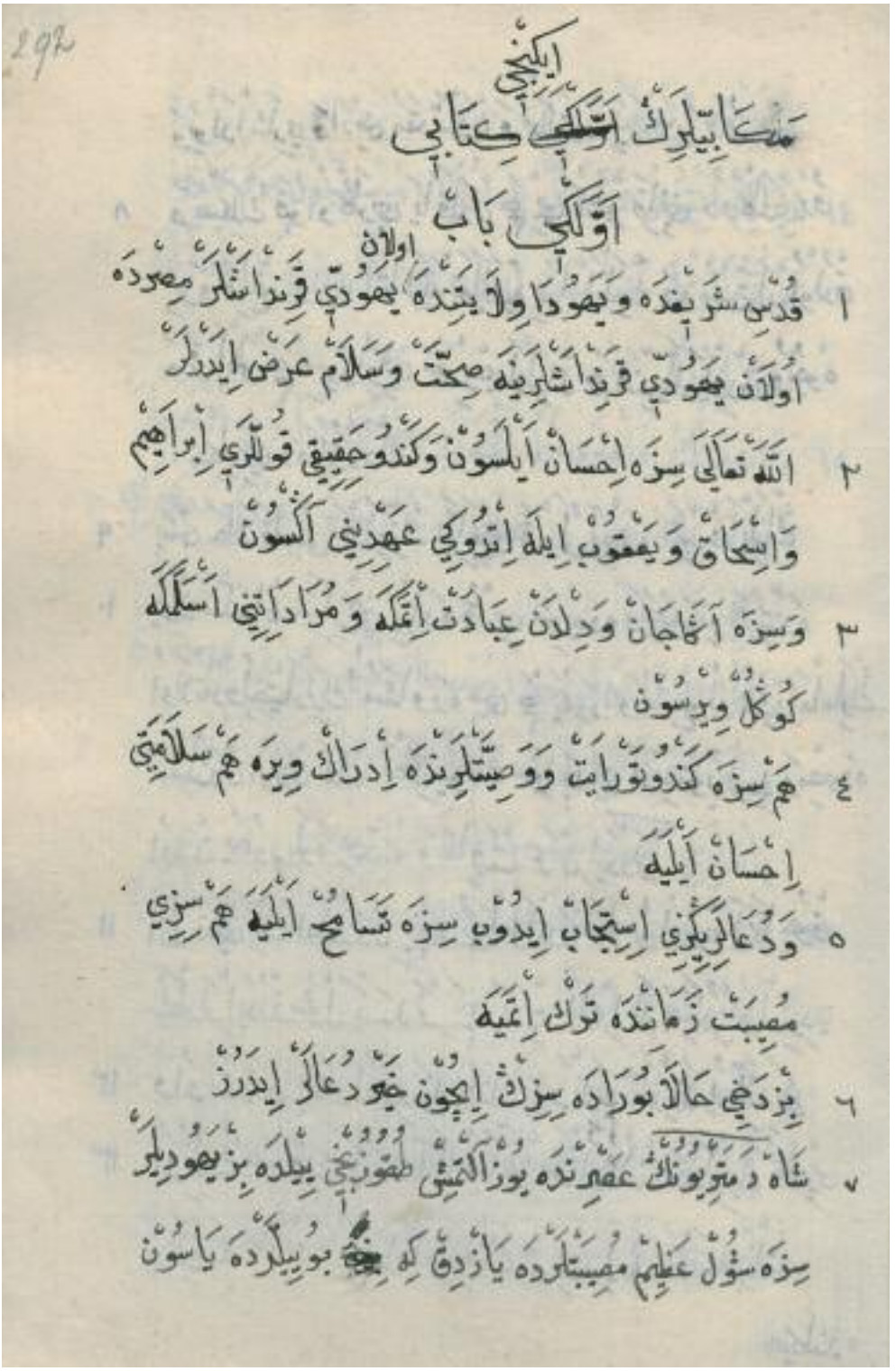

292

ایکنجی

مکابیلرك اولکی کتابی

اولکی باب

اولان

١ قدس شریفده و یهودا ولایتنده یهودی قرنداشلر مصرده
اولان یهودی قرنداشلرینه صحت و سلام عرض ایدرلر

٢ الله تعالی سزه احسان ایلسون و کندو حقیقی قوللری ابراهیم
و اسحاق و یعقوب ایله اتدوکی عهدینی آکسون

٣ و سزه آکاجان و دلدن عبادت اتمکه و مراداتنی اسلمکه
کوکل ویرسون

٤ هم سزه کندو توراتت و وصیتلرنده ادراك ویره هم سلامتی
احسان ایلیه

٥ و دعالریکزی استجاب ایدوب سزه تسامح ایلیه هم سزی
مصیبت زماننده ترك اتمیه

٦ بزدخی حالا بوراده سزك ایچون خیر دعالر ایدرز

٧ شاه دمتریونك عصرنده یوز آلتمش طقوزنجی ییلده بز یهودیلر
سزه شول عظیم مصیبتلرده یازدق که بو ییلرده یاسون

Makâbbîleriŋ İkinci Kitâbı

Evvelki Bâb

1*Kuds-i Şerîfde ve Yahûdâ vilâyetinde olan Yahûdî karındaşlar Mısırda olan Yahûdî karındaşlarına sıhhat ve selâm ʿarz ėderler

*1*Kutsal Kudüs'te Yahuda vilayetinde olan Yahudi kardeşler Mısır'da olan Yahudi kardeşlerine iyilik dileyerek selam ediyorlar.*

2*Allah Teʿâla size ihsân eylesin ve kendi hakîki kulları İbrâhîm İshâk ve Yaʿkûb ile ėtdiği ʿahdîni aŋsın

*2*Yüce Tanrı size esenlik versin. Kendi gerçek kulları olan İbrahim, İshak ve Yakup ile yaptığı antlaşmayı anımsasın.*

3*Ve size aŋa cân ü dilden ʿibâdet ėtmeğe ve murâdâtını eslemeğe gönŋül vėrsin

*3*Size ana dilden ibadet etmeyi ve dileğinize önemsemeyi gönül versin.*

4*Hem size kendi Tevrât ve vasiyyetlerinde idrâk vėre hem selâmeti ihsân eyleye

*4*Size kendi Tevratı ve öğütlerinde anlayışla esenlik versin.*

5*Ve duʿâlarınızı isticâb ėdip size tesâmuh eyleye hem sizi musîbet zamânıŋda terk ėtmeye

*5*Dualarınızı kabul edip size hoşgörülü olsun ve sıkıntı anında sizi bırakmasın.*

6*Biz dahi hâlâ burada siziŋ içîn hayr-duʿâlar ėderiz

*6*Biz de burada sizin için dua ediyoruz.*

7*Şâh Demetriyonuŋ ʿasrında yüz altmış dokuzuncu yılda biz Yahûdîler size şul ʿazîm musîbetlerde yazdık ki bu yıllarda Yâson

*7*Kral Demetriyo'nun asrında, yüz altmış dokuzuncu yılda biz Yahudiler size bu büyük sıkıntılarda yazdık. Bu yıllarda Yason ∞*

ویولداشلری ارض مقدسدن و مملکتدن ایرلالدن برو

٨ وهیکلك قپو اوکلرینی یاقلدن هم بی کناه قاننی دوکلدن برو
بزه واقع اولدی اما الله تعالی یه نیاز ایلدك ده مستجاب اولدق
وقربانلر هم سمید اوننی تقریب ایلدك هم قندیللر یاقدق وجوه
اتمکلرینی ده کتوردك

٩ پس حالا قامش بیرامنك ایامنی قسلو آینده تعیید ایلیك

١٠ یوز سکسان سکزنجی ییلده قدس شریفده و یهودا ولایتنده
اولانلر و اختیارلرك مشاوره سی هم یهودا و مسیح اولنمش اماملرك
نسلندن اولان شاه بطلامیونك خواجه سی ارستوبولویه و مصرده
اولان یهودیلره صحت و عافیت عرض ایدرلر

١١ الله تعالی نك لطفندن نیجه مخاطراتدن خلاص اولوب آکا چوق
شکرلر ایدرز شول کمسه لر کبی که بر شاه ایله جنکیمز وار ایدی

١٢ واو مقدس شهر اوزرینه جنك ایدنلری شویله یوللدیکه

١٣ اونلرك سرودی کمسه آکا طیانمز ظن اولنان عسکر ایله فارس
ولایتنه کلوب نانعه اماملرینك فریبی ایله نانعه نك

هیکلنده

ve yoldaşları ʾârz-ı mukaddesden ayrılalıdan berî
ve yoldaşları kutsal ülkeden ayrılalıdan beri;
8*Ve heykeliŋ kapî öŋlerini yakalıdan hem bî-günâh kanını dökeliden berî bize vâkiʿ oldu âmmâ Allah Teʿâlâya niyâz eyledik de müstecâb olduk ve kurbânlar hem semîd ununu takarrüb eyledik hem kandîller yakdık vücûh etmeklerini de götürdük
*8*Tapınağın kapıları yakıldığından ve günahsız kanlar döküldüğünden beri bu bize oldu. Ama yüce Allah'a yalvardık da kabul olduk; kurbanları ve Simit ununu sunduk. Sonra kandiller yaktık ve ekmek sunularını da götürdük.*
9*Pes hâlâ kamış* bayrâmınıŋ eyyâmını Kaslev ayında taʿyîd eyleyiŋ
*9*Evet şimdi kamış bayramının günlerini Kislev ayında kutlayın.*
10*Yüz seksen sekizinci yılda Kuds-i Şerîfde ve Yahûdâ vilâyetinde olanlar ve ihtiyârlarıŋ müşâveresi hem Yahûdâ ve mesh olunmuş imâmlarıŋ neslinden olan şâh Batlâmyonuŋ havâcesi Ârsitopoloya ve Mısrda olan Yahûdîlere sıhhat ve ʿâfîyet ʿarz ėderler
*10*Yüz seksen sekizinci yılda** kutsal Kudüs'te, Yahuda vilayetinde olanlar, oradaki akil adamlar danışma meclisiyle Yahuda mesh olunmuş imamların soyundan olan kral Ptolemo'nun veziri Arsitopolo'ya ve Yahudilere iyilikler diliyorlar.*
11*Allah Teʾâlânın lütfundaŋ niçe muhâtarâtdan halâs olup öŋa çok şükürler ėderiz şul kimseler gibi ki bir şâh ile cenkimiz var idi
*11*Yüce Allah'ın iyiliğiyle birçok tehlikelerden kurtulduk. O'na çok teşekkür ederiz. Bize karşı gelen krallarla cengimiz oldu.*
12*Ve o mukaddes şehr üzerine cenk ėdenleri şöyle yolladı ki
*12*Ve O, kutsal şehir üzerine cenk edenleri kovdu.*
13*Onlarıŋ serveri kimse öŋa dayanmaz zann olunan ʿasker ile Fârs vilâyetine gelip Nâneʿa imâmlarınıŋ firîbi ile Nâneʿanıŋ
*13*Ve onların hizmetçisi ki ona karşı konulmaz zannedilen askerlerle Pers vilayetine gelip Nanea+ imamlarının aldatıcısı Natae'nin*
∞

*: Çardak bayramı
**: Bu yıllar İ.Ö. 312 yılında başlayan Selosid takvimine göre hesaplanmıştır.
+Bu tapınak Efes'teki Artemis'e(*Tanrıça Diyanisos'a*) benziyordu ve İlimeyas'ta bulunuyordu.

heykelinde ∞

هيكلنده قرلديلر

١٤ زيرا كيم آنيتوقو هم آنوكله بله اولان دوستلر اول يره كلدي
كانه آنوكله مضاجعت ايدوب كلين صاچسي ناميله آقچه
آلمق ايچون

١٥ ونانغه نك اماملري اول آقچه لري چقرنجه اول دخي آزادملر
ايله هيكلك حوليسنه كيرنجه اونلر آنيتوقو ايچرو كيردوكي كبي
هيكلي قپاديلر

١٦ وتاوانك بركزلو قپوسني آچوب طاشلري يلدرملر كبي آتارق
پيشواء وبله اولانلري دپلديلرده اونلري پاره ليوب هم
باشلريني كسوب طشره ده اولانلره آتديلر

١٧ حق سبحانه وتعالى هر وجهله متبارك اولسون ظالملري
اولدردوكي ايچون

١٨ پس چون قسلو آينك يكرمي بشنجي كوننده هيكلي تطهير
ايدجك اولدق سزه اعلام اتمكه لايق كوردك كه
سز دخي اول كوني قامش كوني كبي ونخميا هيكلي ومذبحي

heykelinde kırıldılar
tapınağında öldüler.
14*Zîrâ kim Ântiyoko hem ònuŋla bile olan dostlar ol yere geldi kaʾannahu ònuŋla müzâcaʿat ėdip gelin saçısı nâmıyla akçe almak içịn
*14*Çünkü Antiyoko ile onun dostları o yere, onunla evlenmek ve 'gelin saçısı' gümüş parasını almak için geldiler.*
15*Ve Nâneʿnıŋ imâmları ol akçeleri çıkarınca ol dahi az âdamlar ile heykeliŋ havlisine girince onlar Ântiyoko içeri girdiğ gibi heykeli kapadılar
*15*Nane'anın kâhinleri o paraları çıkarınca; o da az sayıda adamıyla beraber tapınağın avlusuna girdi ve onlar da Antiyoko içeri girdiği gibi tapınağı kapadılar.*
16*Ve tâvanıŋ bir gizli kapîsını açıp taşları yıldırımlar gibi atarak pîşvâyı ve bile olanları depelediler de onları pâreleyip hem başlarını kesip taşrada olanlara atdîler
*16*Ve tavanın gizli kapısını açıp, yıldırım gibi taşları atarak, başkanlarını ve onunla olanları öldürdükten sonra parçalayıp başlarını dışarıdakilere attılar.*
17*Hak Sübhânehü ve Teʾâlâ her vechile mütebârek olsun zâlimleri öldürdüğü için
*17*Hamde layık yüce Allah kötüleri öldürdüğü için her şeyde yücelensin.*
18*Pes çün Kaslev ayınıŋ yiğirmi beşinci gününde heykeli tathîr ėdecek olduk size iʾlâm ėtmeğe lâyık göründük ki siz dahi ol günü kamış günü gibi ve Nehemyâ heykeli ve mezbahı
*18*Böylece Kislev ayının yirmi beşinci gününde Tapınağı temizleyecek olduk; bu yüzden bunu size bildirmeyi uygun gördük ki siz de o günü kamış günü* gibi, Nehemya Tapınağı ve Mezbahı ∞*

**Çardak Bayramı(Haymeler bayramı).*

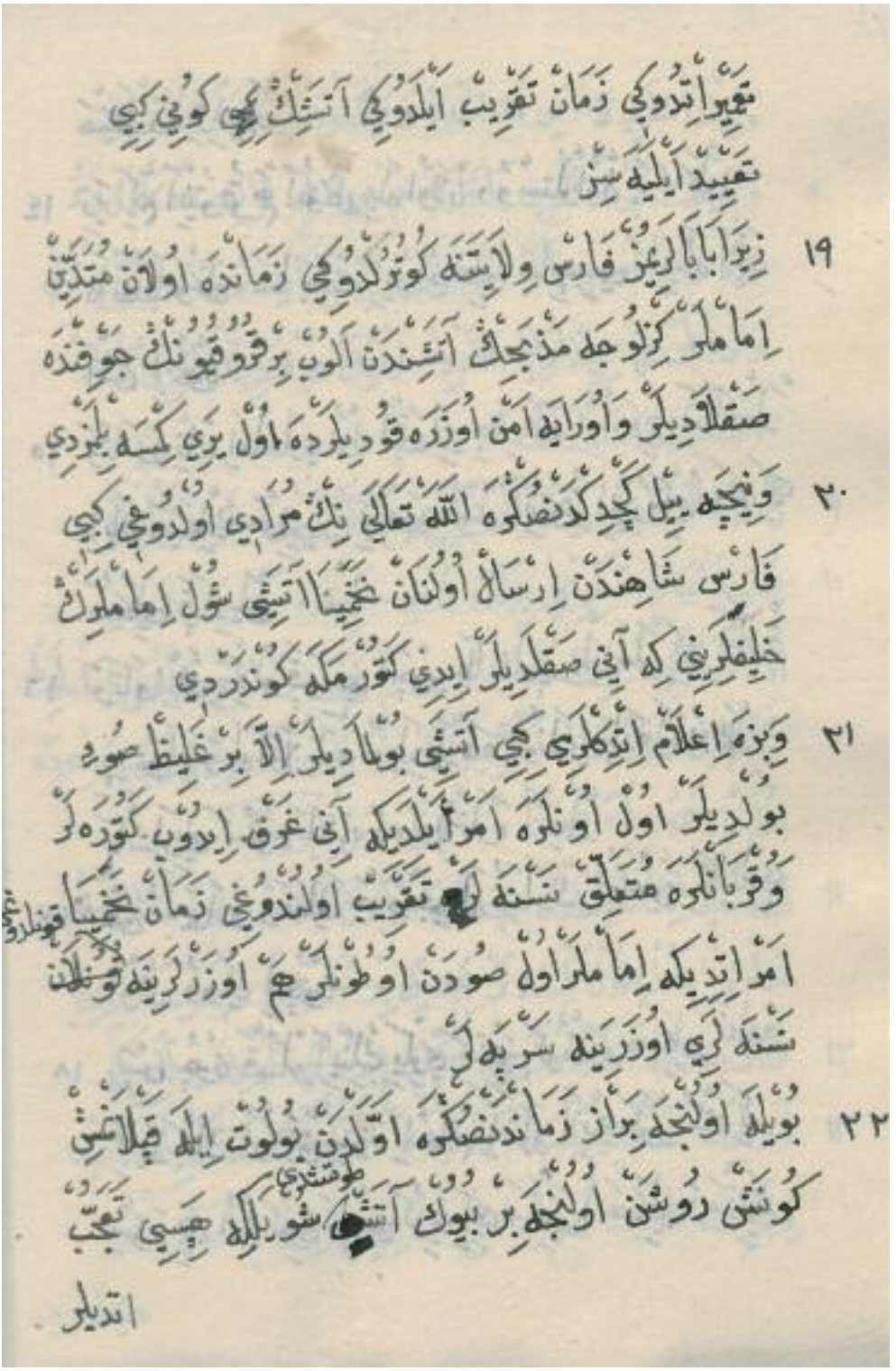

تعمیر اتدوکی زمان تقریب ایلدوکی آتشک کونی کبی
تعیید ایلیه سز

١٩ زیرا بابالریمز فارس ولایتنه کوترلدوکی زمانده اولان متدین
اماملر کزلوجه مذبحک آتشندن آلوب بر قوقیونک جوفنده
صقلادیلر واورایه امن اوزره قودیلرده اول یری کمسه بلمزدی

٢٠ ونیجه ییل کچدکدنصکره الله تعالی نک مرادی اولدوغی کبی
فارس شاهندن ارسال اولنان نخمیا آتشی شول اماملرک
خلیفلرینی که آنی صقلدیلر ایدی کتورمکه کوندردی

٢١ وبزه اعلام اتدکلری کبی آتشی بولمادیلر الا بر غلیظ صوء
بولدیلر اول اونلره امر ایلدیکه آنی غرق ایدوب کتوره لر
وقربانلره متعلق نسنه لری تقریب اولندوغی زمان نخمیا قونلدوغی
امر اتدیکه اماملر اول صودن اوطونلر هم اوزرلرینه قونلان
نسنه لری اوزرینه سرپه لر

٢٢ بویله اولنجه براز زماندنصکره اولدن بولوت ایله قپلانمش
کونش روشن اولنجه بر بیوک آتش طوتشدی شویلکه هپسی تعجب
اتدیلر

taʾmîr ėtdiği zamân takarrüb eylediği âteşin günü gibi taʾyîd eyleyesiniz
onardığı zaman yaklaştırdığı ateşin günü gibi bayram yapasınız.
19*Zîrâ babalarımız Fârs vilâyetine götürüldüğü zamânda olan mütedeyyin imâmlar gizlice mezbâhıŋ âteşinden alıp bir kuru kuyunuŋ cevfinde sakladılar ve oraya emn üzere kodular da ol yeri kimse bilmezdi
*19*Çünkü atalarımızın Pers topraklarına götürüldüğü yıllarda, bazı dindar imamlar, gizlice Mezbahın ateşinden alıp kuru bir kuyunun çukurunda sakladılar. Onu oraya güvenliği için koydular; çünkü o yeri hiç kimse bilmiyordu.*
20*Ve niçe yıl geçdikden soŋra Allah Teʾâlânıŋ murâdı olduğu gibi Fârs şâhından irsâl olunan Nehemiyâ âteşi şul imâmlarıŋ halefllerini ki ònu sakladılar idi götürmeğe gönderdi
*20*Birçok yıllardan sonra, yüce Tanrı'nın dileğine göre, Pers kralı tarafından gönderilen Nehemya, o imamların yerine geçen kişileri ateşi saklandığı yerden getirmeye gönderdi.*
21*Ve bize iʾlâm ėtdikleri gibi âteşi bulmadılar illâ bir ġalîz suyu buldùlar ol onlara emr ėyledi ki ònu ġarf ėdip götüreler ve Kurbânlara müteʾallik nesneler takarrüb olunduğu zamân Nehemiyâ emr ėtdi ki imâmlar ol sudan odunlar hem üzerlerine konulduğu nesneleri üzerine serpeler
*21*Ama bize söyledikleri gibi ateşi bulamadılar; yalnız kaba bir su buldular. O da onlara boşaltıp getirmelerini ve kurbanlara ait şeyler yaklaştırıldığı zaman Nehemya; imamların o sudan, odunlara ve üzerlerine konulan şeylere serpilmesini buyurdu.*
22*Böyle olunca biraz zamândan soŋra evvelden bulut ile kaplanmış güneş rûşen bir büyük âteş tutuştu şöyle ki hepisi taʿaccüb
*22*Böyle olunca biraz zamandan sonra; önceden bulutla kaplanmış güneş parlamış ve büyük bir ateş tutuşmuştu. O derece ki herkes*

ėtdiler ∞

294

اتدیلر

٢٣ وقربان تمام اولنجه اماملر دعا ایلدیلر اماملر درم هم
سایر هپ یوناتان باشلیوب غیریلر کبی نخمیا جواب
ایدرلر ایدی

٢٤ ودعا بو شکل ایدی یارب یارب الله که جمله نك خالقی
مهیب قوی عادل ورحیم سن

٢٥ که یالکز پادشاه هم رؤف سن که یالکز محسن یالکز عادل
وهر شیئه قادر هم ابدی سن که اسرائیلی هر شردن
صقلرسن که سلفلرمزی مختار هم تقدیس ایلدك

٢٦ جمله اسرائیل قومك ایچون بو قربانی قبول ایت وسنك پایکی
صقله هم آنی تقدیس ایله

٢٧ پریشانلرمزی جمع ایله امتلر آراسنده قوللق ایدنلری خلاص
ایله محقور و ذلیللره نظر ایله ده امتلر بله لرکه سن
الله تعالی مزسن

٢٨ بزه ظلم وغرور ایله تعدی ایدنلره بلا ویر

ėtdiler
çok şaşırdı.
23*Ve kurbân tamâm olunca imâmlar duʿâ eylediler imâmlar derim hem sâʾir hep Yonâtân söze başlayıp ġayrılar gibi Nehemiyâ cevâb ėderler idî
*23*Kurban işi bitince imamlar dua ettiler. İmamlar ve diğerleri diyorum...! Hem Yonatan söze başlayıp öbürleri gibi Nehemya'yı yanıtlıyorlardı.*
24*Ve duʿâ bu şekl idi yâ Rabbi yâ Rabbi Allah ki cümleniŋ hâliki Tanrımız muhibb kavî ʿâdil ve rahîmsin
*24*Dua bu şekildeydi: "Ya Rabbi, ya Rabbi Allah! Sen her şeyin yaratıcısı Tanrımız; sağlam dost, adaletli ve merhamet edensin.*
25*Ki yalıŋız pâdişâh hem raûfsun ki yalıŋız muhsin yalıŋız ʿâdil ve her şeyʾe kâdir hem ebedîsin ki İsrâʾėli her şerden saklarsın ki seleflerimizi muhtâr hem takdîs eyleding
*25*Yalnız kral olan, yalnız esirgeyen, yalnız iyilik eden adil; ve sonsuza dek 'her şeye gücü yeten egemen' sensin. Atalarımızı seçip kutsadın, İsrail'i tüm kötülüklerden korudun.**
26*Cümle İsrâʾėl kavmiŋ için bu kurbânı kabûl ėt ve seniŋ payıŋı sakla hem ônu takdîs eyle
*26*Tüm halkın İsrail için bu kurbanı kabul et, senin payını sakla ve onu kutsa.*
27*Perîşânlarımızı cemʿ eyle ümmetler arasında kulluk ėdenleri halâs eyle mahkûr ve zelîllere nazar eyle de ümmetler bileler ki sen Allah Teʿâlâmızsın
*27*Dağılmış halkımızı topla ve milletler içinde kölelik edenleri kurtar. Aşağılanmış olanlara ve düşkünlere bak ki, milletler senin yüce Allahımız olduğunu bilsinler.*
28*Bize zulüm ve ġurûr ile taaddî ėdenlere belâ vėr
*28*Bize kötülük yapan ve kibirle sıkıntı verenlere bela ver.*

*Almancası: "der du allein alle Gaben gibts, der du allein gerecht, allmächtig und ewig bist, der du Israel erlösest aus allem Übel, der du unsere Väter erwählt und sie geheiligt hast. bkz. Luther 1/25
Türkçesi: Yalnız bütün armağanları veren sen, yalnız adalet eden sen, sonsuza dek her şeye gücü yeten sen, İsrail'i tüm kötülüklerden koruyan sen. Atalarımızı seçerek kurtaran ve kutsal kılan babamızsın.

Kitabı Mukaddes Çev.: "Herkese rızkını sen verirsin, hak gözetirsin, her şeye gücün yeter ve sen sonsuza dek varsın. İsrail'i tüm kötülüklerden sen kurtardın, atalarımızı *cennete gitmek üzere* sen seçip kutsadın. II. Mak. 1/25
Yukarıdaki çeviride '*cennete gitmek üzere*' ifadesi yanlış bir yorumdur. Orijinal Almancasında ve Ali Bey'in çevirisinde bu ifade yoktur.

٢٩ وموسى نك دردوكي كبي قومكي كندو مقدس يركده اغراس ايله

٣٠ بو اعصرده اماملر تسبيحلر اوقور ايدي

٣١ وقربان احراق اولدقدنصكره نخميا بيوردي كه قلان صو بيوك

طاش ديبكلره قونله

٣٢ بو اولدوغي كبي علو طوتشدي ومذبحدن اشراق ايدن آتشدن

صودوكندي

٣٣ وبو نسنه عيان اولدوغي كبي فارس شاهنه نقل اولنديكه اسيرلكه

~~اسرائيل ايله~~ چكيلن اماملر آتشي صقلدوغي يرده صو بولنديده

نخميا انوكله قربانه متعلق نسنه لري تطهير ايلدي

٣٤ شاه دخي بو نسنيه تحسين ايدوب اول يره حولي چكديده

آني مقدس طوتدي

٣٥ هم شاه نيجه درلو پيشكشلر آلوب مروتدن بزل اتمكه استدكلريني

باغشلدي

٣٦ واول يره نخميا افتار ديو ادقودي كه ترجمه اولنسه تطهير

ديمك اولور وچوغي آكا نفتار ديرلر

ايكنجي باب

29*Ve Musânıŋ dėdiği gibi kavmiŋi kendi mukaddes yerinde iġrâs eyle
*29*Musa'nın dediği gibi ulusunu kendi kutsal yerinde dik."*
30*Bu ʿ~~asrda~~* imâmlar tesbîhler okur idi
*30*Bu sırada imamlar 'Tanrı'yı yüceltiyorlardı.*
31*Ve kurbân ihrâk oldukdan soŋra Nehemiyâ buyurdu ki kalan su büyük taş dibeklere konula
*31*Kurban yakıldıktan sonra, Nehemya kalan suyun taş dibeklere konulmasını buyurdu.*
32*Bu olduğu gibi ʿalev tutuşdů ve mezbahdan işrâk ėden âteşden su dükendi
*32*Bu yerine getirilince alev tutuştu! Ve mezbahtan parlayan ateşten su tükendi.*
33*Ve bu nesne ʿayân olduğu gibi Fârs şâhına nakl olundu ki esîrliġe çekilen imâmlar âteşi sakladığı yerde su bulundu da Nehemiyâ ònuŋla kurbâna müteʿallik nesneleri tathîr eyledi
*33*Bu şey açıkça olduğu gibi Pers kralına bildirildi. Sürgünde olan imamlar ateşin gizlendiği yerde su bulmuşlar ve Nehemya da onunla kurbanlara ait şeyleri temizlemişti.*
34*Şâh dahi bu nesneye tahsîn ėdip ol yere havli çekdi de ònů mukaddes tutdu
*34*Şah da bu şeyi koruma altına alıp oraya bir avlu yaptı ve orasını kutsal olarak tanıdı.*
35*Hem şâh niçe dürlü pişkeşler alıp mürüvvetden bezl ėtmeġe istediklerini bağışladı
*35*Ve şah birçok armağanlar alıp; seçkin davranışıyla esirgediklerini bağışladı.*
36*Ve ol yere Nehemiyâ Eftâr diye ad kodu ki tercüme olunsa tathîr dėmek olur ve çoğu òŋa neftâr dėrler
*36*O yerin adını Nehemya, Eftar koydu. Bunun çevirisi temizlik demektir ve çoğu ona Neftar derler.*

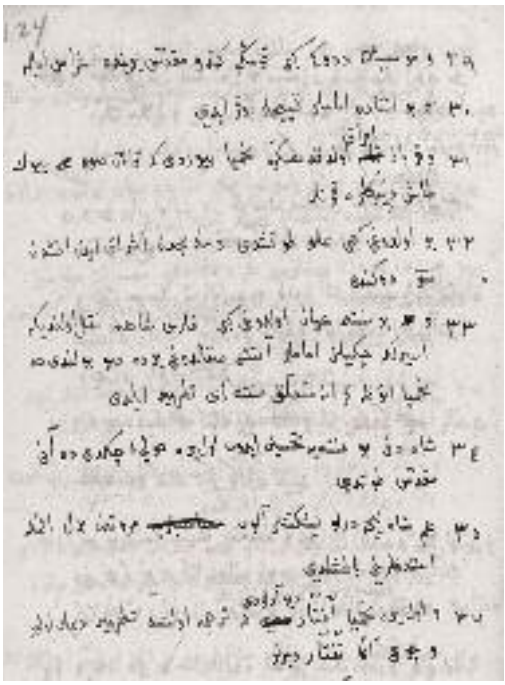

*Zeyrek kâtibin hatası: 1664 Ali Bey'in el yazmasında ʿasırda değil **'esnada'** olarak doğru yazılmıştır. Yani "bu sırada, bu esnada" demektir.

اِرِكِنجِي بَابْ

١ وَكِتَابْدَه بُولنُوْرْ كِه يِرْمِيَا پِيغَمْبَرْ اَسِيرْ لِكَه سُورْ لَنْرَه بِيُورْدِيكِه
آتَشِي بَيَانْ اُولدُوغِي كِبِي آلَارْ

٢ هَمْ اُولْ پِيغَمْبَرْ اَسِيرْ لِكَه سُورْ لَنْرَه تَورَيتِي وِيرُوبْ بِيُورْدِيكِه
رَبّْكْ وَصِيتْلَرِينِي اُونْتَمَيَه لَرْ وَآلتُونْ هَمْ كُومُشْ صُورَتْلَرِي وَ
اَلْوَاَفِنْدَه اُولَانْ زِينَتْلَرِي كُورُوبْ قَلبْلَرِنْدَه اِضْلَالْ اُولْيَاكَرْ

٣ وَغَيرِي بُوشَكْلْ سَنَه لَرِي بِيُورُوبْ نَصِيحَتْ اِيدَرْ دِيكِه
اُونْلَرِكْ قَلبْلَرِنْدَن تَورَيتْ مُنْقَطِعْ اُولْمَيَا

٤ وَاُولْ كِتَابْدَه وَاَرْ اِيدِيكِه پِيغَمْبَرْ اِلَاهِي جَوَابْلَرِنْدَن حِيمَه
وَتَابُوتِي اَرْدِنْجَه كَوتُورْمَكَه بِيُورْدِي وَشُولْ طَاغَه يَتِشُوبْ
كِه مُوسِي صَوَايِلَه رَبّْ اَللّٰهِكْ مِيرَاثِنِي كُورْدِي

٥ كِه يِرْمِيَا كَلُوبْ مَغَارَه كِبِي بِرِيرْ بُولْدِيدَه حِيمَه وَتَابُوتِي وَ
بَخُورْلَرِكْ مَذْبَحِينِي اِچْرُو كُوتُورْدِي اَنْدَنْ قَپُوبِي طَقَادِي

٦ وَاَنُوكْ اَرْدِنْجَه كِيدَنْلَرْدَن بَعْضِي يُولِي نِشَانْ لَمَغَه
يَنَا شْدِيلَرْ اَمَّا بُولْمَاغَه قَادِرْ اُولْمَادِيلَرْ

İkinci Bâb

1*Ve kitâbda bulunur ki Yermiyâ peygamber esîrliğe sürülenlere buyurdu ki âteşi beyân olduğu gibi alalar

*1*Kitapta olduğu gibi Yeremya peygamber sürgüne gönderilenlere ateşi almalarını buyurmuş.*

2*Hem ol peygamber esîrliğe sürülenlere Tevrâtı vèrip buyurdu ki Rabbiŋ vasiyyetlerini unutmayalar ve altîn hem gümüş sûretleri ve etrâfında olan ziynetleri görüp kalplerinde izlâl olmayalar

*2*Hem o peygamber sürgüne gidenlere Tevrat'ı verip şöyle buyurdu: Rab'bin öğütlerini unutmasınlar. Altın, gümüş heykelleri ve çevresindeki süslemeleri görüp yürekleri kararmasın.*

3*Ve ġayrı bu şekil nesneleri buyurup nasîhat ėderdi ki onlarıŋ kalbinden Tevrât münkatı' olmaya

*3*Onlara daha birçok şeylerle öğütler veriyordu ki Tevrat onların yüreğinden çıkmasın.*

4*Ve ol kitâbda var idi ki peygamber ilâhî cevabından haymeyi ve Tâbûtu ardınca getirilmeğe buyurdu idi ve şul ḍağa yetişip ki Musâ sukûd ėdip Allahıŋ mîrâsını gördü*

*4*O kitapta peygamberin Tanrısal sözleriyle -Musa'nın susup Allah'ın mirasına kavuştuğu dağa eriştiğinde- Çadırın ve 'Antlaşma Sandığı'nın ardınca getirilmesini buyurmuştu.*

5*Yermîyâ gelip mağara gibi bir yer buldu da haymeyi ve Tâbûtu ve buhûrlarıŋ mezbâhını içeri götürdü ondan kapîyı tıkadı

*5*Yeremya gelip mağara gibi bir yer bulduğunda Çadırı, Antlaşma Sandığı'nı ve buhur sunağını içeriye götürdü. Ondan sonra da kapıyı tıkadı.*

6*Ve ònuŋ ardınca gidenlerden ba'zısı yolu nişanlamağa yanaşdılar âmmâ bulmağa kâdir olmadılar

*6*Onu takip edenlerden bazısı yolu işaretlemek istedi; ama bulamadılar.*

*Bkz. Tes. 34/6, Yah. Mek. 9

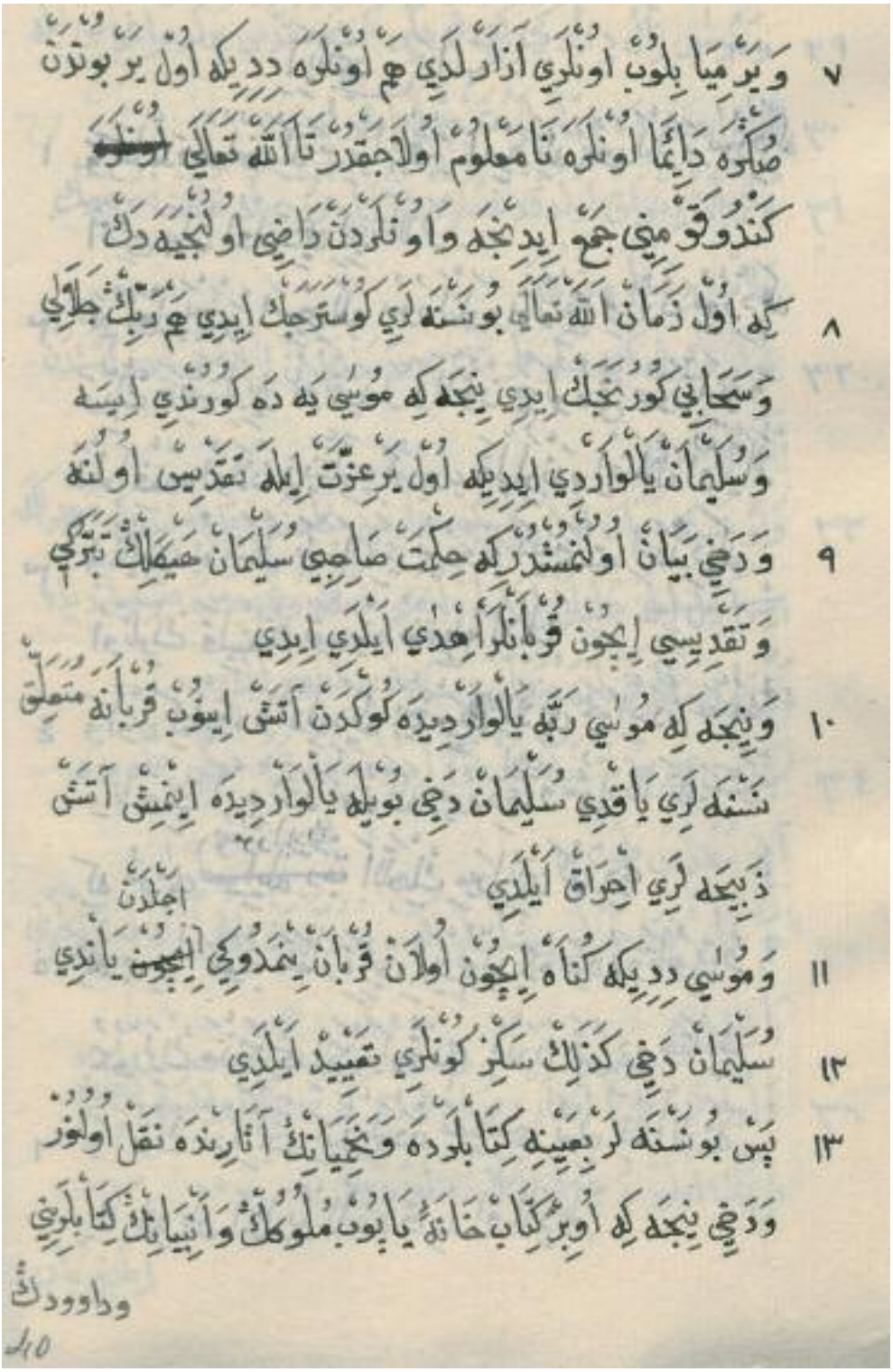

٧ وَيَرْمِيَا بِلُوبْ اوْنْلَرِي اَزَارْ لَدِي هَمْ اوْنْلَرَه دِدِيكَه اَوْل يَرْ بُوتُونْ
صُكْرَه دَائِمًا اوْنْلَرَه نَا مَعْلُومْ اَولَاجَقْدَرْ تَا اَللّٰه تَعَالَى اوْنْلَرَه
كَنْدُوقَوْمِنِي جَمْع اِيدِنْجَه وَاوْنْلَرْدَنْ رَاضِي اوْلُنْجَيه دَكْ
٨ كِه اَوْل زَمَانْ اَللّٰه تَعَالَى بُونْسَنَه لَرِي كُوسْتَرْجَك اِيدِي هَمْ رَبِّكْ جَلَالِي
وَسَحَابِي كُورْنَجَك اِيدِي يِنْجَه كِه مُوسِي يَه دَه كُورْنْدِي اِيسَه
وَسُلَيْمَانْ يَالْوَارْدِي اِيدِيكَه اَوْل يَرْ عِزَّتْ اِيلَه تَقْدِيسِ اَولْنَه
٩ وَدَخِي بَيَانْ اَولْنْمَشْدُرْ كِه حِكْمَتْ صَاحِبِي سُلَيْمَانْ هَيْكَلِكْ تَبَرُّكِي
وَتَقْدِيسِي اِيجُونْ قُرْبَانْلَرْ اَهْدِي اَيْلَدِي اِيدِي
١٠ وَيِنْجَه كِه مُوسِي رَبِّه يَالْوَارْدِيدِه كُوكْدَنْ آتَشْ اِيسُوبْ قُرْبَانَه مُتَعَلِّق
سُنَّه لَرِي يَاقْدِي سُلَيْمَانْ دَخِي بُويْلَه يَالْوَارْدِيدِه اِينْمِش آتَشْ
ذَبِيحَه لَرِي اِحْرَاقْ اَيْلَدِي
اجلدن
١١ وَمُوسِي دِدِيكَه كُنَاه اِيجُونْ اُولَانْ قُرْبَانْ يَمْدُوكِي اِيجُون يَانْدِي
١٢ سُلَيْمَانْ دَخِي كَذَلِكْ سَكِزْ كُونْلَرِي تَعْيِيدْ اَيْلَدِي
١٣ پَسْ بُونْسَنَه لَرْ بِعَيْنِه كِتَابْلَرْدَه وَتَخْمِيَانَكْ آثَارِنْدَه نَقْل اُولُنُور
وَدَخِي يِنْجَه كِه اُوبِرْ كِتَابْ خَانَه يَا يُوبْ مُلُوكْ وَاَنْبِيَانَكْ كِتَابْلَرِي

وداوودك
410

7*Ve Yermiyâ bilip onları azarladı hem onlara dėdi ki ol yer bundan soŋra dâʾimâ onlara nâ-maʿlûm olacakdır tâ Allah Teʿâlâ kendi kavmini cemʿ ėdince ve onlardan râzı olunca ya dek

*7*Yeremya bunu öğrenince onları şöyle azarladı ve şöyle söyledi: O yer bundan sonra onlara daima bilinmeyecek; ta yüce Allah kendi halkını toplayınca ve onlardan razı* olunca ya dek.*

8*Ki ol zamân Allah Teʿâlâ bu nesneleri gösterecek idi hem Rabbiŋ celâli ve sehâbî görünecek idi niçe ki Musâya da göründü ise ve Süleymân yalvardı idi ki ol yer ʿizzet ile takdîs oluna

*8*O zaman yüce Rab bu şeyleri gösterecek: Rab'bin görkemi ve bulutu görünecek. Nasıl ki Musa'ya görünmüştü ve Süleyman o yerin onuru için, kutsansın diye yalvarmıştı.*

9*Ve dahi beyân olunmuşdur ki hikmet sâhibi Süleymân heykeliŋ teberrükü ve takdîsi içiŋ kurbânlar ihdâ eyledi idi

*9*Bize açıklandığı üzere bilgelik sahibi Süleyman, Tapınağın bereketlenmesi ve kutsanması için kurbanlar armağan etti.*

10*Ve niçe ki Musâ Rabbe yalvardı da gökden âteş inip kurbâna müteʿallik nesneleri yakdı Süleymân dahi böyle yalvardı da inmiş âteş zebîhaları ihrâk eyledi

*10*Nasıl Musa yalvardığında gökten ateş inerek kurbana ait şeyleri yaktıysa; Süleyman da böyle yalvardı ve inen ateş kurbanları yaktı**.*

11*Ve Musâ dėdi ki günâh içiŋ olan kurbân yėnmediği eclden yandı

*11*Musa dedi ki: -'Günah kurbanı yenilmediği için yandı!'*

12*Süleyman dahi kezâlik sekiz günleri taʿyîd eyledi

*12*Süleyman da böylece sekiz günü bayram yaptı.*

13*Pes bu nesneler bi-aynihî kitâblarda ve Nehemyânıŋ âsârında nakl olunur ve dahi nice ki o bir kitâbhâneyi yapıp mülûkiŋ ve enbiyânıŋ kitâblarını

*13*Tüm bu şeyler aynen olduğu gibi kitaplarda ve Nehamya'nın eserlerinde aktarılır. O, nasıl ki bir kitaplık yapıp kralların ve peygamberlerin kitaplarını;*

*Bkz. Yer. 3/16

**Bkz. II. Trh. 7/11

ve Dâvûduŋ ∞

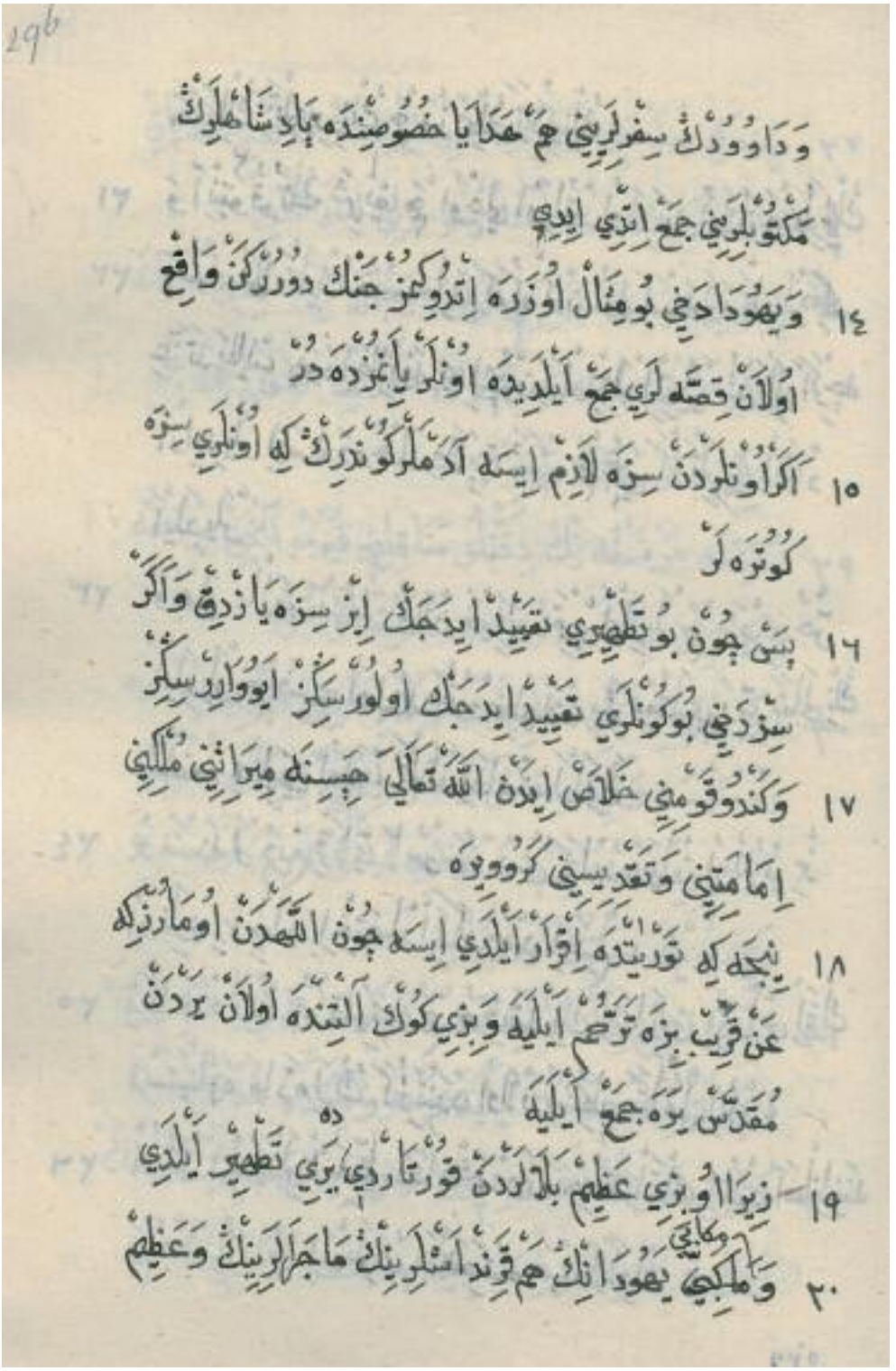

296

وداوودك سفرلرينى هم هدايا خصوصنده پادشاهلرك
مكتوبلرينى جمع اتدى ايدى
١٤ ويهودا دخى بو مثال اوزره اتدوكمز جنك دوررکن واقع
اولان قصه لرى جمع ايلديده اونلر يانمزده در
١٥ اكر اونلردن سزه لازم ايسه آدملر كوندرك كه اونلرى سزه
كوتره لر
١٦ پس چون بو تطهيرى تعييد ايدجك ايز سزه يازدق واكر
سز دخى بو كونلرى تعييد ايدجك اولورسكز ايووارسكز
١٧ وكندو قومنى خلاص ايدن الله تعالى حبسنه ميراثنى ملكنى
امامتنى وتقديسنى كروويره
١٨ نيجه كه توريتده اقرار ايلدى ايسه چون اللهدن اومارزكه
عن قريب بزه ترحم ايليه وبزى كوك آلتنده اولان يردن
مقدس يره جمع ايليه
١٩ زيرا او بزى عظيم بلالردن قورتاردى يرى تطهير ايلدى
٢٠ وماكبى يهودانك هم قرنداشلرينك ماجرالرينك وعظيم

ve Dâvûduŋ sifrlerini hem hedâya husûsunda pâdişâhlarıŋ mektûblarını cemʿ ėtdi idi
Davut 'un yazılmış şeylerini ve kralların armağan olan mektuplarını toplamıştı;
14*Ve Yahûdâ dahi bu misâl üzere ėtdiğimiz cenk dururken vâkiʿ olan kıssaları cemʿ eyledi de onlar yanımızdadır
*14*Yahuda da bunun gibi -yaptığımız cenkten sonra- olan öyküleri toplamıştır, onlar yanımızdadır.*
15*Eğer onlardan size lâzım ise âdamlar gönderiŋ ki onları size götüreler
*16*Eğer onlardan size gerekliyse; adamlar gönderin ki onları size götürsünler.*
16*Pes çün bu tathîri taʿyîd ėdecekiz size yazdık ve eğer siz dahi bu günleri taʿyîd ėdecek olursaŋız íyi varırsıŋız
*17*Çünkü şimdi size yazdık ki, bu arınmayı bayram yapacağız. Eğer siz de bu günleri bayram yaparsanız iyi ederseniz .*
17*Ve kendi kavmini hâlâs ėden Allah Teʿâlâ hepisine mîrâsını mülkünü imâmetini ve takdîsini geri vėre
*17*Kendi halkını kurtaran yüce Allah; tümüne mirasını, mülkünü, halifeliğini ve kutsanmışlığını geri versin.*
18*Nice ki Tevrâtda ikrâr eyledi ise çün Allahdan umarız ki ʿan-karîb bize terahhum eyleye ve bizi gök altında olan yerden mukaddes yere cemʿ eyleye
*18*Çünkü Allah'dan umarız ki, nasıl Tevrat'ta söylemişse; çok geçmeden bize merhamet etsin ve bizi gök altında olan yerden kutsal yere toplasın.*
19*Zîrâ o bizi ʿazîm belâlardan kurtardı da yeri tathîr eyledi
*19*O bizi büyük belalardan kurtardı ve yeri temizledi.*
20*Ve Mâkâbbî-Yahûdanıŋ hem karındaşlarınıŋ mâcerâlarınıŋ ve ʿazîm
*20*Böylece Yahuda-Makabe ile kardeşlerinin maceralarının, büyük* ∞

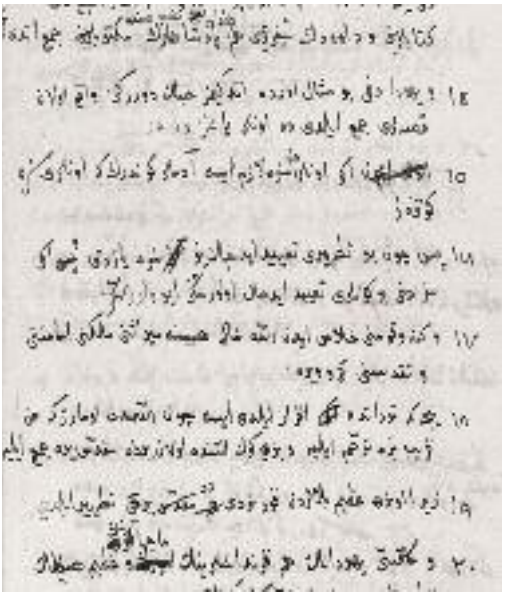

هیکلك تطهیرینك هم مذبحك تبرکینك

٢١ وآنیتوقونك شریف هم اوغلی اوپاتور اوزرینه اولان جنکلرینك

٢٢ وشول علامتلرك خصوصاتی که کوکدن اول کمسنه لره کلدیلرده
عزته طالب یهودا طائفه سی ایچون یرارلقلر ایتدیلر شویلکه اکرچه
آز ایدیلر ایسه ده جمله ولایتی تمشی هم عجمی کثرتلرینی اطراد
ایلدیلر

٢٣ وجمله عالمده مشهور اولان هیکلی تعمیر ایلدیلر هم شهری حر
ایلدیلر هم فسح اولمغه مقرون اولان شریعتلری رب تعالی نك
لطف وعنایتی اولوب تکرار اقامت ایلدیلر

٢٤ بو نسنه لر درم قرنای یاسوندن بش کتابده بیان اولنوب بز
اونلری برجلده اختصار ایتمکه جهد ایدلم

٢٥ زیرا عددلرك چوقلوغنی هم بو قصه نك حکایتنی ادراس ایتمك
استینلره ماده لرك کثرتندن اولان مشکلنی تأمل ایدوب

٢٦ اوقمق استینلرك حظی ودانشمندلره حفظ ایتمك ایچون آسانلغنه
هم جمله ادراس ایدنلرك منفعتنه سعی ایلدك

وبزه

heykeliŋ tathîriniŋ hem mezbahıŋ teberrükünüŋ
Tapınağın temizliğinin, mezbahın bereketlenmesinin;
21*Ve Ântiyoko şerîf hem oğlu Âvpâtor üzerine olan cenkleriŋ
*21*Ve asil Antiyoko ile oğlu Avpator üzerine olan savaşların;*
22*Ve şul ʿalâmetleriŋ husûsâtı ki gökten ol kimesnelere geldiler de ʿizzete tâlib Yahûdâ tâʾifesi içiŋ yararlıklar ėtdiler şöyle ki eğerçe az idiler ise de cümle vilâyeti temeşşî hem ʿacemî kesretlerini ıttırâd eylediler
*22*Onurla davranan, Yahuda halkı için yararlıklar gösteren o kişilere gökten gelen bu belirtilerin kalitesi o derece ki; eğer az olsalar da tüm vilayeti dolaşıp 'düşmanları' kovaladılar.*
23*Ve cümle ʿâlemde meşhûr olan heykeli taʿmîr hem şehri hürr eylediler hem fesh olmağa makrûn olan şerîʿatları Rabb-i Teʿâlâniŋ lütuf ve ʿinâyeti olup tekrar ikâmet eylediler
*23*Tüm dünyada ünü duyulan Tapınağı onardılar, şehiri özgür kıldılar; hem iptal edilmeye yüz tutmuş 'Tanrısal Yasa'larını yüce Rab'bin esirgemesi ve kayrasıyla yeniden yaşattılar.*
24*Bu nesneler derim Kirnâyyî Yâsondan beş kitâbda beyân olunup biz onları bir cilde ihtisâr ėtmeğe cehd ėdelim
*24*Kireneli Yason+ tarafından beş kitapta açıklanan bu şeyleri biz bir ciltte toplamaya çalışalım, diyorum.*
25*Zîrâ ʿadedleriŋ çokluğunu hem bu kıssanıŋ hikâyatını iddirâʾs ėtmek isteyenlere mâddeleriŋ kesretinden olan müşkülünü teʾâmmül ėdip
*25*Çünkü konuların çokluğu ve bu maceraların öykülerini bildirmek isteyenlere, metinlerin çokluğundan olan zorluğu iyice düşünüp;*
26*Okumak isteyenleriŋ hazzı ve danişmendlere hıfz ėtmek içiŋ âsânlığına hem cümle iddirâʾs ėdenleriŋ menfaʿatına saʿy eyledik
*26*Onu okumak isteyenlerin hoşnutluğu, danışmanların aklında tutmalarına kolaylık ve tüm bilgisine başvuranların yararı için çabaladık.**

*Almancası: "Darum haben wir`s also machen wollen, daß man`s gerne lese und leichter behalten könne und es jedermann möge nützlich sein." Martin Luther Çev.: 2/26
Türkçesi: "Böylece biz bunun herkes tarafından memnuniyetle okunması ve kullanışlı olması için anlaşılır yaptık.

Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.:"Bu ağır ve sıkıcı işe girişip bir özet çıkarmaya çalışan bizler için bu pek kolay olmadı. Kan ter içinde kaldık ve lambalarımızın yağı gece yarılarına dek yandı." II. Mak. 2/26
Yukarıdaki çeviride '*lambalarımızın yağı gece yarılarına dek yandı*' ifadesi gereksiz bir yorumdur. Böyle bir ifade ne Almanca çeviride, ne de Ali Bey'in çevirisinde var.

ve bize ∞

+M.Ö.100-161; Yahudi tarihçi. Makabeliler'in şimdi kayıp olan 5 kitabını yazdı.

297

٢٧ وبزه كه بو زحمتي اوزريمزه آلدق اختصار مصلحتي قولايلق
ايله كلمدي الا در ايله واويخوسزلق ايله كلدي

٢٨ نيجه كه ضيافت تداركني كورنه وجمله نك نفعني آرايانه
قولاي كلمزايسه ينه ده نيجه لره شاكرلك اولمق ايچون بو
زحمتي جان ودلدن چكرز

٢٩ مصنفه هر نسنه نك دقتلو مناقلني قيوب آنجق بر قصه
اجمالنك حدنده دورمغه مقيد اولدق

٣٠ زيرا نيجه كه يكي اوايچون بتون بنانك قيدي معماره
دوشرسه وآني صوامق ونقش اتمكي ~~ايچون~~ بوينه
آلانه زينته مناسب نسنه لري آرامق لازم كلورسه بز
دخي بويله معقول كورورز

٣١ يعني قصه نك مؤلفنه دوشركه ماده لرك غورينه كيره
وكلمات ايله روايت ايليه هم جزؤياتنده مدقق اولا

٣٢ اما قصه نك نتيجه سني اخراج ايدنه جايز كورنمك
كرك كه كلامك اختصارينه چالشه وتواريخك *

27*Ve bize ki bu zahmeti üzerimize aldık ihtisâr maslahatı kolaylık ile gelmedi illâ derr ile ve uyhusuzluk ile geldi

*27*Biz bu uğraşı üzerimize aldık. Bu şeyleri özetlemek kolay olmadı; ama güzel bir iş ve uykusuzlukla oldu.*

28*Nice ki ziyâfet tedârikini görene ve cümleniŋ nefʿîni arayana kolay gelmez ise yine de niçelere şâkirlik olmak için bu zahmeti cân ü dilden çekeriz

*28*Nasıl ki şölen gereksinimini görene ve herkesin yararını arayana kolay gelmezse; birçoklarının şükretmesi için bu uğraşı can ve dilden çekeriz.*

29*Musannife her nesneniŋ dikkatli menâkılını koyup ancak bir kıssa-i icmâliniŋ haddinde durmağa mukayyed olduk

*29*Ciltçiye her şeyin dikkatli anlatımını hazırladık ve kısa bir özetini yapmaya özen gösterdik.*

30*Zîrâ nice ki yeŋi ev içiŋ bütün binâniŋ kaydı miʿmâra düşerse ve ònu sıvamak ve nakş ėtmeği boynuna alana zînete münâsib nesneleri aramak lâzım gelirse biz dahi böyle maʿkûl görürüz

*30*Çünkü nasıl ki yeni bir ev için tüm binanın planı mimara düşer; onu sıvamak, renklerle boyamak ve üzerini süslemek için uygun şeyleri aramak gerekliyse; biz de böyle uygun görürüz.*

31*Yaʿnî kıssanın müʾellifine düşer ki maddeleriŋ ġavrına gire ve kelimât ile rivâyet eyleye hem cüzʾiyâtında müdekkik ola

*31*Yani öykünün yazarına düşer ki konunun temeline girsin, kelimelerle anlatsın ve parçaları dikkatlice araştırsın.*

32*Âmmâ kıssanıŋ netîcesini ihrâç ėdene câʾiz görünmek gerek ki kelâmıŋ ihtisârına çalışa ve tevârihiŋ

*32*Ama öykünün özünü çıkarana uygun görünmesi gerekiyor ki sözün sadeliğine çalışsın ve tarihlerin ∞*

مناسب نسنه‌لردن

دقتنه اجتناب ایلیه

٣٣ پس قصهٔ بورادن باشلیالم لازم اولان مبداء کلامه فقط بونی قاتوب زیرا قصه‌نك مقدمه سنده تطویل وقصه‌ده اختصار اتمك سفاهت اولوردی

اوچنجی باب

١ مقدس شهر هر سلامتده معمور ایکن وتوریت بر خوشجه کوزدیلوب باش امام اونیانك تقویسی وشره عداوتی ایچون

٢ واقع اولوردیکه پادشاهلر بله بویره اکرام وکوندردکلری فاخر پیشکشلر ایله هیکلی تعزیز ایدرلر ایدی

٣ شویلکه آسیا شاهی سلوقو دخی ذبیحه‌لرك مقدس خدمتلرینه واقع اولان جمیع خرجلری کندو عوایدندن قایرردی

٤ اما هیکل اوزرینه وکیل نصب اولنان بنیامین سبطندن سیمون نام کسنه منصب وشهرك صیانتی ایچون باش امام ایله منازعیه باشلدی

٥ واونیایه غالب اولامیوب طراسو اوغلی اپولونیویه کلدی

که

dikkatine münâsib nesnelerden ictinâb eyleye
dikkatine yaraşır şeylerden sakınsın.
33*Pes kıssayı buradan başlayalım lâzım olan mebdeʾ-i kelâma fakat bunu katıp zîrâ kıssanıŋ mukaddemesinde tatvîl ve kıssayı ihtisar üzere ėtmek sefâhat olurdu
*33*Şimdi gerekli sözün başlangıcı için öyküye buradan başlayalım. Çünkü öykünün önsözünü uzatıp öyküyü kısaltmak akılsızlık olurdu.*

Üçüncü Bâb

1*Mukaddes şehir her selâmetde maʿmûr iken ve Tevrât bir hoşca gözedilip baş imâm Oniyânıŋ takvâʾsı ve şerre ʿadâveti için
*1*Kutsal şehir her tehlikeden uzak imar edilmişken; baş imam Oniya'nın günahtan sakınması ve kötülüğe karşı olması yüzünden Tevrat gerektiği şekilde gözetiliyordu.*
2*Vâkiʿ olurdu ki pâdişâhlar bile bu yere ikrâm ve gönderdikleri fâhir pişkeşler ile heykeli taʿzîz ėderler idi
*2*Krallar bile bu yere saygı gösterip gönderdikleri parlak armağanlarla Tapınağı övdüler.*
3*Şöyle ki Âsiyâ şâhı Selevko* dahi zebîhalarıŋ mukaddes hizmetlerine vâkiʿ olan cemîʿ haracları kendi avaîdinden kayırırdı
*3*Asya kralı Selevko* da kurbanların kutsal hizmetleri için gerekli olan tüm giderleri kendi gelirlerinden gideriyordu.*
4*Âmmâ heykel üzerine vekîl nasb olunan Binyâmîn sıbtından Simʿun nâm kimesne mensıb ve şehriŋ siyâneti içiŋ baş imâm ile münâzaʿaya başladı
*4*Ama Tapınak üzerine vekil atanan Bünyamin oymağından Simon adındaki kişi şehirin korunması için baş kahinle çekişti.*
5*Ve Oniyâya ġalib olamayıp Tirâsov oğlu Âpolonyoya geldi
*5*Ve Oniya'yı alt edemeyince Tiraso oğlu Apolonyo'ya geldi* ∞

*Seleukos(Selevkus).

ki ∞

كِه اوْل زَمانْدَه كَلِسْريا وَفِنِقِيه نِكْ سَرْعَسْكَرِي ايدِي
٦ وَآنْكا نَقْل ايلَدِيلَر كِه قُدْس شَرِيفَنْدَه كِي هَيْكَلِكْ خَزِينَه خانَه سِي
بِي تَقْوِيم مالْ ايلَه طُولُو ايدِي شُويلَكِه كَثْرَت دِينارْ بِي حِسابْ ايدِي
وَكِه اوْل سَنَه لَرْ ذِيحَه لَرَه مُتَعَلِّقْ دِكْلَرْ ايدِي هَمْ كِه اوْل سَنَه لَرْ
پادِشاهِكْ اِلَيْنَه كِيرْمَكْ قابِل ايدِي
٧ آپولُونيُودُورُسْ پادِشاهِكْ مُصاحِبَتِنَه كَلُوبْ آنْكا اِعْلامْ اوْلْنانْ
دِينارِكْ خُصُوصاتِنِي كَشْف ايلَدِي بُو سَبَيْدَنْ پادِشاه هِلِيُودُورْ
نامْ خَزِينَه دارْ پاشِيْ سِنَجُوبْ آنِي مَذْكُورْ دِينارِي كَتُورْمَكْ
قُرْمانِيلَه كُوندَرْدِي
٨ هِلِيُودُورْ وَكَلِسْريا وَفِنِقِيا شَهَرْلَرِي طُولا شُمَقْ بَهانَه سِي ايلَه
يُولَه جِقْدِي آمّا اَصْل اُمُورْ پادِشاهِكْ بِيتِنِي بِرِينَه كَتُورْمَكْ ايدِي
٩ وَقُدْس شَرِيفَه وَاصِل اولِنجَه شَهَرْلَرْ پاشِ اِمامِي آنِي لُطْف
ايلَه قَبُولْ ايدِنجَه اَمْرِكْ بِشارَتِنِي تَقْرِيرْ وَاوْرايَه كَلْدِكِنَكْ
سَبَبِنِي بَيانْ ايلَدِي وَفِي الْواقِعْ بُو سَنَه لَرْ بُويْلَه مِيدَرْ دِيُو
سُوالْ ايلَدِي

ki ol zamânda Keli-Siriyâ ve Fenikiyeniŋ serʿaskeri idi
*ki o zamanda Kili-Suriye ve Fenikiye'nin kumandanıydı.**
6*Ve ȯŋa nakl eyledi ki Kuds-i Şerîfdeki heykeliŋ hazînehânesi bî-takrîr mâl ile dolu idi şöyle ki kesret-i dînâr bî-hėsâb idi ve ki ol nesneler zebîhalara müteʿallik değiller idi hem ki ol nesneler pâdişâhıŋ eline girmek kâbil idi
*6*Ve ona şöyle bildirdi: Kudüs'teki Tapınağın hazinesi sayılamayacak kadar çok mallarla doludur. O derece ki dinarların sayısı hesaplanamıyordu. O şeyler kurbanlara ait değildi. Bu yüzden kralın eline geçmesi gerekiyordu.*
7*Âpolonyo dahi pâdişâhıŋ musâhabatına gelip ȯŋa iʿlâm olunan dînârıŋ husûsâtını keşf eyledi bu sebebden pâdişâh Heliyodor nâm hazînedârbaşıyı seçip ȯnu mezkür dînârı getirmek fermânıyla gönderdi
*7*Apolonyus da kral ile görüşmeye geldi ve ona bildirilen dinarlar konusunu açıkladı. Bu yüzden kral, Heliyedor adındaki baş hazinecisine onu söylenilen dinarları getirsin diye buyruk ile gönderdi.*
8*Heliyodor Kele-Siriyâ ve Fenikiye şehirleri dolaşmak bahânesi ile yola çıkdı âmmâ asıl umûr şâhıŋ niyyetini yerine getirmek idi
*8*Heliyedor Kili-Suriye ve Fenikiye şehirlerini dolaşmak bahanesiyle yola çıktı. Ama asıl işi, şahın niyetini yerine getirmekti.*
9*Ve Kuds-i Şerîfe vâsıl olunca şehriŋ baş imâmı dahi ȯnu lütf ile kabûl ėdince emriŋ beşâretini taʿzîr ve oraya geldiğiniŋ sebebini beyân eyledi ve fi'l-vaki bu nesneler böyle midir diye suʾâl eyledi
*9*Kudüs'e vardığında şehirin baş imamı onu dostça kabul edince buyruk gereğini ve kendisinin oraya niçin geldiğinin nedenini bildirdi. Ona bu şeyler doğru mudur? diye de sordu.*

*Almancası: "Weil ihm aber Onias zu mächtig war, zog er zu Apollonius, des **Thrasäus Sohn**, dem Hauptmann in Cölesyrien und Phönizien" Martin Luther Çev. II. Mak. 3/5

Türkçesi: Çünkü Oniya, ona göre çok güçlüydü ve o, Kili-Suriye ile Fenikenin kumandanı olan Thraseus**(*Tiraso*)** oğlu Apolonyus'a gitti.

Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: "Oniyas'la anlaşamayınca, o tarihte Kili-Suriye ve Fenike'de askeri vali olan *Tarsuslu* Apolonyus'a gitti." II. Mak. 3/5

Yukardaki çeviride Tarsus'lu Apolonyus demiş; oysa Almanca ve Ali Bey'in çevirisinde ***Thraseus (Tiraseu) oğlu*** Apolonyus olmalı. Yani insan ismi. Tarsus kelimesi ise(yer ismi) **II. Mak. 4/30** 'da Almanca **Tarser**(*Tarsus*), Ali Bey'in çevirisinde ise **Tarsiy** olarak geçiyor. KM çevirisi bunu karıştırmış olmalı!

ییتمه لرك

١٠ اما باش امام آكا كوستردیكه دول قاریلرك و روسپیلرك
امانتلری ایدیلر

١١ واول اقچه لردن بعضیسی طوبیلا اوغلی هرقانو نام صاحب
فضیلت آدمك ایدیلر وقصه ظالم سیمونك افتراتدوكی كبی
دكل ایدی هم اول جمله اقچه لر انجق دریتوزیوك كومش و
ایكیوزیوك التون ایدیلر

١٢ واول یرك قدسنه وبوس بتون عالمده محترم هیكلك حرمتنه
وبوزلمزه امننه امانت قویانلره ظلم اتمك ممكن دكل ایدی

١٣ ینه ده هلیودوروك قویاننده اولان امر شاهك اجلندن در ایدی
لابد اول اقچه شاهك بیت المالنه ~~كوترلمك كركدر~~ كوتورمك كرك ایدی

١٤ وبر كونی تعیین ایدوب اول اقچه حسابه آلوب تصرف اتمك
ایچون هیكله كیرردی ده جمله شهرده وافر شاشقینلق
اولدی

١٥ واماملر امامت لباسلری ایله مذبح اوكنده حرور ایدرك
كوكه نظر وامانت خصوصنده شریعت قویانه استدعا

ایدرلردی

10*Âmmâ baş imâm ońa gösterdi ki dul karıların ve yetimleriń emânetleri idiler
*10*Ama baş imam ona, hazinenin dul kadınlar ile yetimlerin emaneti olduğunu söyledi.*
11*Ve ol akçelerden baʿzısı Tobiyâ oğlu Herkâno nâm sâhib-i fâzîlet âdamıń idiler ve kıssa zâlim Simʿunuń iftirâʾ ėttiği gibi değil idi hem ol cümle akçeler ancak dörtyüz yük gümüş ve ikiyüz yük altîn idiler
*11*O paralardan bazısı Tobiya oğlu Herkano adında erdemli bir adama aitti ve konu zalim Simon'un iftira ettiği gibi değildi. Tüm gümüş paralar ancak dört yüz yük gümüş ve iki yüz yük altın idi.*
12*Ve ol yeriń kudsine ve büsbütün ʿâmelde muhterem heykeliń hürmetine ve bozulmaz ümmetine emânet koyanlara zulm ėtmek mümkin değil idi
*12*O yerin kutsallığına, tüm işleriyle saygın Tapınağın dokunulmazlığına ve bozulmaz halkına karşı emanet koyanlara kötülük yapılamazdı.*

13*Yine de Heliyodoruń yanında olan emir şâhıń eclinden der idi lâbüdd ol akçeyi şâhıń beytü'l-mâlına götürmek gerek idi
*13*Yine de Heliyedora'nın yanında olan buyruk gereği; kral için çok gerekli olan o gümüş paraların, kralın hazinesine götürülmesi gerektiğini belirtiyordu.*
14*Ve bir günü taʿyîn ėdip ol akçeyi hėsâba alıp tasarruf ėtmek için heykele girdi de cümle şehrde vâfir şaşkınlık oldu
*14*Bir gün belirleyip, o parayı hesaplamak ve almak için Tapınağa girdiğinde; tüm şehirde büyük bir şaşkınlık oldu.*
15*Ve imâmlar imâmet libâsları ile mezbâh öŋünde hürur ėderek göğe nazar ve emânet husûsunda şerîʿat koyana istidʿâ
*15*İmamlar, imamlık giysileriyle mezbah önünde secde edip göğe doğru bakarak emanet için 'Kusal Yasa' koyana yakarıyorlardı.*

ėderlerdi ∞

ایدرلردی که اول آقچهٔ امانته قویانلره حفظ ایلیه

١٦ وهرکیم باش امامك یوزینی کورردی ایسه قلبی
مجروح اولوردی زیرا آنوك یوزی ولوننك تغییری
قلبنده چکدوکی ثقلتی اظهار ایدردی

١٧ چون اول کشی جزع وفزع ایله محوط ایدی که اونلر ایله
نظر ایدنلره قلبنده اولان المی عیان اولور ایدی

١٨ بعضیلر تضرع عامیه ده بولنمق ایچون فوج فوج اولردن
صچرارلر ایدی زیرا مقدس یر احتقاره دوشجك ایدی

١٩ وممه لری التنده چوللر کیمش عورتلر یوللری طولدررلر ایدی
هم قپانمش قیزلرك کیمی قپولره سکردرلر ایدی کیمی طاش
دیوارلری اوزرندن وکیمی پنجره لردن بقارلر ایدی

٢٠ وهپسی کوکه طوغرو اللرینی اوزادوب تضرع ایدرلردی

٢١ وکثرت خلقك قارش مورش یره دوشمه سنی وباش
امامك عظیم درد ایله اضطرارده دوردوغنی کورمك
آجیاجق نسنه ایدی

ėderlerdi ki ol akçeyi emânete koyanlara hıfz eyleye

ki o gümüş parayı emanete koyanları korusun.

16*Ve her kim baş imâmıŋ yüzünü görürdü ise kalbi mecrûh olurdu zîrâ ônuŋ yüzü ve levniniŋ tağyîri kalbinde çektiği sıkleti izhâr ėderdi

*16*Baş kahinin yüzünü gören herkesin yüreği yaralanıyordu. Çünkü onun yüzünün ve renginin değişikliği yüreğinde çektiği sıkıntıyı gösteriyordu.*

17*Çün ol kişi cezaʿ ü fezaʿ ile muhavvet ėtdi ki onlar ile nazar ėdenlere kalbinde olan elemi ʿayân olur idi

*17*Çünkü o dehşet acısıyla yıkılmıştı. Onun durumunu görenler yüreğindeki acıyı anlıyordu.*

18*Baʿzılar tazarruʿ-i âmiyyede bulunmak içiŋ fevc fevc evlerden sıçrarlar idi zîrâ mukaddes yer artîk ihtikâre düşecek idi

*18*Bazıları topluca yalvarmak için, dalga dalga evlerden sıçrıyordu. Çünkü kutsal yer artık vurgunculukla düşecekti.*

19*Ve memeleri altında çullar geymiş ʿavratlar yolları doldururlar idi hem kapanmış kızlar kimi kapîlara seğirdirler idi kimi taş dîvârları üzerinde ve kimi pencerelerden bakarlar idi

*19*Göğüsleri altına çullar kuşanmış kadınlar yolları dolduruyordu. Örtünmüş kızların bazısı kapılara doğru koşuyor, bazısı taş duvarlar üzerinde ve bazısı da pencerelerden bakıyordu.*

20*Ve hepisi göğe doğru ellerini uzatıp teferruʿ ėderlerdi

*20*Tümü göğe doğru ellerini uzatarak çağrışıyorlardı.*

21*Ve kesret-i halkıŋ karış-muruş yere düşmesini ve baş imâmıŋ ʿazîm derd ile ıztırârda durduğunu görmek acıyacak nesne idi

*21*Halkın büyük çoğunluğunun karmakarışık 'secdeye' kapanması ve baş imamın büyük sıkıntıyla çaresizce durduğunu görmek acınacak bir durumdu.*

٢٢ پس بونلر قادر علی کل شیء اولان رب تعالی یه استدعا
ایدرلر دیکه امینلك ایله هر اماختره اولان نسته لری
اماناته قویا نلره امین حفظ ایلیه
٢٣ هلیودوره ایسه اول فرمان اولنان نسنیه چالشردی
٢٤ اما آرتوق چاوشلر ایله خانیه یقین یرده حاضر ایکن ارواحلك
وجمله قوتلرك سلطانی بر عظیم وظاهر علامت کوسترردی
شویلکه اورایه جمع اولمغه جرأت ایدنلر هب اللهك
قدرتندن شاشوب غشیه وخوفه دوشدیلر
٢٥ زیرا اونلره کورنلر یالاس ایله مزین برآت کورنردی واوزرنده
سوار نکسنه پاك هیبتلو ایدی واول آت هلیودرونك اوزرینه
صولت ایله حمله ایدوب آینی اونك دیرناقلری ایله اوردی
واوزرنده اولان نکسنه نك اکسنده صنکه برآلتون جوشنی
وارایدی
٢٦ ودخی غیری ایکی کنج قوت ایله وحاهتلو وعزت ایله جمیل
هم لباس ایله مزین یکیتلر انونك اوکنده کورنديلر که اونلر

دخی

22*Pes bunlar Kâdir ʿAlâ Külli Şey olan Rabb-i Teʿâlâya istidʿâʾ ėderlerdi ki emînlik ile her emânetde olan nesneleri emânete koyanlara emîn hıfz eyleye
*22*Böylece bunlar her şeye gücü yeten yüce Rabbi çağırıyorlardı ki tüm güvençle emanet edilen her şey için emanet edenleri korusun.*
23*Heliyodor ise ol fermân olunan nesneye çalışırdı
*23*Heliyedor ise buyrulan o buyruğu yerine getirmeye çalışıyordu.*
24*Âmmâ artîk çavuşlar ile hâneye yakın yerde hazır iken ervâhıŋ ve cümle kuvvetleriŋ sultânı bir ʿazîm ve zâhir ʿalâmet gösterdi şöyle ki oraya cemʿ olmağa cürʾet ėdenler hep Allahıŋ kudretinden şaşıp ġaşyet ve havfa düşdüler
*24*Ama artık çavuşlarla Tapınağa yakın yerde hazır iken; ruhların ve tüm güçlerin egemeni, büyük bir şey gösterdi. O derece ki orada toplanmayı göz önüne alanlar, Allah'ın bu gücünden şaşarak hayret ve korkuya düştüler.*
25*Zîrâ onlara güzel pelâs ile müzeyyen bir at göründü ve üzerinde süvâr kimesne pek heybetli idi ve ol at Heliyodronuŋ üzerine savlet ile hamle ėdip ònu öŋ dırnakları ile urdu ve üzerinde olan kimesneniŋ eğninde sanki bir altîn cevşeni var idi
*25*Çünkü onlara güzel kilimle bezenmiş bir at göründü. Üstünde süvari gibi olan biri çok görkemliydi. İşte o at Heliyedoro'nun üzerine saldırarak onu ön tırnaklarıyla vurdu ve üzerinde olan kişinin sırtında ise; sanki altın gibi bir zırhı vardı.*
26*Ve dahi ġayrı iki genç kuvvet ile ve câhetli ve ʿizzet ile cemîl hem libâs ile müzeyyen yiğitler ònuŋ öŋünde göründüler ki onlar
*26*Bundan başka iki güçlü kuvvetli genç, güzel giysilere bürünmüş olarak onun önünde göründüler.*

dahi ∞

دخی ایکی جانبندن دوروب دائما جلد ایدرلر ~~جرید ایله دوکرلر~~ ایدی
وآکا چوق کوتك بصرلر ایدی

٢٧ هلیودور دخی یره دوشدی وبر عظیم ظلمت ایله محوط
اولدی آندن آنی چکدیلر بر تخت روانه قودیلر ده اول
دمین مذکور خانیه عظیم حشم وجمله چاوشلری ایله
کیرن کمسنه جمله سلاحدن هیچ مدد بولمیوب کوترلدیده
قدرة اللهی عیانا بلدی

٢٨ هم آنی درسك اللهك قدرتی ایله دلسز وهر امیددن
هم خلاصدن محروم یاتوردی

٢٩ اما اوبرلری کندو یرینه عظیم تعزز ویرن رب تعالی یه تبارك
ایدرلر ایدی که دمین پرخوف واضطراب اولان هیکلی سرور
وحبور ایله طولدردی چون هر شیئه قادر اولان رب تعالی
تجلی ایلدی

٣٠ بوکز هلیودورك مصاحبلرندن بعضیسی تزیه اونیایه
یالواردیلر که متعاله استدعا ایلیه ده جان چکشوب یاتانه

dahi iki cânibinden durup daʾimâ celd ėderler idi ve ȯŋa çok kötek basarlar idi

Bu iki genç ona her iki taraftan güçlü bir şekilde vurup ona çok dayak atıyordu.

27*Heliyodor dahi yere düşdü ve bir ʿazîm zulümat ile muhavvet oldu ȯndan ȯnu̯ çekdiler bir taht-ı revâna kodular da ol demin mezkûr hâneye ʿazîm hışım ve cümle çavuşları ile giren kimesne cümle silâhdan hîç meded bulmayıp götürüldü de kudretullahı aʿyânen bildi

*27*Heliyedor da yere düştü ve onu büyük bir karanlık kapladı. Onu aldılar ve bir sedyeye koydular. Biraz önce o büyük bir öfkeyle, tüm çavuşlarıyla bu 'Ev'e girmişti. Ama hiçbir silah onu kurtaramadı! Götürüldü ve Allah'ın gücünü apaçık gördü.*

28*Hem ȯnu̯ derseŋ Allahıŋ kudreti ile dilsiz ve her ümîdden hem halâsdan mahrûm yatardı

*28*Hem onu dersen: Allah'ın gücüyle dilsiz, her ümitten ve kurtuluştan ümitsiz yatıyordu.*

29*Âmmâ öbürler kendi yerine ʿazîm taʿazzür vėren Rabb-i Teʿâlâya tebârek ėderler idi ki demin pûr-havf ve ıztırâb olan heykeli sürur ve hübur ile doldurdu̯ çün her şeyʾe kâdir olan Rabb-i Teʿâlâ tecellî eyledî

*29*Ama diğerleri, kendi yerine büyük yücelik veren yüce Rabbi kutsuyorlardı; ki demin büyük korku ve acıyla olan Tapınağı sevinç ve coşkuyla doldurmuştu. Çünkü 'her şeye gücü yeten' yüce Rab kendini gösterdi.*

30*Bu kez Heliyodoruŋ musâhiblerindeŋ baʿzısı teziye Oniyâya yalvardılar ki Müteʿâle istidʿâ eyleye de cân çekişip yatana

*30*Bu kez Heliyedor'un dostlarından bazısı çabucak Oniya'ya yalvardılar ki Yüce'yi çağırsın da can çekişip yatana* ∞

عمر باغشلایه

٣١ باش امام دخی بر زمان پادشاه ظن اتمسونکه یهودیلر
هلیودوره بر مکر اتدیلر دیو وهم چکوب انوك خلاصیچون
قربان ایلدی

٣٢ وباش امام کناهه کفارت اتدوکی زمان اول ایکی کتج یکیتلر
ینه اول لباس ایله کینمش تکرار هلیودوره کوروندیلر وایاق
اوزرنده دوروب آکا دیدیلر که

٣٣ باش امام اونیادن چوق شاکرلك کتور زیرا رب تعالی سکا
انوك سببی ایله عمر باغشلادی

٣٤ وسن که کوکدن جلد اولدك الله تعالی نك عظیم قوتنی اعلام
ایله بو نسنه لری دیدکدنصکره نابدید اولدیلر

٣٥ هلیودور دخی رب تعالی یه قربان ایدوب هم آکا عمری صقلیانه
چوق نذرلر ایلیوب اونیایی دخی سلاملیوب عسکریله بله
شاهه دوندی

٣٦ وکوزلری ایله کوردوکی الله اکبرك عمللرینه هپسنك اوکنده

شاهدلك

ʿömür bağışlaya
yaşam bağışlasın.
31*Baş imâm dahi bir zamân pâdişâh zann ėtmesin ki Yahûdîler Heliyodora bir meğer ėtdiler diye ve hem çekip önuŋ halâsiçün kurbân eyledi
*31*Bunun üzerine baş imam: 'Yahudiler'in Heliyedor'a bir şey yaptıklarını' kral düşünmesin diye, gidip onun kurtulması için bir kurban sundu.*
32*Ve baş imâm günâha keffâret ėtdiği zamân ol iki genç yiğitler yine ol libâs ile gėyinmiş tekrar Heliyodora göründüler ve ayak üzerinde durup ònа dėdiler ki
*32*Baş imam günah fidyesi için kurban sunduğu an, o iki yiğit genç yine o giysilerle giyinmiş olarak Heliyedor'a göründüler ve ayak üstü durup ona dediler ki:*
33*Baş imâm Oniyâdan çok şâkirlik getir zîrâ Rabb-i Teʿâlâ saŋa önuŋ sebebi ile ʿömr bağışladı
33"Baş imam Oniya'ya çok teşekkür et! Çünkü yüce Rab sana onun sebebiyle yaşam bağışladı.*
34*Ve sen ki gökden celd olduŋ Allah Teʿâlânıŋ ʿazîm kuvvetini iʿlâm eyle bu nesneleri dėdikden soŋra nâ-bedîd oldular
*34*Sen gökten dövüldün" ve yüce Allah'ın büyük gücünü bildirip bu şeyleri dedikten sonra görünmez oldular.*
35*Heliyodor dahi Rabb-i Teʿâlâya kurbân ėdip hem ònа ʿömrü saklayana çok nazarlar eyleyip Oniyâyı dahi selâmlayıp ʿaskerile bile şâha döndü
*35*Heliyedor da yüce Rabbe kurban sundu ve ona yaşamını koruduğu için; Oniya'ya çok dikkatle bakıp selamladıktan sonra askeriyle birlikte krala döndü.*
36*Ve gözleri ile gördü ki Allah-ü Ekberiŋ ʿamellerine hepisiniŋ önünde
*36*Gözleriyle gördüğü büyük Allah'ın işlerinin tümüne; herkesin*

önünde ∞

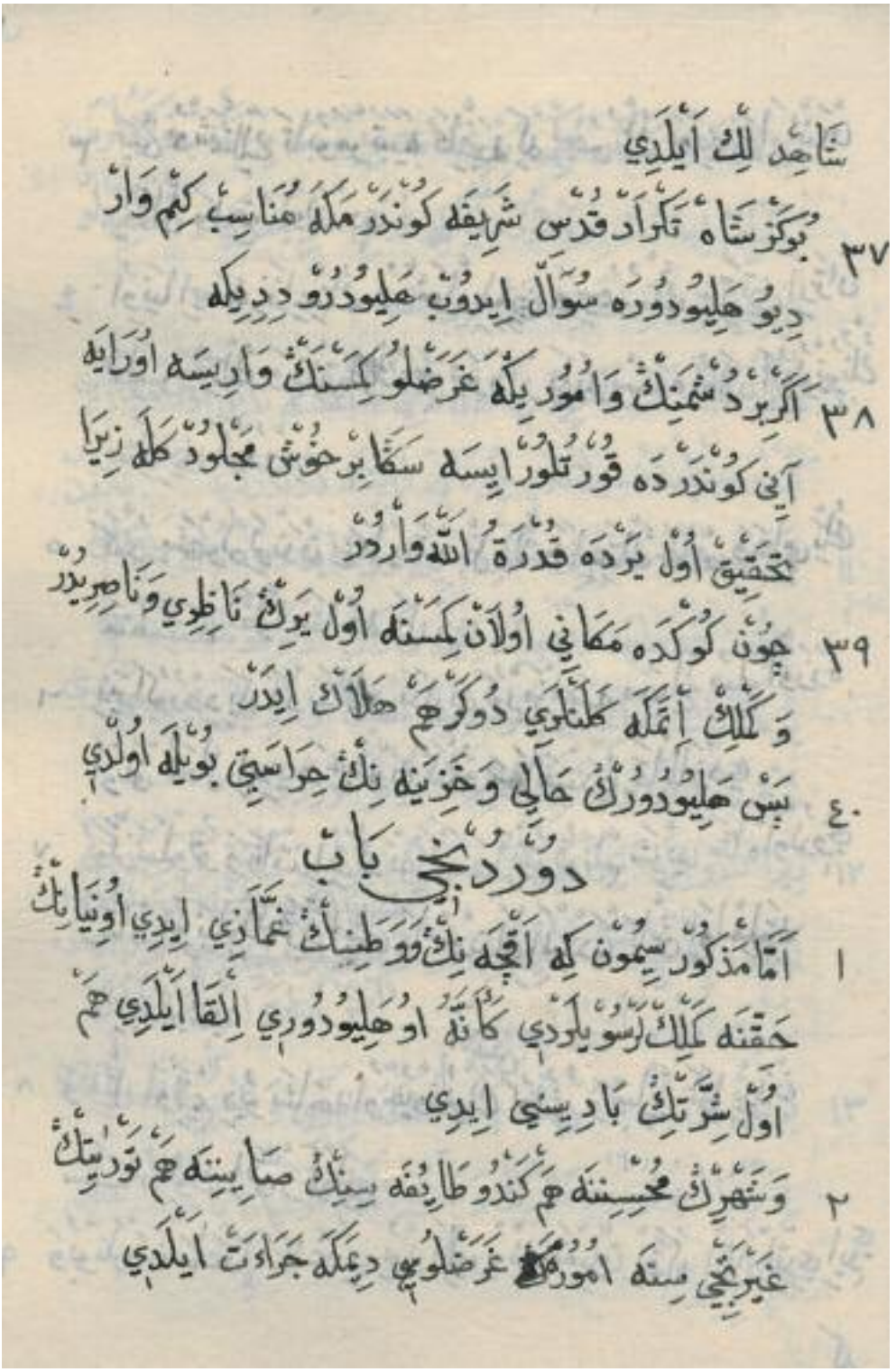

شاهد لك ايلدي
٣٧ بوكزشاه تكراد قدس شريفه كوندرمكه مناسب كيم وار
ديو هليودوره سوال ايدوب هليودورو ديديكه
٣٨ اگر بردشمنك وامور يكه غرضلو كسنك وارسه اورايه
آيني كوندرده قورتلورايسه سفابرخوش مجلود كله زيرا
تحقيق اول يرده قدرة الله واردر
٣٩ چون كوكده مكاني اولان كسنه اول يرك ناظري وناصريدر
وكلك امكه كلناري دوكرهم هلاك ايدر
٤٠ بس هليودورك حالي وخزينه نك حراسبتي بويله اولدي

دوردنجي باب

١ امامذكور سيمون كه اجحه نك وطنك غمازي ايدي اونيانك
حقنه كلك رسويلردي كانه اوهليودوري القا ايلدي هم
اول شرتك بادسني ايدي
٢ وشهرك محسننه هم كندو طايفه سنك صاينه هم تودسك
غيرتجي سنه امورمكه غرضلوسي دعمكه جراءت ايلدي

şâhidlik eyledi
tanıklık etti.
37*Bu kez şâh tekrar Kuds-i Şerîfe göndermeğe münâsib kim var diye Heliyodora su'âl ėdip Heliyodoro dėdi ki
*37*Bu kez kral yine kutsal Kudüs'e gönderilmeye uygun kim var? Diye Heliyedor'a sorarak dedi ki:*
38*Eğer bir düşmanıŋ ve umûruŋa ġarazlı kimesneŋ* var ise oraya ȯnu̯ gönder de kurtulur ise saŋa bir hoş meclûd gele zîrâ tahkîk ol yerde kudretullah vardır
38-Eğer senin bir düşmanın veya işlerine kasıtlı kimsen varsa oraya onu gönder. Eğer kurtulursa; sana iyice kırbaçlanmış gelsin. Çünkü araştır bak! O yerde Allah'ın gücü var.*
39*Çün gökde mekânı olan kimesne ol yeriŋ nâzırı ve nâsırıdır ve kemlik ėtmeğe gelenleri döğer hem helâk ėder
*39*Çünkü gökte yeri** olan kimse; o yerin gözeticisidir. Kötülük etmeye gelenleri döver ve yok eder!*
40*Pes Heliyodoruŋ hali ve hazîneniŋ hıraseti böyle oldu
*40*Evet Heliyedor'un durumu ve hazinenin korunması böyle oldu.*

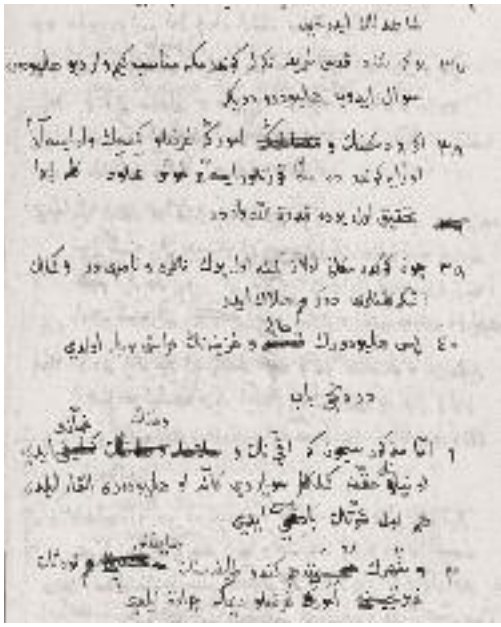

Dördüncü Bâb

1*Âmmâ mezkür Simʿun ki akçeniŋ ve vataŋıŋ ġammâzı idi Oniyânıŋ hakkına kemlikler söyledi kaʾannahu o Heliyodoru ilkâʾ eyledi hem ol şirretiŋ bâdîsi idi
*1*Ama Oniya için kötülükler söyleyen Simon; gümüş paraların ve vatanın ispiyoncusuydu. Heliyedor'u öne sürmüştü. Çünkü o kötülük sebebiydi.*
2*Ve şehriŋ muhsinine hem kendi̯ tâʾifesiniŋ sâyenine hem Tevrâtıŋ ġayretcisine umûra ġarazlı dėmėğe cerâʾet eyledi
*2*O şehire iyilik edene, kendi halkının koruyucusuna ve Tevrat'ın gayretçisine; 'işlere kötü niyetli!' demeye cesaret etti.*

* Bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*kimsen*'.
**Bkz. III.Mak. 2/13.

٣ پس دشمنلك تابو مرتبيه كلنجه كه سيمونك بعضي يارانندن
قتال واقع اولوردي

٤ اونيا ايسه نزاعنك دشوارلغني وسيمونك شرتيني ارتران
كلسريه نك وفنقيه نك سردار پايه سنده اولان اپولونيونك
شدتيني كوروب

٥ كندو شهرلولرندن شكايةً دكل الا جماعتك خاص وعامي نك
منفعتنه نظرا شاهه واردي

٦ زيرا كورردي كه اكر شاه تدارك كورمز ايسه مصالح صلح اوزره
اولمق محال ايدي وسيمون كندو سفاهتندن قالمازدي

٧ بوكز سلوقو وفات ايتدكدنصكره وانيتوقو نام شريف شاه اولدوغي
زمان اونيانك قرنداشي ياسون ال التندن باش اماملغه
طالب اولدي

٨ ونائل اولايم ديو شاهه اوجيوز يوك كوش وساير عوايددن
سكسان يوك اقرار ايلدي

٩ وبونلردن ماعدا آكا غيري يوز اللي يوك تعيين اتمكه اقرار اتدي ايدي

كه

3*Pes düşmanlık tâ bu mertebeye gelince ki Simʾunuŋ baʿzı yârânından kıtâl vâkiʿ olurdu
*3*Böylece düşmanlık bu derece artınca; Simon'un bazı dostlarından katillikler olurdu.*
4*Oniyâ nizâʿnıŋ düşvârlığını ve Simʾunuŋ şirretini artıran Kele-Siriye ve Fenikiye serdâr pâyesinde olan Âpoloniyonuŋ şirretini görüp
*4*Oniya bu çekişmelerin güçlüğünü ve Simon'un kötülüğünü arttıran, Kili-Suriye ile Fenikiye başkumandanı Apolonyo'nun kötülüklerini görünce;*
5*Kendi şehrlilerinden şikâyeten değil âmmâ illâ cemâʿatıŋ hâs ve ʿâmî menfaʿatına nazaran şâha vardı
*5*Kendi halkından şikayet için değil; ama kesinlikle halkın yararını gözetmek için krala gitti.*
6*Zîrâ görürdü ki eğer şâh tedârik görmez ise mesâlih sulh üzere olmak muhâl idi ve Simʾun kendi sefâhetinden kalmazdı
*6*Çünkü eğer kral önlem almazsa; olaylar yatıştırılamaz ve Simon'un akılsızlığı sürerdi.*
7*Bu kez Selevko vefât ėtdikden soŋra ve Ântiyoko nâm şerîf şâh olduğu zamân Oniyânıŋ karındaşı Yâson el altından baş imâmlığa tâlib oldu
*7*Bu kez Selevko öldü ve Antiyoko adındaki yönetici kral olduğu zaman; Oniya'nın kardeşi Yason el altından baş imamlığa göz koydu.*
8*Ve nâʾil olayım diye şâha üçyüz altmış yük gümüş ve sâʾir avâidden seksen yük ikrâr eyledi
*8*Krala iyi görünmek için üçyüz altmış yük gümüş ve diğer gelirlerden seksen yük vermeye karar verdi.*
9*Ve bunlardan mâʿadâ ònа ġayrı yüz elli yük taʿyîn etmeğe ikrâr ėtdi idi
*9*Bunlardan başka ona diğer yüz elli yük daha vermeğe söz verdi. ∞*

ki ∞

كه اكر آكا كندو حكمندن اجازت ويررسه بر مكتب وكنجلره
تعليم ايدجك بر يرقوره هم كه قدس شريفده كيلر انطاكيه لو
يازيلالو يازلمغه اجازت ويررسه

١٠ پس پادشاه آكا رضا ويردي اول دخي سلطنته نائل اولدوغي كبي
كندو سبطندن اولانلري يوناني آيينه دوندردي

١١ وكريم شاه حقوقني قالدردي يكه دومايه دوستلق و تعقد
ايچون دومايه ايلچيلك ايله واران اوپولمونك باباسي
يوحنانك مصالحيله يهوديلره تكليف اولنديلر ايدي هم شرعي
توقيعلري بوزوب يكي ظالم قانونلر قوردي

١٢ زيرا كندو ارادتندن رياضت بدني ايچون بر مكتب ياپديكه قله
آلتنده چرچيلاق تعليم ايده لر و ~~شهباز يكيتلري اكوب اوينده~~ ابلغ يكيتلري اوينده اكلدوب
شبقه آلتنه كتورر ايدي

١٣ بو يوزدن بت پرستلك پك آرتمده ايدي و اجنبيلرك توره لري
ازدياد بولوردي ظالمك و باش امام اولميان ياسونك عظيم
ناپاكلكندن

ki eğer ońa kendi hükmünden bir mekteb ve genclere taʿlîm ėdecek bir yer kurmağa hem Kuds-i Şerîfdekiler Ântâkiyyalı yazılmağa icâzet vėrirse

Ama eğer ona kendisi için bir okul, gençleri eğitecek bir yer kurmayı ve kutsal Kudüslüler'i Antakya'lı olarak yazmayı kabul ederse.

10*Pes pâdişâh ońa rızâʾ vėrdi ol dahi saltanata nâʾil olduğu gibi kendi sıbtından olanları Yunânnî âyinine dönderdi

*10*Böylece kral onu onayladı. O da egemenliği eline geçirince, kendi soydaşlarını Yunan ayinlerine döndürdü.*

11*Ve kerîm şâh hukûkunu kaldırdı ki Rûmâya dostluk ve teʿakkud+ içiń élçilik ile varan Epolamonuŋ babası Yûhannânıŋ mesâlihile Yahûdîlere teklîf olundular idî hem şerʿî tevkîʿleri bozup yeŋi zâlim kânûnlar kordu

*11*Romaya dostluk için elçi olarak giden Epolamo'nun babası Yuhanna'nın girişimiyle kral tarafından düzenlenen ve Yahudiler lehine olan yasaları geçersiz kılıp yeni zorbalık yasaları koydu.*

12*Zîrâ kendi irâdetinden riyâʾzet-i bedenî içiń bir mekteb yapdı ki kulle altında çırçıplak taʿlîm ėdeler ve eblağ yiğitleri evinde eğildip şabka altına götürür idî

*12*Çünkü kendi isteğiyle beden eğitimi için bir okul yaptı. Kale altında çırçıplak talim ettiriyor ve en iyi yiğitleri evinde eğitip şapka* altına alıyordu.*

13*Bu yüzden pütperestlik pek artmada idi ve ecnebîleriŋ töreleri izdiyâd bulurdu zâlimiŋ ve baş imâm olmayaŋ Yâsonuŋ ʿazîm nâpâklığındaŋ

*13*Bu yüzden putperestlik başını almış gidiyor ve yabancıların töreleri çoğalıyordu. Tüm bunlar baş imam olmayan zalim Yason'un büyük iğrençliğinin bir sonucuydu.*

*Antik Yunan Mitelojisinde Hermes'e ait olduğu söylenen, çevresi yuvarlak taraklı miğfer.

+bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*teʿâkud*'.

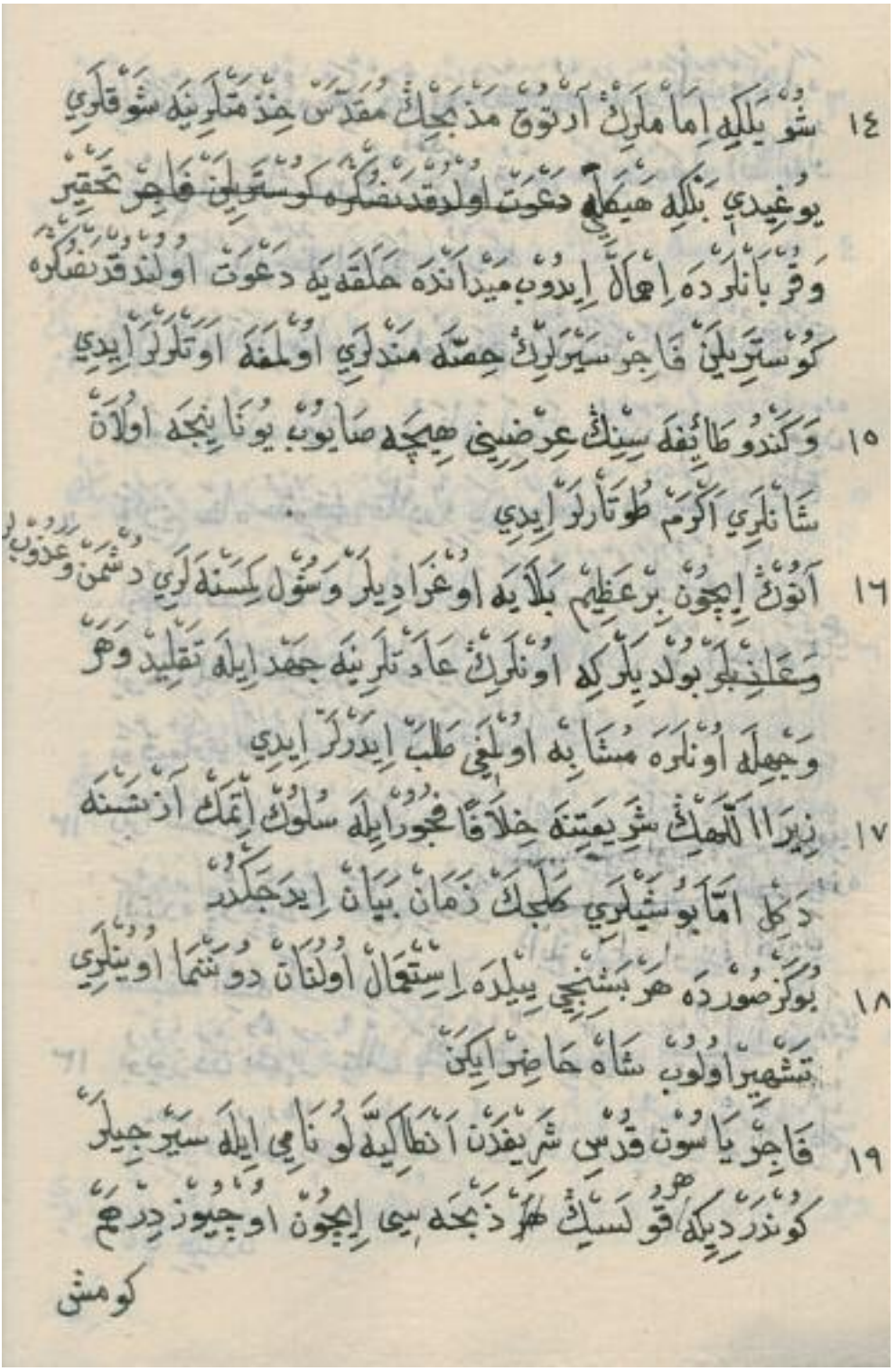

١٤ شو يلكه اماملرك آرتوق مذبحك مقدس خدمتلرينه شوقلري
يوغيدي بلكه هيكلي دعوت اولدقدنصكره كوستريلن فاجر تحقير
وقربانلرده اهمال ايدوب ميدانده حلقه يه دعوت اولندقدنصكره
كوستريلن فاجر سيرلرك حصه مندلري اولمغه اوتلرلر ايدي
١٥ وكندو طائفه سنك عرضيني هيچه صايوب يونانيجه اولان
شانلري اكرم طوتارلر ايدي
١٦ آنوك ايچون بر عظيم بلايه اوغراديلر وشول كمسنه لري دشمن وعذوبلر
وعاذبلر بولديلركه اونلرك عادتلرينه جهد ايله تقليد وهر
وجهله اونلره مشابه اولمغي طلب ايدرلر ايدي
١٧ زيرا اللهك شريعتنه خلافا فجور ايله سلوك ايتمك آزنسنه
دكل اما بو شيلري كلجك زمان بيان ايدجكدر
١٨ بوكز صورده هر بشنجي ييلده استعمال اولنان دوننما اوينلري
تشهير اولوب شاه حاضر ايكن
١٩ فاجر ياسون قدس شريفدن انطاكيه لو نامي ايله سيرجيلر
كوندرديكه هر قولسك هر ذبحه سي ايچون اوچيوز درهم
كومش

14*Şöyle ki imâmlarıŋ artîk mezbahıŋ mukaddes hizmetlerine şevkleri yoğidi belki heykeli tahkîr ve kurbânlarda ihmâl ėdip meydânda halakaya daʿvet olundukdan soŋra gösterilen fâcir seyirleriŋ hissemendleri olmağa avatlarlar idi

*14*O derece ki artık imamlar mezbahın kutsal hizmetlerini isteklice yapmıyorlar; belki Tapınağı küçümseyip ve kurbanları öteleyip -meydanlarda 'disk atışına'* çağrıldıktan sonra- gösterilen sapkın seyirlerin ortakları olmaya acele ediyorlardı.*

15*Ve kendi tâʾifesiniŋ ʿırzını hîçe sayıp Yûnânîce olan şaʾnları ikram tutarlar idi

*15*Kendi halkının namusunu hiçe sayıp, Yunanca olan ünleri daha çok tutuyorlardı.*

16*Ônuŋ içiŋ bir ʿazîm belâya uğradılar ve şul kimesneleri düşman ve azûblar buldular ki onlarıŋ adetlerine cehd ile taklîd ve her vechile onlara müşâbih olmağı taleb ėderler idi

*16*Bu yüzden büyük belaya uğradılar. Onların adetlerini taklit ettikleri ve her şeyde onlara benzemeye çalıştıkları kimseler; onların düşmanları ve büyük acılarıydı.*

17*Zîrâ Allahıŋ şerîʿatına hilâfan fücur ile süluk ėtmek az nesne değil âmmâ bu şeyleri gelecek zamân beyân ėdecekdir

*17*Çünkü Allah'ın 'Kutsal Yasası'na karşılık ahlaksızca yürümek az şey değildir. Ama tüm bunların ne denli kötü olduğunu gelecek zaman gösterecektir.*

18*Bu kez Sûrda her beşinci yılda istiʿmâl olunan donanma oyunları teşhîr olup şâh hâzır iken

*18*Bu sırada Sur'da her beşinci yılda yapılan donanma oyunları sırasında, kralın önünde;*

19*Fâcir Yâson Kuds-i Şerîfden Ântâkiyyalı nâmı ile seyirciler gönderdi ki Herkûlesiŋ** zebihası içiŋ üçyüz dirhem

*19*Ahlaksız Yason, kutsal Kudüs'ten Antakyalı adıyla seyirciler gönderdi. Bunlar Herküles'in** kurbanı için üçyüz dirhem* ∞

* Antik Yunan '*disk atışı*' sporu.

**Antik Yunan mitolejisinde güç Tanrısı.

gümüş ∞

كومش كوترلر ايديكه اونلري كتورنلر كندولري يالوار ديلر
كه اول ذبحه ده صرف اولميالر
٢٠ واونلرك سببي ايله اونلري چكدرمه لرك مهماتنه صرف ايلدي
٢١ بوكز منستونك اوغلي اپولونيو شاه فلومتورك اتدوكي بكلر
جمعيتي ايچون مصره كوندرلمش ايكن انتيوقو دويوب كه
اوندن منفرق اولدي انوك قارشوسنه امين اولمغه مقيد
اولديده يافه يه كلدي واورادن قدس شريفه كتدي
٢٢ واوراده ياسوندن هم شهر خلقندن عزت ايله قبول اولدي و
مشعله لر هم القشلر ايله شهره كتورلدي اندن فنقيه يه دوندي
ده بو وجهله اوردوده دوردي
٢٣ واوچ ييل كچدكدنصكره ياسون مذكور سيمونك منلاؤ نام
قرنداشني كوندرديكه شاهه اقچه كتوره هم آكا لوازمي ذكر ايليه
٢٤ اوايسه شاه يانينده مرغوب آكا بروجه حكومت تعزيز اولمغله
ياسونك اتدوكندن زياده شاهه اوچيوز يوك كومش ادا
ايدوب باش اماملغي كندو اوزرينه تحويل ايلدي

gümüş götürürler idi ki onları götürenler kendileri yalvardılar ki ol zebhede sarf olmayalar
gümüş götürüyorlardı. Ama onları götürenler paranın, o boğazlamalarda kullanılmamasını yalvardılar.
20*Ve onlarıŋ sebebi ile o onları çekdirmeleriŋ* mühimmâtına sarf eyledi
*20*Bu yüzden o, onları çektirmelerin mühimmatına harcadı.*
21*Bu kez Menestoʾnuŋ oğlu Âpolonyo şâh Filometoruŋ ėtdiği beğler cemʿiyyeti için Mısıra gönderilmiş iken Ântiyoko duyup ki ondan münferik oldu ònuŋ karşîsına emîn olmağa mukayyed oldu da Yâfaya geldi ve oradan Kuds-i Şerîfe gitdi
*21*Bu kez Menesto'nun oğlu Apolonyo, kral Filometor'un hazırladığı beyler toplantısı için Mısır'a gönderilmişken; Antiyoku bunun ondan ayrıldığını duyduğunda; onun karşısında güvenli olmayı gözetti ve Yafa'ya geldi. Oradan kutsal Kudüs'e gitti.*
22*Ve orada Yâsondan hem şehr halkından ʿizzet ile kabûl oldu ve meşʿaleler hem alkışlar ile şehre getirildi òndan Fenikiyeye döndü de bu vechile orada durdu
*22*Orada Yason'dan ve şehir halkından görkemli bir şekilde karşılandı. Meşaleler ve alkışlarla şehire getirildi. Oradan Fenike'ye döndü ve böylece üç yıl orada durdu.*
23*Ve üç yıl geçdikden soŋra Yâson mezkür Simʾunuŋ Menelâʾvü nâm karındaşını gönderdi ki şâha akçe getire hem òŋa levâzımı zikr eyleye
*23*Üç yıl geçtikten sonra Yason, adı geçen Simon'un Menelao adındaki kardeşini, krala gümüş para götürsün ve ona gerekli şeyleri anlatsın diye gönderdi.*
24*O ise şâh yanında merġub òŋa bir vech-i hükûmet taʿzîz olmağile Yâsonuŋ ėtdiğinden ziyâde şâha üçyüz yük gümüş ʾedâʾ ėdip baş imâmlığı kendi üzerine tahvîl eyledi
*24*O ise kral yanında beğenilmek için egemenliğine övgüler yağdırdı ve Yason'un verdiğinden daha çok üç yüz yük gümüş ödeyip, baş imamlığı kendi üzerine geçirtti.*

*Çektirme: Yaklaşık 30-50 grostonluk yelkenli.

٢٥ وشاهك امرلرينى الوب كلديده كندوسى ايله باش اماملغه لايق
نسنه كتورمدى الا ياوز ظالمك قلبى ويرتجى جانورك صولتى وار ايدى
٢٦ بويوزدن كندو قرنداشنى حيله ايله عزل ايدوب ياسون كندوسى
دخى غيرى كمسنه نك حيله سى ايله معزول اولوب قوولدى ده
امونيلرك ولايتنه قاچدى
٢٧ ومنلاؤ بكلكى الدى اما اقرار اتدوكى اقچه دن هيچ استيفا اتمدى
اكرچه قله سردارى اولان سوستراتو اونلرى طلب اتدى ايسه ده
٢٨ زيرا خراجلر دوشرمك انوك بوينده ايدى انوك ايچون ايكيسيده
شاهدن دعوت اولنديلر
٢٩ ومنلاؤ باش اماملقده قرنداشى لسيماقوء قايم مقام اتدى
سوستراتو ايسه قبروسلى لرك پاشاسى قراتتى كندويرينه قودى
٣٠ بو نسنه لر بويله منجرى ايكن واقع اولديكه تارسيسى ومالوتيلر
شاهك خاصكيسى انيتوقيده يه باغشلاندقلرى ايچون طغيان اتديلر
٣١ بو خصوصدن شاه عجله ايله اول نسنه لرى تسكين اتمكه واردى
واهل منصبدن اولان اندرونيقوء كندويه قايم مقام قودى

اوزمان

38

25*Ve şâhıŋ emirlerini alıp geldi de kendisi ile baş imâmlığa lâyık nesne getirmedi illâ yavuz zâlimiŋ kalbi ve yırtıcı cân-veriŋ savleti var idi

*25*Kralın buyruğunu alıp geldiğinde; kendisi baş imamlığın gereklerini yerine getirmedi. Aksine kötü zalim bir yürek ve yırtıcı canavarların saldırışı vardı.*

26*Bu yüzden kendi karındaşını hile ile ʿazl ėdip Yâson kendisi dahi ġayrı kimesneniŋ hîlesi ile maʿzûl olup kovuldu da Âmmonîleriŋ vilâyetine kaçdı

*26*Bu yüzden kardeşini hileyle görevinden uzaklaştıran Yason, kendi de başka bir kimsenin hilesiyle tuzağa düşüp kovuldu ve Amoniler'in ülkesine sığındı.*

27*Ve Menelâʾo beğliği aldı âmmâ ikrâr ėtdiği akçeden hîç istiʿfâ ėtmedi eğerçe kulle serdârı olan Sostirâto onları taleb ėtdi ise de

*27*Menelao o beyliği aldı; ama söz verdiği gümüş paradan hiç yararlanmadı. Her ne kadar kale komutanı olan Sostirato onu istemiş olsa da.*

28*Zîrâ harâclar devşirmek ònuŋ boynunda idi ònuŋ içiŋ ikisi de şâhdan daʿvet olundular

*28*Çünkü haraçları toplamak boynunun borcuydu, bu yüzden her ikisi de kral tarafından çağırıldı.*

29*Ve Menelâʾo baş imâmlıkta karındaşı Lisîmâkûyu kâʾim makam ėtdi Sostirâto ise Kıbrıslılarıŋ pâşâsı Kirâteti kendi yerine kodu

*29*Menelaos baş imamlıkta kardeşi Lisimakus'u makam sahibi etti. Sostirato ise Kıbrıslıların paşası Kiratet'i kendi yerine atadı.*

30*Bu nesneler böyle müncerri iken vâkiʿ oldu ki Târsiyyi ve Mâlluvitîler şâhıŋ hâsekîsi Ântiyokideye bağışlandıkları içiŋ tuğyân ėtdiler

*30*Bu olaylar böyle gelişirken Tarsiyler* ve Maluvitler kralın eşi Antiyoki'ye** verildikleri için zorbalık ettiler.*

31*Bu husûsdan şâh ʿacele ile ol nesneleri teskîn ėtmeğe vardı ve ehl-i mensıbdan olan Ândironîkoʾyu kendiye kâʾim makâm kodu

*31*Bu yüzden kral aceleyle o şeyleri yatıştırmaya gitti ve onlardan olan Andronikoʾyu kendine vezir atadı.*

*Tarsuslular.

** Antiyok**o**: Erkek kral. Antiyok**i**: Kadın, kralın eşi, cariyesi.

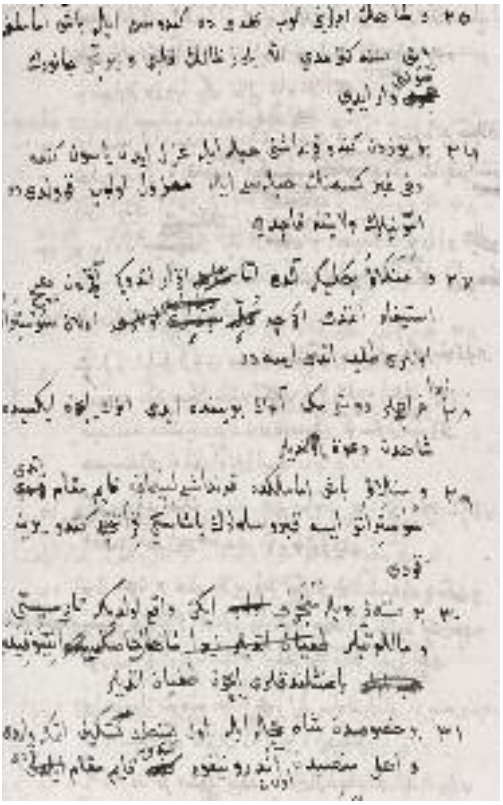

o zamân ∞

٣٢ اوزمان منلاؤ الیمه بر ایوجه فرصت کردی دیو هیکل قابلرندن
بعض آلتون قابلری اوغرلیوب آندرونیقویه باغشلادی و قلانن
صورده هم اطرافده اولان شهرلرده صاتدی

٣٣ بونی اونیا صحیح بلوب آنی آزارلدی ده انطاکیه یه یقین اولان
دافنه نام موضعه یان ویروب کتدی

٣٤ بو اجلدن منلاؤ آندرونیقوء بر یکا چکوب آکا یالواردیکه اونیاء
اولدوره اول دخی اونیایه واروب و آکا حیله ایله القاهم یمین
ایله دعوت ایدوب و صاغ الینی ویروب اگرچه وهمناک ایدی
ایسه ده آنی پناه کاهدن چقاردی ده تزیه هر اطرافی قپلایوب
اولدردی و هیچ عدالته احترام اتمدی

٣٥ بونک ایچون یالکز یهودیلر دکل بلکه نیجه غیری طائفه لر
دخی طاریلوب اول آدمی ناحق یره اولدردیکی ایچون پک رنجیده
اولدیلر

٣٦ و شاه تلقیه دن دوندوکی کبی آکا شهرده اولان یهودیلر
و یونانیلر دخی ظلمک عداوتینه امداد ایدوب اونیا سببسز

32*O zamân Menelâʾo elime bir íyi̇ce fīrsat girdi diye heykel kablarından baʿzı altīn kabları uğurlayıp birazın Ândironîkoya bağışladı ve ġayrıları da Sûrda hem etrâfda olan şehrlerde satdı

*32*O zaman Menelao "elime iyi bir fırsat geçti,, diye Tapınak kaplarından bazı altın kapları çaldı ve birazını Andronikoʼya bağışladı. Diğerlerini de Surʼun çevresindeki şehirlerde sattı.*

33*Bunu Oniyâ sahîh bilip ònu̇ azarladı da Ântâkiyyaya yakın olan Define nâm mevziʿye yan verip gitdi

*33*Bunu Oniya tam olarak öğrenince onu azarladı ve Antakyaʼya yakın olan Define adındaki yere doğru gitti.*

34*Bu eclden Menelâʾo Ândironîkoyu bir yaŋa çekip òŋa yalvardı ki Oniyâyı öldüre ol dahi Oniyâya varıp ve òŋa hîle ile ilkâʾ hem yemîn ile daʿvet èdip ve sağ elini vèrip eğerçi ve hem-nâk idi ise de ònu̇ penâhgâhdan çıkardı da tèziye her etrâfı kapayıp öldürdü ve hîc ʿadâlete ihtirâm ètmedi

*34*Bu yüzden Menelao Andronikoʼyu bir yana çekerek ona Oniyaʼyı öldürmesi için yalvardı. O da Oniyaʼya giderek ona hileyle yemin edip bırakacağını söyleyerek davet etti. Sağ elini verip onunla dostça göründü, onu sığındığı yerden çıkardı ve her tarafı kapayarak onu öldürdü. Hiç adaleti düşünmedi.*

35*Bunuŋ içi̇n yalıŋız Yahûdîler değil belki niçe ġayrı tâʾifeler dahi darılıp ol âdamı nâhakk yere öldürdüğü içi̇n pek rencîde oldular

*35*Bu yüzden yalnız Yahudiler değil, birçok milletler de darıldılar. O adamı haksız yere öldürdüğü için çok incindiler.*

36*Ve şâh Kilikiyadan döndüğü gibi òŋa şehrde olan Yahûdîler Yunânîler dahi zulmüŋ ʿadâvetine imdâd èdip Oniyâ sebepsiz

*36*Kral Kilikyaʼdan döndüğü zaman, kentte olan Yahudiler ve Yunanlılar bu zulmün düşmanlığı karşısında ondan yardım dilediler ve*

اولدرلدوكي ايچون شكوا ايلديلر

٣٧ بو خصوصدن انيتوقو متوفي نك زهدي وعظيم حلمي ايچون
جان المني چكوب وترحم ايليوب كوز ياشني دوكدي

٣٨ وغضبي طوتشوب آندرونيقونك فرفر خلعتني چكدي وقفتانني
يرتديده اني بتون شهرك چوره سنده كزدروب همان اونيا
ظلم ايله اولدرلدوكي يرده اول قتالي رب تعالي مستحق جزاسني
ويرنجه اولدرتدي

٣٩ بوكز لسماقو منلاؤنك اتفاقي ايله شهرده چوق حرم سرقه لري
اتمش آدي چكلمش ايكن لسماقونك اوزرينه كثرت خلق جمع اولدي
زيرا ارتوق چوق التون قابلري طشره يه كوترلدي ايدي

٤٠ وپر غضب كروهلر قالقنجه لسماقو اوچ آدمي بيك يراقليوب ظلم دستانيله
زوره باشلدي ويا شلوهم معتوه خوران نام كمسنه پيشوا ايدي

٤١ اما قوم لسماقونك زورينى كوروب كيمي طاشي كيمي اوطون يارمه لرني
كيمي اوكنده ياتان كسكي اوچ اوچ قاورايوب لسماقونك طايفه سي
اوزرينه آتارلر ايدي

واونلردن

öldürdüğü için şekvâ eylediler
nedensiz yere öldürdüğü için ona şikayet ettiler.
37*Bu husûsdan Ântiyoko müteveffânıŋ zühdü ve ʿazîm hilmi içiŋ cân-ı elemini çekip ve terahhum eyleyip göz yaşını dökdü
*37*Bu yüzden Antiyoko, merhumun nefsini koruduğu ve çok ağırbaşlı biri olduğu için yüreği sızladı. Ona acıyıp göz yaşını döktü.*
38*Ve ġazabı tutuşup Ândironîkonuŋ fırfır hilʿatını çekdi ve kaftânını yırtdı da ònu bütün şehriŋ çevresinde gezdirip hemen Oniyâ zulm ile öldürüldüğü yerde ol kıttâlı Rabb-i Teʿâlâ müstahakk cezâsını vèrince öldürtdü
*38*Öfkesinden Andronikoʼun göz alıcı kaftanını çekip yırttı. Onu tüm şehirin çevresinde gezdirip, Oniyaʼyı acımasızca öldürttüğü yerde cezasını verip öldürttü. Çünkü bu ölümü yüce Rabten hak etmişti.*
39*Bu kez Lisimâko Menelâʾonuŋ ittifâkı ile şehrde çok haram serikaları ètmiş adı çekilmiş iken Lisimâkonuŋ üzerine kesret-i halk cemʿ oldu zîrâ artık çok altîn kâbları taşraya götürüldü idi
*39*Bu kez Lisimako, Menelaʼ nun işbirliğiyle şehirde çok kanunsuzluklar, hırsızlıklar yapmış ve adı çıkmışken; Lisimakoʼya karşı büyük bir kalabalık toplandı. Çünkü birçok altın kaplar dışarıya götürülmüştü.*
40*Ve pür ġazab gürûhlar kalkınca Lisimâko üç biŋ âdamı yaraklayıp zulüm destânıyla zora başladı ve yaşlî hem maʿtûh Hûrân nâm kimesne pîşvâ idi
*40*Kalabalıklar büyük bir öfkeyle kalkışınca Lisimako üç bin adamı silahlandırıp zulümle zorbalığa başladı. Yaşlı ve bunak Huran adındaki kişi başkan idi.*
41*Âmmâ kavm Lisimâkonuŋ zorunu görüp kimi taşı kimi odun yarmalarını kimi öŋünde yatan keseġi* avuç avuç kavrayıp Lisimâkonuŋ tâʾifesi üzerine atarlar idi
*41*Ama halk, Lisimakoʼnun zorbalığını görünce bazısı taş, bazısı odun yarmalarını ve bazısı da önünde yatan iri toprak parçalarını kavrayıp Lisimakoʼnun adamları üzerine atıyordu.*

*Kesek: (E. Tü.) iri toprak parçası. Bkz. 1664 el yazmasında Ali Bey önce toprak yazmış ve sonra üzerini çizip '*kesek*' olarak düzeltmiş. Bu da Ali bey'in çeviri yaparken ne denli özen gösterdiğinin bir kanıtıdır.

ve onlardan ∞

٤٢ وَاوْنلَرْدَنْ چُوغِنِي يَارَه لَدِيلَرْ وَچُوغِنِي يَرَه سَرْدِيلَرْ هَمْ هِپَسِنِي
قَاچِرْدِيلَرْ وَعَاقِبَتْ اوْلْ سَارِقِ حَرَمِي خَزِينَه خَانَيَه يَقِينْ يَرْدَه
اوْلْدُرْدِيلَرْ

٤٣ وَبُو نَسْنَه لَرْ اِيچُونْ مَنَلَاوُنُكْ اوْزَرِينَه دِيوَانْ قُورْلْدِي

٤٤ وَشَاهْ صُورَه كَلْدُوكِي زَمَانْ آنُوكْ اوْكُنْدَه اِخْتِيَارْلَرِكْ
مُشَاوَرَه سِنْدَنْ كُونْدَرِيلَنْ اوْجْ آدَمْ اوْنْدَنْ شِكَايَتْ اِتْدِيلَرْ

٤٥ اَمَّا مَنَلَاوُ طُوتْلَاجَقْ مَحَلْدَه دُورِ[illegible] اوْغْلِي ~~ابطلمويه~~ ابطلمويه چُوقْ
اَقْچَه اِقْرَارْ اِتْدِيكَه شَاهِي بَارِشْدِرَه

٤٦ بُو اَجْلَدَنْ اَبْطُولَمُوْ شَاهِي تَنْهَايَه بِرْكَمَرَه كَانَّه صُووْقْلَنْمَقْ اِيچُونْ
چَكْدِيدَه آنِي وَازْكَچِرْدِي

٤٧ وَاوْلْ مَنْبَعِ فَسَادْ مَنَلَاوُيَه جُرْمِنِي بَاغِشْلَدِي هَمْ اوْلْ مَسْكَنْلَرِي
كِه اَكَرْ تَاتَارْلَرْ يَانِنْدَه اِحْتِجَاجْ اِتْسَه لَرْ اِيدِي صُوجْسِزْلَرْ كَبِي
مُبَرَّي اوْلُورْلَرْدِي قَتْلْ اِتْدِرْدِي

٤٨ پَسْ شَهْرْ وَقَوْمْ هَمْ مُقَدَّسْ قَابْلَرْ اِيچُونْ دَعْوَي اِيدَنْلَرْ تَزِيَه
نَاحَقْ عُقُوبَتِي چَكْدِيلَرْ

42*Ve onlardan çoğunu yaraladılar ve çoğunu yere serdîler hem hepisini kaçırdılar ve ʿâkibet ol sâdık-ı hademi hazînehâneye yakın yerde öldürdüler

*42*Onlardan birçoğunu yaraladılar, çoğunu da yere serdiler ve tümünü kaçırdılar. Ardından o sadık hizmetçiyi hazineye yakın yerde öldürdüler.*

43*Ve bu nesneler içîn Menelâʾonuŋ üzerine dîvân kuruldu

*43*Tüm bu olaylar ve Menelao için toplantı yapıldı.*

44*Ve şâh Sûra geldiği zamân ònuŋ öŋünde ihtiyârlarıŋ müşâveresinden gönderilen üç âdam ondan şikâyet ètdîler

*44*Kral Sur'a geldiği zaman; onun önünde yaşlıların danışmanlığından gönderilen üç adam, ondan şikayet etti.*

45*Âmmâ Menelâʾo tutulacak mahalde Dorîminoʾ oğlu Âbtolamoʾya çok akçe ikrâr ètdi ki şâhı barışdıra

*45*Ama Menelao tutuklanacağı yerde, Dorimino oğlu Ptolemo'ya kralı uzlaştırması için çok gümüş para teklif etti.*

46*Ve bu eclden Âbtolamoʾ şâhı tenhâya bir kemere kaʾannahu sovuklanmak içîn çekdi de ònu vâzgeçirdi

*46*Bu yüzden kral Ptolemo'yu ısısız bir kemer altına serinlemek için çekti ve onu vazgeçirdi.*

47*Ve ol menbaʿ-i fesâd Menelâʾoya cürmünü bâğışladı hem ol meskenleri ki eğer Tatarlar* yanında ihticâc ètseler idi suçsuzlar gibi müberrâ olurlardı katl ètdirdi

*47*Ve o, kötülük kaynağı Menelao'ya suçunu bağışladı. O yerleşikleri; eğer Tatarlar* yanında tanık olarak gösterilselerdi suçsuzlar gibi özgür olurlardı, öldürdü!*

48*Pes şehir ve kavm hem mukaddes kablar içîn daʿvâ èdenler tèziye nâ-hak ʿakibeti çekdîler

*48*Böylece şehir, halk ve kutsal kaplar için dava edenler; çabucak haksız sonuca katlandılar.*

*Bazı çevirilerde '*İskitler*' olarak geçiyor.

٤٩ اول خصوصدن صوریلر بله ظلمك عداوتندن متحرك اولوب
اونلرك دفننه متعلق نسنه لری تعظیم ایله قایردیلر
٥٠ منلاؤ ایسه جبارلرك عظیم خستی ایچون کندو شهرلو شهرلولرینك
بیوك غرضجیسی اولوب وخباثتده بیویوب بکلکده قالدی

بشنجی باب

١ اول زمانلرك آراسنده انیتوقو مصرك ایکنجی سفرینه حاضرلندی
٢ وواقع اولدیکه قرق کون مقداری قدر بتون شهرده التون لباسلر
کیمش سپاهلر ومزراقلر ایله هم قلیجلر ایله یراقلنمش بلوکلر
هواده یورر کورنورلر ایدی
٣ وآتلولر بلوکلرك دیزنتیلری اوغراشلری وایکیسنك چفته قوشولری
وقالقانلرك دپرنمه لری وچوق مزراق وخشتلرك آتلشلری
والتون زینتلرك یلابیشلری هم هردرلو سلاحلر
٤ بو خصوصدن هب دعا ایدرلر ایدیکه اول علامت خیره دونه
٥ اما یالان خبر شایع اولوب که انیتوقو دار دنیادن ارتحال ایلدی
یاسون یقین بیك آدم دوشروب تزیه شهری المغه کلدی

وحصار

49*Ol husûsdan Sûrîler bile zulmûŋ ʿadâvetinden müteharrik olup onlarıŋ defnine müteʿâllik nesneleri taʿzîm ile kayırdılar
*49*O yüzden Surlu'lar bile zulmün düşmanlığından etkilenip onların gömülmesi için gerekli şeyleri görkemle kayırdılar.*
50*Menelâʾo ise cabbârlarıŋ ʿazîm hisseti içiŋ kendi şehrlileriniŋ büyük ġarazcısı olup habâsetde büyüyüp beğlikde kaldı
*50*Menelao ise zorbaların büyük hırsları için; kendi halkının büyük kincisi olup ve kötülükte büyüyüp beylikte kaldı.*

Beşinci Bâb

1*Ol zamânlarıŋ arasında Ântiyoko Mısrıŋ ikinci seferine hâzırlandı
*1*O sırada Antiyoko, ikinci Mısır seferine hazırlandı.*
2*Ve vâkiʿ oldu ki kırk gün mikdârı kadar bütün şehrde altîn libâslar gėymiş sipâhlar ve mizraklar ile hem kılıçlar ile yaraklanmış bölükler havâda yürür görünürler idi
*2*Tüm şehirde, kırk gün boyunca altın giysiler giymiş süvariler, mızraklar ve kılıçlarla silahlanmış bölükler; havada yürüyor görünüyorlardı.*
3*Ve atlîlar bölükleriŋ dizintileri uğraşlar ve çifte koşular ve kalkanlarıŋ deprenmeleri ve çok mizrak ve hıştlarıŋ atılışları ve altîn zînetleriŋ yalabışları hem her türlü silâhlar
*3*Atlılar ve bölüklerin dizilişleri; uğraşlar ve çifte koşular. Kalkanların kımıldayışı, büyük mızraklar ve küçük mızrakların atılışları; altın bezemelerin parıltıları; her türlü silâhlar.*
4*Bu husûsdan hep duʿâʾ ėderler idi ki ol alâmet hayra döne
*4*Bu yüzden, bu işaretlerin iyiye yönelik olması için hep hayır-dua ediyorlardı.*
5*Âmmâ yalan haber şâyiʿa olup ki Ântiyoko dâr-ı dünyâʾdan göçmüştür irtihâl eyledi Yâson yakîn biŋ âdam devşirip tėziye şehri almağa geldi
*5*Ama Antiyoko bu dünyadan göçüp öldü! diye yalan haber yayılınca; Yason tam bin adam toplayıp çabucak şehri almaya geldi.*

ve hisâr ∞

٦ وحصار اوزرنده اولانلري توسكروب وارتوق شهر النوب منلاو
قلّيه قاچدي وياسون كندو شهرلولريني كمسيه امان ويرميوب
قتل ايدردي هم آني فكر اتمز ايديكه اقربا اوزرينه اولان ظفر دولتي
عظيم نكبتلك در

٧ پس اگرچه ظن ايدرديكه كندو شهرلولرندن دكل الا دشمنلرندن
نصرت بولور سلطنته نائل اولمادي بلكه غرضلرك عاقبتي ايچون
عيبلنوب قاچديده تكرار امونيلرك ولايتنه كتدي

٨ امدي عاقبتي خير اولمايوب عربلرك شاهي ياننده ملوم اولدي
وشهردن قچار ايكن هپسندن مطرود وتوريتدن مرتاد كبي مبغوض
هم وطننك وكندو شهرلولرينك جلادي كبي محقور اولوب مصره سورلدي

٩ واولكه نيچه لري وطنندن سوركون ايلدي كندوسي سورلوب هلاك
اولدي چون لاكدمونيلره كوچدي ظن ايدوب كه خصملغي ايچون
اونلرده صيانت بولا

١٠ ونيچه لري ~~كوملمش اتلان كمسنه اولوب~~ كوميوب براغان براغان كمسه دن آغلانمدي هم هيچ
دفن اولمايوب بابالرينك مزارندن محروم اولدي

6*Ve hisâr üzerinde olanları tüskürdüp ve artīk şehr alınıp Menelâʾo kulleye kaçdı ve Yâson kendi̇ şehrlilerini kimseye âmân vermeyip katl ėderdi hem ònu̇ fikr ėtmez idi ki akrabâ üzerine olan zafer devlet-i ʿazîm nekbetlikdir

*6*Sonra hisarlar üzerinde olanları püskürterek şehri ele geçirdi. Menelao kaleye kaçtı. Yason kendi şehirlilerini kimseye aman vermeden katlediyordu. Ama o, akraba üzerinde olan zaferin büyük bir kara talihlilik olduğunu düşünmüyordu.*

7*Pes eğerçe zann ėderdi ki kendi̇ şehirlilerinden değil illâ düşmanlardan nusret bulur saltanata nâʾil olmadı belki ġarazlarıŋ ʿakibeti içi̇n ʿayıplanıp kaçdı da tekrar Âmmonîleriŋ vilâyetine gitdi

*7*O kendi şehirlilerinden değil; ama düşmanlardan kurtuluş bulacağını sanıyordu. Yönetime hakim olamadı, belki amacının sonu için utançla kaçtı ve yine Amoniler'in topraklarına gitti*.

8*İmdi ʿakibeti hayr olmayıp ʿArabları̧ŋ şâhı yanında malûm oldu ve şehrden kaçar iken hepisinden matrûd ve Tevrâtdan murtâd gibi mebġuz hem vatanını̧ŋ ve kendi̇ şehrlilerini̧ŋ cellâdı gibi mahkûr olup Mısra sürüldü

*8*Ama sonunun iyi olmayacağını Araplar'ın kralı yanında anladı. Şehirden kaçarken herkesten dışlanmış, Tevrat'tan dönen gibi nefretlik, vatanın ve kendi şehirlerinin celladı gibi aşağılık olup Mısır'a sürüldü.*

9*Ve ol ki niçeleri vatanından sürgün eyledi kendi̇si sürülüp helâk oldu çün Lâkedemûnîlere göçdü zann ėdip ki hısımlığı için onlarda siyânet bula

*9*Nasıl ki o birçoklarını kendi vatanından göndermişti. Kendisi de böylece sürülüp yok oldu. Çünkü Lakedemonlular'a** gitti. Akrabalıktan ötürü onların kendisini koruyacağını sanıyordu.*

10*Ve ol niçeleri gömmeyip bıraġan kimseden ağlanmadı hem hîç defn olmayıp babaların mezârından mahrûm oldu ∞

*10*Birçoklarını gömmeyip bırakan o kişiye hiç kimse ağlamadı ve hiç bir zaman gömülmeyip atalarının mezarlığından yoksun kaldı.*

*Almancası: "Er konnte aber gleichwohl das Regiment nicht erlangen, sondern kriegte seinen Lohn, wie er verdient hatte, und floh mit schanden wieder in der Ammoniter Land.''Martin Luther Çev. 5/7

Türkçesi: Ama yine de o egemenliği sürdüremedi, böylece hak ettiğini aldı ve utançla yine Amoniler'in ülkesine kaçtı.

Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: „Bununla beraber, Yason yönetimi ele geçiremedi. Sonuç olarak *düzenlediği suikast nedeniyle* gözden düştü ve bir kez daha Amanit ülkesine sığındı.''

Yukarıdaki çeviride olan '*düzenlediği suikast nedeniyle'...vs diğer çevirilerde yoktur. Çeviri ötesi bir yorumdan ibarettir.*

**Lazedemon(*Lakedaimon*): Antik Yunan'da Sparta toprakları.

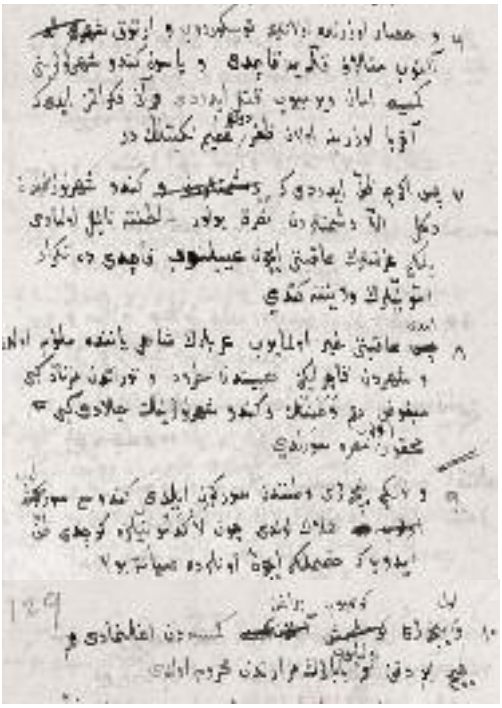

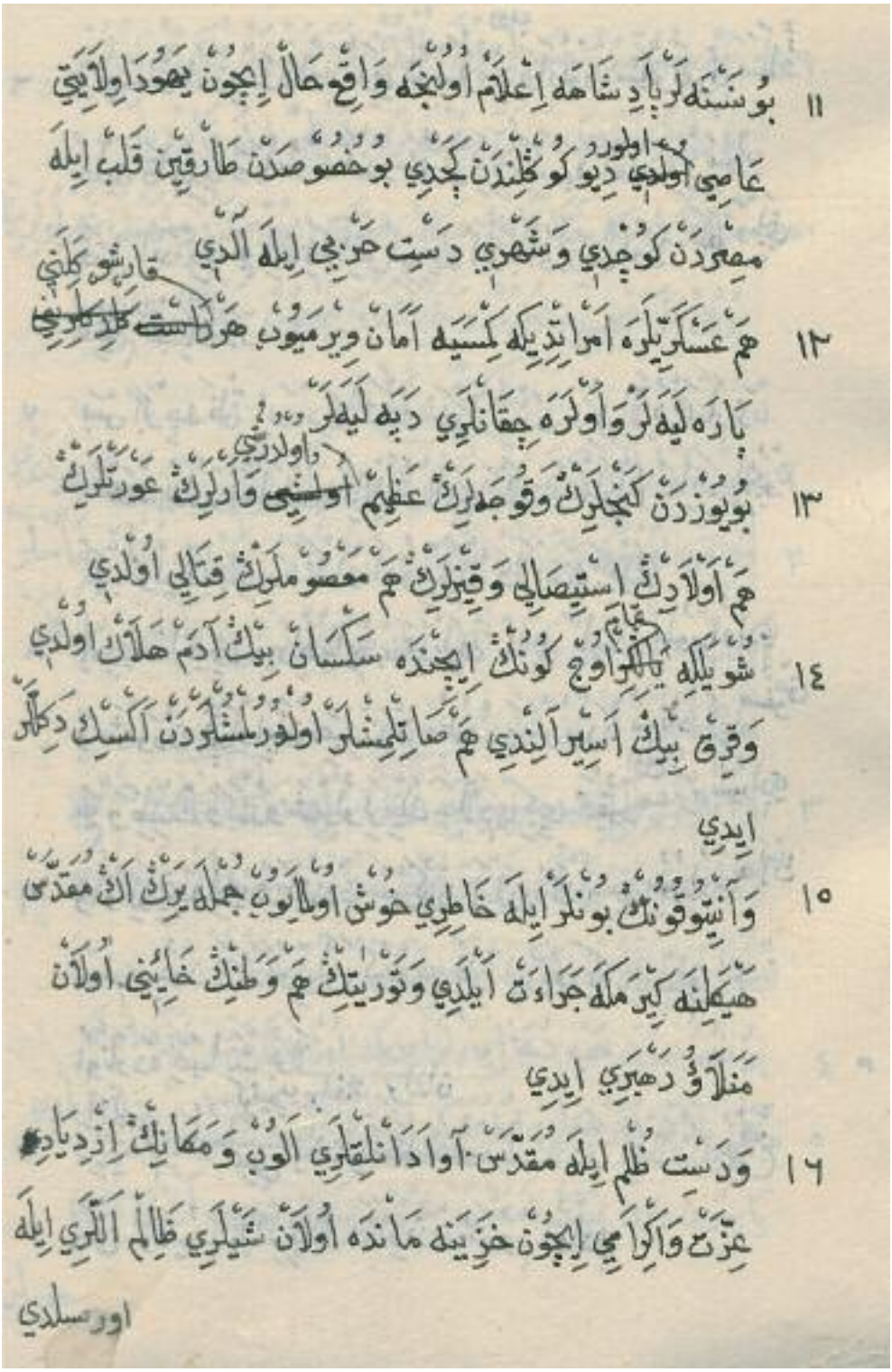

١١ بو نسنه لر پادشاهه اعلام اولنجه واقع حال ایچون یهودا ولایتی
عاصی اولدی دیو کوکلندن کچدی بو خصوصدن طارقین قلب ایله
مصردن کوچدی وشهری دست حربی ایله آلدی

١٢ هم عسکریلره امر ایتدیکه کمسیه امان ویرمیوب هر قارشو کلنی
پاره لیه لر واولره چقانلری دپه لیه لر

١٣ بو یوزدن کنجلرک وقوجه لرک عظیم اولدرشی وارلرک عورتلرک
هم اولادک استیصالی وقیزلرک هم معصوملرک قتالی اولدی

١٤ شویلکه تمام یالکز اوچ کونک ایچنده سکسان بیک آدم هلاک اولدی
وقرق بیک اسیر آلندی هم صاتلمشلر اولدرلمشلردن اکسک دکللر
ایدی

١٥ وآنتیوقونک بونلر ایله خاطری خوش اولمایوب جمله یرک اک مقدس
هیکلنه کیرمکه جراءت ایلدی وتوریتک هم وطنک خائنی اولان
منلاؤ رهبری ایدی

١٦ ودست ظلم ایله مقدس آوادانلقلری الوب ومکانک ازدیاد
عزت واکرامی ایچون خزینه مانده اولان شیلری ظالم اللری ایله
اورسلدی

11*Bu nesneler pâdişâha iʿlâm olunca vâkiʿ hâl içiŋ Yahûda vilâyeti ʿâsî olur diye göŋlünden geçdi bu husûsdan dargın kalb ile Mısrdan göçdü ve şehri dest-i harbî ile aldı

*11*Tüm bu şeyler krala bildirilince ortaya çıkan durum için Yahuda bölgesi başkaldırır diye düşündü. Dargın bir yürekle Mısır'a gitti ve şehiri savaşla aldı.*

12*Hem askerîlere emr ėtdi ki kimseye âmân vėrmeyip her karşĩ geleni pareleyeler ve evlere çıkanları depeleyeler

*12*Askerlerine kimseye aman vermemelerini; karşı gelenleri parçalamalarını ve evlere çıkanları tepelemelerini buyurdu.*

13*Bu yüzden gençleriŋ ve kocaların ʿazîm öldürüşü ve erleriŋ ʿavratlarıŋ hem evlâdıŋ istîsâli ve kızlarıŋ hem maʿsûmlarıŋ kıtâli oldu

*13*Bu yüzden gençleri, yaşlıları, erkekleri, kadınları, kızları ve çocukları öldürüp bebekleri katlettiler.*

14*Şöyle ki tamâm üç günüŋ içinde seksen biŋ âdam helâk oldu ve kırk biŋ esîr alındı hem satılmışlar öldürülmüşlerden eksik değiller idi

*14*O denli çok ki tam üç gün içinde seksen bin adam yok edildi ve kırk bin tutsak alındı. Satılanlar öldürülmüşlerden daha az değildiler.*

15*Ve Ântiyoko bunlar ile hâtırı hoş olmayıp cümle yeriŋ eŋ mukaddes heykeline girmeğe cürʿet eyledi ve Tevrâtıŋ hem vatanıŋ hâʿini olan Menelâʿo rehberi idi

*15*Antiyoko bunlarla yetinmeyip tüm yeryüzünün en kutsal Tapınağına girmeye özendi. Tevrat'ın ve vatanın haini olan Menelao da kılavuzuydu.*

16*Ve dest-i zulm ile mukaddes âvâdânlıkları alıp ve mekânıŋ izdiyâdı ʿizzet ü ikrâmı içiŋ hazîne-mânde olan şeyleri zâlim elleri ile

*16*Zulüm eli ile kutsal kapları alıp ve mekanın onurlu saygınlığının yükselişi için, devlet hazinesinde olan şeyleri zalim elleri ile ∞

örseledi ∞

307

اورسلدي

١٧ بو يوزده انتيوقو قلبنده مغرورلنوردي وآني فكر اتمديكه الله
تعالى براز زمانه دك شهرده ساكنلرك كناهلري ايچون غضبه
كلدي وآنوك ايچون اول يره حقارت اولدي

١٨ كه اكر شاه سلوقودن خزينه يوقلمغه كوندريلن هليودور كبي
چوق كناهلر ايله ملتف اولميالر ايدي بو دخي كلدوكي زمان
تزيه دوكلوب كندو جسارتندن دونردي

١٩ اما رب تعالى ملتي يرايچون دكل الا يري ملت ايچون اختيار
ايلدي

٢٠ آنوك ايچون قومه واقع اولان مصيبتلرينه حصه مند اولان
يرصكره احسانلرده دخي حصه مند اولدي وهر شيئه قادر
اولانك غضبندن متروك اولان تكرار اكبر اللهك سماحتندن
هر عزت ايله اقامت اولندي

٢١ پس انتيوقو هيكلدن بيك سكز يوز يوك اقچه كوتروب تزيه
انطاكيه يه چكلدي كندو غروريله و قلبنك تكبريله ~~وقلبنك ظنيله~~

örseledi
karıştırdı.
17*Bu yüzden Ântiyoko kalbinde mağrurlanırdı ve ónu̯ fikr ėtmedi ki Allah Teʿâlâ biraz zamâna dek şehirde sâkinleriŋ günâhları içi̯n ġazâba geldi ve ónuŋ içi̯n ol yere hakâret oldu
*17*Bu yüzden Antiyoko yüreğinde kibirlendirdi. Ama yüce Allah'ın bir an için öfkelendiğini ve şehirde yaşayanların günahları uğruna o yerin aşağılandığını düşünmedi!*
18*Ki eğer şâh Selevkodan hazîneyi yüklemeğe gönderilen Heliyodor gibi çok günâhlar ile mülteff olmayalar idi bu dahi geldiği zamân tėziye döğülüp kendi cesâretinden dönerdi
*18*Eğer kral Selevko'dan hazineyi yüklemeye gönderilen Heliyodor gibi çok günahlara bulaşmış olmasaydılar; bu da geldiği zaman çabucak dövülüp kendi öz güveninden dönmüş olurdu.*
19*Âmmâ Rabb-i Teʿâlâ milleti yer için değil illâ yeri millet için ihtiyâr eyledi
*19*Ama yüce Rab milleti yer için değil; yeri millet için seçti!*
20*Ónuŋ için kavime vâkiʿ olan musîbetlerine hisse-mend olan yer soŋra ihsânlarda dahi hisse-mend oldu ve her şeyʿe kâdir olanıŋ ġazâbından metrûk olan tekrar Ekber-Allahıŋ semâʾhatından her ʿizzet ile ikâmet olundu
*20*Bu yüzden halkın başına gelen belalardan nasibini alan yer; sonra iyiliklerden de nasibini aldı ve 'Her Şeye Gücü Yeten'in öfkesinden terkedilen -yeniden büyük Allah'ın cömertliğiyle- her türlü onurla ayağa kalktı.*
21*Pes Ântiyoko heykelden biŋ sekizyüz yük akçe götürüp tėziye Antâkiyyaya çekildi kendi̯ ġururu ile ve kalbiniŋ tekebbürü ile
*21*Böylece Antiyoko Tapınak'tan bin sekiz yüz yük gümüş* para götürüp hızla Antakya'ya geri döndü. Kendi kibiri ve yüreğinin böbürlenmesiyle* ∞

*Almancası: "Die Summe aber alles des, was Antiochus aus dem Tempel geraubt hat, sind achtzehnhundert Zenter Silber," Martin Luther Çev.: II. Mak. 5/21
Türkçesi: Antiyoko'nun Tapınaktan çaldığı bin sekizyüz gümüştü.

Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: "Antiyokus tapınaktan bin sekiz yüz altın ve gümüş para çaldı," Ali Bey'in ve Almanca çeviride altın yok!

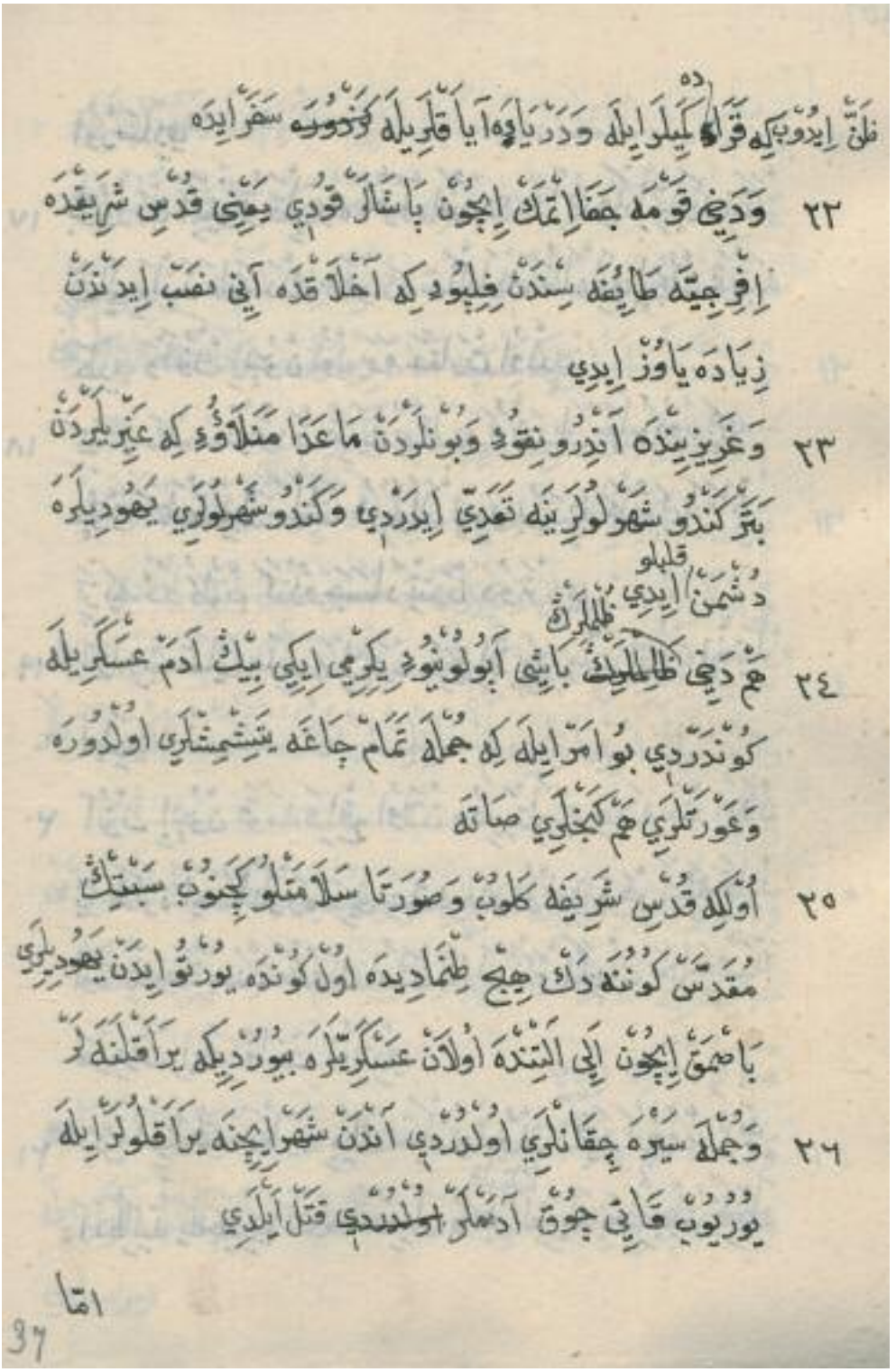

ظنّ ایدوب که قراده کمیلر ایله و دریاده آیاقلریله کندوره سفر ایده

٢٢ و دخی قومه جفا اتمک ایچون پاشالر قودی یعنی قدس شریفده
افرجیه طایفه سندن فلپوده که اخلاقده آنی نصب ایدندن
زیاده یاوز ایدی

٢٣ و غریزینده اندرونقوده و بونلردن ماعدا منلاوده که غیریلردن
بتر کندو شهرلولرینه تعدی ایدردی و کندو شهرلولری یهودیلره
دشمن قلبلو ایدی

٢٤ هم دخی ظلملرک باشی ابولونیوده یکرمی ایکی بیک آدم عسکریله
کوندردی بو امر ایله که جمله تمام چاغه یتشمشلری اولدوره
و عورتلری هم کنجلری صاته

٢٥ اولکه قدس شریفه کلوب و صورتا سلامتلو کچنوب سبتک
مقدس کوننه دک هیچ طنمادیده اول کونده یورتو ایدن یهودیلری
باصمق ایچون الی التنده اولان عسکریلره بیوردیکه یراقلنه لر

٢٦ و جمله سیره چقانلری اولدردی اندن شهر ایچنه یراقلولر ایله
یوریوب قاتی چوق آدملر اولدردی قتل ایلدی

اما

37

zann ėdip ki karada gemiler ile ve deryâda ayaklarile sefer ėde
karada gemilerle ve denizde ayaklarıyla sefer edeceğini sanıyordu.
22*Ve dahi kavme cefâ ėtmek içiṅ pâşâlar kodu yaʿni Kuds-i Şerîfde İfriciyye tâʿifesinden Filipoyu ki âhlâkda ònu̓ nasb ėdenden ziyâde yavuz idi
*22*Halka baskı yapmak için paşalar atadı. Yani kutsal Kudüs'te İfriciye halkından Filipo'yu ki; etik olarak onu atayandan daha sertti.*
23*Ve Gerîzînde Ândironikoyu ve bunlardan mâʿadâ Menelâʿoyu ki Anîrîlerden beter kendî şehirlilerine teadî ėderdi ve kendi şehirlileri Yahûdîlere düşman kalbli idi
*23*Gerizin'de Andronikо'yu ve bunlardan başka Menelao'yu ki Aniriler'den daha kötü kendi şehirlilerine baskı yapıyordu. Kendi şehirlileri Yahudiler'e düşman idiler.*
24*Hem dahi zâlimleriṅ başı Âpoloniyayı yiğirmi iki biṅ âdam ʿasker ile gönderdi bu emr ile ki cümle tamâm çağa yetişmişleri öldüre ve ʿavratları hem gençleri sata
*24*Zalimlerin başı Apolonyo'yu yirmi iki bin adam, askerle gönderdi. Buyruğuna göre tüm yetişkinleri öldürecek, kadınları ve gençleri de satacaktı.*
25*Ol ki Kuds-i Şerîfe gelip ve sûretâ selâmetli geçinip sebtiṅ mukaddes gününe dek hîç tınmadı da ol günde yortù ėden Yahûdîleri basmak içiṅ eli altında olan ʿaskerîlere buyurdu ki yaraklanalar
*25*O, kutsal Kudüs'e gelip barışsever göründü ve kutsal Cumartesi gününe dek hiç ses çıkarmadı. O gün yortu yapan Yahudileri basmak için emrindeki askerlere silahlanmalarını buyurdu.*
26*Ve cümle seyre çıkanları öldürdü òndan şehir içine yaraklılar ile yürüyüp kâtî çok âdamlar katl eyledi
*26*Ve tüm görmek için çıkanları öldürdü. Ondan sonra şehir içine silahlılar ile yürüyüp birçok adamı öldürdü.*

âmmâ ∞

308

مكابي

٢٧ اما يهودا نام ماكبي غيري طقوز كسنه لر ايله يان ويروب
طاغلرده كندو يولدا شلري ايله حيوان كبي كچنوردي واول
رسوايلقده شريك اولمامق ايچون اونلر ييوب طوردلردي

آلتنجي باب

١ براز زماندنصكره شاه برقوجه آطنه لوء كوندرديكه زور ايله
يهوديلري بابالرينك توريتندن وازكچوره والله تعالى نك
شريعتي اوزره تدبير اتدورميه

٢ وقدس شريفده اولان هيكلي تدنيس ايليه ده آكا يوبيتر
اولمپيونك هيكلي ديو وغريزينده اولانه اول يرده ساكن اولان غريبلره كوره
يوبيتر المضيفك هيكلي در ديو آدقويه

٣ پس بو خباثتك ادخالي قومه پك كوج واغر كلوردي

٤ زيرا بت پرستلر هيكلي شهوة اكل وشرب ايله طولدررلر ايدي
روسپيلر ايله ذوقلنوب وبيت مقدسك چوره سنده عورتلر
ايله جماع ايدوب هم هيكل ايچنه ناسزا شيلر كتوروب

٥ مذبح بله حرام وتوريتدن نهي اولنمش نسنه لر ايله طولو ايدي

27*Âmmâ Yahûdâ nâm Makâbbî ġayrı dokuz kimesneler ile yan vèrip dağlarda kendi yoldaşları ile hayvân gibi geçinirdi ve ol rüsvâylıkda şerîk olmamak için otlar yeyip dururlardı

*27*Ama Yahuda adındaki Makabi, diğer dokuz yoldaşıyla dağlara çekildi. O rezilliklere ortak olmamak için, hayvan gibi otlar yeyip yaşıyorlardı.*

Altıncı Bâb

1*Biraz zamândan soŋra şâh bir koca Âtenalıyı gönderdi ki zor ile Yahûdîleri babalarınıŋ Tevrâtından vâzgeçire ve Allah Teʿâlânıŋ şerîʿatı üzere tedbîr ètdirmeye

*1*Bir zaman sonra kral, güçlü bir Atinalı'yı Yahudilerin yüce Allah'ın yasalarına göre yürümemeleri ve zorla atalarının Tevratından vazgeçirilmeleri için gönderdi.*

2*Ve Kuds-i Şerîfde olan heykeli tednîs eyleye de ònŋa Yubîter Olimpiyonuŋ heykeli dèye ve Gerîzînde olana ol yerde sâkin ġarîblere göre Yubîter Olimpiyonuŋ* heykelidir dèye ad koya

*2*Kutsal Kudüs'te olan Tapınağı kirletecek ve ona Jupiter Olimpos'un* tapınağı diyecektir. Gerizin'de olan o yerde oturan yabancılar da Jupiter Olimpos'un tapınağı olarak kabul edecektir.*

3*Pes bu habâsetiŋ idhâli kavme pek güç ve ağır gelirdi

*3*Böylece bu kötülüklerin sokulması; halka çok zor ve ağır geliyordu.*

4*Zîrâ bütperestler heykeli şehvet-i ekl+ ü şurb ile doldururlar idi ruspîler ile zevklenip ve Beyt-i Mukaddeseniŋ çevresinde ʿavratlar ile cimâʿ edip hem heykel içine nâ-sezâ şeyler götürüp

*4*Çünkü putperestler tapınağı şehvetle yenen yemekler ve içkiyle doldurdular. Fahişelerle eğlenip, Kutsal Ev'in çevresinde kadınlarla zina ederek, Tapınağa uygunsuz şeyler götürdüler.*

5*Mezbah bile harâm ve Tevrâtdan nehy olunmuş** nesneler ile dolu idi

*5*Mezbah bile haram ve Tevrat'tan yasaklanmış şeylerle dolu idi.*

*Jupiter-Xenius: Yunanistan'da Olimpos'taki Zeus tapınağı.

+bkz. S. 1919 dip not: Ekile, ekele(Ar.)

**Bazı İslam kaynaklarında Romalılar'ın şölen tertiplemek için kutsal yere domuz getirdiklerini yazıyor. Bkz. I. Mak. 1/50 ile karşılaştırınız.

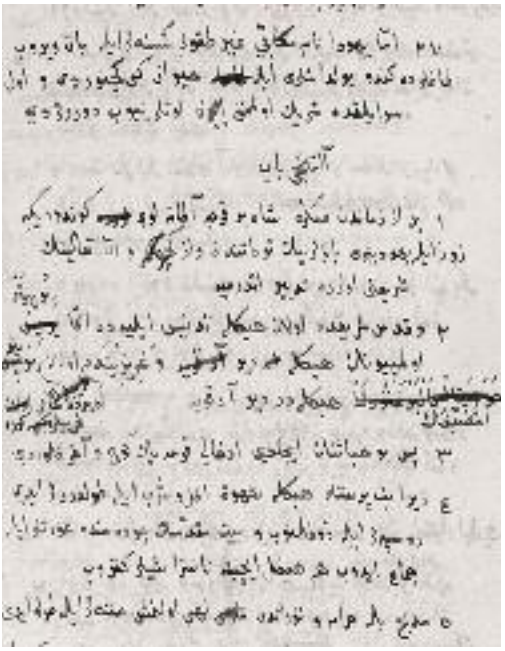

٦ وَسَبْت كُونُنَه رِعَايَت اِتْمَك وَبَابَالَرِينَك عِيدْلَرِينِي كُوزْتْمَك وَمُطْلَق
يَهُودِيِيم دِيمَك جَائِزْ دَكِل اِيدِي

٧ وَهَرْآيْ شَاهِك مَوْلَدْ كُونِنَه رِعَايَت اِتْمَك تَلْخْ ضَرُورَت اِيلَه
چَكِلُورْ اِيدِي وَعِيد بَاخَانَالِي اُولْدُوغِي زَمَانْ صَرْمَشِق كَتُورُوبْ
بَاخُوَيَه ـ دُونَنْمَا اِتْمَكَه مُضْطَرّ اُولُورْلَرْدِي

٨ وَاِبْطُولِمُؤْ اِغْوَا وِيرُوبْ يَقِينْ اُولَانْ يُونَانِيلَرِك شَهْرْلَرِينَه فَرْمَانْ
چِقْدِيكَه بُو عَادَتِي يَهُودِيلَرْ اُوزَرِينَه قُوللَانُوبْ اُونْلَرَه اُولْ عِيدَه
ـ رِعَايَت اِتْدُورَه لَرْ وَاُونْلَرَه اُولْ ذَبْحْلَرْدَنْ يَدُورَه لَرْ

٩ وَدَخِي كَه يُونَانِي آيِينْلَرِينَه كِيرْمَك اِسْتَمِينْلَرْ قَتْل اُولُنَه بُو وَجْه
اِيلَه مُسْتَوْلِي اُولَانْ بَلَا هَرْكَسَه كُوزْكُورَه بَلْلُو اِيدِي

١٠ زِيرَا اُوغُلْلَرِينِي سُنَّت اِتْمِشْ اِيكِي عَوْرَتْلَرِي كَتُورْدِيلَرْ بُو خُصُوصْ اِيچُونْ
اُونْلَرِك مَعْصُومْلَرِينِي مَمَه لَرِينَه آصُوبْ وَاُونْلَرِي شَهْرِك چُورَه سِنْدَه
آشْكَارَه كَزْدِرُوبْ حِصَارْدَنْ آشَاغَه اُوچُورْدِيلَرْ

١١ وَغَيْرِيلَرْ سَبْت كُونِنَه كِزْلُوجَه حُرْمَت اِتْمَك اِيچُونْ مَغَارَه لَرَه
جَمْع اُولُوبْ فِلِپُويَه اِعْلَام اُولُنْجَه هِپِسِينِي آتَشَه يَاقْدِيلَرْ زِيرَا

محرّم

6*Ve Sebt gününe riʿâyet ėtmek ve babalarıŋ ʿîdlerini gözetmek ve mutlak Yahûdîyim dėmek caʾiz değil idi
*6*Cumartesi gününü tutmak, atalarının bayramlarını gözetmek ve mutlak; 'Yahudiyim!' demek yürek istiyordu.*
7*Ve her ay şâhıŋ mevlid gününe riʿâyet ėtmek telh-i zarûret ile çekilir idi ve ʿîd bâhânâllı olduğu zamân sarmaşık götürüp Bâhûya donanma ėtmeğe muztar olurlardı
*7*Her ay kralın doğum gününü kutlamak acı bir zorunluluktu ve bayram bahanesiyle sarmaşık götürüp 'Bahu'ya* donatım yapmaya çaresizdiler.***
8*Ve İbtolimoʾya iğvaʾ vėrip yakın olan Yûnânîleriŋ şehirlerine fermân çıkdı ki bu ʿadeti Yahûdîler üzerine kullanıp onlara olʿîde riʿâyet ėtdireler ve onlara ol zebihlerden yedireler
*8*Ve Ptolemo kandırılıp yakın olan Yunanlılar'ın şehirlerine buyruk çıkartıldı ki, bu geleneği Yahudilere karşı kullanıp, onlara o bayramı kutlatsınlar ve onlara o kurbanlardan yedirsinler.*
9*Ve dahi ki Yûnânî âyînlerine girmek istemeyenler katl oluna bu vechile müstevlî olan belâ herkese gözgöre belli idi
*9*Yunan ayinlerine katılmak istemeyenlere ölüm emri çıkarıldı. Bu yüzden zulümle gelecek bela; gözgöre göre belliydi!*
10*Zîrâ oğullarını sünnet ėtmiş iki ʿavratları getirdiler bu husûs içiŋ onlarıŋ maʿsûmlarını memelerine asıp ve onları şehriŋ çevresinde âşikâre gezdirip hisârdan aşağa uçurdular
*10*Çocuklarını sünnet etmiş iki kadını getirdiler ve çocukları onların göğüslerine astılar. Sonra da herkes görsün diye bütün şehrin içinde onları gezdirdiler ve şehrin yüksek surlarından aşağıya attılar.*
11*Ve ġayrılar sebt gününde gizlice hürmet ėtmek içiŋ mağaralara cemʿ olup Filipoya iʿlâm olunca hepisini âteşe yakdılar zîrâ
*11*Bazı Yahudiler Cumartesi günü ibadet etmek için gizlice mağaralarda toplanıyorlardı. Filipo bunu duyunca tümünü ateşte yaktılar.*
muharrem ∞

Çünkü ∞
*Baküs: bkz. '*Diyonizos*' Antik Yunan'da şarap Tanrısı. Her yıl bağ bozumu ürünü şenlikleri yapılıp çelenklerle kutlanırdı.
**Almancası: "Zu ihrer Erbitterung mußten Einwohner sich jeden Monat am Geburstag des Königs zum Opfermahl führen lassen, und am Fest der Dionysien zwang man sie, zu Ehren des Dionysos mit Efeu bekränzt in der Prozession mitzugehen" II. Mak. 6/7 Katolik Birlik Çevirisi. Türkçesi: Halk her ay kralın doğum günü için kurban yemeye boyun eğiyor ve Diyonizos şerefine çelenklerle alay törenlerine zorla katılıyordu.

Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: "Kralın doğum gününün aylık kutlamalarında halk kurban bağırsakları yemeye zorlanıyordu. Diyonisos bayramında sarmaşık çelenkler takıp Diyonisos alayına katılmak zorunluydu." II. Mak. 6/7
Yukarıdaki çeviride 'kurban bağırsakları' ifadesi soru işareti yaratıyor? Çünkü ne Almanca çevirilerde ve ne de Ali Bey'in çevirisinde *bağırsak* kelimesi geçmiyor.

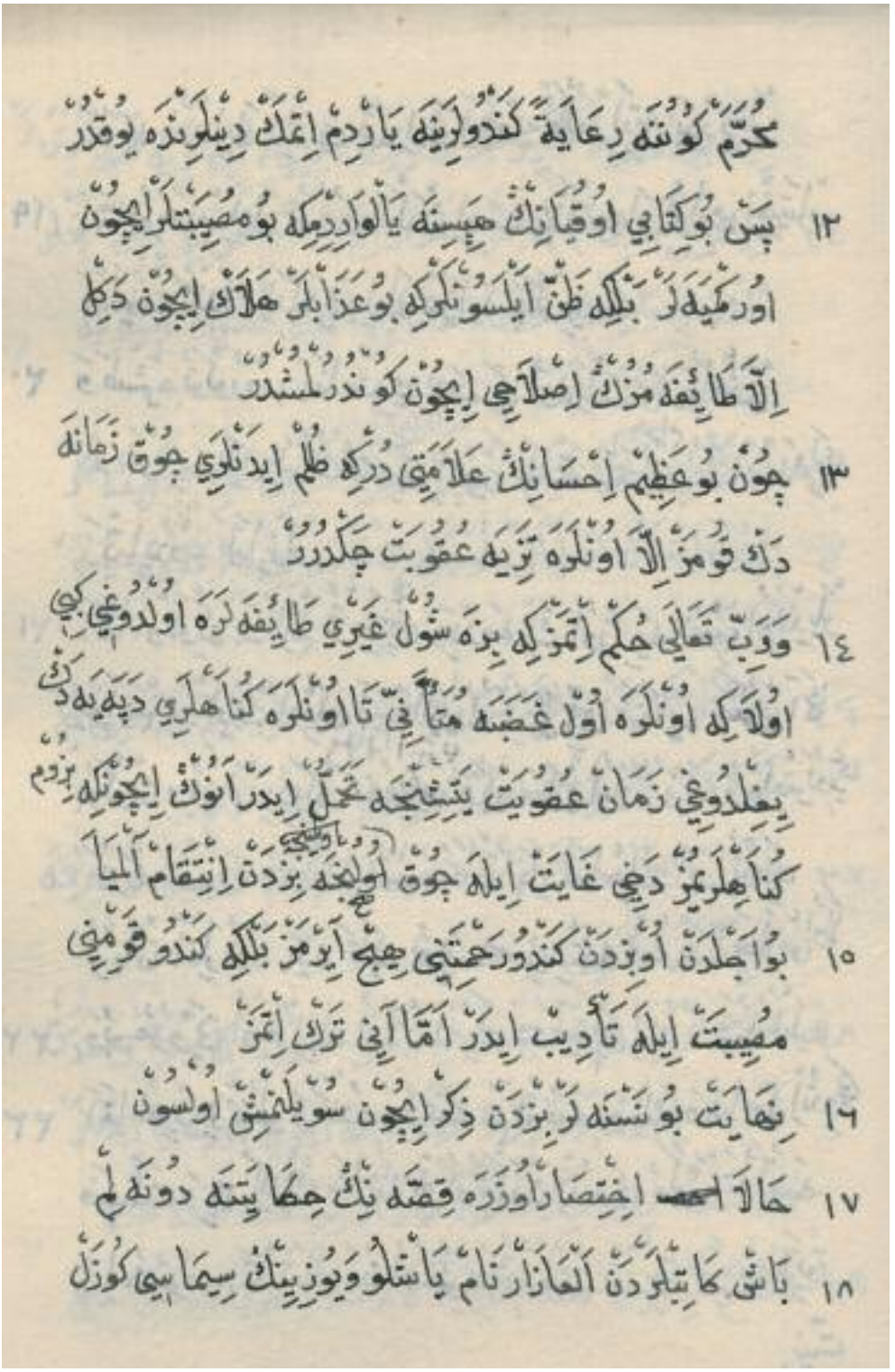

muharrem gününe riʿâyeten kendilerine yardım ėtmek kendi dînlerinde yokdur
haram ayın gününe saygı gösterildiğinden; onlara yardım etmek, kendi inançlarında yoktu.

12*Pes bu kitâbı okuyanıŋ hepisine yalvardım ki bu musîbetler için ürkmeyeler belki zann eylesinler ki bu ʿazâblar helâk içĭn değil illâ tâʾifemiziŋ ıslâhı içĭn gönderilmişdir
*12*Ben bu kitabı okuyan herkese yalvardım, bu kötülükler için korkmasınlar ve bu azapların onların sonu demek olduğunu düşünmesinler. Ama bunlar milletimizin düzelmesi için gelmiştir.*

13*Çün bu ʿazîm ihsânıŋ ʿalâmetidir ki zulm ėdenleri çok zamâna dek komaz illâ onlara tėziye ʿakĭbet çekdirir
*13*Çünkü bu büyük bir iyiliğin işaretidir. Kötülük yapanları uzun zaman bırakmaz; ama çabucak onların sonu gelir.*

14*Ve Rabb-i Teʿâlâ hükm ėtmez ki bize şul ġayrı tâʾifelere olduğu gibi ola ki onlara ol ġazaba müteʾennî tâ onlara günâhları depeye dek yığıldığı zamân ʿakĭbet yetişince tahammül ėder ônuŋ içĭn ki bizim günâhlarımız dahi ĝâyet ile çok hem bizden intikâm almaya
*14*Yüce Rab bizi diğer milletlere yaptığı gibi yargılamaz ve Öfkesinde acele etmez. Ta onlara günahları tepeye dek yığıldığı zaman sona dek sabreder ve bu yüzden bizim günahlarımızın çokluğundan öcünü almaz.*

15*Bu eclden o bizden kendi rahmetini hîç ayırmaz belki kendi kavmini musîbet ile teʾdîp ėder âmmâ ônu terk ėtmez
*15*Bu yüzden O bizden kendi merhametini hiç ayırmaz. Belki kendi milletini felaketlerle terbiye eder; ama onu bırakmaz.*

16*Nihâyet bu nesneler bizden zikr içĭn söylenmiş olsun
*16*Tüm bu şeyleri bizden unutmamanız için söylüyorum.*

17*Halâ ihtisâr üzere kıssanıŋ hikâyetine dönelim
*17*Şimdi özetle öykünün söyleşisine dönelim:*

18*Baş kâtiblerden Elʿâzâr nâm yaşlı ve yüzünüŋ sîmâsı güzel ∞
*18*Baş yazıcılardan Elazar adındaki yaşlı ve yüzünün görünüşü güzel ∞*

آدمه زور ایله آغزینی قمه ایله آچوب طلوز اتینی یدردیلر

١٩ اما او حرام ایله عمر سورمکدن ایسه عزت ایله اولومی اختیار
ایلیوب کندوء ارادتی ایله عذابه چکردی

٢٠ و طشره توکوروب یناشدی نیجه که اول کسه لره یناشمق
دوشر ایسه که عمرک محبتی ایچون طاتمغه حلال اولان نسنه لری
رد ایدوب طیانرلر

٢١ اما اونلرکه بو ظالم قربانینی یدرمه نک اوزرینه نصب اولندیلر
بو آدم اونلرک اسکی آشناسی اولمغله آنی تنهایه چکوب آکا
اوکوت ویررلر ایدیکه کندویه مدارا ایدوب یمکه حلال اولان و کندو حاضرلدوغی
اتدن کتورده ~~مدارا ایدوب~~ و کانه پادشاهک امر اتدوکی
قربان اتلرندن ییه تاکه بونی ایدنجه اولومدن خلاص اولا

٢٢ و بو مروتی اونلر ایله اولان اسکی دوستلغی ایچون قبول ایلیه

٢٣ اما او بر عرضلو و کندو چاغنه هم قوجه لغنک و حاصل اتدوکی
فضیلته و پیرلکنک شاننه هم کوچکدن اتدوکی مکرم تألفنه
و با خصوص الله تعالی دن اولمش و قورلمش توریت شریفه لایق
نیت

âdama zor ile ağzını kama ile açıp doŋuz etini yedirdiler
olan adamın ağzını bıçakla zorla açıp domuz eti yedirdiler.
19*Âmmâ o harâm ile ʿömr sürmekden ise ʿizzet ile ölümü ihtiyâr eyleyip kendiyi iradeti ile ʿazâba* çekerdi
*19*Ama o haramla yaşamaktansa; onurla ölmeyi seçip, kendi isteğiyle işkenceye katlandı.**
20*Ve taşra tükürüp yanaşdı niçe ki ol kimselere yanaşmak düşer ise ki ʿömrüŋ muhabbeti içiŋ tatmağa harâm olan nesneleri redd ėdip dayanırlar
*20*Ve dışarı tükürüp yanaştı! Nasıl yaşam sevgisi uğruna tatmanın haram olduğu şeyleri yemeğe yanaşmamak için red edip direnilirse.*
21*Âmmâ onlar ki bu zâlim kurbânı yedirmeniŋ üzerine nasbolundular bu âdam onlarıŋ eski âşinâsı olmağla ònu tenhâya çekip òŋa öğüt vėrirler idi ki mudârâ ėdip kendiye yemeğe helâl olan ve kendi hâzırladığı etden götürde ve kaʾannahu pâdişâhıŋ emr ėtdiği kurbân etlerinden yėye tâ ki bunu ėdince ölümden halâs ola
*21*O zalimlar ise bu yasak kurbanları yedirmek için seçilmişlerdi. Bunlardan biri Elazar'ın eski tanıdıklarından biri olduğundan, onu ısız bir köşeye çekip ona dostuymuş gibi gözüktü ve şöyle öğütledi: Ona helal olan etlerden getirecek, o da kralın buyurduğu kurban etinden yiyormuş gibi onları yiyecek ve böylece ölümden kurtulacaktı.*
22*Ve bu mürüvveti onlar ile olan eski dostluğu içiŋ kabûl eyleye
*22*Bu mertliği onunla olan eski dostluğu için kabul etmesini 'istedi'.*
23*Âmmâ o bir ʿırzlı ve kendi çağına hem kocalığınıŋ ve hâsıl ėtdiği fazîletle ve pirliğiniŋ şânına hem küçükden ėtdiği mükerrem teʾellüfüne ve bâhusûs Allah Teʾâlâdaŋ olmuş ve kurulmuş Tevrât-ı Şerîfe lâyık
*23*Ama o bir namuslu kişiydi. Kendi büyüklüğü, çağının getirdiği erdemlilik ve yaşlılığının ününe yaraşır davranması için; küçüklükten beri gelen saygınlığına bağdaşması gerekirdi. Bununla beraber yüce Allah'tan olmuş ve kurulmuş kutsal Tevrat'a uygun*
∞

*Almancası: "Und da er freiwillig **zur Marter** ging" II. Mak. Martin Luther Çev.: 6/20
Türkçesi: ve o kendi isteğiyle **işkenceye** gitti.
Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: 'kendi isteğiyle kelle uçurulan tahtaya doğru yürüdü.' II. Mak. 6/19
'***kelle uçuran tahta?***' belli ki daha sonraki tercümelerden aktarılmış. Almanca ve Ali Bey'de bu yorum yok! Acaba '*tahta boyunduruk*' veya kelle uçuran giyotin mi denilmek istendi? Ama bu ortaçag Fransası'nda vardı.

niyyet ∞

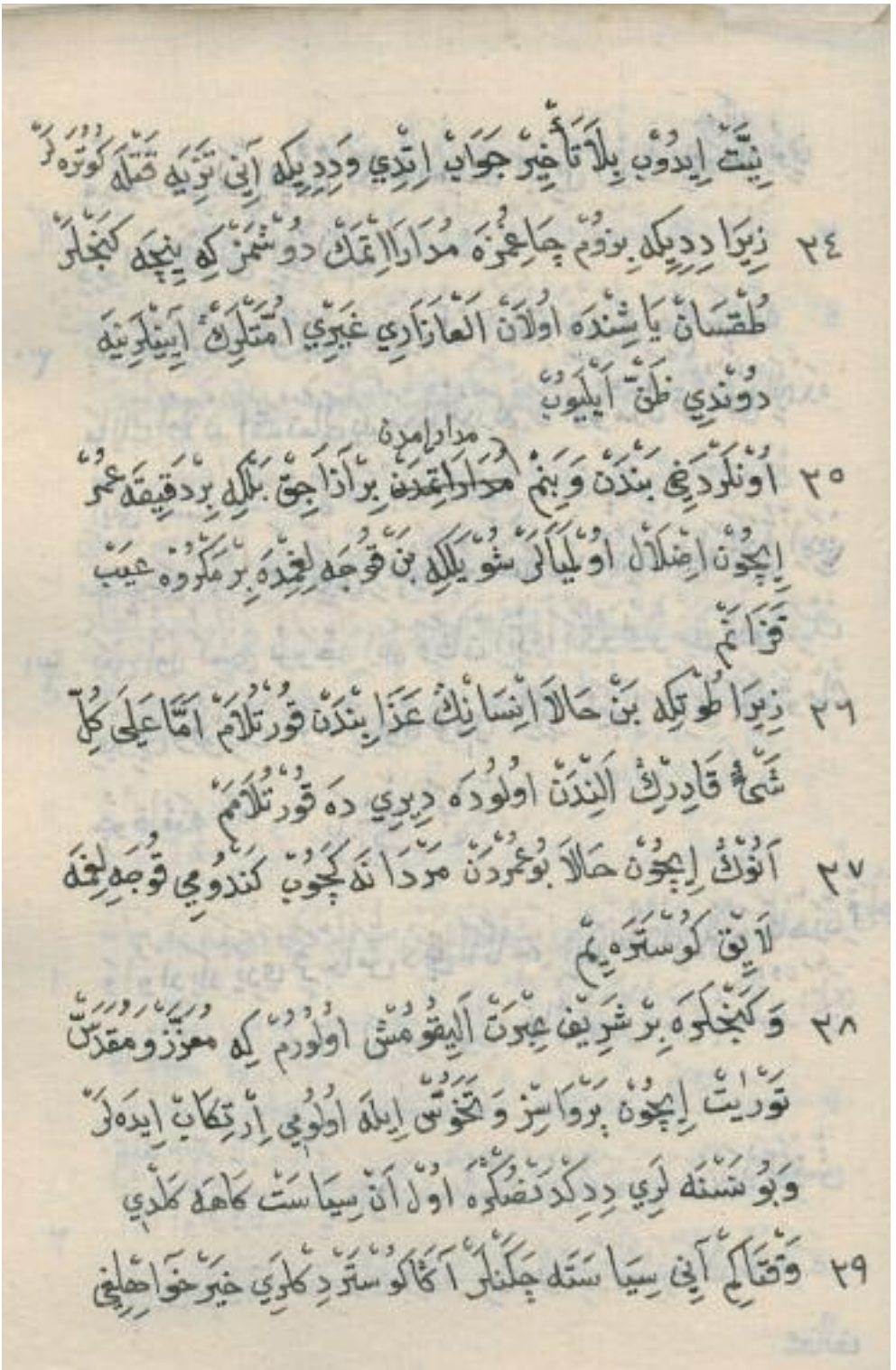

نیت ایدوب بلا تأخیر جواب ایتدی و دیدیکه انی تزیه قتله کوتره لر

٢٤ زیرا دیدیکه بزوم چاغمزه مدارا ایتمک دوشمز که ینجه کنجلر
طقسان یاشنده اولان العازاری غیری امتلرک اینلرینه
دوندی ظن ایلیوب

٢٥ اونلر دخی بندن و بنم مدارا ایتمدن بر آزاجق بلکه بر دقیقه عمر
ایچون اضلال اولمیالر شویلکه بن قوجه لغمده بر مکروه عیب
قزانم

٢٦ زیرا طوتکه بن حالا انسانک عذابندن قورتلام اما علی کل
شیء قادرک الندن اولوده دیری ده قورتلامم

٢٧ انوک ایچون حالا بو عمردن مردانه کچوب کندومی قوجه لغمه
لایق کوستره یم

٢٨ و کنجلره بر شریف عبرت الیقومش اولورم که معزز و مقدس
توریت ایچون پرواسز و تخوس ایله اولومی ارتکاب ایده لر
و بو نسنه لری دیدکدنصکره اول آن سیاست کاهه کلدی

٢٩ وقتاکم انی سیاسته چکنلر آکا کوستردکلری خیرخواهلغی

niyyet ėdip bilâ't-teʾhîr cevab ėtdi ve dėdi ki ònu̯ tėziye katle götüreler
karar verip, gecikmeksizin onu hemen öldürmelerini söyledi.
24*Zîrâ dėdi ki bizim çağımıza müdârâ ėtmek düşmez ki niçe gencler doksan yaşında olan Elʿâzârı ġayrı ümmetleriŋ âyînlerine döndü zann eyleyip
24"Çünkü bu çağa gelmiş olan bana öyle görünmek yakışmaz. Birçok genç, doksan yaşında olan Elazar, başka milletlerin ayinine döndü sanmasın.*
25*Onlar dahi benden ve benim müdârâmdan bir azıcık belki bir dakîka ʿömr içi̇n izlâl olmayalar şöyle ki belki ben kocalığımda bir mekrûh ʿayıb kazanam
*25*Onlar da benden ve benim öyle görünmemden -belki bir dakikalık yaşam için- kararmasınlar. O derece ki ben bu yaşlılığımda pis bir utanç kazanmayım.*
26*Zîrâ tut ki ben halâ insânıŋ ʿazâbından kurtulam âmmâ ʿAlâ Külli Şeyʾin Kâdiriŋ elinden ölü de diri de kurtulamam
*26*Belki şimdi ben insanın azabından kurtulabilirim; ama 'Her Şeye Gücü Yeten'in elinden ölü de, diri de kurtulamam.*
27*Ònuŋ içi̇n halâ bu ʿömrden merdâne geçip kendimi kocalığıma lâyık göstereyim
*27*Onun için şimdi bu yaşamdan mertçe vazgeçip, yaşıma yaraşır şekilde kendimi göstereyim.*
28*Ve genclere bir şerîf-i ʿibret alıkomuş olurum ki muʿazzez ve mukaddes Tevrât içi̇n pervâsız ve tahavvüs ile ölüme irtikâb ėdeler ve bu nesneleri dėdikden soŋra ol an siyâsetgâha geldi
*28*Bu uğurda gençlere ibret tablosu olmuş olurum. Sevgili kutsal kitabımız için hiç çekinmeden, yiğitçe ölüme göz yumsunlar" dedi ve bu şeyleri söyledikten sonra işkence yerine geldi.*
29*Vaktâ kim ònu̯ siyâsete çekenler òŋa gösterdikleri hayr hevâhlığı
*29*Onu işkenceye götürenlerin gösterdikleri iyi görünüşü* ∞

Yukarda Ali Bey'in 1664 çevirisinin 28. ayetinin sağ altında '***Tehaxus***' notu var!

مذكور سوزلر ايچون بدخواهلغه تبديل اتديلر چونكه بوني
ديوانه لك ظن ايدرلردي

٣٠ پس ضربلردن اولجك محلده آه ايدوب ديديكه علم شريفه
مالك اولان الله تعالى يه معلومدركه بن اولومدن قورتلمق اليمده
ايكن جسد حسبنجه ضربلردن عظيم عذاب چكرم اما جان
حسبنجه انوك مخافتي ايچون بو نسنه لره شنلك ايله تحمل ايدرم

٣١ پس اول كشي بو وجه ايله وفات اتدي كندو اولومني شجاعتك
عبرتي وقوتك اثري ايچون قودي يالكز كنجلره دكل بلكه قومك
چوقلغنه ده

يدنجي باب

١ واولديكه يدي قرنداش دخي آناسي ايله طوتلديلر وشاهدن قرباد
قامچيلر هم سكرلر ايله دوكلوب شاه اونلره حرام طلكوز اتلري
يمكه جبر ايدردي

٢ اما اونلردن برسي اول سويليوب بويله ديدي سن نه تفتيش
اتمك وبزدن نه بلمك استرسن چون بز بابالريمزك توراتنه

مخالف

mezkûr sözler içiṅ bed-hevâhlığa tebdîl ėtdiler çünkü bunu divânelik zann ėderlerdi
söylediği sözler için bir anda kötülüğe döndü. Çünkü bunu delilik sanıyorlardı.

30*Pes darblardan ölecek mahalde âh edip dėdi ki ʿilm-i şerîfe mâlik olan Allah Teʿâlâya maʿlûmdur ki ben ölümden kurtulmak elimde iken cesed hesabınca darblardan ʿazîm ʿazâb çekerim âmmâ cân hesâbınca ȯnuṅ muhâfeti içiṅ bu nesnelere şenlik ile tahammül ėderim
*30*Sonunda darbelerden ölecek derecede inleyerek dedi ki: -Kutsal bilgiyle dolu olan yüce Allah biliyor ki benim ölümümden kurtulmak elimdeyken, bedenim darbelerden dayanılmaz acılar çekiyor. Ama gerçek canımı kazanmak uğruna, O'ndan korktuğum için bu şeylere sevinçle katlanıyorum.*

31*Pes ol kişi bu vechile vefât ėtdi kendi ölümünü şecâʿatiṅ ʿibreti ve kuvvetiṅ eseri içiṅ kodu yalıṅız gençlere değil belki kavmiṅ çokluğuna da
*31*İşte bu kişi öyle bir ölümle öldü! Kendi canını yiğitliğin bir simgesi ve gücünü de örneği için bıraktı. Bunu salt gençler için değil; ama tüm halkına gösterdi.*

Yedinci Bâb

1*Ve oldu ki yedi karındaş dahi anası ile tutuldular ve şâhdan kırbaçlar hem siṅirler ile dögülüp şâh onlara harâm doṅuz etleri yemeğe cebr ėderdi
*1*Sonra yedi kardeşi ve annesi de tutuklandı. Kral kırbaçlar ve hayvan sinirleriyle onları dövdü ve haram domuz etlerinden yedirmeye zorluyordu.*

2*Âmmâ onlardan birisi evvel söyleyip böyle dėdi sen neyi teftîş ėtmek ve bizden ne bilmek istersin çün biz babalarımızıṅ Tevrâtına
*2*Ama onlardan birisi önce söyleyip böyle dedi: -Sen neyi kanıtlamak ve bizden ne öğrenmek istiyorsun? Çünkü atalarımızın Tevratına ∞*

muhâlif ∞

مخالف نسنه اتمکدن ایسه اولمکه حاضرز

٣ شاه دخی غضبه واروب بیوردیکه باقر تاوالر و طنجره لر قازدرالر

٤ و بونلر قازدرلدقدنصکره بیوردیکه اونلردن اول سویلینک

غیری قرنداشلرینک هم آناسینک اوکنده دیلنی کسه لر و

دریسنی صویالرده عضولرینک کنارلرینی قطع ایلیه لر

٥ و بالکلیه مجروح اولدقدنصکره امر ایتدیکه آنی دخی نفسی

وار ایکن ~~قاورالر~~ آتشه کوتروب قاورالر و تاوادن بخار

پک یایلنجه اونلر آنالری ایله بربرینی شجاعت ایله یورکلندروب

بویله دیرلر ایدی

٦ الله تعالی بزه بقاروحق بوکه بزدن راضی اولور نته کم موسی

قومک حضورنده اشهاد ایچون سویلدوکی اغنیه ده بیان

ایدوب واوکندوقوللرندن راضی اولور دیدی ایسه

٧ پس اولکی بو وجهله اولدکدنصکره ایکنجی دخی مثله یه

چکدیلر و باشندن صاچلریله دریسنی قوپاروب آکا بدنک

عضو بعضو شکنجه لنمدن یرمسین دیو صورارلر ایدی

muhâlif nesne ėtmekden ise ölmeğe hâzırız
aykırı birşey yapmaktansa ölmeye hazırız.
3*Şâh dahi ġazaba varıp buyurdu ki bakır tâvâlar ve tancaraları k**a**zdıralar*
*3*Bunun üzerine kral çok öfkelendi, bakır tavaları ve tencereleri tez kızdırmalarını emretti.*
4*Ve bunlar k**a**zdırıldıkdan* soŋra buyurdu ki onlardan evvel söylenileŋ ġayrı karındaşlarınıŋ hem ananıŋ öŋünde dilini keseler ve derisini soyalar da ʿuzuvlarınıŋ kenarlarını katʿ eyleyeler
*4*Ve bunlar kızdırıldıktan sonra kral, onlardan önce konuşanın dilini annesinin ve diğer kardeşlerinin gözü önünde kesilmesini, derisinin yüzülmesini ve uzuvlarının parçalanmasını buyurdu.*
5*Ve bi'l-külliye mecrûh oldukdan soŋra emr ėtdi ki ònu dahi nefesi var iken âteşe götürüp kavuralar ve tâvâdan buhâr pek yayılınca onlar anaları ile birbirini şecâʿat ile yüreklendirip böyle dėrler idi
*5*Tamamen yaralandıktan sonra, o son nefesini verirken kral, onu da ateşe götürüp kavurmalarını buyurdu! Tavadan dayanılmaz bir buhar çıkınca onlar; anneleriyle birbirlerini kahramanca yüreklendirip şöyle dediler:*
6*Allah Teʿâlâ bize bakar ve hak bu ki bizden râzı olur nitekim Muʾsâ kavmiŋ huzûrunda işhâd içiǹ söyledi ki uġniyede beyân ėdip ve o kendi kullarından râzı olur dėdi ise
6-Gerçekten Musa halkın önünde tanıklık etsin diye bu mezmuru açıklamış ve "O kendi kullarından razı olur!" demişti. Aynen öyle yüce Allah da bizi görüyor ve gerçekten bizden razı oluyor.*
7*Pes evvelki bu vechile öldükden soŋra ikinciyi dahi mesʾeleye çekdiler ve başından saçlarıyla derisini koparıp òŋa bedeniŋ ʿuzuvbaʿzuv şikencelenmeden yer misin díyė sorarlar idi
*7*Böylece önceki bu çeşit bir ölümle öldükten sonra ikinciyi de sorguya çektiler. Başından saçlarıyla derisini kopardılar ve ona bedeninin bütün uzuvları parçalanmadan yer misin!' diye sorarlardı.*

*zeyrek kâtib'in hatası: **"kızdıralar"** yazacağı yerde; k**a**zdıralar yazmış! Bak Ali Bey'in 1664 el yazmasında "kızdıralar" kelimesi yazıyor.

٨ اَمّا اُوآنا دِيلنجه جَوابْ وِيرُوبْ يُوقْ دِدِي آنُوكْ اِيچُونْ بُو
دَخِي عَاقِبَتْ اَوّلكِي كِبِي شِكَنْجَه چَكْدِي

٩ وَجَانْ چَكِشِرْ اِيكَنْ دِدِيكَه اِي خَبِيثْ كَرْچِه سَنْ بِزْدَنْ بُو حَاضِرْ
حَيَوَاتِي آلُورْسِنْ اَمّا مَلِكِ الْعَالَمْ بِزِي كِه آنُوكْ تَوْرِيتِي اِيچُونْ
اُولْدُكْ اَبَدِيّ حَيَوَاتَه اِنْشَارْ اِيدَجَكْدُرْ

١٠ بُونْدَنْ صُكْرَه اُوچُنْجِي دَخِي اُولْ اِسْتِسْخَارَه چَكِلْدِي وَاِسْتَدِكْلَرِي
دِيلِي تَزِيَه صُونْدِي هَمْ اَللَّرِي بِي پَرْوَا اُوزَادُوبْ جَسَارَتْ اِيلَه
دِدِيكَه

١١ بُونْلَرِي خَالِقِ السَّمَوَاتْدَنْ آلْدِمْ وَاُونْلَرِي تَوْرِيتْ اِيچُونْ خُورْكُورْدُمْ
هَمْ اُومَارِمْكَه اُونْلَرِي تَكْرَارْ آلَامْ

١٢ بُويْلَه اُولُنْجَه شَاهْ وَبِلَه اُولَانْلَرْ اُولْ يِكِيدِكْ يُورَكِنْدَنْ حَيْرَانْ اُولْدِيلَرْ
كِه اُولْ شِكَنْجَه لَرِي هِيچْ اِيلَه هِيچْ صَايْدِي

١٣ بُودَخِي بُويْلَه اُولُوبْ دُرْدُنْجِي يَه دَه شِكَنْجَه وَسِيَاسَتْ اَيْلَدِيلَرْ

١٤ وَبُو اُولْمَكَه يَقِينْ اِيكَنْ بُويْلَه دِدِي اِنْسَانْدَنْ اُومَّاقْدَنْ اِيسَه
اَللَّهْدَنْ يَعْنِي اُونْدَنْ اِحْيَا اُولْمَاسِنِي اُومَّاقْ اَوْلِي دُرْ اَمّا سَكَا
حَيَوَاتَه

36

8*Âmmâ o ana dilince cevab vėrip yok dėdi ònuŋ içĭn bu dahi ʿakibet evvelki gibi şikence çekdi

*8*Ama o ana diliyle yanıtlayap yok dedi ve sonunda bir önceki gibi işkence çekti.*

9*Ve cân çekişir iken dėdi ki ėy habîs gerçe sen bizden bu hâzır hayâtı alırsın âmmâ Meliki'l-ʿÂlem bizi ki ònuŋ Tevrâtı içĭn öldük ebedî hayâta inşâr ėdecekdir

*9*Can çekişirken şöyle diyordu: -Ey kötü! Gerçi sen bizden bu kötü yaşamı alıyorsun. Ama evrenin kralı; onun için ölen bizleri sonsuz yaşama kaldıracaktır.*

10*Bundan soŋra üçüncü dahi ol istishâre çekildi ve istedikleri dili tėziye sundu hem elleri bî-pervâ uzadıp cesaret ile dėdi ki

*10*Bundan sonra üçüncü kişiyle de aynen eğlendiler. İstedikleri dili çabucak sundu ve ellerini korkusuzca uzatıp özgüvenle dedi ki:*

11*Bunları Hâliki's-Semavâtdan aldım ve onları Tevrât içĭn hor gördüm hem umarım ki onları tekrar alam

11-Bunları göklerin yaratıcısından aldım ve onları Tevrat için değersiz gördüm. Ama onları yine alacağımı ümit ediyorum.*

12*Böyle olunca şâh ve bile olanlar ol yiğidiŋ yüreğinden hayrân oldular ki ol şikenceleri hîç ile hîç saydı

*12*Bunu duyan kral ve çevresindekiler o yiğidin öz güvenine şaşırıp kaldılar. Çünkü o işkenceleri bir hiç saymıştı!*

13*Bu dahi böyle ölüp dördüncüye de şikence ve siyâset eylediler

*13*O da böyle ölüp dördüncüye de işkence ve siyaset ettiler.*

14*Ve bu ölmeğe yakın iken böyle dėdi insândan ummakdan ise Allahdan yaʿnî ondan ihyâ olmasını ummak evlâʾdır âmmâ saŋa

*14*O ölürken şöyle dedi: -İnsandan ummaktansa, Allah'tan umalım. Yani O'ndan dirilmeyi ummak daha iyidir. Ama sana ∞*

hayvâta ∞

312

حیواته انشار یوقدر

١٥ آندن عقبنجه بشنجی چقاروب شکنجه ایلدیلر اول دخی شاهه
باقوب دیدیکه

١٦ آدملر آراسنده حکومتك اولمغله اگرچه سن دخی فانی سن
استدوکیکی اشلرسك اما ایله صنمه که بزوم طایفه مزی
الله تعالی ترك ایلمش اولا

١٧ همان قتلان ده انوك عظیم قوتنی کوره سن که اوسکا هم نسلکه
نیجه سیاست ایدجکدر

١٨ بوندن صکره آلتنجی چکدیلر بو دخی اولجك محلده دیدیکه سومکه
خطا اتمه زیرا بز بو نسنه لری کندولریمز ایچون چکرز چون تکری
تعالی مزه کناه ایلدك بو خصوصدن بزه بو تعجبه لایق اولان
نسنه لر واقع اولدیلر

١٩ اما سن صنمه که بوسکا مفتا کیده چون الله ایله جنك اتمکه
مباشرت ایلدك

٢٠ انا ایسه حددن زیاده عجایب وخیر ذکره لایق ایدی زیرا

hayvâta inşâr yokdur
yaşama dirilmek yoktur.
15*Ondan ʿakabince beşinciyi çıkarıp şikence eylediler ol dahi şâha bakıp dėdi ki
*15*Ondan sonra beşinciyi de çıkarıp işkence ettiler. O da krala bakıp dedi ki:*
16*Âdamlar arasında hükümetiŋ olmağile eğerçe sen dahi fânisin istediğiŋi işlersiŋ âmmâ eyle* sanma ki bizim taʾifemizi Allah Teʿâlâ terk eylemiş ola
16-İnsanlar arasında egemen olsan bile, sen de ölümlüsün. Dilediğini yapıyorsun. Ama sen, halkımızı yüce Tanrı'nın bırakmış olduğunu hiç düşünme.*
17*Hemen katlan da ònuŋ ʿazîm kuvvetini göresin ki o saŋa hem nesliŋe nice siyâset ėdecekdir
*17*O'nun işlerini görmeye hazırlan; bak nasıl O sana ve soyuna siyaset edecektir!*
18*Bundan soŋra altıncıyı çekdiler bu dahi ölecek mahalde dėdi ki sevmeğe hatâ ėtme zîrâ biz bu nesneleri kendilerimiz içiŋ çekeriz çün Taŋrı Teʿâlâmıza günâh eyledik bu husûsdan bize bu taʿaccübe lâyık olan nesneler vakiʿ oldular
*18*Bundan sonra altıncıyı getirdiler. O da öleceği sırada şöyle dedi: -Sevmekte aldanmayın! Çünkü biz bu şeyleri kendimiz için çekiyoruz. Yüce Tanrımıza günah ettik ve bu yüzden bize bu şaşılası şeyler oluyor.*
19*Âmmâ sen sanma ki bu saŋa müftân gide çün Allah ile cenk ėtmeğe mübâşeret eyledin
*19*Ama sen sakın bunun karşılıksız kalacağını düşünme. Çünkü Allah'la cenk etmeye giriştin!*
20*Ana ise hadden ziyâde ʿacâyib ve hayırzikre lâyık idi zîrâ
*20*Ana ise diğerlerinden farklıydı, hayretle iyi anılmaya değerdi.*

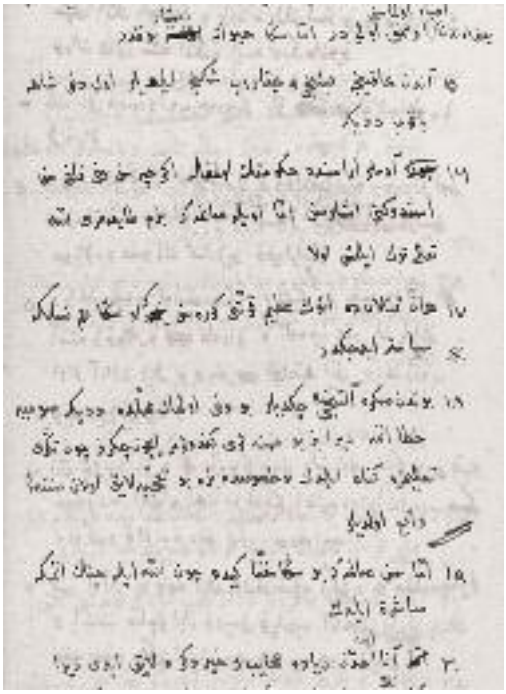

*bkz Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*öyle*'.

Çünkü ∞

كندونك يدي اوغللري بركونك ايچنده اولور كورر ايكن الله
تعالى يه طوتدوغي اميدلر ايچون نجادة ايله تحمل ايلدي
٢١ وبر حكمت ايكن كندو آنادلي ايله اونلرك هر برسني يوركلندردي
هم قاري فكريني اركك يوركي ايله اويانديرارق اونلره درايديكه
٢٢ نه وجهله بنم تنمده مجلوب اولديكز بلمم وسزه روحم هم حياة
ويرن بن دكليم هم هر بريكزك اوّلكي تركيبني بن دوزمدم
٢٣ آنوك ايچون اول عالمك خالقي كه انسانك اصلني جبل ايلدي
وهر شيئك سببي اولدي سزه عنايتدن تكرار روحي هم
حيواتي ويرجكدر چونكه حالا سز آنوك ديني ايچون كندولريكزي
خور ايدرسكز
٢٤ بوكز آنيتوقو ظن ايدوب كه آني تحقير ايدرلر و ~~اشكلوب~~ اشكلنوب
كه بونك خبري آكا عيبلو اولا اك كوچكه حيواتده ايكن يالكز
سوزلر ايله نصيحت اتمزدي بلكه يمين ايله اقرار ايدردي كه بابالرينك
دينندن آيرلدوغي كبي آني مالدار وسعادتمند ايليه هم آني
كندويه دوست طوتوب آكا كندو مصالحني تفويض ايليه

اما

kendiniŋ yedi oğulları bir günüŋ içinde ölür görür iken Allah Teʿâlâya tutduğu ümîdler için necâdet ile tahammül eyledi
kendi yedi oğlunun bir gün içinde öldüğünü görürken, yüce Allah'a olan ümitleri için yiğitlikle dayandı.
21*Ve pür hikmet iken kendi ana dili ile onlarıŋ herbirisini yüreklendirdi hem karı fikrini erkek yüreği ile uyandırarak onlara der idi ki
*21*Bilgelikle dolarak, kendi ana diliyle onları yüreklendiriyordu. Kendinin kadınca düşüncesini erkek yüreğiyle uyandırarak onlara şöyle diyordu:*
22*Ne vechile benim tenimde meclûb olduŋuz bilmem ve size rûh hem hayvât vèren ben değilim hem her biriŋiziŋ evvelki terkîbini ben düzmedim
22-Nasıl benim tenimde oluştunuz bilmem!? Size ruh ve yaşam veren ben değilim; hem her birinizin önceki yapısını ben düzmedim.*
23*Önuŋ içiŋ ol ʿâlemiŋ hâlıkı ki insânıŋ ʿaslını cebl eyledi ve her şeyʾiŋ sebebi oldu size ʿinâyetden tekrar rûhu hem hayvâtı vèrecekdir çünki halâ siz önuŋ dîni içiŋ kendileriŋizi hor èdersiŋiz
*23*Bu yüzden o evrenin yaratıcısı insanın aslını kurdu ve her şeyin nedeni oldu. Sizi kayırarak tekrar ruhu ve yaşamı verecektir. Çünkü siz Oʻnun dini için kendinizi hiçe sayıyorsunuz.*
24*Bu kez Ântiyoko zann èdip ki önu̯ tahkîr èderler ve işkillenip ki bununŋ haberi öŋa ʿaylı ola en küçüğe hayvâtda iken yalıŋız sözler ile nasihat èmezdi belki yemîn ile ikrâr èderdi ki babalarınıŋ dîninden ayrıldığı gibi önu̯ mâldar ü saʿâdet-mend eyleye hem önu̯ kendiye dost tutup öŋa kendi mesâlihini tağvîz eyleye
*24*Bu kez Antiyoko kendisini küçümsediklerini sandı ve kendinin yerileceğinden şüpheleniyordu. En küçüğü daha yaşarken, yalnızca sözlerle öğüt vermiyor; ama yeminle ona kendi dininden ayrıldığı an onu mallara boğacağını ve onu kendine dost yaparak onu kendi işlerinde yardım edeceğini söylüyordu.*

âmmâ ∞

313

٢٥ اَمّا اوغلانجق بر وجهله دكلمك استميوب شاه آناسني
چغروب نصيحت ايدرديكه معصومه كندو خلاصي ايچون اوكوتجي اولا
٢٦ وآكا چوق كلام ايله نصيحت ايتدكدنصكره اول دخي اوغلنه
استرضا ايتمكه واردي
٢٧ اَمّا آكا اكيلوب اول ياوز ظالمي رنكلدي وآنا ديلنجه دديكه
٢٨ اي اوغلم بكا مرحمت ايله كه سني قارنمده طقوز آي طاشيدم
هم سني اوچ ييل امزردمده بو ياشه دك بسلدم هم سني
بسلمكده زحمت چكدم سكا يالوادرم اي اوغلم كه كوكه ويره
وايچلرنده اولان جمله شيلره نظر ايدوب بله سنكه الله تعالى
بو نسنه لري اولده يوق ايكن وار ايلدي انسانك تناسلي دخي
بو منوال اوزره اولمشدر
٢٩ بو جلاددن قورقمه الا كندوكي قرنداشلريكه لايق ايدوب اولومي
قبول ايله تاكيم رحمت زماننده سني تكرار قرنداشلرك ايله آلام
٣٠ اودخي سويلر ايكن پسر دديكه نه بكلرسكز بن شاهك
فرماننه اطاعت ايتمم الا موسى نك اجداديمزه ويردوكي توريتي دكلرم

25*Âmmâ oğlancık bir vechile diŋlemek istemeyip şâh anasını çığırıp nasihat ėderdi ki maʿsûma kendi halâsı içĭn öğütcü ola
*25*Ama oğlan bir türlü dinlemeyince; kral anasını çağırıp, çocuğun kurtulması için ona öğütçü olmasını istedi.*
26*Ve ońa çok kelâm ile nasihat ėtdikden soŋra ol dahi oğluna istirzâʾ ėtmeğe vardı
*26*Ona çok sözlerle öğüt verdikten sonra, o da oğlunu razı etmeye yöneldi.*
27*Âmmâ ońa eğilip ol yavuz zâlimi renkledi ve ana dilince dėdi ki
*27*Ama ona eğilip, o kötü zalimin gözünü boyadı ve ana diliyle şöyle dedi:*
28*Ėy oğlum baŋa merhamet eyle ki seni karnımda dokuz ay taşıdım hem seni üç yıl emzirdim de bu yaşa dek besledim hem seni beslemekde zahmet çekdim saŋa yalvarırım ėy oğlum ki göğe ve yere ve içlerinde olan cümle şeylere nazar edip bilesin ki Allah Teʿâlâ bu nesneleri evvelde yok iken var eyledi insânıŋ tenâsülü dahi bu minvâl üzre olmuşdur
28-Ey oğlum! Bana acı. Seni karnımda dokuz ay taşıdım, seni üç yıl emzirdim, seni bu yaşa dek besledim ve seni beslerken emek çektim. Sana yalvarırım ey oğlum! Göğe, yere ve içinde olan şeylere bakarak bilesin ki yüce Allah, bu şeyleri önceden yokken var etti. İnsan soyu da bu şekilde olmuştur.*
29*Bu cellâddan korkma illâ kendiŋi karındaşlarıŋa lâyık ėdip ölümü kabûl eyle tâ kim rahmet zamânında seni tekrar karındaşlarıŋ ile alam
*29*Sakın bu cellattan korkma! Kendini kardeşlerine layık göster, ölümü kabullen. Ta ki bağışlama zamanı seni tekrar kardeşlerinle birlikte alayım.*
30*O dahi söyler iken püser dėdi ki ne beklersiŋiz ben şâhıŋ fermânına itâʿat ėtmem illâ Musânıŋ ecdâdımıza vėrdiği Tevrâtı diŋlerim
*30*O böyle söylerken oğlu: -Daha ne bekliyorsunuz? Ben kralın buyruğunu dinlemem. İlla Musa'nın atalarımıza verdiği Tevrat'ı dinlerim, dedi.*

٣١ اما سنكه عبرانيلر اوزرينه هر شرك محدثي اولدك الله
تعالينك اللرندن قورتلمزسن

٣٢ چون بز كندو كناهلريمز ايچون بو بلاء چكرز

٣٣ لكن حي الله بزه براز زمانه دك تأديب واصلاحمز ايچون
اويكه لندي ايسه تكرار كندو قوللري ايله تسامح ايدجكدر

٣٤ اما سن اي غشام وجمله آدملردن زياده اثم سومكه نهت ايدوب
ونا معلوم اميدلره طيانوب سما خالقي اللهك عبادي اوزرينه
اللري قالدروب تكبر ايلمه

٣٥ زيرا سن دخي هر شيئه نظر ايدن علي كل شيء قادر اللهك
حكمندن قورتلمادك

٣٦ چون حالا بنم قرنداشلرم براز اغري چكمك ايله الله تعالينك
عهدنده كه ابدي حيواتك عهديدر اولديلر اما سن اللهك
حكمي ايله كندو تكبرك ايچون مستحق عذابلر چكجك سن

٣٧ بن ايسه قرنداشلرم كبي بابالرمزك توريتي ايچون هم تني هم
حيواتي تسليم ايدوب الله تعالي يه استدعا ايدرمكه عن قريب

طائفه مزه

31*Âmmâ sen ki ʿİbrânîler üzerine her şerriŋ mühdisi olduŋ Allah Teʿâlânıŋ ellerinden kurtulmazsın

*31*Ama sen İbraniler üzerine her kötülüğün kaynağı oldun. Yüce Allah'ın ellerinden kurtulamazsın.*

32*Çün biz kendi günâhlarımız içiŋ bu belâyı çekeriz

*32*Çünkü biz kendi günahlarımız için bu belayı çekiyoruz.*

33*Lâkin hayy Allah bize biraz zamâna dek teʾdîb ve ıslâhımız içiŋ öykelendi ise tekrar kendi kulları ile tesâmuh ėdecekdir

*33*Ama diri Allah bizi biraz zamana dek terbiye edecektir ve düzelmemiz için sinirlendiği gibi yine kendi kulları ile hoş görecektir.*

34*Âmmâ sen ėy ġaşâm ve cümle âdamlardan ziyâde asim sevmeğe neht ėdip ve nâmaʿlûm ümîdlere dayanıp semâ hâlıkı Allahıŋ ibâdı üzerine elleri kaldırıp tekebbür eyleme

*34*Ama sen ey büyük zulümkar! Tüm insanlardan daha çok günahkar! Sevmeye bağırıp, bilinmeyen ümitlere dayanıp; göklerin yaratıcısı Allah'ın kulları üzerine ellerini kaldırıp böbürlenme.*

35*Zîrâ sen dahi her şeyʾe nazar ėden ʿAlâ Külli Şeyʾin Kâdir Allahıŋ hükmünden kurtulamadıŋ

*35*Çünkü sen her şeyi gören ve her şeye gücü yeten Allah'ın cezasından kurtulamazsın.*

36*Çün halâ benim karındaşlarım biraz ağrı çekmek ile Allah Teʿâlânıŋ ʿahdinde ki ebedî hayâtıŋ ʿahdidir öldüler âmmâ sen Allahıŋ hükmü ile kendi tekebbürüŋ için müstehak ʿazâblar çekeceksin

*36*Benim kardeşlerim biraz acı çekerek, yüce Allah'ın antlaşmasında ki sonsuz yaşamın antlaşmasıdır! Öldüler. Ama sen, Allah'ın yargısıyla kendi böbürlenmen için, hak ettiğin azabı çekeceksin.*

37*Ben ise karındaşlarım gibi babalarıŋ Tevrâtı için hem teni hem hayvâtı teslîm ėdip Allah Teʿâlâya istidʿâ ėderim ki ʿan-karîb

*37*Ben de kardeşlerim gibi, atalarımızın Tevrat'ı uğruna, hem bedenimi, hem yaşamımı teslim edip yüce Allah'ı çağırıyorum ki en yakında ∞*

tâʾifemize ∞

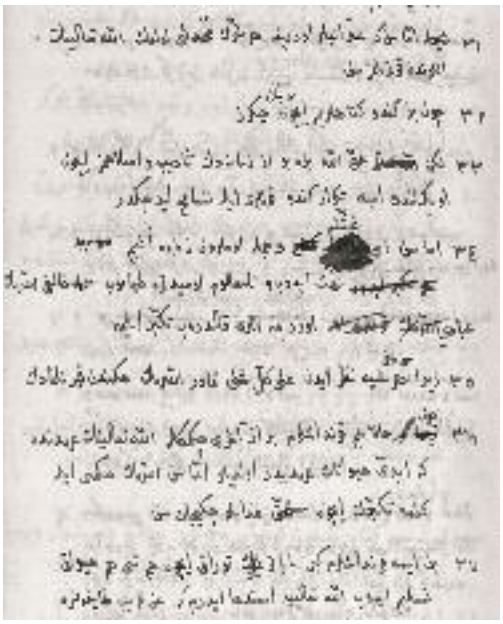

314

طَائِفَه مِزَه غَفُورًا اولوب بِزْنِ سِيَاسْتَلَرْ وَضَرْبِلَرِ اِيلَه اِقْرَار
اِيدَه سِنِكَه اللهُ الْاَحَدُ اوْدُر

٣٨ وَعَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَادِرْ غَضَبِيِ كِه جُمْلَه طَائِفَه مِزْ اوْزَرِينَه
اِسْتِحْقَاق اِيلَه صَاچِلمِشْدُر بِنْدَه وَقْتِنْدَا اَشْلَرِمْدَه سَتَكِينْ اوْلَا

٣٩ اوْزَمَانْ شَاهِكْ غَضَبِي طُوتُشْدِيرَه اوْل رَبِّكْ اَنُوكْ كُوجِنَه
كَلُوبْ بُوكَا اوْبِرْلَرِنْدَنْ زِيَادَه يَاوْزْلَنْدِي

٤٠ بِزْ بُودِنِي بُويْلَه رَبِّ تَعَالِي يَه كِلِيتْ اِيلَه تَوَكَّلْ اوْلُوبْ بَاكْ
اُولُوم اِيلَه اوْلْدِي

٤١ عَاقِبَتْ اوْغْلُوْ نَصْكَرَه اَنَادِنِي اوْلْدِي

٤٢ اِمْدِي بُوتْلَرِكْ ذَبِيحَه لَرِنِي وَبُويَاوْزِ سِيَاسْتَلَرِكْ خُصُوصِيَنْدَه
اوْقَدَرْجَه سُويلَدِكْلَرِنِي سُويلَدُوكْلَرِنْ يَتَر

سَكِزِنْجِي بَاب

١ بِزْ يَهُودَا اِمَكَابِي وَاَنُوكْلَه اوْلَانْلَرْ كِزْلُوجَه حِصَارْلَرَه كِيرُوبْ
كَنْدُوخِيمْ وَاَقْرَبَاسِنِي اِمْدَادْ لَرِينَه جِغُرْلَرَايِدِي وَيَهُودِيلَكْدَه
مُوَاظَبَتْ اِيدَنْلَرِي بِلَه اَلُوبْ اَلِيتِي بِيكْ آدَمْ قَدَرْ جَمْعْ اَيلَدِيلَرْ

tâʾifemize ġafûr olup sen siyâsetler ve darblar ile ikrâr ėdesin ki Allah-ül-Ehad odur
milletimize çok bağışlayacak. Ama sen, siyasetlerin ve baskıların sonunda bir tek Allah'ın 'O' olduğunu bileceksin.
38*Ve ʿAlâ Küllî Şeyʾin kâdiriŋ ġazabı ki cümle tâʾifemiz üzerine istihkâk ile saçılmışdır bende ve karındaşlarımda teskîn ola
38'Her Şeye Gücü Yeten'in öfkesi, tüm halkımız üzerine haklı olarak saçılmıştır; bende ve kardeşlerimde dursun.*
39*O zamân şâhıŋ ġazabı tutuşdu da ol renk ònuŋ gücüne gelip buŋa öbürlerinden ziyâde yavuzlandı
*39*O zaman kralın öfkesini tutuşturdu. O aldatış onun gücüne gitti ve buna diğerlerinden daha çok kötülük yaptı.*
40*Pes bu dahi böyle Rabb-i Teʿâlâya külliyet ile tevekkül olup pâk ölüm ile öldü
*40*Böylece bu da yüce Rab'be tamamen güvenerek temiz bir ölümle öldü.*
41*ʿÂkıbet oğullardan soŋra ana dahi öldü
*41*En sonunda -oğullarından sonra- ana da öldü.*
42*İmdi pûtlarıŋ zebîhalarını ve bu yavuz siyâsetleriŋ husûsunda o kadarca söylediğimiz yeter
*42*Şimdi putların kurbanları ve bu kötü siyasetler hakkında, bu kadar söylediğimiz yeter.*

Sekizinci Bâb

1*Pes Yahûdâ-Makabbî ve ònuŋla olanlar gizlice hisârlara girip kendi hısım ve akrâbasını imdâdlarına çıġırırlar idi ve Yahûdîlikde muvazebet ėdenler bile alıp altı biŋ âdam kadar cemʿ eylediler
*1*Yahuda-Makabe ve onunla olanlar, gizlice kalelere girip kendi hısım ve akrabalarını yardıma çağırıyorlardı. Yahudilikte olanları beraberine aldı ve altı bin kişi kadar adam topladı.*

٢ هم الله تعالى يه يالوارديلركه هپسندن ظلم چكن قومه نظر ايليه
وظالملردن منجس هيكله ترحم ايليه

٣ هم يرايله برابر اولمغه يقين بوزلمش شهره آجييه واكا فرياد
ايدن قاني استجاب ايليه

٤ وكناهسز معصوملرك ناحق يرده اولدرلدكلريني هم كندو اسمي
حقنه سويلدكلري كفرلريني خاطرينه كتوروب فاسقلر اوزرينه
بغضيني كوستره

٥ ومكابي دخي اول عسكره مالك ايكن بت پرستلر آكا الله
تعالى نك غضبي رحمته دونمك ايله طيانمغه قادر اولماديلر

٦ واواكشزدن كلوب شهرلري هم حصارلري ياقردي ومناسب
يرلري قبضه تصرفه الوردي ودشمنلردن نيچه لريني قاچروب
بوزار ايدي

٧ وبو باصقنلري اكثر كيجه لرده ايدردي شويلكه يرارلغنك خبري
هر يرده يايلور ايدي

٨ وبو خصوصدن فلپو كورديكه بو آدم ياپ ياپ ايلرو كيدر وكندو
يمنلري

2*Hem Allah Teʿâlâya yalvardılar ki hepisinden zulüm çeken kavme nâzar eyleye ve zâlimlerden münecces heykele terahhum eyleye
*2*Her yönden baskı gören halkı için yüce Allah'a yalvardılar ki onları gözetsin ve zalimlerin kirlettiği Tapınağa acısın.*
3*Hem yer ile beraber olmağa yakın bozulmuş şehre acıya ve ona feryâd eden kanı isticâb eyleye
*3*Yerle bir olmaya yakın bozulmuş şehire acısın ve ondan yardım dileyen kanı kabul etsin.*
4*Ve günâhsız maʿsûmların nâ-hak yerde öldürüldüklerini hem kendi ismi hakkına söyledikleri küfrlerini hâtırına getirip fâsıklar üzerine buğzını göstere
*4*Günahsız çocukların suçsuz yere öldürüldüklerini ve kendi adına söyledikleri küfürlerini anımsayıp kötüler üzerine kinini göstersin.*
5*Ve Makâbbî dahi olʿaskere mâlik iken bütperstler ona Allah Teʿâlânın gazabı rahmete dönmek ile dayanmağa kâdir olmadılar
*5*Makabe'nin kendi askerleri olmuş ve yüce Allah'ın öfkesi esirgemeye dönmüştü. Putperestler ona karşı koyamadılar.*
6*Ve o anısızdan gelip şehirleri hem hisârları yakardı ve münâsib yerleri kabza-i tasarrufa alırdı ve düşmanlardan nicelerini kaçırıp bozar idi
*6*O ansızın gelip kentleri ve kaleleri yakıyordu. Gözüne kestirdiği birçok yerleri çabucak ele geçiriyor ve düşmanların birçoğunu kaçırarak bozguna uğratıyordu.*
7*Ve bu baskınları ekser gecelerde ederdi şöyle ki yararlığının haberi her yerde yayılır idi
*7*Bu baskınları daha çok geceleyin yapardı. O derece ki yararlılığının haberi her yerde yayılıyordu.*
8*Bu husûsdan Filipo gördü ki bu âdam yap yap ileri gider ve kendi
*8*Bu adamın gide gide ilerlediğini ve kendi güçleriyle ∞*
yümnları ∞

315

يمنلري ايله ازدياد بولوردي كلسيريه وفنقيه سرداري بطلمويه
يازديكه امور پادشاهه امداد ايليه

٩ اول دخي شاهك باش دوستلرندن اولان پاطروقلو اوغلي
نقانودي تزيه سچوب آني يهوديلرك صوي وصوبني هپ
استيصال اتمك ايچون هر طائفه دن جمع اولنان تمام يكرمي بيك قدر
آدم ايله كوندردي ده يانينه جنك احوالنده ماهر سردار
غورجياء قاتدي

١٠ نقانود دخي شاهك رومالولره اداسي واجب اولان خراجيني كه
ايكي بيك يوك اقچه ايدي صايوب باشقه قوديكه آني يهودي
اسيرلرندن اتمام ايليه

١١ وتزيه دكيز ياليسنده اولان شهرلره كوندروب بازركانلري
يهوديلرك اسيرلريني صاتون المغه چغردي وآكا على كل
شيء قادردن يتشجك انتقامه قتلانمه دن بريوك طقسان
آدمي ويرمكه اقرار ايلدي

١٢ بوكز يهودا نيقابورك كلشندن خبر آلوب وعسكرك كلدوكندن

yümnları ile izdiyâd bulurdu Kele-Siriye ve Fenikiye serdârı Betlâmoya yazdı ki umûr-ı pâdişâha imdâd eyleye
güçleriyle çoğaldığını gören Filipo, Kili-Suriye ve Fenike halkının kralı ve komutanı olan Ptolemo'ya yardım etmesi için yazdı.
9*Ol dahi şâhıŋ baş dostlarından olan Patroklo oğlu Nikânoru tėziye seçip ònu Yahûdîleriŋ soy ve sopunu hep istîsâl ėtmek içìn her tâ'ifeden cem' olunan tamâm yiğirmi biŋ kadar âdam ile gönderdi de yanına cenk âhvâlinde mâhir serdâr Gorciyâyı katdı
*9*O da kralın baş dostlarından olan Patroklo'nun oğlu Nikanor'u çabucak seçip onu Yahudiler'in soy ve sopunun kökünü kazımak için her milletten toplanan yirmi bin adam ile birlikte, yanına usta savaşçı Gorciya'yı verdi.*
10*Nikânor dahi şâhıŋ Rûmâlılara 'edâ'sı vâcib olan harâcını ki iki biŋ yük akçe idi sayıp başka kodu ki onu Yahudî esîrlerinden itmâm eyleye
*10*Nikanor da şahın Romalılar'a ödemesi gereken iki bin yük gümüş para vergisini; Yahudi tutsaklarından tamamlamak için sayıp ayırdı.*
11*Ve tėziye deŋiz yâlısında olan şehirlere gönderip bezirgânları Yahûdîleriŋ esîrlerini satıp almağa çığırdı ve òŋa 'Alâ Külli Şey'in Kâdirin yetişecek intikâma katlanmadan bir yük için doksan âdamı vėrmeğe ikrâr eyledi
*11*Bezirgânları çabucak deniz kenarındaki şehirlere gönderip Yahudi tutsakları satın almaya çağırdı ve onlara bir yük için doksan adamı vermeye söz verdi.**
12*Bu kez Yahûda Nikâ**b**oruŋ** gelişinden haber alıp ve 'askeriŋ geldiğinden
*12*Bu kez Yahuda, Nikanor'un gelişinden haber alıp, askerin geldiğinden* ∞

*Bkz. Zeyrek katibin unuttuğu aşağıdaki cümleler Ali Bey'in 1664 tarihli el yazmasında vardır: "Òna 'Alâ Külli Şey'i Kâdirden yetişecek intikâma katlanmadan"
Ona 'Her Şeye Gücü Yeten'in intikamına katlanmadan...
Zeyrek kâtibin hatası: 1664 Ali Bey'in el yazmasında "Nikân**or"

بله اولانلري خبردار ايدنجه

١٣ قورقاقلر والله تعالينك عدالتنه اعتقاد اتمينلر قاچرق ايرلديلر

١٤ غيريلر دخي هرنلري قالدي ايسه صاتوب الله تعالي يه بله

يالوار ديلركه ظالم نيقانوردن دخي كلمزدن اول ~~صاتلدقلري~~ صاتلانلري

~~يردن~~ خلاص ايليه

١٥ واكر بوني اونلر ايچون اتمزسه باري بابالري ايله اتدوكي عهد

ايچون واول معزز ومكرم اسمدن اكلدقلري ايچون ايليه

١٦ اما مكابي اول بله اولان آلتي بيك ~~آدم~~ قدر آدمي جمع ايدوب

يوركلندر ديكه دشمنلر ايچون شاشميه لر واوزرلرينه ناحق يره

كلن بت پرستلرك عظيم كثرتندن قورقميه لر الا كه شجاعت

ايله دوكشوب كندو مقدس يرينه عدل سز اتدكلري ظلمي كوزلري

اوكنده طوتالر

١٧ ومهزيه صالنمش شهرك جفاسيني هم بابالردن قورلمش ضبط وربطك

وشريعتك بوزلدوغني ده

١٨ زيرا اونلر كندو سلاحي وجرأتنه طيانورلردر ايدي اما بز

علي

bile olanları haberdâr edince
bile olanları haberdar edince;
13*Ve korkaklar ve Allah Teʿâlânıŋ ʿadaletine iʿtikâd ėtmeyenler kaçarak ayrıldılar
*13*Korkaklar ve yüce Tanrı'nın adaletine inanmayanlar kaçarak ayrıldılar.*
14*Ġayrılar dahi her neleri kaldı ise satîp Allah Teʿâlâya bile yalvardılar ki zâlim Nikânordan dahi gelmezden evvel satîlanları halâs eyleye
*14*Diğerleri de tüm malını sattılar ve zalim Nikanor gelmeden önce satılanları kurtarması için yüce Tanrı'ya yalvardılar.*
15*Ve eğer bunu onlar içiŋ ėtmezse bârî babaları ile ėtdiği ʿahd içiŋ ve ol muʿazzez ve mükerrem ismden aŋıldıkları içiŋ eyleye
*15*Eğer bunu onlar için yapmasa bile; hiç olmazsa atalarına verdiği antlaşma için ve o yüce cömert isimden anıldıkları için yapsın.*
16*Âmmâ Makâbbî ol bile olan altı biŋ kadar âdamı cemʾ ėdip yüreklendirdi ki düşmanlar içiŋ şaşmayalar ve üzerlerine nâ-hakk yere gelen bütperestleriŋ ʿazîm kesretinden korkmayalar illâ ki şecâʿat ile döğüşüp kendi mukaddes yerine ʿadilsiz ėtdikleri zulmü gözleri öŋünde tutalar
*16*Ama Makabe altı bin kadar olan adamlarını toplayıp onları yüreklendirdi ki düşmanlarından şaşmasınlar ve üzerlerine haksız yere gelen putperestlerin büyük kalabalığından korkmasınlar. İlla yiğitçe dövüşerek -kendi kutsal yerine- adaletsizce yaptıkları zulmü göz önünde tutsunlar.*
17*Ve mahzaya salınmış şehiriŋ cefâʾsını hem babalardan kurulmuş zabt-ü rabtıŋ ve şerîʾatıŋ bozulduğunu da
*17*Ve yalnız bırakılmış şehirin sıkıntısını, atalardan kurulmuş huzur ve yasaların bozulduğunu da...*
18*Zîrâ onlar kendi silâhı ve cürʾetine dayanırlar der idi âmmâ biz
*18*Çünkü onlar kendi silahlarıyla güçlerine güveniyorlar; ama biz ∞*

ʿalâ ∞

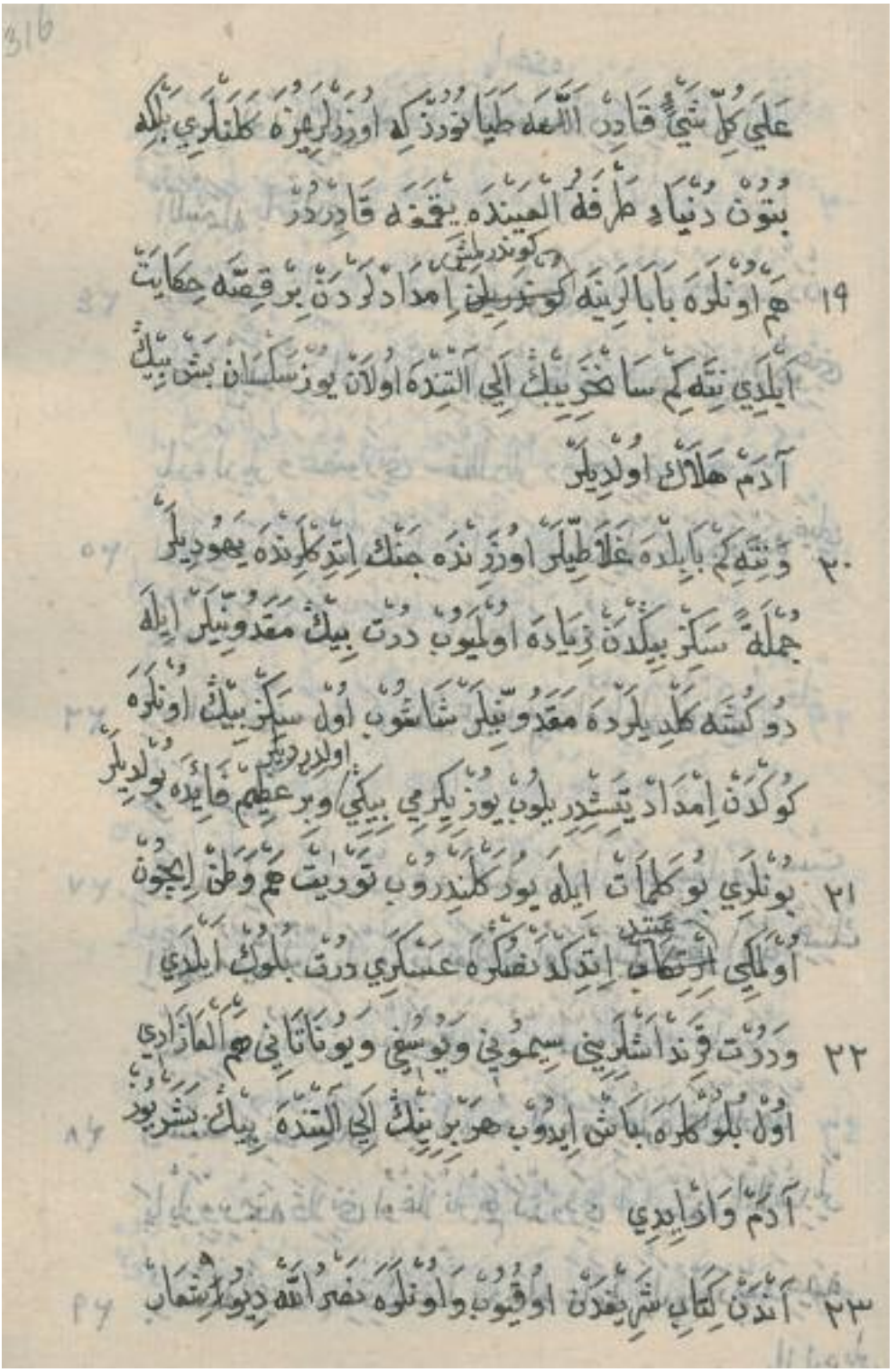

316

علي كل شيء قادر الله طيانورز كه اوزرلريمزه كلنلري بلكه
بتون دنياء طرفة العينده يقمغه قادردر

١٩ هم اونلره بابالرينه كوندرلمش امدادلردن بر قصه حكايت
ايلدي نته كم سانخريبك الي التنده اولان يوز سكسان بش بيك
آدم هلاك اولديلر

٢٠ ونته كم بابلده غلاطيلر اوزرنده جنك ايتدكلرنده يهوديلر
جملة سكز بيكدن زياده اولميوب درت بيك مقدونيلر ايله
دوكشه كلديلرده مقدونيلر شاشوب اول سكز بيك اونلره
كوكدن امداد يتشدريلوب يوز يكرمي بيكي اولدرديلر وبر عظيم فايده بولديلر

٢١ بونلري بو كلمات ايله يوركلندروب توريت هم وطن ايچون
اولمكي عتيد ايتدكدنصكره عسكري درت بلوك ايلدي

٢٢ ودرت قرنداشلريني سيموني ويوسفي ويوناتاني هم العازادي
اول بلوكلره باش ايدوب هر برينك الي التنده بيك بشر يوز
آدم وار ايدي

٢٣ اندن كتاب شريفدن اوقيوب واونلره نصر الله ديو اشعار

ʿAlâ Külli Şeyʾin Kâdir Allaha üzerlerimize gelenleri belki bütün dünyayı tarfet-ül ʿaynda yakmağa kâdirdir

'Her Şeye Gücü Yeten Allah'a ki üstümüze gelenleri, belki bütün dünyayı bir göz kırpması anında yakmağa gücü yeter.

19*Hem onlara babalarına gönderilmiş imdâdlardan bir kıssa hikâyet eyledi nitekim Sânheribiŋ eli altında olan yüz seksen beş biŋ adam helâk oldular

*19*Sonra onlara atalarından kalan bir kurtuluş öyküsünü anlattı. Buna göre Sanharip'in kumandasındaki yüz seksen beş bin adam yok edilmişti.*

20*Ve nitekim Bâbilde Galâtîler üzerinde cenk ėttiklerinde Yahûdîler cümle sekiz biŋden ziyâde olmayıp dört biŋ Makadonnîler ile döğüşe geldiler de Makadonnîler şâşıp ol sekiz biŋ onlara gökden imdâd yetişdirilip yüz yiğirmi biŋi öldürdüler ve bir ʿazîm fâʾide buldular

*20*Nitekim Babil'de Galatyalılar üstüne cenk ettiklerinde tüm Yahudiler sekiz bin kişiden daha kalabalık değillerdi. Dört bin Makedonyalı ile savaşa geldiler ve Makedonyalılar şaşırmıştı! Ama o sekiz bin kişiye gökten yardım gelerek yüz yirmi bini öldürdüler ve büyük bir yarar buldular.*

21*Bunları bu kelimat ile yüreklendirip Tevrât hem vatan içĭn ölmeği ʿatîd ettikten soŋra ʿaskeri dört bölük eyledi

*21*Onları böyle sözlerle yüreklendirerek Tevrat ve vatan için ölmeye hazırlandıktan sonra askeri dört bölük yaptı.*

22*Ve dört karındaşlarını Simʾunu ve Yûsufu ve Yonâtânı hem Elʿâzârı ol bölüklere baş ėdip her biriniŋ eli altında biŋ beşer yüz âdam var idi

*22*Dört kardeşlerini Simon'u, Yusuf'u, Yonatan'ı ve Elazar'ı o bölüklerin başına getirip, her birinin eli altına bin beş yüz adam verdi.*

23*Ondan Kitâb-ı Şerîfden okuyup ve onlara nasrullah diye şiʿâr

*23*Ondan sonra Kutsal Kitap'tan okuyarak onlara 'Allah-Yardımı' diye isim verdi* ∞

باشنده

ویروب اول اوّلکی بلوکك باشنده دوردیده نیقانور ایله
اللشمکه باشلدی

٢٤ وهر شیئه قادر الله اونلردن طرفه دوکشوب دوشمنلردن
طقوز بیکدن زیاده اولدردیلر هم نیقانورك عسکرینك چوغنی
یاره لدیلر وعضولرینی سقطلدیلر ده هپسینی قاچردیلر

٢٥ اونلری صاتون آلمغه کلنلرك اقچه لرینی آلدیلرده آردلرنجه خیلی
یریوردکدنصکره وقت طار اولنجه دوندیلر

٢٦ زیرا اول کون سبت کوننك عرفه سی اولمغله اونلری چوقلق
قوالامدیلر

٢٧ الا سلاحلری دوشروب ودشمنلردن غارتلری چقاروب سبت
اتمکه مقید اولدیلر ورب تعالی یه اوزرلرینه تقطر ایدن رحمتنك
ابتداسینی اول کونه صقلدوغی ایچون حمد وتبارك ایلدیلر

٢٨ وسبت کوننده نصکره زبونلره دوللره ویتیملره غارتلردن
پایلر ویرنجه قلانینی اوغلانلر هم کندولری آراسنده پایلاشدیلر

٢٩ بو نسنه لری تمام ایتدکدنصکره دعاء عامه ایلیوب رب رحیمه

یالواردیلر

verip ol evvelki bölüğüŋ başında durdu da Nikânor ile elleşmeğe başladı
ve ilk bölüğün başında durarak Nikanor'la karşılaştı.
24*Ve Her Şeyʾe Kâdir Allah onlardan tarafa döğüşüp düşmanlarından dokuz biŋden zîyâde öldürdüler hem Nikânoruŋ ʿaskerleriniŋ çoğunu yaraladılar ve ʿuzuvlarını sakatladılar da hepisini kaçırdılar
*24*Her şeye gücü yeten Tanrı onlardan yana olmuş, düşmanlardan dokuz binden daha çok öldürmüşlerdi. Nikanor'un askerlerinin birçoğu yaraladılar ve uzuvlarını sakatladılar.*
25*Onları satîn almağa gelenleriŋ akçelerini aldılar da ardlarınca hayli yer yürüdükden soŋra vakit dar olunca döndüler
*25*Onları satın almaya gelenlerin paralarını aldılar ve ardından bir hayli yer yürüdükten sonra, zamanları az olduğu için döndüler.*
26*Zîrâ ol gün sebt gününüŋ ʿarefesi olmağile onları çokluk kovalamadılar
*26*Çünkü o gün Cumartesi gününün arifesi olduğundan; onları çok kovalamadılar.*
27*İllâ silâhları devşirip ve düşmanlardan ġâretleri çıkarıp sebt ėtmeğe mukayyed oldular ve Rabb-i Teʿâlâya üzerlerine takattur ėden rahmetiniŋ ibtidâsını ol güne sakladığı için hamd ü tebârek eylediler
*27*Sonra silahları toplayarak, düşmanlardan yağmaları çıkarıp Cumartesi gününü tutmaya gayret gösterdiler ve yüce Rabbin üzerlerine damlayan rahmetinin ilkini o güne sakladığı için bereket dilediler.*
28*Ve sebt gününden soŋra zebûnlara dullara ve yetîmlere ġâratlardan paylar vėrince kalanını oğlanlar hem kendileri arasında paylaşdılar
*28*Cumartesi gününden sonra güçsüzlere, dullara ve öksüzlere çapuldan paylar verdiler. Kalanını da gençlerle kendi aralarında paylaştırdılar.*
29*Bu nesneleri tamâm ėtdikden soŋra duʿâyı ʿâmmeyi eyleyip Rabb-i Rahîme
*29*Tüm bunları tamamladıktan sonra birlikte dua edip bağışlayıcı Rab'be* yalvardılar

∞

317

يالواردیلر که کندو قوللرندن ابدا راضی اولا

٣٠ آندن تیموتونك و بخیده نك طایفه سی اوزرینه بله یك قوة
ایدوب اونلردن یکرمی بیکدن زیاده اولدردیلر و یوکسك
قلعه لری فتح ایلدیلر هم بربرلری و زبونلر و یتیملر و دوللر
هم قوجه لر آراسنده وافر غارتلر بس برابر پایلاشدیلر

٣١ و دشمنلرك سلاحلرینی دوشروب اونلری مناسب یرلرده
برخوش صقلدیلر ده قلان سلاحلری قدس شریفه کوتردیلر

٣٢ هم تیموتونك توابعلرندن فلارخو نام پك فاسد آدمی که
یهودیلره چوق جور ایلدی ایدی اولدردیلر

٣٣ و وطنلرنده ظفر دونتماسینی ایدر ایکن اول قلسطینی که مقدس
قپولری آتشه اوردی ایدی بر اوجکزه قاچمش ایکن یاقدیلر
ده بو وجهله ظلمنك مستحق جزاسنی آلدی

٣٤ اول منبع فساد نیقانور دخی که یهودیلری صاتون آلمق ایچون
بیك بازرکانی کتوردی ایدی

٣٥ عون ربانی ایله اول آزه صایدقلری کمسنه لردن منهزم اولوب

yalvardılar ki kendi kullarından ebeden râzı ola

ki, kendi kullarından sonsuza dek razı olsun.

30*Ondan Timoteʾunuŋ ve Bahîdeniŋ tâʾifesi üzerine bile yek kuvvet ėdip onlardan yiğirmi biŋden ziyâde öldürdüler ve yüksek kalʿaları feth eylediler hem birbirleri ve zebûnlar ve yetîmler ve dullar hem kocalar arasında vâfir ġâratlar bes-beraber paylaşdılar

*30*Ondan sonra Timeto ve Bahide'nin halkı üzerine tüm güçleriyle saldırarak onlardan yirmi binden daha çok öldürdüler. Yüksek kaleleri ele geçirdiler. Birbirleriyle, güçsüzler, öksüzler, dullar ve yaşlılar arasında çok sayıda çapulu birlikte paylaştılar.*

31*Ve düşmanlarıŋ silâhlarını devşirip onları münâsip yerlerde bir hoş sakladılar da kalan silâhları Kuds-i Şerîfe götürdüler

*31*Düşmanların silahlarını toplayarak onları uygun yerlerde güzel bir şekilde sakladılar ve kalan silahları kutsal Kudüs'e götürdüler.*

32*Hem Timoteʾunuŋ tevâbiʿlerinden Filârhoʾ* nâm pek fâsid adamı ki Yahûdîlere çok cevr eyledi idi öldürdüler

*32*Timoteo'nun maiyetinden, Yahudilere çok kötülük yapan Filarho* adındaki bir adamı öldürdüler.*

33*Ve vatanlarında zafer donanmasını ėder iken ol Kalistanı ki mukaddes kapîları âteşe urdu idi bir evceğeze kaçmış iken yakdılar da bu vechile zulümünün müstehâk cezâsını aldı

*33*Vatanlarında zafer kutlamalarını yaparken, kutsal kapıları yakan o Kalistan'ı ateşe attılar ve yaktılar. O küçücük bir eve kaçmıştı. Böylece kötülüklerinin hak ettiği cezasını aldı.*

34*Ol menbaʿ-i fesâd Nikânor dahi ki Yahûdîleri satîn almak içîn biŋ bezirgânı götürdü idi

*34*O kötülük kaynağı Nikanor da, Yahudileri satın almak için, bin köle tüccarı götürmüştü.*

35*ʿAvn-i Rabbânî ile ol aza saydıkları kimesnelerden münhazim olup

*35*Rab'bin yardımıyla, o küçük gördükleri kişilerden yenilgiye uğramışlar, ∞*

*Almancası: "und brachten um einen Hauptmann bei Timetheus, einen gottlesen Mann, der die Juden sehr geplagt hatte."
Türkçesi: Yahudileri kırıp geçiren, Timeteus'un kumandanlarından Allahsız bir adamı öldürdüler. Martin Luther Çev. II. Mak. 8/32

Not: Almanca metinlerde Ali Bey'in özellikle çevirdiği ***Filarho***(*Philihaus*) ismi geçmiyor.

كَنْدُو فَاخِر لِبَاسْلَرِينِي چِقَارُوب عَسْكَرِينَكْ اِنْهِزَامِي اِيلَه بِالْكُلِّيَّه
شُوم اُولْمَغَلَه يَاپَه يَالِكْز قَاچِقِينِي بِي اَه دِكْدِه وَاِدَاْ يِلْدِي دَه
اَنْطَاكِيَه يَه كَلْدِي

٣٦ وَقْتِنْدَه شُوِيَغْلُولَرِنْكْ بِيِي اِيجُون دُومَالُولَرَه وَاجِب اُولَانْ عَايِدَه
تَجْدِيدْ اِتْمَكَه بُوِينَنَه اَلَانْ كِسْنَه اُولْ زَمَانْ هَرْيَرْدَه شَايِع اِيدِردِي
كِه يَهُودِيلَرْكْ مَهَابِينِي اَللَّه تَعَالَى اِيدِي هَمْ كِه يَهُودِيلَرْ بُو سَبَبْدَنْ
مَجْرُوح اُولْمَازْلَرْ اِيدِي زِيرَا اَنُونْكْ اِقَامَتْ اِتْدُوكِي دِينَنَه تَابِع اِيدِيلَر

طُقُوزِنْجِي بَاب

١ پَسْ هَمَانْ اُولْ يِلْدَه اَطْرَافِنْدَه اَنْتِيُوقُوس فَارِس وِلَايَتِلَرِنْدَنْ عَيب
اِيلَه دُونْدِي اِيدِي

٢ زِيرَا بَرْسَه پُولِي نَامْ بَرْشَهْرَه كِيدِي اِيدِي دَه هَيْكَلْدِه صُونِغَه
هَمْ شَهْرِي قَبْضَه تَصَرُّفِنَه اَلْمَغَه چَالِشْدِي اِيدِي اَمَّا خَلْق
حِدَّتْ اِيلَه قَاْلْقُوب اِمْدَاْدِ اِيجُون سِلَاحْلَرَه يَاپِشْدِيلَرْ دَه
آنُونْكْ قَهْلَرِينِي
آنِي هَمْ تَوَابِعْلَرِينِي قَاچِرْدِيلَرْ وَاُولْدِيكْدِه وِلَا يَتْلُولَرْ اَنْتِيُوقُوسْ
قَاچِرْدِقْدَنْصُكْرَه اَنْتِيُوقُوس رُسْوَا اِيلَه اَللَّه دُونْدِي

كه

kendi fâhir libâslarını çıkarıp ʿaskeriniŋ inhizâmı ile bi'l-külliyye şûm olmağile yapayalıŋız kaçkın gibi Ak Deŋize firâr eyledi de Antâkiyyaya geldi

övgü giysilerini atmışlardı. Askerlerinin tamamen bozulmasıyla bir uğursuz ve kaçkın gibi yapayalnız Akdenize kaçtı ve Antakya'ya geldi.

36*Ve Kuds-i Şerîflileriŋ beyʿi için Rûmâlılara vâcib olan ʿâideyi tecdîd ėtmeğe boynuna alan kimesne ol zamân her yerde şâyiʿa ėderdi ki Yahûdîleriŋ sâyeni Allah Teʿâlâ idi hem ki Yahûdîler bu sebepden mecrûh olmazlar idi zîrâ ônuŋ ikâmet ėtdiği dînine tâbiʿ idiler

*36*Kudüslüler'in ticareti için Romalılar'a ödenmesi gereken vergiyi yenilemeyi boynuna borç bilen kimse; her yerde Yahudilerin koruyucusunun yüce Allah olduğunu yayıyordu. Onlar bu yüzden tükenmiyorlardı! Çünkü onun kurduğu dinine bağlıydılar.*

Dokuzuncu Bâb

1*Pes hemân ol yılıŋ etrâfında Ântiyoko Fârs vilâyetlerinden ʿayb ile döndü idi

*1*O yıllarda Antiyoko Pers ülkesinden utaçla dönmüştü.*

2*Zîrâ o Persepoli nâm bir şehire girdi idi de heykelleri soymağa hem şehiri kabza-i tasarrufuna almağa çalışdı idi âmmâ halk hiddet ile kalkıp imdâd için silâhlara yapışdılar da ônu hem ônuŋ gibilerini kaçırdılar ve oldu ki vilâyetliler Ântiyokoyu kaçırdıkdan soŋra Ântiyoko rüsvâylık ile döndü

*2*Çünkü o Persepolis'e gelmiş, tapınakları soymayı ve şehiri zorla ele geçirmeyi isteyince; halk silahlanarak ayaklanmıştı. Onu ve onun gibilerini kaçırdılar. Antiyoko kaçtıktan sonra rezil olarak geri döndü.*

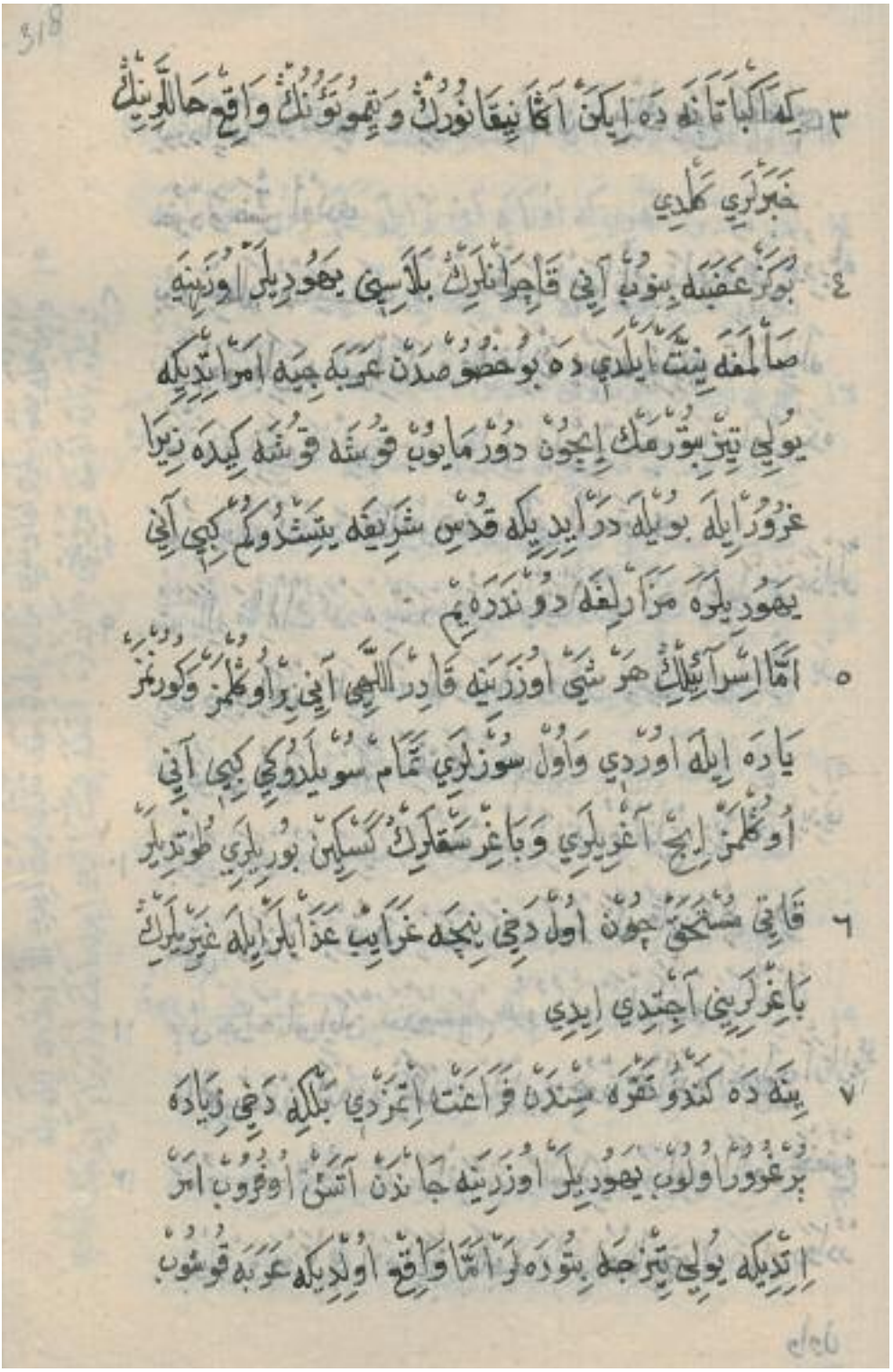

318

٣ كه اكباتانه ده ايكن اڭا نيقانورك وتيموتؤنك واقع حاللرينك
خبرلري كلدي

٤ بوكز غضبه بنوب آني قاچرانلرك بلاسني يهوديلر اوزرينه
صالمغه نيت ايلدي ده بو خصوصدن عربه جيه امر ايتديكه
يولي تيز بتورمك ايچون دورمايوب قوشه قوشه كيده زيرا
غرور ايله بويله در ايديكه قدس شريفه يتشدوكم كبي آني
يهوديلره مزارلغه دوندره يم

٥ اما اسرائيلك هر شي اوزرينه قادر اللهي آني بر اوڭلمز وكورنمز
ياره ايله اوردي واول سوزلري تمام سويلدوكي كبي آني
اوڭلمز ايچ آغريلري وباغرسقلرك كسكين بوريلري طوتديلر

٦ قاتي مستحق چون اول دخي نيجه غرايب عذابلر ايله غيريلرك
باغرلريني آجتدي ايدي

٧ ينه ده كندو تقره سندن فراغت ايتمزدي بلكه دخي زياده
پرغرور اولوب يهوديلر اوزرينه جاندن آتش اوفروب امر
ايتديكه يولي تيزجه بتوره لر اما واقع اولديكه عربه قوشوب

3*Ki Ekbâtâna da iken ȯŋa Nikânoruŋ ve Timoteʾonuŋ vâkiʾ hâllerinin hâberleri geldi
*3*Ekbetan'dayken ona Nikanor'un ve Timote'nin başına gelenler anlatıldı.*
4*Bu kez ġazaba binip ȯnu̓ kaçıranlarıŋ belâsını Yahûdîler üzerine salmağa niyyet eyledi de bu husûsdan ʿarabacıya emr ėtdi ki yolu tėz bitirmek için durmayıp koşa koşa gide zîrâ ġurûr ile böyle der idi ki Kuds-i Şerîfe yetişdiğim gibi ȯnu̓ Yahûdîlere mezârlığa döndereyim
*4*Bu kez çok öfkelendi ve onu kovalayanların acısını Yahudiler üzerine atmayı karar verdi. Bu yüzden arabacıya -yolu çabucak bitirmek için hiç durmadan hızla sürmesini buyurdu. Çünkü gururla kutsal Kudüs'e girmeye ve orasını Yahudilere mezarlığa döndüreceğini söylüyordu.*
5*Âmmâ İsrâʾėliŋ her şey üzerine kâdir Allahı ȯnu̓ bir oŋulmaz ve görünmez yara ile urdu ve o sözleri tamâm söylediği gibi ȯnu̓ oŋulmaz iç ağrıları ve bağırsakların keskin buru̓ları tutdular
*5*Ama İsrail'in* 'Her şey üzerine gücü yeten Allah'ı onu iyileşmez ve görünmez bir yara ile vurdu. O bu sözleri söyledikten sonra, onu iyileşmez iç ağrıları ve bağırsaklarının dayanılmaz sancıları tuttu.*
6*Kâtî müstehak çün ol dahi niçe ġarâîb ʿazâblar ile ġayrıların bağırlarını açdı idi
*6*O bunları kesinlikle hak etmişti. Çünkü o birçok değişik işkencelerle başkalarının bağrını yakmıştı.***
7*Yine de kendi̓ tafrasından ferâġat ėtmezdi belki dahi ziyâde pür-ġurûr olup Yahûdîler üzerine cândan âteş üfürüp emr ėtdi ki yolu tėzce bitireler âmmâ vâkiʿ oldu ki ʿaraba koşup
*7*Yine de kibirinden vazgeçmiyordu. Aksine daha çok öfkeyle doldu ve Yahudilere ateş püskürüp yolu tez bitirmelerini buyurdu. Olacağı bu ya! Araba hızla ilerlerken ∞*

*Burada söylenilmek istenen Hz. Yakup ve soyudur(A.S.)
**Almancası: "Und es geschah ihm eben recht, darum daß er andere Leute mit mancherlei und zuvor unerhörter Marter geplagt hatte." Martin Luther Çev. II. Mak. 9/6
Türkçesi: O bunu hak etmişti. Çünkü o başkalarına özellikle hiç duyulmamış çeşitli işkencelerle eziyet etmişti.
Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: "Böyle olması gerekiyordu, çünkü kendisi başkalarının bağırsaklarına barbarca işkenceler yapmıştı." II. Mak. 9/6
Yukarıdaki çeviride '***bağırsaklarına?*** *barbarca işkence*' ifadesi hatalıdır. Bağırsak kelimesi Almanca ve Ali Bey'in çevirisinde geçmiyor.

يورر ايكن دوشدي ده آغر دوششندن بدننك جميع اعضاسي
خرد وخش اولدي

٨ بو وجهله اول كمسه كه بوندن اقدم انسانك خاطره كلمز غروريله
دريا موجلرينه امر اتمكه وطاغلرك يوجه لكلريني ترازو ايله
طرتمغه نيتي وار ايدي يره ييقلمش ايكن بر تخت روان اوزرنده
كوتريلوب كندوده ظاهر غضب اللهي كوستردي

٩ شويلكه ظالمك كوده سندن قورتلر قيناردي دخي آغريلر هم عذابلر
ايله دردي ايكن آتلري وصله وصله دوشر ايدي واريكينك بد
قوقوسي جمله عسكره آغر كلوردي

١٠ بويله ايكن اول دمين كوكك يلدزلرينه دوقنايم ديو ظن ايدني
تحمل اولنماز آغر قوقوسندن كمسه كوترمكه قادر دكل ايدي

١١ پس جراحتلو ايكن كندو عظيم غرورندن وازكچمكه واللهك
قامچيسندن كندوي بلمكه باشلر ايدي چون هر آنده آغريلري آرتار ايدي

١٢ كندوسي ده قوقوسنه طيانميوب بو سوزلري سويلدي اللهه مخضوع
اولمق وموتاني آدم ايكن اللهه برابر اولماسني استممك روادر

واول

yürür iken düşdü de ağır düşüşünden bedeniniŋ cemʿi aʿzâʾsı hurdahaş oldu
düştü ve bu kötü düşüşten bedeninin tüm parçaları hurda yığınına döndü.
8*Bu vechile ol kimse ki bundan akdem insânıŋ hâtıra gelmez ġurûr ile deryâ mevclerine emr ėtmeğe ve dağlarıŋ yüceliklerini terâzi ile tutmağa niyyeti var idi yere yıkılmış iken bir tahtırevân üzerinde götürülüp kendide zâhir ġazâbullahı gösterdi
*8*Bu yüzden o kişi, bundan önce insanın aklına gelmeyen bir kibirle; sanki denizin dalgalarına egemen olmaya ve dağların yüceliklerini terazi ile tutmaya karar vermişti. Ama yere yığılmışken onu bir sedye üstünde götürdüler. Böylece Allah, öfkesini üzerinde gösterdi.*
9*Şöyle ki zâlimiŋ gevdesinden kurtlar kaynardı dahi ağrılar hem ʿazâblar ile diri iken etleri vasle vasle düşer idi ve iriŋiniŋ bed kokusu cümle ʿaskere ağır gelirdi
*9*Öyle acayipti ki zalimin gövdesinden kurtlar kaynıyor, ağrılar ve sancılar içinde kendi diriyken etleri lime lime yere düşüyordu! İrininin kötü kokusu tüm askerlerine ağır geliyordu.*
10*Böyle iken ol demin ol gögüŋ yıldızlarına dokunayım diye zann ėdeni tahammül olunmaz ağır kokusundan kimse götürmeğe kâdir değil idi
*10*Durum böyleyken; biraz önce göğün yıldızlarına dokunacağını sanan bu kişiyi, dayanılmaz kokusu yüzünden hiç kimse götüremiyordu.*
11*Pes cerâhatli iken kendi ʿazîm ġurûrundan vazgeçmeğe ve Allahıŋ kamçısından kendiyi bilmeğe başlar idi çün her anda ağrıları artar idi
*11*Akıntıları içinde, kendi büyük kibirinden vazgeçmeye ve Allah'ın kamçısından aklı başına gelmeye başlamıştı. Çünkü her an ağrıları artıyordu.*
12*Kendisi de kokusuna dayanmayıp bu sözleri söyledi Allaha mahzûʿ olmak ve mevtâʾnî âdam iken Allaha beraber olmasını istememek revâdır

*12*Kendisi de kokusuna dayanamayıp bu sözleri söyledi: -Allah'a boyun eğmek ve ölümlü insan iken, Allah'a eş koşmamak uygundur.*

ve ol ∞

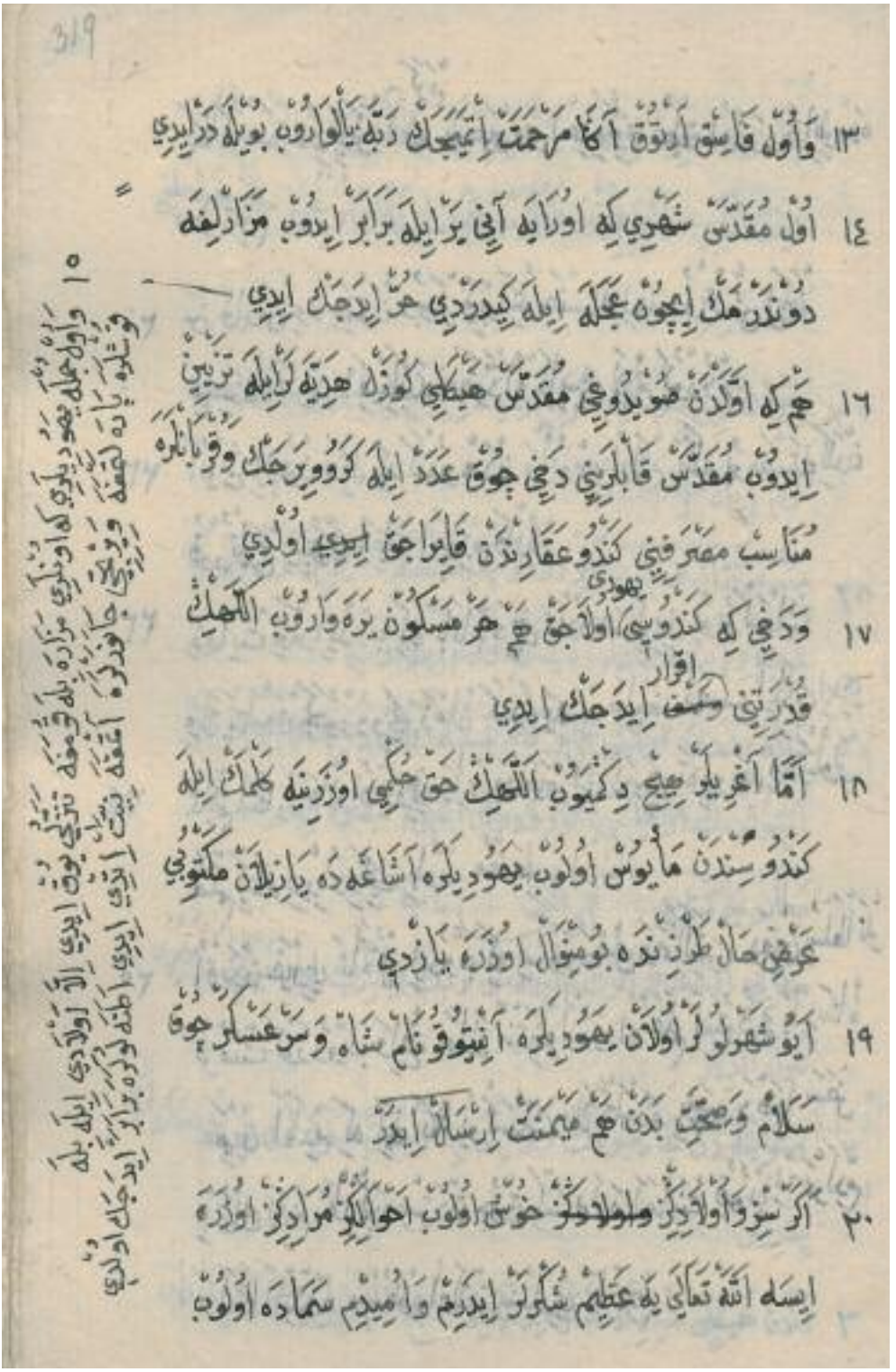

319

١٣ واول فاسق ارتوق آكا مرحمت ايتميجك ربه يالواروب بويله درايدي

١٤ اول مقدس شهري كه اورايه آني يرايله برابر ايدوب مزارلغه

دوندرمك ايچون عجله ايله كيدردي حر ايدجك ايدي

١٦ هم كه اولدن صويدوغي مقدس هيكلي كوزل هديه لرايله تزيين

ايدوب مقدس قابلريني دخي چوق عدد ايله كرووير جك وقربانلره

مناسب مصرفيني كندو عقارندن قايراجق ايدي اولدي

١٧ ودخي كه كندوسي يهودي اولاجق هم هر مسكون يره واروب اللهك

قدرتني اقرار ايدجك ايدي

١٨ اما اغريلر هيچ دكميوب اللهك حق حكمي اوزرينه كلمك ايله

كندوسندن مأيوس اولوب يهوديلره آشاغه ده يازيلان مكتوبي

عرض حال طرزنده بو منوال اوزره يازدي

١٩ ايو شهرلولر اولان يهوديلره آنيتوقو نام شاه وسرعسكر چوق

سلام وصحت بدن هم ميمنت ارسال ايدر

٢٠ اكر سز واولادكز ~~واولادكز~~ خوش اولوب احوالكز مرادكز اوزره

ايسه الله تعالى يه عظيم شكرلر ايدرم وامیدم سماده اولوب

١٥ واول جمله يهوديلري كه اونلري مزاره بله قومغه تنزلي يوق ايدي الا اولادي ايله بله قوشلره پاره لقمغه ويرنجي جانورلره آتمغه نيت ايتدي ايدي اطنه لولره برابر ايدجك اولدي

13*Ve ol fâsık artık ôŋa merhâmet ėtmeyecek Rabbe yalvarıp böyle der idi
*13*Ve o kötü kişi artık ona acımayacak olan Rabbe yalvarıp böyle diyordu:*
14*Ol mukaddes şehiri ki oraya ônu̇ yer ile beraber ayırıp mezârlığa döndermek içi̇n ʿacele ile giderdi hürr ėdecek idi
*14*O kutsal şehiri yerle beraber ayırıp, mezarlığa döndürmek için aceleyle gidiyordu; onu özgür edecek oldu.*
15*Ve ol cümle Yahûdîleri ki onları mezâra bile komağa istemiyor tenezzülü yok idi illâ evlâdı ile bile kuşlara pâreletmeğe ve yırtıcı cân-verlere atmağa niyyet ėtdi idi Âtenalılara beraber ėdecek oldu
*15*Ve oradaki tüm Yahudileri ki, onları mezara bile koymayı kendine yediremiyordu; kesinlikle çocuklarıyla beraber kuşlara parçalatmaya ve yırtıcı canavarlara atmaya karar vermiş ve Atinalı'lar ile eşit tutmak istemişti.*
16*Hem ki evvelden soyduğu mukaddes heykeli güzel hediyyeler ile tezyîn ėdip mukaddes kablarını dahi çok ʿadet ile geri vėrecek ve kurbânlara münâsip masrafını kendi̇ ʿakârından kayıracak oldu
*16*Önceden soyduğu kutsal Tapınağı güzel armağanlarla bezeyip kutsal kaplarını kat kat fazlasıyla geri vermeyi ve kurbanlara ait masrafları gelirinden üstlenmeyi kabul etti.*
17*Ve dahi ki kendi̇si Yahûdî olacak hem her meskûn yere varıp Allahıŋ kudretini ikrâr ėdecek idi
*17*Ve de Yahudi olmaya ve her toplum arasına gidip Allah'ın gücünü söyleyecekti.*
18*Âmmâ ağrılar hîç diŋmeyip Allahıŋ hak hükmü üzerine gelmek ile kendi̇sinden meʾyûs olup Yahûdîlere aşağada yazılan mektûbu ʿarz-ı hâl tarzında bu minvâl üzere yazdı
*18*Ama ağrıları hiç dinmedi. Allah'ın doğru yargısı kendi üzerine gelmişti. Ve kendisinden umutsuz olup, Yahudilere aşağıda yazılan mektubu bir dilekçe şeklinde bu tarzda yazdı:*
19*İyi̇ şehrliler olan Yahûdîlere Ântiyoko nâm şâh ve serʿasker çok selâm ve sıhhat-i beden hem meymenet irsâl ėder
19"İyi şehirliler olan Yahudilere, Antiyoko adındaki kral ve kumandan çok selam edip, beden sağlığı ve kutluluk diler.*
20*Eğer siz ve evlâdıŋız hoş olup âhvâliŋiz murâdıŋız üzere ise Allah Teʿâlâya ʿazîm şükürler ėderim ve ümîdim semâda olup
*20*Eğer siz ve çocuklarınız iyi olup, durumunu dileğinize göreyse; yüce Allah'a çok teşekkür ediyorum. Ümidim gökte olup ∞*

بکا کوستردوکیکز لطف وخیرخواهلغکزی لطف اوزره خاطرمده
طوتارم

٢١ بن فارس ولایتندن دونر وبر آغر خسته لغه دوشمش ایکن
هپسنه شامل امینلکنه مقید اولماسنی لازم کوردم

٢٢ آنوك ایچون دکل که کندومدن مأیوس اولام بلکه بو خسته لکدن
قورتلمق ایچون عظیم امیدم واردر

٢٣ نهایت فکر ایدوب که بابام دخی کندو عسکرینی بویوکسك
ولایتلردن کچوردوکی زمان کندویه بر خلیفه نصب ایلدی ایدی

٢٤ تاکیم آکا بر حال اولدوغی یا بر بدخبر کتورلدوکی تقدیرجه ولایتلولر
حکم کیمه ویرلدوکنی بلوب مضطرب اولمیالر

٢٥ اوندن غیری تأمل ایدوب که سنورداش ومملکتمزه یقین سلطانلر
فرصت کوزدوب واقع حاله منتظرلردر اوغلم انیتوقوی پادشاه
تعیین ایلدم که آنی بکا یوکسك ولایتلرده نیجه دفعا سفر
ایتمك لازم کلدکجه سزدن چوق کمسه لره امانت قیوب اصمرلدم
وآکا آلتنده مسطور اولان شیلری یازدم

baŋa gösterdiğiŋiz kerem ve hayr-ı hevâhlığıŋızı lütf üzere hâtırımda tutarım
bana gösterdiğiniz cömertlik ve iyi niyetinizi güzellikle anımsıyorum.
21*Ben Fârs vilâyetinden döner ve bir ağır hastalığa düşmüş iken hepisine şâmil eminliğine mukayyed olmasını lâzım gördüm
*21*Pers ülkesinden dönerken ağır bir hastalığa yakalandım ve diğerlerin güvenliği için bu hastalığımın gözetilmesini arzuladım.*
22*Ȯnuŋ için değil ki kendimden meyʾûs olam belki bu hastalıkdan kurtulmak için ʿazîm ümîdim vardır
*22*Bunun için kendimden bıkamam; belki bu hastalıktan kurtulmak için büyük ümidim vardır.*
23*Nihâyet fikr ėdip ki babam dahi kendi ʿaskerini bu yüksek vilâyetlerden geçirdiği zamân kendiye bir halife nasb eyledi idi
*23*Nihayet babamın da bu yüksek vilayetlerden kendi askerlerini geçirdiği zaman; kendinin yerine birini atadığı aklıma geldi.*
24*Tâ kim ȯŋa bir hâl olduğu ya bir bed haber götürüldüğü takdirce vilâyetliler hüküm kime vėrildiğini bilip muztarib olmayalar
*24*Ona birşey olduğu ya da kötü bir haber getirildiğinde vilayetliler kararın kime verildiğini bilerek sıkılmasınlar.*
25*Ondan ġayrı teʿâmül ėdip ki sınĩrdaş ve memleketimize yakın sultânlar fĩrsat gözedip vâkiʿ hale muntazırlardır oğlum Ântiyokoyu pâdişâh nasb eyledim ki ȯnu̇ baŋa yüksek vilâyetlerde niçe defʿa sefer ėtmek lâzım geldikçe sizden çok kimselere emânet koyup ısmarladım ve ȯŋa altında mestûr olan şeyleri yazdım
*25*Bundan başka iyice düşünsünler ki sınırlarımıza ve ülkemize yakın sultanlar fırsat gözetip olup biteni biliyorlar. Oğlum Antiyoko'yu kral olarak tayin ettim. Onu bana yüksek vilayetlerde birçok kez sefer yapmak gerektiğinde; sizden birçok kişilere emanet bıraktım ve ona altta bulunan şeyleri yazdım.*

pes ∞

پس سزه تنبیه ایدوب یالوا دردمکه عامًّا وخاصًّا اتدوکم
احسانلری خاطریکزده طوتوب هرکس بکا واوغلمه خیرخواهلغی
کوزده سز

٣٧ زیرا تحقیق بلورمکه اوبنم نیتمه اتباع ایدوب سزکله لطف و
کرم ایله کچنجکدر

٣٨ پس بو قتال وسباب آغر دردلر چکدکدنصکره غیریلره اتدوکی کبی
غریب ولایتده طاغلرده یمان اولوم ایله اولدی

٣٩ وبله پرورده اولمش فیلبو نام کسنه انوک بدنی کوجودی اما
انتیوقونک اوغلندن قورقدوغی ایچون مصره فیلو متوری
بطلمویه کتدی

اونجی باب

١ مکابی ایسه هم انوک طایفه سی ربک هدایتی ایله هیکلی وشهری
تکرار الدیلر

٢ وغریبلردن چارشونک اطرافنده بنا اولنان مذبحلری هم پت خانه لری
یقدیلر

٣ اندن هیکلی سلدکدنصکره برغیری مذبح یاپدیلر وطاشلر چاقوب

(26*)Pes size tenbîh ėdip yalvarırım ki ʿammen ve hâssen ėtdiğim ihsânları hatırıŋızda tutup herkes baŋa ve oğluma hayr havâhlığı gözedesiz*

*26*Şimdi sizi uyararak yalvarıyorum ki; halkınıza özel olarak yaptığım bağışları anımsayıp, herkes bana ve oğluma karşı iyi niyet gözetsin.*

(27*)Zîrâ tahkîk bilirim ki o benim niyyetime ittibaʿ ėdip siziŋle lütf u kerem ile geçinecekdir+

*27*Çünkü araştırıp gördüm ki o, benim niyetime bağlı kalıp, sizinle cömertçe geçinecektir.*

(28*)Pes bu kattâl ü sebbâb ağır derdler çekdikden soŋra ġayrılara ėtdiği gibi ġarîb vilâyetde dağlarda yaman ölüm ile öldü

*28*Böylece o küfür konuşan katil; bu tür ağır acılar çektikten sonra -başkalarına yaptığı gibi- bu yabancı ülkenin dağlarında kötü bir ölümle öldü.*

(29*)Ve bile perverde olmuş Filipû nâm kimesne ònuŋ bedenini göçürdü âmmâ Ântiyokonuŋ oğlundan korkduğu içìn Mısıra Fîlometorî-Batlemoya gitti

*29*Filipo adında yetiştirilmiş biri onun casedini götürdü. Ama Antiyoko'nun oğlundan korktuğu için Mısır'a, Ptolemoyo Filometor'a gitti.*

Onuncu Bâb

1*Makâbbî ise hem ònuŋ tâʾifesi Rabbin hidâyeti ile heykeli ve şehri tekrar aldılar

*1*Makabe ise halkıyla beraber, Rabbin gözetimiyle Tapınağı ve şehiri yeniden aldı.*

2*Ve ġarîblerden çarşĩnıŋ etrâfında binâ olunan mezbâhları hem puthâneleri yıkdılar

*2*Yabancıların çarşı çevresinde kurduğu sunakları ve puthaneleri yıktı.*

3*Òndan heykeli sildikden soŋra bir ġayrı mezbah yapdılar ve taşlar çakıp

*3*Ondan sonra Tapınağı temizleyerek başka bir mezbah yaptılar ve taşlar çakıp ∞*

*bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında 26. ayet.
+: Zeyrek katip 27. ayet yazacağına 37. ayet yazmış ve bab sonuna kadar bu hata devam etmiş.

آتش الدقدنصكره انوكله تكرار ايكي ييلدنصكره قربانلر تقرب
ايتديلر وبخورلديلر هم فنديللر ياقديلر وتقديمه اتمكلرينى دوزديلر

٤ بو نسنه لري ايتدكدنصكره يره يوزلري قوين اولوب ربه يالواردیلر
كه ارتوق بونك كبي بلالره اوغرميالر الا كناه ايتدوكلري تقديرجه
اوندن انصاف ايله تأديب اولالر وسبابلرك هم عجمي امتلرك اللرينه
ويرلميه لر

٥ وهمان اول هيكل غيريلردن متنجس اولدوغي كونده يعني قسلو
اينك يكرمي بشنجي كوننده هيكلك تطهيري واقع اولدي

٦ وقامش بيرامنك طرزي اوزره سكزكون شنلك ايله بيرام
ايدوب براز مقدم قامش بيرامنده طاغلرده ومغاره لرده
حيوانلر كبي دوردقلرينى يادقلديلر

٧ انوك ايچون اللرنده قوچانلر وكوزل داللري هم خرمالري كوتروب
اول اونلره كندو يرينى تطهير اتمكي ميسر ايدنه تسبيحلر اوقورلر ايدي

٨ وجمله يهودي طايفه سنه اول كونلري هر ييل تعييد اتمكه عموما
امر وفرمان اولندي

پس

âteş aldıkdan soŋra ònuŋla tekrar iki yıldan soŋra kurbânlar takarrüb ėtdiler ve buhurladılar hem kandiller yakdılar ve takdîme etmeklerini düzdüler

ateş aldılar. Onunla yeniden iki yıldan sonra kurbanlar sundular, buhurladılar, kandiller yaktılar ve ekmek sunularını koydular.

4*Bu nesneleri ėtdikden soŋra yere yüzlerikoyun olup Rabbe yalvardılar ki artık bunuŋ gibi belâlara uğramayalar illâ günâh ėttikleri takdirce ondan insâf ile teʾdîp olalar ve sebbâblarıŋ hem ʿacemmî ümmetleriŋ ellerine verilmeyeler

*4*Bu şeyleri yaptıktan sonra yere yüzükoyun yatarak Rab'be yalvardılar ki artık bunun gibi belalara uğramasınlar. Ama günah ettikleri zaman O'ndan yavaşça terbiye olsunlar. Küfürbazların ve barbar milletlerin ellerine verilmesinler.*

5*Ve hemân ol heykel ġayrılardan mütenecciis olduğu günde yaʿnî Keslû ayınıŋ yiğirmi beşinci gününde heykeliŋ tathîri vâkiʿ oldu

*5*O Tapınağı yabancıların kirlettiği günde; yani Kislev ayının yirmi beşinci gününde Tapınağı arındırdılar.*

6*Ve Kamış Bayrâmınıŋ tarzı üzere sekiz gün şenlik ile bayrâm ėdip biraz mukaddem kamış bayrâmında dağlarda ve mağâralarda hayvânlar gibi durduklarını yâd kıldılar

*6*Kamış bayramının* gereklerine göre sekiz gün kutlayarak bayram yaptılar. Bundan önceki kamış bayramında dağlarda ve mağaralarda hayvanlar gibi durduklarını anımsadılar.*

7*Ònuŋ içiŋ ellerinde koçânlar ve güzel dalları hem hurmâları götürüp ol onlara kendi yerini tathîr ėtmeği müyesser ėdene tesbîhler okurlar idi

*7*Bu yüzden ellerinde koçanlar, güzel dallar ve hurmaları götürüp; onlara kendi yerlerini temizlemeye olanak vereni, şükrederek anıyorlardı.*

8*Ve cümle Yahûdî tâʾifesine ol günleri her yıl taʾyîd ėtmeğe ʿumûmen emr ve fermân olundu

*8*Tüm Yahudi milletine o günleri her yıl bayram yapmak için genel buyruk çıkartıldı.*

*Çardak bayramı(*Haymeler bayramı*).

pes ∞

321

٩ پس شریف لقبلو انتیوقونك اولومی بویله اولدی

١٠ سن شمدی اول فاسقك اوغلی اوپاتور انتیوقونك عصرنده

واقع اولان نسنه لری حکایت ایدوب جنکلرك بدعواقبنی

ایجاز ایده لم

١١ اولکه مملکته نایل اولدوغی کبی کله سریا وفنیکیه نك سرداری

لسیا نام کمسنه امور مصالح اوزرینه نصب ایلدی

١٢ چون مقرون دیدکلری بطلومیو یهودیلره اولان ظلملر ایچون

عدالت کوزتمکه نیت اتمش ایکن اونلرك مصالحنی سلامت

اوزره کورمکه سعی ایدردی

١٣ بو خصوصدن مصاحبلردن اوپاتوره قولاندی واکا فیلومتوردن

استحفاظ ایچون ویریلن قبروسی براقوب انتیوقو الشریفه صغندوغی

واول عزیز منصبی که برخوش ضبط وربط اتمدوکی ایچون آکا ایکیده

برده خاین دیرلر ایدی بو دردن کندوی زهرلدیده اولدی

١٤ بوکز غورجیا نام کمسنه اول یرك سرداری اولوب غریب عسکره

علوفه ویرردی ده یوم بیوم یهودیلر اوزرینه جنك تدارکنی کوردی

9*Pes şerîf lakablı Ântiyokonuŋ ölümü böyle oldu

*9*Evet şerif ismiyle ün yapan Antiyoko'nun ölümü böyle oldu.*

10*Şimdi ol fâsıkıŋ oğlu Evpâtor Ântiyokonuŋ ʿasrında vâkiʿ olan nesneleri hikâyet ėdip cenklerin bed avâkıbını icâz ėdelim

*10*Şimdi o bozguncunun oğlu olan Antiyoko Evpator'un asrında olan şeyleri öykülendirip, yapılan savaşların kötü sonuçlarını özetleyelim.*

11*Ol ki memlekete nâʾil olduğu gibi Kele-Siriyâ ve Fenîkiyeniŋ serdârı Lisiyâ nâm kimseyi+ umur-i mesâlih üzerine nasb eyledi

*11*O ülkeye egemen olur olmaz, Kili-Suriye ve Fenikiye'nin başkumandanı Lisiya adındaki kişiyi devlet yönetimine atadı.*

12*Çün Makron dėdikleri Batlomyoʾ Yahûdîlere olan zulümler içĭn ʿadalet göstermeye niyyet ėtmiş iken onlarıŋ mesâlihini selâmet üzere görmeğe saʿy ėderdi

*12*Çünkü Makron dedikleri Ptolemo, Yahudilere olan bu kötülükler için adalet etmeye karar vermişken; onların işlerini esenlikle yürütmeye çaba gösteriyordu.*

13*Bu husûsdan musâhiblerden Evpâtoru kullandı ve ȯŋa Filîmâtordan istihfâz içĭn vėrilen Kıbrĭsı bırakıp Ântiyoko'ş-şerîfe sığındığı ve ol ʿazîz mensıbı ki bir hoş zabt-ı rabt ėtmediği içĭn ȯŋa ikide birde hâʾîn dėrler idi bu derdden kendĭyi zehirledi de öldü

*13*Bu yüzden dostlarından Evpator'u kullandı. Ona Filimator'dan korumak için verilen Kıbrıs'ı bırakıp asil Antiyoko'ya sığındığı ve o sevgili ilgili kişiyi ki, onu eli altında tutmadığı için, ona ikide birde hain diyorlardı. Buna uzun zaman dayanamadı ve kendini zehirleyerek öldü.*

14*Bu kez Gorciyâ nâm kimesne ol yeriŋ serdârı olup ġarîb ʿaskere ʿulûfe vėrdi de yevm be yevm Yahûdîler üzerine cenk tedârikini görürdü

*14*Bu kez o yerin başkumandanı olan Gorciya adındaki biri; yabancı askerlere para verdi ve her gün Yahudilere karşı cenk gereksinimini görüyordu.*

+*Ali Bey'in 1664 el yazmasında 'kimesneyi'*

١٥ ادومیلر دخی کذلك کندولره مناسب قلعه لری فتح ایتدکدنصکره
یهودیلری اولاشرلر ایدی و قدس شریفدن سرکون اولانلری
قبول ایدوب جنك تدارکنه چالشرلر ایدی

١٦ اما مکابی عموما تضرعلر ایدوب الله تعالی یه یالوار دقدنصکره
که اونلرك طرفی ایچون جنك ایلیه عظیم عسکر ایله ادومیلرك
قلعه لری اوزرینه کتدی

١٧ و اونلری شجاعت ایله باصوب اول یرلری فتح ایلدیلر هم طابیه لر
اوزرنده اولانلری توسکردوب راست کلدکلرینی اولدردکدنصکره
قتل ایتدوکلری یکرمی بیکدن اکسك دکل ایدی

١٨ و طقوز بیك مقداری ایکی صرب و محاصره ایچون لازم هر شی ایله
تدارکلو قلعه لره قاچمش ایکن

١٩ مکابی سیمونی و یوسفی هم زاخی هم کندو طایفه سندن چوق
کمسه لری اونلرك محاصره سنه قیوب کندوسی زیاده تقاضالو
یرلره کتدی

٢٠ اما سیمونك طایفه سندن بعضیسی طمع ایدوب اول قلعه لرده

اولان

15*Edomîler dahi kezalik kendilere münâsip kalʿaları feth ėtdikden soŋra Yahûdîlere ulaşırlar idi ve Kuds-i Şerîfden sürgün olanları kabûl ėdip cenk tedârikine çalışırlar idi

*15*Edomiler de böylece kendilerine uygun kaleleri ele geçirdikten sonra Yahudilere ulaşıyorlardı ve Kutsal Kudüs'ten sürgün olanları kabul edip cenk gereksinimlerini karşılamaya çalışıyorlardı.*

16*Âmmâ Makâbbî ʿumûmen teferruʿlar ėdip Allah Teʿâlâya yalvardıkdan soŋra ki onlarıŋ tarafı içiŋ cenk eyleye ʿazîm ʿasker ile Edommîleriŋ kalʿaları üzerine gitdi

*16*Ama Makabe halkla birlikte yüce Tanrı'ya yalvardı ki, onlardan yana olsun ve birçok askerlerle Edomlu'ların kaleleri üzerine yürüdü.*

17*Ve onları şecâʿat ile basıp ol yerleri feth eylediler hem tâʾbiyeler üzerinde olanları tüskürdüp râst geldiklerini öldürdükden soŋra katl ėtdikleri yiğirmi biŋden eksik değil idi

*17*Onları yiğitçe basarak o yerleri aldılar ve mazgallar üzerinde olanları püskürtüp karşılaştıklarını öldürdüler. Katlettikleri yirmi binden az değildi.*

18*Ve dokuz biŋ mikdarı iki sarp ve muhâsara içiŋ lâzım her şeyîle tedârikli kullelere kaçmış iken

*18*Dokuz bin kişi; iki dik ve içinde kuşatma için tüm gerekli şeyleri olan kulelere sığınmıştı.*

19*Makâbbî Simʾunnî ve Yûsuffî hem Zâhhî hem kendi tâʾifesinden çok kimseleri onlarıŋ muhâsarasına koyup kendisi ziyâde takâzâlı yerlere gitdi

*19*Makabe Simon'u, Yusuf'u ve Zahhi'yi hem kendi halkından olan birçok kişileri onların kuşatmasına koyup; kendisi çok stratejik yerlere gitti.*

20*Âmmâ Simʾunuŋ tâʾifesinden baʿzısı tamaʿ ėdip ol kullelerde

*20*Ama Simon'un adamlarından bazısı açgözlülükten o kulelerde*

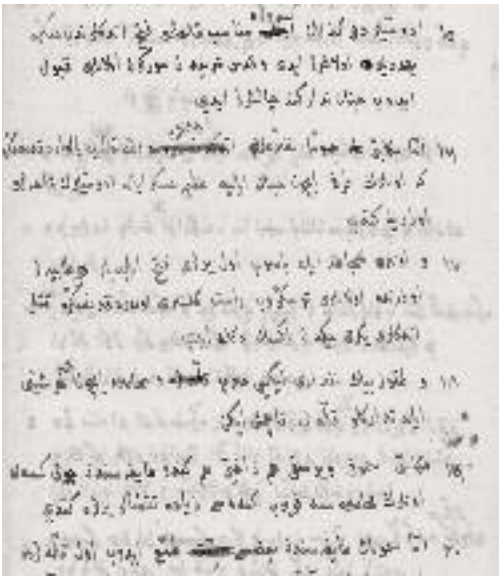

olan ∞

322

اولان بعضیلردن اقچه ایله مرتشی اولدیلر و یتمش بیك درهم
الوب بعضیلری قاچردیلر

٢١ بو حال مکابی یه ادرا اولدقدنصکره قومك باشلرینی جمع اتدیده
اونلردن قرنداشلرینی اقچه ایچون صاتوب دشمنلری اونلره جنك
اتمکه قاچردقلری ایچون شکایت ایلدی

٢٢ بو خصوصدن اول خاینلری اولدرتدیده برازدنصکره اول ایکی
قلهلری فتح ایلدی

٢٣ والی سلاحلوسنه هراشی راست کلوب اول ایکی قلعه لرده یکرمی
بیکدن ارتوق اولدردی

٢٤ بوکز مقدما یهودیلردن مغلوب اولان تیموتؤ هر جنس غریب
یکیتلردن عسکر جمع اتدی و چوق سپاه دوشردیده آلات حربی
ایله یهودا ولایتنی فتح اتمکه کلوردی

٢٥ اما تیموتؤ یقلاشر ایکن مکابی کندو طایفه سی ایله الله تعالی یه
تضرع اتمکه دوندیلر

٢٦ و باشلرینه طپراق صاچوب هم بللرینه چوللر قوشانوب مذبحك

olan baʿzılardan akçe ile mürtesî oldular ve yetmiş biŋ dirhem alıp baʿzıları kaçırdılar
olan bazılarından gümüş para alıp onları savaş dışı bıraktılar ve yetmiş bin dirhem alıp bazılarını kaçırdılar.

21*Bu hâl Makâbbîye idrâ oldukdan soŋra kavmiŋ başlarını cemʿ ėtdi de onlardan karındaşlarını akçe içĭn satıp düşmanları onlara cenk ėtmeğe kaçırdıkları için şikâyet eyledi
*21*Bu durum Makabe'ye bildirildikten sonra halkın ileri gelenlerini topladı ve onlara; kardeşlerini parayla satıp, düşmanlarını onlara karşı cenk etmeye kaçırdıkları için şikayet etti.*

22*Bu husûsdan ol hâʾînleri öldürtdü de birazdan soŋra ol iki kulleleri feth eyledi
*22*Bu yüzden de o hainleri öldürttü ve az sonra o iki kuleyi ele geçirdi.*

23*Ve eli silâhlısına her işi râst gelip ol iki kalʿelerde yirmi biŋden artık öldürdü
*23*Eli silahlı olana her şey rast gidiyordu. O iki kalede yirmi binden daha çok öldürüldü.*

24*Bu kez mukaddemâ Yahûdîlerden mağlûb olan Tîmoteoʾ her cins ġarîb yiğitlerden ʿasker cemʿ ėtdi ve çok sipâh devşirdi de âlât-ı harbî ile Yahûdâ vilâyetini feth etmeğe gelirdi
*24*Bu kez önceden Yahudiler tarafından yenilen Timoteo; her çeşit yabancı yiğitlerden askerler topladı ve birçok süvarilerle Yahuda bölgesini savaş aletleriyle işgal etmeye geliyordu.*

25*Âmmâ Tîmoteoʾ yaklaşır iken Makâbbî kendi tâʾifesi ile Allah Teʿâlâya tazarruʿ ėtmeğe döndüler
*25*Ama Timoteo yaklaşırken, Makabe de kendi adamlarıyla yüce Allah'a yakarmaya başladı.*

26*Ve başlarına toprak saçıp hem bellerine çullar kuşanıp mezbahıŋ
*26*Başlarına toprak saçıp, bellerine çullar kuşanıp mezbahın ∞*

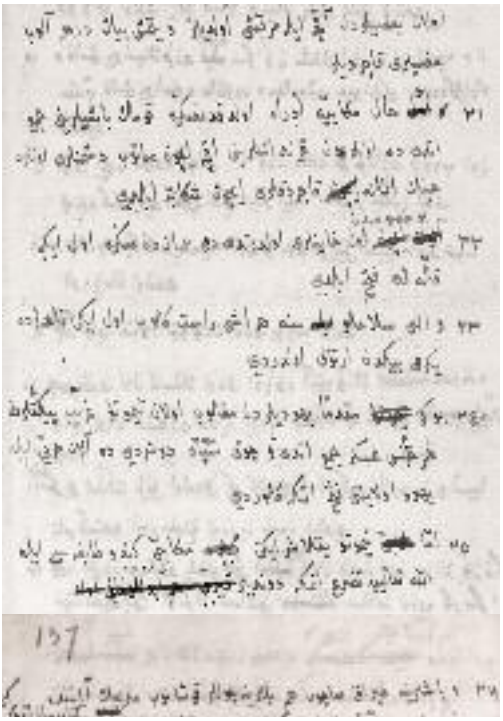

آیاغنده خرور ایدوب آکا یالوار دیلرکه اونلره غفور اولوب
اونلرك کتاب بیان اتدوکی کبی دشمنلرینه دشمن وعدولرینه
عدو اولا

٢٧ ودعاء تمام ایتدکدنصکره سلاحلر آلوب شهردن طشره یه
خیلیجه چقدیلر ده دشمنلره یقین کلدکدنصکره دوردیلر

٢٨ آندن کونش قالقدوغی کبی بونلر قوة ایله ربه التجا اتمه لرینی
یسر وظفر ایچون کفیل طوتارق اونلر ایسه کندوجنك اور
یورکلرینه طیانرق بله طوقشدیلر

٢٩ وجنك قزشدقجه دشمنلره کوکدن فاخر لباس ایله کینمش و
آلتون دختلو آتلره بنمش بش آدم کورندیلر

٣٠ بونلردن ایکیسی یهودیلرك باشنده دوروب مکابی ~~اورتاسنه~~
اورتالرینه آلدیلر ده آنی کندو سلاحلری ایله اورترك یاره لردن
امین صقلرلر ایدی اما دشمنلر اوزرینه اوقلر ویلدرملر
آتارلر ایدی شویلکه اغشا وبرکدر اولوب قتل اولورلر ایدی

٣١ یکرمی بیك وبشیوز یایا هم آلتیوز آتلو مقتول اولدیلر

یتموتو

ayağında hurur ėdip ònja yalvardılar ki onlara ġafûr olup onlarıŋ kitâbı beyân ėtdiġi gibi düşmanlarına düşman ve adüvvlerine adüvv ola*

ayakları önüne kendilerini atarak yalvardılar ki onları bağışlayıp -onların kitabında yazdığı gibi- düşmanlarına düşman ve hasımlarına hasım olsun.

27*Ve duʿâʾyı tamam ėtdikden soŋra silâhlar alıp şehirden taşraya haylice çıkdılar da düşmanlara yakın geldikden soŋra durdular

*27*Duayı bitirdikten sonra silahlanarak şehirden dışarıya kalabalık çıktılar ve düşmanlara yaklaştıklarında durdular.*

28*Ondan güneş kalkdığı gibi bunlar kuvvet ile Rabbe ilticâʾ ėtmelerini yüsr ü zafer içiŋ kefîl tutarak onlar ise kendi cengâver yüreklerine dayanarak bile tokuşdular

*28*Güneş yükseldikten sonra bunlar tüm güçleriyle Rabbe sığınıp, kolay bir yengi için kefil tutarak; onlar ise kendi savaşçı yüreklerine dayanarak vuruştular.*

29*Ve cenk kızışdıkca düşmanlara gökden fâhir libâs ile gėyinmiş ve altîn rahtlı atlara binmiş beş âdam göründüler

*29*Cenk kızıştıkça düşmanlara gökten göz alıcı giysilerle giyinmiş ve altın eyerli atlara binmiş beş adam gördüler.*

30*Bunlardan ikisi Yahûdîleriŋ başında durup Makâbbîyi ortalarına aldılar da onu kendi silâhları ile örterek yarelerden emîn saklarlar idi âmmâ düşmanlar üzerine oklar ve yıldırımlar atarlar idi şöyle ki iġşâʾ ü pür keder olup katl olurlar idi

*30*Bunlardan ikisi Yahudilerin başında durup, Makabe'yi ortalarına aldılar ve onu kendi silahlarıyla örterek yaralanmaktan koruyorlardı. Ama düşmanlar üzerine oklar ve yıldırımlar atıyorlardı. O derece ki büyük bir acıyla kaplanıp ölüyorlardı!*

31*Yiġirmi biŋ ve beşyüz yaya hem altı yüz atlı maktûl oldılar

*31*Yirmi bin; ve beşyüz yaya, hem altı yüz atlı öldürüldü.***

*Almancası: "Sie warfen sich vor dem Stufen des Brandopferaltares nieder und baten den, der ihnen wieder gnädig war, ihren Feinden feindlich gesinnt zu sein und ihren Wiedersachern zu wiederstehen, wie das Gesetz sagt"

Türkçesi: Kendilerini yakmalık kurban sunağının ayakları önüne attılar ki O, onlara tekrar acısın; şeriatta yazıldığı gibi onlara dayanak ve düşmanlarına düşman olsun. II. Mak. Katolik Birlik Çev. 10/26

Kitabı Mukaddes Şt. Çev.: Sunağın önünde, *terasta* Rab'be tapındılar, onları destekleyip düşmanlarının düşmanı olması için Tanrı'ya yalvardılar. Yasanın açıkça bildirdiği gibi, onlara karşı gelmesini dilediler. II. Mak. 10/26

Teras(Fr.): dam, taraça. Yukardaki yanlış çeviride kullanılmıştır. Mezbah denilen metal(*Tunç*) sunakta kesilen hayvanlar, hahamlar tarafından kefaret için yakılıyordu. A***yakları olan bu büyük metal düzenek tapınağın hemen önündeki avluda bulunuyordu. Yani tapınağın önünde, balkon şeklinde olan bir 'yükselti' yoktur.*** Tapınağın önündeki avlu ise bir teras değildir.

**Almancası: "Und wurden erschlagen zwanzigtausend und fünfhundert zu Fuß und sechshundert Reisige."Martin Luther Çev. II. Mak. 10/31

Türkçesi: Yirmi bin öldürüldü, beşyüz yaya ve altıyüz süvari.

Kitabı Muk. Şt.'i Çev.:Yirmi beş bin yaya askerin ve altı yüz atlı askerin boğazı kesildi. II. Mak. 10/31

Yukarıda 25.000 yazıyor? Orijinali 20.000 ve 500 yaya....

Tîmoteoʾ ∞

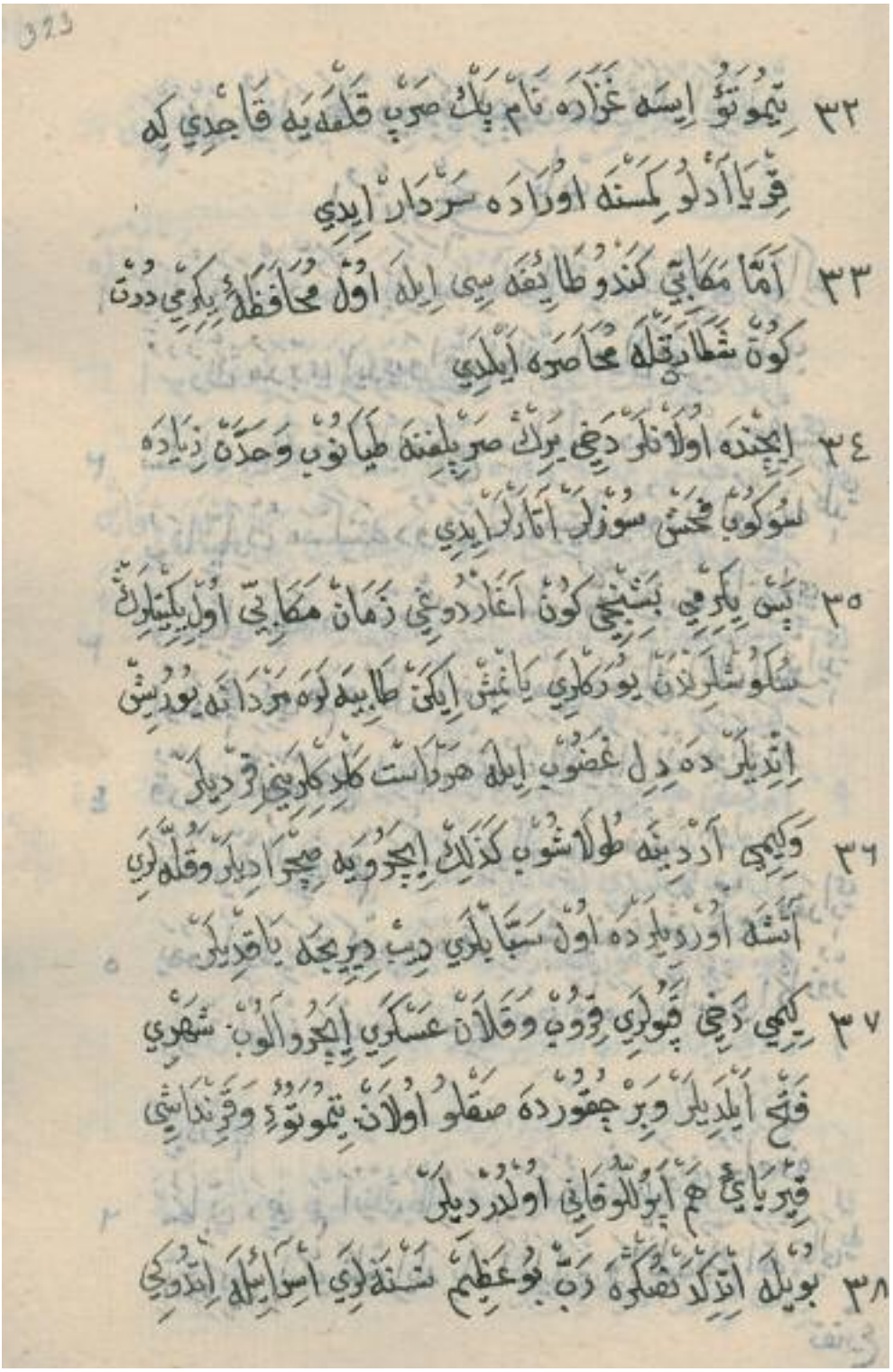

٣٢ تیموتؤ ایسه غزاره نام پك صرپ قلعه‌یه قاجدی که
قریا آدلو کمسنه اوراده سردار ایدی

٣٣ اما مکابی کندو طایفه‌سی ایله اول محافظهٔ یکرمی دورت
کون شطارتله محاصره ایلدی

٣٤ ایچنده اولانلر دخی یرك صرپلغنه طیانوب وحدت زیاده
سوکوب فحش سوزلر آتارلر ایدی

٣٥ پس یکرمی بشنجی کون آغاردوغی زمان مکابی اول یکیتلرك
سکوشلرندن یورکلری یانمش ایکن طابیه‌لره مردانه یورش
ایتدیلر ده دل غضوب ایله هر راست کلدکلرینی قردیلر

٣٦ وکیمی آردینه طولاشوب کذلك ایچرویه صچرادیلر وقله‌لری
آتشه اوردیلر ده اول سبابلری دیب دیریجه یاقدیلر

٣٧ کیمی دخی قپولری قروب وقلان عسکری ایچروالوب شهری
فتح ایلدیلر وبر چقورده صقلو اولان تیموتؤ وقرنداشی
قیریایی هم اپوللوفانی اولدردیلر

٣٨ بویله ایتدکدنصکره رب بو عظیم نسنه‌لری اسرائیله ایتدوکی

32*Tîmoteoʾ ise Gazârâ nâm pek sarp kalʿeye kacdı ki Kirʾyâdlı kimesne orada serdâr idi
*32*Timoteo ise Gazara adındaki kaleye kaçtı. Kiryad'lı kişi orada kumandandı.*
33*Âmmâ Makâbbî kendi tâʾifesi ile ol muhâfazayı yirmi dört gün şetâretle muhâsara eyledi
*33*Ama Makabe kendi adamlarıyla o korunaklı yeri yirmi dört* gün zekice kuşattı.*
34*İçinde olanlar dahi yeriŋ sarplığına dayanıp ve hadden ziyâde söğüp fahiş sözler atarlar idi
*34*İçinde olanlar da yerin dik oluşuna güvenerek ve ölçüsüzce çok küfrederek, aşırı sözler söylerlerdi.*
35*Pes yiğirmi beşinci gün ağardığı zamân Makâbbî ol yiğitleriŋ söğüşlerinden yürekleri yanmış iken tâʿbiyelere merdâne yürüyüş ėtdiler de dil-i ġazûb ile her râst geldiklerini kırdılar
*35*Böylece yirmi beşinci** gün ağardığı zaman, Makabe o yiğitlerin sövgülerinden yüreği yanmışken, surlara mertçe yürüyerek, öfkeyle her önüne geleni kırıp geçirdiler.****
36*Ve kimi ardına dolaşıp kezâlik içeriye sıçradılar kulleleri âteşe urdular da ol sebbâbları dipdirice yakdılar
*36*Kimi de arkaya dolaşarak içeri sıçradı ve kuleleri ateşe verdiler. Bu yüzden o küfürbazları dipdiri yaktılar.*
37*Kimi dahi kapîları kırıp ve kalan ʿaskeri içeri alıp şehiri feth eylediler ve bir çukurda saklı olan Tîmoteoʾ ve karındaşı Kirʾyâyi hem Âpollofânı öldürdüler
*37*Bazıları kapıları kırarak dışardaki askerleri içeriye aldılar ve kenti ele geçirdiler. Bir çukura gizlenmiş olan Timeteoʾ ile kardeşi Kiryai'yi ve Apollofan'ı öldürdüler.*
38*Böyle ėtdikden soŋra Rabb bu ʿazîm nesneleri İsrâʾèle ėtdiği
*38*Bunu yaptıktan sonra Rab bu büyük şeyleri İsrail'e yaptığı* ∞

*Almanca çevirilerde 4 gün.
Almanca çevirilerde **5. gün.

***Almancası: "Aber am Fünften Tage ergrimmten zwanzig junge Männer um der Lästerung willen und liefen männlich Sturm an die Mauer und erwürgten im Grimm, was ihnen entgegenkam."
Türkçesi: Ama beşinci gün yirmi öfkeli adam söverek, öfkeyle surlara doğru onlara karşı koyanlara saldırdı.
Ali Bey'in çevirisinde 25. günde saldırıldığını yazıyor. Almanca çeviride ise 20 savaşçının saldırdığını yazıyor.

هم جمله اونلره ظفر ویردوکی ایچون حمد و ثنالر ایلدیلر

اون برنجی باب

١ وبراز زماندن صکره پادشاهك لالاسی وخصمی لسیاکه
امورك مدبری ایدی واقع اولان احوال کوجنه کلوب
٢ سکسان بیك قدر یایا وجمیع سپاهلری دوشروب شهری
یونانیلرك مسکننه دوندرمك نیتیله یهودیلر اوزرینه کلدی
٣ وهیکلی اقچه دوشرجك یره سایر امتلرك بت خانه لری
اولدوغی کبی هم هرییل باش اماملغی صاتلق اتمك استر ایدی
٤ قدرة اللهه هیچ اعتبار اتمیوب الا یایالرك ربواتی و
آتلولرك الوفی هم سکسان فیللر ایله مفتون اولوب
٥ یهودا ولایتنه کیردیده قدس شریفدن بش غروه مقداری
ایراق اولان بیت صورنام بر صرب قلعیه یناشوب آکا زور
ایدردی
٦ مکابی دخی هم آنوك طایفه سی کندو قلعه لرینی محاصره
اتدوکنی بلوب خلق ایله بله آغلیارق واکلیه رك الله تعالی یه

تضرع

hem onlara zafer vėrdiği içįn hamd-ü senâlar eylediler
ve onlara zafer verdiği için şükrettiler.

Onbirinci Bâb

1*Ve biraz zamândan soŋra pâdişâhıŋ lâlâsı ve hısımı Lisiyâ ki umûruŋ müdebbiri idi vâkiʿ olan âhvâl gücüne gelip
*1*Kralın bakıcısı ve yakını olan Lisiya'ya ki, halkın bilgesiydi. Bir müddet sonra olan durumlara üzüldü.*

2*Seksen biŋ kadar yaya ve cemiʿ sipâhları devşirip şehri Yunânîleriŋ meskenine döndermek niyyetiyle Yahûdîler üzerine geldi
*2*Seksen bin kadar yaya ile tüm atlıları toplayarak, şehiri Yunanlılar'ın yerleşim alanına döndürmek niyetiyle Yahudiler üzerine geldi.*

3*Ve heykeli akçe devşirecek yere sâʾir ümmetleriŋ puthâneleri olduğu gibi hem her yıl baş imâmlığı satılık ėtmek ister idi
*3*Diğer milletlerin puthanelerinde olduğu gibi Tapınağı gümüş para toplanan bir yere ve döndürmek ve baş imamlığı her yıl parayla satmak istiyordu.*

4*Kudretullâha hîç iʿtibâr ėtmeyip illâ yayalarıŋ rebevâtı ve atlîlarıŋ ulûfu hem seksen fîller ile meftûn olup
*4*Tanrı'nın gücünü hiçe sayıyor; ama kendi yayalarının onbinlercesi, atlıların binlercesi ve seksen fille büyülenmiş olup;*

5*Yahûdâ vilâyetine girdi de Kuds-i Şerîfden beş ġurve mikdârı ırak olan Beyt-i Sûr nâm bir sarp kalʿaya yanaşıp ònja zor ėderdi
*5*Yahuda vilayetine girdi. Kutsal Kudüs'ten beş millik uzak olan Beytsur adındaki sarp bir kaleye geldi ve onu zorlamaya başladı.*

6*Makâbbî dahi hem ònuŋ tâʾifesi kendi kalʿelerini muhâsara ėtdiğini bilip halk ile bile ağlayarak ve iŋleyerek Allah Teʿâlâya
*6*Makabe de onun adamlarının kendi kalelerini kuşattığını öğrenince; halkla beraber ağlayıp inleyerek yüce Allah'a* ∞

tazarruʿ ∞

324

تضرع ایلدیلر که اونلره اسرائیلك خلاصی ایچون ایو ملکنی
کوندره

٧ هم مکابی ابتدا سلاحی آلوب غیریلری یورکلندردیکه قرنداشلره
امداد ویرمك ایچون بلسنجه مخاطره یه کیره لر

٨ پس هپسی بله دشمنلره هجوم اتمك ایچون دلیرانه
طشره یه چقدیلر ودخی قدس شریفه یقین ایکن اونلره بر فارس
کوندردیکه آق لباس ایله کینمش بر آلتون سلاحی سلکرك اوکلرنده
کیدردی

٩ اوزمان هپسی بر اوغردن الله الرحیمه تبارك ایلدیلر و
یورکلری قوتلندی که یالکز آدملری دکل بلکه آك یاوز
حیوانلری هم دمور حصارلریده دلمکه حاضر ایدیلر

١٠ والای ایله روانه اولدیلر چون اونلر ایله بله دوکشجك
کوکدن بر ناصری وار ایدی زیرا رب تعالی اونلره رحیم ایدی

١١ آندن شیرانه دشمن اوزرینه حولیوب اون بر بیك یایا و
بیك آلتیوز آتلوء یقدیلر

tazarruʿ eylediler ki onlara İsrâʾėliŋ halâsı içỉn íyỉ meleḡini göndere
İsrail'in kurtuluşu için iyi meleğini göndermesini yalvardı.
7*Hem Makâbbî ibtidâʾ silâhı alıp ġayrıları yüreklendirdi ki karındaşlara imdâd vėrmek içỉn bilesince muhâtaraya gireler
*7*Önce Makabe silahını alıp diğerlerini yüreklendirdi ki kardeşlerine yardım etmek için birlikte tehlikeye girsinler.*
8*Pes hepisi bile düşmanlara hücûm ėtmek içỉn dilirâne taşraya dışarı çıkdılar ve dahi Kuds-i Şerîfe yakın iken onlara bir fâris gönderdi ki ak libâs ile gėyinmiş bir altĩn silâhı silkerek önlerinde giderdi
*8*Böylece tümü düşmanlara saldırmak için yiğitçe dışarıya çıktılar. Kutsal Kudüs'e yaklaştıkları zaman onlara bir atlı gönderdi ki ak giysiyle giyinmiş, altın bir silahı çekerek önlerinden gidiyordu!*
9*O zamân hepisi bir uğurdan Allahü'r-rahîme tebârek eylediler ve yürekleri kuvvetlendi ki yalıŋız âdamları deḡil belki eŋ yavuz hayvânları hem demỉr hisârları da delmeḡe hâzır idîler
*9*O zaman tümü bir ağızdan merhametli Allah'a dua ettiler. Yürekleri güçlendi ki yalnız adamları değil; belki en kötü hayvanları ve demir duvarları delmeye hazırdılar.*
10*Ve âlây ile revâne oldủlar çün onlar ile bile döḡüşecek gökden bir nâsırı var idi zîrâ Rabb-i Teʿâlâ onlara rahîm idi
*10*Bir süvari birliğiyle yola koyuldular. Artık onlarla dövüşecek gökten bir yardımcıları vardı. Çünkü yüce Rab onlara acımıştı.*
11*Ȯndan şîrâne düşman üzerine hovlayıp onbir biŋ yaya ve biŋ altıyüz atlĩyı yıkdılar
*11*Ondan sonra aslanlar gibi düşmanlara saldırıp on bir bin yaya ve bin altıyüz atlıyı yıktılar.*

١٢ وَقَلَانْلَرِينِي هَبْ قَاچْرِدِيلَرْ كِه اُونْلَرْدَنْ اَكْثَرِي يَارَه لُو اُولُوبْ
چِرْچِپْلَاقْ قَاچْدِيلَرْ لِسِيَا دَخِي كَنْدُوسِي عَيْبْ اِيلَه قَچَارَقْ
قُورْتُلْدِي

١٣ وَعَقْلِي بَاشِنْدَه اُولْمَغِلَه چَكْدُوكِي ضَرَرِي تَخْمِينْ اِيدُوبْ وَ
شُولْ عِبْرَانِيلَرِي كِه عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَادِرْ اللّٰهْ اُونْلَرِكْ يَارِيجِيسِيدُرْ
نَامَغْلُوبْ بِلُوبْ

١٤ اُونْلَرَه آدَمْ كُونْدَرُوبْ اِقْرَارْ اِتْدِيكِه هَرْ مَعْقُولْ عَهْدْلَرَه قَايِلْ
اُولَالَرْ هَمْ پَادِشَاهَه اِلْقَا بَلْكِه تَكْلِيفْ اِيدِه كِه اُونْلَرْ اِيلَه دُوسْتْ اُولَا

١٥ مَكَابِّي دَخِي نَفْعِ عَامَّه بِنَاءً لِسِيَانِكْ هَرْ مَطْلُوبِنَه قَايِلْ اُولْدِي
زِيرَا هَرْ نَهْ كِه يَهُودِيلَرِكْ خُصُوصِنْدَنْ مَكَابِّي لِسِيَايَه تَحْرِيرْ
اِيلَه وِيرْدِي اِيسَه پَادِشَاهْ اِمْضَا اَيْلَدِي

١٦ زِيرَا لِسِيَا يَهُودِيلَرَه بُو مِنْوَالْ اُوزَرَه مَكْتُوبْ يَازْدِي اِيدِي

١٧ لِسِيَا يَهُودِيلَرِكْ قَوْمِنَه سَلَامْ اِيدَرْ سِزْدَنْ اِرْسَالْ اُولْنَانْ
يُوحَنَّانْ وَاَبْسَالُومْ كِه سِزَه آشَاغَه دَه مَسْطُورْ جَوَابِي وِيرْجَكْلَرْدُرْ
بَكَابِرْ عَرْضِ حَالْ اِيچِنْدَه بَيَانْ اُولْنَمَشْ خُصُوصَاتْ اِيچُونْ سَوِنْدِيلَرْ

پس

12*Ve kalanlarını hep kaçırdîler ki onlardan ekseri yaralı olup çırçıplak kaçdîler Lisiyâ dahi kendisi ʿayb ile kaçarak kurtuldu
*12*Kalanların tümünü kaçırdılar. Onlardan birçoğu yaralı olup çırılçıplak kaçtılar. Lisiya da kendisi utançla kaçarak kurtuldu.*
13*Ve ʿaklı başında olmağile çekdiği zararı tahmîn ėdip ve şul ʿİbrânîleri ki ʿAlâ Külli Şeyʾin Kâdir Allah onlarıŋ yârdımcısıdır nâmağlûb bilip
*13*Aklı başına gelip uğradığı zararı tahmin ettiğinde: -Şu İbranîler'in her şeye gücü yeten Allah'ı onların yardımcısıdır ve yenilmezdir, dedi.*
14*Onlara âdam gönderip her ikrâr ėtdi ki her maʿkûl ʿahdlere kâil olalar hem pâdişâha ilkâʾ belki teklîf ėde ki onlar ile dost ola
*14*Onlara adam gönderip her uygun antlaşmaya razı olmalarını, kralı bile onlarla dost olmayı teklif etmelerini söyledi.*
15*Makâbbî dahi nefʿ-i ʿâmme binâen Lisiyânıŋ her matlûbuna kâʾil oldu zîrâ her neyi ki Yahûdîleriŋ husûsundan Makâbbî Lisiyâya tahrîr ile vėrdi ise pâdişâh imzâ eyledi
*15*Makabe de kamu yararı için Lisiya'nın her istediği şeye razı oldu. Çünkü Yahudiler konusunda Makabe, Lisiya'ya her ne yazmışsa kral imzaladı.*
16*Zîrâ Lisiyâ Yahûdîlere bu minvâl üzere mektûb yazdı idi
*16*Lisiya, Yahudilere bu şekilde mektup yazmıştı:*
17*Lisiyâ Yahûdîleriŋ kavmine selâm ėder sizden irsâl olunan Yuhannâŋ ve Âbşalom ki size aşağada mestûr cevabı vėreceklerdir baŋa bir ʿarz-ı hâl içinde beyân olunmuş husûsât içiŋ sevindiler
17"Lisiya, Yahudi halkına selam ediyor. Sizden gönderilen Yuhanna ve Abşalom size aşağıda yazılan yanıtı vereceklerdir. Bana bir dilekçeyle açıklanmış konular için sevindiler.*

pes ∞

325

١٨ پس بن پادشاهه هر واجب التلخيص اولاني بلدردم اول دخي
قابل اولانلره رضا ويردي

١٩ امدي اكر سز مصالحمزه خير خواهلغي كوزده سكز بن سزه بوندن
صكره ساير احسانلره سبب اولمغه چالشايم

٢٠ واونلره هم بنم مباشرلريمه سپارش اتدومكه سزكله مصلحتك
خصوصاتني سويلشه لر خوشجه قالك

٢١ يوز قرق سكزنجي ييلده ديوسقورينتي اينك يكرمي دردنجي
كوننده

٢٢ وپادشاهك مكتوبي بويله ايدي انتيوقو پادشاه قرنداشي
لسيايه سلام ايدر

٢٣ بابامز الاهلره انتقال اتدكدنصكره مرادم اولمغله كه مملكتمزده
اولانلر كندو مصالحلريني كورمك ايچون اضطرابسز كچنه لر

٢٤ واشيدوب كه يهوديلر بابامك تغييرينه يوناني دينني ادخال
اتمك ايچون قايل اولماديلر الا كندولرينك ايينني كوزدوب
يالواررلركه اونلره كندو دينني اوزره كچنمك جايز كوريله

18*Pes ben pâdişâha her vâcibi't-telhîs olanı bildirdim ol dahi kâbil olanlara rızâ vėrdi
*18*Şimdi ben krala her gerekli özeti bildirdim. O da mümkün olanları onayladı.*
19*İmdi eğer siz mesâlihimize hayr hevâhlığı gözedesiŋiz ben size bundan soŋra sâʾir ihsânlara sebeb olmağa çalışayım
*19*Bundan böyle eğer siz işlerimize iyi niyet gözetirseniz; ben de bundan sonra diğer iyiliklere sebep olmaya çalışacağım.*
20*Ve onlara hem benim mübâşirlerime sipâriş ėtdim ki siziŋle maslahatıŋ husûsatını söyleşeler hoşça kalıŋ
*20*Onlara ve müjdecilerime bildirdim ki; sizinle işlerim konusunda görüşsünler, hoşçakalın."*
21*Yüz kırk sekizinci yılda Diyoskorîntî* ayınıŋ yiğirmi dördüncü gününde
*21*Yüz kırk sekizinci yılda 'Diyoskorinti'* ayının yirmi dördüncü gününde;*
22*Ve pâdişâhıŋ mektûbu böyle idi Ântiyoko pâdişâh karındaşı Lisiyâya selâm ėder
*22*Kralın mektubu böyleydi: "Kral Antiyoko kardeş Lisiya'ya selam eder.*
23*Babamız ilâhlara intikâl ėtdikden soŋra murâdım olmağile ki memleketimizde olanlar kendi masâlihlerini görmek içiŋ ıztırâbsız geçineler
*23*Babamız ilâhlara gittikten sonra dileğim buydu: Ülkemizde olanlar kendi işlerini görmek için zorluk çekmesinler.*
24*Ve işidip ki Yahûdîler babamıŋ tağyîrine Yunânnî dînini idhâl ėtmek içiŋ kâʾil olmadılar illâ kendilereniŋ âyînini gözedip yalvarırlar ki onlara kendi dîni üzere geçinmek câʾiz görüle
*24*Duyduğumuza göre Yahudiler, babamın değişikliğine Yunan dinini katmayı kabul etmediler. İlla kendi ayinlerini gözetip kendi dinlerini sürdürmeyi yalvardılar.*

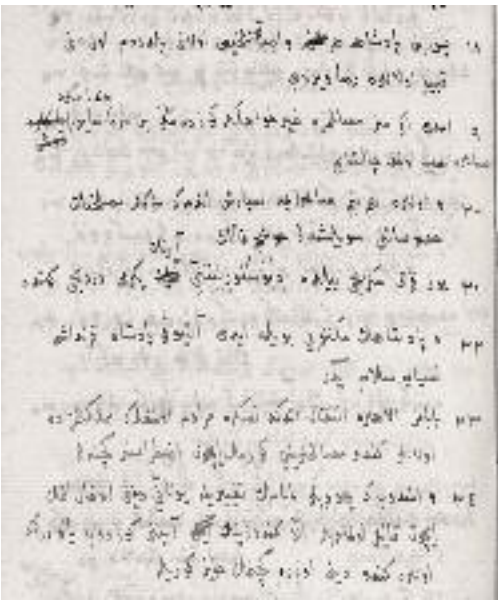

*Diyoskoros(Dioskorus); Grekçe: Mart ayı.

٢٥ آنوڭ ايچون مرادم اولوب كه بو طائفه دخي آسوده حال اولا
حكم ايلدك كه اونلره هيكل كرو ويريله ده سلفلرينڭ زماننده
اولان عادتلري استعمال ايليه‌لر

٢٦ پس ايو ايده سنكه اونلره ارسال ايدوب آل طوقشاسن تاكه نيتمزي
بلوب خاطرلريني خوش طوتالر وشوق ايله كندو مصالحلرنده
مشغول اولالر

٢٧ طائفيه ايسه پادشاهڭ مكتوبي بويله ايدي آنتيوقو پادشاه
يهوديلرڭ مشيختنه وساير يهوديلره سلام ايدر

٢٨ اگر ايولر وخوشلر ايسكز استدوكمز بودر بزدخي ايو خوشيز

٢٩ منلاؤ بزه اعلام ايلديكه اولريكزه دونمك وكندو حالكزده اولمق
استر ايمش سكز

٣٠ بزدخي اول كتمك استينلره تاكسانتيقو اينڭ اوتوزنجيسنه دك
امان واستيمان ويرورز

٣١ واجازت ويرورز كه يهوديلر اولكي كبي كندو طعاملريني وادياننى
استعمال ايليه‌لر ومراديمز دكلدر كه من بعد اونلردن برسي اتدوكلري

خطالري

25*Ônuŋ içîn murâdım olup ki bu tâʾife dahi âsûde hâl ola hükm eyledik ki onlara heykel gerî vèrile de seleflerinin zamânında olan ʿâdetleri istiʿmâl eyleyeler

*25*Bunun için isteğim budur: Bu millete iyilikle davranılmasına karar verdik. Tapınakları onlara geri verilsin ve eski yıllarda olan ayinlerini yapsınlar.*

26*Pes îyî èdesin ki onlara irsâl èdip el tokuşasın tâ ki niyyetimizi bilip hâtırlarını hoş tutalar ve şevk ile kendi masâlihlerinde meşgûl olalar

*26*Şimdi onlara göndermeyi iyi ediyorsun, tokalaşın ki niyetimizi bilip gönüllerini hoş tutsunlar ve coşkuyla kendi işleriyle uğraşsınlar."*

27*Tâʾifeye ise pâdişâhıŋ mektûbu böyle idi Ântiyoko pâdişâh Yahûdîleriŋ meşîhatına ve sâʾir Yahûdîlere selâm èder

*27*Halka ise kralın mektubu böyleydi: "Kral Antiyoko, Yahudilerin meclisine ve diğer Yahudilere selam eder.*

28*Eğer îyiler ve hoşlar iseŋiz istediğimiz budur biz dahi îyî hoşuz

*28*Eğer iyi ve hoş iseniz dileğimiz budur; biz de iyi ve hoşuz.*

29*Menalâoʾ bize iʿlâm eyledi ki evleriŋize dönmek ve kendi haliŋizde olmak ister imişsiŋiz

*29*Menelao bize bildirdi ki evlerinize dönmek ve kendi halinizdeolmak istiyor muşsunuz?*

30*Biz dahi ol gitmek isteyenlere tâ Kisânitîko+ ayınıŋ otuzuncusuna dek âmân ve istîmân vèririz

*30*Biz de gitmek isteyenlere ta Ksanitiko+ ayının otuzuncu gününe dek zaman tanıyıp izin veriyoruz.*

31*Ve icâzet vèririz ki Yahûdîler evvelki gibi kendî taʿâmlarını ve edyânını istiʿmâl eyleyeler ve murâdımız değildir ki min-baʿd onlardan birisi ètdikleri

*31*Ayrıca Yahudilerin önceden olduğu gibi kendi yemeklerini yemelerini ve dinlerini yerine getirmelerini kabul ediyoruz. Bundan sonra onlardan birisi yaptığı ∞*

+: Nisan ayı.

hatâları ∞

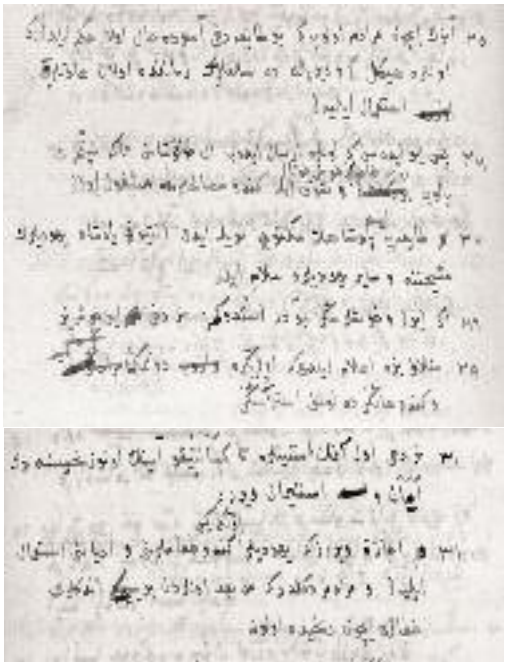

326

خطالري ايچون رنجيده اولنه

٣٢ ودخي منلاؤ كوندردمكه سزه اولان خيرخواهلغي اثبات
ايليه خوشجه قالك

٣٣ يوز قرق سكزنجي ييلده كسانتيقو اينك اون بشنجي كوننده

٣٤ رومالولر دخي اونلره بو منوال اوزره مكتوب كوندرديلر

٣٥ رومالولرك ايلچيلري اقونتو مميو هم تيتو مانليو يهوديلرك
قومنه سلام

٣٦ پادشاهك خصمي لسيا سزه جايز كوردوكي شيلري بزدخي
جايز كورورز

٣٧ نهايت پادشاهه واجب التلخيص اولان حكم ايتدوكي نسنه لري ايچون
تزيه بر كمسه كوندره سزكه اونلره مقيد اولا تاكيم مصالحكزه
لايق اولدوغي اوزره اعلام ايدوز زيرا بز انطاكيه يه كيدجكيز

٣٨ انوك ايچون عجله ايله بر كمسه كوندرك كه بزدخي بو خصوصده
اولان رأيكزي بله وز خوشجه قالك

٣٩ يوز قرق سكزنجي ييلده كسانتيقو اينك اون بشنجي كوننده

için rencîde oluna
bir şey için incitilmesin.
32*Ve dahi Menelâoʾyu gönderdim ki size olan hayır hevâhlığı isbât eyleye hoşça kalıŋ
*32*Ben Menelao'yu size olan iyi niyetimizi ispatlasın diye gönderiyorum. Hoşçakalın!*
33*Yüz kırk sekizinci yılda Kisânitîko* ayınıŋ onbeşinci gününde
*33*Yüz kırk sekizinci yılda 'Ksanitiko'* ayının onbeşinci gününde;*
34*Rûmâlılar dahi onlara bu minvâl üzere mektûb gönderdiler
*34*Romalılar da onlara bu şekilde mektup gönderdiler:*
35*Rûmâlılarıŋ èlçileri İkvinto-Memmiyo hem Tito-Mânliyo Yahûdîleriŋ kavmine selâm
35"Romalılar'ın elçileri Quintus-Memmiyo ile Tito-Manliyo Yahudilerin ulusuna selam.*
36*Pâdişâhıŋ hısımı Lisiyâ size câʾiz gördüğü şeyleri biz dahi câʾiz görürüz
*36*Kralın akrabası Lisiya'nın size uygun gördüğü şeyleri biz de uygun görüyoruz.*
37*Nihâyet pâdişâha vâcibi't-telhîs olan hükm ètdiği nesneler için tèziye bir kimesneyi göndere siz ki onlara mukayyed ola tâ kim masâlihiŋize lâyık olduğu üzere iʿlâm èdevùz zîrâ biz Ântâkiyyaya gideceğiz
*37*Sonunda kral, özetle karar verdiği şeyler için, çabucak bir adam göndersin ki onlara göz kulak olasınız! Ta ki biz işlerinize uygun olarak bildiriyoruz. Çünkü biz Antakya'ya gideceğiz.*
38*Ònuŋ için ʿacele ile bir kimseyi gönderiŋ ki biz dahi bu husûsda olan reʾyiŋizi bilevùz hoşça kalıŋ
*38*Bu yüzden acele olarak birini gönderin ki biz de bu konu için ne düşündüğünüzü bilelim. Hoşça kalın.*
39*Yüz kırk sekizinci yılda Kisânitîko* ayınıŋ on beşinci gününde
*39*Yüz sekizinci yılda, 'Ksanitiko'* ayının onbeşinci gününde...*

*bkz. I. Mak. 1/11; Xantikus(Ksantikus): Nisan ayı. Burada 137. yıl olarak geçiyor(Selosid takvimi; İ.Ö. 302 -312 yılına denk geliyor.).

اون ایکنجی باب

١ پس بو تعاهدلر اولدقدنصکره لسیا پادشاهه کتدی یهودیلر
دخی فلاحیته مقید اولدیلر

٢ اما اول یرلرده اولان سردارلر یعنی تیموتو وجنی اوغلی آپوللونیو
وهیرونیمو هم دموفون وبونلردن غیری قبروس پادشاهی نیقانور
اونلری کندو حالنده وراحتده قومازلر ایدی

٣ وفه لولر بر بوقدر فساد ایلدیلر یعنی بله ساکن اولان یهودیلری دعوة
ایلدیلر که اونلرک حاضرلدوغی قایقلره عورتلری واولادی ایله
بنه لر کانه اونلره غرض قلبی یوق ایدی چون شهرک عامی نیتنه
اتباع ایدرلر ایدی

٤ بونلر دخی سلامت ایله کچنمک استیوب واشکلنمیوب قبول اتدیلر
ده دکیزک انکیننده ایکن اونلری ایکیوز قدر دریایه اتدیلر

٥ یهودا دخی کندو طائفه سنه اتدوکلری ظلمی اشیدوب یکیتلرینه
خبر ویردی

٦ وحق حاکم اللهه استدعا اتدوکدنصکره قرنداشلرینی قتل ایدنلری

اوزرینه

On ikinci Bâb

1*Pes bu taʿâhüdler oldukdan soŋra Lisiyâ pâdişâha gitdi Yahûdîler dahi felâhiyyete mukayyed oldûlar

*1*Şimdi bu sözler verildikten sonra Lisiya krala gitti. Yahudiler de kurtuluşlarını gözettiler.*

2*Âmmâ ol yerlerde olan serdârlar yaʿni Timoteoʾ ve Ceennî oğlu Âpollonyo Hiyerûʾnîmo hem Demofon ve bunlardan ġayrı Kıbrîs pâşâsı Nîkânor onları kendi hâlinde ve rahâtda komazlar idi

*2*Ama o yerlerde olan kumandanlar; yani Timoto, Ceenni oğlu Apolonyo, Hiyeronimo ve Demefon ile bundan başka Kıbrıs paşası Nikanor, onları hiç rahat bırakmazdı.*

3*Ve Yâfalılar bir bu kadar fesâd eyledîler yaʿni bile sâkin olan Yahûdîleri daʿvet eyledîler ki onlarıŋ hâzırladığı kayıklara ʿavratları ve evlâdı ile bineler kaʾannahu onlara ġarazı kalbî yok idi çün şehriŋ ʿâmmî niyetine ittibaʿ èderler idi

*3*Ve Yafalılar da bunlar kadar kötülük yaptılar. Yani bazı Yahudileri davet ettiler ki onların hazırladığı kayıklara kadınları ve çocuklarıyla binsinler. Çünkü kalplerinde kötülük yoktu ve şehirin kamu kurallarına uyuyorlardı.*

4*Bunlar dahi selâmet ile geçinmek isteyîp ve işkillenmeyîp kabûl èdtdiler de deŋiziŋ enginde iken onları ikiyüz kadar deryâya atdılar

*4*Bunlar da iyilikle geçinmek isteyip kaygılanmadan kabul ettiler. Ama denizin enginde iken onlardan iki yüz kişiyi denize attılar.*

5*Yahûdâ dahi kendi tâʾifesine èdtdikleri zulmü işidip yiğitlerine haber vèrdi

*5*Yahuda tüm bu kötülükleri duyunca yiğitlerine haber verdi.*

6*Ve hak Hâkimullaha istidʿâʾ èdtdikden soŋra karındâşlarını katl èdenleri

*6*Ve adil egemen Allah'a yöneldikten sonra kardeşlerini öldürenlerin ∞*

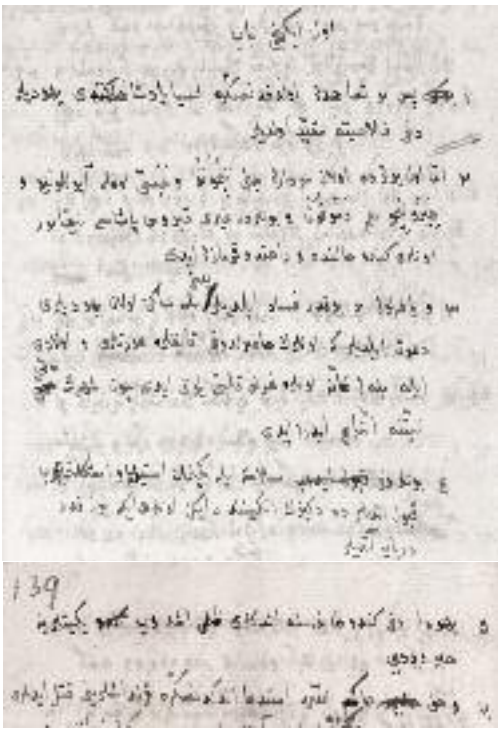

üzerine ∞

327

اوزرینه کلدیده کیجه ده لیمانینی آتشه اوردی هم چرکه لرینی
یاقدی واورایه قاچمشلری اولدردی

٧ اما شهر قپالو اولمغله تکرار کلمك واول یافه لولرك بتون
شهرینی استیصال اتمك کلمك نیتیله دوندی

٨ بوکزا شیدوب که یامینالولر دخی یانلرنده ساکن اولان یهودیلره
بوکا بکزر نسنه اتمك استرلر ایدی

٩ اول یامینالولر اوزرینه کیجه ده کلدیده لیمانینی وکمیلرینی آتشه
اوردی شویلکه علرك ایدنلغی اورادن ایکیوز قرق غروه ایراق
اولان قدس شریفده کورندی

١٠ واورادن طقوز غروه یول قدر چکیلوب تیموتو اوزرینه کیدر ایکن
بش بیك قدر یایا وبشیوز آتلو عربلر آنوك اوزرینه حواتدیلر

١١ وجنك قزشر ایکن اللهك عونی ایله یهودانك طائفه سی یکین
چقوب نومادی عربلر مغلوب اولمغله یهودایه یالواردیلر که
اونلره ال طوقشوب اقرار ایده که اونلره قیونلر وسایر نسنه لری
قایره لر

üzerine geldi gėcede limânını* âteşe urdu hem çerkelerini yakdı ve oraya kaçmışları öldürdü

üzerine gelerek gece limanlarını ateşe verdi ve kayıklarını yakıp oraya kaçmış olanları öldürdü.

7*Âmmâ şehr kapalı olmağile tekrar gelmek ve ol Yafâlılarıŋ bütün şehrini istisâl ėtmeğe gelmek niyyetiyle döndü

*7*Ama şehir kapalı olduğundan, tekrar gelmek ve Yafalılar'ın tüm şehirini imha etmek niyetiyle döndü.*

8*Bu kez işidip ki Yâmniyâlılar dahi yanlarında sâkin olan Yahûdîlere buŋa beŋzer nesne ėtmek isterler idi

*8*Bu kez Yamniyalılar'ın da Yahudilere benzer şeyler yapmak istediklerini duydu.*

9*Ol Yâmniyâlılar üzerine gėce de geldi de limânını* ve gemilerini âteşe urdu şöyle ki ʿaleviŋ aydınlığı oradan iki yüz kırk ġurve uzak olan Kuds-i Şerîfde göründü

*9*O, Yamniyalılar üzerine gece gelerek limanlarını ve gemilerini yaktı. O derece ki alevin aydınlığı oradan iki yüz kırk mil uzakta olan kutsal Kudüs'ten göründü.*

10*Ve oradan dokuz ġurve yol kadar çekilip Tîmoteoʾ üzerine gider iken beş biŋ kadar yaya ve beş yüz atlı ʿarablar ònuŋ üzerine hov ėtdiler

*10*Oradan dokuz mil kadar yol alıp Timoto üzerine giderken; beş bin kadar yaya ve beş yüz atlı Araplar onun üzerine saldırdı.*

11*Ve cenk karışır iken Allahıŋ ʿavnı ile Yahûdânıŋ tâʾifesi yakın çıkıp nevmâdî ʿaraplar mağlûb olmağile Yahûdâya yalvardılar ki onlara el tokuşup ikrâr ėde ki onlara koyunlar ve sâʾir nesneleri kayıralar

*11*Cenk karışırken, Allah'ın yardımıyla Yahuda'nın adamları yakına geldiler ve ümidi kırılan Araplar yenilerek Yahuda'ya onlarla barışıp koyunları ve diğer şeyleri kayırmaya söz vermesini yalvardılar.*

*bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*ilimân*'

١٢ يهودا دخي تخمين ايدوب كه كرچكدن آكا نيجه شيلرده نافع
اولاجقلردر اونلر ايله بارشمغي معقول كوردي اونلر دخي عهد
وامانلر ايدوب كندو اولرينه كتديلر

١٣ اندن برغيري صرب كوبرولر ايله متين وطابيه لر ايله طولاندرلمش
هم اجناس مختلفه ايله مسكون قاسپين نام شهري باصدي

١٤ اما ايچروده اولانلر طابيه لرك صربلغنه وتدارك اولان ذخيره يه
طيانوب هم براز كوشك طوتوب يهودايه وطايفه سنه سوكرلر
ايدي هم سب ايدوب سويلنميجك سوزلر آتارلر ايدي

١٥ اما يهودا وانوك طايفه سي اول يوشع زماننده قوچلر ومنجنقلرسز
يريخوء يقان رب العالمينه استدعا ايدوب شدت ايله طابيه
اوزرينه چقديلر

١٦ واللهك لطفي ايله شهري فتح اتدوكلرندن صكره بر تقرير اولنماز
قتال اتديلر كه اورايه يقين اولان ايكي غروه انلوكول دوكلن قاندن
طلوكورنور ايدي

١٧ اورادن كوچوب يديوز اللي غروه كتديلرده خرقيه طوبعني ددكلري

يهوديلره

12*Yahûdâ dahi tahmîn edip ki gerçekden ȯŋa niçe şeylerde nâfiʿ olacaklardır onlar ile barışmağı maʿkûl gördü onlar dahi ʿahd ü âmânlar ėdip kendi evlerine gitdîler

*12*Yahuda bunların ileride kendilerine yarayacaklarını düşünerek onlarla barış yapmayı uygun gördü. Onlar da aman dileyip antlaştılar ve evlerine gittiler.*

13*Ȯndan bir gayrı sarp köprüler ile metîn ve tâʾbiyeler ile dolandırılmış hem ecnâs-ı muhtelife ile meskûn Kâspîn nâm şehiri basdı

*13*Ondan sonra dik köprülerle sağlamlaştırılmış, surlarla çevrilmiş ve içinde her çeşit insan bulunan, Kaspin adındaki diğer bir şehiri bastı.*

14*Âmmâ içeride olanlar tâʾbiyelerin sarplığına ve tedârik olan zahîreye dayanıp hem biraz gevşek tutup Yahûdâya ve tâʾifesine sögerler idi hem sebb ėdip söylenmeyecek sözler atarlar idi

*14*Ama içerdekiler surların dikliğine ve depolarında olan tahıllarına güvenip; biraz da işi gevşek tutup Yahuda ile adamlarına sövüyorlar hem de küfrederek ağza alınmayacak sözler söylerlerdi.*

15*Âmmâ Yahûdâ ve ȯnuŋ tâʾifesi ol Yuşaʿ* zamânında koclar ve mancınıklarsız Yerîhoyu yıkan Rabbü'l-ʿÂlemîne istidʿâʾ ėdip şiddet ile tâʾbiye üzerine çıkdılar

*15*Ama Yahuda ve adamları o Yuşa* zamanında koç başları ve mancınıkları olmadan Yeriho'yu(Eriha) yıkan 'Evrenin Rabbi'ni çağırıp, şiddetle surların üzerine çıktılar.*

16*Ve Allahıŋ lütfu ile şehri feth ėtdiklerinden soŋra bir takrîr olunmaz derecede insan öldürüldü kıtâl ėtdiler ki oraya yakın olan iki ġurve enli göl dökülen kandan dolu görünür idi

*16*Ve Allah'ın iyiliği ile şehiri ele geçirdikten sonra, belirlenemeyecek kadar insan öldürüldü. O derece ki; oraya yakın olan iki mil enli göl dökülen kandan dolu görünüyordu.***

17*Oradan göçüp yedi yüz elli ġurve gitdiler de Harekaye-Tobaʿinî dėdikleri

*17*Oradan göçüp yedi yüz elli mil gittikten sonra Harekaye-Tobian dedikleri* ∞

Yahûdîlere ∞

*Yeşu; İbr. Yehoşua': "YHWH (יהוה/***YeHoVaH'in**) kurtarıcısı" anlamına geliyor.
bkz. Yeş. 6/20

Almancası: "Und sie liefen mit Grimm an die Mauer und eroberten mit Gottes Willen die Stadt und erwürgten unsäglich viel Menshen, daß der Teich, der beilag und wohl zwei Feld wegs weit war, aussah wie ein Blut." Martin Luther Çev.: II. Mak. 12/16. Türkçesi: Ve onlar öfkeyle surlara koştular, Allah'ın isteğiyle şehiri fethettiler. Belirlenemeyecek derecede çok insan boğazladılar ki, iki tarla genişliğinde bir kan **göleti oldu.
Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: Tanrı'nın istemiyle kenti ele geçirdiler. O denli insanın boğazını kestiler ki, dört yüz metre ötede bulunan *ırmak* sanki kanla dolup taşıyordu. II. Mak. 12/16
Yukarda '*ırmak*' diyor? Almanca ve Ali Bey'in çevirisinde göl*(gölet)* diyor.

Almancası: "Darnach zogen sie weiter ***siebenhundertundfünfzig Feld wegs und kamen gen Charak zu den Juden, die man Tubiener heißt."Martin Luther Çev.: II. Mak. 12/17
Türkçesi: Daha sonra oradan göçüp ***yediyüz elli*** tarla yolu uzak Karak Yahudisi Tobyan'a gittiler.
Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: Oradan *doksan beş mil* ötede, Tobyan olarak bilinen Yahudiler'in ülkesine, Karaks'a vardılar. II. Mak. 12/17
Yukardaki çeviride '*doksan beş' mil* diyor? Almanca ve Ali Bey'in çevirisinde yediyüz elli...!

328

يهوديلره كوچديلر

١٨ واول يرلرده تيموتوئ طوتمغه قادر اولماديلر زيرا برايش باشراميوب
كتدي وبر يرده عظيم محافظه اليقودي ايدي

١٩ اما مكابي طائفه سنك سر عسكرلري دوسيتوئ هم سوسپاترو
كندو بلوكلرني چكوب قلعه ده اليقونمشلري اون برادمدن زياده
اولدرديلر

٢٠ مكابي دخي كندو عسكرني بلوك بلوك ايليوب اول بلوكلر اوزرينه
دوستوئيه هم سوسپاترويه حكم ويرديده تيموتوئ اوزرينه واردي
كه يوز يكرمي بيك ياياسي وايكي بيك بشيوز آتلوسي وار ايدي

٢١ اما تيموتوئ مكابينك كلجكني دويوب عورتلري واولادلري هم
سائر آغرلقلري هب قارنيون نام بريره كوندردي زيرا اول قلعيه
محاصره اتمك هم هر اطرافده اولان هر يرلرك طارلغي ايچون يناشمق
كوچ ايدي

٢٢ ويهودانك ايلك بلوكي كورندوكي كبي دشمنلر آراسنه بر خوف
دوشدي شويلكه بصير كل شيئك ظهورندن خوفناك اولوب

Yahûdîlere göçdüler
Yahudilere göçtüler.
18*Ve ol yerlerde Timoteoʾyu tutmağa kâdir olmadılar zîrâ bir iş başaramayıp gitdî ve bir yerde ʿazîm muhâfazayı alıkodu idi
*18*Oralarda Timoteo'yu tutamadılar. Çünkü bir iş başaramadan gitti ve bir yerde büyük muhafızlarını yerleştirdi.*
19*Âmmâ Makâbbî tâʾifesiniŋ serʿaskerleri Dositoʾ hem Sosipâtro kendi bölüklerini çekip kalʿede alıkonmuşları on bir* âdamdan ziyâde öldürdüler
*19*Ama Makabe'nin askeri kumandanlarından Dosito ve Sosipatro kendi bölüklerini çekip, kalede alıkonulan on bir* adamdan daha çok öldürdüler.*
20*Makâbbî dahi kendi ʿaskerini bölük bölük eyleyip ol bölükler üzerine Dositoʾya hem Sosipâtroya hükm vėrdi de Timoteoʾ üzerine vardı ki yüz yiğirmi biŋ yayası ve iki biŋ beşyüz atlîsı var idi
*20*Makabe de kendi askerlerini bölük bölük ayırdı ve o bölükler üzerinde olan Dosito'ya ve Sosipatro'ya buyruk verip Timoteo üzerine yürüdü. Yüz yirmi bin yayası ve iki bin beşyüz atlısı vardı.*
21*Âmmâ Timoteoʾ Makâbbîniŋ geleceğini duyup ʿavratları ve evlâdları hem sâʾir ağırlıkları hep Karnîyon nâm bir yere gönderdi zîrâ ol kalʿeye muhâsara ėtmek hem her etrâfda olan her yerleriŋ darlığı için yanaşmak güç idi
*21*Ama Timoteo Makabe'nin geleceğini duyup kadınları ve çocuklarıyla beraber tüm ağırlıklarını Karniyon adında bir yere gönderdi. Çünkü o kaleyi kuşatmak; çevredeki yerin darlığı ve dikliği nedeniyle yanaşmak çok güçtü.*
22*Ve Yahûdânıŋ ilk bölüğü göründüğü gibi düşmanlar arasına bir havf düşdü şöyle ki Basîr-i Külli Şeyʾiŋ zuhûrundan havfnâŋ olup
*22*Yahuda'nın ilk bölüğü görünür görünmez; düşmanlar arasında bir panik başladı. Şöyle ki 'Her Şeyi Bilen'in belirtisinden korkup,* ∞

*Almanca çevirilerde '*on bin*' yazıyor.

اورايه

كيمي بورايه كيمي بورايه چكلوب قاچقنلق ويرديلر ده كندو شيشلرينك
اوچلرينه صپلانورلر ايدي

٢٣ يهودا دخي بهادرلق ايله آردلرينى آلوب اول فاسدلري طعمهٔ
ايدرديده
شمشير ايله اورديده اوتوز بيك قدر اولدردي

٢٤ هم تيموتؤ كندوسي دوستؤنك هم سوسپاترونك الينه دوشديده
اونلره نيجه التيام ايله يالواردي كه آني ديري قويالر زيرا اونلرك نيجه
بابالري وآنالري هم قرنداشلري الندە ايديلركه اكر اولسيدي اونلر
هيچ ايله هيچ صايلورلر ايدي

٢٥ بو خصوصدن اونلري صاغ وسالم كرو ويرمكه قولي كوزتمك ايچون
عظيم يمينلر ايله عهد وامان اتدوكدنصكره آني كندو قرنداشلرينك
خلاصي ايچون صالويرديلر

٢٦ آندن مكابي قارنيونه وآترغاتيونه طوغرو واروب يكرمي بش بيك
آدم اولدردي

٢٧ واونلرك فرار وانهزامندنصكره افرون نام بر صرب شهر اوزرينه
عسكر چكديكه اوراده چوق اجناس مختلفه اولوردي وحصارلر

اوزرنده

kimi buraya kimi oraya çekilip kaçkınlık vėrdiler de kendi şişleriniŋ uçlarına saplanırlar idi

kimi oraya, kimi buraya çekilip kaçkınlık verdiler ve kendi şişlerinin uçlarına saplandılar.

23*Yahûdâ dahi bâhâdırlık ile ardlarını alıp ol fâsidleri tuʿme-i şimşîr ėderdi de otuz biŋ kadar öldürdü

*23*Yahuda kahramanca ardlarını alıp o kötülük yapanları kılıçlara yem ediyordu. Onlardan otuz bin kadar öldürdü.*

24*Hem Timoteoʾ kendisi Dositoʾnuŋ hem Sosipâtronuŋ eline düşdü de onlara niçe iltiyâm ile yalvardı ki ònu diri koyalar zîrâ onların niçe babaları ve anaları hem karındaşları elinde idiler ki eğer o ölseydi onlar hîç ile hîç sayılırlar idi

*24*Timoteo'nun kendisi Dosito'nun ve Sosipatro'nun eline düştü ve onlara kendisini diri bırakmaları için alçakça yalvardı. Çünkü onların birçok anaları, babaları ve kardeşleri ellerindeydiler. Eğer ölseydi onlar bir hiç sayılacaktı.*

25*Bu husûsdan onları sağ ve salim geri vėrmeğe kavli gözetmek içiǹ ʿazîm yemînler ile ʿahd ü âmân ėtdikden soŋra ònu kendi karındaşlarınıŋ halâsı içiǹ salıvėrdiler

*25*Bu yüzden onları sağlıcakla geri verme sözünü gözetmek için, büyük yeminlerle güvence sözü verdikten sonra onu kendi kardeşlerinin kurtuluşu için serbest bıraktılar.*

26*Ònda Makâbbî Kârniyona ve Etergâtiyona* doğru varıp yiğirmi beş biŋ âdam öldürdü

*26*Ondan sonra Makabe, Karniyon'a ve Etergatiyon'a* doğru gidip yirmi beş bin adam öldürdü.*

27*Ve onlarıŋ firâr ve inhizâmından soŋra Efron nâm bir sarp şehr üzerine ʿasker çekdi ki orada çok ecnâs-i muhtelife olurdu ve hisârlar

*27*Onların bozgunluğundan sonra Efron adındaki sarp bir şehir üstüne askerlerle yürüdü. Orada çeşitli kavimler yaşıyor, surlar*

*Asur tanrıçası Etergetis'in(*Kibele*) tapınağı.

üzerinde ∞

329

اوزرنده شهباز یکیتلر دوروب کسکین دوکشورلر ایدی
هم اوراده آلتلرك و مزراقلرك عظیم تدارکی وار ایدی
٢٨ اما اول قادره که کندو قدرتی ایله دشمنلرك قوتنی بوزار
استدعا ایتدکلرندنصکره شهری زور ایله آلدیلرده ایچنده
اولانلردن یکرمی بش بیك اولدردیلر
٢٩ اورادن کوچوب قدس شریفدن آلتیوز غروه ایراق اولان
اسکتوپولی اوزرینه واردیلر
٣٠ اما چون اوراده اولان یهودیلر اسکتوپولیلرك اونلره ایتدوکلری
خیرخواهلغه هم اونلره مصیبتلو زمانلرده ایتدوکی رعایت
وحرمتلرینه شهادت ایلدیلر
٣١ یهودا دخی هم آنوك طایفه سی اونلردن شاکر اولوب هم اونلره
نصیحت ایتدوکدنصکره که کلجك زمانلرده دخی کندو طایفه سنه
ایلك صنالر هفته لرك بیرامی یقین اولمغله قدس شریفه واردیلر
٣٢ وعید الخمسین دیدکلری بیرامدنصکره ادوم سرعسکری غورجیا
اوزرینه سفر ایتدیلر

üzerinde şahbâz yiğitler durup keskîn döğüşürler idi hem orada aletleriŋ ve mizraklarıŋ ʿazîm tedârikî var idî
üzerinde kahraman yiğitler durup iyi döğüşüyorlardı. Orada birçok aletlerle mızraklar vardı.
28*Âmmâ ol Kâdire ki kendi kudreti ile düşmanlarıŋ kudretini bozar istidʿâ ėtdiklerinden soŋra şehri zor ile aldılar da içinde olanlardan yiğirmi beş biŋ öldürdüler
*28*Ama onlar; kendi gücüyle düşmanların gücünü kıran O kudret sahibini çağırdılar ve şehiri zorla aldılar. İçindeki yirmi beş bin kişi öldürüldü.*
29*Oradan göçüp Kuds-i Şerîfden altıyüz ġurve ırak olan İskitoʾpoli üzerine vardılar
*29*Oradan göçüp kutsal Kudüs'ten altıyüz mil ırak olan İskitopolis'in üzerine vardılar.**
30*Âmmâ çün orada olan Yahûdîler İskitoʾpolileriŋ onlara ėtdikleri hayr hevâhlığa hem onlara musîbetli zamânlarda ėtdiği riʿâyet ve hürmetlerine şehâdet eylediler
*30*Ama oradaki Yahudiler, İskitopoliler'in kendilerine iyi niyetli olduklarını ve kötü zamanlarda iyi davrandıklarını tanık oldular.*
31*Yahûdâ dahi hem ònuŋ tâʾifesi onlardan şâkir olup hem onlardan nasîhat ėtdikden soŋra ki gelecek zamânlarda dahi kendi tâʾifesine eylik+ sanalar haftalarıŋ bayrâmı yakın olmağile Kuds-i Şerîfe vardılar
*31*Yahuda da adamlarıyla onlara teşekkür edip, onlara öğüt verdikten sonra -aynı sevecenliği gelecek zamanda da kendi milletine göstermelerini isteyip- haftalar bayramı yakın olduğundan kutsal Kudüs'e gittiler.*
32*ʿÎd-i hamsîn dėdikleri bayrâmdan soŋra Edom serʿaskeri Gorciyâ üzerine sefer ėtdiler
*32*Ellinci gün bayramı** dedikleri bayramdan sonra; Edom başkumandanı Gorciya üzerine yürüdüler.*

*Almancası: "Darnach zogen sie von dannen wider Szythopolis, die **sechshundert** Feld Wegs von Jerusalem liegt." Martin Luther çevirisi; II. Mak. 12/26
Türkçesi: Sonra oradan çekildiler ve tekrar Kudüs'ten altıyüz tarla yolu uzaklığında olan Skitopolis'e gittiler.
Kitabı Mukaddes Şt.'i Çevirisi: 12/26 "Ardından Yeruşalim'e '*yetmiş beş' mil* uzaklıkta olan Skitopolis'e dek ilerlediler."II. Mak. 12/26

Yukardaki çeviride 75 mil diyor; Almanca ve Ali Bey'in çevirisinde ise 600 ?
+ėylik: iyilik.
**Pentekost: Yahudi paskalyası; haftalar bayramı(*Hasat bayramı*). Kökeni Sina dağında verilen on emre dayanıyor.

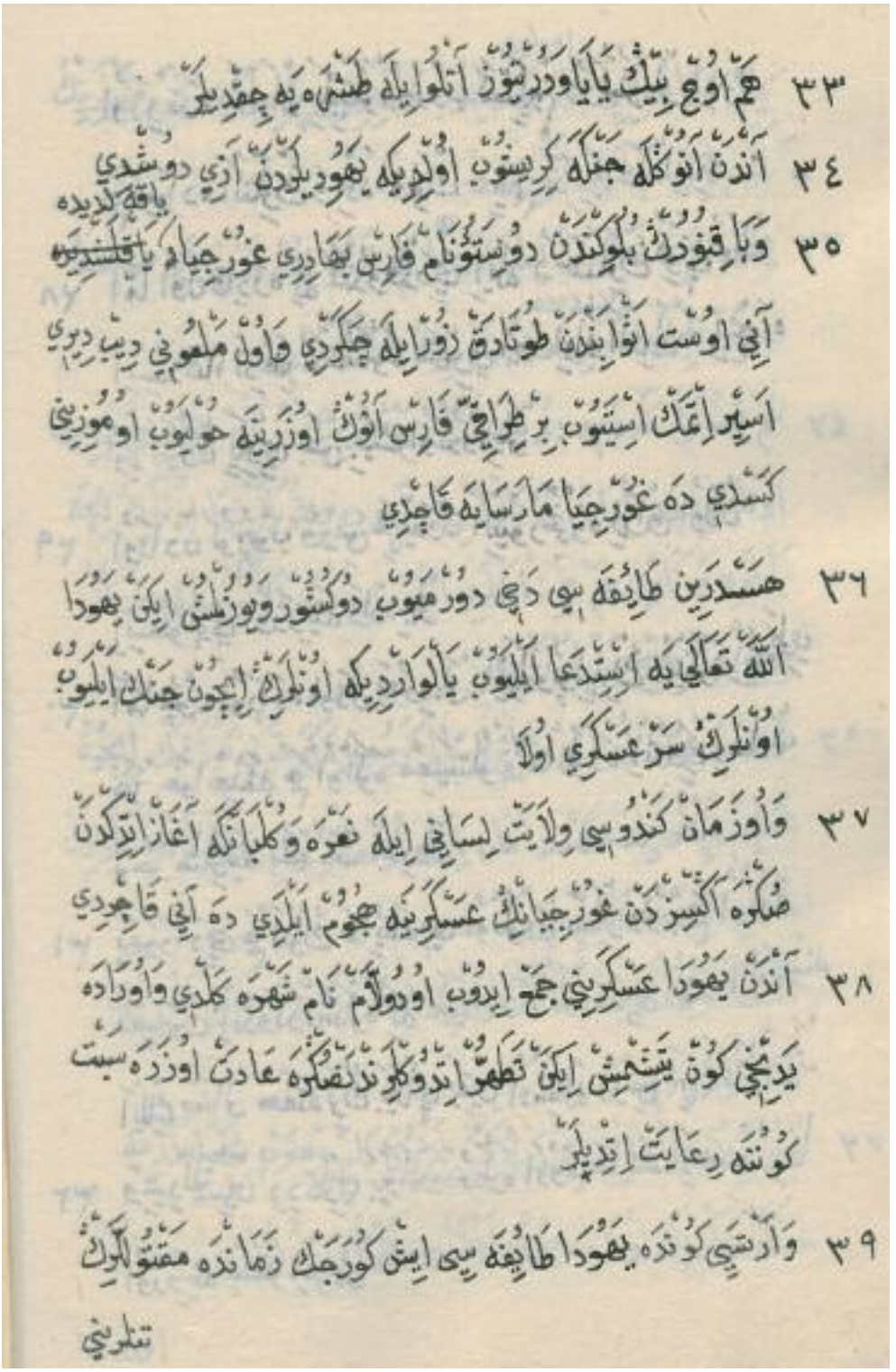

٣٣ هم اوچ بيك يايا ودرتيوز آتلو ايله طشره يه چقديلر

٣٤ آندن آنوكله جنكه كريشوب اولديكه يهوديلردن آزي دوشدي

٣٥ وبا قنودك بلوكندن دوستونام فارس بهادري غورجيانك ~~يا قلشديده~~ ياقه لديده
آني اوست اثوابندن طوتارق زور ايله چكردي واول ملعوني ديب ديري
اسير اتمك استيوب بر طراقي فارس آنوك اوزرينه حوليوب اوموزيني
كسدي ده غورجيا مارسايه قاچدي

٣٦ هسدرين طايفه سي دخي دورميوب دوكشور ويوزلمش ايكن يهودا
الله تعالي يه استدعا ايليوب يالواردي كه اونلرك ايچون جنك ايليوب
اونلرك سر عسكري اولا

٣٧ واوزمان كندوسي ولايت لساني ايله نعره وكلبانكه آغاز ايتدكدن
صكره آكسزدن غورجيانك عسكرينه هجوم ايلدي ده آني قاچردي

٣٨ آندن يهودا عسكريني جمع ايدوب اودولام نام شهره كلدي واوراده
يدنجي كون يتشمش ايكن تطهر ايتدوكلرندن صكره عادت اوزره سبت
كوننه رعايت ايتديلر

٣٩ وارتسي كونده يهودا طايفه سي ايش كورجك زمانده مقتوللرك
تنلرني

33*Hem üç biŋ yaya ve dört yüz atlī ile taşraya çıkdılar
*33*Üç bin yaya ve dört yüz atlıyla dışarıya çıktılar.*
34*Ondan ònuŋla cenke girişip oldu ki Yahûdîlerden azı düşdů
*34*Ondan sonra onunla cenge giriştiklerinde; Yahudilerden birazı kırıldı.*
35*Ve Bâkifoduŋ bölüğünden Dositevoʾ nâm fâris bâhâdırı Gorciyâyı yakaladı da òŋů üst esvâbından tutarak zor ile çekerdi ve ol melʿûnu dipdiri esîr ètmek isteyip bir Tırâkî fâris ònuŋ üzerine hovlayıp omuzunu kesdi de Gorciyâ Mâresâya kaçdı
*35*Bakifod'un bölüğünden Dositevo adındaki atlı bir savaşçı Gorciyas'yı yakaladı ve onu üst giysilerinden tutarak zorla çekti. O haini öldürmeden tutsak almak istedi. Trakyalı bir atlı onun üstüne saldırıp omuzunu kesti ve Gorciya Maresa'ya kaçtı.*
36*Hesderîn tâʾifesi dahi durmayıp döğüşür ve yorulmuş iken Yahûdâ Allah Teʿâlayâ istidʿâʾ èdip yalvardı ki onlarıŋ içìn cenk eyleyip onlarıŋ serʿaskeri ola
*36*Hesder'in adamları da durmadan döğüşüyordu. Yahuda yorulduğunda; yüce Allah'ı, onun için savaşmasını ve onların kumandanı olmasını yalvararak çağırdı.*
37*Ve o zamân kendisi vilâyet lisânı ile naʿra ve gülbânke âğâz ètdikden soŋra aŋsızdan Gorciyânıŋ ʿaskerine hücûm eyledi de òŋů kaçırdı
*37*O zaman kendisi o yörenin diliyle naralar ve tekbirler atmaya başladıktan sonra ansızın Gorciya'nın askerine saldırıp onu püskürttü.*
38*Ondan Yahûdâ ʿaskerini cemʿ èdip Odûllâm nâm şehre geldi ve orada yedinci gün yetişmiş iken tatahhur ètdiklerinden soŋra ʿâdet üzere sebt gününe riʿâyet ètdiler
*38*Ondan sonra Yahuda askerlerini toplayarak Odullam adlı şehire geldi. Orayı yedinci günde arındırdıktan sonra, gelenekleri üzeri Cumartesi gününe uydular.*
39*Ve ertesi günde Yahûdâ tâʾifesi iş görecek zamânda maktûlleriŋ
*39*Ertesi iş günü Yahuda'nın adamları ölülerin ∞*

tenlerini ∞

330

تنلرینی آلمغه واونلری خصم اقربالری ایله بابالرینك مزارلرینه قومغه
کتدیلر

٤٠ مقتوللرك هر برسنك اثوابی آلتنده ایسه یا منیاده کی بوتلره
مخصوص و یهودیلرك دینجه حرام نسنه لر بولدیلرده هپسنه
عیان اولدیکه بو سببدن اولدیلر ایدی

٤١ پس هپسی کزلو نسنه لری آشکاره کوسترن حق حاکم ربك افعالنه
تبارك ایلدیلر

٤٢ وتضرعلر اتمکه دونوب یالواردیلرکه واقع کناه بالکلیه محو اولنه هم
شجیع یهودا قومه نصیحت ایدردیکه کندولرینی کناهدن بری
طوتالر چون اول مقتوللرك کناهی ایچون واقع حالی کندوکوزلری ایله
کوردیلر

٤٣ وهر آدمدن دوشروب قدس شریفه ایکی بیك درهم کومش کوندردی
که کناه کفارتی ایچون اهدی اولنه جملة خیرات وحسنات ایدوب
قیامتی تفکر ایدردی

٤٤ زیرا اکر امیدی اولمیایدیکه اولولر احیا اولاجقلردر اولولر ایچون

tenlerini almağa ve onları hısım-akrabâʾları ile babalarınıŋ mezârlarına komağa gitdiler
cesetlerini almaya ve onları yakınları ile atalarının mezarlığına koymaya gittiler.
40*Maktûlleriŋ herbirisiniŋ esvâbı altında ise Yâmnîyâdaki putlara mahsûs ve Yahûdîleriŋ dînince hâram nesneler buldůlar da hepisine ʿayân oldu ki bu sebebden öldůler idî
*40*Ölülerin herbirisinin giysisi altında Yamniya'daki putlara ait Yahudilerin dinince yasak olan şeyler buldular ve bu kişilerin bu yüzden öldüklerini düşündüler.**
41*Pes hepisi gizli nesneleri âşikâre gösteren hak hâkim Rabbiŋ efʿâline tebârek eylediler
*41*Böylece tümü gizli şeyleri apaçık gösteren, doğru yargıç Rab'bin işlerine şaştılar!*
42*Ve teferruʿalar ėtmeğe dönüp yalvardılar ki vakiʿ günâh bi'l-külliye mahv oluna hem şecîʿ Yahûdâ kavme nasîhat ėderdi ki kendilerini günâhdan beri tutarlar çün ol maktûlleriŋ günâhı içiŋ vakiʿ hâli kendi gözleri gördüler
*42*Ve herkes bu günahın tamamen silinmesi için yalvardı. Kahraman Yahuda ise halka, kendilerini günahtan sakındırması için öğüt veriyordu. Çünkü o ölenlerin suçları yüzünden başlarına gelenleri, kendi gözleriyle gördüler.*
43*Ve her âdamdan devşirip Kuds-ü Şerîfe iki biŋ dirhem gümüş gönderdi ki günâh keffâreti içiŋ ihdâʾ oluna cümleten hayrât ve hasenât ėdip kıyâmeti tefekkür ėderdi
*43*Her adamdan iki bin dirhem gümüş para toplandı. Bu bağışı kutsal Kudüs'e 'günah kefareti' için gönderdi. Herkes bağışta bulunup iyilik etmişti. Çünkü kıyameti düşünüyordu.*
44*Zîrâ eğer ümîdi olmayaydı ki ölüler ihyâ olacaklardır ölüler içiŋ
*44*Eğer ölülere can verileceğine ümidi olmasaydı; ölüler için* ∞

*Almancası: "Da sie nun auszogen, fanden sie bei einem jeden Erschlagenen unter dem Hemde **Kleinode** von den Götzen aus Jamnia, welches den Juden im Gesetz verboten ist. Da ward es offenbar vor jedermann, warum diese erschlagen wären." Martin Luther Çev.: II. Mak. 12/40

Türkçesi: 'Onlar gidip her öldürülmüş cesedin giysileri içinde, Yamnia'daki ilahlarına ait değerli **mücevher taşları** buldular ki bunlar Yahudilerce şeriatte yasaktı. Bundan ötürü onların neden öldüğünü anlamış oldular.'
Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: "Ama ölenlerin üzerinde, giysilerinin altında Yamniya'dan alınan putların *tılsımı* bulundu. Oysa yasa, Yahudiler'in bunları takmasına izin vermemektedir. Böylece bu adamların hangi nedenle yaşamlarını yitirdikleri herkes tarafından anlaşılmış oldu.
Yukardaki çeviri hatalıdır '*tılsım*' büyü, gücü olan gizli sır anlamına geliyor. Oysa Yahudiler buna inanmazdı. Yamni'adan putların **değerli taşlarını ganimet olarak aldılar**. Yani onların gücüne inandıkları için değil! O taşlara tamah etmişlerdi. Bu yüzden Yahuda, 43. ve 44. ayetlerde günah kefareti için girişimde bulundu. Eğer onların inancını değiştirip putperest şeylere tapındıklarına inanmış olsaydı; asla bu '*günah kefareti*' işine girişmezdi.

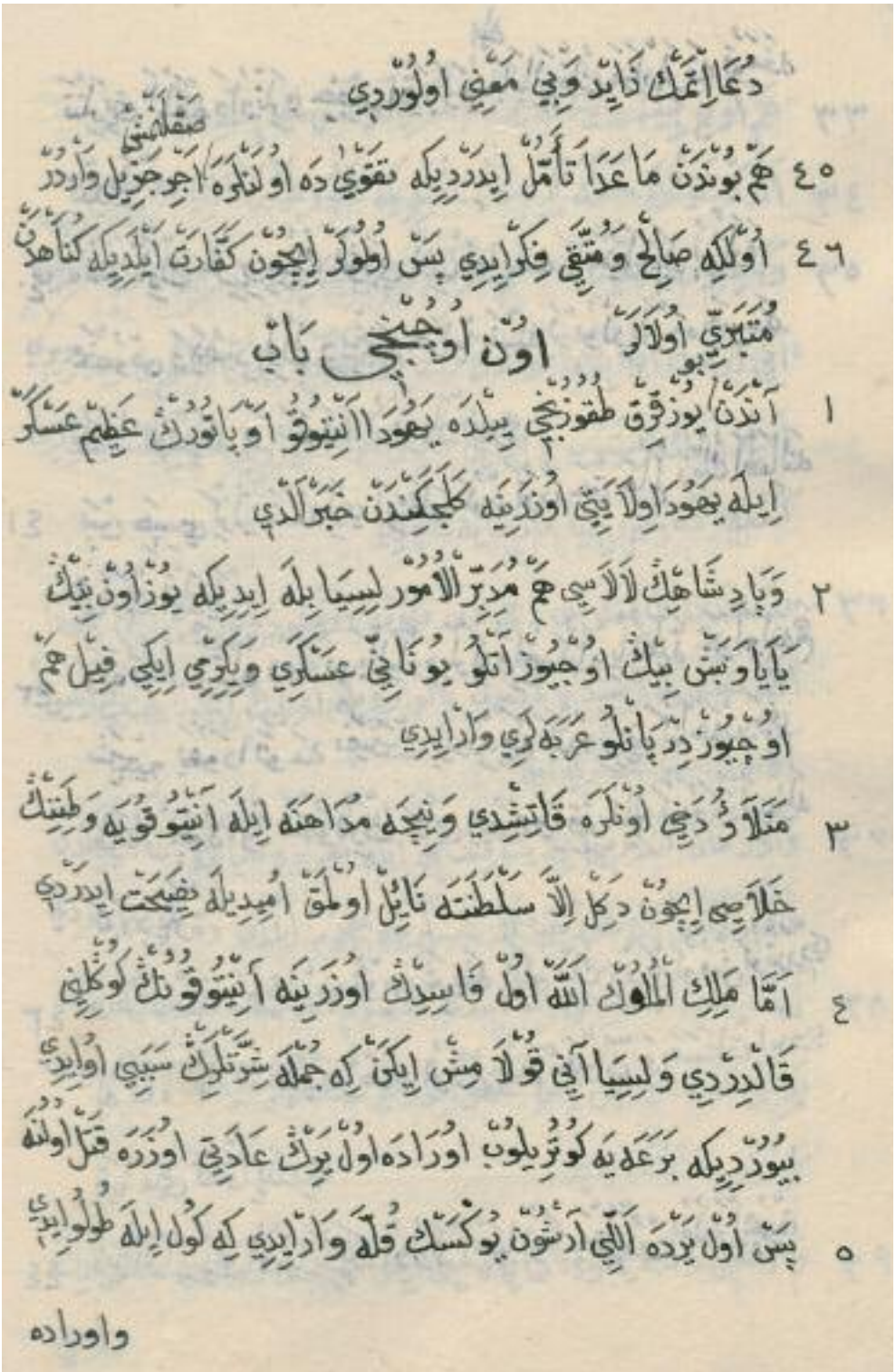

دعا اتمك زايد وبي معني اولوردي

٤٥ هم بوندن ما عدا تأمل ايدرديكه تقوي ده اولنلره اجر جزيل واردر

٤٦ اولكه صالح ومتقي فكر ايدي پس اولولر ايچون كفارت ايلديكه كناهدن

متبري اولالر

اون اوچنجي باب

١ آندن بو يوز قرق طقوزنجي ييلده يهودا انتيوقو اوپاتورك عظيم عسكر

ايله يهودا اولايتي اوزرينه كلجكندن خبر الدي

٢ وپادشاهك لالاسي هم مدبر الامور لسيا بله ايديكه يوز اون بيك

يايا وبش بيك اوچيوز آتلو يوناني عسكري ويكرمي ايكي فيل هم

اوچيوز درپانلو عربه لري وار ايدي

٣ منلاؤ دخي اونلره قاتشدي ونيجه مداهنه ايله انتيوقويه وطننك

خلاصي ايچون دكل الا سلطنته نائل اولمق اميديله نصيحت ايدردي

٤ اما ملك الملوك الله اول فاسدك اوزرينه انتيوقونك كوكلني

قالدردي ولسيا آني قولامش ايكن كه جمله شرتلرك سببي اوايدي

بيوردي كه برعه يه كوتريلوب اوراده اول يرك عادتي اوزره قتل اولنه

٥ پس اول يرده اللي ارشون يوكسك قله وار ايدي كه كول ايله طولو ايدي

واوراده

duâ ėtmek zaîd ve bî-mâʿnî olurdu
dua etmek boş ve anlamsız olurdu.
45*Hem bundan mâʿadâ teʾemmül ėderdi ki takvâʾda olanlara saklanmış ʾecr-i cezîl vardır
*45*Hem bundan başka; günahtan sakınanlar için ayrılmış büyük mükafat olduğunu düşünüyordu.*
46*Ol ki sâlih ve müttakî fikr idi pes ölüler içiṇ keffâret eyledi ki günâhdan müteberrî olalar
*46*O dürüst ve haramdan çekinen biriydi. Bu yüzden ölüler için kefaret etti ki günahtan beri olsunlar.*

Onüçüncü Bâb

1*Ondan bu yüz kırk dokuzuncu yılda Yahûda Ântiyoko Âvpâtoruṇ ʿazîm ʿasker ile Yahûdâ vilâyeti üzerine geleceğinden hâber aldı
*1*Ondan sonra yüz kırk dokuzuncu yılda Yahuda, Antiyoko Evpator'un birçok askerlerle Yahuda vilayeti üzerine yürüdüğünü haber aldı.*
2*Ve pâdişâhıṇ lâlâsı hem müdebbir-ul umûr Lisiyâ bile idi ki yüz on biṇ yaya beş biṇ üçyüz atlı Yunânî ʿaskeri ve yiğirmi iki fîl hem üçyüz dırpânlı ʿarabaları var idi
*2*Kralın çocuk terbiyecisi ve bakanı olan Lisiya da beraberdi. Yüz on bin yaya, beş bin üç yüz atlı Yunan askeri, yirmi iki fil ve üçyüz iki tekerlekleri kılıçlı arabaları vardı.*
3*Menelâʾo dahi onlara katışdı ve nice müdâhene ile Ântiyokoya vatanınıṇ halâsı içiṇ değil illâ saltanata nâʾil olmak ümîdile naṣîhat ėderdi
*3*Menelao da onlara katıldı ve birsürü dalkavukluklarla Antiyoko'ya vatanın kurtuluşu için değil; illa egemen olmak için öğüt veriyordu.*
4*Âmmâ Melik ül-Mülûk Allah ol fâsidiṇ üzerine Ântiyokonuṇ göṇlünü kaldırdı ve Lisiyâ ónuṇ kollamış iken ki cümle şirretleriṇ sebebi o idi buyurdu ki Bereʿaya götürülüp orada ol yeriṇ ʿâdeti üzere katl oluna
*4*Ama tüm egemenliklerin Allah'ı, o kötünün üzerine Antiyoko'nun yüreğini kaldırdı. Lisiya onu kollar görünürken; tüm kötülüklerin nedeninin o olduğunu ve Berea'ya götürülüp orada, o yerin geleneğine göre öldürülmesini buyurdu.*
5*Pes ol yerde elli âršīn+ yüksek kulle var idi ki kül ile dolu idi
*5*O yerde elli arşın yüksek bir kule vardı ve içi külle doluydu.* ∞

+bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*arşın*'.

ve orada ∞

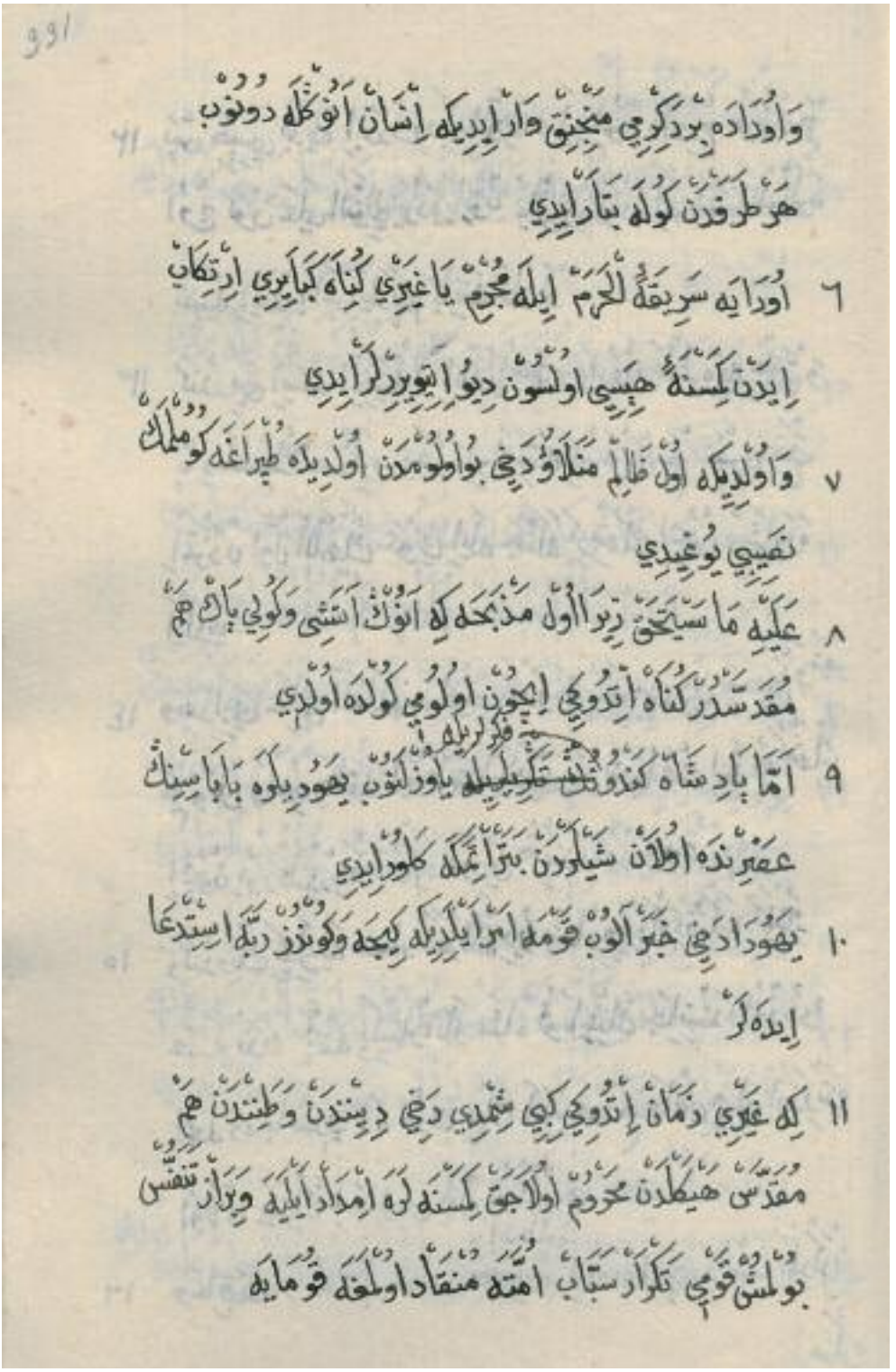

وَاوُرَادَه بِرْدَكْرِي مِنْجِنِيق وَارَابِدِيكَه اِنْسَانْ اَنُوكْلَه دُونُوب
هَرْطَرَفَدَنْ كُولَه بَتَارَابِدِي
٦ اُورَايَه سَرِيعَةُ الْحَرَكَه اِيلَه مُجْرِمْ يَاغَدِي كُنَاه كَبَايَرِي اِرْتِكَابْ
اِيدَنْ لِسَنَهْ هَيَسِي اُولْسُونْ دِيُو اِتِيوِيرِرْلَرْ اِيدِي
٧ وَاُولْدِيكَه اُولْ ظَالِمْ مَنَلَاوُدَنِي بُوَاُولُومَدَنْ اُولْدِيرَه طُيْرَاغَه كُومَلَكْ
نَصِيبِي يُوغِيدِي
٨ عَلَيْهِ مَا يَسْتَحِقُّ زِيرَا اُولْ مَذْبَحَه كِه اَنُوكْ اَتَشِي وَكُوِي پَاكْ هَمْ
مُقَدَّسْ دَرْ كُنَاه اِيدُوجِي اِيكِيُونْ اُولُومِي كُولَه اُولْدِي
٩ اَمَّا پَادِشَاه كَنْدُوتُكْ تَكْرِيلِيلَه يَاوُزلَنُوبْ يَهُودِيلَرْه بَابَاسِنَكْ
عَفِيفَانَه اُولَانْ شَيْلُودَنْ بِتَرْ اَيْمَكَه كُولَه اِيدِي
١٠ يَهُودَا دَخِي خَبَرْ اَلُوبْ قَوْمَه اَمْرْ اَيْلَدِيكَه يَكِجَه وَكُونُزْ رَبَّه اِسْتِدْعَا
اِيدَه لَرْ
١١ كِه غَيْرِي زَمَانْ اِيدُوجِي كِبِي شِمْدِي دَخِي دِينِدَنْ وَطُنْدَنْ هَمْ
مُقَدَّسْ هَيْكَلْدَنْ مَحْرُومْ اُولَاجَقْ لِسَنَهْ لَرَه اِمْدَادْ اَيْلَيَه وِيرَارْ تَنَفُّسْ
بُولْشْ قَوْمِي تَكْرَارْ سَتَابْ اُمَّتَه مُنْقَادْ اُولَغَه قُومَايَه

ve orada bir değirmi mancınık var idi ki insân ònuŋla dönüp her tarafdan küle batar idi
Orada yuvarlak bir mancınık vardı ki insan onunla dönüp büsbütün küle batıyordu.
6*Oraya serîkaʾi'd-haram ile mücrim ya ġayrı günâh-ı kebâîri irtikâb eden kimesneyi hepisi ölsün díyeʾ atıvérirler idi
*6*Oraya kanunsuzluk yapanlarla suçluları veya diğer büyük günah yapan kişilerin tümünü ölsün diye atıyorlardı.*
7*Ve oldu ki ol zâlim Manelâʾo dahi bu ölümden öldü de toprağa gömülmek nasîbi yoğidi
*7*O zalim Menelao da bu tür bir ölümle öldü ve toprağa gömülmek nasip olmadı.*
8*ʿAleyhi mâ yestehak zîrâ ol mezbaha ki ònuŋ âteşi ve külü pâk hem mukaddesdir günâh ètdiği içín ölümü külde oldu
*8*O bunu hak etmişti! Çünkü ateşi ve külü temiz olan kutsal mezbaha karşı suçlu olduğu için; ölümü de külde oldu.*
9*Âmmâ pâdişâh kendi fikirleriyle yavuzlanıp Yahûdîlere babasınıŋ ʿasrında olan şeylerden beter ètmeğe gelir idi
*9*Ama kral kendi düşünceleriyle yavuzlanıp, Yahudilere babasının çağında olan şeylerden daha çok kötülük yapmaya geliyordu.*
10*Yahûdâ dahi hâber alıp kavme emr eyledi ki gèce gündüz Rabbe istidʿâʾ èdeler
*10*Yahuda bunu haber aldığında halka, Rabbi gece gündüz çağırmalarını buyurdu.*
11*Ki ġayrı zamân ètdiği gibi şimdi dahi dîninden vatanından hem mukaddes heykelden mahrûm olacak kimesnelere imdâd eyleye ve biraz teneffüs bulmuş kavmi tekrar sebbâb-ı ümmete münkâd olmağa komaya
*11*Diğer zamanda yaptığı gibi şimdi de dininden, vatanından hem kutsal Tapınak'tan yoksun kalacak kişiler için yardım etsin ve biraz soluklanmış halkı yine sövgücü millete boyun eğdirmesin.*

١٢ پس هپسی بویله ایدرك رب الرحیمه اغلیوب واورج طوتوب هم
اوج کون علی التوالی یرده یاتوب یالواردقدنصکره یهودا اونلره
تنبیه ایدوب امر ایلدیکه یاننه کله لر

١٣ کندوسی ایسه اختیارلر ایله باشقجه واروب طشره یه چقمق و
پادشاهك عسکری یهودا ولایتنه کیرمزدن هم شهری فتح
اتمزدن اول اللهك عونی ایله جنکه کرشمك ایچون مشاوره
ایلدی

١٤ وهدایتی خالق العالمه صالوب کندو طائفه سنی دین وهیکل وشهر
هم وطن وامور عامه تا ~~برطرف~~ اولنجیه دك شجاعت ایله دوکشمك
ایچون یورکلندردکدنصکره مودین قربنده اوردوء قوردی

١٥ وکندونك کیلرینه ~~شعار~~ ظفر الله دیو شعار ویردکدنصکره کندو
عسکرندن سچمه یکیتلر ایله شاه قوناغنك جانبنده اوردوء
کیجه ده باصدی ده درت بیك آدم قدر هم باش فیلی اوزرنده
اولان بیتك اهالیسی ایله اولدردی

١٦ وعاقبت اوردوء پرخوف و ~~مضطرب~~ اضطراب ایدوب ایشی راست کلدکدن
صکره

12*Pes hepisi böyle ėderek Rabb'il-Rahîme ağlayıp ve oruç tutup hem üç gün ʿâlâ't-tevâlî yerde yatıp yalvardıkdan soŋra Yahûdâ onlara tenbîh ėdip emr eyledi ki yanına geleler
*12*Böylece tümü birden çok esirgeyen Rabbe ağlayıp ve oruç tutup üç gün upuzun yerde yatarak yalvardıktan sonra; Yahuda onları uyarıp yanına gelmelerini buyurdu.*
13*Kendisi ise ihtiyârlar ile başkaca varıp taşraya çıkmak ve pâdişâhıŋ ʿaskeri Yahûda vilâyetine girmezden hem şehiri feth ėtmezden Allahıŋ ʿavnı ile cenke girişmek içĭn müşâvere eyledî
*13*Kendisi de yaşlılarla ayrı çekilip dışarıya çıkmak; kralın askerleri Yahuda vilayetine girmeden ve şehiri ele geçirmeden Allah'ın yardımıyla cenge girişmek için görüşme yaptı.*
14*Ve hidâyeti Hâlikı'l-ʿÂleme salıp kendi tâʾifesini dîn ve heykel ve şehr hem vatan ve umûr-ı ʿâmme tâ oluncaya dek şecâʿat ile dögüşmek içĭn yüreklendirdikden soŋra Modîn karîbinde orduyu kurdu
*14*Ve kılavuzluğu evrenin Rabbi'ne bırakıp kendi halkını din, Tapınak, şehir, vatan ve kamu işleri oluncaya dek kahramanca dövüşmek için yüreklendirdikten sonra, Modin yakınlarında orduyu kurdu.*
15*Ve kendiniŋkilerine zaferullah diye şiʿâr vėrdikden soŋra kendi ʿaskerinden seçme yigitler ile şâh konağınıŋ cânibinde orduyu gėcede basdı da dört biŋ âdam kadar hem baş fîli üzerinde olan beytiŋ âhâlîsi ile öldürdü*
*15*Kendininkileri 'Zafer Allah`tandır' diye simgelendirdikten sonra, kendi askerinden seçme yiğitlerle, kralın konakladığı yerin güneyinde gece orduyu bastı ve dört bin kadar adamla baş filin üzerinde olanları öldürdü.**
16*Ve ʿâkibet orduyu pür havf ve ıztırâb ėdip işi râst geldikden
*16*Sonunda onlara büyük korku ve acı verip işleri rast gittikten ∞*

*Almancası: "Und er Lagerte sich bei Modin und gab diese Worte ihnen zur Losung: Gott gibt Sieg! Darnach machte er sich bei Nacht auf mit dem König in sein Lager und erschlug bei **viertausend Mann** und den vordersten Elefanten samt allen, die im Türmlein waren."
Türkçesi: Ve o Modin yakınlarında orduyu kurdu. Onlara bu parolayı verdi: 'Zafer Allah'tandır!' Sonra geceleyin kralın ordusuna baskın yaparak **dört bin adam** ve baş filin üzerindeki kuleciğin üzerinde olanları öldürdü.
Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: "Adamlarını "Zafer Tanrı'dandır" parolasıyla bırakırken, en seçkin ve yürekli genç askerlerle birlikte geceleyin kralın çadırına saldırdı. Yaklaşık *iki bin kişiyi* yok etti. En büyük fillerin ve sürücülerinin boğazını kesti.
Yukardaki çeviride '*iki bin'* kişi diyor; oysa Almanca ve Ali bey'in çevirisinde dört bin adam diyor.

soŋra ∞

صُلْكُوه كَرُودُونْدِيلَرْ
مغه باشلدوغي
١٧ بُونْسَنَه كُونْ آغَارْدُوغِي زَمَانْ اُولْدِي زِيرَا رَبِّكْ حِمَايَتِي يَهُودَايَه
مُعْتَنِي اِيدِي
١٨ بُوكْزْ پَادِشَاهْ يَهُودِيلَرِكْ جَرَاءَتِي طَاتْدِقْدَنْ نُصْكُوه قَنْ اِيلَه يَرْلَرِي
آلْمَغَه جَالِشْدِي
١٩ وَبْيِت صُورَه يَنَا شَدِيكَه اُورَادَه يَهُودِيلَرِكْ مُدَتِنِي مُحَافَظَه اِيدِي
وَارْ اِيدِي اَمَا تُوسْكَرُولُوبْ خَبَرْ جِكَرْدِي هُمْ زَبُونْلَنُورْ اِيدِي
٢٠ يَهُودَا اِيسَه اِيجُودُوكِيلَرَه دَايِمَا لَازِمْ اُولَانْ نُسْنَه لَرِي كُونْدَرِدِي
٢١ بُوكْزْ يَهُودِيلَرِكْ عَسْكَرِنْدَنْ اُولَانْ رُودُوقُونَامْ كِسْنَه دُشْمَنَلَرَه
اَسْرَارِي فَاشْ اَيلَدِي بُوخُصُوصْدَنْ تَفْتِيشْ اُولُنُوبْ طُوتُلَدِي
وَجَزَالَه بِرَاقِلَدِي
٢٢ آنْدَنْ پَادِشَاهْ اِيلِنْجِي كَرَّه بَيْتْ صُورِيلُرَ اِيلَه قِتَالْ اِيمَكَه كَلَدِي
وَاُونْلَرْ اِيلَه عَهْدْلَرَا اَيلَدِي دَه وَارُوبْ يَهُودَا نِكْ طَايِفَه سِي
اِيلَه دُوكْشَدِي وَمَغْلُوبْ اُولَدِي
٢٣ وَاَنْطَاكِيَه دَه اُمُورْ نِكْ تَدْبِيرِي اِيچُونْ آلِيقُونَلَمَشْ فِلِبُّوسْ عَاصِي اُولَدِي

soŋra geri döndüler
sonra geri döndüler.
17*Bu nesne gün ağarmağa başladığı zamân oldu zîrâ Rabbiŋ himâyeti Yahûdâya muayyin idi
*17*Bu şeyler gün ağarmaya başladığı zaman oldu. Çünkü Rab'bin koruması Yahuda'ya belli olmuştu.*
18*Bu kez pâdişâh Yahûdîleriŋ cerâʾetini tatdıkdan soŋra fenn ile yerleri almağa çalışdı
*18*Bu kez kral Yahudiler'in cesaretini gördükten sonra; becerisi ile yerleri almaya çalıştı.*
19*Ve Beyt-i Sûra yanaşdı ki orada Yahûdîleriŋ metîn muhâfazası var idi âmmâ tüskürülüp zarar çekerdi hem zebûnlanır idi
*19*Beytsur'a yanaştı. Orada Yahudilerin güçlü sığınakları vardı. Ama geri püskürtülünce zarar görüp güçsüz kaldı.*
20*Yahûdâ ise içerîkilere dâʾimâ lâzım olan nesneleri gönderirdi
*20*Yahuda ise içerdekilere daima gerekli olan şeyleri gönderiyordu.*
21*Bu kez Yahûdîleriŋ ʿaskerinden olan Rodoko nâm kimesne düşmanlara esrârı fâş eyledi bu husûsdan teftîş olunup tutuldu ve zindâna bırakıldı
*21*Bu kez Yahudiler'in askerinden olan Rodoko adındaki biri düşmanlara sırlarını söyledi. Bu yüzden araştırılıp tutuklandı ve zindana atıldı.*
22*Ondan pâdişâh ikinci kerre Beyt-i Surrîler ile kavilleşmeğe geldi ve onlar ile ʿahdler eyledi de varıp Yahûdânıŋ tâʾifesi ile döğüşdü ve mağlûb oldu
*22*Ondan sonra kral ikinci kez Beytsur'lular ile antlaşmaya geldi. Onlarla anlaştıktan sonra gidip Yahuda'nın adamlarıyla dövüştü ve yenildi.*
23*Ve Ântâkiyyada umûruŋ tedbîri içiŋ alıkonulmuş Filiponuŋ
*23*Antakya'da halkın güvenliği için alıkonulmuş Filipo'nun* ∞

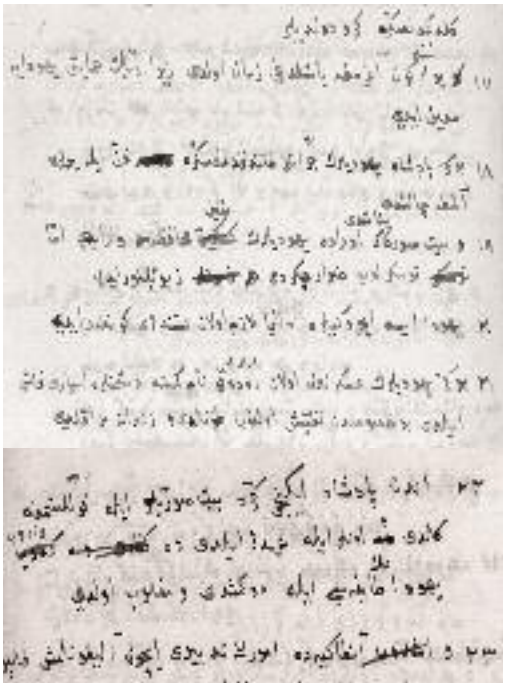

ʿasî ∞

اولدوغنی اشیدوب شاشدیده یهودیلره یالواروب اونلر ایله
صلحلشدی وهر معقول شرطلر اوزره یمین ایلدی اندن اونلر ایله
بارشدقدنصکره قربانلر تقریب ایلدی هم هیکله احترام هم مکانه
احسانلر ایلدی

٢٤ ومکابی ایله قوجشوب آنی ابطولمائیده دن تا جرانی ایالتنه دک
سرعسکر ایلدی

٢٥ صکره ابطولمائیده یه کلدیده ولایتلولر اول عهدلردن خوشنود
دکللر ایدی انوک ایچون کوچلرینه کلوب اول قول وقرارلری بوزمق
استرلر ایدی

٢٦ اما لسیا دیوانه اوتوروب قادر اولدوغی اوزره اعتذار ایلدیده
کندونک القالری ایله خلقی تسکین وتلیین ایلدی اندن پادشاه
انطاکیه یه دوندی پس پادشاهک سفری ودونشی بو وجهله
اولدی

اون دردنجی باب

١ اوچ یلدنصکره یهودا خبر الدیکه سلوقونک اوغلی دمتریو دریادن
کلوب

olduğunu işidip şâşdı da Yahûdîlere yalvarıp onlar ile sulhlaşdı ve her maʿkûl şartlar üzere yemîn eyledi ondan onlar ile barışdıkdan soŋra kurbânlar takrîb eyledi hem heykele ihtirâm hem mekâna ihsânlar eyledi
olduğunu duyunca şaşırdı ve Yahudilere yalvarıp onlarla her uygun şartlar üzerine yemin etti. Ondan sonra onlarla barışıp kurbanlar kesti. Tapınağa ve mekana armağanlar verdi.
24*Ve Makâbbî ile kocuşup onu İbtolmâʾîde den tâ Cerânnî eyâletine serʿasker eyledi*
*24*Makabe ile kucaklaşıp onu Ptolemai'den ta Ceranni eyaletine dek başkumandan atadı.**
25*Soŋra da İbtolmâʾîdeye geldi de vilâyetliler olʿaskerlerden hoşnûd değiller idi onuŋ içiŋ güçlerine gelip ol kavl ü kararları bozmak isterler idi
*25*Sonra da Ptolemai'ye geldi ve vilayetliler o askerlerden memnun değillerdi. Bu yüzden onların zoruna gitti ve antlaşma kararlarını bozmak istediler.*
26*Âmmâ Lisiyâ dîvâna oturup kâdir olduğu üzere iʿtizâr eyledi de kendiniŋ ilkâʾları ile halkı teskîn ve telyîn eyledi ondan pâdişâh Ântâkiyyaya döndü pes pâdişâhıŋ seferi ve dönüşü bu vechile oldu
*26*Ama Lisiya kürsüye oturup elinden geldiğince özür diledi ve kendi ataklığıyla halkı yumuşatarak yatıştırdı. Ondan sonra kral Antakya'ya döndü. Böylece kralın seferi ve dönüşü bu şekilde oldu.*

On Dördüncü Bâb

1*Üç yıldan soŋra Yahûdâ hâber aldı ki Selevkonuŋ+ oğlu Demetriyo deryâdan
*1*Üç yıldan sonra Yahuda şöyle haber almıştı: Selevko'nun oğlu Demetriyo ∞*
gelip ∞

*Almancası: "Er nahm auch Makkabäus an zum Freund und machte den Hegemonides zum Hauptmann von Ptolemais an bis an die Gerrener." Martin Luther Çev. II. Mak. 23/24
Türkçesi: O Makabe'yi dostu yaptı ve Hegemonides'i Ptolemais'ten Gerar'a(*Ceranni*) kadar başkumandan atadı.
Almanca çeviride **Hegemonides**'i atadı diyor; Ali Bey ise çevirisinde **Makabe**'yi atadı diyor.
+Seleicus: Komogeno kralı Antiyokos; İ.Ö. 167-63.

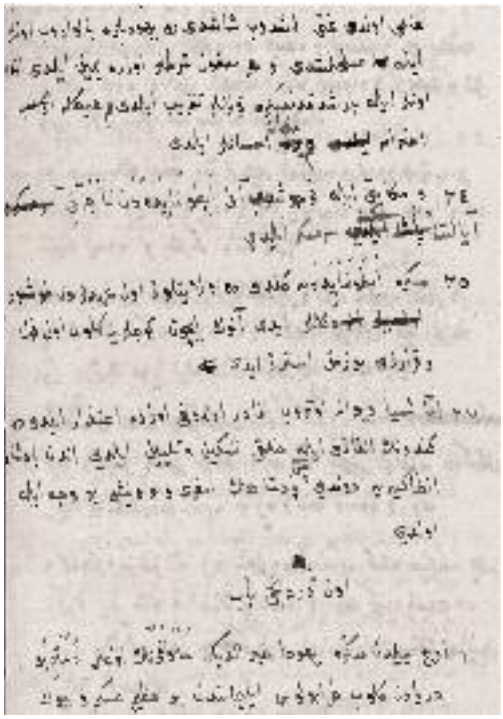

كلوب طرابلوس ليمانندن بر عظيم عسكر و بيوك دونتما ايله ولايته كيردي

٢ وانيتوقوء هم لالاسي لسياء اولدردكدنصكره ولايتي ضبط ايلدي

٣ اوزمان الكيمو نام كمسنه كه اولدن باش امام ايدي اما بت

پرستلرك اختلاطي زماننده كندو ارادتي ايله متنجس اولدي

ايدي كوروب كه آكا بر وجهله خلاص و مقدس مذبحه يناشمق

يوقدر

٤ يوز اللي برنجي ييلده شاه دمتريويه كلوب آكا بر التون تاجي هم

خرما دالني و بوندن ماعدا هيكلك توريتده سپارش اولنان

داللرندن هديه ايلديده اول كونده هيچ طنمادي

٥ آندن كندو جنوننه مناسب فرصت بولوب و دمتريونك مشاوره سنه

دعوت هم آكا يهوديلرك نه حالده و نه نيتده ايدوكندن سوال

اولنمش ايكن جواب اتديكه

٦ يهوديلر آراسنده آسديلر ددكلري كه اونلرك باشي يهودا

مكابي در جنك و طغيانلر قالدروب مملكتي كندو راحتنده قومزلر

٧ انوك ايچون بن دخي اجداديمك منصبندن يعني باش امام لقدن

gelip Tarâbilos+ lîmanından bir ʿazîm ʿasker ve büyük donanmâ ile vilâyete girdi
gelip Tripolis limanından büyük bir askeri donanmayla vilayete girdi.
2*Ve Ântiyokoyu hem lâlâsı Lisiyâyı öldürdükten soŋra vilâyeti zabt eyledi
*2*Antiyoko'yu ve çocuk bakıcısı Lisiya'yı öldürdükten sonra vilayeti aldı.*
3*O zamân Âlkîmo nâm kimesne ki evvelden baş imâm idi âmmâ bütperstleriŋ ihtilâtı zamânında kendi irâdeti ile müteneccis oldu idi görüp ki ȯŋa bir vechile halâs ve mukaddes mezbaha yanaşmak yokdur*
*3*O zaman Alkimo adındaki biri ki, önceden baş imamdı. Ama putperestlerle karışıp görüştükten sonra kendi isteğiyle kirlenmişti. Artık kendisine ne bir kurtuluş, ne de kutsal mezbaha yanaşmak vardı*.*
4*Yüz elli birinci yılda şâh Demetriyoya gelip ȯŋa bir altîn tacı hem hurmâ dalını ve bundan mâʿadâ heykeliŋ Tevrâtında sipâriş olunan dallarından hediyye eyledi de ol günde hîç tınmadı
*4*Yüz elli birinci yılda kral Demetriyo gelip ona altın bir taç ve hurma dalıyla; bundan başka Tapınağın Tevrat'ında emanet edilen dallarından armağan etti ve o gün hiç ses çıkarmadı.*
5*Ondan kendi cünûnuna münâsib fîrsat bulup ve Demetriyonuŋ müşâveresine daʿvet hem ȯŋa Yahûdîleriŋ ne hâlde ve ne niyetde olduğundan suʾâl olunmuş iken cevab ètdi ki
*5*Ondan sonra kendi deliliğine uygun bir fırsat buldu. Demetriyo'nun toplantısına davet edildiğinde ona Yahudiler'in durumunun ne olduğunu ve ne niyette oldukları sorulduğunda şöyle yanıtladı:*
6*Yahûdîler arasında Âsiddîler dèdikleri ki onlarıŋ başı Yahûdâ-Makâbbîdir cenk ve tuğyânlar kaldırıp memleketi kendi râhatında komazlar
*6*Yahudiler arasında Asidiler denilen ve onların başı Yahuda-Makabi olan biri, cenk edip azarak ülkeyi kendi huzurunda bırakmıyorlar.*
7*Ȯnuŋ içîn ben dahi ecdâdımıŋ mensıbından yaʿnî baş imâmlıkdan
*7*Bu yüzden ben de atalarımdan kalan baş imamlıktan ∞*

*Almancası: "Alcimus aber, der zuvor Hoherpriester gewesen und schändlich abgefallen war zur Zeit der Verfolgung und nun dachte, daß er weder am Leben bleiben noch wieder zum Hohenpriesteramt kommen würde. " Martin Luther Çev.: II. Mak. 14/3

Türkçesi: Önceden baş rahip olan Alkimus ki utançla düşmüştü. Takip edilince; artık ne tekrar baş rahipliği yapabileceğini ve ne de hayatta kalabileceğini anladı.

Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: " Eskiden başkâhin olan, ama ~~**bir isyan sırasında**~~ kasten kirlenen Alkimos adında bir adam, nereye dönse güvenlikte olamayacağını ve bundan böyle kutsal sunağın yanına gidemeyeceğini anlayınca," II. Mak. 14/3

Almanca ve Ali Bey'in çevirisinde yukarıda yazılan '*bir isyan sırasında*' sözleri yok! Hangi Grekçe'den çevrildiğini bilmek gerekiyor. Aksi taktirde bunun kişisel bir yorum olduğu anlaşılır.

+bkz. Ali Bey`in 1664 el yazmasında '*Trabulus*'.

معزول اولمغله حالا بورایه کلدم

٨ چون اولا پادشاهك خدمتنه خیر نیتم وار ثانیا دخی کندو
همشهریلرم ایچون چالشرم زیرا اول مذکورلرك جسارتی ایچون
جمله طایفه مز عظیم بلالر چکرلر

٩ پس سن ای پادشاه بو احوالدن علی الانفراد خبردار اولدقدن
صکره هپسنه اتدوکك لطف وکرمك اوزره ولایتمزك وعظیم
مضایقه ده اولان طایفه مزك تدارکنی کور

١٠ زیرا مادامکه یهودا صاغدر قابل دکلدر که بو امور سلامتده اولا

١١ بو نسنه لری دیدکدنصکره تزیه پادشاهك سایر دوستلری
یهودانك احوالنه غرضلو ایکن دخی زیاده دمتریوء طوتشدردیلر

١٢ آنوك ایچون تزیه نیقانوری که سر فیلبان ایدی چغروب انی
یهودا ولایتنك سر عسکری نصب ایلدی

١٣ وانی کوندروب بو فرمان ایله مکتوبلر ویردیکه یهوداء اولدره لر
هم طایفه سنی طاغدالر وآلکیموء هیکل اعظمه باش امام دکه لر

١٤ اوزمان یهودا ولایتندن یهودا ایچون قاچمش بت پرستلر بلوك

بلوك

maʿzûl olmağile halâ buraya geldim
kovulmakla işte buraya geldim.
8*Çün evvelâ pâdişâhıŋ hizmetine hayr-niyyetim var saniye dahi kendi hemşehrilerim içiŋ çalışırım zîrâ ol mezkûrleriŋ cesâreti içiŋ cümle tâʾifemiz ʿazîm belâlar çekerler
*8*Çünkü önce kralın hizmetine iyi niyetim var, ikincisi vatandaşlarım için çalışıyorum. Çünkü onların cesareti için milletimiz büyük belalar çekiyor.*
9*Pes sen ėy pâdişâh bu âhvâlden ʿale'l-infirâd haberdâr oldukdan soŋra hepisine ėtdiğin lütf u keremiŋ üzere vilâyetimiziŋ ve ʿazîm müzâyekede olan tâʾifemiziŋ tedârikini gör
*9*Şimdi sen ey kral! Bu durumdan birer birer haberdar olduktan sonra; tümüne yaptığın iyilik ve cömertliğin ile bölgemizde büyük sıkıntıda olan milletimizin gereksinimlerini gör.*
10*Zîrâ mâ-dâm ki Yahûdâ sağdır kâbil değildir ki bu umûr selâmetde ola
*10*Yahuda sağ olduğu müddetçe hiçbir zaman huzur içinde olmayacak.*
11*Bu nesneleri dėdikten soŋra tėziye pâdişâhıŋ sâʾir dostları Yahûdânıŋ âhvâline ġarazlı iken dahi ziyâde Demetriyoyu tutuşdurdular
*11*Bu şeyleri dedikten sonra kralın diğer dostları -Yahuda'nın tutumuna karşı kinleri olduğu halde- aniden daha çok Demetriyo'yu kızıştırdılar.*
12*Ònuŋ içiŋ tėziye Nikânoru ki şerîfi'l-bân idi çığırıp ònu̯ Yahûdâ vilâyetiniŋ serʿasker nasb eyledi
*12*Bu yüzden vali olan Nikanor'u çağırıp onu Yahuda bölgesinin vilayetinin başkumandanı olarak atadı.*
13*Ve ònu̯ gönderip bu fermân ile mektûblar vėrdi ki Yahûdâyı öldüreler hem tâʾifesini dağıdalar ve Âlkîmoyu Heykel-i ʿAzîme baş imâm dikeler
*13*Ona Yahuda'yı öldürmeleri için mektuplar verdi. Böylece onun toplumunu dağıtacaklar ve Alkimo'yu Tapınağın baş imamı yapacaklardı.*
14*O zamân Yahûdâ vilâyetinden Yahûdâ için kaçmış bütperestler bölük
*14*O zaman 'Yahuda Bölgesi'nden Yahuda için kaçmış putperestler bölük ∞*

bölük ∞

بلوك نيقانوره قاتشديلر ظن ايليوب كه يهوديلرك بلا و
قضالري كندولره دولت اولا

١٥ بوكز يهوديلر نيقانورك وبت پرستلرك اوزرينه سلاحلر ايله
كلجكيني اشيدوب كندو اوستلرينه طپراق صاچوب قومني ابدا
اختيار ايدنه تضرع ايلديلر كه هر زمان متجلي اياتي ايله كندو پاينك
خاكپاينك صايني اولا

١٦ آندن سر عسكرك امري ايله عسكر اورادن عجله ايله كوچوب
دسّاو حصارينه يقين دشمنلر ايله طوقشدي

١٧ و نيقانور ايله جنك ايدن يهودانك قرنداشي سمعون ايديكه
دشمنلري آكسزدن آرامده كوروب شاشدي

١٨ اما تيقانور يهودانك پك يرارلغيني و وطن ايچون اتدوكي جنكلرده
يمنيني اشيدوب انوكله محاربه اتمكه قورقدي

١٩ انوك ايچون پوسدونيو و تودوتوء هم ماتياء ايلروجه كوندرديكه
صلح ايده‌لر

٢٠ بو خصوصدن چوق مشاوره اولوب و باش اولان خلقي خبردار

bölük Nikânora katışdılar zann eyleyip ki Yahûdîleriŋ belâ ve kazâʾları kendilere devlet ola

bölük Nikanor'a katıldılar. Çünkü onlar Yahudilerin başına gelebilecek bela ve kazalardan, kendilerine bir şans geleceğini sanıyorlardı.

15*Bu kez Yahûdîler Nikânoruŋ ve bütperestleriŋ üzerine silâhlar ile geleceğini işidip kendi üstlerine toprak saçıp kavmini ebeden ihtiyâr ėdene tazarruʿ eylediler ki her zamân mütecelli âyâtı ile kendi pâyınıŋ sâʾîni ola

*15*Bu kez Yahudiler, Nikanor'la putperestlerin üzerlerine silahlarla geleceğini duyunca kendi üzerlerine toprak saçıp halkını sonsuza dek seçmiş olana yalvardılar ki her zaman beliren ayetleriyle, kendi payının koruyucusu olsun.*

16*Ondan serʿaskeriŋ emri ile ʿasker oradan ʿacele ile göçüp Dessâv hisârına yakın düşmanlar ile tokuşdu

*16*Ondan sonra başkumandanın emriyle askerler oradan çabucak göçüp Desav hisarına yakın olan düşmanlarla çarpıştılar.*

17*Ve Nikânor ile cenk ėden Yahûdânıŋ karındaşı Simʿun idi ki düşmanları aŋsızdan ârâmda görüp şaşdı

*17*Nikanor'la cenk eden Yahuda'nın kardeşi Simon idi ki bu sırada düşmanları ansızın görünce şaşırdı.*

18*Âmmâ Nikânor Yahûdanıŋ pek yararlığı ve vatan içiŋ ėtdiği cenklerde yümnini işidip ònuŋla muhârebe ėtmeğe korkdu

*18*Ama Nikanor, Yahuda'nın çok yararlığı ve vatan için yaptığı cenklerde gücünü işitip onunla vuruşmaya korktu.*

19*Ònuŋ içiŋ Posdoniyo ve Teoʾdotoyu hem Mâtiyâyı ilerice gönderdi ki sulh ėdeler

*19*Bu yüzden Posdoniyo'yu, Teodoto'yu ve Matiya'yı barış yapması için ileriye gönderdi.*

20*Bu husûsdan çok müşâvere olup ve baş olan halkı haberdâr

*20*Bu konuda çok tartıştıktan sonra, baş olan kişi halkı bilgilendirip* ∞

ایدوب هپسی نك رأیلری بالاتفاقده کوردکدنصکره عهدلره
قائل اولدیلر

٢١ وبر کونی تعیین اتدیلر که اونلر ایکیسی یالکز اول کونده بولشجاقلر
ایدی وطرفیندن بر اسکمله لر کوتورلوب اول اسکمله لر اوراده
قورلدی

٢٢ یهودا دخی یراقلو آدملر حاضر ایدوب مناسب یرلرده دزدی
که آکسزدن دشمنلر بر خیانت اتمیه لر آندن معهود تکلمه واردیلر

٢٣ نیقانور دخی قدس شریفده اولوب هیچ بر تجاوز اتمدی هم
جمع اولنان عسکرك بلوکلرینی صالویردی

٢٤ یهوداء ایسه دائما یاننده طوتاردیده آنوك قلبی اول کیشی یه
مائل ایدی

٢٥ وآکا نصیحت ایدردیکه اولنه هم اولاد ایدینه اول دخی اولنوب
راحتده کچنوردی وبلسنجه حسن معامله ایدرلر ایدی

٢٦ اما آلکیمو اونلرك بربرینه اولان محبتنی کوروب واتدوکلری
قول وقرارلرینی بلوب دمتریویه واردیده آکا دیدیکه پادشاهك

خدمتنه

ėdip hepisiniŋ reʾyleri bir ittifâkda gördükden soŋra ʿahdlere kâʾil oldular
tümünü aynı kararda gördükten sonra antlaştılar.
21*Ve bir günü taʿyîn ėtdiler ki onlar ikisi yalıŋız ol günde buluşacaklar idi ve tarafeynden birer iskemleler götürülüp ol iskemleler orada kuruldu
*21*Ve kendi aralarında bir gün seçtiler ki ikisi yalnız o günde buluşacaklardı. Taraflardan birer iskemleler götürülüp o iskemleler orada kuruldu.*
22*Yahûdâ dahi yaraklı âdamlar hâzır ėdip münâsib yerlerde dizdi ki aŋsızdan düşmanlar bir hıyânet ėtmeyeler ondan maʿhûd tekellüme vardılar
*22*Yahuda da silahlı adamlar hazırlayıp uygun yerlere dizdi ki düşmanlar ansızın bir hainlik yapmasınlar. Ondan sonra söz verdikleri konuşmayı yaptılar.*
23*Nîkânor dahi Kuds-i Şerîfde olup hîç bir tecâvüz ėtmedi hem cemʿ olunan ʿaskerleriŋ bölüklerini salıvėrdi
*23*Nikanor da kutsal Kudüs'te olduğu için hiç bir saldırıda bulunmadı ve toplanan tüm askeri bölüklerini serbest bıraktı.*
24*Yahûdâyı ise dâʾimâ yanında tutardı da onuŋ kalbi ol kişiye mâʾil idi
*24*Yahuda'yı ise daima yanında tutuyordu. Çünkü yüreği o kişiye kaymıştı.*
25*Ve onа nasîhat ėderdi ki evlene hem evlâd ėdine ol dahi evlenip râhatda geçinirdi ve bilesince hüsn-ü muʿâmele ėderler idi
*25*Onlara evlensin ve çocukları olsun diye öğüt veriyordu. O da evlenip huzurla geçinirdi. Yani böylesine iyi davranışları vardı.*
26*Âmmâ Âlkîmo onlarıŋ birbirine olan muhabbetini görüp ve ėtdikleri kavl ü karârlarını bilip Demetriyoya vardı da onа dėdi ki pâdişâhıŋ
*26*Ama Alkimo onların birbirlerine olan sevgisini görüp, yaptıkları antlaşmayla kararları bilip, Demetriyo'ya gitti ve ona dedi ki: -Kralın ∞*

hizmetiŋe ∞

خذ متنه نیقانورك غرضی وار چون مملکتك خائنی یهوداء
کندویه خلیفه ایلدی

٢٧ اوزمان پادشاه اول منبع فساد آدمك افترالرندن
حشم و غضبه بندی و نیقانوره یازوب دیدیکه اول عهد
و امانلردن خوشنود دکل ایدی و امر ایدردیکه آکا علی التعجیل
مکابی قید بند ایله انطاکیه یه کوندره

٢٨ بو خبر نیقانوره یتشدوکی کبی شاشدی و متعاهد اولنان
نسنه لری فسخ اتمك کوجنه کلوردی چون اول کشینك
هیچ بر وجهله جرمی یوغیدی

٢٩ نهایت پادشاهه مخالفت اتمك قابل اولمادوغیچون فرصت
کوزدردیکه مصلحتی صنعت ایله اتمام ایلیه

٣٠ اما مکابی کوروب که نیقانور آنوکله سردجه کچنوردی و
معتاد الفتنی وحشت اوزره کوستردی فکر ایدوب که بو
عبوس خوش قلبدن کلمز کندو وافر طایفه سنی جمع ایدوب
نیقانوردن کزلندی

hizmetiŋe Nîkânoruŋ ġarazı var çün memleketiŋ hâʾini Yahûdâyı kendiye halîfe eyledi
hizmetine Nikanor'un kini var. Çünkü ülkenin haini Yahuda'yı kendine halife seçti.
27*O zamân pâdişâh ol menbaʿ-i fesâd âdamıŋ iftirâlarından hışm u ġazâba bindi ve Nîkânora yazıp dėdi ki ol ʿahid ve âmânlardan hoşnûd deġil idi ve emr ėderdi ki òŋa ʿalâ't-aʿcîl Makkâbbîyi kayd-ı bend ile Ântâkiyyaya göndere
*27*O zaman kral o kötülük kaynağı adamın iftiralarından alevlenerek öfkeyle kalktı ve Nikanor'a o antlaşmayla güvencelerden memnun olmadığını yazdı. Ona çok acele Makabe'yi bağlayarak Antakya'ya göndermesini istedi.*
28*Bu hâber Nîkânora yetişdiġi gibi şâşdı ve müteʿâhid olunan nesneleri fesh ėtmek gücüne gelirdi çün ol kişiniŋ hîç bir vechile cürümü yoġidi
*28*Bu haber Nikanor'a ulaştığı an çok şaşırdı. Antlaşmış olduğu şeyleri kaldırmak ona güç geliyordu. Çünkü o kişinin hiçbir şekilde suçu yoktu.*
29*Nihâyet pâdişâha muhâlefet ėtmek kâbil olmadıġıçin+ fîrsat gözedirdi ki maslahatı sanʿat ile itmâm eyleye
*29*Sonunda krala karşı gelinemediği için fırsat kollayıp, bu işi kurnazca bitirmek istedi.*
30*Âmmâ Makâbbî görüp ki Nîkânor ònuŋla serdce geçinirdi ve muʿtâd ülfetini vahşet üzere gösterirdi fikr ėdip ki bu ʿabus hoş kalbden gelmez kendi vaʿfir tâʾifesini cemʿ ėdip Nîkânordan gizlendi
*30*Ama Makabe, Nikanor'un kendisiyle sertçe geçindiğini görüp; alışılagelen dostluğunu vahşice gösterdiğini ve bu sertliğin iyi bir yürekten çıkmadığını düşündü. Kendi kalabalık adamlarını toplayıp Nikanor'dan gizlendi.*

+bkz Ali Bey'in 1664 el yazmasında *'olmadığı için' kelimeleri ayrı yazılmıştır.*

اول آدمدن دلیرانه

٣١ اول بری دخی بلوب که ~~شجاعت ایله~~ رنکلندی اول هیکل اعظم
واقدسه اماملر معتاد اولنان قربانلری تقریب اتدوکی زمان
کلدی وامر اتدیکه اول آدم انوک الینه تسلیم اولنه

٣٢ اما اونلر انوک ارادوغی آدم نرده در بلمزز دیو چوق یمینلر
ایدوب او هیکله طوغرو صاغ الینی قالدروب بویله یمین ایلدی

٣٣ اکر بکا یهوداء قید بند ایله الیمه ویرمز سکز هیکل اللهی یر ایله
برابر ایده یم هم مذبحی بوزایم ده بونده باخویه بر عظیم
هیکل یاپایم

٣٤ بو نسنه لری دیدکدنصکره کتدی اوزمان اماملر اللرینی کوکه
طوغرو اوزادوب طایفه مزک دائما صاینی اولانه استدعا
ایدوب بویله دیدیلر

٣٥ ای هر شیئک ربی اکرچه هیچ بر شیئه احتیاجک یوق ایسه
ینه ده مسکنکک هیکلینی آرامزده اولدوغنی استدک

٣٦ پس حالا هر قدس ایله قدوس رب بو یکیدن تطهیر اولنان
بیتی دائما تنجیسدن طاهر صقلیویر

بوکز

30

31*Ol biri* dahi bilip ki ol âdamdan dilirâne renklendi ol Heykel-i âʿzm ü Âkdese imâmlar muʿtâd olunan kurbânları takrîb ėtdiği zamân geldi ve emr ėtdi ki ol âdam ònuŋ eline teslîm oluna

*31*Öbürü(Nikanor) de; o adamdan(Makabe'den) 'ötürü' mertçe davranıp, o en büyük ve en kutsal Tapınağa, imamların geleneksel kurbanları sunacağı zaman geldi ki o adam onun eline teslim edilsin.*

32*Âmmâ onlar ònuŋ aradığı âdam nerededir bilinmez diyė çok yemînler ėdip o heykele doğru sağ elini kaldırıp böyle yemîn eyledi

*32*Ama onlar 'onun aradığı adam nerededir? bilinmez!' diye çok yeminler edince; o(Nikanor) da Tapınağa doğru sağ elini kaldırıp böyle yemin etti:*

33*Eğer baŋa Yahudâyı kayd-ı bend ile elime vėrmezseŋiz Heykelullahı yer ile beraber dümdüz ėdeyim hem mezbahı bozayım da bunda Bâhûya** bir ʿazîm heykel yapayım

33-Eğer bana Yahuda'yı bağlı vermezseniz; Allah'ın Tapınağını yerle bir ederim! Ve mezbahı bozarak buraya, Baküs'e büyük bir tapınak yaparım.*

34*Bu nesneleri dėdikden soŋra gitdi o zamân imâmlar ellerini göğe doğru uzadıp tâʾifemiziŋ dâʾimâ sâyeni olana istidʿâʾ ėdip böyle dėdiler

*34*Bunları söyledikten sonra gitti. O zaman imamlar ellerini göğe doğru uzatıp, milletin daima koruyucusu olanı çağırıp böyle dediler:*

35*Ėy her şeyʾiŋ Rabbi eğerçe hîç bir şeyʾe ihtiyâcıŋ yok ise yine de meskeniŋiŋ heykelini aramızda olduğunu istediŋ

35-Ey her şeyin Rabbi! Senin hiç bir şeye gereksinimin yoksa da; yine de evinin Tapınağının aramızda olmasını istedin.*

36*Pes hâlâ her kuds ile kuddûs Rabb bu yeŋiden tathîr olunan beyti dâʾimâ tencîsden tâhir saklayıvėr

*36*Şimdi her kutsiyetle kutsal Rabb. Bu yeniden arındırılmış Evi daima kirlilikten temiz koru.*

bu kez ∞

*bkz. Ali Bez'in 1664el yazmasında '*o biri*'

**Baküs: Diyonizos

٣٧ بوكز قدس شريفك اختيارلرندن رازيانام كمسنهٔ كه شهرك محبي
وخيرله مشهور آدم ايكن يهوديلره ايلكلر اتدوكي ايچون
آنلرك باباسي اكلوردي نيقانوده كچديلر
٣٨ كه كچمش زمانلرده يهودي ديني اختلاطسز كوزتمه سنه سبب
اولوب يهوديلك ايچون جان وتني عشق ايله ميدانه قودي ايدي
٣٩ ونيقانور يهوديلره اولان بد قلبني عيانا كوسترمك ~~ايچون~~
استيوب بشيوز عسكريدن زياده كوندرديكه آني طوتالر
٤٠ زيرا ظن ايدرديكه اكر آني طوتايدي يهوديلره عظيم ضرر ايدردي
٤١ بوكز اول بلوكلر قلهٔ المق استيوب وحولينك قپوسنه زور ايدوب
امر اتديلركه آتش كتوريله ده قپولر ياقله اول دخي هر يردن
طوتلدوغني كوروب كندوء قليج ايله دلدي
٤٢ وفاسدلره منقاد اولمقدن هم شرفيتنه لايق اولميان زجرلري
چكمكدن ايسه مردانه اولمك اولي كوردي
٤٣ اما زورك عجله سي ايچون كندوء برخوش ياره ليه ميوب بلوكلر
دخي قپولره باصقين ايله كيروب شجاعت ايله حصاره بورودي

37*Bu kez Kuds-i Şerîfiŋ ihtiyârlarından Râziyâ nâm kimesneyi ki şehriŋ muhibbi ve hayırla meşhûr âdam iken Yahûdîlere eylikler+ ėtdiği için ònlarıŋ babası aŋılırdı Nîkânora geçdiler

*37*Bu sırada Kudüs'ün yaşlılarından olan, Raziya adındaki kentin sevilen ve iyi anılan kişisi ki Yahudilere iyilikler yaptığı için onların babası sayılıyordu; Nikanor'a gittiler.*

38*Ki geçmiş zamânlarda Yahûdî dînini ihtilâtsız gözetmesine sebeb olup Yahûdîlik için cân ve teni ʿaşk ile meydâna kodu idi

*38*Geçmiş yıllarda Yahudi dinini katışıksız gözetmesine sebep olan Yahudilik için kendi canını aşkla ortaya koymuştu.*

39*Ve Nîkânor Yahûdîlere olan bed kalbini ʿayânen göstermek isteyip beşyüz ʿaskerîden ziyâde gönderdi ki ònu tutalar

*39*Ve Nikanor Yahudiler'e olan kötü yüreğini açıkça göstermek için; beşyüz askerden daha çoğunu onu yakalamaları için gönderdi.*

40*Zîrâ zann ėderdi ki eğer ònu tutaydı Yahûdîlere ʿazim zarar ėderdi

*40*Çünkü eğer onu tutarlarsa Yahudilere büyük zarar vereceğini sanıyordu.*

41*Bu kez ol bölükler kulleyi almak isteyip ve havliniŋ kapîsını zor ėdip emr ėtdiler ki âteş getirile de kapîlar yakıla ol dahi her yerden tutulduğunu görüp kendiyi kılıç ile deldi

*41*Bu sırada bölükler kuleye girmeye çalışıp, avlunun kapısını zorladılar ve kapının yakılması için ateş getirilmesini istediler. O(Razi) da her yerden kendisinin sıkıştırıldığını anlayınca kılıçla kendini deldi.*

42*Ve fâsidlere münkâd olmakdan hem şerefiyyetine lâyık olmayan zecrleri çekmekden ise merdâne ölmek evlâ gördü

*42*Kötülere boyun eğmekten ve ününe yakışmayan zorlamaları çekmektense mertçe ölmeyi kendine uygun gördü.*

43*Âmmâ zoruŋ ʿacelesi için kendiyi bir hoş yareleyemeyip bölükler dahi kapîlara baskın ile girip şecâʿat ile hisâra yürüdü

*43*Ama acele ettiğinden kendisini tam yaralayamadı! Askerler de kapıya üşüşünce yiğitçe surlara yürüdü.*

+: eylik: iyilik.

ده كندوء بلوكلره مردانه آشاغه آتدي

٤٤ واول بلوكلر تزيه كرو چكلوب هم آكا يول ويروب چارشونك
اورتاسنه كلدي

٤٥ ودخي نفس چكوب وقلبنده طوتشمش ايكن آياغه قالقدي
واكرچه قان چشمه كبي آقار ويارهلري بيوك ايدي ايسه ده
بلوكلر آراسندن يوريوب كچدي

٤٦ وبريقلمش طاشلق اوزرنده طوروب هم هب قاني آقمش ايكن
كندو باغرسقلريني طشره يه چقاردیده اونلري ايكي اللري ايله
طوتوب بلوكلر اوزرينه آتدي آندن رب الحيوة والروحه استدعا
ايدوب آكا بونسنه لرك عوضن ويرمك ايچون يالوارد قدنصكره
بو وجهله وفات ايلدي

اون بشنجي باب

١ بوكز نيقانور يهودانك وطائفه سنك سامارية سمتلرينك
اطرافنده ايدوكني اشيدوب اونلره هرامينلك ايله راحت
اتدوكي كونده هجوم اتمكه مشاوره ايلدي

وآكا

de kendiyi bölüklere merdâne aşağa atdı
Ve kendini bölüklere mertçe aşağıya attı.
44*Ve ol bölükler tėziye geri çekilip hem oŋa yol vėrip çârşînıŋ ortasına geldi
*44*O bölükler çabucak geri çekilip, ona yol vererek alanın ortasına geldi.*
45*Ve dahi nefes çekip ve kalbinde tutuşmuş iken ayağa kalkdı ve eğerçe kan çeşme gibi akar ve yaraları büyük idi ise de bölükler arasından yürüyüp geçdi
*45*Henüz daha soluk alırken ve yüreğinde ateş tutuşmuşken ayağa kalktı. Çok kötü yaralanmışken, kanı oluk oluk akıyordu. Ama o bölükler arasından yürüyüp geçti.*
46*Ve bir yıkılmış taşlık üzerinde durup hep kanı akmış iken kendi bağırsaklarını taşraya çıkardı da onları iki elleri ile tutup bölükler üzerine atdı ondan Rabbi'l-Hayvât-ve'r-Rûha istidʿâ' ėdip oŋa bu nesneleriŋ ʿivazın vėrmek içîn yalvardıkdan soŋra bu vechile vefât eyledi
*46*O yığıntı bir taş üzerinde durup, tüm kanı akmış iken kendi bağırsaklarını dışarı çıkardı. Onları iki eliyle tutup bölükler üzerine attı. Ondan sonra hayatın ve ruhların Rabbini çağırıp O'na bu şeylerin bedelini vermek için yalvardıktan sonra bu şekilde öldü.*

Onbeşinci Bâb

1*Bu kez Nîkânor Yahûdâniŋ ve tâ'ifesiniŋ Sâmâriye semtleriniŋ etrâfında idiğini işitip onlara her emînlik ile râhat ėtdiği günde hücûm ėtmeğe müşâvere eyledi
*1*Bu kez Nikanor, Yahuda ve adamlarının Samariye bölgesi çevresinde olduğunu işitip onlara kendilerini güvende saydıkları 'Rahat Günü'nde saldırmayı uygun gördü.*

٢ وآنكا ضرورتدن تابع اولان يهوديلر ديوب كه بويله بريمان
وياوز خرابلق اتميه الا قدسده على كل شيء بصيردن جمله
سائر كونلره مقدم كونه حرمت ايليه

٣ اول پك فاسد آدم سوال ايدوب كوكده بر رب وارميدر كه سبت
كوننه رعايت اتمكه امر اتمش اولا ددي

٤ اونلر دخي جواب ويروب بلي حي رب كوكلرك ربي وار كه يدنجي
كونه رعايت اتمكه امر ايلدي ددیلر

٥ اول دخي بنده يرده بر ربيم ددیكه سلاحه يا پشلماغي و
پادشاهك امريني يرينه كتورمكي بيورورم لكن كندو فاسد نيتني
باشاره مدي

٦ پس نيقانور غرور ايله وباطل تفخر ايله منتفخ يهودادن وآنوك
طائفه سندن بر مغازه قورمغه نيت ايلدي ايدي

٧ اما مكابي نك دايما هر وجهله اميدي وار ايديكه آكا ربدن
امداد يتشه

٨ وكندو طائفه سني يوركلندرر ايدي كه بت پرستلرك كلشندن

2*Ve ońa zurûretden tâbiʿ olan Yahûdîler duyup ki böyle bir yaman ve yavuz harâblık ėtmeye illâ Kudüsde ʿAlâ Külli Şeyʾin Basîrden cümle sâʾir günlere mukaddem güne hürmet eyleye

*2*Ona zorunlu olarak uyan Yahudiler ise bunu duyduklarında, böyle kötü ve şiddetli bir yıkım yapmamasını; ama Kudüs'te 'Her Şeyi Bilen'in tüm diğer günlerinden önceki gününe saygı gösterilmesini 'istediler.'*

3*Ol pek fâsid âdam süʿâl edip gökde bir Rabb var mıdır ki sebt gününe riʿâyet ėtmeğe emr ėtmiş ola dėdi

*3*O çok kötülük yapan adam şöyle sordu: - Gökte bir Rab var mıdır ki Cumartesi gününü tutmayı buyurmuş olsun?*

4*Onlar dahi cevab vėrip belî hayy Rabb göklerińRabbi var ki yedinci güne riʿâyet ėtmeğe emr eyledi dėdiler

*4*Onlar da şöyle yanıtladılar: -Evet! Diri 'göklerin Rab'bi vardır ve o yedinci günü tutmamızı buyurdu, dediler.*

5*Ol dahi ben de yerde bir Rabbim dėdi ki silâha yapışılmağı ve pâdişâhıń emrini yerine getirmeği buyururum lâkin kendi fâsid niyyetini başaramadı

*5*O da: -Ben de yerde bir Rab'im! Silaha sarılmayı ve kralın buyruğunu yerine getirmeyi buyururum, dedi. Ama kendi kötü kararını başaramadı.*

6*Pes Nîkânor ġurûr ile ve bâtıl tefahhur ile müntefih Yahûdâdan ve ońuń tâʾifesinden bir mezâze+ kurmaya niyyet eyledi idi

*6*Böylece Nikanor gururla ve boş övgülerle şişirilmiş olup; Yahuda'dan ve onun halkından 'alacağı çapul ile' bir zafer takı kurmayı kararlaştırdı.*

7*Âmmâ Makâbbîniń dâʾimâ her vechile ümîdi var idi ki ońa Rabbden imdâd yetişe

*7*Ama Makabe'nin kendisine Rabben yardım gelmesi için; her zaman ve her türlü ümidi vardı.*

8*Ve kendi tâʾifesini yüreklendirir idi ki bütperestleriń gelişinden

*8*Ve kendi halkını yüreklendiriyordu ki putperestlerin gelişinden* ∞

+bkz. Ali Bey 1664 el yazmasına önce '*zaferâń*' yazmış ve bunu beğenmeyerek mezâze yazmıştır.

شاشمیالر الا اولدن کوکدن کلن امدادلری خاطرلرنده طوتوب
حالا دخی هر شیئه قادر اونلره ویرجك ظفره قتلنالر

٩ واونلره توریت هم انبیا کتابی ایله تسلی ویروب واولدن یکدیکلری
جنکلری خاطرلرینه کتوروب اونلری دخی زیاده یورکلو ایلدی

١٠ واونلری یورکلندروب نصیحت ایدرك بت پرستلرك عهد وامان
شکستلکنی هم یمینلر بوزمقلغنی کوسترر ایدی

١١ واونلردن هر برسنی اوقدر قالقان ومزراق سلاحلری ایله دکل
نته کیم خیر کلماتك تقوسی ایله سلاحلندرر ایدی وبوندن ماعدا
اونلره بر اینا ناجق دوش هم بر شکل رؤیا حکایت ایدوب
هپسنی سوندردی

١٢ ورؤیاسی اول اونیا ایدیکه باش امام صالح آدم سیماده محتشم
وآدابده حلیم هم کلامده لطیف ایکن طفلیتدن برو معرفتك جمله
افعالنه چالشدی ایدی بو آکا کورندیکه اللرینی اوزاتمش
یهودیلرك جمله جمعیتی ایچون دعا ایدردی

١٣ هم درایدیکه اوندن صکره آکا پیرلك وجلال ایچون محترم آدم
کورندی

şaşmayalar illâ ki evvelden gökden gelen imdâdları hâtırlarında tutup halâ dahi Her Şeyʾe Kâdir onlara vèrecek zafere katlanalar
şaşırmasınlar. İlla gökten gelen yardımları anımsayıp şimdi de 'Her Şeye Gücü Yeten'in onlara vereceği zafere katlansınlar.
9*Ve onlara Tevrât hem enbiyâ kitâbı ile teselli vèrip ve evvelden yeŋdikleri cenkleri hâtırlarına getirip onları dahi ziyâde yürekli eyledi
*9*Onları Tevrat ve peygamberlik kitabıyla avuttu. Önceden yendikleri cenkleri anımsatıp, onları daha çok yüreklendirdi.*
10*Ve onları yüreklendirip nasîhat èderek bütperestleriŋ ʿahd ü âmân şikesteliğini hem yemînler bozmaklığını gösterir idi
*10*Onları yüreklendirip öğüt vererek; putperestliğin barış sözleşmesini ve yeminini bozduklarını söylüyordu.*
11*Ve onlardan herbirisini o kadar kalkan ve mizrâk silâhları ile değil nitekim hayr-ı kelimâtıŋ takvâsı ile silâhlandırır idi ve bundan mâʿada onlara bir inanacak düş hem bir şekil rüʾyâʾ hikâyet èdip hepisini sevindirdi
*11*Ve onlardan herbirisini kalkan ve mızrak silahlarıyla değil; ama iyi kelimeler ve günahtan sakınmakla silahlandırıyordu. Bundan başka onlara gerçekleşecek bir düş ve rüya anlatarak tümünü sevince boğdu.*
12*Ve rüʾyâʾsı ol Oniyâ idi ki baş imâm sâlih âdam sîmâda muhteşem ve ʾedebde halîm hem kelâmda latîf iken tıfliyyetden beri maʿrifetiŋ cümle efʿâline çalışdı idi bu öŋa göründü ki ellerini uzatmış Yahûdîleriŋ cümle cemʿiyyeti içiŋ duʿâʾ èderdi
*12*Bu rüya Oniyas içindi. Baş imam, doğru adam; görünüşü harika, yumuşak huylu, sözleri kibar, çocuksu hali olmayan ve tüm bilgelikte çalışkan biriydi. Bu ona görünmüş ve elleri uzatmış tüm Yahudi toplulukları için dua ediyordu.*
13*Hem dèr idi ki ondan soŋra öŋa pîrlik ve celâl içiŋ muhterem âdam
*13*Ondan sonra ona ulu, yaşlı ve saygın bir*

adam ∞

338

كوردندي ايديكه اطرافنده عجيب وكبير عظمتي وار ايدي

١٤ واونيا آكا اشارت ايدوب ديديكه بو قرنداشلريمزك محبي در
كه قومم ومقدس شهر ايچون چوق دعالر ايدر اللهك پيغمبري
يرميا اودر

١٥ ويرميا صاغ اليني اوزاتدي ايديكه يهودايه برآلتون قليجي
ويره وآني ويردوكي زمان ديدي ايديكه

١٦ اللهك هبه سندن بو مقدس قليجي آل كه آنوكله دشمنلري قراسن

١٧ بوكز يهودانك شول هپ ايو وقوته تحريص اتمكه هم يكيتلره قالديلر
يورك ويرمكه قادر اولان كلماتندن نصيحت الوب بو قولده اولديلر
كه اوردوء قورميه لر الا مردانه حوليوب شجاعت ايله ايش
كوروب جنكه كيره لر زيرا شهر هم مقدس يرلر وهيكل مخاطره ده
ايديلر

١٨ چون عورتلرك واولادك هم قرنداشلرك وخصملرك مخاطره سي
اونلرك يانينده جزؤ شي ايدي اما اك بيوك وباش قورقو مقدس
هيكل ايچون ايدي

göründü idi ki etrâfında ʿacîb ü kibîr ʿazâmeti var idi

göründü ki çevresinde acayip bir yüce görüntüsü vardı.

14*Ve Oniyâ ońa işâret ėdip dėdi ki bu karındaşlarımızıŋ muhibbîdir ki kavmim ve mukaddes şehr içiṅ çok duʿâʾlar ėder Allahıŋ peyġamberi Yermiyâ odur

*14*Oniya onu göstererek şöyle dedi: -Bu kardeşlerimizin sevgilisidir. Halkımız ve 'Kutsal Şehir' için çok dua ediyor. Allah'ın peygamberi Yeremya odur.*

15*Ve Yermiyâ sağ elini uzatdı idi ki Yahûdâya* bir altîn kılıç vėre ve ońu̯ vėrdiği zamân dėdi idi ki

*15*Ve Yeremya sağ elini Yahuda'ya* altın bir kılıç vermesi için uzatarak şöyle dedi:*

16*Allahıŋ hibesinden bu mukaddes kılıcı al ki ońuŋla düşmanları kırasın

16-Allah'ın bağışından bu kutsal kılıcı al ki onunla düşmanları kırasın.*

17*Bu kez Yahûdânıŋ şul hep eyi+ ve kuvvete tahrîs ėtmeġe hem yiġitlere yürek vėrmeġe kâdir olan kelimâtındaŋ nasîhat alıp bu kavlde kaldılar ki orduyu kurmayalar illâ merdâne hovlayıp şecâʿat ile iş görüp cenke gireler zîrâ şehr hem mukaddes yerler ve heykel muhâtarada idiler

*17*Bu kez Yahuda'nın bu daima iyi, gücü hırslandırmaya yönelik ve yiğitlere yürek vermeye güçlü olan sözlerinden öğüt alıp, bunu söylediler: Orduyu kurmayacaklar. Ama mertçe saldırıp, kahramanca iş görüp cenge girecekler. Çünkü şehir ve kutsal yerler ile Tapınak kuşatma altındaydı.*

18*Çün ʿavratlarıŋ ve evlâdıŋ hem karındaşlarıŋ ve hısımlarıŋ muhâtarası onlarıŋ yanında cüzʾî şey idi âmmâ eŋ büyük ve baş korku mukaddes heykel içiṅ idi

*18*Çünkü kadınların, çocukların, kardeşlerin ve öksüzlerin sıkıntısı onlara göre az bir şeydi; ama en büyük baş korku Kutsal Tapınak içindi.*

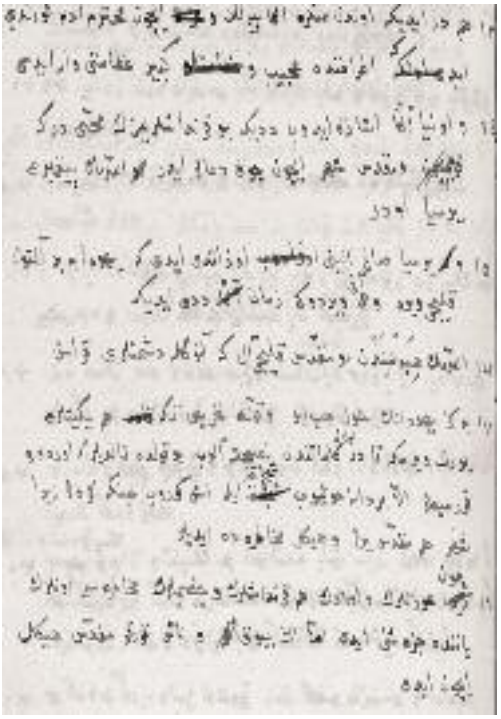

*: Yahuda-Makabe.

+eyi: iyi.

١٩ شهرده قلانلرك دخي بر وافر غمي وار ايدي و ميدانده اولاجق
جنكك افكاري اونلره اضطراب ويرر ايدي
٢٠ هم هپسي آرتوق سرانجامه منتظر ايكن دشمنلر دخي جنكه كلمكه
آماده و عسكري ديزمش هم فيللري مناسب يرلرده قومش
و سپاهلري ايكي قناد اتمش ايكن
٢١ مكابي بر بريله عظيم جمعيتك حضورني و سلاحلرك بر غيري
نوع تداركني هم فيللرك ياوزلغني تأمل ايدوب كوكه اللر اوزادوب
آيات كوسترن ربه استدعا ايلدي چون بلوردي كه ظفر سلاح
ايله حاصل اولنماز الا رب تعالى آني كندو مرادي اوزره لايق
اولانلره احسان ايدر
٢٢ و آكا استدعا ايدوب بويله درايديكه سن يا رب يهودا پادشاهي
خزقيانك زماننده بر ملككي كوندردك كه سنخريبك
عسكرندن يوز سكسان بش بيك آدم اولدردي
٢٣ حالا دخي اي رب السموات اوكومزه بر ايو ملكي كوندركه دشمنلره
خوف و رهب صالا

سنك

19*Şehirde kalanlarıŋ dahi bir vâfir ġammı var idi ve meydânda olacak cenkiŋ efkârı onlara ıztırâb vèrir idi

*19*Kentte kalanların da büyük bir kaygısı vardı ve meydanda olacak cengin düşüncesi onlara acı veriyordu.*

20*Hem hepisi artık serâncâma muntazır iken düşmanlar dahi cenke gelmeğe âmâde ve ʿaskeri dizmiş hem fîlleri münâsib yerlerde komuş ve sipâhları iki kanad ètmiş iken

*20*Artık tümü sonucu bekliyorken; düşmanlar cenge gelmeye hazır, askerlerini dizmiş, filleri uygun yerlere yerleştirmiş ve süvarileri de iki kanada ayırmışlardı.*

21*Makâbbî birbiriyle ʿazîm cemʿiyyetiŋ huzûrunu ve silâhlarıŋ bir ġayrı nevi' tedârikini hem fîlleriŋ yavuzluğunu teʾemmül èdip göğe eller uzatıp âyât gösteren Rabbe istidʿâʾ eyledi çün bilirdi ki zafer silâh ile hâsıl olunmaz illâ Rabb-i Teʿâlâ òŋu kendi murâdı üzere lâyık olanlara ihsân èder

*21*Makabe, biribirleriyle büyük topluluğun hazır olduğunu, silahların başka türlü ulaştırıldığını ve fillerin yavuzluğunu iyice düşündükten sonra göğe ellerini uzatıp ayetler gösteren Rab'bi çağırdı. Çünkü o zaferin silahla elde edilemeyeceğini; ama yüce Rab'bin onu kendi isteği doğrultusunda uygun olanlara bağışladığını biliyordu.*

22*Ve òŋa istidʿâʾ èdip böyle dèr idi ki sen yâ Rabbi Yahûda pâdişâhı Hizkiyânıŋ zamânında bir meleğiŋi gönderdiŋ ki Sanharibîŋ ʿaskerinden yüz seksen beş biŋ âdam öldürdü

*22*Ve O'nu çağırarak böyle diyordu: -Sen ya Rabbi! Yahuda kralı Hizkiya'nın zamanında bir meleğini gönderdin. Sanherib'in askerlerinden yüz seksen beş bin* adam öldürdü.*

23*Halâ dahi èy Rabbi's-semâvat òŋümüze bir íyi meleğı gönder ki düşmanlara havf ü rehb sala

*23*Şimdi ey göklerin Rabbi! Önümüze iyi bir melek gönder ki düşmanlara korku ve dehşet salsın.*

*bkz. Ekl. 48/29, İş. 37/36, Yeş. 10/13

seniŋ ∞

339

٣٤ سنك مقدس قومك اوزرينه سب ايله كلنلر بازوكك عظمتي
ايله شاشسونلر بو نسنه لري ددكدنصكره دعاء بتوردي
٢٥ نيقانور دخي كندو طايفه سي ايله بوريلريله وظفردر ديو چغرشلر
ايله ياقلاشر ايدي
١٦ اما يهودانك طايفه سي دشمنلر ايله دعا ونياز ايدرك صواشه
كردي
ربه
١٧ واللريله دوكوشرك هم قلبلريله يالوارارق اوتوز بش بيك قدر
يقديلرده اللهك تجليسندن پك سوندیلر
٢٨ اندن جنك تمام اولدقدنصكره شنلك ايله دونر ايكن نيقانوري
بلديلر كه هر سلاح ايله يراقلنمش اولو ياتور ايدي
٢٩ اوزمان بر عظيم چغرش وحركت اولوب كندو انادللرنجه ربه
تبارك ايدرك كيدرلر ايدي
٣٠ وكندو قومنك جان وتتك هر احوالنده باش صاين اولان
يهودا اكه كنجلكندن برو كندو طايفه سندن اولانلره محبت
صقلر ايدي بيوردي كه نيقانورك باشني واوموزيله الينى كسه لر

24*Seniŋ mukaddes kavmiŋ üzerine sebb ile gelenler bâzûŋuŋ ʾâzameti ile şâşsınlar bu nesneleri dėdikden soŋra duʿâyı bitirdi
*24*Senin kutsal kavmin üzerine sövgüyle gelenler, pazunun büyüklüğüyle şaşsınlar. Bu şeyleri dedikten sonra duayı bitirdi.*
25*Nikânor dahi kendi tâʾifesi ile borûlar ile ve zaferdir diyė çığırışlar ile yaklaşır idi
*25*Nikanor da kendi askerleriyle borular ve zafer naraları atarak yaklaşıyordu.*
26*Âmmâ Yahûdânıŋ tâʾifesi düşmanlar ile duʿâ ve niyâz ėderek savaşa girdi
*26*Ama Yahuda'nın adamları, duayla yakararak düşmanlarla savaşa girdi.*
27*Ve ellerile döğüşerek hem kalplerile Rabbe yalvararak ve otuz beş biŋ kadar yıkdılar da Allahıŋ tecellisinden pek sevindiler
*27*Elleriyle dövüşerek ve yürekleriyle Rab'be yalvararak otuz beş bin kadar yıktılar. Böylece Allah'ın belirtisinden çok sevindiler.*
28*Ôndan cenk tamâm oldukdan soŋra şenlik ile döner iken Nikânoru bildiler ki her silâh ile yaraklanmış ölü yatar idi
*28*Savaş bittikten sonra sevinçle dönerlerken Nikanor'u buldular. O her çeşit silahla, silâhlanmış olarak yerde ölü yatıyordu.*
29*O zamân bir ʿâzîm çığırış ve hareket olup kendi ana dillerince Rabbe tebârek ėdip giderler idi
*29*O anda büyük bir çağırış ve kaynaşma olup kendi anadilleriyle Rab'be hamd ederek gidiyorlardı.*
30*Ve kendi kavminiŋ cânı ve teniniŋ her âhvâlinde baş sâyeni olan Yahûda ki gençliğinden beri kendi tâʾifesinden muhabbet saklar idi buyurdu ki Nikânoruŋ başını ve omuzuyla elini keseler
*30*Kendi milletinin canıyla bedeninin her şeyi ile koruyucusu olan Yahuda ki, gençliğinden beri kendi milletine sevgiyle bakıyordu. Nikanor'un başıyla omuzunu ve elini kesmelerini* ∞

ده قدس شریفه کوتره لر

٣١ کندوسی دخی اورایه واصل اولدوغی زمان طایفه سینی و
اماملری چغردی و مذبح اوکنده دوروب قله ده اولنلری
کتوردی

٣٢ واونلره اول فاسد نیقانورك باشینی هم اول سبابك الینی
کوستردیکه آنی عظمتندن علی کل شیء قادرك بیت مقدسی
اوزرینه اوزاتدی ایدی

٣٣ ودخی اول ظالمك دیلنی کسدی ایدی هم امر ایلدیکه پارچه
پارچه قوشلره ویریله ده دلی لکینك جزالری هیکله قارشو
آصلالر

٣٤ وهپسی کوکه نظر ایلیوب عزیز ربه حمد وثنا ایدرك کندو
یرینی تنجیسدن پاك صقلیان متبارك اولسون دیرلر ایدی

٣٥ هم قله نك طشره سنده نیقانورك باشینی آصدیکه
هپسنه ربك امدادی اولدوغنه ظاهر ومبین نشان اولا

٣٦ وهپسی اتفاق ایله حکم ایدوب اول کونه رعایت اتمدن

کچورمك

29

de Kuds-i Şerîfe götüreler
ve kutsal *Kudüs'e götürmelerini istedi.*
31*Kendisi dahi oraya vâsıl olduğu zamân tâʾifesini ve imâmları çığırdı ve mezbâh önünde durup kullede olanları getirdi
*31*Kendi de oraya ulaştığı zaman halkını ve imamları çağırdı. Mezbah önünde durup kulede olanları getirdi.*
32*Ve onlara ol fâsid Nikânoruŋ başını hem ol sebbâbıŋ elini gösterdi ki ȯnu ʿazâmetinden ʿAlâ Külli Şeyʾin Kâdiriŋ Beyt-i Mukaddesi üzerine uzatdı idi
*32*Onlara o kötü Nikanor'un başını ve küfürbazın elini gösterdi ki; onu böbürlenerek 'Her Şeye Gücü Yeten 'in kutsal Evi üzerine elini uzatmıştı.*
33*Ve dahi ol zâlimiŋ dilini kesdi idi hem emr eyledi ki parça parça kuşlara vėrile de deliliğiniŋ cezâları heykele karşî asılalar
*33*O zalimin dilini kesti! Onun parça parça kuşlara verilmesini; deliliğinin cezalarının da Tapınağa karşı asılmalarını buyurdu.*
34*Ve hepisi göğe nazar eyleyip ʿazîz Rabbe hamd ü senâ ėderek kendi yerini tencîsden pâk saklayan mütebârek olsun dėrler idi
*34*Herkes göğe doğru bakarak, sevgili Rab'be hamdlerle şükredip kendi yerini kirlilikten arındıran yücelensin, diyorlardı.*
35*Hem kulleniŋ taşrasında Nikânoruŋ başını asdı ki hepisine Rabbiŋ imdâdı olduğuna zâhir ve mübîn nişân ola
*35*Herkese Rab'bin kurtarışı için apaçık bir nişan olsun diye kalenin dışında Nikanor'un başını astılar.*
36*Ve hepisi ittifâk ile hükm ėdip ol güne riʿâyet ėtmeden
*36*Ve hepisi birlikte karar verip; 'o güne uyulmadan ∞*

geçirmek ∞

كچورمك جائز كورلميه ديو قانون ايلديلر

٣٧ الا سريانى ديلنجه آدار اينك ددكلرى اون ايكنجى ايك
اون اوچنجى كوننده مردخاى كونندن بر كون اول بيرام
ايده لر

٣٨ پس نيقانورك احوالى بويله اولدى وآز زماندن برو شهر
يهوديلرك تصرفنده اولمغله بن دخى بوراده قصه مى تمام
ايديم

٣٩ واكر روايتمى بر خوش ومعقول اوزره يازدم ايسه
مقدورم بو اولمغله تحقيق مرادم بو ايدى اما نقصان
وركاكت اوزره اتدم ايسه مقدورم بو اولمغله معذور اولنه

٤٠ زيرا نيجه كه بادهٔ باشقه وصوء باشقه ايچمك لذتسزلكدر
صويله ايسه ممزوج بادهٔ ايچمك ذوق ولذت ويررسه بويله
دخى معتدل ادا روايتى اوقيانلرك قولاقلرينه صفا باغشلر
پس بونده تمام اولسون

مكابى نك كتاب ثانى سى
تمام اولدى

م

geçirmek câʾiz görülmeye diye kânûn eylediler
geçirmek' uygun değildir, diye yasa koydular.
37*İllâ Süryânî dilince Âdâr dėdikleri on ikinci ayıŋ on üçüncü gününde Mordehây gününden bir gün evvel bayrâm ėdeler
*37*Böylece Süryanice'de Adar dedikleri on ikinci ayın on üçüncü gününde; Mordehay gününden bir gün önce bayram yaptılar.*
38*Pes Nikânoruŋ âhvâli böyle oldu ve az zamândan beri şehr Yahûdîleriŋ tasarrufunda olmağile ben dahi burada kıssamı tamam ėdeyim
*38*İşte Nikanor'un sonu böyle oldu. Kısa bir zamandan beri şehir Yahudilerin yönetiminde olduğundan; ben de burada öykümü bitiriyorum.*
39*Ve eğer rivâyetimi bir hoş ve maʾkûl üzere yazdım ise tahkîk murâdım bu idi âmmâ noksan ve rekâket üzere ėtdim ise makdûrum bu olmağile maʿzûr oluna
*39*İnceleyin! Amacım olayları iyi ve uygun bir şekilde yazmaktı. Ama bazı eksik ve kusurlar yaptımsa; elimden bu kadar geldiği için özür dilerim.*
40*Zîrâ niçe ki bâdeyi başka ve suyu başka içmek lezzetsizlikdir su ile ise memzuc bâdeyi içmek zevk ve lezzet vėrirse böyle dahi muʿtedil edâʾ rivâyeti okuyanlarıŋ kulaklarına safâʾ bağışlar pes bunda tamâm olsun
*40*Çünkü nasıl ki içkiyi başka ve suyu başka içmek bir tat vermiyorsa; ama suyla karışık şarabı içmek zevk ve lezzet verirse, böyle usulca anlatılan sözleri okuyanların 'yüreğine' sevinç verir.*

muʿâmeleullah

Makabbîniŋ kitâb-i sânîsi
tamam oldu
mim

343

le 3e Livre d'Esdras.

مریباتدن عزدرانك اوّلكی كتابی كه آنها عزدراء ثالث دیرلر

اوّلكی باب

١ بوكزیوشع رب تعالی سنه قدس شریفده بیرام ایتدی واول بیرام
قربانینی اوّلكی ایك اون دردنجی كوننده ایلدی
٢ وربك هیكلنده متعین خدمتلری اوزره اوزون اثوابلو اماملر دكدی
٣ هم اسرائیلك لویلرنام مقدس خدامنه دیدیكه ربه تقدیس اولنه‌لر
چون داوود اوغلی سلیمان پادشاهك یاپدوغی ربك تابوتی
بیتده قونلدی ایدی
٤ اونلره دیدیكه سز آنی آرتوق صیرتكزده كوترمیه سز پس الا ربكز
الله تعالی یه عبادت وانوك قومی اسرائیله خدمت ایلیك وبابا
اوجاقلریكز هم طایفه‌كز ایچون حاضرلنك
٥ اسرائیل پادشاهی داوودك فرمانی اوزره واوغلی سلیمانك
تحریری اوزره سز لویلرك بابالرینك نوبتلری اوزره قرنداشلریكز

(*Le 3. Livre d`Esdras* S.342)

Murîbâ'tdan+ ʿAzdrânıŋ evvelki kitâbı ki òŋa ʿAzdrâyı sâlis dėrler

Ezra'nın kuşkulu önceki kitabı ki, ona üçüncü Ezra da derler.

Evvelki Bâb

1*Bu kez Yoşaʿ yüce Rabb-i Teʿâlâsına Kuds-i Şerîfde bayrâm ėtdi ve ol bayrâm kurbânını evvelki ayıŋ on dördüncü gününde eyledi

*1*Bu kez Yoşiya Yüce Rab'be kutsal Kudüs'te bayram yaptı. O bayram kurbanını önceki ayın on dördüncü gününde yaptı.*

2*Ve Rabbiŋ heykelinde müteʿayyin hizmetleri üzere uzun esvâblı imâmlar dikdi

*2*Rab'bin Tapınağı'na, beirtilmiş hizmetleri üzere, uzun giysili imamlar koydu.*

3*Hem İsrâʾèliŋ Levvîler nâm mukaddes haddâmına dėdi ki Rabbe takdîs olunalar çün Dâvûd oğlu Süleymân pâdişâhıŋ yapdığı Rabbiŋ Tâbûtu beytde konuldu idi

*3*İsrail'in kutsal hizmetçileri olan Levililer'e şöyle dedi: -Rab için kutsanın! Çünkü Davut oğlu kral Süleyman'ın yaptırdığı Rab'bin Tabutu* konulmuştu.*

4*Onlara dėdi ki siz òŋu artîk sırtıŋızda götürmeyesiz illâ Rabbiŋiz Allah Teʿâlâya ʿibâdet ve ònuŋ kavmi İsrâʾèle hizmet eyleyiŋ ve baba ocaklarıŋız hem tâʾifeŋiz için hâzırlanıŋ

*4*Onlara dedi ki: -Siz artık onu sırtınızda götürmeyin! Kesinlikle Rab'biniz yüce Allah'a tapının, onun halkı İsrail'e hizmet edin, atalarınız ve ulusunuz için hazırlanın.*

5*İsrâʾèl pâdişâhı Dâvûduŋ fermânı üzere ve oğlu Süleymânıŋ tahrîri üzere siz Levvîleriŋ babalarınıŋ nevbetleri üzere karındaşlarıŋız

*5*İsrail kralı Davut'un buyruğu üzere, oğlu Süleyman'ın yazdığı yazıya göre, siz Levililer'in atalarının nöbetleri üzere, kardeşleriniz*

+murîbâ(a.)**:** (bkz. google çev.) şüphe, kuşku.

***İçinde Musa'nın '*On Emr*'i bulunan Kutsal Sandık. Bkz. İbr.9/4ve5, Çık.16/3, 34, 25/16 ve 21, 34 /29,Say.17/10,II.Sam.6/11-13,Yeş.8/33,Tes.31/26.**

بني اسرائيلك حضورنده هيكلده دورك

٦ ترتيب اوزره فصح قربانلرينى ذبح ايليك وقربانلري قرنداشلريكزه
حاضرليك ده ربك موسى يه ويرلدوكي امرينه كوره ايليك

٧ اندن يوشع اوراده بولنان قومه اوتوز بيك اوغلاق وقوزيلر
هم اوچ بيك اوكوز باغشلدي

٨ بو نسنه لر قومه وامامله هم لويلره اقرار اولندوغي اوزره پادشاه
طرفندن ويرلدي وهيكلك وليلري حلكيا هم زكريا وهيل امامله بيرام
ايچون ايكي بيك التيوز قيون واوچيوز اوكوز باغشلديلر

٩ وسرهزاران يقونيا هم سماعيه وقرنداشي ناتانيال وسابيا واوحيال
ويورام لويلره بيرام ايچون بش بيك قيون ويديوز اوكوز باغشلديلر

١٠ بوني اتدكدنصكره امامله ولويلر قومك اوكنده احترام ايله سبطلر
وبابالرك نوبتلرينه كوره حاضر اولوب خمورسز اتمكلري وار ايدي

١١ كه اونلري رب تعالى يه موسى نك كتابنده مسطور اولدوغي اوزره
تقريب ايليه لر وصباح بويله اولدي

١٢ اندن فصح قربانني اتشده واجب اولدوغي اوزره كباب اتديلر

و

Benî İsrâʾèliŋ huzûrunda heykelde duruŋ
İsrailoğulları'nın önünde Tapınakta durun.
6*Tertîb üzere fısh kurbânlarını zebh eyleyiŋ ve kurbânları karındaşlarıŋıza hâzırlayıŋ da Rabbiŋ Musâya vèrdiği emrine göre eyleyiŋ
*6*Tertip üzere Fısıh* kurbanlarını kesin ve kurbanları kardeşlerinize hazırlayın ki, Rab'bin Musa'ya verdiği buyruğa göre yapmış olasınız.*
7*Ondan Yoşaʿ orada bulunan kavme otuz biŋ oğlak ve kuzular hem üç biŋ öküz bağışladı
*7*Ondan sonra Yoşiya orada bulunan halka otuz bin oğlak, kuzular ve üç bin öküz bağışladı.*
8*Bu nesneler kavime ve imâmlara hem Levvîlere ikrâr olunduğu üzere pâdişâh tarafından vèrildi ve heykeliŋ velîleri Helkiyâ hem Zekeriyâ ve heyl-imâmlara bayrâm için iki biŋ altıyüz koyun üçyüz öküz bağışladılar
*8*Bu şeyler halka, sunucu imamlara ve Levililer'e söylendiği gibi kral tarafından verildi. Tapınağın velileri Helkiya, Zekeriya ve sunucu imamlara bayram için iki bin altıyüz koyunla üçyüz öküz bağışlandı.*
9*Ve Serhezârân Yekonîyâ hem Semâʿiyâ ve karındâşı Nâtâniyâl ve Sâbiyâ ve Ohiyâl Yorâm Levvîlere bayrâm için beş biŋ koyun ve yediyüz öküz bağışladılar
*9*Serhezaran, Yekonya, Semaya ve kardeşi Nataniyel, Sabiya, Ohiyal, Yodam da Levililer'e bayram için beş bin koyun ve yediyüz öküz** bağışladılar.*
10*Bunu èdtikden soŋra imâmlar ve Levvîler kavmiŋ öŋünde ihtirâm ile sıbtlar ve babalarıŋ nevbetlerine göre hâzır olup hamûrsuz èdmekleri var idi
*10*Bunu yaptıktan sonra imamlarla Levililer; halkın önünde saygıyla, oymaklarına ve atalarının nöbetlerine göre hazır olup, hamursuz ekmekleri vardı.*
11*Ki onları Rabb-i Teʿâlâya Mûsânıŋ kitâbında mestûr olduğu üzere takrîb eyleyeler ve sabâh böyle oldu
*11*Ki onları yüce Rab'be, Musa'nın kitabında yazıldığı üzere sunsunlar ve sabah böyle oldu.*
12*Öndan fısıh kurbânını âteşde vâcib olduğu üzere kebâb èdtiler
*12*Ondan sonra Fısıh kurbanını ateşte gereği gibi kızarttılar.*

*Mayasız ekmek.
**Martin Luther'in çevirisinde '500 öküz' yazıyor!? bkz. I. Ezra 1/9

ve ∞

344

وَذَبِحَه لَوِيلَرِنِي قَرْغَانْلَرِدَه وَطَخْنُوه لَرِدَه بِشُورْدِيلَرْ

١٣ آنْدَنْ قَوْمِكْ هَيْسِنَه كُوتُرْدِيلَرْ وَكَنْدُولَرِي هَمْ قَرِنْدَاشْلَرِي بَنِي هَارُونْ
اُولَادِ اِمَامْلَرْ اِيجُونْ حَاضِرْلَدِيلَرْ

١٤ زِيرَا اِمَامْلَرْ اِيجْ يَاغْلَرِنِي تَا اَخْشَامَه دَكْ تَقْرِيبْ اَيْلَدِيلَرْ لَوِيلَرْ اِيسَه
اَكْرْ كَنْدُولَرِي اَكْرْ قَرِنْدَاشْلَرِي بَنِي هَارُونْ اِيجُونْ حَاضِرْلَدِيلَرْ

١٥ وَمُقَدَّسْ مُغَنِيلَرْ اَسَافْ اوْغُلْلَرِي اُوكْلَرِي دَاوُودْ اَسَافَه وَزَكَرِيَايَه
وَيَادِشَاهْ طَرَفِنْدَنْ اُورَادَه اُولَانْ اَدِيُونِيَه اَمْرْ اِتْدُوكِي اُوزَرَه كَنْدُو
نُوبَتْلَرِنِي اِيدَرْلَرْ اِيدِي

١٦ قَپُوجِيلَرْ دَخِي هَرْ قَپُودَه دُورُرْلَرْ اِيدِي چِيجْ كِسَيَه كَنْدُو مُتَعِينْ
خِدْمَتِنِي تَرْكْ اِتْمَكْ جَايِزْ دِكْلْ اِيدِي زِيرَا قَرِنْدَاشْلَرِي لَوِيلَرْ اُولَرْ
تَدَارُكِنِي اِيدَرْلَرْ اِيدِي

١٧ وَاُولْ كُونْدَه رَبِّه وَاجِبِ الْاَدَا اُولَانْ ذَبِيحَه لَرِنْ هَرْ سَنَه سِي تَمَامْ
اُولَدِي فِصْحْ قُرْبَانِنِي اِتْمَكْ

١٨ وَدَرْتْ مَذْبَحِنْدَه ذَبِيحَه لَرْ تَقْرِيبْ اَيْلَمَكْ اِيجُونْ نِيجَه كِه يُوشَعْ
پَادِشَاهْ اَمْرْ اَيْلَدِي اِيسَه

ve zebîhaların etlerini kazġanlarda[+] ve tencerelerde pişirdiler
ve kurbanların etlerini kazanlarda ve tencerelerde pişirdiler.
13*Ondan kavimiŋ hepisine götürdüler ve kendileri hem karındaşları Benî Hârûn olan imâmlar içîn hâzırladılar
*13*Ondan sonra tüm halkı götürdüler. Kendileri ve kardeşleri Harun oğulları olan imamlar için hazırladılar.*
14*Zîrâ imâmlar iç yağlarını tâ âhşâma dek takrîb eylediler Levvîler ise eğer kendileri eğer karındaşları Benî Hârûn için hâzırladılar
*14*Çünkü imamlar iç yağlarını akşama dek sundular. Levililer ise kendilerine ve kardeşlerine; Harun oğulları için hazırladılar.*
15*Ve mukaddes muġannîler Âsâf oğulları Dâvuduŋ Âsâfa Zekeriyâya ve pâdişâh tarâfından orada olan Edînoya emr ėtdiği üzere kendi nevbetlerini ėderler idi
*15*Kutsal ezgiciler: Asaf oğulları; Davut'un Asaf'a, Zekeriya'ya ve kral tarafından orada olan Edino'ya buyurduğu gibi kendi nöbetlerini tutuyorlardı.*
16*Kapîcılar dahi her kapîda dururlar idi hîç kimseye kendi müteʿayyin hizmetini terk ėtmek câʾiz değil idi zîrâ karındaşları Levvîler onlarıŋ tedârikini ėderler idi
*16*Kapıcılar da tüm kapılarda duruyordu; hiç kimsenin kendisine ait hizmetini terketmesi doğru değildi. Çünkü kardeşleri olan Levililer onların gereksinimini karşılıyordu.*
17*Ve ol günde Rabbe vâcibi'l-ʾedâʾ olan zebîhaların her nesnesi tamâm oldu fısh kurbânını ėtmek
*17*O gün Rabbe yapılması gerekli olan kurbanların herşeyi tamamlandı. Fısıh kurbanını yapmak;*
18*Ve Rabbiŋ mezbahında zebîhalar takrîb eylemek içîn nice ki Yoşeʿ pâdişâh emr eyledi ise
*18*Ve Rab'bin Mezbahında kurbanlar sunmak için; nasıl ki kral Yeşu buyurduysa.*

+bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*kazan*'.

١٩ بو وجهله اول زمانده بولنان اسرائيللولر فصح بيرامني وخمورسز
اتمكلرينك بيرامني يدي كونه دك ايلديلر

٢٠ واسرائيلده سموال پيغمبرك زمانندن برو اويله بر فصح بيرامي
اولمادي ايدي

٢١ ويوشعك هم اماملرك ولويلرك هم يهوديلرك وقدس شريفده
ساكن بولنان جمله اسرائيلك اتدوكلري فصح بيرامني اسرائيل
پادشاهلرندن هيچ كمسه اتمامشدر

٢٢ بو فصح بيرامي يوشعك پادشاهلغنك اون سكزنجي ييلنده اولدي

٢٣ ويوشعك ايشلرندن تكرسي رب تعالى راضي اولدي چون قلبدن
پر تقوى اولديلر

٢٤ وانوك عصرنده واقع اولان نسنه لر زمان ماضيده يازلمشلردر
يعني اول كمسه لرك خصوصي كه هر طائفه و مملكتي ربه جرم و
كناه اتمكده كچديلرده ربك اسرائيل اوزرينه سويلدوكي شيلر يرينى
بولديلر

٢٥ اندن يوشعك جمله بو اتدوكي نسنه لردن صكره اولديكه مصر پادشاهي

فرعون

19*Bu vechile ol zamânda bulunan İsrâʾėlliler fısh bayrâmını ve hamûrsız ėtmekleriniŋ bayrâmını yedi güne dek eylediler
*19*Bu şekilde o zamanda olan İsrailli'ler Fısıh bayramını ve Hamursuz ekmeklerinin bayramını yedi gün boyunca kutladılar.*
20*Ve İsrâʾėlde Samûel peyġamberiŋ zamânından beri öyle bir fısh bayrâmı olmadı idi
*20*İsrail'de Samuel peygamber zamanından beri böyle bir Fısıh bayramı olmamıştı.*
21*Ve Yoşeʿiŋ hem imâmlarıŋ ve Levvîleriŋ hem Yahûdîleriŋ ve Kuds-i Şerîfde sâkin bulunan cümle İsrâʾėliŋ ėtdikleri fısh bayrâmını İsrâʾėl pâdişâhlarından hîc kimse ėtmemişdir
*21*Yoşiya'nın, imamların, Levililer'in, Yahudilerin ve kutsal Kudüs'te yaşayan tüm İsrailli'lerin kutladığı Fısıh bayramını İsrail krallarından hiç kimse yapmamıştır.*
22*Bu fısh bayrâmı Yoşeʿiŋ pâdişâhlığınıŋ on sekizinci yılında oldu
*22*Bu Fısıh bayramı Yoşiya'nın krallığının on sekizinci yılında oldu.*
23*Ve Yoşeʿiŋ işlerinden Taŋrısı Rabb-i Teʿâlâ râzı oldu çün kalbden pür-takvâʾ oldular
*23*Yoşiya'nın işlerinden Tanrısı yüce Rab razı oldu. Çünkü tüm yürekten günahtan sakındılar.*
24*Ve ònuŋ ʿasrında vâkiʿ olan nesneler zamân-ı mâzîde yazılmışlardır yaʿnî ol kimseleriŋ husûsu ki her tâʾifeyi ve memleketi Rabbe cürüm ve günâh ėtmekde geçdiler de Rabbiŋ İsrâʾėl üzerine söylediği şeyler yerini buldular
*24*Onun asrında olmuş olan bu şeyler, eski zamanlarda yazılmışlardır. Yani bazı kişiler işleriyle, birçok millet ve ülkeyi Rabbe günah etmekte geride bırakmıştı. Rabbin İsrail üzerine söylediği şeyler de yerini buldu.*
25*Ondan Yoşeʿiŋ cümle bu ėtdiği nesnelerden soŋra oldu ki Mısır pâdişâhı
*25*Yoşiya'nın tüm yaptığı şeylerden sonra, Mısır kralı ∞*

Firʿavn ∞

فرعون فرات صويي اوزرنده اولان قرخميسه جنك قالدرديده
يوشع قارشوسنه چقدي

٢٦ اما مصر پادشاهي آكا كوندروب اي يهودا پادشاهي سنك ايله
بزم آرامزده وار ددي

٢٧ بن رب تعالي دن سنك اوزريكه كوندرلمدم زيرا جنكم فرات ارماغي
اوزرينه در و حالا رب تعالي بنم ايله در هم رب بنم ايشم ايچون
بر عجيل مصلحت كورر و ازكج بندن ده رب تعالي ايله مجادله ايلمه

٢٨ اما يوشع كندو عربه سيني اوندن دوندرمدي الا ربك آغزندن
چقان يرميا پيغمبرك سوزلرينه باقيوب آنوكله جنك اتمكه
چالشدي

٢٩ وماكدو اواسنده اوزرينه جنكي ديزدي ده ايلك اوغرايشده
يوشعك اوزرينه سردارلر كلديلر

٣٠ و پادشاه كندو قوللرينه بني جنكدن چقارك زيرا كه بك يارهلندم
ددي قوللري دخي آني تزيه جنكدن چقارديلر

٣١ اندن اوايكنجي عربه سنه بندي و قدس شريفه كوترلمش ايكن

Fir'avn Furât suyu üzerinde olan Karhamışa* cenk kaldırdı Yoşe' karşîsına çıkdı
Firavun Fırat suyu üzerinde olan Kargamış'a cenge çıktığı zaman Yoşiya'yı karşısında buldu.*
26*Âmmâ Mısr pâdişâhı ońa gönderip ėy Yahûdâ pâdişâhı seniŋ ile bizim aramızda ne var dėdi
*26*Ama Mısır kralı da ona şöyle haber gönderdi: -Ey Yahuda kralı! Seninle benim aramda ne var? dedi.*
27*Beŋ Rabb-i Te'âlâdan seniŋ üzeriŋe gönderilmedim zîrâ cengim Furât** suyu ırmağı üzerinedir ve halâ Rabb-i Te'âlâ benim iledir hem Rabb benim işim için bir 'acîl maslahat görür vazgeç benden de Rabb-i Te'âlâ ile mücâdele eyleme
*27*Ben yüce Rabb tarafından senin üzerine gönderilmedim. Çünkü cengim Fırat** nehri üzerinedir. Şimdi yüce Rab benimledir ve Rab benim işim için acil bir iş görüyor! Vazgeç benden, yüce Tanrı ile cenk etme!*
28*Âmmâ Yoşe' kendi 'arabasını ondan döndermedi illâ Rabbiŋ ağzından çıkan Yermiyâ peyġamberiŋ sözlerine bakmayıp ońuŋla cenk ėtmeğe çalışdı
*28*Ama Yeşu kendi arabasını ondan döndürmedi; aksine Rabbin ağzından çıkan Yeremya peygamberin sözlerine bakmayıp, onunla cenk etmeye çalıştı.*
29*Ve Mâgedo ovâsında üzerine cengi dizdi de ilk uğrayışda Yoşe'iŋ üzerine serdârlar geldiler
*29*Megiddo*** ovasında ona karşı cengi dizdi ve ilk karşılaşmada Yoşiya'nın üzerine askerler geldiler.*
30*Ve pâdişâh kendi kullarına beni cenkden çıkarıŋ zîrâ ki pek yarelendim dėdi kulları dahi ońu tėziye cenkden çıkardılar
*30*Kral kendi adamlarına: -Beni cenkten çıkarın; çünkü çok kötü yaralandım, dedi. Adamları da onu çabucak cenkten çıkardılar.*
31*Ondan o ikinci 'arabasına bindi ve Kudsi Şerîfe götürülmüş iken
*31*Ondan sonra o ikinci arabasına bindi ve kutsal Kudüs'e götürülmüşken* ∞

* II.Trh.35/20
**II.Trh. 35/21
***II.Krl.23/28-30

اولدیده بابالرینك مزارنده دفن اولندی

٣٢ وبتون یهودا ولایتنده یوشع ایچون یاس چکلدی یرمیا پیغمبر دخی
یوشع ایچون مرثیه لر ایلدی هم ماتم خواننده لری قاریلر ایله بله
بوکونه دك مرثیه لر ایلدیلر ده اسرائیل طائفه سنه دائما بویله
اتمکه امر اولندی

٣٣ پس بو سنه لر یوشعك جمله اشلری ایله بر بر یهودا پادشاهلرینك
شاه نامه لرنده یازیلودر وانوك عزتی هم ربك توریتنده فهامتی واوندن
اول اولان هم حالا حکایت اتدوکم شیلری اسرائیل و یهودا
پادشاهلرینك کتابنده مسطورلردر

٣٤ اوزمان طائفه دن اولانلر باباسی یوشعك یرینه یوشع اوغلی
یوآخازی نصب اتدیلر که یکرمی اوچ یاشنده ایدی

٣٥ و یهودا ده هم قدس شریفده اوچ آی پادشاهلق ~~ایلدی~~ سوردی اندن مصر
پادشاهی آنی عزل ایلدی که قدس شریفده پادشاهلق سورمیه

٣٦ و طائفه اوزرینه یوز یوك کومش و بر یوك التون جریمه براقدی

٣٧ هم مصر پادشاهی یهودایه و قدس شریفه انوك قرنداشی یوئقیمی

پادشاه

öldü de babalarınıŋ mezârında defn olundu+
öldü de atalarının mezarlığına gömüldü.
32*Ve bütün Yahûdâ vilâyetinde Yoşeʿ içˀn yas çekildi Yermiyâ peyġamber dahi Yoşeʿ içˀn mersiyyeler eyledi hem mâtem hˇânendeleri karılar ile bile bugüne dek mersiyyeler eylediler de İsrâˀèl tâˀifesine dâʿimâ böyle ètmeğe emr olundu
*32*Tüm Yahuda bölgesinde Yoşiya için yas çekildi. Yeremya peygamber de Yoşiya için ağıtlar düzdü ve yas tutan ezgicileri kadınlar ile bile bugüne dek ezgiler düzdüler. İsrail ulusuna daima böyle yapması buyuruldu.*
33*Pes bu nesneler Yoşeʿiŋ cümle işleri ile birer birer Yahûdâ pâdişâhlarınıŋ şâh-nâmelerinde yazılıdır ve ònuŋ ʿizzeti hem Rabbiŋ Tevrâtında fahâmeti ve òndan evvel olan hem halâ hikâyet ètdiğim şeyleri İsrâˀèl ve Yahûdâ krallarının pâdişâhlarınıŋ kitâbında mestûrlardır
*33*Şimdi bu şeyler -Yoşiya'nın tüm işleriyle birer birer- Yahuda krallarının krallık biyografisinde yazılıdır. Onun değeri, hem Rabbin Tevrat'ında büyüklüğü, ondan önce olan ve şimdi anlattığım şeyleri, İsrail ile Yahuda krallarının kitaplarında yazılıdır.*
34*O zamân tâˀifeden olanlar babası Yoşeʿiŋ yerine Yoşeʿ oğlu Yoâhâzı nasb ètdiler ki yigìrmi üç yaşında idi
*34*O zaman halk babası Yoşiya'nın yerine Yoşiya oğlu Yerohaz'ı yerine geçirdiler. O yirmi üç* yaşındaydı.*
35*Ve Yahûdâ da hem Kuds-i Şerîfde üç ay pâdişâhlık sürdü òndan Mısır pâdişâhı òŋu azl eyledi ki Kuds-i Şerîfde pâdişâhlık sürmeye
*35*Yahuda da ve kutsal Kudüs'te üç ay krallık yaptı. Ondan sonra Mısır kralı onun makamına son verdi ki kutsal Kudüs'te krallık yapmasın.*
36*Ve tâˀife üzerine yüz yük gümüş ve bir yük altîn cerîme bırakdı
*36*O halkın üzerine yüz yük gümüş ve bir yük altın para cezası bıraktı.*
37*Hem Mısr pâdişâhı Yahûdâya ve Kuds-i Şerîfe ònuŋ karındaşı Yoˀakîmi
*37*Mısır kralı, Yahuda'ya ve kutsal Kudüs'e için onun kardeşi Yehoyakim'i* ∞

+bkz. Ali Bey'in 1664 el yazısında '*gömüldü*'.
*bkz. II.Krl.23/31(Yehoahaz).

pâdişâh ∞

346

پادشاه دکدی

٣٨ ویوءقیمی هم اکابری کندویه منقاد ایلدی هم قرنداشی زاراء آلوب
مصره کوتردی

٣٩ ویوءقیم یهوداده وقدس شریفده پادشاهلق سورمکه باشلدوغی
زمان یکرمی بش یاشنده ایدی ده الله تعالی یه نا مقبول ایشلر
ایشلدی

٤٠ بوندن اوتوری بابل پادشاهی بنوختنصار اوزرینه چقدی ده آنی
بر باقر زنجیر ایله باغلایوب بابله کوتردی

٤١ هم بنوختنصار ربك مقدس قابلرندن بعضسنی آلوب اونلری بابله
کوتردی ده بابلده کندو کده سنده آصاقودی

٤٢ پس آنوك ایشلری ورسوایلقلری هم تنجیسلری درسك بوشنه لر
هب تواریخ ملوکده مسطور اولدیلر

٤٣ وآنوك یرنده اوغلی یوءقیم پادشاهلق سوردیده پادشاه
نصب اولندوغی زمان اون سکز یاشنده ایدی

٤٤ واوچ آی هم اون کون قدس شریفده پادشاهلق سوردیده

pâdişâh dikdi
kral atadı.
38*Ve Yoʾakîmi hem ekâbiri kendiye münkâd eyledi hem karındaşı Zârâyı alıp Mısıra götürdü
*38*Yehoyakim'i ve önde gelenleri kendine boyun eğdirdi ve kardeşi Zara'yı alıp Mısır'a götürdü.**
39*Ve Yoʾakîm Yahûdâ da ve Kuds-i Şerîfde pâdişâhlık sürmeğe başladığı zamân yigirmi beş yaşında idi de Allah Teʿâlâya nâ-makbûl işler işledi
*39*Yehoyakim, Yahuda ve kutsal Kudüs'te egemenlik sürmeye başladığı zaman yirmi beş yaşındaydı ve yüce Allah'a yaraşmayan işler yaptı.*
40*Bundan ötürüˀ+ Bâbil pâdişâhı Nebûhatnessâr üzerine çıkdı da onu bir bakır zencîr ile bağlayıp Bâbile götürdü
*40*Bundan ötürü Babil kralı Nabukadnezar onun üzerine geldi ve onu bir bakır zincirle bağlayıp Babil'e götürdü.*
41*Hem Nebûhatnessâr Rabbiŋ mukaddes kâblarından baʿzısını alıp onları Bâbile götürdü de Bâbilde kendi kedesinde asa-kodu
*41*Nabukadnezar Rab'bin kutsal kaplarından bazısını alıp onları Babil'e götürdü ve Babil'de kendi puthanesinde bıraktı.*
42*Pes onuŋ işleri ve rüsvâylıkları hem tencîsleri derseŋ bu nesneler hep tevârih-i mülükde mestûr oldular
*42*Böylece onun işleri, rezillikleri ve kirliliği dersen; tüm bu şeyler krallık tarihlerinde yazılıdır.*
43*Ve onuŋ yerinde oğlu Yoʾakîm pâdişâhlık sürdü de pâdişâh nasb olunduğu zamân on sekiz yaşında idi
*43*Onun yerine oğlu Yehokim(Yehoyakin) saltanat sürdü ve kral olarak atandığında on sekiz yaşındaydı.*
44*Ve üç ay hem on gün Kuds-i Şerîfde pâdişâhlık sürdü de
*44*Ve üç ay on gün kutsal Kudüs'te saltanat sürdü*
*Almancası: "Und verpflichtete ihm den Joakim, sammt seinen Obersten, aber den Yarakan, seinen Bruder, nahm er, und verführte ihn aus Egypten weg. Martin Luther Çev.: I. Ezra 1/39
Türkçesi: Ve o Yoakim'i (*Yehoyakim*) kendine taahhüt ettirdi ileri gelenleri topladı. Zara'yı ve kardeşini alıp Mısır'a gitti."
Kitabı Muk. Şt.'i Çev.: "Yehoyakim soyluları zindana attı, kardeşi Zarius'u yakalattırıp Mısır'dan geri getirdi." I. Ezra 1/38
Almanca ve Ali Bey'in çevirisinde 'Yehoyakim'i kendine tabii(*itaat*) ettirdi' yazıyor. Kitabı Mukaddes Şti,.'nin çevirisindeki '~~*zindana attırdı*~~' ifadesi yanlış.
+: bkz.1664 Ali Bey "ötrü"

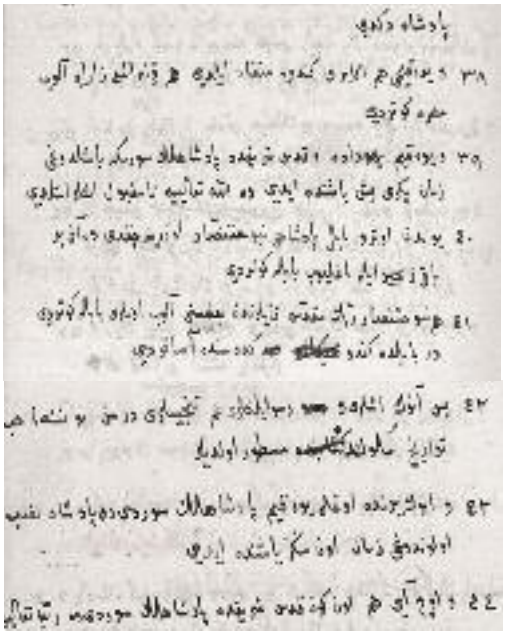

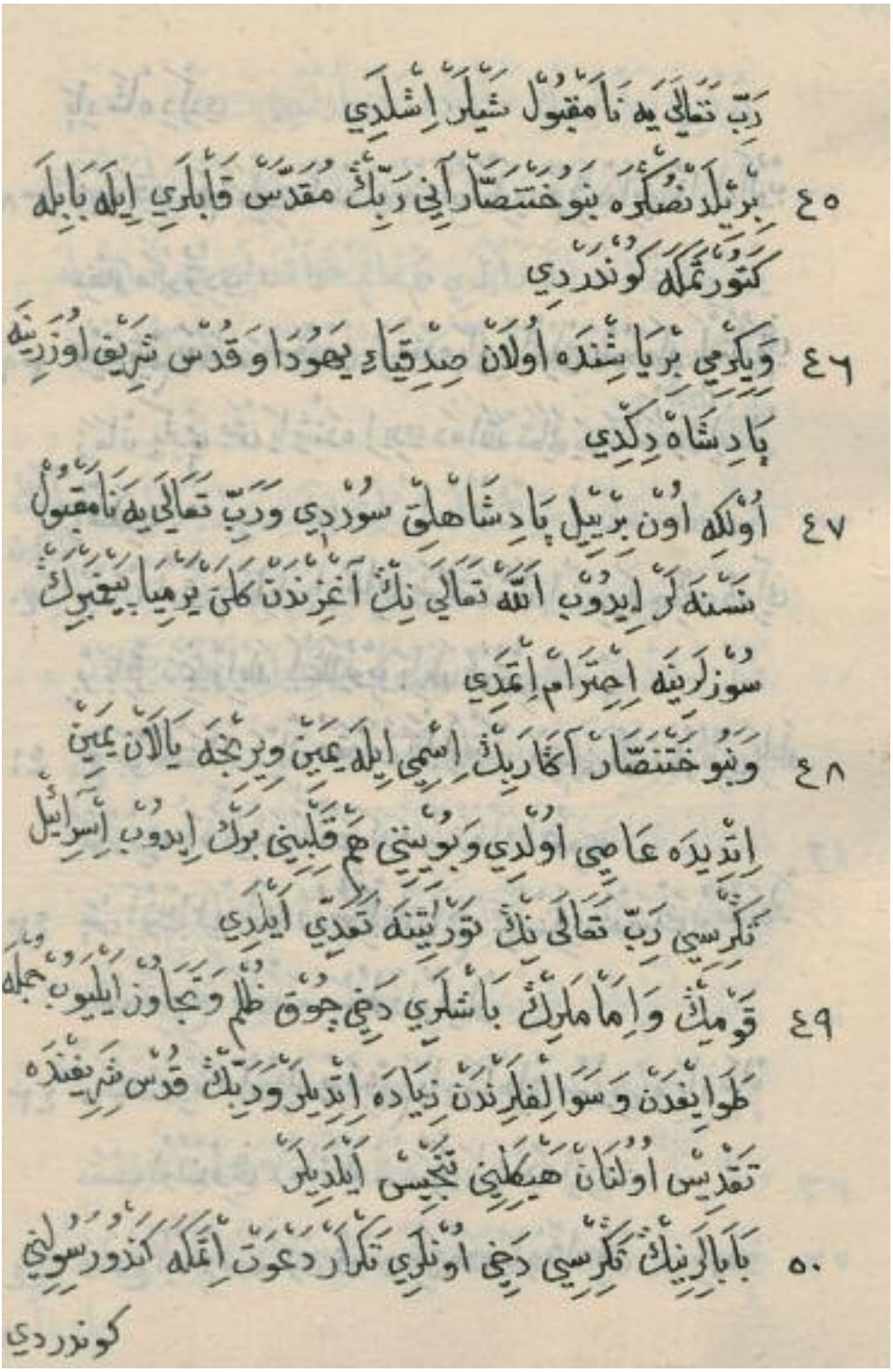

رَبِّ تَعَالَى يَه نَامَقْبُولْ شَيْلَرْ اِشْلَدِي

٤٥ بِرْيِلَدْنْصُكْرَه بَنُوخَتْنَصَّارْ آنِي رَبِّكْ مُقَدَّسْ قَابْلَرِي اِيلَه بَابِلَه
كَتُورْتَمَكَه كُونْدَرْدِي

٤٦ وَيِكْرِمِي بِرْيَاشِنْدَه اُولَانْ صِدْقِيَاءِ يَهُودَا وَقُدْسْ شَرِيفْ اُوزَرِينَه
پَادِشَاهْ دِكْدِي

٤٧ اُولْكِه اُونْ بِرْيِيلْ پَادِشَاهْلِقْ سُورْدِي وَرَبِّ تَعَالَى يَه نَامَقْبُولْ
نَسْنَه لَرْ اِيدُوبْ اَللَّهْ تَعَالَى نِكْ آغْزِنْدَنْ كَلَنْ يَرْمِيَا پَيْغَمْبَرِكْ
سُوزْلَرِينَه اِحْتِرَامْ اِتْمَدِي

٤٨ وَبَنُوخَتْنَصَّارْ آكَا رَبِّكْ اِسْمِي اِيلَه يَمِينْ وِيرِنْجَه يَالَانْ يَمِينْ
اِتْدِيدَه عَاصِي اُولْدِي وَبُوينِنِي هَمْ قَلْبِينِي بَرْكْ اِيدُوبْ اِسْرَائِيلْ
تَكْرِسِي رَبِّ تَعَالَى نِكْ تَوْرَاتِينَه تَعَدِّي اَيْلَدِي

٤٩ قَوْمِكْ وَاِمَامْلَرِكْ بَاشْلَرِي دَخِي چُوقْ ظُلْمْ وَتَجَاوُزْ اَيْلَيُوبْ جُمْلَه
طَوَايِفْدَنْ وَسَوَالِفْلَرِنْدَنْ زِيَادَه اِتْدِيلَرْ وَرَبِّكْ قُدْسْ شَرِيفْنَدَه
تَقْدِيسْ اُولْنَانْ هَيْكَلِينِي تَنْجِيسْ اَيْلَدِيلَرْ

٥٠ بَابَالَرِينِكْ تَكْرِسِي دَخِي اُونْلَرِي تَكْرَارْ دَعْوَتْ اِتْمَكَه كَنْدُو رَسُولِينِي
كُونْدَرْدِي

Rabb-i Teʿâlâya nâ-makbûl şeyler işledi
ve Rabbe yaramaz işler yaptı.
45*Bir yıldan soŋra Nebûhatnessâr ònù Rabbiŋ mukaddes kâbları ile Bâbile götürtmeğe gönderdi
*45*Bir yıldan sonra Nabukadnezar onu Rab'bin kutsal kapları ile Babil'e götürmeye gönderdi.*
46*Ve yigirmi bir yaşında olan Sidkiyâyı Yahûdâ ve Kuds-i Şerîf üzerine pâdişâh dikdî
*46*Ve yirmi bir yaşındaki Sidkiya'yı Yahuda ve kutsal Kudüs üzerine kral atadı.*
47*Ol ki on bir yıl pâdişâhlık sürdü ve Rabbi Teʿâlâya nâ-makbûl nesneler ėdip Allah Teʿâlânıŋ ağzından gelen Yermiyâ peyġamberiŋ sözlerine ihtirâm ėtmedi
*47*O, on bir yıl egemen oldu, yüce Rab'be yakışıksız işler yaptı ve yüce Allah'ın ağzından gelen, Yeremya peygamber'in sözlerine saygılı olmadı.*
48*Ve Nebûhatnessâr òŋa Rabbiŋ ismi ile yemîn vėrince yâlân yemîn ėtdi de ʿâsî oldu ve bu yemîni hem kalbini berk ėdip İsrâʾèl Taŋrısı Rabb-i Teʿâlânıŋ Tevrâtına taʿaddî eyledi
*48*Nabukadnezar ona Rab'bin adıyla yemin etmesini isteyince; yalan yemin etti ve asi oldu. Bu yeminle ve yüreğini yükseltip İsrail Tanrısı yüce Rabbin Tevratına(Şeriatına) karşı düşman oldu.*
49*Kavmiŋ ve imâmlarıŋ başları dahi çok zulüm ve tecâvüz èyleyip cümle tavâifden ve sevâliflerinden ziyâde ėtdiler ve Rabbiŋ Kuds-i Şerîfinde takdîs olunan heykelini tencîs eylediler
*49*Halkın ve imamların başları çok kötülük yaparak azdılar. Tüm milletlerden ve eskilerden daha çok kötülük yaptılar ve Rabbin kutsal Kudüs'te kutsanmış olan Tapınağını kirlettiler.*
50*Babalarınıŋ Taŋrısı dahi onları tekrar daʿvet ėtmeğe kendi resûlünü
*50*Atalarının Tanrısı da yeniden onları davet etmeye kendi peygamberini*
gönderdi ∞

347

كوندردي زيرا اونلري هم كندو مسكنني صقلر ايدي

٥١ اما اونلر رسوللرينى استهزا ايدرلر ايدي ورب تعالى سويلدكجه
انبيالرينى مسخره لغه آلورلر ايدي

٥٢ شويلكه كندو طائفه سنك تنجيسي ايچون پك غضوب اولوب
كلدانى پادشاهلرينه امر ايلديكه اوزرلرينه چقالر

٥٣ اونلردخى اونلرك يكيتلرينى مقدس هيكلك چوره سنده
قليج ايله اولدرديلر وآرالرنده نه اوغلانه نه قيزه نه قوجيه
نه معصومه باغشلديلر

٥٤ الا هپسينى جمله ربك مقدس كوچك وبيوك قابلرى هم ربك
تابوتنك پوسادلرى ايله اونلرك اللرينه ويردي اونلردخى
پادشاهك خزينه لرينى دوشروب هپ بابله كوتورديلر

٥٥ وربك بيتنى احراق ايلديلر هم قدس شريفك حصارلرينى
بوزديلر وقله لرينى آتشه ياقديلر

٥٦ وايچنده هر فاخر اولان نسنه خراب ويباب اتدكدنصكره
قليجدن قورتلانلري ده بابله كوتورديلر

gönderdi zîrâ onları hem kendi meskenini saklar idi

gönderdi. Çünkü onları ve kendi Evi'ni sakınıyordu.

51*Âmmâ onlar resûllerini istihzâ ėderler idi ve Rabb-i Teʿâlâ söyledikce enbiyâlarını masharalığa alırlar idi

*51*Ama onlar peygamberlerini alaya alıyorlar ve yüce Rab söyledikçe onlarla eğleniyorlardı.*

52*Şöyle ki kendi tâʾifesiniŋ tencîsi içiŋ pek ġazûb olup Keldânnî pâdişâhlarına emr eyledi ki üzerlerine çıkalar

*52*Öyle ki; kendi halkının kirlenmişliği yüzünden çok öfkelendi ve Kildanî krallarına üzerlerine saldırmalarını buyurdu.*

53*Onlar dahi onlarıŋ yiğitlerini mukaddes heykeliŋ çevresinde kılıç ile öldürdüler ve aralarında ne oğlana ne kıza ne kocaya ne maʿsûma bağışladılar

*53*Onlar da onların yiğitlerini kutsal Tapınağın çevresinde kılıçla öldürdüler. Aralarında ne oğlana, ne kıza, ne kocaya ve ne de çocuklara bağışladılar.*

54*İllâ hepisini cümle Rabbiŋ mukaddes küçük ve büyük kâbları hem Rabbiŋ Tâbûtunuŋ pusâdları+ ile onlarıŋ ellerine vėrdi onlar dahi pâdişâhıŋ hazînelerini devşirip hep Bâbile götürdüler

*54*Ama tümünü; Rabbin büyük küçük tüm kutsal kaplarını ve Rabbin Tabutu'nun(Antlaşma Sandığı'nın) araçlarıyla onların ellerine verdi.Onlar da kralın hazinelerini toplayıp Babil'e götürdüler.**

55*Ve Rabbiŋ beytini ihrâk eylediler hem Kuds-i Şerîfiŋ hisârlarını bozdûlar ve kullelerini âteşe yakdîler

*55*Rabbin Evi'ni yaktılar, kutsal Kudüs'ün surlarını bozdular ve kulelerini ateşe verdiler.*

56*Ve içinde her fâhir olan nesneyi harâb ve yebâb ėtdikden soŋra kılıçdan kurtulanları da Bâbile götürdüler

*56*İçinde övgü nedeni olan her şeyi yıkıp yaktıktan sonra kılıç artıklarını da Babil'e sürdüler.*

*Kitabı Mukaddes Şt.'nin Çev.: "Babilliler tapınağın büyük küçük bütün eşyalarını, önderlerin hazinelerini alıp Babil'e taşıdılar." I. Ez. 1/54

Yukarıdaki Çevirinin hangi kitaptan olduğunu bilmek gerekiyor; ayrıca Ali Bey'in çevirisi '*Grekçe'* olduğundan doğrudur. Ali Bey, Rab'bin '*Ahit Sandığı*'ndan bahsediyor; ama diğer çeviride bu yok! *-küçük büyük eşyalar* - olarak kapalı bir ifade var. +Ali Bey'in 1664 çevirisinde '*pusat'*.

٥٧ كه فارسلر پادشاهلق سوررکن بابل پادشاهنك وانوك
اوغللرينك قوللري اولدي ايديلر تاكيم يرميانك آغزي ايله سويلنمش
ربك كلامي اتمام اولا

٥٨ بايركندو سبتلريني ايدنجيه دك وجمله خرابلغك زماننده راحتده
اولنجيه دك كه تمام يتمش يلده اولدي

ايكنجي باب

١ فارس شاهي كورشك پادشاهلغنك اولكي ييلنده يرميانك آغزي
ايله سويلنمش ربك كلامي اتمام اولمق ايچون رب تعالى

٢ فارس شاهي كورشك روحيني اويانديردي ده آكا بتون مملكتنده
مكتوبلر ايله ندا اتدروب ديديكه

٣ فارس شاهي كورش بوني دركه اسرائيلك ربي عالي سلطان
الله بني جمله يره پادشاه ايلدي

٤ وبكا امر ايلديكه آكا يهودا ولايتنده اولان قدس شريفده
بر بيت ياپام

پس

57*Ki Fârisler pâdişâhlık sürerken Bâbil pâdişâhınıŋ ve ònuŋ oğullarınıŋ kulları oldù idiler tâ kim Yermiyânıŋ ağzı ile söylenmiş Rabbiŋ kelâmı itmâm ola
*57*Persler egemen iken Babil kralının ve onun oğullarının köleleri olmuştular. Ta ki Yeremya peygamber'in ağzıyla söylenmiş olan Rabbin sözü tamamlansın.*
58*Yer kendi sebtlerini èdinceye dek ve cümle harâblığıŋ zamânında râhatda oluncaya dek ki tamâm yetmiş yılda* oldu
*58*Yer kendi 'dinlenmesi'ni yapıncaya dek ve tüm yıkıntı zamanından 'rahat' oluncaya dek tam yetmiş yıl* oldu.*

İkinci Bâb
1*Fârs şâhı Kureşiŋ pâdişâhlığınıŋ evvelki yılında Yermiyânıŋ ağzı ile söylenmiş Rabbiŋ kelâmı itmâm olmak içìn Rabb-i Teʿâlâ
*1*Pers kralı Kureş'in egemenliğinin ilk yılında, Yeremya'nın ağzıyla söylenmiş olan Rab'bin sözünün yerine gelmesi için yüce Rab;*
2*Fârs şâhı Kureşiŋ ruhûnu uyandırdı da òŋa bütün memleketinde mektûblar ile nidâ èdtdirip dèdi ki
*2*Pers kralı Kureş'in ruhunu uyandırdı ve ona bütün ülkesinde mektuplarla tellal çağırtarak dedi ki:*
3*Fârs şâhı Kureş bunù dèr ki İsrâʾèliŋ Rabbi ʿÂlâ Sultân Allah beni cümle yere pâdişâh eyledî
3"Pers kralı Kureş şöyle diyor! İsrail'in Rabbi yüce kral Allah, beni tüm yeryüzüne egemen kıldı.*
4*Ve baŋa emr eyledi ki òŋa Yahûdâ vilâyetinde olan Kuds-i Şerîfde bir beyt yapam
*4*Ve bana, Yahuda vilayetinde olan kutsal Kudüs'te bir ev yapmamı buyurdu.*

pes ∞

*70 yıl veya 70 hafta. Çünkü sebt günü; her hafta sonu olan Şabat(*Cumartesi günü*) '*dinlenme günü*' ve tatil olarak kabul edilir.

348

٥ پس اگر آراکزده آنوك قومندن کمسه وار ایسه ربی الله تعالی
آنوك ایله اولسون و قدس شریفه دونوب اسرائیل ربنك
بیتنی یاپه چون قدس شریفده ساکن اولان رب اودر
٦ امدی یهودیلرك اوراده بوراده اولدقلری یرلرده ساکن اولانلر
هپسی
٧ اونلره التوندن و کومشدن و سایر هدیه لردن آتلر و طوارلر ایله
هر کسك نیتنه و قدس شریفده اولان ربك هیکلنه تقریب
اتمکه نذرلرینه کوره امداد ایلیه لر
٨ اوزمان یهودا و بن یامن سبطندن بابا اوجاقلرینك طایفه سی
و اماملر هم لویلر و هر کیمه که رب تعالی روحی اویاندردی ایسه
قالقوب قدس شریفده اولان بیت اللهی یاپمغه دوندیلر
٩ و اطرافنده اولانلر اونلره هر شیدن کومشدن و التوندن آتلردن
و طوارلردن هر کوکلی اولانك چوق نذرلرندن ماعدا امداد ایلدیلر
١٠ هم کورش شاه ربك اول مقدس قابلرینی طشره یه چقاردیکه
اونلری نبوختنصار قدس شریفدن تنقل ایدوب کندو

5*Pes eğer araŋızda ònuŋ kavminden kimse var ise Rabbi Allah Teʿâlâ ònuŋ ile olsun ve Kuds-i Şerîfe dönüp İsrâʾèl Rabbiniŋ beytini yapacak Kuds-i Şerîfde sâkîn olan Rabb* odur

*5*Eğer şimdi aranızda O'nun halkından bir kimse varsa Rabbi yüce Allah onunla olsun ve kutsal Kudüs'e dönüp İsrail Rabbi'nin evini yapsınlar. Kutsal Kudüs'te oturan Rab* O'dur.*

6*İmdi Yahûdîleriŋ orada burada oldukları yerlerde sâkin olanlar hepisi

*6*Şimdi; orada, burada dağılmış oldukları yerlerde yaşayan tüm Yahudilere.*

7*Onlara altĩndan gümüşden ve sâʾir hediyyelerden atlar ve davarlar ile herkesiŋ niyyetine ve Kuds-i Şerîfde olan Rabbiŋ heykeline takrîb ètmeğe nezirlerine göre imdâd eyleyeler

*7*Onlara altından, gümüşten ve diğer armağanlardan -atlardan, sığırlardan; herkesin niyetine göre kutsal Kudüs'te olan Rab'bin Tapınağına getirmek için- adaklarına göre yardım etsinler.*

8*O zamân Yahûdâ ve Bènyâmin sıbtından baba ocaklarınıŋ tâʾifesi ve imâmlar hem Levvîler ve her kime ki Rabb-i Teʾâlâ rûhu uyandırdı ise kalkıp Kuds-i Şerîfde olan Beytullahı yapmağa döndüler

*8*O zaman Yahuda ile Bünyamin obasından, ata ocaklarının halkı; imamlar, Levililer -ve yüce Rabbin her kime ki ruhu uyandırdıysa- kalkıp kutsal Kudüs'teki Allah'ın Evi'ni yapsınlar.*

9*Ve etrâfında olanlar onlara her şeyden gümüşden ve altĩndan atlardan ve davarlardan her gönlü olanıŋ çok nezirlerinden mâʿadâ imdâd eylediler

*9*Çevrede olanlar da onlara her şeyden; gümüşten, altından, atlardan, sığırlardan ve her gönlü olanın birçok adaklarından başka yardım etsinler.*

10*Hem Kureş-Şâh Rabbiŋ ol mukaddes kâblarını taşraya çıkardı ki onları Nebûhatnessâr Kuds-i Şerîfden tenakkul èdip kendi ∞

*10*Ve Şah Kureş, Rabbin o kutsal kaplarını dışarıya çıkardı ki onları Nabukadnezar kutsal Kudüs'ten naklederek kendi ∞*

*Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: "Aranızda O'nun halkından kim varsa Tanrısı onunla olsun. Yahuda'daki Yeruşalim Kenti'ne gidip İsrail'in Tanrısı **RAB**'bin* Yeruşalim'deki Tapınağı'nı yeniden yapsınlar. bkz. I. Ezra 2/5

Yukardaki çeviride ***"Kutsal Kudüs'te oturan Rab O'dur"*** ifadesi unutulmuş.

Burada büyük harflerle ifade edilen RAB; Yehova(İbr.) anlamına geliyor. Yani metinde Hz. Süleyman'ın ***YeHoVaH*** adına yaptırdığı tapınakta Allah'ın kendi izzetini göstermesi ve orada '*mecazen*' bulunmasıdır. İlk müslümanlar da bu Tapınağı saygı ile kabul ediyorlar ve namazdaki kıbleleri orası oluyordu. Hatta Kudüs'ün bir kapısına:

"Lâ ilâhe illallah İbrahim halilullah" diye bir kitabe bile yazdıkları görülmüştür. Bkz.Yakub'un Mek.(İncil) 2/23.

بُتْ كَدَه سِنْدَه اَصْدِي اِيدِي

١١ وَفَارِسْ شَاهِي كُورَشْ اُونْلَرِي چقَارُوبْ كَنْدُو خَزِينَه دَارِي
مِتْرِيدَاتُويَه وِيرْدِي

١٢ اُولْ دَخِي اُونْلَرِي يَهُودَا وِلَايَتِنَكْ پَاشَا شَشْبَاسَارَه وِيرْدِي

١٣ وَاُونْلَرِكْ عَدَدِي بُوايِدِي بِيكْ اَلْتُونْ طَاسْلَرِي وَبِيكْ كُومُشْ طَاسْلَرِي
ذَبِيحَه لَرْ اَيْجُونْ بِكْرِمِي طُقُوزْ كُومُشْ لَكَنْلَرِي اُوتُوزْ اَلْتُونْ كَاسَه لَرْ وَ
اِيكِي بِيكْ دُرْتْ يُوزْ اُونْ كُومُشْ كَاسَه لَرْ وَبِيكْ سَايِرْ قَابْلَرْ

١٤ جُمْلَه كُتُورِلِنَنْ اَلْتُونْ وَكُومُشْ قَابْلَرِي بَشْ بِيكْ دُرْتْ يُوزْ اَلْتِمِشْ طُقُوزْ اِيدِي

١٥ بُونْلَرِي شَشْبَاسَارْ بَابِلْ اَسِيرِ لِكِنْدَنْ كَلَنْلَرْ اِيلَه قُدْسْ شَرِيفَه كُوتُرْدِي

١٦ اَمَّا فَارِسْ شَاهِي اَرْتَاسَرْسِسْكْ زَمَانِنْدَه بِلْمْ وَمِتْرِيدَاتْ وَتَابِلْ وَ
رَاحُومْ وَبَاْلْتِمْ وَكَاتِبْ شِمْشَايِلْ هَمْ سَمَارِيَه دَه وَسَايِرْ لَرْدَه سَاكِنْ
اُولَانْ لَرِ اِيلَه (مُقَارِنْلَرِ) سَنَه سِنْدَه اَرْتَاسَرْسَه قُدْسْ شَرِيفْ وَيَهُودَا اِهَالِيسِي اُوزَرِيَه
اَشَاغَه دَه يَازِلِشْ مَكْتُوبِي يَازْدِيلَرْ

١٧ اَفَنْدِيمِزْ شَاهْ اَرْتَاسَرْسَه قُولَلَرِكْ رَاحُومْ دَفْتَرْدَارْ وَكَاتِبْ شِمْشَايِلْ
وَاُونْلَرِكْ مُشَاوَرَه سِنْدَه اُولَانْلَرْ هَمْ كَلِسْيِريَه وَفِنِيقِيَه حَالِلَرِي

افندمز

büt keresinde asdı idi
puthanesine koymuştu.
11*Ve Fârs şâhı Kureş onları çıkarıp kendi hazinedârı Mitrîdâtoya vėrdi
*11*Ve Pers kralı Kureş onları çıkarıp kendi hazine başkanı Mitridato'ya verdi.*
12*Ol dahi onları Yahûdâ vilâyetiniŋ pâşâsı Şeşbâsâra vėrdi
*12*O da onları Yahuda vilayetinin paşası Şeşbasar'a verdi.*
13*Ve onlarıŋ ʿâdedi bu idi biŋ altîn tâsları ve biŋ gümüş tâsları zebîhalar için yiğirmi dokuz gümüş leğenleri otuz altîn kâseler ve iki biŋ dörtyüz on gümüş kâseler ve biŋ sâʾir kâblar
*13*Onların sayısı: Bin altın tas, bin gümüş tas. Kurbanlar için yirmi dokuz gümüş leğen, otuz altın kâse ve iki bin dört yüz on gümüş kâselerle, bin diğer kaplar.*
14*Cümle getirilen altîn ve gümüş kabları beş biŋ dörtyüz altmış dokuz idi
*14*Getirilen tüm bu altın ve gümüş kapların sayısı beş bin dörtyüz altmış dokuzdu.*
15*Bunları Şeşbâsâr ve Bâbil esîrliğinden gelenler ile Kuds-i Şerîfe götürdü
*15*Bunları Şeşbasar ve Babil sürgünlüğünden gelenler ile kutsal Kudüs'e götürdü.*
16*Âmmâ fârs şâhı Ârtâsersesiŋ zamânında Belem ve Metrîdât ve Tâbel ve Râhom ve Beʾeltem ve kâtib Şemsâîl hem Semâriyede ve sâʾir yėrlerde sâkin olan mukârinler hep Ârtâsersese Kuds-i Şerîf ve Yahûdâ ahâlîsi üzerine aşağada yazılmış mektûbu yazdılar
*16*Ama Pers şahı Arteserses'in* zamanında Belem, Metridat, Tabel, Rehum, Beeltem ve yazıcı Şemsail ile Sameriye de ve diğer yerlerde yaşayan tüm benzerleri; şah Arteserses'e, kutsal Kudüs ve Yahuda halkı için aşağıda yazılmış mektubu verdiler:*
17*Efendimiz şâh Ârtâserse kulların Râhom defterdâr ve kâtib Şemsâʾėl ve onlarıŋ müşâveresinde olanlar hep hem Kele-Siriye ve Finîkiye hâkimleri
17"Efendimiz şah Arteserses'e; kulların Rehum, defterdar ve yazıcı Şemsail'le onların danışmasında olanlar, Kili-Suriye ve Finike hakimleri.*

*Ahaşveroş veya Artahşasta da denilir.

efendimiz ∞

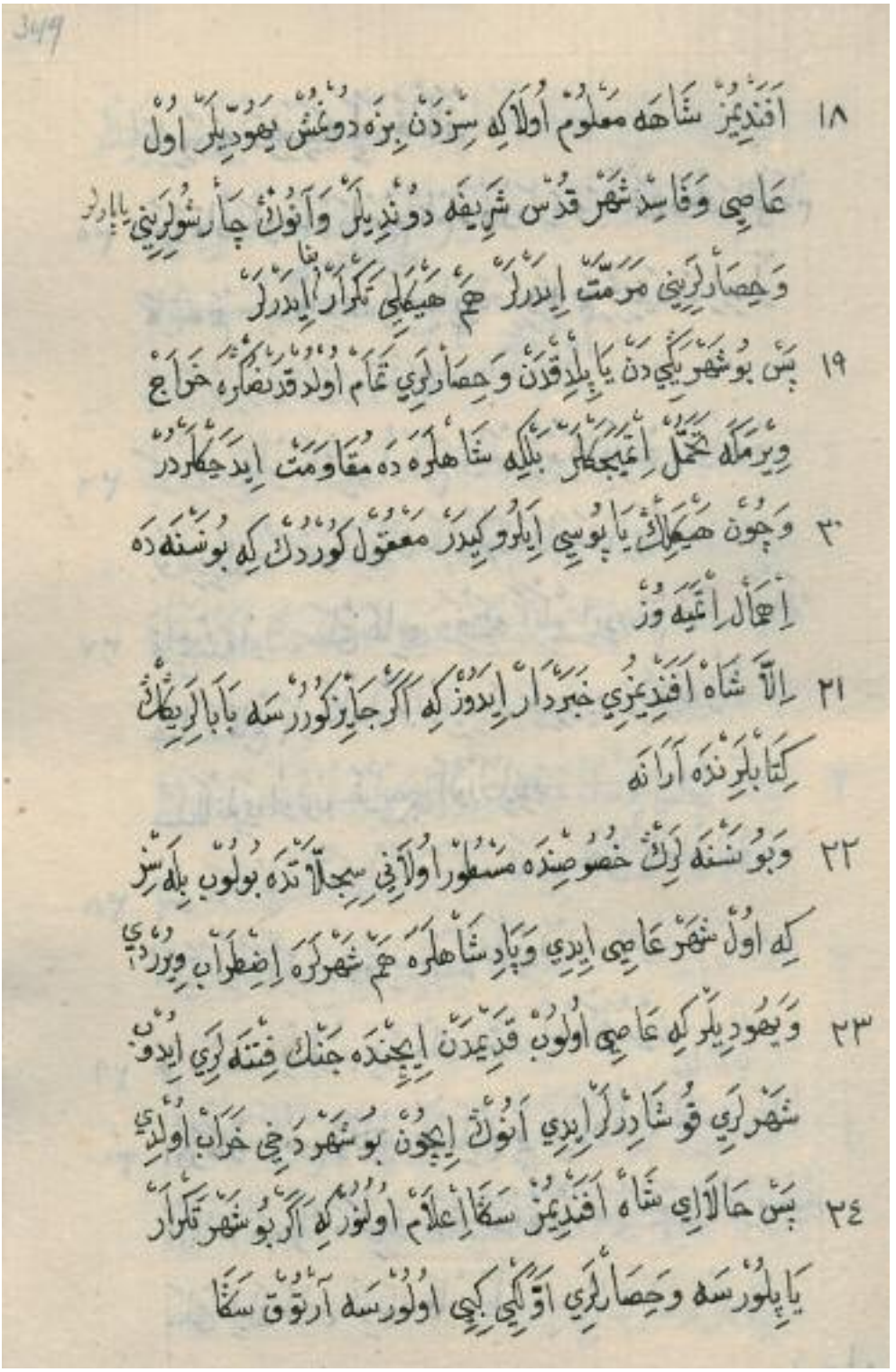

349

١٨ افندیمز شاهه معلوم اولا که سزدن بزه دونمش یهودیلر اول
عاصی وفاسد شهر قدس شریفه دوندیلر وانوك چارشولرینی یاپارلر
وحصارلرینی مرمت ایدرلر هم هیکلی تکرار بنا ایدرلر
١٩ پس بو شهر یکیدن یاپلدقدن وحصارلری تمام اولدقدنصکره خراج
ویرمکه تحمل اتمیجکلر بلکه شاهلره ده مقاومت ایدجکلردر
٢٠ وچون هیکلك یاپوسی ایلرو کیدر معقول کوردك که بو نسنه ده
اهمال اتمیه وز
٢١ الا شاه افندیمزی خبردار ایدوز که اگر جایز کوررسه بابالریکك
کتابلرنده آرانه
٢٢ وبو نسنه لرك خصوصنده مسطور اولانی سجلاتده بولوب بله سز
که اول شهر عاصی ایدی وپادشاهلره هم شهرلره اضطراب ویرردی
٢٣ ویهودیلر که عاصی اولوب قدیمدن ایچنده جنك فتنه لری ایدوب
شهرلری قوشادرلر ایدی انوك ایچون بو شهر دخی خراب اولدی
٢٤ پس حالا ای شاه افندیمز سکا اعلام اولنور که اگر بو شهر تکرار
یاپلورسه وحصارلری اوکی کبی اولورسه آرتوق سکا

18*Efendimiz şâha maʿlûm ola ki sizden bize dönmüş Yahûdîler olʿâsi ve fâsid şehr Kudsi Şerîfe döndüler ve ônuŋ çârşîlarını yaparlar ve hisârlarını meremmet ėderler hem Heykeli tekrar binâ ėderler

*18*Efendimiz kral bilsin; sizden bize dönmüş Yahudiler o asi ve düzensizlik çıkaran kutsal Kudüs'e geldiler. Onun çarşılarını yapıyorlar, surlarını onarıyorlar ve Tapınağı tekrar inşa ediyorlar.*

19*Pes bu şehr yeŋiden yapıldıkdan ve hisârları tamam oldukdan soŋra harâc vėrmeğe tahammül ėtmeyecekler belki şâhlara da mukâvemed ėdeceklerdir

*19*Artık bu şehir yeniden yapıldıktan ve surları bitirildikten sonra; vergi vermeyecekler ve belki de krallara bile baş kaldıracaklardır.*

20*Ve çün heykeliŋ yapısı ileri gider maʿkûl gördük ki bu nesnede ihmâl ėtmeyevüz

*20*Çünkü tapınağın yapısı ilerliyor. Bu şeyleri görmemezlik yapmayalım!*

21*İllâ şâh efendimizi haberdâr ėdevüz ki eğer câʾiz görürse babalarınıŋ kitâblarında arana

*21*Kesinlikle efendimiz krala bildiriyoruz. Eğer uygun görürse atalarının kitaplarında aransın.*

22*Ve bu nesneleriŋ husûsunda mestûr olanı sicillâtda bilip bilesiz ki ol şehir ʿâsî idi ve pâdişâhlara hem şehrlere ıztırâb vėrirdî

*22*Bu şeyler konusunda yazılmış olan kayıtları bilsin ki o şehir asiydi. Krallara ve şehirlere acı veriyordu.*

23*Ve Yahûdîler kiʿâsî olup kadîmden içinde cenk fitneleri ėdip şehrleri kuşadırlar idi ônuŋ içiŋ bu şehr dahi harâb oldu

*23*Yahudiler başkaldırıcıdırlar. Başlangıçtan beri cenk fitneleri edip şehirleri kuşatıyorlardı. Bu yüzden bu şehir yıkıldı.*

24*Pes halâ ėy şâh efendimiz saŋa iʿlâm olunur ki eğer bu şehir tekrar yapılırsa ve hisârları evvelki gibi olursa artîk saŋa

*24*Ey efendimiz kral! Şimdi sana bildiriyoruz ki eğer bu şehir yeniden yapılırsa ve surları önceki gibi olursa; artık sana* ∞

كلسيريه وفنيقيه كچد قالماز

٢٥ اوزمان پادشاه راحوم نام دفتردارە وبالتمه وشمسائل نام

كاتبه هم سائر ~~لواحقنه~~ مقارنلرينه كه سماريه وسريه هم فنقيه ده ايديلر

جوابا بو منوال اوزره يازدي

٢٦ كوندردي كيكز مكتوبي اوقدم وامر ايتدم كه تفتيش اولنه ده

بولنديكه بو شهر قديمدن شاهلره مقاومت ايدر

٢٧ وايچنده اولان خلق عاصي وفتنه انكيز ايدي هم قدس شريفده

جبار وظالم پادشاهلر وار ايديكه كلسيريه وفنقيه نك

سلطانلري اولوب خراجيني آلورلر ايدي

٢٨ پس حالا بيوردوم كه اول آدملره شهري ياپمق ~~ياساق~~ يساق اولا و

مقيد اولنه كه آرتوق برشي اشلميه لر

٢٩ هم شاهه اضطراب ويرجك شرت ايلرو كتمسون

٣٠ اوزمان راحوم وكاتب شمسائل هم سائر اونلرك ~~لواحقي~~ مقارنلري شاه

آرتاسرسه نك مكتوبيني اوقدقدنصكره علي العجله آتلر وچوق

خلق ايله قدس شريفه واردیلر

ويا بوجيلره

Keli-Siriye ve Fenîkeye geçid kalmaz
Kili-Suriye ve Fenike'ye geçit kalmaz."
25*O zamân pâdişâh Râhûm nâm defterdâra Bâʾeletmee ve Şemsâʾîl nâm kâtibe hem sâʾir mukârinlerine ki Samâriye Siriye hem Fenikiyede idiler cevaben bu minvâl üzere yazdı
*25*O zaman kral, Rehum adındaki defterdara; Baletmae ve Şemsail adındaki yazıcıya hem diğer benzerlerine ki Samariye, Suriye ve Fenikiye'de idiler. Yanıt olarak bu şekilde yazdı:*
26*Gönderdiğiŋiz mektûbu okudum ve emr ėtdim ki teftîş oluna da bulundu ki bu şehr kadîmden şâhlara mukâvemet ėder
26"Gönderdiğiniz mektubu okudum, sonra da araştırılsın diye diye buyruk çıkarttım. Buna göre bu kent eski yıllardan beri krallara karşı geliyor.*
27*Ve içinde olan halk ʿâsî ve fitne-engiz idi hem Kuds-i Şerîfde cabbâr ve zâlim pâdişâhlar var idi ki Keli-Siriye ve Fenikiyeniŋ sultânları olup harâcını alırlar idi
*27*İçindeki halk baş kaldırıcı ve bozgunculuk çıkaran idi. Kutsal Kudüs'te öyle zalim ve zorba krallar vardı ki; Kili-Suriye ve Fenikiye'nin kralları olup vergisini alıyorlardı.*
28*Pes halâ buyurdum ki ol âdamlara şehri yapmak yasak ola ve mukayyed oluna ki artîk bir şey işlemeyeler
*28*Şimdi buyruğuma göre o adamlara şehirin yapımı engellensin ki artık bir şey yapamasınlar.*
29*Hem şâha ıztırâb vėrecek şirret ileri gitmesin
*29*Hem krala acı verecek kötülük ileri gitmesin."*
30*O zamân Râhûm ve kâtib Şemsâʾîl ile hem sâʾir onların makarrenleri şâh Ârtâserseniŋ mektûbunu okudukdan soŋra ʿale'l-ʿacele atlar ve çok halk ile Kuds-i Şerîfe vardılar
*30*O zaman Rehum, yazıcı Şemsail ve onların diğer benzerleri Şah Artahşasta'nın mektubunu okuduktan sonra çabucak atlar ve kalabalıklarla kutsal Kudüs'e gittiler.*

ve yapîcılara ∞

350

٣١ ويا پوجيلره مانع اولمغه باشلديلر شويلكه قدس شريفك هيكلنك
ياپوسي تا فارس شاهي دارانك ايكنجي ييلنه دك قالدي ايدي

اوچنجي باب

١ بو كز دارا پادشاه ايكن جمله رعايا سنه وجمله اوخلقنه هم جمله
مديان وفارس اكابرينه هم جمله پاشالرينه وسردارلرينه و
هندوستاندن تا حبشه يوز يكرمي يدي ايالته دك حكم ايدنلره
ضيافت ايتدي

٢ ويوب ايچدكلرندن هم طوق اولوب كيتدكلرندنصكره شاه دارا
كندو اوطه سنه واردي ده اويودي آندن اويانديي

٣ اوزمان پادشاه وجودينك بكجيلري اوج ايچ اوغلاني بربرينه
ديديلركه

٤ آش هر بريمز بر سوز سويليلم وقنقيمز دخي ايو سويلرسه بقالم
وكيمك سوزي غيريلردن افضل اولورسه شاه دارا آكا عظيم
بخشيشلر وهنر بهالرني ويره

31*Ve yapïcılara mânic olmağa başladılar şöyle ki Kuds-i Şerîfiŋ heykeliniŋ yapısı tâ Fârs şâhı Dârânıŋ ikinci yılına dek kaldı idi
*31*Hemen yapıcılara engel olmaya başladılar. Şöyle ki; kutsal Kudüs'ün Tapınağının yapılması Pers şahı Dara'nın* ikinci yılına dek kaldı.*

Üçüncü Bâb

1*Bu kez Dârâ* pâdişâh iken cümle reʿâyâʾsına ve cümle ev halkına hem cümle Midyân ve Fârs ekâbirlerine hem cümle pâşâlarına ve serdârlarına ve Hindistândan tâ Habeşe yüz yiğirmi yedi eyâlete dek hükm ėdenlere ziyâfet ėtdi
*1*Bu kez Dara egemenlik sürerken; tüm milletine, tüm ev halkına, tüm Med ile Pers büyüklerine, tüm paşalara, kumandanlara ve Hindistan'dan ta Habeş'e dek yüz yirmi yedi eyaletin yöneticilerine şölen düzenledi.*

2*Ve yiyïp içdiklerinden hem tok olup gitdiklerinden soŋra şâh Dârâ kendi odasına vardı da uyudu ondan uyandı
*2*Onlar yiyip içtikten ve tok olarak gittikten sonra şah Dara kendi odasına gitti, uyudu ve ondan sonra uyandı.*

3*O zamân pâdişâh vucûdunuŋ bekcîleri üc ic oğlanı birbirine dėdiler ki
*3*O zaman kralı koruyan üç iç odalık muhafızı birbirine dediler ki:*

4*Aş-herbirimiz birer söz söyleyelim ve kangimiz dahi íyï söyler ise bakalım ve kimiŋ sözü ġayrılarından efdal olursa şâh Dârâ ònа ʿazîm bahşîşler ve hüner bahâlarını vère ∞
4-Hadi herbirimiz birer söz söyleyelim. Hangimiz daha iyi söylerse görelim ve kimin sözü diğerinden daha iyi olursa şah Dara ona büyük bağışlar yapıp ustalık onuru verilsin.*

*Daryüs

٥ يعني كه فرفركيه و آلتوندن ايچه هم آلتون دوشكنده اويويه و
آلتون رختلو آتلرك عربه سنه بنه دلبند صارغني كيه و
بويننده آلتون زنجيري آصله

٦ وعلمي ايچون دارانك يانينده ايكنجي يرده اوتوره ده دارانك
خصمي آكله

٧ اوزمان هركس كندو سوزيني يازدي و مهرلدي آندنصكره اونلري
شاه دارانك يصدوغي آلتنه قيوب ددیلركه

٨ شاه اويانديغي زمان خطلر آكا عرض اولنه و اوچمزدن كيمك كه
سوزي شاهه و فارس ولايتنك اكابرينه عالمرك كورينورسه
خطنه كوره آكا هنر بهاسي ويريله

٩ بري يازديكه شراب هپسندن قوتلودر

١٠ غيري يازديكه پادشاه دخي قوتلودر

١١ اوچنجي يازديكه عورتلر هپسندن قوتلودر اما حق هپسنه غالبدر

١٢ بوكز پادشاه اويانديقدنصكره اونلر خطلريني آلوب آكا ويرديلر
اول دخي اونلري اوقدي

واول

5*Yaʿni ki fırfır gėye ve altῖndan içe hem altῖn döşeğinde uyuya ve altῖn rahtlı atlarıŋ ʿarabasına bine dülbend sarığını gėye ve boynunda altῖn zencîri asıla
*5*Yani mor pelerini geysin, altın 'kadehten' içsin, altın döşekte uyusun, altın eyerli atların arabasına binsin, tülbent sarığı geysin ve boynunda altın zincir asılsın.*
6*Ve ʿilmi için Dârânıŋ yanında ikinci yerde otura da Dârânıŋ hısmı anıla
*6*Bilgeliği için Dara'nın yanında ikinci yerde otursun ve Dara'nın dostu denilsin.*
7*O zamân herkes kendi sözünü yazdı ve mührledi ondan soŋra onları şâh Dârânıŋ yasdῖğı altına koyup dėdiler ki
*7*O zaman herkes kendi sözünü yazdı mühürledi. Ondan sonra onları şah Dara'nın yastığı altına koyup dediler ki:*
8*Şâh uyandığı zamân hattlar ońa ʿarz oluna ve üçümüzden kimiŋ ki sözü şâha ve Fârs vilâyetiniŋ ekâbirine ʿâlimrek görünürse hattına göre ońa hüner bahâsı vėrile
8"Şah uyandığı zaman yazılar ona bildirilsin. İçimizden kimin sözü şaha ve Pers ülkesinin büyüklerine daha bilge görünürse; yazısına göre ona ustalık onuru verilsin."*
9*Biri yazdı ki şarâb hepisinden kuvvetlidir
*9*Bunlardan biri: "Şarap herşeyden güçlüdür!" yazdı.*
10*Ġayrı yazdı ki pâdişâh dahi kuvvetlidir
*10*Diğeri: "Kral güçlüdür!"*
11*Üçüncü yazdı ki ʿavratlar hepisinden kuvvetlidir âmmâ hakk hepisine ġalipdir
*11*Üçüncüsü de:"Kadınlar hepsinden daha güçlüdür. Ama 'Gerçek' hepsine galiptir!"*
12*Bu kez pâdişâh uyandıkdan soŋra onlar hattlarını alıp ońa vėrdiler ol dahi onları okudu
*12*Bu kez kral uyandıktan sonra, onlar yazılarını alıp ona verdiler. O da onları okudu.*

ve ol ∞

١٣ وَاوُلْ سَاعَتْ جُمْلَه فَارِسْ وَمِدْيَانِكْ اَكَابِرِينِي وَپَاشَالَرِينِي هَپْ
هَمْ سَرْدَارْلَرِينِي وَمُوَلِّيلَرِينِي هَمْ قَاضِيلَرِينِي چِغِرْمَغَه كُونْدَرْدِي
١٤ وَمُشَاوَرَه يَه اُوتُورُوبْ حُضُورْلَرِنْدَه خَطْلَرْ اُوقُنْدِي
١٥ اَنْدَنْ پَادِشَاهْ دِدِيكَه اُوغْلَانْجِقْلَرِي چَاغِرِكْ كِه سُوزْلَرِينِي بَيَانْ
اِيدَه لَرْ اُونْلَرْدَخِي چَاغِرِيلُوبْ كِرْدِيلَرْ
١٦ وَپَادِشَاهْ اُونْلَرَه دِدِيكَه يَازْدُوغِكْزِي بِزَه بَيَانْ اَيْلَيكْ
١٧ اُوزَمَانْ اَوَّلْكِي كِه شَرَابِكْ قُوَّتِنِي سُويْلَدِي بَاشْلَيُوبْ بُويْلَه دِدِي
اِي اَفَنْدِيلَرْ شَرَابْ هَرْ غَيْرِي نَسْنَه دَنْ نَه قَدَرْ قُوَّتْلُودُرْ كِه جُمْلَه
اِيچَنْ آدَمْلَرِي آلْدَادِرْ
١٨ فِكْرِنْجَه پَادِشَاهْلَرَه وَيَتِيمْلَرَه عَبْدْلَرَه وَحُرْلَرَه فُقَرَايَه وَاَغْنِيَايَه
بَرَابَرْ اُولُورْلَرْ
١٩ وَهَرْ فِكْرِي شَنْلَكَه وَسُرُورَه دُونْدُرُرْ شُويْلَكِه هِيچْ بِرْ غَمْ وَدَيْنْ
عَيْنِنْدَه دَكِلْ
٢٠ هَرْ جَانِي جَوْمَرْدْ اِيدَرْ شُويْلَكِه مَسْتَانَه نَه پَادِشَاهِي نَه پَاشَاءِ اَكَارْ
اَغْزِنْدَنْ اَقْچَه يُوكْلَرْ لَه سُويْلَنُورْ

13*Ve ol sâʿat cümle Fârs ve Midyânıŋ ekâbirlerini ve pâşâlarını hem serdârlarını ve müvellâlarını kazîlerini çıġırmağa gönderdi
*13*O saatte tüm Pers ve Med ülkelerinin büyüklerini, paşalarını, kumandanlarını ve bilirkişileriyle yargıçlarını çağırmaya gönderdi.*
14*Ve müşâvereye oturup huzûrlarında hattlar okundu
*14*Ve danışmaya oturup önlerinde bu yazılar okundu.*
15*Ondan pâdişâh dėdi ki oğlancıkları çağırıŋ ki sözlerini beyân ėdeler onlar dahi çağrılıp girdiler
*15*Ondan sonra kral dedi ki: -Oğlanları çağırın ki sözlerini açıklasınlar. Onlar çağrılıp geldiler.*
16*Ve pâdişâh onlara dėdi ki yazdığıŋızı bize beyân eyleyiŋ
*16*Kral da onlara yazdıklarını açıklamalarını buyurdu.*
17*O zamân evvelki ki şarâbıŋ kuvvetini söyledi başlayıp böyle dėdi ėy efendiler şarâb her ġayrı nesneden ne kadar kuvvetlidir ki cümle içen âdamları aldadır
*17*O zaman birincisi, şarabın gücünden söz ederek şöyle söyledi: -Ey efendiler! Şarap diğer şeylerden ne denli daha güçlüdür ki onu içen tüm insanları aldatır.*
18*Fikrince pâdişâhlara ve yetîmlere ʿabdlere ve hürrlere fukarâya ve âġniyâya beraber olurlar
*18*Aklınca krallara, öksüzlere, kullara, özgürlere, yoksullara ve zenginlere aynıdır.*
19*Ve her fikri şenliğe ve sürura dönderir şöyle ki hîç bir ġam-ü deyn ʿaynında deġil
*19*Her düşünceyi sevince ve coşkuya döndürür. O derece ki hiç bir borç ve keder gözünde yoktur.*
20*Her cânı cevmerd ėder şöyle ki mestâne ne pâdişâhı ne pâşâyı aŋar ağzından akçe yüklerle söylenir
*20*Her canı cömert yapar. O derece ki sarhoş ne kralı, ne paşayı anar. Ağzından gümüş para yüklerle söylenir.*

٢١ هم ایچدکدنصکره نه دوستلری نه قرنداشلرینی آکارلر و برازدن
دال قلیج اولورلر

٢٢ هم خمار باشدن چقوب قالقدقدنصکره اتدوکی ایش خاطرنده دکل

٢٣ ای افندیلر شراب بویله نسنه لره اضطراب اتدکدنصکره هپسندن
قوتلو دکلمی بونی دینجه سوسدی

٤ دردنجی باب

١ اوزمان ایکنجی که پادشاهک قوتنی سویلدی ایدی کلامه
باشلایوب دیدیکه

٢ ای افندیلر انسان هرشیدن قوتلورک دکلمیدر که یری و دریاء هم
ایچلرنده اولانلری هپ ضبط ایدر

٣ خصوصا پادشاه که هپسنک سلطانی و هپسنک افندیسیدر و اونلره
هرنکه دیرسه ایدرلر

٤ اونلره دیسه که بربری ایله جنک ایده لر ایدرلر اونلری دشمنلر
و طاغلر و حصارلر هم قله لر اوزرینه کوندرسه کیدرلر

قتل

21*Hem içtikden soŋra ne dostları ne karındaşlarını aŋarlar ve birazdan dalkılıç olurlar
*21*Hem içtikten sonra ne dostları, ne kardeşlerini anar ve birazdan yalın kılıç olurlar.*
22*Hem hammârı başdan çıkıp kalkdıkdan soŋra ėtdiği iş hâtırında değil
*22*İçkinin etkisi geçtikten sonra ne yaptıklarını bilmiyorlar.*
23*Ėy efendiler şarâb böyle nesnelere ıztırâb ėtdikden soŋra hepisinden kuvvetli değil mi bunu deyince ve susdu
*23*Ey efendiler! Şarap bu işleri yaparsa her şeyden güçlü değil midir? Bunu dedi ve sustu.*

Dördüncü Bâb

1*O zamân ikinci ki pâdişâhıŋ kuvvetini söyledi idi kelâma başlayıp dėdi ki
*1*O zaman kralın gücünü söyleyen ikincisi söze başlayıp dedi ki:*
2*Ėy efendiler insân her şeyden kuvvetlirek değil midir ki yeri ve deryâyı hem içlerinde olanları hep zabt ėder
2-Ey efendiler! İnsan herşeyden daha güçlü değil midir ki yere denize ve içinde olanlara hep egemendir.*
3*Husûsâ pâdişâh ki hepisiniŋ sultânı ve hepisiniŋ efendisidir ve onlara her ne ki dėrse ėderler
*3*Özellikle kral tümünün hükümdarı ve başbuğudur. Onlara ne buyurursa yaparlar.*
4*Onlara dėse ki birbiri ile cenk ėdeler ėderler onları düşmanlar ve dağlar ve hisârlar hem kulleler üzerine gönderse giderler
*4*Onlara: "Cenk edin!" derse; cenk ederler. Onları düşmanlar, dağlar, kaleler ve surlar üzerine gönderirse giderler.*

katl ∞

352

٥ قتل ایدرلر و مقتول اولورلر ده پادشاهك سوزندن چقمازلر
یکرلر ایسه اگر یغمالدوغی اگر غیری نه ایسه هپ پادشاهه کتوررلر
٦ وکذلك جنك وجدالده علاقه لری اولمیانلر الا چفت سورنلر
اکوب بیچمی اتدکدنصکره محصولنی پادشاهه کتوررلر و بربرینه
پادشاهه خراج کتورمکه تکلیف ایدرلر او ایسه فقط برادمدر
٧ اگر اولدرك دیسه اولدررلر اگر دورك دیسه دوررلر
٨ اگر اورك دیسه اوررلر خراب ایلیك دیسه خراب ایدرلر یاپك
دیسه یاپارلر
٩ اگر کسك دیسه کسرلر اگر دیکك دیسه دیکرلر
١٠ وجمله خلقی و عساکری یالکز برادمك سوزینی اسلرلر بوندن
ماعدا اوسفره یه اوتورر و یرهم ایچرهم اویور
١١ اونلر ایسه چوره سنده بکلیوب دوررلر و کمسه کندو مصلحتنه
کیدمز هم سوز طوتمامغه جانلری یوقدر
١٢ ای افندیلر بویله اطاعت اولنان پادشاه نیجه هپسندن قوتلو
اولماسون اندن سکوت ایلدی

5*Katl ėderler ve maktûl olurlar da pâdişâhıŋ sözünden çıkmazlar yeŋerler ise eğer yağmaladığını eğer ġayrı ne ise hep pâdişaha getirirler

*5*Ölürler ve öldürürler; ama kralın sözünden çıkmazlar. Galip gelirlerse tüm yağmadıklarını krala getirirler.*

6*Ve kezâlik cenk ve cidâlde ʿalâkaları olmayanlar illâ çift sürenler ekip biçimi ėtdikden soŋra mahsülünü pâdişâha götürürler ve birbirine pâdişâha harac getirmeğe teklîf ėderler o ise fakat bir âdamdır

*6*Örneğin cenk ve kavgayla ilgisi olmayanlar, çift sürenler de ekip biçimi yaptıktan sonra ürününü krala götürürler ve birbirlerine krala vergi vermeyi önerirler. O ise bir insandır.*

7*Eğer öldürüŋ dėse öldürürler eğer durun dėse dururlar

*7*Eğer öldürün dese öldürürler ve eğer durun derse dururlar.*

8*Eğer uruŋ dėse ururlar harâb eyleyiŋ dėse harâb ėderler yapıŋ dėse yaparlar

*8*Eğer vurun derlerse vururlar, yıkın derlerse yıkarlar ve yapın derlerse yaparlar.*

9*Eğer kesiŋ dėse keserler eğer dikin dėse dikerler

*9*Eğer kesin derse keserler, eğer dikin derse dikerler.*

10*Ve cümle halkı ve ʿasâkiri yalıŋız bir âdamıŋ sözünü eslerler bundan mâʿadâ o sufraya oturur ve yer hem içer hem uyur

*10*Tüm halkı ve askerleri yalnız bir adamın sözünü dinlerler. Bundan başka o sufraya oturur yer, içer ve uyur.*

11*Onlar ise çevresinde bekleyip dururlar ve kimse kendi maslahatına gidemez hem söz tutmamağa cânları yokdur

*11*Onlar ise çevresinde bekleyip dururlar. Kimse kendi işine gidemez ve dinlememezlik edemez.*

12*Ėy efendiler böyle itâʿat olunan pâdişâh nice hepisinden kuvvetli olmasın ondan sükût eyledi

*12*Ey efendiler! Böyle itaat olunan bir kral; nasıl hepsinden güçlü olmasın? Ondan sonra sustu.*

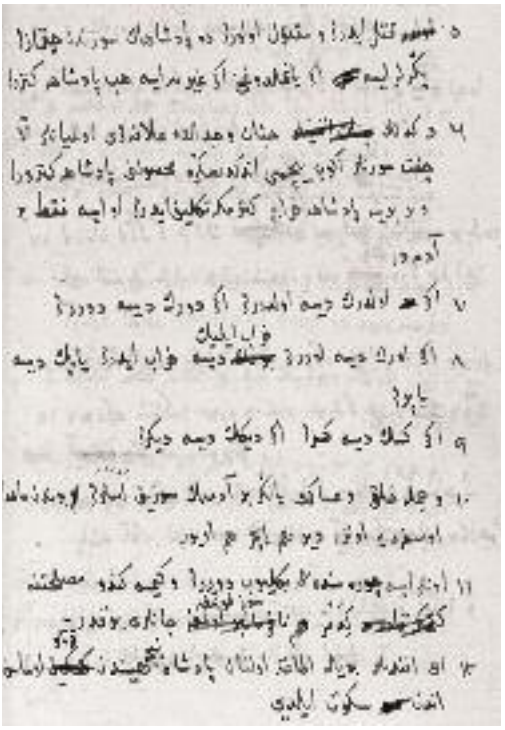

١٣ اوزمان اول اوچنجی یعنی زرو بابل که قاریلر و حق ایچون سویلدی
ایدی کلامه باشلایوب دیدیکه

١٤ ای افندیلر پادشاه بیوک دکلمیدر آدم چوق دکلمیدر و شراب
قوتلو دکلمیدر

١٥ یا اوزرلرینه تسلط ایدن ندر قاریلر دکلمیدر پادشاهلری و بر و
بحری ضبط ایدن خلقی هب قاریلر طوغردیلر.

١٦ اونلر اونلردن طوغمشلر و اول باغلری که شراب اوندن اولور دیکن
آدملری اونلر بسلدیلر

١٧ اونلر ارلره اثواب یاپارلر و ارلر عورتسز اولمق محالدر

١٨ و اکرچه آلتون و کومش و هر قیمتلو شیء یغدیلر ایسه بر کوزل
و لطیفه قاریء زیاده سومزلرمی

١٩ و اول جمله نسنه لری براغوب آکا کوز دیکرک و آغز آچارق زیاده
تعشق اتمزلرمی هم هپسی آکا آلتوندن و کومشدن هم سایر قیمتلو
نسنه دن زیاده اشتها ایدرلر

٢٠ ار کندوء بسلین باباسنی و کندو صله سنی براغرده قاریسنه یاپشر

وعورت

13*O zamân ol üçüncü yaʿnî Zerûbâbil ki karılar ve hakk için söyledi idi kelâma başlayıp dėdi ki

*13*O zaman üçüncüsü; yani kadınlar ve gerçeklik için söyleyen Zerubabil söze başladı:*

14*Ėy efendiler pâdişâh büyük değil midir âdam çok değil midir ve şarâb kuvvetli değil midir

14-Ey efendiler! Kral ulu değil mi, insanlar çok değil mi ve şarap güçlü değil mi?*

15*Ya üzerlerine tasallut ėden nedir karılar değil midir pâdişâhları ve berr ü bahri zabt ėden halkı hep karılar doğurdular

*15*Ya bunları zorlayan kadınlar değil midir? Kralları, kara ve denizleri idaresine alan insanları hep kadınlar doğurdular?*

16*Onlar onlardan doğmuşlar ve ol bağları ki şarâb ondan olur diken âdamları onlar beslediler

*16*Onlar onlardan doğmuşlar ve şarabın olduğu o bağları diken insanları da onlar yetiştirmişler.*

17*Onlar erlere esvâb yaparlar ve erler ʿavratsız olmak muhâldir

*17*Onlar erkeklerle giysiler yaparlar ve erkeklere kadınsız olmak boş yeredir.*

18*Ve eğerçe altîn ve gümüş ve her kıymetli şeyi yığdılar ise bir güzel ve latîfe karıyı ziyâde sevmezler mi

*18*Altın, gümüş ve değerli şeyleri yığsalar bile; güzel ve kibar bir kadını daha çok sevmezler mi?*

19*Ve ol cümle nesneleri bırağıp ön̈a göz dikerek ve ağız açarak ziyâde taʿaşşuk ėtmezler mi hem hepisi ön̈a altîndan ve gümüşden hem sâʾir kıymetli nesneden ziyâde iştihâʾ ėderler

*19*O tüm bu değerli şeyleri bırakıp ona göz dikerek, şaşkınlıkla aşık olmazlar mı? Herkes ona altından ve gümüşten ve diğer değerli şeylerdem daha çok arzu ederler.*

20*Er kendiyi besleyen babasını ve kendi sılasını bırağır da karısına yapışır

*20*Erkek kendine bakan annesini ve dostunu bırakarak karısına yapışır*.

*bkz. Bak Tek.2/34

ve ʿavrat ∞

353

٢١ وعورت ایله ذوقلنوب نه باباسینی نه اناسینی نه وطنینی آشکار

٢٢ بوندن بلمك كرك سز قاری سزه مسلطه در زحمت و مشقتی
سز چكمزمی سكز صكره هر شیئ كتوروب عورتلره ویرر سكز

٢٣ ارقلیجی الوب كسیجیلكه وخرسزلغه هم دریاده وارماقلرده
كزمكه چقار

٢٤ ارسلانی كودر وكیجه ده كزر واوغرلیوب یغمالیوب صویدقدنصكره
هپسینی سودوكی قاریه كتورر

٢٥ هم ارقارسینی بابادن وانادن زیاده سور

٢٦ ونیجه سی عورتلرك خیاللرندن دیوانه واونلره بنده اولمشلردر

٢٧ وچوغی قاریلر ایچون كناه ایدوب هلاك وتلف اولمشلردر

٢٨ پس حالا بكا اینانمزمیسكز پادشاه كندو قدرتی ایله عظیم
دكلمی جمیع ولایتلر آكا طوقنمقه بله قورقمازلرمی

٢٩ ینه بن آنی كوردمكه عجیب بارتاقونك آپامه نام قیزی كه
پادشاهك خاصكیسی (صكیه سی) اولوب پادشاهك صاغنده اوتورردی

٣٠ وباشندن مجوزه سینی قالدروب كندو باشنه قور ایدی

21*Ve ʿavrat ile zevklenip ne babasını ne anasını ne vatanını anar
*21*Kadın ile zevklenip ne annesini, ne babasını ve ne de vatanını anar.*
22*Bundan bilmek gerek siz karı size musallatdır zahmet ve meşekkati siz çekmez misiniz soŋra her şeyi getirip ʿavratlara vėrirsiniz
*22*Bundan bilmek gerek. Siz kadına, kadın da size tutkundur. Büyük çaba ve zorluk çeken sizler değil misiniz? Sonra her şeyi getirip kadınlarınıza verirsiniz.*
23*Er kılıcı alıp kesiciliğe ve hırsızlığa hem deryâda ve ırmaklarda gezmeğe çıkar
*23*Er kişi kılıcını alıp kesmeye, hırsızlığa hem denizlerde ve ırmaklarda gezmeye çıkar.*
24*Arslanı güder ve gėcede gezer ve uğurlayıp yağmalayıp soydukdan soŋra hepisini sevdiği karıya getirir
*24*Aslanı güder, gecede gezer ve uğurlayıp, yağmalayıp soyduktan sonra tümünü sevgilisine getirir.*
25*Hem er karısını babadan ve anadan ziyâde sever
*25*Erkek karısını annesinden ve babasından daha çok sever.*
26*Ve nicesi ʿavratlarıŋ hayâllerinden divâne ve onlara bende olmuşlardır
*26*Birçokları kadınlar yüzünden deli divane ve onlara köle olur.*
27*Ve çoğu karılar için günâh ėdip helâk ve telef olmuşlardır
*27*Birçokları kadınlar uğruna günaha düşüp yok olup gittiler.*
28*Pes halâ baŋa inanmaz mısınız pâdişâh kendi kudreti ile ʿazîm değil mi cemʿi vilâyetler öŋa dokunmağa bile korkmazlar mı
*28*Şimdi bana inanmıyor musunuz? Kral kendi gücüyle güçlü değil mi? Tüm ülkedekiler ona dokunmaya bile korkmuyorlar mı?*
29*Yine de önu gördüm ki ʿacîb Bârtakonuŋ Âpâma nâm kızı ki pâdişâhıŋ sâkiyyesi olup pâdişâhıŋ sağında otururdu
*29*Hayret! yine de onu gördüm ki; Bartako'nun Apama adlı kızı, kralın içki hizmetçisi olup sağında oturuyordu.**
30*Ve başından mücevvezesini kaldırıp kendi başına kor idi
*30*Başından onun tacını kaldırarak kendi başına koyuyordu* ∞

*Almancası: "Dennoch sahe ich ihn, und die Apemen, die Tochter des Bertasi, des treflichen Manns, des Königs Kebsweib, sitzen zu der Rechten des Königs.''Martin Luther Çev.: I. Ezra 4/29
Türkçesi: Yine de onu gördüm ki; kralın sağında oturan cariyesi **Bertasi'nin kızı** Apemen...

Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: "Ancak, ben onu şanlı Baartakus'un kız kardeşi olan kral cariyesi Apeme'yle gördüm. O kralın sağ tarafında oturur," I. Ezra 4/29

Yukarıdaki hatalı çeviride 'Baartakus'un ~~kız kardeşi~~' diyor; oysa Almanca ve Ali Bey'in çevirisinde '**Bertasi'nin kızı'** olarak doğru çevrilmiştir!

هم پادشاهه صول الی ایله طبانجه لر چالار ایدی

٣١ اوایسه بو اثناده اغزی اچق آکا التفات ایدردی واکر اوکولسه ایدی

ایسه اول دخی کولر ایدی آکا کوسر ایدی ایسه او آکا بارشدرنجه

یه دک یالتاقلنور ایدی

٣٢ ای افندیلر قاریلر نیجه قوتلو اولماسون که بونجلین نسنه لر ایدرلر

٣٣ اوزمان پادشاه وکبرا بربرینه باقدیلر

٣٤ اندن اوبویله دیمکه باشلدی ای افندیلر قاریلر قوتلو دکلمیدر

٣٥ بربیوکدر وکوک یوکسکدر کونش دخی یوریشنده چویکدر زیرا

اوکوکی برکونده چپ چوره ده طولاشر ویوریه یوریه تکرار

کندو یرینه دونر

٣٥ بو نسنه لری ایدن عظیم دکلمیدر اما حق هرشیدن اعظم واقوی در

٣٦ جمله یر حقه اقرار کتورر وکوک دخی ایلکینی سویلر اوکنده هر ایشلر

دپرنوب دترلر واونده ناحق نسنه یوقدر

٣٧ شراب ناحقدر وپادشاه ناحقدر عورتلر ناحقدر بنی آدمک

نسلی هپ ناحقدر هم جمیع ایشلری ناحقدر اونلرده حق یوقدر

وکندو

hem pâdişâha sol eli ile tabancalar çalar idi
ve krala elinin sol ayasıyle şamar atıp şakalaşıyordu.
31*O ise bu esnâ'da ağzı açık ȯŋa iltifât ėderdi ve eğer o gülse idi ol dahi güler idi ȯŋa küser idi ise o ȯŋa barışdırıncaya dek yaltaklanır idi
*31*O da bu sırada ağzı açık ona ilgi gösteriyordu. O gülse kendi de gülüyor, o küsse barışıncaya dek ona yaltaklanıyordu.*
32*Ėy efendiler karılar nice kuvvetli olmasın ki buncaleyin nesneler ėderler
*32*Ey efendiler! Bu denli şeyler yapan kadınlar neden güçlü olmasınlar?*
33*O zamân pâdişâh ve küberâ birbirine bakdılar
*33*O zaman kral ve büyükler, birbirlerine baktılar.*
34*Ȯndan o böyle dėmeğe başladı ėy efendiler karılar kuvvetli değil midir yer büyükdür ve gök yüksekdir güneş dahi yürüyüşünde çevikdir zîrâ o gökü bir günde çepçevrede dolaşır ve yürüye yürüye tekrar kendi yerine döner
*34*Ondan sonra böyle söyledi: -Ey efendiler! Kadınlar güçlü değil midir? Yer büyüktür, gök yüksektir ve güneş de kendi yolunda çeviktir! Çünkü o göğü bir günde çepçevre dolaşır ve gide gide tekrar kendi yerine döner.*
35*Bu nesneleri ėden ʿazîm değil midir âmmâ hakk her şeyden ʿazîm ve akvâdır
*35*Bu şeyleri yapan büyük değil midir? Ama 'Hakikat'* her şeyden büyük ve en güçlüdür.*
36*Cümle yer hakka ikrâr getirir ve gök dahi eyliğini+ söyler önüŋde her işler deprenip ditrerler ve onda nâ-hakk nesne yokdur
*36*Tüm yeryüzü 'Hakikate' karar kılar ve gök de iyiliğini söyler. Önünde her şey kımıldayıp titriyor ve O'nda haksız bir şey yoktur.*
37*Şarâb nâ-hakkdır ve pâdişâh nâ-hakkdır ʿavratlar nâ-hakkdır Benî Âdemiŋ nesli hep nâ-hakkdır hem cemʿi işleri nâ-hakkdır onlarda hakk yokdur
*37*Şarapta haksızlık var, kralda haksızlık var, kadınlarda haksızlık var. Adem oğullarının soyu hep haksızdır; tüm işleri de haksızdır. Onlarda hak yoktur* ∞

*Burada kastedilen '*Hakikat*' Allah'ın sıfatı(C.C.)
+Eylik= íyİlik.

ve kendi ∞

354

وكنزونا حقلغنده هلاك اولورلر

٣٨ اما حق باقي وسرمدا قويدر هم ابد الآباد سلطاندر

٣٩ آنوك قتنده خاطر كوزتمك وآدمي آدمدن فرق اتمك يوقدر
الا عدالت ايدر هم هر ظلمدن وشردن احتباس ايدر ده هپسي
آنوك ايشلرينه تحسين ايدرلر

٤٠ آنوك حكمنده اصلا ناحق يوقدر وجميع دهورك قوتي ملكي
وسلطنتي هم عظمتي در حق الله متبارك اولسون

٤١ وبوني سويلمكدن فارغ اولوب جمله قوم چغرشدي وحق عظيم
وهر شيدن اقويدر ددي

٤٢ اوزمان پادشاه آكا ددي كه يازلمش نسنه لردن ما عدا دله بندن
نه استرسن ده سكا ويره لم زيرا سن هپسندن اعلم بولندك
سن يانمده اوتوراسن وخصمم آكلاسن

٤٣ اول دخي پادشاهه ددي كه پادشاه اولدوغك كونده اتدوكك
آداغي آك

٤٤ يعني كه قدس شريفي تكرار يا پايم وجمله قدس شريفدن آلنان

ve kendi nâ-hakklığında helâk olurlar
ve kendi haksızlığında yok olup giderler.
38*Âmmâ Hakk* bâkî ve sermeden kavîdir hem ebedü'l-âbâd sultândır
*38*Ama Hak* sonsuza dek kalıcı ve güçlüdür hem sonsuzlar boyunca kraldır.*
39*Önuŋ katında hâtır gözetmek ve âdamı âdamdan fark ėtmek yokdur illâ ʿadâlet ėder hem her zulümden ve şerden ihtibâs ėder de hepisi önuŋ işlerine tahsîn ėderler
*39*O'nun katında hatır gözetmek** ve insan kayırmak yoktur. Ama kesinlikle adalet eder! Ve her zulümden, her kötülükten kendini izole eder. Hepsi O'nun işlerini korur.*
40*Önuŋ hükmünde âslâ nâ-hakk yokdur ve cemʿi duhûruŋ kuvvet-i mülkü ve saltanatı hem ʿazâmetidir hakk Allah mütebârek olsun
*40*O'nun yargısında asla haksızlık yoktur. Tüm çağların mülkünün gücü, egemenliği ve yüceliğidir 'O'...'Hakikat Allah'ı yücelensin.*
41*Ve bunu söylemekden fârig olup cümle kavm çığrışdı ve hakk ʿazîm ve her şeyden âkvâdır dėdi
*41*Bunu söyledikten sonra tüm halk bağırarak; "Hakk" büyük ve her şeyin en yücesidir! dediler.*
42*O zamân pâdişâh öŋa dėdi ki yazılmış nesnelerden mâʿadâ dile benden ne istersin de saŋa vėrelim zîrâ sen hepisinden âʿlem bulunduŋ sen yanımda oturasın ve hısmım aŋılasın
*42*Ondan sonra kral ona: -Yazılmış şeylerden başka dile benden ne dilersin ki sana vereyim. Çünkü sen herkesten daha çok bilge çıktın. Sen yanımda otur ve dostum olarak anıl.*
43*Ol dahi pâdişâha dėdi ki pâdişâh olduğuŋ günde ėtdiğiŋ âdâğı aŋ
*43*O da krala dedi ki: -Kral olduğun günde verdiğin sözünü an.*
44*Yaʿnî ki Kuds-i Şerîfi tekrar yapayım ve cümle Kuds-i Şerîfden alınan ∞
*44*Yani kutsal Kudüs'ü tekrar yapayım ve kutsal Kudüs'ten alınan tüm*

*Hakk: Allah'ın sıfatlarından biri.

**bkz. Kol.3/25, Luk.20/21, Ekl.20/24

قابلری کروکوندریم دیدك که اونلری قورش بابلی خراب اتمکه
آند ایچوب باشتجه قودی واونلری اورایه کوندرمکه آدادی ایدی
٤٥ ودخی آدادك که شول هیکلی تکرار یاپاسن که آنی یهودا ولایتی
کلدانیلردن خراب اولدوغی زمان ادومیلر یاقدیلر
٤٦ پس حالا ای افندم پادشاهم عرض نیاز ایتدوکم بودر سنك
عظمتکدن دلدوکم بودر کرم ایله ملك السمایه آغزك ایله
آدادوغکی استیفا ایله
٤٧ اوزمان شاه دارا قالقوب آنی اوپدی وآکا جمیع دفتردارلره
ومولالره سردارلره وپاشالره مکتوبلر ویروب بیوردیکه
آکا جمله بله قدس شریفی تکرار یاپمغه وارانلره مرافعت ایلیه‌لر
٤٨ وکلیسیریه هم فنقیه ولبانونك حاکملرینه مکتوبلر ویردیکه لبانوندن
ارز آغاجلرینی قدس شریفه کتوره‌لر واونلردن شهری یاپدره‌لر
٤٩ ودخی کندو مملکتندن یهودا ولایتنه دونن جمله یهودیلره
حریت خصوصنده یازدیکه هیچ بر آغا یا حاکم یا پاشا یا موکل
قپولرینه وارمیا

الا

kabları geri göndereyim dediŋ ki onları Kureş Bâbili harâb ėtmeğe and içip başkaca kodu ve onları oraya göndermeğe adadı idi
kapları geri göndereyim, dedin ki onları Kureş, Babil'i yıkmağa ant içip ayırmış ve onları oraya göndermeye söz vermişti.
45*Ve dahi adadıŋ ki şul heykeli tekrar yapasın ki ȯŋu Yahûdâ vilâyeti Keldânîlerden harâb olduğu zamân Edomîler yakdılar
*45*Bu tapınağı yeniden yapmaya söz vermiştin ki; onu Yahuda vilayetini Kildaniler yıktığı zaman Edomlu'lar yakmıştı.*
46*Pes hâlâ ėy efendim pâdişâhım ʿarz-ı niyâz ėtdiğim budur seniŋ ʿazâmetiŋden dilediğim budur kerem eyle Meliki's-semâya ağzıŋ ile adadığını istîfâʾ eyle
*46*Şimdi ey efendim kral! Yakarışım budur; senin büyüklüğünden dileğim budur. Lütfet 'Göklerin Kralı'na, ağzınla söylediğini yap.*
47*O zamân şâh Dârâ kalkıp ȯŋu öptü ve ȯŋa cemʿi defterdârlara ve mollâlara serdârlara ve pâşâlara mektûblar vėrip buyurdu ki ȯŋa cümle bile Kuds-i Şerîfi tekrar yapmağa varanlara murâfaʿat* eyleyeler
*47*O zaman şah Dara kalkıp onu öptü. Onun için tüm defterdarlara, öğretmenlere, kumandanlara ve paşalara mektuplar verip; ona tüm kutsal Kudüs'ü yeniden yapmaya gidenlerle yoldaşlık yapmalarını buyurdu.*
48*Ve Keli-Sîriye hem Fenikiye ve Libânonuŋ hâkimlerine mektûblar vėrdi ki Libânondan erz ağaçlarını Kuds-i Şerîfe götüreler ve onlardan şehiri yapdıralar
*48*Kili-Suriye, Finike ve Lübnan'ın yöneticilerine mektuplar verdi ki Lübnan'dan sedir ağaçlarını kutsal Kudüs'e götürsünler ve onlardan şehiri yaptırsınlar.*
49*Ve dahi kendi memleketinden Yahûdâ vilâyetine dönen cümle Yahûdîlere hürriyet husûsunda yazdı ki hîç bir ağaya hâkim ya pâşâya müvekkil kapîlarına varmaya
*49*Kendi ülkesinden Yahuda vilayetine dönen tüm Yahudilere özgür olmaları için yazısını böyle bitirdi: 'Hiçbir ağa, paşa veya atanmış memurun kapılarına gitmesinler.*

*bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*mürâfaka*'. 1665 metnindeki *murâfaʿat*; '*mürâfaka*'nın cemmi olabilir!

Not: Yukarıda görüldüğü gibi Ali Bey'in 1664 orijinal el yazması kitabının 152. sayfasının 44. ayetinin sonunda ***'gafil baş'*** diye eklediği uyarı notu kitabın 157. sayfasında aynen tekrarlanıp 45. ayet buradan itibaren devam ediyor.

355

٥٠ الا جمله طوتدقلری ولایت خراجدن مسلم اولا وکه ادومیلر
یهودیلرك ضبط اتدوکلری قصبه لردن کوچه لر
٥١ وکه هیکلك بناسی ایچون یلده یکرمی یوك اقچه ویریله تا یاپو تمام
اولنجیه دك
٥٢ هم یلده غیری اون یوك مذبح اوزرینه یاقلاجق قربانلری کون بکون
یتشدرمك ایچون شول امر موجبنجه که اون یدی تقریب اتمك کرکلردر
٥٣ که شهری یاپمق ایچون بابلدن کوچنلر هب مسلم اولالر اونلر
واوغللری وجمله اورایه کیدن اماملر
٥٤ هم دخی خرج خصوصنده هم شول مقدس اثوابك خصوصنده
یازدیکه اونلر ایله خدمت ربانیه ایدرلر
٥٥ هم یازدیکه تا بیت تمام اولنجیه دك وقدس شریف تکرار یاپلنجه
لویلره جمله لوازم ویریله
٥٦ هم دخی یازدیکه هب شهر بکجیلرینه علوفه لر ووظیفه لر ویریله
٥٧ وکورشك باشقجه قودوغی قابلری بابلدن کروکوندردی هم
امر ایلدیکه کورشك اتسونلر دیو سپارش اتدوکنی هب یرینه

50*İllâ cümle tutdukları vilâyet harâcdan müsellem ola ve ki Edomîler Yahûdîleriŋ zabt ėtdikleri kasabalardan göçeler
*50*Kesinlikle tüm kontrol altındaki vilayetlerde vergi vermesinler ki Edomlular, Yahudilerin aldıkları kasabalara göçsünler.*
51*Ve ki heykeliŋ binâsı içiṇ yılda yiğirmi yük akçe vėrile tâ yapĩ tamâm oluncaya dek
*51*Tapınağın binası için yılda yirmi yük gümüş para verilsin.*
52*Hem yılda ġayrı on yük mezbah üzerine yakılacak kurbânları gün be gün yetişdirmek içiṇ şul emir mûcibince ki on yedi takrîb ėtmek gereklerdir
*52*Bundan başka yılda on yük mezbah üzerinde yakılacak kurbanları gün be gün yetiştirmek için, buyruk gereği on yedi sunmakla yükümlüdürler.*
53*Ki şehri yapmak için Bâbilden göçenler hep müsellem olalar onlar ve oğulları ve cümle oraya giden imâmlar
*53*Kenti yapmak için Babil'den göçenlerin tümü serbest kalsınlar. Onlar, çocukları ve tüm oraya giden imamlar;*
54*Hem dahi harâc husûsunda hem şul mukaddes esvâbıŋ husûsunda yazdı ki onlar ile hizmet-i Rabbânîyeyi ėderler
*54*Vergi konusunda ve şu kutsal giysinin konusunda yazdı ki onlarla Rab'be hizmet etsinler.*
55*Hem yazdı ki tâ beyt tamâm oluncaya dek ve Kuds-i Şerîf tekrar yapılınca Levvîlere cümle levâzım vėrile
*55*Ve yazısına şunu da ekledi: Ev(Tapınak) tamamlanıncaya ve kutsal Kudüs tekrar yapılıncaya dek Levililer'e gerekli olanlar verilsin.*
56*Hem dahi yazdı ki hep şehir bekçilerine ʿulûfeler ve vazîfeler vėrile
*56*Hem de şehir bekçilerine bahşişler ve görevler verilmesini yazdı.*
57*Ve Kureşiŋ başkaca koduğu kabları Bâbildeŋ geri gönderdi hem emr eyledi ki Kureşiŋ ėtsinler diye sipâriş ėtdiğini hep yerine
*57*Ayrıca Kureş'in başka yere koyduğu 'kutsal' kapları Babil'den geri gönderdi. Kureş'in yapılmasını buyurduğu tüm şeyleri yerine* ∞

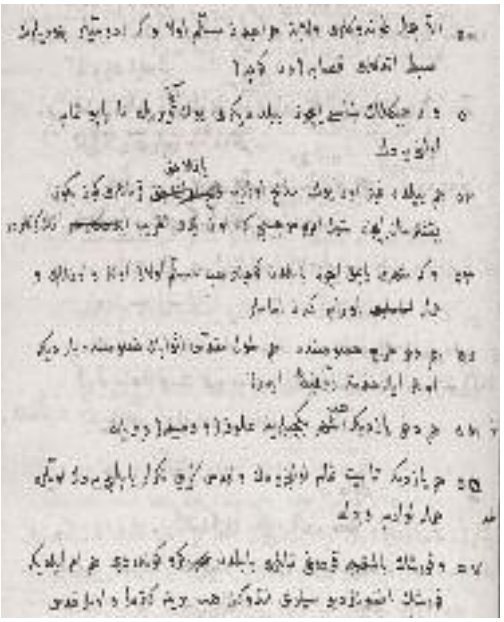

كتوره لر واونلر قدس شريفه كوندريله لر

٥٨ اوزمان اول اوغلان چقوب قدس شريفه يونلوب كوكه طوغرو
يوزيني قالدردي وملك السمايه تبارك ايليوب دديكه

٥٩ نصرت سندن وحكمت سندن هم مجد سنكدر بن دخي قولكيم

٦٠ متبارك اولاسن سنكه بكا حكمت ويردك اي اجدادمزك الاهي
بن سكا حمد وثنا ايده يم

٦١ آندن مكتوبلريني آلوب چقديده بابله كلدي وبو سنه لردن جمله
قرنداشلرينه مژده لدي

٦٢ اونلر دخي بابالرينك الاهنه اونلره اخلاص واحسان اعتاق
ويردوكيچون تبارك ايلديلر

٦٣ تاكيم دونوب قدس شريفي وكندو اسمندن مسمى هيكلني ياپالر
آندن موسيقي سازلريله وشنلك ايله يدي كون قدر بيرام ايلديلر

بشنجي باب

١ بوندن صكره طوايفنه كوره بابا اوجاقلرندن باشلر اختيار اولنديلر

كه

getîreler ve onlar Kuds-i Şerîfe gönderileler
getirmelerini ve onları kutsal Kudüs'e göndermelerini buyurdu.
58*O zamân ol oğlan çıkıp Kuds-i Şerîfe yönelip göğe doğru yüzünü kaldırdı ve Meliki's-semâya tebârek eyleyip dėdi ki
*58*O zaman o genç çıktı, kutsal Kudüs'e doğru yönelip göğe doğru yüzünü kaldırdı ve 'Göklerin Kralı'na bereket duası edip dedi ki:*
59*Nusret senden ve hikmet senden hem mecd seniŋdir ben dahi kuluŋum
59-Yardım senden, erdem senden ve şeref senindir. Ben de kulunum.*
60*Mütebârek olasın sen ki baŋa hikmet vėrdiŋ ėy ecdâdımızıŋ Allahı ben saŋa hamd-ü senâ' ėdeyim
*60*Sen ne yücesin ki bana bilgelik verdin. Ey atalarımızın Allah'ı! Ben sana övgü ve şükran sunayım.*
61*Ondan mektûblarını alıp çıkdı da Bâbile geldi ve bu nesnelerden cümle karındaşlarına müjdeledi
*61*Ondan sonra mektuplarını alıp çıktı, Babil'e geldi ve tüm bu şeyleri kardeşlerine müjdeledi.*
62*Onlar dahi babalarınıŋ ilâhına onlara ihlâs ü i'tâk verdiğiçin+ tebârek eylediler
*62*Onlar da 'atalarının Tanrısı'na onları gönülden özgür kıldığı için şükrettiler.*
63*Tâ kim dönüp Kuds-i Şerîfi ve kendi isminden müsemmâ heykelini yapalar ondan mûsıkî sâzlarıyla ve şenlik ile yedi gün kadar bayrâm eylediler
*63*Ta ki dönüp kutsal Kudüs'ü ve kendi ismiyle anılan Tapınağı'nı yapsınlar. Ondan sonra müzik eşliğinde, sevinçle yedi gün bayram yaptılar.*

Beşinci Bâb

1*Bundan soŋra tavâifîne göre baba ocaklarından başlar ihtiyâr olundular
*1*Bundan sonra obalarına göre baba ocaklarından başkanlar seçildiler* ∞

+bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*verdiği **i**çin*'

ki ∞

356

كه قاريلري واوغللري هم قيزلري قوللري وخلايقلري وطوارلري ايله كوچه لر

٢ ودارا اونلر ايله بيك سپاه كوندردي كه اونلره سلامت ايله موسيقي

سازلر وقدوملر هم نايلر ايله قدس شريفه كوتره لر

٣ پس دارا اونلري بودارات ايله كوندردوكي ايچون جمله قرنداشلري

شنلك ايدرلر ايدي

٤ ودونن آدملرك آدلري طوايفده بابا اوجاقلرينه وبلوكلرينه كوره

بونلردر

٥ اماملردن هارون اوغلي پنحاس اوغللرندن سارايه اوغلي

يهوصدق اوغلي يشوع يهودا سبطندن فارس نسلندن بيت

داوودن اولان سالاتيالك اوغلي زروبابلك اوغلي يوءقيم

٦ فارس شاهي دارانك اوكنده اول عاقلانه كلماتي سويلين زروبابل

بوايدي شاهلغنك ايكنجي ييلنده نسان اينده اولكه اولكي ايدر

٧ ويهودالولر بونلردركه اونلري بابل شاهي نبوختنصار بابله كوتروب

كوترلدكلري اسيرلكدن عودت ايلديلر

٨ وقدس شريفه هم قلان يهودا ولايتنه هركس كندو شهرينه دونوب

ki karıları ve oğulları hem kızları kulları ve halâyıkları ve davarları ile göçeler
ki kadınları, oğulları, kızları, köleleri ve cariyeleri ve davarlarıyla göçsünler.
2*Ve Dârâ onlar ile biŋ sıpa gönderdi ki onlara selâmet ile mûsıkî sâzlar ve kudûmler hem nēyler ile Kuds-i Şerîfe götüreler
*2*Dara onlar ile bin sıpa gönderdi ki onları esenlikle, müzik sazları eşliğinde, davullar ve kavallar ile kutsal Kudüs'e götürsünler.*
3*Pes Dârâ onları bû-dârât ile gönderdiği için cümle karındaşları şenlik ėderler idi
*3*Dara onları ihtişamla gönderdiği için tüm kardeşleri şenlik yapıyordu.*
4*Ve dönen âdamlarıŋ adları tavâîfde baba ocaklarına ve bölüklerine göre bunlardır
*4*Dönen adamların adları gruplarına ve baba ocaklarının bölüklerine göre bunlardır:*
5*İmâmlardan Hârûn oğlu Pinhâs oğullarından Sârâya oğlu Yehûsadak oğlu Yeşûʿ Yahûdâ sıbtından Fâres neslinden Beyt-i Dâvûddan olan Sâlâtiyâliŋ oğlu Zerûbâbiliŋ oğlu Yoʾâkim
*5*İmamlardan Harun oğlu Pinehas oğullarından Saraya oğlu Yehosadak oğlu Yeşu. Yahuda oymağından Pares soyundan Davut Evi'nden olan Salatiyel'in oğlu Zerubabil'in oğlu Yoakim.*
6*Fârs şâhı Dârânıŋ öŋünde ol ʿâkilâne kelimâtı söyleyen Zerûbâbil bu idi şâhlığınıŋ ikinci yılında nisân ayında ol ki evvelki aydır
*6*Krallığın ikinci yılında, önceki ay olan Nisan ayında Pers kralı Dara'nın önünde o akıllıca sözleri söyleyen Zerubabil bu idi.*
7*Ve Yahûdâlılar bunlardır ki onları Bâbil şâhı Nebûhatnessâr Bâbile götürüp götürüldükleri esîrlikden ʿavdet eylediler
*7*Yahudalılar bunlardır ki onları Babil kralı Nabukadnezar Babil'e götürüp götürüldükleri sürgünden geri döndüler.*
8*Ve Kuds-i Şerîfe hem kalan Yahûdâ vilâyetine herkes kendi şehrine dönüp
*8*Herkes Kutsal Kudüs'e ve diğer Yahuda vilayetindeki kendi şehirlerine döndü.* ∞

باشلري زروبابل يشوع نحميا ذكريا راسايا اتيا مردخاي بالسار
آسفاراس رأليا رؤم وبعانا ايله كلديلر.

٩ وطايفه دن اولانلرك باشلوي ايله عددي بودر فاروس اوغللرندن
ايكي بيك يوز يتمش ايكي سافات اوغللرندن دريوز يتمش ايكي

١٠ آرش عاقبلرندن يديوز اللي اتي

١١ فاعت موآبك عاقبلري يشوعه ويوآبك عاقبلرندن ايكي بيك
سكزيوز اون ايكي

١٢ الام عاقبلرندن بيك ايكيوز اللي درت زاتوي عاقبلرندن طقوزيوز
قرق بش قوربه عاقبلرندن يديوز بش بابي عاقبلرندن اليوز قرق سكز

١٣ بباي عاقبلرندن اليوز يكرمي بش صاداس عاقبلرندن اوچ بيك
ايكيوز يكرمي ايكي

١٤ ادونيقام عاقبلرندن اليوز اتمش يدي باغوي عاقبلرندن ايكي بيك
اتمش اتي ادين عاقبلرندن درتيوز اللي درت

١٥ خزكيادن آتورك عاقبلرندن طقسان ايكي كيلاو ازتانك عاقبلرندن
اتمش يدي آزورام عاقبلرندن دريوز اوتوز ايكي

آنانيا

başları Zerûbâbil Yeşûʿ Nehemiyâ Zekeriyâ Râsâyâ Ânineyâ Mordehây Bâlesâr Âsfârâs Reʾeliyâ Reʾom ve Baʿânâ ile geldiler
Başları Zarubabil, Yeşu, Nehemya, Zekeriya, Resaya, Anineya, Mordehay, Balesar, Asfaras, Reeleya, Reum ve Baana ile geldiler.
9*Ve tâʾifeden olanların başları ile ʿadedi budur Fâros oğullarından iki biŋ yüz yetmiş iki Sâfât oğullarından dört yüz yetmiş iki
*9*Ve bölüklerine göre olanların başlarıyla sayısı budur: Faros oğullarından iki bin yüz yetmiş iki, Safat oğullarından dört yüz yetmiş iki.*
10*Âraş ʿâkiblerinden yediyüz elli altı
*10*Araş takipçilerinden yediyüz elli altı.*
11*Fâʿat Movâbıŋ ʿâkibleri Yeşuʿa ve Yovâbıŋ ʿâkiblerinden ki biŋ sekizyüz on iki
*11*Faat-Moab'ın takipçileri; Yeşu ve Yovab'ın takipçilerinden iki bin sekizyüz on iki.*
12*Ellâm ʿâkiblerinden biŋ iki yüz elli dört Zâtoy ʿâkiblerinden dokuzyüz kırk beş Korba ʿâkiblerinden yediyüz beş Bânî ʿâkiblerinden altıyüz kırk sekiz
*12*Elam takipçilerinden bin iki yüz elli dört, Zatoy takipçilerinden dokuzyüz kırk beş, Korba takipçilerinden yediyüz beş, Bani takipçilerinden altıyüz kırk sekiz.*
13*Bibây ʿâkiblerinden altı yüz yirmi beş* Sâdâs ʿâkiblerinden üç biŋ iki yüz yirmi iki
*13*Bibay takipçilerinden altı yüz yirmi beş*, Sadaş takipçilerinden üç bin iki yüz yirmi iki.*
14*Âdonîkâm ʿâkiblerinden altı yüz altmış yedi Bâgoy ʿâkiblerinden iki biŋ altmış altı Âdîn ʿâkiblerinden dört yüz elli dört
*14*Adonikam takipçilerinden altı yüz altmış yedi, Bagoy takipçilerinden iki bin altmış altı, Adin takipçilerinden dört yüz elli dört.*
15*Hizkiyâdan Âtareziŋ ʿâkiblerinden doksan iki Keylâ ve Âztânıŋ ʿâkiblerinden altmış yedi Âzorâm ʿâkiblerinden dörtyüz otuz iki
*15*Hizkiya'dan Atarezin takipçilerinden doksan iki, Keyla ve Aztan'ın takipçilerinden altmış yedi, Azoram takipçilerinden dörtyüz otuz iki.*

*: İşaretlenen yıldızların anlamı: Çeşitli Grekçe orijinal el yazmalarından veya Vulgata çevirisi ile Grekçe diğer Orijinal el yazmalarından gelen farklılıklardan ötürü bazı sayılar ve isimler değişmiş olabiliyor.

*Bevayoğulları 623?

Ânâniyâ ∞

١٦ آنانیا عاقبلرندن یوز بر باسادن اینمش آروم عاقبلرندن اوجیوز
یکرمی اوچ آرسفوروتك عاقبلرندن یوز ایکی

١٧ مترك عاقبلرندن اوچ بیك بش بیت لحمیلردن یوز یکرمی اوچ

١٨ نتوفاتیلردن اللی بش آناتوقیلردن یوز یکرمی سکز بیت شمسیلردن
قرق ایکی

١٩ قریاتارمیلردن یکرمی بش قفرا وبروتیلردن یدییوز قرق اوچ
پرایلردن یدییوز

٢٠ قادیه وآمیدیلردن بشیوز یکرمی ایکی کرامه وغابیلردن آلتیوز
یکرمی بر

٢١ مقالونیلردن یوز یکرمی ایکی بیت الیلردن اللی ایکی نباسیلردن
یوز اللی آلتی

٢٢ قلامولا واونیلردن یدییوز یکرمی بش یریخولیلردن اوجیوز قرق بش

٢٣ ساعنالولردن اوچ بیك اوجیوز اوتوز

٢٤ اماملردن سناسب اوغللرندن یشوع اوغلی بدایانك عاقبلرندن
طقوز یوز یتمش ایکی امر عاقبلرندن بیك اللی ایکی

16*Ânâniyâ ʿâkiblerinden yüz bir Bâsâdan inmiş Ârom ʿâkiblerinden üç yüz yiğirmi üç Ârisforovotuŋ ʿâkiblerinden yüz iki
*16*Ananya takipçilerinden yüz bir, Basa'dan inmiş Arom takipçilerinden üç yüz yirmi üç, Arisforovot'un takipçilerinden yüz iki.**
17*Meteriŋ ʿâkiblerinden üç biŋ beş Beyt-i Lehemmîlerden yüz yiğirmi üç
*17*Meterin takipçilerinden üç bin beş, Beytlehemliler'den yüz yirmi üç.*
18*Netûfâyyîlerden elli beş Ânâtokkîlerden yüz yiğirmi sekiz** Beyt-i Şemsiyyelerden kırk iki
*18*Netufayiler'den elli beş, Anatokiler'den yüz yirmi sekiz**, Şems-Evi'nden kırk iki.*
19*Kiryâtârimmîlerden yiğirmi beş Kefirâ ve Berottîlerden yediyüz kırk üç Perâyîlerden yediyüz
*19*Kiryatarimliler'den yirmi beş, Kefira ve Berotlular'dan yediyüz kırk üç, Perayiler'den yediyüz.*
20*Kâdiya ve Âmidîlerden beşyüz yiğirmi iki Kirâma ve Gâbîlerden altı yüz yiğirmi bir
*20*Kadiya ve Amidiler'den beşyüz yirmi iki***, Keryama ve Gabiler'den altı yüz yirmi bir*
21*Mekâlonîlerden yüz yiğirmi iki Beyt Ellîlerden elli iki Nebâssîlerden yüz elli altı
*21*Mekaloniler'den yüz yirmi iki, Beytelliler'den elli iki.*
22*Kâlâmola ve Onîlerden yedi yüz yiğirmi beş Yerîholulardan üçyüz kırkbeş
*22*Kalamola ve Oniler'den yedi yüz yirmi beş, Yeriholular'dan üçyüz kırkbeş.*
23*Sâʿinalılardan üç bin üç yüz otuz
*23*Sainalılar'dan üç bin üç yüz otuz.*
24*İmâmlardan Senâsib oğullarından Yeşûʿ oğlu Bedâyânıŋ ʿâkiblerinden dokuz yüz yetmiş iki Âmer ʿâkiblerinden biŋ elli iki
*24*İmamlardan Senasib oğulları'ndan Yeşu oğlu Bedaya'nın takipçilerinden dokuz yüz yetmiş iki kişi. Amer oğulları'ndan bin elli iki kişi.*

***:** Yıldızların anlamı: Çeşitli Grekçe orjinallerinden veya Vulgata çevirisi ile Grekçe diğer Orjinal el yazmalarından gelen farklılıklardan ötürü sayılar ve isimler değişebiliyor!

*Yoraoğulları: 1**1**2?
Anatotlular: 15**8 ?
***4**22?

٢٥ پاسور عاقبلرندن بیك قرق یدی قرمی عاقبلرندن بیك اون یدی

٢٦ لویلردن یسوه وقدمیال وبانوع وسویا عاقبلرندن یتمش درت

خواننده لردن اسافك عاقبلرندن یوز قرق درت

٢٧ قپوجیلردن سالوم وآتر وتالمون وآقوب وحاتو وسامی

عاقبلرندن جمله سی یوز اوتوز طقوز

٢٨ هیکلك خدامندن آساو وآسوفا وتاباوت وکروس وسویا

وفالو ولابانا وآغانا وآقوب واوتا وکتاب وآغاب وسیبه

وآنان وقروا وکدور عاقبلرندن

٢٩ ورایا ودایسان ونرودا وقسبا وغزما وآزیا وفناس وآسارا

وباسته وآسانا ومآنیم وناسفوم وآقوب وآخفا وآسور

وفراخیم وبارالوت

٣٠ ومهیدا وقوتا وقاده وبارقوس وآسرار وتوموت ونافت وآتفا

٣١ سلیمانك خدمتکارلرینك عاقبلرندن وآزفرت وفأرولا ویلیا

ولوزون واسداءل وسافلیا

٣٢ وحاغیا وفاخارت وزابیا وساروتیا وماسیا وغار وآدا وسوبا

وآفرا

25*Pâsûr ʿâkiblerinden biŋ kırk yedi Karmmî ʿâkiblerinden biŋ on yedi
*25*Pasor takipçilerinden bin kırk yedi, Kirmeti takipçilerinden bin on yedi.**
26*Levvîlerden Yesu ve Kadmiyâl ve Bânoʿ ve Sûyâ ʿâkiblerinden yetmiş dört hˇânendelerden Âsafıŋ ʿâkiblerinden yüz kırk dört
*26*Levililer'den Yesu, Kadmiyal, Bano ve Suya takipçilerinden yetmiş dört, ezgiciler'den Asaf takipçilerinden yüz kırk dört***
27*Kapîcılardan Sâlom Âter ve Tâlmon Âkûb ve Hâtû Sâmî ʿâkiblerinden cümlesi yüz otuz dokuz
*27*Kapıcılardan Salom, Ater, Talmon, Akub ve Hatu; Sami takipçilerinden tümü yüz otuz dokuz.*
28*Heykeliŋ hüddeminden Âsâv ve Âsûfâ ve Tâbâvot Keros Sûyâ ve Fâlev ve Lâbânâ ve Âġânâ ve Âkûb ve Ûtâ ve Ketâb ve Âġâb ve Sîbee ve Ânân ve Karvâ ve Keddûr ʿâkiblerinden
*28*Tapınağın hizmetçilerinden Asav, Asufa, Tabavot, Keros, Suya, Falev, Labana, Agana, Akup, Uta, Ketab, Agap, Sibe, Anan, Karva ve Keddür takipçilerinden;*
29*Ve Raya ve Dâysân ve Nerodâ ve Kasebâ ve Gazmâ ve Âziyâ ve Fenâʾse ve Âsârâ ve Bâsta ve Âsânâ ve Meânîm ve Nâsifûm ve Âkûb Âhifâ Âsûr ve Ferâhîm ve Bârâlot
*29*Raya, Daysan, Neroda, Kaseba, Gazma, Aziya, Fenase, Asara, Basta, Asana, Menaim, Nasifum, Akub, Ahifa, Asur, Ferahim ve Baralot.*
30*Ve Mehîdâ ve Kutâ Kâre ve Bârkos ve Âserâr ve Tumot ve Nâfit ve Âtifâ
*30*Mehida, Kuta, Kare, Barkos, Aserar, Tumat, Nafit ve Atifa.*
31*Süleymânıŋ hizmetkârlarınıŋ ʿâkiblerinden ve Âzeferet ve Feʾrûlâ ve Yelîyâ Lozon ve İsdâʾel ve Sâfeliya
*31*Süleyman'ın hizmetçilerinin takipçilerinden Azeferet, Ferula, Yeliya, Lozon, İsdael ve Safeliya.*
32*Hâġiyâ ve Fâhâret ve Zâbiyâ ve Sârovîyâ ve Mâsiyâ ve Gâr ve Âddâ ve Sûbâ
*32*Hagiya, Faharet, Zabiya, Sarotiya, Masi ya, Gar, Adda, Suba, ∞*

*Almancası: "Der Kinder Phasurii, **drey hundert und sieben und fünfzig**, der Kinder Caree, **zwey hundert und sieben und zwanzig**."Martin Luther Çev. Vulgata'ya göre I. Ez. 5/25
Türkçesi: Pasor oğullarından üçyüz elli yedi, Karee oğullarından 227.

Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: Paşhuroğulları: **1247** Harimoğulları: 1017. bkz. I. Ez. 5/25(I. el olmayan daha geç Grekçe çevirilere göre.)

128**?(KM. baskısı)

ve Âferâ ∞

358

وآفرا وبارودیس وسابات واللوم عاقبلرندن

٣٣ هیکلك خدامی وسلیمانك خذمتکارلرینك عاقبلری هب اوچیوز
یتمش ایکی ایدیلر

٣٤ تلملادن وتلارسادن دوننلر بونلردر واونلرك باشلری خراتالر
والار

٣٥ واسرائیلدن ایدوکنه بابالرك اوجاقلرینی ونسللرینی ابراز اتمکه
قادر اولمیانلر

٣٦ طوبیا اوغلی دالایانك عاقبلری ونقودانك عاقبلری عدد آلتیوز
اللی ایکی وامامت ایدن اماملردن که اونلرك خطی بولنمادی
عبدیا واقوس وبرزلای قیزلرندن عوغیه تزوج ایدن وبو خصوصدن
انوك آدندن اکلان آدونك عاقبلری

٣٧ که اونلرك شجره سی دفترده آرانوب هم بولنمایوب امامتدن عزل
اولندیلر

٣٨ ونامیا هم آتاریا اونلره دیدیلر که مقدس نسنه لرده اشتراك اتمیه لر
تا اوریم وتومیمك حقنی اوکردجك امام ظاهر اولنجیه دك

ve Âferâ ve Bârodis ve Sâbât ve Âllom ʿâkiblerinden
Afera, Barodis, Sabat ve Allom takipçilerinden;
33*Heykeliŋ hüddâmı ve Süleymânıŋ hizmetkârlarınıŋ ʿâkibleri hep üçyüz yetmiş idiler
*33*Tapınak hizmetçileriyle Süleyman'ın hizmetçilerinin takipçileri olmak üzere üçyüz yetmiş iki kişiydi.*
34*Telmelâdan ve Telârsâdan dönenler bunlardır ve onlarıŋ başları Harâtâlar ve Âlâr
*34*Telmela'dan ve Telarsa'dan dönenler bunlardır. Onların başları Haratalar ve Âlar'dır.*
35*Ve İsrâʾèlden idiğine babalarıŋ ocakları ve nesillerini ibrâz ètmeğe kâdir olmayanlar
*35*İsrail'den olduğuna dair babaların ocakları ve soylarını kanıtlayamayanlar:*
36*Tobiyâ oğlu Delâyânıŋ ʿâkibleri ve Nekodânıŋ ʿâkibleri ʿaded altı yüz elli iki ve imâmet èden imâmlardan ki onlarıŋ hattı bulunmadı ʿUbdiyâ ve Âkkos ve Barzelây kızlarından ʿUġiyayı tezevvüc èden ve bu husûsdan ònuŋ adından anılan Âddonuŋ ʿâkibleri
*36*Tobiya oğlu Delayan'ın takipçileri ve Nekoda'nın takipçilerinin sayısı altı yüz elli iki. İmamlık görevlerini yapan imamlardan ki onların kayıtı bulunamadı. Ubdiya ve Akkos. Barzelay kızlarından Ugiya ile evlenen ve bu yüzden onun adıyla anılan Addo'nun takipçileri*
37*Ki onlarıŋ şeceresi defterde aranıp hem bulunmayıp imâmetden ʿazl olundular
*37*Onların soyu defterde arandı ve bulunamadığından imamlıktan atıldılar.*
38*Ve Nehemiyâ hem Âtâriyâ onlara dèdiler ki mukaddes nesnelerde iştirâk ètmeyeler tâ Urîm ve Tûmîmiŋ* hakkını öğredecek imâm zâhir oluncaya dek**
*38*Nehemya ve Atariya onlara dediler ki: Kutsal şeylere katılmasınlar. Ta Urim ve Tummim'in* hakkını öğretecek imam ortaya çıkıncaya dek.***

*Süleyman mabedinde '*kahin*' diye adlandırılan, baş İmam'ın göğsündeki giyside bulunan iki kıymetli mücevher taşı.
Almancası: "Und Nehemias und **Astharas sprach zu ihnen, sie sollten nicht essen vom Allerheiligsten, biß der Hohepriester aufstühnde, der im Urim und Thumim wohl erfahren würde" Martin Luther Çev. I. Ezra 5/40
Türkçesi: Nehemya ve **Atara** onlara dedi ki: Siz baş imam yeniden gelinceye ve Urim'le Tumim'in gereğini yapıncaya dek en kutsal şeylerden yemiyeceksiniz!
Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: "Vali Nehemya onlara, Urim ve Tummim kullanan bir kâhin çıkıncaya dek en kutsal yiyeceklerden yememelerini buyurdu." I. Ezra 5/40

Yukarıdaki çeviride '***Atarya'*** ismi unutulmuş.

٣٩ پس اسرائیلدن اون ایکی باشندن یوقارو اولانلردن کوله‌لر
وخلایقلردن غیری هپسی قرق ایکی بیك اوچیوز التمش ایدیلر
٤٠ واونلرك کوله وخلایقلری یدی بیك اوچیوز قرق یدی ایدیلر
هم خواننده‌لر وکوینده‌لر ایکیوز قرق بش ایدیلر
٤١ دوه‌لر درتیوز اوتوز بش آتلر یدیوز اوتوز التی قترلر ایکیوز قرق بش
اشکلر بش بیك بشیوز یکرمی بش ایدیلر
٤٢ وارالرنده بابا اوجاقلرنجه باشلر وار ایدی که قدس شریفده اولان اللهك
هیکلنه واصل اولدوغی کبی قدرتلری اوزره بیتی کندو یرنده قورمغه
٤٣ ومقدس یاپوخزینه سنه بیك من التون بش بیك من کومش
ویوز امامت اثوابلرینی ویرمکه آدادیلر
٤٤ پس اماملر ولویلر هم قومدن اولانلر قدس شریفده وولایتده
ومقدس خواننده‌لر وقپوجیلر وجمیع اسرائیل کندو قریه‌لرنده
ساکن اولدیلر
٤٥ بوکز یدنجی کونده بنی اسرائیل هرکس کندو اونده ایکن اتفاق ایله
مشرق اوکنده اولان قپونك میداننده جمع اولدیلر

اوزمان

24

39*Pes İsrâʾèl oniki yaşından yukarı olanlardan köleler ve halâyıklardan ġayrı hepisi kırk iki bin üçyüz altmış idiler
*39*Evet İsrailden on iki yaşından büyük olanlardan; köleler ve hizmetçilerden başka tümü kırk iki bin üçyüz altmış kişiydi.*
40*Ve onlarıŋ köle ve halâyıkları yedi biŋ üçyüz kırk yedi idiler hem hˇânendeler ve güyendeler iki yüz kırk beş idiler
*40*Onların köle ve hizmetçileri yedi bin üçyüz kırk yedi kişiydi. İlahiciler ve ezgiciler iki yüz kırk beş.*
41*Develer dört yüz otuz beş atlar yedi yüz otuz altı katırlar iki yüz kırk beş eşekler beş biŋ beşyüz yiğirmi beş idiler
*41*Develer dört yüz otuz beş, atlar yedi yüz otuz altı, katırlar iki yüz kırk beş, eşekler beş bin beşyüz yirmi beş.*
42*Ve aralarında baba ocaklarınca başlar var idi ki Kuds-i Şerîfde olan Allahıŋ heykeline vâsıl olduğu gibi kudretleri üzere beyti kendi yerinde kurmağa
*42*Aralarında baba ocaklarından olan başkanlar, kutsal Kudüs'teki Allah'ın Tapınağına ulaştıkları gibi; 'Evi' kendi yerinde kurmaya;*
43*Ve mukaddes yapı hazînesine biŋ menn altîn beş biŋ menn gümüş ve yüz imâmet esvâblarını vėrmeğe adadılar
*43*Ve kutsal yapı hazinesine bin mina altın, beş bin mina gümüş ve yüz imamlık giysisi vermeyi adadılar.*
44*Pes imâmlar hem Levvîler hem kavmden olanlar Kuds-i Şerîfde ve vilâyetde ve mukaddes hˇânendeler ve kapîcılar ve cemʿi İsrâʾèl kendi karyelerinde sâkin oldular
*44*Böylece imamlar, Levililer ve halktan olanlar kutsal Kudüs'te ve vilayette; kutsal ilahiciler, kapıcılar ve tüm İsrail kendi köylerinde yaşadılar.*
45*Bu kez yedinci günde Benî İsrâʾèl herkes kendi evinde iken ittifâk ile maşrık öŋünde olan kapînıŋ meydânında cemʿ oldular
*45*Bu kez yedinci günde, İsrailoğulları'ndan herkes kendi evindeyken birlikte gün doğusundaki kapının meydanında toplandılar.*

o zamân ∞

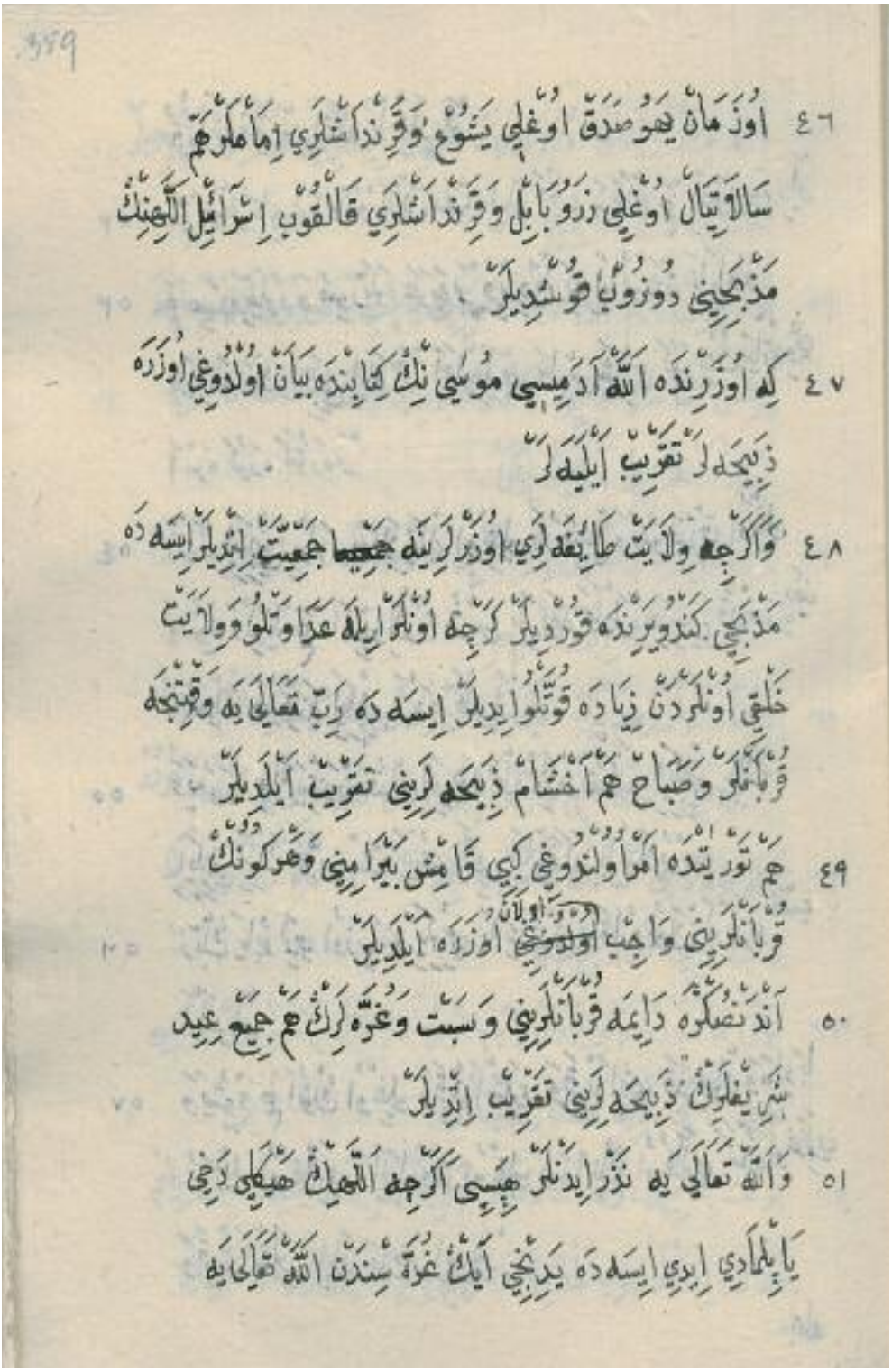

٤٦ اوزمان يهوصدق اوغلي يشوع وقرنداشلري اماملر هم
سالاتيال اوغلي زروبابل وقرنداشلري قالقوب اسرائيل اللهنك
مذبحيني دوزوب قوشديلر

٤٧ كه اوزرنده الله آدميسي موسي نك كتابنده بيان اولدوغي اوزره
ذبيحه لر تقريب ايليه لر

٤٨ واكرچه ولايت طايفه لري اوزرلرينه جمعيت اتديلر ايسه ده
مذبحي كندويرنده قورديلر كرچه اونلر ايله عداوتلو وولايت
خلقي اونلردن زياده قوتلو ايديلر ايسه ده رب تعالي يه وقتنجه
قربانلر وصباح هم اخشام ذبيحه لريني تقريب ايلديلر

٤٩ هم توريتده امر اولندوغي كبي قامش بيرامني وهر كونك
قربانلريني واجب اولان اوزره ايلديلر

٥٠ اندنصكره دايمه قربانلريني وسبت وغره لرك هم جميع عيد
شريفلرك ذبيحه لريني تقريب اتديلر

٥١ والله تعالي يه نذر ايدنلر هپسي اكرچه اللهك هيكلي دخي
ياپلمادي ايدي ايسه ده يدنجي ايك غره سندن الله تعالي يه

46*O zamân Yehosadak oğlu Yeşûʿ ve karındaşları imâmlar hem Sâlâtiyal oğlu Zerûbâbil ve karındaşları kalkıp İsrâʾel Allahınıŋ mezbahını düzüp koşdûlar
*46*O sırada Yahosadak oğlu Yeşu ve imam kardeşleri ile Salatiyal oğlu Zerubabil'in kardeşleri kalkıp İsrail Allahı'nın mezbahını hazırladılar.*
47*Ki üzerinde Allah âdemîsi Mûsânıŋ kitâbında beyân olunduğu üzere zebîhalar takrîb eyleyeler
*47*Ki üzerinde Allah adamı Musa'nın kitabında belirttiği gibi kurbanlar sunalar.*
48*Ve eğerçe vilâyet tâʾifeleri üzerlerine cemʿiyyet ėtdiler ise de mezbahı kendi yerinde kurdular gerçe onlar ile adâvetli ve vilâyet halkı onlardan ziyâde kuvvetli idiler ise de Rabb-i Teʿâlâya vaktince kurbânlar ve sabâh hem ahşâm zebîhalarını takrîb eylediler
*48*Eğer vilayet halkı onlara karşı toplanmış olsa bile; mezbahı kendi yerinde kurdular. Gerçi onlara düşmanca ve vilayet halkı onlardan güçlü olsa da yüce Rab'be kurbanlarını zamanında sunup sabah-akşam kurban keserlerdi.*
49*Hem Tevrâtda emr olunduğu gibi kamış bayrâmını ve her günüŋ kurbânlarını vâcib olan üzere eylediler
*49*Tevrat'ta buyrulduğu gibi; kamış bayramını* ve her günün kurbanlarını gerektiği gibi yaptılar.*
50*Ondan soŋra dâʾime kurbânlarını ve sebt ġurrelerіŋ hem cemʿi ʿîd-i şerîflerіŋ takrîb ėtdiler
*50*Ondan sonra sürekli kurbanlarını, Cumartesileri 'Ay Takvimi'nin ilk günlerini, hem tüm kutsal bayramlarını sundular.*
51*Ve Allah Teʿâlâya nezr ėdenler hepisi eğerçe Allahıŋ heykeli dahi yapılmadı idi ise de yedinci ayıŋ ġurresinden Allah Teʿâlâya
*51*Yüce Tanrı'ya adak adayanların tümü - eğer Tapınak daha yapılmamış olsa da- yedinci ayın 'Ay Takvimi'nin ilk gününden, yüce Tanrı'ya ∞*

*Çardak(*Hayme*) Bayramı.

قربانلر تقریب اتمکه باشلدیلر

٥٢ هم طوغرماجیلره ودولکرلره شوق ایله اقچه ویمک هم ایچمک ویردیلر

٥٣ هم صیدونیلره وصوریلره عربه لر ویردیلرکه لبانوندن تا یافه
لیماننه دک ایمجی ایله ارز اغاجلرینی فارس شاهی کورشک یازدوغی
امره کوره کتوره لر

٥٤ اندن ایکنجی ییلده سالاتیال اوغلی زروبابل ویهوصدق اوغلی
یشوع ولویلر هم اسیرلکدن قدس شریفه کلنلر هپسی قدس شریفه
اللهک هیکلنه ایکنجی ایده کلدیلر

٥٥ ویهودا ولایتندن قدس شریفه کلدکلرندنصکره ایکنجی ییلک
ایکنجی اینک غره سنده بیت اللهی بنا اتمکه باشلایوب

٥٦ ربک یاپولری اوزرینه یکرمی یاشندن یوقارو اولان لویلری نصب
ایلدیلر

٥٧ ویشوع هم انوک اوغلی وقرنداشلری وقرنداشی قدمیال ومادیا
بونک اوغللری والیادون اوغلی یودانک اوغللری کندو اوغللری
وقرنداشلری ایله حاضر ایدیلر

جمله

kurbânlar takrîb ėtmeğe başladılar
kurbanlar sunmaya başladılar.
52*Hem doğramacılara ve dülgerlere şevk ile akçe ve yemek hem içmek vėrdiler
*52*Doğramacılara, marangozlara sevinçle gümüş para verip yeyip içirdiler.*
53*Hem Sidonnîlere ve Surrîlere ʿarabalar vėrdiler ki Libânondan tâ Yâfa Limânına* dek iʿmecî ile erz ağaçlarını Fârs şâhı Kureşiŋ yazdığı emre göre getireler
*53*Pers kralı Kureş'in emrine göre Saydalılar ile Surlular'a arabalar verdiler ki; yardımlaşma ile Lübnan'dan ta Yafa limanına dek erz ağaçlarını getirsinler.*

54*Ondan ikinci yılda Selâtiyâl oğlu Zerûbâbil Yehosadak oğlu Yeşûʿ ve Levvîler hem esîrlikden Kuds-i Şerîfe gelenler hepisi Kuds-i Şerîfe Allahıŋ heykeline ikinci ayda geldiler
*54*Ondan sonra ikinci yılda Selatiyal oğlu Zerubabil, Yehosadok oğlu Yeşu ve Levililer'le tutsaklıktan kutsal Kudüs'e gelenlerin tümü; kutsal Kudüs'teki Allah'ın Tapınağına ikinci ayda geldiler.*
55*Ve Yahûdâ vilâyetinden Kuds-i Şerîfe geldiklerinden soŋra ikinci yılıŋ ikinci ayınıŋ ġurresinde Beytullahı bina ėtmeğe başlayıp
*55*Onlar Yahuda bölgesinden Kudüs'e geldikten sonra ikinci yılın ikinci ayıbın 'Ay Takvimi'nin ilk gününde Allah'ın Evi'ni yapmaya başladılar.*
56*Rabbiŋ yapĩları üzerine yiğirmi yaşından yukarı olan Levvîleri nasb eylediler
*56*Rabbin yapıları üzerine yirmi yaşından büyük olan Levilileri atadılar.*
57*Ve Yeşûʿ hem ònuŋ oğlu ve karındaşları ve karındaşı Kadmiyâl ve Mâdiyâbunuŋ oğulları ve Eliyâdon oğlu Yûdânıŋ oğulları kendi oğulları ve karındaşları ile hâzır idiler
*57*Yeşu'yla onun oğlu ve kardeşleri... Kardeşi Kadmiyal ile Madiyabu'nun oğulları... Elyadan oğlu Yoda'nın oğulları'yla kendi oğulları ve kardeşleri hazırdılar.*

*bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*iliman*'.

cümle ∞

360

٥٨ جمله لويلر اتفاق اوزره بيت اللهك ايشلرينه قولانلان ياپوجيلر
اوزرينه دوررلر ايدي

٥٩ بو وجهله ياپوجيلر ربك هيكلني ياپديلر واوزون اثواب ايله
كينمش اماملر موسيقي سازلر وبوريلر ايله وآساف اوغللري
لويلر دفلر ايله حاضر ايكن

٦٠ رب تعالى يه اسرائيل پادشاهي داوودك امر اتدوكي اوزره
تزمز وتبارك ايدرلر ايدي

٦١ وبلند آواز ايله رب تعالى يه حمد اتمك ايچون غنيه لر ايرلايوب
ديرلر ديكه انوك لطفي واسرائيله اولان لطف وعزتي دهر بدهردر

٦٢ جمله قوم دخي كلبانك چكوب عظيم آواز ايله ربه تزمر اتديكه
ربك بيتي تكرار ياپلدي

٦٣ بوكز اماملردن ولويلردن وبابا اوجاقلرينك باشلرندن بعضيسي
يعني اولكي بيتي كورن اختيارلر

٦٤ بونك بناسيني اول اثناده كه غيريلر بوريلر وشنلك ايله عظيم
شماطه ايدرلر ايدي اغلايش وعظيم چغرش ايله كورمكه كلديلر

58*Cümle Levvîler ittifâk üzere Beytullahıŋ işlerine kullanılan yapîcılar üzerine dururlar idi

*58*Tüm Levililer, Allah'ın Evi'nin işlerinde kullanılan yapıcılar üzerinde kararlılıkla duruyorlardı.*

59*Bu vechile yapîcılar Rabbiŋ heykelini yapdılar ve uzun esvâb ile giyinmiş imâmlar mûsıkî sâzlar ve borular ile ve Âsâf oğulları Levvîler defler ile hâzır iken

*59*Bu şekilde yapıcılar Rabbin Tapınağını yaptılar. Uzun giysilerle giyinmiş imamlar, müzik sazları ve borular... Asaf oğulları Levililer de deflerle hazırlanmışken;*

60*Rabb-i Teʿâlâya İsrâʾèl pâdişâhı Dâvûduŋ emr ėtdiği üzere tezemmür ve tebârek ėderler idi

*60*İsrail kıralı Davut'un buyurduğu gibi yüce Rabbe övgüyle hamd ediyorlardı.*

61*Ve bülend âvâz ile Rabb-i Teʿâlâya hamd ėtmek için ġuniyeler ırlayıp dėrlerdi ki ònuŋ lütfu ve İsrâʾèle olan lütf u ʿizzeti dehr be dehrdir

*61*Yüce Rabbe şükretmek için yüksek sesle hoş ilahiler söyleyip diyorlardı ki: O'nun iyiliği ve İsrail'e olan büyük dostluğu devirler boyu sürer.*

62*Cümle kavm dahi gülbânk çekip ʿazîm âvâz ile Rabbe tezemmür ėtdi ki Rabbiŋ beyti tekrar yapıldı

*62*Tüm halk tekbir çekip yüksek sesle Rabbe övgüler sundu. Böylece Rabbin Evi tekrar yapılmış oldu.*

63*Bu kez imâmlardan Levvîlerden ve baba ocaklarınıŋ başlarından baʿzısı yaʿnî evvelki beyti gören ihtiyârlar

*63*Bu kez imamlardan, Levililer'den ve baba ocaklarının başlarından bazısı; yani önceki 'Evi' gören yaşlılar...*

64*Bunuŋ binâsını ol esnâʾda ki ġayrılar borůlar ve şenlik ile ʿazîm şamâta ėderler idi ağlayış ve ʿazîm çığrış ile görmeğe geldiler

*64*Binanın yapısını -ağlayış ve büyük çağırış ile- görmeye geldiler. O sırada diğerleri de borular ve çalgılarla büyük eğlence yapıyorlardı.*

٦٥ شويلكه قوم خلقك اغلايشندن بوريلري اشيده مزلر ايدي اكرچه
زمره بوريلري زور ايله چالارلر ايدي ايسه ده كه صداسي
ايراقدن اشيديلور ايدي

٦٦ يهودا و بنيامين سبطلرينك دشمنلري دخي اونلري اشيدوب اول
بوريلرك صداسي نه ديمك استر بلمكه كلديلر ايدي

٦٧ ودويوب كه اول اسير اولانلر اسرائيل تكرسي ربه هيكلي ياپارلر

٦٨ زرو بابله و يهوشعه هم بابا اوجاقلرينك باشلرينه يناشوب اونلره
كلك سزكله ياپالم ديديلر

٦٩ زيرا بز سزجلين تكريكزه مطيعيز و بزي بويره كوچورن آسور شاهي
آسبا سارك زماننده آنكا قربانلر ايلدك

٧٠ اما زرو بابل و يهوشع هم اسرائيلك بابا اوجاقلرينك باشلري اونلره
ديديلركه رب تكريمزك بيتني ياپمق سزه دوشمز

٧١ زيرا اسرائيل تكرسي ربه لايق اوزره بنا اتمك يالكز بزه دوشر نيجه كه
فارس شاهي كورش اصمرلدي ايسه

٧٢ پس ولايت خلقي يهودا ديارنده اولانلري اوزرينه كلوب و اونلري قوشادوب

ياپودن

65*Şöyle ki kavm halkıŋ ağlayışından borůları işidemezler idi eğerçe zümre borůları zor ile çalarlar idi ise de ki sedâsı ırakdan işidilir idi
*65*O derece ki halkın ağlayışından boruları işitemezlerdi. Topluluk boruları öyle çalıyordu ki sesi uzaktan duyuluyordu.*
66*Yahûdâ ve Binyâmîn sıbtlarınıŋ düşmanları dahi onları işidip ol boruların sedâsı ne dėmek ister bilmeğe geldiler idi
*66*Yahuda ve Bünyamin oymaklarının düşmanları da onları işitip; o borůların sesinin ne demek olduğunu anlamak için gelmişlerdi.*
67*Ve duyup ki ol esîr olanlar İsrâʾėl Taŋrısı Rabbe heykel yaparlar
*67*Ve onlar, sürgünlerin İsrail Tanrısı Rabbe Tapınak yaptıklarını duyduklarında;*
68*Zerûbâbile ve Yehoşaʿa hem baba ocaklarınıŋ başlarına yanaşıp onlara geliŋ siziŋle yapalım dėdiler
*68*Zerubabil ve Yehoşa'ya ile baba ocaklarının başlarına sokulup onlara: 'Gelin sizinle yapalım' dediler.*
69*Zîrâ biz sizcileyin Taŋrıŋıza mutiʿyiz ve bizi bu yere göçüren Âsûr şâhı Esbâsârıŋ zamânında oŋa kurbânlar eyledik
*69*Çünkü: -Biz sizin gibiyiz; Tanrınıza sadıkız ve bizi bu yere göçüren Asur kralı Esbasar'ın zamanında ona kurbanlar sunduk.*
70*Âmmâ Zerûbâbil ve Yehoşaʿa hem İsrâʾėliŋ baba ocaklarınıŋ başları onlara dėdiler ki Rabb Taŋrımızıŋ Beytini yapmak size düşmez
*70*Ama Zerubabil, Yehoşa ve İsrail'in baba ocaklarının başları onlara dediler ki: -Rabb Tanrımızın 'Evi'ni yapmak size düşmez.*
71*Zîrâ İsrâʾėl Taŋrısı Rabbe lâyık üzere binâ ėtmek yalıŋız bize düşer nice ki Fârs şâhı Kureş ısmarladı ise
*71*Çünkü İsrail'in Tanrısı Rabbe yaraşan bir şekilde bina etmek yalnız bize düşer. Nasıl ki Pers kralı Kureş bildirdiyse.*
72*Pes vilâyet halkı Yahûdâ diyârında olanları üzerine gelip ve onları kuşadıp
*72*Ama yöre halkı Yahuda yöresinde olanlar üzerine gelip onları kuşatarak* ∞

yapıdan ∞

یاپودن منع ایلدیلر

٧٣ وجمع اولنمش خلقدن تکمن وتخالف ایدوب کورش شاهك عمرینك
جمیع زماننده یاپونك اتمامنه مانع اولدیلر شویلکه دارانك
شاهلغنك ایکی ییلنه دك یاپودن ممنوع اولدیلر

آلتنجی باب

١ بوکز دارانك پادشاهلغنك ایکنجی ییلنده خاغی وادو اوغلی زکریا نام
پیغمبرلر یهودیلره یعنی یهودا ولایتنده وقدس شریفده اولانلره ارسال
اولنوب اونلره اسرائیل تکریسی ربك اسمی ایله انبا ایدرلر ایدی

٢ اوزمان سالاتیال اوغلی زرو بابل ویهو صدق اوغلی یهوشع ربك
قدس شریفده اولان بیتنی تکرار یاپمغه باشلدیلر وربك انبیاسی
اونلر ایله بله ایکن اونلره یاردم ایدرلر ایدی

٣ همان اول زماننده سریه وفنقیه حاکمی سوسنه وساترا بوزان هم انوك
مقارنلری اونلره کلوب دیدیلر که

٤ سز بو بیتی کیمك امری ایله یاپارسکز وبو طامی هم جمله غیری شیلری

yapĭdan menʿ eylediler
yapıyı yapmasını engellediler.
73*Ve cemʿ olunmuş halkdan tekemmün ü tehâlüf ėdip Kureş şâhıŋ ʿömrünüŋ cemʿi zamânında yapĭnıŋ itmâmına mâniʿ oldular şöyle ki Dârânıŋ şâhlığınıŋ iki yılına dek yapĭdan memnûʿ oldular
*73*Tüm halk gizli muhalif olup kral Kureş'in tüm yıllarında yapının tamamlanmasına engel oldular. Yani Dara'nın egemenliğinin iki yılına dek yapıyı yasakladılar.*

Altıncı Bâb

1*Bu kez Dârânıŋ pâdişâhlığınıŋ ikinci yılında Hâga ve Âddo oğlu Zekeriyâ nâm peyġamberler Yahûdîlere yaʿnî Yahûdâ vilâyetinde ve Kuds-i Şerîfde olanlara irsâl olunup onlara İsrâʾėl Taŋrısı Rabbiŋ ismi ile inbâʾ ėderler idi
*1*Bu kez Dara'nın egemenliğinin ikinci yılında, Hagay ve Addo oğlu Zekeriya adındaki peygamberler, Yahudilere; yani Yahuda vilayetinde ve kutsal Kudüs'te olanlara gönderilmiş olup, onlara İsrailin Tanrısı Rab'bin ismi ile tebliğ ediyorlardı.*
2*O zamân Sâlâtiyâl oğlu Zerûbâbil ve Yehosadak oğlu Yehûşaʿ Rabbiŋ Kuds Şerîfde olan beytini tekrar yapmağa başladılar ve Rabbiŋ enbiyâʾsı onlar ile bile iken onlara yardım ėderler idi
*2*O zaman Selatiyel oğlu Zerubabil ve Yehosadak oğlu Yehuşa, Rab'bin kutsal Kudüs'te olan 'Evi'ni yeniden yapmaya başladılar ve Rab'bin peygamberleri onlarla birlikte iken onlara yardım ediyorlardı.*
3*Hemân ol zamânda Siriye ve Fenikiye hâkimi Sûssenne ile Sâtrâbûzân hem ònuŋ mukârinleri onlara gelip dėdiler ki
*3*O zamanda Suriye ve Fenikiye yöneticisi Süsenne ile Satrabuzan ve onun iş arkadaşları onlara gelip dediler ki:*
4*Siz bu şeyi kimin emri ile yaparsıŋız ve bu damı hem cümle ġayrı şeyleri
4-Siz bu şeyi kimin emriyle yapıyorsunuz? Bu damı ve diğer tüm şeyleri* ∞

تمام ایدرسکز بو نسنه لری یاپان یاپوجیلر کیملردر

٥ اما یهودیلرك اختیارلرینك ربدن لطفی وار ایدی ده اول اسیرلکدن
دونمشلره نظر ایلدی

٦ وتا دارا جمله بو نسنه لردن خبردار اولماینجه یاپودن منع اولمادیلر

٧ انوك یازدوغی ودارایه کوندردوکی مکتوبك صورتی بودر سریه
وفنقیه نك حاکمی سوسنه هم سریه وفنقیه نك مدبرلری ساترابوزان
واونلرك مقارنلری شاه دارایه سلام

٨ افندیمز شاهه معلوم اولاکه یهودا ولایتنه کلدوکمز وقدس شریف
شهرینه کیردوکمز زمان بولدق که اسیرلکدن دونن وقدس شریفده
اولان یهودیلرك اختیارلری پرداخلو وپك قیمتلو طاشلردن
ربه بر بیوك ویکی او یاپارلر .....
وارتوق دیرکلری دیوارلره طیاتدیلر

٩ واول یاپولر تقید ایله یاپلورلر هم اللرنده یسر بولوب هر عزت
وشغل ایله تمام اولیورلر

١٠ اوزمان اول اختیارلره سوال ایدوب دیدك که بو بیتی کیمك

امری

tamâm ėdersiŋiz bu nesneleri yapan yapîcılar kimlerdir
tamamlamaya çalışırsınız. Bu şeyleri yapan yapıcılar kimlerdir?
5*Âmmâ Yahûdîleriŋ ihtiyârlarınıŋ Rabden lütfu var idi de ol esîrlikden dönmüşlere nazar eyledi
*5*Ama Yahudilerin yaşlılarının Rabden iyiliği vardı ki, o sürgünlükten dönenlere yüzünü çevirdi.*
6*Ve tâ Dârâ cümle bu nesnelerden haberdâr olmayınca yapıdan menʿ olmadılar
*6*Dara tüm bu şeylerden haberdar olmayınca yapıyı engellemediler.*
7*Ônuŋ yazdığı ve Dârâya* gönderdiği mektûbuŋ sûreti budur Siriye ve Fenikiyeniŋ hâkimi Sûsenne hem Siriye ve Fenikiyeniŋ müdebbirleri Sâtrâbozân ve onlarıŋ mukârinleri şâh Dârâya selâm
*7*Onun yazdığı ve Dara'ya gönderdiği mektubun kopyası budur: "Suriye ile Fenikiye'nin yöneticileri Süsenne hem Suriye ve Fenikiye'nin hakimi Satrabozan ve onların iş arkadaşları şah Dara'ya selam.*
8*Efendimiz şâha maʿlûm ola ki Yahûdâ vilâyetine geldiğimiz ve Kuds-i Şerîf şehrine girdiğimiz zamân bulduk ki esîrlikden dönen ve Kuds-i Şerîfde olan Yahûdîleriŋ ihtiyârları perdâhlı ve pek kıymetli taşlardan Rabbe bir büyük ve yeŋi ev yaparlar ve artîk direkleri dîvârlara dayatdılar
*8*Efendimiz kral bilsin ki, Yahuda bölgesine geldiğimiz ve kutsal Kudüs'e girdiğimizde; sürgünden dönen ve kutsal Kudüs'te olan Yahudiler'in yaşlıları, parlatılmış çok değerli taşlardan Rab'be büyük ve yeni bir 'Ev' yapıyorlar. Artık direkleri ve duvarları da dayattılar.*
9*Ve ol yapîlar takayyüd ile yapılır ki hem ellerinde yüsr bulup her ʿizzet ü şual ile tamâm oluyorlar
*9*O yapılar büyük bir özenle yapılıp; ellerinde şanla ve hızla ilerliyor.*
10*O zamân ol ihtiyârlara suʾâl ėdip dėdik ki bu beyti kimiŋ
*10*O zaman o yaşlılara sorup dedik ki: Bu Ev'i kimin ∞*

emri ∞

**Daryűs.*

362

امری ایله یاپارسکز وبو غیری یاپولری بنا ایدرسکز

١١ پس اونلردن خبر آلدق که سکا اعلام ایده وز وایش اوزرنده

اولانلری یازاوز هم باشلرك ادلرینی اونلردن تحریر ایله استدك

١٢ اونلر ایسه بزه جواب ویروب دیدیلر که بزیری وکوکی یرادان ربك

قوللریوز وبو شهر نیجه ییللردن اول بر عظیم وقوی پادشاهدن

یاپلوب اتمام اولندی ایدی

١٣ لکن بابالریمز اسرائیلك سموی تکرسی ربه کناه ایدوب انی اغضاب

ایدلدن بروا اونلری بابل وکلدانی شاهی نبوختنصارك اللرینه

ویردی

١٤ که بو بیتی یقدیلر وآتشه یاقدیلر هم قومی بابله اسیرلکه

چکدیلر

١٥ اما بابل ایالتنك شاهی کورشك شاهلغنك اولکی ییلنده کورش

شاه یازدیکه بو بیت تکرار یاپله

١٦ وبابلده اولان کده دن شول مقدس آلتون وکومش قابلری

چقاردیکه اونلری نبوختنصار قدس شریفده اولان بیتدن

emri ile yaparsınız ve bu ġayrı yapîları binâ ėdersiniz
emriyle yapıyorsunuz ve bu diğer yapıları bina ediyorsunuz?
11*Pes onlardan haber aldık ki saŋa iʿlâm ėdeviz ve iş üzerinde olanları yazavız hem başlarıŋ adlarını onlardan tahrîr ile istedik
*11*Bakın onlardan aldığımız habere göre sana bildiriyoruz ve iş üzerinde olanları yazıyoruz. Ayrıca başkanlarının adlarını onlardan yazılı istedik."*
12*Onlar ise bize cevab vėrip dėdiler ki biz yeri ve göğü yaradan Rabbiŋ kullarıyız ve bu şehr niçe yıllardan evvel bir ʿazîm ve kavî pâdişâhdan yapılıp itmâm olundu idi
*12*Onlar da bize şöyle yanıtladılar: "Biz yeri, göğü yaratan Rabbin kullarıyız. Bu şehir birçok yıllardan önce büyük ve güçlü bir kral tarafından yapılıp bitirilmişti.*
13*Lâkin babalarımız İsrâʾėliŋ Semâvî Taŋrısı Rabbe günâh ėdip oŋu̯ igzâb ėdelden beri o onları Bâbil ve Keldanî şâhı Nebûhatnessârıŋ ellerine vėrdi
*13*Ama atalarımız İsrail'in göksel Tanrısı Rab'be suçlu olduk ve O'nu öfkelendirdiğimizden beri 'O' onları Babil ve Kildani kralı Nabukadnezar'ın ellerine verdi.*
14*Ki bu beyti yıkdılar ve âteşe yakdılar hem kavmi Bâbile esîrliğe çekdiler
*14*Bu Evi yıktılar ve ateşe verdiler. Halkını da Babil'e sürgün ettiler.*
15*Âmmâ Bâbil eyâletiniŋ şâhı Kureşiŋ şâhlığınıŋ evvelki yılında Kureş şâh yazdı ki bu beyt tekrar yapıla
*15*Ama Babil eyaletinin kralı Kureş'in egemenliğinin önceki yılında kral Kureş bu 'Ev' yeniden yapılsın diye yazdı.*
16*Ve Bâbilde olan kededen şul mukaddes altîn ve gümüş kâbları çıkardı ki onları Nebûhatnessâr Kuds-i Şerîfde olan beytden
*16*Ve Babil'de olan puthaneden bu kutsal altın ve gümüş kapları çıkardı ki onları Nabukadnezar kutsal Kudüs'teki 'Ev'den ∞*

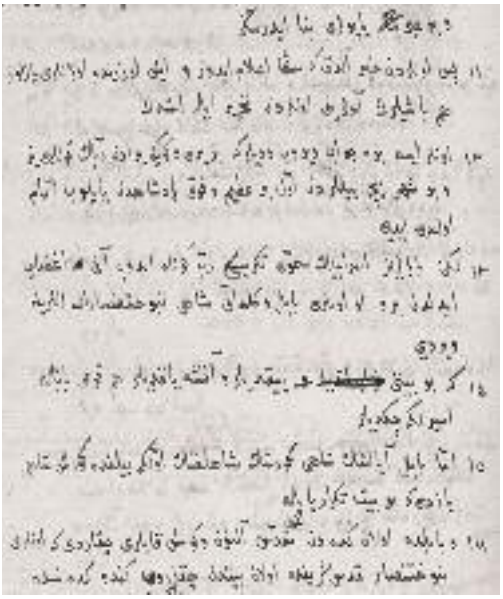

چقاروب كندو كنده سنده آصه قودي ايدي وزرو بابلك هم حاكم
شششباسارك ايسنه ويرلديلر

١٧ وآكا امر اولندقده اول قابلر كوتريلوب قدس شريفده اولان هيكلده
قونلالر وبو ربك هيكلي كندو يرنده تكرار يابله

١٨ اوزمان ششباسار بورايه واصل اولوب قدس شريفده اولان
بيت الله تملكريني براقدي واوزمانذن برو تابو انه دك يابلور
ودخي تمام دكلدر

١٩ پس حالا پادشاه جايز كورسه كورسك شاه نامه يزنده آرانه

٢٠ بولنور ميكه قدس شريفده اولان بيت الله يابوسي
شاه كورسك اذني ايله باشلانمش اولا وشاه افندمز دخي
بوكه رافضي ميدر

٢١ اوزمان شاه دارا امر ايلديكه بابلده محفوظ شاه نامه كوده
آراشدريله ومذيان ولايتنده اولان اكبتان نام پايه تختنده بر
محل بولنديكه اورادة بو نسنه لر سجل اولمشلر ايدي

٢٢ شاه كورسك اوتكي يللرنده شاه كورش امر ايلديكه قدس شريفده

اولان

çıkarıp kendi kedesinde asa kodu idi ve Zerûbâbiliŋ hem hâkim Şaşbâsârıŋ eline vėrildiler

çıkarıp kendi puthanesinde tutmuştu. Zerubabil ile yönetici Şaşbasar'ın eline verildiler.

17*Ve ònŋa emr olundu ki ol kâblar götürülüp Kuds Şerîfde olan heykelde konulalar ve bu Rabbiŋ heykeli kendi yerinde tekrar yapıla

*17*Buyruk gereği o kaplar götürülüp Kudüs'te olan Tapınağa konulacak ve Rab'bin 'Ev'i tekrar yapılacaktı.*

18*O zaman Şaşbâsâr buraya vâsıl olup Kuds-i Şerîfde olan Beytullahıŋ temellerini bırakdı ve o zamândan beri tâ bu ana dek yapılır ve dahi tamâm değildir

*18*O zaman Şaşbasar buraya gelip kutsal Kudüs'te olan Allah'ın Evi'nin temellerini attı. O zamandan beri de bu Ev yapılıyor ve daha bitmemiştir.*

19*Pes hâlâ pâdişâh câ'iz görürse Kureşiŋ şâh-nâmelerinde arana

*19*Şimdi kral izin verirse Kureş'in krallık biyografisinde aransın.*

20*Bulunurmuyu ki Kuds-i Şerîfde olan Beytullahıŋ yapısı şâh Kureşiŋ izni ile başlanmış ola ve şâh efendimiz dahi buna râzı mıdır

*20*Eğer bulunursa kutsal Kudüs'te olan Allah'ın Evi'nin yapısı kral Kureş'in izniyle başlanmış olsun ve efendimiz kral da buna razı mıdır?*

21*O zamân şâh Dârâ emr eyledi ki Bâbilde mahfûz şâh-nâmelerde araşdırıla ve Midyân vilâyetinde olan Ekbetân nâm pây-ı tahtda bir mahall bulundu ki orada bu nesneler sicill olmuşlar idi

*21*O zaman şah Dara Babil'deki saklı krallık biyografilerinden araştırılmasını buyurdu ve Med vilayetinde olan başkent Ekbetan'da bir yer bulundu ki, orada bu şeyler kaydedilmişlerdi:*

22*Şâh Kureşiŋ evvelki yılında şâh Kureş emr eyledi ki Kuds-i Şerîfde

22"Kral Kureş'in önceki yılında kral Kureş emretti ki kutsal Kudüs'te ∞*

olan ∞

363

اولان بيت الله يا پله تا كم اوراده دايم آتش يا قله

٢٣ وكه يوكسكلكي آلتمش آرشون انلولكي دخي آلتمش آرشون اولا

پرداخلو طاشلردن اوچ طبقه ايله وولايتك يكي آغاجلرندن

برچاردق ايله خرجي ايسه شاه كورشك سرايندن ويريله

٢٤ وبيت اللهك مقدس آلتون وكومش قابلري كه اونلري نبوختنصار

قدس شريفده اولان بيتدن چقاروب بابله كوتردي ايدي اول

قدس شريفده اولان بيته تكرار كوتريله لر واولدن قونلدوغي

يرده صقلنه لر

٢٥ هم سريه وفنقيه حاكمي سوسنه يه وساترابوزانه هم ~~لواحقلرينه~~ مقارنلرينه هم

سريه وفنقيه اوزرينه نصب اولانلره امر ايلديكه اول يردن

آل چكه لر وربك قولي هم يهودانك حاكمي زروبابلي ويهوديلرك

اختيارلريني اول بيت اللهي كندو يرنده يا پمغه قويالر

٢٦ پس بن دخي امر ايلدمكه بالكليه يا پله واسيرلكدن دونن يهوديلره

هر تقيد ايله تا بيت الله تمام اولنجيه دك ياردم اولنه

٢٧ وكه بو آدملره حاكم زروبابلك الكرينه ربه قربان اولاجق بوغالر

olan Beytullah yapıla tâ kim orada dâ'im âteş yakıla
olan Allah'ın Evi yapılsın ta ki orada hiç sönmeyen ateş yakılsın.
23*Ki yüksekliği altmış ârşîn enliliği dahi altmış ârşîn ola perdâhlı taşlardan üç tabaka ile ve vilâyetiŋ yeŋi ağaçlarından bir çardâk ile harcı ise şâh Kureşiŋ sarâyından vèrile
*23*Yüksekliği altmış arşın, enliliği de altmış arşın olsun. Parlatılmış taşlardan üç tabaka halinde, yörenin genç ağaçlarından bir çardakla kaplanmış olsun ve harcı ise kral Kureş'in sarayından verilsin.*
24*Ve Beytullahıŋ mukaddes altîn ve gümüş kâbları ki onları Nebûhâtnessâr Kuds Şerîfde olan beytden çıkarıp Bâbile götürdü idi ol Kuds Şerîfde olan beyte tekrar götürüleler ve evvelden konulduğu yerde saklanalar
*24*Allah'ın Evi'nin kutsal altın ve gümüş kapları ki onları Nabukadnezar kutsal Kudüs'te olan Ev'den çıkarıp Babil'e götürmüştü. O kutsal Kudüs'te olan 'Ev'e tekrar götürülsün ve önceden korunduğu yere konulsun.*
25*Hem Siriye ve Fenikiye hâkimi Sûsenneye ve Sâtrâbozâna hem mukârinlerine hem Siriye ve Fenikiye üzerine nasb olanlara emr eyledi ki ol yerden el çekeler ve Rabbiŋ kulu hem Yahûdânıŋ hâkimi Zerûbâbili ve Yahûdîleriŋ ihtiyârlarını ol Beytullahı kendi yerinde yapmağa koyalar
*25*Hem Suriye'yle Fenikiye yöneticisi Süsenne, Satrabozan ve iş arkadaşları; Suriye ve Fenikiye üzerinde egemen olanlara buyruk vererek o yerden çekilmelerini istedi ki, Rab'bin kulu ve Yahuda'nın yöneticisi Zerubabil'i ve Yahudilerin yaşlılarını o Allah'ın Evi'ni kendi yerinde yapmaya bıraksınlar.*
26*Pes ben dahi emr eyledim ki bi'l-külliyye yapıla ve esîrlikden dönen Yahûdîlere her takayyüd ile ta Beytullah tamâm oluncaya dek yardım oluna
*26*Şimdi ben de buyurdum ki; tamamen yapılsın ve tutsaklıktan dönen Yahudilere her şekilde Allah'ın Evi yapılıncaye dek yardım edilsin.*
27*Ve ki bu âdamlara hâkim Zerûbâbiliŋ ellerine Rabbe kurbân olacak boğalar
*27*Bu adamlara yönetici Zerubabil'in ellerine Rabbe kurban olacak boğalar* ∞

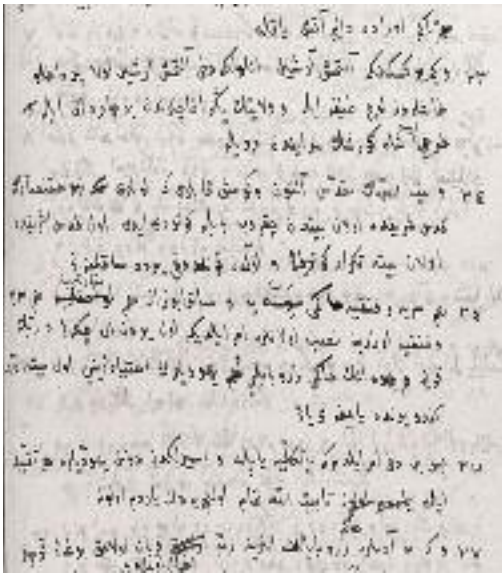

قوچلر وقوزیلر ایچون کلسیریه وفنقیه خراجلرندن اهمال اولمایوب
خرجلق ویریله

٢٨ هم هر ییل علی الدوام مخالفت اولمایوب قدس شریفده اولان
اماملرك کونده خرج اولنور دیو بیان ایتدوکلری قدر بغدای
وطوز وشراب وزیتون یاغی ویریله

٢٩ تاکیم شاه ایچون واوغللری ایچون الله المتعاله قربانلر تقریب اولنوب
اونلرك عمری ایچون دعا ایده لر

٣٠ بوندن ماعدا امر اولنور که بر کمسه مقدما سویلنمش ویازلمش نسنه لره
خلافا یا نقصا ایدجك اولورسه کندو اوندن بر دیرك النوب اوزرنده
اصله ومالی شاه ایچون کرفت اولنه

٣١ انوك ایچون اول یرده ادی اکلان رب تعالی هر شاهی وطایفه
استیصال ایلیه که منع ایتمکه یا قدس شریفده اولان بیت اللهه
ضرر کتورمکه ال اوزادر اولا

٣٢ بن شاه دارا فرمان ایلدمکه جمله بو نسنه لر هر تقید ایله اجرا اولنالر

یدنجی باب

koçlar ve kuzûlar içîn Kele-Siriye ve Fenikiye harâclarından ihmâl olmayıp harâclık vėrile
koçlar ve kuzular için Kili-Suriye ve Fenikiye vergilerinden gözardı edilmeyip vergi verilmesini söyledi.
28*Hem her yıl ʿalâ'd-devâm muhâlefet olmayıp Kuds Şerîfde olan imâmlarıŋ günde harâc olunur diye beyân ėtdikleri kadar buğday ve tuz ve şarâb ve zeytûnyağı vėrile
*28*Her yıl kutsal Kudüs'teki imamların günlük kullanımı için olan buğday, tuz, şarap ve zeytinyağı kesintisiz verilsin.*
29*Tâ kim şâh içîn ve oğulları içîn Allah el-Müt'eâle kurbânlar takrîb olunup onlarıŋ ʿömrü içîn duʿâ ėdeler
*29*Ta ki kral için ve oğulları için yüce Allah'a kurbanlar sunulup onların yaşamı için dua etsinler.*
30*Bundan mâʿadâ emr olunur ki bir kimse mukaddemâ söylenmiş ve yazılmış nesnelere hilâfen ya noksan ėdecek olursa kendî evinden bir direk alınıp üzerinde asıla ve mâlı şâh için girift oluna
*30*Bundan başka buyruluyor ki eğer bir kimse önceden söylenmiş ve yazılmış şeylere karşı bir kusur edecek olursa; kendi evinden bir direk alınıp üzerine asılsın ve malına kral için el konulsun.*
31*Ônuŋ içîn ol yerde adı aŋılan Rabb-i Teʿâlâ her şâhı ve tâʾifeyi istisâl eyleye ki menʿ ėtmeğe ya Kuds Şerîfde olan Beytullaha zarar getirmeğe el uzadır ola
*31*Bunun için o yerde adı anılan yüce Rabb-Allah'ın Evi'ne zarar vermeye el uzatmak isteyen, her kralı ve her milleti yok etsin.*
32*Ben şâh Dârâ fermân eyledim ki cümle bu nesneler her takayyüd ile icrâʾ olunalar
*32*Ben şah Dara; buyurdum ki tüm bu şeylere her türlü destek verilsin.*

yedinci bâb ∞

364

یدنجی باب

١ اوزمان کلسریه وفنقیه حاکمی سوسنه وساترابوزان هم اونلرك
مقارنلری
لواحقی شاه دارانك فرمان بردارلری اولوب

٢ مقدس یاپوسنه هر تقیدایله مشغول اولدیلر واختیارلر هم
مقدس یاپولرك متولیلری ایله بله چالشورلر ایدی

٣ ومقدس یاپولر بیویوب حاغی وزکریا پیغمبرلر انبا ایدرلر ایدی

٤ واونلری اسرائیل تکرسی ربك امری وفارس شاهلری کورشك
ودارانك وارتاسوسه سك مرادی ایله تمام یاپدیلر

٥ پس بیت مقدس فارس شاهی دارانك آلتنجی ییلنده آدار
آینك یکرمی اوچنجی کوننده تمام اولدی

٦ وبنی اسرائیل هم اماملر ولویلر وسایر اسیرلکده اولان هم
اونلره قاتشان کمسه لر موسی نك کتابنده یازلدوغی کبی ایلیوب

٧ ربك هیکلینك تبرکی ایچون یوزبوغا ایکیوز قوچ ودرتیوز قوزی
وجمله اسرائیلك کناهی ایچون اسرائیلك سبط باشیلرینك عددی

Yedinci Bâb

1*O zamân Keli-Siriye ve Fenikiye hâkimi Sûsenne ve Sâtrâbozân hem onlarıŋ mukarinleri şâh Dârânıŋ fermân berdârları olup

*1*O zaman Kili-Suriye ve Fenikiye yöneticisi Süsenne, Satrabozan ve onların iş arkadaşları şah Dara'nın buyruk yöneticileriydiler.*

2*Mukaddes yapîsına her takayyüd ile meşġûl oldular ve ihtiyârlar hem mukaddes yapîlarıŋ mütevellîleri ile bile çalışırlar idi

*2*Kutsal yapıya her türlü destek verdiler. Yaşlılarla kutsal yapıların velileri birlikte çalışıyorlardı.*

3*Ve mukaddes yapîlar büyüyüp Hâġay ve Zekeriyâ peyġamberler inbâʾ èderler idi

*3*Kutsal yapılar büyüyor, Hagay ve Zekeriya peygamberler de tebliğ ediyordu.*

4*Ve onları İsrâʾèl Taŋrısı Rabbiŋ emri ve Fârs şâhları Kureşiŋ ve Dârânıŋ ve Ârtâsûsasıŋ murâdı ile tamâm yapdılar

*4*Onları İsrail Tanrısı* Rab'bin emriyle; Pers şahı Kureş'in, Dara'nın ve Artahşaş'ın isteğiyle bitirdiler.*

5*Pes Beyt-i Mukaddes Fârs şâhı Dârânıŋ altıncı yılında âdâr ayınıŋ yiğirmi üçüncü gününde tamâm oldu

*5*Böylece 'Kutsal Ev' Pers şahı Dara'nın altıncı yılında Adar ayının yirmi üçüncü gününde tamamlandı.*

6*Ve Benî İsrâʾèl hem imâmlar ve Levvîler ve sâʾir esîrlikde olan hem onlara katışan kimseler Mûsânıŋ kitâbında yazıldığı gibi eyleyip

*6*İsrailoğulları, imamlar, Levililer ve diğer sürgünde olan ve onlara katılan kimseler Musa'nın Kitabı'nda yazıldığı gibi yaptılar.*

7*Rabbiŋ heykeliniŋ teberrükü içîn yüz boğa ikiyüz koç ve dört yüz kuzu ve cümle İsrâiliŋ günâhı içîn İsrâiliŋ sıbt başlarının ʿadedi

*7*Rab'bin Tapınağı'nın bereketlenmesi için yüz boğa, iki yüz koç, dört yüz kuzu ve tüm İsrail'in günahları için oymak başlarının sayısına ∞*

*Hz. Yakup'un(A.S.) Allahı.

اوزره اون ایکی تکه لری قربان ایتدیلر

ایله کیتمش

٨ واماملر هم لویلر کندو طائفه لرنجه اوزون اثواب ایکن
حاضر اولوب اسرائیل تکرسی ربك اشلرنده موسی نك
کتابنده یازیلان آیین اوزره استعمال اولندیلر قپوجیلر
دخی هر قپوده دوررلر ایدی

٩ وبنی اسرائیل اسیرلکده اولانلر ایله بله اماملر و لویلر تطهر
ایتدکدنصکره اولکی آیك اون دردنجی کوننده فصح بیرامنی
ایتدیلر

١٠ اسیرلکده اولانلر ایسه هپسی تطهر ایتمدیلر ایدی اما لویلر
هپسی متطهر ایدیلر

١١ واسیرلکده اولانلر اماملر وقرنداشلری هم کندولری ایچون
فصح بیرامنك قربانلرینی بوغازلدیلر

١٢ بو وجهله بنی اسرائیل که اسیرلکده اولانلردن ایدیلر یعنی
ولایت خلقنك رجسلرندن آیریلوب ربی آرایانلرك هپسی

١٣ فصح قربانینی یدیلر وعید فطیری یدی کونه دك ایتدیلرده ربك

حضورنده

üzere on iki tekeleri kurbân ėtdiler
göre on iki teke kurban ettiler.
8*Ve imâmlar hem Levvîler kendi tâʾifelerince uzun esvâb ile gėyinmiş iken hâzır olup İsrâʾėl Taŋrısı Rabbiŋ işlerinde Mûsânıŋ kitâbında yazılan âyîn üzere istiʿmâl olundular kapĭcılar dahi her kapĭda dururlar idi
*8*İmamlarla Levililer kendi bölüklerine göre, uzun giysiler giyinmiş olarak hazır duruyorlar. İsrail Tanrısı Rab'bin işleri için Musa'nın Kitabı'nda yazılmış olan ayine göre yapıyorlardı. Kapıcılar da her kapıda duruyordu.*
9*Ve Benî İsrâʾėl esîrlikde olanlar ile bile imâmlar ve Levvîler tetahhur ėtdikden soŋra evvelki ayıŋ on dördüncü gününde fısh bayrâmını ėtdiler
*9*İsrailoğulları sürgünde olanlar ile; imamlar ve Levililer arındıktan sonra önceki ayın on dördüncü gününde Fısh(Hamursuz) bayramını yaptılar.*
10*Esîrlikde olanlar ise hepisi tetahhur ėtmediler idi âmmâ Levvîler hepisi mütetahhir idiler
*10*Sürgünde olanların ise tümünü arındıramamışlardı. Ama tüm Levililer arındırılmıştı.*
11*Ve esîrlikde olanlar imâmlar ve karındaşları hem kendileri içĭn fısh bayrâmınıŋ kurbânlarını boğazladılar
*11*Sürgünde olanlar imamlar ve kardeşleriyle kendileri için Fısıh bayramı kurbanlarını kestiler.*
12*Bu vechile Benî İsrâʾėl ki esîrlikde olanlardan idiler yaʿnî vilâyet halkıŋ ricslerindeŋ ayrılıp Rabbi arayanlarıŋ hepisi
*12*Bu şekilde İsrailoğulları ki, sürgünde olanlardan idilerç Yani vilayet halkının haramlarından ayrılan, Rabbi arayanların tümü;*
13*Fısh kurbânını yediler ve ʿîd-i fıtırı yedi güne dek ėtdiler de Rabbiŋ
*13*Fısıh kurbanını yediler ve 'Hamursuz Bayramı'nı yedi gün tuttular ve Rabb'in ∞*

huzûrunda ∞

365

حضورنده سوندیلر

١٤ كه اونلره اسرائیل تكریسی ربك یاپولرنده قوت ویرمك
ایچون آسور شاهلرینك اونلره حمایتنه تدبیرینی تحویل ایلدی

سكزنجی باب

١ بوكز بونلردنصكره فارس شاهی ارتاسرسس شاهلق سورر ایكن
باش امام هارونك اوغلی العازار اوغلی پنحاس اوغلی
ابی سوء اوغلی بوقا اوغلی سامیا اوغلی مرموت اوغلی اساریا
اوغلی اماریا اوغلی اخیتوب اوغلی صدوق اوغلی سالوم
اوغلی ملكیا اوغلی آزاریا اوغلی سارایا اوغلی عزدرا كلدی

٢ بو عزدرا كاتب وموسی نك اسرائیل تكریسندن نازل توریتنده
فقیه ایكن بابلدن دوندی

٣ وشاه آكا اكرام ایلدیده یاننده هر التماسنده بهرمند اولدی

٤ وبنی اسرائیلدن اماملردن ولویلردن ومقدس خواننده لرلردن
وقپوجیلردن هم هیكلك خدامندن اولانلر انوك ایله بله

huzûrunda sevindiler
önünde sevindiler.
14*Ki onlara İsrâʾèl Taŋrısı Rabbiŋ yapĩlarında kuvvet vèrmek içĩn Âsûr şâhlarınıŋ onlara himâyet tedbîrini tahvîl eyledi
*14*Asur kralları onlara -İsrail Tanrısı Rabbin yapılarında güç vermek için- koruma önlemlerini aldı.*

Sekizinci Bâb

1*Bu kez bunlardan soŋra Fârs şâhı Ârtâserses şâhlık sürer iken baş imâm Harûnuŋ oğlu Elʿâzar ve oğlu Pinhâs oğlu Âbîsuʾe Bûkkâ oğlu Sâmiyâ oğlu Meremot oğlu Âsâriyâ oğlu Âmâriyâ oğlu Âhîtob oğlu Saddok oğlu Sâlûm oğlu Melkîyâ oğlu Âzeriyâ oğlu Sârâyâ oğlu ʿAzdrâ geldi
*1*Bu kez bunlardan sonra Pers kralı Artahşaşta'nın egemenliğinde baş imam Harun'un oğlu Elazar oğlu Pinehas, Abisu oğlu Bükka oğlu Samiya oğlu, Meremot oğlu, Asarya oğlu, Amarya oğlu, Ahitop oğlu, Sadok oğlu, Salum oğlu, Melkiya oğlu, Azerya oğlu ve Saraya oğlu Ezra geldi.*
2*Bu ʿAzdrâ kâtib ve Mûsânıŋ İsrâʾèl Taŋrısından nâzil Tevrâtında fakîh iken Bâbilden döndü
*2*Bu Ezra yazıcı ve Musa'nın, İsrail Tanrısı'ndan inen Tevrat'ında bilge iken Babil'den döndü.*
3*Ve şâh òŋa ikrâm eyledi de yanında her iltimâsında behremend oldu
*3*Şah ona her isteğinde yanında götürmesine cömert davrandı.*
4*Ve Benî İsrâʾèlden imâmlardan ve Levvîlerden ve mukaddes hˇânendelerden ve kapĩcılardan hem heykeliŋ haddâmındaŋ olanlar ònuŋ ile bile
*4*İsrailoğulları'ndan, imamlardan, Levililer'den, kutsal ilahicilerden, kapıcılardan ve onunla birlikte Tapınağın hizmetinde olanlar*

∞

قدس شریفه دوندیلر

٥ آرتاسرسس شاهلغنك یدنجی یلنده بشنجی آیده اولکی
آیك غره سنده بابلدن چقوب

٦ یعنی بشنجی آیك غره سنده رب تعالی اونلرك یولنی قولای
کتوردوکی اوزره قدس شریفه واصل اولدیلر

٧ چون عزدرا وافر علم تحصیل اتدی ایدی که ربك توریتندن
وانوك امرلرندن هیچ برشی ترك اتمیه وجمیع اسرائیله هر
فرض وشریعتلری اوکرده

٨ پس شاه آرتاسرسسك یازیلو امری ربك توریتنده امام عالم
عزدرایه ویرلدی که انوك صورتی بودر

٩ شاه آرتاسرسس ربك توریتنده عالم امام عزدرایه سلام

١٠ چون کرم اتمکه نیت ایلدم بیوردومکه مملکتمده اولان یهودی
طائفه سندن اماملردن ولویلردن استینلر وراضی اولانلر
سنکله قدس شریفه واره لر

١١ پس کوچمکه مرادلری اولانلر سنکله وارسونلر نیجه که بکا

ویدی

Kuds Şerîfe döndüler
kutsal Kudüs'e döndüler.
5*Ârtâserses şâhlığınıŋ yedinci yılında beşinci ayda evvelki ayıŋ ġurresinde Bâbildeŋ çıkıp
*5*Ahaşveroş'un krallığının yedinci yılında, beşinci ayda ve 'Ay Takvimi'ne göre önceki ayın ilk günlerinde Babil'den çıktılar.*
6*Yaʿnî beşinci ayıŋ ġurresinde Rabb-i Teʿâlâ onlarıŋ yolunu kolay getirdiği üzere Kuds Şerîfe vâsıl oldular
*6*Yani beşinci ayın, 'Ay Takvimi'nin ilk günlerinde yüce Rab onların yoluna kolaylaştırıp kutsal Kudüs'e ulaştılar.*
7*Çün ʿAzdrâ vâfir ʿilim tahsîl ėtdi idi ki Rabbiŋ Tevrâtındaŋ ve ònuŋ emirlerinden hîçbir şey terk ėtmeye ve cemʿi İsrâʾèle her farz ve şerîʿatları öğrede
*7*Çünkü Ezra birçok ilimler öğrenmişti ki Rab'bin Tevrat'ından ve O'nun buyruklarından hiç bir şey bırakmasın. Tüm İsrail'e her kesin yasayı öğretsin.*
8*Pes şâh Ârtâsersesiŋ yazılı emri Rabbiŋ Tevrâtında imâm-ı ʿâlim ʿAzdrâya vèrildi ki ònuŋ sûreti budur
*8*Böylece kral Ahaşveroş'un yazılı buyruğu, Rab'bin Tevratı'nda bilge imam olan Ezra'ya verildi ki onun kopyası budur:*
9*Şâh Ârtâserses Rabbiŋ Tevrâtında ʿâlim imâm Azdrâya selâm
9"Şah Ahaşveroş; Rab'bin Tevratı'nda bilge imam Ezra'ya selam.*
10*Çün kerem ėtmeğe niyyet eyledim buyurdum ki memleketimde olan Yahûdî tâʾifesinden imâmlardan ve Levvîlerden isteyenler ve râzı olanlar seniŋle Kuds Şerîfe varalar
*10*Çünkü yüce gönüllülükle karar verdim ve buyurdum ki ülkemde olan Yahudi milleti; imamlardan, Levililer'den isteyenler ve razı olanlar seninle kutsal Kudüs'e gidebilir.*
11*Pes göçmeğe murâdları olanlar seniŋle varsınlar nice ki baŋa ∞
yedi ∞

366

ویدی محبوب وزرامه بکنلدی ایسه

١٢ که یهودا ولایتنده وقدس شریفده ربك توریتی موجبنجه نه
اشلنوردیو یوقلیالر

١٣ وبنم هم دوستلریمك اداقلرینی هدیه لرینی قدس شریفه
اسرائیل تکریسنه کوتره لر

١٤ هم قدس شریفده ربه متعلق اولان وبابلده بولنان جمله التون
وکومش قدس شریفده اولان تکریسی ربك هیکلی ایچون
طائفه دن اولان هدیه ایله

١٥ اول کومش والتون وبوغالر وقوچلر وقوزیلر هم سایر بونلره
متعلق نسنه لری صاتون المق ایچون دوشریله

١٦ که اونلرك تکریسی الله تعالی سنك قدس شریفده اولان مذبحنده
ربك قربانلرینی تقریب ایلیه لر

١٧ وهرنه که سن وقرنداشلرك کومشدن یا التوندن یاپمق
استرسکز همان تکریکك مرادی اوزره ایله

١٨ وسکا تکریکك قدس شریفده اولان هیکلنك استعمالی ایچون

ve yedi mahbûb vüzerâma beğenildi ise
ve yedi sevgili vezirlerime beğenildiyse.
12*Ki Yahûdâ vilâyetinde ve Kuds Şerîfde Rabbiŋ Tevrâtı mucibincene ne işlenir diye yoklayalar
*12*Yahuda bölgesinde ve kutsal Kudüs'te Rab'bin Tevrat'ı gereğince ne yapılır diye baksınlar.*
13*Ve benim hem dostlarımıŋ adaklarını hediyyelerini Kuds Şerîfe İsrâʾėl Taŋrısına götüreler
*13*Benim ve dostlarımın adaklarını, armağanlarını kutsal Kudüs'e İsrail Tanrısına götürsünler.*
14*Hem Kuds Şerîfde Rabbe müteʿallik olan ve Bâbilde bulunan cümle altîn ve gümüş Kuds Şerîfde olan Taŋrısı Rabbiŋ heykeli için tâʾifeden olan hediyye ile
*14*Kudüs'te Rabbe ait olan ve Babil'de bulunan tüm altın, gümüş; kutsal Kudüs'te olan Tanrısı Rabbin Tapınağı için, halktan alınan bağışlarla.*
15*Ol gümüş ve altîn ve boğalar ve koçlar kuzûlar hem sâʾir bunlara müteʿallik nesneleri satîn almak içîn devşirile
*15*O altın ve gümüş; boğalar, koçlar, kuzular ve bunlara ait diğer şeyleri satın almak için toplanılsın.*
16*Ki onlarıŋ Taŋrı Teʾâlâsınıŋ Kuds Şerîfde olan mezbahında Rabbiŋ kurbânlarını takrîb eyleyeler
*16*Böylece onların yüce Tanrı'sının, kutsal Kudüs'te olan mezbahında Rabbin kurbanlarını sunsunlar.*
17*Ve her neyi ki sen ve karındaşlarıŋ ve gümüşden ya altından yapmak isterseŋiz hemân Taŋrınıŋ murâdı üzere eyle
*17*Sen ve kardeşlerin altından ve gümüşten her ne yapmak isterseniz Tanrı'nın isteğine uygun olarak yapınız.*
18*Ve saŋa Taŋrıŋıŋ Kuds Şerîfde olan heykeliniŋ istiʿmâli içîn
*18*Sana kutsal Kudüs'te olan Tanrı'nın Tapınağında kullanmak için* ∞

ویرلمش ربك قابلرینی قدس شریفده اولان تکریکك حضورینه قو

١٩ وسایر نسنه لر ایچون که تکریکك هیکلنك استعمالی ایچون سکا

یاپمق لازم اولورسه شاه خزینه سندن خرج ویریله

٢٠ وبن شاه آرتاسرسس سریه وفنقیه خزینه دارلرینه بیوردم

که هرنکه الله المتعالك توریتنده امام عالم عزدرا طلب اتمکه

کوندررسه آنکا تزیه ویریله

٢١ تا یوز قنطار کومشه دك ودخی یوز مد بغدای ویوز فوچی شراب

هم وافر غیری نسنه لر

٢٢ وهرشی اللهك توریتی موجبنجه الله المتعاله کلی تقید ایله

یاپله که شاهك واوغللرینك مملکتی اوزرینه غضب اولمیا

٢٣ بوندن ماعدا سزه امر اولنور که اماملردن ولویلردن ومقدس خواننده

لردن یا هیکلك خدامندن یا بو هیکلده برجهتی اولانلردن

کمسیه خراج وصالقین یوکلنمیه

٢٤ وکمسه اونلره برشی تکلیف اتمکه قادر اولماسون

٢٥ سن دخی ای عزدرا اللهك حکمتنه کوره قاضیلر ومدبرلر نصب

ایله که

23

vèrilmiş Rabbiŋ kâblarını Kuds Şerîfde olan Taŋrıŋıŋ huzûruna ko
verilmiş olan Rabbin kaplarını, kutsal Kudüs'te olan Tanrı'nın önüne koy.
19*Ve sâʾir nesneler içiṅ ki Taŋrıŋıŋ heykeliniŋ istiʿmâli içiṅ saŋa yapmak lâzım olursa şâh hazînesinden harac vèrile
*19*Diğer eşyalar ve Tanrı'nın Tapınağı'nın kullanımı için sana ne yapmak gerekirse, bedeli kralın hazinesinden verilsin.*
20*Ve ben şâh Ârtâserses Siriye ve Fenikiye hazînedârlarına buyurdum ki her ne ki Allah el-Müteʿâliŋ Tevrâtında imâm-ı ʿâlim ʿAzdrâ taleb ėtmeğe gönderirse ońa tèziye vèrile
*20*Ve ben kral Ahaşveroş! Suriye ve Fenikiye hazine müdürlerine buyurdum ki yüce Allah'ın Tevratı'nda bilge imam Ezra ne isterse ona çabucak verilsin.*
21*Tâ yüz kantar gümüşe dek ve dahi yüz müdd buğday ve yüz fîçı* şarâb hem vâfir ġayrı nesneler
*21*Ta yüz kantar gümüşe dek ve de yüz müd buğday ve yüz fîçı* şarap ile diğer birçok şeyler.*
22*Ve her şey Allahıŋ Tevrâtı mûcibince Allah-ü'l-Müteʿâle küllî takayyüd ile yapıla ki şâhıŋ ve oğullarınıŋ memleketi üzerine ġazab olmaya
*22*Her şey Allah'ın Tevrat'ına göre ve yüce Allah'a tüm bağlılıkla yapılsın ki kralın ve oğullarının ülkesi üzerine öfke olmasın.*
23*Bundan mâʿadâ size emr olunur ki imâmlardan ve Levvîlerden ve mukaddes hˇânendelerden ya heykeliŋ haddâmından ya bu heykelde bir ciheti olanlardan kimseye harac ü sâlikîn yüklenmeye
*23*Bundan başka size buyruluyor ki; İmamlardan, Levililerden, kutsal ilahicilerden, ya Tapınağın hizmetçilerinden veya bu Tapınak ile bir ilgisi olanlardan bir kimseye vergi yüklenmesin.*
24*Ve kimse onlara birşey teklîf ėtmeğe kâdir olmasın
*24*Ve onlara hiç kimse birşey teklif edemesin.*
25*Sen dahi ėy ʿAzdrâ Allahıŋ hikmetine göre kâzîler ve müdebbirler nasb eyle ki ∞
*25*Sen de ey Ezra! Allah'ın bilgeliğine göre yargıçlarla bakıcılar ata ki ∞*

***Fîçı:** Yunanca Buttis(*batos*' olup), 1 bat 40 litreye tekabül ediyor. Varil veya hacim birimi anlamına geliyor. O devirde bilinen demir çemberli fıçılar henüz daha keşfedilmemişti. Deriden tulum ya da testi, çömlek kullanılıyordu. Ali Bey bu kelimeyi bildiğimiz demir çemberli '*fıçı*' anlamında kullanmayıp, hacim ifade etmek için kullanmıştır. Belki de o devirde ağaçtan veya çömlekten yapılmış, başka şekilde özel şarap varilleri olabilir.

367

ایله که بتون سریه و فنقیه ده حقی کوزدوب و تکریکك
توریتنده فهیم اولالر ولا یفهملری اوکرت

٢٦ واللهك هم شاهك شریعتنه تجاوز ایدنلرك هپسنك محکم
حقلرندن کلنه یا قتل ایله یا حد ایله یا جریمه یا سرکونلك ایله

٢٧ اوزمان کاتب عزدرا دیدیکه بابالریمك ربی الله الواحد مبارك
اولسونکه قدس شریفده اولان بیتنه رعایت ایتمك ایچون شاهك
قلبنه القا ایلدی

٢٨ اولکه بنی شاهك قتنده و وزراسی هم جمله دوستلری و کبراسی
قتنده محترم ایلدی

٢٩ پس بن عزدرا تکریم رب تعالی نك عونی ایله یورکلنوب اسرائیل
آدملرینی جمع ایتدمکه بنم ایله دونه لر

٣٠ و بابا اوجاقلرنجه و زمره لرنجه باش اولانلر بونلردرکه بنم ایله
آرتاسرسسك شاهلغنده بابلدن کلدیلر

٣١ پنحاس اوغللرندن کرسوم عتامار اوغللرندن غماءل داوود
اوغللرندن سخنیا اوغلی هتو

eyle ki bütün Siriye ve Fenikiyede hakkı gözedip ve Taŋrıŋıŋ Tevrâtında fehîm olalar ve lâ-yefhemleri öğret

ki bütün Suriye Fenikiye de adalet gözetip Tanrı'nın Tevratı'nda bilgili olsunlar ve bilgisizleri öğret.

26*Ve Allahıŋ hem şâhıŋ şerîʿatına tecâvüz ėdenleriŋ hepisiniŋ muhkem haklarından geline ya katl ile hadd ile ya cerîme ya sürgünlük ile

*26*Allah'ın ve kralın yasalarına karşı koyanların tümüne hak ettiğini ver. Ya öldür, ya engelle, ya para cezası ver veya sürgün et! "*

27*O zamân kâtib ʿAzdrâ dėdi ki babalarımıŋ Rabbi Allahü'l Vâhid mütebârek olsun ki bu nesneleri Kuds Şerîfde olan beytine riʿâyet ėtmek için şâhıŋ kalbine ilkâʾ eyledi

*27*O zaman yazıcı Ezra dedi ki: -Atalarımın Rab'bi; bir tek Allah yücelensin! Bu şeyleri kutsal Kudüs'te olan 'Evi'ne bakmak için kralın yüreğine koydu.*

28*Ol ki beni şâhıŋ katında ve vüzerâyı hem cümle dostları ve küberâyı katında muhterem eyledi

*28*O beni kralın, vezirlerin, dostların ve tüm büyüklerin önünde onurlandırdı.*

29*Pes ben ʿAzdrâ Taŋrım Rabb-i Teʿâlâniŋ ʿavnı ile yüreklenip İsrâʾėl âdamlarını cemʿ ėtdim ki benim ile döneler

*29*Şimdi ben Ezra, Tanrım yüce Rab'bin yardımıyla yüreklenip; İsrail adamlarını benimle dönsünler diye topladım.*

30*Ve baba ocaklarınca ve zümrelerince baş olanlar bunlardır ki benim ile Ârtâsersesiŋ şâhlığında Bâbilden geldiler

*30*Baba ocaklarınca, gruplarına göre baş olanlar bunlardır ki benimle Ahaşveroş'un krallığında Babil'den geldiler.*

31*Pinhâs oğullarından Gersom ʿAtâmâr oğullarından Gamâʾel Dâvûd oğullarından Seheniyâ oğlu Hatto

*31*Pinhas Oğulları'ndan Gersom, Atamar Oğulları'ndan Gamael, Davut Oğulları'ndan Seheniya oğlu Hetto.*

٣٢ فاروس اوغللرندن ذكريا وانوكله محرر يوز اللي آدم

٣٣ فاعت اوغللرندن ذكريا اوغلي اليعناي وانوكله ايكيوز آدم

٣٤ زاتوعا اوغللرندن يزيال اوغلي سخنيا وانوك ايله اوجيوز آدم

٣٥ آدين اوغللرندن يوناتان اوغلي عبد وانوكله ايكيوز اللي آدم

٣٦ آلام اوغللرندن غوتوليا اوغلي ياسايا وانوكله يتمش آدم

٣٧ سافاتيا اوغللرندن ميكا ال اوغلي زارايا وانوكله يتمش آدم

٣٨ يواب اوغللرندن يزيال اوغلي عباديا وانوكله ايكيوز اون ايكي آدم

٣٩ باندا اوغللرندن يوسافيا اوغلي سلوميت وانوكله يوز التمش آدم

٤٠ بابي اوغللرندن بباي اوغلي زكريا وانوكله يكرمي سكز آدم

٤١ ازغاد اوغللرندن آقاتان اوغلي يوحنان وانوكله يوز اون آدم

٤٢ ادونقامك اوغللرندن اك صكره كيلر كه اونلرك ادلري بونلردر
اوغللرندن
اليفالات ييال سمايا واونلر ايله التمش آدم باغوي استاقوري اوغلي
وانوكله يتمش آدم

٤٣ وبن اونلري ترادد كلري ارماغنك يانندە جمع ايلدم دە اوراده
اوچ كون آرام اتدوك وبن اول قومه يوقلمه ايلدم ايليوب

اما ملردن

32*Fârûs oğullarından Zekeriyâ ve ònunŋla muharrer yüz elli âdam
*32*Farüs Oğulları'ndan Zekeriya ve onunla beraber yüz elli adam.*
33*Fâʿat oğullarından Zekeriyâ oğlu Eliyeʿ-nây ve ònunŋla iki yüz âdam
*33*Faat Oğulları'ndan Zekeriya oğlu Elyenay, ve onunla iki yüz adam.*
34*Zâtûʿâ oğullarından Yaziyâl oğlu Sehenîyâ ve ònunŋ ile üçyüz âdam
*34*Zatua Oğulları'ndan Yezizal oğlu Seheniya ve onunla üçyüz adam.*
35*Âdîn oğullarından Yonâtân oğlu Òbed ve ònunŋla iki yüz elli âdam
*35*Adin Oğulları'ndan Yonatan oğlu Obad ve onunla iki yüz elli adam.*
36*Elâm oğullarından Govtûliyâ oğlu Yâsâyâ ve ònunŋla yetmiş âdam
*36*Elam Oğulları'ndan Govtüliya oğlu Yasaya ve onunla yetmiş adam.*
37*Sâfâtiyâ oğullarından Mikâel oğlu Zâdâyâ ve ònunŋla yetmiş âdam
*37*Safatiya Oğulları'ndan Mikael oğlu Zedaya ve onunla yetmiş adam,*
38*Yovâb oğullarından Yeziyâl oğlu Obâdiyâ ve ònunŋla ikiyüz on iki âdam
*38*Yovab Oğulları'ndan Yeziyal oğlu Obadya ve onunla ikiyüz on iki adam.*
39*Bânidâ oğullarından Yosâfiyâ oğlu Selomit ve ònunŋla yüz altmış âdam
*39*Banida Oğulları'ndan Yosafiya oğlu Selomit ve onunla yüz altmış adam.*
40*Bâbî oğullarından Bebây oğlu Zekeriyâ ve ònunŋla yiğirmi sekiz âdam
*40*Babi Oğulları'ndan Bebay oğlu Zekeriya ve onunla yirmi sekiz adam.*
41*Azgâd oğullarından Âkâtân oğlu Yohânân ve ònunŋla yüz on âdam
*41*Azgad Oğulları'ndan Akatan oğlu Yohanan ve onunla yüz on adam.*
42*Âdonikâmıŋ oğullarından en soŋrakiler ki onlarıŋ adları da bunlardır Elîfâlât Yâyâl Semâyâ ve onlar ile altmış âdam Bâgoy oğullarındaŋ İstâkurî oğlu ve ònunŋla yetmiş âdam
*42*Adonikam'ın oğulları'ndan en sonrakiler ki onların adları da bunlardır: Elifalat, Yayel, Semaya ve onun ile altmış adam. Bagoy oğulları'ndan İstakuri oğlu ve onunla yetmiş adam.*
43*Ve ben onları Terâ dèdikleri ırmağıŋ yanında cemʿ eyledim de orada üç gün ârâm èdik ve ben ol kavme yoklama eyleyip
*43*Ben onları Tera dedikleri ırmağın yanında topladım ve orada üç gün mola verdik. Ben o toplumu yoklama yapıp;* ∞

imâmlardan ∞

368

٤٤ اماملردن هم لويلردن كمسه بولمدم

٤٥ بو خصوصدن العازاره كوندردم ده في الحال ما عسمان ايواتان سامايان
يوليب ناتان الناتان زكريا ومسولام نام فضيل وفهيم آدملر كلديلر

٤٦ واونلره ديدمكه قسيفيا ديدكلري يرده قومك باشي ومدبري اولان
دادايه وارالر

٤٧ واونلره سپارش ايلدمكه دادايه وقرنداشلرينه واول قسيفيا ديدكلري
يرده اولانلره سويليه لركه بزه ربمزك بيتنده امامت ايدجكلري كوندره لر

٤٨ اونلردخي بزه ربمزك يد قدرتي اوزره فهيم آدملري كتورديلر مالي
اوغللرندن اسرائيل اوغلي لوي اوغلي آسبيادِ اوغللري وقرنداشلري
ايله بله كه اون سكز كشي ايديلر

٤٩ وقنونا اوغللرندن آسبيا وآنون وقرنداشي اوسايا اوغللري ايله كه
اون سكز كشي ايديلر

٥٠ وداوودك نصب ايتدوكي هيكل خدامي لويلرك ايشي اوزرينه
ناظرلر ايله هيكل خدامي يوز يكرمي كه هپسنك آدلري دفتره آلنمش ايدي

٥١ وبن اوراده تكريمز ربك حضورنده قومه براورج ندا ايتدردم

44*İmâmlardan hem Levvîlerden kimseyi bulmadım
*44*İmamlardan ve Levililerden hiç kimseyi bulmadım.*
45*Bu husûsdan Elʿâzâra gönderdim de fi'l-hâl Mâʿasmân Eyvâtân Sâmâyân Yodib Nâtân Elnâtân Zekeriyâ ve Mesûllâm nâm fazıl ve fehîm âdamlar geldiler
*45*Bu yüzden Elezar'ı gönderdim; hemen Maasman, Eyvatan, Samayan, Yodib, Natan, El-Natan, Zekeriya ve Mesullem adındaki faziletli ve akıllı adamları geldiler.*
46*Ve onlara dėdim ki Kasîfiyâ dėdikleri yerde kavmiŋ başı ve müdebbiri olan Dâddâya varalar
*46*Onlara Kasifiya denilen yerde halkın başı ve öğütçüsü Dadda'ya gitmelerini söyledim.**
47*Ve onlara sipâriş eyledim ki Dâddâya ve karındaşlarına ve ol Kasîfiyâ dėdikleri yerde olanlara söyleyeler ki bize Rabbimiziŋ beytinde imâmet ėdecekleri göndereler
*47*Onlara, Dadday'a ve kardeşlerine -o Kasifiye dedikleri yerde olanlara- Rab'bimizin Evi'nde imam olacak kişileri göndermelerini söyledim.*
48*Onlar dahi bize Rabbimiziŋ yed-i kudreti üzere fehîm âdamları getirdiler Mâlî oğullarından İsrâʾėl oğlu Levvî oğlu Âsebiyâʾi oğulları ve karındaşları ile bile ki on sekiz kişi idiler
*48*Onlar da bize Rabbimiz'in elinin gücüyle, akıllı adamları getirdiler. Mali Oğulları'ndan İsrail oğlu, Levi oğlu, Asebya oğllları ve kardeşleriyle on sekiz kişiydiler.*
49*Ve Kanûnâyâ oğullarından Âsebiyâʾ ve onun karındaşı Osâyâ oğulları ile ki beraber on sekiz kişi idiler
*49*Kanunaya Oğulları'ndan Asebiya ile onun kardeşi Osaya oğulları ile beraber on sekiz kişiydiler.*
50*Dâvûduŋ nasb ėtdiği heykel haddâmı Levvîleriŋ işi üzerine nâzırlar ile heykel haddâmı yüz yiğirmi ki hepisiniŋ adları deftere alınmış idi
*50*Davut'un atadığı Tapınak hizmetçileri: Levililer'in işi üzerine gözetmenler ile Tapınak hizmetçileri yüz yirmi ki, tümünün adları deftere yazılmıştı.*
51*Ve ben orada Taŋrımız Rabbiŋ huzûrunda kavme bir oruç nidâ ėtdirdim
*51*Ben orada Tanrımız Rabbin önünde halka bir oruç ilan ettirdim* ∞

*Almancası: "Und sandte sie aus zu Iddo, dem Obersten gen **Casphia**, daß sie uns holeten Diener im Haus unseres Gottes." Martin Luther Çev. I. Ez. 8/46
Türkçesi: Ve onları **Kasfiya**'ya Allah'ın evinin baş hizmetçisi İddo'ya gönderdi.

Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: "Onlara hazinenin bulunduğu yerdeki yönetici önder İddo'ya gitmelerini söyledim." I. Ez. 8/45
Yukarıdaki çeviride **Casphia**(*Kasifiya*) kelimesi unutulmuş.

كه بزم و اوغللريمز هم بله اولان طوارلريمز ايچون يولك اوغرلغني
دليه لر

٥٢ زيرا يايا و آتلو چريسني يا دشمنلريمز اوزرينه امينلك ايچون قوروجيلري
شاهدن طلب اتمكه اوتاندم

٥٣ چون شاهه ددك ايدك كه ربمزك قوتي آني هر استقامت اوزره
آرايانلر ايله در

٥٤ آنوك ايچون ربمزه بو خصوص ايچون تكرار يالواردق اول دخي بزه
غفور اولدي

٥٥ اوزمان سبط باشلرندن و اماملردن اون ايكي آدمي يعني سربياء
و حزابياء و اونلر ايله قرنداشلرندن اون آدمي سچدم

٥٦ و اونلره كومشي و آلتوني هم ربمزك بيتنك مقدس قابلريني تسليم
ايلدم كه اونلري شاه و وزرا و كبراسي و جمله اسرائيل باغشلامشلر ايدي

٥٧ اونلرك درم اللرينه اليتوز اللي قنطار كومش و مقدس قابلردن يوز
قنطار هم يوز قنطار آلتون و يكرمي آلتون قابلري و خاص باقردن آلتون
كبي يالابق اون ايكي قابي تسليم ايلدم

واونلره

ki bizim ve oğullarımız hem bile olan davarlarımız için yoluŋ uğurluğunu dileyeler
ki bizim oğullarımız ve bizimle olan hayvanlarımız için iyi yolculuklar dilesinler.
52*Zîrâ yaya ve atlî çerisini ya düşmanlarımız üzerine emînlik için korucuları şâhdan taleb ėtmeğe utandım
*52*Düşmanlarımıza karşı bizi korumak için; kraldan yaya ve atlı askerler istemeye utandım.*
53*Çün şâha dėdik idik ki Rabbimiziŋ kuvveti öŋü her istikâmet üzere arayanlar iledir
*53*Çünkü krala; Rab'bimizin gücü O'nu her yönden arayanlarla beraberdir demiştik.*
54*Önuŋ için Rabbimize bu husûs için tekrar yalvardık ol dahi bize ġafûr oldu
*54*Bu yüzden Rabbimiz'e bu konu için yine yalvardık. 'O'da bize çok bağışladı.*
55*O zamân sıbt başlarından ve imâmlardan on iki âdamı yaʿnî Serebiyâyı Hazâbiyâyı ve onlar ile karındaşlarından on âdamı seçdim
*55*O zaman oymak başlarından ve imamlardan on iki adamı; yani Serebiya'yı, Hazabiya'yı ve onlarla kardeşlerinden on adamı seçtim.**
56*Ve onlara gümüşü ve altînı hem Rabbimiziŋ beytiniŋ mukaddes kablarını teslîm eyledim ki onları şâh ve vüzerâ ve küberâsı ve cümle İsrâʾėl bağışlamışlar idi
*56*Onlara altın ve gümüş ve Rabbimiz'in 'Evi'nin kutsal kaplarını verdim. Onları kral; vezirleri ve büyükleriyle tüm İsrail'e bağışlamışlardı.*
57*Onlarıŋ dėdim ellerine altı yüz elli kantâr gümüş ve mukaddes kablardan yüz kantâr hem yüz kantâr altîn ve yiğirmi altîn kabları ve hâs bakırdan altîn gibi yalabık on iki kâbı teslim eyledim
*57*Onlara dedim; ellerine altı yüz elli kantar gümüş ve kutsal kaplardan yüz kantar. Ayrıca yüz kantar altın ve yirmi altın kap ile saf bakırdan altın gibi ışıldayan on iki kabı verdim.*

*Almancası: "Und ich sonderte **zwölf Männer** aus von den Häuptern und Priestern Esebriam und As samian, und andere sehen neben ihnen.

Türkçesi: Reislerlen ve rahiplerden **on iki adamı**; Esebriam ve Assamian'ı ayırdım ve diğerleri de birlikteydiler.
Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: Daha sonra Şerevya'yı, Haşavya'yı ve ***on* kardeşini** kâhinlerin önderi olmak üzere seçtim. I. Ezra 8/54
Yukarda ***on kişi***, Almanca ve Ali Bey çevirisinde on iki kişi? İsrail kavminin on iki sıpt olduğunu düşünürsek, on iki kişi doğrudur.

ve onlara ∞

369

٥٨ وَاونلره دِدِمكه سِزده بوقابلرده ربّه مقدّس سِكز وَالتون هم كومش
دخي بابالريمز ربّ تعالى يه نذردر

٥٩ تا اونلري قدس شريفده تكريمزك بيتنك اوطه لرينه قومق ايچون باش
اماملرك ولويلرك هم اسرائيلك بابا اوجاقلرينك باشلرينك اللرينه
تسليم ايدنجيه دك غافل اولمايوب بكليك

٦٠ اول كومشي وَالتوني هم قابلري الان اماملر ولويلر دخي قدس شريفده
ايكن ربّك هيكلنك ايچنه كوتورديلر

٦١ وَترا ارماغندن كوچوب ربّمزك يد قدرتي بزوم ايله اولوب ايلك
ايك اون ايكنجي كوننده قدس شريفه واصل اولدق وربّ تعالى بزي
يولمزك ابتداسندن هر دشمندن قورتاردي بو وجهله قدس شريفه
واصل اولدق

٦٢ اوراده اوچ كون كچدكدنصكره دردنجي ده تسليم اولنان التون هم
كومش ويرلديكه ربّمزك بيتنه قونله واوريا اوغلي امام مارموته
وانوكله پنحاس اوغلي العازاره لويلر يسوع اوغلي يوساباد وبانو
اوغلي نوءديا بله ايكن هپ حساب ايله وطارتي ايله ويريلوب

58*Ve onlara dėdim ki siz de bu kablarda Rabbe mukaddessiŋiz ve altîn hem gümüş dahi babalarımız Rabb-i Teʿâlâya nezirdir

*58*Ve onlara dedim ki siz de bu kaplarda Rab'be kutsalsınız ve altın, gümüş de atalarımızın yüce Rab'bine adaktır.*

59*Tâ onları Kuds Şerîfde Taŋrımızıŋ beytiniŋ odalarına komak için baş imâmlarıŋ ve Levvîleriŋ hem İsrâʾèliŋ baba ocaklarınıŋ başlarınıŋ ellerine teslîm ėdinceye dek ġâfil olmayıp bekleyiŋ

*59*Ta onları kutsal Kudüs'te Tanrımız'ın 'Evi'nin odalarına koymak için; baş imamların, Levililerin ve İsrail'in baba ocaklarının başlarının ellerine teslim edinceye dek habersiz olmayıp bekleyin.*

60*Ol gümüşü ve altîn hem kâbları alan imâmlar Levvîler dahi Kuds Şerîfde iken Rabbiŋ heykeliniŋ içine götürdüler

*60*O altınla gümüş kapları alan imamlar ve Levililer de kutsal Kudüs'teyken Rabbin Tapınağının içine götürdüler.*

61*Ve Terâ ırmağından göçüp Rabbimiziŋ yedd-i kudreti bizim ile olup ilk ayıŋ on ikinci gününde Kuds Şerîfe vâsıl olduk ve Rabb-i Teʾâla bizi yolumuzuŋ ibtidâsından her düşmandan kurtardı bu vechile Kuds Şerîfe vâsıl olduk

*61*Tera ırmağından göçtük ve Rabbimiz'in elinin gücü bizimleydi. İlk ayın on ikinci gününde kutsal Kudüs'e ulaştık. Yüce Rab bizi yolculuğumuzun başından beri her kötülükten kurtardı ve bu şekilde kutsal Kudüs'e ulaştık.*

62*Orada üç güŋ geçdikden soŋra dördüncüde teslîm olunan altîn hem gümüş vėrildi ki Rabbimiziŋ beytine konula ve Ûriyâ oğlu imâm Mârimota ve ònuŋla Pinhâs ve oğlu Elʿâzâra Levvîler Yesûʿ oğlu Yosâbad ve Bânnû oğlu Noeʾdiyâ bile iken hep hėsâb ile ve tartı ile vėrilip

*62*Orada üç gün geçirdikten sonra dördüncüde bize verilen altınla gümüş getirildi ki Rab'bimizin 'Evi'ne konulsun. Uriya oğlu imam Marimot ve onunla Pinhas oğlu Elazar; Levililer'den Yesu oğlu Yosabat ile Bannu oğlu Noediya da beraber iken sayılarak ve tartılarak verildi.*

٦٣ همان اول ساعتده اول نسنه لرك جمله وزني يازلدي

٦٤ واسيرلكدن دوننلر اسرائيل تكرسي ربه قربانلر تقريب ايلديلر
يعني بتون اسرائيل ايچون اون ايكي بوغا وطقسان التي قوچ

٦٥ يتمش ايكي قوزي كناه كفارتي ايچون اون ايكي تكه هب ربه قربان
ايچون ايديلر

٦٦ وشاهك امرلري شاهك دفتردارلرينه وكلسويه هم فنقيه حاكملرينه
ابراز اولنديلر اونلر دخي قومه واللهك هيكلنه رعايت ايلديلر

٦٧ وبو نسنه لر تمام اولدقدنصكره باشلر بكا يناشوب ديديلركه

٦٨ اسرائيل طايفه سي باشلر واماملر هم لويلر كندولرندن ولايتك
غريب طايفه لريني وبت پرستلرك كنعانيلرك حيتيلرك فرزيلرك
يبوسيلرك موابيلرك قبطيلرك وادوميلرك رجسلريني ايرمديلر

٦٩ زيرا اونلر واونلرك اوغللري اول طوايفك قيزلري ايله توصل ايتديلر
ومقدس نسلي ولايتك غريب طايفه لري ايله مختلط اولدي هم باشلر
واكابرلر مصلحتك ابتداسندن بو فسادده شريك اولديلر

٧٠ اوزمان بن بو نسنه لري ايشتدكدنصكره اثوابمي ومقدس خلعتمي يرتدم
وباشمدن

63*Hemen ol sâʿatde ol nesnelerıŋ cümle vezni yazıldı
*63*Aynı saatte bütün o şeylerin ağırlığı yazıldı.*
64*Ve esîrlikden dönenler İsrâʾèl Taŋrısı Rabbe kurbânlar takrîb eylediler yaʿnî bütün İsrâʾèl içiŋ on iki boğa doksan altı koc
*64*Sürgünden dönenler İsrail Tanrısı Rab'be kurbanlar sundular. Yani tüm İsrail için on iki boğa, doksan altı koç;*
65*Yetmiş iki kuzu günâh Keffâreti içiŋ on iki teke hep Rabbe kurbân içiŋ idiler
*65*Yetmiş iki kuzu ve günah bağışlanması için on iki teke de Rabbe kurban içindi.*
66*Ve şâhıŋ emirleri şâhıŋ defterdârına ve Keli-Siriye hem Fenikiye hâkimlerine ibrâz olundular ve onlar dahi kavme ve Allahıŋ heykeline riʿâyet eylediler
*66*Kralın buyruklarını kralın defterdarı, Kili-Suriye'ye ve Fenikiye yöneticilerine bildirdiler. Onlar da halka ve Allah'ın Tapınağına saygı gösterdiler.*
67*Ve bu nesneler tamâm oldukdan soŋra başlar baŋa yanaşıp dėdiler ki
*67*Tüm bu işler bittikten sonra başkanlar bana yanaşıp dediler ki:*
68*İsrâʾèl tâʾifesi başlar ve imâmlar hem Levvîler kendilerinden vilâyetiŋ ġarîb tâʾifelerini ve bütperestleriŋ Kenʿânnîleriŋ Hittîleriŋ Ferezzîleriŋ Yebussîleriŋ Movâbbîleriŋ Kıbtîleriŋ ve Edommîleriŋ ricslerini ayırmadılar
*68*İsrail halkının başları, imamları, Levilileri, yörenin putperest yabancı halklarından Kenanlılar'ın, Hititliler'in, Ferizziler'in, Yebusiler'in, Movablılar'ın, Kıptiler'in ve Edomlular'ın iğrençliklerinden kendilerini ayırmadılar.*
69*Zîrâ onlar ve onlarıŋ oğulları ol tavâifiŋ kızları ile tevessül ėtdiler ve mukaddes nesli vilâyetiŋ ġarîb tâʾifeleri ile muhtelit oldu hem başlar ve ekâbirler maslahatıŋ ibtidâsından bu fesâtda şerîk oldular
*69*Çünkü onlar ve onların oğulları o milletlerin kızlarıyla evlendiler. Böylece kutsal soy bölgenin yabancı halklarıyla karıştı.*
Başkanlar ve birçok büyükler; işin başından beri bu kötülüğe göz yumarak ortak oldular.
70*O zamân ben bu nesneleri işitdikden soŋra esvâbımı ve mukaddes hilʿatımı yırtdım ve başımdan
*70*O zaman -ben bu şeyleri duyduktan sonra- giysilerim ile kutsal cübbemi yırttım*

Başımdan ∞

370

وَبَاشِمَدَنْ صَاچْلَرِي هَمْ صَقَالِمَدَنْ قِيلَّرِي قُوپَارُوبْ پَكْ مَحْزُونْ وَمَلُولْ اُوتُرْدُمْ

٧١ وَاُوزَمَانْ اِسْرَائِيلْ تَكْرِيسِي رَبِّكْ كَلَامِي اِيلَه مُؤَثَّرْ اُولَانْلَرْ بَنْ اُولْ فَسَادْ
اِيچُونْ يَاسْ چَكَرْ اِيكَنْ هَبْ بَكَا كَلْدِيلَرْ اَمَّا بَنْ بُويْلَجَنَه تَا اَخْشَامْ قُرْبَانِنَه دَكْ
مَحْزُونْ اُوتُرْدُمْ

٧٢ اَنْدَنْ اُورُجُمْدَنْ قَالْقُوبْ اَثْوَابِمْ وَمُقَدَّسْ خِلْعَتِمْ يِرْتِقْ اِيكَنْ دِيزْ چُوكْدُمْ
وَاللَّرِيمُكْ آيَالَرِينِي رَبَّه طُوغْرُو اَچُوبْ دِدِمْكَه

٧٣ يَا رَبِّ بَنْ حُضُورُكْدَه مَحْجُوبْ وَمَعْيُوبْ اُولْدُمْ

٧٤ چُونْ كُنَاهْلَرِيمُزْ چُوغَالْدِي وَبَاشْلَرِيمُزْدَنْ يُوقَارُو آشْدِيلَرْ هَمْ خَطَالَرِيمُزْ
كُوكَه دَكْ قَالْقِدِيلَرْ

٧٥ بَابَالَرِيمُزْ زَمَانِنْدَنْ بَرُو تَابُوكُونَه دَكْ عَظِيمْ كُنَاهْدَه يُوزْ

٧٦ وَبِزُومْ هَمْ بَابَالَرِيمُزْكْ كُنَاهْلَرِي اِيچُونْ قَرِنْدَاشْلَرِيمُزْ پَادِشَاهْلَرِيمُزْ وَ
اِمَامْلَرِيمُزْ اِيلَه يَرِكْ شَاهْلَرِينَه وِيرِلْدِكْ كِه قِلِيجْ اِيلَه مُتْلَفْ وَاَسِيرْلَكَه
سُورْلُمْشْ يَغْمَالَنْمِشْ وَتَابُوكُونَه دَكْ عَيْبْلُو اُولَاوُزْ

٧٧ وَحَالَا يَا رَبِّ سَنْدَنْ بِزَه اُولَانْ مَرْحَمَتْ نَه قَدَرْ بُيُوكْدُرْ كِه بِزَه مَقْدَسَه كِكْ
يَرِنْدَه بِرْ اَصْلْ وَآدْ اَلِيقُودُكْ

ve başımdan saçları hem sakalımdan kılları koparıp pek mahzûn ve melûl oturdum
ve başımdan saçlarımı; sakalımdan kılları yolarak kederli ve bıkkın oturdum.
71*Ve o zamân İsrâʾèl Taŋrısı Rabbiŋ kelâmı ile müʾesser olanlar ben ol fesâd içiŋ yas çeker iken hep baŋa geldiler âmmâ ben böylecene tâ ahşâm kurbânına dek mahzûn oturdum
*71*O zaman İsrail Tanrısı Rabbin sözüyle dolu olanlar, ben o kötülükler için yas çekerken bana geldiler. Ama ben böylece ta akşam kurbanına dek üzgün oturdum.*
72*Ondan orucumdan kalkıp esvâbım ve mukaddes hilʿatım yırtık iken diz çökdüm ve ellerimiŋ yumuk ayalarını Rabbe doğru açıp dèdim ki
*72*Ondan sonra orucumdan kalkıp giysimle kutsal cübbem yırtık iken diz çöktüm ve ellerimin yumuk avucunu Rabbe doğru açıp şöyle söyledim:*
73*Yâ Rabbi ben huzûruŋda mahcûb ve maʿyûb oldum
73-Ya Rabbi! Ben önünde utangaç ve kusurluyum.*
74*Çün günâhlarımız çoğaldı ve başlarımızdan yukarı aşdılar hem hatâlarımız göğe dek kalkdılar
*74*Çünkü suçlarımız çoğaldı, boyumuzu aştılar ve kusurlarımız göğe dek yükseldi.*
75*Babalarımız zamânından berî tâ bu güne dek ʿazîm günâhdayız
*75*Atalarımız zamanından ta bu güne dek büyük suçlar işledik.*
76*Ve bizim hem babalarımızıŋ günâhları içiŋ karındaşlarımız pâdişâhlarımız ve imâmlarımız ile yeriŋ şâhlarına vèrildik ki kılıç ile mütlif ve esîrliğe sürülmüş yağmâlanmış ve tâ bu güne dek ʿayblı olavız
*76*Bizimle atalarımızın günahları için; kardeşlerimiz, krallarımız ve imamlarımız kılıçla öldürüldü. Dünyanın krallarına verildik, yağmalandık ve ta bu güne dek utançlı bir tutsaklıkla sürgün edildik.*
77*Ve halâ yâ Rabbi senden bize olan merhamet ne kadar büyükdür ki bize makdeseŋiŋ yerinde bir asl vâʿd alıkoduŋ
*77*Şimdi ya Rabbi! Senden bize olan merhamet ne denli büyüktür ki; bize 'Kutsal Konut'unun yerinde köklü bir vaat bıraktın.*

٧٨ وبزه تكريمز ربك بيتنده برچراق اويارديك هم بزي اسيرلكيمزك
زماننده بسلديك

٧٩ واسيرلكيمزده ايكن تكري تعالي مزدن متروك اولمادق الا بزه فارس
شاهلري يانتده لطف بولدردك كه بزه نفقه ويره لر

٨٠ كه ربمزك هيكلنه اكرام هم خراب صيوني تعمير ايده وزده بزه يهودا
ولايتنده هم قدس شريفده مقام ويريله

٨١ پس حالا يارب چون بو نسنه لرده متهميز نه ديلم زيرا امرلريكه تجاوز
ايلديك كه اونلري قوللرك انبيا ايله ويروب ددك كه

٨٢ اول ولايت كه آني تملك اتمك ايچون ايچنه كيررسكز شول ولايتك
بت پرستلرينك نجاستي ايله متنجسدركه اونلر آني كندورجسلري
ايله طولدرديلر

٨٣ پس حالا اونلرك قيزلريني اوغللريكزه تزويج ايلمك هم قيزلريكزي
اونلرك اوغللرينه ويرمك

٨٤ وهيچ بر زمان انلر ايله بارشق اتمك تاكم قوتلنوب ولايتك ايو
محصولاتني ييه سز وآني اوغللريكزه ابدا اليقويا سز

پس

78*Ve bize Taŋrımız Rabbiŋ beytiŋde bir çirâk uyardıŋ hem bizi esîrliğimiziŋ zâmânında beslediŋ
*78*Bize Tanrımız Rabbin 'Evi'nde bir ışık oldun ve bizi tutsaklık zamanında gözettin.*
79*Ve esîrliğimizde iken Taŋrı Teʿâlâmızdan metrûk olmadık illâ bize Fârs şâhları yanında lütf buldurduŋ ki bize nafaka vėreler
*79*Tutsakken yüce Tanrımız bizi terk etmedi. Ama Pers kralları yanında bize gereksinimizi versinler diye iyilik ettin.*
80*Ki Rabbimiziŋ heykeline ikrâm hem harâb Siyonu taʿmîr ėdeviz de bize Yahûdâ vilâyetinde hem Kuds Şerîfde makâm vėrile
*80*Rabbimizin Tapınağını gözetip yıkık Sion'u tamir edelim diye; bize Yahuda vilayetinde ve kutsal Kudüs'te bir yer verdin.*
81*Pes halâ yâ Rabbi çün bu nesnelerde müttehemiz ne diyelim zîrâ emirleriŋe tecâvüz eyledik ki onları kullarıŋ enbiyâ ile vėrip dediŋ ki
*81*Şimdi ya Rabbi! Çünkü bu şeylerde suçluyuz; ne diyelim? Çünkü buyruklarına karşı geldik. Onları peygamberlerinle verip dedin ki:*
82*Ol vilâyet ki ȯŋu̓ temellük ėtmek içi̓n içine girersiŋiz şul vilâyetiŋ bütperestleriniŋ necâseti ile müteneccisdir ki onlar ȯnu̓ kendi̓ ricsleri ile doldurdular
*82*Onu miras almak için içine gireceğiniz o vilayet öyle bir yerdir ki; o bölgenin putperestlerinin iğrençliğiyle kirlenmiştir. Onlar onu kendi kirlilikleriyle doldurdular.*
83*Pes hâlâ onlarıŋ kızlarını oğullarıŋıza tezevvüc eylemeŋ hem kızlarıŋızı onlarıŋ oğullarına vėrmeŋ
*83*Şimdi onların kızlarını oğullarınızla evlendirmeyin ve kızlarınızı da onların oğullarına vermeyin.*
84*Ve hîç bir zamân onlar ile barışık ėtmeŋ tâ kim kuvvetlenip vilâyetiŋ íyi̓ mahsûlâtını yeyesiz ve ȯnu̓ oğullarıŋıza ebeden alıkoyasız
*84*Onlarla hiç bir zaman antlaşmayın. Ta ki güçlenip yörenin iyi ürününden yiyesiniz ve onu çocuklarınıza sonsuza dek alıkoyasınız.*
pes ∞

371

٨٥ پس حالا بزه واقع اولان شیلر بزم بد افعالمز و عظیم کناهلریمز ایچون
واقع اولدیلر

٨٦ نهایت یا رب سن کناهلریمزی اوزریمزدن قالدردك و بزه بویله
بر اصل ویردك ایدك اما بز تکرار سنك توریتکه تجاوز اتمکه
دونوب ولایت بت پرستلرینك رجسلری ایله اختلاط ایلدك

٨٧ سن بزه غضبناك اولمغه قادر دکلمی ایدك که بزی هلاك ایدیدك
شویلکه نه اصلمز نه نسلیمز نه ادیمز قلایدی

٨٨ ای اسرائیل تکرسی رب تعالی سن حق سن که بزه تا بوکونه دك بر
اصل قالدی

٨٩ اشته حالا تهمتمز ایله حضورکده یز اکرچه انوك ایله حضورکده دوراجق
حال دکل ایسه ده

٩٠ پس عزدرا بو دعاء و اعترافی ایدرکن و اغلایوب هیکلك اوکنده
یره سرلمش ایکن قدس شریفدن بر عظیم خلق ارلر و عورتلر و اوغلانجقلر
و قیزلر یانته جمع اولدیلر زیرا قوم آراسنده بر عظیم اغلایش وار ایدی

٩١ اوزمان بنی اسرائیلدن ییال اوغلی یقونیاها یقروب دیدیکه یا عزدرا

85*Pes hâlâ bize vâkiʿ olan şeyler bizim bed efʿâlimiz ve ʿazîm günâhlarımız içiṅ vâkiʿ oldular

*85*Şimdi bize olan şeyler; kendi kötü işlerimiz ve büyük günahlarımız için oldular.*

86*Nihâyet yâ Rabbi sen günâhlarımızı üzerimizden kaldırdıṅ ve bize böyle bir asıl vėrdiṅ idiṅ âmmâ biz tekrar seniṅ Tevrâtıṅa tecâvüz ėtmeğe dönüp vilâyet bütperestleriniṅ ricsleri ile ihtilât eyledik

*86*Sonunda ya Rabbi! Sen günahlarımızı üzerimizden kaldırdın ve bize böyle bir kök verdin. Ama biz senin Tevrat'ına karşı gelip yörenin putperestlerinin yasaklarıyla karıştık.*

87*Sen bize ġazab-nâk kâdir değil mi idin ki bizi helâk ėdeydiṅ şöyle ki ne ʾaslımız ne neslimiz ne adımız kalırdı

*87*Sen bize daha kızgın değil miydin ki bizi yok edeydin. Şöyle ki ne adımız, ne aslımız ve ne de soyumuz kalırdı.*

88*Ėy İsrâʾėl Taṅrısı Rabb-i Teʿâlâ sen hakksın ki bize tâ bu güne dek bir asıl kaldı

*88*Ey İsrail Tanrısı yüce Rabb! Sen doğrusun ki bize ta bugüne dekbir kök bıraktın.*

89*İşte hâlâ töhmetimiz ile huzûrundayız eğerçe önuṅ ile huzûrunda duracak hâl değil ise de

*89*İşte şimdi suçlarımızla karşındayız; eğer onlarla önünde duramayacak durumda olsak da.*

90*Pes ʿAzdrâ bu duʿâyı ve iʿtirâfı ėderken ve ağlayıp heykeliṅ öṅünde yere serilmiş iken Kuds Şerîfden bir ʿazîm halk erler ve ʿavratlar ve oğlancıklar ve kızlar yanına cemʿ oldular zîrâ kavm arasında bir ʿazîm ağlayış var idi

*90*Ezra bu duayı ve kabullenmeyi yaparken ağlayıp Tapınağın önünde yere serilmişken, kutsal Kudüs'ten büyük bir halk; erkekler kadınlar, çocuklar ve kızlarla yanına toplandılar. Çünkü halkın arasında büyük bir ağlayış vardı.*

91*O zamân Benî İsrâʾėlden Yeâl oğlu Yekoniyâ haykırıp dėdi ki yâ ʿAzdrâ

*91*O zaman İsrailoğulları'ndan Yeyal oğlu Yekonya haykırıp dedi ki: -Ey Ezra!* ∞

بزرب تعالی یه کناه ایلدك که ولایت بت پرستلرینك غریبه عورتیله
مزاوجه ایلدك

٩٢ اما حالا بتون اسرائیل مضطر بدرپس آرامزده بر یمین اولسونکه غریبه
عورتلریمزی اولادی ایله طشره یه قواوز

٩٣ اکر سن جمله ربك توریتنه مطیع اولانلر ایله معقول کوررسك قالق
وایش کور

٩٤ زیرا مصلحت سکا دوشر وبز سنکله اولوب سکا یاردم ایدوز

٩٥ اوزمان عزدرا قالقوب جمله طایفه لرك واماملرك هم لویلرك وبتون
اسرائیلك باشلرینه یمین ویردیکه بویله ایده لر اونلر دخی یمین
اتدیلر

طقوزنجی باب

١ آندن عزدرا هیکلك حولسیدن قالقوب الیاسیب اوغلی یوحنانك
اوطه سنه کتدی

٢ واوراده اولوب قومك عظیم یرامزلقلری ایچون یاس چکوب اتمك
طاتمدی وصو ایچمدی

آندن

biz Rabb-i Teʿâlâya günâh eyledik ki vilâyet bütperestleriniŋ ġarîbe ʿavratıyla müzâvece eyledik
biz yüce Rabbe karşı suçluyuz. Çünkü bölgenin putperestlerinin yabancı kadınlarıyla evlendik.
92*Âmmâ hâlâ bütün İsrâʾèl muztaribdir pes aramızda bir yemîn olsun ki ġarîbe ʿavratlarımızı evlâdı ile taşraya kovavız
*92*Ama şimdi tüm İsrail sıkıntı çekiyor. Şimdi aramızda ant olsun ki yabancı kadınları çocuklarıyla beraber dışarı kovalım.*
93*Eğer sen cümle Rabbiŋ Tevrâtına mutiʿ olanlar ile maʿkûl görürseŋ kalk ve iş gör
*93*Eğer sen, tüm Rab'bin Tevrat'ına boyun eğenlerle uygun görürsen; kalk ve bu işi yap!*
94*Zîrâ maslahat saŋa düşer ve biz seniŋle olup sana yardım èdeviz
*94*Çünkü bu iş sana düşüyor ve biz seninle olup sana yardım ederiz.*
95*O zamân ʿAzdrâ kalkıp cümle tâʾifeleriŋ ve imâmlarıŋ Levvîleriŋ ve bütün İsrâʾèliŋ başlarına yemîn vèrdi ki böyle èdeler onlar dahi böyle yemîn ètdiler
*95*O zaman Ezra kalkıp tüm halkların, imamların, Levililerin ve tüm İsrail'in başlarına yemin etti ki böyle yapsınlar. Onlar da böyle yemin ettiler.*

Dokuzuncu Bâb
1*Ondan ʿAzdrâ heykeliŋ havlisinden kalkıp Âliyâsîb oğlu Yohânnanıŋ odasına gitdi
*1*Ondan sonra Ezra Tapınağın avlusundan kalkarak Elyasib oğlu Yohanna'nın odasına gitti.*
2*Ve orada olup kavmiŋ ʿazîm yaramazlıkları içîn yas çekip etmek tatmadı ve su içmedi
*2*Orada olup halkın büyük yaramazlıkları için yas çekip ekmek yemedi ve su içmedi.*

òndan ∞

372

٣ آندن بتون يهودا ولايتنده وقدس شريفده ندا اولنديكه اسيرلكدن
دوننلر هپ قدس شريفه جمع اولالر
٤ وضبط وربط اللرنده اولان اختيارلرك امري اوزره ايكي يا اوچ
كونك ايچنده بولنميانلرك هپ طوارلري هيكله وقف اولالر كندولر
ايسه اول اسيرلكدن دونن جماعتدن مردود اولالر
٥ پس يهودا وبن يامين سبطلرندن اولانلر هپسي اوچ كونك ايچنده
طقوزنجي آيك يكرمنجي كوننده قدس شريفه جمع اولديلر
٦ وجمله جمعيت بيوك يغموردن دترشرك هيكلك ميداننده اوتورديلر
٧ عزدرا دخي قالقوب اونلره ديديكه سز اسرائيلك كناهلرني آرتورمق ايچون
غريبه عورتلري تزويج ايدوب قباحت ايتديكز
٨ اما حالا اعتراف ايليك وبابالريمزك تكرسي ربه تمجيد ~~ايليك~~ ايدك
٩ هم انوك مرادني ايليوب ولايتك بت پرستلرندن هم غريبه عورتلردن
آيرلك
١٠ پس جمله جمعيت چاغروب بلند آواز ايله ديديكه نولا ددوكك كبي ايدلم
١١ اما جمعيت بيوك وموسم يغمورلودركه بونده آچق يرده طورمغه

3*Ondan bütün Yahûdâ vilâyetinde ve Kuds Şerîfde nidâ olundu ki esîrlikden dönenler hep Kuds Şerîfe cemʿ olalar
*3*Ondan sonra tüm Yahuda vilayetinde ve kutsal Kudüs'te tutsaklıktan dönenlerin toplanması için çağrı yapıldı.*
4*Ve zabt u rabt ellerinde olan ihtiyârların emri üzere iki ya üç günün içinde bulunmayanların hep davarları heykele vakf olalar kendiler ise ol esîrlikden dönen cemâʿatden merdûd olalar
*4*Disiplin ellerinde olan yaşlıların buyruğu üzerine; iki veya üç gün içinde gelmeyenlerin hayvanları Tapınağa verilecek, kendileri de o sürgünden dönenlerden atılacak.*
5*Pes Yahûdâ ve Binyâmîn sıbtlarından olanlar hepisi üç günün içinde dokuzuncu ayın yigirminci gününde Kuds Şerîfe cemʿ oldular
*5*Böylece Yahuda ve Bünyamin oymağından olanların tümü üç gün içinde -dokuzuncu ayın yirminci gününde- kutsal Kudüs'te toplandılar.*
6*Ve cümle cemʿiyyet büyük yağmurdan ditreşerek heykelin meydânında oturdular
*6*Ve tüm topluluk o sırada yağan sağanaktan titreyerek, Tapınağın meydanında oturdular.*
7*ʿAzdrâ dahi kalkıp onlara dedi ki siz İsrâʾelin günâhlarını artırmak için ġarîbe ʿavratları tezevvüc edip kabâhat etdiniz
*7*Ezra da kalkıp onlara şöyle dedi: -Siz İsrail'in günahlarını çoğaltmak için yabancı kadınlarla evlenerek çirkin davrandınız.*
8*Âmmâ hâlâ iʿtirâf eyleyin ve babalarımızın Tanrısı Rabbe temcîd edin
*8*Ama şimdi itiraf edin ve atalarımızın Tanrısı Rab'bi yüceltin.*
9*Hem önun murâdını eyleyip vilâyetin bütperestlerinden hem ġarîbe ʿavratlardan ayrılın
*9*O'nun isteğine uyarak vilayetin putperestlerinden ve yabancı kadınlarından ayrılın.*
10*Pes cümle cemʿiyyet çağırıp bülend âvâz ile dedi ki no'la dediğin gibi edelim
*10*Bunun üzerine topluluk, yüksek sesle şöyle bağırdı: "Ne olur? Dediğin gibi yapalım."*
11*Âmmâ cemʿiyyet büyük ve mevsim yağmurludur ki bunda açık yerde durmağa
*11*Ama toplumumuz büyük, mevsim de yağmurludur Burada açık yerde* ∞

قادر دکلیز و بو بر کونلك ایکی کونلك مصلحت دکلدر زیرا بزدن چوق
کمسه لر بو خصوصده کناه ایلدیلر

١٢ لکن جمعیتك باشلری و غریبه عورتلری اولان جمله اهالیمز احضار
اولسون و اماملر هم قاضیلر مهلت آلوب جمله یرلردن کله لر که بزدن
بو مصلحت ایله ربك غضبی رفع اولنه

١٣ و آزاءل اوغلی یوناتان هم تقوی اوغلی یاعزیا بو خصوص ایچون
مباشر اولدیلر و مشولام و شابتای نام لویلر ~~اونلره یملق~~ اولدیلر یارداخ
اسیرلکدن دونلر دخی بو نسنه لره کوره هب اتدیلر

١٤ امام عزرا دخی بابالرینك اوجاقلرندن بعض آدملری هر کسی
آدی ایله سچدیکه بو مصلحتك تفتیشنه اونجی ایك غره سنده
اوتوردیلر

١٥ و غریبه عورتلری آلان کشیلرك مصلحتی اوّلکی ایك غره سنده بتدی

١٦ اماملردن غریبه عورتلری المش بولنان بونلردر

١٧ یسوع اوغللرندن یهوصدق اوغلی و قرنداشلرندن ~~مسیا~~ ماسیا و
الیحاسر یوریب و یوعدای

بونلر

kâdir değiliz ve bu bir günlük iki günlük maslahat değildir zîrâ bizden çok kimseler bu husûsda günâh eylediler

duramayız. Bu bir iki günlük iş değildir. Çünkü bizden birçokları bu konuda suçludur.

12*Lâkin cemʿiyyetiŋ başları ve ġarîbe ʿavratları olan cümle ʾahâlîmiz ihzâr olsun ve imâmlar hem kâzîler mühlet olup cümle yerlerinden kalalar ki bizden bu maslahat ile Rabbiŋ ġazabı refʿ oluna

*12*Ama toplumun başları ve yabancı kadınları olan tüm halkımız hazırlansın. İmamlarla ileri gelenlere zaman tanınsın ve ayrılmasınlar. Böyle yaparak Rabbin öfkesi kaldırılsın.*

13*Ve Âzâʾel oğlu Yonâtân hem Takoy oğlu oğlu Yâʿaziyâ bu husûs içiŋ mübâşir oldular ve Meşullâm Şâebitay nâm Levvîler yâr-dâh oldular esîrlikden dönenler dahi bu nesnelere göre hep ètdiler

*13*Azael oğlu Yonatan'la Takoy oğlu Yaaziya bu konu için müjdeci oldular. Meşullam ve Şabatay adındaki Levililer de yardımcı oldular. Sürgünden dönenler de bu şeylere göre davrandılar.*

14*İmâm ʿAzdrâ dahi babalarınıŋ ocaklarından baʿzı âdamları herkesi adı ile seçdi ki bu maslahatıŋ teftîşine onuncu ayın ġurresinde oturdular

*14*İmam Ezra da baba ocaklarından bazı adamları -kendi isimleriyle bu işi araştırmak için- onuncu ayın 'Ay Takvimi'nin ilk günlerinde başlasınlar diye seçti.*

15*Ve ġarîbe ʿavratları alan kişileriŋ maslahatı evvelki ayıŋ ġurresinde bitdi

*15*Yabancı kadın alan kişilerin sayımı önceki ayın 'Ay Takvimi'nin ilk günlerinde bitti.*

16*İmâmlardaŋ ġarîbe ʿavratları almış bulunan bunlardır

*16*İmamlardan yabancı kadınları almış bulunanlar bunlardır:*

17*Yesûʿ oğullarındaŋ Yehosadak oğlu ve karındaşlarındaŋ Mâsiyâ ve Elihâser Yorîb ve Yoʿaday

*17*Yesu Oğulları'ndan Yehosadak oğlu ve kardeşlerinden Masiya, Elihazer, Yorib ve Yoaday.*

bunlar ∞

بونلر عورتلرینی بوشامغه باشلدیلر وکناه کفارتلری هم تطهرلری
ایچون بر رقیون قربان اتدیلر

١٩ وامر اوغللرندن طنانی زابیا اعنه سامیا هیریال وازاریا

٢٠ پاسور اوغللرندن الیونا ماسیا اسماعیل ناتانیال اخیدل والاسا

٢١ ولویلردن یوساباد سمی قولا که آکا قلیتا دخی دیرلر پاتیا یوبوده
بوده ویونا

٢٢ ومقدس خواننده لردن الیاسیب وباقور

٢٣ وقپوجیلردن سالوم وتولبانا

٢٤ اسرائیللولردن فاروس اوغللرندن رمیا ادیا ملکیا ماءلو العزار
آسبیا وبانینیا

٢٥ الام اوغللرندن ماتانیا زکریا ییال یریموت والیا

٢٦ زاتون اوغللرندن الیادا الیسب اتونیا یاریموت زابات وساردای

٢٧ بیای اوغللرندن یوحنان انانیا یوساباد وامات

٢٨ بانی اوغللرندن اولام ماللوق یدایا یاسوب یاساءل ویریموت

٢٩ آدین اوغللرندن ناعتو موسیا لاقون بانایا ماتانیا بزلل بالنو و مناسه

(18*)Bunlar ʿavratlarını boşamağa başladılar ve günâh keffâretleri hem tathîrleri için birer koyun kurbân ėttiler
*18*Bunlar eşlerini boşamaya başladılar. Günahlarının bağışlanması ve temizlikleri için birer koyun kurban ettiler.*
19*Âmmâr oğullarından Tânannî Zâbiyâ Âʾana Sâmeyâ Hiyeriyâl ve Âzâryâ
*19*Ammon Oğulları'ndan Tananni, Zabiya, Âʿne, Samaya, Hiyeriyâl ve Azarya.*
20*Pâsûr oğullarından Eliyonâ Mâsiyâ İsmâʿîl Nâtâniyâl Âhîdal ve Elâsâ
*20*Pasur Oğulları'ndan Eliona, Masiya, İsmayil, Nataniel, Ahidal ve Elaza.*
21*Ve Levvîlerden Yosâbâd Summî Kûllâ ki ȯŋâ Kalîtâ dahi dėrler Pâtiyâ Yûbûda Bûda ve Yonâ
*21*Levililer'den Yosabad, Simmi, Kolaki ona Kalita da diyorlar; Patiya, Yubuda, Buda ve Yona.*
22*Ve mukaddes hˇânendelerden Âliyâsîb ve Bâkûr
*22*Kutsal ilahicilerden Eliyasib ve Bakur.*
23*Ve kapĩcılardan Sallûm ve Tûlîbânâ
*23*Kapıcılardan Sallum ve Tulibana.*
24*İsrâʾėllilerden Fâros Oğulları'ndan Ramiyâ Âddiyâ Malkiyâ Mâʾelo Elʿazâr Âsebiyâ ve Bânaniyâ
*24*İsrailliler'den Paros oğulları'ndan Ramiya, Addiya, Malkiya, Maelo, Elazar, Asebya ve Benanya.*
25*Ellâm oğullarından Mâtâniyâ Zekeriyâ Yeyâl Yerîmot ve Eliyâ
*25*Elam Oğulları'ndan Matanya, Zekeriya, Yeyal, Yerimot ve Eliya.*
26*Zâtûn Oğulları'ndan Eliyâdâ Elîyeseb Âtoniyâ Yârîmot Zâbât ve Sârdây
*26*Zatun oğullar'ndan Eliyada, Eliyeseb, Atonya, Yarimot, Zabat ve Sarday.*
27*Bebay oğullarından Yohanân Ânâniyâ Yosâbâd ve Âmât
*27*Bebay Oğulları'ndan Yohanan, Ananya, Yosabad ve Amat.*
28*Bânî oğullarından Olâm Mâllok Yadâyâ Yâson Yâsâʾel ve Yerʿamîyot
*28*Bani Oğulları'ndan Olam Mallok, Yadaya, Yason, Yasael ve Yeremot.*
29*Âddîn oğullarından Nâʿatû Mûsiyâ Lâkûn Bânâyâ Mâtâniyâ Bezalel Bâlnûv Manâsse
*29*Addin Oğulları'ndan Natu, Musiya, Lakun, Banaya, Mataniya, Bezalel, Belnu ve Manesse.*

٣٠ آنّا اوغللرندن اليونا آسع ملكيا سامايا وقوسام اوغلي سمعون

٣١ آسام اوغللرندن آلتانؤ ماتاما ماتاتيا اليغالات مناسه وسمي

٣٢ ماني اوغللرندن بان يرميا موادي اويرام اوماءر ايول بانايا

بديا يوما مارموت الياسب ماتويا ماتاناي الياسب بان اليال

سمي سلميا ناتانيا واوسورا اوغللرندن سسي اسدل آزاءل سامار

زابي يوسف

٣٣ نوبا اوغللرندن ماتاتيا زاباد ادؤ يوال بانايا

٣٤ جمله بونلر غريبه عورتلري تزويج اتديلر ايدي واونلري اولادلري ايله

بوشاديلر

٣٥ پس اماملر ولويلر هم اسرائيللولر قدس شريفده ولايتده ساكن

اولديلر ويدنجي ايك غره سنده بني اسرائيل كندو مسكنلرنده ايكن

٣٦ جمله جمعيت اتفاق ايدوب مشرق طرفنده هيكل قپوسنك ميداننده

اوتورديلر

٣٧ وامام هم عالم عزدرايه ديديلر كه اسرائيل تكرسي ربك موسي يه

ويردوكي توريتي كتوره

امام

30*Ânnâ oğullarından Eliyonâ Âsaʿa Melkiyâ Sâmâyâ ve Kosâm oğlu Simʿun
*30*Anna Oğulları'ndan Eliyona, Asaa, Melkiya, Samaya ve Kosam oğlu Simon.*
31*Âsam oğullarından Eltânoʾ Mâtâmâ Mâtâtiyâ Bânâyâ Elîfâlât Menâsse ve Semmi
*31*Asam Oğulları'ndan Eltano, Matama, Matatya, Benaya, Elifalat, Manesse ve Semmi.*
32*Mânnî oğullarından Bân Yermiyâ Movâddî Âvîrâm Ûmâʾer İyel Bânâyâ Bediyâ Yûmâ Mârmot Eliyâsib Mâtûyâ Mâtânây Eliyâsib Bân Eliyâl Semmi Selemiyâ Nâtâniya ve Osûrâ oğullarından Sesi Esdâl Âzâʾel Sâmâr Zeʾbî Yûsuf
*32*Manni Oğulları'ndan Ban, Yeremya, Movaddi, Aviram, Umaer, İyel, Banaya, Bediya, Yuma, Marmot, Eliyasib, Matuya, Matanay, Eliyasib, Ban Eliyal Semmi, Selemiya, Natanya ve Osura Oğulları'ndan Sesi, Esdal, Azael, Samar, Zebi, Yusuf.*
33*Nobâ oğullarından Mâtâtiyâ Zâbâd İdeʾu Yoel Bânâyâ
*33*Nebo Oğulları'ndan Matatiya, Zabad, İdo, Yoel, Benaya.*
34*Cümle bunlar garîbe ʿavratları tezevvüc ėtdiler idi ve onları evlâdları ile boşadılar
*34*Tüm bunlar yabancı kadınlarla evlenmişlerdi. Onları çocukları ile boşadılar.*
35*Pes imâmlar ve Levvîler hem İsrâʾėlliler Kuds-Şerifde ve vilâyetde sâkin oldular ve yedinci ayıŋ ġurresinde Benî İsrâʾėl kendi meskenlerinde iken
*35*Böylece imamlar, Levililer, İsrailli'ler; kutsal Kudüs'te ve vilayette yaşadılar. Yedinci ayın 'Ay Takvimi'nin ilk günlerinde, İsrailoğulları kendi evlerindeyken;*
36*Cümle cemʿiyyet ittifâk ėdip maşrık tarâfında heykel kapîsınıŋ meydânında oturdular
*36*Tüm halk birlikte sözleşerek, Tapınk kapısının doğusunda olan meydanda oturdular.*
37*Ve imâm hem ʿâlim ʿAzdrâya dėdiler ki İsrâʾėl Taŋrısı Rabbiŋ Mûsâya vėrdiġi Tevrâtı getire
*37*Ve bilge imam Ezra'ya; İsrail Tanrısı Rab'bin, Musa'ya verdiği Tevrat'ı getirmesini söylediler.*

imâm ∞

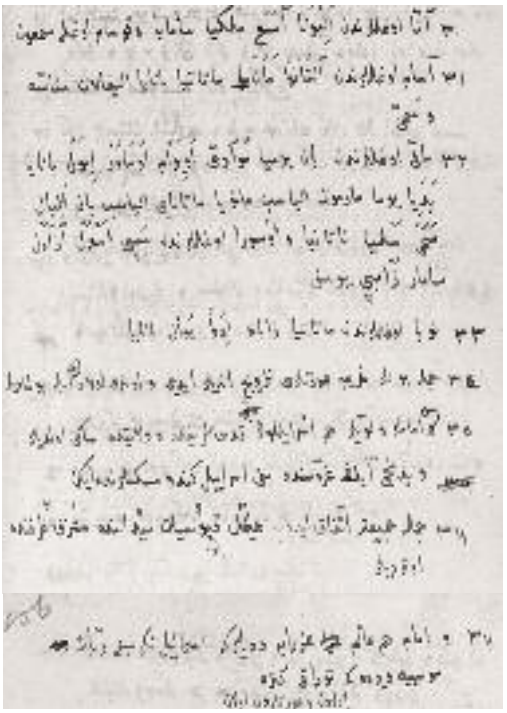

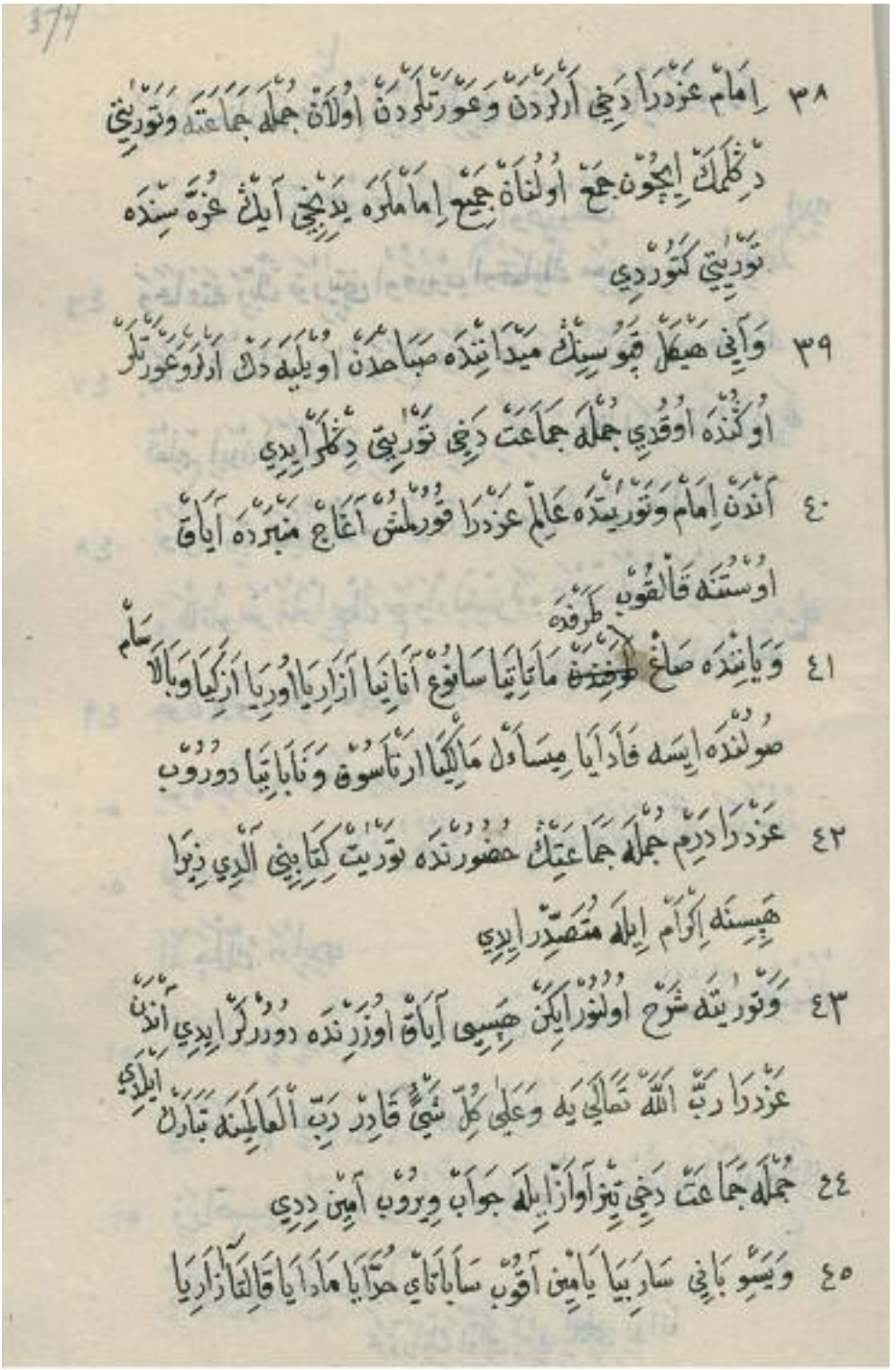

٣٨ إمام عزدرا دخي ارلردن وعورتلردن اولان جمله جماعته وتوريتي
دڭلمك ايچون جمع اولنان جميع اماملره يدنجي ايك غره سنده
توريتي كتوردي

٣٩ وآني هيكل قپوسنك ميداننده صباحدن اويليه دك ارلر وعورتلر
اوكنده اوقدي جمله جماعت دخي توريتي دڭلر ايدي

٤٠ اندن امام وتوريتده عالم عزدرا قورلمش آغاج منبرده اياق
اوستنه قالقوب

٤١ ويانده صاغ طرفده ماتاتيا سانوع آنانيا آزاريا اوريا ازكيا وبالا سام
صولنده ايسه فادايا ميساءل مالكيا ارناسوق ونابا تيا دوروب

٤٢ عزدرا درم جمله جماعتك حضورنده توريت كتابني آلدي زيرا
هپسنه اكرام ايله متصدر ايدي

٤٣ وتوريته شرح اولنور ايكن هپسي اياق اوزرنده دوررلر ايدي اندن
عزدرا رب الله تعالى يه وعلى كل شيء قادر رب العالمينه تبارك ايلدي

٤٤ جمله جماعت دخي تيز آواز ايله جواب ويروب آمين ددي

٤٥ ويسو باني ساربيا يامين آقوب ساباتاي حدايا مادايا قالتا ازاريا

38*İmâm ʿAzdrâ dahi erlerden ve ʿavratlardan olan cümle cemâʿata ve Tevrâtı diŋlemek için cemʿ olunan cemʿi imâmlara yedinci ayıŋ ġurresinde Tevrâtı getirdi
*38*İmam Ezra erkeklerden ve kadınlardan olan tüm kalabalığa ve Tevratı dinlemek için toplanan bütün imamlara, yedinci ayın; 'Ay Takvimi'ne göre ilk gününde Tevratı getirdi.*
39*Ve ȯnu̇ heykel kapĩsınıŋ meydânında sabâhdan öyleye dek erler ve ʿavratlar öŋünde okudu cümle cemâʿat dahi Tevrâtı diŋler idi
*39*Onu Tapınağın kapısının meydanında sabahtan öğleye dek erkekler ve kadınlar önünde okudu. Tüm topluluk da Tevrat'ı dinliyordu.*
40*Ȯndan imâm ve Tevrâtda ʿâlim ʿAzdrâ kurulmuş ağaç minberde ayak üstüne kalkıp
*40*Ondan sonra Tevrat'ta bilge olan Ezra; kurulmuş ağaç minberde ayağa kalktı.*
41*Ve yanında sağ tarafda Mâtâtiyâ Sânoʿ Ânâniyâ Âzâriyâ Uriyâ Ezekiyâ ve Bâlâsam solunda ise Fâdâyâ Misâʾel Mâlkiyâ Ârtâsûf ve Nâbâtiyâ durup
*41*Yanıbaşında, sağ tarafta Matatiya, Sema, Ananiya, Uriya, Ezekiya, Balasam. Solunda ise Pedaya, Misael, Malkiya, Artasuf ve Nabatiya durup;*
42*ʿAzdrâ derim cümle cemâʿatiŋ huzûrunda Tevrât kitâbını aldı zîrâ hepisine ikrâm ile mutasaddır idi
*42*Ezra derim; tüm toplumun önünde Tevrat kitabını aldı. Çünkü tümüne bağışlamak için baş köşeye oturmuştu.*
43*Ve Tevrâta şerh olunur iken hepisi ayak üzerinde dururlar idi ȯndan ʿAzdrâ Rabb Allah Teʿâlâya ve ʿAlâ Külli Şeyʾin Kâdir Rabb i'l-ʿÂlemîne tebârek eyledi
*43*Ve Tevrat'ı yorumlarken herkes ayak üstü duruyordu. Ondan sonra Ezra yüce Rab'be ve 'Her Şeye Gücü Yeten Evrenin Rabbi'ne bereket diledi.*
44*Cümle cemâʿat dahi tėz âvâz ile cevab vėrip âmîn dėdi
*44*Tüm cemaat de çabucak yanıtlayıp amin! dedi.*
45*Ve Yesû Bânî Sarebiyâ Yâmîn Âkûb Seâbâtây Hoddâyâ Mâdâyâ Kâlitâ Ezâriyâ
*45*Yesu, Bani, Serebya, Yamin, Akub, Sebatay, Hodaya, Madaya, Kalita, Azarya, ∞*

Ali Bey'in bu kitapla ilgili kendi el yazısı. *Latince* yazdığı Kasım 1664 notu I. Ezra kitabının son sayfasının altında bulunuyor.

يوزاباد حنان و فلانا نام لويلر اللرينى يوقاروية قالدروب يره
دوشديلرده ربه سجده ايلديلر

٤٦ وجماعته ربك توريتنى اوقدوب اوقندوغنك معنيسنى بله بيان ايدرلر ايدى

٤٧ بوكز اتارساته امام وعالم عزدرايه وهپسندن زياده جماعته
تعليم ايدن لويلره هپسى توراتى دكليوب اغلرايكن ددیكه

٤٨ بوكون رب تعالى مقدس كوندر پس وارك سموز طعاملر ييك
وطاتلو شربتلر ايچك هم وارلقسزلره بخششلر كوندرك

٤٩ چون بوكون رب تعالى يه مقدسدر والم چكمك زيرا رب الله تعالى
سزه عزت وحرمت ويرجكدر

٥٠ لويلردخى قومه همان بو جمله امر ايدوب بوكون ربه مقدسدر
الم چكمك درايدى

٥١ اوزمان هپسى يمكه وايچمكه وشن اولمغه واوكسوزلره بخششلر
ويرمكه هم عظيم بيرام اتمكه واردیلر

٥٢ زيرا هپسى اول اونلره اوكرتدوكى كلامدن مملو ايديلر كه اونلرى
دكلمك ايچون جمع اولديلر

عزدرانك اولكى كتابى كه اكا
عزدراء ثالث ديرلر تمام اولدى

Yozâbâd Hanân ve Filâyâ nâm Levvîler ellerini yukarıya kaldırıp yere düşdüler de Rabbe secde eylediler

Yozabad, Hanam ve Filaya adındaki Levililer ellerini yukarıya kaldırıp yere düştüler ve Rab'be secde ettiler.

46*Ve cemâʿata Rabbiŋ Tevrâtıŋı okudup okunduğunuŋ maʿnîsini bile beyân ėderler idi

*46*Cemeate Rabbin Tevrat'ını okutup, okunananın anlamını da açıklıyorlardı.*

47*Bu kez Âttârsâta* imâm ve ʿalim ʿAzdrâya ve hepisinden ziyâde cemâʿate taʿlîm ėden Levvîlere hepisi Tevrâtı diŋleyip ağlar iken dėdi ki

*47*Bu kez Attarsata* imam ve bilge olan Ezra'ya; hepsinden daha çok cemeate öğreten Levililere -Herkes Tevrat'ı dinleyip ağlarken- dedi ki:*

48*Bu gün Rabb-i Teʿâlâya mukaddes gündür pes varıŋ semiz taʿâmlar yeyiŋ tatlî şerbetler içiŋ hem varlıksızlara bahşîşler gönderiŋ

*48*Bu gün yüce Rab'be kutsal gündür. Şimdi gidin besleyici yemekler yeyin, tatlı şerbetler için ve yoksullara da armağanlar gönderin.*

49*Çün bu güŋ Rabb-i Teʿâlâya mukaddesdir ve elem çekmeŋ zîrâ Rabb Allah Teʿâlâ size ʿizzet ve hürmet vėrecekdir

*49*Çünkü bu gün yüce Rabbe kutsal bir gündür; üzülmeyin. Çünkü yüce Rabb Allah, size üstünlük verip şereflendirecektir.*

50*Levvîler dahi kavme hemân bu cümleyi emr ėdip bu gün Rabbe mukaddesdir elem çekmeŋ der idi

*50*Levililer de halka bu gün Rabbe kutsaldır, kaygı çekmeyin; derlerdi.*

51*O zamân hepisi yemeğe ve içmeğe ve şen olmağa ve öksüzlere bahşîşler vėrmeğe hem ʿazîm bayrâm ėtmeğe vardılar

*51*O zaman herkes yemeğe, içmeğe ve sevinmeye başladı. Yoksullara armağanlar vererek büyük bayram yaptılar.*

52*Zîrâ hepisi ol onlara öğrettiği kelâmdan memlû idiler ki onları diŋlemek içîn cemʿ oldular

*52*Çünkü tümü onun onlara öğrettiği sözler den dolu idiler ve onları dinlemek için toplanmışlardı.*

*Almancası: "Und Nehemia, der da ist **Hathirsatha**, und Esra, der Priester, der Schriftgelehrte, und Leviten, die das Volck aufmerksam machen, sprachen zu allem Volck: „ Martin Luther Çev.: I. Ezra 9/50

Türkcesi: Nehemya, orada olan Hathirsata, Ezra, şeriat alimleri ve Levililer halkı bilgilendirdiler ve tüm halka dediler ki:

Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: Daha sonra bölge valisi, Başkâhin ve yasa bilgini Ezra'ya, halka yasayı öğreten Levililer'e şöyle dedi: I. Ezra 9/49

Yukarıdaki çeviride Almanca'da **Hathirsatha**; Ali Bey'in çevirisinde ***'Attarsata'*** *olarak geçen isim unutulmuş?*

ʿAzdrânıŋ evvelki kitâbı ki òŋa
Azdrâyı sâlis dėrler tamam oldu
mim(Temiz kopya 1665)

Le 4e Livres d'Esdras.

مريباتدن عزدرانك ايكنجي كتابي كه آكا عزدراء رابع ديرلر

اولكي باب

١ لويي سبطندن هارون اوغلي الفرار اوغلي پنحاس اوغلي ابيسوع
اوغلي بوريت اوغلي اوزيا اوغلي آرنا اوغلي مارموت اوغلي آزيال
اوغلي آمريا اوغلي هلي اوغلي فناءس اوغلي آخيا اوغلي آختوب
اوغلي صادوق اوغلي سادانيا اوغلي حلكيا اوغلي آزاريا اوغلي
سارايا اوغلي عزدرا پيغمبرك ايكنجي كتابي

٢ بو عزدرا فارس شاهي آرتاسرسسك شاهلغنك زماننده
مديان ولايتنده اسير ايدي

٣ وربك كلامي بكا اولوب ديديكه

٤ وارقوممه كناهلريني واونلرك اوغللرينه بكا اتدوكلري يرامزلقلريني
بلدركه اونلري اوغللرينك اوغللرينه سويليه لر

٥ زيرا بابالرينك كناهلري اونلرده چوغالمشدر چون بيني اوندوب
غريب الاهلره قربانلر اتديلر

- *Le 4. Livres d`Esdras.* S. 376 -

Murîbâ`tdan* ʿAzdrânıŋ ikinci kitâbı ki ònạ ʿAzdrâ-i râbiʿ dèrler

Ezra'nın kuşkulu(✝) ikinci kitabı ki ona dördüncü Ezra derler.

Evvelki Bâb

1*Levvî sıbtından Hârûn oğlu Elʿazâr oğlu Pinhâs oğlu Âbîsûʿ oğlu Borît oğlu Uziyâ oğlu Ârnâ oğlu Mârmot oğlu Âziyâl oğlu Âmariyâ oğlu Heli oğlu Finâdas oğlu Âhiyâ oğlu Âhitub oğlu ve Sâdok oğlu Sâdâniyâ oğlu Helkiyâ oğlu Âzârîyâ oğlu Sârâyâ oğlu ʿAzdrâ peyġamberiŋ ikinci kitâbı

*1*Levi oymağından Harun, Elazar, Pinhas, Abisu, Borit, Uziya, Arna, Marmot, Aziyal, Amariya, Heli, Finadas, Ahiya, Ahitub, Sadok, Sadaniya, Helkiya, Azariya ve Saraya oğlu Ezra peygamberin ikinci kitabıdır.*

2*Bu ʿAzdrâ Fârs şâhı Ârtâsersesiŋ şâhlığınıŋ zamânında Midyân vilâyetinde esîr idi

*2*Bu Ezra Pers şahı Ahaşveroş'un egemenliği zamanında Med vilayetinde tutsaktı.*

3*Ve Rabbiŋ kelâmı baŋa olup dèdi ki

*3*Ve Rab'bin sözü bana gelip dedi ki:*

4*Var kavmime günâhlarını ve onlarıŋ oğullarına baŋa ètdikleri yaramazlıklarını bildir ki onları oğullarınıŋ oğullarına söyleyeler

4-Git halkıma günahlarını ve onların oğullarına bana yaptıkları yaramazlıklarını bildir ki onları oğullarının oğullarına söylesinler.*

5*Zîrâ babalarınıŋ günâhları onlarda çoğalmışdır çün beni unudup ġarîb ilâhlara kurbânlar ètdiler

*5*Çünkü babalarının günahları onlarda çoğaldı. Çünkü beni unutup yabancı ilâhlara kurbanlar sundular.*

***murîbâ:** Arapça '*kuşkulu*'(✝): Bunun için sayfa 1998`e bakın.

٦ بن اونلري مصر ديارندن قوللق اوندن چقرمدم مي اما اونلرني
تغضيب و نصيحتلريمي تحقير ايلديلر

٧ پس سن باشڭك صاچلريني سلك ده اوزرلرينه هر درلو بلالري
براق چون توريتمه اطاعت اتمديلر و بر اصلاح اولنماز قوم در

٨ نيچه بر شول كمسه لره تحمل ايده يم كه اونلره بو قدر احسانلر اتدم

٩ اونلر ايچون نيچه پادشاهلري سرنكون ايلدم فرعوني و انوڭ
قوللريني هم عسكريني اوردم

١٠ اوڭلرنده بت پرستلري بوزدم ايكي ولايتڭ يعني صيدانڭ خلقيني
مشرقه طاغتدم و جميع دشمنلريني قتل ايلدم

١١ پس سن اونلره خطاب ايدوب ده كه رب تعالي بو سنه لري سويلر

١٢ بن سزي درياء كچوردم و سزي دوز يوللردن كوتردم سزه پيشوا
ايچون موسي و امامت ايچون هاروني ويردم

١٣ سزه آتش ديركي ايله ايدنلق ايلدم و آراڭزده عظيم آيات ايلدم
اما سز بني اونتديكزدر رب تعالي

١٤ علي كل شيء قادر رب تعالي بويله ديديكه بلدرجينلر سزه علامت
ايچون

6*Ben onları Mısr diyârından kulluk evinden çıkarmadım mı âmmâ onlar beni teġazzüb ve nasîhatlarımı tahkîr eylediler
*6*Ben onları Mısır'dan, o sürgünlük evinden çıkarmadım mı? Ama onlar beni öfkelendirip öğütlerimi küçümsediler.*
7*Pes sen başıŋıŋ saçlarını silk de üzerlerine her dürlü belâları bırak çün Tevrâtıma itâʿat ėtmediler ve bir ıslâh olunmaz kavmdır
*7*Şimdi sen başının saçlarını silk de üzerlerine her türlü belaları bırak. Çünkü Tevrat'ıma kulak asmadılar ve ıslah olmaz bir millettir.*
8*Niçe şul bir kimselere tahammül ėdeyim ki onlara bu kadar ihsânlar ėtdim
*8*Onlara bu kadar çok bağışlar yapan ben; nasıl böyle kimselere dayanayım?*
9*Onlar içîn niçe pâdişâhları sernigûn eyledim Firʿavnı ve ônuŋ kullarını hem ʿaskerlerini urdum
*9*Onlar uğruna birçok kralları baş aşağı ettim. Firavunu, onun kölelerini ve askerlerini vurdum.*
10*Öŋlerinde bütperestleri bozdum iki vilâyetiŋ yaʿnî Sûr ve Saydânıŋ halkını maşrıka dağıtdım ve cemʿi düşmanlarını katl eyledim
*10*Önlerinde putperestleri bozdum. İki vilayetin; yani Sur ve Sayda'nın halkını doğuda dağıttım ve tüm düşmanlarını yok ettim.*
11*Pes sen onlara hitâb ėdip de ki Rabb-i Teʿâlâ bu nesneleri söyler
*11*Şimdi sen onlara doğru de ki Yüce Rab bu şeyleri söylüyor:*
12*Ben size deryâyı geçirdim ve sizi düz yollardan götürdüm size pîşvâ içîn Mûsâyı ve imâmet içîn Hârûnu vėrdim
12"Ben size denizi geçirdim ve sizi düz yollardan götürdüm. Size başkan olarak Musa'yı ve halifelik için Harun'u verdim.*
13*Size âteş direği ile aydınlık eyledim ve araŋızda ʿazîm âyât eyledim âmmâ siz beni unuttuŋuz der Rabb-i Teʿâlâ
*13*Sizi ateş direğiyle aydınlattım ve aranızda büyük harikalar yaptım; ama siz beni unuttunuz" diyor yüce Rab.*
14*ʿAlâ Külli Şeyʾin Kâdir Rabb-i Teʿâlâ böyle dėdi ki bıldırcınlar size ʿalâmet
*14*Her şeye gücü yeten yüce Rabb böyle diyor: "Bıldırcınlar size bir delil ∞*

için ∞

378

ایچون ایدیلر سزه امینلکیکز ایچون اوردولو عسکر ویردم ده سز
اوراده مرلدادیکز

١٥ وبنم اسمم ایله دشمنلریکزك صنقتندن دونتما اتمدیکز الا دائما بو
ساعته دك مرلدادیکز

١٦ قنی سزه اتدوکم احسانلر سز بریه ده اج اولدوغکز زمان بکا
فریاد اتمدیکزمی

اولدرمکه

١٧ دیمدیکزمی که بزی بو بریه یه نیچون کتوردك بو بریه ده اولمکدن ایسه
مصرده قوللق اتمك بزه دخی ایو ایدی

١٨ اکلیشکزه آجیدم ده سزه قدرت حلواسنی یمکه ویردم

١٩ ملکلرك اتمکنی یدیکز صوصادوغکز زمان بن قیاد یارمدمی که اوندن
بول بول صولر اقدی اسجاقلقدن سزی آغاجلرك یپراقلریله اورتدم

٢٠ سزه سموز ولایتلر اولسندردم اوکیکزدن کنعانی وفرزی وفلسطیلری
سوردم دخی سزه نه ایده یم دررب تعالی

٢١ علی کل شیء قادر رب بونی سویلر که سز آجی چشمه لر یاننده ایکن
صوصایوب اسمه سب ایلدیکز

için idiler size eminliğiŋiz için ordulu ʿasker vèrdim de siz orada mırıldadıŋız
içindi. Size kendi güvenliğiniz için orduyla askerler verdim. Ama siz orada yakındınız.
15*Ve benim ismim ile düşmanlarıŋızıŋ sınnkîninden donanma ètmediŋiz illâ daʿimâ bu sâʿate dek mırıldandıŋız
*15*Benim adımla düşmanlarınızın bozgununu kutlamadınız. İlle bu saate dek her zaman yakındınız.*
16*Kani size ètdiğim ihsânlar siz beriyyede aç olduğuŋuz zamân baŋa feryâd ètmediŋiz mi
*16*Siz çölde aç kaldığınızda beni çağırmadınız mı? Nerde kaldı size yaptığım bu kadar çok bağışlar?*
17*Dèmediŋiz mi ki bizi bu beriyyeye öldürmeğe niçin götürdüŋ bu beriyyede ölmekten ise Mısrda kulluk ètmek bize dahi íyî idi
*17*Bizi bu çöle öldürmeye niçin götürdün? Bu çölde ölmektense Mısır'da kölelik etmek bize daha iyi olurdu, demediniz mi?*
18*İŋleyişiŋize acıdım da size kudret helvâsını yemeğè vèrdim
*18*İnleyişinize acıdım da size bu 'Kudret Helvası'nı(Man) yemek için verdim.*
19*Meleklerin etmeğini yèdiŋiz susadığıŋız zamân ben kayayı yarmadım mı ki ondan bol bol sular akdı ıssıcaklıkdan sizi ağaçlarıŋ yapraklarile örtdüm
19*'*Meleklerin Ekmeğini' yediniz. Susadığınız zaman ben kayayı yarmadım mı? Oradan bol sular aktı ve sıcaklıktan sizi ağaçların yapraklarıyla örttüm.*
20*Size semiz vilâyetler ulaşdırdım öŋüŋüzden Kenʿânnîyi ve Ferezzîyi ve Filistîleri sürdüm dahi size ne èdeyim der Rabb-i Teʿâlâ
*20*Size verimli yörelere ulaştırdım. Önünüzden Kenan'ı, Perizziler'i ve Filistinliler'i kovdum. Daha size ne yapayım?" der yüce Rab.*
21*ʿAlâ Külli Şeyʾin Kâdir Rabb bunu söyler ki siz acı çeşmeler* yanında iken susayıp ismime sebb eylediŋiz
*21*Her şeye gücü yeten Rabb bunu der ki: "Sizler acı suların* yanındayken susadığınızda adıma sövdünüz.*

*bkz. Say. 20/10-13

٢٢ وبن سزه سبلريكز ايچون آتش كوندرمدم الا صولر ايچنه براغاج
براقدروب بكارلري طتلو ايتدم

٢٣ اي يعقوب سكا نه ايليم اي يهودا سوز طوتمدك بن غيري طائفه لره
كوچه يم واسمي اونلره ويره يم كه توريتمي كوزده لر

٢٤ چون سز بني ترك ايلديكز بن دخي سزي ترك ايده يم بندن رحمت
استديكيكز زمان سزه رحمت اتميم

٢٥ سز بكا فرياد ايتدكده سزي استجاب اتميم زيرا الكريكزي قانه بولاشدرديكز
وآياقلريكز آدم اولدرمكه چويكدر

٢٦ حقيقت حال سز بني ترك اتمديكز الا كندولريكزي ترك ايلديكزدر رب تعالى

٢٧ على كل شيء قادر رب تعالى بويله دركه بابا اوغللرينه وآنا قيزلرينه
هم دايه بسلمه لرينه يالواردوغي كبي سزه يالوارمدم مي

٢٨ كه بكا قوم اولاسز بن دخي سزه تكري اولام وبكا اوغللر اولاسز
بن دخي سزه بابا اولام

٢٩ بن سزي قولوچقه كندو پليچلريني قناتلري آلتنه دوشردوكي كبي
دوشردم اما شمدي سزه نه ايده يم سزي حضورمدن سوره يم

سز

22*Ve ben size sebbleriŋiz için âteş göndermedim illâ sular içine bir ağac bırakdırıp buŋarları tatlĩ ėtdim*
*22*Ben bu sövgüleriniz için ateş göndermedim. Ama sular içine bir ağaç bırakıp kaynağını tatlı ettim*.*
23*Ėy Yaʿkûb saŋa ne eyleyem ėy Yahûdâ söz tutmadıŋ ben ġayrı tâʾifelere göceyim ve ismimi onlara vėreyim ki Tevrâtımı gözedeler
*23*Ey Yakup! Sana ne yapayım? Ey Yahuda söz tutmadın! Bundan böyle ben diğer milletlere gideyim ve adımı onlara vereyim ki Tevrat'ımı gözetsinler.*
24*Çün siz beŋi terk eylediŋiz ben dahi sizi terk ėdeyim benden rahmet istediğiŋiz zamân size rahmet ėtmeyem
*24*Çünkü siz beni bıraktınız, ben de sizi bırakacağım. Benden merhamet beklediğiniz an size merhamet etmeyeceğim.*
25*Siz baŋa feryâd ėtdikde sizi isticâb ėtmeyem zîrâ elleriŋizi kana bulaşdırdıŋız ve ayaklarıŋız âdam öldürmeğe çevikdir
*25*Beni çağırdığınızda sizi dinlemeyeceğim. Çünkü ellerinizi kana bulaştırdınız ve ayaklarınız adam öldürmeye çeviktir.*
26*Hakîkat-i hâl siz beni terk ėtmediŋiz illâ kendileriŋizi terk eylediŋiz der Rabb-i Teʿâlâ
*26*Gerçekten siz beni bırakmadınız. Ama kendi kendinizi bıraktınız, der yüce Rab.*
27*ʿAlâ Küllî Şeyʾi Kâdir Rabb-i Teʿâlâ böyle der ki baba oğullarına ve ana kızlarına hem dâye beslemelerine yalvardığı gibi size yalvarmadım mı
*27*Her şeye gücü yeten yüce Rab diyor ki: - Baba oğullarına, ana kızlarına ve çocuk bakıcısı beslemelerine yalvardığı gibi size yalvarmadım mı?*
28*Ki baŋa kavm olasız ben dahi size Taŋrı olam ve baŋa oğullar olasız ben dahi size baba olam
*28*Ki bana millet olasınız, ben de size Tanrı olayım; ve bana çocuklar olasınız ben de size 'Baba' olayım.*
29*Ben sizi kuluçka kendi piliçlerini kanatları altına devşirdiği gibi devşirdim âmmâ şimdi size ne ėdeyim sizi huzûrumdan süreyim
*29*Ben sizi tavuk kendi civcivlerini kanatları altına topladığı gibi toplamadım mı? Şimdi size ne yapayım? Sizi önümden süreyimç*

*Almancası: "Da vergalt ich eure Lästerungen nicht mit Feuer, sondern **warf ein Holz ins Wasser**, und machte das Wasser süß" bkz. Martin Luther Çev.: II. Ezra 1/23
Türkçesi: Ben size sövgüleriniz için ateş göndermedim; ama su içine **bir odun atarak** suları tatlı ettim.

Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: "Küfrünüz yüzünden üzerinize ateş göndermek yerine kayadan çıkan acı suyu tatlıya çevirdim. II. Ezra 1/23
Yukarıdaki çeviri eksiktir. Acı suyu nasıl tatlıya çevirdiğini yazmamış? '*suya bir odun atarak*' yazmalıydı. Aynı ayetle ilgili bkz. Ekl.38/5; Çık. 15/25, "O(*Musa*), Yehova'ya feryat etti; *RAB* ona bir ağaç gösterdi ve onu sulara attı. Sular tatlı oldular."

siz ∞

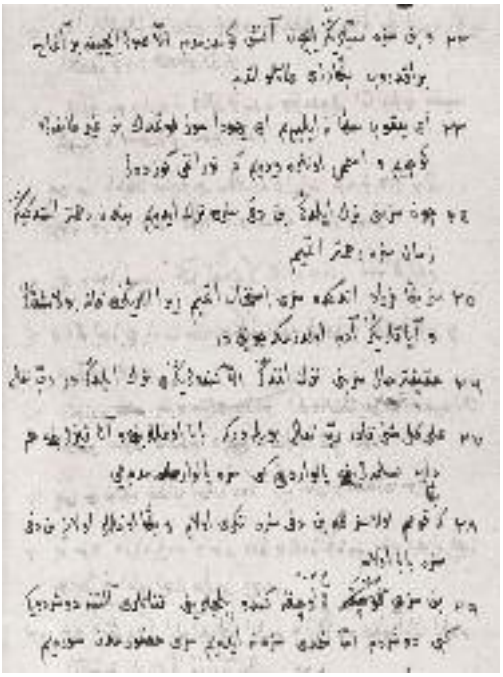

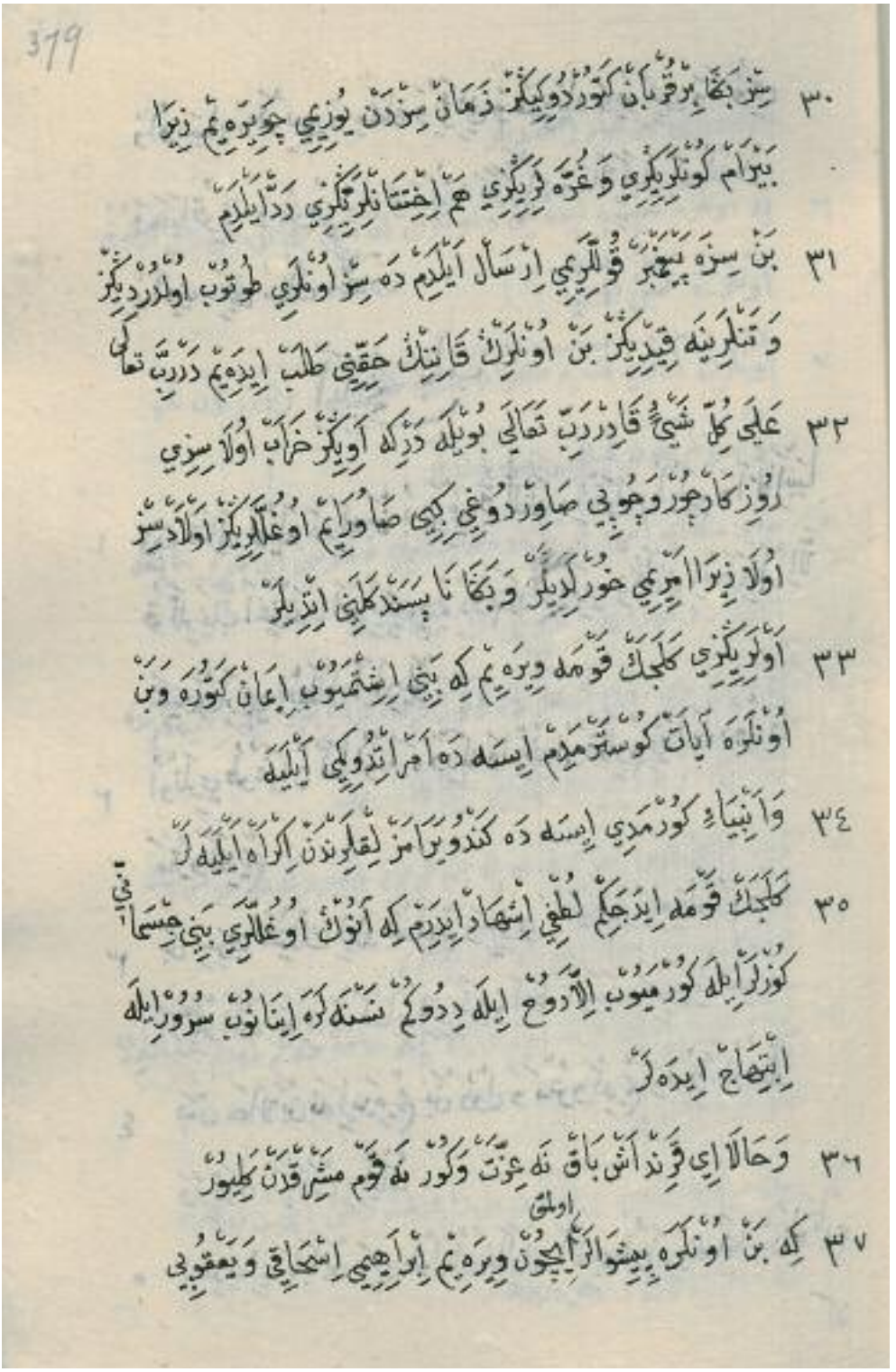

379

٣٠ سز بڭا بر قربان كتوردوكيكز زمان سزدن يوزيمي چويره يم زيرا
بيرام كونلريكزي وغره لريكزي هم اختتانلريكزي رد ايلدم

٣١ بن سزه پيغمبر قوللريمي ارسال ايلدم ده سز اونلري طوتوب اولدرديكز
وتنلرينه قيديكز بن اونلرك قاننك حقني طلب ايده يم درربّ تعالى

٣٢ على كل شيء قادر ربّ تعالى بويله دركه اويكز خراب اولا سزي
روزكار چور وچوپي صاوردوغي كبي صاورايم اوغللريكز اولادسز
اولا زيرا امريمي خورلديلر وبڭا ناپسند كلني ايتديلر

٣٣ اولريكزي كلجك قومه ويره يم كه بني اشتميوب ايمان كتوره وبن
اونلره آيات كوسترمدم ايسه ده امر ايتدوكمي ايليه

٣٤ وانبياء كورمدي ايسه ده كندو يرامزلقلرندن اكراه ايليه لر

٣٥ كلجك قومه ايدجكم لطفي اشهاد ايدرم كه انوك اوغللري بني جسماني
كوزلر ايله كورميوب الا روح ايله ددوكم نسنه لره اينانوب سرور ايله
ابتهاج ايده لر

٣٦ وحالا اي قرنداش باق نه عزت وكور نه قوم مشرقدن كليور

٣٧ كه بن اونلره پيشوالر اولمق ايچون ويره يم ابراهيمي اسحاقي ويعقوبي

30*Siz baŋa bir kurbân getirdiğiŋiz zamân sizden yüzümü çevireyim zîrâ bayrâm günleriŋizi ve ġurreleriŋizi hem ihtitânlarıŋızı redd eyledim

*30*Siz bana bir kurban getirdiğiniz zaman sizden yüzümü çevireyim. Çünkü bayram günlerinizi, 'Ay Takvimi'nin ilk günlerini ve sünnetlerinizi reddettim.*

31*Ben size peyġamber kullarımı irsâl eyledim de siz onları tutup öldürdüŋüz ve tenlerine kıydıŋız ben onlarıŋ kanınıŋ hakkını taleb ėdeyim der Rabb-i Teʿâlâ

*31*Ben size peygamber kullarımı gönderdim, siz onları tutup öldürdünüz ve bedenlerine kıydınız. Ama ben onların kanının hakkını arayacağım, diyor yüce Rab.*

32*ʿAlâ Külli Şeyʾin Kâdir Rabb-i Teʿâlâ böyle der ki eviŋiz harâb ola sizi rûzigâr çör ve çöpü savurduğu gibi savurayım oğullarıŋız evlâdsız ola zîrâ emrimi horladınız ve baŋa nâ-pesend geleni ėtdiler

*32*Her şeye gücü yeten Rab böyle diyor:- Eviniz* yok olsun. Sizi rüzgâr çör çöpü savurduğu gibi savurayım. Oğullarınız çocuksuz olsun. Çünkü buyruğumu hor gördünüz ve bana yakışmayan şeyler yaptınız.*

33*Evleriŋizi gelecek kavime vėreyim ki beŋi işitmeyip imân getire ve ben onlara âyât göstermedim ise de emr ėtdiğimi eyleye

*33*Evlerinizi gelecek millete vereyim ki beni işitmeden iman getirsinler ve 'Ben' onlara ayet göstermedimse de buyurduğum şeyleri yapsınlar.*

34*Ve enbiyâyı görmedi ise de kendi yaramazlıklarından ikrâh eyleyeler

*34*Onlar peygamberleri görmediyse de kendi yaramazlıklarından iğrensinler.*

35*Gelecek kavme ėtdiğim lütfu işhâd ėderim ki önuŋ oğulları beni cismânî gözler ile görmeyip illâ rûh ile dėdiğim nesnelere inanıp sürur ile ibtihâc ėdeler

*35*Gelecek olan o millete gösterdiğim merhamete tanığım. Onların oğulları beni fiziki görmeyip -illa ruh** ile dediğim şeylere inanıp- sevinçle coşarlar.*

36*Ve hâlâ ėy karındaş bak ne ʿizzet ve gör ne kavm maşrıkdan geliyor

*36*Ve şimdi ey kardeş! Bak ne büyük onur; gör de bak! Ne büyük bir millet, doğudan geliyor.*

37*Ki ben onlara pîşvâlar olmak içiŋ vėreyim İbrâhîmi İshâkı ve Yaʿkûbu ∞

*37*Ben onlara başkanlar olmak için İbrahim'i, İshak'ı, Yakup'u ∞*

*bkz. Mat. 23/38, Mez.1/4

**bkz Filp.3/3 ile karşılaştırın.

وَاوُسِيَاءِ وَعَمُوسِي وَمِكَاءِ وَيُؤَالِي وَعَبْدِيَاءِ وَيُونُسِي وَنَاؤُمِي
وَحَبَاقُوقِي وَسُوفُونِيَاءِ وَحَكِّيءِ وَزَكَرِيَاءِ وَمَالَاكِيَاءِ كِه آنُوكْ
بِرْآدِي دَخِي مَلَكُ اللّٰهْ دُرْ

اِيكِنْجِي بَابْ

١ رَبِّ تَعَالَى بُويْلَه دَرْكِه بَنْ بُوقَوْمِي قُوللُقْدَنْ اِخْرَاجْ اَيْلَدِمْ وَآكَا اَنْبِيَا
قُوللَرِيمُكْ آغْزِنْدَنْ اَمْرْلَرِيمِي وِيرْدُوْمْ كِه اُونْلَرِي دِكْلَمَكْ اِسْتَمَدِيلَرْ اِلَّا
نَصِيحَتْلَرِيمِي اِبْطَالْ اَيْلَدِيلَرْ
٢ اُونْلَرِي طُوغْرَانْ آنَا اُونْلَرَه دَرْكِه وَارِكْ اُوغْلَلَرِمْ زِيرَا بَنْ دُولْ وَ
مَتْرُوكَه يِمْ
٣ بَنْ سِزِي شَنْلِكْ اِيلَه بَسْلَدِمْ وَسِزِي يَاسْ اِيلَه يَاوِقْلُورُمْ زِيرَا
رَبِّكِزْ اللّٰهْ تَعَالَى يَه كُنَاهْ اِتْدِيكِزْ وَآكَا نَاپَسَنْدْ كَلَنِي اِشْلَدِيكِزْ
٤ پَسْ حَالَا بَنْ نَه اِيدَه يِمْ بَنْ دُولْ وَمَتْرُوكَه يِمْ وَارِكْ اُوغْلَلَرْ
وَرَبِّدَنْ مَرْحَمَتْ دِلَيكْ
٥ اِمْدِي اِي بَابَا بَنْ سَنِي شُولْ اُوغْلَلَرِكْ آنَاسِي اُوزَرِينَه شَاهِدْ طُوتَارِمْ
كِه

ve Osiyâyı ve ʿAmosu ve Mikâyı ve Yoʾeli ve ʿAbdiyâyı ve Yûnusu ve Nâʾumu ve Habâkûku ve Sûfûniyâyı ve Haggâyı ve Zekeriyâyı ve Mâlâkiyâyı ki ônuŋ bir adı dahi melekullahdır

Osiya'yı, Amos'u, Mika'yı, Yoel'i, Abdiya'yı, Yunus'u, Nahum'u, Habakkuk 'u, Sefenya'yı, Haggay'ı, Zekeriya'yı ve Malakiya'yı ki, onun bir adı da Allah'ın Meleğidir, verdim.

İkinci Bâb

1*Rabb-i Teʿâlâ böyle dėr ki ben bu kavmi kullukdan ihrâç eyledim ve ôŋa enbiyâ kullarımıŋ ağzından emirlerimi vėrdim ki onları diŋlemek istemediler illâ nasîhatlarımı ibtâl eylediler

*1*Yüce Rab böyle diyor: "Ben bu milleti kulluktan attım. Onlara peygamberlerimin ağzından buyruklarımı verdim. Ama onları dinlemek istemediler; illa öğütlerimi geçersiz kıldılar."*

2*Onları doğuran ana onlara der ki varıŋ oğullarım zîrâ ben dul ve metrûkeyim

*2*Onları doğuran ana* onlara diyor ki: Gidin oğullar, gidin! Çünkü ben dul kalıp terk edildim.*

3*Ben sizi şenlik ile besledim ve sizi yas ile yavı kılarım zîrâ Rabbiniz Allah Teʿâlâya günâh ėtdiŋiz ve ôŋa nâ-pesend geleni işlediŋiz

*3*Ben sizi sevinçle besledim, sizi yasla yitiriyorum. Çünkü yüce Rabbi'niz Allah'a suçlusunuz ve O'na yakışmayanı yaptınız.*

4*Pes hâlâ ben ne ėdeyim ben dul ve metrûkeyim varıŋ oğullar ve Rabbden merhâmet dileyiŋ

*4*Şimdi ben ne yapayım? Ben dul kalıp terk edilmişim. Gidin oğullar Rabden merhamet dileyin.*

5*İmdi ėy baba ben seni şul oğullarıŋ anası üzerine şâhid tutarım

*5*Ey baba! Ben seni şu oğullarının anası* üzerine tanık tutuyorum*

*Ana: Kudüs(*Yeruşalim*) anlamına geliyor; bkz. Barh. 4/19, Galt 4/26(Burada '*Ana*' manevi olarak '*Göksel Yeruşalim*' diye tasvir ediliyor).

ki ∞

380

كه عهديمي كوزتمكه استمديلر

٦ كه اونلره تعييب ايده سن واونلرك اناسيني يغمالده سن تاكيم ارتوق
اونلرده نسل اولميا

٧ اونلرك ادلري بت پرستلر اراسنده طاغلسون يراوزرندن محو
اولسونلر چون يمينمي تحقير ايلديلر

٨ واي سكا اي آسور كه يانكده فاسقلري صقلرسن اي شرير طائفه
سدوم وعموره يه اتدوكمي آك سكا اكسكا

٩ كه انوك يري زفت كسكلرنده وكول دپه لرنده ياتيور بني دكلميانلريده
بو حاله دوندره يم در على كل شيء قادر رب

١٠ رب تعالى عزدرايه بوني دركه بنم قوممه خبر ويركه قدس شريفك
مملكتيني كه اويرجك ايدم اسرائيله اونلره ويره يم

١١ واونلرك عزتيني يانمه آلايم واسرائيله حاضرلدوغم ابدي مسكنلري
اونلره ويره يم

١٢ حيوانلك آغاجي اونلره خوش رايحه لو دهن ايچون اولاده
نه زحمت چكه لر نه يورولالر

ki ʿahdîmi gözetmeğe istemediler
ki, antlaşmamı gözetmediler.
6*Ki onlara taʿyîb ėdesin ve onlarıŋ anasını yağmaladasın tâ kim artîk onlara nesl olmaya
*6*Ki onları ayıplayasın, onların anasını yağmalatasın ve artık onlardan sana bir soy kalmasın.*
7*Onlarıŋ adları bütperestler arasında dağılsın yer üzerinden mahv olsunlar çün yemînimi tahkîr eylediler
*7*Onların adları putperestler arasında dağılsın, yeryüzünde yok olsunlar. Çünkü yeminimi aşağıladılar.*
8*Vây saŋa ėy Âsûr ki yanıŋda fâsıkları saklarsın ėy şerîr tâʾife Sadom ve ʿAmoraya+ ėtdiğimi aŋ* aŋsaŋa
*8*Vay sana ey Asur! Neden yanında günahkârları saklıyorsun? Ey kötü millet! Sodom ve Gomorro'ya yaptığımı ansana.*
9*Ki ônuŋ yeri zift kesiklerinde ve kül depelerinde yatıyor beni diŋlemeyenleri de bu hâle döndereceğim der ʿAlâ Külli Şeyʾin Kâdir Rabb
*9*Ki onun yeri zift kesiklerinde ve kül tepelerinde yatıyor. Beni dinlemeyenleri de bu duruma sokacağım, diye 'Her şeye gücü yeten Rab, diyor.*
10*Rabb-i Teʿâlâ ʿAzdrâya bunu der ki benim kavmime haber vėr ki Kuds-i Şerîfiŋ memleketini ki İsrâʾėle vėrecek idim onlara vėreyim
*10*Yüce Rab, Ezra'ya bunu da der: Milletime haber ver; kutsal Kudüs'ün ülkesini İsrail'e verecektim** onlara vereyim.*
11*Ve onlarıŋ ʿizzetini yanıma alayım ve İsrâʾėle hâzırladığım sonsuz ebedî meskenleri onlara vėreyim
*11*Onların onurunu yanıma alayım ve İsrail"e hazırladığım sonsuzluk evlerini onlara vereyim.*
12*Hayvâtıŋ ağacı onlara hoş râyihalı dühn için ola da ne zahmet çekeler ne yorulalar ∞
12 'Yaşam Ağacı' onlara hoş kokulu yağ olsun; ne emek versinler, ne de yorulsunlar.*

+Zeyrek kâtip '*ġ*'nin noktasını unutmuş. Bkz. Ali Bey'in 1664 el yazısında '*Ġomora*'.
*Zeyrek kâtip fazla olan '*an*' ekini silmeyi unutmuş. bkz. 1664 Ali Bey'in orijinal el yazması.
**bkz. Mez. 22/31

١٣ وَادِكْ كِهْ آلَاسِزْ يَالْوَارِكْ كِهْ آزْكُونْلُرْ تَأْخِيرْ اُولَا اَيُوقْ مَلَكُوتْ سِزَهْ
حَاضِرْ لَنْمِشْدُرْ اُويَانِقْ اُولُكْ

١٤ يَرِي وَكُوكِي شَاهِدْ لَكَهْ چَاغِرْ زِيرَا بْنْ فَنَاءِ بُوزْدُمْ وَايُوبِي يَرَاتْدِمْ
كِهْ بْنْ حَيِّمْ دَرْدَبْ تَعَالَى

١٥ اِي آنَا اُوغْلَارِيكِي قُوجَاقْلَهْ اُونْلَرِي دِينِي كُوكْرْجِينِي كِبِي شَنْلِكْ اِيلَهْ
بَسْلَهْ آيَاقْلَرِيكِي بَرَكَتْ زِيرَا سِنِي اِخْتِيَارْ اَيْلَدِمْ دَرْدَبْ تَعَالَى

١٦ وَاُولُولَرِي كَنْدُو يَرْلَرِنْدَنْ اِنْشَارْ اِيدَهْ يِمْ هِمْ اُونْلَرِي قَبُولْ لَرِنْدَنْ چِقَرَايِمْ
زِيرَا بْنْ اِسْرَآ يِلْدَهْ اِسْمِي بِلْدِرِم

١٧ اِي اُوغْلَارِكْ آنَاسِي قُودْقَهْ زِيرَا بْنْ سِنِي اِخْتِيَارْ اَيْلَدِمْ دَرْدَبْ تَعَالَى

١٨ بْنْ سَكَا اِمْدَادْ اِيجُونْ قُولَارِمْ اَسَاعِيَاهْ وَيَرْمِيَاهْ كُونْدَرَهْ يِمْ كِهْ سِنِي
اُونْلَرِكْ نَصِيحَتْلَرِي اِيلَهْ تَقْدِيسْ اَيْلَدِمْ وَكُونْ اِيكِي وَاَنْوَاعْ مِيوَهْ لَرْ
اِيلَهْ يُوكْلُو اُونْ اِيكِي آغَاجْ حَاضِرْ لَدِمْ

١٩ هِمْ بِرَاوْ قَدَرْ جِشْمَهْ لَرِكْ اُورَادَنْ سُودْ وَبَالْ آقَارْ هِمْ يِدِي بُوكْ يِلْقُو
وَزِينْبِقْلَرْ اِيلَهْ اُورْتَلَمِشْ طَاغْلَرِي كِهْ اُونْلَرْدَهْ اُوغْلَارِيكِي بُرْسُورْ اِيدَهْ يِمْ

٢٠ دُولَهْ اِنْصَافْ اَيْلَهْ اُوكْسُوزْ حَقِّنِي آلْوِرْ وَفَقِيرَهْ وَيَرْ يَتِيمَهْ

معين

13*Varıŋ ki alasız yalvarıŋ ki az günler teʾhîr ola ayrîk melekût size hâzırlanmışdır uyanık oluŋ

*13*Gidin ki alasınız, yalvarın ki günler geciksin. Ayrılmış krallık size hazırlanmıştır. Uyanık olun!**

14*Yeri ve göğü şâhidliğe çağır zîrâ ben fenâʾyı bozdum ve íyíyi yaratdım ki ben Hayım der Rabb-i Teʿâlâ

*14*Yeri ve göğü tanıklığa çağır. Çünkü ben kötülüğü yendim ve iyiliği yarattım! Ben diriyim diyor yüce Rab.*

15*Èy ana oğullarını kucakla onları dişi gögercin gibi şenlik ile besle ayaklarını perkit zîrâ seni ihtiyâr eyledim der Rabb-i Teʿâlâ

*15*Ey ana oğullarını kucakla; onları dişi güvercin gibi sevinçle besle ve ayaklarını güçlendir. Çünkü seni ben seçtim, diyor yüce Rab.*

16*Ve ölüleri kendî yerlerinden inşâr èdeyim hem onları kabrlerinden çıkarayım zîrâ ben İsrâʾèlde ismimi bildim

*16*Ölüleri kendi yerlerinden dirilteyim, onları mezarlarından çıkarayım; çünkü ben İsrailde adımı bildim.*

17*Èy oğulların anası korkma zîrâ ben seni ihtiyâr eyledim der Rabb-i Teʿâlâ

*17*Ey oğulların anası; korkma! Çünkü 'Ben' seni seçtim, diyor yüce Rab.*

18*Ben saŋa imdâd içîn kullarım Âsâiʿyâyı ve Yermiyâʾyı göndereyim ki seni onlarıŋ nasîhatları ile takdîs eyledim ve envâʿi meyveler ile yüklü on iki ağac hâzırladım

*18*Ben sana yardım için kullarım İşaya'yı ve Yeremya'yı göndereyim ki seni onların öğütleriyle kutsadım. Çeşitli meyvelerle dolu on iki ağaç hazırladım.*

19*Hem bir o kadar çeşmeler ki oradan süd ve bal akar hem yedi büyük güller ve zanbaklar ile örtülmüş dağları ki onlarda oğullarını pür-sürur èdeyim

*19*Hem bir o kadar çeşmeler ki oradan süt ve bal akar! Yedi büyük güller ve zambaklarla bezenmiş dağları ki onlarda oğullarını mutlu edeyim.*

20*Dula insâf eyle öksüzüŋ hakkını alıvèr fakîre vèr yetime

*20*Dola acı, yoksulun hakkını al, fakire ver, ve yetime* ∞

*Almancası: "Gehet hin, so werdet ihr nehmen, erbittet euch wenige Tage, daß sie mögen anstehen, daß Reich ist euch schon bereitet; **wachet!** Himmel und Erden sind Zeugen."

Türkçesi: Gidin ve alın; dileyin ki günler dileğinize göre kısalsın. Krallık sizin için hazırdır. **Uyanık olun!** Yer ve gök tanıktır. Martin Luther çev. II. Ez. 2/13

Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: Dileyin, alacaksınız; bu nedenle dua edin ki, kısa bekleme süreniz belki, her şeye rağmen, daha da kısaltılabilir. Şimdi krallık sizin için hazır, ~~**bekleyin**~~! Çağırın gökyüzünü, yeryüzünü tanıklığa, II. Ez. 2/13

Yukarıdaki bozuk çeviride 'uyanık olun' diyeceği yerde ~~**bekleyin**~~! yazmış. bkz. Luk. 21/36 " ...ve '*İnsanoğlu*'nun önünde durabilesiniz diye her an dua ederek **uyanık durun!**

muayyen ∞

381

معين اول چپلاغي كيدر

٢١ ضعيف ونحيفي قاير طوپالي مسخره لغه المه چولاغه امداد ايله
وكوري كوت كه آكا نوريمي كوستره سن

٢٢ حصارلرك آراسنده قوجه وكنجي صقله

٢٣ وميتلري بولدوغك يرده كوم هم بر نشان قوبن دخي سكا قيامتمده
باش كوشكي ويره يم

٢٤ اي قومم حضور وراحت ايله زيرا سنك راحتك كلجكدر

٢٥ اي ايودايه اوغللريكي بسله آياقلريكي بركت

٢٦ سكا ويردوكم قوللردن كمسه ضايع اولميا زيرا بن آني سنك
الكدن طلب ايدجكيم

٢٧ يورلمه زيرا مضايقه وثقلت كوني كلدوكي زمان غيريلر
آغلايوب محزون اولالر اما سن شن وزياده سي ايله مسرور اولاسن

٢٨ بت پرستلر سكا حسد چكه لر اما سكا بر شي ايده ميه لر درر رب تعالى

٢٩ اللرم سكا پرده اولالر كه اوغللرك عذاب چكميه لر

٣٠ اوغللرك ايله سوين اي آنا زيرا بن سني قورترايم درر رب تعالى

muʿîn ol ve çıplağı gèydir
yardım et ve çıplağı geydir.
21*Zaʿîf ü nehîfi kayır topalı masharalığa alma çolağa imdâd eyle ve körü güt ki òŋa nûrumu gösteresin
*21*Zayıf ile düşkünü kayır, topalı eğlence yapma. Çolağa yardım et ve köre kılavuz ol ki ona ışığımı gösteresin.*
22*Hisârlarıŋ arasında kocayı ve genci sakla
*22*Surların arasında yaşlıyı ve genci sakla.*
23*Ve meyyitleri bulduğuŋ yerde göm hem bir nişân ko ben dahi saŋa kıyâmetimde baş köşkü vèreyim
*23*Ölüleri bulduğun yerde göm ve o yeri işaretle. Ben de sana kıyamette baş köşkü vereyim.*
24*Èy kavimim huzûr ve râhat eyle zîrâ seniŋ râhatıŋ gelecekdir
*24*Ey milletim! Huzur ile rahat et. Çünkü senin rahatın gelecektir.*
25*Èy íyi dâye oğullarıŋı besle ayaklarıŋı berkit
*25*Ey iyi çocuk bakıcısı! Oğullarını besle, ayaklarını güçlendir.*
26*Saŋa vèrdiğim kullardan hîç kimse zâʾiʿ olmaya zîrâ ben ònu seniŋ elinden taleb èdeceğim
*26*Sana verdiğim kullardan hiç kimse eksilmesin. Çünkü ben onu senin elinden isteyeceğim.*
27*Yorulma zîrâ müzâyaka ve sıklet günü geldiği zamân ġayrılar ağlayıp mahzûn olalar âmmâ sen şen ve ziyâdesi ile mesrûr olasın
*27*Yorulma! Çünkü sıkıntı ve darlık günü geldiği zaman başkaları ağlayıp üzülsünler. Ama sen sevin ve sevinçten coş.*
28*Bütperestler saŋa hased çekeler âmmâ saŋa birşey èdemeyeler der Rabb-i Teʿâlâ
*28*Putperestler seni kıskanıyorlar; ama sana birşey yapamıyorlar, diye yüce Rabb söylüyor.*
29*Ellerim saŋa perde olalar ki oğulları ʿazâb çekmeyeler
*29*Ellerim sana perde olsunlar ki oğulların acı çekmesin.*
30*Oğulları ile sevin èy ana zîrâ ben seni kurtarayım der Rabb-i Teʿâlâ

*30*Oğulların ile sevin ey ana! Çünkü seni ben kurtaracağım, diyor yüce Rab.*

٣١ اُویویانْ اُوغلاُوتْ خاطِرِلوکْدَه اُوْنسُوزلَرْ زِیرا بَنْ اُونلَرِی یَرَتْ دِیسِنْدَنْ
چِقَرایَمْ وَاُونلَرَه مَرْحَمَتْ اِیدَه یِمْ کِه بَنْ رَحِیمْ دِرْدِیْ مَعالَی

٣٢ بَنْ کَلُوبْ سَکّامْ مَرْحَمَتْ اِیدِیجَکَدَرْ اُوغلاُوتِکِی قُوجاقْلَه زِیرا بُکّارِیمْ
طَشارْ وَلُطْفْمْ جِهَتِ اَکْسِلَمَزْ

٣٣ بَنْ عَزْرَا خُورَتْ طاغِنَه رَبّدَنْ اَمْرِ اِلٰهِیمَه اِسْرائِیلُلُوکَه وَاَرامْ اَقا
اُونلَرَه کَلْدُوکْمْ زَمانْ بِنِی رَدّ اِتْدِیلَرْ مْ رَبّکْ اَمْرِنْدَنْ اِبا اَیلَدِیلَرْ

٣٤ آنُوکْ اِیچُونْ سِزَه دَرْمِیَه اِی دِکْلِینْ وَاَکْلَیانْ اُمْتِلَرْ جُوبانَکَزَه قَتْلانَکْ
اُوسِزَه اَبَدِیْ رَاحَتِی وِیرَجَکْدِرْ چُونْ اُولْ اَغَرْ زَمانَدَه کَلَجَکْ کِسْنَه
یَقِینْ دُرْ

٣٥ مَلَکُوتُکْ ثَوابِنِی اَلْمَغَه حاضِرْ اُولْ زِیرا نُورْ جاوِدانِی سِزَه اَبَدًا اَیدَنْلَرْ
اِیدَجَکْدِرْ

٣٦ بُودُنیانَکْ کُولَکَه سِنْدَنْ قاچْمَکْ عِزَتْ کَزَنْ صَفاسِنِی اَلَکْ بَنْ سِزَه خَلاصْ
اِیچُونْ آشکارَه شَهادَتْ اِیدَرِمْ

٣٧ سِزَه سِپارِشْ اُولُنانْ بَخْشِیشِی اَلْدِه سَوِینَکْ وَسِزِی مَلَکُوتُ السَّمایَه
دَعْوَتْ اِیدَنَه شُکْرَ اَیلَیَکْ

قالقَکْ

31*Uyuyan oğulların hâtırında olsunlar zîrâ ben onları yerin tâ dibinden çıkarayım ve onlara merhamet ėdeyim ki ben rahîmim der Rabb-i Teʿâlâ

*31*Uyuyan oğulların senin aklında olsun. Çünkü ben onları yerin ta dibinden çıkaracak ve onlara acıyacağım. Esirgeyen 'Ben'im diyor yüce Rabb.*

32*Ben gelip saŋa merhamet ėdinceye dek oğullarıŋı kucakla zîrâ buŋarlarım taşar ve lütfum hîç eksilmez

*32*Ben gelip sana acıyacağım güne dek oğullarını kucakla. Çünkü pınarlarım taşar ve lütfum hiç eksilmez.*

33*Ben ʿAzdrâ Horeb dağında Rabbden emr aldım ki İsrâʾėllilere varam âmmâ onlara geldiğim zamân beni redd ėtdiler hem Rabbiŋ emrinden ibâʾ eylediler

*33*Ben Ezra, Horep* dağında tutsak İsrailliler'e gitmem için Rabten buyruk aldım. Ama onlara geldiğim zaman beni istemediler ve Rab'bin buyruğunu reddettiler.*

34*Ònuŋ içĭn size derim ki ėy diŋleyen ve aŋlayan ümmetler çobânıŋıza katlanıŋ o size ebedî râhatı vėrecekdir çün ol âhir zamânda gelecek kimesne yakındır

*34*Bundan ötürü size diyorum: -Ey anlayan ve dinleyen ülkeler! Çobanınıza katlanın. O size sonsuz huzuru verecektir. Çünkü o son zamanda gelecek olan kimse yakındır.*

35*Melekûtuŋ sevâbını almağa hâzır oluŋ zîrâ nûr-i câvidânî size ebeden aydınlık ėdecekdir

*35*Krallığın ödülünü almaya hazır olun. Çünkü 'Sonsuzluk Işığı' sizi sonsuza dek aydınlatacaktır.*

36*Bu dünyanıŋ gölgesinden kaçıŋ ʿizzetiŋiziŋ safâʾsını alıŋ ben size halâsım içĭn âşikâre şehâdet ėderim

*36*Bu dünyanın gölgesinden kaçın, onurunuzun mutluluğunu alın. Ben size kurtuluşum için apaçık tanıklık yapıyorum.*

37*Size sipâriş olunan bahşîşi alıŋ da seviniŋ ve sizi Melekûtü's-semâya daʿvet ėdene şükr eyleyiŋ

*37*Size ısmarlanan armağanı alın da sevinin ve sizi 'Göklerin Krallığı'na davet edene şükredin.*

*bkz I.Krl.8/9 ve 19/8, Mez.106/19 ve 32; "Ich Esra emfieng vom Herrn einen Befehl auf dem Berg Horeb,.." Martin Luther Çev.: II. Ezra 2/33 (Türkçe: Ben Ezra, Horeb dağının üzerinde Rab'ten bir buyruk aldım,...)

Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: Ben, Ezra, '*Sina'* Dağı'nda, Rab tarafından İsrail'e gitmek üzere görevlendirildim. II. Ezra 2/33

Yukarda *Sina* yazılmış; en doğrusu **Horeb** olacak.

kalkıŋ ∞

382

٣٨ قالقك ودورك ده ربك ضيافتنه نشانلو اولانلرك عددينى كورك

٣٩ كه بو دنيانك كولكه سندن ايريلوب ربدن درخشان حلّه لرينى آلديلر

٤٠ اى صيون حسابكى آلده سنك بياض كينلريكى دوشركه ربك توريتنه

تمام اطاعت ايلديلر

٤١ استدوكك اوغللريكك عددى تمام اولدى ربك عظيم قدرتنه يالوار

كه اولدن دعوت اولنمش قومك مقدس اولا

٤٢ بن عزدرا صيون طاغنده بر عظيم جمعيت كوردم كه آنى صايمغه

قادر دكل ايدم وهپسى ربه غنيه لر ايله حمدلر ايدرلر ايدى

٤٣ وآرالرنده بر جوان وار ايديكه بالا قد وهپسندن بويلو ايدى

واونلرك هر بريسنك باشلرينه تاجلر قورا ايدى ده دخى زياده

ارتفاع اولوردى بن ايسه واله وحيران ايدم

٤٤ اوزمان بر ملكه سوآل ايدوب ددمكه بونلر كيمدر سلطانم

٤٥ اول دخى بكا جواب ويروب ددكه بونلر اول كمسه لردركه موتانى

اثوابندن صويونوب نا موتانى كيديلر وربك اسمنه اقرار

اتديلرده حالا تتويج اولورلر وخرما داللرينى آلورلر

38*Kalkıŋ ve duruŋ da Rabbiŋ ziyâfetine nişânlı olanlarıŋ ʿadedini görüŋ
*38*Kalkın durun da Rab'bin şölenine nişanlı olanların sayısını görün.*
39*Ki bu dünyânıŋ gölgesinden ayrılıp Rabbden dirahşân hullelerini aldılar
*39*Onlar bu dünyanın gölgesinden ayrılıp Rab'ten parlak 'Cennet giysilerini'* aldılar.*
40*Ėy Siyon hėsâbıŋı al da seniŋ beyâz gėyenleriŋi devşir ki Rabbiŋ Tevrâtına tâmam itâʿat eylediler
*40*Ey Sion! Hesabını al da senin ak giyenlerini** topla. Onlar Rab'bin Tevrat'ına tam uydular.*
41*İstediğiŋ oğullarınıŋ ʿadedi tamâm oldu Rabbiŋ ʿazîm kudretine yalvar ki evvelden daʿvet olunmuş kaviminiŋ mukaddes ola
*41*İstediğin oğullarının sayısı tamam oldu. Rab'bin büyük gücüne yalvar ki önceden davet edilmiş milletin kutsansın.*
42*Ben ʿAzdrâ Siyon dağında bir ʿazîm cemʿiyyet gördüm ki ónu saymağa kâdir deġil idim ve hepisi Rabbe ġuniyeler ile hamd ėderler idi
*42*Ben Ezra, Sion dağında büyük bir kalabalık gördüm ki onu saymaya gücüm yetmedi. Tümü ezgilerle Rab'be hamd ediyorlardı+.*
43*Ve aralarında bir cüvân var idi ki bâlâkadd ve hepisinden boylu idi ve onlarıŋ her birisiniŋ başlarına tâclar kor idi de dahi ziyâde irtifâʿ olurdu ben ise vâle ü hayrân idim
*43*Aralarında bir genç vardı ki selvi boylu ve hepisinden uzundu. 'O, onların her birisinin başlarına taçlar koyarken, daha çok yükseliyordu. Ben ise seraptan şaşakaldım!..*
44*O zamân bir meleğe suʾâl ėdip dėdim ki bunlar kimdir sultânım
*44*O zaman bir meleğe sorup dedim ki: - Bunlar kimdir sultanım?*
45*Ol dahi baŋa cevab vėrip dėdi ki bunlar ol kimselerdir ki mevtâʾnî esvâbından soyunup nâ-mevtâʾnîyi gėydiler ve Rabbiŋ ismine ikrâr ėtdiler de hâlâ tetvîc olurlar ve hurmâ dallarını alırlar
*45*O da bana şöyle yanıt verdi: -Bunlar ölümlü giysilerinden soyunup ölümsüzlük giysilerini giydiler. Rabbin adını açıkça söylediler de şimdi taçlanıyorlar ve hurma dallarını alıyorlar.*

*bkz. önce Ali Bey '*esvâb*' yazmış; ama bu kelime yetersiz kaldığından '*hulle*' kelimesi olarak düzeltmiş. Hulle Arapçada iki parçadan oluşan Cennet elbisesi anlamına geliyor.

**bkz İş.31/4, Çık.17/6.
+bkz. Vah. 7/9.

٤٦ وبن ملكه ددمكه اونلرك باشلرينه تاج واللرينه خرما داللرينى
قويان جوان كيمدر اوبكا جواب ويروب ددیکه او ابن الله دركه آكا
دنياده مقر ايديلر بن دخى ربك اسمى ايچون شجاعت ايله
جدل ايدنلره تعظيم اتمكه باشلدم

٤٧ اوزمان ملك بكا وار ربك نه شكل ونه قدر آياتنى كوردك ايسه
قومه بلدر ددى

اوچنجى باب

١ شهرك خرابلغندنصكره اوتوزنجى يلده بن بابلده ايدم ودوشكمده
ياتور ايكن مضطرب اولدوم ده قلبم افكارلو ايدى

٢ زيرا صيونك خرابلغنى وبابلدن اولانلرك جمعيتنى كوردم

٣ وروحم پك اضطرابلو اولوب شاشقين سوزلر ايله متعاله سويلمكه
باشليوب ددمكه

٤ يارب الله تعالى سن اولدن يالكز سوزك ايله يرى تمللرك وايچنده
خلقى حاضر ايلدك

٥ هم اللريكك عملى اولان آدمه جانسز بدن ويردك وايچنه حيواتك

روحنى

46*Ve ben meleğe dėdim ki onlarıŋ başlarına tâc ve ellerine hurmâ dallarını koyan cüvân kimdir o baŋa cevab vėrip dėdi ki o İbnü'l-Allahdır+ ki öŋa dünyâda mukırr idiler ben dahi Rabbiŋ ismi içĭn şecâʿat ile cedel ėdenlere taʿzîm ėtmeğe başladım

*46*Ben de meleğe sordum: -Onların başlarına taç ve ellerine hurma dallarını veren genç kimdir? O da beni şöyle yanıtladı: -O, Tanrı'nın oğludur ki O'nu dünyada açıkça söylediler. Ben de Rab'bin adı için yiğitçe çekişenleri övmeye başladım.*

47*O zamân melek baŋa var Rabbiŋ ne şekl ve ne kadar âyâtını gördük ise kavmime bildir dėdi

*47*O zaman melek bana: -Git Rabbi ne şekil ve ne denli apaçık gördüğünü halkıma bildir, dedi.*

Üçüncü Bâb

1*Şehriŋ harâblığından soŋra otuzuncu(1) yılda ben Bâbilde idim döşeğimde yatar iken muztarib oldum da kalbim efkârlı idi

*1*Ben kentin yıkılışından sonra otuzuncu(1) yılda Babil'deydim. Döşeğimde yatarken kalbim sıkıştı ve yüreğim düşünceliydi(2)*

2*Zîrâ Siyonuŋ harâblığını ve Bâbilden olanların cemiʿyyetini gördüm

*2*Çünkü Sion'un yıkılışını ve Babil'den olanların toplumunu(3) gördüm.*

3*Ve Rûhum pek ızdırâblı olup şaşkın sözler ile Müteʿâle söylemeğe başlayıp dėdim ki

*3*Ruhum çok kederlendi. Şaşkın sözlerle 'Yüce'ye söylemeye başlayıp dedim ki:*

4*Yâ Rabbi Allah Teʿâlâ sen evvelden yalıŋız sözüŋ ile yeri temelledin ve içinde halkı hâzır eyledin

4-Ya Rab yüce Allah! Sen önceden salt içinde hazırladığın sözünle yerin temellerini ve içinde olan halkı hazırladın.*

5*Hem ellerinin ʿameli olan Âdeme cânsız beden(4) vėrdiŋ ve içine hayvâtıŋ

*5*Ellerinin işi olan Adem'e cansız beden verdin ve içine yaşam ∞*

+Veya '*İbnullah*'.

(1)bkz. Neh.13/6;

(2)Almancası: "Im dreyßigsten Jahr nach der Zerstörung der Stadt war ich in Babylon, und da ich auf meinem Beth lag, erschrack ich, und allerley Gedancken plagten mich im Hertzen." Martin Luther Çev.: II. Ezra 3/1
Türkçesi: Kentin yıkılışından otuz yıl sonra ben Babilde yatağımda yatıyordum ve yüreğim sıkıntıtılarla düşüncedeydi.

Kitabı Mukaddes Şt.'i çevirisi: "Yeruşalim'in düşüşünden sonraki otuzuncu yılda, ben, **Şealtiel-Ezra diye de bilinirim**- Babil'deydim. Yatağıma uzandığımda sıkıntılıydım." II. Ezra 3/1
Almanca ve Ali Bey'in çevirisinde '*Şealtiel Ezra diye bilinirim*' cümleleri yok. Süryanice versiyonunda var. Arap versiyonunda ise "***El Azir oğlu Şealtiyel***" yazıyor.

rûhunu ∞

(3)Etiyopça versiyonu: '*sevincini gördüm*'.
(4)Latince versiyonu "*fani beden*", Arapça vers. "*kutsal ellerinle ölü beden verdin*"

383

رُوحِينِي تَنَفَّخْ أَيْلَدِكْ دَه حُضُورِكْدَه جَانُلُو اُولْدِي

٦ آنْدَنْ آنِي اُولْ دَغِي يَرَه كَلْمَزْدَنْ اَوَّلْ صَاغْ اَلِكْ إِيلَه دِكْدُوكْ
جَنَّتْ إِيجِنَه كُوتُرْدُكْ

٧ آنْكَا اَمْر أَيْلَدِكْ كِه طُورِيقْكِي سَوَه اُوإِيسَه آنْكَا تَجَاوُز أَيْلَدِي بُوخُصُوصْدَن
عَقِبِنْجَه آنْكَا وَجْمَلَه ذُرِّيَّتِنَه اُولُومِي كُونْدَرْدِكْ صُكُوه مِلَّتْلَرْ قُومْلَرْ
طَايِفَه لَرْ وَ نَسْلَرْ بِي عَدَدْ طُوغْدِيلَرْ

٨ وَ هَرْ مِلَّتْ كَنْدُو مُرَادِي اُوزَرَه سُلُوكْ إِيدَرْدِي وَ حُضُورِكْدَه يَرَامَزْ
شَيْلَرْ أَيْلَدِيلَرْ هَمْ اَمْرِ لَرِيكِي تَحْقِيرْ إِتْدِيلَرْ

٩ بَعْدَه سَنْ بُوخُصُوصْدَن عَالَمْدَه سَاكِنْ اُولَانْلَرْ اُوزَرِينَه طُوفَانِي وَقْتِي إِيلَه
كَتُورْدُكْ دَه اُونْلَرِي هَلَاكْ أَيْلَدِكْ

١٠ وَ آدَمَه اُولُومْ وَاقِعْ اُولْدُوغِي كِبِي اُونْلَرِكْ هَرْ بِرِيسِنَه طُوفَانْدَن هَلَاكْ
اُولْمَاسِي وَاقِعْ اُولْدِي

١١ لَكِنْ بِرِينِي اَلِيقُودُكْ يَعْنِي نُوحِي كَنْدُو عِيَالِي إِيلَه وَجْمَلَه اَصْدِقَا اُونْدَه
جِقْدِيلَرْ

١٢ وَ اُولْدِيكِه يَرْ اُوزَرِنْدَه سَاكِنْ اُولَانْلَرْ جُوغَالْمَغَه وَجُوقْ اُولَادْ وَقُومْلَرْ

rûhunu teneffuh eyledin de huzûruŋda cânlı oldu
ruhunu üfledin de önünde canlı oldu.
6*Ȯndan ȯnu̓ ol dahi yere gelmezden evvel sağ eliŋ ile dikdiğin Cennet içine götürdüŋ
*6*Sonra onu daha o yeryüzüne atılmadan önce, sağ elinle yaptığın Cennet içine götürdün.*
7*Ȯŋa emr eylediŋ tarîkiŋi seve o ise ȯŋa tecâvüz eyledi bu husûsdan ʿakabince ȯŋa ve cümle zürriyyetine ölümü gönderdiŋ soŋra milletler kavmler tâʾifeler ve nesller bî-ʿaded doğdular
*7*Ona yollarını sevmesini buyurdun[5]. Ama o, ona karşı geldi! Bu yüzden ona ve tüm soyuna ölümü gönderdin. Sonra milletler, uluslar ve soylar sayısızca doğdular.*
8*Ve her millet kendi murâdı üzere sülûk ėderdi ve huzûruŋda yaramaz şeyler eylediler hem emirleriŋi tahkîr ėtdiler
*8*Her millet kendi bildiğine göre yürüyordu. Önünde yaramaz şeyler yaptılar ve buyruklarını küçümsediler[6].*
9*Baʿdehu sen bu husûsdan ʿâmâlde sâkin olanlar üzerine tûfânı vakti ile getirdiŋ de onları helâk eyledin
*9*Bundan sonra sen bu yüzden işleriyle yaşayanlar üzerine tufanı zamanında getirdin ve onları yok ettin.*
10*Ve Âdeme ölüm vâkiʿ olduğu gibi onlarıŋ herbirisine tûfândan helâk olması vâkiʿ oldu
*10*Adem'e ölüm geldiği gibi onların her birisine tufandan ölüm geldi.*
11*Lâkiŋ birini alıkoduŋ yaʿnî Nûhu kendi ʿayalı ile ki cümle âsdikâ ondan çıkdılar
*11*Ama birini esirgedin; Nuh'u! Onu kendi ailesiyle ki tüm doğrular ondan çıktılar.*
12*Ve oldu ki yer üzerinde sâkin olanlar çoğalmağa ve çok evlâd ve kavmler
*12*Yeryüzünde yaşayanlar çoğalmaya ve birçok çocuklarla milletler* ∞

(5)Bu sıfat; Arapça ve Süryanice sürümlerde eksik; Latince'de var.
(6)Laticesi "onlar senin emirlerini hor gördüler".

باشلدقلري

هم طايغه لر كتورمكه باشلدوغي زمان تكرار سلفلردن زياده فسق

اتمكه باشلديلر

١٣ هم اولديكه اونلر حضورڭده كناه ايدر ايكن سن كندوكه آرالرندن

بر آدمي اختيار ايلدڭ كه آنوڭ آدي ابراهيم ايدي

١٤ وآني سودڭ هم مرادڭي يالڭز آڭا ديويردڭ

١٥ هم آنوڭله ابدي عهد ايدوب آڭا ددڭ كه آنوڭ نسلني ابدا ترك

اتميجك سن

١٦ وآڭا اسحاقي اسحاقه دخي يعقوبي وعيصي ويردڭ ده يعقوبي

كندوكه اختيار اتدڭ عيصي ايسه رد ايلدڭ يعقوب دخي پك

چوغالدي

١٧ واولديكه سن آنوڭ نسلني مصردن چقاردوغڭ زمان آني

سناي طاغنه كوتردڭ

١٨ وكوكي آندردڭ هم يري صرصدڭ فلكي سلكدڭ وعمي دترتدڭ

هم دنياء اضطرابه ويردڭ

١٩ وسنڭ جلالڭ درت قپودن آتشدن زلزله دن روزكاردن وطولودن

كچديكه

hem tâʾifeler getirmeğe başladıkları zamân tekrar seleflerden ziyâde fısk ėtmeğe başladılar

hem halklar oluştuğu zaman; yine öncekilerden daha çok kötülük yapmaya başladılar.

13*Hem oldu ki onlar huzûruŋda günâh ėder iken sen kendiŋe aralarından bir âdamı ihtiyâr eyledin ki ònuŋ adı İbrâhîm idi

*13*Onlar önünde günah ederken sen kendine içlerinden bir adamı seçtin ki onun adı İbrahim'di.*

14*Ve ònu sevdiŋ hem murâdını yalınız òŋa deyivėrdiŋ

*14*Onu sevdin ve işini bir tek ona bildirdin(7).*

15*Hem ònuŋla ebedî ʿahd ėdip òŋa dėdiŋ ki ònuŋ neslini ebeden terk ėtmeyeceksiŋ

*15*Onunla sonsuzluk antlaşması yaptın ve "soyunu sonsuza dek bırakmayacağım" dedin.*

16*Ve òŋa İshâkı İshâka dahi Yaʿkûbu ve ʿÎsi* vėrdiŋ de Yaʿkûbu kendiŋe ihtiyâr ėtdiŋ ʿÎsi ise redd eyledin Yaʿkûb dahi pek çoğaldı

*16*Ona İshak'ı, İshak'a Yakup'u ve Esav'ı verdin. Yakup'u kendine seçip Esav'ı ise reddettin!(8) Yakup da çok çoğaldı.*

17*Ve oldu ki sen ònuŋ neslini Mısırdan çıkardığın zamân ònu Sinâʾ dağına götürdüŋ

*17*Sen onun soyunu Mısır'dan çıkardıktan sonra Sina Dağı'na götürdün.*

18*Ve göğü indirdiŋ hem yeri sarsdıŋ feleği silkdiŋ ve ʿumki ditretdiŋ hem dünyâyı ıztırâba vėrdiŋ

*18*Göğü indirip yeri sarstın, dünyayı silkeleyip denizleri(9) titrettin ve dünyaya sıkıntı verdin.*

19*Ve seniŋ celâliŋ dört kapîdan âteşden zelzeleden rûzigârdan ve doludan

*19*Senin görkemin dört kapıdan(10) ateşten, zelzeleden, rüzgârdan ve doludan ∞*

*ʿ**Îs:** ʿÎsav'ın(ʿEsâv) kısaltılmışı

geçdi ki ∞

(7) İşa. 24/5.
(8) Yerm.49/8
(9) İşaya 51/15, Mez. 59: 4
(10)Arapça versiyonda "***4 hayvan'dan***" yazarak karıştırmış.

384

كچديكه يعقوب نسلنه توريتي واسرائيلك ذريتنه كوزدجك
احكامي ويره سن

٢٠ اما اونلردن شرير قلبي قالدرمدك كه توريتك اونلرده محصول كتوره

٢١ زيرا اوّلكي آدم كندوده قلب شريري طاشيوب تجاوز ايتديده
مغلوب اولدي وكذلك جمله اوندن طوغانلر دخي بويله ايتديلر

٢٢ هم توريتك سببي ايله يرامزلق اصلك شرّتنه متّصل اولوب
قومك قلبنده مقرّر اولديده ايلك كيدوب فنالق قالدي

٢٣ بو وجهله چوق زمان كچدي وييللر مرور ايلدي تا سن كندوكه
داوود نام قولي قالدرنجه كه اسمكه بر شهر ياپمغه وايچنده
بخور وقربانلر تقريب ايتمكه آكا امر ايلدك

٢٤ بو نسنه نيجه ييل اولمشدر اندن شهرده ساكن اولانلر بر قباحت
ايتديلر آدم هم جمله آنوك تناسلي ايتدوكي هر شيئي كبي ايلديلر
زيرا اونلرك دخي قلبي شرير ايدي

٢٥ بونك ايچون سن شهريكي دشمنلريكك اللرينه ويردك

٢٦ بابل اهاليسي اوندن ايومي ايدركه آنوك ايچون صيونده سلطنت ايده‌لر

geçdi ki Yaʿkûb nesline Tevrâtı ve İsrâʾèliŋ zürriyetine gözedecek ahkâmı vèresiŋ
geçti ki Yakup soyuna Tevrat'ı ve İsrail'in soyunu gözetecek buyruklarını veresin.*
20*Âmmâ onlardan şerîr kalbi kaldırmadıŋ ki Tevrâtıŋ onlarda mahsûl getire
*20*Ama onlarda olan kötü yüreği kaldırmadın ki Tevrat'ın onlarda ürün getirsin.*
21*Zîrâ evvelki âdam kendi de kalb-i şerîri taşıyıp tecâvüz ètdi de mağlûb oldu ve kezâlik cümle ondan doğanlar dahi böyle ètdiler
*21*Çünkü ilk Adem kendi benliğinde kötülüğü taşıyıp buyruğa karşı geldi ve yenik düştü. Böylece onun soyundan gelenler de böyle oldu.*
22*Hem Tevrâtıŋ sebebi ile yaramazlık aslıŋ şirretine muttasıl olup kaviminŋ mukarrer oldu da iyilik gidip fenâʾlık kaldı
*22*Kutsal Yasa'dan(11) ötürü yaramazlık, bozgunculuğun kökünde bağlı kalıp; iyilik gitti, kötülük kaldı.*
23*Bu vechile çok zamân geçdi ve yıllar mürur eyledi tâ sen kendiŋe Dâvûd nâm kulu kaldırınca ki ismiŋe bir şehir yapmağa ve içinde buhûr ve kurbânlar takrîb ètmeğe òŋa emr eylediŋ
*23*Böylece uzun zaman geçti ve yıllar birbirini kovaladı. Ta sen kendine Davut adında bir kul seçene dek. Ona, senin adına bir şehir yapmayı ve içinde tütsü ile kurbanlar sunmayı buyurdun.*
24*Bu nesne niçe yıl olmuşdur òndan şehirde sâkin olanlar bir kabahat ètdiler Âdem hem cümle ònuŋ tenâsülü ètdiği her şeyi gibi eylediler zîrâ onlarıŋ dahi kalbi şerîr idi
*24*Bu şeyler yıllar yılı oldu. Ondan sonra şehirde yaşayanlar bir suç işlediler. Adem gibi ve onun soyunun yaptığı gibi, her şeyi yaptılar. Çünkü onların da yürekleri kötüydü.*
25*Bunuŋ içiŋ sen şehiriŋi düşmanlarıŋıŋ ellerine vèrdiŋ
*25*Bunun için sen şehrini düşmanlarının eline verdin(12).*
26*Bâbil ahâlîsi ondan iyi mi idir ki ònuŋ içiŋ Siyonda saltanat èdeler
*26*Babil halkı sanki onlardan daha mı iyidir ki, bu yüzden Sion'da egemenlik sürsünler?*

*Hz. Yakup'un(A.S.) diğer adı.
(11)Bak Pavlus'un Mektubu ile karşılaştırın.
(12)Latince versiyonu: "bu nedenle o Sion'u aldı", Süryanice versiyonu: "bu nedenle sen Sion'u bıraktın", Arapça versiyonu: "O Sion'u verdi".

٢٧ واولدیکه بن بورایه بو اوتوزنجی ییلده کلوب حسابسز یرامزلقلری
کوردوکمدنصکره هم جانم چوق عاصیلری کورنجه یورکم بایلدی

٢٨ چون کوردم که اونلر کناه اتدکجه اونلره نیجه تحمل ایدرسن
ویرامزلق ایدنلره نیجه عفو ایدرسن هم قومکی هلاک ایدوب
دشمنلریکی صقلرسن ده بکا بونی هیچ اعلام اتمدک

٢٩ بو ایش نیجه بویله کچه بلور عقلم یتشمز بابل صیوندن ایومی ایدر
اسرائیل قومندن غیری قوم سنی بلورمی

٣٠ یاخود قنقی طایفه لر سنک شهاداتکه یعقوب کبی ایناندیلر
ینه ده اونلرک ثوابی ظهوره کلمدی هم اونلرک زحمتی محصول
کتورمدی

٣١ زیرا بن چوق طایفه لرده کزدم واونلری چوغالور کوردم اکرچه
سنک امرلرک هیچ خاطرلرنده دکللر ایسه ده

٣٢ پس حالا بزم یرامزلقلریمزی وسایر دنیا اهالیسنک یرامزلقلرینی
میزان ایله طارت ده کور که سنک اسمک غیری یرده بولنماز
الا اسرائیلده

یانه

27*Ve oldu ki ben buraya bu otuzuncu yılda gelip hèsapsız yaramazlıkları gördüğümden soŋra hem cânım çok ʿâsîleri görünce yüreğim bayıldı

*27*Ben buraya bu otuzuncu yılda geldiğimde -birçok kötülükleri gördükten sonra- canım tüm bu asilikleri görünce yüreğim bayıldı.*

28*Çün gördüm ki onlar günâh ètdikçe onlara nice tahammül èdersin ve yaramazlık èdenlere nice ʿavf èdersin hem kaviminį helâk èdip düşmanlarınį saklarsın da baŋa hîç iʿlâm ètmediŋ

*28*Çünkü onlar günaha devam ederken*(13) *sen onlara nasıl katlanabilirsin? Kötülük edenleri nasıl bağışlayabilirsin? Neden halkını yok edip düşmanlarını korursun ki bunu bana hiç bildirmedin?*

29*Bu iş nice böyle geçebilir ʿaklım yetişmez Bâbil Siyondan íyî mi idir İsrâʾèl kavminden ġayrı kavm seni bilir mi

*29*Nasıl*(14) *böyle birşey olabilir? Bir türlü aklım almıyor! Babil Sion'dan iyi midir, İsrail halkından başka bir halk seni bilir mi?*

30*Yâhud kanġi tâʾifeler seniŋ şehâdetiŋle Yaʿkûb gibi inandılar yine de onlarıŋ sevâbı zuhûra gelmedi hem onlarıŋ zahmeti mahsûl getirmedi

*30*Veya hangi*(15) *milletler senin tanıklığına Yakup gibi inandılar? Ama yine de onların ödülü ortaya dökülmedi ve onların emeği*(16) *bir ürün getirmedi.*

31*Zîrâ ben çok tâʾifelerde gezdim ve onları çoġalır gördüm eġerçe seniŋ emirleriŋ hîc hâtırlarında değiller ise de

*31*Buyruk bilmeyen*(*) *birçok milletleri gezdiğimde onların çoğalmakta olduklarını gördüm*(17).

32*Pes hâlâ bizim yaramazlıklarımızı ve sâʾir dünyâ ahâlîsiniŋ yaramazlıklarını mîzân ile tart da gör ki seniŋ ismin ġayrı yerde bulunmaz illâ İsrâʾèlde

*32*Bu yüzden bizim kötülüklerimizi ve dünya milletlerinin kötülüklerini ölç ve tart ki*(18) *senin adın başka yerde bulunmaz; ama kesinlikle İsrail de.*

ya ne ∞

(13)Etiyopça versiyonu: "ki, gözlerimde günahkarlar olması".

(14)Etiyopça versiyonu: "bu davranışın biteceğini hiç kimseye söylemedin"

(15)Etiyopça versiyonu: "Ya da başka bir millet İsrail'i bildi mi ki,"

(16)Etiyopça versiyonu: "*onların cezası meyvasını getirmedi*", Ali Bey'in Osmanlıca tercümesinde: "onların zahmeti bir mahsül getirmedi", (17) Etiyopça versiyonu: "*emir ve şeriatını**tanımayan milletlerin sevinç içinde olduklarını gördüm" *Birçok versiyonda yok!

(18) Etiyopça versiyonu: "*acaba milletlerden küçük bir kalabalık bulabilir misin ki, kantarın mizanı lehimize çevrilsin ?* ".

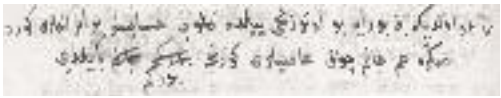

385

٣٣ يانه زمان اولديكه يرك ساكنلري حضوركده كناه ايتمش اولالر
يا قنقي قوم امرلريكي بويله كوزتمشدر

٣٤ تحقيق بونلري آدلو آدنجه بولاسنكه امرلريكي كوزتديلر ساير
طايفه لر ايسه كوزتمديلر

دردنجي باب

١ اوزمان بكا كوندرلمش ملك كه انوك آدي اوريالدر جواب ويروب
ددیکه

٢ جانك بو دنياده بايلديده سن متعالك طريقني ادراك ايديم درشن

٣ بن دخي بلي سلطانم ددم واو بكا جواب ويروب ددیکه بن
سكا اوچ شي كوسترمكه واوچ تمثيلي سوآل ايتمكه كلدم

٤ اكر سن بكا اونلردن برني بيان ايده بلورسك بن دخي سكا كورمك
استدوكك يولي كوستره يم هم قلب شرير ندن كلور ديويره يم

٥ اوزمان بن سويله افندم ددم اول دخي بكا ددیکه وار بكا
آتشي طارت يا روز كاري اولچ يا كچمش كوني دوندر

33*Ya ne zamân oldu ki yerinŋ sâkinleri huzûruŋda günâh ėtmemiş olalar ya kanġi kavm emirleriŋi böyle gözetmişdir
*33*Ya ne zaman oldu ki yerde yaşayanlar önünde suç yapmamış olsunlar? Veya hangi millet[15] buyruklarını böyle gözetmiştir?*
34*Tahkîk bunları adlı adınca bulasın ki emirleriŋi gözetdiler sâʾîr tâʾifeler ise gözetmediler
*34*Araştır! Bunları adlı adınca bulursun ki buyruklarını gözettiler; diğer milletler ise gözetmediler[19].*

Dördüncü Bâb

1*O zamân baŋa gönderilmiş melek ki ònuŋ adı Uriyâldır cevab vèrip dèdi ki
*1*O zaman adı Uriyal[1] olan, gönderilmiş melek beni şöyle yanıtladı:*
2*Cânıŋ bu dünyâda bayıldı da sen Müteʿâliŋ tarîkını idrâk ėtdim dersin
2-Canın bu dünyada bayıldı ki sen 'Yüce'nin yollarını anladım diyorsun[2].*
3*Ben dahi belî sultânım dèdim ve o baŋa cevab vèrip dèdi ki ben saŋa üç şey göstermeğe ve üç temsîli suʾâl ėtmeğe geldim
*3*Ben de: -Evet efendim, dedim. Ve o bana yanıt verip dedi ki: -Ben sana üç şey göstermeye ve üç benzetme sormaya geldim.*
4*Eğer sen baŋa onlardan birini beyân èdebilirseŋ ben dahi saŋa görmek istediğiŋ yolu göstereyim hem kalb-i şerîr neden gelir deyivèreyim
*4*Eğer sen onlardan birini bana açıklayabilirsen; ben de sana görmek istediğin yolu göstereyim ve kötü yüreğin neden geldiğini bildireyim.*
5*O zamân ben söyle efendim dèdim ol dahi baŋa dèdi ki var baŋa âteşi tart ya rûzigârı ölç ya geçmiş günü dönder
*5*O zaman ben de: -Sor efendim! Dedim. O da bana dedi ki: - Hadi bana ateşi tart, rüzgârı ölç ve geçmiş günü geri getir.*

(19)Bu ayet Etiyopça versiyonunda yoktur.

(1)Arapçası "Ouryal", variyantı "Souryal".
(2)Süryanice versiyonu: "Bu zamanda senin kalbin sıkıştı ki, Müt`âl'in yollarını bilmek istedin"

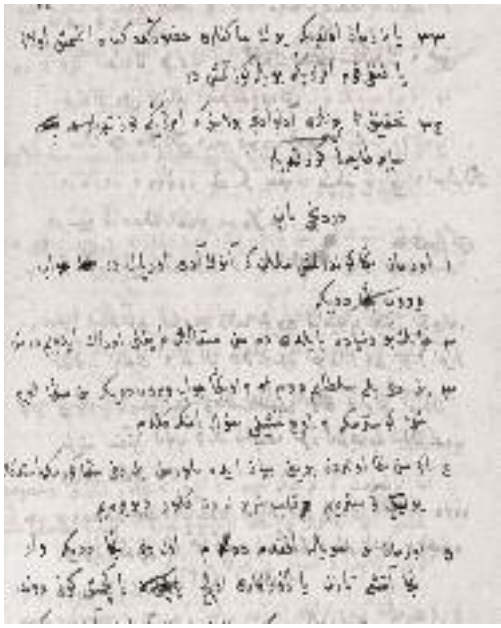

٦ بن دخی جواب ویروب دیدمکه عورتدن طوغان آدملرك
آراسنده کیم وارکه بو بندن استدوکك نسنه لری اتمکه قادر اولا
٧ اوایسه بکا دیدیکه اکر بن سکا سوال ایدوب دیسیدمکه دکیزك
درونده قاچ مکان یا عمقك باشنده قاچ طمار یا کوکك قاچ
چشمه لری وار یا جنتك سنورلری قنقیلردر
٨ بلکه بکا دییدك که بن عمقلره وجهنمه اینمدم وهیچ کوکه ده
چقمادم
٩ اما حالا بن سکا غیری برشی صورمدم الا آتشی روزکاری وکچردوکك
کونی که اونلردن ایرلامزسن سن ایسه برنسنه جواب اتمدك
١٠ هم بکا دیدیکه سن کندوکك وسنکله بتن شیلریکی بلمکه قادر دکلسن
یا سنك وجودك متعالی ~~حکمتنی~~ نیجه ادراك ایده بلور وبتون
دنیا ظاهرده فاسد ایکن یالکز بکا عیان اولان فسادی نیجه آکلیا بلور
١٢ بن دخی آکا دیدمکه بزه اولمقدن ایسه اولمماق ودخی دیری ایکن
یرامزلقده دیرلمك و~~نیچون بویله دیکدن~~ چون وچرا صبر ایدوب بلممك دخی
اولی ایدی

اول

6*Ben dahi cevab vèrip dèdim ki ʿavratdan doğan âdamlarıŋ arasında kim var ki bu benden istediğiŋ nesneleri ètmeğe kâdir ola

*6*Ben de yanıtlayıp: -Kadından doğan insanların soyunda kim var ki, bu benden istediğin bu şeyleri yapabilsin ? Dedim.*

7*O ise baŋa dèdi ki eğer ben saŋa suʿâl èdip dèseydim ki deŋiziŋ derûnunda kaç mekân ya ʿumkuŋ başında kaç damar ya göğüŋ kaç çeşmeleri var ya Cennetiŋ[+] sınîrları kaŋgilerdir

*7*O da bana dedi ki: -Eğer ben sana sorup deseydim ki denizin içinde kaç mekân(3) ya derinliğin başında kaç damar, ya göğün kaç çeşmeleri var; veya Cennet'in sınırları hangileridir?*[+]

8*Belki baŋa dèyeydiŋ ki ben ʿumklara ve Cehenneme* inmedim ve hîç göğe de çıkmadım.

*8*Belki bana dedin ki; ben dipsiz derinliklere ve Cehennem'e inmedim ve hiç göğe de çıkmadım.*

9*Âmmâ hâlâ ben sana ġayrı bir şeyʾi sormadım illâ âteşi rûzigârı ve geçirdiğiŋ günü ki onlardan ayrılamazsın sen ise bir nesne cevab ètmediŋ

*9*Ama şimdi ben sana başka bir şey sormadım. Nasıl ki ateşe, rüzgâra ve geçirdiğin günlere kayıtsız kalmadıysan onlar için de bir yanıt veremezsin.*

10*Hem baŋa dèdi ki sen kendiniŋ ve seniŋle biten şeyleriŋi bilmeğe kâdir değilsin

*10*Hem de: -Sen kendinin ve seninle biten şeylerini bilmeye gücün yetmez, diye de yanıt verdi.*

(11*)Ya seniŋ vücûduŋ Müteʿâli nice idrâk èdebilir ve bütün dünyâ zâhirde fâsid iken yalıŋız baŋa ʿayân olan fesâdı nice aŋlayabilir

*11*Öyleyse senin bedenin 'Yüce'yi nasıl kavrayabilir ve bütün dünya kötülükle doluyken salt benim bildiğim kötülüğü nasıl anlayabilir?*

12*Ben dahi òŋa dèdim ki bize ölmekden ise ölmemek ve dahi diri iken yaramazlıkda dirilmek ve çûn ü çerâyı sabr èdip bilmemek dahi evlâʾ idi

*12*Ben de ona dedim ki: -Öyleyse; bize ölmektense ölmemek, canlı olup da yaramazlıkta dirilmek, sabredip 'neden ve niçin'i bilmemek*(4) *daha iyi idi.* (3) Arapça versiyonu: "*kaç hazineler veya kaç soru var?*" (4)Etiyopça versiyonunda: "*Bu sözleri işitttiğinde yere yüzükoyun düştü ve bize günahlarla yaşayıp acı çekmektense hiçbir şeyi bilmemek daha iyi değil miydi?*" dedi.

+Almancası: "So ich dich fragen würde, und sagen, wie tieffe Wohnungen seyen mitten im Meer, oder wie grosse Quellen seyen im Eingangs des Abgrunds, oder wie viel Gänge seyen über dem Himmel, oder was für Ausgänge hat das Paradies? II. Ezra; Martin Luther Çev.: 4/7

Türkçesi: Bu yüzden size sormak istiyorum; söyleyin! Denizlerin ortasında ne derin mekânlar var, dipsiz derinliklerde ne büyük kaynaklar var, göğün kaç girişi var; veya Cennet'in çıkışları nelerdir?

Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: Farzet ki, sana şöyle sordum: 'Denizlerin derinliğinde kaç tane hayat vardır? Kaç tane kaynak derinlikleri besler? Cennetin kemerlerinde kaç tane su yolu vardır? Nerededir ~~***kabirlerden dışarıya çıkan patikala***~~r, cennete giden yollar? II. Ezra 4/7

Yukardaki yorumda **„ *kabirlerden dışarıya çıkan patikalar"*** uydurması hiç yakışmamış.

*Grekçe '*Gehenna*': İsrail'de Ge-Hinnom vadisi. Ölülerin atıldığı çöplük, imha vadisi(*Siol*).

ol ∞

386

١٣ اول دخی بکا جواب ویروب دیدیکه برکره صحراده براورمانه واردم

١٤ وآغاجلر مشاوره ایدوب دیرلر ایدیکه کلك کیده‌لم ده دریا ایله

جنك ایده‌لم که بزه یرویره ده کندولریمزه غیری اورمانلر یاپالم

١٥ دریا موجلری دخی مشاوره ایدوب دیدیلرکه کلك چقالم ده صحرا

اورمانلری ایله جنك ایده‌لم ده اوراده بزه برغیری یر حاضر لیالم

١٦ اما اورمانك فکری باطل اولدی زیرا آتش کلوب آنی یاقدی

١٧ موج دریانك دخی فکری باطل اولدی زیرا قوم قالقوب آکا مانع اولدی

١٨ پس اکر سن قاضی اولایدك قنقیسینی اول تبریه و قنقیسینی مدان ایدردك

١٩ بن دخی جواب ویروب دیدمکه تحقیق ایکیسیده فکر باطلی ایتدیلر

زیرا اورمانلره یر دریایه دخی کندو موجلرینی کوترمك ایچون مکان

ویرلمشدر

٢٠ واو بکا جواب ویروب دیدیکه ایو حکم ایتدوك یا کندوکه دخی نیچون

بویله حکم ایتمدك

٢١ زیرا نیجه که یر اورمان ایچون و در یا کندو موجلری ایچون تعیین

اولندی ایسه بویله دخی ارضیلر یالکز ارض اوزرنده اولان شیلری

13*Ol dahi baŋa cevab vėrip dėdi ki bir kerre sahrâʾda bir ormana vardım
*13*O da bana yanıt verip dedi ki: -Bir kez bozkırlara bir ormana*(5) *gittim.*
14*Ve ağaçlar müşâvere ėdip dėrler idi ki geliŋ gidelim de deryâ ile cenk ėdelim ki bize yer vėre de kendilerimize ġayrı ormanlar yapalım
*14*Ağaçlar kendi aralarında konuşup dediler ki: Gelin gidelim, denizlerle cenk edelim de bize yer versinler ve kendimize başka ormanlar yapalım.*
15*Deryâ mevcleri dahi müşâvere ėdip dėdiler ki geliŋ çıkalım da sahrâ ormanları ile cenk ėdelim de orada bize bir ġayrı yer hâzırlayalım
*15*Deniz dalgaları da birbirleriyle konuşup şöyle dediler: Gelin gidelim de bozkırların ormanlarıyla cenk edelim ve orada kendimize başka yer hazırlayalım.*
16*Âmmâ ormanıŋ fikiri bâtıl oldu zîrâ âteş gelip ònu̓ yakdı
*16*Ama ormanın düşüncesi geçersiz oldu. Çünkü ateş gelip onu yaktı.*
17*Mevc-i deryânıŋ dahi fikri bâtıl oldu zîrâ kum kalkıp òŋa mâniʿ oldu
*17*Denizlerin dalgalarının düşüncesi de yanlış oldu. Çünkü kum kalkıp ona engel(6) oldu.*
18*Pes eġer sen kâzî olaydıŋ kanġisini evvel tebriye ve kanġisini müdân ėderdiŋ
*18*Bu durumda sen yargıç olsaydın(7) önce hangisini zan altından kurtarır ve hangisini cezalandırırdın?*
19*Ben dahi cevab vėrip dėdim ki tahkîk ikisi de fikr-i bâtılı ėtdiler zîrâ ormanlara yer deryâya dahi kendi̓ mevclerini götürmek içi̓n mekân vėrilmişdir
*19*Ben de şöyle yanıtladım: İncelendiğinde ikisinin de düşüncesinin yanlış olduğu görülüyor. Çünkü ormanlara toprak ve denizlere de kendi dalgaları için yer verilmiştir, dedim.*
20*Ve o baŋa cevab vėrip dėdi ki íyi hükm ėtdiŋ ya kendi̓ŋe dahi niçi̓n böyle hükm ėtmediŋ
*20*O da bana yanıt verip dedi ki: -İyi karar verdin; ya kendini niçin böyle yargılamadın?*
21*Zîrâ nice ki yer orman içi̓n ve deryâ kendi̓ mevcleri içi̓n taʿyîn olundu ise böyle dahi ʾarzîler yalıŋız ʾarz üzerinde olan şeyleri
*21*Nasıl ki yer ormanlar için ve denizler de kendi dalgaları için belirlenmişse; böylece dünyevilerin yalnız dünya üstündeki şeyleri ∞*

*(5) Latince versiyonu: "Ben ormanın ağaçlarına gittim", Etiyopya versiyonu: "Ben ormanın ağaçlarına avukat** olsun diye gittim" **conseil juridique: Hukuki danışmanlık.*

(6)Süryanice ve Arapça versiyonu: " yükseldi "
(7)Süryanice ve Arapça versiyonu: "eğer sen yargıç olsaydın".

وسمويلو سمانك يوكسكلكنده اولان شيلري آكلمغه قادرلردر

٢٢ آندن بن جواب ويروب ددمكه لطف ايله سلطانم كه بكا فهم
اتمك ايچون عقل ويريله

٢٣ زيرا يوجه نسنه لري سوال اتمك مرادم دكل ايدي الا آرامزده
هركون كچن نسنه لر ايچون اسرائيل امتلري آرا سنده معيوبدر
وسودوكك قوم يرامز طائفه لرك حكمي آلتنه ويرلدي هم بابالريمزك
توريتي نيچون ضايع اولدي يازيلو فرايض دخي هيچ بريرده بولنمايور

٢٤ ونيچون بز دنيادن چكركه لر كبي انتقال ايدرز وعمريمز حيران
وتخويفده در حال بوكه بز رحمته نائل اولمغه لايق اولدق

٢٥ اما بزده آكلان اسمني نيلر اشته بو نسنه لري سوال ايلدم

٢٦ اول دخي بكا جواب ويروب ددي كه نه قدر زياده صورارسن اوقدر
زياده پر حيرت اولورسن چون دنيا سريع الزوالدر

٢٧ وكلجك زمانده صادقلره وعده اولنان شيلري كوترمكه استعدادي
يوقدر زيرا بو دنيا يرامزلق هم ضعف ايله طولودر

٢٨ نهايت بكا صوردوغك خصوصاتي سكا ديويره يم شرت اكلمشدر

اما

ve semâʾvîler semâʾnıŋ yüksekliğinde olan şeyleri aŋlamağa kâdirlerdir
ve göktekilerin de göğün yüksekliğinde olan şeyleri anlamaya gücü yeter.
22*Ôndan ben cevab vėrip dėdim ki lütf eyle sultânım ki baŋa fehm ėtmek için ʿakıl vėrile
*22*Ondan sonra ben yanıtlayıp dedim ki: - Bana iyilik et efendim ki, bana anlamak için akıl verilsin.*
23*Zîrâ yüce nesneleri suʾâl ėtmek murâdım değil idi illâ aramızda her gün geçen nesneler için İsrâʾėl ümmetleri arasında maʿyûbdur ve sevdiğiŋ kavim yaramaz tâʾifeleriŋ hükmü altına vėrildi hem babalarımızıŋ Tevrâtı niçin zâyiʿ oldu yazılı ferâiz dahi hicbir yerde bulunmayıyor*(1664 yazmasında **bulunmayor**)*+
*23*Çünkü yüce şeyleri sormak istememiştim. Ama aramızda her gün geçen şeyler yüzünden, İsrail milletler arasında utanç içindedir ve sevdiğin halk yaramaz milletlerin egemenliği altına verildi. Hem atalarımızın Tevratı niçin kayboldu? Yazılı kesin buyruklar da hiçbir yerde bulunmuyor?*
24*Ve niçin biz dünyâdan çekirgeler gibi intikâl ėderiz ve ömrümüz hayrân ü tahvîfdedir halbuki biz rahmete nâʾil olmağa lâyık olduk
*24*Neden bu dünyadan çekirgeler gibi göçüyoruz ve yaşantımız korkuyla doludur? Halbuki biz esirgenmeye layık olmuştuk.*
25*Âmmâ bizde aŋılan ismini neyler işte bu nesneleri suʾâl eyledim**
*25*Ama bizde 'anılan adın' ne olacak? İşte bu şeyleri sordum.*
26*Ol dahi baŋa cevab vėrip dėdi ki ne kadar ziyâde sorarsan o kadar ziyâde pür-hayret olursun çün dünyâ seriʿü'z-zevâldır
*26*O da bana cevap verip dedi ki: Ne denli çok şey soruyorsan o denli şaşkınlıkla dolarsın! Çünkü dünya çok çabuk geçiyor.*
27*Ve gelecek zamânda sadıklara vaʿde olunan şeyleri götürmeğe istiʿdâdı yokdur zîrâ bu dünyâ yaramazlık hem zaʿf ile doludur
*27*Ve gelecek zamanda doğrulara söz verilen şeyleri getirmeye eğilimi yoktur. Çünkü bu dünya yaramazlık ve çaresizlik ile doludur.*
28*Nihâyet baŋa sorduğuŋ husûsâtı saŋa deyivėreyim şirret ekilmişdir
*28*Son olarak bana sorduğun şeyler için sana anlatacağım. Kötülük ekilmiştir;* ∞

+Almancası: "...Und warum das Gesätz unserer Vätter untergegangen sey, daß die geschriebenen Rechte nirgent mehr vorhanden seynd? Martin Luther çev.; II.Ezra 4/23
Türkçesi: Neden atalarımızın şeriatı kayboldu gitti ve yazılı yasaları artık mevcut değil?
Kitab-ı Mukaddes Şirketi Çev.: "...Neden atalarımızın yasası önemsiz hale getirildi, yazılı antlaşmalar geçersiz birer *mektup* oldu?" II.Ezra 4/23
Yukardaki çeviride '*geçersiz mektup*' diyor; aslında '***mektup***' diye bir kelime geçmiyor. Burada ayet tahrif edilmiş. *Yazılı antlaşma yoktur* olmalı.
Alm. Türkçesi: Ama bundan sonra '*anılan ismini*** 'o ne yapacak? Bir tek ben bunu sordum!
Kitab-ı Mukaddes Şti. Çev.: "Bunlardır benim sorularım." Yazıp ayeti eksik bitirmiş. II. Ezra 4/25
Yukarıdaki yanlış çeviride ayetin ilk cümlesi yok. Yazılmamış. Yani Tanrı'nın '*anılan adı*'. Oysa bu ayetle ilgili Yeremya 15/16'da şöyle yazıyor: "Sözün geldiği gibi onu yedim. Senin sözlerin yüreğime sevinç kaynağı ve coşku oldu. Çünkü ***senin adınla anıldım***; ey orduların Allah'ı ***Yehovah***!" *(Ekümenik Kutsal Kitap çevirisine göre.)*

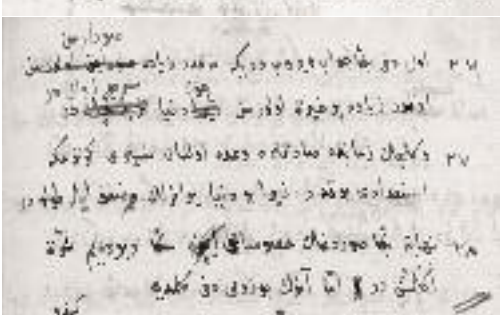

387

اَمَّا اَنُوكْ بُوزُومِي دَخِي كَلْمَدِي

٢٩ پَسْ اَكَرْ اَكِلْمِشْ نَسْنَه اِقْلَاعْ اُولْمَازْ اِيسَه وَ شِرَّتْ كَنْدُو اَكِلْدُوكِي
يَرْدَنْ كِتْمَزْ اِيسَه اَنُوكْ اَكِلْدُوكِي يَرْدَه خَيْرْ بِتْمَزْ

٣٠ زِيرَا آدَمْكْ قَلْبِنَه يَرَامَزْ تُخْمُكْ فِلِسِي تَا اِبْتِدَادَنْ بِرَاقِلْدِي
نَه قَدَرْ زِيَادَه بِتْرِسَه كَرَكْدُرْ

٣١ فَنَا تُخْمُكْ فِلِسِي نَه قَدَرْ يَرَامَزْ يَمِشِي بِتْرِدِي كَنْدُو كَنْدُوكْدَه تَخْمِينْ
اَيْلَه

٣٢ حِسَابْسِزْ اُولَانْ بَشَاقْلَرْ بِيچِلْدُوكِي زَمَانْ نَه قَدَرْ بُيُوكْ خِرْمَنْ
اِيدَجَكْلَرْدُرْ

٣٣ اُوزَمَانْ بَنْ جَوَابْ وِيرُوبْ دِدِمْكَه بُو نَسْنَه لَرْ نِيجَه وَنَه زَمَانْ
اُولَاجَقْدُرْ بِزُومْ يَاشْلِرِيمْزْ نِيچُونْ اَزْوَدَرْدْلُودُرْ

٣٤ وَاُوبَكَا جَوَابْ وِيرُوبْ دِدِيكَه رَبِّ مُتَعَالَه اُوسْتْ اُولْمَغَه عَجَلَه اِتْمَه
زِيرَا آكَا اُوسْتْ اُولْمَغَه سُومَكَه چَالِشُورْسِنْ چُونْ سَنِكْ تَجَاوُزْكْ
پَكْ بُيُوكْدُرْ

٣٥ صَادِقْ جَانْلَرْ كَنْدُو زَاوِيَه لَرِنْدَه بُو نَسْنَه لَرِي سُوَالْ اِيدُوبْ دِيمِدِيلَرِمِي

ونه قدر يرامزلق بتردي هم حصاد كلنجه

âmmâ ônuŋ bozumu dahi gelmedi
ama onun hasatı daha gelmedi.
29*Pes eğer ekilmiş nesne iklâʿ olmaz ise ve şirret kendi ekildiği yerden gitmez ise ônuŋ ekildiği yerde hayr bitmez+
*29*Böylece eğer ekilmiş şey çıkmazsa ve çekişmeler kendi ekildiği yerden gitmezse; onun ekildiği yerde hayır bitmez+.*
30*Zîrâ Âdemiŋ kalbine yaramaz tohumuŋ filisi tâ ibtidâʾdan bırakıldı ve ne kadar yaramazlık bitirdi hem hasâd gelince ne kadar ziyâde biterse gerekdir
*30*Çünkü Adem'in yüreğine yaramaz tohumun filizi ta başlangıçtan bırakıldı ve ne denli çok kötülük bitirdi! Hem hasat gelinceye dek daha ne kadar bitmesi gerekiyor?*
31*Fenâ tohumuŋ filisi ne kadar yaramaz yemişi bitirdi kendi kendiŋde tahmîn eyle
*31*Kötü tohumun filizi ne denli yaramaz yemiş bitirdi; bunu bir düşün!?*
32*Hėsâbsız olan başaklar biçildiği zamân ne kadar büyük hirmen ėdeceklerdir*
*32*Sayısızca başaklar biçildiği zaman ne denli büyük harman edeceklerdir.*
33*O zamân ben cevab vėrip dėdim ki bu nesneler nice ve ne zamân olacakdır bizim yaşlarımız niçin az ve derdlidir
*33*O zaman ben yanıtlayıp dedim ki: -Bu şeyler ne zaman ve nasıl olacak? Bizim yaşlarımız neden az ve derlidir?*
34*Ve o baŋa cevab vėrip dėdi ki Rabb-i Müteʿâle üst olmağa ʿacele ėtme zîrâ ôŋa üst olmağa sümeğe* çalışırsın çün seniŋ tecâvüzün pek büyükdür
*34*O da beni şöyle yanıtladı: -Çabucak yüce Rab'be üst olmaya davranma. Çünkü O'na üst olmaya boş yere çalışıyorsun. Zira sen çok haddini aşıyorsun.*
35*Sâdık cânlar kendi zâviyelerinde bu nesneleri suʿâl ėdip dėmediler
*35*Doğru canlar kendi ölçülerine göre bu şeyleri sorup demediler mi ∞*

*bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında 'sümeye'

+*Veya: "ekilen alan görünmez"* Latince, Süryanice ve Etiyopya metinde yer alan bu cümle Arapça metinde değişiktir.
**Etiyopça versiyonu: "İyi tohumlardan bir tohum hasat edildiğinde ne kadar çok meyve verirse öyle".*

كه نيجه بر بويله اميدوار اولالم واجريمزك حصادينك محصولي نه
زمان كلور

٣٦ ويرميال نام رايس الملائكه بوكا جواب ويروب ديديكه آراكزده
نسلك عددي دوكندوكي زمان

٣٧ زيرا اودهوري ميزان ايله طارتدي وازمنهٔ اولچي ايله اولچدي
واونلري حساب ايله صايدي ومذكور اولچي تمام اولماينجه بر شيئ
قملدا تميوب قالدرمز

٣٨ اوزمان بن جواب ويروب ديدمكه اي افندي سلطانم بزدخي هپمز
پرفسادیز

٣٩ بلكه صادقلرك حصادي بزوم ايچون ويرا وزرنده ساكن اولانلرك
كناهلري ايچون اتمام اولمامشدر

٤٠ اول دخي بكا ديديكه وار بر كبه عورته صوركه كندو طقوز آيني
تمام اتدكدنصكره انوك انا رحمي كندوده اولادي طوتمغه
قادر اولورمي

٤١ بن دخي قادر اولماز سلطانم ديدم اول دخي بكا ديديكه جانلرك

زاويه لري

ki niçe bir böyle ümîdvâr olalım ve ʾecrimiziŋ hasâdınıŋ mahsûlü ne zamân gelir
ki nasıl biz ümitvar olalım ve emeğimizin hasadının ürünü ne zaman olur.
36*Ve Yermiyâl* nâm Reʾîsi'l-Melâʾike buŋa cevab vėrip dėdi ki araŋızda nesliŋ+ ʿadedi dökündüğü zamâŋ
*36*Ve Yermiyal* adındaki meleklerin başkanı buna şöyle yanıt verdi: -Aranızdaki soyun sayısı bittiği zaman.*
37*Zîrâ o duhûru mîzân ile tartdı ve ezmineyi ölçü ile ölçdü ve onları hėsâb ile saydı ve mezkûr ölçü tamâm olmayınca bir şeyʾi kımıldatmayıp(*) kaldırmaz
*37*Çünkü 'O' devirleri teraziyle tarttı ve zamanları(+) ölçüyle ölçtü. Onları hesapla saydı ve söylenilen ölçü tamamlanmayınca, hiç bir şeyi kımıldatmayıp kaldırmaz.*
38*O zamân ben cevab vėrip dėdim ki ėy efendi sultânım biz dahi hepimiz pür-fesâdız
*38*O zaman ben yanıtlayıp dedim ki: -Ey efendi sultanım! Biz de tümümüz kötülükle doluyuz.*
39*Belki sâdıkların hasâdı bizim içiŋ ve yer üzerinde sâkin olanların günâhları içiŋ itmâm olmamışdır
*39*Belki doğruların hasadı bizim için ve yeryüzünde yaşayanların günahları için tamamlanmamıştır.*
40*Ol dahi baŋa dėdi ki var bir gebe ʿavrata sor ki kendi dokuz ʿayını tamâm ėtdikden soŋra ònuŋ ana rahmi kendide evlâdı tutmağa kâdir olur mu
*40*O da bana dedi ki: -Git! Bir gebe kadına sor bakalım; kendisinin dokuz ayı tamamlandıktan sonra, onun ana rahmi kendinde çocuğunu tutabilir mi?*
41*Ben dahi kâdir olmaz sultânım dėdim ol dahi baŋa dėdi ki cânlarıŋ
*41*Ben de: -Tutamaz efendim, dedim. O da bana dedi ki: -Canların ∞*

*Almancası: "Und wenn wird kommen die Frucht der Erndte unseres Lohns? Darauf antwortete ***Jeremiel***, der Ertz-Engel, und sprach: Wann unter euch wird die Zahl des Saamens erfüllt seyn. Martin Luther Çev.: II. Ezra 4/36

Türkçesi: Ve ne zaman emeğimizin hasadının meyvesini alacağız? Buna meleklerin başı ***Yeremiyel*** cevap verip dedi ki: -Neslinizin sayısı ne zaman tamamlanırsa...!
Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: "Baş melek ~~***Cebrail***~~ onlara şu yanıtı verdi: 'Sizler gibi, onların sayıları da tamamlanır tamamlanmaz. Rab dünyayı bir denge içinde tarttığı, çağları ölçüp numaralandırdığı için, kararlaştırılan sayıya ulaşıncaya kadar."
Not: Kitabı Mukaddes Şt.'inin çevirdiği bu çevirinin 4/34'üncü ayetinde '*Melek Uriel*' adı yazılmıştır. Oysa Almanca ve Ali Bey'in çevirisinde böyle bir isim 34'üncü ayette geçmemektedir. Ayrıca 36. ayette olan melek ismi Cebrail değil '*Yermiyal*'dır! Oysa Cebrail`in Almancası Gabriel'dir.

*Bunun Süryanice versiyonu: "Ramiel", Arapça versiyonu:"Aramiel"dir.
+Etiyopça versiyonu: "Sizlerin sayısı bittiği zaman"
(+)Bunun Etiyopça versiyonu: "denizleri", Latince versiyonu: "zamanları"
(*)Latince versiyonu: "sallamayıp", ayet sonu Arapça'da değişiktir.

388

زاویه لری اولومده انا رحمی کبی در

٤٢ زیرا نیجه که طوغران عورت طوغرمغك ضرورتندن قورتلمغه اوتلرسه
اویله دخی اول یرلر کندولرده اولان امانتلری کرو ویرمکه اوتلرلر

٤٣ کورمك استدوکك سکا ابتدادن کوستریله

٤٤ بن دخی جواب ویروب دیدمکه اکر یانکده لطف بولدم ایسه و
استعدادم واریسه بکا کوسترکه کلجك نسنه لر کچنلردن زیاده میدر
یوخسه کچن نسنه لر کلجکلردن می زیاده

٤٥ بن کچمش نسنه بلورم اما اولاجغنی بلمم

٤٦ اول دخی بکا دیدیکه صاغ طرفدن طورده بن سکا بو سؤالی بر تمثیل ایله
بیان ایده یم

٤٧ اوزمان بن دوردم وکوردوم که اوکمده بر ینار فرون کچدی

٤٨ واولدیکه علو کچدوکی کبی باقدم ده اشته توتون قالدی ایدی

٤٩ آندن یانمده صو ایله طولو بر بولوت کچدیکه صغناق ایله یغموری
دوکر ایدی ویغمورك صغناغی کچمش ایکن اوندن صکره کوچك
طمله لر قالدی

zâviyeleri* ölümde ana rahmi gibidir
ölçüsü ölümde ana rahmi gibidir.*
42*Zîrâ nice ki doğuran ʿavrat doğurmağıŋ zarûretinden(+) kurtulmağa evetlerse öyle dahi ol yerler kendilerde olan emânetleri geri vèrmeğe evetlerler
*42*Nasıl ki doğuran bir kadın doğurmanın zorunluluğundan kurtulmak isterse; öyle de o yerler kendilerinde olan emanetleri geri vermeyi isterler.*
43*Görmek istediğiŋ saŋa ibtidâdaŋ gösterile(*)
*43*Sana görmek istediğin başlangıçtan gösterilsin(*).*
44*Ben dahi cevab vèrip dèdim ki eğer yanıŋda lütf buldum ise ve istiʿdâdım varise baŋa göster ki gelecek nesneler geçenlerden ziyâde midir yohsa geçen nesneler geleceklerden mi ziyâde
*44*Ben de yanıtlayarak dedim ki: -Eğer yanında esirgendimse ve anlayışım varsa bana göster: Gelecek şeyler geçmiştekilerden daha çok mudur? Yoksa geçen şeyler geleceklerden mi daha çok?*
45*Ben geçmiş nesneyi bilirim âmmâ olacağını bilmem
*45*Ben geçmiş şeyi biliyorum; ama 'ne' olacağını bilemem.*
46*Ol dahi baŋa dèdi ki sağ** tarafdan dur da ben saŋa bu suʾâli bir temsîl ile beyân èdeyim
*46*O da bana dedi ki: -Sağda** dur da ben sana bu soruyu bir örnekle açıklayayım.*
47*O zamân ben durdum ve gördüm ki öŋümde bir yanar furûn geçdi
*47*O zaman ben durdum ve gördüm ki önümden yanan bir fırın geçti.*
48*Ve oldu ki ʿalev geçdiği gibi bakdım da işte tütün kaldı idi
*48*Alev geçtikten sonra baktığımda işte duman kaldı.*
49*Ondan yanımda su ile dolu bir bulut geçdi ki sağanak ile yağmuru döker idi ve yağmuruŋ sağanağı geçmiş iken ondan soŋra küçük damlalar kaldı
*49*Ondan sonra yanımdan suyla dolu bir bulut geçti ve yağmur sağanak gibi dökülüyordu. Yağmurun şiddeti geçtikten sonra, ondan geriye küçük damlalar kaldı.*

**Etiyopça versiyonu: "imkânsızdır; çünkü Cehennem ve salih bedenler rahim gibidir"*

(+) Latince, Süryanice ve Arapça versiyonu: "nasıl bir kadın çabucak doğum sancılarından kurtulmak isterse öyle…".

(*)Etiyopça versiyonu: *"başlangıçta onlar ne demek istediğini açıklar".*

**Etiyopça versiyonu: *"belli bir mesafede".*

٥٠ وَاُوبَڭَا دِدِيكه كَنْدُوڭْدَه تَفَكُّر اَيْلَه نِيجَه كِه يَغْمُور طَمْلَه لَرْدَنْ وَآتَشْ
تُوتُونْدَنْ بُيُوكْرَكْ اِيسَه بُويْلَه دَخِي كَچَنْلَرِڭْ اُولْچِيسِي بُيُوكْرَكْدُرْ
وَحَالَا هَمَانْ طَمْلَه لَرْ وَتُوتُونْ قَالْدِي

٥١ اُوزَمَانْ بَنْ دُعَا اِيدُوبْ دِدِمْكه صَانُورْمِسِنْكه بَنْ اُوزَمَانَه دَكْ
يَاشَادِمْ وَاُولْ كُونْدَه نَه اُولَا جَقْدُرْ

٥٢ اُوبَڭَا جَوَابْ وِيرُوبْ دِدِيكه بَنْ سَڭَا سُؤَالْ اِتْدُوكُڭْ نِشَانْلَرْدَنْ
بِرْ نَسْنَه دِيَوِيرْمَكه قَادِرِمْ اَمَّا بَنْ عُمْرِيڭِڭْ خُصُوصِي اِيچُونْ بِرْ
شَيْ سُوْيَلْمَكه كُونْدَرْلِمْدِمْ هَمْ دَخِي بِرْشَيْ بِلْمَمْ

بِشَنْجِي بَابْ

١ پَسْ اَكَرْ نِشَانْلَرِي دَرْسَكْ اِشْتَه كُونْلَرْ كَلْجَكْدُرْ كِه يَرْدَه سَاكِنْ اُولَانْلَرْ
عَظِيمْ حِسَابْدَه طُوتْلَالَرْ وَطَرِيقِ حَقْ پِنْهَانْ اُولَا هَمْ وِلَايَتْ اَيْمَانْدَنْ
مَاحِلْ اُولَا

٢ وَحَالَا كُورْدُوكُڭْدَنْ زِيَادَه وَهِيچْ اِشِتْمَدُوكُڭْ ظُلْمْ چُوغَالَه

٣ وَاُولَاكِه شِمْدِي سَلْطَنَتْ سُورَرْ كُورْدُوكُڭْ وِلَايَتِي بِرْآنْ اِيچِنْدَه

خراب

18

50*Ve o baŋa dėdi ki kendiŋde tefekkür eyle nice ki yağmur damlalarından ve âteş tütünden büyükrek ise böyle dahi geçenleriŋ büyükrekdir ve hâlâ hemân damlalar ve tütün kaldı

*50*Ve o bana dedi ki: -Kendince bir düşün! Nasıl yağmur damlalardan, ateş de dumandan daha büyükse; böylece geçenler de büyüktür. Şimdi geriye damlalar ve duman kaldı.*

51*O zamân ben duâʾ ėdip dėdim ki sanır mısın ki ben o zamâna dek yaşarım* ve ol günde ne olacakdır

*51*O zaman ben dua edip dedim ki: -Benim o zamana dek yaşayacağımı sanıyor musun ve o gün ne olacak?*

52*O baŋa cevab vėrip dėdi ki ben saŋa suʾâl ėtdiğiŋ nesnelerden bir nesne deyivėrmeğe kâdirim âmmâ ben ʿömrüŋüŋ husûsu içiŋ bir şey söylemeğe gönderilmedim hem dahi bir şey bilmem+

*52*O da bana şöyle yanıt verdi: -Ben sana sorduğun şeylerden bir şey söyleyebilirim; ama ben senin yaşamının ne olacağı için bir şey söylemeye gönderilmedim ve bu konuda da bir şey bilmem+.*

Beşinci Bâb

1*Pes eğer nişânları derseŋ işte günler gelecekdir ki yerde sâkin olanlar ʿazîm hėsâbda tutulalar ve tarîk-ı hakk pinhân(+) ola hem vilâyet îmândan mâhil ola(*)

*1*Eğer şimdi işaretleri soruyorsan; öyle günler gelecektir ki yeryüzü insanlarla dolacak ve 'Hak yol' gizlenecektir. Hem ülke imandan kısır olacaktır.*

2*Ve hâlâ gördüğüŋden ziyâde ve hîç işitmediğiŋ zulüm çoğala

*2*Şimdi gördüğünden daha çok ve hiç işitmediğin zulüm çoğalacaktır.*

3*Ve ola ki şimdi saltanat sürer gördüğüŋ vilâyeti bir an içinde(**)

*3*Öyle zamanlar olacaktır ki şimdi egemenlik sürdüğünü gördüğün vilayeti bir an içinde

*Arapça ve Süryanice versiyonunda: "eğer yargılasaydınız o gün ne yapardınız?"

+Arapça versiyonunda bu son kelime yoktur.

(+)Latince ve Arapça versiyonunda *"ses"*, Süryanicesinde *"parça"*, (*)Bak B.14/17.

(**)Latince ve Süryanice versiyonunda: *"şimdi üzerinde hüküm sürdüğünü gördüğünüz topraklar geçecek ve harabe olup çöl kalacaktır."* bu cümle Arapça versiyonunda kısaltılmış olup yarım kalmıştır.

389

خَرَابْ كُوْرَه سِنْ

٤ پَسْ اَگَرْ اَللّٰه تَعَالِي سَكَا عُمُورِرْسَه اُوجِنِي سُورَرْ نُصْرَتُه كُوْرَه سِنَكَه كُوْنَشْ
آكْسِيزْدَنْ كِيجَه دَه وَاَيْ كُوْنَده اُوْچْ كَرَّه لَعْنَتْ اِيدَه لَرْ

٥ وَاَغَاجْدَنْ قَانْ طَمْلَيَه طَانْ دِنِي كَنْدُوْ آوَازِنِي وِيرَه دَه خَلْق اِضْطِرَابَه
اُولَا

٦ وَيَرْدَه سَاكِنْلَرِكْ اُوْمَادُوغِنِي كِسَنَه پَادِشَاهْلِق اَيْلَيَه هَمْ قُوْنْلَرْ اِيدَه لَرْ
دِن ايچمزدن

٧ بِحَرْسَدُوْم دِنِي بَالِقْلَرِي طَشْرَه يَه بِرَاغَه وَكِيجَه دَه بِرَاوَازِ وِيرَه كِه
آنِي آذْكِشِي بِلَه لَرْ اَمَّا صَدَاءِ هِيْسِي اِيشِيدَه لَرْ

٨ اَرْض يِنْجَه يَرْلَرْدَه زِيرُوزَبَرْ اُولَا هَمْ آتَشْ صِنْجَه صِنْجَه اَتَلَه دَه يَايَانْ
حَيْوَانْلَرِي قَجَارُوْ حَيْفسُلُو عَوْرَتْلَرْ غَرَايِبَاتْ طُوْغُرَه لَرْ

٩ وَطَاتْلُو صُولَرْدَه طُوْزْلُو صُولَرْ بُولُونَه هَمْ جَمِيْع دُوْسْتْلَرْ بِرْبِرِيلَه جَنَكْ
اَيْلَيَه لَرْ اُوْزَمَانْ عَقْل دِنِي كِزْلَنَه وَاِدْرَاكْ اَيْرِيلُوْبْ كَنْدُوْزَاوِيلَه سِنْدَه
صَقْلَنَه

١٠ وَبِنْجَه لَرْدَنْ اَرَانَه دَه بُوْلُنَمَايَه هَمْ ظُلْم وَبَرْهِيْز سِزْلِكْ يَرْدَه جُوْغَالَه لَرْ

١١ وَبِرْ وَلَايَتْ يِقِنِي وِلَايَتَه سُوَالْ اِيدُوْبْ دِيَه كِه حَقّ عَدَالَتْ اِيدَنْ كِشِي

harâb göresin
yıkılmış göreceksin.
4*Pes eğer Allah Teʿâlâ saŋa ʿömr vėrirse üçüncü sûrdan soŋra göresin ki güneş aŋsızdan gėcede ve ay günde üç kerre lemʿân ėdeler
*4*Eğer şimdi yüce Allah sana yaşam verirse; üçünsü "Sur"dan* sonra güneşin ansızın gecede ve ayın günde üç kere parladığını göreceksin.***
5*Ağaçdan kan damlaya taş+ dahi kendi âvâzını vėre de halk ızdırâbda++ ola
*5*Ağaçtan kan damlayacak; taş+ da kendi sesini versin ve halk acı++ çeksin.*
6*Ve yerde sâkinlerden umulmadığı kimesne pâdişâhlık eyleye hem kuşlar eriyeler
*6*Yeryüzünde yaşayanlardan ummadığımız kişiler egemen olacaklar ve kuşlar eriyecekler(göç edecekler).*
7*Bahr-i Sadom dahi balıkları taşraya bırağa ve gėcede bir âvâz vėre ki onu az kişi bileler âmmâ sedâʾyı hepisi işideler*(Etiyopça'da yok).*
*7*Lut Gölü de balıkları dışarıya bırakacak. Gece öyle bir ses olacak ki onu çok az kişi bilecek; ama sesi herkes duyacaktır.*
8*Ârz nice yerlerde dümdüz zîr ü zeber ola hem âteş sıkça sıkça atıla da yâbân hayvânları kaçalar ve hayzlı ʿavratlar ġarâibât doğuralar
*8*Yeryüzü birçok yerde dümdüz, alt üst olacak. Ateş sık sık atılsın da yabanıl hayvanlar kaçışsınlar ve adetli kadınlar*(+) *acayip şeyler doğursunlar.*
9*Ve tatlî sularda tuzlu sular buluna hem cemʿi dostlar birbirile cenk eyleyeler ve o zamân ʿakıl dahi gizlene ve idrâk ayrılıp kendi zâviyesinde saklana
*9*Tatlı sularda tuzlu sular bulunacak, tüm dostlar birbirleriyle savaşacak, o zaman akıl dahi gizlenecek, anlayış ayrılıp kendi ölçüsünde saklanacak.*
10*Ve niçelerden arana da bulunmaya hem zulm ve perhîzsizlik yerde çoğalalar
*10*Ve birçoklarından aranacak; ama bulunmayacak. Hem zulümle aşırılık yeryüzünde çoğalacaktır.*
11*Ve bir vilâyet yakın vilâyete suʾâl ėdip diye ki hak ʿadâlet ėden kişi
*11*Bir kent yakın bir kente şöyle soracak: 'Hak ve adalet eden kişi ∞*

*Etiyopça *"sarsıntıdan, şoktan"*.
** Almancası: "So dir aber der Herr das Leben fristen wird, so wirst du nach dem Schall der dritten ***Posaunen*** sehen, daß die Sonn in der Nacht plötzlich hervor leuchten, und der Mond dryer im Tag Leuchten wird." Martin Luther Çev.: II. Ezra 5/4
Türkçesi: Ama Rab sana hayatında zaman tanırsa; üçüncü ***borazan***ın sesini duyduktan sonra güneşin ansızın gecede parladığını ve ayın da günde üç kez parladığını göreceksin, bkz. Luk.21/25.
Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: "*Üçüncü dönemden* sonra yüce Tanrı sana yeterince uzun bir ömür bahşederse, her yerde bir karışıklık göreceksin. Güneş aniden gece ortasında parlamaya başlayacak, ay da gündüzün görülecek. II. Ezra 5/4
Borazan: Türkçe'de '*Sur*' (*Cebrail Sur'u üfleyecek*) çevriliyor.
+bkz. Habk. 2/11, ++Etiyopça versiyonu: *"ve yıldızlar düşecek"*, Süryanice versiyonunda: *"ve hava değişecek"* şeklinde değişiyor.
(+): Almancası '*Mannbare Weiber*': Ergin eşler.

اورتاكده كچديمي اول دخي يوق ديه

١٢ اوزمان واقع اولاكه آدملر اومالرده نائل اولمياكر ورحمت
چكه كرده مقصودلري راست كلميه

١٣ وبو نشانلري سكا ديويرمكه بكا جائزدر اما اكر سن شمدي
اتدوكك كبي يالواروب اغلارسك ويدي كون اورج طوتارسك
بردخي بوندن بيوك نسنه لر ايشيده سن

١٤ اوزمان اويانديم ده تنم پك اورپردي هم جانم شويله صقلديكه
بايلدي

١٥ اما كلوب بكا سويلين ملك بني طوتدي وقوتلندردي هم اياق اوزرينه
قالدردي

١٦ وايكنجي كيجه ده اولديكه سالاتيال نام قومك باشي بكا كلوب
ديديكه نره ده ايدك ويوزك نيچون محزوندر

١٧ بلمزميسنكه اسرائيل كندو اسيرلكينك ولايتنده سكا مفوضدر

١٨ پس قالق واتمك طات ده چوبان كندو سوريسني يرتجي قوردلرك
اللرنده براغر كبي بزي براقمه

بن

ortaŋda geçmedi mi ol dahi yok diye
ortanda geçmedi mi?' O da: -Yok! diyecek.
12*O zamân vâkiʿ oldu ki âdamlar umalar da nâʾil olmayalar ve zahmet çekeler de maksûdları râst gelmeye
*12*O zaman olacak ki, insanlar umacaklar; ama erişemeyecekler. Emek verecekler; ama ereğine ulaşamayacaklar.*
13*Ve bu nişânları saŋa deyİvèrmeğe baŋa caʾîzdir âmmâ eğer sen şimdi ètdiğiŋ gibi yalvarıp ağlarsaŋ ve yedi gün oruç tutarsaŋ bir dahi bundan büyük nesneler işidesin
*13*Bu işaretleri sana söylemeye bana izin vardır. Ama eğer sen, şimdi yaptığın gibi yalvarıp ağlarsan ve yedi gün oruç tutarsan bir kez daha bundan büyük şeyler duyacaksın.*
14*O zamân uyandım da tenim pek ürperdi hem cânım şöyle sıkıldı ki bayıldı
*14*O zaman uyandım, bedenim çok ürperdi ve canım o derece sıkıldı ki bayıldı.*
15*Âmmâ gelip baŋa söyleyen melek beni tutdu ve kuvvetlendirdi hem ayak üzerine kaldırdı
*15*Ama benimle konuşan melek beni tutarak güçlendirdi ve beni ayağa kaldırdı.*
16*Ve ikinci gècede oldu ki *Sâlâtiyâl*(+) nâm kavimiŋ başı baŋa gelip dèdi ki nerede idiŋ ve yüzüŋ niçin mahzûndur
*16*İkinci gece olduğunda halkımın Şealtiel adındaki beyi bana gelerek: -Neredeydin, yüzün niçin yaslıdır?(+)*
17*Bilmez misin ki İsrâʾèl kendİ esîrliğindeŋ vilâyetinde saŋa müfevvezdir(++)
*17*İsrail'in kendi tutsaklığından, vilayetinde sana devredildiğini bilmiyor musun?(++)*
18*Pes kalk ve etmek tat da çûbân kendİ sürűsünü yırtıcı kurtlarıŋ ellerinde bırağır gibi bizi bırakma
*18*Şimdi kalk ve ekmek ye de çoban kendi sürüsünü yırtıcı kurtların eline bıraktığı gibi bizi bırakma.*

+: bkz. Hag.1/1,1/12,14, 2/2
(*)Almancası: "Und es geschah in der andern Nacht, und Sealthiel, der Oberste des Volcks, kam zu mir, und Sprach: Wo warest du? und warum siehest du so traurig aus? Martin Luther Çev.: II. Ezra 5/16
Türkçesi: Diğer bir gece halkın önderi Şealtiel bana gelip dedi ki: -Nerdeydin? Ve niçin üzgün görünüyorsun?
Kitabı Mukaddes Şt.'i Çevirisi: "Ertesi akşam halkın önderi ***Paltiel*** bana gelip, "Neredeydin?" diye sordu, "Neden o kadar üzgün görünüyorsun?" bkz. II. Ezra 5/16
(+) Bkz. Hag.1/1,1/12,14, 2/2; Süryanice versiyonu "***Psaltiel ve üçüncü akşam***", Arapça versiyonu "***Faladyal***".
ben ∞

(++)Etiyopça versiyonunda: *"İsrail'in emanetinin nereye göçeceğini bilmiyor musun?*

390

١٩ بن دخي آڭا ددمكه واركيت بندن و بڭا يناشمه اول دخي
ددوكمي اشتدوكي كبي بندن آيرلدي

٢٠ بن دخي يدي كون اورج طوتدم و ملك اوريال بڭا امر اتدوكي
كبي بانقر بانقر آغلادم

٢١ و يدي كون كچدكدنصكره اولديكه قلبمك افكاري بني تكرار
دردلو اتدي

٢٢ اندن جانم يرينه و عقلم باشمه كلدكدنصكره تكرار متعالك
حضورنده سويلمكه باشلدم

٢٣ و ددمكه اي رب الله تعالى يرك جمله اورمانلرينك و اغاجلرينك
آراسندن يالكز اصمهٔ اختيار ايلدك

٢٤ و دنيانك جمله يرندن يالكز بر چقوري سچدك هم بتون عالمك
چيچكلرندن فقط زنباغي انتخاب ايلدك و دريانك جميع لجه لرندن
يالكز بر ارماغي طولدردك هم جميع بنا اولنان شهرلردن يالكز
صيوني مقدس ايلدك

٢٥ جمله يرادلمش قوشلردن دخي يالكز كوكرجيني اكدك و جمله خلق

19*Ben dahi òŋa dėdim ki var git benden ve baŋa yanaşma ol dahi dėdiğimi işitdiği gibi benden ayrıldı*

*19*Ben de ona dedim ki: -Benden uzaklaş ve bana yanaşma. O da dediğimi işittiği gibi benden ayrıldı*.*

20*Ben dahi yedi gün oruç tutdum ve melek Uriyâl+ baŋa emr ettiği gibi baŋġır baŋġır ağladım

*20*Ben yedi gün oruç tuttum ve melek Uriyal'ın bana buyurduğu gibi bangır bangır ağladım.*

21*Ve yedi gün geçdikden soŋra oldu ki kalbimiŋ efkârı beni tekrar derdli ėtdi

*21*Yedi gün geçtikten sonra, yüreğimin düşünceleri beni yine kederlendirdi.*

22*Òndan cânım yerine ve ʿaklım başıma geldikden soŋra tekrar Müteʿâliŋ huzûrunda söylemeğe başladım**

*22*Ondan sonra yine canım yerine ve aklım başıma geldi. Sonra tekrar 'Yüce'nin önünde söylemeye başladım**.*

23*Ve dėdim ki ėy Rabb Allah Teʿâlâ yeriŋ cümle ormanlarınıŋ ve ağaçlarınıŋ arasından yalıŋız asmayı ihtiyâr eylediŋ

*23*Ve dedim ki: -Ey yüce Rab-Allah! Yeryüzünün tüm ormanlarının ve ağaçlarının arasından yalnızca asmayı seçtin.*

24*Ve dünyânıŋ cümle yerinden yalıŋız bir çukuru seçdiŋ hem bütün ʿâlemiŋ çiçeklerinden fakat zanbâğı intihâb eylediŋ ve deryânıŋ cemʿi lüccelerinden yalıŋız bir ırmağı doldurduŋ hem cemʿi bina olunan şehirlerinden yalıŋız Siyonu mukaddes eylediŋ(+)

*24*Dünyanın tüm yerlerinden yalnızca bir çukuru seçtin. Tüm dünyanın çiçeklerinden zambağı seçtin. Denizlerin tüm engin sularından yalnız bir ırmağı doldurdun ve tüm yapılan şehirlerinden yalnızca Sion'u kutsadın(+).*

25*Cümle yaradılmış kuşlardan dahi yalıŋız göġercini andıŋ ve cümle halk

*25*Tüm yaratılmış kuşlar içinden yalnızca güvercini andın. Tüm yaratılan ∞*

*Etiyopça versiyonunda: *"Ben de: 7 gün gelme, daha sonra gel ki, seninle konuşayım. O da beni bıraktı"*

+Süryanice versiyonunda: "Ramiel".

**Etiyopça versiyonunda: *"Hikmetin ruhu canıma girdi ve 'Yüce'ye konuştum".*

(+)Ali Bey'in metninde 3/24'te geçen ayetin II. yarısı Etiyopça versiyonunda yoktur; ama Arapça, Süryanice ve Latince versiyonlarında vardır.

اولنان حیواناتدن کندوکه فقط بر قیونی تدارك ایلدك

٢٦ وجمله چوغالان قوملردن فقط بر قومی حاصل ایلدك هم
جمله دن محسن شریعتکی بو مرغوب قومکه ویردك

٢٧ وحالا یارب نیچون بو بری چوقلره ویردك واول بر کوکلردن زیاده
کوکلر نیچون دکدك هم سنك بریجککی چوقلر آراسنه نیچون
طاغتدك

٢٨ سنك وعده لریکه مخالفت ایدنلر وعهدلریکه اینانمیانلر آنی
چکندیلر

٢٩ چون قومکه بغض اتدك سنك اللرکدن تأدیب اولمق کرك ایدی

٣٠ بو نسنه لری ددوکم کبی بکا کچن کیجه کلن ملك کوندرلدی

٣١ وبکا ددیکه بنی دکله ده سکا تعلیم ایده یم بنی استماع ایله ده
سکا دخی زیاده شیلر بیان ایده یم

٣٢ بن دخی سویله افندم ددم او دخی بکا ددیکه سن اسرائیل ایچون
عقلکی پك شاشردك سن آنی خالقندن زیاده می سورسن

٣٣ بن آکا یوق سلطانم ددم نهایت المیمدن بویله سویلدم

چون

olunan hayvânâtdan kendiŋe fakat bir koyunu tedârik eyledi ŋ
hayvanlar içinden kendine bir koyunu aldın.
26*Ve cümle çoğalan kavimlerden fakat bir kavmi hâsıl eyledi ŋ hem cümleden muhassın şerîʿatıŋı bu merġub kavimine vėrdin+
*26*Tüm çoğalan milletlerden bir halkı ayırdın ve tümüne yabancı 'Kutsal Yasa'nı bu beğendiğini halkına verdin+.*
27*Ve hâlâ yâ Rabbi niçin bu biri çoklara vėrdiŋ ve ol bir köklerden ziyâde kökler niçin dėdin hem seniŋ biriciğiŋi çoklar arasına niçin dağıtdıŋ++
*27*Ve şimdi ya Rabbi! Niçin bu biri çoklara verdin ve öbür köklerden daha çok kökler niçin dedin? Hem senin biriciğini çoklar arasına niçin dağıttın?++*
28*Seniŋ vaʿdeleriŋe muhâlefet ėdenler ve ʿahdleriŋe inanmayanlar ònu çėğnediler(*)
*28*Senin sözlerine karşı koyanlar ve antlaşmalarına inanmayanlar onu çiğnediler.*
29*Çün kavimiŋe buğz ėtdiŋ seniŋ elleriŋden teʾdîb olmak gerek idi
*29*Çünkü halkından nefret ettin; senin ellerinden terbiye olmalıydılar.*
30*Bu nesneleri dėdiğim gibi baŋa geçen gėce gelen melek gönderildi
*30*Bu şeyleri der demez, geçen gece gelen melek bana gönderildi.*
31*Ve baŋa dėdi ki beni diŋle de saŋa taʿlîm ėdeyim beni istimâʿ eyle de saŋa dahi ziyâde şeyler beyân ėdeyim
*31*Ve bana dedi ki: -Beni dinle de sana öğreteyim, beni işit ki sana daha çok şeyler açıklayayım.*
32*Ben dahi söyle efendim dėdim o da baŋa dėdi ki sen İsrâʾėl içìn ʿaklıŋı pek şâşırdıŋ sen ònu Hâlıkından ziyâde mi seversin(+)
*32*Ben de söyle efendim dedim. O da bana dedi ki: -Sen İsrail* için aklını yitiriyorsun! Sen onu 'Yaradan'dan daha mı çok seversin?*
33*Ben òŋa yok sultânım dėdim nihâyet ʾelemimden böyle söyledim
*33*Ben de ona: -Hayır efendim! dedim. Ama sonuçta, kederimden böyle söyledim.*
(Etiyopya 3:34*Ali Bey'de 3/33. Ayettir).

+ Bu metin Arapça versiyonunda siliktir.
++ Etiyopça versiyonunda: *"Ya Rab! Neden bu benzersiz halkını milletlere bıraktın; neden bu kökler diğerlerinin altında kirletildi ve neden iyiler birçoklarından israf edildi?"*

çün ∞

(*)bkz.Yer.23/36, I.Krl.19/10.
*Burada sözü edilen Hz. Yakup(A.S.)
(+) Arapça versiyonunda: *"düşmanlarından nefret etmek ve senin buyruklarından nefret edenleri elinle cezalandırmak daha iyi olurdu".*

391

٣٤ چون بن متعالك سبيلني اوكرنمك وحكمنك برقسمني افتخاص
اتمك استر ايكن بللرم بكا هر ساعت درد ويررلر

٣٥ اول دخي بكا ايده مزسن ددي بن دخي نيچون سلطانم ددم
نيچون طوغدم وآنا رحمي بكا نيچون مزار اولمادي كه يعقوبك
زحمتني وآل اسرائيلك مشقتني كورممش اولايدم

٣٦ اول دخي بكا ددي كه بكا واقع اولميان نسنه لري صاي وبكا طاغلمش
قطره لري دوشر هم بكا قورمش چيچكلري يشلت

٣٧ وبكا مغلق خزينه لري آچ هم بكا قپانمش روزكارلري اخراج ايله
بكا آوازك صورتني كوسترده اوزمان بن سكا كورمك استدوكك
دردك سببني كوستره يم

٣٨ بن ده آكا ددمكه افندم سلطانم بو نسنه لري بلمكه قادر اولان كيمدر
مكر اول كمسه اولا كه آدملر ايله مسكني اولميا

٣٩ اما بن كه جاهليم سنك بكا صوردوغك نسنه لري نيجه سويليه بلورم

٤٠ اول دخي بكا ددي كه نيجه كه سويلندوكي نسنه لردن برني اتمكه
قادر دكل ايسك بويله دخي حكمي وآخرتده قومه اقرار اتدوكم

34*Çün ben Müteʿâliŋ sebîlini öğrenmek ve hükmünüŋ bir kısmını iftihâs ėtmek ister iken bellerim baŋa her sâʿat derd vėrirler

*34*Çünkü ben 'Yüce'nin yollarını öğrenmek ve yargısının bir kısmını bilmek isterken, anladım ki bana her saat acı veriyorlar.*

35*Ol dahi baŋa ėdemezsin dėdi ben dahi niçin sultânım dėdim niçiŋ doğdum ve ana rahmi baŋa niçiŋ mezâr olmadı ki Yaʿkûbuŋ zahmetini ve Āl-i İsrâʾėliŋ meşekkatini görmemiş olaydım

*35*O da bana: -Bilemezsin! dedi. Ben de: -Niçin efendim? dedim. Neden doğdum ve ana rahmi bana neden mezar olmadı ki; Yakup'un kederini ve İsrail soyunun sıkıntısını görmemiş olsaydım?*

36*Ol dahi baŋa dėdi ki(1) baŋa vâkiʿ olmayan nesneleri say(2) ve baŋa dağılmış katreleri devşir hem baŋa kurumuş çiçekleri(3) yeşilt

*36*O da bana dedi ki(1): -Henüz olmamış olan şeyleri say(2) bana dağılmış damlacıkları topla ve bana kurumuş çiçekleri(3) yeşil et.*

37*Ve baŋa muğlak hazineleri(4) aç hem baŋa kapanmış rûzigârları ihrâc eyle baŋa âvâzıŋ sûretini(5) göster de o zamân ben saŋa görmek istediğiŋ derdiŋ sebebini göstereyim(6)

*37*Bana kapalı inleri(4) aç ve kapanmış rüzgârları dışarı çıkar! Bana sesinin şeklini(5) göster ki o zaman ben de sana görmek istediğin kaygıların nedenini göstereyim(6).*

38*Ben de ȯŋa dėdim ki efendim sultânım bu nesneleri bilmeğe kâdir olan kimdir meğer ol kimse ola ki âdamlar ile meskeni olmaya(7)

*38*Ben de Ona dedim ki: -Efendi sultanım! Bu şeyleri kim bilebilir? Eğer bilen birisi varsa onun insanlar arasında yeri de yok(7).*

39*Âmmâ ben ki câhilim(8) seniŋ baŋa sorduğuŋ nesneleri nice söyleyebilirim

*39*Ama ben akılsızım! Senin bana sorduğun şeyleri nasıl söyleyebilirim?*

40*Ol dahi baŋa dėdi ki nice ki söylendiği nesnelerden birini ėtmeğe kâdir değil iseŋ böyle dahi hükmümü ve âhiretde kavme ikrâr ėttiğim ∞

*40*O da bana dedi ki: -Nasıl söylediğin bu şeylerden birini yapamazsan; böylece yargımı ve son zamanda halkıma bildirdiğim ∞*

(1)Arapça versiyonunda: *"Eğer Yüce'nin yargısını bilmek ve dilediğin gizemleri öğrenmek istersen sana söyleyeceğim"*

(2)Arapça versiyonu: *"Ey mübarek! Doğmamış olanlar kimdir?"*

(3)Arapça, Latince ve Süryanicesi:***"damlaları".***

(4)Kitabı Mukaddes Şt. 'i Çev.: "Koruma evlerinin kilidini aç, serbest rüzgarı oraya kapat ya da sesin şeklini görünür kıl. O zaman İsrail'in çilesi hakkındaki soruna yanıt veririm." II. Ezra 5/37

Yukardaki çeviride 'serbest rüzgârı oraya ~~kapat~~' değil ***çıkart*** olmalıydı.

(4)Ali Bey burada '*hazine*' kelimesini in, mağara olarak kullanmıştır. Çünkü eski devirlerde değerli şeyler böyle yerlere saklanıyordu.

(5): 2000 yıl önce sesin şekli bilinmiyordu. Ama günümüzde Elektronik Osiloskop aletleri ile sesin şeklini sinyal olarak ekranda görebiliyoruz.

(6)Süryanice ve Arapça versiyonu: *"Ben onlara çabalarını ve zamanı göstereceğim".*

(7)Veya: *"İnsanlar arasında yaşamıyor".* Arapça versiyonu: *''Eğer Allah insanlar ile değilse; bahsettiğinizden kim herşeyi öğretebilir?'*

(8)Veya: *''Ben sade, cahil biriyim''* bkz. I. Ez. 8/7.

مودتمی بولامزسن

٤١ وبن ددمکه اما اشته افندم سن آخر ایامده اولاجقلره یقین سن
یابزدن اول اولانلر یابز یابزدنصکره اولاجقلرنه ایدجکلردر

٤٢ اول دخی بکا دیدیکه بن حکمیمی بردایره یه بکزده یم نیجه که آرد
طرفلرنده بطؤ یوق ایسه بویله دخی اوک طرفلرنده سرعت یوقدر

٤٣ بن دخی جواب ویروب ددمکه سن اول اولانلری وحالا اولانلری
هم اولاجقلری یاپمغه قادر دکلمی ایدوک که دخی تیز حکمکی کوستره سن

٤٤ اول دخی بکا دیدیکه مخلوق خالقه تقدم ایدمز هم دنیا خلق
اولاجقلری براوغردن کتورمز

٤٥ وبن ددم نیجه قولکه دیدک که سندن خلق اولنان جمله مخلوقه
حیوات ویردک ینه ده مخلوق دنیا اونلری کوتردی بویله دخی
حاضر اولانلری براوغردن کوترمکه قادر اولوردی

٤٦ اول دخی بکا دیدی آنانک مدره سنه صور وآکاده که چون طفورمغه
قادرسن نیچون وقت بوقت طفوررسن کل اوندن دله که سکا
اونی براوغردن ویره

بن

meveddetimi bulamazsın(1)
dostluğumu bulamazsın(1).
41*Ve ben dėdim ki âmmâ işte efendim sen âhir-eyyâmda olacaklara yakınsın(2) ya bizden evvel olanlar ya biz ya bizden soŋra olacaklar ne olacaklardır
*41*Ben de dedim ki: -Ama; işte efendim! Sen son zamanda olacaklara yakınsın. Bizden önce olanlar veya bizden sonra olacaklar ne olacaklar?*
42*Ol dahi baŋa dėdi ki ben hükmümü bir dâʾireye benzedeyim nice ki ard taraflarında butûʾ yok ise böyle dahi öŋ taraflarında sürʿat yokdur(3)
*42*O da bana dedi ki: -Ben yargımı bir daire eye benzetiyorum. Nasıl ki ardında gecikmesi yoksa; böylece önünde de hızı yoktur.*
43*Ben dahi cevab vėrip dėdim ki sen evvel olanları ve hâlâ olanları hem olacakları yapmağa kâdir değil mi idiŋ ki dahi tėz hükmüŋü gösteresin
*43*Ben de şöyle yanıtladım: -Senin önceden olanları, şimdi olanları ve olacak olanları yapmaya gücün yetmiyor muydu ki, bir an önce yargını gösteresin?*
44*Ol dahi baŋa dėdi ki mahlûk hâlika takaddüm ėdemez hem dünyâ halk olacakları bir uğurdan götüremez
*44*O da bana dedi ki: -Yaratık 'Yaradan'ın önüne geçemez ve dünya yaratılacakları birden götüremez.*
45*Ve ben dėdim nice kuluŋa dėdiŋ ki senden halk olunan cümle mahlûka hayvât vėrdiŋ yine de mahlûk-ı dünyâ onları götürdü böyle dahi hâzır olanları bir uğurdan götürmeğe kâdir olurdu
*45*Ve ben dedim: -Kuluna dediğin gibi; senden yaratılan tüm yaratıklara yaşam verdin. Yine de dünya yaratıkları taşıdı. Böyle de hazır olanları birden götürebilirdi.*
46*Ol dahi baŋa dėdi ki ananıŋ midresine sor ve öŋa de ki çün doğurmağa kâdirsin niçin vakt be vakt doğurursun gel ondan dile ki saŋa onu* bir uğurdan vėre
*46*O da bana dedi ki: -Ananın rahmine sor ve ona de ki: Mademki doğurabiliyorsun; neden vakit vakit doğuruyorsun? Gel ondan dile ki sana onunu* birden versin.*

(1)Etiyopça versiyonunda şöyle devam ediyor: *"Sonunda Ben halkıma karşı sabrımı bekliyorum"* Latince ve Süryanice versiyonunda: *"Ben söz verdim"*, Arapça ver.: *"taşıyorum"*, Arapça versiyonunda ayet sonunda: *" her nerede insanlara önderse"*
(2)Süryanicesi Latince versiyonu gibidir: *"Onlara sonunda buyrulacaktır"*, Arapça versiyonunda ise *"onlar sonunda değiştirilecektir"* bkz. İncil benzer ayet: *"bir göz kırpması ile değiştirileceklerdir"*.
(3)bkz. St. Ambrosius'un+ alıntısı: "De bono mortis(İyi ölüm)" , Kapitel X (Benim kararım bir daire gibidir: Sonra gelenler çok geç değildir ve ilk gelenler öncekiler değildir.). + Milano Bischofu : İ.S. 340 – 4 Nisan 397.

*Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: "Sorunu bir kadının rahmine sor" diye yanıtladı, "De ki, 'Eğer on çocuk doğursan, neden sırayla doğurursun? Neden bir defada ve aynı zamanda onunu birden doğurmazsın?' " II. Ezra 5/46
*: Onu(*Şahıs zamiri*) veya 10`u (sayı) anlamlarına geliyor!
ben ∞

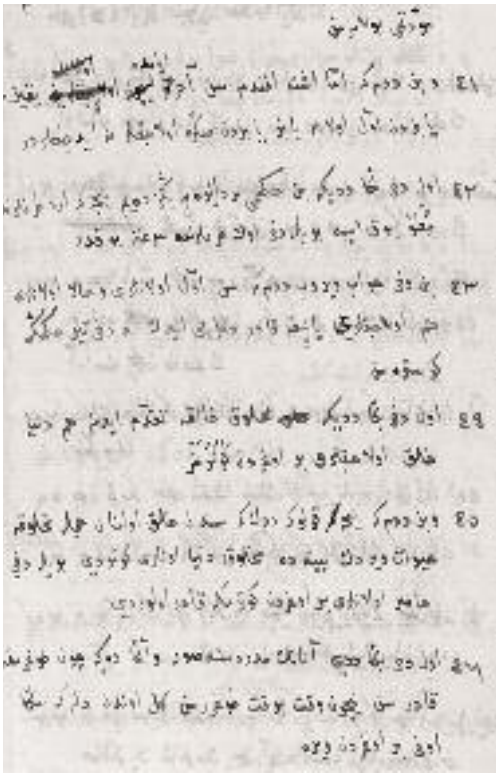

392

٤٧ بن آڭا ایدمزدم الا وقت بوقت طوغرمق گرکدر

٤٨ اول دخی بڭا دیدیکه بن دخی یر اوزرنده اکلمشلره یرمدره سنی
ویردم که وقت بوقت طوغالر

٤٩ زیرا نیجه که معصوم بالغ اولانلرك نسنه لرینی تولید اتمزسه
بویله دخی خلق اتدوکم دنیاء دوزدم

٥٠ آندن بن سؤال ایدوب دیدمکه چون بڭا یول آچدك اوڭکده سویلیم
زیرا انامز که بڭا دخی کنجدر دیدك ارتوق قوجه مغه یقلاشر

٥١ واو بڭا جواب ویروب دیدیکه طوغرانه صورده او سڭا جواب ویره

٥٢ آڭا ده که سنك طوغردقلرك نیچون سندن اول اولانلره بکزرلر
اما بویلری کوچرکدر

٥٣ اول دخی سڭا دیه که بعضیسی وارکه تمام کنجلکده طوغدیلر
وبعضیسی که قوجالق زمانده انا رحمی ضعیف ایکن طوغدیلر

٥٤ سن دخی تأمل ایله که سز دخی سزدن اول اولانلردن کوچرك
بویلوسکز

٥٥ وسز دنصکره اولاجقلر سزدن کوچرك بویلو اولورلر شول

47*Ben ȯŋa ėdemez dėdim illâ vakt be vakt doğurmak gerekdir(1)
*47*Ben de ona yapamaz; ama zamanında doğurmak gerekiyor, dedim.*
48*Ol dahi baŋa dėdi ki ben dahi yer üzerinde ekilmişlere yer midresini* verdim ki vakt be vakt doğalar(2)
*48*O da bana dedi ki: -Ben de yeryüzünde ekilmişlere 'Toprak Ana'yı* verdim ki belli an ve zamanlarda doğsunlar(2).*
49*Zîrâ nice ki maʿsûm bâliğ olanlarıŋ nesnelerini tevlîd ėtmezse böyle dahi halk ėtdiğim dünyâyı düzdüm
*49*Nasıl bir çocuk yetişkinlerin işlerini yapamazsa; böylece ben de yarattığım dünyayı düzdüm.*
50*Ȯndan ben suʿâl ėdip dėdim ki çün baŋa yol açdıŋ öŋüŋde söyleyim zîrâ anamız(3) ki baŋa dahi gencdir dėdiŋ artık kocamağa yaklaşır
*50*Ondan sonra ben şöyle sordum: -Bana önünde konuşmak için yol açtın. Annemiz ki bana gençtir demiştin; artık gittikçe yaşlanıyor.*
51*Ve baŋa cevab vėrip dėdi ki doğurana sor da o saŋa cevab vėre
*51*O da beni şöyle yanıtladı: -Doğurana sor da o seni yanıtlasın.*
52*Ȯŋa de ki seniŋ doğurduklarıŋ niçin senden evvel olanlara beŋzerler âmmâ boyları küçükdür
*52*Ona de ki: -Senin doğurdukların neden senden önce olanlara benziyorlar? Ama boyları küçüktür.*
53*Ol dahi saŋa dėye ki baʿzısı var ki tamâm gençlikde(4) doğdular ve baʿzısı ki kocâlık zamânında ana rahmi zaʿîf iken doğdular
*53*O da seni şöyle yanıtlayacaktır: -Bazıları tam gençlikte doğdular ve bazıları da yaşlılık zamanında ana rahmi zayıfken doğdular(4).*
54*Sen dahi teʾemmül eyle ki siz dahi sizden evvel olanlardan küçük boylusuŋuz(5)
*54*Sen de iyice düşün ki siz de sizden önce olanlardan küçük boylusunuz(5).*
55*Ve sizden soŋra olacaklar sizden küçük boylu(6) olurlar şul
*55*Sizden sonra olacaklar sizden küçük boylu(6) olurlar. Şu ∞*

(1)Latince, Süryanice ve Arapça versiyonunda: "Demiştim ki, aksi halde aralıkları…".
*Matrix:Yerin Rahmi; bkz. S.711, Ekl. 40/2 "*her şeyin anası*"(*Toprak Ana*).
(2)Not: Bu ayet Etiyopça versiyonunda yok; Latince, Süryanice ve Arapça versiyonunda var.

(3)Süryanice ve Arapça versiyonlarda "anne" kelimesi yerine "Sion" kelimesini kullanmış.
(4)"*Gençliğinin çiçeğinde*" doğdular.
(5)Veya; "*sana gelince siz de öncekilerden güçsüz olduğunuzu biliyorsunuz*".
(6)Veya; "sizlerden daha düşük olacaktır"

مَخْلُو قَاتْ بِي كِه قُوجَه يُورْ وَكِنْجَلِيكِنَكْ قُوَّتِنِي كُوْسْتَرِمِشْلَرْدُرْ

٥٦ بُنْ دَخِي آنَا دِدِّمِكِه اِي سُلْطَانِمْ يَانِكْدَه لُطْف بُولُدُمْ اِيسَه مَخْلُوقِكِي
كِيمَكْ اِيلَه زِيَارَتْ اِيدَرْسِنْ كَنْدُو قُولُكَه دِيَيُورْ

اَلْتِنْجِي بَابْ

١ اُولْ دَخِي بَكَا دِدِيكِه فَلَكِ اَلْاَرْضَكْ اِبْتِدَا اِيدَنْ وَدُنْيَانَكْ سِنُورِي
قُورْلَمْزْدَنْ هَمْ رُوزْ كَارْلَرَكْ اَلَايِلُوِي اَسْمَزْدَنْ

٢ وَرَعْدلَرَكْ صَدَالُوِي كُورْلَمْزْدَنْ هَمْ شِمْشِيكْلَرَكْ يِلْدِرَمَالُوِي لَمَعَانَ
اِتْمَزْدَنْ وَجَنَّتَكْ تَمَلِّرِي مُحْكَمْ اُولْمَزْدَنْ

٣ هَمْ نَاذُكْ چِيچَكْلَرْ كُورْنْمَزْدَنْ وَحَرَكَتْ اِيدَنْ قُوَّتْلَرْ قُوَيِ اُولْمَازْدَنْ هَمْ
مَلَكْلَرَكْ بِي حِسَابْ عَسْكَرْلَرِي جَمْعْ اُولْمَازْدَنْ

٤ وَهَوَانَكْ يُوجَه لِطَرِي تَرْفِيعْ اُولْمَازْدَنْ وَاَفْلَاكْلَرَكْ اُوْجِيلَرِنِه آدْ
قُونْلَمَازْدَنْ هَمْ صِيُونْدَه قُونْلَرْ يَا قَلْمَازْدَنْ

٥ وَشِمْدِيكِي يِلْدَرْ تَفَحُّصْ اُولْنَمَازْدَنْ وَحَالَا كُنَاهْ اِيدَنْلَرَكْ اَفْكَارِلَرِي
بَنْدَنْ اِبْرَلَمَازْدَنْ هَمْ اِيمَانْ خَزِينَه سِنِي دُوزَنْلَرْ تَحْرِيرْ اُولْنَمَازْدَنْ اَوَّلْ

بُنْ
١٦

mahlûkât gibi ki kocayor ve gencliğiniŋ kuvvetini geçirmişlerdir
yaratıklar gibi ki yaşlanıyorlar ve gençliğinin gücünü geçirmişlerdir.
56*Ben dahi ònŋa dèdim ki èy sultânım yanınŋda lütf buldum ise mahlûkuŋu kimiŋ ile ziyâret èdersiŋ kendi kuluŋa deyivèr
*56*Ben de ona dedim ki: -Ey beyim! Eğer yanında hoşnut olduysam; yaratıklarını kiminle ziyaret edeceğini kuluna söyle.*

Altıncı Bâb

1*Ol dahi baŋa dèdi ki[1] feleki'l ʾarzıŋ ibtidâʾsından ve dünyânıŋ sınîrları kurulmazdan hem rûzigârlarıŋ âlâyları esmezden
*1*O da bana dedi ki: -Yerin başlangıcından, dünyanın sınırları kurulmazdan, büyük rüzgârlar esmezden[1];*
2*Ve raʿdlarıŋ sedâları gürlemezden[2] hem şimşekleriŋ yıldırımları lemʿân èdmezden ve cennetiŋ temelleri muhkem olmazdan
*2*Gök gürültüleri gürlemezden[2] şimşeklerin yıldırımları parlamazdan, cennetin temelleri pekiştirilmezden;*
3*Hem nâzuk çiçekler görünmezden ve hareket èden kuvvetler kavî olmazdan hem meleklerіŋ bî-hèsâb ʿaskerleri cemʿ olmazdaŋ
*3*Nazik çiçekler görünmezden, hareket eden güçler sağlam olmazdan, meleklerin sayısız ordusu toplanmazdan;*
4*Ve hevânıŋ yücelikleri terfîʿ olmazdan ve eflâkıŋ ölçülerine ad konulmazdan hem Siyonda furûnlar yakılmazdan önce[3]
*4*Ve havanın yücelikleri yükseltilmeden, göklerin ölçülerine ad konulmazdan, Sion'da fırınlar yakılmazdan önce[3];*
5*Ve şimdiki yıllar tefahhus olunmazdan[4] ve hâlâ günâh èdenleriŋ efkârları benden ayrılmazdan hem îmân hazînesini düzenler tahrîr olunmazdan evvel
*5*Şimdiki yıllar belirtilmezden[4] ve şimdi günah edenlerin düşünceleri benden ayrılmazdan hem iman hazinesine düzenler yazılmazdan önce;*

(1)"*O dedi ki; birincisi insanoğlu tarafından*"
(2)Arapça versiyonunda: "*Kerubi'yi(Meleğin sesini) duymadan önce*"
(3)Bu pasaj Etiyopçada eksik; Süryanice, Arapça ve Latince versiyonunda vardır.

(4)Etiyopça versiyonunda "*gelecek dünyanın izleri bilinmeden önce*". Latince, Arapça ve Süryanice versiyonunda "*mevcut yıllar incelenmeden önce*"; Arapça versiyonlarının alternatifleri vardır; ama bazı Süryanice ve Arapça versiyonlarda "*akılsızlara önce günah sunuldu*".

393

٦ بن آرتوق بوشنه لري فكر ايتدم ايدم و يالكز بندن ياپلديلر بر غيري
كمسه دن ياپلماديلر اونلرك آخري دخي بنم ايچون اولا غيري
كمسه ايچون اولميا

٧ و بن جواب ويروب ددمكه وقتلرك افتراقي نه زمان اولور
يا اولكينك آخري و صكره كينك ابتداسي نه زمان اولور

٨ اول دخي بكا ددي كه ابراهيمدن اسحاقه دك يعقوب و عيص
بوندن مولد ايكن يعقوبك الي ابتدادن عيصك اوكچه سني طوتار ايدي

٩ زيرا عيص بو دهرك آخري يعقوب ايسه كلجك دهرك ابتداسيدر

١٠ انسانك الي قولك و اوكچه نك اورتاسنده در اي عزورا آرتوق صورمه

١١ بن دخي جواب ويروب ددمكه اي افندم سلطانم يانكده لطف بولدم
ايسه كرم ايله قولكه شول علامتلرك آخريني كوستركه بكا كچن كيجه
اونلرك بعضيسني اوكرتدك

١٢ اول دخي بكا جواب ويروب ددي كه آياق اوزرينه قالق و بر كور صدالو
آوازي دكله

١٣ سن برزلرله كبي اشيده سن ينه ده دوردوغك يرقملدانميه

6*Ben artık bu nesneleri fikr ėtdim idim ve yalıŋız benden yapıldılar[1] bir ġayrı kimseden yapılmadılar onlarıŋ âhiri dahi benim içiṅ ola ġayrı kimse için olmaya

*6*Ben aklıma bu şeyleri getirdim. Salt 'Ben'-den yapıldılar[1] bir başka kimseden yapılmadılar! Onların sonu da benim için olsun, başka kimse için olmasın.*

7*Ve ben cevab vėrip dėdim ki vakitleriŋ iftirâkı ne zamân olur ya evvelkiniŋ âhiri ve soŋrakiniŋ ibtidâsı ne zamân olur*

*7*Ben de şöyle yanıtladım: -Zamanın bitmesi* ne vakit olacak? Öncekinin sonu ve sonrakinin başı ne zaman olur?*

8*Ol dahi baŋa dėdi ki İbrâhîmden İshâka dek Yaʿkûb ve ʿÎs** bundan müvelled iken Yaʿkûbuŋ eli ibtidâʾdaŋ ʿÎsiŋ ökçesini tutar idi

*8*O da bana dedi ki: -İbrahim'den, İshak'a dek Yakup ve Esav bundan sonra doğmuşken; Yakup'un eli önce Esav'ın ökçesini tutuyordu+*

9*Zîrâ ʿÎs[2] bu dehriŋ âhiri Yaʿkûb[3] ise gelecek dehriŋ ibtidâsıdır

*9*Çünkü Esav[2] bu dünyanın sonu++, Yakup[3] ise gelecek dünyanın başlangıcıdır.*

10*İnsânın eli koluŋ ve ökçeniŋ[4] ortasındadır ėy ʿAzdrâ artık sorma

*10*İnsanın eli kolun ve topuğun ortasındadır[4]. Ey Azra; artık sorma.*

11*Ben dahi cevab vėrip dėdim ki ėy efendim sultânım yanıŋda lütf buldum ise kerem eyle kuluŋa şul ʿalâmetleriŋ âhirini göster ki baŋa geçen gėce onlarıŋ baʿzısını öğretdiŋ[5]

*11*Ben de şöyle yanıtladım: -Ey efendi beyim! Eğer yanında hoşnut olduysam, kuluna cömert ol ve şu işaretlerin sonunu da göster.*

12*Ol dahi baŋa cevab vėrip dėdi ki ayak üzerine kalk ve bir gür sedâlı âvâzı diŋle[6]

*12*O da bana şöyle yanıt verdi: -Ayağa kalk ve gür bir ses dinle[6].*

13*Sen bir zelzele gibi işidesin yine de durduğuŋ yer kımıldanmaya

*13*Sen bir deprem gibi duyacaksın; ama yine de durduğun yer kımıldamayacaktır. .*

(1)Latince, Süryanice ve Arapça versiyonunda "*düşündüm ki, hepsi benden yapıldı; bir başkasından değil. Aynen sonumun benden ve bir başkasından olmadığı gibi*"...

*bkz. Dan.12/18; Önceki dünyanın ve gelecek dünyanın

ʿÎs:**ʿÎsav'ın(ʿEsâv) kısaltılmışı

+: bkz. Tek. 25/26

++: bkz. Tek. 28/9 Esav, İsmail'in soyundan gelen kızla evleniyor. Arap kavmi'nin bu soydan; yani Sami soyundan geldiği düşünülüyor. Araplar ile Hz. Yakup(*İsrail*) soyunun çekişmesi; acaba sonun başlangıcı mı?

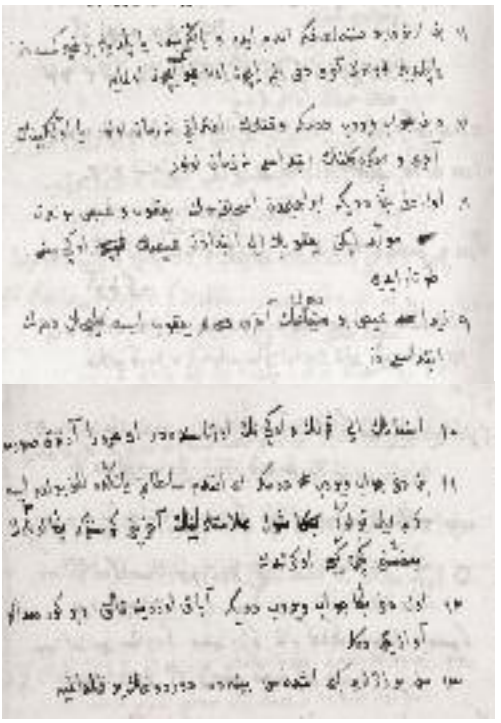

(2)bkz. Kut.Kitb.Obad.18.Ayet.

(3)bkz. Mez. 24/6; (Benzetme: Homeros'un İlyada ve Odessa destanında; Turuva'lı Aşil'in gücünün topuğunda olduğunu yazıyor.).

(4)Etiyoppça versiyonunda: "*insanın sonu, onun topuk ve eliyle başlıyor*" Anlamı: Artık dünyanın sonuna birşey kalmadı. Yeni bir dünya Yakup'un eliyle Esav'ın topuğu arasındadır. Bkz. Tek. 25/25.

(5)I.Arapça versiyonunda "*önceki gece kuluna bir kısmını anlattığın geçmiş alâmetlerden söyle*".

(6)II.Arapça versiyonda "*ışık ve tatlı bir ses*".

١٤ آنوڭ ايچون اوسويلدوكي زمان قورقمه زيرا كلام آخر ايچون اولا
ويرڭ تملي آڭلنه

١٥ زيرا او بو نسنه لري سويلنجه دترر وقملدانر چون بلوركه عاقبت اول جمله
نسنه لر دكشلجكلردر

١٦ بن دخي بو نسنه لري اشتدوكم كبي اياق اوزرينه قالقدم ودڭلدم
ده اشته بر سويلين آواز ~~سويليك آوازي~~ كه آنوڭ صداسي چوق صولرڭ كورلدسي
كبي ايدي

١٧ ودر ايديكه اشته كونلر كليور واولا كه بن يقلاشدوغم زمان يرده
ساكن اولانلري زيارت ايده يم

١٨ وبن شول كسه لره كه كندو ظلمندن غيريلره كملك ايتديلر تفتيش ايتمكه
باشلادوغم زمان وصيونڭ ذلتي تمام اولدقدنصكره

١٩ وكچمكه باشليان عالم تكرار نشانلندوغي زمان بن بو علامتلري ايده يم

٢٠ كوكڭ اوكنده كتابلر آچله ده اونلري هب بله كورجكلردر

٢١ وبر ييللق اوغلانجقلر كندو آوازلري ايله سويليه لر كبه عورتلر دخي
تمام اولمامش اوچ يادرت آيلق اولاد طوغرالرده يا شيالر وانشار اولالر

اوزمان

14*Ònuŋ içìn o söylediği zamân korkma zîrâ kelâm âhir içìn ola ve yeriŋ temeli aŋlana
*14*Bu yüzden o söylediği zaman korkma. Çünkü bu sözler son zaman için olsun ve yerin temeli anlasın.*
15*Zîrâ o bu nesneler söylenince ditrer ve kımıldanır çün bilir ki ʿâkibet ol cümle nesneler değişileceklerdir
*15*Çünkü o bu şeyler söylenince titrer ve kımıldar. Çünkü sonunda her şeyin değişeceğini biliyor.*
6*Ben dahi bu nesneleri işitdiğim gibi ayak üzerine kalkdım ve diŋledim de işte bir söyleyen âvâz ki ònuŋ sedâsı çok sularıŋ* gürüldüsü gibi idi
*16*Ben de bu sözleri işitir işitmez hemen ayağa kalktım ve dinledim: İşte söyleyen bir ses ki onun sesi çok suların* sesi gibiydi.*
17*Ve der idi ki işte günler geliyor ve ola ki ben yaklaşdığım zamân yerde sâkin olanları ziyâret èdeyim
*17*Ve şöyle diyordu: -İşte günler geliyor ki ben yaklaştığım zaman yerde yaşayanları ziyaret edeyim.*
18*Ve ben şul kimselere ki kendi zulmünden ġayrılara kemlik ètdiler teftîş ètmeğe başladığım zamân ve Siyonuŋ zilleti tamâm oldukdan soŋra
*18*Ben, kendi zulümleriyle başkalarına kötülük edenleri soruşturduğum zaman ve Sion'un aşağılanması tamamlandıktan sonra;*
19*Ve geçmeğe başlayan ʿâlem tekrar nişânlandığı zamân+ ben bu ʿalâmetleri èdeyim
*19*Geçmeye başlayan bu dünya gene bana nişanlandığı an, ben de bu işaretleri yapacağım.*
20*Göğüŋ öŋünde kitâblar açıla da onları hep bile göreceklerdir++
*20*Göğün önünde kitaplar açılsın ki onları herkes görsün.*
21*Ve bir yıllık oğlancıklar kendi âvâzları ile söyleyeler gebe ʿavratlar dahi tamâm olmamış üç ya dört aylık evlâd doğuralar da yaşayalar ve inşâr olalar
*21*Bir yıllık bebekler kendi sesiyle söyleyecek. Hamile kadınlar daha zamanı dolmadan üç, dört aylıkken çocuk doğuracaklar ve bunlar yaşayarak canlanacaklar.*
o zamân ∞

*bkz. Vah. 1/15
+Veya; mühür işaretlendiği zaman.

++Arapça versiyonu: "*yeniden ortaya çıkacak*".

394

٢٢ اوزمان اكسزدن اكلمش يرلر اكلمامش كورونه لر وطولو انبارلر
بر آن ايچنده بوش بولنالر

٢٣ وسور چالنه ده هپسي آني اشتدوكي كبي شاشالر

٢٤ واوزمان اولاكه دوستلر كندو دوستلرينه دشمنلره ايدركبي ايدلر
وير بو نسنه لر ايچون قورقه هم بكارلرك طمرلري طورالر واوج
ساعته دك يوريميه لر

٢٥ اما هر كيم بو پشين سويلدوكم نسنه لردن قورتلورسه نجات بولا
وخلاصي هم دهريكزك آخريني كوره

٢٦ بلكه اول دوشرلمش آدملر دخي كه طوغالدن برو اولومي طاتمديلر
اول خلاصي كوره لر ودنياده ساكن اولانلرك قلبي تغيير اولوب
غيري عقله دونه

٢٧ زيرا شرت محو اولا وحيله سويندريله

٢٨ اما ايمان چيچكلنه وفساد مغلوب اولا حق دخي بونجه زمان
ميوه سز اولدقدنصكره ظهوره كله

٢٩ بوكز او بكا سويلر ايكن اشته بن اوكنده دوردوغم كسيه ياب ياب بقاردم

22*O zamân aŋsızdan ekilmiş yerler ekilmemiş[1] görüneler ve dolu anbârlar[2] bir an içinde boş bulunalar

*22*O zaman ansızın, ekilmiş alanlar ekilmemiş*(1) *görünecekler ve dolu ambarlar*[2] *bir içinde boş bulunacaklar.*

23*Ve sûr çalına da hepisi ònu̓ işitdiği gibi şaşalar[3]

23'Sur' çalınsın ve herkes onu işittiği gibi şaşa kalsın!*

24*Ve o zamân ola ki dostlar kendi dostlarına düşmanlara èder gibi èdeler[4] ve yer bu nesneler içi̓n korka hem buŋarlarıŋ damarları duralar ve üç sâʿata dek yürümeyeler

*24*Ve zaman gelecek ki dostlar kendi dostlarına düşmanlara davranır gibi davranacaklar*[4]*. Dünya bu şeyler için korkacak ve pınarların damarları duracak; üç saate dek akmayacak.*

25*Âmmâ her kim bu pèşîn söylediğim nesnelerden kurtulursa necât bula ve halâsımı hem dehriŋiziŋ âhirini göre

*25*Ama her kim bu önce söylediğim şeylerden kurtulursa, kurtuluş bulacak. Kurtuluşumu ve dünyanın sonunu görecek.*

26*Belki ol devşirilmiş âdamlar[5] dahi ki doğaldan berı̓ ölümü tatmadılar ol halâsı göreler ve dünyâda sâkin olanlarıŋ kalbi tağyîr olup ġayrı ʿakla döne

*26*Belki o devşirilmiş insanlar*[5] *da ki doğalıdan beri ölümü tatmadılar. O kurtuluşu görecekler ve dünyada yaşayanların yüreği değişip başka akılda olacak.*

27*Zîrâ şirret mahv ola ve hile söyündürüle

*27*Çünkü şer yok olacak ve hile söndürülecektir.*

28*Âmmâ îmân çiçeklene ve fesâd mağlûb ola hak dahi bunca zamân meyvesiz oldukdan soŋra zuhûra gele

*28*Ama iman çiçeklenecek ve kötülük alt edilecektir. Hakikat de bunca zaman meyvesiz olduktan sonra ortaya çıkacaktır.*

29*Bu kez o baŋa söyler iken işte ben öŋünde durduğum kimseye yap yap bakardım*

*29*Bu kez o bana söylerken; işte ben önünde durduğum kimseye yavaş yavaş bakardım.**

(1)Latin versiyonunda aynen böyledir; ama Süryanice ve Arapça versiyonunda "*bizim ekmediğimiz yerler görünecek*",

*Almancası: "Und es geschahe, da er das zu mir redete, und siehe, ich sahe denselben, der von mir stuhnd, gemächlich an." Martin Luther Çev. II. Ezra 6/29

Türkçesi: O benimle konuşurken, karşısında durduğum kişiye yavaşça baktım.

Kitabı Mukaddes Şt.'i çev.: "Ses benimle konuşuyorken *ayağımın altındaki zemin titremeye başladı.* Sonra melek bana şöyle dedi:"; II. Ezra 6/29. Etiyopça versiyonu "o benimle azar azar konuşurken yer titremeye başladı"

(2)Arapça versiyonunda "*dükkanlar ve barakalar*"

(3)Veya "*herkes onun titremesini duyacak*".

(4)Arapça ve Süryanice versiyonu"*kendileriyle korkutulacaklar*"

(5)Ya da Enok(Henok) ve İlya gibi"göğe alınan".

٣٠ وَاوبكا بونسنه لري ددي بن سكا كلجك كيجه نك زماننى كوسترمكه
كلدم

٣١ پس اكرسن تكرار دعا ايدوب يدي كون اورج طوتارسك بن سكا بر
رخي بوندن بيوك نسنه لر ديويره يم كه بن اشتدوكم كونده واقع
اولاجقلردر

٣٢ زيرا سنك رب المتعالك قتنده مستجاب اولمشدر چون اول قوي
الله سنك استقامتكي كوردي وكنجلكدن برو صقلادوغك
حيايه نظر ايلدي

٣٣ انوك ايچون بني كوندردي كه سكا بو جمله نسنه لري ديويرم وسكا
ديم كه متوكل اولاسن وقورقميه سن

٣٤ وكچن زمانلر ايله باطل شيلري تفكر اتمكه اوتلمه كه اوتليوب آخر
زمانلردن غافل اولمياسن

٣٥ بوندن صكره تكرار اغلدم ويدي كون اورج طوتدم كه بكا
سويلندوكي اوچ هفته لري تمام ايليم

٣٦ وسكزنجي كيجه ده بنم قلبم بنده تكرار مضطرب اولديده رب

المتعالك

30*Ve o baŋa bu nesneleri dėdi ben saŋa gelecek gėceniŋ zamânını göstermeğe geldim(1)
*30*O bana bu şeyleri dedi: -Ben sana gelecek gecenin zamanını göstermeye geldim(1).*
31*Pes eğer sen tekrar duʿâ ėdip yedi gün oruç tutarsaŋ ben saŋa bir dahi bundan büyük nesneler deyîvèreyim ki ben işittiğim günde vâkiʿ olacaklardır
*31*Eğer sen yine dua edip yedi gün oruç tutarsan; ben sana bir kez bundan daha büyük şeyler bildireceğim ki ben işittiğim günde olmuş olacaklardır.*
32*Zîrâ seniŋ nefesiŋ Rabbi'l-Müteʿâliŋ katında müstecâb olmuşdur çün ol kavî Allah seniŋ istikâmetiŋi gördü ve gençliğiŋden beri sakladığıŋ hayâya nazar eyledi(2)
*32*Çünkü senin sözlerin yüce'Rab'bin katında onaylandı. O güçlü Allah, senin 'dik duruşunu' gördü ve gençliğinden beri koruduğun namusuna baktı(2).*
33*Ônuŋ içîn beni gönderdi ki saŋa bu cümle nesneleri deyîvèrem ve sana deyim ki mütevekkil olasın ve korkmayasın
*33*Bu yüzden beni gönderdi ki sana bu türlü şeyleri söyleyeyim. Sana; Tanrı'ya güven ve korkma diyorum.*
34*Ve geçen zamânlar ile bâtıl şeyleri tefekkür ėtmeğe evetleme ki evetleyip âhir zamânlardan ġâfil olmayasın
*34*Geçen zamanlar ile boş şeyleri düşüneyim deme ki; deyip de son zamanlardan habersiz olmayasın.*
35*Bundan soŋra tekrar ağladım ve yedi gün oruç tutdum ki baŋa söylendiği üç haftaları tamâm eyledim(3)
*35*Bundan sonra bana söylenen üç haftaları(3) tamamlamak için yedi gün oruç tuttum ve yine ağladım.*
36*Ve sekizinci gècede benim kalbim bende tekrar muztarib oldu da Rabbi'- ∞
*36*Sekizinci gece yüreğim yine sıkıldı ve yüce Rabbin ∞*

l Müteʿâliŋ ∞

(1)Etiyopça versiyonu: "*Ben sana dün akşamki gibi konuşmaya geldim*", Süryanicesi "*Ben sana bu akşam konuşmaya geldim*".
(2)Süryanice versiyonu: "*Yüce senin salâhını gördü*".
(3)Bunu takip eden şu cümle Arapça versiyonunda yok "*o benimle üç hafta konuşarak bitirdi*"

395

المتعالك حضورنده سويلمكه باشلدم

٣٧ زيرا روحم بك علولنوردي وجانم ثقلتده ايدي

٣٨ وبن ددمكه يارب خلقه نك ابتداسنده ايلك كونده سويليوب
دردك كه يروكوك اولسون ده سنك سوزكله ايش تمام اولدي

٣٩ واوزمان روح ايشلر ايدي ظلمات دخي چوره ده سكوت ايله
طاغلدي وانسانك آوازينك صداسي دخي سندن جبل اولنمادي ايدي

٤٠ آندن امر ايلدك كه خزينه لركدن منور نور اخراج اولنه ده سنك
عملك انوكله كورينه

٤١ وايكنجي كونده سطحك هواسني يراتدك وآكاددك كه صولرك
آراسنده افتراق وانقسامي ايليه يعني كه بر بلوكي يوقارويه
چكله وبر بلوكي آشاغه ده قاله

٤٢ واوچنجي كونده صولره امر ايلدك كه يرك يدنجي بلوكنده دوشريله لر
وغيري آلتي بلوكلري قرودوب صقلادك كه اونلردن شول يرلر
اولا كه اونلري الله دن اكلمش اولوب قوللرك افلاح ايده لر

٤٣ زيرا سوزك آغزكدن چقدوغي كبي ايش بتردي

l Müteʿâliŋ huzûrunda söylemeğe başladım
önünde söylemeğe başladım.
37*Zîrâ ruhûm pek ʿalevlenirdi ve cânım sıkletde idi
*37*Çünkü ruhum çok alevleniyor ve canım sıkılıyordu.*
38*Ve ben dėdim ki yâ Rabbi hilkatıŋ ibtidâʾsında ilk günde söyleyip dėdiŋ ki yer ve gök olsun da seniŋ sözüŋle iş tamâm oldu(1)
*38*Ve ben dedim ki: -Ya Rabbi! Yaradılışın başlangıcında ilk günde söyleyip dedin ki: 'Yer ve gök olsun!' ve senin sözünle iş bitti(1).*
39*Ve o zamân rûh işler idi zulümât dahi çevrede sükût ile dağıldı ve insânıŋ âvâzındaŋ sedâsı dahi senden cebl olunmadı idi
*39*O zaman ruh işliyordu. Karanlık bile çevreye usulca dağıldı ve henüz daha insanın sesi senden oluşmamıştı.*
40*Ondaŋ emr eylediŋ ki hazînelerinden* münevver nûr ihrâc oluna da seniŋ ʿameliŋ ónuŋla görüne
*40*Ondan sonra hazinelerinden* aydınlık ışık çıkmasını ve işlerinin onunla görünmesini buyurdun.*
41*Ve ikinci günde sathıŋ hevâsını yarâtdıŋ ve óŋa dėdiŋ ki sularıŋ arasında iftirâk ve inkısâmı eyleye yaʿnî ki bir bölüğü yukarıya çekile ve bir bölüğü aşağada kala(2)
*41*İkinci günde yeryüzünün havasını yarattın. Ona suların arasından ayrılıp bölümesini; yani bir bölüğünün yukarıda ve bir bölüğünün de aşağıda kalmasını, istedin(2).*
42*Ve üçüncü günde sulara emr eylediŋ ki yeriŋ yedinci(3) bölüğünde devşirileler ve ġayrı altı bölükleri kurudup sakladıŋ ki onlardan şul yerler ola ki onları Allahdan ekilmiş olup kullarıŋ iflâh ėdeler
*42*Üçüncü günde sulara dünyanın yedinci(3) bölüğünde toplanmalarını buyurdun ve diğer altı bölükleri de kurutup korudun ki onlardan şu yerler olsun: Onlar Allah'tan ekilmiş olup kulların nimetlensinler.*
43*Zîrâ sözüŋ ağzıŋdan çıkdığı gibi iş bitirdi
*43*Çünkü sözün ağzından çıktığı gibi iş bitirdi(4).*

(1)Arapça versiyonu *"çünkü herşey hazırlanmıştı"*.
* Eski Yunanca bir kelime olup Almancası: "**verschlossene Höhlen" (kapalı mağara)** anlamına geliyor. Yani değerli şeyler „*hazineler*" saklanılan yer anlamına da geliyor. Bu ayeti Kitabı Mukaddes Şirketi "...ışığa '*koruma odalarından*' dışarı çıkmasını buyurdun." şeklinde yorumlamış. Aynı Yunanca kelimeyi de II. Ezra 5/37'de „*Koruma evlerinin kilidini aç*" şeklinde yorumladığı görülüyor.

(2)Bu ayet Arapça versiyonda eksiktir. Bunun için St. Ambrosius « De Spiritu Sancto » da not almıştır; bkz. II, 6.
(3)Bak Kur'an; El-Müminin S.86 ile karşılaştırın.
(4)Mez. 32/9 ile karşılaştırın.

٤٤ وقاتی چوق میوه لر هم انواع ذوقلو چاشنیلر ورنکی دکشلمز چیچکلر
وعجیب رایحه لو قوخولر چقدیده بونسنه لر اوچنجی کونده یرادلدیلر
٤٥ ودردنجی کونده سنك امرك ایله کونشك روشناسی وایك ضیاسی
هم یلدزلرك نظامی اولدی
٤٦ واونلره امر ایلدك که جبل اولاجق آدمه خدمت ایلیه لر
٤٧ آندن بشنجی کونده یرك یدنجی بلوکنه نرده که صولر جمع اولدی ایدی
ردك که حیواناتی یعنی قوشلری وبالقلری چقاره ده بویله اولدی
٤٨ دلسز وجانسز صو الله تعالی نك اشارتی ایله امر ایلدوکی
حیواناتی چقاردی که بو سببدن طائفه لر عجایبلرینی حکایت ایلیه لر
٤٩ واوزمان ایکی حیوانلری چقاردك که اونلردن برینك آدینی
بحاموت اوبرینك آدینی لویاتان قودك
٥٠ واونلری بربرندن ایردك زیرا یرك یدنجی بلوکنده نرده که صولر
دوشرلدی ایدیسه صغمزلر ایدی
٥١ واول بلوکلردن برینی که اوچنجی کونده قورودی ایدی بحاموته
ویردك که اوراده بیك طاغ اولدوغی یرده ساکن اولا

یدنجی

44*Ve kâtî çok meyveler hem envâʿi zevkli çâşnîler ve renki değişilmez çiçekler ve ʿacayib râʾîhalı kohular çıkdı da bu nesneler üçüncü günde yaradıldılar

*44*Çok çeşitli meyveler, çeşit çeşit tatlar ve renkleri solmaz çiçeklerle nefis kokular çıktı. Tüm bu şeyler üçüncü günde yaratıldılar.*

45*Dördüncü günde seniŋ emriŋ ile güneşiŋ rûşenâsı ve ayıŋ ziyâʾsı hem yıldızlarıŋ nizâmı oldu

*45*Dördüncü günde senin buyruğunla güneşin parlaklığı ve ayın aydınlığı ile yıldızların düzeni oldu.*

46*Ve onlara emr eyledіŋ ki cebl olacak Âdeme hizmet eyleyeler

*46*Onların yoktan yaratılmasını ve Adem'e hizmet etmesini buyurdun.*

47*Ondaŋ beşinci günde yeriŋ yedinci bölüğüne nerede ki sular cemʿ oldular idi dėdin ki hayvânâtı yaʿnî kuşları ve balıkları* çıkara da böyle oldu

*47*Ondan sonra beşinci günde, suların toplandığı yerde, yerin yedinci bölüğüne hayvanları; yani kuşlar ile balıkları çıkarsın, dedin ve böyle oldu.*

48*Dilsiz ve cânsız su Allah Teʿâlânıŋ işâreti ile emr eylediği hayvânâtı çıkardı ki bu sebepden tâʾifeler ʿacâyiblerini hikâyet eyleyeler

*48*Dilsiz ve cansız su yüce Allah'ın işaretiyle buyurduğu yaratıkları çıkardı. Bu nedenle milletler şaşkınlık veren işlerini anlatsınlar.*

49*Ve o zamân iki hayvânları çıkardıŋ ki onlardan biriniŋ adını Behâmot+ ve öbürünüŋ adını Levyâtân++ koyduŋ

*49*O zaman iki hayvan çıkardın. Onlardan birinin adını Behamot+ ve öbürünün adını Levyatan++ koydun.*

50*Ve onları birbirinden ayırdıŋ zîrâ yeriŋ yedinci bölüğünde nerede ki sular devşirildi idi se sığmazlar idi**

*50*Onları birbirinden ayırdın. Çünkü yerin yedinci bölüğüne, suların toplandığı yere sığmıyorlardı.*

51*Ve ol bölüklerden birini ki üçüncü günde kurudu idi Behâmota vėrdiŋ ki orada biŋ dağ olduğu yerde sâkin ola***

*51*Üçüncü günde kuruyan o bölüklerden birini Behamot'a verdin ki orada bin dağ olduğu yerde yaşasın***.*

*Latince ve Süryanice versiyonunda "*yaşayan balıklar ve kuşlar*"(*zi semekün ve tuyyur.*).

+ Behamot: Asur kaynaklarında '*Büyük hayvan*' bkz. Kut.Kitb.Eyüp 40/15(*Su Aygırı?*), Bak Kut. Kit. Eyüp 3/8 ve 41/1(Timsah veya Kenan Mitolojisi'nde bir ilâh?), İş.27/1, Mez.104/6.Ayet 49-53. Bu ayet Arapça versiyonunda yoktur.

++Levyâtân: Mitelojide '*Büyük balık*'

yedinci ∞

**Ayetin sonu Arapça versiyonunda yoktur.

Etiyopçasında "dört dağ***", Süryanice ve Latince versiyonunda "bin dağ". Rabbinik gelenek tarafından bu şekilde pasajda açıklanmıştır; bkz. Mez. 4/10. Arapçası ise "***kapı dağlar***".

٥٢ يدنجي ياش بلوكي ايسه كه آني حاضر اتدك ايدك لو ياتانه ويردك
كه استدوكك زمان استدكلرك كمسنه لردن ينيله

٥٣ وآلتنجي كونده يره امر ايلدك كه اوكلده طورلر طوارلر جانورلر و
حشراتي چقاره

٥٤ واوندن صكره آدمي يراتدك كه آني جمله يراتدوغك اوزرينه ضابط
ايلدك وبز جمله مز هم سنك مختار قومك اوندن ايندك

٥٥ پس يا رب بن بو جمله نسنه لري اوكيكده سويلدم زيرا عالمي بزوم
ايچون يراتدك

٥٦ وددك كه آدمدن ساير چقان طايفه لر هيچ ايله هيچدر وتوكركه
بكزرلر هم اونلرك مالّرني قوغه دن دوشن طمله لره بكزتدك

٥٧ ينه ده يا رب اشته بو هيچ ايله هيچ صايلان طايفه لر بزه تسلط
اتمكه وبزي يمكه باشلديلر

٥٨ وبز سنك قومك كه اونلره ايلك اولادمدر بلكه بريجكمدر
ددك واونلره غيورسن اونلرك اللرينه تسليم اولندق

٥٩ وچونكه دنيا بزوم ايچون يرادلمشدر نيچون دنيا ايله ميراثمزي

52*Yedinci yaş bölüğü ise ki ònu hâzır ėtdiŋ idiŋ Levyâtâna vėrdiŋ ki istediğiŋ zamân istediklerin kimesnelerdeŋ yenile[1]
*52*Hazırladığın yedinci su bölüğünü de Levyetan'a verdin ki istediğin zaman istediğin kimseleri yutsun[1].*
53*Ve altıncı günde yere emr eyledin ki öŋüŋde davarlar cân-verler ve haşerâtı çıkara
*53*Altıncı günde yere çeşitli böcekleri, dört ayaklıları ve yabanıl hayvanları çıkarmasını buyurdun[2].*
54*Ve ondan soŋra Âdemi yaratdıŋ ki ònu cümle yaratdığıŋ üzerine zâbit eyledin[3] ve biz cümlemiz hem seniŋ muhtâr kavmiŋ ondaŋ indik
*54*Ondan sonra Adem'i yarattın. Onu tüm yaratıklarının üzerine egemen kıldın[3]. Tüm insanlar ve senin seçkin milletin de ondan geldik.*
55*Pes yâ Rabbi ben bu cümle nesneleri öŋüŋde söyledim zîrâ ʿâlemi bizim içiŋ yaratdıŋ
*55*Ya Rabbi! Ben bütün bu şeyleri önünde söyledim. Çünkü dünyayı bizim için yarattın.*
56*Ve dediŋ ki Âdemden sâʾir çıkan tâʾifeler hîç ile hîçdir ve tükürüğe beŋzerler hem onlarıŋ mâllarıŋı koğadan düşen damlalara beŋzetdiŋ
*56*Diyorsun ki: Adem'den gelen milletler hiç ile hiçtir ve tükürüğe benzerler! Hem onların mallarını kovadan düşen damlalara benzettin.*
57*Yine de yâ Rabbi işte bu hîç ile hîç sayılan tâʾifeler bize tasallut ėtmeğe ve bizi yemeğe[4] başladılar
*57*Yine de ya Rabbi! İşte bu hiç ile hiç sayılan milletler, bize boyun eğdirmeye ve bizi bitirmeye[4] başladılar.*
58*Ve biz seniŋ kavmiŋ ki onlara ilk evlâdımdır belki biriciğimdir[5] dėdiŋ ve onlara ġayursun onlarıŋ ellerine teslîm olunduk
*58*Biz senin halkın ki onlara 'ilk çocuğumdur[5] biriciğimdir!' Dedin ve onlara kıskançsın! 'Neden' onların ellerine verildik?*
59*Ve çünki dünyâ bizim içiŋ yaradılmışdır niçiŋ dünyâ ile mîrâsımızı
*59*Çünkü dünya bizim için yaratılmıştır. Niçin dünya ile mirasımızı ∞*

(1)Latince, Süryanice ve Arapça versiyonunda "*istediği yemeğe hizmet etsin*".
(2)Latince ve Süryanice versiyonunda "*sürüngenleri*", Arapçasında "*sığırları*" bu kelime Arapça versiyonunda eksik.
(3)"*Adem iradesine göre bize gösterdi*" bu ayet Arapça ve Süryanice versiyonunda yok.

(4)"*Ayakları altında ezmeye*"
(5)bkz. Çık. 4/22.

تمليك اتمزيز بو شيلر نيجيه دك اولا

يدنجي باب

١ واولديكه بن بو كلماتي تمام ايتدكدنصكره كچن كيجه لرده كوندريلن
ملك بكا كوندرلدي

٢ وبكا ديديكه قالق يا عزدرا وشول سوزلريكه سكا سويلمكه كلدم دكله

٣ بن دخي يا الاهم سويله ددم اول دخي بكا ديديكه دريا بر واسع
يرده قونلدي كه دريك وعمان اولا

٤ وطوتالم كه انوك مدخلي بر طار يرده اولا شويلكه ارماقلره بكزيه

٥ كيمدر اول كسه كه دريا كورمك وانكا تسلط اتمك ايچون كرمك
استيوب اول كورفسدن كچميوب بر وجهله انكينلكينه كيرمكه قادر اولا

٦ بر شي دخي فرضا بر يا پلمش وصحراده قونلمش شهر اولسه كه هر مال ايله
طولو اولا

٧ وانوك كيرجك يري طار وبر اوچرم يرده قونلمش اولسه شويلكه صاغ
طرفنده آتش وصول طرفنده دريك صو اولسه

وآرالقده

16

temellük ėtmeziz bu şeyler niçeye dek ola *mülk edinmeyiz? Bu şeyler nereye dek sürecek?*

Yedinci Bâb

1*Ve oldu ki ben bu kelimâtı tamâm ėtdikden soŋra geçen gėcelerde(1) gönderilen melek baŋa gönderildi

*1*Ben bu sözleri bitirdikten sonra, geçen gecelerde(1) gönderilen melek bana gönderildi.*

2*Ve baŋa dėdi ki kalk ya ʿAzdrâ ve şul sözleri ki saŋa söylemeğe geldim diŋle

*2*Ve bana dedi ki: -Kalk ey Ezra! Sana bu sözleri söylemeye geldim, dinle!*

3*Ben dahi yâ İlâhım(2) söyle dėdim ol dahi baŋa dėdi ki deryâ bir vâsiʿ yerde konuldu ki deriŋ ve ʿummân ola

*3*Ben de «ey ilâhım!»(2) söyle, dedim. O da bana dedi ki: -Denizler derin ve büyük olsunlar diye geniş yerde yapıldı.*

4*Ve tutalım ki ònuŋ medhali bir dar yerde ola şöyle ki ırmaklara benzeye

*4*Varsayalım ki onun girişi dar bir yerde olsun. Yani ırmaklara benzesin.*

5*Kimdir ol kimse ki deryâyı görmek ve òŋa tasallut ėtmek(2) içĭn girmek isteyip evvel körfesden geçmeyip bir vechile enginliğine girmeğe kâdir ola

*5*Denizi keşfetmek ve ona egemen(2) olmak için; kim önce körfezi geçmeden bir şekilde engine çıkabilir?*

6*Bir şey dahi fârzâ+ bir yapılmış ve sahrâda konulmuş şehr olsa ki her mâl ile dolu ola

*6*Örneğin içi her çeşit mal mülkle dolu, bozkırda yapılmış bir şehir olsa;*

7*Ve ònuŋ girecek yeri dar ve bir uçurum yerde konulmuş olsa şöyle ki sağ tarafında âteş ve sol tarafında derin su olsa

*7*Ve onun girişi dar bir uçurum kenarında olsa... Şöyle; sağında ateş ve solunda derin su olsa...*

+bkz. 1664 farza**n**.

ve aralıkda ∞

(1)Süryanice ve Arapça II. versiyonu "*dün gece*". Bu kelime diğer Arapça metinde yok.
(2)Süryanice versiyonu "*ve Rabbin*", Arapçası bu ayette daha kısadır.

397

٨ وَآرَالِقْدَه يَعْنِي آتَشِكْ وَصُوِيكْ آرَاسِنْدَه فَقَطْ بِرْيُولْ اُولْسَه
شُوْيَلِكَه اُولْ يُولْدَه آنْجَقْ بِرْآدَمِكْ آيَاغِنِكْ طَبَانِي صِغْسَه

٩ اُولْ شَهْرْ بِرْآدَمَه مُلْكْ اِيچُونْ وِيرْلَسَه اُوكُنْدَه قُونْلُمْشْ مَهْلَكَهْ كَچْمِينْجَه
كَچْمَزْدَنْ اَوَّلْ مُلْكِنِي يِنْجَه يَالَا بِلُورْ

١٠ وَبَنْ بُويْلَه دُرْ اَفَنْدِمْ دِدِمْ اُولْ دَخِي بَكَا دِدِيكَه اِسْرَائِيلِكْ ~~خُصُوصِي~~ حصّه سي دَه
بُويْلَه دُرْ

١١ زِيرَا بَنْ دُنْيَاءِ اُونْلَرْ اِيچُونْ ~~بِرَاقِدِمْ~~ يراتدم وَآدَمْ بِنْمْ فَرَايِضِمَه تَجَاوُزْ اِتْدُوكِي
زَمَانْ وَاقِعْ اُولَانْ نَسْنَه حُكْمْ اُولُنْدِي

١٢ وَدُنْيَانِكْ مَدْخَلَّرِي دَارْ اَلْمَلُو وَمَشَقَّتْلُو قَلِيلْ وَمِسْكِينْ هَمْ مُخَاطَرَاتْ اِيلَه
طُولُو وَعَظِيمْ زَحْمَتْلَرْ اِيلَه قُوشَانْمِشْ اُولْدِيلَرْ

١٣ اَمَّا بُيُوكْرَكْ دُنْيَانِكْ مَدْخَلَّرِي وَاسِعْ وَاَمِينْ دُرْ وَعَدَمِ الْمَوْتِكْ مَحْصُولِنِي
كَتُورُرْلَرْ

١٤ پَسْ اَگَرْ دِرِي آدَمْلَرْ بُوطَارْ وَبَاطِلْ نَسْنَه لَرْدَنْ كِرَمْزْلَرْ اِيسَه اُونْلَرَه صقلندقلرينه
~~صَقْلَنَانْلَرَه~~ نَائِلْ اُولْمَغَه قَادِرْ اُولْمَازْلَرْ

١٥ اِمْدِي حَالَا نِيچُونْ اِضْطِرَابْ چَكَرْسِنْ چُونْ فَانِي سِنْ وَنِيچُونْ چَابَلَارْسِنْ

8*Ve aralıkda yaʿnî âteşiŋ ve suyuŋ arasında fakat bir yol olsa şöyle ki ol yolda ancak bir âdamıŋ ayağınıŋ tabanı sığsa

*8*İkisinin arasında; yani ateş ile suyun arasında yalnızca bir insanın ayağının tabanının sığacağı kadar bir yol olmuş olsa...*

9*Ol şehir bir âdama mülk içiŋ vėrilse önüŋde konulmuş mehlekeyi geçmeyince geçmezden evvel mülkini nice alabilir

*9*O şehir bir adama mülk için verilse; önüne konulan tehlikeyi aşmadan önce o kenti nasıl mülk alabilir?*

10*Ve ben böyledir efendim dėdim ol dahi baŋa dėdi ki İsrâʾėliŋ* hissesi de böyledir(1)

*10*Ben de öyledir efendim, dedim. O da bana şöyle dedi: -İsrail'in* payı da böyledir(1) dedi.*

11*Zîrâ ben dünyâyı onlar içiŋ yaratdım ve Âdem benim ferâizime tecâvüz ėtdiği zamân vâkiʿ olan nesne hükm olundu(2)

*11*Çünkü ben dünyayı onlar için yarattım. Adem, benim kesin buyruklarıma karşı geldiği zaman(2) onlara olması gereken şeye karar verildi.*

12*Ve dünyânıŋ medhalleri darʾelemli ve meşekkatli kalîl ve miskîn hem muhâtarât ile dolu ʿazîm zahmetler ile kuşanmış oldular(3)

*12*Dünyanın kapıları: Dar, sıkıntılı, acılı, kısır, aşağılanmış ve tehlikelerle dolu büyük baskılarla kuşanmış oldular(3)*

13*Âmmâ büyükrek(4) dünyânın medhalleri vasîʿ ve ʾemîndir ve ʿademi'l-mevtiŋ mahsûlünü getirirler

*13*Ama dünyanın en büyük kapıları öyle geniş ve güvenlidir ki ölümsüzlük ürününü getirirler.*

14*Pes eğer diri âdamlar bu dar ve bâtıl nesnelerden girmezler ise onlara saklandıklarına nâʾil olmağa kâdir olmazlar

*14*Böylece eğer yaşayanlar bu dar ve boş şeylerden girmezlerse; onlar için korunan iyi şeyleri alamazlar.*

15*İmdi hâlâ niçin ıztırâb çekersin çün fânîsin ve niçin çabalarsın(5)

*15*Öyleyse şimdi niçin acı çekiyorsun? Çünkü geçicisin ve niçin çabalıyorsun?(5)* ∞

(1)*Hz. Yakup(A.S.) ve soyunun... Arapça versiyonu *"yalnız en güzel pay cennette vardır"*

(2)Arapça versiyonda ayetin ilk bölümü noksandır. Latince, Süryanice ve diğer Arapça metinlerde '*nerede suçlu oldularsa o yapıldı*".

(3)Bu ayet ve bunu takip eden iki ayet Arapça tamamen başkadır.

(4)Latince versiyonu *'dünyanın en büyük kapıları'*

(5)Arapçası "*çaba göstermeyin"*.

چون موتانی سن

١٦ وکلجکینی نیچون قلبکه قومادك الا حاضر اولانی قلبکه قودك

١٧ بن دخی جواب ویروب دیدمکه ای افندم سلطانم اشته سن توریتکده
بیوردك که بو نسنه لری صادقلر تملك ایدجکلردر وفاسقلر هلاك
اولاجقلردر

١٨ وصادقلر طار نسنه لری بوللرای اوموب چکجکلردر زیرا فسق ایدنلر
طار نسنه لری چکدیلر ایسه ده بول شیلری کورمیجکلردر

١٩ اول دخی بکا دیدیکه اللهه اوست حاکم ورب المتعاله اوست فقیه یوقدر

٢٠ زیرا چوغی بو حیواتده هلاك اولورلر چون الله تعالی نك تقدیم اولنان
شریعتی محقوردر

٢١ که الله تعالی دنیایه کلنلره کلدکلری زمان دیرلمك ایچون نه ایدجکلرینی
وکوزدجکلرینی امر ایلدی تاکیم تعذیب اولمیالر

٢٢ اما اونلر اطاعت ایتمدیلر وآنکا معارضه ایدوب کندولرینه باطل
افکاری دوزدیلر

٢٣ وارباب جرم وحیله اولوب غروردن رب المتعال ایچون دیدیلر که

یوقدر

çün mevtânîsin
Çünkü ölümlüsün.
16*Ve geleceğini niçin kalbiŋe komadıŋ illâ hâzır olanı kalbiŋe koduŋ
*16*Sen geleceğini niçin yüreğine koymadın da illa hazır olanı yüreğine koydun?*
17*Ben dahi cevab vėrip dėdim ki ėy efendim sultânım işte sen Tevrâtıŋda buyurduŋ ki bu nesneleri sâdıklar temellük ėdeceklerdir ve fâsıklar helâk olacaklardır
*17*Ben de onu şöyle yanıtladım: -Ey efendi sultanım! Sen Tevrat'ında bu şeyleri doğruların miras alacağını ve kötülerin yok olacağını buyurdun.*
18*Ve sâdıklar dar nesneleri bolları umup çekeceklerdir zîrâ fısk ėdenler dar nesneleri çekdiler ise de bol şeyleri görmeyeceklerdir
*18*Doğrular zor şeylerle bol şeyleri ümit edecekler. Çünkü kötülük yapanlar zorluk çekseler de huzur bulmayacaklar.*
19*Ol dahi baŋa dėdi ki Allaha üst hâkim ve Rabbi'l-Müteʿâle üst fakîh yokdur
*19*O da bana dedi ki: -Allah'tan üstün yargıç ve yüce Rabden üstün bilge yoktur.*
20*Zîrâ çoğu bu hayâtda helâk olurlar çün Allah Teʿâlânıŋ takdîm olunan şerîʿatı mahkûrdur
*20*Çünkü yüce Allah'ın sunduğu 'Kutsal Yasa'yı hor gördükleri için çoğu bu yaşamda yok olurlar.*
21*Ki Allah Teʿâlâ dünyâya gelenlere geldikleri zamân dirilmek içîn ne ėdeceklerini ve gözedeceklerini emr eyledi tâ kim teʿdîb olmayalar
*21*Çünkü yüce Allah, dünyaya gelenlere, cezalandırılmamaları ve geldikleri zaman dirilmek için ne yapıp, neyi gözeteceklerini buyurdu.*
22*Âmmâ onlar itâʿat ėtmediler ve ôŋa muʿâraza ėdip kendilerine bâtıl efkârı düzdüler
*22*Ama onlar dinlemediler ve O'na karşı sapıp kendilerine boş düşünceler düzdüler.*
23*Ve erbâb-ı cürüm ve hîle olup ġurûrdan Rabbi'l-Müteʿâl içîn dėdiler ki
*23*Suç işleyiciler, hileciler olup gururlarından yüce Rabbe dediler ki*

yokdur ∞

یوقدر و آنوڭ طریقاتنه معترف اولمادیلر

٢٤ هم آنوڭ دیینی تحقیر ایتدیلر هم عهدلرینی انکار ایلدیلر و آنوڭ
تقویملرینه اعتقادلو دکللر ایدی آنوڭ عمللرینی دخی اجرا ایتمدیلر

٢٥ آنوڭ ایچون یاغردرا خالی نسنه لر خالیلر ایچون و طلو نسنه لر طلولر
ایچوندر

٢٦ ایشته زمان کله و اولاکه سکا پیشنجه سویلدوکم علامتلر واقع اولالر
و کلین ظهوره کله هم حالا طپراق ایچون کوزلردن خفی اولان ظاهره
و علانیه اولا

٢٧ و کیمکه اول دمین دیدوکم بلالردن قورتلورسه بنم عجایباتمی کوره آنکا

٢٨ ~~تابع اولانلر ایله بله~~ زیرا اوغلم عیسی آنکا تابع اولانلر ایله بله ظهوره
کله ده درتیوز ییله دک قلانلر سوینه لر

٢٩ بو ییللردن صکره واقع اولاکه اوغلم مسیح جمله اصحاب نفس آدملر
ایله اوله

٣٠ و علم مقدم قضالرده کی کبی یدی کونه دک اسکی سکوته دونه
شویلکه کمسه قالمیا

yokdur ve ȯnuŋ tarîkâtına muʿteref olmadılar *'yoktur!' ve O'nun yollarını kabul etmediler.*
24*Hem ȯnuŋ dînini tahkîr ėtdiler hem ʿahidlerini inkâr eylediler ve ȯnuŋ takvîmlerine iʿtikâdlı değiller idi ȯnuŋ ʿamellerini dahi icrâʾ ėtmediler
*24*O'nun dinini küçümsediler, antlaşmalarını tanımadılar. O'nun vaadlerine inançları yoktu ve O'nun işlerini de tutmadılar.*
25*Ȯnuŋ içȋn yâ Azdrâ hâlî nesneler hâlîler içȋn ve dolu nesneler dolular içȋndir(1)
*25*Bu yüzden ey Ezra! boş şeyler boşlar için, dolu şeyler de dolu olanlar içindir.*
26*İşte zamân gele ve ola ki saŋa pėşince söylediğim ʿalâmetler vâkiʿ olalar ve gelin+ zuhûra gele hem hâlâ toprak içȋn gözlerden hafî(2) olan zâhir ü ʿalēnîye ola
*26*İşte zaman gelecek ki sana önceden söylediğim işaretler ortaya çıkacak ve 'Gelin'+ görünecek; hem toprak içinde gözlerden gizli olan şeyler apaçık görülecek(2).*
27*Ve kim ki ol demin dėdiğim belâlardan kurtulursa benim ʿacâyîbâtımı göre
*27*Her kim biraz önce o dediğim belalardan kurtulursa, benim harikalarımı görecek.*
28*Zîrâ oğlum ʿÎsâ(3) ȯŋa tâbiʿ olanlar ile bile zuhûra gele de dörtyüz(4) yıla dek kalanlar sevineler
*28*Çünkü oğlum İsa(3) ona bağlı olanlarla ortaya çıkacak ve dörtyüz(4) yıla dek kalanlar sevinecek.*
29*Bu yıllardan soŋra vâkiʿ ola ki oğlum Mesih cümle ʿashâb-ı nefes âdamlar ile öle(5)
*29*Bu yıllardan sonra oğlum Mesih, tüm nefes alan insanlarla birlikte ölecek(5).*
30*Ve ʿilm-i mukaddem kazâlardaki gibi yedi güne dek eski sükûta(6) döne şöyle ki kimse kalmaya(7)
*30*Eski sıkıntılardaki gibi, yedi güne dek önceki sessizliğe(6) dönülecek; şöyle ki hiç kimse kalmayacak(7).*

(1)Etiyopçası "*Ayrıca boşluk boştur; doğuya kadar ne doludur?*"
+Gelin: Dünya'dan seçilecek olan insanlar. Bkz. Vah. 21/9.

(2)Süryanice ve Latince versiyonunda "*bir şehir olarak görünen kadın* ispat olunacaktır"* *Kadın: Yeruşalim(*Kudüs halkı*) tasviridir. Bu '*güveye hazır olan bir gelin gibi olacaktır*' anlamındadır.
(3)Türkçe'ye "Oğlum İsa" olarak geçen bu kelimenin Latincesi "Quia Messiam", Arapça ve Süryanice metinlerde yoktur; aynı kelimenin Yunancası Hristos ve İbranicesi Yesu'dur. Bak İncil Yuh.12/34.
(4)Süryanice versiyonu 30 yılda dek kalanlar sevinecek.
(5)Etiyopçası: "V*e sonra benim hizmetçim Mesih; soluğu kesilen tüm insanlarla birlikte* ***bitecek***". Bu ayet Arapça versiyonlarda yoktur.
(6)bkz. Vah.8/1 "*Sessizlik zamanı*"
(7)Almancası. "Und die Zeit wird verwandelt wer den in den Alten Stille, sieben Tag lang, wie in den vorigen Straffen, also, daß niemand übrig bleibe." Martin Luther Çev.: II. Ezra 7/39
Türkçesi: Ve zaman eski sıkıntılarda olduğu gibi yedi gün boyunca eski sessizliğine dönecek ki hiç kimse kalmayacak.

٣١ اَمَّا اُولَاكِه يَدِي كُونْ كَچِدِكْدَنْصُكْرَه دَخِي اُويَانِقْ اُولْمَيَانْ عَالَمْ
اُويَانَه وَفَاسِدْ اُولَانْ نَسْنَه اُولَه

٣٢ اُوزَمَانْ يَرْ كَنْدُونُكْ اِيچِنْدَه اُويُويَانْلَرِي وَتُرَابْ اُولْ سُكُوتْدَه سَاكِنْ
اُولَانْلَرِي تَكْرَارْ وِيرَه قَبْرْلَرْ دَخِي كَنْدُولَرِينَه اَمَانَتْ قُونْلَدُوغِي جَانْلَرِي
رَدّْ اَيْلَيَه

٣٣ رَبِّ الْمُتَعَالْ دَخِي قَضَا كُرْسِيسِي اُوزَرِنْدَه تَجَلِّي اَيْلَيَه وَبَلَالَرْ كَچَه
هَمْ تَحَمُّلْ دُوكَنَه

٣٤ اِلَّا عَدَالَتْ يَالِكِزْ قَالَه دَه حَقْ قَايِمْ وَاِيمَانْ ثَابِتْ اُولَا

٣٥ وَعَمَلْ صُكْرَه كَلَه دَه اَجْرْ كُوسْتَرِيلَه وَعَدَالَتْ اُويَانِقْ اُولَا ظُلْمْ اِيسَه
اَرْتُوقْ تَسَلُّطْ اِتْمَيَه

٣٦ اُوزَمَانْ بَنْ دَدِمْكَه اِبْرَاهِيمْ سَدُومِيلَرْ اِيچُونْ دُعَا اَيْلَدِي وَمُوسَى
بَرِيَّه دَه كُنَاه اِيدَنْ بَابَالَرْ اِيچُونْ

٣٧ وَاُونْدَنْصُكْرَه اَقَانْ وَسَمُوَالْ زَمَانِنْدَه اُولَانْلَرْ اِسْرَائِيلْ اِيچُونْ

٣٨ وَدَاوُودْ قِرْغِينْ اِيچُونْ سُلَيْمَانْ اِيسَه مَقْدَسَيَه كَلَجَكْلَرْ اِيچُونْ

٣٩ وَاِلْيَاسْ يَغْمُورِي آلَانْلَرِي اِيچُونْ هَمْ بِرْ مَيِّتْ اِيچُونْ كِه دِرِيلَه

وخزكيا

31*Âmmâ ola ki yedi gün geçdikden soŋra dahi uyanık olmayan ʿâlem uyana ve fâsid olan nesne öle

*31*Ama o yedi gün geçtikten sonra da uyuyan dünya uyanacak ve kötü olan şey ölecek.*

32*O zamân yer kendiniŋ içinde uyuyanları ve türâb ol sükûtda sâkin olanları tekrar vère kabirler dahi kendilerine emânet konulduğu cânları redd eyleye

*32*O zaman yer kendi içinde uyuyanları ve toprak o sessizlikte yaşayanları yine geri verecek ve mezarlar da kendilerine emanet konulan canları* reddedecek.***

33*Rabbi'l-Müteʿâl dahi kazâ kürsîsü üzerinde tecellî eyleye ve belâlar geçe hem tahammül dükene

*33*Yüce Rab da takdir tahtının üzerinde görünecek; belalar geçecek ve sabır bitecek.*

34*İllâ ʿadâlet yalıŋız kala da hak kâʾim ve îmân sâbit ola

*34*Yalnızca adalet kalacak, doğruluk ayakta duracak ve iman bir olacak "iman artacak".*

35*Ve ʿamel soŋra gele de ecr gösterile ve ʿadâlet uyanık ola zulm ise artık tasallut ėtmeye

*35*Yapılan işlerin mükâfatı sonra gösterilecek, adalet uyanık olacak ve artık kötülük bulaşmayacak.* bkz. Mez.22/27, Zek.14/9.

36*[+]O zamân ben dėdim ki İbrâhîm+ Sadommîler içiŋ duâʾ eyledi ve Mûsâ beriyyede günâh ėden babalar içiŋ++

*36*O zaman ben dedim ki: İbrahim+ Sodomlular için Musa çölde günah eden atalarımız için(++)*

37*Ve ondan soŋra Âkân(*) ve Samuʾel zamânında olanlar İsrâʾėl içiŋ

*37*Ve ondan sonra Akan(*) ve Samuel zamanında olanlar İsrail için (I. Krl.12/8).*

38*Ve Dâvûd kırgın içiŋ Süleymân ise Makdeseye gelecekler içiŋ

*38*Davut kırgın için, Süleyman ise Tapınağa gelecekler için (II. Krl. 24/10, (6) I. Krl. 15/61).*

39*Ve İlyâs yağmuru alanları içiŋ hem bir meyyit içiŋ ki dirile

*39*İlyas yağmuru alanlar ve bir ölünün dirilmesi için (bkz. Ekl.48/5, I. Krl.6/42, 17/20,21)*

*bkz. İş.26/19, Vah. 20/13, +bkz.Tek.6, 18/23.

Almancası: "Und die Erde wird wieder geben, welche darinnen schlaffen, und der Staub derjenigen, so in der Stille wohnen, und die ***Gräber* werden wieder geben die Seelen, welche ihnen anbefohlen seynd."Türkçesi: Yer içinde uyuyanları, toprak içinde sessizce yaşayanları ve **mezarlar** emanet konulan canları tekrar geri verecek. Kitabı Mukaddes Şt.'i çevirisi: "Yeryüzü bağrında uyuyanları, toprak içinde sessizce dinlenenleri bırakacak. '***Koruma evleri'*** kendilerine emanet edilmiş olan ruhları geri verecek." II. Ezra 7/32. Bu çeviride '*Koruma Evleri'* diye birşeyden bahsediyor. Oysa bkz. aynı çevirinin 6/40 ayetinde: "...ışığa '*koruma odalarından*' dışarı çıkmasını buyurdun." şeklinde yorumlamış. Aynı Yunanca kelimeyi de II. Ezra 5/37'de "***Koruma evlerinin kilidini aç!***„ şeklinde yorumladığı görülüyor. Ancak 7/32. ayette geçen **kabir, mezar** kelimesi kesinlikle '*Koruma Evi*' değildir. Eski Yunancasına da baksanız yukarıda bahsedilen ayetlerde(II. Ezra 5/37, 6/40 ve 7/32'de) geçen kelimelerin anlamlarının birbirinden farklı olduğu görülüyor.

[+]: Kitabı Mukaddes Şt.'nin çevirisinde II. Ezra 7/36. ayetinden 7/106. ayetine kadar tam **70 küsur ayet Etiyopça'dan yazılmış (eski Yunanca'dan*(Grekçe'den)* çevrilmiş metinden alıntılar vardır) ki, bu eklemeler Martin Luther'in ve Ali Bey'in çevirisinde bulunmuyor?**

(++)bkz. Çık. 32/11, (*)Achar(bkz. Yeşu 7/6-9, Arapça versiyonu Akhar.

399

٤٠ وخزكيا سانخريبك زماننده قوم ايچون ونيچه كمسه لر نيچه كمسه لرك
ايچون دعا ايلديلر

٤١ پس اكر شمديكه فسادلر بيوديلر وظلم چوغالدي صالحلر طالحلر ايچون
دعا ايدرلر ايسه نيچون حالا دخي بو نسنه لر واقع اولميالر

٤٢ اما اوبكا جواب ويروب ددي كه شمديكي عالم آخر دكلدر ايچنده جلال
صقجه دودر انوك ايچون اونلر ضعيفلر ايچون دعا ايلديلر

٤٣ يوم الدين ايسه بو زمانك آخري وكلجك عدم الموتك ابتداسي اولا
كه اونده فساد زايل اولا

٤٤ پرهيزسزلك دكه اعتقادسزلق منقطع اولا اما عدالت بيويه وحق
طلوع ايليه

٤٥ زيرا اوزمان هلاك اولاني قورتارمغه وغالبي هلاك اتمكه قادر اولامز

٤٦ بن دخي جواب ويروب ددمكه اول وآخر ددوكم بودر دخي ايو اولوردي كه
آدمه يرويرلميدي ياخود اني ويردكدنصكره اني كناهدن احتباس
ايديدي

٤٧ زيرا آدمه نيه يرار كه حالا قساوتده دريله واولدكدنصكره عذابه قتلانه

40*Ve Hizkiyâ[1] Sânharîbiŋ zamânında kavm içỉn ve niçe kimseler niçe kimseleriŋ içỉn duâʾ eylediler

*40*Hizkiya Sanharib[1] zamanında halk için ve birçok kişiler birçok kişiler için dua ettiler.*

41*Pes eḡėr şimdi ki fesâdlar büyüdüler ve zulüm çoğaldı sâlihler tâlihler içỉn duâʾ ėderler ise niçỉn hâlâ dahi bu nesneler vâkiʿ olmayalar

*41*Eğer kötülük büyüdü, zulüm çoğaldıysa ve doğrular kötüler için dua ettilerse; neden şimdi bu şeyler olmasın?*

42*Âmmâ o baŋa cevab vėrip dėdi ki şimdiki ʿâlem âhir[2] deḡildir içinde celâl sıkca durur ȯnuŋ içỉn onlar zaʿîfler içỉn duâʿ eylediler[3]

*42*O da bana şöyle yanıtladı: -Şimdiki dünya son değildir[2] içinde sıkça yücelik var. Bu yüzden onlar güçsüzler için dua[3] ettiler.*

43*Yevmi'd-dîn[4] ise bu zamânıŋ âhiri ve gelecek ʿademi'l-mevtiŋ ibtidâsı ola ki onda fesâd zâʾil ola

43'Din Günü'[4] ise bu zamanın sonu ve gelecek 'ölümsüzlük' zamanının başlangıcı olacaktır. Onda kötülük kalmayacak.*

44*Perhizsizlik diŋe iʿtikâdsızlık münkatıʿ ola âmmâ ʿadâlet büyüye ve hak tulûʿ eyleye

*44*Aşırılık dinecek, dine inançsızlık son bulacak; ama adalet büyüyecek ve doğruluk güneş gibi doğacak[5].*

45*Zîrâ o zamân helâk olanı kurtarmağa ve ġâlibi helâk ėtmeḡe kâdir olamaz[6]

*45*O zaman yok olanı kurtarmayı ve galibi yok etmeyi 'kimse'+ başaramaz[6].*

46*Ben dahi cevab vėrip dėdim ki evvel ve âhir dėdiḡim budur dahi íyỉ olurdu ki âdama yer vėrilmeyeydi[7] yâhud ȯnuʾ vėrdikden soŋra ȯnuʾ günâhdan ihtibâs ėdeydi

*46*Ben de ona yanıt verip şöyle dedim: -İlk ve son dediğim budur! Eğer Adem'e yer verilmeseydi[7] veya onu verdikten sonra onu günahtan beri tutsaydın daha iyi değil miydi?*

47*Zîrâ âdama neye yarar ki hâlâ kasâvetde dirile ve öldükden soŋra ʿazâba katlana[8]

*47*Çünkü insanın kederle dirilmesi veya öldükten sonra azaba katlanması neye yarar?*

(1)bkz. (4.Krl) veya II. Krl. 19/16-20.

(2)Süryanice versiyonunda "*Tanrı'nın yüzyılda bir amacı vardır ve O'nun görkemi sabit kalmaz*" (İslamdaki bir inanışa göre yüz yılda bir mürşit gelir), Arapça versiyonunda "*bu dünyanın doğası sürmez*"

(3)Arapça versiyonu "*çünkü onlar birkaç gün sonra bu dünyadan çekildi*".

(4)Hüküm(yargı) günü.

(5)Süryanice versiyonu "hakseverlik samimi olacak".

(6)+Veya "*o zaman hükmedilenlere karşı hiç kimse hiç kimseye merhamet etmeyecek ve zafere uğrayanları mağlup edemeyecek*".

(7)Süryanice ve Latincesi *"ya da günahları bertaraf etmek için onu yapmasaydın"*; bu ayetin sonu Arapça versiyonunda eksiktir.

(8)Arapça versiyonu "*insanın dindar veya kötü olması nedir ki? "*.

+Ali Bey 1664 el yazısında önce 'kimse' kelimesini kullanmış ve çizmiştir. Bu da Ali Bey'in ne denli titiz çalıştığını gösteriyor.

٤٨ اي آدم نه اشلدك كه كناه ايدوب يالكز سكا بلا واقع اولمادي الا
بزه ده كه سندن كلدك

٤٩ زيرا بزه نه فايده ويرر كه بزه عدم الموت اقرار اولندي چون موتاني
عمللر ايلدك

٥٠ وكه اميد جاوداني پيشين ديويرلدي چون بز شرير ايكن باطللر اولدق

٥١ وكه بزه شفا وامان مكانلري قورلدي چون بز يرامز ديرلك ايلدك

٥٢ وكه صبر ايله ديريلنلري ستر وصيانت اتمك ايچون رب المتعالك
جلالي اليقونلدي چون بز پك فنا طريقلرده منسلك اولدق

٥٣ وجنت كوسترلديكه انوك يمشي بوزلماز وباقي در وايچنده شفا و
امان وار چون بز كرمزيز الا نامقبول يرلرده اولورز

٥٤ وكه پرهيز ايدنلرك يوزلري يلدزلردن زياده اشراق ايده لر چون
يوزلريمز ظلماتدن زياده اسوددر

٥٥ وبز ديري ايكن يرامزلق اتدوكمز زمان فكر اتمدك كه اولومدن صكره
درد چكمكه باشليا جق ايز

٥٦ اول دخي بكا جواب ويروب ديديكه بو جدال لاقردسيدر كه يرده طوغان
آدم

48*Èy Âdem ne işlediŋ ki günâh[1] èdip yalıŋız saŋa belâ vâkiʿ olmadı illâ bize de ki senden geldik

*48*Ey Adem! Ne yaptın? Suçlu[1] olan yalnız sana bela gelmedi. Kesinlikle senden gelen bize de geldi.*

49*Zîrâ bize ne fâʾide vèrir ki bize ʿademi'l-mevt ikrâr olundu çün mevtânî ʿameller eyledik

*49*Bize ölümsüzlük sözü verilmesi neye yarar? Çünkü ölümcül işler yaptık.*

50*Ve ki ümîd câvidânı[2] pèşîn díyė vèrildi çün biz şerîr iken bâtıllar olduk

*50*Sonsuzluk ümidi[2] öncelikle verildi. Ama biz kötüyken gereksiz olduk.*

51*Ve ki bize şifâ ve îmân mekânları kuruldu çün biz yaramazdırlık eyledik

*51*Bize şifa ile iman mekânları kuruldu. Çünkü biz yaramazlık yaptık.*

52*Ve ki sabr ile dirilenleri setr-ü sıyânet ètmek için Rabbi'l-Müteʿâliŋ celâli alıkonuldu çün biz pek fenâ tarîklerde münselik olduk

*52*Sabır ile dirilenleri korumak için, yüce Rabbin görkemi alıkonuldu. Çünkü biz çok kötü yollara saptık.*

53*Ve cennet gösterildi ki ònuŋ yemîşi bozulmaz ve bâkîdir ve içinde şifâ ve âmân var çün biz girmeziz illâ nâ-makbûl yerlerde oluruz

*53*Cennet gösterildi ki onun yemişi bozulmaz ve sonsuzdur. İçinde şifa ve güven var. Ama biz girmeyiz; ille de beğenilmeyen yerlerde oluruz[3].*

54*Ve ki perhîz èdenleriŋ yüzleri yıldızlardan ziyâde işrâk èdeler çün yüzlerimiz zulümâtdan ziyâde esveddir[4]

*54*Ölçüsüz davranmayanların yüzü yıldızlardan daha çok parlasın. Çünkü yüzlerimiz geceden daha çok karanlıktır[4].*

55*Ve biz diri iken yaramazlık[5] ètdiğimiz zamân fikr ètmedik ki ölümden soŋra derd çekmeğe başlayacakız

*55*Biz diriyken, yaramazlık ettiğimiz zaman ölümden sonra dert çekmeye başlayacağımızı hiç düşünmedik[5] .*

56*Ol dahi baŋa cevab vèrip dèdi ki bu cidâl lâkırdısıdır[6] ki yerde doğan âdam ∞

*56*O da beni yanıtlayıp dedi ki: -Bu kavga sözleridir. Yerde doğan ∞*

(1)Veya *"eğer günah işlemeseydin; bize de gelmezdi."*

(2)Veya *"eğer biz yanlış yola saptıysak; neden bize emek verdin?"*.

(3)Almancası: "Daß uns das Paradies gezeigt wird, dessen Frucht unverderbet bleibet, darinn **Sicherheit** und Artzney ist:"

Türkçesi: Ve bize Cennet gösterildi ki onun meyvesi bozulmadan durur. İçinde **güven** ve şifa var.

Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: "Cennet ve onun kusursuz, şifa kaynağı sonsuz meyvesi bize açıklandı, ama biz giremiyorsak nesi güzel?" II. Ezra 7/123

Yukardakı bozuk çeviride ***'içinde güvenlik var'*** kelimeleri unutulmuş!

(4)Arapça versiyonu "*göğün parladığı gibi";* Süryanice ve Latincesi "*yıldızların parladığı gibi*".

(5) *"Yaşarken hata ettiğimizde".*

(6)Etiyopçası *"Bu dünyanın düşüncesidir ki, insan kavga için doğar ve mücadele verir*".

آدم جدل ایدجکدر شویلکه مغلوب ایسه ددوکیکی چکه امّا غالب
ایسه بن ددوکمه نایل اولا

٥٧ زیرا ابوعمر شول عمردرکه موسی یاشادوغی زمان انونک خصوصنده
قومه سویلیوب کندوکه حیوانه اختیار ایله حتی اولاسن ددی

٥٨ امّا اونلر آنکا واوندنصکره اولان پیغمبرلره هم بکادغی اینانمدیلر
چون اونلره سویلدم

٥٩ که قساوة اونلره هلاک اولیا الاسرور اولا ینجه که شول کسه لره
اولا جقدرکه اونلره خلاص القا اولندی

٦٠ وبن جواب ویروب ددمکه ای افندی بن بلورمکه ربّ المتعال رحمن
دیرلر زیرا اودغی دنیایه کلمیانلره رحیمدر وانونک دینده دونلره
مرحمتلودر

٦١ وکه غضبه متأنی در زیرا کناه ایدنلره کندو مخلوقاتنه صبر اتدوکی
کبی صبر ایلر

٦٢ وکه کریمدر زیرا اوحاجتنه کوره باغشلر

٦٣ وکه رحمن در زیرا اوحتی اولانلره وانتقال اتمشلره هم صکره کلجکلره

âdam cedel ėdecekdir şöyle ki mağlûb ise dėdiğiŋi çeke âmmâ ġâlib ise ben dėdiğime nâʾ-il ola

insan çekişecektir. Eğer yenilirse dediğin olsun; ama yenerse benim dediğim olsun.

57*Zîrâ bu ʿömr şul ʿömürdür ki Mûsâ[1] yaşadığı zamân ònuŋ husûsunda kavme söyleyip kendiŋe hayvât+ ihtiyâr eyle ki hayy olasıŋ dėdi

*57*Çünkü bu yaşam şu yaşamdır ki Musa hayattayken[1] bu konuda halkına: 'Kendine yaşamı seç ki yaşayasın;' demişti.*

58*Âmmâ onlar òŋa ve ondan soŋra olan peyġamberlere hem baŋa dahi inanmadılar çün onlara söyledim

*58*Ama onlar ona ve ondan sonra gelen peygamberlere ve bana da inanmadılar. Çünkü onlara söyledim.*

59*Ki kasâvet[2] onlara helâk olmaya illâ sürur ola nice ki şul kimselere olacakdır ki onlara halâs ilkâʾ olundu

*59*Bu gaflet onları yok edecek[2] ama kendilerine kurtuluş verilenlere sevinç olacak.*

60*Ve ben cevab vėrip dėdim ki ėy efendi ben bilirim ki Rabbi'l-Müteʿâle rahmân dėrler zîrâ o dahi dünyâya gelmeyenlere rahîmdir ve ònuŋ dinîne dönenlere merhâmetlidir

*60*Ben de şöyle yanıtladım: -Ey Efendi! Ben biliyorum ki yüce Rabbe 'merhametli' diyorlar. Çünkü 'O' dünyaya gelmeyenlere şevkatli ve O'nun dinine dönenlere merhametlidir.*

61*Ve ki ġazâba müteʾannîdir günâh ėdenlere kendi mahlûkâtına sabrettiği gibi sabr ėder[3]

*61*Çünkü 'O' gazaba kolay gelmez ve suçlulara kendi yaratıklarına sabrettiği gibi sabreder[3].*

62*Ve ki kerîmdir zîrâ o hâcete göre bağışlar

*62*Ve cömerttir. Çünkü gereksinimlerimize göre bağışlar.*

63*Ve ki rahmândır[4] zîrâ o hayy olanlara ve intikâl ėtmemişlere hem soŋra geleceklere

63 Merhametlidir! Çünkü 'O' yaşayanlara, daha göçmemiş olanlara ve sonra gelecek olanlara[4]* ∞

+bkz. Ali Bey 1664 el yazmasında önce '*dirlik*' yazmış ama bunu çizerek '*hayât*' olarak düzeltmiş.

(1)Arapça versiyonu *"yaşam sizin için ölümden ve ölmemekten daha hayırlıdır"* bkz. Tes. 30/19.

(2)Etiyopça versiyonundaki boşluk, Latince ve Süryanicesindeki gibi şöyledir *"çünkü kurtuluş bulanlara sevinç var"*. Arapça versiyonunda değişiktir: *"ayrıca üzgün değilim ve onların kaybına katılmıyorum. Zira mutluyum; çünkü onların yüreğine tabi değilim"*.

(3)Etiyopça versiyonunda *"çünkü bunu hastalara karşı gösterdiği gibi çocukların günahlarına da sabır gösterdi"*. Bu ayet Arapça versiyonunda yok.

(4)Süryanice, Arapça ve Latince versiyonunda "*yaşam isteyenleri yaşam için; itaatsiz övgüye layık olanlar gibi sever*".

رحمتلرینی بك چوغالدر

٦٤ زیرا رحمتلرینی چوغالتمسه دنیا و آنوك مالکلری طیانمزلر ایدی

٦٥ هم دخی باغشلر زیرا اگر یرامزلق ایدنلری یرامزلقلرندن ییلتمك

ایچون کندو احسانندن باغشلمیایدی انسانك اون بیك بلوکندن

بر بلوکی حیواته نائل اولمازدی

٦٦ و اوکه حاکمدر اگر کندو کلامندن شفا بولانلره باغشلمیایدی و عصیانك

کثرتینی محو اتمسیدی

٦٧ بلکه بی حساب کثرتدن آزکسه قالوردی

سکزنجی باب

١ اول دخی بکا جواب ویروب دیدیکه رب المتعال بو دنیاء چوق کمسه لر

ایچون اما کلجك دنیاء آزکسه لر ایچون یراتدی

٢ و بن سکا بر تمثیل سویلییم یا عزدرا نیجه که اگر یره یالواره ایدك

دردیکه سکا طپراقدن یاپلور چوق چوملك اما تبردن یاپلور از

آلتون ویره یم بو دنیانك حالی دخی بویله در

چوق

rahmetlerini pek çoğaldır
çok esirger.
64*Zîrâ rahmetlerini çoğaltmasa dünyâ ve ônuŋ mâlikleri dayanmazlar[1] idi
*64*Eğer merhametlerini çoğaltmamış olsaydı dünya ve üzerinde yaşayanlar dayanamazlardı[1].*
65*Hem dahi bağışlar zîrâ eğer yaramazlık ėdenleri yaramazlıklarından yanıltmak içîn kendi ihsânından bağışlamayaydı insânıŋ on biŋ bölüğünden bir bölüğü hayâta nâʾil olmazdı[2]
*65*Hem de bağışlar. Çünkü eğer yaramazlık edenleri yaramazlıklarından yanıltmak için kendi gönlünden bağışlamasaydı; insanın on bin bölüğünden bir bölüğü bile yaşama eremezdi[2].*
66*Ve o ki hâkimdir eğer kendi kelâmından şifâ bulanlara bağışlamayaydı ve ʿisyânıŋ kesretini mahv ėtmeseydi
*66*O 'Hakimdir!' Eğer kendi sözüyle şifa bulanlara bağışlamasaydı ve bir çok isyanları yok etmeseydi;*
67*Belki bî-hesâb kesretden az kimse kalırdı
*67*Belki sayısızca insan topluluklarından az kimse kalırdı.*
[Not]...!?

Sekizinci Bâb

1*Ol dahi baŋa cevab vėrip dėdi ki Rabbi'l-Müteʿâl bu dünyâyı çok kimseler içîn âmmâ gelecek dünyâyı az kimseler içîn yaratdı
*1*O da bana şöyle yanıt verdi: -Yüce Rab, bu dünyayı birçok kimseler için; ama gelecek dünyayı az kimseler için yarattı.*
2*Ve ben saŋa bir temsîl söyleyeyim ya ʿAzdrâ nice ki eğer yere yalvara idiŋ derdi ki saŋa toprakdan yapılır çok çömlek âmmâ tibrden yapılır az altîn vėreyim bu dünyânıŋ hâli dahi böyledir
*2*Ben sana bir örnek vereyim ey Ezra! Eğer yere yalvarsaydın şöyle derdi: Sana topraktan yapılan çok çömlek; ama altın tozundan yapılan az altın vereyim. Bu dünyanın hali de böyledir.*
çok ∞

[Not]: Kitabı Mukaddes Şti.'nin çevirisinde II. Ezra 7/36. ayetinden 7/106. ayetine kadar tam **70 küsur** ayetin sayıları farklıdır. Çünkü **Etiyopça metinde olan; ama Ali Bey'in ve diğer Almanca çevirilerinin birçoğunda bulunmayan Etiyopça 6. Bab** (1-71 ayet) **7. Baba eklenerek 140 ayet olarak düzenlenmiştir.** Yani Ali Bey'in ve Martin Luther'in çevirilerinin birçoğunda bu eklentiler yoktur.

(1)Süryanice ve Latince versiyonu "*o dileyenlere daha çok verir*" ; yukardaki ayet Arapça versiyonunda yok.
(2)Bu ayet Arapça versiyonunda yok. „*Ya da insanlık yaşayamazdı,,*

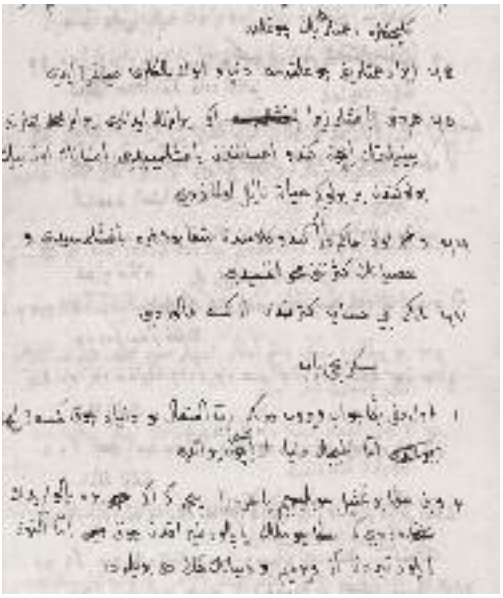

401

٣ چوق كمسه يرادلدي اما ازكمسه خلاص بولالر

٤ بن دخي جواب ويروب ددمكه اي جانم چونكه حال بويله در عقلي
يوت وادراكي اكل ايله

٥ زيرا سن دكلمك ايچون كلدك ايدك وپيغمبرلك اتمك استردك
اما سكا مدت ويرلمدي الا يا شامق ايچون

٦ يا رب اكر سن قولكه اذن ويرمزسك كه سكا دعالريمزي اهدي ايدوز
وقلبمزه تخم ويرمزسك هم فهميمزي افلاح اتمزسك كه اوندن
محصول چقه انسان يريني طوتان هر فاسد آدم ندن ديريله بلور

٧ زيرا سن فردسن وبزاللريكك بر عملي يوز نيجه كه كندوك سويلدك
ايسه

٨ وحالا بدن انا رحمنده دوزلدوكي زمان سن اكا عضو ويررسن

٩ وسنك مخلوقك آتشده وصوده كبي محفوظدر هم سنك عملك
عملرك انا رحمنده خلق اولمش مخلوقي طقوز اي طاشيويور

٩ وحفظ ايدن هم محفوظ اولان نسنه ايكيسيده صقلانلور انا
رحمي دخي صقلاندقدنصكره تكرار وقت بوقت ايچنده بتني ويرر

3*Çok kimse yaradıldı âmmâ az kimse halâs bulalar

*3*Çok kimseler yaratıldı; ama az kimseler kurtulacak.*

4*Ben dahi cevab vėrip dėdim ki ėy cânım çûnkü hâl böyledir ʿaklı yut ve idrâkı ʿakl eyle(1)

*4*Ben de şöyle yanıt verdim: -Ey canım! Çünkü durum böyledir. Aklı yut ve anlayışı akıl et(1).*

5*Zîrâ sen diŋlemek için geldiŋ idiŋ ve peygamberlik ėtmek isterdiŋ âmmâ saŋa müddet vėrilmedi(2) illâ yaşamak içiṅ

*5*Çünkü sen dinlemek için gelmiştin ve peygamberlik etmek istiyordun. Ama sana yaşaman için çok zaman tanınmadı(2).*

6*Yâ Rabbi eğėr sen kuluŋa izin vėrmezseŋ ki saŋa duʿâlarımızı ihdâ ėdeviz ve kalbimize tohum vėrmezseŋ hem fehmimizi iflâh ėtmezseŋ ki ondan mahsûl çıka insân yerini tutan her fâsid âdam neden dirilebilir(3)

6-Ya Rabbi! Dualarımızı sana armağan ediyoruz. Eğer sen kuluna izin, yüreğimize tohum vermez ve aklımızı iyi yapmazsan ki, ondan ürün çıksın, insan yerini tutan her kötü kişi neden dirilsin?(3)*

7*Zîrâ sen ferdsin ve biz elleriŋiŋ bir ʿameliyiz nice ki kendiŋ söyledin ise

*7*Çünkü kendi söylediğin gibi yalnız sen varsın ve biz ellerinin bir işiyiz. Biz senin ellerinin işiyiz.*

8*Ve hâlâ beden ana rahminde düzüldüğü zamân sen ònja ʿuzuvlar vėrirsin ve seniŋ mahlûkuŋ âteşde ve suda gibi mahfûzdur hem seniŋ ʿameliŋ ana rahminde halk olmuş mahlûku dokuz ay taşıyo*yor**

*8*Beden ana rahminde düzüldüğü zaman sen ona organlar verirsin. Senin yaratığın ateş ve suda gibi saklıdır. Hem senin işin ana rahminde yaratılmış yaratığı dokuz ay taşıyor.*

9*Ve hıfz ėden hem mahfûz olan nesne ikisi de saklanılır ana rahmi dahi saklandıkdan soŋra tekrar vakt be vakt içinde biteni verir

*9*Korunan ve saklanan şey ikisi de korunur. Ana rahmi de saklandıktan sonra, yine zaman zaman içinden biteni verir.*

*Zeyrek kâtibin hatası: Bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında *'taşıyor'*

(1)Latince versiyonu yukarıdaki gibidir. Etiyopçası *"bırak anlayışım sevinsin ve kulağım hikmetini içsin"*, Süryanicesi *"ruhumu em, canımı al; yüreğim odundur"*, Arapça versiyonu *"diyorum ki, ey canım! kefaret şimdi mi? "*.

(2)Arapça versiyonu *"kulağını ne kadar açarsan o kadar hayat verilir"*.

(3)Süryanice ve Arapça versiyonunda tamamen değişiktir: *"mümin yaşamak için insan şeklinde buna inanır ve rüşvetini görür"* .

١٠ زیرا سن امر ایلدك كه كندو عضولرندن یعنی همه لردن همه لرك
میوه سنه سود كتوریله تا كیم اول دوزلمش نسنه تا بر زمانه دك
بسلنه اندن آنی كندو رحمتكه تفویض ایده سن

١١ آنی كندو عدالتكدن تربیه و دینكده تأدیب هم فهامتك ایله اصلاح
ایتدكدنصكره

١٢ مخلوقكی اولدرركبی اولدررسن و عملكی دیرلدركبی دیرلدرسن

١٣ پس چونكه سن بو قدر زحمت ایله دوزلمش كمسه بوزارسن یاپلمش
نسنه حفظ اولسون دیو امر ایتمكه ده قولای اولوردی

١٤ پس حالا یا رب دخی سویلیم كافهٔ ناسك خصوصی ایچون سن نه
ایدجكیكی پك ایو بلورسن

١٥ اما سنك قومكك كه آكا اجرم و میراثكك كه آكا الم چكرم و
اسرائیلك كه انوك ایچون محزونیم هم یعقوبك كه اوندن اوتوری
یاس چكرم خصوصلری ایچون

١٦ بن سكا كندوم و اونلر ایچون دعا ایتمكه باشلیایم زیرا بزوم كه یرده
ساكن ایز خطالریمزی كوردوم

هم

10*Zîrâ sen emreyledin ki kendi ʿuzuvlarından yaʿni memelerden memelerin meyvesine süd götürüle tâ kim ol düzülmüş nesne tâ bir zamâna dek beslene ondan onu kendi rahmetine tefvîz ėdesin

*10*Çünkü sen buyurdun ki kendi organlarından; yani memelerden memelerin meyvesine süt götürülsün. Ta ki o düzülmüş şey bir zamana dek beslensin. Ondan sonra onu kendi esirgemene bırakasın.*

11*Onu kendi adaletinden terbiye ve dîninde teʿdîb hem fahâmetin ile ıslâh[1] ėtdikden soŋra

*11*Onu kendi adaletinle terbiyeleyip, dininde eğittikten ve yüceliğinle düzelttikten sonra[1]*

12*Mahlûkuŋu gibi öldürürsün ve ʿameliŋi gibi dirildirsin

*12*Tüm yaratıkların gibi öldürür ve işin gibi diriltirsin.*

13*Pes çünki sen bu kadar zahmet ile düzülmüş kimseyi bozarsın yapılmış nesne hıfz olunsun diye emr etmeğe de kolay olurdu

*13*Şimdi sen bu denli güçlükle yapılmış kişiyi bozuyorsun. Oysa yapılmış şey korunsun diye buyurmak daha kolay olurdu.*

14*Pes hâlâ yâ Rabbi dahi söyleyim kâffe-i nâsıŋ husûsu için sen ne ėdeceğiŋi pek iyi bilirsin

*14*Şimdi ya Rabbi! Daha söyleyeyim. Tüm insanlar için sen ne yapacağını çok iyi biliyorsun.*

15*Âmmâ seniŋ kavmiŋiŋ ki oŋa acırım ve mîrâsıŋıŋ ki oŋa elem çekerim ve İsrâʾėliŋ ki onuŋ için mahzûnum hem Yaʿkûbuŋ ki ondan ötürü yas çekerim[2] husûsları için

*15*Ama senin halkına, ona acıyorum ve senin mirasın ki ona ıstırap duyuyorum. İsrail için üzülüyor ve Yakup'un işlerinden ötürü yas[2] çekiyorum.*

16*Ben saŋa kendim ve onlar için duâʾ ėtmeğe başlayayım zîrâ bizim ki yerde sâkiniz hatâlarımızı[3] görürüm

*16*Ben sana kendim ve onlar için dua etmeye başlayayım. Çünkü biz ki yerde yaşıyoruz, suçlarımızı[3] biliyoruz.*

hem ∞

(1)Süryanice ve I. Arapça versiyonuna göre *"aklınızı kullanın"*, II. Arapça versiyonu: *"doğruluğu kuşanın"*.

(2)Etiyopçasında *"senin mirasın için acı çekiyorum"*. Arapça, Süryanice ve Latincesi aynen yukarıdaki gibidir.

(3)Etiyopçası *"bu yüzden sana benim için ve onlar için yalvarıyorum; bu dünyada yaşarken bizim düşüşümüzü gördük"*.

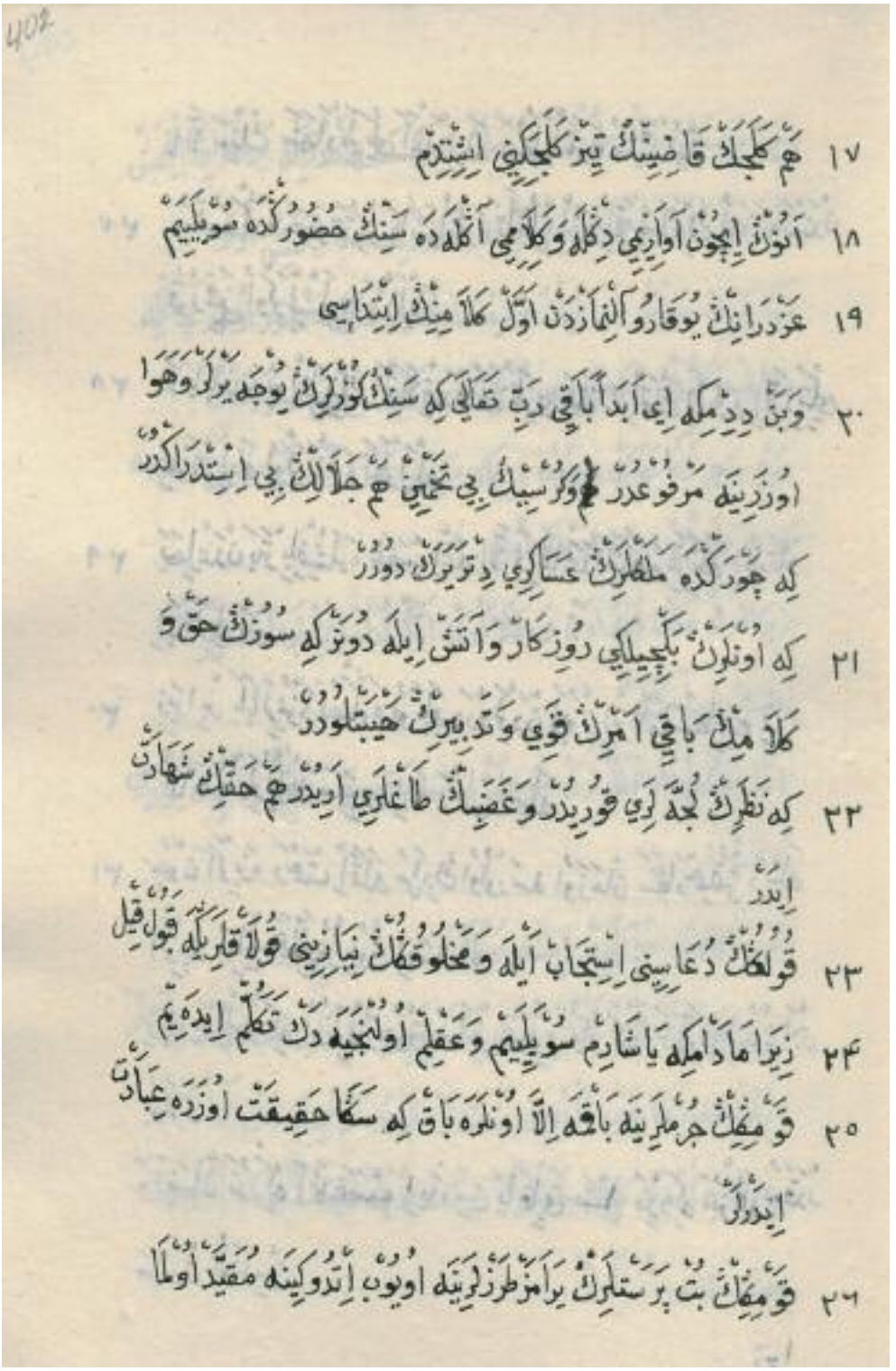

402

١٧ هم كلجك قاضينك تيز كلجكني اشتدم

١٨ انونك ايچون اوازيمي دكله وكلاممي آكله ده سنك حضوركده سويليم

١٩ عزدرانك يوقارو آلنمازدن اول كلامنك ابتداسي

٢٠ وبن ددمكه اي ابدا باقي رب تعالى كه سنك كوزلرك يوجه يرلر وهوا

اوزرينه مرفوعدر وكرسيك بي تخمين هم جلالك بي استدراكدر

كه چوركده ملكلرك عساكري دتريرك دورر

٢١ كه اونلرك بكچيلكي روزكار وآتش ايله دونركه سوزك حق و

كلامك باقي امرك قوي وتدبيرك هيبتلودر

٢٢ كه نظرك لجه لري قوريدر وغضبك طاغلري اريدر هم حقك شهادت

ايدر

٢٣ قولكك دعاسيني استجاب ايله ومخلوقكك نيازيني قولاقلريكه قبول قيل

٢٤ زيرا مادامكه ياشارم سويليم وعقلم اولنجيه دك تكلم ايده يم

٢٥ قومكك جرملرينه باقمه الا اونلره باق كه سكا حقيقت اوزره عبادت

ايدرلر

٢٦ قومكك بت پرستلرك يرامز طرزلرينه اويوب اتدوكينه مقيد اولما

17*Hem gelecek kâzîniŋ tėz geleceğini işitdim[1]

*17*Hem gelecek yargıcın çabuk geleceğini duydum[1].*

18*Ònuŋ için âvâzımı diŋle ve kelâmımı aŋla da seniŋ huzûruŋda söyleyeyim

*18*Bu yüzden sesimi dinle ve sözümü anla da senin önünde söyleyeyim.*

19*ʿAzdrânıŋ yukarı alınmazdan evvel kelâmınıŋ ibtidâsı[2]

*19*Ezra'nın yukarı alınmadan önce sözünün başlangıcı[2]:*

20*Ve ben dėdim ki ėy ebeden bâkî Rabb-i Teʿâlâ ki seniŋ gözleriŋ yüce yerler ve hevâ üzerine merfuʿdur ve kürsîŋ[3] bî-tahmîn hem celâliŋ bî-istidrakdır ki çevreŋde meleklerіŋ ʿasâkiri ditreyerek durur

*20*Ben dedim ki: -Ey sonsuza dek duran yüce Rab! Senin gözlerin yüce yerler ve hava üzerine kaldırılır. Tahtın kestirilemez ve yüceliğin[3] erişilmezdir ki çevrende meleklerin ordusu titreyerek durur.*

21*Ki onlarıŋ bekçiliği rûzigâr ve âteş ile döner ki sözüŋ hak ve kelâmıŋ bâkî emriŋ kavî ve tedbîriŋ heybetlidir

*21*Onların bekçiliği rüzgâr ve ateş ile dönüyor. Sözün gerçek ve kelâmın sonsuzdur. Buyruğun güçlü ve tasarıların görkemlidir.*

22*Ki nazarıŋ lücceleri kurudur ve ġazabıŋ dağları eridir hem hakkıŋ şehâdet ėder+

*22*Bakışın engin suları kurutur, öfken dağları+ eritir ve doğruluğun tanıklık eder.*

23*Kuluŋuŋ duâʿsını isticâb eyle ve mahlûkuŋuŋ niyâzını kulaklarıŋa kabûl kıl

*23*Kulunun duasını kabul et ve yaratıklarının yakarışına kulağını eğ!*

24*Zîrâ mâ-dâm ki yaşarım** söyleyim ve ʿaklım oluncaya dek tekellüm edeyim

*24*Mademki yaşıyorum** söylerim ve aklım oluncaya dek konuşurum.*

25*Kavmiŋiŋ cürümlerine bakma illâ onlara bak ki saŋa hakîkat üzere ʿibâdet ėderler

*25*Milletinin suçlarına bakma; ama sana gerçekten tapınanlara bak.*

26*Ve kavmiŋiŋ bütperestleriŋ yaramaz tarzlarına uyup ėtdiğine mukayyed olma

*26*Halkının, putperestlerin yaramaz adetlerine uyup yaptıklarını önemseme*

(1)Etiyopçası *"ben gelecek dünyanın kanununu duydum".*

*Almancası: "Diß ist der Anfang der Wort Esra, ehe denn er aufgenommen ward." Martin Luther Çev.: II. Ezra 8/19(Bu cümle Arapça versiyonunda eksiktir.).

Türkçesi: Bu Ezra'nın alınmadan önce söylediği sözlerin başlangıcıdır.

Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: "Yukarıya, *cennete* alınmadan önce Ezra'nın ettiği dua burada başlıyor."

Yukarıdaki çeviride '*cennete'* kelimesi hatalı eklenmiş! Almanca ve Ali Bey'de böyle bir ifade yok.

(2) bkz. İş.30/30.

+Mik. 1/4(Ve bu ayet Apostalik anayasaya alınmıştır; bkz. "Constitutions Apostoliques" 8/7).

**Dekart'ın(Descartes) *"Düşünüyorum; öyleyse varım!"* sözüyle karşılaştırın.

اِلّا سَنِڭ شَهَادَتلرِيكِي اَلملرِ اِيلَه صَقلَيانلرَه مُقَيَّد اُول

٢٧ حُضُورُكده حَقِيقَتسِز يَاشَيانلرَه تَأَمُّل اِتمَه اِلّا مُرَادِڭ اُوزَره سَندَن
قُورقمغي اُوكرَنمشلرِي يَاد اِيلَه

٢٨ وَيَابَان حَيوَانلرِينِڭ اَخلَاقِنده اُولَانلرِي هَلَاك اِتمَك اِستَمَه اِلّا دِينِكي
عِزَّت اِيلَه اُوكرَدَنلرَه نَظَر اِيلَه

٢٩ بَهَايِمدَن بَتَر بِلِنمشلرَه غَضَب اِتمَه اِلّا دَائِمًا عَدَالَتِكَه وَعِزَّتِكَه اِعتِقَاد
اِيدَنلرِي سَو

٣٠ زِيرَا بِز بَابَالرِمزدَن نُصكره بُويلَه دَردلَردَن زَبُون اِيز اَمَّا سَڭا بِزِم بِز
كُنَاهكَارلرِڭ سَبَبِي اِيلَه رَحمَن دَنِيلَه

٣١ چُون اَكَر بِزَه رَحمَت اِتمَكَه مُرَادِڭ اُولُورسَه اُوزَمَان سَڭا رَحمِنمز دَنِيلَه
اَكَرچَه صَالِح عَمَللرِمز يُوق اِيسَه دَه

زِيرَا صَالِحلَركَه اُونلرِڭ چُوق مُدَّخَر عَمَللرِي وَار كَندُو عَمَللرِي اِيچُون اَجر
بُولَالَر

وَاِنسَان نَدُركَه آكَا غَضَب اِيدَه سِن يَا فَانِي نَسل نَدُركَه اَنُوكلَه بُوقَدَر
مَرَارَت طُوتَاسِن

زيرا

illâ seniŋ şehâdetleriŋi ʾelemler ile saklayanlara mukayyed ol(1)
ama senin tanıklıklarını acılarla koruyanları önemse(1).
27*Huzûruŋda hakîkatsiz yaşayanlara teʾemmül ėtme illâ murâdıŋ üzere senden korkmağı öğrenmişleri yâd eyle(2)
*27*Önünde inançsız yaşayanları düşünme; ama dileğine göre senden korkmayı öğrenmişleri an(2).*
(28)**[*]**Ve yabân hayvânlarınıŋ ahlâkında olanları helâk ėtmek isteme illâ dîniŋi ʿizzet ile öğredenlere nazar eyle
(28)Yabanıl hayvanların ahlakında olanları yok etmek isteme. Ama dinini onurla öğretenlere bak.*
29[28]*Behâimden beter bilinmişlere ġazab ėtme(3) illâ dâʿimâ ʿadaletiŋe ve ʿizzetiŋe iʿtikâd ėdenleri sev
*29[28]*Hayvanlardan daha kötü olanlara öfkelenme! Ama daime adaletine ve kudretine inanmış olanları sev(3).*
30[29]*Zîrâ biz babalarımızdan soŋra böyle derdlerden zebûnuz âmmâ saŋa biz günâhkârlarıŋ sebebi ile Rahmân denile
*30[29]*Çünkü biz babalarımızdan sonra böyle sıkıntılarla çaresizis. Ama sana, biz günahkârlar nedeniyle 'Merhametli' deniliyor.*
31[30]*Çün eğer bize rahmet ėtmeğe murâdıŋ olursa o zamân saŋa Rahmânımız dėnile eğerçe sâlih ʿamellerimiz yok ise de
*31[30]*Çünkü eğer iyi işlerimiz olmasa bile, bize acımak istediğinde; sana 'esirgeyimizsin' diyoruz.*
[31]*Zîrâ sâlihler ki onlarıŋ çok müzahîr ʿamelleri var kendi ʿamelleri içiŋ ecir bulalar*
*[31]*Doğrular ki onların çok birçok iyi işleri var. Kendi işleri için kazançlarını alsınlar.*
[32]*Ve insân nedir ki ònŋa ġazab ėdesin ya fânî nesil nedir ki ònuŋla bu kadar merâdet tutasın(4)
*32*İnsan nedir ki ona öfkelenesin(4); ya da geçici soy nedir ki onunla bu denli güçlü uğraşasın?!*

zîrâ ∞
(1)Arapça versiyonunda I. cümle yok.
(2)Arapça versiyonunda II. cümle yok.

[*]:1664 el yazmasında bu ayet numarasının üstü çizilmiş olup [ ] işareti içinde yazılan numaralar 1664 sıralamasını gösteriyor. Çünkü 1665 kopyasında bu bölümün sonuna kadar ayet sıralaması yoktur.
(3)Ayetin sonu Arapça versiyonunda yok. Etiyopçası *"insanların suçları için hayvanları cezalandırmayın"*.
*bkz. Rom. 4/4

(4)Etiyopçası: "*karşındakini kızdırmak için öfkenizi kabartmaya neden yarışıyorsunuz? Ayetin sonu Arapça versiyonunda yok".*

403

زیرا حقیقت حال طوغمش آدملردن کمسه یوقدرکه یرامزلق اتمش
اولا هم سنك اسمکه مقر کمسه یوقدرکه خطا اتمش اولا
اما یا رب سنك عدالتك و احسانك بونکله مشهور اولور قچانکه
صالح عمللرك ذخیره سی اولمیانلره رحمت اتمش اولورسك
اول دخی بکا جواب ویروب دیدیکه بعض نسنه لرده ایو سویلدك و نیجه
که سویلدك ایسه اویله اولا
زیرا اولومدن قضادن و هلاکدن اول کناه اتمشلرك عمللرینك
حسابنی استمیم
اما صالحلرك عمللرندن سوینم و سیاحتی هم خلاصی و اجرك اخذینی
اکام
پس نیجه که سویلدم ایسه بویله در
زیرا نیجه که فلاح تخمك چوق دانه لرینی یره براغرسه و چوق فدانلر
دیکرسه اما هب اکدوکی نسنه لر کندو موسمنه دك طیانمزلر
و هب دکدوکی کوك باغلمزلر ایسه بویله دخی دنیاده اکلمشلر
هب خلاص اولمازلر

[33]*Zîrâ hakîkat-ı hâl doğmuş âdamlardan kimse yokdur ki yaramazlık ėtmemiş ola hem seniŋ ismiŋe mukırr kimse yokdur ki hatâʾ ėtmemiş ola(1)

*33*Çünkü gerçekten -doğmuş olan insanlardan- hiç kimse yoktur ki günah etmemiş olsun ve senin adına doğru söyleyen hiç kimse yoktur ki ben hata etmedim desin(1).*

[30]*Âmmâ yâ Rabbi seniŋ ʿadâletiŋ ve ihsânıŋ bununla meşhûr olur kaçan ki sâlih ʿamelleriŋ zahîresi olmayanlara rahmet ėtmiş olursaŋ

*34*Ama ya Rabbi! İyi işleriyle ürün getirmeyenlere acıdığın zaman; senin adaletin ve bağışlaman bununla ünlenir.*

[35]*Ol dahi baŋa cevab vėrip dėdi ki baʿzı nesnelerde íyi söyleyiŋ ve nice ki söyleyiŋ ise öyle ola

*35*O da bana yanıt verip dedi ki: -Bazı şeyleri iyi söyledin ve nasıl dediysen öyle olsun.*

[36]*Zîrâ ölümden kazâdan ve helâkden evvel günâh ėtmişleriŋ ʿamelleriniŋ hėsâbını istemem

*36*Çünkü ölümden, beladan ve yok edilmeden önce suçlu olanların işlerinin hesabını istemem.*

[36]*(?)Âmmâ sâlihleriŋ ʿamellerindeŋ sevinem(2) ve seyâhatı hem halâsı ve ecriŋ âhzini aŋam

*36*Ama doğruların işlerinden sevineyim(2) dolaşmayı, kurtarmayı ve mükâfatın namzedini anayım.*

[37]*Pes nice ki söyledim ise böyledir

[37]**Böyle; nasıl dediysem öyledir.*

[38]*Zîrâ nice ki fellâh tohumuŋ çok danelerini yere bırağırsa ve çok fidânlar dikerse(3) âmmâ hep ekdiği nesneler kendi mevsimine dek(4) dayanmazlar ve hep dikdiği kök bağlamazlar ise böyle dahi dünyâda ekilmişler hep halâs olmazlar

*38*Çünkü nasıl ki çiftçi birçok tohum tanelerini yere eker ve birçok fidanlar dikerse(3) ama tüm fidanlar kendi mevsimine(4) dek dayanmazlar ve tüm dikilenler kök bağlamazlar- böylece dünyaya ekilenlerin hepsi kurtulmazlar.*

(?): Burada 36. sıra numarası 1664 tercümesinde mükerrer(*tekrar*)yazılmış bulunuyor.

(1)bkz. Rom.3/10, Mik.7/2, Sül. Mes.7/20. I. Krl. 8/46, II. Trh. 6/36

(2)Ayetin sonu Arapça versiyonunda yok.

(3)Arapça versiyonunda *"ve tarlası tüterse"*.

(4)Süryanice versiyonu *"her zaman"*.

بن دخی جواب ویروب دیدمکه لطفکی بولدم ایسه قوسویلیم

نیجه که فلاحک تخمی طوغمیوب ضایع اولورسه یا وقتنجه یغمور آلمازسه

یا چوق یغموردن بوزیلورسه

بویله دخی اللرک ایله جبل و سکا بکزدوکی ایچون صورتک دیو تسمیه

اولنان انسان ضایع اولور که هر شیء آنوک ایچون خلق ایلدک

چون آنی فلاحک تخمی ایله مساوی طوتدک

بزه غضب اتمه الا قومکه عفو ایله هم میراثکه مرحمت ایله زیرا

سن مخلوقکه رحمت ایدیجی سن

اول دخی بکا جواب ویروب دیدیکه حاضر نسنه لر حاضرلر ایچون

و کلجک شیلر کلجکلر ایچوندر

زیرا سن بنم مخلوقمی بندن ارتوق سومکدن پک بعیدسن پس بن

سکا و آکا صقجه یقلاشایم اما طالحلره هیچ یقلاشمام

لکن بونکله دخی رب المتعالک حضورنده پک عجیب سن که کما ینبغی

تواضع ایلدک

و کندوکی صالحلر آراسنده پک معزز طوتلمغه لایق کورمدک

زیرا

[39]*Ben dahi cevab vėrip dėdim ki lütfuŋu buldum ise ko söyleyeyim
*39*Ben de şöyle yanıtladım: -Eğer gözünde lütuf bulduysam bırak konuşayım.*
[40]*Nice ki fellâhıŋ tohumu doğmayıp zâyiʿ olursa ya vaktince yağmur almazsa ya çok yağmurdan bozulursa(1)
*40*Nasıl ki çiftçinin tohumları doğmadan kaybolur, zamanında yağmur almaz veya çok yağmurdan bozulursa(1)*
[41]*Böyle dahi elleriŋ ile cebl ve saŋa beŋzediği için sûretiŋ diye tesmiye olunan insân zâyiʿ olur ki her şeyi ȯnuŋ için halk eylediŋ çün ȯnu fellâhıŋ tohumu ile müsâvi tutduŋ
*41*Böylece ellerinle yoktan yaratılan ve sana benzedikleri için 'benzerin' diye adlandırılan insan kaybolur. Halbuki her şeyi onun için yaratmıştın. Çünkü onu çiftçinin tohumu ile bir tuttun.*
[42]*Bize ġazâb ėtme illâ kavmiŋe ʿafv eyle hem mîrâsıŋa merhamet eyle zîrâ sen mahlûkuna rahmet edicisin
[42]**Bize öfkelenme! Ama halkına bağışla ve mirasına merhamet et. Çünkü sen yaratıklarına çok acıyansın.*
[43]*Ol dahi baŋa cevab vėrip dėdi ki hâzır nesneler hâzırlar için ve gelecek şeyler gelecekler içindir(2)
[43]**O da bana yanıt verip dedi ki: -Hazır şeyler hazırlar için ve gelecek şeyler gelecekler içindir(2).*
[44]*Zîrâ sen benim mahlûkumu benden artîk sevmekden pek baʿîdsin pes ben saŋa ve ȯŋa sıkça yaklaşayım âmmâ tâlihlere hîc yaklaşmam(3)
*44*Çünkü sen benim yaratıklarımı, 'Ben'den daha çok sevmekten uzaksın. Şimdi ben sana ve ona sıkça yaklaşayım; ama kötülere hiç yaklaşmam(3).*
[45]*Lâkin bunuŋla dahi Rabbi'l-Müteʿâliŋ huzûrunda pek ʿacîbsin ki kemâ-yenbaġî tevâzuʿ eylediŋ(4)
[45]**Ama bununla da yüce Rabbin önünde çok şaşkınlık yarattın ve gereği gibi alçakgönüllü oldun(4).*
[46]*Ve kendiŋi sâlihler arasında pek muʿazzez tutmağa lâyık görmediŋ
[46]**Kendini doğrular arasında çok sevgili tutmaya layık görmedin.*

zîrâ ∞

(1)Latince, Arapça ve Süryanice versiyonu *"eğer çiftçinin tohumları zamanında yağmur almazsa nasıl kurtulur? Çok yağmurdan ölürler".*

(2)Arapça versiyonu *"tohumlar ve bitkiler görevlerini yerine getirmek için doğanlar gibidir ki, onlardan güçsüzler kaybolurlar".*
(3)Etiyopçası: *"Ama sen benden daha çok varlıklarımı sevemezsin. Her ne kadar insan istemese de; sen suçlularla bir tutulmak ister misin?"* bkz. Rom.3/10, Mik.7/2, Sül.Mes.7/20 ile karşılaştırınız.
(4)Etiyopçası: *"Sen 'Yüce'nin gözünde büyük oldun"*, 48. Ayet hata gösteriyor. Latince versiyondaki Apokrafi sözlüğünden alıntılar var; bkz. Jacques Paul Migne, vol. I, Spalte 615, 1858.

404

زیرا آخر زمانده دنیاده ساکن اولانلره چوق دردلر و بلالر
واقع اولاجقلردر چون عظیم غرور ایله سلوک ایدجکلردر
اما سن کندوک ایچون عقللو اول و اقرانلریکک عزتنی دیله
زیرا سزه جنت آچلمش شجر الحیواة دکلمش آخرة حاضرلنمش
فیض مهیا شهر یاپلمش راحت مستحسن احسان متمم و حکمت
مکملدر

شرتک کوکی قپانمش که سزه اوغرمیا خسته لک و کوکه سزدن مخفی
و افساد اسفله نسیان یرینه قاچمشدر
الملر کچمش و عاقبت عدم الموتک خزینه سی ظاهر اولمشدر
پس هلاک اولانلرک کثرتندن آرتوق سوال ایلمک
زیرا اونلر دخی دستور آلوب رب المتعالی تحقیر ایلدیلر دینی خورلدیلر
و آنوک طریقلرینی ترک ایلدیلر
اوندن ماعدا آنوک صالحلرینی چکندیلر
و قلبلرنده دیدیلر که الله یوقدر اگرچه اولجکلرینی بلدیلر ایسه ده
زیرا اینجه که مذکور نسنه لر سزه واقع اولاجقلر ایسه بویله دخی

[47]*Zîrâ âhîr zamânda dünyâda sâkin olanlara çok derdler ve belâlar vakiʿ olacaklardır çün ʿazîm ġurûr ile süluk ėdeceklerdir(1)
*[47]*Son zamanda dünyada yaşayanlara birçok dertler ve belalar gelecektir. Çünkü büyük gururla(1) olacaklardır.*
[48]*Âmmâ sen kendin içiṇ ʿakllı ol ve âkrânlarıṇıṇ ʿizzetini dile
[48]**Ama sen kendin için akıllı ol ve kendi yaşıtlarının onuruyla yürü.*
[49]*Zîrâ size cennet(2) açılmış şeceri'l-hayvât dikilmiş âhiret hazırlanmış feyz-i müheyyâ şehr yapılmış(3) râhat-ı müstahsen ihsân-ı mütemmem ve hikmet-i mükemmeldir
*[49]*Çünkü size cennet açılmış(2) hayat ağacı dikilmiş, ahiret hazırlanmış, bolluk içindeki şehir yapılmış(3) huzurlu, beğenilen çok güzel ve kusursuz bilgeliktir.*
[50]*Şirretiṇ kökü kapanmış ki size uğramaya hastalık ve güğe sizden mahfî ve ifsâdı esfele nisyân yerine kaçmışdır+
*[50]*Kötülüğün kökü kapanmış ki size uğramıyor. Hastalıkla güve* sizden gizlenmiş ve ʿen adi terkedilme yeri'ne+ kaçmıştır.*
[51]*Elemler geçmiş ve ʿakibet ʿademi'l-mevtiṇ hazînesi zâhîr olmuşdur
*[51]*Tüm acılar bitmiş, sonunda ölümsüzlük hazinesi görünmüştür.*
[52]*Pes helâk olanlarıṇ kesretinden artîk suʿâl eylemeṇ
*[52]*Ama artık bana yok olanlar için soru sorma.*
[53]*Zîrâ onlar dahi destûr alıp Rabbi'l-Müteʿâli tahkîr eylediler dînini horladılar ve ònuṇ tarîklerini terk eylediler
*[53]*Çünkü onlar özgürlükleriyle yüce Rabbi küçümsediler, diniyle alay ettiler ve O'nun yollarını bıraktılar.*
[54]*Ondaṇ mâʿadâ ònuṇ sâlihlerini çėğnediler(4)
*[54]*Bundan başka O'nun erdemli adamlarını çiğnediler(4).*
[55]*Ve kalblerinde dėdiler ki Allah yokdur eğerçe öleceklerini bildiler ise de
*[55]*Ve yüreklerinde dediler ki: 'Allah yok tur!'** Öleceklerini bile bile böyle söylediler.*

[56]*Zîrâ nice ki mezkûr nesneler size vâkiʿ olacaklar ise böyle dahi
*[56]*Aynen nasıl ki anılan şeyler size olacaklarsa; böylece ∞*

(1)Bu ayet ve son cümlesi Arapça versiyonda yok.
(2)Bu ayetin son cümlesi Arapça versiyonda yok.
(3)Süryanicesinde "*şehir yapıldı*".
*bkz. II. Kor. 3/12-16
+: Tartarus: Eski Yunanca'da yerin dibinde kötü ruhların hapsedildiği yer. bkz. II. Pet. 2/4
**bkz. Mez. 18/1

(4)Etiyopçası: *"sonra ayak vurdular ve dediler ki"*.

اونلره حاضرلقمش صوسزلق وعذاب اوغرايجقدر چون الله
تعالى نك مرادي دكل ايدي كه انسان هلاك اولا
اما اونلر مخلوق ايكن كندو خالقنك اسمني تنجيس ايلديلر و
اونلره حيواتي حاضرليانه شكرسز اولديلر
پس حالا دينو نتم يقلاشر
وبو نسنه لري هپسنه كوسترمدم الا يالكز سكا وسنك آز اقرانلريكه
كوستردم
بن دخي جواب ويروب ددمكه اشته حالا يا رب سن بكا آخر زمانده
ايدجكك چوق علامتلريكي كوستردك اما نه وقتده اولورلر كوسترمدك

طقوزنجي باب

١ اول دخي بكا جواب ويروب ددي كه وقتي قادر اولدوغك كبي كندوسنده
اولچ ومذكور علامتلرك بر بلوكينك كچدوكني كوردوكك زمان
٢ دوياسنكه اول زمان بر زماندركه رب المتعال كندونك ياپدوغي
دنياء زيارت اتمكه باشلر

پس

14

onlara hazırlanmış susuzluk ve ʿazâb uğrayacakdır çün Allah Teʿâlânıŋ murâdı değil idi ki insân helâk ola(1)

onlara da hazırlanmış susuzluk ve azap var. Çünkü yüce Allah'ın isteği insanın yok edilmesi değildi(1).

[57]*Âmmâ onlar mahlûk iken kendi hâlikınıŋ ismini tencîs eylediler ve onlara hayâtı hâzırlayana şükrsüz oldular

*57*Onlar yaratık iken kendi yaratıcılarının adını kirlettiler ve onlara yaşamı hazırlayana şükretmediler.*

[58]*Pes hâlâ dînûnetim yaklaşır

*[58]*Öyleyse artık 'yargım' yaklaşıyor.*

[59]*Ve bu nesneleri hepisine göstermedim illâ yalıŋız saŋa ve seniŋ az âkrânlarıŋa gösterdim(2)

*[59]*Ben tüm bunları göstermedim; ama yalnız sana ve senin yaşıtlarından birazına gösterdim(2).*

[60]*Ben dahi cevab vėrip dėdim ki işte hâlâ yâ Rabbi sen baŋa âhir zamânda ėdeceğiŋ çok âlâmetleriŋi gösterdiŋ âmmâ ne vakde olurlar göstermediŋ

*[60]*Ben de yanıt verip dedim ki: -Evet ya Rabbi! Sen bana son zamanda olacak birçok işaretleri gösterdin. Ama ne zaman olurlar göstermedin?*

Dokuzuncu Bâb

1*Ol dahi baŋa cevab vėrip dėdi ki vakti kâdir olduğuŋ gibi kendisinde ölç ve mezkûr ʿalâmetleriŋ bir bölüğünüŋ geçdiğini gördüğüŋ zâmân(1)

*1*O da bana şöyle yanıt verdi: -Zamanı anlayabildiğin kadar kendisinde ölç ve adı anılan işaretlerin bir kısmının geçtiğini gördüğün zaman(1)*

2*Duyasın ki ol zamân bir zamândır ki Rabbi'l-Müteʿâl kendiniŋ yapdığı dünyâyı ziyâret ėtmeğe başlar*

*2*Duyacaksın ki o zaman; yüce Rabbin kendisinin yaptığı dünyayı ziyaret* etmeye başladığı bir zamandır.*

*bkz. İş.30/27

pes ∞

(1)Bu ayetin son cümlesi Etiyopça versiyonunda yoktur.

(2)Ayetin II. Yarısı Ali Bey'in çevirisinde 59. Ayete tekabül ediyor.

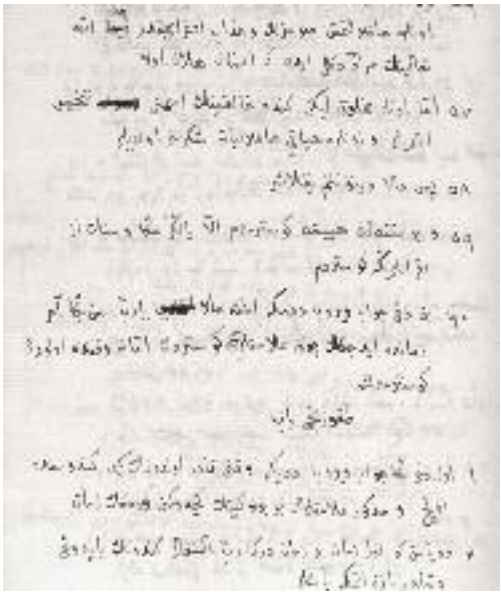

(1)Bu ayet yalnızca Arapça versiyonunda vardır.

٣ پس قچانکه دنیاده زلزله‌لر وخلقك غلغله‌لرینی کوردرسن

٤ اوزمان آکلیاسنکه رب المتعال بو سنه‌لرك خصوصینی تا
ابتدادن سندن اول اولان کونلرده سویلمشدر

٥ زیرا نیجه که دنیاده اولان هر شیئك اولی وآخری واریسه و
آخر ظاهر ایسه

٦ بویله دخی رب المتعالك زمانلرینك آیات وافعال اقوی ایله
ظاهر اوللری هم افعال وعلامتلر ایله ظاهر آخری واردر

٧ پس کیمکه قورتلوب کندو عمللری واینانده‌وغی ایمانی ایله خلاص
اولورسه

٨ مذکور مخاطراتدن نجات بولا وبنم یرمده هم حدودمده خلاصی
کوره زیرا بن کندومی تا ازلدن تقدیس ایلدم

٩ اوزمان بنم طریقلریمی فنایه قولنانلر دردناك اولالر واونلری تحقیر
ایله براغنلر عذابلرده قلالر

١٠ زیرا اونلرکه حیواتده ایکن احسانلریمی الوب بنی بلمدیلر

١١ ودخی اللرنده ایکن دینمدن بیزار ایدیلر هم اونلره توبه‌یه آچق یر

3*Pes kaçan ki dünyâda zelzeleler ve halkıŋ ġulġulelerini göresin(1)
*3*Ne zaman dünyada çok depremler ve insanların kargaşalıklarını gördüğünde(1)*
4*O zamân anlayasın ki Rabbi'l-Müteʿâl bu nesneleriŋ husûsunů tâ ibtidâdan senden evvel olan günlerde söylemişdir(2)
*4*O zaman anlayacaksın ki yüce Rabb bu şeyleri özellikle ta başlangıçtan senden önceki günlerden söylemiştir(2).*
5*Zîrâ nice ki dünyâda olan her şeyʾiŋ evveli ve ʿâhiri var ise ve âhir zâhir ise(3)
*5*Çünkü nasıl ki dünyada olan her şeyin başı ve sonu varsa ve son görünüyorsa(3)*
6*Böyle dahi Rabbi'l-Müteʿâliŋ zamânlarınıŋ âyât ve efʿâl-i âkvâʾ ile zâhir-i evvelleri hem efʿâl ve ʿalâmetler ile zâhir ʿâhiri vardır(4)
*6*Böylece yüce Rabbin zamanlarının(4) işaretleri, güçlü eylemleriyle ilk görüntüleri ve eylemlerle işaretlerinin görünen sonu vardır.*
7*Pes kim ki kurtulup kendi ʿamelleri ve inandığı imânı ile halâs olursa(5)
*7*Kendi işleri ve inancıyla her kim sakınıp kurtuluş(5) bulursa;*
8*Mezkûr muhâtarâtdan necât bula ve benim yerimde hem hudûdumda halâsı göre zîrâ ben kendimi tâ ezelden takdîs eyledim(6)
*8*Adı geçen sıkıntılardan kurtulsun. Benim yerimde ve sınırlarımda kurtuluş görsün. Çünkü ben kendimi ta önceden kutsadım(6).*
9*O zamân benim tarîklerimi fenâya kullananlar derdnâk ve onları tahkîr ile bırağanlar ʿazâblarda kalalar
*9*O zaman benim yollarımı kötü kullananlar dertle dolsunlar ve onları küçümseyerek bırakanlar azaba katlansınlar.*
10*Zîrâ onlar ki hayvâtda iken ihsânlarımı alıp beni bilmediler
*10*Çünkü onlar yaşarken nimetlerimi alıp beni bilmediler.*
11*Ve dahi ellerinde iken dînimden bî-zâr idiler hem onlara tevbeye açık yer
*11*Bunlar ellerindeyken dinimden bıktılar; hem onlara tövbeye açık yer ∞*

(1)Mat. 24/7 ile karşılaştırınız.
(2)Arapça versiyonu şöyle genişletiyor: *"Ben Rab, dünyanın zamanları için konuşmaya başladığımda ne geleceğini ve ne olacağını bileceksiniz".*
(3)Arapça versiyonu şöyle değişiyor: *"Ben açıkladığım zaman ortada görünmeyen belirecek".*
(4)bkz. Dan.12/9, İş.10/23: Etiyopçası; *"Aynı şekilde 'Yüce`nin dünyası; konuşma, işaret, güç, iş ve mucizelerinin sonuna dek bunları kendisine ilke edinmiştir".*
(5)bkz. Habk.2/4. Not: Bu ayetin ilk bölümü II. Arapça versiyonunda eksiktir.

(6)Ayetin son kısmı Arapça versiyonunda yazılmamış ve 13. Ayete kadar eksiktir.

وارایکن غافل ایدیلرده آنی خورلدیلر

١٢ کرکدرکه آنی اولومدن صکره عذاب ایله دویالر

١٣ پس سن آرتوق دقت ایله یرامزلر نیجه تعذیب اولاجغنی صورمه

الا صالحلر واول کمسه‌لرکه دنیا اونلرك واونلرك ایچوندر نیجه

ونه زمان خلاص اولاجغنی تفحص ایله

١٤ بن دخی جواب ویروب دیدمکه آرتوق سویلدم حالا دخی سویلرم هم

شمدنکیروده سویلیجکیم بوکه هلاك اولانلر خلاص اولانلردن

او قدر زیاده‌در نه قدرکه طالغه طمله‌دن بیوکرکدر

١٥ واو بکا جواب ویروب دیدیکه تارلا نه شکل ایسه تخملر دخی او شکلدر

وچیچکلر نه درلو ایسه رنکلر دخی اول درلودر

١٦ واستاد نیجه ایسه عملی دخی بویله‌در هم فلاح نیجه ایسه فلاحت

دخی بویله‌در زیرا عالمك زمانی او ایدی

١٧ وحالا بن شمدی اولانلره سکنی ایچون دنیایی حاضرلدوغم زمان

یاپلمزدن اول بکا کمسه قارشو سویلمامشدر

١٨ زیرا تا اوزماندن برو شمدیکی کبی هرکس بو حاضر دنیاده هیچ

اکسلمز

var iken ġâfil idiler de ònu̯ horladılar
varken umursamadılar ve onu küçümsediler.
12*Gerekdir ki ònu̯ ölümden soŋra ʿazâb ile duyalar
*12*Ama onu ölümden sonra acı içinde duyacaklar.*
13*Pes sen artîk dikkat eyle yaramazlar nice taʿzîb olacağını sorma illâ sâlihler ve ol kimseler ki dünyâ onlarıŋ ve onlarıŋ içi̯ndir nice ve ne zamân halâs olacağını tefahhus eyle
*13*Sen artık dikkat et! Kötülüklerin nasıl acı çekeceklerini sorma. Ama doğrular o kişilerdir ki dünya onların ve onlar içindir. Ne zaman ve nasıl kurtulacağını düşün.*
14*Ben dahî cevab vèrip dèdim ki artîk söyledim hâlâ dahi söylerim hem şimden gèri̯ de söyleyeceğim bu ki helâk olanlar halâs olanlanlardan o kadar ziyâdedir ne kadar ki dalga dalgadan büyükrekdir
*14*Ben de yanıt verip dedim ki: -Artık söyledim, şimdi de söylüyor ve bundan sonra da söyleyeceğim budur: Yok olanlar kurtulanlardan o denli çoktur ki dalga dalgadan büyüktür.*
15*Ve o baŋa cevab vèrip dèdi ki tarla ne şekl ise tohumlar dahi o şekldir[1] ve çiçekler ne dürlü ise renkler dahi ol dürlüdür[2]
*15*O da beni şöyle yanıtladı: -Tarla ne şekilse tohumlar da o şekildir[1] çiçekler ne çeşit ise renkler de o çeşittir[2].*
16*Ve üstâd nice ise ʿamele dahi böyledir hem fellâh nice ise felâhat dahi böyledir zîrâ ʿâlemiŋ zamânı O idi[3]
*16*Usta nasılsa işçiler de öyledir, çiftçi nasılsa tarladaki işçiler de öyledir. Çünkü evrenin zamanı "O" idi[3].*
17*Ve hâlâ ben şimdi olanlara sükkânı için dünyâyı hâzırladığım zamân yapılmazdan evvel baŋa kimse karşî söylememişdir[4]
*17*Ve eğer ben şimdi olanlara yaşamaları için dünyayı hazırladığım zaman; yapılmadan önce bana karşı kimse birşey söylememiştir[4].*
18*Zîrâ tâ o zamândan beri̯ şimdiki gibi herkes bu hâzır dünyâda hîc
*18*Çünkü ta o zamandan beri, şimdiki gibi herkes bu hazır dünyada hiç ∞*

eksilmez ∞

(1)bkz. İş.24/2,
(2)Süryanice ve Latince versiyonu *"Bu çiçekler, renkler ve öyle işçiler; bir esans kokusu gibidir"*
(3)Veya "*varlığa neden olan„ 'O'*ydu. Not: Bu ayeti takip eden cümle Arapça versiyonunda yoktur.
(4)II. Arapça versiyonu *"aynen kendi tarlasından hasat alan çiftçi gibidir ki, 'Ben' de gelecek dünyada yaratıklarımı toplayım".*

406

اكسلمز محصولات ايله وافتحاص اولنماز طبعك ترتيبي آلتنده
يرادلمش اولوردي

١٩ اما اونلرك اخلاقي بوزلدي بن دخي دنيايه باقدم وكوردمكه
يتشن انديشه لر ايچون مخاطره وار

٢٠ بوني كوروب آكا چوق باغشلادم ده كندومه صالقدن بر دانه
وبر عظيم طايفه نك آراسندن بر فدان اليقودم

٢١ پس سومكه طوغمش كثرت هلاك اولسون وبنم دانم هم عظيم زحمت
ايله بسلدوكم فدانم محفوظ اولسون

٢٢ پس امدي اكر يدي كوني دخي كچرسك اونلرده اورج طوتمه الا بر چيچكلو
يره واركه اونده اويا پلمامش اولا وفقط اول يرك چيچكلرندن يه
اتي طاتمه وشراب ايچمه انجق چيچكلري يه

٢٣ ودورميوب رب تعالي يه يالوارده بن كليم سنكله سويلشيم

٢٤ پس بن انوك بكا ددوكي كبي آرداتدي ددكلري يره واردم وچيچكلر
آراسنده اوتوردم

٢٥ ويرك سبزواتندن يدم ده اونلري ييوب دويدم

eksilmez mahsûlât ile ve iftihâs olunmaz tabiʿîŋ tertîbi altında yaradılmış olurdu(1)
tükenmez ürünlerle ve anlaşılmaz tabiatın tertibi altında yaratılmış olurdu(1).
19*Âmmâ onlarıŋ ahlâkı bozuldu(2) ben dahi dünyâya bakdım ve gördüm ki yetişen endişeler içiŋ muhâtara var
*19*Ama onların ahlakı bozuldu(2). Ben de dünyaya baktım ve gördüm ki yetişen kaygılar için sıkıntılar var.*
20*Bunu görüp ońa çok bağışladım da kendime salkımdan bir dâne ve bir ʿazîm tâʾifeniŋ arasından bir fidan alıkodum(3)
*20*Bunu görüp ona çok bağışladım. Kendime salkımdan bir tane ve büyük bir milletin arasından bir fidan seçtim(3).*
21*Pes sümeğe doğmuş kesret helâk olsun(4) ve benim dânem hem ʿazîm zahmet ile beslediğim fidânım mahfûz olsun
*21*Şimdi boşuna doğmuş çoğunluk yok olsun ve benim tanem hem büyük emekle beslediğim fidanım korunsun(4) .*
22*İmdi eğer yedi günü dahi geçerseŋ onlarda oruç tutma illâ bir çiçekli yere var ki onda ev yapılmamış ola ve fakat ol yeriŋ çiçeklerinden(5) ye eti tatma şarâb içme ancak çiçekleri ye
*22*Şimdi yedi günü de oruçsuz geçirirsen; çiçeklerle dolu bir yere git. Orda ev yapılmamış olsun. Ama o yerin çiçeklerinden(5) ye. Et yeme, şarap içme; ancak çiçekleri ye.*
23*Ve durmayıp Rabb-i Teʿâlâya yalvar da ben geleyim seniŋle söyleşeyim
*23*Ve durmadan yüce Rabbe yalvar. Ben de geleyim, seninle söyleşeyim.*
24*Pes ben ońuŋ baŋa dėdiği gibi Ârdât(6) dėdikleri yere vardım ve çiçekler arasında oturdum
*24*Böylece ben, onun bana dediği gibi Ardat(6) dedikleri yere vardım ve çiçekler arasında oturdum.*
25*Ve yeriŋ sebzevâtından yedim de onları yeyip doydum
*25*Ve yerin sebzelerinden yiyerek doydum.*

(1)Süryanice, Latince ve I. Arapça versiyonu *"Kendi işleriyle bozulabileni gönderdi"*.
II. Arapça versiyonunda *"Bu dünyanın işçisi kendi emeğiyle ve yorgunluğuyla hasadı aldığı gibi ; ben de yaratıklarımı kaçınılmaz akibetlerinden kurtarmak istedim"*.
(2)Arapça versiyonu tamamen değişiktir: *"Bu dünyanın temeli bozuldu; çünkü onlar yaramaz işleriyle kötülük biçtiler"*.
(3)II. Arapça versiyonunda tamamen değişiktir "*Geldiğimde acıdım! En azından asmadan kendime bir çubuk seçtim*".

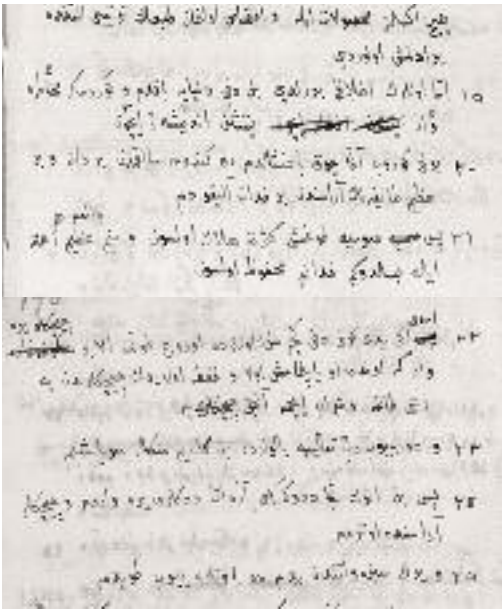

(4))Bu Arapça versiyonunda tamamen değişiktir; *"Adamların geri kalanı kaçtı ve yeryüzünden silindi"*.
(5)Etiyopçası "*Yabani meyveler ye*".
(6)Latince: Ardat, I. Arapça versiyonunda: Araab, II. Arapça versiyonunda : El Mushir.

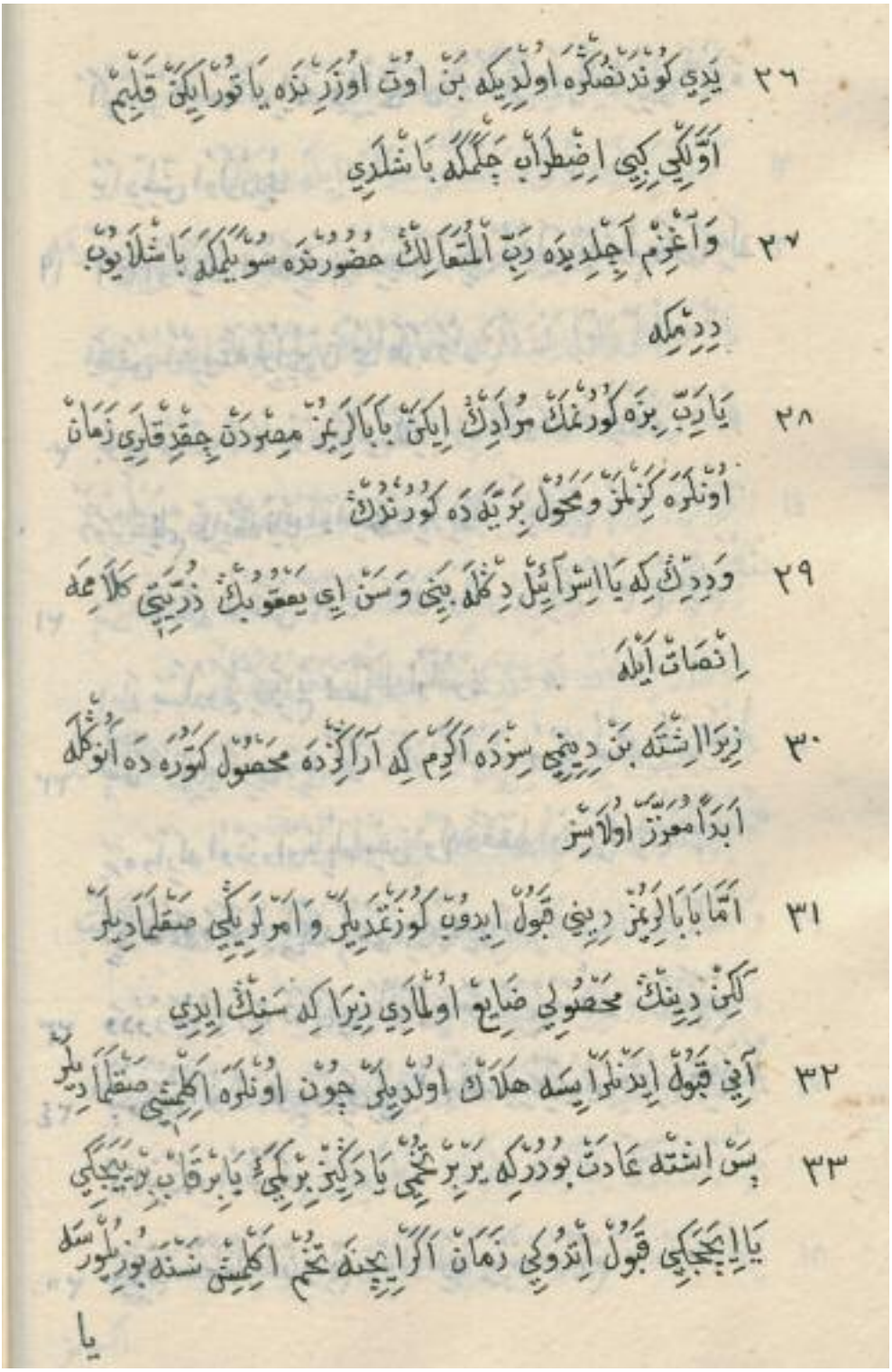

٢٦ يدي كوندنصكره اولديكه بن اوت اوزرنده يا تورايكن قلبم
اوّلكي كبي اضطراب چكمكه باشلدي

٢٧ وآغزم آچلديده ربّ المتعالك حضورنده سويلمكه باشلايوب
ديدمكه

٢٨ يا ربّ بزه كورنمك مرادك ايكن بابالريمز مصردن چقدقلري زمان
اونلره كزلمز ومحول بريه ده كورندك

٢٩ وديدك كه يا اسرائيل دكله بني وسن اي يعقوبك ذريتي كلامه
انصات ايله

٣٠ زيرا اشته بن دينمي سزده اكرم كه آراكزده محصول كتوره ده انوكله
ابدا معزز اولاسز

٣١ اما بابالريمز ديني قبول ايدوب كوزتديلر وامرلريكي صقلماديلر
لكن دينك محصولي ضايع اولمادي زيرا كه سنك ايدي

٣٢ آني قبول ايدنلر ايسه هلاك اولديلر چون اونلره اكلمشي صقلماديلر

٣٣ پس اشته عادت بودركه يربر تخمي يا دكيز بركمي يا برقاب بر ييجكي
يا ايچجكي قبول اتدوكي زمان اكر ايچنه تخم اكلمش نسنه بوزيلورسه

يا

26*Yedi günden soŋra oldu ki ben ot üzerinde yatîr iken kalbim evvelki gibi ıztırâb çekmeğe başladı

*26*Yedi gün sonra ben çayır üstünde yatıyorken yine eskisi gibi yüreğim sıkılmaya başladı.*

27*Ve ağzım açıldı da Rabbi'l-Müteʿâliŋ huzûrunda söylemeğe başlayıp dėdim ki

*27*Ağzımı açarak yüce Rabbin önünde söylemeye başladım ve şöyle dedim:*

28*Yâ Rabbi bize görünmek murâdın iken babalarımız Mısrdan çıkdıkları zamân onlara gezilmez ve mehul beriyyede göründüŋ

28-Ya Rabbi! Bize görünmek istediğinde, atalarımız Mısır'dan çıktıkları zaman onlara dolaşılmaz, çorak çölde göründün.*

29*Ve dėdin ki ya İsrâʾėl diŋle beni ve sen ey Yaʿkûbuŋ zürriyeti(1) kelâmıma insât eyle

*29*Ve dedin ki:-Ey İsrail! Beni dinle ve sen ey Yakup'un soyu(1) sözümü susup dinle!*

30*Zîrâ işte ben dînimi sizde ekerim ki araŋızda mahsûl getire de ònuŋla ebeden muʿazzez olasız

*30*Çünkü işte ben dinimi sizde ekerim ki aranızda ürün getirsin de onunla sonsuza dek mutlu olasınız.*

31*Âmmâ babalarımız dîni kabûl ėdip gözetmediler ve emirleriŋi saklamadılar(2) lâkin dîniŋ mahsûlü zâyiʿ olmadı zîrâ ki seniŋ idi

*31*Ama atalarımız dini kabul edip gözetmediler ve buyruklarını(2) korumadılar. Lakin dinin ürünü kaybolmadı. Çünkü senindi.*

32*Ònu kabûl ėdenler ise helâk oldular çün onlara ekilmişi saklamadılar

*32*Onu kabul edenler ise yok oldular. Çünkü ekilmişi korumadılar.*

33*Pes işte ʿâdet budur ki yer bir tohumu ya deŋiz bir gemiyi ya bir kâb bir yeyeceği ya içeceği kabûl ėtdiği zamân eğer içine tohum ekilmiş nesne bozulursa

*33*Şimdi işte kural bu: Yer bir tohumu, deniz bir gemiyi, bir kap yiyeceği veya içeceği kabul ettiği zaman, eğer içine tohum ekilmiş şey bozulursa ∞*

ya ∞

(1)*"Yakup soyu"* cümlesi Etiyopça versiyonunda yoktur.

(2)II. Arapça versiyonunda cümlenin sonu değişiktir.

407

يا ايچنه برشي قونلمش نسنه پاره لنورسه

٣٤ اكلمش يا قونلمش يا قبول اولنمش نسنه دخي هلاك اولور شويلكه قبول
اولنان شي ارتوق اليمزده دكل اما بزه بويله اولمادي

٣٥ كرچه بزكه ديني قبول ايتدك هلاك اولدق چون كناه ايلدك هم اني قبول
ايدن قلبمز دخي هلاك اولدي اما دين هلاك اولمادي الا كندو قوتنده
قالمشدر

٣٦ بوكز بن قلبمده بويله سويلرايكن كوزلرم ايله باقدم ده صاغ طرفده بر قاري
كوردم

٣٧ كه ياس چكردي و عظيم چغرش ايله اغلردي هم جاني الم چكردي و اثوابي برتق
هم باشنده كول وار ايدي

٣٨ اوزمان بن دالدوغم فكرلريمي براقوب آكا دوندم و آكا نه اغلرسن هم
جانك نيچون الم چكر ددم

٣٩ اول دخي بكا ددي كه افندي قوبني كه كندومه اغليايم و دخي زياده الم چكيم
زيرا پك جان اجيلغم وار هم پك دردمنديم

٤٠ بن دخي آكا نه بلايه اوغرادك بكا ديوير ددم

ya içine birşey konulmuş nesne parelenirse,
ya da içine bir şey konulmuş nesne parçalanırsa;
34*Ekilmiş ya konulmuş ya kabûl olunmuş nesne dahi helâk olur şöyle ki kabûl olunan şey artık elimizde değil âmmâ bize böyle olmadı
*34*Ekilmiş veya kabul olunmuş şey de yok olur. Şöyle ki kabul olunan şey artık elimizde değil. Ama bize böyle olmadı.*
35*Gerçe biz ki dîni kabûl ėtdik helâk olduk çün günâh eyledik hem ònu kabûl èden kalbimiz dahi helâk oldu âmmâ dîn helâk olmadı illâ kendi kuvvetinde kalmışdır(1)
*35*Gerçi biz dini kabul ettik ve yok olduk. Çünkü suçlu olduk ve onu kabul eden yüreğimiz de yok oldu. Ama din yok olmadı ve kesinlikle kendi potansiyelinde kaldı(1).*
36*Bu kez ben kalbimde böyle söyler iken gözlerim ile bakdım da sağ tarafda bir karıyı gördüm
*36*Bu kez ben kendi yüreğimde böyle söylerken, gözlerimle baktığım an sağ yanımda bir kadın gördüm.*
37*Ki yas çekerdi ve ʿazîm çığrış ile ağlardı hem cânı elem çekerdi ve esvâbı yırtık hem başında kül var idi
*37*Bu kadın yas çekiyor ve yüksek sesle ağlıyordu. Canı çok acı çekiyor, giysileri yırtık ve başında kül vardı.*
38*O zamân ben daldığım fikirlerimi bırakıp òŋa döndüm ve òŋa ne ağlarsın hem cânıŋ niçìn elem çeker dèdim
*38*Ben de kendi düşüncelerimi bırakarak ona döndüm ve ona: -Niçin ağlıyorsun, canın niçin acı çekiyor? Dedim.*
39*Ol dahi baŋa dèdi ki efendi ko beni ki kendime ağlayayım ve dahi ziyâde elem çekeyim zîrâ pek cân acılığım var hem pek derdmendim
*39*O da bana dedi ki:-Efendi! Bırak beni de kendime ağlayayım ve daha çok acı çekeyim. Çünkü çok canım acıyor ve çok dertliyim.*
40*Ben dahi òŋa ne belâya uğradıŋ baŋa deyìvèr dèdim
*40*Ben de ona: -Başına ne bela geldiyse söyle, dedim.*

(1)Etiyopçasında son cümle yok.

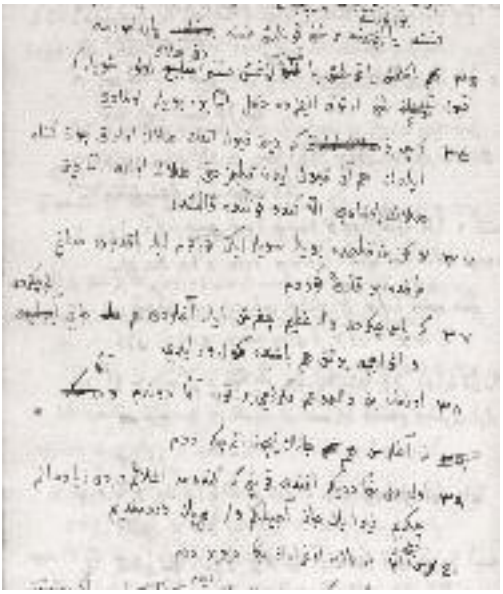

٤١ اول دخی بکا دیدیکه بن جاریک عاقره ایدم واکرچه اوتوز ییل قوجه ده
ایدم ایسه ده طوغرمامشیم

٤٢ اما اول اوتوز ییلده کیجه وکوندز هر ساعت وهر کون رب المتعاله یالواردم ده

٤٣ عاقبت اوتوز ییلدنصکره اولدیکه الله تعالی بن جاریه‌کی استجاب ایلدی
وبنم دردیمه باقدی هم مصیبتمه نظر ایلدی وبکا بر اوغل ویردیده بن
وقوجام وجمله همشهریلرم بک سوندک وهر شیئه قادر الکهه زیاده‌سی
ایله حمد وثنالر ایلدک

٤٤ وآنی عظیم زحمت ایله بسلدم

٤٥ آندن بیودکدن وتأهل ایدجک یاشه یتشدکدنصکره آکا دوکون ایلدم

اونجی باب

١ اما اوغلم کردکه کیردوکی کبی دوشدی واولدی

٢ اوزمان هپیمز مومللری سویندردک ده جمله شهرلولرم بکا تعزیه اتمکه
کلدیلر بن دخی تا اوبرکونک اخشامنه دک هیچ طنمادم

٣ آندن هپسی بکا تعزیه اتمکدن فراغت اتدکدنصکره راحتمه واردم

وکیجه ده

41*Ol dahi baŋa dėdi ki ben câriyeŋ ʿâkıre idim ve eğerçe otuz yıl kocada idim ise de doğurmamışım

*41*O da bana dedi ki: -Ben cariyen; kısır bir kadındım ve otuz yıldır evliydim ama doğurmamıştım.*

42*Âmmâ ol otuz yılda gėce ve gündüz her sâʿat ve her gün Rabbi'l-Müteʿâle yalvardım da

*42*Otuz yılda gece gündüz; her saat ve her gün yüce Rab'be yalvardım.*

43*ʿÂkıbet otuz yıldan soŋra oldu ki Allah Teʿâlâ ben câriyeŋi isticâb eyledi ve benim derdime bakdı hem musîbetime nazâr eyledi ve baŋa bir oğul vėrdi de ben ve kocam ve cümle hemşehrilerim pek sevindik ve 'Her Şeyʾe Kâdir Allah'a ziyâdesi ile hamd ü senâʾlar eyledik

*43*Otuz yıldan sonra olacağı varmış ki yüce Allah ben cariyeni cariyeni kabul etti, benim derdime baktı ve belalarımıza gözünü çevirdi. Bana bir oğul verdi. Ben, kocam tüm hemşehrilerim çok sevindik ve 'Her şeye gücü yeten yüce Allah'a çok şükrettik.*

44*Ve ònuˀ ʿazîm zahmet ile besledim

*44*Onu büyük emeklerle yetiştirdim.*

45*Òndan büyüdükden ve teʾehhül ėdecek yaşa yetişdikden soŋra òŋa düğün eyledim

*45*O büyüyüp ergen yaşa gelince ona düğün yaptım.*

Onuncu Bâb

1*Âmmâ oğlum gerdeğe girdiği gibi düşdü ve öldü

*1*Ama oğlum gerdeğe girdiği gibi düştü ve öldü!*

2*O zamân hepimiz mûmları söyündürdük de cümle şehrlilerim baŋa taʿziye ėtmeğe geldiler ben dahi tâ öbür günüŋ ahşamına dek hîc tınmadım

*2*O zaman hepimiz mumları söndürdük ve tüm şehirlilerim bana baş sağlığı dilemeğe geldiler. Ben de ta öbür günün akşamına dek hiç konuşmadım.*

3*Òndan hepisi baŋa taʿziye ėtmekden ferâġat ėtdikden soŋra râhatıma vardım(1)

*3*Herkes bana baş sağlığı diledikten sonra rahatlandım(1) ∞*

ve gėcede ∞

(1)Süryanice ve II. Arapça versiyonunda "*Rahat bir uykuya daldığını gördüm*".

408

وَكِيجَه دَه قَالْقُوب قَاچْدِم دَه كُورْدُوكُك كِبِي بُو صَحْرَايَه كَلْدِم

٤ وَحَالَا نِيَّتْ اِيدَرِمْكَه اَرْتُوقْ شَهْرَه دُونَمِيَم اِلَّا بُورَادَه يَمَكْ سِزْ اِيچَمَكْسِزْ

قَالَامْ وَهِيچْ دُورْمَيُوبْ يَاسْ چَكَمْ هَمْ اُولُنْجَيَه دَكْ اُورُجْ طُوتَامْ

٥ پَسْ اِنْدُوكُمْ لَاقِرْدِيلَرِمِي بِرَاغُوبْ آنَا غَضَبْ اِيلَه جَوَابْ وِيرْدِمْ وَدِدِمْكَه

٦ اِي جُمْلَه قَارِيلَرْدَنْ زِيَادَه دِيوَانَه بِزُومْ يَاسِمِزِي وَبِزَه وَاقِعْ اُولَانْ نَسْنَه لَرِي

كُورْمَزْمِي سِنْ

٧ كِه آنَامُزْ صِيُونْ هَرْ حُزْنْ اِيلَه مَحْزُونَه وَعَظِيمْ مُصِيبَتْ اِيلَه مُصَابَه دُوبَكْ

يَاسْ چَكَرْ

٨ پَسْ حَالَا كِه بِزْ هِپِيمُزْ يَاسْ چَكُوبْ مَحْزُونْ وَمَلُولِيزْ سَنْ فَقَطْ بِرْ اُوغُلْ اِيچُونْ

تَاسَه چَكَرْسِنْ

٩ كَلْ يَرَه سُوَالْ اَيلَه دَه سَكَادِيَه كِه بُو قَدَرْ اُوزَرِنْدَه طُوغَانْلَرِكْ دُوشُوشِنَه

يَاسْ چَكْسَمْ كَرَكْ

١٠ زِيرَا اَوَّلْدَنْ هِپِسِي اُونْدَنْ طُوغُمْشْلَرْ غَيْرِيلَرْدَخِي صُكْرَه كَلَه لَرْ وَاشْتَه

بَيَاغِي هَبْ هَلَاكَه يُورُورْزْ هَمْ اُونْلَرِكْ اَكْثَرِي بَرْبَادْ اُولِيُورْ

١١ پَسْ قَنْقِيكُزْ زِيَادَه يَاسْ چَكْمَكْ كَرَكْ اُومِي كِه بُويْلَه عَظِيمْ كَثْرَتِي يَاوِقْلَدِي

ve gėcede kalkıp kaçdım da gördüğüŋ gibi bu sahrâya geldim(1)
ve gece kalkıp kaçarak, gördüğün gibi bu yere geldim(1).
4*Ve hâlâ niyyet ėderim artık şehire dönmeyem illâ burada yemeksiz içmeksiz kalam ve hîc durmayıp yas çekem hem ölünceye dek oruc tutam
*4*Artık şimdi şehire dönmemeye karar verdim. İlla burada yemeksiz içmeksiz kalayım, hiç durmayıp yas çekeyim ve burada ölünceye dek oruç tutayım.*
5*Pes ėtdiğim lâkırdıları bırağıp ôŋa ġazab ile cevab vėrdim ve dėdim ki(2)
*5*Böylece söylediğim sözlerimi bırakıp, ona kızgınlıkla yanıt verdim ve dedim ki(2):*
6*Ėy cümle karılardan ziyâde dîvâne bizim yasımızı ve bize vakiʿ olan nesneleri görmez misin
*6*Ey tüm kadınlardan daha çok deli kadın! Bizim yasımızı ve bize olan bu şeyleri görmüyor musun?*
7*Ki anamız Siyon her hüzn ile mahzûn ve ʿazîm musîbet ile musâbdır ve pek yas çeker
*7*Ki anamız Sion, her türlü acıyla üzgün, büyük kötülüklerle belalara uğramış ve yas içindedir.*
8*Pes hâlâ ki biz hepimiz yas çekip mahzûn ve melûluz sen fakat bir oğul içîn tâse çekersin
*8*Şimdi biz yas çekip üzgün ve bitkiniz. Ama sen bir oğul için kaygı mı çekiyorsun?*
9*Gel yere suʾâl eyle de saŋa diye ki bu kadar üzerinde doğanlarıŋ düşüşüne yas çeksem gerek
*9*Gel yere sor da sana desin ki: 'Üzerimde bu denli çok doğanların düşüşüne yas çekmem gerekiyor.'*
10*Zîrâ evvelden hepisi ondan doğmuşlar ġayrılar dahi soŋra geleler ve işte bayağı hep helâka yürürüz hem onlarıŋ ekseri berbâd oluyor
*10*Çünkü önceden herkes ondan doğmuş, diğerleri de sonra gelmiştir. İşte tümümüz yok olmaya gidiyoruz ve onların birçoğu da yok oldu.*
11*Pes kaŋġiŋiz zîyâde yas çekmek gerek o mu ki böyle ʿazîm kesreti yavı kıldı
*11*Şimdi hanginizin daha çok yas çekmesi gerekiyor; ki böyle büyük bir çoğunluğu yitiren onun mu?*

(1)Etiyopçasında '*gördüğün gibi'* cümlesi yoktur.
(2)'*Kızgınlıkla*' kelimesi Arapçada metinde yok.

فِيدَه

يُوخسه سَنِي كه بِرْفُرْدَه آجْرِسِن

١٢ اَكَرْ بَكَا دَرْسَكْ كه بِنْم اَغْلَايِشِمْ بِرَكْ اَغْلَايِشِنَه بَكْزَمَزْ زِيرَا بَنْ قَارِغَكْ
مَيْوَه سِينِي يَاوِقْلِدِم كه آنِي مَشَقَّتْ اِيلَه طَاسِنِيدِم وَاَغْرِي اِيلَه طُوغْدُم

١٣ اَمَّا بِرِكْ طَوْزِي اُوزَرَه كَوْرْدِم وَحَاضِر كَثْرَتْ خَلْقْ اَكَا دَائِمًا اُولْدُوغِي
كِبِي عَوْدَتْ اِيدَرْ

١٤ بَنْ دَخِي سَكَا دِيَم كه بِنْجَه سَنْ آنِي مَشَقَّتْ اِيلَه طُوغْدُكْ اِمسه بُويْلَه
دَخِي بِرْآنِي اَوْلَدَرَنْ اِفْلَاحْ اِيدَنْ اسم آدَمَه كَنْدُو مَحْصُولِنِي وِيرْ

١٥ بِسْ حَالَا كَنْدُوكْدَه اَلِيكِي صَقْلَه وَسَكَا وَاقِعْ اُولَانْ حَالَه بَكْجَه تَحَمُّلْ اِيلَه

١٦ زِيرَا اَكَرْ اَللّٰه تَعَالَى دَنْ مُقَدَّرْ اُولَانْ نَسْنَه لَرِي عَادِلْ بِلُورْسَكْ اَنُوكْ
تَدْبِيرِينِي وَقْتِي اِيلَه دُويَارْسِنْ وَبُو خُصُوصْدَن مَمْدُوحَه اُولُورْسِنْ

١٧ بِسْ وَارْ شَهْرَه قُوجَلَه كِيتْ

١٨ اَمَّا اُوبَكَا اَيْمِ وَشَهْرَه كِيرْمَمْ اِلَّا بُونْدَه اُولُورْم دِدِي

١٩ بَنْ دَخِي اَكَا تَكْرَارْ اَغَه بُويِنِي اِلَّا سَكَا اَيُو نَصِيحَتْ وِيرَنَه قَايِل اُولْدِيم

٢٠ زِيرَا صِيُونَكْ وَاقِعَه لَرِي قَاجْدَرْ قُدْسْ شَرِيفَكْ اِلَهِي اِيلَه مُتَسَلِّيَه اُولْ

٢١ چُونْ كُورْدِرْسِنْ كه مَقْدَسَه مُزْوِيرَانْ وَمَذْبَحِيمِزْ خَرَابْ هَيْكَلِمِزْ يَابَدْ

و موسیقی

yohsa sen mi ki bir ferîde* acırsın(1)
Yoksa sen mi ki bir tek şeye acıyorsun?(1)*
12*Eğer baŋa derseŋ ki benim ağlayışım yeriŋ ağlayışına beŋzemez zîrâ ben karnımıŋ meyvesini yavı kıldım ki ònu meşekkât ile taşıdım ve ağrı ile doğurdum
*12*Ama bana dersen ki: 'Benim ağlayışım, yerin ağlayışına benzemez. Çünkü ben rahmimin meyvesini yitirdim, onu güçlükle taşıdım ve sancıyla doğurdum.'*
13*Âmmâ yer yeriŋ tarzı üzere getirir ve hâzır kesret-i halk òŋa dâ'imâ olduğu gibi 'avdet èder
*13*Ama dünyanın kuralına göre getirir ve varolan birçok halk daima, olduğu gibi O'na geri döner.*
14*Ben dahi saŋa deyim ki nice sen ònu meşekkat ile doğurduŋ ise böyle dahi yer ònu evvelden iflâh èden âdama kendi mahsûlünü vèrir(2)
*14*Ben de sana diyorum ki, nasıl sen onu güçlükle doğurdunsa; böylece yer onu önceden yetiştiren insana kendi ürününü verir(2).*
15*Pes hâlâ kendiŋde eleminı sakla ve saŋa vaki' olan hâlâ pekce tahammül eyle
*15*Şimdi yüreğindeki acıyı gizle ve sana olmuş olan şeylere iyice katlan.*
16*Zîrâ eğer Allah Te'âlâdan mukadder olan nesneleri 'âdil bilirseŋ(3) ònuŋ tedbîrini vakti ile duyarsın ve bu husûsdan memdûha olursun
*16*Çünkü eğer yüce Allah'tan takdir edilmiş şeyleri adil bilirsen(3) O'nun tasarısını zamanında duyarsın ve bu yüzden övülmüş olursun.*
17*Pes var şehre kocaŋa git
*17*Şimdi şehire var, kocana git!*
18*Âmmâ o baŋa ètmem ve şehre girmem illâ bunda ölürüm dèdi
*18*Ama o bana: -Gitmem ve şehire girmem! Ama burda ölürüm, dedi.*
19*Ben dahi òŋa tekrar ètme bunu illâ saŋa ıyi nasîhat vèrene kâ'il ol dèdim
*19*Ben de ona yine: -Yineleme! Ama sana iyi öğüt verene boyun eğ; dedim.*
20*Zîrâ Siyonuŋ vâkı'aları kaçdır Kuds-Şerî fiŋ elemi ile müteselliye ol
*20*Çünkü kaç kez Sion'un başına gelmiştir? Kutsal Kudüs'ün acılarıyla avun.*
21*Çün görürsün ki Makdesemiz vîrân ve mezbahımız harâb hem heykelimiz yebâbdır
*21*İşte görüyorsun ki Tapınağımız yıkılmış, mezbahımız döküntü olmuş ve kutsal mekânımız bozulmuştur.*
*bkz. Ali Bey"in 1664 el yazmasında 'bir ferîdi acırsın(*Donmuş katılaşmış bir faniyi*).

(1)II. Arapça versiyonunda *"Biri sizin için ağlamıyor'.*
(2)II. Arapça versiyonda son cümle olan *"Yaratandan ne aldınızsa" cümlesi* yok .
(3)II. Arapça versiyonda *"Tanrıya direndi"*; Etiyopçası: Etiyopçası: *"Oğlunu zamanında kurtaracak ve onun kadınlar arasında adı olacak"* şeklinde devam ediyor.

ve mûsıkî ∞

10. Bab 22. ayetten, 11. Bab 29. ayete kadar olan sayfaların temiz kopyaları kaybolmuştur(Bkz. Belgeler S.1545). Bu yüzden Ali Bey'in 1664'te kendi el yazısı ile yazdığı orijinal taslak metinden alıntı yapıldı.

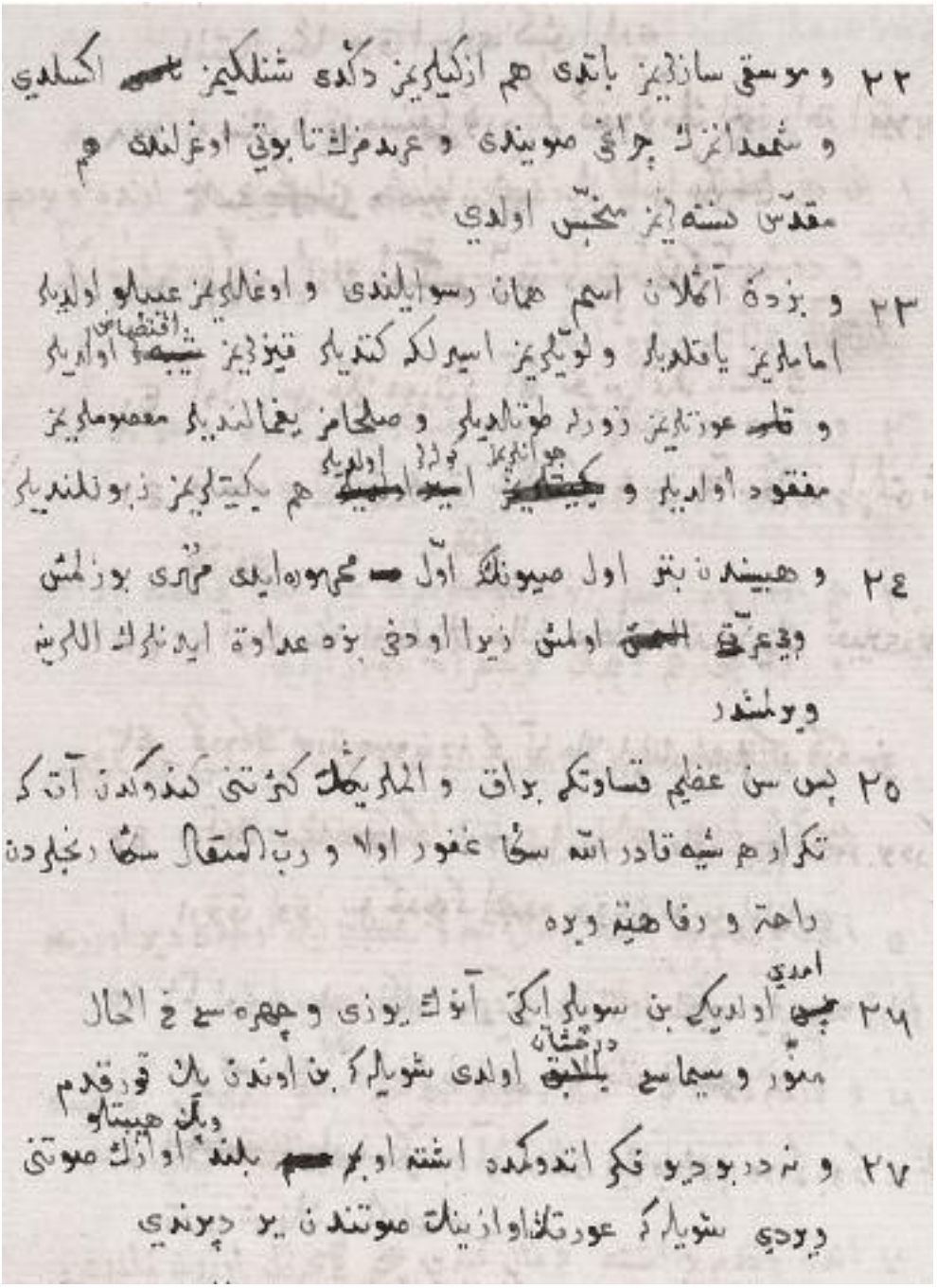

22*Ve mûsıkî sâzlarımız batdı hem ezgilerimiz diŋdi şenliğimiz eksildi ve şamʿi-dânımızıŋ çirâğı söyündü ve ʿarbedemiziŋ Tâbûtu uğurlandı hem mukaddes(1) nesnelerimiz münecces oldu
*22*Müzik enstrümanlarımız çalmıyor, ezgilerimiz dindi, sevinçli günler geçti, şamdanımızın ışığı söndü ve cengimizin Tabutu(AHIT SANDIĞI) çalındı, hem kutsal(1) şeylerimiz kirletildi.*

23*Ve bizde anılan isim hemen rüsvâylandı ve oğullarımız ʿayblı oldular imâmlarımız yakıldılar ve Levvîlerimiz esîrliğe gitdiler kızlarımız iftizâz oldular ve ʿavratlarımız zorla tutuldular ve salihâmız yağmalandılar maʿsûmlarımız mefkûd oldular ve cüvânlarımız köleler oldular hem yiğitlerimiz zebûnlandılar
*23*Bizde anılan isim çabucak rezil oldu, oğullarımız utançlı oldular, imamlarımız yakıldılar, Levililerimiz sürgün edildi, kızlarımızın ırzına geçildi, kadınlarımız zorla alkonuldu, iyilerimiz yağmalandı, çocuklarımız kaybedildiler, gençlerimizi köle oldular ve yiğitlerimiz güçsüz kaldılar.*

24*Ve hepisinden beter ol Siyon ki evvel memhûre idi mührü bozulmuş ve bî-ʿizzet olmuş zîrâ o dahi bize ʿadâvet ėdenleriŋ ellerine vėrilmişdir
*24*Ve hepsinden daha kötüsü, o Sion ki -önceden 'nikâh bedeliyle alınmıştı- mührü bozulmuş ve onurunu yitirmiş oldu. Çünkü o da bize düşmanlık edenlerin ellerine verildi.*

25*Pes sen ʿazîm kasâvetiŋi bırak ve elemleriniŋ kesretini kendiŋden at ki tekrar her şeye kâdir Allah saŋa ġafûr ve Rabbi'l-Müteʿâl saŋa renclerden râhat ve refâhiyet vėre
*25*Şimdi sen büyük kederi bırak ve birsürü acılarını kendinden at ki, yine 'Her şeye gücü yeten Allah' seni bağışlasın ve yüce Rab sana öfkesinden rahat ve huzur versin.*

26*İmdi oldu ki ben söyler iken ònuŋ yüzü ve çehresi fi'l-hâl münevver ve sîmâsı dirahşân oldu şöyle ki ben ondan pek çok korkdům
*26*Ben böyle söylerken, onun yüzüyle görüntüsü ansızın aydınlık ve suratı parlak oldu. O derecede ki ben ondan çok korktum.*

27*Ve nedir bu díyė̂ fikr ėtdiğimde işte o bülend ve pek ve heybetli âvâzıŋ savtını vėrdi şöyle ki ʿavratıŋ âvâzınıŋ savtından yer deprendi
*27*Acaba bu nedir diye kendi kendime düşünürken? İşte o yüksek ve çok güçlü olan sesiyle bağırdı. O derece ki kadının ağzının sesinden yer titredi.*

(1)Bu son cümle Etiyopça metinde yok.

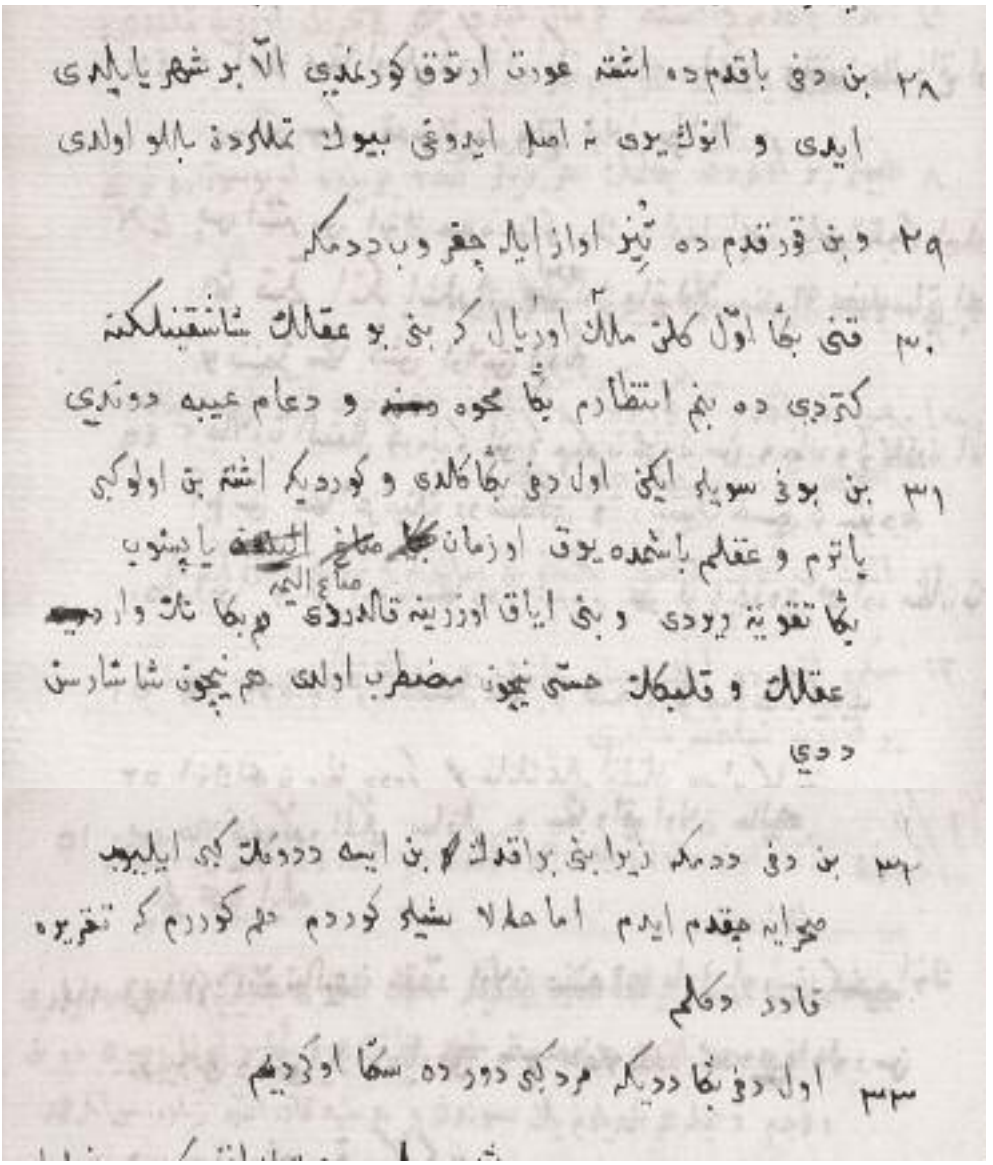

٢٨ بن دخی باقدم ده اشته عورت ارتوق کورنمدی الا بر شهر یایلدی
ایدی و انوك یری نه اصل ایدوغی بیوك تمللردن بللو اولدی

٢٩ و بن قورقدم ده تیز اواز ایله چقروب ددمکه

٣٠ قنی بکا اول کلن ملك اوریال که بنی بو عقلك شاشقینلکنه
کتردی ده بنم انتظارم بکا محوه و دعام عیبه دوندی

٣١ بن بونی سویله ایکن اول دخی بکا کلدی و کوردیکه اشته بن اولوکبی
یاترم و عقلم باشمده یوق اوزمان صاع الیمه یاپشوب
بکا تقویة ویردی و بنی ایاق اوزرینه قالدردی هم بکا نك وار
عقلك و قلبکك حسی نیچون مضطرب اولدی هم نیچون شاشارسن
ددی

٣٢ بن دخی ددمکه زیرا بنی براقدك بن ایسه ددوکك کبی ایلیوب
صحرایه چقدم ایدم اما حالا شیلر کوردم هم کوردم که تقریره
قادر دکلم

٣٣ اول دخی بکا ددیکه مرد کبی دورده سکا اوکردیم

28*Ben dahi bakdım da işte ʿavrat artîk görünmedi illâ bir şehir yapıldı idi ve ònuŋ yeri ne ʾasl idiği büyük temellerden belli oldu

*28*Ben baktığımda artık kadın ortalıkta görünmedi. Ama ortaya bir şehir çıktı. Onun yeri ve ne şekilde olduğu temellerindeen belli oluyordu.*

29*Ve ben korkdum da tèz âvâz ile çığırıp dèdim ki

*29*Ben korkumdan çabucak çağırıp dedim ki:*

30*Kani baŋa ol gelen melek Uriyâl ki beni bu ʿaklıŋ şaşkınlığına getirdi de benim entârim baŋa mahva ve duʿâm ʿayba döndü

*30*Hani o bana gelen melek Uriyal ki beni bu durumdaki şaşkınlığıma getirdi; giysilerim beni yok etmeye ve duam da utanca döndü.*

31*Ben bunu söyler iken ol dahi bana geldi ve gördü ki işte ben ölü gibi yatarım ve ʿaklım başımda yok o zamân sağ eliyle yapışıp baŋa takviye vèrdi ve beni ayak üzerine kaldırdı hem bana seŋ var ʿaklıŋ ve kalbiŋ hasta niçin muzdarib oldů hem niçin şaşarsıŋ dèdi

*31*Ben bunu söylerken o da bana geldi ve benim ölü gibi yattığımı gördü. Aklım başımda yoktu! O zaman sağ eliyle tutup bana güç verdi ve beni ayağa kaldırdı. Bana: -Git! Aklın ve yüreğin hasta. Neden üzüldün ve niçin şaşkınsın? dedi.*

32*Ben dahi dèdim ki zîrâ beni bırakdıŋ ben ise dediğiŋ gibi eyleyip sahrâya çıkdım idim âmmâ hâlâ şeyler gördüm hem görürüm ki takrîre kâdir değilim

*32*Ben de dedim ki: -Çünkü beni bıraktın. Ben de dediğin gibi yapıp bozkırlara çıktım ve şimdi öyle şeyler gördüm ki, söylemeye gücüm yok.*

33*Ol dahi bana dèdi ki merd gibi dur da saŋa öğredeyim(1)

*33*O da bana: -Mert gibi dur da sana öğreteyim(1) dedi.*

(1)II. Arapça versiyonunda *"ve sonra ona söyleyin"*.

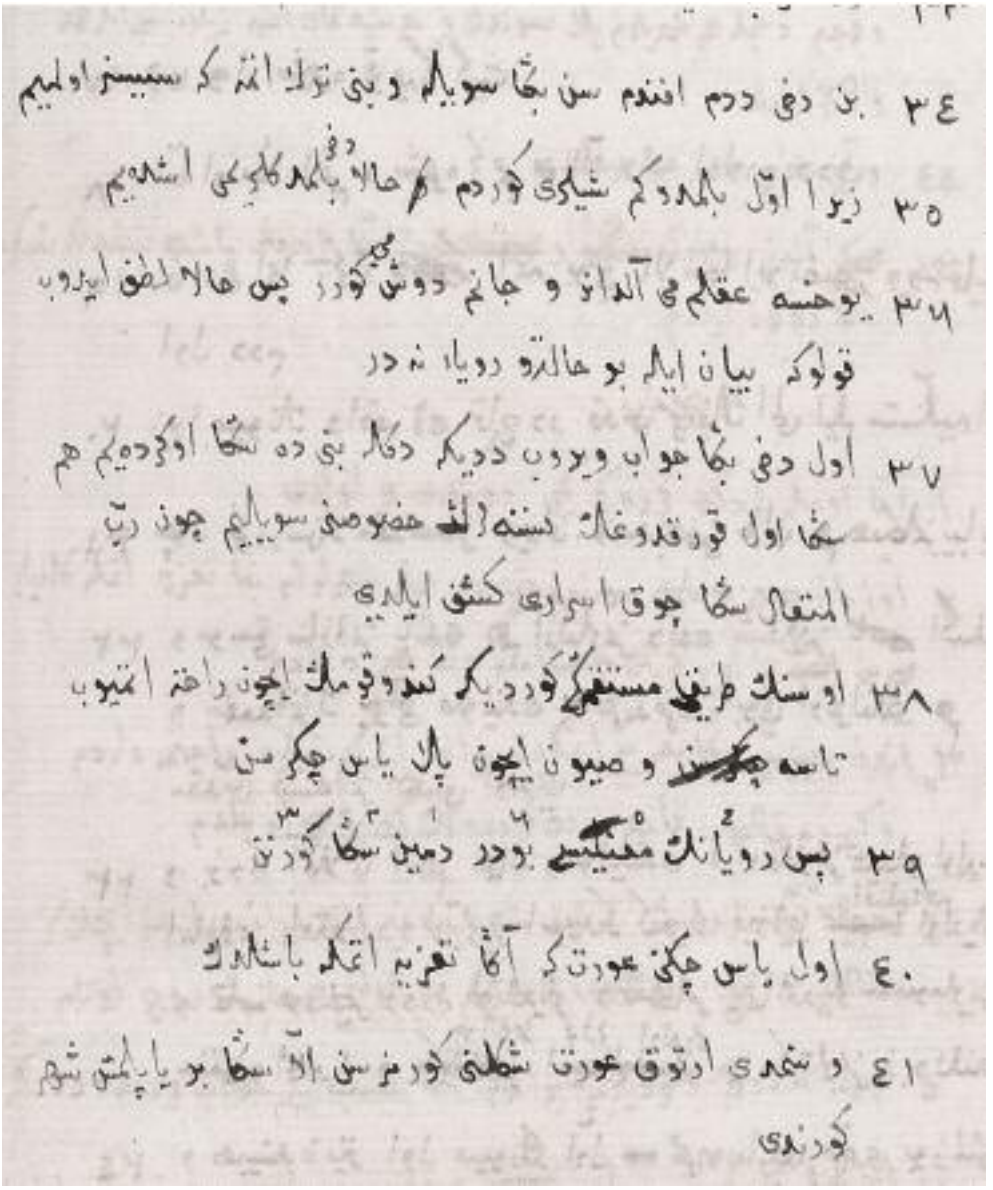

34*Ben dahi dėdim efendim sen baŋa söyle ve beni terk ėtme ki sessiz olmayım[1]

*34*Ben de: -Efendim! Bana söyle ve beni bırakma ki sessiz olmayım(1) dedim.*

35*Zîrâ evvel bilmediğim şeyleri gördüm hâlâ dahi bilmediklerimi işideyim

*35*Çünkü önceden bilmediğim şeyleri gördüm ve şimdi de bilmediklerimi işiteyim.*

36*Yohsa ʿaklım mı aldanır ve cânım düş mü görür[2] pes hâlâ lütf ėdip kuluŋa beyân eyle bu hâlet ü rüʾyâʾ nedir

*36*Yoksa aklım mı aldanıyor ve canım düş[2] mü görüyor? Şimdi lütfedip kuluna açıkla. Bu rüyanın anlamı nedir?*

37*Ol dahi baŋa cevab vėrip dėdi ki diŋle beni de saŋa öğredeyim hem saŋa ol korkduğuŋ nesneler husûsunu söyleyim çün Rabbi'l-Müteʿâl saŋa çok esrârı keşf eyledi

*37*O da bana yanıt verip dedi ki: - Şaşırma! Beni dinle de sana öğreteyim ve sana o korktuğun şeyler hakkında söyleyeyim. Çünkü yüce Rabb sana çok gizemler gösterdi.*

38*O seniŋ tarîk-i müstakîmiŋi gördü ki kendi kavmiŋ içiŋ râhat ėtmeyip tâse ve Siyon içiŋ pek yas çekersin

*38*O senin 'doğru yolunu' gördü. Sen kendi halkın için dinlenmeksizin kaygı ve Sion için yas çekiyorsun.*

39*Pes rüʾyânıŋ maʿnîsi budur demin saŋa görünen

*39*Şimdi demin sana görünen bu düşün anlamı budur:*

40*Ol yas çeken ʿavrat ki öŋa taʿziye ėtmeğe başladıŋ

*40*O yas çeken kadın ki ona baş sağlığı dilemeye başlamıştın.*

41*Ve şimdi artîk ʿavrat şeklini görmezsin illâ saŋa bir yapılmış şehir göründü

*41*Şimdi artık kadın şeklini göremiyorsun. Ama sana yapılmış bir şehir göründü.*

(1)Etiyopçası: *"Beni bırakma ki, ansızın ölmeyim".*
(2)Ayetin sonu Arapça versiyonda yoktur.

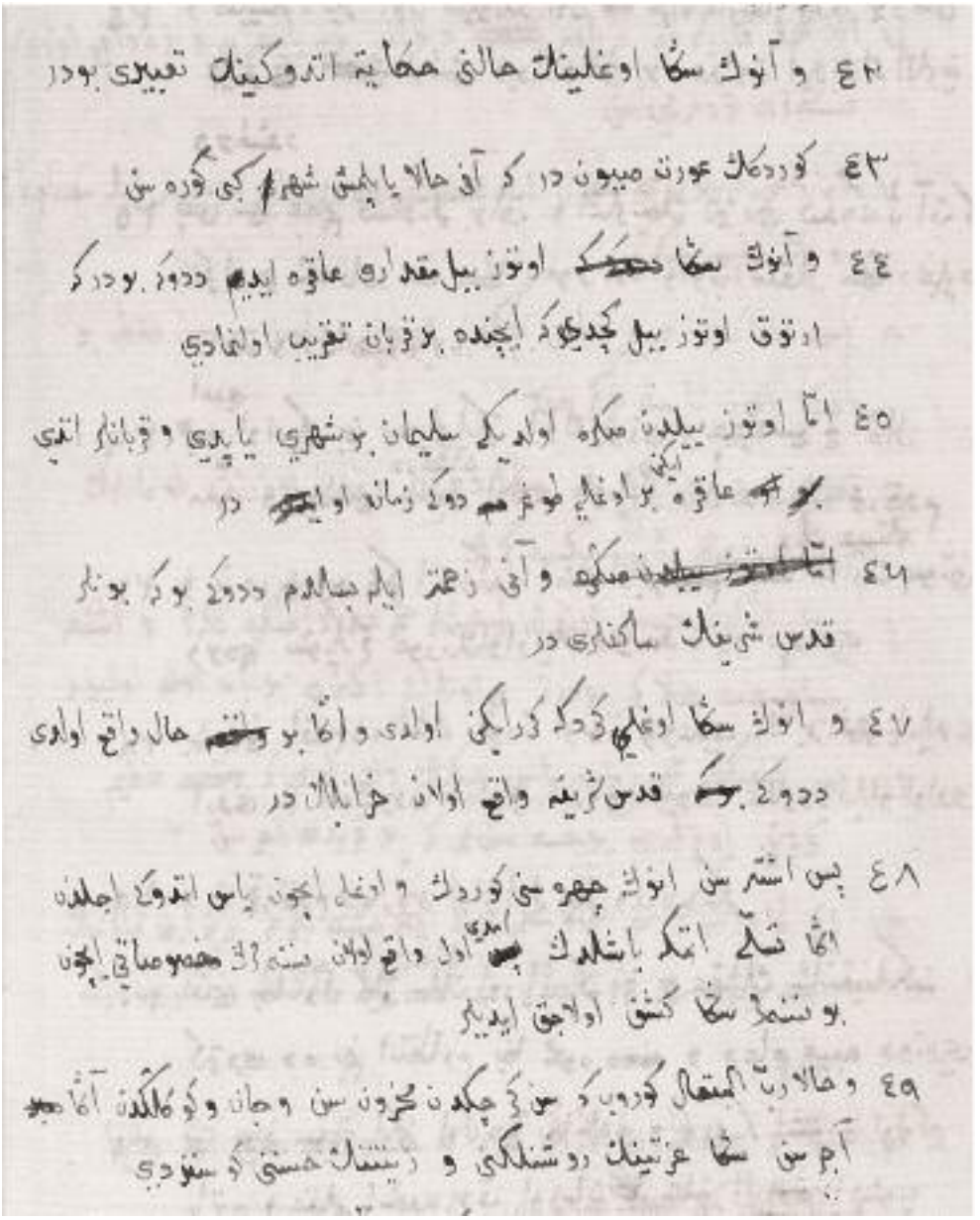

٤٢ و آنوك سڭا اوغلينك حالنى حكاية اتدوكينك تعبيرى بودر

٤٣ كوردكك عورت صيون در كه آنى حالا يابلمش شهر كبى كوره سن

٤٤ و آنوك سڭا اوتوز ييل مقدارى عاقره ايديم ددوكى بودر كه
ارتوق اوتوز ييل كچدى كه ايچنده بر قربان تقريب اولنمادى

٤٥ اما اوتوز ييلدن صكره اولديكى سليمان بر شهرى ياپدى و قربانلر اتدى
ايكن عاقره بر اوغلى طوغرمدوكى زمانه اوايدر

٤٦ ~~اما اوتوز ييلدن صكره~~ و آنى زحمت ايله بسلدم ددوكى بوكه بونلر
قدس شريفك ساكنلرى در

٤٧ و انوك سڭا اوغلى كردكه كرايكن اولدى و اكا بر حال واقع اولدى
ددوكى قدس شريفه واقع اولان خرابلك در

٤٨ پس اشترسن انوك چهره سنى كوردك و اوغلى ايچون پاس اتدوكى اجلدن
اكا تسلى اتمكه باشلدك امدى اول واقع اولان نسنه لرك خصوصاتى ايچون
بو نسنه لر سڭا كشف اولاجق ايديلر

٤٩ و حالا رب المتعال كوروب كه سن كرچكدن محزون سن و جان و كوكلكدن آكا
آجرسن سڭا عزتينك روشنلكنى و زينتنك حسنى كوستردى

42*Ve ònuŋ saŋa oğlunuŋ hâlini hikâyet ètdiğiniŋ taʿbîri budur
*42*Onun sana kendi oğlu için söylediğinin anlamı da budur:*

43*Gördüğüŋ ʿavrat Siyondur ki ònu̓ hâlâ yapılmış şehir gibi göresin
*43*Gördüğün kadın Sion'dur ki, şimdi onu bir şehir gibi yapılmış görüyorsun.*

44*Ve ònuŋ saŋa otuz yıl mikdârı ʿâkıre idim dèdiği budur ki artık otuz yıl geçdi ki içinde bir kurbân takrîb olunmadı(1)
*44*Onun sana 'Otuz yıldır kısır idim' dediğinin anlamı da budur: Artık otuz yıl geçti ve içinde bir kurban sunulmadı(1).*

45*Âmmâ otuz+ yıldan soŋra oldu ki Süleymân bir şehri yapdı ve kurbânlar ètdi ʿâkıre iken bir oğlu doğurduğu zamân odur
*45*Ama otuz yıldan sonra Süleyman bir şehir yaparak içinde kurbanlar sunmuştu. Bu kısır'ın bir oğul doğurması demektir.*

46*Ve onu̓ zahmet ile besledim dèdiği budur bunlar Kuds-i Şerîfiŋ sâkineleridir
46'Onu emekle besledim' dediği de budur: Bunlar kutsal Kudüs'te yaşayanlardır.*

47*Ve onuŋ saŋa oğlu gerdeğe girer iken öldü ve òŋa bir hâl vakiʿ oldu dèdiği Kuds-i Şerîfe vâkiʿ olan harâblıkdır
*47*Onun sana: 'Oğlu gerdeğe girerken öldü ve ona bir şey oldu!?' dediği şeyler; kutsal Kudüs'e olan yıkımıdır.*

48*Pes işte sen ònuŋ çehresini gördüŋ ve oğlu içi̓n yas ètdiği eclden òŋa teselli ètmeğe başladıŋ imdi ol vakiʿ olan nesneleriŋ husûsâtı içi̓n bu nesneler sana keşf olunacak idiler(2)
*48*Şimdi sen onun yüzünü gördün ve oğluna yas çektiğinden, onu avutmaya başladın. Böylece o olmuş olan şeylerin izahı için, bu şeyler sana keşf olunmalıydılar(2).*

49*Ve hâlâ Rabbi'l-Müteʿâl görüp ki sen gercekden mahzûnsun ve cân ü gòŋlüŋden òŋa acırsın saŋa ʿizzetiniŋ rûşenliğini ve ziynetiniŋ hüsnünü gösterdi
*49*Şimdi yüce Rabb görüyor ki sen gerçekten üzgünsün ve tüm yüreğinle ona acıyorsun; sana kendi yüceliğinin aydınlığını ve görkeminin parıltısını gösterdi.*

(1)Etiyopça metinde şöyle devam ediyor *"Dünyada 3000 yıla kadar içinde bir kurban sunulmadı".*
+Veya 3000 yıl !
(2)Ayetin son yarısı Etiyopça metinde yoktur.

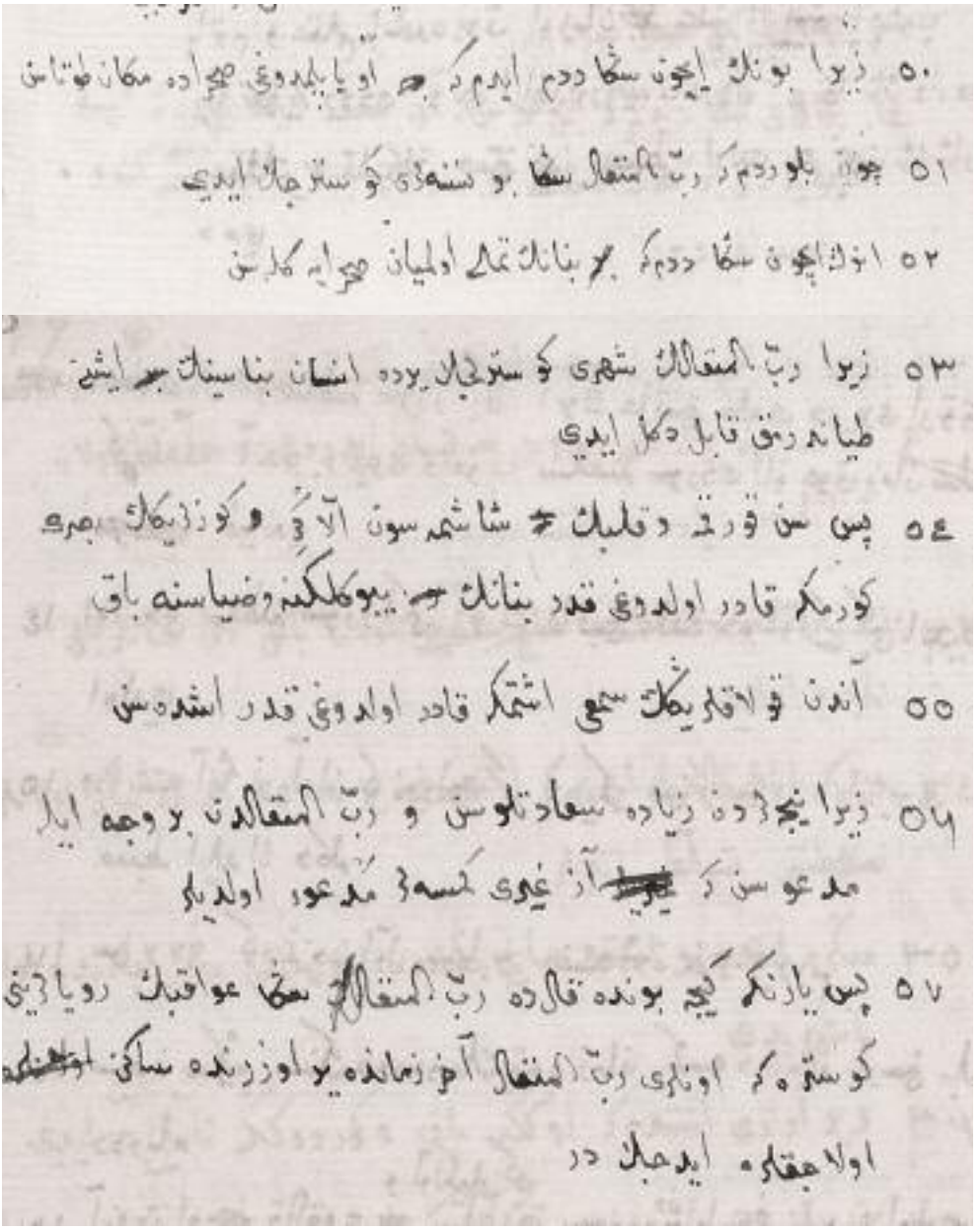

50*Zîrâ bunuŋ içĭn saŋa dėdim idim ki o yapılmadığı sahrâda mekân tutasın(1)
*50*Çünkü bu nedenle sana, o ıssız yerde bulunmanı söyledim(1).*

51*Çün bilirim ki Rabbi'l-Müteʿâl saŋa bu nesneleri gösterecek idi
*51*Çünkü yüce Rabbin sana bu şeyleri göstereceğini biliyordum.*

52*Ònuŋ içĭn saŋa dedim binaʾnıŋ temeli olmayan sahrâya gelesin
*52*Bu yüzden sana, binanın temeli olmayan bozkıra gelmeni söyledim.*

53*Zîrâ Rabbi'l-Müteʿâliŋ şehri gösterilecek yerde insân binaʾsınıŋ işini dayandırmak kâbil değil idi(2)
*53*Çünkü yüce Rabbin şehrinin gösterileceği yerde; insan binasının işini dayandırmak olanaksızdı(2).*

54*Pes sen korkma ve kalbiŋ şaşmasın illâ ki gözleriŋiŋ basarı görmeğe kâdir olduğu kadar binaʾnıŋ büyüklüğüne ve ziyâsına bak(3)
*54*Ama sen korkma! Yüreğin gevşemesin. İlla gözlerin görebildiğince binanın büyüklüğüne ve parlaklığına bak(3).*

55*Òndan kulaklarıŋıŋ semʿi işitmeğe kâdir olduğu kadar işidesin
*55*Ondan sonra kulakların duyabildiği kadar duysun.*

56*Zîrâ nicelerden ziyâde saʿâdetlisin ve Rabbi'l-Müteʿâldeŋ bir vechile müddeâsın ki az ġayrı kimseler müddeî oldular(4)
*56*Çünkü birçoklarından daha çok mutlusun ve yüce Rabten bir şekilde çağrıldın ki az(4) kişiler çağrıldılar.**

57*Pes yarınki gėce bunda kal da Rabbi'l-Müteʿâl saŋa avâkıbıŋ rüʾyâlarını göstere ki onları Rabbi'l-Müteʿâl âhir zamânda yer üzerinde sakin olacaklara ėdecekdir(5)
*57*Yarın gece de burada kal da Yüce Rabb sana sonun rüyalarını göstersin. Yüce Rabb onları son zamanda yeryüzünde yaşayacaklara yapacaktır.*

*Almancası: “Denn du bist selig vor vielen, und bist bey dem Höchsten beruffen, dahin wenig beruffen seynd.” Martin Luther Çev. II. Ezra 10/57
Türkçesi: Sen birçoklarından daha mübareksin ve en büyük anılacaksın ki çok az kişi böyle anıldı.
(1)II. Arapça versiyonunda 51. Ve 52. Ayetler yoktur.
(2)Bu ayet Arapça versiyonda yok.
(3)Bu cümle Etiyopça versiyonunda yoktur. Arapça, Latince ve Süryanice metinlerde vardır.
(4)II. Arapça versiyonunda *“Sana Ezra diyorlar ki, sen ‘Kadir’i duydun.”*
(5)Etiyopçası: *“Yüce Rabb sana, yeryüzünde yaşayanlar için, belli zamanlarda** olacak rüyaları göstersin”*. *Süryanice ve Arapçasında “*son zamanda*”, II- Arapça versiyonda “*gelecekte*”.

اون برنجی باب

١ بن دخی اوبکا ددوکی کبی اول کیجه و اوبر کیجه دخی اونده اویودم
و دوشمده کوردمکه اشته دریادن قرطال چقر ایدی اون ایکی
یلک قناتلو و اوچ باشلو

٢ و باقدم ده اشته بتون یرده قناتلرینی یایاردی و هوانک جمله
روزکارلری یله جمع اولوب انوک اوزرینه اسیرلر ایدی

٣ هم باقدم ده اشته انوک یلکلرندن غیر یلکلر عکسنه بتردی
و اوفاجق هم کوچجک تویجقزلره دونرلر ایدی

٤ اما باشلری استراحت ایدرلر ایدی و اورتاده کی باش غیر باشلردن
بیوکرک ایدی نهایة اوبر اوتلر ایله راحتده اولوردی

٥ اندن باقدم ده اشته قرطال کندو یلکلری ایله اوچدی و یر اوزرنه
هم یرده ساکن اولانلری اوزرینه سلطنته سوردی

٦ و کوردم که آکا کوک آلتنده اولان هر شی مسخر ایدی ده آنا کمسه
یر اوزرنده اولان مخلوقاتدن برجکی ده مخالفة اتمدی

٧ اندن باقدم و اشته قرطال کندو پنجه لرینجه لری اوزرینه قالقدی و
کندو یلکلرینه سویلیوب ددیکه

٨ هیچکز بر اوغردن بکلمک هر بریکز کندو یرینده اویوسونده نوبتجه
بکلیک

٩ باشلر ایسه صکره ایچون بکلنلسون

Onbirinci Bâb

1*Ben dahi o baŋa dėdiğı gibi ol gėce ve öbür gėce dahi onda uyudum ve düşümde gördüm ki işte rü'yâdan kartal çıkar[1] idi on iki yelek[2] kanatlı ve üç başlı
*1*Ben de onun bana dediği gibi, o gece ve öbür gece de orada uyudum ve düşümde gördüm ki: İşte rüyadan kartal çıkıyor[1] on iki telek[2] kanatlı ve üç başlı.*

2*Ve bakdım da işte bütün yerde kanatlarını yayardı ve hevânıŋ cümle rûzigârları bile cem' olup ònuŋ üzerine eserler idi
*2*Baktığım anda yeryüzüne tüm kanatlarını yayıyordu ve göğün tüm rüzgârları bile toplanıp onun üzerine esiyordu.*

3*Hem bakdım da işte ònuŋ yeleklerinden ġayrı yelekler 'aksiŋe biterlerdi ve ufacık hem küçük tüyceğizlere[3] dönerler idi
*3*Ve gördüm ki onun yeleklerinden başka yelekler ona karşı çıkıyor; ufak ve küçücük tüyceğizlere[3] dönüyordu.*

4*Âmmâ başları istirahât ėderler idi ve ortadaki baş ġayrı başlardan büyükrek idi nihâyet o-bir onlar ile rahâtda olurdu
*4*Ama başları dinleniyordu. Ortadaki baş diğer başlardan daha büyüktü. Sonunda o da öbürleriyle rahatta oluyordu.*

5*Ònda bakdım da işte kartal kendi yelekleri ile uçdu ve yer üzerine hem yerde sâkin olanları üzerine saltânat sürdü
*5*Ondan sonra baktım ki kartal kendi yelekleriyle uçtu; yeryüzüne ve yerde yaşayanlar üzerine saltanat sürdü.*

6*Ve gördüm ki òŋa gök altında olan her şey musahhar idi de òŋa kimse yer üzerinde olan mahlûkâtdan birçoğu da muhâlefet ėtmedi
*6*Ona baktığımda, gök altında olan her şeyi onun ele geçirdiğini gördüm. Ona hiç kimse ve yeryüzünde olan yaratıklardan birçoğu karşı gelemedi.*

7*Ònda bakdım ve işte kartal kendi pençeleri üzerine kalkdı ve kendi yeleklerine söyleyip dėdi ki
*7*Ondan sonra baktım, kartal kendi pençeleri üzerine kalktı ve kendi yeleklerine söyleyip dedi ki:*

8*Hepiŋiz bir uğurdan beklemeŋ her biriŋiz kendi yerinde uyusun da nöbetçe bekleyiŋ
8-Tümünüz birlikte beklemeyin. Her biriniz kendi yerinde uyusun da nöbetleşe bekleyin.*

9*Başlar ise soŋra için beklensin[4]
*9*Başlar ise sonra için beklesinler[4].*

(1)Etiyopçasında "denizden yükselen"
(2)Kuş kanadının büyük tüyü *"telek"*.
(3)Etiyopçası *"onun kanatlarından kafalar çıktı; bu kafalar ince ve küçüktü"*; I.ve II. Arapça versiyonunda "*kanatlarından gelen"*.
(4))Etiyopçası *"son başı daha büyüktü"*, I. Arapça ve Süryanice versiyonda *"kafaları sona kadar tutuldu"*.

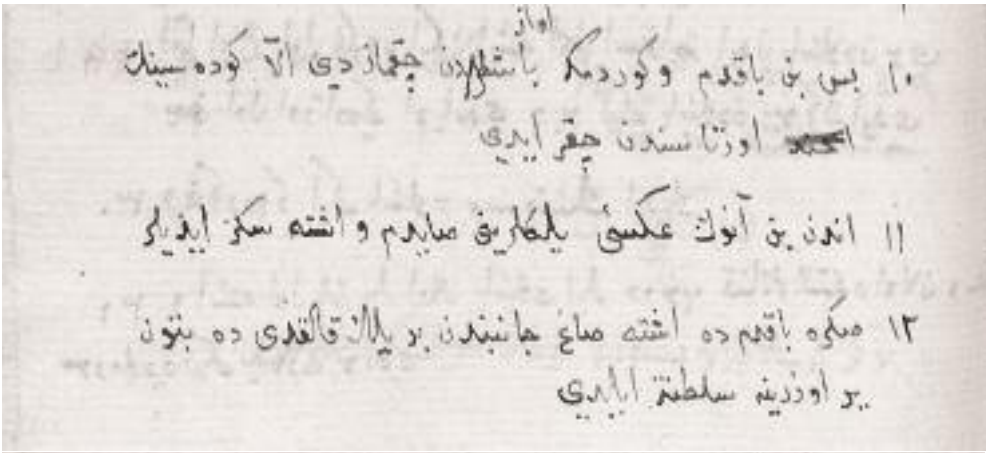

١٠ بس بن باقدم وكوردمكه آواز باشلردن چقماز دي الا كوده سينك
اورتاسندن چقر ايدي

١١ اندن بن آنوك عكسي يلكلريني صايدم واشته سكز ايديلر

١٢ صكره باقدم ده اشته صاغ جانبندن بر يلك قالقدي ده بتون
بر اوزرينه سلطنة ايلدي

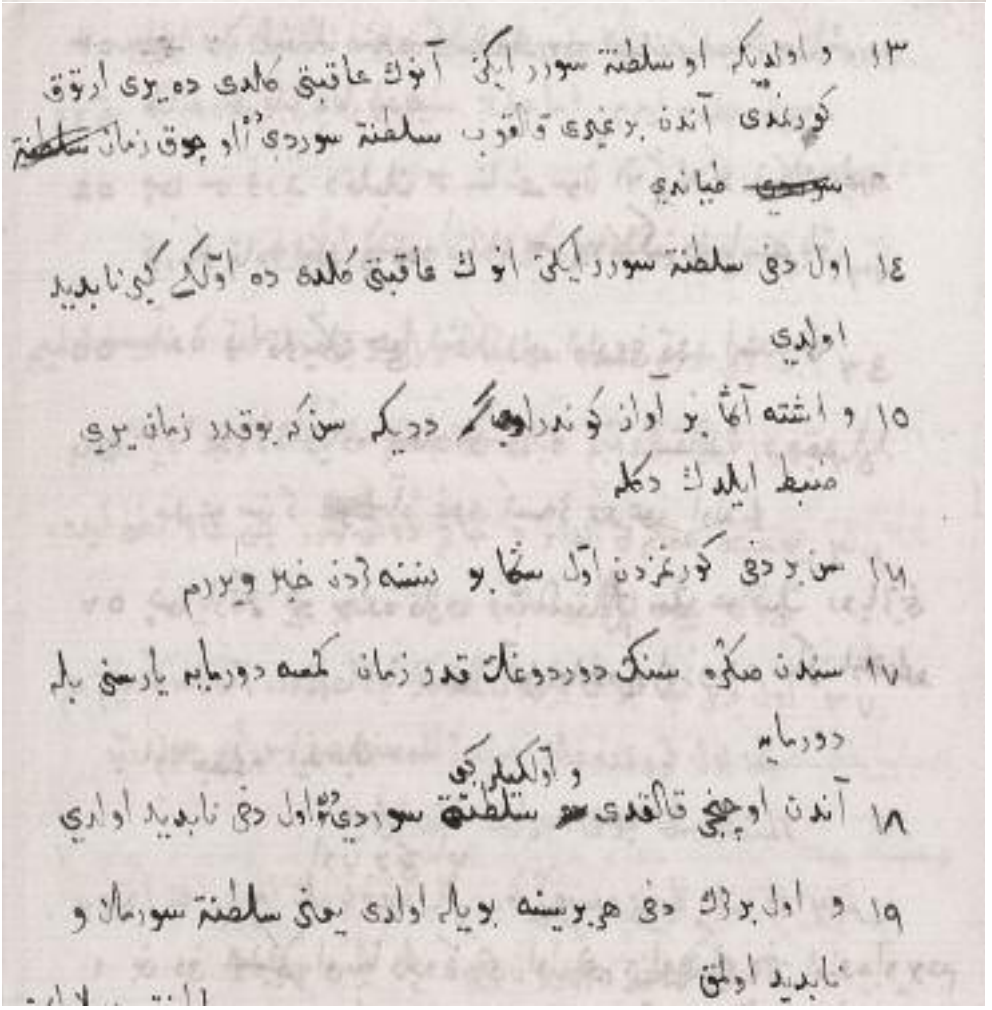

١٣ واولديكه او سلطنة سورر ايكن آنوك عاقبتي كلدي ده يري ارتوق
كورنمدي آندن بر غيري قالقوب سلطنة سوردي ده او چوق زمان ~~سلطنة~~
~~سوردي~~ طياندي

١٤ اول دخي سلطنة سورر ايكن انوك عاقبتي كلدي ده اولكي كبي نابديد
اولدي

١٥ واشته آنا بر آواز كوندرلدي ديكه سن كه بوقدر زمان يري
ضبط ايلدك دكله

١٦ سن بر دخي كورنمزدن اول سنا بو نسنه لردن خبر ويررم

١٧ سندن صكره سنك دوردوغك قدر زمان كمسه دورمايه يارسني بله
دورمايه

١٨ آندن اوچنجي قالقدي و اولكيلر كبي سلطنة سوردي ده اول دخي نابديد اولدي

١٩ و اول بر لرك دخي هر بريسنه بويله اولدي يعني سلطنة سورمك و
نابديد اولمق

10*Pes ben bakdım ve gördüm ki âvâz başlardan çıkmazdı illâ gevdesiniŋ ortasından çıkar idi
*10*Böylece ben de baktım ve gördüm ki ses başlardan çıkmıyordu. Kesinlikle gövdesinin ortasından çıkıyordu.*

11*Ondan ben onuŋ ʿaksi yelekleriŋi saydım ve işte sekiz(1) idiler
*11*Ondan sonra ben onun ters yeleklerini saydım ve işte sekiz(1) tane idiler.*

12*Soŋra bakdım da işte sağ cânibinden bir yelek kalkdı da bütün yer üzerine saltanat eyledi
*12*Sonra baktığımda işte sağ tarafından bir yelek kalktı ve tüm yeryüzüne egemen oldu.*

13*Ve oldu ki o saltanat sürer iken onuŋ ʿakibeti geldi de yeri artîk görünmedi ondan bir ġayrı kalkıp saltanat sürdü de o çok zamân dayandı
*13*O egemen olurken onun sonu geldi ve artık yeri görünmedi. Ondan sonra bir başkası egemen oldu ve uzun süre dayandı.*

14*Ol dahi saltanat sürer iken onuŋ ʿâkibeti geldi de evvelki gibi nâ-bedid oldu
*14*O da egemen olurken, onun sonu geldi ve önceki gibi görünmez oldu.*

15*Ve işte oŋa bir âvâz gönderildi dėdi ki sen bu kadar zamân yeri zabt eyleding diŋle
*15*Ve işte ona bir ses gönderildi ve dedi ki: -Sen bu kadar zaman dünyaya egemen oldun; dinle!*

16*Sen bir dahi görünmezden evvel saŋa bu nesnelerden haber(2) vėrdim
*16*Sen bir daha görünmeden önce sana bu şeylerden haber(2) verdim.*

17*Senden soŋra seniŋ durduğuŋ kadar zamân kimse durmaya yarısını bile durmaya
*17*Senden sonra senin durduğun zaman kadar hiç kimse duramayacak; yarısını bile duramayacak.*

18*Ondan üçüncü kalkdı ve evvelkiler gibi saltanat sürdü de ol dahi nâ-bedid oldu
*18*Ondan sonra üçüncüsü kalktı, öncekiler gibi saltanat sürdü ve o da görünmez oldu.*

19*Ve ol birleriŋ dahi her birisine böyle oldu yaʿni saltanat sürmek ve nâ-bedid olmak(3)
*19*Ve öbürlerin de her birisine böyle oldu. Yani saltanat sürmek ve görünmez olmak(3).*

(1)Süryanice, I. Arapça ve II. Arapça versiyonlarında *"Bu kanatlar"*, Latince versiyonunda "*Bu karşıt yaylar".*
(2) Etiyopçası *"Sen gitmeden önce duyuruyorum"*, bu ayetin sonu Arapça metinde yok.
(3)Etiyopçası *"Kartalın bütün kanatlaraına aynı şey oldu; yani egemen oldular ve kayboldular"*

سلطنة سورمك ایچون

٢٠ بر دخی باقدم ده اشته صکره کلن یلکلر دخی صاغ جانبندن قالقدیلر

٢١ و اونلردن بعضیلری سلطنة سوردیلر اما تیز نابدید اولورلر ایدی و دخی اونلردن بعضیسی قالقرلر ایدی اما سلطنة سورمزلر ایدی

٢٢ بو نسنه لردن صکره باقدم ده اشته نه اون ایکی یلکلرته ایکی توجغزلر ارتوق کورندیلر

٢٣ و قرطالك کوده سنده استراحة ایدن ایکی باشلردن و آلتی توجغزلردن غیر بر شی قالمزدی

٢٤ آندن باقدم ده اشته آلتی توجغزلردن ایکیسی آیرلوب صاغ جانبنده اولان باشك آلتنده قوندیلر

٢٥ و غیر دردی کندو یرینده دوردیلر هم باقدم ده اشته قناتلر آلتنده اولان یلکلر قالقمز و سلطنتی سورمك استرلر ایدی

٢٦ و دخی باقدم ده اشته بری قالقدی ما تیز نابدید اولدی

٢٧ صکره دن کلنلر اولیلردن دخی تیز نابدید اولدیلر

٢٨ بر دخی باقدم ده اشته قالان ایکی دخی کندو کندولرنده صانورلردی که اونلر دخی سلطنة سوره لر

٢٩ اما اونلر اول فکرده ایکن اشته استراحة ایدن باشلردن بری یعنی اول اورتاده کی اویاندی و بو باش ایکی باشلردن بیوکرك ایدی

20*Bir dahi bakdım da işte soŋra gelen yelekler dahi saltanat sürmek için cânibinden kalkdılar[1]
*20*Bir kez daha baktığımda; işte sonra gelen yelekler de egemen olmak için yanından kalktılar[1].*
21*Ve onlardan baʿzıları saltanat sürdüler âmmâ tėz nâ-bedid oldular idi ve dahi onlardan baʿzısı kalkarlar idi âmmâ saltanat sürmezler idi[2]
*21*Onlardan bazıları egemenlik sürdüler; ama çabucak görünmez olmuşlardı; ve de onlardan bazıları kalkıyorlardı; ama egemen olamıyorlardı[2].*
22*Bu nesnelerden soŋra bakdım da işte ne on iki yelekler[3] ne iki tüyceğizler[4] artîk göründüler
*22*Bu şeylerden sonra baktığımda; işte ne on iki yelekler[3] ne iki tüyceğizler[4] artık göründüler.*
23*Ve kartalıŋ gevdesinde istirâhat ėden iki başlardan[5] ve altı tüyceğizlerden[6] ġayrı bir şey kalmazdı
*23*Kartalın gövdesinde dinlenen iki baştan[5] ve altı tane[6] tüyceğizden başka birşey kalmadı.*
24*Ondaŋ bakdım da işte altı tüyceğizlerden ikisi ayrılıp sağ cânibinde olan başıŋ altında kondılar
*24*Ondan sonra baktım da işte altı tüyceğizden ikisi ayrılıp sağ yanında olan başın altına kondular.*
25*Ve ġayrı dördü kendi yerinde durdılar hem bakdım da işte kanadlar altında olan yelekler kalkmak ve saltanat sürmek isterler idi
*25*Ve diğer dördü kendi yerrinde durdular. Hem baktım da işte kanatlar altında olan yelekler kalkmak ve egemen olmak istiyorlardı.*
26*Ve dahi bakdım da işte biri kalkdı âmmâ tėz nâ-bedid oldı
*26*Ve baktığımda işte biri kalktı; ama çabucak görünmez oldu.*
27*Soŋradan gelenler dahi evvelîlerden tėz nâ-bedid oldılar[7]
*27*Sonradan gelenler de öncekilerden daha çabuk görünmez oldular[7].*
28*Bir dahi bakdım da kalan iki dahi kendi kendilerinde sanırlardı ki onlar dahi saltanat süreler
*28*Bir kez daha baktım da kalan ikisi, kendi kendilerine egemen olacaklarını sanıyorlardı.*
29*Âmmâ onlar ol fikrde iken işte istirâhat ėden başlardan biri yaʿni ol ortadaki uyandı ve bu baş iki başlardan büyükrek idi
*29*Ama onlar o düşüncedeyken işte dinlenen başlardan biri; yani o ortadaki uyandı ve bu baş iki baştan daha büyüktü.*

(1)Etiyopçası "*Sağ yanından kalkan tüm kanatlar, tekrar egemen olmaya güçlendiler ve sonra yok oldular".*
(2)Etiyopçası *"Bazıları açıldılar ama kontrol edemediler".*
(3)II. Arapça versiyonunda ayetin sonu yoktur.
(4)Etiyopçasında *"iki baş".*
(5))Etiyopçasında "üç başı ile altı dinlenen başı vardı".
(6)Latince, Süryanice ve Arapça versiyonlarda *"altı kanatları"*, II. Arapça versiyonunda ise "*kanatlarına yedek olarak yalnızca iki kanat kaldı ve başı dilsizdi".*
(7)26.ve 27. Ayetler Arapça versiyonunda yoktur.

409

٣٠ وبن كوردومكه ايكي باشلر بربرينه بتشك ايديلر

٣١ واشته اول باش بله اولان باشلر ايله دونوب قناتلر النده اولان
وسلطنت سوره لم دين ايكي يلكلري يوتدي

٣٢ پس بو باش بتون يري پك قورقتدي وآكاهم ساكنلرينه پك ظلم
ايدوب تسلط ايدردي وجمله اول اولان قناتلردن زياده سلطنت
سوردي

٣٣ آندن باقدم ده اشته اورتاده اولان باش دخي قناتلركبي نابديد
اولدي

٣٤ وايكي باشلر قالديلر ايدي كه اونلر دخي يره واوزرنده ساكن اولانلره
تسلط ايتديلر

٣٥ صكره باقدم واشته صاغ جانبنده اولان باش صول جانبنده اولان
باشي يدي

٣٦ وبر آواز اشتدمكه اوكوكه باق وكوردوكيكه تأمل ايت درايدي

٣٧ بن دخي باقدم واشته برنسنه كه اورماندن چقوب قوشان و
باغران آرسلانه بكزر ايدي وكوردومكه انسان آوازيله چغروب

30*Ve ben gördüm ki iki başlar birbirine bitişik(1) idiler
*30*Ben iki başın birbirlerine bitişik(1) olduğunu gördüm.*
31*Ve işte ol baş bile olan başlar ile dönüp kanatlar(2) altında olan ve saltanat sürelim diyen iki yelekleri yutdů
*31*Ve işte o baş, bitişik olan başlarla dönüp kanatlar(2) altında olan ve: 'yönetelim!' diyen iki yeleği yuttu.*
32*Pes bu baş bütün yeri pek korkutdů ve ońa hem sâkinlerine pek zulm ėdip tasallut ėderdi ve cümle evvel olan kanatlardan ziyâde saltanat sürdů
*32*Böylece bu baş, tüm yeryüzünü çok korkuttu! Ona ve yaşayanlarına çok kötülük yapıp zorbalık yapıyordu. Ve tüm önceki kanatlardan daha çok egemen oldu.*
33*Ondan bakdım da işte ortada olan baş dahi kanadlar gibi nâ-bedid oldu
*33*Ondan sonra baktım ki, işte ortada olan baş da kanatlar gibi görünmez oldu.*
34*Ve iki başlar kaldılar idi ki onlar dahi yere ve üzerinde sâkin olanlara tasallut ėtdiler
*34*İki başlar kalkmışlardı ki onlar da dünyaya ve üzerinde yaşayanlara zorbalık yaptılar.*
35*Soŋra bakdım ve işte sağ cânibde olan baş sol cânibde olan başı yedi
*35*Sonra baktım ve işte sağda yanda olan baş, sol yanda olan başı yedi.*
36*Ve bir âvâz işitdim ki öŋüŋe bak ve gördüğüŋe teʾemmül ėt der idi
*36*Ve bir ses duydum ki: -Önüne bak ve gördüğünü iyi düşün, diyordu.*
37*Ben dahi bakdım ve işte bir nesne(3) ki ormandan çıkıp koşan ve bağıran arslana benzer idi ve gördüm ki insân âvâzıyla çığırıp
*37*Ben de baktım ve işte bir nesne(3) ki insan sesiyle çağırıp ∞.*

(1)30. Ayet Arapça versiyonunda yoktur
(2)Süryanice, Latince, I.ve II. Arapça versiyonunda "*kanatçıklar*".
(3)Etiyopça versiyonunda *"çölden kükreyerek gelen bir arslan gördüm ve insan sesi gibi bir ses çıkararak kartala şöyle dedi:"*

قرتاله سويلدي ودر ايديكه

٣٨ دكله ده سكا رب المتعالك دروكيني سويليم

٣٩ سن اول درت حيوانلرده قالان دكلمسيني كه اونلري بنم عالميمه سلطنت
ايتدردم واونلره ده زمانلرينك آخريني كتوردم

٤٠ شويلكه سنكه دردنجي سن كلوب جمله كچن حيوانلري يكدك وعالمه عظيم
قورقو ايله وجمله دنيايه پك ظلم ايله سلطنت ايلدك هم بوقدر زمان
بتون دنياده حيله ايله مكان طوتدك

٤١ ودنياء حق اوزره ضبط ايتمدك

٤٢ زيرا حليملري رنجيده ايلدك وسليملره جفا ايتدك كاذبلري سودك ومحصول
كتورنلرك مكانلريني بوزدك هم سكا ضرر كتورمينلرك حصارلريني خراب ايلدك

٤٣ وسنك حيفك تا رب المتعاله وغرورك تا قادر اللهه چقدي

٤٤ رب المتعال دخي غرورك زمانلرينه نظر ايلدي واشته دوكنديلر هم انوك
شناعتلري تمام اولديلر

٤٥ انوك ايچون سن اي قرتال ارتوق كورنمه نه سن نه سنك هيبتلو قناتلرك
نه سنك يمان تويجكزلرك نه سنك ياوز باشلرك نه سنك شرير پنجه لرك

kartala söyledi ve der idi ki
kartala söyledi ve dedi ki:
38*Diŋle de saŋa Rabbi'l-Müteʿâliŋ dėdiğini söyleyeyim
38-Dinle de sana yüce Rabbin dediğini söyleyeyim:*
39*Sen ol dört hayvânlarda+ kalan değil misin ki onları benim ʿâlemime saltanat ėtdirdim(1) ve onlara da zamânlarınıŋ(2) âhirini getirdim
*39*Sen o dört hayvandan kalan değil misin? Onları benim dünyama egemen(1) kıldım ve onlara da zamanlarının(2) sonunu getirdim.*
40*Şöyle ki sen ki dördüncüsün gelip cümle geçen hayvânları yeŋdiŋ ve ʿâleme ʿazîm korku ile ve cümle dünyâya pek zulm ile saltanat eylediŋ hem bu kadar zamân bütün dünyâda hîle ile mekân tutduŋ
*40*Dördüncü olan sen ise gelip tüm geçen hayvanları yendin dünyaya büyük korkuyla ve tüm dünyaya büyük zorlukla yönettin. Hem bunca zamandır tüm dünyada hileyle mekan tuttun.*
41*Ve dünyâyı hak++ üzere zapt ėtmediŋ
*41*Dünyayı doğrulukla tutmadın.*
42*Zîrâ halîmleri rencîde eylediŋ ve selimlere cefâ ėtdiŋ kâzibleri sevdiŋ ve mahsûl getirenleriŋ mekânlarını bozduŋ hem saŋa zarar getirmeyenleriŋ hisârlarını harâb eylediŋ
*42*Alçak gönüllü kişileri incittin, dürüstlere sıkıntı verdin; yalancıları sevdin, ürün getirenlerin yerlerini bozdun ve sana zarar vermeyenlerin surlarını yıktın.*
43*Ve seniŋ hayfıŋ(3) tâ Rabbi'l-Müteʿâle ve ġurûruŋ tâ Kâdir Allaha çıkdı
*43*Senin haykırışın(3) ta yüce Rabbe ve kibirin ta büyük Allah'a çıktı.*
44*Rabbi'l-Müteʿâl dahi ġurûruŋ(4) zamânlarına nazar eyledi ve işte dükendiler hem ònuŋ şenâʿatları tamâm oldu
*44*Yüce Rabb da kibirin zamanlarına(4) baktı ve işte tükendiler ve onun alçaklıkları tamamlandı.*
45*Ònuŋ içìn sen ey kartal artîk görünme(5) ne sen ne seniŋ heybetli kanatlarıŋ(6) ne seniŋ yaman tüyceğizleriŋ ne seniŋ yavuz başlarıŋ ne seniŋ şerîr pençeleriŋ
*45*Bu yüzden sen ey! kartal artık görünme(5) Ne sen ne senin görkemli kanatların(6) ne senin yaman tüyceğizlerin, ne senin yavuz başların, ne senin kötü pençelerin ∞*

(1)Bak Dan. 7.
(2)Günlerinin.
+Ali Bey'in 1664 el yazmasında 'hayvânlarda**n**'.
++:bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında hak**k**. Etiyopçası: *"Dünyayı centilmence yönetmedin"*.
(3)Etiyopçası *"Günahların Kâdir'e yükseldi ve gururun Kudretli'ye kadar çıktı "*.
(4)Latince ve Süryanicesinde *"onun zamanına"* II. Arapçası *"Yaptığı zamana"*, Etiyopçası "*gururun adamlarına baktı"*.

(5)II. Arapça versiyonunda *"siz aradığınızı göremiyeceksiniz"*.
(6)Etiyopçası *"ne senin günahkâr kanatların, ne suçlu başın, ne de senin sapık kötü pençelerin ile gövden artık görünme! "*

نه بتون باطل كودك

٤٦ تاكه بتون يرتفرج بولا وزوركدن قورتلمشه دونه هم اني يرادانك

عدالت ورحمتنه اميد طوتا

اون ايكنجي باب

١ بوكز ارسلان بونسنه لري قرتاله سويلر ايكن باقدم

٢ واشته قلان باش وآكاكجن وسلطنت اتمكه قالقان قناتلر

كورنمديلركه اونلرك سلطنتي آز وبر طغيان ايدي

٣ وباقدم ده نابديد اشته اولديلر وقرتالك بتون كوده سي ياندي بتون

يردخي پك قورقدي ايدي اوزمان بن اول كوترديدن وعقلمك

شاشقينلغندن هم عظيم قورقودن اوياندم ده روحمه ددمكه

٤ اشته سن بكا بوني اتدك كه رب المتعالك طريقاتني تفحص ايدرسن

٥ اشته ارتوق قلبم يورغون وروحم پك زبوندر هم بوكيجه چكدوكم

قورقودن آز طاقتم بله يوقدر

٦ پس حالا رب المتعاله يالوارديمكه بكا تا آخره دك قوت ويره

ne bütün bâtıl gevdeŋ
ne de bütün boş gövden.
46*Tâ ki bütün yer teferruc bula ve zoruŋdan kurtulmuşa döne hem ònu yaradanıŋ ʿadâlet ve rahmetine ümîd tuta
*46*Ta ki tüm dünya sevinsin ve zorundan kurtulmuşa dönsün. Hem onu yaratanın adalet ve merhametine ümit bağlasın.*

On İkinci Bâb

1*Bu kez arslan bu nesneleri kartala söyler iken bakdım(1)
*1*Bu kez aslan bu şeyleri kartala söylerken baktım(1).*
2*Ve işte kalan baş ve òŋa geçen ve saltanat ėtmeğe kalkan kanatlar görünmediler ki onlarıŋ saltanatı az ve pür-tuğyân idi(2)
*2*İşte kalan baş ve ona geçip de egemen olmaya kalkan kanatlar görünmediler. Onların yönetimi az ve azgınlıkla(2) doluydu.*
3*Ve bakdım da işte nâ-bedîd oldular ve kartalıŋ bütün gevdesi yandı ve bütün yer dahi pek korkdu idi o zamân ben ol kütürdůden ve ʿaklımıŋ şaşkınlığındaŋ hem ʿazîm korkudan uyandım da rûhuma dėdim ki
*3*Baktığımda işte görünmez oldular ve kartalın tüm gövdesi yandı! Tüm yeryüzü çok korkmuştu. O zaman ben o gürültüden ve aklımın şaşkınlığından, hem büyük korkudan uyandım da Ruhuma dedim ki:*
4*İşte sen baŋa bunu ėtdiŋ ki Rabbi'l-Müteʿâliŋ tarîkâtını tefahhus ėdersin
4-Sen bana bunu yaptın ve yüce Rabbin yollarının içyüzünü incelettin.*
5*İşte artîk kalbim yorgun ve rûhum pek zebûndur hem bu gėce çekdiğim korkudan az tâkatim(2) bile yokdur
*5*İşte artık yüreğim yorgun ve ruhum çok güçsüzdür. Bu gece çektiğim korkudan ötürü gücüm(2) de kalmadı.*
6*Pes hâlâ Rabbi'l-Müteʿâle yalvarayım ki baŋa tâ âhire dek kuvvet vère
*6*Şimdi yüce Rabbe yalvarayım ki bana ta sona dek güç versin.*

(1)Etiyopçası *"O(aslan) kartala acıyarak bu sözleri demişti"*: Bu kelimeler Süryanice, Latince, I. ve II. Arapça versiyonlarda yoktur.
(2)Ayetin sonu Süryanice versiyonunda değişiktir *"Bu kanat onlara doğru çekilmişti ve onların pençeleri yönetimde çoğaldı"*.

(2) *"Bu akşam gücüm kalmadı"*.

٧ اَنْدَنْ دِدِمكه اِي اَفَنْدِي سُلْطَانِم اَكَرْ قَتْكُده لُطْف بُولُدُم اِيسه وَيَانِكُده
يِنَجه غَيْرِيلَرْدَنْ زِيَاده صَادِق اُولُدُم اِيسه وَاكَرْ حَقِيقَت حَال اُوزَره
دُعَام حُضُورِكَه چِقَارْ اِيسه

٨ بَكَا قُوَّت وِيرُوقُولَكه بُو هِيَتلُو رُؤْيَانِكْ دِيمَا تَعْبِيرِينِي وَمَعْنَيسِنِي عَلَى
التَّفْصِيل بَيَانْ اَيلَه كِه جَاغِه كَامِلْ تَسَلِّي وِيرَه سِن

٩ چُونْ بَنِي لَايِق كُورُدُكْ وَبَكَا آخِرْ زَمَانْلَرِي كُوسْتَرَه سِن

١٠ اُولْ دَخِي بَكَا دِدِيكه بُو رُؤْيَانِكْ تَعْبِيرِي بُودُرْ

١١ دَرْيَادَنْ چِقَارْكُورْدُوكْ قُوَّتَانْ قُوَّتْ دَانِيَالَه رُؤْيَاده كُورِينَن
سَلْطَنَتْدُرْ

١٢ وَاَمَّا تَعْبِيرْ اُولْنَمَادِي اَمَّا حَالَا بَنْ اَنِي تَعْبِيرْ اِيدَرِم

١٣ اِشْتَه كُونَلَرْ كَلِيُورْكِه يَرْاُوزَرِينَه بِرْ سَلْطَنَتْ قَالْقَه وَاَنُونْ قُورْقُوسِي
اُونْدَنْ اَوَّلْ اُولَانْ جُمْلَه سَلْطَنَتْلَرِكْ قُورْقُولَرِنْدَنْ اَشَدّ اُولَا

١٤ وَاُونْ اِيكِي پَادِشَاهْلَرْ بِرِبِرِنْدَنْ ضُكْرَه اُوزَرِنْدَه سَلْطَنَتْ سُورَجَكْلَرْدُرْ

١٥ اَمَّا اِيكِنْجِي سَلْطَنِتِي سُورَمَكَه كَلُوبْ اُونْ اِيكِي نُكْتَه هَرْبِرِ بِسِنْدَنْ جُوقْ
زَمَانْ سَلْطَنَتْ سُورَه

كوردوكْ

7*Ȯndan dėdim ki ėy efendi sultânım eğer katıŋda lütuf buldum ise ve yanıŋda niçe ġayrılardan ziyâde sâdık oldum ise ve eğer hakîkat-i hâl üzere duʿâm huzûruŋa çıkar ise
*7*Ondan sonra dedim ki: -Ey efendi beyim! Eğer katında lütuf buldumsa, yanında birçoklarından daha çok dost oldumsa ve gerçek durum üzere duam önüne çıktıysa;*
8*Baŋa kuvvet vėr ve kuluŋa bu heyetli rüʾyânıŋ taʿbîriŋi ve maʿnâsını ʿalâ't-tafsîl beyân eyle ki cânıma kâmil tesellî vėresin
*8*Bana güç ver, kuluna bu görüntülü rüyanın yorumunu ve anlamını tümüyle açıkla ki gerçekten canımı avutsun.*
9*Çün beni lâyık gördüŋ ki baŋa âhir zamânları gösteresin
*9*Çünkü beni layık gördüğün için bana son zamanları gösteriyorsun.*
10*O dahi bana[1] dėdi ki bu rüʾyânıŋ taʿbîri budur
*10*O da bana[1] bu rüyanın anlamı budur, dedi.*
11*Deryâdan[2] çıkar gördüğüŋ kartal karındaşıŋ Dâniyele rüʾyâda görünen saltanatdır[3]
*11*Denizden[2] çıkar gördüğün kartal, kardeşin Daniyel'e rüyada görünen egemenliklerdir[3].*
12*Ve ȯŋa taʿbîr olunmadı[4] âmmâ hâlâ beŋ ȯŋu̯ taʿbîr ėderim
*12*Ona açıklanmadı; ama şimdi ben onları açıklıyorum[4]*
13*İşte günler geliyor ki yer üzerine bir saltanat kalka ve ȯnuŋ korkusu ondan evvel olan cümle saltanatlarıŋ korkularından eşedd ola
*13*İşte günler geliyor ki, yeryüzüne bir egemenlik* kalkacak ve onun korkusu ondan önce olan tüm saltanatların korkusundan daha çok olacak.*
14*Ve on iki padişahlar birbirinden soŋra üzerinde saltanat süreceklerdir
*14*Birbiri ardınca gelen oniki kral üzerinde egemen olacaklar.*
15*Âmmâ ikinci saltanatı sürmeğe gelip on ikiniŋ her birisinden çok zamân saltanat süre
*15*Ama ikincisi yönetimi alıp; on ikisinin her birisinden daha çok zaman egemen olacak.*

gördüğüŋ ∞

(1)Ayetin sonu Arapça versiyonda yoktur.
(2)bkz. Daniel 7/3.
(3)Etiyopça metinde "*4. egemenlik*".
(4)II. Arapça versiyonu hatalı olarak şöyle diyor: *"Sana ilk kez açıkladığımız gibi ben söyledim".*

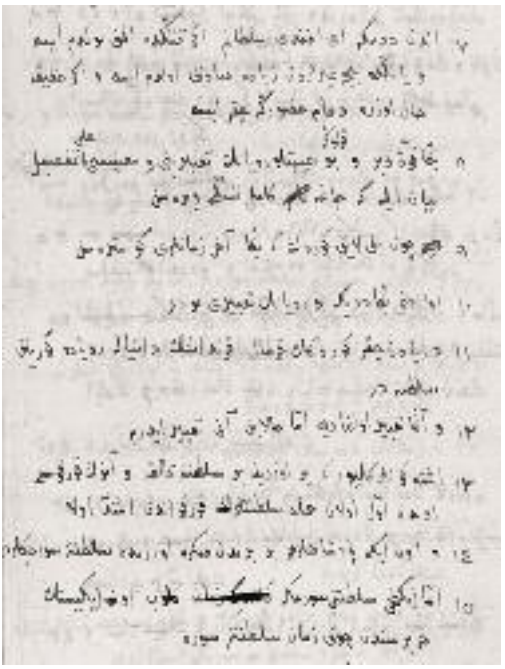

411

١٦ كورْدُوكُمْ اوْنْ ايكي قَنَاتلرْكْ تعبيري بودْر

١٧ وَسَكَا قرْتَالْكْ باشلرْندَنْ جِقَايُوبْ اِلَاكوده سِنكْ اورْتَاسِنْدَنْ چِقُوبْ

سُوبْلَيَنْ اَوَازْكْ تعبيري بودْر

١٨ يعْنِي كِه اوّل سَلْطَنَتَكْ زَمَانِنْدَه نُصْكره بيوك غوغَالَرْ پيدَا اولَا

شُوبِلَكه دوشْمَكْ اِحْتِمَالِي اولَا اَمَّا اوْزَمَانْ دوشْمَيه اِلَّا تكْرَار اولَكِي

حَالِنَه مُقَرَّر اولَا

١٩ وَقَنَاتلرْ اَلْتِنْدَه قَنَاتلوَه بِتِشْكْ كورْدُوكُمْ سَكِزْ تويْجَكْزْلَرْكْ تعبيري بودْر

٢٠ اِيچِنْدَه سَكِزْ شَاهلَرْ قَالقه رْ اونلرْكْ زَمَانلرِي قصه اولَا وِيالَرِي تِيز

كِجَه ده اونلرْدَنْ ايكِيسِي هلَاكْ اولَارْ

٢١ اَمَّا زَمَانِكْ يَارِسِي يَقْلَشَا جَقْ حِينْدَه دُرْدِي بِرْ زَمَانَه دَكْ صَقْلَنَه

اوبِرِينْكْ زَمَانِي يَقْلَاشْمَه باشلَنْدوغِي وَقْتَده كِه اونْده دوكِنْجِلَرْ

اَمَّا ايكِيسِي آخِرِ ايچُون صَقْلَنَارْ صَقْلَنَلَارْ

٢٢ وَاِسْتِرَاحَتْ ايدَرْكورْدُوكُمْ اوْچ باشلرْكْ تعبيري بودْر

٢٣ اَنُونْكْ آخِرِ زَمَانلرِنْده رَبُّ الْمُتَعَال اوْچ سَلْطَنَت اِقَامَتْ اِيلَيه

وَاونلَرَه نِيجه غَيْرِي سَلْطَنَتلَرْ اِلْحَاقْ ادغال ايدَجَكْدر وَاونلَرِيره

16*Gördüğüŋ on iki[1] kanadlarıŋ taʿbîri budur

*16*Gördüğün on iki[1] kanatların yorumu budur.*

17*Ve saŋa kartalıŋ başlarından çıkmayıp illâ gevdesiniŋ ortasından çıkıp söyleyen âvâzıŋ taʿbîri budur[2]

*17*Sana kartalın başlarından çıkmayıp da gövdenin ortasından çıkıp söyleyen seslerin yorumu budur[2]:*

18*Yaʿni ki ol saltanatıŋ zamânından soŋra küçük değil ġavgalar peydâ ola şöyle ki düşmek ihtimâli ola âmmâ o zamân düşmeye illâ tekrar evvelki hâline mukarrer ola

*18*Yani o egemenliğin zamanından sonra küçük olmayan kavgalar olacaktır. Şöyle ki düşmeye yüz tutsun; ama o zaman düşmesin. İlla yine önceki durumunda kararlaşmış olsun.*

19*Ve kanatlar altında kanatlara bitişik[3] gördüğüŋ sekiz tüyceğizleriŋ taʿbîri budur

*19*Kanatların altında kanatlara bitişik[3] gördüğün sekiz tüyceğizin yorumu budur:*

20*İçinde sekiz şâhlar kalkalar ki onlarıŋ zamânları kısa ola ve yılları tèz geçe de onlardan ikisi helâk olalar

*20*İçinde sekiz kıral kalkacak, onların zamanları kısa olacak ve yılları çabuk geçsin ki onlardan ikisi yok olsun.*

21*Âmmâ zamânıŋ yarısı yaklaşacak hînde durdu bir zamâna dek saklana o biriniŋ zamânı yaklaşmağa başladığı vakitde ki onda dükenecekdir âmmâ ikisi âhir[4] için saklanılalar

*21*Ama zamanın yarısı yaklaşacak yerde durdu ve bir zamana dek saklandı. Öbürünün zamanı yaklaşmaya başladığı anda ki onda tükenecektir. Ama ikisi son[4] için saklanacak.*

22*Ve istirâhat[5] èder gördüğüŋ üç başlarıŋ taʿbîri budur

*22*Dinlenir[5] gördüğün üç başın yorumu budur:*

23*Ònuŋ âhir zamânlarında Rabbi'l-Müteʿâl üç[6] saltanat ikâmet ve onlara niçe ġayrı saltanatlar idhâl èdecekdir ve onlar yere

*23*Onun son zamanlarında yüce Rabb üç[6] yönetime izin verecek ve onlara birçok başka krallıklar katacaktır. Onlar yere ∞*

(1)Etiyopçası *"diğerlerinden"*.

(2)Latince Süryanice ve II.Arapça versiyonlarda *"kanatların"*, Etiyopça metinde *"gördüğüm on iki kafanın"* yorumu budur.

(3)Latince Süryanice ve II. Arapça versiyonlarda "*kanatların*", Etiyopça metinde "*kanatlardan çıkan baştan gördüğüm*".

(4)Ayetin son cümlesi Etiyopça metinde yok.

(5)"*uyur gördüğün*".

(6)bkz. Dan.(*Hz. Danyal peygamber*) 7/2-24.

وَاُونده ساكن اولانلره جمله اونلردن اوّل اولانلرك اتدوكندن زياده
ظلم ايله تسلّط ايدجكلردر

٢٤ انوك ايچون قرتالك باشلري تسميه اولنديلر

٢٥ زيرا بونلر انوك ظلمني جمع ايليه‌لر وانوك تمام آخرينه سبب اولالر

٢٦ ونابديد اولدي كوردوكك بيوكرك باشك تعبيري بودر

٢٧ كه اونلردن بري كندو دوشكنده نهايت درد ايله اولجكدر
امّا قلان ايكي قليجدن هلاك اولالر

٢٨ زيرا برينك قليجي اوبريني هلاك ايليه امّا عاقبت اول دخي
قليجدن دوشه

٢٩ وصاغ جانبدن باشه كچر كوردوكك قنات آلتنده اولان ايكي
تويجكزلرك تعبيري بودر

٣٠ ربّ المتعالك كندو آخري ايچون صقلدوغي بونلردر كه كوردوكك
كبي اونلرك سلطنتي كوچك وپر اضطراب اولا

٣١ واورماندن چقوب قوشان وباغران ارسلان كه قرتاله سويلردي
واشتدوكك كبي جمله كلماتي ايله آكا ظلملري ايچون معاتبه ايدردي

بو

ve onda sâkin olanlara cümle onlardan evvel onların ėtdiğinden ziyâde zulm ile tasallut ėdeceklerdir

ve orda yaşayanlara, tüm onlardan önce olanların yaptıklarından daha çok kötülükle zorbalık yapacaklardır.

24*Ònuŋ içìn kartalıŋ başları tesmiye olundular

*24*Bu yüzden kartalın başları diye adlandırıldılar.*

25*Zîrâ bunlar ònuŋ zulmünü cemʿ eyleyeler ve òŋun tamâm âhirine sebeb olalar

*25*Çünkü bunlar onun zulmünü topluyorlar ve onun tam sonuna neden oluyorlar.*

26*Ve nâ-bedîd oldu gördüğün büyükrek başın taʿbîri budur

*26*Ve görünmez olduğunu gördüğün büyük başın yorumu budur:*

27*Ki onlardan biri kendi döşeğinde nihâyet derd ile ölecekdir âmmâ kalan iki kılıçdan helâk olalar

*27*Sonunda onlardan biri kendi döşeğinde acılarla ölecektir. Ama kalan ikisi kılıçtan yok olacaktır.*

28*Zîrâ biriniŋ kılıcı öbürünü helâk eyleye âmmâ ʿakibet ol dahi kılıçdan düşe[1]

*28*Çünkü birinin kılıcı diğerinin yok edecek. Ama sonunda o da kılıçtan[1] düşecektir.*

29*Ve sağ cânibden başa geçer gördüğüŋ kanat altında olan iki tüyceğizleriŋ taʿbîri[2] budur

*29*Sağ yandan, başa takılı gördüğün kanat altında olan iki tüyceğizin yorumu[2] budur:*

30*Rabbi'l-Müteʿâliŋ kendi âhiri içìn sakladığı bunlardır ki gördüğüŋ gibi onlarıŋ saltanatı küçük ve pür-ıztırâb ola

*30*Yüce Rabbin kendi sonu için sakladığı bunlardır. Gördüğün gibi onların egemenliği kısa ve acıyla dolu olacaktır.*

31*Ve ormandan[3] çıkıp koşan ve bağıran gördüğüŋ ki kartala söylerdi ve işitdiğiŋ gibi cümle kelimâtı ile òŋa zulmları içìn muʿâtebe ėderdi

*31*Ormandan çıkan[3] koşan ve bağıran gördüğün ki, kartala söylüyordu; işittiğin gibi tüm sözleriyle onu zulümleri için azarlıyordu.*

bu ∞

(1)Latince ve Süryanice versiyonlarında "*Yılın kılıcı yoldaşlarını yutacak; ama o da kendi kılıcıyla düşecektir*".

(2)Latince Süryanice ve I. Arapça versiyonlarda "*kanatçıklar*" ve Etiyopça metinde *"Sağ tarafta gördüğüm başlar dinlenecek"*.

(3)Etiyopça metinde *"Kükreyerek çölden gelen aslan"*.

٣٢ بوُدُوزكَاردُرِكه آنِى رَبِّ ٱلْمُتَعَالْ اوزرلرِينه واونلرِكْ ظُلْمِلرِي اوزره
آخِرايِجُون صَقْلَدِي اولْ دِينِى اونلره مُعَاتَبَه ايدَجَكْ واونلره اِنْذَارْ وِيرِي
بِرْ تَجِيلِقْلَرِينِى بِوزِينَه اورَاجَقْدُرْ

٣٣ زِيرَا اونلرِي دِينْ دِيرِي دِيوَانَه اِحْضَارْ ايدَجَكْدُرْ دَه اونلرِي اِلْزَامْ
اِيدَكَدْ نَصْكُرَه مُعَذِّبْ اَيْلَيَه

٣٤ چُونْ سِنُورْلَرِمِزَه صَقْلَانُوبْ قَلَانْ قَوْمِمِي دِرْتَدِنْ قُورْتَرَاجَقْدُرْ وَ
آنِى كه اَوْلَدِنْ سِزَه سُوْيلَدُوكْ آخِرْ يَعْنِى يَوْمِ الدِّينْ كَلِنْجَيَه دَكْ
سَوِنْدَرْ جَكْدُرْ

٣٥ كُورْدُو كُلْ دُوشْ بُودُرْ تَعْبِيرْلَرِي دِينِى بُونْلَودُرْ

٣٦ پَسْ بُورَبِّ ٱلْمُتَعَالِكْ سِرِّينِى بِلْمَكَه اَنْجَقْ سَنْ لَايِقْ اَوْلَدِكْ

٣٧ آنُوكْ اِيجُونْ بُوجُمْلَه كُورْدُو كُلْ شَيْلَرِي كِتَابَه يَازْدَه اونلرِي
بِرْ مَخْفِى يَرَه قُو

٣٨ وَاونلرِي قَوْمِكْ عُلَمَاسِنَه اوكْرَتْ كه اونلرِكْ قَلْبِي بُوسُنَه لَرِي
اِدْرَاكْ اِتْمَكَه وَبُو اَسْرَارِي صَقْلَمَغَه قَادِرْ اِيدُوكِينِى بِلْورْسِنْ

٣٩ اَمَّا يَدِي كُونْ دِينِى بُونْدَه تَوَقُّفْ اَيْلَه كِه سَكَا هَرْنَكِه رَبِّ ٱلْمُتَعَالْ

32*Bu(+) rûzigârdır* ki ȯŋȕ Rabbi'l-Müteʿâl üzerlerine ve onlarıŋ zulmları üzere âhir içȋn sakladı ol dahi onlara muʿâtebe ėdecek ve onlara ėtdikleri yırtıcılıklarını yüzüne uracakdır
*32*Bu rüzgârdır* ki onu yüce Rab üzerlerine ve onların kötülükleri üzerine son zamanlar için saklamıştır. O da onları azarlayacak ve onlara yaptıkları yırtıcılıklarını yüzlerine vuracaktır(+).*
33*Zîrâ onları dipdiri divâne ihzâr ėdecekdir de onları ilzâm ėtdikden soŋra taʿzîb eyleye
*33*Çünkü onları capcanlı deliler olarak yargılayacak ve gerektirdiği gibi cezalandıracak.*
34*Çün sınîrlarımda saklanıp kalan kavimimi dertden kurtaracakdır ve ȯŋȕ(1) ki evvelden size söylediğim âhir yaʿnî yevmi'd-dîn gelinceye dek sevindirecekdir
*34*Çünkü sınırlarımda korunup kalan halkımı sıkıntıdan kurtaracaktır. Onu(1) -ki önceden size söylediğim son- yani; 'Din günü' gelinceye dek sevindirecektir.*
35*Gördüğüŋ düş budur taʿbîrleri dahi bunlardır
*35*Gördüğün düş budur. Yorumları da bunlardır.*
36*Pes bu Rabbi'l-Müteʿâliŋ sırrını bilmeğe ancak sen lâyık olduŋ
*36*Şimdi bu yüce Rabbin sırrını bilmeye ancak sen layık oldun.*
37*Ȯnuŋ içȋn bu cümle gördüğüŋ şeyleri kitâba yaz da onları bir mahfî(2) yere ko
*37*Bundan böyle bu gördüğün şeyleri bir kitaba yaz ve onları sakla(2)*
38*Ve onları kavmiŋiŋ ʿulemâsına öğret ki onlarıŋ kalbi bu nesneleri idrâk ėtmeğe ve bu esrârı saklamağa kâdir idiğini bilirsin
*38*Onları halkının bilgelerine öğret. Çünkü onların yüreklerinin bu şeyleri anlamaya ve bu gizemi saklamaya güçlerinin yettiğini bilirsin.*
39*Âmmâ yedi gün dahi bunda tevakkuf eyle ki saŋa her ne ki Rabbi'l-Müteʿâl
*39*Ama yedi gün daha burada kal ki, sana her neyi yüce Rabb ∞*

*Almancası: "Das ist der **Wind**, welchen der Höchste erhalten hat, wider sie und ihr gottlosWesen. Und er wird sie straffen, und ihnen kund thun ihr Verderben." Martin Luther Çev. IV. Ezra 12/32
Türkçesi: Bu bir **rüzgâr**dır ki, '*Yüce olan*' onu tanrısızlara alıkoymuştu. Onları paylayacak ve azap verecektir.
Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: ": O, yüce Tanrı'nın sona kadar geride alıkoyduğu *Mesih*'tir. *Davut'un soyundan* gelecek, hükümdarlarla konuşacak. Açıkça günahlarını, suçlarını, meydan okumalarını gösterip onları paylayacak. IV. Ezra 12/32
'*Davut soyundan gelecek*' vs. eklemeleri Osmanlıca ve Almanca çevirilerde yoktur.

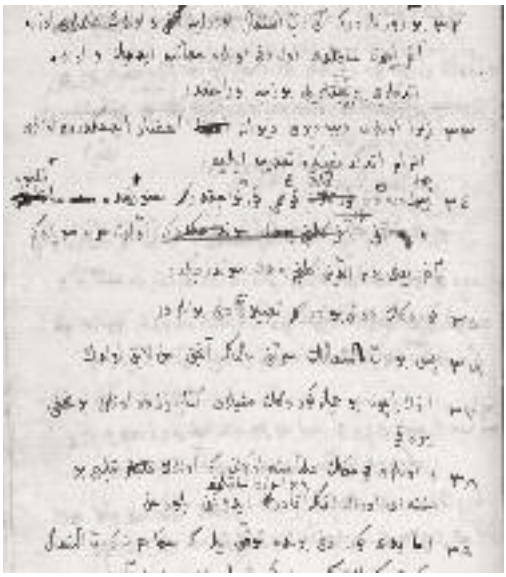

(+): Latince versiyonda "*Meshedilen!*", Süryanicesinde "Mesih", II. Arapça versiyonunda da "Kral" olarak yazılmıştır. Bu ayet Etiyopças metinde şöyledir: "o biridir ki; Müt'âl(***Yehovah***) onu Davut'un soyundan son günler için saklamıştır. O gelip insanlara günahları için gidecek, onları sorumlu tutacak ve onları ödüllendirecektir".
(1)Yuh.14/16 ve 15/26, Bkz. Parakletos Teselli-ci- (Şefaatçi; merhametli), Dan.12/4; II. Arapça versiyonunda "*mucizelerimi tanıyan*".
(2)bkz. Dan. 12/4

كوسترمكه لايق كوررسه كوستريله اندن بندن ايرلدي

٤٠ وجمله قوم ايشيدوب كه يدي كون كچديده بن دونمدم هپسي بيوكدن
كوچكه وارنجه جمع اولديلرده بكا كلديلر وسويليوب ديديلركه

٤١ بز سكا نه كلك ايلدك يا سكا نه غدر ايتدك كه بزي براقدك و
بويلجه بوراده دوررسن

٤٢ زيرا سن بزه جمله قومدن باغدن بر صلقم كبي وقرا كلقده بر
قنديل كبي وليمان كبي وفورتنه دن قورتلمش بر كمي كبي قالدك

٤٣ بزه واقع اولان بلالر يتشمزمي

٤٤ پس اكر سن بزي براغرسك بزه دخي ايو اولورديكه صيون يانقيننده
هپيمز يانمش اولايدق

٤٥ چون بز اونده اولنلردن اولي تر دكليز پس عظيم بكا ايله آغلديلر

٤٦ بن دخي اونلره جواب ويروب ديدمكه اميد طوت يا اسرائيل وسن
اي بيت يعقوب تاسه لنمه

٤٧ زيرا رب المتعالك خاطرنده سكز وقادر الله سزي بلاكزده اونتمادي

٤٨ وبن دخي سزي براقمدم هم سزدن ايرلمادم انجق بويره صيونك
خرابلغي

göstermeğe lâyık görürse gösterile ȯndan benden ayrıldı
göstermeye uygun görürse gösterilsin. Ondan sonra benden ayrıldı.
40*Ve cümle kavm işidip ki yedi gün geçdi de ben dönmedim hepisi büyükden küçüğe varınca cemʿ oldular da baŋa geldiler ve söyleyip dėdiler ki
*40*Tüm halk yedi günün geçtiğini ve benim dönmediğimi duyunca; hepsi büyükten küçüğe varıncaya dek toplandılar ve bana gelip şöyle söylediler:*
41*Biz saŋa ne kemlik eyledik ya saŋa ne ġadr ėtdik ki bizi bırakdıŋ ve böylece burada dursun
41-Biz sana ne kötülük yaptık; sana ne tuzak kurduk ki, bizi bıraktın ve burada duruyorsun?*
42*Zîrâ sen bize cümle kavmden(1) bâğdan bir salkım gibi ve karaŋlıkta bir kandîl gibi ve liman+ gibi ve fûrtunadan(2) kurtulmuş bir gemi gibi kaldıŋ
*42*Çünkü sen bize tüm kavimden(1) bağdan bir salkım gibi, karanlıkta bir kandil gibi, liman gibi ve fırtınadan(2) kurtulmuş bir gemi gibi kaldın.*
43*Bize vakiʿ olan belâlar yetişmez mi
*43*Bize olan bunca kötülük yetmiyor mu?*
44*Pes eğer sen bizi bırağırsaŋ bize dahi íyi olurdu ki Siyon yanġınında hepimiz yanmış olaydık
*44*Şimdi eğer sen bizi bırakırsan; hepimizin Sion yangınında yanmış olması daha iyi olmaz mıydı?*
45*Çün biz onda ölenlerden evlâʾi-ter değiliz pes ʿazîm bükâʾ ile ağladılar
*45*Çünkü biz orada ölenlerden daha iyi değiliz. Böylece yüksek sesle ağladılar.*
46*Ben dahi onlara cevab vėrip dėdim ki ümîd tut ya İsrâʾėl ve sen ėy Beyt-i Yaʿkûb tâselenme
*46*Ben de onları yanıtlayıp dedim ki: -Ümit et ey İsrail; ve sen ey Yakup evi kaygı çekme!*
47*Zîrâ Rabbi'l-Müteʿâliŋ hâtırındasıŋız ve kâdir Allah sizi belâŋızda unutmadı
*47*Çünkü yüce Rabbin hatırındasınız ve güçlü Allah, sizi belanızda unutmadı.*
48*Ben dahi sizi bırakmadım hem sizden ayrılmadım ancak bu yere Siyonuŋ
*48*Ben de sizi bırakmadım ve sizden ayrılmadım. Ancak bu yere Sion'un* ∞

(1)Etiyopça metinde "tüm peygamberlerden",
(2) Latince ve Süryanice versiyonda *"rüzgâra karşı"*.
+Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*iliman*'

harâblığı ∞

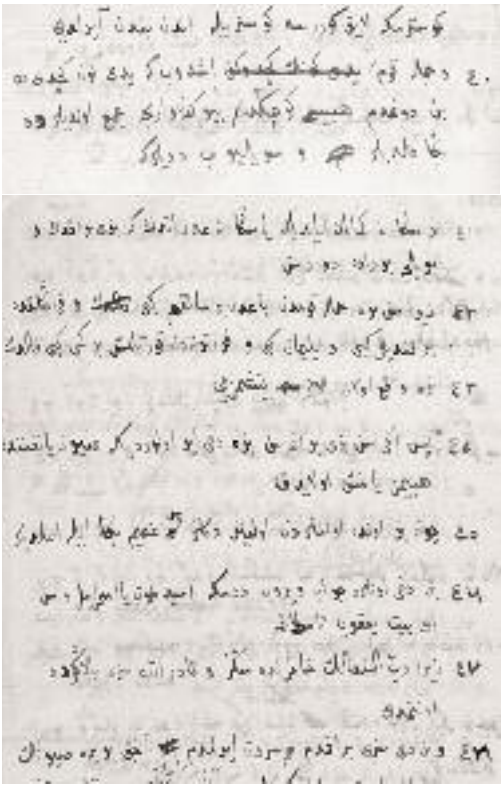

413

مقدسه گوزك

خرابلغی ایچون دعا ایتمکه کلدم که مقدسلرك مصیبته مرحمت دیلیم

٤٩ پس حالا هر بریکز کندو اوینه وارسون بن دخی بو کونلردن صکره

سزه کلیم

٥٠ امدی قوم آکا دیدوکم کبی شهره کیتدی

٥١ بن ایسه ملك بکا امر ایلدوکی کبی یدی کون دخی صحراده قالدم ایدم

وانجق صحرانك چیچکلرندن یدم ده اول کونلرده طعامم سبزوات

ایدی

اون اوچنجی باب

١ بو کز یدی کوندن صکره اولدیکه بن بر کیجه ده دوش کوردم

٢ واشته دریادن بر روز کار قالقار ایدی که جمله موجلرینی دپردر ایدی

٣ بن دخی باقدم ده اشته اول آدم سمویلرك الوفی ایله قوتلنوردی

٤ ونریه که باقمق ایچون یوزینی دوندررایدیسه اوندن هر کورینن شی

دترر ایدی

٤ وهر نرده که اغزندن آواز چقردی ایسه آوازلرینی اشیدنلر هب

ینار ایدی طپراق آتشی دویدوغی زمان یاندوغی کبی

harâblığı için duâʿ ėtmeğe geldim ki makdeseŋiziŋ musîbetine merhâmet[1] dileyem
yıkımı için dua etmeye geldim ki Tapınağımıza olan kötülüklere merhamet[1] dileyim.
49*Pes hâlâ herbiriŋiz kendi evine varsın ben dahi bu günlerden soŋra yine size geleyim
*49*Şimdi herkes kendi evine gitsin. Ben de bu günlerden sonra yine size geleceğim.*
50*İmdi kavm ȯŋa dediğim gibi şehre gitdi
*50*Böylece halk onlara dediğim gibi şehire gitti.*
51*Ben ise melek baŋa emr eylediği gibi yedi gün dahi sahrâʾda kaldım idim ve ancak sahrâʾnıŋ çiçeklerinden yedim[2] de ol günlerde taʿâmım sebzevât[3] idi
*51*Ben de meleğin bana dediği gibi yedi gün daha bozkırda kaldım ve kırın çiçeklerinden yedim[2]. O günlerdeki yemeğim sebzeydi[3]*

On Üçüncü Bâb

1*Bu kez yedi günden soŋra oldu ki ben bir gėcede düş gördüm
*1*Bu kez yedi günden sonra ben bir gece düş gördüm.*
2*Ve işte deryâdan bir rûzigâr kalkar idi ki cümle mevcleriŋi depredir idi
*2*İşte denizden bir rüzgâr kalkıyor ve tüm dalgalarını çalkalıyordu.*
3*Ben dahi bakdım da işte ol âdam[4] semâʾvîleriŋ ulûfu ile kuvvetlenirdi ve nereye ki bakmak için yüzünü dönderir idi ise ondan her görünen şey ditrer[5] idi
*3*Ben de baktığımda; işte o[4] adam! Göktekilerin binlercesiyle güçleniyordu. Ve nereye bakmak için yüzünü çevirdiyse, ordaki her görünen şey titriyordu[5].*
4*Ve her nerede ki ağzındaŋ âvâz çıkardı ise âvâzlarını işidenler hep yanar idi toprak âteşi doyduğu zamân yandığı gibi
*4*Nerde ağzından ses çıkardıysa; sesini duyanlar yanıyordu. Aynen toprağın ateşe doyduğu an yandığı gibi.*

(1)Latince ve Süryanice versiyonu "Kutsal mekânımızın aşağılanmasından ötürü *dua edin*".

(2)"*Meyvelerinden*".

(3)Veya: "*Yabani otlar*". Süryani Kadim Ortodoks Cemaati ve Yunan Ortodoks Cemaati gibi bazı kiliseler de oruçlu günlerinde yalnız otlu ve sebzeli yemekleri aynı gün içinde yiyorlar. Ama et ve etli yemekleri yemiyorlar. Bu gelenek ve görenek bu ayeti çağrıştırıyor.

(4)Süryanice ve I. Arapça versiyonunda *"Denizden çıkan bir adam görüntüsünde (birşey gördüm)"*, Etiyopça metinde *"Bu adam göğün bulutlarına uçtu ve orada her nereye yüzünü çevirdiyse orası gitti"*.

(5)Burada Latince metinde boşluk var.

٥ وبوندن صكره باقدم ده اشته بي عدد كثرت خلق هوانك درت
روزكارلرندن اول دريادن چقان آدمي بوزمق ايچون جمع اولديلر
٦ هم باقدم ده اشته اوكندويه بر بيوك طاغ كسدي ايديده اوزرنده
اوچدي
٧ بن دخي اول سمتي ويري كه طاغ اوندن كسلدي ايدي كورمك استدم
اما ايدمدم
٨ اندن صكره باقدم ده اشته انوك اوزرينه انوكله محاربه اتمكه جمع
اولانلر هپ بك قورقديلر ينه ده جنك اتمكه جرأت ايدرلر ايدي
٩ اول دخي كلن كثرتك هجومني كوروب آل قالدرمدي ونه كوندري
نه بر غيري سلاحي وار ايدي
١٠ الا كوردوكم كبي فقط اغزندن آتش نفسي كبي ودوداقلرندن علو
اوفوركي كبي بر نسنه هم ديلندن قغلجملو صغناقلر چقار ايدي
١١ وبو جمله نسنه لر يعني آتشلو نفس وعلولو اوفورك هم صغناقلرك
شدتي بله قارشوب اول جنكه حاضر اولان كثرت اوزرينه هجوم ايله
دوشديده هپسي ياندیلر شويلكه بر آن ايچنده اول بي حساب كثرتدن

توزدن

5*Ve bundan soŋra bakdım da işte bî-ʿaded kesret-i halk hevânıŋ dört rûzigârlarından evvel deryâdan çıkan âdamı bozmak içiṅ cemʿ oldular
*5*Bundan sonra sayısız kalabalıkları -göğün dört rüzgârından önce- denizden çıkan adamı bozguna uğratmak için toplanırlarken gördüm.*
6*Hem bakdım da işte o kendiye bir büyük dağ kesdi idi de üzerinde uçdu*
*6*İşte bakıyorum, önünde büyük bir dağ* kesti ve üzerinde uçtu.*
7*Ben dahi ol semti ve yeri ki dağ ondan kesildi idi görmek istedim âmmâ ėdemedim
*7*Ben de o yönü ve yeri -ki dağ oradan kesilmişti- görmek istedim; ama göremedim.*
8*Ondaŋ soŋra bakdım da işte onuŋ üzerine onuŋla muhârebe ėtmeğe cemʿ olanlar hep pek korkdular yine de cenk ėtmeğe cürʾet ėderler idi
*8*Ondan sonra baktığımda; işte onunla savaşmak için toplananlar çok korktular! Yine de cenk etmeye cesaret ediyorlardı.*
9*Ol dahi gelen kesretiŋ hücûmunu görüp el kaldırmadı ve ne gönderi ne bir ġayrı silâhı var idi
*9*O da gelen kalabalıkların saldırışını görünce el kaldırmadı ve ne mızrağı, ne de başka bir silahı vardı.*
10*İllâ gördüğüm gibi fakât ağzından âteş nefesi gibi ve dudaklarından ʿalev üfürüğü gibi bir nesne hem dilinden kığılcımlı sağanaklar** çıkar idi
*10*Aynen gördüğüm gibiydi: Ağzından ateş soluğu gibi, dudaklarından alev üfürüğü gibi bir şey ve dilinden kıvılcımlı sağanaklar** çıkıyordu.*
11*Ve bu cümle nesneler yaʿni âteşli nefes ʿalevli üfürük hem sağanakları şiddeti bile karışıp ol cenke hâzır olan kesret üzerine hücûm ile düşdü de hepisi yandılar şöyle ki bir an içinde ol bî-hesâb kesretden
*11*Bu türlü şeylerle; yani ateşli soluk, alevli üfürük ve sağanakların şiddeti bile karışıp, o cenge hazır olan kalabalıklar üzerine erişince tümü yandılar. O derece ki bir an içinde o sayısızca duran kalabalıklardan ∞*

*Zek.14/4, Etiyopça metinde ***"O büyük bir dağ yapıp uçtu".***
**İş.29/6

tozdan ∞

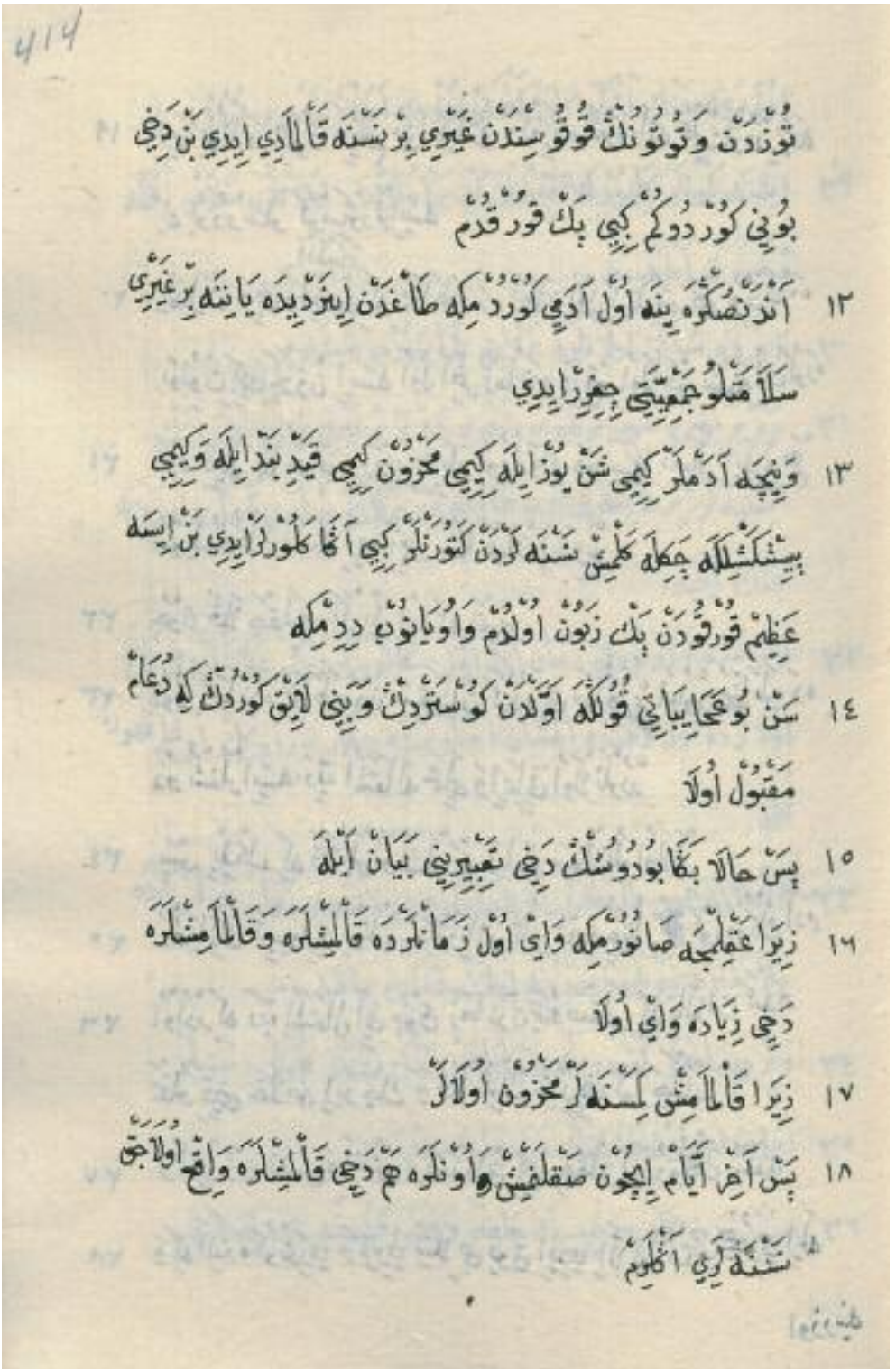

414

توزدن وتوتونك قوقوسندن غيري بر نسنه قالمادي ايدي بن دخي
بوني كوردوكم كبي پك قورقدم

١٢ اندن صكره ينه اول آدمي كوردمكه طاغدن اينردي ده ياننه بر غيري
سلامتلو جمعيتي چغرر ايدي

١٣ وينجه آدملر كيمي شن يوز ايله كيمي محزون كيمي قيد بند ايله وكيمي
پيشكشلكه چكله كلمش نسنه لردن كتورنلر كبي آڭا كلورلر ايدي بن ايسه
عظيم قورقودن پك زبون اولدم واويانوب ديدمكه

١٤ سن بو عجايباتي قولكه اولدن كوستردك وبني لايق كوردك كه دعام
مقبول اولا

١٥ پس حالا بڭا بو دوشك دخي تعبيريني بيان ايله

١٦ زيرا عقلمجه صانورمكه واي اول زمانلرده قالمشلره وقالمامشلره
دخي زياده واي اولا

١٧ زيرا قالمامش كمسنه لر محزون اولالر

١٨ پس آخر ايام ايچون صقلنمش واونلره هم دخي قالمشلره واقع اولاجق
نسنه لري آڭلرم

tütünüŋ kokusundan ġayrı bir nesne kalmadı idi ben dahi bunu gördüğüm gibi pek korkdum(1)

dumanın kokusundan başka bir şey kalmadı. Ben bunu gördüğüm anda çok korktum(1).

12*Ondan soŋra yine ol âdamı gördüm ki dağdan inerdi de yanına bir ġayrı selâmetli cemʿiyyeti çığırırdı

*12*Ondan sonra yine o adamı gördüm; dağdan iniyordu ve yanına başka barışçıl bir cemaati çağırıyordu.*

13*Ve nice âdamlar kimi şen yüz ile kimi mahzûn kimi kayd-ı bend ile ve kimi pişkeşliğe çekile gelmiş nesnelerden getirenler gibi òŋa gelirler idi ben ise ʿazîm korkudan pek zebûn oldum ve uyanıp dėdim ki

*13*Bir sürü insan: Kimi sevinçli, kimi üzgün, kimi bağlanmış, kimi armağanlar getirenler gibi O'na geliyorlardı. Ben ise büyük korkumdan çok bitkinleştim ve uyanıp dedim ki:*

14*Sen bu acâyibâtı kuluŋa evvelden gösterdiŋ ve beŋi lâyık gördüŋ(2) ki duʿâm makbûl olsa

*14*Sen bu harikaları kuluna önceden gösterdin ve beni uygun gördün(2) ki duam kabul olsun.*

15*Pes hâlâ baŋa bu düşüŋ dahi taʿbîrini beyân eyle

*15*Şimdi bana bu düşün yorumunu da açıkla.*

16*Zîrâ ʿaklımca sanırım ki vây ol zamânlara kalmışlara(3) ve kalmamışlara dahi ziyâde vây ola

*16*Çünkü aklımca sanıyorum ki, vay o zamanlara kalmışlara(3) ve kalmamışlara daha çok vay olsun!*

17*Zîrâ kalmamış kimesneler mahzûn olalar

*17*Çünkü kalmamış kimseler üzülecekler.*

18*Pes âhir eyyâm içìn saklanmış ve onlara hem dahi kalmamışlara vâkiʿ olacak nesneleri aŋlarım(4)

*18*Şimdi son günler için saklanmış, onlara hem de kalmamışlara olacak şeyleri anlarım(4).*

(1) Zek.14/12.
(2)Süryanice versiyonu *"Değersizliğime rağmen"*.
(3)20. Ayete geçiş Arapça versiyonunda kesilir.
(4)Etiyopça metinde *"Ne yazık ki, mevcut olanı zaten biliyorsunuz"*.

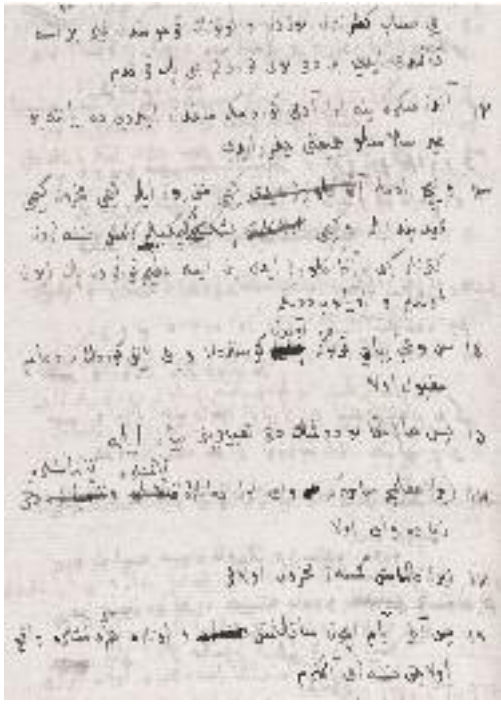

١٩ زیرا بونك ایچون عظیم مخاطراته وکثرت ضروراته کلمشلردر نیجه
که بو دوشلر کوستررلر ایسه

٢٠ نهایت دخی واقعدر که مخاطره ده اولان اول کونلرده کله و دنیاده
بولوت کبی کچمدن ایسه اول آخر زمانده واقع اولاجق نسنه لری کوره

٢١ اول دخی بکا جواب ویروب دیدیکه بو رؤیاده سکا تعبیر ایدیم هم
سویلدوکك نسنه لری دخی سکا عیان ایده یم

٢٢ چون قلاجقلری اکدك ایشته تعبیر

٢٣ اول زمانده مخاطره دن سقینان کندویی صاقلمش اولور مخاطره ده
دوشنلر ایسه رب المتعاله عملی وایمانی اولانلردر

٢٤ پس بلکل که قلانلر اولمشلردن زیاده سعادتلو اولالر

٢٥ رؤیانك تعبیرلری بونلردر ودریا اورتاسندن چقارکن کوردوکك آدم

٢٦ اولدر که رب المتعال آنی چوق زماندن بره صقلر که بالذات کندو
مخلوقینی خلاص ایدجك و قلانلرك قیدینی کورجکدر

٢٧ وآغزندن نفس وآتش وصفناق کبی چقار کوردوکك نسنه

٢٨ وکه الندە کوندری وغیری سلاحی یوق ایدی الا که کندو هجومی ایله

اوزرینه

19*Zîrâ bunuŋ içîn ʿazîm muhâtarâta ve kesret-i zarûrâta gelmişlerdir nice ki bu düşler gösterirler ise
*19*Çünkü bu düşlerin gösterdiği gibi; bu yüzden büyük korkulara ve birçok zorluklara gelmişlerdir.*
20*Nihâyet dahi enfaʿdır ki muhâtarada olan ol günlerde gele ve dünyâda bulût gibi geçmeden ise ol âhir zamânda vakiʿ olacak nesneleri göre
*20*Sonuçta dünyada bulut gibi geçmektense; o son zamanda olacak şeyleri görmek, bu korkulu günlerde olanlara daha iyidir.*
21*Ol dahi baŋa cevab vėrip dėdi ki bu rüʾyâyı da saŋa taʿbîr ėdeyim hem söylediğim nesneleri dahi saŋa ʿayân ėdeyim
*21*O da bana yanıtlayıp dedi ki: Bu rüyayı da sana yorumlayayım ve söylediğim şeyleri de sana açıkça göstereyim.*
22*Çok kalacakları aŋdıŋ işte taʿbîr(1)
*22*Çok kalacakları andın; işte yorum(1)*
23*Ol zamânda muhâtaradan sakınan kendîyi saklamış olur muhâtarada düşenler ise Rabbi'l-Müteʿâle ʿameli ve îmânı olanlardır
*23*O zamanda tehlikelerden sakınan, kendini korumuş olur. Tehlikede düşenlerse yüce Rabbe işleri ve imanı olanlardır.*
24*Pes bilgil ki kalanlar ölmüşlerden ziyâde saʿâdetli olalar
*24*Şimdi bil ki kalanlar ölmüş olanlardan daha çok mutlu olsunlar.*
25*Rüʾyânıŋ taʿbîrleri bunlardır(2) ve deryâ ortasından çıkar gördüğüŋ âdam
*25*Rüyanın yorumu(2) budur: Deniz ortasından çıkar gördüğün adam;*
26*Oldur ki Rabbi'l-Müteʿâl öŋů çok zamândaŋ saklar ki bi-z-zât kendî mahlûkunu halâs ėdecek ve kalanlarıŋ kaydını görecekdir
*26*Odur ki, yüce Rabb onu uzun zamanlardan beri saklıyor ki tek başına kendi yaratıklarını kurtaracak ve kalanların da kaydını görecek.*
27*Ve ağzındaŋ nefes ü âteş(3) ve sağanak gibi çıkar gördüğüŋ nesne
*27*Ağzından ateş soluğu(3) ve sağanak gibi çıkar gördüğün şey;*
28*Ve ki elinde gönderi ve ġayrı silâhı yok

idi illâ ki kendî hücûmu ile üzerine
*28*Ve elinde mızrağı veya başka bir silahı yoktu. İlla kendi hücumu ile ∞*

(1)Latince versiyonu "*Bu terk edilmişleri*", Süryanicesi "*Solda kalmayanları*", bu ayet II. Arapça versiyonunda eksiktir.
(2)II.Arapça versiyonunda I. cümle yoktur.
(3)II.Sel.1/7

415

اوزرینه جنك اتمكه كلن كثرتی بوزدی انوك تعبیری بودر

٢٩ اشته كونلر كلیورکه رب المتعال یر اوزرنده اولانلری خلاص اتمكه
مباشرت ایلیه

٣٠ ویرده ساكن اولانلره عقلینی شاشروب یتشه

٣١ وبر برینی بر شهر بر غیری شهری وبر یر بر غیری یری تسخیر اتمك
استیه لر بر طایفه بر غیری طایفه وبر مملكت بر غیری مملكت اوزرینه
جنك ایلیه

٣٢ وبو نسنه لر اولدوغی زمان اول اول سكا كوستردوكم علامتلر دخی واقع
اولالرده اول وقتده انسان اسلوبنده چقار كوردوكك اوغلم ظهوره
كله

٣٣ واولاكه جمیع طایفه لر انوك آوازینی اشتدوكی زمان هر كس كندو
ولایتنده غیریلر اوزرینه اولان جنكینی براغه

٣٤ وبر حسابسز كثرت بله جمع اولالر صنكه جنكه كلمك استیلر

٣٥ اوایسه صیون طاغنك دپه سنده دوره

٣٦ صیون دخی كله ده هپسنه حاضر ومعمور كورینه نیجه كه طاغی

üzerine cenk ėtmeğe gelen kesreti bozdu ònuŋ taʿbîri budur

üzerine cenk etmeye gelen kalabalıkları bozdu. Onun yorumu budur:

29*İşte günler geliyor ki Rabbi'l-Müteʿâl yer üzerinde olanları halâs ėtmeğe mübâşeret eyleye

*29*İşte günler geliyor ki yüce Rabb dünyada olanları kurtarmaya başlayacak.*

30*Ve yerde(1) sâkin olanlara ʿaklını şaşırıp yetişe

*30*Sanki 'O' yeryüzünde(1) olanlara aklını şaşırıp yetişsin.*

31*Ve birbirini ve bir şehir bir ġayrı ve bir yer bir ġayrı yeri teshîr ėtmek isteyeler bir tâʿife bir ġayrı tâʿife ve bir memleket bir ġayrı memleket üzerine cenk(2) eyleye

*31*Birbirlerini; bir şehir bir başkasını ve bir yer diğer bir yeri aldatmak isteyecek. Bir millet diğer bir millet ve bir ülke başka bir ülke üzerine cenk(2) edecek.*

32*Bu nesneler olduğu zamân ol evvel saŋa gösterdiğim ʿalâmetler dahi vakiʿ olalar da ol vaktda insân üslûbunda çıkar(3) gördüğüŋ oğlum zuhûra gele**

*32*Bu şeyler olduğu zaman o önceden sana söylediğim işaretler de yerine gelecek. O zamanda insan şeklinde çıkar(3) gördüğün oğlum size gelecek.*

33*Ve ola ki cemîʿ tâʾifeler ònuŋ âvâzını işitdiği zamâŋ herkes kendi vilâyetinde ġayrılar üzerine olan cenkini bıraġa

*33*Öyle ki tüm milletler O'nun sesini işittiği zaman, herkes kendi ülkesinde diğerlerine karşı yaptıkları savaşları bırakacak.*

34*Ve bir hėsâbsız kesret bile cemʿ olalar sanki cenke gelmek isteyeler

*34*Büyük, sayısız bir kalabalık toplanacak ve sanki cenge gelmek isteyecekler.*

35*O ise Siyon dağınıŋ depesinde(4) dura

*35*O ise Sion dağının tepesinde(4) duruyor.*

36*Siyon dahi gele de hepisine hâzır ve maʿmûr görüne nice ki dağı

*36*Sion artık gelsin; hepsine hazır ve bayındır görünsün. Nasıl ki dağı ∞*

(1)[Yeryüzünde yaşayanlara büyük bir korku düşecek] "ve onlar hayal olacak" cümlesi Etiyopça metinde yok. Ama Latince, Süryanice ve I. Arapça versiyonda vardır, (2)bkz. İş.26/21.

Latince ve Süryanice versiyonda *"Denizden gelen gördüğünüz oğlum"***, II. Arapça versiyonda ***"Benim hizmetçim".*** Almancası: "Und es wird seyn, wenn diß geschehen wird, und die Zeichen sich begeben werden, so ich dir zuvor habe kund gethan, daß alsdenn erscheinen wird mein Sohn, welchen du sahest, **wie einen Mann** herauf steigen.

Türkçesi: Bu şeyler olduğunda, alametler olacak. Önceden bildiğiniz **oğlum** bir **insan gibi** ortaya çıkacak. Martin Luther Çev.: IV. Ezra 13/32.

Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: "Bu gerçekleştikten ve sana göstermiş olduğum tüm belirtiler gelip geçtikten sonra, *denizden yükselen adam* olarak gördüğün oğlum ortaya çıkacak." IV. Ezra 13/32.

(3)İsa Mesih'in, Allah tarafından gönderilen Kutsal Ruh'tan, melek Cebrail vasıtasıyla bakire Meryem'den hamile kalması ve İsa Mesih'in bedenen Meryem'den doğduğu için *"insan sulbü/İnsan tabiatı taşıdığı"*; yani bedenen bir insan gibi olduğu anlatılmaya çalışılıyor. Bkz. Zek.12/10, Mez.132/11

(4)II. Arapça versiyonunda ***"Sion dağında, Golgata tepesinde duracak"***.

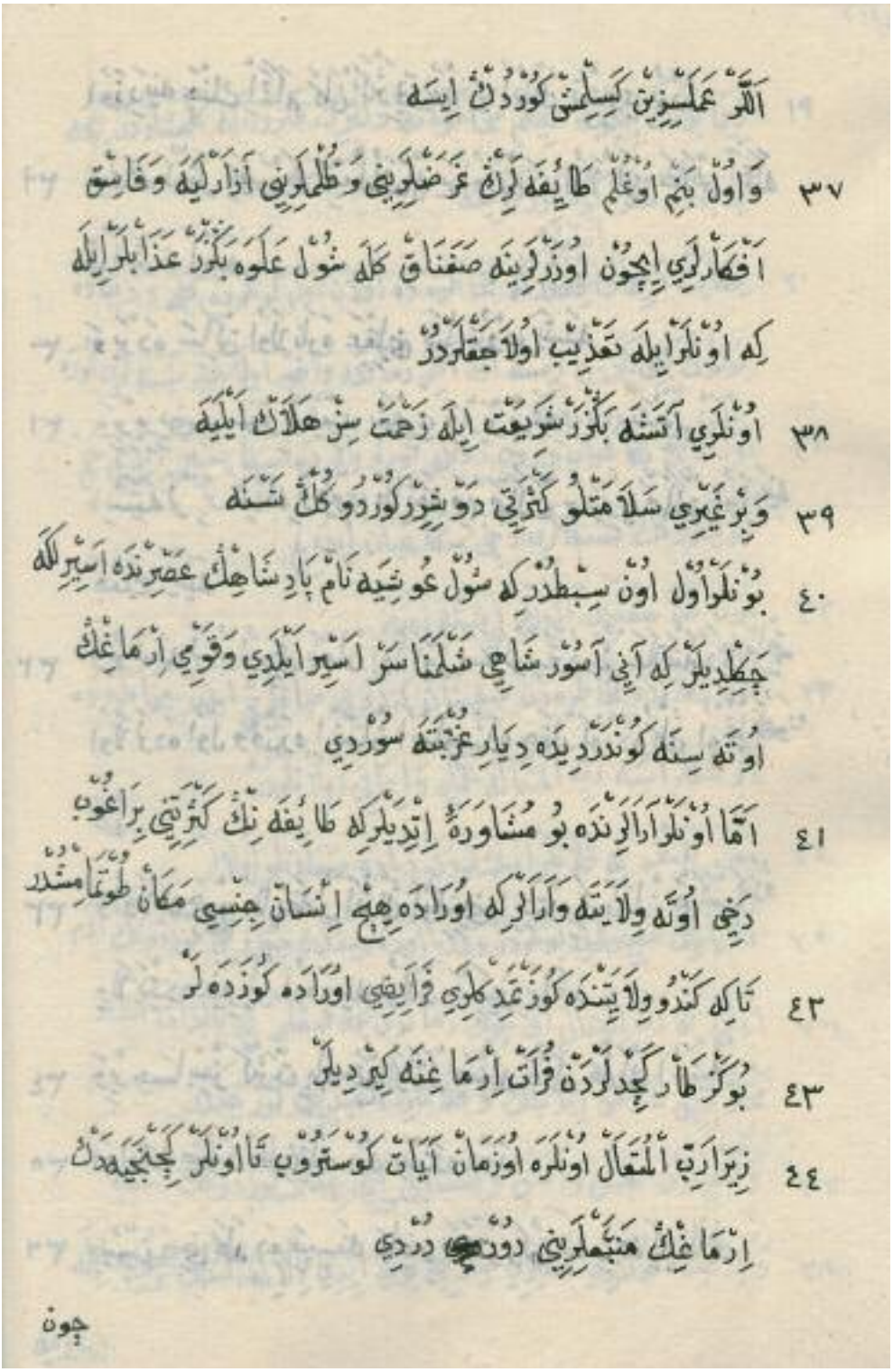

اللّر عملسزين كسلمش كوردك ايسه

٣٧ واول بنم اوغلم طايفه لرك غرضلريني وظلملريني آزارليه وفاسق
افكارلري ايچون اوزرلرينه صغناق كله شول علوه بكزر عذابلر ايله
كه اونلر ايله تعذيب اولاجقلردر

٣٨ اونلري آتشه بكزر شريعت ايله زحمت سز هلاك ايليه

٣٩ وبر غيري سلامتلو كثرتي دوشرر كوردوكك نسنه

٤٠ بونلر اول اون سبطدر كه شول عوشيه نام پادشاهك عصرنده اسير لكه
چكلديلر كه آني آسور شاهي شلمناسر اسير ايلدي وقومي ارماغك
اوته سنه كوندرديده ديار غربته سوردي

٤١ اما اونلر آرالرنده بو مشاوره اتديلر كه طايفه نك كثرتني براغوب
دخي اوته ولايته وارالر كه اوراده هيچ انسان جنسي مكان طوتمامشدر

٤٢ تا كه كندو ولايتنده كوزتمدكلري فرايضي اوراده كوزده لر

٤٣ بوكز طار كچدلردن فرات ارماغنه كيرديلر

٤٤ زيرا رب المتعال اونلره اوزمان آيات كوستروب تا اونلر كچنجيه دك
ارماغك منبعلريني دوردي

چون

eller[1] ʿamelsizin kesilmiş gördüŋ ise
ellerin[1] işi olmaksızın kesilmiş görüyorsan.
37*Ve ol benim oğlum[2] tâʾifeleriŋ ġarazlarını ve zulümlerini azârlaya ve fâsık efkârları içiŋ üzerlerine sağanak gele şul ʿaleve beŋzer ʿazâblar ile ki onlar ile taʿzîb olacaklardır
*37*O, 'Ben'im oğlum[2] Milletlerin önyargılarıyla zulümlerini azarlasın ve kötü düşünceleri için üzerlerine sağanak gelsin. Onlarla; şu aleve benzeyen azaplarla cezalandırılsınlar.*
38*Onları âteşe[3] beŋzer şerîʿat ile zahmetsiz helâk eyleye
*38*Onları ateşe[3] benzeyen 'Tanrı Yasası'yla' emek vermeksizin yok etsin.*
39*Ve ġayrı selâmetli kesreti devşirir gördüğüŋ nesne
*39*Başka barışçıl bir kalabalığı toplar gördüğün şey;*
40*Bunlar ol on[+] sıbtır ki şul ʿOşiya[4] nâm pâdişâhıŋ ʿasrında esîrliğe çekildiler ki ônu Âsûr şâhı Şâlmenâser[5] esîr eyledi ve kavmi ırmağıŋ ötesine götürdü de diyâr-ı ġurbete sürdü
*40*Bunlar şu Hoşea[4] adlı kral zamanında sürgünlüğe götürülen o on[+] oymaktır. Onu Asur kralı Şalmenaser[5] tutsak etti ve halkı ırmağın ötesine götürerek vatanından uzağa sürdü.*
41*Âmmâ onlar aralarında bu müşâvereyi ėtdiler ki tâʾifeniŋ kesretini bırağıp dahi öte vilâyete varalar ki orada hîç insân cinsi mekân tutmamışdır
*41*Ama onlar kendi aralarında bu görüşmeyi yaptılar: Halkın çoğunu bırakıp hiç insan türü yaşamayan başka bir bölgeye gitmeliydiler.*
42*Tâ ki kendi vilâyetinde gözetmedikleri ferâizi orada gözedeler
*42*Böylece kendi vilayetinde gözetmedikleri kesin buyrukları orada gözetecekler.*
43*Bu kez dar geçitlerden Furât ırmağına girdiler
*43*Bu kez dar geçitlerden Fırat nehrine girdiler.*
44*Zîrâ Rabbi'l-Müteʿâl onlara o zamân âyât gösterip tâ onlar geçinceye dek ırmağıŋ menbaʿlarını durdurdu[+]
*44*Çünkü yüce Rabb -onlara o zaman mucizeler göstererek- ta onlar nehiri geçinceye dek nehirin kaynağını kuruttu[+].*

(1)bkz. 6.Ayet; Etiyopya metninde *"Nasıl dağı gördü ve insan eliyle yarattıysa; Sion gelsin, hazır ve güçlü görünsün ".*
(2)Süryanice ve Latince versiyonda *"Benim Oğlum"*, Arapça versiyonda *"Kulum"*. Not: Oğul kelimesi mecazi bir ifadedir; örneğin sevdiğiniz bir kişiye: "Gel oğlum!" dediğiniz gibi. Bkz. Dan. 7/13,14 ve12/1'de '*Büyük Başkan* "*melek Mikâel*" olarak çağrışım yapılması ve İncil Yahuda'nın Mek. 9. Ayette buna atfedilerek "*Başkanlardan Mikâel*" olarak geçiyor. Bkz.Zek.12/8, Malk. 3/1, Vah. 2/28 (Sabah yıldızı) benzetmesi ve Tek. 6/6.
(3)Süryanice versiyonu *"Bir ateş gibi olan şeriatıyla onları kolayca yok etsin"*Latince versiyonu "*Onu kaybeder ve şeriat*". Bkz. Yeremya 23/29. Yer. 23/29
(4)II.Krl. 17/3, +Etiyopça versiyonunda *"9 sıpt"*.
(5)"Pers egemenliği zamanında", I. Arapça versiyonunda "Kral Sisaram zamanında Salmânâs'âr, Suriye kralı Asmonânâsâr'ı aldı; diğerleri Musul kralı diyorlar". II.Krl. 18/9, Tobit 1/2
+Yeş. 3/16 ile karşılaştırın.

416

٤٥ چون اول ولايته وارا جقلري يول ايراق ايدي يعني بربچق يللق يول
اول ولايته ايسه ارسارت ديرلر

٤٦ اوزماندن برو اوراده تا آخر زمانه دك ساكن اولديلر وحالا دونمكه
باشلادقلري زمان

٤٧ رب المتعال تكرار ارماغك منبعلريني دوردره كه كچمكه قادر اولالر
آنوك ايچون سن بو سلامتلو كثرتي كوردك

٤٨ اما قومكدن قلانلر اونلردركه سنورلرم اراسنده بولنورلر

٤٩ پس اولاكه اول جمع اولمش طايفه لرك كثرتني هلاك اتمكه باشلدوغي
زمان قومدن قلانلره صيانت ايليه

٥٠ واوزمان اونلره دخي بيوك بلالر (داهيه لر) كوستره

٥١ بن دخي ددمكه اي سلطانم افندي بوني بكا كوستر اول آدمي نيچون
دريا اورتاسندن چقار كوردم

٥٢ اول دخي بكا ددي كه نيجه كه سن دكيز ديبنده اولان شيلري تفحص اتمكه
قادر دكل ايسك بويله دخي كمسه اوغلمي يرده كورمكه قادر اولميا
آنوكله بله اولانلر دخي آني تا اول كونك زماننه دك كورميه لر

45*Çün ol vilâyete varacakları yol ırak idi yaʿnî birçok yıllık yol ol vilâyete ise Ârsâret* dėrler

*45*Çünkü o bölgeye gidecekleri yol uzaktı; yani birçok yıllık yol ve o vilayete Arsaret* derler.*

46*O zamândan beri orada tâ âhir(1) zamâna dek sâkin oldular ve hâlâ dönmeğe başladıkları zamân

*46*O zamandan beri orada ta son zamana(1) dek yaşadılar ve dönmeye başlayacakları zaman;*

47*Rabbi'l-Müteʿâl tekrar ırmağıŋ menbaʿlarını durdura ki geçmeğe kâdir olalar ònuŋ içìn sen bu selâmetli kesreti gördüŋ

*47*Yüce Rab yine nehirin kaynaklarını kurutacaktır ki geçebilsinler. Bu yüzden sen bu barışçıl çoğunluğu gördün.*

48*Âmmâ kavmiŋden kalanlar onlardır ki sınîrlarım arasında bulunurlar

*48*Ama halkından kalanlar onlardır ki sınırlarım arasında bulunuyorlar.*

49*Pes ola ki ol cemʿ olmuş tâʾifeleriŋ kesretini helâk(2) ėtmeğe başladığı zamân kavimden kalanlara sıyânet eyleye

*49*Böylece toplanan milletlerin kalabalığını yok(2) etmeye başladığı zaman halkından kalanları koruyacaktır.*

50*Ve o zamân onlara dahi büyük dâhiyeler göstere

*50*Ve o zaman onlara çok daha büyük mucizeler gösterecektir.*

51*Ben dahi dėdim ki ėy sultânım efendi bunu baŋa göster ol âdamı niçìn deryâ ortasından çıkar gördüm

*51*Ben de dedim ki: -Ey efendi beyim! Bunu bana göster. O adamı niçin denizin ortasından çıkarken gördüm?*

52*Ol dahi baŋa dėdi ki nice ki sen deŋiz dibinde olan şeyleri tefahhus ėtmeğe kâdir değil iseŋ böyle dahi kimse oğlumu(3) yerde görmeğe kâdir olmaya ònuŋla bile olanlar dahi ònu tâ ol günüŋ zamânına dek görmeyeler

*52*O da bana dedi ki: -Nasıl ki sen deniz dibinde olan şeyleri bilemiyorsan; böylece kimse oğlumu(3) yerde göremeyecek. Onunla bile olanlar da, O'nu ta o günün zamanına dek göremeyecek.*

*Bu kelimenin Arapça yazılımı zordur [Aqsaraï Kozarawin: Hazarların ak sarayı(Türk soyu; Yahudi dinine mensuplar)]. Gutschmid'in varsayımına göre; bkz."Küçük yazılar" II. S.279. Belki de Ararat kelimesi bundan türetilmiştir. Süryanice, Latince ve II. Arapça versiyonunda "Arzareth", I. Arapça vers. "Aksarara Fârâraouin", Ptolemaios (Batlamyus'un) notuna göre (IV, 13,11. parçalarda) Arsarata (Ἀρσάρατα) bir şehir olduğu unutulmamalıdır. Başka bir deyişle "Arzeret veya Azâf" (Arasarat veya **Aratta**) İ.Ö 2000-3000 yılları arasında zengin maden yataklarıyla ünlü Med ülkesinde yeri tespit edilemeyen bir şehir. Veya Hazar denizi güneyinde yeri tespit edilemeyen bir şehir. **Bkz. Anadolu Üni."Anadolu ve Eski Mez. Tarihi. S.28/2019.**

(1)Bkz.Tek.30/5 ve 6. Ayetler ile karşılaştırın, Dan* Sıptı(oymağı) olarak geçiyor. Ama Vah.7/5-9'da bu oymak yazılmamıştır? İsrail'in kayıp kavmi bu olabilir mi? *Bak Ams. 8/15, Say.2/31, Hak.13/2, 18/25, Yeş.19/40-48 Dan sıptı.

(2)bkz.Yerm. 46/10, I.Yuh. 2/28.

(3)Latince ve Süryanice metinde *"Benim Oğlum"*.

٥٣ اول كوردوكك وانوك ايله يالكز سن منير اولدوغك دوشك
تعبيري بودر

٥٤ چون سن كندو دينكي براغوب بنمكي ايله عمل ايتدك واني آزاشدردك

٥٥ وعمريكي عاقلانه دوزدك هم علمه ~~آتامدوردك~~ آتاكدر

٥٦ انوك ايچون سكا رب المتعالك يانده محفوظ اولان اجرلري كوستردم
اما غيري اوچ كوندنصكره سكا غيري شي سويليه يم هم سكا عظيم
وعجايب نسنه لر بيان ايده يم

٥٧ اوزمان بن كيتدم وبر صحرايه كوچوب رب المتعاله وقتيله ايتدوكي
عجايبات ووقتي هم ايچنده واقع اولان نسنه لري تدبير ايتدوكي ايچون
وافر حمد وثنالر ايلدم ده اوراده اوچ كون اوتوردم

اون دردنجي باب

١ واوچنجي كونده اولديكه بن ميشه آغاجي ديبنده اوتورر ايكن ايشته
بوكرتلندن بكا بر آواز كلوب چقوب آزرا [illegible] آزرا ددي

٢ بن دخي لبيك يا رب ددم ده آياقلرم اوزرينه قالقدم

واول

53*Ol gördüğüŋ ve ȯnuŋ ile yalıŋız münîr olduğuŋ düşüŋ taʿbîri budur
*53*O gördüğün ve onunla yalnız aydınlandığın bu düşün yorumu budur.*
54*Çün sen kendi dîŋini[1] bırağıp benimki ile ʿamel ėtdiŋ ve ȯnu araşdırdıŋ*
*54*Çünkü sen kendi dinini[1] bırakıp benimkini benimsedin ve onu araştırdın.*
55*Ve ʿömrüŋü ʿâkilâne düzdüŋ hem ʿilme anaŋdır dėdiŋ
*55*Yaşamını akıllıca düzdün ve bilgeliğe anandır dedin.*
56*Ȯnuŋ içȋn saŋa Rabbi'l-Müteʿâliŋ yanında mahfûz olan ecirleri gösterdim âmmâ ġayrı üç günden[2] soŋra saŋa ġayrı şey söyleyeyim hem saŋa ʿazîm ve ʿacayib nesneler beyân ėdeyim
*56*Bundan ötürü yüce Rabbin yanında korunan mükâfatını gösterdim. Ama üç[2] günden sonra sana başka şey söyleyeyim ve sana büyük, harika şeyler açıklayayım.*
57*O zamân ben gitdim ve bir sahrâya göçüp Rabbi'l-Müteʿâle vaktiyle ėtdiği ʿacâyibât ve vakti hem içinde vakiʿ olan nesneleri tedbîr ėtdiği içȋn vâfir hamd ü senâlar eyledim de orada üç gün oturdum[3]
*57*O zaman ben ayrıldım. Bir bozkıra gidip yüce Rabbin önceden yaptığı şaşılası işleri ve zamanı içinde olması gereken şeylerin tasarıları için, çok övgülerle şükrettim. Orada üç gün oturdum[3].*

Ondördüncü bâb

1*Ve üçüncü günde oldu ki ben mėşe ağacı dibinde oturur iken işte böğürtlenden[4] baŋa bir âvâz çıkıp Âzrâ Âzrâ dėdi
*1*Üçüncü günde ben bir meşe ağacı altında otururken; işte böğürtlenden[4] bana bir ses çıkıp: -Ezra, Ezra! dedi.*
2*Ben dahi lebbeyk yâ Rabbi dėdim de ayaklarım üzerine kalkdım
*2*Ben de: -Buyur ya Rabbi! dedim ve ayak üstüne kalktım.*

*bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*araştırdın*'

(1)Veya: Kendi işini.
(2)Etiyopça metinde *"birkaç gün"*.
(3)II. Arapça versiyonda ilk cümle eksiktir; *"ben kutlamaları bırakıp çöle gitttim"* .
(4)I. Arapça versiyonunda "*4. gün*", Süryanice metinde ise bir tarih verilmiyor. Latince metinde "*çalıdan*", Etiyopçasında "*bir ses bana ağacın yanından geliyordu*".

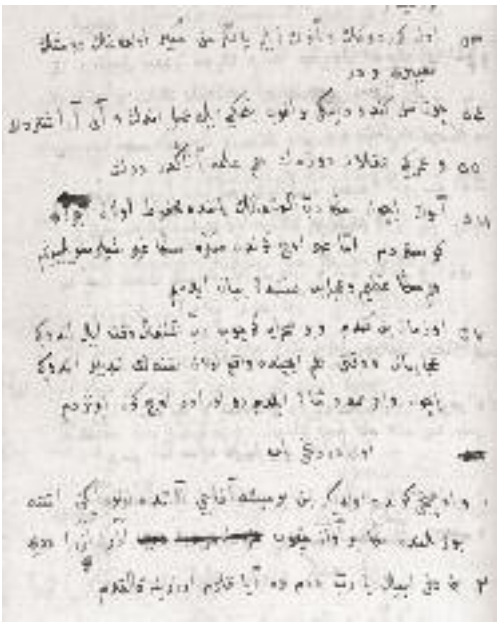

٣ وَاوّل سوْيلَيَن بكَادِيكه بَن اوْلدُن بوكرْتلَنْدَه تَخْلِي ايلَدِم وَقَوْمْ مِصْرَدَه
قوْلَنْق ايدُوب موسِي ايلَه سوْيلَشْدِم

٤ وَاَنِي كوْنْدَرْدِم دَه قَوْمِي مِصْرَدَن چِقَارْدِم وَاَنِي سِنَايِ طَاغِنَه كوْتوْدُم

بَرْدَه كِه اَنِي يَاغْدَه خَيْلِي زَمَانْ اَلِيقوْدُم

٥ وَاَنَكَا چوْق آيَاتْ كوْسْتَرْدِم هَم اَنَكَا دِقْتَلَرِكْ اسْرَايِلِي وَاَخِرِي اِظْهَارْ
اَيْلَدِم

٦ وَاَنَكَا اَمْرَايِدُوب دِدِمِلَه بُو كَلِمَايِي اَيشْكَارَه سوْيلَيَه سِن وَبُو غَيْرِي صَقْلَيَاسِن

٧ بوْيلَه دَخِي حَالَادِرِمِلَه سَنَكَا كوْسْتَرْدُوكُم آيَاتِي وَكوْرْدُوكُكْ دُوشْلَرِي
هَم اِشْتِدُوكُكْ تَغْيِيرْلَرِي قَلْبِكْدَه صَقْلَيَاسِن

٨ زِيرَا سِن هَيْسِنِكْ اَرَاسِنْدَن اَلنَاسِن وَاَوَانْلَرِكْ اِيلَه قَالْقُوب بَنِم تَدْبِيرِم
اوْزَرَه كِجَنَه سِن تَا زَمَانْلَر دُوكَنْجَيَه دَكْ

٩ زِيرَا دُنْيَا كَنْدُوكَنْجَلَكِي يَاوِقْلَدِي وَزَمَانْلَر قُوجَه مَغَه يَقْلَاشْرْلَر

١٠ زِيرَا عَالَمْ اوْنْ اِيكِي بُلُوكَه تَقْسِيم اوْلَدِي وَاوْنْلَرْدَن اوْنِي هَم اوْنْ
بِرِنْجِيسِنِكْ يَارِسِي كِجَدِي

١١ وَاوْنْلَرْدَن اَنْجَق اوْنْ بِرِنْجِيسِنِكْ يَارِسِنْدَن نَصِيبَه كَلَن قَالُور

3*Ve ol söyleyen baŋa dėdi ki ben evvelden böğürtlende tecellî eyledim ve kavmim Mısırda kulluk ėdip Mûsâ[1] ile söyleşdim

*3*O söyleyen bana dedi ki: -Ben önceden böğürtlende göründüm ve halkım Mısır'da köleyken Musa[1] ile söyleştim.*

4*Ve ònu gönderdim de kavmimi Mısrdan çıkardım ve ònu Sinâ'î dağına götürdüm nerede ki ònu yanımda hayli zamân alıkodum[2]

*4*Onu gönderdim ve halkımı Mısır'dan çıkardım. Onu Sina* dağına götürdüm ve onu yanımda belli bir zaman alıkoydum[2].*

5*Ve òŋa çok âyât gösterdim hem òŋa vakitleriŋ esrârını ve âhiri izhâr eyledim

*5*Ona çok deliller gösterdim; hem ona zamanların gizemlerini ve sonu bildirdim.*

6*Ve òŋa emr ėdip dėdim ki bu kelimâtı âşikâre söyleyesin ve bu ġayrıyı saklayasın

*6*Ona buyurup dedim ki: "Bu sözleri apaçık söylemelisin ve bu diğeri gizlemelisin!"*

7*Böyle dahi hâlâ dėrim ki saŋa gösterdiğim âyâtı ve gördüğüŋ düşleri hem işitdiğiŋ ta'bîrleri kalbiŋde saklayasın

*7*Ben de şimdi derim ki; sana gösterdiğim delilleri, gördüğün düşleri ve işittiğin yorumları yüreğinde sakla.*

8*Zîrâ sen hepisiniŋ arasından alınasın ve akrânlarıŋ ile kalkıp benim tedbîrim üzere geçinesin tâ zamânlar dükeninceye dek+

*8*Çünkü tümünün arasından sen alınasın ve yaşıtlarınla kalkıp benim tasarılarım üzerine geçinesin; ta zamanlar bitinceye dek.*

9*Çün dünyâ kendi gencliğini yavı kıldı ve zamânlar kocamağa yaklaşırlar[3]

*9*Çünkü dünya kendi gençliğini yitirdi ve zamanlar yaşlanmaya yaklaşıyor[3].*

10*Zîrâ 'âlem on iki bölüğe taksîm oldu ve onlardan onu hem on birinciniŋ yarısı geçdi[4]

*10*Zaman on iki parçaya ayrıldı ve onlardan onuyla on birincinin yarısı geçti[4].*

11*Ve onlardan ancak on birinciniŋ yarısından soŋra gelen kalır[5]

*11*Onlardan ancak on birincinin yarısından sonra gelen kalıyor[5].*

(1)Çık. 3/2 ve devamı.

(2)II. Arapça versiyonda "*Beni 40 gün 40 gece tuttu*", *Çık. 19/20

+Almancası: "Denn du wirst von allen aufgenommen werden,du, der noch übrig bist, und wirst seyn bey meinen Rathschlägen mir deines gleichen, biß die Zeit geendigt werde." Martin Luther Çev.: IV. Ezra 14/9.

Türkçesi: Hepisinden arda kalan sen alınacak ve yaşıtlarınla zamanın sonuna dek irademin öğütçüleriyle olacaksın.

Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: "Sen insanların dünyasından alınıp götürülmek üzeresin, Bundan sonra sen de senin gibi olanlarla birlikte zamanın sonuna kadar *oğlumun yanında* kalacaksın." IV. Ezra 14/9.

Yukardaki çeviride '*oğlumun yanında ' yorumunu yapmış. Almanca ve Ali Bey'in çevirisinde 'oğul' kelimesi geçmiyor.*

(3)Etiyopça metinde *"Biz sizi insanlardan uzaklaştıracağız ve onlar 'Benim Oğlum' ile kalacaklar", II. Arapça versiyonunda "senin gibi kulum".*

(4)Etiyopça metinde *"gençlik gençliğini yitirdi ve yanakları yaşlandı".*

(5)Etiyopça metinde: "*Dünya aslında on kısma ayrılır ve onuncusu kalıyor*".

١٣ بَسْ حَالَا اَوِيڤَاكْ تَدَارِكِنِي كُوْرْ وَقُوْمِلَهْ اِنْزَارْ اَيْلَهْ هِمْ اَنُوْكْ ذَيلِرِينَه
سَيلِي وِرْ وَشِمْدِ نَكِيرُو فَسَادْدَنْ قَاغَتْ اَيْلَهْ

١٣ وَحَالَا كَنْدُوكْدَنْ دُنْيَا اَفْكَارِنِي بِرَاقْ هِمْ كَنْدُوكْدَنْ اِنْسَانْ اَغْرِلْقَارِ حَتَّى اَتْ

١٤ وَضَعِيفْ طَبْعِدَنْ صُوْنْ هِمْ سَكَا جَفَا وِيرُوْنْ اَنْدِيشَه لَرِي بَاشْقَجَه قُو
وَبُوْزَمَانِكْ سَنَه لَرِنْدَنْ اَيرِلْغَه اِسْتِعْجَالْ اَيْلَهْ

١٥ زِيرَا اِشْمِدَيه دَكْ كُوْرْدُوكْ وَاقِعْ بَلَا لَرِي دَخِي بَتَر كُوْرْجَكْلَرْدَر كَتُوْرْ مَجَكْلَرْدَر

١٦ وَنَه قَدَرْ كِه دُنْيَا كَنْدُو قُوْجَه لِغِنْدَنْ ضَعِيفْلَرْكْ اُولُوْرْسَه اَنُوْكْ سَاكِنْلَرِي
اُوزَرِينَه دَخِي زِيَادَه بَلَا لَرْ جُوغَالَجَقْدُر

١٧ جُوْنْ صِدْقْ كِيدَه كِيدَه اُوزَاغَه وَارْدْ وَكِذْبْ يَنَاشْ هِمْ اَرتُوقْ كُوْرْدُوكْ
رُؤْيَا وَاقِعْ اُولَمَغَه اُولَمْ اِيُوْر

١٨ بَنْ دَخِي جَوَابْ وِيرُوْبْ دِدِمْلَه يَارَبّ بَنْ كَنْدُومِي سَكَا اِحْضَارْ اِيدَرِيمْ

١٩ زِيرَا اِشْتَه بَكَا اَمْرْ اَيلَدُوكْ بِي وَارَايِمْ وَحَاضِرْ اُولَاْنْ قُومَه اِنْذَارْ
اِيدِرِيمْ اَمَا صُكْرَه كَلَجَكْلَرَه كِمْ اِنْذَارْ اِيدَه

٢٠ جُوْنْ دُنْيَا ظُلُمَاتَه قُونُلمِشْدَرْ وَاَنُوْكْ اِچَه لِيسِي نُوْرْ سِزْدَرْ

٢١ وَدِينِكْ يَاغِشْدَرْ اَنُوْكْ اِچُوْنْ سَنْدَنْ بَا يِلمِشْ وَشِمْدِ نَصْكَرَه يَا بِلَاجَقْ

نسنه لوي

12*Pes hâlâ eviŋiŋ tedârikini gör ve kavmiŋe inzâr eyle hem ȯnuŋ zelîllerine tesellî vėr ve şimden geri fesâddan ferâğat eyle
*12*Hadi şimdi evinin gereksinimini gör, halkına sıkıyı ver ve onun düşkünlerini avut. Bundan sonra kötülükten kaçın.*
13*Ve hâlâ kendiŋden dünyâ efkârını bırak hem kendindeŋ insân ağırlıklarını at
*13*Kendinden dünya düşüncesini bırak ve üzerinden insan yükünü at.*
14*Ve zaʿîf tebaʿdan soyun hem saŋa cefâ vėren endîşeleri başkaca ko ve bu zamânıŋ nesnelerinden ayrılmağa istiʿcâl eyle(1)
*14*Zayıflık bağlarını sök, sana zor gelen kaygıları bir yana at ve bu zamanın şeylerinden çabuk ayrıl(1).*
15*Zîrâ şimdiye dek vâkiʿ gördüğüŋ vâkiʿ belâlar dahi beter getirileceklerdir
*15*Çünkü şimdiye dek olağan gördüğün belalar daha kötü geleceklerdir.*
16*Ve ne kadar ki dünyâ kendi kocalığından zaʿîfrek olursa ȯnuŋ sâkinleri üzerine dahi ziyâde belâlar çoğalacakdır
*16*Dünya kendi yaşlılığından ne kadar eskirse; üzerinde yaşayanlara da o kadar çok belalar gelecektir.*
17*Çün sıdk gide gide uzağa varır ve kizb yanaşır hem artîk gördüğüŋ rüʾyâ(2) vakîʿ olmağa iver
*17*Doğruluk gide gide uzaklaşır ve yalan yanaşırsa; artık gördüğün düş(2) telaşla olmaya başlar.*
18*Ben dahi cevab vėrip dėdim ki yâ Rabbi ben kendimi saŋa ihzâr ėdeyim
*18*Ben de şöyle yanıtl verdim: -Ya Rabbi! Ben kendimi senin önüne getireyim.*
19*Zîrâ işte baŋa emr eylediğiŋ gibi varayım ve hâzır olan kavme inzâr ėdeyim âmmâ soŋra geleceklere kim inzâr ėde
*19*Çünkü işte bana buyurduğun gibi gideyim ve hazır olan halkı uyarayım. Ama sonra gelecekleri kim uyaracak?*
20*Çün dünyâ zulûmâta konulmuşdur ve ȯnuŋ ahâlîsi nûrsuzdur(3)
*20*Çünkü dünya karanlıkla kaplanmıştır ve onun insanları ışıktan(3) yoksundur.*
21*Dîniŋ yanmışdır ȯnuŋ içîn senden yapılmış ve şimden soŋra yapılacak
*21*Dinin yanmıştır. Bu yüzden senden yapılmış ve şimdiden sonra yapılacak ∞*

nesneleri ∞

(1)Etiyopça metin:"*ölümcül düşünceleri bırak, maruziyet giysinden soyun, insan ağırlıklarını bırak, üzüntüleri at ve bu dünyayı terketmeden ölümsüzlüğü düşün*". Bu cümle Süryanice, Latince ve I.,II. Arapça metinlerde yok.
*"Denn es hat sich die Wahrheit weiter weggemacht, und die Lügen herzu genaht, denn jetzund eilet zu kommen das Gesicht, das du gesehen hast." Martin Luther Çev.: IV. Ezra 14/17
Türkçesi: Eğer hakikat uzaklaşırsa ve yalan yakınlaşırsa; gördüğün şeyler çabucak gelecektir.
Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: "Doğruluk uzaklaşıp gidince yalan daha yakınlaşır. Düşünde gördüğün ~~***kartal zaten uçmakta***~~." IV. Ezra 14/18
(2)Etiyopça metinde "***Bak kartal gelmek için acele ediyor"***.
(3)Veya: "*Hayat için nur yoktur*".

418

نسنه لری کمسه بلمز

٢٢ لکن اگر یانکده لطف بولدم ایسه ایچمه روح القدسی صالده جمله
اولدن دنیاده یاپلمشی و توریتکده مسطور اولان شیلری یازایم که
آدملر صراط مستقیمی بولمغه قادر اولالر و آخر زمانده کلمک ایستینلر
یاشیالر

٢٣ اول دخی بکا جواب ویروب دیدیکه وارقومکی جمع ایله و اونلره ده که
سنی قرق کونه دک ~~ایتو~~ آرا میالر

٢٤ و سن کندوکه وافر جمشیر تخته جقلر حاضرله و بله بو تیز یازمغه
آلشمش بش کشی آل یعنی سرایاء ~~مباریاء~~ ودباریاء و شلمیاء و اخانومی
و عزیالی

٢٥ اندن بورایه کل ده بن قلبکده ادراک چراغنی یاقیم که تا یازمغه
باشلادوغک شیلر هپ بتمینجه سوینمیه

٢٦ و تمام اولدقلری زمان بعضیسنی علمایه عیانا و بعضیسنی سرا
ویرده صباح بو ساعتده یازمغه باشله

٢٧ بن دخی اوبکا امر ایلدوکی کبی واروب جمله قومی دوشردم

nesneleri kimse bilmez
şeyleri kimse bilmiyor.
22*Lâkin eğer yanıŋda lütf buldum ise içime Rûhü'l-Kudsü sal da cümle evvelden dünyâda yapılmış ve Tevrâtıŋda mestûr olan şeyleri yazayım ki âdamlar sırât-ı müstakîmi bulmağa kâdir olalar ve âhir zamânda gelmek isteyenler yaşayalar(1)
*22*Ama eğer yanında lütuf buldumsa içime kutsal ruhunu sal ki tüm dünyada önceden yapılmış ve Tevrat'ında yazılmış olan şeyleri yazayım. Böylece insanlar doğru yolu bulabilsinler ve son zamanda gelmek isteyenler yaşasınlar(1).*
23*Ol dahi baŋa cevab vèrip dèdi ki var kavmiŋi cemʿ eyle ve onlara de ki seni kırk güne dek aramayalar
*23*O da bana yanıt verip dedi ki: -Git, halkını topla ve onlara seni kırk güne dek aramamalarını söyle.*
24*Ve sen kendiŋe vâfir çimşîr tahtacıklar hazırla ve bile bu tèz yazmağa alışmış beş kişiyi al yaʿnî Serâyâyı ve Debâriyâyı ve Şâlmiyâyı ve Âhânomu ve ʿUziyâyı(2)
*24*Sen kendine şimşir ağacından çok sayıda tahtacıklar hazırla ve çubuk yazabilmeye alışmış beş kişi al. Yani; Seraya'yı, Debariya'yı, Şalmiya'yı, Ahonom'u ve Uziya'yı(2).*
25*Ondan buraya gel ben kalbiŋde idrâk çirâğını yakayım ki tâ yazmağa başladığıŋ şeyler hep bitmeyince söyünmeye(3)
*25*Ondan sonra buraya gel, ben yüreğinde anlayış ışığını yakayım, yazmaya başladığın şeyler bitmeyinceye dek sönmesin(3).*
26*Ve tamâm oldukları zamân baʿzısını ʿulemâya ʿayânen ve baʿzısını sırren ver de sabâh bu sâʿatde yazmağa başla
*26*Tamamlandıkları zaman bazısını bilgelere açıkça ve bazısını da gizlice ver ve sabahleyin bu saatte yazmaya başla.*
27*Ben dahi o baŋa emr eylediği gibi varıp cümle kavmi devşirdim
*27*Ben de o nasıl buyurduysa gittim ve tüm halkı topladım* ∞

(1)22. ayetten 26. Ayetin sonuna kadar II. Arapça versiyonunda yoktur.
(2)Süryanice versiyonunda "Birçok raflar yap ve yanına Sariya'yı, Dariya'yı, Salamia'yı, Helgena'yı, Skiel'i al. Çünkü bu beşi yazı yazmakta ustalar ", Latincesi yukarıdaki gibidir ve I. Arapça versiyonunda: "Saran, Dabriyarmiyan, Qaran, Asal.", +bkz. Kapak Resmi "VII-VIII.yy. Codex Amiatinus".
(3)Etiyopça metinde "*Buraya gelin, ben yüreğinde hikmetin nurunu yakayım ve siz hepsini bitirene dek, ölmeden yazmalısınız*".

وَيَا اِسْرَآئِيْل بُو كَلَامِي دِكْلَه دِدِم

٢٨ اَجْدَادِيْمُز مِصْرَده غَرِيْب اِيدِيلَر اَنْدَن قُورْتُلْدِيلَر

٢٩ وَحَيَوَاتِكْ دِينِنِي اَلْدِيلَرْكَه آنِي كُوزْتَمْدِيلَر سِزْ دَخِي اَكَا اُونْلَرْدَنْصُكْرَه
تَجَاوُز اَيْلَدِيكُز

٣٠ وَوِلَايَتْ هَمْ صِيُوْن طَاغِي سِزَه مُلْك وِيرْلِدِيلَر اَمَّا اَجْدَادِيكُز وَسِز
يَرَامَزْلِق اِيدُوْب رَبِّ الْمُتَعَالِكْ سِزَه سِپَارِش اِتْدُوكِي طَرِيقَاتِي صَقْلَمَادِيكُز

٣١ بُو خُصُوصْدَن اُوْل دَخِي عَادِل حَاكِم اُولْمِغَلَه سِزَه بَاغِشْلَادُوغِنِي
بُوزَمَانْدَه اَلْمِشْدُر

٣٢ وَحَالَا سِز بُونْدَه سِكُز قَهْنْدَاشْلَرِيكُز دَخِي اَرَاكُزْدَه دُر

٣٣ پَسْ اَكَرْ سِز نَفْسِكُزَه بِيُورُوْب قَلْبِكُزِي اِصْلَاح اِيدَجَك اُولُورْسِكُز
حَقِّ صَقْلَا نِلَه سِز هَمْ اُولُومْدَنْصُكْرَه رَحْمَتَه نَائِل اُولَاسِز

٣٤ زِيرَا اُولُومْدَنْصُكْرَه حَيَوَاتَه عَوْدَت اِتْدُوكُمُز زَمَان دِينُونَتْ اُولَادَه اُوزَمَان
صُلْحَانِكْ اَدْلَرِي وَطُلْحَانِكْ عَمَلَّرِي عَيَان وَبَيَان اُولَا

٣٥ پَسْ حَالَا بَكَا كِمْسَه كَلْمَسُوْن وَبَنِي قِرْق كُونُكْ مُدَّتِنْدَن اَوَّل آرَامَاسُوْن

٣٦ بَنْ دَخِي بَكَا اَمْرَ اُولُنْدُوغِي كِبِي اُوْل بَشْ كِشِيْ اَلُوْب بِلَه اُوْل صَحْرَايَه كِتْدِك

ve ya İsrâʾèl bu kelâmı diŋle dèdim
ve: *-Ey İsrail! Bu sözleri dinle; dedim.*
28*Ecdâdımız Mısırda ġarîb idiler ondan kurtuldular
*28*Atalarımız Mısır'da yabancıydılar; oradan kurtuldular.*
29*Ve hayâtıŋ dînini aldılar ki onu gözetmediler siz dahi oŋa onlardan soŋra tecâvüz eylediŋiz
*29*Yaşam dinini aldılar; ama onu gözetmediler. Siz de onu onlardan sonra zorladınız.*
30*Ve vilâyet hem Siyon dağı size mülk vèrildiler âmmâ ecdâdıŋız ve siz yaramazlık èdip Rabbi'l-Müteʿâliŋ[1] size sipâriş ètdiği tarîkâtı saklamadıŋız
*30*Bölge ve Sion dağı size mülk verildi; ama atalarınız ile siz yaramazlık yapıp yüce Rabbin[1] size ısmarladığı yollarına uymadınız.*
31*Bu husûsdan ol dahi ʿâdil hâkim[2] olmağile size bağışladığını bu zamânda almışdır+
*31*Bu yüzden 'O' adil bir yargıç[2] olduğundan size bağışladığını bu zamanda almıştır+.*
32*Ve hâlâ siz bundasıŋız karındaşlarıŋız dahi araŋızdadır[3]
*32*Şimdi sizler burdasınız, kardeşleriniz de aranızdadır[3].*
33*Pes eğer siz nefsiŋize[4] buyurup kalbiŋizi ıslâh èdecek olursaŋız hayy saklanılasız hem ölümden soŋra rahata nâʾil olasız
*33*Şimdi eğer siz nefsinize[4] buyurup yüreğinizi düzeltirseniz; canlı kalırsınız ve ölümden sonra huzura girersiniz.*
34*Zîrâ ölümden soŋra hayvâta+ ʿavdet ètdiğimiz zamân dînûnet ola da o zamân salihâniŋ adları ve zulemâniŋ ʿamelleri ʿayân ü beyân ola
*34*Çünkü ölümden sonra yaşama geri döndüğünüz zaman; dindarlığınız olsun ki o zaman iyilerin adları ve kötülerin işleri apaçık belli olsun.*
35*Pes hâlâ baŋa kimse gelmesin ve beni kırk güniŋ müddetinden evvel aramasın
*35*Şimdi bana kimse gelmesin ve beni kırk günden önce aramasın.*
36*Ben dahi baŋa emr olunduğu gibi ol beş kişiyi alıp bile ol sahrâya gitdik
*36*Ben de bana buyrulduğu gibi o beş kişiyi alıp o bozkıra gittik* ∞

de ∞

+bkz. Ali Bey`in 1664 el yazısında '*hayata*'.
(1)Süryanice versiyonunda "Yücenin kulu Musa'nın".
(2)Bu cümle Arapça versiyonunda yok, +"o, insanı kendi zamanından uzaklaştırmıştır".
(3)II. Arapça versiyonunda: *"O sizi buraya sürgün etti ve kardeşlerinizi doğunun uzak yerlerine kovaladı"*.
(4)Zabt-ı nefs.

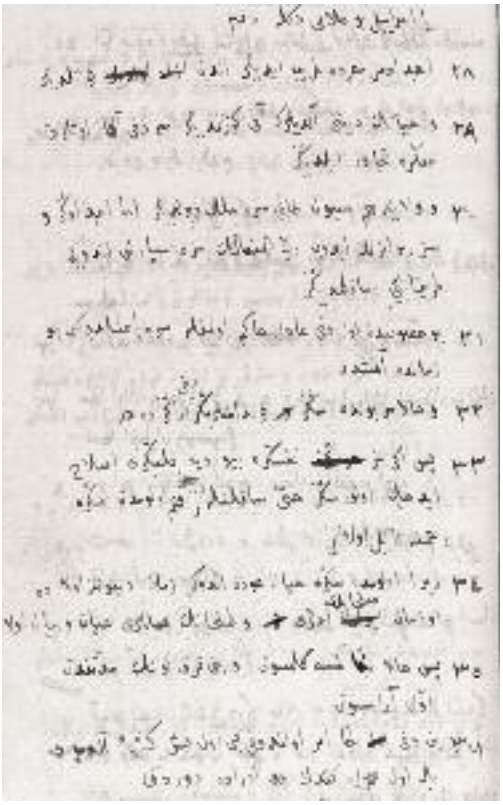

419

ده اورا ده دوردق

٣٧ واشته ایرتسی کونده بر آواز بکا چقروب دیدیکه یا ازرا آغزکی آچ
وسکا ایچورجکیم نسنه ایچ

٣٨ بن دخی آغزمی آچدم واشته بکا صویه بکزر اما رنکی آتشی بر
نسنه ایله طولو قوپه صونلدی

٣٩ بن دخی آنی آلوب ایچدم ده آنی ایچدوکمدنصکره قلبم ادراک ایله
معذب اولدی وکوکسمده علم آرتدی چون عقلم حفظ ایله مقوی اولدی

٤٠ اوزمان آغزم آچلدیده آرتوق قپانمدی

٤١ رب المتعال دخی اول بش کشیلره عقل ویردیده کیجه ده سویلندوکی
وآکلمادقلری رؤیالری یازدیلر

٤٢ وکیجه ده طعام یرلر ایدی اما بن کوندز سویلردم کیجه ده دخی سکوت
اتمز ایدم

٤٣ وقرق کونک ایچنده ایکیوز درت کتاب یازلدی

٤٤ قرق کون تمام اولدقدنصکره رب المتعال ~~سویلیوب~~ خطاب ایدوب دیدیکه اول یازدوغک
کتابلریکی آشکاره قوکه اونلری لیاقتی اولانلر ولیاقتی اولمیانلر اوقیالر

de orada durduk
ve orada durduk.
37*Ve işte ėrtesi günde bir âvâz baŋa çığırıp dėdi ki yâ Ezrâ ağzıŋı aç ve sana içireceğim nesneyi iç
*37*Ertesi gün bir ses bana şöyle seslendi: - Ey Ezra! Ağzını aç ve sana içireceğim şeyi iç.*
38*Ben dahi ağzımı açdım ve işte baŋa suya beŋzer âmmâ rengi âteşî bir nesne ile dolu kupa sunuldu
*38*Ben de ağzımı açtığım ve işte bana suya benzeyen; ama rengi ateş gibi bir şeyle dolu olan kupa sunuldu.*
39*Ben dahi ònù alıp içdim de ònù içdiğimden soŋra kalbim idrâk ile muʿazzeb oldu ve göğsümde ʿilm artdı çün ʿaklım[1] hıfz ile mukavvî oldu
*39*Ben de onu alarak içtim. Onu içtikten sonra yüreğim anlayışla sıkıldı ve göğsümde bilgi arttı çünkü aklım[1] ezberlemek için güçlendirildi.*
40*O zamân ağzım[2] açıldı da artîk kapanmadı
*40*O zaman ağzım[2] açıldı ve bir daha kapanmadı.*
41*Rabbi'l-Müteʿâl dahi ol beş kişilere ʿakl vėrdi de gėcede söylendiği ve aŋlamadıkları rüʾyâları yazdılar[3]
*41*Yüce Rab da o beş kişiye akıl verdi; gece söylenilen anlamadıkları rüyaları yazdılar[3].*
42*Ve gėcede taʿâm yėrler idi âmmâ ben gündüz söylerdim gėcede dahi sükût ėtmez idim
*42*Geceleyin yemek yiyorlardı; ama ben gündüz söylerdim ve gecede susmazdım.*
43*Ve kırk günüŋ içinde iki yüz dört kitâb[4] yazıldı
*43*Kırk günün içinde iki yüz dört kitap[4] yazıldı.*
44*Kırk gün tamâm oldukdan soŋra Rabbi'l-Müteʿâl hitâb ėdip dėdi ki evvel yazdığıŋ kitâblarını[5] eşkare ko ki onları liyâkati[6] olanlar ve liyâkati olmayanlar okuyalar
*44*Kırk gün tamamlandıktan sonra yüce Rab şöyle söyledi: -Önce yazdığın kitapları[5] apaçık koy ki onları liyakat[6] ehli olanlar ve liyakat sahibi olmayanlar okusun.*

(1)Vah.10/9 ile karşılaştır.
(2)Ayetin sonu I.ve II. Arapça metinde yoktur.
(3)Süryanice versiyonunda "*Onlar 40 gün boyunca yazmak için orda kaldılar* ".
(4)Şöyle de söyleniyor: 94 Kitap, 70 Apokalipse ve 24 Kanonik, Latince versiyonunda 904. II. Arapça versiyonunda ayetin sonu yoktur. Ama bu el yazısının bir parçasının Berlin, Gildemeister, S.40,41'de olduğu görülüyor. Kataloğa geçirilmiş/ İmanlılar cemaatince kabul edilmiş demektir.

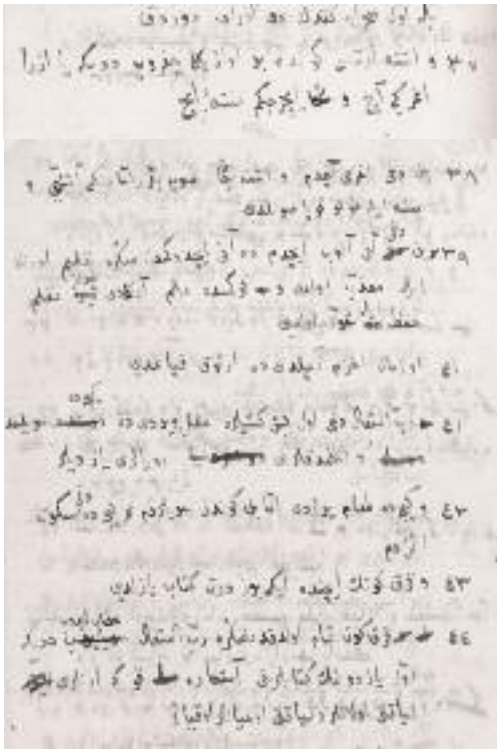

(5)Süryanice versiyonunda "*Bu yazdığın 24 kitabı*"
(6)Liyakat: Bir şeyi yapmaya hak kazanmak.

٤٥ اَمَّا صُكْرَه كِي يَتْمِشْ كِتَابْلَرِي صَقْلَه كِه اُونْلَرِي قَوْمِكْ عُلَمَاسِنَه
وِيرَه سِنْ

٤٦ زِيرَا عِرْقِ الْفَهْمْ وَعَيْنِ الْحِكْمَتْ هَمْ نَهْرِ الْعِلْمْ اُونْلَرْدَه دُرْ بَنْ دَخِي بُويْلَه
اَيْلَدِمْ

اُونْ بَشِنْجِي بَابْ

١ وَرَبْ بَكَادِدِيكَه اَغْزِيكَه قُويَاجَغْمْ نُبُوَّتِكْ كَلَامِنِي قَوْمِيمُكْ قُولَاقْلَرِينَه
سُويْلَه

٢ وَاُونْلَرِي كَاغِدَه يَازْدِرْ زِيرَا اُونْلَرْ صَحِيحْ وَحَقْدُرْ

٣ سَكَا اُولَانْ غَرَضْلَرْدَنْ قُورْقَمَه وَقَارْشُو سُويْلَيَنْلَرِكْ اِعْتِقَادْسِزْلِقْلَرِي
سَكَا اِضْطِرَابْ وِيرْمَسُونْ

٤ زِيرَا هَرْ اِعْتِقَادْسِزْ كَنْدُو اِعْتِقَادْسِزْلِغِنْدَه اُولَه

٥ اِشْتَه رَبِّ تَعَالَى دَرْكِه بَنْ عَالَمِكْ اُوزَرِينَه بَلَالَرْ كَتُورُرُمْ قِلِيجِي
قَحْطِي اُولَتِي وَهَلَاكِي

٦ زِيرَا ظُلْمْ بُتُونْ يَرِي غَايَتْ اِيلَه تَنْجِيسْ اَيْلَدِي هَمْ اِنْسَانِكْ مَضَرَّتْلَرِي
بَاشَه

45*Âmmâ soŋraki yetmiş[1] kitâbları sakla ki onları kavminiŋ ʿulemâsına vèresin
*45*Ama sonraki yetmiş[1] kitabı sakla ki onları halkının bilgelerine veresin.*
46*Zîrâ ʿırki'l-fehim[2] ve ʿayne'l-hikmet hem nehri'l-ʿilim onlardadır ben dahi böyle eyledim
**(46)Çünkü aklın kökü[2] bilgeliği ve ilmin kaynağı onlardadır. Ben de böyle yaptım.*

14:48 Ben Haftalık yılların[*] 4. yılında, bu yargı kararından 4000 yıl sonra, 3 ay 92. gün ve 10. günün gecesinde…!*
Ezra kaldırıldı ve bunları yazdığında, onun gibi onlar yeryüzüne yerleştirildiğinde. Ona sonsuza dek "Yüce Bilgelik" yazarı denildi. Amin.

On Beşinci Bâb

1*Ve Rabb baŋa dèdi ki ağzıŋa koyacağım nübüvvetiŋ kelâmını kavminiŋ kulaklarına söyle
*1*Rab bana dedi ki: -Ağzına koyacağım peygamberlik sözünü halkının kulaklarına söyle.*
2*Ve onları kâğıda yazdır zîrâ onlar sahih+ ve hakkdır
*2*Onları kağıta yazdır. Çünkü onlar doğru+ ve gerçektir.*
3*Saŋa olan ġarazlardan korkma ve karşî söyleyenleriŋ ʿitikâdsızlıkları saŋa ıztırâb vèrmesin
*3*Sana olan kötü amaçlardan korkma ve sana karşı söyleyenlerin inançsızlıkları sana acı vermesin.*
4*Zîrâ her ʿitikâdsız kendi ʿitikâdsızlığında öle
*4*Çünkü her imansız kendi inançsızlığında ölür.*
5*İşte Rabb-i Teʿâlâ dèr ki ben ʿâlemiŋ üzerine belâler getiririm kılıcı kahtı öleti ve helâkı
*5*İşte yüce Rab der ki: "Ben dünyanın üzerine yıkımlar getiriyorum: Kılıcı, kıtlığı, kırgını ve ölümü."*
6*Zîrâ zulm bütün yeri ġâyet ile tencîs eyledi hem insânıŋ mazarratları ∞

başa ∞
*6*Çünkü kötülük tüm yerküreyi çok kirletti ve insanın zararları ∞*

(1)bkz. İş.29/11(Mühürlenmiş), bkz. 26. Ayet.
(2)Arapça ve St. Amrose'nin çevirisinde "*Bir ışık gibi*".

**Latince versiyonda 46. Ayet yoktur! Bu yüzden Ali Bey'in tercümesinde de yok. Etiyopça ve diğer çevirilerden alıntısı budur.*

(*)Süryanice versiyonu: "*Altı hafta 7 yıl, 3 ay ve 5000 yıl tamamlandıktan 12 gün sonra*", II. Arapça versiyonu "7 *yıl, 6 hafta, 3 ay ve 22 günden sonra 5000 yıl oluşturulur*, I. Arapça versiyonunda "*Ben 5025 yılın kuruluşundan, 3. Ayın 12'sinden sonra 70 yıl daha yaşadım*". Bkz. Dan. 9/24-27 ve Enok 91/12-17.
+İş.34/16, İş.24/1.

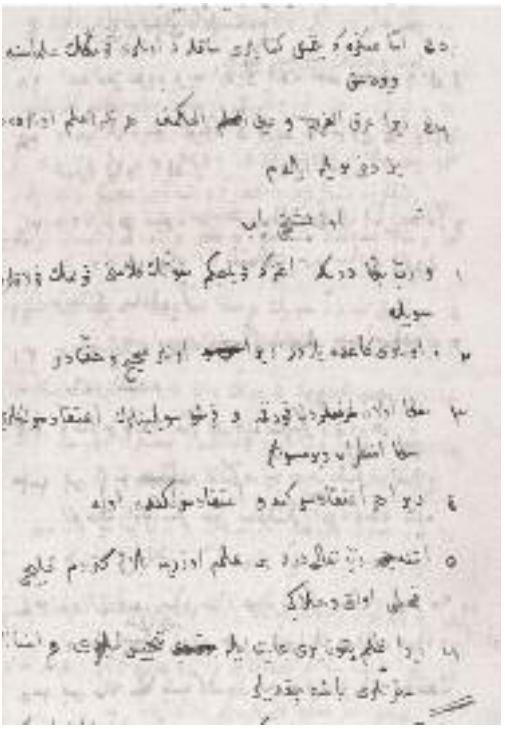

420

باشه چقدیلر

٧ آنوك ایچون ربّ تعالی درکه حالا اونلرك دینسزلك ایله
اتدوکی یرامزلقلرینه سکوت و ظلم اتدوکلری نسنه لرینه تحمّل
اتمیم

٨ اشته صوچسز و صادق قان بکا فریاد ایدر و ابرارك جانلری
دورمیوب چقررلر

٩ البته انتقام آلایم در ربّ تعالی و اونلردن جمله صوچسز قانینی
کندومه اخذ ایده یم

١٠ اشته قومم قیون سورسی کبی قتله کوتریلور حالا ارتوق رضام
یوقدرکه مصر دیارنده ساکن اولالر

١١ الّا آنی قوّی ال ایله و مرتفع بازو ایله چقرایم و اول جمله دیاری
قدیمده کی کبی درد ایله اوروب بوزایم

١٢ مصر یاس چکه و آنوك تمللری الله تعالی نك اوزرلرینه کوندرجکی
دردلر و تعذیبلر ایله اوریله

١٣ چفت سورن چفتجیلر یاس چکه لر زیرا اونلرك تخملری قوراقلقدن

başa çıkdılar
başa çıktılar.
7*Ònuŋ içìn Rabb-i Teʿâlâ der ki hâlâ onlarıŋ dînsizlik ile èttiğì yaramazlıklarına suskun ve zulm èttikleri nesnelerine tahammül ètmem
*7*Bu yüzden yüce Rabb der ki: "Artık onların dinsizlikle yaptıkları yaramazlıklarına suskun kalmam ve kötülük ettikleri şeylere sabretmem.*
8*İşte suçsuz ve sâdık kan baŋa feryâd èder ve ebrârıŋ cânları durmayıp çığırırlar
*8*İşte suçsuz ve sadık kan bana bağırıyor ve iyilerin canları durmadan çağırıyor.*
9*Elbette intikâm alayım der Rabb-i Teʿâlâ ve onlardan cümle suçsuz kanı kendìme âhz èdeyim
*9*Elbette öcümü alacağım der yüce Rab ve onlardan tüm suçsuz kanı kendime alayım.*
10*İşte kavmim koyun sürüsü gibi katle götürülüyor hâlâ artîk rızâʾm yokdur ki Mısr diyârında sâkin olalar
*10*İşte halkım koyun sürüsü gibi ölüme götürülüyor. Şimdi artık Mısır'da yaşamalarına da razı değilim.*
11*İllâ ònu̓ kavî el ile ve mürtefiʿ bazû ile çıkarayım ve ol cümle diyârı kadîmdeki gibi derd ile urup bozayım[1]
*11*İlle onları güçlü elle, yüksek kolla çıkarayım ve o bütün ülkeyi eskiden olduğu gibi dertle vurup bozayım[1].*
12*Mısır yas çeke ve ònuŋ temelleri Allah Teʿâlânıŋ üzerlerine göndereceğì derdler ve taʿzîbler ile urula
*12*Mısır yas çeksin, onun temelleri yüce Allah'ın üzerlerine göndereceği dertler ve acılarla vurulsun"*
13*Çift süren çiftçiler yas çekeler zîrâ onlarıŋ tohumları kuraklıkdan
*13*Çift süren çiftçiler yas çeksinler. Çünkü onların tohumları kuraklıktan, ∞*

(1)Etiyopçası "*Daha önce Mısır'ı vebayla vurduğum gibi*".

وَدُولُودَن هَم قُورقُلو يَراقَاندَن اَكسِلَه‌لَر

١٤ وَاي بُو عَالَمَه وَاِيچِنده سَاكِن اُولَانلَره

١٥ زِيرَا قِلِيجِي وَقِرغِنِي يَنَاشِر وَبِر طَايِفَه بِر غَيرِي طَايِفَه اُوزَرِينَه اَلِي
قِلِيچلو اُولُوب جَنكَه قَالقَه

١٦ وَآدَملَر آرَاسِنده قَرَار اُولمَيَا بِر بِرِينِك اُوزَرِينَه قُوتلَنُوب نَه پَادِشَاهَه
نَه سُلطَانلَره بَقَالَر اِيشلَرِي وَمَقصُودلَرِي قُوتلَرِينَه كُورَه اُولَا

١٧ بَعضِيسِي شَهرَه وَارمَق اِستَيَه دَه قَادِر اُولمَيَا زِيرَا غُرُورلَرِي اِيچُون
شَهرلَرَا اِضطِرَابدَه اُولَالَر

١٨ اُولَر يِقدِرِيلَالَر وَآدَملَر قُورقَه‌لَر

١٩ اِنسَان كَندُو مُقَرِّبنَه تَرَحُّم اِتمَيَه كِه اَتمَك قَحطِلِغندَن وَنِيجَه دَرددَن
اُولَرِينِي قِلِيج اِيلَه بُوزمَيَه وَمَالَلَرِينِي يَغمَالَمَيَا

٢٠ اِشتَه بَن جُملَه يَرِك پَادِشَاهلَرِينِي جَمع اِيدِرم دَر رَبِّ تَعَالَى تَاكِيم
كَندُومِي مَغرِبَه جَنُوبَه وَمَشرِقَه هَم لِبَانُونَه طُوغرُو اُولَانلَره هَيبَتلُو
كُوسترُوب بِر بِرِينِك اُوزَرِينَه دُوندَرم دَه اُونلَره مُختَارلَرِيمَه اِتدُوكِنِي
اَدَا اَيلَيَيم

نيجه

ve doludan hem korkulu yerekândan[1] eksileler
doludan ve korkutan sarılıktan[1] eksilsinler.
14*Vay bu ʿaleme ve içinde sâkin olanlara[2]
*14*Vay! Bu dünyaya ve içinde oturanlara.*
15*Zîrâ kılıcı ve kırğını yanaşır ve bir tâʾife bir ġayrı tâʾife üzerine eli kılıçlı olup cenke[3] kalka
*15*Çünkü kılıcı ve kırgını olan bir millet, diğer bir millet üzerine eli kılıçlı olup cenge[3] kalkacak.*
16*Ve âdamlar arasında karar olmaya zîrâ birbiriniŋ üzerine kuvvetlenip ne pâdişâha ne sultânlara bakalar işleri ve maksûdları kuvvetlerine[4] göre ola
*16*İnsanlar arasında karar olmayacak. Çünkü birbirleri üzerine güçlenip ne krala, ne beylere bakacaklarr. İşleri ve amaçları güçlerine[4] göre olacak.*
17*Baʿzısı şehre varmak isteye de kâdir olmaya zîrâ ġurûrları içiŋ şehrler ıztırâbda olalar
*17*Bazısı şehre varmak isteyecek; ama gidemeyecek. Çünkü kibirleri yüzünden şehirler sıkıntı çekecek.*
18*Evler yıkdırılalar ve âdamlar korkalar
*18*Evler yıktırılacak, insanlar korkacaklar.*
19*İnsân kendi mukarrebine terahhum ėtmeye ki etmek kahtlığından ve niçe derdden evlerini kılıç ile bozmaya ve mâllarını yağmâlamaya[5]
*19*Ve insan kendi yakınına acımayacak. Ekmek kıtlığından, hastalıklardan, evleri kılıçla bozulacak ve malları yağmalanacaktır[5].*
20*İşte ben cümle yeriŋ pâdişâhlarını cemʿ ėderim der Rabb-i Teʿâlâ tâ kim kendimi mağribe cenûba ve maşrıka hem Libânona doğru olanlara heybetlı gösterip birbiriniŋ üzerine dönderem de onlara muhtârlarıma ėtdiğini karşı ʾedâʾ[6] eyleyim
20'İşte ben yeryüzünün tüm egemenlerini toplayacağım' diyor yüce Rabb! Ta ki kendimi batıya, güneye, doğuya ve Lübnan'a doğru olanlara görkemle gösterip, birbirlerinin üstüne döndüreyim de onlara beylerime karşı yaptıklarını ödeyeyim[6] .*

(1)Bu kelimenin iki türlü yazı şekli var: Bkz. Ali Bey'in S. 735; Ekl. 43/26 el yazısına dikkat ediniz.
(2)İş.34/16, İş.24/1
(3)İş.19/2, Hag.2/22, Luk. 21/10
(4)Zek.14/13
(5)Sef.3/8
(6)İş.34/2

nice ∞

٢١ نیجه که بوکونه دك مختارلریمه اتدیلر ایسه اونلره دخی بویله
ایدیم وقوینلرینه ادا ایده یم

٢٢ رب الله تعالی بویله درکه صاغ الیم کناهکارلره باغشلمز قلیجم دخی
یر اوزرنده بی کناه قاینی دوکنلری اورمقدن فارغ اولماز

٢٣ غضبندن آتش چقدیده یرك تمللرینی یاقدی وکناهکارلری صمان
کبی طوتشدردی

٢٤ وای کناه اشلینلره وامرلریمی کوزتمینلره دررب تعالی بن اونلره
باغشلمام

٢٥ ای اوغللر ظلمدن وازکچك ومقدسه می تنجیس ایلمك

٢٦ زیرا رب تعالی کندویه کناه ایدنلری هب بلور انوك ایچون اونلری
اولومه وقتله صالدی

٢٧ وبتون عالم اوزرینه بلالر کلدیده سز اونلرده اولاسکز چون الله
تعالی سز آکا کناه اتدوکیکز ایچون سزی قورتارمیجقدر

٢٨ اشته انوك چهره سی هیبتلودر وانوك یوزی مشرقدن کلیور

٢٩ زیرا چول عربلرینك طایفه لری چوق عربه لر ایله چقالر واونلرك

21*Nice ki bu güne dek muhtârlarıma ėtdiler ise onlara dahi böyle ėdeyim ve koyunlarına edâ ėdeyim
*21*Onlar bu güne dek beylerime ne yaptılarsa; onlara da böyle yapayım ve onların koynuna vereyim.*
22*Rabb Allah Teʿâlâ böyle der ki sağ elim günahkârlara bağışlamaz kılıcım dahi yer üzerinde bî-günâh kanını dökenleri urmakdan fâriğ olmaz
*22*Yüce Rab Allah! Böyle diyor: 'Sağ elim günahkârlara bağışlamaz; kılıcım da yeryüzünde günahsız kan dökenleri vurmaktan geri kalmaz.'*
23*Ġazabından âteş çıkdı da yerin temellerini yakdı ve günâhkârları saman gibi tutuşdurdu
*23*Öfkesinden ateş çıktı da yerin temellerini yaktı ve günahkârları saman gibi tutuşturdu.*
24*Vây günâh işleyenlere ve emrlerimi gözetmeyenlere der Rabb-i Teʿâlâ ben onlara bağışlamam
24'Vay günah işleyenlere ve buyruklarımı gözetmeyenlere!' diyor yüce Rab. Ben onlara bağışlamam.*
25*Ėy oğullar zulmdeŋ vaz geçiŋ ve Makdesemi tencîs eylemeyiŋ
*25*Ey oğullar! Kötülükten vaz geçin ve kutsal yerimi kirletmeyin.*
26*Zîrâ Rabb-i Teʿâlâ kendiye günâh ėdenleri hep bilir ònuŋ içiǹ onları ölüme ve katle saldı
*26*Çünkü yüce Rab kendine günah edenleri hep biliyor. Bu yüzden onların ölümlerine göz yumdu.*
27*Ve bütün ʿâlem üzerine belâlâr geldi de siz onlarda olasıŋız çün Allah Teʿâlâ siz òŋa günâh ėtdiğiŋiz içiǹ sizi kurtarmayacakdır
*27*Ve tüm yeryüzüne belalar geldi ki siz onlarda olasınız. Çünkü yüce Allah siz O'na günah ettiğiniz için sizi kurtarmayacaktır.*
28*İşte ònuŋ çehresi heybetlidir ve ònuŋ yüzü maşrıkdan geliyor
*28*İşte O'nun görünüşü görkemlidir ve O'nun yüzü doğudan geliyor.*
29*Zîrâ çöl ʿarablarınıŋ tâʾifeleri[1] çok ara balar ile çıkalar ve onlarıŋ
*29*Evet çöl arabalarının milletleri[1] birçok arabalarla çıkacaklar ve onların ∞*

(1)Etiyopça metninde *"Arap ülkelerinin zırhlıları bir ejderha gibi çıkacaklar "*.

كثرتي يراوزرينه روزكاركبي كتوريله شويلكه اونلري ايشيدنلر هب
هب قورقلر ودتريه لر

٣٠ كرمانلولردخي غضبدن مجنون اولوب اورماندن طلوزلر چقركبي
خروج ايده لر وعظيم عسكرايله كلوب اوزرينه جنكه دورالرده
آسور ولايتنك بربلوكني خراب ايده لر

٣١ وبوندن صكره چولده ساكن اولانلر كندو مولدني اكوب قوتلنه لر و
بله تعاهد ايدوب اونلري قوالماق ايچون عظيم عسكرايله دونه لر

٣٢ اونلردخي اونلرك عسكرندن بوزيلوب منهزم اولالر ودونوب فرار ايدلر

٣٣ وآسور ولايتندن برهجوم ايديجي كمسنه كلوب اونلري قوشاده و
اونلردن برسني بوزاده اونلرك عسكرنده خوف ورعش هم
پادشاهلري اوزرينه جدال اولا

٣٤ اشته مشرقدن وشمالدن تا جنوبه دك بولوتلر كليوركه چهره لري پك
مهيب پرغضب ونخوتدر

٣٥ وبربريله دوقشالرده يره چوق يلدزلر هم اونلرك يلدزلرينده
دوشوره لر وقليجدن دوكلمش قان تا قارننه دك هم انسان

ترسي

kesreti yer üzerine rûzigâr gibi getirile şöyle ki onları işidenler hep korkalar ve ditreyeler

kalabalığı yeryüzüne rüzgâr gibi getirilecek. Şöyle ki onları işitenler hep korkup titreyecek.

30*Kirmânlılar(‡) dahi ġazabdan mecnûn olup ormandan doŋuzlar çıkar gibi hurûc ėdeler ve ʿazîm ʿasker ile gelip üzerlerine cenge duralar da Âsûr vilâyetiniŋ bir bölüğünü harâb ėdeler

*30*Bu yüzden Kirmanlılar(‡) öfkeden delirerek, ormandan domuzlar gibi çıkacaklar ve büyük askerle gelip üzerlerine cenge duracaklar ki, Asur ülkesinin bir bölüğünü yok etsinler.*

31*Bundan soŋra çölde sâkin olanlar kendi müvelledini aŋıp kuvvetleneler ve bile teâhüd ėdip onları kovalamak içiŋ ʿazîm ʿasker ile döneler

*31*Bundan sonra çölde yaşayanlar kendi oluşumlarını anımsayıp güçlenecekler ve sözleşerek onları kovalamak için büyük askerle dönecekler.*

32*Onlar dahi onlarıŋ ʿaskerinden bozulup münhezim olalar ve dönüp firâr ėdeler

*32*Onlar da onların askerlerinden bozulup yenilecekler ve dönüp kaçacaklar.*

33*Ve Âsûr vilâyetinden bir hücûm ėdici kimesne gelip onları kuşada ve onlardan birisini boza da onlarıŋ ʿaskerinde havf ü raʿş hem pâdişâhları üzerine cidâl ola

*33*Asur ülkesinden saldırgan bir kişi gelip onları kuşatacak ve onlardan birini bozup onların askerlerinde korkulu titreyiş ve kralları üzerine çekişmeler olacaktır.*

34*İşte maşrıkdan ve şimâlden tâ cenûba dek bulutlar geliyor ki çehreleri pek mehîb pür ġazab ve nehzatdır

*34*İşte doğudan ve kuzeyden ta güneye dek bulutlar geliyorlar ki, görünüşleri çok korkunç, gazapla dolu ve hareketlidir.*

35*Ve birbiriyle dokuşalar da yere çok yıldızlar hem onlarıŋ yıldızlarını da düşüreler kılıçdan dökülmüş kan tâ karnına dek hem insân

*35*Birbirleriyle çarpışacaklar. Yeryüzüne birçok yıldızları ve onların yıldızlarını da dü-

tersi ∞

şürecekler. Kılıçtan dökülmüş kan ta karnına dek hem insan ∞

(‡): Eski bir isyancı kabile, başkaldırıcı kabile.

ترسي تا دوه لرك قولاقلرينه دك يتشه

٣٦ ويرا اوزرنده عظيم خوف ورعش اولا ده اول غضبي كورنلر اوركه لر
هم اونلري لرزه قپلايه

٣٧ اندن جنوبدن وشمالدن عظيم وابلات ومغربدن برغيري بلوك
حركت ايده لر

٣٨ ومشرقدن شديد روزكارلر قالقه ده الله تعالى نك كندو غضبندن
اويار دوغي بلودي چتلاده هم مشرق ومغرب روزكارينى قورقدلن
يلدز بوزيله

٣٩ وبيوك هم قدرتلو بولوتلر قالقه كه پر غضب ونخرة اولوب بتون
يري وانوك ساكنلرينى قورقوده لر

٤٠ وهر عالي رفيع يراوزرينه مرهب صفناقلري آتشي ودولوه و
اوچان قليچلري هم عظيم صولري دوكه شويلكه جمله صحرالر وچايلر
اونلرك ~~طولمه سي~~ طولولغي ايله طولالر

٤١ وشهرلري حصارلري طاغلري ودپه لري اورمانلرك آغاچلرينى
وچايرلرك اوتلوغنى هم تارلالرك تركه سنى يقالر

tersi tâ develeriŋ kulaklarına dek yetişe
insan tersi develerin kulaklarına dek erecek.
36*Ve yer üzerinde ʿazîm havf ü raʿş ola da ol ġazâbı görenler ürkeler hem onları lerze kaplaya
*36*Yeryüzünde büyük korkuyla titreme olacak. O öfkeyi görenler ürkecekler ve onları dehşet kaplayacak.*
37*Ondan cenûbden ve şimâlden(1) ʿazm ü iblâʿt(2) ve mağribden bir ġayrı bölük hareket ėdeler
*37*Ondan sonra kuzeyden(1) ve güneyden büyük bir ürperti(2) ki batıdan harekete geçsinler.*
38*Ve maşrıkdan şedîd rûzigârlar kalka da Allah Teʿâlânıŋ kendi ġazâbından uyardığı buludu çatlada hem maşrık ve mağrib rûzigârını korkudan yıldız bozula(3)
*38*Rab'bin kendi öfkesine uyardığı bulutu çatlatmak için doğudan şiddetli rüzgârlar çıkacak ve doğuyla batı rüzgârını korkutan yıldız bozulacak(3).*
39*Ve büyük hem kudretli bulutlar kalka ki pür-ġazab ü nehzat olup bütün yeri ve ònuŋ sâkinlerini korkudalar
*39*Öfkeyle dolu büyük ve güçlü bulutlar kalkıp harekete geçecek; tüm yeryüzünü ve orda yaşayanları korkutacak.*
40*Ve her ʿâlî-i refîʿ yer üzerine merheb sağanakları âteşi ve doluyu ve uçan kılıçları hem ʿazîm sular(4) döke şöyle ki cümle sahrâlar ve çaylar onlarıŋ doluluğu ile dolalar
*40*Her büyük ve yüksek yer üzerine kaçışmak için sağanaklar; ateş, dolu ve uçuşan kılıçlarla büyük sular(4) dökecek. O denli ki bozkırlar ve çaylar onların doluluğu ile dolacak.*
41*Ve şehrleri hisârları dağları ve depeleri ormanlarıŋ ağaçlarını çayırlarıŋ otluğunu hem tarlalarıŋ terekesini(5) yıkalar
*41*Şehirleri, surları, dağları, tepeleri, ormanların ağaçlarını, çayırların otluğunu ve tarlaların tahıllarını(5) yıksınlar.*

(1)Yer. 6/22
(2)Terör.
(3)Etiyopça metninde "*Güneyden ve kuzeyden hareket edecekler; diğerleri de batıdan*".
(4)bkz. İş.17/12(*İnsan toplulukları*)
(5)İş.7/20

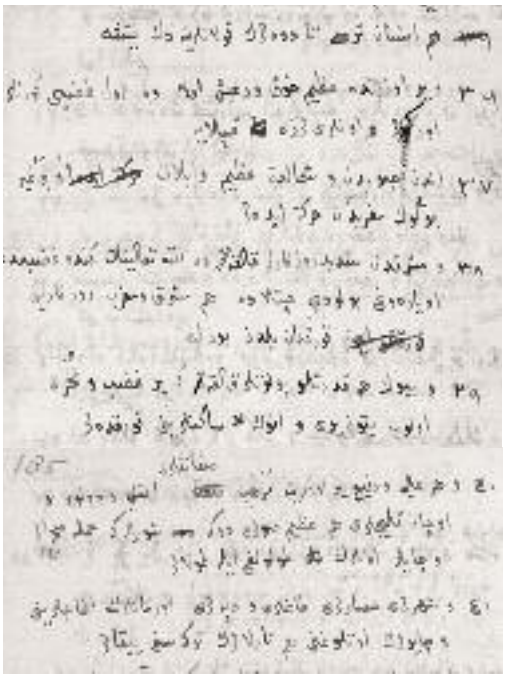

٤٢ آندن بر مداوم آقین ایله تا بابله دك كچه لرده آنی انطماس ایده لر

٤٣ آنی جمع اولوب احاطه ایده لر واوزرینه كندو وابلاتنی هم جمله

غضبینی دوكه لر وتوز هم توتون كوكه دك چقه ده هر اطراقده

اولانلر هب انوك ایچون یاس چكه لر

٤٤ ایچنده قلانلر دخی آنی خراب ایدنلره قوللق ایده لر

٤٥ وسن ای آسیا كه امیدده وحضورك عزتنده بابلك شریكی سن

٤٦ وای سكا ای مسكین كه آكا بكزدك وقیزلریكی سنك ایله دائما

زنپاره لك اتمكی سون عاشقلرك ایله ترغب وتفخر ایدرك روسپی لغه

زینتلدك

٤٧ سن آكا كه جمله عمللرنده وایجارلرنده مكروه ایدی تقلید ایلدك

٤٨ انوك ایچون رب تعالی در كه بن اوزریكه بلالر صلالر صلایم دوللوغی

فقری قحطی قلیجی ووباء كه اولریكی قهرلو موت ایله خراب ایده لر

٤٩ واوزریكه صالناجق وقتده قالقدوغی زمان قوتكك عزتی چیچك

كبی صوله

٥٠ دردلو ومعذبه فقیره كبی زبون اولاسن كه هیچ بر عورت بویله اولمامشدر

وقدرتلو

42*Ondan bir müdâvim akın ile tâ Babile dek geçeler de onu intimâs ėdeler
*42*Ondan sonra sürekli bir akın ile ta Babil'e dek geçecekler ve onu silecekler.*
43*Onu cemʿ olup ihâta ėdeler ve üzerine kendi ve iblâʾtını hem cümle ġazâbını dökeler ve toz hem tütün göğe dek çıka da her etrâfda olanlar hep onuŋ için yas çekeler
*43*Onu toplanıp kuşatacaklar; üzerine kendi dehşetini ve öfkesini dökecekler. Toz ve duman göğe dek çıkacak; tüm çevresindekiler onun için yas çekecekler.*
44*İçinde kalanlar dahi onu harâb ėdenlere kulluk ėdeler
*44*İçinde kalanlar da onu yıkanlara kölelik edecektir.*
45*Ve sen ey Âsiyâ ki ümîdde ve huzûruŋ ʿizzetinde Bâbiliŋ şerîkisin
*45*Ve sen ey Asya! Ki ümitte ve huzurun görkeminde, Babil'in bir eşisin.*
46*Vây saŋa ėy miskin ki onŋa beŋzediŋ ve kızlarınıŋ seniŋ ile dâʾimâ zen-pârelik ėtmeği seven ʿâşıkların ile terekküb ü tefahhur ėderek rûspîliğe ziynetlediŋ
*46*Vay sana ey miskin! Ona benzedin ve kızlarını seninle daima zamparalık etmeyi seven aşıklarınla birleştirip, övgüyle fahişeliği süsledin.*
47*Sen onŋa ki cümle ʿamellerinde ve icâdlarında mekrûh idi taklîd eyleliŋ
*47*Sen onu ki, tüm işlerinde ve icatlarında kötüydün; taklit ettin.*
48*Onuŋ içiŋ Rabb-i Teʿâlâ der ki ben üzeriŋe belâlar salâʾlar salayım dulluğu fakrı kahtı kılıcı ve vebâyı ki evleriŋi kahr-ı mevt ile harâb ėdeler
*48*Bu yüzden yüce Rab der ki: -Ben üzerlerine belalar, ölümler göndereyim. Dulluğu, yoksulluğu, kıtlığı, kılıcı ve vebayı ki, evlerini müthiş ölümle yok etsinler.*
49*Ve üzeriŋe salınacak vakide kalkdığı zamân kuvvetiŋiŋ ʿizzeti çiçek gibi sola
*49*Ve üzerine bırakılacağı zaman gelince; gücünün onuru çiçek gibi solsun.*
50*Derdli ve muʿazzebe fakîre gibi zebûn olasın ki hîc bir ʿavrat böyle olmamışdır
*50*Üzgün, acı içinde, düşkün bir kadın gibi olasın ki, hiç bir kadına böyle olmamıştır.* ∞

ve kudretliler ∞

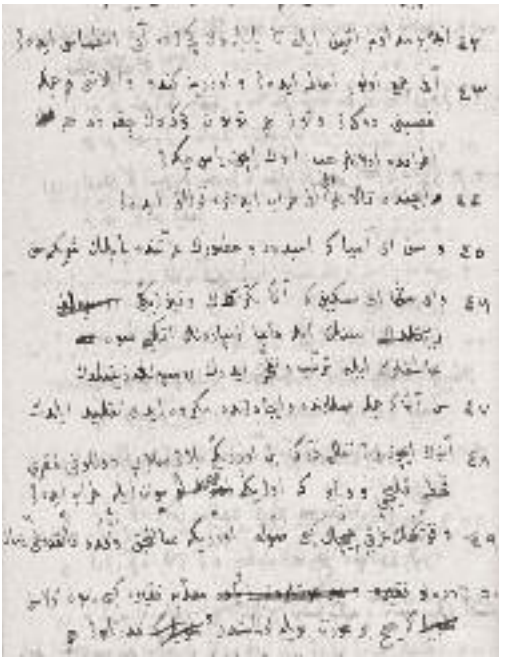

423

وقدرتلولر هم عاشقلرك سني طوتمغه قادر اولميالر

٥١ بن بو قدر غيرت ايله سكا بويله مي ايدردم دردرب تعالى اكر سن هر زمان

اللريك اورمغه قالدروب مختارلريمي اولدرمش اولايدك

٥٢ ومستانه اولدوغك زمان اونلرك اولومنده يوزيكك حسنني بزه

ديمش اولايدك كه

٥٣ فجوريكك اجري قوينكده در انوك ايچون جزاكي الاسن

٥٤ نيجه كه سن مختارلريمه ايلدك ايسه دردرب تعالى الله تعالى دخي سكا

بويله ايليه ده سني بلايه اوغراده

٥٥ واوغللرك اچلقدن اوله لر سن دخي قليجدن دوشه سن وشهرلرك

خراب اولا هم سنك صحراده اولانلرك هب طعمهٔ شمشير اولالر

٥٦ طاغلرده اولانلر دخي اچلقدن اوله لر وانمك اچلغندن هم صويك

صوسزلغندن كندو اتلريني ييه لر وكندو قاتيني ايچه لر

٥٧ دريايه كيره سن اي قوتسز اما تكرار بلالر چكه سن

٥٨ زيرا كچر ايكن خراب شهره اوغريالر وولايتك بربلوكني خراب ايده لر

هم عزتك برپايني بوزوب تكرار يباب اولان بابل اوزرينه ال صلالر

ve kudretliler hem ʿâşıkların seni tutmağa kâdir olmayalar
Güçlülerle senin aşıkların bile sana dokunmasınlar.
51*Ben bu kadar gayret ile saŋa böyle mi ėderdim der Rabb-i Teʿâlâ eğer sen her zamân elleri urmağa kaldırıp muhtârlarımı öldürmemiş olaydıŋ
*51*Ben bu kadar gayretle sana böyle mi yapacaktım? Diyor yüce Rab. Eğer sen her zaman ellerini vurmak için kaldırıp yöneticilerimi öldürmemiş olsaydın;*
52*Ve mestâne olduğuŋ zamân onlarıŋ ölümünde yüzünüŋ hüsnünü bize dėmemiş olaydıŋ ki
*52*Ve sevinçli olduğun zaman, onların ölümünde yüzünün güzelliğini bize dememiş olaydın ki;*
53*Fucûruŋuŋ ecri koynuŋdadır ònuŋ içĭn cezâŋı alasın
*53*Ahlâksızlığının mükâfatı koynundadır; onun için cezanı alasın.*
54*Nice ki sen muhtârlarıma eylediŋ ise der Rabb-i Teʿâlâ Allah Teʿâlâ dahi saŋa böyle eyleye de seni belâya uğrada
*54*Sen yöneticilerime nasıl yaptıysan; diyor yüce Rab! Yüce Tanrı da sana böyle yapıp bela versin.*
55*Ve oğullarıŋ aclıkdan öleler sen dahi kılıcdan düşesin ve şehirleriŋ harâb ola hem senin sahrâda olanlarıŋ hep tuʿme-i şimşir olalar
*55*Oğulların açlıktan ölsünler, sen de kılıçtan düşesin. Şehirlerin yıkılsın ve senin tüm bozkırlarda yaşayanların kılıca yem olsun.*
56*Dağlarda olanlar dahi aclıkdan öleler ve etmek açlığından hem suyuŋ susuzluğundan kendi etlerini yeyeler ve kendi kanını içeler
*56*Dağlarda olanlar da açlıktan ölsünler: Ekmek açlığından, suyun susuzluğundan kendi etlerini yesinler ve kendi kanlarını içsinler.*
57*Deryâya giresin èy kutsuz âmmâ tekrar belâlar çekesin
*57*Denize giresin ey kutsuz! Ama yine belalar çekesin.*
58*Zîrâ geçer iken harâb şehre uğrayalar ve vilâyetiŋiŋ bir bölüğünü harâb ėdeler hem ʿizzetiŋiŋ bir payını bozup tekrar yebâb olan Bâbil[1] üzerine el salalar
*58*Çünkü geçerken yıkık kente uğrasınlar ve ülkenin bir bölüğünü yıksınlar ve görkeminin bir payını bozup gene yıkılmış olan Babil'in[1] üstüne el sallasınlar.*

(1)bkz İş.13/19, Vah.18/21.

٥٩ سن دخی خراب اولدوغك زمان اونلره اوستوبی یرینه اولاسن اونلر
ایسه سکا آتش یرینه کبی اولالر

٦٠ وسینی هم شهرلریکی وولایتکی هم طاغلریکی یاقه لرده جمله اورمانلرك
هم هر میوه دار آغاجك آتشه یانه

٦١ اوغللریکی اسیرلکه سوره لر وعقاراتکی یغمالیالر هم یوزیکك عزتنی
بربادایده لر

اون التنجی باب

١ وای سکا ای بابل وآسیا وای سکا مصر وسریه

٢ حرارلر وچوللر قوشانك اولادیکزه آغلیوب یاس چکك زیرا قرغینکز
یقیندر

٣ اوزریکزه قلیج کوندرلدی آنی کیم دوندره بلور

٤ اوزریکزه آتش صالندی آنی کیم سوینده بلور

٥ اوزریکزه بلالر کوندرلدی اونلری کیم دفع ایده بلور

٦ برکیسه اورمانده آج ارسلانی توسکرمکه یا اوستوبی ده آتشی

یانمغه

59*Sen dahi harâb olduğuŋ zamân onlara üstübî[1] yerine olasın oŋlar ise saŋa âteş gibi olalar

*59*Sen de yıkıldığın zaman onlara ustubi[1] yerine olasın. Ama onlar ise sana ateş gibi olsunlar.*

60*Ve seni hem şehirleriŋi ve vilâyetiŋi hem dağlarıŋı yakalar da cümle ormanlarıŋ hem her meyvedâr ağacıŋ âteşe yana

*60*Seni, şehirlerini, vilayetini ve dağlarını yaksınlar. Tüm ormanların ve meyvedar ağacın ateşte yansın.*

61*Oğullarıŋı esîrliğe süreler ve ʿakâretiŋi yağmayalar hem yüzüŋüŋ ʿizzetini berbâd ėdeler

*61*Oğullarını sürgün etsinler, gelirlerini yağmalasınlar ve yüzünün güzelliğini bozsunlar.*

Onaltıncı Bâb

1*Vây saŋa ėy Bâbil ve Âsiyâ vây saŋa Mısr ve Siriye[2]

*1*Vay sana ey Babil ve Asya; vay sana Mısır ve Suriye![2]*

2*Harârlar ve çullar kuşanıŋ evlâdıŋıza ağlayıp yas çekiŋ zîrâ kırgınıŋız yakındır

*2*Çuvallar ve çullar kuşanın. Oğullarınıza ağlayıp yas çekin. Çünkü kırgınınız yakındır.*

3*Üzeriŋize kılıç gönderildi ȯnu̯ kim dönderebilir

*3*Üzerinize kılıç gönderildi onu kim döndürebilir?*

4*Üzeriŋize âteş salındı ȯnu̯ kim söyündürebilir

*4*Üzerinize ateş salındı onu kim söndürebilir?*

5*Üzeriŋize belâlar gönderildi onları kim defʿ ėdebilir

*5*Üzerinize belalar gönderildi onları kim çevirebilir?*

6*Bir kimse ormanda aç arslanı tüskürmeğe ya üstübîde âteşi

*6*Bir kimse ormanda aç aslanı durdurmaya veya keten çöpü samanında ateşi* ∞

yanmağa ∞

(1)Yanıcı madde. Keten çöpü samanı.
(2)İş.19/22-25.

424

یانمغه باشلدوغی زمان سویندرمکه کیم قادردر

٧ قوتلو کمان کشدن آتلمش اوقی کرویه کسه دوندره بلورمی

٨ هر شیئه قادر رب بلالر کوندرسه اونلری کیم دفع ایده بلور

٩ انوك غضبندن آتش چقسه آنی کیم سویندره بلور

١٠ یلدراتسه کیم قورقمز کورلسه کیم شاشمز

١١ رب تعالی تهدید ایلسه انوك یوزندن کیم منکسر اولماز

١٢ یر وانوك تمللری دترلر دریا وانوك موجلری تادیبندن حرکت ایدرلر

١٣ وبالقلری ربك حضورندن هم قوتنك عزتندن زیر وزبر اولورلر

١٤ زیرا انوك یای چکن صاغ قولی قویدر انوك آتدوغی اوقلر سوریدر

یرك انتهاسنه اتلمغه باشلندوغی زمان اکسلمیه‌لر

١٤ اشته بلالر کوندرلدی ده یر اوزرینه کلمینجه کرودونمیه‌لر

١٥ آتش طوتشرده یرك تمللرینی تمام یاقمینجه سوینمیه

١٦ نیجه که قوتلو کمانکشدن اتلمش اوق کرودونمز ایسه یر اوزرینه

کوندریلجك بلالر دخی بویله کرودونمیه‌لر

١٧ وای بکا وای بکا بینی اول کونلرده کیم قورتارر

yanmağa başladığı zamân söyündürmeğe kim kâdirdir
yanmaya başladığı zaman kim söndürebilir?
7*Kuvvetli kemân-keşden atılmış oku geriye kimse dönderebilir mi
*7*Güçlü bir okçudan atılmış oku geriye kimse döndürebilir mi?*
8*Her Şeyʾe Kâdir Rabb belâlar(1) gönderse onları kim defʿ ėdebilir
8 'Her şeye gücü yeten Rabb' belalar(1) gönderse onları kim engelleyebilir?*
9*Ònuŋ ġazabından âteş çıksa òŋu kim söyündürebilir
*9*O'nun öfkesinden ateş çıksa onu kim söndürebilir?*
10*Yıldırsa kim korkmaz gürlese kim şaşmaz
*10*Yıldırsa kim korkmaz, gürlese kim şaşmaz?*
11*Rabb-i Teʿâlâ tehdîd eylese ònuŋ yüzünden kim münkesir olmaz
*11*Yüce Rab tehdid etse O'nun yüzünden kim kırılmaz?*
12*Yer ve ònuŋ temelleri ditrerler deryâ ve ònuŋ mevcleri tâ dibinden hareket ėderler ve balıkları Rabbiŋ huzûrundan hem kuvvetiniŋ ʿizzetinden zîr ü zeber olurlar
*12*Yer ve onun temelleri titriyor, deniz ve onun dalgaları dibinden kımıldıyor. Balıklar, Rab'bin önünden ve gücünün görkeminden karmakarışık oluyor.*
13*Zîrâ ònuŋ yay çeken sağ kolu kavîdir ònuŋ atdığı oklar(2) sivridir yeriŋ intihâsına atılmağa başlandığı zamân eksilmeyeler
*13*Çünkü O'nun yay çeken sağ kolu güçlüdür, O'nun attığı oklar(2) sivridir ve dünyanın sonuna atılmaya başlandığı zaman eksilmezler.*
14*İşte belâlar gönderildi de yer üzerine gelmeyince geri dönmeyeler
*14*İşte belalar gönderildi de yeryüzüne gelmeyince geri dönmezler.*
15*Âteş tutuşur da yeriŋ temellerini tamâm yakmayınca söyünmeye
*15*Ateş tutuşur ve dünyanın temellerini tam yakmayınca sönmez.*
16*Nice ki kuvvetli kemân-keşden atılmış ok geri dönmez ise yer üzerine gönderilecek belâlar dahi böyle geri dönmeyeler
*16*Nasıl ki güçle okçudan atılmış ok geri dönmezse; yeryüzüne gönderilecek belalar da böyle geri dönmezler.*
17*Vây baŋa vây baŋa beni ol günlerde kim kurtarır
*17*Vay bana, vay bana! Beni o günlerde kim kurtarır?*

(1)İş. 14/27, Ams. 3/8.
(2)Zek.9/14, Hab.3/9, Mez.7/13.

١٨ الملرك ابتداسی ده ناله لر چوق اولا قحطك ابتداسی ده اولت چوق
اولا جنكك ابتداسی ده سلطانلر قورقه لر بلالرك ابتداسی ده هب
دتریه لر

١٩ بو بلالر كلدكلری زمان نه ایلیم

٢٠ اشته قحط ووبا مصیبت ومضایقه اصلاح ایچون قرباجلر كبی
كوندرلدیلر

٢١ ینه ده آدملر بو جمله نسنه لر ایله كندو یرامزلقلرندن توبه اتمیه لر
واول قرباجلری دائما اكمیالر

٢٢ اشته یرده ذخیره اوجوز اولور شویلكه آدملر كندولرینه سلام
وراحت كوندرلدی صنالر اما اوزمان یر اوزرینه بلالر قلیج قحط
وعظیم قرغشالق فلسلنه

٢٣ زیرا یرده ساكن اولانلرك چوغی آچلقدن اوله لر وسایر آچلقدن
قورتلانلری قلیج هلاك ایلیه

٢٤ میتلر فشقی كبی یابانه آتلالرده ترحم ایدركمسه بولنمیا چون یر
ویران براغله وشهرلری ییقله

یری

18*Elemlerin[1] ibtidâsı da nâleler çok ola kahtın ibtidâsı da ölet çok ola cenkin ibtidâsı da sultânlar korkalar belâların ibtidâsı da hep ditreyeler

*18*Acıların[1] başında çok iniltiler olsun, kıtlığın başında çok ölümler olsun. Cengin başlangıcında krallar korksun ve belaların başlangıcında tümü titresin.*

19*Bu belâlar geldikleri zamân ne eyleyim

*19*Bu belalar gelince ne yapayım?*

20*İşte kaht ve vebâ musîbet ve müzâyaka ıslâh içün kırbaçlar gibi gönderildiler

*20*İşte kuraklık, hastalık, kötülük ve darlık; ıslah için kırbaç gibi gönderildiler.*

21*Yine de âdamlar bu cümle nesneler ile kendi yaramazlıklarından tevbe ėtmeyeler ve ol kırbaçları dâʾimâ anmayalar

*21*Gene de insanlar bu gibi şeylerle kendi yaramazlıklarından tövbe etmediler ve o kırbaçları daima anmadılar.*

22*İşte yerde zahîre ucuz olur şöyle ki âdamlar kendilerine selâm ve râhat gönderildi sanalar âmmâ o zamân yer üzerine belâlar kılıç[2] kaht ve ʿazîm karġaşalık filislene

*22*Bak yeryüzünde tahıl ucuz oluyor. Şöyle ki insanlar kendilerine esenlik ve huzur gönderildiğini sanacaklar. Ama o zaman belalar, kılıç[2] kıtlık ve büyük kargaşa filizlenecek.*

23*Zîrâ yerde sâkin olanların çoğu açlıkdan öleler ve sâʾir açlıkdan kurtulanları kılıç helâk eyleye[3]

*23*Çünkü dünyada yaşayanların çoğu açlıktan ölecek ve diğer açlıktan kurtulanları kılıç yok edecek[3].*

24*Meyyitler fışkı gibi yâbâna atılalar da terahhum ėder kimse bulunmaya çün yer vîrân bırağıla ve şehrleri yıkıla

*24*Ölüler tezek gibi ıssız yerlere atılacak ve merhamet eden kimse bulunmayacak. Çünkü yer viran bırakılacak ve şehirler yıkılacak.*

(1)Mat.22/8 ile karşılaştırın.
(2)İş. 3/25,
(3)13/15 ile karşılaştırın.

yeri ∞

425

٢٥ يري سورن وايچنه اكين اكن كمسه قالميا

٢٦ آغاجلر ميوه‌لر كتوره‌لر امّا اونلري كيم دوشره

٢٧ اوزم كوينيه امّا آني كيم جندره ليه چون جمله يرلرده عظيم

ويرانه‌لك اولا

٢٨ وبر آدم برغيري آدمي كورمكه وآنوك آوازيني ايشتمكه مشتاق اولا

٢٩ زيرا بر شهردن آنجق اون وبر قصبه‌دن آنجق ايكي آدم قلالركه

صق اورمانلرده وقيا يارقلرنده كزلنمش دورالر

٣٠ نيجه كه زيتونلقده هر آغاجده اوچ يا درت زيتون دانه‌لري قوتلورسه

٣١ يا بر بوزلمش باغده باغ بوزجيلر بعض صالقملري اليقورلر ايسه

٣٢ اويله دخي اول كونلرده اولريني قليج ايله آراشدرانلردن اوچ يا

درت آدم آنجق اليقونله

٣٣ ويرويران براغله تارلالري قوجه‌يه وجمله يوللرهم يايا يوللري

ديكنلر كتوره‌لر چون آدملر اوندن كچيجكلردر

٣٤ قيزلر ياوقلولري اولمدوغي وقاريلر قوجه‌لري اولمدقلري ايچون

اونلرك قيزلري امداد اولمدقلري ايچون ياس چكه‌لر

25*Yeri süren ve içine ekin eken kimse kalmaya
*25*Yeri süren ve içine ekin eken hiç kimse kalmayacak.*
26*Ağaçlar meyveler getireler âmmâ onları kim devşire
*26*Ağaçlar meyvelerini çıkaracak; ama onları kim toplasın?*
27*Üzüm göyneye âmmâ ònu̓ kim cendereleye çün cümle yerlerde ʿazîm vîrânelik ola
*27*Üzüm olacak; ama onu kim sıksın? Çünkü tüm yeryüzünde büyük yıkım olacak.*
28*Ve bir âdam bir ġayrı âdamı görmeğe ve ònuŋ âvâzını işitmeğe müştâk ola
*28*Bir kimse başka birini görmeyi ve onun sesini işitmeyi özleyecek.*
29*Zîrâ bir şehrden ancak on ve bir kasabadan ancak iki âdam kalalar ki sık ormanlarda kaya yarıklarında[1] gizlenmiş duralar
*29*Çünkü bir şehirden on ve bir kasabadan ancak iki adam kalacak ki; sık ormanlarda, kaya yarıklarında[1] gizlenmiş olacaklar.*
30*Nice ki zeytı̇nlikde her ağaçda üç ya dört zeytı̇n[2] daneleri konulursa
*30*Nasıl ki bir zeytinlikte, her ağaçta üç dört zeytin[2] tanesi kalmışsa;*
31*Ya bir bozulmuş bağda bağ bozucular bâʿzı salkımları alıkorlar ise
*31*Veya bozulmuş bir bağda bağ bozucular bazı salkımları bırakırlarsa;*
32*Öyle dahi ol günlerde evlerini kılıç ile araşdıranlardan üç ya dört âdam ancak alıkonula
*32*Aynen öyle o günlerde evleri kılıçla araştırılanlardan ancak üç dört kişi kalacak.*
33*Ve yer vîrân bırağıla tarlaları kocaya ve cümle yollar hem yaya yolları dikenler getireler çün âdamlar ondan geçmeyeceklerdir
*33*Ama yeryüzü yıkıntı olacak, tarlalar eskiyecek; tüm yollar ve patikalar dikenlerle dolacak. Çünkü insanlar oralardan geçmeyeceklerdir.*
34*Kızlar yavukluları olmadığı ve karılar kocâları olmadıkları içı̇n onlarıŋ kızları imdâd olmadıkları içı̇n yas çekeler
*34*Kızların sevgilisi olmadığı, kadınların kocaları olmadığı ve onların kızlarına kurtuluş olmadığı için yas çekecekler.*

(1)Vah. 6/15.
(2)İş.17/6.

٣٥ یاوقلولری جنکده هلاك اولالر وقوجالری اچلقدن قریلالر

٣٦ اما سزای ربك قوللری بو نسنه لری ایشیدك هم اونلری اکلیك

٣٧ اشته رب تعالی نك کلامی آنی قبول ایلیك اول الاهلره اینانماك
که رب تعالی اونلرك خصوصنده سویلدی

٣٨ اشته بلالر یناشرلر واکلنمزلر

٣٩ بر کبه عورت طوغراجق محلده ینجه که اولادینك طقوزنجی اینده
طوغراجق ساعتی یاقلاشر ایکن ایکی اوچ ساعتدن اول قارن
آغریلرینی چکر واولاد قارنندن چقوب بر آن اکلنمزلر ایسه

٤٠ بویله دخی یر اوزرینه بلالر کلمده اکلنمیه وعالم اکلیه ده آنی هر
طرفدن آغریلر طوته

٤١ ای قومم بو سوزی دکلیك جنکه حاضر اولك وبلالرده یرك مسافرلری کبی
اولك

٤٢ صتان قاچقین کبی اولسون صاتون الان یاوقلاجق کبی اولسون

٤٣ بازرکانلق ایدن فایده اتمیجك کبی اولسون یاپو یاپان کندو یاپوسنده
اوتورمیاجق کبی اولسون

اکین

35*Yavukluları cenkde helâk olalar ve kocaları açlıkdan kırılalar
*35*Sevgilileri savaşta öldürülmüşler ve kocaları açlıktan kırılmışlar.*
36*Âmmâ siz ėy Rabbiŋ kulları bu nesneleri işidiŋ hem onları aŋlayıŋ
*36*Ama siz ey Rabbin kulları! Bu şeyleri işitin ve onları anlayın.'*
37*İşte Rabb-i Teʿâlânıŋ kelâmı ȯŋȕ kabûl eyleyiŋ ol ilâhlara inanmaŋ ki Rabb-i Teʿâlâ onlarıŋ husûsunda söyledi
*37*İşte yüce Rabbin sözü onu kabul edin ve yüce Rabbin onlar için söylediği o ilahlara inanmayın.*
38*İşte belâlar yanaşırlar ve eğlenmezler
*38*İşte belalar yaklaşıyorlar ve gecikmiyorlar.*
39*Bir ġebe ʿavrat doğuracak mahâlde nice ki evlâdınıŋ dokuzuncu ayında doğuracak sâʿati yaklaşır iken iki üc sâʿatden evvel karıŋ ağrılarını çeker ve evlâd karnından çıkıp bir an eğlenmezler ise
*39*Bir hamile kadın doğuracağı zaman - nasıl ki bebeğini dokuzuncu ayda doğuracağı saat yaklaşırken- iki üç saatten önce karın ağrıları çekmeye başlar ve bebek rahimden çıkıp bir an bile gecikmezse;*
40*Böyle dahi yer üzerine belâlar gelmede eğlenmeye ve ʿâlem iŋleye de ȯnu her tarâfdan ağrılar tuta
*40*Böylece yeryüzüne belalar gelmeye gecikmeyecekler. Dünya inleyecek ve onu her taraftan sancılar tutacak.*
41*Ėy kavmim bu sözü diŋleyiŋ ve çünkü hâzır oluŋ ve belâlarda yeriŋ misafirleri gibi oluŋ
*41*Ey halkım! Bu sözleri dinleyin, hazır olun ve belalarda dünyanın misafirleri gibi olun.*
42*Satan kaçkın gibi olsun satîn alan yavı kılacak gibi olsun
*42*Satan kaçkın gibi olsun, satın alan da kaybedecek gibi olsun.*
43*Bezirgânlık ėden fâʾide ėtmeyecek gibi olsun yapî yapan kendî yapîsında oturmayacak gibi olsun
*43*Tüccarlık eden yarar sağlamayacak gibi olsun. Yapı yapan kendi yapısında oturamayacak gibi olsun.*

ekin ∞

٤٤ اَكِينْ اَكَنْ يِيجْمِيَجَكْ كِبِي اُولْسُونْ بَاغِي بُوزَانْ بَاغِي بُوزْمِيَاجَقْ كِبِي اُولْسُونْ

٤٥ اَوْلَنْلَرْ اَوْلَادْ اِيدِنْمِيَجَكْلَرْ كِبِي اُولْسُونْلَرْ وَاَوْلَنْمِينْلَرْ دُو تُرْكِبِي اُولْسُونْلَرْ

٤٦ زِيرَا زَحْمَتْ جِكَنْلَرْ سُومِيَه زَحْمَتْ جِكَرْلَرْ

٤٧ چُونْ اُونْلَرِنْ مَحْصُولِرِنِي يَابَا بَجَاقْلَرْ دُوشْمَنْلَرْ وَمَالِرِنِي يَغَالَيَارْلَرْ وَاَوْلَرِنِي يِمَارْلَرْ هَمْ اَوْلَادِنِي اَسِيرْ اِيلَه جِكَه لَرْ زِيرَا اَوْلَادِنِي اَسِيرْ لِكْ وَقَحَطْ اِيچُونْ تَوْلِيدْ اِيدَمَزْلَرْ

٤٨ طِرَامِيه حِيلَه اِيلَه بَارِزْ كَانْلِقْ اِيدَنْلَرْ نَه قَدَرْ اَرْتُوقْ شُهْرَلَرْ وَاَوْلَرِنِي مُلْحَلَرِنِي وُجُودْلَرِنِي طُونَادِرْ تُوَايِسَه

٤٩ اُوقَدَرْ اَرْتُوقْ غَيُوتْ اِيلَه اُونْلَرِي كُنَاهْلَرِي اِيچُونْ حَقِّنْدَنْ كَلِيمْ دَرِبْ تَعَالَى

٥٠ يِنَجَه كِه بِرْ عِرْضْلُو وَيَكْ صَالِحَه غَيُورْتْ دُوشْمِيَه سُومْزَسَه

٥١ بُويْلَه دِينِي عَدَالَتْ ظُلْمِي بِزَنْدُوكِي زَمَانْ سُومْزْ وَيَرَاوْزَنْدَه هَرْ كُنَاهِي اَدَايَانْ مُنْتَقِمْ كَلْدُوكِي زَمَانْ اَنْدَنْ دُوبَرُو شِكَايَتْ اَيْلَيَه

٥٢ اَنُوكْ اِيچُونْ اَكَا وَاَنُوكْ عَمَلْلَرِيَه تَقْلِيدْ اِتَمَكْ

٥٣ بِرَازْدَنْ دِينِي يُرْدَنْ ظُلْمْ رَفْعْ اُولَا وَعَدَالَتْ يِرْدَه سَلْطَنَتْ اَيْلَيَه

44*Ekin eken biçmeyecek gibi olsun bâğı bozan bâğ bozmayacak gibi olsun
*44*Ekin eken biçemeyecek gibi olsun, bağı bozan bağ bozamayacak gibi olsun.*
45*Evlenenler evlâd ėdinmeyecekler gibi olsunlar ve evlenmeyenler dullar gibi olsunlar
*45*Evlenenler çocukları olamayacak gibi olsun ve evlenmeyenler dullar gibi olsunlar.*
46*Zîrâ zahmet çekenler sevmeye zahmet çekerler
*46*Çünkü emek verenler sevmeye emek veriyor.*
47*Çün onlarıŋ mahsûllerini yabancılar devşireler ve mâllarını yağmalayalar ve evlerini yıkalar hem evlâdını esîrliğe çekeler zîrâ evlâdını esîrlik ve kaht içįn tevlîd ėderler
*47*Ama onların ürünlerini yabancılar toplayacak, mallarını yağmalayacak, evlerini yıkacaklar ve çocuklarını sürgün edecekler. Çünkü çocuklarını esirlik ve kıtlık için doğuracaklar.*
48*Tırampa ile bezirgânlık ėdenler ne kadar artîk şehirler ve evlerini mülklerini ve vücûdlarını donadırlar ise
*48*Trampa ile tüccarlık edenler, ne kadar çok şehirlerini, evlerini, mülklerini ve bedenlerini donattırlarsa;*
49*O kadar artîk ġayret ile onları günâhları içįn hakkından geleyim der Rabb-i Teʿâlâ
*49*O kadar çok çabayla onların günahları için hakkından geleyim der yüce Rabb.*
50*Nice ki bir ʿırzlı ve pek sâlihe ʿavrat rûspîyi sevmezse
*50*Nasıl ki, namuslu ve çok temiz bir kadın fahişeyi sevmezse;*
51*Böyle dahi ʿadâlet(1) zulmů bezendiği zamân sevmez ve yer üzerinde her günâhı arayan müntakim geldiği zamân ondan rû-be-rû şikâyet eyleye
*51*Böylece adalet(1) kötülük, bezendiği zaman sevmez ve yeryüzüne her suçu arayan 'Öç alıcı' geldiğinde ondan yüzyüze yakınacaktır.*
52*Ônuŋ içįn ońa ve ônuŋ ʿamellerine taklîd ėtmeŋ
*52*Bu yüzden ona ve onun işlerine uymayın.*
53*Birazdan dahi yerden zulüm refʿ ola ve ʿadâlet sizde saltanat eyleye
*53*Az bir zaman içinde kötülük yeryüzünden kalkacak ve adalet sizde egemen olacak.*

(1)İş. 30/18(***Yehovah*** adalet Allah'ıdır.)

٥٤ كناهكار كناه اتمدم ديمسون زيرا كيمكه ربك وانوك جلالنك
حضورنده بن كناه اتمدم ديرسه كندو باشنده آتش قورلرينى يقار

٥٥ اشته رب تعالى انسانك جمله افعالنى وتصورينى وافكارينى هم
قلبلرينى بلور

٥٦ زيرا يراولسون ددوكى كبى يراولدى وكوك اولسون ددوكى كبى كوك اولدى

٥٧ يلدزلر دخى انوك كلامى ايله اقامت اولديلر واونلرك عددينى بلور

٥٨ عمقى وانوك خزينه لرينى آراشدران اودر درياء وايچنده موجود اولانى
كيم اولچدى

٥٩ كه درياء صولرك اورتاسنده قپادى هم كندو كلامى ايله صولر اوزرينه
يرى آصاقودى

٦٠ كه كوكى كمر كبى ياپدى انى صولرك اوزرنده بنا ايلدى

٦١ كه بريه ده صولرك بكارلرينى وطاغلرك باشلرنده كوللر ياپديكه
يرى صوارمق ايچون يوكسك قيالردن ارماقلر آقيده لر

٦٢ كه آدمى جبل ايلدى وآكا كوده نك اورتاسنه قلبى قودى كه آكا

٦٣ نفس حيوات وفهم واول هر شيئه قادر اللهك روحنى قودى ويردى

كه

54*Günâhkâr günâh ėtmedim dėmesin zîrâ kim ki Rabbiŋ ve ònuŋ celâliniŋ huzûrunda ben günâh ėtmedim dėrse kendi başında âteş korlarını yakar

*54*Günahkâr günah etmedim demesin! Çünkü her kim Rabbin ve O'nun görkeminin önünde 'Ben suç yapmadım!' derse; kendi başında ateş korlarını yakar.*

55*İşte Rabb-i Teʿâlâ insânıŋ cümle efʾâlini ve tasavvurunu ve efkârını hem kalblerini bilir

*55*İşte yüce Rab insanın bütün işlerini, tasarılarını, düşüncelerini ve yüreğini biliyor.*

56*Zîrâ yer olsun dėdiğı gibi yer oldu ve gök olsun dėdiğı gibi gök oldu

*56*Çünkü 'yer olsun' dediği gibi yer oldu ve 'gök olsun' dediği gibi de gök oldu.*

57*Yıldızlar dahi ònuŋ kelâmı ile ikâmet oldular ve onlarıŋ ʿadedini bilir

*57*Yıldızlar da O'nun sözüyle yerleştiler ve onların sayısını biliyor.*

58*ʿUmkı ve ònuŋ hazînelerini araşdıran odur ve deryâyı ve içinde mevcûd olanı kim ölçdü

*58*Derinlikleri ve onun hazinelerini araştıran O'dur. Denizi ve içinde var olanı kim ölçtü?*

59*Ki deryâyı suları ortasında kapadı hem kendi kelâmı ile sular üzerine yeri asa kodu

*59*Denizi suların ortasında kapadı ve kendi sözüyle sular üzerine yeri astı.*

60*Ki göğü kemer gibi yapdı ònı suları üzerinde bina eyledi

*60*Göğü yay gibi yaptı ve onu suların üzerine yerleştirdi.*

61*Ki beriyyede suları buŋarlarını ve dağları başlarında göller yapdı ki yeri suvarmak içìn yüksek kayalardan ırmaklar akıdalar

*61*Çölde su kaynaklarını ve dağların başlarında göller yaptı ki yeri sulamak için yüksek kayalardan ırmaklar akıtsın.*

62*Ki Âdemi(1) cebl eyledi ve òŋa gövdeniŋ ortasına kalbi kodu ki òŋa nefes-i hayvât(1) ve fehm ve ol Her Şeyʾe Kâdir Allahıŋ ruhûŋu vèrdi

*62*Adem'i(1) yoktan var etti. Ona gövdenin ki ∞*

ortasında kalbi koydu ki ona yaşam soluğu(2) akıl ve 'Her Şeye Gücü Yeten' Allah`ın ruhunu verdi.

Not: 63. ayet burada yanlış numaralandırılmış olup bir sonraki sayfadadır.

(1)Tek. 2/7

(2)Eyüp 33/4

٦٣ كه هر شيئ يا پدي ويرك مخفيلرنده صاقلو اولان شيلري هپ تفحص
ايلر

٦٤ اوسزك تصوريكزي و قلبكزيكزده فكر اتدوكيكزي بلوركه كناه ايدرسكز
و كناهلريكزي ستر ايدرسكز

٦٥ انوك ايچون رب تعالى جمله عمللريكزك غورينه ايردكدنصكره هپكزي
عيبه صلا

٦٦ سز دخي غش اولاسز كناهلريكز آدملر اوكنده عيان ويرامزلقلريكز
اول كونده شكايتجيلر كبي احضار اولدقلري زمان

٦٧ نه اتسكز كرك يا كناهلريكزي الله تعالى نك حضورنده و ملكلرينك
اوكنده نيجه اخفا ايدسكز

٦٨ اشته الله تعالى قاضيدر اوندن قورقك كناهلريكزدن وازكچك
ويرامزلقلريكزي اتمكه ابدا اوندك ده الله تعالى سزي خلاص
ايليه وسزي هر مصيبتدن چقاره

٦٩ زيرا اشته بر عظيم كثرتك لهابي اوزريكزه طوتشركه سزدن
بعضيسني قورايه ده بتلره ذبح اولنمش نسنه لره يوتدوره

63*Ki her şeyi yapdı(1) ve yerin mahfîlerinde saklî olan şeyleri hep tefahhus eyler
*63*Her şeyi yaptı(1) ve yerin gizli yerlerinde olan şeyleri hep inceler.*
64*O sizin tasavvuruŋuzu ve kalbleriŋizde fikr ėtdiğiŋizi bilir ki günâh ėdersiŋiz ve günâhlarıŋızı setr+ ėdersiŋiz
*64*O sizin tasarılarınızı ve yüreğinizdeki düşünceleri biliyor. Günah edersiniz ve günahlarınızı örtbas+ edersiniz.*
65*Önuŋ içiŋ Rabb-i Teʿâlâ cümle ʿameller iŋizin ġavrına ėrdikden soŋra hepiŋizi ʿayba sala
*65*Bu yüzden yüce Rabb, tüm işlerinizin kökenine erdikten sonra tümünüzü utandırır.*
66*Siz dahi ġeş olasız günâhlarıŋız âdamlar önüŋde ʿayân ve yaramazlıklarıŋız ol günde şikâyetciler gibi ihzâr oldukları zamân
*66*Günahlarınız insanların önünde apaçık ve yaramazlıklarınız o günde şikayetçiler gibi açıklandığı zaman şaşırasınız.*
67*Ne ėtseŋiz gerek ya günâhlarıŋızı Allah Teʿâlâniŋ huzûrunda ve meleklerini(+) öŋünde nice ihfâ ėdersiŋiz
*67*Ne yapacaksınız? Günahlarınızı yüce Allah'ın ve meleklerinin(+) önünde nasıl gizleyebilirsiniz?*
68*İşte Allah Teʿâlâ kâzîdir ondan korkuŋ günâhlarıŋızdan vazgeçiŋ ve yaramazlıklarıŋızı ėtmeğe ebeden unuduŋ da Allah Teʿâlâ sizi halâs eyleye ve sizi her musîbetden çıkara
*68*İşte yüce Allah yargıçtır. O'ndan korkun, günahlarınızdan vazgeçin, yaramazlık yapmayı sonsuza dek unutun ki yüce Allah sizi kurtarsın ve sizi her kötülükten çıkarsın.*
69*Zîrâ işte bir ʿazîm kesretiŋ lühâbı üzeriŋize tutuşur ki sizden baʿzısını kavraya da büdlere zebh olunmuş nesnelere yutdura
*69*Çünkü işte büyük bir kalabalığın alevi üzerinize tutuşur ki sizden bazısını kavrasın ve putlara* kurban olunmuş şeylerden yutturs un.*

(1)Almancası: "Der alles gemacht hat, und alle verborgene Dinge in den heimlichen Örtern der Erden erforschet''Martin Luther Çev. IV. Ezra 16/63
Türkçesi: O her şeyi yaptı ve her gizli şeyi yerin saklı yerlerinde araştırdı.
Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: "Günahlarını saklamaya çalışan günahkârlara yazık!'' IV. Ezra 16/63
Yukarıdaki çeviride olan ayet herhalde uydurulmuş olmalı?! Veya yanlışlıkla bir yerden karıştı. Çünkü ne Almancası ne de Ali beyin çevirisinde öyle bir ifade yok.

+Luk. 16/15
(+)bkz. Yak. Mek.15.
*Yer. Mek. 73.

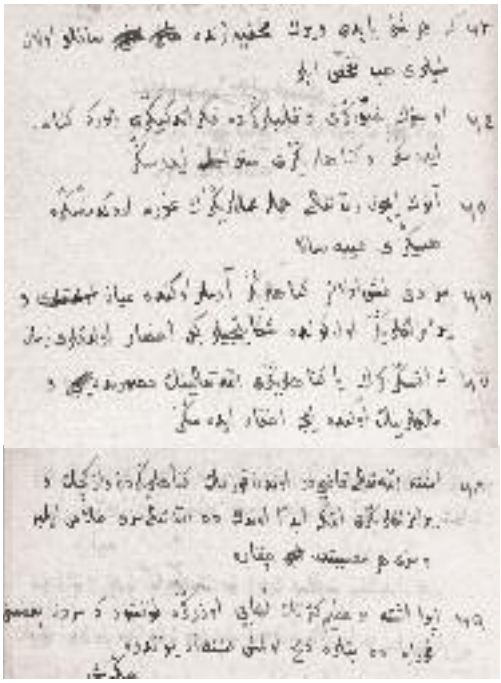

٧٠ وَاُونلَرَه رِضَا وِيرَنلَر اُونلَرَه اِستِهزَا عَيب وَ چَكنِيش اِيچُون اُولَالَر

٧١ زِيرَا كَاه وَبِي كَاه وَيَقِين شَهرلَرده رَبِّدَن قُورقَانلَر اُوزَرِينَه عَظِيم
حَرَكَتلَر اُولَا

٧٢ دُشمَنلَرِي عَقُورلَر كِبِي اُولُوب كِمسَيَه بَاغِشلَمَيَالَر اِلَّا اللَّهدَن قُورقَانلَرِي
يَغمَالَيُوب بُوزُوب تَار وُمَار اِيدَه لَر

٧٣ چُون اُونلَرك مَاللَّرِينِي خَرَاب وَغَارَت اِيدُوب اُونلَرِي كَندُو اُولَرِندَن
قُوَاجَقلَردُر

٧٤ اُوزَمَان مُختَارلَرِيمك آتَش اِيلَه قَال اُولمَش اَلتُونك كِبِي اِمتِحَانِي
ظَاهِر اُولَا

٧٥ دِكلَيك اِي سُوكلُولَرِم دَر رَبِّ تَعَالَى اِشتَه مُصِيبَت كُونلَرِي يَقِيندُر
اَمَّا بَن سِزِي قُورتَرَايِم قُورقَمَاك وَشَاشمَك چُون اللَّه تَعَالَى پِيشوَاكِزدُر

٧٦ سِز دَخِي كِه اَمرلَرِيمِي وَفَرضلَرِيمِي كُوزدَرسِكِز دَر رَبِّ تَعَالَى بَاقِك
كِه كُنَاهلَرِيكِز سِزَه اِستِيلَا اِتمَيَه وَيَرَامَزلِقلَرِيكِز اُوستُكزَه چِقمَيَالَر

٧٧ وَاي اُونلَرَه كِه كَندُو كُنَاهلَرِندَن مُضَيَّق وَكَندُو يَرَامَزلِقلَرِي اِيلَه
قَپلَانمِشلَردُر

شول

70*Ve onlara rızâʾ vèrenler onlara istihzâʾ ʿayb ve çèğneyiş için olalar
*70*Onlara razı olanlar; onlara alay, utanç ve eziliş için olsunlar.*
71*Zîrâ kâh ü bî-kâh ve yakın şehirlerde Rabbden korkanlar üzerine ʿazîm hareketler ola
*71*Çünkü orada burada ve yakın şehirlerde Rab'den korkanlar üzerine büyük hareketler olacak.*
72*Düşmanları ʿakurlar gibi olup kimseye bağışlamayalar illâ Allahdan korkanları yağmalayıp bozup târ u mar èdeler
*72*Düşmanları kuduz gibi olup kimseye bağışlamayacak. İlle Allah'tan korkanları yağmalayıp, bozup darmadağın edecekler.*
73*Çün onlarıŋ mâllarınıŋ hârâb ve ġâret èdip onları kendi evlerinden kovacaklardır
*73*Çünkü onların mallarını yıkıp yağmalayacak ve kendi evlerinden kovacaktır.*
74*O zamân muhtârlarımıŋ âteş ile kâl olmuş altînıŋ gibi imtihânı zâhir ola
*74*O zaman yöneticilerimin ateşle saflaştırılmış altın gibi sınavı belli olsun.*
75*Dinleyiŋ èy sevgililerim der Rabb-i Teʿâlâ işte musîbet günleri yakındır âmmâ ben sizi kurtarayım korkmaŋ ve şaşmaŋ çün Allah Teʿâlâ pîşvâŋızdır
*75*Rabb diyor ki: -Dinleyin ey sevgililer! İşte sıkıntı günleri yakındır. Ama ben sizi kurtaracağım, korkmayın ve şaşmayın. Çünkü yüce Allah başkanınızdır.*
76*Siz dahi ki emirlerimi ve farzlarımı gözedirseŋiz der Rabb-i Teʿâlâ bakıŋ ki günâhlarıŋız size istîlâʾ ètmeye ve yaramazlıklarıŋız üstüŋüze çıkmayalar
*76*Siz de buyruklarımı ve kesin emirlerimi gözetirseniz, diyor yüce Rabb. Bakın günahlarınız sizi sarmasın ve kötülükleriniz üstünüze çıkmasın.*
77*Vây onlara ki kendi günâhlarından mazîk ve kendi yaramazlıkları ile kaplanmışlardır
*77*Vay onlara ki kendi günahlarından daralmış ve kendi yaramazlıkları ile kaplanmışlardır.*

428

٧٨ شول تارلالر كبي كه چالي وچرپي ايله دولاشلمش ويولي ديكنلردن
طقانمش اولوب شويلكه برآدم كچمكه قادر اولميا اشته ياقلمق
ايچون نيجه براقلورسه اونلردني بويله اولالر

رابع

عزدرانك ايكنجي كتابي كه آنا عزدراء ثاني ديرلر تمام اولدي

م مقابله

78*Şul tarla gibi ki çalı ve çırpı ile dolaşılmış ve yolu dikenlerden tıkanmış olup şöyle ki bir adım geçmeğe kâdir olmaya işte yakılmak için nice bırakılırsa onlar dahi böyle olalar
*78*Şu tarla gibi ki, çalı çırpı ile dolmuş ve yolu dikenlerden tıkanmış olup -şöyle ki, bir adım geçemeyecek kadar- işte yakılmak için* nasıl bırakılmışsa, onlar da böyle olacaklar.*

*I. Pet. 4/17

ʿÂzdrânıŋ ikinci kitâbı ki ȯŋa ʿÂzdrâyı râbiʿ dėrler tamam oldu mim (1665)
mim

mukâbelillah

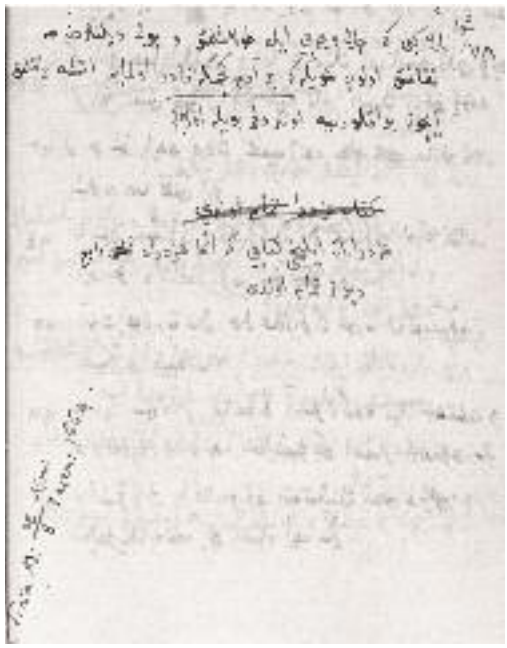

Finito A.D 29/8 Nouemb: Decem. 1664
(Orijinal Ali Bey'in notu)

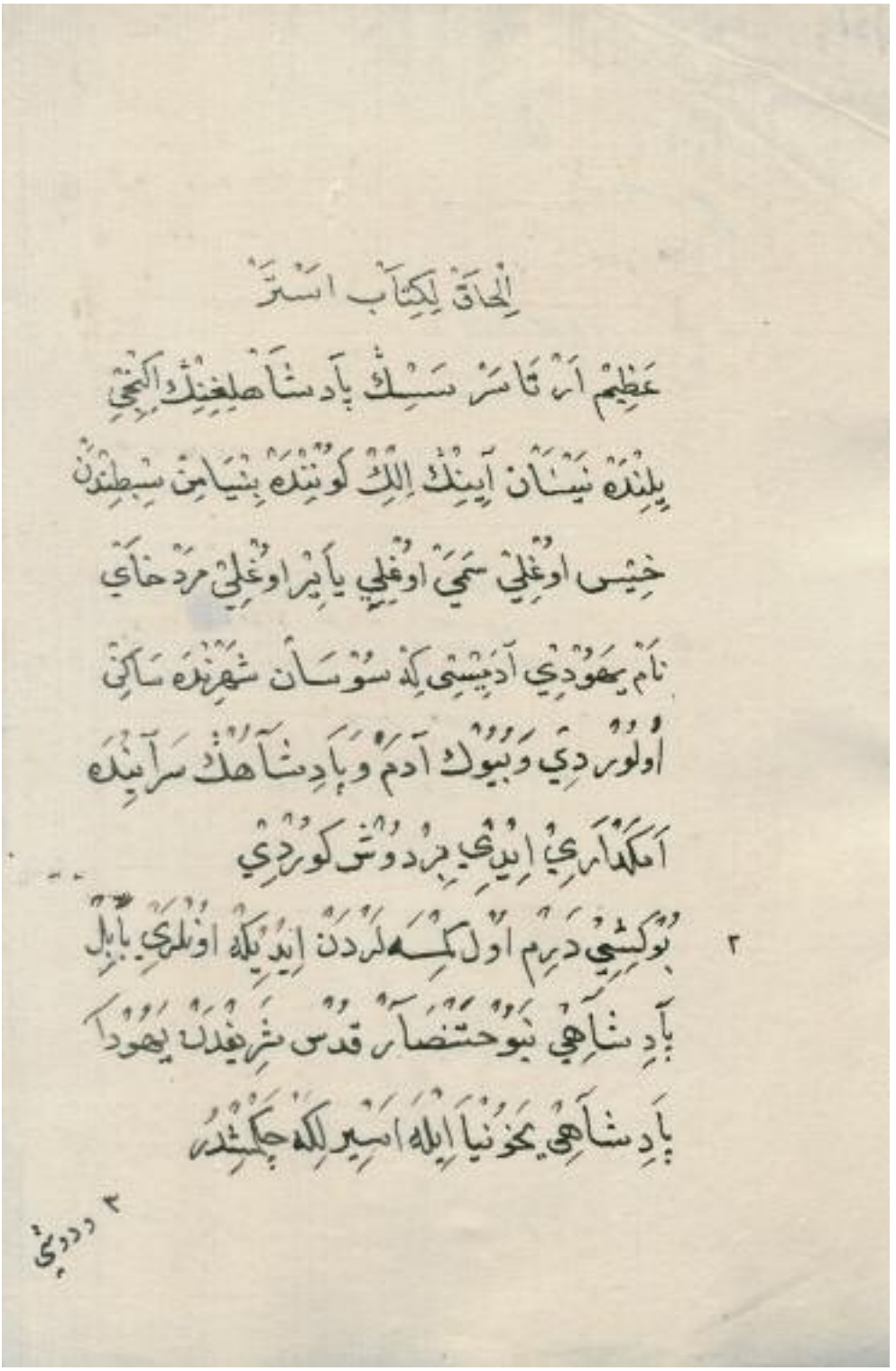

الحاق لكتاب استر

عظيم ارتاسر سسك پادشاهلغنك اكنجي
يلنده نيسان آينك الك كوننده بنيامين سبطندن
خيس اوغلي سمي اوغلي يائير اوغلي مردخاي
نام يهودي آدميسي كه سوسان شهرنده ساكن
اولوردي وبيوك آدم وپادشاهك سرآينده
امكداري ايدي بردوش كوردي
٢ بوكشي درم اول كمسه لردن ايديكه اونلري بابل
پادشاهي نبوختنصار قدس شريفدن يهودا
پادشاهي يخونيا ايله اسير لكه چكمشدر

٣ ودوشي

Ėl hak li-kitâb Ester(*)
Ester'in hak kitabı

(Evvelki Bâb)

(1)[*]ʿAzîm Ârtâsersesiŋ pâdişâhlığınıŋ ikinci yılında nisân ayınıŋ ilk gününde Binyâmin sıbtından Hîs oğlu Semi oğlu ve Yâyîr oğlu Merdhây nâm Yahûdî âdamı ki Susân şehirinde sâkin olurdu ve büyük âdam ve pâdişâhıŋ sarâyında emekdarı idi bir düş gördü

*1*Büyük Ahaşveroş'un* egemenliğinin ikinci yılında, Nisan ayının ilk gününde Bünyamin kuşağından Hiş, Semi ve Yazir oğlu Mordekay adındaki Yahudi adamı Suşan şehrinde yaşıyordu. Kralın sarayında emekçi olan bu büyük adam bir gün bir düş gördü.*

2*Bu kişi derim ol kimselerden idi ki onları Bâbil pâdişâhı Nebûhatnessâr Kuds Şerîfden Yahûdâ pâdişâhı Yehonyâ ile esîrliğe çekmişdi

*2*Bu diyorum ki; Babil kralı Nabukadnezar'ın kutsal Kudüs'ten Yahuda kralı Yekonya'yla tutsak götürülenlerden idi.*

*Veya: Artakseros(Artahşaş).

[*]: 1664 Ali Bey'in el yazmasında I. ayet önce 21. ayet olarak ve bunu takip eden ayetler de 32, 43, 53, 65 vs. olarak sıralandırılmış olup sonra üzeri çizilmiştir.

3 ve düşü ∞

(*)Önemli Not: Almanca Martin Luther Çevirisi'nin ve Ali Bey'in çevirisinde 'Ester' kitabının tam 7 Bölümden(Bab) olduğu görülüyor. Kitabı Mukaddes Şt.'inin çevirisinde ise Ester A Bölümünden başlayıp E Bölümüne kadar devam eder. Bundan başka iki kez 8. Bölüm olmak üzere tamamının 10 Bölümü kapsadığı görülüyor. Aynı usül Vulgata'da da göze çarpıyor. Bunun anlamı; bazı metin düzenlemelerinin daha sonra Vulgata'ya eklenmesi demektir.

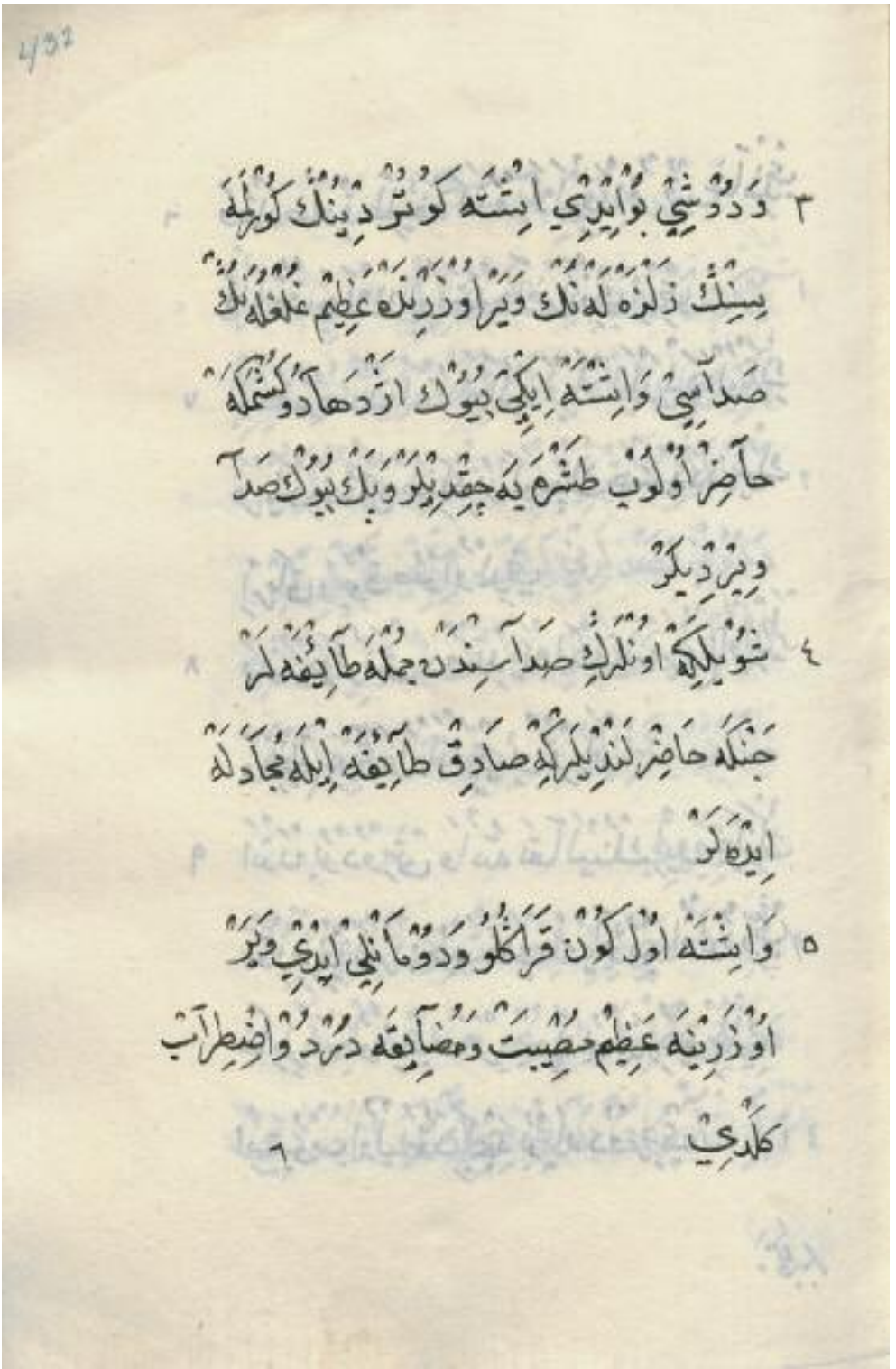

432

٣ ودوشي بو ايدي ايشته كوتردينك كورلمه
سنك زلزله نك ويرا وزرنده عظيم غلغله نك
صداسي واشته ايكي بيوك اژدها دوكشمكه
حاضر اولوب طشره يه چقديلر وبك بيوك صدا
ويرديلر

٤ شويلكه اونلرك صداسندن جمله طايفه لر
جنكه حاضرلنديلركه صادق طايفه ايله مجادله
ايده لر

٥ واشته اول كون قراكلو ودومانلي ايدي ويرا
اوزرينه عظيم مصيبت ومضايقه درد واضطراب
كلدي

3*Ve düşü buydu işte kütürdűnüŋ gürlemesiniŋ zelzeleniŋ ve yer üzerinde ʿazîm ġulguleniŋ sedâsı ve işte iki büyük ejdehâ döğüşmeğe hâzır olup taşraya çıkdılar ve pek büyük sedâ vėrdiler

*3*Düş buydu: "Gürültünün, gürlemenin, depremin ve yeryüzünde büyük kargaşalıkların sesi!.. İki büyük ejderha dövüşmeye hazır olup dışarıya çıktılar ve çok büyük ses verdiler.*

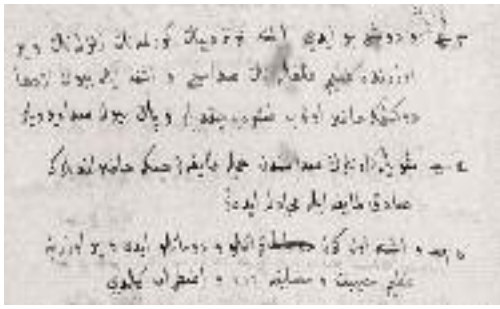

4*Şöyle ki onlarıŋ sedâsından cümle tâʾifeler cenke hâzırlandılar ki sâdık tâʾife ile mücâdele ėdeler

*4*O derece ki onların sesinden tüm milletler cenge hazırlandılar ki dost milletle savaşsınlar.*

5*Ve işte ol gün karaŋlı ve dumanlı idi ve yer üzerine ʿazîm musîbet ve müzâyaka derd ve ıztırâb geldi

*5*O gün karanlık ve dumanlıydı. Yeryüzünde büyük belalar, sıkıntılar ve kaygılarla acılar geldi.*

٦ وجمله صادق طائفه كندو بلالرندن قورقوب شاشدي
وآرتوق هلاك اولمغه حاضرلندي ايدي
٧ بو خصوصدن الله تعالیه فریاد ایلدیلرده اونلرك
فریادنصكره منكه بر كوچك چشمه دن بیوك
ارماق وچوق صو اولدي
٨ ونور هم كونش دوغدیده ادنیلر مرفوع اولدیلر
وعظیم عزتده اولنلري یوتدیلر
٩ اندن بو دوشي والله تعالینك ایده جكنك
تقدیرني كورن مردخاي اویانوب اول دوشي
خاطرنده طوتدي وهر وجهله بوندر دیو بلمك
استیوب اول بتون كیجه بویله دوردي

ایكنجی باب

6*Ve cümle sâdık tâʾife kendi belâlarından korkup şaşdı ve artık helâk olmağa hâzırlandı idi
*6*Dost milletin tümü kendi belalarından korkup şaştı! Artık onlar yok olmaya hazırlanıyorlardı.*
7*Bu husûsdan Allah Teʿâlâya feryâd eylediler de onlarıŋ feryâdından soŋra sanki bir küçük çeşmeden büyük ırmak ve çok su oldu
*7*Bu yüzden yüce Allah'ı çağırdılar. Onların çağrışından sonra sanki küçük* bir pınardan büyük bir ırmak ve çok su oldu.*
8*Ve nûr hem güneş döndü de ednalar merfuʿ oldular ve ʿazîm ʿizzetde olanları yutdular
*8*Işıkla güneş döndü, düşkünler yükseldi ve büyük görkemde olanları yuttular."*
9*Ondan bu düşü ve Allah Teʿâlânıŋ ėdeceğiniŋ takdîrini gören Mordehây uyanıp hâtırında tutdı
*9*Ondan sonra bu düşü ve yüce Allahı'ın ne yapacağını gören Mordekay uyanıp aklında tuttu.*
10*Ve her vechile bu nedir diye bilmek isteyip ol bütün gėce böyle durdu
*10*Bunun ne olduğunu bilmek isteyip o gece boyunca böyle durdu.*

*Bkz. Ekl.24/37

ikinci bâb ∞

433

ایکنجی باب

١ بو کزمردخای پادشاهك ایکی خادمی و سرایك
بکجیلری باغاتا و تارا ایله سرایده اویور ایدی
٢ و اونلرك لاقردیلرینی اشتدی هم اونلرك
درونی قصدلرینی کشف ایتدی هم بلدیکه
ارتاسرسس پادشاهك اوزرینه اللری
صالمغه حاضرلنورلر ایدی پس پادشاهه
خبر ویردی
٣ پادشاه دخی ایکیسنده تفتیش ایلدی اونلر
دخی قصهٔ اقرار ایدوب صلب اولدیلر
٤ و پادشاه بو نسنه لری سجلاتده یازدردی

İkinci Bâb

1*Bu kez Mordehây pâdişâhıŋ iki hâdemi ve sarâyıŋ bekcileri Bâġâtâ ve Târâ ile sarâyda uyur idi

*1*Bu kez Mordekay kralın iki hizmetçisi ve sarayın bekçilerinden olan Bagata ve Tara'yla sarayda uyuyordu.*

2*Ve onlarıŋ lâkırdılarını işitdi hem onlarıŋ derdini kasıdlarını keşf ėtdi hem bildi ki Ârtâserses pâdişâhıŋ üzerine ellerini salmağa hâzırlanırlar idi pes pâdişâha haber vėrdi

*2*Ve onların konuşmalarını işittiğinde onların sözlerinden ne planladıklarını anladı. Öğrendiğine göre onlar kral Ahaşveroş'a suikast hazırlığındaydılar. Ama krala haber verdi.*

3*Pâdişâh dahi ikisini de teftîş eyledi onlar dahi kıssayı ikrâr ėdip salb oldular

*3*Kral ikisini de soruşturdu. Onlar da suikastı doğrulayıp idam edildiler.*

4*Ve pâdişâh bu nesneleri sicillâtda yazdırdı

*4*Kral bu olayı kayıt defterlerine yazdırdı* ∞

مردخاي ده اونلري يازدي

٥ اندن پادشاه امر ايلديكه مردخاي سرايده خدمت
ايليه واكا بو خصوصيچون بشكشلر ويردي

٦ بوكز اغاج نسلندن اما داتا اوغلي حمان
پادشاه يانينده عزتمند ايدي ومردخايه
هم انك قومنه پادشاهك ايكي خادملري ايچون
كملك اتمكه ارار ايدي وپادشاه مكتوبلرينك
صورتي بودر

اوچنجي باب

١ عظيم پادشاه اولان ارتاسرسس هندوستاندن
تا حبشه دك يوز يكرمي يدي ايالتك ضابطلرينه

ورعايالري

Mordehây da onları yazdı
Mordehay da onları yazdı.
5*Ondan pâdişah emr eyledi ki Mordehây sarâya hizmet eyleye ve ona bu husûs içün pişkeşler vérdi
*5*Ondan sonra kral Mordekay'ın kendi sarayında hizmet etmesini buyurdu ve ona bunun için armağanlar verdi.*
6*Bu kez Âgâb neslinden Âmâdâtâ oğlu Hamân pâdişâh yanında ʿizzet-mend idi ve Mordehâya hem onuŋ kavimine pâdişâhın iki hademleri içün kemlik étmeğe arar idi ve pâdişâh mektûblarınıŋ sureti budur
*6*Bu kez kralın yanında onurlu biri olan Amadata oğlu Haman, Mordekay'a, onun halkına ve kralın iki hizmetçilerine kötülük yapmaya fırsat kolluyordu. Kral mektuplarının kopyası budur:*

Üçüncü Bâb
1*ʿAzîm pâdişâh olan Ârtâserses Hindûstândan tâ Habeşe dek yüz yirmi yedi eyâletiŋ zâbitlerine
1"Büyük kral Aheşveroş, Hindistan'dan Habeşistan'a dek yüz yirmi yedi eyaletin yöneticilerine ∞*

ve riʿâyâları ∞

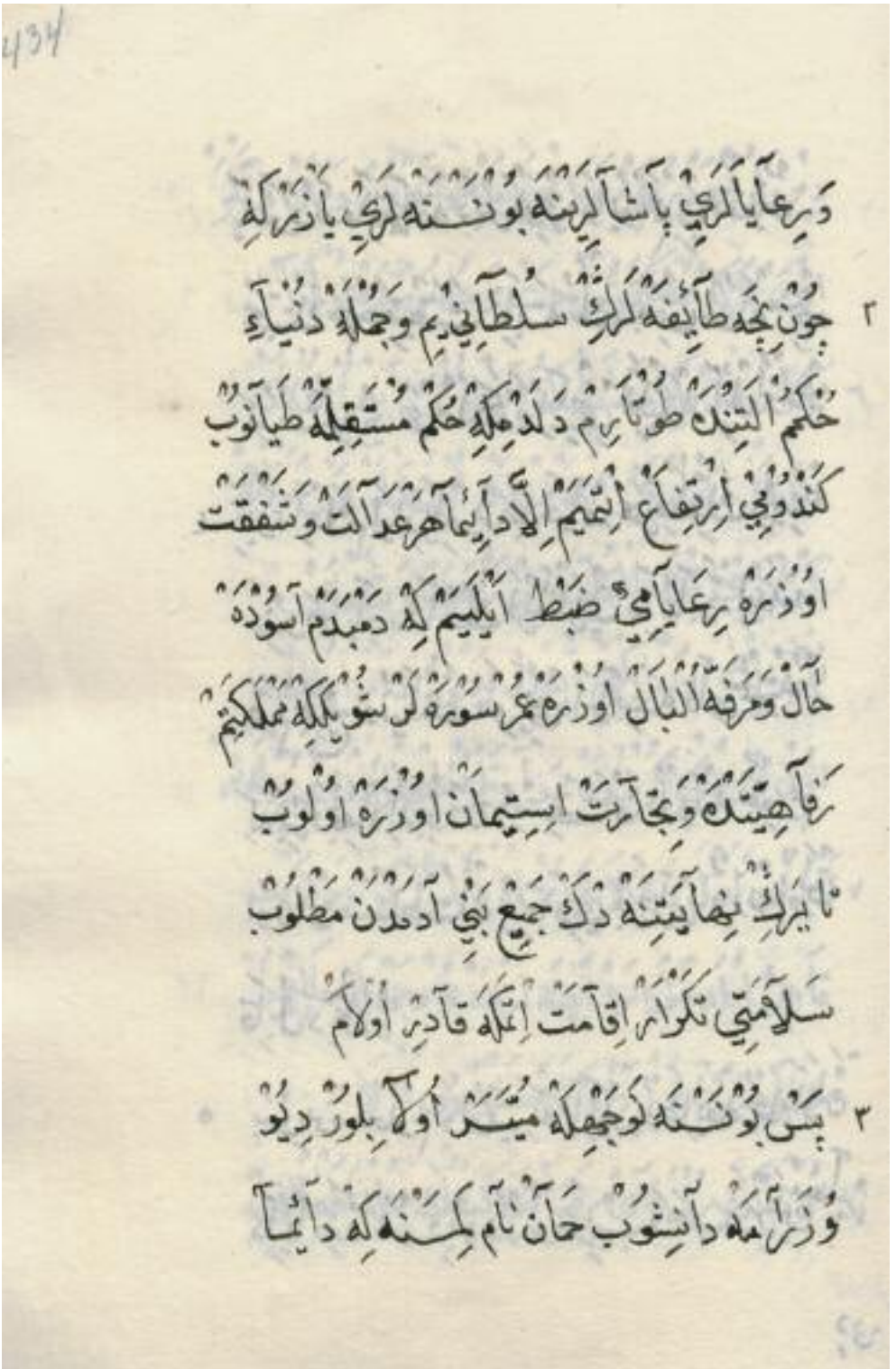

434

ورعایالری پاشالرینه بونسنه لری یازرکه

٢ چون نجه طایفه لرك سلطانی یم وجمله دنیاء

حکمم التنده طوتارم دلدمکه حکم مستقلمه طیانوب

کندومی ارتفاع ایتمیم الا دایما هر عدالت وشفقت

اوزره رعایامی ضبط ایلیم که دمبدم آسوده

حال ومرفه البال اوزره عمر سوره لر شویلکه مملکتم

رفاهیتده وتجارت استیمان اوزره اولوب

تا یرك نهایتنه دك جمیع بنی آدمدن مطلوب

سلامتی تکرار اقامت ایتمکه قادر اولام

٣ پس بونسنه نوجهله میسر اولا بلور دیو

وزرامه دانشوب حمان نام کمسنه که دایما

ve riʿâyâları pâşâlarına bu nesneleri yazar ki
ve halkı paşalarına bu şeyleri yazıyor.
2*Çün niçe tâʾifelerin sultânıyım ve cümle dünyâyı hükm altında tutarım diledim ki hükm ü müstakilime dayanıp kendimi irtifâʿ ėtmeyem illâ dâʿimâ her ʿadâlet ve şefkât üzere riʿâyâmı zabt eyleyem ki dembedem âsûde hâl ve müreffehü'l-bal üzere ʿömr süreler şöyle ki memleketim refâhiyetde ve ticâret istîmân üzere olup tâ yerin nihâyetine dek cemʿi Benî Âdemden matlûb selâmeti tekrar ikâmet ėtmeğe kâdir olam
*2*Çünkü birçok milletlerin egemeniyim ve tüm dünya yönetimimdedir. Diledim ki, mutlak yetkime dayanıp kendimi yüceltmeyim. Ama daima her türlü adalet ve sevecenlikle halkımı yöneteyim ki zaman zaman huzurla, rahat bir yaşam sürsünler. Şöyle ki; refahta ve ticarette güvevine sığınılan bir ülke olarak tâ dünyanın sonuna dek tüm insanlardan istenen huzuru yeniden kurabileyim.*
3*Pes bu nesne ne vechile müyesser olabilir diye vüzerâma danışıp Hamân nâm kimesne ki dâʾimâ
*3*Şimdi bu şeyler nasıl olabilir? Diye vezirlerime danışıp; Haman adındaki kimse ki ∞*

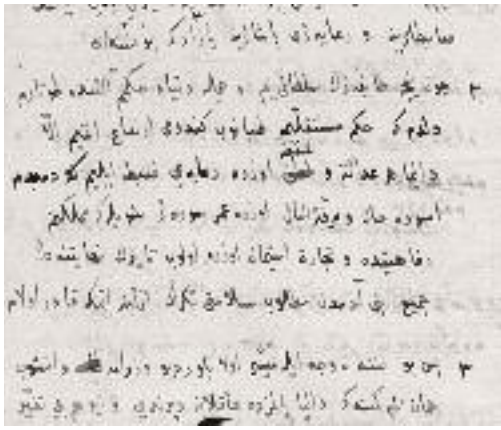

daima ∞

یانمزده عاقلانه دبرندی وایوهم بی تغییر
محبتك هم حقیقت ثابته نك بعض نمونه سنی
كوستردی هم مملكتده ایكنجی تمكینه نایل اولدی
٤ بزه اعلام ایلدیكه بر بدخواه وهر ملتك دیننه
ضد هم پادشاهك فرمانلرینی دائما رد ایدن
قوم جمیع دنیانك طوایفی آراسنه قارشمشدر
كه بر وجهله كه بزدن استحسان اوزره تقویم
اولنان سلطنتك اتحادی برقرار اوزره اولمق
قابل دكلدر
٥ پس بزه معلوم اولوب كه یالكز بو طایفه جمله آدملره
دائما ضددر وبردرلو غریب وهپ غیریلره مغایر

دین

yanımızda ʿâkilâne deprendi ve íyi hem bîtaġayyür muhabbetiŋ hem hakîkat-ı sabiteniŋ baʿzı nümûnesini gösterdi hem memleketde ikinci temekküne nâʾil oldu

yanımızda akıllıca yürüdü. İyi, değişmez sevgisinin, sağlam gerçekliğinin bazı örneklerini gösterdi ve ülkede ikinci adam oldu.

4*Bize iʿlâm eyledi ki bir bed-hevâh ve her milletiŋ dînine zıdd hem pâdişâhıŋ fermânlarını daʿimâ redd ėden kavm cemʿi dünyânıŋ tavâîfi arasına karışmışdır ki bir vechile ki bizden istihsân üzere takvîm olunan saltanâtıŋ ittihâdı bir karar üzere olmak kâbil değildir

*4*Bize bildirildiğine göre kötü hevesli, her milletin dinine karşı kralın buyruğunu her zaman reddeden bir millet; tüm dünyanın milletleri arasına karışmıştır. Bu şekilde bizden iyi olması gereken yönetimin ve yenilenen egemenlik birliğinin bir arada olması olanaksızdır.*

5*Pes bize maʿlûm olup ki yalıŋız bu tâʾife cümle âdamlara dâʾimâ zıddır ve bir dürlü ġarîb ve hep ġayrılara muġâyir

*5*Böylece biz biliyoruz ki yalnız bu millet tüm insanlara karşı, bir şekilde yabancı ve tüm diğerlerinden başka* ∞

dîn-i ∞

435

دین کوزه درهم مصالحمزه بدخواهدر ویمان شرتلر
ایدر تاکه مملکتمز راحت وحضورده اولمیا
٦ بیورر دومکه مصالح کزاریمز وثانیمز اولان
حمانك مکتوبلری ایله اعلام اولنانلر هپ عورتلری
اولادی ایله بالکلیه بی مرحمت وشفقت
بوییلك اون ایکنجی اینك یعنی ادار اینك
اون دردنجی کوننده عدا وتلو قلیجلردن کچوریله لر
٧ تاکم بزه اول وحالا عدو اولانلر بو کونده موت
قاهر ایله مزاره اینه لرده بو وجهله حالیمز
رفاهیت اوزره وبلا تشویش اولا
٨ اوزمان مردخای رب تعالینك جمله افعالنی

dîn gözedir hem mesâlihimize bed-hevâhdır ve yaman şirretler èder tâ ki memleketimiz râhat ve huzûrda olmaya
din gözetiyor, hem işlerimize kötü bakıyor, kötülükler ediyor. Ta ki ülkemiz rahat ve huzurda olmasın.
6*Buyurdum ki mesâlihiŋiz erimez ve şânımız olan Hamânıŋ mektûbları ile iʿlâm olunanlar hep ʿavratları evlâdı ile bi'l-külliye bî-merhâmet ü şefkât bu yılıŋ on ikinci ayınıŋ yaʿni Âdar ayınıŋ on dördüncü gününde ʿadâvetli kılıçlardan geçirileler
*6*Buyurdum ki işleriniz erimez. Onurumuz olan Haman'ın mektuplarıyla bildirilmiş olunanlar tüm kadınları ve çocuklarıyla acımasızca bu yılın on ikinci ayının; yani Adar ayının on dördüncü gününde düşmanca kılıçlardan geçirilsinler.*
7*Tâ kim bize evvel ve hâlâ ʿadüvv olanlar bir günde mevt-i kâhr ile mezâra ineler de bu vechile hâlimiz refâhiyet üzere ve bilâ-teşvîş ola
*7*Böylece bize önceden ve şimdi düşman olanlar bir günde büyük bir acıklı ölümle mezara insinler. Bu şekilde durumumuz huzur içinde bozulmadan olur."*
8*O zamân Mordehây Rabb-i Teʿâlânıŋ cümle efʿâlini
*8*O zaman Mordekay yüce Rab'bin tüm işlerini* ∞

ذكر ايدوب اكا دعا ايلدي

٩ وددیکه یا رب یا رب وهر شیئه قادر پادشاه
جمله اشیا سنك الکده در واکر سن اسرائیلی خلاص
اتمك استرسك سکا کمسه مقاومت ایده مز

١٠ زیرا سن یری کوکی وکوك التنده اولان هر عجایبی
یراتدك

١١ وسن هر شیئك ربی سن هم سکا که رب سن کمسه
مقاومت ایده مز

١٢ هر شیئی سکا معلومدر بلورسن یا رب که بونی
نه افترا نه غرور نه طلب عزت ایچون ایتدمکه
متکبر جمانه سرفرو اتمدم

١٣ چون اسرائیل

zikr ėdip ònŋa duʿâ eyledi
anarak O'na dua etti.
9*Ve dėdi ki yâ Rabbi yâ Rabbi ve Her Şeyʾe Kâdir Pâdişâh cümle eşyâ seniŋ elindedir ve eğer sen İsrâʾėli halâs ėtmek isterseŋ saŋa kimse mukâvemet ėdemez
*9*Ve dedi ki: " -Ya Rabbi, ya Rabbi! Ve 'Her Şeye Gücü Yeten Kral' tüm eşya senin elindedir. Eğer sen İsrail'i kurtarmak istiyorsan sana kimse karşı gelemez.*
10*Zîrâ sen yeri göğü ve gök altında olan her ʿacâʾibi yaratdıŋ
*10*Çünkü sen yeri göğü ve gök altında olan her şaşılası şeyi yarattın.*
11*Ve sen her şeyʾiŋ Rabbisin hem saŋa ki Rabbisin kimse mukâvemet ėdemez
*11*Sen her şeyin Rabbi'sin ve sen ki Rabbi'sin! kimse karşı koyamaz.*
12*Her şeyʾ saŋa mâʿlûmdur bilirsin yâ Rabb ki bunu ne iftirâʾ ne ġurûr ne taleb-i ʿizzet içiŋ ėtdim ki mütekebbir Hamâna serfürû ėtmedim
*12*Her şey sence biliniyor. Biliyorsun ki ya Rabb! Bunu ne yalanla, ne kibirle, ne de böbürlenmek için istedim ve dik başlı Haman'a baş eğmedim.*

13 çün İsrâʾėl ∞

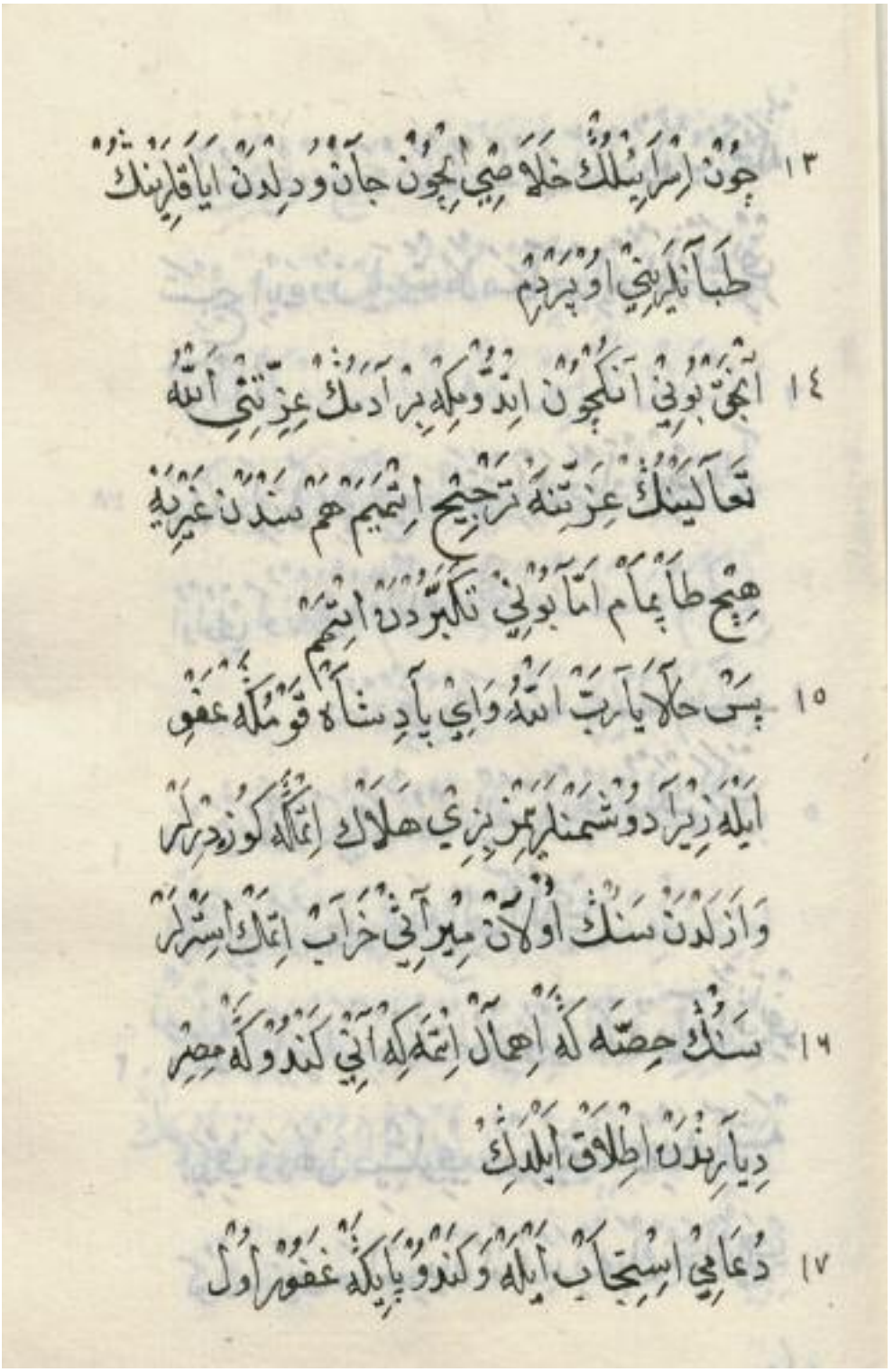

١٣ چون اسرائيلك خلاصي ايچون جان و دلدن اياقلرينك
طبانلريني اوپردم

١٤ انجق بوني انكچون ايتدومكه بر آدمك عزتني الله
تعالينك عزتنه ترجيح ايتميم هم سندن غيريه
هيچ طاپمام اما بوني تكبردن ايتمم

١٥ پس حالا يا رب الله واي پادشاه قومكه عفو
ايله زيرا دوشمنلريمز بزي هلاك ايتمكه كوزدرلر
وازلدن سنك اولان ميراثي خراب ايتمك استرلر

١٦ سنك حصه كه اهمال ايتمه كه اني كندوكه مصر
ديارندن اطلاق ايلدك

١٧ دعامي استجاب ايله وكندو پايكه غفور اول

13*Çün İsrâʾèliŋ halâsı içiṅ cân-ü dilden ayaklarınıŋ tabânlarını öperdim
*13*Çünkü İsrail'in kurtuluşu için can ve dilden ayaklarının tabanlarını öperdim.*
14*Ancak bunu ònuŋçiṅ ètdim ki bir âdamıŋ ʿizzetiŋi Allah Teʿâlânıŋ ʿizzetine tercîh ètmeyem hem senden ġayrıya hîç tapmam âmmâ bunu tekebbürden ètmem
*14*Ancak bunu bu yüzden yaptım ki bir insanın onurunu yüce Allah'ın onuruna tercih etmeyim. Hem senden başkasına hiç tapmam. Ama bunu kibirlenmeden yapmam.*
15*Pes hâlâ yâ Rabb Allah ve èy pâdişâh kavmine ʿafv eyle zîrâ düşmanlarımız bizi helâk ètmeğe gözedirler ve ezelden seniŋ olan mîrâsını harâb ètmek isterler
*15*Şimdi ya Rab Allah ve ey kral! Halkını bağışla. Çünkü düşmanlarımız bizi yok etmeye çalışıyorlar ve başlangıçtan senin olan mirasını yıkmak istiyorlar.*
16*Seniŋ hisseŋe ihmâl ètme ki ònu̇ kendiŋe Mısır diyârından ıtlâk eyledіŋ
*16*Senin payını göz ardı etme! Çünkü onu Mısır'dan salıverdin.*
17*Duʿâmı isticâb eyle ve kendi̇ yapıŋa ġafûr ol
*17*Duamı kabul et ve kendi yapına çok bağışla ∞*

وَ يَاسُمُزِي سُورَهْ دُونْدُرْ كِهْ حَيَاتَدَهْ اُولُوبْ اِسْمُكَهْ
تَسْبِيحْ اِيدَهْ وُزْ يَا رَبْ كُلْ سَكَا حَمْدْ اِيدَنْلَرْكْ اَغْزِينِي
مَحْوْ اَيْلَمَهْ

١٨ جُمْلَهْ اِسْرَائِيلْ دَخِي جَمِيعْ طَاقَتِي اِيلَهْ فَرْيَادْ اِتْدِي زِيرَا
اُولُومِي كُوزْلَرِي اُوكْنَدَهْ اِيدِي

دُرْدُنْجِي بَابْ

١ اَسْتَرْ مَلَكَهْ دَخِي كَنْدُوءِ بِالضَّرُورِي اُولْمَكْ كَرَكْ
اِيدُوكِنِي كُورُوبْ رَبَّهْ اِلْتِجَا اَيْلَدِي

٢ وَكَنْدُو فَاخِرْ اَثْوَابِنْدَنْ صُوينُوبْ دَرْدُو يَاسْ اَثْوَابِنِي
كَيْدِي وَدُهْنْ طَيِّبْلَرِي سُورِينْجَكْ يَرِينَهْ بَاشِنَهْ
كُولْ وَتَرْسْ صَاچْدِيدَهْ كَنْدُو بَدَنِنَهْ بِكْ جَفَا اَيْلَدِي

وكندو

ve yasımızı sürura döndür ki hayvâtda olup ismine tesbih ėdeviz yâ Rabb gel saŋa hamd ėdenleriŋ ağzını mahv eyleme
ve yasımızı sevince döndür ki yaşayıp adını analım. Ya Rab! Gel sana şükredenlerin ağzını kapatma.
18*Cümle İsrâʾėl dahi cemʿi tâkati ile feryâd ėtdi zîrâ ölümü gözleri öŋünde idi
*18*Tüm İsrail var gücüyle yalvardı. Çünkü yok olmaları gözlerinin önündeydi.*

Dördüncü Bâb
1*Ester melike dahi kendİyi bi'z-zarûrî olmak gerek idiğini görüp Rabbe ilticâʾ eyledi
*1*Kraliçe Ester de kendisinin zorunlu olması gerektiğini görüp Rab'be sığındı.*
2*Ve kendİ fâhir esvâbından soyunup derd ve yas esvâbını gėydi ve dühn-i tayyibleri sürünecek yerine başına kül ve ters saçdı da kendİ bedenine pek cefâʾ eyledi
*2*Kendi övünç giysilerinden soyunup keder ve yas giysilerini giydi; mis kokulu yağlar sürüneceğine, başına külle tezek saçıp bedenine çok güçlük verdi;* ∞

ve kendİ ∞

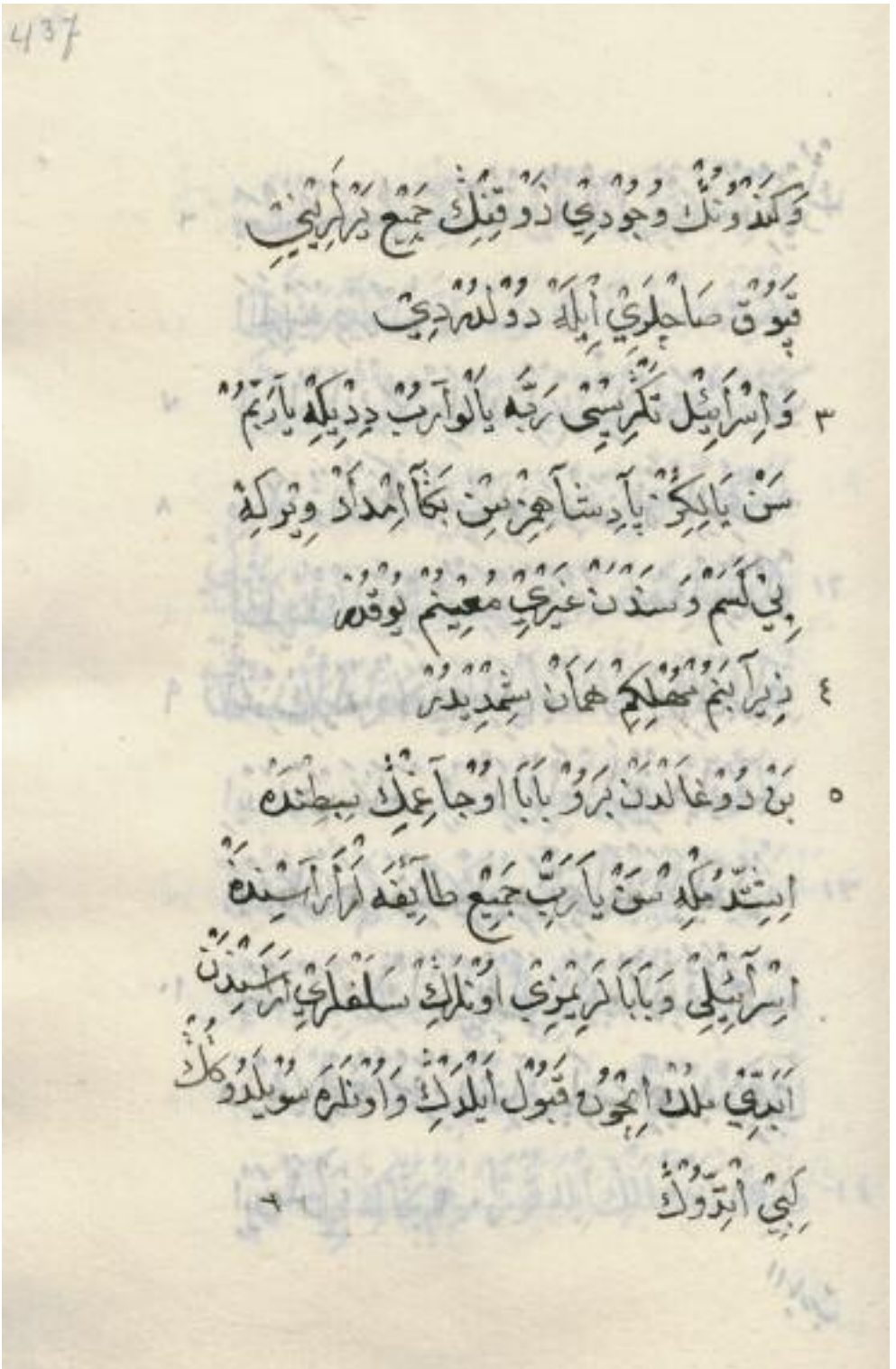

وكندونك وجودي ذوقنك جميع يرلريني
قپوق صاچلري ايله دولدردي
٣ واسرائيل تكريسي ربه يالوارب ديديكه يا ربم
سن يالكز پادشاهمزسن بكا امداد ويركه
بي كسم وسندن غيري معينم يوقدر
٤ زيرا بنم مهلكم همان شمديدر
٥ بن دوغالدن برو بابا اوجاغمك سبطنده
اشتدمكه سن يا رب جميع طايفه لر اراسنده
اسرائيلي وبابالريمزي اونلرك سلفلري اراسندن
ابدي ملك ايچون قبول ايلدك واونلره سويلدوكك
لبي اتدوك

ve kendiniŋ vücûdu zevkiniŋ cemʿi yerlerini köpük saçları ile doldurdu
ve bedeninin tüm güzel yerlerini lüle lüle saçlarıyla doldurdu.
3*Ve İsrâʾėl Taŋrısı Rabbe yalvarıp dėdi ki yâ Rabbim sen yalıŋız pâdişâhımızsın baŋa imdâd vėr ki bî-kesem ve senden ġayrı muʿayyinim yokdur
*3*Ve İsrail Tanrısı Rabbe yalvarıp dedi ki: -Ya Rabbim! Sen yalnız kralımızsın, bana yardım et; kimsesizim ve senden başka gözeticim yoktur.*
4*Zîrâ benim mühlikim hem-ân şimdiden
*4*Çünkü benim ölümüm hemen şimdiden...*
5*Ben doğaldan berî baba ocağımıŋ sıbtında işitdim ki sen yâ Rabbi cemʿi tâʾifeler arasından İsrâʾėli ve babalarımızı onlarıŋ selefleri arasından ebedî mülk için kabûl eyledіŋ ve onlara söylediğiŋ gibi ėtdiŋ
*5*Ben doğalıdan beri atalarımın oymağında duydum ki sen ya Rabbi! Tüm milletler arasında İsrail'i ve atalarımızı -ondan öncekiler arasından- sonsuz mülk için benimsedin ve onlara dediğin gibi yaptın.*

6*Pes hâlâ huzûruŋda günâh eyledik ki bizi düşmânlarımızıŋ ellerine vėrdiŋ
*6*Şimdi biz senin önünde suçlu olduk. Bu yüzden düşmanların elinde tutsağız.*
7*Zîrâ onlarıŋ ilâhlarına tekerrüm ėtdik haksıŋ yâ Rabb
*7*Çünkü onların putlarına eğildik. Doğrusun ya Rab!*
8*Ve hâlâ kulluğumuzuŋ acılığı yetişmez illâ ellerini putperestleriŋ elleri üzerine koyup ʿahd ėtdiler ki
*8*Şimdi köleliğimizin acılığı yetmediği gibi; bir de ellerini putperestlerin elleri üzerine koyup and içtiler:*
9*Ağzıŋ ile olan fermânı ki bozalar ve mîrâsıŋı berbâd ėdeler hem saŋa hamd ėdenleriŋ ağızları kapayıp beytiŋiŋ hem mezbâhıŋıŋ ʿizzetiŋi itfâʾ eyleyeler
*9*Ağzından çıkan sözü bozmak, mirasını yok etmek, sana açılan ağızları susturmak ve kendi 'Evi'nin hem mezbahının onurunu söndürmek için...*
10*Ve putperestleriŋ ağızlarını açalar ki putperestleriŋ kuvvetlerini vasf ėdeler de bir nefsânî pâdişâhı ebeden ʿacîb ėdeler
*10*Putperestlerin ağızlarını açarak putperestlerin güçlerini anlatsınlar ve bedenin arzularıyla dolu bir kralı sonsuza dek putlaştırsınlar.*

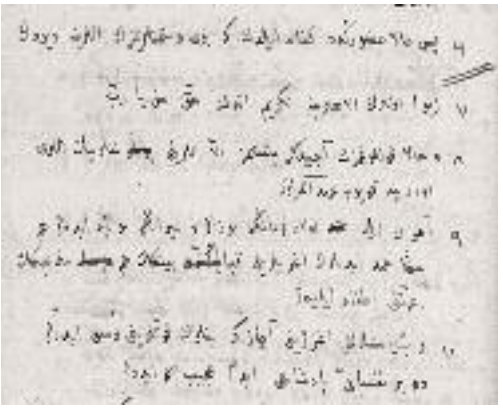

ya Rabbi ∞

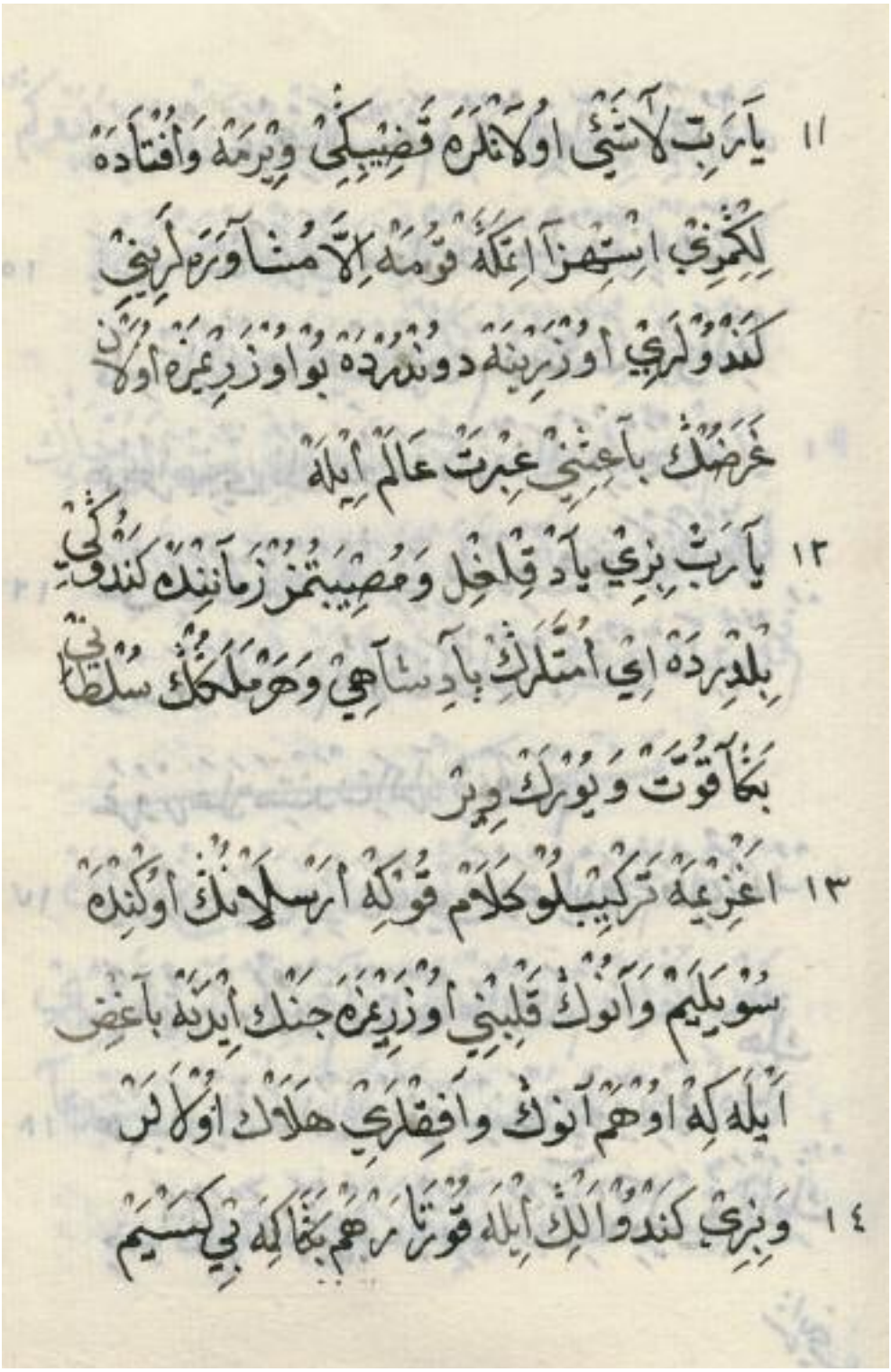

١١ يا رب لا شيء اولانلره قضيبكي ويرمه وافتاده
لكمزي استهزا اتمكه قومه الا مشاوره لريني
كندولري اوزرينه دوندرده بو اوزريمزه اولان
غرضك باعثني عبرت عالم ايله
١٢ يا رب بزي ياد قلغل ومصيبتمز زماننده كندوكي
بلدرده اي امتلرك پادشاهي وهر ملكك سلطاني
بكا قوت ويورك وير
١٣ اغزيمه تركيبلو كلام قوكه ارسلانك اوكنده
سويليم وانوك قلبني اوزريمزه جنك ايدنه باغض
ايله كه اوهم انوك وافقلري هلاك اولالر
١٤ وبزي كندو الك ايله قورتار هم بكا كه بي كسيم

11*Yâ Rabbi lâ şeyʾ olanlara kazîbiŋi vèrme ve üftâdeliğimizi istihzâ ètmeğe kurma illâ müşâvereleriŋ kendileri üzerine dönder de bu üzerimize olan ġarazıŋ bâisini ibret-i ʿâlem eyle

*11*Ya Rabbi! Değersiz olanlara yöneticiliğini verme ve düşkünlüğümüzle alay etmeği kurma. Ama kesinlikle sözbirliği ettikleri şeyleri kendi başlarına döndür ki, bu üzerimize kinin sebepçisini dünyaya bir ders yap.*

12*Yâ Rabb bizi yâd kılgil[+] ve musîbetimiz zamânında kendiŋi bildir de èy ümmetleriŋ pâdişâhı ve her memleketiŋ sultânı baŋa kuvvet ve yürek vèr

*12*Ya Rabbi! Bizi an ve sıkıntılarımız zamanında kendini bildir. Ey milletlerin kralı ve her ülkenin beyi! Bana güç ve yürek ver.*

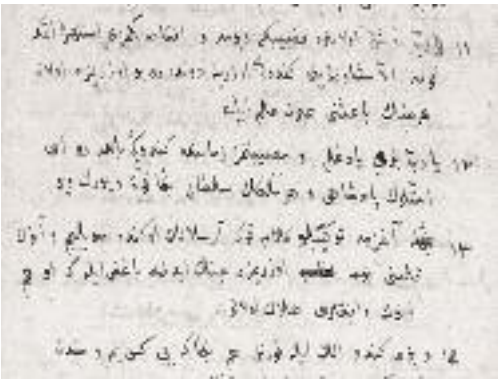

13*Ağzıma terkîbli kelâm ko ki arslânıŋ önüŋde söyleyem ve ònuŋ kalbini üzerimize cenk èdene buğz eyle ki o hem ònuŋ âfikleri helâk olalar

*13*Ağzıma düzenli sözler koy ki aslanın önünde söyleyeyim ve onun yüreğini üzerimize cenk edenlere karşı çevir ki o ve onun yalancıları yok olsunlar.*

14*Ve bizi kendi elin ile kurtar hem baŋa ki bî-kes em

*14*Bizi kendi elinle kurtar, bana ki yalnızım*

+bkz. Ali Bey'in 1664 el yzısında '*bizi yâd kıl*'.

∞

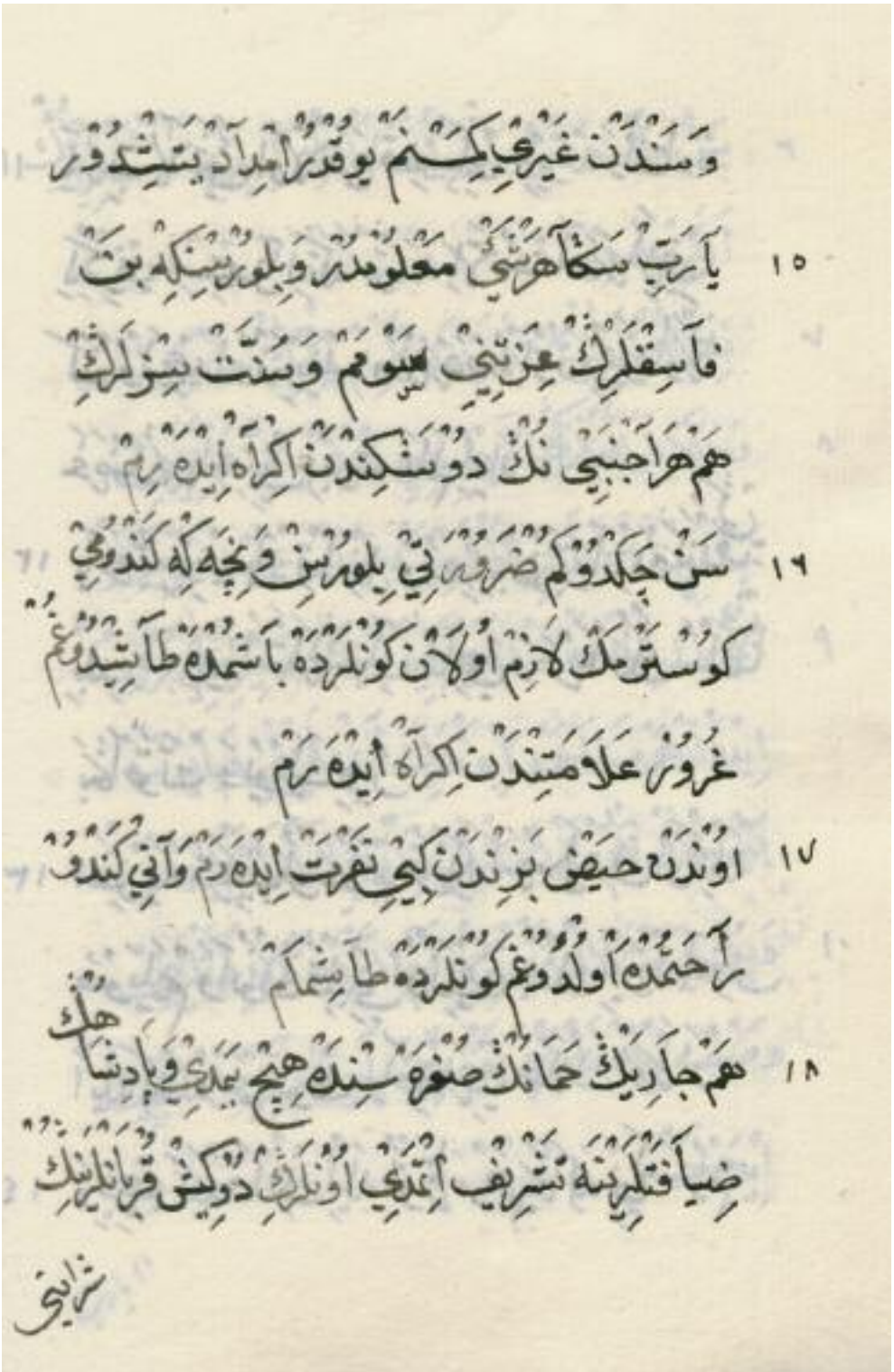

وسندن غیری یکسنم یوقدر امداد یتشدور

۱۵ یارب سکا هرشی معلومدر ویلورسنکه بن

فاسقلرك عزتی سیومم وسندن سزلرك

هم هراجنبی نك دوشکندن اکراه ایدرم

۱۶ سن جکدوکم ضرورتی یلورسن وبنجه که کندومی

کوسترمك لازم اولان کونلرده باشمدن طاشیدوغم

غرور علامتندن اکراه ایدرم

۱۷ اوندن حیضی بزندن کیی تفرت ایدرم وآنی کندو

راحتمدن اولدوغم کونلرده طاشمام

۱۸ هم جاریلرك حمانك صنوه سنك هیچ یمدی وپادشاهك

ضیافتلرینه تشریف اعتدی اونلرك دوکیشی قربانلرینك

ترجمه

ve sendeŋ ġayrı kimsem yokdur imdâd yetişdir
ve senden başka imsem yoktur yardım yetiştir.
15*Yâ Rabbi saŋa her şeyʾ maʿlûmdur ve bilirsin ki ben fâsıkların ʿizzetini sevmem ve sünnetsizleriŋ hem her ecnebîniŋ döşeğinden ikrâh ėderim
*15*Ya Rabbi! Sana her şey açıktır. Biliyorsun ki ben kötülerin onurlandırılmasını sevmem. Sünnetsizlerin ve her yabancının yatağından iğrenirim.*
16*Sen çekdiğim zarûreti bilirsin ve niçe ki kendimi göstermek lâzım olan günlerde başımda taşıdığım ġurûr ʿalâmetinden ikrâh ėderim
*16*Sen çektiğim zorunlu sıkıntıyı biliyorsun. Çünkü kendimi göstermem gereken günlerde, başımda taşıdığım gurur tacından tiksiniyorum.*
17*Ondan hayz bezinden* gibi nefret ėderim ve ònu kendi rahâtımda olduġum günlerde taşımam
*17*Ondan adet bezinden* tiksindiğim gibi nefret ediyor ve onu resmî olmayan günlerden başka hiç bir günde taşımıyorum.*
18*Hem câriyeŋ Hamânıŋ sofrasında hîç yemedi ve pâdişâhıŋ ziyâfetlerine teşrîf ėtmedi onlarıŋ döküş kurbânlarınıŋ
*18*Ben cariyen, Haman'ın sofrasında hiç yemedi ve kralın ziyafetlerine katılmadı. Onların döküş kurbanlarının* ∞

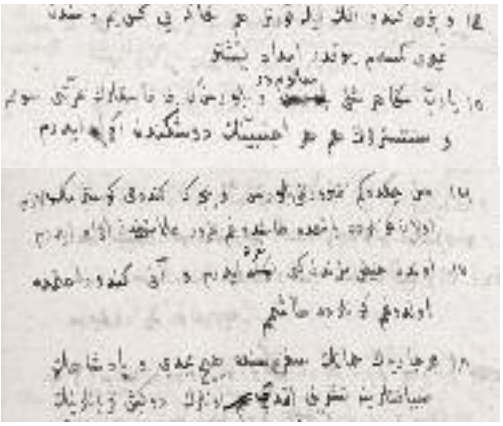

*Kitabı Mukaddes Şt. Çevirisi: Bkz. S. 50, 27. ayet: '*Pis bir paçavraymış'* gibi ondan tiksiniyorum.
Adet bezi(Pet): Kadınların peryodu zamanında kullandıkları hijyenik bez.

şarâbını ∞

şarâbını içmedi hem ki kenîzeŋiŋ buraya göçürüldüğüm gündeŋ berî senden ġayrı kimse ile mesrûr olmadı İbrâhîmiŋ Taŋrısı Rabb ü Teʿâlâ

şarabından içmedi; hem genç kızken buraya getirildiğim günden beri senden başka biriyle sevinmedi. İbrahim'in Tanrısı yüce Rabb.

19*Yâ Allah sen ki hepisinden ziyâde kavîsin meyʾûslarıŋ âvâzını isticâb eyle de bizi bed fâʾilleriŋ elinden beni dahi korkumdan halâs eyle

*19*Ey Allah! Sen ki tümünden daha güçlüsün; umutsuzların sesine kulak ver de bizi kötü işçilerin ellinden ve beni de korkumdan kurtar.*

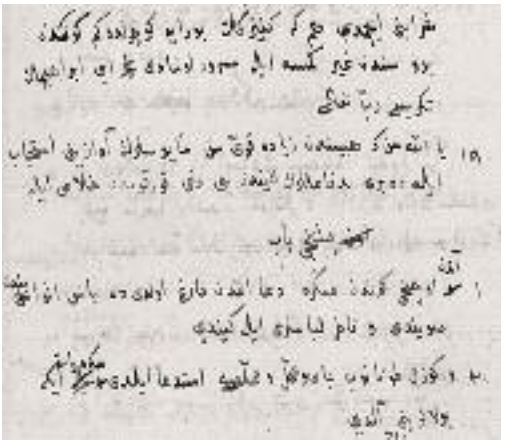

Beşinci Bâb

1*Ondan üçüncü günden soŋra duʿâ ėtmeden fâriġ oldu da yas esvâbıŋdan soyundu ve fâhir libâslar ile gėyindi

*1*Ondan sonra Ester üçüncü günde duayı bıraktı. Yas giysilerini çıkardı ve onur giysilerini giydi.*

2*Ve güzel donanıp Basîr-el-Küllü ve'l-Muhlise istidʿâ eyledi soŋra yanına iki bulalarını aldı

*2*Ve tam takır donanıp 'Her Şeyi Bilen Has Dost'a yöneldi. Sonra yanına iki hizmetçi kızı da aldı.*

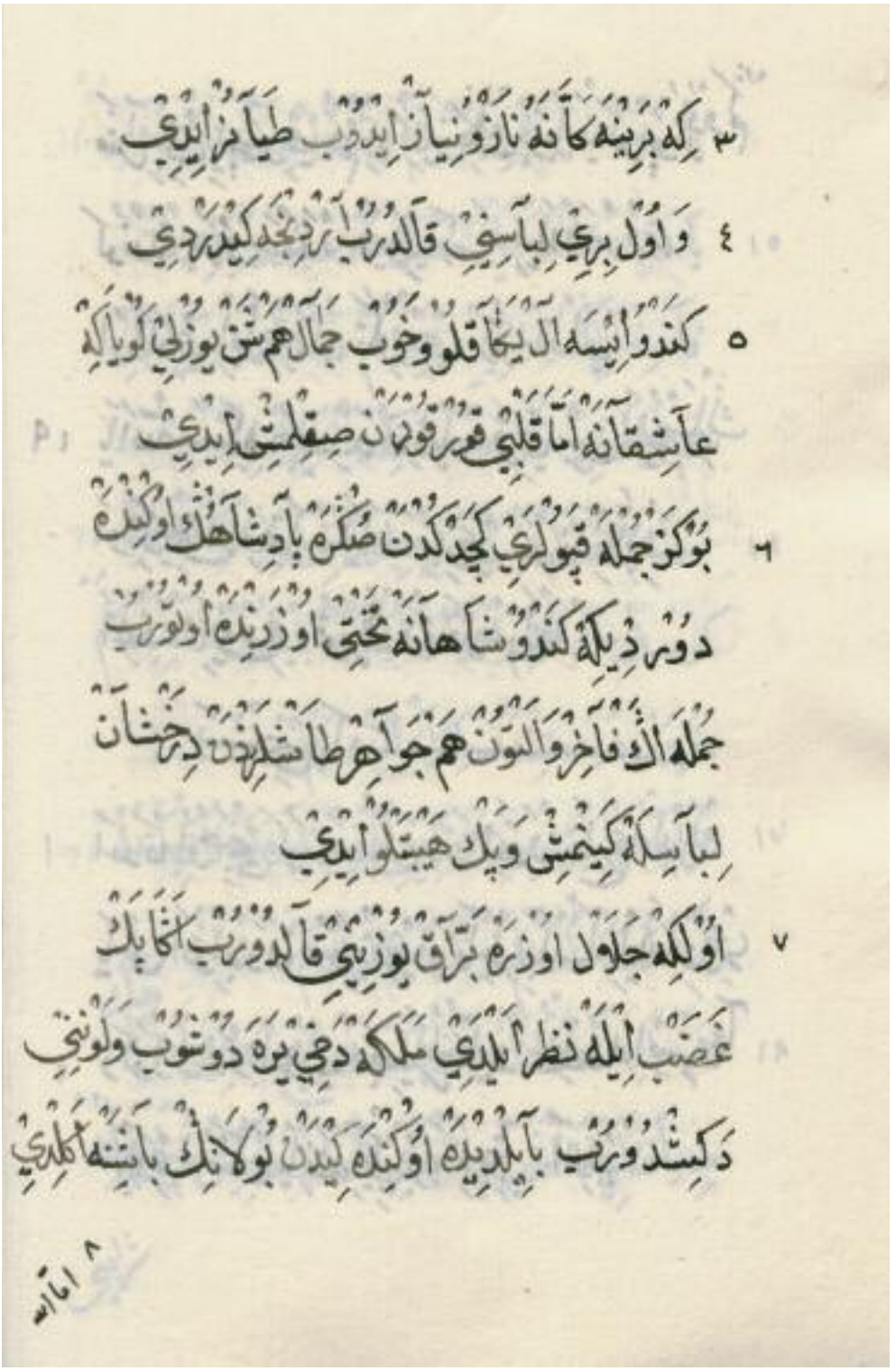

3*Ki birine kâne ü nâz ve niyâz ėdip dayanır idi
*3*Biriyle nazlı nazlı konuşup yaslanıyordu.*
4*Ve ol biri libâsını kaldırıp ardınca giderdi
*4*Öbürü de eteğini kaldırıp ardınca gidiyordu.*
5*Kendi ise al yaŋaklı ve hûb cemâl hem şen yüzlü gûyâ ki ʿâşıkâne âmmâ kalbi korkudan sıkılmış idi
*5*Kendisi al yanaklı, çok güzel ve güleç yüzlü; sanki aşıkmış gibi duruyordu. Ama yüreği korkudan sıkılmıştı.*
6*Bu kez cümle kapĩları geçdikden soŋra pâdişâhıŋ öŋünde durdı ki kendi şâhâne tahtı üzerinde oturup cümle en fâhir ve altĩn hem cevâhir taşlarından dirahşân libâs ile gėyinmiş ve pek heybetli idi
*6*Bu kez tüm kapıları geçtikten sonra kralın önünde durdu. Kendisi görkemli tahtı üzerinde oturmuştu. En güzel, tüm altından, kıymetli taşlarla bezenmiş ve parlak giysilerle giyinmiş çok görkemliydi.*
7*Ol ki celâl üzere berrâk yüzünü kaldırıp öŋa pek ġazab ile nazar eyledi melike dahi yere düşüp ve levnini değişdirip bayıldı da öŋünde giden bulanıŋ başına eğildi
*7*O hiddetli berrak yüzünü kaldırıp kraliçe Ester'e öfkeyle baktı. Kraliçe de yere düşüp, rengini değiştirerek bayıldı ve önünde giden hizmetçinin başına eğildi.*

8 âmmâ ∞

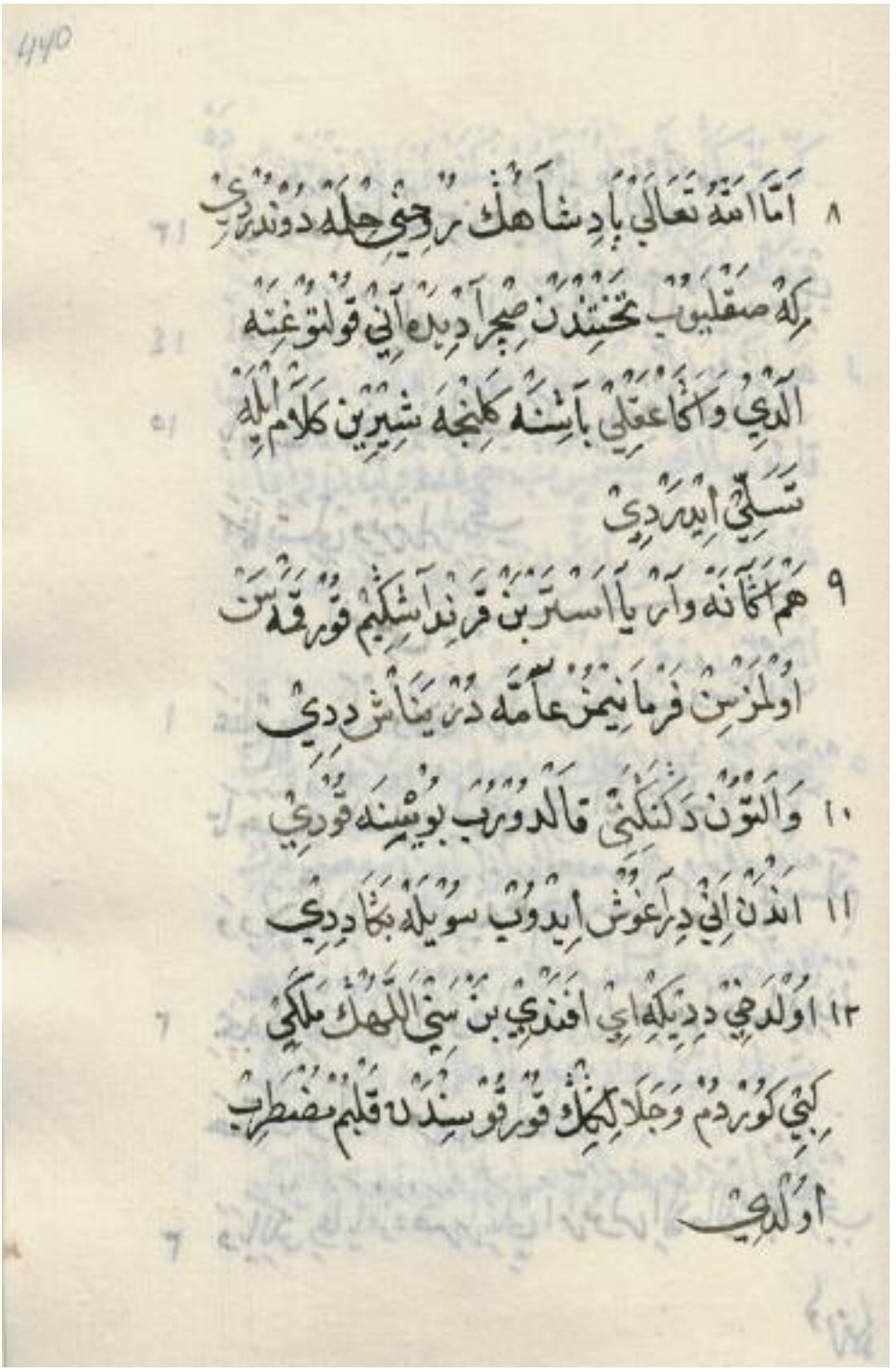

8*Âmmâ Allah Teʿâlâ pâdişâhıŋ rûhunu hilme döndürdü ki saklayıp tahtından sıçradı da ȯnu̯ koltuğuna aldı ve ȯŋa ʿaklı başına gelince şîrîn kelâm ile tesellî ėderdi
*8*Ama yüce Allah, kralın ruhunu ağırbaşlılığa döndürdü ve dikkatle tahtından sıçradı. Onu koltuğuna aldı, aklı başına gelince onu güzel sözlerle avutuyordu.*
9*Hem ȯŋa ne var yâ Ester ben karındaşıŋım korkma sen ölmezsin fermânımız âmmedir yanaş dėdi
*9*Ona: -Ne var ya Ester? Ben kardeşinim korkma! Sen ölmeyeceksin, buyruğumuz halkadır; yanaş, dedi.*
10*Ve altîn değneğini kaldırıp boynuna kodu
*10*Sonra altın değneğini kaldırıp boynuna koydu.*
11*Ȯndan ȯnu̯ der-âğuş ėdip söyle baŋa dėdi
*11*Ondan sonra onu kucaklayıp: -Söyle bana? Dedi.*
12*Ol dahi dėdi ki ėy efendi ben seni Allahıŋ meleği gibi gördüm ve celâliŋiŋ korkusundan kalbim muztarip oldu
*12*O da dedi ki: -Ey efendi! Ben seni Allah'ın bir meleği gibi gördüm ve görkeminin korkusundan yüreğim sıkıldı.*

١٣ اي افندم عجايب سن ويوزك پرلطفدر

١٤ انوك ايله بويله سويليشركن تكرار بايلوب دوشدي

١٥ پادشاه دخي اضطراب چكرديده جمله قوللري

اكا تسلي ويررلر ايدي

التنجي باب

١ عظيم پادشاه اولان ارتاسرسس هندوستاندن

تا حبشه دك يوز يكرمي يدي ايالتلرك پاشالرينه

وولايتلرك حاكملرينه هم جمله مصالح كزارلريمزه سلام

٢ نيجه كه غرتلولر اكثر ولي نعمتلرك عظيم احسانلرندن

حددن زياده مغرور اولورلر

٣ ويالكز رعايامزه ضرر اتمكي ارامزلر الا مالك چوقلغني

كوترمكه

13*Ėy efendim ʿacâyibsin ve yüzün pûr-lütufdur
*13*Ey efendim! Çok şaşkınlık yarattınız ve yüzünüz sevecenlikle doludur.*
14*Ònuŋ ile böyle söyleşirken tekrar bayılıp düşdü
*14*O böyle söylerken yine bayılıp kendinden geçti.*
15*Pâdişâh dahi ıztırâb çekerdi de cümle kulları òŋa tesellî vėrirler idi
*15*Kral da sıkılıyordu. Tüm hizmetçileri de onu avutuyorlardı.*

Altıncı Bâb

1*ʿAzîm pâdişâh olan Ârtâserses Hindûstândaŋ tâ Habeşe dek yüz yiğirmi* yedi eyâletleriŋ pâşâlarıŋa ve vilâyetleriŋ hâkimlerine hem cümle mesâlih-güzârlarınıza selâm
1"Büyük kral Aheşveroş, Hindistan'dan Habeşistan'a dek yüz yirmi yedi* eyaletin paşalarına ve vilayetin yargıçlarına ve tüm iş arkadaşlarına;*
2*Niçe ki ʿizzetliler ekser veliyy-i niʿmetleriŋ ʿazîm ihsânlarından hadden ziyâde mağrûr olurlar
*2*Nasıl ki birçok güçlü kişiler başbuğlarının armağanlarından şımararak böbürlenirler.*
3*Ve yalıŋız riʿâyâmıza zarar ėtmeğ aramazlar illâ mâlıŋ çokluğunu
*3*Yalnız halkımıza zarar vermekle kalmazlar; ama aç gözlülükten ∞*

*bkz I.Ez.3/1.

götürmeğe ∞

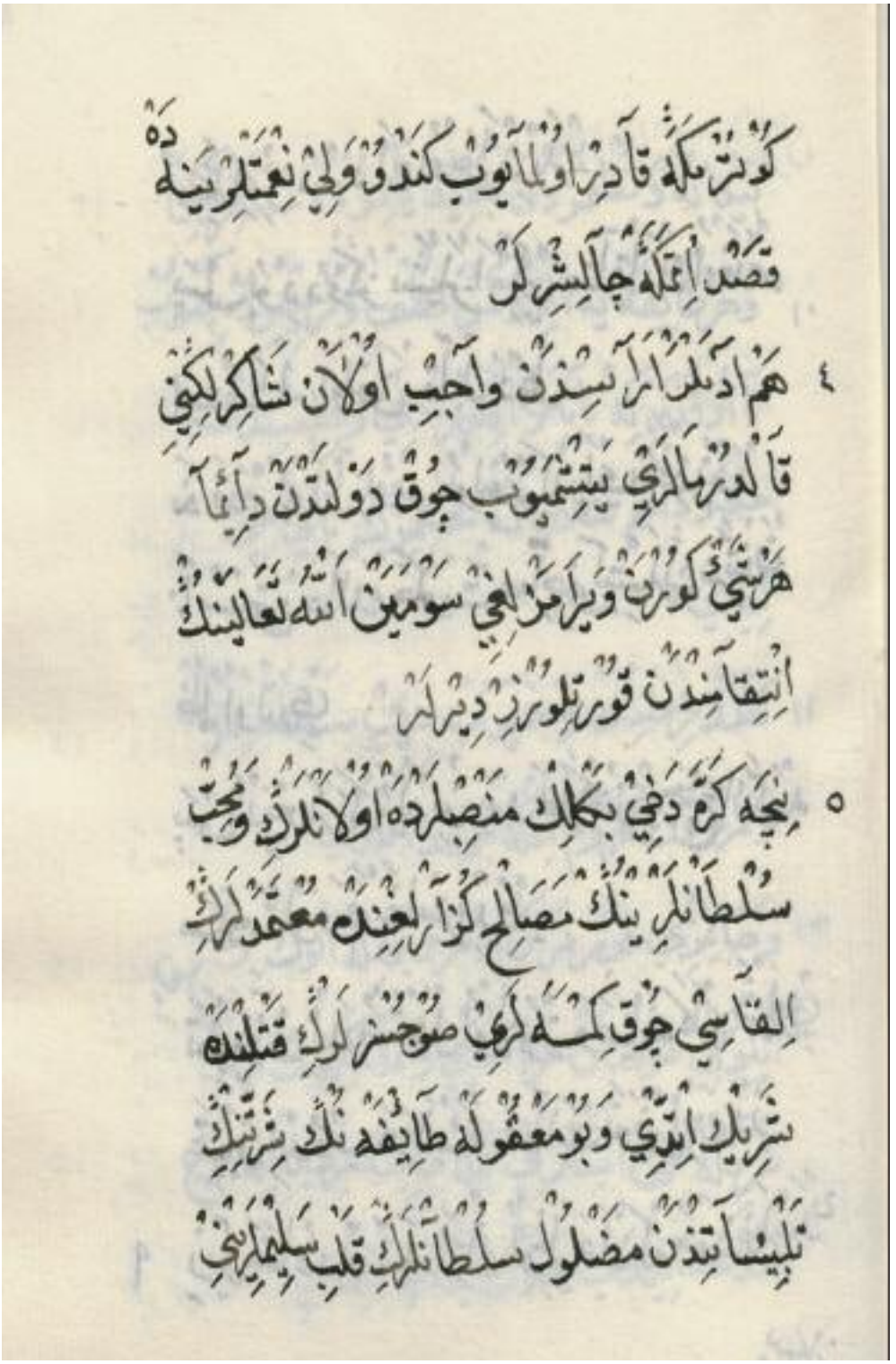

götürmeğe kâdir olmayıp kendi veliyy-i niʿmetlerine de kasd ėtmeğe çalışırlar
kendi kralına da kötülük düşünüyorlar.
4*Hem âdamlar arasından vâcib olan şâkirliğiŋi kaldırmaları yetişmeyip çok devletden dâʾimâ her şeyʾi gören ve yaramazlığı sevmeyen Allah Teʿâlâŋıŋ intikâmından kurtuluruz dėrler
*4*İnsanlar arasından gerekli olan şükran duygusunu kaldırmaları yetmiyormuş gibi; devletten çok, her şeyi gören ve kötülüğü sevmeyen yüce Allah'ın öcünden kurtuluruz, diyorlar.*
5*Niçe kerre dahi beğlik mensıblarda olanların ve muhibb sultânlarınıŋ mesâlih-güzârlığında muʿtemedleriŋ ilkâʾsı çok kimseleri suçsuzlarıŋ katlinde şerîk ėtdi ve bu maʿkûle tâʾifeniŋ şirretiniŋ telbisâtından mazlûl sultânlarıŋ kalb-i selîmlerini
*5*Birçok kez beğlik hizmetlerinde olanların ve sevgili sultanlarının vekilliğini kendine güvenenlere bırakması; birçok kişileri suçsuzların öldürülmesine ortak etti. Bu çeşit insanların edepsiz entrikalarında adı anılan kralların temiz yüreğini*

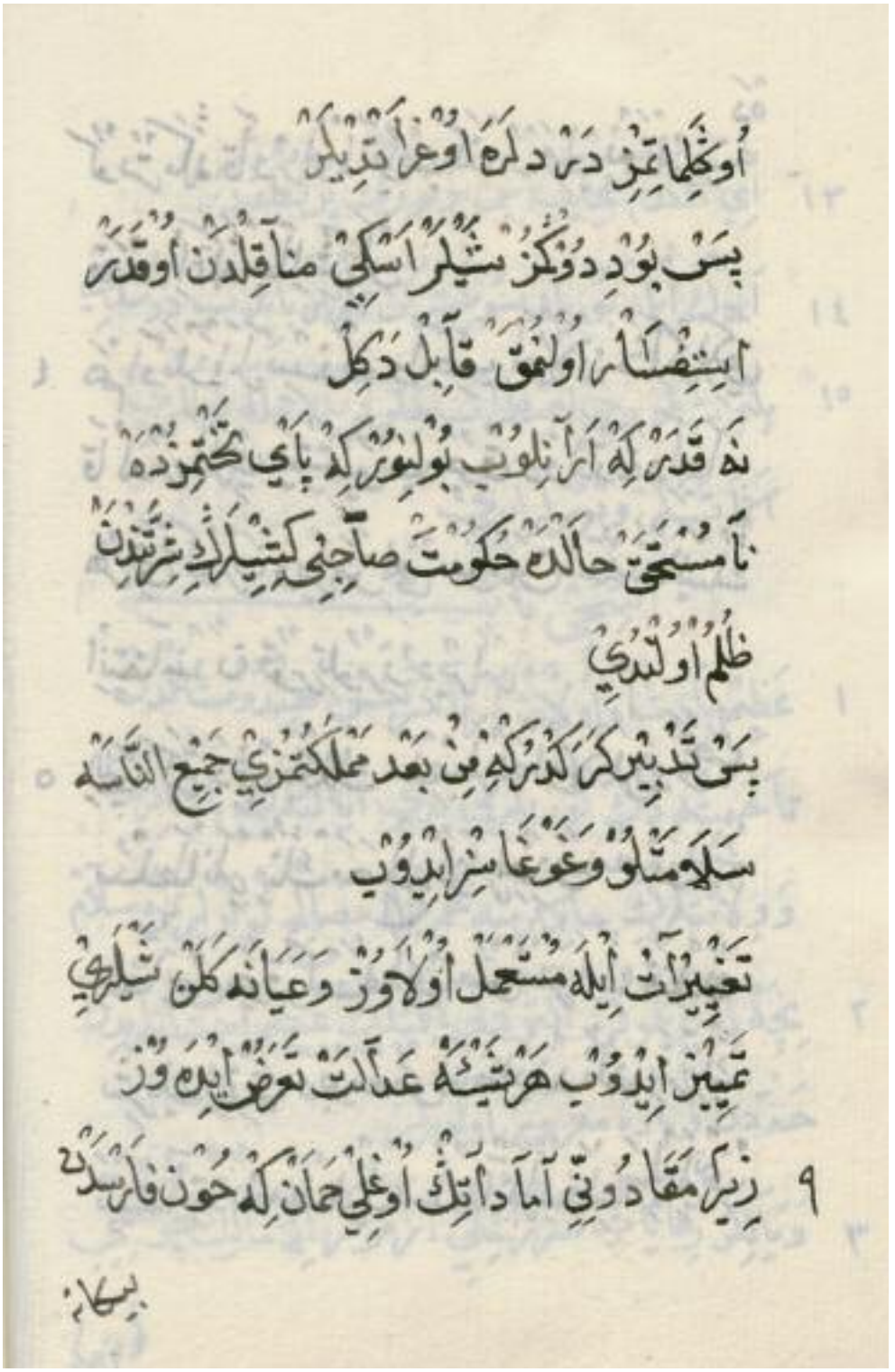

oŋulmayız* derdlere uğratdılar
iyileşmez dertlere uğrattılar.
(6)*Pes bu dėdiğimiz şeyler eski münâkilden o kadar istifsâr olunmak kâbil değil ne kadar ki aranılıp bulunur ki pây-i tahtımızda nâ müstahâk halde hükûmet sâhibi kişileriŋ şirretinden zulüm olundu
(6)**Şimdi bu dediğimiz şeyleri eski naklettirilenlerden aramak olanaksız. Nerde görüldü ki başkentimizde, hak etmedikleri halde egemen kişilerin edepsizliğinden zulmedilsin?*
(7)*Pes tedbîr gerekdir ki min-baʿd memleketimizi cemʿ-i nâsa selâmetli ve ġavġasız ėdip
(7)**Böylece bundan sonra -ülkemizi tüm insanlara- huzur ve barışla yaşatmak için önlem almak gerekiyor.*
(8)*Tağyîrât ile müstaʿmel olavız ve ʿayâna gelen şeyleri temyîz ėdip her şeyʾe ʿadâlet tarruz ėdeviz
*8**Değişiklik yapalım ve görünen şeyleri temyiz edip her şeye adaletle yaklaşalım.*
9*Zîrâ Makâdonî Âmâdâtıŋ oğlu Hamân ki Hûn-Fârsdan
*9**Çünkü Persler'le bir ilgisi olmayan Makedonya'lı Amadat'ın oğlu Haman* ∞

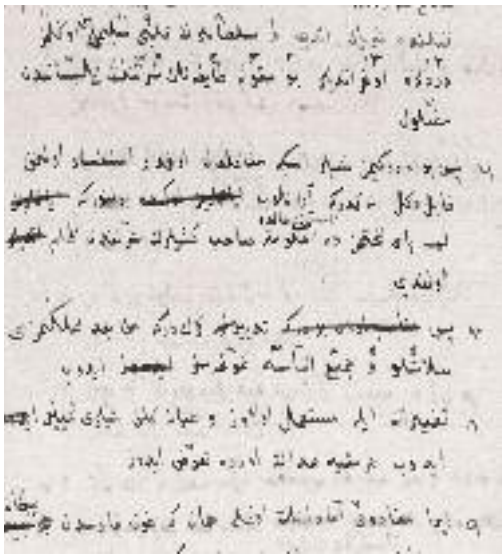

bî-gâne ∞

*Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*onulmaz*'
( ): Ali Bey'in 1664 el yazması ayet numaralarından yazılmıştır.

بیکانه ولطفمزدن بعید یانمزده مسافر ایکن

١٠ وهر طایفه یه ایتدوکمز لطف وکرمیمزده کچنوب

تا اوقدر که بابامز اکلوردی وهپسندن

معبود هم شاهانه تختمزك ثانیسی

ایدی

١١ کندو رفعتنده صغمیوب بزی سلطنتمزدن

وعمرمزدن محروم اتمکه جهد ایلدی

١٢ وجانمزی قورتران وهر وجهله انوك بزه

ایلوکی طوقنان مردخایی ومملکتمزك حقیقتلی

شریکه سی استری جمله طایفه لری ایله انواع

خدعه ایدوب هلاك اتمکه چالشدی

bî-gâne ve lütfumuzdan baʿîd yanımızda mîsâfir iken
dostluğumuzdan uzak yanımızda misafirken;
10*Ve her tâʾifeye ėtdiğin lütuf ve keremimizde geçinip tâ o kadar ki babamız anılırdı ve hepisinden maʿbud hem şâhâne tahtımızıŋ sânîsi idi
*10*Her millete yaptığın iyilik ve yüce gönlünüzle geçiniyordu. O derece ki 'babamız anılıyor!' herkes ona eğiliyor ve tahtımızda ikinci söz sahibi kişiydi.*
11*Kendi rifʿatında sığmayıp bizi saltanatımızdan ve ʿömrümüzden mahrûm ėtmeğe cehd eyledi
*11*Kendi yüksek rütbesinde yetinmedi. Bizi egemenliğimizden ve yaşantımızdan yoksun bırakmaya çalıştı.*
12*Ve cânımızı kurtaran ve her vechile ónuŋ bize íyíliği dokunan Merdhâyı ve memleketimiziŋ hakikatli şerîkesi Esteri cümle tâʾifeleri ile envâʿ-i hudʿa ėdip helâk ėtmeğe çalışdı
*12*Bizi canımızdan kurtaran ve kendisinin bize her türlü iyiliği dokunan Mordekay'ı ve ülkemizin dürüst kraliçesi Ester'i tüm halkıyla birlikte çeşitli hilelerle yok etmeye çalıştı.*

13*Zîrâ sezerdi ki bizi bu sanʿat ile tutup ve zebûn ėdip Fârs sultanını Makâdonîlere nakl eyledi

*13*Çünkü bizi bu şekilde tutup ve güçsüz kılıp, Pers egemenliğinin Makedonyalılar'a geçmesini plânladı.*

14*Nihâyet biz bulduk ki ol menbaʿ-i fesâd âdamdan helâka taʿyîn olunan Yahûdîler bed fâʿiller değiller illâ ki hak şerîʿat ile ʿâmillerdir

*14*Sonunda anlaşıldı ki o kötülük kaynağı adamdan yok edilmek istenen Yahudiler, kötülük yapanlar değiller. Kesinlikle 'Tanrı Yasası' ile etkendirler.*

15*Ve ol Müteʿâl ve ekber hem hayy Allahıŋ oğullarıyız ki bize ve seleflerimize memleketimizi íyi hâle tahvîl eyledi

*15*O büyük 'Yüce' ve diri Allah'ın çocuklarıyız. Bize ve bizden öncekilere ülkemizi iyi duruma soktu.*

16*Pes íyi varırsıŋız ki Âmâdat oğlu Hamânıŋ irsâl ėtdiği mektûbları mucibince ėtmeyesiz

*16*Eğer Amadat oğlu Haman'ın gönderdiği mektuplara göre bir şey yapmazsanız iyi edersiniz.*

17*Çün bu nesneleriŋ fâʾili cümle ʿayâlı ile Sûsân kapîlarında salb olmuşdur ve Külli Şeyʾiŋ Rabbi Allah Teʿâlâ

*17*Çünkü bu şeylerin yapan tüm ev halkıyla birlikte Susan kentinin kapılarında idam edildiler. Her şeyin Rabbi yüce Allah ∞*

òŋa ∞

آکا لایق اولان جزاسنی ویرمشدر

١٨ ایمدی بو مکتوبلرک صورتنی هر یرده آشکاره
ایلیک وقویک که یهودیلر سربست اولوب
کندو دیننده اولالر

١٩ هم اونلره امداد ایلیک که جفالرینک زماننده
یعنی اون ایکنجی آی که آزار آیی در اون اوچنجی
کوننده همان اول کونده اونلره غرض ایدنلردن
انتقام آلالر

٢٠ زیرا که هر شیئک ربی الله تعالی اونلره مختار نسلنک
هلاکنک یرینه بو سروری ویرمشدر

٢١ پس سزای یهودیلر عید شریفلریکز آراسنده بو کونی

òŋa lâyık olan cezâsını vèrmişdir
ona hak ettiği cezasını vermiştir.
18*İmdi bu mektûblarıŋ sûretini her yerde âşikâre eyleyiŋ ve koyuŋ ki Yahûdîler serbest kendi dininde olalar
*18*Şimdi bu mektupların kopyalarını her yerde apaçık koyalım ve Yahudilere serbestçe kendi dinlerini yapmalarını serbest bırakalım.*
19*Hem onlara imdâd eyleyiŋ ki cefâlarınıŋ zamânında yaʿni on ikinci ay ki Âzâr ayıdır on üçüncü gününde hemân ol günde onlara ġaraz èdenlerden intikâm alalar
*19*Ve onlara yardım edin ki, sıkıntıları zamanında; yani olan on ikinci ayın -ki Azar ayıdır- on üçüncü gününde, hemen o günde onlara kötülük yapanlardan öç alsınlar.*
20*Zîrâ ki her şeyʾiŋ Rabbi Allah Teʾâlâ onlara o muhtâr nesliniŋ helâkınıŋ yerine bu sürüru vèrmiştir
*20*Çünkü her şeyin Rabbi yüce Allah, onlara; o seçkin soyun yok olmaması için bu sevinci vermiştir.*
21*Pes siz èy Yahûdîler ʿîd-i şerîfleriŋiz arasında bu günü
*21*Şimdi siz ey Yahudiler! Kutsal bayramlarınız arasında bu günü ∞*

هر سرور ایله تعیید ایلیك

٢٢ تاکم حالا وشمدنصکره بزوم وخیرخواه فارسلریمزك

خلاصنك هم بزه قصد وغرض ایلینلرك هلاکنك

تذکیری اولا

٢٣ وعموما هر قنقی شهر وولایت بوکا موجبا اتممش

اولورسه خشم ایله آتش وآهن ایله خراب اولا

هم یالکز انسانه دکل الا حیوان وطیوره ده ویران

اولوب دهر بدهر هپسنه مبغوض اولا

یدنجی باب

ومردخای بونلر اللهدن اولمشدر دیدی

زیرا بونلرك خصوصنده کوردوکم دوش خاطرمده درکه

اونلردن

her sürur ile taʿyîd eyleyiŋ
her sevinçle bayram edin.
22*Tâ kim hâlâ ve şimden soŋra bizim ve hayr-ı hevâh Fârislerimiziŋ halâsınıŋ hem bende kasd-ü ġaraz eyleyenleriŋ helâkınıŋ tezkîri ola
*22*Ta ki şimdi ve şimdiden sonra, bizim iyi niyetli Perslerimizin kurtuluşunun ve bana karşı kin tutanların yok edilişinin anısı olsun.*
23*Ve ʿumûmen her kanġi şehr ve vilâyet buna muciben ėtmemiş olursa hışm ile âteş ü âhen ile harâb ola hem yalıŋız insâna deġil yalınız illâ hayvân ve davara da virân olup dehr be dehr hepisine mebġûz ola
*23*Halkın herhangi bir şehiri veya ilçesi buna uymamış olursa; ateş kılıçlarıyla yıkılsın. Salt insanlara değil; ama hayvanlara ve davarlara da yıkıntı olup çağlar boyu sevilmesin.*

Yedinci Bâb[+]: Bak 5. Ayetten itibaren 1664 çevirisinde numaralandırılmıştır.
(1664-1665 çevirilerinde 1. ayetten 4. ayete kadar eksiktir.)

.....ve Mordehây bunlar Allahdaŋ olmuşdur dėdi
ve Mordekay bunlar Allah'tan olmuştur dedi.
(5)[*] Zîrâ bunlarıŋ husûsunda gördüğüm düş hâtırımdadır ki
(5)* *Çünkü bunlar hakkında gördüğüm düşü anımsıyorum ki* ∞

[*]: Ali Bey'in 1664 el yazmasında 5. ayet olarak numaralandırıldığı görülüyor.

[+]:(Önemli Not) Almanca Martin Luther Çevirisi'nin ve Ali Bey'in çevirisinde 'Ester' kitabının tam **7 Bölümden(Bab) olduğu görülüyor**. Kitabı Mukaddes Şt.'inin çevirisinde ise Ester **A Bölümünden başlayıp E Bölümüne kadar devam eder**. Bundan başka **iki kez 8. Bölüm olmak üzere tamamının 10 Bölümü kapsadığı görülüyor.**

Ayrıca 5. Bab'ın I. ayetinde şöyle bir not vardır: "*Yunanca'da D Bölümü 1-2 ayetlerini de içerir.*" Bundan anlaşılacağı üzere orijinal Yunanca el yazmalarından çevrilen bir çeviridir. Ne yazık ki hangi tarihe dayandırıldığına dair bir açıklama yoktur. **Martin Luther Çevirisinin ve Ali Bey'in çevirisinin 7 Bölümden oluştuğunu göz önüne alırsak** (ki onlarda Yunanca'dan çeviridir) muhtemelen bunların aslına daha uygun kadim bir Grekçe çeviriden olduğu anlaşılır. Çünkü KM Şt.'inin **10 Bab ve A-E Bölümleri** arasında olan metinlerde, çoğu yerde aynı şeylerin teferruatlı bir şekilde tekrarlandığı görülüyor. Daha önceki kadim el yazmalarında ise bu yoktur.
onlardan ∞

اونلردن برشيئي واقع اولميوب كچمدي

٦ كوچك چشمه كه ارماغه دوندي نور وكونش

هم چوق صو واريدي بو ارماق درم استر

در كه آني پادشاه تزويج ايدوب ملكه ايلدي

٧ اول ايكي اژدرها ايسه بن هم حمان ايز

٨ وطائفه لر اونلردر كه يهوديلرك آدني محو

اتمكه جمع اولديلر ايدي

٩ بنم جنسم ايسه اسرائيلدر كه الله تعاليه استدعا

ايدوب خلاص اولديلر زيرا رب تعالى كندو قومني

قورتاردي هم افندي بزي بو جمله بلالردن خلاص

اتمشدر كه امتلر آراسنده اولماشلردر

onlardan bir şeyʾ vâkiʿ olmayıp geçmedi
onlardan hiç bir şey olmaksızın geçmedi.
6*Küçük çeşme ki ırmağa döndü nûr ve güneş hem çok su var idi bu ırmak derim Esterdir ki ònuˀ pâdişâh tezevvüc edip melike eyledi
*6*Nehire dönen küçük bir ırmak vardı! Işık ve güneş ile çok su vardı. Bu ırmak diyorum ki Ester'dir. Onunla kral evlenip kraliçe yaptı.*
7*Ol iki ejderhâ ise ben hem Hamânız
*7*O iki ejderha ise ben ve Haman'ız.*
8*Ve tâʾifeler onlardır ki Yahûdîleriŋ adını mahv ètmeğe cemʿ oldular idi
*8*O milletler Yahudilerin adını yeryüzünden silmek için toplanmışlardı.*
9*Ve benim cinsim ise İsrâʾèldir+ ki Allah-ü Teʿâlâya istidʿâ èdip halâs oldular zîrâ Rabbi Teʿâlâ kendi kavmini kurtardı hem efendi* bizi bu cümle belâlardan halâs ètmişdir ki ümmetler arasında olmamışlardır
*9*Benim soyum ise İsrail'dir+ ki yüce Allah'ı çağırıp kurtuldular. Çünkü yüce Rabb kendi halkını kurtardı ve efendi* de bizi tüm bu kötülüklerden kurtardı. Böyle bir şey milletler arasında olmamıştır.*

+Burada söz konusu kişi Hz. Yakup'tur(A.S.)
*Kral Artahşaş(*Ahaşveroş*).

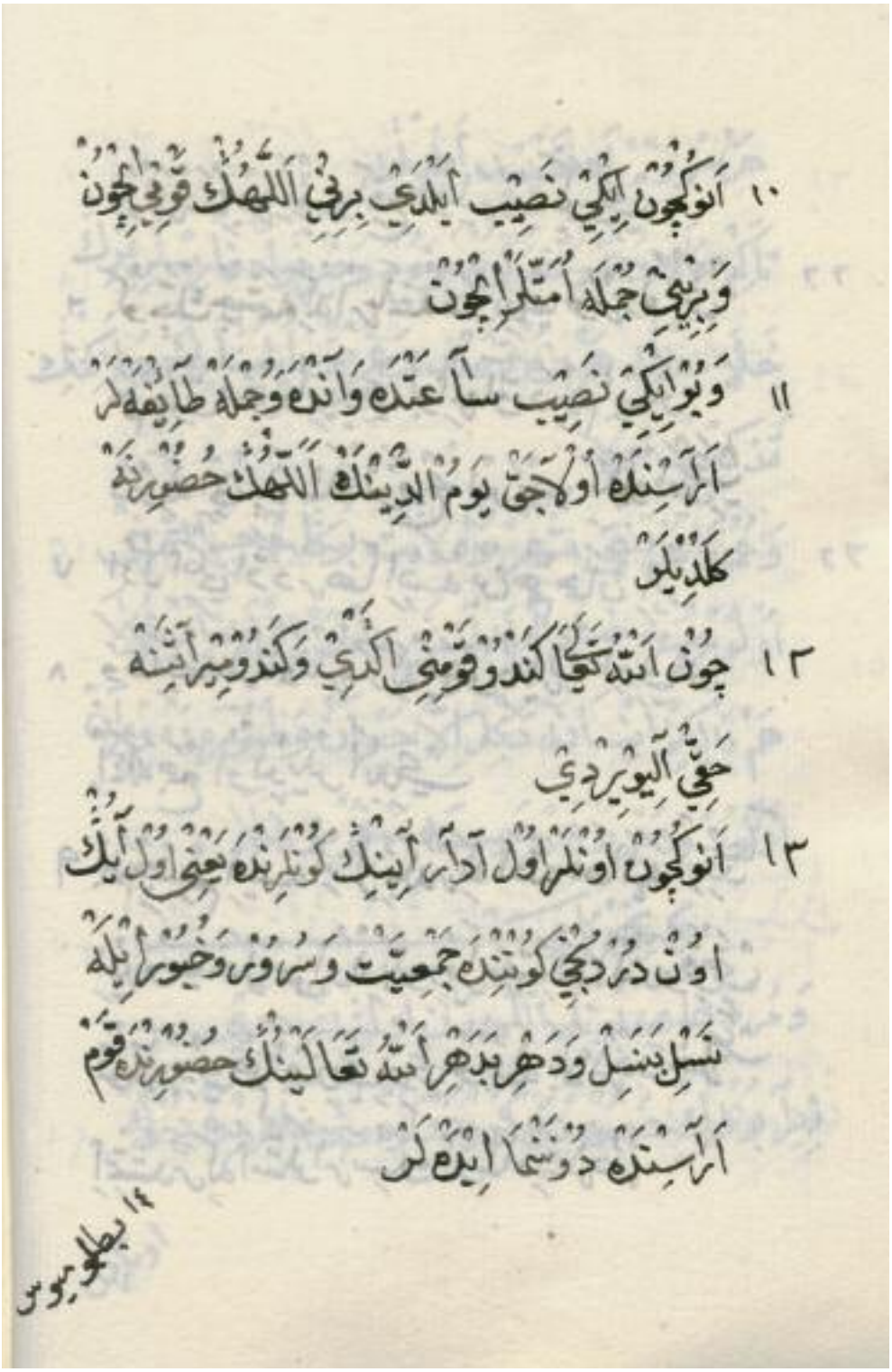

10*Ônuŋçı̂ŋ iki nasîb eyledi birini Allahıŋ kavmi içı̂n ve birini cümle ümmetler içı̂n
*10*Onun için iki pay koydu: Birini Allah'ın halkı için ve diğerini de milletler için.*
11*Ve bu iki nasîb sâʿatde ve anda ve cümle tâʾifeler arasında olacak yevmi'd-dînde* Allahıŋ huzûruna geldiler
*11*Bu iki pay bir saat ve anda tüm milletler arasında olacak olan 'Din Gününde' Tanrı'nın önüne geldiler.*
12*Çün Allah Teʿâlâ kendi kavmini aŋdı ve kendi mîrâsına hakkı alıvérdi
*12*Çünkü yüce Allah kendi halkını andı ve kendi mirasına doğruluğu verdi.*
13*Ônuŋ için onlar ol Âdâr ayınıŋ günlerinde yaʿni ol ayıŋ on dördüncü gününde cemʿiyyet ile ve sürur ve hübur ile nesil be nesil ve dehir be dehir Allah-ü Teʿâlânıŋ huzûrunda kavm arasında donanma édeler
*13*Bu yüzden onlar Adar ayının günlerinde. Yani o ayın on dördüncü gününde, birlikte, sevinçle, çoşkuyla; kuşaklar boyu ve yüzyıllarca yüce Allah'ın önünde, halkları arasında şölen yapsınlar.*

14*Batlomyos ∞

*bkz. Ali Bey'in1664 el yazmasında '*yevmi'd-dînde*'.

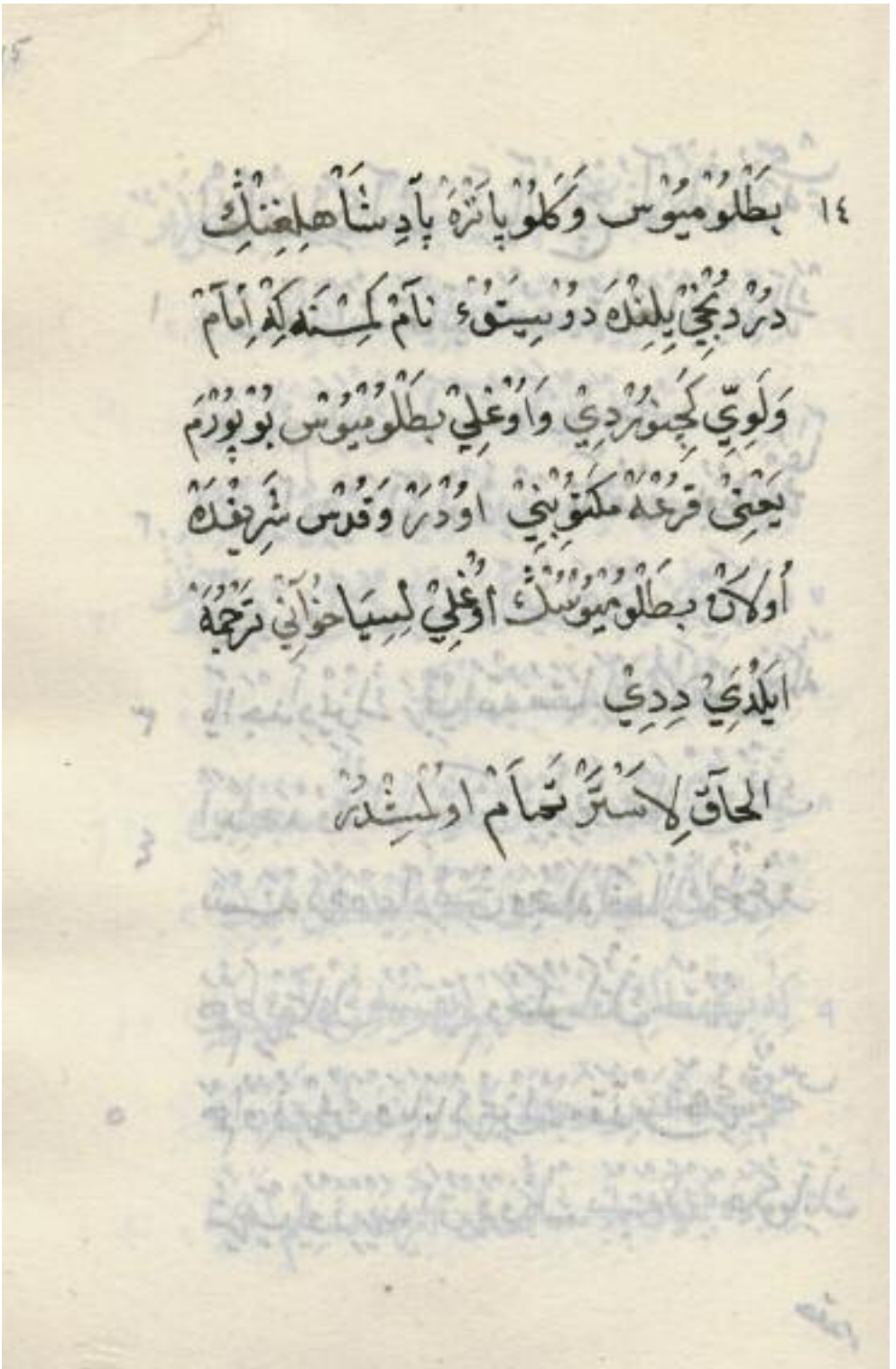

١٤ بطلوميوس وكلوپاتره پادشاهلغنك
دردنجي يلنده دوسيتوء نام كمسنه كه امام
ولويي كچنوردي واوغلي بطلوميوس بوپورم
يعني قرعه مكتوبني اودر وقدس شريفده
اولان بطلوميوسك اوغلي لسياخواني ترجمه
ايلدي ددي
الحاق لاستر تمام اولمشدر

14*Batlomyos ve Kelopâtra pâdişâhlığınıŋ dördüncü yılında Dosîtoʾ nâm kimesne ki imâm ve Levvî geçinirdi ve oğlu Batlomyos bu Purim yaʿnî kurʿa mektûbunů odur+ ve Kuds-i Şerîfde olan Batlomyosuŋ oğlu Lisiyâho ònůʾ tercüme eyledi dėdi

*14*Ptolemi ve Keleopatra'nın egemenliğinin dördüncü yılında; Dosito adındaki kişi -ki imam ve Levi geçinirdi- ve oğlu Ptolomi bu 'Purim'* yani kura mektubunu verir ve kutsal Kudüs'te olan Ptolemi'nin oğlu Lisiyaho onu çevirdi, dedi.*

+: Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*mektubunu getirip odur dedi*'.

*: Purim: İbranicede Şubat ile Mart arasındaki bayram.

Elhâk-Li Ester tamam olmuşdur

Bi't-tevfîk Allah

(1664 Ali Bey'in el yazması notu)

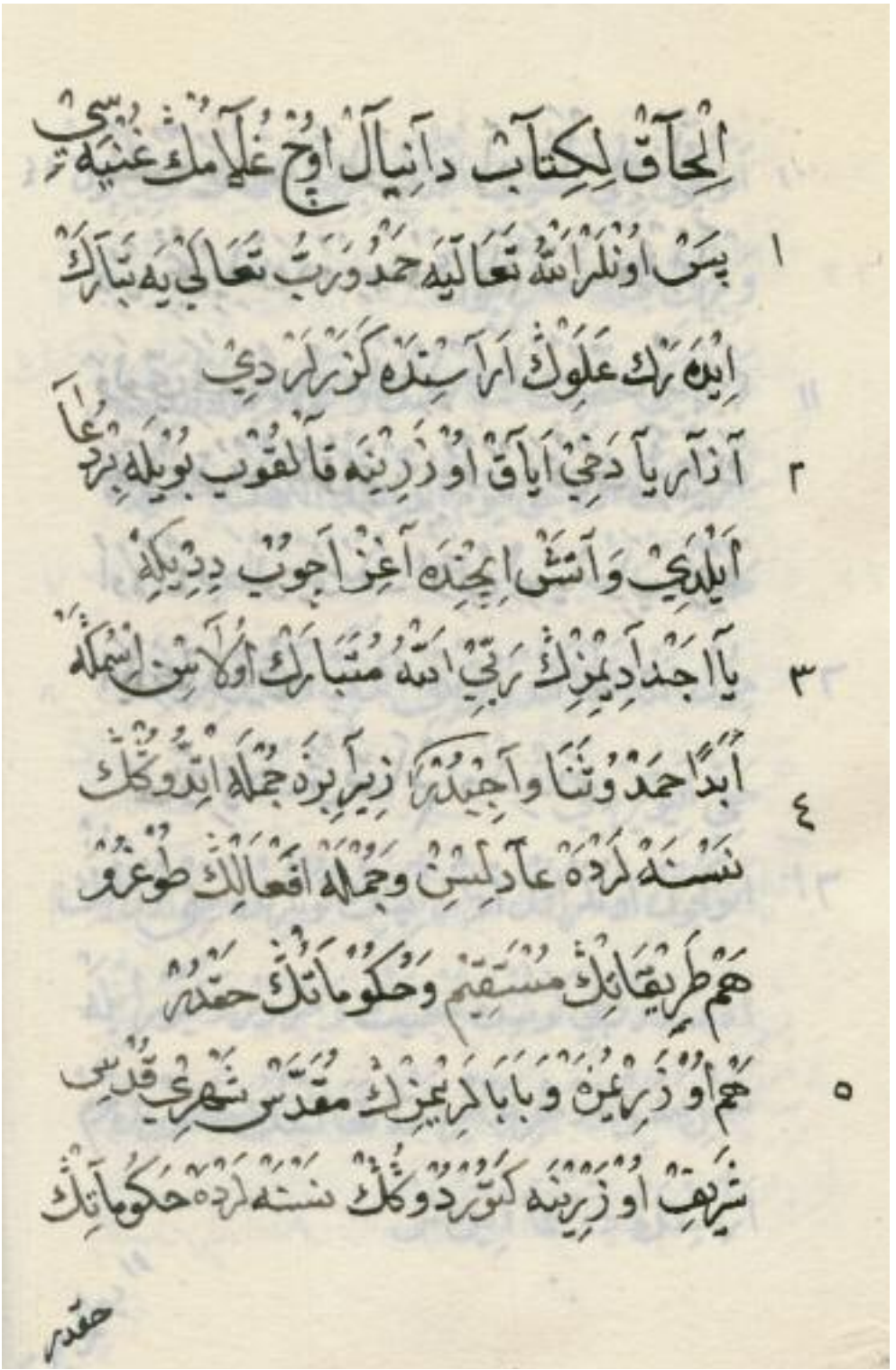

الحاق لكتاب دانيال اوچ غلامك غنيه سي

١ پس اونلر الله تعالى يه حمد و رب تعالى يه تبارك
ايده رك علوك اراسنده كزرلر دي

٢ آزار يا دخي اياق اوزرينه قالقوب بويله بر دعا
ايلدي و آتش ايچنده آغز اچوب ديديكه

٣ يا اجدادیمزك ربي الله متبارك اولاسن اسمكه
ابدا حمد و ثنا واجبدر زيرا برنه جمله اتدوكك

٤ نسنه لرده عادلسن و جمله افعالك طوغرو
هم طريقاتك مستقيم و حكوماتك حقدر

٥ هم اوزريمزه و بابالريمزك مقدس شهري قدس
شريف اوزرينه كتوردوكك نسنه لرده حكوماتك

حقدر

Ėl hak-li Kitâb Dâniyâl
Üç ġulâmıŋ ġunnesi
Daniyel'in hak Kitabı veya üç
ilahici gencin ezgisi

1*Pes onlar Allah Teʿâlâya hamd ve Rabb-ü Teʿâlâya tebârek ėderek ʿaleviŋ arasında gezerlerdi*
*1*Onlar yüce Allah'a şükran ve yüce Rabbe bereket dileyerek alevin* arasında geziyorlardı.*
2*Âzâryâ dahi ayak üzerine kalkıp böyle bir duʿâ eyledi ve âteş içinde ağız açıp dėdi ki
*2*Azarya ateşin içinde ayağa kalkarak şöyle dua etti:*
3*Yâ ecdâdımızıŋ Rabbi Allah mütebârek olasın ismiŋe ebeden hamd ü senâ vâcibdir
3"-Ey! Atalarımızın Rabbi Allah kutsal ol. Adın sonsuza dek övülsün.*
4*Zîrâ bize cümle ėtdiğiŋ nesnelerde ʿadilsin ve cümle efʿâliŋ doğru hem tarîkâtiŋ müstakîm ve hükûmâtıŋ hakdır
*4*Çünkü bize tüm yaptığın işlerde adalet timsalisin. Tüm işlerin doğru, yolların sağlam ve egemenliğin gerçektir.*
5*Hem üzerimize ve babalarımızıŋ mukaddes şehri Kuds-i Şerîf üzerine getirdiğiŋ nesnelerde hükûmâtıŋ
*5*Bize ve atalarımızın kutsal şehiri Kudüs üzerine getirdiğin şeylerde egemenliğin*

*Almancası: "Da fingen diese drei miteinander an zu singen, priesen und lobten Gott in dem Ofen und sprachen:" Martin Luther Çev. 1.
Türkçesi: Bu üç kişi fırının içinde, Tanrıyı ilahilerle yüceltip överek böyle söylediler:
Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: Hananya, Mişael ve Azarya adındaki üç genç Tanrı'ya ezgiler okuyarak ve Rabbimiz diye onu överek alevlerin arasında yürümeye başladılar.
Yukardaki çeviride 'Hananya, Mişael ve Azarya' eklenmiş. Bu diğer çevirilerde yok.

**Bkz. Dan.1/6

hakdır ∞

hükûmâtıŋ hakdır çün bu cümle nesneleri günâhlarımız içİn üzerimize hakk-kazâʾ ile saldıŋ

haktır. Çünkü tüm bu şeyleri suçlarımız için üzerimize getirdin ve biz hak ettik.

6*Ve biz senden ayrılıp günâh eyledik hem yaramazlık ėdip her şeyde hadden ziyâde taʿaddî eyledik

*6*Biz senden ayrılmakla günah ettik ve yaramazlık edip her şeyde düşmanca davrandık.*

7*Ve emirleriŋi diŋlemeyip gözetmedik hem sen bize emr eylediğiŋ gibi ėtmedik ki bize hayr ola

*7*Buyruklarını dinlemeyip gözetmedik ve senin bize buyurduğun gibi yapmadık ki bize iyilik gelsin.*

8*Pes sen cümle üzerimize getirdiğiŋ ve cümle bize ėtdiğiŋ şeylerde hakk-kazâʾ ile ʿamel eyledik

*8*Senin üzerimize getirdiğin ve tüm bize yaptığın bu şeyler için biz bunu hak ettik.*

9*Ki bizi zâlim düşmanlarıŋ ve yavuz ʿasîleriŋ hem bir ʿadâletsiz ve cümle yer üzerinde olanlardan ziyâde yaman pâdişâhıŋ ellerine teslîm eyledіŋ

*9*Böylece bizi zalim düşmanların, kötü asilerin ve yeryüzündeki tüm kötülerden daha kötü olan adaletsiz bir kralın ellerine verdin.*

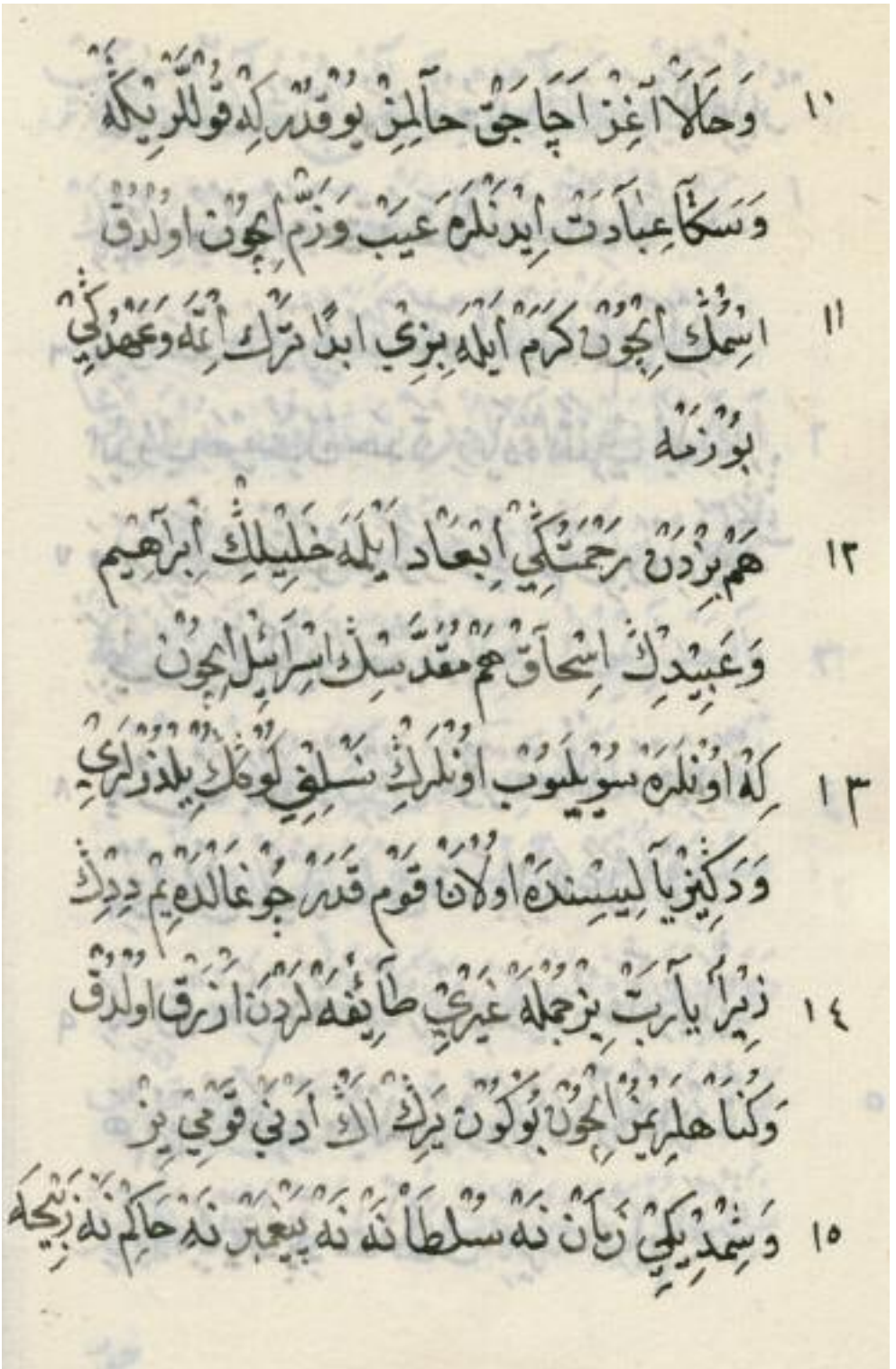

١٠ وحالا آغز اچاجق حالمز يوقدر كه قوللريكه
وسكا عبادت ايدنلره عيب وزم ايچون اولدق
١١ اسمك ايچون كرم ايله بزي ابدا ترك اتمه وعهدكي
بوزمه
١٢ هم بزدن رحمتكي ابعاد ايلمه خليلك ابراهيم
وعبيدك اسحاق هم مقدسك اسرائيل ايچون
١٣ كه اونلره سويليوب اونلرك نسلني لوكك يلدزلري
ودكيز يا ليسنده اولان قوم قدر چوغالده يم ددك
١٤ زيرا يا رب بز جمله غيري طائفه لردن ازرق اولدق
وكناهلريمز ايچون بوكون يرك اك ادني قومي يز
١٥ وشمديكي زمان نه سلطان نه پيغمبر نه حاكم نه ذبيحه

10*Ve hâlâ ağız açacak hâlimiz yokdur ki kullarıŋa ve saŋa ibâdet ėdenlere ʿayb ve zemm için olduk
*10*Şimdi ise ağzımızı açacak gücümüz kalmadı. Kullarına ve sana tapınanlara utançla yerildik.*
11*İsmiŋ içiṅ kerem eyle bizi ebeden terk ėtme ve ʿahdiŋi bozma
*11*Adın için cömert ol, bizi sonsuza dek bırakma ve antlaşmanı bozma.*
12*Hem bizden rahmetiŋi ibʿâd eyleme halîliŋ İbrâhîmiŋ* ve ʿabidiŋ İshâk hem mukaddesiŋ İsrâʾėl** içiṅ
*12*Bizden merhametini uzaklaştırma. Dostun İbrahim'in*, kulun İshak'ın ve kutsalın İsrail** için.*
13*Ki onlara söyleyip onlarıŋ neslini gögüŋ yıldızları ve deŋiz yâlısında olan kum kadar çoğaltdayım dėdiŋ
*13*Sözüne göre onların soyunu, göğün yıldızları ve deniz kenarında olan kum gibi çoğaltayım dedin.*
14*Zîrâ yâ Rabb biz cümle ġayrı tâʾifelerdeŋ azrak olduk ve günâhlarımız içiṅ bu güŋ yeriŋ eŋ edna kavmiyiz
*14*Çünkü ya Rabb! Biz diğer milletlerden yaramaz olduk ve günahlarımız için bugün dünyanın en aşağı halkıyız.*
15*Ve şimdiki zamân ne sultân ne peyġamber ne hâkim ne zebîha
*15*Şimdiki zaman; ne kral, ne peygamber, ne yargıç, ne yakmalık kurban* ∞

*bkz. I.Ez. 2/5 dip notta Allah'ın dostu Hz. İbrahim(A.S).

**Hz. Yakup(A.S.) ve soyu.

نه قربان نه هدیه نه بخور وار

١٦ نه حضورکده ایلکینکلری تقریب ایده جك

نه سندن مرحمت آلناجق یری وار نهایت سکا

قلب منکثر و روح مخسر ایله کلدوکمز زمان

بزی قبول ایله

١٧ کویاکه قوچلرك و بوغالرك ذبیحه لری ایله

و بیکلر سموز قوزیلر ایله بوکون دخی قربانمز و سکا

کامل ملازمتمز حضورکده بویله اولسون چون

سکا اعتماد ایدنلره تحسر یوقدر

١٨ پس حالا بز سکا بتون قلب ایله تابع ایز و سندن

قورقارز هم دیذارکی ارارز

١٩

ne kurbân ne hediyye ne buhûr var
ne adak kurbanı, ne armağan ve ne de tütsü var.
16*Ne huzûruŋda iyeliğinkilerini+ takrîb ėdecek ne senden merhamet alınacak yeri var nihâyet saŋa kalb-i münkesir ve rûh-u muhassır ile geldiğimiz zamân bizi kabûl eyle
*16*Ne önünde 'omuz budu'nun+ paylarını sunacak, ne senden merhamet alınacak yeri var. Sonunda sana kırık yürek ve istekli ruhla geldiğimiz an* bizi kabul et.*
17*Güyâ ki koçlarıŋ ve boğalarıŋ zebîhâları ile ve biŋler semiz kuzular ile bu gün dahi kurbânımız ve saŋa kâmil melâzımız huzûruŋda böyle olsun çün i'timâd ėdenlere tahassür yokdur
*17*Güya koçların, boğaların kurbanlarıyla ve binlerce besili kuzuyla bugün de kurbanımız ve sana kusursuz sığınağımız olsun. Çünkü güvenenlere hasret yoktur.*
18*Pes hâlâ biz saŋa bütün kalb ile tâbi'iz ve senden korkarız hem didârıŋı ararız
*18*Şimdi biz sana tüm yüreğimizle uyuyor, senden korkuyor ve yüzünü arıyoruz.*

+bkz. Ekl. 7/33
*bkz. Mez. 51/19

١٩ بزي تعييب ايله الا بزمله لطفكه ورحمتكك
كثرتنه كوره ايله

٢٠ وبزي عجايباتكه كوره ايله هم اسمكه مجد حاصل
ايله يا رب وقوللريكه جفا ايدنلر هپسي مدهوش
هم هر قدرتدن دوشوب معيوب اولالر
هم قوتلري زبونلنه

٢٢ وبله لركه سن رب الله الواحد وبتون عالمده ممجدسن

٢٣ بو اثناده پادشاهك قوللري كه اونلري فرونه
اتديلر ايدي دورميوب آني نفت ياغي ايله
واوستوبي هم فونده ايله يقارلردي

٢٤ وعلو فرون اوزرينه قرق ارشون چقر ايدي

٢٥ اندن

19*Bizi taʿyîb eyleme illâ bizimle lütfuŋa ve merhametiŋiŋ kesretine göre eyle
*19*Bizi utandırma; ama iyiliğine ve merhametinin çokluğuna göre bize yap.*
20*Ve bizi acâyibâtıŋa göre eyle hem ismiŋe mecd hâsıl eyle yâ Rabbi
*20*Bize harikalarına göre yap, adını yücelt ya Rabbi!*
21*Ve kullarıŋa cefâ ėdenler hepisi medhûş hem her kudretden düşüp maʿyûb olalar hem kuvvetleri zebûnlana
*21*Kullarına kabalık edenlerin tümü dehşete uğrasın, kudretinden düşüp utansınlar ve güçleri kalmasın.*
22*Ve bileler ki sen Rabbi Allah ül-Vahid ve bütün ʿalemde mümeccedsin
*22*Herkes bilsin ki, sen Rabblerin Rabbi tek Allahsın. Bütün evrende ulusun."*
23*Bu esnâʾda pâdişâhıŋ kulları ki onları furûna atdılar idi durmayıp ònu neft yağı ile ve üstübî hem fûnda ile yakarlardı
*23*Tam bu sırada, onları fırına atan kralın köleleri, durmadan onu ham petrol, kükürt karışımı ve süpürge çalısı ile kızıştırıyorlardı.*
24*Ve ʿalev furûn üzerine kırk(*dokuz*)* ârşın çıkar idi
*24*Alev fırının üstüne kırk dokuz arşın çıkıyordu.*

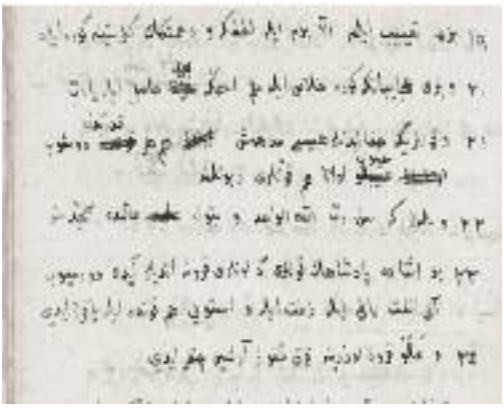

* Ali Bey'in 1664 çevirisinde '*kırk dokuz*'yazılı.

25 òndan ∞

448

٢٥ اندن طشره یه چقوب فرون اطرافنده اولان
جمله کلد انیلری یاقدی

٢٦ بوکز ربك ملکی آذریا ایله ویولداشلری
ایله فرونه آتمشدی

٢٧ وآتشدن علو چقاردی هم فرونك ایچروسنده
چیلویل اسرکبی اتدی ایدی شویلکه آتش
اونلره بر وجهله دوقنمادی واونلره هیچ بر زحمت
واضطراب ویرمدی

٢٨ اوزمان اول اوچ کمسنه یك فهم ایله فرونده
الله تعالیه حمد وثنا وتبارك اتمکه بشلایوب
دیدیلرکه

25*Ondan taşraya çıkıp furûn etrafında olan cümle Keldânîleri yakdı
*25*Oradan dışarı çıkıp fırın çevresinde olan tüm Keldanileri yaktı.*
26*Bu kez Rabbiŋ meleği Âzeryâ ile ve yoldaşları ile furûna ~~atmışdı~~*
*26*Rabbin meleği Azerya ile yoldaşlarının arasına inmişti.*
27*Ve âteşden ʿalev çıkardı hem furûnuŋ içerisinde çiyli yel eser gibi ètdi idi şöyle ki âteş onlara bir vechile dokunmadı ve onlara hîç bir zahmet ve ıztırâb vèrmedi
*27*Ateşten alev çıkıyordu; ama fırının içinde meltem gibi bir esinti olmuştu. Şöyle ki; ateşin onlara hiç bir şekilde zararı dokunmadı ve onlara hiç bir zorlukla acı vermedi.*
28*O zamân ol üç kimesne pek fehm ile furûnda Allah Teʿâlâya hamd ü senâ ve tebârek ètmeğe başlayıp dèdiler ki
*28*O zaman o üç kimse akıllıca fırında yüce Allah'a övgülerle bereket dilemeğe başladılar ve şöyle dediler:*

*Zeyrek katibin hatası: bkz. Ali Bey'in 1664 el yazısında '*inmişti*'.

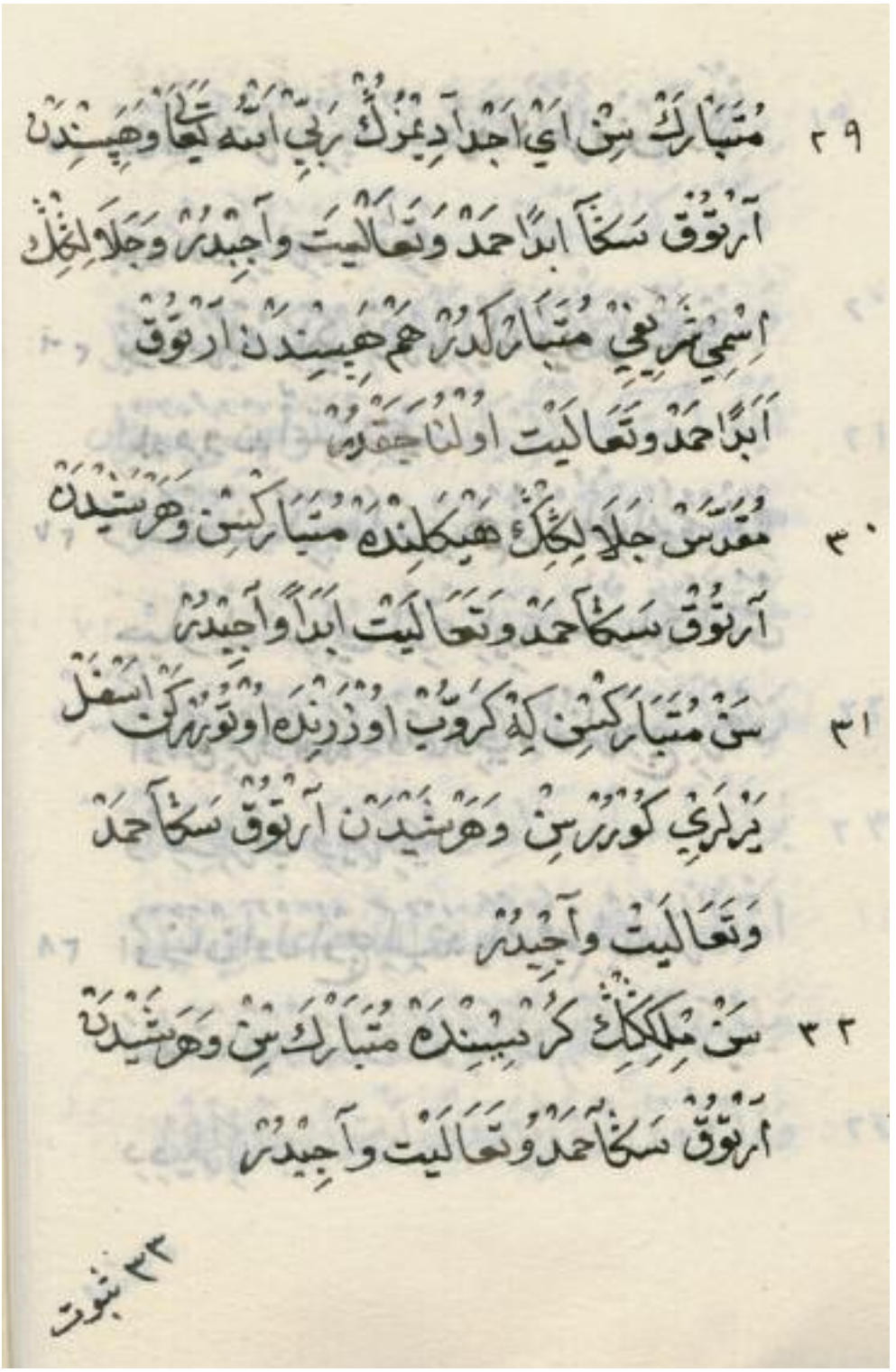

٢٩ مُتَبَارَكْ سِنْ اَيْ اَجْدَادِيمُزْكْ رَبِّي اَللّٰهُ تَعَالَى وَهَپِسِنْدَنْ
آرْتُوقْ سَكَا اَبَدًا حَمْدْ وَتَعَالَيْتْ وَآجِبْدُرْ وَجَلَالِكْكْ
اِسْمِي شَرِيفِي مُتَبَارَكْدُرْ هَمْ هَپِسِنْدَنْ آرْتُوقْ
اَبَدًا حَمْدْ وَتَعَالَيْتْ اُولْنَاجَقْدُرْ
٣٠ مُقَدَّسْ جَلَالِكْكْ هَيْكَلِنْدَهْ مُتَبَارَكْسِنْ وَهَرْشَيْدَنْ
آرْتُوقْ سَكَا حَمْدْ وَتَعَالَيْتْ اَبَدًا وَآجِبْدُرْ
٣١ سَنْ مُتَبَارَكْسِنْ كِهْ كَرُوبْ اُوزَرِنْدَهْ اُوتُورُرْكَنْ اَسْفَلْ
يَرْلَرِي كُورُرْسِنْ وَهَرْشَيْدَنْ آرْتُوقْ سَكَا حَمْدْ
وَتَعَالَيْتْ وَآجِبْدُرْ
٣٢ سَنْ مِلْكِكْكْ كُرْسِيسِنْدَهْ مُتَبَارَكْسِنْ وَهَرْشَيْدَنْ
آرْتُوقْ سَكَا حَمْدْ وَتَعَالَيْتْ وَآجِبْدُرْ

٣٣ ثبوت

29*Mütebâreksiŋ ėy ecdâdımızıŋ Rabbi Allah Teʿâlâ ve hepisinden artîk saŋa ebeden saŋa hamd ü taʿâliye vâcibdir ve celâliŋiŋ ism-i şerîfi mütebârekdir hem hepisinden artîk ebeden hamd ü taʿâliye olunacakdır

29 "Yücesin ey atalarımızın Rabbi ulu Allah! Artık her şeyden çok sana sonsuza dek yücelikler gerekir; yüzünün kutsal ismi yüceliktir. Artık her şeyden çok sonsuza dek yücelik olacaktır.*

30*Mukaddes celâliŋiŋ Heykelinde mütebareksin ve her şeyden artîk saŋa hamd ü taʿâliye ebeden vâcibdir

*30*Kutsal görkeminin Tapınağında yücesin ve her şeyden artık sana sonsuza dek yücelik gerekir.*

31*Sen mütebâreksin ki kerrûb üzerinde* otururken esfel yerleri görürsün ve her şeyden artîk saŋa hamd ü taʿâliye vâcibdir

*31*Sen yücesin. Kerubi* üstünde otururken en aşağı yerleri görüyorsun. Artık her şeyde sana yücelik gerekir.*[+]

32*Sen milkiŋiŋ kürsüsünde mütebâreksiŋ ve her şeyden artîk saŋa hamd ü taʿâliye vâcibdir

*32*Sen mülkünün tahtında yücesin. Artık sana her şeyde yücelik gerekir.*

*Hz. Musa'nın Antlaşma Sandığı üstünde tasvir edile melek figürü(***Yehovah** onun üzerine izzetini koymuştu): Bak İş. 37/16, II.Krl.19/15, Mez.80/2, 99/1

+Almancası: "Gelobet seist du, der du sitzest auf den Cherubim und siehest in den Tiefen, und müssest gepriesen und hoch gerühmt werden ewiglich! Martin Luther Çev. 3 Delikanlının ezgisi 31. ayet.

Türkçesi: Ey! Kerubiler üstünde oturan, ne mübareksin ki alçak yerleri görüyorsun. Artık senin yüceliğine ebediyyen övgüler sunulsun.

Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: Gökteki tapınağında Keruvlar'ın arasında taht kurdun, Aşağıya ölüler diyarına bakıyorsun, Sonsuza dek seni övsünler, onurlandırsınlar. 3 genç adamın 32. ayet.

Yukardaki çeviride '~~***Gökteki Tapınak***~~' yorumu ayetin aslında yoktur.

٣٣ ثبوت السماده متباركسن وهرشيدن سكا
حمد وتعاليت واجبدر

٣٤ اي سزكه رب تعالينك يا پولري سكز ربه
تبارك ايليك اكا هرشيده زياده ابدا حمد وتعاليت
ايليك

٣٥ ربك ملكلري ربه تبارك ايليك اكا هرشيدن
ارتوق حمد وتعليه ايليك

٣٦ اي كوكلر ربه تبارك ايليك اكا هرشيدن زياده
حمد وتعليه ايليك

٣٧ اي كوك اوزرنده اولان جمله صولر ربه تبارك
ايليك اكا هرشيدن زياده حمد وتعليه ايليك

33*Sübûte's-semâda mütebâreksin ve her şeyden saŋa hamd-ü taʿâliye vâcibdir
*33*Göklerde yücesin! Sana her şeyde yücelik gerekir.*
34*Ėy siz ki Rabb-ü Teʿâlânıŋ yapĩlarısıŋız Rabbe tebârek eyleyiŋ oŋa her şeyde ziyâde ebeden hamd ü taʿâliye eyleyiŋ
*34*Ey sizler ki, yüce Rabbin yapılarısınız! Rab'ten bereket dileyin, O'nu her şeyden daha çok yüceltin.*
35*Rabbiŋ melekleri Rabbe tebârek eyleyiŋ oŋa her şeyden artĩk hamd ü taʿliye eyleyiŋ
*35*Rab'bin melekleri Rabten bereket dileyin. Artık O'nu her şeyden çok yüceltin.*
36*Ėy gökler Rabbe tebârek eyleyiŋ oŋa her şeyden ziyâde hamd ü taʿliye eyleyiŋ
*36*Ey gökler Rabten bereket dileyin! yüceltin, O'nu her şeyden daha çok yüceltin.*
37*Ėy gök üzerinde olan cümle sular Rabbe tebârek eyleyiŋ oŋa her şeyden ziyâde hamd ü taʿliye eyleyiŋ
37**Ey! Gök üstünde olan bütün sular. Rabten bereket dileyin. O'nu her şeyden daha çok yüceltin.*

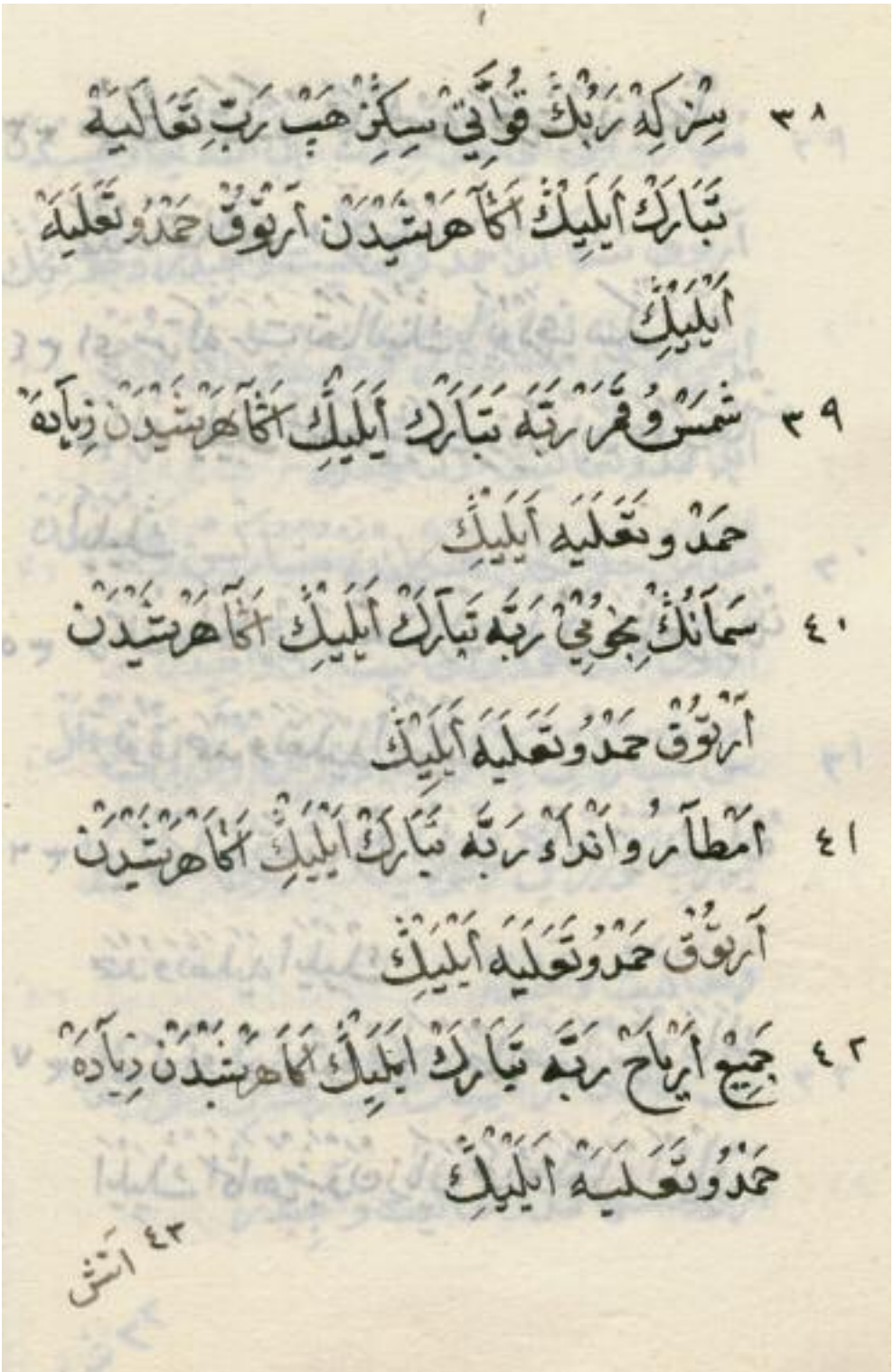

٣٨ سِزْ كِهْ رَبُّكْ قُوَّاتِي سِكِزْ هَپْ رَبِّ تَعَالَيَهْ
تَبَارَكْ اَيْلَيِكْ اَكَا هَرْشَيْدَنْ اَرْتُوقْ حَمْدُو تَعْلَيَهْ
اَيْلَيِكْ

٣٩ شَمْسُ وَقَمَرْ رَبَّهْ تَبَارَكْ اَيْلَيِكْ اَكَا هَرْشَيْدَنْ زِيَادَهْ
حَمْدُو تَعْلَيَهْ اَيْلَيِكْ

٤٠ سَمَانُكْ نِجُومِي رَبَّهْ تَبَارَكْ اَيْلَيِكْ اَكَا هَرْشَيْدَنْ
اَرْتُوقْ حَمْدُو تَعْلَيَهْ اَيْلَيِكْ

٤١ اَمْطَارُ وَانْدَاءْ رَبَّهْ تَبَارَكْ اَيْلَيِكْ اَكَا هَرْشَيْدَنْ
اَرْتُوقْ حَمْدُو تَعْلَيَهْ اَيْلَيِكْ

٤٢ جَمِيعْ اَرْيَاحْ رَبَّهْ تَبَارَكْ اَيْلَيِكْ اَكَا هَرْشَيْدَنْ زِيَادَهْ
حَمْدُو تَعْلَيَهْ اَيْلَيِكْ

٤٣ اَتَشْ

38*Siz ki Rabbiŋ kuvvetisiŋiz hep Rabb-i Teʿâlâya tebârek eyleyiŋ ònа her şeyden artîk hamd ü taʿâliye eyleyiŋ
*38*Siz ki Rabbin gücüsünüz. Hep yüce Rabten bereket dileyin, O'nu her şeyden daha çok yüceltin.*
39*Şems ve kamer Rabbe tebârek eyleyiŋ ònа her şeyden ziyâde hamd ü taʿliye eyleyiŋ
*39*Güneşle ay; Rabten bereket dileyin, O'nu her şeyden daha çok yüceltin.*
40*Semânıŋ nücûmu Rabbe tebârek eyleyiŋ ònа her şeyden artîk hamd ü taʿliye eyleyiŋ
*40*Göğün yıldızları; Rabten bereket dileyin, O'nu her şeyden daha çok yüceltin.*
41*Emtâr ve endâʾ Rabbe tebârek eyleyiŋ ònа her şeyden artîk hamd ü taʿliye eyleyiŋ
*41*Yağmurlar ve çiyler* Rabten bereket dileyin, O'nu her şeyden daha çok yüceltin.*
42*Cemʿi eryâh Rabbe tebârek eyleyiŋ ònа her şeyden ziyâde hamd ü taʿâliye eyleyiŋ
*42*Bütün rüzgarlar; Rabten bereket dileyin, O'nu her şeyden daha çok yüceltin.*

*Kitabı Mukaddes Şt.'i Çev.: Sağanak yağmurları ve **çiğ** damlaları, Hepiniz Rabbi kutsayın, O'nu yüceltin, sonsuza dek övün. 42. ayet
çiğ değil **çiy**: bkz. Türkçe Sözlük TDK S. 441 'çiy damlaları'(*Su damlacıkları*); 27. ayete bakın orada '**çiyli yel**' olarak ç ve y harfiyle, öz Türkçe yazmış. Eğer çiğ olsaydı gayn veya kef harfi ile yazardı; çiğ: pişmemiş demektir! Örneğin çiğ köfte denilince pişmemiş köfte anlaşılıyor. Islak köfte değil. Bkz. 1664 Ali Bey'in el yazısı: 3. Mak. 6/5 '*çi* veya *çih*..! olarak yazılmış.

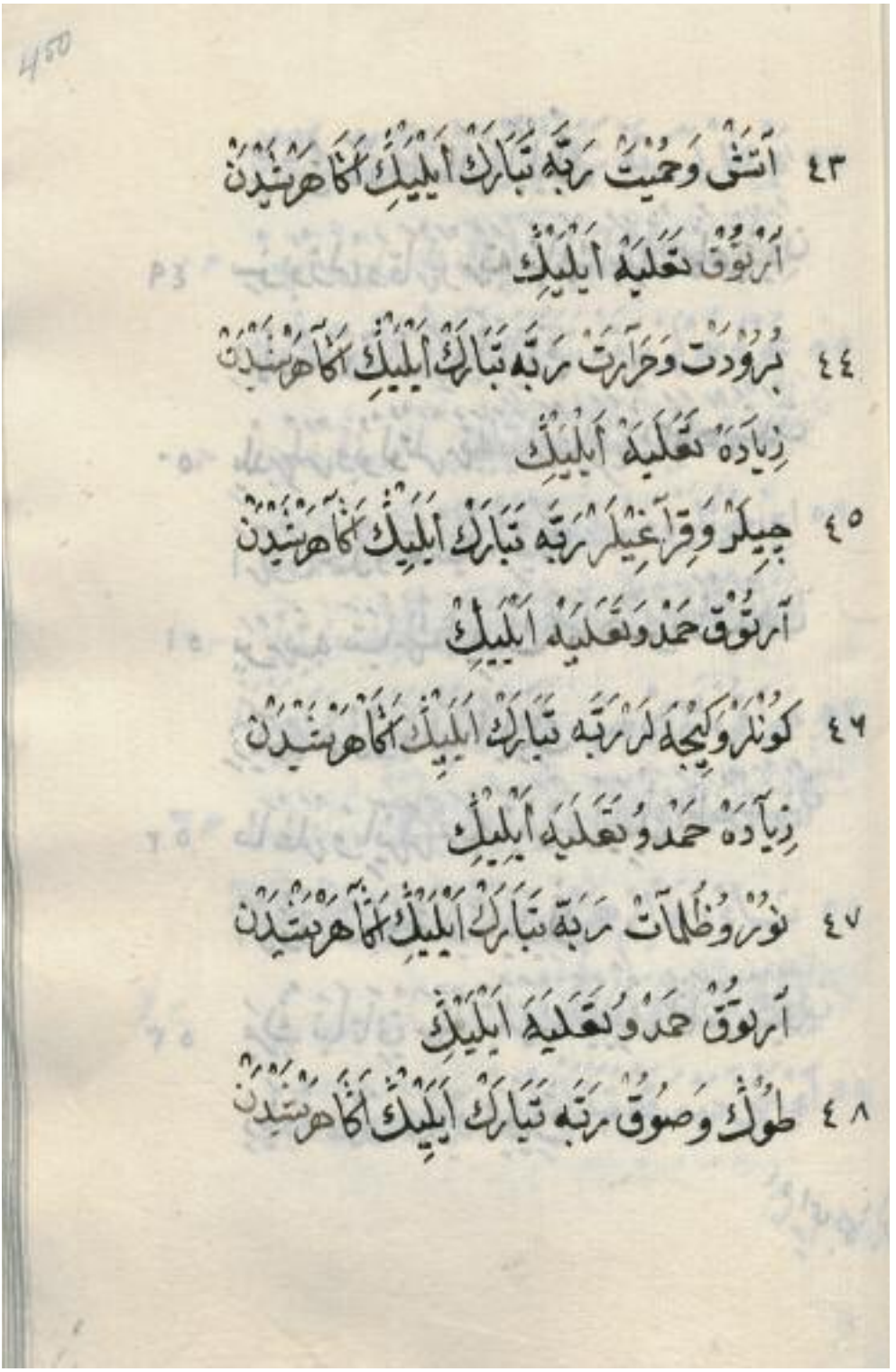

450

٤٣ آتش وحميت ربه تبارك ايليك اكا هرشيدن
آرتوق تعليه ايليك

٤٤ برودت وحرارت ربه تبارك ايليك اكا هرشيدن
زياده تعليه ايليك

٤٥ چيلر وقراغيلر ربه تبارك ايليك اكا هرشيدن
آرتوق حمد وتعليه ايليك

٤٦ كونلر وكيجه لر ربه تبارك ايليك اكا هرشيدن
زياده حمد وتعليه ايليك

٤٧ نور وظلمات ربه تبارك ايليك اكا هرشيدن
آرتوق حمد وتعليه ايليك

٤٨ طوك وصوق ربه تبارك ايليك اكا هرشيدن

43*Âteş ve hamiyet Rabbe tebârek eyleyiŋ
òŋa her şeyden artîk hamd ü taʿliye eyleyiŋ
*43*Ateş ve kızgınlık; Rabten bereket dileyin,
O'nu her şeyden daha çok yüceltin.*
44*Bürudet ve harâret Rabbe tebârek eyleyiŋ
òŋa her şeyden ziyâde hamd ü taʿliye eyleyiŋ
*44*Soğukluk ve sıcaklık; Rabten bereket di-
leyin, O'nu her şeyden daha çok yüceltin.*
45*Çiyler ve kırağılar Rabbe tebârek eyleyiŋ
òŋa her şeyden artîk hamd ü taʿliye eyleyiŋ
*45*Çiyler ve kırağılar; Rabten bereket di-
leyin, O'nu her şeyden daha çok yüceltin.*
46*Günler gèceler Rabbe tebârek eyleyiŋ òŋa
her şeyden zîyâde hamd ü taʿliye eyleyiŋ
*46*Günler, geceler; Rabten bereket dileyin,
O'nu her şeyden daha çok yüceltin*
47*Nûr ve zulmât Rabbe tebârek eyleyiŋ òŋa
her şeyden artîk hamd ü taʿliye eyleyiŋ
47**Işık ve karanlık; Rabten bereket dileyin,
artık O'nu her şeyden daha çok yüceltin*
48*Doŋ ve sovuk Rabbe tebârek eyleyiŋ òŋa
her şeyden
*48*Don ve soğuk; Rabten bereket dileyin,
artık O'nu her şeyden* ∞

ارتوق حمد و تعالیه ایلیك

٤٩ سز بوزلر و قارلر ربه تبارك ایلیك اتماهر شیدن

زیاده حمد و تعلیه ایلیك

٥٠ یلدرملر و بولوتلر ربه تبارك ایلیك اتماهر شیدن

ارتوق حمد و تعلیه ایلیك

٥١ یر ربه تبارك ایلیك اتماهر شیدن

زیاده حمد و تعلیه ایلیك

٥٢ طاغلر و باییرلر ربه تبارك ایلیك اتماهر شیدن

ارتوق حمد و تعلیه ایلیك

٥٣ یرك نباتاتی ربه تبارك ایلیك اتماهر شیدن

زیاده حمد و تعلیه ایلیك

٥٤ ای کماز

artîk hamd ü taʿliye eyleyiŋ
daha çok yüceltin.
49*Siz buzlar ve karlar Rabbe tebârek eyleyiŋ ȯŋa her şeyden zîyâde hamd ü taʿliye eyleyiŋ
*49*Siz buzlar ve karlar; Rabten bereket dileyin, O'nu her şeyden daha çok yüceltin.*
50*Yıldırımlar ve bulutlar Rabbe tebârek eyleyiŋ ȯŋa her şeyden artîk hamd ü taʿliye eyleyiŋ
*50*Yıldırımlar ve bulutlar; Rabten bereket dileyin, artık O'nu her şeyden daha çok yüceltin.*
51*Yer Rabbe tebârek eyleyiŋ ȯŋa her şeyden zîyâde hamd ü taʿliye eyleyiŋ
*51*Yer, Rabten bereket dile! O'nu her şeyden daha çok yüceltin.*
52*Dağlar ve bâyırlar Rabbe tebârek eyleyiŋ ȯŋa her şeyden artîk hamd ü taʿliye eyleyiŋ
*52*Dağlar ve tepeler; Rabten bereket dileyin, artık O'nu her şeyden daha çok yüceltin.*
53*Yeriŋ nebâtatı Rabbe tebârek eyleyiŋ ȯŋa her şeyden zîyâde hamd ü taʿliye eyleyiŋ
*53*Yerin bitkileri; Rabten bereket dileyin. O'nu her şeyden daha çok yüceltin.*

54 ėy buŋarlar ∞

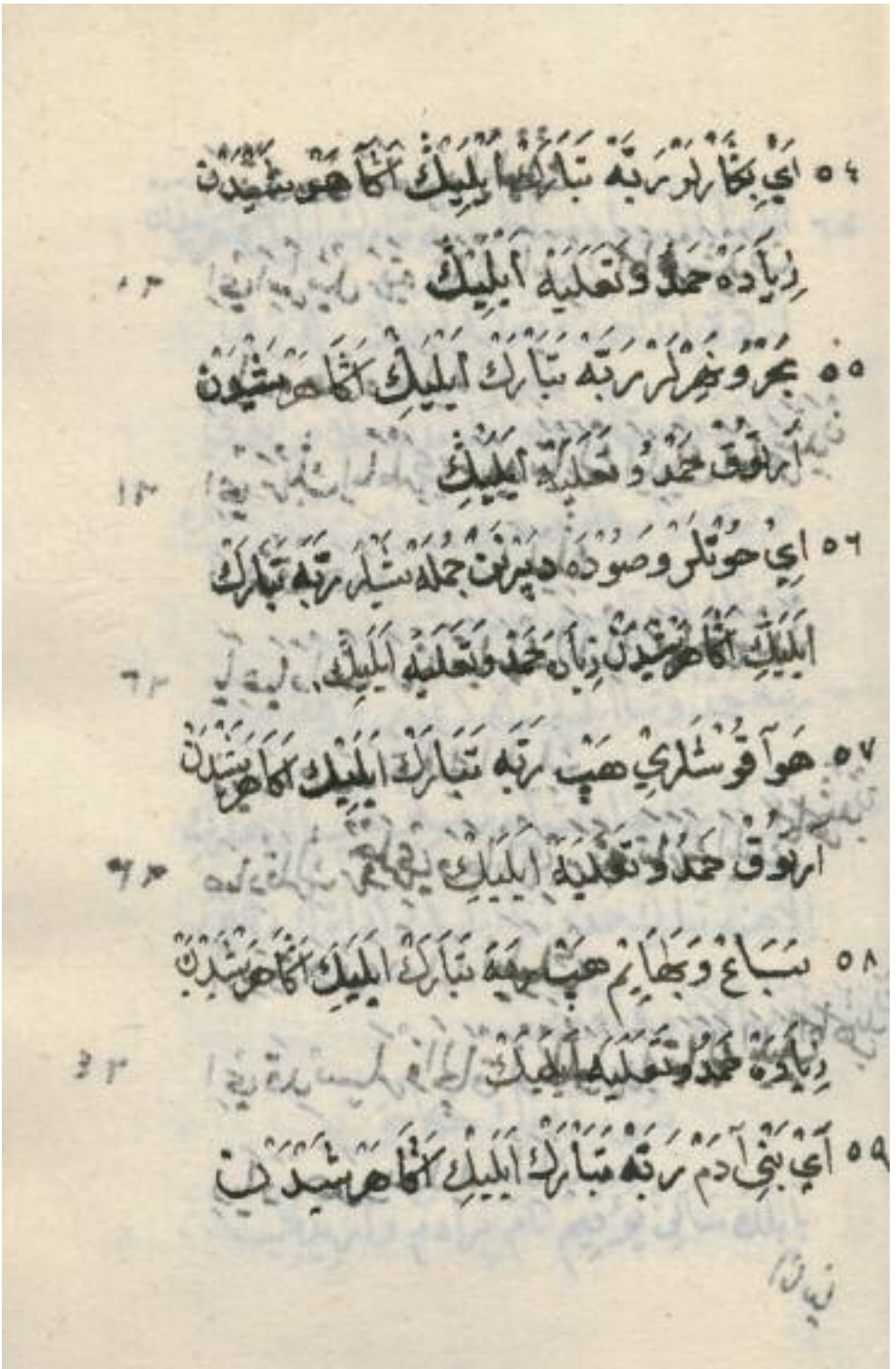

54*Ėy buŋarlar Rabbe tebârek eyleyiŋ òŋa her şeyden zîyâde hamd ü taʿliye eyleyiŋ
*54*Ey su kaynakları! Rabten bereket dileyin. O'nu her şeyden daha çok yüceltin.*
55*Bahir ve nehirler Rabbe tebârek eyleyiŋ òŋa her şeyden artîk hamd ü taʿliye eyleyiŋ
*55*Denizler ve nehirler; Rabten bereket dileyin, artık O'nu her şeyden daha çok yüceltin.*
56*Ėy hûtlar ve suda debrenen cümle şeyler Rabbe tebârek eyleyiŋ òŋa her şeyden zîyâde hamd ü taʿliye eyleyiŋ
*56*Ey büyük balıklar ve suda hareket eden bütün şeyler! Rabten bereket dileyin, O'nu her şeyden daha çok yüceltin.*
57*Hevâ kuşları hep Rabbe tebârek eyleyiŋ òŋa her şeyden artîk hamd ü taʿliye eyleyiŋ
*57*Hava kuşları; hep Rabten bereket dileyin, artık O'nu her şeyden daha çok yüceltin.*
58*Sibâʾ ve behâyim hep Rabbe tebârek eyleyiŋ òŋa her şeyden zîyâde hamd ü taʿliye eyleyiŋ
*58*Canavarlar ve hayvanlar; hep Rabten bereket dileyin, O'nu her şeyden daha çok yüceltin.*
59*Ėy Benî Âdem Rabbe tebârek eyleyiŋ òŋa her şeyden
*59*Ey Ademoğulları! Rabten bereket dileyin, artık O'nu her şeyden* ∞

Not: S. 1744'ten sonra temiz kopyanın bazı sayfaları -rutubetten veya kağıdın kalitesizliğinden- arkasına yazılan cümleleri ön yüzüne aksetmiş.

artîk hamd ü taʿliye eyleyiŋ
daha çok yüceltin.
60*Ėy İsrâʾėl Rabbe tebârek eyleyiŋ ȯŋa her şeyden zîyâde hamd ü taʿliye eyleyiŋ
*60*Ey İsrail! Rabten bereket dileyin, O'nu her şeyden daha çok yüceltin.*
61*Ėy Rabbiŋ imâmları Rabbe tebârek eyleyiŋ ȯŋa her şeyden artîk hamd ü taʿliye eyleyiŋ
*61*Ey Rabbin imamları! Rab'ten bereket dileyin, artık O'nu her şeyden daha çok yüceltin.*
62*Yâ ʿibâdullah Rabbe tebârek eyleyiŋ ȯŋa her şeyden zîyâde hamd ü taʿliye eyleyiŋ
*62*Ey Allah'ın kulları! Rabten bereket dileyin, O'nu her şeyden daha çok yüceltin.*
63*Sâdıkların rûhları ve cânları Rabbe tebârek eyleyiŋ ȯŋa her şeyden artîk hamd ü taʿliye eyleyiŋ
*63*Doğruların ruhları ve canları; Rabten bereket dileyin, artık O'nu her şeyden daha çok yüceltin.*
64*Ėy kadîsler ve alçakgönüllüler Rabbe tebârek eyleyiŋ ȯŋa her şeyden zîyâde hamd ü taʿliye eyleyiŋ
*64*Ey azizler ve alçakgönüllüler! Rabten bereket dileyin, O'nu her şeyden daha çok yüceltin.*

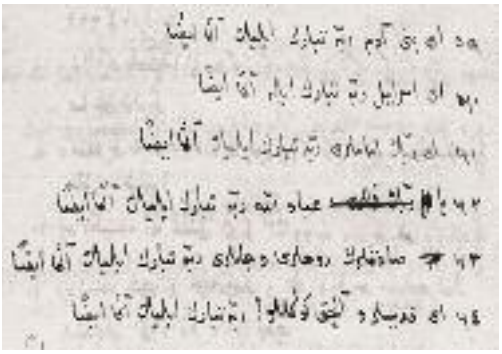

Ânâniyâ ∞

452

٦٥ انانیا آزریا ومسائل ربه تبارك ایلیك اكا هر شیدن
ارتوق ابدا حمد وتعلیه ایلیك كه بزی
مزاردن چقاردی واولومدن خلاص ایلدی
هم بزی ینار علولو فرونك ایچندن قورتاردیده
آتشك اورتاسندن نجات بولدق
٦٦ ربه حمد وثنا ایلیك كه كریمدر ورحمتی ابدیدر
٦٧ سز كه ربه عبادت ایدرسكز هپ الاهلرك
الاهنه تبارك حمد وثنا ایلیك كه انوك رحمتی
ابد الآبادی ورر

سوسنه نك حكایتی

١ بابلده ساكن یوقیم نام بر آدم واریدی

65*Ânâniyâ Âzeryâ ve Mesâyel Rabbe tebârek eyleyiŋ ònạ her şeyden artık ebeden hamd ü taʿliye eyleyiŋ ki bizi mezârdan çıkardı ve ölümden halâs eyledi hem bizi yanar ʿalevli furûnuŋ içinden kurtardı da ʿâteşiŋ ortasından necât bulduk

*65*Ananiya, Azerya ve Mesayel; Rab'ten bereket dileyin, artık O'nu her şeyden daha çok yüceltin ki bizi mezardan çıkardı, ölümden kurtardı ve yanan alevli fırının içinden kurtardı. Ateşin ortasından kurtuluş bulduk.*

66*Rabbe hamd ü sena eyleyiŋ ki kerîmdir ve rahmeti ebedîdir

*66*Rab'be hamdlerle ezgiler söyleyin ki yüce gönüllüdür ve merhameti sonsuzdur.*

67*Siz ki Rabbe ʿibâdet ėdersiŋiz hep ilâhlarıŋ ilâhına tebârek hamd ü senâ eyleyiŋ ki ònuŋ rahmeti ebedü'l-âbâd durur

*67*Siz ki Rabbe tapıyorsunuz; tüm 'İlâhların İlâhı'ndan bereket dileyin ve övgü sunun ki O'nun merhameti sonsuza dek durur.*

Sûsannanıŋ hikâyatı*

1*Bâbilde sâkin Yoʾakîm nâm bir âdam var idi

*1*Babil'de yaşayan Yoakim adında bir adam vardı.*

*2 Orjinal Grekçe versiyonu vardır. Ali Bey'in çevirisi I. Grekçe versiyona göredir.

٢ بو حلكيا قزي سوسنه نام پك كوزل ومتقيه
عورتي تزوج ايلدي ايدي
٣ زيرا انك باباسي واناسي صالح كشيلر ايدي وقزجاغزينه
موسينك توراتيني اوكرتديلر ايدي
٤ پس يوقيم زنكين آدم ايدي واوي يانندە برباغچه سي
وار ايدي ده يهوديلر اوينه صقچه صقچه خانه سنه
جمع اولورلردي زيرا هپسندن محترم ايدي
٥ بوكز اول ييلده قومدن ايكي شيخلر وحاكملر اولديلر
كه اونلرك حقنه رب تعالى ددیكه ظلم بابلدن شيخ
حاكملردن چقديكه قومي ضبط ايدرلر كبي كورينورلر ايدي
٦ بونلر مدام يوقيمك اونده اولورلردي وهر كيمك

دعواني

2*Bu Halkiyâ kızı Sûsanna nâm pek güzel ve müttakiye ʿavratı tezevvüc eyledi idi
*2*Bu adam Helkiya kızı Suzanna adındaki çok güzel ve günahtan sakınan bir kızla evlenmişti.*
3*Zîrâ ònuŋ babası anası sâlih kişiler idi ve kızcağızına Mûsânıŋ Tevrâtını öğretdiler idi
*3*Çünkü onun annesi ve babası iyi kişilerdendi ve kızcağızına Musa'nın Tevrat'ını öğretmişlerdi.*
4*Pes Yoʾakim zengin âdam idi ve evi yanında bir bâğçesi var idi de Yahûdîler evine sıkça sıkça hânesine cemʿ olurlardı zîrâ hepisinden muhterem idi
*4*Yorakim zengin bir adamdı. Evi yanında güzel bir bahçesi vardı ve Yahudiler sık sık evine gelerek toplanıyorlardı. Çünkü o saygın bir kişiydi.*
5*Bu kez ol yılda kavmden iki şeyhler ve hâkimler oldular ki onlarıŋ hakkına Rabb ü Teʿâlâ dèdi ki zulüm Bâbilden şeyh hâkimlerden çıkdı ki kavmı zabt èderler gibi görünürler idi
*5*Bu kez, o yılda Yahudi halkından iki şeyh yargıç olmuştu. Onlar için yüce Rab dedi ki: -Kötülük Babil'den şeyh yargıçlardan çıktı. Onlar halkı yönetiyormuş gibi görünüyordu.*
6*Bunlar müdâm Yoʾakimiŋ evinde olurlardı ve her kimiŋ
*6*Bunlar devamlı Yoakim'in evinde oluyordu ve her kimin* ∞

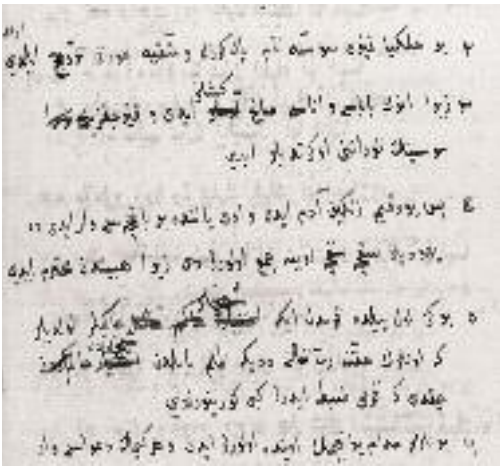

daʿvâsı ∞

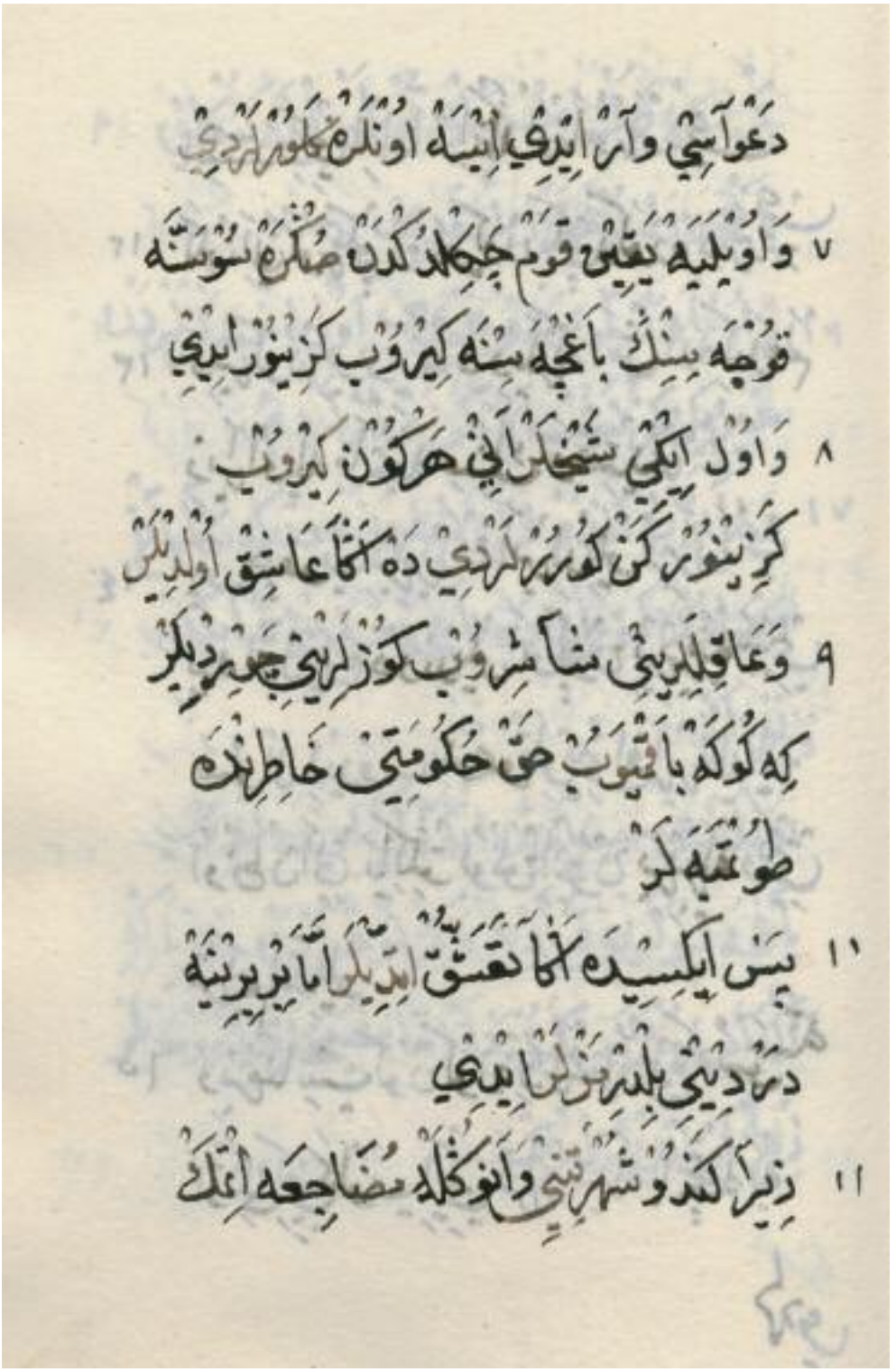

daʿvâsı var idi ise onlara gelirlerdi
bir davası varsa onlara geliyordu.
7*Ve öyleye yakın kavm çekildikden soŋra Sûsanna kocasınıŋ bağçesine girip gezinir idi
*7*Bir gün öğleye yakın insanlar gittikten sonra Suzanna kocasının bahçesine girip geziniyordu.*
8*Ve ol iki şeyhler ònu̓ her gün girip gezinirken görürlerdi de ònа ʿaşık oldular
*8*O şeyhler onu her gün orada gezinirken görüyorlardı ve ona tutuldular.*
9*Ve ʿâkıllarını+ şaşırıp gözlerini çevirdiler ki göğe bakmayıp hak hükûmeti++ hâtırında tutmayalar
*9*Onlar akıllarını şaşırıp gözlerini çevirdiler ki, göğe bakmayıp doğru kararları anımsamasınlar.*
10*Pes ikisi de òŋa taʿaşşuk ėtdiler âmmâ birbirine derdini bildirmezler idi
*10*Her ikisi de ona vurgundu. Ama birbirlerine derdini açamıyorlardı.*
11*Zîrâ kendi̓ şehvetini ve ònuŋla müzâciaʿa ėtmek
*11*Çünkü kendi şehvetlerini ve onunla yatmak* ∞

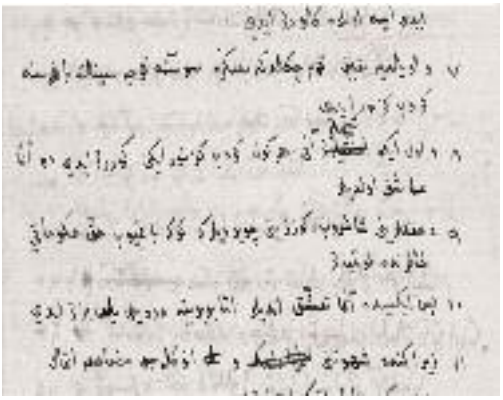

+bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında (*ʿakl*).
++Zeyrek kâtibin hatası. Bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında ***'hükûmâtı'****(Yargıyı).*

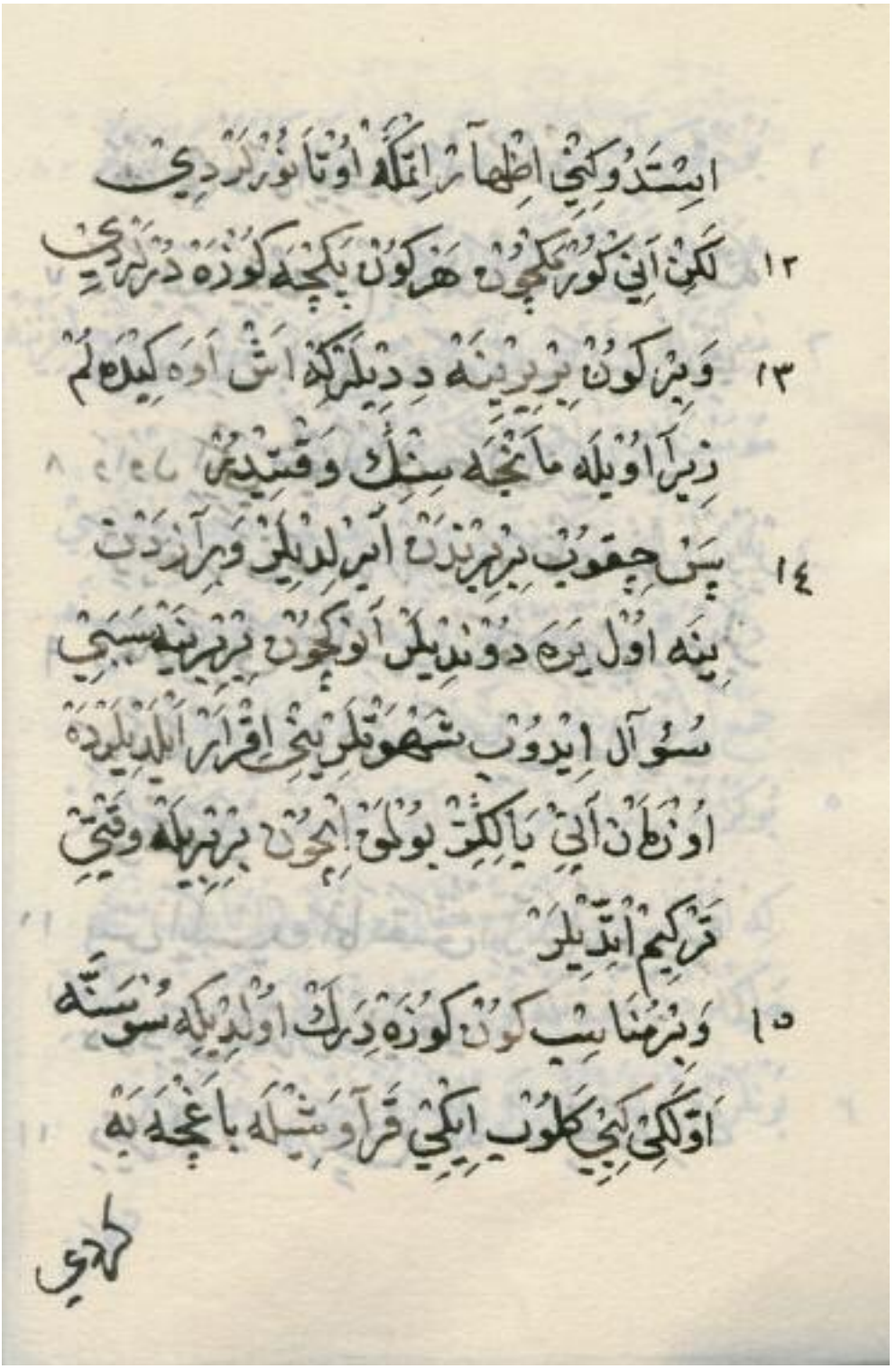

ایستدوکنی اظهار ایتمکه اوتانورلردی

١٢ لکن انی کورمکچون هر کون بکچه کوزه درلردی

١٣ وبر کون بربرینه دیدیلرکه اش اوه کیده لم

زیرا اویله مانجه سنک وقتیدر

١٤ پس چقوب بربرندن ایرلدیلر وبر آزدن

ینه اول یره دوندیلر انوکچون بربرینه سببی

سؤال ایدوب شهوتلرینی اقرار ایلدیلرده

اوزمان انی یالکز بولمق ایچون بربریله وقتی

ترکیم ایتدیلر

١٥ وبر مناسب کون کوزه درک اولدیکه سوسنه

اولکی کبی کلوب ایکی قراوشیله باغچه یه

کردی

istediğini izhâr ėtmeğe utanırlardı
istediklerini söylemeye utanıyorlardı.
12*Lâkin ònu görmek için her gün pekçe gözedirlerdi
*12*Ama onu görmek için her gün dikkatlice gözetliyorlardı.*
13*Ve bir gün birbirine dėdiler ki aş-eve gidelim zîrâ öyle mâncasınıŋ vaktidir
*13*Bir gün birbirlerine dediler ki: -Hadi ve gidelim! Çünkü öğle yemeği zamanıdır.*
14*Pes çıkıp birbirinden ayrıldılar ve birazdan yine ol yere döndüler ònunçün soŋra birbirine sebebi su'âl edip şehvetlerini ikrâr eylediler de o zamân ònů yalıŋız bulmak için birbirile vakti terkîm ėtdiler
*14*Sonra çıkıp birbirlerinden ayrıldılar ve birazdan yine o yere döndüler. Ondan sonra birbirlerine arzularını açıkladılar ve o zaman onu yanlız bulmak için bir zaman kararlaştırdılar.*
15*Ve bir münâsib gün gözedėrek oldu ki Sûsanna evvelki gibi gelip iki karavaşıyla bağçeye
*15*Uygun bir gün gözeterek beklediler. Suzanna önceden olduğu gibi iki hizmetçi köleyle bahçeye ∞*

girdi ∞

کردی وبك اسچاق اولمق ایله کوکلی
باغچه ده یوغق استدی
١٦ واوراده کمسه یوغیدی اول اختیارلردن
غیریکم کزلنوب آنی کوزه درلردی
١٧ وخاتون کندو قراوشلرینه دیدیکه بکا یاغ
وصابون کتورك ده باغچه قپولرینی قپایکده
یونام
اونلر دخی سپارش ایتدوکی اوزره ایدوب
باغچه قپولرینی قپادیلر وکزلو قپودن چقدیلر که
آکه امر اولنانی کتوره لر اما شیخلری کورمدیلر
زیرا کزلندیلر ایدی

girdi ve pek ıssıcak olmak ile gönlü bâğçede yunmak istedi
girdi ve çok sıcak olduğundan gönlü bahçede yıkanmak istedi.*
16*Ve orada kimse yoğidi ol ihtiyârlardan ġayrı ki**m**+ ġizlenip ònu gözedirlerdi
*16*Orada hiç kimse yoktu. Ama o iki yaşlı kafadar gizlenmiş onu gözetiyorlardı.*
17*Ve hatun kendi karavaşlarına dèdi ki baña yağ ve sabûn getiriñ de bâğçe kapîlarını kapayın ki yunam dèdi
*17*Kadın kendi kölelerine dedi ki: -Bana yağ ve sabun getirin ve bahçe kapılarını kapayın ki, yıkanayım.*
18*Onlar dahi sipâriş ètdiği üzere èdip bâğçe kapîlarını kapadılar ve gizli kapîdan çıkdılar ki òña emr olunanı getireler âmmâ şeyhleri görmediler zîrâ gizlendiler idi
*18*Onlar da dediği gibi bahçe kapılarını kapadılar ve gizli kapıdan kendilerinden istenilen şeyleri getirmek için çıktılar. Ama şeyhleri görmediler; çünkü gizleniyorlardı.*

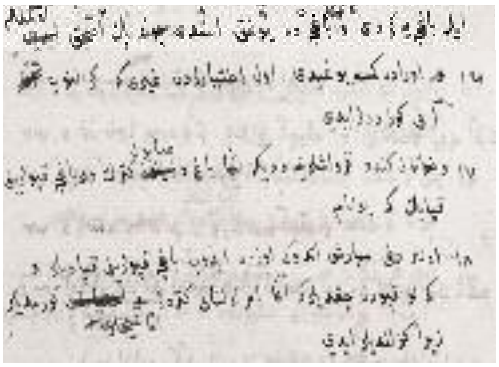

*II. Sam. 11/2
+bkz. Ali Bey'in 1664 el yazısında *'gayrı ki'.*

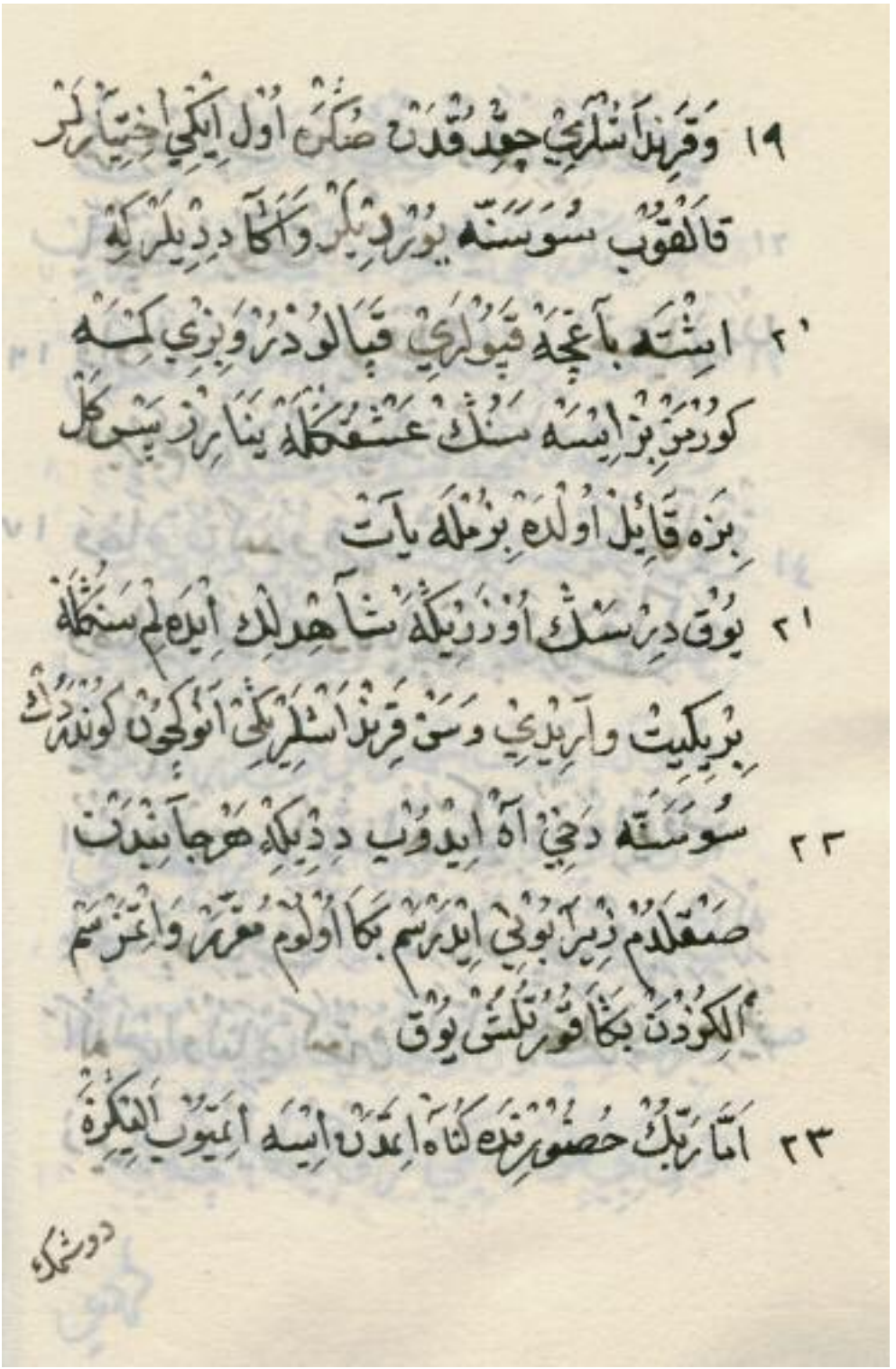

١٩ وقرنداشلري چقدقدن صكره اول ايكي اختيارلر
قالقوب سوسنه يوردیلر واكا دديلركه
٢٠ اشته باغچه قپولري قپالودر وبزي كمسه
كورمز بز ايسه سنك عشقكله ينارز پس كل
بزه قايل اولده بزمله يات
٢١ يوق درسك اوزريكه شاهدلك ايدهلم سنكله
بريكيت واريدي وسن قرنداشلريكي انوكچون كوندردك
٢٢ سوسنه دخي آه ايدوب دديكه هرجانبدن
صقلدم زيرا بوني ايدرسم بكا اولوم مقرر واتمزسم
الكزدن بكا قورتلش يوق
٢٣ اما ربك حضورنده كناه ايتمدن ايسه ايتيوب اليكزه

دوشمك

19*Ve ~~karındaşları~~* çıkdıkdan soŋra ol iki ihtiyârlar kalkıp Sûsannaya yürüdüler ve òŋa dèdiler ki

*19*Hizmetçileri çıktıktan sonra o iki yaşlı kafadar kalkıp Süsniye'ye doğru yürüdüler ve dediler ki:*

20*İşte bâğçe kapîları kapalıdır ve bizi kimse görmez* biz ise seŋiŋ ʿaşkıŋla yanarız pes gel bize kâʾil ol da bizimle yat

20-İşte bahçe kapıları kapalıdır ve bizi kimse görmez.** Biz ise senin aşkınla yanıyoruz! Şimdi gel bize razı ol da bizimle yat.*

21*Yok derseŋ üzeriŋe şâhidlik èdelim seniŋle bir yiğit var idi ve sen ~~karıdaşlarıŋı~~* ònuŋ içiŋ gönderdiŋ

*21*Eğer bunu yapmazsan sana karşı tanıklık yaparız; seninle bir genç olduğunu ve senin bu yüzden hizmetçilerini gönderdiğini söyleriz.*

22*Sûsanna dahi âh èdip dèdi ki her cânibden sıkıldım zîrâ bunu èdersem baŋa ölüm mukarrer ve ètmezsem ikiŋizden baŋa kurtuluş yok

*22*Süsniye de ah! ikisinden de sıkıldım, dedi. Eğer bunu yaparsam ölüm bana kaçınılmaz; yapmazsam ikinizden de bana kurtuluş yok.*

23*Âmmâ Rabbiŋ huzûrunda günâh ètmeden ise ètmeyip eliŋize

*23*Ama Rabbin önünde suçlu olmaktansa; olmayıp elinize* ∞

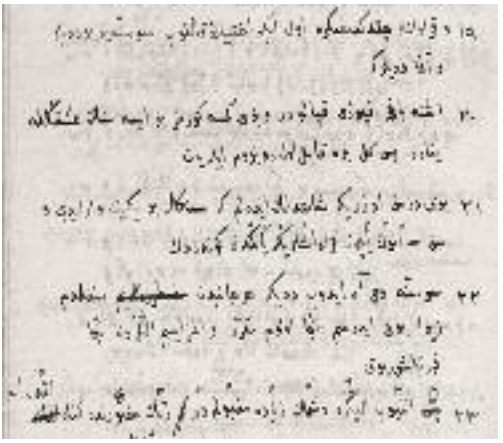

*Zeyrek kâtibin hatası: Bkz. Ali Bey'in 1664 çevirisinde '**karavaş:** *hizmetçi*' yazıyor.
**Ekl. 23/27

düşmek ∞

دوشمك زياده مقبولدر

٢٤ پس سوسنه عظيم اوازيله حيقروب اول
ايكي شيخلر دخي انوك اوزرينه حايقرديلر

٢٥ واونلردن بري يوريوب باغچه قپولريني اچدي

٢٦ اوده اولانلر دخي باغچه ده حايقرشي اشيدوب
اكا نه اولدي كوره لم ديو كزلو قپودن ايچرو
صچرادیلر

٢٧ واختيارلر مراد اولنانی سويلدوكدن صكره
خدمتكارلر پك اوتانديلر زيرا بويله نسنه سوسنه نك
حقنه هيچ سويلنمامشدر

٢٨ وارته سي كونده قوم قوجه سي يوقيمك يانينه جمع

düşmek zîyâde makbûlümdür
düşmek daha iyidir.
24*Pes Sûsanna ʿazîm âvâz ile haykırıp ol iki şeyhler dahi ȯnuŋ âvâzına haykırdılar
*24*Böylece Suzanna büyük sesle bağırınca; o şeyhler de onun sesine bağırdılar!*
25*Ve onlardan biri yürüyüp bâğçe kapîlarını açdı
*25*Onlardan biri gidip bahçe kapılarını açtı.*

26*Evde olanlar dahi bâğçede haykırış işidip ȯŋa ne oldu görelim dîye gizli kapîdan içeri sıçradılar
*26*Evde olanlar da bahçedeki gürültüleri duyunca; ne oldu, bakalım!? Diye gizli kapıdan içeri koştular.*
27*Ve ihtiyârlar murâd olunanı söyledikden soŋra hizmetkârlar pek utandılar zîrâ böyle nesne Sûsannanıŋ hakkına hîç söylenmemişdir
*27*Yaşlılar istedikleri şeyleri söyledikten sonra hizmetçiler çok utandılar. Çünkü böyle şey Suzanna için hiç söylenmemişti.*
28*Ve ertesi günde kavm kocası Yoʾakîmiŋ yanında cemʿ
*28*Ertesi günde halk, kocası Yoakim'in yanında toplanmıştı.*

اولوب اول ایکی شیخلر سوسنه اوزرینه بر
فکر فاسد اولوب کلدیلر که آنی اولدیره لر
٢٩ وقومك حضورنده دیدیلر که یوقیمك عورتی
حلکیانك قزی سوسنه ایچون کوندرك پس
کوندردیلر
٣٠ اول دخی باباسی وآناسی واولادی هم جمله
٣١ خصملری ایله کلدی سوسنه ایسه نازك وخوب
چهره لو ایدی
٣٢ واول فاجرلر بیوردیلر که یشماغی آچیله زیرا
یشماقلو ایدی آنوکچون که حسننه باقوب دویالر
٣٣ ویاننده اولانلر هم آنی کورنلر هپ اغلادیلر

٣٤

olup ol iki şeyhler Sûsanna üzeriŋe pür-fikir fâsid olup geldiler ki ȯnu̓ öldüreler
O iki şeyh Suzanna üzerine iftiralarla geldiler. Onu öldürmek istiyorlardı.
29*Ve kavmıŋ huzûrunda dėdiler ki Yoʾakîmiŋ ʿavratı Halekiyânıŋ kızı Sûsanna içi̓n gönderiŋ pes gönderdiler
*29*Halkın önünde şöyle dediler: -Yoakim'in karısı, Helkiya'nın kızı Suzanna'yı içeri gönderin! Ve gönderdiler.*
30*Ol dahi babası ve anası ve evlâdı hem cümle
*30*O da babası, annesi, çocukları ve tüm*
31*Hısımları ile geldi Sûsanna ise nâzik ve hûb çehreli idi
*31*Akrabalarıyla geldi. Suzanna ise kibar ve güzel yüzlüydü.*
32*Ve ol fâhirler buyurdular ki yaşmağı açıla zîrâ yaşmaklı idi ȯnuŋ içi̓n ki hüsnüne bakıp doyalar
*32*O övgüyle duranlar baş örtüsünün açılmasını istediler. Çünkü baş örtülüydü, bu yüzden güzelliğine bakıp doymak istiyorlardı.*
33*Ve yanında olanlar hem ȯnu̓ görenler hep ağladılar
*33*Yanında olanlar ve onu görenler ağlıyorlardı.*

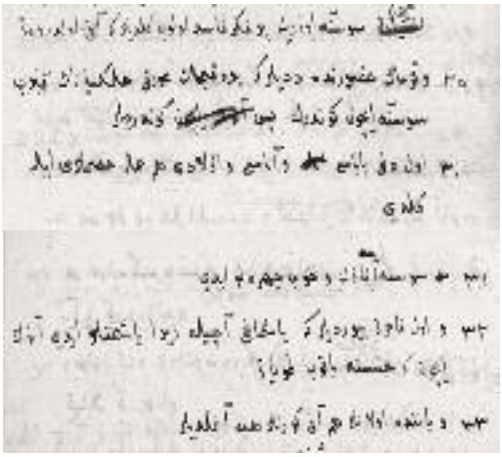

34 ∞

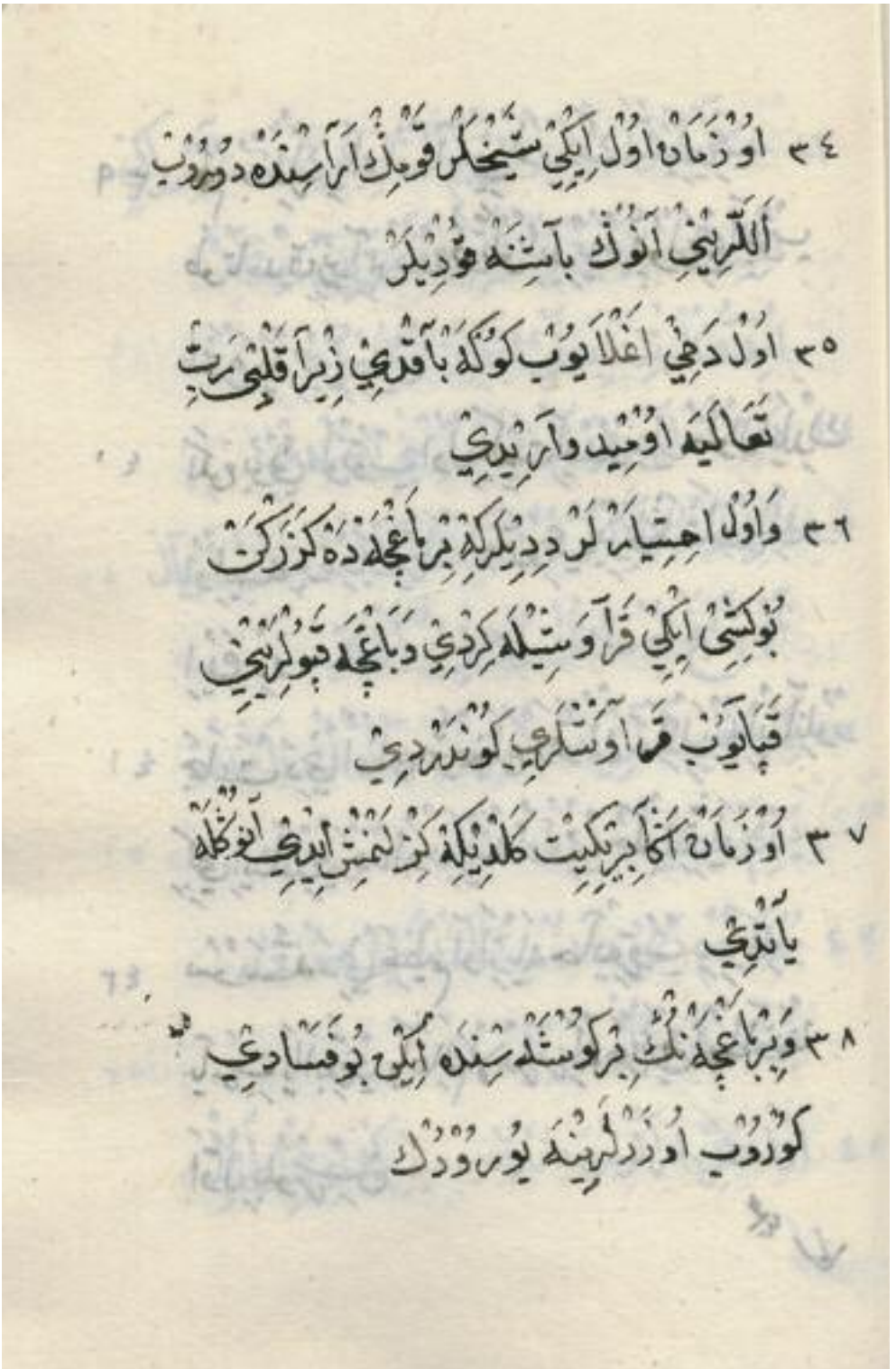

٣٤ اوزمان اول ایکی شیخلر قومك آراسنده دوروب
اللرینی آنوك باشنه قودیلر

٣٥ اول دخی اغلایوب کوکه باقدی زیرا قلبی رب
تعالیه اومید وار ایدی

٣٦ واول احتیارلر دیدیلرکه بر باغچه ده کزرکن
بوکشی ایکی قراوشیله کردی وباغچه قپولرینی
قپایوب قراوشلری کوندردی

٣٧ اوزمان آکا بر یکیت کلدیکه کزلنمش ایدی آنوکله
یاتدی

٣٨ وبر باغچه نك بر کوشه سنده ایکن بو فسادی
کوروب اوزرلرینه یورودك

34*O zamân ol iki şeyhler kavmiŋ arasında durup ellerini ònuŋ başına kodular
*34*O zaman o iki şeyh halkın arasında durup ellerini onun başına koydular.*
35*Ol dahi ağlayıp göğe bakdı zîrâ kalbi Rabb-i Teʿâlâya ümîdvar idi
*35*O da ağlayarak göğe baktı. Çünkü yüreğinde yüce Rabbe ümidi vardı.*
36*Ve ol ihtiyârlar dėdiler ki biz bâğçede gezerken bu kişi iki karavasıyla girdi ve bağçe kapîlarını kapayıp karavasları gönderdi
*36*O iki yaşlı dediler ki: -Biz bahçede gezerken bu kişi iki hizmetçisiyle girdi ve bahçe kapılarını kapayıp hizmetçileri gönderdi.*
37*O zamân òŋa bir yiğit geldi ki gizlenmiş idi ònuŋla yatdı
*37*O zaman ona gizlenmiş olan bir genç gelip onunla yattı.*
38*Ve biz bâğçeniŋ bir köşesinde iken bu fesâdı görüp üzerine yürüdük
*38*Biz bahçenin bir köşesindeyken bu kötülüğü görüp üzerine yürüdük.*

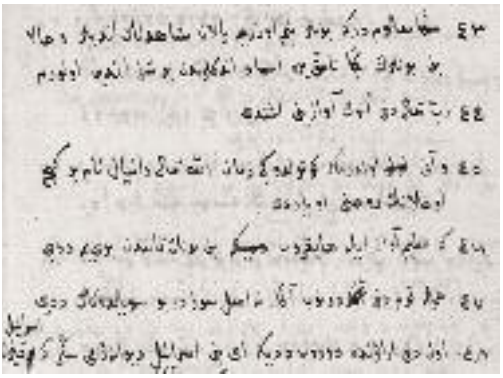

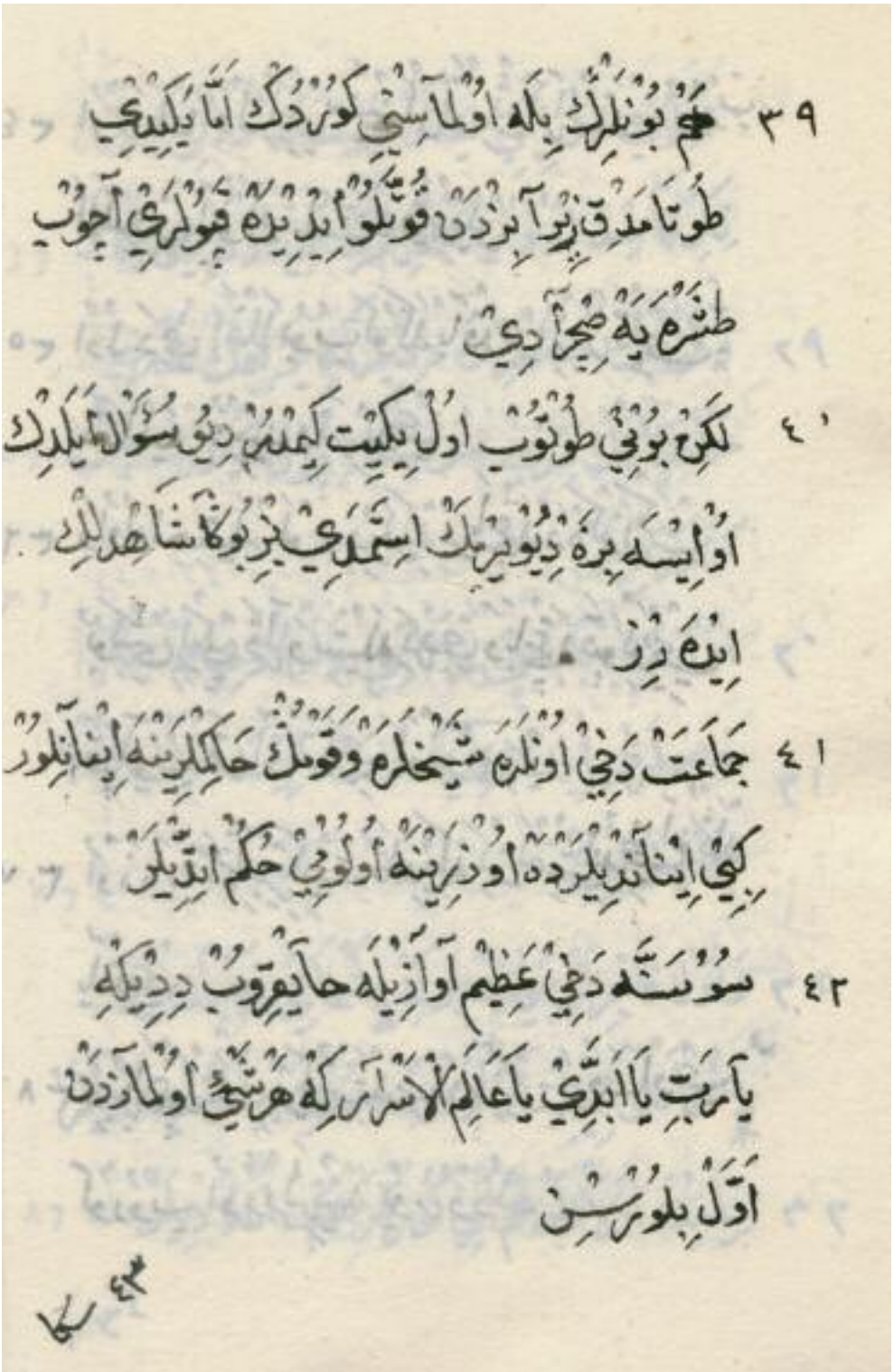

٣٩ هم بونلرك بله اولماسني كوردك اما يكيدي
طوتامدق زيرا بزدن قوتلو ايديده قپولري آچوب
طشره يه صچرادي

٤٠ لكن بوني طوتوب اول يكيت كيمدر ديو سؤال ايلدك
اوايسه بزه ديو يرمك استمدي بز بوكا شاهدلك
ايده رز

٤١ جماعت دخي اونلره شيخلره وقومك حاكملرينه اينانلور
كبي اينانديلرده اوزرينه اولومي حكم ايتديلر

٤٢ سوسنه دخي عظيم آوازيله حايقروب ديديكه
يا رب يا ابدي يا عالم الاسرار كه هر شيء اولمازدن
اول بلورسن

٤٣ سكا

39*Hem bunlarıŋ bile olmasını gördük âmmâ yiğidi tutamadık zîrâ bizden kuvvetli idi de kapîları açıp taşraya sıçradı

*39*İşte bunların da olduğunu gördük; ama genci tutamadık. Çünkü bizden güçlüydü ve kapıları açarak dışarıya kaçtı.*

40*Lâkin bunu tutup ol yiğit kimdir díyẹ̊ suʾâl eyledik o ise bize dėyivėrmek istemedi biz buŋa şâhidlik ėderiz

*40*Ama bunu tutup o genç kimdir diye sorduk. O söylemek istemedi. Biz bunlara tanığız.*

41*Cemaʿât dahi onlara şeyhlere ve kavmıŋ hâkimlerine inanılır gibi inandılar da üzerine ölümü hükm ėtdiler

*41*Halk da onlara; şıhlara, halkın yargıçlarına inanılır gibi inandılar ve kadını ölümle suçladılar.*

42*Sûsanna dahi ʿazîm âvâz ile haykırıp dėdi ki yâ Rabbi yâ ebedî yâ ʿâlemi'l-esrâr ki her şeyʾi olmazdan evvel bilirsin

*42*Suzanna da yüksek sesle bağırıp dedi ki: -Ya Rabbi, ya sonsuz, ya evrenin sırrı. Sen her şeyi olmadan önce biliyorsun.*

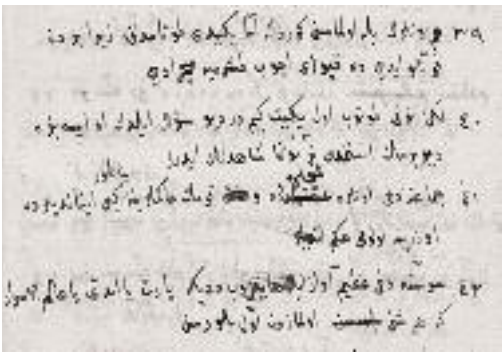

43 saŋa

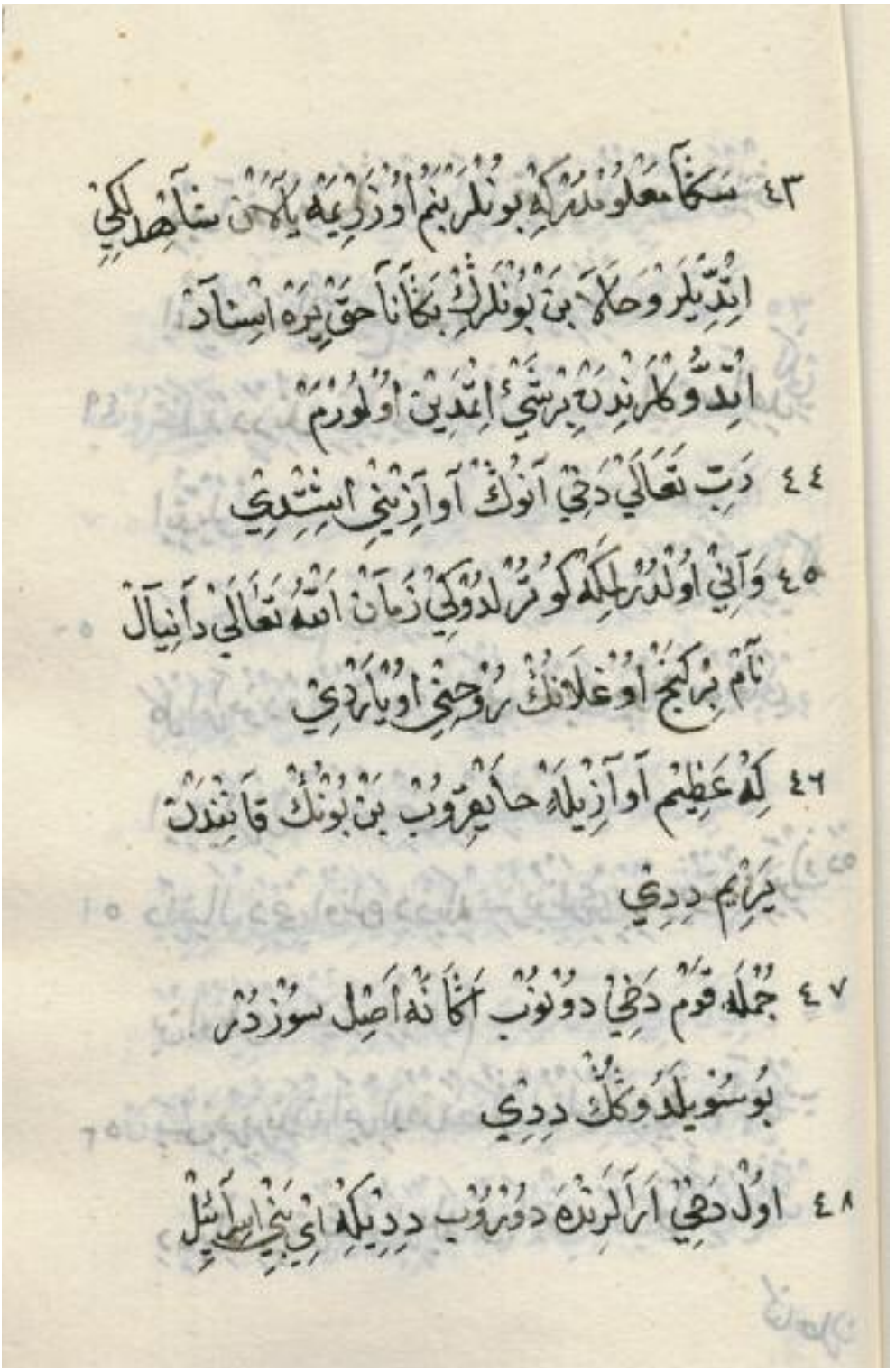

43*Saŋa maʿlûmdur ki bunlar benim üzerime yalan şâhidliğ ėtdiler ve hâlâ ben bunlarıŋ baŋa nâ-hak yere isnâd ėtdiklerinden bir şeyʾi ėtmeden ölürüm

*43*Bunların bana karşı yalan yere tanıklık yaptıklarını biliyorsun. Şimdi ben, bunların beni haksız yere suçladıkları şeyi yapmadan ölüyorum.*

44*Rabb-i Teʿâlâ dahi ònuŋ âvâzını işitdi

*44*Yüce Rab da onun sesini duydu.*

45*Ve ònuˀ öldürülmeğe götürüldüğü zamân Allah-ü Teʿâlâ Dâniyâl nâm bir genc oğlanıŋ ruhûnu uyardı

*45*O taşlanmaya* götürüldüğü zaman yüce Allah Daniyel adındaki bir genç oğlanın ruhunu uyandırdı.*

46*Ki ʿazîm âvâz ile haykırıp ben bunuŋ kanından beriyim dėdi

*46*O genç yüksek sesle bağırarak: -Ben bunun kanına girmiyorum! Dedi.*

47*Cümle kavm dahi dönüp òŋa ne âsıl sözdür bu söylediğiŋ dėdi

*47*Tüm halk ona doğru dönerek ona: -Bu söylediğin nasıl sözdür? Dediler.*

48*Ol dahi aralarında durup dėdi ki ėy Benî İsrâʾėl

*48*O da aralarında durup dedi ki: -Ey İsrailoğulları!*

*Musa'nın Şeriatına göre 'Taşlama yasası' Recm Bak.Tes.22/24.

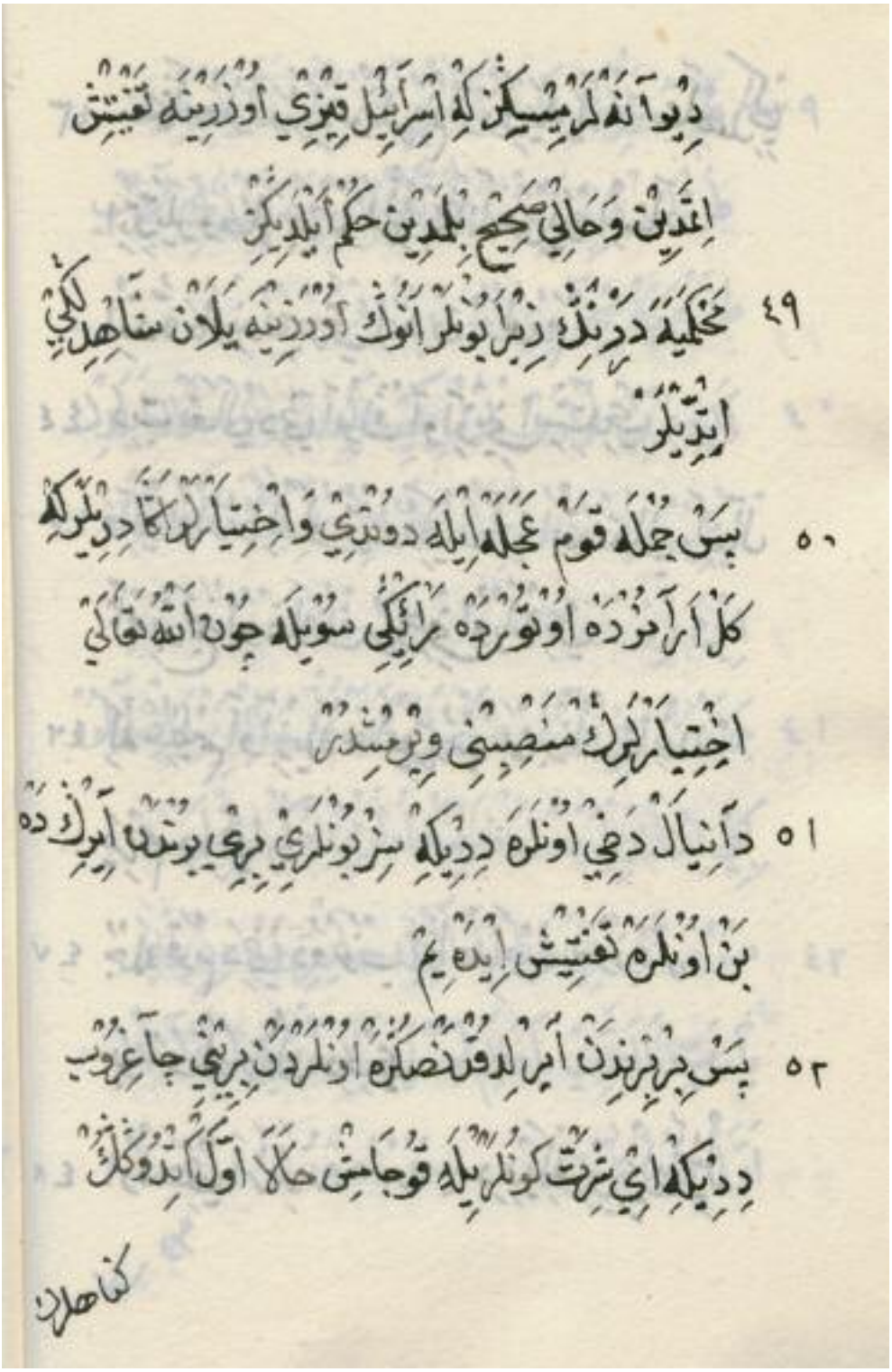

دیو آنه لرمیسکز که اسرائیل قیزی اوزرینه تفتیش
اتمدین وحالی صحیح بلمدین حکم ایلدیکز

٤٩ محکمیه درینک زیرا بونلر انوک اوزرینه یلان شاهدلکی
ایتدیلر

٥٠ پس جمله قوم عجله ایله دوندی واختیارلر اکا دیدیلر که
کل ارامزده اوتورده رائکی سویله چون الله تعالی
اختیارلرک منصبنی ویرمشدر

٥١ دانیال دخی اونلره دیدیکه سز بونلری بری برندن ایرک ده
بن اونلره تفتیش ایده یم

٥٢ پس بر برندن ایرلدقدنصکره اونلردن برینی چاغروب
دیدیکه ای شرت کونلر ایله قوجامش حالا اول اتدوکک

کناهلرک

dîvâneler misiŋiz ki İsrâʾèl kızı üzerine teftîş ètmeden ve hâl-i sahîh bilmeden hükm ètdiŋiz
Deli misiniz ki İsrail kızı hakkında hiç araştırmadan ve gerçeği bilmeden yargılıyorsunuz?
49*Mahkemeye dönüŋ zîrâ bunlar ònuŋ üzerine yalan şâhidlik ètdiler
*49*Mahkemeye dönün. Çünkü bunlar onun hakkında yalancı tanıklık yaptılar.*
50*Pes cümle kavm ʿacele ile döndü ve ihtiyârlar òŋa dèdiler ki gel aramızda otur da reʾyiŋi söyle çün Allah Teʿâlâ ihtiyârlarıŋ mensıbını vèrmişdir
*50*Böylece bütün halk aceleyle döndü. Yaşlılar ona dediler ki: -Gel aramızda otur ve kararını söyle. Çünkü yüce Allah bilgelerin ilgilenmesini istemiştir.*
51*Dâniyâl dahi onlara dèdi ki siz bunları biribirinden ayırıŋ da ben onlara teftîş èdeyim
*51*Daniyel de onlara dedi ki: -Siz bunları birbirlerinden ayırın ki ben onları inceleyim.*
52*Pes birbirinden ayrıldıktan soŋra onlardan birini çağırıp+ dèdi ki èy şirret günleriyle kocamış hâlâ evvel ètdiğiŋ
*52*Ve birbirlerinden ayrıldıktan sonra onlardan birini çağırıp dedi ki: -Ey edepsizlik günleriyle yaşlanmış! Şimdi önceden yaptığın* ∞

+bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*çığırıp*'.

günâhlarıŋ ∞

كناهلريكڭ جزاسي كلدي

٥٣ ناحق حكومت وصوجسزكر اوزرينه فرمان

قضا ايدوب هم ~~صوجلري~~ صوجلولري صاليوروب

اكرچه رب تعالى صادقي وصوجسزي

اولدرمه ديديسه ده

٥٤ پس حالا چون سن بوني قباحتده كوردك ديويرر

اونلري نه اصل اغاجك ديبنده مجامعه ايدر

كوردك اول دخي ساقز اغاجينك ديبنده ديدي

٥٥ دانيال دخي كوزل ديدي كندو باشنك اوزرينه

يالان سويلدك زيرا اشته اللهك ملكي الله تعالادن

فتواي آلوب سني اورتادن بيچكدر

٥٦

günâhlarıŋıŋ cezâsı geldi
günahlarının cezası geldi.
53*Nâ-hak hükûmet ve suçsuzlar üzerine fermân-ı kazâ ėdip hem suçluları salıvėrip eğerçe Rabb-i Teʿâlâ sâdıkı ve suçsuzu öldürme dėdi ise de
*53*Haksız yargılayarak suçsuzlar üzerine kesin karar veriyorsun ve suçluları; eğer yüce Rab "Sadık ve suçsuzu öldürme*" dediyse de serbest bırakıyorsun.*
54*Pes hâlâ çün sen bunu kabahatde gördün dėyivėr onları ne âsıl ağacıŋ dibinde mücâmaʿa ėder gördüŋ ol dahi sakız ağacınıŋ dibinde dėdi
*54*Şimdi eğer sen bunu kadını suç işlerken gördüysen; söyle bana nasıl bir ağacın dibinde zina ederken gördün? O da: -Sakız ağacının dibinde, dedi.*
55*Dâniyâl dahi güzel dėdi kendi başınıŋ üzerine yalan söylediŋ zîrâ işte Allahıŋ meleği Allah Teʿâlâdan fetvâʾ alıp seni ortadan biçėcekdir
*55*Daniyel de: -Güzeel! dedi. Kendi başının üzerine yalan söyledin. Çünkü işte Allah'ın meleği, yüce Allah'tan buyruk alıp seni ortadan biçecektir.*

*bkz. Sül. Mes. 17/15, Mez. Çık. 23/7.

٥٦ اندن آني بر طرف ايدوب اوبريني چاغردي وآنا
ديديكه اي يهودا دكل الا كنعاني نسلي كوزلك
سني آزدردي وشهوت قلبكي منقلب ايتدي
٥٧ اسرائيل قزلرينه بويله مي ايدر ديكزده اونلر قورقوب
سزكله بولشورلر ايدي اما يهودا قزي يرامزلغكزده
تحمل ايتمدي
٥٨ پس حالا ديو يرباكه نه اصل اغاجك دينده مجامعه
ايدركن طوتدك اول دخي مازي اغاجي دينده ديدي
٥٩ دانيال دخي كوزل ديدي سن دخي كندو باشك
اوزرينه يالان سويلدك زيرا اللهك ملكي سني
اورتادن بچمك وسزي استقبال ايتمك ايچون الندن

قلچي

56*Öndan önu̇ bertaraf edip o-birini çağırdı ve öŋa dėdi ki ėy Yahûdâ değil illâ Kenʿânî* nesili güzellik seni azdırdı ve şehvet kalbiŋi münkalib ėtdi

*56*Ondan sonra onu bir yana çekerek diğerini çağırdı ve ona dedi ki: -Ey Yahuda değil; ama Kenan soyu! Güzellik seni azdırdı ve şehvet yüreğini saptırdı.*

57*İsrâʾėl kızlarına böyle mi ėderdiŋiz de onlar korkup siziŋle buluşurlar idi âmmâ Yahûdâ kızı yaramazlığıŋızda tahammül ėtmedi

*57*İsrail kızlarına böyle mi davranıyorsunuz? Onlar da korkudan sizinle buluşuyorlar mıydı? Ama Yahuda kızı kötülüğünüze dayanamadı.*

58*Pes hâlâ dėyivėr baŋa ne âsıl ağacıŋ dibinde mücâmaʿa ėderken tutduŋ ol dahi mâzî ağacı dibinde dėdi

*58*Şimdi bana söyle nasıl bir ağacın dibinde zina ederken yakaladın? O da: -Mazı ağacı dibinde, dedi.*

59*Dâniyâl dahi güzel dėdi seŋ dahi kendi başınıŋ üzerine yalan söyledіŋ zîrâ Allahıŋ meleği seni ortadan biçmek ve sizi istikbâl ėtmek içi̇n elinde

*59*Daniyel de: -Güzeel! Dedi. Sen de kendi başının üstüne yalan söyledin. Çünkü Allah'ın meleği seni ortadan biçmek ve sizi karşılamak için elinde ∞*

*bkz. Hez. 16/3

kılıcı ∞

قلچی طوتوب قتلانور

٦٠ جمله جماعت دخی پک حایقروب اول الله تعالایه
تبارک ایلدیکه اکا امیدوار اولانلری خلاص ایدر

٦١ وهپسی اول ایکی شیخلرک اوزرینه قالقدیلر
چون اونلری دانیال شاهدلکی ایدوکلرنده کندو
اغزلری ایله الزام ایلدی

٦٢ واونلره موسینک توراتی موجبنجه همان اول
وجهله ایتدیلرکه اونلر مقربه ایتمکه قصد وغرض
ایلدیلر واونلری اولدردیلر بویله اولوب اول
کونده صوجسز قان خلاص اولدی

٦٣ وحلکیا هم انک زوجه سی کندولرک قیزی سوسنه

kılıcı tutup katlanır
kılıcı tutup katlanır.
60*Cümle cemaʿât dahi pek haykırıp ol Allah Teʿâlâya tebârek eyledi ki ȯŋa ümîdvar olanları halâs ėtdi
*60*Tüm topluluk da yükses sesle O yüce Allah'tan bereket dilediler. Çünkü O'na ümitvar olanları kurtardı.*
61*Ve hepisi ol iki şeyhleriŋ üzerine kalkdılar çün onları Dâniyâl şâhidliği ėtdiklerinde kendi ağızları ile ilzâm eyledi
*61*Sonra tüm halk o iki kişinin üzerine çullandı. Çünkü Daniyel onların yalancı tanıklığını kendi ağızlarıyla yakalamıştı.*
62*Ve onlara Mûsanıŋ Tevrâtı* mûcibince hemân ol vechile ėtdiler ki onlar mukarrebe ėtmeğe kasd ü ġaraz eylediler ve onları öldürdüler böyle olup ol günde suçsuz kan hâlâs oldu
*62*Onlar Musa'nın yasasına* göre hemen o şekilde öldürüldüler. Çünkü onlar yaklaşmak için kötülük tasarlamışlardı. Onları öldürdüler ver böylece o gün suçsuz kan kurtulmuş oldu.*
63*Ve Halekiyâ hem ȯnuŋ zevcesi kendileriŋ kızı
*63*Halekiya ile karısı, kendilerinin kızı* ∞

*Tes. 19/18,19.

Sûsannâ ∞

هم قوجه سی یوقیم وجمله خصملری ایجون الله
تعالایه حمد ایلدیلر که اونلرده هیچ برقباحت
بولنمادی

٦٤ اول کونلرده صکره دانیال قوبلق قشنده بیوك آدم اولدی

حکایت سوسنه تمام اولدی

بلك واردر هانك حکایتی

١ شاه ایساخ وفات ایدکده نصکره فارس شاهی قورش
انك مملکتنی آلدی

٢ ودانیال آنوك سفره سنده طعام یلمور ایدی هم جمله
مصاحبلرده زیاده محترم ایدی

٣ بوکز بابللولرك بل نام بر بتی وار ایدیکه انکا کونده اون ایکی

ارتابه

hem kocası Yoʾakim ve cümle hısımları içiñ Allah ü Teʿâlâya hamd eylediler ki onlarda hîçbir kabahat bulunamadı
ve *kocası Yoakim'le tüm akrabaları için ki, onlarda hiçbir suç bulunamamıştı; yüce Allah'a şükrettiler.*
64*Ol günlerden soŋra Dâniyâl kavmiŋ katında büyük âdam oldu
*64*O günden sonra Daniyel halkın içinde büyük bir adam oldu.*

Hikâyat-ı Sûsannâ tamam oldu

Beliŋ ve ejderhânıŋ hikâyeti+

1*Şâh Sitâh(*) vefât ėtdikden soŋra Fârs şâhı Kureş ònun memleketini aldı
*1*Kral Sitah öldükten sonra Pers kralı Kureş onun ülkesini aldı.*
2*Ve Dâniyâl* ònuŋ sufrasında taʿâmlanır idi hem cümle musâhiblerden ziyâde muhterem idi
*2*Daniyel* onun sofrasından yiyor ve bütün arkadaşlarından daha çok seviliyordu.*
3*Bu kez Bâbillileriŋ Bel** nâm bir bütü var idi ki òŋa günde on iki
*3*Bu sırada Babilliler'in Bel** adında bir putu vardı. Ona her gün on iki* ∞

(*)Veya "*Astyages*".
*Dan. 6/29 - '*Danyal'* peygamber olarak da anılır
**bkz.Yer.50/2

Ârtâbe ∞

+Grekçe 2 tane orijinal çevirisi vardır.

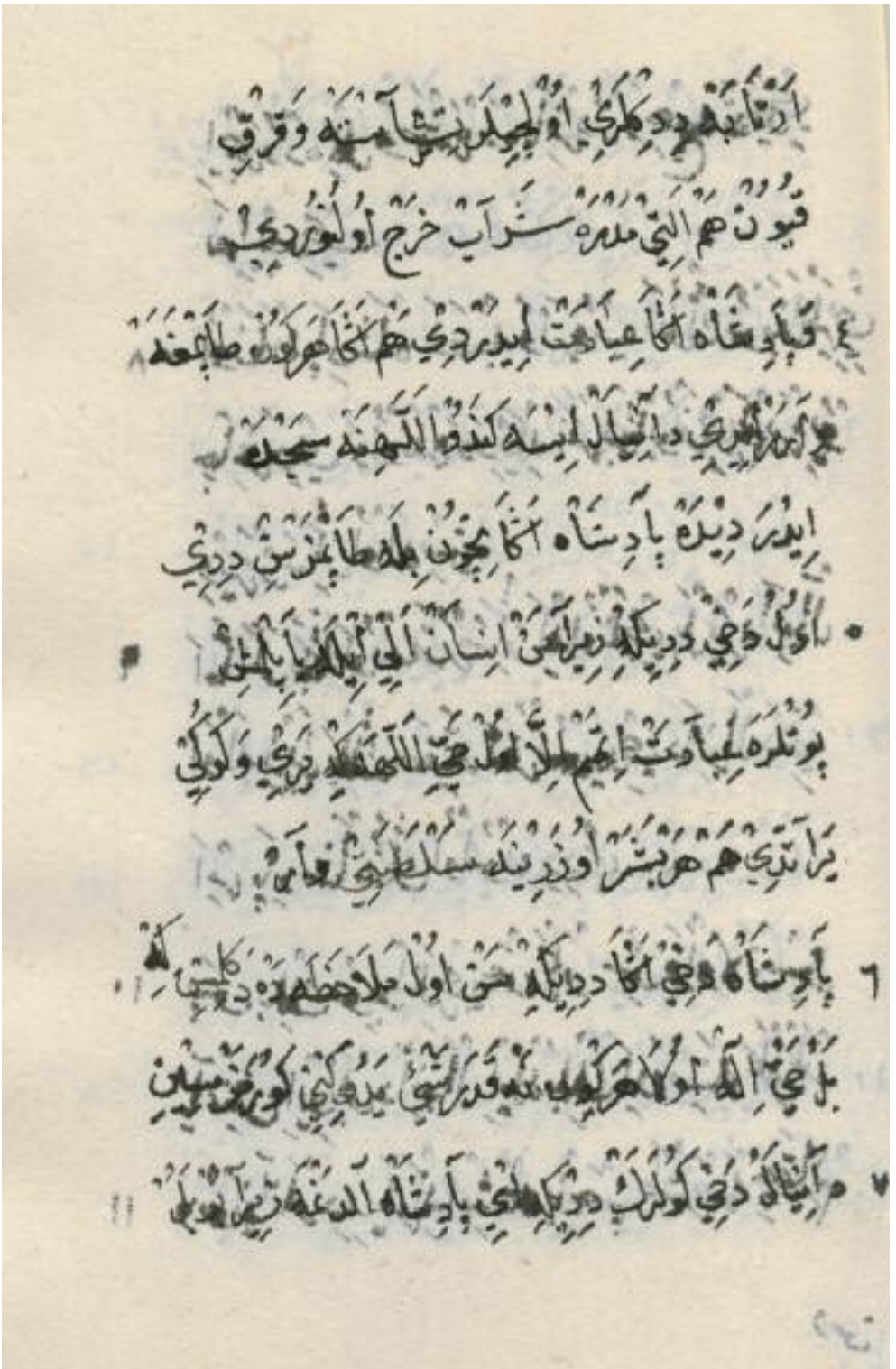

Ârtâbe dėdikleri ölçüler nişasta ve kırk koyun hem altı medre şarâb harc olunurdu
"Artabe" dedikleri ölçülerle nişasta, kırk koyun ve altı matra şarap haraç veriliyordu.
4*Ve pâdişâh ȯna ʿibâdet ėderdi hem ȯŋa her gün tapmağa varır idi Dâniyâl ise kendi Allahına secde ėderdi de pâdişâh ȯŋa niçin Bele tapmazsın dėdi
*4*Kral ona tapıyor ve her gün ona tapınmaya gidiyordu. Daniyel ise kendi Allah'ına secde ediyordu ki, kral: -Niçin Bel'e tapmıyorsun? Dedi.*
5*Ol dahi dėdi ki zîrâ ben insân eli ile yapılmış putlara ʿibâdet ėtmem illâ ol hayy Allaha ki yeri ve gȫğü yaratdı hem her beşer üzerine saltanatı var
*5*O da dedi ki: -Çünkü ben insan eliyle yapılmış putlara tapmam. Kesinlikle o diri Allah'a ki, yeri ve göğü yarattı hem de insanlar üzerine egemendir.*
6*Pâdişâh dahi ȯŋa dėdi ki sen ol mülâhazada değil misin ki Bel hayy ilâh ola her gün ne kadar şeyʾi yeduğini görmez misin
*6*Kral da ona dedi ki: -Sen Bel'in de canlı bir Tanrı olduğuna katılmıyor musun ve onun her gün ne denli şey yediğini görmüyor musun?*
7*Dâniyâl dahi gülerek dėdi ki ėy pâdişâh aldanma zîrâ bu Bel
*7*Daniyel de gülerek dedi ki: -Ey kral; aldanma! Çünkü bu Bel ∞*

içeride kil ve taşrada bakırdır ve hîç ne yedi ne içdi
içi kil ve dışı bakırdır; ne yer ve ne de içer.
8*O zamân pâdişâh ġazaba varıp ònuŋ mûbedânlarını çağırdı ve onlara dėdi ki eğer baŋa bu harcı kim yer dėyïvėrmezseŋiz ölesiz
*8*O zaman kral çok öfkelendi. Onun kâhinlerini çağırdı ve onlara şöyle söyledi: -Eğer bana bu haraçların kimin yediğini söylemezseniz öleceksiniz.*
9*Âmmâ eğer baŋa gösterirseŋiz ki onları Bel yer Dâniyâl öle zîrâ Beliŋ hakkına küfür söyledi Dâniyâl dahi emr pâdişâhıŋ olsun dėdi
*9*Ama eğer bana onların Bel'in yediğini gösterirseniz Daniyel ölecek. Çünkü Bel konusunda küfretti. Daniyel de buyruk kralımın olsun, dedi.*
10*Pes Beliŋ mûbedânları ʿavratlarsız ve evlâdlarsız yatmış idiler ve pâdişâh Dâniyâl ile Beliŋ kedesine geldiler
*10*Böylece Bel'in kâhinleri -eşleri ve çocukları olmadan yatmışlardı- kralla ve Daniyel ile Bel'in put evine geldiler.*
11*Ve mûbedânlar dėdiler ki işte biz hep taşraya çıkalım
*11*Ve kâhinler dediler ki: -Şimdi biz hepimiz dışarıya çıkalım ∞*

ve sen ∞

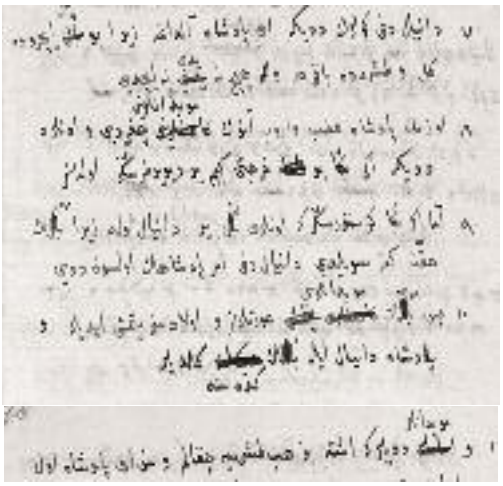

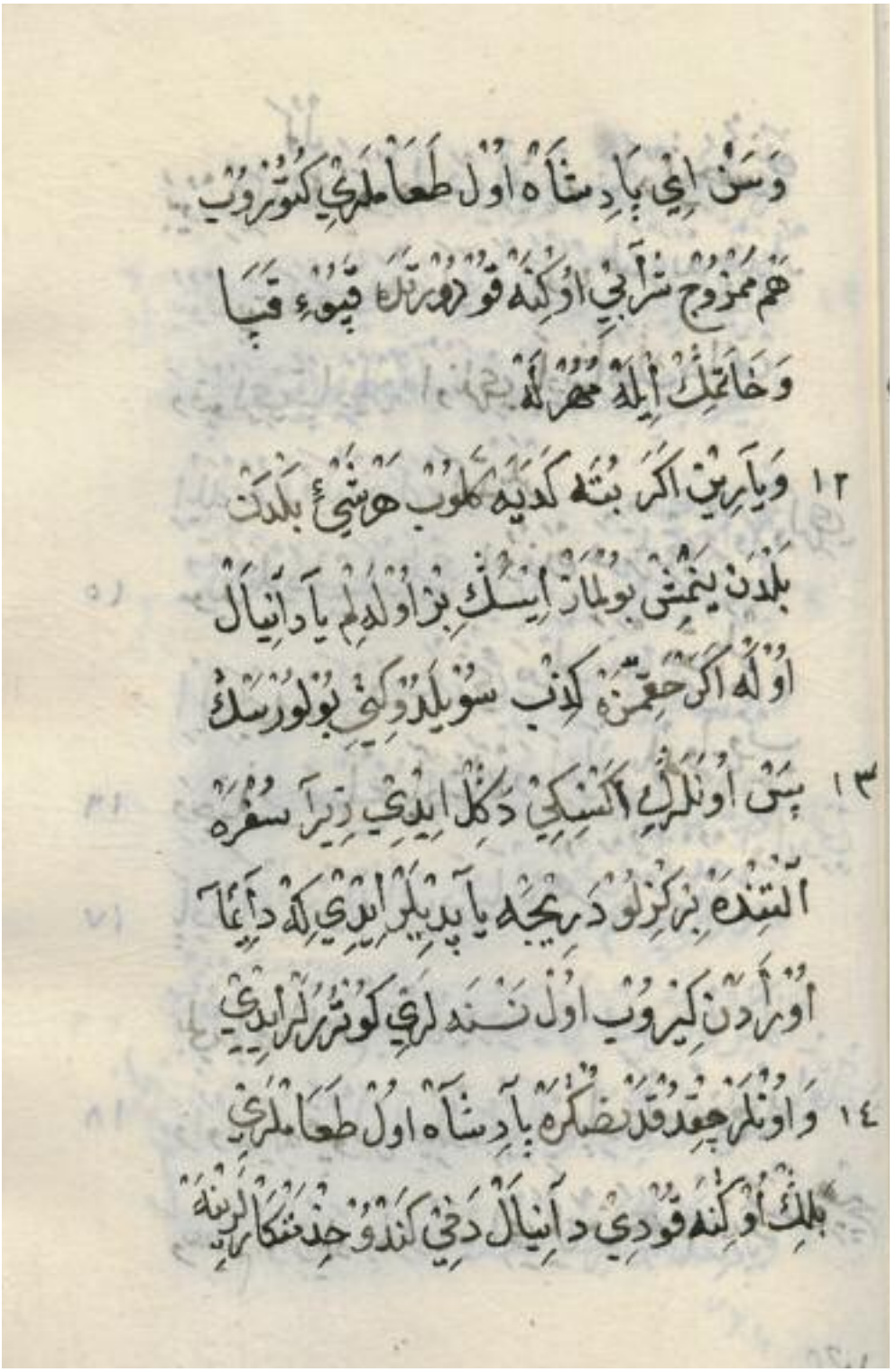

وسن ای پادشاه اول طعاملری کتوروب
هم ممزوج شرابی اوکنه قودورتده قپوء قپا
وخاتمك ایله مهرله

١٢ ویارین اکر بته کدیه کلوب هرشیء بلدن
بلدن ینمش بولماز ایسك بز اولهلم یا دانیال
اوله اکر حقمزه کذب سویلدوکنی بولورسك

١٣ پس اونلرك اکسکی دکل ایدی زیرا سفره
التنده برکزلو دریجه یاپدیلر ایدی که دائما
اورادن کیروب اول نسنه لری کوتررلر ایدی

١٤ واونلر چقدقدنصکره پادشاه اول طعاملری
بلك اوکنه قودی دانیال دخی کندو خدمتکارلرینه

ve sen ėy pâdişâh ol taʿâmları getirip hem memzûc şarâbı öŋüne kodurd da ve kapïyı kapa ve hâtemiŋ ile mühürle
ve sen ey kral! O yiyecekleri getirt, karışık şarabı önüne koysunlar ve kapıları kapatıp kendi yüzüğünle mühürle.
12*Ve yarıŋ eğer büt-kedeye gelip her şeyʾi Belden yenmiş bulmaz iseŋ biz ölelim ya Dâniyâl öle eğer hakkımıza kizb söylediğini bilirseŋ
*12*Yarın put evine gelip her şeyin Bel tarafından yenilmiş olduğunu görmezsek biz ölelim. Ama Daniyel'in yalan söylediğini anlarsan o ölsün, dediler.*
13*Pes onlarıŋ eksiği değil idi zîrâ sufra altında bir gizlî derîçe yapdılar idi ki daʿimâ oradan girip ol nesneleri götürürler idi
*13*Ama onların eksikliği yoktu. Çünkü sofra altında gizli bir kapı yapmışlardı ve her zaman oradan girip o şeyleri götürüyorlardı.*
14*Ve onlar çıkdıkdan soŋra pâdişâh ol taʿâmları Beliŋ öŋüne kodu Dâniyâl dahi kendî hizmetkârlarına
*14*Onlar(Kâhinler) gittikten sonra kral o yiyecekleri Bel'in önüne koydu. Daniyel de kendi hizmetçilerine* ∞

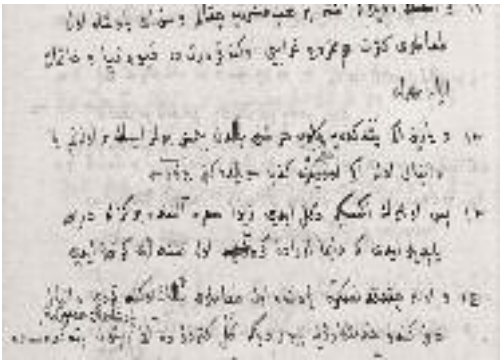

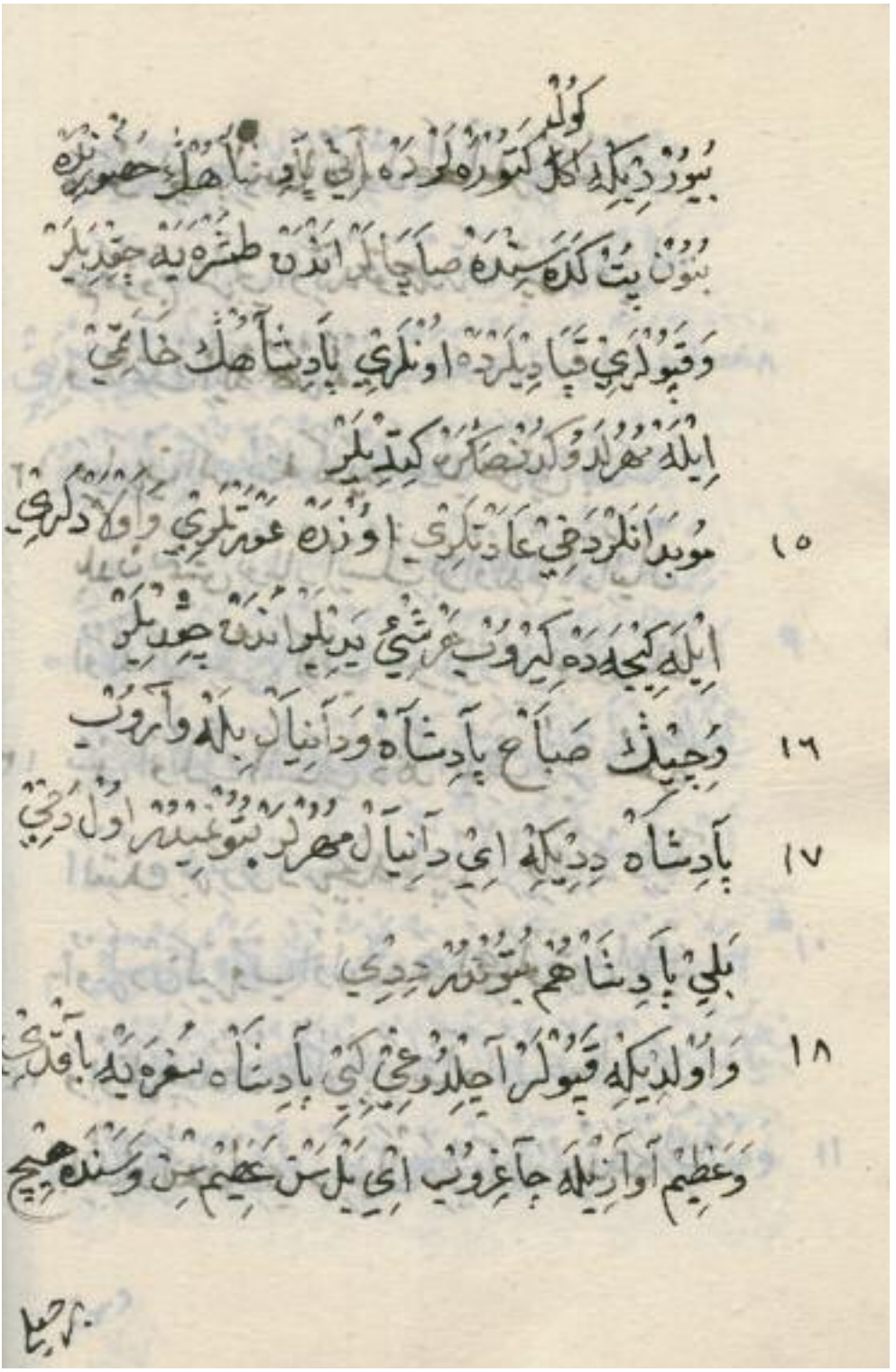

بیوردیکه اکل کتوره‌لرده آنی پادشاهك حضورنده
بتون پت کده‌سنده صاچالر اندن طشره‌یه چقدیلر
وقپولری قپادیلرده اونلری پادشاهك خاتمی
ایله مهرلدوکدن صکره کیتدیلر
١٥ موبدانلر دخی عادتلری اوزره عورتلری واولادلری
ایله کیجه‌ده کیروب هر شیئی یدیلر اندن چقدیلر
١٦ وچیك صباح پادشاه ودانیال بله واروب
١٧ پادشاه دیدیکه ای دانیال مهرلر بتونمیدر اول دخی
بلی پادشاهم بتوندر دیدی
١٨ واولدیکه قپولر آچلدوغی کبی پادشاه سفره‌یه باقدی
وعظیم آوازیله چاغروب ای بل سن عظیم سن وسنده هیچ

برحیلا

buyurdu ki kül getireler de ònu̓ pâdişâhıŋ huzûrunda bütün put-kedesinde saçalar òndan taşraya çıkdılar ve kapîları kapadılar da onları pâdişâhıŋ hâtemi ile mühürledikden soŋra gitdiler

kül getirmelerini söyledi ki onu kralın önünde put evinin her yerine serpsinler. Ondan sonra dışarıya çıktılar ve kapıları kapadılar. Orayı kralın mühürüyle mühürledikten sonra gittiler.

15*Mûbedânlar dahi ʿâdetleri üzre ʿavratları ve evlâtları ile gècede girip her şeyʾi yediler òndan çıkdılar

*15*Kâhinler de adetleri üzere kadınları ve çocuklarıyla gece girip her şeyi yediler. Ondan sonra da dışarı çıktılar.*

16*Ve çiŋ-sabâh pâdişâh ve Dâniyâl bile varıp

*16*Sabah erkenden kral, Daniyel'le oraya gitti.*

17*Pâdişâh dèdi ki èy Dâniyâl mühürler bütünmüdür ol dahi belî pâdişâhım bütündür dèdi

*17*Kral dedi ki: -Ey Daniyel! Mühürler sağlam mı? O da evet kralım sağlamdır, dedi.*

18*Ve oldu ki kapîlar açıldığı gibi pâdişâh sufraya bakdı ve ʿazîm âvâzıyla çağırıp èy Bel seŋ ʿazîmsin ve sende hîç

*18*Kapılar açılır açılmaz kral sofraya baktı ve yüksek sesle bağırıp: -Ey! Bel sen büyüksün ve sende ∞*

bir hîle ∞

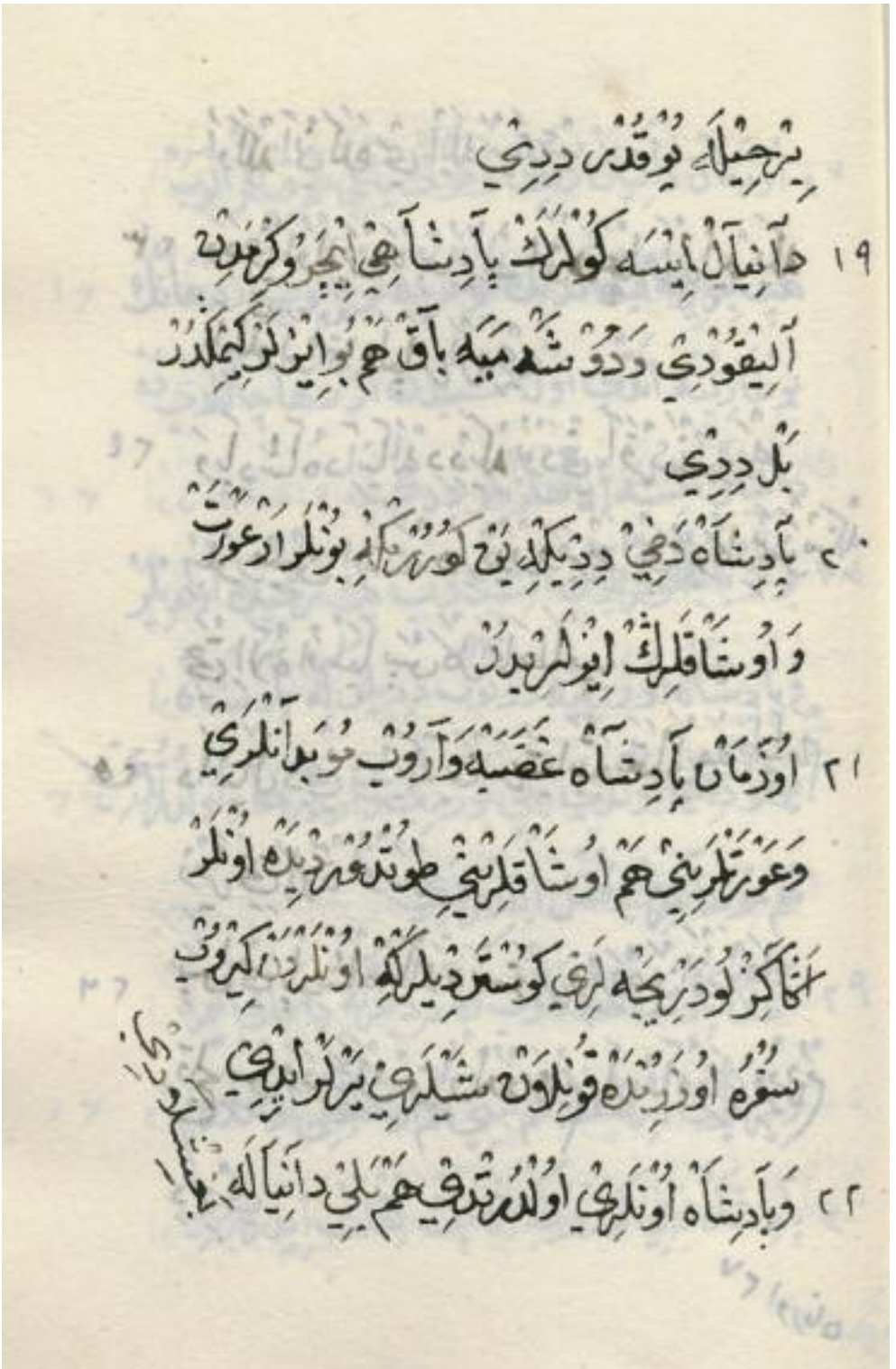

برحیله یوقدر دیدی

١٩ دانیال ایسه کولرك پادشاهی ایچرو کرمدن

آلیقودی ودوشه میه باق هم بو ایزلر کیمکدر

بل دیدی

٢٠ پادشاه دخی دیدیکه یوق کورمکه بونلر ار عورت

واوشاقلرك ایزلریدر

٢١ اوزمان پادشاه غضبه واروب موبدانلری

وعورتلرینی هم اوشاقلرینی طوتدوردیده اونلر

اکا کزلو دریجه لری کوستردیلرکه اونلردن کیروب

سفره اوزرنده قونلان شیلری یرلر ایدی

٢٢ وپادشاه اونلری اولدرتدی هم بلی دانیاله

bir hîle yokdur dėdi
bir hile yoktur, dedi.
19*Dâniyâl ise gülerek pâdişâhı içerî girmeden alıkodu ve döşemeye bak hem bu izler kimiŋdir bil dėdi
*19*Daniyel ise gülerek kralı içeri girmekten alıkoydu ve: -Döşemeye bak, bu izler kimindir bil; dedi.*
20*Pâdişâh dahi dėdi ki ben görürüm ki bunlar er ʿavrat ve uşaklarıŋ izleridir
*20*Kral: -Ben de görüyorum. Bunlar erkek, kadın ve çocukların izleridir, dedi.*
21*O zamân pâdişâh ġazaba varıp mûbedânları ve ʿavratlarını hem uşaklarını tutdurdu da onlar ȯŋa gizli deriçelerini gösterdiler ki onlardan girip sufra üzerinde konulan şeyleri yerler idi
*21*O zaman kral öfkeye kapılıp kâhinleri, kadınlarını ve çocuklarını tutuklattı. Onlar da gizli kapıyı gösterdiler ki oradan girip sofra üzerine konulan şeyleri yiyorlardı.*
22*Ve pâdişâh onları öldürtdü hem Beli Dâniyâla bağışladı
*22*Kral da onları öldürttü ve Bel'i Daniyel'e bağışladı ∞*

اولکه آنی کده سی ایله ییقدی

٢٣ ودخی اول یرده بر بیوك اژدها وار ایدیکه
بابللولر انکا طپارلردی

٢٤ وپادشاه دانیاله دیدیکه بو دخی باقردندر دیه
بلورمیسن اشته دریدر ویرهم ایچر بوکا دیمزسنکه
حی الاه اولمیا پس کل انکا طاپ

٢٥ دانیال دخی دیدیکه بن رب الله تعالی مه طپارم
زیرا حی الاه اودر

٢٦ پس ای پادشاه باکه دستور ویرده بن اژدرهاء
قلچ سز ودکنك سز اولدوره یم پادشاه دخی ویردم
دیدی

٢٧ اورنان

ol ki ònu̓ kedesi ile yıkdı
o da onu put eviyle yıktı.
23*Ve dahi ol yerde bir büyük ejdehâ var idi ki Bâbilliler òŋa taparlardı
*23*O yerde büyük bir ejderha vardı ve Babilliler ona tapıyordu.*
24*Ve pâdişâh Dâniyâla dèdi ki bu dahi bakırdandır diyebilir misin işte diridir ve yer hem içer buna dèmezsin ki hayy ilâh olmaya pes gel òŋa tap
*24*Kral Daniyel'e: -Bu da bakırdandır, diyebilir misin? Bak canlıdır; yiyor ve içiyor. Bunun canlı ilâh olmadığını söyleyemezsin; gel ona tap, dedi.*
25*Dâniyâl dahi dèdi ki ben Rabb Allah ü Teʿâlâma taparım zîrâ hayy ilâh odur
*25*Daniyel de dedi ki: -Ben yüce Rab Allah'a taparım. Çünkü diri ilâh O'dur.*
26*Pes èy pâdişâh baŋa destûr vèr de ben ejderhâyı kılıçsız ve değneksiz öldüreyim pâdişâh dahi vèrdim dèdi
26-Şimdi ey kral! Bana izin ver de ben ejderhayı kılıçsız ve değneksiz öldüreyim. Kral da: -Verdim, dedi.*

27 o zaman ∞

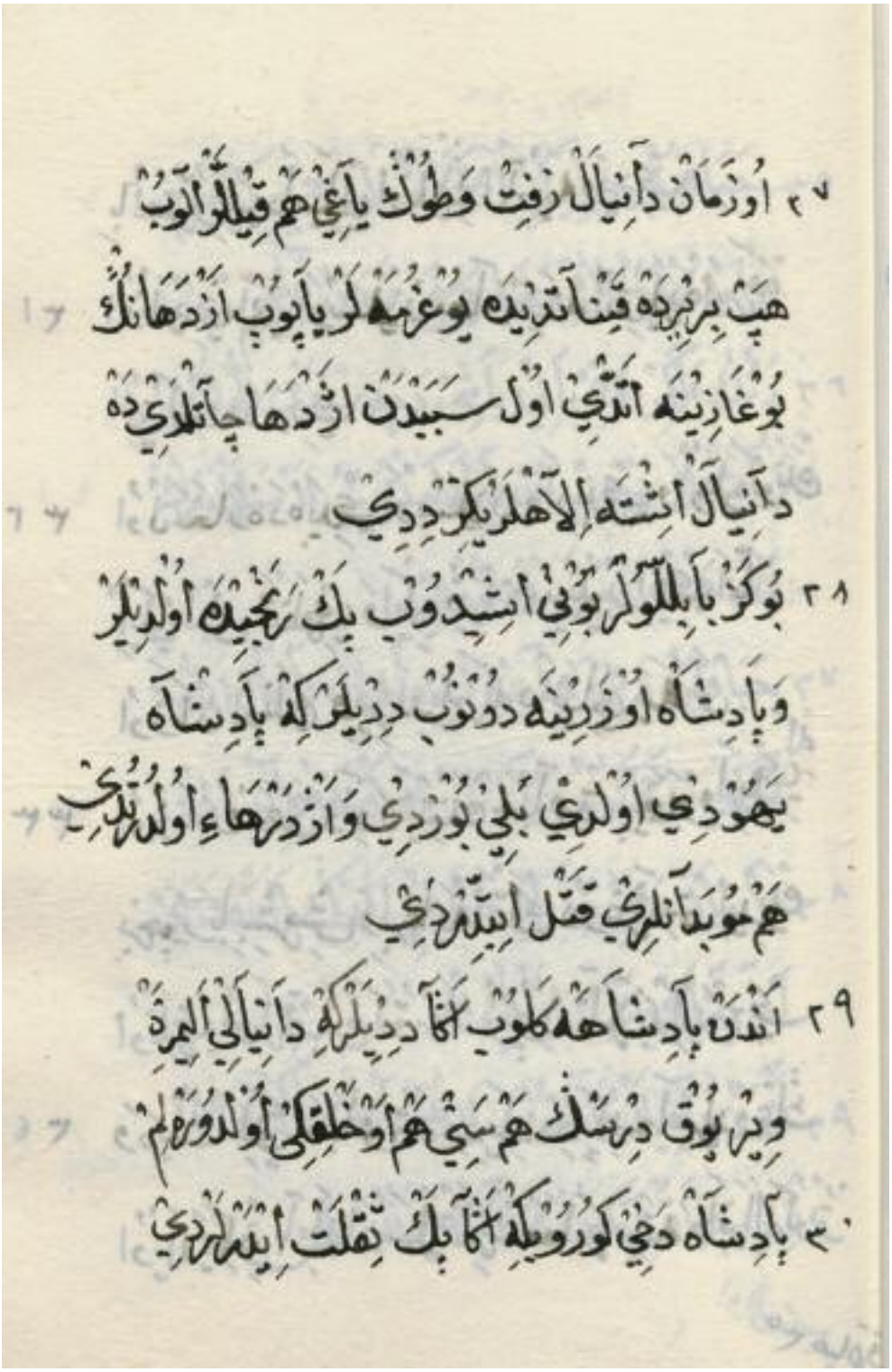

27*O zaman Dâniyâl zift ve doŋyağı hem kıllar alıp hep bir yerde kaynatdı da yoğurmalar yapıp ejdehânıŋ boğazına atdı ol sebebden ejdehâ çatladı da Dâniyâl işte ilâhlarıŋız dėdi

*27*O zaman Daniyel zift, donyağı ile kıllar alarak bir arada kaynattı ve yoğurarak ejderhanın boğazına attı! Bu yüzden ejderha çatladı ve Daniyel: -İşte ilâhınız, dedi.*

28*Bu kez Bâbilliler bunu işidip pek rencîde oldular ve pâdişâh üzerine dönüp dėdiler ki pâdişâh Yahûdî oldu Beli bozdu ve ejderhâyı* öldürdü hem mûbedânları katl ėtdirdi

*28*Bu kez Babilliler bunu duyduklarında çok incindiler ve kral için şöyle dediler: 'Kral Yahudi oldu, Bel'i bitirdi, ejderhayı öldürdü ve kâhinleri yok etti.*

29*Ondan pâdişâhâ gelip òŋa dėdiler ki Dâniyâli elimize vėr yok dėrseŋ hem seni hem ev halkıŋı öldürelim

*29*Ondan sonra krala gelip dediler ki: -Daniyel'i elimize ver. Yoksa hem seni hem de ev halkını öldürürüz.*

30*Pâdişâh dahi görüp ki òŋa pek sıklet ėderlerdi

*30*Kral da onların çok sıkıntı verdiklerini görünce; ∞*

*Bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*ejdeha*'.

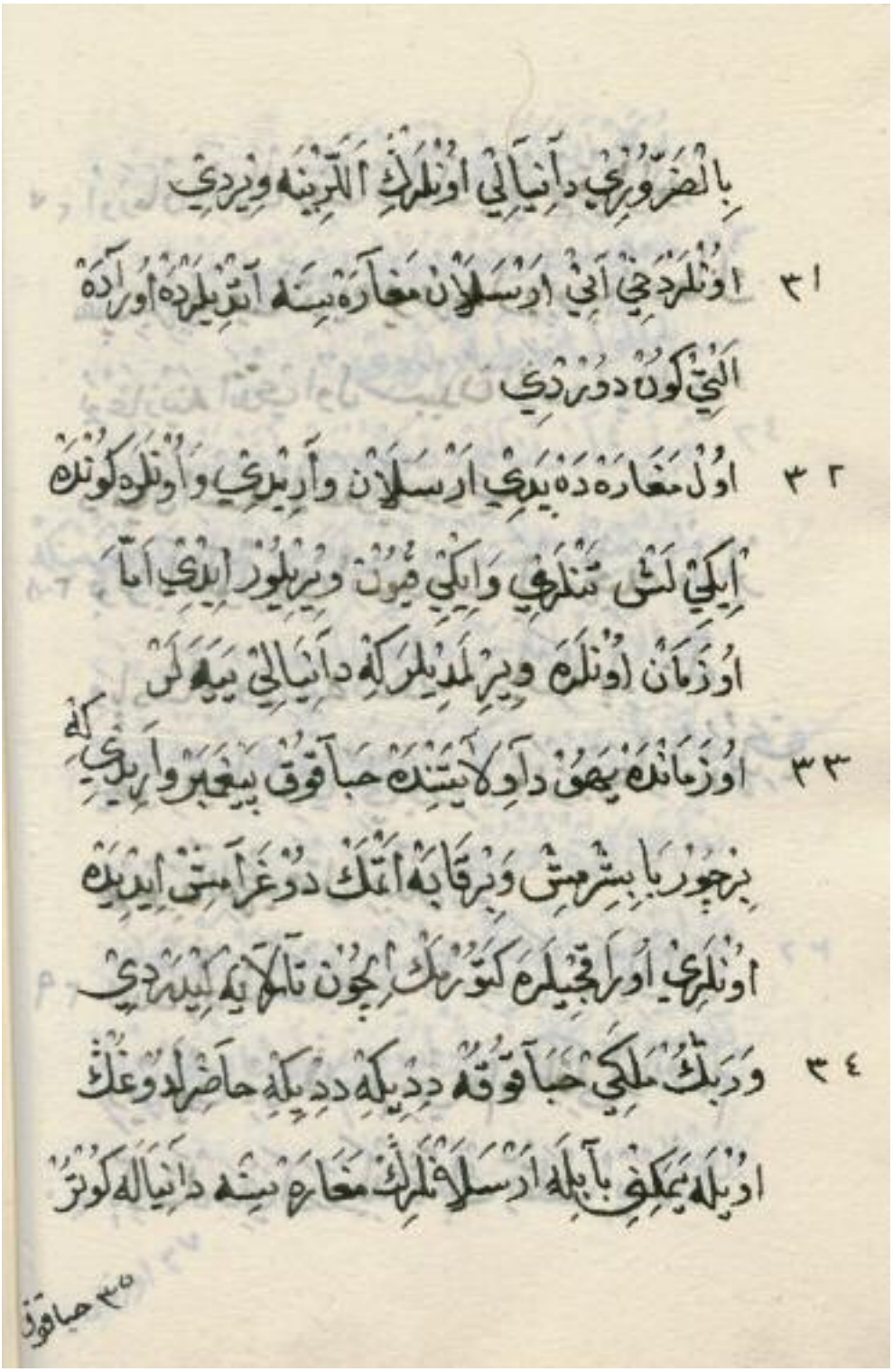

بالضروري دانيالي اونلرك اللرينه ويردي

٣١ اونلردخي اني ارسلان مغاره سنه آتديلرده اوراده

التي كون دوردي

٣٢ اول مغاره ده يدي ارسلان واريدي واونلره كونده

ايكي لش تنلري وايكي قيون ويريلور ايدي اما

اوزمان اونلره ويرلمديلر كه دانيالي ييه لر

٣٣ اوزمانده يهود اولايتنده حباقوق پيغمبر واريدي كه

برچوربا بشرمش وبرقابه اتمك دوغرامش ايديده

اونلري اوراقجيلره كتورمك ايچون تارلايه كيدردي

٣٤ وربك ملكي حباقوقه ددي كه ددي كه حاضرلدوغك

اويله يمكني بابله ارسلانلرك مغاره سنه دانياله كوتر

٣٥ حباقوق

bi'z-zarûrî Dâniyâli onlarıŋ ellerine vėrdi
ister istemez Daniyel'i onların eline verdi.
31*Onlar dahi ònu arslan mağârasına atdılar da orada altı gün durdu
*31*Onlar da onu aslan mağarasına attılar. Orada altı gün durdu.*
32*Ol mağârada yedi arslan var idi ve onlara günde iki leş tenleri ve iki koyun vėrilir idi âmmâ o zamân onlara vėrilmediler ki Dâniyâli yeyeler
*32*O mağarada yedi aslan vardı. Onlara günde iki leş bedeni iki ve koyun veriliyordu. Ama o zaman onlara Daniyel'i yemeleri için hiç bir şey verilmemişti.*
33*O zamânda Yahûda vilâyetinde Habâkûk peyġamber var idi ki bir çurbâ pişirmiş ve bir kaba etmek doğramış idi de onları orakçılara götürmek için tarlaya giderdi
*33*O sırada Yahuda bölgesinde Habakuk peygamber vardı. O bir çorba pişirmiş ve bir kapa ekmek doğramıştı. Onları orakçılara götürmek için tarlaya gidiyordu.*
34*Ve Rabbiŋ meleġi Habâkûka dėdi ki hazırladığıŋ öyle yemeğini Bâbile arslanlarıŋ mağârasına Dâniyâle götür
*34*Ve Rabbin meleği Habakuk'a dedi ki: - Hazırladığın öğle yemeğini Babil'e, aslanların mağarasına* Daniyel'e götür.*

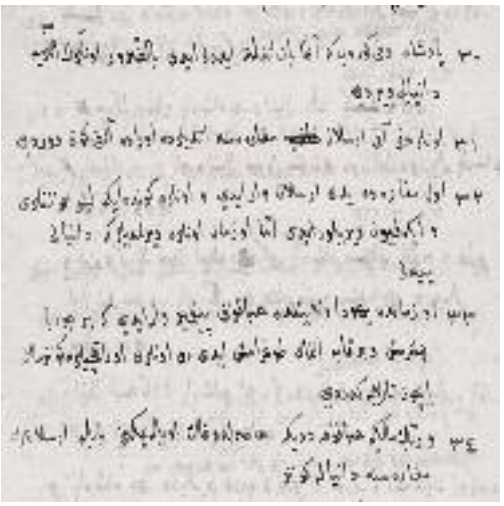

*M.S II.Yüzyıldan kalan Roma'daki Yahudi Katakomp mezarlarında bu konu duvarlara resmedilmiştir.

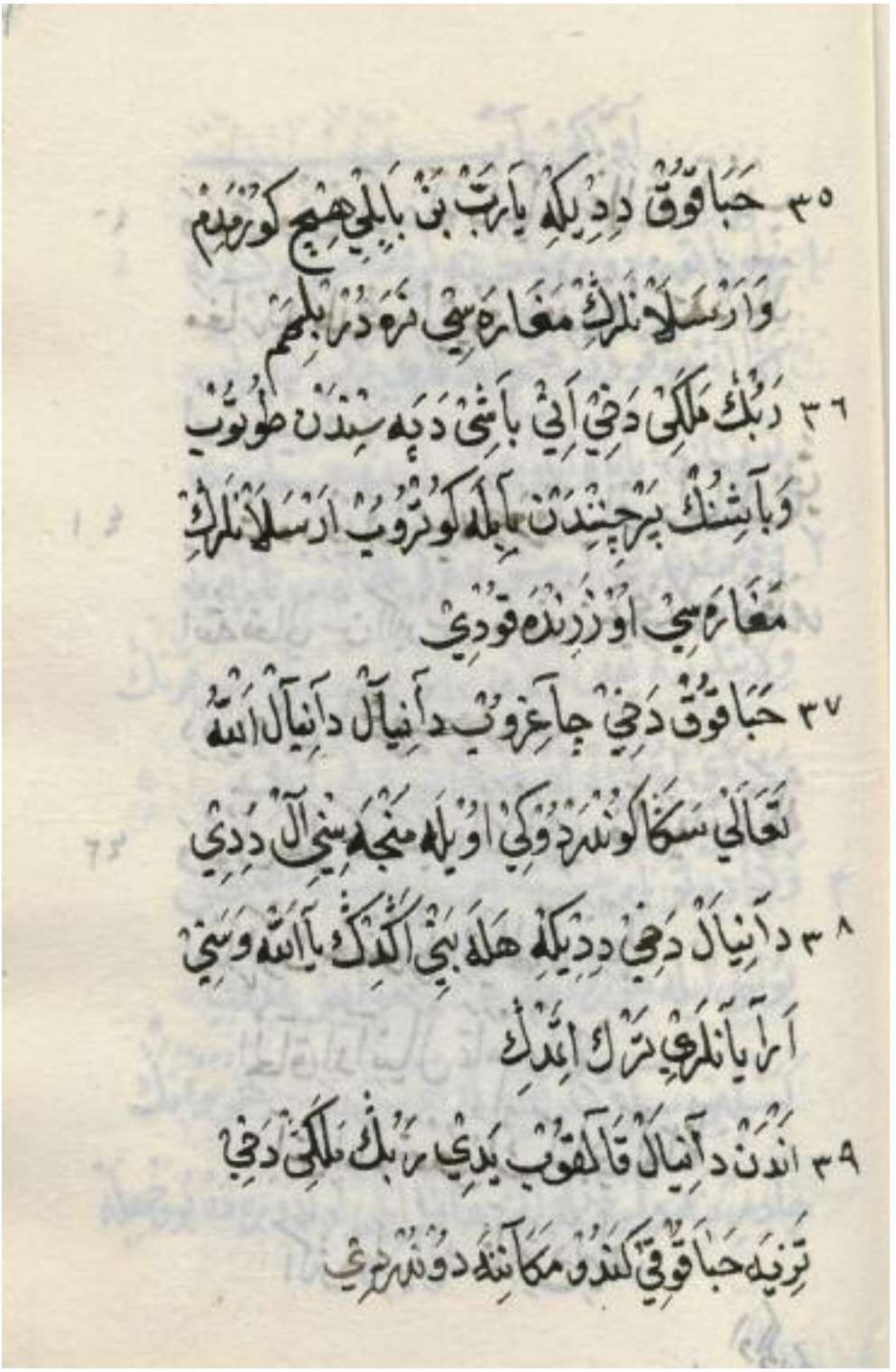

٣٥ حبا قوق دديكه يا رب بن بابلي هيچ كورمدم
وارسلانلرك مغاره سي نره در بلهم
٣٦ ربك ملكي دخي اني باشي دپه سندن طوتوب
وباشنك پرچنندن بابله كوتروب ارسلانلرك
مغاره سي اوزرنده قودي
٣٧ حبا قوق دخي چاغروب دانيال دانيال الله
تعالي سكا كوندردوكي اويله منجه سني آل ددي
٣٨ دانيال دخي دديكه هله بني اكدك يا الله وسني
ارايانلري ترك ايتدك
٣٩ اندن دانيال قالقوب يدي ربك ملكي دخي
تزيه حبا قوقي كندو مكاننه دوندردي

35*Habâkûk dėdi ki yâ Rabb ben Bâbili hîç görmedim ve arslanlarıŋ mağârası neredir bilmem

*35*Habakuk* da: -Ya Rabb! Ben Babil'i hiç görmedim ve aslanların mağarası neredir bilmiyorum.*

36*Rabbiŋ meleği dahi ònu başı depesinden tutup ve başınıŋ perçeminden Bâbile götürüp arslanlarıŋ mağarası üzerinde kodu

*36*Rabbin meleği de onu başının tepesindeki perçeminden** tutup Babil'e götürdü ve aslanların mağarası üzerine bıraktı.*

37*Habâkûk dahi çağırıp Dâniyâl Dâniyâl Allah ü Teʿâlâ saŋa gönderdiği öyle mancasını al dedi

*37*Habakuk da çağırıp: -Daniyel, Daniyel! Yüce Allah'ın sana gönterdiği öğle yemeğini al, dedi.*

38*Dâniyâl dahi dėdi ki hele beni aŋdıŋ yâ Allah ve seni arayanları terk ėtmediŋ

*38*Daniyel de: -Hele beni andın ya Allah! Seni arayanları bırakmadın, dedi.*

39*Ondan Dâniyâl kalkıp yedi Rabbiŋ meleği dahi teziye Habâkûku kendi mekânına dönderdi

*39*Ondan sonra Daniyel kalkıp yedi. Rabbin meleği de çabucak Habakuk'u kendi yerine döndürdü.*

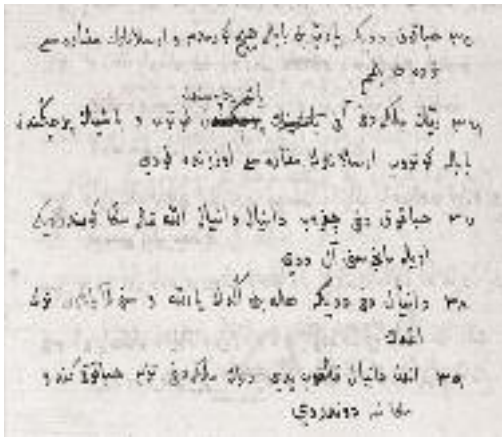

*Habk. 3/19.

**Bak Hez. 8/3 ile karşılaştırın

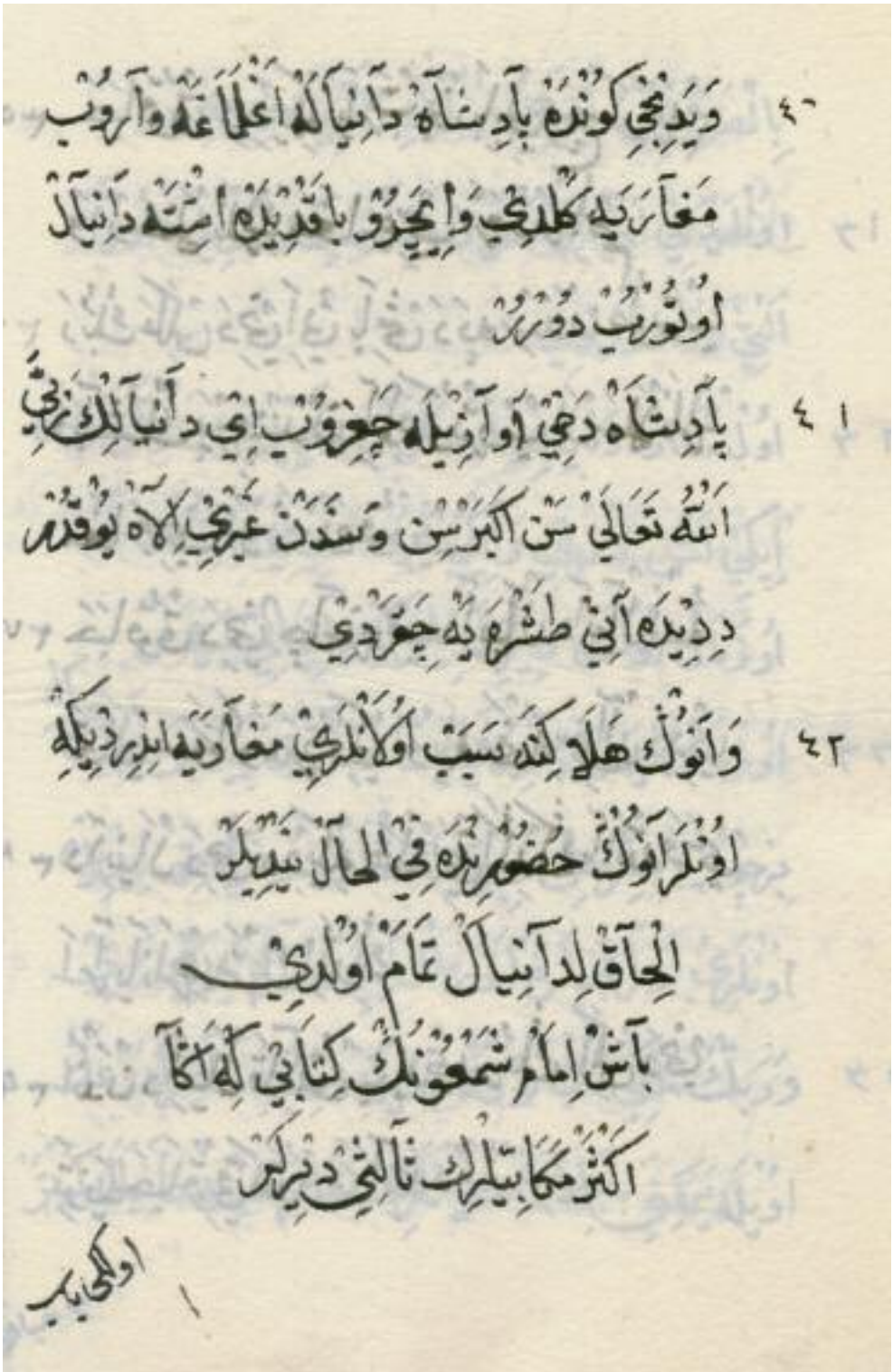

٤٠ ویدنجی کونده پادشاه دانیاله اغلماغه واروب
مغاریه کلدی وایچرو باقدیده اشته دانیال
اوتوروب دورر

٤١ پادشاه دخی اوازیله چغروب ای دانیالك ربی
الله تعالی سن اکبرسن وسندن غیری الاه یوقدر
دیدیده انی طشره یه چقردی

٤٢ وانوك هلاکنه سبب اولانلری مغاریه اندردیکه
اونلر انوك حضورنده فی الحال نیدیلر

الحاق لدانیال تمام اولدی

باش امام شمعونك کتابی که اکا
اکثر مکابیلرك ثالثی دیرلر

اولکی باب

40*Ve yedinci günde pâdişâh Dâniyâle ağlamağa varıp mağâraya geldi ve içeri bakdı da işte Dâniyâl oturup durur

*40*Yedinci gün kral Daniyel'e ağlamak için mağaraya geldi ve içeriye bakınca; işte Daniyel oturmuş duruyor!?...*

41*Pâdişâh dahi âvâzıyla çağırıp ey Dâniyâlıŋ Rabbi Allah ü Teʿâlâ sen ekbersin ve senden ġayrı ilâh yokdur dėdi de ònu taşraya çıkardı

*41*Kral da sesi çıktığı kadar bağırarak: -Ey Daniyel'in Rabbi yüce Allah! Sen büyüksün ve senden başka Tanrı yoktur, diyerek onu dışarı çıkardı.*

42*Ve ònuŋ helâkına sebeb olanları mağâraya indirdi ki onlar ònuŋ huzûrunda fi'l-hâl yendiler

*42*Onun öldürülmesi için çabalayanları mağaraya attırdı. Onlar da gözlerinin önünde onu çabucak yediler**.*

*bkz. 3/19.

Ėl-hâkk-li Dâniyâl tamam oldu

Daniyel'in kitabı bitti.

A.D. 17/7 Decembru 1664
(İ.S. 17/7 Aralık 1664)

Baş imâm Şemʿonuŋ kitâbı ki òŋa

ekser Makâbbîleriŋ sâlisi dėrler
(Baş imam Şemon'un kitabı ki birçoğu ona 3. Makabeliler diyor.)

اوّلکی باب

١ فلوپاتور دونن کمسنه لردن خبر آلوب که
آکا انتیوقودن فتح ایتدکلری یرلر آلندیلر
بونی کندو یایا واتلو عسکرلرینه هب بلدردی
٢ وقیز قرنداشی ارسنوعه ء بله آلوب تارافیه
ولایتلرینه یقین اولان یرلره یوریدیکه انتیوقونک
عسکری اوراده اوردوی قوردیلر ایدی
٣ وتؤدوتو نام کمسنه ظن ایدوب که مصلحتی
بوسی ایله بتوره بطلومؤ آکا تفویض ایتدوکی
کسکین سلاحلولری بله آلوب کیجه ده بطلومؤنک
چادرینه واردیکه آنی غافل ایکن اولدوره ده بو وجهله

Evvelki Bâb

1*Filopâtor dönen kimesnelerden haber alıp ki ońa Ântiyokodan feth ėtdikleri yerler alındılar bunu kendi yaya ve atlı ʿaskerlerine hep bildirdi

*1*Filopator dönen kimselerden Antiyoko'dan ele geçirdikleri yerlerin alındığını haber aldı ve bunu kendi yaya ile süvarilerine bildirdi.*

2*Ve kızkarındaşı Ârsenoʿayı bile alıp tâ Rafâʾye vilâyetlerine yakın olan yerlere yürüdü ki zîrâ Ântiyokonuŋ ʿaskeri orada orduyu kurdular idi

*2*Bunun üzerine kızkardeşi Arsino'yu da alıp Rafaye vilayetlerine yakın olan yerlere yürüdü. Çünkü Antiyoko'nun askerleri orada orduyu kurmuşlardı.*

3*Ve Teuʾdoto nâm kimesne zann ėdip ki maslahatı pûsu ile bitire Batlomoʾ ońa tefvîz ėtdiği keskin silâhlıları bile alıp gėce de Batlomoʾnuŋ çâdırına vardı ki ońu ġâfil iken öldüre de bu vechile

*3*Teudoto adındaki kişi, bu işi pusuyla bitireceğini sanıyordu. -Ptolemo ona(Arsino'ya) bıraktığı usta silahçıları almıştı- gece Ptolemo'nun çadırını bastı ki onu habersiz iken öldürsün ve ∞*

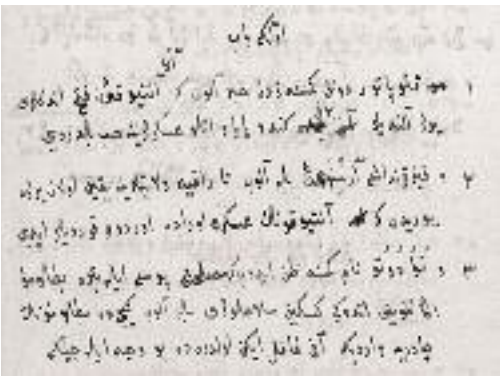

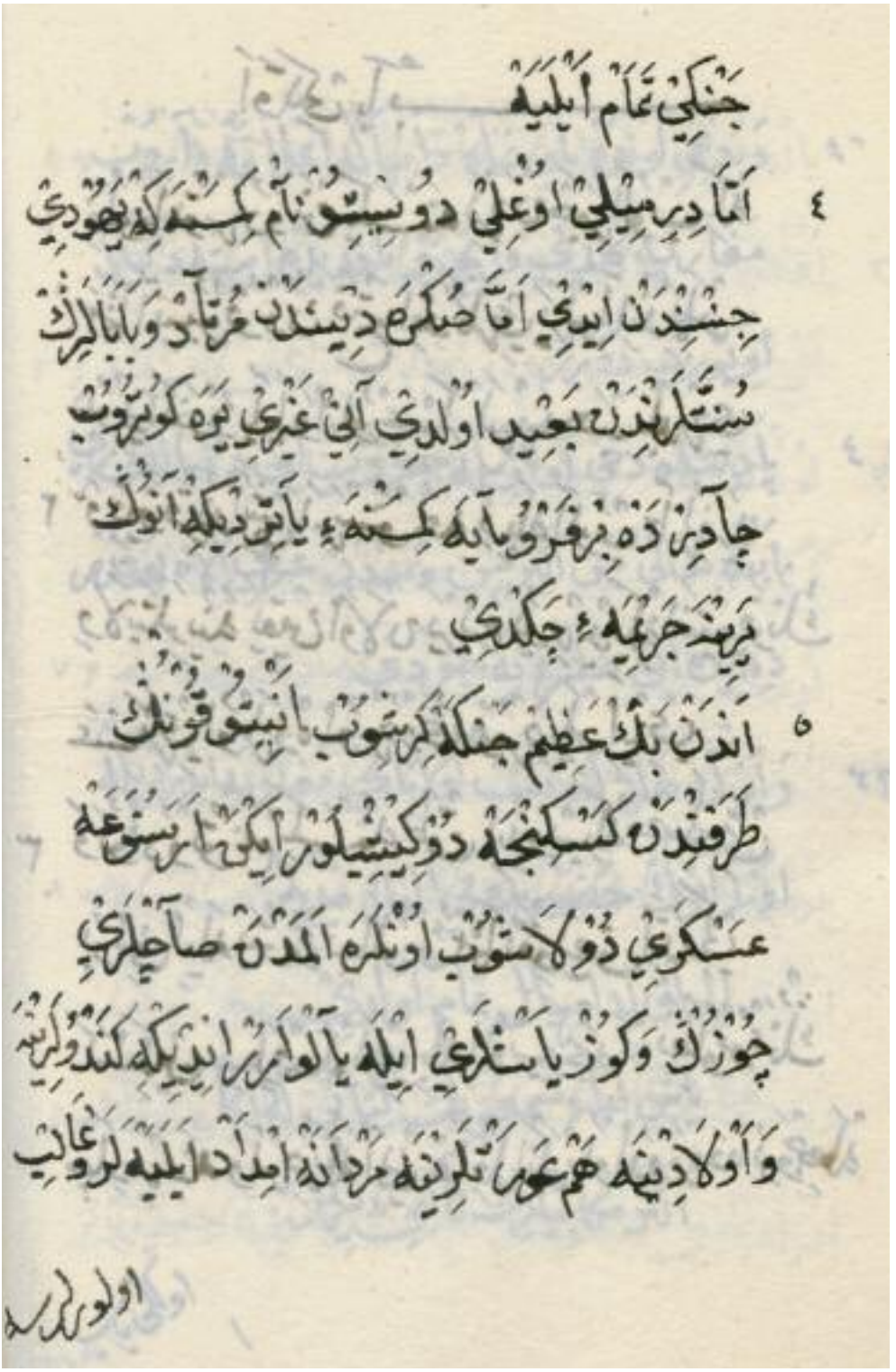

جنكي تمام ايليه

٤ اما درميلي اوغلي دوسيتو نام كمسنه كه يهودي
جنسندن ايدي اما صكره دينندن مرتاد وبابالرك
سنتلرندن بعيد اولدي آني غيري يره كوتروب
چادرده برفرومايه كمسنه يا تر ديكه انوك
يرينه جريمه چكدي

٥ اندن بك عظيم جنكه كرشوب انيتو قونك
طرفندن كسكنجه دوكيشيلور ايكن ارسنوعه
عسكري دولاشوب اونلره المدن صاچلري
چوزك وكوز ياشلري ايله يالوارر ايديكه كندولرينه
واولادينه هم عورتلرينه مردانه امداد ايليه لر وغالب

اولورلرسه

cengi tamâm eyleye
cengi bitirsin.
4*Âmmâ Dirisili oğlu Dosîto nâm kimesne ki Yahûdî cinsinden idi âmmâ soŋra dînden mürted ve babalarıŋ sünnetlerinden baʿîd oldu onu ġayrı yere götürüp çadırda bir fürûmâye kimesneyi yatırdı ki onuŋ yerine cerîmeyi çekdi
*4*Ama Drisilo oğlu Dosito adındaki kişi ki, Yahudi soyundan idi; ama sonra dinden dönek ve atalarının sünnetlerinden uzak kaldı. Onu başka bir yere götürüp çadırda bir alçağı yatırdı ve onun yerine cezasını çekti.*
5*Ondan* pek ʿazîm cenke girişip Ântiyokonuŋ tarafından keskince döğüşülür iken Ârsenoʿa ʿaskeri dolaşıp onlara elemden saçları çözük ve gözyaşları ile yalvarır idi ki kendilerine ve evlâdına hem ʿavratlarına merdâne imdâd eyleyeler ve ġâlib
*5*Ondan sonra çok büyük cenge giriştiler. Antiyoko tarafından çok şiddetli dövüşülürken, Arsino askerlerin çevresinde saçı başı dağılmış ve gözleri yaşlarla dolmuş olarak dolaşıyor; kendisine, çocuklarına ve kadınlarına bağışlamalarını yalvarıyordu. Eğer galip ∞*

*bkz. Ali Bey'in 1664 çevirisinde '*ondan sonra*' yazıyor.

olurlarsa ∞

اولورلرسه اونلرك هر برينه ايكشر من التون
ويره يم ددي
٦ پس اولديكه دوشمنلر دوكشده بوزلديلرده
اونلردن نيجه سي طوتساق اولدي
٧ اندن اول بوسيلره غالب اولوب يقين اولان
شهرلره وآروب اونلره نصيحت اتمكي معقول
كوردي بوني اندوكدن وكده لره هديه لر ويردكدنصكره
رعايانك خاطرلريني خوش ايلدي
٨ ويهوديلر مجلس مشيخه دن فلوپاتوره شيخلر
كوندروب كم اكا سلام ايده لر وهديه لر كوتروب
واقع احوال ايچون تهنيه ايليه لر اولديكه اونلره

olurlarsa onlarıŋ her birisine ikişer menn altîn vėreyim dėdi
gelirlerse onların her birisine ikişer mına altın vereceğini söyledi.
6*Pes oldu ki düşmanlar döğüşde bozuldular da onlardan niçesi tutsak oldu
*6*Bundan sonra düşmanlar döğüşte bozuldular ve onların birçoğu da tutsak oldu.*
7*Ondan ol pusulara ġâlib olup yakın olan şehrlere gitti varıp onlara nasîhat ėtmeği maʿkûl gördü bunu ėtdikden ve kedelere hediyyeler vėrdikden soŋra riʿâyanıŋ hâtırlarını hoş eyledi
*7*Ondan sonra o pusulara galip olup yakın olan şehirlere gitti ve onlara öğüt vermeyi uygun buldu. Bunları yaptıktan ve kalelere hediyeler verdikten sonra halkın gönlünü kazandı.*
8*Ve Yahûdîler meclis-i meşîhadan Filopâtora şeyhler gönderip kim ońa selâm ėdeler ve hediyyeler götürüp vâkiʿ âhvâl içiṅ tehniye eyleyeler oldu ki onlara
*8*Yahudiler, akiller meclisinden Filipotor'a 'şeyhler' gönderip ona selam etmelerini ve armağanlar vererek bu olay için kutlamalarını istedi ki onlara* ∞

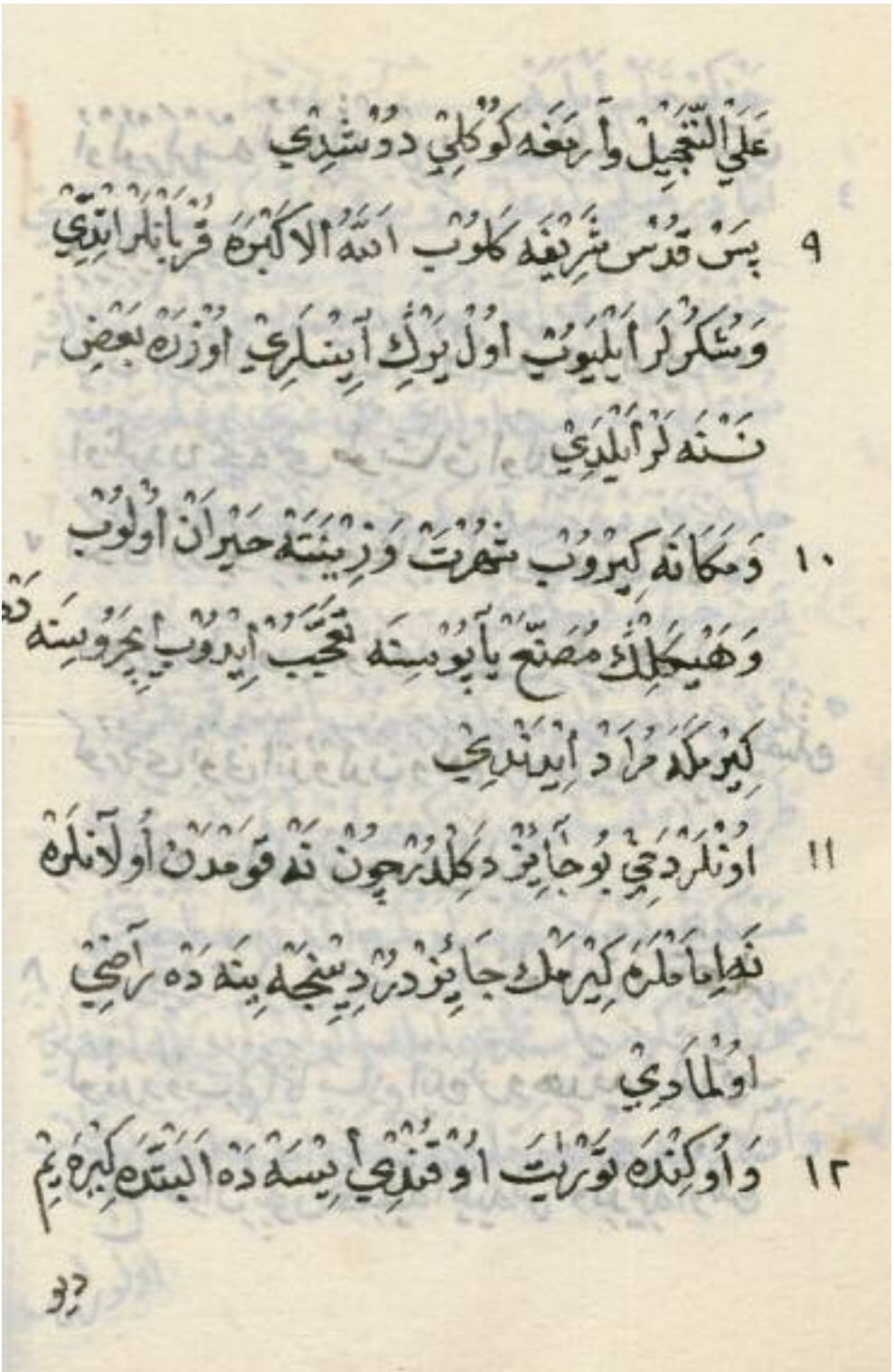

عَلَى التَّعْجِيلِ وَآرَمَغَه كُوكْلِي دُوشْدِي

٩ پَسْ قُدْسْ شَرِيفَه كَلُوبْ اَللّٰهُ الْاَكْبَرَه قُرْبَانْلَرْ اِتْدِي

وَشُكْرْلَرْ اَيْلَيُوبْ اُولْ يَرْكْ آيِنْسْلَرِي اُوزَرَه بَعْضِ

نَسْنَه لَرْ اَيْلَدِي

١٠ وَمَكَانَه كِيرُوبْ شُهْرَتْ وَزِينَتَه حَيْرَانْ اُولُوبْ

وَهَيْكَلْكْ مُصَنَّعْ يَاپُوسِنَه تَعَجُّبْ اِيدُوبْ اِيچَرُوسِنَه دَه

كِيرْمَكَه مُرَادْ اِيدَنْدِي

١١ اُونْلَرْ دَخِي بُو جَائِزْ دَكِلْدُرْ چُونْ نَه قَوْمْدَنْ اُولَانْلَرَه

نَه اِمَامْلَرَه كِيرْمَكْ جَائِزْدُرْ دِينْجَه يِنَه دَه رَاضِي

اُولْمَادِي

١٢ وَاُوكِنْدَه تَوْرَيَتْ اُوقُنْدِي اِيسَه دَه اَلْبَتَّه كِيرَه يِمْ

دِيو

ʿalâ't -ʿacîl varmağa gönļlü düşdü
çabucak gitmek istiyordu.
9*Pes Kuds-Şerîfe gelip Allah-ü'l-Ekbere kurbânlar ėtdi ve şükürler eyleyip ol yerin̆ âyînleri üzere baʿzı nesneler eyledi
*9*Böylece kutsal Kudüs'e gelip büyük Allah'a kurbanlar sundu ve şükrederek o yerin ayinlerine göre bazı işleri yerine getirdi.*
10*Ve mekâna girip şöhret ve ziynete hayrân olup heykelin̆* musannaʿ yapîsına taʿcîb ėdip içerisine* de girmeğe murâd ėdendi
*10*O yere geldiğinde; ününe ve süslemelerine hayret etti! Ve Tapınağın* sanatsal yapısına şaşırıp içeriye girmek istedi.*
11*Onlar dahi bu câʾiz değildir çün ne kavmden olanlara ne imâmlara girmek câʾizdir dėyince yine de râzı olmadı
*11*Onlar da: 'Buna izin yok![+] Çünkü ne halkımızdan olanlara, ne de imamlara izin var.' dediklerinde yine de kabul etmedi.*
12*Ve öņünde Tevrât okundu ise de elbetde gireyim
*12*Önünde Tevrat okunduysa da: 'Kesinlikle oraya gireceğim,*

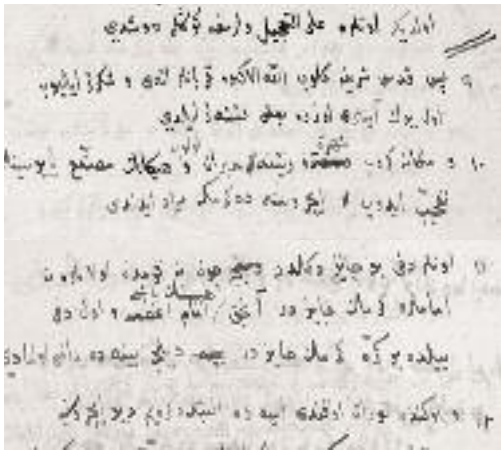

*Kudüs'teki 'Ağlama Duvarı' yanında, 166 dönümlük arazide bulunan ve şimdiki Mesçit-i Aksa veya Kubbet'üs Sahra Cami'nin bulunduğu tepede, Beyt-ül Makdis denilen eski Süleyman Tapınağı.

+Süleyman Tapınağı'nın içinde Musa'nın sandığının bulunduğu ve perdeyle ayrılan en kutsal bölüm. bkz. Çık. 30/10, Lev.16/2, İbr. 9/7

diye ∞

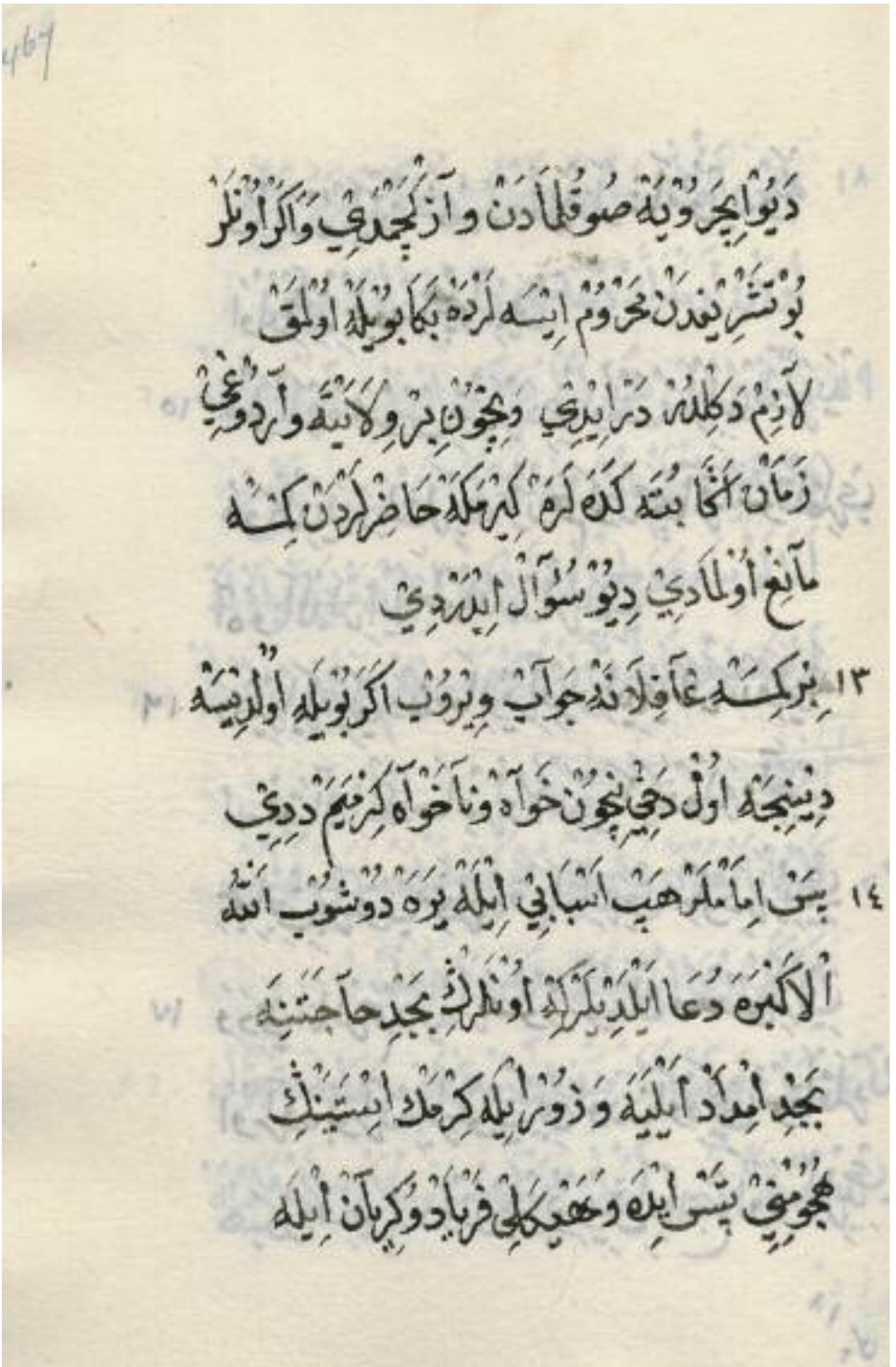

دیو ایچرویه صوقلمادن و آز کچمدی و اکر اونلر
بو تشریفدن محروم ایسه لرده بکا بویله اولمق
لازم دکلدر درایدی و نیچون بر ولایته واردوغی
زمان انکا بته کده لره کیرمکه حاضرلردن کمسه
مانع اولمادی دیو سؤال ایدردی
١٣ بر کمسه غافلانه جواب ویروب اکر بویله اولدیسه
دینیجه اول دخی نیچون خواه و ناخواه کزمیم دیدی
١٤ پس اماملر هپ اسبابی ایله یره دوشوب الله
الاکبره دعا ایلدیلر که اونلرک بجد حاجتنه
بجد امداد ایلیه و زور ایله کرمک ایستینک
هجومنی پس ایده و هیکلی فریاد و کریان ایله

deyi içeriye sokulmadan vazgeçmedi ve eğer onlar bu teşrîfden mahrûm iseler de baŋa böyle olmak lâzım değildir der idi ve çün bir vilâyete vardığı zamân öŋa büt-kedelere girmeğe hâzırlardan kimse mâniʿ olmadı diye suʾâl eyledi

diye içeriye sokulmaktan vazgeçmedi ve: -Eğer onlar bu onurdan yoksun olsalar bile bu beni bağlamaz. Çünkü şimdiye dek herhangi bir vilayete gittiğimde, put evlerine girmeme neden bana kimse engel olmadı, dedi.

13*Bir kimse ğâfilâne cevab vèrip eğer böyle olur ise dèyince ol dahi niçin hevâh ü nâ-hevâh girmeyem dèdi

*13*Oradakilerden biri umursamaksızın yanıtlayıp: -Eğer böyle olmuşsa!? Deyince, o da: -Neden gönlümce girmeyim ki? Dedi.*

14*Pes imâmlar hep esvâbı ile yere düşüp Allah-ü'l-Ekbere duʿâ eylediler ki onlarıŋ mecd-i hâcetine mecd-i imdâd eyleye ve zor ile girmek isteyeniŋ hücûmunu teybîs ède ve heykeli feryâd ü giryân ile

*14*Bunun üzerine tüm imamlar, giysileriyle kendilerini yere attılar ve büyük Allah'a dua ettiler ki onların büyük gereksimine büyük kurtarış versin. İçeriye zorla girmek isteyenin eylemini kurutsun. Ve Tapınağı acı ağlayışla*

∞

دولدرر ایکن شهرده قلانلر شاشوب ونه
اولدوغنی بلمیوب هیچ آدیلر
١٥ حلوتلرده محبوس قیزلر دخی لوخسه لر ایله طشره یه
دوکلدیلر وباشلرینه توز هم کول صچارق سوقاقلری
آه وناله لر ایله طولدررلر ایدی
١٦ وغیریلرکه یکیدن صالویرلدیلر ایدی اکر کندولرینه
استقبال ایتمکه حاضر اولانلری اکر کندولره واجب
حجابنی براغوب شهرده قرماقارشق سکردرلر ایدی
١٧ ودخی انالر هم دایه لر هنوز طوغان معصوملرینی
اوراده بوراده براغوب کیمی اودن اوه کیمی سوقاقلردن
هیکل معظمیه دوندرلمز یوریش ایله جمع اولورلر ایدی

١٨

doldurur iken şehirde kalanlar şaşıp ve ne olduğunu bilmeyip sıçradılar
doldururken, şehirde kalanlar şaşırıp ne olduğunu bilmeden sıçradılar.
15*Halvetlerde mahbûs kızlar dahi lühusalar ile taşraya döküldüler ve başlarına toz hem kül saçarak sokakları âh ü nâleler ile doldururlar idi
*15*Evde saklanmış kızlar da emzikli kadınlarla dışarıya döküldüler. Başlarına toz ve kül saçarak sokakları acı ağlayışlarla dolduruyorlardı.*
16*Ver ġayrılar ki yeŋiden salıvėrildiler idi eğer kendilerine istikbâl ėtmeğe hâzır olanları eğer kendilere vâcib hicâbeti bıraġıp şehirde karmakarışık seğirdirler idî
*16*Diğerleri yeniden salıverilmişlerdi. Kendilerini karşılamaya hazır olanlara ve kendilerinin örtünmesini bırakarak kentte darmadağın koşuyorlardı.*
17*Ve dahi analar hem dâyeler henûz doğan maʿsûmlarını orada burada bırağıp kimi evden eve kimi sokâklardan Heykel-i Muʿazzamaya döndürülmez yürüyüş ile cemʿ olurlar idi
17**Yeni doğum yapmış, analar ve çocuk bakıcıları tazecik çocuklarını orada burada bırakıp kimi evden eve, kimi de sokaklardan büyük Tapınağa engellenemez yürüyüşle toplanıyorlardı.*

١٨ پس انوك حرامه قصد ايدوكنه بر يره جمع
اولان آدملرك دعاسي درلو درلو ايدي

١٩ بونك ايچون شهرلولر جرأت ايدوب انوك ابرامنه
ونيتني اتمام اتمسنه تحمل اتميوب سلاح
آلالرينه ووطنك شريعتي ايچون مردانه اولمه
لرينه چغرشارق اول يرده عظيم غوغاء قالدررلر
ايدي

٢٠ لكن اماملردن وشيخلردن كوچ ايله مندفع اولوب
اولكي دعا ايده جك يره دونديلر

٢١ پس عوام اول بشلاه دوغي كبي دعايه مشغول
ايديلر پادشاهك چوره سنده اولان شيخلر ايسه

18*Pes ònuŋ harâma kasd ėtdiğine bir yere cemʿ olan âdamların duʿâsı dürlü dürlü idi
*18*Onun yasak şeye el uzattığına karşı bir yere toplanmış insanların duası türlü türlüydü.*
19*Bunuŋ içi̇n şehirliler cürʾet ėdip ònuŋ ibrâmına ve niyyetini itmâm ėtmesine tahammül ėtmeyip silâh alalar yine ve vatanıŋ şerîʿatı içi̇n merdâne olmalarına çağrışarak ol yerde ʿazîm ġavġayı kaldırırlar idi
*19*Bu yüzden şehirliler cesaretle onun direnmesine ve niyetini tamamlamasına dayanamayıp silahlandılar. Vatanları ve Tanrı yasası için mert olmalarını söyleyip o yerde büyük çarpışmayı yeğlediler.*
20*Lâkin imâmlardan ve şeyhlerden güc ile mündefiʿ olup evvelki duʿâ ėdecek yere dönd̊ler
*20*Ama imamlardan ve yaşlılardan güçlükle yatıştırılarak, önceden dua ettikleri yere döndüler.*
21*Pes ʿavâm evvel başladığı gibi duʿâya meşġûl idiler pâdişâhıŋ çevresinde olan şeyhler ise
*21*Şimdi halk önceden yaptığı gibi duayla oyalanıyordu. Kralın çevresinde olan şeyhler ise ∞*

انك مغرور قلبني هر وجهله ايدوكي نيتدن واز
كچورمكه چالشورلر ايدي

٢٢ اوايسه عناد ايدوب وهپسي خور كوروب البته
كميره يم وبركره سويلدوكم سوز سوز اولمق كركدر
در ايدي

٢٣ بو خصوصدن پادشاهك چوره يانتده اولانلر دخي
بو شيلري كوروب بزومكيلر ايله بله او جميع حكوماتك
صاحبندن استدعا ايدرلر ايديكه واقع حاله امداد
ايدوب جائز اولميان هم مغرور ايشه مقيد اولميا

٢٤ نهايت چوق وغوغالر خلقك ازدهام غريب اوازندن
بر عجايب چغرش قالقار ايدي

٢٥ كه يالكز

onuŋ mağrûr kalbini her vechile etdiği niyyetinden vazgeçirmeğe çalışırlar idi
onun kibirli yüreğini ve her türlü niyetinden vazgeçirmeye çalışıyorlardı.
22*O ise ʿinad ėdip ve hepisini hor görüp elbetde gireyim ve bir kerre söylediğim söz olmak gerekdir dėr idi
*22*O ise inatla onları küçümsedi: 'Kesinlikle gireceğim. Bir kez söylediğim söz yerine gelmelidir' diyordu.*
23*Bu husûsdan pâdişâhıŋ çevre yanında olanlar dahi bu şeyleri görüp bizimkiler ile bile o cemʿ-i hükûmâtıŋ sâhibinden istidʿâ ėderler idi ki vâkiʿ hâle imdâd ėdip câʾiz olmayan hem mağrûr işe mukayyed olmaya
*23*Bu yüzden kralın çevresinde olanlar bu durumu görünce; bizimkilerle beraber, O tüm hükümetlerin sahibinden, bu duruma yardım edip yasaklanmış olan, bu kibirli eyleme dur demesini istiyorlardı.*
24*Nihâyet çok ve ġavġalar halkıŋ izdihâm ġarîb âvâzından bir ʿacâyib çığrış kalkar idi
*24*Sonunda, çok kavgalarla halkın izdihamının tuhaf sesinden, acayip bir çağrıya dönüşmüştü.*

25 ki yalıŋız ∞

469

٢٥ كه يالكز آرملر دكل بلكه ديوارلر وجمله يريوزي
اوتر ظن اولنوردي چون هپسي اول يره عرض
نقصان اولمقدن ايسه اولومي ارتكاب انسب
كورورلردي

ايكنجي باب

١ پس باش امام شمون مقدسه نك قارشوسنه
ديز چوكوب ودوب دوز اللري قالدوروب بويله
دعا ايلدي
اي رب الله تعالى ملك السموات وجميع مخلوقاتك
سلطاني قديسلر آراسنده قدوس هر شيئه
قادر شهنشاه بزه نظر ايله كه جرأت وقوت ايله

25*Ki yalıŋız âdamlar değil belki dîvârlar ve cümle yeryüzü öter zann olunurdu çün hepisi ol yere ʿırz-ı noksân olmakdan ise ölümü irtikâb nasib görürlerdi

*25*Yalnız insanlar değil, belki duvarlar ve tüm yeryüzü sanki çınlıyordu. Çünkü hepisi o yerde namusları kaybetmektense ölmeyi yeğliyordu.*

İkinci Bâb

1*Pes baş imâm Şemʾon mukaddesenin karşîsına diz çöküp ve düpdüz* ellerini kaldırıp böyle duʿâ eyledi

*1*Başkâhin Şimon kutsal Tapınağın karşısında diz çöktü ve dümdüz ellerini kaldırıp şöyle dua etti.*

2*Ėy Rabb Allah Teʿâlâ Meliki's-Semâvat** ve cemʿi mahlûkâtıŋ sultânı kuddisler arasında kuddûs Her Şeyʾe Kâdir Şah-ın-Şâh bize nazar eyle ki cürʾet ve kuvvet ile

2-Ey! Yüce Rabb-Allah, Göklerin Kralı, tüm yaratıkların efendisi, kutsalların kutsalı ve Her Şeye Gücü Yeten Kralların Kralı; bize bak! Büyük kibir ve güçle ∞*

*bkz Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*dümdüz*'.

**Ali Bey'in 1664 el yazmasında daha iyi okunabiliyor(l harfinin altındaki işarete dikkat).

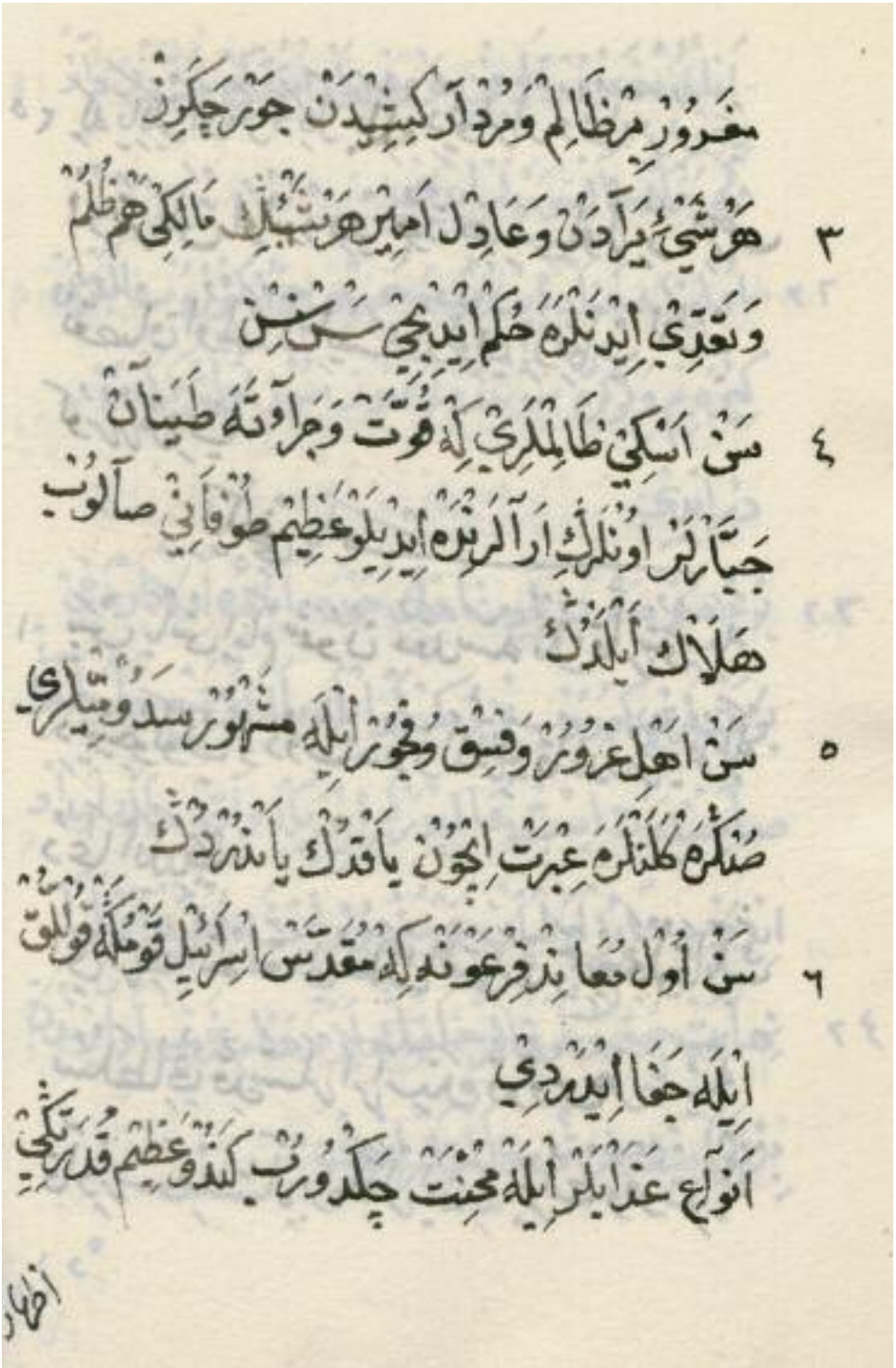

مغرور بر ظالم و مردار کشیدن جور چکرز

٣ هر شیء یرادن و عادل امیر هر شیئك مالکی هم ظلم

و تعدی ایدنلره حکم ایدیجی سن سن

٤ سن اسکی ظالملری که قوت و جراءته طینان

جبارلر اونلرك ارالرنده ایدیلو عظیم طوفانی صالوب

هلاك ایلدك

٥ سن اهل غرور و فسق و فجور ایله مشهور سدومیلری

صنکره کلنلره عبرت ایچون یاقدك یاندردك

٦ سن اول معاند فرعونه که مقدس اسرائیل قومکه قوللق

ایله جفا ایدردی

انواع عذابلر ایله محنت چکدورب کندو عظیم قدرتکی

اظهار

mağrûr bir zâlim ve murdâr kişiden cevr çekeriz
dikbaşlı bir zulmedici pis kişiden acı çekiyoruz.
3*Her şeyʾi yaradan ve ʿÂdil Emîr her şeyʾiŋ meliki hem zulüm ve taʿaddî ėdenlere hükm ėdici sensin
*3*Her şeyi yaratan Adil Bey ve her şeyin kralı. Zulüm baskı yapanları yargılayacak olan sensin.*
4*Sen eski zâlimleri ki kuvvet ve cürʾete dayanan cabbârlar onlarıŋ aralarında idiler ʿazîm tûfânı salıp helâk eyledіŋ
*4*Sen eski zalimleri ki, güç ve cesaretlerine güvenen zorbalar* onların arasındaydılar; büyük tufan ile yok ettin.*
5*Sen ehl-i ġurûr ve fısk ü fücûr ile meşhûr Sodommîleri soŋra gelenlere ʿibret içіn yakdıŋ yandırdıŋ**
*5*Sen böbürlenenleri ve her türlü kötülükle ünlü Sodomlular'ı, gelecek kuşaklara bir ders olsun diye yakıp** yok ettin.*
6*Sen ol muʿânid Firʿavna+ ki mukaddes İsrâʾėl kavmiŋe kulluk ile cefâ ėderdi envâʾi ʿazâblar ile mihnet çekdirip kendі ʿazîm kudretiŋi
*6*Sen o inatçı Firavunu+ ki, o kutsal İsrail halkına kölelikle sıkıntı veriyordu; çeşitli belalarla vurarak kendi büyük gücünü* ∞

*Bak Tes. 6/4(*Nefilim*), 7/11
**Tek. 19/24
+: Çık. 4/7

izhâr ∞

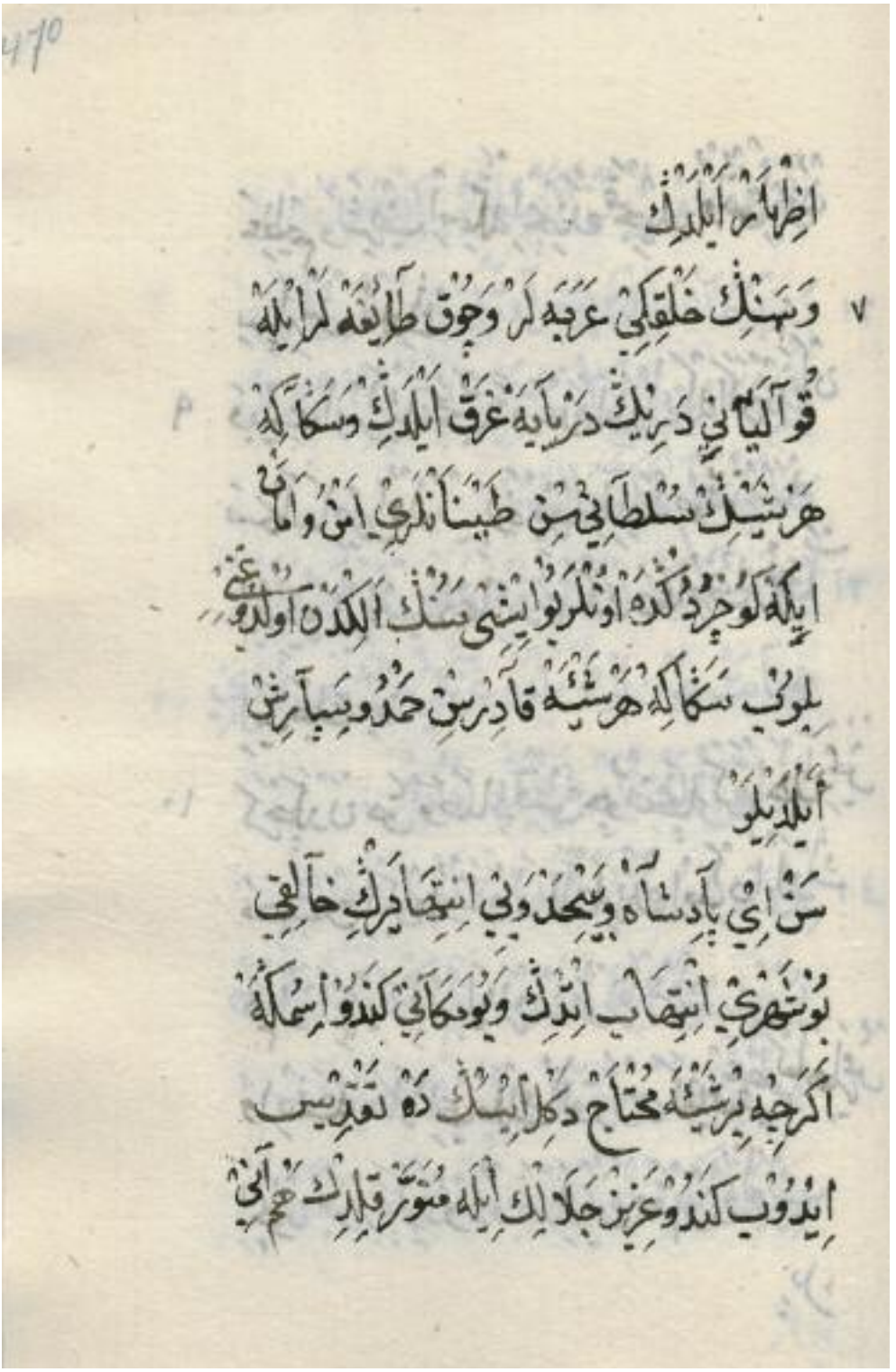

izhâr eyledin
gösterdin.
7*Ve senin halkını ʿarabalar ve çok tâʾifeler ile kovalayanı derin deryâya ġark eyledin ve saŋa ki her şeyʾiŋ sultânısın dayananları emn ü âmân ile göçerdin de onlar bu işi senin elinden olduğunu bilip saŋa ki her şeyʾe kâdirsin hamd-ü sipariş* eylediler
*7*Senin halkının peşinden arabaları ve birçok atları ile kovalayanı derin denizde boğdun. Sen ki, her şeyin efendisisin; dayananları güvenlikle esenliğe çıkardın. Onlar bu işin senin elinden olduğunu bilerek sana - ki, 'Her Şeye Gücü Yetensin' övgülerle şükrettiler.*
(8)*Sen ey pâdişâh bî hadd ü bî-intihâʾ yeriŋ hâlikı bu şehri intihâb ėtdiŋ ve bu mekânı kendi ismiŋe eğerçe bir şeyʾe muhtâc değil iseŋ de takdîs ėdip ʿazîz celâliŋ ile münevver kıldıŋ hem ònuˀ
*8*Sen ey kral! Sonsuz ve sınırsız yerin egemeni; kendi adına bu şehiri ve bu yapıyı seçtin. Eğer senin hiç bir şeye gereksinmen olmasa bile onu kutsadın, güçlü yüceliğinle aydınlattın ve* ∞

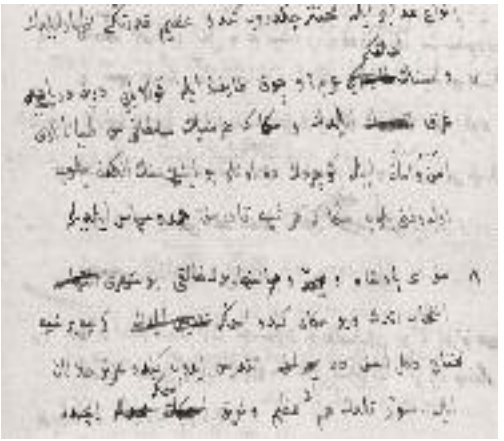

*Zeyrek kâtibin hatası: Bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*hamd-ü sipas*'.

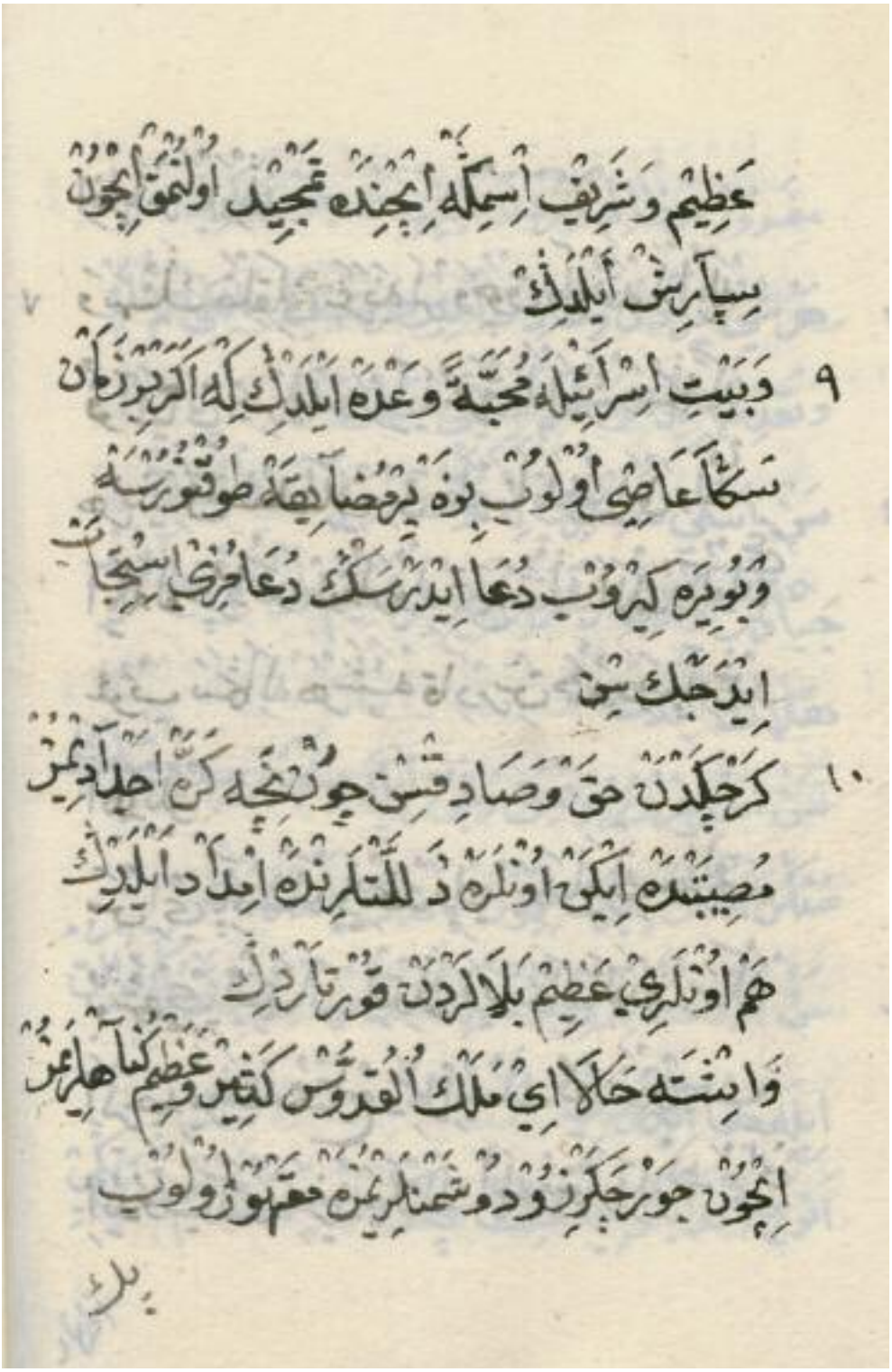

عظیم و شریف اسمکه ایچنده تمجید اولنمق ایچون
سپارش ایلدك

٩ و بیت اسرائیله محبة وعده ایلدك که اگر بر زمان
سکا عاصی اولوب بزه بر مضایقه طوقنورسه
و بویره کیروب دعا ایدرسك دعامزی استجابت
ایدجك سن

١٠ کرچکدن حق و صادقسن چونکه کره اجدادیمز
مصیبتده ایکن اونلره ذللتلرنده امداد ایلدك
هم اونلری عظیم بلالردن قورتاردك
و اشته حالا ای ملك القدوس کثیر و عظیم کناهلریمز
ایچون جور چکرز و دشمنلریمزه مقهور اولوب

بك

ʿazîm ve şerîf ismiŋe içinde temcîd olunmak içĭn sipariş eyledin
büyük kutsal adına içinde yücelmek için emanet ettin.
9*Ve Beyt-i İsrâʾèle muhabbeten vaʿde eylediŋ ki eğer bir zamân saŋa ʿâsî olup bize bir müzâyaka dokunursa ve bu yere girip duʿâ ėdersek duʿâmızı isticâb ėdeceksin*
*9*Eğer sana karşı durursak ve bundan ötürü bize sıkıntı gelirse; İsrail Evi'ni sevdiğin için bu yere girip dua ettiğimizde duamızı kabul edeceğine söz vermiştin.*
10*Gerçekden hakk ve sâdıksın çün niçe kerre ecdâdımız musîbetde iken onlara zilletlerinde imdâd eylediŋ hem onları ʿazîm belâlardan kurtardıŋ
*10*Gerçekten adil ve dürüstsün. Çünkü birçok kez atalarımız sıkıntıdayken onları düşkünlüklerinde büyük belalardan kurtardın.*
11*Ve işte halâ ėy Melikü'l-Kuddüs kesîr ü ʿazîm günâhlarımız içĭn cevr çekeriz ve düşmanlarımıza makhûr olup
*11*İşte şimdi ey kutsal Kral! Büyük ve çok günahlarımız için acı çekiyoruz. Düşmanlarımıza aşağılanıp ∞*

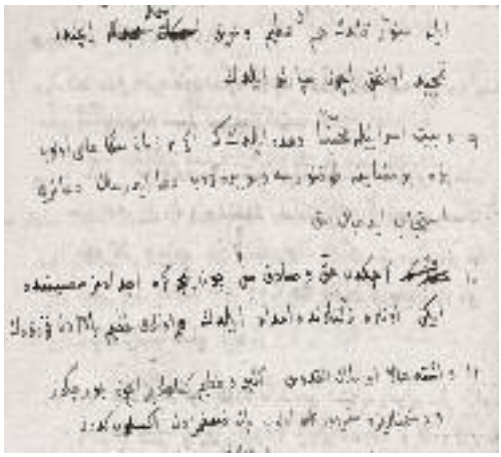

*: Çık.20/24, I. Krl.8/49, 50

پك ضعفمزدن اكسيلوب كيده رز

١٢ وبز بو حالده ايكن بو جرأتلي ودينسز كشي
بو يرده اسم شريفكه متعين ايدوكك مقدس
مكانكه ظلم ايتمكه چالشور

١٣ زيرا مسكنك اولان عرش عظيمه بني آدم وارامز
نهايت چون بو قومكده غرتكي قوروب بو يري
تقديس ايتمك مراد شريفك اولدي

١٤ بزدن بو مردارلر ايله انتقام المه وبزي
بو دينسزلر ايله تعذيب ايلمه كه ظالملر قلبنده
تفخر ايتميه لر ومغرور دلي ايله تفرلنوب
ديميه لر كه بز اول بيت مقدسي پت كده لر

pek zaʿfımızdan eksilip gideriz
güçsüzlüğümüzden azalıp gidiyoruz.
12*Ve biz bu hâlde iken bu cürʾetli ve dînsiz kişi bu yerde ism-i şerîfiŋe müteʿayyin ètdiğiŋ mukaddes mekânına zulm ètmeğe çalışır
*12*Biz bu durumdayken, bu haddini bilmez dinsiz kişi, burada kutsal adın için belirttiğin 'Kutsal Mekan'ına zulüm etmeye çalışıyor.*
13*Zîrâ meskeniŋ* olan ʿarş-ı ʿazîme Benî Âdem varamaz nihâyet çün bu kavmiŋde ʿizzetiŋi kurup bu yeri takdîs ètmek murâd-ı şerîfiŋ oldu+
*13*Çünkü meskenin* olan göklerin en uzak yerine Ademoğulları varamaz. Ama bu halkında görkemini kurup bu yeri kutsamak, kutsal isteğin oldu+.*
14*Bizden bu murdârlar ile intikâm alma ve bizi bu dînsizler ile taʿzîb eyleme ki zâlimler kalbinde tefahhur ètmeyeler ve mağrûr dili ile tafralanıp dèmeyeler ki biz ol Beyt-i Mukaddesi put-kedeler
*14*Bizden bu murdarlarla öcünü alma, bize bu dinsizlerle acı çektirme ki zalimler yürekleriyle övünmesinler ve kibirli dilleriyle böbürlenip: Bak biz o 'Kutsal Evi' put evlerinin* ∞

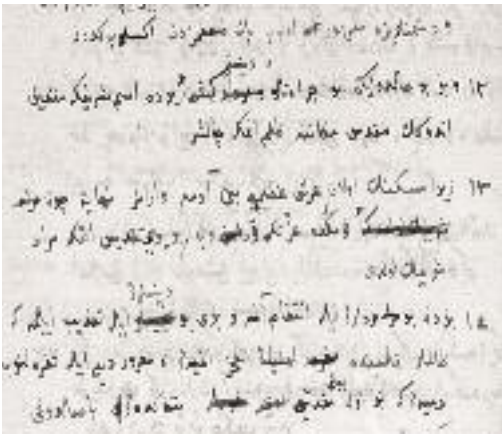

*Tes. 26/15, Sül. Bil. 9/10.
+: Almancası: "Dann deine Wohnung, des Himmels **Thron**, ist den Menschen unbegreiflich. Weil es dir aber gefallen hat, daß deine Ehr in deinem Volck Israel wohnete, hast du diesen Ort geheiligt." Martin Luther Çev. III. Mak. 2/14
Türkçesi: Zira insanoğlunun erişemeyeceği göklerdeki konutun **'tahtındır'**. Çünkü şerefini halkın İsrailde kurup kutsadın. Bkz. S. Büyük Hik. 9/10
Kitabı Muk.Şt.'i Çev.: Çünkü senin konutun insanların yaklaşamayacağı *cennetlerin cennetidir*. III. Mak.(*Şemon'un Kitabı)* 2/15
Yukardakı yorumda 'Tanrı'ya '*konut*' olarak nitelendirilen aslında mecazi anlamda '**Taht**'tır. Bu da Cennet olamaz. Yanlış ifadelendirilmiştir. Bkz. Cennet: Tek.2/8(Aden Cenneti). Ayrıca; sanki Tanrı'nın gökte bir Cennet'e ihtiyacı mı var?

باصلدوغی کبی باصدق

١٥ کناهلریمز محو ایله وخطالریمزی سلك هم

بو وقتده رحمتکی کوستر سنك مرحمتکی بیزه

تزیتشدور وبزه سلامت ویروب

وقلبی منکسرلرك آغزلرینه حمد وسپاسلری قو

١٦ پس باصر الکل وهر شیدن زیاده قدوس الله

بو حق دعاء مقدس یرده استجاب ایدوب

اول زور عناد ایله رفعتلوء اورادن بورادن

روزکار قامشی تحریك ایدرکبی اوینادوب

جلد ایلدی شویلکه یره سرلمش ایکن آرتوق

برشی اتمکه قادر اولمایوب اعضاسی شویله

چوزیلدیکا

basıldığı gibi basdık
basıldığı gibi bastık, demesinler.
15*Ġünâhlarımızı mahv eyle ve hatâlarımızı sil hem bu vaktda rahmetiŋi göster seniŋ merhametiŋi bize tėz yetişdir ve bize selâmet vėrip üftâdeleriŋ ve kalbi münkesirleriŋ ağızlarına hamd-ü sipâsları ko
*15*Günahlarımızı yok et ve kusurlarımızı sil. Şimdi merhametini göster, senin merhametini bize çabuk yetiştir. Bize esenlik verip düşkünlerin ve yüreği kırık olanların ağızlarına duayla şükürler doldur.*
16*Pes basîri'l-küll ve her şeyʾden ziyâde kuddüs Allah bu hak duʿâyı mukaddes yerde isticâb ėdip ol zor ve ʿinâd ile rifʿatlıyı oradan buradan rûzigâr kamışı tahrîk ėder gibi oynadıp celd eyledi şöyle ki yere serilmiş iken artîk bir şeyʾ ėtmeğe kâdir olmayıp aʿzâsı şöyle
*16*Böylece 'Her Şeyi Gören, her şeyden çok kutsal Allah. Bu makbul duayı kutsal yerde haklı saydı ve o böbürlenen inatçı zorbayı sağdan soldan rüzgâr kamışı sallar gibi sallayıp vurdu. O derece ki, yere serilmişken hiç bir şey yapmaya gücü yetmedi. Bedeni öyle* ∞

çözüldü ki ∞

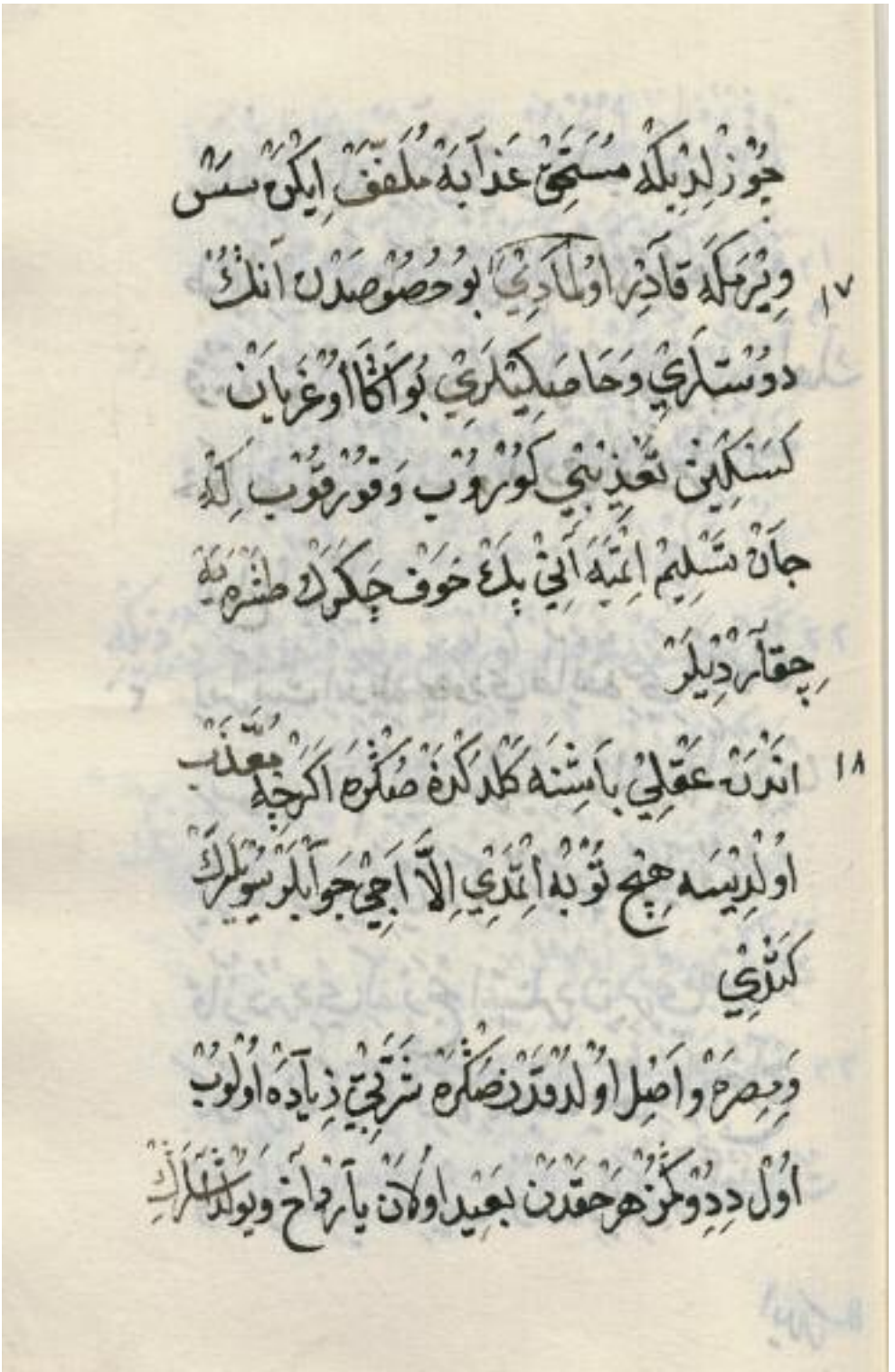

چوزلدیکه مستحق عذابه ملفف ایکن سس
١٧ ویرمکه قادر اولمادی بو خصوصدن انك
دوستلری وخاصکیلری بو اکا اوغریان
کسکین تعذیبی کوروب وقورقوب که
جان تسلیم ایتمیه انی بك خوف چکرك طشره یه
چقاردیلر
١٨ اندن عقلی باشنه کلدکده صکره اکرچه معذب
اولدیسه هیچ توبه ایتمدی الا اجی جوابلر سویلرك
کتدی
ومصره واصل اولدقدن صکره شربتی زیاده اولوب
اول ددوکمز هر حقدن بعید اولان یارداخ ویولداشلرك

çözüldü ki müstehak ʿazâba müleffef iken ses vėrmeğe kâdir olmadı
çözüldü ki hak ettiği acıdan sesini çıkaramıyordu.
17*Bu husûsdan ònuŋ dostları ve hâsekîleri bu òŋa uğrayan keskin taʿzîbi görüp ve korkup ki cân teslîm ėtmeye òŋu pek havf çekerek taşraya çıkardılar
*17*Bu yüzden onun dostlarıyla subayları, ona gelen şiddetli acıyı görüp çok korktular; can çekişiyor sandılar ve büyük kaygıyla çekip dışarı çıkardılar.*
18*Ondan ʿaklı başına geldikden soŋra eğerçe muʿazzeb oldu ise hiç tevbe ėtmedi illâ acı cevablar söyleyerek getdi+
*18*Ondan sonra aklı başına geldiğinde; o denli acı çekmiş olsa da hiç tövbe etmedi ve daha kötü kelimeler söyleyerek gitti.*
19*Ve Mısra vâsıl oldukdan soŋra şirreti ziyâde olup ol dėdiğimiz her hakdan baîd olan yâr-dâh ve yoldaşlarıŋ
*19*Mısır'a geldikten sonra daha çok kötülük yapmaya başladı. O dediğimiz her doğruluktan uzak dost ve yoldaşların* ∞

+getti= gitti.

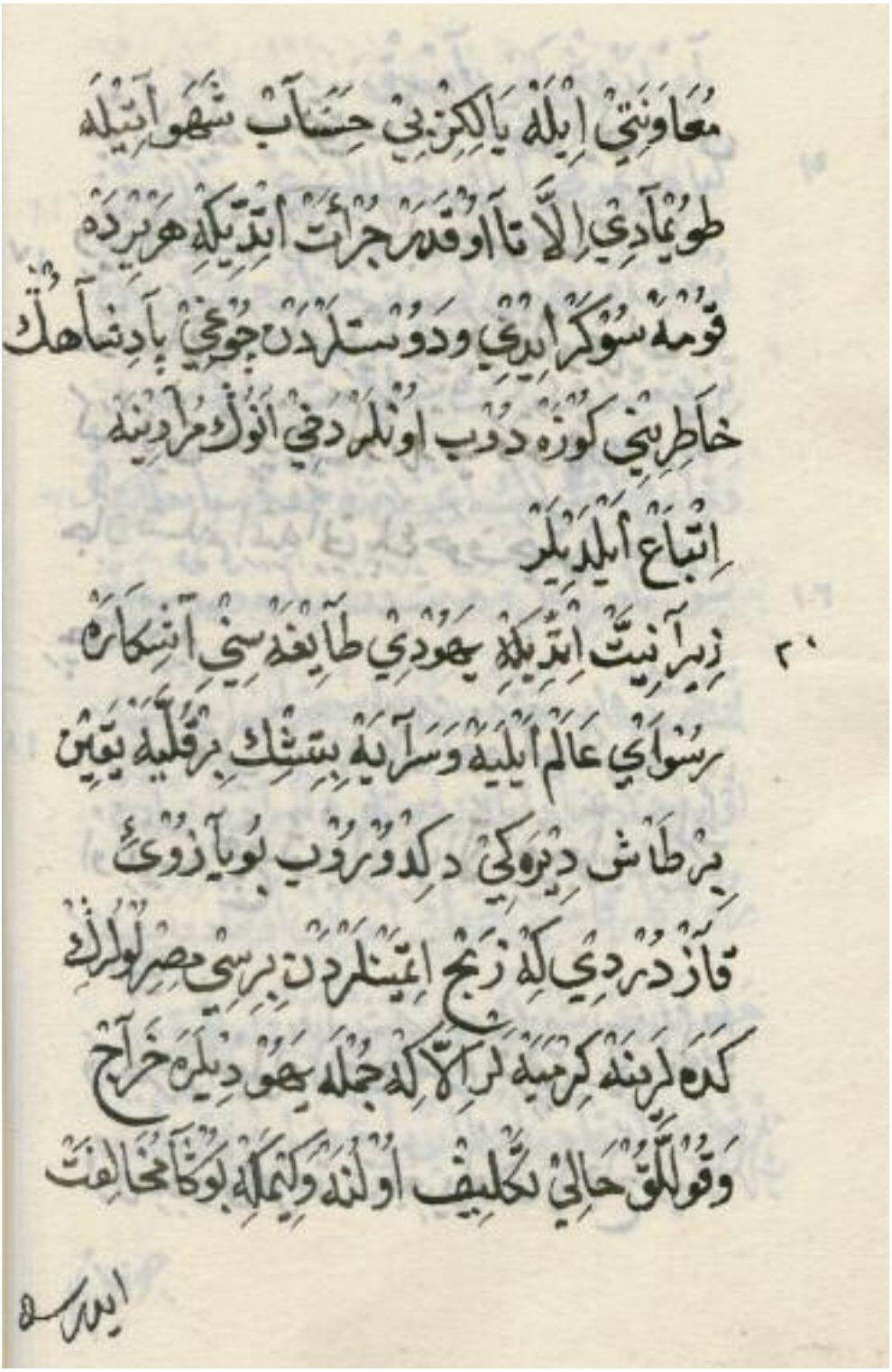

معاونتی ایله یالکز بی حساب شهوانیله
طویمادی الا تا اوقدر جرأت ایتدیکه هر یرده
قومه سوکر ایدی ودوستلردن چوغی پادشاهك
خاطرینی کوزه دوب اونلر دخی انوك مرادینه
اتباع ایلدیلر
٢٠ زیرا نیت ایتدیکه یهودی طایفه سنی آشکاره
رسوای عالم ایلیه وسرایه بتشك برقلیه یقین
بر طاش دیره کی دکدوروب بویازوی
قازدردی که زنج ایتمینلردن برسی مصرلولرك
کده لرینه کرمیه لر الا که جمله یهودیلره خراج
وقوللق حالی تکلیف اولنه وکیمکه بوکا مخالفت

ایدرسه

muʿâveneti ile yalınız bî-hėsâb şehvetiyle doymadı illâ tâ o kadar cürʿet ėtdi ki her yerde kavme söğer idi ve dostlardan çoğu pâdişâhıŋ hâtırını gözedip onlar dahi ònuŋ murâdına ittibaʿ eylediler

yardımıyla yalnız sayısız şehvetlerine doymadı. O derece cesaret etti ki, her yerde halka sövmeye başladı. Birçok dostlar bile kralın hatırını gözetip onun isteğine uydular.

20*Zîrâ niyyet ėtdi ki Yahûdî tâʾifesiŋi âşikâre rüsvây-ı ʿâlem eyleye ve sarâya bitişik bir kulleye yakın bir taş direği dikdirip bu yazıyı kazdırdı ki zebh ėtmeyenlerden birisi Mısırlılarıŋ kedelerine girmeyeler illâ ki cümle Yahûdîlere harâc ve kulluk hâli teklîf oluna ve kim ki buŋa muhâlif

*20*Yahudi halkını tüm dünyaya rezil etmeye niyet etti. Saraya bitişik* bir kuleye yakın bir taş direği diktirip bu yazıyı kazıttı:"Kurban kesmeyenlerden birisi Mısırlılar'ın put evlerine girmesinler. Kesinlikle tüm Yahudilere vergi ve kölelik teklif olunacak ve kim buna karşı*

Almancası: "Und der König nahm ihm vor, dem Volck öffentlich eine Schmach anzuhängen, und richtete **eine Seule auf, am Thurn beym Hof, und grub eine solche Schrift daran:*

Türkçesi: Yahudi halkını herkese rezil etmek istedi saray yanındaki kuleye bir sütun diktirip şöyle bir yazı kazıttı:

Kitabı Mukaddes Şt.'nin çevirisinde: "...meydandaki kuleye**...?"*

bkz. III. Makabeliler kitabı 2/27

'meydandaki kuleye' değil; ***'Saraya bitişik bir kuleye'*** *olması gerekmiyor mu? bkz. bunun yanıtını Kudüs'te yapılan son arkeolojik kazılar belirtiyor.*

ėderse ∞

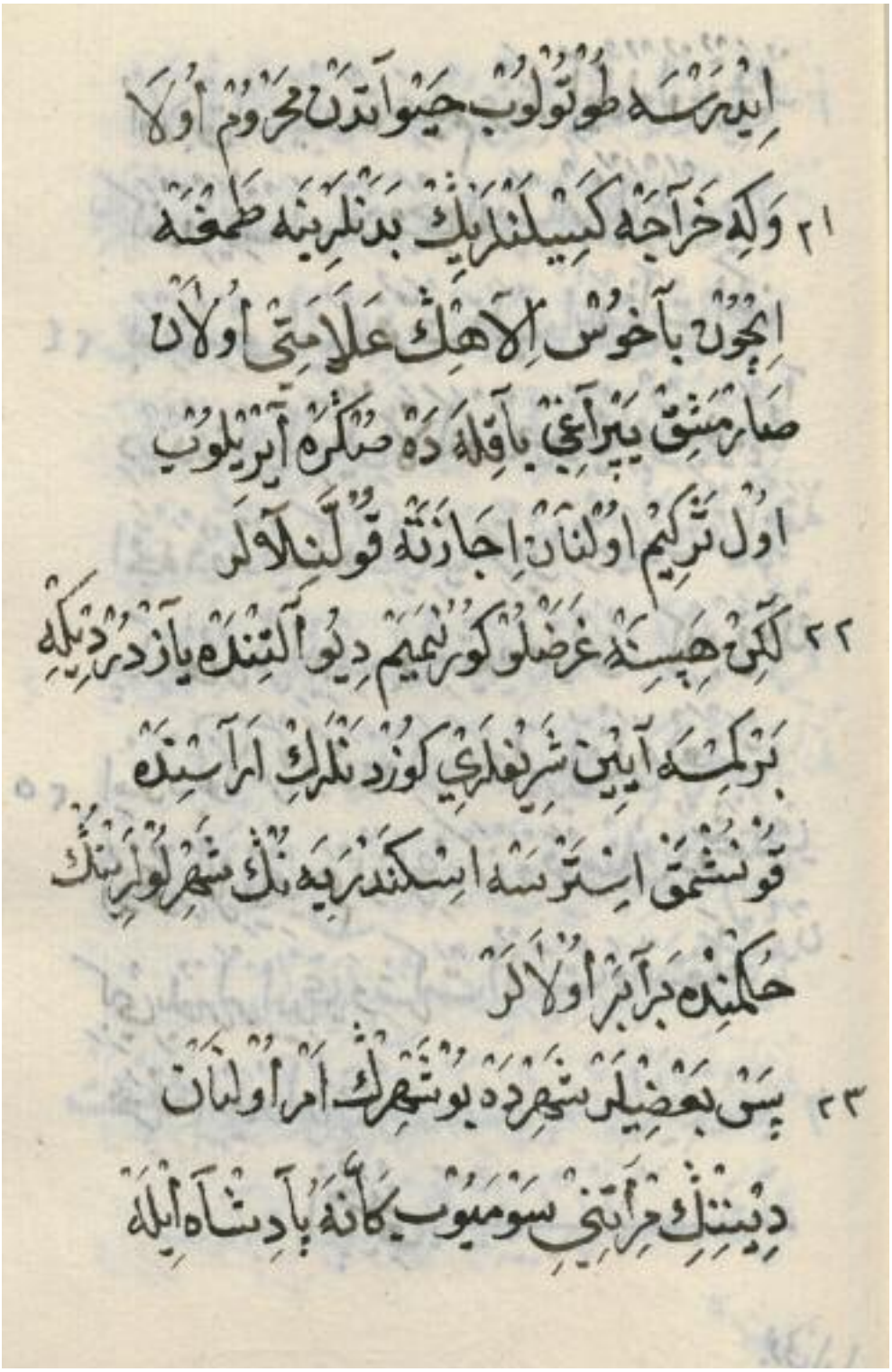

ایدرسه طوتولوب حیواتدن محروم اولا

٢١ وکه خراجه کسیلنلرینك بدنلرینه طمغه

ایچون باخوس الاهك علامتی اولان

صارمشق یپراغی باقله ده صکره آیریلوب

اول ترکیم اولنان اجازته قولنلالر

٢٢ لکن هپسنه غرضلو کورنمیم دیو آلتنده یازدردیکه

برکمسه آیین شریفلری کوزدنلرك اراسنده

قونشمق استرسه اسکندریه نك شهرلولرینك

حکمنده برابر اولالر

٢٣ پس بعضیلر شهرده بو شهرك امر اولنان

دیننك مراتنی سومیوب کانه پادشاه ایله

ėderse tutulup hayâtdan mahrûm ola
gelirse yakalanıp öldürülecek.
21*Ve ki harâca kesilenleriŋ bedenlerine damġa+ içiṅ Bâhûs ilâhıŋ ʿalâmeti olan sarmaşık yaprağı yakıla da soŋra ayrılıp ol terkîm olunan icâzete kullanılalar
*21*Haraca bağlananların bedenleri üstüne, damga için+ 'Baküs'* ilâhının işareti olan sarmaşık yaprağı dövmesi dağlansın. Sonra ayrılıp belirtilen işlerde kullanılsınlar."*
22*Lâkin hepisine ġarazlı görünmeyem diye altında yazdırdı ki bir kimse âyîn-i şerîfleri gözedenleriŋ arasında konuşmak isterse İskenderiyeniŋ şehirlilerininŋ hükmünde beraber olalar
*22*Ama herkese kasıtlı görünmemek için altına da şöyle yazdırdı: "Eğer bir kişi kutsal ayinleri gözetenlerin arasında konuşmak isterse İskenderiye halkının yasasıyla bir tutulsunlar".*
23*Pes baʿzılar şehirde bu şehriŋ emr olunan dîniniŋ mirʾâtını sevmeyip kaʾannahu pâdişâh ile
*23*Böylece bazıları kenlerinin emredilen dininin ayinini sevmediler ve kralla ∞*

+: II.Dünya savaşı sırasında Hitler de aynı şeyi Yahudiler'e uygulamıştı.
***Baküs**(*Diyonizos*): Romalılar'ın şarap Tanrısı. bkz. II. Mak. 6/7

اولاجق انسیتدن عظیم عزته نایل اولورز دیو
کندولرینی آسان وجهله تسلیم ایلدیلر
٢٤ بعضیسی ایسه قوت قلب ایله ثابت ایکن
دیندن ایرلمادیلر الا کندو حیواتی ایچون بی پروا
اقچه دوکوب کندولرینی تحریر ایتدرمدن قورتارمغه
چالشورلر ایدی بو امیده طیانوب که بر زمان
٢٥ امداد بولالر وکندولرندن ایریلانلره لعنت
اوقورلر ایدی هم اونلری کندو قومنك دوشمنلری
کبی بلورلر ایدی وشرکت انسیت واستفاده سندن
محروم ایدرلردی

اوچنجی باب

بونی اول

olacak ünsiyyetden ʿazîm ʿizzete nâʾil oluruz diye kendilerini âsân vechile teslîm eylediler
yapacakları dostluktan büyük onur duyarız diyerek kendilerini kolayca teslim ettiler.
24*Baʿzısı ise kuvvet-i kalb ile sâbit iken dînden ayrılmadılar illâ kendi hayvâtı içîn bîpervâ akçe döküp kendilerini tahrîr ėtdirmeden kurtarmağa çalışırlar idi bu ümîde dayanıp bir zamân
*24*Bazısı ise güçlü yürekleriyle bağlı olup dinden ayrılmadılar. Kesinlikle kendi yaşamları için çekinmeden para döküp kendilerini yazdırmaktan kurtarmaya çalışıyorlardı. Bu umuda güvenip bir zaman;*
25*İmdâd bulalar ve kendilerinden ayrılanlara laʿnet okurlar idi hem onları kendi kavminiŋ düşmanları gibi bilirler idi ve şirket-i ünsiyet ve istifâdesinden mahrûm idilerdi
*25*Kurtulacaklarını düşünüyorlardı. Kendilerinden ayrılanlara lanet ediyorlar, onları kendi halkının düşmanları gibi görüyorlar ve dostluklarından yararlanamıyorlardı.*

Üçüncü Bâb

bunu ol ∞

1*Bunu ol zâlim işidip şöyle darıldı ki yalınız İskenderiyede olanlara ġazûb olmadı illâ bâkî vilâyetde olanlara bile pek düşmanlık ėderdi ve ʿacele ile hepisini bir yere cemʿ ėtmeğe hem yaman katl ile hayâtdan kaldırmağa gönderdi

*1*O zalim kral bunu duyunca çok öfkelendi. Yalnız İskenderiye'de olanlara değil, diğer tüm vilayetlerde olanlara da çok düşmanlık ediyordu. Çabucak hepsini bir yere toplamayı ve kötü bir ölümle yeryüzünden silmeyi tasarladı.*

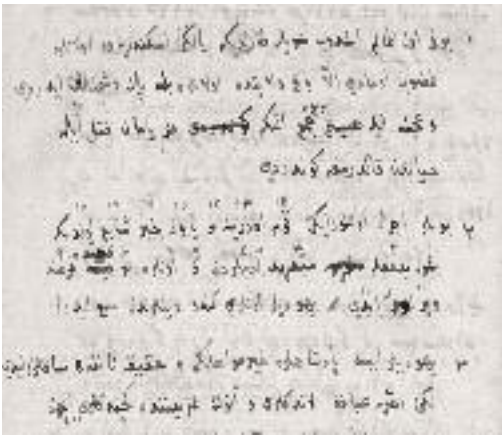

2*Bunlar icrâʾ olunur iken şul bed fiʿle müteʿahhid âdamlardan ki onlara bu kasıda fīrsat vėrirdi kavm üzerine yine bir yavuz haber şâyiʿa oldu ki Yahûdîler onları kendi dînlerinden menʿ ėderler

*2*Bu yapılırken ki, o kötü iş için antlaşan adamlara amaçları için fırsat veriliyordu; halka böyle bir düzmece haber yayıldı; şöyle ki güya bazı Yahudiler onları kendi dinlerinden engellemeye çalışıyorlarmış.*

3*Yahûdîler ise pâdişâhlara hayr-ı hevâhlığı ve hakikat-ı sâbiteyi saklarlar idi lâkin Allaha ʿibâdet

*3*Oysa Yahudiler, krallara iyi niyeti ve değişmez hakikatı koruyorlardı. Ama Allah'a ibadet ∞*

ve ònuŋ şerîʿatında geçindikleri için baʿzıları yanlarından nefʿî ü redd èderlerdi bu husûsdan baʿzı kimesnelere düşmanları gibi görünürler idi çün hak ve sâlih ʿamelleri ile kendi ülfetlerini bezeyip cümle âdamlara pesend ètdiler

ve O'nun yasasında durdukları için, bazıları kendileriyle ilgili şeyleri reddediyorlardı. Bu yüzden bazı kimselere düşmanları gibi görünüyorlardı. Çünkü doğru ve temiz işleriyle kendi alışkanlıklarını bezeyip tüm insanlara beğendirmişlerdi.

4*Pes bu haber-i zendekânı kim òŋu̯ kavm için hepisi şâyiʿ èderlerdi bu ecnebîler hîç saymazlardı illâ ʿibâdâtâ ve âdâbıŋ diğer nevʿilerine dahil èdip bu âdamlar ne pâdişâha ne hâkimlere râzılardır illâ ʿadüvler ve nefʿ-i ʿâmme zıddlardır dèrler idi ve üzerlerine vâfir suçlar bıraġırlardı

*4*Böylece bu dinsizlik haberi ki, onu halk için herkes yayıyordu; bu yabancı ulusu hiç saymıyorlardı. İlla onları tapınmalara ve geleneklere ait kurallara sokmak...! Bu adamlar ne krallara, ne yargıçlara razıydı; kesinlikle düşmandılar ve kamu yararına karşılar, diyerek ve suçluyorlardı.*

5 şehrde ∞

5*Şehrde olan dahi Yunânîler ki bizden kemlik görmediler bu âdamlar üzerine nâ-gehân ġulġuleler ve aŋsızın izdihâmlar olur görürler idi âmmâ yardım ėtmeğe kâdir değiller idi zîrâ zâlim pâdişâhıŋ fermânı böyle idi

*5*Bizden kötülük görmeyen şehirde yaşayan Yunanlılar bu adamlar üzerine birdenbire gürültü patırtı ve ansızın izdihamlar olduğunu görüyorlardı; ama yardım edemiyorlardı. Çünkü zalim kralın buyruğu böyleydi.*

6*Güçlerine gelip onlara tesellî vėrirlerdi ve umarlar idi ki bu hâl tağyîr ola zîrâ böyle münâsebetsiz iş çokluk durmazdırlardı

*6*Bunlar gücüne gidip onları avutuyordu. Bunların değişeceğini umuyorlardı. Çünkü böyle uygunsuz işler çok sürmezdi.*

7*Ve artîk koŋşularından ve dostlarından hem alışıklarından baʿzısı onlardan baʿzılarını gizlice kabûl ėdip inandırırlar idi ki şâmil imdâdı

*7*Komşulardan, dostlardan ve yakınlardan bazıları onları gizlice kabul ettiler ki, gerekli yardım* ∞

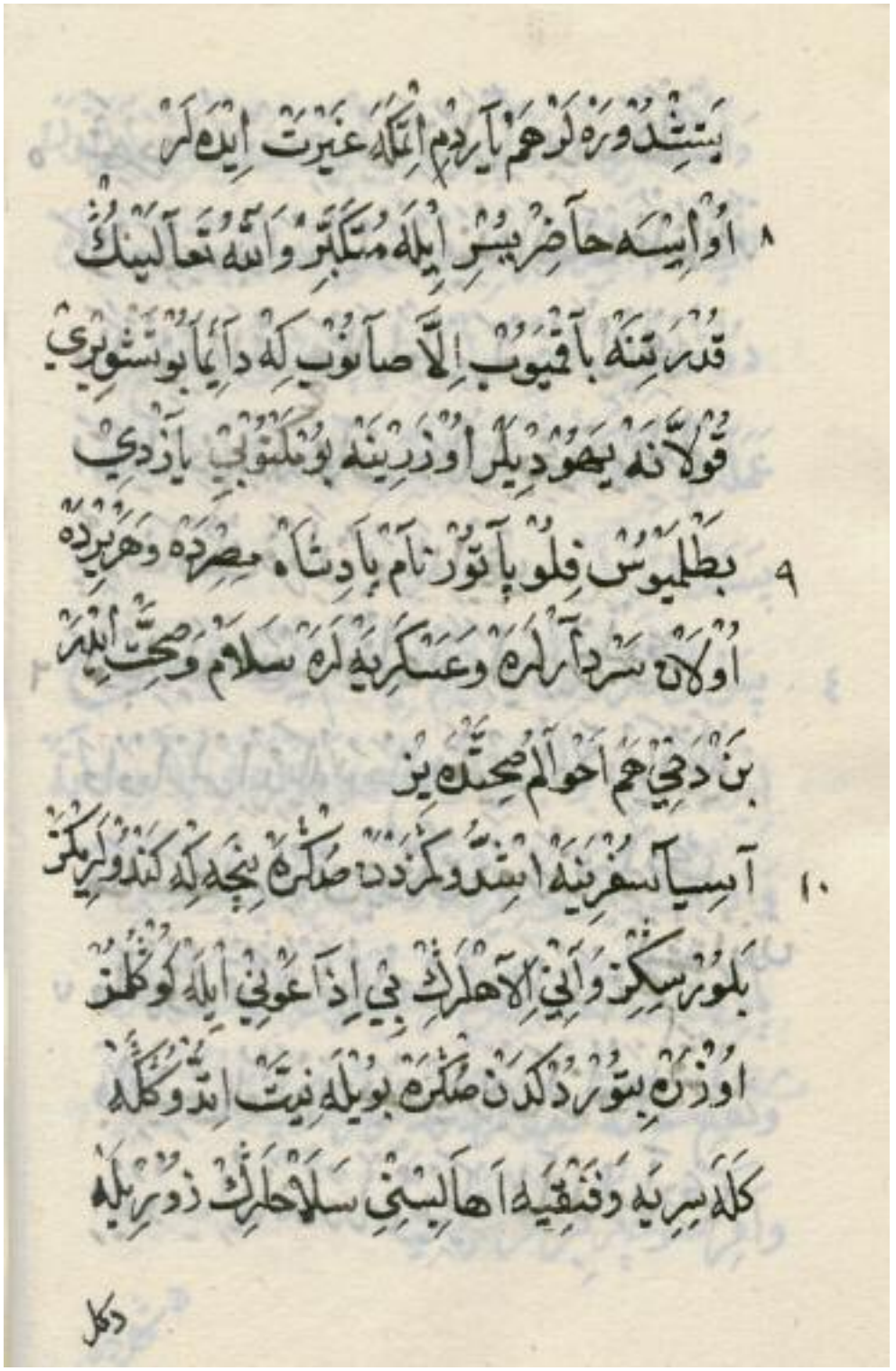

imdâdı yetişdireler hem yardım ėtmeğe ġayret ėdeler
için el uzatsınlar ve yardım etmeye çalışsınlar.
8*O ise hâzır yüsr ile mütekebbir ve Allahü Teʿâlânıŋ kudretine bakmayıp illâ sanıp ki daʿimâ bu teşvîri kullana Yahûdîler üzerine bu mektûbu yazdı
*8*O ise hazır kibriyle böbürlenip, yüce Allah'ın kudretine bakmadan, işlerini daima bu şekilde yürütebileceğini sanarak Yahudiler konusunda bu mektubu yazdı:*
9*Batlamyos+ Filopâtor nâm pâdişâh Mısrda ve her yerde olan serdârlara ve ʿaskerîyelere selâm ve sıhhat ėder ben dahi hem âhvâlim sıhhatdeyiz
9"Ptolomi Filipotor adlı kral Mısır'da ve her yerde olan kumandanlara ve askerlerine selam edip iyilikler diler. Ben ve durumumuz da iyidir.*
10*Âsiyâ seferine işiddiğimizden soŋra niçe ki kendileriŋiz bilirsiŋiz ve ònù ilâhlarıŋ bîizʿânı ile gönlümüz üzere bitirdikden soŋra böyle niyyet ėtdik ki Kele-Siriye ve Fenikiye âhâlîsini silâhlarıŋ zoruyla
*10*Asya'ya yürüdükten sonra kendinizin de bildiği gibi ilâhların anlaşılmaz yardımlarıyla plânımıza göre işi bitirdikten sonra, niyetimiz Kili-Suriye ve Fenikiye halkını silah zoruyla* ∞

+bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*Batlomyos*'.

değil ∞

476

دكل الا لطف ووفرة كرم ايله ارضا واونلره
دائما احسانلر ايده وز
١١ وچون شهر بشهر اولان هيكللره چوق عوايد
ويردك قدس شريفه ده وارد قلكه اورايه انوك
ايچون چقدق كه اول منبع فسادلرك وكندو دلولكلريدن
هيچ وازكچمينلرك هيكلنه ده اكرام ايليه وز
١٢ اما اونلر كرچه كليشمزي سوز ايله مقبول طوتوب
اما في الواقع يلان اولوب بز اونلرك داخلنه كيرمك
واني عظيم وكوزل هديه لر ايله دوناتمق استر ايكن
اسكي فخرينه اويوب بزي كرمدن منع ايتديلر
١٣ بو وجهله جمله اول ادملره ايتدوكمز لطف ايچون قوتمزي

değil illâ lütf ve fert-i kerem ile rızâʾyı ve daʿima onlara ihsânlar ėdevůz
değil; ama güzellikle ve cömertçe hoşnut edip onlara daima iyilik ederiz.
11*Ve çün şehir be şehr olan heykellere çok ʿavâid vėrdik Kuds-i Şerîfe de vardık ki oraya ònuŋ içȉn çıkdık ki ol menbaʿ-i fesâdlarıŋ ve kendi deliliklerinden hîç vaz geçmeyenleriŋ heykeline de ikrâm eyleyeviz
*11*Böylece şehir, şehir tapınaklara gelirler verdik. Kutsal Kudüs'e de geldik ve o kendi deliliklerinden vazgeçmeyen halkın Tapınağına da yardım edelim dedik.*

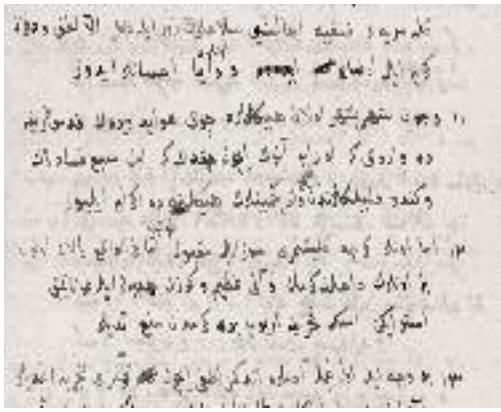

12*Âmmâ onlar gerçi gelişimizi söz ile makbûl tutup âmmâ fi'l-vâkiʿ yalan olup biz onlarıŋ dâhiline girmek ve ònů ʿazîm ve güzel hediyyeler ile donatmak ister iken eski fahrîne uyup bizi girmeden menʿ ėtdiler
*12*Onlar bu gelişimizi sözde onayladılar. Ama eski övgüleriyle yalan söyleyip kendi Tapınaklarına girmememize engel oldular. Biz ise onu büyük ve güzel armağanlarla donatmak istiyorduk.*
13*Bu vechile cümle ol âdamlara ėtdiğimiz lütf içȉn kuvvetimizi
*13*Bu şekilde tüm o adamlara yaptığımız iyilik için gücümüzü* ∞

تجربه اتمدیلر الا اوزریمزه یاوزلقلرینی اظهار
ایلدیلر و صنکه اونلر فرید قومدر پادشاهلره غرورا
محسنلرینه عصیانا هیچ بر معقول شیء کوترمزلر
١٤ بز ایسه بونلرك دلولکینه طنمیوب و ظفر ایله
مصره دونوب جمیع طائفه لره لطف ایدوب لایق
اولانی ایلدك
١٥ و بو حال ایله اونلرك جمله جنسلرینه جورك فراموشنی
اعلام ایدوب اکر یولداشلق اکر اونلره اول ساده
دل ایله هزار مصلحتلری ایناندوغمز ایچون اونلری
تغییره تحریص اتمکه جرأت ایدوب شهر اسکندریه نك
حریتنی باغشلمغه و ابدی امامتك اشتراکنه قبول
اتمك

tecrübe ėtmediler illâ üzerimize yavuzluklarını izhâr eylediler ve sanki onlar ferîd kavimdir pâdişâhlara ġurûren ve muhassinlerine ʿisyânen hîç bir maʿkûl şeyʾi götürmezler
görmediler. Ama bize kötülüklerini gösterdiler. Onlar sert bir halka benziyor. Krallara kibirli ve iyi olanlara başkaldırıcı olup hiç bir uygun şey yapmazlar.

14*Biz ise bunlarıŋ deliliğine tınmayıp ve zafer ile Mısra dönüp cemʿi tâʾifelere lütf ėdip lâyık olanı eyledik
*14*Biz ise bunların deliliklerine ses çıkarmadık ve zaferle Mısır'a dönüp tüm milletlere hak ettikleri iyilikleri yaptık.*

15*Ve bu hâl ile onlarıŋ cümle cinslerine çürük ferâmûşunu iʿlâm ėdip eğer yoldaşlık eğer onlara evvel sâde dil ile hezâr maslahatları inandığımız için onları tağyîre tahrîs ėtmeğe cürʿet ėdip şehr-i İskenderiyyeniŋ hürriyetini bağışlamağa ve ebedî imâmlık iştirâkına kabûl
*15*Bu yüzden onların tüm soylarına zayıf unutkanlıklarını bildirip; ister yoldaşlık, isterse onlara önce temiz dille -bir çok işlere inandığımız için onları değişikliğe hırslandırmağa cesaret edip- İskenderiye şehrinin özgürlüğünü bağışlamayı ve sonsuz kâhinlik ayinlerimize katılmalarını kabul*

ėtmek ∞

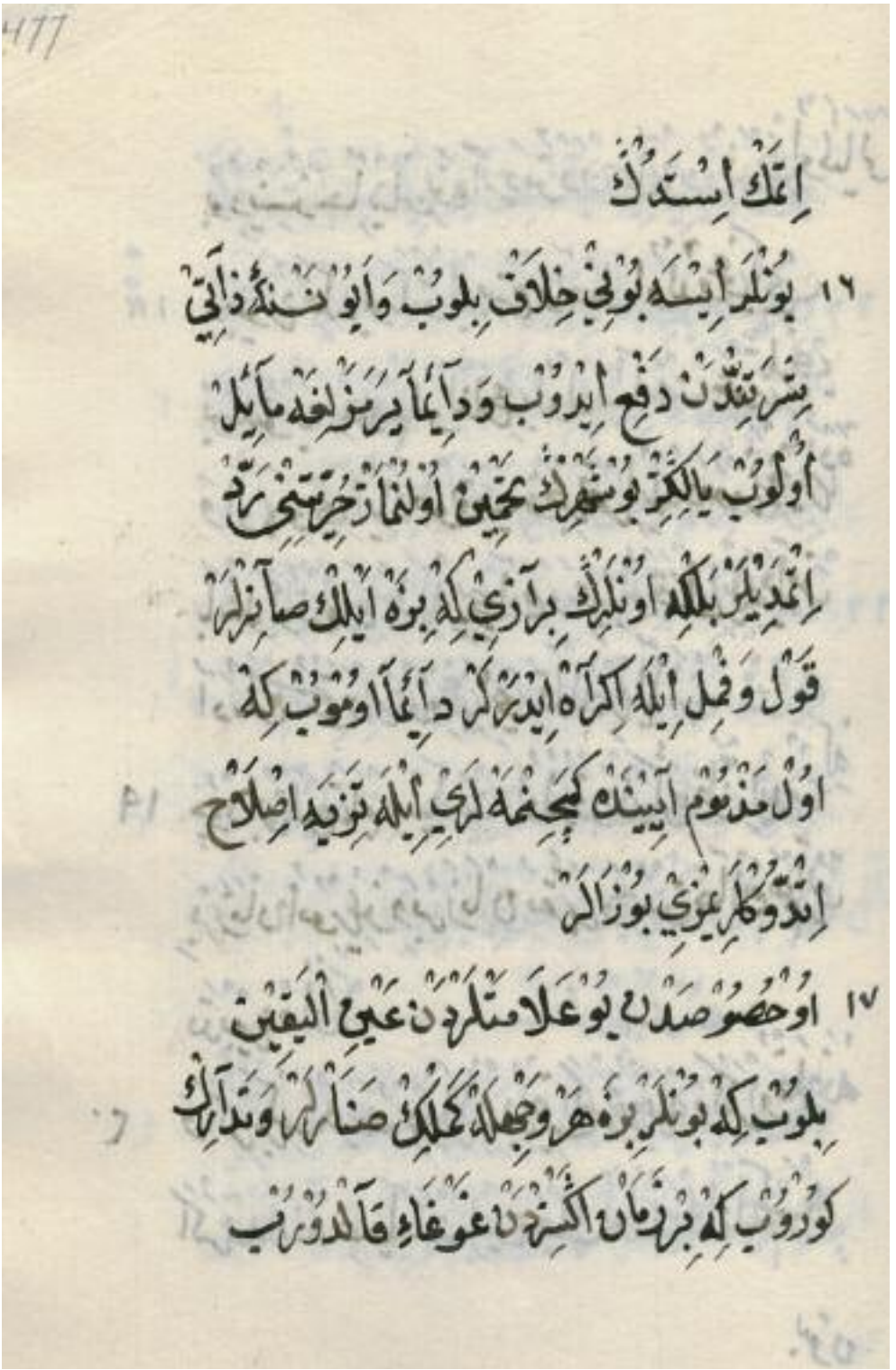

اتمك استدك

١٦ بونلر ايسه بوني خلاف بلوب وايونسنه ذاتي
شرتندن دفع ايدوب ودايما يرمزلغه مايل
اولوب يالكز بو شهرك تخمين اولنماز حريتني رد
اتمديلر بلكه اونلرك برازي كه بزه ايلك صانرلر
قول وفمل ايله اكراه ايدرلر دايما اوموب كه
اول مذموم آيينك كچنمه لري ايله تزيه اصلاح
اتدوكلريمزي بوزالر

١٧ اوخصوصدن بو علامتلردن عين اليقين
بلوب كه بونلر بزه هر وجهله كملك صنارلر وتدارك
كوروب كه بر زمان اكسزدن غوغاء قالدوروب

ėtmek istedik
etmek istedik.
16*Bunlar ise bunu hilâf bulup ve íyi nesneyi zât-ı şirretinden defʿ ėdip ve dâʿimâ yaramazlığa mâʾil olup yalıŋız bu şehriŋ tahmîn olunmaz hürriyetini redd ėtmediler belki onlarıŋ birazı ki bize íylik+ sanırlar kavl-ü fiʿl ile ikrâh ėderler dâʿimâ umub ki ol mezmûm âyînde geçinmeleri ile tėziye ıslâh ėtdiklerimizi bozalar
*16*Bunlar bunu kendilerine karşı buldular ve iyi şeyi kötü kişiliklerinden uzaklaştırıp daima yaramazlığa kaydılar. Yalnız bu şehirin büyük özgürlüğünü reddetmediler. Ama onlardan bazıları söz ve eylemlerden iğreniyorlar. Böylece daima yerdikleri ayinlerde düzelttiklerimizi değiştireceğimizi umarak, bize iyilik ettiklerini sanıyorlar.*
17*O husûsdan bu ʿalâmetlerden ʿayn-el yakîn bulup ki bunlar bize her vechile kemlik sanarlar görüp ki bir zamân aŋsızdan ġavġayı kaldırıp
*17*Bu yüzden bu şeylerden anlaşılıyor ki bunlar bizi her zaman kötü sanıyorlar. Görüyoruz ki bir zaman ansızın baş kaldırabilecek olan ∞*

+Eylik(íylik=íyilik): İyilik.

بودینسز حاینلر بزه آردمزدن یمان دوشمنلر اولمیالر

١٨ وبیوردقکه بو مکتوبلر سزه واصل اولدوغی کبی

بو مکتوبده اعلام اولنلری اول ساعت عورتلری

واولادی ایله طوتوب زجر قهر ایله دمور زنجیرلرده

باغلو کونده رسزکه بیچاره وعیبلو قتل ایله یرامز

آدملره مستحق اولدوغی کبی قالدریلالر

١٩ چون بونلره تمام سیاست اولدقدنصکره ظن ایدرزکه

بر زمان اموریمز وبر زمان مقرر وحسن حالده هم ایو

تدبیرده اولا

٢٠ واکر برکمسه یهودیلرک برینی اکر قوجیه واکر اوغلانه

اکر ممه امنه صیانت ایده جک اولورسه اول کمسه

بتون

bu dînsiz hâinler bize ardımızdan yaman düşmanlar olmayalar
bu dinsiz hainler, bize ardımızdan kötü düşman olmasınlar.
18*Ve buyurduk ki bu mektûblar size vâsıl olduğu gibi bu mektûbda iʿlâm olanları ol saʿât ʿavratları ve evlâdı ile tutup zecr ü kahr ile demir+ zencîrlerde bağlı gönderesiz ki biçâre ve ʿayblı katl ile yaramaz âdamlara müstehâk olduğu gibi kaldırılalar*
*18*Bu mektuplar elinize geçer geçmez içeriğine göre tüm kadınları ve çocuklarıyla birlikte yakalayıp zorla demir zincirlere bağlanmış olarak gönderin ki, çaresiz ve ayıplı bir ölümle kötü adamlara yapıldığı gibi kaldırılsınlar*.*
19*Çün bunlara tamâm siyâset oldukdan soŋra zann ėderiz ki bir zamân umudumuz ve bir zamân mukarrer ve hüsn-i halde hem íyi tedbîrde ola
*19*Çünkü bunlara böyle ceza verildikten sonra ümit ediyoruz ki belli bir zaman için, daha iyi durumda ve güvende olacağız.*
20*Ve eğer bir kimse Yahûdîleriŋ birini eğer kocaya ve eğer oğlana eğer meme emene siyânet ėdecek olursa ol kimse
*20*Eğer bir kişi Yahudilerden birini; yaşlı olsun, genç olsun veya emziktekini kayıracak olursa; o kişi*

+bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*dem**i**r*'.
*: Kaldırılmak: Ölümle yargılanan en büyük suçlulara verilen '*utanç verici idam cezası*' demektir. Roma yasalarına göre bu ceza; *uzun bir direğe* elleri ve ayakları çivilenerek yapılıyordu. Eski Grekçesi '*stavros*' Türkçeye '*istavroz*' olarak geçmiştir. Kelime kökeni itibariyle '*uzun sırık* veya *direk*' odun demektir. Bu daha sonra literatüre '*Haç*' olarak girmiştir.

bütün ∞

bütün ʿiyâlı ile yaman ʿazâblar ile siyâset çeke
bütün ev halkıyla birlikte kötü acılarla cezalandırılacaktır.
21*Ve bir kimse birini ele verirse ol kimse mücrimiŋ mâlını alacağından mâʿadâ pâdişâhıŋ akçesinden iki biŋ dirhem gümüş ve hürriyet tâcını ala
*21*Ama bir kişi birini ele vèrirse; o kişi suçlunun malını alacak ve bundan başka kralın parasından iki bin dirhem gümüşle özgürlük tacını alacaktır.*
22*Ve her yer ki orada sığınmış Yahûdî tutulursa virân olup ihrâk-ı bi'n-nâr oluna ki bi'l-küllîye ebedî zamâna dek cümle mevtânî cinsine fâʾidesiz ola pes mektûbuŋ mazmûnu buydu
*22*Her nerede sığınmış bir Yahudi tutulursa; o yer yıkılıp ateşe verilecek ve büsbütün son zamana dek tüm canlılara yararsız olacaktır." Mektubun içeriği böyleydi.*

Dördüncü Bâb
1*Ve her nereye ki bu fermân ibsâl olundu ise ʿumumen pütperestlerden sürur ve hübur ile ziyâfet
*1*Her nereye bu yazı gönderildiyse, tüm putperestlerden sevinç ve coşkuyla şölen* ∞

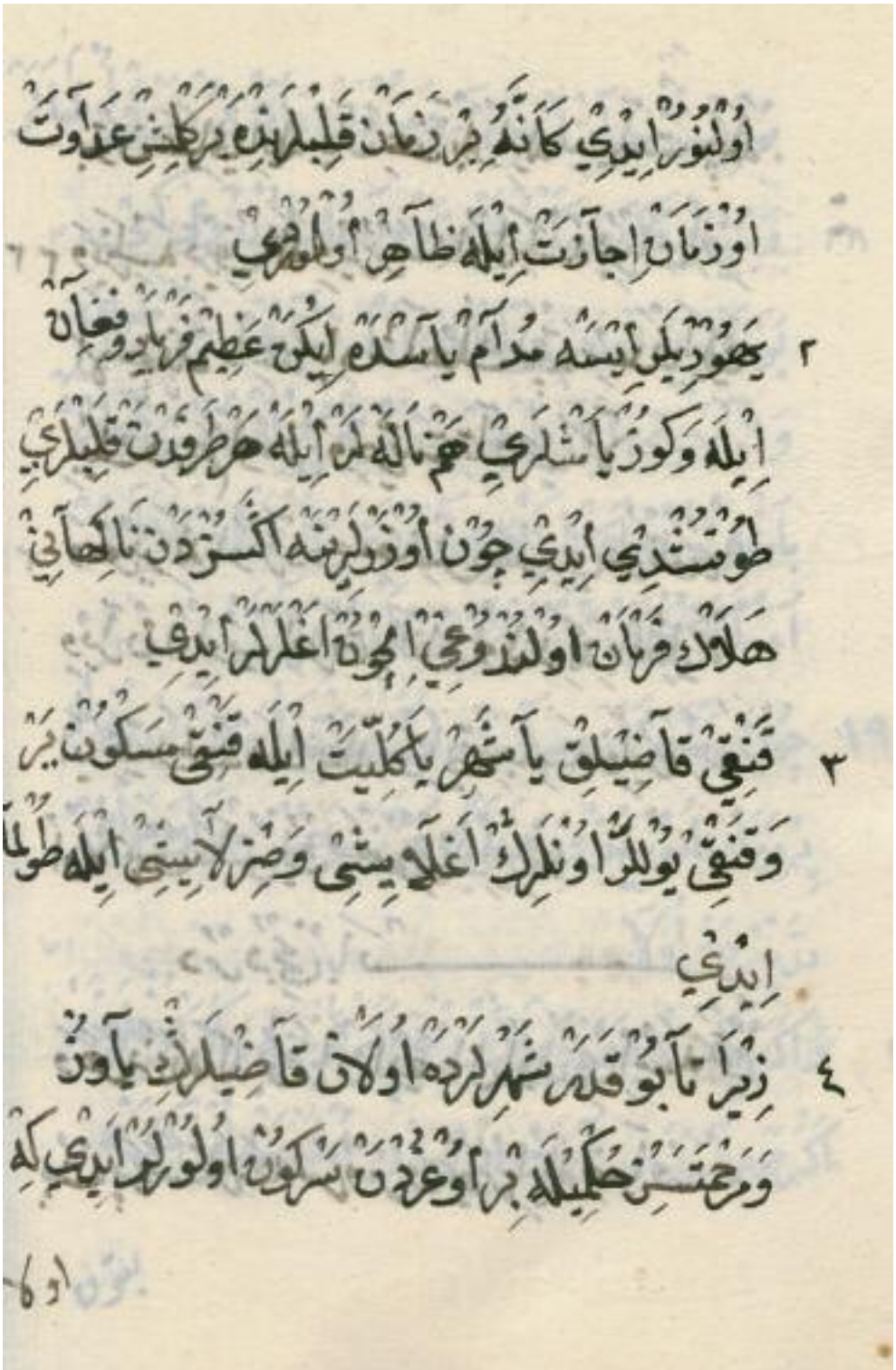

olunur idi kaʾannahu bir zamân kalblerinde birikilmiş ʿadâvet o zamân icâzet ile tâhir olurdu
oluyordu. O derece ki yüreklerinde biriktirilmiş düşmanlık o zaman, o izinle belli oldu.
2*Yahûdîler ise müdâm yasda iken ʿazîm feryâd-ı figân ile ve göz yaşları hem nâleler ile her tarâfdan kalbleri tutuşdu idi çün üzerlerine ansızdan nâ-gehânı helâk fermân olunduğu için ağlarlar idi
*2*Yahudiler ise devamlı yas içinde, büyük ağlayış ve gözyaşlarıyla inleyerek tüm yürükleri yanıyordu. Çünkü üzerlerine ansızdan, birdenbire ölüm emri verildiği için ağlıyorlardı.*
3*Kanġi kâzîlik ya şehr ya külliyet ile kanġi meskûn yer ve kanġi yollar onlarıŋ ağlayışı ve sızlayışı ile dolmaz idi
*3*Hangi yargıçlık makamları, şehirler, yerleşkeler ve hangi yollar onların ağlayışla sızlayışlarından dolmasın ki!...*
4*Zîrâ tâ bu kadar şehirlerde olan kâzîleriŋ yavuz ve merhâmetsiz hükmüyle bir uğurdan sürgün olurlar idi ki
*4*Çünkü birçok şehirde olan yargıçların kötü ve acımasız yargısıyla hepisi birden sürgün ediliyordu.*

ola ∞

ola gelmemiş siyâsetler içîn düşmanlardan bile baʿzısı olʿumûmî meskeni gözleri öŋüne koyup ve bu ʿömrünüŋ nâ-maʿlûm tağyirâtını hâtırında tutup onlarıŋ kuvvetsiz zilletine ağlarlar idi

Düşmanlardan bazıları bile bu ola gelmemiş siyasetler için, o sürgün edilenleri gözleri önüne getirip ve bu yaşam değişikliğini anımsayıp onların güçsüz düşkünlüklerine ağlıyorlardı.

5*Çün ak saçlı ve pîrlikden eğri ve geçrev ayaklı kocalarıŋ çokluğuna utanmadan zorlu ve tehdîdli zecr ile tahrîk olunup tèz yürüyüŋ diye ibrâm olunurdu

*5*Çünkü birçok ak saçlı, yaşlılıktan eğri ve ağır ayaklı yaşlıları; hiç utanmadan zorlu ve tehditkar sözlerle: 'çabuk olun!' diye sıkıştırıyorlardı.*

6*Ve henüz tezevvüc üzere ʿömrüŋ yoldaşlığı için gerdeğe giren kızlar şenlik yerine yas çekerler idi ve dühn-i tayyibler ile sürülmüş saçlarına toz saçıp duvaksız çekilip yek dil döken

*6*Yeni gerdeğe girmiş kızlar sevinç yerine yas çekiyorlardı. Güzel kokulu yağlar sürülmüş saçlarına toz saçıp ve duvaksız götürülüp bir ağızdan* ∞

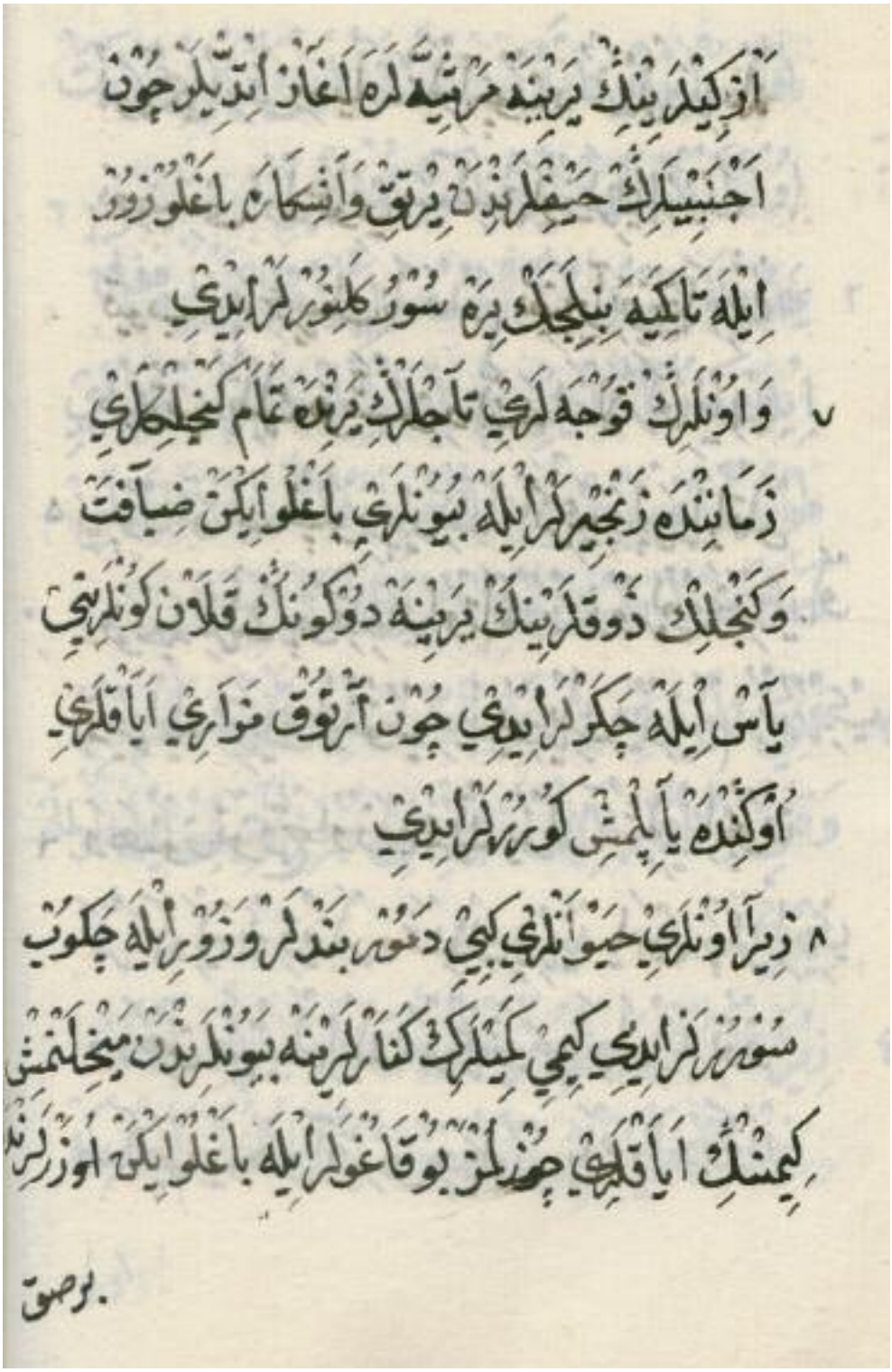

ezgilerinin yerine mersiyyelere âğâz ėtdiler çün ecnebîlerin hayflarından yırtık ve eşkâre bağlı zor ile tâ gemiye binilecek yere sürüklenirler idi

ezgilerinin yerine ağıt çekiyorlardı. Çünkü yabancılar onları acınacak duruma getirmiş ve yırtık giysileriyle apaçık bağlı olarak zorla geminin iskelesine sürükleniyorlardı.

7*Ve onların kocaları tacların yerinde tamâm gençlikleri zamânında zencîrler ile boyunları bağlı iken ziyâfet ve genclik zevklerinin yerine düğünün kalan günlerini yas ile çekerler idi çün artîk mezârı ayakları önünde yapılmış görürler idi

*7*Genç kocalar gençlik çelenkleri yerine, gençlik zamanlarını zincirlerle boyunlarından bağlanmış olarak ve gençlik zevklerinin yerine geri kalan düğün günlerini yas ile geçiriyorlardı. Çünkü artık mezarlarını ayaklarının önünde kazılmış görüyorlardı.*

8*Zirâ onları hayvânları gibi demir* bendler ve zor ile çekip sürürler idi kimi gemilerin kenarlarına boyunlarından mıhlanmış kiminin ayakları çözülmez bukağılar ile bağlı iken üzerlerinde

*8*Çünkü onları hayvanlar gibi demir bağlarla ve zorla çekip sürüklüyorlardı. Kimi gemilerin kenarlarına boyunlarından çivilenmiş ve kiminin de ayakları çözülmez bağlarla bağlıyken üzerlerinde;*

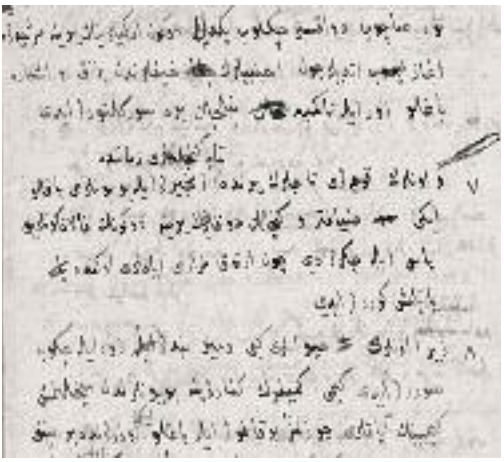

*Bkz Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*demir*'

bir sık ∞

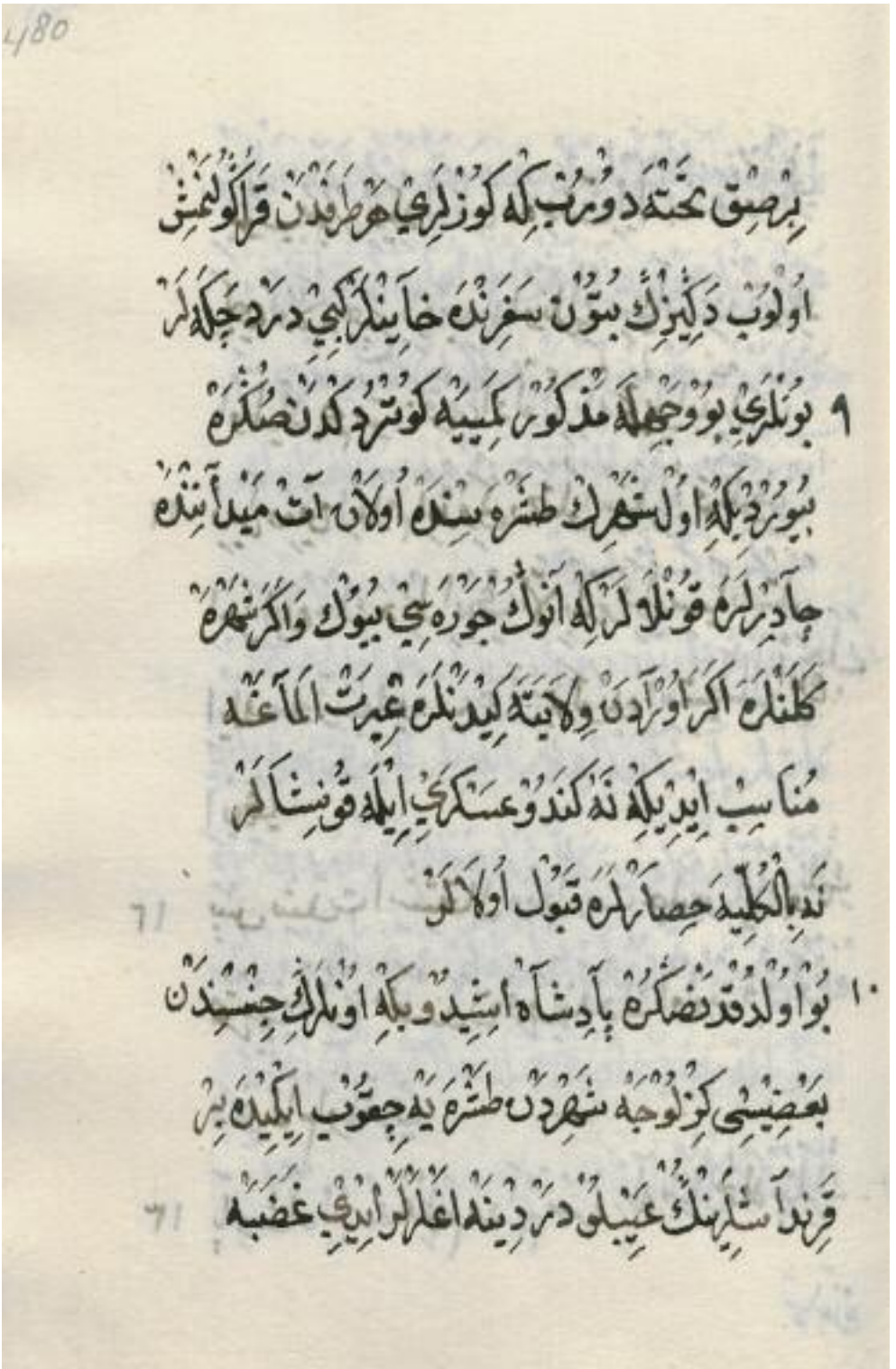

bir sık tahta durup ki gözleri her tarâfdan karaŋılanmış olup bu deŋiziŋ bütün seferinde hâʿinler gibi derd çekeler
sık tahtalarla yapılmış güverte olduğu için, gözleri karanlıktakdı. Tüm bu deniz yolculuğunda hainler gibi acı çektiler.
9*Bunları bu vechile mezkûr gemiye götürdükten soŋra buyurdu ki ol şehriŋ taşrasında olan at meydânında çâdırlara konulalar ki ònuŋ çevresi büyük ve eğer şehre gelenlere eğer oradan vilâyete gidenlere ʿibret olmağa münâsib idi ki ne kendi ʿaskerleri ile konuşalar ne bi'l-külliye hisârlara kabûl olalar
*9*Bunları bu şekilde gemiye götürdükten sonra, o şehrin dışında olan at meydanındaki çadırlara konulmalarını buyurdu. Öyle ki oraya gelen yolcularla vilayete giden kimselere ders olmaya uygundu ve onlar ne kendi askerleriyle konuşabilirler, ne de birlikte surlara kabul edilebilirlerdi.*
10*Bu oldukdan soŋra pâdişâh işidip ki onlarıŋ cinsinden baʿzısı gizlice şehrden taşraya çıkıp ikide bir karındaşlarınıŋ ʿayıblı derdine ağlarlar idi ġazaba
*10*Bu olduktan sonra kral onların soyundan olan bazılarının gizlice şehirden dışarı çıkıp, iki de bir kardeşlerinin utançlı dertlerine ağladıklarını duyunca öfkelendi.* ∞

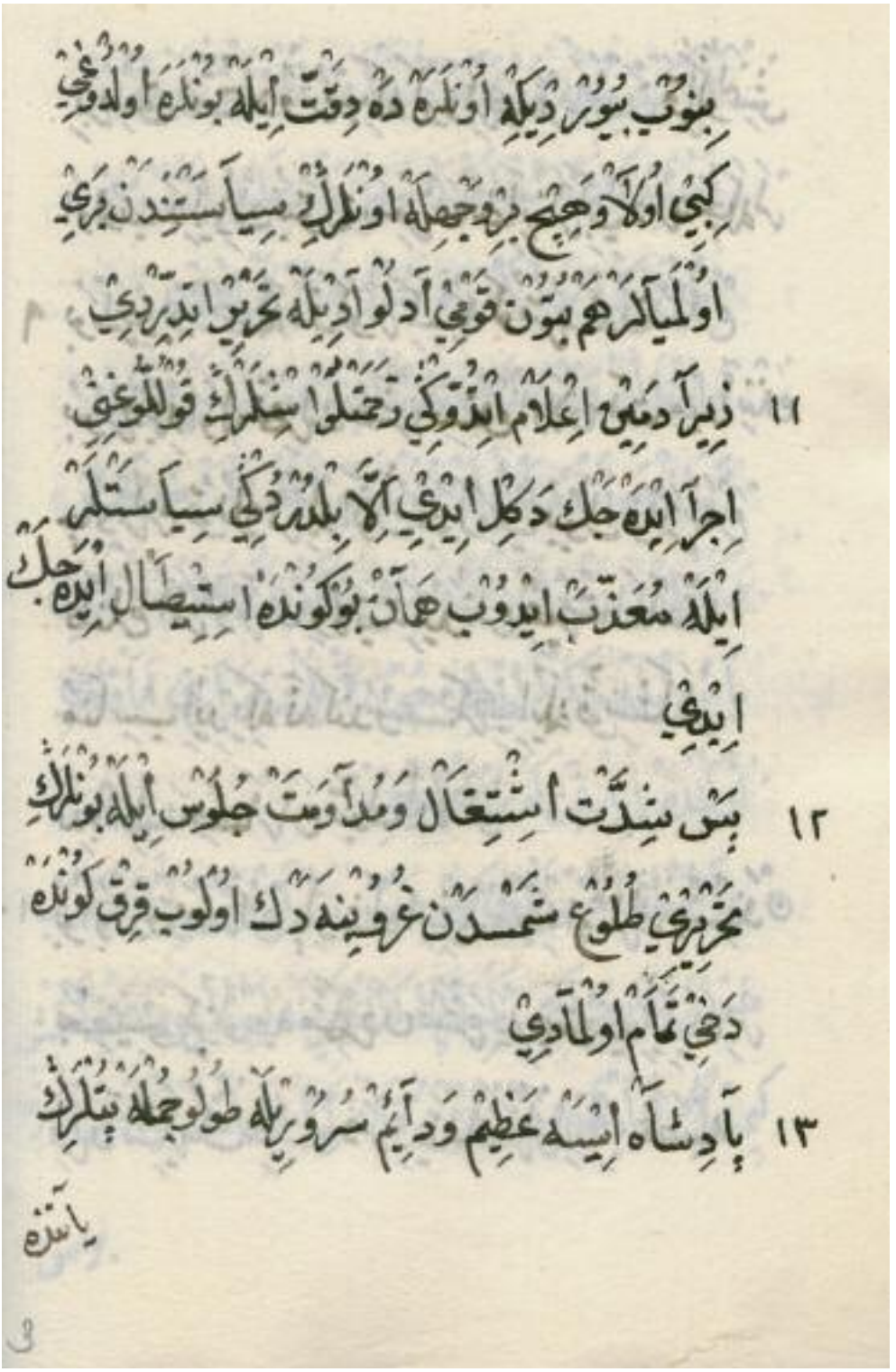

binip buyurdu ki onlara da dikkat ile bunlara olduğu gibi ola ve hîç bir vechile onlarıŋ siyâsetinden beri olmayalar hem bütün kavmi ad-lü-ad ile tahrîr ėtdirdi

Dikkatle onlara bunlara yapıldığı gibi yapılmasını ve hiç bir şekilde onlara uygulanan siyesetten geri kalınmamasını buyurdu. Ayrıca halkı isim isim yazdırdı.

11*Zîrâ demin iʿlâm ėtdiği zahmetli işleriŋ kulluğunu icrâʾ ėdecek değil idi illâ bildirdiği siyâsetler ile muʿazzeb ėdip hemen bu günde istîsâl edecek idi

*11*Çünkü demin bildirdiği zor işlerin köleliğini yaptıracak değildi. Ama kesinlikle bildirdiği siyasetler ile acı verip bir günde kökünü kazıyacaktı.*

12*Pes şiddet-i iştiġâl ve müdâvemet-i cülûs ile bunlarıŋ tahrîri tulûʿ-ı şemsden ġurûbuna dek olup kırk günde dahi tamâm olmadı

*12*Şimdi katı bir tavırla, tahtının devamı için bunların yazılması gün doğduktan sonra gün batımına dek sürdü ve kırk günde de bitirilemedi.*

13*Pâdişâh ise ʿazîm ve dâʾim sürur ile dolu cümle bütleriŋ

*13*Kral ise büyük ve daim bir sevinçle dolu olup tüm putların* ∞

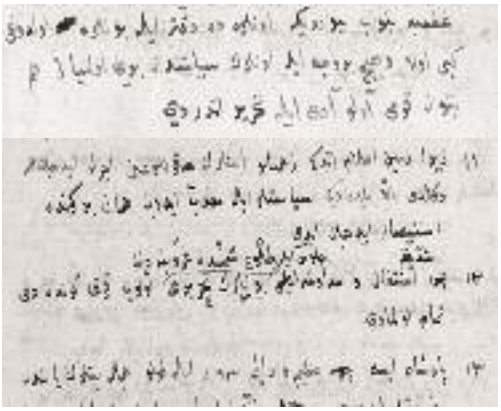

yanında ∞

yanında ziyâfetler ėderdi ve hakdan ırağa sapmış ʿakl idi hem murdâr ağız ile ol dilsizleri ve kelâmdan hem imdâddan hâlî olanları medh ėderdi ve Allah ü'l-Ekber üzerine söylenmeyecek şeyler yaŋsar idi

yanında şölenler veriyordu. Aklı halktan ırağa sapmıştı. O pis ağzıyla konuşmaktan ve yardımdan yoksun olan o dilsiz 'putları' övüyordu. Büyük Allah'a ise söylenmeyecek şeyleri yansılıyordu.

14*Ondan yukarıda dėdiğimiz zamânıŋ müddetinden soŋra kâtibler pâdişâha iʿlâm eylediler ki artîk Yahûdîleri tahrîr ėtmeğe kâdir değilleriz ki ʿazîm kesretdir ve vilâyetde dahi çok vardır kimi evlerde kimi ġayrı yerde dururlar şöyle ki Mısrda olan cümle hâkimlere bunu ėtmek mümkin+ değildir

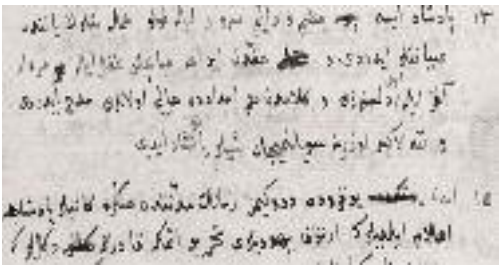

*14*Yukarda anlatılan zamanın dolmasından sonra yazıcılar, krala artık Yahudileri yazamayacaklarını bildirdiler. Onların kalabalık ve vilayette çok sayıda olduklarını; bazılarının evlerinde ve bazılarının da çeşitli yerlerde yaşadıklarını ki Mısır'da olan tüm yöneticilere bunu yaptırmak mümkün olamayacaktı.*

+Ali Bey'in 1664 el yazısında *'kadir değildir'*.

15 ∞

15*Pâdişâh dahi onlara pekçe tehdîd ėtdi ki kaʾannahu onları kaçırmak için rüşvet yediler lâkin bu nesnede kalbi mutmaʾinn oldu çün onlar sahîh delîller götürüp kullanacak kâğıd hem kalemleri düketdik dėdiler
*15*Kral da onları sıkıca tehdit etti. Bundan ötürü onları kaçırmak için rüşvet* yediler. Ama bu şeyde yüreği tatmin oldu. Çünkü onlar güçlü deliller gösterdiler. Yani kullanacağımız kağıt ve kalemleri tükettik, dediler.*
16*Bu ise ol Yahûdîlere gökden imdâd yetişdiren yeŋilmez takdîriŋ kâr-ı nâbizi idi
*16*Bu ise o Yahudilere, gökten yardım yetiştiren, yenilmez Tanrı'nın yiğit savaşçılığı idi.*

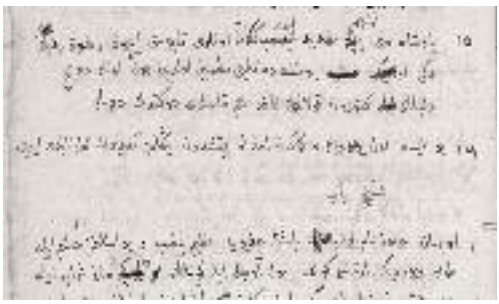

Beşinci Bâb

1*O zamân Hermon nâm fil-bân başıyı çağırıp ʿazîm ġazab ve yavaşlanmaz hışm ile dolu buyurdu ki ertesi günde bol avuclar ile günlük+ vâfir sâfî
*1*O zaman kral, Hermon adındaki fil bakıcısını çağırdı ve çok öfkeli bir şekilde bağırarak şöyle emretti: -Ertesi gün bol avuçlar ile günlük+ ve çok saf* ∞

*Bkz. II.Trh.19/7.
+Nefıs kokulu reçine.

şarâb ile ∞

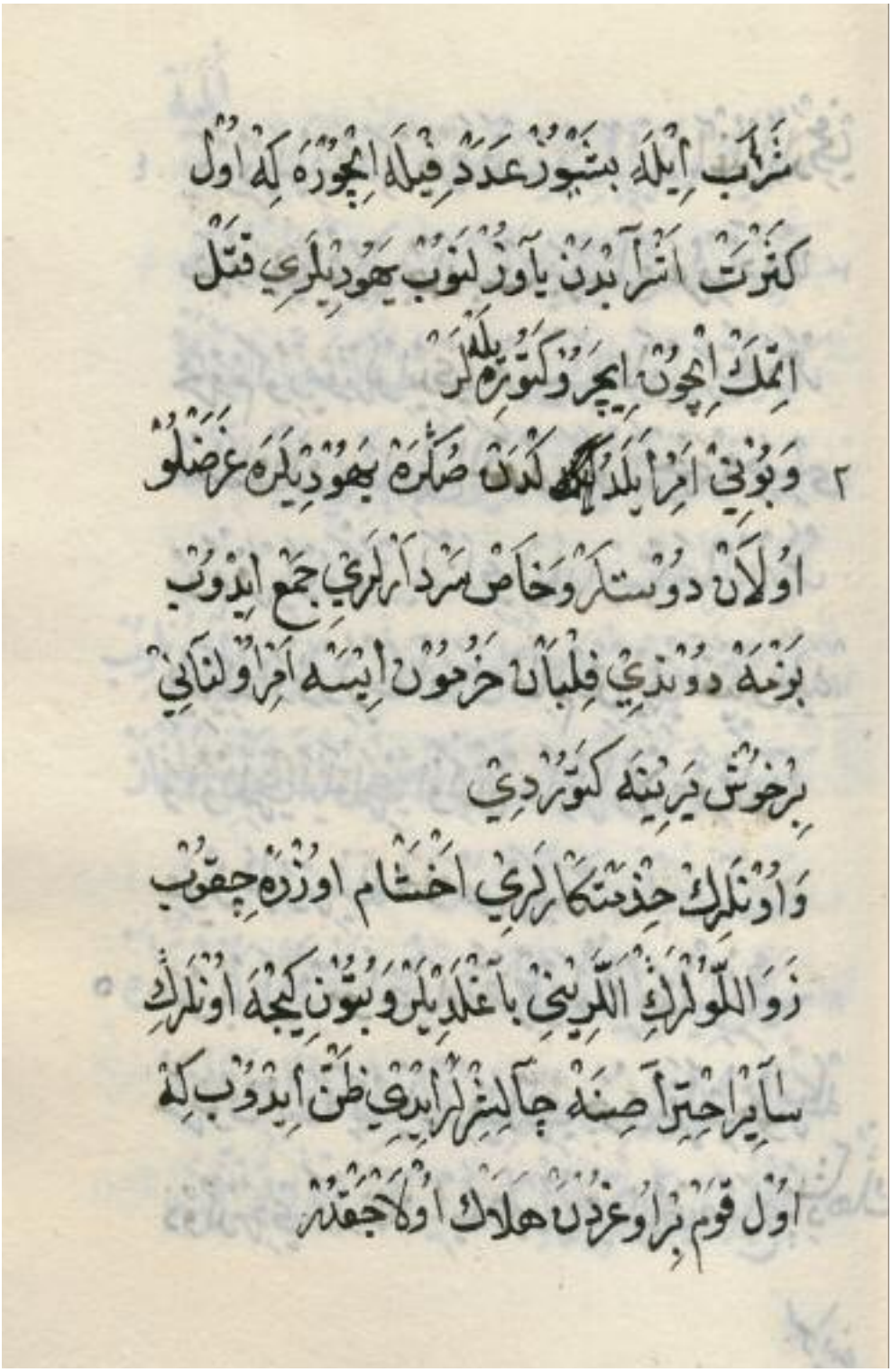

شراب ایله بشیوز عدد فیله ایچوره که اول
کثرت اشرابدن یاوزلنوب یهودیلری قتل
ایتمک ایچون ایچرو کتوره یله لر
٢ وبونی امر ایلدکدن صکره یهودیلره غرضلو
اولان دوستلر وخاص سردارلری جمع ایدوب
بزمه دوندی فلبان خرمون ایسه امر اولنانی
برخوش یرینه کتوردی
واونلرک خدمتکارلری اخشام اوزره چقوب
زواللولرک اللرینی باغلدیلر وبتون کیجه اونلرک
سایر احتراصنه چالشرلر ایدی ظن ایدوب که
اول قوم براوغردن هلاک اولاجقدر

şarâb ile beşyüz ʿaded fîle içire ki ol kesret-i eşrâbdan yavuzlanıp Yahûdîleri katl ėtmek içi̓n içeri̓ getirileler
şarabı beşyüz file içireceksin ki o çok şaraptan kudurup Yahudileri katletmek için içeri getirilsinler.
2*Ve buŋu emr eyledikden soŋra Yahûdîlere ġarazlı olan dostlar ve hâs serdârları cemʿ ėdip bezme döndü fîl-bân Hermon ise emir[+] olunanı bir hoş yerine getirdi
*2*Bunu dedikten sonra Yahudilere kin tutan dostlar ve kumandanlarıyla sohbet toplantısına döndü. Fil bakıcısı Hermon ise buyruğu bir güzel yerine getirdi.*
3*Ve onlarıŋ hizmetkârları ahşâm üzere çıkıp zavâllîlarıŋ ellerini bağladılar ve bütün gėce onlarıŋ sâ̓ir ihtirâsına çalışırlar idi zann ėdip ki ol kavim bir uğurdan helâk olacakdır
*3*Onların hizmetçileri akşam üzeri çıkıp zavallıların ellerini bağladılar. Tüm gece onların diğer kötü arzuları için çalışıyorlardı. Çünkü onların birden yok edileceklerini sanıyorlardı.*

+bkz. Ali Bey'in 1664 el yazısında '*emr olunanı*'.

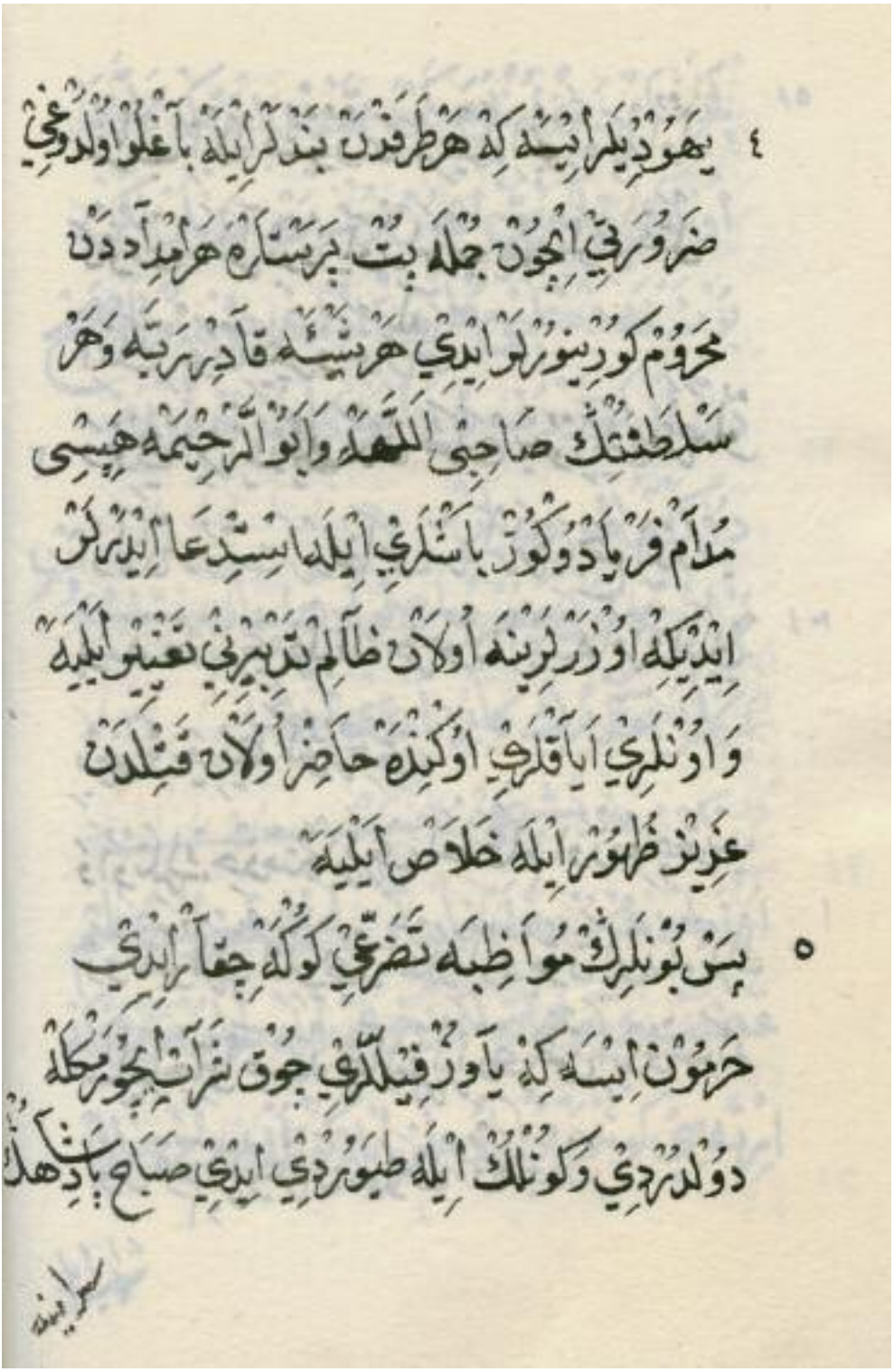

٤ يهوديلر ايسه كه هر طرفدن بندلر ايله باغلو اولدوغي
ضرورتي ايچون جمله بت پرستلره هر امدادن
محروم كورينورلر ايدي هر شيئه قادر ربه وهر
سلطنتك صاحبي اللهه وابو الرحيمه هپسي
مدام فرياد وكوز باشلري ايله استدعا ايدرلر
ايديكه اوزرلرينه اولان ظالم تدبيرني تغيير ايليه
واونلري اياقلري اوكنده حاضر اولان قتلدن
عزيز ظهور ايله خلاص ايليه

٥ پس بونلرك مواظبه تضرعي كوكه چقار ايدي
حرمون ايسه كه ياوز فيللري چوق شراب ايچورمكله
دولدردي وكونلك ايله طيوردي ايدي صباح پادشاهك

سراينه

4*Yahûdîler ise ki her tarâfdan bendler ile bağlı olduğu zarûreti içiṅ cümle bütperestlere her imdâddan mahrûm görünürler idi Her Şeyʾe Kâdir Rabbe ve her sultânıṅ sâhibi Allaha ve Ebû'r-Rahîme hepisi müdâm-ı feryâd gözyaşları ile istidʿâ ėderler idi ki üzerlerine olan zâlim tedbîrini tağyîr eyleye ve onları ayakları öṅünde hâzır olan katilden ʿazîz zuhûrile halâs eyleye

*4*Yahudiler her taraftan bağlandıkları için tüm putperestlere yardımdan uzak görünüyorlardı. Herkes 'Her şeye gücü yeten Rabbe, her kralın sahibi Allah'a ve 'Esirgeyen Baba'ya sürekli yakararak gözyaşlarıyla çağırdılar ki üzerlerine olan zalim planı değiştirsin ve onları ayakları önünde hazır olan ölümden, kendine özgü işiyle kurtarsın.*

5*Pes bunlarıṅ muvâzebe-i tazarruʿ göğe çıkar idi Hermon ise ki yavuz fîlleri çok şarâb içirmekle doldurdu ve günlük ile doyurdu idi sabâh pâdişâhıṅ

*5*Şimdi bunların alçakgönüllü yalvarışları sesi göğe dek çıkıyordu. Hermon ise azgın filleri çok şarap içirmekle doldurdu ve günlük ile doyurmuştu. Sabah kralın ∞*

sarâyına ∞

سراینه وار دیکه پادشاهه بونسنه لری اعلام ایلیه

٦ لکن اول دنیا یرادلالدن برو کیجه کوندوز

کوزل اولان ایش که هر استدوکنه بزل ایدندن

ادخال اولنور یعنی اویخونک پایی پادشاهه

کوندرلدی

٧ که ربک امری ایله طاتلو ودریک اویخودن الیقونلوب

کرچه یرامز نیتدن وافردوشمش اما تغییر اولنماز

قضادن بک الدانمشدر

٨ یهودیلر ایسه اول متعین وقتی کچردکدنصکره

الله القدوسنه حمد ایدرلر ایدی واول حنانه

تکرار دعا ایتدیلر که کندوین قدرتنک قوتنی

sarâyına vardı ki pâdişâha bu nesneleri ʿilâm eyleye
sarayına gitti ki krala bu şeyleri bildirsin.
6*Lâkin ol dünyâ yaradılaldan berî gèce gündüz güzel olan iş ki her işitdiğine bezl èdenden idhâl olunur yaʿnî uyhununŋ pâyı pâdişâhâ gönderildi
*6*Ama: Bu dünya yaratıldığından beri gece gündüz güzel olan iş; her işittiğine bol bol verenden gelir. Yani uykunun payı krala gönderildi.*
7*Ki Rabbiŋ emri ile tatlî ve deriŋ uyhudan alıkonulup gerçe yaramaz niyyetinden vâfir düşmüş âmmâ tağyîr olunmaz kazâdan pek aldanmışdı
*7*Böylece kral Rabbin emriyle tatlı ve derin uykusundan alıkonuldu. Gerçi kötü amacından çok düşmüş; ama değiştirelemez beladan çok aldanmıştı.*
8*Yahûdîler ise ol müteʿayyin vakti geçirdikden soŋra Allah-ü'l-Kuddûsüne hâmd èderler idi ve ol Hannâna tekrar duʿâ èderler ki kendî yed-i kudretiniŋ kuvvetini
*8*Yahudiler ise -o belirli zamanı geçirdikten sonra- kutsal Allah'a şükrediyorlardı. O merhametliye tekrar dua ederlerdi ki kendi elinin kudretli gücünü* ∞

اول متکبر امتلره کوستره

٩ وهمان اوننجی ساعتک یارسنده دعوت ایدیجی
دعوت اولانلرک ازدحامنی کوروب یقلاشدی
وپادشاهی اویاندردی ده آنی کوچله اویاندروب
کوستردیکه بزمک وقتی کچه یور بو خصوصی
سویلر ایکن پادشاه دخی متنبه اولوب اول یره
وارنجه بزمه کلنلره بیوردیکه قرشوسنده اوتورالر
١٠ اونلر دخی بونی ایدکدنصکره تنبه ایتدیکه عیش
ونوش ایده رک حاضر بزمک وقتنه وافر رعایت
ایدوب سرور ایله کچوره لر
١١ بوکز مصاحبت چوقجه اوزاننجه پادشاه حرمونی

چاغروب

ol mütekebbir ümmetlere göstere
o böbürlenen milletlere göstersin.
9*Ve hemen onuncu sâʿatiŋ yarısında daʿvet ėdici daʿvet olanlarıŋ izdihâmını görüp yaklaşdı ve pâdişâhı uyandırdı da ȯnů güçle uyandırıp gösterdi ki bezmeŋ vakti geçiyor bu husûsu söyler iken pâdişâh dahi mütenebbih olup ol yere varınca bezme gelenlere buyurdu ki karşîsında oturalar
*9*Onuncu saatin yarısında davet eden, davette olanların izdihamına görüp yaklaştı ve kralı güçlükle uyandırdı. Sohbet toplantısının geçmekte olduğunu söylerken kral uyandı ve o yere gidince toplantıya gelenlere karşısında oturmalarını söyledi.*
10*Onlar dahi bunu ėtdikden soŋra tenbih ėtdi ki ʿîş u nûş ėderek hâzır bezmiŋ vaktine vâfir riʿâyet ėdip sürur ile geçireler
*10*Onlar da bunu yaptıktan sonra, kral zevkle eğlenmelerini ve toplantıyı sevinçle geçirmelerini istedi.*
11*Bu kez musahabat çokca uzanınca pâdişâh Hermonu
*11*Konuşmalar çok uzayınca kral Hermon'u*
∞

çağırıp ∞

چاغروب شدت تهديد ايله سؤال ايليوب
سؤال ايليوب نيچون دخي اول كونده يهوديلري
يشاتديلر ددي
١٢ اول دخي ديويروب كه اول كيجه امر اولان
شيلري تمام ايلدي ودوستلري دخي بوكا
شاهدلك ايدوب فالارسك ياوزلغندن
بتر ياوزلغه مالك اولان بوكونك اويخوسنه
شكر ايتسونلر ددي
١٣ سن ايسه توقف ايتميوب يارنكي كونه فيللري
همان بويله بو فاسد يهوديلرك هلاكي ايچون حاضرله
١٤ بوبني پادشاه ددكدن صكره حاضر شوقلو اولانلرده

çağırıp şiddet-i tehdîd ile su᾽âl eyleyip niçin dahi ol günde Yahûdîleri yaşatdılar dėdi
çağırdı ve ona şiddetle şöyle sordu: -Bu Yahudileri niçin yaşattınız? Dedi.
12*Ol dahi dėyîvėrip ki ol gėce emr alan şey᾽leri tamâm eyledi ve dostları dahi buŋa şâhidlik ėdip Fâlârisiŋ yavuzluğundan beter yavuzluğa mâlik olan bu günüŋ uyhusuna şükr ėtsinler dėdi
*12*O da tüm gece emredilen şeyleri bitirdiğini ve dostlarının da buna tanık olduklarını, bu günün Falaris'in kötülüğünden daha kötü olacağını ve Yahudilerin uyudukları için şükretmeleri gerektiğini söyledi.*
13*Sen ise tevakkuf ėtmeyip yarıŋki güne fîlleri hemân böyle bu fâsid Yahûdîleriŋ helâkı için hâzırla
13-Sen gecikmeden yarınki güne Yahudiler'in katli için gene filleri hazırla.*
14*Bunu pâdişâh dėdikden soŋra hâzır şevkli olanlar da
*14*Bunu kral söyledikten sonra istekli olanlar da* ∞

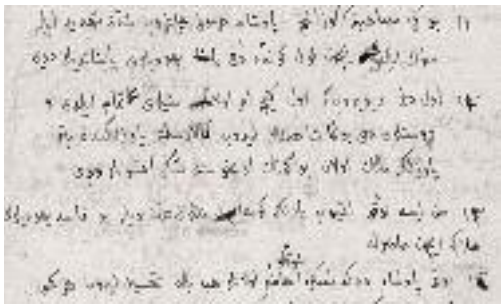

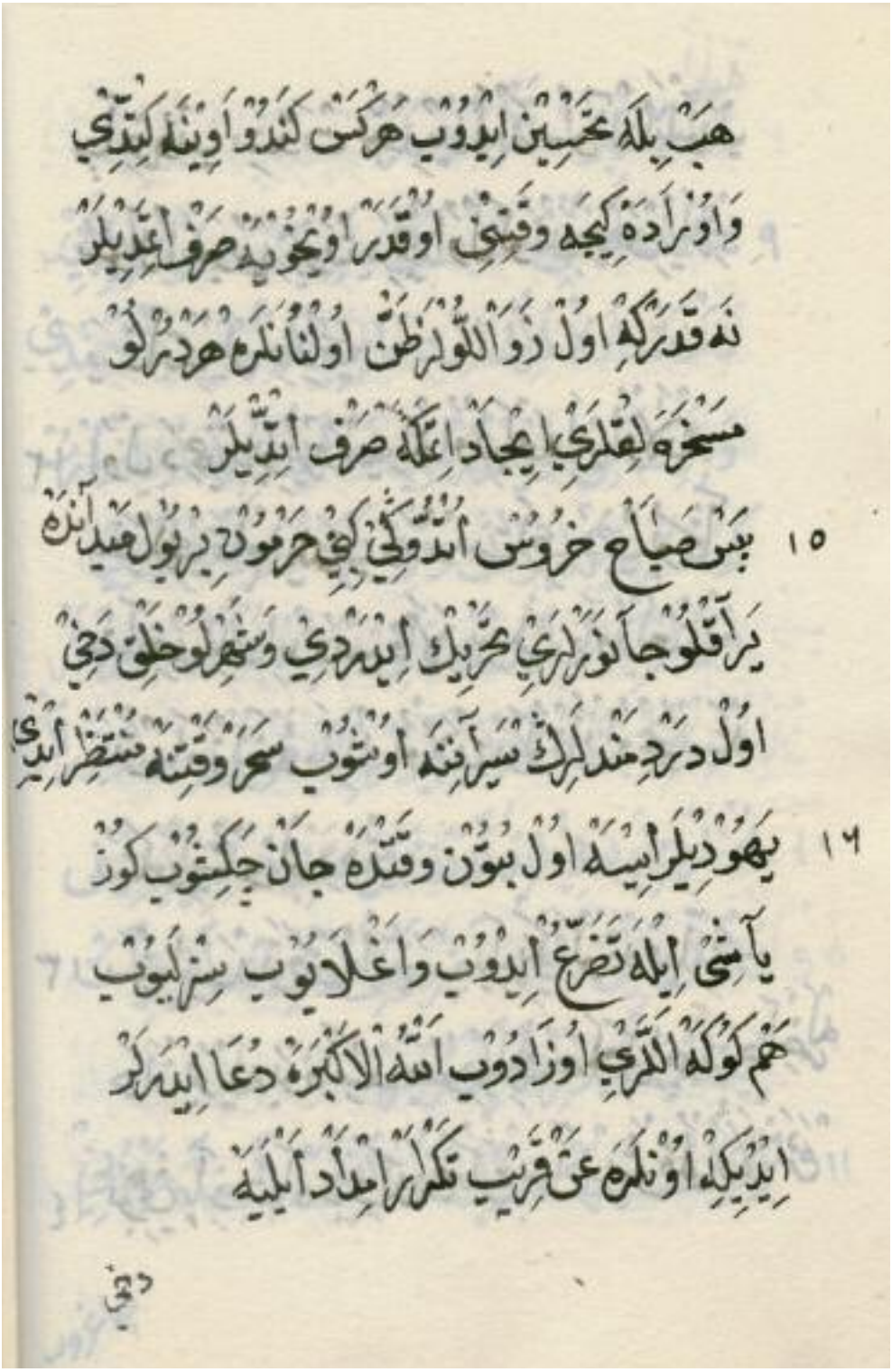

هب بله تحسين ايدوب هركس كندو اوينه كيتدي
واوراده كيجه وقتني اوقدر اويخويه صرف ايتديلر
نه قدركه اول ذو اللولر ظن اولنانلره هر درلو
مسخره لقلري ايجاد ايتمكه صرف ايتديلر
١٥ پس صباح خروس اتدوكي كبي حرمون بر بول ميدانده
يراقلو جانورلري تحريك ايدردي وشهرلو خلق دخي
اول دردمندلرك سيرآننه اوشوب سحر وقتنه منتظر ايدي
١٦ يهوديلر ايسه اول بتون وقتده جان چكشوب كوز
ياشي ايله تضرع ايدوب واغلايوب سزليوب
هم كوكه اللري اوزادوب الله الاكبره دعا ايدرلر
ايديكه اونلره عن قريب تكرار امداد ايليه

دخي

hep bile tahsîn ėdip herkes kendi evine gitdi ve orada gėce vaktini o kadar uyhuya sarf ėtmediler ne kadar ki ol zavâllılar zann olunanlara her dürlü masharalıkları îcâd ėtmeğe sarf ėtdiler

herkesle birlikte kendi evine gitti. Orada o gece o kadar çok uyumadılar. Çünkü zamanlarını, o zavallılara yapılabilecek her türlü soytarılığı icat etmek için geçirdiler.

15*Pes sabâh horûs ötdüğü gibi Hermon bir bol meydânda yaraklı cân-verleri* tahrîk ėderdi ve şehrli halkı dahi ol derdimendleriŋ seyrânına üşüp seher vaktine muntazır idi

*15*Böylece sabah horoz öttüğünde, Hermon büyük bir meydanda silahlı canavarları* kızıştırıyordu. Tüm şehir halkı da o kaygılı kalabalığı seyretmeye üşüştü. Gün doğuşunu bekliyorlardı.*

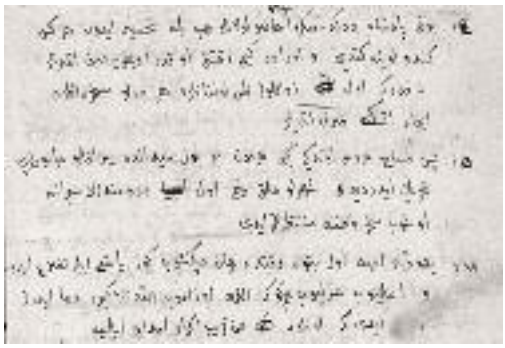

16*Yahûdîler ise ol bütün vakitde cân çekişip gözyaşı ile tazarruʿ ėdip ve ağlayıp sızlayıp hem göğe elleri uzadıp Allah-ü'l-Ekbere duʿâ ėderler idi ki onlara ʿan-karîb tekrar imdâd eyleye

*16*Yahudiler ise tüm zamanlarını can korkusuyla geçirip, gözyaşlarıyla yakarıp, ağlayıp sızlayarak, göğe ellerini uzatıyor ve yüce Allah'a dua ediyorlardı ki, onlara en kısa zamanda yardım etsin.*

dahi ∞

*Filleri.

485

١٧ دخی کونش پرتولری طاغلمدیکه پادشاه دوستلری
قبول ایدرکن حرمون یناشوب دعوت ایلدیکه
چقه و پادشاهك اول اولان کوکلنه کوره هر شیئك
حاضر اولدوغنی اعلام ایدردی
١٨ اول دخی بونی اشتدوکی کبی یمان سرانجامدن
حیران اولدی و نسیان ایله قپلانمش ایکن
نچون بونی بوقدر تقید ایله ایدك دیو سؤال
ایلدی بو ایسه هپسنك سلطانی الله تعالی نك
حکمتی ایدیکه انوك عقلنه اول فکر ایتدوکی شیلرك
نسیاننی صالدی
١٩ و حرمون هم جمله دوستلر دویوب که ای پادشاه

17*Dahi güneş pertevleri dağılmadı ki pâdişâh dostları kabûl ederken Hermon yanaşıp daʿvet eyledi ki çıka ve pâdişâhıŋ evvel olan gönlüne göre her şeyʾiŋ hâzır olduğunu iʿlâm ėderdi

*17*Tam güneş ışıkları dağılmamıştı ki kral dostlarını kabul ettiği sırada Hermon, kralın gönlüne göre her şeyin tamamladığını ve bunu çıkıp kendi gözleriyle görmesini duyurdu.*

18*Ol dahi bunu işitdiği gibi yaman serencâmdan hayrân oldu ve nisyân ile kaplanmış iken niçin bunu bu kadar takayyüd ile ėtdiŋ diye suʾâl eyledi bu ise hepisiniŋ sultânı Allah-ü Teʿâlânıŋ hikmeti idi ki önuŋ ʿaklına ol fikr ėtdiği şeyʾleriŋ nisyânını saldı

*18*Kral bunu duyunca bu yaman hazırlıktan şaşırdı; çünkü unutmuştu! Ve: -Niçin bunları böyle emekle yaptın? Diye sordu. Bu olay her şeyin egemeni yüce Allah'ın bir yazgısıydı ki, onun aklına getirdiği tüm bu şeyleri unutturdu.*

19*Ve Hermon hem cümle dostlar duyup ki ėy pâdişâh

*19*Hermon ve tüm dostları bunu duyunca: -Ey kral!*

بو جانورلر و عسکرلر سنك شدتلو مرادکه کوره
حاضرلندیلر

٢٠ بو سوزلردن پك پر غضب اولدی اللهك تقدیری
ایله بو جمله نسنه لرك حفظنی یاوقلدی خشم
باقشی ایله دیدیکه

٢١ نه قدر خصملرك یا اوغل اولادی کلورسه که بو یاوز
جانورلره یول طعامی حاضرلدیلر اول صوچسز یهودیلرك
یرینی طوتالرکه بکا هم سلفلریمه کامل و ثابت حقیقتی
زیاده سیله اظهار ایلدیلر لکن اکر معا پرورده لك
هم خدمتك ایچون کوکلم سنی سومیدی اونلرك یرینه
حیواتدن محروم اولوردك

٢٢ بو جهله

bu cân-verler ve ʿaskerler seniŋ şiddetli murâdıŋa göre hâzırlandılar
Bu canavarlar ve askerler sizin gayretli arzunuza göre hazırlandılar.
20*Bu sözlerden pek pür ġazab oldů Allahıŋ takdîri ile bu cümle nesneleriŋ hıfzını yavı kıldı hışm bakışı ile dėdi ki
*20*Bu sözlerden çok öfkelendi ve Allah'ın isteğiyle bu türlü şeyleri anımsayamıyordu. Sonra öfkeli bakışıyla dedi ki:*
21*Ne kadar hısımlarıŋ ya oğul evlâdı gelirse ki bu yavuz cân-verlere yol taʿâmı hâzırladılar ol suçsuz Yahûdîleriŋ+ yerini tutalar ki baŋa hem seleflerime kâmil ve sâbit hakîkatı ziyâdesiyle izhâr eylediler lâkin maʿan perverdelik hem hizmetiŋ içĭn gönlüm seni sevmeyeydi onlarıŋ yerine hayvâtdan* mahrûm olurduŋ
21-Ne kadar yakınların ve çocukların gelirse ki, bu kötü canavarlara yol yemeği hazırladılar. O suçsuz Yahudilerin yerini tutsunlar. Bana ve benden önce olanlara değişmez gerçeği tam gösterdiler. Ama eğer birlikte yetiştirilmemiş, hizmetin olmamış ve gönlüm seni sevmemiş olsaydı şimdi onların yerine senin yaşamın sona ererdi.*

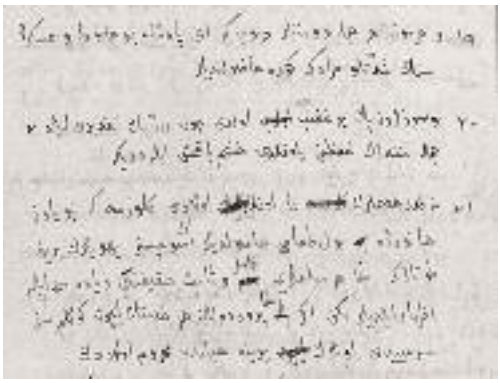

+bkz Ali Bez"in 1664 el yazmasında '*Yahuilerin'* arada kalan d harfini yazmamış.
*bkz Ali Bez"in 1664 el yazmasında '*hayâtdan*'

22 bu vechile ∞

486

٢٢ بو وجهله حرمون هم ناكهانی هم مخاصر تهديدلری
چكديده يوزی وچهره سی اوركدی دوستلر
دخی برر برر محزون سويشديلرده اول جمع اولانلری
هر كسی كندو مصلحتنه صالويرديلر

٢٣ يهوديلر دخی پادشاهك سويلدوكلرين ايشيدوب
پادشاهلر پادشاهی رب العزيز اللهه حمد
ايلديلر كه بو امدادی اوندن حاصل ايلديلر

٢٤ اندن صكره پادشاه عادت قديمه اوزره تكرار
بر ضيافت ايليوب وشنلكده اولسونلر ديو
تنبيه ايدوب حرمونی تهديد ايده رك چغردی
واكا ديديكه ای نابكار بو امور ايچون سكا قاچ كره

22*Bu vechile Hermon hem nâ-gehânı hem muhâsır tehdîtleri çekdi de yüzü ve çehresi ürkdü dostlar dahi birer birer mahzûn sıvışdılar da ol cemʿ olanları herkesi kendi maslahatına salıvėrdiler

*22*Bu şekilde Hermon, beklenmedik tehdit edici sözleri işitince yüzü değişti ve çok korktu! Dostları da birer birer üzgünce sıvıştılar ve orada toplanan herkesi kendi işine gönderdiler.*

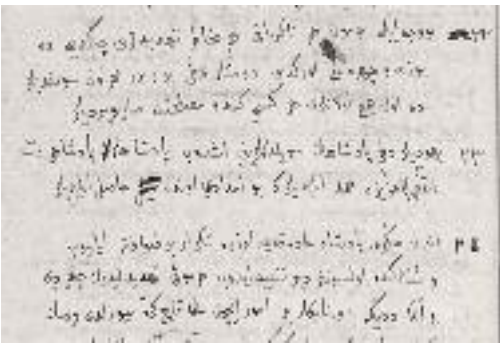

23*Yahûdîler dahi pâdişâhıŋ söylediklerini işidip pâdişâhlar pâdişâhı Rabb ül-ʿAzîz Allaha hamd eylediler ki bu imdâdı ondan hâsıl eylediler

*23*Yahudiler, kralın bu söylediklerini duyunca; kralların kralı, sevgili Rab Allah'a şükrettiler ve bu kurtuluşu O'ndan dilediler.*

24*Ondan soŋra pâdişâh ʿâdet-i kadîme üzere tekrar bir ziyâfet eyleyip ve şenlikde olsunlar diye tenbîh ėdip Hermonu tehdîd ėderek çağırdı ve oŋa dėdi ki ėy nâ-bekâr bu umûr içiṅ saŋa kaç kerre

*24*Ondan sonra kral eski geleneğine göre yine bir şölen düzenledi. Herkesin eğlenmesi için Hermon'u iyice tehdit etti ve onu yanına çağırdığında dedi ki: -Ey işe yaramaz adam! Bir iş için sana kaç kez ∞*

بیورلدی ویرمك كركدر باری شمدی یارنكی
كوكه دك یهودیلری هلاك ایتمك ایچون قیللری
حاضرله

٢٥ اوزمان بله اوتوران خصملر بو واثق اولمیان عقله
تعجب ایدوب بویله دیدیلركه نیچه برای پادشاه
بزی دیوانه لركبی امتحان ایدرسین كه ارتوق
اوچنجی كره دد اونلری محو ایتمكه بیوررسن وتكرار ایشی
كوریلجك محلده تدبیری بوزوب ایدوكك حكمی
فسخ ایدرسین

٢٦ انوكچون بو شهر خلقی معلقده اولوب اضطراب چكر
وچوق جمعیت ایدوب صقجه صقجه افتراق اوزره

اولمق

buyuruldu vėrmek gerekdir bârî şimdi yarınki güne dek Yahûdîleri helâk ėtmek içİn fîlleri hâzırla

buyruk vermek gerekiyor. Bari şimdi, yarınki güne dek Yahudileri yok etmek için filleri hazırla.

25*O zamân bile oturan hısımlar bu vâsık olmayan ʿakla taʿaccüb ėdip böyle dėdiler ki nėçe bir ėy pâdişâh bizi dîvâneler gibi imtihân ėdersin ki artîk üçüncü kerre de onları mahv ėtmeğe buyurursun ve tekrar iş görülecek mahalde tedbîri bozup ėtdiğiŋ hükmü fesh ėdersin

*25*O zaman orada oturan yakınları bu güvenilmez akla şaştılar ve böyle dediler: -Ey kral! Bizi deliler gibi kaç kez sınıyorsun? Şimdi üçüncü kez onları yok etmek için buyuruyorsun ve tam işin bitirileceği zaman tasarını unutup verdiğin kararı bozuyorsun.*

26*Ònuŋçİn bu şehr halkı muʿallakda olup ıztırâb çeker ve çok cemʿiyyet ėdip sıkça sıkça iftirâk üzere

*26*Bu yüzden şehir halkı ortada kalıp acı çekiyor ve birçok gruplara ayrılma ∞*

olmak ∞

olmak ihtimâlidir
olasılığı vardır.
27*Bu husûsdan bi'l-külliyye Fâlâris-sânî olan pür-cünûn pâdişâh Yahûdîleriŋ hırâsetine kendi kalbinde ėtdiği tağyîrâtı hîçe tutup
*27*Bu yüzden delilikle dolu olan kral ikinci Falaris, Yahudilerin korunması için yüreğindeki değişikliğe hiç aldırış etmeden;*
28*Yemîn-i ġalîz ile ʿahd-i kavî eyledi ki bunları her tevakkufu terk ėdip cân-verleriŋ dizleri ve ayakları ile çėğnederek dâr-ı tebâre saldıra ȯndan soŋra Yahûdâ vilâyeti üzerine ʿasker çekip ȯnu ʿan-karîb nâr-ı seyf ile harâb eyleye ve orada kendiye girmeğe câʾiz görülmeyen dâʾimâ zebh ėtdikleri Mukaddeseyi yakıp âteşe vėre
*28*Kaba bir yeminle, bunları geciktirmeksizin canavarların dizleri ile ayakları altında çiğnetip ölümüne saldırtacağına, ondan sonra Yahuda bölgesi üzerine asker çıkarıp onu çok geçmeden ateşli kılıçlarla yıkacağına, oraya kendine girilmesine izin verilmeyen ve daima kurban kestikleri Tapınağı ateşe vereceğine ant içti.*

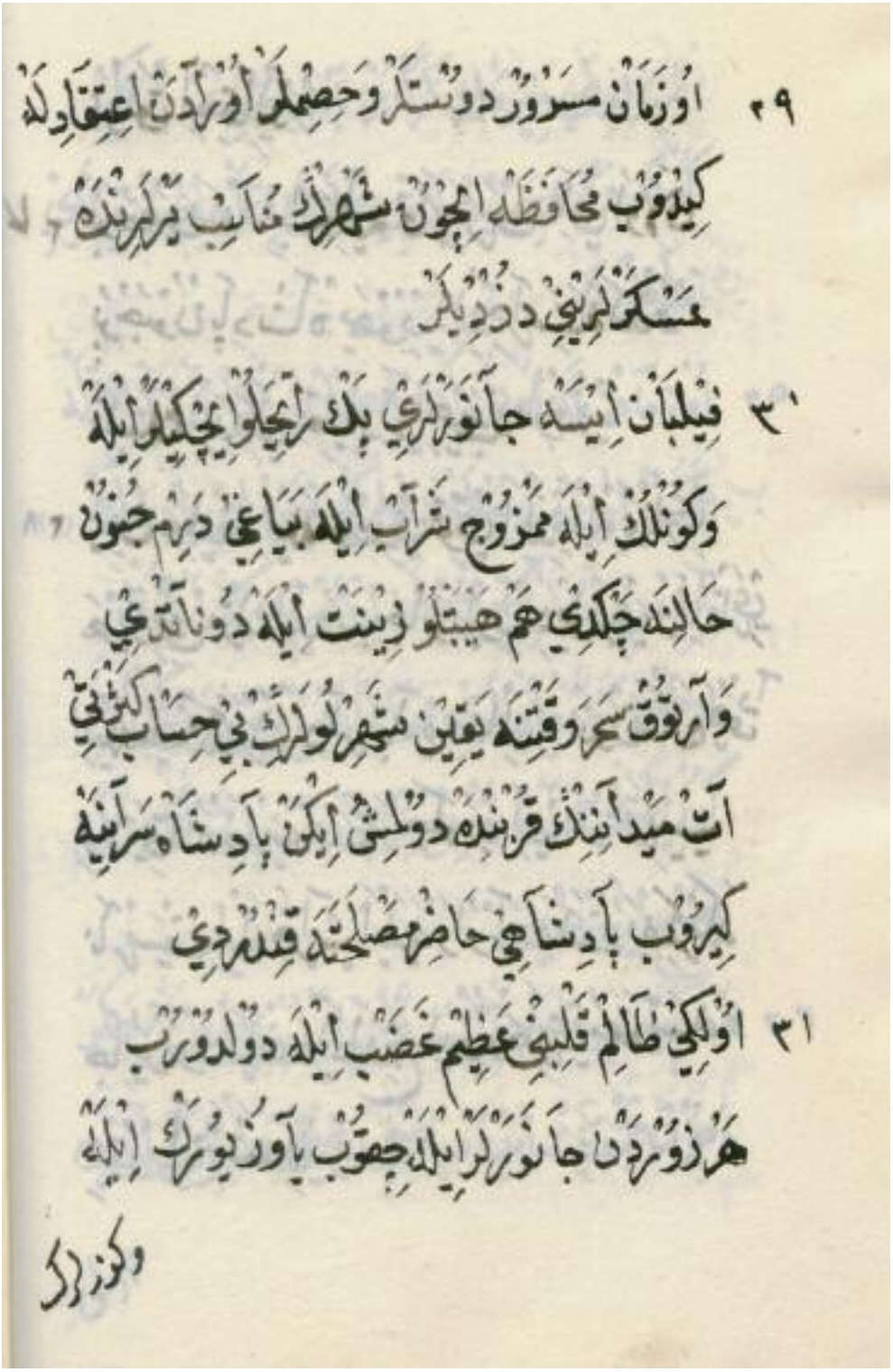

٢٩ اوزمان مسرور دوستلر وحصملر اورادن اعتقادله
كيدوب محافظه ايچون شهرك مناسب يرلرنده
عسكرلرينى دزديلر

٣٠ فيلبان ايسه جانورلرى پك رايحلو ايچكيلر ايله
وكونلك ايله ممزوج شراب ايله بياغى درم جنون
حالنه چكدى هم هيبتلو زينت ايله دوناتدى
وارتوق سحر وقتنه يقين شهرلولرك بى حساب كثرتى
آت ميدانينك قربنده دولمش ايكن پادشاه سراينه
كيروب پادشاهى حاضر مصلحته قندردى

٣١ اولكى ظالم قلبنى عظيم غضب ايله دولدورب
هر زوردن جانورلر ايله چقوب ياوز يورك ايله

وكوزلرك

29*O zamân mesrûr dostlar ve hısımlar oradan iʿtikâdla gidip muhâfaza için şehriŋ münâsib yerlerinde ʿaskerlerini dizdiler

*29*O zaman dostlarıyla akrabaları oradan sevinerek ve inanarak gidip, güvenlik için kentin önemli yerlerine askerlerini yerleştirdiler.*

30*Fîl-bân ise cân-verleri pek râʾihalı içkiler ile ve günlük ile memzûc şarâb ile bayağı derim* cünûn hâline çekdi hem heybetli ziynet ile donatdı ve artîk seher vaktine yakın şehirlileriŋ bî-hėsâb kesreti at meydânınıŋ karibinde dolmuş iken pâdişâh sarâyına girip pâdişâhı hâzır maslahata kandırdı

*30*Fil bakıcısı canavarları, çok kokulu içkilerle ve günlükle karıştırılmış şarapla bayağı deli etti! Hem de gösterişli süslemelerle donattı. Artık gün ağarıyordu ve tüm şehir halkının sayısız kalabalığı at meydanının yakınını doldurmuşken, kralın sarayına girip onu hazırlanmış olan bu işe katılmaya çağırdı.*

31*Ol ki zâlim kalbini ʿazîm ġazab ile doldurup her zordan cân-verler ile çıkıp yavuz yürek ile ve

*31*O zalim yüreğini büyük öfkeyle doldurup ve her türlü zorlu canavarlarla çıkıp; kötü bir yürekle* ∞

gözleriŋ ∞

*1664 Ali Bey'in el yazısında '*bayağı dėsem*"

ve gözleriŋ bebekleri ile ol yukarîda dėdiğimiz yaman ve derdli serencâmını görmek istedi

ve gözlerinin içiyle, o yukarda dediğimiz yaman ve dertli sonu görmek istedi.

32*Yahûdîler dahi kapîdan çıkan fîlleri ve bile ardınca varan yaraklı ʿaskerîleri ve halkıŋ ayaklarınıŋ tozunu görüp hem ġarîb sedâlı şamâtayı işidip kendîlerine ol anı âhir-i ʿömür ve derdli intizârıŋ soŋunu zann eyleyip kendîleriniŋ terahhumuna ve yasına dönüp birbirîn kucaklayùb öperlerdi ve kendîlerini hısımlarıŋ babalar oğullarınıŋ ve ana kızlarınıŋ boyunlarına atarlardı kimi dahi yakınlarda doğmuş maʿsûmları son südü emsinler diye memelere basarlardı

*32*Yahudiler kapılardan çıkan filleri, ardından gelen silahlı askerleri ve halkın ayaklarından çıkan tozları gördüler. Yabancı dillerle sesleri işitip, kendilerinin başına gelen bu anı yaşamlarının ve kederli bekleyişlerinin sonu sandılar. Kendilerinin merhametine ve yasına dönüp birbirlerini kucaklayarak öpüyorlardı. Babalar oğullarının, analar kızlarının boyunlarına sarılıyor; kimi de yeni doğmuş olan bebeklerine son sütünü içsinler diye bağırlarına basıyordu.*

٣٣ نهايت بونلر دخي دونوب كندولرينه كوكدن يتشديريلان
امدادلري خاطرلرنده طوتوب اتفاق اوزره يوزي
قيون دوشوب ومعصوملري ممه لردن آيروب
كافه نك سلطاننه عظيم آوازيله استدعا ايلديلر
٣٤ وتضرع ايتديلركه ظهور شريفي ايدوب اولكمسه لره كه
ارتوق دار التبارك قپولرينه كلديلر مرحمت ايليه

التنجي باب

١ والعزار نام بر مشهور كشي اول ولايتك اماملرندن
بري اولوب ارتوق قوجالق ياشنه يتشمش وجمله
بو عمره متعلق معرفت ايله مزين قدوس اللهه استدعا
ايتمك ايچون چوره ده اولان شيخلري دوشرب بويله

دعا

33*Nihâyet bunlar dahi dönüp kendilerine gökden yetişdirilen imdâdları hâtırlarında tutup ittifâk üzere yüzükoyun düşüp ve maʿsûmları memelerden ayırıp Kâffeniŋ Sultânınŋa ʿazîm âvâzile istidʿâ eylediler

*33*Sonunda bunlar gökten gelen yardımları anımsayıp, hepsi birlikte kendilerini yüzüstü yere attılar. Çocukları emzirmekten ayırarak 'Her şeyin Kralı'nı yüksek sesle çağırdılar.*

34*Ve tazarruʿ ėtdiler ki zuhûr-u şerîf ėdip ol kimselere ki artık dâre't- tebârın kapîlarına geldiler merhamet eyleye

*34*Kutsal görünüşüyle ortaya çıkması için yakardılar. Çünkü ölümün kapılarına gelmişlerdi ki merhamet etsin.*

Altıncı Bâb

1*Ve Elʿazâr nâm bir meşhûr kişi ol vilâyetiŋ imâmlarındaŋ biri olup artîk kocalık yaşına yetişmiş ve cümle bu ʿömre müteʿallik maʿrifet ile müzeyyen Kuddûs-Allaha istidʿâ ėtmek içiŋ çevrede olan şeyhleri devşirip böyle

*1*Elazar adında o yörenin imamlarından olan ünlü ve yaşlı biri ki, tüm bu yaşamı içinde her türlü erdemle bezenmişti. Kutsal Allah'ı yönelmek için çevrede olan erdemli kişileri toplayıp böyle* ∞

duʿâ ∞

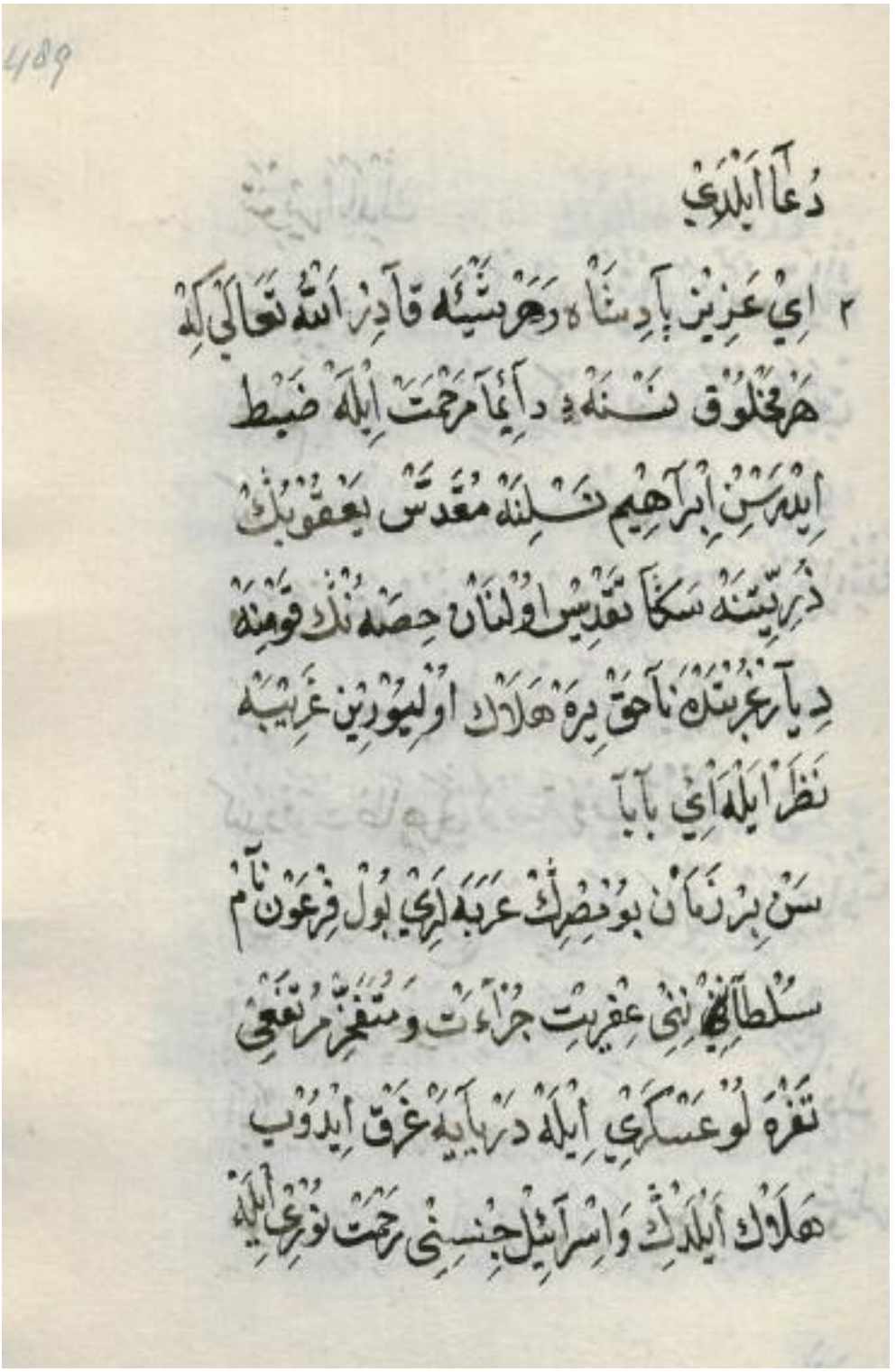

489

دعا ایلدی

٢ ای عزیز پادشاه وهر شیئه قادر الله تعالی که
هر مخلوق نسنه‌یی دائما رحمت ایله ضبط
ایدرسن ابراهیم نسلنه مقدس یعقوبک
ذریتنه سکا تقدیس اولنان حصه‌نک قومنه
دیار غربتده ناحق یره هلاک اولیورین غریبه
نظر ایله ای بابا
سن بر زمان بو مصرک عربه‌لری بول فرعون نام
سلطانینی عفریت جرأت ومتفخر مرتفعی
تفره لو عسکری ایله دریایه غرق ایدوب
هلاک ایلدک واسرائیل جنسنی رحمت نوری ایله

duʿâ eyledi
dua etti:
2*Ėy ʿazîz pâdişâh ve Her Şeyʾe Kâdir Allahü Teʿâlâ ki her mahlûk nesneyi dâʾimâ merhâmet ile zabt ėdersin İbrâhîm nesline mukaddes Yaʿkûbuŋ zürriyetine saŋa takdîs olunaŋ hisseniŋ kavimine diyâr-ı ġurbetde nâhakk yere helâk oluyoruz ġarîbe nazâr eyle ėy Baba
2-Ey sevgili Kral ve 'Her şeye gücü yeten yüce Allah!' Sen her yaratılmış şeyi her zaman acıyarak korursun. İbrahim soyunu, kutsal Yakup'un soyunu; yani sana kutsanan payın halkını, bu yabancı ülkede haksız yere yok ediyorlar. Kimsesize bak ey Baba!*
(3)*Seŋ bir zamân bu Mısrıŋ ʿarabaları bol olan Firʿavn nâm sultânını ʿifrit-i cerâʾet ve mütefahhir-i mürtefiʿ tafralıʿ askeri ile deryâya ġark ėdip helâk eyledin ve İsrâʾėl hepisini rahmet nûru ile
*3*Sen bir zamanlar, Mısır'ın arabaları çok olan Firavun adındaki kralını; büyük cesaret, büyük böbürlenme ve kibirli askerleriyle denize gömerek yok ettin. Tüm İsrail'i esirgeyerek ∞*

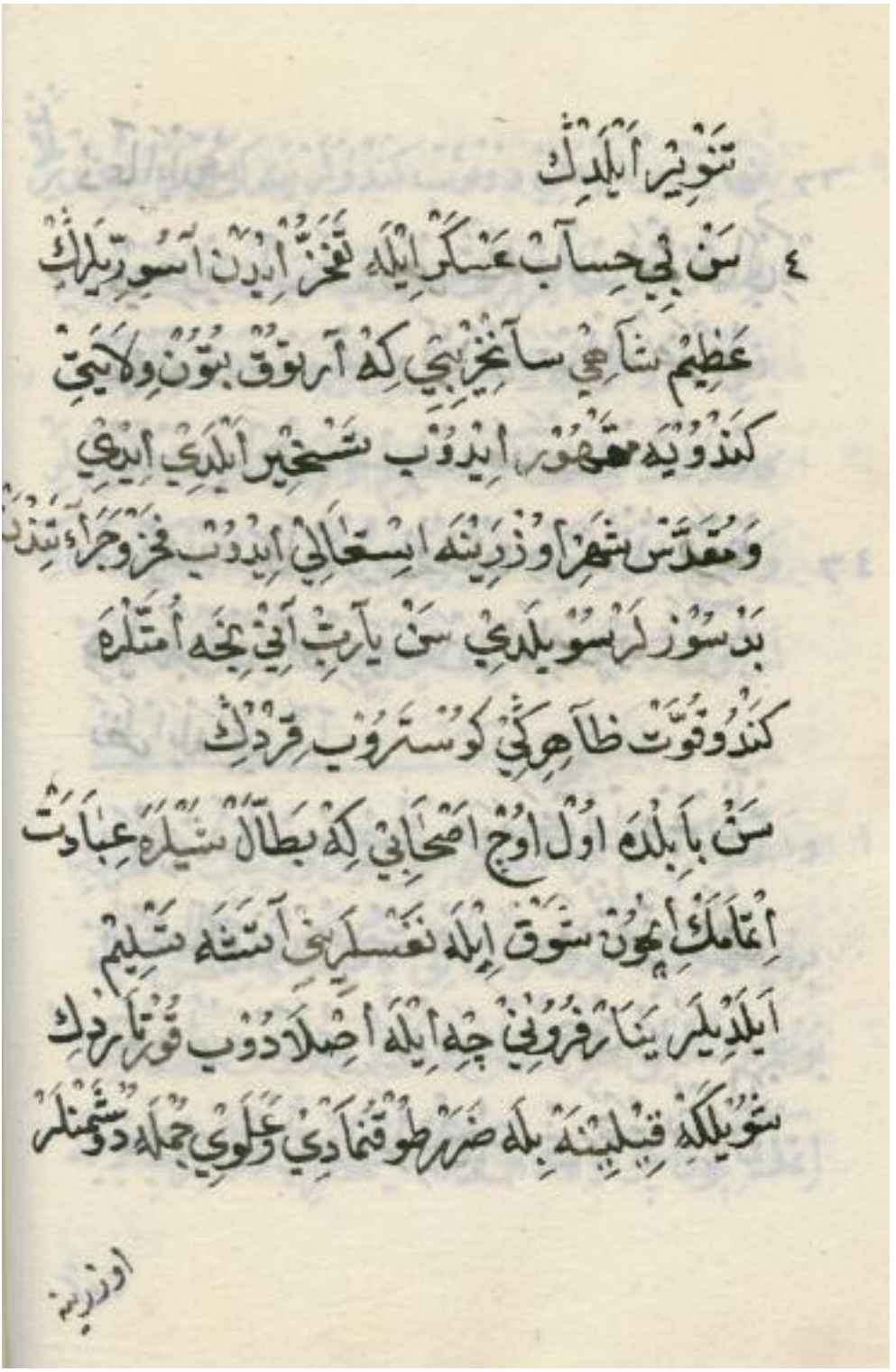

تنوير ايلدك

٤ سن بي حساب عسكر ايله تفخر ايدن آسوريلرك
عظيم شاهي سانخريبي كه آرتوق بتون ولايتي
كندويه مقهور ايدوب تسخير ايلدي ايدي
ومقدس شهر اوزرينه استعالي ايدوب فخر وجراءتندن
بدسوزلر سويلدي سن يارب آني نجه امتلره
كندو قوت ظاهركي كوستروب قردك
سن بابلده اول اوچ اصحابي كه بطال شيلره عبادت
اتمامك ايچون شوق ايله نفسلريني آتشه تسليم
ايلديلر ينار فروني چه ايله اصلادوب قورتاردك
شويلكه قيلينه بله ضرر طوقنمادي وعلوي جمله دشمنلر

اوزرينه

tenvîr eyledi
aydınlattın.
4*Sen bî-hèsâb ʿasker ile tefahhur èden Âsûrrîleri azîm şâhı Sânhîribi ki artîk bütün vilâyeti kendiye makhûr èdip teshîr eyledi idi ve mukaddes şehir üzerine istimâlı èdip fahrı cerâʾetden bed sözler söyledi sen yâ Rabbi ònu niçe ümmetlere kendi kuvvet-i zâhiri gösterip kırdı
*4*Sen bir çok askerlerle gelen Asurlular'ın büyük kralı Sanherib'i ki, tüm ülkeyi kendi etkisine alıp aşağılamıştı. Kutsal kent üzerine kötü konuşup, kibirle cesaret ederek kötü sözler söylemişti. Sen ya Rabbi! Onu bir çok milletlere, kendi gücünü gösterip kırdın.*
(5)*Sen Babilde ol üç âshâbı ki battâl şeylere ʿibâdet èdmemek için şevk ile nefslerini âteşe teslîm eylediler yanar furûnu çi* ile ısladıp kurtardı şöyle ki kılına bile zarar dokunmadı ve alevi cümle düşmanlar+
(5)Sen Babil'de üç 'peygamber' dostunu ki, boş şeylere inanmamak için coşkuyla canlarını ateşe bıraktılar. Yanar fırını çiy ile ıslatıp kurtardın. Şöyle ki kılına bile zarar gelmedi ve alevi tüm düşmanlar+* ∞

*Esas yazılışı(TDK) '*çiy*'. Ama Ali bey düzgün imla olarak Ekl.18/19 ayetinde '*çiği*' y ve gayn harfleriyle beraber yumuşatarak yazmıştır. Yani sona gelen gayn harfi '*ğ ve i*' olarak '*ği*' şeklinde okunur. Bu kelime '**çiyi**' demektir. Bkz. yine kendi el yazısı ile 1664 Dan(3 Delikanlının ezgisi) 45. ayette açıkça y harfi ile '***çiyler*** ve kırağılar' şeklinde yazmıştır. Bu da bunun ispatıdır.

+Dan 3/9

üzerine ∞

490

اوزرینه صالدك

٦ سن دانیالی که حسد و افترالردن یر التنه
ارسلانلره اول جانورلردن ینمك ایچون اتلدی
ایدی صبه صاغ ایدنلغه چقاردك و یوسفی که
دکیز آطه بالغنك قارننده نیجه ایام ایدر ایدی
جمله اهل بیتنه صاغ و سالم کوستردك ای بابا
٧ پس حالا ای ظلمی سومین رحمن جمله کائناتك
صاینی تیز بو اسرائیل جنسندن اولانلره و ظالم
هم مستکره طائفه لردن حیف چکنلره تجلی ایله
٨ و اکر بو غربتده عمرمز دینه خلاف شیلری ارتکاب
ایلدی ایسه بزی دوشمنلرك الندن قورتارده

üzerine saldıŋ
üstüne saldın.
6*Sen Dâniyâlı ki hased ve iftirâʾlardan yer altına arslanlara ol cân-verlerden yenmek için atıldı idi sapa-sağ aydınlığa çıkardıŋ* Yûnusu ki deŋiz ada balığınıŋ karnında niçe eyyâm ėder idi cümle ehl-i beytine sağ ve salim gösterdiŋ ėy Baba**
*6*Sen Daniyel'i ki, kıskançlıklardan ve iftiralardan ötürü aslanlara, o canavarlara yenilsin diye atılmıştı. Sapasağlam aydınlığa çıkardın.* Yunus'u da ki, denizde ata balığının karnında birçok günler geçirmişti. Tüm evinin halkına sağ ve esen gösterdin ey Baba!***
7*Pes hâlâ ėy zulmü sevmeyen Rahman cümle kâʾinâtıŋ sâhibi tėz bu İsrâʾel cinsinden olanlara ve zâlim hem müstekrih tâʾifelerden hayf çekenlere tecelli eyle
*7*İşte şimdi zulmü sevmeyen esirgeyicimiz, tüm evrenin sahibi; çabuk bu İsrail soyundan olanlara ve iğrenç zalim milletlerden vah! çekenlere görün.*
8*Ve eğer bu ġurbetde ʿömrümüz dîne hilâf şeyʾleri irtikâb eyledi ise bizi düşmalarıŋ elinden kurtar da
*8*Eğer bu yabancı yerdeki yaşantımızda dine karşı şeyler yapmış olduysak; bizi düşmaların ellerinden kurtar da*

*Dan 3/19
**Yun. 2/11

سن یا رب بنجه استرسك بزی قتل وهلاك ایله

٩ تاکم بونلر که باطللقدن غیری نسنه بلمزلر سنك

سوکلیلر یکنك هلاکی ایچون باطل شیلره مرحبا

ایدوب دیمیه لر که اونلرك اللهی اونلری قورتارمغه

بله قادر اولمادی

١٠ اما سن یا ازلی که جمله قوتلره وجمیع قدرتلره مالك سن

١١ حالا باق بزه مرحمت ایله که ظالملرك ناحق وجهندن

حاینلر کبی حیاتدن محروم اولیورز

١٢ وبت پرستلر بوکون یکلمز قوتکه خیران قالسونلر

یا عزیز الله ویعقوب نسلنك خلاصیچون قوت

صاحبی

١٣ هپسکا

sen yâ Rabb nice istersen bizi katl ve helâk eyle
istersen bizi öldür veya yok et ya Rabbi!
9*Tâ kim bunlar ki bâtıllıkdan ġayrı nesne bilmezler seniŋ sevgilileriŋiŋ helâkı için batıl şeylere merhabâ* ėdip dėmeyeler ki onlarıŋ Allahı onları kurtarmağa bile kâdir olmadı
*9*Çünkü bunlar boş şeylerden başka bir şey bilmezler. Senin sevgililerinin yok edilmesi için boş şeyler arzulayıp demesinler ki: 'Onların Allahı'nın bile onları kurtarmaya gücü yetmez'*
10*Âmmâ sen yâ ezelî ki cümle kuvvetlere ve cemʿi kudretlere mâliksin
*10*Ama sen ey başlangıçsız! Tüm güçler ve tüm kudretler elindedir.*
11*Bize halâ bak merhâmet eyle ki zâlimleriŋ nâ-hakk vechinden hâinler gibi hayâtdan mahrûm oluyoruz
*11*Şimdi bize acı. Zalimlerin haksızlığı yüzünden hainler gibi yaşamımız bitiyor.*
12*Ve pütperestler bu güŋ yeŋilmez kuvvetiŋe hayrân kalsınlar yâ azîz Allah ve Yaʿkûb nesliniŋ halâsıçiŋ kuvvet sâhibi
*12*Putpererstler bu gün yenilmez gücüne şaşsınlar. Ey! sevgili Allah ve Yakup soyunun kurtuluşu için güç sahibi.*

*bkz. Ali Bey'in 1664 el yazmasında '*merhabalar*'.

13 hep saŋa ∞

491

١٣ هپ سکا بو معصوملرك كثرتي واونلرك بو بابالري
وآنه لري كوز ياشلري ايله تضرع ايدرلر جمله
امتلره عيان اولسون يا رب كه سن بزمله سن
وبزدن يوزكي چورمدك
١٤ الا كه نيجه اونلري دشمنلرينك ايلنده بله اولدقلري
زمان ترك ايتميم ددك ايسه بويله اتمام ايله يا رب
١٥ والعزار هنوز دعادن فارغ اولدقدنصكره
پادشاه جانورلر ايله وجمله عساكرك كوتردوسي
ايله آت ميدانينه يقين كچر ايدي
١٦ بوني يهوديلر كوردوكي كبي كوكه طوغرو عظيم
آواز قالدرديلر شويلكه قربنده اولان دره لر بله

13*Hep saŋa bu maʿsûmlarıŋ kesreti ve onlarıŋ bu babaları ve anaları gözyaşları ile tazarruʿ ėderler cümle milletlere ʿayân olsun yâ Rabbi ki sen bizimlesin ve bizden yüzüŋü çevirmediŋ

*13*Tüm bu çocuklara; onların bu ana-babaları gözyaşlarıyla yalvarıyorlar. Tüm milletler bilsin ki, ya Rabbi! Sen bizimlesin ve bizden yüzünü çevirmedin.*

14*İllâ ki niçe onları düşmanlarınıŋ elinde bile oldukları zamân terk ėtmem dėdiŋ ise böyle itmâm eyle yâ Rabbi

14'İlla ki onları, düşmanlarının elinde olduğu zaman bırakmam!' dediysen böyle yap ya Rabbi!*

15*Ve Elʿizâr+ henûz duʿâdan ferâğ oldukdan soŋra pâdişâh cân-verler ile ve cümle ʿasâkiriŋ kütürdüsü ile at meydânına yakın geçer idi

*15*Elazar duasını bitirir bitirmez, kral canavarlarla ve tüm askerlerinin gürültüsüyle at meydanına yakın geçiyordu.*

16*Bunu Yahûdîler gördüğü gibi göğe doğru ʿazîm âvâz kaldırdılar şöyle ki kurbında olan dereler bile

*16*Yahudiler bunu gördüğü gibi yükses sesle göğe doğru bağırıyorlardı. Öyle ki yakında olan dereler bile ∞*

+Zeyrek kâtip aceleyle 'i' ile yazmış; *'Elaʿzâr'* olacak.

صد آلنوب جمله عسکری ضرورتله اغلاتدیلر

١٧ پس اول ذو الجلال علی کل شیء قادر حق الله کندو
دیدارینی کوستروب کوکده کی قپولری آچدیکه
اونلردن ایکی مزین وهیبتلو ملکلر ایتدیلرده اونلری
یهودیلردن غیری هپسی کوردی

١٨ بونلر قرشو دوروب دشمن عسکرینی پرخوف واضطراب
ایلدیلر وشول بوقاغولره باغلدیلرکه اونلردن برسی
دپرنمکه قادر اولمادیلر اوزمان پادشاهک بدنی
اورکدی وآنوک تا بوقدر طوتشمش غضه سنک
جراتنی نسیان قپلادی

٢٠ جانورلر دخی اردنجه کلن سلاحلو عسکر اوزرینه

sedâlanıp cümle ʿaskeri zarûretle ağlatdılar
yankılanarak, tüm askerleri ister istemez ağlattı.
17*Pes ol Zû-l-celâl ʿAlâ Küllî Şeyʾin Kâdir hakk Allah kendi dîdârını gösterip gökdeki kapîları açdı ki onlardan iki müzeyyen ve heybetli melekler indîler de onları Yahûdîlerden ġayrı hepisi gördü*
*17*O, celal sahibi, 'Her Şeye Gücü Yeten Adil Allah' kendi yüzünü gösterip gökteki kapıları açtı. Onlardan iki bezenmiş ve büyük melek indi. Onları Yahudilerden* başka herkes gördü.*
18*Bunlar karşî durup düşman ʿaskerini pürhavf ve ızdırâb eylediler ve şul bukağîlara bağladılar ki onlardan deprenmeğe kâdir olmadılar o zamân pâdişâhıŋ bedeni urukdu ve ònuŋ tâ bu kadar tutuşmuş ġazabınıŋ cerâʾetini nisyân kapladı
*18*Bunlar düşman askerlerine karşı durup büyük korku ve acı verdiler. Onları öyle bağlarla bağladılar ki, bağlarını kımıldatamadılar. O zaman kralın bedeni vuruldu; onun bu güne dek tutuşmuş cesaretli öfkesini unutkanlık kapladı.*
(19)*Cân-verler dahi ardınca gelen silâhlı ʿasker üzerine
*19*Canavarlar(azgın filler) da ardınca gelen silahlı askerler üzerine* ∞

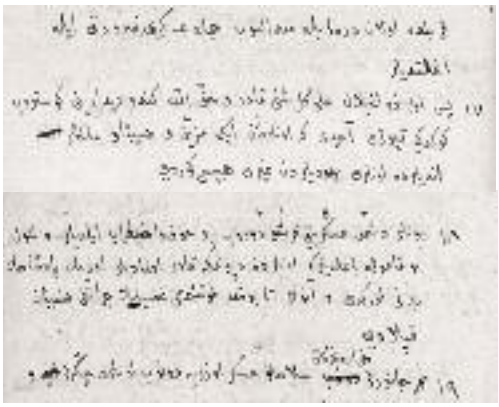

*İş.6/10 ile karşılaştır.

dönüp ∞

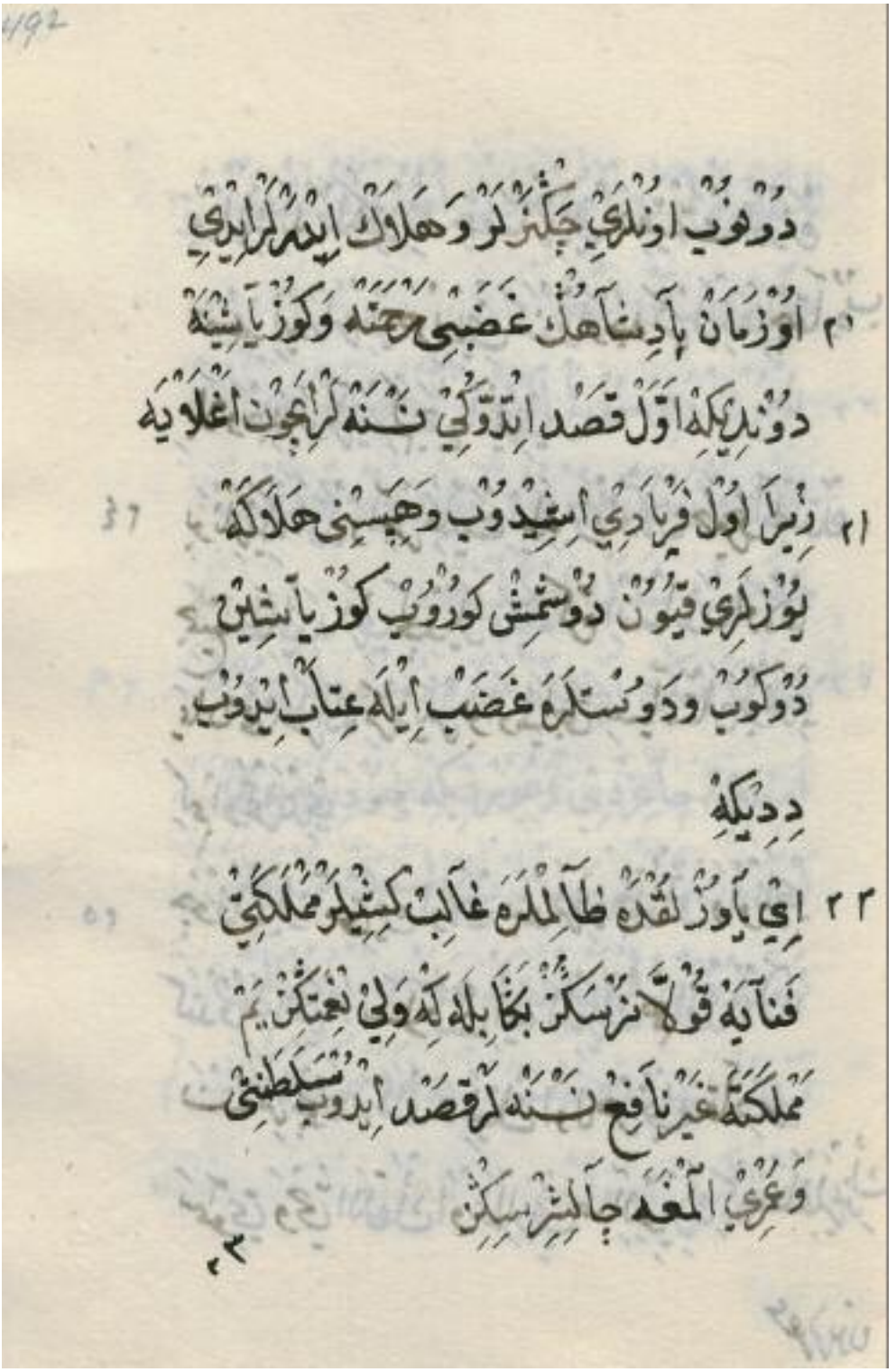

دونوب اونلری چکنرلر وهلاك ایدرلر ایدی

٢٠ اوزمان پادشاهك غضبی رحمته وکوز یاشینه

دوندیکه اول قصد ایتدوکی نسنه لر ایچون اغلایه

٢١ زیرا اول فریادی اشیدوب وهپسنی هلاکه

یوزلری قیون دوشمش کوروب کوز یاشین

دوکوب ودوستلره غضب ایله عتاب ایدوب

دیدیکه

٢٢ ای یاوزلقده ظالملره غالب کشیلر مملکتی

فنایه قولا نرسکز بکا بله که ولی نعمتکز یم

مملکته غیر نافع نسنه لر قصد ایدوب سلطنتی

وعمری المغه چالشرسکز

٢٣

dönüp oŋları çėğnerler ve helâk ėderler idi
dönüp onları çiğneyerek öldürdüler.
20*O zamân pâdişâhıŋ ġazabı rahmete ve göz yaşına döndü ki evvel kasd ėtdiği nesneler için ağlaya
*20*Bunları gören kralın öfkesi acıma hissine ve göz yaşına döndü. Önceden planladığı bu şeyler için ağladı.*
21*Zîrâ ol feryâdı işidip ve hepisini helâka yüzleri koyun düşmüş görüp gözyaşın döküp ve dostlara ġazab ile ʿitâb ėdip dėdi ki
*21*Çünkü acı bağırmaları ve tümünü ölümleri için yüzüstü yere düşmüş görünce; gözyaşı döküp dostlarına öfkeyle şöyle seslendi:*
22*Ėy yavuzlukda zâlimlere ġalib kişiler memleketi fenâʾya kullanırsınız baŋa bile ki veliyy-i niʿmetiŋizim memlekete ġayr-i nâfiʿ nesneler kasd ėdip saltanatı ve ʿömrü almağa çalışırsınız
22-Ey kötülükte zalimlere galip kişiler! Ülkeyi kötülükle yönetiyorsunuz. Bana bile ki bağışlayıcınızım! Ülkeye yararı olmayan şeyler düşünüp, egemenliği ve yaşamı almaya çalışıyorsunuz.*

23 ∞

بونلرك كه مملكتمزك خصارلرينى حقيقت اوزره
ضبط ايدرلردى هر برينى كندو اوجه كزلرندن چقاروب
بلا وجه بو رايه كم جمع ايلدى

٢٤ بونلريكه اول وآخر كليت ايله بزه اولان خيرخواهلقده
جميع طائفه لرى كچديلر ونچه كره انساندن اولان
يمان مخاطراته كرديلر بو اولمياجق سياستلره بونلرى
كيم اوغراتدى

٢٥ چوزك بونا حق يره اولان بندلرى چوزك واونلرى
كندو مكانلرينه سلامت ايله كندريك هم اول اولان
نسنه لر ايچون دلك دليك اول هر شيئه قادر
سمويى وحى اللهك اوغللرينى صاليويرك كه سلفلريمزك

عصرلرندن

23*Bunlar ki memleketimiziŋ hisarlarını hakîkat üzere zabt ėderlerdi her birini kendi evceğizlerinden çıkarıp bilâ-vech buraya kim cemʿ eyledi

*23*Bunlar ülkemizin surlarında doğrulukla duruyordu. Her birini kendi evlerinden çıkarıp usülsüzce buraya kim topladı?*

24*Bunlar ki evvel âhir külliyet ile bize olan hayr-ı hevâhlıkda cemʿi tâʾifeleri geçdiler ve niçe kerre insândan olan yaman muhâtarâta girdiler bu olmayacak siyâsetlere bunları kim uğratdı

*24*Bunlar eskiden beri büyük çoğunlukla, bize olan iyilikte tüm milletleri geçtiler ve birçok kez insandan olan kötü sıkıntılara düştüler. Bu olmayacak siyasetlere, bunları kim uğrattı?*

25*Çözüŋ bu nâ-hakk yere olan bendleri çözüŋ ve onları kendi mekânlarına selâmet ile gönderiŋ hem evvel olan nesneler içiŋ dilek dileyiŋ ol Her Şeyʾe Kâdir Semâvî ve hayy Allahıŋ oğullarını salıvėriŋ ki seleflerimiziŋ

*25*Çözün bu haksız yere olan bağları, çözün ve onları kendi evlerine esenlikle gönderin! Hem önceden olan şeyler için dilek dileyin. 'O' Her şeye gücü yeten göğün diri Allah'ının oğullarını salın ki, bizden öncekilerin ∞*

ʿasırlarındaŋ ∞

93

عصرلرندن تا بو آنه دك اموريمزه اضطرابسز
حالي احسان ايدر

٢٦ بو بوني دخي سويلر ايكن اونلر دخي تزيه چوزلمش
ايكن اولومدن قورتولدوغي ايچون قدوس
خلاصنه تبارك ايدرلر ايدي

٢٧ اندن صكره پادشاه شهره دونوب ايراد و مصرف
امينني چاغردي و بيوردي كه يهوديلره يدي
كونه دك شرابلر و سائر بزمه متعلق نسنه لر
يتشدوره بو فرمان ايله كه هلاك اولورز ظن
ايلدوكلري يرده هر سرور ايله خلاص كونينك
دوتماسني ايده لر

ʿasırlarındaŋ tâ bu ana dek umûrumuza ıztırabsız hâli ihsân ėder
çağlarından bu ana dek işimize sıkıntısız durumu bağışlar.
26*Bu bunu dahi söyler iken onlar dahi tezîye çözülmüş iken ölümden kurtulduğu içiṅ kuddûs halâsına tebârek ėderler idi
*26*Kral bunları söylerken ve onlar da çabucak çözülmüşken; ölümden kurtuldukları için kutsal kurtarıcılarını överek bereket diliyorlardı.*
27*Ondan soŋra pâdişâh şehre dönüp îrâd-ü masraf emînini çağırdı ve buyurdu ki Yahûdîlere yedi güne dek şarâblar ve sâʾir bezme muʿallak nesneler yetişdire bu fermân ile ki helâk oluruz zann ėtdikleri yerde her sürur ile halâs gününüŋ donanmasını ėdeler
*27*Ondan sonra kral şehire dönüp masraf vergisi memurunu çağırdı. Ona, Yahudilere yedi güne dek şaraplar ve diğer sohbet meclisine uygun şeylerden verilmesini buyurdu. Bu buyrukla 'yok oluyoruz!' dedikleri yerde, büyük sevinçle kurtuluş gününün şölenini yapsınlar.*

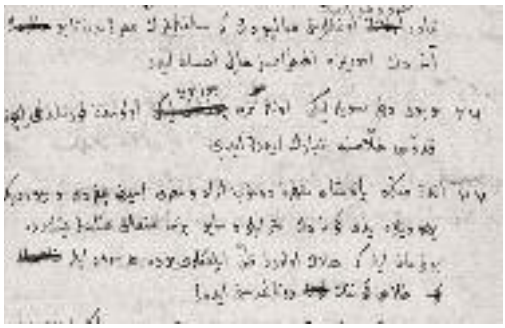

٢٨ اوزمان اول کمسه لرکه اولدن مذموم واولومه
یقین ایدیلر بلکه ارتوق اولومه کیرمشلر ایدی
اجی ریاسلو قتلک یرینه شفالو بزمی قوروب
اول یریکه اونلره مزار ایچون تعیین اولندی ایدی
پرسرور مجلسه توزیع ایلدیلر
٢٩ واغلایشلو فغانک غنیه سنی بتوروب دبابالرک
غنیه سنه اغاز ایلیوب خلاص ومعجب اللهه حمد
ایلدیلر وهر اغلایش وصزلایشی براقوب سلامتلو
سروره علامة رقصلر دوزدیلر
پادشاه دخی کذلک بونسنه لر ایچون چوق کمسه لره
عظیم ضیافت ایدوب اکا اکثردن واقع اولان خلاص

ایچون

28*O zamân ol kimseler ki evvelden mezmûm ve ölüme yakın idîler belki artîk ölüme girmişler idi acı ve yaslı katlıŋ yerine şifâʾlı bezmi kurup ol yeri ki onlara mezâr içˀn taʿyîn olundu idi pür-sürur meclise tevzîʿ eylediler

*28*O zaman önceden utançla ölüme yakın olan o kişiler -belki artık ölüme girmişlerdi- acı ve yaslı ölümün yerine şifalı sohbet meclisini kurup, kendilerine mezar olacak olan o yeri, sevinçle doldurup sohbet şölenine döndürdüler.*

29*Ve ağlayışlı fiġânıŋ ġuniyesini bitirip ve babalarıŋ ġuniyesine ağaz eyleyip Hallâs-u Muʿcib Allaha hamd eylediler ve her ağlayış ve sızlayışı bırakıb selâmetli sürura ʿalâmeten rakslar düzdüler

*29*Ağlayışlı ağıtları bitirip, atalarının ilahileriyle 'Şaşkınlık yaratan kurtuluş Allah'ına şükrettiler ve her türlü ağlayışla sızlayışı bırakıp esenlikli sevinç gösterileri yapıp dans ettiler.*

30*Pâdişâh dahi kezâlik bu nesneler içˀn çok kimselere ʿazîm ziyâfet edip ònˀa aŋsızdan vâkiʿ olan halâs

*30*Kral da bu şeyler için onlara büyük şölenler yaptı. Kendine gelen bu kurtuluş olayı için* ∞

içˀn ∞

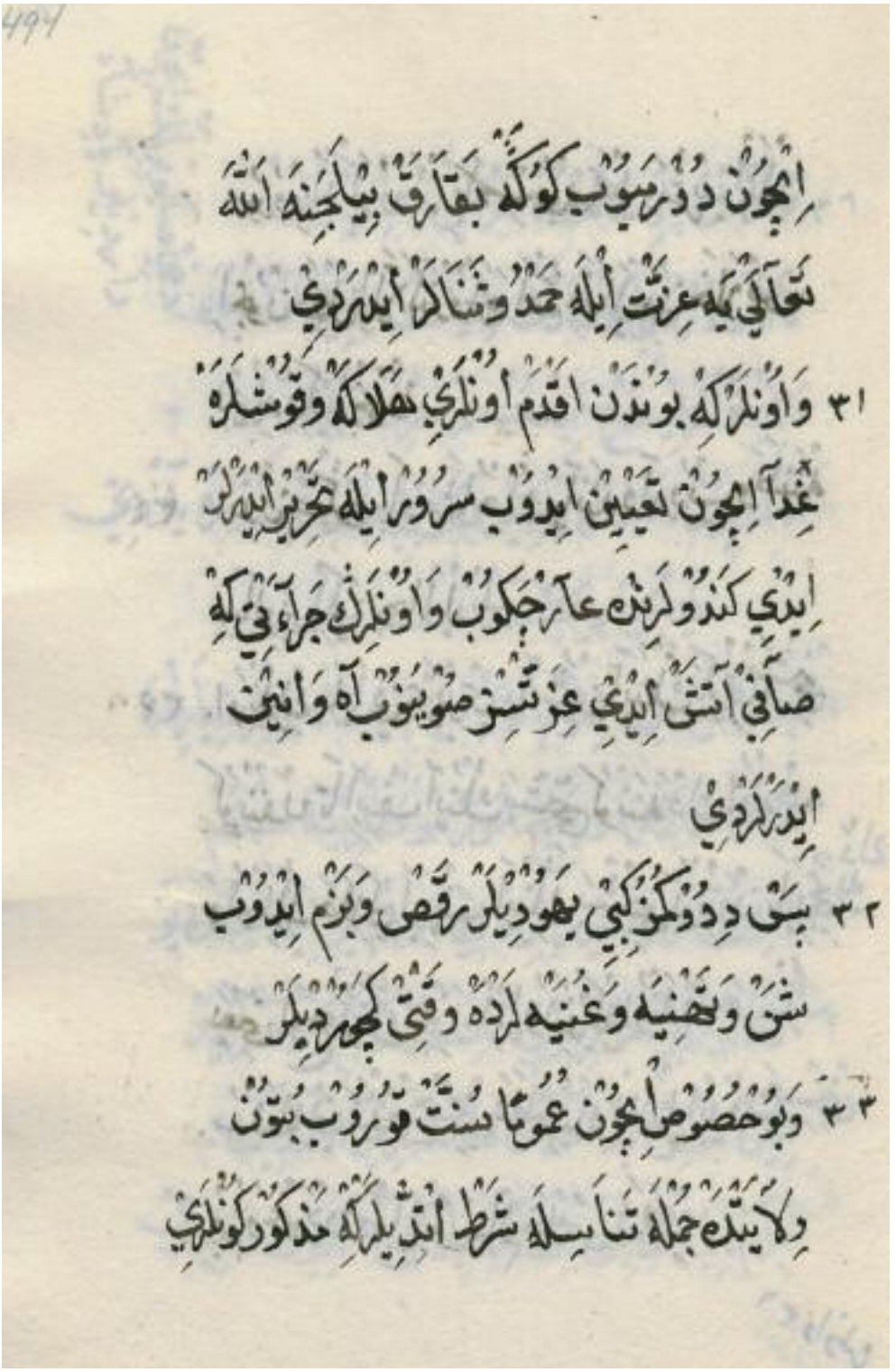

ایچون دورمیوب کوکه بقارق بیلجنه الله
تعالی یه عزت ایله حمد وثنالر ایدردی
٣١ واونلرکه بوندن اقدم اونلری هلاکه وقوشلره
غدا ایچون تعیین ایدوب سرور ایله تحریر ایدرلر
ایدی کندولرنده عار چکوب واونلرك جراءتی که
صافی آتش ایدی عزتسز صویوب آه وانین
ایدرلردی
٣٢ پس دردوکمز کبی یهودیلر رقص وبزم ایدوب
شن وتهنیه وغنیه لرده وقتی کچوردیلر
٣٣ وبو خصوص ایچون عموما سنت قوروب بتون
ولایتده جمله تناسله شرط ایتدیلرکه مذکور کونلری

için durmayıp göğe bakarak bilecene Allah Teʿâlâya ʿizzet ile hamd-ü senâlar eyledi
durmadan göğe bakıp, böylece yüce Allah'ı onurlandırıp şükretti.
31*Ve onlar ki bundan akdem onları helâka ve kuşlara ġıda için taʿyîn ėdip sürur ile tahrîr ėderler idi kendilerinde ʿâr çekip ve onların cerâʿeti ki sâfî âteş idi ʿizzetsiz söyünüp âh ü enîn ėderlerdi
*31*Bundan önce onları, sevinçle ölüme ve kuşlara yem için kayda geçiren atanmış kişiler; yüreğindeki utanca bakıp o yakıcı cesaretlerinin onursuzca söndüğünü görünce, inim inim inlediler.*
32*Pes dėdiğimiz gibi Yahûdîler raks ve bezm ėdip şen ü tehnie ve ġuniyelerde vakiti geçirdiler
*32*Şimdi dediğimiz gibi Yahudiler; danslarla şölenler tertip edip, sevinç tebrikleri ve şarkılarla vakit geçirdiler.*
33*Ve bu husûs için ʿumûmen sünnet kurup bütün vilâyetde cümle tenâsüle şart ėtdiler ki mezkûr günleri
*33*Bu konuyla ilgili toplum için töre koyup, tüm bölgede soylarına belirtilen günleri* ∞

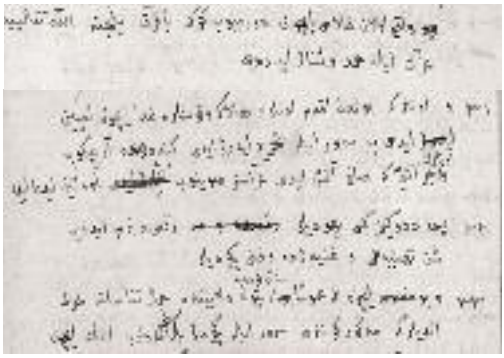

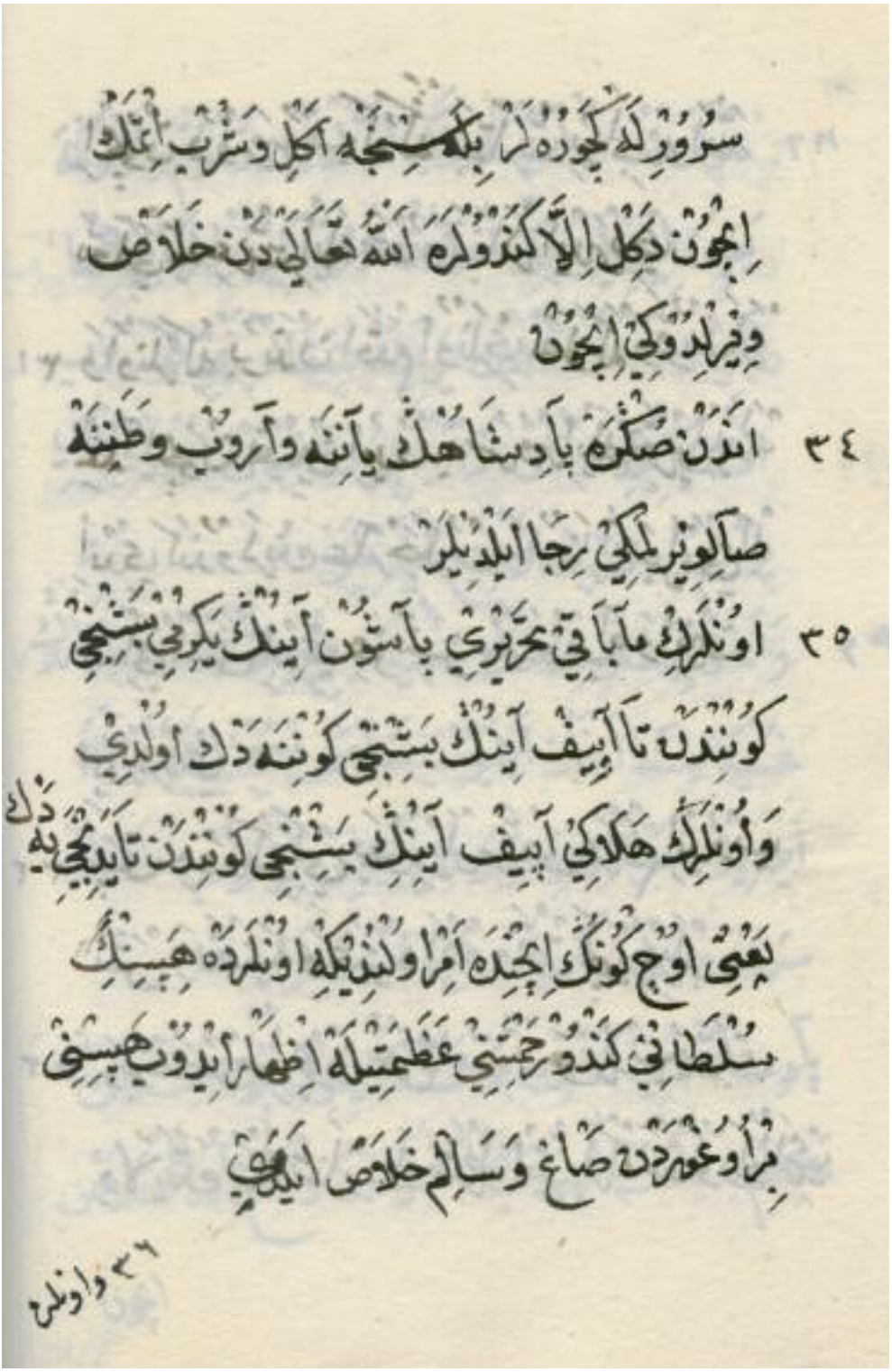

سرورله كچوره لر بلكه سنجه اكل وشرب ايتمك
ايچون دكل الا كندولره الله تعالى دن خلاص
ويرلدوكي ايچون

٣٤ اندن صكره پادشاهك يانينه واروب وطننه
صالويرلمكي رجا ايلديلر

٣٥ اونلرك ما باقي تحريري پاشون اينك يكرمي بشنجي
كوننده تا آپيف اينك بشنجي كوننه دك اولدي
واونلرك هلاكي آپيف اينك بشنجي كوننده تا يدنجي يه دك
يعني اوچ كونك ايچنده امر اولنديكه اونلرده هپسنك
سلطاني كندو رحمتني عظمتيله اظهار ايدوب هپسني
بر اوغوردن صاغ وسالم خلاص ايلدي

٣٦ واونلر

sürurla geçireler bilesince ekl+ ů şurb ėtmek içįn değil illâ kendįlere Allah-ü Teʿâlâdan halâs vėrildiği içįn
sevinçle kutlamalarını uygun gördüler. Bunu yemek ve içmek için değil; ancak yüce Allah'tan kurtuluş verildiği için (*yaptılar*).
34*Ondan soŋra pâdişâhıŋ yanına varıp vatanına salıvėrilmeği ricâʾ eylediler
*34*Ondan sonra kralın yanına gidip vatanlarına geri gönderilmeleri için yalvardılar.*
35*Onlarıŋ mâbâkî tahrîri Pâşon ayınıŋ yigirmi beşinci gününden tâ Epîf ayınıŋ beşinci gününe dek oldu ve onlarıŋ helâkı Epîf ayınıŋ beşinci gününden tâ yedinciye dek yaʿnî üç güŋüŋ içinde emr olundu ki onlarda hepisiniŋ sultânı kendį rahmetini ʿazâmetiyle izhâr ėdip hepisini bir uğurdan sağ ve sâlim halâs eyledi
*35*Onların geri kalan kaydı Paşon ayının yirmi beşinci gününden Epif ayının beşinci gününe kadar oldu. Onların öldürülmeye çalışılması ise Epif ayının beşinci gününden yedinci gününe dek; yani üç günün içinde buyrulmuştu ki, 'Her Şeyin Egemeni' onlarda kendi yüce merhametini göstersin ve tümünü birden esenlikle kurtarsın.*

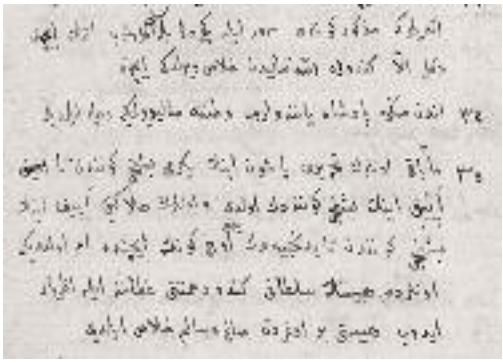

36 ve onlara ∞
+: *Ekile, ekele(Ar.): Çok yemek, oburluk.*

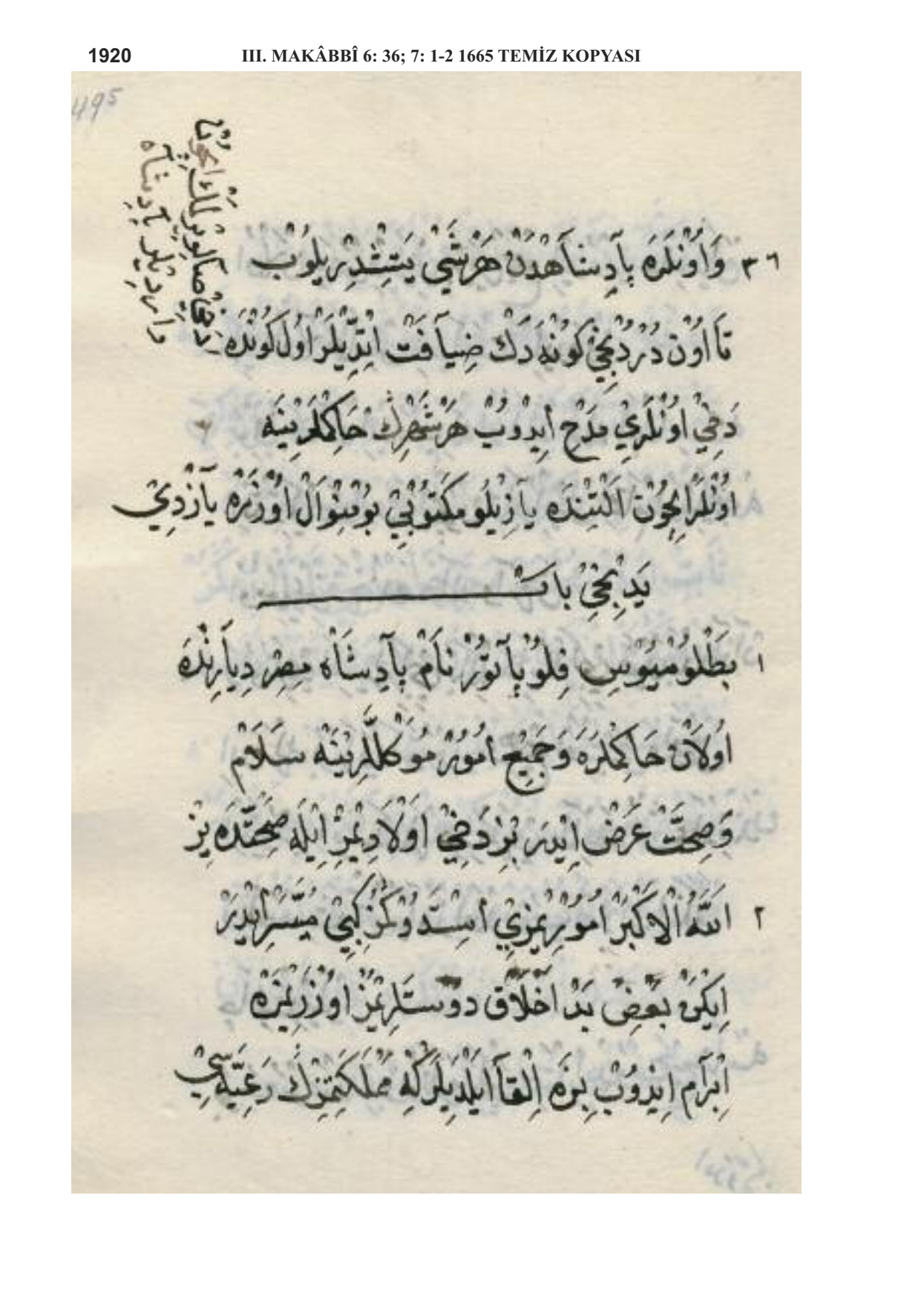

495

٣٦ وَاُونلَرَه پادشاهدن هرشي يتشدريلوب
تا اون دردنجي كونه دك ضيافت ايتديلر اول كونده
دخي اونلري مدح ايدوب هرشهرك حاكملرينه
اونلر ايچون التنده يازيلو مكتوبي بو منوال اوزره يازدي
يدنجي باب

١ بطلوميوس فلوپاتور نام پادشاه مصر ديارنده
اولان حاكملره وجميع امور موكللرينه سلام
وصحت عرض ايدر بز دخي اولاديمز ايله صحتده يز
٢ الله الاكبر اموريمزي استدوكمز كبي ميسر ايدر
ايكن بعض بد اخلاق دوستلريمز اوزريمزه
ابرام ايدوب بزه القا ايلديلر كه مملكتمزك رعيتهسي

36*Ve onlara pâdişâhdan her şeyʾ yetişdirilip tâ ondördüncü güne dek ziyâfet ėtdiler ol günde dahi salıvėrilmek içiṅ vardılar pâdişâh dahi onları medh ėdip her şehriṅ hâkimlerine onlar içiṅ altında yazılı mektûbu bu minvâl üzere yazdı

*36*Onların kraldan tüm gereksinimleri karşılandı ve ta on dördüncü güne dek şölenler düzenlediler. O gün özgürce bırakılmaları için gittiler. Kral da onları överek, tüm şehir yöneticilerine onlar için alta yazılan mektubu bu şekilde yazdı:*

Yedinci Bâb

1*Batlomyos-Filopâtor nâm pâdişâh Mısır diyârında olan hâkimlere ve cemiʿ umûr-ı mülklerine selâm ve sıhhat ʿarz ėder biz dahi evlâdımız ile sıhhatdeyiz

1"Ptolemi Filopator adlı kral, Mısır ülkesinde olan valilere ve tüm yöneticilere iyilik dileyerek selam ediyor! Biz de çocuklarımız ile iyiyiz.*

2*Allah-ü'l-Ekber umûrumuzu istediğimiz gibi müyesser ėder iken baʿzı bed-ahlâk dostlarımız üzerimize ibrâm ėdip bize ilkâʾ eylediler ki memleketimiziṅ reʿayası

*2*Büyük Allah işlerimizi dilediğimiz gibi yaparken; bazı kötü ahlaklı dostlarımız üstümüze ısrarla geldiler ve ülkemizin halkı* ∞

اولان یهودیلری بر یره جمع ایدوب عاصیلره
کبی اولا کلمامش سیاستلر ایده وز

٣ بونی بهانه ایدوب که اونلرك جمله اجناسنه
ایتدوکی عداوت ایچون تا بو ایش اتمام اولمایینجه
اومویمز فرخنده حاله وارمز

٤ واونلری اسیرلر کبی بلکه خاینلر کبی قیدبند وآزاد
ایده رك بورایه کتوروب وهیچ تفتیش وتفحص
ایتمیوب ایسکتلر دیدکلری طایفه نك عادتندن
زیاده شدتلو یاوزلغه بنوب هلاك ایتمکه
چالشدیلر

بو خصوصدن بز بونلره بکچه عتاب ایدوب جمیع ناسه

ایتدوکمز

olan Yahûdîleri bir yere cemʿ ėdip ʿâsîlere gibi olagelmemiş siyâsetler ėdevůz
olan Yahudileri bir yere toplayıp, başkaldırıcılar gibi onlara siyaset gütmemizi istediler.
3*Bunu bahâne ėdip ki onlarıŋ cümle ecnâsına ėtdiḡi ʿadâvet içỉn tâ bu iş itmâm olmayınca umûrumuz ferhunde hâle varmaz
*3*Bunu bahane edip onların tüm ulusuna yaptığı düşmanlık için, bu iş tamamlanmayınca işlerimiz iyi olmaz.*
4*Ve onları esîrler gibi belki hâʾinler gibi kayd ü bend ve âzâd ėderek buraya getirip ve hîç teftîş ve tefahhus ėtmeyip İskitler dėdikleri tâʾifeniŋ ʿâdetinden ziyâde şiddetli yavuzluğa binip helâk ėtmeḡe çalışdılar
*4*Onları esirler ve hainler gibi bağlayıp 'dünyadan ilişkisini keserek' buraya getirdik. Hiç bir araştırmada bulunmadan İskitler denilen halkın geleneklerinden daha çok şiddetle kötülük yapıp yok etmeye çalıştılar.*
(5)*Bu husûsdan biz bunlara pekçe ʿitâb ėdip cemʿi nâsa
*5*Bu yüzden biz bunlara iyice azarlayıp tüm milletlere ∞*

ėtdiḡimiz ∞

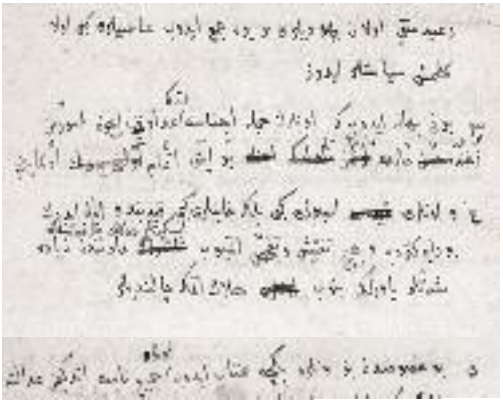

496

اتدوكمز عدالته بناءً اونلره كوج ايله عمر
باغشلادوغمز وسمويي اللهك بابالر اوغللرينه
غيرت اتدوكي كبي يهوديلره صيانت اتدوكني
تحقيقا بلدوكمز هم اونلرك بزه وسلفلريمزه
ثابت اولان محبت وخيرخواهلغني تأمل اتدوكمز
دنصكره اونلري حق اوزره هر جنايتدن نوجهله
اولديسه ابرا ايده رز
٦ وهر فرده بيورورز كه هر بري كندو مصالحلرينه
هر نه يرده اولورسه دونه لر البته اونلري
كمسه رنجيده اتمسون واونلره بو بلا وجه اولان
واقع شيلري يوزلرينه اورماسون

ėtdiğimiz ʿadâlete binâen onlara güç ile ʿömür bağışladığımız ve semâvî Allahıŋ babalar oğullarına ġayret ėtdiği gibi Yahûdîlere sıyânet ėtdiğini tahkîken bildiğimiz hem onlarıŋ bize ve seleflerimize sâbit olan muhabbet ve hayr-ı hevâhlığını teʾemmül ėtdiğimizden soŋra onları hak üzre her cinâyetden ne vechile olduysa ibrâʾ ėderiz

yaptığımız adalete göre onlara güç ile yaşam bağışladık. Göğün Allah'ının, babalar oğullarına yaptığı gibi Yahudileri koruduğunu araştırıp bildik. Onların bize ve bizden öncekilere değişmez sevgi ve iyiliğini düşündükten sonra, onları adaletle her cinayetten, ne şekilde olduysa aklarız.

6*Ve her ferde buyururuz ki her biri kendi mesâlihlerine her ne yerde olursa döneler elbetde onları kimse rencîde ėtmesin ve onlara bu belâ vech olan vakîʿ şeyleri yüzlerine urmasın

*6*Ve nerede olursa olsun herkesin kendi işine dönmesini buyururuz. Onları hiç kimse yadırgamasın ve onların başına gelen bu şeyleri onların yüzüne vurmasın.*

٧ زيرا بلك كه اكر بز اونلره شرت ايله بر كملكه
عزيمت ايدرسك يا اونلره بر وجهله قساوت
كتوررسك بزدن انسان دكل الا جمله قوتك
سلطاني الله تعالى هر شيده بو اتدوكمز ايشلر
ايچون دايم حذر اولنماز انتقامي الاجقدر صاغ
اولك

٨ اما يهوديلر بو مكتوبي الدقدنصكره تزيه كتمكه
ايومديلر الا بوندن ماعدا پادشاهدن رجا ايلديلركه
يهوديلرك طايفه سندن هر كيم كندو ارادتي ايله
الله القدوسي وانوك دينني ترك ايدرسه اونلردن
مستحق جزاء سزاسني الا

٩ بو دليلي

7*Zîrâ biliŋ ki eğer biz onlara şirret ile bir kemliğe ġayret ėdersek ya onlara bir vechile kasâvet getirirsek bizden insân değil illâ cümle kuvvetiŋ sultânı Allah-ü Teʿâlâ her şeyʾde bu ėttiğimiz işler içiŋn dâʾim hazer olunmaz intikâmı alacakdır sağ oluŋ

*7*Eğer biz onlara edepsizce bir kötülüğe gayret edersek veya onlara bir şekilde tasa yaparsak, bizden insan değil; ama tüm güçlerin kralı yüce Allah -her şeyde bu yaptığımız işler için- kesintisiz kaçınılmaz öcünü alacağını bilin. Esenlikle kalın!"*

8*Âmmâ Yahûdîler bu mektûbu aldıkdan soŋra tėziye gitmeğe uymadılar illâ bundan mâʿadâ pâdişâhdan ricâʾ eylediler ki Yahûdîleriŋ tâʾifesinden her kim kendi irâdeti ile Allah-ü'l-Kuddûsü ve ònuŋ dînini terk ėderse onlardan müstehâkk cezâ-i sezâsını ala

*8*Ama Yahudiler bu mektubu aldıktan sonra çabuk gitmeye uymadılar. İlla bundan başka Yahudilerin milletinden her kim kendi isteğiyle kutsal Allah'ı ve 'O'nun dinini bırakırsa; hak ettiği cezasını çekmesini kraldan istediler.*

9 bu delili ∞

497

٩ بو دلیلی کتوروب که هر کیم بوغازیچون اللهك
امرلرینی ترك ایدرسه پادشاهك فرمانلرینه ده
هیچ صادق اولمیاجقدر
١٠ اول دخی کرچکدر دیو اونلره تحسین ایدوب حکم
ویردیکه اللهك دیننی براغنلری مملکتنك
هر یرنده بی پروا پادشاهك حکم و معرفتسز
هلاك ایده لر
١١ بوکز اونلرك اماملری و جمله جمعیت بله پادشاهه
لایق اولدوغی اوزره خیر دعا ایدوب و هللولیاه
دیو چغروب سرور ایله کتدیلر
١٢ وکندو طایفه سندن یولده راست کلدکلری هر مرتدی

9*Bu delili getirip ki her kim boğazıçin Allahıŋ emirlerini terk ėderse pâdişâhıŋ fermânlarında hîç sadık olmayacakdır
*9*Delil gösterilerek, her kim kendi boğazı için Allah'ın buyruğunu bırakırsa; kralın buyruklarında hiç dürüst olmayacaktır.*
10*Ol dahi gerçekdir diye onlara tahsîn ėdip hüküm vėrdi ki Allahıŋ dînini bıraġanları memleketiniŋ her yerinde bî-pervâ pâdişâhıŋ hükm-ü maʿrifetsiz helâk ėdeler
*10*O da: 'Gerçektir!' diye onları gözetip yargıladı. Kralın buyruğu gereği Allah'ın dinini bırakanları, korkmadan ülkenin her yerinde pratik bir şekilde yok etsinler."*
11*Bu kez onlarıŋ imâmları ve cümle cemʿiyyet bile pâdişâha lâyık olduğu üzere hayırduʿâ ėdip ve haleluyâh+ diye çığırıp sürur ile gitdiler
*11*Bu kez onların imamları ve tüm cemiyet bile, krala gerektiği şekilde iyilik diledi ve 'Haleluyah!'+ diye çağırıp sevinçle gittiler.*
12*Ve kendi tâʾifesinden yolda râst geldikleri her mürtedi
*12*Kendi milletinden yolda karşılaştıkları her dinden çıkanı* ∞

+İbranice: ***Yehovah**'a* hamd olsun demektir.

جريمه لرلر وعبرة عالم ايدوب هلاك ايدرلر ايدي

١٣ اول كونده اوچيوز آدمدن زياده قتل ايتديلرده اول

دينسزلري قتل ايتدكلرندنصكره سروريله شنلك

ايدرلر ايدي

١٤ والله تعالي يه اولوم حديثنه دك ملازمت ايدنلر

پرخلاص ثوابه نائل اولوب شهردن روانه

اولديلر وهردرلو رايحه لو چيچكلر ايله تاجلنوب

سرور وكلبانك وحلاوتلو آهنك ايله اجدادينك

الهنه واسرائيلك خلاص وقدوسنه تسبيحلر و

تحميدلر اوقيوب شكر ايدرلر ايدي

١٥ ويرك خصوصيچون ردوفلو ددكلري ابطلومايه

كلدكلري

cerîmelerle ve ʿibret-i ʿâlem ėdip helâk ėderler idi
cezaları için, dünyaya ibret olsun diye öldürüyorlardı.
13*Ol günde üç yüz âdamdan ziyâde katl ėtdiler de ol dînsizleri katl ėtdiklerinden soŋra sürur ile şenlik ėderler idi
*13*O gün üç yüz kişiden daha çok öldürdüler. O dinsizleri katlettikten sonra sevinçle şenlik yapıyorlardı.*
14*Ve Allahü Teʿâlâya ölüm haddîne dek mülâzemet ėdenler pür halâs sevâba nâʾil olup şehirden revâne oldular ve her dürlü râʾihalı çiçekler ile tâçlanıp sürur ve gülbânk ve halâvetli âhenk ile ecdâdınıŋ ilâhına ve İsrâʾėliŋ halâs ve Kuddûsüne tesbîhler ve tahmîdler okuyup şükür ėderler idi
*14*Yüce Allah'a ölüme dek bağlı kalanlar, kurtularak ödülü hak ettiler ve şehirden yola koyuldular. Her türlü kokulu çiçeklerle taçlanarak, sevinçle ilahiler söylüyor ve güzel seslerle atalarının ilahı, İsrail'in* kutsal kurtarıcısını anarak hamdediyorlardı.*
15*Ve yeriŋ husûsu içiṅ Rodofelo dėdikleri İbtolomâya
*15*Yerin konusu için 'Rodofelo'(Gül hamalı) dedikleri Ptoloma'ya* ∞

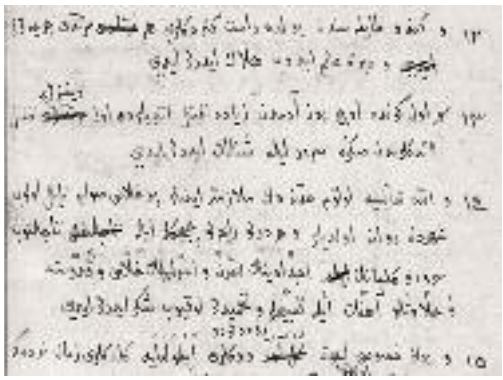

*Hz. Yakup(A.S.) ve soyu.

geldikleri ∞

498

كلدكلري زمان نره ده كه اونلرك الايي اونلري
رأى متفق اوزره بكلرلر ايدي

١٦ اوراده خلاص ضيافتني ايلديلرده پادشاه
اونلرك هر بريسنه كندو اولرينه دونمك ايچون
لازم اولاني هپ يتشدورر ايدي

١٧ هم اوراده قانون ايتديلر كه اولرينه سلامت ايله
واصل اولوب همان اول كونلري عمر سوردكلري
زمانده سرور ايله كچوره لر

١٨ واونلري تبرك ايتدوكدن صكره وضيافتك
يرنده بر عمود دكدكدن صكره نذر ايله مقرر ايلديلرده
صاغ وسالم سرور ايله قرادن ودريادن هم نهردن

geldikleri zamâŋ nerede ki onlarıŋ alayı onları reʾy-i müttefik üzere beklerler idi
geldikleri zaman, nerde olurlarsa onların alayları bir kararda onları bekliyordu.
16*Orada halâs ziyâfetini eylediler de pâdişâh onlarıŋ herbirisine kendi evlerine dönmek içiŋ lâzım olanı hep yetişdirir idi
*16*Orada kurtuluş şölenini kutladılar. Kral onların herbirine kendi evlerine dönmek için gerekli şeyleri vermişti.*
17*Hem orada kânûn ėtdiler ki evlerine selâmet ile vâsıl olup hemân ol günleri ʿömür sürdükleri zamânda sürur ile geçireler
*17*Orada şunu yasal olarak düzenlediler: Evlerine esenlikle dönenler, o günleri tüm yaşamları boyu sevinçle kutlasınlar.*
18*Ve onları teberrük ėtdikden soŋra ve ziyâfetiŋ yerinde bir ʿamûd dikdikden soŋra nezr ile mukarrer eylediler de sağ ve sâlim sürur ile karadan ve deryâdan hem nehirden
*18*Onları bereketledikten ve şölen yerinde bir sütun diktikten sonra bir adak kararlaştırdılar. Esenlik ve sevinçle; karadan, denizden ve nehirden* ∞

اولرینه کتدیلر و پادشاهك فرمانی ایله محفوظ
اولوب اولکیدن زیاده دشمنلر اوزرینه عزته
وخوفه مقرون حکمی واریدی
١٩ وهیچ کسه دن کندو ملکندن قوولمازلر ایدی
الا هرکس تحریر اوزره کندونك اولانی آلدی
شویلکه برکسه ده اونلرك برشیء وار ایدی ایسه
اونلره عظیم قورقو ایله کیرو ویررلردی چون الله الاکبر
اونلرك خلاصی ایچون عظمتلو ایشلری تکمیل ایدردی
٢٠ اسرائیلك خلاصی ابدی زمانه دك
متبارك اولسون

شمعون یعنی مکاتبی
ثالث تمام اولدی

ACAD. LUGD. BAT. BIBL.

evlerine gitdiler ve pâdişâhıŋ fermânı ile mahfûz olup evvelkiden ziyâde düşmanlar üzerine ʿizzete ve havfa mukarrûn hükmü var idi

evlerine gittiler. Kralın buyruğuyla korundukları için, düşmanları onları eskisinden daha çok güçlü görüp korkmuştu.

19*Ve hîç kimseden kendi milkinden kovulmazlar idi illâ herkes tahrîr üzere kendiniŋ olanı aldı şöyle ki bir kimsede onlarıŋ bir şeyʾi var idi ise onlara ʿazîm korku ile geri vėrirlerdi çün Allahü'l-Ekber onlarıŋ halâsı içiŋ ʿazâmetli işleri tekmîl ėderdi

*19*Hiç kimse kendi mülkünden kovulmadı. Herkes yazıldığı gibi kendinin olanı aldı. Şöyle ki bir kimsede başkasının bir şeyi varsa onları büyük korkuyla geri veriyordu. Çünkü yüce Allah onların kurtuluşu için büyük işleri tamamlıyordu.*

20*İsrâʾėliŋ hallâsı ebedî zamâna dek mütebârek olsun âmîn

*20*İsrail'in[+] kurtarıcısı sonsuza dek yücelensin* Amin.*

+Burada sözü edilen Hz. Yakup(A.S.) ve soyudur.

*Bak. Mez. 41/13

Şemʿon yaʿnî Makâbbî sâlis tamâm oldu (1665)

Kitâb-ı Şemʿon yaʿnî Makâbbî sâlis tamâm oldu

mim (1664).

"*Finitu'ogus totu*
A.D. 27/17 Dezembre 1664"
(İ.S. 27/17 Aralık 1664'te bitti.)

• Turksche Boucken(2102-13) Museum Meermanno

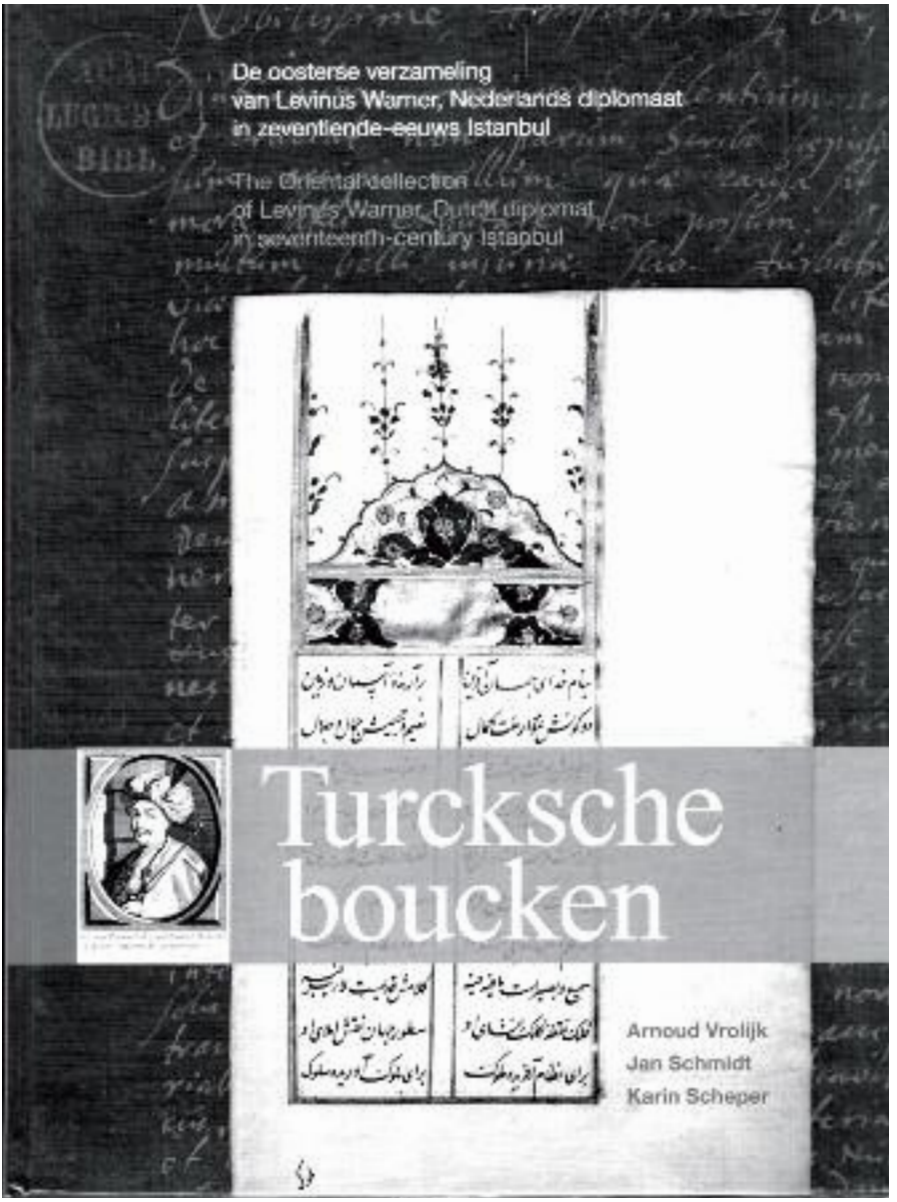

16 Aralık 2012 - 03 Mart 2013 Hollanda'nın Meermanno Müzesince bastırılan 17. yy Türkçe Kitaplar serisi kataloğunun ön sayfası.

• Turksche Boucken(2012-13) Museum Meermanno

9

Solda resmini gördüğünüz kitabın **85. sayfasında** aşağıdaki not düşülmüştür:

"Osmanlıca-Türkçe İncil(Bible) tercümesi: L. Warner'in inisiyatifiyle sultanın baş tercümanı Ali Ufki Bey(Albertus Bobowius) tarafından yapılmıştır. Katalaog No.: Or. 390".

Resimde görülen ayetlerin bugünkü Türkçe revizyonu ise 2003 yılında ilk kez çevrilen "Gizlenen Kitaplar" da geçiyor(Bkz. S.1939). (Bkz. bu kitabın S. 1115; I. Mak. B. 16/3-9).

• Turksche Boucken(2102-13) Museum Meermanno

Bu Kataloğun 87. sayfasında Paris'te 1827 yılında bastırılan İncil'den şöyle bahsediyor:
"Bobowius's complete Bible translation was not published until 1827, in Paris, in an edition revised by the French Orientalist Daniel Kieffer." (878 B 9).

Türkçesi: Fransız Oriyantalist Daniel Kieffer tarafından revizyonu yapılan, Bobovski'nin (Ali Ufki Bey) **komple İncili**, Paris'te 1827 yılına kadar yayımlanmamıştı... Peki ama; bu revizyonu açıp baktığımızda, yukarıdaki kitabın **85.** sayfasında resmi görülen metinlerden hiçbirinin Paris'te yayımlanan bu kitapta olmadığını görüyoruz. Öyleyse bu İncil'e '*Komple İncil*' (Bütün kutsal Metinler) tercümesi demek ne derece doğrudur?

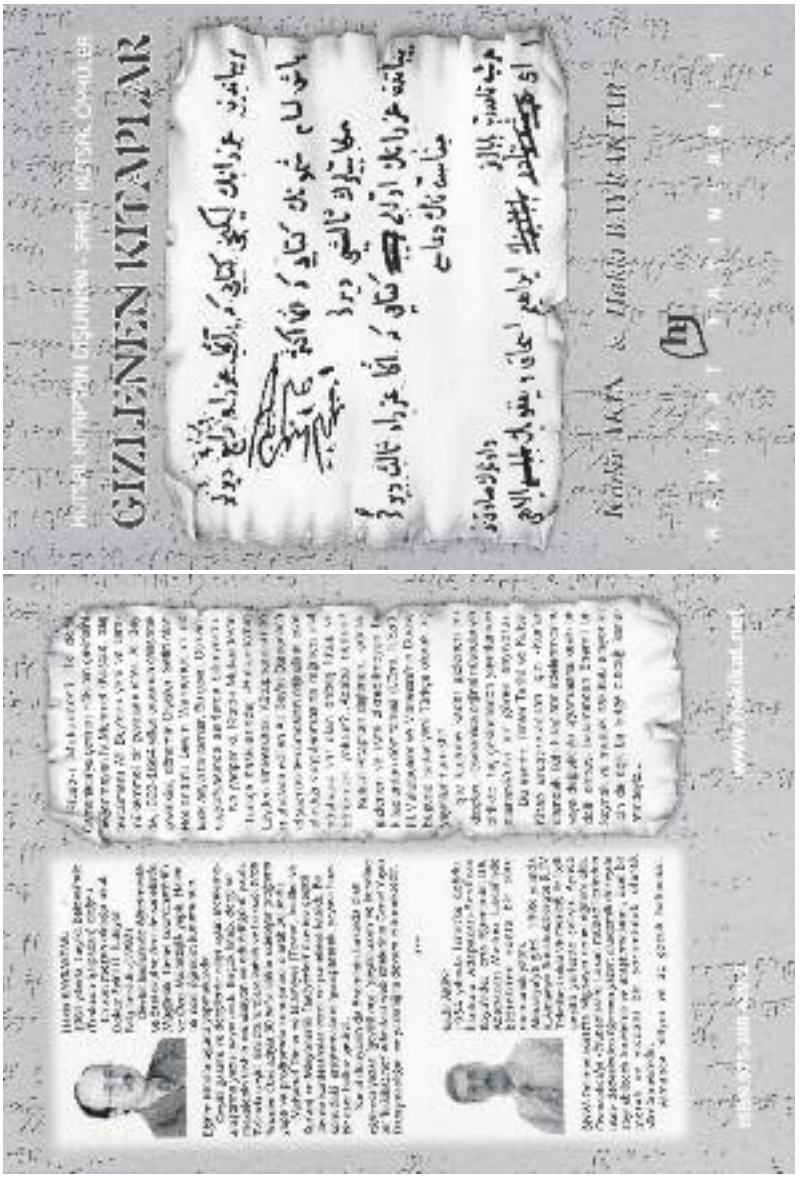

Ali Ufki Bey'in 1664 el yazması taslağından, önce daktilo ile 1989/90 yılında transkripsiyonu yapılan ve sonra sadeleştirilerek Haz. 2003 yılında İstanbul'da Ayyıldız Matbaacılık Ltd. Şti. tarafından bastırılan Apokrafiler Kitabı'nın ön ve arka kapağı.

CATALOGUS
CODICUM ORIENTALIUM
BIBLIOTHACE ACADEMIAE LUGDUNO-BATAVAE
Litt. Orient Prof. Ordin. et Interprete Legati Warneriano
LUGDINI BATAVORUM APUD LL.

P. 98 Thelogia christiana.

h. LIBRI TURCICI

MMCCCCIII. (Cod. 391 Warn.)

Versio Turcica Veteris et Novi Testamenti, sine libris apocryphis, cujus auctor est Haki, teste annotatione, quam Ali Bey, ipse quoque versionis Turcicae auctor, ad calcem libri Regum scripsit: "Haki Scripturam Sacram in sermonem Turcicum ex Hebreico traduxit, non aperte nec plane, sed obscure et intricate, dum verbo verbum reddidit et hoc quoque male, sine constructione genuine, ut pene Turcicum Talmutum putes".

Constat Codex tribus fasciculis, quorum
A. continent partem primam ad finem libri Regum,
B. reliqua Veteris Testamenti,
C. Novum Testamentum. Hoc in fine est mutilum.

MMCCCCIV. (Cod. 386 Warn)

Pars ejusdem versionis, quae abrupte desinit in libro Regum.

Adversaria historici argumenti olim cum hac versione eodem fasciculo juncta, nune collocavi in Cod. 384, infra describendo inter Warneriana.

MMCCCCV. (Cod. 390 Warn.)

Versio S. Scripturae cum libris apocryphis annis 1662-1664
facta ab Ali-Bey, "Levini Warneri cura, expensis et auxiliis", ut ad calcem Evangelii Johannis annotatur. Hanc versionem, reyisam scilicet, typis expressit **Sociates Biblica anno 1827 Parisiis, exceptis libris apocryphis**. Singuli libri habent notam anni et diei quo translate sunt. Interdum observatio additur, ut in fine libri Baruch: "Hune Beza habet et Tremellius. Papistae non ediderunt".

P. 99 Thelogia christiana.

Continet Cod. 390
A. Vetus Testamentum. Desunt pars major Ezrae et Ezechielis. Liber Josuae seguitor Nehemiam.
B. continent libros apocryphos,
C. Novum Testamentum.

MMCCCCVI. (Cod. 1101 Warn.)

Nitidum apographum versionis Ali-Bey, quod vero non liberum est ab erroribus et omissionibus. Constat 6 fasciculis:
A. continet Pentateuchum,
B. libros historicos,
C. libros poėticos,
D. Prophetas,
E. libros aposcyriphos,
F. Novum Testamentum totum.

MMCCCCVII. (Cod. 1117 a Warn)

Ejusdem versionis eademque manu liber Jesajae, Additamenta ad Esther, Daniel et 3. Maccab., 3. Ezra et tandem Indices.

S. 1940: Latince Belgenin Türkçesi

ORIENTALIST KATOLOGLARIN KODLANMASI
AKADEMİST KÜTÜPHANE LUGDUNO-BATAVEA

Orientalist Ord. Edebiyat Profesörünün, Büyükelçi
Warner(?-1664)
Sunuş: LUGDINI BATAVORUM APUD LL.
Hristiyanlık Teolojisi
h. Türkçe Kitaplar

MMCCCCIII. (Cod. 391 Warn.)

Haki'nin(Yahya bin İshak) Apokrafisiz olarak yazdığı Eski ve yeni Ahit versiyonlarıdır. Bu kitaplara yakından tanık olan tercüman Ali Bey, Eski Ahit'in Krallar kitabında bir ayetin altına şu notu eklemiştir: "*Haki kutsal yazıları İbraniceden Türkçe'ye(Osmanlıca) çevirmiştir (kolayca anlaşılabilir olmayan alelade bir çalışmadır) ve kelime kelime tekrarlayıp kötü olmuş, başlıksız ve tabii bağlantıları olmayan neredeyse anlaşılması zor bir Talmut niteliğindedir."* Bu kitap 3 Fasikülden oluşmuştur:
A. Krallar kitabının birinci bölümünden sonuna kadar, B. Eski Ahit'in sonu ve C. Yeni Ahit'i teşkil ediyor(Her ne kadar bazı yerleri parçalanmış olsa da..)

MMCCCCIV. (Cod. 386 Warn)

Aynı versiyonun Krallar Kitabı'nın, sonu aniden kesilen bir parçasıdır. Tarihi sebepler kaidesine karşı, bu versiyon aynı Fasiküller ile bağlanmış olmasına rağmen Cod 384'te yer alır. Yani Warner'in altta devam eden sırasına göre…

MMCCCCV. (Cod 390 Warn.)

Bu Kutsal Kitap versiyonu Ali Bey'in, Yuhanna İncili'nin bir ayeti altında yazdığı nota göre: "Lewin Warner'in desteği ve masrafını karşılamasıyla*."* 1662-1664 yılları arasında, kendi el yazısıyla yapmış olduğu bir tercümedir ve Apokrafileri de kapsar.

Bunun revizyonu 1827 yılında, İncil Şirketi tarafından
Paris'te Apokrafisiz olarak bastırılmıştır.

Ali Bey'in bir çeviri kitabındaki nota göre, çeviri tarihi ve günü bellidir(3. Makabeliler / Şimon'un kitabı. Sayfa 209: 27 Aralık 1664). Baruk Kitabı'nın sonundaki nota göre ise şöyle yazıyor: "*Beza ve Tremellius da vardır. Papalık bunları yayınlanmasına izin vermemiştir."* Bu Kodex 390'ın içeriği: A. Eski Ahit; Esra ve Hesekiel'in büyük bir bölümü yoktur. Yeşu Kitabı'nı Nehemya takip ediyor, B. Apokrafiler vardır. C. Yeni Ahit(İncil).

MMCCCCVI. (Cod. 1101 Warn.)

Ali Bey'in çevirisinin muhteşem bir kopyasıdır. Ne yazık hatalardan kurtulmamış ve izahattan yoksundur. 6 fasikülden oluşur:
A. Tevrat
B. Tarihler
C. Şiirsel kitaplar
D. Peygamberlik kitapları
E. Apokrafiler
F. İncil

MMCCCCVII. (Cod. 1117 a Warn)

Aynı çeviriden ve aynı çeviricinin elinden çıkmış olan bunlar var: İşaya, Ester'in kitabına bir katkı(veya ek), Daniel ve 3. Makabeler, 3. Ezra ve sonunda içerik dizinleri, başlık?
Ayetler=calx? Bir kitabın sonunu veya onun başını gösterebilir.

Ali Bey'in Latince Mektubu

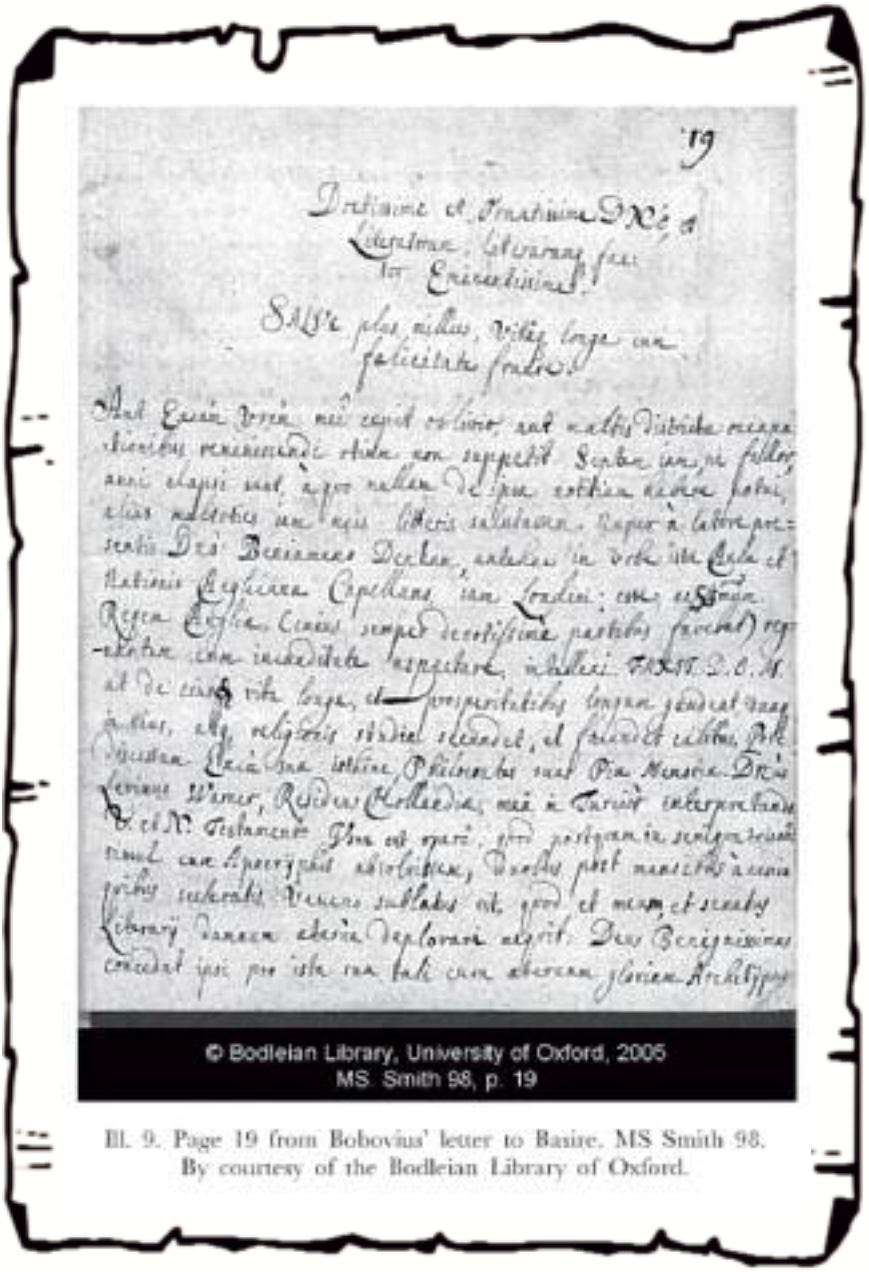

Ill. 9. Page 19 from Bobovius' letter to Basire. MS Smith 98. By courtesy of the Bodleian Library of Oxford.

ALİ Bey'in (Bobovius) kendi el yazısı ile Mr. Basire'ye Latince yazdığı orijinal mektubu. İngiltere'de Oxford Bodleian kütüphanesindedir. Alttan yukarıya doğru 4. satır soldan 3. kelime **'*Apocryphis*' olarak okunabiliyor.** Ayrıca Latince **Turcier** olarak 17.yy da **'Türkçe'** kelimesini kullanması çok ilginçtir.(Bkz. Kaynak; kitabın 6. sayfasında geçiyor.)

Ali Bey'in Latince Mektubu'nun Türkçesi

- Latince aslının İngilizceye çevirisinden sadeleştirilmiştir -

(Londra'ya gönderilen bu mektubun adresi yazılı olmayıp sahibinin eline ancak iki yıl sonra ulaşır.)

(S.19) ***B****eni Londra'dan yüreklendiren çok saygıdeğer ebedi Lord hazretleri; kutsal Teoloji, Eczacı ve doğuyla batı dilbilimcisi Dr. İsak Basire. Edebiyat dünyasında ve öğrenciler içinde en seçkili, bilgili Lordum. Bin defa huzurla var ol.*

Birçok büyük meşguliyetler içinde olduğundan, beni unutmadığını biliyorum. Yanlış hatırlamıyorsam yedi yıl çok çabuk geçti ve senin hakkında hiçbir şey duymadım. Bundan ötürü bu mektupla seni selamlıyorum. Geçenlerde muhabirlerden mevcut durumu öğrendiğime göre çok saygıdeğer İngiliz kralının ulusal mahkemesinin daimi sadık Kaplanı(Papaz) Mr. Benjamin/Denham, şimdi Londra'da kraliyet adetlerine göre sizi görmekten çok memnun. Büyük ekselansları ve yüce Tanrı onu ona kavuşturdu. Çok uzun bir ömürle, çok huzurlu bir yaşam geçirsin. Onun da krala sevgiyle bağlılığını arttırsın ve coşkuyla ateşli vaizliğini sürdürsün. Onun gidişinden sonra büyük Hollanda diplomatı Sn. Lewin Warner'i anılarımızla ve saygıyla yad ediyoruz. O bana Eski ve Yeni Ahitle birlikte ***Apokrafiler****'in Türkçe****(Turcier)*** *tercüme edilmesine çok yardımcı oldu. Ve ondan iki ay sonra da bilinmedik bir kriminal vakayla zehirlenerek öldürüldü. Bu kayıp bana olduğu kadar edebiyat dünyasınadır ki daima ardından ağıt yakılmaz. Çünkü bu hayırsevere Allah, büyük işleri için ebedi bir ün vermiştir.*

(S.20) Benim orijinal tercümelerimle diğer Türkçe(Osmanlıca) tercümeler, Leiden akademisine gönderilecek ve bu emaneti saygıdeğer ekselansları ***Jakobus (Yakup) Golius*** *koruyarak gereğini yapacaktır. Bunlar topyekün yeniden gözden geçirilmek ve* ***Theodor Beza****'nın Latince çevirisinin yorumunu daha da çok netleştirmek niyetiyle oldu; ama kader başka türlü tecelli etti..! Yine de bazı işaretler ışığında, nur yoluna ihtiyacımız olduğu gerçeği; hakikat ve hayat yolunda çok bariz bir şekilde parlayacaktır. O bu şeyleri daha teferruatlı bilmek için yapmaya karar verdi. Ben de ona imanı güçlü kılmak için geldim. Şöyle ki öncelikle iman büyük teşvik gerektirir. Ben kendimi sizin yüce göreviniz için adadım ve bu hayırseverliğinizi taşıdım. Size söylemek istiyorum ki eğer ben burada sizin için birşey yapmış isem, buna söylenilecek birkaç cümle daha eklemeden geçemem. Sizin için yapılan büyük ilgi ve hizmetkârlık işlerimle bellidir. İtiraf etmeliyim ki Ekselans büyükelçi Thomas Bendisch'e; mahkemeye (iyi dileklerimi iletmek için) bu büyük bir fırsat olacaktır. Ben kesinlikle bu iyiliği unutmam ve her zaman onu hatırlarım. Ah! Ben bunu öderim ve aynı şekilde müteşekkir olurum. Uzun bir zaman için gönderilen bu mektuba veda ederken, size sağsalim gelmesini dilerim.*

*27/**17 Ağustos 1666***

İstanbul Pera'da yazıldı ve bu şekilde benim ismimle veda ederek, benden sonra özellikle çok nazik Peder Samuel Rogerus'a… (teslim edildi.)

Daima sizin mütevazi ve kibar ***Albert Bobowski****'niz.*
Dil üstadı."

Ill. 2. Jacobus Golius (1596–1667), anonymous copperplate, 17th century. By courtesy of the *Iconografisch Bureau*, The Hague.

Prof. Yakobus Golius'un Portresi: 1596 - 1667 Ali Bey'in emanetlerini(Eski Ahit, Yeni Ahit ve Apokrafilerden oluşan tüm külliyatı ile birlikte; Haki'nin Eski Ahit el yazmalarını da) koruyacak olan teolog. Arapça ve İbranice bilen matematikçi akademisyen/Leyden-Hollanda.

408 b sayfasından 409 a sayfası olarak, kitap ciltlenirken sayfalar tamammış gibi numaralandırılmış...

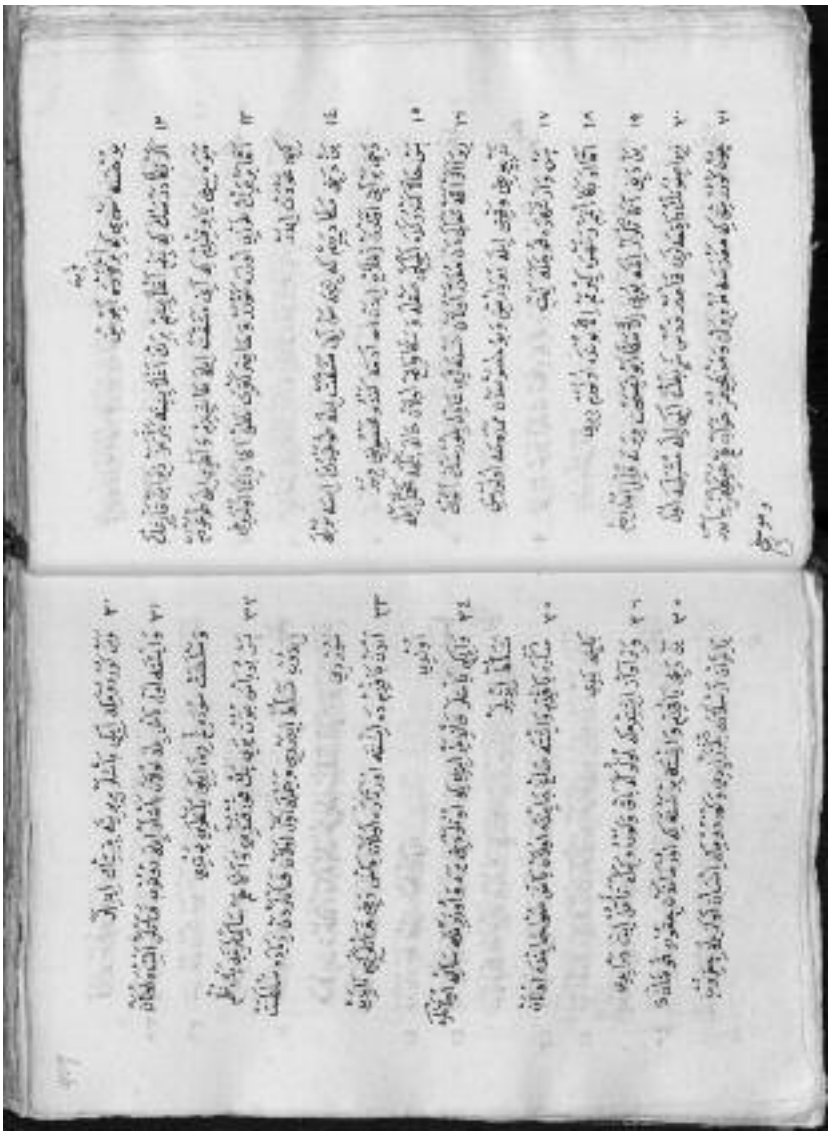

Bkz.: Yukarıdaki 408 b sayfasının son ayeti: **10. Bab 21**. Bunun devamı olması gereken 409. sayfada 22. ayet olarak devam etmesi gerekirken; 30. ayet olarak devam ediyor. Oysa bu **11. Bab'ın 30.** ayetidir... Arada kalan **10: 22'den 11:29'uncu ayete kadar olan bölümler 1665 temiz el yazmasında noksandır.**

Örnek: Eklesiyastikus(Kilisenin Kitabı) I. Bab 1-9

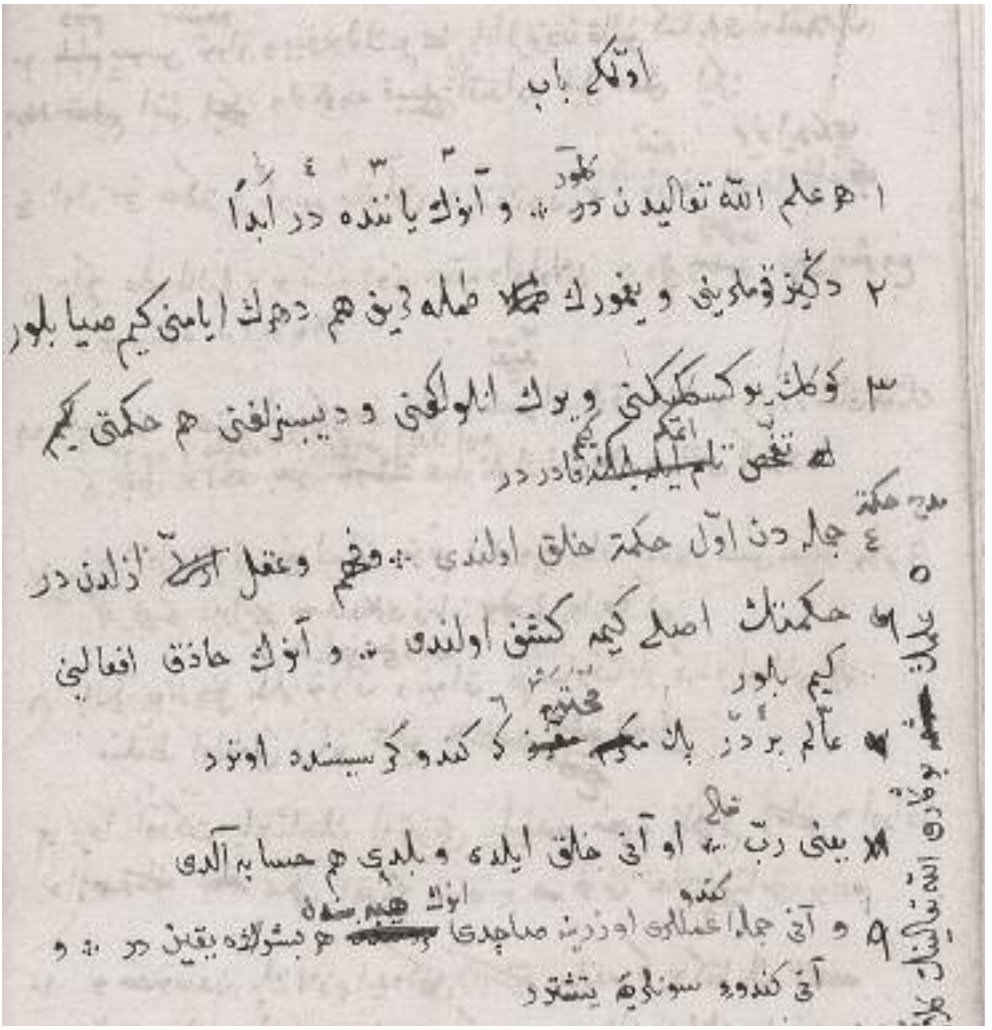

1664 Ali Bey'in kendi el yazısı ile yazdığı metinden bir bölüm

Ekl.1/1 Her ilim Allah Teʾâlâdan gelir ❊ ve ònuŋ[2] yanında[3] dır[4] ebeden...

" 1/4 Cümleden evvel hikmet halk olundu ❊ ve fehim ve ʿakl evveldendir...." ....

" 1/9 ve ònu̯ cümle kendi âʿmâlleri üzerine saçdı ònuŋ hibesinden her beşere yakındır ❊ ve òŋu̯ kendiyi sevenlere yetişdirir."

Sol sayfada gördüğümüz örnekten anlaşılacağı üzere Ali Bey çevirdiği "kitapta her ne gördü ise işaretlemeye çalışmıştır. Örneğin Ekl.1/ Her ilim Allah Teʾâlâdan gelir ❁: Burada gördüğünüz noktalı yıldız şeklindeki işaret, büyük olasılıkla Ali Bey'in çevirdiği kitapta bulunan ve cümle sonları ile ayet başlarını gösteren işaretlerdendir. Biz de bundan esimlenerek bu çeviride ayet numaralarının yanına 1*, 2*, 3*... gibi yıldızlı numaralandırma yaptık.

Yandaki ayetin devamında: ... "ve ȯnuŋ[2] yanında[3] dır[4] ebeden..."

Burada olan 2, 3, 4 gibi işaretler bir dip not işareti değildir. Bu Ali Bey'in çalışma tekniği ile ilgili olan numaralandırma şeklidir. Yani çevirdiği kitapta kelimeler kaçıncı sırada ise Ali Bey bunları aynen olduğu gibi tercümesinde numaralandırmış ve Türkçe/Osmanlıca'da dil akışı ile gramerine göre nereye gelecekse oraya yerleştirmiştir. Bazen bu numaralar 6, 4, 8 gibi Osmanlıca'da sıra numarasına uymuyor. Bu da bizim tezimizi destekler niteliktedir. Bkz. S.471 Ali Bey'in 1664 el yazması 20. ayette 1, 2, 3, 4 ... sıralama numaraları.

Ali Bey bu çevirileri titiz* bir şekilde Grekçe'den+ çevirmiş ve temiz kopyasını yazmanlarına yazdırmıştır. Bu yazmanlar Osmanlıca öğrenen yabancılardan olabilir. Örneğin 3. Ezra kitabının başında şöyle bir Fransızca not vardır: Bkz. Sayfa 1317 - ***Le 3. Livres d`Esdras***(S. 342/Orj.1665); bunu gibi S.1444'te de aynı nota benzeyen ***Le 4. Livres d`Esdras.***(S. 376/Orj.1665). Bu kadar güzel Fransızca el yazısı yazan 17 yy.'da İstanbul'daki Fransız okulunda**(Ecole des Jeunes des Langue)** yetişen kâtiplerden biri olabilir. Bunlar küçük yaşta gelip çok güzel Osmanlıca okuyup yazmayı ve konuşmayı öğreniyorlardı. Ama her ne kadar Osmanlıca öğrenmiş olsalar da Ali Bey kadar usta değildirler. Buna kanıt 1665 kopyasında yapılan hatalar gösterilebilir. Bkz. S.1950.

Ali Ufki Bey çevirilerinde; çevirdiği kitap veya kitaplara uygun olarak(Eski Ahit-Yeni Ahit) aynen aslındaki gibi cümleler kurmaya özen göstermiştir. Yani Kutsal Kitaplarda veya Kur'anda olduğu gibi birçok cümleleri nesir değildir. Nazım olarak cümlelerdeki hece ve kafiyeleri aynen Osmanlıca'ya çevirirken aktarmıştır. Bugün "Çağdaş Çeviri" dediğimiz KM çevirilerinde bu inceliği ve özeni göremiyoruz. Ekseriya düz yazı olarak Türkçe'ye çevrildiğinden, Kutsal Yazılara özgü anlatımından uzaklaşmıştır. Oysa ki **Kutsal Yazılar'ın kendine özgü bir anlatım dili ve uslübu vardır.**

Ayrıca Ali Bey; yaşadığı devre göre -kurduğu cümle sözcükleri ve yapılandırması iledaha ileri modern Türkçe kelimeler kullanmıştır. Bu da 17 yy. da edebiyatımıza ilk modernleştirmeyi Ali Bey'in getirmiş olduğuna işaret ediyor.

Ali Bey'in 1664 el yazmasında yazdığı bazı Latince notlar ise kendisinin özel notlarıdır. Çevirilerini IV. EZRAKitabı dışında Latinceden yaptığını kanıtlamaz. Ama Latince kitaplardan da yararlanmadığını ispatlamaz.

*Eklesiyastikus kitabı 26/16'ıncı ayetinde behâ kelimesi geçiyor. Bu kelimein Latince Vulgata'da behâ olarak geçtiğini göstermesi Ali Bey'in ne kadar titiz çalıştığını gösteriyor. Bkz.http://www. nisanyansozluk.com/?k=paha; behâ.

+bkz. S. 1255, 1257 ve 1259; II. Mak. 11/21, 30, 33 ve 39. Grekçe Diyoskorinti(Diyoskoros) ve Ksanitiko(Ksantikus) kelimeleri aynen eski Yunanca'da okunduğu gibi bırakılmış; eski Yunanca'dan çevrilen Almanca ve diğer çevirilerde de bu kelimeler Grekçede okunduğu gibi kalmıştır.

Osmanlıca Harflerin Özel Latin Transkripsiyon Harfleri

OSMANLICA HARFLERİN LATİN TRANSKRİPSİYON HARFLERİ İLE KARŞILIĞI

üstüne üç noktalı ce	se	te	be / üç noktalı pe	elif
ج چ – c, ç	ث – s	ت ة – t	ب پ – b, p	ا – a, e
re	zel	dal	he	ha
ر – r	ذ – z	د – d	خ – h	ح – h
dad	sad	şın	sin	ze
ض – d	ص – s	ش – ş	س – s	ز – z
fe	ğayn	ayn	ze	te
ف – f	غ – g, ğ	ع – a, '	ظ – z	ط – t, d
mim	nun	lam	kef	kaf
ن – n	م – m	ل – l	ك ک – k, g, ğ	ق – k
nef'veya sağ'nef	ye	lâmelif	he	vav
ڭ – ŋ, g	ي – y	لا – la	ه – h	و – v
üstte çizgi:	altta çizgi:	lâ	e	hemze
آ – a, e	إ – i, ı	لا – lâ	آ – e, a	ء – '

Klasik daktilo ile yapılan transliterasyonlarda hemze ve ayn harfleri yerine (') jşareti kullanıldığından kelimeler karıştırılabiliyordu. Bilgisayarla yapılan bu transliterasyon harfleri ile bu karışıklığın önüne geçilmiştir.

Örneğin: ʿ**Âlim** zabtcı kendi kavmini **te**ʾ**dîb** eyler ʿ**âkil** âdamıŋ beğliği müdebber olur.

Yukardaki ʿâlim ve ʿâkil kelimelerindeki tırnak(ʿ) işareti '*ayn*' harfini işaret ediyor, teʾdîb kelimesindeki ters tırnak (ʾ) işareti de '*hemze*' harfini gösteriyor. Klasik daktilo ile yapılan transliterasyonlarda ikisi de (**'**) işareti ile yazıldığından karışıklığa neden oluyordu. Alttaki örnekte 'anâ' kelimesi ona manasını verir. Digital transliterasyon örneği aşağıdadır.

Allah deyin**(dėyĭn)** her kim ol evvel anâ**(ȯna)**,
Her işi ihsan eder Allah anâ**(ȯna)**.
Allah adı olsa her işin önü,
Hergiz ebter olmaya anın**(ȯnuŋ)** sonu.

Özel latince transliterasyon harflerinin yararı

Örneğin elifin altında çizgi olursa bunu i harfi olarak okumak gerekiyor. Ama eğer bu kelime Osmanlıca idelim = bugünkü "edelim" kelimesi ise bunu i harfi ile değil de noktalı ė olarak yazarsak hem o kelimenin bugünkü etmek(yapmak) kelimesi olduğunu ve hem de az çok Osmanlıca'da nasıl telaffuz edildiğini anlamış oluruz. Böylece Türkçe'ye uygun olmayan manasız birçok kelimeler yazmaktan kurtuluruz.

Kurallar

Aynen bunun gibi Osmanlıcada içun kelimesi = bugünkü 'için'(için) kelimesi ise; bunu da virgüllü i̯ ile yazdığımızda bu kelimenin telaffuzunun içun olduğunu anlamış oluruz. Daha bunun gibi birçok örnekler var; örneğin: Osm. iyu(eyu)= íyi̯(eyi̯), kendu= kendi̯, altun=altı̯n, zeytûn=zeytı̯n, ana(ona) =ȯna, ȯnı=(onu)ȯnu, kuzi̯(kuzu) =kuzu̯, gibi binlerce... **Bu transkripsiyon harflerini Türkçe, Arapça ve Farsça gibi kelimelerin eklerinde kullanmaktan vazgeçersek; birçok transkripsiyon harflerini boş yere kullanmamış oluruz.** Yani Osmanlıca eki=dur ile biten kelimeleri günümüz Türkçe ekinde olduğu gibi 'dir" ile yazıyoruz. Örneğin '*yeri**dur***' olan kelimeyi 'yeri**dir**' şeklinde yazmak gerekiyor. Ayrıca transkripsiyon harflerinde 'şapka'**(^)** bulunmayan bazı kelimelerin Türkçe kökenli kelimeler olduğunu anlarız. Zaten **Türkçe kelimelerde ve eklerinde şapkalı â, û, î kullanılmıyor**. Yalnızca ŋ(ŋ), ḡ ve ğ harfleri kullanılıyor.

Bazı eski Türkçe kelimeler: Örneğin **dağ** ve **doğa** kelimeleri Osmanlıca *dal* harfiyle değil de çoğu kez *tı* harfiyle yazılıyor. Çünkü eski Türkçe'de **ṭağ** ve **ṭoğa** olarak söyleniyor. Böyle kelimeler transliterasyonlarda karışıklığa neden olmaması ve daha iyi anlaşılması için modern Türkçe'de kullanıldığı gibi yazılmıştır. Yani Digital transkripsiyon harflerini kullanarak transliterasyon yapılmıştır. Böylece kelimelerin daha iyi anlaşılması kolaylaşmıştır.

Ünsüz(sessiz) harflerle yapılan bazı örnekler

Ġazab, günâh, râhat, zamân, vilâyet, beni, herkes, gelmek, şehvet, dėdi, vėrmek, biŋ, baba, baŋa, dost, son, soŋra, bâkî, beri, için, kendi, toz, yok, göl, kül, gök, görmek, yavuz, durmak, karşî, konak, durmak, yalıŋız, gibi...

Ünlü(sesli) harflerle yapılan bazı örnekler

ʿadem, âdem(*Adam*), âdil, ârif, efzal, emlâk, ėy, ey(yazılışa göre), ėderim, öŋümde, altı̯n, ayrî, ȯŋa, oŋa(yazılışa göre), ȯnu̯(telaffuzu '*anı*'), oğul, ʿömür, ısınmak, ırlamak, isim/ism, olmak, ana, oğul, kilēr gibi...

Ama tüm bunlarla birlikte tam anlamıyla geçerli bir genel kural yoktur... Çünkü Osmanlıca'nın kendine özgü bir telaffuzu vardır. Bunlar ancak kendi lisanı ile okunduğunda daha çok değer kazanır.

Osm. i ve î olarak yazılan; ama Türkçe'de e olarak okunan noktalı **ė** ile yazılır; **g**ėce gibi...
Osm. â olarak yazılan; ama Türkçe'de e olarak okunan çizgili **ē** ile yazılır; kil**ē**r gibi...
Osm. gef veya kef harfi Türkçe yumuşak g veya **ḡ** ile yazılır; **g**elin, gö**ḡ**ercin gibi...
Osm. Arapça ġayin harfi Türkçe'de ġ ve ğ ile yazılır; mesela **ġ**azab, a**ğ**aç gibi...
Osm. kısa a veya e olarak yazılan; ama Türkçe'de i olarak okunan **í** ile yazılır; **íy**i, g**íy**mek...
Osm. û olarak yazılan; ama Türkçe'de i olarak okunan noktalı **i̇** ile yazılır; içi̇**n** gibi...
Osm. u olarak yazılan; ama Türkçe'de ı okunan **ĩ** ile yazılır; altĩ**n** gibi...
Osm. Osm. nef veya sağır kef harfi **ŋ** olarak yazılır. (kelime sonu bazen ğ; eğ gibi...).
Osm. â veya a olarak yazılan; ama Türkçe'de o olan noktalı **ȯ** ile yazılır; **ȯ**na gibi...
Osm. î veya i olarak yazılan; ama Türkçe'de ü olan **ű** ile yazılır. Mesela sürî: sür**ů**=sür**ű**.
Osm. î veya i yazılan; ama Türkçede u okunması gereken kelimeler **u̯** ile yazılır; kuz**u̯**, ȯn**u̯** gibi...

ʿ = **ayin(ayn) ع** (Osmanlıca sesli harf) Türkçe transkripte görünen işaretle kullanılır
ʾ = **hemze ء** (Osmanlıca sesli harf) Türkçe transkripte görünen işaretle kullanılır.

Osm. uzun **î**, ama Türkçede e okunan harfler çentikli **é** veya noktalı **ė** ile yazılır. élçi gibi. Osm. **u**, ama Türkçede kelime sonuna gelerek **e** okunan bazı harfler virgüllü **i̯** veya virgüllü **e̯** ile yazılır. Örn.: **díye̯**(deyu) veya dėyi̯=díyi̯ gibi. Bunlar bugünkü Türkçede '*diye*' okunur.

âdam, b**â**b**â**, b**â**ğçe, ber**â**ber, bin**â**, hub**û**r, sür**û**r, sül**û**k, lüt**û**f, süt**û**n, vüc**û**d, cevab, ref**â**h, tekrar, z**ô**r gibi bazı kelimeler; Türkçe telaffuzu, kullanma özelliği göz önüne alınarak, şapkasız olarak**(^)** yazıldı. Arapça/Farsça şapkalı olduğu göz ardı edilmemeli..!

Kuds-i Şerîf = Kuds Şerîf veya Kuds ü Şerîf metinlerde üç çeşit yazılışı vardır.
Not: Kur'anda ve Tevratta birçok defa geçen ʿ**Alâ Külli Şey**ʾ**in Kâdir** ifadesi Apokrafilerde en az 26 kez geçmektedir.

1665 temiz kopyasında kâtibin bazı hataları(Cod 1101 Warn.):

Ref.(Osmanlıca Met.Yeri)	**Eksikler**
Hik. Süleyman 2/7 ı**t**yâb	t'nin çizgisi yarım kalmış
" " 5/19 **c**ebesi	**c**'nin noktası eksik
" " 10/12 **ġ**araz	**ġ**'nin " "
Tob.13/13 taʿzî**z** değil	taʿzîr(z değil **r**/noktasız olmalı)
Ekl. 17/1 **t**oprağa(II.k.)	**t**'nin çizgisi noksan
Ekl. 35/12 **k**atında	**k**'nin altında çizgi var?
Ekl. 37/29 **b**ereket	**b**'nin noktası eksik
Ekl. 50/27 te**b**ârek	**b**'nin noktası eksik
I.Mak. 2/12 **c**ümleyi	**c**'nin noktası eksik
I.Mak.10/88 Yû**nâ**tan	**nâ** eki unutulmuş/eksik
I. Mak. 9/60 müteâ**k**ıd	**k**'nin iki noktası eksik
II.Mak. 14/12 **ş**erîfi'l-bân	**ş**'nın üç noktası eksik
II. Mak. 9/7 **t**afra	**tı** ile değil **t** ile yazılmış!?
III.Mak. 6/23 bunlar**n**ki	**n** fazla yazılmış
I.Ezr. 1/12 ten**c**ere	**c** nin noktası eksik
I.Ez. 5/39 **y**aşından	**y** nin altında iki nokta eksik
I. Ez. 6/15 **y**azdı	**y** nin altında iki nokta eksik
II. Ez. 1/30 günlerini**z**i	**z** nin noktası eksik
II.Ez. 6/13 zel**z**ele	**z** nin noktası eksik
II.Ez.10/21.'den 11/30.'a kadar eksiktir(Kayıp)	
II.Ez. 13/14 a**c**âyibât	**c**'nin noktası eksik

Kitapta Bu Kurallara Uymayan Halk/Avam Dilinden Bazı Kelimeler ve İmlâ Örnekleri

(Siyah **"Bold"** punta ile yazılanlar kelimelerin Osmanlıca telaffuzu veya yazılışıdır. Bunların Osmanlıca yazılışı için metine veya kelimeler listesine bakınız.)

ʿ**aht**(Türkçeleştirilmişi 't' ile): ʿahd(Arapçası 'd' ile), **anınçün**(onun için): ònuŋ içi̊n, artuk: artık, ʿ**araba**(Arapça); daha sonraki yy.'larda Osmanlıca ârâba olarak geçiyor, **ber-hoş**(ber: Farsça'da taşıyan, ürün veren, getiren anlamına geliyor): birr-i hoş(Osm./Tü.), bazen de bir hoş, **bıraġan:** bırağan(bırakan), **deyu:** diye(**díye̊**), **ėylik:** íyilik (bkz.Yer.Mek.63), **eyliğini**(bkz. Tü. ağız. sözl.; ör. S.731 Ekl.42/33,): **íyi̊**liğini, **ġaretile:** ġareti ile, **gücile:** gücüyle, **göndermedi̊ğiçi̊ŋ**: göndermediği için(bkz. I.Mak.13/18), **gėtdi:** gitti(bkz.III. Mak.2/18), **halâ-siçün:** halâsı için(bkz.II.Mak.3/37), **ihâlî:** ahâlî(ahali bkz. S.805 Baruh 1/14), **keffâret:** kefâret(Burada bazen vurgu için f üzerine şemme gelerek çift okutabilir), **sürûr**(bkz. Devellioğlu): sürur, **kendiŋe:** kendiye, **kendi̊leriçi̊n(kendůleri çün):** kendileri için(bkz.S.841 9.), **mesâlihile:** mesâlihi ile(bkz.II.Mak.4/11), **mihlet:** mühlet, **mühr**(mühür), **niçe:** nice, **olmağile:** olmak ile**, ònd**an(andan): ondan, **olduğuçi̊n**: olduğu için(bkz. I. Mak. 12/12), **varise:** var ise, **vechile**: vech ile, **yıkmağile:** yıkmak ile(Bak. Ekl. S. 761 47/5), **yoğidi:** yok idi(Bak.Ekl.51/10).

Osmanlıca yazıldığı şekliyle; ʿ**ahd**(ahit), ʿ**akl**(akıl), ʿ**ayb**(ayıp), **azl**(azil), **ecl**(ecil), **emr**(emir), **fısh**(fısıh), **fikr**(fikir), **kavl**(kavil), **lütf**(lütuf), **şehr**(şehir), **şekl**(şekil) ʿ**ömr** (ömür), ʿ**öşr**(öşür), **ecl**(ecil), **Mısr**(Mısır), **nasb**(nasip), **nezr**(nezir), **kabr**(kabir), **kavm** (kavim), **zulm**(zulüm) gibi kelimeler transliterasyonda böyle yazılmıştır: Herhangi bir kelimenin bir sonraki kelimesinin ilk harfi sesli harf olursa, ilk kelimenin bir önceki hece ile son harf birleştirilir ve aradaki harf kalkar. Örnekler: Ka**vm**ler **a**rasında, ka**vm o**lalar, lü**tf e**tti gibi... yazılmıştır.

Modern Türkçe'de '*giymek*' fiili, eski Türkçe'de *Kef* harfinin üzerinde çizgi olursa, transkripsiyonu **í** ile veya **ė** ile yazılıyor(g**í**ymek/g**ė**ymek). Burada kullanılan **í** veya **ė** harfi kelimenin Osmanlıcasının i değil de e olarak okunduğunu belirtir. Yani aynen eylik/eyulik kelimesinin **íyi̊**, **íyi̊**lik şeklinde yazıldığı gibi. Ama **bu kitapta söz konusu <u>transliterasyon</u>dur**; transkripsiyon değil. Örneğin okuyan kolayca anlasın diye transkripsiyonda Arapça tı harfiyle yazılan Tü. **ṭ**ağ kelimesini **dağ** olarak ve Ar dad harfiyle yazılan ḳa**ḍ**ā kelimesini transliterasyonda **kazâ** olarak yazıyoruz. Türkçe ya o, ya şu gibi eklerde a üzerinde şapka yoktur! Ama Arapça yâ Allah yâ Rahmân gibi kelimelerde â üzerine şapka konuyor.

Avrât - avret: Edep yeri, zaaf, kusur anlamına geldiği gibi '*kadın, eş*' anlamına da geliyor. Ali Bey metinde çoğu kez elif olmadan '*avret*' şeklinde yazmıştır. Transkripsiyonda Türkçeleşmiş şekliyle ʿ**avrat** alarak yazılmıştır.

Vav harfi bazen ve bazen ü olarak Farsça'dan geldiği gibi okunur: zaʿîf ü naîf = zayıf ve naif. Ayrıca transkripsiyon işaretleri, birbirine yakın fakat anlamları değişik olan kelimeleri birbirinden ayırd etmemizi sağlar. Örneğin: refiʿ: kaldırma, iptal vs.... âli: yüce(Bu kelimelerin Arapça yazılışı için kitabın sonundaki sözlüğe bakınız). Osmanlıca yazılışı ve imlası ile ilgili kelimeleri de bu sözlükte bulabilirsiniz.

Bazı Arapça kelimelerin aynı kökten gelmiş olmasına rağmen yazılışı aynı olup okunuşu tamamen birbirinden farklıdır. Örnek: **mu**ʿ**ayyi***(e)***n**, tayin eden, belirten anlamına geldiği gibi, Arapça yazılışı aynı olan, fakat okunuşu farklı **mu**ʿ**în** kelimesi yardım etmek anlamına geliyor.

KİTAPTA GEÇEN OSMANLI TÜRKÇESİ VE

BAZI ÖZTÜRKÇE KELİMELERİN KARŞILIKLARI

(En son enternasyonal Osmanlıca transkripsiyon kurallarına göre hazırlanmıştır. / Hiçbir lügatta bulunmayan Osmanlı Türkçesi tamlama ve kadim Türkçe kelimeler, olduğu gibi yazılmıştır.)

Bazı Kısaltmalar: **a**: Arapça, **Az. Tü.**: Azerbaycan Türkçesi, **e**: Ermenice, **t**: Türkçe, **a.t.**: Arapça-Türkçe, **a.f.**; f.a.: Arapça-Farsça veya Farsça Arapça, **y**: Yunanca, **T.Tü.a.s.**: Türkiye Türkçesi Ağızlar Sözlüğü, **fr**.: Fransızca, **i**: İsim, **İbr**.: İbranice, **fi**.:, fiil, **s.**: sıfat, **zf**.: zarf. , **C**.: '*cem'i*' çoğul, **Ç**: (Türkçe) çoğul, **it**.: İtalyanca, **zoo**. Zooloji

a أ , ع

abbak أَبَّاق (T.Tü.ağ. s.) : **1)** kel, saçsız, kabak **2)** *Arp. ,Abık'ın(kaçak köle/-ler) çoğulu; bkz.Yud.16/12:(Ali Bey: kaçkın kullar gibi.)*

abakı أَبَاقِي *(D.Lûgati't-Türk)*: bostan korkuluğu; bkz. Tü. **uyuk**: Yer. Mek. 69.ayet

ʿabd عبد (a.) : kul, köle

âbid عَابِدْ (a.) : çok ibadet eden, zâhid

ʿabûs عبوس (a.) : çatık kaşlı, asık suratlı

acîb عَجِيبْ (a.i) : hayret veren, şaşılacak şey

acâʾib عجائب (a.s) : acayiplik, tuhaf şey

aceb عَجَبْ (a.) : şaşırma, hayret..!

âcezʿ لَجْئَ (a.i) : **1.**kumdan yükselmiş tepe, **2.** eylem, iş

ʿâciz عاجز(a.) : güçsüz, yaşlı, düşkün

ʿâcil عاجل(a.) : acele

ʿacem(*m*)î عَجَمِي (a.) : acemi(Arapça bilmeyen, barbar, yabancı, özellikle İranlı/acemli)

ad اَدْ (t.) : isim, nam, şöhret, şan, itibar

âdâb آداب (a.): görgü, terbiye, usul

ada balıkları أطه بَلِقْرِي (t. zoo.): **1.** Amber balığı; **2.** balina(*Ada gibi büyük balık*)

adak اَنَاقْ (t.) : adak, adamak; adaklı = nişanlı

ʿadâvet عداوة (a.) : düşmanlık

ʿâdet عَادَتْ (a.) : usul, gelenek, görenek

ʿaded عدد (a.) : sayma, sayı

ʿaded u vezn عدد و وَزْن (a.): belli ölçüyle

Âdem ادم (a.h.i, İbr. ʾādamā אדמה toprak, Lat. Homo → adam) : Hz. Adem(A.S.); Cennette ilk yaratılan adam.

ʿadem عَدَم (a.i) : yokluk, bulunmama

ʿademü'l-mevt عَدَمُ اَلْمَوْت (a.i) : ölümsüzlük

ʿademi'l-mevt عَدَم اَلْمَوْت (a.i) : ölümsüzlük

ʿademi'l-mevt şeceri عَدَم اَلْمَوْت شَجَرِي (a.i) : -Cennetteki 'Hayat Ağacı': yaşam ağacı

ʿademullaha عَدَم اَللّٰهِ (a.):Allah'ın(*ademine*) yokluğuna, ölümcül olmasına

Âdemillah ادم اَللّٰهِ ((a.i.) : Allah'ın Âdemi

âdemî(*st*) آدَمِيسِي (a.):adamı(bkz.I. Ez.5/47)

ʿâdet-i kadîme عادة قَدِيمه (a.) : eski âdetler

âd-lü-âd اَدْ لُوْاَدْ (t.i.s.) : isim isim, adıyla

ʿadûvv عَدُو (a.i.c.):düşman, hasım, yağı

ʿâdî عَادِي (a.) : alışılmış, sıradan, basit

ʿâdil / ʿadl عَادِل / عَدْل (a.) : adaletli, adillik

ʿafv عفو (a.) : bağışlama, affetme

âfik آفِقْ (a.) : çok aptal, yalancı, iftiracı

âfitâb آفتاب (f.) : güneş, gün ışığı

âgâh آگاه (a.f) : haberdar, bilgili, bilinçli

âgânî/ugniyye أغَانِي (a.i.C.) : şarkılar

âgâz*(âğâz)* آغَاز (f.) : başlama, mübâşeret

ağleb أَغْلَبْ (a.) : daha galip

âğniyâ أَغْنِيَا (a.C.) : zenginler, ganiler

ʿağş ü nefş غَشْ وَ نَفْسْ (t.f.):yün, pamuk veya çar-çöp parçaları; kırıntı

âh آه (f.) : feryat, lanet

âh ü nâle آه وَ نَالَه (f.):ağlayış, figan, inleme

âh ü enîn آه وَ اِنِينْ (f.):için için inlemek, inim inim inlemek(bkz. III. Mak. 6/31).

ahâlî اهالي (a.i) : halk, insanlar

ʿâhât عَاهَاتْ (a.C.): eksilmeler, azalmalar

âhenk(*g*) آهنگ (f.) : uyum, vezin, ölçü

ʿâh(*i*)**t** / **ʿah**(*i*)**d** عاهَتْ / عهد (a.f.): ahit, yemin

ʿahd ü âmân عهد و أمان (a.) : barış güvenliği
ʿahd-i kavî عهد قوي (a.f.) : sıkı yemin etmek
âhir آخر (a.) : son, sonuç, nihayet, uç
âhir-eyyâm آخر ايّام (a.) : son günler
âhir-i ʿömür آخر عمر (a.) : yaşamın sonu
âhiret آخرة (a.i) : ölümden sonraki hayat
ahkâm أحكام (a.C.) : hükümler
ahlâk أخلاق (a.) : yaradılış, huylar; etik
âhmak أحمق (a.s) : aptal, budala
ahşâm اخشام (t.i) : akşam, güneş batınca
âhuvân(*in*) آهوان (a.i) : ceylanlar, âhûlar
âhvâl أحوال (a.z) : vaziyetler, oluşlar
ahvâl-i ʿazîme أحوال عظيمة (a.) : büyük olay
âhyânâ أحيانا (a. zf.): arasıra, vakit vakit
âhz/ahz/ahiz أخذ (a.s.) : alan, alıcı; ahz etme
ʿâʾide عائد (a.i.C: ʿâvâid - aidat): kâr, kazanç
ʿakab عقب (a.): ayak topuğu, iz, ard, peş
ʿâʾkab أعقاب (a.C.): bir şeyin hemen sonrası
ʿakâr/ ʿakârât عقار / عقارات (a.i.C.): gelir/-lirler
ʿâkibet عاقبة (a.) : ard, son, sonra
ʿâkar(*e*) عاقر (a.C.) : kısır, doğurmamış kadın
ʿakâret*(ukâret)* عقارت (a.i.): kısır, kısırlık
akdem أقدم (a.s) : ilk, önce, önceki, evveli
âkdâs/akdes أقدس/ أقداس (a.) : en kudsi
akçe أقچه (t.i) : Osmanlı gümüş parası
ʿakabince عقبنجه (a.i.c.) : son, nihâyetince
ʿâkib عاقب (a.s.) : diğerinin arkasından gelen
ʿâkibet عاقبت (a.) : ard, son, sonra
ʿakllâne عاقلانه (a.) : akıllıca
aklık اقلق (t.) : ak olma durumu, beyazlık
ʿakl-ı basîr*(basar)* عقل بصير (a.):akıllı, anlayışlı
ʿakl-ı nâkis عقل ناقص (a.) : aklı kıt
ʿâkibetiʾl-vukûʿad(*t*) عاقبت ال وقوعات (a.): sonra gelen olaylar
akrân أقران (a.) : aynı yaşta, yaşıt
ʿaks عكس (a.) : yansıma, tepki, dingil
ʿaksgen عكسگن (a.) : yansıma tipi
ʿakur عُقُور (a.) : **1.** kuduz, **2.** çok şerir
akvâ, ekvâ أقوى (a.s): en kavî, çok kuvvetli
âkvâl أقوال (a.C.) : sözler, kaviller
al ال (t.) : kırmızı
Allahüʾl-Ehad الله الأحد (a.): bir tek Allah
Allahü Ekber الله أكبر (a.i) : Büyük Allah
Allahüʾl-Ekber الله الكبر (a.) : Büyük Allah
Allahüʾl-Kuddûs الله القدّس (a.): Kutsal Allah
Allahüʾl-Müteʿâl الله المتعال (a.): Âlî Allah
Allah(ü) Teʿâlâ الله تعلى (a.i) : Yüce Allah
Allahüʾr-Rahmân الله الرحمان (a.):Acıyan Allah
Allahüʾr-Rahîm الله الرحيم (a.): esirgeyen Allah

ʿAlâ Küllî Şeyʾi Kâdir علىٰ كلّ شيء قادر (a.t.):
- Her şeye gücü yeten (Allah) -
ʿAlâ Küllî Şeyʾi Basîr علىٰ كلّ شيء بصير (a.t.):
- Her şeyi gören (Allah) -
ʿAlâ Kûlli Şeyʾi(n) Kâdir Rabb
علىٰ كلّ شيء قادر ربّ Her şeye gücü yeten Rabb
ʿAlâ Küllî Şeyʾi Kâdir Rabbiʾl-ʿÂlemîn (a.)
علىٰ كلّ شيء قادر ربّ العالمين *(bkz. I. Ez. 9/43)*
-Her şeye gücü yeten Alemlerin Rabbi-
Allahüʾl-Vâhid الله الواحد (a.) : Bir tek Allah
ʿalâka علاقة (a.) : ilgi
ʿalâmeten علامتة (a.) : iz, nişân, işâret olarak
âlât/âlet آلات (a.C.) : vasıtalar, aletler
âlây الأى (f.i.f.) : **1.** süvari birliği, **2.** alay etmek, **3.** takım; (sf. pek çok, çok sayıda)
âlây-mâlây الأى مالأى (a.) : birlikte, topu topu
ʿâlem عالم (a.i.) : dünya, evren
ʿâlemiŋ zamânı عالمك زمانى(a.) : *bkz. II. Ez. 9/16* 'Tanrı' hakkında yakıştırılan bir sıfat
ʿâlemiʾl-esrâr عالم الاسرار (a.) : Evrenin gizemi
âʿlem أعلم (a.s.âlim'den) : en çok bilen, bilgin
ʿaleʾl-ʿacele علىٰ العجله (a.f.):çabucak, süratli
ʿaleʾl-infirâd علىٰ الإنفراد (a.zf.) : birer birer
âlet الت (a.i.) : edevat, avadanlık, iş aleti
ʿalâʾt-taʿcîl علىٰ التعجيل (a.f.) : alelacele, hızlı olmak
âlet-i harbî الت حربى (a.) : harp aleti
âlât-ı harbî الات حربى (a.C.) : harp aletleri
ʿalâʾt-tafsîl علىٰ التفصيل(a.s.): hepsini bildirme
ʿalâʾt-tevâlî علىٰ التوالى (a.) : boylu boyunca
ʿalâʾd devam علىٰ الدوام(a.f.) : sürekli şekilde
âlât آلات (a.C.) : vasıtalar, âletler
alev/ alev الو/ علو (t.) : yalaz, yalım, yalağı
ʿaleyhi mâ-yestehak عليه ما يستحق (a.e.) : ona bu değer; ona bu şey haktır! Hak etti anlamındadır.
ʿaleyki عليك (a.) : selâm sözü
ʿaleni علنى (a.) : gizli olmayan, açık
ʿâlî(ʿâlâ) عالى (a.) : yüksek, üstün
ʿâlî-cenâb عالى جناب (a.) : yüksek makamlı
ʿâlim/ʿalîm عالم/ عليم (a.s.) : bilge, bilgin
ʿâlimrek عالمرك (a.) : daha bilgili, rekabetli
ʿÂlâ Sultân Allah عالى سلطان الله (a.) : büyük, 'Ulu Sultan Allah'
Âl-i İsrâʾîl ال إسرائيل (a.h.): İsrail halkı, İsrail soyu *(Âlî ; ʿalî علي 'yüce, büyük' İsrail ile karıştırılmaması için A harfinin üzerine çizgi konulmuştur) bkz. II. Ez. 5/35.*

'âlî-i refî' عالي رفيع (a.): çok büyük, yüce
a'mâ' أعماء (a.) : kör, gözleri görmeyen
a'mak أعماق (*umk*'dan; a. C.) : derinlikler
'amel عمل (a.) : iş
'amâl أعمال (a.C.) : yapılan işler
âmân(*bkz. emân*) أمان (a.i.) : eminlik
âmed(*âmeden*) آمد (f.): bşe. devam üzere olma
âmâde آماده (f.): hazır, gelmiş
'amel-i sâlih عمل صالح (a.) : iyi işler
'amele عملة (a.C.) : işçiler
'âmme / 'âmmî(âmî) عامّه/عامّي (a.i.) : **1.** umûma mahsus olan, genel' **2.** amca
'ammen ve hâssen عامّاً و خاصّاً (a.): umuma özgü.
'âmî عامي (a.) : halk, avam
'âmil عامل (a.i.): etken, etmen; memur işçi
'amûd عمود (a.i.) : dikine sütun, direk
ân آن (f.) : en kısa süre
anarcık أنارجيق (t.i.) : anımsama kuşağı
'anâsır عناصر (a.i.) : unsurlar
and آند (t.) : sözleşme, yemin
ancılayın أنجيلين (t.) : öyle, onun gibi
ag/mak آكمق/آك (t.m. fi.): yadetmek
ağ آك / آل (t.moğ.) : **1.** okun üstündeki çentik, gez; **2.** lâhza *(a'dan sonra gelen ŋ harfi; yani k'nın üzerinde üç nokta ile yazılır.)*
ân ü hüsn-i göz آن و حسن گوز (f.i.s.): alımlı, cazibeli bir bakış. Bir anlık alımlı bakış
'an-karîb عن قريب(a.z.): yakın, çok geçmeden
'âr عار (a.) : ayıp, kusur, utanç, namuslu
'Arab عرب (a.i.c.) : semitik kavmin adı
A'râb اعراب (a.i.c.) : çöl Arapları, bedeviler
ârâm آرام (f.i.) : rahat, rahatta, huzur, durma, yerleşme, istirahat
'arefe عرفة(a.) : arife; bayramdan önceki gün
a'rem(*îl*) عرم (a.i) : alacalı, benekli
'arbede/*mizîg* عربدة/عربدمزك (a.i.): bkz. Cidâl (kavga, patırtı, tatsızlık); bkz. *II. Ez. 10/22*
ârkâlîc أركاليج (a.) : Haham göğüslüğü=Efod
ârşîn أرشون (a.i) : bir kulaç; 1,78 m
'ârif عارف (a.i) : bilen, irfan sahibi
ârtâbe أرتابة (a. artebe) : davul büyüklüğünde bir ölçü aleti
artîk(*artuk*)-guna أرتوق (t.): artan, arta kalan
'arz عرض (a.i) : bir büyüğe sunuş, bildirme
arz أرض (a.i.c.) : yer, dünya, sutıh, toprak
'arz-ı mahzar عرض و محضر (a.t) : topluca verilen dilekçe, hazır olma, gösteriş için yapılan görünüş, huzurlu bir durum, büyük bir insanın önünde eğilmek.
'arz-ı hâl(*arzuhal*) عرض حال (a.): dilekçe
'arz-ı niyâz عرض نياز (a.) : dilek, yakarış
'ârlanmak عارلنمق (a.) : utanmak
'arz etme عرض اتمه (a.i.): hşi. Sunmak
'arş-ı 'azîm عرش عظيم (a.) : "*Göklerin*" veya uzayın ulaşılamayacak en uzak yeri
asa-kodu(*asakoymak*) أصا قويدي (t.): bir yere bir şey asmak.
âsân آسان (f.) : kolay, suhuletli
Âsâ'iyâ اشاعيا : İşaya(Yeşaya peygamber)
'asâkir عساكر(a.i.C.): askerler
asâyib(yâb) أصايلب (a.i.): bkz.asâib: Cemaatler
asdak أصدق (sdk. a.C.) : Samimi şeyler
âsdikâ أصدقا (a.C.) sâdıklar
'asf ü imtisâl عسف و امتيصال(a.) : zulüme boyun eğdirmek
'asf ü istisâl عسف و استيصال (a.): zulmederek yok etmek, ortadan kaldırmak
ashâb أصحاب (a.C.): peygamberin dostları
'ashâb-ı nefes أصحاب نفس (a.): canlı insanlar
âsâr آثار (a.C.): eserler
asl / asıl أصل (a.i.): kök, soy, ilke, temel, öz
âslâ أصلا (a.zf.) : hiç bir vakit
asl ü nesl أصل و نسل (a.) : soy sop
'asre*(t)* عصرت (a.i.C.: Aserât) : ayak kayma, sürçme, tökezlenme; yanılma
'asır be 'asır عصر بعصر (a.i.): asırlarca
'âsî عاصي(a.i.) : isyan eden, başkaldıran
asîm آثم (a.s.) : günahkâr, günah işleyen
âsûde آسوده (f.): huzurlu, rahat
âş/aş آش (f.) : **1.** âş; yemek; **2.** aş (be!) : öyle değil anlamında ünlem(Tü.at.sözl.). *Bkz. I. Mak.3/43, I. Ez. 3/4*
aş-ev آش لو (t.) : hadi eve..! *(bkz. Suzanna 13)*
'âşık عاشق(a.) : aşka kapılmış olan
âşinâ آشنا (f.) : bilinen, tanıdık
âşiyân آشيان (f.i) : **1.** kuş yuvası; 2.sakin olmak
âşikâre *(âşikâr/âşkâr)* اشكار (f.) : açık, belli
âtaş آتش (f.) : ateş
âtaş ü âhen آتش و آهن (f.i.) : ateş kılıçları
ata أطه (a.) : pişirmek
âteşî آتشي (f.s.) : ateş gibi; *bkz. II. Ez. 14/38*
'atîd عتيد (a.) : **1.**tedarik olunmuş, hazırlanmak **2.** günah ve sevabları yazan melek.
âtî ü kânî آتي و قاني (a.) : aldanmış ve kanmış
âvâdanlık أوادانلق (f.i) : alet ve edevat, kap
'avâkıb عواقب (a.C.) : akibetler, sonlar
'avâm عوام(a.i.) : sıradan halk

âvâre آواره (f.): kayıp, aylak, evinden uzak
avatlamak اوتلمق (t.) : acele etmek
âvâz / âvâzır آواز (f.) : ses, sesler
ʿavâid عوايد (a.i) : aidat, tahsisat, gelirler
ʿavdet عَوْدَتْ (a.) : geri dönme
ʿavrât عَوْرَاتْ (a.i.C.) : kadın, eş, kadınlar
ʿavret عَوْرَتْ (a.i) :1.insanın ayıp yeri, 2.eşi
ʿavk عَوْق (t.) : düzen, hile, tuzak kurmak
ʿavn عَوْن (a.) : yardım, imdâd
ʿavn-i Rabbânî عَوْنِ رَبَّانِي (a.): Rabbin yardımı
aya آيا (t.) : elin içi, avuç
ʿayâl(*iyal*) عيال(a.) : bakmakla yükümlü ev h.
ʿayân عيان (a.) : açıkça görme, aşikâr olma
ʿayânen عياناً(a.) : apaçık
aʿyân أعيان (a.) : ileri gelenler, eşraf
âyât آيَاتْ (a.C.) : açık deliller, nişân, işaretler
âyât-ı mucizât آيَاتْ مُعجزاتْ (a.):mucizevi ayet.
ʿayn عين (a.) : göz
ʿayne'l-yakîn اعْيَنِ لْيَقِين (a.): katî görmüş gibi
ʿayne'l-hikmet اعْيَنِ الْحِكْمَتْ (a.): bilgelikle olm
ʿay(ı)b عَيبْ(a.z.): ayıp, hata, kusur, utanılacak
âyîn آيِنْ (f.i) : 1.örf, adet, töre, 2.Tören
âyîn-i şerîf آيِنْ شريف (f.a.) : şerefli ayin
âyîne آيينه (f.i) : ayna
aykan آيقان (t.) : soyu sopu temiz
ayrük /ayrîk آيْرُوق / آيْرِق (t.) : birbirinden ayrı
ʿazamet, ʿazîmet عَظَمَتْ (a.i) : büyüklük
aʿzam أعظَمْ (a.) : en büyük, yüce
âzâd آزَادْ (f.): serbest, özgür bırakma
ʿazîm عَظِيمْ (a.s.) : büyüklük, ululuk, irilik
ʿazîm-i iblâ't عَظِيمِ ابلاتْ(a.): büyük hortum
Azîm-i kesîr عَظِيمْ كَثِيرْ (a.) : büyük sayıda
ʿazîz عَزِيزْ (a.) : güçlü, soylu, egemen, sevgili
ʿazâb عَذَاب (a.s.) : acı, eziyet, işkence
ʿazâb ü hays عَذَاب و خِيسْ (a.) : saygısızca azap
azık آزِيق (t.) : yol için alınan yiyecek
ʿazîl عَزْل (a.) : ayırma, görevden alma.
azûb عَزُوب(a.i.C.) : büyük azaplar, acılar
âzmûde آزْمُوده (f.): tecrübe olunmuş, denenmiş
azrak/-lı آزْرَقْ (bkz. Tü. T. a. s.) : yaramaz

b ب

bâd باد (f.) : rüzgar, yel, esinti, esmek
baʿdehu بَعْدَهُ (a.) : sonra, bundan sonra
bâde باده (f.) : kadeh
bâde-i nûş باده نُوشْ (f.) : içki sefası
bâr-ı girân بَارِ گِرَانْ (a.) : ağır yük
bâdî بادي (a.s.i. *'bed'*den) : sebep, sebebi
bâğ باغ (f.): üzüm yetiştirilen yer, bahçe
bâğçe باغچه (f.i.): her çeşit bahçe
bağır باغِرْ (t.) : göğüs*(bağrım yanıyor)*
bahâ بها (f.) : paha, bedel(Vulg.) behâ
bahâne بهانه (f.) : bahane; gerçeği gizleme
bâhânâ باحانا (f.C.) : bahaneler, çeşitli sebepler
bâhl باحْل (a.) : cimri, cimrilik
Bahr-i Kulzüm بَحْرِ قُلْزُمْ (a.i) : Kızıldeniz
Bahr-i Sadom بَحْرِ سدُومْ (a.i) : Lût Gölü
bahr û berde بَحرْ و بَرْده (a.f.i.): denizde ve kar.
bâhis/bahs باحِثْ / بَاحْثْ/ بَحْث (bahs'den; a.i.): konuşulan, sözü edilen şey
bahşîş بَخْشِشْ (f.) : ihsan, karşılıksız verme
bahûr بَخُورْ (a.) : tütsü
Bâhû/Bâhûs بَاخُو / بَاخُوسْ (a.) : Almanca *'Bacchu Fest'* – **Baküs**(*Rom. Diyonizos*) bkz. II. Mak. 6/7, III. Mak. 2/21
bâhusûs بَا خُصُوصْ (a.) : hususiyle, özellikle
bâr-ı girân بَارِ گِرَانْ (f.) : ağır yük
bârî بارِی (f.) : hele, hiç olmazsa, bir def'a
baʿîd بَعِيدْ (a.) : uzak, ırak; umulmadık
bâʿis بَاعِثْ (a.s.C. *"bevâis"*) : **1.** sebeb olan , **2.** gönderen, **3.** îcâbettiren
bâkî باقِي (a.) : bekâ: geriye kalan, kalıcı
bakiyye بَقِيَة (a.) : artık, beka, geri kalan şey
bâlâ بالا (f.) : en yüksek
bâlâ-kadd قَدّ بالا (f.) : selvi boylu, boylu poslu
banğır banğır بَاقِرْ بَاقِرْ (t.) : şiddetli bağırma, sesli ağlamak
bâliğ بالِغ (a.) : belli yaşa gelen, erişen, ergin
barışık teʿâkud بَارِشِقْ تَعَاقُدْ (a.t.) : sulh etmek
basar بَ رَصَرْ (a.i.c.) : görme, göz
basîr بَصِيرْ (a.i.) : basiretli, anlayışlı
Basîr-i Külli Şey' بَصِيرْ كُلّ شَيْءِ (a.) : her şeyi bilen, gören(Allah C.C.)
Basîr-el-Küllü ve'l-Muhlis بَصِيرُ اَلْكُلّ وَ اَلْمُخْلِص Her Şeyi Bilen Has Dost - *(bkz. Est. 5/2)*
basma باصمه (t.) : desenli kumaş
başdan çıkîp بَاشْدَنْ چِقُوبْ (t.) : baştan çıkmak
battâl بطّال (a.) : **1.** hükümsüz, geçersiz, işe yaramaz; **2.** aşırı iri *(Ör.: Battal Gazi / İri adam, kocaman/büyük Gazi)*
bâtın/batn بَاطِنْ/بطن (a.) : bir şeyin içyüzü
bâtıl باطِل (a.s.) : boş, geçersiz, safsata
baya بَايَه (t.): inat: *"baya gitmecem sana ne?"*
bayağı بَايِغِي (t.zf.) : **1.** demin, **2.** adi
bâyır / bâʿir بَايِرْ / بَاير (a.) : **1.** işlenmeyen toprak, yaban; **2.** yokuş, yarnaç, dik tepe
bâyiʿ بايع (a.i.) : satan, satıcı

ba'zı بعضي (a.zf.) : birazı, bir kısmı; kimi
bâzû بازو (f.) : pazı, güç kuvvet
bâzî بازي **(a.s.)**: **1.** beğenmeyen, **2.** ağzı bozuk
bâzî بازي **(f.i.)** : oyun, eğlence
bed بد (f.) : bed'i بدعي : kötü; kötülüğü
bed ahlâk بد أخلاق (a.f.) : kötü ahlak
bed-baht بد بخت (f.) : kara talihli
bed fi'l بد فعل (f.a.) : kötü iş
bed-hevâh بد خواهه (f.) : kötü nefis isteği
bed-nâm بد نام (a.) : kötü isim, kötü şöhret
bedbîn بد بين (f.) : karamsar, ümitsiz
beğ بيك / بك (t.) : bkz. bey, beylerbeyi *(bkz. Ekl. 48/20, I. Mak. 9/30,31, 9/53, 10/63)*
bedâvî بدّاوي (f.) : bedevi; çölde yaşayanlar
bedîî بديعيّ (a.s.) : güzel, güzellik
bedîʿ بديعيّ eşi, benzeri olmayan
bedr-i ay بدر اى (a.t.) : ayın ondördü; dolunay
behâim(*behâyim*) بهايم (a. C. "*behîme*") : dört ayaklı hayvanlar
behremend بهرمند (f.) : nasibi olan, hissedar
bel' بلع (f.) : belirsiz olma, ortadan kaldırma
beğlerbeği بكلربكي (t.) : eyalet/sancakbeyi
bekk بك (a.) : bir şeyi kakmak
bekk-zâde بك زاده (t.): beyzade
belî بلي (f.) : evet, tamam, oldu
belle/-rim بلرم (t.) : belleme, bilmek, öğrenmek, ezberlemek, bellek hafıza
Benî İsrâ'êl بني إسرائيل (a.i) : İsrailoğulları
bend بند (f.) : bağ
bende بنده (a.i.) : köle, esir, hizmetçi
bekrî بكري (a.) : içkiye düşkün, sarhoş
berbâd بربادْ (f.f.) : yok etmek
berrâk برّاق (a.) : çok parlak, ışıltılı
berr ü bahir*(bahrî)* **(*bahr ü berr*)** بر و بحري (f.) : kara ve deniz veya deniz ve kara
berây برأي (e.f.) : için, bundan böyle; bkz. Ek. 33/1
berdâr بردار (f.) : itaat edici ve ettirici
berhoş برخُمْ (f.) : hoş üzere(*birr-i hoş*)
berhûrdâr*(berhudar)* برخوردار (f.): nimete er.
bertaraf برطرف (f.) : bir yana atmak
beri/ beri بري (t.): bu tarafa; a. beriyy: kurtul.
berk برك (t.) : güçlü, metin, sağlam
berkarâr برقرار (f.): kararlı, yerleşmiş
berkid(t)mek برکدمك (t.) : sağlamlaştırmak
berû /beri(*yim*) برو / بريم (t.) : bu taraf, bura; kurtulmuş, serbest *(bkz. Suzanna 46)*
beriyye بريّه (a.i.) : sahra, çöl
bes-berâber بسبر رابر (f.): hep birlikte, yeterli
beşer بشرْ (a.i.) : etten kemikten insan türü
beşâret بشارة (a.) : iyi haber, müjde
beter بدتر (f.) : çok kötü, daha kötü
bey' بيع (a.i.C.) : satma, satılma, satın alma
bey' ü şirâ' بيع و شراء (a.) : alım-satım
beyân بيانْ (a.f.) : açıklamak, izah etmek
Beyt-i Ya'kûb بيت يعقوب (a.) : Hz. Yakup soyu
beyti'l-mâl بيت المال (a.):Beyt-ül mâl: devlet hazinesi.
Beyt-i Mukaddes بيت مقدس (a.) : Kutsal Ev(Hz. Süleyman Tapınağı)
beyn(*-e*) بين (a.b.zf.) : iki şeyin arası
Beyne(*-en*) **Nehîri** بين نهرى (a.i) : Mezopotamya
Beytullah بيت الله (a.i.) : Allahın evi
bezenme*(k)* بزنمه (t.) : süslemek, süslenmek
bezl بذل (a.) : bol, bol esirgemeden vermek
bezârgân / bezirgân بازركان / بازارگان (f.i.) : tüccar; bezirgan
bezm بزم (f.) : sohbet meclisi, muhabbet yeri
bikr بكر (a.i.) : bakir(e), el değmemiş
birle برله (t.) : zaman anlamına gelip fiillerin sonunda takı gibi kullanılır: *"Babam geldiği birle ağabeyim sigarayı atar."*
bî-'add بي عدّ (a.i.) : sayısız
bî'-aded بي عدد (a.i.) : sayısız
bi-'aynihî بعينه (a.) : olduğu gibi
bî-edeb بي أدب (a.) : edepsiz, ahlaksız
bida'*(i)* بي بدء (a.i; *bid'at'ın C.*) : sonradan çıkan şeyler
bîdâr بيدار (f.) : uykusuz, uyanık kalmak
bîgâne بگانه (f.b.s.) : kayıtsız, ilgisiz
bî-haber بي خبر (a.s.) : habersiz
bî-hesâb بي حساب (a.s.) : sayısızca, hesapsız
bikir/bikr بكر (a.) : genç kız, bakire veya er
bî-kes (*-em*) بي كس (a.) : kimsesiz/-im
bî-i'tikâd بي إعتقاد (a.i.) : inançsız
bî-istidrâk بي إستدراك (a.): ulaşılmaz, erişilmez
bî-iz'ân بي از غانْ (a.) : anlaşılmaz, idraksız
bî'izzet بي عزّت (a.s.) : izzetsiz
bî-gâne بي گانه (f.e.) : kayıtsız, alâkasız
bî-kayd-ı hüceste hâl بي قيد خجسته حال (f.) : bşe. Bağımsız(kayıtsız şartsız) mutlu olan
bî-nihâyet بي نهاية (a.) : sonsuz
bî-taġayyür بي تغيّرْ (a.) : değişmez, sarsılmaz
bî-tahmîn بي تخمينْ (a.) : tahmin edilemez
bî-takrîr بي تقرير (a.s.) : belirlenemez

birâd برادّ (f.) : dermansız, takatsiz, güçsüz
bir uğurdan برّ اوغرندن (t. zf.) : hepsini birden
birader برادر (f.) : erkek kardeş
birr برّ (f.i.) : iyilik, güzellik
birr ü takvâ(*birr-i takvâ*) برّ و تقوا (a.t.) : din yolunu tutmak, günahtan sakınmak
bilâ-'ay(*ı*)b بلا عيبٌ (a.) : utançsız
bilâ-fark بلا فرق (a.b.s.) : farketmeksizin
bilâ't-te'hîr بلا تأخير (a.) : geciktirmeksizin
bilâ-teşvîş بلا تشويش (a.) : karıştırmadan
bilâ-vech بلا وجه (f.a.) : usulsüz, uslüpsüz
bilecene بلجنه (t. zf.) : (bkz. böyle'cene) hlk.
bileŋ /-ce(*bilenizce*) بلكزجه (Eski Tü.) : beraberinde, yanında' bkz. Tob. 5/21
bilgil ki بل كل كه (t. zf.) : emin ol ki
bilesince بلبنجه (t. zf.): beraberinde, birlikte
bilekçik/bileklik بلكچك (t.):meşin bileksargısı
bi'l-ittifâk بالاتفاق (a.zf.) : beraberce, birlikte
bi'l-külliy(*y*)e ب كلّيّه (a.) : tamamen, büsbütün
bî -hadd ü bî-intihâ' بي حدّ و بي انتهاء (a.) : sonsuz ve sınırsız(bkz. Şimon'un Kitabı 2/8)
bîm بيم (f.i.) : korku, havf, tehlike
bî-ma'nî بي معنى (a.) : anlamsız, manasız
bî-merhâmet بي مرحمة (a.) : acımasız
bîm ü lerze بيم و لرزه (f.f) : dehşet kapladı
bîm ü havf بيم و خوف (a.) : dehşet ile
binâ' بناء (a.) : yapı, inşaat
binâen بناءً (a.) : ...den dolayı, sebepten
bî-pervâ بي پروا (f.) : korkusuzca
bî-zâr بيزار / بي زار (f.) : bıkmış, usanmış
bi'z-zât بالذات (a.s.) : tek başına, kendisi
bi'z-zarûrî بالضّرورى (a.s.) : kendisi zorunlu
boğmağı(*k*) بوغماغى (t.) : sakmaç, daraltmaç
borû(*bori/burî*) بورى (t.) : **1.** boru; **2.** sanci, buruntu(bağırsak sancısı) bkz. Il. Mak.9/5
böylecene بويلجنه (t.) : bkz. bilecene
buğz بغض (a.) : sevmeme, kin, husumet
buhûr بخور (a.) : tütsü, tütsülemek
bukağî بقاغو (t.) : hayvanlara vurulan köstek
bula' بولا (a.i.): **1.***(B.T.Söz. hlk.):* yenge, amca veya dayı karısı; **2.** hizmetçi, köle
bulâyki بولايكه (t.) : bari, keşke, hiç olmazsa
buŋar بكار (t.) : pınar
buncaleyin بونجلين (t.) : bu kadar/lık, yeteri k.
but بوط (t.) : bacağın kalın kısmı
butû' بطوء (a.i.) ; gecikmesi, geç kalması
burû-mâlûle بورو مالوله (a.C.): Roma mülkleri
bu vechile بو وجهيله (a.s.): vech; bu yüzden

bû/bûy بو / بوي (f./a.i) : koku
bû-dârât بو دارات (f.) : güzel ihtişam, debdebe
bühtân بهتان (a.) : iftira etmek, şok etmek
bülend بلند (f.) : yüksek, büyük
bülend âvâz بلند اواز (f.) : yüksek sesle
bükâ' بكاء (a.) : ağlama
bürudet بُرُودَتْ (a.) : soğukluk, soğuk olmak
büt بُتْ (a.) : put(bkz. II. Mak. 7/42 بوت)
büt-kede/-ye بتكده (a.f.) : puthane/ye
büyükrek(*büyüğrek*) بويوكرك (t.): daha büyük

c ج

cabâ' جباء (a.) : karşılıksız verilen şey
cabbâr جبّار (a.i.) : kudretli, despot, zorba
câhit جاهِدْ / جاهِدْ (a.i.) : bkz. câhid; cehdeden
câriye جارية (a.i.) : genç kız, hizmetçi köle
câ'iz جائز (a.i.) : cevaz; geçerli olan
cânib جانب (a.) : yan, kenar
cân ü dil جانْ و دلْ (f.t.) : tüm dil(*gönül*)
cân-ı 'elem جانِ الم (a.) : can acısı, ızdırap
cân-ver(*cân-âver: Zihayat:* yaşayan جانور**)** (f.i): canavar, yabani hayvan,
cân ü gönül جانْ و كونْكل (f.t.) : tüm yürekle
cârî جارى (a.i.) : cereyan, akan, süregelen
câvidân(e) جاودانْ (f.) ebedi, sonsuza ait
ce(*â*)bbar جبّار (a.) : cebir kullanan, despot
cebe جبه (a.i.): demirden örme zırh, cevşen
cebl جبْل (a.) : yoktan yaratma
cebel جبل (a.i.): dağ, bir kavmin meşhuru
cebr/cebir جبر (a.) : zor, şiddet
cedel جدَل (a.) : galib olmak için çekişme
cedl جدْل (a.) : kuvvet, halk etmek
cefâ جفا (a.s.) : eziyet, sıkıntı, zulüm
cehd جهد (a.i.) : çalışma, çabalama, gayret
cehd ü zâhmet جهد زحمة (a.) : azimle çaba gö.
celâl جلال (a.) : ulu, heybetli, azamet, yücelik
celb جلب (a.) : çağırma, getirme
celd جلْد (a.s.) : deri üzerine vurmaktır
cemâ'at جماعة (a.i.) : topluluk, toplantı
cemâl جمال (a.) : güzellik
cem'/cemî' جمع / جميعْ (a.s.): bütün
cem'-i eryâh جمع ارياحْ (a.) : bütün rüzgârlar
cem'-i nâs جمع ناسْ (a.) : bütün halk, insanlar
cem'-i hükûmât جمع حكومات (a.) : bütün hükümetler
cemîl جميلْ (a.i.) : güzel
cem'iyyet جمعيّتْ (a.i.): cemiyet, toplantı
cenâb جناب (a.C.: Ecnibe): **1.** evin etrafı,

çevresi, cânib, nâhiye; **2.** Şeref, büyüklük
Cenâb-ı Bârî جناب باري (a.i.) : yüce Tanrı
Cenâb-ı Hakk جنابُ حقّ (a.i.) : Hz. Allah
Cenâb-ı 'İzzet جنابُ عزّة (a.i.): yüce Allah C.C.
cinâyet جناية (a.) : suç, adam öldürmek
cendere جندره (f.i) : üzüm veya zeytin presi
cenk جنك (f.i) : savaş, vuruşma; bkz. ceng
cenk-i şedîd جنك شديد (f.a.i.) : şiddetli cenk
cenûb جَنُوبْ (a.) : güney
celâl جَلالْ (a.s.) : ulu ve heybetli olma
cefâ جفاء (a.) : zahmet, zorluk
cerh جرح (a.) : yara
cerâhat جراحة (a.) : akıntı, yara
cür'et / cerâ'et جُرْأة / جرءة (a.C.) : cüret/ler, cesaret/ler; cesaret etti, risk alma
cerîme/cereme جريمة / جرمة (a.): suç, günah
cevâhir جواهر (a.c.) : değerli taşlar
cevaben جوابَنْ (a.) : yanıt vermek
cevf جَوْف (a.i.) : boşluk, oyuk, çukur
cevmerd(*dırak*) جومرد (f.) : cömert
cevâz جواز (a.) : geçiş belgesi, izin
cevir/cevr جَوْر (a.) : cefa, sıkıntı, üzüntü
ceza' ü feza' جَزْعْ و فَزْعْ (a.) : dehşet acısı
cezâ-i sezâ جَزاءِ سَزا (a.) : layık, münasip ceza
cezb جذب (a.) : çekme, baştan çıkarma
cidâl جدال (a.) : ateşli konuşma, cenk, kavga
ciğer-dâr جگرْدارْ (f.s) : Yürekli, cesâretli
cihet جهة (a.) : yön, bakım, sebep, bahane
cimâ' جماع (a.) : cinsi münâsebet, çiftleşmek
cins جنس (a.i.) : tür, ırk
cürüm/cürm جرم (a.) : suç
cümle جملة (a.i.s.) : tüm, bütün, bütünlük
cümlemiz جُملَمَزْ (a.i.s.) : hepimiz
cünûn جُنُونْ (a.): delilik, cinnet; çok olmak
cür'et جُرْأَتْ / جرءة (a.) : cesaret etti, risk aldı
cüvân جُوان/جوان (f.i) : genç, yiğit; vulg. civan
cüz'î جزءى (a.) : çok küçük miktar
cüz'vî جُزْري (a.) : daha küçük

ç ج

çâr/çihâr-gûşe چار گوشه / چهار گوشه (f.s.) : dört köşe, dört köşeli
çalap چالابْ (t.) : Tanrı, Hak Taalâ
çatkı چاتقِ (t.) : birbirine çatılan şeyler, sehpa
çârşî چارْشُو (f.i) : çarşı, Pazar
çaşıt چاشْتْ (t.) : iki yüzlü, yalancı, casus
çeç چچ (f.) : hububat savurın yaba, kalbur
çeğane / çeğanâ چَغانَه / چَغانا (f.b.s./C.) : zilli maşa çalgı/-ları
çiğnediler(*çiğneme*) چِگْنيلرْ (t.) : ezmek, saymamak, itibar etmemek, ayaklar altına almak(bkz. II. Ez. 8/54, 16/70)
çehre چهره (f.i) : insan yüzü, görünme
çekdirme(çekdiri) چَكدرْمه (t.i) : **1.** bir oyun çeşidi; **2.** Kadırga
çâşnî چاشنى (f.) : tad, lezzet
çelebi چلبي (t.i) : sahip, efendi, kibar kişi
çemen چَمَنْ (crm. yunduru): kimyona benzer ot
çengî چَنْگي (f.) : çalgıcı, çenk çalan
çeri چري (t.i) : er, asker; yeniçeri
çerke چرْكه (t.i) : **1.** kilim, bir çeşit dokuma örtü, **2.** sandal, kayık
çeyl چَيْل (t.i) : **1.** killi toprak. **2.** kumlu toprak
çığrış/çığırma چِغْرِشْ (e.t.) : çağırış, sesleniş
çiğ/çi(y) چِغْ / چِ (t.s.) : sabah ıslaklığı, çiy(*çi*: bkz. III. Ezr. 6/5).
çimşîr(*şimşir*); şimşâd, şimşâr چمشاد/شمشاد شمشار (f.i) : şimşir bitkisi, şimşir ağacı
çirâğ چراغ (f.i.) : kandil, ışıltı, meşale
çirâk چِراقْ (f.i.) : **1.** fitil, ışık, mum; **2.** çırak, talebe, öğrenci, şakird
çiş-sabâh چيك صَبَاح (t.a.) : sabah erkenden
çiy/li چِيلو (t.i): bkz."çiy"(*3 Delikanlı Ezgisi 27*).
çoban/çûbân چوبان/جوبان (f.) : çoban
çull جل (a.i.): seyrek dokuma örtüsü
çün ü çerâ چُنْ و چرا (f.) : niçin ve neden

d ض ,ظ ,د

dâd داد (f.s.) : vergi, ihsan, atiyye
dâd-ı hakk دادْ حقّ (f.i.) : Tanrı vergisi
dahi داغ (t.z.) : daha; takı, edat, bağlaç
dâhî داهى (a.i.) : akıllı, kurnaz, deha
dâhil داخل (a.i.) : içine duhul eden, giren
dâhiye داهية (a.) : **1.** hârikulâde zekâ ve fetanet sahibi, **2.** âfet, belâ, musibet, kazâ, emr-i azîm, büyük iş ve hâdise
dahs دَحْس (a.): sözünü açık bir şekilde söylemek; fesad, ifsâd
dalkılıç دالْكِلِجْ (t.): yalınkılıç
dağ طَاغ (Es.Tü. tağ): dağ
dağıstan طَاغِسْتَانْ (a.i.): dağlık yer, arazi
dâr دار (f.s.) : tutan, sahip olan; yer mekân
Dârâ دارا (f.i.) : Pers kralı Daryüs
dârât دارَاتْ (f.) : debdebe, tantana, şan
dâr-ı bekâ دار بقا (f.s.) : ahiret, sonsuz hayat
dâr-ı dünyâ' دار دنياء (f.a.): dünya hayatı

dâr-ı kazâ دار قضاء (f.a.): kıyamet, hüküm
dâr-ı tebâre دار تَبَار (f.): ölümüne saldırı
dâre't- tebâr*(ın)* دار التَّبار (f.): yok olmanın...
dam طَمْ (t.): dam(evin damı)
dâ'im*(e)* دائم (a.i.) : devam etti, devam
dânâ دانا (f.i.) : bilgili, bilen
dâne دانه (f.i.) : tohum, tane
dânişmend دانشمند (f.) : bilge, alim
dâ'im دائم (a.) : devam eden, devamlı
dâ'ir دائر (a.f.): deveran eden, döndü, devr; ona ait olan
dâire دایره (a.f.) : döngü, dönüş, çember
darb ضرب (a.) : vurmak, dövmek, basmak
duvar طُوَار (t.i.): büyükve küçükbaş hayvan
dâye دایه (f.) : çocuk bakıcası
debistân دبستان (f.i.) : okul, mektep
değirmi دَكْرمي (t.) : yuvarlak
def/deff دَفّ (a.) : tek yüzlü davul
def' دفع (a.f.) : geri çevirme, geri verme
def*(i)***n** دفن (a.) : bir şeyi gömme; gömdü
define دفينة (a.i.) : gömü, hazine
defterdâr دَفْتَرْدَار (f.i.) : tutan, sahip olan
defter-i 'âmme عَمّه دَفْتَر (a.) : nüfus kütüğü
der دَرّ (f.) : bir şeyin içinde veya bir yerde olma bildiren *'edat'*
der u Kud*(ü)***s-i Şerîfde** شَريفده دَرْ و قُدْس (f.): kutsal/aziz Kudüs'ün içinde... bkz. Est. 7/14
derr دَرّ (a.i.) : **1.** kimse, kişi; **2.** güzel iş, eser
derem دَرَم (a.) : davarın yavaş yürüyüp adımlarını birbirine yakın atması
der-âğuş دَرْ آغوش (f.b.i.) : kucaklama, sarma
der-bend دَرْبَنْد (a.i.) : dar geçit, boğaz
derd درد (f.): elem, keder, hastalık
derdnâk دردناك (f.) : dertli, kederli, kaygılı
derc*(ç)* درج (a.s.): katma, araya sokma, dökme
derr دَرّ (a.) : iyi iş, iyilik, mahz-ı hayır
derülmiş دَرْلَمِشْ (t. bkz. *derilmek*) : toplanmış
deriçe دَريچه (f.i.) : pencere, küçük kapı
derdmend/ derdimend دَرْدَمَنْد / دَرْدِمَنْد (f.): tasalı, kaygılı, dertli
dermân درمان (f.) : ilaç, tedavi
dermek/derilmiş دَرْلَمِشْ (t.): derlemek, toplam
derûn درون (f.) : içyüzü, gönül, kalp
deryâ دَرْيا (f.) : deniz
dehr-be-dehr بَدَهر دهر (a.): yüzyıllarca,
dellâl دلّال (a.) : çığırtkan, bir şey haber veren
dem دم (f.) : soluk, nefes, an
dembedem دَمَبَدَم (f.) : vakit vakit, arasıra
demir دَمُور (T. Ağz. Söz.):**1.**demir, **2.**yok olma
dem ü lahm دَم و لَحْم (a.): canlı bedenliler
denî دني (a.) : soysuz, alçak, ahlâksız, rezil
denkledi دَنْكْلَدي (t.) : denk duruma getirdi
depe دَپه (t.) : yükselti, tepe
deprenme دَپرَنمه (t.) : kımıldamak, hareket etmek, sarsılmak
destân داستان (a.) : hikaye
destûr دستور (f.) : ruhsat, izin, müsaade
dest-i harbî دست حربی (f.) : savaş(la); eli ile
dest-i zulüm دست ظلم (f.) : zulüm(la); -eli ile
devâ' دواء (a.i.) : ilâç, derman
devir/devr دور (a.) : dönüş, döngü
devlet دَوْلَتْ (a.) : **1.** baht, talih, şans; **2.** servet, kısmet, **3.** iktidar, egemenlik
deyn دَيْن (a.) : **1.**borç, **2.** (Fik.): zimmetinde olmak
dırâ-gûş دراغُوش (f.b.i) : kulağı açık, duyan
dırahşân دَرْخَشَانْ (f.) : parlayan, parlak
dırpânlı araba عربه دَرْپانلو (y.saka t.) : tekerleği bıçaklı eski Yunan arabası
dîbâce/dîbâce دیباچه / دیباجه (f.) : önsöz
dibek دِبَك (t.) : içinde birşey dövülen havan
dîdâr دیدار (f.) : yüz, çehre, görüş, görünme
dîde-bân دیدبان (f.): gözcü, bekçi, nöbetçi
dil-bâz دِلْبَاز (f.) : güzel, hoş konuşan
dil-i ğazûb دل غَزُوب (a.) : öfkeli yürekle
dilber دلبر (f.) : gönül çelen, gönül alan
dilirâne دلیرانه (f.) : mertçesine, yiğitçesine, bahadırcasına
dil-şâd دِلْشَاد (f.) : sevinmiş, kalbi hoş olmuş
dînâr دینار (a.) : altın para birimi
dîn-i Rabbânî دِينِ رَبّانِي (a.i.): semavî din
dîninet*(bkz. diniyye)* دِينِيّت (a.C.) : din inanışları, bilgileri, dersleri*(Yargı:* II. Ez. 8/58)
di*(i)***raht** دِرَخْت (f.) : ağaç, şecer
dirhem درهم (f.) : küçük gümüş para birimi
dirîğ دريغ (f.) : esirgeme, koruma
dirlik دِرْلِكْ (t.): hayat, canlılık
diyâr-ı ğurbet دیار غُرْبَتْ (a.i.): vatandan öte
dîv دیو (f.) : mit.: Büyük yaratık, dev, cin
dîvân دیوان (f.i.) : **1.** Defter, **2.** Kurultay
dîvâne/lik دیوانه لِكْ (f.) : delilik
dîvâr دوار/دیوار (f.) : duvar
diyê (*deyu*)) دِيُو (t. zf.) : deyi; söyleyerek, diyc
dizinti دِيزِنْتِ (t.) : sıra sıra dizilmesi
donanma دُونَنْمَا (t.): **1.**süslenmek, donanım; **2.** Deniz Kuv. donatmak دُوغَمَقْ (t.i.) : teçhiz
doğa دُوغه / طُوغه (Es.Tü.i. toğa) : **1.** doğa, tabiat; **2.** mizaç

doqyağı طوقاق ياغي (t.) : bir hayvanın iç yağları
don yarısı ڈونْ يارْوسى (t.) : gece yarısı
doquz طُقوز (t.) : domuz, hınzır(murdar hay.)
dolay-yanı طولاي يانْ (t.) : etrafını, çevresini
dolu taşları طولى طشلر (t.ç.) : buz doluları
döküş ڈوكيشْ (t.) : döküş, dökmelik şarap sunusu(bkz. I. Mak. 1/47)
döndermek ڈوندرمكْ (Tü.ağ.s.) : döndürmek
dönenmek*(dönelemek)* ڈونمكْ (t.) : sürekli dolanıp durmak, dönelmek
dönüm دُنُومْ (t.i.) : 919 m² lik arazi ölçüsü
dolab دُولاب (f.i.) : **1.** su çarkı, **2.** mahfaza
du'â دُعاء (a.i.): Allaha yalvarma, niyaz
du'ây-ı 'âmme دُعاء عامّه (a.): birlikte dua
du'â'-i mağfiret دُعاء مغفرتْ (a.): bağış.-/af'd.
duhûl دخول (a.s.): girme, içine girme, dahil
dühûr دُهورْ (a.) : zaman, devir
dühn دُهْنْ (a.) : ot, veya çiçekten çıkarılan yağ
dühn i tayyib دُهْنِ طَيِّبْ (a.i.): nefis kokulu yağ
dükenme*(k)* ڈوكَنمه (t.) : tükenmek, bitmek(bkz. IV. Ezra 11/44, 12/21, 14/8)
dükenlemek*(düğenlemek)* ڈوكَنلمكْ (t.) : aramak, araştırmak, teftiş etmek, yoklamak
dülbend دولبند / دُلْبَنْدْ (f.) : tülbent, dülbend çok seyrek dokunmuş sarık veya ince başörtüsü
dürlü dürlü دُرْلُو دُرْلُو (e.t.): türlü türlü, çeşitli
düten دُوتَنْ (t.fi.) : tütün, tütmek
düşman ü ârîce دُشْمَنْ و آرِ ج ه (a.f.e.) : ârîce: bkz. neam; kesin belâlı düşmanlar
düşnâm دُشْنامْ (f.) : sövme, söviip sayma
düşvâr دُشْوارْ (f.) : müşkil, güç, zor

e ا

ebeden اَبَداً (a.) : devamlı olarak, sonsuza dek
ebedü'l-âbâd اَبَدُ الْآبادِ (a.s.) : sonsuza dek
ebedullah اَبَدُ اللّٰه (a.) : sonsuzluk Tanrısı
ebrâr اَبْرَارْ (Berr. a.C.): özü sözü doğru olanlar, hamiyetliler, sâdıklar, iyiler
ebû اَبو (a.) : baba
Ebû'r-Rahîm اَبُوالرَّحِيمْ (a.): Esirgeyen Baba
ebnâ'Ullah اَبْنَاءُ اللّٰه (a.i.): *haya* Tanrının oğulları
eblağ اَبْلَغْ (a.) : en beliğ, daha fasih, anlayışlı
ecdâd أَجْداد (a.i.) : atalar, nesepler, soylar
edâ' اَداء (a.) : ödeme, görevi yerine getirme
ednâ'/edânî اَدْناء / اَدانى (a.C.) : aşağıda, alçakta
edeb أدب (a.i.) : terbiye, incelik
edevât-ı harbî أدوات حَرْبِي (a.C.) : harp aracı
edyân اَدْيانْ (a. C.) : din, dinler
ecdâd أجداد (a.C.) : cedler, atalar
ecel أجل (a.): 1.bekleme süresi, 2. Ölüm
ecîl أجِلْ (a.) : işini geriye bırakan, geciktiren ve geriye bırakılan şey
ecl/den أجل (a.) : sebeb, cihet, için, dolayı
ec(*i*)r أ جر (a.) : ücret, emeğe karşı şey
ecr-i cezîl أجر جَزِيلْ (a.) : bol bol ücret
ecnâs أجْناسِ (a.) : çeşitli
ecnâs-ı muhtelife أجْناسِ مُخْتَلِفه (a.):çeşitli kavm.
ecnebî أجنبى (a.) : yabancı
ef'al / ef'âl أفْعالْ / أفْعَلْ (a.C.) : eylemler, işler
ef'âl-i kavs(kavs-i kudret) اَفْعالِ قَوْسِ (a.) : (*ameline yayı*) gökkuşağı, gök kubbesi
efdal أفْضَلْ (a.) : kıymetli, değerli, faydalı
eflâk أفلاك (a.C.) : felekler; gök küre
efkâr أفكار (a.f) : fikir, düşünceler, kuruntular
esfel*(e)* اَسْفَلْه (a.) : en sefil, çok sefil, en alçak
efşân اَفْشانْ (f.) : dağıtan, serpen, saçan
efzûn اَفْزُونْ (f.) : fazla, çok ziyâde
eğ اك (t.) : bükmek, bükülmek, eğriltmek
eğerçe اكَرْچه (f.e.) : bundan böyle, eğer ki
eğil اكِلْ (t.) : aksilik yapma anlamında
ekîl ü şurb أكِلْ وَ شُرْب (a.) : çok yiyip içmek
eğin/eğni اكْني (is.hlk.) : endam, beden, sırt
eğin/eğninde اكْنِنْده (i.hlk.): endam; beden
El-hamdü lillâh hamd'den kesîren sümme el-hamdü lillâh
اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ حَمْداً كَثِيراً ثُمَّ اَلْحَمْدُ لِلّٰه bkz.Yud.13/16:
- Allaha gani gani hamd ve şükür ederim -
ehl-i basîret أهْلِ باصيرَتْ (a.) : basiret sahibi
ehl-i beyt أهْلِ بيت (a.) : hane(ev) halkı
ehl-i fasâhat أهْلِ فَصاحَتْ (a.) : iyi söz söyl.
ehl-i fesâd أهْلِ فَساد (a.) : fesat ehli, kötü
ehl-i ğurûr اَهْلِ غُرُورْ (a.) : gurur sahipleri
ehl-i mensûb/mensûb أهْلِ منسوب / مَنْسُوبْ (a.) : bir şeye ait olanlar
ehl-i 'ırz اَهْلِ عِرْزْ (a.) : namusuna düşkün
ehl-i 'ilim اَهْلِ عِلْم (a.) : ilim sahibi
ehl-i san'at اَهْلِ صَنْعَتْ (a.) : sanat ehli
ejdehâ أژدها (a.) : mitolojik canavar, ejderha
ekâbir اَكابِرْ (a.i.s.) : büyükler, önde gelenler
ekâvil أقاويلْ (a.C.): kaviller, sözler
ekber أكبر (a.) : büyük
ekilmiş اَكِلْمِشْ (t.) : bkz. II. Ez. 6/42
ekir اكِرْ (a.C. *'ekere'*) : ekinci
ekrem أكرم (a.) : daha cömert, en cömert
ekser أكْثَرْ (a.) : daha çok, en çok, çoğu
el ا ل (t.i.): **1.** ülke, devlet, komşu; **2.** İns.eli
elem اَلَم (a.) : acı, ızdırap

elbet/te البتّة / البتّه (a.) : kesin olarak
elleşmek اَلْتشمك (a.) : karşılaşmak, tokalaşmak
elfaz اَلْفاظ (a.C.) : lafızlar, sözler, lûgatlar
elçi*(elçi)* اِلْچِي (moğ./ E.Tü.) : elçi(eski Tü. İlçi) resmî görevli, haberci
eliŋ-günüŋ اَلْكَ كُونُكَ (t.) : dostların, halkın (bkz. Tü. Ağz. Sözl.) **el gün**: Hısım, akraba
el tokuşma اَلْ طُوقُشمه (t.): tokalaşma
elsine-ü ecnâs اَلْسِنَه وَ اَجْنَاس (a.): tüm diller
emân*(âmân)* اَمان (a.i.) : eminlik
emekdâr اَمكْدَار (t.) : emektar, emek çekenler
emîn اَمِين (a.s.C.) : güvenilir görevli
emn-ü emân اَمْن وَ اَمان (a.): emniyetli bir şekl.
emr/emir اَمْر / اَمِر (a.): buyruk, emir
emîr اَمِير (a.i.) : komutan, bey, prens
emr-i sâltanat أمير سلطنة (a.): yönetim emri
emrullah اَمْرُ اللّٰه (a.C.) : Allah'ın emirleri
emlâk أملاك (a.i.) : mülkler(çoğul)
emsâl اَمْثال (a.i.) : örnek, numune
emtâr اَمْطار (matar. C.) : yağmurlar
en اَنْ (t. mübalağa edatı): en, çok, en güzel vs.
enbiyâ' اَنبياء (a.i.) : peygamber/ler
encâm اَنجام (f.) : son, bitim, nihayet
encümen اَنْجُمَن (f.i.) : toplantı, kurul, meclis
endâ' اَنْدَاء (nedâ. C.) : çiğler, şebnemler
endîşe اَنديشه (f.) : düşünce, kaygı
enfa' اَنْفَع (a.i.) : daha faydalı, daha iyi
enseb اَنْسَب (a.) : en layık, münasip, tam
entârî اَنْطارِي (a.) : ince pamukludan kaftana benzer erkek giysisi
envâ'*-(i)* اَنواع (a.i.) : çeşitler, neviler
envâ'-i 'uzâb اَنواع عذاب (a.i.) : çeşitli azaplar
envâ'-i hud'a اَنواع خُدَعه (a.) : çeşitli hileler
enva'-i mu'cizât اَنواع مُعجزات (a.) : mucizeler
enver اَنْوَر (a.i.) : çok parlak
esrâr-ı hüdâ اَسْرارُ هُدا (a.): Tanrının sırları
estağfirullah اَسْتَغفرُ الله (a.): Allah'tan bağış dil.
er اَرْ (t.): adam, asker
erğuvanî اَرْغُوانِي (a.): güzel, parlak kızıl
erbâb-ı cürüm اَرْبابِ جُرْم (f.): suç sahibi
ervâh اَرواح (a.i.c.) : rûhlar
eryâh اَرْياح (a.) : rüzgar/-lar
erzâk اَرْزاق (a.) : rızklar, azıklar
etraf أطراف (a.) : taraf, yön, çevre
etmek اَتْمَك (t.f.) : **1.** yapmak, **2.** ekmek
esâfil اَسافِل (a.) : esfeller, sefalet çekenler
esfel اَسْفَل (a.s.) : en sefil, en aşağı, alçak
esnâ' اَثناء (a.) : ara, aralık, sıra, vakit
eslemek/ğe اَسْلَمكه (a.):önem vermek, aldırış e.
esvâb اَزْوابْ (a.i.C.): giysiler
esved اَسْوَدْ (a.) : siyah
eşedd اَشَدّ (a.) : daha şiddetli, çok fazla şiddetli
eşitirkene اَشِيتِرْكِنه (E.t.) : işitirsene
eşrâf أشراف (a.C.) : seçkinler, soylular
eşġal اَشْغال (a.i.) : işler, güçler
eşkâl أشكال (a.C.): biçimler, şekil
eşkâre*(eşkere)* اَشْكَرَه (f.) : bkz. aşikâr(e); açık
ejde*(r)***hâ** اَژْدَها (a.) : ejderha: Mit.yılan, dragon
e'imme اَيِمّه (a.i.) : (bkz. imâm) imâmlar
eyle اَيْلَ (t.) : yapmak, etmek
eyyâm اَيّام (a.i.) : günler, gündüzler
evâil اَوَايِل (a.C.) : evvelkiler, eskiler
eve اَوِ (a.i.) : yüce, doruk
evlâ' اَوْلا (a.z.) : daha uygun, daha iyi
evlâd اَوْلاد (a.C.) : çocuklar
evlâ'i-ter اَوْلا ئر (a.f.) : daha taze, daha iyi
evliyâ' أولياء (a.i.) : veliler, ermişler
evkât اَوْقات (a.i.) : vakitler
evsat اَوسط (a.i.) : ortalar, vasatlar
ezâ اَزا (a.i.) : incinme, incitme, can yakma
ezgi اَزْكِي (t.) : beste, nağme
ezmine اَزْمِنه (a.C.) : zamanlar
ezhân اَزْهان (a.i.) : zihin, akıl

f ف

fâcir*(e)* فاجِرَه (a.): ahlâksız kadın, fücur işl.
fa*(e)***hâmet** فَهامَتْ (a.i.) : büyüklük, şanı yüksek
fâhir/fah(r)r فاخِرْ (a.): övünen, iftihar eden
fahrî فخرى (a.): onursal
fahr-ü hâtıl فَخْرْ وَ باطِل (a.) : boş övünme
fahş/fahiş فاحش (a.s.): mübalâğalı, taşkın, aşırı
fâ'l فأل (a.) : çoğu kez boş ta'bir-i alâmet
fahr-i cerâ'et فَخْرْ جَرَاءَتْ (a.) : cüretle övünm.
fâ'ide فائدة / فايده (a.) : yarar, kazanç
fâ'il فاعل (a.C.) : fiil, iş
fâ'ik فائق (a.) : üstün olan
fânûs فانُوس (a.i.) : lamba, fener
fânî فانِي (a.) : ölümcül yaşayan canlılar
fârîğ فارِغ (a.) : ilgisini, alâkasını kesmiş
fâris فارِس (f.) : **1.** İranlı, süvâri, **2.** ferasetli
farazâ*(farzâ)* فَرْضا (a.) : varsayım
fakat فقط (a.e.) : ancak, yalnız, mutlaka
fakd فَقْد (a.) : bşi kaybetmek, bulunmamak
fakîh فقيه (a.) : bilgin, bilge
fakr / fakir فَقْر / فقير (a.): ihtiyaç, yoksulluk
fakire فقيره (a.i.): biçare kadın(IV. Ez. 15/50)

fasâhat فَصَاحَتْ (a.i.) : açık ve düzgün söyleyiş
fâsık فاسق (a.i.) : doğru yoldan sapan
fasl/fasl فصل (a.) : zaman ayırma, bölme
fâsid فاسِدْ (a.i.) : bozguncu, müfsid
fâş فاش (f.) : aşikar, açığa çıkmış, yayılmış
fazıl فَضِيلْ (a.i.) : fazilet sâhibi, üstün kimse
fazîlet فَضِيلَتْ (a.) : üstünlük, erdem
fem فَمْ (a.i.) : ağız, dihen; bkz. feveh, fâh
fe-â*(e)*mmâ فَاَمَّا (a.i.) : kaldı ki, âmmâ
fehîm/fehm فَهِيمْ (a.): akıl, us, anlama, kavrama
fem فَ مْ (a.): ağız; bkz. *fevah, fâh*
fenn فَنّ (a.) : beceri, hüner, sanat
fenâʾ فَنَاء (a.): 'Beka'nın zıddı' yokluk geçicilik, ölümlü; (vulg. *kötü, yaramaz*).
fekâhet فَقَاهَتْ (a.): **1.**şakacılık; **2.** fıkıhlık
fekâhet û teşvîr فَقَاهَتْ تَشْوِيرْ (a.): ilmini tutma
felâh/at فَلَاحَتْ (a.C.): refah, başarı, kurtuluş
felâhiyyet فَلَاحِيَّتْ (a.C.): bkz felâh; kurtuluş
fellâh فَلَّاح (a.i.) : çiftçi, toprak işçisi
felek فَلَكْ (a.i.) : gök, gök katı, devir
feleki'l ʿarz فَلَكْ الأَرْضِ (a.): yeryüzü
feleki'l eflâk فَلَكْ الأَفْ لاَ كْ (a.): göklerin göğü
ferâġ/-at فَرَاغَتْ (a.) : bedelsiz verme, bırakma
ferâh-dest(*i*) فَرَاحْ دَسْتِي (f.) : eli açık, cömert
ferah-nâk فَرَحْنَاكْ (f.b.i.) : ferahlamak , neşeli
ferâiz فَرَايِضْ (a.C.): farzlar, kesin emirler
ferâset فراسة (a.): anlayışta keskin olma
ferâmûş فَرَامُوشْ (f.): unutma
ferhunde فَرْخُنْدَه (f.) : mes'ut, saadetli, mutlu
fermân فرمان (f.z.):buyruk, hüküm, emir
feryâd فَرْيَادْ (f.) : çağrı, çığlık, yardım
feryâd û giryân فَرْيَادْ وَ گِرْيَان (f.) : acı ağlayış
ferd/fert فَرْد / فَرْة (a.i.) : tek, yalnız, birey
fert-i kerem فَرْ ةِ كَرَم (a.i.) : cömert gönüllü ol.
ferîd فَرِيدْ / (f.i.) : katılaşmış şey, donmuş şey
ferd-i âferide فَرْدْ وَ آفَرِيدَهْ (a.) : hiç kimse
feryâd فرياد (f.): çağrı, çığlık
feryâd-ı figân فرياد فغان (f.): acı çığlık
fesâd فساد (a.) : kötülük, bozulma
fesâd-ı hakîkat فَسَادْ حَقِيقَتْ (a.): gerçek kötülük
fesh/fesih فسخ (a.): geçersiz kılma
feth فَتْحْ (a.i.) : ülke almak, ele geçirmek
fettân فَتَّان (a.i.):**1.**fitne eden, **2.**sınayan, kurnaz
fevâhiş فَواحِيشْ (a.) : bozuk işler, kötü ameller
feve فَوْج (a.) : dalga, bölük, insan kalabalığı
fevr/î فَورِي (a.) : aniden, hemen, birdenbire
fevt فوت (a.) : ölüm, mevt, geçip gitme
fevk(*i*) فوق (a.) : üst, üst taraf
fevkanî فَوْقَانِي (a.) : üst kat, ikinci kat
feyz-i müheyyâ فَيْض مُهَيَّا (a.) : taşan bolluk
fırfır فِرْفِرْ (t.) : süslü giysi
fırfır-ı bahrî فِرْفِرْ بَحْرِي (t.a.) : deniz gibi süslü
fırsat فُرْصَتْ (*'fursat'* a.) : elverişli durum
fısk/fâsık فسق (a.f./C.) : kötülük, ahlaksızlık
fısk ü fücûr فسق فجور (a.) : ahlâksızlık
fışkı فِشْقِي (y.) : dışkı, tezek, k. barsak sucuğu
fıtr/fıtur(*eftâr* C.) فِطْرْ (a.i.): oruç açma, iftar
fidân فِدَانْ (y.) : biten şey, fidan, bitki
fikir/fikr فِكْر (a.) : düşünce, akıl yürütme
firâr فرار (a.) : kaçış, kaçmak
firâk فِرَاق (a.) : ayrılık, farklılık, cinslik
firâvân فِرَاوَانْ (f.s.): bol, çok, ziyade, aşırı
firdevs فردوس (a.) : Cennet bahçesi
fitne-engiz فِتْنَهْ اَنْگِيزْ (f.) : fitne çıkaran
fil-bân فِيلْبَانْ (a.f.) : fil bakıcısı
fi'l-hâl فِي الْ حَال (a.z.) : hemen, şimdi, hâla
fi'l-vâkiʿ (*filvaki*) فِي الْ وَاقِع (a.) : olmuş olan
firîb فِرِيبْ (f.): aldatıcı, aldatan
Fîson فِيسُونْ : Gihon, Goşen, (*bk.Tek.47/6*)
fiʿ**l** فعل (a.) : eylem, iş, edim
fiʿ**l-i ilâhî** فِعْلِ الإِلٰهِي (a.) : ilahi iş
fi'l-vâkiʿ فِي الْوَاقِعْ (a.) : väki hâle göre, gibi
fi'l-hâl فِي الْحَالْ (a. Fi-l-hâl) : şimdi, hemen
fiçı فُوچِي (y.i.) : fıçı
fuhûş / fuhâşit فَحَاشِيتْ (a.c.) : fahişe/-likler
fukarâʾ فُقَرَا (a.i.) : fakirler, yoksullar
fünda فُونْدَه (y.) : süpürge çalısı, püskül
fuzûl فضول (a.) : fazla söz, gereksiz sözler
fücûr فجور (a.) : ahlâksızlık, fuhuş, cinsellik,
fürû-mâye فُرُومَايَه (f.) : soyu alçak, kötü kişi

g, ġ غ گ ک

ġab(*i*)**n** غبن (a.) : aldatmak, kandırmak
ġaffâr غَفَّار (a.) : çok bağışlayıcı, mağfiret
ġafûr غَفُورْ (a.i.) : çok affeden Cenab-ı Hak
ġâfil غافل (a.) : habersiz, umursamaz
ġâfilâne غَافِلَانَه (a.) : umursamadan
ġadir/ġadr غدر (a.) : zulüm, haksızlık
ġâʾ**ib** غائب (a.f.) : kaybolmuş, yitik
ġâʾ**ile** غائلة (a.) : dert, sıkıntı, ani belâ
ġallâş غَلَّاشْ (a.i.) : kalleş, sahtekâr
ġâlib غالب (a.) : yenmek, galebe
ġalîz غليظ (a.) : kalın, koyu, kaba, kokmuş
ġamm-û deyn غَمّ وَ دَيْن (a.) : borç tasası
ġammâz غَمَّاز (a.) : aleyhe kötü söz söyleyen
ġanî غَنِيّ (a.i.) : zengin, varlıklı kimse
ġarb غرب (a.i.) : batı

ğâniye غانيه (a.s.) : çok hoş kadın şarkıcı
ğaraz غرض (a.) : amaç, kasıt, önyargı
ğâret غارت (a.i.c.): yağmalar, soygun malı
ğarf غرف (a.) : el ile su almak, boşaltmak
ğarîb(*e*) غريب (a.i.): hayretli, garîban(zavallı)
ğarâîb/*ât* غرايب (a.C.) : gariplikler, acayiplik
ğasûk غسوق (a.) : karanlık olmak
ğaşâm غشام (a.C: guşâm): mûb.ile zulmeden
ğaşyet غشية (a.) : kendinden geçme, bayılma
ğavr غور (a.) : dip, hakikat, esas, kök, temel
ğavğâ غوغا (f.): kavga; gürültü,bağırış, çağırış
ğaybet/ğıybet غيبت/غيبة (a.): aleyhte konuşm.
ğâyet غاية (a.i.) : çok, pek çok
gâyat-ı dinûnet غاية دناءة (a.i.C.): sıkı din kur.
ğayz غيظ (a.): kin, aşırı öfke, gadap
ğayret غيرة (a.): hırslanma, çaba gösterme
ğayrı غير (a.) : diğer, başka
ğayr-i nâfi' غير نافع (a.) : yararı olmayan
ğayr-i nâtık غير ناطق (a.s.) : konuşamayan
ğayûr غيور(a.) : çok gayretli
ğazab غضب (a.s.) : öfke, kızgınlık, hışım
ğazâbullah(*a*) غضب الله (a.) : Allah'ın gazabı
ğazab-nâk غضبناك (a.) : hiddetli, daha kızgın
ğazûb غروب öfkeli, hiddetli, kızgın, kükremiş
gedâ گدا (f.s.c.): fakir, kimsesiz, yoksul
geber گبر (t.f.) : öl!
geç(*geçrev*)گچرو (t.): gecikme, yavaşlama
gelin saçısı گلين صاچيسى (t.) : **1.** gelinin başından aşağı saçılan çiçek, şeker, arpa, para vb. şeyler. **2.** düğün armağanı
gevde گوده (t.i.) : gövde; ceset, insan veya ağaç
gêri گيرو (t.r.) : *'kerû'* arkaya doğru, batıya
geş گش (f.s.): **1.** edâ ve naz yaparak yürüme; **2.** lâtif, hoş, güzel **3.** telaş
ğınâ غنا (a.i.) : zenginlik, yeterlik
ğırbâl غربال (a.i.C.) : elek, kalbur
girey گرى (t.i.) : Pazar günü
göğercin گوگرجين (t.i.) : güvercin kuşu
gök گوك (t.i.) : gökyüzü; kalkmak, yukarı olm.
gökçek گوگچك (t.) : güzel, sevimli
gönder گونذر (y.i.) : sancak sırığı, mızrak
göyne(*ye*) گويمه (t. bkz.T.Tü.a.s. göynemek): olmak, olgunlaşmak
gözdeş وكذرة ش (t.) : gözde, üstün tutulan, korunan, gözetilen(*bkz. S. Hikm. 12/18*)
giryân گريان (f.) : ağlamak, ağıt
girift گرفت (f.) : tutma, tutulma, el koymak
ğulâm غلام (a.i.) : erkek ilâhici; bkz. *'Danîyel'*
ğulğule غلغلة (a.s.) : gürültü, patırtı
ğulğule-i hins غلغلة جنث (a.s.): günah yükü
ğunne(*ğuniye*) غنه (a.i.) : genizden söylemek
ğurre غرة(a.i.) : kameri ayların ilk günleri
ğurûb غروب (a.i.) : gün batımı
ğurûr غرور (a.f.) : gurur, mağrur
ğurve غرفه (a.i.) : mil(yak.1440-1600 m.) mesafe ölçüsü
gürûh گروه (f.i): kalabalık, küme insanlar
ğussa غصه (a.i.) : keder, tasa, gam
güğe گوگه (t.) : güve
güyende گويذه (f.i): söyleyici, söyleyen
gülbânk گلبانك (f.b.i.) : ilâhi, tekbir, dua
gümec balı گومج بالى (a.i.): petek(gümeç) balı
günâh-ı kebâîr گناه كبائر (f.a.C.): b. günahlar
günlük گونلك (f.i.) : güzel kokulu reçine
güyegü گويكي (t.i.) : güvey, damat
güyâ گويا (f.) : söyleyen, söyleyiş; sanki...
güzâf گزاف (f.) : boş, lüzumsuz
güzîde گزيده (f.s): seçkin, beğenilmiş

h ح

habâset خباثت (a.) : kötü olma, **habîs** olma
haber-i zendekânı خبر زنذكان (a.f.) : dinsizlik haberi
habîr خبير (a.) : bilmek, haberdar olmak, taze
hâcet حاجة gereksinme, ihtiyaç
hacce-i zarârsız حجة ضرر اسز (a.) : zararsız yol
hacil خجل (a.) : utanmış, yüzü kızarmış
hadd حد (a.) : hudut, çizgi, sınır; sert, gergin
huddâm خدام (a.i.C.) : hizmetçiler
hâdım خادم (a. i) : iğdiş edilmiş harem hizm.
hâdim خادم (a. i) : hademe, hizmetçi
hâdî هادى (a.s.c.) : hidayet eden
hads حدس (a.i.C. *hadsiyât*): zan, tahmin; sezgi
hadîs(*e*) حديث (a.i.c.) : peygamber sözü, olay, anekdot
hâfî خافى (a.) : gizli (*bkz. hafiye*)
hâ'if خائف (a.) : azarlayan, zulmeden
hâ'in خائن (a.) : hayin, hıyanet eden
hak(*k*) حق (a.) : **1.** doğru, gerçek, vâcib ve lâzım olan; **2.** oyma, maden üzerine yazı.
Hakk Te'âlâ حق تعالا (a.) : Yüce Allah
Hak Sübhânehû-ü Te'âlâ حق سبحانه و تعالا (a.) - Hamde Layık Yüce Allah -
hakîkat-ı hâl حقيقت حال (a.) : gerçek durum
hâk خاك (f.) : toprak, vasat, orta
hâk-sitr خاكستر (f.) : örtülmüş, toprakla kaplı
hakîr حقير (a.) : aşağı, aşağılık

hâkim حاكم (a.i.C.) : her şeye hükmeden Tanrı
hâkim-âne حاكمانه (a.): hikmetlice, egemence
hâkim ü be-k حاكم و بك (a.f.s.): Kadı, yargıç
hakk Allah حق الله (a.) : Adaletli diri Allah
hakk-kazâ' حق قضاء (a.) : doğru yargılamak
hakk-hükümet حق حكومت (a.) : gerçek hüküm
hâkî خاكى (a.) : toprak rengi, toprağa ait
hakîkat-ı hâl حقيقت حال (a.) : gerçek durum
hakîkat-ı sabite حقيقت ثابته (a.): değişmez ger.
hâkimullah حاكم الله (a.) : hükmeden Allah
hal*(a)***ka** حلقة (a.i.): halka, çember
hâlâ حالا (a.) : şimdi
halef خلف (a.) : ardından gelenler, ardıl
hâlet حالة (a.) : hal, durum
hâl حال (a.): durum, görünüm, vaziyet, hal
hâlik خالق (a.s.): yaratan, yaratıcı
halk olmak خلق أولمق (a.t.): yaratılmak
halîm حليم (a.s.) : yumuşak huylu
Hallûliyâ*(h)* هَلِّلُويَاهْ (İbr.) : Yâh'a (***Yehovah***'a) hamd etmek
hâl حال (a.) : durum
halâs خلاص (a.f.) : necat, kurtuluş, aklanma
halâs ü hirâset خلاص و حراست (a.i.) : sürüp kurtarmak
halâsi'l-külli خلاص الكل (a.): bütün kurtuluş
hallâs-u mu'cib Allah خلاص و موجب الله (a.): -Şaşkınlık Veren Kurtarıcı Allah-
halef خلف (a.) : birbiri ardından gelen
halâyık خلايق (a.i.) : cariye, hizmetçi
helâk هلاك (a.f.) : mahvetmek, yok etmek
hâl'ât حالاتْ (a.C.) : haller, suretler
hâle هاله (a.i.) : güneş çevresinde görülen daire
hâlet-i mevt حالة موت (a.) : ölümünde
halvet خلوة (a.) : yalnız kalma, boş ve ıssız
halâvet خلاوت (a.i.) : tatlılık, şirin olmak
Hâlik خالق (a.i.s.) : Allah'ın sıfatı: yaratan
hâlik هالك (a.s. *'helâk'*dan) : helâk olan, miskinlik içinde ölen(*hor görülen, bedbaht*); *bkz.Yud. 9/15*
hâlî خالى (a.s.): boş, tenha; gamsız, kedersiz
hâll حال (a.) : durum
halîl خليل (a.) : samimi dost, sâdık dost
hâlli-hâllerince حالو حالنجه (a.) : kendi kendilerine, durumlarına göre
Hâlî*(i)***k-i Küllî Şey'** خالق كل شئ (a.i.ve s.) : -Her Şeyi Yaradan(Allah C.C.)-
Hâliki's-Semavât خالق السموات (a.): göklerin yaratıcısı
Hâliki'l-'Âlem خالق العالم (a.): Evrenin yaratıcısı
hâl-i müzâyık*(a)* حال مضايق (a.): dar durumlar
halîm حليم (a.) : yumuşak, yavaş
hâl-i sahîh حال صحيح (a.) : gerçek durum
halk etmek*(olmak)* خلق إتمك (a.f.) : yaratmak
halt etmek حلط إتمك *(kz.* uygunsuz bir söz
hamr خمر (a.i.): şarap
hammar خمار (a.i.): **1.** meyhaneci; **2.** kılavuz
hamarût خامرات (erm.) : becerikli
hamîm حميم (a.): yakın, hısım, arkadaş; kızgın
hamîr خمير (a.): mayalanmış hamur
hamiy*(y)***e/-t** حميّت (a.): **1.** milli onur ve haysiyet, namus, **2.** gayret, **3.** kızgın, sıcaklık
hâm خام (a.): olmamış, pişmemiş, boş
hamd ü ta'âleyt حمد و تعاليت (a.C.) : yücelikler övgüler sunmak(bkz. 3 Delikanlının Ezgisi 29).
hamd ü ta'liye حمد و تعلية (a.s.): yüceltmek
hamd ü senâ' حمد و ثناء (a.): övgü ve şükran
hamd-ü sipariş حمد و سپارش (a.f.):övgüyle ıs.
hamd ü sipâs حمد و سپاس (a.f): dua ve şükür
hanûn حنّان (a.i./C.) : merhametli Allah (C.C.)
harâb خراب (a.f.) : yıkmak, mahvetmek
harâblığıŋ ricsi خرابلغك رجسي (a.): mahvedici iğrenç haram şey..!
harâc-güzâr خراجگزار (f.b.s.) : haraç verici
harac ü sâlikîn خراج و سالكين (a.): o tarikata veya kişilere ait mensubiyet vergisi
harâr خرار (a.) (a.i.): saman çuvalı
harâm حرام (a.) : dinen yasak olan(*muhterem*)
harc خرج (a.): masraf, gider
harc ü masraf خرج مصرف (a.): gider vergisi
harâ*(m)***mî** حرامي (a.): harami, haramzade
harûn خرّون (a.): ilerleyeceği halde duran hay.
Hârûn هارون(a.): Musa'nın(A.S.) yardımcısı
harâret حرارة / خرارت (a.): ısınma, ısı, sıcaklık
harib هارب (a.) : kaçan, firar eden
hârib-i mündefi' حارب منفع (a.): bozguncu
hâss/hâs خاصّ / خاص (a.) : **1.** elit; **2.** ken. özgü
hasâd/hasad حصد / حصاد (a.) : ekin biçme
hased حسد (a.) : haset, kıskançlık
hâsekî خاصكى (a.) : **1.**subay, **2.**sultanın eşi
hasenât حسنات (a.C.) : iyilikler
hâsıl حاصل (a.): çıkan, meydana gelen
hâsiy*(y)***et** خصيّت (a.) : hususi fayda, tesir
haslet خصلة (a.) : huy, tabiat, mizaç
hâsıl حاصل (a.) : **1.** ürün, gelir, **2.** işin veya konuşmanın özü → husul; ortaya koymak
hâsılsız حاصلسز (a.) : peyda olmamış
hasret حسرة (a.) : özlem, hasret

hasîs خسيس (a.) : hakir, kıymetsiz, cimri
hasım خصم (a.) : rakip
hasûd حَسُودٌ (a.C.) : çıfıt, kıskanç
haşerât حشرات (a.C.) : her türlü zararlı veya rahatsız edici küçük yaratık, böcekgiller fam.
harâe خراج (a.): vergi
hatâ' خطاء (a.): yanılgı, yanlış
hatf خطف (a.f.) : ölüm, göz kamaşması, kapma
hatt خطّ (a.): yazı
hâtem خاتم (a.): mühür yerine kul. yüzük
hâtır*(a)* خاطر (a.): anı, anımsamalar; (hatır gözetmek: birini kayırmak)
hâtûn خاتُونْ (a.i.) : eş, zevce, kadın
havâ هَوا (f.i.): bkz. heva*(h)*
h"âb خواب/خوب (f.) : uyku; bkz. hûb **havbet; 1.** günâh, fakirlik, **2.** ana, baba
h"âb-ı sermedî خَوابِ سَرْمَدِي (a.C.): sürekli rahatlıklar, ebedî huzurluklar, ölüm uykusu
h"ânen(de) خوانْ (a.i.) : zâkir, ezgici, şarkıcı
h"âceخواجه (a.i.C.) : vezir veya amir
havf خوف (a.i.) : korku
havf ü raîb خوف ز عِيبْ (a.) : büyük korku
havf ü ra"ş خَوْف و رَعْش (a.f.): korku ve titreyiş
havf ü rehb خوف و رَهْب (a.) : dehşet
havfnâğ خَوْفناكْ (a.) : korku dolu
havlî حَوْلِ (y.) : avlu
havz حوض (a.i.) : havuz, sarnıç
hayf/ hayfâ' حَيْفاً (a.e.): heyhat, vah!
hayâ' حياء (a.): utanma, utangaçlık, terbiye
hayât-ı mevt حَياتُ مَوْتْ (a.) : yaşam ölüm
hayvât حَيَواتْ (a.C.) : hayat, yaşam/lar...
hâyy/ hayy حاىّ / حَيّْ (a.i.sf.) : diri, canlı
hayrât خَيْرَاتْ (a.f.) : iyilikler yapmak
hayrân حَيْرَانْ (a.): şaşkın, aklı başında değil
hayrân ü tahvîf حيران و تَخْويفْ (a.): hayretle korkmuş olmak, şaşkınlıkla ürkütü vermek
hayye حَيّة (a.i.) : yılan; c.: hayyât: yılanlar
hayıf/hâyf حيف/خايف (a.): yazık, eyvah!
hâyfâ حَيْفاً (a.C.): yazıklar, eyvahlar olsun!
hayır*(hayrât)* خَيرْ اتْ (a.i.C.): faydalı iş, iyilikl.
haylice خَيْلِيجه (a.) : oldukça çok sayıda
hayr-ı hevâh خَيرْ خَواه (a.): iyilik, iyi niyet
Hayme-i Şerîf خَيْمهِ شَرِيفْ (a.): Kutsal Çadır
Hayme'i Makdî*(i)***se** خَيْمهِ مَقْدَسه (a.) Ku. Çadır
Hayr-ı şerr خير و شرّ (a.): iyilik-kötülük
hayr-ı kelimât خير كَلِماتْ (a.): güzel sözler
hays تْ حَيْ / حَيْ س (a.i.): itibar, saygı, ilgi
hayvânât-ı 'arziye حَيَوانات أَرْضيه (a.): yer hay.
hayvât-ı şeceri حَيواتْ شَجَرِ (a.) : hayat ağacı

hayz حيض (a.) : akma, adet görme
hayz bezi حيض بَزِى (a.) : kadınların adet sırasında kullandıkları bez*(per)*
hazer حَذَرْ (a.) : çekinme, korunma, kaçma
hâzır حاضر (a.) : huzurda bulunan, hazır
hâzık حاذِق (a.) : işinin ehli, mahâretli, hünerli
hazînehâne خزينه خانه (a.i.) : maliye binası
hazîne-mânde خزينه مانده (f.) : şahıs üzerinden devlet hazinesine kalan mal veya para
hazz حظّ (a.) : **1.** hoşlanma; **2.** pay, kısmet
hedâya هَدِيَة / هَدايا (a. C.) : hediye, hediyeler
her-bâr هَرْبار (f.) : her defa, her kere
Her Şey'e Kâdir Allah هَرْ شَيْءٍ قادِرُ اللهْ (a.) : Her şeyi gücü yeten Allah
Her Şeye Kâdir Pâdişâh هَرْ شَيْءٍ قادِرْ پادِشاهْ (a.): Her Şeye Gücü Yeten Kral/Sultan(Allah C.C.)
Her şey'e Kâdir Semâvî (a.) :
هَرْ شَيْءٍ قادِرْ سَماوِي
Her Şeye Gücü Yeten Göklerin kralı Allah
-Her Şey'e Kâdir Şah-ın-Şâh-
هَرْ شَيْءٍ قادِرْ شَهِنْشاهْ bkz. III. Mak. 2/2
Her Şeye Gücü Yeten Kralların Kralı(C.C.)

helâl حلال (a.) : yasak olmayan
hem-ân-lemz هَمانْ لَمْز (a.f.) : çabuk yermek
hem-nâk هَمْناكْ (f.a.b.s.) : sırdaş, yoldaş
hemîşe هميشه (f.) : dâima, her zaman
hemûm هُمُوم (a.i.) : endişeler
hendese هندسة(a.) : ölçü, ölçme(geo. Şekil)
hepisi هپسى (t.) : hepsi, hepten
he(a)vâ هَوا / خَواء (f.i.): **1.** heves; **2.** hava
h"âh-ü nâ h"âh خَواه و نا خَواه (f.): gönülsüz
hevl هَوْل (a.) : korku verici, ürkütücü
heybet هيبة(a.) : azamet, korku ve huşu duyma
heyet هَيْئَتْ (a.) : biçim, görünüş, suret
Heykel*(Heykel-i 'Azîm)* هَيْكَلْ (a.i.) : Hz. Süleyman mabedi; mabed, tapınak, sinagog
heyûlâ' هيولاء (a.) : madde, korkunç hayal
Heykelullah هَيْكَلُ اللهْ (a.) : Allahın Tapınağı
Heykel-i 'Azm ü Âkdes هَيْكَلْ أَعْظَمْ وَ اَقْدَسْه (a.) :
- Mukaddes Büyük Tapınak -
Heykel-i Mu'azzama هَيْكَلْ مُعَظَّمَه (a.) : (Hz. Süleyman'ın) Büyük Tapınağı
heyl هَيْلْ (a.) : dökmek; bir şeyi def'etmek
heyl-imâm هَيْلِ إمام (a.): Hz. Süleyman'ın tapınağında dökme*(dökü)* sunusunu sunan baş kahin veya günah takdimesini sunan kahin
hezâr هزار (f.) : **1.** bin; **2.** pek çok
hezm هَضْم (a.i.) : hezimete uğratma, kırma

hezl (a.) هَزْل : ciddi olmayan saçma söz
hıfz eylemek حفظ ايلمك (a.f.): kor.,ezberlemek
hıraset حراسَتْ (a.) : koruma, muhafaza etme
hıyânet خيانة (a.f.) : hainlik etmek
hıyarlık خيارلِق (f.) : **1.** hıyarlaşmak, kabasaba; **2.** Salatalık(*hıyar*) tarlası
hısım/hısm جِصِمْ (a.i.) : akraba
hışım/hışm خِيشِم/خشم (f.) : öfke
hı(ı)şt جشت (t.) : **1.** küçük mızrak şeklinde, ortasında ipten örtülü bir halka olan ve orta parmağa geçirilerek atılan eski bir savaş âleti, **2.** köpek tasması, **3.** kovalama sesi! (*ünlem!*)
hibe هبة(a.) : bağış, hediye
hicâb حجاب (a.) : utanma duygusu
hicrânî هِجْرَانِي (a.) :bir yerden göçme,ayrılma
hidâyet هِدَايَتْ (a.) : yol gösterme, kılavuz
hiddet حدّة (a.) : öfke, keskinlik
hikmet حِكْمَتْ (a.) : bilgi, bilgelik
hikmetullah حِكْمَتُ اللهْ (a.): Allahın hikmeti
hikmet-i mükemmel حِكْمَتْ مكمّل (a.): kusursuz
hil'at-ı fâhire خِلْعَتْ فَاخِرَه (a.): onur kaftanı
hilm حلم (a.): yavaşlık, inceli k, ağırbaşlılık
hilm-i hikmet حلمي حكمة (a.) : iyi bilgelik
hilâf /-en خِلَافاً (a.) : zıd olarak, karşı gelme
hîle حيلة (a.f.) : kandırmak; düzenbaz
hilim/hilm حلم (a.) : yumuşaklık, ağırbaşlılık
hilkat خِلْقَتْ (a.) : yaradılış, tabiat
hilye حِلْيَه (a.f.) : süs, zinet, cevher
himâye*(i)* حِمَايَتْ (a.) : koruma, korumma
himmet همّة (a.i) : ilgi, kaygı, ehemmiyet
hîn(*hin/de*) حين (a.): münhal, doğru zaman, yer
hindi هندى(f.) : Hintli, Hindistanlı
hirmen خرمن (f.) : buğdayı sapından savurma
hirâset جراسَتْ (a.i.) : çift sürme, çiftçilik, ziraat(bkz. aynı kelime '*huraset*': koruma
hisâb(*hésâb*) حِسَابْ (a.i.C.*hisâbât*) : hesap
hisâr حِصَارْ (a.i) : sur; istihkâmlı kale
hisset حِسّتْ (a.) : cimrilik, alçaklık
hisse-mend حصّه مند (f.) : nasipli, ders alan
hitâb خطاب (a.) : nutuk atma, güzel konuşma
hizmet-i Rabbânîye خِزْمَتِ رَبّانِيّه (a.) : Rabbe ait, Cenab-ı Hakk'a dair, ilâhî hizmetler
hôd-bînlik خود بينلك (f.) : kendini beğenmişlik
hor خور (f.) : hakir, aşağılık
horlama خورلامه (a. i):hor görmek, alay etmek
horûs خُرُوسْ (f.i.) : horoz
hoşnûd خوشنود (f.) : memnun olmak
hov êtdîler خُوْ إِتْدِيلَرْ (t.) : şiddetle saldırdılar
hovla/-yıp(*hovlamak*) خُرْلُيُوبْ (t.) : saldırıp

hûb خُوبْ (f.) : hoş, güzel, iyi
huhûr خُيُوْرْ (a. i) : sevinç, gönül ferahlığı
hudûd حدود (a. i) : had, sınır
hulk-i latîf خُلْقِ لطيف (a.) : iyi huylu
hulle خُلّه (a.i.) : iki kısımlı elbise, Cennet el.
hulle-i fahire خُلّهِ فاخِرْه (a.) : övgü kaftanı
hulviyyât حُلْوِيَّاتْ (a. i) : tatlı yemekler
husûs خُصُوصْ (a.z.) : pay, konu, bir madde
husûsâ خصوصا (a.z.) : ayrıca, hususen
hurde-hûş خورد و خاش (f. i) : kırık dökük
hurûc خروج (a.) : çıkma, çıkış
hurur خُرُورْ (a.) : düşmek, sükut
huzûr خُضُورْ (a.z.): b. önünde hazır olmak
hûb خُوبْ (f.) : hoş, güzel, iyi
hûbur خُبُورْ (f.) : sevinç, sürur, ferahlık
hûceste خُجِسْتَه (f.) : uğurlu, mübârek, mesut
hûc(û)r خُجُرْ (a. C.) : kötü sözler
hücum هجوم (a.) : saldırma, saldırı
hûdâ خدا (a. i) : Tanrı, hükümdar
hükûmet خُوكُمَتْ (a. i) : hükümet
hükemâ حُكَما (a. i) : âlimler, bilginler
hükûmât خُوكُمَاتْ (a.C.): 1.hükümler, 2.Hükümetler, egemenlikler
hükmullah حُكْمُ اللهْ (a.) : Allah'ın hükmü
hükm ü ma'rifetsiz حُكْمِ و مَعرفَتسِزْ (a.) : marifetsiz, ilgisiz, kararız
hükm ü müstakil حُكْمِ مستقل (a.): mutlak yetki
hülefâ خُلَفَا (a. i.C.) : halifeler
hüner هنر(f.) : sanat, marifet, erdem
Hûn-Fârs خُونِ فَارْس (f.): kanlı/Pers; bkz.Est. 6/9
hürr حرّ (a.) : hür, serbest, azat bırakılmış
hürre حُرّه (a. s.): cariye, esir olmayan kadın
hürmet حرمة (a.) : kutsallık, saygı
hüsn حسن (a.s.) : güzellik, iyilik
hüsn-i ân حسن آنْ (a.) : güzel an
hüsn-i cân حُسْنِي جَانْ (a.s.) : güzel huy
hüsn ü göz حُسْنِ و گوزْ (a.) : güzel göz
hüsn-i hal حُسْنِ حالْ (a.s.) : iyi durum
hüsn-i nazâr حُسْنِ و نَصَارْ (a.) : iltifat
hüsn-ü ta'bîr حُسْنِي تعبير (a.) : güzel söz
hüsn-ü mu'âmele حسن معاملة (a.s.) : iyi davranmak, güzel uygulama
hüsn-ü zann حسن ظنّ (a.s.) : iyi kanaat
hût حُوتْ (a.) : büyük balık
hüzün/ hüzn حزن (a.) : üzüntü

ı, I

ıdlâl اضلال (a.) : hak dinden sapmak

ırğâd إرْغاد (rum.y.) : işçi, amele, rençber
ırlamak ايرلامك (t.f.) : şarkı söylemek
'ırki'l-feh*(i)***m** عرق الفهم (a.) : aklın kökü
'ırz*/sız* عرض (a.) : şeref, itibar/ namussuz
'ırz-ı noksân عرض نقصان (a.) : şerefsiz
ıslâh إصلاح (a.i.) : düzeltme, uyum sağlama
ısmarlamak إصمرلمق (f.) : emanet et., tevdî
ıssıcak ايسيجاق (a.): sıcaklık, ısı
'ışk عشق (a.) : aşk: Şiddetli sevmek, sevgi
ıtr/ıtyâb عطر / إطْيابْ (a.i.C.) : **1.** güzel, latif koku/-lar(bkz. II. Süleyman 2/7); **2.** Mesh yağı
ıtlâk إطْلاقْ (a.) : salıvermek, bırakmak
ıtrâd اطراد (a.i) : bahse girme
ıtturâd اطراد (a.i) : birini takip etme, izleme
ılğar إلْغار (mo.) : doludizgin atlılarca yapılan saldırı, çapul
'ıyâdet عيادت (a.) : hastayı ziyaret etmek
ızturâr اضطرار (a.) : çâresiz olmak, mecburiyet
ızdırâb اضطراب (a.): ıstırap, sıkıntı vermek
ibâ' اباء (a.) : kabul etmemek, reddetmek
'ibâd عباد (a.i.C.) : bkz. abid; abidler, kullar
ib'âd إبْعاد (a.) : uzaklaştırmak, kovmak
'ibâdet / 'ibâdât عبادت/عبادة (a.i.C.) : tapınmak, kulluk etmek/ler...
'ibâdullah عِبادُالله (a.i) : Allah'ın kulları
'ibâret عبارة (a.) : söylenen, yazılan şeyler
ibdâ' إبْداء (a.) : izhar etmek, yaratmak
ibtidâ' ابتداء (a.) : temel, başlangıç
ibtihâc إبْتِهاج (a.f.) : sevinmek, ferahlanmak
ibrâ' ابراء (a.) : aklama, borcunu ödemiş say
ibrâm إبْرام (a.f.) : ısrarla rica etmek
İbrâhîmiş Tagrısı Rabb ü Te'âlâ (a.t.) : إبْراهيمك تكرسي ربّ تعالى - bkz. Est. 4/18-
ibrâz ابراز (a.) : ortaya çıkma, çıkarma
'İbrâniyye عِبْرانيّة (a.f.): İbranî soyu kadın
'ibret عبرة (a.) : öğüt, ders çıkarmak
ibkâ' ابقاء (a.) : yerinde bırakma, bekâ
iblâ' *(-ı)* ابلاء (a.) : yutturma, korkudan yutkundurma, *'hel'*ettirme(*hayret ettirme*)
iblâğ إبلاغ (a.) : ulaştırma, yetiştirme
İbnü'l-Allah (*İbnullah*) ابْنُ الله (a.i.): (*Haşa!*)Allah'ın oğlu -*sıfatı*-
ibtâl ابطال (a.) : iptal etmek, geçersiz kılmak
ibsâl إبْسال (a.) : bir şeyi sipariş etme
icâd إيجاد (a.i.): var etmek, arayıp bulmak
icâz إيجاز (a.) : az sözle çok söylemek
icâzet إجازة (a.) : izin verme, cevaz verme
icmâl/icmâlen إجْمالاً (a.): tamam, tamamen
ictihâd اجتهاد (a.i.) : çabalama, gayret
icrâ إجْرا (a.f.) : uygulama, yerine getirme
icrâ' إجْرا (a.f.): cereyan ettirme, uygulama
ictinâb إجْتِنابْ (a.) : çekinmek, sakınmak
için إچُونْ (t.) : için
'îd عِيد (a.) : bayram günü
'îd-i fıtır(*sadaka-i fıtr*) عِيدِ فِطْرْ (a.) : Şeker bayramı veya hamursuz/mayasız ekmek bayramı bkz. I. Ezra 7/13 ve 9/49-51
'îd-i şerîf عِيدِ شريف (a.) : kutsal bayram
'îd-i hamsîn عِيدِ خَمْسِيّن (a.i.c.) : pentikost
iddirâ's إدْراس (a.) : bkz. idrâ'; **1.**bilgisine sunma, bildirme, **2**. hile ile aldatma
idhâl إدْخال (a.): dâhil etmek, içine almak
idrâ إدْرا (a.): bildirmek, bildirilmek
idrâk إدراك (a.) : kavrama, anlama
ifâdnâme افادنامه (a.) : elçilik(sefirlik) yazısı
'ifrit-i cerâ'et عِفْريتُ جَراءَتْ (a.) : büyük cüretle
iftihâr إفْتخار (a.) : övünme, gurur duyma
iftihâs إفْتِحاص (a.) : gerçeği tetkik etme
iftirâ' إفْتراء (a.) : uydurma, yalan söyleme
iftirâk إفْتِراقْ (a.) : perişan olmak, ayrılmak
iftiras إفْتِراسْ (f.): fırsat gözlemek
iftizâh إفْتِضاح / (a.i.) : rezil olma
iftizâz إفْتِضازْ (a.): ırza geçme
iflâh افلاح (a.): iyi duruma gelme, nihat etme
ifnâ' افنا (a.f) : mahvetmek, tüketmek
ifsâd افساد (a.) : bozma, fesat sokma
ifsâd-ı eşfel إفساد اسفله (a.C.) : en alçak
ifşâ' إفشاء (a.) : açığa vurma, söyleme
iğtibât إغْتِباطْ (a.) : refahlı olmayı arzulamak
iğrâs إغْراسْ (a.): dikmek, ağaç dikmek
iğşâ' ü pür keder إغْشا و پُرْ كَدَرْ (a.): hüzün acı
iğvâ' *(iğvâ')* إغْوا (a.) : ayartmak, azdırmak
iğzûb إغْضابْ (a.) : gazabı getirme,
ihâta إحاطة (a.): kuşatma
ihdâ' إهْدا (a.s.) : hediye, armağan
ihdâs إحداث (a.) : oluşturma, vuku bulma
ihfâ' إخْفا (a.) : saklamak, gizlemek
ihlâs ü i'tâk إخْلاص و إعْتاق (a.): özgür etmek
ihtibâs إحْتِباسْ (a.): tutulma, hapsetmek
ihtifâ' اختفا (a.) : gizlenme, çıplak ayakla yür.
ihticâc إحْتِجاجْ (a.): (C. ihticacat) delil, vesika
ihtidâ' إهْتِدا (a.f.): bşk.tekaddüm et, hidayet
ihtifâ' اختفا (a.) : gizlenme, saklanma
ihtilâm إحْتِلامْ (a.f.) : uyurken cenabet olmak
ihtilât اختلاط (a.f.): karışıp görüşmek
ihtimâm اهتمام (a.) : önemseme, dikkat göst.
ihtinâk إخْتِناقْ (a.) : boğuntu, nefes alamama
ihtirâ' اختراع (a.f.): bulmak, keşfetmek; birik

ihtirâz إحتراز (a.): kaçınma, çekinme
ihtirâs إحتراص (a.) : hırslı olmak, bşi. istemek
ihtirâm إحترام (a.) : hürmet göstermek
iktisâb إكتساب (a.) : edinme, kesb
ihtisâr إختصار (a.) : icmâl etmek, sözün kısaltılması, kısaltmak, sadeleştirmek
ihtişâm إحتشام (a.) : debdebe
ihtitân إختتان (a.C.) : (hitan'dan) sünnet ettirme
ihtikâr احتكار (a.) : istifçilik, vurgunculuk
ihtikâre إختكارة (a.) : vurgunculukla kazanç
ihtilât إختلاط (a.) : karışmak, karışıp görüşmek
ihtinâk إختناق (a.): nefes alamama, boğulma
ihtirâm إحترام (a.): hürmet, saygı
ihtizân إختزان (a.): birisini içinden alıkoyma
ihtiyâr eylemek إختيار ايلمك (a.f.): seçmek
ihtiyârîye إختيارية (a.) : isteğe bağlı olan
ihtizâz اهتزاز (a.) : titremek, sallanmak
ihmâl إهمال (a.) : kendi haline bırakma, boş v.
ihrâç إخراج (a.f) : dışarı çıkma; ihracat
ihrâk إحراق (a.f.) : atmak, yakmak, dökmek
ihrâk-ı bi'n-nâr إحراق بر النار (a.f.) : yakmak
ihsân إحسان (a.) : hüsn, karşılıksız hediye
ihsân-ı mütemmem(i)m إحسان متمم (a.): güzel
ihyâ' احياء (a.) : can verme, canlı olma, yaşama
ihzâr إحضار (a.f.) : hazırlamak, celp etmek
îkâ'/îka' ايقاع (a.i.) : dayanacak şey
ikâme اقامه (a.): dikme, ayağa kaldırma
ikâmet إقامة (a.) : mesken tutma, konaklama
iktidâr إقتدار (a.) : kudretli, güçlü olma
iktimân إكتمان (a.i.) : gizleme, saklanma
iktirâ إقراء (a.f.) : kurrâ atma, seçme, taklit
iktirân إقتران (a.f.) : ulaşmak, yetişmek
iktisâb إكتساب (a.) : edinme, kazanma
iktizâ' إقتضاء (a.) : zorunlu, gerekli
iktizâ'ı إقتضاك (a.) : zorunluluk, gerekli olma
ikrâr إقرار (a.) : karar kılma, birine itaat etmek
ikrâh إكراه (a.f.) : iğrenme, tiksinme
ikrâm إكرام (a.): cömertlik etme, ağırlama
iklâ' إقلاع (a.): çıkmak, bitmek, dönme
i'lâ' (a.): إعلاء (a.) : yükseltme, yükseltme
illâ إلا (a.) : ... den başka(bağlaç); öyle ki
ilâh(e) الاهه/إلاه (a.i.): Tanrı*(erk.)*; Tanrı*(dişi)*
i'lâm إعلام (a.) : bildirmek, belli etmek
ilhâm إلهام (a.) : Tanrısal güç, esinleme
liman ليمان (t.y.) : liman, gemi sığınağı
ilkâ' القا (a.) : koymak, bırakmak, terk etmek
iltimâs التماس (a.) : rica etme, başvuru
ilti'ân إلتعان (a.): lanetlemek
ihtihâb إلتهاب (a.): yanma, tutuşma, enfeksiy.

iltifât إلتفات (a.): ilgi göstermek
iltisâk إلتصاق (a.): yapışmak, kaynaşmak
ilticâ' إلتجاء (a.): sığınma
iltiyâm إلتيام (a.): yaranın iyi olması, zem
ilzâm إلزام (a.) : gerektirme, lüzum
ilgâ' إلغاء (a.) : boş ve geçersiz kılma
'ilm علم (a.) : ilim: teorik bilgi, bilim
'ilm-i 'âlem علم عالم (a.) : dünyanın ilmi
'ilm-i firâvân علم فراوان (a.) : ilmi çok olan
'ilm-i mukaddem علم مقدم(a.) : eski devirlerde
'ilm-i şerîf علم شريف (a.) : şerefli ilim
'ilmi'l hakk علمي ا لحق (a.) : gerçek ilim
'ilm-i sihir علم سحر (a.): sihirbazlık ilmi
ilzâm إلزام (a.) : ispat edip susturmak, delil
imâm-ı â'zam إمام اعظم (a.) : baş imam
imâmet إمامتْ (a.) : halifelik, baş imamlık
'imâret عمارة (a.) : bayındırlık, yapıcılık
imdâd امداد (a.) : el uzatma, yardım: İmdat
imece امجه (a.) : imece; bkz I. Ez.5/53
i'mecî(*emece*) إعمجي (a.) : yardımlaşma
imsâk إمساك (a.) : sakınmak, oruç tutmak
imtisâl امتثال (a.f.) : kabul etme,uyma
imtinâ' إمتناع (a.f.) : kendini tutma
inâbet إنابتْ (a.): tövbe, hak yoluna dönme
'inad عناد (a.): inat etme, keyfî davranma
'inâyet عناية (a.f.) : yardım, lütuf, meded
in'âm إنعام (a.) : nimet sunma, ihsan etme
inbâ' انبا (a.f.) : ihbar, tebliğ etmek
inbisât إنبساط (a.) : yayılma, genleşme
infâd إنفاذ (a.) : bitirme, tüketme
inhidâm إنهدام (a.) : yıkılma, yıkma
inhirâf إنحراف (a.) : dönsün, gitsin, kırılsın
inhizâm الهزام (a.) : bozulma, ezilme
intımâs إنطماس (a.): kaybolma, belirsiz olma
intihâ انتهاء (a.) : nihayet, uç, bitim, son
intihâb انتخاب (a.) : tercih, seçim
intikâl إنتقال (a.) : bir yerden bir yere geçme
intikâs إنتقاصْ (a.) : eksilme, küçülme
intizâm إنتظام (a.) : düzen, düzenli olmak
intizâr إنتظار (a.) : bekleme, yolunu gözleme
inkâh إنكاح (a.) : nikâh etme, edinme
inkibâs إنقباض (a.) : bkz inkıbâz; inkibâb: katılma; büzülüp yüzüstü kapaklanma.
inkilâb'üş-şems إنقلاب الشمس (a.) : güneşin devirleri(*mevsimler*)
inkısâm الفسام (a.) : bölünme, kırılıp ayrılma
inkiyâd إنقياد (a.) : bağlanma
insâf إنصاف (a.) : ılımlılık, merhamet
insâniyyetli انسانيتلو (a.) : insancıl

insât إنصَاتَ *(insiyat)* : susup dinleme, susma
insıraf إنْصِرَاف (a.f.) : çekilme, geri dönme
insilâk إنْسِلَاك (a.f.): sülûk etme, yola girme
inşâr إنْشَار (a.): inşar-ı emvat: ölüyü diriltme
inzâr إنْزَار (a.): sıkı vermek, sakındırmak
isâbet إصَابَتْ (a.): yerini bulma, rast gelme
İsrâ'ël Tañrısı Rabb-i Te'âlâ إسْرَائِيل تَڭْرِسِي رَبِّ تَعَالَى (a.t.): *(Hz.)* '*Yakup*'un Tanrısı yüce Rab
istib-sal إسْتِبْسَال (a.):met.bağımsızlık platformu *(bkz. istibdat ve Türkçe 'sal' kel.:**korkusuz/ca**).*
isnâd*(t)* إسْنَاد (a.) : dayandırma, senet, iftira
isti'mâl(î) إسْتِعْمَال (a.): kullanmak(sû-i istimâl: kötü kullanmak); kötü söz söylemek
ispût إثْبَات (a.): saptama, kanıtlama
istimâ' إسْتِمَاع (a.): kulak verip dinleme
istimân إسْتِئْمَان (a.): aman dilemek
istihsâr إسْتِحْصَار (a.f.) : basiretli olmak
istîcâb إسْتِيجَاب (a.): vâcib olmak, haklı sayma
isti'câl*/ân* إسْتِعْجَالاً (a.): acele olmasını istemek
istid'â إسْتِدْعَا (a.) : çağırma, yönelme, çağrı
isti'dâd إستِعْدَاد (a.) : eğilim, yetenek
istidbâr إسْتِدْبَار (a.): geri gitmek, dönmek
istidrâk إسْتِدْرَاك (a.) : nail olmak, ulaşmak
istidlâl إستِدْلَال (a.) : tarif, mantıki çıkarım
irtifâ' إرْتِفَاع (a.):yüksekte olma, yüksekli
istîfâ' إسْتِيفَاء (a.i.) : tamamiyle alma, ödetilme
isti'fâ' إستِعْفَاء (a.i.) : affını isteme
istifâde إستِفَادَة (a.) : yararlanma
istifân إسْتِفَانْ (a.) : bkz. istifaza, feyz; çelenk
istifrâğ إسْتِفْرَاغ (a.): içini boşaltma, kusma
istifsâd إسْتِفْسَاد (a.): fesadını istemek
istifsâr إسْتِفْسَار (a.): ifade isteme, sorma
istiğfâr إسْتِغْفَار (a.): merhamet dileme
istihdâm إستِخْدَام (a.): hizmet kadrosu açma
istihfâz إسْتِحْفَاظ (a.) : hıfzetmek, korumak
istihsân إستِحْسَان (a.): güzel saymak
istihsar إسْتِحْسَار (a.): usanmak, bıkmak
istihzâ' إستِهْزَاء (a.) : alay etme, aşağılama
istihkâk إستِحْقَاق (a.) : hak etme, hakediş
istihkâm إستِحْكَام (a.) : pekiştirme
istikâmet إستِقَامَة (a.): sadakat , yön, dik duruş
istikbâl إسْتِقْبَال (a.f.) : karşılamak
istilâ'/isti'lâ إسْتِيلَاء / إسْتِعْلَا (a.) : zaptetme
istîcâb إسْتِيجَاب (a.) : vacip olma, haklı görme
isti'câl إستِعْجَال acele etme, aceleci olmak
istikâmet إستِقَامَة (a.) : doğruluk, sadakat, yön
isti'mâl / istimâl إسْتِعْمَال/ إسْتِعْمَال (a.f.): kullanmak, faydalanmak
istima' إسْتِمَع (a.) : kulak kabartma, dinleme
istîmân إسْتِيمَانْ (a.): aman dilemek, teslim
isti'nâ إسْتِعْنَا (a.) : inat etme, direnme; çaşıt
istinâd إستِنَاد (a.) : dayanma, dayanak
istirzâ' إسْتِرْضَا (a.i.) : razılık, razı olmak
istisâl إسْتِيصَال (a.f.) : kökünü kazımak; imha
istishâr إسْتِسْخَارْ (a.) : alay etme, eğlenmek
istitâr إسْتِتَارْ (a.) : kapanmak, örtünmek
istizâ'a إسْتِضَا (a.) : aydınlanma
iskarlat إسْكَرْلَتْ (İt.): İt. Al çuha; yeniçeri giy.
iskemle إسْكَمْلَه (y.) : tabure, sandalye
ismullah إسْمُ اللَّهْ (a.) : Allah'ın ismi, adı
ism-i şerîf إسْمْ شَرِيف (a.) : kutsal isim
isnâd إسناد (a.i.) : dayanak, senet
işhâd إشْهَادْ (a.) : şehadet ettirme, şâhidlik et.
işhâr إشْهَارْ (a.) : ün alma, şöhret olma
işğâl إشْغَال (a.) : oyalama; ele geçirme
işidmek إشْدْمَكْ (t.) : işitmek(III. Mak. 3/10)
işkillî إشْكِلِّي (a.) : tedirgin olmak
işkillenme أشْكِلْلَنْمَه (a.) : şüphe, vesvese
iştiğâl إشْتِغَال (a.) : meşgale
iştihâ' */ iştâh(a)* إشْتِهَاء (a.) : arzulama, arzu
iştimâl إشْتِمَال (a.f.) : içine almak,kaplamak
iştirâ' إشْتِرَاء (a.) : satın almak, mübayaa
iştirâk إشْتِرَاقْ (a.): ortak olmak, katılmak
'iş u nûş عِيشْ وَ نُوشْ (f.) : zevk ü sefa meclisi
işrâk إشْرَاقْ (a.f.) : parlatmak
'işret عِشْرَة (a.f.) : birliktelik, yoldaşlık
i'tâ' إعْطَا (a.f.) : hediye verme, bağışlama
'itâb عِتَابْ (a.f.): azarlama, tersleme, paylama
itâ'at إطَاعَتْ (a.f.) : boyun eğme, kabul etm
itfâ' إطفَاء (a.) : söndürme, bastırma, dindirme
itmâm إتْمَامْ (a.f.) : tamamlamak
i'tibâr إعْتِبَار (a.) : saygı gösterme
ittiba' إتِّبَاعْ (a.) : tabi olma, uyma
ittifâk إتِّفَاقْ (a.) : uzlaşma
ittihâd إتِّحَادْ (a.) : birlik, birleşme, vahdet
itidâd إنْدَادْ (a.) : islamiyeti*(dini)* reddetme
i'tidâl إعْتِدَالْ (a.) : dengeli, orta yollu olma
i'tikâd إعْتِقَادْ (a.f.) : inanç, akit
i'timâd إعْتِمَادْ (a.) : güvence, dayanak
i'tirâf إعْتِرَافْ (a.): bildiğini kabul etmek
ittiba' إتِّبَاعْ (a.) : tabi olma, takip etme
i'tizâr إعْتِزَارْ (a.f.) : özür dilemek
irâdet إرَادَتْ (a.z.) : istek, gönülden arzu
îrâd-ü masraf إيرَادْ وَ مَصْرَفْ (a.):masruf vergisi
'irfân عِرْفَانْ (a.f.) : bilme, öğrenme
iriş إرِيكْ (t.) : irin, cerahat
irkas إرْكَاسْ (a.) : yerinden oynattırmak
irtidâ' إرْتِدَا (a.) : dinin yasak ettiği şeyleri

irtihâl ارتحال (a.) : yolculuğa çıkma, ölme
irtikâb*(b)* ارتكاب (a.) : suç işleme
irtifâ' ارتفاع (a.s.) : yükseklik
irsâl ارسال (a.i.) : gönderme, gönderi
irşâd ارشاد (a.) : doğru yolu göstermek
irtidâd ارتداد (a.) : bkz. itidâd; dini red etme
'ivaz عوض (a.f.) : bedel verme, birşey koyma
iver ايوز (T.Tü.ağ.s) : bkz. ivermek; telaş
'iyâl عيال (a.) : bakmakla yükümlü olanlar
iyelik ايلك (a.i) : sığırın omuz başındaki budu; (bkz. 3 Delikanlının Ezg. 16 ve Ekl. 7/33)
iyî أيى (t. *eyu*) : eyi; iyi, peki, pekiyi
iyice (t.) : bkz. eyce(Tü. ağ.s.): iyice
iyilik ايلك (t.): iyilik "**eylik**" bkz.(Tü. ağz. söz.) bkz. III. Mak. 3/16
iyn-i nisyân عين نسيان (a.) : bu şeyi unutup
izâ اذا (a.) : incitmek, eza etmek
i'zâb اعذاب / إعزاب (a.) : **1.** vazgeçme, **2.** Azaba düşürülme(bkz. III. Mak. 3/20)
iz'âf اضعاف (a.) : zayıflatmak, güçsüz kılmak
iz'âfet إضافة (a.) : ekleme, ilgi
iz'ân /izâ'n إذعان / إذاعون (a./C.) : **1.** boyun eğme, kabullenme/ler, **2.** anlayış, kavrayış
izdiyâd ازدياد (a.) : ziyadeleşmek, çoğalmak
izdihâm ازدحام (a.) : sıkma, kalabalık
izhâr إظهار (a.) : görünmek, ortaya çıkmak
izlâl إضلال (a.): gölge verme, gölgelendirme
ihtikâr احتكار (a.): **1.** hor ve hakir görmek, hakarete katlanmak; **2.** istifçilik yapmak
'izzet عزّت / عزّة (a.s.) : kudret, güç, seçkinlik
'izzet-i hilm حلم عزّت (a.s.) : onurlu ağırbaşlı
'izzet-i i'tâ' إعطاء عزّت (a.s.) : onurlu bağış
'izzet ü ferah عزّة و فرّحو(a.) : coşku
'izzet ü nimet عزّت و نعمة(a.) : onurlu nimet
'izzet-mend عزّت منة (a.) : izzet sahibi
'izzet ü şual عزّة و شعّل (a.) : ateşli, parlak

k ق , ك

kâb قاب (a.): kap
kabâhat قباحت (a.s.) : yanlış zapmak veya çirkin olmak
kabîh قبيح (a.): çirkin, fena, kötü
kâbil قابل (a.) : mümkün olan...
kabin كابين (f.): güveyin geline verdiği 'mehr'
kabz قبض (a.) : tutma, koparma
kabza-i tasarruf قبضة تصرّف (a.): ele geçirme
kaçan ki قاچانكه (E.t.) : ... ki zaman
kader قدر (a.) : alın yazısı
kadana قدانه (f.) : ayağa vurulan zincir
kadd-i bâlâ قدّ بالا (f.): yüksek, uzun boy
kâdîm قديم (a.) : eski
kadîs قديس (a.) : aziz
kâdir*(e)* قادره (a.s.) : kudret sahibi, güçlü
Kâdir Allah قادر الله (a.) : Kudretli Allah
Kâdir-i 'Âlâ Küllullah-ı Kâffe (a.): قادر على كلّ الله كافة
- Her şeyin mutlak yaratıcısı Allah –
Kâdir'il-Müte'âl قادر المتعال (a.): Yüce Egemen
kâdus قادوس (a.) : besleme hunisi
kâffe كافة (a.) : her şey
kâffe-i en'âm كافه انعام (a.): bütün yaratıklı.
kâffe-i nâs كافه ناس (a.): bütün insanlar
kâffeniq Sultânı كافّهنك سلطانى (a.): Herşeyin Sultanı(Hz. Allah C.C.)
kaftân قفطان (a.): süslü üstlük elbise hil'at
kâh/gâh گاه/كاه (f.): **1.** yer, makam, **2.** kez, defa
kâh ü bi-kâh گاه و بى گاه (f.e.): orada burada
kâha كاهه (a.): saba, sahaya, ortaya
kâhde كاهده (a.i.) : hörgüç çıkıntısı
kahpe قحبه (a.i.) : aşağılık kişi, mendebur
kâhır/kahr قهر / قاهر (a.): "Sıkıntı, eziklik" anlamı Türkçeye özgü. Arapça '*zor*'
kahr-ı mevt قهر موت (a.): müthiş ölüm
kâhil كاهل (a.): saçına ak düşmüş
kaht قحط (a.): kuraklık, kıtlık
kamer قمر (a.) : ay
kâmuran كامران (f. i.) : bahtiyar, mes'ud
kâmil-i birr كامل بر (a.f.) : en iyi iyilik, erdem
kande(*kanda*) قنده (t.s.e.) : hani, nerede?
kâne/*ku* قانه *(ka'annahu)* (a.f.): idi, oldu
kanâ'at قناعة (a.) : yetinme, razı olma
kancık قانجيك (Fa.veya Sogd.): dişi köpek, kız
kandîl قنديل (a.): mum veya fitilli yağ kandili
kani قنى (es.Tü. soru ed.) : hani
kanğı(*kanki*) قنغي (es.Tü. soru ed.): hangi
kanmaklık قانمقلق (es.Tü.) : doymak
kantarma قنطرمه (*Moğolca*) : atın gemi
kak/-mak*(-dı)* قاقدي (t.) : itmek, vurmak
kal'a قلعة (a.i.) : hisar, kale, müstahkem
kâlâ- evvel كالا اوّل (a.) : sermayeden önce
kalb قلب (a.) : yürek, gönül
kalb-i kasî قلب قاسي (a.): taş yürekli, katı kalpli
kalb-i münkesir قلب منكسر (a.): kalbi kırık
kalb-i selîm قلب سليم (a.): temiz gönül
kalb-i şerîr قلب شرير (a.): kötü yürek
kâlp*(b)* قالب (a.i.) : hileli, sahte, taklit

kalî قالي (f. *kalus*'dan) : dedikodu, gıybet
kalîl قليل (a.) : az, bodur
kara-günlük قره گونلك (t.i.): tütsü sakızı
karanî قرانكو (t.s.) : çok karanlık
karagılanmış قراگولنمش (t.): karartılmış
karavaş قراوش (t.i.) : özellikle dişi köle, cariye
karâvol قراول (f.i.) : birlik, karakol
kâr-âzmûde كار آزموده (f.b.s.): görmüş geçirmiş
karış-muruş قارشمرُوش (t.): karışık, karışmış
katl قتل (a.*'katele*'den) : öldürme
katlan*/-mak*/**katlanır** قتلانور (a.) : dayanmak
kâr-güzâr كارگوزار (f.b.s.) : iş beceren
kâr-ı nâbiz كار ناپذ (f.b.s.): yiğit savaşçı
karı قاري (t.) : evli kadın veya yaşlı kadın
karv*(is)* قارو (a.) : ağaç kadeh, havuz; cendere
karîn قرين (a.) : yakın, hısım, akraba
karîb / karib قريب / قرب (a.) : çok yakın
karire قرره (a.) : mesrur, sevinmiş, memnun
Kurûn قارون (قالب)(a.i.) : bkz. Kaleb; Hz. Mûsâ(A.S.)'ın emrine karşı geldiği için yere batmış olan bir Yahudi
karye قريه (a.i.): köy, Nâhiyeden küçük yer
karz قرض (a.) : borç, ödünç
kasâvet قساوة (a.) : tasa, gam, kalp katılığı
kasd/kasıd قصد (a.) : kasıt, hedef, amaç
kasd-ı ğaraz قصد وغرض (a.) : kötü niyet
ka'sînî قصبنى (a.) : kasnı otu(şeytan boku/-tersi) sakızı veya çadırışağı otu
kûsî قاصى (a.) : duygusuz*(kalb-i kâsi: kötü)*
kasâvet قساوة/قسوة (a.) : tasa, gam, keder
kas*(i)***d** قصد (a.) : amaca, hedefe yönelme
kasd-ü ğaraz قصد و غرض (a.) : kötü amaçlı
kâ'ide قاعدة (a.) : taban, temel, esas
kâ'im قائم (a.) : ayakta duran, varolan
kâ'im sîne قائم هنيم (a.) : ayakta duran göğüs
kâ'il / kâil قائل / قائل (a.s. *'kavl*'den) : **1.** diyen, **2.** razı olmuş, boyun eğmiş, **3.** inanmış
kat' قطع (a.i.) : kesme, kesilme, biçme
Kaslev ayı قسلو ايلده (ibr.) : Kislev ayı(Kasım-Aralık arası)
kattâl قتال (a.C.) : çok öldüren, çok katleden
kattâl ü sebbâb قتال و سباب (a.i.C.): katil küfürbaz
kat'î قطعى (a.s.) : katiyen, katiyetle
kâtî قاتى (a.s.) : şüphesiz, tereddütsüz
katl ü nehb قتل و نهب (a.f.) : yağma edip öldürmek
katl-i şer'iyye قتل شرعيه (a.f.) : şer'î ölüm
katre قطره (a.) : damla, su damlası
kavs-ı kuzah قوس قزح (a.) : Gök kuşağı
kavî/kaviyy قوى (a.s.) : kuvvetli, güçlü
kavil*(leşmek)* **/ kavl** قول (a.) : söz vermek
kavl ü fi'l قول و فعل (a.): söz,eylem, sözleşme
kayd قيد (a.s.) : koşul, bağlama, bağ; özen
kayd-ı bend قيد بند (a.f.) : bağlayarak
kayğı قيغو (a.) : tasa, üzüntü
kayın-ata قاينانا (t.) : kaynata
kazâ' قضاء (a.) : beklenmedik belâ
kazâ'-i muğalaza قضاء مغالطه (a.): adil hüküm
kazğan*(kazğan)* قزغان (t.) : büyük bakır kap
kâzî / kâdî قاضى (a.) : yargıç, kadı
kâzib كاذب (a.) : yalan söyleme, aldatma
kâzib-i müdâm كاذب مدام (a.) : devamlı yalan
kazîb قضيب (a.): yerine getiren, yöneten
kazîbi قضيبى (a.i.) : saltanlık asası
kaziyye' قضيه (a.) : mantıkî yargı, önerme
kebîr كبير (a.) : büyük
kede كده (f.i.) : ev, yer, mahal, puthane
kefâlet كفالة (a.) : kefil olmak
kefâret كفارة (a.) : suçunu örtme, bedel
kelâm كلام (a.) : söz; Allah kelâmı/sözü.
kelâm-ı h'is-selâm كلام بي لسلام (a.): söz selam
kelb كلب (a.) : köpek
kelimât كلمات (a.i.) : kelimeler, sözler
kerâhet/kerâhiyyet كراهيت (a.i.C.) : mekruh
kerîh/kerâhiyyet كريه (a.C.) : iğrenç, çirkin
kerîm/kerem كريم/كرم (a.) : cömert
kerrûbî كروبى (a.) : büyük meleklerden(isim)
kerûbi /kerrûb كروبى/كروبت (i.C. *İbr. kerûv; Latin. cherub*) : Hz. Mûsâ'nın "*On Emri*" sakladığı sandığın iki tarafında tasvir edilen melek figürleri(bkz. 3 Delikanlının Ezgisi 31).
kemâl كمال (a.) : tam, mükemmel, olgun
kemâl-i mertebe كمال مرتبة (a.): iyi derece
kemâl-i sıhhat كمال صحت (a.) iyilik, canlılık
kemân-keş كمان كش (f.) : **1.** okçu; **2.** kemancı
kemâ-yenbağî كما ينبغي (a.e.s) : icabettiği gibi
kemlik كمليك (a.i.) : kötülük, edepsizlik
kem-nazar كم نظر (a.) : kötü göz
kem-zu'amâ كم زعما (f.) : kötü kefiller veya kötü tımar sahipleri
Ken'an كنعان (f.) : Hz. Yâkub'un (A.S.) memleketi
kene كنه (f.) : kan emici bir parazit
kendir كنذر (Sanskritçe) : kendir bitkisi
kenîze كنيز (f.) : genç kız
kengir كنگر (f.) : yabani engina

kendûre كَنْدُوره (f.) : peşkir veya deriden sofra
kesb كسب (a.) : elde etme, kazanma, kazanç
kesek/-gi كَسَكِي (t.) : bel, çapa veya sabanın topraktan kaldırdığı iri parçalar
kesret/kesr/kesir/kesîr كثرت / كسر / كثير (a.z. : çok sayıda, birsürü
kesret-i eşrâb كَثْرَتِ اشْرَابِ (a.i.C.) : çok şarap
kesret-i halk كَثْرَتِ خلق (a.i.) : kalabalık sürüsü
kesret-i zaruret(*zarûrât*) كَثْرَتِ ضرورة (a.) : büyük zorunluluk/lar
kesret-i zünûb كَثْرَةِ ذُنُوب (a.i.) : birçok günah
kezâlik كذالك (a.) : bunun gibi, böylece
kesvet/kisvet كسوة (a.) : giyim, kıyafet
keşf /keşf كشف (a.) : ortaya çıkarma
kethüdâ كَلْخُدا (f.i.) : kâhya, yönetici
keyyis(*e*) كَيِّس (a.s.): zarif; kıyasetli, akıllı
kezzâb(*kîzb*) كَزَّاب / كَزْب (a.s.C.) : yalancı/-lar
kezâlik كذالك (a.) : böylece, bunun gibi
kırâ'at قِرَاءَت (a.) : okuma
kırgın قِرْغِن (t.) : öldürmek, katliam etmek
kıt(*t*)âl قِتَال (a.i.) : şiddetli muharebe, kavga
kıtık كِتِك (t.) : minder, yastık vb.ni doldurmak için kullanılan ve bazen de sıvanın içine katılan *keten* ve *kendir* lifleri.
Kıtîm قِتِيم [a.] : Kıbrıs
kille(*i*) قِلَّت [a.] : tireyerek
kılğıl(*ı*) قِلْغِل (t.) : maksada uygun
kıssa قِصَّة [a.] : hikâye, anlatma
kıssa-hân قِصَّة خُوَان (a.f.b.i.) : masal anlatan
kıssa-i icmâl قِصَّة إجمال (a.f.b.i.) : anlatım özeti
kısmet قِسْمَت [a.] : **1.** pay, hisse; **2.** nasip, talih
kıyad/ *alamak* قِيَه د (t.): açık kapı, riskli yer
kıyâmet قِيَامَت [a.] : son yargı gününde diriliıne
kızdıralar قِيزْدِرْلَرْ (t.C.) : kızdırmanın çoğulu
kibîr كِبر [a.] : büyüklük, azamet
kifâyet كِفَاية [a.] : yetme, yetişme
kilêr كِلَارْ [y.i.] : hücre, mahzen, kiler
kimesne كِمسنه [t.] : kimse; → kım ise
Kitâb-ı Şerîf كِتَابِ شريف [a.]: Kut. Kitap,Tevrat
kisve كِسْوَه [a.] : giyim, kuşam
kizb كِزْب [a.] : yalan, yalan söyleme
ko söyleyeyim قُو سُويلَيَيِم (t.) : bırak söyleyim
koğa قُوغه (t.) : kova
kohu قُوخُو (t.) : koku, koku almak
kocayor(şim. z.) قُوجه يُور (t.) : yaşlanmak
koc(*ç*)**uşup** قُوجَشُوبْ (t.) : hlk. kucaklaşmak
koçak قُوچَاق (t.) : koç yiğit, yürekli, kabadayı
koçân قُوچَان (bul./sırpça) : koçan, sap
ko çün قُوجُونْ (t.) : böyle davran, yap; çünkü...
komşu قُومْشُو (t.i.) : komşu
kotarılmış قُوتَارِلْمِشْ (t.) : boşaltılmış
kovavız قُوَاوِزْ (t.) : kovarız
kovlamak قُوْلَامَقْ (t.i.) : dedikodu etmek
kök كُوْك (t.i.): **1.**kök, bitki kökü; **2.** (mec.)soy
köle كُولَه (t.i.): esir
kötek كوتَك (f.) : sopa, dayak
köŋlek كُوكْلَك (t.) : tekerleğin dingili
körfes كُورْفَس (yun. *körfuz/körfüz*) : körfez
kudemâ قُدَمَا (a.C.) : kadimler, eski büyükler
kudretullah قدرة الله (a.) : Allahın gücü
kuds / kudüs/ kuddüs قُدْس / قُدُس (a.) : kutsallık, kudsiyet
Kuddûs-Allah قُدُوسَ اللهَ (a.): Kutsal Allah(C.C.)
kuddis(*e*) قُدِّسَ / قُدِّسْه (a.) : mübarek, kudsî
kuds-i ferîd قُدْسِ فريد (a.i.) : benzersiz kutsallık
kudûm قُدُوم (a.) : küçük davul
Kuds-i Şerîf قُدْسِ شريف (a.i.) : kutsal Kudüs
Kuddûs'il-Müte'âl قُدُوسُ المُتَعَال (a.) : -Yüce Kutsal Yaratıcı-
kul قُول (e.t.) : köle, hizmetçi
kulağız قُولَاغِز (e.t.) : kılavuz; rehber
kulfe(*gulfe*) قلفه (a.i.) : *zeker*, uzuv ucundaki sünnet edilecek deri
kulle قَلَّة (a.i.) : zirve, doruk, kule
kulis قُلِيسْ (*fr. Coulis: akışkan, akıntı*); meclis
kurb قُرْب (a.i.) : yakınlık, yakında oluş
kurû قُرِي (t.f.) : kuru, kurutma
kuşadmak قُوشَادْمَقْ (t.) : kuşatmak
kuvvetlirek قُوَّتْلُورَك (a.t.'*ek*') : daha güçlü
kuvvet-i kalb قُوَّتْ قَلْب [a.] : yüreğinin gücüyle
kuvvet-i kanâ'at قُوَّتْ قَنَاعَة [a.]: yetinmek
kuvvet-i zâhir قُوَّتْ ظَاهِر [a.] : görünen güç
kuvvetullah قُوَّةُ اللهَ (a.i.) : Allahın gücü
kuzû/kuzu قُرُوْ / كُوْزِي (t.) : kuzu, kuzucuk
kûberâ كُبَرَا (a.i.) : bkz. kebîr; büyükler
kübrâ كُبْرَا (a.i.) : çok büyük, en büyük
küllü-fî küll كُلّ فِي كُلّ [a.] : herşeyde herşey
külliyet كُلِّيَت [a.] : tamamen, büsbütün
kürsî كرسى (a.i.) : kürsü: taht, sandalye
kütürdü كُوتُرْدِي (t.) : kütürtü; katı şey sesi

l, L ل

lâf(*ı*)**z-ı bâtıl** لَفْز بَاطِل (a.s.) : boş sözler
lâbüdd لَا بُدّ [a.] : çok lâzım, elzem, gerekli

lâ-cerem لاجرم [a.s.zf.] : şüphesiz, elbette
lâ-hiss لاحسّ [a.] : hissiz, duygusuz
lâ-kayd لاقيد (a.s.) : kayıtsız, endişesiz
lâkırdı لاقردي (i.) : lakırtı; söz, söylenti, laf
lâkin لاكن [a.ş *'bağlaç'*] : fakat, ama
lâlâ لالا (f.) : çocuk bakıcısı, mürebbi
lâlezâr لاله زار (f.i.) : gelincik tarlası
la'net لعنة [a.] : beddua
lâ-şey' لا شيء (a.s.) : bir şey değil, değersiz
latîf/e لطيف [a.] : kibar, nazik
lâ-yefhem لايفهم [a.s.] : anlayışsız, âciz
lâyık لايق [a.] : yakışan → liyakat
lâyık u ârzânî لايق و ارزاني (a.): layık sunulan
lâ-yemût لا يموت (a.); yok olmaz, ölümsüz
lâ-yuğleb لا يغلب (a.s.) : mağlûb olmaz
latîf/e لطيف (f.) : ince, zarif, hoş, kibar
lebbeyk لبيك [a.]: sana geldim, çağrına uydum
lehm/lehîm لحم [a.]: lehim, bşi. hemen yutma
lehv لهو (a.s.) : oyun, eğlence, faydasız iş
lehvü'l-'abd/abûd لهو و لعب [a.C.]: gülünç köleler
leîm*(liam)* لئيم [a.s.c.]: alçak, kötü, aşağılık/lar
letâfet/latîf لطافة (a.): güzel olma, zarafet
lem'â/-n*(lemeân)* لمعان (a.): parlak, parıldama
lem-yezelî لم يزلي (a.): devamlılık, hâkilik
lemz لمز (a.f.):ayıplamak, sözle kötülemek
lerze لرزه (f.i.) : titreme, dehşet, korku
leş لش (f.i.) : cansız beden, ölü, cesed
levg لوغ (a.): daha ziyade, olsa bile(Şart edatı)
levâzım لوازم (a.C.): gereken, lazım gelenler
levh/levha لوح / لوحة (a.i.): levha, tabla
levn لون (a.i.): renk, boya, sıfat, nevi, çeşit, tür
levs لوث (a.i.) : pislik, murdarlık, kirlilik
levend لوند (f.i.): başıboş, bahriyeli
leyyin لين (a.): yumuşak, latif
lezîz لذيذ (a.): hoş, tatlı, güzel
libâs لباس (a.): elbise, giysi
liman ليمان [y.] : liman, gemilerin sığınağı
lisân لسان [a.] : konuşulan şey, dil
liyâkat لياقة (a.): yakışma, layık olma
livâ' لوا / لوسي *(livasi;a.)*: bkz. I. Mak. 14/20 sancak tuğ veya yönetici sancak beyi
lo*(ü)***husa** لوحسنه (a.): yeni doğurmuş kadın
lob لوب (fr.i.): yuvarlak ve yumuşak nesne
lübân لبان (a.) : kendir
lücce لجّة (a.) : engin sular
lücce-i deryâ لجّة دريا (a.f.i.c.): okyanuslar
lühâb لهاب [a.] : ateş alevlenmek, ışıklanmak
lütuf/lütf لطف [a.] : nezaketen, iyilik, dost gö.
lütf u 'izzet لطف عزّت [a.] : büyük dostluk
lütf u kerem لطف و كرم (a.) : L. ve cömertliğine
lütf-i merhamet لطف مرحمت (a.) : bolca lütuf
lütf-i takayyüd لطف تقيّد (a.) : iyi çaba ile...
lütf-i ender lût*(u)***f** لطف و اندر لطف (a.) : az lütuf

m م

mâ'adâ ما عدا (a.) :.. den başka
mâbâkî مابقي (a.) : geri kalan, kalan, artan
mâbeyn ما بين (a.) : iki şeyin arası
ma'bud معبود (a.) : kendisine ibadet edilen
ma'cûn معجون (a.) : hamur kıvamında şey
mâ-dâm ki مادامكه (a.z.); madem ki, devam
ma'den معدن (a.) : topraktan çıkan cevher
ma'dûd معدود (a.f.) : sayılan, addedilen
mağdûr مغدور (a.) : haksızlığa uğramış
mağaret/mağara مغارة (a.e.: magarât; mağara
mağrib مغرب (a.): güneşin battığı yer, garb
mağfiret مغفرة (a.) : bağışlama, af etme
mağmum مغموم (a.s.): gamlı, kederli, tasalı
mağrûr مغرور (a.) : gurura kapılmış
Mâh ماة (a.) : ay, kamer
mâh-i taban ماه تابان (a.t.) : dolunay
mahakk*(mehenk)* **taşı** محكّ طاشي (a.): ayar taşı
mâhall / mahall محلّ (a.i.) : durmak, yer
mahallî محلّي (a.i.) : yerli, yerleşik
mahâbât*(en)* محابات (a.C.) : bkz. mehâbîb; dost
mahbûb محبوب (a.) : sevilen dost, sevgili
mahbûs محبوس (a.) : hapis
ma*(e)***hâfet** مخافة (a.) : korkma, korku
mahâfetullah خافة الله (a.) : Allah korkusu
mahâret-i tecrübe مهارت تجربه (a.): ustalık
mahbûb*(e)* محبوب (a.i.): sevgili, dost
mâhil ماحل (bkz. '*Google*' çevirisi): kısır
mâhir ماهر (a.) : becerikli, yetenekli
mahkûr محكور (a.) : hakir, aşağılık
mahlûk*(ât)* مخلوق (a.i.C.) : yaratık
mahlûk-u dünyâ مخلوق دنيا (a.): d. yaratıkları
mahrûm محروم (a.f.) : yasakladı, yoksun etti
mahruk*(a)* محروق (a.) : yanan, yanmış
mahrusa'-i kavî محروسهٔ قوي (a.) : güçlü şehir
mahfî مخفي (a.f.) : gizli, saklı
mahfil محفل (a.i.) : toplanılacak yer
mahfûz محفوظ (a.) : saklı, hıfz, korunma
mahkûr مخطور (a.f.) : aşağı, hakir görülen
mahsûs مخصوص (a.) : özel, bile bile
mahsûl*(ât)* محصولات (a.C.) : ürün, ürünler
mâ*(e)***h-i tâbân** ماه تابان (a.): parlak ay

ma'hûd معهودٌ (a.): ahdolunmuş, söz verilmiş
mahv محوٌ (a.): öldürme, yok etme
mahza محضًا (a.):ancak, yalnız, tek; katıksız
mahzûʾ مَحْضُوعٌ (a.) : boyun eğmiş
mahzûr محذور (a.) : sakınacak şey
mahzûn مَحْزُونٌ (a.) : üzülen, üzgün
mâ'il مائلٌ (a.i.c) : bkz. müyûl; eğilme, eğiklik
mâiyye مائيّه (a.) : suya ait olan
makbûl مقبول(a.f.) : kabul edilen, benimsenen
Makdese مَقْدسه (a.i.): Hz. Süleyman mabedi
makdûr مقْدُورٌ (a.) : kuvvet, kudret, gücünüz
makhûr مَقْهُورٌ (a.): kahredilmiş, mahvedilmiş
maktûl مقْتُولٌ (a.i.): katledilmiş, öldürülmüş
ma'kûl معقُولٌ (a.i.): akla yakın, akla uygun
makûle معقُوله (a.) : takım, çeşit, kategori
makrûn (a.s.) : (*karn*'dan)ulaşmış, kavuşmuş
maksad/maksûd مقْصُودٌ/مقصد(a.C.):gaye,amaç
mâlik مالك (a.i.): sahip, mülk; melik/kral
melike ملكه (a.) : kraliçe
ma'lûm معلُومٌ (a.) : malumat, bilgi, bilinen
mâldâr مالدارٌ (a.) : malı çok, zengin
mâl ü menâl مالى و منالى (a.) : mal mülk
mâl-i-rızk مالى رزق (a.) : günlük gereksinimi
mâ-melek ما ملكَ (a.) : sahip olduğum şeyler
ma'mûr معمور (a.) : imar edilmiş, bayındır
ma'an معًا (a.zf.) : birlikte, beraber
ma'nâ معنا (a.) : anlam, belirtilen şey
mânend مانند (a.) : benzer, denk, eş
mû(a)nca مئنجه / مأنجه (it.i.): yiyecek, yemek
mancınık منجنيق (a.) : bir savaş aracı
mandıra مانْدره (a.i.): süt veren hayvan yeri
mânî' مانع / معنى (a.) : engel olan, engelleyen
ma'nî معنًى (a.i.): vecize gibi anlam
mansıb منصبٌ (a. *nasb*'dan) : devlet hizmeti
marân مرّان (a.c.) : yılanlar
maraz مرض (a.) : hasta, hastalık
ma'rifet معرفة (a.) : beceri, yeti, erdem
ma'rifetullah معرفة الله (a.) : Allahı anlama
ma'rûf معروف (a.) : tanınmış, bilinen, irfan
mashara مَسْخره (a.) : soytarı, kepaze; maskara
maslahât مصلحة (a.) : iş güç, gereç, amaç
maslahâtgüzâr مصلحة گذار (a.) : iş bilir, elçi
masnû'ât مصْنُوعاتُ (a.): san'atkârâne işler
ma'sûm معْصُومٌ (a.i.) : küçük çocuk
maşrık مشرق (a.i.) : güneşin doğduğu yer
mâtem ماتم (a.) : cenazede yas tutmak
matlûb مطْلُوبٌ (a.i.) : istek, istenilen şey
matrûd مطْرُودٌ (a.) : kovulmuş, tardedilmiş
ma'tûh(e) مَعْوُه (a.) : bunamış, bunak
ma'yûb مَعْيُوبٌ (a.) : ayıplanmış, ayıplanan
mazarrat مضرّتٌ (a.C.) : zararlar, ziyanlar
mazbût مضبوطٌ (a.) : tutulmuş, zaptedilmiş
ma'zeret معذرة (a.) : öne sürülen özür
mazhûk/mazhara مضْحكٌ (a.i.): soytarı
mâzî ماز (f.i.) : meşe
mazîk/*mazayık* مضيق / مضايق (a.i.C.): zor, dar
ma'zûl معْزُولٌ (a.) : azledilmiş, kovulmuş
ma'zûr معزُورٌ (a.i.) : özürlü, özrü olan
mazlûl مضْلُولٌ (a.) : bkz. '*mazûfe*' ad edilmiş
mazmûn مضمون (a.) : anlam, meal, şiir
mebde' مبداء (a.) : başlama yeri, orijin, köken
mebğûz مبْغُوضٌ (a.) : sevilmemiş, buğz edilmiş
mebğûze مبْغُوضه (a.): nefretlik kadın
mebnî (*mebnâ*) مبنى (a.s; a.i.C.) : yapılmış
mecâl مجال (a.) : idman, kuvvet, kapasite
meclis-i meşîha مجْلس مشيخه (a.): akil a. meclisi
mecâlis مجالسٌ (a.i.C.) : meclisler, toplantılar
mecmu' مجمع (a.) : bütün, hepsi, topluca
mecnûn مجنون (a.): deli
mecrâ مجرى / مجرا (a.) : akaş, akıntı
mecrûh مجروح (a.) : yaraladı
meced مجْد (a.): büyüklük, azamet, şeref, itibar
meced-i hâcet مجْد حاجة (a.): büyük ihtiyaç
meced-i imdâd مجْد إمداد (a.): büyük yardım
meclûb مجْلوبٌ (a.): celbolunmuş, kapılmış
meclûd(cülûd:deri) مجْلُودٌ (a.): kurbaçlanmış
medân مدّانٌ (a.i.) : hükümlü
medâr مدار (a.) : döngü, dayanak, yardımcı
meded مدد (a.) : el uzatma, yardım
medh مده / مدْح (a.) : övme, övgü
medhûş مدْهُوشٌ (a.) : dehşete uğramış, şaşırmış
medhal مدخل (a.) : giriş yeri, kapı
medre مدره (f.i.) : **1.** matra, kile, **2.** bir batman; 6 okkalık şarap kabı
medyûn مديون (a.) : borçlu, vereceği olan
mefhûm مفهوم (a.) : yorumla çakarılan anlam
meflûc مفْلُوجٌ (f.) : felc olmuş, inmeli
mefkûd مفْقُودٌ (a.) : kaybolmuş, yok olmuş
meftûn مفتون (a.) : büyülenmiş
meğer مگر (a.): eğer değil ise, yeter ki olmasın
mehâl محال (a.): **1.** mühlet, vade; **2.** yer
mehîb مهيبٌ (a.i.) : korkunç kimse, görkemli
mehîb ü â'zam مهيبٌ واعْظم (a.): en büyük
mehleke مهْلكه (a.) : tehlikeli yer ve iş
mehul مخْوّل (a.): **1.**yumuşak yay; **2.** benekli
mekân مكان (a.) : yer, konum
mekrûh مكروه (a.) : iğrenç, şeriat yasağı
melâci'(*melce'*) ملاجئ (a.C.): sığınak

melâmet ملامت (a.) : rüsvaylık, kınama
melâîn ملاعين (a.c.) : lanetlenmiş olanlar
melânî ملاعي (a.i.) : melun, lanetli
melâz ملاذ (a.) : sığınılacak yer *'melce, penâh'*
melekullah ملك الله (a.i.) : Allahın meleği
melekûtullah ملكوت الله (a.): Tanrının krallığı
melek'üs-semâvât ملك السّموات (a.C.) : göklerin melekleri
melekût'üs-Semâ ملكوت السّما (a.C.) : Göklerin krallığı
mel'ûn*(melun)* ملعون (a.s.) : lanetlenmiş
melûl ملول (a.i.) : bıkkınlık, usanmışlık
Meliki'l-'Âlem ملك العالم (a.) : alemlerin kralı
Meliki'l-Dühûr ملك الدّهور devrin efendisi
Melikü'l-Kuddûs ملكُ القُدّوس (a.) : Kutsal Kral
Meliki'l-Mülûk Allah ملك لملوك الله (a.):
- Herşeyin Efendisi Allah -
Meliki's-Semâvat ملك السّمٰوٰت (a.): Göklerin Kralı(Allah C.C.) bkz. Şimon'un Kit. 2/2
melike ملكه (a.) : kraliçe
melûl ملول (a.i.) : usanmış, bıkmış
memâlik ممالك (a.C.) : memleketler
memdûh*(o)* ممدوح (a.) : beğenilmiş, övülmüş
memhûre ممهوره (a.s.) **1.** mehri, nikâh bedeli verilmiş olan kadın, **2.** sürülüp nadas olmuş
memlû مملو (a.): doldurulmuş, dolu
memlûk مملوك (a.) : kul, köle, esir, bende
memlûke مملوكه (a.müen.) : köle kadın
memnû' ممنوع (a.) : men, yasaklanmış
memzûc ممزوج (a.s.) : bitişik, karışık
men' منع (a.) : engel, yasak
menâre منارة (a.) : minâre; ezan*(fener)* kulesi veya şamdan(bkz. I. Mak. 4/49)
menn*(mina)* منّ (a.i.) : 60 mana=1 Talant(5,8kg)
menba'-i fesâd منبع فساد (a.): fesat kaynağı
menâkıb*(l)* مناقب (a.C.) : menkıbeler, edebiyat, anlatım(bkz. II. Mak. 2/29)
menâl منال (a.) : sahip olunan şey, kavuşma
meneviş منوش (f.) : menekşe rengi, mor
menfa'at منفعة (a.) : yarar, fayda, çıkar
menkûha منكوحه (a.i.) : nikâhlı kadın
menkûr منكور (a.i.) : reddedilmiş
menkûl منقول (a.) : taşınan, nakledilen
meni' منيع (a.) : çetin, zor
mensıb/mensûb منصب/منسوب (a.): mensup; bir şeyle ilgisi bulunan
menzil منزل (a.) : inecek yer, durak, hedef
menşûr منشور (a.) : neşr olunmuş
menzûc(munzic) منزوج (a.s.) : kemale ermiş
mer'â مرعا/ مرعاي otlak, çayır
merâret مرارت (a.) : acılık, tatsızlık
merâdet مرادت (a.i.) : kuvvetlilik, kavilik
mered مرد (a.) : inat etme, kötülük
meremmet مرمّت (a.) : onarma, tamir
merbût مربوط (a.) : bağlı, rabtedilmiş
merci' مرجع (a.i.) : baş vurma yeri, makam
merd / merd-ân مرد / مردان (f.C.) : adam/-lar, insan/-lar, erkek/-ler...
merdâne مردانه (f.) : erkekçesine, mertçesine
merdûd مردود (a.) : reddolunmuş
merfû' مرفوع (a.) : kaldırılmış, yükseltilmiş
merğûb مرغوب (a.): kıymetli, beğenilmiş
merheb مرهب (a.C: *'merahib'*): kaçacak yer
mertebe مرتبة (a.) : basamak, derece
mertek مرتك (f.) : tomruk, kalın ağaç
mersiye مرثي (a.) : ağıt
mesâlih مصالح (a.C.) : maslahatlar, işler
mesâlih-güzâr مصالح گزار (a.i.) : kayyum(bkz. **maslahatgüzar:** Elçi
mesâm, mesâmet مصامة ، مصامت (a.i.) : duracak yer
mesâlim مسالم (a.i.) : selamet(selam) edilen
mesâvîci مساويجي (a.C.) : kötülük düzenleyici
mesel مثل (a.) : kıssa, hikaye, örnek
mes'ele مسألة (a.): dini konuda tartışma sorusu
mesh مسح (a.): el ile yağlama veya abdestte suyla sıvama
mesîre مسيرة (a.i.) : gezilen yer
mesrûr مسرور (a.f.) : neşeli olma
mes'ûl مسؤل (a.) : sorulan şey, soru, sorgu
meskûn مسكون (a.i.) : oturulan, ikamet edilen
mestâne مستانه (a.) : sarhoşcasına
mestûr مستور (a.) : setredilmiş, örtülü, yazılı
meşâyih مشايخ (a.i.) : şeyhler, pirler
meşekkat مشقّة (a.f.) : zahmet çekme
meşğûl مشغول (a.) : bir işle uğraşan
meşhûr مشهور [a.] ünlü, tanınmış → şöhret
meşîha*(meşâyih* C.) مشيخة / مشايخ (a.C.) : 'âkil adamlar meclisi
meşrû' مشروع (a.) : yasal, hukuki, geçerli
meşvere *(t)* مشورة (a.) : müşavere, danışma
metâ' متاع (a.i.) : şey, satılabilen eşya
metânî متانى (a.s.): metinlik (bkz. metânet)
metrûk متروك (a.i.): bırakılmış, terk edilmiş
metrûke متروكه (a.i.): dul kadın
metîn متين (a.) : sağlam, dayanıklı
merfu' مرفوع (a.) : yükseltilmiş, terfi olunmuş

merğub(*e*) مَرْغُوبَة (a.) : beğenilmiş, değerli
meyil / meyl مَيْل (a.) : meyleden, hevesli
mevât مَوَاتْ (a.s.) : cansız şeyler
meve مَوْج (a.i.) : dalga
mevcûd موجود (a.) : var olan
meveddet مَوَدَّتْ (a.i.) : dostluk, sevgi
mevt مَوْت (a.ve ibr.: מוות/מת) : ölme, ölüm
mevt-i kâhr مَوْت قَاهِر (a.) : acıklı ölüm
mevtâ' موتاء (a.) : ölü
mevtâ'ni مَوْتَائِي (a.) : ölümlü
mevâcîb مواجِبْ (a. C.: *mevacibât*) : maaşlar, aylıklar; yeniçerilere verilen üç aylık ulufe
mev'ûdât اَلْمَوْعُود (a.): vaad edilenler
mevsim/mevsîm مَوْسِم / مَوْسَمْ (a.): yıl mevsimi
mevlid(*mevlud*) مَوْلِد (a.) : doğum, ayin
mevzi' موضِع (a.) : konma yeri, konum
mevzû' موضوع (a.) : ortaya konmuş, konu
mevcudât موجودَاتْ (a.i.) : var olanlar
mey مَى (f.i.) : mayalanmış şarap, içki
meyhane/-ci مَيْخَانَه (a.i.) : şarap satılan yer
mey'ûs مَيُوس (a.) : yeis eden, umutsuz
meymenet مَيْمَنَة (a.) : uğur, kutluluk
meymûn مَيْمُون (a.i.) : uğurlu, bereketli, kutlu
meyt (*mevt*) مَيْت (a.i.) : ölü, cansız
meyyit مَيِّتْ (a.c.) : ölüler, cesetler
mezâze مَصَاصَاء (a.fi.) : bkz. mezâ–geçti; geçit, zafer takı(*zaferân*)
mezbah مَذْبَح (a.i.): hayvan kesme yeri, sunak
mezbele مَزْبَلَة (a.i.) : çöplük
mezellet مَذَلَّتْ (a.) : alçaklık, zelillik
mezemmet مَذَمَّتْ (a.) : kınama, yerme
mezc(*e*) مَزج (a.) : karıştırma, katan
mezîd مَزِيَدْ (a.) : çoğalma, ziyade etme
mezmûm مَذْمُوم (a.i.) : ayıplanmış, kötü
mezkûr مَذْكُور (a.) : bkz. müzekkir; zikredilen
mezmûm(*e*) مَذْمُومَه (a.s.) : yerilmiş, ayıp
mezra'a مَزْرَعَه (a.i.): tarım yeri, çiftlik
mezîd مَزِيَد (a.): çoğalma, ziyade etme
mıh/*lanmış* مِيخْلَنْمِيش (f. *ekî* t.): çivilenmiş
midre مِدْرَه (a.): **1.** bahadır, kahraman; **2.** rahim, doğum, doğurganlık:"***Anaların anası; Toprak Ana.***" *bkz. Ekl. 40/2.* Google tere.:'*Generasyon*'.
mihlet(bkz. mühlet) مِهْلَتْ (a.): zaman vermek
mihmân(*dâr*) مِهْمَانْدَار (a.):**1.**konuk; **2.**ağırlayan
mihnet مِحْنَة (a.): zahmet, eziyet, dert, belâ
mihrâb مِحْرَاب (a.): islamiyetten önce Yemen tapınaklarındaki bir bölmenin adı
mikdâr مِقْدَار (a.) : ölçek, ölçme aracı
milk مِلْك (a.) : mal cinsinden olan yer, mülk
mina مَنّ (a.): ağırlık ölçüsü; 60 Mına 1 Talant
min-ba'd مِنْ بَعْدْ (a.): bundan sonra
minber مِنْبَر (a.) : kürsü, hatibin hutbe yeri
minnet مِنَّة (a.i.) : ihsân, lütuf
minvâl منوال (a.) : usul, biçim, yöntem
mîr مِير (a.) : kumandan, vâli, bey
mir'ât مِرْآتْ (a.i.C. '*merâî*") : ayine, ayna
misâl مِثَال (a.) : örnek, benzer
miskâl مِثْقَال (a.) : 24 karatlık ağırlık birimi
miskîn مِسْكِين (a.) : aşağı, yoksul, fakir
miyân مِيَانْ (a.) : orta, ara, vasat, meyan
mizâc مِزَاج (a.) : karakter
mîzân مِيزَان (a.i.) : tartı, terazi
mollâ مَوْلَا (a.) : mevla, veli, hoca
mu'âf مُعَاف (a.) : af, bağışık
mu'âfât مُعَافَات (a.C.) : affetmek, sıhhat v.
mu'allak مُعَلَّق (a.i.) : havada olan, belirsiz
mu'âşere(*t*) مُعَاشَرَة (a.) : birliktelik, karışmak
mu'ahhar مُؤَخَّر (a.) : geciktmiş, son
mu'âmele مُعَامَلَة (a.) : işlem, uygulama
mu'âmele-i sûret مُعَامَلَهْ صُورَتْ (a.):uygulama
mu'ânid مُعَانِدْ (a.): (a.): inatçı, dikkafalı
mu'âtebe مُعَاتَبَه (a.): azarlanılan, paylamak
muattal مُعَطَّل (a.) : tatil edilmiş, kullanılmaz
mu'âruza مُعَارَضَه (a.) : bir şeyden sapmak
mu'âvenet مُعَاوَنَة (a.) : yardım etme
mu'ayyi(*e*)**n** مُعَيَّن (a.s.) : tayin eden, belirten
mu'azzep(*b*) مُعَذَّب (a.) : eziyet çeken
mu'azzebe مُعَذَّبَه (a.) : acı çeken kadın
mu'azzez مُعَزَّز (a.i.) : saygı duyulan, aziz
mûcib/en موجب (a.): icab eden, göre
mu'cizât مُعْجِزَاتْ (a.C.) : mucizeler
mûdâra مُدَارَا (a.) : yüze gülme, öyle görünme
muğlak مُغْلَق (a.) : kapalı, anlaşılmaz
muğannî مُغَنِّي (a.) : nağmeli, hoş sesle okuyan
muğâyir مُغَايِر (a.f.): zıt, başka olma
muğtebit مُغْتَبِط (a.): gıbta olunmuş, hâli iyi
muhabbet/*en* مَحَبَّة (a.): sevgi, sevmek
muhabb ül-hayr مُحِبُّ اَلْخَيْرْ (a.) : iyilik sever
muhammin مُخَمِّن (a.i.): değer veren,eksper
muhâtab(*a*) مُخَاطَب (a.i.): kendisine hitap etme
muhâtarâ مُخَاطَرَة (a.i.C.) : tehlike, korkular
muharrik مُحَرِّك (a.i.) : çok yakan
muhassal-i kelâm مُحَصِّل كَلَام (a.): sözün özü
muhâsebe مُحَاسَبَه (a.) : hesap, hesaplaşma
muhâsır مُحَاصِرْ (a.C. muhasırîn-muhasırûn) : etrafının kuşatıp saran, muhasara eden
muhsin مُحْسِنْ (a.i.) : iyilik eden, cömert
muhalles مُخَلَّص (a.) : kurtarılmış

muhâlif مخالف (a.i.) : muhalefet eden, zıt
muhallis مُخَلِّصْ (a.) : kurtaran, halâs eden
muhâl محال (a.) : çelişkili, boşyere, tutarsız
muhallim مُخَلِّمْ (a.) : öfkeli birisini yumuşatan
muharebe مُحارَبَه (a.) : (*Oğz. Tü.*) savaş
muharrem günü مُحَرَّمْ گُنُو (a.) : Arabî(Kamer) ayların başı, birincisi; yasak, haram kılınan
muhâtara مخاطرة (a.) : tehlike, risk
muhavvet مُحَوَّطْ (a.) : etrafı surlu yer
muhassin مُحَسِّنْ (a.s. '*hasen*'den) : güzel kılan
muhassın مُحَصِّنْ (a.s.) : **1.** kale gibi korunaklı ve sağlam kılan; **2.** nâmâhremden saklayan
muhibbî مُحِبّي (a.):seven, muhabbet eden, dost
muhibb ü 'azîz مُحِبّ و عزيز (a.): sevgililerin dostu
muhibbi'l-ervâh مُحِبّ ا لأرواح (a.i.) : C. C. - ruhların dostu, ruhların sevgilisi -
muhkem محكم (a.f.) : pekiştirilmiş, sağlam
muhtâç محتاج (a.f.): ihtiyaç, hacet duyma
muhtâr مختار (a.) : seçilmiş, otonom
muhtelif مختلف (a.i.) : ihtilaf eden
muhtelit مُخْتَلِطْ (a.i.) : karışmış, karışık
muhterem محترم (a.i.) : hürmet, ihtirâm
muhtebes مُحْتَبَسْ (a.) : hapsedilmiş, korunmuş
muhtesib محتسب (a.i.) : hesaba çeken
mu'în معين (a.s.*avn'den*) : yardım/-cı, iane
mukâbele(*n*) مقابل (a.i.): karşılık, karşılamak
mukadder مقدّر (a.s.): takdir edilmiş
mukaddem مُقَدَّمْ (a.i.) : ilk, öne geçen
mukaddim مُقَدِّمْ (a.i.): öne sürülen
mukassî مُقَسّي (a.): kasvet verici, sıkıcı, katı
mukarreb مُقَرَّبْ (a.): yakınlaştırılmış, yakın
mukarrebe مُقَرَّبه (a.): yaklaştırılmış
mukarrer مقرّر (a.): kararlaştırılmış
mukarrûn مُقَرُّوْن (a.): bağlanmış şey
mukârin مقارن (a.): yakın olan, bitişen, eş
mukârrizin مقارضينّ (a.C.): methedenler
mukâvemet مقاومت (a.f.): karşı koymak
muktedî مُقْتَدي (a.): tâbi' olan, imâma uyan
mukâvim مقاوم (a.): direnen, karşı duran
mukavvî مُقَوِّي (a.s.): kuvvet veren
mukayyed مقيّد (a.f.) : bir işe bağlı, gözeten
mukırr مُقِرّ (a.s.) : ikrar eden, doğru söyleyen
mukîm مقيم (a.): ikamet eden
munkalib مُنْقَلِبْ (a.): dönen, dönmüş, değişmiş
muntazır مُنْتَظِرْ (a.i.) : bekleyen, gözleyen
murdâr مردار (f.): pis, kirli, yasak şey
mu'tâd مُعْتَادْ (a.): adet, alışılmış olan
mutasaddık مُتَصَدِّقْ sadaka veren
mutassaddır مُتَصَدِّرْ (a.C.): baş köşeye kurulan, başa geçip oturan
mutasarrıf متصرّف (a.i.): yönetici
mutasaddır مُتَصَدِّرْ (a.): baş köşede oturan
muttasıl متّصل (a.) : bitişik, aralıksız
mu'teber معتبر (a.) : itibar edilen
mu'tedil مُعْتَدِلْ (a.) : yavaş ve mülâyim
mu'temed مُعْتَمَدْ (a.): kendine güvenilen
mu'teref مُعْتَرَفْ (a.) : itiraf olunmuş
mu'terif مُعْتَرِفْ (a.): itiraf eden
mutî' مطيع (a.): itaat eden sadık
mutma'inn مطمئن (a.): tatmin olmak, emin
murâd مراد (a.): istenen şey, dilek, arzu
murâd-ı şerîf مراد شريف (a.): şerefli istek(ği)
murâfa'a(*t*) مرافعه (a.i.): yüzleştirilmek
murassa' مُرَصَّعْ (a.): kıymetli taşla süslenmiş
murtâd مُرْتَادْ (a.): bkz. mürted; dönek
murtazı' مُرْتَضي (a.): (Rızâ. dan) süt emen
murîbâ مُرِيبا (a.):(*bkz. google çev.)* şüpheli
musâ'*(h)***ade** مساعدة (a.): kolaylaştırma, onay
musahhar مُسَخَّرْ (a.) : ele geçirilmiş olan
musâhib مصاحب (a.): dost, arkadaş
musâb مُصابْ (a.s. '*sav*b'dan. C.: *musâbîn*): musibete uğramış, rastlamış, üzerine düşmüş
musâhabat مصاحبَتْ (*musahebe* a.C. 'Sohbet' den) sohbetler, konuşup görüşmeler
mûsıkî / mûsikî مُسيقي/موسيقى (a.) : müzik
musîbet مُصيبتْ (a.z.) : bela, kaza, kötülük
musallat*(a)* مسلّط (a.) : zorbalık eden, sataşan
musalet مُصَلَّتْ (a.e.): bkz. musaleh: sulhlar
musanna' مُصَنَّع (a.): sanatkârane yapılmış
musannif مُصَنِّفْ (a.): kitap musafçısı,ciltleyen
mustahsen مُسْتَحْسَنْ (a.): beğenilen
muvâcehen مواجهاً (a.i.C.): ona, yüzüne karşı
muvâfakat مُوافَقَتْ (a.C.): razı ol., anlaşmalar
muvâzebe(*t*) مُوَاظَبَتْ / مُوَاظَبه (a.): bir işle meşguliyet, devamlı uğraşma
muvâzebe-i tazarru' مُوَاظَبه تَضَرُّعْ (a.C.): tevazu edişleri, alçakgönüllü yalvarışları...
muzâ'af مضاعف (a.): iki kat artmış
muztar مُضْطَرْ (a.) : çaresiz kalmış, zorlanmış
muztarib مضطرب (a.i.): ıztırap çeken
muzırr مضر (a.): kötü, zarar veren
muzîk مُضيقْ sıkan, sıkıştıran, darlaştıran
muzdarip*(b)* مضطرب (a.): ıztırap çeken, azap ve sıkıntı içinde olan
mübâh مباح (a.): izinli, yasak olmayan
mübâlağa مبالغة (a.s.) : abartı, abartma
mübârek مُبارَكْ (a.s.) : kutlu, kutsanmış

mübâşere مباشره (a.i.) : müzakere etmek
mübaşeret مباشرت (a.i.) : bir işe başlamak
mübâşir مبشر (a.): müjdeci, müjdeleyen
mübîn مبين (a.): açık, aşikar
mücevveze مجوّزه (a.): başa giyilen kavuk
mûbedân موبدان (f.i.*'mübed*'in C.): mecûsilerin başkanlarına verilen isim
mübeddel مبدّل (a.s.) : değiştirilmiş, değişmiş
müberrâ مبرّا (a.s.) : muaf, özgür, arınmış
mübtekire مبتكره (a.i.): başı eğik, kadın
mücâdele مجادله (a.i.): cedelleşme
mücâma'a مجامعة (a.i. *'cem'*den): cima etme, cinsî münâsebette bulunma
mücerreb مجرّب sınanmış, makbul
mücevveze موجوّزه (a.) : resmi kavuk
mûcib موجب (a.) : icab eden, gerektiren
mücrim مجرم (a.) : suç işleme, cürüm
müdd مُدّ (a.) : iki avuç dolusu kadar bir ölçü (ağırlıkça da 875 gr. kadardır)
müddeâ(*müddeî*) مدّعو / مدّعه (a.): iddia olunan, dâvâ olunan şey, (*mübaşirce çağrılan kişi*)
müdâhene مداهنه (a.): dalkavukluk
müdâm مدام (a.): daim, baki, sürekli, mübtelâ
müdâm-ı feryâd مدام فرياد (a.): devamlı çağrı
müdân مُدان (a.) : hükmetmek
müdânî مدانى (a.) : yakın, eş, benzer
müdârâ مدارا (a.f.) : dost gibi görünmek
müdâfa'a مدافعه (a.): direnme, savunma
müdavemet مداومت (a.): bir şeye devamlılık
müdâvemet-i cülûs مداومت جلوس (a.): tahtın devamlılığı veya egemenliğin bekâsı için
müdâvim مدارم (a.) : aralıksız devam eden
müdebber مدبّر (a.) : azat olmak
müdebbir مدبّر (a.) : tedbir alan
müdebbir-ul 'umûr مدبّر الأمور (a.) : halkın hikmetlisi, erdemlisi
müdekkik مدقّق (a.) : dikkatle araştıran
müdevvi(e)r مدوّر (a.) : döndüren, çeviren
mü'eddeb مؤدب (a.s.): terbiye edilmiş, edepli
müeccel مؤجل (a.): ecil edilmiş, bekletilen
mü'ellif مؤلّف (a.): telif eden, yazar
mü'esser مؤثّر (a.) : tesir eden, eser bırakan
mü'eyyed مؤيّد (a.): teyid edilmiş, güçlenmiş
müfevvez مفوّض (a.tefviz'den) : sipariş ve ihâle olunmuş
müftân مفتاً (f.s.) : **1.** beleş, hedava; **2.** esirlik
müfteh مفته (a.i.) : hazine, define
müftehir مفتخر (a.) : iftihar eden, övünen
müfterik مفترق (a.): perişan olan, dağılan
müfîd مفيد (a.) : güzel ifade eden
mühdi مهدٍ (a.) : ibda eden; kaynak, neden
mühlik مهلك (a.i.) : öldüren, öldürücü
mühimmât مهمات (a.i.) : harp malzemesi
mühîb مهيب (a.i.) : heybetli, korkunç
mühürdâr مهردار (f.i.) : elinde salahiyet olan
mühr-gen مهر كن (f.i.) : damgacı, mühürcü
mükerrem مكرّم (a.) : cömertlik eden
mükerrer مكرّر (a.) : tekrar, tekrarlanma
mülâ(*mülâî*) ملّاء (a.): çok sihirbaz, şöhretli
mülâhaza ملاحظة (a.): iyice düşünüp bir işin hakikatını tetkik etmek
mülâsık ملاصق (a.) : bitişik, yapışık, yanyana
mülâzım ملازم (a.) : bağlı, yardımcı subay
mülâzemet ملازمت (a.)sımsıkı bir işe bağlılık
müleffak ملفّق (a.) : şık, süslü, yaldızlama
müleffef ملفّف (a.s. *'leff*'den; bkz. *melfûf, mazrûf*) : sarılı olan, mektuba konulan şey
mülhak ملحق (a.) : ilhak olunmuş, katılmış
mülhid ملحد (a.i.) : pagan, dinsiz
mülteff ملتفّ (a.) : birbirine sarılmış, karışmış
mültehik ملتحق (a.) : katılmış, katıştırılmış
mülk-i beytî ملك بيتي (a.): evinin mülkü
mülk-i şerîf ملكي شريف (a.) : iyi,güzel mülk
mülk ملك (a.i.) : ev, sahiplik
mülûk ملوك (a.i.C.) : melikler, hükümdarlar
mümecced ممجّد (a.s.): ululanmış
mümtâz ممتاز (a.) : imtiyazlı, seçkin
mümtelâ(bkz. *mümtelî*) ممتلا/ممتلي (a.) : dolu
münâfık منافق (a.) : yalancı, ikiyüzlü
münâkil مناقل (bkz. a.C.*'münâkalât'*): intikal
münâsebet مناسبة (a.) : ilişki, ilgi
münâsebetsiz مناسبتسز (a.) : ilgisiz
münâsib مناسب (a.) : uygun
münâvele مناولة (a.) : takdim, sunmak
münâza'a منازعه (a.) : çekişmek
münceri*(i)* منجري (a.s.) : neticelenen
münecces منجّس (a.): pis, kirli, murdar
mündefi' مندفع (a.f.) : geçmiş, atlatılmış
münevver منوّر (a.f.) : aydınlanma
münezzil منزّل (a.): indiren, tenzil eden; Allah
münferik منفرق (a. Fark. dan) : ayrılan
münhazim منهضم (a.): sinen, hazmolunan
münhezim منهزم (a.): hezimete uğramış
münîr منير (a.i.): nurlandıran, ışık veren
münkâd منقاد (a.f.) : boyun eğen, itaat eden
münkâlib منقالب (a.): dönen, başka hale gelen
münkatı' منقطع (a.): kesilen, son bulan

münkarız مُنْقَرِض (a.): kesilmiş
münker مُنكَر (a.) : yasak, haram edilen şey
münkesir مُنكَسِر (a.): kırılan, kırılmış
münselik مُنسَلِك (a.) : bir yola girip kalmak
müntakil مُنْتَقِل (a.f.) : intikal eden, geçen
müntakim مُنْتَقِم (a.) : intikam alan
müntemis مُنْطَمِس (a.) : gizlenen, saklanan
müntehâb مُنْتَخَب (a.) : seçkin, güzide
münkâlib مُنْقَلِب (a.) : dönen, dönmüş, değişen
münkarız مُنْقَرِض (a.) : kesilmiş
münkir منكر (a.i.) : Allahı inkâr eden
müntefih مُنْتَفِخ (a.) : (*Nefh*' den) şişmiş
mürâfaka(*murâfa'at* a.C.) مُرَافَقه : yoldaşlık
mürde مُرْدَه (f.s.-i.c.) : ölü, ölmüş, mevtâ
mürde-dil مُرْدَه دِل (f.b.s.) : hissiz, katı yürekli
mürgân مُرْغان (f.C.): kuşlar
mürtedî مرتَدّي (a.) : dinden dönmüş
mürtefi' مُرْتَفِع (a.) : yükselen, yüksek
mürtehen مُرْتَهَن (a.s.) : rehin alınan
müreffehü'l-bâl مرفه اَلبال (a.) : huzur dolu
mürûr مرور (a.i.) : geçme, transit, mürur u zaman, sona erme
mürted / murtâd مُرْتَدّ/ مُرْتَاد (a.C.) : dönek (dinden veya İslam'dan dönen kişi)
mürtes*(i)* مُرْتَثّي (a.) : muharebede yaralanıp, savaş meydanı dışına nakledildikten hemen sonra vefat eden İslâm mücâhidi
mürr-ü sâfi مُرُّ صافي (a.i.) : halis mür zamkı
mürüvvet مروّة (a.): erkeklik, erdem, soylu
mürr-ü sâfi مُرُّ صافي (a.): halis, acı bir zamk
mütâla'a مطالعة(a.): inceleme, doğruyu bulma
müttaki مُتَّقي (a.):ehli takva, haramdan çekinen
müntakim مُنتَقِم (a.): intikam alan, öç alan
mütte*(a)***kîye** مُتَّقِيه (a.s.): bkz. müttaki'nin *müennisi*; Ehl-i takva sahîbi(*Suzanna* 2)
müte'âh*(h)***id** (a.): متعهّد /مُتَعَاهِد (a.): kefil
müte'annî مُتَأنّي (a.) : zahmetli işi üzerine alan
müte'âkid مُتَعَاقِد (a.) : müttefik, birlik
müte'âl متعال (a.i.) : yüce, yücelmiş
müte'âllik متعلّق (a.) : ilgili olan, taalluk eden
müte'allikât متعلّقات (a.i.C.): akrabalar
müte'allim متعلّم (a.) : ilim ve bilgi öğrenen
müte'annî مُتَعَنّي (a.s.) : zahmet çeken
müte'attıf مُتَعَطِّف (a.): bağışlayan, esirgeyen
müte'ayyin مُتَعَيِّن (a.) : karar verilmiş
müte'azzım مُتَعَظِّم (a.s.) : büyüklük taslıyan
müte'azziz مُتَعَزِّز (a.) : izzet, kudret kazanan
mütebârek مُتَبَارَك (a.) : yüksek yer, yüce makam

müteberrî متبرّي (a.) : yüz çeviren, teberru'
mütecellî مُتَجَلّي (a.): tecelli eden, görünen
mütedennis مُتَدَنِّس (a.) : kirlenen
müte'essir متأثّر (a.) : üzgün
mütefahhir مُتَفَخِّر (a.) : gururlanan, övünen
mütefekkir متفكّر (a.) : derin düşünen
müteğayyir مُتَغَيِّر (a.) : değişen, bozuk
mütehâllil مُتَحَالِل (a.): birbirine karışan
mütehammad مُتَحَمِّد (a.): dönüşmek; hamd et
mütehammî مُتَحَمِّي (a.): kendini koruma, hıfz
mütehâsım مُتَحَاسِم (a.): düşmanlık eden
mütehayyir مُتَحَيِّر (a.): hayrette kalma , şaşma
müteharrik متحرّك (a.): hareket eden, kaburan
mütecessis متجسّس (a.i.): meraklı şeyl. öğrenen
mütekemmin مُتَكَمِّن (a.) : gizlenen, pusuda
mütelâffız مُتَلَفِّظ (a.) : telaffuz eden, söyleyen
mütedeyyin مُتَدَيِّن (a.): dindar, dinine bağlı
müte'ennî مُتَأنّي (a.) : acele etmeyen, yavaş
mütefahhir مُتَفَخِّر (a.) : gururlanan
mütefahhir-i mürtefi' مُتَفَخِّر مُرْتَفِع (a.): kibirli
mütemekkin مُتَمَكِّن (a.f.) : ikamet ede
mütenâsil مُتَنَاسِل (a.f.) : büyüyen, gelişen
mütenassıh مُتَنَصِّح (a.i. *'nush*'dan) : öğüt dinlemek
müteneccis مُتَنَجِّس (a.i.) : pislenmiş şey
mütercim مترجم (a.) : çevirmen
mütesâvî متساوي (a.) : birbirine müsavi, eş
müteselli*/ye* مُتَسَلِّيه (a.) : teselli bulan kadın
mütetahhir مُتَطَهِّر (a.) : temizlenen, tâhir olan
mütevâfir*(e)* مُتَوَافِر (a.) : bollaşan, fazlalaşan
mütevâzi' مُتَوَاضِع (a.s.): alçakgönüllü olma
mütevâzir مُتَوَازِر (a.) : makul kişi, denklik
mütevâris متوارث (a.) : veraset, varis, mirasçı
mütevecci' مُتَوَجِّع (a.): dertli, sıkıntılı, ağrılı
müteveccih مُتَوَجِّه (a.): yönelmek
mütevekkil متوكّل (a.): Tanrıya güvenen
mütevelli مُتَوَلّي (a.): veli kılınan
mütevâzi'/mütevâzi'r متواضع (a.): tevazu
müteveff*(i)***â** مُتَوَفّي (a.): ölmüş, vefat; borçsuz
müteharrik مُتَحَرِّك (a.) : hareket eden, aktiv
mütekebbir متكبّر (a.) : kibirlenen, gururlanan
mü'temin مُتَمِين (a.): güvenen, itimad eden
mütenebbih مُتَنَبِّه (a.): uyanmış, uyarılmış
müttehem*(müttehim)* مُتَّهَم (a. vehm'den) : kendinden şüphe olunan şey, töhmetli
müttehîr مُتَحِير (a.s.) : bkz. mutahhir: tathîr
mütlif مُتْلِف (a.) : telef eden, tehlikeli
müsâfir مسافر (a.) : misafir, yolcu
müsâmaha مسامحة (a.): hoş görme

müsâvi مساوي (a.) : karşılıklı eşleşen, eşit
müsellem/müsellim مُسَلَّم (a.) : bş.teslim edilen
müsemmâ مسمّى (a.): adlandırılmış
müsenna' مُثَنّى (a.): kat kat olan, iki parça,eşit
müsâleye مسالیه (a.s.bkz. müsâlih) : sulh
müsâvere مساوره (a.) : kalkmak, sıçramak
müsellim مُسَلِّم (a.i.) : teslim eden, veren
müsellem مُسَلَّم (a.) : muaf, kesin, tartışılmaz
müstahfız مُستَحفِظ (a.i.): nöbetçi askerler
müstahsen مُستَحسَن (a.f.) : beğenilen, güzel
müstemi' مُستَمِع (a.i.) : dinleyici, işiten
müstahak مستحق (a.i.) : hak etme
müstaidd مُستَعِدّ (a.s.) : kabiliyetli, anlayışlı
müsta'mel مُستَعمَل (a.) : kullanılan
müstakîm مستقيم (a.): dik, doğru, sağlam
müstehakk مستحقّ (a.) : hak ettiği
müstecâb مستجاب (a.) : kabul olunmuş
müstehzî مستهزي (a.) : alaycı, alay eden
müstekrih مُستَكرِه (a.) : iğrenen, iğrenç
müstekbelât مُستَقبِلاتُ (a.f.) : istikbâller
müstedi مُستَدٍ (a.): yardım, istida etmek
müstemi' مُستَمِع (a.) : dinleyici, işiten
müste'mîn مُستَمِين (a.f.) : emin edilmiş
müstened مُستَنَد (a.) : bir şeyi senet etmiş
müste'sal مُستَأصَل (a.): kökünden koparılmış
müste'sil مُستَأصِل (a.f.) : kökünden koparan
müstevlî مستولي (a.) : zorla egemen olmak
müşâbih(e) مُشابِه (a.) : kendisine benzetilen
müşâhid مشاهد (a.i.) : gözlemci, tanık
müşâvere مشاورة (a.f.): danışma, görüşme
müş'ir مُشير (a.) : işaret eden, danışman
müşîr مشير (a.) : mareşal
müştâk مشتاق (a.) : arzu edilen, istenen
müvekkil موكّل (a.i.) : vekil eden, vekâlet
müvellâ مُوَلّي (a.) : bilirkişi
müvelle(i)d مُوَلَّد (a.) : 1. doğmuş, doğurulmuş; 2. aslında yok iken sonradan meydana gelmiş
müvessah مُوَسَّخ (a.) : kirli, kirletilmiş
müyesser ميسّر (a.) : işi rast giden, talihli
müzâhir مُزاهِر / مظاهر (a.): çakan, yardım eden
müzâyaka مضايقة (a.): sıkıntı, darlık, yokluk
müzâvece مُزاوَجه (a.i. 'zevc'den): çift olmak, evlenmek(*müzâca'at* مُضاجَعَت bkz. II. Mak.1/14)
müzâcia'a مُضاجَعه (a.i. bkz. *mücâma'a*): cimâ birlikte olmak(*seks yapmak*), zina etmek
müzevvir مزوّر (a.) : birini birine kötülemek
müzeyyen مزيّن (a.): ziynet, bezenmiş
müzîl مُزيل / مُضِلّ (a.) : izâle eden, gideren
müzekkir مُذَكِّر (a.): zikredilen, adı geçen
müznib مُذنِب (a.i.) : günahkâr, suçlu

n, ŋ ن , ڭ

nâçâr ناچار (f.) : çaresiz
nâ-bedîd نا بديد (f.) : belirsiz, görünmez olan
nâ-bekâr نا بكار (f.) : işsiz, işe yaramaz
nâbiz نابذ (a.) : savaşçı, muharip
nâ-dân نادان (f.) : cahil, bilmez
nafaka نفقة (a.) : gider, harcama parası
nâfi' نافع (a.) : yaramak, yararlı olmak
nâ-gehân ناگهان (f.) : birdenbire, beklenmedik
naġamât ناغمات (f.) : nağmeler, âhenkler
nâ-hakk نا حقّ (f.) : haksız olmak
nahl-i hurmâ نَخْل خُرْمَا (a.i.): Osmanlı zamanında gümüş veya mumdan yapılarak gelinlerin önünde götürülmesi ve sonra gelin odasına konulması adet olan süs ağacı.
nahş نَخْش (a.) : zayıflamak
nehzat نَهْزَة (a.) : hareket, davranma
nâ'il نائل (a.) : kazanan, elde eden
nakî' نَقِيع (a.s.) : kandırıcı, kandıran
nakî'-'âmme نقيع عامّة (a.) : halkı kandırmak
nâm نام (f.) : ünvan, isim
nâ-ma'kûl نا معقول (a.i.) : akla yakın olmayan
nâ-mağlûb نا مغلوب (a.i.) : yenilmez
nâ-ma'lûm نا معلوم (f.) : bilinmeyen
nâ-makbûl نا مقبول (f.) : beğenilmeyen
nâm/nâmdâr نام (f.i.) : ad, ün, san/ünlü
namâz نماز (f.) : temennâ, namaz, ibadet
nâmzed نامزد (f.) : sözlü, nişanlı; atanan
nâ-medâr نا مدار (a.f.i.) : bükülmez, yenilmez
nâ-mevcûd نا موجود (f.) : yok olmak
nâ-mevtâ'ni نا مَوتَائي (a.) : ölümsüz
nâ-müstahâk نا مستحق (a.) : hak etmemiş
nâ-pâk نا پاك (f.) : kirli, murdar
nâ-pesend نا پسند (f.) : beğenilmez
nak(ı)ş نقش (a.) : boyama, resim yapma
nakî نَقِيّ (a.) : temiz, pâk, çok takvalı kimse
nak(l)l نقل (a.f.) : taşımak, nakil etmek
nâks ناقص (a.) : bkz. nâkis: noksan olmak
nâks-ı 'akl/akl ناقص عقل (a.): aklı yitik,eksik
nâkisü'l 'akl ناقِصُ الْعَقل (a.): noksan akıllı
nâkes ناكس (f.i.) : alçak, kişiliksiz, cimri
nâkis(e) ناقِصة (a.) : eksik olan şey, noksan
nâk(ı)s-el fehîm ناكس ا لفهيم (a.): aklı kıt
nâle ناله (f.) : inilti, figân
nâr-ı seyf نارُ سَيف (a.) : ateşli/keskin kılıç
nâ-sezâ نا سزا (f.) : uygun olmayan

nâsır ناصر (a.i.) : yardımcı, yardım eden
nasrullah نصر الله (a.) : Allahın hizmetçileri
nas(*i*)b/ nasîb نصب / نصيب (a.s.) : dikme, pay
nasb ü 'azl نصب و عزل (a.) : atama ve azletme
nasîhat نصيحة (a.) : öğüt veremek
nass نص (a.) : kesin, nihai hüküm
naîf نيف (a.s.) : zaif ile birlikte kullanılır
nâ'il نائل (a.f.) : kazanma, elde etme
na't- hân نعت خوان (a.f.b.s.) : kaside okuyan
nâ-tüvân ناتوان (f.b.s.): zayıf, kuvvetsiz, zebun
na'ra نعرة (a.) : böğürtü, kükreme
nâz ناز (f.) : oynaş, kendini değerli sayma
nazar نظر (a.) : bakma, bakış
nâzuk / nazik نازك / نازك (f.): nazik
nâzır ناظر (a.i.) : bakan, nezaret eden
nâzil نازل (a.) : nüzul eden, aşağıya inen
ne-âsıl نه اصل (t.a.) : nasıl?
nebâtat نباتات (a.C.) : nebâtlar, bitkiler
nebî نبي (a.i.) : peygamber
necât نجاة / نجت (a.i.) : kurtulma, selamet
necâdet نجادة (a.) : kahramanlık, yiğitlik
necm/nücûm نجم / نُجُوم (a.i.C.) : yıldız/-lar
necîs نجيس (a.s.) : kirlilik, pislik, mekruh
nedâmet ندامة (a.) : pişmanlık
nefîs/nefâis نفيس/ نفائس (a.C.) : nefis şeyler
nefer نفر (a.i.) : asker, ordu
nefh نفخ (a.i.) : üfürme, üfleme
nefes-i hayvât نفس حيوانات (a.): hayat nefesi
nef' -i 'âmme نفع عامة (a.): kamu yararına
nef' / nef'î نفي / نفعي (a.i.) : menfaat, kâr, çıkar
nef'î ü redd نفعي و رد (a.) : ilgili şeyleri red
neft-yağı نفط ياغي (a.t.) : yağlı ham petrol
nefs/nefîs نفس (a.) : henlik, can, kişi
nefsânî نفساني (a.) : bedeni şeyler istemek
nehb نهب (a.f.) : yağmalamak, çapul etmek
neht نهيت (a.) : çağırmak, ses, avaz
nehîf نحيف (a.) : zayıf
neh(*i*)y نهي (a.f.) : yasak etmek, menetmek
nehrî'l-'ilm نهر العلم (a.) : ilim ırmağı
nehzat نهضات (a.): hareket, davranma, kalkışma
nekâvet نقاوت (a.): temizlik, paklık, en iyisi
nekbet نكبت (a.C.) talihsizlik, şanssızlık
nerdübân/nerd-hân نردبان (f.b.i.) : merdiven
netice-i kelâm نتيجة كلام (a.): sözün özü
nesne نسنه (t.) : şey, eşya
neşât نشاط (a.): şen, şâd, keyf, çalışmak
nevâhî نواحي (f.i.) :**1.**yasaklar, **2.**yan, taraf
nev' نوع (a.s.) : nevi: cins, çeşit
nevbet نوبة (a.): nöbet
nev-çeşne نوچشنه (f.b.s.): yeni, leziz ziyafet
nevmîd(nevmâdî f.C.): ümitsiz, cesaretsiz
neyyir نيّر (a.) : yıldız, yıldızlar
nez(*i*)r نذر (a.) : adanma, adak, gözdağı
nısf/nısıf نصف (a.) : yarım, yarısı
nısf-ı âhir نصف آخر (a.) : geri kalan yarısı
nice نيچ (t.) : niceelik, kemiyyet; ne kadar
nice ki (*nice kim*) نيچه كه (t.) : **1.** mademki, her ne kadar; **2.** nasıl ki; **3.** her ne vakit
nidâ' نداء (a.) : bağırma, haykırış
nifâs نفاس (a.) : loğusa(yeni doğurmuş kadın).
nigerân نگران (f.i.) : bakıveren, bakıcı
nihân نهان (f.) : saklı, gizli
nikâr نكار (a.) : inat, kin
nikâh نكاح [a.] evlenme işlemi, nikâh
nik-encâm نيك انجام (f.b.s) : nihayet, iyi olan
nik-nâm نيك نام (f.): iyi nam kazanmış, ünlü
nisâ-hilye نساحليه (a.i.) : kadın süsü, zineti
nisbet نسبة (a.) : **1.** mensubiyet, **2.** inat
nisyân نسيان (a.i.) : unutma, unuttu
nisvân نسوان (a.C.) : kadınlar
nişân نشان (f.) : nişan şöleni; iz, işaret, alamet
nişâncı نشانجي (f.) : padişah tuğrakeşi
nikmet نقمت (a.) : şiddetli ceza, mücâzat
ni'met نعمة (a.) : ihsan, refah, bolluk, bereket
ni'met-i ferâmuş نعمت فراموش (a.): nimeti unutma
nişân نشان (f.) : iz, işaret, alamet
nitâc بتاج (a.) : yavrulama, yavru doğurma
niyâz نياز (f.) : dua, yakarış
niyyet نيّة (a.f.) : niyet etmek, tasarlamak
nizâ' نزاع (a.) : yırtma, koparma, kavga
nizâm نظام (a.) : düzen, intizam
no'la نولا (t.s.c.) : ne ola? kelime kısaltılmışı
noksân/nuksân نقصان/نقصان (a.): noksan, eksik
nusret نصرت (a.f.) : kurtuluş, zafer, galebe
nutfe نطفة (a.i.) : bel suyu, meni, sperm
nutuk نطق (a.) : konuştu, telaffuz etti
nûr نور (a.) : ışık, ışıma, parıldama
nûr-u basar نور و بصر (a.C.): göze ışık verme
nûr-i câvidânî نور جاودانى (a.): sonsuz nuru
nûş نوش (f.) : içmek, zevk ve safâ etmek
nübüvvet نبوّة (a.i.) : peygamber/lik
nücûm نجوم (a.c.) : yıldızlar
nühbe نهبت (a.i.): gazapla, cebren alınan mal
nümûne نمونه (f.) : örnek, görümlük

o, ö او

Ofir اوفير (a.i) : Yemen'de altını ünlü bölge
okka اوقي (a.i) : 1283 gr.
o-birini اُو برينى (t.) : öbürünü
ol-biri اُولْ برى (t.z.): öbürü
ola da اولا ده (t.) : olsa da(bkz. Ekl.19/26)
ôna*(ânâ)* انّا (t.) : ona; bkz. I. Ezra 9/21
ônü اُنوى (t.z) : onu
onulma(*k.z*)**/onultmak** اُنْلَمَقْ (t.) : **1.**Yarayı iyileştirmek. **2.** Hastayı iyileştirmek.bkz. Est. 6/5 *'onulmatmaz' derdlere:* iyi olmaz dertlere
oru اُورُو (T. tü. ağz. sözl.) : oraya
otağ*(k)* اُوتَاغْ (t.i.) : padişah, vezir çadırı
otura اُوتُورَه (t.fi.) : oturmak, otursun.
'ömrâ عُمْرَا (a.) : ömür boyu
'ömr-i hizmet عُمْرِ خِدْمَتْ (a.): yaşam görevi
ölet اولَتْ (T. tü. ağz. sözl.) : : salgın, kırgın, hastalık, veba; bkz. II. Ez. 15/5, Barh. 2/25
öd اُوْد (t.) : **1.** öz, kendi, kendisini; **2.** safra
öğmek اُوگْمَكْ (t.) : övgü, methetmek
öğendere/tive'ndire اُوگَنْدَره (y./rum): ucu sivri demirli değnek(Öküzlere dürtülür).
ötürü اُوتُورُو (t.z.) : bundan böyle
'öş(*ü***)r** عُشْر (a.i) : Ondalık sadaka vermek
öpüş اُوپُوش (t.f.) : metinde; yılan sokması
örseledi(örselemek) اُورْسَلَدِي (t. tü. ağz. sözl.) : harpalamak, zedelemek; elle karıştırmak
öykelendi اوْ يُكَه (t. tü. ağz. sözl.) : sinirlendi

p پ

pâdişâh پادشاه (f.i.) : hükümdar, kral
- Pâdişâhlar Pâdişâhı Rabbi' l-'Azîz Allah- پَادِشَاهْلَرْ پَادِشَاهِي رَبُّ الْعَزِيز اللّٰه -Krallar Kralı Sevgili Rab Allah-
pâk پاك (f.) : saf, temiz; hep, tamam
pek پِكْ (t.): **1.** sertleştirmek, sert, katı; sağlam: "İnsan gülden nazik, taştan pektir." - H. R. Gürpınar; **2.** (f.s.) : pek, pek çok...; **3.** (f.z.) : alışılmış olandan çok: "Pek beğendikleri ve pek sevdikleri hâlde aldatırlar." -H. C. Yalçın. zf. hızlı "Pek gittiği için çabuk yoruldu.".
pâ-bend پَابَنْدْ (f.) : ayak bağı, zincir, engel
parâkende پراگنده (f.): dağılmış, parçalanmış
pâre پاره (f.): parça, pay
pâş-mak پَاشْمَاقْ (f.i.): **1.** ayakkabı, terlik, sandalet veya çarık, **2.** ışıltılı göz pınarları
pâşmaklık پَاشْمَقْلَقْ (t.): **1.** sandalet parası; **2.** padişahların anne, kızkardeş, kız ve hasekilere bağlanan haslara verilen adlandırma.
pâkîze پاكيزه (f.) : temiz, pak, lekesiz
pâye پايه (f.) : statü, rütbe; heykel kaidesi
payendi*(e)* پايَنْده (f.i.) : destek, dayanak
pây-i taht پاى تاخت (f.): payitaht: tahtın ayağı, basamağı; başkent
pâre پارَه (f.) : pay etmek, parçalamak
pek پِكْ (t.): sağlam, sıkı, korunaklı, sert, katı
peklik پِكْلِك (f.): **1.** sağlamlık, sertlik, katılık **2.** kabızlık, **3.** inatçılık
pekçe پِكْچَه (e.t. zf. (pekçe): iyice, sıkıca
pekidir پِكِيدِرْ (t.) : pekitir = pekitmek, sağlam
pelâs پَالَاسْ (f.): çul, aba, eski kilim, keçe
penah پناه (f.): melce; sığınma, iltica
penâhgâh پناه گاه (f.): sığınacak yer, melce
perâkende پَرَاگَنْده (f.i.s) : darmadağın
perdâh پرداخ (f.) : cila, parlatma
perde پرده (f.) : örtü
perhîz پرهيز (f.) : bazı şeyleri yememe
perhîzkâr پَرْهِيزْكَارْ (f.) : perhiz tutan kimse
perîşân پريشَانْ (f.) : dağınık, dağıtmış
p(*b*)erkit پِرْكِتْ (t.) : emir kipi; bkz. (*b*)perkitmek
perkidip پِرْكِيدُوبْ (t.) : bkz. perkitmek(perk etmek): bşi. korumak, sağlamlaştırmak
pertev پَرْتَوْ (f.i.) : ziyn, güneş ışığı
pervâsız پَرْوَاسِزْ (f.) : korkusuz, çekingesiz
perverde پَرْوَرْده (f.s.) : beslenmiş, yetiştirilmiş
pes پَسْ (f.z.) : öyleyse, imdi...
pesend پَسَنْدْ (f.) : beğenmek, kabul etmek
peşîmân پَشِيمَانْ (f.) : pişman olmak
peşince پَشِنْجه (f.) : daha önceki, erkence
peydâ پيدا (f.) : görünen, aşikâr, belli olmuş
peyğâmber پَيْغَامْبَرْ (f.) : haber getiren elçi
pinhân پِنْهَانْ (f.) : gizli, saklı, hafi, mahfi
pîr پير (f.) : ihtiyar, kocamış
pil-bân*(i)* پِيلْبَانْ (f.) : fil besleyen, fil bakıcısı
pindâr پِنْدَارْ (f.i.) : böbürlenmek, sanmak
pindâr-ı riyâset پِنْدَارِرِيَاسَتْ (f.i.): baş övünücü
pişbin پِشْ بِينْ (f.) : ilerisini gören, basiretli
pîş-güfte پِيشْ گُفْته (f.b.i.) : söylenmiş söz
pişkeş پِشْكَشْ (f.b.i.) : hediye, armağan
pişrev پِشْرَوْ (f.) : önde, önden giden, öncü
pîşvâ پِيشْوَا (f.) : reis, baş, hakim, imam
pota پوته (f.i.) : metal eritme kabı
pusâd پُسَاتْ (a.): araç-gereç, mal-mülk, silah
pusû پُوسِي (t. E. Tü. *"busığ"*): pusu kurma
put پُوتْ (sog.): bkz. II. Mak. 7/42) : put, büdd
put-kede(*bûd-kede*) پُتْ كَده (sog. f.) : put evi veya tapınağı; (bkz. Bel ve Ej. 14, III. Mak. 2/14)

pür-âfet پُرْ آفت (f.) : felâket dolu
pür-bereket پُرْ برَكَتْ (f.a.) : bereket dolu
pür-cünûn پُرْ جُنُونْ (f.a.) : delilikle dolu
pür fahâmet پُرْ فهامَتْ (a) : kadr ü şânı yüksek
pür-fesûd پُرْ فساد (f.a) : kötülük dolu
pür-fikr پُرْ فكر (f.a) : düşünceyle dolu
pür ğazab پُرْ غضَبْ (f.a) : gazap dolu
pür-tuğyân پُرْ طغيان (f.a.) : azgınlıkla dolu
pür-havf پُرْ خوف (a.f.) : korku dolu
pür-hayret پُرْ حيرة (a) : şaşkınlıkla
pür-hikmet پُرْ حكمَتْ (f.) : bilgelik dolu
pür-hıyânet پُرْ خيانة (a.f.) : hainlikle dolu
pür-hile پُرْ حيلة (f.) : hile dolu, hilekâr
pür 'ilm پُرْ عِلْمْ (f.a.) : ilim dolu
pür-ıztırâb پُرْ اِضطراب (f.a.) : acıyla dolu
pür 'izzet پُرْ عزّة (f.a.) : izzet dolu
pür-lütuf پُرْ لطف (f.) : sevecenlikle dolu olma
pür-mekr پُرْ مكْر (f.) : hile, düzenbazlık dolu
pür-merâret پُرْ مرارَتْ (f.a.) : kötülük dolu
pür-sürur پُرْ سرور (f.a.) : neşe dolu
pür takvâ پُرْ تقوا (f.a.) : günahtan sakınmak
püser پُسَرْ (f.C.: Püserân) : erkek çocuk, oğul

r ر

Rabb رَبّ (a.i) : önder, Rab(Sayın, Mr, Lord)
rabbi رَبّ (a.i) : hoca, öğretmen(*muallim*)
Rabbi'l-'Âlemîn رَبُّ الْعالَمِينَ (a.) : Alemlerin Rabbi (***Rabbülalemin***)
Rabb ül-'Azîz Allah رَبُّ ازِيد ذعلا اللّٰه (a.) : Sevgili Rab Allah (III. Mak. 5/23)
Rabbi-Allah ül-Vahid رَبّ اللّٰه الْواحِدْ (a): Biricik Efendimiz/önderimiz Allah(C.C).
Rabb-i Ekber رَبّ اَكْبَرْ (a) : büyük Rab
Rabbi'l-Hayvât-ve'r-Rûh رَبّ اَلْحَيَوانُ وَالرُّوحْ -Hayatın ve Ruhların Rabbi -
Rabb-i Rahîm رَبّ رَحِيم (a) : bağışlayan Rab
Rabbi'r-Rahîm رَبّ اَلرَّحِيمْ (f.): bağışlayan Rab
Rabb'il-'İzzet'il-Rahmân رَبّ اَلْعِزَّةِ وَالرَّحْمانْ (a): -İzzetli Rahman olan Rab -
Rabb'il-Müte'âl رَبّ اَلْمُتَعالْ (a.) : yüce yaradan
Rabb-i Te'âlâ رَبّ تَعالي (a) : yüce Rab
Rabb'is-Semavât رَبّ السَّمواتْ (a) : Gkl. Rabbi
Rabbi's-Semavât Allah رَبّ السَّمواتُ اللّٰه (a) - Göklerin Rabbi Allah -
- Rabb'is-Semavât-i ve'l-Ard - رَبّ السَّمواتِ وَالأَرضْ - Göklerin ve yerin Rabbi -
ra'd(e) رَعْد (a.): gök gürültüsü, dolu
râhat-ı müstahsen رَاحَتْ مُسْتَحْسَنْ (a.) : rahat
râh-ı 'emîn رَاحِ اَمين (f.a.) : emin yol
rahîm رحيم (a.) : merhamet, şefkat eden
rahmân رحمان (a.) : merhamet eden, acıyan
rahmet رحمة (a.) : merhamet, esirgemek
raht رَحْت (a.) : binek atlarına vurulan eyer
raks رقص (a.) : dans etti, oynadı
raki' رَقيع (a.): gökyüzü; huzur-u ilâhîde eğiler
rakîk رَقِيقْ (a.) : merhametli, şefkatli
râ'iha/ *rayiha* رَائِحه / رائحة (a.) : güzel koku
raûf رَؤف (a.) : çok acıyan, esirgeyen
râsih-dem رَاسِخْ دَمْ (a.s.f.) : sağlam, güçlü an
rast رَسْت (f.) : düz, hayırlı, şanslı, uygun
rast gelmek تَسْتَرْ گلمَكْ (f.t.) : karşılaşmak
Ravza-i Naîm روضة نَعِيمْ (a.i.c.): Şefela bahçesi(Naim: Cennet bahçesinin bir kısmı)
râzı راضِ (a.) : rıza gösteren
re'ayâ /rè'âyâ رعياء / رعَايَا (a.) : halk, sürü
rebevât رَبَوَاتْ (a.C.) : onbinlerce, onbinlerces
recâ' رجا (a.) : ümit, niyaz, temenni, beklenti
redd رَدّ (a.) : istememek, geri çevirmek
refah رفاه (a.) : bolluk, zenginlik
refâhiyet رفاهيت (a.i.) : bolluk ile geçiniş
re'fet رَءْفَتْ (a.) : merhamet, acımak, yüce
refîkat رَفَقَتْ (a.i) : arkadaşlık
reftâr رفتار (f.) : gidiş, yürüyüş
refî' رَفِيع (a.) : yüksek, bülend, âli, yüce
ref' رَفع (a.) : kaldırma, iptal
Re'îsi'l-Melâ'ike رَاْس الملائكه (a.C.): Meleklerin başı
rekâket رَكَاكَتْ (a.) : sözün kusurlu oluşu
reks رَكْس (a.) : geri döndürmek, çevirmek
reng*(k)* رَنْک (f.i.) : **1.** suret, şekil, **2.** renk, levn, **3.** oyun, hile, dalavere, göz boyama
reng*(k)* ü 'ayb رَنگه وَ عيب (f.a): (*"renk ve ayıba" utanç* ve *yüzün kızarması.*)
rehr رَهْر (f.) : yol(bkz. reh-revân: yolcular)
rehîne رهينة / رهنه (a.) : rehin verilen şey
rett-i sîra رَتْ سِيرا (a.y.) : şerefle dizilmiş
resûl رسول (a.) : elçi, haberci, peygamber
reşk رَشْک (f.i.) : hased etmek kıskanmak
reml رَمْل (a.) : kum falı
renc رَنْج (f.i) : öfke, gazab, hışım, sakıntı
rencîde رنجيده (f.) : incinmiş, incitmek
renklen*(di)* رَنْكلَنْدِي (Tü.ağ.sö.) : **1.** renkli duruma gelmek; **2.** canlılık, hareket kazandı...
revâ روا (f.) : uyan, yakışan
revân*(e)* روان (f.) : gitmek, yola koyulmak
reviş رَوِشي (f.): gidiş, hal, tavır

re'y رأي (a.): **1.** görüş, görme yetisi, **2.** kanı
re'y-i müttefik رأي متّفق (a.): bir kararda
rezânet رزانة (a.) : ağırbaşlılık, vakarlılık
rumûzât رُموزات (a.C.) : simgeler
ruhsat رُخصة (a.) : yasak şeye izin verme
Rûhü'l-Kuds رُوح القُدس (a.) : A. Kutsal Ruhu
rûh-u muhassır رُوح مُحسِّر (a.) : hasretli ruh
raks رقص (a.i.f) : dans, oyun
rû-be-rû رُوبَرُو (f.b.s.) : yüzyüze
rüsvây رسوای (f.) : rezil, maskara
rüsvây-ı 'âlem رسوای عالم (f.): dünyaya rezil etmek
rûspî رُوسپی (f.i.) : orospu, fahişe
rûşen/rûşenâ رُوشَن (f.s.C.) : parlak/lıklar
rûşen-rek رُوشَنرَك (f.b.s):daha parlak, aydınlık
rüşvet رشوة (a.): haksız para almak vermek
rücû' رُجوع (a.f) : geri dönmek
rüku' رکوع (a.f) : namazda öne eğilme
rüsvây رسوای (f.) : rezil, maskara
rü'yâ' /rü'yâ رؤیا / رؤیاء (a.f) : düş
rû-yi zemîn(*rüy-i zemîn*) رُوي زَمين (a.i): dünya
rûzigâr(Az.Tü.*ruzigâr*, fa.) رُوزگار : yel,rüzgâr
rızâ' رضاء (a.) : razı olmak
rızk رزق (a.) : nimet, günlük ekmek.
ricâ' رجاء (a.) : ümit, beklenti
ries رِجس (a.) : dinin haram kaldığı şey, günah
riesiyyât رِجسيّات (a.C.): pislikler, murdarlık
ries ü cins رِجس و جِنس (a.i.C.) : her türlü yasak
rif'at رِفعة (a.i) : yükseklik, yüksek rütbeli
ri'âyâ/re'aya رَعيّه / رعايا (a.i) : Osm. köylü
ri'âyet رعايت (a.i) : bakma, gözetme
rivâyet رواية (a.i) : söylenti, hikaye
riyâ' رياء (a.) : yalan, ikiyüzlülük
riyâset رياسَت (a.i) : reislik, başkanlık
riyâ'zet رياضَت (a.): nefsi kırma, kontrol etme
riyâ'zet-i bedenî رياضَت بَدَنّي (a.): beden eğitimi, spor
rişte رشته (f.) : tel, iplik, hayt

س , ص , ث

sâ'at ساعة (a.) : **1.** zaman, an; **2.** (i) zaman gösteren alet, araç
sadâ' صداء (a.f.): yankı, eko,tınlama, seda
sa'âdet-mend سعادتمند (a.s.) : bahtiyar, mutlu
sabâh صباح tan yeri, gün doğumu
sâbit-i âmîn ثابت أمين (a.) : dürüst
sâbit-küll ثابت / صابطكل (a.) : tamamen aynı
sâbit-kadem ثابت قدم (a.) : sözünde duran
sâdık صادق (a.i.) : dost, sadakatlı
südık-ı hadim صادق خادم (a.) : sadık hizmetçi
sadm صدم (a.f.) : def etmek
sadr صدر (a.) : başlangıcının en iyisi
safrâ' صفراء (a.) : öd salgısı
safâ' صفاء (a.i.): iç huzuru, mutluluk
sa(e)fâh/-at صفاهه (a.i.): **1.** akılsızlık, bkz. ***sefahat***; **2.** sefâhet: zevk ve eğlenceye düşkünlük
saff صف (a.i.c.) : dizi, sıra
sâf/sâffî صافي (a.) : temiz, halis → saf
sâfiyye صافيه (a.) : temiz, katışıksız
sağanâk صغناق (m.) : **1.**şiddetli yağmur veya dolu yağması; **2. sağnak**: Sert deniz yeli
sağlatma صاغلتمه (t.f.) : iyileştirme
sağîr ü kebîr صغير و كبير (a.): büyük ve küçük
sağîn ضغن (a.i.c.): bkz. zagain; kin, nefret
sahrâ' صحراء (a.i.) : bozkır, çöl
sahrınç صحرلنج (a.i.) : sarnıç; su deposu
sahîh صحيح (a.) : sağlıklı, doğru, tam
sâhib-i batîş*(e)* صاحبِ بطّشه (a.i.): şid. sahibi
sâhib-i fâzîlet صاحبِ فضيلت (a.) : fazilet sahibi
sâhib-i idrâk صاحبِ إدراك (a.) : anlayışlı
sâhib-i da'î صاحب داعي (a.) : çağrı yapan
sâhib-i Zebûr صاحبِ زبور (a.) : Mezmur s.
sahîh صحيح (a.i.) : sağlıklı, doğru, tam
sâ'î ساعي (a.i) : postacı, hızlı yürüyen
sâ'ir سائر (a.) : diğer, kalan, artan
sâkıt ساقط (a.) : düşen, düşük çocuk, kıymetsiz
sâkit ساكت (a.s.) : susan, ses çıkarmayan
sâkî*(sakiyye)* ساقي (a.i.) : içki sunan kişi
sâkin/sakin ساكن / سَكِن (a.): hareketsiz,sükun
sâkin ساكِن (a.i.) : **1.** bir yerde oturan, **2.**sessiz
sakîl ثقيل (a.) : ağır, hantal
saklamak صَقلمق (t.) : dikkat etmek, sakınmak
salâ' صلاء (a.) : "*esselât veya salât*" ölüyü anmak için namaza çağrı; bkz. **II.** Ez.15/48
sal'a صَلْعا *(bkz.A.O.Tü.s.)* : belâ, âfet
su'lü(a) صالاً / صاله (sallamak): (Tü. ağz. Söz.) – başını sallar...
salâhiyyet صلاحيت (a.) : yetkinlik
saltanat سَلطنت (a.i) : padişahlık, iktidar
sâlih*(-e,-â)* صالحه (a.s./C.) : iyi, uygun, erdemli
salâbet صلابت (a.) : katılık, peklik, sağlamlık
salâh صلاح (a.) : iyilik, dine olan bağlılık
salât صلاط (a.) : tebrik, tezkiye, istiğfar, dua
salb صلب (a.) : idam, asmak
sâlih صالح (a.) : sulh, iyi huylu, erdemli
sâlisâ*sen* ثالثا / ثالثاً (a.z.f.) : üçüncü olarak

sâmi' سامعي (a.) : işiten, işitenler, duyanlar
san'at صنعت (a.) : bkz. sanâ'at (sanat): hüner
sânî ثاني (a.f.) : ikincisi, ikiye katlamak
sânîyâ/*yen* ثانياً / ثانيا (a.z.f.) : ikinci olarak
sâniye ثانيه (a.) : saniye(dakikada bir saniye)
sâni' صانعي (a.i.): işleyen, yapan (C.C.Allah)
sântur صنطور (a.i.) : bir çeşit müzik aleti
sapa صاپا (t.): gidilen yol üzerinde olmayan
sapa-sağ صاپه صاغ (t.): sapa sağlam, hayatta
sapan/*cı* صاپانجي (t.): sallayan, taş atan
sarf صرف (a.) : döndürme, harcama
sarîh صريح (a.) : saf, berrak, açık, belirgin
sarp-ı mahrûsa صارپ مخروسه (a.): dik şehir
sarp-ı mahsûre صارپ محصوره (a.) : etrafı çevrilmiş, pekiştirilmiş şehir
sarsak صارصق (t.s.): sarsılmak, sarsılmış
sataş/ma صاتشمه (a.) : 1.bedel, denklik, alışveriş; **2.** sarkıntılık, rahatsız etmek
sath سطح (a.) : yüzey, düzlem
sâye/*in)* صايه / صايين (*Yud.9/15*) : hıfz, koruma
sâye/n(sû'în) صايه / صايين (a.) : koruyucu
sâye ساي (f.) : gölge
sayd صيد (a.i.) : av, avlanmak, şikar
sa'y صعي (a.) : çalışıp çabalama, gayret
sa'y-i kalbî صعي قلبي (a.f.): iyi yürekli, emek
sarık صارق (t.) : dolamak, bürümek, bez
savm صوم (a.f.) : oruç tutmak
savt صوت (a.i.C. esvâd) : ses, sedâ, bağırmak
savt سوط (a.i.C. sîyât): **1.** kamçı, **2.**bağırmak
savlet صولة (a.i.): ani ve şiddetli saldırma
sayrı صيرو (t. bts./ sf. esk.) : hasta
sâzende ساذنده (f.) : çalgıcı
sebb سبّ (f.C.) : küfür, sövgü
sebbâb سبّاب (a.C.): çok küfür eden, küfürbaz
sebeb-i tahrîb سبب تخريب (a.): yıkım nedeni
sebeb-i tahayyür سبب تحيّر (a.): hayret sebebi
sebeb-i 'izzet سبب عزّت (a.): izzet sebebi
sebeb-i şikâk سبب شقاق (a.) : nifak sebebi
sebebü'l-mevt سببُ الموتِ (a.): ölüm sebebi
sebîl سبيل (a.): **1.** açık ve büyük yol, büyük cadde; **2.** Allah rızası için su dağıtılan yer
sebt(*îb. Şabat*) سبت (a.) : Cumartesi günü
sebzevât سبزوات (f.C.) : yeşillik, bitkiler
secde سجدة (a.f.) :namazda yere kapanma
sedd سدّ (a.i.) : engel, bariyer, kapama
sedâ صدا (a.i.): sadâ; yankı, ünlama, ses
sefâ'(safa') صفاء (a.i.): huzur, mutluluk
sefer سفر (a.f.) : yolculuk, seyahat, tur
süfehâ سفها (a.C.) : sefihler, içkici, müsrif
sefîh سفيه (a.i.): zevzeklik eden, akılsız
sehâb/e(Tü. -in) سحابه (a.) : tek bulut
sehel/sehl(*ce*) سهل (a.i.) : kolay/-ca, sade
sebîl سبيل (a.i.) : ahlak veya din yolu
seğirtmek سكّمك (t.f.) : hızlı koşuşmak
sehâb سحاب (a.) : bulut
seher سحر (a.) : gün ağarması, tan vakti
sekal سقل (a.) : meta, ev eşyası; bir cin'in adı
sek(*g*)-bân سكبان (f.b.i.) : Os. bir sınıf asker
sekk-sân(*e*) سكسانه (f.i.) : savaş malzemesi
salâhiy(*y*)et صلاحيّت (a.) : yetkinlik
selâm سلام (a.) : barış, barışık olma, selamet
Selâm سلام (a.) : Salem kralına verilen ad
selâmet سلامة (a.): sağ, salim olma, emin olma
selef سلف (a.) : önceki
selim سليم (a.) : sağ, sağlam, sağlıklı; selam
selef/salif سلف (a.C) : eski, önceki, geçmiş
sevâlif سوالف (a.C.) : selefler, geçmişteki
sem' *(i)* سمع (a.) : işitmek, dinlemek
semâ' سماء (a.) : üst, yüksek, gök
semâ'vî/-ler سماوي (a.) : göksel; gökle ilgili(gökteki yaratıklar, melekler)
Semavî Tanrı Rabb سماوي ڭري رب (a.t.) : - Göğün Tanrısı Rab - (bkz. I. Ez. 6/13)
semâ'hat سماحت (a.C.) : cömertlik, iyilik
semîd سميذ (a.) : simit unu, ince beyaz un
semirmek سمرمك (t.) : şişmanlamak
semiz سمز (t.) : eti-yağı bol, besili
semt سمت (a.) : **1.** taraf, yön, yol, **2.** kentin bir bölgesi
sengzer سنكزر (f.i.) : sarı yakut
ser'asker سرعسكر (f.i.) : baş komutan
serdâr سردار (f.i.) : önder, başkomutan
serencâm/serâncâm سرانجام /سر انجام (f.i.) : son
serfürû سرفرو (f.): baş eğme, söz dinleme
sergüzeşt(*e*) سرگذشت (f.i.): macera, serüven
serhadd سرحد (f.): sınır başı, sınır boyu
serîka'/serika سريقه / سرقه (a.i.) : çalınmış
serîka'-i mücrîm سريقهء مجرم (a.i.): hırsızlık
serîka'i'd-haram سريقهء الحرام (a.i.): yasasız
serî' سريع (a.) : hızlı, süratli
seri'ü'z-zevâl سريع الزوال (a.): çok çabuk geçmek
serîr سرير (a.i.c.) : taht, yatacak yer
sermeden(*sermedî*) سرمداً (f.s.) : ebedi olarak
sernigûn سرنگون (f.): baş aşağı olmuş, bahtsız
serpûş سرپوش (f.i.) : baş örtüsü, başlık
server سرور (ing.) : hizmetçi
setr ستر (a.): örtme, örtünme, kendisini

setr-ü sıyânet ستر و صيانت (a.):koruma perdesi
sevâb ثواب (a.) : iyiliğin ödülü, mükâfat
sevb ثوب (a.) : **1.** toplanma; **2.** rücu'(mastar)
sevît سويت (a.) : tatlı, tatlılık
seviye/t سوية (a.) : denklik, eşdeğerlilik
seyf سيف (a.): kılıç
seyf-i müntakim سيف منتقم (a.): intikam kılıcı
sey(i)s-âne سيسان (a.i.) : tımarlı hayvanlar
seyl سيل (a.i.) : sel, şiddetle gelen şey
seyyâh سيّاح (a.i.) : gezgin
seyâhat سياحة (a.) : gezi, gezmek
seyrân سيران (a.i.; aslı: *seyeran*) gezme
sezme سزمه (a.) : anlamak, düşünmek, sanmak
Sey'on صيئون (ib.) : Kudüs'teki Sion tepesi
Siyon صيون (a.) : Kudüs'ün bir adı
sıhhat-i beden صحّت بدن (a.) : beden sahhati
sıbt سبط (a.i.): soy, sop, (esbât) torun, nesil
sıdk صدق (a.) : doğruluk, sadakat
sıfat صفة (a.f.) : tasvir etme, niteleme
sıklet ثقلت (a. s.) : ağırlık, mânevi sıkıntı
sıklık صقلق (t.i.) : ötmek, ıslık çalmak
sıla صلة (a.i.) : kavuşma, dost, akraba
sıngın صنقل (t. sf.): **1.**gözü korkmuş, **2.**ürkek
sırât-ı müstakîm صراط مستقيم (a.) : doğru yol; inanca göre Cehennem'in üzerinden Cennet'e geçmek için kurulacak çok dar ve ince bir köprü.
sırçalama صرچه لمه (t.f.):su veya çamur sürme
sırr سرّ (a.f.) : gizlenen şey, giz; cila, iç kısım
sırran سرّاً (a.f.) : gizli, gizlice
sıvn-kîn صيلقين (a.i.) : bozmak, katletmek
sıvışmak/-dılar سوشمق/-دلر (t.f.) : kaçmak
su(i)yânet صيانت (a.f.) : koruma, muhafaza
sibâ' سباع (a.) : canavarlar, yırtıcı hayvanlar
sicill(e)/sicillât سجل/ سجلّات (a.C.): resmî belge
sifr سفر (a.) : yazılmış nesne, mektup
sihir/sihr سحر (a.) : büyü, aldatma, tesir
sihr ü bi-intihâ سحر و بي انتهيا (a.) : Sonsuzluk Bilmecesi, Sonsuz Etkileyici '*Gizemli Sonsuzluk*'(Allah C.C.); bkz. III. Mak. 2/8
sikke سكّة (a.i.) : gümüş para
sîmâ سيمة/سيما (a.) : yüz, çehre, surat
sîm ü zer سيم و زر (f.) : altın gümüş
sîmker سيمكر (a.i.) : gümüş işleyen
sîne سين (f.) : göğüs, sadır, kalp
sîşme سيكمه (t.) : aciz kalıp iki büklüm olma
sitem ستم (f.) : eziyet, haksızlık, gadr
sipas سپاس (f.) : şükretme, dua etme
sipâriş سپارش (f.) : emanet, teslimat
siyâset سياست [a.]: **1.** seyislik, at bakıcılığı, **2.** devlet yönetme, yönetim
siyâsetgâh سياستگاه [a.]: işkence, ceza yeri
sizcileyin سزجيلين (Tü.ağ. Söz. zf.) : sizin gibi(bkz. (*be'ncileyin*/Yunus Emre) benim gi.
soğ(k)ma صوغمه (t.) : sokma
sovuk/*sovîk* صوۏق / صوڤق (t.) : soğuk(bkz. 3 Delikanlının Ezgisi 48)
sovuklanmak صوۏقلنمق (t.f.) : serinlemek
sokâk صوقاق (a.i.) : çarşı sokağı, dar cadde
soyu sopu صوي صوپي (t.) : nesili, şeceresi
söyündürme(k) سويندرمه (moğ.) : söndürmek
sulb صلب (a.) : sülâle, zürriyet, soy, tohum
sulehâ' صلحا (a.i.c.): salihler, salahiyetli, yarar
sulh صلح (a.): barış, uygun olma
sultân صلطان (a.i.) : padişah, emir, kral
Sûkot سكوت (İb.): Şeria Nehri'nin batısında Sakut Dağı veya Yabbuk çayı kuzeyinde '*Tel Ahsas*' olabilir. Bkz. Tek.33/17
Sukot-'Amîk سكوت عميق (a.i.) : Şeriya
sükût-ı 'amîk سكوت عميق (a.s.) : derin sessizlik, derin uykuda olmak
sûret(â) صورة (a.i.) : resimleme, betimleme
sûretâ صورتا (a.) : öyle gözükmek
suvarmak صوارمق (t.) : sulamak
suver صوَر (a.i.) : tarz, yol, gidiş, çare
su'âl سؤال (a.) : soru
sübbûh سوبّح (a.) : tesbih edilen (Allah. C.C.)
sübûl سُبُل (a.C.) : yollar, caddeler
sübûte's-semâ ثبوت السما (a.) : gökyüzü
süfehâ سفها (a.C.) : içkiciler, sefihler
sûr صور (a.i.): **1.**boynuzdan yapılmış büyük boru; **2.**kıyamette Hz. İsrâfil'in üfleyeceği Sur
sür'at سرعة (a.) : hız
sürur(sürûr) سرور (a.s.) : sevinç, coşku
sürur u ibtihâc سرور ابتهاج (a.) : coşkulu bereket
süleğen سلغن (t.i.) : kızıl astar boya
sülûk سلوك (a.f.): bir yola veya mesleğe girme
sülüs ثلث (a.i.): üçte bir, üç parçadan biri; üçlü
sükût سكوت (a.) : susmak
Sükkân(î) سكّانی (a.f.): bkz. sükkân; oturanlar
sümek/e(*sümeği*) سومكه (Tü.T.a.s.): boşuna
sümeye سمنه (Tü.T.a.s.): boşuna, körü körüne
sünnet سنّة (a.): gelenek, adet(Tevratta Hz. İbrahim'e bildirilen farz/kesin emir: '*Hitan*')
süvâr سوار (f.) : süvari

şâd شاد / شاد (f.) : hol, bereket, sevinç
şâd u hurrem شادْ وخُرّمْ (f.s.) : bahtiyar
şâh شاهْ (f.s.) : Pers(Fars, İran) pâdişâhı
şâhâne شاهانه (f.) : şaha ait, krallara layık
şâh-nâme شاهْ نامه (f.b.i.) : manzum hükümdar biyografisi
şâh/*larını* شاهلرينى (f.i.): tapınağın boynuzları, dal, budak salmak, kol, şube
şahbâz شهْبازْ (f.s.) : yiğit, kahraman
şakî شقى (a.i.) : bedbaht, hırsız, yağmacı
şâkir شاكرْ (a.i.) : Allaha şükreden
şamâta شماتة (a.s.) : arsızca eğlenme
şam'i-dân شمعدانْ (f.i.) : şamdan
şâmil شامل (a.) : içeren, kapsayan
şa'n شأن (a.) : etkinlik, prestij, ün
şâyed شايدْ (a.) : mümkün, uymak
şâyi'a / şâyi' شايع (a.s.): yayılan haber
şeb ش بْ (f.) : gece, karanlık
şeb-çirâk(ğ) شَبْچراغْ (f.f.) : şap-şırak, ışıltılı
şeb(*i*)h/şibh شبيهْ (a.) : benzer, benzeyen
şeb-hûn شبْخونْ (f.) : gece baskını
şecere شجرة (a.i.) : ağaç, soy ağacı
şecerü'l-hayvât شجرالحيوانْ (a.) : Cennet'teki 'Hayat ağacı'...
şecâ'at(*secî'*) شجاعة/ شجيع (a.C.) : cesaret
şedîd شديد (a.) : sert, şiddetli
şefîk شفيقْ (a.) : şefkatli, merhametli
şefkât شفق (a.) : acıma, merhamet, kayırma
şehâdet/şahâdet شَهادَتْ / شَهادة (a.) : **1.** şahitlik, **2.** Şehitlik(kendini feda etme)
şehrî شَهْرِىّ (a.) : şehirli
şehvet شهوة (a.) : zevk, şiddetli arzu
şehvet-i ekîle شهوة أكْلْ (a.t.): şehvetle çok yeme
şekl-i mübeddel شكْلِ مبَدّلْ (a.) : değişilmiş
şekvâ' شكواء (a.) : şikâyet
şems شمس (a.) : güneş
şerh شرح (a.) : bir metni açıklama, yorumlama
şerî'at شريعة (a.) : dini yasa, kesin emir
şer'a-i muzâci'a شَرْعي مُضاجِع (a.) : şeriata aykırı, gayrı kanuni
şer'î tevki' شرْعي تَوْقِيع (a.i.) : padişah(*şeriat*) tuğrası, kanuni alamet, nişan
şerik/şirk شريك /شرك (a.C.) : ortak; eş koşmak
şerik شريك (a.): paylaşmak, ortak olmak
şerike شريكه (a.) : padişahın eşi(kadın ortak)
şerîr شرير (a.): şer işleyen, kötülük yapan
şerîf شريف (a.): şerefli, seçkin
şerîfü'l-bân شرِيفُلبانْ (a.i.) : vali, komutan
şerîf-i 'ibret شريفْ عِبْرَتْ (a.): şerefli bir ders
şerefiyyet شرفيت (a.s.) : şereflilik, mübarek
şetâret شطارة (a.): **1.** kurnazlık, **2.** neşe, şenlik
şetm شَتْمْ (a.) : sövmek, sövgü
şettâm شَتّامْ (a.C.) : çok küfreden, küfürbaz
şetm ü siyâset شَتْمْ وَ سِيَاسَتْ (a.): azarlayarak
şems شمس (a.i.) : güneş; şemsiye: güneşlik
şe(*î*)mşîr ü düşman شَمْشِيرْ وَ دشمنْ (f.) : düşman kılıcı
şenâ'at شَناعَتْ (f.) : kötülük, alçaklık
şenlik شَنْلِكْ (e.is.) : şen olma durumu
şen ü tehnîe شَنْ و تهنيه (a.): sevinçle tebrik et.
şevk شوق (a.) : arzu, istek, meyil, coşku
şeyh شيخ (a.i.) : yaşlı kişi, koca
şeytân/şeyâtîn شَيْطانْ/ شَيَاطِينْ (a.C.): şeytan/lar
şi'âr شعار (a.) : parola, simge
şibh شبْه (a.) : benzer, benzeyen şey
şiddet-i iştiğâl شدّة إشتغال (a.) : katı bir tavırla
şiddet-i tehdîd شدّة تهديد (a.) : şiddetli tahdit
şifâ' شفاء (a.) : iyileşme, tedavi
şikâr/*şikar* شكار/شكر (f.) : avlanmak, av hay.
şikence شكنجه (f.) : işkence
şikeste شكسته (f.) : kırılış, yeniliş, mağlub oluş
şimâl شمال (a.) : kuzey
şimşek/şimşeyiğ شِمْشِيكْ (t.) : şimşek/ğin...
şirâ' شراء (a.) : satın alma
şîrâne شيرانه (f.) : aslanca, gazanferâne
şirret شرّة (a.s.) : şer, edepsizlik, kavgacılık
şirk شرك (a.) : Tanrıya eş koşmak
şirket-i ünsiyet شرْكَتْ اُلْسِيَتْ (a.) : birlikte olan ahbaplık, dostluk
şîrînzebân شيرين زبانْ (f.) : tatlı dilli
şiş شِيشْ (t.) : ucu sivri çubuk
şorba شوربه (f.) : çorba
şurb-i hamr شرب خمر (a.) : mayalanmış şarap
şuğl شُغْلْ (a.) : iş, gaile, meşguliyet
şul(*şol*) شُوْلْ (a.) : bu, şu, o adılları(işaret zamiri)
şükuf(*e*) شكوفه (f.) : çiçek
şûm شُومْ (f.s.) : hayırsız kişi, uğursuz adam
şürefâ شُرَفا (a.C.) : şerefliler, irfan sahipleri
şükrân(*şükr/şükür*) شكران (a.C.): şükürler, minnet duyma

t ط , ت

ta'accûb/ ta'cîb تعجّب (a.) : şaşırma, hayret
ta'cîl تعجيلْ (a.): acele ettirme, hızlandırma
ta'addî تعدّيْ (a.i. '*adû*'dan): **1.** düşmanlık etmek, sıkıntıya sokmak, **2.** şeriattan ayrılma

ta'âhüd تعاهُد (a.) : sözleşmek, ahidleşmek
ta'arruz تعرّض (a.f.) : sataşma, savaşma
ta'aşşuk تعشّق (a.i.) : aşık olmak
taşık طاشق (t.) : dışarı, dışarıya
ta'azzür تعزّر (a.): özür bildirmek, hürmet
tabân طبان (t.) : ayağın altı
tabanca طبانجه (t.) : **1.** el ayası, **2.** tokat, şamar, **3.** tap*(b)*anca, silah
tabanca çalmak طبانجه چالمق (Tü. ağ. Söz.) : şamar vurmak (*şakalaşmak*)
tâbi' تابع (a.f.) : bağımlı, uyruğunda olmak
tabi'ûn(*tâbiîn*) طبعيّك (a.s.C.) : bkz. tabiî; birşeye, bir kimseye uyanlar, tabii olanlar
tabîb طبيب (a.i) : doktor, hekim
tabi'at طبيعة (a.i) : alem; yaratılış, huy
ta'bîr تعبير (a.) : yorum, yorumlama
ta'biye / tâbiye تعبيه / طابيه (a.i) : askeri tertipleme, istihkam, dizme; mazgallar
tabl طبل (a.i.) : davul
Tâbût (Tabut u sekine) تابوت (a.i.) : metinde Hz. Musa Aleyhisselâm'a inen evâmir-i aşerenin(*10 emir*), konulduğu sandık
tadâcüm تضاجُم (a.) : ihtilâf, anlaşmazlık
tafra طفرة / تَفْرَة (a.i.): yukardan bakma, kibir
tâ'ife طائفة (a.i) : zümre, takım, kavim
tafsîl/tafsilât تفصيلات (a.C.) : ayrıntı/lar
tağbîr تَغْبِير (a.f.) : bulanma, güçendirme
tağyîr/tağyirât(*tağyîr*) تَغيير (a./C.): başkalaştırma, değiştirmeler
tağvîs تَغويث (a.) : medet, yardım
tahâret طهارة (a.C.) : temizlik
taharruk تَحرُّك (a.) : yırtılma, koparılma
tahammül تحمّل (a.i) : dayanma
tahall*(i)* تحل (a.i): şişme, **hurma ağacı**
tahassür تَحَسُّر (a.i.): hasret çekmek
tahavvüs تَخَوُّن (a.) : bahadırlık, kahramanlık
tahayyür تَحَيُّر : hayrete düşme, hayran olma, **sebeb-i tahayyür** سَبَبِ تَحَيُّر : şaşırma sebebi
tâhir طاهر (a.) : temiz, bkz.taharet
tahkîr تَحقير (a.f.) : aşağılama, hakaret etme
tahkîk تَحقيق (a.f.) : incelemek, araştırmak
tahmîd تَحميد (a.) : hamdetmek
tahmîn تَخمين (a.) : kestirmek, tahmin
tahrîb تَخريب (a.f.) : harap etme, yıkma
tahrîr تَحرير (a.i.f.) : yazmak, kayıt etmek
tahrîk تحريك (a.) : kızıştırmak, dürtmek
tahrîm تَحريم (a.): **1.**yasak etme; **2.** parçalama
tahrîs تَحريص (a.) : hırslandırmak
tahrîş تحريش (a.): kaşıma, kaşındırma
tahsîl تحصيل (a.): **1.** gelir elde etme, **2.**öğrenim
tahsîn تَحْسين (a.) : muhafaza altına alma
ta'âhhüd تعهّد (a.f.) : üstlenme, söz
tahvîf تخويف (a.) : korkutan, ürküten
tahvîl تحويل (a.) : döndürme, dönüştürme
tahyîl تَخييل (a.) : akla getirme, canlandırma
taht-ı şâh تخت شاخ (f.) : şahlık tahtı
taht-ı revân تخت روان (f.): giden, gider; sedye
takaddüm تقدّم (a.): önden gitme, önceleme
takahhum تَقَحُّم (a.): ansızın birşeye girmek
tâkat طاقت (a.i.) : güç, kuvvet, iktidar
takattur تقطّر (a.) : **1.** damla, damlama, damla damla akma; **2.** vuruşmağa hazırlanma
takayyüd تَقَيُّد (a.): gayret göstermek, çalışmak
takrîb/takarrüb تَقْرِيب / تَقَرُّب (a.): yaklaştırma
takrîr تَقْرير (a.f.) : karar kılma, belirleme
takayyüd تَقَيُّد (a.) : bağlı olmak
takâzâ تقاضا (a.) : başa kakmak, sıkıştırmak
takdîm تقديم (a.) : arz etmek, sunmak
takdîs تقديس (a.f.) : kutsama
takdîr تقدير (a.) : değer, kıymet
ta'akkul تَعَقُّل (a.) : anlama, hatırlama
ta'aşşuk تَعَشُّق (a.) : aşık olmak
taklîd تقليد (a.): aynını yapma, kopyalama
takî تَقِيّ (a.): günahtan sakınan, takvalı kimse
takvâ' تقواء (a.): günahtan sakınma
takvâ'Allah تقواء الله (*takvâ'-i Allah*) veya **takva'ullah** (a.): Allahın takvası, Allah'tan korkmak
takvâ'-i mekrûh تقواء مكروه (a.): kötü, kirli din
takvîm تقويم (a.): **1.**düzeltme, **2.** Konum
takviye تقوية (a.): güçlendirme, kuvvetlend.
talâk-nâme طلاق نامه (f.) : boşama kâğıdı
taleb طلب (a.i.) : istemek, talep etmek
talebi'l-hikmet طلب الحكمت (a.): hikmet isteme
taleb-i 'izzet طلب عزّت (a.): güç isteği
talebi'l-'ilm طلب العلم (a.f.) : ilmi isteme
ta(e)mâmet/*temâm* تمامت (a.i.) : tam, bütünlük
taleb طلب (a.) : istek, dilek
tâlib طالب (a.) : istekli
tâlib ü râğıb طالب و راغب (a.i.) : hevesli olmak
tâlih طالع (a.s.) : **1.** şans, yıldızının iyi gitmesi, başa gelen; **2.** faydasız, yaramaz
ta'lîm تعليم (a.) : öğretme, eğitme
ta'liye / ta'âliye*(i)* تعليه / تعاليه (a.i.'*ulâ*') : yükseltmek; yüceltmek, yücelik
tama' طمع (a.) : aç gözlülük, tamahkâr
ta'âm طعام (a.i.) : **1.** yemek, **2.** Yemek yemek
ta'âm(*m*)ûl تعامل (a.f.): birbiriyle alıp-

verişmek(bkz. **te'âm(*m*)ül**)
tamamet */tamamiyet* طمامیت (a.) : bütünlüğü
ta'mîr تعمیر (a.) : inşa etmek, onarmak
ta'n/ ta'ân طعن/طعان (a.) : yermek, ayıplama
tanbur طنبور (a.) : bir telli çalgı
tancara(a.)/**tenkîre**(f.) تنکیره : tencere
Taqru(cs. *Tü.Tengri*) تکری (t.) : Tanrı, Allah
Taqrı Te'âlâ تکری تعالی (t.a.) : yüce Tanrı
Taqrım Rabb-i Te'âlâ تکریم ربّ تعالی (t.n.) : - Tanrım yüce Rab -
tatahhur تطهّر (a.): temizlenmek, pâklanmak
Tatar تاتار (t. moğ.) : **1.** bir Moğol aşireti, **2.** Moğol Altınordu hanedanı tarafından yönetilen Kıpçak Türklerine verilen ad(Akvarın-ı Tatariye olarak da adlandırılır.), **3.** Kerkük ve Musul bölgesine verilen eski bir isim; ***Tataristan***
tathîr تطهیر (a.f.) : temizlenmek, arınmak
tatmîn تثمین (a.) : sakinleştirme, rahatlatma
tatvîl تطویل (a.) : uzatma, uzatılma
tâ'ife طائفه (a.i) : fırka, kavim, kabile
taraf طرف (a.) : kenar, yan; taraftar
tarafeyn طرفین (a.): iki taraf, iki nihayet
tarfet-ül 'ayn طرفة العین (a.): göz kırpması anı
ta'rîf تعریف (a.) : bildirme, yol gösterme
tarîk طریق (a.i) : yol, tarz, usûl, vâsıta
tarîk-ı hak طریق حق (a.): yasaya uygun düzen
tarîk/*kât* طریقات/طریق (a.i.C.) : yol, yollar
tarîk-i müstakîm طریق مستقیم (a.): doğru yol
tarruz تعرّض (a.i.) : **1.** direnme, engel, zıtlaşan, **2.** ilişme, sataşma, takışma
târ u mar تار و مار (a.): darmadağın etmek
tasadduk تصدّق (a.f) : sadaka vermek
tasallut تسلّط (a.f) : zorbalık etmek
tasârruh تصارخ (a.) : şiddetle çağırmak
tasarruf تصرّف (a.) : idareli kullanma, alma
tasavvur تصوّر (a.i): zihninde canlandırma
tâse تاسه (f.) : tasa, keder, kaygı
tasrîh تصریح (a.f) : açıklığa kavuşturma
tasvîr تصویر (a.) : süret, resim, heykel
taşra تشره (t.z.e.) : dışarı, hariç ve dış taraf
tadâcüm تضاجم (a.i) : ihtilaf, anlaşmazlık
tâva/*tâvâ* تاوه / تاوا (f.) : tava; kızartma sacı
tavâif طوائف (bkz.taife; a.C.): gruplar, milletler, kavimler, bölükler
ta'vîk تعویق (a.) : geciktirmek, yavaşlatmak
ta'vîz / *tağvîz* تعویض / تغویض (a.): tazmin, bed.
ta'yîb تعییب (a.i): ayıplamak, kötülüğünü söy.
tayyib طیّب (a.) : iyi, güzel, hoş
Tayyib-i Tûb(*a*) طیّب طوبٰ (a.): **1.** hintkamışı; **2.** hoş kokulu kamış, saz, bambu
tasürruh تصارخ (a.f.) : şiddetle çağırmak
ta'yîd تعیید (a.) : bayram etmek
ta'yîn تعیین (a.f.) : belirleme, atama
tazarru' تضرّع (a.f.) : yalvarma, yalvarış
tazarru'-i 'amiyye تضرّع عامیه (a.):halkın yal.
ta'zîb تعذیب (a.f.): eziyet etme, acı verme, men
taz'îf تضعیف (a.) : çoğalmak, iki kat olmak
ta'zîr تعزیر (a.f.) : **1.** özür; **2.** Tehdit, **3.**azar
ta'zîm تعظیم (a.f.) : yüceltme, ululama, hürmet
ta'ziye تعزیه (a.): başsağlığı dileme
tazyîk تضییق (a.) : daraltma, sıkıştırma
ta'zîz تعزیز (a.i) : aziz kılmak, övmek
te'âd/*d*/**î** تعادی/تعدّي (a.) : saldırma, düşmanlık
teâtî تعاطی (a.f.) : birbirine verişme
te'âkud(*ta'akud, taakkud*) تعاقد / تعقّد (a.) : bağlaşma, akidleşme, bağlanma
teâkud u barışık تعاقد بارشق (a.t.) : sulh etmek
teâmül تعامل (a.f.) : yapıla gelen işler, usul
te'âmül تعامل (a.): beraber iş yapmak
te'emmül تأمّل (a.) : iyice düşünmek
te'ellüf تألّف (a.i.C.) : alışma, bağdaşma
te'ennî تأنّي (a.) : geciktirme, geciktirme
te'essî تأسّي (a.) : sabır, teselli, avutma
tebessüm تبسّم (a.) : gülümsemek
teba' تبع (a.) : bağlı, uyruk, tabi
tebâüd تباعد (a.) : uzak kalmak
tebâh تباه (a.) : mahvolmuş, yıkılmış
tebârek/*kü* تبارك (a.f.) : '*Allah mübarek etsin*'
tebâ'üd تباعد (a.f.): uzaklaşma, uzağa gitme
tebdîl تبدیل (a.) : değiştirme
tebrîk تبریك (a.) : kutsama, kutlama
tebrî(y)e تبریه (a.f.): zan altından kurtarma
teberrük تبرّك (a.) : bir şeyi bereket veya uğur saymak (bkz. I. Mak. 4/54)
tebkît تبکیت (a.) : azarlamak, vurmak
tecâvüz تجاوز (a.) : haddi aşma, zorlama
tecdîd تجدید (a.) : yenileme
tecdîd ü ta'mîr تجدید تعمیر (a.) : onarım
tecellî تجلّي (a.f.) : ortaya çıkma, belirme
tecennün تجنّن (a.f.) : delirme, çıldırma
te'cîl تجیل (a.) : bekletme, erteleme
tecrîbe/tecribe تجربه / تجریبة (a.f.) : tecrübe
tecribât تجربات (a.f.c.) : tecrübeler
tedârik تدارك (a.) : ele geçirmek, edinmek
tedâvül تداول (a.) : dolaşım, sirkülasyon
tedbîr تدبیر (a.f.) : planlama, tasarlama
tedbîrullah تدبیر الله (a.) : Tanrı planı
te'dîb تأدیب (a.f.) : terbiye etme(cezalandırma)

tednîs تَدْنِيس (a.) : kirletme, kirletilme
tefahhur تَفَخُّر (a.f.) : övünme, böbürlenme
tefahhus تَفَحُّص (a.i) : içyüzünü inceleme
tefayyûh تَفَيُّح (a.) : etrafa hoş koku yayılması
teferru' *(a)* تَفَرُّع (a.C.) : dal, budak salmak, bir kökten çıkıp ayrılmak
teferruc تَفَرُّج (a.) : *(fevec'den)* ferahlanmak
tefekkür تَفَكُّر (a.i) : düşünme
teftîş تَفْتِيش (a.f.) : denetleme, soruşturma
tefrîk تَفْرِيق (a.): iki şeyi birbirinden ayıran
tefsîr تَفْسِير (a.) : yorumlama
tefsîk تَفْسِيق (a.) : fısk ve fücura sürüklemek
tefvîz تَفْوِيض (a.): sipariş etme, havale, bırakma
teğâfül/tegaffül تَغَافُل (a.i.):anlamamazlık
teğannî تَغَنِّي (a.i) : şarkı söylemek
teğazzüb تَغَضُّب (a.i.) : öfkelendirme
tehâlüf تَحَالُف (a.) : iki kişinin karşılıklı yemini
teheddüm تَهَدُّم (a.C. teheddümât) : yıkılma
te'ehhül تَأَهُّل (a.) : evlenme
tehellül تَهَلُّل (a.) : sevinme, parıldama
te'hîr تَأْخِير (a.f.) : geciktirme, sona bırakma
tehdîd تَهْدِيد (a.) : korkutma, tehdit etme
tehniye تَهْنِيَه (a.i.) : tebrik etmek, kutlamak
tek تَك (f.i.) : koşma, seğirtme
tekâsül تَكَاسُل (a.i.) : üşengeçlik, tenbellik
tekebbür*/di* تَكَبُّرات (a.C.) : kibirlenmeler
tekellümât تَكَلُّمات (a.C.) : konuşmalar, sözler
tekemmün تَكَمُّن (a.) : pusu kurma, gizlenme
tekemmün ü tehâlüf تَكَمُّن و تَحَالُف (a.): muhalif
tekerrüm تَكَرُّم (a.): saygı görmek, kerem
tekmîl تَكْمِيل (a.) : büsbütün, tamam
tekrar تَكْرار (a.) : gelme, yineleme
tekrîm تَكْرِيم (a.) : hürmet, saygı göstermek
telef olmak تَلَف اولمق (a.f.): yok olma, ölme
telehhüf تَلَهُّف (a.): mahzun olmak, ah çekmek
telbîs تَلْبِيس (a.): kendini suret-i haktan göster
tel-bisât تَلْبِيسات (a.): hileler, oyunlar
telh-i zarûret تَلْخ ضَرورة (f.a.): acı zorunluluk
telkîn تَلْقِين (a.) : öğretme, yol gösterme
telyîn تَلْيِين (a.) : yumuşatmak, eritmek
temessükât تَمَسُّكات (a.C.) : sarılma; borç sen.
temaşa' تَمَاشا (a.) : bakmak, gözlemek
temaşî/tamaşî تَمَشِّي (a.) : birbiriyle yürümek
tematti تَمَطِّي (a.) : gerinme, sallanma
temcîd تَمْجِيد (a.) : Allahı yüceltme; *temcîd (sabah) duası*
temettu' تَمَتُّع (a.f.) : kazanma, kâr etme
temmûr تَمْر مر (a.) : bir titreme hastalığı
temekkün تَمَكُّن (a.f.) : mekân tutmak
temellük تَمَلُّك (a.) : malik olma, mülk edinme
temessük تَمَسُّك (a.) : tutunma, sarılma, delil
temeşşî تَمَشِّي (a.) : manevi yürüme
temennî/temennâ تَمَنِّ (a.) : dilek, arzu
temevvüc تَمَوُّج (a.i.) : dalgalanmak
temlîk تَمْلِيك (a.) : mülk olarak vermek
temsîl تَمْثِيل (a.) : benzetme, benzeri yapma
temsîl-i su'âl تَمْثِيل سُؤال (a.): mesel sorusu
temyîl تَمْيِيل (a.): bocalamak; kararsızlık
temyîz تَمْيِيز (a.): ayırma, açığa çıkarma
tenakkul تَنَقُّل (a.): nakletme, teşhir
tenâsuf تَنَاصُف (a.f.) : yarıya bölmek
tenâsül تَناسُل (a.) : üremek, üremek, nesil
tenâvül تَناوُل (a.) : bir şeyi alma
tena'um تَنَعُّم (a.f.) : nimetlenme, bolluk
teneffuh تَنَفُّخ (a. nefh'den) üflenerek şişme
teneffüs تَنَفُّس (a.) : soluk alma, soluklanma
tenezzül تَنَزُّل (a.) : kendini indirme, alçaltma
tenbîh / tenbih تَنْبِيه / تنبيه (a.) : uyarma
ten-dürüst تَنْدُرُسْت (f.) : sağlam vücutlu
teng-dest تَنْگ دَسْت/تَنْگدست(f.b.s.):elidar, züğürt
tenhâ تنها (f.) : yalnız, tek başına
tenvîr تَنْوِير (a.f.) : aydınlatma
tencîs تَنْجِيس (a.s.) : murdar, pis
tencîs ü ta'yîb تَنْجِيس و تَعْيِيب (a.) : ayıplanacak pislik, utanılacak pis şey işlemek
tereke تَرِكه (a.s.) : **1.** miras, **2.** tahılgiller
terahhum تَرَحُّم (a.f.) : merhamet, acımak
terbiye*(t)* تَرْبِية (a.): terbiye
tercîh ترجيح (a.) : yeğleme
terfî' ترفيع (a.) : yükseltme, büyültme
terkîb تَرْكِيب (a.) : bindirme, kompozisyon
terkîm تَرْقِيم / تَرْقِيم (a.): nişan koymak, belirtme
terekküb(*tereggüb*) تَرَكُّب/تَرَغُّب (a.) : birleşmek, karışmak(bkz. II. Fiz. 15/46)
terk ü heer تَرْكِ و هَجْر (a.) : terk edip ayrılmak
tertîp*(b)* ترتيب (a.) : dizme, sıralama, düzen
ters*(-i)* تُرْسِي (f.i.) : tezek, dışkı
tesâluh تَصالُح (a.) : sağır gibi görünme
tesâmuh تَسامُح (a.) : hoş görme, hoş görürlük
teshîh/tesbîhât تسبيحات (a.c): Allahı övme, yüceltme, anma
teselli تَسَلِّي (a.) : avutturma, gönlünü alma
teskiye تَسْقِيه (a.) : su verme, sulama
teskîn تسكين (a.) : oturma, sakinleştirme
teshîr تسخير (a.) : büyüleme, aldatma
tesliye تَسْلِيه (a.i.) : avutma, teselli etme
tesmiye تسمية (a.) : adlandırma, isim verme
teskîn تسكين (a.) : sükun, sakinleştirme

teşne تشنه (f.i.) : çok susuzluk çeken
teşâvür تشاوُر (a.): danışma, müşâvere etme
teşhîr تشهير (a.) : halk önüne çıkarma
teşrîf تشريف (a.) : şeref verme, onurlandırma
teşvîr تَشْوِيرْ (a.) : içine alma, gizleme
tetahhur تَطَهُّرْ (a.) : temizlenme, arındırma
tetmîm تَتْمِيمْ (a.) : tamamlama, bitirme
tetvîc تَتْوِيجْ (a.C.: tetvicât) taç giydirme
tevâbi' توابع (tâbi' a. C.) : maiyyet
tevârih تواريخ (a. C.) : tarihler
tevârih-i mülûk تواريخ مُلُوك (a. C.) : KM'de krallık/lar tarih kitapları(I., II. Tarihler vs.)
tevâtür تواتر (a.): (haber)ağızdan ağıza geçme
tevâzu' تواضع (a.) : alçak gönüllülük
tevâzu*(r)* تواضُرْ (a.): alçak gönüllülük
tevazün تَوَزُّنْ (a.) : denklik, müvâzene
tevakkuf تَوَقُّفْ (a.) : durma, gecikme
tevakku'-i mühtem توقُّع مُهِمّ (a.s.):ümitle ilgili
tevbîh تَوْبِيخْ (a.) : azarlama
teveccüh توجّه (a.f.) : ilgi, hşi. yönelmek
tevfîk تَوْفِيقْ (a.i.) : muvaffak kılma
tevekkül توكّل (a.f.) : güvenme, inanma
tevessül توسّل (a.s.) : vesile etmek; sarılmak
tevlîd توليد (a.) : doğurtma, sonuç, netice
tevsîk توثيق (a.) : güvence verme
tevzî' توزيع (a.f.) : paylaştırma, dağıtma
teybîs*/teyebbüs* تَيَبُّس (a.C. *'teyebbüsât'*) : kuruma, kuru olma
te'yîd تأييد (a.) : destekleme, güç verme
tez/tèz تَزْ / تِيزْ (t.f.): çok çabuk, süratli
tezkîr تَزْكِيرْ (a.i. *'zikr'*den) : anmak
tezemmür تَزَمُّرْ (a.): savaşmak
tezemmür ü tebârek تزمُّر و تبارُك (a.): övgüyle hamd etmek
tezerru' تَزَرُّع (a.): çok konuşmak, oranlamak
tezevvüc تَزَوُّجْ (a.c.) : evlenme, zevce edinme
tèz*(liz)* تِيزْ (f.) : seri, çabuk
tèziye /teziye تِيزِيَه / تزيه (f.t.) : çok çabuk, çabucak(bkz. Bel ve Ejderha 39)
tezyîn تزيين (a.): süslemek, bezemek
tıflîyyet طِفْلِيَّتْ (a.): çocukluk, çocuk hâli
tınmak تَنْماقْ (t.): ses çıkarmak
Tırâkî طِرَاقِي (y. trakea): Trakyalı
tırampa طِرَامپَه (fr.) : değiş tokuş, takas, hile
tırkâz طِرْقَازْ (a.): kapı mandalı, sürgü
tîbr تِبْر (a.i.) : altın parçası, altın, gümüş tozu
tîg-i bürrân تيغ بُرّانْ (f.): keskin kılıç
tîmâr تيمار (f.): bakım, tımar
tîrâş تراش (f.): kazıma, yontma
tirendâz تِيرْاَنْدَازْ (f.i.): ok atan, okçu
tîrkeş تير كش (f.) : okluk, ok kabı, sadak
tirmentîn *(ağacı)* تِرْمَنْتِينْ (a.) : terebentin ağacı; vernikte kullanılan bir reçine çıkarır
titiz تِتِيزْ (a.) : sert, keskin, dik olmak
tilâvet تلاوة (a.): yüksek sesle okumak
t*(d)***oŋuz** طُغُوزْ (t.): toŋur: şişmek; domuz
tokuşmak طُوقُشْمَقْ (t.) : vuruşmak, çarpışmak
tolğa طُولْغَه (t.i.) : miğfer
torva تُورْوَه (f.i.) : torba
toylamak طُويْلَمَقْ (t.f.) : kandırmak, koşmak
töhmet تهمة (a.) : suç, ısnat etme
tövbe*/tevbe* توبة (a.) : günahtan vazgeçme
ṭuğyân طُغْيَان (a.): tuğyân *'tuğyân'* azma
tut ki طُوتْكِه (t.) : varsay ki, öyle ki
tuyûr طُيُورْ (a.i.C.) : kuş, kuşlar
tulğa طُلْغَه (t.i.) : bkz. tolga; miğfer
tûfân طوفان (a.): su baskını, hortum
tulû' طلوع (a.s.): güneşin doğması, doğuş
tulû'-ı şems طلوع شمس (a.s.): güneşin doğması
tu'me-i şe*(i)***mşîr** تُعْمَه شَمْشِيرْ (a.) : kılıca yem
türâb تُرَابْ (a.i.) : toprak
türbe تربة (a.) : kabir
Tûbâ-i ta'ûm طُوبا طَعْم (a.): Cennet ağacı mey.
tüskürdüp*(tüskürmek)* تُوسْكُرْدُوبْ (t.) : atmak
tuz ü tâc طُوزْ و تَاجْ (a.) : tuz ve saltanat vergisi

u, ü ع , او

'ubûdiyyet عبودية (a.): kulluk, kölelik
'ubûr عُبُورْ (a.i.) : atlama, karşıya hücum etme
udul عُدُولْ (t.) : uymak (bkz. Divan-ı Lüg.T.)
udûl عُدُولْ (a.i.) : sapmak, yoldan çıkmak
uğniye*(ağniye)* أغنية (a.i.): şarkı, ilahi/ler
uhud*('ihtik-i)* **nisyân** عِهْدِ نِسْيَانْ (a.C.): vaadleri unutmak
'uhde عهدة (a.): üstlenme, sorumluluk alma
'urûc عُرُوجْ (a.f.) : Yukarı çıkmak
uğrak*(lı)* اوغْرَاقْ (t.) : inmeli, çalık, çalgın
uğrak ağacı اوغْرَاقْ اغاجِي (t.) : adak için uğranılacak ağaç (Bak S. 649)
uğurlayıp أغْرْلَيْبْ (Es. Tü. bkz. uğrulamak): **1.** çalmak; **2.** uğurlama: Selametle gönderme...
uğrulandı/uğurlandı أوغْرْلَنْدِي (t.):**1.**çalındı, **2.** gönderildi
uğraşlar*/uğraşçı* أغْرَاشْقَرْ (t.i.C.): muharipler, savaşçılar
'ukalâ' عقلاء (a.C.) : akıllılar; çok konuşan
'ukubet عُقُوبَتْ(a.i.): ceza, azab(bkz.ukubat)

ʿulemâ عُلَمَا (a.i.): alimler, bilginler
ulûf اُلُوف (a.s.C.) : binler, binlercesi
ʿulûfe عل وفة (a.i.): padişah hizmet ücreti
ulak اُولَاق (t.i.) : ulaştırıcı, haberci
ulaşma او لا شْ مَ ه (t.) : varmak, katılmak
usanmak اُوصَنْمَقْ (t.) : bıkmak
usluluk اُوصُلُولُقْ (t.): akıllılık
ustâkerâne اُوسْتَاكِرَانْ (a.): bkz. ustakârhane
ustuh(u)î اُوسْتُوبِي (a.i.): keten çöpü, samanı
ʿusûl اصول (a.) : genel ilkeler, aksiyomlar
ʿummân عَمَان (a.) : büyük deniz
umub ki اُومُوبْ كِه *(E.t. imlâsı)* : umup ki...(bkz. III. Mak. 3/16)
umûr اُمُورْ (a.i.): iş edinmek, üstüne almak
umûr-ı saltanat اُمُورْ سَلْطَنَتْ (a.): saltanat işleri
umûr-ı ʿâmme اُمُورْ عامّة (a.) : halkın işleri
umûr-ı memleket اُمُورْ مملكة (a.): ülke işleri
umûr-i mesâlih اُمُورْ مَصَالِحْ (a.C.):halkın işle.
umûr-ı mülk اُمُورْ مُلْك (a.) : mal-mülk işleri
umûr-ı pâdişâh اُمُورْ پَادِشَاهِه (a.): padişah işle.
ʿumûm عموم (a.) : genel, kamusal
ʿumûmen عموماً (a.) : bütün, hep
ʿumk عُمْق (a.i.) : derinlik, derinliği; gavr
ʿumkîyyet عُمْقِيَتْ(a.) : derinliği
ʿummân عَمَان (a.) : büyük deniz, derya
ʿumrân عُمْرَنْ /عُمْرَاً (a.) : geri verilmek şartı ile yapılan bağış; refah, saadet, mutluluk
ut اُوتْ (t.i.) : bk. ud: terbiye, üreme
urmak اُورْمَقْ (t.) : vurmak, çalmak
urubâ اُورُوبه (ital.) : uzun etek, giysi, eşya
ʿuruc عُرُوجْ (a.) : yukarı çıkmak, yükselmek
uyhu اُويْحْ (t.) : uyku
uyuk اُويُقْ (t.) : **1.** uyuyan biri, **2.** Bostan korkuluğu(bkz. Yer. Mek.69)
ʿuzuv-ba ʿzuv عُضْوْ بَعضْوْ (a.t.) : parça parça; uzuvlarından bazası*(bkz. ba ʿza; a.zf.)*
üftâde افتاده (f.i.) : düşkün, yavaş yavaş batmak
ülfet اُلفة (a.i.) : alışıklık, tanışıklık
ürmek اُورْمَكْ (t.f.) : havlamak, bağırmak
ümerâ اومرا (a.i.): emirler, beyler
ümîd(*umûd; f. C.*) اُمِيدْ / اُمُودْ (f.fi.): umut
ümîdvâr اومیدوار (f.f.) : umut dolu*(ümitvar)*
ünsiy(y)et اُنْسِيَتْ (a.s.) : dostluk, yakınlık
ürkmek اُورْكَمَكْ (t.f.) : korkmak
üslûb اسلوب (a.) : tarz, stil, yöntem
üstât/ustâ اوستاذ/اوستاد (f.) : **1.** bilgi ve zanaat sahibi, öğretmen, usta, sanatkâr; **2.** veli, öncü
üstübec(üstübî)/üstüpü اُوسْتُوبِي / اُوسْتُوبُجْ (a.i.) : kurşun beyaz boya; tebeşir tozu macunu, veya keten kenevir karışımı maddesi bkz. ***kutnî***
üstüvân*(e)* اُوسْتُوَانْ (f.i.) : silindirik sütun
üş*(üş)***mek** اُوشَمَكْ (t.f.) : toplanmak

v و

vâcib واجب (a.s.) : zorunluk, görev, vecibe
vâcibü'l-ʿedâ واجب الأدا (a.) : dini olarak yapılması gerekli olan şeyler
vâcibü'l-mevt واجبُ المَوت (a.) : ölümlü
vâcibü't-telhîs واجبُ التَّلخيص (a.) : gerekli özeti
vâd وَادْ (f.i.) : oğul
vaʿd*(e)* وعد (a.): **1.**söz verme, **2.**zaman
vâfir وَافِرْ (a.s.) : çok,bol,fazla,büyük sayıda
vakʿa/ vâkıʿa واقعه / وقعة (a.) : olay, hadise
vâkiʿ واقع (a.) : vuku bulan
vakit*/vakt* وقت (a.) : zaman
vâkıf واكف (a.) : vakfeden, bağışlayan
vak*(i)***t be vak***(i)***t** وقت ب وقت (a.) : zaman z.
vakt-i vefât وقتِ وفاتْ (a.) : ölüm vakti, ecel
vâkiʿ âhvâl وَاقِعِ اَحْوَالْ (a.s.) : olan durum
vâle ü hayrân وَاله وَ حَيرَانْ (a.) : seraplı şaşkın
vasle vasle وصله وصله (a.) : lime lime.
vasf/vasıf وصف (a.) : nitelik
vâsık وَاثِقْ (a.) : güvenen, itimad eden
vâsıl واصل (a.f.) : ulaşan, varan, erişmek
vasiʿ /vâsiʿ وسيع (a.) : geniş, enli, bol
vasiyyet وصيَّة (a.) : vasiyet, talimat, nasihat
vasayâ وَصَايَا (a.c.) : vasiyetler
vârîs وَارِيثْ (a.i.) : mirasçı
vazîfe وَظِيفه (a.) : tayın, yevmiye, ücret
vebâl وبَال (a.) : bir eylemin sonucu, yükü
vech/vecih وَجْه (a.s.) : tarz, üslub, yüz
vech-i hükûmet وَجْه حكومة (a.s.) : yön. biçimi
vücûh وُجُوهْ (a. vech C.) : çehreler, tarzlar, yüzler, suretler, sebepler
vefâʿdâr وَفَادَارْ (a.) : dost, sözünü tutma
vefât وفاة (a.) : ölüm
vehim/vehm وهم (a.) : kuşku, boş korku
vehm-nâk(e) وهمْ نَاكه (a.f.b.s.): şüpheciye, kur.
vekîl-i harc وَكِيلِ خَرْج (a.i.) : kâhya
vâlide والدة (a.) : doğuran anne
vâlid وَالِدْ (a.) : doğurtan baba
vâlideyn وَالِدَين (a.i.C.) : ebeveyn
veli وَلِي (a.i.) : yardımcı, dost, yakın, evliya
veliyy-i niʿmet*(Veli-ni'met)* وَلِي نِعمَتْ (a.) : velinimet, ihsan; nimetlendiren
vere وَرَه (sırpça) : bir kalenin teslimi
vebâʿ وباء (a.): bulaşıcı hastalık, salgın

vesâyâ وصايا (a.): vasiyetler, öğütler
vesvese وَسْوَسَه (a.): kuşku, kararsızlık
vezin/n وزن (a.) : tartma, denge, tartı, ölçü
vîrân*(e)* ويران (f.i.): harap, harabe,yıkık, issız
vukûf وقوف (a.) : bir konu üzerinde durma
vücud وجود (a.) : vücut; varoluş, mevcut olma
vüs'at وسعة (a.) : genişlik, en, kapsam
vezîr*/vüzerâ* وزير / وُزَرَا (a.C.) : vezir, vezirler

y ى ي

yaband kormak يابند قورمق (Tü. ağızlar söz.): yabancı sayıp dışarıda bırakmak, terketmek
yâbân/yabân يابان / يَبَانْ (f.) : ıssız yer, çöl
yâd ياد (f.) : **1.**anmak, hatırlamak; **2.** gönül
yâdigâr يادگار (f.) : hatıra, şey, eşya
yağlık*(beklik)* يَاغْلِك (Tü. ağızları söz.): sözlemek, nişanlamak
Yahzikiyâl يَحْزِقِيَال : Hezekiel peygamber*(Tev.)*
yalabıma*(yalabımak)* يالابمق (t.) : parıldamak
yâlı يالى (yu.) : sahil, deniz kıyısı
yalabık يالابق (t.) : **1.** alevin oynayarak parıldaması, parlama, parıltı, **2.** kaypak dilli
yakîn يَقِين (a.) : sağlam, doğru bilgi, kat'i
yakînen يَقِيناً (a.) : mutlak surette, kesin
yalabış*(yalabıyıb)* يَلَابِشْ (t.) : parlayan
yalışlanmak يالاشلانمق (t.i.) : parlamak, ışıld.
yaltak يَلْتَاق (t.sf.) : yaltakçı
yaltaklanmak يالتاقلانمق (t.fi.) : dalkavukluk
yaman يَمَان (t.) : kötü, fena
yanaşma يَنَاشمه (t.i.) : yanaşmak; himaye
ya'nî يعنى (a.) : demek, kastetmek
yaşsar يَاشسَار (t.f.) : yanılamak, alay etmek
yapak يَاپَاق (t.i.) : yün, yapağı
yap yap يَاپ يَاپ (t.) : yavaş yavaş
yarak*/-lr* يَرَاق / يَرَاقْلَر (t./moğ.) : **1.** gereç, alet, donanım, silah; **2.** alet-i tenasül(tenasül uzvu, erkeklik organı).
yaraklа(*n*)mak يراقلمق silahla(*n*)mak
yaraklanmış يَارَاقْلَنمِش (t.) : silahlanmış
yârân ياران (f.) : dost, arkadaş
yaramazrak يَرَامَزْرَق (t.):daha kötü, daha beter
yâr-dâh يَارْدَاغ (f.i.) : dost, yardımcı eş
yare يارە (Tü. ağızları söz.) : yara
yarelenme يارەلَنمَه (T.ağızlar söz.): yaralanma
yarma يَرْمَه (t.i.) : parçalanmış odun
yasdîk يَصْدِيق (t.i.) : yastık
yaşmak يَشْمَاق (t.i.) : ince örgülü başörtüsü
yatık يَاتِق (t.i.) : yayvan su kabı
yatır/-lar يَاتُورْلَر (t.fi.): yatmak, yatanlar
Yatîr*/-lar* يَتُور / يَطُورْ (y.) : ermiş, evliyalar
yavı-kalma يَاوِ قَلْمَهْ (E.T.: *yavıı-l-*): yitik, kayıp
yavu(*ı*)klu/-*u* ياوقلو (t.) : nişanlı, sevgili
yavuz يَاوُزْ (t.) : haşin, yaramaz
yaykamak يَايْقَامَاق (t.i.hlk.) : su ile yıkamak
yazavîz يَازَاوِزْ (t.) : yazarız, yazıyoruz
yebâb يَبَاب (f.) : yıkık, bozuk, harap, virâne
yeğrek يَكْرَك (t.) : daha iyi, daha güzel
yed-i nâsır يَد نَاصِير (a.) : koruyucu el
yed-i kudret يَدْ قدرة (a.) : kudretli el
yek-dil يك دل (f.) : tek yürekten, bir ağızdan
yel يَل (t.) : rüzgâr
yelek يَلَكْ (t.) : esmek, üfürmek
yemîn يمين (a.) : ant
yemîn-i ğalîz يمين غليظ (a.): kaba yemin etm.
yemiş يمِيشْ (t.i) : ürün, meyve
yerekân يَرَاقَان / يَرَقَان (a.i.) : sarılık(bkz. IV. Ez. 15/13). Ekin âfetlerinden bir âfet, sam hastalığı
Yerûşâlîm يَرُوشَالِيم (aram.) : Kudüs
yeser/yüsr يُسْر / يُسْرْ (a.) : kolaylık, sühulet
yevm be yevm يَوْم بِيَوْم (a.) : gün be gün
yevmiddîn*(Yevmi'd-dîn)* يَوْمِ الدِّين (a.i.): din günü, kıyamet
yevm-i istî'mâl يَوْمِي اِسْتِعْمَال (a.i.): günlük işler
yiğit يِكِيت (t.i) : seçkin kimse, soylu, daha iyi, en iyi gençlerden seçkinler
yohsa يُوخْسَه (yoğise) (Tü.T.a.s.): yok ise
yortu يُورْتُو (yu.i.): bayram, kutlama, festival
yonka يُونْقَه (t.i.): yonga: yontmak,traş etmek
yunmak يُونْمَق (t.) : yıkanmak, yıkamak
yümn يُمْن (a.C. yümün) : **1.** kuvvetli, güçlü; **2.** uğur, bereket
yüsür/yüsr يُسْر (a.) kolaylık, sühulet, yüsr
yüsr ü zafer يُسْر و ظَفَر (bkz. yeser/yüsr: kolaylık; a.i.C.) : zafer kolaylıkları

z ز ظ

zabt ضبط (a.) : tutma, yakalama
zâbit ضَابِط (a.i.) : zapteden, tutan, subay
zâbit ü nâsır ضَابِط و نَاصِر (a.i.) : önder, subay
zabtcı ضَبْطجِي (a.) : tutan, yakalayan bekçi
zabt-*u(n)* rabt ضَبْط (و) رَابِط (a.f.): ele geçirmek, yönetim
zâbt u rabt/zabt u rabt ضَبْط و رَابِط / ضَابِط و رَابِط (a.) : disiplin, âsâyiş, almak, ele geçmek
zac ظَجّ (a.) : sac: pişirme aracı, yassı demir

zac eyledik ذَاحَ أَيْلَدِيكْ (a.t.) : kurban yaktık(Bkz. Barh. 1/20)
zâc ذَاجْ (a.) : sülfürik asit, kara boya
zâd زَادْ (f.i.) : gıda maddesi
za'f ضَعْفْ (a.) : zayıflık, kuvvetsizlik
zaferullah ظَفَرُ اللَّهْ (a.) : Allahın zaferi
zâhir ظَاهِرْ (a.) : görünen, belirmiş
zâhir ü 'alêniye ظَاهِرْ وَ عَلَانِيَهْ (a.) : apaçık
zâhire ذَخِيرَهْ (a.i.) : anbardaki hububat, azık
zahmetkeş زَاحْمَتْ كَشْ (f.) : çok zahmetli
zâ'i' ضَائِعْ (a.) : zayi olmak; kaybolmak
zaîd زَائِدْ (a.) : lüzumsuz, gereksiz
za'îf ضَعِيفْ (a.) : zayıf, güçsüz
za'îfrek ضَعِيفْرَكْ (a.f.) : daha güçsüz
za'îf ü nâif ضَعِيفْ وَ نَيِفْ (a.i.s.): zayıf ve güçsüz
zâ'il زَائِلْ (a.) : eksik, gidik, giderilmiş
zalâl ضَلَالْ (a.i.) : gölge eden, gölge olan
zamân-ı mâzî زَمَانْ مَاضِي (a.) : geçmiş zaman
zamîr ضَمِيرْ (a.s.) : içyüzü, yürek, vicdan
zamm ضَمّْ (f.i.) : katılmak, eklenmek
zann ظَنّْ (a.) : sanmak
zât ذَاتْ (a.) : şahıs, özne, sahip
zât-ı şerîf ذَاتْ شَرِيفْ (a.) : şerefli kişi
zât-ı şirret ذَاتْ شَرّْ (a.) : kötü kişi
zarûret ضَرُورَهْ (a.) : zorunluluk
zavâbıt ضَوَابِطْ (f.i.) : zabitler, askerler
zâviye زَاوِيَهْ (a.) : **1.** köşe, açı, **2.** ibadet için, **3.** açı, açı ölçü
zebûn ذَبُونْ (f.i.) : zayıf, güçsüz, çaresiz
zebûl(*e*) زِبَالَهْ (a.) : çöp
Zebânî زَبَانِي (a.) : cehennem meleği
zeberced زَبَرْجَدْ (a.) : zümrüt veya topaz
zebh ذَبْحْ (a.) : kesme, boğazlama
zebîha ذَبِيحَهْ (a.) : kurban kesilecek hayvan
zebîha-ı dâ'ima ذَابِحَهْ دَائِمَهْ (a.i.): daimi takdime
zebûn زَبُونْ (f.) : zayıf, güçsüz
zecr زَجْرْ (a.) : menetme, engel olma
zecr ü kahr زَجْرْ وَ قَهْرْ (a.): zorla yaparak
zekâvet ذَكَاوَتْ (a.) : zeyreklik, zeki olmak
zerger زَرْگَرْ (f.i.) : kuyumcu, altın işleyen
zerd-üşte زَرْدُوشْتَهْ (f.i.) : parlak örgülü hilat
zelîl ذَلِيلْ (a.) : düşkün
zemm ذَمّْ (a.f.) : kınamak, ayıplamak, yermek
zen ذَنْ (f.i.) : kadın, nisa
zenberek زَنْبَرَكْ (f.i.): *(Zenburek)* : hareket ettirmeğe yarayan yay, saatin zenbereği, hayvan üzerinde taşınan ve ateşlenebilen küçük top.
zencîr زَنجِيرْ (f.) : demir veya maden halkalardan oluşmuş düzenek; zincir
zendekâ/*zendekâni* زَنْدَكَانِي : (f.i./C): kâfirlik
zen-pârelik زَنْپَارَهْ لِكْ (f.s.) : zamparalık
zevâl زَوَالْ (a.) : geçip gitme, zail olma
zevb'a زَوْبَعَهْ (a.) : kasırga; bkz. Ek1. 48/9
zevr زَوْرْ (a.) : yalan, kizb, bâtıl
zeyrek زِيرَكْ (f.) : hızlı, seri, tetik, zeki
zeyt-i ra'nâ زَيْتِ رَعْنَا (a.i.s.):güzel zeytin ağacı
zıdd ضِدّْ (a.) : zıt, aykırı
zıhka ضِحْكَهْ (a.) : gülme, gülünç
zıyıkı'n-nefes(*zıyık-ı nefes*) ضِيقْ نَفَسْ : tıknefeslik, nefes darlığı
zîbâ زِيبَا (f.i.) : güzel, süslü, yakışıklı
zikr ذِكْرْ (a.f.):Allahı anmak,adını söyleme
zillet ذِلَّهْ (a.) : düşkünlük, aşağılanma
zinde-gî/ zinde-gânî زِنْدَگِي (f.) : canlılık, zindelik, dirilik, hayat, yaşayış, geçim
zîrâ زِيرَا (f.) : şundan ötürü
zîr ü zeber زِيرْ وَ زَبَرْ (f.) : altüst, karmakarışık
ziyâ' ضِيَاءْ (a.) : ışık, parıltı
ziyâde زِيَادَهْ (a.f.) : artmak, çoğalmak
ziyâd-ber-ziyâd زِيَادْ بَرْ زِيَادْ (a.) : ziyadesiyle
zîynet زِينَةْ (a.i): değerli şey, eşya, süs, bezeme
zor زُورْ (f. "*zôr*") : zor
zor ve 'inâd زُورْ وَ عِنَادْ : inatla zorlama
zuhûr ظُهُورْ (a.) : belirme, görünme
zuhûr-u şerîf ظُهُورْ شَرِيفْ (a.) : kutsal olarak ortaya çıkmak, onurlu olarak görünmek
zufr ظُفُرْ (a.): tırnak
zufr-i tayyib ظُفُرْ طَيِّبْ (a.): güzel damarlı(*tırnakı*) reçine; balgam taşı
zulemâ ظُلَمَا (a.i.C. '*zulem*'den): kötülükler
zulûm ظُلْمْ (a.) : zorbalık
zulûmât/*zulmet* ظُلُمَاتْ/ ظُلْمَهْ (a.s): karanlık/*-lar*
zu'm زَعْمْ (a.s.) : bâtıl zan, sanı, boş inanç
züfyân زُفْيَانْ (a.) : rüzgârın şiddetle götürmesi
züyuf(*zeyf*) زُيُوفْ (a.i.C.) : silik, sahte para/lar
züğürdlük زُكُرْدْلُكْ (a.): fakirlik, parasızlık
zühd زُهْدْ (a.): dünya nimetlerini terk etme
zühdî زُهْدِي (a.s.) : kendini ibadete vermek
Zû-l-celâl 'Alâ Külli Şey'in Kâdir Hakk Allah (bkz. III. Mak. 6/17)
ذُوالْجَلَالْ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَادِرْ حَقّْ اللَّهْ
Celal Sahibi Her Şeye Gücü Yeten Adil Allah
zümre زُمْرَهْ (a.): küme, topluluk, insan grubu
zürriyet ذُرِّيَّةْ (a.) : soy, sop

K A Y N A K Ç A

-Azerî-Türkçe Lugat, Çağ Öğretim İşletmeleri
- Kamus-u Türkî
- Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Ferit Devellioğlu
- Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lûgat
  (Hekimoğlu İsmail, A.Yeğin, A. Badıllı ve İ.Çalım), Türdav
- Türkçe Sözlük (TDK)
- http://www.büyüktürkcesözlük.net
- http://www.nisanyansozluk.com
- http://www.osmanlicaturkce.com
- www.google übersetzer

Kitapta Bahsi Geçen Almanca Metinlerin Kaynağı:

- İncil(Birlik çevirisi), Eski ve Yeni Ahit, 1980, Katolik İncil Kurumu GmbH, Stuttgart
- İncil/Kutsal Yazılar. Eski ve Yeni Ahit Almanca Martin Luther'in çevirisine ve revizyonuna göre. Friedrich Bischoff GmbH baskısı 1912/Frankfurt am Main.

Dip Notlarda Sözü Edilen Kitabı Mukaddes Şti. Çevirisi ve IV. Ezra dip notları:
-'Les Apocryphes Ethiopiens/APOCALYPSE D'ESDRAS' Etiyopyalılar Apokrafileri. IV. Ezra-Rene Basset-PARİS/Bibliothéque de La Haute Science 10, Rue-Saint-Lazare,10 - 1899.
-Kutsal Kitap ve Deuterokanonik Kitaplar Çevirisi; Ekim 2003 İst.

M.Ö. KUTSAL KİTAP KRONOLOJİSİ

500 000	: Kemik kanıtlar
39 000	: DNA kemik kanıtları
12000	: Taş devri zamanı
4-5000	: İlk keramik buluntulur
3760	: İbranilere göre yaratılış
3200	: Bakırın kullanılması
3-2000	: Sumer çivi yazısı
1750	: Babil/Hammurabi
1700-1250	: Tunç/Demir devri
1350(1220?)	: Musa/Mısır'dan çıkış
1300 - 1500	: Hakimler
1050	: Samuel
1032 - 1012	: I. Krallar
972	: Davut
932	: Süleyman
916	: Rehabeam
874	: Yoşoffat(Yehoşofat)
843	: Yoram
842	: Ahazya
842	: Yehu
744	: Hoşea
736	: Sefenya
725	: Krallığın sonu
722(859?)	: Şalmanassar
639	: Manessa
605-562	: Nabukadnesar
580	: Yeremya
597(625?)	: I. Babil sürgünlüğü
570	: Hezekiel
587	: Kudüs'ün inşaası
587	: II. Babil sürgünlüğü
520 - 516	: Tapınağın inşaası
465	: Artahşaş(Ahaşveroş)
450	: Ezra
445	: Nehemya
332	: Makedonyalılar
330	: Daryüs
218 - 168	: Antiyokus
174 - 164	: Antiyokos Epifanes
160	: Makabeliler
140	: Simon
135	: Samariter
63	: Roma işgali
51-30	: Kleopatra
40	: Herodes(Herod)
37	: Avgustus
Milat(7/6?)	: Hz. İsa'nın doğumu

M.S. Kutsal Kitap El Yazmaları, Baskıları (Özet olarak)

382-420 Vulgata Kutsal Kitabı/Hieronymus
1452-1455: Gutenberg İncili I. Baskı
1516: Erasmus İncili I.Baskı, Yunanca
1534: Almanca İncil - Luther, Wittenberg
1550-1600?: Haki; ilk Osmanlıca Talmut
1662-1666: Ali Bey'in Kutsal Kit. Çevirisi
1710: İlk Kitabı Mukaddes teşkilatı, Halle
1812: İlk Alman Kitabı Mukaddes teşkilatı
1820: Osmanlı'da ilk Kitabı Mukaddes Şti.
1827: '*Kieffer*' Osmanlıca Kut. Kitap Rev.
1844-1859: Sina'daki Codeks'in bulunuşu
1885-'86: Osmanlıca K. Muk. baskısı/İst.*
1892: Luther İncili'nin I. Revizyonu
1912: Yeni Luther İncili'nin II. Revizyonu
1921: Luther İncili'nin III. Revizyonu
1939- 41: İlk Latin Alfabesi K.Mukaddes.**
1947: Qumran yazılarının bulunması
1966: Yunanca Yeni Ahit çevirisi
2001: Türkçe Çağdaş Kutsal Kitap çevirisi
2003: İlk Çağdaş Kutsal Kitap ve Deuterokanonik Kitaplar çevirisi (Kit.Muk.Şti/İst.)
2003: Ali Bey'in el yazmasından Apokrafilerin ilk özel revizyonu 'Gizlenen Kitaplar'
2007: Apokrafiler ve 1885-'86 Kitabı Mukaddes revizyonu. "Kitabı Mukaddes ve 'Deuterokanonik' kitaplar" çevirisi(Kadir Akın-Hakkı Bayraktar / İstanbul.)

*: Ali Bey'in ve Kieffer'in çevirileri temel alınarak, bir heyet tarafından revize edilmiş olup, Milli Eğitim Bakanlığınca onaylanan en kapsamlı legal çalışmadır.

**: Bazı bölümleri Kieffer'in, Ali Bey'in çevirisinden yaptığı revizyondan yapılmıştır

Not:
1) Kutsal Kitaplara ayet numaralarının verilmesi 16.y.y'ın sonu ve 17.y.y'ın başında olmuştur.

İLK ÇAĞDA ORTADOĞU HARİTASI 1997

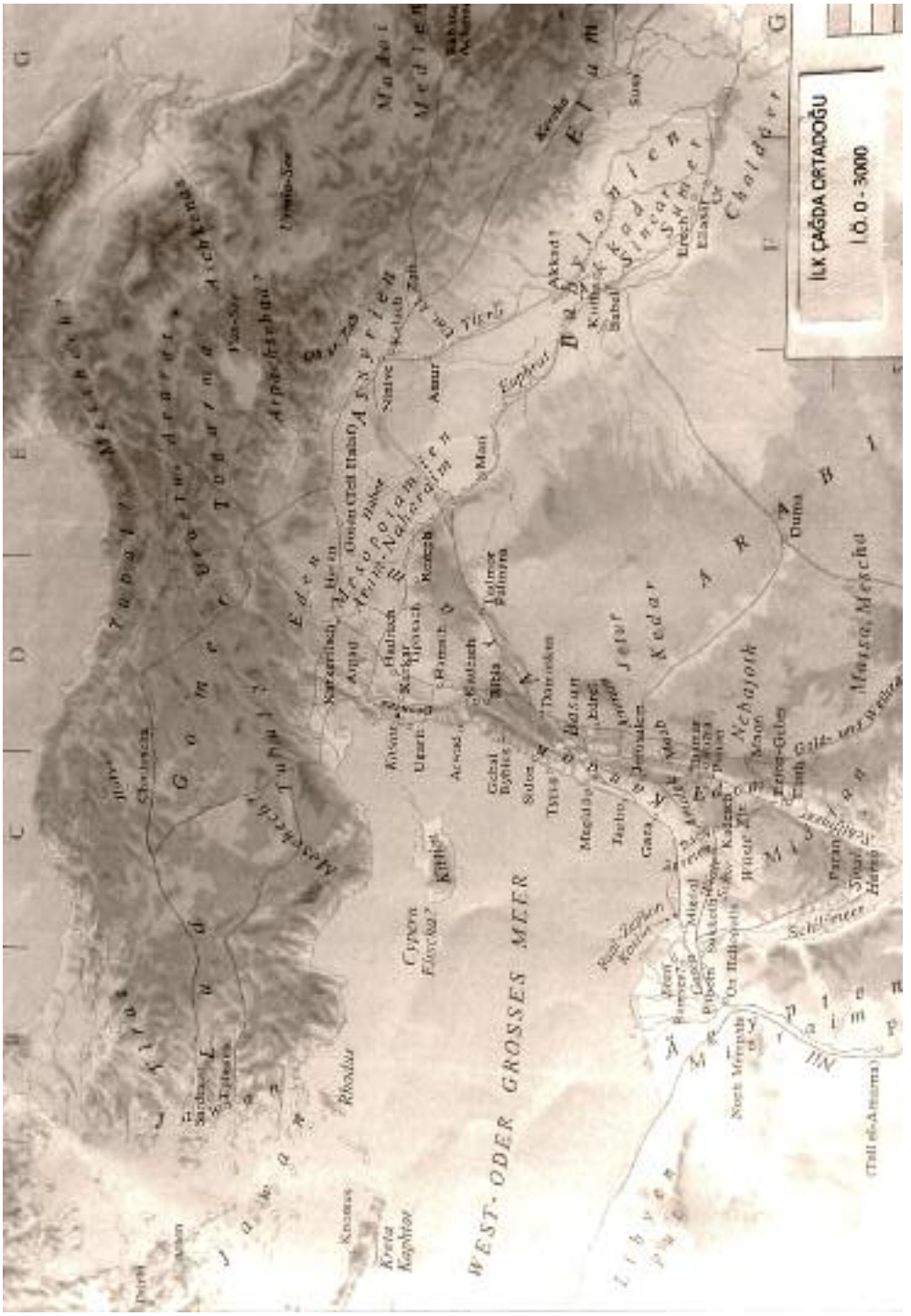

182714
ETİYOPYALILAR APOKRİFLERİ

IX
Ezra APOKALİPSESİ

>> Literatürde bilinen Ezra'nın Apokalipsesi ;
İlk olarak Etiyopyaca, daha sonra Dördüncü Kitap
(IV. Ezra) olarak Latin edebiyatında Latince;
Ve Ezra Kitabının İ.S. 97 yılları arasında İskenderiye'li bir Yahudi tarafından
Yunanca da yazılmış olduğu düşünülür.
Yunancası şimdi kayıptır; ama bir model olarak görev yapmıştır. Birçok kez
Arapça, Süryanice, Etiyopyaca ve Latince'ye çevrilmiştir.
İlk zamanlarda nasılsa İskenderiyeli Clement bir kez buna işaret etmiştir :
bkz. J.C. (Stromates III, 16) İ.S. 150 – 190(235 ?)... >>

Önemli Notlar: I. Bab ve II. Bab Etiyopya metninde yoktur(1) daha sonra Latince Versiyonuna eklenmiştir. Etiyopça versiyonunda 6/1'den 6/71'e kadar olan ayetler Ali Bey'in çevirisinde yoktur. Ali Bey II. Ezra'yı Latince'den çevirmiştir: Bak II. Ez. 2:37* Çünkü 'O' devirleri teraziyle tarttı ve **zamanları**(2) ölçüyle ölçtü. Onları hesapla saydı ve söylenilen ölçü tamamlanmayıncaya dek hiç bir şeyi kımıldatmayıp kaldırmaz. **'Zamanları'** kelimesi Latincede geçiyor.

(1) Kaynak: **http://godieu.com/livre/apocalypse-desdras-01#1**
(2) Etiyopça versiyonu: "*denizleri*", Latince versiyonu: **"zamanları".** Osm. **Ezmineyi**.. aynı!!!

Ayrıca IV. Ezra Kitabında Faye tarafından benimsenen bu bulgular vardır:

1. İ.S. 100 civarında Roma'da Apocalypse (Kıyamet ve Salathiyel) yazılır.
2. Ezra « eskatolojik » Apocalypse Kudüs'te yazıldı yaklaşık MÖ. 31
3. İ.S. 90 bir bağnaz tarafından betimlenen kartal vizyonu eklendi.
4. Pompei zamanında '*insanoğlu'nun* vizyonu olarak Kudüs'te yazıldı.
5. İ.S sonra 100 Ezra'ya doğru bir geçit;
6. İ.S. 120 nihayet fanatik bir derleyici çeşitli eklemelerle yazdı.

I-II. Bölümlerin tarihi bilinmemekle beraber her şey 266 yılından sonra, Latince'ye tercüme edilmiştir. Ama önce „St. Ambrose" buna tartışılmaz bir otorite kitap olarak değinir. Bu dördüncü yüzyılın ilk yarısında biz Latin versiyondaki tarihlerin yazıldığını biliyoruz.
X-XI Bölümler(Bab) kısa bir süre (İ.S. 266) sonra oluştu.

Alman Oriantalist Gutschmid'in* notu:
Biz Ezra etkisinin kendisinin bile Kur'an'da hissettirmiş olduğunu gördük+

*qu'Eth(Gutschmid); Hermann Alfred Freiherr von Gutschmid / Doğ.1. Tem. 1831 Loschwitz - Almanya; Ölümü (†) 2. Mart 1887 Tübingen -Almanya. Alman tarihçi ve Oryantalist.
Bkz. Gutschmid, Kleine Schriften(Küçük Yazılar), t. II, S. 212-232.

+Abese Sü. 80/33-37(İrca yolu ile ispat) : "*Kıyamette) şiddetle çarpanın çıkardığı korkunç ses geldiğinde; bir gün ki o, kişi öz kardeşinden kaçar. Öz annesinden, öz babasından, eşinden ve oğullarından kaçar. O gün onlardan her kişinin kendisine yetecek bir uğraşı vardır*".
Bu sürenin bir benzeri Etiyopça metinde şöyledir: 16/70,71 '*Artık ne baba oğlu kendi yerine gönderecek, ne de oğul kendi yerine babayı...Biri bir kimse için şefaat edemeyecek....hiç kimse birinin ağırlığını taşıyamayacak, Çünkü herkes hak ettiği cezayı çekecekl...*'

LES
APOCRYPHES
Ethiopiens
TRADUITS EN FRANÇAIS
PAR

René BASSET
Directeur de l'École supérieure des lettres d'Alger
Correspondant de l'Institut
Membre des Sociétés asiatiques de Paris, Florence et Leipzig
de la Société de linguistiijue, etc.

IX

APOCALYPSE D'ESDRAS

PARIS
BIBLIOTHÈQUE DE LA HAUTE SCIENCE
10, RUE SAINT-LAZARE, 10
1899
Tous droits réservés

ETİYOPYALILAR APOKRİFLERİ'nin Fransızca Kitap kapağı.

2000